# قاموس الاعلام

## تاريخ وجغرافيا لغاتنى وتعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌يى جامعدر

( تاريخه متعلق: كافهٔ اقوام وامله انبيا، خلفاء صحابه، تابعين، رجال حديث، ملوك، امراء وزرا، حكام، حكماء
علماء فقهاء اولياء مشايخ، ادبا، شعرا، اطباء مورخين، سياحين، اصحاب هنر، اشخاص موهومهٔ اساطير والحاصل
شرق وغربه وازمنهٔ قديمه وجديده‌يه عائد كافهٔ مشاهيرك اسملرينى، ترجمهٔ حاللرينى وآثار وتأليفاتنك تعريفنى؛ جغرافيايه
متعلق: كرهٔ ارضك منقسم بولنديغى قطعات وممالك ودولك، دكيزلره بوغازلره آطه‌لره طاغلره نهرلره كوللر ايله اووه‌لرك،
كوك اسكى وكرك يكى قصبه‌لرله بيوجك قريه‌لرك اسملرينى، موقعلرينى، طول وعرضلرينى، احوال تاريخيه وطبيعيه‌لرينى،
اهاليلرينك مقدارينى، باشليجه محصولات واخراجاتلرينى والحاصل تفصيلات ممكنه‌يى شامل وحروف هجا صره‌سيله مرتبدر. )

محررى : ش. سامى صاحب وطابعى : مهران

# DICTIONNAIRE UNIVERSEL
# D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

**EDITEUR MIHRAN**

**TOME CINQUIÈME**


CONSTANTINOPLE

Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N 7.

1896


بشنجى جلد

معارف نظارت جليله‌سى طرفندن تقدير وتحسين اولنه‌رق طبع اولنمشدر.


استانبول

(مهران) مطبعه‌سى — باب عالى جاده‌سنده نومرو ٧

١٣١٤

مهران مطبعه‌سی

باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

MIHRAN Imprimeur

# قاموس الاعلام

## تاریخ وجغرافیا لغاتنی وتعبیر اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌یی جامعدر

(باب العين — فصل الميم الخ.)

**عماد** { (میر —) اعاظم خطاطینه‌دن وسادات حسینیه‌دن اولوب، قزوینلیدر. وطنندن عیسای رنك نكاردن ومالك دیلمیدن تلمذ ایتدكدن صكره، تبریزه عزیمتله، ملا محمد حسیندن وباباشاه اصفهانیدن مشق آلمش، وعلی واضع ایله میر علی كاتب وقبلة الكتاب كبی مشاهیر خطاطینك آثارینی تتبع ایده‌رك، استعداد طبیعیسی وكثرت توغلی قوتیله جمله‌سنه تفوق ایتمشدی. تبریزدن روم جهتنه وبعده هرات وخراسانه سیاحت ایدوب، قزوینه عودت، و١٠٠٨ تاریخنده اصفهانه انتقال ایتمش؛ واوراده ملوك صفویه‌نك التفات واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. كندیسی شیعیلك وسنیلك نامیله بین‌الاسلام واقع اولان اختلافك رفعی فكر ومسلكنده بولنمغله، خصماسی كندیسنه شاه عباس یاننده سعایت ایتدكلرندن، وذاتاً شاه عباس علی رضای عباسی‌یه زیاده حرمت ایتمكله، صاحب ترجمه قیصقانوب، شاه مشارالیه حقنده سردجه بعض اشعار سویلمش اولدیغندن، ١٠٢٤ تاریخنده، احبابندن برینك ضیافتنه كیدركن، بعض اوباش یدیله قتل اولنمشدر. وفاتنده ٦٣ یاشنده ایدی. استانبولده شهید علی پاشا كتبخانه‌سنده صاحب ترجمه‌نك خطیله محرر مولانا جامینك بر «تحفة الاحرار»ی موجوددر. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

**عمادالدوله** { (ابو الحسن علی بن بویه) آل بویه دولتنك مؤسسی وبرنجی حكمداری اولوب، بویه اسمنده دیلملی بر بالقجینك اوچ اوغلندن بیوكیدر. دیكر ایكیسی ركن الدوله حسن ومعزالدوله احمددر. صاحب ترجمه برادرلریله برابر مرداویجك خدمتنده بولنوب، كرخ حكومتنه تعیین اولنمشیدی. مرداویجك اصفهانده قتلی وقوعنده صاحب ترجمه عراق وفارس ودیلمی ضبط ایله، ٣٢١ تاریخنده اعلان سلطنت ایدوب، عمادالدوله لقبیله تلقب ایتمش؛ و١٧ سنه‌یه قریب مدت سلطنت سوردكدن صكره، ٣٣٨ده شیرازده وفات ایتمشدر. اولادی اولمدیغندن، وفاتنده برادری ركن‌الدوله حسنله بالاتفاق بونك اوغلی عضدالدوله‌یی شیراز تختنده براقمش؛ وبرادرلری بغداده میرالامرالق واصفهانده والیلك ایتمشلردر. عمادالدوله‌نك وفاتنده سنی ٥٧ ایدی.

**عمادالدین** { (ملك عزیز — وملك صالح —) [«عزیز» و«صالح» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

**عمادالدین** { فرس شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (خواف)ه تابع (زورن) قصبه‌سندن اولوب، شاه سنجرك معاصری وطغانشاهك مداحی ایدی. ٧٩١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شكفته چون كل نوروز روز عید آن ماه
بنده خانه خرامید با مداد پیكاه
زجای جسته وسویش دویده برپایش
چه بو سها كه زدم لا اله الا الله

— ایكنجیسی غزنینلی اولوب، بعضلرك ظننجه حكیم سنائی معاصرلرندن مختارینك اوغلی، ودیكرلرك اعتقادنجه عمادئ شهریارینك عینیدر. شو رباعی اونكدر:

چون چهره گشود صبح کافور عذار
شد نوش لبم زخواب نوشین بیدار
گفتم که بیار بوسه گفتا که بگیر
گفتم که بگیر باده گفتا که بیار

— اوچنجیسی طوس ساداتندن اولوب، مخلصی موسویدر. شو بیت اونکدر:

یارگفت ازغیر ماپوشان نظر گفتم بچشم
وآنگهی دزدیده درما می نگر گفتم بچشم

— هندستان شعراسندن دخی بر عمادالدین اولوب، «گلدسته» عنوانیله بر اثرك صاحبیدر. ١٠٧٥ ده وفات ایتمشدر.

**عمادالدین بن المشطوب** { [«ابن المشطوب» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

**عمادالدین بن یونس** { (ابو حامد محمد) مشاهیر فقهاء شافعیەدن اولوب، فقه و اصول وخلافده زمانك فریدی ایدی. اقطار بعیدەدن درسنه طلبه گلوب، بونلر میاننده بر چوق مشاهیر یتیشمشدر. اربلده دنیایه گلوب، پدرندن تحصیل ایتدکدن صکره، بغداده عزیمتله، مدرسهٔ نظامیەده اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده، موصله عودتله، بر قاچ مدرسەده تدریسله وتألیف کتبله اشتغال ایدەرك، «المحیط» عنوانیله بیوك ومکمل برکتاب وسائر برخیلی آثار یازمش؛ وغزالینك «وجیز» ینی شرح ایتمش ایدی. نورالدین آرسلانشاهك زماننده قدر واعتباری زیاده اولوب، مشار الیه طرفندن مکرراً سفارتله بغداده گوندرلمش، وحضور خلیفەده مباحثه ایتمشیدی. بر آرەلق موصلده قاضی اولمش؛ وحاکم مشار الیهك وفاتندن صکره دخی اوغلی ملك قاهر مسعودك عندنده قدر واعتباری زیاده بولنمشدر. ٦٠٨ تاریخنده موصلده وفات ایتمشدر. عائلەسی افرادندن دها برقاچ مشاهیر یتیشمشدر.

**عمادالدین دنیسری** { (ابو عبدالله محمد بن القاضی الخطیب تقی الدین عباس) مشاهیر اطبای اسلامدن وفقهاء شافعیه وادبا وشعرادن اولوب، ٦٠٥ تاریخنده دنیسر قصبەسنده طوغمش؛ وفنون طبیه ایله علوم شرعیه وادبیەیی بعد التحصیل، دیارمصره سیاحت، وبعده شامه عودتله، دمشقده بعض ملوکك خدمتنده و(بیمارستان کبیر نوری) طبابتنده بولنمشدر. ابن ابی اصیبعه «طبقات الاطبا» سنده بو ذاتله ٦٦٧ ده دمشقده گوریشدیکنی بیانله، وفرت ذکاسنی، حسن اخلاقنی وهرعلمده‌کی مهارت ومعلوماتنی مدح ایدیور. «المقالة المرشدة فی درج الادویة المفردة»، «کتاب نظم الترياق الفاروق»، «کتاب فی المترودیطوس»، «کتاب فی تقدمة المعرفة لابقراط» و «ارجوزة» عنوانلریله بش کتابی ومرتب دیوان اشعاری واردر. شو برایکی بیت اونکدر:

بالله یا قارئا شعری وسامعه
اسبل علیه رداء الحلم والکرم
واستر بفضلك ما تلقاه من ذللی
فان علمی قد اثری من العدم

**عمادالدین زنگی** { (بن آقسنقر) موصل وحلبده حکومت سورن اتابکان دولتنك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولوب، عن اصل دولت سلجوقیه امراسندن اولدیغی حالده، ٥٢١ تاریخنده سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه سلجوقی طرفندن بغداد وموصل حکومتنه تعیین اولنمش؛ وبر مدت صکره حلبی دخی ضبط ایتمش ایدی. ٥٢٤ ده دمشق قربنده اهل صلیبله محاربه ایدوب، غالب گلدیکی کبی، ٥٢٨ ده دخی رها یعنی اورفه‌یی بونلرك الندن تخلیص، و٥٣٤ ده دیاربکری دخی ضبط ایتمش؛ وبووجهله اکتساب قوت ایدوب، قلمرووی دائرەسنی توسیع ایتمکله، ١٩ سنه مستقل برحالده حکومت سوردکدن صکره، ٥٤٠ تاریخنده جعبر قلعەسنی محاصره ایله مشغول ایکن وفات ایلمشدر. کندیسندن صکره ملکی ایکی‌یه تقسیم اولنەرق، بیوك اوغلی نورالدین محمود حلبی وبعده دمشقی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وایکنجی اوغلی سیف الدین غازی دیاربکر وموصلده حکومت سوروب، وفاتنده برادری قطب الدین مودود خلفی اولمشدر. دمشق وحلبده‌کی حکومت چوق سورمیوب، منقرض اولمش ایسەده، موصلده‌کی شعبه مغوللرك خروجنه‌دك دوام ایتمشدر.

**عمادالدین کاتب** { (ابو عبدالله محمد بن صفی الدین ابی الفرج محمد الاصبهانی) اعاظم علما وادبای اسلامدن وفقهاء شافعیەدن اولوب، ٥١٩ تاریخنده اصفهانده طوغمش؛ وکوچك یاشده ایکن بغداده انتقال ایدەرك، مشهور مدرسهٔ نظامیەده فقه وحدیث وعلوم ادبیەیی تحصیل

ایتدکدن صکره، وزیر عون‌الدین یحیی بن هبیره‌یه انتسابله، بصره‌وبعده واسط ناظرلغنه تعیین اولنمش؛ و وزیر مشارالیهك وفاتنده حامیسز قالوب، پریشان حال اولمغله، ٥٦٢ تاریخنده دمشق شامه کیده‌رك، اوراده حکم سورمکده اولان ملك عادل نورالدین محمود بن عمادالدین زنکینك متولئ اموری قاضی کمال‌الدین ابوالفضل بن الشهرزوری ایله وامیر کبیر نجم‌الدین ایوبله کسب معارفه ایتمش؛ وقاضئ مشارالیه علم وفضلنی تقدیر ایتدیکی کبی، صلاح‌الدین ایوبینك پدری اولان امیر مشارالیه دخی تکریتده صاحب ترجمه‌نك عمی عزیزی طانیمش اولدیغندن، بونلرك فوق‌العاده التفات ومعاونتلرینه مظهر اولمش؛ وقاضئ مشارالیهك توصیه وتقدیمیله، ملك عادلك منشیسی اولوب، عربی وفارسی انشاده آز زمان ظرفنده کسب ممارسه واشتهار ایتمش ایدی. بو آره‌ده امیر کبیرك اوغلی صلاح‌الدین ایوبی ایله بینلرنده بیوك بر محبت ومخالصت حاصل اولمشدی. ملك عادلك عندنده قدری کوندن کونه بر تر اولوب، محرم اسراری اولمش؛ وخلیفه مستنجدك زماننده سفارت مخصوصه ایله بغداده اعزام اولنه‌رق، عودتنده کندی اسمنه اضافتله مدرسهٔ عماد تسمیه اولنان مدرسه‌نك مدرسلکی دخی عهده‌سنه تفویض اولنمش؛ و ٥٦٨ تاریخنده اشراف دیوانه یعنی مجلس خاصه داخل اولمش ایدی. ملك عادلك وفاتنه‌دك بو وجهله دولت واعتبارده بولنوب، اوغلی ملك صالح تخت نشین اولنجه، خصما ورقباسی بونك صباوتندن استفاده ایله، علیهنده تزویراته باشلادقلرندن، عمادالدین نائل اولدیغی جاه ودولتی ترکله، بغداده عزیمت ایتمش ایسه‌ده، موصله وصولنده آغر واوزون بر خسته‌لغه دوچار اولمغله، اوراده اقامت ایتمکده ایکن، مصرده دولته نائل اولمش اولان سلطان صلاح‌الدین ایوبینك شامی استیلایه کلدیکنی خبر آلمغله، ٥٧٠ تاریخنده اوطرفه عودت ایدوب، برخیلی وقت سلطان مشارالیهك مسافر خاصی اوله‌رق، سفرلرنده معیتنده بولنمش؛ وبعده وزیر ومعتمدی ومشاور خاصی اولوب، سلطان مشارالیهك وفاتنه‌دك بو حالده قالدقدن صکره، مشارالیهك وفاتنده ینه حامیسز قالمش؛ وکوشهٔ انزوایه چکیلوب، تألیفاتله مشغول اولدیغی حالده، ٥٩٧ تاریخنده دمشقده وفات ایده‌رك، مقابر صوفیه‌ده دفن اولنمشدر. ساده‌جه کاتب اصفهانی وابن اخی العزیز دینمکله دخی معروفدر. صلاح‌الدین ایوبی وسائر اکابر زمانی حقنده برچوق قصاید ومدایحی وآنف‌الذکر قاضئ فاضل ایله برچوق مکاتبات بلیغه وملاطفات نکته آمیزی واردر. درت جلد اوزره مرتب دیوان اشعاری ومفرداتی حاوی بر دیوانیله دیوان مراسلاتی یعنی مجموعهٔ منشآتی مرتبدر. بوندن ماعدا بروجه آتی پك قیمتدار ونافع تألیفاتی واردر: «خریدة القصر وجریدة العصر» که ثعالبینك «یتیمة الدهر» ینك ذیلنك ذیلی اولوب، ٥٠٠ تاریخندن ٥٧٢ تاریخنه‌دك ظهور ایدن شعرانك تراجم احوال وبعض اشعارینی حاوی واون جلددن مرکبدر؛ «البرق الشامی» که کندی ترجمهٔ حالنی وملك عادل نورالدین محمود ایله صلاح‌الدین ایوبینك احوالنی وبونك فتوحاتنی حاکی اولوب، یدی جلددن مرکبدر؛ «کتاب الفتح القدسی فی الفتح القدسی»، که صلاح‌الدین ایوبینك قدسی اهل صلیبك الندن صورت ضبطنی مبین اولوب، ایکی جلد اوزره‌در؛ «کتاب السیل علی الذیل» که مذکور «خریدة القصر» ینك ذیلیدر؛ «کتاب نصرة الفترة وعصرة القطرة فی اخبار الدولة السلجوقیة» که ملوك سلجوقیه‌نك مکمل تاریخیدر. صاحب ترجمه ایله قاضی فاضلك وفرت ذکا وبهرهٔ ادبیلرینه دلالت ایتمك اوزره، شو فقره‌نك ایرادی کافیدر: عماد اسب سوار کیتمکده اولان قاضی فاضله: «سر فلا کبا بك الفرس» دیوب، قاضی فاضل بداههً «دام علا العماد» دیه جواب ویرمش، که بو جمله‌لرك ایکیسی ده یوقاریدن وآشاغیدن قرائت اولنور. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندن اولوب، وفاتندن اول خسته ایکن زیارته کیدنلردن برینه خطاباً سویلمشدر:

انا ضیف بربعکم    این این المضیف
انکرتنی معارفی    مات من کنت اعرف

**عمادالملك** { [«عمادشاه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**عماد زوزنی** { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، امام غزالینك معاصرلرندندر. امام مشارالیهك اشارتیله ترك آلایش دنیا ایدوب، طریق زهد وتصوفه سلوك ایتمش اولدیغی مرویدر. امامك مجلسنه دخولی استیذان

معرضنده سویلنمش اولدیغی شو رباعی جملهٔ اشعاندندر:

خردرا دوش میکفتم که این کهنه جهان از کی
شد از غوغای شیطان وز سوید ای هوا خالی
خرد کفتا عجب دارم که میدانی ومیپرسی
بعهد علم غزالی بعهد علم غزالی

**عمادشاه** { ( فتح‌الله —— ) دکنده دولت عماد شاهینك مؤسسی اولوب، عن اصل برهمنی المذهب اولدیغی حالده، برار حاکمی خان جهانك الینه اسیر دوشوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومحمد شاه بهمنینك خدمتنه کیروب، خواجه محمود کاوانك دلالتیله عمادالملك عنوانیله برار والی وقومانداني اولمشیدی. محمود شاه بهمنینك جلوسنده وزارته تعیین اولنوب، بعده نظردن دوشمکله، ۸۹۰ تاریخنده براره چکیلوب، اعلان استقلال ایده‌رك، (الیچپور)ی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. ۹۱۹ ده وفات ایدوب، اوغلی علاءالدین عماد شاه خلفی اولمشدر. بعده بونك اوغلی دریا عماد شاه واوندن صکره برهان عماد شاه حکومت سوروب، بونك وزیری طفیل خان حکومتی ضبط ایتمش؛ و۹۷۶ ده دولت عماد شاهی منقرض اولمشدر.

**عمادفقیه** { ( خواجه —— ) ایران مشاهیر شعراسندن وعلما ومشایخندن اولوب، کرمانلیدر. وطننده خانقاهی وخیلی مریدانی وار ایدی. آل مظفردن شاه شجاعك زماننده یاشایوب، خواجه حافظ شیرازینك معاصرلرندندر. «محبت نامه» و « محنت نامه » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی وسائر مثنویاتی وروایته کوره اون ایکی بیك بیته بالغ اشعاری واردر. ۷۷۳ ده وفات ایدوب، خانقاهی خطیره‌سنده مدفوندر. شو بیت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر.

کردر جهان دلی زتو حرم نمیشود
بادی چنان مکن که شود خاطری حزین

**عماد کاتب وعماد کرمانی** { [ « عمادالدین کاتب » و « عماد فقیه » ماده‌لرینه مراجعت . ]

**عمادلدین‌الله** { (عزالملوك ابوکالیجار مرزبان). [« مرزبان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**عمادلو** { ایران شعراسندن وخواجه شمس‌الدین محمدك معاصرلرندندر.

**عمادی** { ایران شعراسندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت ایتمشدر. دولت سلجوقیه امراسندن اولوب، طغرل بن آرسلانك مداحی وسید حسن غزنوی ایله اوحدالدین انورینك ممدوحی بولنمش؛ و۵۸۷ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مرا از شکستن چنان درد ناید
که از ناکسان خواستن مومیایی

— عمادی مخلصیله متخلص غزنه‌لی برشاعر دخی بولندیغی مرویدر.

**عمادی** { (محمد امین) ایرانك مشاهیر خطاطینندن اولوب، خطاط شهیر میر عمادك تورونی وشاه عباسك حافظ کتبی ایدی. ۱۱۲۰ تاریخنده ۵۴ یاشنده اصفهانده وفات ایتمشدر.

**عمادیه** { وان ولایتنك حکاری سنجاغنده ولایت وسنجاغنك منتهای جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، وانك ۱۵۰ کیلومتره جنوبنده وموصلك ۸۰ کیلومتره شمالنده، کوزل ومنبت بر وادینك اوستنده کائن مستحکم برتپه‌نك اوزرنده واقعدر. ۵۰۰۰ اهالیسی اولوب، ۱۹۰۰ ی یهودی، ۶۰۰ ی کلدانی وقصوری اکثریت اوزره کرد اولمق اوزره، مسلمدر. سکسان دکانی حاوی برچارشیسی ومشهور باغ وباغچه‌لری واردر. قلعه‌سی قدیم اولوب، دولت اتابکیه مؤسسی عمادالدین زنکی طرفندن بنا ونامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر. مع‌هذا الیوم معمور اولوب، اوچ قپوسی واردر. یازین هواسی پك صیجاق اولمغله، اکثر اهالیسی باغلره چیقار. قیشین ایسه ملایم وپك لطیفدر.

— عمادیه قضاسی شمال غربی جهتندن بیت الشباب، شمالاً چال، شمال شرقی جهتندن اورامر، شرقاً شمیدان قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی موصل ولایتیله محاطدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، زاب اعلایه وطوغریدن دجله‌یه ایرماغنه دوکیلور برقاچ چایی وخیلی اورمانلری واردر. قضا ۵ ناحیه و۳۶۰ قریه‌یی حاوی اولوب، ۲۳۹۴۰ اهالیسی واردر، که بومقدارك نصفندن زیاده‌سی کرد وسنی اولوب، قصوری کلدانی، نسطوری، یهودی ویزیدیدن مرکبدر. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولدیغی کبی، وادیلریله اووه‌لری دخی خیلی منبت

اولوب، بغدای، آرپه، مصر، داری، پرنج وسائر محصولاتی واردر. زیتون طوت، بادم، شفتالی، زردالی، نار، اریك، آرمود، الما وسائر میوه‌لریله اوزومی دخی چوق وپك مقبولدر. توتون وپاموق محصولاتی‌ده چوقدر. فضلهٔ محصولاتی باش قلعه‌یه نقل اولنه‌رق، اورادن ایرانه وروسیه‌یه سوق اولنور. علی‌الخصوص قورو اوزومیله توتونی وبالی ایرانده پك مقبولدر.

**عماربن علی** { مشاهیر كحالین اسلامدن اولوب، موصللیدر. كحاللقده مهارت فوق‌العاده‌سی وار ایدی. ملوك فاطمیه‌دن حاكم بامرالله زماننده برمدت مصرده اقامت ایتمشدی. مشارالیهك نامنه «كتاب المنتخب فی علم العین وعللها ومداواتها بالادویه والحدید» عنوانیله كوزل بر كتاب یازمشدی.

**عماربن یاسر** { (ابو الیقظان – ابن عامر المذحجی العنسی) قدمای صحابه‌دن اولوب، پدری ووالده‌سیله برابر الك اول اسلامه كلنلردندر. كندیسی قدم اسلامجه صحابه‌نك اوتوزنجیسیدر. صهیب بن سنانله برابر اسلامه كلمشدر. پدری یاسر عن اصل یمنلی اولوب، مكهٔ مكرمه‌یه ورودله، ابوحذیفه‌نك برجاریه‌سنی تزوج ایده‌رك، صاحب ترجمه بوازدواجدن تولد ایتمشدر. كندیسی وپدر ووالده‌سی اسلاملرندن طولایی پك چوق عذاب وجفا كوروب، حتی كرهاً فخر كائنات (صلعم) افندمزك علیهنده ادارهٔ لسانله قریشك آلههٔ كاذبه‌سنی تصدیق ایتمكه مجبور اولمش؛ وبونی جانب نبوی‌یه نقل ایتدكده، اواثناده قلبنی نصل بولدیغی سؤال بیورلمغله، قلبمده اطمئنان بركمال ایدی جوابنی ویرمش، وبونك اوزرینه حقنده «من كفر بالله من بعد ایمانه الا من اكره وقلبه مطمئن بالایمان» آیت كریمه‌سی نازل اولمشدر. والده‌سی عذاب تحتنده جان ویرمشدر. فضائلی چوق اولوب، حقنده برقاچ حدیث شریف وارد اولمشدر. «من عادی عماراً عاداه الله ومن ابغض عماراً ابغضه الله» حدیث شریفی او جمله‌دندر. معیت حضرت نبویده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتله رضوان بیعتنده بولنمشدر. مدینهٔ منوره‌یه وصولنی متعاقب حضرت نبی ذیشان (صلعم) افندمز ایچون بر عبادت واستراحت محلنه لزوم اولدیغنی بیانله، اسلامده برنجی اوله‌رق مسجد بناسنه تشبث ایدن عمار بن یاسر اولوب، مسجد قبایی كندیسی یاپمشدر. مسیلمة الكذابه قارشی یمامه وقعه‌سنده دخی بولنوب، بومحاربه‌ده برقولاغی كسیله‌رك، قانلری آققده اولدیغی حالده، برقیانك اوزرینه چیقوب، عسكر مسلمینی حربه تشویق ایدر، وكندیسی هجومدن كری طورمازدی. نوبت خلافت فاروق اعظمه كلنجه، صاحب ترجمه كوفه والیلكنه نصب بیورلمش؛ وبعدالعزل حضرت علی (رضه) افندمزه انتساب ایده‌رك، جمل وصفین محاربه‌لرنده معیت جناب مرتضویده بولنمش؛ وهله صفین محاربه‌سنده طقسان درت یاشنده اولدیغی حالده، شیرانه حمله‌لر ایده‌رك، واكثر صحابه كندیسنه تابع اوله‌رق، شهید اولنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. فخر كائنات (صلعم) افندمز كندیسنه «ابشر عمار تقتلك الفئة الباغیة» بیورمش اولمغله، بوحدیث شریف جمله‌جه معلوم اولدیغندن، جناب عمارك شهادتی معاویه ایله طرفدارانك بغینده شبهه براقامغله، اووقته قدر جمل وصفین محاربه‌لرنده حاضر بولنوب‌ده سلاح استعمال ایتمین حزیمه بن ثابت حضرتلری سل سیف ایدوب، شهید اولنجه‌یه قدر قلیج چالمش؛ وعمرو بن العاص بیله : كاشكه یكرمی سنه اول اوله ایدمده بوكونی كورمیه ایدم، دیمش ایدی. حضرت علی (رضه) جناب عماری اثوابیله وشرط شهدا اوزره بلا غسل دفن ایدوب، جنازه نمازینی كندیلری قیلمشلردر. اوزون بویلی، بغدای رنكلی، آق صقاللی وباشنك تپه‌سی قیلسز نورانی برپیر روشن ضمیر ایدی. كندیسندن بر خیلی احادیث شریفه مروی اولوب، علی بن ابی طالب، ابن عباس وسائر صحابه ایله اوغلی محمد ومحمد بن الحنفیه وسائر تابعین كندیلرندن روایت ایتمشلردر.

**عُماره** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك مشهورلری عم جناب نبوی حضرت حمزه بن عبدالمطلب (رضه) ك اوغلیدر، كه برادری یعلی ایله برابر رحلت حضرت رسالتپناهیده كوچك یاشده ایدیلر. ذریتلری قالمامشدر.

**عماره** { بصره ولایتنده وبصره‌نك ۱۷۰ وقرنه‌نك ۱۰۰ كیلومتره شمال غربیسنده وبغدادك ۳۰۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده

اولەرق دجلەنك ساحل شرقیسنده واقع همنامی اولان سنجاغك مركزی برقصبه اولوب، ۹۵۰۰ اهالیسی، اوچ جامع شریفی، بررشدیه ایله ٦ اسلام و ٤ غیرمسلم صبیان مكتبی وبر اوفق چارشیسیله خیلی تجارتی واردر. اهالیسنك قسم كلیسی سنی وشیعی اولەرق مسلم اولوب، ٦٠٠ قتولیك، ١٠٠٠ صابئین و ٩٠٠ موسوی دخی واردر. پك یكی بر قصبه اولوب، یقین وقتلره كلنجەیه قدر اورالری عربان عشایرینك جولانگاهی ایكن، بوندن اوتوز بش سنه اول اورالرجه اجرا اولنان اصلاحات صرەسنده الیوم قصبەنك بولندیغی موقعده برقشله انشا ایله، برمقدار عسكر اقامه ایدلمش؛ ودرعقب بغداد وبصرەدن بعض تجار واصناف وسائر اهالی طوپلانوب، برقصبه تشكیل ایتمش؛ وبصرەنك بغداددن تفریقنده متصرفلق مركزی اتخاذ اولنمشدر. — عماره قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. اراضیسی دوز اولوب، اسقا اولنەبیلن یرلری منبتدر. مراعلری چوقدر. امام علی الشرقی وامام علی الغربی ناحیەلرینی حاوی اولوب، ٤١٠٠٠ اهالیسی واردر، كه بونلرك مركزده بولنان ٢٥٠٠ نفوس غیرمسلمەدن ماعداسی مسلم وینه مركزده موجود ٥٤٠٠ سنیدن ماعداسی كاملاً شیعی المذهبدر. خیمه نشین عشایری دخی اولوب، اك جمعیتلیسی بنی لام عشیرتیدر.

**عماره** { سنجاغی. بصره ولایتنی تركیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرقی كوشەسنده ودجلەنك ایكی جهتنده واقعدر. شمال شرقی جهتندن وشرقاً حدود ایرانیه ایله، شمال غربی جهتندن بغداد ولایتنك مركز سنجاغیله، غرب جنوبی جهتندن منتفك سنجاغیله، جنوباً بصره مركز سنجاغیله محاط ومحدوددر. مركزی همنامی اولان آنفاً البیان عماره قصبەسیدر. سنجاق: عماره، شطره، زبیر ودویج اسملریله ٤ قضادن مركب اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر، كه باشلیجه مركزده بولنان ٢٩٠٠ صابئین ویهودی وقتولیكدن ماعداسی كاملاً مسلم وبونلردن ٦٠٥٠ سی سنی وقصوری شیعیدر. اهالیسی زراعت وحیواناتله مشغول اولوب، اكثری عشیرتلره منقسم ایسەده، كوچبه حالنده یاشامیوب، ساكندرلر. ومع هذا اینه سنجاق داخلنده اكثریا محل دكیشدیررلر. بوعشایرك باشلیجەلری: بنی لام، البودراج، السویده، البو محمد، السودان و الایزوج عشیرتلری اولوب، شعبەلره منقسمدرلر. اراضیسی دوز اولوب، دجله ایرماغی شمال غربیدن جنوب شرقییه طوغری سنجاغی اورتەدن شق ایدر؛ وشرق طرفنده حدود ایرانیەیی تشكیل ایدن طاغلردن برچوق چایلر كلوب، ایرماغه دوكلدیكی كبی، غرب طرفندەدخی دجلەیی فراته ربط ایلیدر برقاچ جدولی واردر.

طوپراغی پك منبت اولوب، اروا اولنەبیلن یرلرده پرنج، بغدای، آرپه، مصر، داری، سوسام، ماش، پاموق، كتن، آفیون وسائرەدن خیلی محصولاتی واردر. خرما، پورتقال، لیمون، قایصی، الما، آیوه، نار، انجیر، اوزوم، طوت وسائر میوەلری ده چوقدر. حیوانات اهلیەسی چوق اولوب، درون لواده سنوی ٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٠٠٠٠ مانده، ٢٠٠٠٠ آت، ٣٠٠٠٠ اشك، ٣٠٠٠٠ دوه و ٣٠٠٠٠٠ قیون كه جمعاً ٤٨٠٠٠٠ حیوان یتیشدیریلیر. بو جهتجه دویج قضاسی برنجی، شطره ایكنجی وعماره قضاسی اوچنجی درجەدەدر. الك ایی قیونلری بنی لام عشیرتنك كیلر اولوب، بونلر یموشاق وانجه یپاغیلریله یاغلری وجودی دینلن دوەلریله رستاقیه تعبیر اولنان اینكلری تجارتده پك مقبولدر. اینكلری موصل طریقیله مصره قدر سوق اولنور. كرك محصولات ارضیەدن وكرك حیوانات محصولی اولان یلغ، یپاغی ودری ایله صاغ حیوانلردن خیلی مقدار بغداد وبصره طریقیله اخراج اولنیور.

وقتیله بویرلر اورمانلرله مستور ایكن، شمدیكی اورمانلری معمورەلره قریب اولان خرمالقلرله بعض بطاقلقلر جوارنده اوفق تفك آغاج كومەلرندن عبارتدر. هنوز كشف اولنمش هیچ برمعدنی دخی یوقدر. حیوانات وحشیەسی آز وباشلیجه تیلكی، چقال وطوموزدن عبارت اولوب، وقتیله بولنان آرسلان جنسندن اثر قالمامشدر. سنجاق داخلنده طوزی حاوی اوچ كول بولنوب، خیلی طوز چیقار. صنایع محلیه حصیر وقایق كبی شیلر اعمالیله قیونجیلغه متعلق معمولاتدن وسائر حوائج ضروریەیه عائد عادی بعض ایشلردن عبارتدر. دجله وادیسی قربلرنده بر خیلی بطاقلقلر و سازلقلر بولنیور، كه هوایی

عفونتلنديروب، صيتمه‌يي وبعض علل ساريه‌يي توليد ايدرلر. بو بطاقلقلردن اوزاق يرلرده واز آن جمله عماره قصبه‌سنده هوا صيجاق ايسه‌ده، صاغلامدر.

**عمارة اليمني** { (ابو محمد نجم الدين — بن ابي الحسن علي) مشاهير شعرادن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب، يمنك تهامه‌سنده واقع (مرطان) قصبه‌سنده تولد، و ۵۳۱ تاريخنده زبيد شهرينه انتقال ايدوب، اوراده درت سنه قدر علم فقه ايله اشتغال ايتمش؛ و ۵۴۹ ده ايفاى حج ايدوب، مكه حاكمي قاسم بن هاشم بن فليته طرفندن سفارتله مصره اعزام اولنه‌رق، سلطان مصر بولنان فائز بن ظافر فاطمي ايله وزيري صالح بن رزيكي بعض قصائد ايله مدح ايتمكله، التفات واحسانلرينه نائل اولمش؛ ومكه‌يه واورادن زبيده عودت ايدوب، ايرتسي سنه ينه قاسم طرفندن مأموريت مخصوصه ايله مصره اعزام اولندقده، قاهره‌ده اختيار اقامت ايتمش ايدي. فاطميونك حكومتي زائل اولوب، سلطان صلاح الدين ايوبي مصرده حكم سورمكه باشلانجه، بوني واقربا وامراسني دخي قصايد بليغه ايله مدح ايده‌رك، احسانلرينه نائل اولمش ايدي. «كتاب اخبار اليمن» عنوانيله خطهٔ يمانيه‌نك تاريخني و «النكت العصرية في اخبار الوزراء المصرية» عنوانيله ديگر بر كوزل كتابي وديوان اشعاريله سائر بعض آثاري واردر. شو بر ايكي بيت جملهٔ اشعارندندر :

اذا لم يسالمك الزمان فحارب
وباعد اذالم تنتفع بالاقارب
ولاتحتقر كيد الضعيف فربما
تموت الافاعي من سموم العقارب    الخ

**عمالقه** { (Amalécites) عرب اقوام قديمه‌سندن اولوب، حجازك شمالنده وفلسطينك جنوبنده ساكن ايديلر. ظن اولنديغنه كوره بني اسرائيلك بابلستاندن ارض مقدسه وصوللرندن اول فلسطينك دخي صاحبلري و اهاليسي بونلر ايدي. بونلر وادئ شرك وكفرده ثابت بولندقلرندن، بني اسرائيل ايله كنديلري آره‌سنده من القديم منافرت وخصومت اكسيك اولمازدي. پك ايري بويلي وقوت وجسارت صاحبلري اولمغله مشهور ايديلر. فرعونيلر زمانده بر آره‌لق مصري ضبط ايله مصر قديم تاريخنده (هيكسوس) اسم غريبيله ياد اولنان عربلرك دخي عمالقه‌دن اولملري محتملدر.

**عُمان** { جزيره العربك جنوب غربي كوشه‌سنده بيوك بر خطه ومستقل بر حكومت اسلاميه اولوب، حكومت مذكوره مسقط امامتي ناميله دخي معروفدر.

موقعي، حدود ومساحه‌سي. — عمان خطه‌سي شمال شرقي‌يه طوغري ممتد غير منتظم بر مستطيل شكلنده اولوب، الك شمال شرقي اوجي ايرانك كرمان خطه‌سي ساحلنه وبر كورفزك ايچنه طوغري ممتد بر برون تشكيل ايده‌رك، بحر فارسي بحر عماندن آيريور، وبو آره‌ده هرمز بوغازي تحصل ايديور. بو وجهله عمان خطه وامامتي شمالاً بحر فارسله يعني بصره كورفزيله، جنوب شرقي جهتنده دخي بحر عمانله محاطدر. قره‌دن بحر فارس ساحلنده بصره ولايتنك نجد سنجاغي يعني الحسا خطه‌سيله وبحر عمان ساحلنده حضر موت خطهٔ مستقله‌سيله محدود اولوب، ايچ طرفي ايسه دهنا صحراى واسعه‌سنه ملاصق اولمغله، اوطرفدن غير معيندر. اصل معمور ومضبوط يرلري سواحلي وسواحله قريب محللري اولوب، ساحلدن چوله قدر اولان معمور يرلرينك الك كنيش محلنده وسعتي ۱۴۰ كيلومتره‌دن زياده دكلدر. سواحلي بحرين جزيره‌سنك قارشيسنده وقطر شبه جزيره‌سنك اوست طرفنده‌كي كورفزك ايچندن حضرموت حدودنده‌كي (مربط) اسكله‌سنه‌دك ۲۲۰۰ كيلومتره‌دن زياده اولوب، بحر فارسده (بحر البنات) اسميله واسع بر كورفز تشكيل ايديور؛ عمان كورفزنده‌كي سواحلي دوز اولوب، مركزي اولان مسقط شهر واسكله‌سي دخي بونده‌در؛ بحر عمانده‌كي سواحلي ايسه خيلي كيرينتلي چيقينتلي ايسه‌ده، ليمان واسكله‌لري يوق كبيدر. خوريان موريان قويي وجزيره‌لري انكليزلرك تحت اشغالنده بولنيور. اصل عمان خطه‌سي عمان كورفزي سواحلنده‌كي بر اولوب، دهنا بريه‌سنك شمال وجنوبنده بحر فارسده وبحر عمانده‌كي طار ساحللر ايسه ادارهٔ عمانه يعني مسقط امامتنه ملحقدر. الك شمالي نقطه‌سي يعني هرمز بوغازيني تشكيل ايدن برونك اوجي ۲۵°۲۵′. والك جنوبيسي يعني مربط اسكله‌سنك آلت طرفي ۱۶°۵۵′ عرض شماليده، الك شرقي نقطه‌سي يعني رأس الحاد

نقطه‌سی ′٢٠ °٥٧ واك غربیسی ′٢٠ °٤٧ طول شرقیده واقعدر.

حال طبیعیسی ، جبالی . — اصل عمانده یعنی هرمز بوغازندن رأس الحاده قدر اوزانان ساحل بونجه بر سلسلهٔ جبال ممتد اولوب، جبال الفلوح اسمیله معروفدر. بو سلسله‌نك اتكاری مسقطك جنوبنده پك دیك اولەرق ساحله اینوب، امواج بحرك جریانیله چبلاق وقیالق بر ساحل تشكیل ایدر . مسقطك شمالنده ایسه طاغلرك اتكاری بر سطح مائل تشكیل ایدوب ، ساحل بحر ایله جبال آره‌سنده ٣٠ ایله ٦٥ كیلومتره آره‌لرنده بر وسعتده «باطنه» اسمیله بر تهامه حاصل اولور، كه یمن وحجاز تهامه‌سنه مشابه اولمیوب ، بعض میاه جاریه‌سی واردر، وخیلی معموردر؛ مع‌هذا هواسی پك صیجاقدر. مسقطك جنوبنده جبال مذكوره‌نك ارتفاعی ١٠٠٠ متره‌یی متجاوز اولمیوب ، شهر مذكورك شمالنده ایسه ٢٠٠٠ متره‌یی متجاوزدر، واك یوكسك ذروه‌سی ٣٠١٨ متره‌یه بالغ اولوب، قیشین قار ایله مستور بولنور. مذكور سلسله‌نك باطنه‌نك الك واسع محلنك غربنده بولنان قسمی اورمانلرله مستور اولوب، الجبل الاحضر اسمیله یاد اولنور. بو سلسلهٔ جبال بر قاچ صره‌دن مركب اولوب، غربه طوغری برقاچ قول اوزانیر، وآره‌لرنده منبت وهواسی معتدل برطاقم وادیلر بولنور، كه وقتیله عمانك باشلیجه معموره‌لری اوراده ایدی. سلسلهٔ جبالك ذروه‌لرندن غرب طرفنده‌كی دهنا صحراسی كوز كوره بیلدیكی قدر پایانسز برقوم دریاسی صورتنده كورینوب، یقین محللرنده مسكون بعض واحلری واردر . كرك ساحلده‌كی باطنه‌ده وكرك سلسلهٔ جبالك غرب جهتنده خرما آغاجلری پك چوق ومیوه‌لری مشهوردر. اهالیسی موجود صولری (فلج) تعبیر ایتدكاری جدوللر وسدلر وبندلر واسطه‌سیله حسن استعمال و اداره ایدوب ، سق اراضی قوتیله خیلی محصولات آلیرلر.

اقلیم وهواسی، محصولات ومعادن وحیواناتی. — عمان‌خطه‌سی مدار سرطانك تحتنده بولنمغله، عرضاً حجازه معادل ایسه‌ده ، بحر محیط هندینك تأثیراتنه تابع اولوب، كانونلرده جبالك شرقی اتكارنده وسواحلده كلیتلی یاغمور یاغار. آنجق سلسلهٔ مذكوره‌نك صیرتی بلوطلرك دها ایلری كچمسنه مانع اولمغله ، سلسلهٔ جبالك غرب جهتنده هوا قیشین دخی پك یابس ویازین پك صیجاقدر. وادیلرده ایسه نباتاتك چوقلغی لزومندن زیاده رطوبت حفظ ایدوب ، هواجه وخامتی موجب اولور. مسقطده یازین میزان الحراره ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. سواحلنك طوپراغی پك ایی دكل ایسه‌ده ، سلسلهٔ جبال اتكارینك ووادیلرینك طوپراغی سیل ویا قیو صویله اروا اولندقده خیلی محصولات ویرر. برنجی محصولی خرما اولوب، ایكنجی درجه‌ده بغدای، مصر، آرپه، داری، یونجه ، چویت وممالك حاره‌یه مخصوص میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. پاموق پك كوزل یتیشه بیلیرسه‌ده ، زرعی عادت اولمامشدر. قهوه‌سنك جنسی یمنك‌كندن دون اولوب، شكر قامشی‌ده عادیدر . جبل احضرك اتكارنده كلیتلی باغلر بولنوب، كوزل اوزوملر حاصل اولور، وشراب یاپیلیر. باطنه‌ده خرمالقلردن بشقه بر خیلی اورمانلر دخی بولنوب، میشه، چنار وبنق آغاجلری یتیشیر وابنیه وسفائن اعمالنده قوللانیله‌جق كراسته كسیلیر. معادنی وعلی‌الخصوص دمیر و قورشون معدنلری چوق اولوب، وقتیله اخراج اولندقلری بعض آثاردن استدلال اولنیورسه‌ده ، شمدیكی حالده یالكز باقیر معدنی چیقارلمقده‌در . كوكورد دخی بر قاچ محلده چیقاریلوب، اهالی طرفندن باروت اعمالنده قوللانیلیر. قیا طوزی دخی برقاچ محلده بولنوب، اخراج اولنیور. بحرینده او قدر استفاده‌لی اولان اینجی صیدی عمانده بولنمیوب ، سواحله طائفه‌لرك آتدقلری خیلی مقدار كهربا اهالی طرفندن طوپلانیلیر . آتلری نجدك‌كیلر قدر ایی دكل ایسه‌ده، هجین دوه‌لری مشهوردر . صیغیرلری دخی آز ایسه‌ده، جنسلری مقبولدر . قیون وكچیلری پك چوقدر. مسقط مركب واسترلری مشهور ایسه‌ده، یرلی اولمیوب، ایران وبلوجستاندن كتیریلیر. سواحلده بالیغی پك چوق وپك لذیذ اولوب، كلیتلی مقدارده قورودیله‌رق، هنده وآوستورالیه‌یه قدر كوندریلیر. بعض دفعه اوقدر چوق بالیق چیقار، كه اینكلرینه یدیرمكه وكوبره یرینه تارلەلرینه آتمغه مجبور اولورلر. حیوانات وحشیه‌سی چقال، تیلكی، طاوشان، غزال، وطاغلرده صیرتلان، كوچك بر جنس قپلان، طوموز، طاغ كچیسی و سائره‌دن

عبارتدر. جغرافیون عرب آثارنده میمونلرینك دخی كثرتندن بحث اولنور.

**اصول اداره‌سی، تقسیمات ملكیه‌سی، مقدار اهالیسی.** — عمان خطه‌سی مسقطده مقیم بر امامك تحت حكمنده اولوب، مملكتك عسكریله بحریه‌سی ومالیه‌سی ومأمورین اداره‌نك عزل ونصبنی امامه عائد ایسه‌ده، امور عدلیه‌ده قاضیلر مستقل اولدقلری كبی، هرقصبه ویا مملكتك ادارۀ داخلیه‌سی دخی محلی شیخ ویا رئیسنه عائد اولوب، امام بونلرك برینی عزل ایتدیكی وقت، خلفنی ینه او عائله‌نك افرادی ایچندن انتخاب ایتمك مجبوریتنده‌در. وارداتی باشلیجه كمرك وسائر بعض رسومات ایله حكومت مركزیه‌یه عائد اولان بعض انحصارلردن عبارت اولوب، ۲۷ ملیون فرانغه بالغ اولور، یعنی برملیون انكلیز لیراسندن زیاده‌در. اهالیسنك مقدارینه نسبتله یوز بیك عسكر چیقاره‌بیله‌جك بر حالده ایكن، سلاح آلتنده طوتدیغی عسكرك مقداری بش آلتیوزكشیدن زیاده اولمیوب، بونلركده چوغی ایرانی وبلوجدر. عمانك اهالیسی اسكیدن بری كمیجیلكه آلیشیق اولوب، هنده، آفریقانك سواحل شرقیه‌سنه وجاوه، سوماتره، مداغسقار جزایرینه قدر ایشلر خیلی كمیلری وار ایسه‌ده، مقدارینه دسترس اولنه‌مدی. بوندن مقدم زنكبار دخی مسقط امامنك تحت اداره‌سنده بولنوب، عمانلیلر اوراسنی مهجر اتخاذ ایتمشلردی؛ واورادن آفریقای وسطینك ایچلرینه صوقیلوب، اجرای تجارت ایتمكده‌لر ایكن، بعده امامك برادری اورانك مستقل حاكمی اولمش؛ وعاقبت بسبتون استقلالنی غائب ایدوب، عالم اسلام ایچون بر پارلاق استقبالی وپك چوق اهمیتی اولان او كوزل مملكت آوروپالیلرك یدضبطنه كچمشدر. بوندن اول بحر فارسده هرمز وكیش وبحرین جزیره‌لریله فاس ومكرانك بر مقدار ساحلی وعدن كورفزنده سقطره آطه‌سی دخی عمانك ایكن، بونلر دخی الندن چیقمشدر.

شمدیكی حالده عمان ادارۀ ۹ دائره‌یه منقسم اولوب. بونلرك مساحۀ سطحیه‌لریله معموره‌لرینك ونفوسلرینك مقداری بروجه آتیدر :

| | مربع كیلومتره | معموره | اهالی |
|---|---|---|---|
| قطر | ٤٣٥٠٠ | ٣٥ | ١٠٠٠٠٠ |
| شرجه | ٨٦٤٥ | ٣٠ | ٨٠٠٠٠ |
| رؤس الجبل | ٣٥٧٩ | ٦٠ | ٧٨٠٠٠ |
| باطنه | ١٣٢١٥ | ٧٥ | ٦٥٠٠٠٠ |
| جبل احضر، مسقط | ٣٤٠٢٩ | ٦٥ | ٥٠٠٠٠٠ |
| ظهیره | ١٧١٢٥ | ٣٠ | ٣٠٠٠٠ |
| سور | ١٠٩٥٨ | ٣٠ | ٧٠٠٠٠ |
| جیلان | ٧٩٤٠١ | ٤٠ | ٩٠٠٠٠ |
| ظفار | ..... | .. | ١٠٠٠٠ |
| جمعاً | ٢١٠٤٥١ | ٣٦٥ | ١٦٠٨٠٠٠ |

عمان كورفزنده مسقط، سور، مطره، سیب، بركه، سوق، صحار، وشیناس؛ بصره كورفزنده البیضا، وكره، سباره؛ ساحل جنوبیده دخی مربط اسملریله ۱۲ اسكله‌سی واردر. داخلده‌كی قصبه‌لرینك ایسه باشلیجه‌لری ( نسوه ) و ( رستاق ) اولوب، سائرلری بیوك قریه‌لر حالنده‌در.

اهالیسی ایكی صنف اولوب، عشیرت حالنده وخیمه نشین اوله‌رق یاشایانلری سیما واخلاق واطوارجه خالص عرب یعنی بنی اسماعیلدن عرب مستعربه، ومتمكن اولانلری عمانی نامیله عرب عاربه‌دن یعنی اولاد قحطاندن قالمه‌در. بو ایكنجی صنف هندلیلر وسائر اقوامله دخی قاریشه‌رق، سیمالری بر آز دكیشمشدر، ولسانلری ده فرقلیجه‌در. ظفرده یعنی ساحل جنوبیده‌كیلر ایسه حضرموتك دخی بعض یرلرنده سویلنیلن و (عقیلی) دینلن اصلی مجهول بر لسانله متكلمدرلر. عمانده آفریقای شرقیدن نقل اولنمش، وكوله‌لكدن اطلاق اولنمش برچوق زنجیلر دخی بولنوب، بونلر عموم اهالینك بر ربعنی تشكیل ایدرلر. عمانلیلر اوته‌دن بری خوارج مذهبنك اباضیه شعبه‌سنی محافظه ایتمشلردر. كندیلری كوزل وتمیز كینملریله، خانه‌لرینك اوچ درت قاتلی وپك تمیز وقوللانیشلی اولمسیله، طور ومعامله‌لرینك نزاكت وظرافتیله نهایت درجه‌ده اولان مهمان نوازلقلریله والحاصل تمدنه اولان استعدادلریله سائر عربلردن فرق وتمییز اولنورلر.

**احوال تاریخیه‌سی.** — عمانك اهالیسی تا وقت سعادتده اسلامه كلوب، آنجق بعده مركز خلافت دمشق وبغداده نقل اولنجه، عمان بعید ومنفرد بر حالده قالوب، وقوعات جاریه‌یه پك قاریشمامش اولدیغندن،

تواریخ اسلامده عمان اسمنه پك نادر تصادف اولنور. آكلاشلدیغنه كوره، اووقتلرده خارجیلر بوخطهٔ بعیده ومنفردهیه چكیلهرك، برنوع استقلال ایله كندی حاللرنده یاشامشلردر. آنجق عمانك بو طرفده وبراً نهقدر اهمیتی اولمامش ایسه، بحراً اهمیتی اوقدر بیوك اولوب، قرون وسطاده، كیمسهنك خبری اولمقسزین، دین اسلامی جاوه وسوماتره وسائر جزایر بحرمحیطه وآفریقانك سواحل شرقیهسنه قدر نشر وتوسیع ایدن وملایبلرله زنجیلرك طمارلرینه عرب قانی قاریشدیران عمان عربلریدر؛ چونكه كندیلری كمیجیلكده پك ماهر اولوب، مملكتلری بحرمحیطك بر اوجنده بولنمغله، اورادن بحرمحیطه طالوب، دائما تجارتله اشتغال ایدهگلمشلردر.

پورتكیزلیلر عربلرك تحت حكمندن قورتلوبده، بونلردن آلمش اولدقلری درس اوزرینه، اوزاق دكیزلرده كشفیات وفتوحاتله اوغراشدقلری صرهلرده عمانه دخی مسلط اولوب، مسقط وسائر اسكلهلرینی برخیلی وقت تحت حكملرنده طوتمشلر وهر نهقدر قانونی سلطان سلیمان خان دورنده وبعده عثمانلی دونماسی برایكی دفعه اورالرده پورتكیز دونماسنه غلبه چالمش ایسهده، هرنصلسه عمانك ادارهٔ عثمانیه آلتنه آلنمسی دوشونلمیهرك، پورتكیزلیلر چكلدكدن صكره عمان ینه اسكی حالنده یعنی بر طاقم مشایخ وائمهنك اللرنده قالمشدر. یوقاریده دیدیكمز كبی، عمانك هربرجهت وقصبهسی برشیخك تحت حكمنده اولوب، مسقط امامنك بو شیخلرك اوزرینه دائما حكم ونفوذی بولنمشدر.

١١٦٣ تاریخنده عمان ایچون بردور ترقی آچیلوب، تاریخ مذكورده مسقط امامتنه كچن سید احمد بن سعید امامتك حدودینی شمالاً بصره كور-فزنده الحسایه قدر توسیع ایدهرك، قطر شبه جزیرهسنی وایجی صیدیله شهرت واهمیتی اولان بحرین آطهسنی دخی تحت ادارهسنه آلمش؛ وسواحل جنوبیهده حدودینی حضرموته قدر توسیع ایدوب، ظفرخطهسنیده ضبط ایتمش؛ وداخلاً صلح واسایش وانتظامی تقرر ایتدیرمشیدی. ١٢٢١ تاریخنده امامته كچن تورونی سید سعید عمانك موقعاً استقبالی قوهٔ بحریهسنه مربوط اولدیغنی درك ایله بوجهته حصرهمت ایدوب، اوروپا طرز جدیدنده ٣٠ فرقتین انشا ایتدیرهرك، طوپلرله تجهیز وهرمز بوغازی جوارنده كی جزایر وسواحلك تركنه ایران وبلوجستان حكومتلرینی مجبور ایتدیكی كبی، سقطره جزیرهسنی وزنكبار آطه وسواحلنی دخی ضبط ایدهرك، امامتی عادتا بر دولت بحریه حالنه قویوب، كرك بصره كورفزنده وكرك بحر محیط هندیده كسب قوت ایتمشدی. كندیسندن اول عمانه مسلط اولوب، اهالیسنه صورتا وهابیلكی وحكومته جزیه اعطاسنی قبول ایتدیرمش اولان عبدالوهابك وفاتی اوزرینه، سید سعید ذاتاً بوتسلطدن قورتلمش؛ ودونماسیله ایدندیكی یرلری بالذات زیارت ایدوب، تجارت بحریهنك ترقیسی یوللرینی آچمشدی. مساعدات ترقی پرورانهسندن بالاستفاده هندستان وایران وجاوه وسائر طرفلردن برچوق تجار طوپلانوب، مسقط وسائر عمان اسكلهلرنده بیوك تجارتخانهلر آچمش؛ وبووجهله عمان مملكتی هند، جزایر بحر محیط، آفریقا، ایران، بصره ومصر آرهسنده اجرا اولنان تجارتك مركزی حكمنه كچمشیدی. آنجق سیدسعید وفاتنه یقین بومساعیسنی كاملاً امحا ایدهجك بر حركتده بولنوب، ممالكنی اوچ اوغلنه تقسیم ایتمش؛ وحصهسنه زنكبار دوشن سیدمجید آفریقاده مستقلاً حكومت سورمكه باشلادیغی حالده، بری عمانك قسم شمالیسنی ودیكری جهت جنوبیهسنی آلان برادرلری طفیل ایله امجد بینلرنده نزاع ومحاربهیه طوتیشوب، بومقاسمه ونفاق دولتك ضعفنی انتاج ایتمش؛ وعبدالوهابك اوغلی بوحالدن بالاستفاده، یكیدن عمانه مسلط اولوب، جزیهیه ربط ایتمشدی. نهایت عمانك ایكی پارچهسی برلشوب، ینه برحكومت تشكیل ایتمش، ووهابیلرك جزیهسندن قورتلمش ایسهده، امام دونماسنك قسم كلیسی صاتمغه مجبور اولوب، مملكت اهمیت تجاریهسنی وثروت وسامانی غائب ایتمشدر.

**عمان** { شامده بلقا خطهسنك مركزی بولنمش بر شهر قدیم اولوب، الیوم خراب ایسهده، مشهود اولان آثار جسیمهٔ مصنعهسی معموریت قدیمهسنه شاهددر. سلطك ٢٨ كیلومتره شرق جنوبیسنده وقلعةالزرقانك ١٨ كیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. اسكی زمانلرده بیوك ومشهور

بر شهر اولوب، کتب بنی اسرائیلده (رباط عمون) اسمیله مذکوردر. ماکدونیالیلر طرفندن برقات دها اعمار وتوسیع اولنه‌رق، (فیلادلفیا) تسمیه اولنمشدی. رومالیلر زماننده بو اسمی محافظه ایدوب، بونلر طرفندن الیوم خرابه‌لری موجود بر طاقم جسیم تیاترولر ومعبدلر وسائر ابنیهٔ مصنعه انشا اولنمشدی. یاننده نهر عمان اسمیله برچای آقوب، خرابه‌لرك برقسمی بوایکی نهرك کنارنده وبرطاقمی اوستنده‌کی تپه‌ده وبر سور خرابه‌سی داخلنده‌در. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعض آثار اسلامیه‌سی‌ده موجوددر.

**عمان دکزی** { بحرعمان (Mer d'Oman) بحر محیط هندینك شمال غربی قسمندن عبارت بیوك بر کورفز صورتنده واسعجه بردکیز اولوب، جنوب جهتی آچیق اولدیغی حالده، شمال شرقی جهتندن هندستانك سواحل غربیه‌سیله، شمالاً بلوجستان وایران یعنی مکران سواحلیله، شمال غربی جهتندن جزیرة العربك سواحل جنوبیه‌سیله یعنی عمان وحضرموتله، غرباً دخی آفریقانك سومالی سواحلیله محاطدر. بحرعمانك غرب جهتنده عدن کورفزی بولنوب، اورادن باب المندب بوغازندن بحر احمره کیرلدیکی کبی، شمال غربی قسمنده دخی (عمان کورفزی) بولنوب، اورادن هرمز بوغازندن بحر فارسه یعنی بصره کورفزینه کیریلیر. بووجهله بحرعمان باشلیجه جزیرة العرب ایله هند آره‌سنده واقع اولوب، ملحقاتی اولان بحر احمر وبحر فارس واسطه‌سیله، یمن، حبش، حجاز، مصر، عراق، وایران سواحل واسکله‌لرینه دخی حاکم اولمغله، اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سیله مشهوردر. مذکور ملحقاتیله برابر جزیرة العربی احاطه ایتدیکندن، اساساً عرب دکیزی عد اولنوب، جزیرة العربك‌ده اوطرفده اسکله‌لری وکمیجی اهالیسی اولان یری عمان خطه‌سی اولدیغندن، بوخطه‌نك اسمیله شهرت بولمشدر. اصل بحرعمان تقریباً ٢٥° عرض شمالیدن ١٠° عرض شمالی‌یه قدر ممتد اولوب، بو ایکنجی خط عرضینك خارجی بحرمحیط هندی عد اولنیورسه‌ده، اسکیدن بحرعمانك درجهٔ وسعتی ومساسنك حدود جغرافیه‌سی پك ده معلوم ومحدود اولمدیغندن، بحر عمان پایانسز بردکز عد اولنور، واسمی بحر محیط معناسیله استعمال اولنوردی. بحرعمانك تابع اولدیغی بحر محیط هندی قطب منجمد جنوبی‌یه قدر ممتد اولوب، اوجهتدن حائل اوله‌جق قره‌سی بولنمدیغندن، کرهٔ ارضك، نصف جنوبیسنده قیش اولدیغی موسمده وعلی الخصوص شتاء جنوبینك مبدئی اولان نیسان ومایس آیلرنده بحر عمانده بیوك فرطونه وقاصیرغه‌لر اولور. قیشین ایسه پك ساکندر. بحر عمان تابعلریله برابر اسکیدن بری اینجی وصدف وتجارت وثروت مخرجی عد اولنه کلمشدر.

**عمان کورفزی** { (Golfe d'Oman) هر نه قدر بو تعبیری مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان بحرعمان یرینه قوللانانلر وار ایسه‌ده، اصل عمان کورفزی بحرعمانك شمال غربی قسمنده برکورفزدر، که عمان خطه‌سیله ایرانك مکران خطه‌سی سواحلی آره‌سنده اوجی سیوری ویوقاری دونمش برآیاق قابی شکلنده غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، منتهای غرب شمالیسنده واقع هرمز بوغازندن بحر فارسله یعنی بصره کورفزیله اختلاط ایدر. بحراحمره کوره عدن کورفزی نه ایسه، بحر فارسه کوره‌ده عمان کورفزی عین حال وموقعده‌در. عمان کورفزینك آغزی عمان خطه‌سنك (الرأس الحاد) دینلن برونیله ایران وبلوجستان خط حدودی آره‌سنده اولوب، تقریباً ٢٥٠ کیلومتره وسعتنده‌در. ایچریسی طارلشوب، ٢٠٠ کیلومتره‌یه اینر. سواحل شمالیه‌سی خفیف صورتده محدب وسواحل جنوبیه‌سی مقعردر. ایران سواحلنده اهمیتلی بر اسکله‌سی یوغیسه‌ده، عمان ساحلنده مسقط، برکه، صحار، شیناز وفرجه اسکله‌لری بولنوب، بونلرك آز چوق اهمیت وتجارت بحریه‌لری واردر.

**عمایم** { مشاهیر محدثاتدن عالمه بر قادین اولوب، شریف نسابه لقبیله ملقب مولانا حسام الدین حسن بن محمد الحسنینك قیزیدر. امام سیوطی صاحبهٔ ترجمه‌دن استماع حدیث ایتمشدر.

**عمتا** { شامده طبریه ایله عمان آره‌سنده وایکیسندن‌ده ١٢ فرسخلق مسافه‌ده برقریه اولوب، عشرهٔ مبشره‌دن ابوعبیده بن الجراح (رضه) ك تربه‌سنی حاوی اولمغله مشهوردر.

**عمر** { (ابوحفص — بن الخطاب بن نفیل بن عبد العزی بن رباح بن عبدالله بن

قرط بن رزاح بن عدی بن کعب بن لؤی القرشی العدوی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، خلیفهٔ ثانی جناب نبویدر. نسبی طقوز بطن یوقاریده یعنی کعب بن لؤیده نسب پاك جناب نبوی ایله برلشیر. والده‌سی حنتمه بنت هاشم بن المغیره المخزومیه اولوب، ابوجهلك عمزاده‌سی وبرروایتده همشیره‌سی ایدی. وقعهٔ فیلدن ١٣ سنه صکره وهجرت نبویه‌دن ٤٠ سنه اول دنیایه کلوب، زمان جاهلیتده اشراف قریشدن معدود وایفای سفارت ومفاخراته جواب اعطاسنه مأمور ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزه نبوت کلدیکنده، ابتدای امرده عمر نبی ذیشانك ومسلمینك پك علیهنده بولنمش ایکن، بعثك آلتنجی سنه‌سی ارککلر بیننده قرقنجی وبر روایتده قرق بشنجی اوله‌رق، اسلامه کلوب، بو ذاتك اهتداسیله دین اسلام ظاهره چیقمشدر.

حضرت عمرك سبب اسلامی مختلف صورتده روایت اولنوب، هرحالده الینه بچن ویا کندیسندن اول اسلامه کلمش اولان همشیره‌سنك النده بولدیغی مصحف شریفدن بر صحیفه‌ده «سبح الله مافی السموات» سورهٔ شریفه‌سنی اوقومغله، بردن بره قلبنه هدایت کلوب، طوغریجه نزد جناب نبوی‌یه کیده‌رك، اسلامی قبول ایتمش؛ وسائر مسلمین کبی اسلامندن طولایی عذاب کورمك آرزوسیله، ابتدا دایسی ابو جهله وبعده بتون کفار قریشه اسلامنی کندیسی تبلیغ واعلان ایتمش ایدی. رسول الله (صلعم) افندمزك بوندن اولجه «اللهم اعز الاسلام بعمر بن الخطاب» دیه دعا ایتمش اولدقلری مرویدر. فخر کائنات (صلعم) افندمزك معیتنده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سائر صحابه مکه‌دن خفیاً چیقدقلری حالده، حضرت مشار الیه مسلح اوله‌رق علناً چیقمش؛ ونبی ذیشانك اوکنجه مدینه‌یه داخل اولوب، رسالتپناه افندمزك ورودلرینی تبشیر ایتمشدر. بدر، احد، خندق، خیبر، مکه، حنین غزالرنده وسائر غزواتله رضوان بیعتنده حاضر بولنمش؛ وکفار قریشه اولان شدتی اظهارله، شیرانه حرب ایدوب، احد وقعه‌سنده معیت حضرت نبویده صوك درجه‌یه قدر ثبات ایتمشدر. حق باطلدن تفریقده قوهٔ خارق العاده‌سی وکمال عدالت وحقانیتی سببیله جانب نبویدن (فاروق) لقب شرف افزاسیله تلقیب بیورلمشدر.

ارتحال حضرت نبویده جناب عمر (رضه) حضرت ابابکر صدیق (رضه) ك مقام خلافته کچمسنه جهد وغیرت ایدوب، وفاق وآسایشك محافظه‌سنه موفق اولمش، والك اول کندیسی خلیفهٔ مشار الیهه بیعت ایتمشدر. حضرت صدیق اکبرك مدت خلافتلرنده فاروق اعظم هر برایشده معاونتدن کری طورمیوب، اهل رده‌نك تنکیلنده وروملره قارشی شام جهتنه عسکر سوقنده پك چوق خدمتی اولمشدر.

حضرت ابابکر (رضه) ارتحالندن اول کبار صحابهٔ کرامله بعد الاستشاره حضرت عمر (رضه) ی خلافته تعیین ایتمش اولمغله، ١٣ نجی سال هجرینك جمادی الاخری شهرینك اون آلتنجی کونی مقام خلافت اسلامیه‌یه قعودله، خلیفهٔ ثانیٔ رسول الله (صلعم) اولمش؛ وبرنجی اوله‌رق (امیر المؤمنین) لقبیله تلقب ایلمشدر.

حضرت عمرك زمان خلافتلرنده فتح وممالك اسلامیه‌یه ضم اولنان یرلرك وسعتی اوقدر آز زمان ظرفنده حصوله کلمسی داخل حوصلهٔ امکان اوله‌میه‌جق درجه‌ده‌در. ابتدا ابو عبیده بن الجراح وخالد بن ولید (رضهما) قیادتلریله شامده باشلانمش اولان فتوحاته دوام بیوریله‌رق، شام وفلسطین تمامیله فتح اولنمش؛ وروملرك کلیتلی عسکرینه غلبه چالنمش؛ وفلسطینك فتحنی متعاقب حضرت فاروق اعظم بالذات قدسه عزیمت بیوره‌رق، عدالت وحقانیتی واحوال فقره اشتمالیله عالمی حیران ایتمشدی. برطرفدن دخی سعد بن ابی وقاص (رضه) ك قیادتیله اووقت دنیانك اك قوتلی دولتلرندن اولان ایرانه قارشی عسکر سوق اولنه‌رق، قادسیه مظفریت عظیمه‌سی اوزرینه، دولت مذکوره‌یه غلبه چالنمغله، ممالك ایران بر بر فتح اولنه‌رق، جرجان وجیحون وادیلرینه قدر اولان بلاد واسعه خلافت اسلامیه دائره‌سنه ادخال اولنمشدی. جزیره وموصل ودیاربکر جهتلری دخی خالد بن ولید وعیاض بن غنم وسائر مجاهدین اسلام معرفتیله فتح اولندیغی کبی، مصر وبرقه وطرابلس غرب‌ده عمرو بن العاص یدیله ضبط اولنمشدر.

فاروق اعظم ممالك اسلامیه‌یی جزیرة العربه منحصر بولمشیکن اجرای خلافت ایتدیکی اون سنه ظرفنده بروجه مذکور شام، فلسطین، عراق، جزیره، بتون ممالك ایران، مصر، برقه وطرابلس غرب

فتح اولنه‌رق، خلافت اسلامیه‌نك حدودی جیحون
وادیسندن افریقیه (یعنی تونس) ه قدر توسعله، پك
بیوك بردولت حالنه کچمش؛ وبصره وکوفه شهرلری
بنا و درت بیکدن زیاده جامع ومسجد تأسیس
اولنمشدر . یزید بن ابی سفیاندن صکره برادری
معاویه بن ابی سفیان جانب فاروقیدن شام والیلکنه
تعیین بیورلمش ؛ وحضرت فاروق مدینه‌ده جناب
مرتضایی توکیل ایده‌رك، بالذات شامی زیارت،
ومدت خلافتنده بهر سنه مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله
ایفای حج شریف ایتمشدر.

اون بچق سنه ایله یدی کون او وقته قدر دنیاده
مثلی کورلمه‌مش برعدالت وحقانیتله اجرای خلافت
وحکومت ایدوب، ۲۳ سال هجرینك ذی الحجه‌سی
اواخرنده صباح نمازینه کیدرکن مغیره بن شعبه‌نك
کوله‌سی ابو لؤلؤ فیروز نام خبیث طرفندن مبارك
قارننه بچاقله اوریله‌رق، مجروح اولمش ؛ ویکرمی
درت ساعت صکره تسلیم روح ایدوب ، روضهٔ
مطهره‌ده حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك یانلرنده
دفن اولنمشدر.

حضرت عمر (رضه) طریق عدل وحقانیتدن
سرمو انحراف ایتمز وامور عباده موکل بیوك
وکوچك کافهٔ عمال ومأمورینی طریق عدل وانصافده
طوتمغه مقتدر ، جری، عابد، زاهد، فوق العاده
مرحمتلی، متواضع، فقر وفاقه ایله مفتخر بر ذات
ایدی. همت وعدالتی ثمره‌سیله خلافت اسلامیه او قدر
توسع ایتمش، واو قدر معمور یرلر ضبط اولنه‌رق،
واردات وغنائم تصورك مافوقنده چوغالمش ایکن،
حضرت عمر ینه بر پلاس پاره ایله و بر پارچه آرپه
اكمکیله قناعت ایده‌رك ، پك فقیرانه یاشامقدن واز
کچمه‌مشدی . قدسه کیدرکن کوله‌سیله مناوبهٔ
بینوب، کاه دوه‌نك اوکنده یایه یورویه‌رك، وکاه
اوت وآرپه‌سنی دخی حامل اولان دوه‌نك اوستنده
بولنه‌رق، قدسه بو حالده کیرمش؛ وقوت ومکنتی
عالمی دیترتمکده اولان خلیفهٔ اسلامی کورمك اوزره
استقباله چیقمش اولان خلق وبتون عالمی حیرتده
براقشدی. عدالتی بر درجه‌ده ایدی، که کندی
اوغللرندن بری تأدیب شرعی‌یی موجب برحرکتده
بولننجه، ضرب اولنمسنی امر ایدوب، اصحاب کرامك
توسط والتماسلریله برابر، بردکنك اکیك اورلمسنه
بیله رضا ویرمیه‌رك، اوغلنك بوندن متأثراً وفاتی
دخی تأسفنی موجب اولمش ایسه‌ده، ندامتی دعوت
ایتمه‌مشیدی. ادارهٔ اموده‌کی اقتداری بردرجه‌ده
ایدی که فخر کائنات (صلعم) افندمزك ارتحالنی حس
ایتدیرمیوب، کندیسی صاغ اولدقجه اسلام امور
ومصالحی اصلا سکته‌دار اولمامش، وبلکه کیتدکجه
اصلاح وترقی ایتمشدر. حقنده پك چوق احادیث
شریفهٔ نبویه صادر اولوب، « ماطلعت الشمس علی
رجل خیراً من عمر » و « لوکان بعدی نبی لکان
عمر بن الخطاب» حدیث شریفلری قدر ومنزلتنی ارائه‌یه
کافیدر. مناقبی جلدلر طولدیره‌جق درجه‌در. اصحابه
درجه‌لرینه کوره معامله ایدوب، اصحاب بدری سائر-
لرینه وبونلرمیاننده‌ده هاشمیلری تقدیم ایدر، وجناب
مرتضایی جمله‌دن مقدم طوته‌رق، معضلات اموردە
کندیلریله استشاره ایدردی . حقنده‌کی حدیث
شریفلرك اکثری حضرت علی (رضه) دن مروی
اولدیغی حالده، حضرت مشارالیهه طرفدارلق ادعا-
سنده بولنانلرك حضرت عمر (رضه) ه بغض
وخصومت کوسترملری شبهه‌سز حضرت مرتضانك
روحنی خشنود ایتمیه‌جك حرکاتك اشدیدر. ارتحا-
لنده ۶۳ یاشنده ایدی.

حضرت عمر (رضه) کندیلرندن صکره عشرهٔ
مبشره‌دن اولان علی، عثمان، طلحه، زبیر، سعد بن
وقاص ، عبدالرحمن بن عوف (رضهم) حضراتندن
برینك خلافته انتخابی وکندی اوغلی عبدالله (رضه)ك
دخی انتخابده رأیی اولوب ، انتخاب اولنمغه حق
اولمامسنی وصیت ایتمشدر. اولادینك اشهر وافضلی
مشارالیه عبدالله اولوب، فضائلی ترجمهٔ حالنده ذکر
اولنمشدر. قیزی حفصه (رضها) ازواج مطهرهٔ
جناب نبویه‌دندر.

**عمر** { صحابهٔ کرامدن جناب فاروقدن بشقه
برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری
بروجه آتیدر: (ابو حفص عمر بن ابی سلمة القرشی
المخزومی) که پدر ووالده‌سنك حبشه هجرت ایتمش
اولملریله، اوراده دنیایه کلوب، پدرینك وفاتندن
صکره والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبوی زمره‌سنه
داخل اولمغله ، فخر کائنات (صلعم) افندمزك اوکی
اوغللریدر . ارتحال حضرت نبویده طقوز یاشنده

اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. جمل وقعه‌سنده معيت حضرت مرتضويده اولوب، بعده خليفهٔ مشاراليه جانبندن بحرين وفارس واليلكنه تعيين بيورلمش؛ وعبدالملك بن مروان زماننده ٨٣ تاريخنده مدينه‌ده وفات ايتمشدر. — (عمر بن عكرمه) كه ابو جهلك توروني اولوب، يرموك وبر روايتده اجنادين محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عمر بن مالك القرشي الزهري) كه خلافت جناب فاروقيده دمشق فتحنده حاضر بولنمش؛ وامرخليفه ايله ابوعبيده بن الجراح (رضه) طرفندن اهل جزيره‌يه قارشي سوق اولنه‌رق، قرقيسيايي صلحاً ضبط ايتمشدي.

**عمر** { (ميرزا — ) جلال الدين اميرانشاهك اولادندن اولوب، پدرينك شعورينه خلل كلديكنده، جدي اميرتيمورك فرمانيله آذربيجان حكومتنه نصب اولنمشدي. جدينك وفاتندن صكره برادري ابو بكر ميرزا ايله محاربه ايدوب، مغلوب اولمغله، عمي شاهرخ نزدينه قاچمش؛ وبرمدت صكره بوكا قارشي عصيان ايتمكله، ايتديكي محاربه‌ده مجروح واسير اولوب، جريحه‌سندن متأثراً ٨٠٩ تاريخنده وفات ايتمشدر.

**عمر** { [« حسام الدين عمر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**عمر** { (ابوحفص — المرتضى بن يوسف بن ابراهيم) مغربده حكومت سورن موحدين دولتنك اون ايكنجي حكمداري اولوب، اون طقوز سنه‌يه قريب مدت حكومت سورمش؛ و ٦٦٤ تاريخنده بني مرينله ايتديكي محاربه‌ده مغلوب اولمغله، فرار ايدوب، خلفي ابو دبوسك يانينه كوتوزلدكده قتل اولنمشدر.

**عمر** { بني حفص ملوكندن ايكي كشينك اسميدر. [« ابو حفص » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

**عمر** { (تاج الدين — بن مسعود) مشاهير شعراء ايراندن وعلمادن اولوب، قليج طفغاج خانك مداحلرندن بولنمش؛ وعرفئ شيرازي ايله صحبت ايتمشدر. شو رباعي اونكدر:

جوري كه بدين دل شده پيوست رود
زان طرهٔ جعد ونركس مست رود
از پاي روي آدمئ بندهٔ تو
روزي كه ترابيند از دست رود

**عمران** { حضرت موسى وهارون (عما) ايله همشيره‌لري مريمك پدري اولوب، بومناسبتله مشاراليهمه آل عمران ديرلر.

**عمران** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمي اولوب، الك معروفلري بروجه آتيدر: (ابو نجيد عمران بن حصين الخزاعي الكعبي) كه خيبر فتحي سنه‌سي اسلامه كلوب، اوندن صكره‌كي غزواتده معيت نبويده بولنمش؛ وحضرت عمر (رضه) جانبندن تعليم فقه ايچون بصره‌يه اعزام بيورلمش؛ وفضلاي صحابه‌دن اولوب، عبدالله بن عامر طرفندن شهر مذكور قاضيلغنه نصب اولنمش: وبعده استعفا ايدوب، ٥٢ تاريخنده وفات ايتمش؛ وذريتي اوراده قالمش ايدي. حسن بصري وابن سيرين كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عمران بن طلحة القرشي التيمي) كه عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) نك اوغلي اولوب، عهد جناب نبويده دنيايه كلمش؛ وجمل وقعه‌سندن صكره بصره‌يه عزيمتله، جناب حيدردن پدرينك املاكني ايستيوب آلمش ايدي. اولاد واحفادي وار ايديسه‌ده، منقرض اولوب، ذريتي قالمامشدر.

**عمران** { يمن ولايتنك صنعا سنجاغنده ومركز ولايتك شمالنده بر قصبه اولوب، مركزي اولان عمران قصبه‌سي صنعادن ١٠ ساعتلق مسافه‌ده وبر اووه‌نك وسطنده واقعدر. عمران قضاسي، جنوباً صنعا، غرباً حجه قضالريله، شمالاً وشرقاً دخي اراضئ غير مضبوطه ايله محاطدر. اراضيسي طاغلق اولوب، جبال سرا اوزرنده بولنمغله، مياه جاريه‌سي قسماً بحر احمره وقسماً داخلي چوله طوغري آقار. هواسي معتدلدر. محصولاتي آز مقدارده بغداي ايله آرپه، دوره، بقله وسائر حبوباتله اوزوم، بادم، زردالي وسائر ميوه‌لردن عبارتدر. قهوه‌سي پك آزدر. قيونلري ايري اولوب، آنجق اتلري لذتسزدر.

**عمران الاسرائيلي** { (حكيم اوحدالدين — بن صدقه) مشاهير اطبا وحكماي عربدن اولوب، ٥٦١ تاريخنده دمشقده طوغمش؛ وپدري دخي مشاهير اطبادن بولنمش ايدي. اجراي طبابتده فوق العاده مهارتي اولمغله، ملوك واكابر عندنده قدر واعتباري پك

زیاده اولوب، لزومی تقدیرنده جلب اولنوردیسه‌ده، هیچ بریناڭ خدمتنه دخول واختصاص ایتمیوب، ملك عادل ابوبکر بن ایوب وملك ناصر داود بن الملك المعظم کندیسنه کلیتلی تخصیصات تکلیف ایتدکلری حالده، ینه خدمتلرینه دخولی قبول ایتمه‌مش؛ ودمشقده بیمارستان کبیرده اجرای طبابتله مشغول اولوب، محیر عقول بعض مداواته موفق اولمش ایدی. حمص ملکنه مداوات ایتمك اوزره جلب ایدلمش اولدیغی حالده، ٦٣٧ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

**عمر بك** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، خیالی بکك اوغلیدر. زعامتله کوشهٔ قناعته چکلمش ایکن، آرناؤد احمد پاشانك مسند صدارته کچمسی اوزرینه، منسوبیتی جهتیله، معیتنه آلنه‌رق، برچوق حاللرده آتش غضبنی اطفایه وحرکات شدت کارانه‌سنی تعدیله چالیشمش؛ وبعده بعض دفتردارلقلرده بولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هب سیلی سرشکن یولکه ایلسون ایثار
ای دوستم بنم دیدهٔ غم دیده‌ده نم وار

**عمر بن ثابت الثمانینی** { (ابوالقاسم) مشاهیر ادبادن اولوب ابن جنینك «لمع» و «مکودی» سنی شرح ایتمشدر. کرخده ابوالقاسم بن برهان ایله معارضه‌لری اولوردی.

**عمر بن حفص** { (بن برلق) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، قیروانه سیاحتله برمدت ابوجعفر بن الجزارك یاننده قالمش؛ واورادن اندلسه کچه‌رك، ملك ناصرك وبعده نجم بن طرفه‌نك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و «زاد المسافر» کتابنی اندلسه ادخال ونشر ایتمشدر.

**عمر بن الخطاب** { [«عمر» ماده‌لرینك برنجیسنه مراجعت.]

**عمر بن شبه** { (ابو زید — بن رابطه النمیری) مشاهیر مورخین وقراءدن اولوب، بصره‌لیدر. وبصره‌نك مکمل تاریخنی یازمشدر. ١٧٣ تاریخنده طوغوب، ٢٦٣ سنه‌سنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر.

**عمر بن عبدالعزیز** { (امیر المؤمنین ابو حفص — بن مروان بن الحکم الاموی) خلفای امویه‌نك سکزنجیسی وآب رویی اولوب، والده‌سی ام عاصم بنت عاصم بن عمر بن الخطاب (رضه) اولمغله، والده طرفندن جناب فاروق اعظمك حفید زاده‌سیدر. مصر والیلکنده بولنمش اولان پدری عبدالعزیز بن مروان دخی سائر بنی‌امیه وآل مروانك خلافنه اوله‌رق عدل وانصاف ودیانتله متصف برذات ایدی. عمر بن عبدالعزیز ٦٠ سال هجریسنده یعنی معاویه‌نك وفاتی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌ده دنیایه کلوب، پدریله برابر مصره کیتمش؛ وبعده تحصیل علوم وتفقه ایچون پدری طرفندن مدینه‌یه کوندریله‌رك، انس بن مالك وعبدالله بن جعفر بن ابی طالب وسعید بن المسیب وسائر معاصرینیله صحبت و نندیلرندن استماع احادیث شریفه ایتمشدر. پدرینك وفاتنده عمی عبدالملك بن مروان، تخت حکومتده ایکن، کندیسنی دمشق شامه جلبله، قیزی فاطمه‌یی تزویج ایده‌رك، کندیسنی داماد ایتمش؛ وبونك زماننده وافر نعمت وثروته نائل اولوب، طبیعتنده مرکوز اولان سماحت ومروتی اجرا ایتمکه باشلامشیدی. ٩٩ تاریخنده عم زاده‌سی سلیمان بن عبدالملکك وفاتی اوزرینه مقام خلافته کچنجه، خلفای راشدین (رضهم) مسالکنه سلوکله، اجرای عدل وداد ایده‌رك، بحق عمر ثانی دینلکه کسب استحقاق ایتمشدر. بنی امیه تا معاویه زماننده خطبه‌ده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقومغی عادت ایتمش اولدقلری حالده، صاحب ترجمه مقام خلافته کچنجه، الك اول بوعادتی رفع ایله، عالم اسلامی بویله برشیندن قورتارمش؛ واهل بیت نبی حقنده حرمت وتعظیمده قصور ایتمه‌مشدر. بومعاملات دیانتکارانه‌سی بنی امیه‌یی دلکیر ایدوب، ایکی سنه ایله بش بچق آی خلافتدن صکره، ١٠١ تاریخنده دیر سمعانده برکوله‌سی یدیله تسمیم ایتمشلردر. ارتحالنده سنی ٤١ ایدی. بیاض چهره‌لی، اینجه ونازك یوزلی، نحیف بدنلی، چقور کوزلی، کوزل صقاللی، ملیح وسویملی برذات ایدی. آتلره وبینجیلکه زیاده مراقلی اولوب، کنجلکنده آتك بری آلننه تکمه اورمش اولمغله، یاره‌سنك اثری قالمش؛ وبوسببله (اشج بنی امیه) لقبیله تلقیب اولنمشدی. صحابه‌دن انس بن مالك (رضه) دیمشدرکه: امامت ایتمه‌ده فخر کائنات (صلعم) افندمزه عمر بن عبدالعزیزدن زیاده بکزه‌ین کیمسه کورمدم. مجمعه قصبه‌سنی بنا وملاطیه‌یی روملردن

بوزبیك اسیر مقابلنده مبایعه ایتمشدر. مناقبی پك
چوق اولوب، ابن الجوزی مشار الیهك مناقبنی جمع
ایده‌رك، بیوك برجلد یازمشدر.

**عمر بن عبدالعزیز** { [«ابوالحفص شطرنجی» ماده‌سنه مراجعت.]

**عمر بن یونس** { (بن احمدالحرانی) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب،
برادری احمد بن یونس ایله برابر شرقه رحلتله، بغداده داخل اولمش؛ واوراده ثابت بن سنان بن ثابت بن قره‌دن جالینوسك کتب طبیه‌سنی اوقویوب، کوز امراضی عملیاتنده ابن وصیفدن استفاده ایتمش؛ و ٣٠١ تاریخنده اندلسه رجعتله، مستنصر باللهك حسن قبول والتفاتنه مظهر اوله‌رق، خدمت طبابتنه کیرمش؛ وزهراده اسکان اولنمشلردی. کوز خسته‌لقلرینی ایی ایتمه‌ده مهارتلری پك چوق اولوب، کندیسی چوق یاشامامش ایسه‌ده، برادری احمد خیلی وقت معمر اوله‌رق، اکتساب شهرت ایتمشدر.

**عمر پاشا** { (فرنك —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، عن
اصل آوستریانك خرواتستان اهالیسندن اولدیغی حالده، دولت عثمانیه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمش؛ واهتدا ایتمش ایدی. قابلیت واستعداد طبیعیسی واقتدار عسکریسی اقتضاسنجه قطع مراتب ایده‌رك، مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ودور سلطان عبدالعزیز خانیده خیلی وقت سردار بولنوب، ظهور ایدن مسائلك جمله‌سنده ابراز آثار اقتدار ایتمش؛ وعساکر عثمانیه‌نك تنسیق وتنظیمنده پك چوق خدمتی کورلمشدر. ١٢٨٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

**عمر پاشا** { (ویربونلی —) آرناودلقده برات سنجاق وقضاسنده کائن
ویربون قریه‌سندن اولوب، عسکرلکله مصره کیتمش؛ واوراده قطع مراتب ایده‌رك، محمد علی پاشانك مصر والیلکنده دخی میرمیرانلق رتبه‌سیله معیتنده بولنمش؛ وبعده پاشای مشارالیه ایله بوزیشه‌رق، یانیه‌یه عزیمتله، تپه‌دلنلی علی پاشانك خدمتنه کیرمش؛ و علی پاشا فرمانلی اولدیغنده، بونی دخی ترکله، علی پاشانك اوزرینه کوندریلان خورشید پاشا ایله برلشمش؛ وعلی پاشادن صکره ١٢٣٧ تاریخنده رتبهٔ وزارتله یانیه والیسی اولوب، درت سنه بومأموریتده قالمشدر. اوغللری حسین وقهرمان پاشالر براتده وسائر الویه‌ده
متصرفلق ایتمشلردر. شمدیکی برات بکاری صاحب ترجمه‌نك احفاد ومتعلقاتندندر.

**عمر حسام الدین افندی** { [«حسام الدین افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**عمر خلوصی افندی** { [«صمانی زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

**عمر خیام** { (شیخ — بن محمد) مشاهیر شعرای ایراندن وعلما وحکمادن
اولوب، حکمت وهیئت وسائر فنونده یدطولی صاحبی ایدی. استراباد مضافاتندن دهستانه تابع فیروز ناحیه‌سنك (دهك) قریه‌سنده دنیایه کلوب، حکیم سنائینك استادی اولان شیخ الاسلام ناصرالدین محمد منصوردن وسائر عصری مشاهیرندن تحصیل ایتمش؛ وکنجلکنده اکثریا بلخده، بعده نیشابورده امرار عمر ایتمشدر. مدرسهٔ نظامیه صاحبی وزیر شهیر نظام الملك وملاحدهٔ اسماعیلیه‌نك باشی اولان حسن صباح یانه کیده‌رك، مطلوبلری سؤال اولندقده، حسن صباح خدمته کیرمك آرزوسنی بیان ایتمکله، همدان والیلکنه تعیین اولنمش؛ وعمر خیام بقیهٔ عمرینی نیشابورده کچیرمك اوزره معیشتنه مدار اوله‌جق جزئی برمعاش طلبیله قناعت ایتمشدی. عمرنده تأهل ایتمیوب، ایامنی مطالعه ایله واشتغالات ذهنیه ایله کچیرمشدر. ملوك واكابر زمانی عندنده قدر واعتباری زیاده اولوب، علی الخصوص سلطان سنجر سلجوقی کندیسنی کندی تختی یاننده برکرسیٔ مخصوصه اوتورته‌رق، صحبت ایدردی. مناهیدن پك‌ده مجتنب اولمدیغی حالده، کندیسندن بعض احوال فوق العاده منقولدر. اشعاری رباعیاتدن عبارت اولوب، بونلرك اکثری حقایق علمیه وحکمت واخلاقه متعلقدر. بونلرك بعضلرنده افکار متعصبینه قارشی برطاقم تنقیدات وتعریضات مستهزیانه مندرج اولوب، صحبتنده دخی بومسلك وطریقی التزام ایتدیکندن، بعض آوروپالیلر کندیسنه شرقك وولتری دیمشلردر. رباعیاتی انکلیزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه ونشر اولنمشدر. عصرمز ادباسندن معلم فیضی بعض منتخباتنی ترکجه ترجمه‌سیله برابر شهرمزده نشر ایتمشدر. ٥١٥ ده وبرروایتده ٥١٧ ده نیشاپورده وفات ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

کر کوهر طاعت نسفتم هرکز
ور کرد کنـه زرخ نرفتم هرکز
نومید نیم زبارکاه کرمت
زیراکه یکیرا دو نکفتم هرکز

**عمر دده** { وعمر سکینی . شیخ بیرام ولی مریدانندن اولوب، شیخ مشار- } الیهك وفاتنده آق شمس الدین خلفی اولمش ایسه‌ده، قطبیت صاحب ترجمه‌یه انتقال ایتمشدر. بروسه‌لی اولوب، ٩٢٦ تاریخنده وفات ایتمش، وکوینکده دفن اولنمشدر.

**عمر سهلان ساوجی** { [«قاضی میر» ماده‌سنه مراجعت.] }

**عمر شیخ** { (معزالدین —) تیمورلنکك اوچنجی اوغلی اولوب، جها- } نکیر مشارالیه آل مظفری اصفهان قربنده قتل واستیصال ایتدکده، فارس حکومتنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشیدی. بر سنه صکره یعنی ٧٩٩ تاریخنده بدریله کوریشمك اوزره، دیاربکر طرفنه کیتمکده ایکن، اثنای راهده کردستانده قتل اولنمش؛ ونعشی ماوراءالنهره نقل ایله، (کش) قصبه‌سنده قبهٔ خضراده دفن اولنمشدر. بش اولادی اولوب، بونلردن بایقرانك تورونی سلطان حسین سلطنته نائل اولمشدر.

**عمر شیخ** { (میرزا — بن سلطان ابی سعید بن میرزا محمد بن } جلال الدین امیرانشاه بن تیمور) تیمورلنکك احفادندن اولوب، هندستان دولت تیموریه‌سنی تأسیس ایدن بابرك بدریدر. ٨٦٠ تاریخنده سمرقندده طوغوب، بدرینك سلطنتی زماننده فرغانه واندجان والیلکنه نصب اولنمش؛ و ٨٧٣ ده واقع اولان بدرینك وفاتندن صکره دخی بوحکومتده قالوب، ٢٦ سنه بالاستقلال اجرای حاکمیتدن صکره ٨٩٩ ده ٣٩ یاشنده وفات ایتمشدر.

**عمرو** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر: } (عمرو بن ابی اثاثه) که حبشه هجرت ایدنلردن اولوب، والده‌سی طرفندن عمرو بن العاصك برادریدر. — (ابوامیه عمرو بن امیة الکنانی الضمری) که قدمادن اولوب، حبشه هجرت ایتمشیدی. بدرواحد غزالرندن صکره حبشدن مدینه‌یه کلوب، بئر معونه غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده‌ده بدر واحد غزالرنده مشرکین میاننده بولنمش؛ وبعده اسلامه کلمشدر. جناب نبویدن سفارتله اطرافه اعزام بیوریلوب، نجاشی‌یی دین اسلامه دعوت، وام حبیبه بنت ابی سفیانی نبی ذی شان ایچون طلب ایتمکه کوندریلن دخی بوذاتدر. — (عمرو بن الاهتم التمیمی) که طقوزنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبویه‌یی کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده (نجاح) ادعای نبوت ایتدیکنده کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش ایسه‌ده، ینه اسلامه رجوع ایتمشدر. شعرادن اولوب، شو بیتلر جملهٔ اشعارندندر:

ذرینی فان البخل یا ام هاشم
لصالح اخلاق الرجال سروق
لعمرك ماضاقت بلاد باهلها
ولکن اخلاق الرجال تضیق

— (عمرو بن الجموح الانصاری السلمی) که انصارك الك صکره ایمانه کلنی اولوب، زیاده طوبال اولدیغندن، بدر غزاسنه کیتمسنه اولادی مانع اولمش ایسه‌ده، احد محاربه‌سنه کیتمسنه مانع اوله‌میوب، اذن رسول الله (صلعم) ایله کیتمش؛ وشهید اولوب، انیشته‌سی وجابرك بدری اولان عبدالله ایله برمزاره دفن اولنمشدر. — (عمرو بن الحارث بن ابی ضرار الخزاعی المصطلق) که ازواج مطهره‌دن جویره بنت الحارثك برادری وفخر کائنات (صلعم) افندمزك قاینی اولوب، ترکهٔ جناب نبوی حقنده روایتی واردر. — (ابوسعید عمرو بن حریث القرشی المخزومی) که خالد بن ولید (رضه) ایله ابوجهلك اقرباسندن اولوب، رحلت جناب نبویده اون ایکی یاشنده ایدی. بعده کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وکلیتلی ثروت وسامانه نائل اولمشیدی. قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، مجروح اولمشیدی. ٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (ابو الضحاك عمرو بن حزم الانصاری الخزرجی النجاری) که خندق غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، ١٧ یاشنده ایکن، جناب نبویدن اهل نجرانه والی اعزام بیورلمش؛ و ٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. یزیدی ولی عهد ایتمك ایستدیکنده معاویه‌یه قارشی شدتلی لسان قوللانمش ایدی. — (عمرو بن الحمق الخزاعی) که حدیبیه وقعه‌سندن صکره نزد حضرت نبوی‌یه هجرتله، برچوق احادیث شریفه ضبط، وبعده مصره واورادن کوفه‌یه انتقال ایتمش

ایدی . یوم‌الدار دینلان شهادت عثمان (رضه) وقعه‌سنده حاضر بولنوب، خلیفهٔ مشارالیهك خانه‌سنه داخل اولان درت کشینك بری بولنمش؛ وبعده جناب مرتضایه انتسابله ، جمل وصفین ونهروان محاربه‌لرنده معیتلرنده بولنمش؛ ومؤخراً حجر بن عدی‌یه یاردیم ایدوب ، اصحابندن اولمش؛ وصکره زیادك قورقوسندن موصل جهتنه قاچوب، برمغاره‌یی مسکن اتخاذ ایتمش ایدی . برمدت صکره معاویه موصل عاملندن عمرو بن الحمق طلب ایتمکله، مغاره‌سنده آرادقلرنده بریلانك صوقمسیله وفات ایتمش اولدیغنی کوروب، باشنی قطع وشامه ارسال ایتمشلردر. اسلامده ال اول کاه‌سی آلنان بوذاتدر. موصلك خارجنده قبری زیارتکاه اولوب ، سیف‌الدوله‌نك برادری سعید بن حمدان طرفندن تربه‌سی انشا اولنمش؛ وبو تربه‌نك انشاسندن طولایی سنیلرله شیعیلر بیننده منازعه ظهور ایتمشدی . — (عمرو بن سعید بن العاص بن امیة القرشی الاموی) که خالد بن ولید حضرتلرینك همشیره زاده‌سی اولوب ، برادری خالدله برابر حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وخلافت جناب صدیقده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابوالاعور عمرو بن سفیان السلمی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعده معاویه‌نك خواص اصحابندن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده عسکری ترتیب وتعبیه ایدن کندیسی بولنمشدر. — (عمرو بن شاس الاسدی) که شعرادن اولوب، حجاج بن یوسفك معیتنده بولنمش اولان عراقك بدیدر . برشبیدن طولایی حضرت علی (رضه) دن شکایت ایتمش اولمغله، مسجد نبوی‌یه دخولنده فخر کائنات (صلعم) افندمز: «یاعمرو والله لقد آذیتنی» بیورمش؛ وعمرو انکار ایدنجه : «بلی من آذی علیاً فقد آذانی» بیورمش ایدی . — (عمرو بن العاص) [«عمرو بن العاص» ماده‌سنه مراجعت . ] — (ابونجیح عمرو بن عبسة السلمی) که جاهلیتده بتلرك عبادتی علیهنده بولنمغله ، مکه‌ده عبادت اصنامی منع ایدر برنبی ظهورینی خبر آلوب ، مکهٔ مکرمه‌یه کیده‌رك ، فخر کائنات (صلعم) افندمزی کیجه کوره بیلمش؛ ویانلرنده قالمق ایستمش ایسه‌ده، دین اسلامك اظهارنده کلسی امر بیورلمغله ، مملکتنه عودت، وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب ، مؤخراً شامده ساکن اولمش؛ وروایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (ابو ثور عمرو بن معدی کرب الزبیدی المذحجی) که سعدالعشیره قومنه منسوب اولدیغی حالده ، مراد قبیله‌سنه نازل اولمش ، وبونلرك مبعوثلری میاننده نزد جناب نبوی‌یه کلوب ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال حضرت رسالتپناهیده اسود عنسی ایله ارتداد ایدوب ، جناب صدیق اکبردن اعزام بیورلمش اولان خالد بن سعید بن العاص ایله محاربه ایتمش ایسه‌ده ، مشارالیهه جانب خلیفه‌دن امداد کلدیکنی آکلاینجه ، اسلامه رجوعله، مهاجر بن ابی امیه‌یه تسلیم اولنمش؛ ومربوطاً حضور خلیفه‌یه کوتوریله‌رك، توبه ایتمکله، مملکتنه اعاده بیورلمش؛ وبعده مدینه‌یه کلوب، جانب صدیقیدن شام فتوحنه اعزام بیوریله‌رق، یرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛ وعهد جناب فاروقیده، سعدابن ابی وقاصك معیتنده اولمق اوزره ، عراقه اعزام بیوریله‌رق ، قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمش، وبر روایتده صوسزلقدن وفات ایتمشدر . بعضلری‌ده ٢١ تاریخنده نهاوند محاربه‌سنی کوردکدن صکره (روده) قریه‌سنده وفات ایتدیکنی بیان ایتمشلردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو قطعه جمله اشعارندندر :

امن ریحانة الداعی السمیع
یؤرقنی واصحابی هجوع
اذا لم تستطع شیئاً فدعه
وجاوزه الی ما تستطیع

**عمرو** { بواسمله یمنده‌کی تبابعه‌دن بر، حمیر ملوکندن اوچ ، جرهم ملوکندن } ایکی وکنده ملوکندن بر حکمدار کلمشدر.

**عمرو بن العاص** { (ابو عبدالله بن وائل بن هاشم بن سعید } بن سهم بن عمرو بن هصیص بن کعب بن لؤی القرشی السهمی) صحابه‌دن اولوب، قبل الاسلام کفار قریش طرفندن حبشه‌ده‌کی مهاجرین اسلامی تسلیم ایتمسی تکلیف ایچون، نجاشی‌نك یانه کوندرلمش؛ ونجاشی بوتکلیفی رد ایتدکدن بشقه ، فخر کائنات (صلعم) افندمزك نبوتنی تصدیق ایله، کندیسنك بوتکلیفنی تعییب ایتدیکندن ، عمرو بن العاص حبشه‌ده ایکن اسلامه کلوب ، اورادن مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش؛ وبر روایتده سکزنجی سال هجریده وفتح مکه‌دن آلتی آی مقدم اسلامه کلمشدر. خالد بن

ولیدو عثمان بن طلحة العبدری ایله برلکده مدینهٔ منوره‌یه کیده‌رك ، کچمش حرکاتی عفو بیورلمق رجاسیله اهتدا ایتمشدر. متعاقباً جانب نبویدن بر سریه ایله پدرینك دایبلری اولان بلی بن عمرو بن الحاف قبیله‌سنه قارشی اعزام بیوریله‌رق ، ذات السلاسل موقعنه وارنجه، استمداد ایتمکله، ابوعبیده بن الجراحك تحت قیادتنده وحضرت ابوبکر وعمر (رضی الله عنهما) دخی داخل اولمق اوزره قدمای مهاجریندن مرکب بر سریه امداده اعزام بیورلمشدی . بعده صاحب ترجمه عمانه عامل اولوب، ارتحال جناب نبوی‌یه‌دك اوراده قالمش؛ وجناب صدیقك زماننده شام فتوحنه مأمور اولوب، خلافت جناب فاروقیده فلسطین والیلکنه نصب، وبعده خطهٔ مصریه‌نك فتحنه مأمور بیورلمش ایدی . مصری فتح ایتمکله، اورانك والیلکنه تعیین اولندقدن صکره، عزل اولنمغله، فلسطینه چکیلوب، آره‌صره مدینه‌یه کیدر ، وحضرت عثمانه اولان دلکیرلکنی اظهار ایدوب ، طعن ایدردی . حضرت عثمانك شهادتندن صکره ، شامده معاویه‌نك یانته کیدوب، بونك حضرت علی (رضی الله عنه) ه قارشی اولان کین وغرضنی تشدید ومخاصمانه معاونت ایتمش؛ وصفین محاربه‌سنده برلکده بولنوب، بعده معاویه طرفندن حکم نصب اولنه‌رق ، حضرت حیدرك حکمی اولان موسی الاشعری‌یی اغفال ایتمشدر. جانب مرتضویدن مصر والیسی بولنان محمد بن ابی بکر (رضیها) یی اخراجله مصری تحت اداره‌سنه آلمغه معاویه طرفندن مأمور اولوب، آخر عمرینه‌دك بو والیلکده قالمش؛ و ۴۳ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوغلی عبدالله خلفی اولمش ایسه‌ده، متعاقباً معاویه اونی عزل ایدوب، کندی برادری عتبه بن ابی سفیانی نصب ایتمشدی . عمرو بن العاص قیصه بویلی، جسور، دهاتدن عد اولنه‌جق درجه‌ده ذکی واونسبتده حیله‌کار، فصیح اللسان وشاعر ایدی .

**عمرو بن العبد** { [« طرفه » ماده‌سنه مراجعت .]

**عمرو بن عثمان** { [« سیبویه » ماده‌سنه مراجعت .]

**عمرو بن عمرو الکندی** { مؤلفیندن اولوب ، « فضائل مصر » عنوانیله بر اثر معتبری واردر.

**عمرو بن کلثوم** { « معلقات سبعه » صاحبلری اولان شعرای سبعهٔ عربك یدنجیسیدر.

**عمرو بن لیث صفار** { دولت صفاریه‌نك ایکنجی حکمداری اولوب، مؤسس دولت اولان برادری یعقوب بن لیثك وفاتی اوزرینه ، ۲۶۵ تاریخنده تخت موروثنه جلوسله، ۲۳ سنه حکومت سوره‌رك، خراسان ، غزنین، سیستان، کرمان، مازندران، فارس وعراق عجمه یعنی بتون ایران ایله افغانستانه حاکم اولدیغی وبغدادده خطبه‌ده خلیفه‌دن صکره کندی نامنی اوقوتدیرمغه باشلامش ایکن ، قناعت ایتمیوب، خوزستان ایله عراق عربی دخی ضبط ایتمك اوزره، عسکر سوق ایتمش اولدیغندن، خلیفه معتضد ماوراء النهر والیسی بولنان امیر اسماعیل سامانی‌یه فرمان ارسالیله، امداده دعوت ایتمش؛ اسماعیل سامانی اون ایکی بیك سواری ایله کلوب ، صاحب ترجمه‌نك سکسان بیك سواریسی وار ایکن ، حربه باشلایه‌جقلری زمان عمروك آتی اورکوب، کندیسنی اسماعیل سامانینك اردوسی ایچنه کوتورمکله، بلا حرب اسیر دوشمش ، وعسکری طاغلمشدر . عمرو بن لیث بغداده کوتوریله‌رك ، ایکی سنه محبوس قالدقدن صکره، ۲۸۹ تاریخنده معتضد خلیفه‌نك وفاتی کونی اعدام اولنمش؛ وبر روایتده اوچ کون یمکسز اونودیلوب، آجلقدن وفات ایتمشدر . بر کوزی کور ، غدار وخونخوار بر آدم ایدی . شیرازده جامع عتیق دینمکله معروف بیوك جامع شریف بونك بنا کرده‌سی ایدی . تورونی طاهر سیستانده برآز مدت حکومت سورمش ایسه‌ده، اجدادینك دولتنی احیایه موفق اوله‌میوب، صفاریلرك ملکی سامانیلرك الینه کچمشدر.

**عمروی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسمی (عمرو) در. آرقداشی زید ایله برابر مولانا عبدالکریمك کوله‌لری اولوب، ایکیسی ده شاعر اولمش ایدی. اشعاری ساده لکن اولدقجه سلیس ومعنیداردر. شو بیت اونکدر :

سودم یوزمی پایکه باغ ازمکده
رفعتله باشم طوبی‌یه ایردی قدمکده

**عمره** { صحابیاتدن بر قاچ خاتونك اسمی اولوب، ازآن جمله (عمره بنت معاویه.

الکندیه) نك جانب نبویدن تزوج بیورلدیغی، وآنجق نزد نبویلرینه کتیریلنجیه قدر رحلت جناب رسالتپناهی وقوع بولدیغی مرویدر.

**عمره بنت النعمان** { صحابه‌دن نعمان بن بشیرك قیزی اولوب، وقعهٔ دلسوز کربلایه ذی مدخل اولان بنی امیه طرفدارانندن انتقام آلمغی وظیفه ایدنمش اولان مشهور مختار بن ابی عبیدة الثقفینك زوجه‌سی ایدی. مصعب بن الزبیر مختاری قتل ایتدکدن صکره، زوجه‌لرینی اله کچیروب، بونلردن ام ثابت بن سمره‌یه مختار حقنده‌کی فکرینی صوردقده، مطلوبنه کوره جواب ویرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه مختارك لهنده ادارهٔ لسان ایتمکله، مصعب برادری عبدالله بن زبیره بوقادینك مختارك نبوتنه قائل اولدیغنی یازه‌رق، قتلی امرینی بالاستحصال، وحشیانه بر صورتده اعدام ایتدیرمشدر.

**عمعق** { (مولانا —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، بخارالیدر. ترکستان خانی مرشد خانك منظوری وملك الشعراسی ایدی. بتون ماوراءالنهر شعراسی کندیسنی استاد ورئیس طانیوب یالکز خانك باش خاتوننك مداحی اولان رشیدی عمعقه رقابت ایدردی. ایکی بحر اوزره اوقونه‌بیله‌جك صورتده بر «یوسف وزلیخا» منظومه‌سی یازمشدر، که الك مقبول آثار ادبیه‌دندر. یوز یاشلرینه قدر یاشایوب، ٥٤٠ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. مرثیه‌سویله‌ده دخی مهارتی اولوب، سلطان سنجر سلجوقینك زیاده سودیکی قیزی ماه ملك خاتون وفات ایتدکده، پادشاه مشارالیه مرثیه سویلتمك اوزره، عمعق دعوت ایتمش ایسه‌ده، اووقت پك اختیار وکوزلری کورمز اولدیغندن، بیان اعتذارله برابر، بر مرثیه یازوب، اوغلی حمیدی ایله کوندرمشیدی. شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر:

هنکام آنکه کل دمد از صحن بوستان
رفت آن کل شکفته ودرخاك شد نهان
هنکام آنکه شاخ شجر نم کشد زابر
بی آب ماند نرکس آن تازه بوستان

**عَمْواس** { فلسطینده رمله‌دن ٨ میللك مسافه‌ده وقدس طریقنده بر ناحیه اولوب، عهد جناب فاروقیده ١٨ نجی سال هجریده وقوع بولان طاعون ابتدا بوناحیه‌ده ظهور ایتمکله، طاعون عمواس دینمکله مشهوردر. بوطاعوندن فتوح شامله مشغول اولان عساکر مسلمیندن یکرمی بش بیك کشی تلف اولوب، ابو عبیدة الجراح (رضه) ایله یزید بن ابی سفیان، معاذ بن جبل، فضل بن العباس وسائر صحابه‌دن برچوق ذوات دخی بومرضه طوتیلوب وفات ایتمشلردر.

**عموجه زاده** { [«حسین پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

**عموریه** { (Amorium) آناطولیده ازمنهٔ قدیمه‌ده (غالاتیه) دینلن آنقره جهتنده خیانه اووه‌سنك غربنده وسقاریه کنارنده برشهر اولوب، روماليلردن صکره خیلی اهمیت آلمش، واوجهتلرك مرکز تجارتی اولمش ایدی. بو مناسبتله شرقیون عموریه‌یی روملرك مرکز وپایتختی ظن ایدوب، مثلا شاهنامه‌ده فلیب واسکندرك دخی پایتختلری عموریه نامیله یاد اولنور. بعده خراب اولوب، نام ونشانی قالمامشدر. خلفای عباسیه‌دن معتصم ٢٢٣ تاریخ هجریسنده بوشهری فتح ایتمشدی.

**عمیدالملك الکندری** { (ابو نصر محمد بن منصور) سلاطین سلجوقیه‌دن طغرل بکك وزیری اولوب، ادبیات وکتابتده‌کی اقتداری وسخاوت وکرم وسائر فضائلی سببیله پادشاه مشارالیهك توجهنی قزانمش؛ بیوك بردولت وثروته نائل اولمشیدی. دولت سلجوقیه‌ده الك اول وزیر اولان بوذاتدر. دائره‌سی مرجع علما وشعرا اولوب، شعرا ومعاصرینی مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شافعیلرك ورافضی واشعریلرك پك علیهنده اولوب، آلب ارسلانك زماننده رافضیلره منبرلرده لعنت اوقوتمق ایچون، پادشاه مشارالیهك فرمانتی استحصال ایتمش؛ وبونك ایچون خراساندن بر چوق ائمه وعلما ترك وطن ایده‌رك، حجاز وسائر جهاته هجرت ایتمشلر ایدی. طغرل بکك وفاتندن صکره تخته کچن مشارالیه آلب ارسلان کندیسنی وزارتده ابقا ایتمش ایسه‌ده، بعده خوارزمشاهك قیزینی طلب ایتمك ایچون خوارزمه کوندردیکی حالده، صاحب ترجمه‌نك قیزی کندی نفسیچون طلب ایتدیکی شیوع بولمش؛ واثنای عودتنده بوشایعه‌یی خبر آلمغله، مدار عفو وتکذیب اولمق اوزره، صقالنی تراش وخایه‌لرینی قطع ایتمش؛ وبر روایتده آلب آرسلانك طرفندن بوجزایه دوچار وبعده عزل اولنه‌رق،

برینه مشهور نظام الملك تعیین اولنمش؛ وبونك امریله صاحب ترجمه حبس، و ٤٥٦ تاریخنده اعدام اولنمشدر. قتلنده قرق یاشلرنده ایدی.

**عمیر** { صحابه دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر : (عمیر بن سعد الانصاری الاوسی) كه زهاد وفضلای صحابه دن اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده شام فتوحاتنه اعزام بیوریلەرق، فلسطینده ساكن اولمش؛ وبرچوق احادیث شریفه روایت ایتمشدر؛ جانب فاروقیدن حمص حاملكنه نصب بیورلمشیدی. صدق واستقامتی سببیله خلیفهٔ مشارالیه نزدنده اعتباری زیاده ایدی. — (عمیر بن ابی وقاص القرشی الزهری) عشرهٔ مبشره دن سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك برادری اولوب، بدرغزاسنه گیتمك ایستدیكنده، اون آلتی یاشنده اولمغله، جانب نبویدن استصغار بیورلمش ایسه ده، آغلامغه باشلا دیغندن، نهایت مساعده بیوریلوب، بومحاربه ده شهید اولمشدر. — (ابوامیه عمیر بن وهب القرشی الجمحی) كه اشراف وشجعان قریشدن اولوب، صفوان بن امیه نك عم زاده سیدر. بدرده مشركین میاننده بولنوب، حضرت نبی ذیشانه ومسلمینه اولان شدت بغض وخصومتنی اظهار ایله، كفاری تشویق وتهییج ایدردی. بو محاربه ده اوغلی وهب اسیر دوشمكله، مكه یه گیتدكدن صكره، اوغلنی فدیه ایله آلمق بهانه سیله مدینه یه گیدوب، رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزی شهید ایتمكی عم زاده سی مرقوم صفوانه وعدایتمش؛ وبیلنمش وسم سورلمش برقلیج آلوب، مدینه یه ورود ایتمكله، حضرت عمر (رضه) طرفندن طانیلوب، جانب نبوی یه خبر ویرلمكله، حضورینه چاغرلدقده، مقصدینی انكارله، اوغلنی قورتارمغه كلدیكنی سویلمش ایسه ده، جانب نبویدن صفوانله شویله برمقاوله ده بولنمدكی بیوریلنجه، درحال اسلامه كلوب، شهادت كتیرمش؛ وقریشی دین حقه دعوت ایچون، مكه یه عودته رخصت ایستیوب، فی الواقع برقاچ كشینك اهتداسنه واسطه اولمشدر.

**عمیق** { حلب ولایتنك مركز قضاسنده بر اووه اولوب، حاوی اولدیغی قریه لر برناحیه صورتنده اداره اولنور.

**عنان** { عباسیلر زماننده یتیشن شاعره لردن اولوب، ناطق اسمنده برینك جاریه سی ایدی. ابونواسله برچوق مشاعره وملاطفه لری واردر. هارون الرشید كندیسنه طالب اولوب، افندیسی یوز بیك دیناردن آشاغی یه رضی اولمامش؛ وبعده خلیفهٔ مشارالیه كندیسنی ورثه سندن چوق دها اوجوز صاتین آلمش ایدی. شو بیت جمله اشعارندندر :

كتمت هواهم فی الصدر منی
ولكن الدموع علی نمت

**عنایت** { ایران شعراسندن ایكی كشینك مخلصیدر :

برنجیسی (عنایة الله) من اصل دیلملی اولوب، بخاراده نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونكدر :

خواهم كه نالهٔ برسانم بكوش یار
ازضعف چون كنم كه بجائی نمیرسد

— ایكنجیسی (میرزا —) من اصل اصفهانلی اولوب، هندستانده نشوونما بولمشدر. شو بیت اونكدر :

عقدهای مشكل ازطول امل پیدا شود
كی گره دركار افتد رشتهٔ كوتا هرا

**عنایة الله** { اونجی قرن هجری شعرا وعلماسندن ولوب، قدر چلبینك اوغلی وصاحب تذكره قنالی زاده نك دایسی ایدی. طریق قضایه سالك اولوب، جزایرده قاضیلق ایتدكدن صكره، اثنای عودتنده فرنك قورصانلرینك الینه اسیر دوشمش؛ وقورتلدقدن صكره، ینه اوطرفه میل ایدوب، تلمسان قاضیسی اولمشیدی. شوقطعه هنگام اسارتنده سویلدیكی اشعارندندر :

یله ویردی خرمن صبر وقرارم حاصلی
ینه گرداب غمه آتدی فلك فلك تنی
ای عنایت قول ایكن بركافره عشق ایله دل
كافره قول ایتدی دوران بودل لایعقلی

**عنبسة الفیل** { (بن معدان المهری) قدمای نحویوندن وعلم نحوك واضعلرندن اولوب، ابوالاسود الدؤلینك تلامذه سندندر. برنجی قرن هجریده بصره ده یاشایوب، جریر ایله معاصر ایدی، وشاعر موسی البهك صاحب ترجمه حقنده بعض ابیاتی واردر.

**عنتر** { جاهلیت دورینك عرب قهرمان وشعراسندن اولوب، معشوقه سی اولان عم زاده سی آبله یی تزوج ایده بیلك ایچون برچوق

خارق العاده ایشلره کیریشه رک، ودفعاتله حیاتنی تهلکه یه قویه رق، مرامنه نائل اوله جغی وقت هجرت نبویه دن یدی سنه مقدم بر دشمنی طرفندن قتل اولنمشدر. بشنجی قرن هجری ادباسندن مؤیدین الصایغ بونک حکایه سنی مفصل صورتده یازوب، کوزل برأثر ادبی وجوده کتیرمشدر، که اخیراً برقاچ جلد اوزره بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

**عنتره بن شداد** { شعرای جاهلیتدن او. لوب، مشهور معلقات سبعه دن برینک صاحبیدر.

**عنتری** { (ابو المؤید محمد بن المجلی الجزری) مشاهیر اطبا وادبای اسلامدن او. لوب، کرک فنون طبیه وحکمتده وکرک علوم ادبیه ده ید طولی صاحبی ایدی. ادیب وشاعر وفیلسوف بر ذات ایدی. عمادالدین زنکی زماننده جزیره ده یاشا. مشدر. اوغلی مؤیدالدینه خطاباً حکمت واخلاق وطب وحفظ صحته دائر نصیحت آمیز برچوق اقوال واشعار حکیمانه سی واردر. دیوان اشعارندن بشقه بروجه آتی تألیفاتک صاحبیدر: «نور المجتنی من روض الندباء»، «تذکار الفضلاء الحکماء ونزهة الحیاة الدنیا»، «کتاب الاقراباذین»، «رسالة الشعری الیمانیة الی الشعری الشامیة»، «رسالة حرکة العالم»، «رسالة الفرق مابین الدهر والزمان والکفر والایمان»، «رسالة العشق الالهی والطبیعی».

شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

من لزم الصمت اکتسی هیبة
تخفی عن الناس مساویه
لسان من یعقل فی قلبه
وقلب من یجهل فی فیه

**عندل** { حضرموت ساحلنده بیوک بر قصبه اولوب، چیقان صدفنک کثرتیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**عندلیبی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن ایکی کشینک مخلصی اولوب، بری استانبوللی؟ ودیکری قسطمونیلیدر. شو بیت برنجیسنکدر:

نه صفا صفه سی وار کوشهٔ میخانه کبی
نه مصاحب بولنور باده وپیمانه کبی

**عنزه** { الیوم موجود وجزیره ایله عراق وشام جهتلرینه مسلط اولان عرب عشا. یرینک اک جمیتلی واک قوتلیلرندن اولوب، یالکز شمر عشیرتندن دوندرلر. بونلر باشلیجه جزیره ده موصل ایله زور آره لرنده وبریة الشامک شمال جهتنده جولان ایدوب، اکثریا شمر عشیرتیله مخا. صماتده بولنورلر. وطن اصلیلری اولان نجدده وحجازک خیبر جهتنده دخی بولنورلر. اصللری قبل الاسلام یمامه ده ساکن بولنمش اولان ربیعه قبیله سی اولدیغی مظنون اولوب، کندیلری دخی بو ادعاده بولنیورلر. یالکز نجدده کی عنزه قبیله سی وهابیلر مسئله سنده ۳۷۰۰ عسکر چیقاروب ایچلرندن ۱۲۰۰ ی سواری ایدی. جزیره وبریة الشامده کیلر تخمیناً ۳۵۰۰۰۰ نفوس راده لرنده اولوب، یازین شام، حلب وسائر شهر وقصبه لره تقرب ایتدکاری حالده، قیشین چولک ایچنه چکیلیرلر؛ بعضاً عراق جهتنه دخی کچرلر. سائر عشایر کبی آت، دوه، قیون وسائر حیوانات سوریلریله یاشایوب، بینیجیلکده مهارتلری مشهوردر. اسمر چهره لی، چقور کوزلی، آز صقاللی واوزون صاچلی آدملر اولوب، صاچلرینی اورمک عادتلریدر. قاریلری خیلی بیاض وکوزلدر.

**عنصری** { (ابو القاسم حسن بن احمد) قدمای شعرای ایراندن اولوب، بلخلیدر. سلطان محمود سبکتکینه انتساب ومحبت وتوجهنی تحصیل ایدوب، ملک الشعراسی اولمشیدی. پادشاه مشارالیهه تقدیم اولنه جق اشعار واثار ادبیه ابتدا صاحب ترجمه نک نظرندن کچوب، بونک معرفتیله تقدیم اولندیغندن، کندیسی مرجع شعرا وادبا او. لوب، برقاچ یوز شاعر معیتنده بولنوردی. فراوان ثروت وسامانه وجاه واقتدارده مالک اولمشیدی. اکثر اشعاری سلطان مشارالیهک وخاندانک مدحنه دائر اولوب، «وامق وعذراء» عنوانلی بر منظومه دخی یازمش ایسه ده، نسخه سی نایابدر. ۴۳۱ تاریخنده غزنینده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

چهار وقتش پیشهٔ چهار کار بود
کسی ندید ونبینندش از چهار جدا
بوقت قوت رحم وبوقت ذلت عفو
بوقت تنکی بخشش بوقت عهد وفا

**عنقا** { (حسین —) اوننجی قرن هجری شعرا. سندن اولوب، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده، دیار رومه هجرتله استانبولده توطن ایتمشدی. تذکره صاحبی قنالی زاده کندیسیله وبدریله

صحبت ومودتنی بیان ایدیور. فارسی وترکی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

رقیب زاغ نیلر گلشن کویکده ای غنچه
خصوصا اول یرکه عنقا اوله مرغ خوش الحانی

**عنوان** { (محمد رضا) ایران شعراسندن او. لوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

بیا که بیتو ز سرمایهٔ حیات مرا
بدیده مانده نگاهی وبرزبان سخنی

**عنه** { بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ۲۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله.
رق فراتك ساحل یمین یعنی جنوبیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی، اون جامع شریفی، بر کوچك حاوراسی، فراتك ایچنده واقع بر کوچك آطه‌نك اوزرنده قدیم وخراب بر قلعه‌سی، باغچه‌لری وبز معمولاتی واردر. بو قصبه فرات بوینجه ۶ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد بر تك سوقاقدن عبارت اولوب، خانه‌لری بربرلرندن آیری وبر ویا ایکی قاتلی وسردابلی اولدقلری حالده، آرقه. لرنده برطرفدن ساحل نهره ودیکرطرفدن چوله قدر ممتد باغچه‌لری واردر. اهالیسندن یالکز یکرمیسی یهودی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وعربدر. قصبه‌نك بر آز آشاغیسنده وفراتك اوبر یاقه‌سنده روماليلرجه (آناتو) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك خرابه‌لری کوریلیور، که بو اسمك‌ده (عنه) اسم عربیسندن غلط اولدیغی آکلاشیلیور.

— عنه قضاسی بغداد ولایت وسنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده وفراتك ایکی جهتنده واقع اولوب، شمالاً وشمال شرقی جهتندن موصل ولایتیله، شرق جنوبی جهتندن دیلم قضاسیله، جنوب غربی جهتندن چول ایله، غرباً دخی زور مستقل متصرفلغیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریبا ۱۵۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی ۷۵۰ فدان یعنی ۲۰۶۷۷ یکی دونمدر. فراتك قربنده واقع اولوب، طولابله اروا اولنان برلرندن بشقه، نهردن اوزاق ویاغمور صوینه محتاج اراضیٔ مزروعه‌سی دخی واردر. اوتوز یکی دونم قدر خرمالغی دخی اولوب، اوچ بیك خرما آغاجی بولنیور. محصولاتی بغدای، آرپه، سیسام، پاموق ایله زردالی، اریك، نار، انجیر وآز مقدارده پورتقال ایله سائر میوه وسبزه‌لردن عبارتدر. اهالیسی ۱۵۰۰۰ نفوس راد.لرنده اولوب، مرکزده‌کی ۲۰ یهودیدن ماعداسی کاملاً مسلم وعربدر. اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، بغدادك بتون سقالری دخی عنه‌لیدر. حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولداتی تقریبا ۴۵۰۰ صیغیر، ۷۰۰ مانده، ۲۵۰۰ آت، ۶۵۰۰ مرکب، ۲۰۰۰ دوه، ۹۰۰۰۰ قیون و ۱۰۰ کچیدن عبارتدر. بو قضا جزیره خطه‌سی داخلنده اولوب، معموریته استعدادی زیاده‌در.

**عوادر** { یمنده جند بلده‌سنك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، فقهادن عبد الله بن زید الوبقی بوقصبه‌ده یکی بر مذهب اظهار ایله، تارك صلاة حقنده پك شدتلی ومتعصبانه معامله‌ده بولنور؛ واهالیی دخی کندینه تابع ایده‌رك، اجرای تعصب ایدر ایدی. نهایت معزفاطمی عسکر کوندروب، کندیسنی استیصال ایتمشدر.

**عواصم** { حلب ایله آنطاکیه آره‌سنده وآنطاکیه‌نك جوارلرنده‌کی یرلرك اسمی اولوب، مرکزی آنطاکیه قصبه‌سیدر. بعضلری آطنه وسیس طرفلرینی دخی عواصم مسماسنه ادخال ایدرلر. عربلر زماننده روملرك حدودینه قریب ومستحکم یرلر اولمغله، وجه تسمیه‌سی بودر.

**عوام** { (ابن خویلد الزهری) عشرهٔ مبشره. دن زبیر (رضه)ك پدری وام المسلمین حضرت خدیجة الکبری (رضها)نك برادری اولوب، شرکده وفات ایتمشدر. — (عوام بن جهیل السامی) صحابه‌دن اولوب، یمنلیدر. روایته کوره بر بتخانه‌ده خدمت اصنامله مشغول ایکن، هاتفدن ایشیتدیکی بر اخطار وتنبیه اوزرینه، فخر کائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك خدمتنه واصل اولمق اوزره چیقوب، همدان وفدینه التحاق ایله، مدینهٔ منوره‌یه کلش؛ وشرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، جانب نبویدن کسر اصنامه مأمور اولمش ایدی.

**عورتا** { نابلس قربنده بر کوچك قصبه او. لوب، عزیر (عم)ك قبرینی وروایته کوره یتمش نبینك قبورینی حاوی اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**عورتحصاری** { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیكك شمالنده بر قضا اولوب، شرقا لنغظه قضاسیله وسیروز سنجاغیله،

شمالاً تیمور حصار وطویران، غرباً ینیجۀ واردار، جنوباً دخی نفس سلانیك قضالریله محاط ومحدوددر. مرکزی سلانیکك ٨ ساعت شمالنده واقع (قلقش) قصبه‌سیدر. شرقدن غربه وسعتی ١٩ وشمالدن جنوبه ١٢ ساعتلك مسافه‌دن عبارتدر. ملحق اولان قره طاغ وکوکلی ناحیه‌لریله برابر ١٤١ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤١٨٦٠ اهالیسی واردر. بو مقدارك ٣٠٣٠٠ ی اسلام، ٢٦٧٤٠ اورتودوقس وقتولیك مذهبلرینه منقسم بلغار، ١٩٢٠ سی روم، ٢٩٠٠ ی ده اسلام وخرستیان اوله‌رق چنکانه‌در. (بو رقلر کوکلی ناحیه‌سی دخی عورتحصارینه ملحق اولدیغی زمانه کوره اولوب، شمدی ایسه ناحیۀ مذکوره آیریجه بر قضا اتخاذ اولندیغندن، بو مقداردن خیلی تنزیل اولنمق اقتضا ایدرسه‌ده، بریکی استاتستیقه دسترس اوله‌مدق.) اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، شمال جهتنده غربدن شرقه ممتد اولان قوریشه بالقانی قضانك جهت جنوبیه‌سنه قدر بر طاقم شعبه‌لر اوزادیر. بو شعبه‌لرك آره‌لرنده بر طاقم نهرلر ودره‌لر آقوب، اك بیوکی (غالیك) نهریدرکه قضانك اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایله، جنوبه طوغری آقه‌رق، سلانیك کورفزینه دوکیلور. آرجون واکشی صو چایلری دخی قضانك قسم غربیسنده آماتووه کولنه دوکیلورلر. واردار ایرماغی دخی قضانك حدود غربیه‌سنی تشکیل ایدر. بو وجهله اراضیسی طاغلق اولمغله برابر، منبت یرلری دخی چوق اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، سیسام وسائر حبوباتله، یاموق، آفیون، توتون وسائره متعلق خیلی محصولات آلنیر. باغلری دخی چوق اولوب، سنوی اوتوز بیك قیه قدر شراب یاپیلیر. آریلریله ایپك بوجکاری اولوب، بال وایپك قوزه‌سی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قیون، کچی، بیکیر، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب، خیلی مقدار یاغی وقیل ودری وسائره چیقار. اهالی قضا طوقومه وکلیم، یلکن بزی، آلاجه، کوملکلك، پشتکیر کبی بعض منسوجاتله معمولات سائرۀ عادیه ییارلر. محصولات ارضیه‌دن وحیوانات محصولندن سنوی ایکی بیك لیرالق اخراجات اولیور.

**عوزیا** { یهود ملوکنك اونجیسی اولوب، قبل المیلاد ٨٠٨ تاریخندن ٨٥٦ تاریخنه‌دك ٤٨ سنه حکومت سورمش؛ وآخر عمرنده عبده اصنامدن اولمش ایدی.

**عوف** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (ابوعباد عوف بن اثاثه بن عباد بن المطلب بن عبدمناف بن قصی)درکه والده‌سی حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ك تیزه‌سی ریطه بنت صخرك قیزی سلمی ایدی. حضرت عایشه (رضها) حقنده‌کی افترا‌ده ذی‌مدخل اولوب، حضرت صدیق اکبر اوندن اولی کندیسنه حسب القرابه نفقه ویرمکده ایکن، بو وقعه اوزرینه، نفقه‌سنی کسمش؛ و«ولا یأتل اولوا الفضل منکم والسعة ان یأتوا اولی القربی والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله» آیت کریمه‌سی نازل اولنجه، کافی السابق نفقه‌سنی ویرمکه دوام ایتمشلردی. صاحب ترجمه بدر غزاسنده وبعده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشدر.

**عون** { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری جعفر طیار بن ابی طالب (رضه)ك ودیکری جم جناب نبوی حضرت عباس (رضه)ك اوغلیدر. برنجیسی تستر غزاسنده شهید اولمشدر.

**عون الدین بن هبیره** { [«ابن هبیره» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**عونی** { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی کشینك مخلصیدر:

بری بروسه‌ده ایوب افندی زاویه‌سی شیخی اولوب، ١١٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخانه اشعاری واردر. شو مقطع بر نعت شریفندندر:

یتر عزت بو عونی درد منده
حبیب حضرتك چاك رهیدر

— دیکری ینه بروسه‌لی اولوب، (یاغجی زاده) دینمکله معروفدر. ١٢٤٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مقصد اصول عشق ایسه قانون سینه‌ده
مضراب آهی اور رك خانه برر برر

**عویف** { (بن الاضبط الدیلی) صحابه‌دن اولوب، غزاء حدیبیه سنه‌سی اسلامه کلمش؛ وحضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز عمرة القضایه عزیمتلرنده کندیسنی مدینه‌ده استخلاف بیورمشلردی.

**عویم** { (بن ساعدة الانصاری الاوسی) خیار صحابه‌دن اولوب، عقبه بیعتلرنده

وبدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزوانده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده ٦٥ یاشنده ارتحال ایتمشدر. حضرت عمر (رضه)ك بو ذاتك قبری اوزرنده طوروب بر یوزنده‌کی انسانلرك هیچ بری بو قبرك صاحبندن ایی اولمق ادعاسنده بولنه‌مز؛ زیرا رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز هیچ بر سنجاق دیکمدی، که عویم اونك سایه‌سی آلتنده بولنمسون، بیورمش اولدقلری صاحب ترجمه‌نك قیزی عبیده طرفندن مرویدر. — (بو نعیم عویم) دخی صحابه‌دن وبنی سعد بن هذیلدندر.

**عهدی** { اونجی قرن هجری شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی زماننده دیوان کتابتندن وخطاطلرندن ایدی. شو بیت اونکدر:

قنده وارەم سایهٔ سرو بلندم وار ایکن
کیه قول اولەم سنك کبی افندم وار ایکن

ایکنجیسی (علی —) ینه ادرنه‌لی اولوب، یلدیرم شیخی اوغلی دیمکله معروف ایدی. طریق علمه سالك ایدی. اشعاری عادیدر. شو بیت اونکدر:

دود آهم بنی کوینه ایلتمز اولدی
جنته قویماز ایمش کشی‌یی قاره عملی

— اوچنجیسی (احمد —) بغدادلی اولوب، شعرای مجیدیندندر. خیلی وقت درسعادتده بولنمشدر. زماننك شعراسی تراجم احوالنی جامع بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

عهدی دیار رومه کلوب ایده‌لی نظر
کورنمز اولدی کوزمه ملك عجم بنم

**عهدی** { فرس شعراسندن دخی درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل تورانلی اولوب، کوب آبادده نشات ایتمش؛ وسلطان ابراهیم میرزایه انتساب ایتمش ایدی. ائمهٔ اثنا عشر حقنده نعوت وقصایدی واردر. شو بیت اونکدر:

نباشد قطرهٔ خون بر کنار چشم کریانم
که بهر دیدنت از کوشهٔ دل کرد سربیرون

— ایکنجیسی قزوینلی اولوب، فن طبه دخی انتسابی اولمغله، حکیم عهدی دیمکله معروف ایدی. شاه عباسك اطباسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

یارمن سخن از حال زار من مکنید
باین بهانه تکلم بیسار من مکنید

— اوچنجیسی ساوه‌لی اولوب، شاه طهماسب ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

رفته رفته از کفم آن زلف شبکون میرود
دوستان رحمی‌که کار از دست بیرون میرود

— دردنجیسی (ملا عهدی نا کوی) ایرانلی اولوب، بعده کابله عزیمتله احمد خان کیلانی‌یه انتساب ایتمشیدی. نستعلیق خطنی کوزل یازاردی. ٩٦٠ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زبان از سوز دل شد همچو آتش دردهان من
مکن ای مدعی کاری‌که افتی بر زبان من

**عیاش** { (ابو عبد الرحمن یاخود ابو عبد الله — بن ابی ربیعه عمرو بن المغیرة المخزومی) صحابه‌دن اولوب، ابو جهلك عم زاده‌سی و والده‌سی طرفندن برادریدر. اکیدن اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمش؛ واوراده عبد الله اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمش ایدی. بعده مکه‌یه عودت ایدوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ایله برلکده مدینه‌یه هجرت ایتمشدر. والده‌سی طرفندن برادرلری اولان ابو جهل ایله حارث مدینهٔ منوره‌یه کیدوب، کندیسنی والده‌سی ایستدیکنی بیانله، اغفال ایده‌رك، مکه‌یه آلمش، واوراده باغلایوب، حبس ایتمشلر ایدی. بعده جانب نبویدن تخلیص بیوریله‌رق، یرموك غزاسنده شهید اولمش؛ وبر روایتده مکه‌ده وفات ایتمشدر. اوغللری عبدالله وحارث کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (عیاش بن ابی ثور) دخی صحابه‌دن اولوب، جانب فاروقیدن بحرین والیلکنه تعیین اولنمشدی.

**عیاض** { (قاضی ابو الفضل بن موسی الحصبی السبتی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وحدیث وتاریخ و ادبیاتده عصرینك فریدی ایدی. ٤٧٦ تاریخنده مغربك سبته قصبه‌سنده طوغمش؛ وممالکنده وقرطبه‌ده تحصیل علوم وفنون ایدوب، حفظ وجمع احادیث شریفه‌ده زیاده اهتمام ایتمشیدی. خیلی وقت سبته‌ده وبعده غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب، قاضی عنوانیله شهرت بولمشدر. علم حدیثده صحیح مسلمه «کتاب الاکمال» عنوانیله مکمل بر شرح یازدیغی کبی، غریب الحدیث حقنده «مشارق الانوار» عنوانیله پك معتبر بر کتاب یازمشدر. «التنبیهات» عنوانیله مشهور بر اثری دخی واردر. ٥٤٤ تاریخنده مراکشده وفات ایتمشدر. طبیعت

شعره‌سی دخی اولوب، کوزل اشعاری واردر. شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقدماست امام الریاح
کتیبة خضراء مهزومة
شقائق النعمان فیها جراح

**عیاض بن غنم** { (بن زهیر بن ابی شداد بن ربیعه بن هلال القرشی الفهری) صحابه‌دن وغزاة مسلمیندن اولوب، ابو عبیده بن الجراح (رضه) ك اقرباسندن وبر روایتده اوکی اوغلی ایدی. حدیبیه غزاسندن اولجه اسلامه کلوب، غزاء مذکورده حاضر بولنمش؛ و بعده مشارالیه ابو عبیده بن الجراح معیتنده فتوح شامده بولنوب، جزیره‌نك فتحنه مأمور اولمش؛ وخطهٔ مذکوره‌نك بعض یرلرینی حرباً وبعضلرینی صلحاً فتح ایتمشدر. ابو عبیده (رضه) وفاتنده یرینه صاحب ترجیحی ترك وتعیین ایدوب، حضرت عمر (رضه) دخی تصدیق ایتمکله، آخر عمرینه‌دك شام وجزیره‌ده والیلك وقوماندانلق ایدوب، یکرمنجی سال هجریده ۶۰ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده ارتحال ایتمشدر. صالح وفاضل وکرم وسخاوت صاحبی اولوب، اثنای سفرده دائما زادینی آرقداشلریله مقاسمه ایتمك عادتی اولدیغندن (زاد الرکب) لقبیله شهرت بولمشدر. — صحابه میاننده (عیاض بن زهیر) اسمیله بری دخی مذکور، اولوب، بعضلری عیاض بن غنمك عمی اولدیغنی وبدر واحد غزالرنده بولنوب، مدینه‌ده وفات ایتدیکنی بیان، وبعضلری عیاض بن غنمك عینی اولوب، جدینه نسبتله عیاض بن زهیر دینلدیکنی التزام ایتمشلردر. — عیاض اسمیله صحابه‌دن دیکر بر قاچ ذات دها واردر.

**عیانی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا سندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (سلیمان —) مناسترلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

ای عیانی دل پژمرده‌می احیا ایتدی
تولہ کر یاره دیسه‌م وار ایسه عیسی سنسك

— ایکنجیسی (مظفر —) حلب مفتیسنك اوغلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. شو مقطع اونکدر:

یچمدن دلدن خیال ناوك مژکان دخی
بشقه بر سودایه صالدی زلف مشك افشان دخی

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، شو بیت اونکدر:

دلی قالدی ای پری آشفته حالك اولمیه
یا غم زلفکله بردم پایمالك اولمیه

— فرس شعراسندن دخی بر عیانی اولوب، ینه شعرادن ملا رفیعینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

فصاد چوزدنیشترم درتب هجران
آتش‌زدکم سرزد ودرنیشتر آویخت

**عیسی** { (بن مریم) انبیای مرسلیندن اولوب، هجرت نبویه‌دن سنهٔ شمسیه حسابیله ۶۲۲ ییل اول فلسطینك بیت‌لحم قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. والده‌سی حضرت مریم (عم) سلیمان بن داود (عم) نسلندن پاکیزه وصالحه بر قیز اولوب، ینه نسل مذکوردن یوسف نجاره نشانلی اولدیغی حالده، هنوز ارکك کورمه‌دن، بحکمة الله تعالی وجبرائیلك نفخیله حامل قالمش؛ ویهودیلر بونی خبر آلنجه، حضرت مریمك سوزینه اینانمیوب، علیهنه قالقیشه‌رق، علائم بکارتی کوردکاری حالده، ینه کندیلرینه قناعت کلمه مشدی. نشانلیسی یوسف ابتدا مشارالیهایی ترك ایتمك ایستمش ایسه‌ده، بعده، حقیقت حاله واقف اولمغله، بالعکس کندیسنی حمایه وتصاحبه باشلامش؛ وحضرت عیسی (عم) بر خرما آغاجنك آلتنده، وانجیله کوره بر آخورك یملکنده، تولد ایتمشدر. تولدنده یکیدن یهودیلر طرفندن حضرت مریم حقنده تضییقاته باشلانمغله، حضرت مشارالیها طفل شیرخوار اولان اوغلنه اشارت ایدوب، حضرت عیسی بالذات جواب ویره‌رك، ایلك معجزه‌سنی بویولده ایفا ایتمشدر. انجیلده مذکور اولدیغنه کوره، اووقت یهود دولتنده حکمفرما اولان هیروده بعض منجملر او سنه کتب سماویهٔ بنی اسرائیلده مذکور مسیحك تولد ایده‌جکنی خبر ویرمش اولدقلرندن، ملك مذکور او سنه طوغان چوجقلری آرایوب هلاك ایتمکله، یوسف نجار حضرت مریم وحضرت عیسی (عم)ی آله‌رق، مصره عزیمت ایتمش؛ وجناب مسیح اون یاشنه کلنجه‌یه قدر مصرده اقامت ایده‌رك، بعده ینه برلکده فلسطینه عودتله، ناصره قصبه‌سنده اقامت ایتمشلردی. اون اوچ یاشنده ایکن نبوته نائل اولدیغی مروی ایسه‌ده، ۳۰ یاشنده اعلان نبوتله دعوته باشلایوب، حضرت یحیی بن زکریا (عم) له کورشمش؛ وحواریون نامیله معروف اون ایکی تلامذه ویا اصحاب ایدینوب، بونلرله بر

اـكده فلسطينده شـهردن شهره كزه‌رك، خلقى طريق حقه دعوت، وبرچوق معجزه‌لر ارائه ايتمشدى. خسته‌لرى وبرص علتنه مبتلا اولانلرى ايى ايتمك الك صيق اجرا ايتديكى معجزه‌لردن اولوب، احياى اموات ايتديكى دخى منقولدر. اوچ سنه بوحال ايله اجراى نبوت ايتدكدن صكره، يهوديلر روما دولتى طرفنـدن قدسده والى بولنان (بونس پيلات) ى حضرت عيسـانك روما دولتى عليهنده بولنديغنـه وفلسطينـده يكى بر حكومت تأسيسنه چاليشديغنـه قانديروب، كنديلرينك دينلرى عليهنده بولنديغندن دخى شكايت ايتمكله، اصحاب عيسى (عليه السلام) دن الده ايتمش اولدقلرى يهودانك دلالتيله حضرت مسيحى توقيف ايتدكلرنده، والئ موىاليه محاكمه‌سنى يهوديلرك رؤسـاء روحانيه‌لرينه ومجلس مذهبيلرينـه حواله ايتمكله بونلر، حق نبويلرنده انواع اشكنجه‌لرله اعدام حكمنى ويرمشلردر. بزجه بونلر حكمى اجرايه موفق اوله‌ميوب، نظرلرنده حضرت عيسى كبى تمثل ايدن مرقوم يهودا ويا كندى ايچلرندن برينى صلب ايتدكارى حالده، حق جل وعلا حضرتلرى جنـاب مسيحى سمايه رفع ايتمشدر؛ واو وقتدن برى سماده بولنمقده اولوب، قيامتده يره نزول ايده‌رك، دجالى امحـا ايده‌جكدر. رفعنـده ٣٣ ياشنـده ايدى.

خرستيانلرك اعتقادينـه كوره ايسـه حضرت عيسى ويريلان حكم موجبنجه صلب ودفن اولنه‌رق، بعده ديريلوب، سمايه عروج ايتمش. يهوديلر حضرت مريم وعيسى (عليه السلام) حقلرنده افتراده بولندقلرى كبى، خرستيانلر دخى الوهيتنه وحاشا ابن الله اولديغنه معتقد اولوب، متأخرين ملاحده‌نك بعضلرى‌ده نبى مشـار اليهك بسبتون وجودينى ودنيـايه كلديكنى انكارله، هند براهمه‌سنك ينه تثليث قاعده‌سنه مستند اولان (ويشنو قريشنا) معبودموهومنك اسمنى حواريونك (يسوس قريستوس). تحويل ايله، بوحكايه‌يى ايجاد ايتدكلرينى ادعا ايديورلر.

حضرت عيسـانك رفعندن صـكره حواريون وبونلره تابع پاولوس كبى بعض ذوات دنيانك هر طرفنه طاغيلوب، مختلف صورتده ضبط ايتدكلرى انجيلى نشر ايله، خلقى دين عيسـايه دعوت ايدرلردى. آنجق حضرت عيسى يكى شريعت وضـع ايتميوب، انجيل دخى احكامى حاوى اولمديغندن، ونبى مشار اليه آنجق يهوديلرى احكام توراته مغاير حركتلرندن وبعض معـاملات تعصبكارانه‌دن منع ايله قنـاعت ايتـديكندن، دين عيسى او زمانلرده يالك سـاده ووحدانيت قاعده‌سى اوزرينـه مؤسس ايدى. بر چوق سنه‌لر صكره ازنيقده وسائر طرفلرده انعقاد ايدن مجالس روحانيـه شمديكى خرستيانلق دينينك اصول واحكامنى وضع ايتمشلردر. بناءً عليه، خرستيانلق حضرت عيسى (عليه السلام)ه منسوب ايسه‌ده، نبى مشاراليه‌بو دينك واضعى دكلدر.

**عيسى** ﴿ ملوك فاطميه‌نك اون اوچنجيسيدر. [«فائز بنصرالله» ماده‌سنه مراجعت.]

**عيسى** ﴿ مشاهير اطبـاى عربدن اولوب، خلفاى عباسيه‌دن قاهر باللهك طبيبى ومنظور ومعتمدى ايدى. ٢٧١ ده طوغـوب، ٣٥٨ ده بغدادده وفات ايتمشدر.

**عيسى** ﴿ اونجى قرن هجرى علماسندن اوـ لوب، علوم حكميه وفن طبـه دخى وقوفى اولمغله، حكيم عيسى افندى عنوانيـله معروف اولوب، ادرنه‌ده واستانبولده بيمارستـان طبيبى بولنمشدر.

**عيسى** ﴿ ايران شعراسندن ايكى كشينك اسميدر:

برنجيسى (عيسى مسيح) شيراز خرده فروشانندن اولوب، امى برآدم ايدى. شو بيت اونكدر:

در روز كار حق نمك كم نميشود
چينى هنوز ياد زففغور ميكند

— ايكنجيسى (امير —) يزدلى اولوب، بر آره‌لق هندستانه سياحت ايتمشيدى. شو بيت اونكدر:

ما چون جرس بناله وفرياد زنده ايم
هر كز سر بريدهٔ من بى فغان نبود

**عيسى بن اسحق** ﴿ [«ابو على بن زرعه» ماده‌سنه مراجعت.]

**عيسى بن البطريق** ﴿ مشـاهير اطبـاى عربدن اولوب، مصرده اجراى طبـابت ايدردى. نصرانى المذهب اولوب، سالف الترجمه سعد بن البطريقك برادريدر.

**عيسى بن حكم** ﴿ مشاهير اطبادن اولوب، دمشقليدر. مسيح نامكله دخى معروفدر. هارون الرشيدك زماننده بر حيات اولوب، مداواة ايچون دفعاتله بغداده كيتمشـدى. طبده‌كى معلوماتى وطبابتده‌كى مهارتى حقنده برچوق

نوادر منقولدر. «الكناش الكبير» عنوانيله بيوك
ومعتبر بر تأليفى و«كتاب منافع الحيوان» عنوانيله
بر اثرى واردر.

**عيسى بن سنجر** { [«حاجرى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**عيسى بن شهلا** { مشاهير اطباى عربدن اولوب، نصرانى المذهب
ايدى. مشهور جورجس بن جبريلك تلميذى اولوب،
بونك طرفندن كندى اختيارلغنده خليفه ابو جعفر
منصورك طبابتنده براغلمش ايكن، حرص وطمع
ايدوب، راهبلردن كليسا تزييناتنه وارنجه‌يه قدر
آلمغه باشلاديغندن، خليفهٔ مشاراليه كنديسنى طرد
وتبعيد ايتمشدى.

**عيسى بن عبد العزيز** { [«جزولى» ماده‌سنه مراجعت.]

**عيسى بن على** { دولت عباسيه‌نك اوائلنده يتيشن مشاهير اطباى
سريانيه‌دن اولوب، علم حكمتده دخى يد طولاسى
وار ايدى. خليفه معتمد على‌اللهك خدمت طبابتنده
بولنمشدر. «كتاب المنافع التى تستفاد من اعضاء
الحيوان» و«كتاب السموم» عنوانلريله ايكى تأليفى
واردر.

**عيسى بن عمر** { (ابو سليمان ويا ابو عمرو —الثقفى) مشاهير ادبا
وقراءدن اولوب، علم نحوك واضعلرندندر. ابو
الاسود الدؤلى صاحب ترجمه‌دن اول اوعلمده كتاب
يازمش ايسه‌ده، بونك كتابى يالكز فاعل ومفعول
بابلرينى حاوى اولوب، حالبوكه صاحب ترجمه بو
علمى ابواب وفصوله تقسيمله ترتيب ايتمشدر.
قراءتى عبد الله بن اسحق وعبدالله بن كثير وابن
محيصن وحسن بصريدن اخذ ايدوب، بوعلمده كنديسنه
مخصوص برطريق آچمشدر. خليل بن احمد واصمعى
وسائر مشاهير كنديسندن روايت ايتمشدر. مشهور
سيبويه نحوده شاگردانندندر. الفاظ غريبه
استعمال ايتمك مراق اولوب، حتى بركون ضيق
صدردن سوقاغه دوشوب، اطرافنه برچوق خلق
طوپلانمغله، عقلى باشنه گلوب، بونلرى گورنجه:
«مالكم تكاكأتم على تكاكؤكم على ذى جنة افرنقعوا
عنى» ديديكى مشهوردر. كنديسنه امانت براغلمش
اولان بعض اثوابدن طولايى عراق اميرى يوسف
بن هبيره طرفندن بصره‌دن آياغنده پرانغه ايله
جلب اولنه‌رق، قيرباجله ضرب ايدلديكنده، جان
آجيسيله دخى تعبيرات غريبه‌يى اونوتميه‌رق: «ايها
الامير والله انما كانت اثياباً فى اسيفاط قبضها عشاروك»
ديمش. مذكور عامله بو ضربك سببيله اوغرامش
اولديغى كنديسندن مرويدر. بصره عاملى كنديسنى
عراق اميرينه گوندرمك اوزره، دميرجى كتيرتوب،
آياغنه پرانغه اورديرمقده ايكن، تسلىٔ خاطر ايچون
«امير سزى اوغللرينك تربيه‌سيچون ايستيور» دينجه،
عيسى بن عمر: «فما بال هذا القيد اذن» ديمش؛ وبوسوز
بصره‌ده ضرب‌مثل قالمش ايدى. صاحب ترجمه‌نك خالد
بن وليد (رضى الله عنه)ك كوله‌سى اولوب، بنى ثقيف
عندنده ساكن اولديغيچون ثقفى دينلديكى مرويدر.
نحوده «الاكمال» و«الجامع» عنوانلريله ايكى تأليفى
اولوب، شاگردى اولان سيبويه‌نك بوعلمده يازديغى
كتاب مشهورك عيسى بن عمرك تأليف كرده‌سى
اولان اشبو جامعك تفصيل واكمال اولنمشى اولديغى
مرويدر. ١٤٩ تاريخنده ابو جعفر منصورك عهد
خلافتنده وفات ايتمشدر.

**عيسى بن ماسه** { اوائل خلافت عباسيه‌ده يتيشن اطباى سريانيه‌
دن اولوب، لسان عربيده بروجه آتى كتب طبيه‌يى يازمشدر: «كتاب قوى الاغذية»، «كتاب من لايحضره
الطبيب»، «مسائل فى النسل والذرية»، «كتاب
الرويا يخبر فيه بالسبب الذى امتنع به من معالجة
الحوامل»، «كتاب فى طلوع الكواكب التى ذكرها
ابقراط»، «كتاب فى الفصد والحجامة»، «رسالة
فى استعمال الحمام».

**عيسى بن مريم** { [«عيسى» ماده‌لرينك برنجيسنه مراجعت.]

**عيسى بن محمد** { [«ضياء الدين هكارى» ماده‌سنه مراجعت].

**عيسى بن الملك العادل** { [«معظم(ملك —)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**عيسى بن موسى** { خلفاى عباسيه‌نك برنجيسى اولان ابو
العباس سفاحك تورونى اولوب، خليفهٔ مشار اليه
طرفندن برادرى ابوجعفر منصوردن صكره ايكنجى
ولى عهد اتخاذ اولنمش ايسه‌ده، منصور برادرينك

بوبابده‌كی وصيتنی اجرا ايتميوب، كندی اوغلی مهدی‌یی ولیعهد اتخاذ ايتمشـدر. منصورك وفاتنده كوفه‌ده اعلان حكومت و تحصن ايدوب، عمزاده‌سی مهدی ايله محاربه ايتـكده مغلوب اولمشدر. عمی منصورك زماننده قيام ايتمش اولان محمد بن عبدالله بن حسن بن علی بن ابی طالب (رضهم) ايله محاربه‌يه مأمور اولمش؛ وبعده بغدادك انشا ومركز خلافت اتخاذنده، كوفه عاملكنه نصب اولنمش ايدی.

**عيسى پاشا** { اوننجی قرن هجری امرا وعلما. سندن اولوب، وزير ابراهيم پاشانك اوغليدر. تحصيل علوم ومعارف ايدوب، استانبولده و ادرنه‌ده بعض مدارسـده مدرسلك ايتدكدن صكره، باب عاليده توقيعی ديوان هايون اولمش؛ وبعده شام امير الامراسی اولوب، اوراده وفات ايتمشدر.

**عيسى چلبی** { يلديرم سـلطان بايزيد خانك اولادندن اولوب، تيمور وا. قعه‌سنی تعقيب ايدن فترت زماننده بروسه ايله حوا. ليسنه مسـتولی اولمشيدی. چلبی سـلطان محمد خان حضرتلری ممالك عثمانيه‌يی جمع ايله يكيدن احيای دولته كيريشديكنده، صاحب ترجمه قارشی طوروب، ايتديكی محاربه‌ده اسكيشهرده مقتول اولمشدر.

**عيسى الرقی** { مشـاهير اطبـادن اولوب، تفليسی لقبيله دخی مشهوردر. سيف الدوله بن حمدانك خدمت طبابتنده بولنمش؛ ولسان سريانيدن عربی‌يه برخيلی كتب طبيه وسائره ترجمه ايتمشدر.

**عيشی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن اولوب، بغدادليدر. شوبيت اونكدر:

عيد اولدی اويغك استرين اول مهلقا الن
اوپمش دكل اكرچه كدا پادشا الن

— قزوينـلی بر عيشی دخی وار ايدی، كه تسننی سـببيله درسعادته هجرت ايدوب، ديوان هايونه كاتب اولمشيدی.

— ايرانلی ديكر بر عيشی دخی اولوب، ابتدا مخلصی محتنی ايكن، هندستانه سياحتله اكبر شـاهك بر چوق لطف و احسانلرينه مظهر اوله‌رق مخلصی عيشی‌يه تحويل اولنمشدی. شوبيت اونكدر:

زمين عدم شود ار دركتابت فضلش
بخشك ساختن صفحه خاك بر دارند

— هندستان اكابرندن لكهنولی طالب عليخانك دخی مخلصيدر. ۱۲۴۰ده وفات ايتمشدر. شوربای اونكدر:

عيشی بشيكت اين همه بيتابی چيست
بكريستی آنچنانكه دشمن بكريست
كويندكه بعد مرك اميد وصلست
چندی باميد مرك هم بايد زيست

— «هفت اختر» عنوانيله برمنظومه يازمش اولان ديكر بر عيشی دخی ۱۰۸۶ تاريخنده وفات ايتمشدر.

**عيص** { حضرت اسحاقك حضرت يعقوبله توأم طوغمش اوغلی اولوب، كتب بنی اسرائيلده اساء وادوم اسملريله مذكوردر.

**عين اكبر** { مشايخ خلوتيه‌دن وشيخ مصرينك مريدانندن اولوب، بروسه‌ليدر. شمائل شريفی تركجه نظم ايتمشـدر. ۱۱۳۴ده وفات ايتمشدر.

**عين البقر** { عكا قربنـده بر موقع اولوب، حضرت آدم (عم) بری حرث ايتديكی اينكی اوراده بولديغی متواتر اولمغله، اسلام وخرستيان ويهوديلرجه زيارتكاه اولديغی وقربنده حضرت علی (رضه)ك مقامی بولنديغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**عين التمر** { كوفـه‌نك غرب جهتنده وانبار قربنده قديم بر قصبه اولوب، خلافت جناب صديقيده ۱۲ نجی سال هجريده خالد بن وليد (رضه) يديله فتح اولنمشـدر. خرماسـنك كثرتی ونفاستی ايله مشهور ايدی. اليوم خرابدر.

**عين التين** { فلسطينده طبريه كولی كنارنده بر موقع اولوب كتب بنی اسرائيـلده مذكور اولان كفر نا عوم قصبه‌سی ويرانه‌لرينی حاويدر.

**عين الجالوت** { فلسطينده نابلس قربنده بر كوچك قصبه اولوب، فرنكلرك الينه دوشمش ايكن، ۵۷۹ تاريخنده صلاح الدين ايوبی طرفنـدن استخلاص اولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

**عين القضاة** { (ابو الفضائل عبد الله) مشاهير محققين و شعرادن اولوب، همدانليدر. حجة الاسلام غزالی ايله صحبت ايتمش؛ و ۵۲۳ تاريخنده رحمت حقه پيوسته اولمشدر. بعض

تأليفات ورسائل وسائر آثارى واردر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

تا بادل من عشق تو آميخته شد
صد فتنه وآشوب بر انگيخته شد
از خنجر آبدار آتش بارت
تا چشم زدم خون دلم ريخته شد

**عين بصل** { [«ابراهيم حرانى» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

**عينتاب** { حلب ولايت وسنجاغنده وحلبك ١٣٢ كيلومترو شمال غربيسنده اولهرق، ٣٧° ٨′ عرض شمالى ايله ٣٥° ٢′ طول شرقيده واقع قضا مركزى برشهر اولوب، ٤٣١٥٠ اهاليسى، ٣٦ جامع شريفى، ٥٧ مسجدى، ٢١ مدرسهسى، بر كتبخانهسى، بر رشديه وبر ايتام ايله ٢٠ ابتدائيه مكتبى، ٧، تكيهسى آمريقا پروتستان ميسيونرلرينك بر جسيم مكتبى، بر حاورهسى، ١٣ حمامى، ٣١ خانى، ٣١ فرونى، ٢٢٩٩ دكان ومغازهسى، ٤ بدستانى، ٢٢١٥ بز والاجه وعبا دستگاهى، ٤٥ بوياخانه و٦ ياغخانهسى، ١٠ معصرهسى، ١ بخار و١١ عادى دگرمنى، ٨ مسكرات فابريقهسى و٥ صابونخانهسى واردر. حلب، اورفه، مرعش واسكندرونله خيلى ايشلك تجارتى واردر. ابنيهسى گوزل وسوقاقلرى اولدقجه گنيش وتميز اولوب، اطرافى زيتونلق وباغ وباغچهلرله محاط گوزل بر تپهنك اوزرنده واقع اولمغله، كرك خارجاً وكرك داخلاً منظرهسى پك گوزلدر. شهردن اوچ ساعتلق مسافهده جريان ايدن ساجور نهرندن بر جدول شهره آقيديلهرق خانه وجاملره صو ويريلير. قضانك فضلهٔ محصولات ارضيهسيله ميوهلرى وشهرده اعمال اولنان سختيان، آلاجه، عبا، داماسقو تقليدى دوشمهلك، بز، قنايه، صنداليه، صابون وسائره اطرافدهكى قضالره ومصر واناطوليه وآوروپايه اخراج اولنور. شهرده باشليجه تركجه تكلم اولنوب، عربى دخى بيلنير. بو شهر يكى اولوب، فتوح اسلامده ذكر اولنميور. ياقوت حموى (عين تاب) اسميله حلب ايله آنطاكيه آرهسنده برقلعهٔ حصينه اولديغنى واسكيدن (دلوك) اسميله معروف بولنديغنى اهميتسز برصورتده بيان ايديور.

— عينتاب قضاسى حلب سنجاغنك منتهاى شمالنده واقع اولوب، جنوب شرقى جهتندن منبج، جنوباً الباب وكليس قضالريله، غرباً آطنه ولايتيله، شمالاً مرعش، شرقاً دخى اورفه سنجاقلريله محاط ومحدوددر. قضا ٨ ناحيه و٣٤٦ قريهيى حاوى اولوب، ٨٦٩٨٨ اهاليسى واردركه بو مقدارك ٦٥٠٨٥ ى مسلم، ٢١٠٤٦ سى جماعات مختلفهيه منقسم خرستيان و٨٠٧ سى اسرائيليدر. اراضيسى آز عارضهلى وگوزل تپهلرى حاوى اولوب، طوبراغى پك منبتدر. غرب وشمال جهتلرنده آطنه ولايتى ومرعش سنجاغى حدودندهكى طاغلرك بعض اتكلرى قضا داخلنده ممتد اولور. بونلردن بر قاچ نهر نبعان ايدوب، بونلرك باشليجهلرى فراته دوكيلان آنف الذكر (ساجور)، حلبك ايچندن كچن (قويق) وآنطاكيه قربندهكى آق دڭيز كولنه دوكيلان عفرين نهرلريدر. محصولات ارضيهسى ذخاير متنوعه ايله، توتون، پاموق، اوزوم، زيتون وسائر ميوه وسبزهلرك انواعندن عبارتدر. قورو اوزومدن خيلى اخراجات اولور. پاموق ايپلكندن ياپيلان منسوجاتله زيتون ياغى ووراق اخراجاتىده اهميتليدر. درون قضاده باشليجه اهل صليب زمانلرندن قالمه بر قلعه خرابهلرى وزيارتگاه بعض مراقد مباركه بولنمقدهدر. قضا اهاليسى لسان عربى ايله متكلم اولوب، يالكز مركز قضاده تركجه تكلم اولنور.

**عين زربى** { آطنه ولايتنك قوزان سنجاغنده اليوم (آنازاروه) اسميله معروف قصبهنك اسم اصلئ عربيسى اولوب، مذكور (آنازاروه) وآوروپا تواريخنجه مضبوط اولان (آنازاربه) اسملرينك بوندن غلط اولديغى آكلاشيليور. چونكه بو قصبه ميلاددن اولجه آوغستوس طرفندن تأسيس اولندقده (قيصريه) تسميه اولنوب، بعده هارون الرشيد زماننده ١٩٠ تاريخ هجريسنده ابوسليمان التركى مديله ضبط اولنهرق، آكلاشلديغنه كوره اووقت (عين زربى) تسميه اولنمش؛ وبعده روملرك الينه كچوب، خراب اولمش؛ ومؤخراً سيف الدوله بن حمدان يكيدن ضبط ايدوب، اعمارينه اوچ مليون درهم صرف ايتمش؛ واهل صليب زمانلرنده ايادئ مسلميندن چيقوب، ابن ليون حكومتنك مركزى اولمشدى. نهايت خراب اولوب، شمديكى حالده ويرانهلرله محاط بيوجك برقريه حالندهدر. برچوقى مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.

[«آنازاربه» مادهسنه دخى مراجعت بيوريله.]

عين شمس { مصر قديمك شمسك عبادتنه مخصوص جسيم عبادتخانه‌سيله مشهور بر شهر قديمك اسم عربيسى اولوب، اسكى مصريون عندنده (اون) ويونانيلر عندنده (هليوپوليس) اسميله معروف ايدى. بو شهرك خرابه‌لرى اليوم قاهره‌نك ١١ كيلومتره شمال شرقيسنده ومطريه قريه‌سى قربنده موجود اولوب، برقاچ مسله وسائر آثارى جامعدر. فرعون موسانك محلى اولديغى مظنوندر. [«هليوپوليس» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عينى { (بدرالدين محمود بن احمد بن موسى) مشاهير علمادن وفقهاء حنفيه‌دن او. لوب، مصرده قاضيلق ايتمش؛ وجامع ازهر قربنده بر مدرسه وكتبخانه ياپديروب، تدريس وتأليفله مشغول بولنمشدر. وفاتى ٧٦٢ده واقع اولمشدر. بخارئ شريفله ديگر بعض متون مشهوره‌يى شرح ايتدكدن بشقه، «طبقات الحنفية» عنوانيله فقهاء حنفيه‌نك تراجم احوالنى جامع بر كتابى، وبر «طبقات الشعرا»سى واردر. ابن عساكرك مشهور تاريخ دمشقنى دخى اختصار ايتمش؛ ومكمل بر تاريخ كتابى دخى يازمشدر.

عينى { (حسن افندى) متأخرين علما وشعراء عثمانيه‌دن اولوب، عينتابليدر. باب عاليده عربى وفارسى خواجه‌سى ايدى. ١٢٥٤ تاريخنده وفات ايتمشدر. بر ديوان اشعارى و«نظم جواهر» عنوانيله بر لغت منظومه‌سى واردر. شو ايكى بيت اونكدر:

پيچ وتاب خط وگيسو ايله ياندم بو گيجه
عالم خوابده اوشدى باشمه مار ايله مور
دل هوا و هوسه اويدى جهانه گلدى
ايتدى عينى وطندن بنى بو دار ايله دور

عينى { (عبد القيوم) ايران شعراسندن اولوب، فراهانليدر. هندستانه سياحتله، بنگاله حاكمى قاسم خانك عندنده قدرى برتر اولمشيدى. شو رباعى اونكدر:

دل دشمن جان بود هلاكش كردم
وز خنجر آه چاك چاكش كردم
از خون جگر شستم وپاكش كردم
در مشهد آرزو بخا كش كردم

عيينه { (ابو مالك بن حصن الفزارى) صحابه‌دن ومؤلفة قلوبدن اولوب، فتح مكه‌دن صكره اسلامه گلمش؛ وحنين وطائف غزالرنده حاضر بولنمشدر. ارتحال حضرت نبويدن صكره دعواى نبوت ايدن طليحة الاسدى‌يه تابع اولوب، عسكر مسلمينه قارشى محاربه ايتدكده اسير طوتيله‌رق، حضور جناب صديق اكبره گتيريلنجه، يكيدن اهتدا ايتمش؛ وحضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنه دك برحيات بولنمشدر.

( حرف العينك صوكى )

# غ



**غابرووه** { (Gabrova) بلغارستانك طرنووه سنجاغنده وطرنووه‌نك ۳۷ کیلو.
متره جنوب غربیسنده اوله‌رق مشهور شبقه بوغازی قربنده وطونه‌یه تابع (یانتره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، برقاچ کلیساسی، شیاق تزکاهلری وبچاقچیلق وقوندره‌جیلغه متعلق معمولاتی واردر. بلغار لساننده تدریساته مخصوص اوله‌رق ال اول کشاد اولنان مکتب ۱۸۳۵ تاریخ میلادیسنده بوقصبه‌ده آچلمشدر.

**غابون** { (Gabon) آفریقای غربیده فرانسه مستعمراتندن بریر اولوب، کینه
کورفزنده ۱° عرض شمالیدن ۵۰´ ۱° عرض جنوبی‌یه قدر ساحل بویجه ممتد اولور . فرانسزلر ابتدا بونی ضبط ایتدکدن صکره، مرور زمانله دائرهٔ نفوذلرینی شمال وجنوب وشرقه طوغری توسیع ایله، شرقاً قونغو نهر عظیمنك مجراسنه دك اولان اراضیٔ غیر مضبوطه‌یی اسماً اولسون تحت تابعیتلرینه آلدقلرندن، بومحیره « فرانسز قونغوسی » نامنی ویرمشلردر. بناءً علیه، بز دخی بوبابده ویره‌جکمز تفصیلاتی « قونغو ( فرانسز قونغوسی ) » ماده‌سنه تعلیق ایدرز.

**غابه** { اورمان دیمك اولان بو اسم مدینهٔ منوره‌نك شمالنده وبر منزللك مسافه.
ده واقع برمحله علم اولمشدر، که اوراده اهل مدینه‌نك املاکی اولوب، حضرت زبیر (رضی الله عنه) ك ده ملکی وار ایدی. بومحله تشریف نبوی واقع اولوب، رسول الله (صلعم) افندمزه مخصوص منبر دخی یاپلمشدی .

**غاپ** { (Gap) فرانسه‌نك جنوب شرق ایالا. تندن «یوقاری آلپ» ایالتنك مرکزی
برقصبه اولوب، پارسك ۷۳٤ کیلومتره جنوب شر. قیسنده واقعدر. ۶۱۱۰ اهالیسی، بربیوك جدولی، عربی وعربیه‌لر یتیشدیرمکه مخصوص مکتبلریله سائر مکاتبی، ۱۵۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی ومیاه معدنیه‌سی واردر.

**غات** { طرابلس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده مرکز لوا اولان مرزوقك ۳۹۵
کیلومتره غرب جنوبیسنده وغدامسك ۵۸۲ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ۳۷´ ۲٤° عرض شمالی و ۳۰″ ۵۷´ ۷° طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی، سور وقلعه‌سی، بیوك تجارتی وسنه‌ده برکره قوریلور بیوك بازاری واردر. قصبه بر تپه‌نك شمال غربی اتکنده واقع اولوب، برقسمی سورك ایچنده وبرقسمی ده خارجده متفرق محلات صورتنده‌در . غات جوارلریله برابر برواح صورتنده اولوب، هرطرف چول ایله محاطدر. بو واحده صو بول اولوب، بعض یرلرده بر ایکی قولاج قازیلنجه صو چیقار. خرما آغاجلری چوق اولوب، دیکر بعض اشجاری وجزئی مزروعاتی واردر. ملحقاتندن غاتك ۱۰ کیلومتره جنوبنده واقع (برکه) قصبه‌سی صوینك واشجار ونباتاتنك کثرتیله جالب نظر وبك فرحفزا بر یردر . غات سودانك وبتون آفریقای وسطینك جسیم ومهم بر مخزن تجارتی اولوب، سودان وتمبکتو ایله طرابلس غرب آره‌سنده ایشلین کاروانلرك ممری اوزرنده بولنمغله، آفریقای وسطیدن طرابلس اسکله‌سنه ایندیریلن مواد تجاریه ابتدا غاته جمع وبو اسکله‌دن آفریقای وسطی‌یه کیدن آوروپا امتعه‌سی غاتدن هرطرفه تقسیم وارسال اولنور. اهالیسی اکثریت اوزره بربر وقسماً عرب اولوب، تجارتله مشغولدرلر. لسان محلی بربرجه اولوب،

عربی دخی تکلم اولنور. اوتەدن بری مستقلاً اداره اولنمقده ایکن، حکم سورن عائله افرادی بیننده اکثریا اولمیان تفرقه ونفاق اوزرینه، دفعتاً طرابلس غرب والیلکی واسطه‌سیله خلافت اسلامیه‌یه دخالت اولنمش؛ ونهایت ۱۲۹۲ تاریخنده مصطفی عاصم پاشانك والیلکی زماننده برمقدار عسکر وبرقاچ طوپ کوندریله‌رك، اهالینك آرزوسی وجهله، قصبه ملحقات وجوارلریله برابر اداره عثمانیه دائره‌سنه ادخال، وفزان سنجاغنه ملحق برقضا اتخاذ اولنمشدر. صحرای کبیرده تجارت وسیاست نقطهٔ نظرنجه اولان اهمیتنه کوره آریجه برسنجاق اتخاذ اولنمه شایاندر. قضانك دائره‌سی واحه منحصر قالمیوب، چولك ایچنده خیلی اوزاقده بولنان بر طاقم واحلری وتوارق بربر-لرینك جولانکاهلرینی دخی جامع اولمغله، بروجه آتی سکز ناحیه‌یه منقسمدر: سین، سمنو، هون، زله، قطرون، الوادی الغربی، الوادی الشرقی، الصفرة، الشرقیه.

**غات** (Ghâtes) هندستانده دکن خطه‌سنك ایکی طرفنده ممتد ایکی سلسلهٔ جبالدر.
[«دکات» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غاتشید** (Gateshead) انکلتره‌نك دورهام ایالتنده ودورهامك ۲۱ کیلومتره شمالنده و (تینه) نهرینك ساحل یمیننده اوله‌رق (نوقاستل) شهرینك قارشیسنده برقصبه اولوب، ۴۷۸۱۰ اهالیسی وجام فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر. نوقاستلك بر محله‌سی حکمنده اولوب، برکوپری ایله بینلرنده اختلاط اولنور.

**غاچقو** (Gatzko) هرسکده تربینك ۵۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وقره طاغ حدودی قربنده اوله‌رق نارنته نهرینه تابع (فراشانیچه) چایی وادیسنده مستحکم برقصبه‌در.

**غاچینه** (Gatchina) روسیه‌نك پترسبورغ ایالتنده وپترسبورغك ۴۵ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، ایمپراطوره مخصوص سرایی، باغچوانلق مکتبیله کورلره مخصوص مکتبی وسوقاغه آتلمش چوجقلره مخصوص یتیمخانه‌سی واردر.

**غار** مغاره دیمك اولان بو اسم علم مقامنده اوله‌رق ایکی مغاره‌یه اطلاق اولنور: بری فخر کائنات (صلعم) افندمزك قبل النبوه چکیلوب عبادت وخلوت بیوردقلری مغاره‌در، که مکهٔ مکرمه جوارنده جبل حراده واقع ایدی. — دیکری مکهٔ مکرمه‌دن مدینهٔ منوره‌یه هجرت نبویلرنده حضرت ابابکر صدیق (رضه) ایله برلکده تعقیبات قریشدن صاقلاندقلری مغاره‌در، که ینه مکه قربنده جبل ثورده ایدی. بو مناسبتله جناب صدیق اکبره صاحب الغار ویار غار دیرلر.

**غارامانت** (Caramantes) اسکی رومالیلر بو اسمی فزانده ساکن بولنمش بربر اقوامندن بر قومه ویررلردی. بونلرك مرکزلری (غارامه) اسمیله برقصبه اولوب، بوقصبه‌یه نسبتله کندیلرینی بو اسمله تسمیه ایدرلردی. مذکور قصبه الیوم (جرمه) اسمیله وادیٔ غربی ناحیه‌سنده بر قریه صورتنده موجود اولوب، رومالیلردن قالمه بعض آثاری واردر.

**غارامه** یاخود جرمه (Garama) قدیماً افریقانك فزان مملکتنده بولنمش بر قصبه اولوب، بربرلرك اك معمور یرلرندن ایدی. ساحل ایله سودان آره‌سنده اجرا اولنان تجارتك مرکزی ایدی. رومالیلرك او جهتده وقوف و معاملاتلری بو قصبه‌یه قدر واردیردی. الیوم جرمه اسمیله وادیٔ غربی ناحیه‌سنده بر قریه حالنده‌در.

**غارتوق** یاخود غارتوغ ویاغارتوپ (Gartok, Gartog, Cartope) چینه تابع تبت مملکتنك قسم غربیسنده (غناری خورسوم) ایالتنده هیمالایه جبالنك بر وادیسنده و ۴۵۹۰ متره‌لك ارتفاعده اوله‌رق ۳۱°۴۴′۴″ عرض شمالی ایله ۷۸°۳′۱۸″ طول شرقیده برشهرودها طوغریسی بربازار محلی اولوب، هرسنه اغستوس وایلولده قوریلان بازارموسمنده چیندن، ترکستاندن، افغانستاندن، ایراندن وهندن بیوك کاروانلر کله‌رك، محدود اولان کارکیر ابنیه‌نك اطرافنده خیمه‌لرینی قورمغله، چادیردن جسیم بر شهر تشکیل ایدرلر. ارتفاعی سببیله قیشین قابل سکنی اولمیوب، اولانجه اهالیٔ دائمه‌سی دخی آلچق یرلره اینرلر.

**غارد** (Gard) فرانسه‌نك قسم جنوبیسنده رونه ایرماغنه تابع بر نهر اولوب،

(سونه) طاغلرندن نبعان ایدن (غاردون دانهوز) ایله (غاردون داله) چایلرینك برلشمهسندن بالتشكل، شرق جنوبی‌یه طوغری ٦٠ كیلومترهلك جریاندن صكره (بوكر) ایله (آرامون) قصبهلری آرهسنده مذكور ایرماغه دوكیلور. (نیم)شهرینك ٨ كیلومتره شمالنده بو نهرك اوزرنده رومالیلردن قالمه بیوك بر كوپری واردر.

**غارد** { ایالتی (Dép. du Gard) فرانسهنك ایالات جنوبیهسندن اولوب، جنوباً آق دكیزله، جنوب شرقی جهتندن «رونه آغزی»، شرقاً (ووقلوزه)، شمالاً (آردش)، شمال غربی جهتندن (لوزره)، غرباً (آویرون)، غرب جنوبی جهتندن دخی (هرولت) ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیهسی ٥٩٩٧ مربع كیلومتره اولوب، ٤٢٣٨٠٤ اهالیسی واردر. مركزی (نیم)شهریدر. شمال غربی حدودنده (سونه) طاغلری بولنوب، اتكلری ایالتك ایچنده ممتد اولور. مذكور طاغلردن اوچ نهر نبعان ایدوب، غرب‌شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ایالتی شق‌وارووا ایدرلر. بونلردن الك جنوبده بولنان (ویدورله) طوغریدن طوغری‌یه آق دكیزه، واورته‌دن آقوب ایالته نامنی ویرن (غارد) ایله (سزه) نهرلری (رونه) ایرماغنه دوكیلور. مذكور ایرماق ایالتك حدود شرقیهسنی وبوكا تابع (آردش) نهری‌ده شمال شرقی حدودینی آییرور. اراضیسی قسماً منبت وقسماً شورهزار حالنده اولوب، هواسی صیجاقجه ایسهده، پك سریع التحول وروزكارلری پك شدتلیدر. ذخایری آز ایسهده، باغلریله زیتون، طوت وسائر میوهدار آغاجلری چوق اولوب، شرابی وقونیاغی مقبولدر. صیغیرلری كوچك اولوب، قیونلری چوقدر. ایپك بوجكلری یتیشدیریلوب، خیلی ایپك قوزهسی چیقار. معادنه متعلق كومور، قورشون، چنقو، منغانز، آنتیمون، مرمر، آلچی، آشی بویهسی، چنتو وسائره بولنور. معمولات صنا. عیهسی: ایپك وپاموق منسوجاتله مسكرات، صابون وسائرهدن عبارتدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٤٠ ناحیه و٣٤٨ دائرهیی حاویدر.

**غاردافوی** { یاخود غوآردافوی (Gar-dafui, Guardafui) آفریقا قطعهسنك منتهای شرقنده وعدن كورفزینك مدخلنده اولهرق بربره خطهسنك اوجنده بر برون اولوب، عربلرجه (رأس عسیر) اسمیله معروفدر. بو برونه آفریقانك الك شرق نقطهسی نظریله باقیله‌كلمش ایسهده، بونك ١٠٠ كیلومتره جنوبنده واقع واورو. پالیلرجه (اورفوینی) عربلرجه (جرد حفون) اسمیله معروف دیكر بر برون بوندن بر دقیقه ایله بر قاچ ثانیه دها شرقیدر. غاردافوی برونی ″١٦ ′٤٧ °١٥ عرض شمالی ایله ″٢٣ ′٥٩ °٤٨ طول شرقیده واقعدر. غاردافوی اسمی دخی عربیدن مأخوذ اولوب، جغرافیون عرب آثارنده (جرد حفون) اسمنه تصادف اولنور ایسهده، جرد حفون بروجه مذكور بونك جنوبنده واقع دیكر بر بروندر.

**غاردلكن** { (Gardelgen) پروسیهنك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنه تابع وماغدبورغك ٥٠ كیلومتره شمال غر. بیسنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٢٩٠ اهالیسی وچوخه ایله بوك منسوجات فابریقهلری واردر.

**غارده** { (Garda) ایتالیانك ونديك ایالتنده ورونديكك شمال غربیسنده اولهرق آلپ جبالنك جنوبنده بر كول اولوب، بویی ٣٨ واكی ١٦ كیلومترهدر. بالیغی چوق اولوب، كنا. رنده واقع همنامی اولان قریهنك اهالیسی بالیقچیلقله مشغولدر. كولك ایچنده ایشلر بر خیلی سفائن واردر.

**غارسن دو تاسی** { (Garcin de Tassi) فرانسهمشاهیرمستشر. قیننددن اولوب، ١٧٩٤ تاریخنده طوغمش، و١٨٧٨ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی‌وهند لسانلرینه آشنا اولوب، دین اسلامك شرائط وفرائضنه دائر مكمل بر كتابله هند ادبیاتنه وایران شعراسنك آثار تصو. فیهسنه متعلق بر تألیف یازمش، وهند لساندن بعض كتابلر ترجمه ایلمشدر.

**غارسیلازو** { یاخودغارسیاس لازو (Gar-cilazo, Garcias Lazo) اسپانیانك الك مشهور شاعرلرندن اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده تولدهده طوغمش؛ و١٥٣٦ ده (موی) محاربهسنده مقتول اولمشدر. شارل‌كینتك خدمتنده بولنمشدر. بر چوق قصائد وغزلیات وسائر اشعاری

اولوب، لسانی ساده وسلیس و مضمونلری حزن انگیزدر. بو سببه مبنی اسپانیانك پترارقی لقبنه مظهر اولمشدر.

**غارسیلازو دلاوغا** { (Garcilazo de la Vega) اسپانیا

مشاهیر مورخیندن اولوب، پدری آمریقای جنوبیده قوزقو والیسی بولنمشدی، والده‌سی پرونك قبل الکشف حکمدارلری بولنمش اولان (اینقه) خانداننه منسوب ایدی. اینقه‌لرك، وپرونك مکمل صورتده تاریخلرینی یازمشدر. آثاری اکثر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. کندیسی ۱۵۳۰ تاریخنده قوزقوده طوغوب، ۱۵۶۸ ده وفات ایتمشدر.

**غارونه** { (Garonne) فرانسه‌نك جنوب غربیسنده بر نهر اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اسپانیایه تابع (آرتیغ) بوغازنده نبعانله، ۴۸ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، فرانسه‌یه دخول ایدوب، یوقاری غارونه، تارنه مع غارونه، لوت مع غارونه وژیرونده ایالتلرینی شق، وصولدن ژرسی، صاغدن دخی آریاژه، تارن ولوت چایلرینی اخذ ایده‌رك، ۶۷۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بك دامبز) موقعنده (دوردونیه) نهریله برلشه‌رك، ژیرونده ایرماغنی تشکیل ایدر. غارونه (پیرنه) سلسلهٔ جبالی قسم شرقیسنك و(سونه) ایله (ماسیف سنترال) جبالنك اکثر میاهنی جامع واسع بر نهر اولوب، بر چوق شهر وقصبه‌لرك ایچندن کچر، که بونلرکده اك بیوك ومعروفلری یوقاریده (تولوزه) وآشاغیده (بوردو) شهرلریدر. بحر محیط اطلاسینك مدوجزری بو نهرك منصبندن ۱۳۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر تأثیر ایدر. تولوزه شهرندن ۲ کیلومتره آشاغیده بو نهره منتهی اولان جنوب جدولی بو نهرك مجراسیله آق دکیز آره‌سنده بر طریق اختلاط پیدا ایدوب، بحر محیط آطلاسی ایله بحر سفید آره‌سنده بر سیر سفاین یولی تشکیل ایدیور.

**غارونه** { یوقاری — ایالتی (Dép de la Haute Garonne) فرانسه‌نك

جنوب غربی ایالاتندن اولوب، جنوباً اسپانیا حدودیله، جنوب شرقی جهتندن آریاژه، شرقاً تارن، شمالاً تارن مع غارونه، غرب شمالی جهتندن ژرسی، غرباً دخی یوقاری پیرنه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۷۱۷ مربع کیلومتره اولوب، ۴۷۷ ۷۳۰ اهالیسی واردر. مرکزی (تولوزه) شهریدر. قسم جنوبیسی پیرنه طاغلرینك اتکلرندن عبارت اولوب، کرك او جهتده وکرك جهت شمالیه‌سنده چوق اورمانلری واردر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، وادیلری اراضی منبته‌یی وکوزل چایرلری حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کتان، کلیتلی کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. بیکیر، صیغیر، قیون، استر وبك مقبول طاوق وسائره‌دن عبارت حیوانات اهلیه‌سی وباقیر، قورشون، آنتیمون، چنقو، بیسموت، مرمر وانواع مختلفه‌دن طاش ابنیه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. شرابلری پك مقبولدر. معمولات صناعیه‌سی مسکرات، جام، پاموق منسوجات، تل وسائره‌دن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلکدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ۳۹ ناحیه و۵۲۵ دائره‌یی حاویدر.

**غارونه** { [«تارن مع غارونه» و«لوت مع غارونه» ماده‌لرینه مراجعت.]

**غاروویلاس** { (Garrovillas) اسپانیانك قاسرس ایالتنده وقاسرسك ۱۹ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تاج) ایرماغنك ساحل یمنی قربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی وعبا فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر.

**غاریبالدی** { جوزه — (G. Garibaldi) ایتالیا دولتنك توحید وتشکیلنه اك زیاده غیرت وخدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، سردارلقده‌کی مهارت فوق العاده‌سیله مشهوردر. ۱۸۰۷ تاریخنده (نیسه) شهرنده طوغوب، ابتدا کمیجیلکله سلوکاه، بر قاچ سنه آق دکیزده و قره دکیزده سیاحت ایتمش؛ و ۱۸۳۲ ده (ماچینی) نك «کنج ایتالیا» نامیله تشکیل ایتدیکی جمعیته داخل اولوب، متعاقباً توقیفنه تشبث اولنمغله، تونسه قاچوب، اورا حکومتنك خدمتنه کیرمش؛ و ۱۸۳۶ ده آمریقای جنوبی‌یه کچوب، اوراده وقوع بولان بر محاربه‌ده اسیر دوشمش ایسه‌ده، فرار ایدوب، یکیدن سلاحه صارلمش؛ و ایکنجی دفعه اسیر دوشدکدن بر مدت صکره سبیلی تخلیه اولنه‌رق،

فرانسه ایله انکلتره‌نك مداخله‌سنه‌دك محاربه ایتمش
ایدی. بعده اوروغای مملکتنه کچوب، اورانك
حکومتنی غصب ایتمش اولان (روزاس). قارشی
قیام ایدن اهالی‌یه معاونتله (مونتویدئو) ده جنراللق
عنوانتی احراز ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده وطننه دعوت
اولنه‌رق، تیرولده آوستریایه قارشی بر فرقه تشکیل
ایله، میلان شهرینی دولت مشارالیهادن بعد
الاستخلاص، رومادہ تشکل ایدن حکومتی مدافعه‌یه
کیدوب، اورایه فرانسز عسکری کیردکدن صکره،
ارباب قیامه قارشی اولان حرکاتك غایه‌سنی کوره‌رك،
یکیدن ترك وطنله، آمریقایه کچوب، برمدت نویورقده
صنعتله بعدالاشتغال، قالیفورنیه‌یه واورادن چینه کیده‌
رك، نهایت (پرو) یه کیدوب، اورانك عموم عسکرینه
سردار تعیین اولنمش؛ و ١٨٥٩ ده، ینه ایتالیانك توحید
واستقلالنه خدمت ایتمك املیله، وطننه عودتله، پیامونته
قرالنك خدمتنه کیروب، آلپ آوجیلری نامیله تشکیل
ایتدیکی فرقه ایله آوستریایه قارشی حرکات عسکریه‌یه
باشلایه‌رق، (ویلافرانقه) معاهده‌سنده ترك سلاحه
مجبور اولمشدی. او صره‌ده ساووآ ایالتیله نیسه
شهرینك فرانسه‌یه ترکی علیهنده پروتستو ایدوب، بو
سببدن خدمت عسکریه‌دن دخی استعفا ایتمشدر.
١٨٦٠ ده سیجلیه حکومت موقته‌سنك ریاستنه انتخاب
اولنمش؛ واورادن ایتالیایه کچه‌رك، بتون جنوبی ایتالیانی
بلاحرب ضبطله، ناپولی‌یه داخل اولمش؛ وسیجلیه‌نك
ایتالیا قراللغنه الحاقی حقنده بتون اهالینك رأیلرینی
طوپلایه‌رق، بو جهتجه ایتالیانك توحیدینی تأمین
ایتمش اولمق فکریله، امور سیاسیه‌دن موقتاً کف
یدله، (قاپررا) یه چکلمش ایدی. ایرتسی سنه روما
ایله وندیکك تخلیصی مقصدیله متشکل جمعیتك ارامی
اوزرینه، ینه ایشه قاریشوب، ایکی بیك کشی ایله
سیجلیه‌یه عزیمت ایتدیکی حالده، قالابریه‌یه دخولنه
ممانعت اولنه‌رق، قالابریایه عودت ایتمش؛ و(رجو)یه
دخولنه دخی (چالدینی) طرفندن ممانعت اولنه‌رق،
وقوع بولان محاربه‌ده آیاغندن مجروح اولمغله،
تسلیمه مجبور اولوب، جریحه‌دن خیلی وقت خسته
یاتمش، وآیاغنك کسلمسنه دخی قرار ویرلمش ایکن،
بر طبیبك مهارتی سایه‌سنده قورتلمشدی. ناپولی
قرالنك عفو عمومیسنی قبول ایتمیوب، یکیدن قاپررایه
چکلمش ایدی. ١٨٦٤ ده ناپولی شهری طرفندن
ایتالیا مجلسنه انتخاب اولنوب، عموم ایتالیا
فرانق ماسونلری طرفندن دخی رئیس طانیلمش
ایدی. ١٨٦٦ ده ویقتور امانوئلك وندیکی ضبطنه
معاونت ایتدکدن صکره، رومایه قارشی عسکر سوق
ایتمش ایسه‌ده، پاپانك عسکرینه فرانسز عسکری
یاردیم ایتدیککندن، موفق اوله‌میوب، مجلسدن
دخی بالاستعفا، یکیدن قاپررایی مسکن اتخاذ ایتمشدی.
١٨٧٠ ده فرانسه‌نك مغلوبیتی اوزرینه غامبتانك
تشکیل ایتدیکی مدافعهٔ ملیه هیئتنه برقاچ بیك کوکللی
ایله امداده کیدوب، شرق اردوسنده خدمت ایتمش؛
وورساییلده اجتماع ایدن فرانسز مجلس عمومیسنه
انتخاب اولنه‌رق، کسوهٔ مخصوصه‌سی اولان
قیرمزی کوملکیله حاضر بولنمش؛ وآنجق جزایر
مسلمانلرینك حقوقنه اشتراکنی تکلیف ومدافعه
ایدوب، بو فکرینك ترویجنه کیدلمدیکنی
کورنجه، استعفا ایده‌رك، قاپررایه عودت ایتمشدی.
١٨٧٤ ده روما شهری اهالیسی طرفندن
انتخاب اولنه‌رق، خدمات واقعه‌سنه مکافاةً یوز بیك
فرانقلق تخصیصاته دخی نائل اولمشدی. تاریخ
مذکوردن اعتباراً یالکز ایتالیانك توحید واستقلالی
نمایشلرینه قاریشه‌رق، منزویانه بر عمر سوروب،
١٨٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. غاریبالدی محبت
وحمیت وطنیه ایله وبو اغورده‌کی جسارت وفدا
کارلغیله مشهور اولوب، قتولیك مذهبنه وطائفهٔ
رهبانه قارشی اولان کین وخصومتی‌ده محبت وطنیه‌سی
درجه‌سنده ایدی. یالکز ایتالیانلرك دکل سائر
اقوام واممك دخی ترقیسنه یاردیم وخدمت
ایتمکه هر بار مهیا ایدی. ابتدا زوجه‌سی واونك
١٨٤٩ ده واقع وفاتندن صکره اوغلی مینوتی ایله
قیزی ترزینه افکار وتشبثاتنه پك چوق معاونت
ایتمشلردر. قوهٔ قلمیه‌سی دخی اولوب، تاریخه مستند
برقاچ حکایه ایله سرکذشتنك بعض وقایعنی قلمه آلمشدر.
اواخر عمرنده قزیله برابر اوکوز آرابه‌سنه
راکباً ایتالیانك هر طرفنه بر وداع سیاحتی ایدوب،
هر اوغرادیغی یرده اهالی اوکوزلری چیقاره‌رق،
اوزون مسافه‌لرده کمال تعظیمله آرابه‌یی چکرلردی.

**غاریق** { (Garrick) انکلتره‌نك اك مشهور
آقتورلرندن اولوب، ١٧١٦ تا-

ريخنده ( هرفورد )ده طوغمش؛ و١٧٧٩ ده وفات
ايتمشدر. اجدادى عن اصل فرانسز اولوب، پروتستانلق
مذهبنى قبول ايتدكلرندن طولايى انكلتره‌يه هجرته
مجبور اولمشلردى. صنعتنده‌كى مهارت فوق‌العاده‌سيله
بيوك بر شهرت قزانوب، كندى باشنه بر تياترو
آچمش؛ واوچ بچق مليون فرانقلق بر ثروت قزاندقدن
صكره، صنعتنى ترك ايدوب، چكلمش ايدى. تياترويه
متعلق بر قاچ معتبر اثرى دخى واردر.

**غازان خان** { ( بن آرغون خان بن هلاكو خان بن تولى بن چنكيز خان )
ايرانده حكومت سورن ملوك ايلخانيه‌نك يدنجيسى اولوب،
پدرينك زمان حكومتنده، اون اوچ ياشنده اولديغى
حالده، خراسان واليسى اولمش؛ واوراده علما وفضلاى
اسلامله اختلاط ايدوب، ادبيات وعلوم اسلاميه‌يى
اوكرنمكله، اطمئنان قلبله دين اسلامى قبول ايدوب،
٦٩٤ تاريخنده كنديسى اسلامنى اظهار ايله، محمود
خان اسمنى اختيار ايتديكى كبى، امرا وتوابعنى دخى
دين اسلامه ادخال ايله، اجدادينك تختنده جالس
اولان پدرينك عم زاده‌سى بايدو خانه قارشى عسكر
سوق ايده‌رك، نخجوان قربنده بونك مغلوب ومقتول
اولمسى اوزرينه، كنديسى تخت سلطنته چيقوب، طقوز
سنه اجراى حكومت ايتدكدن صكره، ٧٠٣ تاريخنده
٣٣ ياشنده اولديغى حالده، قزوين جوارنده وفات
ايتمش؛ ونعشى تبريزه نقل اولنه‌رق، استحضار ايتمش
اولديغى (شنب غازان) كنبدى ايچنده دفن اولنمشدر.
عدل وحقانيت وفضائل ايله متصف بر ذات اولوب،
سادات وشرفا وعلمايه حرمتى زياده ايدى. بوندن
صكره ملوك ايلخانيه اسلامده ثبات ايدوب، برادرى
سلطان محمد خدابنده خلفى اولمش؛ وبعده بونك
اوغلى سلطان ابو سعيد حكم سوروب، بونكله سلالهٔ
ايلخانيه ختام بولمشدر.

**غازه** { ( Gaza ) آفريقاى جنوبينك قسم شرقيسنده بر ير اولوب، پورتكيز
مستعمراتندن اولان موسامبيقدن معدود ايسه ده،
حقيقتده مستقل بر حكومت اولوب، (زامبز) ايرماغى
مجراسندن انكلتره‌نك تحت حمايه‌سنده بولنان (زولولاند)
مملكتنه قدر ممتد اولور. بو مملكت واسعه بعض
يرلرده بحر محيط هندى ساحلنه قدر اينيورسه ده،
بعض يرلرده دخى ساحل پورتكيزليلرك النده اولوب،
ايچريسى غازه حكومتنه تابعدر. غرباً آفريقانك
ايچلرينه طوغرى خيلى ممتد اولوب، ينه انكليزلرك
اسماً تحت حمايه‌سنده بولنان (ماتبله) حكومتيله محدوددر.
قسم شماليسى طاغلق واورمانلق اولوب، اورالردن
بر قاچ نهر نبعانله مملكتى شق ايدر. قسم جنوبيسى
ايسه چول حالنده اولوب، آنجق حيوانانه يارار
بعض اوتلرى و بر طاقم اشجارى حاويدر.
اهاليسى زولو وبازوتولره مشابه يعنى آفريقاى جنوبى
زنجيلرندن اولوب، اقوام وقبائل مختلفه‌يه منقسمدرلر.
اكثرى چوبانلقله ياشايوب، كليتلى صيغير وقيون
سوريلرى واردر. زراعتله اشتغال ايدنلرى دخى
اولوب، ذخاير، حنه، موس، پورتقال، ليمون وسائره
يتيشديررلر. پورتقال وليمون آغاجلرينك بو مملكته
عربلر طرفندن نقل وادخال اولنديغى مظنون اولوب،
وقتيله مسلمانلرك تحت حكم ونفوذنده بولنمش اولديغنه
دلالت ايدر بعض علامانه تصادف اولنور. مركزى
٢٠°٢٥′ عرض جنوبى ايله ٣٠°١٠′ طول شرقيده
واقع (چان‌چان) قصبه‌سيدر.

**غازى** { معلوم اولديغى اوزره فتح وغزايه موفق اولان سلاطين وامراى اسلامه
مخصوص اولان بو عنوان موصل ملوك اتابكيه‌سندن
سيف الدين بن عماد الدين زنكى وسيف الدين بن
قطب الدين مودود بن عماد الدين زنكى ايله بنى
ايوبدن ملك ظاهر ابوالفتح غياث الدين بن صلاح
الدين يوسفه علم اولمشدر. [ « سيف الدين غازى »
و« ظاهر (ملك —) » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله] .

**غازى آباد** { هندستانك شمال غربى ايالاتنده (ميرات) ايالتنده وميراتك
٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اولوب، لاهوردن
اله آباده كيدن دميريول خطنك دهلى خطيله برلشديكى
محلده بر قصبه اولوب، ٧٣٦٥ اهاليسى واردر.

**غازيپور** { هندستانك شمال غربى ايالاتندن بنارس ايالتنده وبنارسك ٧٤
كيلومتره شمال شرقيسنده كنك ايرماغنك صول كنا-
رنده واقع سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٥٨٨٥٥
اهاليسى، كوزل بر سراى وديكر ابنيهٔ مصنوعه‌سى
واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٦١٥

مربع كيلومترو اولوب، ٥٧٠ ٣٤٥ ١ اهاليسی واردر، كه بهر مربع كيلومترو باشنه ٢٤٠ نفوس دوشر.

**غازى حسن پاشا** { [ «جزايرلى حسن پاشا» مادهسنه مراجعت بيوريله. ]

**غازى كراى خان** { قريم خانلرندن ايكی ذاتك اسميدر:

برنجيسی دولت كراى خانك اوغلی اولوب، بيوك برادرى محمد كرايك خانلغی زمانندهده معيتنده ايران سفرينه كيدهرك، خان مشاراليه بلا اذن عودت ايتديكنده، كنديسی معيتيله ثبات ايدهرك، شرق سرعسكرى عثمان پاشانك معيتنده قالمش؛ واثناى حربده ايرانيلرك الينه اسير دوشوب، يدى سنه محبوس قالدقدن صكره، بر طريقله فرار ايدهرك، دردولته وصولی ديكر برادرى اسلام كراى خانك وفاتی هنكامنه تصادف ايتمكله، ٩٩٦ تاريخنده قريم خانلغنه تعيين اولنهرق، برادرى فتح كرايی قالغايلق وديكر برادرى عادل كرايك اوغلی بخت كرايی نورالدينلك منصبنه نصب ايتمش ايدى. بعده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرينك اكرى سفرنده تاتار عسكرينك باشنده بولنان قالغاى فتح كرايك حسن خدمتی كورلمكله، صدر اعظم سنان پاشانك سوقيله قريم خانلغنه تعيين اولنوب، صاحب ترجمه انفصال ايتمكله، سينوبه عزيمت ايتمش ايسهده، متعاقباً سنان پاشا عزل اولنهرق، سلفی ابراهيم پاشا مسند صدارته عودت ايدنجه، غازى كراى يكيدن خانلق مقامنه اعاده اولنهرق، جانب قريمه عودت ايتمش؛ وبو صرهده قالغايلق ونورالدينلك منصبلرينی صيق صيق تبديل وخاندانی افرادندن بعضلرينی اعدام واهاليه برطاقم يكی تكليفات طرح ايدهرك، عمومك خشنودسزلغنی موجب اولمش ايسهده، محاربات واقعهده بيوك خدمتلر ايتمكه موفق اولديغندن، سلستره سنجاغی آرپهلق ناميله كنديسنه توجيه، وجب خرجلغی ناميله اوتوز بيك آلتون تخصيص اولنمش ايدى. اموال غنايمله (غازيكرمان) اسميله متين بر قلعه يابديرمشدى. ١٠١٦ تاريخنده ٥٥ ياشنده ايكن طاعوندن وفات ايدوب، باغچه سرايده پدرينك تربهسنده مدفوندر. دفعهٔ اولاده سكز سنه ايله اون آى ودفعهٔ ثانيهده اون بر سنه اوچ آى كه جمعاً يكرمی سنه ايله بر آى خانلق ايتمشدر. عالم واديب وشاعر بر ذات اولوب، السنهٔ ثلثهده اشعار ومنشآتی واردر. علم هيئته وموسيقی‌يه دخی انتسابی اولوب، برخيلی بستهلرى موجوددر. جسارت وبسالتی دخی درجهٔ نهايهده اولوب، آنجق خونخوارلغی وحفظ جاه ايچون سفك دمادن احتراز ايتمديكی دخی غير منكردر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

رايتـه ميل ايدرز قامت دلجو يرينـه
طوغه دل باغلامشز كاكل خوش بو يرينه

— ايكنجيسی الحاج سليم كراى خانك اوغلی اولوب، برادرى دولت كراى خانك ايلك خانلغنده نورالدينلك منصبنه وچركس نظامنه تعيين اولنمش ايكن، توقاى قبيلهسنی كنديسنه تابع ايدهرك، خان مشاراليهه قارشی عصيان ايدوب، مغلوب اولدقده دامن عفوه صاريلهرق، روم ايلنده اقامتنه مساعده اولنمش؛ وادرنه‌يه وصولنده، بر قاچ كون قپوآرهسنده محبوس قالدقدن صكره، ردوسه نفی ايدلمش ايدى. بعده عفو اولنهرق، ١١١٦ تاريخنده دولت كراى خانك يرينه قريم خانی اولمش؛ و١١١٨ تاريخنده درسعادته جلب اولنان باش آغاسنك بعض افاداتی اوزرينه عزل اولنهرق، روم ايلنده قرين آبادده اقامت ايتمكده ايكن، ١١٢٠ تاريخنده ٣٦ ياشنده طاعوندن وفات ايدوب، يانبولی جامعی خظيرهسنده مدفوندر. كرم وسخاوتله مشهور ايدى.

**غازيه خاتون** { ملوك ايوبيهدن ملك كاملك قيزى وحماده حكومت سورن ملك مظفر محمودك زوجهسی اولوب، زوجنك وفاتنده وارثی اولان اوغلی ملك منصور صبی بولنمغله، بر مدت صاحبهٔ ترجمه نائبهٔ سلطنت بولنمش؛ و ٦٥٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

**غاسپزيه** { (Gaspésie) آمريقاى شماليده انكلتره‌يه تابع دومينيون قطعهسنك كبك خطهسنده و(سنت لوران) مجراسنك جنوبنده اولهرق يكی برونسويق خطهسنه متصل بيوجك بر شبه جزيره اولوب، شمالاً مذكور سنت لوران ايرماغنك منصبنده تشكيل ايتديكی خليجله، شرقاً (سنت لوران) كورفزيله، جنوباً «صيجاقلر قويی» ديدنان بر خليجله، جنوب غربی جهتندن دخی يكی برونسويقله محاطدر. بويی ٢٨٠ واك كنيش يرنده

اکی ١٤٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌در. باشلیجه سواحلی مسکون اولوب، اکثر اهالیسی بالیقجی وگمیجیدر. آنجق ایچ طرفلری دخی کوندن کونه اسکان اولنمقده وبالطبع کورمه‌مش اورمانلری آچیلوب تارله‌یه چویرلمکده‌در. یوکسک طاغلری اولوب، اك یوکسکنك ١٢١١ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمالی مائله‌لری پك دیك وصوثوق اولوب، جنوبی اتکلری زراعته دها الویریشلی دره وبایرلری حاویدر. ١٨٥١ تاریخنده اهالیسی ٢١٧٤٨ کشیدن عبارت اولوب، ١٨٧١ده ٣٤٦٥٢ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری تضاعف ایتمش اولسه کرکدر.

**غاسپه** ( Gaspé ) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان غاسپزیه شبه جزیره‌سنك اوجنده قره‌نك ایچنه درین کیرمش بر قوی وبونك مدخلنده بر بروندر.

**غاسقوناده** ( Gasconade ) آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده میسوری جمهوریتنده (میسیسیپی) ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بر چای اولوب، جمهوریت مذکوره‌نك جهت جنوبیه‌سنده نبعانله، شماله وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ٣٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن و(اوزاژه) ایله دیکر بر قاچ چایك صولرینی طوپلادقدن صکره، (جفرسون سیتی) قصبه‌سنك ٥٥ کیلومتره آشاغیسنده یعنی شرقنده و(سنت لوئی) شهرینك ١١٠ کیلومتره غربنده مذکور میسوری نهرینه دوکیلور. بتون مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور کوزل تپه‌لردن عبارت اولمغله، بو نهر واسطه‌سیله کلیتلی کراسته صالاری ایندیریلیر. واپورلر منصبندن ٩٥ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ایشلر.

**غاسقونیه** ( Gascogne ) فرانسه‌نك تقسیمات سابقه‌سنده جنوب غربی خطه‌لرندن بر خطه اولوب، غرباً بحر محیط آطلاسینك غاسقونیه کورفزیله، جنوباً پیرنه سلسلهٔ جبالیله یعنی اسپانیا حدودیله و(بآرن) خطه‌سیله، شرقاً فوآ ولانکدوق، شمالاً دخی (کویانه) خطه‌لریله محدوددر. حدود شرقیه وشمالیه‌سی غارونه مجراسندن عبارت اولمیوب، شرق جهتنده مجرای مذکورك اوته‌سنده وجهت شمالیه‌ده بریسنده بولنوردی. تقسیمات جدیده‌ده یوقاری پیرنه، ژرسی، لانده ایالتلریله آشاغی پیرنه، غارونه، لوت مع غارونه وتارن مع غارونه ایالتلرینك برر قسمی بو خطه‌نك اراضیسندن تشکیل اولنمشدر. مرکزی (اوش) شهری ایدی. الیوم (باسق) ووقتیله واسقون دینلن قوم عن اصل اسپانیاده ساکن ایکن، آلتنجی قرن میلادی اواسطنده غوتلر طرفندن صیقیشدیریلوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنی تجاوزله، فرانسه‌نك بو جهتنه یرلشمش اولدقلرندن، بونلرك اسمنه نسبتله بو خطه واسقونیه وقرب مخرج مناسبتیله غاسقونیه تسمیه اولنمشدر. بونلر بورغونیه وآوستراسیا قراللری طرفندن مغلوب اولمغله، غاسقونیه (آکیتانه) دوقه‌لغنه الحاق اولنمش، وبعده آیریجه بر دوقه‌لق صورتنه کیروب جهاز صورتیله بر آره‌لق فرانسه قراللغنه و١١٥٢ تاریخ میلادیسنده انکلتره‌یه تابع اولمش؛ و١٤٥٣ تاریخنه‌دك انکلیزلرك النده قالوب، تاریخ مذکورده قطعیاً فرانسه‌یه الحاق، وشمالنده بولنان کویانه ایله برلشدیریله‌رك، ایکیسی بر ایالت اتخاذ اولنمش ایدی. غاسقونیه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ٢٦٥٢٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٣ دائره‌یه یعنی قضا ویا سنجاغه منقسم ایدی. جنوب وشرق جهتلری طاغلق اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکلری وشعبه‌لری ممتد اولور. غرب وشمال طرفلرینه کیدلدکجه، اراضی کسب انحطاط ایدوب، غرب شمالی قسمی (لانده) دینلن وفرانسه‌نك تمامه‌سی حکمنده اولان آلچق وقوملق بر یردن عبارتدر. غارونه نهری حدود شرقیه‌سنده جریان ایدوب، خطه‌نك قسم شرقیسنك میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولیورسه‌ده، اصل غاسقونیه‌نك ایرماغی (آدور) اولوب، قسم اعظمنك صولرینی جمع ایدر. (لیژه) نهرینك‌ده منابعی غاسقونیه داخلنده اولوب، سواحلنده طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور بعض کوچك چایلری‌ده واردر. کرك پیرنه‌ده وکرك لانده‌ده بر خیلی کوللری وار ایسه‌ده، پك کوچك اولوب، یالکز ساحل قربنده قازو، بیسقاراس، اوریان، ژولیان وسوستون کوللری خیلی بیوکدر. اراضیسی پك منبت اولوب، علی الخصوص (آدور) وادیسی اسکیدن بری جدوللرله اعمار اولنمغله، فرانسه‌نك

اك محصولدار بريدر. باشليجه محصولاتى ذخاير متنوعه ايله حيواناته ويريلن نباتات اولوب، طاغلرنده اودون وكراستهيه يارار چام، ميشه وسائر آغاجلر بولنديغى كبى، آلچق برلرده دخى مرانقوزلقده مستعمل قواق وچمشير آغاجلرى وسواحلده قطران چامى ويلاموط ميشهسى بولنور. باغلرى دخى چوق اولوب، كليتلى شراب وقونياق چيقار. حيواناتاهليهسىوعلىالخصوص صيغير، قيون وآتلرى چوق وجنسلرى ايى اولوب، متعددحارالرنده سوارى عسكريچون وياريش ايچون آتلر يتيشديريلير. معادنى آز اولوب، آنجق پيرنه طاغلرنده مشهور مرمرلرى وكوزل طاشلريله آلچى وسائره بولنور. معدن صولرى پك چوقدر. صنايع محليه پك ايلرى اولميوب، غاسقونيهليلر چاليشقان آدملر ايسهده، اكثرى مملكتلرنده طورميوب، پارسده وفرانسهنك سائر بيوك شهرلريله جزايرده چاليشيرلر، ويا آمريقا وسائر بلاد بعيدهيه هجرت ايدرلر. يالكز (بانيرهدوبيغوره) شهرينك مرمردن معمولاتى مشهوردر. ادبى فرانسز لسانى كوندن كونه تعمم ايتمكده ايسهده، اهالى مختلف غلط لسانلرله متكلمدر. غاسقونيهليلر جسور، شن، مهماننواز وسماحتلى آدملر ايسهده، يلانجيلق وتفاخرلهده شهرتلرى واردر. اهالينك بر قسمى اولان باسقلر، كه پيرنه جهتنده ساكن اولوب، كيتدكجه مقدارلرى آزالمقدهدر، آريالرك هجرتندن اول آوروپا قطعهسنده ساكن بولنمش اقوام منقرضهنك بقية السيوفيدر.

**غاسقونيه كورفزى** { (Golfe de Gas-cogne) بحر محيط آطلاسينك فرانسهنك سواحل غربيهسيله اسپانيانك سواحل شماليهسى آرهسنده اولان قسمنه ويريلن اسمدر. دكيز دينلهجك درجهده واسع اولان بو كورفز برمثلث شكلنده اولوب، زاويهسنك برجهتنده بولنان غاسقونيه خطهسنك اسمنه اضافتله ياد اولنور. بو مثلثك اسپانيا سواحلندن عبارت اولان بر ضلعى همان مستقيم وفرانسه سواحلنى تشكيل ايدن ضلع ديكرى منحنى ومقعر صورتندهدر.

**غاسندى** { (Gassendi) فرانسه مشاهير حكماسندن اولوب، ١٥٩٢ تاريخنده (شانترسيه) ده طوغمش؛ و١٦٦٥ ده پارسده وفات ايتمشدر. پك كوچك ياشندن ابراز لياقت ايدوب، ١٦ ياشنده ايكن پارسده منطق و٢١ ياشنده حكمت وعقائد معلمى اولمش ايدى. فلسفه، علوم رياضيه، هيئت، حكمت طبيعيه، تاريخ وسائر علومدن بهرهسى اولوب، اك زياده فلسفه ايله اشتغال ايتمشدر. اك اول آرسطونك اصول فلسفهسنه اعتراض ايدنلردن اولوب، اپيقورك فلسفهسنى ترجيح ايدردى. بو بابده بر قاچ كتاب يازمش، وكندينه مخصوص بر اصول فلسفه وضع ايتمشدر. معاصرلرى اولان غاليله، كپلر، پاسقال وسائر حكما ايله مكاتباتى و (دقارت)ه قارشى اعتراضلرى واردر. هيئته دائر بر قاچ تأليفى وبو فنده بعض مهم كشفياتى واردر. كليات آثارى ٦ جلدده طبع اولنمشدر.

**غافق** { اندلسده فحص البلوط اعمالندن مستحكم بر قصبه اولوب، غافقى لقبيله ملقب بعض علماء اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.

**غافقى** { (ابو جعفر احمد بن محمد بن السيد) اندلس مشاهير اطبا وحكماسندن اولوب، ادويهٔ مفردهده يعنى علم نباتات طبيهده زماننك فريدى ايدى. علم مذكورده «كتاب الادوية المفردة» عنوانيله بر تأليف معتبرى واردر، كه بونده اولا ديسقوريدس ايله جالينوسك ذكر ايتدكلرى ادويه وبعده متأخرينك يعنى اطباى اسلامك علاوه ايلدكلرى ادويه صرهسيله بيان اولنمغله، بو كتاب عموم اطبا ايچون مرجع يرينه كچمشيدى.

**غافل** { (ملك خسرو) ايران شعراسندن اولوب، سيستانليدر. شو رباعى اونكدر:

غافل نشوى ازين دومعنى غافل  
سرمايهٔ مرد زين دو كردد حاصل  
زين راهنمايان يكى شو قائل  
يا عقل درست يا جنون كامل

— هندستانك اكره شهرندن دخى بو مخلصله متخلص بر شاعر اولوب، غافل اكبر آبادى دينمكله معروفدر.

**غافلا** { (محمد تقى طالقانى) ايران شعراسندن اولوب، شاه عباس ثانى زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

زشوق نامه نويسم زرشك پاره كنم
دلى كه نيست تسلى درو چه چاره كنم

**غال** { (Galls) ازمنهٔ قديمه‌ده فرانسه ايله آوروپانك اوكا قريب محللرنده ساكن بولنمش بيوك بر قومك اسمى اولوب، بونلره (كلت) ياخود (جلت) دخى ديرلردى، وبر ظنه كوره كلتلر بونلرك بر شعبه‌سى ايدى. [«كلت» و «غاليا» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

**غال** { سنت — (St. Gall) خرستيانلرك عزيزلرندن ايكى كشى اولوب، برى ايرلانده‌لى اولديغى حالده، ٨٠٠ تاريخنده استادى اولان سنت قولومبانك معيتنده فرانسه‌يه كچه‌رك، بعده اسويچره‌يه چكلمش؛ وقونستانسه كولى قربنده كندى اسميله تسميه اولنان بر مناستر تأسيس ايدوب، ٦٤٦ ده اوراده وفات ايتمشدر. تشرين اولك ١٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور.

— ديكرى ٤٨٩ ده طوغوب، ٥٥٤ ده وفات ايتمشدر. قلرمونت پسقپوسى ايدى. علم وزهديله شهرت بولوب، آوستراسيا قرالى برنجى تيرى طرفندن سراينه جلب اولنمشدى. تموزك برنده يورطيسى اجرا اولنور.

**غال** { (Fr. Jos. Gall) مشاهير طبيبيوندن اولوب، مبحث القحف دينلان علمك موجديدر. ١٧٥٨ تاريخنده باده بيوك دوقه‌لغنك (تيفنبرون) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٢٨ ده پارس قربنده (مونترور) ده وفات ايتمشدر. ١٧٨٠ تاريخنده ويانه‌ده طبابت شهادتنامه‌سنى آلوب، اجراى طبابتله اشتغال ايتمكله برابر، موجدى اولديغى فن ايله اوغراشمغه، و ١٧٩٠ ده بو فنده عمومى درسلر ويرمكه باشلامشيدى. افكار وكشفيات فنيه‌سى آوستريا‌ده حكم سورن تعصبله قابل توفيق اولميوب، اعتراضاته اوغراديغندن، ١٨٠٧ ده ويانه‌يى تركله، پارسه كيدوب، مأمولى مافوقنده حسن قبوله مظهر اولديغندن، ١٨١٩ ده فرانسه تبعه‌لكنى وفرانسز جنسيتنى قبول ايتمشدى. پارسده دخى مبحث القحف حقنده عمومى درسلر ويرمكه وتجارب وتحريات فنيه اجرا ايتمكله اشتغال ايدوب، عموميت اوزره اعصابك وعلى الخصوص دماغك وظائف واحوال تشريحيه‌سنه دائر بر قاچ كتاب يازمشدر. ميدانه قويديغى فنك له وعليهنده برچوق شيلر يازيلوب، او وقتلرده بر ميدان مباحثات آچلمشيدى. بوكونكى كونده بوفنك صحت وحقيقتى ناقابل انكار اولوب، او وقتدن برى غاله تابع اولمش وتحقيقات فنيه‌يى دها ايلرى سورمش علما يتيشمشدر.

**غال** { (Galles) ويكى — ويكى جنوبى —. [«والس» ماده‌لرينه مراجعت.]

**غالا** { (Gallas) آفريقاى شرقيده بيوك بر قوم اولوب، اصل حبشك جنوبنده بولنيورسه‌ده، اورادن آفريقانك ايچلرينه طوغرى يايلوب، سودانده وحتى سودان غربيده دخى غالا افرادينه تصادف اولنور. اصل غالالرك يرى حبشك جنوبنده اولوب، شمالاً حبشله وشرقاً سومالى يرلريله محدوددر. جنوباً زنكبار حدودينه ونيانزه كولنه، غرباً دخى نيلك منابعنه قدر ممتد اولور. غالالر ممالكى ١٣° عرض شماليدن ٤° عرض جنوبيه و ٣١° دن ٤١° طول شرقيه قدر ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً وتخميناً ٧١٦٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٧ ويا ٨ مليوندر. بو واسع يرلرك احوالى مجهول ايسه‌ده، مياه جاريه‌سى نيل ابيضه طوغرى آقديغنه باقيليرسه، خيلى مرتفع وبناءً عليه هواسى معتدل اوله‌جغى آكلاشيلير.

غالالر سياه اولمدقلرى حالده، زياده اسمر اولوب، سيمالرنده باقير رنكنه مائل بر قيرمزيلق بولنيور. آنجق بو رنكلريله برابر بونلر زنجى اولميوب، سيما وبدنجه قافقاس جنسنه مشابهدرلر. سيمالرى دوزكون، آلنلرى يوكسك وواسع، كوزلرى ايرى، برونلرى دوز وانجه، طوداقلرى اينجه، ديشلرى منتظم وكوچك، بويلرى اوزون وقد وقامتلرى موزوندر. الحاصل غالالر آفريقانك اك كوزل جنسى اولوب، ارككلرى بنجيلكده وغارغى وقالقان استعمالنده‌كى مهارتلريله وشجاعت وجسارتلريله مشهوردر. صاچلرى قيوريجق ايسه‌ده، اوزون اولوب، اوموزلرى اوزرينه دوشر، وحرب زماننده اوفق اوفق اوركول صورتنده اوررلر. لسانلرى آهنكلى ولطيف اولوب، اكثر افرادى طلاقت وفصاحته مالكدرلر. غالا اسمى كندى لسانلرنده مهاجر وفاتح ديمك اولوب، كنديلرينه

بو اسمی دخی ویریورلرسه‌ده ، کندیلرینجه اصل اسملری (اورما) در. بونلرك قسم اعظمی چوبانلقله وحیواناتله مشغول اولوب، بر مقدارلری‌ده زراعتله اشتغال ایدرلر. یالکز حبش داخلنده‌کیلرك بعضیسی خرستیان اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر؛ وحتی آفریقانك ایچ طرفلرینه و سودان غربی و جنوبی‌یه طوغری یاییلانلری اورالره نشر اسلام ایتمشلردر. کندیلری برچوق قبائله منقسم اولوب، هر قبیله‌نك بر مجلس منتخبی و بو مجلس طرفندن تعیین اولنمش بر شیخی واردر. بوشیخلر بهر سنه تبدیل وتجدید اولنورلر. مجلس اعضاسی ایسه اون آلتی سنه‌ده بر دکیشیرلر. قبائل بینلرنده دائمی صورتده حرب وجدالده بولنوب ، بربرلرندن و سودان زنجیلرندن کوله وجاریه‌لر آلوب صاتارلر.

**غالاپاغو** (Galapagos) بحر محیط معتدلده خط استوانك آلتنده وآمریقای جنوبیه‌دکی (اقوآدور) جمهوریتی ساحلنك ۱۰۰۰ کیلومتره غربنده جمهوریت مذکوره‌یه تابع بر طاقم آطه‌لر اولوب، ۴۰′ ۹۱° ایله ۲۰′ ۹۴° طول غربی آره‌سنده بولنیورلر. بونلرك بشی بیوجك اولوب، خط استوا ایله ۱° عرض جنوبی آره‌سنده واقعدرلر. کوچکلرندن اوچی ۱ درجه‌سنك جنوبنده وایکیسی خط استوانك شمالنده‌در. دیکرلری پك کوچك وبعضلری عادتا بیوك قیالردن عبارتدر. بو آطه‌لر بربرلرندن سیرکجه اولوب، ۶۷۵۰۰ کیلومتره‌لك بر مسافه‌ده طاغنیق ایسه‌لرده، جمله‌سنك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتی یالکز ۷۴۰۰ مربع کیلومتره‌در:

| | | | |
|---|---|---|---|
| آلبماره | آطه‌سی | ۴۲۷۵ | مربع کیلومتره |
| ایندفاتیغابل | » | ۱۰۲۰ | « « |
| ناربوروغ | » | ۶۵۰ | « « |
| جامس سانتیاغو | » | ۵۷۰ | « « |
| چاتام | » | ۴۳۰ | « « |
| قلوریانه | » | ۱۳۵ | « « |
| دیکر جزایر صغیره | | ۳۲۰ | « « |
| جمعاً | | ۷۴۰۰ | « « |

بو آطه‌لرك اراضیسی کاملاً برکانی اولوب، یوکسك طاغلرینك تپه‌لرنده برکان آغزلری کورینیور. برکان آغزلرینك مجموعی ۲۰۰۰ عددینه قریب اولوب ، آلبماره‌ده اولان اك یوکسکك ۱۵۳۰ متره ارتفاعی واردر. طوپراقلری غیرمنبت ونباتلری پك آز اولوب ، جمله‌سنك قابل زراعت اراضیسی آنجق آلتی یدی یوز مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور. حیوانلری دخی آز اولوب ، اصل یرلی اوله‌رق بر قاچ جنس قوشیله بر متره بوینده بر جنس کرتنکله‌لری وآلتی یدی یوز کیلویه قدر ثقلتی اولان جسیم قاپلومباغه‌لری واردر. اسملری دخی اسپانیول لساننده «قاپلومباغه آطه‌لری» معناسنی افاده ایدر. طاغلرنده کمیجیلر طرفندن براغیلوب وحشی حالنه کچمش اینك، بیکیر، اشك، طوموز، کچی، کوپك وکدی کبی حیوانات دخی بولنور. قوشلری اورایه مخصوص اولوب، هیچ بر یرك کیلرینه بکزه‌مز. بو آطه‌لرجنوبدن کلن صوئوق بر آقندینك آلتنده بولنمغله، هوالری عرضنك اقتضاسی نسبتنده دکلدر. یاغمورلری پك سیرك وآزدر. بو آطه‌لر خالی اولوب ، اقوآدور جمهوریتی ۱۸۳۲ تاریخنده بونلری تحت تابعیتنه آلدیغنده ، اسکان واعمار تشبثنده بولنه‌رق، اوچ درت یوز مهاجر نقل ایتمش ایسه‌ده، بونلر درعقب طاغلمش؛ و بعده بوجزایری منفا اتخاذ ایده‌رك، مجرملرله اسکان تشبثنده بولنمش ایسه‌ده، بو تشبث دخی مثمر اوله‌مامشدر.

**غالاراته** (Gallarate) ایتالیانك میلان ایالتنده ومیلانك ۴۱ کیلومتره شمال غربیسنده ودمیر یول خطنك تشعب نقطه‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۴۰ اهالیسی وپاموق وکتان منسوجاتی واردر.

**غالاشیلس** (Galashils) اسقوچیه‌نك جنوب جهتنده و(سلکیرق)ك ۷ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (غالاواتر) نهرینك ایکی کنارنده واقع وبر طرف (سلکیرق) دیکری‌ده (روقسبورغ) قونتلغنه تابع بر قصبه اولوب، ۱۰۳۱۰ اهالیسی وبوك قاشلر نسجنه مخصوص بیوك فابریقه‌لری واردر.

**غالان** (Ant. Galland) فرانسه مشاهیر مستشرقیننده‌ن اولوب، ۱۶۴۶ تاریخنده (رولو) ده طوغمش؛ و۱۷۱۵ ده وفات ایتمشدر. سفیر معیتیله استانبوله کلوب، بر مدت قالمش؛ وبعده شرقه ایکی سیاحت دها ایدوب، لسان عربی ویونانیده‌کی معلوماتنی توسیع ایتمش؛ وفرانسه قرالنك آنتیقه‌جیسی نامیله بر چوق آثار عتیقه

طوپلامش ایدی. فرانسه‌یه عودتنده آقادمیا اعضالغنه وبعده فرانسه مکتبنده لسان عربی معلملکنه تعیین اولنمشدی. «الف لیلة ولیلة» کتاب مشهورینی بعض حکایاتك واشعارك طیبه وکوزل بر افاده ایله فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدیکی کبی، لقمان حکیمك امثالنی و«کلیله ودمنه» کتابنی وبرامثال وحکایات مجموعه‌سنی دخی ترجمه ایدوب، بو ترجمه‌لری وعلی الخصوص بیك بر کیجه‌نك‌کی موجب شهرتی اولمشدر.

**غالب** { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، خلفای عباسیه‌دن متوکل وموفق ومعتضدك خدمت طبابتنده بولنمش وپك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. معتضدك زماننده وفات ایدوب، اوغلی ابو عثمان سعید یرینه کچمش ایدی.

**غالب** { هندستانك متأخرین شعراسندن درت کشینك مخلصیدر.

**غالبا** { (Galba) روما ایمپراطورلرندن اولوب، (تیبر)ك زماننده ۳۰ تاریخ میلادیسنده قونسلوس اولدقدن صکره، جرمانیه عسکرینه قوماندان اولمش؛ وقلودك زماننده افریقیه ونرونك زماننده اسپانیا والیلکنه نصب اولنمشدی. نرون بونك اقتدار وفضائلندن وهمناك اولوب، وجودینی قالدیرمق تشبثاتنده ایکن، کندیسی دها اول طاورانوب، ٦٨ تاریخ میلادیسنده رفع لوای عصیانله، اسپانیاده ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ ومتعاقباً بتون روما ممالکنجه ایمپراطورلغی تصدیق اولنمش ایسه‌ده، مجازاتده کوستردیکی شدت ایله بخل وخسق کندیسنی توجه عمومیدن دوشورمکله، کندیسنی ولیعهد طانیتمغه موفق اوله‌میان (اوتون) بو حالدن بالاستفاده، کندیسنی وآخرت اولادی بولنان پیزونی قتل ایده‌رك، کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمشدر. غالبا یالکز سکز آی ایمپراطورلق ایتمشدر.

— دیکر بر غالبا دخی رومالیلرجه نطق پردازلقله مشهور اولوب، (لوزیتانیا) یعنی پورتکیز والیسی ایکن، قبل المیلاد ١٦١ تاریخنده مغلوب اولدیغی حالده، عقد مصالحه بهانه‌سیله غالبلری بر یره جلبله، بوصیدن قتل ایتدیکندن، بو معامله خاینانه‌سندن طولایی مجازات کورمك اوزره، رومایه جلب اولندقده، فصاحت وطلاقت لسانیله کندینی قورتارمشدی.

**غالب بك** { صدر اسبق ادهم پاشا مرحومك ایکنجی اوغلی اولوب، السنه وادبیات شرقیه ایله فرانسز لسانی وفنون جدیده‌یی بعد التحصیل، بابعالی قلملرینه دوام ایده‌رك، شورای دولت معاونلکنه وبعده تنظیمات دائره‌سی اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبرقاچ سنه بو مأموریتده قالدقدن صکره، کرید والی مشاورلکنه نصب اولنه‌رق، ذاتاً نحیف المزاج اولمغله، خسته عودت ایدوب، ۱۳۱۳ تاریخنده کنج یاشنده ارتحال ایتمشدر. ادیب ومنشی وتاریخ وعلم آثار عتیقه‌یه واقف اولوب، مسکوکات سلجوقیه وعثمانیه‌یه دائر قیمتدار بر اثری واردر. پك نازك وخیر خواه بر ذات ایدی.

**غالب بن عبد القدوس** { [«ابو الهندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غالب پاشا** { (محمد سعید —) دور سلطان محمودخان ثانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، صدارت مکتوبی قلمی باش خلیفه‌سی بولنمش اولان سید احمد افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۷ ده درسعادتده دنیایه کلوب، قلم مذکوره داخل اولمش؛ و ۱۲۰۲ ده اردوی همایون معیتنده بولنه‌رق، خواجکانلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ۲۱۰ ده قلم مذکور سر خلیفه‌لکنه نصب اولنمش ایدی. ۲۱۲ ده آمدیٔ دیوان همایون اولوب، ۲۱٦ ده سفارتله فرانسه‌یه عزیمت ایتمش؛ وعودتنده بیوك تذکره‌جی و ۲۲۱ ده رئیس الکتاب اولوب، ۲۲۲ ده اردوی همایونله طونه‌یه کیدوب، عقد متارکه‌یه مأمور اولمش؛ واوراده ایکن مأموریتی نشانجیلغه تحویل اولنه‌رق، عودتنده ینه رئیس الکتاب اولوب، خدمت سفریه ایله مشغول اولمش؛ و ۲۲٦ ده صدراعظم کتخداسی اولوب، ۲۹ ده ثالثاً رئیس الکتاب اولدقدن صکره، ینه اوسنه عزل وکوتاهیه‌یه نفی ومتعاقباً عفو اولنه‌رق، رتبهٔ وزارتله بولی وویرانشهر وبعده صره‌سیله سیواس، نیکده ویکیشهر، آنقره وکنغری، بولی وقسطمونی سنجاقلرینه نصب اولنمش؛ ونهایت

خداوندكار و قوجه ايلي واليلكيله برابر بحر سياه بوغازي محافظلغي مأموريتيله درسعادته جلب اولنمش؛ و وصولني متعاقب ١٢٣٩ ده مهر صدارت عهده سنه توديع اولنمشدر. طقوز آي بو مقام عاليده قالدقدن صكره، بعض مرتبه امتزاجسزلقندن طولايي عزل، و وزارتي رفع اولنه رق، كليبولي يه وبعده مغنيسايه نفي اولنمش؛ و بعده برائتي ظاهر اولمغله، وزارتي اعاده اولنه رق، ارضروم ايالتنه ومتعاقباً شرق سرعسكرلكنه نصب اولنه رق، اوچ سنه قدر بو مأموريتده قالدقدن صكره، روسيه سفري آچلدقده، مصالحه طرفني التزام ايتديكندن، عزل وبكيدن وزارتي رفع اولنه رق، باليكسري يه نفي اولنمش؛ و ١٢٤٤ تاريخنده، ٦٩ ياشنده اولديغي حالده، اوراده وفات ايتمشدر. منشي و شاعر وحسن خطه مالك اولمغله برابر، او وقته كوره امور اجنبيه يه آشنا سخي و كريم بر ذات ايدي.

**غالب پاشا** { (عبدالحليم —) متأخرين شعراء عثمانيه دن اولوب، آناطولي تركلرينك قبا لسان وشيوه سني تقليداً لطائف وهزليات قبيلندن بر طاقم اشعار نظم ايتديكندن، (ترك غالب) ديمكله متعارفدر. استانبوللي اولوب، ماليه مكتوبي قلمندن نشأت ايله، بعض وزرا وكبرانك كتابتلرنده بولندقدن صكره، آنقره دفتردارلغنه وبعده باطوم وصكره طرنوي قائممقاملغنه نصب اولنه رق، ١٢٦٩ تاريخنده ميرميرانلق رتبه سنه نائل اولمشيدي. لطائف وهزلياتي كتابمزه ناقابل نقل اولديغي كبي، منظورمز اولان بر غزلي ده او وقتك موده سي اوزره «اولور عالم بويا» كبي طاتسز ومناسبتسز بر تعبيرك هر بيتده تكررندن عبارت اولمغله، اشعارندن برشي ذكر ايده مدك.

**غالب دده** { (شيخ محمد اسعد —) متأخرين شعراء عثمانيه نك سرافرازاننددن وطريقت مولويه مشايخندن اولوب، غلطه مولويخانه سي پوست نشيني ايدي. كتبه دن مصطفى رشيد افنديك اوغلي اولوب، ١١٧١ تاريخنده درسعادتده طوغمش؛ وبر مدت ديوان همايون قلمنده دوامدن صكره، طريقت مذكوره يه انتسابله، قونيه يه عزيمت ايده رك، اوراده واستانبولده يكي قپو مولويخانه سنده چله سني اكمال ايتمش؛ ومرور زمانله مشيخت مذكوره يه نائل اولمش ايدي. ١٢١٣ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. اشعاري متين اولوب، مرتب ديواني وديكر بعض آثاري واردر. شومقطع جمله اشعارندندر:

كيم قادر علاج ايلكه حكم قدردر
تاريخي ايعش غالب زارك اثرعشق

**غالريوس** { (Galère, Galèrius) روما ايمپراطورلرندن اولوب، داچيا يعني رومانيه ده دنيايه كلمشدر. ابتداي حالنده چوبان ايكن، بعده عسكر يازيلوب، جسارت وشجاعتي سايه سنده قوماندان اولمش؛ و ايمپراطور ديوقلتيان طرفندن اخرت اولادلغنه ودامادلغه قبول اولنه رق، ٢٩٢ تاريخ ميلاديسنده قونستانس قلور ايله برابر قيصرلغه تعيين اولنمش؛ و ٢٩٦ ده ايران شاهي نرسي يه قارشي عسكر سوقنه مأمور اولوب، ابتدا مغلوب اولمش ايسه ده، بعده غلبه چاله رق، ايران شاهني طلب مصالحه يه مجبور ايتمشدي. ٣٠٥ تاريخنده مرقوم قونستانس ايله بالاتفاق ديوقلتيان ايله ماقسيمياني ايمپراطورلقدن فراغت ايتمكه تهديداً اجبار ايده رك، دولتي الده ايتمش؛ ورفيقي قونستانس متعاقباً وفات ايتمكله، غالريوس بونك اوغلي قسطنطيني صورتا تشريك ايتمش ايسه ده، بوكا يالكز قيصر عنوانني ويروب، كنديسي آوغستوس عنوانيله ايمپراطورلغني اعلان ايتمشدي. ماقسانس اسمنده بري ايتاليايده اعلان سلطنت ايتمكله، غالريوس بوكا قارشي سوق عسكر ايتديكنده مغلوب اولوب، داچيانك (ساردیقه) قصبه سنه چكلمش؛ واوراده ٣١١ تاريخنده بر پاره دن وفات ايتمشدر. خرستيانلره قارشي پك شدتلي بغض وخصومتي اولوب، ديوقلتياني خرستيانلرك تعقيباتي حقنده امر ويرمكه اجبار ايتديكي كبي، كندي زماننده دخي بونلره قارشي شدت كوسترمشدر.

**غالغو** { (Galego) اسپانيانك هوئسقه وساراغوسه ايالتلرنده بر نهردر، كه پيرنه طاغلرينك (سالنت) بوغازنده نبعانله، جنوبه طوغري جريان ايده رك، سالنت وديكر بعض قصبه لرك ايچندن كچدكدن وبر طاقم منبت يرلر اروا ايتدكدن صكره، بر آزه لق غربه وبعده ينه جنوبه دونه رك، ساراغوسه اووه سني بعد الارواء بوشهرك اوكنده صول كنارندن

(ایره) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ١٧٥ کیلومتره طولنده‌در.

**غالغوس** { ریو — یاخود ریو دلوس — Rio Gallego , Rio de los) Gallegos) آمریقای جنوبیده پاتاغونیه خطه‌سنك منتهای جنوبنده بر ایرماق اولوب، ٥١°٥٢′ عرض جنوبیده جدول صورتنده برطاقم چایلردن بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، همنامی اولان درین برخلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. بزم صوك بهار موسمنه تصادف ایدن ایلك بهارده ویازك ابتدالرنده صویی پك چوق اولوب، یازك حیوانله وحتی یایا دخی کچیله‌جك درجه‌ده آزالیر. قیشین منجمد اولوب، بوزلرك اوزرینه کچیلیر.

**غاللا** { (Galélas) بحر محیط کبیر جزایرندن (جلولو) جزیره‌سنك شمالنده ساکن بر قوم اولوب، کمیجیلکده ماهر وجسور آدملر اولمغله، کمیلرله دکیزده کزوب، آطه‌لره چیقه‌رق، کیك وطوموز وسواحلده بالیق آولارلر. واتلری قورودوب، بونجارتله یاشارلر. اوزون بویلی، ایری وکوزل آدملردر.

**غالنه** { (Galena) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ایلینوآ جمهوریتنده واسپرینغفیلدك ٣٠٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده وبونك میسیسیپی ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ١٠ کیلومتره یوقاریده واقع بر قصبه اولوب، ٧٠٢٠ اهالیسی، جوارلرنده سیملی قورشون وباقر معدنلری، ماکینه وسائره فابریقه‌لری، متعدد دمیر یوللری وایشلك تجارتی واردر. سیملی قورشوندن سنوی آلتی یدی ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

**غالوانی** { (Galvani) مشاهیر طبیعیوندن اولوب، کندی اسمنه نسبتله غالوانیسمه تسمیه اولنان الکتریق اصولنك موجد وکاشفیدر. ١٧٣٧ تاریخنده ایتالیانك بولونیه شهرنده طوغمش، و١٧٩٨ده وفات ایتمشدر. ١٧٦٢ده بولونیه دار الفنوننده تشریح معلمی اولوب، بعده بعض اسباب سیاسیه‌دن طولایی عزل اولنه‌رق، بقیهٔ عمرینی حکمت طبیعیه والکتریق وغالوانیسمه‌یه دائر تدقیقات وتألیفاتله امرار ایتمشدر. بولونیه جمعیت علمیه‌سی صاحب ترجمه‌نك آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

**غالوای** { (Galway) ایرلانده‌نك (قوناخت) ایالتنده ودوبلینك ١٨٣ کیلومتره غربنده وهمنامی اولان کورفزك ایچنده اوله‌رق (قوریب) کولی آیاغنك منصبنده واقع قونتلق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٦٠٠ اهالیسی، اسپانیا اصولنده طار وپیس سوقاقلری، یالکز بربکی محله‌سی، صاغلام وایشلك لیمانی وصید ماهی‌یه مخصوص سفاینی واردر. خیلی اسکی برقصبه‌در. — غالوای قونتلغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٣٨ مربع کیلومترو اولوب، ٢٤٨٤٦٠ اهالیسی واردر.

**غالوس** { قورنلیوس — (C. Gallus) اسکی روما شعرا وسردارلرندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٩٦ سنه اول (قوروم یولی) قصبه‌سنده طوغمش؛ واسکندریه محاربه‌سنده اوقتاوه بیوك خدمتلر ایتمکله، بونك طرفندن مصر والیلکنه تعیین اولنمش ایدی. سوء استعمالاتنده بولندیغندن، عزل وجزای نقدی ونفی ایله علیهنه حکم اولنه‌رق، قبل المیلاد ٢٦ سنه اول اتلاف نفس ایتمشدر. بعض قصائد واشعاری واردر. ویرجیل ایله حقوق اولوب، ویرجیلك کندیسنه خطاباً برقصیده‌سی واردر.

**غالوس** { ویبیوس تربونیانوس — (V. T. Gallus) روما سردارلرندن اولوب، میسیا یعنی صربستان جهتی قوماندانی ایکن، ایمپراطور دجیوسی غوتلره قارشی اولان سفرنده قتل ایتدیره‌رك، ٢٥١ تاریخ میلادیسنده کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وابتدا مقتول ایمپراطورك اوغلنی حکومته تشریك ایلمش ایسه‌ده، متعاقباً بونی ده قتل ایتدیره‌رك، یرینه کندی اوغلی وولوسیانی کچیرمش؛ وغوتلرله اتفاق ایدوب، خرستیانلری زجر وتعقیب ایتمشدر. حکومتی غصب ایدن امیلیانه قارشی سوق عسکر ایتمك اوزره ایکن، ٢٥٣ تاریخنده (اومبریا) ده کندی عسکری طرفندن قتل اولنمشدر.

**غالوس** { فلاویوس قسطنطینوس — (F. C. Gallus) روما ایمپراطورلرندن قسطنطینك اوغلی ویولیانوسك برادری اولوب، ٣٥١ تاریخنده ایکنجی قونستانس طرفندن قیصر عنوانیله شرق حکومتنه نصب اولنمش؛ وایرانیلرله ایتدیکی محاربه‌لرده غالب اولمش ایسه‌ده، قوتی

سؤ استعمال ایده‌رك، سوریه وآنطاکیه اعیانندن برچوق آدملری بلاسبب اعدام ایتدیکندن، ایمپراطور طرفندن جلبله، بالمحاکمه، ٣٠٤ده اعدام اولنمشدر.

**غالوستون** { (Galveston) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك جهت جنوبیه‌سندن (تکزاس) حکومتنده ومکسیقه کورفزی ایچنده همنامی اولان قویك مدخلنده واقع اوزون وطار بر آطه‌نك شرق شمالی کوشه‌سنده اوله‌رق ٢٣° ١٨′ ١١″ عرض شمالی ایله ٩٧° ٨′ ٢٢″ طول غربیده واقع قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠٨٣١ اهالیسی، بر کوپری ایله قره‌یه مربوط دمیر یول خطی، صاغلام وآنجق صیغجه لیمانی وبك ایشلك تجارتی واردر. سوقاقلری بیوك آغاجلرله کولکه‌لی اولدیغی کبی، خانه‌لری‌ده باغچه‌لرله محاط اولوب، هواسی صاغلامدر.

— غالوستون آطه‌سی ٥٠ کیلومتره اوزون وآلچق اولوب، او صره‌ده‌کی آطه‌لرك جمله‌سی کبی، طالغه‌لرك سوروب بریکدیردکلری قوملردن متشکلدر.

— غالوستون قویی (ترینیق) نهرینك منصبنده واقع بیوك بر قوی اولوب، ایچنده دیکر بر طاقم قویلر دخی تشکل ایتمکله، کیملرك بارینه‌سنه پك الویریشلی ایسه‌ده، مدخلی صیغدر.

**غاله** { پوآنت دو غاله (Pointe de Galle) سرندیب جزیره‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده وقولومبونك ١١٠ کیلومتره جنوبنده ٦° ١′ ٢٥″ عرض شمالی ایله ٧٧° ٥٢′ ٢٣″ طول شرقیده بر شهر واسکله اولوب، ٤٧٩٥٥ اهالیسی وهندستان وآوسترالیا وچین وجاپونله ایشلك تجارتی واردر. لیمانی طار وقیالر وصیغلرله مملو اولوب، سفاینك دخولی کوج اولدیغی حالده، اهمیت موقعیه‌سی حسبیله سفائن تجاریه‌نك مراکزندن معدوددر. پورتکیزلیلرك ورلرده حکم سوردکلری زمانلرده تأسیسی مظنوندر. اورمانلق بر یرده واقع اولوب، آوروپالیلر سورك ایچنده ویرلیلر اطرافنده باغچه‌لرله محاط کوشکلرده ساکندرلر. تجارتی مسقطدن کلش عربلرله پارسیلرك یعنی زردشتیلرك الندەدر. هواسی پك صاغلام اولوب، آنجق یاغمورلری زیاده‌در.

**غالیا** { یاخود غول (Gaule, Gallia) اسکی یونانیلر ورومالیلرك فرانسه‌یه ویردکلری اسم اولوب، آنجق غالیا مسماسی بلچیقه‌یی ورین ایرماغی مجراسنه قدر اولان یرلری دخی جامع اولمغله، شرقاً وشرق شمالی جهتندن آلپ سلسلهٔ جبالیله ورین مجراسیله محدود عد اولندیغندن، شمدیکی فرانسه‌دن دها کنیش ایدی. رومالیلرك الینه کچدکدن صکره، حدودی تقسیمات ملکیه وسیاسیه‌یه کوره دکیشه‌رك، بر آره‌لق ایتالیانك قسم شمالیسنه دخی غالیا اسمی ویرلمش، وتفریق ایچون بوکا (غالیا چیزالپینه) یعنی آلپ سلسلهٔ جبالنك بریسنده‌کی غالیا وفرانسه‌یه (غالیا ترانسالپینه) یعنی آلپك اوته‌سنده‌کی غالیا دینیلیردی. هر حالده بو اسم اورانك اهالیٔ قدیمه‌سی اولان (غال) ونام دیکرله (کلت) قومنه نسبت بیان ایدوب، هر نقدر ممالك واسعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقی جهتنده بلچلر کبی جرمان جنسیتنه منسوب بعض اقوام صغیره، وجنوب جهتنده اسپانیانك (ایبر) لریله همجنس بعض اهالی ایله سواحل بحر سفیدده مارسلیه کبی بعض قصبه‌لر تأسیس ایتمش اولان یونان مهاجرلری دخی بولنیوردیسه‌ده، اهالینك قسم اعظمی غال اقوامندن ایدی.

غاللر یعنی کلتلر آسیادن اك اول آوروپایه کچن اقوام آریانیه‌دن اولوب، کندیلرندن صکره کلن قافله‌لر یعنی ایلیریالیلر وغوتلر واسلاولر طرفندن تعقیب اولنه‌رق، آوروپانك غرب طرفنه قدر کیتمشلردی. اورالرده نیم وحشی برحالده یاشایوب، میلاد عیسادن ٥٨٧ سنه اوله کلنجه‌یه قدر تاریخجه اسملری مجهول ایکن، تاریخ مذکوردن اعتباراً شمال شرقیدن تجاوزاته باشلایان جرمان اقوامی طرفندن صیقیشدیریله‌رك، آلپ طاغلرینی تجاوزله، ایتالیانك شمال طرفلرینه صوقلمغه وبعضلری یونانه وکوچك آسیایه قدر یاییلوب، الیوم آنقره ولایتی تشکیل ایدن یرلرده کلیتله یرلشه‌رك، کندی اسملرینه نسبتله (غالاتیا) تسمیه اولنان واسع بر یر ایدنمشلردی. غاللر او صره‌لرده جسارتلریله شهرت بولوب، رومالیلرله دفعاتله چارپیشمشلردی. رومالیلر قوت بولدقدن صکره برچوق زمان سورن محاربات کثیره نتیجه‌سنده قبل المیلاد ١٦٣ تاریخنده غالیا چیزالپینه‌یی یعنی ایتالیانك شمالی غاللرك الندن ضبط ایتدکلری کبی، ١٢١ تاریخنده دخی غالیا ترانسالپینه‌نك یعنی اصل فرانسه‌نك جنوب شرقی قسمنی فتح ایدوب، ایالت معناسیله (پرووانسه) تسمیه ایتمشلردی، که الیوم بو اسمله

یاد اولنور. نهایت قبل المیلاد ٥٨ تاریخندن ٥٠ تاریخنه‌دك ٨ سنه ظرفنده مشهور یولیوس قیصر غالیانك هر طرفنی ضبط، وروما ممالکنه الحاق ایتمشدی. بشنجی قرن میلادی اواخرینه‌دك غالیا روماللیرك النده قالوب، بعده جرمانیه‌دن تجاوز ایدن فرانقلرك الینه کچمکله، غالیا اسمی متروك قالوب، بو قومك اسمنه نسبتله فرانسه تسمیه اولنمشدر.

غاللر کندیلرینه مخصوص برلسانله متکلم اولوب، بو لسانك سائر السنهٔ آریانیه ایله مناسبت ومشابهتی درکاردر. فرانسه‌ده برتانیه خطه‌سنك بعض طرفلرنده وانکلتره‌نك (غال) یاخود (والس) خطه‌سیله اسقوچیا و ایرلانده طاغلرنده‌کی اهالی اسکی غاللردن قالمه اولوب، اسکی لسانلرینی محافظه ایتمکده‌درلر. اسکی غاللرك لسانی بونلرك لسانندن وتواریخده بالمناسبه مذکور بعض کلمه‌لردن استدلال اولنوب، بوقسه یازی وکتابلری اولمدیغندن، لسان مذکوردن اثرقالمامشدر. هر نه قدر شمدیکی فرانسزلر اسکی غاللرله لاتینلر وفرانقلرك امتزاج واختلاطندن تولد وتحصل ایتمشلرسه‌ده، شمدیکی لسانلرینك قسم اعظمی لاتینجه‌دن غلط اولوب، غال لساننده قالمه کلمه‌لری آزدر.

غاللر جنکاور برقوم اولوب، دائمی صورتده غارغیلر وقالقانلرله وباقیردن قبا قلیجلرله مسلح کزر، وتیمار اصولنده اداره اولنوب، زراع طاقمی اصحاب تیمار اولان جنکاورلرك اسیر وملکری حکمنده بولنور ایدی. (درویید) تعبیر اولنان برمذهب مخصوصلری اولوب، علائم طبیعته اینانیر، و بر طاقم قبا بتلره انسان ذبح ایدرلردی. راهبلرینك قوت ونفوذی دخی زیاده اولوب، بونلر سحارلق، اوفوروجیلك وطبیبلك دخی ایدرلردی. نیم وحشی برحالده یاشایوب، معبدلری وحکومت محلری اورمانلردن عبارت ایدی؛ وحیوانلره برر پوستکی قویوب اکرسز واوزنکیسز بینرلردی. [«فرانسه» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

**غالیانوس** { (Gallien, Gallianus) روما ایمپراطورلرندن اولوب، والریانوسك اوغلیدر. ٢٣٢ تاریخ میلادیسنده طوغوب پدری طرفندن حکومته تشریك اولنمشدی. ٢٦٠ تاریخنده پدری ایران شاهی شاپور ایله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشدیکی حالده، صاحب ترجمه کندیسنی قورتارمغه اصلا تشبث ایتمیوب، مستقلاً کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ و ذوق و سفاهته طالمش ایدی. اقوام وحشیه غالیایه ویونان ایله ممالك شرقیه‌یه تجاوز ایتدکلری کبی، والی وقوماندانلرندن دخی اوتوزکشی آیری آیری اعلان استقلال ایتمشلردی. بونلردن بر ایکیسنی مغلوب ایدوب، برینی‌ده میلانده محاصره ایتمکده ایکن، ٢٦٨ تاریخنده کندی ضابطانندن بری طرفندن قتل اولنمشدر.

**غالیپولی** { (Gallipoli) ایتالیانك اوترانته خطه‌سنده (لچه) ایالتنده ولچه‌نك ٣٧ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق تارنته کورفزی ساحلنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٥٨٠ اهالیسی، کلیتلی زیتون یاغی اخراجاتی وصید ماهیسی واردر. قصبه برآطه‌نك اوزرنده اولوب، ١٢ کمرلی برکوپری ایله قره‌یه مربوطدر. اسکی برقصبه اولوب، زمان قدیمده یونان مهاجرلری طرفندن بنا اولنمشدر. — [«کلیبولی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غالیچ** { (Galitch) روسیه‌نك قوستورمه ایالتنده وقوستورمه‌نك ١٢٩ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان کولك شرق جنوبی ساحلنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٢٠ اهالیسی واردر. — غالیچ کولی ٥٧ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، وولغه‌یه تابع اولان (قوستورومه) نهرینه دوکیلور برآیاغی واردر. بوکولك بالیغی پك چوقدر.

**غالیچه** { اسپانیولرجه غالیجیا وعربلرجه جلیقه (Galice, Galicia) اسپانیانك شمال غربی کوشه‌سنده واقع بیوك بر خطه‌سی اولوب، غرباً وشمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، شرقاً آستوریا خطه‌سیله وملغالیون قراللغیله، جنوباً دخی پورتکیز حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٩٣٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨٥٠٠٠٠ کشیدر. شمدیکی تقسیمات ملکیه‌ده غالیچه آیریجه بر دائره تشکیل ایتمیوب، وقتیله غالیچه ایالتنی تشکیل ایدن مملکت شمدیکی حالده: قورونیه، پونتودره، لوغو واورونسه اسملریله درت ایالته منقسمدر. غالیچه‌نك سواحلی چوق اولمغله برابر، پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق دربن وطولاشقلی قویلری وصاغلام لیمانلری واردر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده،

طاغلرینك اكثری قابل سكنی اوله‌میه‌جق درجه‌لرده،
مرتفع اولمیوب، یالكز اثون حدودنده‌كی طاغلری
سنه‌نك اكثر آیلرنده قارلری محافظه ایده‌جك
درجه‌ده یوكسكدر. بوطرفكده اورمانلری چوق
اولوب، میشه پلاموطلری وكستانه‌لرایله بر چوق
طوموز سوریلری بسلنیر. میاه جاریه‌سی چوق او-
لوب، (مینیو) ایرماغی شمال جهتنده نبعانله، جنوبه
طوغری آقه‌رق، خطه‌نك اكثر میاهنی جمع
ایتدكدن صكره، لثوندن كلن (سیت) نهریله بر-
لشوب، غالیجه ایله پورتكیز آره‌سنده بر بیوك
خلیج تشكیل ایده‌رك، بحر محیطه دوكیلور. سواحل
قربنده، نبعان ایدن بر چوق كوچك نهرلر دخی
طوغریدن طوغری‌یه بحر مذكوره منصب اولور.
طاغلری آره‌سنده كوزل وادیلری وار ایسه‌ده،
بونلرك كایتلی وسعتی زراعته الویره‌جك درجه‌ده
اولمدیغندن، محصولات زرعیه‌سی درجهٔ كفایه‌ده
دكلدر. مینیو ایرماغنك وادیسی كنیش ایسه‌ده،
زراعتدن زیاده مرعایه الویریشلیدر. مع هذا
غالیجه اسپانیانك هریرندن زیاده مسكون اولوب،
الك زیاده سواحله قریب اولان یرلری وكوچك
نهرلرینك وادیلری معموردر. طاغلق اولان ایچ
طرفلرینك اهالیسی ایسه مملكتلرنده بسلنه‌میوب،
اسپانیا وپورتكیزك بیوك شهرلرینه وحتی برازیلیایه
قدر اختیار غربت ایدرلر.

غالیجه‌لیلر اسكیدن بری آیریجه بر حالده یاشا-
یوب، اسپانیاده حكم سورن اقوام مختلفه ایله
چوق اختلاط ایتمه‌مش، وحتی عربلرك زماننده
دخی بر درجه‌یه قدر استقلاللرینی محافظه ایتمشلردر.
اخلاق وعادات قدیمه‌لرینی محافظه خصوصنده دخی
متعصب اولوب، تمدنه‌یك آرزو واهتمامك كوسترمیورلر.
كندیلری جسور، مستقیم ومهمان نواز آدملر او-
لوب، آنجق بو وجهله عالمدن آیری یاشامه‌لری
سائقه‌سیله قرون وسطانك دره‌بكلك اصولی اوراده
یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر مرعی قالوب، كویلیلر
ایشله‌دكاری اراضینك صاحبلری دكلیدی. غالیجه-
لیلرك‌ده، بو حالده یاشایان سائر اقوامك اولدیغی
كبی، قیصقانجلق، آرزوی انتقام وافكار جدیده‌یه
مخالفت كبی بعض قصورلری واردر. لسانلری
قباجه اولوب، اسپانیولجه‌دن زیاده پورتكیزجه‌یه
مشابهدر؛ وقطالان لسانی كبی آیریجه بر لاتین لسانی
عد اولنه‌بیلیر. آنجق كندی لسانلرنده ادبیاتلری
اولمیوب، اسپانیانك لسان ادبیسنده یعنی قاستیلان
لساننده اوقویوب یازارلر.

**غالیچیا** (Galicie) آوستریا ومجارستان
دولتنه تابع بیوك بر خطه اولوب
قارپات سلسلهٔ جبالنك خارجنده یعنی شمال شرقیسنده
برهلال صورتنده ممتد اولور. جنوب غربی جهتندن
مجارستانله، جنوب شرقی طرفندن ینه آوستریانك
بوقوینه خطه‌سیله، شرقاً روسیه‌نك پودولیه خطه-
سیله، شرق شمالی جهتندن ینه روسیه‌نك وولهینیه
خطه‌سیله، شمالاً لهستانله، غرباً دخی آوستریایه
تابع سیلزیا خطه‌سیله محدود اولوب، تقریباً ۴۸°
ایله ۵۰° ۴۰′ عرض شمالی و ۱۶° ۴۰′ ایله ۲۴°
طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه
دوغری قوش اوچشی حسابیله ۵۴۰ كیلومتره اولوب،
اك قسم غربیسنده ۶۰ ایله ۷۵ كیلومتره آره-
لرنده ایسه‌ده، شرقه طوغری كیدلدكجه كنیشلیوب
۲۰۰ كیلومتره‌یه قدر چیقار. مساحهٔ سطحیه‌سی
۷۸ ۴۷۷ مربع كیلومتره واهالیسی ۶ ۰۸۸ ۵۱۰
كشیدر. مجارستاندن صكره دولتك اك بیوك خطه‌سی
اولوب، اك زیاده مسكونلرندندر.

غالیچیا خطه‌سی آوستریا ومجارستانی شرقاً وشمال
شرقی جهتندن طبیعی برسور صورتنده احاطه ایدن
قارپاط سلسله‌سنك خارجنده اولوب، موقع جغرافی
وطبیعت اراضیجه سلسلهٔ مذكوره‌دن چین حدودنده‌كی
آلتون طاغنه قدر ممتد اولان واسع اووه‌لردن عد
اولنه‌بیله‌جكندن، آوستریا ومجارستان دولتنه مربوطیتی
صرف سیاسی وغیر طبیعیدر. جنوب غربی جهتنده
سلسلهٔ مذكوره‌نك اتكاری ممتد اولوب، سائر
طرفلرنده آنجق حس اولنه‌بیله‌جك بعض ارتفاعلر
وآلچق تپه‌لر بولنیور. مع هذا وسطی ارتفاعی ۲۵۰
كیلومتره‌دن آشاغی اولمیوب، شمال وجنوب شرقی
جهتلرنده‌كی یرلرك آلچقلغنه كوره غالیچیا اراضیسی
برتقسیم میاه خطی تشكیل ایتمكله، مركزی اولان
لمبرغ شهرندن یوقاری اولان یرلرنده میاه جاریه‌سی
(ویستوله) ایرماغی واسطه‌سیله بالطیق دكزینه
واورادن آشاغی اولان یرلرك صولری‌ده دنیستر
وپروت واسطه‌سیله قره دكزه ایندر. ویستوله‌یه منصب

اولان انهارك باشليجه‌لرى: سوله، اسقاوه، رابه، دونايك، قوبه ويسلوقه وهپسنك بيوكى اولان سان نهرليدر. دنيستر ايرماغى ايسه غاليچيانك قسم شر- قيسنى اورته‌سندن شق ايدوب، صاغ وصولندن برچوق چايلر آليور، كه بونلرك باشليجه‌لرى صولدن يعنى شمالدن: زلوته‌ليپا، استرييا، سرت وپودورچه؛ صاغدن دخى: استرى، اسويقه، لومنيقه، وسائره- در. سرته طابع اولان (چرموس) نهرى‌ده بوقو- وينه ايله غاليچيا آره‌سنده خط حدودى تشكيل ايديور.

طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، عموم اراضيسنك يوزده ٤٦سى مزروع ٢٤ى اورمان، ٢٤ى مرعى وچاير وپالكز يوزده ٦ سى اراضئ خاليه‌در. اووه‌لرنده وعلى الخصوص شمال شرقى جهتنده ذخاير حاصل اولوب، باشليجه جنسلرى: چاودار، آرپه، يولاف، مصر وسائره‌در. قارپات اتكلرنده‌ده الك زياده كتان وتوتون حاصل اولور. بركتلى سنه- لرده ذخاير آرتوب، وسائط نقليه نقصانندن اسپيرتو اخراجنده استعمال اولنور؛ وبركتسز سنه‌لرده احتياجات محليه‌يه يتيشمز. زراعتك ترقيسيچون چاليشير جمعيتلر وارايسه‌ده، برطاقم مرابحه‌جيلردخى اراضى‌يى چفتجيلرك اللرندن چيقارمغه چاليشوب، موفق اولپورلر. ويستوله ودينستر نهرلرى غاليچيا اورمانلرندن واگچيغ وهوجه بكه كراسته صاللرى ايندير‌رلر. حيوانات اهليه‌سى وعلى الخصوص صيغيرلرى چوق اولوب، اهاليسى روسيه ورومانيه‌دن دخى طانه‌لر جلبله بسلدكدن صكره آوروپايه اخراج ايدرلر. معادنجه برنجى درجه‌ده قياطوزى اولوب، آوستريا ومجارستان دولتنده چيقان طوزك نصفندن زياده‌سى بو خطه‌ده چيقار. طاش ياغى، دمير، چنقو، قورشون، كوكورد وقارپات اتكلرنده آلتون توزى دخى چيقار. صنايع محليه پك كرى اولوب، مع هذا كليتله حاصل اولان كتن وكنويردن بعض منسوجاتله صختيان، مسكرات پنجاردن شكر وسائره اعمال اولنور. تجارتى باشليجه محصولات زرعيه وحيوانات ايله سائر حاصلات محليه‌نك اخراجندن عبارتدر. هوجه پك وياشدن بالطيق دكيزى سواحلنه قدر اخيراً تمديد اولنان دمير يول خطنك غاليچيانك اورته‌سندن كچمسى بو مملكتك اهميت تجاريه‌سنى آرتيرمشدر.

هواسى اعتدالسز اولوب، يازين زياده صيجاق وقيشين پك صوغوق اولور. ياز ايله قيش هوالرى آره‌سنده ٦٠ درجه فرق اولوب، قيشين اوچ آى متمادياً صولر منجمد حالنده بولنور. ياغمورلرى پك چوقدر.

اهاليسى نصفيت اوزره لهلى وروتندن مركب اولوب، لهليلر باشليجه شمال غربى وروتنلر جنوب غربى قسمنده ساكندرلر. روتن دينلن قوم روسلرك بر جنسى اولوب، كوچك روسيه‌نك اهاليسيدر. و«قيرمزى روس» دينكله دخى معروفدرلر. بونلردن بشقه يارم مليوندن زياده يهودى و ١٥٠٠٠ قدر آلمان واردر. اسلاو جنسيتنه منسوب اولان لهليلر وروتنلر آز چوق بربرلرينه مشابه اولوب، هله آشاغى صنفلرى اكثريت اوزره معارفدن بيخبر، تنبل وعشرته مبتلا آدملردر. كرك بونلر وكرك يهوديلر اوست وباشلرينك پيسلكيله مشهور اولوب، مسكنلرى وياشايشلرى دخى حفظ صحت قواعدينه بسبتون مخالف اولديغندن، واورتودوقس مذهبنده اولانلر اكثر اياملرينى پرهيزله كچيردكلرندن، جمله‌سى ضعيف وقانسز آدملردر. مع هذا غاليچيانك عموم اهاليسى سنه‌دن سنه‌يه چوغالمقده اولوب، هله يهوديلر پك زياده تكثر ايتمكده واكثر شهر وقصبه‌لرده امور تجاريه وصرافيه‌يى يد انحصارلرينه آلمقده‌درلر. اهالينك جهالتندن وعشرته اولان ابتلاسندن بالاستفاده اراضيلرينى اللرندن آلمق طمعنه دوشمش مرابحه‌جيلر دخى چوقدر. اكثر اراضى لهلى زادكانك چفتلكلرى اولوب، بونلر سائر اهاليدن فرقلى اوله‌رق، آلافرانغه بر عمر سوررلر، واهالى بيننده معارف ومدنيتى نشره چاليشيرلر. لهليلرك لسانلرى وادبيات مليه‌لرى دها مساعد ومكمل اولديغندن، بوجهتدن روتنلردن بر آز دها ايلريدرلر. لهليلر قتوليك وروتنلر اور- تودوقسدرلر.

آوستريا ومجارستانك سائر خطه‌لرى كبى غاليچيانك دخى مختاريت اداره‌سى اولوب، كندينه مخصوص (ديت)ى يعنى مجلس مبعوثانى ومأمورين ملكيه‌نك وظائفنه نظارت ايدر برمجلس اداره‌سى واردر. مجلس مبعوثانى ١٥٠ اعضادن مركبدر. ويانه‌نك عمومى مجلس مبعوثاننه‌دخى غاليچيادن ٣٨ مبعوث كوندريلير. مركز اداره‌سى (لمبرغ) شهرى اولوب، مملكت ٧٤

قضایه منقسمدر. غالیچیانڭ ٨٥ شهر وقصبه‌سی ٢٣٤ بازاری و٦٢٧١ قریه‌سی واردر. یوز بیکدن زیاده اهالیسی اولان لمبرغدن صکره اڭ بیوك شهر وقصبه‌لری قراقوویه، برودی، تارتوف، تارنوپول، قوتومیا، استانیسلاووف، سامبور، دروهوبیچ، پرزمیسل‌در. غالیچیا بربرله هیچ بر اشتراك ومناسبتی اولمیان ایکی مملکتدن مرکب اولوب، غرب‌شمالی قسمی لهستانڭ وشرق جنوبی قسمی کوچك روسیه‌نڭ برپارچه‌سیدر. بو ایکنجی قسم دفعاتله کوچك روسیه پرنسلرندن لهستان قراللرینه وبونلردن ینه کوچك روسیه پرنسلرینه کچه‌رك، برآره‌لق مجارستان قرالی طرفندن دخی ضبط اولنمشدی. لهستان قراللغنڭ مقاسمه‌سنده آوستریانڭ حصه‌سنه دوشوب، ١٨٤٨ تاریخنده اولجه مستقل وبیطرف بر جمهوریت حالنه قونمش اولان قراقوویه دوقه‌لغی دخی غالیچیایه الحاق اولنمشدر. ایمپراطور ایکنجی ژوزف بو مملکته بر نظام مخصوص ویروب، لمبرغ دارالفنوننی دخی تأسیس، ومملکتڭ تمدن وترقیسنه خدمت ایتمشدر.

**غالیچین** { (Galitzin) روسیه کبراسندن اولوب، ١٦٣٣ تاریخنده طوغمش و١٦٨٠ ده ایمپراطور فدورآلکسیوویچڭ باش وکیلی اولمش؛ وبو ایمپراطوری زادکانلق عنوانلرینی لغو ایتمکه تشویق ایلمش ایدی. بعده ناشئه حکومت صوفیه‌نڭ محبتنه مظهر اولوب، بونڭ زماننده بیوك بر نفوذ واقتدار قزانمش؛ ولهیلرله صلح ایدوب، قریم خانلرینڭ تجاوزاتنه دخی برسد چکمش ایدی. ١٦٨٩ ده ناشئه حکومتله برلکده وارث حکومتڭ قتلنه قصد ایتمکله اتهام اولنه‌رق، نفی اولنمش؛ و١٧١٣ ده موسقوه‌نڭ بر مناسترنده وفات ایتمشدر. بونڭ نسلندن روسیه‌ده بر چوق رجال کلمشدر.

**غالیله** { وایتالیانجه غالیلئو غالیلئی (Galilée, Galileo Galilei) اعاظم منجمیندن اولوب، هیئت جدیده‌نڭ موجدلرندندر. ١٥٦٤ تاریخنده (پیزه) شهرنده طوغوب، زادکاندن فقیر بر عائله‌یه منسوب ایدی. پدری طرفندن فن طب تحصیلنه سوق اولنمش ایسه‌ده، علوم ریاضیه‌یه اولان میل طبیعیسنه تابع اوله‌رق، فن طبی ترکله، علوم مذکوره‌نڭ تحصیلنه قویله‌رق، او درجه‌ده ایلریلمش، که ٢٢ یاشنده ایکن، مدیچیس خاندانڭ حمایه‌سیله پیزه دارالفنونی علوم ریاضیه معلمکنه نصب اولنمش ایدی. علوم طبیعیه‌ده‌کی افکاری پیزه‌ده حکم سورن تعصبله توافق ایتمیوب، تعریضات وتهدیداته دوچار اولدیغندن، ١٥٩٢ تاریخنده معلمکدن استعفا ایله، (پادووه) شهرینه کیدوب، حسن قبوله مظهر واورانڭ دارالفنوننده معلم اولمشدی. کشفیات فنیه‌سنڭ اکثرینی بو شهرده ایتمشدر. یکرمی سنه اوراده معلمك ایتدکدن صکره، طوسقانه قرالی ایکنجی قوزمه‌نڭ دعوتیله فلورانسه‌یه کیدوب، مشارالیهڭ پك چوق التفات وانعاملرینه نائل اولدقدن صکره، قوپرنیكڭ مذهبنه توفیقا شمسڭ ثابت اولدیغنه وکره ارضڭ حرکتنه دائر برکتاب نشر ایتمکله، روما انکیزیسیونی طرفندن جلب اولنه‌رق، بو فکره اینانمقدن واز کچدیکنه دائر رسماً کلیساده کندیسنه یمین ایتدیرلمش؛ ومع هذا مؤبداً حبسله محکوم اولوب، ٧٠ یاشنده اولدیغی حالده، زندانه قونمش؛ وبر روایتده یالکز محفوظیت تحتنده یاشادیلوب، فیمابعد بر شی یازمامغه اجبار ایدلمش ایدی. ٧٤ یاشنده ایکن کوزلرینه عما طاری اولوب، درت سنه صکره ١٦٤٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. کلیساده کره ارضڭ دوندیکنه اینانمدیغنه یمین ایدرکن بواثناده «مع هذا اودونیور» «E pur si muove» دیدیکی مشهوردر. غالیله‌نڭ حکمت طبیعیه‌ده بر چوق کشفیاتی اولوب، علی الخصوص ثقلت قانونیله رقاصڭ، بر نوع میزان الحراره‌نڭ وکندی نامیله معروف بر دوربینڭ موجدیدر. بو دوربین واسطه‌سیله مشترینڭ پیکلرینی کشف ایدوب، هیئت جدیده‌یه بریکی جیغیر آچان دها بر چوق کشفیاته موفق اولمشدر. آثارینڭ بعضیسی لاتین وبعضیسی ایتالیان لساننده اولوب، ٢٠ جلد اوزره نشر اولنمشدر.

**غالیله** { یاخود جلیله (Galilée) کتب عبرانیه‌ده فلسطینڭ قسم شمالیسنه یعنی طبریه جهتنه ویریلن اسمدر.

**غالینوس** { (Galien, Galenus) [«جالینوس» ماده‌سنه مراجعت.]

**غاما** { واسقوده — [«واسقوده غاما» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غامبتا** { لئون — (L. Gambetta) فرانسه‌نك اك بيوك رجالندن اولوب، حميت ووطن‌پرورلكيله ونطق وخطبه‌لرينك تأثير وقوتيله مشهوردر. ۱۸۳۸ تاريخنده (قاهور) شهرنده طوغوب، تجارتله كچينير بر عائله‌يه منسوب ايدى. اكمال تحصيلدن صكره پارسده دعوى وكالتى ايدوب، بر قاچ سياسى دعوايى فوق العاده بر فصاحت وطلاقتله مدافعه ايده‌رك، بيوك برشهرت قزانمشيدى. ۱۸۶۹ تاريخنده مخالفين فرقه‌سى طرفندن وكالةً تنظيمات مجلسى اعضالغنه نصب اولنه‌رق، اوراده دخى نطقلرينك متانت وتأثير فوق العاده‌سيله انظار دقتى جلب ايتمشدى. ۱۸۷۰ سنه‌سى ايلوللك دردنده فرانسه مغلوب و اوچنجى ناپوليون اسير اولدقده، حكومت موقته اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، داخليه نظارتنى درعهده ايتدكدن صكره، (تور) ده تشكيل اولنان قوهٔ مدافعه‌يى تنظيم ايچون، تشرين اولك ۸ نده تحت محاصره‌ده بولنان پارس شهرندن بالونله چيقوب، اوراده خارق العاده برفعاليتله اهالينك عروق حميتنى تهييج ايده‌رك، ودرت آى متمادياً خواب و راحتى تركله، داخليه وحربيه وماليه نظارتلرينى يد اقتدارينه آله‌رق، بر استقراض عقدينه وكليتلى كوكللى عسكرى جمع وسوقنه موفق اولمش؛ وصوك درجه‌يه قدر مقاومت ومدافعه فكرينى التزام ايتمشدى. برمجلس عموميك انتخابنه قرار ويرلدكده، ايمپراطورلق طرفدارلرينك بو انتخابدن مستثنى طوتلسى فكرنده بولنمش ايسه‌ده، پارسده بولنان رفقاسندن توكيل اولنان موسيو (ژول سيمون) ك بو مجلسك عمومى اولمسى حقنده‌كى فكرى غلبه چالمغله، غامبتا النده بولنان نظارتلرى ترك ايده‌رك، اجتماع ايدن مجلسده فرانسه‌نك طقوز ايالتى طرفندن مبعوث انتخاب اولنمشدى. ۱۸۷۱ سنه‌سى مارتينك ۱۸ نده بر طاقم شورش ظهور ايدنجه، فرانسه‌يى تركله، اسپانيانك (سنت سباستيان) قصبه‌سنه چكلمش؛ ومذكور وقعه باصلدقدن صكره فرانسه‌يه عودت ايلمش ايدى. ۱۸۷۶ ده مجلس مبعوثان اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، حكومته پك چوق اصلاحات ونظامات قبول ايتديرمكه موفق اولمش؛ وهيئت رهبانيه‌نك نفوذ وامتيازاتنه قارشى پك شدتلى نطقلر ايراد ايتمشدى. ايكى سنه مجلس مذكورك رياستنده بولنمشدر. بر قاچ دفعه كنديسنه تكليف اولنان قابنتو تشكيلنى رد ايتمش ايكن، ۱۸۸۱ سنه‌سى اواخرنده قبوله مجبور اولوب، باش وكيل اولمش ايسه‌ده، ۸۲ سنه‌سى اوائلنده مجلس مبعوثانه قبول ايتديره‌مديكى بر تكليفدن طولايى استعفا ايتمش؛ وسنهٔ مذكوره كانون اولنك ۳۱ نجى كونى، قضاءً آلمش اولديغى بر يارهدن متأثراً، ۴۴ ياشنده وفات ايتمشدر. جنازه‌سى حكومتك مصارفيله وفوق العاده بر رسم وآلايله قالديرلمشدر. نطقلرى اون بيوك جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر.

**غامبيه** { (Gambie) آفريقاى غربيده بر نهردر، كه (فوته جالو) مملكت اسلاميه‌سنده تقريباً ۱۰° ۲۳′ عرض شمالى ايله ۱۳° ۳۸′ طول غربيده اوچ درت بيك مترو ارتفاعى اولان وتپه‌لرى بعض موسملرده قارله مستور بولنان بر طاغدن نبعانله، ابتدا شمال غربى‌يه وبعده غربه طوغرى آقه‌رق، تقريباً ۱۷۰۰ كيلومترولك جرياندن صكره، برقاچ قوله منقسم اولديغى حالده، بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. مجراسنك قسم اعلاسى همان مجهول اولوب، قسم اسفلنده انكليزلر اوته‌دن برى برطاقم تجارتخانه‌لر اتخاذ ايتمكله، نهرك آشاغى مجراسنجه ممتد طار واوزون بر انكليز مهجرى تشكل ايديور. ايكى جهتنده‌كى يرلر ايسه اسماً فرانسه‌يه تابع وسنغال نهريله بو نهرك اسملرينك تركيبندن متشكل بر اسم مركبله (سنغامبيه) تسميه اولنان فرانسز مهجرى حدودينه داخلدر. غامبيه نهرينك يوقاريلرده بر قولى واسطه‌سيله سنغال ايرماغيله اختلاط ايتديكى مظنوندر. — انكليزلرك بو نهرك مجراسى اوزرنده تأسيس ايتدكلرى تجارتخانه‌لرله انكليز بيراغى آلتنده بولنان يرلرك مساحهٔ سطحيه‌سى ۵۵ مربع كيلومترودن عبارت اولوب، ۱۴۱۹۰ اهاليسى واردر، كه بونلرك ايچنده‌ده يالكز ۵۶ آوروپالى بولنيور. بو تجارتخانه‌لرك اك اهميتليسى نهرك منصبنده بولنان (باتورست) قصبه‌سى اولوب، اوراده عموم آفريقاى غربى انكليز مستملكاتى واليسنك تحت امرنده بولنان بر انكليز مأمورى اقامت وبر مجلس منتخب معاونتيله

اداره‌ٔ مملکت ایدر. محصولاتی: برنج، بغدای، چیوید، آمریقان فستیغی وسائره‌دن عبارت اولوب، مذکور فستیق ایله بال مومی ودریدن خیلی اخراجاتی اولور. اهالی کندیلریچون بز وباصمه کبی بعض منسوجات یاپارلر، وقیوجیلقده‌ده مهارتلری واردر. هواسی پك آغیر وهله آوروپالیلر ایچون مهلکدر.

**غامبیه** { آطه‌لری (Iles Gambier) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده وهمان مدار جدی آلتنده فرانسه‌یه تابع بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، (مانغاروه) اسم اصلیسیله دخی معروفدرلر. ٢٣°١′ ایله ٢٣°١٤′ عرض جنوبی آره‌سنده و١٣٧° طول غربیده واقع اولوب، بشی بیوجك وقصوری کوچك برچوق آطه‌لردن عبارت اوله‌رق، اراضی‌ٔ مرجانیه‌دن قیالقلرله محاطدر. مساحه‌ٔ سطحیه‌لری ٢٦ مربع کیلومتره اولوب، یالکز ٩٥٠ اهالیسی واردر. اکمك آغاجی وهندستان جوزی آغاجی کبی بعض اشجاری ومرعالری واردر. اهالینك مدار معیشتلری باشلیجه مذکور ایکی جنس آغاجك میوه‌لریله بالیقدن عبارتدر. آوروپالیلرك دخولندن اول فاره‌لری پك چوق اولوب، اوروپالیلر بونلرك حقندن کلمك ایچون کدی‌یی ادخال ایتمشلردر. کرك کدیلر وکرك ینه آوروپالیلرك ادخال ایتدکلری کچیلر وسائر حیوانات اهلیه زیاده چوغالوب، نیم وحشی حالنه کچمشلردر. اهالی قیرمزی‌یه مائل اسمر رنکلی، باصیق برونلی، دوز وباشه یاپیشیق صاچلی چرکین آدملر اولوب، سیما ولسانجه یکی زلانده‌نك (ماؤری) لریله واخلاق وعاداتجه تاهیتی وسائر اوجوارلرده‌کی آطه‌لر اهالیسیله مناسبت ومشابهتلری واردر. کشفلرنده اهالیسی انسان اتی یمکه مألوف اولوب، بعده بوعادت مکروهه‌دن واز کچمشلردر. بو آطه‌لر ١٧٩٧ تاریخنده قپودان (ویلسون) طرفندن کشف اوله‌رق، انکلتره بحریونندن آمیرال (غامبیه)‌نك اسمیله تسمیه اولنمشلردر.

**غامد** { یمن ولایتنك عسیر سنجاغنده وسنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بر قضا اولوب، جنوباً بنی شهر، غرباً قنفده قضالریله، شمالاً خطه‌ٔ حجازیه ایله، شرقاً دخی اراضی‌ٔ غیر مضبوطه ایله محاطدر. سرا سلسله‌ٔ جبالنك مائله‌ٔ شرقیه‌سنده واقع اولوب، اراضیسی خیلی مرتفع اولمغله، هواسی معتدل ومیاه‌جاریه‌سی چوق‌اولوب، انهاری چوله طوغری آقار. محصولاتی عسیر قطعه‌سنك سائر طرفلرنده‌کیلره مشابه اولوب، تفصیل احوالنه‌ده دسترس اولنه‌مدی.

**غاند** { (Gand) بلچیقه‌ده شرق فلاندره ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، بروکسلك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده واسقو ایرماغیله لیس نهرینك ودیکر بر قاچ نهرك محل اجتماعنده واقعدر. بیوك وکوزل بر شهر اولوب، ١٥٣٧٤٠ اهالیسی، استحکاماتی، دار الفنونی، مکتب اعدادیسی، صنایع نفیسه آقادمیاسی، بیوك کتبخانه‌سی، موزه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، بیوك وپك کوزل بر حوضی، اطرافنده واسع باغچه‌لری، متعدد مصنع کلیساسیله پك کوزل وبیوك ابنیه‌ٔ عمومیه وخصوصیه‌سی، بز، ایپلك، باصمه وسائره فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. پك اسکی بر شهر اولوب، بر چوق وقوعات تاریخیه‌یه میدان اولمش، وبرخیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. ایچندن آقان انهار شهری ٣٦ آطه‌یه تقسیم ایدوب، آره‌لرنده ٣٠٠ کوپری ایله اختلاط اولنیور.

**غاندو** { (Gando) سودان غربیده بر مملکت اولوب، ٧° عرض شمالیدن ١٤° ویا ١٥° عرض شمالی‌یه و٣° طول غربیدن ٥° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور. نیجر ایرماغی بو مملکتك ایچنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، بیك کیلومتره‌لك مسافه قطع ایدر، غاندونك قسم جنوبیسنده (قواری) نهریله برلشیر. مملکتك مساحه‌ٔ سطحیه‌سی ٢١٣٦٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٥٨٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی همنامی اولان غاندو شهریدر. هواسی، عرضی مقتضاسنجه، صیجاق ایسه‌ده، یاغمورلری چوق اولمغله، اراضیسی اشجار ونباتاتله مستور اولوب، بوحال حرارتك تأثیرینی تهوین ایدر. محصولاتی چوق اولوب، احتیاجات محلیه‌یه لازم اولان صنایع دخی خیلی ایلری ومنتشردر. اهالیسی زنجی اولوب، کافه‌سی دین اسلامله متدیندرلر. قوم حاکم اولوب

آفريقانك شمال شرق جهتلرندن كلمش اولان فولا (ويا فلاح) لر قويو اسمر رنكنده وصرق قافقاسى سياسنده اولوب، بونلر يقين وقتلرده اورايه كلهرك، اهالئ اصليه اولان زنجيلره دين اسلامى قبول ايتديرمش؛ وبيوجك دولتلر تشكيل ايتمشلردر. بو دولتلرك الك بيوكلرندن برى (سوقوتو) دولتى ايدى، كه بونك حاكملرندن عثمان ذا القديه وفاتندن اول ممالكنى ورثهسى بيننده تقسيم ايتديكى صرهده غاندو يىده برادرى عبد الله براقشدى. او وقت غاندو شمديكينك بر قاچ مثلى نسبتنده بيوك اولوب، غرب جهتندهكى غورمه وجنوب جهتندهكى يوروما ونوبه دخى داخل، وجنوبا حدودى (داهومى) و (تنين) كبى كينه كورفزى سواحلنده بولنان ممالكه متصل ايدى. اورالرى سير وتعريف ايدن سياح (بارت) ك زماننده حكومت سورمكده اولان مذكور عبداللهك تورونى خليل علم وتقوى ايله مشغول اولوب، اصول سياسته پك واقف اولمديغندن، مذكور مملكتلرك رئيسلرى روابط تابعيتى پك كوشتمش اولدقلرى كبى؛ كنديسى دخى سوقوتو حاكمنه جزيهكذار اولمش؛ وبو وجهله تدريجا اسكى حالنه دونمك يولنى طوتمش ايدى.

— غاندو شهرى آنفاً بيان اولنان مملكتك مركزى اولوب، (كبى) خطهسنده ونيجر ايرماغنه تابع (غولبين سوقوتو) نهرينه دوكيلان بر چايك اوزرنده واقع بر شهردر. اطرافى چاپرلر و اشجارله مستور تپهلرله محاط اولوب، كوزل بر منظرهسى واردر. موس آغاجلرى پك چوقدر. اطرافندهكى باغچهلرده كليتلى وغايتله كوزل صوغان حاصل اولور. ايچنده پك مقبول بر جنس بز ايله زنه اسميله معروف قادينلره مخصوص پك ايجه برنوع زار اعمال اولنور.

**غاندى** (Gandi) سودان وسطينك سوقوتو مملكتنده وسوقوتو شهرينك ٥٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده ونيجر ايرماغنه تابع (غولبين باقوره) نهرى اوزرنده سورله و ايكى خندقله محاط برقصبهدر. بوقصبه يكى اولوب، قربنده اسكيسنك خرابهلرى كورينور. اطرافى اشجار ومزروعاتله وپاموق تارلهلريله محاطدر.

**غانديا** (Gandia) اسپانيانك والنسه (بلنسيه) ايالتنده و والنسهنك ٦٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولهرق ساحلدن ٣ كيلومترهلك مسافهده و (سرپيس) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهاليسى، سورى، ٥ قپوسى، بر قاچ مصنع كليساسى، اطرافنده منبت بر اووهسى وايشلك تجارتى واردر. پرنج اكلديكى ايچون هواسى آغيرجهدر. عربلر زماننده كليتلى شكر قامشى حاصل اولوردى.

**غانژ** (Gange) هندستاندهكى كنك ايرماغنه آوروپاليلرك ويردكلرى اسمدر. [«كنك» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

**غانسه** (Ganéça) هند برهمنلرينك آلهۀ كاذبهسندن اولوب، ذكاوت، حكمت وافنون سربيى وعلوم رياضيهنك موجد وحاميسى زعم اولنور. فيل قفالى، بيوك قارنلى، قيصه بجاقلى وبرفارهيه بينمش صورتنده تصوير، وبر ايشه تشبثلرنده، سنه باشنده، صلح تقررنده وسائر خصوصاتده كنديسندن استمداد ايدرلر.

**غانوس** ياخود غنوز (Ganos) ادرنه ولايتنك كليبولى سنجاغنه تابع مرفته قضاسنده ومرمره دكيزى ساحلنده اولهرق كليبولينك ٦٥ كيلومتره شرق شماليسنده ناحيه مركزى بركوچك قصبه اولوب، ناحيهسى قصبه ايله ٣ قريهدن عبارتدر. پك اسكى بر قصبهنك اسكله قسمى اولوب، اصل قصبه غرب جهتنده واقع بر قيانك اوزرنده ايدى. خرابهلرى اليوم موجوددر.

**غانيمد** (Ganymède) اساطير يونانيهده (تروآ) حكمدارلرندن (تروس) ك اوغلى اولوب، حسن و جمالده بيهمتا اولمغله، كويا ژوپيتره منسوب قره قوش طرفندن قالديريلوب، سمايه نقل اولنمش؛ و (هبه) نك يرينه آلهەنك ساقيسى اولمش ايدى. كويا بعده بر برج سمايه تحويل اولنهرق، دلو برجنه اسمى ويرلمشدر.

**غانيه** (Gagnier) فرانسه مشاهير مستشرقيندن اولوب، ١٦٧٠ تاريخنده پارسده طوغمش، و ١٧٤٠ ده وفات ايتمشدر. السنۀ شرقيهيى تحصيلدن صكره راهب اولوب، بر مناستره داخل اولمش ايسهده، بعده مناسترى تركله، انكلترهيه كچوب، پروتستان اولمش، وتأهل ايتمش ايدى. اوقسفورد دار الفنونده السنۀ شرقيه معلمى

اولوب، سیر نبی (صلی الله علیه وسلم) ی وابو الفدانك جغرافیاسی عربیدن ویوسف بن غوریونك تاریخی عبرانیجه‌دن لاتینجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

**غایاق** { (Gaillac) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و (آلبی) نك ۲۳ کیلو- } متره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۱۲۴ اهالیسی، داخلی مکتبی وبعض فابریقه‌لری واردر.

**غائته** { (Gaete) ایتالیانك ملغا ناپولی قراللغنده (تره دی لابوره) ایالتنده } وناپولینك ۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ساحل بحرده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، استحکاماتی، واسع وصاغلام لیمانی، مصنع بر کلیساسی، بر قاچ قلعه‌سی، وبر چوق آثار عتیقه‌سی واردر. پك قدیم بر قصبه اولوب، بر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی بولنمش؛ وقرون وسطاده پاپایه تابع آریجه دوقه‌لر طرفندن اداره اولنمشدر.

**غاسین** { (Gaïcin) روسیه‌نك پودولیه ایالتنده وقامنیچه‌نك ۲۱۸ کیلومتره } شرقنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

**غاینسبوروغ** { (Gainsborough) انکلتره‌نك (لینقولن) ایالتنده } ومرکز ایالتك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ترنت) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.

**غایة المنى** { اندلسك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، معتصم بن صمادحك } جاریه‌سی ایدی.

— **غبار** { (میرزا ابو تراب بن النفات خان اصفهانی) هندستان شعراسندن او- } لوب، عالمگیر شاه زماننده گجرات وقایع نویسلکنه مأمور اولمشیدی. جعفر اسمنده بر شاعرك هجوینه جوابا سویلدیکی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

کوینده که هجو کرد مارا جعفر
شیرین ولطیف همچو شهد وشکر
صد شکر که آنچه عیب مابود غبار
امروز برای دیکری کشته هنر

**غباری** { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (عبدالرحمن) قره‌مانده‌کی آقسرای قصبه‌سندن اولوب، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمشیکن، بعده طریقت نقشبندیه‌یه انتسابله، درویشلکه دو- شوب، ترك دنیا حقنده بر چوق اشعار سویلمش؛ و ۹۴۴ تاریخنده جانب حجازه عزیمتله، بر خیلی وقت مجاور اولدقدن صکره، عودتنده سلطان بایزید خانك شهزاده‌لرندن برینه معلم تعیین اولنمش؛ و وقعهٔ بایزید خانیده یکی حصار قلعه‌سنده حبس اولنمش ایسه‌ده، مؤخراً عفو بیوریله‌رق، مکهٔ مکرمه‌ده اقامت ایتمك اوزره، وظیفه‌یه نائل اولمش؛ وقافله قاضیلغنه دخی نصب بیورلمش ایدی. بو مأموریتی استحصال ایچون تقدیم ایتدیکی عرضحالك باشنه:

بیلدم آنی کیم ایمش محمله قاضی اولسون

مصراعی تحریر بیورلمغله، صاحب ترجمه دخی بالبداهه شو مصراعی سویلیوب، تقدیم ایتمشدی:

شویله خدمت ایده‌یم قافله راضی اولسون

اشعاری سلیس واستادانه‌در.

— ایکنجیسی (عبدالرحمن) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ۹۷۴ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

ای غباری بو جهان ایچره بنم
کیسه اشعارمه توز قوندرمز
مکر اول کاتب مستعجل کیم
خط وشعرم قوروینجه طوره‌مز

**غباری** { (سید قاسم —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، دیاربکرلیدر. بر برنج } دانه‌سی اوزرینه غبارین خطله اخلاص شریف یازار ایدی. سلطان احمد جامع شریفنك جلی خطلری بو ذاتکدر.

**غباری** { (قاسم) ایران شعراسندن اولوب، ابتدا بقاللقله مشغول ایدی. شو } رباعی اونکدر:

هر کس که بعشق آشنا میکردد
با محنت ودرد مبتلا میکردد
در دائرهٔ عشق هر آنکوره یافت
پرکار صفت کرد بلا میکردد

— غباری اردستانی اسمیله دیکر بر شاعر دخی واردر.

**غدامس** { (Ghadamès) طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده

و ولایتك منتهای غربنده اوله‌رق طرابلسك ۴۹۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده و ۴۸ً ۷َ ۳۰° عرض شمالی ایله ۵۳َ ۶° طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی وسودانله وطرابلس غربله پك ایشلك تجارتی واردر. هر طرفدن چول ایله محاط اکی وبوبی بر بچق کیلومتره راده‌لرنده منبت بر واحه‌نك اوزرنده واقع اولوب، اطرافنده خرمالقلری ومیوه وسبزه باغچه‌لری واردر. سوقاقلری کمرله مستور اولوب، آیدینلق آله‌جق باجه‌لری دخی سیرك اولمغله، قرانلقجه وسریندر. بوسوقاقلرك اوستنده آچیق اوله‌رق فوقانی برایکنجی طاقم سوقاقلر بولنمغله، باشلیجه قادینلره مخصوص اولان بو ایکنجی سوقاقلردن تراچه‌لردن اولره کیریلیر. قصبه‌نك اورته‌سنده ۳۰ درجهٔ حرارتده بول بر صو نبعان ایدوب، ازمنهٔ قدیمه‌دن قالمه بیوك بر حوضه طولار؛ وصو یوللری واسطه‌سیله قصبه‌یه طاغلدقدنصکره، فضله‌سی باغچه‌لرك سقی وارواسنده قوللانیلیر. چولك اورته‌سنده غدامسك من القدیم معموریتنی ادامه ایدن بو صودر. قیولری دخی واردر. جوارلرنده بر مقدار آربه، بغدای وداری حاصل اولور. قصبه‌نك بولندیغی واحه ۶ کیلومتره‌لك محیط دائره‌سی اولان بر سور احاطه ایدوب، بو سور قصبه‌یی محافظه ایده بیله‌جك حالده دکل ایسه‌ده، بولندیغی حال خرابیتده دخی باغچه‌لری روزکارك سوروکلدیکی چولك متحرك قوملرندن محافظه‌یه یارایور. اهالیسی بربر وعربدن مرکب اولوب، آزاد اولمش کوله وخلاقلردن متشکل سیاه وملزلری‌ده چوقدر. غدامسلیلرك همان جمله‌سی سودان تجارتیله مشغول اولوب، چادکولی اطرافنه وتمبکتویه کاروانلرله کیدوب کلدکلرندن، هپسی عربی و بربر وسودان لسانلرینه آشنادرلر، وقصبه‌ده بو لسانلرك جمله‌سی تکلم اولنور. کندیلری مالکی المذهب اولوب، خوارج عبادیه‌دن قالمه بعض اعتقادلری دخی واردر. غدامس طرابلس غرب حدودندن جزایرك جنوبنه طوغری چولده منتشر اولان توارقلرك‌ده مرکز ومرجعی اولمغله، پك ایشلك بازاری واردر، واهالیسنك اکثری ارباب ثروتدن وتجارتده پك ماهر اولوب، طرابلس غرب اسکله‌سیله سودان وتمبکتو آرالرنده منتظم صورتده کاروانلر ایشلدیرلر؛ وتونس، جزایر، مصر وسائر بلاده دخی کیدوب، اجرای تجارت ایدرلر. الحاصل غدامس ایله فات سودان تجارتنك باشلیجه مرکزلری اولوب، آفریقای شمالینك اك مهم نقطه‌لرندندر.

غدامس پك اسکی اولوب، نه وقت وکیملر طرفندن بنا اولندیغی معلوم دکلدر. آفریقای شمالیدن بحث ایدن تاریخلرك اك اسکیلرنده غدامس نامی موجوددر. رومالیلر بو قصبه‌یی ضبط ایدوب، تاریخلرنده (کیداموس) اسمیله یاد ایدرلر. بونلر قصبه‌یی خیلی اعمار وتزیین دخی ایتمشلردی. حتی مذکور حوض دخی رومالیلرك جملهٔ آثارندندر. ابو الفدا وابن خلدون وسائر مورخین وجغرافیون اسلام دخی غدامسك اهمیت تجاریه‌سندن بحث، وسودان غربی وصحرای کبیر حجاجنك اك مهم منازلندن اولدیغنی ذکر ایدیورلر.

**غرابوو** (Grabow) پروسیه‌نك پومرانیه ایالتنده (استتین) سنجاغنده واستتینك ۲ کیلومتره شمال شرقیسنده و (اودر) ك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ۱۲۴۰ اهالیسی وبحریه وانشاآت بحریه مکتبی واردر.

— مکلنبورغ اشوارین بیوك دوقه‌لغنده اسواربنغ ایالتنده و ۴۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (الده) نهری اوزرنده دخی بواسمله برقصبه اولوب، ۴۲۰۰ اهالیسی واردر.

**غراتیانوس** (Gratien, Gratianus) روما غرب ایمپراطورلرندن اولوب، ۳۵۹ تاریخ میلادیسنده (سیرمیوم) قصبه‌سنده طوغمش؛ و۳۶۷ده بدری برنجی والنتیانوس طرفندن برادری ایکنجی والنتیانوسله برابر حکومته تشریك اولنه‌رق، ۳۶۵ مستقلاً ایمپراطور اولمشدر. آلمانلرله غوتلرك هجوملرینه مقاومت ایتمش؛ و ۳۷۹ده قسطنطینیه ایمپراطورلغی منحل قالمغله، سردارلرندن تئودوسیوسی اورایه نصب و اقعاد ایلمشدی. کندیسی خرستیان اولوب، رومالیلرك دین قدیمنه خصومتی اولمغله، تبعه‌سنك خصومتنه مظهر اولوب، ۳۸۳ تاریخنده ماقسیم برتانیه‌ده اعلان حکومت ایدنجه، اخذ وتوقیف اولنه‌رق، لیون قربنده قتل اولنمشدر.

**غراج** { (Gratz) آوستريا ومجارستان دو- لتنه تابع (استيريه) خطه‌سنك مر- كزى برشهر اولوب، ويانه‌نك ١٨٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(مور) نهرى اوزرنده‌واقع و١١٨٥٤٠ اهاليى جامعدر. كوزل بر شهر اولوب، قلعه‌سى، دار الفنونى، ١٠٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، تاريخ طبيعى موزه‌سى، رصدخانه‌سى وسائر مؤسسات علميه وخيريه‌سيله برچوق معابدى وسائر ابنيهٔ مصنعه- سى، ايپك و پاموق منسوجات ايله طبق، چوخه وسائره فابريقه‌لرى وپك ايشلك تجارتى واردر.

**غراديسقه** { (Gradisca) بوسنه‌ده صاوه نهرينك ساحل يميننده واسكى غراديسقه‌نك قارشيسنده برقصبه اولوب، ١٧٠٠ اهاليسى واردر.

— اسكى غراديسقه آوستريا و مجارستانك اسقلاوونيه ايالتنده وپوزغه‌نك ٤٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق، صاوه‌نك ساحل يسارنده واقع اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر.

**غرازالما** { (Grazalema) اسپانياده آندا- لوسيا خطه‌سنك قاديس ايالتنده وقاديسك ٩ كيلومتره شرق شماليسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٨٠٥٠ اهاليسى وچوخه فابريقه‌لرى واردر.

**غراسه** { (Grasse) فرانسه‌نك «بحرى آلپ» ايالتنده وساحل بحردن ١٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزى بر قصبه او- لوب، ١٣٠٨٧ اهاليسى، داخلى مكتبى، طار سو- قاقلرى، كوزل تفرجكاهلرى وزيتون ياغى، صابون، عطريات وسائره اخراجاتى واردر.

**غراسيوزه** { (Graciosa) بحرمحيط آطلا- سيده واقع وپورتكيز دولتنه تابع اولان (آسور) جزايرندن برى اولوب، (ترسايره) جزيره‌سنك ٤٥ كيلومتره شمال شرقيسنده بولنيور. جزاير مذكوره‌نك اك كوچكى اولوب، شمال غربيدن جنوب شرقيه بويى ١٣ واك كنيش برنده اكى ٨ كيلومتره‌در. جزاير مذكوره‌نك اك منبتى واك لطيفى اولوب، اسمى دخى لطافتنه دلالت ايديور. اورمانلرى آزدر. اهاليسى ١٢٠٠٠ كشى اولوب، ٣ كوچك قصبه ايله ايكى قريه‌ده ساكندرلر. بو اوچ قصبه‌نك باشليجه‌سى اولان (سانته قروز) ٣٩°٥'١٣" عرض شمالى ايله ٣٠°٢١'٤" طول غربيده واقعدر. اها- ليسى چاليشقان اولوب، بز وشياق كبى بعض شيلر دخى اعمال ايدرلر.

**غراكوس** { (Gacchus) اسكى روما مشاهير رؤساسندن اولوب، تيبريوسك كوچك برادريدر. قبل الميلاد ١٢٦ تا- ريخنده رومادن تبعيد مقصديله سناتو طرفندن سار- دنيه اداره‌سنه مأمور اولوب، ١٢٣ تاريخنده رومايه عودتنده اهالى طرفندن (تريبون) تعبير ايتدكلرى رياسته انتخاب، وايرتسى سنه دخى ابقا اولنه‌رق، بو ايكى سنه‌لك رياستى زماننده زراعه بر طاقم نظامات وضع، و رومايى تزيين ايتمش؛ وفقراى اهاليى چكيندیرمك ايچون بر طاقم مهجرلر ترتيب ايدوب، برقافله‌يى دخى بالذات قرتاجه سوق ايلمش ايدى. بعده سناتو اعضاسنك حيل ودسائسيله ريا- ستدن تبعيد اولندقده بونلره قارشى بر طرف پيدا ايدوب، قونسلوس بولنان اوپيميوس ايله محاربه‌يه طوتيشمش؛ وكنديسنك طرفى سلاحسز بولنمغله، مغلوب اولوب، ديانه معبدينه وبعده براورمانه‌قاچمش؛ واوراده اوپيميوسك امريله قتل اولنمش؛ وبرروايتده كنديسى كنديني بركوله‌يه قتل ايتديرمشدر. وفاتى قبل الميلاد ١٢١ تاريخنده واقع اولمشدر.

**غرامپيان** { (Grampians) اسقوچياده بر سلسلهٔ جبالدر، كه مملكت مذكوره‌يى جنوب غربيدن شمال شرقيه شق ايدوب، بحرمحيط آطلاسى ساحلنده (قانتير) شبه جزيره‌سندن باشلايه‌رق، بحر شمالى ساحلنده (كينزد) برونده منتهى اولور. بويى ٤٠٠ كيلومتره اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى ١٣٦٤ متره ارتفاعنده‌در. بو سلسله اسقوچيايى ايكى‌يه تقسيم ايدوب، شمالده‌كينه (هيغلاند) يعنى يوكسك ير، وجنوبده‌كى قسمنه‌ده (لوولاند) يعنى آلچق ير نامى ويريلير.

**غرامون** { (Grammont) بلجيقه‌نك شرق فلاندره ايالتنده و(دندر) نهرى اوزرنده اوله‌رق (اوله‌نارد) ك ٣١ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع مستحكم برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وبز، دانتله، خالى، توتون وسائره فابريقه‌لرى واردر.

**غراموس** { (Gramos) آرناؤدلقده بر طاغدر، كه مناستر ولايتنك
كوريجه سنجاغنده قولونيه ايله كسريه قضالرى آره-
سنده شمالدن جنوبه ممتد اولوب، شمالاً (مورواه)
اسميله كوريجه قصبه‌سنك اوستنه قدر اوزانير؛
وجنوباً يانيه ولايتنه داخل اولوب، قونيچه قصبه‌سنك
اوستنده (پاپينغو) طاغيله ودها بوقاريده (پندوس)
سلسله‌سيله برلشور. الك يوكسك ذروه‌سى ٢٥٧٤
متره ارتفاعنده‌در.

**غرامى** { (محمد) اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، قره‌فريه‌ليدر.
قاضيلقده كزر، و رمل ايله كشف خفايا ادعاسنده
بولنوردى. اشعارى ساده‌در. شو بيت اونكدر:

قاپوبى ديوار ايدوب ارباب عشقه نازدن
كندوبى بر كوشه ايلر كوسترر آنچازدن

**غران** { (Gran) مجارستانده بر نهردر، كه (كومور) ايالتنده نبعانله ٢٦٠
كيلومتره‌لك جرياندن صكره، همنامى اولان قصبه‌نك
قارشيسنده طونه‌يه دوكيلور.

**غران** { (Gran) مجارستانده بوده‌نك ٤٠ كيلومتره شمال غربيسنده همنامى
اولان نهرك طونه‌يه منصب اولديغى محلده واقع همنامى
اولان ايالتك مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٠٠٠
اهاليسى، مصنع بر كليساسى، راهبلر طرفندن اداره
اولنور مكتبى، چوخه وسائره فابريقه‌لرى و مياه
معدنيه‌سى واردر. ١٠٤٠ تاريخ ميلاديسنده يعنى
٩٥٠ تاريخ هجريسنده وقانونى سلطان سليمان خان
زماننده عثمانليلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، ١٦٨٣
تاريخنه دك ١٤٣ سنه ادارۀ عثمانيه‌ده بولنمشدر.
١٨١٨ده قصبه‌نك بر قسمى يانغيندن خراب اولمشدى.
(اوسترغون) اسميله دخى معروف اولوب، تواريخ
عثمانيه‌ده بو اسمله ياد اولنور. — ايالتى پشته ايالتنك
شمال غربيسنده واقع اولوب، بويى ٤٩ و اكى ٣٦
كيلومتره و اهاليسى تقريباً ١٠٠٠٠٠ كشيدر.

**غراناده** { (Granada) آمريقاى وسطينك نيقاراغوا حكومتنده همنامى
اولان بر كلك جوارنده ونيقاراغوا كولنك ساحل
غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى
وجويد، قيرمز، باقر، شكر وسائره اخراجاتى واردر.
١٥٢٣ تاريخنده تأسيس اولنمشدر.

**غرانت** { (Grant) آوستراليانك جنوب شرقى جهتنده و (باس) بوغازى
ساحلنده بر ير اولوب، ١٣٨°١٥′دن ١٤٤°٢′
طول شرقى‌يه قدر ممتد اولور.

**غرانتهام** { (Grantham) انكلتره‌نك لنقولن قونتلغنده ولنقولنك ٣٥
كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (ترنت) نهرينه منتهى
اولان بر جدولك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠
اهاليسى ومشهور (نيوتون)ك منشئى بولنمش
اولان بر مكتبى واردر. آرى وقوشى مسابقه‌لرى
مشهوردر.

**غراند باسن** { (Grand Bassin) يعنى «بيوك حوضه» آمريقاى
شماليده ممالك مجتمعه‌نك قسم غربيسنده واسع بر ير
اولوب، (اوتاه) نك حكومتنى قسم غربيسيله (نواده)
جمهوريتنى شاملدر. مساحۀ سطحيه‌سى ٨٠٠٠٠٠
مربع كيلومتره‌دن زياده حذاى بحردن ار-
تفاعى حد وسطى اوزره ١٥٠٠ متره اولوب،
شرقاً (واهساچ) وغرباً (سير انواده) جباليله مسدود
اولمغله، هيچ بر طرفه جريانى يوقدر، ومياه جاريه‌سى
بعض كوللره دوكيلور، ويا چولده قورور. آسيانك
چوللرينه مشابه اولوب، اراضيسى شوره‌زار وكوللرى
طوزليدر. شمال شرقى كوشه‌سنده «بيوك طوزلى
كول» اسميله واسع بر كولى واردر. بحر محيط
اطلاسى ساحلندن بحر محيط معتدل ساحلنه‌دك ممتد
اولان بيوك دمير يول خطى بو بيوك قسم شماليسنى
شق ايده‌رك، بونده ٩٠٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع
ايدر.

**غراند راپيد** { (Grand Rapids) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه-
نك حكومات شماليه‌سندن (ميشيغان) حكومتنده
وميشيغان شبه جزيره‌سنده (غراند ريور) اوزرنده
وبو نهرك ميشيغان كولنده اولان منصبندن ٤٠
كيلومتره يوقاريده بر قصبه اولوب، ١٦٥١٠
اهاليسى واردر. اسكله‌دن بو قصبه‌يه قدر ممتد
اولان دمير يول خطى اورادن يدى شعبه‌يه منقسم
اولمغله، بيوك بر تجارتك مركزيدر. مذكور شلا-

لەنك صوبی بر چوق ماكینەلر چویروب، كراسته
وسرسر فابریقەلریلە دمیرخانەلری چوقدر.

**غراند ریور** { (Grand River) یعنی «بیوك نهر». بو اسمله
آمریقای شمالیدە درت نهر واردر:

برنجیسی انكلترەیە تابع دومینیون قطعەسنك
قنادە خطەسندە واقع اونتاریو ایالتندە (هورون)
ایلە (اونتاریو) كوللری آرەسندە نبعانلە، جنوبە
وبعدە شرق جنوبی‌یە طوغری جریان ایدەرك، بر
قاچ قصبەنك ایچندن بعد المرور، (اریە) كولنە
دوكیلور. مجراسی ٢٠٠ كیلومترەدن زیادە اولوب،
نصف اسفلی سیر سفائنە صالحدر. منصبندە كوزل
بر لیمان تشكیل ایدیور. منصبندن بر آز یوقاری بو
نهردن صنعی بر جدول آیریلەرق، ٣٤ كیلومترە
طولندە اولدیغی حالدە، اونتاریو كولنە منتهی اولیور؛
وایكی كول آرەسندە بر سیر سفائن طریقی تشكیل
ایدیور.

— ایكنجیسی ممالك مجتمعەنك حكومات مركزیە-
سندن (یووە) حكومتندە ایكی منبعدن نبعانلە
بعد الاجتماع جنوب شرقی‌یە طوغری آقار، و(میسو-
ری) جمهوریتنە كیروب، ٢٧٥ كیلومترەلك جریاندن
صكرە (بروتسویق) قصبەسندە (میسوری) نهر
عظیمنە دوكیلور. تابعلری متعدد وصویی چوقدر.

— اوچنجیسی ممالك مجتمعەنك قسم شمالیسندە
میشیغان حكومتندە وكوللرك آرەسندە تشكل ایدن
میشیغان شبه جزیرەسی واسعەسندە (اریە) كولی
قربندە نبعانلە، غربە طوغری جریان ایدەرك، منبت
و اورمانلق یرلر آرەسندە ٢٥٠ كیلومترەلك مسافە
قطع ایتدكدن صكرە، میشیغان كولنە دوكیلور.
منصبندە واسع بر لیمان تشكیل ایدوب، اورادە
(غراند هاون) اسمیلە ایشلك بر اسكلە واردر،
و واپورلر اورادن (غراند رایید) قصبەسنە قدر
چیقار، اورادەكی شلالە سفائنك دها یوقاری‌یە
چیقمسنە مانع ایسەدە، نهردن ومتعدد اولان تا-
بعلرندن اورایە كلیتلی كراستە ایندیریلیر.

— دردنجیسی ممالك مجتمعەنك جماهیر غربیە-
سندن (قولورادو) جمهوریتندە «قیالی طاغلر»
سلسلەسی جبالندن نبعانلە، غربە وبعدە غرب جنوبی‌یە
طوغری آقەرق، وصاغ وصولدن خیلی بیوك بر
قاچ نهرك صولرینی اخذ ایلە، ٤٠٠ كیلومترەدن
زیادە مسافە قطع ایتدكدن صكرە، (قولورادو)
ایرماغنە دوكیلور. مجراسنك بر قسمی آمریقادە
امثالی چوق اولان و (قانون) اسمیلە یاد اولنان ایكی
طرفی دیوار كبی دیك ودرین بر صندیق صورتندەدر.

**غراند ریویر** { (Grande Rivière) یعنی «بیوك نهر». قنادەلیلرك
(اوتاوە) نهرینە ویردكلری اسمدر. [«اوتاوە»
مادەسنە مراجعت بیوریلە.]

**غراند قومبە** { (Grand-Combe) فرانسەنك (غاردە) ایالتندە و (آلە)
نك ١٦ كیلومترە شمال شرقیسندە ناحیە مركزی
بر قصبە اولوب، ١١٠٠٠ اهالیسی وبیوك كومور
معدنی واردر.

**غراندلاق** { (Grand Lac) یعنی «بیوك كول». بو اسملە آمریقای
شمالینك (دومینیون) قطعەسندە بر قاچ كول وار
ایسەدە، چوغنك یالكز اسمی بیوك اولوب، الك
مهملری (یكی برونسویق) خطەسندە واقع اولا-
نیدر، كە سیر سفائنە صالح بر آیاغی اولوب، ایچنە ینە
سیر سفائنە صالح بر قاچ نهر دوكیلور؛ وكنارندە
اهمیتلی كومور معدنلری وایچندە كلیتلی بالیق بولنیور.

**غراندە** { [«ریو غراندە» مادەلرینە مراجعت بیوریلە.]

**غران ساسو** { (Gran-Sasso) ایتالیانك ملغا ناپولی قراللغندە و (آقو-
یلا) نك ١٧ كیلومترە شمال شرقیسندە آپنین
سلسلەسی جبالنك الك یوكسك ذروەسی اولان بر طاغ
اولوب، ٢٩٨٠ مترە ارتفاعی واردر.

**غرانویل** { (Granville) فرانسەنك (مانشە) ایالتندە و (آورانش) ك ٢٦ كیلومترە
شمال غربیسندە ناحیە مركزی بر قصبە واسكلە اولوب،
١٢٥٢٧ اهالیسی، صاغلام وآنجق مدخلی مخاطرەلی
لیمانی، كوزل ریحتمی، استحكاماتی، بحریە مكتبی،
ترسانەسی، طوز دپولری، استریدیە صیدی وایشلك
تجارتی واردر.

**غرانیق** { (Granique) بیغا سنجاغندە واقع اولوب، مرمرە دكیزینە دوكیلن
چاك چاینك اسم قدیمیدر. مجراسنك قربندە (كیزیق)

شهر قديمی بولنمغله، اهميتی اولوب، بيوك اسكندر ايران عسكريله برنجی محاربه‌سنی بو نهرك كنارنده ايده‌رك، غلبه‌يی قزانديغی كبی، روما سردارلرندن (لوسولوس) دخی اوراده مهردادی مغلوب ايتمشدی.

**غراوسند** { (Gravesend) انكلتره نك (كنت) ايالتنده ولوندره‌نك ٣٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٢١٥٠٠ اهاليسی، ايشلك ليمانی، ترسانه‌سی، دكيز حاملری وبيوك تجارتی واردر.

**غراولينه** { (Gravelines) فرانسه‌نك (نورد) ايالتنده و (دونكرق) ك ١٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده ناحيه مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ٧٥٠٠ اهاليسی، قومله طولمش ليمانی، ترسانه‌سی، عسكری خسته‌خانه‌سی وصيد ماهی‌يه مخصوص سفائنی واردر.

**غراوينه** { (Gravina) ايتاليانك ملغا ناپولی قراللغنده (باری) ايالتنده و(باری) نك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی واردر. وقتيله دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی.

**غراهامستوون** { (Graham's Town) اميد برونده (با. تورست) ك ٣٥ كيلومتره شمال غربيسنده شرق قضالری رئيسنك مركزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی واردر.

**غرای** { (Gray) فرانسه نك «بوقاری ساؤنه» ايالتنده و(وزول) ك ٥٦ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ٧٤٠٠ اهاليسی، ايشلك ليمانی، دمير يولی، كوزل بر كوپريسی، اسكی قلعه‌سی، قشله. لری، بيوك بر دكرمنی، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری وداخلی مكتبی واردر.

**غرايچ** { (Greiz) آلمانياده (رايس غرايچ) پرنسلكنك مركزی برقصبه اولوب، لايبسيغك ٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(السترپلانق) نهری اوزرنده واقعدر. ٧٠٠٠ اهاليسی، پرنسه مخصوص سرايی، كوزل بر اورمانی ومنسوجات فابريقه‌لری واردر.

**غرايفسوالد** { (Graifswald) پروسيه‌نك پومرانيه خطه‌سنده و(ريق) نهری اوزرنده اوله‌رق بالطبع دكيزی ساحلندن ١٦ كيلومتره ايچريده و (استرلزوند) ك ٢٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهاليسی، مشهور دار الفنونی، بيوك كتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری، بك ايشلك تجارتی واسپيرتو وحبوبات ياغی كبی محصولات صناعيه‌سی واردر.

**غرب** { آفريقا قطعه‌سی سواحل شماليه‌سنك غرب جهتنده‌كی بربر ممالكنه ويريلن اسم اولوب، مغرب اسميله مترادفدر. [«مغرب» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**غرب** { (الغرب) مغرب اقصانك يعنی فاس ومراكش دولتنك منقسم بولنديغی ايالاتك بری اولوب، سبته بوغازندن بدأ ايله، بحر محيط آطلاسی سواحلی بوينجه (سبو) واديسنه دك ممتد اولور. اراضيسی مرتفعجه اولوب، درن جبالندن اينن بر چوق چايلرله اروا اولنور. ايكی دائره‌يه منقسم اولوب، قسم شماليسنك اهاليسی اكثريت اوزره بربر وايچلرندن چوغی ماوی كوزلی وصاری صاچليدر؛ قسم جنوبيسنككيلر ايسه عرب اولوب، اسمر سيمالی واكثريت اوزره خيمه‌نشيندر. طوپراغی منبت اولوب، ذخايره متعلق محصولاتی چوقدر. قيونلريله سائر حيواناتی دخی چوق او. لوب، خيلی يوك اخراج اولنور. منطار آغاجلری‌ده واردر. مساحهٔ سطحيه‌سيله مقدار اهاليسنه دائر بر قيده دسترس اوله‌مدق.

**غربی** { [«جبل غربی» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**غربی** { (الوادی الغربی) طرابلس غرب ولايتنك فزان سنجاغنده برناحيه‌در، كه مركز لوا اولان مرزوقك ١٠٤ كيلومتره شمال غربيسندن باشلايه‌رق غرب جنوبی‌يه طوغری ولايتك حدودی خارجنه قدر ممتد اولور بر وادی اولوب، بوقاری طرفلرنده ١١ قريه‌سی واردر، كه هربری خرمالقله محاطدر. اك بيوكلری ومركزلری تكريت قريه‌سيدر. (جرمه) قريه‌سی دخی وقتيله

فزانك مركزی بولنمش و روماليلرجه (غارامه)
اسميله معروف اولان برقصبه‌نك بقيه‌سی حكمنده
اولوب، اطرافنده برطاقم ويرانه‌لر وروماليلردن قالمه
بر هيكل موجوددر. روماليلرك آفريقاده آياق
باصدقلری يرلرك الك جنوبيسی بوراسی اولديغی ظن
اولنيور. اووقتلرده بوقصبه شمديكی غات وغدامس
كبی سودان تجارتنك برمهم موقعی ايدی. وادئ
غربی اهاليسی توارق وعرب وسودانيلردن مركبدر.

**غربيه** { خطهٔ مصريه‌نك منقسم اولديغی مديريتلرك بری اولوب، نيلك سق
وارو ايتديكی داليه‌نك يعنی قوهٔ انباتيه‌سيله مشهور
عالم اولان شمالی واسع اووه‌نك و مصرك
سواحل شماليه‌سنك قسم وسطی واعظمندن عبارت
اولديغی حالده، نيلك الك باشلی ايكی قولی يعنی رشيد
قوليله دمياط قولی آره‌لرنده بولنيور. شمالاً
آق دكيزله، شرقاً دقهليه، جنوباً منوفيه،
غرباً دخی بحيره مديريتلريله محدوددر. مساحهٔ
سطحيه‌سی ٥٦٣٩ مربع كيلومتره واهاليسی برمليون
نفوسه قريبدر. مركزی طنطا شهريدر. اراضيسی
نيلك برچوق جدوللريله اروا اولنه‌رق، كاملاً
مزروع ومتصل برتارله حكمنده‌در. محصولاتی:
پاموق، پرنج، شكر قامشی، سيسام، يونجه، بغدای،
مصر بغدايی، آرپه، بقله، مرجك، نخود، كتن،
كنوير، صوغان، توتون وسبزه وميوه‌لرك انواعندن
عبارتدر. صيغير، مانده، آت، دوه، مركب، استر،
قيون وكچی كبی حيوانات اهليه‌سی دخی چوق او-
لوب، همان جمله‌سنك جنسی پك ايیدر. اسكندريه‌دن
و دمياطدن قاهره‌يه كيدن دمير يول خطلری بو
مديريتی شق ايتدكلری كبی، برچوق شعبه‌لری دخی
مديريتك هرطرفی آره‌لرنده اختلاطی تسهيل ايدر؛
ونيلك قوللری وجدوللری‌ده بو بابده برقات دها
سهولت ايراث ايدر. مديريتك سواحلنده اهميتلی
براسكله اولميوب، مخرجلری دمياط ورشيد واسكندريه
در. بومديريتك ٣٦ شهر وقصبه‌سی وبيك بشيوزه
قريب قريه ومزرعه‌سی اولوب، ١١ مركز يعنی
قضايه منقسمدر.

**غُرجستان** { جغرافيون اسلام آثارنده بو اسم افغانستانده هرات ايله
كابل آره‌سنده طاغلق برناحيهٔ واسعه‌يه ويريليور. بو
مملكت متانت وصعوبت محليه‌سی حسبيله اسكيدن
مستثنی بر صورتده و(شار) تعبير ايتدكلری كندی
رؤسالری معرفتيله اداره اولنوردی.

**غرچيا** { (Grèce, Græcia) لاتينلرك يونانه ويردكلری اسم اولوب، اليوم
دخی آوروپاليلر خطهٔ مذكوره‌يه بو اسمی ويونانيلره
(غرك) اسمی ويررلر. [«يونان» ماده‌سنه مراجعت.]

**غردوس** { سيرا ده — (Sierra de Gre-dos) اسپانياده دوئرو ايله تاج
ايرماقلرينك حوضه‌لرينی بربرندن آيرير بر سلسلهٔ
جبال اولوب، غربدن شرقه ممتد اولور، بويی ٩٠
كيلومتره‌در.

**غرزان** { بتليس ولايتنك سعرد سنجاغنده وسنجاغك منتهای شمال غربيسنده
بر قضا اولوب، شرقاً شروان، شرق جنوبی جهتندن
نفس سعرد، جنوباً رضوان قضالريله، غرباً دياربكر
ولايتيله، شمالاً دخی كنج وبتليس سنجاقلريله محاطدر.
قضا ١٣٨ قريه‌دن مركب اولوب، يرلی وسيار بر
قاچ كرد عشيرتی دخی واردر. اهالئ مسكونه‌سی
١٣٠٠٠ نفوسدن عبارت اولوب، ثلثانی كرد ومسلم
وقصوری ارمنی، سريانی ويزيديدن مركبدر. كرد
عشيرتلری خلقی بوتعداده داخل دكلدر. بوعشيرتلرك
باشليجه‌لری: پيختار، عليكان، رشكونان، پوران،
ملكشيان عشيرتلريدر. مركز قضا (يدو) قريه‌سيدر.
باشور وخطو اسمليه ايكی نهر قضايی شمالدن جنوبه
شق ايدر، وبر خيلی چای ودره دخی بونلره دو-
كيلور. اراضيسی عارضه‌ليجه ايسه‌ده، دوز ومثبت
اووه و واديلری دخی چوقدر. هواسی صيجاقجه
اولوب، قيشين بعضا قار ياغارسه‌ده، دوام ايتمز؛
وبناءً عليه كرد عشيرتلرينك چوغی بو قضاده قيشی
كچيروب، يازين سوريلرينی موش يايله‌لرينه سوق
ايدرلر. محصولاتی حبوبات وذخاير متنوعه ايله اوزوم
وميوه و سبزه‌لرك انواعندن و توتون و سائره‌دن
عبارت اولوب، خيلی مقدار بال، پيناغی و تفتيك
دخی چيقارر. معمولات صناعيه‌سی كليم، كچه، خالی،
عبا وحوايج محليه‌يه كوره سائر مصنوعاتدن عبارتدر.
درون قضاده ١٤ جامع ومسجد وبر خيلی قلاع
ومدن قديمه ويرانه‌لری بولنوب، زيارت قريه‌سنده

ويس القرانى حضرتلرينك مقامى بيوك زيارتكاهدر، ويانندە معمور بر خانقاه واردر. مركز قضايە ايكى ساعتلق مسافەدە (ارزن) اسميلە اسكى بر شهرك خرابەلرى مشهود اولوب، قضانك اسمى دخى بوندن غلط اولديغى مظنوندر. (كولاماسيان) قريەسندە كوكوردلى بر قابليجە و (دوق) قريەسندە شكل وموقعى مخوف بر مغارە بولنوب، درونندە صويى غايتلە صوتوق بر حوض واردر. قضا داخلندە ملفان وصلحە اسملريلە ايكى بيوك وبر قاچ كوچك مملحەدە سنوى اوتوز بيك ليرالق طوز چيقار. اورمانلرى چوقجە اولوب، ايچلرندە بعض حيوانات وحشيە بولنيور.

**غرغوآر** { سنت — (St. Grégoire) بو اسملە خرستيانلرك بش عزيزلرى واردر:

برنجيسى (تاوماتور غوس) يعنى «صاحب كرامات» لقبيلە معروف اولوب، (نئو قيصريە) يعنى نيكسارەدە طوغمش؛ ودين عيسوى يى بعد القبول ٢٤٠ تاريخ ميلاديسندە وطننده پسقپوس اولمش؛ وتحت ادارەسندە بولنان مملكت اهاليسنك همان جملەسنە خرستيانلغى قبول ايتديرمش ايدى. ايمپراطور دقيوسك زماننده تعقيب اولنەرق، اعدامە سوق اولنوركن كرامتلە قورتلمش؛ و ٢٦٤ ويا ٢٧٠ دە وفات ايتمشدر. تشرين ثانينك ١٧ سندە يورطيسى اجرا اولنور. بعض آثار قلميەسى جمع ونشر اولنمشدر. سنت باسيل بونك بر چوق كراماتنى نقل ايديور.

— ايكنجيسى Illuminateur يعنى «ملهم» لقبيلە ملقب اولوب، ٢٥٧ تاريخ ميلاديسندە طوغمش، و ٣٣١ دە وفات ايتمشدر. اشكانيان خاندانە منسوب بر پرنسك اوغلى اولديغى حالدە، خرستيانلغى قبول ايلە، ارمنيلرى دين عيسوى يە دعوت، وحتى حاكملرى اولان تيردادى دخى بو دينە ادخال ايتمش؛ و او جهتلە ايلك پسقپوسى و پطريقى اولمشدر. ٣١٩ تاريخندە مرقوم تيردادك معيتندە رومايە كيدوب، ايمپراطور قسطنطينك حسن قبولنە مظهر اولمشدى. ارمنى لساننده بعض ادعيە ومقالاتى اولوب، ارمنيلر طرفندن آيين صرەسندە قرائت اولنور.

— اوچنجيسى (تئولوجيان) يعنى «عقائدى» لقبيلە ملقب اولوب، ٣٢٨ تاريخ ميلاديسندە آناطولينك قپادوقيا خطۀ قديمەسندە (نازيانزە) شهر قديمندە طوغمش؛ و فلسطينك قيسارية شهرندە واسكندريەدە تحصيل ايتدكدن صكرە، همشهريسى اولان سنت باسيل ايلە برابر آتنەيە كيدوب، اكمال تحصيل ايتمش؛ و وطننده بعض خدمات روحانيەدە بولندقدن صكرە، قسطنطينيەيە كيدوب، نشر مذهبلە اوغراشمش؛ وازنيق مجلس روحانيسنك مقرراتنى تأكيد وترويجە چاليشمش ايدى. ايمپراطور تئودوسيوس طرفندن قسطنطينيە باش پسقپوسلغنە نصب اولنەرق، بر مجلس روحانىيە دخى بو نصبى تصديق ايتديرمك ايستمش ايسەدە، مصر پسقپوسلرى تصديق ايتمدكلرندن، كنديسى منصبنى تركلە، وطننە چكيلوب، بقيهٔ عمرينى رياضتلە كچيرمش؛ و وعظ ونصيحتە دائر بر چوق مقالات فصيحە براقمشدر. وفاتى ٣٨٩ تاريخندە اولوب، مايسك ٩ ندە يورطيسى اجرا اولنور.

— دردنجيسى سنت باسيلك برادرى اولوب، ٣٣٠ تاريخلرندە سيواسدە طوغمش، و قپادوقيا خطەسنك (نيسا) شهرندە پسقپوس اولمش ايدى. آريانوس مذهبنە تابع خرستيانلر طرفندن پسقپوسلغنى تركە مجبور اولوب، ايمپراطور والنسك وفاتندن صكرە اعادە اولنمش؛ و ٣٧٩ دە آنطاكيە و ٣٨١ دە قسطنطينيە مجالس روحانيلرندە بولنوب، ٣٩٦ تاريخلرندە وفات ايتمشدر. يورطيسى ماردك ٩ ندە اجرا اولنور. عقايد وپند ونصيحتە دائر بر خيلى تأليفات ومقالاتى واردر.

— بشنجيسى (فلورنتيوس غرغوريوس) ٥٣٠ تاريخندە فرانسەنك (اوورنيە) خطەسندە طوغمش، و ٥٩٣ دە وفات ايتمشدر. ٥٧٣ دە (تور) پسقپوسى اولوب، تعقيب اولنان خرستيانلرى مدافعەدە بيوك بر غيرت كوسترمشدر. فرانقلر بيننده خرستيانلغك صورت انتشارى تاريخنى اون جلد اوزرە يازوب، فرانسە تاريخنجە پك مهم بر اثر براقمشدر. تشرين ثانينك ١٧ سندە يورطيسى اجرا اولنور.

**غرغوآر** { (Grégoire) بو اسملە ١٦ پاپا كلمشدر:

برنجيسى اعزەدن معدود وبيوك عنوانيلە ممتاز اولوب، ٥٤٠ تاريخ ميلاديسندە رومادە طوغمش، و ٦٠٤ دە وفات ايتمشدر. كنديسى بيوك بر فاميليايە

منسوب ثروت وسامان واقتدار صاحبی اولوب، رو-
ماده (پرتور) اولمش ایکن، طریق رهبانه دخول
ایله، ٥٩٠ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو وقت
ایتالیاده حکم سورن لومباردلره خرستیانلغی قبول
ایتدیردیکی کبی، آریانوسك مذهبنه تابع اولان
غوتلری قتولیکلکه ارجاع، وبیوك برتانیه‌یه دخی
خرستیانلغی نشر ایتمشدر. برچوق آیینلر ونظاملر
وضع، ومناسترلر تأسیس ایدوب، راهبلره پك صیق
ریاضت تعیین ایتمش؛ ومذهبه متعلق بعض آثار
براقمشدر. سوق تعصبله مشرکلردن قالمه برچوق
کتابلری احراق وبعض آثار مصنعه‌یی امحا ایلدیکی
مرویدر. مارتك ١٢سنده وایلولك ٣نده یورطیسی
اجرا ایدرلر.

— ایکنجیسی ینه اعزه‌دن معدود وینه رو-
مالی اولوب، ٧١٥ تاریخنده پاپا انتخاب اولنه‌رق،
بت‌شکنلره قارشی بر مجلس روحانی عقد، وآلمانیه‌ده
خرستیانلغی نشر ایتمك ایچون سنت بونیفاسی اعزام
ایتمشدی. ٧٣١ده وفات ایدوب، شباطك ٢سنده
یورطیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی سریانی الاصل اولوب، ایکنجی
غرغوآرك وفاتنده ٧٣١ده پاپا انتخاب اولنمش؛
ولومباردلره وبت شکنلره قارشی طورمغله امرار
اوقات ایدوب، ٧٤١ده وفات ایتمشدر. محب فقرا
لقبنه مظهر اولمشدی.

— دردنجیسی روما بطریقلرندن یعنی رؤسا-
سندن برینك اوغلی اولوب، ٨٢٧ده انتخاب اولنمش،
و٨٤٤ده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی (لویی دبونر)
ایله اوغللری میاننده‌کی اختلاف رفع ایله مصالحه
ایتدیرمك ایچون، فرانسه‌یه کیتمش ایسه‌ده، موفق
اوله‌میوب، اوغللرینه حق ویره‌رك عودت ایتمشدی.

— بشنجیسی (برونون) ایمپراطور اوچنجی
اوتونك یکنی اولوب، ٩٩٦ده انتخاب اولنمش؛ وفرقهٔ
مخالفین طرفندن انتخاب اولنه‌رق، اون آلتنجی ژان
نامنی آلمش اولان (فیلاغات)ی ایمپراطورك عسکریله
رومادن طرد ایتمش؛ وبرنجی درجه اقرباسندن
(برته)یی تزوج ایتمش اولان فرانسه قرالی (روبرت)ی
بو زوجه‌سنی تطلیق ایله یدی سنه‌لك ریاضته اجبار
ایلمشدی. ٩٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی (ژان غراتیان) رومالی اولوب،
١٠٤٤ده انتخاب اولنمش؛ وعین وقتنده فرقهٔ مخا-
لفین طرفندن دیکر اوچ قاردینال دخی انتخاب او-
لنه‌رق، پاپالق اموری پك قاریشمش اولدیغی حالده،
کندیسی رقیبلرینه غلبه چاله‌رق، اعادهٔ آسایش
وانتظامه مقتدر اولمش ایسه‌ده، ایمپراطور اوچنجی
هنری ایله بعض قردینالرك انتریقه‌لرندن عاجز قا-
لوب، ١٠٤٦ده استعفا ایتمشدر.

— فرقهٔ مخالفین طرفندن انتخاب اولنمش دیکر
بر آلتنجی غرغوآر دخی واردر. [«لیون» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

— یدنجیسی اك مشهورلری اولوب، اعزه‌دن
معدوددر. اصل اسمی (هیلدبراند) اولوب، ١٠٧٣ده
پاپا انتخاب اولنمش؛ وراهبلرك اولنمه‌مسی حقنده شدتلی
بر نظام وضعیله کندی اقتدارینی امور ملکیه وسیا-
سیه‌یه دخی تعمیم وحکمدارلرك وظائفنه مداخله
ایتمکه قالقیشمش؛ واو وقته قدر حکمدارلر پسقپوسلره
واسع املاك تخصیص ایتدکلری جهتله، بونلری
کندیلری عزل ونصب ایتدکلری حالده، صاحب
ترجمه پسقپوسلرك عزل ونصبی حقوقنی کندینه حصر
ایتمك ایستدیکندن، آلمانیا ایمپراطورلرندن دردنجی
هنری ایله برچوق وقت اوغراشمش؛ ونهایت حکمدار
١٠٧٧ده بو حقدن واز کچمکله برابر کمال تذلل ایله
پاپانك آیاغنه کیدوب، استعفای قصور ایتمش، وکلیسا-
دن مطرودیتی حکمنی فسخ ایتدیرمش ایسه‌ده،
١٠٨٠ده (کیبرت) اسمنده برینی اوچنجی (قلمان)
اسمیله پاپا طانیوب، صاحب ترجمه‌یه قارشی رومایه
عسکر سوق ایتمکله، غرغوآر قلابره‌ده حکم سورن
نورماندیه‌لی (روبرت کیسقارد)دن استمداد ایدوب،
بونك عسکری کندیسنی پاپالغه اعاده ایده‌بیلمش
ایسه‌ده، رومالی قان ایچنده براقدقلرندن، عودتلرنده
کندیلریله برابر کیتمکه مجبور اولوب، ١٠٨٥ده
سالرنه‌ده وفات ایتمشدر. بعض آثار قلمیه‌سی واردر.
مایسك ٢٥نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

— سکزنجیسی (آلبرت دوسپیناکیو) ١١٨٨
ده انتخاب اولنوب، یالکز ایکی آی پاپالق ایتمشدر.

— طقوزنجیسی اوچنجی اینوسانك یکنی او-
لوب، ١٢٢٧ده انتخاب اولنمش؛ واهل اسلامه

قارشی بریکی اهل صلیب سفری آچوب، ایکنجی فردریقی ابتدا بو سفره کیتمك ایستمدیکی ایچون، وثانیاً مسلمانلرله عقد مصالحه ایتدیکیچون، ایکی دفعه کلیسادن طرد ایتمش؛ وبونك طرفندن دفعاتله رومایی ترکله فراره مجبور ایدلمش؛ و١٢٤١ تاریخنده یوز یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوننجیسی (تیبوت ویسقونتی) ١٢٧١ تاریخنده انتخاب اولنمش؛ و١٢٧٤ده لیونده برمجلس تشکیل ایدوب، بو مجلسده آوروپا حکمدارلرینك وبعض آسیا خرستیان جماعتنك وکیللری دخی حاضر بولندیغی حالده، قتولیك ایله روم مذهبلرینك توحیدی، فلسطینه امداد ارسالی، و رهبانه نظامات وضعی مسئلەلری موقع تذکره قونیلەرق، بو اوچ مسئلەدن یالکز اوچنجیسی اجرا اولنه بیلمشدر. ١٢٨٦ده وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی (پیرروژه دوبوفور) آلتنجی قلمانك یکنی اولوب، ١٣٣٢ تاریخنده لیموژ قربنده طوغمش، و ١٣٧٠ده انتخاب اولنەرق، ابتدا آوینیونده پاپالق ایتمش؛ وبعده رومالیلرك ارامی اوزرینه، پاپالق کرسیسنی رومایه اعاده ایدەرك، ١٣٧٨ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی (آنجلو قوراریو) ونديك زادکانندن برعائلەیه منسوب اولوب، شهر مذکورك پسقپوسی ایکن، ١٤٠٦ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو صرەده پاپالق ایکی‌یه آیریلەرق، بری رومادە ودیکری آوینیونده اقامت ایتدیکی حالده، صاحب ترجمه، رقیبی اولان اون اوچنجی بنوآ دخی راضی اولدیغی حالده، ایکیسی بردن استعفا ایدوب، برتك پاپا انتخاب اولنمسنی تکلیف ایتمش ایسەده، بعده هر ایکیسی استعفاده تردد ایتدکارندن، قاردینالار (پیزه)ده برمجلس عمومی عقد ایدەرك، ایکیسنی عزل ایله، بشنجی آلکساندری انتخاب ایتمشلردر. صاحب ترجمه ١٤١٧ تاریخنده ٩١ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اون اوچنجیسی (بوئون قومپانی) ١٥٧٢ ده انتخاب اولنەرق، اسپانیا ایله بالاتفاق عثمانلیلره قارشی برقوۀ عسکریه ترتیب ایتمکه چالیشمش ایسەده، مقتدر اولەمامش؛ وپروتستانلره قارشی اوچنجی هنری‌یه آقچه وعسکرله امداد ایتمشدر. بو پاپانك اك زیاده بادیٔ شهرتی سنۀ رومیەیی تصحیح ایله الیوم سنۀ افرنجیه نامیله معروف تقویم صحیحی قبول ایلمسیدر. ١٥٨٥ تاریخنده ٨٣ یاشنده وفات ایتمشدر. علم حقوقه آشنا اولوب، وقتیله وطنی اولان (بولونیه) ده حقوق معلمی بولنمشدی. صنایعه دخی مراق اولوب، روما شهرینی بعض ابنیۀ مصنعه ایله تزیین ایتمشدی.

— اون دردنجیسی (نیقوله اسفوندراتو) ١٥٩٠ ده انتخاب اولنەرق، یالکز اون آی پاپالق ایتمشدر. فرانسه قرالی دردنجی هنری‌یی وفرانسه پروتستانلرینی کلیسادن طردله، پروتستانلره قارشی اولان هیئت اتفاقیه‌یه امداد کوندرمشیدی.

— اون بشنجیسی (آلکساندرو لودوویزی) بولونیه‌لی اولوب، اوراده پسقپوس ایکن، ١٦٢١ ده ٦٧ یاشنده پاپا انتخاب اولنمش؛ ورومادە پروپاغانده یعنی نشر مذهب مکتبنی تأسیس ایله، انکیزیسیونك مرتبی اولان (اینیاس دولویوله) نك عزیزلکنه قرار ویرمش، وآلمانیه ایمپراطورینه پروتستانلره قارشی امداد ایتمشدر. ١٥٣١ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اون آلتنجیسی (ماورو قاپلاری) ١٨٣١ تاریخنده انتخاب اولنەرق، کندیسی عالم برآدم اولمغله، پاپالغی سادەلشدیرمکه چالیشمش ایسەده، رومادە بر اختلال ظهور ایدوب، باصدیرمق ایچون، آوستریادن استمداد ایتمش، وفرانسزلرك آنقونه‌یی اشغال ایتملرینه سبب اولمشدر. میسیونرلری تصاحب ایدوب، آمریقا وسائر بلاد بعیدەده برچوق پسقپوسلقلر تشکیل ایتمشدی. ١٨٤٦ده وفات ایتمشدر.

**غرغوآر** { آبه — (l'Abbé Grégoire) فرانسه مشاهیر سیاسیون ومؤلفیندن اولوب، ١٧٥٠ ده لونویل قربنده طوغمش، و ١٨٣١ ده وفات ایتمشدر. کندیسی طائفۀ رهبانه منسوب اولدیغی حالده، ١٧٨٩ ده پارسده اجتماع ایدن مجلس عمومی‌یه لیون هیئت رهبانیەسی طرفندن وکیل انتخاب اولنەرق، رؤساء روحانیەنك تحدید اقتداریله پروتستانلرك ویهودیلرك توسیع حقوقنه وبوکا مماثل افکار حریت پرورانەیه دائر نطقلر ایراد ایدوب، او تاریخدن اعتباراً افکار جدیدەنك اك غیرتلی مدافعه کارلرندن بولنمش؛ وبرچوق مجالس

منتخبه‌ده ونهایت سناتو اعضالغنده بولندرق، انجمن
كبیر معارف اعضالغنه دخی انتخاب اولنمشیدی.
مجالسده‌كی نطقلریله وتألیفات عدیده‌سیله رؤساء
روحانیه‌نك وافكار عتیقه اصحابنك خصومتنی
قزانوب، وفاتنده پارس باش پسقپوسی جنازه‌سنك
آیین مذهبی ایله قالدیرلمسنی منع ایتمش ایسه‌ده،
همفكر وهممسلكلری اولان اهالیدن یكرمی بیك
كشی تابوتنی كمال تعظیمله اوموزلرینه آلوب، آلایله
مدفننه نقل ایتمشلردر. آثاری متعدد جلدلر تشكیل
ایدوب، پك متین ومقبولدر.

**غرغوراس** { نیكفور — (N. Grégoras)
روم مشاهیر مورخیننده‌ن

اولوب، ۱۲۹۵ تاریخ میلادیسنده قره دكیز
اركلیسنده طوغمش، و ۱۳٦۵ ده وفات ایتمشدر.
قسطنطینیه‌ده عمومی درسلر ویروب، حلقهٔ تدریسنه
بر چوق طلبه طوپلانمش؛ وایمپراطور آندرونیقك
توجهنی قزانمش ایدی. بر چوق آثار براقوب، اك
مشهور وقیمتداری قسطنطینیه تاریخیدر، كه ۳۸
كتاب ویا فصلدن مركب اولوب، دفعاتله طبع، وآو-
روپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر.

**غرناده** { وعربلر عندنده غرناطه (Grena-
de, Granada) اسپانیانك ممالك

جنوبیه‌سندن آندالوسیا خطه‌سنده ومادریدك دمیر
یول خطیله ٦٩٦ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (نواده)
طاغنك اتكنده و(وادی الكبیر) ایرماغنه تابع (شنیل)
نهرینك شمالنده وبونهره دوكیلان دارو (وعربلرجه
حداره) چاینك ایكی كنارنده واقع ایالت مركزی بر
شهر اولوب، ٧٦ ١١٠ اهالیسی، دارالفنونی، رسم
موزه‌سی، متعدد كتبخانه‌لری، بیوك بركلیساسیله بوكا
مربوط ٥٦ متره یوكسكلكنده برچاك قله‌سی وعربلر-
دن قالمه برطاقم آثار عتیقه‌سی وعلی الخصوص صناعت
معماریه‌سیله مشهور عالم اولان وعربلرك ترقیاتنه بر
نمونه حكمنده بولنان (الحمرا) اسمیله واسع بر سرایی
واردر. شهر اوچ تپه‌نك اتكلرنده واقع اولوب، بو
اوچ تپه خانه‌لرله مزین اولدقلری حالده یارلمش بر
ناره بكزدكلرندن، شهر اسپانیول لساننده نار دیمك
اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر. اصل غرناده شهرك
قسم غربیسی اولوب، جنوب جهتنده‌كی محله‌سی (آنتقو-
ئروئلا) وشمال شرق قسمی دخی (البایسین) اسملریله
تفریق اولنور. دارو نهریله آیرلمش اولان بوصوك
قسمی البیضا عرب مهاجرلریله اسكان ایدلمش اولدیغندن،
اسمی (البیضائیین) دن قلطدر. اطرافنده دها بر
طاقم متفرق محله‌لری وباغ وباغچه‌لر آره‌سنده كوشكلری
واردر. سوقاقلری پك طار وطولاشیقلی اولوب،
یالكز یكی تنظیم اولنمش بعض كنیش جاده‌لری وشهرك
ایچنده برقاچ واسع میدانی واردر. بو میدانلرك اك
بیوكی (پلازه دل تریومفو) در، كه شهرك شمالنده
واسع بر مستطیلدر. خانه‌لرینك اكثری الیوم عرب
طرزنده اولوب، واسع اوطه‌لرینك داخلدن فرحفزا
باغچه‌لره پنجره‌لری واردر. سوقاقلری كوزل
قالدیرملرله دوشنمش اولوب، بعضلرینك مرمر دو-
شه‌لی یایا قالدیرملری‌ده واردر. وادی‌یه قریب اولان
آشاغی قسمنك سوقاقلری دها كنیش وخانه‌لری
طرز جدید اوزره‌دردر.

الحمرا دارو (حداره) مجراسیله البایسین (البیضا-
ئیین) محله‌سی آره‌سنده‌كی تپه‌یی ضبط ایدوب، برجلر
وقله‌لرله مجهز بر سورله محاطدر. بو سورك ایچنده
مسلمانلردن قالمه اولان كوشكلری، باغچه‌لری، ساله-
لری، حوللری، فسقیه وشادروانلری، چشمه‌لری،
رنكارنك مرمرلردن یاپلمش كمر وقبه‌لری وهر نوع
تزییناتی برر برر تعریف ایچون مستقلاً بیوك برجلد
كتاب یازمق اقتضا ایدر. اورته‌سنده (القصبه)
اسمیله بر ایچ قلعه واردر. الحمراده‌كی آثار عربك بر
طاقمی‌ده خراب حالنده اولوب، بعض یرلری بسبتون
خالیدر. مشهور شارل كینت الحمرا ایچنده یكی بر
سرای یاپدیرمغه باشلامش ایسه‌ده، ناتمام براقمشدر.
شهرك شرق طرفنده (لوس مولینوس) یعنی دكرمنلر
اسمیله معروف بر یرده عرب حكمدارلرینك صیفیه-
سی بولنمش اولان (جنرالیف) اسمیله دیگر بر سرای
بولنوب، نهایت درجه‌ده كوزل باغچه‌لر، فسقیه‌لر،
چاغلایانلر وحوضلرله محاط ومزیندر.

جنوب جهتنده بولنوب اكثریا تپه‌لری قارله
مستور اولان نواده طاغلریله شرق وشمال جهتنده‌كی
چیلاق طاغلرك ماوی رنكی وبوطاغلرده‌كی قیالر وشهرك
آلتنده غربه طوغری كوز كوره‌بیلدیكی قدر ممتد
اولان (وغا) اووه‌سنك زمردین رنكی وبواووه‌نك
اورته‌سندن كچن شنیل نهریله تابعلری اولان متعدد

جایلرك مجرالری و آره‌لرنده عربلرك آچمش اولدقلری
قنالر فوق العاده کوزل بر منظره ابراز ایدوب،
هله شهرك اوستنده‌کی تپه‌لردن باقلدقده دنیاده
امثالی نابود اولدیغی کوریلور. یازین اسپانیانك هر
طرفی حرارتدن یانمش حالنه کلدیکی وقت، غرناده
جوارلری صولرینك کثرتی سایه‌سنده ینه زمرد
کبیدر. عربلر بو لطافتی تقدیر ایدوب، شعراسنك
غرناطه حقنده پك چوق شوق‌انکیز وحسرت‌آمیز
قصیده‌لری واردر.

روایته کوره، اك اول فنیکه مهاجرلری الیوم
(قورس برمیاس) یعنی «قیرمزی قله‌لر» نامیله
معروف تپه‌ده (غرناطه) اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب،
بعده (ایبر) قومی بونك جوارنده (ایلیبریس)
اسمیله دیکر برقصبه یاپمشلردی، که بعده رومالیلرك
مهجری اولمشدی. واندالر وغوتلر زماننده بوقصبه‌
لرك ایکیسی‌ده خراب اولوب، اندلس اهل اسلامك النه
کچدکدن صکره، ملوك امویه زماننده عربلر شمدیکی
شهری مجدداً تأسیس، وقرناطه اسمی غرناطه ویا
اغرناطه صورتنده احیا ایتمشلردر. مرابطین وموحدین
دولتلری زماننده غرناطه بیوك برمعموریت پیدا
ایدوب، اهالیسی ٤٢٠٠٠٠ نفوسه بالغ اولمشدی.
بنی احمر زماننده برقات دها کسب معموریت ایدوب،
خرستیانلرك النه کچن دیکر اسپانیا شهرلرندن قا-
چان بر چوق اهالیء اسلامیه دخی بورایه جمع
اولمشیدی. بو شهر اسپانیاده اك صکره‌یه قدر
مسلمانلرك النده قالوب، نهایت فردیناندو ایله
ایزابلا مناقشات داخلیه‌یی سررشته اتخاذ ایدرك،
١٤٩٢ تاریخنده یعنی آمریقانك کشفی سنه‌سی بو
شهری دخی ضبط ایتمشلردر. اووقتدن بری غرناده
کوندن کونه تدنیده بولنمشدر. عربلر غرناطه‌نك
مرکزی بولندیغی خطه وایالته (البیره) نامنی ویرو-
لردی؛ آنجق بعض جغرافیون عربك غرناطه‌نك
(البیره) دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغنی بیان
ایتدکلرینه باقیلیرسه (البیره) نك (ایلیبریس) دن
محرف اولدیغی و قصبه‌دن خطه‌یه تعمیم ایدلدیکی
آکلاشیلیر.

— غرناده ایالتی اسپانیانك ایالات جنوبیه‌
سندن اولوب، آندالوسیا خطه‌سنك منقسم اولدیغی
سکز ایالتك بریدر. جنوباً آق دکیزله، شرقاً المریه،
شمال شرقی جهتندن مرسیه والبسیطه، شمالاً جیان،
شمال غربی جهتندن قوردووه (قرطبه)، غرباً
دخی مالقه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌
سی ١٢٧٨٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٧٧٧٢٠
کشیدر. ١٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٠٩ ناحیه‌یی
حاویدر. بو ایالت آندالوسیا خطه‌سنك وبتون
اسپانیانك بلکه‌ده کافهٔ آوروپانك اك کوزل یری
اولوب، اسپانیانك اك مرتفع طاغی اولان (سیرا
نواده) بونده‌در، که ذروه‌سنك ٣٥٥٤ متره ارتفاعی
واردر. دیکر مرتفع وصرب طاغلری دخی واردر،
که عرب اهل اسلامی حکومتلرینی فوت ایتدکدن
صکره دخی بوطاغلرده خیلی وقت ثبات واسپانیوللره
مقاومت ایتمشلردر. بوطاغلردن برچوق نهرلر اینوب،
اووه‌لرینی اروا ایده‌رك، بو ایالتك مشهور طراوتنی
ادامه وقوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. میاه جاریه‌
سنك هان جمله‌سی بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولان
(وادی الکبیر) ه دوکیلوب، بونلرك اك بیوك واك
کوزلی (شنیل) نهریدر. شرق و جنوب جهتلرنده
بعض کوچك نهرلری دخی آق دکیزه دوکیلور.
محصولاتی پك چوق اولوب، فن زراعته اهمیت
ویرلمدیکی حالده، طوپراق وهواسنك مساعده‌سی
وصولرینك کثرتی سایه‌سنده آوروپا محصولاتنك
اکثریله برابر شکر قامشی کبی ممالك حاره‌یه مخصوص
بعض محصولات یتیشیر. ذخایر متنوعه‌دن بشقه
پاموق، کتان، زیتون، طوت، اوزوم ومیوه وسبزه‌
لرك انواعی حاصل اولور. معادنی پك چوق ایسه‌ده،
شمدیکی حالده پك آزی اخراج اولنمقده‌در. میاه
معدنیه‌سی و انواع امراضه نافع (الحما) یعنی الحمام
اسمیله معروف ایلیجه و قابلیجه‌لری پك چوقدر.
عربلرك زماننده معادنی کلیتله اخراج اولندیغی کبی،
ایپك وکتان منسوجاتیله شکر وزیتون یاغی وسائر
معمولات و محصولاتی پك چوق بولنمش ایکن،
شمدیکی حالده صنایعی پك کری، ویولرك فقدانیله
سواحلك صرپلغندن طولایی تجارتی پك طورغوندر.
معارفی دخی پك دوندر. اهالیسنده عرب جنسیتنك
آثاری مشهود اولوب، ذکاوتده، جسارتده، تمادح
وتفخرده، مهماننوازلقده وسائر خصوصاتده عربلره

بكزرلر. سویلدكاری لسانده دخی عربیدن مأخوذ پك چوق كلمات واردر. بو ایالتك محال مسكونه‌سیله مواقعندن اكثری الیوم عربی اسملرله مسمادر.

**غرناده** { یاخود غراناده (Grenada, Gra-nada) آمریقاده انكلتره دولتنه تابع اولان كوچك (آنتیل) جزایرندن بری اولوب، ١١°٥٨′ ایله ١٢°٣٠′ عرض شمالی و ٦٣°٤٠′ ایله ٦٣°٥٦′ طول غربی آره‌سنده واقعدر. بویی ٣٨ وعرض وسطیسی ١٥ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٤ وكندیسنه ملحق اولان (غرنادین) تعبیر اولنان كوچك آطه‌لرله برابر ٤٥٠ كیلومتره اولوب، تقریباً ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوكسك ذروه‌سی ١٠٤٦ متره ارتفاعنده‌در. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله قاقائو، قهوه وشكر حاصل اولور، وخیلی روم دخی یاپیلیر. سواحلی پك كیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، ساحل غربیسنده كوزل برلیمانی و(جورجتووز) اسمیله بر اسكله‌سی واردر. اهالیسنك قسم كلیسی زنجی وملز اولوب، آوروپالیلری پك آزدر. حرارتی زیاده اولمیوب، یاغمورلری دخی صیق ایسه‌ده، هواسی آغیرجه‌در. اخراجات وادخالات سنویه‌سی اوچر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. بو آطه قریستوف قولومب طرفندن ١٤٩٨ده كشف اولنه‌رق، ١٦٥٠ده بر طاقم فرانسزلر دخول ایله، یرلی اهالیسی اولان (قرئب)لری اتلاف ایتمشلردی. ١٦٧٤ده فرانسه‌یه تابع اولوب، ١٧٨٣ده انكلیزلر طرفندن ضبط اولنمشدر.

**غرناده** { یكی — (Nouvelle-Grenade) آمریقای جنوبینك شمال غربی كوشه‌سنده واقع (قولومبیا) جمهوریتنك سابقیدر. [« قولومبیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غرنادینه** { (Grenadines) آنتیل جزایرندن آنف البیان غرناده آطه‌سنك شمالنده بر صره جزایر صغیره اولوب، مذكور آطه‌یه ملحق وانكلتره‌یه تابعدرلر. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌لری ٦٠٠ مربع كیلومتره اولوب، تقریباً ١٠٠٠٠ اهالی ایله مسكوندرلر.

**غرناطه** { (یاخود اغرناطه) عربلرك اندلسده یعنی اسپانیاده‌كی غرناده شهرینه ویردكلری اسمدر. [« غرناده » ماده‌سنه مراجعت.]

**غرنله** { (Grenelle) فرانسه‌نك سینه ایالتنده وسینه نهرینك صول كنارنده بر قصبه اولوب، ١٨٦٠ تاریخنده پاریسه الحاق اولنمشدر. اثنای الحاقنده ١٥٠٠٠ اهالیسی وبعض فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری وار ایدی. پاریسه صو ویرر ٥٤٧ متره درین وصویی حذای زمیندن ٣٣ متره یوقاری‌یه چیقار بر آرتزیان قویوسی واردر.

**غرنوبله** { (Grenoble) فرانسه‌ده (ایزره) ایالتنك مركزی بر شهر اولوب، پاریسك ٥٥٨ كیلومتره جنوب شرقیسنده و (ایزره) ایله (دراق) نهرلرینك نقطهٔ تلاقیسنده واقعدر. مواقع حربیه‌دن قول اردو مركزی بر شهر اولوب، ٤٥٤٢٦ اهالیسی، بیوك استحكاماتی، آقادمیاسی، حقوق، طب و طوبجیلق مكتبلری، مكتب اعدادیسی، فنون وادبیات درسخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، كوزل رسمخانه‌لری، غوت طرز معماریسنده بیوك بر كلیساسی، بر كوزل چشمه‌یی حاوی واسع بر میدانی و ١٢٠٠٠ عمله قوللانیر جسیم غانت فابریقه‌لری واردر. بو شهر رومالیلر طرفندن تأسیس و (رقوله) تسمیه اولنوب، ایمپراطور غراتیانوس طرفندن توسیع وتزیین اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (غراتیانوپولیس) تسمیه اولنمشدر. شمدیكی اسمی بوندن غلطدر. قرون وسطاده (دوفینه) نك مركزی بولنمشدر.

**غرنیطوف** { مغرب اقصاده بحر محیط آطلاسی ساحلنده وسلانك آلت طرفنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان، وبوندن آشاغی معموره اولدیغنی علاوه ایدیور.

**غروتیوس** { (Grotius) فلمنكك اك بیوك علما وحكماسندن اولوب، ١٥٨٣ تاریخنده (موندن) قصبه‌سنده طوغمش؛ وصغر سننده خارق العاده بر استعداد وذكاوت كوستره‌رك، سكز یاشنده ایكن لاتین لساننده شعر سویلمشدر. اون بش یاشنده ایكن، سفیر معیتنده فرانسه‌یه كیدوب، دوردنجی هنرینك نظر دقتنی جلب ایتمشدی. فلمنكه عودتنده بر مدت آووقاتلقله مشغول اولوب، فوق العاده قبول عامه‌یه مظهر اولان لاتینجه بعض اشعار ایله كندیسنی اك بیوك علما

صرەسنه كچيرن تدقيقات عمليه‌يه متعلق اهميتلی بعض آثار نشر ايتمشدی. ١٦٠١ تاريخنده فلمنك وقعه‌نويسلكنه نصب اولنه‌رق، مكمل بر تاريخ يازمش؛ وبعض مهم مأموريتلرده دخی بولنه‌رق، ١٦٠٧ده مجلس عمومی اعضالغنه انتخاب اولنمشدی. بعده تشكل ايدن بعض فرقه‌لره قاريشمغله، ١٦١٩ ده مؤبداً حبس ايله واملاكنك مصادره‌سيله محكوم اولوب، ايكی سنه محبوس قالدقدن صكره، زوجه‌سی طرفندن بر كتاب صنديغنه وضعله قاچيريلوب، فرانسه‌يه كچه‌رك، اون اوچنجی لويی طرفندن حسن قبول، وكنديسنه معاش تخصيص اولنمشدی. ١٦٣١ده وطننه عودته چاليشمش ايسه‌ده، مساعده اولنمديغندن، اسوج قرالیچه‌سی (قريستينه) نك دعوتنه اجابت ايدوب، بونك طرفندن فرانسه‌يه سفير كوندرلمش؛ واون سنه بو منصبده قالدقدن صكره، (ريشليو) و (مازارن) ايله بوزشديغندن، استعفا ايدوب، كمی ايله اسوجه كيتمكده ايكن، بر فرطونه‌يه طوتيله‌رق، خسته‌لنمغله، دانچيغه چيقوب، روستوغه نقل اولندقده، ١٦٤٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. تاريخه، يونان ولاتين ادبياتنه، تراجم احواله، عقايده وساٸر علومه داٸر مطالعات وتحقيقات مكمله‌يی حاوی برچوق آثاری اولوب، جمله‌سی پك مهم ومعتبردر. وولتر وروسو وساٸر حكما غرونيوسك مطالعاتنه اهميت ويرمشلردر.

**غرودك** (Grodek) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيا خطه‌سنده، لمبرغ سنجاغنده ولمبرغك ١٦ كيلومترە غرب جنوبيسنده اوله‌رق همنامی اولان كول ايله (لوبيننغ) كولی آره‌سنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٨٩١٠ اهاليسی وكتن تجارتی واردر. لمبرغه سبزه، تره ياغی وباليق بو قصبه‌دن كيدر.

**غرودنچ** (Grodenz) پروسيه‌نك «غربی پروسيه» ايالتنده (مارينوردر) سنجاغنده ومركز لوانك ٥٠ كيلومترە جنوب غربيسنده اوله‌رق (ويستوله) نهرينك صاغ كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٦٦١٥ اهاليسی، چوخه وآرابه فابريقه‌لری وخارجده برقلعه‌سی واردر.

**غرودنو** (Grodno) روسيه‌نك لهستان جهتنده پترسبورغك ٩٧٢ و (ويلنا) نك ١٢٠ كيلومترە غرب جنوبيسنده اوله‌رق (نيامن) نهرينك صاغ كنارنده ايالت مركزی بر شهر اولوب، ٣١٠٥٠ اهاليسی، وارشووه‌دن پترسبورغه كيدن دمير يولك اوزرنده موقفی، بعض فابريقه‌لری وايشلك تجارتی واردر. شهر اوفق وآلچق خانه‌لری حاوی اولوب، منظره‌سی پك عاديدر. بر محله‌سی مسلم تاتارلرله مسكوندر.

— غرودنو ايالتی شمالاً ويلنا و سووالكی، شرقاً مينسك، جنوباً وولنيه ايالتلريله، غرباً دخی لهستانله محاط اولوب، ٣٠′ ٥١° ايله ٥٤° عرض شمالی و ١٠′ ٢٠° ايله ٣٥′ ٢٣° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٨٧٠٩ مربع كيلومترە اولوب، ١٠٠٨٥٢٠ اهاليسی واردر. اراضيسی دوز وطوپراغی قوملق و باتچيق اولوب، قوهٔ انباتيه‌جه روسيه‌ده اوچنجی درجه‌ده‌در. جنوب جهتنده بطاقلقلری چوقدر. اورمان ومرعالری‌ده زياده‌در. هواسی رطوبتلی واكثريا بلوطليدر. اورمانلرينك چوغی چاملق اولوب، ميشه، ديش بوداق، اخلامور وساٸر آغاجلری‌ده واردر. بواورمانلرده كيك، طوموز، قورد و بيزون دينلن يبانی اوكوز بولنوب، بو حيوانك امثالی بشقه يرده بولنمديغيچون، صيدی قطعياً ممنوع ايسه‌ده، قورتلر مقدارينی كوندن كونه آزالتمقده‌در. طوپراغنك قابلیتيله برابر، زراعته اهميت ويرلوب، خيلی مقدار حبوبات ايله كتن، كنوير وپتاتس حاصل اولور. چايرلری‌ده چوق اولوب، حيوانات اهليه‌سی وعلی‌الخصوص بياغيلری اينجه قيونلری چوقدر. ايالتك ٨٠٠٠ مقدارنده اولان تاتار اهالئ اسلاميه‌سی باشليجه صوغان يتيشديرمكله مشغولدر. صنايع خيلی ايلری اولوب، چوخه وساٸر يوك قاشلرله سختيان، اسپيرتو، طوغله، كرميت، ايپ، بانير اوانی، كبرج وساٸره باشليجه محصولات صناعيه‌سندندر. اهاليسی روس، ليتوآن، لهلی، آلمان، تاتار و ساٸره‌دن مركبدر. ايالتك ٢٥ شهر وقصبه‌سی، ٨٢ بيوك و ٤٠٠٠ كوچك قريه‌سی واردر. ايالت ٩ قضايه منقسمدر. معارف پك كری اولوب، ٢٧٠ نفوسه آنجق بر مكتب شاكردی دوشر.

**غروده** آرناؤدلقده اشقودره‌يه ملحق ماليسيا يعنی طاغلی ناحيه‌لرندن

بر ناحیه اولوب، قلنتی ناحیه‌سیله بودغوریجه آره‌سنده وقره طاغ حدودی اوزرنده واقعدر. (قاقاویقه) طاغنك جنوبی مائله‌سنده وبوطاغك ذروه‌سیله (چیونه) نهرینك مجراسی آره‌سنده واقع اولوب، اهالیسی اسلام وقتولیکدن مرکب اوله‌رق جنكاور آدملردر.

**غروری** { ایران شعراسندن اولوب، کاشانلیدر. شو بیت اونکدر:

بگذارکه پنهان بود این راز جگر سوز
انکار که گفتیم ودل چند شکستیم

**غروشی** { (Grouchy) فرانسه مشیرانندن اولوب، نورماندیه زادکانندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ١٧٦٦ ده پارسده طوغمش، و ١٨٤٧ ده وفات ایتمشدر. ١٧٨٩ ده خاصه اردوسنده ملازم ثانی اولدیغی حالده، افکار جدیده‌یه تابع اولوب، واقع اولان محاربه‌لرده اظهار شجاعت ایتمکله، قطع مراتب ایده‌رك، ١٧٩٣ ده میرلوا اولمش ایکن، زادکانك عدم استخدامنه قرار ویرلدکده، رتبه‌سی رفع اولنمش ایسه‌ده، نفرلکله یکیدن عسکره کیروب، مؤخراً رتبه‌سنی استردادە موفق اولمش؛ و ١٧٩٨ ده بر مفرزۀ عسکریه ایله ایتالیایه سوق اولنه‌رق، ساردنیه قرالنی استعفایه مجبور، وپیامونته‌یی فرانسه‌یه الحاق ایتمشدی. بوناپارتك معیتنده هان کافۀ محارباتنده بولنوب، اثبات لیاقت ایتمش؛ وبالکز (نووی) محاربه‌سنده ١٤ یاره آلمش ایدی. یوز کوننك وقوعاتنده آنغولم دوقه‌سنه قارشی حرب ایدوب، بونی اسیر ایتمکله، بوناپارت طرفندن عهده‌سنه مشیریت رتبه‌سی توجیه اولنمشدی. بعده بلچیقه‌ده بولنوب، ٣٠٠٠٠ کشی ایله (بلوخر) ی تعقیب ایتمکده ایکن، (واترلو) محاربۀ مشهوره‌سی وقوع بولوب، بوناپارت کندیسنك محتاج ومنتظر بولندیغی، وکندیسی طوپك سسنی ایشیتدیکی حالده، امر آلمدیغیچون امداده کیتمیوب، ایمپراطورك محوینه سبب اولمشدر. بوناپارتدن صکره تأسس ایدن حکومت کندیسنك مشیریتنی تصدیق ایتمیوب، آنجق ١٨٣١ ده مشیریتی تصدیق اولنمش، واعیان مجلسنه انتخاب ایدلمش ایدی. واترلوده‌کی حرکتنی حقلی کوسترمك اوزره بعض رسائل ایله دیکر بعض آثاری واردر. ایکی اوغلی اولوب، فرانسز عسکرنده فریقلك رتبه‌سنه نائل اولمشلردر.

**غرونبرغ** { (Grunberg) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده ولینیچك ٩٠ کیلومتره شمال غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٢٥٠٠ اهالیسی، دیلسز وصاغرلره مخصوص مکتبی وچوخه، باصمه، حصیر شاپقه، توتون وسائره فابریقه‌لریله اطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

**غرونینگه** { (Groningue) فلمنکده آمستردامك ١٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده (هونسه) نهری اوزرنده وبو نهرك منصبندن ٢٠ کیلومتره یوقاریده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ٤٣٢٣٥ اهالیسی، متعدد جدوللری، بیوك کیملرکده دخولنه مساعد لیمانی، بری بك مصنع اولمق اوزره، ١٨ کوپریسی، کذلك بری جسیم ومصنع اولمق اوزره، ١٢ کلیساسی، خندقلرله محاط استحکاماتی، دار الفنونی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، تشریح کیمیا وحکمت طبیعیه عملیات خانه‌لری، فن معماری وهیکلتراشی آقادمیاسی، دیلسز وصاغرلره مخصوص مکتبیله بحریه ولاتین لسانی مکتبلری، نباتات باغچه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه وخیریه‌سی، تجار کیملری انشاسنه مخصوص دستکاهلری، بز ویوکلی قماش فابریقه‌لری، بك ایشلك تجارتی وسنه‌ده اوچ بازاری واردر. قرون وسطاده بیوك ومشهور بر شهر اولوب، بر خیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

— غرونینگه ایالتی فلمنکك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوباً درنته، غرباً فریزه ایالتلریله، شمالاً بحر شمالی ایله، شرقاً دخی آلمانیه‌نك هانووره مملکتیله محاط ومحدوددر. مساحۀ سطحیه‌سی ٢٢٩٨ مربع کیلومتره اولوب، ٢٥٢٠٩٠ اهالیسی واردر. اراضیسی بك آلچق اولوب، دکیز صولرینك تجاوزینه قارشی متین سدلر یاپلمشلردر. باشلیجه نهری (هونسه) اولوب، مرکز ایالتده (اوده آآ) نهریله برلشه‌رك، بیوك سفاینکده دخولنه مساعد اولان (ریدیپ) ایرماغنی تشکیل ایدیور. سیر سفائنه صالح صنعی جدوللری بك چوقدر. سواحلنك منتهای شرقنده (امس) ایرماغنك منصبنده بولنان (دولارد) ومنتهای غربنده (لاوا-

ورزه) كورفزلری بولنیور. دوكیان قوملردن دكیز
كیتدكجه چكلمكده و سواحل اوزامقده اولوب،
ایلریده قریه بیتشه جكلری آكلاشیلان بعض جزایر
دخی میدانه چیقمقده‌در. شرق جنوبی قسمی بطاقلق
اولوب، آنجق صولری خندقلر واسطه‌سیله (آآ)
نهرینه اساله اولنمقده‌در. اراضیسی زراعته پك
الویریشلی دكل ایسه‌ده، ترقیات فنیه سایه‌سنده
ذخایر متنوعه ایله كتن، پتاتس، یاغ اخراجنه
یارایان حبوبات وسائره‌دن خیلی محصولات آلنیر.
مرعا وچایرلری چوق اولوب، اهالینك باشلیجه
مشغولیتی حیوان یتیشدیرمك ایشیدر. پنیر ویاغی
مشهوردر. اورمانلری پك آز اولوب، بطاقلقلرده
چورومش نباتاتدن عبارت اولان (تورب) دینلن
بر جنس طوپراق محروقات احتیاجنی دفع ایدر.

بو ایالت اقتدار بشرك ترقیات فنیه سایه‌سنده
واقدام وغیرت قوتیله نه‌لره قدر واصل اوله‌بیلدیكنه
بر مثال ونمونه‌در. بو یر ایكی اوچ عصر اول ناقابل
سكنی وخالی بر یر اولوب، بطاقلقلردن ایچنه كیریله‌
من، وطورغون صولرده طوران قورباغه‌لرك سسندن
بشقه بر شی ایشیدیله‌من، و بر طاقم بیابانی صو
قوشلرندن بشقه بر شی كوریله‌مزدی. نه بر چفتجی
بو استعدادسز طوپراقه بر قازمه اورمق، ونه‌ده بر
چوبان بوشوره‌زار یرلره سوریسنی صوقق تشبثنده
بولنوردی. بو كون ایسه بهر مربع كیلومتره‌سنه
١١٠ اهالی دوشوب كوندن كونه دخی چوغالمقده‌در.
علی العموم كوبلیلرك واسع، هوادار وكوزل
تقسیم اولنمش خانه‌لری، مسكنلرینك اطرافنده كوزل
چایر و باغچه‌لری، بو چایرلرده اوتلار دلبر دینكه
شایان اینكلریله كوزل آتلری، قپولرینك اوكنده
الك یكی اصولده واك مكمل آلات زرعیه‌لری
واردر. غرونینكه‌نك الك كوچك كویلرنده بیله عمومی
كتبخانه‌لر، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌لری ونبا-
تات باغچه‌لری كوریلیور؛ بو ترقیاتك اسبابندن بری‌ده
كندیلرینه مخصوص اولان اراضی نظامنامه‌سیدر.
شویله كه: اراضی اصحابی محدود ومعین بر اجاره آلوب
هیچ بر ایشه قاریشه‌مازلر، وبو اجاره‌یی آرتیرمق ویا
مستأجری تبدیل ایتمك حقنی حائز دكلدرلر. مستأ-
جرلر اراضی‌یی ایشلمه حقنی ورثه‌لرینه ترك ویا بشقه-
لرینه فروخت ایده‌بیلیرلر. یالكز بو حقك انتقال
وفراغنده اراضی اصحابی ایكی سنه‌لك اجاره مقدارنده
بر رسم آلیرلر.

**غرویره** { (Gruyères) اسویچره‌نك فریبورغ ناحیه‌سنده وفریبور-
غك ٢٠ كیلومتره جنوبنده قضا مركزی بر قصبه
اولوب، ١١٠٠ اهالیسی، اسكی غرویره قونتلرینه
مخصوص بولنمش بر قلعه وسرایی وهرطرفه اخراج
اولنان مشهور پنیری واردر.

**غرونلاند** { یاخود غرونلاند (Groen-land, Grönland) آمریقا-
نك منتهای شمال شرقیسنده واقع بر یردر، كه اساسی
قطب شمالی بوزلری آلتنده مستور اولدیغی حالده،
آمریقا ایله آوروپا آره‌سنده بیوك بر شبه جزیره
صورتنده جنوبه طوغری ممتد اولور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی.— غرونلاندك
حدود شمالیهٔ مجهوله‌سی بحر منجمد شمالی ایله محدود
اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ایچنه طوغری
ممتد اولوب، شرق وجنوب وغرب جنوبی سواحلی
بحر محیط مذكورله محدوددر. حدود شرقیه‌سی
ایسه ینه بحر محیط آطلاسی‌یه مربوط داویس بوغازی،
بافن قویی، اسمیت بوغازی، قانه قویی، كندی بوغا-
زی، هال قویی ونهایت روبزون بوغازی تحدید
ایدیور. بو جهتدن ٨٢°٣٠′ عرض شمالی‌یه قدر
كیدیله‌بیلوب، سواحل غربیه‌سی كاملاً وسواحل
شمالیه‌سنك برقسمی كشف وتعیین اولنمشدر. شرق
طرفنده ایسه بوزلر سیر سفائنه دها زیاده مانع
اولوب، ٧٧° عرض شمالیده واقع (بیسمارق) برونندن
یوقاری‌یه چیقیله‌مامشدر. سواحل شمالیه‌نك منكشف
اولان صوك نقطه‌سندن اشبو بیسمارق برونه قدر
اولان اراضی مجهوله خط مستقیم اوزره تقریباً
٩٠٠ كیلومتره طولنده‌در. ٧° عرض شمالی‌یه
قدر كنیشلكی بر وتقریباً ١٠٠٠ كیلومتره اكنده
اولوب، اورادن آشاغی‌یه كیتدكجه طارلاشه‌رق،
تام ٦٠° عرض شمالیده (فراول) برونه منتهی او-
لور. منتهای شمالیسی ٨٢° عرض شمالیده فرض
اولندیغی حالده، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٤٢٠
كیلومتره‌در. بو حساب اوزره مساحهٔ سطحیه‌سی
٢١٦٩٧٥٠ مربع كیلومتره اولوب، یازین بوز-

لردن قورتلان وداناماركه‌يه تابع اولانلر قابل سكنى
يرلرى تقريبا ۸۸۱۰۰ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.
بونك اهاليسى ۹۵۳۰ كشيدن عبارت اولوب، بوز-
لرده ياشايان ۵۰۰ قدر اسكيمو دخى علاوه اولنورسه،
مجموع اهاليسى آنجق ۱۰۰۰۰ كشى‌يه بالغ اولور.
غروئنلاندك اكثر سواحلى مكشوف اولمغله، آطه
اولمسى وياخود هنوز كشف اولنمامش منجمد بوغازلرله
بربرلرندن آيرلمش بر قاچ آطه‌دن مركب بولنمسى
محتملدر.

احوال طبيعيه‌سى، سواحل وجزايرى. —
سواحل شرقيه‌سى دكيزك ايچنه چيقمش قيالق وصرپ
برونلرله قره‌لرك ايچنه كيرمش پك طولاشيقلى كور-
فزلردن وسواحلك اوكنه سرپلمش بر چوق قيالردن
عبارت اولوب، بو قيالق وصرب ساحللر پك يوكسك
اولمغله، بو جهتدن سفائنك تقربى پك زور وپك مخا-
طره‌لى اولديغندن، آوروپا سفائنى يالكز سواحل
غربيه‌سنه يناشه بيلمش، وياالكز بو سواحلك قسم
جنوبيسنده دانماركه‌ليلر بر طاقم كوچك مهجرلر
تأسيس ايده بيلمشلردر. آنجق بو سواحلدن دخى
ايچرى‌يه طوغرى سياحت ايديله‌ميوب، سرمدى
بوزلر وقارلر غروئنلاندك ايچ طرفنك كشفنه مانع
اولديغندن، هنوز احوال اراضيسى مجهولدر. شمالدن
جنوبه برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، ايكى ماٴئله تشكيل
ايتديكى تخمين اولنمش ايسه‌ده، بو تخمين‌ده فرضيات
حكمنده قالمشدر. مع هذا بعض مرتفع يرلرى بولنديغى
وبونلردن سواحله قريب اولانلردن اسويچره‌نك
بوز دره‌لرينه مشابه بعض دره‌لر اينوب، بعضا بو
دره‌لردن دكيزه جسيم بوز كتله‌لرى دوشديكى كو-
رلمشدر. سواحلك بعض يرلرنده‌ده بوزلرك آلتندن
دكيزه صولر دوكيلوب، بونلرك انهار اولمسى محتملدر.
سواحل وكنده بر چوق آطه‌لرى بولنوب، الك
بيوكلرى ساحل غربيسنده ديسقو (۷۷۸۶ مربع
كيلومتره)، وساحل شرقيسنده ليورپول (۲۷۷۵
م ك)، قلاورينغ (۱۳۷۱ م ك)، قوهن (۶۳۹
م ك)، شانون (۱۰۹۰ م ك) وقولدوى (۴۷۴
م ك) آطه‌لريدر.

اقليم وهواسى. — غروئنلاندك درجهٔ عرضى
هواسنك نه حالده اوله‌جغنى آكلاتمغه كافيدر. الك
صيجاق يرى اولان قسم جنوبيسنده الك صيجاق
موسمى اولان اغستوس آينده حرارت ۲۴ درجه‌يه
قدر چيقارسه‌ده، ۱ درجه‌دن آشاغى اينديكى دخى
اولور. ايلول وتشرين‌اولده هوا كيتدكجه صوغويوب،
تشرين ثانيده قيش باشلار؛ وبوموسمده متماديا صفر-
دن آشاغى قالوب، تحت الصفر ۲۰ دركه‌يه قدر اينر.
نيسانده صفردن يوقارى ۱۵ درجه‌يه قدر چيقارسه‌ده،
تحولاتى چوق اولوب، ينه صفردن آشاغى‌يه اينر.
قارلر حزيرانده اريمكه باشلايوب، تموزده بتون
قالقار. مملكتك دها شمالى يرلرنده يازلر دها قيصه
وقيشلر دها شدتلى اولوب، دانماركه‌ليلرك
تأسيس ايتدكلرى اسكله‌لرك الك شماليسى اولان
و ۷۳° عرض شماليده بولنان (اوپرناوليق) ده صوغوق
زور طيانيله بيله‌جك بر حالده‌در. دها اوته‌ده اسميث
وكندى بوغازلرنده قار وبوزلر سرمدى اولوب،
برودت تحت الصفر ۴۰ و ۵۰ دركه‌ده بولنور؛
وآرتق اورالرده انسان و حيوان ياشامسى محال
حكمنه كچوب، يالكز اسرار طبيعتى كشف ايله انسانيته
خدمت ايتمك آرزوسنده بولنان غيرتلى سياحلر
جانلرينى تهلكه‌يه قويه‌رق وعادتا اولوملە پنجه‌لشه‌رك،
او دهشتلى يرلره قدر صوقيلورلر. برودته يكپاره
بوزلر، پك شدتلى بوره‌لر وفرطونه‌لر، وبدن انسانه
ايكنه‌لر باتار كبى بر حال حس ايتديرن پك كثيف
سيسلر منضم اولورسه، غروئنلاند وجوارلرى
هواسنك درجهٔ دهشتى آكلاشيله‌بيلير. سنه‌نك بر
قسمى دائمى كيجه حالنده اولوب، دائمى بر قرانلق
حكم سورر؛ وبوموسمده يالكز فجر شمالى آره صره
لمعه‌پاش اولوب، كفنه بورلمش كبى كورينن او قارلى
وخالى يرلرى دهشت انكيز بر ضياى احمرله تنوير
ايدر.

نباتات وحيواناتى. — غروئنلاندك طوپراغى
قاردن قورتلديجه يعنى تموزده انواع نباتات وچيچكلر
ظهور ايدرسه‌ده، اوموسمده اكثريا حكم سورن
قوراقلق و متعاقبا عودت ايدن صوغوق بونلرك
بيومسنه مساعده ايتمز. مع هذا آوروپا مهاجرلرى
بعض سبزه‌لرله برمقدار ير الماسى و آرپه يتيشديررلر.
حيوانات محليه بياض طاوشان، قرمزى تيلكى، رن
دينلن صيغين جنسى، پك ايرى وبرتيجى اولان بياض
آيى، قيزاق چكمه‌ده قوللانيلان كوپك، و(آناقروش)

دیمان کدی‌یه مشابه بر یرتیجی حیواندن عبارتدر. آوروپالیلر بر مقدار صیغیر وقیون دخی ادخال ایتمشلردر. قوشلری وعلی الخصوص قره قوش، آق بابا، شاهین، قارغه کبی یرتیجی جنسلری چوقدر. دکیزلرنده بالیقلرك انواعی وبالینه ودکیز آییسی کبی جسیم حیوانات بحریه‌سی چوقدر. بعض محللرنده کور معدنی ومرمر وسائره بولنوب، کور اخراج ومحروقاتده استعمال اولنور.

اهالیسی. — غروئنلاندك دانیمارقه‌لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنان یری ساحل غربیسنده اولوب، منتهای جنوبنده‌کی (قراول) بروننده‌ن ۷۳° عرض شمالی‌یه قدر ۱۳ درجهٔ جغرافیه‌ده ممتد اولور. ایکی سنجاغه منقسم اولوب، جنوب جهتنده‌کی ۵، وشمال طرفنده‌کی ۷ قضایه منقسمدر. برنجیسنك مرکزی (غودتاب)، وایکنجیسنك‌کی (دیسقو) آطه‌سنك ساحل جنوبیسنده واقع (غودهاون) اسکله‌لریدر. هرقضانك مرکزی دخی برکوچك اسکله‌نك اطرافنده برقاچ خانه‌دن عبارتدر. اك مسکون یری اك جنوبده‌کی (یولیانس هاب) قضاسی اولوب، شماله طوغری چیقدلقجه اهالی سیرکلشوب، معموریت آزالیر. اون بیکه قریب اولان مجموع اهالیسندن یالکز ۲۳۶ سی خالص دانیمارقه‌لی اولوب، قصوری یرلی ویا یرلی ایله دانیمارقه‌لیلردن متولد ملزدر. اهالیٔ اصلیه‌ٔ آمریقانك اقطار قطبیه‌سنده منتشر اولان اسکیمو جنسیتنه منسوب اولوب، بونلر دانیمارقه‌لیلرك اعمار ایتدکلری یرلرك خارجنده دخی بولنمقله، شمالاً ۸۲ درجه‌یه قدر آثارینه تصادف اولنمش؛ وسواحل شرقیه‌ده دخی ۷۳ درجه جوارلرنده کورلمشلردر. بونلر سائر همجنسلری کبی پك ساکن ومطیع اولوب، آنجق تنبل وایلریسنی دوشونمز آدملردر. اوست وباشلری پك پیسدر؛ ودائما بالینه ودکیز آییسی اتی ویاغی یمکدن بدنلری دخی پك فنا قوقار. آوجیلق وبالیقجیلقله مشغول اولوب، وصنعتده ودریدن برنوع خفیف قایق یاپوب کورك چکمکده بیوك مهارتلری واردر. ایچریده‌کینك تویی ایچری‌یه ودیشاریده‌کینك دیشاری‌یه چویرلش ایکی قات دریدن اثواب کییرلر. بعض ادوات واسلحه اعمالنده‌کی مهارتلری دخی استعداد طبیعیلرینه دلالت ایدر. دانیمارقه‌لیلرله برابر ساکن اولانلرینه پروتستان دینی قبول ایتدیرلوب، دیکرلری سائر اسکیمولر کبی جن وپریلره طاپارلر.

تجارتی. — غروئنلاندك تجارتی بوندن مقدم صرف دانیمارقه دولتی طرفندن اجرا اولنوب، ۱۲ کمی بوکا تخصیص اولنمشدی؛ وبونلر غروئنلاند اهالیسیچون ذخیره وسائر مالزمه‌یی کوتوروب، عودتلرنده تیلکی پوستی، دکیز آییسی دریسی، بالیق یاغی، طوڭ یاغی، بالینه کمیکی وسائر محصولات محلیه‌یی وپورسلین اعمالنده مستعمل قریولیت دینلن برجنس طوپراغی دانیمارقه‌یه نقل ایدرلردی. مؤخراً تجار سفائننه دخی مساعده اولنوب، هر طرفدن بعض سفائن کیدوب کله‌رك، اجرای تجارت ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — غروئنلاندك کشفی آمریقانك کشفندن چوق دها اسکی اولوب، بو یر تا اوننجی قرن میلادی اواخرندن (ایسلانده) لیلرك معلومی ایدی. ابتدا فرطونه‌یه اوغرامش اسلانده‌لی برکمیجی غروئنلانده دوشوب، عودتنده همشهریلرینه خبر ویرمکله اوتاریخدن اعتباراً ایسلانده‌لیلر وبعده نوروجلیلر درت یوز سنه قدر غروئنلانده کیدوب کلمکده ایدیلر. بعده هرنصلسه اونودیلوب، برخیلی وقت اسمی بیله ایشیدلمز اولدقدن صکره، نهایت اون آلتنجی قرن میلادیده دانیمار بحریونی طرفندن یکیدن کشف اولنوب، اون سکزنجی قرن میلادی اواسطنده دولت مشارالیها طرفندن سواحل غربیه‌سنده بعض کوچك اسکله‌لر انشاسیله اعمار واسکانه تشبث اولنمش؛ وآنجق اقلیم وهوا واراضیسنك استعدادی اولمدیغندن، بو اسکله‌لر آنجق یوقاریده صاییلان بش اون قلم مواد تجاریه‌نك اخراجنه مخصوص قالوب، برکونه ترقیات کوریله‌مه‌مشدر. او وقتلردن بری کرك دانیمارقه وکرك اسوج نوروج وآلمانیا وانکلتره طرفندن دفعاتله کمیلر وفنی هیئتلر وسیاحلر کوندریله‌رك، غروئنلاند سواحلنده تحریات فنیه اجرا اولنمشدر.

**غری** { (محمد مؤمن) ایران شعراسندن اولوب، فیروزآبادلی اولدیغی حالده، شیرازده نشو ونما بولمشدر. آلتیوز بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

مرا نخواهد اما زرشك این که مباد
کند اسیر مرا دیکری رها نکند

**غریان** { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده وطرابلسك جنوب غربیسنده برقضا اولوب، همنامی اولان مرتفعجه برطاغ قضایی غربدن شرقه شق ایتمکله، ایکی طرفنده‌کی مائله‌لری خیلی منبت ومحصولدار اولدیغی کبی، بوطاغدن اینن برقاچ چای دخی جفاره اووه‌سنی اروا ایدر. مرکزی وادی الرمانه‌نك یوقاریلرنده و بش آلتیوز متره ارتفاعنده اوله‌رق طرابلسك ۸۰ کیلومتره جنوبنده واقع قصر غریاندر. بو قضا ولایتك اڭ منبت ومحصولدار یری اولوب، بغدای، آرپه، صفران، زیتون وسائره حاصل اولور. پاموق همان آغاج جسامتنده اولوب، برقاچ سنه طیاندیغی مجرب اولدیغی کبی، بوکا مماثل انواع محصولات ویرمکه دخی اراضی واقلیمك استعدادی وار ایسه‌ده، اهالی زراعته آلیشمامشلردر. قضا خیلی مسکون ایسه‌ده، اهالیسنك وحتی قضایی ترکیب ایدن قرانك بیله مقدارینه دائر برمعلوماته دسترس اوله‌مدق.

**غریب** { (شاه ـ میرزا) ایران شعراسندن اولوب، سلطان حسین بایقرانك احفادندندر. شو بیت اونکدر:

نی غبارست که ازدامن صحرا برخاست
که زمین هم بتماشای توازجا برخاست

— هندستان شعراسندن دخی ایکی کشینك مخلصی اولوب، بری شیخ ناصرالدین دهلوی ودیکری سید کریم‌الله بلکرامیدر. برنجیسنك فارسی مرتب دیوانی واردر.

**غریبی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، واردار یکیجه‌سندندر. طریق علمیه سلوك ایدوب، بعده طریقت مولویه‌یه انتساب ایله، سیاحته چیقه‌رق، بر مدت دور بلاد ایتدکدن صکره، ۹۰۴ تاریخنده استانبوله دخولنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دیدم که درد هجر دلك چاره‌سی نه‌در
دیدی طبیب وصلت آکا چاره سینه‌در

**غریبی** { ایران شعراسندن اولوب، سیاحت طریقیله هندستانه کیده‌رك همایون شاهك ملازملری سلکنه کیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

دل زچاك سینه میخواهد که بیند روی دوست
مرهم ای مشفق منه بر سینهٔ افکارما

**غریبی** { (چلبی السید ابوبکر — افندی) قونیه چلبیلرندن اولوب، پدری الحاج چلبی عارف افندیدن صکره ۱۱۵۹ تاریخندن آستانهٔ حضرت مولویده مقام ارشاده کچمش، و ۱۱۹۹ ده ارتحال ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

تار زلفك دل آواره‌یه زنجیر ایتدم
احسن وجهله دیوانه‌یه تدبیر ایتدم

**غریت غریمسبی** { (Great Grimsby) انکلتره‌نك (لینقولن) قونتلغنده ولینقولنك ۴۸ کیلومتره شمال شرقیسنده و (هومبر) نهرینك منصبنده برقصبه اولوب، ۲۰۲۵۰ اهالیسی، دمیریولی، سفائن انشاسنه مخصوص دستکاهلری، خلاط فابریقه‌لری، کراسته، معدن کوری وبالیق اخراجاتی، صاغلام لیمانی وپك ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر.

**غریزون** { ناحیه‌سی (Canton des Gri-sons) اسویچره جماهیر متفقه‌سی ترکیب ایدن نواحینك بری اولوب، اسویچره‌نك منتهای شرق جنوبیسنده واقعدر. هرطرفدن طاغ صیرتلرندن عبارت حدود طبیعیه ایله محاط اولوب، شمالاً سنت غال و غلاریس، غرباً اوری وتسین ناحیه‌لریله، جنوباً ایتالیانك لومبارديا، شرقاً دخی آوستریانك تیرول خطه‌لریله محدوددر. ۴۶° ۱۹′ ایله ۴۷° ۵′ عرض شمالی و ۶° ۱۹′ ایله ۸° ۸′ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله تقریبا ۱۴۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۱۸۰ مربع کیلومتره اولوب، اسویچره‌نك اڭ بیوك ناحیه‌سی اولمغله، برسه‌سندن زیاده‌در. آنجق اهالیسی او نسبتده اولمیوب، بتون اسویچره اهالیسنك ۲۹ ده بری نسبتنده‌در. بوناحیه ۹۳۵۱۰ اهالی ایله مسکون اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه آنجق ۱۳ کشی دوشر. اهالئ مذکوره‌دن ۴۰۰۰۰ ی قتولیك و ۵۳۵۱۰ ی پروتستاندر. اهالینك نصفنه قریب مقداری یعنی (رین) حوضه‌سنده وشمال جهتنده ساکن اولانلری آلمان، آدریاتیق دکیزی مائله‌سنده ساکن اولان بر سبعی ایتالیان لسانلریله وقصوری رومانش دینلن لاتینجه‌دن بوزوق برلسان ایله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع وصرب اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك (سنت غوتارد) ذروه‌سندن آیریلان

ايكى شعبه يعنى (آلپ ده فلاريس) و(آلپ رتيق) شعبه‌لرى غرب جنوبيسندن شرق شمالى‌يه طوغرى اوزانه‌رق، غريزون ناحيه‌سنى شق ايدرلر؛ وايكنجيسى شمالى وجنوبى اوله‌رق ايكى قوله آيريله‌رق، جنوبى قولى قسماً ايتاليا حدودينى تفريق ايدر. بو طاغلرك اك يوكسك ذروه‌لرينك ارتفاعى ٣٦٨٠ و ٣٠٠٠ ايله ٣٥٠٠ متره آره‌لرنده‌در. بوز دره‌لرى دخى چوقدر. طاغلرك آره‌لرنده اووه بولنميوب، آقان انهارك واديلرى‌ده طار واوزوندر. ذكر اولنان ايكى سلسلهٔ جبالك آره‌سنده رين ايرماغنك بو. قارى منابعنى تشكيل ايدن بر چوق چايلر آقديغى كبى، ايكنجى سلسله‌نك ايكى قولى آره‌سنده‌ده طونه تابعلرندن (اين) نهرى آقار؛ ومنتهاى غرب جنوبى كوشه‌سنك مياه جاريه‌سى (پو) ايرماغى واسطه‌سيله آدرياتيق دكيزينه دوكيلور. بو وجهله بو ناحيه شمال دكيزى وقره دكيز وآق دكيز مائله‌لرينك نقطهٔ اجتماعنده بولنوب، آوروپانك اك يوكسك تقسيم مياه خطلرينى حاويدر. هواسى بالطبع صوغوق وسرت ايسه‌ده، اسويچره‌نك سائر طاغلق جهتلرينه نسبةً معتدلجه‌در. اراضيسنك آنجق يكرميده برى قابل زراعت اولوب، محصولاتى احتياجات محليه‌نك نصفنه بيله كفايت ايتمز. رين واديسنك آشاغى طرفلرنده اوزوم دخى يتيشير. اراضيسنك بر خمسى اورمانلرله مستور اولوب، بعض طرفلرنده كيتدكجه آزالمقده‌در. حيوانات اهليه‌سى ٨٦٠٠٠ صيغير، ٧٥٠٠٠ قيون، ٥٠٠٠٠ كچى، ٢٠٠٠٠ طوموز وايكى اوچ بيك بيكيردن عبارتدر. طاغلرنده آيى، كيك، قره‌جه، طاوشان وسائر آو حيواناتى دخى بولنور. قره قوشلرى پك بيوك اولوب، ديكر ييرتيجى قوشلرى‌ده چوقدر. انهارنده چوق باليق بولنور. هر نوع معادن موجود ايسه‌ده، هيچ برى اهميتله ايشله‌نه‌جك قدر بول دكلدر. صنايعى پك ايلرى اولميوب، يالكز بعض بيوك وايپك منسوجاتله صماندن اورمه شيلر واجزاى كيمويه ايله توتون وقونياق فابريقه‌لرى واردر. باشليجه سرمايهٔ تجارتى پينير، ياغ، درى، دمير، اودون، كومور، قورى يمش وسائره‌در. اراضيسنك حالى دمير يوللر تمديدينه مساعد اولميوب، زوريخدن كلن خط ناحيه‌نك مركزى اولان (قوآره)يه قدر تمديد اولنه بيلمشدر. حكومتى جمهوريت مفرطه اولوب، ٦٥ اعضادن مركب بر مبعوثان و ٣ اعضادن مركب دائمى بر اجراآت مجلسى واردر. ١٨ ياشنى طولديرمش كافهٔ افراد اهالى انتخاب ايتمك و ٢١ ياشنى كچمكين او- لانلر انتخاب اولنمق حقنى حائزدر. بو ناحيه ١٤ قضايه منقسم اولوب، ٣٩ دائرهٔ انتخابيه و ٢٣٢ قريه‌يى حاويدر. مركزى اولان (قوآره) دن بشقه قصبه‌سى اولميوب قضا مركزلرى بيوجك قريه‌لردن عبارتدر.

**غريقا** (Griquas) آفريقاى جنوبيده فلمنك مهاجرلرندن عبارت اولان (بوير) لرك (هوتنتوت) جنسيتنه منسوب يرلى سياه قاريلرله ازدواجلرندن متولد بر قوم اولوب، بونلر اميد برونىنك انكليزلر طرفندن ضبط اولنمسى اوزرينه، شماله طوغرى چكيلوب، قرن حاضر ميلادى اوائلنده، خيلى كثرتلى اولدقلرى حالده، اميد برونىنك ايكى اوچ يوز كيلومتره شمالنده واقع (روكولده) طاغلرنده تمكن ايتمشلردى. بعده اوراسنى دخى تركله، (اورانژ) ايرماغنى تجاوز ايده‌رك، بر طاقلرى (غريقا- لاندوست) يعنى غربى غريقالر مملكتى دينلن برى مكان اتخاذ ايتمش؛ وديكرلرى (اورانژ) مملكتنه كيرمشلر. سه‌ده، بويرلرده دخى كنديلرينى راحت براقدقلرندن، شرقه طوغرى ايلريليوب، زولولر مملكتى ايچنده (غريقالاند است) يعنى شرق غريقالر مملكتى دينلن يرده توطن ايلمشلردر. سيماجه آوروپاليدن زياده هوتنتوتلره مشابه اولوب، ساكن وچاليشقان آدملردر.

**غريقالاند** (Griqualand) آفريقاى جنوبيده انكليزلرك اميد برونى مهجرنده و(اورانژ) حكومتنك غرب وشرقنده ايكى يراولوب، برينه (غريقالاندوست) يعنى «غربى غريقالر مملكتى» وديكرينه (غريقالاند است) يعنى «شرق غريقالر مملكتى» نامى ويريليور. ايكيسى‌ده آنفاً بيان اولنان غريقالرله مسكون اولوب، بونلر اميد برونى ضبط ايدن انكليزلردن اورايه قاچمش ايكن، ١٨٧٩ تاريخنده انكليزلر بو ايكى يرى دخى ضبط، واميد برونى مستعمره‌سنه الحاق ايتمشلردر. غربيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٥٣٠٠ مربع كيلومتره و اها- ليسى ٤٥٢٧٥ كشى؛ وشرقيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى

٧٥٣٣ مربع کیلومتره واهالیسی ٣١٠٠٠ کشیدر. غربیسنده کلیتلی الماس معدنلری بولنور.

**غریما** { ( Grimma ) صاقسه قراللغنك لیپسیغ ایالتنده ولیپسیغك ٢٦ کیلو. متره جنوب شرقیسنده و (البه) ایرماغنه تابع (مولده) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٧٥ اهالیسی، دمیر یولی، اسکی برسرایی وچوخه وفانله فابریقه‌لری واردر.

**غریمسل** { ( Grimsel ) اسویچره‌ده (برن) ایله (واله) ناحیه‌لری آره‌سنده وآلپ جبالنده بر بوغاز وکچید اولوب، ٢٨٧٨ متره ارتفاعنده واقعدر. قارلرده قالان بولجیلرك امدادینه یتیشمك وظیفه‌سیله موظف راهبلره مخصوص بر مناستری وجوارلرنده بلورلری واردر.

**غرین‌بی** { ( Green-Bay ) یعنی « یشیل قوی » آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ویسقونسن) حکومتنده ومیشیغان کولنك شرق جهتنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد طار واوزون بر قوی اولوب، بویی ١٨٠ واکی ١٥ ایله ٣٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. کولدن اوزون برشبه جزیره ایله وبر صره آطه‌لرله آیریلوب، قسم اعظمی ویسقونسن وآغزی میشیغان حکومتی داخلنده‌در. درینلکی ١٥٠ متره‌یه قدر بالغ اولور. ایچنه بر قاچ نهر دوکیلور.

— مذکور کورفزك منتهای جنوبنده بینه بو اسمله مسمی قضا مرکزی بر قصبه واسکله بولنوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وکراسته اخراجاتی واردر. لیمانی صاغلام ایسه‌ده مدخلی صیغدر. اهالیسنك نصفی قناده‌دن کچمش فرانسز مهاجرلری اولوب، قصبه‌ده فرانسزجه وانکلیزجه تکلم اولنور.

**غرین ریور** { ( Green - River ) یعنی « یشیل ایرماق » آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده بو اسمله ایکی نهر بولنوب، بری (کنتوکی) حکومتنده جریانله، میسیسیپی ایرماغنه تابع (اوهیو) نهرینه دوکیلور. مجراسی ٤٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، قوراقلق موسمنده آشاغیکی ١٠٠ وباغمورلر موسمنده بندلر واسطه‌سیله ٢٧٥ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

— دیکری ممالك مذکوره‌نك غرب جهتنده (قولورادو) ایرماغنی ترکیب ایدن ایکی نهرك بری اولوب، قیالی طاغلر سلسله‌سنك (فرمونت) طاغنده نبعانله جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، (ویومینغ) و(اوتاه) اراضیسنی شق ایله، بحر محیط اطلاسیدن بحر محیط معتدله ممتد اولان بیوك دمیر یول خطی آلتندن کچدکدن و ٨٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (قولورادو) حکومتی ایچنده (غراند ریور) ایله برلشه‌رك، قولورادو ایرماغنی تشکیل ایدر. حوضه‌سی ١٧٥٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، چول حالنده بر یردر، وصوینك اطرافه هیچ فائده‌سی اولماز.

**غرینوق** { ( Greenock ) اسقوچیانك (رنفرو) قونتلغنده وغلاسقوونك ٣٦ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (قلیده) خلیجنك صول کنارنده بر شهر واسکله اولوب، ٥٧٨٢٠ اهالیسی، بیوك وصاغلام لیمانی، فناری، جسیم واپورلر اعمالنه مخصوص دستکاه وحوضلری، دمیر خانه‌لری، متنوع ماکینه‌لرله سفائنه مخصوص یلکن بزی وخلاط، بیوك قماشلر، شکر، کاغد، حصیر شابقه، مرانفوزلغه متعلق مواد مختلفه وسائره فابریقه‌لری، پك ایشلك تجارت بحریه‌سی و واپور ماکینه‌سنی اکمال وتطبیق ایدن وبو شهرده نشأت ایتمش اولان (جامس وات)ك هیکلی واردر.

**غرینویچ** { ( Greenwich ) قطب جنوبیده « یکی شتلاند » جزایرندن بری اولوب، (لیوینغستون) ایله « قرال جورج » آطه‌لری آره‌سنده ′٣٠ °٦٢ عرض جنوبی ایله ′٢٠ °٥٧ طول غربیده واقعدر. کوزل بر لیمانی واردر.

**غرینویچ** { ( Greenwich ) انکلتره‌نك (کنت) قونتلغنده ولوندره کوپریسنك ٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده و(تامیسه) نهرینك صاغ کنارنده ″٣٨ ′٢٨ °٥١ عرض شمالی ایله ″١٤ ′٢٠ °٢ طول غربیده بر شهر اولوب، ٤٠٤١٠ اهالیسی، بیوك بحریهٔ عسکریه مکتبی، انکلتره‌نك مشاهیر بحریونیله اسفار بحریه‌سنه متعلق رسملرله آثار نفیسه‌یه مخصوص موزه‌سی، بیوك رصدخانه‌سی وبوکا مربوط مکمل کتبخانه‌سیله پك چوق آلات وادوات رصدیه‌سی واردر. انکلیزلر

طول جغرافینك مبدئنی غرینویچ رصدخانه‌سنك
کنبدندن اعتبار ایدیورلر .

**غرینویچ** { (Greenwich) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت)
حکومتنده (فیرفلد) قونتلغنده وهارتفوردك ١٢٥
کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحرده
و (نیویورق) حکومتنك حدودی اتصالنده واقع
بر قصبه اولوب، ٧٦٥٠ اهالیسی ونیویورق اها -
لیسنك تفرجگاهی حکمنده بولنان کوزل باغچه‌لری
واردر.

**غریوس** { (Greaves) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقیننده اولوب، ١٦٠٢
تاریخنده (قولمور) ده طوغمش، و ١٦٥٢ ده وفات
ایتمشدر. ابتدا لوندره‌نك (غرشام) وبعده (اوقسفورد)
مکتبنده هندسه و هیئت علملرینی تدریس ایدوب،
١٦٣٧ ده مصره عزیمتله، ال یازیسیله محرر بر
چوق کتب وآثار عتیقه جمع ایده‌رك، عودتنده
اوقسفورد دار الفنونی هیئت معلمکنه نصب،
و ١٦٤٨ ده قرال طرفدارلغندن طولایی عزل
اولنمش ایدی. آثار عتیقهٔ مصریه‌یه ولاتین وفارسی
لسانلرینه دائر بر قاچ کتاب یازمش؛ وعلوم ریاضیه
وهیئت وجغرافیایه متعلق السنهٔ شرقیه‌دن بر قاچ
کتاب ترجمه ایتمشدر.

**غزّال** { رئیس المعتزله اولان مشهور واصل بن عطانك لقبیدر. [«واصل بن
عطا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غزاله** { مشاهیر نسادن اولوب، شبیب خار- جینك زوجه‌سیدر. حجاج بن
یوسف زوجنی قتل ایتدکدن صکره، صاحبهٔ ترجمه
قیام ایدوب، بر سنه حجاجه قارشی طورمشدر.

**غزالی** { (حجة الاسلام زین الدین ابوحامد محمد بن محمد بن محمد بن احمد الطوسی)
اعاظم علمای اسلامدن واکابر فقهای شافعیه‌دن او-
لوب، ٤٥٠ تاریخنده خراسانده طوس شهری
جوارنده (غزاله) قریه‌سنده طوغمشدر. ابتدا طوسده
احمد الرازکانیدن وبعده نیسابورده امام الحرمین
ابو المعالی الجوینیدن تحصیل علوم ایده‌رك، استادینك
حیاتنده کسب شهرت و تألیفه مباشرت ایتمکله،
مشارالیه طرفندن تحسین وتشویق اولنمش؛ واستا-
دینك وفاتنده نیسابوری ترکله، (سرمن رأی) یه
عزیمت ایده‌رك، وزیر نظام الملك ایله کورشمش؛
ومشارالیهك اکرام وتعظیمنه مظهر اولوب، حضورنده
مشاهیر علما ایله ایتدیکی مباحثات علیه‌ده جمله‌سنه
تفوقله، درجهٔ علم وکمالنی اثبات ایتدیکندن، ٤٨٤
تاریخنده بغدادده مدرسهٔ نظامیه‌نك بر مدرسلکنه
نصب اولنه‌رق، درت سنه تدریس علوم ایله، کسب
اشتهار ایتدکدن صکره، ٤٨٨ ده کافهٔ مشاغلنی
ترکله، بر مدت کوشهٔ زهد وتقوایه چکلمش؛ وبعده
جانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایدوب،
عودتنده بر زمان دمشق شامده جامع امیه‌نك
غرب جهتنده‌کی مدرسه‌ده تدریسله بعد الاشتغال،
بیت مقدسه عزیمتله، عبادتله وزیارت مشاهدله وقت
کچیرمش؛ واورادن اسکندریه‌یه کیدوب، بر مدت
قالدقدن صکره، سلطان یوسف بن تاشفینك دعوتی
اوزرینه، مغربه کیتمك اوزره کمی‌یه بینمش ایسه‌ده،
اثنای راهده سلطان مشار الیهك وفاتی خبرینی آلمغله،
یاری یولدن دونوب، وطننه عودت ایتمش ایدی.
طوسده بر مدت تدریس و تألیفله اشتغال ایدوب،
بعده نیسابورده مدرسهٔ نظامیه مدرسلکنی قبول
ایتمسنه ابرام اولنمغله، اورایه عزیمته مجبور اولمش؛
ونهایت بونی‌ده ترك و وطننه عودتله، منسوب بولندیغی
طریق صوفیونه مخصوص بر خانقاه ویاننده بر
مدرسه اتخاذ ایدوب، بقیهٔ عمرینی عبادت وارشاد
وتدریسله کچیرمش؛ و ٥٠٥ تاریخنده ٥٥ یاشنده
ارتحال ایتمشدر. تألیفاتی چوق اولوب، اك
مشهورلری بروجه آتیدر: «احیاء علوم الدین»،
فقهده «البسیط»، «الوسیط»، «الوجیز»،
«الخلاصة»، «المستصفی»، جدلده «المحل»،
«المنتحل»، «تهافت الفلاسفة»، «محك النظر»،
«معیار العلم»، «المقاصد»، «المضنون به علی غیر
اهله»، «المقصد الاسنی فی شرح اسماء الحسنی»،
«مشکاة الانوار»، «المنقذ من الضلال»، «حقیقة
القولین» وسائره. کندیسی صوفیون مسلکنده
بولنمغله، فلاسفه‌نك افکارینی رد و جرح یولنده
مذکور «تهافت الفلاسفه» کتابنی یازمش؛ ومعاصری
بولنان مشهور ابن رشد اندلسدن بوکا جواباً

« تهافت تهافت الفلاسفة للغزالی » عنوانیله بر کتاب تألیف ایده‌رك، اقصای شرقده ظهور ایدن بر اثره اقصای غربدن جواب ویرمشدی. امام غزالینك عربی وفارسی بعض اشعاری‌ده منقول اولوب، شو قطعه او جمله‌دندر:

هبنی صبوت کما ترون بز عمکم
وحظیت منه بلثم خد ازهر
انی اعتزلت فلا تلوموا انه
اضحی یقابلنی بوجه اشعری

وفاتنده شاعرك بری شو بیتی سویلشدر:

نصیب حجة اسلام ازین سرای سپنج
حیات پنجه وپنج و ممات پانصد وپنج

**غزالی** { (ابو الفتوح مجدالدین احمد بن محمد بن محمد بن احمد) مشاهیر علما وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، آنف الترجمه امام غزالینك برادریدر. قوهٔ ناطقه‌سی وحسن منظره‌سی اولمغله، وعظی پك مؤثر اولوب، اك زیاده وعظیله شهرت بولمشدر. برادری امام مشارالیه بغداد نظامیه‌سندن چکیلوب، اختیار انزوا ایتدیکنده، صاحب ترجمه نیابةً مدرسهٔ مذکوره‌ده تدریسله اشتغال ایتمشدی. برادرینك «احیاء علوم الدین» کتاب مشهورینی «لباب الاحیاء» عنوانیله بر جلد اوزره اختصار ایتمشدی. «الذخیره فی علم البصیرة» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. بونك دخی طریق صوفیونه انتسابی وعزلت وانقطاعه میلی وار ایدی. بر خیلی مدت دخی سیاحت ودور بلاد ایده‌رك، ٥٢٠ تاریخنده (قزوین)ده وفات ایتمشدر.

**غزالی** { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، ٩٣٠ تاریخنده طوغمش؛ وهندستانه سیاحتله، جانپور حاکمی خان زمان علی قلی خانك خدمتنه کیره‌رك، بونك نامنه «نقش بدیع» عنوانیله بر منظومه یازوب، هر بیتیچون بر آلتون جائزه آلمش ایدی. حاکم مشار الیه اکبر شاهله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولندقده، مولانا غزالی شاه مشارالیهك الینه چکوب، تقدیر والتفاته نائل وحتی ملك الشعرا عنوانینه دخی مظهر اولمش، وبو عنوانه استحقاقنی اثبات ایتمشدر. اکبر شاهك معیتنده کجرات فتحنه کیدوب، ٩٨٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمش، واحمد آباده دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و «رشحات الحیات»، «کتاب الاسرار» و «مرآت الکائنات» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی که جمعاً قرق اللی بیك بیته بالغ اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر:

در کعبه اکر دل سوی غیر است ترا
طاعت زنار وکعبه دیر است ترا
ور درل بحق است وساکن بتکده‌ئی
خوش باش که عاقبت بخیر است ترا

— ایکنجیسی هراتلی اولوب، حیدر کلیچه‌نك شاکردیدر. بو دخی هندستانه سیاحت ایدوب، مخلص اشتراکی سببیله آنف الترجمه مولانا غزالی‌یه صاتاشمق ایستمش ایدی. شوخ مشرب بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر:

اودر اندیشه که چون خون غزالی ریزد
من در اندیشه که اندیشهٔ دیکر نکند

**غزالی** { [«جانبرد غزالی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غزالی زاده** { (مولانا عبدالله افندی) علمای عثمانیه‌دن اولوب، حجة الاسلام امام غزالینك نسلندندر. محشیٔ تفسیر بیضاوی عبدالله افندیدن و بعده طاشکبری زاده مصلح الدین افندیدن اخذ علوم ایدوب، بعض مدارسده مدرسلك وبعض قضالرده قاضیلق ایده‌رك، حقانیت واستقامتیله شهرت بولدیغندن، مصر اوقاف مفتشلکنه نصب اولنوب، اورانك اوقافنی حال تذبذبدن قورتارمش؛ وعودتنده ابا ایوب وغلطه قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وصدراعظم رستم پاشانك دلالتیله خیلی احسان والتفاته نائل اولمش ایدی. وزیر مشارالیهك وفاتنده تقاعد اولوب، ٩٧٧ ده وفات ایتمشدر. اسماء حسنایه بر شرح یازمشدر.

**غزنویلر** { مرکز حکومتلری غزنه شهری بولنمش اولان آل سبکتکینه ویریلن اسمدر. [«سبکتکین» ماده‌سنه مراجعت.]

**غزنه** { یاخود غزنین. افغانستانده کابلك ١٣٥ کیلومتره جنوب غربیسنده و (غولکوه)ك بر وادیسنده اوله‌رق (آب ایستاده)

كولنه دوكيلن برنهرك واديسنده و ٣٤َ ٣٣° عرض شمالى ايله ٥٨َ ٦٠° طول شرقيده واقع ايالت مركزى بر قصبه اولوب، تقريباً ١٠٠٠٠ اهاليسى واردر. موقعى حذاى بحردن ٢٣٥٠ متره مرتفع اولوب، قيشلرى پك شدتليدر. موقعى پك متين اولديغى كبى، استحكاماتى دخى صاغلامدر. مع هذا انكليزلر ١٨٤٢ و ١٨٨٠ تاريخلرنده ضبطنه مقتدر اولوب، بعض استحكاماتنى هدم ايتمشلردر. بو قصبه يدى سكز يوز سنه‌لك اولوب، آل سبكتكينك پايتختى بولنمش اولان اسكى غزنه‌نك ايسه شمديكى قصبه‌نك ٥ كيلومتره شمال شرقيسنده خرابه‌لرى مشهود و سلطان محمود سبكتكينك تربه‌سى دخى اوراده موجوددر. ياقوت حموى شهرك اصل اسمى (غزنين) اولوب، بين العوام غزنه ديلديكنى وبعضاً معرب اوله‌رق (جزنه) صورتنده استعمال اولنديغنى بيان ايده‌رك، بيوك بر شهر اولديغنى ومشاهير علمادن حسابسز ذواتك مسقط رأسى بولنديغنى‌ده علاوه ايديور. سلطان محمود سبكتكين زماننده غزنه‌ده بيك جامع ومدرسه بولنديغى مرويدر.

**غزنين** { افغانستانده‌كى غزنه قصبه‌سنك اسم اصليسيدر. [ ماده آنفه‌يه مر. ]

**غزوان** { طائفك اوسطنده و غرب جهتنده بر طاغ اولوب، بلده مذكوره بونك اتكنده واقعدر. — هراتده دخى بو اسمله بر محله وار ايدى.

**غزه** { فلسطين خطه‌سنده و قدس شريف سنجاغنده قدسك تقريباً ٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده وعريشك ينه ٩٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ١٥ً ٢٩َ ٣١° عرض شمالى ايله ٥ً ٧َ ٣٢° طول شرقيده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، يالكز ايكى اوچ يوزى خرستيان اولمق اوزره، ١٦٠٠٠ اهاليسى واردر. قصبه قومدن ايكى تپه‌نك آره‌سنده واقع اولوب، دكيزدن درت بش كيلومتره‌لك مسافه‌ده‌در. بو برلرندن آيرى ومتفرق اولان محله‌لرى بر تپه‌نك اطرافنده اولوب، تپه‌نك اوستنده پك قديم و كليسادن مبدل بر جامع شريف بولنيور، كه سكز كوشه‌لى مصنع مناره‌سى اوزاقدن كورينور. كرك بوتپه‌ده وكرك جوارنده‌كى ديكر تپه‌لرده و على الخصوص «تل العجيل» ديننى ايچنده بر چوق آثار عتيقه بولنوب، مصنع برمشترى هيكلى دخى چيقمشدر. غزه پك قديم اولوب، حضرت ابراهيمك زماننده اول موجود بولنمش اولديغى توراتده مذكوردر. بيوك اسكندر غزه‌نك محاصره‌سيله درت آى اوغراشوب، مجروح دخى اولدقدن صكره، كوج حال ايله فتح ايده بيلمشيدى. بطالسه ايله سلفكيلر آره‌سنده وقوع بولان محاربانده دفعاتله خراب اولوب، ينه اعمار اولنمشدى. فتوح شام صره‌سنده ايادىٔ مسلمينه كچوب، بر چوق مشاهيرك وحتى امام شافعى (رضه) بو قصبه‌ده تولد ايتمشدر. جد حضرت نبوى هاشم بن عبد منافك غزه‌ده وفات ايتمش اولديغى ومرقدى اوراده بولنديغى مرويدر. اهل صليب زماننده بر چوق محاربات ميدان اولوب، دفعاتله ضبط واسترداد، واستحكاماتى هدم اولنمغله، اليوم استحكاماتدن خاليدر. — قضاسى ٧١ قريه‌دن مركبدر.

— افريقيه‌ده قيرواندن اوچ كونلك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه دها بولنديغنى ابو عبيد البكرى «معجم» نده بيان ايديور.

**غزى** { (ابو اسحق ابراهيم بن عثمان) مشاهير شعرا و فضلادن اولوب، غزه‌ده طوغمش، و ٥٢٤ تاريخنده مرودن بلخه كيدركن، طقسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، اثناى راهده وفات ايدوب، بلخه نقل ايله، اوراده دفن اولنمشدر. شو بر ايكى بيت جمله اشعارندندر:

ان يكرهوا نظم القريض فعذرهم
باد كحاشية الرداء المعلوم
هم محرمون عن المناقب والعلى
و الشعر طيب لا يحل لمحرم

**غزيله** { ياخود غزيه. صحابياتدن اولوب، (ام الشريك) كنيه‌سيله وكنديسى فخر كائنات (صلعم) افندمزه هبه ايدوب ازواج مطهره‌لرى زمره‌سنه داخل اولمغى آرزو ايتمش اولمسيله مشهوره‌در. كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر.

**غسان** { ازد قبيله‌لرندن بر عرب قبيله‌سى اولوب، اصلى يمندن اولديغى حالده، كثرت مياهيله معروف (غسان) اسمنده بر محلده توطن

اتمكله، بو اسمله تسميه اولنمشدى. بو قبيله‌دن جاهليتده شام جهتنده حكم سورن غسانيلر خاندانى يتيشديكى كبى، دور اسلامده دخى غسانى نسبتيله معروف بعض مشاهير ظهور ايتمشدر.

**غسانى** { (القاضى الرشيد ابو الحسين احمد بن القاضى الرشيد ابى الحسن على بن الزبير) مشاهير علما و شعرادن اولوب، مرتب ديوان اشعارى و مشاهير فضلانك تراجمنى جامع «كتاب الجناب و رياض الاذهان» عنوانيله بر تأليفى واردر. علوم ادبيه وشرعيه ورياضيه‌ده يدطولى صاحبى اولوب، ملوك فاطميه‌نك اخيرى وشاورك وزارتى زماننده مصرده مسند وجاهه نائل اولمش؛ وسفارتله يمنه اعزام اولنه‌رق، اوراده بعض اعيانى مدح ايتمكله، شاور بونى خبر آلديغندن، وبر روايتده اسد الدين شيركوهه ميلنى بيلديكندن، مالكنى بعد المصادره، مصره عودتنده ٥٦٣ تاريخنده كنديسنى ظلماً قتل واعدام ايتمشدر. بك اسمر ايدى. شو ايكى بيت جمله‌ء اشعارندندر:

اذاما بنت بالحردار يو دها
ولم ير تحل عنها فليس بذى حزم
وهبه بها صبا الم يدر انه
سيزعجه منها الحمام على رغم

— بونك برادرى (القاضى مهذب‌الدين ابو محمد الحسن الغسانى) علمده صاحب ترجمه‌دن دون ايديسه‌ده، شعرده اوندن اقدم اولوب، شو ايكى بيت جمله‌ء اشعارندندر.

وترى المجرة و النجوم كأنما
تسقى الرياض بجدول ملآن
ولولم تكن نهرا لما عامت بها
ابدا نجوم الحوت والسرطان

**غسانى** { (ابو على الحسين بن محمد بن احمد الجيانى الاندلسى) مشاهير محدثين و ادبادن اولوب، اندلسك جيان خطه‌سنده ٤٢٧ تاريخنده طوغمش؛ وقرطبه‌ده تدريس وافاده ايله مشغول اولوب، علم حديثده «تقييد المهمل» عنوانيله بر اثر معتبر يازمشدر. علم انسابده معلوماتى وحسن خطى دخى وارايدى. ٤٩٨ تاريخنده وفات ايتمشدر.

**غسانيلر** { روم قيصرلرينه تابع اوله‌رق دمشق شامده حكم سورمش عرب طوائف ملوكندن اولوب، عن اصل يمندن كلمه وازد قبائلندن غسان قبيله‌سنه منسوب ايديلر. بونلرك برنجيلرى جفنه بن عمر بن عامر اولوب، جمله‌سى يكرمى يدى كشيدرلر. اسلامدن درتيوز سنه اول ظهور ايدوب، حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنه دك حكم سورمشلردر. اسملرى بروجه آتيدر: جفنه، عمرو، ثعلبه، حارث، جبله، حارث، منذر، نعمان، جبله، ايهم، منذر، جفنه، نعمان، نعمان، جبله، نعمان، حارث، نعمان، منذر، عمرو، حجر، حارث، جبله، حارث، نعمان، ايهم، منذر، جبله. اكثرى دين عيسايه تابع اولوب، اخيرلرى اولان جبله خلافت جناب فاروقيده اسلامه كلمش؛ وبرچوق توابعيله حجه كيدوب، اثناى طوافده اوكنه كچن بر آدمه طوقات آتمغله، عدالت جناب فاروقى‌يه دوچار اولوب، حقنده مجازات ترتيب اولنجه، وبوكا قارشى حدت ايتديكنده، اسلامده حقوقده اشخاص بيننده فرق وتفاوت اولميه‌رق، حضور محكمه‌ده جمله‌نك مساوى بولنديغنى آكلاينجه، قيصرك يانته قاچوب، تنصر ايتمش ايدى. او اثناده ايسه شام خطه‌سى كاملاً فتح اولنديغندن، بونكله غسانيلر سلاله‌سى منقرض اولمشدر.

**غسانيه** { اندلسك اك مشهور اديبه‌لرندن اولوب، بجانه مملكتندن اولمغله، (الغسانية البجانية) ديمكله معروفه‌در. شو قطعه جمله‌ء اشعارندندر:

عهدتم و العيش فى ظل وصلهم
انيق وروض الوصل اخضرفينان
ليالى سعد لايخاف على الهوى
عتاب ولايخشى على الوصل هجران

**غضايرى** { ياخود عضايرى، مشاهير شعراى ايراندن اولوب، (رى) شهرنده نشأت ايتمش؛ وسلطان امين الدوله‌نك خدمتنده بولنوب، بك چوق انعام واحسانلرينه مظهر اولمشيدى. شو بر ايكى بيت مشار اليهك مدحنده سويلديكى بر قصيده‌سندندر:

صواب كردكه پيدا نكرد هردوجهان
يكانه ايزد دادار بى نظير وهمال
وكرنه هردو جهانرا كف توبخشيدى
اميد بنده نماندى بايزد متعال

**غضنفر** { ايران شعراسندن اولوب، قم شهرينه تابع (كلجار) قريه‌سندن اولديغى حالده، كاشانده اقامت ايدردى. اواخر عمرنده كوز

لرینه مماطاری اولدیغی حالده، ینه تدریسله مشغول اولوردی. شو بیت اونکدر:

دلم پرآتش وچشمم پرآب شد هردو
دوخانه وقف توکردم خراب شد هردو

**غفاری** { (قاضی محمد —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، نظم ونثرده وهزلیاتده مهارتی وار ایدی. برمدت (ری) مملکتنده قاضی اولوب، ۹۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چومن دیوانهٔ هرکز قدم دردشت غم ننهاد
درآن وادی که من سرمی نهم مجنون قدم ننهاد

**غفیره** { (بنت رباح الحبشیه) صحابیاتدن اولوب، مؤذن حضرت نبوی بلال حبشی (رضه)ك همشیره‌سیدر. خالد اسمنده بر برادرلری دخی وار ایدی.

**غلاته** { (Galatée) اساطیر یونانیه‌ده بو اسمله بر پری ذکر اولنیور، که (تریوس) ایله (دوریس)ك قیزی اولوب، گویا کندیسنه (پولیفم) اسمنده برجن و (آکیس) اسمنده گوزل بر دلیقانلی عاشق اولمغله، بونی ترجیح ایتدیکندن، مذکور جن بوعاشقنی جسیم برقیا ایله اتلاف ایتمش. — کلتلر یعنی اسکی غالر حکمدارلرندن برینك دخی بو اسمده برقیزی اولوب، گویا قهرمان موهوم (هرکول)ه تعشق ایتمکله، بوندن (غلاتس) اسمنده بر اوغلی اولمش.

**غلاتیا** { (Galatie) آناطولیده آنقره ایله یوزغاد وکنغری سنجاقلرندن عبارت خطه‌نك اسم قدیمی اولوب، فرانسه اهالی قدیمه‌سی اولان (غال)لردن بر طائفه‌نك میلاددن ۲۷۸ سنه اول اورایه هجرت وتوطن ایتملری مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولنمشدی. شمالاً (بیتینیا) و (پافلاغونیا)، غرباً (فریجیا)، شرقاً (پونتوس)، جنوباً دخی (لیقاؤنیا) و (قپادوقیا) خطه‌لریله محدود ایدی. مذکور غالار بر طاقم یونانیلرله برلکده اوله‌رق، سوریه حکمداری آنتیوخسه قارشی بیتنیا حکمداری برنجی نیقومیدك امدادینه کلش اولمغله، بونك طرفندن کندیلرینه مذکور خطه‌ده بر مقدار یر ویرلمش؛ وکندیلری اطرافه تجاوزله، خطهٔ مذکوره‌نك بتوننی ضبط ایتمشلردی. بعده سوریه حکمداری بیوك آنتیوخسك اتفاقنه کیرمکله، رومالیلرله ایتدکلری محاربه‌ده قبل المیلاد ۱۹۰ تاریخنده مذکور آنتیوخس معیتیله مغلوب اولدقدن صکره، بونلر دخی مغلوب اولوب، میلاددن ۲۵ سنه اول آوغستوس فلاتیانی قطعیاً روما دولتنه الحاق ایتمشدی. غلاتیا اهالیسی اوچ قومه منقسم اولوب، شرق جهتنده کیلره (تروقم)، جنوب غربی طرفنده کیلره (تولیستوبوی)، شمال غربی جهتنده کیلره‌ده (توقتوساج) نامی ویریلیردی. مرکزلری او وقت (آنکوره) دینلن آنقره ویا انکوری شهری ایدی. رومانك صوك امپراطورلری زماننده غلاتیا ایکی دائره‌یه تقسیم اولنوب، برنجیسنك مرکزی آنقره وایکنجیسنککی (پسینونته) شهری ایدی. غالاتلر مستقل بولندقجه، منقسم بولندقلری اوچ قومدن هربرینك درت رئیس منتخبی وار ایدی. وسیاسی اصولنده اداره اولنوب، جوارلرنده‌کی حکمدارلرك اجرت مقابلنده عسکرلك خدمتلرنده بولنورلردی. میلادك دردنجی قرننه دك لسان واخلاقلرینی محافظه ایتمشلردی.

**غلاج** { (Glatz) پروسیه‌نك (سیلزیا) خطه وایالتنده (برسلاؤ) سنجاغنده و (برسلاؤ)ك ۷۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی، بوك وایپك منسوجاتله بز، باصمه، صابون فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر. ملغا برقونتانك مرکزی اولوب، تقریباً یوز بیك اهالیسی اولان بو قونتلق برسلاؤ سنجاغنك ایکی قضاسنی تشکیل ایتمشدر.

**غلاریس** { (Glaris) اسویچره‌ده (برنه)نك ۲۱۵ کیلومتره شرقنده و (لینت) نهری اوزرنده همنامی اولان ناحیه یعنی جمهوریتك مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۲۰ اهالیسی، کنیش وکوزل سوقاقلری، قتولیك و پروتستانلره مخصوص ایکی قسمه آیرلمش مصنع کلیساسی، بك اسکی برخسته‌خانه‌سی، چوخه، باصمه وایپك منسوجات فابریقه‌لری ومقبول برجنس پینیر اخراجاتی واردر. ۱۸۶۱ده قصبه‌نك قسم کلیسی محترق اولمشدی.

**غلاریس** { (Canton de Glaris) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سی ترکیب ایدن ۲۲ ناحیه‌نك بری اولوب، مملکت مذکوره‌نك قسم وسطیسنده ۴۶°۵۱′ ایله ۴۷°۱۳′ عرض

شمالی و ′٣٠ °٦ ایله ′٥٧ °٦ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اوله‌رق، شمالاً وشرقاً سنت‌غال، جنوباً غریزون، جنوب غربی جهتندن اوری، غرباً دخی اشویچ ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٤٥ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٩١ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٦١٨٠ کشیدن عبارتدر. اهالیسی کاملاً آلمان واکثری پروتستان اولوب، یالکز ٥٨٠٠ ی قتولیکدر. (غلاریس آلپی) نامیله غربدن شرقه ممتد اولان وبو ناحیه‌یی غریزون ناحیه‌سندن آیران سلسلهٔ جبال بو ناحیه‌نك ایچنده اتك وشعبه‌لرینی تمدید ایتمکله، اراضیسی طاغلق وعارضه‌لی اولوب، یالکز (لینت) وادیسنك آشاغی طرفی بطاقلق بر اوفق اووه تشکیل ایدیور. طاغلرینك اك یوکسکی ٣٦٢٣ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی مذکور (لینت) نهرینه طوپلانوب، (زوریخ) کولنه واورادن (رین) ایرماغنه دوکیلور. ناحیه‌نك اورته‌لرینه قدر کیرن بوز دره‌لرینك تأثیریله هواسی پك صوغوق ایسه‌ده، قیشلری پك اوزون اولمیوب، بهارده اسن لدوس روزکاری قارلری اریدیر، وحبوبات ومیوه‌لری وقتیله یتیشدیریر. محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه غیر کافی اولوب، اوزوم ومیوه‌لری زیاده‌جه‌در. مراعالری چوق اولوب، ٩٠٠٠ صیغیر، ١١٠٠٠ قیون، ٦٠٠٠ کچی، ٤٠٠٠ طوموز و٣٠٠ بیکیرلری واردر. اورمانلری چوق ایدیسه‌ده، صیقیجه وقوع بولان یانغینلردن خراب اولمشدر. معادنی چوق ایسه‌ده، اخراجلری مشکل اولوب، یالکز مرمر وآرتوآز دینلن یازی طاشی اوجاقلری ایشلنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری چوقدر. اهالی لینك آوجیلقده‌کی مهارتندن طولایی حیوانات وحشیه سی پك آزالمشدر. طاغلرده برجنس چای ایله سائر نباتات طبیه وعطریات اخراجنه یارار چیچکلر چوقدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، پاموق ایپلیکه بز، باصمه، کاغد، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لری واردر. بر جنس اوتله یشیل رنکنی آلان (شابزیکر) اسمله مقبول بر جنس پینیر اعمال وکلیتله اخراج اولنور. تجارتی ایشلکدر. مرکزه قدر بر دمیر یولی اولوب، سائر طرفلرنده محلك صرپلغی مکمل یوللر انشاسنه مانع اولمشدر. اصول اداره‌سی حکومت مفرطه‌دن عبارت اولوب، اهالی بالاجتماع مجلس عمومی‌یی انتخاب، وبو مجلس ایکی مجلس دائمی ایله بش سنه ایچون بر رئیس نصب ایدر.

**غلاسقوو** (Glascow) اسقوچیانك اك بیوك شهرلرندن برشهر واسکله اولوب، ادیمبورغك ٧٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده (قلیده) نهری اوزرنده ومنصبندن ٤٠ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ′٥٢ °٥٥ عرض شمالی ایله ″٤ ′٣٦ °٦ طول غربیده واقعدر. نهر مذکورك ایکی طرفنده واقع اولمغله، نصفی (لانارق) ونصف دیکری (رنفرو) ایالتنه ملحقدر. اك مصنع ومزین ابنیه ومؤسساتی نهرك صول کنارنده‌کی قسمنده ایسه‌ده، صاغ کنارنده‌کی قسمی دها بیوك اولوب، فابریقه‌لرله تجارت محللری بوطرفده‌در. جسیم برشهر اولوب، ٥٨٠٠٠٠ اهالیسی، نهرك ایکی جهتنده ٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کوزل ریختملری وآره‌لرنده متعدد کوپریلری، قتولیکره مخصوص جسیم برکلیساسی، بیك شاکردی اولان بیوك واسکی دار الفنونی، ایکی واسع کتبخانه سی، موزه‌سی، متعدد فنون نمونه‌خانه وعملیاتخانه‌لری، شاکردانی ایکی بیکی متجاوز اولوب مدار معیشتلری اوله‌جق بر ر ایشله اشتغاللرینه وقت براغیلان جسیم بر مستمعین مکتبی، اطرافنده وحتی شهرك اراضیسنده بیله دمیر وکومور معدنلری، پك چوق دمیرخانه‌لری، پاموق ایپلیك، بز، باصمه، فانیله وسائر یوك وپاموقله یوك قاریشیق منسوجات، انواع ماکینه‌لر، دمیریول ماکینه وواغونلریله سائر مالزمه‌سی، اسپیرتو وسائره فابریقه‌لریله سفائن اعمالنه مخصوص دستکاه وحوضلری واردر. بوندن یکرمی بش سنه اول غلاسقووك فابریقه‌لری ١٢١٣ وبونلرده چالیشان عمله ١١٤٨٦٤ مقدارینه بالغ اولوردی. او وقتدن بری دها خیلی تکثر وتزاید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. ایکی عصر اول (قلیده) نهرینك یتاغی پك سطحی اولوب، سیر سفائنه صالح اولمدقدن بشقه، دکیزك مدی حالنده صولری اطرافه یاییلوب، هوایی زهرلین بر طاقم متعفن بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، اووقتدن بری یاپیلان سدلر وریختملرله یتاغنك مکرراً طرانمه‌سی اوزرینه، بوکونکی کونده اك جسیم واپور وکمیلر غلاسقووك ریختملرینه یناشیر، وشهرك محصولات صناعیه‌سیله طولوب، آوروپانك هرطرفنه وهنده، آوسترالیایه والحاصل دنیانك هرطرفنه کیدرلر.

غلاسقوو اهالی وقومپانیه‌لرینك مالی اوله‌رق بوندن
یکرمی سنه اول موجود سفائن ١٠٨٨ یلکن
کمیسی و٥٣٢ واپوردن عبارت ایدی. غلاسقوو بك
اسکی برشهر ایسه‌ده، قرن سابق میلادی اواسطنده
آنجق ١٨٠٠٠ اهالیسی وار ایدی. قرن حاضرده
بیومکه باشلایوب، کوندن کونه بیومکده‌در.

**غلاص** { (Galatz) رومانیانك بغدان خطه‌. سنده یاشك ١٨٥ کیلومتره جنوبنده
وبکرشك دمیر یول خطیله ٢٦٩ کیلومتره شرق
شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل یسارنده وسرت
نهرینك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده تجارتکاه بر شهر
واسکله اولوب، تقریباً ٨٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر
وباقیر دوکمخانه‌لری، موم وصابون فابریقه‌لری، داخلی
مکتب اعدادیسیله تجارت مکتبی، طونه‌ده صاغلام
وبیوك سفائنك دخولنه مساعد لیمانی وبك ایشلك
تجارتی واردر.

**غلافقه** { یمن ساحلنده برقصبه اولوب، زبیدك اسکله‌سی اولدیغنی یاقوت حموی بیان
ایدیور.

**غلام** { (Galam) سودان غربیده سنغال ایله (فالم) نهرلرینك ملتقاسنده
و(سنت لویی) اسکله‌سك ٧٠٠ کیلومتره شرقنده بر
یر اولوب، مرکزی (ماقل) قصبه‌سیدر. او جهتك
مرکز تجارتی اولوب، فل دیشی، صمغ، آلتون
توزی وآرپقان مستثنی اخراجاتی واردر. فرانسه
مستعمراتندن معدوددر.

**غلام حسین خان** { (نواب سید — طبا. طبائی) هندستان
امرا وساداة وشعراسندن اولوب. ١١٩٤ تاریخنده
«سیر المتأخرین» عنوانیله برکتاب یازمشدر، که
مصطفی اسمنده برفرانسز مهتدی و(بلفور) اسمنده بر
انکلیز طرفندن انکلیزجه‌یه ترجمه اولنمشدر. «بشائر
الامامه» عنوانیله بر منظومه‌سی دخی واردر.
— دیکر بر غلام حسین خان دخی ١١٩٥
تاریخلرنده «ریاض السلاطین» عنوانیله، فارسی
لسانده بنکاله تاریخنی یازمشدر.

**غلام علی** { هندستان مؤرخیننددن اولوب، «شاه عالم نامه» عنوانیله شاه
عالمك احوالنی یازمشدر؛ و١٢٢١ده وفات ایتمشدر.
— [«آزاد» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

**غلام علی خان** { هندستان شعراسندن اولوب، سیر نبی (صلعم)
واحوال ائمه حقنده شاه عالمکیرك نامنه «لمعة الطاهرین» عنوانیله بر منظومه یازمشدر.

**غلام محمد** { هندستانك جنوب جهتلرنده حکم سورن مشهور تیپو سلطانك
اوغلی اولوب، بر مدت مقاومتدن صکره انکلیزلرك
الینه اسیر دوشمش؛ و١٢٨٨ده کلکته‌ده ٧٨ یاشنده
وفات ایتمشدر.

**غلامی** { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، طریق قضایه سالك
ایدی. شو بیت اونکدر:

آشنالق بومی ای کعبهٔ بیگانه نواز
ایل اوپه صاقی الك بزدر ودیوار اتکك

**غلامی** { (مولانا سعید) ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

غلام خویشتنم خوانده ماه رخساری
سیاه بختیٔ من کرد عاقبت کاری

**غلطه** { پایتخت دولت عثمانیه اولان استانبولك شهرینك بر بیوك محله‌سی اولوب،
نفس استانبولك قارشیسنده وشمال جهتنده واقع
اولمغله، آره‌لرنده کاغدخانه خلیجی بولنیور. نفس
استانبوله ایکی کوپری ایله مربوطدر. غلطه برتپه‌نك
جنوب غربی اتکنده وتپه‌نك آلتنده‌کی دوز محلده
اولوب، شمال جهتنده بك اوغلی محله‌سی بولنور.
اکثر خانه‌لری کارکیر ومجدد اولمغله، دکیزدن منظره‌
سی بك کوزل ایسه‌ده، سوقاقلرینك اکثری الیوم
طار وطولاشیقلی اولمغله، داخلاً اوقدر کوزل
دکلدر. غلطه تجارت محلی اولوب، علی الخصوص
آوروپا تجارتی باشلیجه بومحله‌ده اجرا اولنور. غلطه
امپراطور یوستیانوس طرفندن قسطنطینیه‌یه ربط
والحاق اولنه‌رق، ١٢١٦ تاریخ میلادیسنده جنویز.
لردن بر فرقهٔ مهاجرین غلطه‌یی اشغال ایله، آیریجه
برقصبه صورتنه قویوب، قسطنطینیه‌یه قارشی رقابته
چالیشیرلردی. سلطان محمد خان ثانی حضرتلری
استانبولدن اول غلطه‌یی فتح ایتمکله، جنویزلرك حکمی
منقضی اولمش ایسه‌ده، ینه غلطه فرنك محله‌سی
قالوب، اجنبیلر اوراده اسکان وتجارت ایده‌کلمشلردر.
الیوم متصرفلق مرکزی ومکتب سلطانینك بولندیغی
محلك غلطه سرایی دینلدیکنه باقیلیرسه، او وقتلرده

غلطه اسمنك یوقاریلره قدر شمولی اولوب ، شمدی
بك اوغلی دینلن محله‌نك‌ده اشاغی طرفی غلطه دینلیر‌
دی. اون اوچنجی قرن میلادیده جنویزلر طرفندن
بنا اولنمش یوكسك بر قله‌سی واردر، كه الیوم یانغین
قله‌سیدر. ابنیهٔ سائره‌سنك اك جسیمی اخیراً انشا
اولنان عثمانلی بانقه‌سی دائره‌سیدر. آشاغیسنده وقتیله
عربلر طرفندن با معاهده یاپدیرلمش و الیوم عرب
جامعی دینلكله معروف بر جامع شریف واردر.
سائر جوامعنك اك بیوكی یكی جامعدر. متعدد كلیسا.
لری دخی واردر. غلطه اسمی لسان رومیده سوت
كارخانه‌سی دیمك اولوب، اول امرده استانبوله سوت
ویرمك اوزره اینك وقیون بسلر برقاچ قلبه‌دن عبارت
بركوی حالنده بولنمش اولمسی محتملدر.

**غلنان** { (Glénans) فرانسه‌نك ساحل غر.
بیسی قارشیسنده و ۲۱ كیلومتره
آچیقده ۹ كوچك آطه اولوب، حربجه موقعلرینك
اهمیتنه مبنی ، اك بیوكلری اوزرنده فرانسه دولتی
بعض استحكامات انشا ایتمشدر.

**غلوچستر** { (Gloucester) انكلتره‌نك غرب
جهتنده ولوندره‌نك ۱۶۵ غرب
شمالیسنده اوله‌رق (سورت) نهرینك صول كنارنده
قونتلق مركزی برقصبه اولوب، ۱۸۳۵۰ اهالیسی،
نهرده ۴۰۰ طونیلاته‌لغه قدر سفائنی آلیر لیمانی،
سیر سفائنه صالح بر جدولی ، جوارنده چوخه
و دمیر یول واغونی فابریقه‌لری وذخیره اخراجاتی
واردر.

**غلوس** { (Volo) یونانده تسالیه‌نك باشلیجه
اسكله‌سی بر قصبه اولوب، همنامی
اولان كورفزك منتهای شمالنده بر قویك ایچنده
و یكیشهرك ۵۰ كیلومتره شرق جنوبیسنده واقع
و ۴۰۰۰ اهالیلی جامعدر. لیمانی صاغلام اولمغله،
تجارتكاه بر اسكله اولوب، یونانه الحاقندن صكره
غلوسدن بدأ ایله بری یكیشهره و دیكری ترحاله
وقلاباقه‌یه قدر ایكی دمیریول خطی تمدید اولنمشدر.
هواسی یازین زیاده‌جه صیجاقدر. بك اسكی برقصبه
اولوب ، اسم قدیمی (پاغاسه) وبر احتماله كوره
(یولقوس) ایدی.

— غلوس كورفزی ۳۹° ۵′ ایله ۳۹° ۲۵′
عرض شمالی و ۲۰° ۲۶′ ایله ۲۰° ۵۳′ طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق طرفنده آطه‌لر دكیزندن
طاغلق بر اوزون شبه جزیره ایله آیرلمشدر، كه عقرب
قویروغی شكلنده غربه طوغری دونوب، برطرفدن
(فتیوتیده) خطه‌سی ساحلیله وبرطرفدن دخی اغریبوز
جزیره‌سنك ساحل شمالیسیله (تریكری) اسمیله ایكی
قوللی بر بوغاز تشكیل ایده‌رك ، غلوس كورفزینی
قپار. بو بوغازدن كیرلدكدن صكره صاغ قولده ینه
(تریكری) اسمیله برآطه وكورفزك سواحلنده برچوق
كوچك قویلر بولنیور.

**غلوقستاد** { (Glückstadt) پروسیه‌نك
اشلسویغ هولستاین خطه‌سنده
واشلسویغ سنجاغنك (ایچهوئه) قضاسنده اوله‌رق
(البه) ایرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه و اسكله او.
لوب، ۵۰۳۰ اهالیسی، دمیر یولی، صید ماهیسی
و سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری واردر.
هامبورغك اسكله‌سی حكمنده اولوب، وقتیله اهمیت
تجاریه‌سی زیاده ایدیسه‌ده، بعده اهمال اولنمشدر.

**غلوقنر** { (Glockner) آوستریا ومجارستان
دولتنك تیرول خطه‌سنده آلپ
طاغلرینك (هوه‌تاورن) سلسله‌سنده برطاغ اولوب،
۳۷۹۹ متره ارتفاعی اولمغله ، بیوك غلوقنر معناسیله
(غروس غلوقنر) دخی دینلیر. جنوبی اتكلرندن آقان
میاه جاریه‌سی (دراوه) ، وشمالی اتكلرندن آقانلری
(سالچه) چایی واسطه‌سیله (این) نهرینه، كه هر ایكی
جهتدن طونه‌یه دوكیلور، صرب وغریب الشكل بر
طاغ اولوب، جنوبی مائله‌سنده ۱۰ كیلومتره بویی
اولان (پاسترچه) بوز دره‌سی بولنیور.

**غلومن** { (Glommen) نوروجده بر ایر.
ماقدر، كه اسقاندیناو شبه جزیره.
سنك اك بیوك نهری اولوب ، (تروندهیم) ایالتنده
(اورسوند) كولندن خروجله، ابتدا جنوب غربی‌یه،
و (فولا) نهریله برلشدكدن صكره، جنوب شرقی‌یه
جریان ایده‌رك ، (قریستیانیا) شهری قربنده اسكی
یتاغی تركله، بردن بره غربه دونوب، اك بیوك تابعی
اولان و (میوسی) كولنك ایاغی بولنان (وورمن)
نهرینی آله‌رق، قریستیانیا خلیجندن بر طاقم آلچق
تپه‌لرله آیرلمش اولدیغی حالده، ساحل ایله متوازیاً
جریان ، وبو جریاننده ۲۱ متره ارتفاعی اولان
(سارپس‌فوس) شلاله‌سنی تشكیل ایتدكدن صكره،

ایکی قوله آیریله‌رق، (اسقاقراق) دکیزینه دو-
کیلور. مجراسنك طولی ۵۶۷ کیلومتره وحوضه‌سنك
مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۰۴۰۰ مربع کیلومتره‌در.
مذکور شلاله‌ده ثانیه‌ده ۸۰۰ مکعب متره صو
دوکوب، اوستنده بر دمیریول کوپریسی دخی بولنمغله،
منظره‌سی شایان تماشادر.

**غلیقون** { (Glycon) یونان قدیم مشاهیر هیکلتراشاننده‌ن اولوب، هرکولك
مشهور بر هیکلنك صانعیدر. آوغستوسك زماننده
ایتالیایه سیاحت ایتدیکی مظنوندر.

**غمدان** { یمنده صنعا قربنده تابعه‌دن قالمه جسیم وبك مصنع برسرای اولوب،
مرمر ستون ودوشمه‌لریله، مرمردن آرسلان شکلنده
هیکللریله وکیجه یانان مشعله‌لردن اوزاقدن شمشك
چاقر کبی کورنمسیله مشهور ایدی. حضرت عثمان
(رضی الله عنه) زماننده تخریب اولنوب، انقاضنده
«بونی تخریب ایدن قتل اولنور» مآلنده بر کتابه
بولندیغی مرویدر.

**غمی** { اعاظم علمای اسلامدن مشهور فناریك شعرده قوللاندیغی مخلصدر. علامهٔ
مشار الیهك ترجمهٔ حالی «فناری» ماده‌سنده که-
جکندن، شوراجقده یالکز اشعار ترکیه وفارسیه-
سندن بر بیت ایرادیله اکتفا ایده‌جکز:

ای غمی ناله وزار ایله اولورسه‌ك یریدر
سکا کیم دیدی که هر بر کوزله یار اوله‌سك

—

تا که کفتی سربنه بر خاك پایم ای غمی
آنچنان شادم که هرکز پای ننهم بر زمین

— ینه اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن
دیکر بر غمی دخی بولنوب، قونیه‌لی واسمی محموددر.
شامده زعامتله مشغول ایدی. شو ترجیع اونکدر:

مدد اللهی سورسه‌ك مدد ای یار دیدم
وعدهٔ وصله خلاف ایله زنهار دیدم

**غمیصاء** { مکهٔ مکرمه قربنده بر محل اولوب، بنی حذیمه‌نك مسکنی ایدی. فتح
مکه سنه‌سی خالد بن ولید (رضه) بو محلده غزا
صره‌سنده بر آز شدت کوستردیکندن، فخر کائنات
(صلی الله علیه وسلم) افندمز «اللهم انی ابرأ الیه مما صنع
خالد» بیورمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزی اعزام
بیوره‌رق، بنی حذیمه‌نك کوکللرینی آلدیرمشلردی.

**غمیصاء** { یاخود رمیصاء. صحابیاتدن انس بن مالك (رضه) ك والده‌سی اولان
(ام سلیم بنت ملحان) ك اسمیدر. مالکك وفاتندن
صکره ابو طلحه‌یه واروب، وفاتنه‌دك بونك نکاحنده
بولنمشدر. — بناءً علیه، عمرو بن حزم طرفندن اوچ
طلاقله تطلیق اولنوب‌ده بشقه‌سنه نکاح اولندقدن
صکره، قبل الدخول مفارقت وقوع بوله‌رق، زوج
اولنه رجوع ایچون، جناب نبویدن استیذان ایتدکده
«لا حتی یذوق الآخر من عسیلتك وتذوق من عسیلته»
حدیث شریفنك وارد اولدیغی (غمیصاء الانصاریه)
بشقه‌در.

**غناج** { ماوراء النهرده شاش ناحیه‌سنده بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت حموی بیان
ایدیور.

**غنایی** { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (علی) استانبوللی اولوب، وزیر ثانی
بیاله پاشانك کاتبی بولنمش؛ وبعده زعامته وخیلی
ثروته نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ای لاله خدکل ایله نیجه تشبیه ایده‌م سنی
سن پادشاه عالم او درویش کلشنی

— ایکنجیسی (محمد) ایراندن کلمش اولان
(اولاما) پاشا زاده‌لردن اسکندر بکك اوغلی اولوب،
بودخی زعامت اصحابندن ایدی. شو بیت اونکدر:

دکلدر خطکه اطراف لب جانانه کلشدر
جناب خضردر کیم چشمهٔ حیوانه کلشدر

**غندجان** { فارسده صوبی قیت بر بوغازده بر قصبه اولوب، دشت بارین
ناحیه‌سنك مرکزی ایدی. سجاده وپرده ودوشمه‌لك
کبی منسوجاتی مشهور اولوب، هر طرفه سوق
واخراج اولنوردی. بر چوق مشاهیر علما وادبانك
دخی مسقط رأسی بولنوب. تألیفات صاحبی اولان
ابو محمد حسن الاعرابی الاسود بو جمله‌ندر.

**غنزن** { ولهجه غنزنه (Gnezen, Gnezna) پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده (برومبرغ)
سنجاغنه ملحق وبرومبرغك ۷۲ کیلومتره جنوب غر-
بیسنده واوچ کولك آره‌سنده واقع بر قصبه اولوب،
۱۱۲۰۰ اهالیسی، بیوك بر کلیساسی وچوخه وبز
فابریقه‌لری واردر. وقتیله بیوك لهستان قراللغنك
مرکزی ایدی.

**غنی** { (مولانا عبد الغنی) مشاهیر علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، بولی سنجاغنده‌کی کرده قصبه‌سندندر. طریق علمه سلوك ایله چیوی زاده‌یه دانشمند اولمشیدی. بعده بعض مدرسلکلرده بولنوب، مدرسهٔ سلیمانیه‌دن شام وبعده قاهره قاضیلغنه نصب اولنمش؛ واو صره‌ده ایفای حج وزیارت روضهٔ مطهره ایده‌رك، عودتنده ایکی دفعه استانبول قاضیسی اولمشیدی. حاشیهٔ تجریده بر حاشیه‌سی وبعض اشعار و منشآتی واردر. اشعار ترکیه وفارسیه‌سندن بر بیت ایرادیله اکتفا اولندی:

طالعمدر باکه کون کوسترمین دود ایچره آه
آسمانی بر بلادر عاشقه دود سیاه

—

حباب آسا نرفت از سر هوای جام جم بیرون
از آن از بزم می هرکز نخواهم زد قدم بیرون

**غنی** { فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (میر عبدالغنی) ایرانك قم شهری مضافاتندن (تفرش) ساداتندن وقرن سابق شعراسندن اولوب، کنجلکده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

عمری بره وفا نشستیم عبث
دل جز تو بدیکری نه بستیم عبث
درپیش تو قدر هرسکی پیش از ماست
ما این همه استخوان شکستیم عبث

— ایکنجیسی (میرزا محمد طاهر) کشمیرلی اولوب، مرتب دیوانی واردر. شیخ محسن فانینك شاکردانندن اولوب، هنوز کنج ایکن کسب شهرت ایتمکله، دهلی حکمداری عالمکیر طرفندن طلب اولنمش ایسه‌ده، کیده‌میوب، ١٠٧٩ ده کشمیرده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

قاصد چه احتیاج که طومار روزکار
چون باز شد رسد بدرازیٔ کوی او

**غنیمت** { (محمد اکرم) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیر شاه زماننده یاشامش، وبر دیوان ایله «نیرنك عشق» عنوانیله بر منظومه براقمشدر.

**غوآ** { (Goa) هندستانك ساحل غربیسنده پورتکیز مستملکاتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بمبایك ٣٣٠ کیلومتره جنوبنده (منداوی) ایله (مرمغون) نهرلرینك منصبلری آره‌سنده تشکل ایدن بر آطه اوزرنده و ٣٠َ ١٥° عرض شمالی ایله ٣٥َ ٧١° طول شرقیده واقع وتقریباً ١٥٠٠٠ اهالیی جامعدر. صاغلام لیمانی وکوزل ریختملری وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر اولدیغندن، اسکی اهمیتدن دوشمشدر. اصل هندلیلرك اسکی شهری خراب اولدیغی کبی، پورتکیزلیلرك هندستانه ایلك دخوللرنده یعنی ١٥١٠ تاریخنده تأسیس ایتدکلری شهر دخی خراب اولوب، ویرانه‌لری شمدیکی شهردن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. شمدیکی غوآ ١٧٦٥ تاریخنده تأسیس اولنمشدر. متعدد کلیسالری واردر. — غوآ ملحقاتی پورتکیز دولتنك هندستانده‌کی مستملکاتنك اك بیوکی اولوب، ٣٢٧٠ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٣٩٢٦٠٤ اهالیسی واردر. ساحل بوینجه بویی ١٥٠ وایچری‌یه طوغری (کات) سلسلهٔ جبالنك صیرتنه قدر اولان وسطی انی ٥٠ کیلومتره‌در. یالکز غرباً دکیزله وسائر طرفلردن بمبای اداره‌سنه ملحق انکلیز مستملکاتیله محدوددر. سواحلی بطاقلق اولوب، او جهتده هواسی پك وخیم ایسه‌ده، ایچ طرفلری مرتفع اولوب، اورمانلری و میاه جاریه‌سی واردر. باشلیجه محصولاتی پرنج وپاموقدر. اهالیسی پورتکیزلیلرله هندلیلر اختلاطندن متولد ملز بر خلقدن ویا قتولیك مذهبنی قبول ایتمش یرلیلردن عبارت اولوب، چالیشقان وساکن آدملردر.

— بو اسمله (سلب) جزیره‌سنده فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی اولان بر قصبه وبیرمانك (آراقان) ایالتنده بر اسکله بولنیور.

**غواپوره** { (Guaporé) ونام دیکرله ایتنز (Itenez) برازیلیا ایله بولیویا حدودنده آقار بر نهر اولوب، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ماتوغروسو) جمهوریتنده ٤٠َ ١٤° عرض جنوبی ایله ٥١َ ٦١° طول غربیده نبعان‌له، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، بو استقامتده ١٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، غربه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، مذکور حکومت داخلنده جمعاً ٢٧٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ماتوغروسو ایله بولیویا حدودینی تشکیل ایدن (ریووردم) ایله برلشه‌رك، ١١٠٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دها ممالکتین مذکورتین حدودینی تفریق ایدر؛ و ١١° ٥٧َ عرض جنوبی ایله ٣٠َ ٦٧° طول غربیده

(آمازون) ایرماغنه تابع (مادیره) نهرینك ایکی قو-
لندن بری اولان (ماموره) جاینه دوکیلور. هر وقت
صویی آز ایسه‌ده، یاغمور و قار ایغسی موسملرنده
صویی پك زیاده چوغالوب، اکثریا اطرافی باصار.
بو موسملرده ثانیه‌ده ۷۰۰۰ مکعب متره صو دوکر.
حوضه‌سی ۵۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

**غوآتماله** { (Guatémala) آمریقای وسطی‌یی ترکیب ایدن بش جمهو-
ریتك الك مهمیدر.

موقع وحدود ومساحه‌سی. — غوآتماله مذکور
بش جمهوریتك الك شمالیسی اولوب، بحر محیط آطلاسی‌یه
ملحق آنتیل دکیزنده‌کی هوندوراس کورفزندن بحر
محیط معتدله قدر ممتد اولور. بو ایکنجی دکیزده‌کی
سواحلی دها زیاده اولوب، مذکور کورفزده‌کی
سواحلنك چوغنی انکلتره‌یه تابع هوندوراس مملکتی
ضبط ایتمشدر. مع هذا سواحلده یالکز بعض تجارتکاه
اسکله‌لری اولوب، اصل مسکون یرلری ایچ طرفده‌کی
مرتفع یرلردر. شمالاً وغرباً مکسیقا ممالکیله، جنوب
غربی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، جنوب شرقی
طرفندن سالوادور وهوندوراس جمهوریتلریله، شرقاً
دخی هوندوراس کورفز ومعبریله محاط ومحدود اولوب،
کرك مکسیقه وکرك معبر مذکور طرفندن حدودینك
اکثری موهوم وغیر معین خطوط مستقیمه‌دن عبارتدر.
شرقدن غربه یعنی هوندوراس کورفزنده واقع
(تینتو) نهری منصبندن مکسیقه حدودینه قدر
طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ۴۲۰ وایکی
دکیز آره‌سنده‌کی الك طار مسافه‌سی ۲۷۵ کیلو-
متره اولوب، ۱۴۵۲۰۰۰ اهالیسی واردر، که
بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۲ کشی دوشر. بحر
محیط معتدل ساحلنده وسالوادور خط حدودنده
اولان الك جنوبی نقطه‌سی ۱۳°۳۸′ والك شمالی
نقطه‌سی دخی مکسیقه حدودنده ۱۷°۵۰′ عرض
شمالیده واقع اولوب، ۹۰°۳۷′ ایله ۹۴°۴۲′
طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور.

حال طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. —
بحر محیط معتدلده‌کی سواحلی دوز وقوملق اولوب،
بونك ایلریسنده بعض اورمانلر، اورمانلرك آرقه‌سنده
تدریجاً کسب ارتفاع ایدر تپه‌لر وتپه‌لرك آرقه‌سنده
دخی مرتفع بر طاقم ذروه‌لر وپنار طاغلر کوریلور.
بو طاغلر شرق جهتنده آنجق ۵۰۰ متره ارتفاعنده
ایکن، مملکتك وسطلرنده ۱۵۰۰ وحدود غربیه-
سنده ۲۵۰۰ متره‌یه قدر ارتفاع کسب ایدرلر.
ساحلده‌کی اووه‌نك وسعتی دخی اوستنده‌کی طاغلك
ارتفاعیله متناسبدر. نهرلرك ایندیردیکی قوملر
ساحلك اوکنده بر طاقم سدلر تشکیل ایله، دکیزدن
منحول بعض کوللر حاصل ایدر. مذکور سلسلهٔ
جبالك شمالنده غوآتماله اراضیسی مرتفع اوله‌رق
دوام ایدوب، پنار طاغلری ایسه بولندقلری
سلسلهٔ جبالدن چوق دها یوقاری‌یه قالقه‌رق،
الك یوکسکلری اولان (قوئغو) نك ۴۲۵۰، آقا
تنانغونك ۴۱۵۰، آغوآنك ۴۱۲۰، تاپامولقونك
۳۵۴۰، سانته ماریانك ۳۵۰۰، سرو قوشمادونك
۳۱۰۹ متره ارتفاعی واردر. بو برکانلرك چوغی اسکی
ووقتیله سونمش ایسه‌ده، ۲۰ قدر یکیلری دخی
واردر، که وقت وقت آتولر پوسکوردورلر. بونلر-
دن بعضلرینك یوقاریلری قارله وآشاغیلری اور-
مانلرله مستور اولوب، شایان تماشا منظره‌لر ابراز
ایدرلر. اشبو برکانلر صره‌سندن باشلایه‌رق شماله
طوغری بر طاقم طاغ قول وشعبه‌لری ممتد اولور،
واراضی پك جزئی بر میلانله تدریجاً کسب انحطاط
ایده‌رك، مرتفع بر یر تشکیل ایدیور. بعده (سیرا
مادره) و(سیره شاما) اسملریله ایکی سلسلهٔ جبال
اوزانوب، بونلرك شمالنده اراضی یردن یره تبدیل
شکل ایله، بر طاقم تپه‌لر وکوللری حاوی واسع بر
اووه صورتنی آلیر، که بو صورت مکسیقه‌یه تابع
اولان (یوقاتان) شبه جزیرهٔ عظیمه‌سنده دخی دوام
ایدوب، سواحله قدر ممتد اولور.

غوآتماله‌نك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بحر
محیط معتدله دوکیلنلری، مسافه‌نك آزلغی ویاغمور-
لرك ندرتی حسبیله، قیصه وصولری آز ایسه‌ده،
جریانلری شدتلی وسیل کبیدر. بحر محیط آطلاسی
مائله‌سنده بولنانلری ایسه اوزون، تابعلری چوق
وحوضه‌لرینك یاغمورلری چوق اولمغله، بونلر بیوك
ایرماقلر حالنده‌در. هوندوراس کورفزینه دوکیلن
(موتاغوآ) نهرینك مجراسی ۵۵۰ کیلومتره اوزونلغنده
ایسه‌ده، تابعلری آز اولدیغندن، یالکز آشاغیکی
۲۰۰ کیلومتره‌لکی کوچك کیملرك سیرینه صالحدر.
ینه مذکور کورفزه دوکیلن (پولوشیق) نهرینك

ایسه مجراسی یالکز ۲۵۰ کیلومتره اوزونلغنده ایسه‌ده، (ایزابال) کولی ایچندن کچمکله، دها بیوك کمیلرك سیرینه مساعددر. غوآتماله‌نك اك بیوك ایرماغی (اوزوماچینته) اولوب، بونك مجراسنك یالکز یوقاری قسمی غوآتماله داخلنده بولنیور، و بو ایرماغی تشکیل ایدن (لاقاندوتس)، (ربودلاپاسیون) و (سان پدرو) نهرلری حکومتك قسم اعظمی اولان بتون شمال وغرب جهتنك صولرینی جمع ایله، خالی وتنها اراضئ واسعه ایچنده جریان ایدرلر؛ ومکسیقه‌حکومات متفقه‌سی حدودی قربنده برلشه‌رك، مکسیقه کورفزینك (قامپشه) قوینه دوکیلور. بحر محیط معتدله دوکیلن انهارینك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمیوب. بونلرك باشلیجه‌لری: غوآفلات، میشاتویه، (سان پترو مارتیر) قربنده ۶۰ متره ارتفاعنده کوزل بر شلاله تشکیل ایدن (آماتیتلان)، سان سالوادوردن غوآتماله‌یه کیدن طریق اوزرنده ۱۱ کمرلی کوزل برکوپریسی اولان (ربودلوس اسقلاووس) وسائره‌در.

کوللری دخی چوق اولوب، اك بیوکلری: هوندوراس کورفزی قربنده اولان آنف البیان (ایزابال) کولیله سلسلهٔ جبالك اوزرنده واقع (آتیتلار) وشمال جهتنده بولنان (ایتزا) کوللریدر.

غوآتماله‌نك بحرمحیط معتدله‌کی سواحلی دوز وقوملق اولوب، اورایه دوکیلن انهار منصبلری اوکنده قومدن سدلر وبوسدلرله سواحل آره‌سنده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایتدکلرندن، بو جهتدن هیچ برصاغلام لیمانی یوقدر. بوجهتده (سان ژوزه ده غوآتماله) و (شامپریقو) اسملرله ایکی اسکله بولنوب، ایکی قیصه دمیر یولك باشلریدر. هوندوراس کورفزنده‌کی ساحلی ایسه پك آز اولوب، اوراده (آماتیق) قوبی نامیله درین برقوی وبونك ایچنده بر قاچ لیمان وار ایسه‌ده، صولری صیغ اولوب، بیوك سفائنك دخولنه مساعد دکلدر. بو جهتده باشلیجه اسکله‌سی (تونتاس) قصبه‌سی اولوب، آنجق ایچ طرفلره دمیر یول ایله مربوط دکلدر.

اقلیم وهواسی. — غوآتماله‌نك هواسی مختلف ومتنوع اولوب، اراضیسنك ارتفاعنه ومیلاننه تابعدر. هواجه اك ایی جهتی شرقدن غربه ممتد اولان سلسلهٔ جبالك صرتلری وسلسله‌نك ایکی صره‌سی آره‌سنده‌کی مرتفع یرلریدر. اورالرده هوا معتدل وحتی غرب جهتنده (آلتوس) تعبیر اولنان مرتفع یرلرده صوئوق اولوب، درجهٔ عرضنك خلافنه اوله‌رق قیشین قار دخی یاغار، ویازین میزان الحراره ۳۲ درجه‌یی تجاوز ایتمز. بحر محیط متعدل مائله‌سنده آشاغی‌یه اینلدکجه وعلی‌الخصوص مملکتك تهامه‌سی دیمك اولان منحط اووه‌ده وساحلده ایسه یاغمورلر پك سیرك وهوا قورو وصیجاق اولوب، علل ساریه‌سی چوقدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتنده اولوب بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولان یرلرك وادیلریله باصیق یرلرنده ایسه هوا صیجاق ورطوبتلی اولوب، آوروپا مهاجرلری حقنده مهلك خسته‌لقلری مولددر. نهایت متموج وواسع بر اووه‌دن عبارت اولان قسم شمالیسنك هواسی یوقاتان شبه جزیره‌سنك‌کی کبی صیجاق ویابس اولوب، کسب عمرانه پك‌ده مستعد دکلدر. اورمانلرك قطع واتلافی مملکتك هواجه اك ایی یرلرینك دخی هواسنی کوندن کونه بوزمقده اولوب، مرکزی اولان غوآتماله شهرنده بیله فصول اربعه اسکی کبی حکملرینی اجرا ایتمه‌مکه وسواحلده‌کی خسته‌لقلر اوراده دخی ظهور ایتمکه باشلامش اولدیغندن، ساحل ایله شهر آره‌سنده (اوقالیپتوس) آغاجلری غرس ایله، اورمانلر حصولنه چالیشلمقده‌در.

محصولات ومعادنی. — طوپراغی عمومیت اوزره منبت اولوب، مصر، بغدای، پك ایی پرنج، سبزه‌لرك انواعی وممالك حاره‌یه مخصوص مختلف میوه‌لر حاصل اولور؛ آنجق طرق ومعابرك فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولمقده‌در. باشلیجه اخراجاتی: قهوه، قرمز، قاقائو، توتون، شکر، وانیله، پاموق، چیوید وسائره‌در. بعض ایپکخانه‌لری‌ده واردر. معادنی: دمیر، کوکورد، باقیر وقورشوندن عبارت اولوب، (موتاغوآ) وادیسنده آلتونی حاوی قوملر و (ایزابال) جهتنده آز مقدارده آلتون معدنی بولنیور. مرمر اوجاقلری‌ده چوقدر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — هر نه قدر غوآتماله‌ده قوم حاکم اسپانیوللر ولسان رسمی اسپانیولجه ایسه‌ده، اهالینك ثلثاندن زیاده‌سی اسکی یرلی آمریقالیلردن اولوب، آزتك، قولتك ومایه جنسیتلرینه منسوبدرلر. بونلر بو اوچ شعبه‌یه منقسم ۲۶ لسانله متکلم واقوام وقبائل مختلفه‌یه متفرقدرلر.

آمریقانك كشفنی متعاقب اسپانیوللرك دخولنده بونلر مملكتك مرتفع محللرنده اوچ درت دولت تشكیل ایده‌رك، اولدقجه مدنیته مالك ایدیلر؛ وبعض شهرلری اوچ درت یوز بیك اهالی‌یی جامع بولندیغنه باقیلیرسه، خیلی كثرتلی وجمعیتلی اولوب، مقدارلری برقاچ ملیونه بالغ اولوردی. اسپانیوللر، آمریقانك سائر طرفلرنده دخی یایدقلری كبی، بو بیچاره‌لرك بر طاقمنی قتل‌عام ایدوب، شهرلرینی دخی هدم وتخریب ایتمكله، قالانلری‌ده اورمانلره چكیله‌رك، ومدنیتلرینی غائب ایده‌رك، نیم وحشی بر حالده یاشامغه مجبور اولمشلردر. بر طرفدن اصحاب اراضیدن برطرفدن تجار ومرابحه‌جیلردن واسپانیول جنسیتنه منسوب اهالی طرفندن حقارت كوریورلر. بو سببه مبنی بیچاره‌لر دائما محزون و مكدر طوروب یوزلری كولمز، واسپانیوللره بر وجهله ایصینه‌میورلر. آیری كویلرده ساكن اولوب، مع هذا بونلرك كویلری اورمانلر ایچنده وكوزل یرلرده بولنمغله، اسپانیوللرك ساكن بولندقلری توزلی طومانلی كوی وقصبه‌لردن ایيدر. وقتیله آفریقادن اسارتله كتیریلوب، الیوم اسماً حر بولنان زنجیلر دخی بو حالده بولنوب، بو اوچ جنس اهالی آره‌سنده وفاق ومحبت یرینه خصومت ومنافرت حكمفرما اولدیغندن، غوآتماله‌ده جدی ترقیات ممكن اوله‌میور؛ واكثریتده بولنان مغدورینك بر كون غلبه چالمسیله صلح محلینك خلل پذیر اولمسندن قورقلیور. اسپانیوللرله یرلیلر وزنجیلر اختلاط و امتزاجندن اهالی بیننده مختلف ملز صنفلر دخی تحصل ایتمشدر. عمومیت اوزره غوآتماله‌نك اهالیسی كیتدكجه چوغالمقده اولوب، كثرت نفوسجه بو جمهوریت (سالوادور) حكومتندن صكره اوله‌رق آمریقای وسطینك ایكنجیسیدر. دین رسمی قتولیكلك ایسه‌ده، یرلیلرك اكثری الیوم اسكی دینلرینی محافظه ایتمكده‌درلر.

تقسیمات ملكیه‌سی. — غوآتماله‌نك مركزی همنامی اولان شهر اولوب، مملكت ٢٢ ایالته منقسمدر. بو ایالاتك ایكیسی كوردیكمز استاتستیقدن (كه ١٨٧٦ استاتستیقیدر) صكره تشكیل اولنمغله، بونلرك نفوسلری دیكرلری عددینه داخلدر. ایالاتك نفوسلری ومركزلری بروجه آتیدر:

| ایالت | نفوس | مركزی | نفوس |
|---|---|---|---|
| غوآتماله | ١٠٠ ٠٠٠ | غوآتماله | ٧٠ ٠٠٠ |
| زاقاتپكز | ٤٨ ٠٠٠ | آنتیغوآ غوآتماله | ١٥ ٠٠٠ |
| آماتیتلان | ٣٨ ٠٠٠ | آماتیتلان | ١٤ ٠٠٠ |
| اسكوئینتلا | ٣٠ ٠٠٠ | اسكوئینتلا | ١٠ ٠٠٠ |
| شیمالتنانغو | ٦٠ ٠٠٠ | شیمالتنانغو | ٦ ٣٠٠ |
| سولولا | ٨٠ ٠٠٠ | سولولا | ١٥ ٠٠٠ |
| توتونیقاپام | ١١٤ ٥٠٠ | توتونیقاپام | ٢٥ ٠٠٠ |
| كیشه | ٧٥ ٥٠٠ | سانتا قروزدل كیشه | ٦ ٣٠٠ |
| كزالتنانغو | ٩٤ ٥٠٠ | كزالتنانغو | ٢٢ ٠٠٠ |
| سوشیتپكز | ٦٩ ٠٠٠ | مازاتنانغو | ١١ ٥٠٠ |
| هوئه هوئه تنانغو | ٩٠ ٠٠٠ | هوئه هوئه تنانغو | ١٦ ٠٠٠ |
| سان مارقوس | ١٠٠ ٠٠٠ | سان مارقوس | ١٢ ٦٠٠ |
| پتن | ١٤ ٠٠٠ | فلورس | ٢ ٢٠٠ |
| وراپاز | ١٠٠ ٠٠٠ | سالامه | ٨ ٠٠٠ |
| ایزابال | ٣ ٤٠٠ | ایزابال | ٧٥٠ |
| شبكیموله | ٧٠ ٠٠٠ | شبكیموله | ١٢ ٠٠٠ |
| زاقاپه | ٢٨ ٠٠٠ | زاقاپه | ٤ ٠٠٠ |
| ژالاپه | ٨ ٦٠٠ | ژالاپه | ٤ ٠٠٠ |
| زولتیاپه | ٣٨ ٠٠٠ | زولتیاپه | ٧ ٠٠٠ |
| سانته روزه | ٣٨ ٥٠٠ | قوآپینیكیلان | ٥ ٠٠٠ |
| رتالهولو | | رتالهولو | |
| آلته وراپاز | | قوبان | |

آنجق بو استاتستیق اسكیجه اولمغله، او وقتدن بری اهالیده یوزده اوتوز قدر تزاید واردر.

اصول اداره‌سی، قوه مالیه وعسكریه‌سی. — غوآتماله حكومتی آلتی سنه مدتله طوغریدن طوغری‌یه اهالی طرفندن انتخاب اولنور بر رئیس ایله درت سنه مدتله انتخاب اولنور ٦٩ اعضادن مركب مجلس مبعوثان واعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب نصف دیكری‌ده رئیس حكومت طرفندن تعیین اولنور ١٣ اعضادن مركب بر شورای دولتی واردر. انتخاب طوغریدن طوغری‌یه اولوب، ٢١ یاشنی كچكین اهالینك جمله‌سی انتخاب حقنی حائزدرلر. وارداتی، مصارفندن آز فضله اولمق اوزره، تقریباً ٢٣ ملیون فرانغه یعنی برملیون عثمانلی لیراسنه بالغ اولور. عساكر نظامیه‌سی ٣٠٠٠ وعساكر ملیه‌سی ١٠٠ ٠٠٠ كشی راده‌لرنده اولوب، سنوی دولته ٥٠ غروشدن زیاده ویركی ویرنلرله بیوك مأموریتلرده بولنانلردن ماعدا كافه اهالی ١٨ یاشندن ٢٥ یاشنه‌دك عسكرلك ایتمك مجبوریتنده‌در.

معارف و صنایع و تجارتی. — غوآتماله‌ده معارف كوندن كونه ترقی ایتمكده اولوب، ١٨٧١

تاریخنده ٢٠٨ ذکور مکاتبیله ٦١٣٠ شاکردان و ٤٥ اناث مکتبیله ١٩٤٤ طالبات وار ایکن، ١٨٧٨ ده عموم مکاتبك عددی ٧٠٢ وطلبه‌سی ٣٠٣١٥ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری دخی بو نسبتده تزاید حاصل اولمش اوله‌جغی شبهه‌سزدر. تجارتی دخی خیلی ایشلك اولوب، اخراجاتی ادخالاتندن زیاده اولمغله، ثروت محلیه کیتدکجه آرتمقده‌در. ادخالاتی ٧٨٤٠٠٠٠ واخراجاتی ١٤٤٠٢٠٠٠ دولار راده‌لرنده‌در. اخراجاتنك باشلیجه قسمی قهوه اولوب، سنوی ١٢ ملیون دولار قیمتنده قهوه چیقار. ایکنجی درجه‌ده‌کی اخراجاتی قرمز، چیوید، دری، یوکدن معمول قبامنسوجات، کراسته و سائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه باشلیجه یوکدن منسوجات اعمالندن عبارت اولوب، یوکسك محللرنده‌کی قیون سوریلرینك یوکندن یرلیلر آمریقای وسطینك هر طرفنده مستعمل بعض قبا شیلر نسج ایدرلر. یوللرك فقدانی تجارتك زیاده توسعنه واراضینك صربلغی یوللر انشاسنه مانع اولیورسه‌ده، بحر محیط معتدلده‌کی سان ژوزه‌ده غوآتماله اسکله‌سندن غوآتماله شهرینه قدر تمدید ایدلمش اولان دمیر یول خطی اورادن آنتیل دکیزی ساحلنه طوغری اوزادلمقده اولوب، (متاغوآ) نهرینك سیر سفائنه صالح نقطه‌سنه قدر ایصال، وبو وجهله ایکی دکیز آره‌سنده مواردات تسهیل اولنمشدر. شامپریقو اسکله‌سندن ایچری‌یه طوغری دخی برخط تمدید اولنمقده‌در. تجارتنك قسم اعظمی بحرمحیط معتدلده‌کی اسکله‌لردن اجرا اولنوب، برنجی درجه‌ده انکلتره وایکنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله اخذ وعطا ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — اون اوچنجی قرن میلادیدن بری غوآتماله جهتلرینی ضبط ایتمش اولان کیشه، قاشیکل وزوتوژیل دولتلری بینلرنده منازعه ومحاربه ایله مشغول ایکن، ١٥٢٤ تاریخنده اسپانیوللر مملکته داخل اولوب، بونلرك باشلری بولنان (پدرو ده آلوارادو) کیشه‌لرك حکمداری بولنان (تقونه اومام) ی معیتنده‌کی برقاچ یوز بیك عسکریله مغلوب وکندیسنی کندی یدیله قتل ایده‌رك، (ساماله) نهری کوللرجه قاندن قیرمزی آقه‌جق درجه‌ده آدم اولدیرمش؛ وقاشیکل دولتی طورافنه صلحاً کیروب، (آغوآ) برکانئك آلتنده غوآتماله شهرینی تأسیس؛ وبعده بونلردن ترتیب ایتدیکی عسکرله برابر قاشیکللره قارشی یوریوب، آتیتلان کولی جهتلرینی ضبط ایتمش ایدی. غوآتماله‌نك شمال جهتلرنده بولنان اقوام دخی بربرینی متعاقب مغلوب اولوب، یالکز (ورایاز) جهتنده‌کیلر استقلاللرینی محافظه ایده بیلمشلر، وحالا ایتمکده‌درلر. اسپانیوللر بیچاره یرلیلر حقنده پك غدار ومرحمتسز طاورانوب، مال وملکلرینی ضبط ایتدکدن صکره، کمال ظلم وتعصبلرندن کندیلرینی جبراً واپتیز ایتمکله برابر، تحت اسارته آلوب، حیوان کبی بدنلرینك بر طرفنی قیزغین دمیرله داغلایه‌رق، تمغا اورورلردی. بیچاره آدملر کمال مأیوسیتلرندن، ذریتلری منقرض اولسون دیه، قاریلرینه تقرب ایتمه‌مك درجه‌سنه قدر وارمشلر ایدی.

اسپانیانك تحت تابعیتنده بولندقجه، غوآتماله مکسیقه‌نك شیاپاس وسوقونوسقو حکومتلرینی و (شیریکی) قوینه‌دك بتون آمریقای وسطی‌یی دخی شامل اوله‌رق؛ رسماً یکی اسپانیا خدیویتنه تابع ایدیسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه مادریددن نصب اولنان و والیلك وقوماندانلق وظائفنی جامع اولان بر آمرك تحت اداره‌سنده بولنمغله، قراللق نامیله یاد اولنوردی.

اوچ عصر بو حال محکومیتده قالدقدن صکره، ١٨٢١ تاریخنده غوآتماله‌لیلر مکسیقه‌لیلرك اثرینه تبعتیله، اعلان استقلال ایدوب، بر مدت مکسیقه ایمپراطورلغنه تابع اولدقدن صکره، ١٨٢٣ ده بسبتون مستقل اولوب آمریقای وسطینك سائر طرفلریله برلکده برهیئت متفقهٔ حکومت تشکیل ایتمش؛ ومدنی تأهله مساعده اولنه‌رق، بعض قوانین وضع اولنمغله، او وقته‌دك مملکتی اداره ایدن زادکان ورؤساء روحانیه بو حالدن ممنون اولمیوب، بر طاقم اختلاللر ترتیب ایتمش؛ ویرلیلر دخی بو هرج ومرجدن بالاستفاده، اخذ انتقامه قالقیشمغله، ١٨٣٨ ده بونلر (رافائل قاررا) اسمنده بر رئیسلرینك قوماندهسیله غوآتماله‌یی ضبط ایتمش؛ واجنبیلری یعنی اسپانیوللری اخراج ایتمشلرسه‌ده، قتل ویغما کبی بر حرکتده بولنمیوب، مرقوم قاررا ذکاوت طبیعیه‌سیله

زادکان ورهبان طاقملرینك طرفنی طوته‌رق، بونلر طرفندن رئیس طانیتمشدی. ١٨٤٠ تاریخنده قاررا غوآتماله شهری ایچنده آمریقای وسطی رئیس جنرال مورازانی مغلوب ایدوب، رسماً رئیس دیکتاتور اولمشدی. ١٨٦٣ ده قاررا سالوا. دوره هجوم ایدوب، ابتدا مغلوب اولمش ایسه‌ده، بعده نیقاراغوآ وقوسته‌ریقا ایله بالاتفاق مملکت مذکوره‌یی ضبط ایتمشدی. ١٨٧١ ده یکیدن برشورش ظهور ایدوب، قاررانك خلفی (سرنا) ایله جزویتلر طرد، وسربستئ مذهبیه اعلان اولنمشدر. ١٨٧٩ ده قانون اساسیلرینی تعدیل ایدوب، زادکان ورؤساء روحانیه‌نك نفوذلرینی بسبتون کسر ایله، شمدیکی قانون اساسی‌یی تأسیس ایتمشلردر.

**غوآتماله** { (Guatémala) آمریقای وسطیده آنف البیان همنامی اولان حکومتك مرکزی برشهر اولوب، سلسلهٔ جبالك اوستنده وبحر محیط آطلاسی ایله بحر محیط معتدل مائله‌لرینك محل اجتماعنده یعنی تقسیم میاه خطنده اوله‌رق ١٥٠٠ مترهلك ارتفاعده وبحر محیط معتدل ساحلندن ٨٠ کیلومتره بعدنده هوندوراس کورفزندن ایسه بونك اوچ مثلی مسافه‌ده ″٣٠ ′٣٧ °١٤ عرض شمالی ایله ′٥١ °٩٢ طول غربیده واقعدر. اهالیسی ٧٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، اسپانیول وملز وصرف یرلیدن مرکبدر. شهر تماميله اسپانیول اصولنده اولوب، هر سوقاقده بر ویا برقاچ کلیساسی وهر سوقاق باشنده بر مادونه‌سی یعنی حضرت مریمه عیسانك مصور بتی واردر. صولری پك چوق اولوب، همان هر خانه‌نك ماء جاریسی واردر، وفضله‌سی سوقاقلرده آقار. اولرك خصوصی باغچه‌لری وار ایسه‌ده، شهرك باغچه وتفرجگاهلری ومیدانلری اولمیوب، اطراف وجوارلری دخی نباتاتدن خالی ویانمش حکمنده‌در. مع‌هذا استقلالندن بری اعمار وتزیینه صرف همت اولنه‌رق، الیوم دار الفنونی، بیوك برکتبخانه‌سی، موزه‌سی، فنون طبیعیه وسائره نمونه خانه‌لری، وقتیله جزویتلرك اداره‌سنده بولنمش بیوك بر مکتبیله بوکا ملحق کتبخانه‌سی، وقتیله یکرمی بش بیك اسیر استخدام ایتمش اولان بیوك برخسته‌خانه‌سی، صنایع مکتبی، دار المعلمین، بانقه‌سی، بیوك برتیاتروسی، طباق وچینی ایله بعض منسوجات فابریقه‌لری واردر. اطرافنده اسکی یرلیلرك مسکنلری اولان صماندن قلبه‌لری وملزلره مخصوص کویلری بولنیور. هواسی معتدل اولوب، قیشین نهایت صفردن یوقاری ٥ درجه‌یه قدر اینر، ویازین ٣٠ درجه‌دن یوقاری چیقماز. یاغمور موسمی نیساندن تشرین اوله قدر دوام ایدوب، اك زیاده تموزده یاغار. بو شهر اوچ دفعه تأسیس اولنوب، ١٥٢٤ تاریخنده مملکتك فاتحی اولان پدرو دالوارادو شهری آغوآرکانك شمالی اتکنده وشمدیکینك ٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق شمدی (چوداد وییا) دینلن محلده تأسیس ایتمش ایکن، ١٥٤١ ده برکاندن چیقان صو شهری تخریب ایتمکله، اونك ٥ کیلومتره شمال شرقیسنده وشمدیکی (آنتیغوآ غوآتماله) یعنی اسکی غوآتماله محلنده تأسیس اولنمش؛ و ١٧٧٣ ده بوده زلزله‌دن خراب اولمغله، ٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده شمدیکی شهر بنا، و(غوآتماله نوئوه) یعنی یکی غوآتماله تسمیه اولنمشدر.

**غوآتماله آنتیغوآ** { (یاخود آنتیغوآ غوآتماله) یعنی «اسکی غوآتماله» آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده وغوآتماله‌نك ٣٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و(پنساتیود) نهری اوزرنده اوله‌رق ١٥١٦ مترهلك ارتفاعده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، چوق میاه جاریه‌سی، همان دائما زمردین باغچه وچمنلری، پك کوزل منظره‌سی ولطیف وصاغلام هواسی واردر. مادهٔ آنفه‌ده بیان اولندیغی اوزره، ١٧٧٣ ده زلزله‌دن خراب اولوب، ٩٠٠ کشی انقاضی آلتنده قالمش ایدی.

**غوآتوزو** { (Guatusos) ونام دیکرله پرانزو (Pranzos) آمریقای وسطیده قوسته‌ریقه حکومتنك شمال جهتنده ونیقاراغوآ کولنك سواحل جنوبیه‌سیله (ریوفریو) نهری وادیسنده ساکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن برقوم اولوب، الیوم استقلاللریی ولسان واخلاقلرینی محافظه ایتمکده‌درلر.

**غوآجابه** { (Guajaba) قوبه جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلی قارشیسنده

واقع بر صره جزایرك اك شرقیسی اولوب، بویی ۱۵ واکی ۵ ایله ۷ کیلومتره آره‌سنده‌در.

**غوآجیر** { یاخود غوآجیره شبه جزیره‌سی Penensule de Guajire, Guajira ) آمریقای جنوبینك ساحل شمالیسنده قولومبیا ایله ونزوئلا آره‌سنده بیوجك بر شبه جزیره اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولور. اوجنده واقع (غالیناس) برونی ۱۲° ۳۴′ عرض شمالی ایله ۷۴° طول غربیده واقع اولوب، آمریقای جنوبینك اك شمالی نقطه‌سیدر. بو شبه جزیره (ماراقایبو) ونام دیکرله ونزوئلا کورفزینی قپیوب، ساحل شرقیسنده (قالابوزو) قویی دخی تشکل ایدیور. بویی تقریباً ۲۲۰ کیلومتره اولوب، ۶۰ کیلومتره اکنده بر برزخله قره‌یه مربوطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴ ایله ۱۵ بیك مربع کیلومتره آره‌سنده‌در. اورته‌سنده (ماقوییره) اسمیله بر طاغ بولنوب، بر طاقم آلچق تپه‌لر واسطه‌سیله (آند) سلسله‌سنك (اوقانیه) شعبه‌سنه مربوطدر. سائر طرفلری آلچق وقوملق اولوب، برطاقم بطاقلقلری ودیکنلی چالیلر اورمانلرینی حاویدر؛ ویاغمورلر موسمنده بعض جهتلرینی صو باصار. ونزوئلا حکومتی بو شبه جزیره‌نك نصف شرقیسنی کندی حدودی داخلنده عد ایدوب، قولومبیا حکومتی‌ده بتوننی ایدنمك ایستیورسه‌ده، حقیقتده بو شبه جزیره (غوآجیر) تسمیه اولنان وبر حال بدویتده یاشایان بر قوم قدیم ایله مسکون ومستقلدر. غوآجیرلر اوتوز قرق بیك کشی راده‌لرنده اولوب، حرکله وسوریلریله وبالیقچیلق، اودونجیلق وکورجیلکله شبه جزیره‌ده جولان ایدرلر، وقولومبیانك (ریوشیشا) قصبه‌سنه بالیق، قاپلومباغه، باصدیرمه، طوز، کمور، اودون، حیوانات، دری وسائره کوتوروب، محتاج اولدقلری امتعه وارزاقله مبادله ایدرلر. کندیلری اوزون بویلی، تندرست، جست وچالاك، کوزل اندام و چهره‌لی آدملر اولوب، لسان وعادات و قیافت قدیمه‌لرینی محافظه ایتمکده‌درلر. شبه جزیره‌نك اکثر سواحلی قیالق وقیالرله محاط اولوب، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. شمال غربی ساحلنده (باهیا هونده) و (پورتته) اسملریله ایکی صاقلام لیمان وار ایسه‌ده، جوارلرنده ثروت ومعموریته نائل یرلر بولنمدیغندن، بو لیمانلر شمدیلك یالکز قاچاقچی کمیلرینه ملجأ اولمغه یارایور.

**غوآدارامه** { (Guadarrama) عربی (وادی الرمل) دن غلطدر. اسپانیانك یکی قستیله خطه‌سنده تاج ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، مادرید ایالتنده همنامی اولان سلسلهٔ جبالدن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، تولده ایالتنه دخول ایدر؛ وبعده غرب جنوبی‌یه دونه‌رك، ۱۲۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، تولده شهرینك آلت طرفنده صاغ کنارندن (تاج) ایرماغنه دوکیلور.

**غوآدارامه** { سلسلهٔ جبالی Sierra de Guadarrama ) اسپانیانك وسطلرنده بر سلسلهٔ جبالدرکه اسکی ویکی قستیله خطه‌لری آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور؛ وغرباً (سیراغردوس) سلسله‌سندن (البرکه) نهرینه کچید ویرن بر بوغازله آیرلمشدر. (دورو) ایله (تاج) حوضه‌لری آره‌سنده‌کی جبالك اك یوکسکی مذکور غردوس و ایکنجیسی اشبو غوآدارامه سلسله‌سیدر. سلسله‌نك اتکاری هر ایکی طرفدن دیکجه اولوب، آنجق شمال جهتنده‌کی اسکی قستیله‌نك اراضیسی دها یوکسك اولمله، اوطرفده‌کی اتکاری دها قیصه‌در. اساسی غرانیت طاشندن عبارت اولوب، اك یوکسك محلی اولان (پنیالاره) ذروه‌سنك ۲۴۰۵ متره ارتفاعی واردر. ۲۰۰۰ متره‌دن یوکسك دها بر چوق ذروه‌لری و ۱۵۰۰ متره‌دن یوکسك بوغاز وکچیدلری واردر. صیرتی وهله ذروه‌لری سنه‌ده بر قاچ آی قار ایله مستور بولنور. مادریددن ایالات شمالیه و غربیه‌یه کیدن دمیر یول خطی بو سلسله‌نك آلتندن تونل ایله کچر. خیلی اورمانلری واردر. شمال وجنوب اتکارندن برچوق چایلر اینوب، برنجیلری (دورو) وایکنجیلری (تاج) ایرماغنه دوکیلور. ۴۱° عرض شمالی خط موهومی بو سلسله‌نك اورته‌سندن کچر. اوزرنده خیلی آو حیواناتی بولنور.

**غوآدالاجاره** { Guadaljaara , Guadalaxara ) عربی (وادی الحجاره) دن غلطدر. اسپانیانك یکی قستیله خطه‌سنده ومادریدك ۵۶ کیلومتره شمال شرقیسنده وتاج ایر-

مافنه تابع (جارامه) نهرینه دوکیلن (هنارس) چاینك
صول کنارنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب،
٨٦٠٠ اهالیسی، عسکری هندسه‌خانه‌سی، کتبخانه‌
سی، موزه‌سی، برقاچ کلیساسی، بر ایکی اسکی سرایی،
رومالیلردن قالمه بر صو یولی، صرف وقالمه فابریقه‌
لری، قونقوردیا اسمیله بر تفرجگاهی واطرافنده باغلریله
زیتونلقلری واردر. اسم قدیمی (آریاق) اولوب،
عربلر فتح ایتدکلرنده (وادی الحجاره) تسمیه ایتمشلردر.
— غوآدالاجاره ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك
شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً مادرید،
جنوباً قونقه، شرقاً تروئل وسراقوسه، شمالاً سوریا،
شمال غربی جهتندن‌ده سغوویا ایالتلریله محاطدر.
مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٦١١ مربع کیلومتره اولوب،
٢٠١٢٨٨ اهالیسی واردر. شمال وشرق جهتلری
طاغلق اولوب، اورته وجنوب وغرب جهتلری یوکسك
اووه‌لردن عبارتدر. مذکور طاغلر (غوآدرامه)
سلسله‌سنه مربوط اولوب، بوطاغلردن ابتن جارامه،
هنارس وتاجونه نهرلری ایالتك شمال غربی قسمنی
شق ایله، تاج ایرماغنه دوکلك اوزره، مادرید ایالتنه
کیررلر. مذکور ایرماق، دخی ایالتك حدود شرقیه‌
سنده‌کی طاغلردن نبعانله، (غالو) نهرینی دخی اخذ
ایله، ایالتك قسم جنوبیسنده بر بیوك قوس تشکیل
ایدر. اراضیسنك ارتفاعی حسبیله قیشین، علی الخصوص
طاغلق یرلرنده، هوا پك صوغوق، وجنوبه ناظر
اولمسندن طولایی، یازین پك صیجاقدر. اراضیسی
وعلی الخصوص (آلقاریه) اووه‌سندن معدود اولان
قسم جنوبیسی خیلی منبت اولوب، کلیتلی ذخیره حاصل
اولور. باغلریله زیتونلری آزدر. مرعالری چوق او‌
لوب، خیلی سوریلری واردر. اهالیسی چالیشقان
وقناعتکار آدملر اولوب، باشلیجه چفتچیلك وچوبانلقله
کچینیرلر، وزیتون کسیمی موسمنده آندالوسیایه کیدوب،
یاغ فابریقه‌لرنده ایشلرلر. دمیر معدنلری چوق
اولوب، اهالینك برقسمی‌ده بو معدنلرده ایشلرلر.
کومش و باقیر وکوکورد معدنلری‌ده واردر. ایکی
قابلیجه‌سی مشهوردر. صنایع کری اولوب، یالکز
بعض یوك منسوجاتله کتان وکتنوبز بزی وبر ایکی جام
وکاغد فابریقه‌سی واردر. ایالت ٩ قضایه منقسم او‌
لوب، ٣٩٩ ناحیه وداٸرهٔ بلدیه‌سی واردر.

**غوآدالاجاره** { Guadalajara, Gua-dalaxara } مکسیقه ممالك
مجتمعه‌سنده (جالیسقو) حکومتنك مرکزی بر شهر
اولوب، مکسیقه‌نك ٤٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده،
(ریو غرانده‌ده سانتیاغو) مجراسی قربنده، ١٠٦٧
متره‌لك ارتفاعده و ٢١° ٩′ عرض شمالی ایله ١٠٥°
٥′ ٢٢″ طول غربیده واقعدر. مکسیقه‌نك اك
معتنا شهرلرندن اولوب، ٩٥٠٠٠ اهالیسی، کنیش
یوللری، بر بیوك ومزین ودیکر بر قاچ کلیساسیله
مناسترلری، دار الفنونی، رسم آقادمیاسی، خسته‌
خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، یتیم‌خانه‌سی، بیوك برتیاتروسی،
مکسیقه‌نك ساٸر طرفلرنده ممنوع اولان بوغا کو‌
رشنه مخصوص جانبازخانه‌سی، بیوك ضربخانه‌سی،
سراجلقه متعلق معمولاتیله چینی، کاغد، شکرلمه
وساٸره فابریقه‌لری واردر. جوارلرنده ساکن اولان
اصل یرلیلر تخته اوزرینه اویمه‌لرك انواعنی یاپوب،
شهرده صاتارلر. هواسی معتدل اولوب، میزان الحرا‌
ره نهایت ٢٩° درجه‌یه قدر چیقار، وتحت الصفر
٥° درکه‌یه قدر اینر. قیشین زیاده قیراغی یاغار.
هوانك قوراقلغی نباتاتك بحق نشو ونما بولمسنه مانع
اولور.

**غوآدالاویار** { (Guadalaviar) عربی (الوادی الابیض) دن }
غلطدر. اسپانیانك شرق جهتنده بر ایرماقدر، که
آراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتنده و (تاج) ایر‌
ماغنك منابعی قربنده نبعانله، ابتدا شرقه طوغری
جریان ایدرك، (تروئل) قصبه‌سنه واصل اولنجه،
(آلفامبره) نهریله برلشوب، بونك مجراسنه تابع او‌
لور؛ وجنوبه طوغری دونوب، والنسیا (یعنی بالنسیه)
خطه وایالتنه دخول ایله، دها آشاغیده شرق
جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، والنسیا شهری یاننده
آق دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٣٠٠ کیلومتره
طولنده اولوب، یوقاری طرفلری پك درین وبرطاقم
طار بوغازلردن عبارت اولدیغی حالده، والنسیا او‌
وه‌سنه دوشنجه، بونك اراضیسنی سقی واحیا ایدر.
حوضه‌سی ٨٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.
مجراسنك اورته طرفلرنده (ریو بلانقو) وآشاغی
طرفلرنده (تُریا) اسملریله دخی معروفدر.

**غوآدالفئو** { (Guadálfeo) عربی (وادی الافعی) دن غلطدر. اسپانیاده
آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده بر نهردر، كه
(سیرا نواده) دینلن قارلی طاغلردن نبعانله آق دكیزه
دوكیلور. مجراسی قیصه ایسه‌ده، صویی چوقدر.

**غوآدالقازار** { (Guadalcazar) عربی (وادی القصر) دن غلط او-
لوب، اسپانیانك بر محلنه تقلیداً اسپانیوللر طرفندن
وضع اولنمشدر. مكسیقه حكومات متفقه‌سندن (سان
لویی پوتوزی) جمهوریتنده و(سان لویی پوتوزی) نك
٦٥ كیلومتره شمال‌شرقیسنده اوله‌رق ١٦٤٠ متره‌لك
رتفاعده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی،
وقتیله پك زنكین بولنان كومش معدنلریله جیوه
معدنی واردر.

**غوآدالقنار** { (Guadalcanar) بحر محیط كبیرده واقع (سالومون)
جزایرندن بری اولوب، (مالایته) جزیره‌سنك ٦٠
كیلومتره جنوب‌شرقیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی
٦٥٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ٢٦٠٠ متره‌یه قدر
مرتفع طاغلری والآن آتش‌افشان بر بركانی واردر.

**غوآدالقنال** { (Guadalcanal) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك سویله
(یعنی اشبیلیه) ایالتنده و ایالتك منتهای شمالنده اوله-
رق (سیرا مورنا) سلسلهٔ جبالنك یوكسك برواديسنده
(قزاله) قضاسنه تابع وقزاله‌نك ٢٠ كیلومتره شمالنده
واقع بر قصبه اولوب، ٧٤٠٥ اهالیسی، مشهور
شرابیله زیتون یاغی، دمیر یولی ووقتیله پك زنكین
اولوب شمدی متروك بولنان سیملی قورشون معدنی
واردر.

**غوآدالكیویر** { (Guadalquivir) عربی (الوادی الكبیر) دن
غلطدر. اسپانیانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب،
مملكت مذكوره‌نك قسم جنوبیسی یعنی آندالوسیا
خطه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری
شق ایله، بحر محیط آطلاسینك (قادیس) كورفزینه
دوكیلور. جائن (یاخود جیان) ایله مورسیا ایالتلری
حدودنده و (اوبده) نك ٢٤ كیلومتره شرق جنو-
بیسنده (سیرا دل‌پوزو) طاغنك شمالی اتكلرندن
نبعانله، ابتدا شمال شرقی‌یه ودرعقب دونوب جنوب
غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اوبده) قربنده
صولردن كندیسندن چوق دها بیوك ودها اوزون
اولان (غوآدیانه مینور) نهرینی اخذ ایدر؛ وبونهری
وعلی الخصوص دها آشاغیده (غوآدالیمار) نهرینی
آلدقدن صكره، صولرینك براقلقنی غائب ایده‌رك،
آز چوق جنوبه میلانله غربه طوغری جریان ایدر؛
و (غوآدالبولون) نهرینی دخی بعد الاخذ، وقتیله
اندلس حكومت اسلامیه‌سنك كرسی حكومتی بولنمش
اولان قرطبه (ویا قوردووه) شهرینه واصل اولور.
منابعی حذای بحردن ٤٨١ متره یوكسك اولوب،
قرطبه‌ده یتاغی آنجق ١٠٤ متره ارتفاعنده‌در.
اوراله قدر مجراسی شمالاً (سیرا مورنه) سلسلهٔ جبالیله
وجنوباً مختلف طاغلرله محاط واسع بر وادینك ایچنده
اولوب، كندیسنك سقی و احیا ایتمدیكی برلرده قورو
ویانمش اووه‌لر وكاه كاه زیتون آغاجلریله مستور
تپه‌لردن عبارت اولمغله، مذكور طاغلردن كلن
واكثری خیلی اوزون اولان تابعلری عادی وقتلرده
پك آز صو كتیروب، بعضاً بسبتون قورورلر.
بناءً علیه غوآدالكیویر (شنیل) ایله برلشمزدن اول
ثانیه‌ده آنجق ٢٨ مكعب متره صو دوكر. قرطبه‌دن
آشاغی غرناطه‌دن كلن وشعرای عرب بیننده لطافتیله
مشهور اولان (شنیل) نهرینی آلوب، بونهر قوراقلق
موسمنده دخی ثانیه‌ده ١٢ مكعب متره صو علاوه
ایتدیكی كبی، صاغ وصولدن دیكر برقاچ نهرك دخی
صولرینی جمع ایله، تدریجاً جنوبه طوغری دونوب،
سویله (عربلرك مشهور اشبیلیه‌سی) شهرینه كیرر.
بوشهرك اوسطنده یتاغی ١٥٠ ایله ٢٠٠ متره آره-
سنده بركنیشلكده‌در. سویله‌نك آلتنده دكیزك مد
وجزری حس اولنمغه باشلار؛ وایكیوز طونیلاته‌دن
آشاغی استیعاب ایدن كیلر بوشهره قدر سیر ایدیور.
سویله‌دن آشاغی نهر جنوب غربی‌یه طوغری آقوب،
منصبندن ٦٠ كیلومتره یوقاریده اوچ قوله آیریله‌رق،
(مایور) و(مینور) یعنی «بیوك» و«كوچك» اسملریله
ایكی آطه واطرافده برطاقم بطاقلقلر تشكیل ایتدكدن
صكره، ینه برلشوب، قادیسك شمالنده (سان‌لوقار)
قصبه‌سی یاننده بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور.
منصبنده قوم سدلری ودها یوقاریده بطاقلقلر وساز-
لقلر بولنوب، سیر سفائنجه بو نهر عظیمدن بحق
استفاده اولنمسنه مانع اولمقده‌در. بو بطاقلقلرده

اسپانیوللرك وحشیانه كورشلرده قوللاندقلری برطاقم وحشی بوغالر یتیشیر.

**غوآدالوپه** { ( Guadalope ) اسپانیاده آرا. غون خطه‌سنك (تروئل) خطه. سنده برنهردر، كه شرقه بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، ١٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن وبولنده‌كی اووه‌لری اروا ایتدكدن صكره، (ابره) ایرماغنه دوكیلور.

**غوآدالوپه** { سیراده — (Siera de Gua-) (dalupe) اسپانیانك استرمادو. ره خطه‌سنده برسلسلهٔ جبالدر، كه شرقدن غربه ممتد اولوب، برطرفدن تولده وبرطرفدن دخی پورتكیز طاغلریله كسب التصاق ایدر. شمالنده‌كی (تاج) ایرماغیله جنوبنده واقع غوآدیانه ایرماغی حوضه‌لری آره‌سنده حائل اولوب، شمالی اتكلرندن آقان صولری تاجه، وجنوبی اتكلرندن آقانلری غوآدیانه‌یه دو. كیلور. اك یوكسك ذروه‌سی ١٥٥٨ متره ارتفاعنده‌در.

**غوآدالوپه** { ( Guadalupe ) آمریقای شمالیه‌ده ممالك مجتمعه‌نك (تكزاس) حكومتنده بر نهردر، كه غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ٥٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره مكسیقه كورفزنده (سنت آنطونیو) نهرینك خلیجنه دوكیلور.

**غوآدالوپه** { ( Guadalupe ) مكسیقه‌ده قالیفورنیه شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده و ٢٦٠ كیلومتره آچیقده اوله‌رق ٢٩° عرض شمالیده طاغلق برآطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٢٨ كیلومتره‌در.

**غوآدالهورسه** { ( Guadalhorce ) اسپا. نیانك آندالوسیا خطه. سنده بركوچك ایرماقدر، كه غرناده ایالتنده (سیراده الحما) سلسله‌سنك (آلازورس) بوغازنده و ٢١٣٥ متره‌لك ارتفاعده نبعانله، مالقه ایالتنه داخل اولوب، ابتدا غربه وبعده جنوبه طوغری شایان تماشا برطاقم طاغلر و بوغازلر آره‌سندن جریانله مالقه‌نك جنوب غربیسنده بحر سفیده دوكیلور. مجراسی ١٢٥ كیلو. متره طولنده‌در. سقی اراضی‌یه بحق یارامق ایچون مصرفلی جدوللره محتاج اولوب، شمدیكی حالده طغیانلرندن منبعث خسارلری فائده‌سندن زیاده‌در.

اسمی (وادی الحرث) اسم عربیسندن غلط اولدیغنه باقیلیرسه، حكومت اسلامیه زماننده صویندن زرا. عتجه دها زیاده استفاده ایدلمكده بولنمش اولدیغی آكلاشیلیر.

**غوآدالیمار** { (Guadalimar) عربی (الوادی الاحمر) یاخود (وادی الحمار) دن غلطدر. اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده بر نهردر، كه (البسیطه) ایالتنده (سیرا القازار) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، بو سلسله‌یی (سیرا سغوره) سلسله‌سندن تفریق ایده‌رك، (جائن) ایالتنه بالدخول، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وغوآدارمنا، غوآدالن و غوآربزاس چایلرینی اخذ ایده‌رك (جیلكینتو) قربنده صاغدن غوآدالكیویره دوكیلور. مجراسی ١٥٠ كیلومتره طولنده‌در. كرك كندیسی وكرك تابعلری (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنك بعض بوغاز. لرندن كچرلر.

**غوآدلوپه** { ( Guadeloupe ) آمریقاده‌كی كوچك آنتل جزایرینك اك بیوكی اولوب، ٥٧´ ١٥° ایله ٣١´ ١٦° عرض شمالی و ٣٢´ ٦٣° ایله ٩´ ٦٤° طول غربی آره. لرنده ممتد اولور. نفس غوآردلوپه ایله (غراندتر) یعنی «ارض كبیر» اسملریله ایكی جزیره‌دن مركب اولوب، آره‌لری (ریویر ساله) یعنی «طوزلی چای» اسمیله درت بش كیلومتره اوزون، یوز یوز اللی متره كنیش ودرت بش متره درین طبیعی برقنال ایله آیرلمشدر. اصل غوآدلوپه شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم برمستطیل صورتنده اولوب، طاغلق ومرتفع برآطه‌در. قسم شمالیسنده شرقه طوغری ممتد بر چیقنتیسی واردر، كه اینكیزی حكمنده اولان (غراندتر)ك منتهای غربیله تماس ایده‌جك كبی اولوب، آره‌لرنده مذكور قنال تشكل ایدر. بریكی جزیره ایسه غربدن شرقه ممتد اولوب، منتهای شرقنده (پوآنت ده شاتو) اسمیله سیوری بر برون تشكیل ایدر؛ وشماله طوغری همان كندیسی قدر بر شبه جزیره اوزادیر. بو دخی عارضه‌لی ایسه‌ده، اوته‌كینه نسبةً دوز اولوب، ارتفاعلری یوز متره‌یه قدر تپه‌لردن عبارتدر. حالبوكه اصل غوآدلوپه‌نك اك مرتفع طاغی ١٤٨٤ متره‌یه بالغ اولیور. اصل غوآدلوپه‌نك شمالدن جنوبه بویی ٤٦ وشرقدن غربه

اکی ٢٣ و (غراندتر) ك شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٣٤ کیلومتره اولوب ، ایکیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠٢ مربع کیلومتره‌در . بو جزیره‌یه ملحق (ماریه‌غالانته) اسمیله بیوجك و (ایل‌ده‌سنت) ، (دزیراده) و (پتیت‌تر) اسملریله بر قاچ کوچك آطه دخی بولنیور . بونلرله واوزاقده بولنوب فرانسه‌یه تابعیتلری جهتیله ادارهٔ بونلره ملحق اولان (سنت مارتن) ایله برابر مساحهٔ سطحیه‌لری ١٨٦٨ مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور . مرکزلری نفس غوآدلوپه‌نك جنوب غربی ساحلنده واقع (باس‌تر) قصبه‌سیدر . نفس غوآدلوپه آطه‌سنك طاغلری واراضیسی برکانی اولوب ، شرقه طوغری اولان اتکلری دها واسع ومیلانلری دها آز اولوب ، سواحل شرقیه وشمالیه‌سنه اینن انهاری خیلی اوزون وبیوك وسواحل غربیه‌سنه اینلری قیصه‌در . معدن صولری ومیاه حاره‌سی ده چوقدر . غراندترك ایسه انهاری پك قیصه وآز صولی اولوب ، آنجق قیو صولری پك یقین اولوب ، آججه ایسه‌ده ، حیواناتك وحین حاجتده انسانلرك دخی شربنه صالحدر . ساحللری اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارت قیالرله مسدود اولوب ، اکثر طرفلری سفائنك یناشمسنه مساعد دکلدر . هواسی صیجاق ورطوبتی زیاده اولوب ، مع هذا اکثر طرفلرنده صاغلامدر . یالکز بعض طرفلرنده صیتمه‌لر وباغرصاق خسته‌لقلری حکم سورر . باشلیجه محصولاتی : شکر قامشیله پك مقبول قهوه ، قاقائو ، مانیوق ، وانیله ، آناناس ، پاموق وسائره‌دن عبارتدر . سنوی اللی ملیون کیلو قدر شکر وخیلی روم وسائره چیقار . قهوه‌سی مارتنیق قهوه‌سی نامیله صاتیلیور . شکر وروم وسائره اعماله مخصوص انهارك صوییله وبخارله ایشلر فابریقه‌لری واردر . حیوانات اهلیه‌سی ٦٠٠٠٠ رأس راده‌لرنده‌در . تجارتی خیلی ایشلك اولوب ، اخراجاتی ادخالاتندن چوق زیاده‌در . فرانسه‌دن کوندریلن بر والی بر مجلس اداره معاونتیله ادارهٔ مملکت ایدوب ، اهالیدن منتخب ٣٦ اعضادن مرکب بر مجلس وبو مجلس طرفندن تعیین اولنور ٧ اعضادن مرکب دائمی بر قومیسیونی واردر . پارس سناتو‌سنه‌ده برر کشی انتخاب وارسال ایتمك حقنی حائزدر . آطه وملحقاتی ٣ قضا ، ١١ ناحیه و٣٣ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب ، هر دائره‌نك منتخب مجلس بلدیه‌سی واردر . ملحقاتیله برابر اهالیسی ١٨٣٢٥٣ کشی اولوب ، فرانسز مهاجرلریله زنجیلر وسائره‌دن مرکبدر . آطه‌نك اهالیٔ اصلیه‌سی اولان (قرائب) لر ایسه وقتیله اسپانیوللر طرفندن امحا اولنمشلردر . غوآدلوپه ١٤٩٣ تاریخنده قریستوف قولومب طرفندن کشف اولنوب ، تقریباً ١٥٠ سنه صکره فرانسزلر طرفندن اسکان واعمارینه تشبث اولنمش ؛ وبر قاچ دفعه انکلیزلرك ضبطنه کچمشدر .

**غوآدواس** (Guaduas) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (قوندینامارقه) ایالتنده و (بوغوته) نك ٨٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك منابعی قربنده بر قصبه اولوب ، ٨٠٣٠ اهالیسی ، پك صافلام و لطیف هواسی ، قابلیجه‌لری ، کور ونفط معدنلری ، شکر قامشیله قهوه محصولاتی وصنعی چایرلرله تفرجکاهلری واردر .

**غوآدیانه** (Guadiana) عربی (وادی آنه) دن غلط اولوب ، اصل اسمی (آنه) در . اسپانیا وپورتکیزك الك بیوك ایرماقلرندن اولوب ، اسپانیای وسطینك (لامانشه) خطه‌سنده ١٤ منبعدن نبعانله ، (چوداد رآله) ایالتنده ابتدا غربه وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، استرومادوره خطه‌سنك (باداخوز) ایالتنه کیردکدن صکره غرب جنوبی‌یه وبعده غربه طوغری جریانله ، باداخوز شهری کنارندن بعد المرور ، پورتکیز حدودینه واصل اولور ؛ وجنوبه طوغری دونه‌رك ، ٥١ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دولتین آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتدکدن صکره ، پورتکیز طوپراغنه کیرر ؛ واوراده دخی ١٢٥ کیلومتره‌لك مسافه بعد القطع ، یکیدن حدوده وصول ایله ، منصبنه قدر ٤٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دخی خط حدودی تشکیل ایدر ؛ وسان‌آنطونیو ایله (آیاموته) قصبه‌لری آره‌سنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسی ٦٥٠ واك اوزون تابعی اولان زانقاره‌نك منبعندن ٨٠٠ کیلومتره اولوب ، تابعلری دخی چوق ایسه‌ده ، حوضه‌سی اسپانیانك الك قورو وباغموری آز یرلرندن اولدیغنه بناءً ، صویی آز اولوب ، مجراسنك یالکز

آشاغیکی ٦٠ کیلومترەلکی کوچك وە ٤٠ کیلومترە. لکی بیوجك کیلر ایچون سیر سفائنە صالحدر.

**غوآدیس** (Guadix) اسپانیادە آندالوسیا خطەسنك غرنادە ایالتندە وغرنادەنك ٦١ کیلومترە شرق شمالیسندە اولەرق (سیرانوادە) سلسلەسنك شمالی مائلەسندە قضا مرکزی برقصبە اولوب، ١١٨٠٠ اهالیسی، مشهور شرابی، اطرافندە کولدن قورودلمش بك منبت اراضیسی والقصبە اسمیلە عربلردن قالمە برقلعەسی واردر.

**غوآرانی** (Guaranis) آمریقای جنوبینك اقوام اصلیەسنك اك بیوکلرندن اولوب، الیوم افرادی، قبائل مختلفەیە منقسم اولەرق، مختلف اسملرلە برازیلیانك هرطرفندە وبولیویا ایلە آرجنتینك بعض طرفلرندە وپاراغوآیدە بولنورلر. بونلرك بعضلری الیوم اسکی لسان وعادتلرینی محافظە ایتمکدە و بعضلری پورتکیز ویا اسپانیول لسان وعاداتیلە متکلم ومتخلق اولمقدەدر. بعضلری دە پورتکیز یا اسپانیول ویا زنجی جنسیتلریلە اختلاط وامتزاج ایدوب، بو اختلاطدن متولد آیریجە جنسیتلر تشکیل ایتمکدەدرلر. خالص اسکی حاللرندە قالانلری اسمر وصاریە مائل بکزلی و مغول چهرەسنە مشابە چهرەلی اولوب، ساکن وچالیشقان آدملردر. ملزلری ایسە کوزل سیما وانداملی وبك فعال وغیرتلی کورینورلر. غوآرانی لسانی برازیلیادە وجوارلرندە آوروپا مهاجرلریلە اصل یرلیلر آرەسندە واسطۀ تعاطئ افکار اولوب، اوراجە لسان عمومی حکمنە کچمشدر.

**غوآراؤنو** (Guaraunos) آمریقای جنوبیدە ونزوئلا حکومتنك قسم شرقیسندە و (اورنوق) ایرماغنك منصبندە تشکیل ایتدیکی واسع دالیەدە ساکن آمریقا اقوام اصلیەسندن برقوم اولوب، اورایە مخصوص وهندستان جوزینە مشابە برآغاجك میوەلریلە وآوجیلق ویا لیقچیلقلە یاشارلر؛ ونهرك طغیانندە قازقلر اوزرندە ویا مذکور آغاجك طاللرندە برقەلر وقلبەلر یاپوب، بارینیرلر. آغاج کوتوکلرندن قایق یاپمقدە دخی ماهردرلر.

**غوآردافوی** [«غاردافوی» مادەسنە مراجعت بیوریلە.]

**غوآردە** (Guarda) پورتکیزك یوقاری بیرە ایالتندە ولیسبونەنك ٣٣٦ کیلومترە شمال شرقیسندە اولەرق ١٠٣٩ مترە ارتفاعندە قضا مرکزی برقصبە اولوب، ٥٢٨٥ اهالیسی، چوخە دستکاهلری وقیشین بك صوئوق یازین دە زیادە صیجاق هواسی واردر.

**غوآستالە** (Guastalla) ایتالیانك (رجیو) ایالتندە ورجیونك ٢٧ کیلومترە شمالندە اولەرق (پو) ایرماغنك ساحل یمیننده قضا مرکزی برقصبە اولوب، ٨٢١٠ اهالیسی، دباغخانەلری وابریشیم وبز فابریقەلری واردر. وقتیلە مستقل بردوقەلغك مرکزی ایدی.

**غوآلغوآی** (Gualeguay) امریقای جنوبیدە آرجنتین حکومتنك (انترریوس) ایالتندە وقونسپسیون دل اوروغوآیك ١٢٥ کیلومترە جنوب غربیسندە اولەرق همنامی اولان نهرك ساحل یمیننده سنجاق مرکزی بر قصبە اولوب، ٧٢٣٥ اهالیسی و (پورتو ویزو) اسکلەسنە قدر ٤٠ کیلومترە طولندە دمیر یولی واردر.

**غوآلغوآیشو** (Gualeguaychu) آرجنتین حکومتنك (انتر ریوس) ایالتندە وقونسپسیون دل اوروغوآیك ٧٠ کیلومترە جنوب غربیسندە سنجاق مرکزی بر قصبە اولوب، ١١٥٢٠ اهالیسی، اطرافندە کلیتلی قیون وصیغیرلری وباصدیرمە ودری اخراجاتی واردر.

**غوآم** (Guam, یاخود غوآهام ویا غوآجام Guaham, Guajam) بحر محیط کبیردە واقع (ماریانە) جزایر مجتمعەسنك اك بیوك واك جنوبیسی اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقیە طوغری بویی ٤٥ واکی ٥ ایلە ١٦ کیلومترە آرەسندەدر. مساحۀ سطحیەسی تقریباً ٥١٤ مربع کیلومترەدر. اراضیسی شمال جهتندە خیلی منبتدر. سواحلی قیالرلە محاطدر. بو جزایرك تابع بولندقلری اسپانیا دولتی طرفندن منصوب متصرفك اقامت ایتدیکی (اغانا) قصبەسی آطەنك شمال شرقی ساحلندە ١٣°٢٤′٣٧″ عرض شمالی ایلە ١٤٢°١٦′٣٠″ طول شرقیدە واقع و ٤٠٥٠ اهالیلی جامعدر. کرك بونك وکرك جنوب شرقی ساحلندە بولنان (اومالە) قصبەسنك لیمانلری بك صاغلامدر. محصو-

لاتی: پرنج، شکره، قاقائو، چوید وسائره‌دن عبارتدر.
جزیره‌نك اهالیسی ۷۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده‌در.

**غوآمو** (Guamo) امریقای جنوبیده قو-
لومبیا حکومتنك (تولیما) ایالتنده
و(نیوه) نك ۱۰۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق
(ماغدالنه) نك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب،
۹۱۹۵ اهالیسی واطرافنده کوزل مرعالری واردر.

**غوآناجای** (Guanajay) آنتیل جزایر
کبیره‌سندن اسپانیایه تابع
(قوبه) جزیره‌سنك غرب جهتنده و(هاوانه) نك ۳۴
کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه او-
لوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وکلیتلی قهوه محصولاتی
واردر.

**غوآناجوآتو** (Guanajuato) مکسیقه
حکومات متفقه‌سندن بری او-
لوب، ممالك مذکوره‌نك وسطلرنده ومرتفع جهتنده واقع
اولدیغی حالده، جنوباً میشوآقان، غرباً جالیسقو، شمال
غربی جهتندن زاقاتقاس، شمالاً سالویی پوتوزی، شرقاً
دخی قوئرتارو جمهوریتلریله محاط ومحدوددر. ۲۰° ایله
۲۲° عرض شمالی و ۲۰ َ ۱۰۲° ایله ۴۰ َ ۱۰۳°
طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیرمنتظم برمربع
شکلنی ابراز ایدر. شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰ وشرقدن
غربه اکی ۱۸۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی
۲۸۴۶۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۰۰۷۱۱۶
کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. (سیراغوآ-
ناجوآتو) اسمیله بر سلسلهٔ جبال بو حکومتی جنوب
شرقیسندن شمال غربی‌یه طوغری شق ایدوب، اك
مرتفع ذروه‌سی ۳۰۷۵ متره ارتفاعنه قدر چیقار.
منتهای شمال شرقیسنده (سیراغورده) اسمیله دیکر
بر سلسله یکر. مملکتك دوز یرلری دخی حذای
بحردن آشاغی یوقاری ۲۰۰۰ متره یوکسکدر.
جنوب جهتنده (واله ده سانتیاغو) دینلن منبت بر
اووه‌نك اطرافنده غریب الشکل یدی برکان برداره
تشکیل ایدوب، بونلردن ایکیسنك آغزلری صو ایله
طولودر. باشلیجه نهری قسم جنوبیسنی شق ایدن
(لرما) نهریدر، که اوچ چایك صولرینی آلوب، بحر
محیط معتدله طوغری کیدر. سائر انهاری پك کو-
چکدر. اراضیسی منبت اولوب، علی الخصوص قوهٔ
انباتیه‌لری مشهور بر قاچ واسع اووه‌سی واردر.
باشلیجه محصولاتی: مصر، بغدای، بقله، نخود، شکر
قامشی، بوبر، آمریقان فستیغی، قاربوز وسائره‌در.
اوزوم یتیشه‌جك قدر اولوبده زیتون آغاجلری دخی
یکی ادخال اولنمشدر. الما، انجیر، طاتلی لیمون وسائر
میوه‌لر دخی حاصل اولور. صنایع محلیه چوخه وعبا
ایله معمولات سراجیه وچینی‌یه متعلق شیلر اعمالندن
عبارتدر. معادنی پك چوق اولوب، اك مبذولی
کومشدر. آلتون، باقیر وقورشون دخی بولنور.
سنوی تقریباً ۳۰ ملیون فرانق قیمتنده معادن
چیقاریلیر. بر قاچ یرنده میاه معدنیهٔ حاره‌سی
واردر. اهالیسنك یالکز بر ربعی صرف اسپانیول
و قصورینك قسم اعظمی ماز یعنی اسپانیول ایله
یرلیدن متولد ومتباقیسی صرف یرلیدر. یرلیلر باشلیجه
(اوتومی) قومنه منسوب اولوب، کندی لسانلریله
متکلمدرلر. بو حکومت درت قضایه منقسم اولوب،
۱۳ قصبه‌سی و ۲۵ بیوك قریه‌سی واردر. سائر اهالی
چفتلك حکمنده کوچك کویلرده یاشارلر.

**غوآناجوآتو** (Guanajuato) مکسیقه
ممالك مجتمعه‌سنده ومکسیقو-
نك ۲۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده طاغلر آره‌سنده
وهمنامی اولان چایك اوزرنده اوله‌رق ۲۱° عرض
شمالی ایله ۱۵ َ ۱۰۳° طول غربیده و ۲۰۳۱
متره ارتفاعنده واقع همنامی اولان آنف البیان
حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ۶۳۰۰۰ اها-
لیسی، خارجدن شایان تصویر منظره‌سی، طار ودیك
سوقاقلری، درت بش قاتلی خانه‌لری، دار الفنونی،
ضربخانه‌سی ومعادنك ایشلنمسنه مخصوص فابریقه‌لری
واردر.

**غوآنش** (Guanches) قناریه آطه‌لرینك
یعنی جزایر خالداتك اهالئ قدیمه‌-
سی اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیده وطنلرینی
استیلا ایدن اسپانیوللرله ایتدکلری محاربه‌لرده محو
وتلف اولمشلر، ظن اولنیورسه‌ده، اختلاطدن بعید
اولان طاغلرده چوبانلقله یاشایان اهالینك غوآنشلرك
احفادی اولدقلرنده شبهه یوقدر. بوندن ماعدا جزایر
مذکوره‌نك شمدیکی اهالیسی اسپانیول لسانیله متکلم
ایسه‌لرده، خالص اسپانیول اولمدقلری سیما وبدنلرندن
آکلاشیلوب، قوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن

متولد ملز بر قوم اولدقلری نمایاندر . غوآنشلرك بربر اقوامندن بولنمش اولدقلری ، وعلی الخصوص مغرب اقصاده درن جبالی اوزرنده یاشایان (ایمازغ) بربرلریله قرابتلری بولندیغی بر چوق آثار ایله مستباندر . وقتیله اولولرینی تحنیط ایدوب، اسکی مصریلر کبی مومیا حالنه قومق عادتلری ایدی . هر حالده اسپانیوللر هر برده اجرا ایتدکلری معاملات ظالمانه لریله بونلرك چوغنی امحا ایدوب، قالانلره دخی قتولیك مذهبیله برابر اسپانیول لسانتی قبول ایتدیردکلرندن، اسکی غوآنشلر قومیت وجنسیت اعتباریله بوکون منقرض عد اولنوب، اختلاطدن اوزاق اوله رق طاغلرده چوبانلقله یاشایان احفادلری دخی غلط بر اسپانیولجه ایله متکلمدرلر.

**غوآنه** (Guanas) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه سنك (ماتوغروسو) حکومتنده و (پاراغوآی) نهرینك کنارلریله شاقو صحراسنك بعض جهتلرنده متمکن آمریقا اقوام اصلیه سندن بر قومدر. بونلرك بر طاقمی نیم متمدن بر حالده اولوب ، اراضیلری ایشلتکده عمله لك ایدرلر. قیز چوجقلرینی طوغار طوغماز اولدیرمك عادات جاهلانه لری جمله سندندر.

**غوآیاکیل** (Guayaquil) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) حکومتنده و (کیتو) نك ٢٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله رق (داؤل) ایله (باباهویو) نهرلرینك برلشمسندن حاصل اولان غوآیاکیل نهری اوزرنده وبو نهرك منصبندن ١٦٠ کیلومتره یوقاریده ″٢٤ ′١٢ °٢ عرض جنوبی ایله ″٣٤ ′١١ °٨٢ طول غربیده واقع ایالت مرکزی برشهر واسکله اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی، کوزل ریختملری، ایشلك لیمانی، خارجدن شایان تماشا منظره سی، زمرد کبی چایرلر واورمانلرله محاط جوارلری وایشلك تجارتی واردر . خانه لری اخشاب وسوقاقلری طار وغیر منتظم اولوب، یالکز ریختمه یقین بر ایکی کنیش ومنتظم سوقاغی واردر. مع هذا غوآیاکیل کیتودن صکره اقوآدورك ایکنجی شهریدر .

**غوآیاکیل** کورفزی (Golfe de Guayaquil) آمریقای جنوبینك بحر محیط معتدل سواحلنده کی کورفزلرك الك بیوکی اولوب، اقوآدور حکومتنك قسم جنوبیسنده واقعدر . °٢ ایله ٤ عرض جنوبی اردلرنده ممتد اولوب، ساحل جنوبیسی (پرو) حکومتنه عائددر. بو کورفزك ایکی اوجنده کی برونلر امریقای جنوبینك الك غربی نقطه لریدر. آغزی ٢٢٥ کیلومتره وسعتنده اولوب، ایچری یه کیدلدکجه طارلاشه رق، (پونیاس) آطه سنك ارقه سنده (غوآیاکیل) نهری خلیجنه کیریلیر.

**غوآیره** یاخود غران سالتو ده غوآیره (Guayra, Gran Salto de Guayra) امریقای جنوبیده (پارانا) ایرماغنك (پاراغوآی) حکومتنك شمال شرقی کوشه سنده تشکیل ایتدیکی بیوك بر شلاله اولوب، ″٣٨ ′٤ °٢٤ عرض جنوبیده واقعدر. نهر مذکور بو موقعده، ٢١ قوله منقسم اولدیغی حالده، برنعل شکلنی تشکیل ایده جك صورتده ١٧ مترهلك ارتفاعدن دوشوب، آشاغی یه دوشدیکنده ٦٠ متره کنیش برنك شلاله تشکیل ایدر. نهرك فیضاننده مذکور قوللر برلشیر.

**غوآیره** یاخود لا غوآیره (Guaira, la Guayra) آمریقای جنوبیده ونزوئلا ممالك مجتمعه سنك (غوزمان بلانقو) حکومتنده و (قاراقاس) ك ١٠ کیلومتره شمال غربیسنده آنتیل دکیزنده بر قصبه واسکله اولوب، ٧٨٤٠ اهالیسی، آچیق لیمانی ، پك صرپ موقعی و زیاده صیجاق هواسی واردر.

**غوآیقورو** (Guaycurus) آمریقای جنوبیده بیوك شاقو صحراسنك (پاراغوآی) ایرماغیله تابعی (پیلقومایو) نهری ارەسنده واقع وپاراغوآی حکومتنه تابع قسمنده ساکن آمریقا اقوام اصلیه سندن بر قومدر.

**غوآیماس** یاخود سان جوزه ده غوآیماس (Guaymas, San José de Guaymas) مکسیقه ممالك مجتمعه سنك (سونوره) حکومتنده و (اورس) ك ١٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله رق قالیفورنیه کورفزنده وهمنامی اولان نهرك منصبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، صاغلام وایشلك لیمانی و (قولورادو) ایرماغی مجراسنده واقع (فوربوما) یه قدر دمیر یولی واردر. اطراف طاشلق و نباتاتدن خالی اولوب، عدنی آکدیریور .

**غواصی** (عزالدين) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، يزدليدر. شاه طهماسب صفوى زماننده ياشايوب، ٩٦٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. مناقب ائمه حقنده يوز بيك بيت سويلمش اولديغى مرويدر. «روضة الشهدا» اسميله بر منظومه‌سى واردر. كليله ودمنه حكايهٔ مشهوره‌سنى وطبه متعلق اولان «ذخيرهٔ خوارزمشاهى» يى سلك نظمه چكمش وديكر برطاقم منظومه‌لردخى براقمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

كرنه مردم به سركوى تو ام اشك برد
عاشقيها كنم آنجا كه فلك رشك برد

**غوبر** (Gôber) سودان وسطيده حوضه مملكتنك شمال جهتنده بر بر اولوب، مركزى مرادى قصبه‌سيدر.

**غوبن** (Guben) پروسيه‌نك براندبورغ ايالتنده (فرانقفورت سور اودر) سنجاغنده ومركز لوانك ٥٠ كيلومتره جنوبنده (اودر) ايرماغنه تابع (نايسه) نهرى اوزرنده وايكى دميريول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع برقصبه اولوب، ٢٢٧٠٠ اهاليسى، مشهور چوخه وايپليك فابريقه‌لرى وبافير دوكمخانه‌لرى واردر.

**غوبى** (Gobi, Chamo) ونام ديكرله شامو مغولستانده بيوك بر چول اولوب، تركستان شرقيده خوتن ويارقند جوارلرندن باشلايه‌رق مانچوريه طاغلرينه قدر ممتد اولور. بووجهله تقريبا ٧٥" دن ١١٠" طول شرقى‌يه قدر ٤٠ درجهٔ جغرافيه‌ده غرب جنوبيدن شرق شماليه اوزانان بو واسع چول اورته طرفلرنده برآز منقطع اولوب، ايكى‌يه منقسم بولنور، كه قسم غربيسنه (تاقله ماقان) وشرقيسنه (غالبين غوبى) دخى ديرلر. عرضى دخى ٤٠٠ كيلومتره‌دن آشاغى دكلدر. بو آسيا صحراى كبيرينك زمينى قيرمزى‌يه مائل چاقل طاشندن ودها بيوجك طاشلردن وبعض يرلرده صارى قوم ويا قرمزى‌مترا ق بالچيقدن عبارت اولوب، صودن محروم ونباتاتدن خاليدر. يك سيرك يرلرنده بعض طورغون وطوزلى صولرى ياخود آجى صو قيولرى واردر. بعض طرفلرنده چاليمسى بعض نباتلر وبرجنس پلاين ايله دوه‌لرك بدكارى بر نوع طوزلى ديكن چيقار. يازين حرارتى تحمل اولنه‌ميه‌جق درجه‌ده اولديغى كبى، قيشين‌ده قطبلره مخصوص بر برودت حكم سوروب، بعضاً قار پارچه‌لرينى حاوى شدتلى روزكارلر اسر. مع‌هذا بو دهشتلى چولك ايچنده دخى جولان ايدر بعض مغول كوچبه‌لرى بولنور، وكاروان يوللرى واردر. چينليلر كاروان يوللرنده منزللر ترتيب ايدوب، چولك شدائدينى ممكن مرتبه‌ده تهوينه چاليشمشلردر. بو چولك موقعى مرتفع اولوب، اك آلچق يرلرينك حذاى بحردن يدى سكز واكثر طرفلرينك تقريباً بيك بشيوز متره ارتفاعلرى واردر. بو چولك زمیننده وكنارلرنده كورينن بعض علامتدن استدلال ايدلديكنه كوره، وقتيله آسيا قطعه‌سنك اورته‌سنده داخلى وواسع بر دكيز بولنمش اولديغنه علم الارض علماسى متفقدرلر.

**غوبيل** (Gaubil) فرانسه مشاهير مستشرقيننده وجزويت پاپاسلرندن اولوب، ١٦٨٩ تاريخنده (غاياق) ده طوغمش؛ و١٧٢٣ ده چينه كوندريله‌رك، چين ومانچو لسانلرينى مكمل صورتده اوكرنه‌رك، چين حكمدارينك باش ترجمانى اولمش ايدى. ١٧٥٩ ده پكينده وفات ايتمشدر. چينه متعلق بر خيلى كتابلر تحرير و ترجمه ايتمش؛ وچنكيز خان ايله سلاله‌سنك دخى تاريخنى يازمشدر.

**غوبيو** (Gubio) ايتاليانك اومبريا خطه‌سنده (پروزه) ايالت و قضاسنده وپروزه‌نك ٣٩ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٥٣٥٠ اهاليسى، مشهور قابلجه‌لرى وجوارلرنده شايان تماشا موقعلرى واردر.

**غوت** (Goths) جرمان اقوامندن برقوم وياخود اسكى جرمانلردن عبارت بر طائفه اولوب، ابتدا (ويستوله) مجراسنده يعنى لهستانده وپروسيه‌نك شرق طرفلرنده ساكن ايكن، بعده اسقانديناويا يعنى اسوج ونوروج طرفلرينه قدر يايلوب، او جهتلرده‌كى فينو آلرله سائر تاتار اقوامنى بوسكورده‌رك، يرلرينى ضبط ايتمشلردى. ميلاد عيسى (عليه السلام) دن اوچ عصر اول اورالره منحصر ايكن، بعده جنوبه طوغرى اينه‌رك، (تيسه) نهرينه قدر يايلمش؛ و(اوستروغوت) يعنى «شرق غوتلرى»، (ويزيغوت) يعنى «غرب غوتلرى»، (جپيد) وسائره اوله‌رق بر قاچ طاقه منقسم اولمشلردى. اوچنجى قرن ميلاديده دفعاتله طونه‌يى وقره دكيزى كچه‌رك، قسطنطينيه

ایمپراطورلرینی جزیه اعطاسنه مجبور، وجوارلرینی وآناطولی‌یی دخی یغما ایتمشلردی. دردنجی قرن میلادیده حکمدارلری (هرماناریق)ك زماننده غوتلری درجهٔ قصوایه واروب، قره دکیزدن بالطیق دکیزینه و(دون) نهرندن (تیسه) نهرینه قدر اولان یرلری کاملاً تحت حکملرنده ایدی. او صره‌ده اقوام تاتاریه‌دن (هون)لر چیقوب، بونلرك قوتنی ازاله ایتمکله، بر طاقملری یعنی اوستروغوتلر ناچار هونلره تابع اولمش؛ ویزیغوتلر ایسه طونه‌یی تجاوزله، میسیا (یعنی صربیه وبلغارستان) طرفلرنده اقامته مساعده آلمش؛ وبعده ایمپراطورلرك ضعفنی کوردیکه تراکیه وماکدونیه جهتلرینه تجاوزه باشلامش؛ ونهایت رئیسلری بولنان برنجی آلاریق سرداراق عنوانیله ایلیریا محافظلغنی استحصال ایدوب، اورادن ایتالیایه مسلط اوله‌رق، بشنجی قرن میلادی اوائلنده دفعاتله رومایی یغما ایتمش؛ و بونك برادری وخلفی (آتولف) غالیانك جنوبیله اسپانیاده ویزیغوتلر دولتنی تأسیس ایتمشدر. اوستروغوتلر ایسه هونلرك حکمداری (آتیلا)نك وفاتنده، پانونیه و تراکیه جهتلرنده اقامته مساعده آلمش؛ و بعده ایتالیایه کچوب، اوراده اوستروغوتلر دولتنی تشکیل ایتمشلردر. [«اوستروغوت» و «ویزیغوت» ماده‌لرینه مراجعت.] غوتلر او زمانلرده خروج ایدن اقوام وحشیه‌نك اك معقول ومستعدلری اولوب، قسطنطینك زماننده خرستیانلغی وبعده آریوسك مذهبنی قبول ایتمشلردی.

**غوتارد** { سنت — (St. Gotard) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، باویره‌ده طوغمش؛ و١٠٢١دن ١٠٣٨ تاریخنه‌دك هیلدسهایم پسقپوسی اولوب، برچوق مناسترلر تأسیس ایتمشدر. مایسك ٤ نده یورطیسی اجرا اولنور. —[«سنت غوتارد» ماده‌سنده مراجعت بیورله.]

**غوتلاند** { (Gotland) بالطیق دکیزنده اسوجك (قالمار) ایالتی قارشیسنده وساحلدن ٨٠ کیلومتره وسعتنده برقنال ایله آیرلمش بر جزیره اولوب، جنوبدن شماله ′٥٥ °٥٦ ایله °٥٨ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی ١٢٠ واك کنیش یرنده اکی ٥٠ کیلومتره‌در. شمالی اوجنده (فارو) ودها ایلریده (غوتسقه ساندون) اسملریله ایکی کوچك آطه بولنیور. مذکور ایکی کوچك آطه ایله برابر بر سنجاق اتخاذ اولنوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١١٦ مربع کیلومتره و اهالیسی ٥٥٠٠٠ کشیدر. مرکزی ساحل غربیسنده واقع (ویسبی) قصبه‌سیدر. طوپراغی کلسی اولوب، ٦٠ متره‌یه قدر مرتفع تپه‌لری، بر طاقم کوللری وبر قاچ نهری واردر. تپه‌لرینك برنده بر چوق غریب مغاره‌لر بولنیور. وقتیله اورمانلرله مستور ایکن، زیاده اتلاف اولندیغندن، شمدی اودون قطعنك منعنه لزوم کورلمشدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌جه‌در. همان دائما قیرده یاشایان نیم وحشی بر جنس آتلری‌ده واردر. باشلیجه اخراجاتی: باصدیرمه، قوری بالیق، طون یاغی، سبزه، قطران وسائره‌در. وقتیله تجارتی پك زیاده ایکن، شمدی دوشمشدر. طوپراغنده بعض آثار عتیقه بولنیور.

**غوتنبورغ** { [«کوتنبورغ» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

**غوته** { (Gotha) آلمانیای وسطیده (صاقسه قوبورغ غوته) دوقه‌لغنك مرکزی واك مهم شهری اولوب، قوبورغك ٧٢ کیلومتره شمال‌غربیسنده و (وسر) ایرماغی حوضه‌سنده (لینه) چایی اوزرنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده اوله‌رق ″٥ ′٥٦ °٥٠ عرض شمالی ایله °٢٢ ′٢٤ طول شرقیده واقعدر. علوم ومعارفیله مشهور بر شهر اولوب، ٢٩١٣٤ اهالیسی، مکمل رصدخانه‌سی، بیوك بر جمعیت جغرافیه‌سی، اك مکمل خریطه وآطلاسلرك ومشهور غوته سالنامهٔ عمومیسنك طبع اولندیغی واسع ومکمل مطبعه‌سی، بیوك وقیمتدار آثاری حاوی کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، متعدد مکتبلریله مؤسسات خیریه‌سی، اطرافنده کوزل کوشکلریله باغچه‌لری، اولولرك احراقنه وکوللرینك دفننه مخصوص مزارستانی، دمیرخانه‌لری، ایپك قماشلرله پاتیسقه، بویه‌لی کاغد، چینی، بویا، شکر، آلات هندسیه وموسیقیه ومرانقوزلغه متعلق مشهور معمولات فابریقه‌لری واردر.

**غوتیا** { (Gothie) اسوجك قسم جنوبیسنك اسم قدیمیدر. [«کوتالاند» ماده‌سنه مراجعت.] — غوتیا جدولی (Canal de Go-

thie ) اسوجده استوقهولمدن كوتبورغه كيدن صواوراده غولسان بيوك كوللرى بربرينه ربط ايدن جدولك اسميدر. بو جدول ١٨٣٢ ده اكمال اولنمشدر. — غوتيا دكيزى ( Mer Gothique ) اسمى دخى بعضاً بالطبيق دكيزينه ويريلير.

**غوتيه** { تئوفيل — (Théophile Gautier) فرانسه اعاظم ادباسندن اولوب، ١٨٠٨ ده (تاربه) ده طوغمش، و ١٨٧٢ ده وفات ايتمشدر. ابتدا رساماق اوكرنمكه باشلايوب، بعده بو صنعتى تركله، ادبياته قويلهرق، (رومانتيسم) تعبير اولنان اصول جديدهنك اك خواهشلى طرفدارلرى زمرهسنه داخل اولمش؛ و ١٨٣٠ تاريخندن نشرياته باشلايوب، برطاقم اشعارله بر چوق تياترو وحكايه كتابلرى ميدانه قويهرق، كسب شهرت ايتمشدى. غزتهلرده وموقوت مجموعهلرده دخى تياترو كتابلرينك تنقيدينه وساڭر مباحث ادبيهيه دائر بر چوق مقالات نشر ايتمشدى، كه محاكاتنك اصابتيله مشهور اولوب، آيريجه دخى جمع ونشر اولنمشدر. آثارى حسن تصوير وانتظام عبارهجه مشهور وپك مقبولدر.

**غوث اعظم** { مشاهير اولياء اللهدن عبدالقادر كيلانى حضرتلرينه وساڭر بعض ذواته ويريلن عنواندر.

**غوث عالم** { (محمد كواليرى) هندستانك اعاظم مشايخندن ومظنهٔ كرامدن بر ذات اولوب، شيخ فريد الدين عطارك نسلندن اولديغى مرويدر. ٩٧٠ تاريخنده وفات ايدوب، (غازيپور) ده ظهورآباد نام محلهده مدفوندر. هندليلرك بو ذات حقنده اعتقاد بليغلرى اولوب، تربهسى زيارتكاهدر. «الجواهر الخمسه» و «كلزار ابرار» عنوانلريله ايكى تأليفى اولوب، ايكنجيسى هندستان مشاهير صوفيونك تراجم احوالنى جامعدر.

**غودارد** { سنت — (St. Godard) قتوليكلرك عزيزلرندن اولوب، آلتنجى قرن ميلاديده (روئن) پسقپوسى بولنمش؛ واوجهتده خرستيانلغى نشر ايدوب، ٥١١ ده انعقاد ايدن (اورليان) مجلس روحانيسنده بولنمش؛ و ٥٣٠ ده وفات ايتمشدر. حزيرانك ٨ نده يورطيني اجرا اولنور.

**غوداورى** { ياخود كوداورى (Godavery) هندستانك وسطيده بيوك بر ايرماقدر، كه هندك سواحل غربيهسنه متوازياً ممتد اولان (كات) سلسلهٔ جبالندن ٥٨′ ١٩° عرض شمالى ايله ١٠′ ٧١° طول شرقيده نبعان ايدوب، شرقه طوغرى جريانله، نظام حكومت اسلاميهسى اراضيسنه داخل اولهرق، مملكت مذكورهنك قسم شماليسنى شق ايله، صولدن (پورنه) وصاغدن (مانجيره) نهرلرينى وساڭر برچوق چايلر اخذ ايدهرك، نظامك حدود شرقيهسنه واصل اولنجه، منبعندن ١٠٦٥ كيلومتره آشاغيده و منصبندن ٣٢٠ كيلومتره يوقاريده نظامك حدود شماليهسنى آيرهرق وبرچوق انهارك صولرينى طوپلايهرق كلن (پرانهيتا) نهر عظيمى دخى اخذ ايله، جنوب شرقيه طوغرى دونر، وينه شمالدن كلن ديكر برقاچ بيوك نهر اخذيله، نظامك شرق شمالى حدودينى آيردقدن صكره، دكن ممالك مرتفعهسى تركله، طار بربوغازدن شدتله آشاغى اينوب، ساحل بوينجه ممتد اولان اوومهيه دوشنجه، يتاغى زياده توسع ايدر، وايكى قوله آيريلهرق، بيوكى شرقه طوغرى جريانله، فرانسهنك (ياناؤن) مهجرينى اروا ايدر، وديكرى جنوبه طوغرى آقهرق، (مادابولام) قصبهسى يانده بنكاله كورفزينه دوكيلور. مجراسى پك طولاشيقلى اولوب، قطع ايتديكى مسافه يالكز ٧٥٠ كيلومترهلك برايكن، ١٤٣٧ مترهيه بالغ اولور. حوضهسى ٢٩٠٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، پاموق وساڭر محصولاتيله كمور معدنلرى چوقدر. انكليز حكومتى بونهر عظيمى سير سفائنه صالح اولهجق حاله كتيرمكه پك چوق جهد ايتمش ايسهده، اوچ يرنده شلالهلرى بولنديغندن، كشادى ممكن اولهمامشدر. صولرى سقى اراضيده قوللانيلوب، بوندن اول خالى وبطال اولان برچوق اراضى جدوللر واسطهسيله اعمار اولنمشدر.

**غودبرت** { (Godebert) لومباردلرك حكمدارلرندن اولوب، ٦٦١ تاريخ ميلاديسنده پدرى (آريبرت) ه خلف اولمش؛ وبرادرى (پرتاريت) ى حكومته تشريك ايدهرك، (پاويه) يى مركز اتخاذ ايتمش ايدى. بعده بينلرنده منازعه ظهور ايدوب، غودبرت (بنوان) دوقهسى

(فريموآلد) ى امداده دعوت ايتمش ايسه‌ده، مرقوم بونلرك تفرقه‌سندن بالاستفاده، ٦٦٢ ده كندى حكمدارلغنى اعلان ايتمش ايدى.

**غودونوف** {بوريس — (Boris Godounof) روسيه چارلرندن اولوب، من اصل تاتار اولديغى حالده، ١٥٩٨ دن ٥ ١٦ تاريخنه‌دك حكومت سورمشدر. همشيره‌سى (ا. نه) چار (فدور ايوانوويچ) . . وارمغله، بو قرابته بناءً كنديسى كسب نفوذ ايتمش ايدى.

**غوده** {ونام ديكرله ترغوو (-Gouda, Ter) (Gouw) فلمنكك جنوبى هولانده ايالتنده وروتردامك ٨ ٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ژين) ايله (موزه) آره‌سنده‌كى جدولك و (غووه) ايله (ايسل) نهرلرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسى، پك چوق صولرى، اطرافنده كوزل باغچه ويولرى، متعدد مكتبلريله مؤسسات خيريه‌سى، مصنع كليسالرى، مشهور پنيرى وطوغله وتوله فابريقه‌لرى واردر.

**غور** {جزيرة العربده (غورالتهامه) تهامه‌نك اشاغى طرفلرينه وصحراى كبيرده وسائر جهتلرده دخى بعض منحط يرلره اطلاق اولنور. ــ (غور اردن) دخى شام ايله قدس آره‌سنده اردن يعنى شريعه نهرينك واديسندن عبارت يره اطلاق اولنوردى، كه وخامت هواسيله وشكرقامشى محصولاتيله مشهور ايدى.

**غور** {افغانستانده هرات ايله غزنه آره‌سنده طاغلق وصرب ومتين بر ير اولوب، مركزى (فيروزكوى) قلعه‌سى ايدى. آنى البيان غوريان سلاله‌سنك منشئيدر.

**غوراره** {ياخود غراره (Gourara) صحراى كبيرك شمال جهتنده و جزايرك جنوبنده بيوك بر واح اولوب، ′٥٠ °٢٨ ايله °٢٩ ′٥٠ عرض شمالى و ′١٥ °١ ايله ′٤٥ °١ طول غربى آره‌لرنده ممتد اولور. همنامى اولان كولك اطرافنده وشمال وشرق جهتنده اولوب، ٩٠ قدر قريه‌يى ومركزى اولان (تيمومين) ياسمنده بر قصبه‌سى واردر. اهاليسى زناطه قبيله‌سنه منسوب بربرلره عربلردن مركب اولوب، جمله‌سى دين اسلامله متدينلردر. محصولاتى برنجى درجه‌ده خرما وايكنجى درجه‌ده آربه، بغداى، دارى، نخود، فصوليه، سبزه‌لرك انواعى، اوزوم، انجير، بادم، نار وسائر ميوه‌لرله پاموق، قنه، آناسون وسائره‌دن عبارتدر. بربرلرچى ومركب وعربلر قيون، دوه وآت يتيشديررلر. كويلرك اكثرى برجلرى حاوى سورلرله محاطدر. ابن خلدون بو يرك معموريتندن بحث ايدر. مقدما اهاليسى مراكش حاكمنه تابع ايديلرسه‌ده، بعده تابعيت روابطى كوشيوب، شمديكى حالده مستقل بولنيورلر. جزايرك فرانسز حكومتى كندى طرفنه چكمكه چاليشيور. ــ غوراره كولنك شمالدن جنوبه بويى ١٢٠ واك كنيش يرنده اكى ٤٠ كيلومتره اولوب، صوبى طوزليدر.

**غورانى** {(امام ابو القاسم عبدالرحمن بن محمد المروزى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، «اسرار الفقه» و «الابانة فى الفقه الشافعى» عنوانلريله ايكى اثر براقمش؛ و ٤٦١ ده وفات ايتمشدر.

**غورچاقوف** {آلكساندر — (-A. Gor tschakoff) روسيه‌نك اك مشهور ديپلوماتلرندن اولوب، ١٧٩٨ ده طوغمش؛ واستوتغارد وويانه‌ده ايلچيلك ايتدكدن صكره، ١٨٥٧ دن ١٨٦٧ يه قدر اون سنه خارجيه ناظرى و١٨٦١ دن ١٨٨١ تاريخنه‌دك باش وكيل بولنه‌رق، برلين قونفره‌سنده دخى روسيه طرفندن مرخصلك ايتمش؛ ونهايت شيخوختندن طولايى كوشهٔ استراحته چكيلوب، ١٨٨٣ ده وفات ايتمشدر.

— (ميشل غورچاقوف) آنف الترجمه‌نك عم زاده‌سى اولوب، روسيه‌نك مشهور جنرالرندندر. ١٨٦١ ده فوت اولمشدر.

**غورديان** {(Gordien) روما ايمپراطورلرندن اوچ كشينك اسميدر: ١

برنجيسى «قديم» و «آفريقالى» لقبيله ملقب اولوب، ١٥٧ تاريخ ميلاديسنده رومادە طوغمش؛ وآفريقاده قوماندان اولوب، ٨٠ ياشنده اولديغى حالده، ٢٣٧ تاريخنده عسكر طرفندن، آرزوسى خلافنه اوله‌رق، ايمپراطورلغه انتخاب اولنوب، اوغليله مشتركاً آلتى هفته حكم سوردكدن صكره، اوغلنك (قاپليان) طرفندن قتل اولنديغنى ايشيدنجه، كندى بوغازينى صيقه‌رق اتلاف نفس ايتمشدر.

— ایکنجیسی برنجیسنك اوغلی اولوب، آنفاً بیان اولندیغی اوزره، آلتی هفته بدریله مشترکاً حکم سوردکدن صکره، قارتاجده قاپلیسانله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

— اوچنجیسی برنجیسنك قیزینك اوغلی اولوب، ٢٣٨ تاریخنده ١٣ یاشنده ایکن، تخته اقعاد اولنمش؛ و٢٤٤ ده ایران شاهی شاپورله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

**غوردیانه** { یاخود کردیه (Gordyène) کردستانك شمال جهتنه یعنی وان وبتلیس ودرسم جهتلرینه یونان قدیم جغرافیونی طرفندن ویریلن اسمدر.

**غوردیوس** { (Gordius) کرمیان جهتندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك حکمداری اولوب، کندیسی عن اصل کویلی بر چفتجی اولدیغی حالده، کاهن اك اول مشتریسنك معبدینه کیره‌جك آدمك محل بولنان حکمدارلغنه انتخابنی خبر ویرمش اولدیغندن، تصادفاً صاحب ترجمه معبد مذکوره کیرمکله، خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی اولان (غوردیوم) شهرنده تخته اقعاد اولنمش. اوغلی (میداس) بو خبری آلنجه سورمکده اولدیغی آرابه‌یی معبد مذکوره وقف ایتمش؛ وبو آرابه معبدك ستوننه اوسته‌لقلی بردوکومله باغلانوب، بو دوکومی چوزه بیلنك بتون آسیا حکمداری اوله‌جغنی ینه کاهن خبر ویرمشیدی. بیوك اسکندر غوردیومدن کچرکن بودوکومی حلدن عاجز قالوب، قلیجیله اوره‌رق کسمشیدی.

**غوردیوم** { (Gordium) آناطولیده‌کی کرمیاندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك اك بیوك معموره‌لرندن بر شهر قدیم اولوب، غالاتیه حدودنده وسقاریه نهری کنارنده واقع ایدی. مشتریسنك عبادتنه مخصوص معبدنده‌کی حلی مشکل دوکومیله مشهور ایدی. [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله].

**غورس** { مورخین عرب اسقلبیوس ایله بقراط آره‌سنده‌کی مدتده ظهور ایدن اطبای یونان بیننده بواسمده برینی دخی ذکر ایدوب، اك اول تجربه‌یه تطبیق حرکت ایدن بو ذات اولدیغنی بیان ایدیورلر.

**غوره** { آرناودلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده وکوریجه قصبه‌سنك شمال غربیسنده بر بر اولوب، اهالیسی همان کافهٔ مسلم وجسارتلریله مشهور، والماسی کوزلدر.

**غوره** { (Gorée) آفریقای غربیده سنغامبیا ساحلی قارشیسنده ویشیل برونك ٣ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ١٤°٤٠′ عرض شمالی ایله ١٩°٤٥′ طول غربیده واقع وفرانسه دولتنه تابع بر کوچك آطه اولوب، قسم اعظمی همنامی اولان قصبه اشغال ایدیور. اهالیسی ٣٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، سنت میشل اسمیله بر قلعه‌سی وضمغ، فیل دیشی وآلتون توزی تجارتی واردر. یرلیلر عندنده اسمی (پیر) اولوب، ١٦١٩ ده آطه‌یی کشف وضبط ایدن فلمنکلیلر بو اسمله تسمیه ایتمشلردر.

**غوری** { (Gori) قافقاسیه‌نك تفلیس ایالتنده وتفلیسك ٩٣ کیلومتره شمال غربیسنده وکور نهری کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥١٨٠ اهالیسی واردر. قصبه وقضانك اهالیسی کرجی واوست قوملرینه منسوب اولوب، چوق حیوانات واوزوم ایله میوه‌لر یتیشدیررلر.

**غوریان** { غوریلر دولتی خراسان وافغانستان وهندستان طرفلرنده حکومت سورمش بردولت اسلامیه اولوب، ٥٤٥ تاریخندن ٦٠٧ تاریخنه‌دك ٦٢ سنه دوام ایدوب، سلطنتلرینی اوچ اقباله ایصال ایدن دردنجیلری اولان شهاب الدین غوریدر. اك اول دولتنه نائل اولان علاء الدین حسن بن حسین بن سامدر. مرقوم سام غور مملکتی حاکمی بولنمش اولان (سوری) نك تورونی اولوب، جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن مغلوب ومقتول اولدقده، بدری هندستانه قاچمش؛ وکندیسی اوراده دنیایه کلوب، تجارتله مشغول ایکن، کمیسی قیریلوب، مغروق اولمغله، اوغلی حسین ساحل سلامته چیقه‌رق، خرسز ظنیله بر خیلی مدت محبوس قالدقدن صکره، غزنویلردن سلطان ابراهیمه چاته‌رق، اقرباسندن بر خاتون تزوج ایتمش، وحاجبلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. بعده سلطان مسعود غزنوی طرفندن غور حکومتنه نصب او.

لنه‌رق، وفاتنده اوغلی علاءالدین حسن خلفی اولمش؛ وبونك زماننده غزنویلر دولتنك قوتنه خلل کلمکله، مومی‌الیه خروج ایدوب، غزنه‌یی وخراسانك بعض طرفلرینی ضبط ایله، ٥٤٥ ده نامنه خطبه اوقوده‌رق، دولت غوریانی تأسیس، وهراتی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. اوغلی وخلفی سیف‌الدین بلخی‌دخی ممالکنه ضم ایتمشدی. بونك خلفی وعم زاده‌سی غیاث‌الدین محمد پایتختی غزنه‌یه نقل ایدوب، خراسانك مرو ونیشابور جهتلرینی دخی ضبط ایتمشدی. بونك برادری وخلفی شهاب‌الدین ابو المظفر خوارزمشاه‌ ایله مصالحه ایدوب، خراسانی مقاسمه ایتدکدن صکره، غزای هنده عزم ایدوب، هندستانك قسم شمالیسنی فتح ایله، غوریان دولتی حدودینی پك زیاده توسیعه موفق اولمشدی. غوریلرك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

| | |
|---|---|
| علاء الدین حسن بن حسین بن سام | ٥٤٥ |
| سیف الدین محمد بن علاءالدین | ٥٥١ |
| غیاث‌الدین محمد بن سام بن‌حسین بن‌سام | ٥٥٨ |
| شهاب‌الدین ابوالمظفر بن سام | ٥٩٨ |
| محمود بن غیاث‌الدین | ٦٠٢ |
| الی | ٦٠٩ |

**غوریسنکار** (Gaorisankar) هندستان ایله تبت آره‌سنده اولان (هیمالایا) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع ذروه‌سی وبتون کرهٔ ارضك اك یوکسك نقطه‌سی اولوب، ۸۸۸۹ متره ارتفاعی واردر. تپه‌سنه چیقلمسی محال اولان بو جبل عالی هندستانك شمالنده واقع (نپال) مملکت مستقله‌سیله تبت حدودنده واقع اولوب، ذروه‌سی ″۱۲ ′٥۰ °۲۷ عرض شمالی ایله ′۳۸ °۸٤ طول شرقیده و قعدر. بوطاغك ارتفاعی ۱۸٥٥ تاریخنده انکلیز میرالای (اورست) طرفندن تقدیر وتعیین اولنمشدر. کرهٔ ارضده غوریسنکار طاغندن صکره ارتفاعده ایکنجی قره‌قوروم طاغنك (دپسنك) ذروه‌سی اولوب، ۸۷۱۹ متره ارتفاعی واردر. ینه (هیمالایه) سلسله‌سنك (کینتشلینغ جینغا) ذروه‌سی خیلی وقت ارضك اك یوکسك ذروه‌سی عد اولنمش ایسه‌ده، ارتفاعی ۸٥۸۲ متره‌دن عبارتدر. آمریقای جنوبیه‌ده‌کی (آند) سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌لرندن اولان (آقونقاغوا) نك‌ده ٦۸۳٤ متره ارتفاعی واردر.

**غوزو** (یاخود غوجو (Gozzo) آق‌دکیزده مالطه آطه‌سنه ملحق ومالطه‌نك شمال غربیسنده واقع بر کوچك آطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربیه بویی ۱٤ واکی ۷ کیلو-متره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۹٥ مربع کیلومتره او-لوب، ملحق اولان (قومینو) آطه‌جغیله برابر ۱۷٤۰۰ اهالیسی واردر. منتهای جنوبنده (رأس القلعه) اسمیله بر برون تشکیل ایدیور. اهالیسی مالطزلرکبی غلط بر لسان عربی ایله متکلمدرلر. باغچه‌لریله چملری چوق اولوب، بر مقدار بغدای ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. اسم قدیمی (غاولوس) اولوب، فنیکه-لیلر زماننده قالمه بر قلعه‌یی‌ده واردر.

**غوژون** (Goujon) فرانسه‌نك اك مشهور هیکلتراش ومعمارلرندن اولوب، ۱٥۱۰ ده طوغمش، و۱٥۷۲ ده وفات ایتمشدر. قرون وسطی اصولی ابطال ایله اسکی یونان وروما اصولنی احیا ایده‌رك، بو صنعتلرك بر طرز جدیده ترقیسنه سبب اولمشدر. پروتستان مذهبنه تابع اولوب، سنت بارتلمی قتل عام مشهورنده، ایش با-شنده ایکن، اتلاف اولندیغی مرویدر.

**غوسپورت** (Gosport) انکلتره‌نك (هانتس) ونتلفنده‌ونچستره‌ك ۳۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ولوندره‌نك ۱۰٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق پورچوت خلیجنك مدخلنده بر قصبه اولوب، ۷٤۲۰ اهالیسی وبرچوق فابریقه‌لری واردر. پورچوتك بر محله‌سی حکمنده‌در.

**غوستوار** (Gustivar) آرناودلقده‌قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنه تابع قالقاندلن قضاسنده وقالقاندلنك ٤۸ کیلومتره جنوب غربیسنده ودبره‌نك ٥٥ کیلومتره‌شمال شرقیسنده شار طاغنك شرق اتککنده و (واردار) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳٥۰۰ اهالیسی واردر.

**غوسلار** (Goslar) پروسیه‌نك (هانووره) ایالتنده (هیلدنهایم) سنجاغنك (لیبنبورغ) قضاسنده ولیبنبورغك ۱۲ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۹۸۳۰ اهالیسی، اسکیدن

قالمه بعض قلاع وابنیه‌سی وکار قدیم طرز ومنظره‌سی واردر.

**غوسینه** { (Goussinié) آرناودلقده، قره طاغ حدودی قربنده } ولایتنك ایپك سنجاغنده ایپكك ٣٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده، یاقووه‌نك ٤٨ کیلومتره غرب شمالیسنده پواشقودره‌نك ٦٥ کیلومتره شرقی شمالیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ٥٠ قدر دکانلری عبارت چارشیسی و سنه‌ده برکره تشرین اولده قوریلور بیوك پنایری واردر. جنوب وغرب جهتنده‌کی یوکسك طاغلردن اینن برچوق دره‌لر غوسینه‌نك قربنده برلشه‌رك، لیم نهرینی تشکیل ایدرلر. خانه‌لری سیرك واخشاب اولوب، باغچه‌لرله محاط اولدیغندن، قصبه پك بیوك کورینور. اهالیسندن یالکز الللی خانه‌سی خاق خرستیان وقصوری کاملاً آرناود جنسیتنه منسوب مسلمدر.

— غوسینه قضاسی قوصوه ولایتنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن اشقودره ولایتیله، جنوب شرقی طرفندن مناستر ولایتنه ملحق پرزرین سنجاغنك یاقووه قضاسیله، شرقاً نفس ایپك سنجاغیله، شمالاً برانه قضاسیله، شمال غربی جهتندن دخی قره‌طاغ حدودیله محدوددر. بو قضا هان هر طرفندن بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدن یوکسك طاغلرله آیرلمش اولوب، بو طاغلردن اینن صولر (لیم) نهرینی تشکیل ایدرلر، که ابتدا شرق شمالی‌یه وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (درینه) نهری واسطه‌سیله طونه‌یه دوکلمك اوزره، قره طاغه واورادن بوسنه‌یه کیرر. مذکور طاغلرك اتکلری کوزل مرعالرله مستور اولوب، نهرك مجراسی بوینجه ممتد اولان طار واوزون اووه‌ده و دره وبایرلرده قابل زراعت اراضیسی ده چوقدر. بناءً علیه قضانك ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه مع زیاده کافی اولدیغی کبی، خیلی حیواناتی دخی واردر، و یاقووه طاغلیلری دخی اکثریا سوریلرینی بو قضانك مرعالرنده بسلرلر. برخیلی مقدار پتاتس دخی زرع اولنور. صیغیر، قیون، دری، یوك، یاغ وپینیر اخراجاتی واردر. اورمانلری ده چوق اولوب، کراسته‌لك کوزل آغاجلری وار ایسه‌ده، یول فقدانندن استفاده اولنه میور. قضانك غوسینه‌دن بشقه پلاوه اسمیله بر قصبه‌سی واردر، که لیم نهری اوکنده آچیلوب، کنیشجه برکول تشکیل ایدر. بوکولده خیلی بالیق چیقار. قضاء مذکور قصبه ایله ٩ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر، که جمله‌سی مسلم و آرناود وجسارت وشجاعتله مشهوردرلر. قضا داخلنده ٩ جامع شریف، ٢٢١ دکان ومغازه و ٨ مکتب واردر. بو قضانك برلین قونفره‌سی طرفندن قره طاغه ترکنه قرار ویرلمش ایسه‌ده، اهالیسنك ممانعت ومقاومتی اوزرینه تسلیمی ممکن اوله‌میوب، بوکا بدل اولکونك ترکنه قرار ویرلمش؛ و اورانك ده ضبطنه قره طاغلیلر مقتدر اوله‌میوب، متوفی مشیر درویش پاشا سلاحه صارلمش اولان اهالیسی جرباً وجبراً قره طاغه تسلیم ایتمشدر.

**غوشفینج** { خوارزمده یعنی شمدیکی خیوه خانلغنده جرجانیه‌دن ٢٠ } فرسخلق مسافه‌ده معمور وکوزل بر قصبه اولدیغی، و ٦١٦ تاریخنده کندیسی بو حالده کوروب تاتارلرك دخولندن صکره نه حال کسب ایتدیکنی بیله‌مدیکنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور.

**غوشو** { (Gauchos) آمریقای جنوبیده برازیلیا ایله اوروغای وآرجنتین } حکومتلرینك واسع اووه‌لرنده ساکن وپورتکیز ویا اسپانیول مهاجرلریله یرلی قاریلر ازدواجندن متولد آدملره ویریلن اسمدر. بونلر او واسع ویوکسك اوتلی اووه‌لرده نیم وحشی بر حالده صیغیر وآت یتیشدیرمکله مشغول اولوب، پك توانا وایری آدملردر.

**غوطهٔ دمشق** { شامده دمشق شهرینك شرقنده ممتد اولان واسع } واکثر طرفلردن طاغلرله محاط نهایت درجه‌ده منبت وکوزل ومیاه جاریهٔ کثیره ایله اسقا اولنان اووه‌یه ویریلن اسمدر. بو اووه الیوم باغ وباغچه‌لردن عبارت اولدیغی کبی، دمشقك مرکز خلافت وبعده کرسی علم ومدنیت بولندیغی واهالیسنك بر قاچ یوز بیکه بالغ اولدیغی زمانلرده غوطهٔ دمشق بر یوزنده جنتدن بر نمونه حکمنده ایدی. عربلر بیننده یر یوزنده‌کی جنتلرك درت اولدیغی مشهور اولوب، بونلرك برنجیسی اشبو غوطهٔ دمشق، ایکنجیسی بخارا ایله سمرقند آره‌سنده وزرافشان وادیسندن عبارت اولان صغد، اوچنجیسی بصره قربنده‌کی ابله (١) ودردنجیسی

فارسده‌کی شعب بوان ایدی. غوطهٔ دمشقك وقتیله معمور وبیوك قریه‌لری چوق اولوب، اورالردن بك چوق علما وسائر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

**غوغ** { وماغوغ ودها طوغریسی جوج وما. جوج (Cog, Magog) [« یأجوج » و « مأجوج » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

**غوغول** { (Gogol) روسیه‌نك اك مشهور محررلرندن اولوب، روسلرك بعض مساوی اخلاق وعاداتنی اصلاح نیتیله تصویر ایدر بر طاقم حکایه وتیاترو کتابلری یازه‌رق اکتساب شهرت ایتمش؛ واصول اداره‌نك‌ده بعض سوء استعما. لاتنی میدانه قویدیغندن، بر مدت وطنی ترکله، روما یه چکلمکه مجبور اولمش؛ و وطننه عودتندن صکره ١٨٤٧ ده بر نوع قره سودایه مبتلا اولوب، هنوز نشر اولنمامش آثارینی یاقمش؛ و ١٨٥٢ ده ظن اولندیغنه کوره، اتلاف نفس ایده‌رك، وفات ایتمشدر. ١٨٠٨ده طوغمشیدی. تألیفاتنك اکثری آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. روس ادبیاتنك مجددلرندندر.

**غولبورن** { (Goulburn) آوستralیانك ویقتوریه حکومتنده بر نهردر، که (دیویدینغ رانجه) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ٤٢٠ کیلومتره‌لك بك طولاشیقلی بر جریاندن صکره، (موروای) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ١٧٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت وکوزل ایشلنمش یرلردن عبارتدر. — ینه آوستralیانك یکی جنوبی والس حکومتنده دخی بو اسمله بر نهر واردر.

**غولبورن** { (Goulburn) آوستralیانك یکی جنوبی والس حکومتنده، (سیدنی) نك ٢٠٥ کیلومتره جنوب غربیسنده وسید نیدن ملبورنه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده و٦٤٥ متره ارتفاعنده اوله‌رق کوزل و منبت بر وادیده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٥٥ اهالیسی، کوزل منظره‌سی و ایشلك تجارتی واردر. سبب تأسیسی اولان آلتون معدنلری متروکدر.

**غولته** { (Goulette) تونسك اسکله‌سی اولان حلق الوادی قصبه‌سنه فرنکلر طر. فندن ویریلان اسمدر. [« حلق الوادی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غولدبرغ** { (Goldberg) پروسیه‌نك سیلزیا خطه‌سنده (لینیچ) سنجاغنده ولینیچك ١٧ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٤٧٠ اهالیسی و بیوك منسوجات واپیلك فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری واردر.

**غولدسمایت** { (Goldsmith) انکلتره‌نك اك مشهور ادباسندن اولوب، ١٧٢٨ تاریخنده ایرلانده‌ده طوغمش، و ١٧٧٤ ده وفات ایتمشدر. ابوینی طرفندن رهبانلغه سوق او. لنمش ایسه‌ده، بو مسلکی ترکله، ادیمبورغه کیدوب، فن طبك تحصیلنه قویلمش؛ وبعده داینلرك تضییقندن بو شهری ترکله، برچوق وقت مجرد فلارنته چاله‌رق قزانه بیلدیکی آقچه ایله فلمنك، فرانسه، آلمانیه واسویچره‌ده سیاحت ایدوب، ١٧٥٨ ده انکلتره‌یه عودتله، نشر آثاره باشلایه‌رق، بیوك بر شهرت وخیلی ثروت قزانمش ایسه‌ده، مسرفلککندن خیر کوره‌میوب نهایت بر حزن و مراقه مبتلا اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. آثاری بر چوق حکایه کتابلریله انکلتره وروما ویونان تاریخلرینه دائر تألیفات مقبو. له‌دن عبارتدر.

**غولدقوست** { (Gold-Coast) یعنی « آلتون ساحل ». [« آلتون ساحل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غولغوته** { یاخود جلجته (Golgotha) قدس شریفك غرب جهتنده وقتیله مجرملرك اعدامنه مخصوص بولنمش بر تپه اولوب، حضرت عیسی (عم) ك دخی اوراده خاچه کرلمش اولدیغی خرستیانلرك جملهٔ معتقداتندندر.

**غولف استریم** { (Gulf-Stream) بحر محیط آطلاسینك بیوك بر آقندیسیدر، که مکسیقه کورفزندن خروجله آمریقای شمالینك سواحل شرقیه‌سی بوینجه شمال شرقی‌یه طوغری چیقه‌رق، (ترنو) جزیره‌سی حذا. سنه واصل اولنجه، شرقه یعنی آوروپایه طوغری دونر، و ایکی قوله آیریلوب، بری انکلتره ونورو‌ج سواحلیله ایسلانده جزیره‌سی آره‌سنده قطب شمالی‌یه طوغری چیقار؛ و دیکری غاسقونیه کورفزینه

كيروب، فرانسه واسپانيا وپورتكيز سواحلنى طولا-
شه‌رق، جنوبه طوغرى دونر. بو آقندينك مبدئى
خط استوايه قريب اولمغله، صوبى صيجاق وزياده
طوزلى وقويو ماڭى رنكنده‌در. مكسيقه كورفزندن
يعنى فلوريده بوغازندن خروجنده اكى اللى ايله
سكسان كيلومتره آره‌سنده، درينلكى ٦٧٠ متره
وسرعتى ساعتده ٦ ½ كيلومتره اولوب، حرارتى ٣٠
درجه‌در. بعده يلپازه كبى قوللره بايبله‌رق، حرارت
وسرعتى كيتدكجه آزاليبر، وغرائبدن اوله‌رق بو
قوللردن بعضلرى ديكرلرندن دها صيجاق ودهاسريع
الجرياندر. بو آقنديننك سببى خط استوايه قريب اولان
دكيزلر صولرينك حرارت شمسدن ايصينوب توسع ايتدكجه
قطبلرك صوئوق ومنجمد صولرينه طوغرى يايلمق
استعداد طبيعيسندن ايلرى كلوب، اوروپاى غربينك
اصل معموريت وتمدنه مستعد اوله‌جق بر هوايه
مالك اولمسنى موجب اولان بو آقنديدر؛
زيرا بونك صيجاق صولرى آوروپاى غربينك
سواحلنه اوردقجه، وبونكله برابر كيدن صيجاق
وبخارلى هوا بو مملكتلره چوكدكجه، عرضك اقتضاسى
اولان برودتى قيروب، نباتات ومحصولاته تازه جان
ويرر. انكلتره وفلمنك وآلمانيه ممالكنك او عرضده
بولنان روسيه وسيبريه وآمريقاى شمالى ممالكندن
هواجه اولان فرق كليسى وانكلتره‌نك سيسلرله دائما
زمرد آباد چايرلرى بو آقنديننك تأثيرندندر. بو آقندى‌يى
اون آلتنجى قرن ميلاديده جيلبرت كشف ايدوب،
قرن حاضرده دخى (مورى) بو بابده تحقيقات فنيه
اجرا ايتمشدر.

**غوله** { (Goole) انكلتره‌نك يورق قونتلغنده
ويورقك ٣٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده
(اوس) ايله (دون) نهرلرينك ملتقاسنده بر قصبه
اولوب، ٧٦٨٠ اهاليسى، نهرده كوچك كميلرك دخولنه
مساعد ليمانى وايشلك تجارتى واردر.

**غولياث** { (Goliath) اجنبيلرك جالوته ويرـ
دكلرى اسمدر. [«جالوت» ماده‌سنه مراجعت بيوريله].

**غوليوس** { (Golius) فلمنكك مشاهير مستشرقيننندن اولوب، ١٥٩٦ ده (لا-
هاى) ده طوغمش، و١٦٦٧ ده وفات ايتمشدر.
١٦٢٢ ده سفارتله مراكشه كيدوب، عودتنده
عربى معلمكنه نصب اولنمش؛ ١٢٢٥ دن ٢٩
تاريخنه‌دك شام وجزيرة العرب وممالك عثمانيه‌ده سياحت
ايتمشدر. عربيدن لاتينجه‌يه مفصل بر لغت كتابى
يازمش؛ وعربشاهك تيمورلنك تاريخنى وسائر بعض
آثار عربيه‌يى لاتينجه‌يه ترجمه ايتمشدر.

**غومرا** { (Gomera) اسپانيايه تابع قناريه
آطه‌لرندن يعنى جزاير خالداتدن
برى اولوب، تنريف جزيره‌سنك جنوب غربى ساحلى
قارشيسنده واقع وساحل مذكوردن ٢٧ كيلومتره
كنيش بر بوغازله آيرلمشدر. بر قطع ناقص شكلنده
اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٧٨ مربع كيلومتره
واهاليسى ١٢٠٠٠ كشيدر. اراضيسى بركانى وعارضه‌لى
اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى ١٣٤٠ متره ارتفا-
عنده‌در. سواحلى ديك وصرب اولوب، بعض يرلرنده
بر قاچ يوز متره يوكسك قيالردن عبارتدر.
مياه جاريه‌سى چوق اولوب، طاغلرى طافلانله
ودوز يرلرى خرما آغاجلريله مستوردر. طوپراغى
زراعته پك مساعد ايسه‌ده، اهاليسى تنبل
وجاهلدر. حيواناتى زياده‌در. بر مقدار پتاته اخراج
اولنور. وفتيله يتيشديريلن قامش شكرى، ايپك
قوزه‌سى وقرمز شمدى متروكدر. مركزى ساحل
شرقيسنده واقع و ١٠٠٠ اهاليلى جامع (سان سبا-
ستيان ده‌غومرا) اولوب، صاغلام ليمانى واردر.
آطه‌نك ديكر بعض صاغلام قويلرى‌ده واردر.

**غونا** { (Gona, Gona-koua) ياخود غوناقوآ
آفريقاى جنوبيده انكلتره‌نك مهجرلرنده
ملز بر قوم اولوب، قافر ايله هوتنتوت جنسيتلرينك
اختلاطندن متولد اولدقلرى مظنوندر.

**غونايو** { (Les Gonaïves) آمريقانك
آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هايتى)
جزيره‌سنك مستقل اولان قسم غربيسنده وساحل
غربيده‌كى همنامى اولان قويك ايچنده برقصبه واسكله
اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى وكوزل ليمانى واردر.

**غونتران** { (Gontran) فرانسه قراللرندن
برنجى (قلوتر) ك ايكنجى اوغلى
اولوب، ٥٦١ تاريخ ميلاديسنده حصه‌سنه بورغونيه
واورليان حكومتى دوشمشيدى. برادرلرى بيننده
ظهور ايدن اختلافاتى تسويه ايله، لومباردلرى مغلوب
ايدوب، تجاوزلرينه برسد چكمش ايدى. برادرلرينك

وفاتنده بكنلرينك حقوقنى مدافعه، وكندى ملكنى ايكنجى شيلدبرته ترك ايتمشدى. ٥٩٣ ده وفات ايدوب، امزه‌دن عداولنمغله، مارتك ٢٨ نده‌يورطايسى اجرا اولنور.

**غوندار** { (Gondar) حبشك وسطلرنده يته غوندار ويا امهاره دينلان خطه‌نك مركزى بر قصبه اولوب، ٣٤َ ١٢° عرض شمالى ايله ١٠َ ٣٥° طول شرقيده واقعدر. وقتيله بيوك بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهاليسى وار ايكن، شمدى ١٠٠٠٠ اهاليسى، متعدد كليسالرى ونجاشى‌يه مخصوص بولنمش خراب بر سرايى واردر.

**غوندبود** { (Gondebaude) بورغونيه قراللرندن اولوب، پدرى غونديوقك وفاتنده ٤٦٣ ده يالكز جنوب جهتى حصه‌سنه دوشمش ايسه‌ده، بعده الكاسنى رين مجراسندن آق دكيز ساحلنه وآلپ سلسله‌سندن يوقارى لوآره‌يه قدر توسيع ايتمشدى. برادرلرندن برينك دامادى اولان (قلوويس) صاحب ترجمه‌يى مغلوب ايدوب، ذاهب بولنديغى (آريوس) ك مذهبنى تركله قتوليك اولمق شرطيله مصالحه ايتمشدى. غوندبود بر قانون مخصوص وضع، و٥١٦ ده وفات ايتمشدر.

**غوندريق** { (Gonderic) واندالرك حكمدارلرندن اولوب، ميلادك ٤٠٦ تاريخندن ٤٢٧ تاريخنه‌دك حكم سورمشدر.

**غوندمار** { (Gondemar) بورغونيه قراللرندن ايكى كشينك اسميدر:
برنجيسى قونديوقك اوغلى وغوندبودك برادرى اولوب، ٤٦٣ ده پدرينك وفاتنده فرانسه‌ده‌كى ويانه جهتى حصه‌سنه دوشمش ايدى.
— ايكنجيسى مذكور غوندبودك ايكنجى اوغلى اولوب، ٥٢٤ ده بيوك برادرى سجيسموندك خلف اولمش؛ واوسنه فرانقلرى مغلوب ايده‌رك، حكمدارلرى اولان قلودوميرى قتل ايتمش؛ وتئودوريقه بر قاچ قصبه ترك ايله، ايتاليا ايله مصالحه ايده‌رك، بر مدت ممالكنى محافظه ايده‌بيلمش ايسه‌ده، ٥٢٤ ده قلوويس طرفندن مغلوب اولوب، الكاسى فرانسه‌يه الحاق اولنمش؛ وكنديسى ٥٤١ ده وفات ايتمشدر.

**غونديكر** { (Gondicaire) بورغونلرك ايلك حكمدارى اولوب، ٤٠٦ تاريخ ميلاديسنده غاليا يعنى اسكى فرانسه‌يه دخول ايله رين مجراسندن آلپ سلسله‌سنه قدر اولان قسم شرقيسنى ضبط ايده‌رك، ابتدا روماليلره اظهار مطاوعت ايتمش؛ وصكره بر آره‌لق عصيان ايتمش ايسه‌ده، مغلوب اولدقدن صكره، يكيدن عرض اطاعت ايدوب، بونلرك معيتنده (آتيلا) يه قارشى حرب ايتمش؛ و٤٣٦ ده رين واديسنده هونلرله ايتديكى محاربه‌ده قتل اولنوب، اوغلى غونديوق خلفى اولمش ايدى.

**غونديوق** { (Gondioc) بورغونلرك ايكنجى حكمدارى اولوب، آنف الترجمه قونديكرك اوغليدر. ٤٣٦ ده پدرينه خلف اولوب، ممالكنى توسيع ايله ٤٦٣ تاريخنه‌دك حكم سورمش؛ ووفاتنده ممالكنى درت اوغلنه تقسيم ايتمش ايدى.

**غووان** { (Govan) اسقوچيه‌نك (لانارق) قونتلغنده وغلاسقوودك ٥ كيلومتره غربنده (كاوين) ايله (قليده) نهرلرينك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ١٩١٨٠ اهاليسى، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى، اوندكرمنلرى، كاغد، پاموق منسوجات، باصمه وايپك قماشلر فابريقه‌لرى وبيوك بر ايپكخانه‌سى واردر. اسقوچيه‌نك الك اسكى قصبه‌سيدر.

**غوياز** { ياخود ويلابوآ ده‌غوياز (Goyaz, Villa-Boa-de Goyaz) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنده همنامى اولان جمهوريتك مركزى بر قصبه اولوب، ريو ده‌ژانيرونك ١٠٥٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق ٢٠َ ١٦° عرض جنوبى ايله ٣٠ً ٤َ ٥٢° طول غربيده واقع و٨٠٠٠ اهالى‌يى جامعدر. آرافوآ‌يى ايرماغنه تابع (ورملو) نهرى قصبه‌نك ايچندن كچوب، يازين آنجق قصبه‌يه كفايت ايده‌جك قدر صو آقيتديغى حالده، قيشين قصبه‌نك اطرافنى صو باصار سوقاقلرى كنيش ايسه‌ده، غير منتظم وقالديرمسزدر. كوندوزين هوا پك صيجاق وكيجه پك سرين اولديغندن، خسته‌لقلرى چوقدر.

**غوياز** { (Goyaz) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن يكرمى حكومتك برى اولوب، فرانسه‌نك بر بچقى وسعتنده اوله‌رق، شرقاً پارانان، تابه‌تينغه ومانغا بيراس سلاسل جباليله غرباً ريوفرانده وريو آروغايه‌ نجرالرى آره‌سنده غير منتظم ومستطيل شكلنده اوله‌رق جنوبدن شماله

اوزانه‌رق، ومنتهای شمالنده سبوریلنه‌رك، تو.
قانتین ایرماغنك پك اوزون اولان خلیجی منتهاسنه
واصل اولور. ١′ - ٦°١ ایله ٢′ ٢٠° عرض جنوبی
و ٤٨° ایله ٥٤° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب،
بویی ١٤ واكی ٤ درجهٔ جغرافیه‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی
٧٤٧٣١١ مربع كیلومتره اولوب، اهالیسی ایسه
آنجق ٢١١٧٢١ كشیدر، كه بهر درت مربع
كیلومترهیه بر كشیدن آز زیاده دوشیور. شمال
غربی جهتندن فراوپارا، شمال شرقی طرفندن
پارانهاو وپیاوهی، شرقاً باهیا ومباس جرائس،
جنوب شرقی طرفندن ینه میناس جرائس، جنوب
غربی جهتندن وغرباً دخی ماتوغروسو حكومتلریله
محاط ومحدوددر. حدود شرقیه‌سنده بروجه مذكور
بربرینی متعاقب برقاچ سلسلهٔ جبال اوزانوب، برا.
زیلیانك اولدقجه معموریت ومدنیته استعداد كوسترن
قسم غربیسی بو قابلیتدن دها چوق وقت ایچون
محروم كوریلن قسم غربیسندن آیرر بر خط فاصل
حكمنده‌در. بو سلسله‌لردن بشقه جمهوریتك قسم
جنوبیسنده (بیرنه) اسمیله ارتفاعلری ٣٠٠٠ مترهیه
قریب اولان برصره طاغلر بولنوب، برازیلیانك شمالی
مائله‌سی جنوبی مائله‌سندن آیریور. بوطاغلرك جنوبی
اتكلرندن اینن بر چوق نهرلر (پارانه) ایرماغنه
دوكلك اوزره جنوبه طوغری آقدیغی حالده، ینه
مذكور طاغلرك شمالی اتكلرندن اینن صولر شماله
طوغری جریانله آمازون ایرماغنك منصبی قربنده
دوكیلن (توقانتین) ایرماغنی واوكا تابع اولان آراغوآی
نهر عظیمنی تشكیل ایدیور. توقانتین ایرماغی بووجهله
غویاز حكومتنده نبعان وتشكل ایدوب، مملكتك
اورته‌سندن جنوبدن شماله طوغری آقار، ونهایت
جمهوریتك شمال شرقی حدودینی تشكیل ایدر. آرا.
غوآی ایسه حكومتك حدود شرقیه‌سنی تشكیل
ایده‌رك، ینه شماله طوغری آقار، ومملكتك اورته.
لرنده شرقه طوغری بر قول آیره‌رق، بعده بو ایكی
قول برلشمكله، (بانامال) اسمیله پورتكیز دولتی
وسعتنده بر جزیره تشكیل ایدرلر. نهایت غویازك
منتهای شمالنده توقانتین ایرماغنه دوكیلور. اراضیسی
قسم شرقیسنده عمومیت اوزره طاشلق وچاقیللق
ایسه‌ده، قسم غربیسی اوزون اوتلرله مستور اولوب،
حیوانات یتیشدیرمكه پك الویریشلیدر. طاغلرنده
اورمانلری وكراسته ومرانغوزلغه وبویاجیلغه الویریشلی
آغاجلرك انواعیله نباتات طبیه‌سی دخی چوق ایسه‌ده،
هنوز اخراج اولنه‌میور. اهالیسی ذاتاً پك آزمقدارده
اولمغله برابر پك‌ده چالیشقان اولمدقلرندن زراعت پك
كری اولوب، یالكز احتیاجات محلیه‌یه كوره حبوبات
وسائره زرع اولنور. انواع معادنی وعلی الخصوص
آلتون، الماس وبلوری چوق ایسه‌ده، هیچ بری
اخراج اولنمیور. پورتكیز مهاجرلری وقتیله آلتون
وقیمتلی طاشلر تحری ایدوب، بونلری بولمقده ویا
چیقارمقده قوللاندقلری بیچاره برلیلری اتلاف ویا
اسیر ایده‌رك، اللرنده‌كی معدنلری قاپمغله انواع مظالم
مدهشه اجرا ایتدكدن صكره، شمدی او واسع ارا.
ضینك صاحبسز قالدیغنی كوره‌رك، واعمارینه مقتدر
اوله‌میه‌رق، عجز وحیرتله باقه قالمقده‌درلر. باشلیجه
اخراجاتی شكر قامشی، آناناس، پاموق، توتون، بقم
حیوانات وسائره‌در.

**غویانه** { یاخود كویانه (Guyane) آمریقای
جنوبینك شمال شرقی جهتنده بیوك
بر یر اولوب، بش دولت بیننده منقسمدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — غویانه بحرمحیط
آطلاسی ساحلنده (اورنوق) منصبندن آمازون
منصبنه‌دك ممتد اولوب، قره‌دن بو ایكی عظیم ایرماغك
وآمازونه تابع (ریونغرو) نهر كبیرینك مجرالریله
آیرلمشدر. ریونغرو ایله اورنوقك بعض تابعلرینك
منابعی بربرلرینه پك قریب اولدیغندن، بو وجهله
غویانه همان هر طرفدن صو ایله محاط بر عظیم جزیره
حكمنده‌در. بحر محیط آطلاسیده مذكور منصبلرك
آره‌سنده‌كی سواحلی ١٨٠٠ كیلومتره‌دن زیاده
اولوب، اورنوق منصبنك جنوبی ساحلنده واقع الك
شمالی نقطه‌سی اولان (موقوموقو) برونی ٤٥′ ٨°
عرض شمالیده وریونغرونك آمازونه دوكلدیكی محلده
واقع الك جنوبی نقطه‌سی ٣٠′ ٣° عرض جنوبیده
كائن اولمغله، غویانه خط استوانك آلتنده بولنیور.
الك شرقی نقطه‌سی آمازونك منصبنك شمالنده ١٧′ ٥٢°
طول غربیده واقع (رازو دونورت) یعنی برونی
والك غربی یری (اورنوق) ایله (غوآویاری) نهرلرینك
٤٠′ ٧٠° طول غربیده واقع ملتقاسیدر. شرق
جنوبیدن غرب شمالییه طوغری ممتد بیضی الشكل
بر مملكت واسعه اولوب، بویی ٢٠ واكی حد وسطی

اوزره ١٠ درجهٔ جغرافیه‌درکه فرانسه‌نك درت مثلی دیمکدر. شرق شمالی جهتندن بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً وغرباً ونزوئلا ایله، جنوباً دخی برازیلیا ایله محاطدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — غربدن شرقه بك طولاشیقلی بر صورتده ممتد اولان بر صره طاغلر غویانه‌نك اورته‌سنده بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدوب، بو طاغلرك جنوبی اتکلرندن نبعان ایله جنوبه طوغری آقان نهرلر آمازون ایرماغنه دوکیلور. شمالی اتکلرندن آقان صولر ایسه مملکتك نصف غربیسنده (اورنوق) ایرماغنه منصب اولور، ونصف شرقیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه دوکیلور نسبةً کوچك بر قاچ ایرماق تشکیل ایدر.

تقسیمات سیاسیه‌سی. — غویانه‌نك تقسیمات طبیعیه‌سی تقسیمات سیاسیه‌سنه اساس اولوب، آمازون حوضه‌سی داخلنده وخط استوانك ایکی طرفنده بولنان نصف جنوبیسی برازیلیایه تابعدر، وبرازیلیا ممالك مجتمعه‌سندن آمازوناس ایله غراوپارا حکومتلری بیننده منقسمدر. مابقیٔ شمالیه‌ده قالان نصف دیکرینك ایسه (اورنوق) حوضه‌سنه داخل اولان نصف غربیسی یعنی بتوننك بر ربعی (ونزوئلا) حکومتنه تابع اولوب، درت بش ایالت تشکیل ایدیور. بحر محیط آطلاسی ساحلی بوینجه اوزانان وصولری طوغریدن طوغری‌یه بحر مذکوره دوکیلن ربع دیکری ایسه انکلتره، فلمنك وفرانسه دولتلری بیننده منقسم اولوب، اوچ مهجر تشکیل ایدیور. برازیلیایه وونزوئلایه تابع اولان غویانه‌نك اوچ ربعندن برازیلیا وونزوئلا ماده‌لرنده بحث اولنوب، بوراده یالکز بروجه مذکور الآن آوروپا دولتلری بیننده منقسم اولان ربع باقیسندن بحث ایده‌جکز.

**غویانه مهجرلری** (Guyane Coloniale) آنفا بیان اولندیغی اوزره، آوروپا دول ثلثه‌سی بیننده منقسم اولان غویانه مهجرلرینك حدود جنوبیه‌سی تقسیم میاه خطیله آیرلمش اولوب، آنجق شرق وغرب حدودی هنوز منازع فیهدر. اورته‌ده بولنان فلمنك غویانه‌سی حدود اختلافندن بری ایسه‌ده، شرق جهتنده بولنان فرانسز وغرب طرفنده واقع انکلیز غویانه‌لرینك مختلف فیه یرلری خیلی بیوکدر. فرانسزلر حدودی آمازون منصبنك اوسط طرفنه دوکیلن (آراغوآری) مجراسنه قدر سورمك ایستدکاری حالده، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی اورادن چوق یوقاری اولان (اویاپوق) نهرینی خط حدود عد ایدیور. منازع فیه اولان بو یر ایسه فرانسز غویانه‌سنك منازعه‌سز اولان قسمی قدر بیوکدر. انکلیزلر دخی کندی مهجرلرینی اورنوق منصبنه قدر توسیع ادعاسنده بولندقلری حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) نهری مجراسنی خط حدود اعتبار ایتمك ایستیور.

غویانه مهجرلرینك اراضیسی ساحله متوازیا اوچ منطقه تشکیل ایدوب، برنجیسی ساحل بوینجه ممتد اولان دوز وآلچق اووه‌درکه نهرلرك دوکدکلری قوملردن کیتدکجه دکیزك ایچنه اوزانوب، توسع ایتمکده‌در. ایکنجیسی بو اووه‌نك منتهاسنده بولنان تپه‌لر وجزئیجه مرتفع یرلر منطقه‌سیدر، که بو تپه‌لر اشجار ونباتاتله مستور اولوب، آنجق جایلر کنارلرینك طوپراغی سوروکلمکله، بعض طرفلری کیتدکجه صربلاشمقده‌در. بو تپه‌لرك اوستنده یعنی جنوبنده مهجرلرك حدودینی تشکیل ایدن طاغلر منطقه‌سیدر، که بو طاغلر دخی بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایتدکاری حالده، ارتفاعلری ٣٥٠ متره‌دن زیاده اولمیوب، تپه‌لری غرانیتدن عبارت واتکلری بالطه کورمه‌مش واسع اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلر صرتك او بر طرفنده دخی برازیلیانك هنوز مجهول اراضیٔ واسعه‌سنده الی ماشاء الله ممتد اولورلر. اووه منطقه‌سنك اکنی اللی ایله یوز کیلومتره آره‌سنده اولوب، طوپراغی مائیمتراق بالچیقدن عبارتدر. مهجرلرك الك معمور ومسکون جهتی اوراسیدر. هواسی صیجاق وآغر اولوب، میزان الحراره نادراً ٢٠ درجه‌دن آشاغی اینر، وچوق دفعه ٣٥ درجه‌دن یوقاری چیقار. ایکی یاغمور وایکی قوراقلق موسمی اولوب، یاغمور موسملرینك بری مایس ابتداسندن تموزك نهایتنه‌دك سورر، ودیکری کانونلرله شباطده اولور. قوراقلق دخی ایلك وصوك بهارلرده حکم سورر. سواحله قریب یرلرده وانهارك منصبلرنده صیتمه‌لر چوق وصاری صیتمه علت مدهشه‌سی کثیر الوقوعدر. دها مرتفع یرلرده هوا دها صاغلام ایسه‌ده، زراعت ایشلری اهالی‌یی آلچق یرلرده اسکانه جلب ایدوب، مرتفع یرلری همان خالیدر. هله آوروپالیلر اوهوالرله

امتزاج ایده‌مدکلرندن، آنجق اوتوز قرق نفوسده
بر آوروپالی بولنور، واکثر عمله زنجی و چینلیدن
عبارتدر. نباتاتی وعلی الخصوص اشجاری پك چوق
وپك متنوع اولوب، کراسته‌یه، صانغوزلقه وطاو۔
شانلغه یارار مختلف اللون آبنوس وآقاژو کبی بزجه
اسملری دخی مجهول پك چوق اشجارله بویاجیلقده
ومیوه ویا یاپراق وقبوقلرندن بعض یاغلر وعطریات
اخراج اولنور ویا ضمغلری آلنیر وصنایع وطبده
استعمال اولنور حسابسز آغاجلری واردر. اکمك
یرینه مستعمل بیوك بر میوه ایله سوده مشابه بر
مایع ویرر ایکی جنس آغاجی‌ده واردر، که انسان
ایچون زحمتسز وحاضر ایکی مدار معیشت اوله بیلیر.
اشجار مختلفه‌سندن پك چوق اخراجات یاپیلیور.
حیواناتی دخی چوق اولوب، ژاغار دینلن آمریقا
قاپلانیله تاپیر دینلن طوموزه مشابه بر حیوان،
میمونلرك انواعی، حشرات ویبلانلرك انواعی، قره
ودکیز قاپلومباغه‌لری، پاپاغانلرك انواعی، سینك
قوشلری وسائر طیورك اجناسی، انهارده بالیقلرك
انواعی ویوزکیلویه قدرکلن بر نوع ییلان بالیغی،
سیوری سینك وسائر حشرات مضره بولنور. بو
حشراتدن برجنسی یمورطه‌سنی انسانك طیرناغی آلتنه
ودیکر بر جنسی بورون دلیکلرنده براقوب، بو یمور۔
طه‌دن چیقان قوردلر انسانی اتلاف ایدنجه‌یه قدر
اتلرینی یرلر.

اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپانیوللر
دفعاتله غویانه‌یی ضبط واعمار ایتمك ایستیوب، ١٥٨١
تاریخنده فلمنکلیلر دخی سواحلك بعض طرفلرینه
یناشمشلر؛ ودرعقب اسپانیوللرله یرلیلر طرفندن طرد
واخراج اولنمشلرسه‌ده، ١٥٩٦ ده یکیدن کیدوب،
«یکی زلانده» تسمیه ایتدکلری بر مهجر تأسیس
ایتمشلردی. اون یدنجی قرن اوائلنده فرانسزلر دخی
ساحلده غویانه قصبه‌سنی بنا ایدوب، بعده اللرندن
چیقان قناده‌یه بدل غویانه‌ده بیوك بر مهجر تأسیسنه
چالیشمشلرسه‌ده، نقل ایتدکلری اون بش بیك کشیدن
اون اوچ بیکی تلف اولمغله، مقصدلرینه نائل اوله‌ما۔
مشلردی. بو صوك ایکی قرن ظرفنده اسپانیوللر،
پورتکیزلیلر، فلمنکلیلر، فرانسزلر، انکلیزلر، یرلیلر
وزنجی کوله‌لر آره‌سنده لاینقطع محاربه ومنازعه‌لر
وقوع بولوب، فرانسه‌نك انقلابات داخلیه‌سی صره‌سنده
انکلتره بتون سواحلی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ١٨١٧
تاریخنده عقد اولنان بر معاهده ایله شمدیکی تقسیم
تقرر ایتمشدر.

عموم غویانه مهجرلری حقنده بوقدر معلومات
عمومیه ویردکدن صکره، اوچ مهجردن بهرینك
دخی زیرده تعریفنه کیریشه‌جکز.

**غویانه** { انکلیز — سی آنغا } (Guyane Anglaise, British Guiana)

بیان اولنان اوچ آوروپا مهجرینك اك غربیسی او۔
لوب، وقتیله (دمراره) اسمیله معروف ایدی.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو مهجر
حقنده انکلیز مدعیاتیله ونزوئلا وبرازیلیا مدعیاتی
آره‌سنده بیوك بر فرق اولوب، انکلتره دولتی
(اورنوق) ایرماغنك منصبنی حدود عد ایتدیکی
حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) وبوکا تابع
(روپونونی) نهرلری مجراسنه قدر اولان یرلری
یعنی مملکتك همان نصفی مقدارینی تملك ادعاسنده‌در.
کذلك برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی تقسیم میاه خطنه قدر
قناعت ایتمیوب، مذکور (اسکیبو) نهرینك صوك
تابعی (سیپارونی) مجراسنه‌دك اولان قسم جنوبیسنی
بنفسه‌مك ایستیور. انکلیزلرك اعتبار رسمیسنه کوره،
بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٢١ ٢٤٣ و ونزوئلا
ایله برازیلیانك مدعالرنجه یالکز ٥١ ٨٥٧ مربع
کیلومتره‌دن عبارتدر. برنجی تقدیرده انکلیز غویانه‌سی
اوچ مهجرك اك بیوکی وایکنجی تقدیرده اك کوچکیدر.
هرحالده شمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، غرباً ونزوئلا،
جنوباً برازیلیا، شرقاً دخی فلمنك غویانه‌سیله
محدوددر.

حال طبیعیسی، انهاری. — طبیعت اراضیسیله
اووه وتپه وطاغلرندن ماده آنفه‌ده بحث اولندیغندن،
بوراده یالکز انهارینی ذکر ایده‌جکز. خیلی بیوك
بر قاچ ایرماق انکلیز غویانه‌سنك منازع فیه اولمیان
قسمنده اوزون ودرین خلیجلر تشکیل ایده‌رك بحر
محیطه دوکیلور. بونلرك اك بیوکی (اسکیبو) ایرما۔
غیدر، که حدود جنوبیه‌ده‌کی ارتفاعلردن نبعانله، شماله
طوغری آقه‌رق، صولدن حدود شرقیه‌ده‌کی طاغلردن
ومنازع فیه یرلردن کلن بش آلتی بیوك وبر چوق
کوچك نهرلرك صولرینی جمع ایله آغزی ٣٠ کیلومتره
کنیش وآنجق اورمانلرله مستور بر طاقم آطه‌لرله

مسدود بر خلیجدن دکیزه دوکیلور. بونك کنیشلکی
١٢٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر دوام ایدر. ایکنجیسی
(دمراره) ایرماغیدر، که خلیجی ٢ کیلومتره کنیشلکنده
ایسه‌ده، خیلی بیوك کیلر مجراسنك آغزندن ١٥٠
کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. اوچنجیسی (بربیسه)
نهریدر، که آغزی ٥ کیلومتره وسعتنده اولوب، بیوك
کیلر ٧٥ وکوچکلری ٢٠٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر
چیقار. دردنجیسی حدود شرقیه‌سنی آیران (قورنتین)
ایرماغیدر، که بیوکلکده ایکنجی اولوب، آغزی ١٥
کیلومتره وسعتنده‌در، وبیوك کیلر ٥٠ کیلومتره
یوقاری‌یه قدر چیقار. انهار مذ کوره‌نك آشاغیلری
متعدد جدوللر وریختملرله اعمار اولنه‌رق، فائده‌لری
تعمیم وتکثیر اولنمشدر. بو نهرلر یك کوزل طرق
تجارت ووسائط نقلیه تشکیل ایدوب، مملکتك
طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سیله منابع طبیعیهٔ ثروتنه
منضم اولنجه، بو یرك استقبالنی تأمینه کافیدر.
ونزوئلا حدودینك منتهاسنده (رورایما) طاغی بولنیور،
که ٢٢٥٠ متره ارتفاعنده اولوب، انکارندن اینن
صولر بر طرفدن اسکیبو، برطرفدن اورنوق وبر
طرفدن‌ده آمازون ایرماقلرینه کیدر.

زراعتی، صنایع وتجارتی. — اك برنجی محصو-
لاتی شکر قامشی، قهوه، پاموق، برنج اولوب، کرك
بونلرك استحضاری وشکر، روم وسائره اخراجیچون
وکرك اورمانلرنده قطع ونقل اولنان قیمتلی آغاجلرك
ایشلدلمسیچون سواحلده وانهارك کنارلرنده انکلیزلر
بر چوق فابریقه‌لر تأسیس ایله، اوراسنی‌ده بر
ایکنجی انکلتره صورتنه قویمشلردر. اوزون اوتلری
حاوی واسع اووه‌لرنده خیلی مقدار صیغیر وآت
یتیشدیریلیر. طاتلی بتاته، مصر، موس وسائر بعض
حبوبات دخی احتیاجات محلیه‌یه کوره زرع اولنور.
سنوی اخراجاتی ٦٣ وادخالاتی ٥٤ ملیون فرانق
راده‌لرنده اولوب، تجارتی برنجی درجه‌ده انکلتره
وایکنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — انکلتره
بو مهجری ضبط ایتدیکنده یعنی ١٨١٢ تاریخنده
اهالیٔ محلیه بر قاچ بیك آوروپا مهاجری طرفندن
حیوان کبی چالیشدیریلان ١٠٠٠٠٠ زنجی اسرا-
سندن عبارت ایدی. انکلیزلر ١٨٣٨ تاریخنده
اسارتی لغو ایتمشلردر. شمدیکی حالده اهالیسی
٢٨٤٨٧٧ کشی اولوب، آنجق اونده بری آوروپالی
وبونلرکده چوغی پورتکیزلی وقصوری یرلی،
زنجی، ملز، چینلی، هندلی وسائره‌در.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — بو مهجر:
اسکیبو، دمراره وبربیسه اسملریله اوچ قونتاق یعنی
سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی (جورجتوون)
شهریدر، که ٥٠٠٠٠ قدر اهالی‌یی جامعدر. بوندن
بشقه یالکز بر قصبه‌سی واردر، که بربیسه سنجاغنك
مرکزی اولان (نیوآمستردام) قصبه‌سی اولوب،
یدی سکز بیك اهالیسی واردر. انکلتره طرفندن
نصب اولنمش بر والی بشی اهالیدن منتخب ودردی
والی طرفندن منصوب طقوز اعضادن مرکب برمجلس
اداره‌نك استشاره‌سیله ادارهٔ مملکت ایدوب، ینه
اهالیدن منتخب برمالیه وبودجه قومیسیونی‌ده واردر.
اکثر نظاماتی فلمنکلیلردن قالمه اولوب، بعض جهتلری
تعدیل اولنمشدر. واردات ومصارفی اون ملیون
فرانق راده‌لرنده اولوب، باشلیجه وارداتی ادخالاتدن
آلنان کمرکدن عبارتدر. مکتبلری چوق اولوب،
دارالمعلمینی، یتیم خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، مسکین‌خانه‌سی،
تیمارخانه‌سی، خسته‌خانه‌سی واجیریده بر جبهخانهٔ عمو-
میسی واردر. عساکر موظفه‌سی زنجیلردن مرکب
اوچیوز نفردن عبارت اولوب، عساکر ملیه‌سی‌ده
واردر.

**غویانه** {فلمنك — سی (Guyane Hollan-daise)} غویانه مهجرلرینك اورته‌ده
بولنانی اولوب، سورینام (Surinam) اسمیله دخی
معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فلمنك دولتنك
غویانه‌ده‌کی مهجری غرباً (قورنتین) مجراسندن
شرقاً (مارونی) مجراسنه وشمالاً ساحل بحردن
جنوباً تقسیم میاه خطنه‌دك ممتد اولوب، شرقاً
فرانسز، غرباً انکلیز غویانه‌لریله، شمالاً بحر محیط
آطلاسی ایله، جنوباً دخی برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله
محدوددر. برازیلیا جهتندن حدودی یك ده معین
اولمیوب، فرضیدر. ٦° ایله ١°٣٠′ عرض شمالی
و ٥٥°٥٠′ ایله ٥٩°٥٠′ طول غربی آره‌لرنده ممتد
اولوب، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٥٠٠ وشرقدن
غربه وسطی اکی ٣٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی

١٠٠ ١٢٩ مربع كيلومترە اولوب، ٧١٠٠٠ اهاليسى واردر.

حال طبيعيسى، جبال وانهارى. — فلمنك غويا- نەسى احوال اراضيجە انكليز غويانەسنە مشابەاولوب، آنجق ساحل بوينجە ممتد اولان اووە بورادە دها آلچق اولمغلە، دكيزك مدى حالندە انهار صولرينك كرىيە تپسندن اكثر يرلرى صو آلتندە وبطاقلق حالندەبولنور؛ وييقلمش آغاجلرلە مملواولوب، مليونلرلە صو قوشلرى چامورلردە يىنكچ وقورباغە طوپلار؛ وهوادە بلوط كبى سيورى سينكلراوچشور. بو آلچق اووەنك آرقەسندەكى تپەلر ايسە انكليز غويانەسنك كيلردن مرتفعجە وكوزلدر. مملكتك ايكى طرفندە حدودينى تمديدايدن (قورنتين) و(ماروني) ايرماقلرندن بشقە مهجرك اورتەلرندە دخى برقاچ ايرماق بولنوب، جملەسنك الك بيوكى بو مملكتە اسمنى دخى ويرن (سورينام) ايرمافيدر. نهرلرينك جملەسى جنوبدن شمالە اينوب، آنجق حدوددە كيلردن ماعداسى اووەيە دوشدكدن صكرە، غربە طوغرى دونرلر. بوانهارك جملەسى كنيش وصولرى چوق اولوب، آشاغى طرفلرى ايكى اوچ كيلومترە وسعتندەدر؛ وشلالەلرك مانع اولدقلرى يرلردە مختلف جسامتدە كيلر خيلى يوقارى يە قدر چيقار. بوكبى عمليادە آليشيق وپك ماهراولان فلمنكلير بو مجرالرك آرەسندە جدوللر دخى آچوب، طرق بحريەيى تكثير ايتمشلرسەدە، آلچق اووەنك بطاقلقلرينى قوروتمغە موفق اولەمامشلردر. سورينام مجراسى اوزرندە بولنان مركزى (پاراماريبو) نك اوكندە يوزلرجە سفائن استيعابنە كافى ليمان وكوزل ويختملر واردر. مملكتك ياغمورلرى پك چوق اولمغلە، نهرلرينك صويى هيچ بر وقت آزالماز.

محصولات وزراعتى. — فلمنك غويانەسنك معمور يرلرى انهارك وبونلر بينندەكى جدوللرك كنارلرندن عبارت اولوب، باشليجە محصولاتى شكر قامشى، قاقائو، قهوە وپاموقدر. مقدما بو يردن سنوى سكز اون مليون كيلويە قريب شكر چيقمقدە ايكن، بعدە وقوع بولان محاربات داخليە و زنجى كولەلرك حريتلرينى استرداد ايچون بر عصر سورن اختلالر ونهايت بو صوڭ زمانلردە بعض انهارينك صولرندە كوزل آلتون ريزەلرى كشف اولنمغلە، اكثر عملەنك زراعتى ترك ايدوب، آلتونك اخراجنە طمع ايتملرى زراعتك كلى تدنيسنى موجب اولمش؛ وهلە قهوە محصولى احتياجات محليە نسبتندە يتيشمكە باشلا- يوب، پاموق‌دخى جزئيات مقدارندە قالمشدر. زنجى وچينلى عملە استخداميچون بيوك سرمايەلرك فقدانى و آوروپا مهاجرلرينك مملكتك صيجاق و آغرهواسيلە امتزاج ايدەمەمسى، بو مهجرك اعمار وترقيسنە مانع اولمقدەدر. وسائط تجارت واختلاط طرق مائيەدن عبارت اولوب، نهرلردە وجدوللردە كمى وماؤنە وصندالە مواردە اولنيور.

اهاليسى. — وسعت اراضيسنە كورە پك جزئى اولان اهاليسنك قسم كليسى زنجى اولوب، آوروپا مهاجرلرى آنجق بيك كشى رادەلرندەدر. اسكى يرليلر دخى بو مقداردن آشاغيدر. زنجيلر زنكبار طرفلرندن منقول اولوب، چاليشقان وعقل سليم صاحبلريدر. ١٨٣٦ دە حريتلرينى استرداد ايدوب، ايشلدكلرى يرلرك واوتورقلرى خانەلرك صاحبلرى اولمشلردر. آوروپاليلرك اراضيسى دخى اجرتلە ايشلرلر. آغاجلر آلتندە كوزل اخشاب خانەلرى ومز- روعاتلە محاط كويلرى واردر. بر طاقلرى‌دە نيم مستقل بر حالدە وكندى رئيسلرينك تحت ادارەسندە اورمانلرك كنارلرندە ياشايوب، باشليجە كراستەقطعيلە كچينيرلر. بونلرە «اورمان زنجيلرى» معناسيلە (بوش نكر) نامى ويريليور. آوروپاليلر باشليجە فلمنك لسانيلە وزنجيلر انكليز، پورتكيز، فلمنك وزنجى لسانلرندن مركب غلط بر لسانلە متكلمدرلر.

اصول ادارەسى. — بو مهجر فلمنك دولتى طرفندن تعيين اولنان بر والى وبرمكتوبجى وبرحاكم ايلە اهاليدن ٦ سنە مدتلە انتخاب اولنان ٩ اعضادن مركب بر مجلس ادارە معرفتيلە ادارە اولنور. مجلس ادارە ايلە والى آرەسندە اختلاف ظهورندە والى، لاهايدەكى مستعمرات نظارتنە جواب ويرمك ومسئو- ليتى اوزرينە آلمق شرطيلە، حركت ايدر. برقاچ قضايە منقسم اولوب، مركزى ٢٤٠٠٠ اهالى‌يى جامع اولان (پاراماريبو) اسكلەسيدر.

**غويانه** { فرانسز — سى (Guyane Française) غويانە مهجرلرينك الك شرقيسيدر.

موقعى، حدود ومساحەسى. — هر نە قدر

فرانسه‌نك مدعياتى آرافوآرى مجراسنه قدر اولوب، مملكتك برمثلى دخى كندى تابعى عد ايتمك ايستور. سه‌ده، رسماً ومتفقاً طانيلمش اولان فرانسز مهجرى (اويوپوق) نهرى مجراسنه‌دك اولوب، بو نهر شرق جنوبى جهتندن برازيليا حدودينى آيريور. جنوباً دخى تقسيم مياه خطيله برازيليادن وغرباً (مارونى) مجراسيله فلمنك غويانه‌سندن آيرلمشدر. شمال شرقى طرفى دخى بحر محيط آطلاسى ايله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٨٩٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٩٧٦٩ كشيدر.

حال طبيعيسى، انهارى. — بو مهجرك دخى اراضيسى ديكر ايكيسنك كينه مشابه اولوب، هنوز مجهول حالنده اولان قسم جنوبيسى طاغلق واورمانلق، قسم وسطيسى اوزون اوتلرله مستور و بعض اورمانلرى حاوى مرعالق، ساحل جهتى دخى بطاقلقدر. فرانسز حكومتى بو بطاقلقلرى قوروتمغه و خندقلر و جدوللر آچمغه دخى همت ايتمديكندن، آوروپا مهاجرلريچون واسع برمزارستان اولمغله شهرت بولان غويانه‌نك اصل بو جهتيدر، كه بطاقلقلرك عفونتى هوايى تسميم ايدوب، ناقابل اسكان بر حاله قويبور. فضله اوله‌رق، فرانسز غويانه‌سنك سواحلى دخى پك صيغ اولوب، آمازون نهر عظيمنك متصل دوكديكى قوملر قعر بحرى طولديرمش اولمغله، بش متره‌لك عمق بولمق ايچون اون اون بش كيلومتره آچلمق اقتضا ايدر. سواحلك اوكنده بر طاقم قيالق وقوملق آطه‌جقلر دخى بولنيور. حدودينى تحديد ايدن مذكور ايكى ايرماغك آره‌سنده بر قاچ ايرماغى و بونلره دوكيلور چايلرى اولوب، بو ايرماقلرك باشليجه‌لرى شرقدن باشلايه‌رق : آپارافوآ، سينامارى و مانا نهرلريدر. بو ايرماقلرك يالكز آشاغيكى ٨٠ ويا ١٠٠ كيلومتره‌لك برلرى سير سفائنه صالحدر. جنوب جهتنده‌كى تقسيم مياه خطنك اك يوكسك محللرى ٤٠٠ متره ارتفاعنده‌در.

اقليم و هواسى. — اك صيجاق هواسى تموز واغستوس ايله ايلول وتشرين اولده اولوب، ميزان الحراره ٣٠ درجه‌يى كچر؛ اك سرين موسمى دخى كانونلرله شباط ومارتده اولوب، بو موسمده چوق ياغمور ياغار، ومع هذا ميزان الحراره ٢٢ درجه‌دن آشاغى اينمز.

زراعتى، محصولات ومنابع ثروتى. — فرانسز غويانه‌سنك (آپوروآغ) واديسنده بولنان بر مقدار آلتون معدنى اهالى وعمله‌يى زراعتدن آيره‌رق، آلتون تحريسنه دوشورمش اولمغله، هوانك آغرلغنه و اهاليسنك آزلغنه منضم اوله‌رق، بو مهجرك فقر وتدنيسنى موجب اولمشدر. بالطبع كورمه‌مش اورمانلرنده كراسته وبوياجيلغه ومرانغوزلق وطاوشانلغه يارار پك چوق اشجار وار ايسه‌ده، ينه چاليشه‌جق قوللرك فقدانندن پك آز استفاده اولنيور. يالكز نيم مستقل بر حالده اورمانلرده ياشايان زنجيلر مارونى نهريله كراسته ايندروب، بونلر دخى فلمنك غويانه‌سى اسكله‌لرينه كوتوروورلر. زراعتى پك جزئى اولوب، باشليجه محصولاتى: شكر قامشى، قهوه، قاقاو، بهارات متنوعه و جزئى پاموق وپرنجدن عبارتدر. اوزون اوتلرله مستور واسع اووه‌لرنده نيم وحشى حالنده صالمه حيوانات بولنوب، خيلى مقدار درى وسائر محصولات حيوانيه اخراج اولنور. آلتون معدنلرندن بعض سنه‌لر درت بش مليون فرانق قيمتنده معدن چيقار.

اهاليسى. — اهاليسنك قسم اعظمى زنجى وملز اولوب، اسكى برليلر بقيه‌سى دخى ٢٥٠٠ نفوسه قريبدر. آوروپالى مهاجرلرك مقدارى آنجق ١١٥٠ كشى‌يه بالغ اولور. قصورى عمله‌لك ايتمك اوزره سوق وادخال اولنمش هندلى، چينلى وسائره‌در.

اصول اداره‌سى. — مركزى ٨٠٠٠ اهالى‌يى جامع (قاينه) اسكله‌سى اولوب، ١٤ ناحيه‌يه منقسمدر. پارسدن كوندريلن بر والى بر مجلس اداره و ١٦ مبعوثدن مركب بر مجلس منتخب معاونتيله ادارهٔ مملكت ايدر. بر محكمهٔ استينافى‌ده واردر. بو مهجر فرانسه مجلس مبعوثانه بر مبعوث كوندرمك حقنى حائزدر. راهب وراهبه‌لر طرفندن اداره اولنور ذكور واناثه مخصوص ايكى داخلى مكتبيله بر مكتب صنايعى وايكى مكتب ابتدائيسى، اوچ خسته‌خانه‌سى وبر مسكينخانه‌سى واردر.

**غياث** { ايران شعراسندن درت كشينك مخلصيدر :

برنجيسى يزدلى اولوب، نقاشلقله مشغول ايدى. شو رباعى اونكدر:

بیچاره کسی که شهر یزدش وطن است
بیچاره تر آن که نقش بندیش فن است
زین هردو بترکسی که زاهل سخن است
ناچار کسی که هرسه دارد چومن است

— ایکنجیسی ( غیاث الدین محمد نجمی ) شاه طهماسبك دفترداری امیربیك برادری ایدی. شو بیت اونکدر:

نخو شیم شب هجران زبیوفائی نیست
که نالهرا بلبم قوت رسائی نیست

— اوچنجیسی ( مولانا غیاث الدین ) امیر برهان ابرقوهینك برادری ایدی. شو بیت اونکدر:

در سرم باز آتشی از عشق آن دلبر گرفت
باز عشق گرمیٔ دیرینه ام از سر کرفت

— دردنجیسی ( مولانا — ) مشهدلی اولوب، بویاجیلقله مشغول ایدی. شو رباعی اونکدر:

خوبان که زجام حسن مستند همه
هر عهد که بستند شکستند همه
با عاشق خویش آشنایی نکنند
بیگانه وبیگانه پرستند همه

**غیاث الدین** { (سلطان —) خوارزمشاهان سلالەسنك سکزنجی حکمداری اولوب، پدری سلطان قطب الدین محمد زماننده کرمان والیسی ایدی. پدری چنکیزك اوکندن فرار ایدوب، وفات ایتدکدن صکره، صاحب ترجمه کرمانه عودت ایتمك ایستمش ایسه‌ده، دخول ایده‌میوب، فارس جهتلرینی تخریبه قویلمشیدی. برادری جلال الدین هندن عودت ایتدکده، غیاث الدین ابتدا عرض اطاعت ایتمش ایسه‌ده، بعده طغیان ایله، کرمانه کیده‌رك، براق حاجب طرفندن استقبال اولنمش؛ ونهایت اوراده مسموماً وفات ایدوب، ملکی برادری جلال الدینك الینه کچمش ایدی.

**غیاث الدین** { کرت ملوکندن ایکی حکمدارك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذکورەنك دردنجیسی اولوب، رکن الدینك اوغلی ودولت مذکورەنك مؤسسی اولان شمس الدین محمدك تورونیدر. ٧٠٦ تاریخنده برادری ملك فخر الدینك وفاتی اوزرینه، الجایتو خان فرمانیله غور و خراسان امیری اولمشیدی. ٧٢١ تاریخنده ایفای حج شریف ایچون، حجازه واروب، عودتنده سلطانیه‌یه اوغرایه‌رق، سلطان ابو سعید خان و امیر چوبان طرفندن رعایت کورمشدی.

بعده امیر چوبان سلطان ابو سعید خاندن فرار ایتدیکنده، صاحب ترجمه‌یه التجا ایتدیکی حالده، خیانت ایدوب، کندیسنی اوغلی هلو خانله برابر قتل ایده‌رك، نعشلرینی سلطان ابو سعیده کوندرمشدی. اوتوز ایکی سنه حکومت سوروب، ٧٢٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغللری شمس الدین وحافظ ومعز الدین ابو الحسین صره ایله حکومت سورمشلردر.

— ایکنجیسی ( غیاث الدین پیر علی ) ملوك کرتك سکزنجی واخیری اولوب معز الدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدینك اوغلیدر. ٧٧١ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، ١٢ سنه حکومت سوردکدن صکره، تیمورلنگك خروج ایتمسیله، هراتده تحصن ایدوب، بر خیلی وقت مقاومت ایتمش ایسه‌ده، نهایت بو جهانکیرك الینه کچوب، اقربا و تعلقاتیله برابر اسیراً ماوراء النهره کوندرلمش؛ و اوراده اعدام اولنه‌رق، بونکله کرت دولتی منقرض اولمشدر.

**غیاث الدین** { ( محمد — بن جلال الدین ) اون اوچنجی قرن هجری

هندستان مشاهیر علما وشعراسندن اولوب، ١٢٤٢ تاریخنده « غیاث اللغه » عنوانیله فارسی بر لغت کتابی یازمشدر. « مفتاح الکنوز » ، « شرح سکندرنامه » و « نسخهٔ باغ و بهار » عنوانلریله اوچ منظومه‌سی وبرچوق قصائد و سائر اشعاری واردر. هندك مصطفی آباد قصبه‌سنده یاشامشدر.

**غیاث الدین** { (میر — بن میر صدر الدین) ایران مشاهیر شعرا و حکما‌سندن وشیراز ساداتندن اولوب، فلسفه وعلوم مختلفه‌یه متعلق بعض آثاری وخیلی اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

کرفتم که خود مرك لذت ندارد
نه کسرا خلاصی دهد جاودانی
اکر قلبتان نیست از قلبتانان
وکر قلبتا نست از قلبتانی

**غیاث الدین بلبان** { دهلی حکمدارلرندن اولوب، عن اصل سلطان التمشك رجالندن ایکن، بعده دامادی اولمشیدی. مشار الیهك وفاتیله اوغلی ناصر الدین محمودك جلوسنده بونك وزیری اولمش؛ و ٦٦٤ تاریخنده بونك وفاتی اوزرینه، تختی ضبط ایده‌رك، ٢٠ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦٨٥ ده

٨٠ یاشلرنده وفات ایدوب، توروني معزالدين كيقباد بن بغرا خان خلفی اولمشدی.

**غياث الدين بن حميدالدين** { [«خواندمير» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

**غياث الدين بهمنی** { هندستانك جنوبنده‌کی دکن قطعه‌سنده حکم سورن بهمنيان دولتی ملوکندن اولوب، سلطان محمود شاه اولك بيوك اوغليدر. ٧٩٩ تاريخنده، پدرينك وفاتی اوزرينه، يدی ياشنده ايكن، تخته چيقوب، ايكی آی صكره، ترك كوله‌لرندن وزير اتخاذ ايتمش اولديغی (لاچين) طرفندن اسقاط، وكوزلری چيقا. ريله‌رق بر قلعه‌يه حبس، وعمی شمس الدين اقعاد اولنمشدی.

**غياث الدين پوربی** { هندستانده بنكاله ملوكندن اولوب، ٧٧٥ تاريخنده پدری سكندر پوربی‌يه خلف اولمش؛ ويدی سنه حكومت سوردكدن صكره، وفات ايدوب، اوغلی سلطان السلاطين يرينه كچمشدی.

**غياث الدين تغلق** { هندستانده دهلی شهرنده حكومت سورن تغلق شاهان سلاله‌سندن ايكی حكمدارك اسميدر:

برنجيسی سلالهٔ مذكوره‌نك برنجی حكمداری اولوب، پدری تغلق سلطان غياث الدين بلبانك كوله‌سی ايكن، صاحب ترجمه ٧٢١ تاريخنده خسرو شاهی قتل ايله، حكومتی ضبط ايتمش؛ واوچ بچق سنه حكومت سوردكدن صكره، ٧٢٥ ده مقتولاً وفات ايدوب، اوغلی محمد شاه تغلق خلفی اولمشدر. شاعر شهير خسرو دهلوی صاحب ترجمه‌نك معاصری اولوب، احساناتنه نائل اولمش؛ و «تغلق نامه» عنوانيله منظوم تاريخنی يازمشدر.

— ايكنجيسی ملوك مذكوره‌نك بشنجيسی اولان فتح خانك اوغلی وفيروز شاهك تورونيدر. ٧٩٠ تاريخنده جدينك وفاتی اوزرينه، دهلی تختنه چيقوب، سفاهته طاله‌رق، امور دولتی اهمال ايتديكندن، آلتی آی صكره كنديسنی اسقاط، وعم زاده‌سی ابو بكر تغلق شاه بن ظفرخانی اقعاد ايتمشلردی.

**غياث الدين جهانكير** { [«جهانكير» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**غياث الدين چلبی** { سلطان بايزيد خان ثانی دوری علماسندن اولوب، مشهور آق شمس الدينك برادر زاده‌سيدر. خواجه زاده وخيالی كبی عصری مشاهير علماسندن تحصيل ايدوب، درسعادت وبروسه وادرنه‌ده بعض مدارسده مدرسلك ايتدكدن صكره، آماسيه‌ده تدريس وافتا ايله مشغول ايكن، ٩٢٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. طريق صوفيونه دخی انتسابی وار ايدی. علوم متداوله‌ده بر قاچ رساله يازمشدر. (پاشا چلبی) ديمكله دخی معروفدر.

**غياث الدين خلجی** { هندستانك كجرات خطه‌سنده حكومت سورن خلجی سلاله‌سی ملوكندن اولوب، ٨٧٢ تاريخنده پدری سلطان محمود خلجی‌يه خلف اولمش؛ و ٩٠٦ تاريخنده ايكی اوغلنك منازعاتی آره‌سنده وفات ايدوب، ظنه كوره تسميم اولنمشدی.

**غياث الدين غوری** { غوريان سلاله‌سندن بابا اوغل ايكی حكمدارك اسميدر:

برنجيسی (محمد) ملوك مذكوره‌نك اوچنجيسی اولوب، بهاء الدين سامك اوغلی و مؤسس دولت علاء الدين حسينك يكنيدر. ٥٥٢ تاريخنده برادری سيف الدين محمده خلف اولوب، هرات تختنه جلوس، و برادری شهاب الدين ابو المظفری غزنه واليلكنه نصب ايتمشدی. بو ذات برادری نامنه خراسانی وهندك بعض طرفلرينی ضبط ايتمشدی. غياث الدين ٤٧ سنه حكومت سوردكدن صكره ٥٩٩ ده وفات ايدوب، برادری مشاراليه شهاب الدين خلفی اولمشدر.

— ايكنجيسی (محمود) برنجينك اوغلی و سلاله‌نك صوك حكمداری اولوب، ٦٠٢ تاريخنده عمی شهاب الدين ابو المظفره خلف اولمش؛ وكنديسی عاجز و غير مقتدر بر آدم اولمغله، هراتله اكتفا ايدوب، غزنه‌يی تاج الدين ايلدكزه ويرمش؛ و سائر امراسی دخی بر طرفده اعلان استقلال ايتمكله، ٦٠٧ تاريخنده قتل اولنه‌رق، بو نكله غوريان دولتی منقرض اولمشدر.

**غیاث الدین کیخسرو** { روم‌ده یعنی قونیه و آناطو‌لیده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی سلالهٔ مذکوره‌نك آلتنجی حکمداری اولوب، عز الدین قلیج آرسلانك اوغلی و ولی عهدی اولمغله، ٥٧٨ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخته جلوس ایتمش ایسه‌ده، بر بچق سنه صکره بیوك برادری رکن الدین سلیمان شاه قیام ایده‌رك، صاحب ترجه مقاومت ایده‌میوب، قسطنطینیه‌یه قاچمش؛ و٢٣ سنه صکره ٦٠٣ تاریخنده، برادرینك وقوع وفاتی اوزرینه، ملك موروثنی استردادایدوب، بو دفعه دخی آلتی سنه حکم سوردکدن صکره، ٦٠٩ تاریخنده لاذقیه‌ده اهل صلیبه قارشی حرب ایدرکن شهید اولمشدر.

— ایکنجیسی روم سلاجقه‌سنك اون برنجیسی اولوب، برنجی غیاث الدین کیخسروك تورونیدر. ٦٣٦ تاریخنده پدری علاء الدین کیقباده خلف اولوب، او صره‌ده مغوللر خروج ایتمش اولمغله، کندیسی یتمش بیك عسکرله قرق بیك مغول طرفندن مغلوب اولمش؛ وسکز سنه اسماً حکمدارلق ایدوب، ٦٤٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك اون او‌چنجیسی اولوب، ایکنجینك تورونیدر. ٦٦٤ تاریخنده، پدری رکن الدین سلیمانك قتلی اوزرینه، اباقا خان فرمانیله مسند حکومته کچیریلوب، اون سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ٦٨٢ ده کیخاتو خان فرمانیله قتل اولنمشدر.

**غیاث الدین محمد** { [« غیاث الدین غوری » و « محمد سلجوقی » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

**غیاث الدین محمود** { [« غیاث الدین غوری » ماده‌سنه مراجعت.]

**غیاث الدین مسعود** { قونیه و آناطو‌لیده حکم سورن سلاجقهٔ رومك اون دردنجی حکمداری اولوب، عز الدین کیکاوسك اوغلی و غیاث الدین کیخسرو ثانینك تورونیدر. پدری قریمه قاچمش اولمغله، اوراده وفات ایتدیکنده، صاحب ترجه سینوب طریقیله آذربیجانه کچوب، اباقا خانه التجا ایتمش؛ وبر مدت صکره ٦٨٢ ده آرغون خانك فرمانیله عم‌زاده‌سی غیاث الدین کیخسرو ثالثك یرینه روم حکومتنه نصب اولنه‌رق، ١٤ سنه اسماً حکومت سوردکدن صکره، ٦٩٧ ده وفات ایتمشدر.

**غیاث حلوایی** { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده، اصفهانه کیده‌رك، بر وقت اوراده یاشامش؛ و اواخر عمرنده کوزلرینه عماطاری اولمش ایدی. شو بیت اونکدر :

خوشم بشورش محشرکه کس نخواهد دید
که کرد من ز کدام آستانه بر خیزد

**غیاثی** { ایران شعراسندن اولوب، استرا‌بادلیدر. اکثر عمرینی سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

شر مسارم زرفیق شب هجران تا کی
او کریبان مرا دوزد ومن پاره کنم

**غیرت** { فرس متأخرین شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن او‌لوب، شو بیت اونکدر :

افسوس‌که تا بوی کلی بود بکلشن
صیاد نیاویخت بکلشن قفس ما

— ایکنجیسی (خواجه عبد اللطیف خان بن خواجه ابو الفتح خان) شیخ افضل ثابت اله آبادینك شاکردی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر جا یاری وآشنایی ست ترا
دریاب‌که خضر رهنمایی ست ترا
ضایع نبود بخلق احسان کردن
هر دست‌کرفتهٔ عصایی ست ترا

هندستان کبرا و ادباسندن « جهانکیرنامه » عنوانیله بر اثرك صاحبی اولان بر غیرت خان دخی واردر. بونك عینی اولمق احتمالی واردر.

**غیرتی** { (محمد عاقل) کشمیر شعراسندن او‌لوب، دهلی حکمدارلرندن شاه محمدك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بی مژدهٔ وصال نخیزد شهید عشق
صد بارکر فرشتهٔ رحمت ندا کند

**غیلان** { (بن سلمة الثقفی) صحابه‌دن ورؤساء بنی ثقیفدن اولوب، طائفك فتحندن

صکره اسلامه کلش؛ وجاهلیتده اون زوجه‌سی اولمغله، ایچلرندن دردینی انتخاب ایدوب، آلتیسنی تطلیق ایتمکه جانب حضرت نبویدن مأمور بیورلمشیدی. کسری ایله ملاقاة ایتدیکی وحکمدار مشارالیه ایله بعض ماجرالری مرویدر. اواخر خلافت جناب فاروقیده وفات ایتمشدر. — بو اسمله صحابه‌دن دیکر ایکی ذات دخی اولوب، بری رسول الله (صلی الله علیه وسلم) افندمزک آزادلیلرندن ایدی.

**غیلان** { (ابو الحرث ذوالرمه — بن عقبه) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، فرزدقك معاصری ایدی. (میه بنت مقاتل بن طلبه المنقری) یه عاشق اولمغله، اکثر اشعاری بومحبوبه‌سی حقنده‌در. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اذا هبت الارواح من نحو جانب
به اهل می هاج قلبی هبوبها
هوی تذرف العینان منه وانما
هوی کل نفسی این حل حبیبها

**غیور** { (نواب اشجع الدوله غیور جنك بهادر) هندستان کبرا وشعراسندن اولوب، ۱۱۴۵ ده طوغمشیدی. نسلی حضرت اویس القرانی‌یه منتهی اولدیغی مرویدر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

سحر چو برق بت سرخ پوش رفت وگذشت
بیك کرشمهٔ او عقل وهوش رفت وگذشت
طریق عشق زیروانه می توان آموخت
که سوخت جان عزیز وخموش رفت وگذشت

**غیوری** { (وردی جان بیك بن علی قلی بیك) فرس شعراسندن اولوب، عن اصل اترا کدن اولدیغی حالده، کابلده طوغمش؛ وهندستانه عزیمتله اکبر شاهه انتساب ایدوب، معیتنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

شر می بارد زابر تیغش
اینست نشان قاتل من

(حرف الغینك صوکی)

# ف

(باب الفاء ـ فصل الالف الخ.)

**فابریانو** { (Fabriano) ایتالیانك (ماچراته) ایالتنده وماچراته‌نك ٤٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق جاتو نهری اوزرنده بر قصبه او. لوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

**فابریچیوس** { (Fabricius) روما سردار. لرندن اولوب، صدق واستقا. متیله مشهوردر. میلاد عیسی (عم) دن ٢٨٢ سنه اول قونسلوس اولوب، سامنیتلرله سائر بعض اقوامی مغلوب ایتمش؛ وایکی سنه صکره آرناؤدلق حکمداری مشهور پیروس ایله عقد مصالحه‌یه مأمور اولوب، بونك هدایاسنی قبول ایتمه‌مش؛ وپیروس بونك فضائل اخلاقنه اوقدر اعتماد ایتمش، که رومالیلردن طوتمش اولدیغی اسرایی ایستدیکی فدیه‌لر ویرلمدیکی تقدیرده، اعاده اولنمق شرطیله، کندیسنه بلا تأ. مینات تسلیم ایتمش ایدی. حقیقةً پیروسك تکلیف ایتدیکی فدیه‌لری رومالیلر استکثار ایتمکله، صاحب ترجمه سوزنده طوروب، اسرایی پیروسه اعاده ایتمشدی. قبل المیلاد ٢٧٨ تاریخنده ثانیاً قونسلوس اولوب، ینه پیروس ایله مکالمه‌یه مأمور اولمش؛ وپیروس بونك خاطریچون رومالی اسرایی بلا فدیه کندیسنه اعاده ایتمشدی. میلاددن ٢٧٥ سنه اول وفات ایدوب، جنازه‌سی قالدیریله‌جق قدر آقچه‌سی ظهور ایتمدیکندن، حکومت جنازه‌سنی قالدیرمغه وقزینه بر مقدار جهاز ویرمکه مجبور اولمش ایدی.

**فابیان** { سنت — (St. Fabien) قاتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، میلادك ٢٣٦ تاریخندن ٢٥٠ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمش؛ وامپراطور (دچیوس)ك تعقیباتی صره‌سنده قتل اولنمشدر. کانون ثانینك ٢٠ نده یورطیسی اجرا اولنور.

**فابیوس** { (Fabius) رومامشاهیر رجالندن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری (فابیوس ماقسیموس) در، که قبل المیلاد ٢٣٣ ایله ٢٠٩ تاریخلری آره‌سنده بش دفعه قونسلوس اولوب، مشهور آنیبال ایله اوغراشمش؛ وحربك آفریقایه نقلنی تکلیف ایدن اسکیپیونك بو فکری علیهنده بولنوب، بونك اجراسندن اولجه اوله‌رق، ٢٠٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**فابیول** { سنت — (St. Fabiole) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، رومانك بیوك برطاقه‌سنه منسوب اولدیغی حالده، مالملکنی فقرایه تصدق، وبر خسته‌خانه تأسیسیله اراضیٔ مقدسه‌یی زیارت، و٤٠٠ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر. کانون اولك ٢٧ سنده یورطیسی اجرا ایدرلر.

**فاتح** { فتوحاته موفق اولان سلاطین وامرای اسلامه اطلاق اولنان بو اسم اك زیاده سلاطین عظام عثمانیه‌دن استانبولی یعنی قسطنطینیه بلدهٔ شهیره‌سنی فتحه موفق اولان سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه تخصیص اولنه‌رق، بلدهٔ مذکوره‌ده بنا کرده‌سی اولان بیوك جامع شریف ویوکا ملحق محله دخی فاتح نامیله معروفدر. [«محمد خان ثانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**فاتح افندی** { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل شروانلی اولدیغی حالده، درسعادته وروده، برمدت مدرسه نشین اولدقدن صکره، دیوان همایون قلمنه کیره‌رك خواجکانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده جانب مصره کیدوب، ١٢٥٠ تاریخلرنده اوراده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

مطلع اولدم که فاتح دفتر آفاقده
لفظ بی معنی کبی قالمش سیمای مرحمت

**فاتسه** { طربزون ولايتنك جانيك سنجاغنده وصامسونك ١١٠ كيلومتره شرقنده
طربزونك‌ده ٢٠٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق قره
دكز ساحلنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠
قدر اهاليسى، ايكى جامع شريفى، بر مدرسه‌سى بر
رشديه وايكى ابتدائى ايله روملره مخصوص دخى
بر ذكور وبر اناث مكتبى، بر حمامى و٦ چشمه‌سى
واردر. هواسى آغيرجه ايسه‌ده، اطرافنده كوزل
باغچه‌لرى واردر. اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى
( فاتيسانه ) در. جوارلرنده بعض ويرانه‌لر بولنيور.
— فاتسه قضاسى جانيك سنجاغنك منتهاى
شرقنده واقع اولوب، شرقاً اونيه، غرباً طربزون
سنجاغنه تابع اردو قضالريله، جنوباً سيواس ولايتيله،
شمالاً ده قره دكيزله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه
بويى تقريباً ٤٠ وشرقدن غربه اكى ٣٠ كيلومتره
اولوب، ٨٤ قريه‌يى و٣٠٣٥٠ اهاليى جامعدر.
اهاليسنك يالكز ١٦٥٢ سى روم و٨٠٢ سى ارمنى
اولوب، قصوريى كاملاً مسلمدر. اراضيسى قسم
جنوبيسنده طاغلق اولوب، ساحله طوغرى ممتد
طاغلر ووادى واووه‌لر تشكيل ايديور. بر قاچ نهر
حدود جنوبيه‌سنده‌كى طاغلردن اينوب، شماله طو-
غرى آقار. بونلرك اك بيوكى حدود شرقيه‌سى
قربنده جريان وسركز قضا قربنده دكيزه انصباب
ايدن ( بولامان ) چاييدر. طوپراغى اولدقجه منبت
اولوب، بغداى، آربه، چاودار، مصر، فصوليه،
كتوير، كتن وسائره ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعى
وعلى‌الخصوص جوز وفندق حاصل اولور. برمقدار
بال وبال مومى ايله اودون ويمورطه وسائره اخراج
اولنور. صيجاق بر معدن صويى اولوب، بعض
امراضه نافعدر.

**فاتك** { ( امير ابو شجاع — المجنون ) مصر امراسندن ومشاهير شجعاندن اولوب،
رومى‌الاصلى بر كوله ايكن، صغر سننده فلسطينده
تربيه اولنمش ومصر حاكمى اخشيد طرفندن رمله‌ده
افنديسندن جبراً اخذ واعتاق اولنه‌رق، مشهور
كافور اسودله برابر مشاراليهك خدمتنده بولنمش
ايدى. اخشيدك وفاتيله اوغللرينك زمان حكومتلرنده
كافور مدبر امور اولمغله، صاحب ترجمه، اسكى آر-
قداشنك تحت حكمنده بولنمامق ايچون، اخشيدك
كنديسنه مالكانه ويرمش اولديغى فيومه چكلمش
ايسه‌ده، اورانك هواسيله امتزاج ايده‌ميوب، خسته‌-
لانجه، تداوى ايچون مصره عودته مجبور اولمش؛
و٣٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. وفرت شجاعتندن
طولايى مجنون لقبيله تلقب اولنمش، وسخاوت
وكرمده دخى شهرت شايانه صاحب بولنمشدر.
خسته‌لغى اثناسنده كافور اسودك مسافرى
بولنان شاعر شهير ابوالطيب متنبى ايله كوريشوب،
كنديسنه بر چوق احسانلر ايتمش؛ ومتنبى بونك
حقنده برچوق مدحيه‌لر ووفاتنده مرثيه‌لر سويلشدر.

**فاتوهيوه** { (Fatou-Hiva) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده واقع
( ماركيزه ) جزاير مجتمعه‌سنك اك جنوبيسى اولوب،
١٠° ٢٥′ ٥٠″ عرض جنوبى ايله ١٤١° ١′ ٥″
طول غربيده واقعدر. ذروه‌سى ١١٢٠ متره ارتفاعنده
اولان برطاغى واردر. ١٨٧٥ ده ١٢٠٠ اهاليسى
وار ايكن، او وقتدن برى نفوسى چوق تدنى
ايتمشدر.

**فاتيقو** { ونام ديكرله قوكى (Fatiko, Koki) خديويت مصريه‌نك مقدما آفريقانك
خط استوانك آلتنده‌كى قسمنده ضبط ايتمش اولد-
يغى يرلردن اولوب، ( آلبرت نيانزه ) كولى ساحل
شماليسنك ٧٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ٣° ٢′
عرض شمالى ايله ٣٠° ١٧′ طول شرقيده واقعدر.
اراضيسى حد وسطى اوزره حذاى بحردن ١٢٠٠
متره يوكسك اولوب، طاغلرى، اورمانلرى وپك
چوق مياه جاريه‌سى اولمغله، هواسى نسبةً سرين
ومنظره‌سى پك كوزلدر. اهاليسى ناموسلى وچاليشقان
آدملر اولوب، اركككلرى اوموزلرينه بر حيوان
دريسى آتارلر، وقادينلرى همان چيلاق كزوب،
صاچلرينى كوزل اشكالده دوزلتيرلر.

**فاتيو** { (Fatio) مشاهير مهندسين ومنجميندن اولوب، ١٦٦٤ ده اسويچره‌نك (اوود)
ناحيه‌سنده ( نيون ) قصبه‌سى قربنده (دويلر) قريه‌-
سنده طوغمش، و١٧٥٣ ده وفات ايتمشدر. عن
اصل ايتاليان برعائله‌يه منسوب اولوب، كنجلكندن
لوندره‌ده اختيار اقامتله، ٢٤ ياشنده ايكن، اوروا
جمعيت علميه‌سى اعضالغنه نصب اولنمشدى. شمسك
كره ارضدن بعدى وزحلك حلقه‌لرى حقنده بعض

تحقیقات فنیه‌ده بولنمش؛ ودوربین ورصده متعلق بعض کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشیدی.

**فاچان** { یاخود فوچان (Fa-Tchan, Fou-Tchan) چینك قسم جنوبیسنده (قوآنغ قونغ) ایالتنده وقانتونك ۱۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سن کانغ) نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی قوللرك بری اوزرنده واقع بیوك بر شهر اولوب، ۴۰۰۰۰۰ اهالیسی، بك ایشلك تجارتی وبچاق وچانکیرلکه متعلق معمولاتی واردر. نهرك ایکی کنارنده ۲ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، نهر واسطه‌سیله قانتونله وبعض جدوللردن‌ده دکیزله اختلاطی واردر.

**فاخته** { صحابیاندن درت خاتون اولوب، بری حضرت علی المرتضی (رضه)‌ك لابوین همشیره‌سی اولان ام هانیدر. [«ام هانی» ماده‌سنه مراجعت.] ایکنجیسی فخر کائنات (صلعم) افندمزك تیزه‌لری اولان (فاخته بنت عمرو الزهریه)، اوچنجیسی خالد بن ولید (رضه)‌ك همشیره‌سی ودردنجیسی (فاخته بنت الاسود القرشیة الاسدیه)‌در.

**فاخر** { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، بهبهانلیدر. شو بیت اونکدر:

باغ از سراب غیر بر افروختی چرا
ما را بآتش دگری سوختی چرا

**فاخری** { (ابو المفاخر) ایران شعراسندن اولوب، سلطان غیاث الدین محمد بن ملکشاه سلجوقی زماننده یاشامشدر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن
اشك زلیخا بریخت یوسف گل پیرهین
زهره چو خاتون صبح خنده زبادر نقاب
ماه چو طاوس سبز جلوه کنان درچمن

**فادیف** { (Fadéief) بحر منجمد شمالیسنده یکی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن اوچ بیوك آطه‌نك بری اولوب، یکی سیبریه جزیره‌سنك غربنده واقع واوندن ۱۶ کیلومتره کنیشلکنده بر بوغازله آیرلمشدر. بویی ۱۵۰ کیلومتره‌دن زیاده وانکی ۵۰ ایله ۶۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. همان مدور الشکل اولوب، شمال غربی‌یه طوغری اوزانیر بر شبه جزیره‌سی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲۹۲ مربع کیلومتره‌در. عمراندن عاری وخالیدر. ۱۸۰۹ ده کشف اولنه‌رق، کاشفی اسمیله تسمیه اولنمشدر.

**فاراب** { ترکستانده سیحون نهرینك و(شاش) خطه‌سنك اوته‌سنده یعنی شمالنده وبلاساغون قربنده بر ناحیه اولوب، طول وعرضی بر کوناك یولدن آز اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. حکیم شهیر آتی الترجمه ابو نصر فارابی ایله علم لغتده «صحاح» کتاب مشهورینك صاحبی (اسماعیل بن حماد الجوهری) نك وطنیدر. اصل ایچندن کچن نهرك اسمی اولدیغی مظنوندر. بعضلری‌ده قصبه عد ایتمشلردر. بعده (اطرار) تسمیه اولنمشدی.

**فارابی** { (ابو نصر محمد بن طرخان بن اوزلغ) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، ترك جنسیتنه منسوب اولدیغی حالده، آنف البیان فاراب خطه‌سنده طوغمش؛ واوراده علوم ابتدائیه‌یی تحصیل ایله ایرانك بعض طرفلرینه کیده‌رك فارسی لسانی ودیکر بر قاچ لسان اوکرنمش؛ ونهایت بغداده داخل اولوب، لسان عربی‌یی اوراده تعلم ایتمش؛ وبعده علوم حکمیه‌نك تحصیلنه قویوله‌رق، (ابو بشر متی بن یونس) دن علم منطقی اوکرندکدن صکره، حرانه عزیمتله، حکیم (یوحنا بن حیلان) دن دخی بر مدت فن مذکورده درس آلمش؛ وبعده بغداده عودتله، علوم حکمیه وریاضیه وسائره‌نك تحصیلنه وآرسطونك کتبنی تتبعه باشلایه‌رق، کیجه وکوندوز توغل ایله، علوم مذکوره‌ده وموسیقیده دخی زماننك فریدی اولمش؛ واو وقته قدر بین الاسلام حکمت وفلسفه‌ده کیمسه‌نك واره‌مدیغی درجاته واصل اولوب، تدریس وتألیفه مباشرت ایتمش ایدی. فن طبك دخی نظریاتنی اوکرنوب، آنجق تطبیقاتیله اجرای طبابته میل ایتمه‌مشیدی. بعده مصره کیدوب، بر مدت اوراده اقامتدن صکره، شامه عودتله، سیف الدوله بن حمدانك مجلسنده شام علماسیله مباحثه‌یه کیریشه‌رك، جمله‌سنی مغلوب ایتمش؛ وبونلرك هیسی فضل وکمال ووسعت معلوماتنی آکلانجه، مباحثه‌یی ترکله، همان حقه قلم آلوب، سویلدکلرینی یازه‌رق استفاده‌یه باشلامشلردی. مشارالیه سیف الدوله فارابی حقنده بك چوق اکرام وتعظیم ایدوب، کلیتلی احسانلر وتخصیصات ایتمك ایستمش ایسه‌ده، کندیسی بك ساده بر صورتده یاشایوب، دارات واسراف سومدیکندن، آنجق کونده

دورت درهمله قناعت ایدەرك، بشقه بر شی قبول ایتمەمش؛ وبقیهٔ عمرینی بو حال ایله دمشقده‌چیروب، ٣٣٩ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی مشارالیه سیف الدوله طرفندن قلنه‌رق، باب الصغیر خارجنده دفن اولنمشدر. اختلاطدن مجتنب اولوب، اکثریا صو کنارنده ویا آغاجلر آلتنده تنها اوتوره‌رق، تألیفاتنی یازارمش. دفترلره یازمیوب، اوراق پریشان اوزرینه یازمق عادتی اولدیغندن، تألیفاتنده بعض نقصان یرلره تصادف اولنور. یتمش لسان بیلدیکی منقول ایسه‌ده، بونده مبالغه اولوب، هر حالده اووقت ممالك اسلامیه‌ده سویلنیلن لسانلرك اکثرینه آشنا ایمش. موسیقیده قانون دینلن آلتی ویا دیکر بر آلت اختراع ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. تألیفاتنده حکیم کندینك غفلت ایتدیکی [برچوق موادی علاوه و تصحیح ایتمش؛ وابن سینا دخی باشلیجه فارابینك آثارندن استفاده ایتمشدر. آوروپاجه آلفارابوس ( Alfarabus ) اسمیله معروفدر. تألیفاتی بروجه آتیدر: « کتاب فی احصاء العلوم والتعریف »، « کتاب اغراض فلسفة افلاطون وارسطوطالیس »، « السیاسة المدنیة »، « السیرة الفاضلة »، « شرح کتاب المجسطی لبطلیموس »، « شرح کتاب البرهان لارسطوطالیس »، « شرح کتاب الخطابة لارسطوطالیس »، « شرح المقالة الثانیة من کتاب الجدول لارسطوطالیس »، « شرح کتاب المغالطة لارسطوطالیس »، « شرح کتاب القیاس لارسطوطالیس »، « شرح کتاب باریمینیاس لا-رسطوطالیس »، « شرح کتاب المقولات لارسطو-طالیس »، « کتاب المختصر الکبیر فی المنطق »، « کتاب المختصر الصغیر فی المنطق »، « کتاب المختصر الاوسط فی القیاس »، « کتاب التوطئة فی المنطق »، « شرح کتاب ایساغوجی لفرفوریوس »، « املاء فی معانی ایساغوجی »، « کتاب القیاس الصغیر »، « احصاء القضایا والقیاسات التی تستعمل علی العموم فی جمیع الصنایع القیاسیة »، « کتاب شروط القیاس »، « کتاب البرهان »، « کتاب الجدل »، « کتاب المواضع المنتزعة من المقالة الثامنة فی الجدل »، « کتاب المواضع المغلطة »، « کتاب اکتساب المقدمات »، « کلام فی المقدمات المختلطة من وجودی وضروری »، « کلام فی الخلاء »، « صدر کتاب الخطابة »، « شرح کتاب السماع الطبیعی لارسطوطالیس »، « شرح کتاب السماء والعالم لارسطوطالیس »، « شرح کتاب الآثار العلویة لارسطوطالیس »، « شرح مقالة الاسکندر الافرودیسی فی النفس »، « شرح صدر کتاب الاخلاق لارسطوطالیس »، « کتاب فی النوامیس »، « کتاب احصاء العلوم وترتیبها »، « کتاب الفلسفتین لفلاطون وارسطوطالیس »، « کتاب المدنیة الفاضله والمدنیة الجاهلة والمدنیة الفاسقة والمدنیة المبدلة والمدنیة الضالة »، « کتاب مبادی آراء المدنیة الفاضلة »، « کتاب الالفاظ والحروف »، « کتاب الموسیقی الکبیر »، « کتاب فی احصاء الایقاع »، « کلام فی النقلة مضافاً الی الایقاع »، « کلام فی الموسیقی »، « مختصر فصول فلسفیة منتزعة من کتب الفلاسفة »، « کتاب المبادی الانسانیة »، « کتاب الرد علی جالینوس فیما تأوله من کلام ارسطوطالیس علی غیر معناه »، « کتاب الرد علی بن الراوندی فی ادب الجدل »، « کتاب الرد علی یحیی النحوی فیما رده علی ارسطوطالیس »، « کتاب الرد علی الرازی فی العلم الالهی »، « کتاب الواحد والوحدة »، « کلام فی الحیز والمقدار »، « کتاب فی العقل صغیر »، « کتاب فی العقل کبیر »، « کلام فی معنی اسم الفلسفة »، « کتاب الموجودات المتغیرة الوجود بالکلام الطبیعی »، « کتاب شرائط البرهان »، « کلام فی شرح المغلق من مصادرة المقالة الاولی والخامسة من اوقلیدس »، « کلام فی اتفاق آراء ابقراط وافلاطون »، « رسالة فی التنبیه علی اسباب السعادة »، « کلام فی الجزء ومالایتجزأ »، « کلام فی اسم الفلسفة وسبب ظهورها واسماء المبرزین فیها وعلی من قرأمنهم »، « کلام فی الجن »، « کلام فی الجوهر »، « کتاب الفحص المدنی »، « کتاب السیاسات المدنیة » که « مبادی الموجودات » عنوانیله‌ده معروفدر، « کلام فی الملة والفقه مدنی »، « کلام جمع من اقاویل النبی صلی الله علیه وسلم یشیر فیه الی صناعة المنطق »، « کتاب فی الخطابة » که ٢٠ جلددن مرکب بیوك بر اثردر، « رسالة فی قود الجیوس »، « کلام فی المعایش والحروب »، « کتاب فی التأثیرات العلویة »، « مقالة فی الجهة التی یصح علیها القول باحکام النجوم »، « کتاب فی الفصول

المنتزعة للاجتماعات » ، «كتاب فى الحيل والنواميس»، «كلام فى الرؤياء» ، «كتاب فى صناعة الكتابة» ، «شرح كتاب البرهان لارسطوطاليس» ، «كلام فى العلم الالهى» ، «شرح المواضع المستغلقة من كتاب قاطيغورياس لارسطوطاليس» ، «كلام فى اعضاء الحيوان» ، «كتاب مختصر جميع الكتب المنطقية» ، «كتاب المدخل الى المنطق» ، «كتاب التوسط بين ارسطوطاليس و جالينوس» ، «كتاب غرض المقولات» ، «كلام فى الشعر والقوافى» ، «شرح كتاب العبارة لارسطوطاليس» ، «تعاليق على كتاب القياس» ، «كتاب فى القوة المتناهية وغير المتناهية» ، «تعليق فى النجوم» ، «كتاب فى الاشياء التى يحتاج ان تعلم قبل الفلسفة» ، «فصول مجامعه من كلام القدماء» ، «كتاب فى اغراض ارسطوطاليس فى كل واحد من كتبه» ، «كتاب المقاييس» ، «مختصر كتاب الهدى» ، «كتاب فى اللغات» ، «كتاب فى الاجتماعات المدنية» ، «كلام فى ان حركة الفلك دائمة» ، «كلام فيما يصلح ان يذم المؤدب» ، «كلام فى المعاليق والجون وغير ذلك» ، «كلام فى لوازم الفلسفة» ، «مقالة فى وجوب صناعة الكيمياء والرد على مبطليها» ، «مقالة فى اغراض ارسطوطاليس فى كل مقالة من كتابه الموسوم بالحروف وهو تحقيق غرضه فى كتاب مابعد الطبيعة» ، «كتاب فى الدعاوى المنسوبة الى ارسطوطاليس فى الفلسفة مجردة من بياناتها و حججها» ، «تعليق فى الحكمة» ، «كلام فى معنى ذات وجوهر و طبيعة» ، «كتاب جوامع السياسة مختصر» ، «كتاب باريمينياس لارسطوطاليس» ، «كتاب المدخل الى الهندسة الوهمية مختصراً» ، «كتاب عيون المسائل على رأى ارسطوطاليس» ، «جوابات لمسائل سئل عنها» ، «كتاب اصناف الاشياء البسيطة التى تنقسم اليها القضايا فى جميع الصنايع القياسية» ، «جوامع كتاب النواميس لفلاطون» ، «كلام فيما قال ارسطوطاليس فى الحار» ، «تعليقات انالوطيقا الاولى لارسطوطاليس» ، «كتاب شرائط اليقين» ، «رسالة فى ماهية النفس» ، «كتاب السماع الطبيعى».

**فارادى** (Faraday) انكلترەنك حكمت طبيعيه مشاهير علماسندن اولوب، علم مذكورده برچوق تدقيقات وتجارب فنيه اجراسنه وعلى الخصوص الكتريق ايله حرارته متعلق بعض كشفياته موفق اولمشدر. ١٧٩٤ ده طوغوب، ١٨٦٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. لوندره دارالفنوننده حكمت طبيعيه وكيميا معلمى ايدى.

**فاراسمان** (Pharasmane) ياخود فرزمان بو اسمله ايبريا خطهٔ قديمه‌سنده يعنى شروانده ميلادك ايلك يدى قرنى ظرفنده يدى حكمدار كلوب، اك زياده ذكره شايان اولانى ٣٥ تاريخ ميلاديسندن ٥٤ تاريخنه‌دك حكم سورن برنجيسيدر، كه جزيره حاكمى مشهور مهردادك برادرى اولوب، روماليلرله بالاتفاق اشكانياندن اوجنجى اردوانه و بعده برادرى مرقوم مهردادە قارشى حرب ايتمشدر.

**فاران** (Pharan) سينا شبه جزيره‌سنده طورسينا طاغنك ١٢ كيلومتره شمالنده وقلعة النخلك ١٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق وادى فيرانده اسكى بر قصبه خرابه‌سى اولوب، مناستر وكليساكبى بعض ابنيه‌نك ستونلرينى حاويدر. خرستيانلق زماننده قالمه اولان بو آثارك دها قديم بر شهر ويرانه‌لرندن آلنمه انقاضله ياپلمش اولديغى استدلال اولنيور. حقيقةً فاران توراتده مذكور اولوب، حضرت ابراهيم (عم عليه السلام) ك زوجه‌سى هاجرك فارانه چكلمش وحضرت موسى (عم عليه السلام) ك اورادن ارض مقدسك استكشافنه آدملر كوندرمش اولديغى بيان اولنيور. ياقوت حموى وسائر جغرافيون اسلامك توراتده بو اسمك مكهٔ مكرمه‌يه ويرلديكنى بيان ايتملرى ايسه سهوه مبنى اولسه كركدر.

**فارس** (فارسى پارس) ايرانك اك معمور خطه و ايالتلرندن اولوب، جنوب جهتنده واقعدر. ايرانك بحر فارسده يعنى بصره كورفزنده‌كى سواحلنك قسم وسطيسى وتقريباً بر ثلثى بو خطه‌نك اولوب، جنوب غربى جهتندن بحر مذكورله، غرباً خوزستان يعنى اهواز، شمالاً عراق عجمى، شرقاً وشرق جنوبى جهتنده كرمان خطه‌لريله محدوددر. اصل جغرافيا اصطلاحنده فارس خطه‌سى بحر فارس ساحلى بوينجه هرمز بوغازينه قدر ممتد اولوب، مكران ساحلنه واصل اولور، وكرمان خطه‌سى ايچريده قالوب، ساحلى يوق ايسه‌ده، ادارهٔ فارسك سواحل شرقيه‌سى

کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو سببه مبنیدرکه اکثر اسلام آثار تاریخیه وجغرافیه‌سنده شوستر وبهبهان کبی خوزستان ایالتنده ولارکبی کرمان ایالتنده بولنان قصبه‌لر فارس معموره‌لرندن عد و اعتبار اولنمشدر. فارس شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم بر مربع شکلنده اولوب، ۲۷° ۳۰′ ایله ۳۱° ۴۰′ عرض شمالی و ۴۷° ۴۰′ ایله ۵۲° ۰۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. قطری تقریباً ۴۵۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۷۶۶۰ مربع کیلومتره‌در. تا قافقاس سلسلهٔ جبالندن متسلسلاً آذربیجان، لورستان وخوزستان خطه‌لرینی شق ایدن جبال فارس خطه‌سنی دخی شمال غربیدن جنوب شرقیه شق ایده‌رك، و (کوه دنا) و (کوشنکان کوه) اسملریله وسائر اسملرله بر قاچ قوله آیریله‌رق، خطه‌نك وسطلرینه ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ و ۲۰۰۰ متره‌لك ارتفاعلر قزاندیریور. بو مرتفع یرلر (سردسیر) نامیله معروف اولوب، هواسی معتدلدر، واورمانلرله مستور طاغلردن، منبت و محصولدار اووه و وادیلردن وزمردین بایرلردن عبارتدر. یالکز منتهای شمال شرقی قسمی کرمان و عراق عجمی اراضیسنه مشابه اولوب، قوملق وطوزلی اووه‌لر حالنده‌در. (کرمسیر) دینلن ساحل طرفی ایسه آلچق اولوب، هواسی صیجاق وقسماً وخیمدر. مذکور طاغلرك جنوب غربی اتکلرندن اینن صولری طوغریدن طوغری‌یه بحر فارسه دو-کیلور. بونلرك اك بیوکی (پرستاف) نهریدر، که خطه‌نك وسطی وبتون جنوب شرقی قسمی صولرینی طوپلایه‌رق، بیدهان قربنده دکیزه منصب اولور. دکیزه دوکیلن انهارینك ایکنجیسی (سفیدرود) در، که خطه‌نك غرب جهتنده آقوب، مجراسی او قدر اوزون دکل ایسه‌ده، تابعلری چوق وصوبی بول اولوب، بندربوشیر قوینك غرب جهتنده درت قوله منقسم اولدیغی حالده، بحره منصب اولور. جبال مذکوره‌نك شمال شرقی اتکلرندن اینن صولر ایسه بعض کوللره دوکیلور ویا چوللرك ایچنده قورویوب منقطع اولور. بونلرك اك بیوکی عرب جغرافیونك کافك ضمیله (کر) تسمیه ایتدکلری بندمیر نهریدر، که کوه‌دنادن کلوب، فارسك یوکسك یرلرنده خیلی طولاشدقدن وشیرازك قربنده مشهور رکناباد جانبی‌ده آلدقدن صکره آنف الذکر نیریز کولنه دوکیلور. یاقوت حموی معجمنده فارسك انهارینی بروجه آتی تعداد ایدیور: طاب، سیرین، شاذکان، درخید، خوبکان، سکان، جرسق، اخسین، کر (کافك ضمیله)، فرواب، بیرده. کوللری‌ده چوق اولوب، اك بیوکی شیرازك شرق جهتنده واقع (بختکان) ونام دیکرله نیریز ویا دریای‌نمك کولیدر، که (نرکس) اسمیله بیوجك برآطه ایله بیوك بر شبه جزیره‌یی حاوی اولوب، بونلرکولی چوق طار-لاشدیررلر. بندمیر نهری بوکوله دوکیلور. ایکنجیسی (دریای شور) دینلن کولدر. «معجم البلدان» ده بختکاندن صکره دشتاوزن، توز، جودان و جنکان اسملریله درت کول دها ذکر اولنور. ساحلده درت اسکله‌سی اولوب، اك ایشلکی (بندر بوشیر) در.

محصولات ومنابع ثروتجه فارس ایرانك اك ایی ایالاتندن اولوب، هر نه قدر بوکونکی کونده اسکی معموریتنك بر عشرینه بیله نائل اولمیه‌رق، زراعت پك کریده ایسه‌ده، ینه ادارهٔ محلیه‌یه بعد الکفایه خیلی مقدار اخراجات اوله‌جق محصولاتی واردر. باشلیجه محصولاتی: ذخایر متنوعه ایله پرنج، پاموق، پك کوزل و لذیذ میوه‌لرك انواعی، خرما، نهایت درجه‌ده نفیس شراب اعماله یارار اوزوم، زیتون، مشهور تنباکی وسائره‌در. کللری پك چوق و پك کوزل اولوب، کل صوبی وکل یاغی اخراجیچون کلیتله یتیشدیریلیر. ایپك بوجکاری بسلنوب، خیلی مقدار ایپك چیقاریلیر؛ وقیرمز دخی چیقار. زمان معموریتندن قالمه بعض صنایع الیوم اهالینك برقسمنی اشغال ایدوب، بعض نفیس معمولات چیقار. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، بندر بوشیر وشیرازده هندستان وسائر بلاد بعیده ایله ممالك ایران آره‌سنده برچوق موارادات تجاریه اولور.

ایرانده برکونه استاتستیق اجرا اولنمدیغندن فارسك مقدار اهالیسی حقنده تخمینی وتقریبی برشی سویلمك دخی ممکن دکلدر؛ لکن هر حالده بر ملیونی تجاوز ایتمز ظن اولنور. فارس اهالیسی ایکی‌یه منقسم اولوب، شهر وقصبه وقریه‌لرده ساکن اولان اهالی خالص ایرانی وفارسینك اك فصیح ولطیفیله

متكلمدرلر. خطه‌نك مرتفع قسمنك غرب جهتنده يعنى
شيراز وكازرون ايله خوزستان حدودى آره‌سنده
سوريلريله مشغول اوله‌رق عشاير حالنده ياشايانلر
ايسه كرد اجناسندن اولوب، فارسى‌يه شبيه غلط بر
لسانله تكلم ايدرلر. بونلر (كوهلكو) و(ماممنى)
اسملريله ايكى طائفه‌يه منقسم اولوب، برنجيلرى
١٤٠٠٠ وايكنجيلرى ٤٠٠٠ خيمه قدر تخمين
اولنور. فارسك كرك مسكون وكرك خيمه نشين
اهاليسى بيننده، ايرانك سائر طرفلرى خلافنه اوله‌رق
صارى صاچلى ومائى كوزلى افراده بك چوق تصادف
اولنور. بو كونكى كونده ايرانك وبتون آسياى
وسطينك لسان ادبى ورسميسى اولان فارسى، اسمندن
دخى آكلاشلديغى اوزره، اصل فارس خطه‌سنك
لسانيدر. بتون ايرانه وايرانيلره اطلاق اولنان فرس
والسنهٔ اجنبيه‌ده پرس وپرسيا اسملرى‌ده فارسدن
مأخوذ اولوب، وقتيله بو خطه‌نك بتون ايرانه سياسة
وادباً غلبه چالمسندن ايلرى كلمشدر.

فارس خطه‌سى تاريخ نقطهٔ نظرندن بك اهميتلى
اولوب، هر نه قدر هرات وبلخ جهتلرى اقوام آريه‌نك
بشيكى حكمنده ايسه‌ده، اصل ايران دولت قديمه‌سنك
محل ظهور ومركزى فارس ايدى. بو خطه (مديا)
حكمدارلرينك تحت تابعيتنده ايكن، حاكى بولنان
مشهور كيخسر مديا دولتنى ودها نيچه دول وحكوماتى
امحا ايله بتون ايرانى وآق دكيزه قدر اولان ممالك
واسعه‌يى تحت حكمنه آلوب، كيانيان دولت عظيمه‌سنى
تشكيل ايده‌رك، فارس خطه‌سنى بتون بو ممالكه
حاكم ايتمشدى. اسكندردن صكره ظهور ايدن
طوائف ملوك زماننده فارس بر مدت مركزيتى
غائب ايتمش ايسه‌ده، بعده ساسانيان دولتنى تأسيس
ايدن آردشير بابكان دخى فارسده ظهور ايتمش؛
وفارسك مركزى اولان اصطخر شهر قديمى يكيدن
ايرانك مركزى اولمشيدى. ظهور اسلامدن صكره
حضرت عمر (رضى الله عنه)ك زمان خلا-
فتنده فارسك فتحنه باشلانيله‌رق، حضرت عثمان (رضى
الله عنه)ك زماننده فتوحاته دوام اولنمش؛ وباشليجه
فاتحلرى عثمان بن ابى العاص ايله موسى الاشعرى
اولمشدر. اصطخر شهر شهيرى فتوحات اسلاميه
صره‌سنده بعض تخريباته اوغرايه‌رق، ايكنجى در-
جه‌ده قالمغله، اوائل دور اسلامده شيراز شهرى
تأسيس اوله‌رق، اونك يرينى طوتمشدر. آل بويه
دولتنك ظهورنده شيراز مركز اتخاذ اولنه‌رق، بو
دولت دورنده وعلى الخصوص عضد الدوله زماننده
فارس اسكى شهرت ومعموريتنى استرداد ايتمشدى.
اتابكان وآل مظفر زمانلرنده فارس كوچك وفقط
مستقل بر دولت حالنده بولنوب، تيمورلنكك
فتوحاتندن صكره وملوك صفويه زماننده بر ايالت
حالنه ارجاع اولنمش؛ وزند دولت موقته‌سنى تشكيل
ايدن كريم خان شيرازى پايتخت اتخاذ ايتمش ايسه‌ده،
معتاقباً آغا محمدك يعنى قجار سلاله‌سنك الينه كچوب،
بونلر طرفندن ايرانك تا اورتا اوجنده بولنان طهران
شهرى پايتخت اتخاذ اولنمغله، فارس او وقتدن ايرانك
ايالات بعيده‌سندن مهمل بر ايالت حكمنده بولنمقده‌در.
تقسيمات جديده‌سى معلوم اوله‌ميوب، جغرافيون
عرب فارسك بروجه آتى بش كوره‌يه منقسم اولديغنى
بيان ايديورلر: اصطخر، آردشير خره، دارابجرد
(دارابكرد)، سابور (شابور)، قبادخره. مركزى
شيراز اولوب، ديكر باشليجه شهر وقصبه‌لرى :
كازرون، شابور، ارجان، بندر بوشير، كنكان،
مودشت، فيروزآباد، جارون، فسا، ابرقوه وسائره‌در.
ياقوت حموى فارس قلاعنك بش بيكدن زياده اولوب،
بعضلرينك پك متين اولديغنى بيان ايديور.

**فارس الشدياق** (احمد —) عرب مشاهير
محررلرندن اولوب، زما-
نمزده عرب ادبياتنك تجددينه وبين العرب معارف
وافكار جديده‌نك نشرينه پك چوق خدمتلر ايتمشدر.
جبل لبنانده دنيايه كلوب، تحصيل علم ايله ادبيات
عربيه‌ده يد طولى قزاندقدن وفرانسز وانكليز لسا-
نلرينى‌ده اوكرندكدن صكره، مالطه‌يه كيده‌رك، بر
خيلى وقت اورا مكتبنده لسان عربى معلمكى ايتدكدن
صكره، لوندره‌يه وبعده آمريقا ممالك مجتمعه‌سنه
كيده‌رك، عمرينك قسم اعظمنى اوراده معلمكله
كچيرمش؛ وبعده استانبوله كلوب، «الجوائب» عنوا-
نيله عربى بر غزته تأسيس ايتمش؛ ومطبعهٔ عامره‌ده طبع
اولنان بعض كتب عربيه‌نك تصحيحنه مأمور اولمش
ايدى. مذكور «الجوائب» غزته‌سى صرف احمد
فارس افندينك اثر قلمى اولوب، فوق العاده بر فصا-
حتله ومتانت افكارله يازلديغندن، بتون ممالك عربيه‌ده
وعلى الخصوص مصر وشام ومغرب وهند جهتلرنده

بيوك بر شهرت قزانمش؛ وبر چوق وقت نشرى دوام ايدوب، هر طرفه انتشار ايتمكله، بيوك خدمتلر ايتمشدر. بو غزته‌نك حاوى اولديغى مقالات ادبيه وفنيه وقصائد وسائر اشعاردن ماعدا احمد فارس افندى بر خيلى تأليفات نافعه‌يه دخى موفق اولمشدر. باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر: «سر الليال فى القلب والابدال»، «الجاسوس على القاموس»، «الساق على الساق فيما هو الفارياق»، «غنية الطالب ومنية الراغب فى الصرف والنحو وحروف المعانى»، «البا. كورة الشهية فى نحو اللغة الانكليزية»، «السند الراوى فى الصرف الفرانساوى»، «التنقيع فى علم البديع»، «الروض الناضر فى ابيات ونوادر»، «كشف المخبا عن فنون اوروپا»، «اللفيف فى كلى فن ظريف». بونلردن بشقه يكرمى ايكى بيك بيتى حاوى ديوان اشعارى واردر. «الجوائب» غزته‌سنك مديرى بولنان اوغلى سليم فارس افندى صاحب ترجمه‌نك مذكور غزته ايله نشر اولنان بعض اشعار وآثارينى دخى «كنز الرغائب فى منتخبات الجوائب» عنوانيله يدى جلد اوزره جمع ونشر ايتمشدر. احمد فارس افندى ١٣٠٣ تاريخنده، ٨٠ ياشنى گچكين اولديغى حالده، استانبولده وفات ايدوب، وصيتى اوزره جنا. زه‌سى بيروته نقل، واوراده دفن اولنمشدر. كنديسى او درجه‌ده علم وفضليله برابر پك متواضع، ساكن وخلوق بر ذات ايدى.

**فارساله** { ياخود فرساله (Farsala, Phar-sala) [«چتالجه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله».

**فارسى** { [«سلمان فارسى»، «ابو على فارسى» و«عبد الغفار الفارسى» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله].

**فارسى** { (ضياالدين —) مشاهير شعرا وفقهادن اولوب، ماوراء النهرك خجند قصبه. سنده نشأت ايتمشدر. سلطان محمد ايلدكز زماننده ياشاياب، بر مدت بخاراده قاضيلق ايتمشدى. فقهده بر تأليفى وخيلى اشعارى واردر. سلمان فارسى (رضه) سلاله‌سندن اولوب، بومناسبتله فارسى تخلص ايتمشدر. اجدادى دخى رياسته بولنمشلردى. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

شب تا بروز كارمن وروز تا بشب
ناليد نست از غم تو يا كريستن
كفتى زدرد من نكريستى وبرحق
فرقست ازفشاندن خون تاكريستن

**فارعه** { صحابياتدن بر قاچ خاتونك اسمى او. لوب، اك معروفه‌لرى شاعر شهير جاهلى اميه بن ابى الصلتك همشيره‌سيدر، كه عقل وادب وجاليله مشهوره اولوب، طائف فتحنده اسلامه كلمشدر.

**فارغ** { ايران شعراسندن اولوب، سبزواريدر شو بيت اونكدر.

بصد منزل فتاده دور از خاك درت فارغ
زدور افتادكان يكبار يادى كن چه افتادست

**فارغى** { ايران شعراسندن بروجه آتى بش كشينك مخلصيدر:

برنجيسى (شيخ ابو الوجد بن شيخ وجيه الدين) هرات مشايخندن اولوب، برادر زاده‌سى زين الدين خوافى ايله برلكده هندستانه عزيمتله هايون شاهك اكرام واحسانه نائل اولمش؛ و ٩٤٠ تاريخنده آكره‌ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

بنياد زمن كن چوكشى شيفتكانرا
تا كشتهٔ تيغ تو نه بينم ذكر انرا

— ايكنجيسى شيراز ساداتندن اولوب، مير فتح الله شيرازينك يكنيدر. هندستانه سياحتله، بيرامخانك اكرامنه مظهر اولمش؛ وخان مشاراليه آنى الترجه فارغى يه حرمةً بوكا مخلصنى (فائق) يه تحويلنى تكليف ايتمكله، صاحب ترجمه هندستانده بولندقجه بو تكليفه توفيق حركت ايتمش ايسه‌ده، ايرانه عو. دتنده ينه اسكى مخلصنى آلمش؛ وبعده ثانياً هندستانه سياحت ايدوب، اكبر شاهه انتساب ايتمش؛ و وفاتنه قدر اوراده قالمشدر. شو بيت اونكدر:

بشرطى فارغى در خدمت آن بت كمربسته
كه تاروز قيامت از ميان زنار نكشايد

— اوچنجيسى مرعشلى اولوب، شو بيت اونكدر:

آنان كه باخيال رخ يار خوكنند
مستغنى اند اذ آنكه ذكر جستجوكنند

— دردنجيسى استرابادلى اولوب، شو بيت اونكدر:

خواهمش از دل بياد ديكر ان بيرون كنم
ديكرى با او نمى آيد بيادم چون كنم

— بشنجيسى امير سعد الملكك اوغلى اولوب، شو بيت اونكدر:

در وفای وعده چون کوشد چومیداندکه من
میشوم راضی که بازم وعدهٔ دیکر دهد

**فارقی** { (خطیب ابو یحیی عبدالرحیم بن محمد بن نباتة الحذاقی) [« ابن نباته » ماده‌سنه مراجعت.] — [« سعد الدین فارقی » ماده‌سنده مراجعت بیوریله.]

**فارناس** { (Pharnace) قره دکیزسواحلنده حکم سورن اشکانیان طوائف ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی پونت یعنی طربزون جهتی ملوکندن اولوب، بشنجی مهردادك اوغلی و بیوك مهردادك جدیدر. قبل المیلاد ۱۸٤ تاریخندن ۱۵۷ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. سینوپی وپافلاغونیا خطه‌سنی (یعنی قسطمونی ولایتی) ضبط ایتمکله، پرغامه حکمداری (اومن)ك وسائر قومشولرك خصومتنی جلب ایدوب، روماليلرك توسطیله بو یرلری ترکه مجبور اولمشدی. — ایکنجیسی بیوك مهردادك اوغلی اولوب، روماليلره یارانمق ایچون، پدرینه خیانت ایدوب، محوینی موجب اولدقدن صکره، بوسفور حاکمی اولمش؛ و قیصر ایله پومپیوس بیننده‌کی اختلافاتك ظهورینه دکین روماليلره صادق قالوب، وقعهٔ مذکوره‌ده پدرینك ملکنی استردادە قالقیشه‌رق، پونت و قپادوقیه خطه‌لرینی ضبط، و روما سردارلرندن (دومیتیوس قالونیوس) ی مغلوب ایتمش ایسه‌ده، قیصر اسکندریه‌دن عودتنده اوج کونده کندیسنی مغلوب ایتمکله، فارناس سینوبده تسلیم اولنه‌رق، بوسفوره عودته اجبار اولنمش؛ وبر سنه صکره تبعه‌سی طرفندن قتل اولنمشدر.

**فارنوورت** { (Farnworth) انکلتره‌نك لانقاستر قونتلغنده بولتونك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومانچستردن بولتونه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۳۵۵۰ اهالیسی وپاموق منسوجات اعمالنه مخصوص بیوك فابریقه‌لری واردر.

**فارنهام** { (Farnham) انکلتره‌نك (سوری) ایالتنده وکیلفوردك ۱٤ کیلومتره غربنده اوله‌رق (وی) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۰۲۰۰ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وجوارلرنده مشهور شربتجی اوتی محصولاتی واردر.

**فارو** { (Faro) پورتکیزك منتهای جنوبنده واقع (آلغاروه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، لیسبونه‌نك ۲۷۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بحر محیط آطلاسی ساحلنده واقعدر. ۸۱۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، صیغ لیمانی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

**فارو** { برونی (Cap del Faro) سیجلیه جزیره‌سنك شرق شمالی کوشه‌سنده و مسینه شهری اوکنده بر برون اولوب، اوزرنده بر قلعه وبر قریه واردر. اسکیدن بر فناری ودکیز الهی زعم اولنان (نپتون)ك عبادتنه مخصوص بر معبدی وار ایدی. برونه بو اسمی ویرن واخیراً یکیدن تأسیس اولنان فناری ۳۸° ۱۵′ ۵۰″ عرض شمالی ایله ۱۳° ۲۱′ ۲۵″ طول شرقیده واقعدر.

**فارو** { (Farö) بالطیق دکیزنده غوتلاند جزیره‌سنك شمالنده واقع بر کوچك آطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۱۳۰ کشیدر. لطافت منظریله مشهور اولوب، کوزل بر لیمانی وصید ماهیسیله دکیزقوشلری آوی واردر.

**فاروس** { (Faros) زمان قدیمده ایکی کوچك جزیره‌نك اسمی اولوب، بریسی اسکندریه شهرینك اوکنده ایدی، واوزرنده مشهور اسکندریه فناری رکز اولنه‌رق، ریختملرله قره‌یه ربط اولنمشدی. — دیکری آدریاتیك دکیزنده واقع اولوب، الیوم (لسینه) اسمیله معروفدر. [« اسکندریه » و « لسینه » ماده‌لرینه مراجعت.]

**فاروق** { خلیفهٔ ثانیٔ جناب نبوی حضرت عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك لقب شریفی اولوب، حق باطلدن تفریقده وعدل وحقانیتده‌کی قوهٔ فوق العاده‌لرندن طولایی جانب رسالتپناهیدن بولقب مفخرت بخشا ایله تلقیب بیورلمشدر.

**فارهام** { (Fareham) انکلتره‌نك هامپشیر قونتلغنده وپورچوتك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق شهر مذکور ریختمنك منتهای شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، معدن کوری تجارتی ودکیز حاملری واردر.

**فارياب** { (ياخود فيرياب) خراسانده بلخك قربنده وجيحون مجراسنك قربنده جوزجان اعمالندن بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر. طالقاندن ٣ وبلخدن ٢ مرحله‌لك مسافه‌ده ايدى. شمدى خراب اولسه كركدر.

**فاريابى** { (ظهيرالدين —) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، آنف البيان فارياب قصبه‌سنده نشأت ايتمشدر. رشيد سمرقنديك شاكردى ومجيد بيلقانى، كمال الدين نخجوانى، شرف الدين شفروه، محمد بن على كرواج اصفهانى وجوهرئ زركرك معاصرى ايدى. وطنندن نيشابوره كيدوب، بر مدت سلاجقه‌دن طغانشاهك خدمتنده بولنمش؛ واورادن آذربيجانه كيده‌رك قزيل آرسلان اتابك ايلديكزه انتساب ايتمش؛ وبعده دركاه كبرايه ملا-زمتدن واز كچوب، كوشهٔ انزوايه چكلمش؛ و٥٩٨ تاريخنده تبريزده وفات ايتمشدر. بعض تذكره نويسلر شاعر (ظهير الدين فاريابى) ايله حكيم (ابو نصر فارابى) بيننده تفريقه مقتدر اوله‌مامشلردر. مرتب ديوانى واردر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

تراست لعل شكر بار و درميان كوهر
ميان لعل چرا كردهٔ نهان كوهر
بخنده چون لب ياقوت رنك بكشايى
زشرم زرد شود همچو زعفران كوهر
رخم چوزر شد واز جزع ديده هرساعت
فشانم از غم آن لعل در فشان كوهر

**فازانو** { (Fasano) ايتاليانك بارى ايالت وقضاسنده وباريك ٥٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ساحلدن بر آز ايچريده بر قصبه اولوب، ١٢٢٠٠ اهاليسى واردر. اسكى برقصبه اولوب، اطرافنده بعض آثار عتيقه بولنيور.

**فاس** { (Fez) مغرب اقصاده مراكش دولت اسلاميه‌سنك ايكنجى پايتختى ومراكشدن صكره اك بيوك شهرى اولوب، مراكشك ٣٧٥ كيلومتره شمال شرقيسنده، طنجه‌نك ١٩٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبحر محيط آطلاسيده‌كى رباط اسكله‌سنك ١٦٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق ٣٤° ٦′ ٢٠″ عرض شمالى ايله ٧° ١٤′ ٣٠″ طول غربيده واقعدر. اهاليسنك مقدارينى سياحينك بعضلرى ١٥٠٠٠٠ دن زياده كوستردكلرى حالده بعضلرى ٢٠٠٠٠٠ دن زياده اولديغنى ادعا ايتمشلرسه‌ده، ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اهالى يى جامع اولديغى ملحوظدر. شهر كوزل بر اووه‌ده وصويى بول بر نهرك ايكى طرفنده واقع اولوب، ايكى جهتى دخى كوزل ايشلنمش و اشجارله مستور ايكى تپه‌يه طيانمشدر. شهرك زمينى حذاى بحردن ٤٠٠ متره مرتفع اولوب، مذكور تپه‌لرك شهرك حذاسندن اعتباراً ٥٥٠ متره ارتفاعلرى واردر. جغرافيون عربك تعريفنه كوره، نهرك بر جهتنده‌كى قسمنه (عدوة الاندلسيين) واو بر جهتنده‌كينه (عدوة القرويين) دينلوب، هر برينك اهاليسى سيما واخلاقجه ديكرندن فرقليدرلر. نهرك صويى شهرك ايچنده بر چوق جدوللره آيريلوب، ابوعبيد البكرينك روايتنه كوره وقتيله اوچيوزى متجاوز دكرمن چويرمش. بوكون دخى شهرك بر چوق چشمه‌لرى وجوامع شريفه‌نك فسقيه‌لرى واردر. ايكى صره سور ايله محاط اولوب، ايكى طرفنده‌كى طاغلرك تپه‌لرنده برر قلعه بولنيور. شهرك كوزل ومصنع بر قپوسى و(جامع القرويين) اسميله بيوك، قديم وپك مصنع بر جامع شريفيله ديكر متعدد جوامعى، جامع مذكورك اطرافنده متعدد مدرسه‌لرى وپك چوق قيمتدار كتبى وبر طاقم آلات رصديه‌يى وارض وسما كره-لرينى حاوى واسع بر كتبخانه‌سى واردر. وقتيله فاس عالم اسلامك اك پارلاق مراكز علومندن اولوب، شمديكى حالده دخى مدرسه‌لريله مدرسلرى وطلبه‌سى چوق ايسه‌ده، اوقونان علملر پك محدوددر. «روض القرطاس»ك روايتنه كوره، موحدين زماننده فاسك ٨٩٢٣٦ خانه‌سى، ١٩٠٤١ بكار اوطه‌سى، ٩٠٨٢ دكانى، ٤٦٧ خانى، ٧٨٠ جامع ومسجدى، ٩٣ حمامى وياللكز سورك ايچنده ٤٧٢ دكرمنى وار ايدى. موقعى، هواسى، اطرا-فنك قوهٔ انباتيه‌سيله باغ وباغچه‌لرينك ومياه جاريه‌سنك كثرتى، اهميت تجاريه‌سى واهاليسنك بعض صنايعه الفتى فاسك عمران وترقيسنى ودنيانك اك كوزله شهرلرى صره‌سنه كچمك استعدادينى تأمينه كافى اولديغى حالده، حيفا كه ايچنه كيريلنجه، منظرهٔ خارجيه‌سنك لطافتنى دخى اونوتديره‌جق بر حاله خرابيت وتسيب كوريلور. سوقاقلرى طار، طولا-

شيقلى، قراكاق وپك پيس، ابنيه‌سى زينت وصناعت معماريه‌دن عارى، جامعلرينك اكثر مناره‌لرى يقيق، چينيلرى دوشوكدر. چارشيسى خيلى بيوك ايسه‌ده، ينه بو حالده‌در. شهرك ايچنده ايكدن بعض منسوجاتله يوكدن احرام وكليم وهر برده بو شهرك اسميله تسميه اولنان قيرمزى فس، مواد دباغيه ومعمولات سراجيه، طوقله، صيرلى چينى وسائره اعمال اولنور. شمديكى حالده شهر اسكى ويكى فاس اسملريله ايكى قسمه منقسم اولوب، آره‌لرنده بعض متفرق محله‌لر و اميره مخصوص بر سراى واردر. يهودى محله‌سى‌ده آيرى اولوب، بو ملته منسوب اهاليسى ٣٠٠٠ و بر روايتده ١٠٠٠٠ كشيدر. ضربخانه‌سى‌ده اولوب، سكه ضرب اولنور.

فاس شهرى ادريسيلر دولتنك مؤسسى اولان ادريس بن ادريس طرفندن ١٩٢ و ١٩٣ تاريخلرنده بنا اولنوب، برنجى سنه‌ده بنا اولنان قسمنده اندلسدن ايكنجى سنه تأسيس اولنانده ايسه قيرواندن كلن مهاجرلر اسكان اولنمغله، بر وجه مذكور برنجيسى (عدوة الاندلسيين) وايكنجيسى (عدوة القرويين) تسميه اولنمشدى. ادريسيلر حكم سوردجه، فاس پايتختلرى اولوب، بعده نوبت حكومت مرابطينه كلنجه، بونلر، بربر قبائلنه دها يقين اولمق ايچون، دها جنوبده (مراكش) شهرينى بنا ايتمكله، بونلرك وموحدينك زماننده مركزيتدن چيقمش ايسه‌ده، ينه علوم ومعارف وصنايع وتجارت مركزيتنى محافظه ايدوب، پك معمور ايدى. بعده بنى مرين ينه فاسى پايتخت اتخاذ ايدوب، بونلرك بشنجيسى اولان ابو يوسف ادريسك بنا كرده‌سى اولان شهرك آلت طرفنده يعنى غربنده آيريجه بر شهر دينله‌جك قدر بيوك بر محله علاوه ايدوب، فاسى بر قات دها توسيع ايتمشدى. اليوم يكى فاس دينلن قسم بوندن عبارتدر.

**فاس** { وادى (فاس مغرب) اقصاده آنف البيان فاس شهرى اورته‌سندن كچن بر نهر اولوب، شهر مذكورك ايكى طرفنده‌كى كوزل طاغلرده ٦٠ منبعدن نبعانله، شهرك اوستنده وايچنده بونلر برلشه‌رك، شهره بول صو ويردكدن وبرچوق دكرمنلر چويردكدن صكره، اووه‌يه چيقوب، فاسك باغچه وبوستانلريله مزروعاتنى بعد الارواء، ايكى ميل آشاغيده (سبو) ايرماغنه دوكيلور.

**فاس** { دولتى. آفريقا قطعه‌سنك شمال غربى كوشه‌سنده واقع مغرب اقصى دولت اسلاميه‌سنه، پايتختلرى اولمق مناسبتيله، مراكش وفاس دولتى نامى دخى ويريلير. على الخصوص ديار- مزده بين العوام فاس دولتى دينمكله دها مشهوردر. [ « مغرب اقصى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله ].

**فاسته آلاند** { (Fasta-Alande) بالطيق دكيزنده (بوتنيه) كورفزى مدخلنده واقع وفينلانديه‌يه تابع (آلاند) جزايرينك اك بيوكى اولوب، بويى ٤٠ وا كى ٣٥ كيلومتره‌در. سواحلى پك كيرينتيلى چيقنتيلى اولوب، بر چوق قوى وليمانلرى واردر. اهاليسى ١٠٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولوب، باشليجه قصبه‌سى (ماريهامن) در.

**فاشر** { سودان شرقيده دارفور مملكتنك مركزى بر قصبه اولوب، خرطومك ٧٣٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده ١٣°٣٦′٢٧″ عرض شمالى ايله ١٣°٣′٥٢″ طول شرقيده واقع و ١٣٠٠٠ اهاليلى جامعدر. جسيم بر كوى حالنده اولوب، قرن سابقده دارفور حاكمى عبد الرحمن الرشيد طرفندن تأسيس، وبعده خديويت مصريه جانبندن ضبط اولنه‌رق، اليوم متمهدينك تحت حكمنده بولنيور.

**فاشوده** { سودان شرقيده نيلك باشليجه قوللى اولان بحر ابيضك تشكيل ايتديكى بر آطه‌ده و ٩°٥٥′١٠″ عرض شمالى ايله ٢٩°٥٨′٥٥″ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، مقدما خديويت مصريه طرفندن ضبط واعمار اولنمشدى.

**فاضل** { ايران شعراسندن ايكى كشينك مخلصيدر.

برنجيسى (ملا —) كاشانلى اولوب، شو بيت اونكدر:

برند خلق ز قطع حيات راه بسويش
دميست عمر كه طى ميكنند تا سركويش

— ايكنجيسى (ميرزا محمد — بن ملا محمد باقر فائض) مازندرانلى اولوب، على قليخان معيتنده هندستانه كيتمش، ودهليده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

بكوش آيد فغان العطش باز از لب زخمم
مكر اين تشنه تيغى آبدارى در نظر دارد

**فاضل احمد پاشا** { [«كوپريلى زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

**فاضل بك** { مشاهير شعراء عثمانيه‌دن اولوب، فلسطينك صفد قصبه‌سنده طوغمشدر. عصيان ايتمش اولان جدى طاهر عمر ۱۱۸۰ تاريخنده اخذ وقتل اولندقده، صاحب ترجمه قپودان دريا غازى حسن پاشانك شفاعتيله قورتاريله‌رق، درسعادته سوقله، اندرون همايونه قبول بيورلمش؛ ودور سلطان عبد الحميد خان اولده اندروندن خروجله، دور سلطان سليم خان ثالثده خواجه‌كانلق رتبه‌سيله ردوس توليتنه وبعده حلب دفتردارلغنه ومعادن همايون امانتنه وبوكا مماثل بعض مأموريتلره تعيين اولنمش؛ وبعده حقنده وقوع بولان بعض شكايتلر اوزرينه، ۱۲۱٤ ده ردوسه نفى اولنه‌رق، اوراده بر علته مبتلا اولمغله، درسعادته عودته مساعده بيوريلوب، بدى سنه اسير فراش قالدقدن صكره، ۱۲۲۵ تاريخنده وفات ايتمش؛ وجوار ابا ايوبده قزيل مسجد قبرستاننده دفن اولنمشدر. لطيف وسليس اشعارى اولوب، مرتب ديوانى و«خوبان‌نامه» و«زنان‌نامه» عنوانلريله ايكى مشهور منظومه‌سى واردر. شو مقطع جمله اشعارندندر:

عجب نولدى ينه بو فاضل پر محنت وزاره
بو ايام سرور افزاده بويله نه يمان اغلر

**فاضل پاشا** { [«كوپريلى زاده» و«مصطفى فاضل پاشا» ماده‌لرينه مراجعت.]

**فاضلة الزمان** { سالفة الترجمه (عائشة الباعونيه) نك لقبيدر [اسمنه مراجعت].

**فاطمه** { (الزهراء) كريمهٔ جناب نبوى اولوب، بر روايتده بنات جناب رسالتپناهينك سناً اك كوچكى وبر روايتده اوچنجيلرى اوله‌رق، جناب ام كلثومدن بيوك ايدى. هرحالده عقل وذكا وحسن وجمال وزهد وتقوى واخلاق حسنه‌سيله همشيره‌لرندن زياده محبت جناب پيغمبري‌يه مظهر اولمشدى. والده‌لرى خديجة الكبرى (رضها) اولوب، هجرت نبويه‌دن ۱۳ سنه اول مكهٔ مكرمه‌ده دنيايه كلمش؛ هجرتك ايكنجى سنه‌سى، ۱۰ ياشلرنده اولدقلرى حالده، او وقت ۲۱ ياشلرنده بولنان جناب مرتضايه وارمشلردر. ديكر بنات جناب نبوينك اولادى اولميوب، اولادلر دخى كوچك ياشنده ارتحال ايتدكلرندن، نسل پاك حضرت رسالتپناهى اولاد واحفاد جناب فاطمه‌يه منحصردر. مشاراليهانك نور ديدهٔ پيغمبرى اولان امام حسن وحسين ايله طفل ايكن ارتحال ايدن محسن اسمنده بر اركك وام كلثوم وزينب اسملريله ايكى قيزكه جمعاً بش اولادى دنيايه كلمشدر. فخر كائنات (صلعم) افندمزك حضرت فاطمه حقنده‌كى شفقت ومحبتى فوق العاده اولوب، كنديسيله زوج محترملرينى وامامين حضرتلرينى مبارك عبالريله صاره‌رق، اهل بيت وآل عبا تسميه واتخاذ بيورمشلردر. حق عاليلرنده بر چوق احاديث شريفهٔ صحيحه مروى اولوب، حضرت مريم (عم) دن صكره دنيايه كلوب كچمش قادينلرك جمله‌سندن ارجح ومقدم اولدقلرى احاديث شريفه ايله مثبتدر. لونى فوق العاده بياض وپارلاق اولوب، بو مناسبتله (زهرا) تلقيب بيورلمشدر. حسن وجماللرى وعقل وذكا ودرايتلريله ديانت وتقوالرى وايتام ومساكينه اولان مرحمت ورأفتى حقنده پك چوق نوادر منقولدر. الحاصل هر جهتجه پدرلرى سيد الثقلينه مشابه وزوج محترملرينه اويغون ولايق ايدى. حق عاليلرنده برقاچ آيت كريمه نازل اولديغى بين المفسرين متفق عليهدر. رسالتپناه افندمزه محبت ومربوطيتى پك زياده اولوب، ارتحال جناب نبويدن صكره كولدكلرى كورلمه‌مش؛ وآنجق آلتى آى دها ياشايوب، هجرت نبويه‌نك ۱۱ نجى سنه‌سى رمضان شريفنك اوچنجى كونى ارتحال ايتمشدر. ابن اثير ارتحاللرنده ۲۹ ياشلرنده اولدقلرينى بيان ايديورسه‌ده، ازدواجلرى هجرتك ايكنجى سنه‌سى اجرا اولنه‌رق ازدواجلرنده ۱۰ ياشلرنده اولدقلرينى دخى مورخ مشاراليه بيان ايتديكندن، بو حالده يكرمى درت ياشلرنده ارتحال ايتمش اولملرى اقتضا ايدر. حضرت امام حسينك كريمه‌سى فاطمه‌دن تفريق ايچون (فاطمة الكبرى) وسيد الثقلين افندمزه نسبتله (بنت ابيها) كنيه‌سيله دخى ياد اولنورلر.

**فاطمه** { فاطمة الزهرا (رضها) دن ماعدا صحابياتدن بو اسمله برقاچ خاتون اولوب، اك معروفه‌لرى بروجه آتيدر: (فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبد مناف القرشية الهاشمية) كه حضرت على (رضه) افندمزله برادرلرى طالب، عقيل وجعفر حضراتنك والده‌لرى اولوب، مكهٔ

مكرمه‌ده اسلامه كلش، ومعيت حضرت نبويده مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايدوب، مدينه‌ده ارتحال ايتمشدر. —(فاطمه بنت حمزه بن عبدالمطلب القرشية الهاشمية) كه عم جناب نبوى حضرت حمزه (رضه) ك كريمه‌سى اولوب، (ام الفاضل) كنيه‌سيله معروفه‌در. —(فاطمه بنت الخطاب بن نفيل القرشية العدوية) كه امير المؤمنين حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك همشيره‌سى وعشرهٔ مبشره‌دن سعيد بن زيدك زوجه‌سى اولوب، زوجيله برابر برادرندن اول اسلامه كلش؛ وترجمهٔ حالرنده مصرح اولديغى اوزره، حضرت مشار اليهك اسلامنه سبب اولمشدر. —(فاطمه بنت شيبه وياخود عتبه بن ربيعه) كه عقيل بن ابى طالبك زوجه‌سى ايدى. —(فاطمه بنت الضحاك الكلابيه) كه ازواج مطهرهٔ جناب نبويه‌دندر. —(فاطمة ويا فاخته بنت ابى طالب) [«ام هانى» ماده‌سنه مراجعت.] —(فاطمه بنت عتبه بن ربيعة القرشية العبشمية) كه هندك همشيره‌سى ومعاويه بن ابى سفيانك تيزه‌سى اولوب، فتح مكه كوننى اسلامه كلمشدر. —(فاطمه بنت قيس القرشية الفهريه) كه ضحاك بن قيسك همشيره‌سى اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) ك شهادتنده اصحاب شورى بونك خانه‌سنده اجتماع ومذاكره ايتمشلردى. —(فاطمه بنت المجلل القرشية العامرية) كه الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، حبشه‌يه هجرت ايتمش؛ واوراده زوجى حاطب بن الحارث وفات ايتدكدن صكره، ايكى اوغليله مدينه‌يه دونمش ايدى. —(فاطمه بنت الوليد المخزوميه) كه خالد بن وليد (رضه)ك همشيره‌سى اولوب، عم زاده‌سى حارث بن هشامه وارمشيدى. فتح مكه كوننى اسلامه كلمشدر.

**فاطمه بنت عباس** { (ام زينب) وفرت علم وعبادت وصلاح حاليله مشهوره بر قادين اولوب، (رباط البغداديه) ديلان زاويه‌ده پوست نشين وعظ وارشاد اولمغله، هر دائم، طائفهٔ نسايه وعظ وتدريس وارشادده بولندقدن بشقه، بعضاً رجال جوامعنده دخى منبره چيقوب، وعظ وخطبه ايراد ايدر، وعلما ايله مباحثه‌يه كيريشير ايدى. ٧١٤ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر.

**فاطمه بنت عبد الملك** { ملوك امويه‌دن عبد الملك بن مروانك قيزى وعمر بن عبد العزيز حضرتلرينك زوجه‌سى اولوب، صلاح حال وانصاف وقناعتده زوجنه اويغون وتابع ايدى.

**فاطمة النبويه** { امام حسين (رضه) ك كريمه‌لرندن اولوب، عم زاده‌لرى حسن بن امام حسن (رضه) ه تزويج بيورلمشيدى. حسن وجمال وتربيه‌ده وزهد وتقواده جده‌سى فاطمة الزهرا (رضها)يه بكزديكى مرويدر. مصرده مدفون اولوب، تربه‌سى زيارتكاهدر.

**فاطميون** { (فاطميلر) مغربده وبعده مصرده وشام وحجازده حكومت سورمش بر دولت اسلاميه اولوب، ٢٩٧ تاريخندن ٥٦٧ تاريخنه‌دك ٢٧٠ سنه دوام ايتمشدر. بو دولتك مؤسسى عبيد الله المهدى اسمنى آلان سعد اولوب، مرقوم شامك سلميه قصبه‌سنده دنيايه كلش؛ ومحمد بن اسماعيل بن جعفر الصادقك نسلندن اولديغنى ادعا ايله خروج نيتنده بولنديغندن، خليفهٔ عباسى مكتفى بالله طرفندن دوردستنه آدم كوندريلنجه، مغرب جهتنه قاچوب، سجلماسه‌ده تقرر ايتمش؛ واورانك واليسى بولنان يسع بن مدار معتضد خليفه‌نك فرمانيله كنديسنى واوغلى محمد نزارى اخذ وحبس ايتمشيدى. بعده عبدالله شيعى اسمنده برى ظهورله، يسعى قتل، وسعدى اوغليله حبسدن قورتاروب، ٢٩٧ تاريخنده سلطنت وخلافتنى اعلان ايتمشيدى. بو صره‌ده عبيدالله المهدى اسمنى وامير المؤمنين عنواننى آله‌رق، سلالهٔ طاهره‌يه انتساب ادعاسنده بولنديغندن، فاطمى نسبتنى اختيار، وكنديسى افريقيه‌ده قيروان قربنده (مهديه) شهرينى تأسيس ايدوب، پايتخت اتخاذ ايتمشدى. اوغلى محمد نزار قوتلى بر دونما پيدا ايدوب، ونديك واسكندريه‌يى اورمش؛ وآفريقاده برچوق يرلر ضبط ايدوب، مالكنى بر قات دها توسيع ايتمشدى. فقط اواخر دورنده (بايزيد مخلد) اسمنده بر خارجى ظهور ايدوب، قيروانى ضبط، وكنديسنى مهديه‌ده محاصره ايتمشدى. بونك اوغلى وخلفى منصور بالله اسماعيل بر مدت خارجىٔ مرقومله اوغراشدقدن صكره غالب كلوب، ملك موروثنى تأمين ايتمشدى. دردنجيلرى اولان معزلدين الله جوهر قائد اسمنده بر سردارينى شرقه طوغرى كوندره‌رك، مصرى اخشيديلردن ضبط، وقاهره شهرينى وازهريه جامعنى

تأسیس، و قصرلر وسائر ابنیه بنا ایتدکدن صکره، معز اقربا و تعلقاتیله مصره کله‌رک، قاهره‌یی پایتخت اتخاذ ایتمکله، دولت فاطمیه ایچون بردور جدید آچمشدر. بعده شام وحجاز و یمن جهتلرینی ضبط ایله، شرق وغربده حکم سورمکه باشلامش؛ و برآره‌لق دیاربکر وموصل وکوفه جهتلرینی‌ده قبضهٔ تصرفلرینه آلمشلر ایدی. آلتنجیلری اولان حاکم بأمرالله دورندن صکره قوت وشوکتلری انحطاطه باشلایوب، شام وجزیره جهتلرنده‌کی یرلرک بعضیسی بغداد خلفاسنک یدینه یچمش؛ ومصرده ترک کوله‌لرندن مرکب عسکر بر چوق وقت زنجیلرله قاوغادن صکره غلبه چالوب، نهب وغارته قویلمغله، نیلک سد وجدوللری معطل قالدیغندن، قحط وغلا وبونک نتائجندن اوله‌رق وبا ظهور ایده‌رک، اهالی پریشان وممالکت خراب اولوب، دولته ضعف کلی طاری اولمش؛ وکیده‌رک حکمدارلر قوت ونفوذلرینی غائب ایدوب، ترک عسکری رؤساسی وزارت نامیله حکم ایتمکه باشلامشلردی. نهایت شام و فلسطین جهتلری بسبتون اللرندن چیقوب، اهل صلیب سفرلری‌ده آچلمغله، فرنکلر دنمانله مصره دخول ایده‌رک، مدافعه‌دن عاجز قالنمغله، نهایت شام صاحبی نورالدین شهیددن استمداد اولنمش؛ وبونک طرفندن امراسندن اسدالدین شیرکوه ایله یکنی صلاح الدین ایوبی کوندریله‌رک، ابتدا اسد الدین و بونک وفاتنده صلاح الدین مصرده وزیر اولمش ایدی. نهایت ٥٦٧ تاریخنده فاطمیونک اوندردنجیسی اولان عاضد لدین الله بلاولد وفات ایتمکله، فاطمیون دولتی پایانه ایروب، مشارالیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایده‌رک، دولت ایوبیه‌یی تأسیس ایتمشدر.

یوقاریده دینلدیکی کبی، بو دولتک مؤسسی اولان عبیدالله مهدی امام جعفر صادقک نسلندن اولمق ادعاسنده بولنمغله، فاطمیون یالکز حکومت وسلطنتله قناعت ایتمیوب، خلافت دعواسنه قالقیشمش؛ ومذهب شیعی‌یه تابع اولوب، ایکی بچق قرندن زیاده مدتده بغداد خلفاء عباسیه‌سنه رغماً بر خلافت ثانیهٔ شیعیه وجوده کتیرمشلردی. بونلرک آلتنجیسی اولان حاکم بامرالله حاشا حضرت علی (رضه) ک الوهیتنه اعتقادله بر مذهب باطل میدانه قویه‌رق، بعده کندیسی‌ده الوهیت دعواسنه قالقیشمش ایدی. مذهب سقیمی الیوم درزیلر بیننده مرعیدر. فاطمیونک سیادت وشرافتلرینک اصلی اولمدیغی شونکله مثبتدر، که معزلدین الله مصره دخولنده، شرفادن ابن طباطبا شجرهٔ نسبنی صوروبجه، قلیجنی قیننندن درت پارمق چیقاره‌رق، بنم نسبم بودر، دیمش اولدیغی مشهوردر.

فاطمیون سلاله‌سی ١٤ حکمداردن عبارت اولوب، اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

| | |
|---|---|
| عبید الله المهدی | ٢٩٧ |
| قائم بامر الله محمد نزار بن المهدی | ٣٢٢ |
| منصور بالله اسمعیل بن نزار | ٣٣٤ |
| معزلدین الله معد بن اسمعیل | ٣٤١ |
| عزیز بالله بن معز | ٣٦٤ |
| حاکم بامر الله منصور بن عزیز | ٣٨٥ |
| ظاهر لاعزاز دین الله بن الحاکم | ٤١١ |
| مستنصر بالله معد بن الظاهر | ٤٣٧ |
| مستعلی بالله احمد بن المستنصر | ٤٨٧ |
| آمر باحکام الله منصور بن المستعلی | ٤٩٥ |
| حافظ لدین الله عبد المجید بن محمد بن المستنصر | ٥٢٤ |
| ظافر بالله اسمعیل بن الحافظ | ٥٤٤ |
| فائز بنصر الله عیسی بن الظافر | ٥٤٩ |
| عاضدلدین الله عبدالله بن یوسف بن الحافظ | ٥٥٥ |
| الی | ٥٦٧ |

**فاقاتاتیوه** (Facatativa) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنک قوندینامارقه ایالتنده و (بوغوده) نک ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ٢٦٣٠ مترەلک ارتفاعده واقع بر قصبه اولوب، ٦٢٨٠ اهالیسی واطرافنده منبت اراضیسیله کوزل چایرلری واردر، که بونلرک ایچندن همنامی اولان نهر جریان ایدر.

**فاقوس** مصر خطه‌سنک منتهای شرقنده وشام حدودی قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

**فال** فارسک منتهای جنوب شرقیسنده وساحل بحر ایله هرمز بوغازی قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

**فالابه** یاخود فلبه (Falaba) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن سنغامبیانک قسم جنوبیسنده و (فریتون) ک ٣٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق تقریباً ´٤٩ °٩

عرض شمالیده وهمنامی اولان نهرك اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

**فالاریس** { (Phalaris) سیجلیانك ساحل جنوبیسنده بولنمش اولان (آغریجنته) شهرنده حکم سورمش اولوب، عن اصل کریدك (آستیپالیه) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، تشبثات حریصانه‌سی اوزرینه، وطنندن طرد اولنمغله، شهر مذکوره کیده‌رك، میلاددن ٥٦٦ سنه اول بر طاقم دسایسله حکومتی ضبط ایتمش؛ و ١٦ ویر روایتده ٣٠ سنه حکم سوردکدن صکره، وفات ایلمشدر. عصری مشاهیر مهندسیننندن (پریل) صاحب ترجمه‌یه، مقدورینی ایچنه قویوب تدریجاً یاقق اوزره، تونجدن بوغا شکلنده برماکینه یاپمش؛ وفالاریس بونك ایلك تجربه‌سنی موجدینی ایچنه آتمغله اجرا ایتمش ایدی.

**فالچی** { یاخود فالتیچنی (Faltchi, Falti-ceni) رومانیه‌نك بغداننده واقع (سوچاوه) ایالتنده ویاشك ١٠٥ کیلومتره غرب شمالیسنده، وآوستریانك بوقووینه خطه‌سی حدودنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وتموز آینده قوریلور بیوك بنازاری واردر. بیوك پترو بوقصبه‌ده عساکر عثمانیه طرفندن صاریلوب، اسیر طوتلمسنه رمق قالمشیدی.

**فالره** { یاخود فالرو (Phalère) یونانك آتیقه خطه‌سنك ساحل جنوبیسنده و (آکینه) کورفزنده اوله‌رق پیره لیمانك شرق طرفنده وآتینه‌نك جنوبنده بر لیمان اولوب، اسکیدن بری آتنه‌نك ایکی اسکله‌سندن بری بولنمش ایسه‌ده، بعده پیره غلبه چالمشدر. میلاددن ٤٥٨ سنه اول (کیمون) بو اسکله‌یی سورله محفوظ برطریقله آتنه‌یه ربط ایتمشدی. شمدیکی حالده ساحلنده ایکی قریه‌سی اولوب، غرب جهتنده‌کی (یکی فالره) پیره‌دن آتنه‌یه کیدن دمیریول خطنك موقفلرندندر. شرق جهتنده‌کی (اسکی فالره) قریه‌سیده آیریجه بر دمیریول خطیله آتنه‌یه مربوط اولوب، ایکیسیده یازین آتنه اهالیسیچون دکیز بانیه‌سی محللریدر.

**فالریه** { (Faleries) ایتالیاده اترویه خطه قدیمه‌سنك مشهور بربلده‌سی اولوب، الیوم (سانته ماریه دی فالاری) اسمنده برکوچك قصبه‌در.

**فالزه** { (Falaise) فرانسه‌نك قالوادوس ایالتنده و (قان) ك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٤٢٨ اهالیسی، اسکی قلعه‌سی، استحکاماتی، کوزل برقله‌سی، داخلی مکتبی وپاموق منسوجات فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

**فالستر** { (Falster) دانیمارقه جزایرینك اك جنوبیلرندن اولوب، غرباً (لالاند) جزیره‌سندن جدول کبی پك طار بر بوغازله وشمالاً (سلاند) ایله (موئن) جزیره‌لرندن دیکر بر بوغازله آیرلمشدر. شرقاً وجنوباً دخی بالطیق دکیزیله محاطدر. بر مثلث شکلنده اولوب، جنوبی کوشه‌سی طار واوزون بر خرطوم صورتنی آلیر. شمالدن جنوبه بویی ٤٤ وشمال طرفنده اك کنیشلکی ٣٥ کیلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، اورمانلرله مستوردر، وطوپراغی منبتدر. سواحل شمالیه‌سی آلچق اولوب، جنوب شرقی سواحلی یوکسك وصربدر. منظره‌سی غایت لطیف اولوب، بحق دانیمارقه‌نك باغچه‌سی تسمیه اولنمشدر. غرب جهتنده‌کی بوغازینك اك طار محلنده آطه‌نك مرکزی اولان (نیکیوبینغ) قصبه‌سی بولنوب، اورادن (لالاند) آطه‌سنه برکوپری ایله دمیریولی چکیلمشدر. مذکور قصبه‌نك ١٢٠٠٠ اهالیسی وقراله مخصوص کوزل بر سرایی واردر.

**فالقلاند** { ونام دیکرله مالوینه جزایری (Iles Falkland, Malouines) بحر محیط آطلاسینك قسم جنوبیسنده وماجلان بوغازینك ٥٠٠ کیلومتره شرقنده ٥١° ایله ٥٥° ٤٥′ عرض جنوبی و ٤٠′ ٥٩° ایله ٦′ ٦٤° طول غربی آره‌لرنده واقع ایکی بیوك ویوزی متجاوز کوچك آطه اولوب، بیوکاری شرق وغربی فالقلاند اسملریله یاد اولنور. اك بیوکاری شرق فالقلاند اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٣٠٠ کیلومتره ووسطی اکی ١٠٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در. غربی فالقلاند شرقیسندن (فالقلاند سوند) بوغازیله آیرلمش اولدیغی حالده ینه او استقامتده بویی ٢٠٠ ووسطی اکی ٦٠ کیلومتره‌در. ساحللری یوکسك،

وقیالق وپك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، او جهتده پك
شدتلی اولان فرطونه‌لره قارشی سفائنك بارینمسنه
الویریشلی پك چوق قوی ولیمانلری واردر. شمال
جهتلری طاغلق اولوب، ۷۰۰ متره ارتفاعلرینه قدر
چیقار طاغلری واردر. جنوب جهتلری ایسه آلچق
ودوز اولوب، حیوانات رعینه پك الویریشلی چایرلری
وخدایی نابت مافداتوس وکرویزله اسقوربوت علتنه
قارشی علاج یرینی طوتار نباتاتی واردر. آنجق
حبوبات زرعنه الویریشلی یرلری یوقدر. اهالیٔ
اصلیه‌لری اولمیوب، انکلتره دولتی طرفندن ضبط
اولندقدن صکره آوروپا مهاجرلریله اسکان اولنمش،
واهالیلری ۱۵۰۰ نفوس راده‌لرنده قالمشدر. یرلی
حیوان یالکز تیلکی‌یه مشابه برجنس قورت اولوب،
وقتیله کمیجیلرك براقش اولدقلری حیوانات پك چوق
تکثر ایتمشدر. یکرمی سنه اولکی استاتستیقده
بوآطه‌لرده ۴۵۰۰۰ صیغیر، ۶۵۰۰۰ قیون
و۱۵۰۰ آت وار ایدی. قاپلومباغه‌لری وبالیقلری‌ده
چوقدر. حیوانات، دری، یوك وساٸره‌دن عبارت
اخراجات سنویه‌لری بریجق ملیون فرانقه قریبدر.
مرکزلری (استانلی پورت) اسکله‌سی اولوب، اورایه
سنه‌ده اوتوز قرق کمی اوغرار. هوالری عرضلرینه
کوره صوغوق اولمیوب، قیشین اکثریا سیسلرله
مستور اولدق سایه‌سنده برودتلری معتدلجه‌در.
یاغمورلری چوق ایسه‌ده، اکثر صاغناق صورتنده
یاغوب آقدیغندن، یازین قوراقلق حکم سورر.
شمال وجنوب روزکارلری پك سرتدر.

**فالکیرق** { (Falkirk) اسقوچیه‌نك (استرلینغ) قونتلغنده وادیمبور-
غك ۳۹ کیلومتره غرب شمالیسنده ومنبت بر واسع
اووه‌نك کنارنده بر قصبه اولوب، ۱۱۱۷۰ اها-
لیسی، بیوك حیوانات تجارتی، جسیم دمیرخانه‌لریله
معادن دوکمخانه‌لری وجوارلرنده معدنلری واردر.

**فالموت** { (Falmouth) انکلتره‌نك (قور- نوال) قونتلغنده وبودمینك ۴۵
کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه واسکله اولوب،
۵۲۹۵ اهالیسی، واسع لیمانی، کوزل ریختملری
وایشلك تجارتی واردر.

**فالمه** { (Falémé) ونام دیکرله تنه (Tenné) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغامبیا
مستعمره‌سنده سنغال ایرماغنه تابع بر نهر اولوب،
(فوته‌جالون) خطه‌سنك جنوب جهتنده ۱۰° ۴۸′
عرض شمالی ایله ۱۴° طول غربیده یوکسك برطاقم
طاغلردن نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق،
۵۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، باقل قصبه‌سنك
اوست طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسنك
آشاغیکی ۲۰۰ کیلومتره‌لکی سنه‌ده ایکی آی کوچك
کمیلرك سیرینه صالح ایسه‌ده، قیالق‌سدلریله شلاله‌لری
ساٸره موسملرده ودها یوقاریلرده سیر سفائنه مانعدر.
صولرنده آلتون توزلری بولنور. کنارندن بیوك
کاروانلر یولی کچر. مجراسی اطرافنده‌کی یرلرك هواسی
پك وخیمدر.

**فالوپ** { فالوپیو (Fallope, Fallopio) ایتالیانك الك مشهور جراحیندن
وعلم تشریح مشاهیر علماسندن اولوب، ۱۵۲۳ تا-
ریخلرنده (مودنه) ده طوغمش؛ و ۱۵۶۲ ده وفات
ایتمشدر. پیزه وپادووه‌ده تشریح وفن جراحی علملرینی
تدریس ایدوب، تشریحه متعلق بر قاچ کشفیاتی او-
لمغله، تشریحده بعض عضولر الیوم کندیسنك اسمیله
یاد اولنور. بو فنلرده بر قاچ اثری واردر.

**فالون** { یاخود فالهون (Falun, Falhun) اسوجده استوقهولمك ۲۰۰ کیلو-
متره شمال غربیسنده (استوره قوپاربرغ) ایالتنك
مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، معادن
مکتبی وجوارنده دولت طرفندن اخراج اولنور پك
زنکین باقیر معدنلری واردر.

**فاله** { خوزستانده (ایذج) قربنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط
رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**فاماتینه** { (Famatina) آمریقای جنوبیده آرجنتین حکومتنده (ریو) ایالتنك
غربنده و (سان جوان) ایالتنك شرقنده اوله‌رق،
۲۷° ۳۵′ عرض جنوبیدن ۳۱° ۳۰′ عرض
جنوبی‌یه قدر اوزانیر بر سلسلهٔ جبال اولوب، جمهو-
ریت مذکوره‌نك (آند) طاغلرندن صکره الك یوکسك
سلسله‌سی اولمغله، الك مرتفع ذروه‌لری سرمدی
قارلرله مستوردر. بونلرك الك یوکسکی ۴۹۰۰
وایکنجیسی ۴۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

**فاماغوسته** { (Famagouste) قبریس جزیره‌سنده‌کی ماغوسه قصبه‌سنك اسم اصلیسیدر. [« ماغوسه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**فاماغوریه** { (Famagoria) روسیه‌ده قوبان ایالتنك طمروق قضاسنده وطومروغك ۵۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (طامان) شبه جزیره‌سی اوزرنده وقره دکیزساحلنده بر قصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر.

**فامیه** { [« افامیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**فان** { (Fans) آفریقای غربیده خط استوانك آلتنده وغابون مملکتنك طاغلرنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، ۶۰۰۰۰ نفوس قدر تخمین اولنمشلردر.

**فانتی** { (Fantis) آفریقای غربیده کینه کورفزینك (آلتون ساحل) مملکتنده بر قوم زنجی اولوب، نسلاً ولساناً آشانتی قومنه قریب اولدقلری حالده، بونلرك خصم جانلری اولوب، علیهلرنده انکلیزلره یاردیم ایدرلر. مرکزلری ساحلدن ۱۸ متره ایچریده بولنان (آبره) قصبه‌سیدر. ساحلده‌کی (المینا) قصبه‌سی ودیکر بعض یرلر انکلیزلرك النده ایسه‌ده، ایچ طرفلرده‌کیلر همان مستقل ونیم وحشی برحالده یاشایورلر. یرلری پك منبت ایسه‌ده، هواسی فنایله وخیمدر.

**فانو** { (Fano) ایتالیانك وسطلرنده (پزارو مع اوربینو) ایالتنك پزارو قضاسنده وپزارونك ۱۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکیزی ساحلنده و (موتاورو) نهری منصبنك قربنده بر قصبه واسکله اولوب، ۶۴۴۰ اهالیسی، دمیر یولی، میدانندهکوزل بر هیکل ایله مزین برچشمه‌سی واستادانه رسملرله مزین برکلیساسی واردر.

**فانو** { (Fano) یونانه تابع قورفه جزیره‌سنك شمال غربیسنده برکوچك آطه اولوب، ۵۰۰ اهالیسی واردر.

**فانو** { (Fanö) دانیمارقه‌نك (یوتلاند) خطه‌سنك غربی ساحلی قارشیسنده اوله‌رق شمال دکیزنده برکوچك آطه اولوب، طول اعظمی ۱۷ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۴۰۰ کشیدر. سواحلنده بالیق صید، وشفائن اعمال اولنور. ایکی ناحیه‌یه منقسم و (ربیه) قضاسنه ملحقدر.

**فانی** { اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی فلبه‌لی اولوب، عیسی چلبی دینمکله معروف ایدی. تذکره صاحبی لطیفینك خواجه‌سی اولمغله، مدحنده اطرا ایتمشدر. شو برایکی بیت اشعارندندر:

دور لعلکده سنك میخواره برین بر حباب
باش آچیق یالین آیاق آواره بر بن بر حباب

پاك تن صافی درونز ایلرز آیینه وار
پاك چشم ایله نظر دیداره بر بن بر حباب

— ایکنجیسی (عبد الکریم) قضاندن اولوب، زیرك زاده‌دن ملازم اولمش؛ وعربستانده قاضی ایکن اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

میل ایتدی رخندن دل کیسوی پریشانه
روم ایلی ترك ایتدی دوشدی عربستانه

**فانی** { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه احمد هدار) عن اصل شیرازلی اولوب، امیر فتح الله شیرازیدن علوم معقوله ومنقوله‌یی بعد التحصیل هندستانك دکن جهتنه عزیمتله، علی عادل شاهك حسن قبول وتوجهنه مظهر اولمش؛ وخواجه‌سی اولان امیر فتح اللهی دخی توصیه ومدح ایده‌رك، علی عادل شاهی کندیسنی دکنه جلبه مجبور ایتمش؛ واوراده دخی کندیسندن تحصیل علومه دوام ایتمش ایدی. علی عادل شاهك وفاتنده امیر فتح الله اکبر شاهك یانه کیتمش؛ وصاحب ترجمه ایسه احمد نکره کیده‌رك، برهان نظام شاهك ناظر اموری اولمش؛ واوراده شیخ حسن نجفیدن تصوفی اوکرنمش ایدی. بعده (برار) والیسی اولوب، نهایت امور سیاسیه‌دن کف ید له (سورت) مملکتنده کوشهٔ عزلت وانزوایه چکلمش؛ و ۱۰۱۶ تاریخنده ۶۹ یاشنده وفات ایتمشدر. « کلشن راز » ی شرح و « نفحات الانس » و « رشحات » ی تحشیه ایتمش؛ و « خطبة البیان » ه ده بر شرح یازمشدر. مترجم

دیوان اشعاری و « هفت‌دلبر » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. شو رباعی اونکدر:

یك جرعه‌که از حریف مستت بر سد
بس چاشنیٔ دم الستت بر سد
این جام نهاده اند بر طاق بلند
پابر سر خویش نه‌که دستت بر سد

— ایکنجیسی ( محمد محسن ) کشمیرلی اولوب، ملا یعقوب‌صرفی شاکردانندن ایدی. اکثرعلومدن بهره‌سی اولوب، شهزاده دارا شکوهه انتسابله ثروت وجاهه نائل اوله‌رق، شاهجهان طرفندن اله آباد صدارتنه نصب اولنمش؛ واوراده بعض‌مشایخدن استفاضهٔ انوار باطنیه ایتمش ایدی. نهایت بر سببله منصب مذکوردن عزل اولنمغله، کشمیره عودت ایدوب، کوشهٔ انزوایی اختیار ایتمش؛ و ١٠٨١ ده مرحوم اولمشدر. شو بیت اونکدر:

از دیده رفته اند وبدل جا گرفته اند
خوبان با عتقاد خود از ما بریده اند

**فانینغ** ( Faning ) بحرمحیط کبیرك پولینسیا قسمنده بر طاقم آلچق آطه‌لر اولوب، وسطلری ′٤٨ °٣ عرض شمالی ایله ′٥٣ °١٩٨ طول شرقیده واقعدر. بوآطه‌لر ١٧٩٨ تاریخنده آمریقا بحریوننددن فانینغ طرفندن کشف اولنوب، ١٨٦١ ده انکلیزلر بر تجارتخانه تأسیس ایتمشلردر. اهالیسی آنجق بر ایکی یوز کشیدن عبارتدر.

**فاو** بصره ولایت و سنجاق وقضاسنده وبصره‌نك ٧٠ کیلومتره‌جنوب‌شرقیسنده اوله‌رق شط العربك باشلیجه قولنك منصبی صاغ کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، بر حکومت قوناغیله کمرك، قرانتنه، واپور آجنته‌لرکبی بر قاچ دائره‌دن واطرافده قلبه‌لردن مرکب بر عرب قریه‌سندن عبارتدر. مع هذا شط العربك مدخلنه حاکم اولمغله، اهمیت عسکریه وتجاریه‌سی پك بیوکدر. بو صوك سنه‌لرده بعض استحکامات انشاسنه تشبث اولنمشدر. هواسی پك صیجاق وآغردر. جغرافیون عرب آثارنده اسمنه تصادف اولنمدیغندن، بناسی یکی اولمق اقتضا ایدر. — فاو ناحیه‌سی ٢٢ قریه‌دن مرکب اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر، که جمله‌سی مسلم اولوب، مأمورینندن ماعداسی شیعیدر. باشلیجه محصولاتی خرما وقنه ایله کلدن عبارت اولوب، خیلی کل صویی اخراج اولنور.

**فاور** ژول ( Jules Favre ) فرانسه‌مشاهیر سیاسیوننددن اولوب، ١٨٠٩ تاریخنده لیونده طوغمشدر. علم حقوق تحصیل ایله، لیونده وبعده پارسده دعوی وکالتلرنده بولنه‌رق، فصاحت وطلاقتیله شهرت بولمش ایدی. ١٨٤٨ تاریخنده مجلس منتخب وبعده تنظیمات مجلسی اعضاسی زمره‌سنه داخل اولوب، اوچنجی ناپولیون حکومتنك اجراآتنه قارشی طورمغه چالیشمش؛ و ١٨٧١ ده مدافعهٔ ملیه هیئتنه داخل اولوب، عهده‌سنه خارجیه نظارتی احاله اولنمش ایدی. ١٨٧١ ده آلتی ایالت طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، موسیو تیرك ریاستی زماننده دخی بر قاچ آی خارجیه ناظری بولنمش؛ و نهایت عائله‌جه بعض احزانه اوغرایوب، ١٨٨٠ ده وفات ایتمشدر. علوم و فنوندن دخی بهره‌سی اولوب، ١٨٦٧ ده آقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنمشدی.

**فاورسمایت** ( Fauresmith ) آفریقای جنوبیده اورانژ جمهوریتنك الك معتنا قصبه‌لرندن اولوب، اورانژ نهری ساحل یمینندن ٥٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. جوارلرنده الماس اخراج اولنور.

**فاورسهام** ( Faversham ) انکلتره‌نك کنت قونتلغنده و (قانتوربری) نك ١٣ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٥٠٠ اهالیسی، باروتخانه‌سی و استریدیه صیدی واردر. اسکی بر قصبه‌سیدر.

**فائوست** ( Faust ) آوروپاده منتشر بر مصاله کوره مشهور بر منجم وکیمیاکر وسحار اولوب، اون بشنجی قرن میلادیده آلمانیانك ممالك جنوبیه‌سندن برنده طوغمش؛ وعلوم و فنونك کافه‌سنی بعد التحصیل، نجوم وکیمیا وسحر کبیلرینه اختصاص ایتمش؛ واقرباسندن برینك میراثنه قونوب، بیوك برثروتی اسراف ایتدکدن‌صکره، کویا یکرمی درت سنه شیطان کندیسنك هر آرزوسنه خدمت ایتمك شرطیله، بومدتك ختامنده جسم وجانتی شیطانه تسلیم ایتمك اوزره، ابلیسله بر مقاوله ایتمش اولدیغی مشهوردر. بو مصال بتون آوروپا لسانلرنده یازیلوب، مشهور شاعر ( کوته ) آلمانجه و (مارلوو) انکلیزجه اوله‌رق تیاترو هیئتنه قومشلردر.

**فاؤسته** { (Fausta) روم ایمپراطورلرندن قسطنطینك زوجه‌سی و ماقسیمیان هركولك قیزی اولوب، قسطنطینك دیكر بر زوجه‌دن متولد اوغلی (قریسپوس)ه تعشق ایتمكله، بونك طرفندن تكلیف زناكارانه‌سی قبول اولنمدیغندن، قریسپوسك كندیسنك ناموسنه تعرض ایتمك ایستدیكنی بیانله، قسطنطینی قاندیره‌رق، معشوقنی قتل ایتدیرمشیدی. بعده قسطنطین حقیقت حالی واوغلی حقنده‌كی اتهامك افترا اولدیغنی آكلایه‌رق، میلادك ٣٢٧ تاریخنده فاؤسته‌یی حمامده اتلاف ایتدیرمشدر. بو وقعه سودابه ایله سیاوش حكایه‌سنی آكدیریور.

**فاؤستینه** { (Faustine) روما ایمپراطور-لرندن آنا قیز ایكی قادین اولوب، برنجیسی (آنطونین)ك و ایكنجیسی (مارق اورل)ك زوجه‌سی ایدی. ایكیسی دخی سفاهتده شهرت بولوب، آلوده دامن اولدقلری حالده، حیاتلرنده حرمت و اعتبار كوردكلری كبی، وفاتلرنده دخی حقلرنده او وقت مرعی اولان بر آیین مخصوصله حرمت اولنمشدی.

**فاؤن** { یاخود فون (Fauns) اسكی رومالیلر اعتقادنده قیرلرده كزدكلری زعم اولنان برطاقم جنلر اولوب، بوینوزلی و كچی آیاقلی تصور اولنورلردی. بونلر كویا زراعت ایشلرینه قاریشوب، (ساتیر)لر قدر مضر و مدهش زعم اولنمازلردی. رئیسلرینه فاؤنوس دیرلردی.

**فاؤنوس** { (Faunus) اسكی رومالیلر اعتقادنده قیرلر و زراعت و چوبانلق الهی زعم اولنوب، یونانیلرك (پان) دیدكلری اله موهومه معادل ایدی. كویا زوجه‌سی (فاؤنه) ومعیتی اولان (فاؤن)لرله برابر قیرلرده كزردی. عن اصل انسان اولوب (پیقوس)ك اوغلی اولدیغی، ومیلاددن ١٣٠٠ سنه اول لاتیومده حكومت سوروب، ایتالیا اهالیسنه زراعتی وآلهۀ كاذبه‌نك عبادتنی اوكرتمش، و وفاتنده كندیسنی چوق سومش اولان تبعه‌سی طرفندن آلهه صره‌سنه قونمش ایدوكی ظن اولنور.

**فاوینیانه** { (Favignana) ایتالیاده سیجیلیه‌نك ساحل غربیسی قربنده و (ترایان) جزیره‌سنك جنوب غربیسنده كائن (اغاده) جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوكی اولوب، ٣٢˝ ٥٥´ ٣٧° عرض

شمالیده واقعدر. بویی ١٠ و محیط دائره‌سی ٣٠ كیلومتره اولوب، اراضیسی آلچقدر، ویالكز منتهای غربنده ٣٨٠ متره ارتفاعنده برتپه و اوزرنده بور- بونلر زماننده پولتیقه متهملرینه مخصوص زندان اتخاذ اولنان (سانته قاترینه) قلعه‌سی واردر. ساحل شمالیسنده ٤٥٤٠ اهالیلی حاوی (سان جاقومو) قصبه‌سی بولنوب، ملحق قراسیله برابر آطه‌نك نفوسی ٥٤٢٠ كشیدن عبارتدر. سواحلنده بر چوق قیالر و مغاره‌لر بولنوب، ایچلرنده انسانلرك حال ابتدائیسندن قالمه بر طاقم طاش سلاحلر و كیكلر بولنمشدر. سواحلنده صید ماهیسی چوقدر. اسكی رومالیلر بو جزیره قربنده قرتاج دونتماسنی مغلوب ایدوب، بیوك بر مظفریت قزانمشلردی.

**فایا** { حلب ایله منبج آره‌سنده بیوك بر قریه اولوب، باغ و باغچه‌لری چوق قرای كثیره ایله محاط اولدیغی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**فایال** { (Fayal) پورتكیز دولتنه تابع آسور جزایر مجتمعه‌سنك وسطی زمره‌سنك اك غربی آطه‌سی اولوب، (پیقو) جزیره‌سنك غربنده واقعدر، و بوندن ٦ كیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. طول اعظمی ١٤ كیلومتره و مساحۀ سطحیه‌سی ١٨٠ مربع كیلومتره اولوب، اراضیسی عارضه‌لی، مرتفع وبركانیدر. اك یوكسك طاغی اولان (قالدیره) ١٠٢١ متره ارتفاعنده اولوب، تپه‌سی صو ایله طولمش بر سونوك بركان آغزیدر. باشلیجه محصولاتی، ذخایرایله پورتقال اولوب، وقتیله پك چوق بولنان باغلری بوزلمشدر. صویی پك قیت اولوب، یاغمور صولرینی صهرنجلره طوپلارلر. ساحله قریب بعض قیولری‌ده واردر. اورمانلری یوقدر. صنایع محلیه سپت و زنبیل كبی شیلرله صمانه‌دن معمول شیلردن عبارتدر. حیواناتی چوق اولوب، ٧٠٠٠ صیغیر، ٢٤٠٠٠ قیون، ١٧٠٠ كچی و ٤٥٠٠ طوموز موجوددر. ساحل شرقیسنده و اك ایی لیماننده اوله‌رق ٤٥˝ ٣١´ ٣٨° عرض شمالی ایله ٤٨˝ ٥٨´ ٣٠° طول غربیده واقع (هورته) قصبه‌سنك ٧٩٠٠ اهالیسی واردر. ایكنجیسی اولان فلامنفوسك ٢٨٠٠ اهالیسی اولوب، سائر اهالیسی

چفتلکرده متفرق خانه‌لرده ساکن اولمغله، قرا تشکیل ایتمیه‌رك نواحی‌یه منقسمدرلر.

**فایتویل** { (Fayetteville) آمریقاده ممالك مجتمعه‌نك شمالی قارولینه حکومتنده (ویلمینغتون) ك ١٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (قاپ‌فیر) نهری اوزرنده (قومبرلاند) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٦٦ اهالیسی واردر. گیلرنهرده قصبه‌یه قدر چیقمغله، اسکله حالنده‌در. اطرافی چاملق اورمانلرله مستور اولوب، کلیتلی کراسته و قطران اخراج اولنور.

**فایرفیلد** { (Fairfield) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده و (نیوهاون) ك ٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لونغ‌ایسلاند) بوغازی اوزرنده قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ٥٦٥٠ اهالیسی، فناری، کوزل لیمانی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری و بك کوزل هواسی واردر.

**فائز** { (میرزا علاءالدین محمد) ایران متأخرین شعراسندن و ملوك صفویه نسلندن اولوب، شو بیت اونکدر:

عشقت چنان گداخت تنم را که آب کرد
گردی که ماند سرمهٔ چشم حباب کرد

**فائز افندی** { (عبدالرحیم) عثمانلی شعرا و علماسندن اولوب، ١١٠٦ تاریخنده طریق تدریسه دخول ایله، دور مدارس ایده‌رك، تدریجاً غلطه و بعده مصر مولویتنه نائل اولوب، ١١٣٨ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت بر غزلندندر:

فریادمز اول یارده اغیارده قالمز
آه دل بلبل گلده خارده قالمز
اوراق کتاب املم ایتدی پریشان
جمعیت دل چرخ ستمکارده قالماز.

**فائز بنصرالله** { (عیسی) مصرده حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اون‌اوچنجیسی اولوب، ٥٤٩ تاریخنده پدری ظافربالله اسماعیلك قتلنده، ٥ یاشنده اولدیغی حالده، وزیر عباس طرفندن تخته چیقیریله‌رك، آلتی بچق سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ٥٥٥ تاریخنده ١١ یاشنده وفات ایتمشدر. زماننده شام جهتنده بیوك زلزله‌لر اولوب، اکثر شهر و قصبه‌لر خراب وبرچوق اهالی هلاك اولمشدی. عم زاده‌سی عاضدلدین‌الله عبدالله بن یوسف خلف اولوب، بونکله فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

**فائض** { فرس متأخرین شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (ملامحمدباقر) مازندرانلی اولوب، میرزا صاحبك طرز و افاده‌سنه تابع ایدی. مسقط رأسی اولان (بارفروش) قصبه‌سندن چیقمامش، و ١١١٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخ علی حزین بونك اشعارینی مدح ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ماه من لطف کن از خانه برون آی دمی
که بجان آمدم از منت دربانی چند

— ایکنجیسی (مولاناعلی) خوانسارلی اولوب، شو بیت اونکدر:

کار دلم زغم بتپیدن رسیده است
این نیم قطره خون بچکیدن رسیده است

— اوچنجیسی نهاوندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز حسرا قدر گریهٔ یاران شود پیدا
چمن چون گل کند خاصیت یاران شود پیدا

— دردنجیسی کرمانلی اولوب، اکبر شاهك نامنه دولتشاهك تذکره‌سنی نظمه چکمش؛ وشعرایی زمان ظهورلرینه کوره یدی طبقه‌یه تقسیم ایده‌رك، منظومه‌سنی یدی باب اوزره ترتیب ایتمشدر.

**فایفو** { (Faï - Fo) هند چینیده (آنام)ك (قوشنشین) خطه‌سنده (هوئه) نك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. وقتیله بك تجارتگاه ایکن، شمدی تدنیده‌در.

**فائق** { (مولوی غلام محمد بن مولوی غلام حسین) هندستانك متأخرین شعراسندن اولوب، نسبی شیخ کبیرالدین ترمذی‌یه منتهی اولور. جد اعلاسی تیمورلنکك معیتنده هنده گیدوب، فتوحاته موفق اولمغله، (آکره) قربنده بر منصبه نصب اولنه‌رق، نسبی اوراده بطناً بعد بطن حکومت سورمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری دهلی حکومتنك تزلزلنده لکهنو قربنده (اینتهی) قصبه‌سنده توطن ایتمشدی. فائق بعض نوابلرك منشیلك کتابتنده بولنمش؛ و اکثر علومه آشنا اولوب، ادبیات فارسیه‌نك تدریسنده هندستانجه دستورالعمل اولان بر

چوق کتب تدریسیه ترتیب ایتمشدر. «مخزن الفوائد» و «انشاء فائق» عنوانلریله ایکی تألیفی و «بهار معنی»، «شکار معنی»، «روضة الشهداء» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. ١٢٤١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

لاف محبت کرکنی پیدا کن اعضایی دکر
چشمی دکر کوشی دکر دستی دکر پای دکر
لیلی قدی شیرین لبی مریم رخی عیسی‌دمی
دل برد واکنون بهرجان دارد تقاضایی دکر
لب درفغان تن در تپش جان درقلق دل درخلش
داریم بیرون ودرون ایندا بر ایذکی دکر

**فائق افندی** { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن دورت کشینک اسم و مخلصیدر:
برنجیسی (عمر —) شق ثالث دفترداری ایکن ١٢٤٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کوی وصله خط جانان پروبالمدر بنم
دالدن داله قونان مرغ خیالمدر بنم

— ایکنجیسی (سلیمان —) صدارت مکتوبجیلغنده و بعض محاسبه جیالکارله جزیره نظارتنده بولنوب، ١٠٥٣ ده وفات ایتمشدر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— اوچنجیسی (محمد —) شیخ مصطفی صفی الدین افندینک اوغلی اولوب، ١٢٣٩ ده طوغمش، وتحصیل ایله مشغول ایکن، ١٢٦١ ده وفات ایتمشدر. بر الهیسندن اولان شو ایکی بیت اونکدر:

کلستان وحدتک بلبللری
بوستان معرفت سنبللری
جمله‌سی باغ حقیقت کللری
خلوتیلر واقف عرفان اولور
هر بری ملک دله سلطان اولور

— دردنجیسی (عبدالکریم —) بغدادلی اولوب، ایرانه عزیمتله، برخیلی وقت اوراده مذهبلک ایده‌رک، اشعار فارسیه سویله‌ده کسب ممارسه ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرباری بکذرد بسرم درکه ممات
آید دوباره برتن بیجان من حیات

**فائنزا** { (Faenza) ایتالیانک (امیلیا) خطه‌سنده (راونه) ایالتنده و راونه‌نک ٣٧ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکزینه دوکیلن (لامونه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٤٢٨٠ و ملحق محله‌لریله برابر ٢٤٠٠٠ اهالیسی، سوری، منتظم سوقاقلری، قصبه‌نک اسمندن مأخوذ (فایانسه) اسمیله وقتیله مشهور بولنمش چینی فابریقه‌سی و اطرافنده میاه معدنیه‌سی وکوکورد معدنی واردر.

**فتاحی** { (ملا یحیی) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شاهرخ زماننده یاشایوب، ٨٥٢ ده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «شبستان خیال» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

**فتح** { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولوب، عن اصل داغستانلی اولدیغی حالده، شاه سلیمان صفوی زماننده ایرانده تفیض ایدوب، مسند صدارته نائل اولمشدر؛ و ١١٣٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

از اشك شمع ولاله ز داغ جکر غنی است
بیچاره ماکه آه نداریم در جکر

**فتحا** { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

مطلب تمیز ظالم ومظلوم کردن است
زنجیر عدل بهر تماشانه بسته اند

**فتح الدین** { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ملوك ایوبیه‌دن ملك کامل وملك صالحك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدری (جمال الدین بن ابی الحوافر) واوغلی شهاب الدین دخی مشاهیر اطبادن بولنمشلردر.

**فتح الله شیرازی** { (امیر —) مشاهیر علمادن اولوب، شاکردانندن هندستانه انتقال ایتمش اولان خواجه احمد ثانینك توصیه‌سی اوزرینه، علی عادلشاه طرفندن دعوت اولنه‌رق، شیرازدن دکنه عزیمتله، حسن قبوله مظهر اولمش؛ وشاه مشارالیهك وفاتنده دهلی‌یه کیده‌رك، اکبر شاهه انتساب ایتمش ایدی. بعده کشمیره چکیلوب، ٩٩٧ ده وفات ایتمشدر.

**فتح الله شیروانی** { سلطان مرادخان ثانی دوری علماسندن اولوب، علوم عقلیه وشرعیه‌یی سید شریف جرجانیدن وعلوم ریاضیه وهیئتی سمرقندده قاضی‌زاده‌دن تحصیل ایله، دیار رومه انتقال ایدوب، قسطمونیده اقامت ایده‌رك تدریسله مشغول اولمش؛ و سلطان محمد ثانینك اوائل سلطنتنده اوراده وفات ایتمشدر. مواقف وچغمینی وسائر کتب علمیه‌یه شرح وحاشیه‌لری واردر.

**فتح الله عماد شاه** { هندستانده دكنك (برار) خطه‌سنده
حكومت سورون عماد شاهان سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، عن اصل ایكنجی محمود شاه بهمنینك خدمتنده بولنمغله، خطهٔ مذكوره‌یه والی تعیین اولنمش؛ و ١٤٨٤ تاریخ میلادیسنده كسب استقلال ایدوب، ١٥١٤ ده وفات ایتمشدر.

**فتح الله مستوفی** { (فخر الدین) سكزنجی قرن هجری مشاهیر
ادبا و شعراسندن اولوب، سالف الترجمه حمدالله مستوفینك برادریدر. خواجه رشید الدین وفضل الله واوغلی غیاث الدینك خدمتلرنده بولنمشدر.

**فتح بن خاقان** { (بن احمد بن غرطوج) خلفاء عباسیه‌دن متوكلك
وزیری اولوب، عالم و ادیب و شاعر وجود وكرم وسخاوتله مشهور بر ذاتدر. قوناغی دائما مجمع ادبا و شعرا اولوب، اكثریا فصحاء عربی وبصره وكوفه علماسنی دخی جمع ودعوت ایدردی. علومه پك چوق محبت و مراق اولوب، علی بن یحیی المنجم معرفتیله جمع وترتیب اولنمش پك واسع بر كتبخانه‌سی وار ایدی. متوكلك بو ذات حقنده حرمت ومحبتی پك زیاده اولوب، كندیسنی یانندن آیرماز ایمش. فتحك ده مطالعهٔ كتبه او قدر مراق وار ایمش، كه خلیفه برحاجت ضمننده مجلسدن قالقینجه، بر قاچ دقیقه‌یی بوش گچیرمه‌مك ایچون، جیبنده طاشیدیغی بركتابی همان آچوب اوقومغه باشلارایمش. ٢٤٧ تاریخنده متوكل ایله برلكده قتل اولنمشدر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

وانی و ایاها لكالخمر و الفتی
متی یستطع منها الزیادة یزدد
اذا زددت منها ازددت وجداً بقربها
فكیف احتراسی من هوی یتجدد

**فتح بن خاقان** { (ابو نصر محمد بن عبیدالله القیسی الاشبیلی) اندلس
مشاهیرادباسندن اولوب، اندلس مشاهیر شعراسندن بعض ذواتك تراجم واشعارنی حاوی «قلائدالعقیان» عنوانیله مسجع ومصنع عباره‌لی بركتابیله «مطمع الانفس و مسرح التأنس فی ملح اهل الاندلس» عنوانیله كبری وسطی وصغری اوله‌رق اوچ نسخه اوزره بر اثری واردر. پك چوق سفر وسیاحت ایدوب، ٥٣٥ وبر روایتده ٥٢٩ تاریخنده مراكشده یاتدیغی خانده مقتول بولنمشدر. ابو الحسن علی بن یوسف بن تاشفینك امریله قتل اولندیغی مظنوندر. اثرلرینك برنجیسی ١٢٧٧ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر.

**فتحپور** { هندستانده بو اسمله اوچ قصبه واردر:
بری اله آباد ایالتنده و اله آبادك ١١٥ كیلومتره شمال غربیسنده و كنك ایله جمنه نهرلری آره‌سنده اوله‌رق دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ١٩٨٨٠ اهالیسی و ایشلك تجارتی واردر. سنجاق مركزی اولوب، سنجاغنك ٦٦٣٨٧٧ اهالیسی و ذخیره، پاموق، چیوید، آفیون، شكر قامشی و سائره‌یه متعلق پك چوق محصولاتی واردر.
— ایكنجیسی لكهنو ایالتنك برینكه سنجاغنده و مركز لوانك ٢٢ كیلومتره شمالنده واقع اولوب، ٧٤٩٥ اهالیسی واردر.
— اوچنجیسی آكره ایالت و سنجاغنده و آكره‌نك ٣٧ كیلومتره غرب جنوبیسنده واقع اولوب، ٦٨٨٠ اهالیسی واردر.

**فتح پوری محل** { هندستان ملوكندن شاهجهانك زوجه‌سی
اولوب، دهلیده (فتح پوری مسجد) اسمیله جسیم ومصنع بر جامع شریفك بانیه‌سیدر.

**فتح حیدر** { دكن ملوكندن مشهور تیپو صاحبك بیوك اوغلیدر.

**فتح شاه پوربی** { هندستانده بنكاله ملوكندن اولوب، ٨٨٧
تاریخنده جلوس ایتمش، و ٨٩٦ ده قتل اولنمشدر.

**فتح علی حسینی** { هندستان ادباسندن اولوب، هند شعراسندن
١٠٨ ذاتك اسامیسنی و بعض اشعارینی حاوی «تذكرة الشعراء هند» عنوانیله بر كتاب تألیف ایتمشدر.

**فتح علیشاه** { الیوم ایرانده حكومت سورن قاجار سلاله‌سنك ایكنجی
حكمداری اولوب، دولت مذكوره‌نك مؤسسی اولان آغا محمدك برادر زاده‌سیدر. عمنك زمان

سلطنتنده فارس والیسی اولوب، ١٢١٢ تاریخنده، آغا محمد خانك وفاتی اوزرینه ، ایران تختنه جلوس ایتمش؛ ورقیبلریله مخالفین طائفه‌سنی دفع واسکات ایتدکدن صکره، کرجستان اوزرینه عسکر سوق ایدوب، آنجق روسیه دولتی کرجیلره معاونت ایتدیکندن، اورانك ضبطنه مقتدر اوله‌مامشدی. بعده روسیه‌یه قارشی بوناپارت‌ایله وصکره انکلتره ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، نهایت روسیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب ، اریوان جهتلرینی غائب ایتمشدی . افغانستانله دخی محاربه ایدوب، هراتی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ایکی اوغلی بیننده ظهور ایدن اختلاف محافظه‌سنه مانع اولمشدی. ٣٨ سنه حکومت سوروب، ١٢٥٠ تاریخنده وفات ایتدکه، تورونی محمد شاه بن عباس میرزا خلفی اولمشدر، که شاه سابق ناصر الدین شاهك پدریدر.

**فتح کرای** { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی دولتکرای خانك اوغلی اولوب، برادری غازیکرای خانك قالغایی ایکن، قریم عسکریله سلطان محمد خان ثالثك معیتنده اکری سفرینه کیده‌رك، بو سفرده‌کی حسن خدمتیله پادشاهك نظر توجهنی وصدراعظم سنان پاشانك محبتنی قزانمغله، سفردن عودتنده ١٠٠٥ تاریخنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق، او طرفه عزیمت ایتمش؛ و سلفی عودت ایتمکده ایکن، سنان پاشا عزل اولنه‌رق، سلفی ابراهیم پاشا مسند صدارته کلمکله، بونك غازیکرای ایله حقوق سابقه‌سی اولدیغندن ، ابقاسنی عرض ایده‌رك، اهالینك آرزوسنه کوره، ایکیسندن برینی قرارلاشدیرمق اوزره، چرکس متفرقه باشی خندان آغا مأمور اولمش ایسه‌ده ، بو دخی غازیکرایك طرفداری بولندیغندن، اونی التزام ایدوب، بر طاقم تفرقه‌لره سببیت ویردکدن صکره، نهایت غازیکرای ابقا اولنه‌رق، صاحب ترجمه درسعادته متوجهاً عزیمت ایکن ، بعض مفسدلرك اغفالیله بیوك برادریله ودادلاشمغه کیتدیکنده، بوصیدن اوریلوب، اتلاف اولنمش؛ وطقوز اولادی دخی ذبح اولنمشدر. کریم وجسور بر ذات اولوب، وفاتنده ٣٩ یاشنده ایدی. خانلغی مدتی یالکز اوچ آیدر.

—— ایکنجیسی حاجی سلیم کرای زاده دولت کرایك اوغللرندن اولوب، عمی قپلان کرایك اوچنجی دفعه‌کی خانلغنده نور الدینلك مأموریتنده اولدیغی حالده، ایران سفری آچلمغله، نادر شاهه قارشی سوق اولنان اردوی همایونه ملحق اولمق اوزره ، تاتار عسکریله کنجه‌یه عزیمت ایتمش؛ و سفردن صکره درسعادته عودت ایدوب، ایتدیکی خدمته مکافاةً ویزه سنجاغی آربه‌لق ویریله‌رك، قریمه‌اعاده اولنمش؛ واورایه وصولی قالغای بولنان عادل‌کرایك وفاتنه تصادف ایتمکله، یرینه نصب ایدلمش‌ایدی. ١١٤٩ تاریخنده قپلان‌کرای خانك یرینه قریم خانی اولوب، اوصره‌ده روسلر قریمه دخول‌ایله قره‌صو قصبه‌سنی‌یاقدقلرندن، ١١٥٠ تاریخنده عزل، و ویزه‌ده (چاقللی) قریه‌سنده اقامته مأمور اولمش؛ و ١١٥٩ ده اوراده وفات ایتمشدر. خانلغنك مدتی بر سنه اولوب، وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی.

**فتحی** { (عثمان بك زاده علی — افندی) متأخرین‌علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، روسچقلیدر. مملکتنده و بعده درسعادتده تحصیل علم ایدوب، درسعادتده تدریسله مشغول اولمش؛ وبر مدت مکتب معارف عدلیه‌ده معلم اولوب ، ١٢٦٣ ده بو مأموریتی ترکله، فاتح جامع شریفنده تفسیر شریف تدریسنه حصراوقات ایتمشدی. «الخیر الحسن فی شرح المستشار المؤتمن» و «حلیة سلطان» وحدیثه دائر «سرمایهٔ نجات» عنوانلریله اوچ تألیفی و «علم طبقات الارض» عنوانیله مطبوع بررساله‌سی واردر.

**فتنه** { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، جعفر برمکینك جاریه‌سی ایدی. حسن و جمال وعقل و ذکاسی دخی سسنه معادل اولمغله، هارون الرشید طرفندن دفعاتله طلب اولنمش ایسه‌ده، جعفر بر عذر بیانیله امتناع ایتمش؛ ونهایت برمکیلرك زوالنده خلیفهٔ مشارالیه طرفندن آلنمش ایدی. برکون امرایتدیکی بر شرقی‌یی سویلکدن امتناع ایله اسکی افندیسنی یاد ایتدیکندن، رشید طرفندن الندەکی سازله باشنه اوریلوب اتلاف اولندیغی مرویدر.

**فتوت** { (ابوتراب) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

من بر همن مشرب بتخانهٔ یکرنکیم
از رك سنك صنم سازید زنار مرا

**فتوی** { (شیخ الاسلام میرزا نوری) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اول از روزنه خانه برون آر سری
آن قدر تاب ندارم که تودر بازکنی

**فتوی** { (Fatva) هندستانك بهارخطه‌سنده (پطنه) ایالت وسنجاغنده و پطنه‌نك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کنك ایرما. غنك ساحل جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١١٢٩٠ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بازاری وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

**فتیان الشاغوری** { (شهاب بن علی بن فتیان الاسدی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٣٠ تاریخلرنده بانیاسده طوغمش؛ و ٦١٥ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. سلطان صلاح الدین ایوبینك اقرباسندن دمشق صاحبی امیر نورالدین مودود بن المبارکه منسوب اولوب، اولادینك مربیسی ایدی. مرتب دیوان اشعاری و مفرداتدن عبارت بر کوچك دیوانی واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

الورد بوجنتیك زاه زاهر
والسحر بمقلتیك واف وافر
والعاشق فی هواك ساه ساهر
یرجو ویخاف فهو شاك شاكر

**فتیوتیده** { (Phthiotide, یاخود فتیوتیس (Phthiotis) تسالیه‌نك جنوبنده بر کوچك خطه اولوب، تروآ محاربه‌سی زماننده مستقل بر دولت صغیره تشکیل ایدیوردی. مرکزی (فتیه) مدینهٔ قدیمه‌سی ایدی.

**فتیوتیده مع فوکیده** { (Phthiotide, et Phocide) یونان ایالتلرندن اولوب، شمالاً تسالیه یعنی یکیشهر و ترحاله، غرباً آقارنانیا مع اتولیا ایالتلریله، جنوباً قورنت کورفزیله وبیوتیا مع آتیقه ایالتیله، شرقاً دخی آغریبوز جزیره‌سنی قره‌دن آیران آتالانتی و زیتون کورفزلری و (اوری) و تریکری بوغازلریله و نهایت فلوس کورفزیله محاط و محدوددر. فتیوتیس، پارناسیس، لوقریس و دوریس اسملریله ٤ قضا و ٢٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٨٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٣٦٤٧٠ کشیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (اوتریس) طاغی غربدن شرقه اوزانه‌رق ١٢٢٥ متره‌یه قدر ارتفاع کسب ایدر. بو طاغك جنوبنده زیتون کورفزینه دوکیلن (هلاده) نهری وادیسندن عبارت طار بر اووه بولنوب، بو وادینك جنوبنده شمالدن جنوبه بر طاقم طاغلر اوزانور، که باشلیجه‌لری: قاتاووتره (١٥٦٤ متره)، واردوسبا (٢٣٥٢ م)، خیونه (٢٥١٢ م) و حدود جنوبیه‌سنده مشهور پارناس و نام جدیدیله لیقوره (٢٤٥٠ م) طاغلریدر. پارناس طاغنك شمالنده توپولیاس کولنه دوکیلن (سفیسه) و نام جدیدیله (ماوروبرو) نهری وادیسی دخی طار بر اووه تشکیل ایدر. بو ایکی نهردن بشقه قورنته کورفزینه دوکلك اوزره قسم جنوبیسنده (مورنوس) نهری جریان ایدر. مرکزی (زیتون) ونام دیکرله (لامیا) قصبه‌سی اولوب، ایکنجی درجه‌ده قصبه‌لری آتالانتی، سالونه وفالاقسیدیدر. مزروعات ومحصولاتی احتیاجات محلیه درجه‌سندن دوندر.

**فجره** { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده وعمانك ٢٥ کیلومتره شمال غربیسنده ساحل بحرده بر قصبه‌در.

**فج زیدان** { افریقیه‌ده طبنه شهری قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

**فخر الاسلام** { (ابو بکر محمد بن احمد المستظهری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، اجدادی من اصل ماوراء النهرك (شاش) خطه‌سندن اولدیغی حالده، ٤٢٩ تاریخنده میافارقینده طوغمش؛ وابتدا اوراده بعده بغدادده ابو اسحق شیرازیدن وابو نصر بن الصباغ وسائر مشاهیر عصرندن تفقه ایتدکدن صکره، ابو اسحق شیرازی ایله برلکده نیشابوره کیده‌رك، امام الحرمینك حضورنده مباحثه‌یه کیریشمکله اثبات اهلیت ایتمش؛ و ینه بغداده عودت ایدوب، استادی ابو اسحق مشار الیهك وفاتنده فقهاء شافعیه‌نك رئیسی اولمش؛ و ٥٠٤ تاریخنده مدرسهٔ نظامیه‌ده تدریسه مأمور اولوب، وفاتنه‌دك دوام ایتمش؛ و ٥٠٧ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، باب شیراز مقبره‌سنده استا- دینك یاننده دفن اولنمشدر. فقهده بر چوق تألیفاتی اولوب، اك مشهوری «حلیة العلما» عنوانلی کتا-

بیدر، که خلیفه مستظهر باللهك نامنه یازدیغندن، مستظهری عنوانیله دخی معروفدر.

**فخر الاسلام بزدوی** { (ابوالحسن علی بن محمد) مشا-
هیرفقهاء حنفیه‌دن اولوب، «اصول الفقه» و «اصول الدین» عنوانلریله ایکی کتابی، «المبسوط» عنوانیله اون جلد اوزره برکتاب معتبری ودیکر بعض آثاری واردر. ٤٨٢ ده وفات ایتمشدر.

**فخر الدوله** { (ابو الحسن علی بن رکن الدوله حسن بن بویه) آل بویه سلا-
له‌سنك یدنجی حکمداری اولوب، ٣٤١ تاریخنده طوغمش؛ وپدرینك زماننده همدان حاکمی اولمش؛ وبرادرلری عضدالدوله ومؤید الدوله‌یه اظهار مخالفت ایدوب، طبرستان حاکمیله برلکده ایتدکاری محاربه‌ده مغلوب اولمغله، نیشابوره قاچمش ایدی. ٣٧٣ تا-
ریخنده فخر الدوله‌نك وفاتی اوزرینه، تخته چکوب، ١٤ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٨٧ ده اصفهانده وفات ایتمشدر. مرحمتسز برحکمدار ایدی. اوغلی مجد الدوله خلفی اولمشدر.

**فخر الدوله** { (حمید الدین) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، من اصل
کیلانلی اولدیغی حالده، هندستانه عزیمتله، اوراده عزت وجاهه نائل اولمشیدی. هزله دائر اولان شو بر ایکی بیت اونکدر:

خواجه بفزود ولیکن زورم
کشت مشغول ولیکن بشکم
میز بان بود ولیکن برباط
نانم آورده و لیکن بدرم

**فخر الدین** { کرت ملوکنك اوچنجیسی او-
لوب، دولت مذکوره‌نك
مؤسسی اولان ملك شمس الدین محمدك تورونیدر. پدری رکن الدینك زماننده یدی سنه محبوس قالوب، بعده امیر نوروزك شفاعتیله چیقاریله‌رق، غازان خانك یانینه کیتمش؛ و ٦٩٥ تاریخنده ینه امیر نوروزك سعییله پدری یرینه نصب اولنه‌رق، هراتده مقام امارته چکمشیدی. بعده امیر نوروز غازان خاندن متوهم اولوب، بونك یانینه التجا ایتدیکنده، وفاسزلق ایدوب، اخذینه مأمور اولان امیرقتلغه تسلیم ایتمش؛ بعده غازان خانه عصیان ایدوب، برادری الجایتو خانله محاربه ایتمشدی. بر قلعه‌یه چکلمش اولان پدری زماننده اون وبعده ایکی سنه حکومت سوروب، ٦٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**فخر الدین** { درزی رؤساسندن اولوب، سلطان مراد خان رابع زما-
ننده رفع لوای عصیان ایتمکله، برمدت اوغراشلدقدن صکره، اخذ ودرسعادته سوق اولنه‌رق، ١٠٤١ ده اعدام اولنمشدر.

**فخر الدین** { فرس شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك اسمیدر:
برنجیسی (مولانا —) مشهور حسین واعظك اوغلیدر. کندیسی دخی پدری کبی وعظ ونصیحت خصوصنده بك ماهر ایدی. ٩٣٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. «محمود و ایاز» عنوانیله بر منظومه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

بالب لعل و خط غالیه‌کون آمده‌ئی
عجب آراسته از خانه برون آمده‌ئی

— ایکنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب، سلطان سنجرك ندماسندن ایدی. شو رباعی اونکدر:

درچشم من اشك چیست سیل غم او
در تن دل وجان کیند خیل غم او
دوش آمده بود شادیٔ در دل من
کفتم چه کسی کفت طفیل غم او

— اوچنجیسی (— اسعد) استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

مرا مادر دعا کرده است کویی
که از تو دور بادا آنچه جویی

— دردنجیسی (مولانا —) هندستانده ملك الشعرا عنوانی قزانمش؛ و ١١٩٩ ده وفات ایدوب، دهلیده قطب الدین بختیار کاکینك درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. «نظام العقائد»، «رساله مرجیه» و «فخر الحسن» عنوانلی کتابلرك مؤلفیدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

**فخر الدین** { (ابوالمنصور عیسی بن مودود) امرای اترا کدن وادباو شعرادن
اولوب، ٥٨٤ تاریخنده برادرلری طرفندن قتل اولنمشدر. عربی العباره بلیغ رسائلی وبرخیلی اشعاری واردر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

القبض لدیك فی الهوی والبسط
یا من اصلی عذاره المختط
قالوا رشاد قلت مه لا تخبطوا
من این لساکن الفیا فی قرط

**فخرالدين آذرى** { [« آذرى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**فخرالدين افندى** { متأخرين شعراء عثمانيه دن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى بروسه‌لى اولوب، اشرف زاده شرف افندينك اوغليدر. ١١٢٧ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و ١١٤٦ ده لابس خرقهٔ مشيخت اولوب، ايوب افندى و بعده امير سلطان زاويه‌سى شيخى اولمش؛ و ١١٧٦ ده وفات ايتمشدر. بر نعت شريفدن اولان شو مقطع اونكدر:

صدهزاران تصليه روح شريفكه سنك
فخرى بيچاره‌دن اى مفخر پيرو جوان

— ايكنجيسى روم‌ايلنده‌كى شاركويندن اولوب، اورا مشايخ خلوتيه‌سندن شيخ ذنى افنديدن اخذ اجازتله، درسعادته كله‌رك، ١٢١٤ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زهد و تقوانك حق بيلكده يوقدر مدخلى
مسجد عرفانه كل فخرى مسلمانلق بو در

**فخرالدين بناكتى** { مشاهير شعرا و مورخيندن اولوب، ملوك ايلخانيه‌نك اخيرى اولان سلطان ابو سعيدك زماننده ياشامش؛ و پادشاه مشاراليه ايله اجدادى اولان آل جنكيزك مفصل و مكمل تاريخنى يازه‌رق، هند و سائر ممالك و امم احوالندن دخى بحث ايتمشدر. اشعارى مقبول اولوب، شو مطلع اونكدر:

باز اين عتاب جانان با ماجز است كويى
پيمان و عهد ايشان باد و هواست كويى

**فخرالدين بن تيميه** { [«ابن تيميه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**فخرالدين پوربى** { هندستانده بنكاله خطهٔ واسعه‌سنك ايلك حكمدار مسلمى اولوب، او وقته‌دك بو خطه دهلى دولتنه تابع ايكن، وصاحب ترجمه بنكاله واليسنك معيتنده بولنديغى حالده، ٧٣٩ تاريخنده حكومتى ضبط ايله، اعلان استقلال ايدوب، ايكى بچق سنه حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمش؛ واولاد و احفادى بر مدت حكومت سورمشلردر.

**فخرالدين جهاركس** { (ابو المنصور بن عبدالله الناصرى) صلاح الدين ايوبى امراسندن اولوب، ثروت وسامانيله وكرم وسخاوتيله مشهوردر. قاهره‌ده (القيسارية الكبرى) اسميله بيوك وپك مزين بر چارشى وايچنده مصنع بر جامع يابديرمشيدى. ٦٠٨ ده دمشقده وفات ايتمشدر.

**فخر الدين خالدى** { علما وشعرادن اولوب، « شرح الفرائض » عنوانيله بر تأليفى واردر. اشعارنده (بهشتى) تخلص ايدردى. معين الدين جوينينك استاديدر.

**فخر الدين رازى** { (ابو عبدالله محمد بن عمر التيمى البكرى)

اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، قرشى النسبدر. پدرى ضياء الدين عمر دخى كنديسى كبى فصيح وبليغ وخطبه ايرادنده فوق العاده ماهر اولمغله، صاحب ترجمه (ابن الخطيب) و (ابن خطيب الرى) ديمكله دخى معروفدر. فقه، كلام، تفسير، ادبيات، حكمت، طب، علوم رياضيه و سائر علوم عقليه و نقليه‌نك جمله‌سنده يدطولى صاحبى اولوب، بحق علامه دينلمكه سزاواردر. و(شيخ الاسلام) عنوان مفخرت بخشاسنه نائل اولمشدر. ٥٤٤ تاريخنده (رى) شهرنده طوغوب، ابتدا شهر مذكورده پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره كمال سمنانينك يانته عزيمتله، بر مدت بونك حلقهٔ تدريسنه دوام ايتمش؛ وبعده وطننه عودتله، (مجد جيلى) دن قرائت علوم ايدوب، بونك تدريس ايچون مراغه‌يه دعوتنده معيتنده كيده‌رك، خيلى وقت مشاراليهدن علم كلام وحكمت درسلرى آلمغه دوام ايتمش؛ واكمال تحصيلدن صكره خوارزمه عزيمت ايدوب، اورا علماسيله علوم مذهبيه‌يه متعلق ايتديكى مباحثه‌دن طولايى مملكتدن اخراج اولنه‌رق، ماوراء النهره كيتمش؛ و اورادن دخى بويله بر مباحثه‌دن طولايى مفارقته مجبور اولوب، (رى) ه عودت ايتمش؛ واوراده فوق العاده زنكين بر طبيب حاذق بولنمغله، وارثلرى اولان ايكى قيزينى فخرالدينك ايكى اوغلنه ويروب، متعاقباً كنديسى وفات ايدنجه، ثروت وسامانى فخر رازينك عائله‌سنه انتقال ايده‌رك، بوندن شهاب الدين غورى‌يه بر بيوك مبلغ اقراض ايتمش؛ وبعده مبلغ مذكورك استيفاسيچون غزنه‌يه كيدوب، مشاراليهك اكرام واحسانلرينه نائل اوله‌رق، ثروت وجاهى بركات دها

آرتمش؛ واورادن خراسانه عودت ایدوب، سلطان محمد خوارزمشاهه انتسابله، فوق‌العاده جاه ومنزلت واکرام وحرمته نائل اولمشدی . ریده وهرات و خوارزمده و سائر بولندیغی مملکتلرده تدریس وافاضه ایله مشغول اولوب، مجلس درسی مقصود طلبه وعلما اولمغله، بیك اوزاق یرلردن تشنکان علم ومعرفت کلوب، استفاده ایدرلردی. خانه‌سندن مدرسه‌یه کیدرکن هر وقت رکابی اطرافنده اوچیوزی متجاوز طلبه یورووردی . وعظ وخطبه‌سی دخی بك مؤثر اولوب، منبروکرسیده عربی وفارسی سویلردی . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، بو ایکی لسانده اشعار سلیسه وحکیمانه‌سی واردر. مطالعهٔ کتبه بر درجه‌ده مراق وار ایمش، که بملك یرکن مطالعه‌سز کچیردیکی زمانلره بك چوق آجیدیغنی هر وقت سویلرمش. ٦٠٦ تاریخنده هراتده وفات ایدوب، اوراده مدفوندر. علوم وفنون متنوعه‌ده بروجه آتی تألیفات جدیده ومعتبره‌سی واردر: «مفاتیح الغیب» که تفسیر کبیر دینکله مشهور ١٢ جلددن مرکب بر تفسیر شریفدر، «تفسیر سورة البقرة علی الوجه العقلی لاالنقلی» ، «شرح وجیز الغزالی» ٣ جلد، «کتاب الطریقة العلائیة فی الخلاف» ٤ جلد، «کتاب لوامع البینات فی شرح اسماء الله والصفات» ، «کتاب المحصول فی علم اصول الفقه»، «کتاب فی ابطال القیاس» ، «شرح کتاب المفصل للزمخشری فی النحو» ناتمام ، «شرح سقط الزند» ناتمام، «شرح نهج البلاغة» ناتمام، «کتاب فضائل الصحابة» ، «کتاب مناقب الشافعی» ، «کتاب نهایة العقول فی درایة الاصول» ٢ جلد، «کتاب المحصل»، «کتاب المطالب العالیة» ٣ جلد ناتمام، «کتاب الاربعین فی اصول الدین» ، «کتاب المعالم» ، «کتاب تأسیس التقدیس» که ملك عادل ابو بکر بن ایوبك نامنه یازوب مقابلنده مشارالیه طرفندن کندیسنه بیك آلتون کوندرلمشیدی، «کتاب القضا والقدر» ، «رسالة الحدوث» ، «کتاب تعجیز الفلاسفة» فارسی، «کتاب البراهین البهائیة» فارسی، «کتاب اللطائف الغیاثیة» ، «کتاب شفاء العی والخلاف» ، «کتاب الخلق والبعث» ، «کتاب الخمسین فی اصول الدین» ، «کتاب عمدة النظار وزینة الافکار» ، «کتاب الاخلاق» ، «الرسالة الصاحبیة» ، «الرسالة المجدیة» ، «کتاب عصمة الانبیاء» ، «الملخص» ، «کتاب المباحث المشرقیة»، «کتاب الانارات فی شرح الاشارات» ، «شرح کتاب عیون الحکمة» ، «الرسالة الکمالیة فی الحقایق الالهیة» فارسی، «رسالة الجوهر الفرد» ، «کتاب الرعایة» ، «کتاب فی الرمل» ، «کتاب مصادرات اقلیدس» ، «کتاب فی الهندسة» ، «کتاب نفثة المصدور» ، «کتاب فی ذم الدنیا» ، «کتاب الاختیارات العلائیة» ، «کتاب فی الاختیارات السماویة» ، «کتاب احکام الاحکام» ، «کتاب الموسوم فی السر المکتوم» ، «کتاب الریاض المونقة»، «رسالة فی النفس» ، «رسالة فی النبوات» ، «کتاب الملل والنحل» ، «کتاب دنکلوشا» ، «کتاب مباحث الوجود» ، «کتاب نهایة الایجاز فی درایة الاعجاز» ، «کتاب مباحث الجدل» ، «کتاب مباحث الحدود» ، «کتاب الآیات البینات» ، «رسالة فی التنبیه علی بعض الاسرار المودعة فی بعض سور القرآن العظیم» ، «کتاب الجامع الکبیر» که «کتاب الطب الکبیر» دینکله دخی معروف اولوب ناتمامدر، «کتاب فی النبض» ، «شرح کلیات القانون» ناتمام، «کتاب التشریح من الرأس الی الحلق» ناتمام، «کتاب الاشربة» ، «مسائل فی الطب» ، «کتاب الزبدة» ، «کتاب الفراسة» . اشعار عربیه وفارسیه‌سندن برر نمونه ایراد اولنور:

ارواحنا لیس تدری این مذهبها
وفی التراب توادی هذه الجثث
کون یری و فساد جاء یتبعه
الله اعلم ما فی خلقه عبث

—

هرکز دل من زعلم محروم نشد
کم ماند ز اسرار که مفهوم نشد
هفتاد ودوسال عمر حاصل کردم
معلومم شدکه هیچ معلوم نشد

**فخر الدین رومی** { سلطان بایزید خان اول دوری علما

و مشایخندن اولوب، مدرنیده زهد وتقوی ایله مشغول ایدی. اجرته مقابل امامت ایدن اماملرك آرقه‌سنده نماز قیلماز ایمش. دعوات مأثوره حقنده مباحث دقیقه‌یی حاوی بر کتابی اولوب، کثرت معلوماتنه دالدر.

**فخر الدين عجمى** { دولت عليهٔ عثمانيه‌ده مشيخت اسلاميه

مسندينه كچن علمانك ايكنجيسى اولوب، عن اصل ديار ايراندن اولديغى حالده، اوراده سيد شريف جرجانيدن و سائر مشاهير عصرندن بعد التحصيل، ديار رومه كله‌رك، بروسه‌ده ملا فنارى زاده محمد شاه افنديك معين درسى وبعده بعض مدارسده مدرس اولمش؛ و ٨٣٤ تاريخنده شيخ الاسلام بولنان شمس الدين فناريك وفاتى اوزرينه، سلطان مراد خان ثانى جانبندن ادرنه‌ده مسند فتوايه نصب ويومى اوتوز آقچه وظيفه تخصيص بيورلمش ايدى. بعده وظيفه‌سنه ضم بيورلمق ايستنلدكده، بو قدرى كفافنه كافى اولوب، فضله‌سى حرام اولديغنى بيانله قبول ايتمه‌مشيدى. سلطان مراد خان ثانى وابو الفتح سلطان محمد خان ثانى زمانلرنده ٣١ سنه امور فتوايى اداره ايدوب، ٨٦٥ ده وفات ايتمشدر. ادرنه‌ده مدفوندر. صلابت دينيه‌سى واحكام شرعيه‌يى محافظه واجراده‌كى تعصبى پك زياده اولوب، فضل حروفينك اصحابندن الحادلرينه قناعت حاصل ايتديكى بر قاچ كشى‌يى تعقيبله اخذ وقتل ونعشلرينى احراقده كوستر. ديكى غيرت، وحتى آتشه كنديسى اوفليوب، اوفلركن كراه اولان صقالنك طوتشديغى مشهوردر.

**فخر الدين عراقى** { (شيخ — ابراهيم بن شهريار) ايران مشا-

هير شعرا وصوفيوننsee اولوب، همدانليدر. عارفانه وعاشقانه اشعارى و «لمعات» عنوانلى بر كتابيله تصوفه متعلق ديكر بر قاچ اثرى واردر. طريقه سلوكدن صكره بر جوانك جمالنه نظر ايتديكندن، شيخى طرفندن هندستانه عزيمت وغربتله رياضت ايتمكله مأمور اولوب، جانب هنده عازم اولمش؛ و ملتانده شيخ بهاء الدين زكريانك خدمتنه واصل اولوب، بونك ارشاديله درجات عاليهٔ باطنيه‌يه نائل اولمش ايدى. يكرمى بش سنه قدر شيخ مشار اليهك خدمتنده قالدقدن وشيخك قيزينى تزوج ايدوب، كبير الدين تسميه ايتديكى بر اوغلى دخى دنيايه كلدكدن صكره، وطننه عودته مأذون اولوب، عراقه واو-رادن حجازه وبعده مصر و شامه كيده‌رك، ٦٨٨ وبر روايتده ٧٠٩ تاريخنده دمشقده وفات ايتمش؛ وشيخ محى الدين عربينك تربه‌سى ياننده دفن اولنمشدر. اواخر حياتنده هندن يانينه كلمش اولان اوغلى كبير الدين دخى ياننده مدفوندر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

بعالم هر كجا رنج وبلاييست
بهم بر دند وعشقش نام كردند
چوخود كردند سر خويشتن فاش
عراقى را چرا بدنام كردند

**فخر الدين مستوفى** { (خواجه اوحد) مشاهير شعراء

ايراندن اولوب، سبزواريدر. بيوك بر خاندانه منسوب ايدى. علوم وفنون متنوعه‌ده يد طولاسى وحسن خطده مهارتى وار ايدى. ملوك وكبرادن بر چوق هدايا آلوب، احبابه تقسيم ايدر وفقيرانه ولاابالييانه ياشارايدى. تأهل ايتميوب، ٨٦٨ تاريخنده ٦١ ياشنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى واردر. وفاتنده تركه‌سى كليتلى كتابدن عبارت بولنمشدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

سيمين طراز كشت چو خركاه خسروان
پرده سراى چرخ كه بد عنبرين طناب
هر كوكبى نمونهٔ صفريست فى المثل
حيران شده محاسب عقل اندرين حساب

**فخر الدين مسعود** { (امير — بن بهمن) ايران شعراسندن

اولوب، بر مدت كرمانده حكومت سورمشدر. شو رباعى اونكدر:

از بهر هلال عين خورشيد سياه
بر بام بر آمد وهمى كرد نگاه
هر كس بشكفت كفت سبحان الله
خورشيد برآمدست و ميجويد ماه

**فخر الملك** { (ابو غالب محمد بن على) آل بويه دولتنك الك مشهور وزراسندن

اولوب، بهاء الدوله ابو نصر بن عضد الدوله‌يه وبونك وفاتندن صكره سلطان الدوله ابو شجاع فناخسروه وزارت ايتمشدر. عن اصل واسطلى اولوب، پدرى صراف بولنمشيدى. ٣٥٤ تاريخنده طوغمشدر. نفوذ واقتدارى پك زياده اولوب، كنديسى چاشنى علم وادبدن لذتياب اولمغله، دائره‌سى مجمع علما وشعرا ايدى؛ وكرم وسخاوتى پك زياده اولوب، كرك مدحنده قصائد سويلين شعرايه وكرك تأليفات نافعه ايله علوم ومعارفك ترقيسنه خدمت ايدن ارباب علم وعرفانه پك چوق احسانلر ايدردى. شعرادن ابن

نباته ومهيار بن مرزويه مداحلرى جملهسندندر . (ابو بكر بن الحسن الحاسب الكرخى) دخى جبر و مقابلهيه دائر اولان « الفخرى » وحسابه متعلق « الكافى » كتابلرينى صاحب ترجمه نامنه يازوب مكافاته نائل اولمشيدى. الك نهايت مشاراليه سلطان الدوله ابو شجاع فخر الملكك صيت وشهرت واقتدار ومكنتنى چكهميوب، ٤٠٧ تاريخنده اهواز قربنده بر طاقده اعدام ايتديرمش؛ ونعشنى دفن ايتديرـ ميوب، كوپكلر يدكدن صكره، ايرتسى سنه كيكلرينك جميله بر مزارلغه نقل ودفننه مساعده اولنمشدى . محاسنى حقنده منقول اولان نوادر صرهسنده مرـ ويدر، كه اختيار بر آدم حقنده قتلنى موجب اولهجق بر تهمت خبر ويرمكله، فخر الملك بونك ورقهسنى اوقودقدن صكره ظهرينه: « السعاية قبيحة، وان كانت صحيحة؛ فان كنت اجريتها مجرى النصح، فخسرانك فيها اكثر من الربح؛ ومعاذالله ان نقبل من مهتوك فى مستور؛ ولولا انك فى خفارة من شيبك، لقابلناك بما يشبه مقالك، ونردع به امثالك. فاكتم هذا العيب، واتق من يعلم الغيب والسلام . » عبارهسنى يازهرق صاحبنه اعاده ايتمشدى.

**فخر النسا بيكم** { هندستانده نواب شجاعت خانك زوجهسى اولوب، دهليده (كشميرى بازار) ده (فخر المساجد) اسميله بيوك ومصنع بر جامع شريفك بانيهسيدر .

**فخرى** { عثمانلى شعراسندن اولوب، پدرى ياوز سلطان سليم خانك شهزادهـ لكلرنده طربزونده معيتنده بولنمش اولمغله، صاحب ترجمهنك قانونى سلطان سليمان خان ايله سوت برادرـ لكى وار ايدى. صحن مدرسى اولدقدن صكره ٩٤٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

جمالك مصحفن اطفال اشك چشمم اى دلبر
اوقورلر مكتب عشقكده دائم صو كبى ازبر

**فخرى** { فرس شعراسندن بروجه زير آتى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى كاشانلى اولوب، درويش مشربلى بر آدم ايدى. شو رباعى اونكدر :

اى جملهٔ بيكسان عالم راكس
يك جو لطف تمام عالم رابس
من بيكسم وكسى ندارم جزتو
از لطف بفرياد من بيكس رس

ـــ ايكنجيسى (فخرالله) جرجانلى اولوب، ملوك سلجوقيهدن طغرل بكك مداحلرندن بولنمش؛ و ويس ورامين حكايهٔ مشهورهسنى سلك نظمه چكمشدر . شو بر ايكى بيت منظومهٔ مذكورهدندر :

بلرزم چون قرو كريم زهجران
چو كنجشكى كه تر كردد زباران
كدازان شد تنم از بيم و اميد
چو برف نوبهار از تاب خورشيد

ـــ اوچنجيسى سبزوارلى اولوب، مشهور حسين واعظك اوغليدر . كنديسى دخى پدرى كبى وعظله مشغول اولوب، آخر عمرينهدك هرات جامعنده كمال فصاحت وطلاقت لسانله اجراى وعظ ونصيحت ايدر ايدى . علم وفضلى وزهد وتقواسى مشهوردر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

در هر نكاهى ديده ام صد بار ازو آزارها
ذكر نكاهش ميكنم با آن كه ديدم بارها

ـــ دردنجيسى (مولا فخر الدين) اصفهانلى اولوب، شو بر ايكى بيت بر غزل مستزادندندر :

رفتم بطبيب وكفتمش بيمارم — درمانم چيست
وز اول شب تا بسحر بيدارم — برمن نكريست
نبضم چو طبيب ديد كفت از سر لطف — كريان كريان
جز عشق ندارى مرضى پندارم — كو يار توكيست

ـــ بشنجيسى هندستانك بنارس شهرندن اوـ لوب، جهانكير شاهك زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

باتو هر خسته دلى راكه چو من كار افتاد
ميتوان كفت كه كارش بخدا افتادست

ـــ آلتنجيسى (مولانا ـ بن محمد اميرى) هراتلى اولوب، ايفاى حجدن صكره شاه طهماسب حسينى زماننده سند جهتنه عزيمتله، اورانك حاكمى بولنان عيسى تركخانك حسن قبولنه مظهر اولمش؛ و اونجى قرن هجرى اواخرنده وفات ايتمشدر . « جواهر العجائب » عنوانيله بر تذكرة الشعراسى و « تذكرة النسا » و « تحفة الحبيب » عنوانلريله ايكى اثرى واردر. اشعارينه دسترس اولنهمدى .

**فخريه** { (ام يوسف ـ بنت عثمان البصريه) زهد وتقواسيله شهرت بولمش بر خاتون اولوب، قرق سنه قدسده عبادتله مشغول اولمش؛ و ٧٠٣ تاريخنده مكهٔ مكرمهده وفات

ایدوب، اوته‌دن بری منویٔ ضمیری اولدیغی اوزره، ام المؤمنین حضرت خدیجة الکبری (رضها) یاننده دفن اولنمشدر.

**فدائی** { (اسماعیل —) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، حرم همایونده مستخدم ایدی. بر چوق تاریخلری وسائر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

کوزم قان اولدی دستمدن اویار سیمتن کیتدی
کوکل صبر ایله کل چونکم اولان اولدی کیدن کیتدی

**فدائی** { فرس شعراسندن بروجه‌آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ زاده — بن شمس الدین محمد) عن اصل لاهیجانلی اولوب، شیرازده طوغمش؛ واوراده کسب کمالات ایتدکدن صکره، شاه اسماعیل صفوی‌یه انتساب ایدوب، بونك طرفندن سفارتله محمد شیبانی یاننه کوندرلمش؛ وبو مأموریتی حسن ایفایه موفق اولمغله، عودتنده حقنده شاهك توجهی مزداد اولمش؛ ونهایت ترك مناصب ایده‌رك، شیرازده کوشهٔ عبادته چکلمش ایدی. کوزل رباعیلری وسائر اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر:

از دار بقا فتاده در دار عذاب
آدم بهر گندم وما بهر شراب
مرغان بهشتیم عجب نیست اکر
اواز پی دانه رفت وما از پی آب

— ایکنجیسی (حاجی محمد) کرمانلی اولوب، «آتشکده» صاحبی آذرك معاصری ایدی وکندیسیله کورشمشیدی. شو بیت اونکدر:

یکسان بود اکر رسدم سر بر آفتاب
تاتابدم ز بی کلهی بر سر آفتاب

— اوچنجیسی (محمود بیك) طهرانلی اولوب، تکلو عشیرتنه منسوب ایدی. شو بر ایکی بیت اونکدر:

این جهانی که درو نیست کسیرا بنیاد
کهنه دیریست که بسیار چو ما دارد یاد
این جهانی ستکه جمشید وفریدون دیده‌است
این جهانی ست که داده ست سلیمان برباد

**فدر** { (Feder) آلمانیه حکماسندن اولوب، ۱۷٤۰ ده طوغمش، و ۱۸۲۱ ده وفات ایتمشدر. ارادهٔ بشریه حقنده ایکی تألیفی واردر.

**فَدَك** { حجازده مدینهٔ منوره‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده واقع بر قریه اولوب، وقت سعادتده اهالیسی یهودی ایدی. یدنجی سال هجریده خیبر قلعه‌سی فتح اولنجه، فدك اهالیسی نزد جناب نبوی‌یه آدم کوندروب، اراضیلرینك نصفنی ترك ایتمك شرطیله صلحاً عرض اطاعت ایتمکله، مطلوبلری قبول بیوریلوب، اراضیٔ مذکوره سید الانام افندمزك ملك خاصی اولمغله، حاصلاتنی فقرا وابناء سبیله تصدق ایدرلردی. ارتحاللرینه قریب حضرت فاطمه (رضها) یه هبه ایتمکله، بعده حضرت مشارالیها نزد جناب صدیقی‌یه عزیمت ایده‌رك، فدکی طلب بیورمش، وحضرت علی (رضه) ایله رسول‌الله (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن (ام ایمن) اراضیٔ مذکوره‌نك جانب نبویدن مشارالیهایه هبه بیورلدیغنه شهادت ایتمشلرسه‌ده، شهادتده ایکی قادین بر اركك یرینی طوتدیغندن، شهادت کافی کورلمیوب، فدك بیت المال قالمشیدی. حضرت عمر (رضه) مقام خلافته کچنجه، فدکی ورثهٔ جناب نبوی‌یه اعاده بیورمش ایسه‌ده، حضرت عباس ایله جناب مرتضی (رضهما) بیننده اختلاف ظهور ایتدیکندن، کیمسه تصرف ایده‌میوب، ینه بیت المال قالمشیدی. معاویه حکومته نائل اولنجه، قریهٔ مذکوره‌یی مروان بن حکمه هبه ایتمش؛ وبونك وفاتنده اوغللری عبد الملك ایله عبدالعزیزه قالوب، بونلرك وفاتندن صکره عمر بن عبدالعزیز حضرتلری عبدالملکك حصه‌سنی دخی ورثه‌سندن صاتین آلوب، احفاد جناب فاطمه‌یه رد وهبه ایتمش ایسه‌ده، خلفی استرداد ایتمش؛ ومأمون خلیفه دخی آل رسول اللهه اعاده ایتمش ایسه‌ده، متوکل علی‌الله استرداد ایدوب، حاصلاتنی صدقه‌یه حصر ایتمشدی. میاه جاریه‌سی وخرمالغی چوق معمور ومنبت بر قریه ایدی. خلافت جناب فاروقیده یهودیلر جزیرة العربدن اخراج اولندقلری صره‌ده فدك اهالیسی دخی چیقوب، عهده‌لرنده بولنان نصف اراضی دخی بیت المال طرفندن مبایعه اولنمشدی.

**فدور** { (Fedor) روسیه ایمپراطورلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی (روریك) سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ۱۵۵۷ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۵۸٤ ده

پدری دردنجی ایوانه خلف اولوب، ١٥٩٨ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آنفاً ذکر اولنان غودونوفك اوغلی اولوب، ١٦٥٥ ده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده، متعاقباً فوت اولمشدر.

— اوچنجیسی آلکسینك اوغلی ومیخال روما. نوفك توروني اولوب، ١٦٧٦ ده پدرینه خلف اولمش؛ وموسقوه‌یی توسیع وتزیین ایدوب، زادكانك زادكانلق براتلرینی یاقمش ایدی. ١٦٨٢ ده وفات ایدوب، کوچك برادرلری بشنجی ایوان ایله بیوك پترو مشترکاً خلفلری اولمشلردر.

**فدوی** { (میرزا محمدحسین) ایران شعراسندن اولوب، خراسانلیدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم رو اکر بر چرخ دولابی کند
نسر طائر را شکار مردم آبی کند

**فَرّاء** { (ابو زکریا یحیی بن زیاد الاسلمی الدیلمی) ائمهٔ نحاة ولغویوندن اولوب، کوفیونك رؤساسندن ایدی. نحوی ابو الحسن کسائیدن اخذ ایتمشدی. بغداده ورود ایدوب، مأمون خلیفه‌نك احسان والتفاتنه نائل اولمش؛ واوغللرینك مربیلکنه نصب اولنمش ایدی. روایته کوره خلیفهٔ مشارالیه کندیسنه نحوده برکتاب یازمسنی امر ایده‌رك، اکمال ایتمه‌جه سرایدن چیقمغه براقامش، وخدمتنه مخصوص آدملر تعیین ایدوب، هر نوع اسباب استرا. حتی استکمال ایتدیرمش، واملا ایده‌جکنی یاز. دیرمق ایچون متعدد کاتبلر جلب ایتمش ایدی. بو وجهله یازدیره‌رق ایکی سنه‌ده «الحدود» کتابنی اکمال ایتمش؛ وچیقدقدن صکره «المعانی» کتابنی املا وتدریسه باشلامشیدی. کرك نحو ولغتده وکرك تفسیر و حدیث وادبیات و اشعار عربده معلومات واسعه‌سی اولمغله، حلقهٔ تدریسنه یوزلرجه طلبه جمع اولنوردی. بغدادده یاشایوب، سنه‌ده برکره کوفه‌یه عزیمتله، عائله‌سی یاننده قرق کون قاله‌رق، برسنه‌ده قزاندیغنی افراد عائله‌سنه واقرباسنه تقسیم ایتدکدن صکره، بغداده عودت ایدردی. نهایت ٢٠٧ تاریخنده، ٦٣ یاشنده اولدیغی حالده، طریق مکه‌ده وفات ایتمشدر. مذکور ایکی کتابدن بشقه مشکل قرآن حقنده بری مفصل ودیکری مختصر ایکی کتابیله «البهاء»، «کتاب اللغات»، «کتاب المصادر فی القرآن»، «کتاب الجمع و التثنیة فی القرآن»، «کتاب الوقف والابتداء»، «کتاب المفاخر»، «کتاب آلة الکتاب»، «کتاب النوادر»، «کتاب الواو» وسائر آثاری واردر.

**فرّاء** { (ابو محمد حسین بن مسعود البغوری) مشاهیر ادبا وعلمادن اولوب، فقه وحدیث وتفسیر وعلوم ادبیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. قاضی حسیندن وسائر علماء عصرندن اخذ علوم ایدوب، عمرینی تدریس و تألیفله کچیرمش؛ و ٥١٠ وبر روایتده ٥١٦ تاریخنده خراسانك مروروود شهرنده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی خراسانده مرو ایله هرات آره‌سنده واقع (بغ) ویا (یغشور) قصبه‌سیدر. تألیفاتی چوق اولوب، اك مشهورلری بروجه آتیدر: فقهده «کتاب التهذیب»، حدیثده «کتاب شرح السنة»، تفسیرده «کتاب معالم التنزیل»، «کتاب المصابیح»، «کتاب الجمع بین الصحیحین».

**فرابرز** { کیانیاندن کیکاوسك اوغلی وسیا. وشك برادری اولوب، ایران ایله توران بیننده سیاوشك قتلندن طولایی وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت ایدن قهرمانلر میاننده شاهنامه‌ده مذکوردر.

**فرابوقای** { (خواجه منصور) ایران شعرا. سندن اولوب، طوسلیدر. شاهرخ سلطان زماننده یاشایوب، شهزاده علاء الدوله‌نك خدمتنده بولنوردی. شاهرخك وفاتندن صکره تعین ایدن (خدابداد) نام ظالم طرفندن حبس واموالی مصادره اولنمش؛ وکندیسنك بر بیت تقدیم ایتمسی اوزرینه، عذر خواه اوله‌رق، سبیلی تخلیه ایتمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه محبسك شدائدی تأثیریله او کیجه ٨٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعدالوفات خدا بداد صاحب تذکره دولتشاهك برادری امیر رضی الدینه خواجه منصورك حالنی صورنجه، صاحب ترجمه‌نك شو بیتنی اوقومغله جواب ویرمشیدی:

منصور زغم بمرد و وارست
از جور تو وجفای مردم

**فرات** { ( Euphrate ) آسیانك اك بیوك انهارندن اولوب، قطعهٔ مذكوره‌دهكی ممالك عثمانیه‌نك اك بیوك ایرماغیدر. ارضروم ولایتی داخلنده نبعان ایدن ایكی نهرك اجتماعندن متشكل اولوب، بونلرك بری واك بیوكی مراد چایی ودیكری قره صودر. مراد چایی بایزید سنجاغنده روسیه و ایران حدودنده‌كی طاغلردن نبعان ایدن بر قاچ چایدن تشكل ایله، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، وان ولایتنك موش سنجاغنه داخل اولور، ومذكور سنجاقله گنج سنجاغنی شرقدن غربه شق ایده‌رك، معمورة العزیز ولایتنه گیرر، و خربوتك اوست طرفندن گچه‌رك، كبا معدننك اوست طرفنده قره صو ایله برلشیر. مجراسنده صاغ وصولدن بر چوق چایلر اخذ ایدر. قره صو دخی ارضرومك اوستنده‌كی طاغلردن نبعان ایله، شهر مذكورك شمالندن گچه‌رك، غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ارزنجان سنجاغنی دخی شق، وارزنجانك جنوبندن مرور ایدر؛ ومعمورة العزیز ولایتنه داخل اولنجه، جنوبه طوغری دونه‌رك، صاغدن ( چالته ) نهرینی آلدقدن صكره مذكور مراد چایله برلشیر. بو ایكی نهر بعدالاجتماع فرات نامنی آلوب، معمورة العزیز ایله دیاربكر ولایتلری آره‌سنده گاه غربه وگاه شرقه تمایل ایله جنوبه طوغری آقه‌رق، حلب ولایتنه داخل اولور، ومرعش ایله اورفه سنجاقلری آره‌سنده غرب جنوبی‌یه طوغری بعد الجریان حلب سنجاغی داخلنده جنوبه طوغری آقمغه باشلایه‌رق، ٣٦° عرض شمالی‌یه واصل اولنجه شرقه وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری دونر، وزور سنجاغنی دخی شق ایله جزیره‌دن كان خابور نهرینی وسائر بعض چایلری اخذ ایتدكدن صكره، بغداد ولایتنه دخول ایله، كربلا وحله سنجاقلرینی شق، وبو آره‌ده دجله ایرماغیله بر چوق جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر، ونهایت بصره ولایتنه داخل اولنجه، شرقه طوغری دونوب، نهایت ( قرنه ) ده دجله ایله بالاجتماع (شط العرب) ایرماغنی تشكیل ایدر، كه بوده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، بصره اوكندن بعد المرور، بر قاچ قولدن بصره كورفزینه دوكیلور. فراتك منابعی بیوك بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، ینه او طاغلرك اوبر مائله‌سندن آقان صولر بحر خزره وقره دكیزه طوغری آقار. مراد چاینك منبعندن قرنه‌یه یعنی دجله ایله برلشه‌رك شط العربی تشكیل ایتدیكی محله قدر مجراسنك طولی ٢٧٠٠ وبصره كورفزنده‌كی منصبنه‌دك ٢٨٦٠ كیلومتره‌در. هیئده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ٢٠٦٥ مكعب متره صو دوكر؛ حالبوكه فراتدن قیصه وبوكا تابع عد اولنان دجله‌نك بغدادده ثانیه‌ده حد وسطی اوزره دوكدیكی صو ٤٦٠٦ مكعب متره‌یه بالغ اولور. فراتك فیضان موسمی واردر، وفیضانی نیلككی قدر دكل ایسه‌ده، ینه فیضاننده صویی عادی وقتلرده‌كی حددن ٤ متره یوقاری‌یه قالقار. فیضانی منابعی جهتلرنده‌كی طاغلرده قارلرك اریمسی موسمنه متصادف اولوب، مارت آینده باشلار ومایسك اواخرینه قدر یوكسلمكده دوام ایدوب، شهر مذكور اواخرندن ایلول اواخرینه‌دك تدریجاً اینر. قاسمدن صكره یاغمورلرك كثرتنه كوره بر ایكنجی فیضان دخی اولورسه‌ده، برنجیسی درجه‌سنده دكلدر. مراد چاینك منابعی ٢٧٥٠ وقره صوینككیلر ٢٢٠٠ متره‌لك ارتفاعلرده بولنوب، ١٠٦٢ كیلومتره‌لك جریاندن صكره بیره‌جكده مجراسنك ارتفاعی ١٩١ در، كه بهر كیلومتره‌ده ٢ متره ایله ٤ سانتیمتره انحطاط ایتمش اولور. بیره‌جكدن منصبنه قدر ایسه ١٨٠٠ كیلومتره‌لك مسافه‌ده یالكز ١٩١ متره كه بهر كیلومتره‌ده اون سانتیمتره‌دن آز زیاده انحطاط ایدر. فرات ودجله‌نك فیضانلرنده صولر اطرافده‌كی اووه‌لری باصمامق ایچون اسكی بابلیلر بر چوق سدلر وبو صولرله سق اراضی ایتمك اوزره، بر چوق جدوللر وخندقلر انشا وكشاد ایتمشلردی، كه بونلر خلفاء عباسیه زماننده بر قات دها تكثیر وتعمیر اولنمشلرسه‌ده، بعده اهمال اولنوب، جمله‌سی خراب اولمشدر. فراتك سیرسفائنه صالح بر حاله وضعنه چالیشلمش ایسه‌ده، كشادی مصارف كلیه‌یه متوقف اولدیغندن، دوام اولنه‌مامشدر. فرات اسمنك عربیده طاتلی صو معناسنه كلدیكی «معجم البلدان» ده مذكور اولوب، زند لساننده واسع وعبرانیده چیچك ویا انتشار معناسنه كلدیكی دخی مروی اولمغله، اصلی مجهولدر. صوینك چبان یابمق خاصه‌سی معلومدر.

**فراته** { ( Fratta ) ایتالیاده ناپولی ایالتنك ( قازوریه ) قضاسنده وقازوریه‌نك

٧ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ناپولیدن قاپویه کیدن
دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٥٠٠
اهالیسی وایپ معمولاتی واردر. ایتالیاده بو اسمله
دیکر بر قاچ کوچك قصبه وقریه دخی بولندیغندن
تفریق ایچون، بوکا (فراته ماجوره) یعنی «بیوك
فراته» دخی دیرلر.

**فرادیاوولو** { (Fra-Diavolo) ایتالیانك قلابریا خطه‌سنده ظهور
ایتمش جسور بر آدم اولوب، ابتدا خیدودلقله
شهرت بولمش؛ وبعده فرانسزلرك ایتالیادن اخراجی
مقصدینه خدمت ایدوب، میرالای عنوانی آلمش؛
وخیلی عسکر تدارکیله، ١٧٩٩ ده ناپولی‌یی ضبط
ایتمشدی. بوناپارت طرفندن (ژوزف بوناپارت)
ناپولی قراللغنه نصب اولندقدن صکره دخی دفعاتله
ایتالیانلری بوکا قارشی آیاقلاندیروب، نهایت (سان
سوورینو) ده ثباتلی بر مقاومتدن صکره دردست
اولنه‌رق، ١٨٠٦ ده ناپولیده اعدام اولنمشدر.
اصل اسمی (میکل روجا) اولوب، «شیطانقرداش»
دیمك اولان بو لقبله تلقیب اولنمشدر.

**فراره** { (Ferrare) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده و رومانك ٣٥٠ کیلومتره
شمالنده اوله‌رق (پودی وولانو) نهری اوزرنده
همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب،
٣١١٧٠ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع کلیسالری
وبعض آثار عتیقه‌سی واردر. وقتیله (پو) ایرماغی
شهرك یانندن کچمکله، بوشهر چوق دها بیوك ودها
معمور ایکن، بعده نهر یتاغنی دکیشدیردیکندن،
تدنی ایتمشدر. مقدما بر دوقه‌لق صورتنده اداره
اولنوردی. بر چوق مشاهیرك وازآن جمله شاعر
(آریوستو) نك وطنیدر. — فراره ایالتنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ٢٦١٦ مربع کیلومتره اولوب، ٢١٥٣٧٠
اهالیسی واردر. اوچ قضایه منقسمدر.

**فراری** { (Ferrari) ایتالیا مشاهیرندن بر قاچ آدمك اسمی اولوب، اك
معروفلری مشهور (رافائل) ك آرقداشلرندن بولنمش
اولان رسام (غودنچیو فراری) در، که ١٤٨٤ ده
میلادنده طوغوب، ١٥٥٠ ده وفات ایتمشدر.

**فرازر** { (Fraser) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع (دومینیون) قطعه‌
سنك اك بیوك نهری اولوب، قیالی طاغلرده
(پلووهید) کولندن خروجله، غربه بعده غرب
شمالی‌یه ونهایت جنوبه طوغری جریان، و (قانون)
تعبیر اولنان صندیق کبی طار ودرین خندقلردن
مروریله، بعض شلاله‌لر تشکیل، وصاغ وصولدن
بر خیلی چایلر اخذ ایله، ١٣٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (وانقوور) جزیره‌سی قارشیسنده بر
قاچ قولدن بحرمحیط معتدله منصب اولور. مجراسی
قیشین طوکار. منصبی قوم سدلریله مسدوددر.
صولرنده بالیق چوقدر، والتون ریزه‌لری‌ده بولنور.

**فرازربورغ** { (Fraserburgh) اسقوچیه‌نك آبردین قونتلغنده
وآبردینك ٤٥ کیلومتره شمالنده اوله‌رق بحر شمالی
ساحلنده بر قصبه اولوب، ٤٢٧٠ اهالیسی، سفائن
اعمالنه مخصوص دستکاهلری، صید ماهیسی وجوارنده دمیر معدنیله میاه معدنیه‌سی وکرج فرونلری
واردر.

**فراسقاتی** { (Frascati) ایتالیانك روما ایالتنده ورومانك ٢٠ کیلومتره
جنوب شرقیسنده کوزل بر موقعده واقع بر قصبه
اولوب، ٦٧٧٠ اهالیسی، کوزل کوشکلری وجوارنده
(توسقولوم) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر.

**فراسی** { (عبدالرحمن بن محمد) شعرادن اولوب، هجو و هزلیله شهرت
بولمشدر. تونسك جوارنده کائن بنی فراس قریه‌سندن ایدی. ٤٠٨ تاریخنده سوسه شهرنده
سرخوش ایکن بر طامدن دوشه‌رك، ٣٠ یاشلرنده
وفات ایتمشدر. تونس قاضیسی حقنده سویلمش
اولدیغی شو هجویه جمله‌ٔ اشعارندندر:

یقول فراسی الزمان وماذا
ل حیا لقی قوله یعدل
متی یملك الارض دجالها
فقد صار قاضینا احول

**فراشر** { یاخود فراشار (Frascher) آرناوودلقده یانیه ولایتنك ارکیری
سنجاغنه تابع پرمدی قضاسنده وپرمدینك ٣٠
کیلومتره قدر شرق شمالیسنده اوله‌رق طاغلرله
محاط مرتفع بر محلده واقع ناحیه مرکزی بر بیوك
قریه ویا کوچك قصبه اولوب، محرر فقیرك مسقط
رأسیدر. خانه‌لری و محله‌لری طاغنیق اولمغله محیط

دائرەسی یدی سکز کیلومترە اولدیغی حالدە، ١٥٠٠٠
قدر اهالیسی، ٣ جامع شریفی، بر کلیساسی، بر
مکتب ابتدائیسی و روجە واولاخجە ایچون آیری
ایکی مکتبی، یکرمی قدر دکاندن عبارت چارشیسی،
هفتەدە بر کرە صالی کونلری قوریلور خیلی ایشلك
بازاری، بر خانی، ٣ دکرمنی وبری بکتاشی دیکری
سعدی طریقنە مخصوص ایکی تکیەسی واردر. اها-
لیسنك قسم اعظمی اسلام اولوب، قصوری آرناؤد
خرستیان و اولاخ ایلە چنکانەدن مرکبدر. یازین
هواسی سرین و صاغلام ایسەدە، قیشلری شدتلی
اولوب، چوق دفعە آیلرجە یوللری قاردن مسدود
ومنقطع اولور. فراشر بکلری من اصل برات جوا-
رندە تیموریجە قضاسندن ایکن حسب الایجاب اورادن
قالدیریلوب (استانیاقە) قریەسی مالکانە ویریلەرك
اورادە اقامە ایتدیرلمش وهمشهریلك مناسبتیلە کوپریلی
محمد پاشانك صدارتندە آرناؤدلغە عودتە مأذون
اولەرق استانیاقەیە بدل او وقت خرستیان کویی
بولنان فراشر قریەسیلە موزاکەدە بعض قرا ویرلمش
اولان (ایازبك) اسمندە برینك نسلندن اولوب،
شمدیکی حالدە قرق اللی خانە اولمشدر. بونلر اوتەدن
بری خدمات دولتدە بولنەرق، ایچلرندن وزارت
وبکلر بکیلکی و میرمیرانلق رتبەلرینە نائل اولمش
ذوات یتیشمشدر. تپەدلنلی علی پاشانك زمانندەك
فراشر بکلری قوناقلرندە مخصوص خواجەلر طوتوب،
اولادلرینە مکمل صورتدە عربی وفارسی اوقودور-
لردی. بعدە عساکر معاونە سرکردەلکی ودربند
آغالغی کبی خدماتدە بولنەرق، ثروت ومعموریتلرینی
محافظە ایتمشلرسەدە، اخیراً بوکبی خدماتك لغوی
اوزرینە، هیچ محصولاتی اولمیان ومصارفی چوق اولان
بو یردە طورەمیوب، اکثری ترك دیارلە کوریجە،
مناستر، یانیە، سلانیك وسائر شهر وقصبەلرە هجرتە
مجبور اولمش؛ وبناءً علیە فراشر تدنی‌یە یوز طوتمشدر.
— فراشر ناحیەسی (طاقلی) دن غلط اولەرق
(دانقلی) دینلن ٢٨ قریەیی حاوی مرتفع وطاغلق
بر یر اولوب، اراضیسی پك آز منبتدر. اهالیسنك
قسم کلیسی مسلم اولوب، جسارت و شجاعت و وفرت
ذکاوتلە متصفدرلر. اکثری غربتدە ودولت خدما-
تندە بولنورلر.

**فراض** { عربلر بو نامی فراتك شرق جهتندە شام ایلە عراق و جزیرە بیننده
حدود یرینی طوتان محلە ویررلردی.

**فراغە** { (Fraga) اسپانیانك آراغون خطە- سندە (هوئسقە) ایالتندە وهوئسقەنك
١٠٧ کیلومترە جنوب شرقیسندە اولەرق (سینقە)
نهرینك ساحل یسارندە بر قصبە اولوب، ٦٨٠٠
اهالیسی واردر. وقتیلە پك مستحکم ایدی. ١١٣٤
تاریخ میلادیسندە عربلر بو قصبەدە آراغون قرالی
برنجی آلفونسی مغلوب ایتمشلردر. کلیساسی جامعدن
مبدل اولوب، پك یوکسك اولان منارەسی‌دە چاك
قلەسی اتخاذ اولنمشدر.

**فراغی** { (میر) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، سالف الترجە فتح الله شیرازینك
برادریدر. اکبر شاهك بعض فتوحاتنە تاریخلر
سویلمشدر. ٩٧٠ تاریخلرندە برحیات ایدی.

**فراقی** { اونجی قرن هجری شعراسندن او- لوب، کوتاهیەلیدر. برشیخك اوغلی
اولوب، ابتدا طریق تدریسە سلوك ایتمش ایکن،
بعدە پدرینە خلف اولوب، کوشۀ زهد و ارشادە
چکلمش؛ وجامعلردە وعظ ونصیحتلە مشغول
اولمشیدی. ٩٨٠ تاریخندە وفات ایتمشدر. اسکی
تذکرە نویسلری ممنون ایدەمیەجك درجەدە سادە
وسلیس اشعاری واردر. شو بیت او جملەدندر:

کلشنندە عالمك ایرمز بو سرە هیچ کس
زاغلر آزادە بلبللر کرفتار قفس

**فراقی** { ایران شعراسندن اولوب، سمرقند- لیدر. اکثر علومدن بهرەسی اولملە،
ملوك معاصرینی عندندە معزز ایدی. ٩١٣ تاریخندە
خراساندە وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

منم درین چمن از بلبلان زاریکی
ولی بزاریٔ من نیست از هزاریکی

**فراقی دده** { عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. یکیچری طائفە-
سنە منسوب ایکن، بعدە طریق مولویە انتساب
ایتمشدی. ١١٥٠ تاریخندە وفات ایتمشدر.

**فرامرز** { خرافات ایرانیەدە رستم زالك اوغلی اولمق اوزرە مذکور
وآردشیر بهمن طرفندن قتل اولندیغی مرویدر.

**فرامرز** { رومده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك اخیری اولان علاء الدین کیقبادك پدری و ملوك مذکوره‌نك اون دردنجیسی اولان غیاث الدین مسعودك برادری اولوب، کندیسی سلطنت سورمه‌مشدر.

**فرامریه** { (Frameries) بلجیقه‌نك (هاینو) ایالتنده و (مونس) ك ٧ کیلو. متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وکرر معدنی واردر.

**فرانچه** { فرانسوآ رایبولینی (F. R. Fran-cia) ایتالیانك اك مشهور رساملرندن اولوب، ١٤٦٠ تاریخنده طوغمش؛ و ١٥٣٣ ده وفات ایتمشدر. بعض کوزل آثاری موجوددر.

**فرانچه** { دوقتور غاسپار رودریکز (Dr. G. R. Francia) آمریقای جنوبیده‌کی (پاراغوآی) حکومتنك مؤسسی اولوب، پدری فرانسز ووالده‌سی ملزایدی. ١٧٥٨ ده (آسومپسیون) ده طوغوب، ابتدا عقائد تحصیلنه قویلمش ایسه‌ده، بعده آووقاتلغه سلوك ایتمش؛ و ١٨١٠ ده اسپانیوللرك اورالردن اخراجنده غیرت ایتمکله، پاراغوآی اهالیسی طرفندن قونسلوس نامیله ریاسته انتخاب اولنه‌رق، امور اداره‌یی تمامیله الینه آلمش؛ وهر کس حقنده شبهه وامنیتسزلك کوستروب، برطاقم مظالمه وکیفی معاملاته باشلامش ایسه‌ده، مملکته دخی خیلی خدمت ایدوب، صنایع وتجارتك ترقیسنه سبب اولمشدر.

**فرانچه** { سلسله‌سی (Sierra de Francia) اسپانیانك (سالامانقه) ایالتنده بر صره طاغلر اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ١٧٣٤ متره ارتفاعنده‌در.

**فرانزا** { یاخود فرانجیس (Phranza, Phrantzès) بیزانس مورخلرندن اولوب، قسطنطینیه شهرینك ١٢٥٩ تاریخندن ١٤٧٧ تاریخنه‌دك جریان ایدن احوالنی جامع برتاریخ یازمشدر. بعض مناصبده بولنوب، بعده اسارته دوچار اوله‌رق، نهایت قورفه‌ده برمناستره چکیله‌رك، ١٤٨٠ ده اوراده وفات ایتمشدر.

**فرانسوآ** { (François) بو اسمله فرانسه‌ده ایکی قرال کلمشدر:

برنجیسی آنغولم قونتی اورلیانلی شارلك اوغلی اولوب، ١٤٩٤ ده طوغمش؛ واون ایکنجی لویینك قیزی (قلوده) یی تزوج ایتمکله، ١٥١٥ ده قائن پدرینه خلف اولوب، فرانسه تختنه چیقمش؛ ووالده‌سندن میراث عد ایتدیکی (میلانز) خطه‌سنی ضبط ایتمك اوزره، عسکر سوق ایده‌رك، بو تشبثنده موفق اولدقدن صکره، پاپا ایله عقد معاهده ایتدیکی کبی، ١٥١٩ ده دخی شارل کینت ایله (نویون) معاهده‌سنی عقد ایده‌رك، آوروپانك صلحنی تأمین ایده‌جکی اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره شارل کینت اسپانیا قراللغنه آلمانیه ایمپراطورلغنی دخی علاوه ایده‌رك، ایمپراطورلقده ایسه فرانسوآنك دخی کوزی اولدیغندن، شارل کینته اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، بربرینی متعاقب بر قاچ مغلوبیته دوچار اولوب، ١٥٢٥ ده (پاویه) ده کندیسی دخی اسیر طوتیله‌رق مادریده کوتورلمش؛ وبورغونیه‌یی ترك ایتمك شرطیله سبیلی تخلیه اولنمشدی. آنجق بورغونیه‌لیلر اسپانیه‌یه تسلیم اولنمق ایسته‌مدکلرندن، یکیدن محاربه آچیلوب، فرانسوآ تکرار دفعاتله مغلوب اولمش؛ وناپولی اوکنده عسکرینك قسم کلیسنی غائب ایدوب، ١٥٢٩ ده (قامبره) ده بورغونیه‌یی فرانسه‌یه براقان بر ایکنجی معاهده عقد ایتمشدی. ١٥٣٥ ده یکیدن ایتالیایی استیلا وساووآیی ضبط ایتمش ایسه‌ده، پروونسه‌یه تجاوز اولندیغندن، ١٥٣٨ ده نیسه‌ده مصالحه عقدینه مجبور اولمش ایدی. شارل کینت فرانسوآنك اوغللرندن برینك میلان دوقه‌لغنه تعیینی تصدیق ایتمکی وعد ایتمش ایکن، بعده وعدینی اجرا ایتمدیکندن، ١٥٤٢ ده بر دردنجی محاربه‌یه کیریشیلوب، ١٥٤٤ تاریخنده میلان دوقه‌لغنه فرانسوآنك ایکنجی اوغلی اورلیان دوقه‌سی نصب اولنمق شرطیله، قطعیاً عقد مصالحه اولنمشدی. شارل کینته قارشی اولان محاربانده قانونی سلطان سلیمان خانك امدادینه مراجعت ایتمکله، قپودان دریا مشهور خیر الدین پاشا ١٥٤٣ ده عثمانلی دونماسیله تولونه عزیمت ایدوب، فرانسوآیی بیوك مخاطره‌لردن قورتارمشدی. فرانسوآ محب معارف اولوب، علما وارباب هنری حمایه، وبر چوق مکاتب وسائر مؤسسات علمیه ومیری مطبعه‌یی تأسیس، وایتالیادن ماهر معمارلر و رساملر

جليله، بعض ابنيهٔ مصنعه بنا ايتمش؛ وآنجق آچديغى
محاربه‌لرله واسرافاتيله خزينه‌يى رخنه‌دار، وسفاهتله
نامنى لكه‌دار ايتمشدر. وفاتى ١٥٤٧ ده واقع
اولمشدر.

— ايكنجيسى ايكنجى هنرى ايله قاترينه مديچيسك
بيوك اوغلى اولوب، ١٥٤٤ ده طوغمش؛ و١٥٥٨
ده اسقوچيه قراليچه‌سى (ماريه استوآرت) ى تزوج
ايدوب، ١٥٥٩ ده قرال اولمش؛ وياالكز بر سنه
حكومت سووروب، بلا ولد وفات ايتمشدر. ضعيف
وكوشك بر آدم اولمغله، زوجه‌سنك طايبلرى كيزه
دوقه‌سى فرانسوآ ايله لورنه دوقه‌سى شارل اداره‌
امورى اللرينه آلوب، ايتدكلرى سوء استعمالاتله
مذهب غاوغالرينه سببيت ويرمشلردر.

**فرانسوآ** { آلمانيه ايمپراطورلرندن دخى بو اسمله ايكى كيشى گلمشدر:

برنجيسى لورنه دوقه‌سى ليوپولدك بيوك اوغلى
اولوب، ١٧٠٨ ده طوغمش؛ و١٧٢٩ ده پدرينك
يرينه لورنه دوقه‌سى اولوب، ١٧٣٥ ده مديچيس
سلاله‌سنك انقراضيله منحل قالان طوسقانه دوقه‌
لغنه انتقال، وبر سنه صكره آلمانيه ايمپراطورى
آلتنجى شارلك قيزى (ماريه ترزه) يى تزوج ايتمش
ايدى. ١٧٤٠ تاريخنده، قائن پدرينك وفاتى او-
زرينه، يرينه گچمكه چاليشمش ايسه ده، باويره پرنسى
فرانسه‌نك معاونتيله غلبه چالوب، يدنجى شارل اسميله
ايمپراطور اولمش؛ وآنجق ١٧٤٥ ده ايمپراطورلغه
نائل اولمش ايدى. يكرمى سنه صلح وسلمله حكومت
سووروب، ١٧٦٥ ده وفات ايتمشدر. ١٦ اولاد
براقوب، بونلردن ژوزف وليوپولد بربرينى متعاقب
آوستريا‌ده حكومت سورمش؛ وماريه آنطوآنته
فرانسه قرالى اون آلتنجى لوئى‌يه وارمشدر.

— ايكنجيسى ايكنجى ليوپولدك اوغلى وبرنجى
فرانسوآنك تورونى اولوب، ١٧٦٨ ده طوغمش،
و١٧٩٢ ده پدرينه خلف اولوب، آلمانيه ايمپرا-
طورى ومجارستان وچهستان قرالى عنوانتى آلمش
ايدى. خاله‌سى ماريه آنطوآنته‌نك زوجيله برابر
دوچار اولديغى ذلاكتدن طولايى فرانسه‌يه قارشى
محاربه‌يه مجبور اولوب، آنجق دفعاتله مغلوب اولمغله،
١٧٩٧ ده فلمنك ولومبارديه‌يى ترك ايتمك اوزره،
(قامپوفورميو) معاهده‌سنى امضايه مجبور اولمش
ايكن، بعده ينه حربه گيريشوب، (مارنغو) ده مغلوب
اولمش، و ١٨٠١ ده امضاسنه مجبور اولديغى
(لونويل) معاهده‌سيله (رين) مجراسنك صول طرفنده‌كى
ممالكنى فرانسه‌يه ترك ايتمشدى. ١٨٠٥ ده بر
اوچنجى محاربه‌يه گيريشوب، الثينكن، اولم واوستر-
ليچ محاربه‌لرنده مغلوب اولمغله، ممالكنى بردرجه دها
طارلاشديران (پرسبورغ) معاهده‌سنى امضا ايتمشدر.
١٨٠٦ تاريخنده بوناپارتك رين حكومات متفقه‌سنى
تشكيل ايتمسى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغندن
صرف نظر ايتمكه مجبور اولوب، برنجى فرانسوآ
نامى تحتنده آوستريا ايمپراطورلغيله قناعت ايتمشدى.
١٨٠٩ ده بردردنجى محاربه‌يه گيريشوب، (اكموهل)
و(واغرام) ده مغلوب اولمغله، (شونبرون) معاهده‌سيله
صلحه ياتمش؛ وقيزى (ماريه لويزه) يى بوناپارته
تزويج ايتمشدى. مع هذا ١٨١٣ ده بوناپارته يعنى
داماديته قارشى عقد اولنان اتفاق دوليه داخل
اولوب، بونك اسقاطنه جمله‌دن زياده غيرت ايتمش؛
و ١٨١٤ مقرراتيله غائب ايتمش اولديغى ممالكك
چوغنى استرداد ايدوب، تاريخ وفاتى اولان ١٨٣٥
سنه‌سنه‌دك صلح واسايشله حكم سورمشدر.

**فرانسوآ** { سيچيليتين قراللرندن اولوب، برنجى فرديناندك اوغليدر.

١٧٧٧ ده طوغوب، پدرينك حياتنده ايكى دفعه
وكيل نصب اولنمشيدى. بو وكالتلرينك برنجيسى
١٨١٢ ده لورد (بنيتنك) ك سيچيليه‌يه انكليز اصول
اداره‌سنى قبول ايتديرمسى، وايكنجيسى ١٨٢٠ ده
ناپولى وپالرموده اختلال ظهور ايتمسى اوزرينه واقع
اولمشيدى. ١٨٢٥ ده پدرينه خلف اولوب، بش
سنه سسزجه حكومت سوردكدن صكره، ١٨٣٠ ده
وفات ايتمشدر. اوغلى ايكنجى فردينناند خلفى اولوب،
قيزى (ماريه قريستينه) دخى ١٨٣٣ دن ١٨٤٠
تاريخنه‌دك اسپانيه‌ده نائبهٔ حكومت بولنمشدر.

**فرانسوآ** { سنت — (St. François) بو اسمله قتوليكلرك بروجه‌زير برقاچ عزيزلرى واردر:

برنجيسى (آسيزلى d'Assise) ديمكله معروف
اولوب، ١١٨٢ تاريخنده ايتالياده اومبريا خطه‌سنك
آسيزه قصبه‌سنده طوغمش، و ١٢٢٦ ده وفات
ايتمشدر. پدرى زنگين بر تاجر اولوب، كنديسى

دخی تجارته سلوك ایتمك اوزره، تحصیل ایتدکدن
صکره، ترك دنیا ایده‌رك، ریاضت و وعظ ونصیحته
باشلامش؛ ودنیاده بر شیئه مالك اولمامق ونشر
مذهب ایچون سعی وسیاحت ایتمك وظیفه‌سیله موظف
اولمق اوزره، بر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدر، که
کندی اسمنه نسبتله (فرانسیسکن) تسمیه اولنورلر.
کندیسی‌ده شام و مصر طرفلرنده بر خیلی وقت
سیاحت ایتمشدی. تشرین ثانینك دردنده یورطیسی
اجرا اولنور. بعض تألیفاتی واردر.

— ایکنجیسی (پاوله‌لی de Paule) دیمکله
معروف اولوب، ۱٤۱٦ تاریخنده ایتالیاده (قالا-
بره) نك پاوله قصبه‌سنده طوغمش، و ۱٥۰۷ ده
وفات ایتمشدر. کنج ایکن آنف الترجمه سنت
فرانسوایه تابع اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش؛
وبعده مملکتنده انزوایه چکیلوب، برمناستر تأسیس
وبرطریق مخصوصه سوق ایتدیکی برطاقم تابعلر پیدا
ایتمش ایدی. خسته‌لری ابی ایتدیکنه اعتقاد اولنوب،
خسته بولنان اون برنجی لویی کندیسنی فرانسه‌یه
جلب ایتمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده آیین مذهبیسنی
اجرا ایتمکدن بشقه بر ایشه یارامامش؛ وفیما بعد
فرانسه‌ده قالوب، سکزنجی شارل ایله اون ایکنجی
لویی طرفندن تصاحب وحمایه اولنمش؛ وبر چوق
مناسترلر تأسیس ایتمشدی. نیسانك ۲ سنده یور-
طیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی (اکزاویه) لی (de Xavier)
دیمکله معروف اولوب، ۱٥۰٦ تاریخنده اسپانیه‌ده
(پامپلونه) خطه‌سنك (اکزاویه) قصبه‌سنده طوغمش،
و ۱٥٥۲ ده وفات ایتمشدر. تحصیل ایچون پارسه
کیدوب، جزویت طریقنك مؤسسی اولان (اینیاس
دو لویوله) ایله مناسبت پیدا ایتمش؛ وطریق مذ-
کوره داخل اولوب، نشر مذهب ایچون هند چینی
وجاپونه کیدوب، چینه کیده‌جکی صره‌ده وفات ایتمشدر.
کانون اولك اوچنده یورطیسنی اجرا ایدرلر. بعض
محرراتی واردر.

— دردنجیسی (ساله‌لی de Salles) دیمکله
معروف اولوب، ۱٥٦۷ ده ساووآده (آنسی)
قربنده طوغمش، و ۱٦۲۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا
آووقاتلقه سلوك ایدوب، طریق رهبانه دخول ایله،
اجرای وعظده‌کی طلاقتیله شهرت بوله‌رق، (جنو)
پسقپوسی اولمش؛ وبر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدی.
مأموریت مخصوصه ایله دفعاتله فرانسه‌یه کونده-
ریله‌رك، اورا قراللرینك توجهنی قزانمشدی. کانون
ثانینك ۱۳ نده یورطیسی اجرا اولنور. مذهب
ونصیحته دائر متعدد جلدلر تشکیل ایدر تألیفاتی
واردر.

**فرانسوآ دو نوفشاتو** { (Fr. de Neuf-château) فرانسه
مشاهیر محرریندن وسیاسیوندن اولوب، قونت
عنوانی حائز ایدی. ۱۷٥۰ تاریخنده (سافه) ده
طوغوب، ۱۸۲۸ ده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی
قربنده‌کی (نوفشاتو) ده تحصیل ایدوب، ۱۲ یاشنده
ایکن کوزل اشعار نظمنه مقتدر اولمغله، وولترك
مظهر تقدیری اولمشیدی. بر طاقم مأموریتلرده
بولندقدن صکره، تنظیمات مجلس منتخبی اعضالغنه
وبعده کتابتنه وریاستنه نصب اولنمش ایدی. ۱۷۹۷
تاریخنده داخلیه ناظری اولوب، بعده مارنونك
برینه هیئت اداره‌یه داخل اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده بو
هیئتدن چیقه‌رق، ینه داخلیه ناظری اولمش؛ وعلوم
و صنایع وتجارتك ترقیسنه بیوك خدمتلر ایدوب،
اك اول صنایع وتجارت وزراعت مشهرلرینی ایجاد
ایدن کندیسی اولمشدر. ایمپراطورلق زماننده اعیان
مجلسی اعضاسندن بولنوب، یالکز امور زراعته
مشغول اولمشدی. ۱۸۱٦ ده آقادمیا اعضالغنه
قبول اولنمشدی. بر خیلی اشعاری وادبیات، اخلاق
وزراعته متعلق بعض آثاری واردر. ۱۷۹۳ ده
موقع تماشایه قونان بر تیاترو کتابندن طولایی حبس
اولنمشدی.

**فرانسوآزه** { (Ste Françoise) سنته — قتولیکلرك عزیزه‌لرندن او-
لوب، ۱۳۸٤ ده روماده طوغمش، و ۱٤٤۰ ده
وفات ایتمشدر. زوجه و والده وظائفنی حسن ایفا
ایله شهرت بولوب، بعده بر قیز مناستری تأسیس
ایله، رئیسه‌سی اولمش ایدی. ماردك ۹ نده یور-
طیسنی اجرا ایدرلر.

**فرانسوآ ژوزف** { جزایر مجتمعه‌سی (Ar-chipel François Joseph) بحر منجمد شمالیده ۸۰° ایله ۸۳° عرض
شمالی و ٤۸° ایله ٦۲° طول شرق آره‌لرنده ممتد

بر طاقم آطه‌لر اولوب، ١٨٧٣ تاریخنده آوستریانك اقطار قطبیه‌ده تحریاته مأمور بحریونی طرفندن کشف، و ایمپراطورلری نامیله تسمیه اولنمشدر. آنجق فلمنکلیلر بر عصر اول بو آطه‌لری کشف ایتمش اولمق ادعاسنده بولنوب، حقیقةً او وقتلرده یازلمش برکتاب فلمنك قپودانلرندن (قورنلیس رول) ك او طول وعرضده بر طاقم آطه‌لر کورمش اولدیغندن بحث ایدیور. هر حالده آوستریالیلر سنهٔ مذکوره‌ده و ایرتسی سنه جزایر مذکوره حقنده تحقیقات فنیه اجرا ایتمشلردر. بو آطه‌لرك ایکیسی خیلی بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی (زیچی) وشرق طرفنده‌کی (ویلچك) تسمیه اولنور. آره‌لرنده (آوستریا صوند) اسمیله بر بوغاز جنوبدن شماله طوغری ممتد اولوب، صاغ و صولنده برچوق طار و طولاشیقلی کورفزلر وخلیجلر تشکیل ایدیور. بونلرك شمالنده (اوسقار) و (پترمان) اسملریله تسمیه اولنان دیکر ایکی بیوك آطه اولوب، مذکور بوغازك ایچنده دخی حسابسز کوچك آطه‌لر بولنیور. بو جزایرك اراضیسی یوکسك وطاغلق اولوب، حد وسطی اوزره ارتفاعلری ٦٠٠ ایله ٩٠٠ متره آره‌سنده، و اك یوکسك محللری ١٥٨٠ متره ارتفاعنده بولنیور. ساحللری‌ده یوکسك وقیالق اولوب، نوروجك سواحلی کبی برچوق قیالق کیرتی وچیقنتیلری واردر. میزان الحراره حد وسطی اوزره تحت الصفر ١٦ درکه اولوب، بالطبع سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولمغله، یالکز برایکی آی آنجق یرلری قاردن خالی قالیر، و او وقت یوصون وچالی نوعندن اوفق تفك نباتاتله بر طاقم چیچکلر ظهور ایدر. بوز دره‌لری‌ده چوق اولوب، بعضلری خیلی اوزون و واسعدر. سیاحلر بیاض آیی وطاوشان وتیلکی ایزلرینی کورمشلردر. سواحلنده دکیز بوغاسی وسائر بالیقلرله برچوق صو قوشلری بولنور.

**فرانسه** (France) آوروپای غربیده بیوك بر یر و قوتلی بر دولت اولوب، قدیماً اهالیسی بولنمش اولان کلت اقوامندن (غال) ویا (غولوآ) قومنه نسبتله (غالیا) تسمیه اولنوردکن، بعده مملکتی ضبط ایتمش اولان جرمان اقوامندن (فرانق) قومنه نسبتله (فرانسه) تسمیه اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فرانسه غرباً بحر محیط آطلانسی ایله وغرب شمالی جهتندن بحر مذکوره ملحق (مانشه) دکیزیله و (پادوقاله) بوغازیله وآز بر محلده بحر شمالی ایله محدود اولوب، حدود جنوبیه‌سنك نصفی دخی آق دکیزله ونصف دیکری یعنی قسم غربیسی اسپانیا حدودیله یعنی پیرنه سلسلهٔ جبالیله، شرقاً ایتالیا، اسویچره وآلمانیا ایله، شمال شرقی جهتندن دخی لوکسنبورغ وبلجیقه ایله محدوددر. بو وجهله فرانسه اوچ درت دکیز آره‌سنده بولنوب، اکثر جهتلرندن صو ایله محاطدر. ٤٢° ٢٠′ ایله ٥١° ٥′ ٢٧″ عرض شمالی و ٧° ٧′ ٥٦″ طول غربی ایله ٥° ١١′ ١٥″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مسدس الاضلاع شکلنی ابراز ایتدیکی حالده، شمالدن جنوبه طول اعظمی ٩٧٥، شرقدن غربه عرض اعظمی ٨٨٨ وغرب شمالیدن شرق جنوبیه اولان اك اوزون مسافه‌سی ١٠٨٢ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٢٨٨٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٨٢١٨٩٠٣ کشیدر، که هر مربع کیلومتره باشنه ٧٢ کشی دوشر. بو وجهله فرانسه مسافه‌جه آوروپا قطعه‌سنك ١٩ ده بردن آزجه و نفوسجه قطعهٔ مذکوره‌نك سکزده بری اولوب، مسافه‌جه آوروپا دولتلرینك بشنجیسی ونفوسجه دردنجیسیدر.

محیط دائره‌سی، کوچك کیرتی و چیقنتیلر حساب اولنمزسه، ٥٢٩٠ کیلومتره اولوب، بوندن ٣١٢٠ کیلومتره‌لکی سواحلدن و ٢١٧٠ کیلومتره‌لکی حدود بریه‌دن عبارتدر. سواحلنك ١١٢٠ کیلومتره‌لکی شمال دکیزیله (پادوقاله) بوغازنده ومانشه دکیزنده، ١٣٨٥ کیلومتره‌لکی بحر محیط آطلاسیده، ٦١٥ کیلومتره‌لکی‌ده آق دکیزده‌در.

شکل طبیعیسی، طاغلری. — فرانسه‌نك اراضیسی نه آوروپای جنوبی ممالکی قدر طاغلق ونه‌ده آوروپای شمالی قدر اووه‌لق اولوب، متوسط حالده‌در. حدود جنوبیه وشرقیه‌سی ونصف جنوبیسنك وسطی قسمی طاغلق وسائر طرفلری دوز وآز طوپه‌لیدر. اك یوکسك طاغلری حدودده اولوب، جنوبده اسپانیا حدودینی پیرنه سلسله‌سی وشرقده ایتالیا حدودینی آلپ سلسله‌سی آییرور، که بو ایکی سلسله آوروپا قطعه‌سنك اك یوکسك طاغلریدر. آلپ سلسله‌سنك اوست طرفنده اسویچره حدودنده

(ژوره) ودها يوقاريده آلمانيه حدودنده (ووسژ) وبونى متعاقب (آردنه) طاغلرى ممتد اولوب، بواوچ صره طاغلردن ژوره‌نك اك يوكسك محلى ١٧٢٤ ووسژك اك يوكسكى ١٤٢٦، آردنه‌نككى ده آنجق ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. آلپ وپيرنه طاغلرى حقنده مادهٔ مخصوصه‌لرنده تفصيلات ويرلمش اولديغندن، بوراده تكرارينه حاجت يوقدر. ووسژ وآردنه طاغلرينه بورغونيه طاغلرى كسب اتصال ايدر. اصل فرانسز طاغلرى (جبال مركزيه Macif Central) دينلن طاغلردر، كه فرانسه‌نك نصف جنوبيسنده آلپ ايله پيرنه سلسله‌لرى آره‌لرنده اولدقلرى حالده، هر ايكى طرفدن بيوك برر وادى ايله سلسلتين منفـ كورتيندن آيرلمشدر، وبناءً عليه بو سلسله‌لره مربوط اولميوب، جبال منفرده‌دن عد اولنورلر. بو طاغلر برسلسله صورتنده اوزانميوب، مركزلرى واك يوكسك نقطه‌لرى ١٨٥٨ متره ارتفاعنى اولان (پوى دو سانسى) اولديغى حالده، اورادن هر طرفه شعاعلر صورتنده شعبه‌لر آيريليور. بو شعبه‌لرده: قانتال، اوبراق، لوزره، سونه، مارژريده، والى، ويواره، فوريز، بوژوله، شاروله، موروان، ليورادو آ.دوم، دوره، مارشه، ليموزن وسائره طاغلريدر. بونلرك ارتفاعلرى بيك متره‌دن آز اولوب، تپه‌لر حالنده‌در.

يوقاريده صاييلان طاغلردن اراضى غرب وشماله طوغرى تدريجاً كسب انحطاط ايدوب، واسع اووه‌لر واوفق تفك تپه‌لرى حاوى آز عارضه‌لى يرلر تشكل ايديور. يالكز منتهاى شمال غربيده برتانيه ونورمانديه خطه‌لرنده برطاقم آلچق طاغلر بولنيور. شرق وجنوب جهتلرندن ايسه جبال مركزيه بردن بره انحطاط ايدوب، رونه واديسنه وآق دكيز ساحلى بوينجه ممتد اولان طار اووه‌يه وجنوب جدولى واديسنه اينلير.

انهارى. — فرانسه‌نك مياه جاريه‌سى پك چوق وهيچ برطرفنى صوسز براقيه‌جق صورتده منقسم اولوب، قسم اعظمى بحر محيط اطلاسى، ايكنجى درجه‌ده شمال دكيزى واوچنجى درجه‌ده آق دكيز مائله‌سنه تابعدر. درت بيوك ايرماق فرانسه‌يى شق ايدوب، درت واسع حوضه تشكيل ايديور. بونلردن ايكيسى بحر محيط آطلاسى، برى شمال دكيزى وديكرى آق دكيز مائله‌سنده‌در. بو درت حوضه‌نك اك بيوكى وفرانسه‌نك وسطنده بولنانى (لوآره) ايرماغنك حوضه‌سيدر، كه بو ايرماق باشليجه جبال مركزيه‌نك شمالى اتكلرندن وقسماً نورمانديه ارتفاعلرندن كلن برچوق چايلردن بالتشكل، غرب شماليه طوغرى جريانله، بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. بو ايرماغك مجراسى ١٠٠٨ كيلومتره طولنده اولوب، فيضاننده ثانيه‌ده ٨٠٠٠ وقوراقلقده ١٠٠ مكعب متره صو دوكر. ايكى موسم آره‌سنده اولان بو فرق كلى سير سفائنك دائمى صورتده اجراسنه مانع وصولرك طغيانى موجب اولور. حوضه‌سى ١١٥٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. باشليجه تابعلرى جنوبدن: آليه، شر، اينـدره، قروزه، ويانه؛ شمالدن دخى لوآر، سارته، ماينه نهرلريدر. بونك شمال شرقيسنده (سينه) ايرماغنك حوضه‌سى بولنيور. بو ايرماق بورغونيه تپه‌لرندن اينن برچوق نهرلردن بالتشكل، شمال غربيه طوغرى جريانله، پاريسك ايچندن بعدالمرور مانشه دكيزينه دوكيلور. مجراسى ٧٧٦ كيلومتره اولوب، فيضاننده ثانيه‌ده ٢٥٠٠ وقورواقلقده ٧٠ مكعب متره صو دوكر. باشليجه تابعلرى جنوبدن: آرمانسون، يونه، اوره؛ شمالدن دخى: اوبه، مارنه، اوآزه نهرلريدر. اوچنجى حوضه (رونه) حوضه‌سى اولوب، بو ايرماق اسويچره‌نك جنو كولندن كلوب، شمالدن يعنى ووسژ طاغلرندن كلن (ساؤن) ايله برلشه‌رك، جنوبه طوغرى جريانله، آلپ طاغلرندن وجبال مركزيه‌دن اينن برچوق چايلر آله‌رق، آق دكيزه دوكيلور. مجراسى ٨١٢ كيلومتره طولنده اولوب، ٥٣١ كيلومتره‌لكى فرانسه طوپراغنده‌در. قوراقلقده ثانيه‌ده ٥٥٠ وفيضاننده ٢٢٠٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سى ٩٨٩٧٠ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، ٩٠٠٠٠ كيلومتره‌لكدن زياده‌سى فرانسه‌يه تابعدر. اك بيوك تابعى شمالدن كلن (ساؤنه) نهرى اولوب، شرقدن: ايزره، دورومه، ايكو، اووزه، سارغه نهرلرينى، غربدن دخى مجرالرى قيصه وصولرى چوق سيل حالنده بعض انهار آلير. دردنجى حوضه ژيرونده حوضه‌سى اولوب، بو ايرماق (غارونه) ايله (دوردونيه) ايرماقلرينك اجتماعندن تشكل ايديور. غارونه‌نك تابعلرندن برطاقمى پيرنه سلسله‌سنك شمالى اتكلرندن وبرطاقمى جبال مركزيه‌دن كلير، و دوردونيه دخى صرف بو جبالدن اينن انهاردن تشكل ايدر.

مجراسی ٦٥٠ کیلومتره اولوب، قوراقلقده ثانیه‌ده ٤٠
وفیضاننده ١٢٠٠٠ مکعب متره صو دوکر. حو-
ضه‌سی ٩٠٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

بو درت بیوك حوضه‌دن بشقه فرانسه‌نك ایکی
کوچك حوضه‌سی دخی واردر، که ایکیسی‌ده بحر
محیط آطلاسی‌یه تابع اولوب، بری پیرنه سلسله‌
جبالیله ژیرونده حوضه‌سی آره‌سنده فرانسه‌نك
منتهای جنوب غربی کوشه‌سنی تشکیل ایدن (آدور)؛
ودیکری ژیرونده ایله لوآره حوضه‌لری آره‌سنده
بر مثلث تشکیل ایدن (شارنته) ایرماقلرینك حوضه-
لریدر. آدورك مجراسی ٣٣٠ کیلومتره وحوضه‌سی
١٧٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق زماننده
ثانیه‌ده ٦٠ وفیضاننده ١٥٠ مکعب متره صودوکر.
باشلیجه تابعلری: میدوزه، لی‌دو فرانس، غاودوپو،
بیدوزه وساژه‌در. شارنته‌نك مجراسی ٣٦١ کیلو-
متره وحوضه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠ مربع کیلومتره
اولوب، قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ٣٠ وفیضاننده
٩٠ مکعب متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری:
تاردوآره، سوینه، بوتونه وساژه‌در.

ذکر اولنان درت بیوك وایکی کوچك حوضه
خارجنده فرانسه‌نك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه
ویا فرانسه‌نك خارجنده آقان (رین) ایرماغنه دو-
کیلور برچوق قیصه چای وایرماقلری واردر. اولا،
آق دکیز سواحلنك (رونه) منصبنك صاغ وصولنده
بولنان جهتلری مذکور حوضه‌لرك هیچ برینه تابع
اولمیوب، بالطبع قیصه اولان انهاری طوغریدن
طوغری‌یه بحر مذکوره دوکیلور. بو انهارك
باشلیجه‌لری رونه منصبنك غربنده اسپانیه حدودندن
باشلایه‌رق: تش، تت، آغلی، اوربیو، ژونه، هروله،
ویدوره، ویستره؛ منصب مذکورك شرقنده‌ده:
آرقه، غاپو، آرژان، وار وساژه‌در. ثانیاً، فرانسه‌نك
منتهای غرب شمالیسنده بولنان برتانیه ونورماندیه
شبه جزیره‌لرینك صولری طوغریدن طوغری‌یه
بحر محیط آطلاسی‌یه ومانشه دکیزینه دوکیلوب، بحر
محیطه دوکیلنلرینك اك بیوکی (ویلنه) ایرماغیدر، که
مجراسی ٢٣٠ کیلومتره اولوب، باشلیجه تابعلری:
آوز، نانته، نیریان، مو، ایله، سیشه، سمنون،
شره، دون وساژه‌در. بونك غربنده بلاوه، اله،
اوده ودیکر بعض قیصه ایرماقلر بولنیور. برتانیه‌نك
مانشه دکیزینه دوکیلن انهاری غربدن باشلایه‌رق:
کر، ژودی، تریو، آرکنون، رانسه وسلونه؛ نور-
ماندیه‌نكده: سیه، سوله، اووه، ویره، اوره،
اودون، دیوه، توکه، ریسله وساژه‌در. ثالثاً،
فرانسه‌نك منتهای شمالنده بلجیقه حدودیله ساحل
بحر آره‌سنده بولنان مثلث الشکل بر پارچه میاه
جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه مانشه وشمال دکیزلرینه
دوکیلوب، بونك اك بیوك نهری (سومه) وایکنجی
درجه‌ده بتونه، اوتیه، قانشه و (آآ) نهرلریدر.
رابعاً، فرانسه‌نك منتهای شمال شرقیسنده واقع
اولوب، (رین) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده بولنان
یرلریدر. هر نه قدر فرانسه ١٨٧٠ محاربه‌سنده
او جهتده‌کی یرلرینك چوغنی غائب ایتمش ایسه‌ده،
ینه بو حوضه داخلنده خیلی اراضیسی اولوب، مذکور
ایرماغه تابع (موزله) و (موزه) نهرلرینك منبعلری
ومجرالرینك قسم اعلالری فرانسه داخلنده‌در. بو
نهرلرك برنجیسی (ووسژه) و (مورته مع موزله) ایا-
لتلرینی شق ایله، صاغدن والونیه، مورته، مورتانیه،
سانون وصولدن مادون، رویت، اورنه و (وویغوت)
چایلرینی آلدقدن و ٣١٢ کیلومتره‌لك جریاندن
صکره الیوم آلمانیه‌یه تابع (لورنه) خطه‌سنه کیرر.
(موزه) نهری ایسه (لانغره) طاغلرندن نبعانله، شماله
وشمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغدن (شیر)
ایله (سینوآ) صولدن دخی بار، وونسه ودیکر برایکی
چای اخذ ایله ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره
بلجیقه‌یه داخل اولور. بلجیقه طوپراغنده ینه فرانسه‌دن
کیدن (سامبره) نهرینی دخی آلیر. رین ایرماغیله
منصبی مشترك اولوب، اوکا تابع عد اولنان ومجراسنك
قسم اعظمی بلجیقه‌ده بولنان (اسقو) نهرینك دخی
منابعی ومجراسنك ١١٠ کیلومتره‌لکی فرانسه
داخلنده‌در.

فرانسه انهارینك بیوك فیضانلری اولوب،
اعماردن زیاده تخریبه میل طبیعیلری وار ایکن،
و وقتیله بونلرك طاشمه‌سندن اووه‌لر بطاقلق وسازلق
حالنی آلوب، بو مملکتك اکثر طرفلرینك هواسی
ناقابل اسکان بر حالده بولنمش ایکن، فرانسز حکومتی
کلیتلی مصرفلر اختیاریله یتاقلرینی فیضانلرینه کوره
تعمیق وسدلرله تحدید ایده‌رك، مضرتلرینك اوکنی
آلدقدن صکره، صولرینی سقی اراضیده استعمال

ايله برابر، اكثرينى سير سفائنه صالح حاله قويمش،
وآره‌لرينه جدوللر آچديره‌رق، حتى مذكور حو-
ضه‌لرك بيوك وكوچكارى آره‌سنده اختلاط حاصل
ايتمش؛ وبرطرفدن بحر شماليه دوكيلن رين ايرماغيله
آق دكيزه دوكيلان (رونه) ايرماغى برطرفدن موزله
وموزه ايله سينه، سينه ولوآره ايله رونه ونهايت
بحر محيط اطلاسى‌يه دوكيلان غارونه ايرماغيله آق
دكيزه دوكيلن (اوده) نهرى آره‌لرنده سير سفائنه
صالح مكمل جدوللر آچلمله، فرانسه‌نك اطرافنده‌كى
دكيزلر آره‌سنده قره‌لرك اورته‌سندن سير سفائن
طارق وجوده كتيرلمشدر.

فرانسه‌نك كوزه چارپه‌جق بيوك كوللرى اولميوب،
بولنانلرينك ده اكثرى قورودیله‌رق، اراضىٔ مزرو-
عه‌يه تحويل اولنمشدر. يالكز جنوب غربى جهتنده
غاسقونيه‌نك لانده دينلن قوملق اراضيسنده ساحله
قريب قارقان، لاقانو، قازو، بيسقاروسه، اوربلان،
سنت ژوليان و سوستون اسملريله برصره كوللر
وفرانسه‌نك وسطلرنده (سولونيه) و (برنه) خطه-
لرنده وشرق جهتنده ژوره اتكاريله ساؤنه مجراسى
آره‌سنده بربرلرينه قريب برچوق كوچك كوللر
بولنيور. ساووا خطه‌سنده دخى طاغلر آره‌سنده
(آنسى) و (بوژه) اسملريله ايكى كول واردر.
جنوب جهتنده آق دكيز سواحلى قربنده دخى
سالسه، شيران، غرويسان، قاپستانغ وسائر اسملرله
ودكيز و انهار صولريله آز چوق اختلاط ايدر بعض
كوللر بولنيور.

سواحل وجزايرى. — فرانسه‌نك درت دكيزده‌كى
سواحلنك مقدارلرينى يوقاريده بيان ايتدى ايدك.
بو سواحل خيلى كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب، برچوق
كورفزلرى، قويلرى، ليمانلرى، شبه جزيره‌لرى،
برونلرى وساحل قارشيسنده كوچك آطه‌لرى واردر.
بحر شماليده‌كى ساحلى آلچق ودوز ودكيز آز دريندر.
بعده (پادوقاله) بوغازنده ساحل قيالق ودكيز دريندر،
اورادن سينه خليجنه يعنى هاوره اسكله‌سنه‌دك ساحل
يوكسك وسد صورتنده اولمله، طالغه‌لر دبنى اويدقجه،
طوپراقلر بيقيله‌رق، ساحل كيتدكجه كرى‌يه چكلمكده
ودكيز قزانمقده‌در. بورايه قدر ساحل دوز اولوب،
سينه منصبى دوين برخليج تشكيل ايتديكى كبى، قار-
شيسنده نورمانديه‌نك (قوتانتن) شبه جزيره‌سى
شماله طوغرى اوزانديغندن، آره‌لرنده (سينه)
كورفزى ناميله واسعجه بركورفز تحصل ايديور.
بونك غربنده مذكور شبه جزيره ايله برتانيه شبه
جزيره‌سى آره‌سنده (سنت مالو) كورفزى ناميله
بر ايكنجى كورفز بولنيور، كه ايچنده (جرسى)
و (كرنسى) اسملريله انكلتره‌يه تابع بيوجك ايكى
آطه واردر. نورمانديه سواحلى مختلف اولوب،
بعض طرفلرى آلچق وقوملق وبعض جهتلرى يوكسك
وقيالقدر. برتانيه‌نك ايسه كرك مانشه دكيزنده وكرك
بحر محيط اطلاسيده‌كى سواحلى قيالق وپك كيرنتيلى
چيقنتيلى اولوب، قارشيسنده ينه قيالق برچوق
آطه‌لر بولنيور؛ ودكيزك بوراده آقنتيسى وطالغه‌لريله
مد وجزرى پك شدتلى اولمله، بو سواحل سفاين
ايچون صعب التقربدر. خطهٔ مذكوره‌نك ساحل
غربيسنده (درست) و (دوآرننه) كورفزلرى ناميله
بربرينه قريب درين ايكى كورفز آچيليور. لوآره ايله
ژيرونده منصبلرى آره‌سنده ساحل آلچق وقوملق
وچامورلق اولوب، بورغنوف و اكيون قويلرى
وساحلك قارشيسنده قيالق بعض آطه‌لر بولنيور، كه
اك بيوكارى: بل ايل، نوآرموتيه، يو، ره واولرون
آطه‌لريدر. ژيرونده ايله آدور مجرالرى آره‌سنده‌كى
ساحل ايسه دوز وآلچق وقوملق اولوب، دكيزدن
طار قوم سدلريله آيرلمش برطاقم طوزلى كوللرى
و يالكز (آرقاشون) كورفزى ناميله بركوچك
كورفزى واردر. آدور مجراسندن آشاغى غاسقونيه
كورفزينك بيسقايه قويى باشلايوب، اوراده پيرنه
سلسلهٔ جبالنك ديك و صرب اتكارى لب دريايه
قدر ايندكندن، ساحل يوكسك وقيالق ودكيز
دريندر.

فرانسه‌نك آق دكيزده‌كى سواحلنه كلنجه، بوساحل
ايكى قوس شكلنده اولوب، پيرنه‌دن يعنى اسپانيه
حدودندن رونه آغزينه قدر اولان نصف غربيسى
قوس مقعر صورتنده اولمله، ليون كورفزينى
تشكيل ايديور. بو كورفزك جنوب غربى قسمى
قيالق وقسم شرقيسى قوملق وآلچق اولوب، بونكده
برطاقم كول وبطاقلقلرى واردر، وهر طرفى سير
سفائن حقنده مخاطره‌ليدر. رونه‌نك منصبنده
تشكيل ايتديكى داليه دخى چامورلق وبطاقلق او-
لوب، بونك شرق جهتنده ساحلك قوس محدب

شكلنده اولان نصف دیكری بولنیور، كه آلپ سلسلهٔ جبالی اتكلرینك لب دریایه قدر امتدادندن تحصل ایدوب، قیالق وبوكسكجه وخیلی كیرنتیلی چیقنتیلی اولمغله، بر چوق قوی ولیمانلری واردر. فرانسه‌نك بو دكیزده برنجی اسكله‌سی اولان (مار. سلیه) ایله دوننماسنك مركزی بولنان (تولون) بو ساحلده‌در. بوساحلك قارشیسنده بر چوق كوچك آطه‌لر بولنیور.

فرانسه‌نك ذكر اولنان جزایر صغیره‌سندن بشقه آق دكیزده بیوك بر جزیره‌سی‌ده واردر، كه اوده ساردنیه آطه‌سیله ایتالیا سواحلی آره‌سنده بولنان وكرك موقع جغرافیجه كرك لسانجه فرانسه‌دن زیاده ایتالیایه عائد اولمسی لازم كلن قورسیقه آطه‌سیدر. [«قورسیقه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

اقلیم وهواسی. — فرانسه‌نك هواسی مختلف اولوب، بو اختلاف یالكز عرضك درجات مختلفه ـ سندن منبعث اولمیه‌رق، اطرافنده‌كی دكیزلرك، آقنتیلرك، روزكارلرك واراضی ارتفاعنك دخی هوایه تأثیری واردر. فرانسه‌نك وسطلرنده كسب ارتفاع ایدن جبال مركزیه ایله آلپ سلسلهٔ جبالی شمال وشمال شرقی جهتلرندن اسن صوؤق روزكارلره حائل اولمغله، جبال مذكوره ایله محفوظ بولنان آق دكیزمائله‌سی بالطبع فرانسه‌نك سائر جهتلرندن صیجاق وجبال مذكوره‌نك اوستنده بولنان یوكسك یرلرله بونلرك شمال شرقی جهتلری صوؤقدر. بوندن ماعدا فرانسه‌نك غرب وغرب شمالی سواحلنی (غولف استریم) اسمیله معروف اولان ومكسیقه كورفزندن كلن صیجاق آقنتی یالالادیغندن، وآقنتی ایله برابر خط استوا دكرلرندن كلن صیجاق بخارلی هوا قره‌لرك اوزرینه یایلدیغندن، غربدن شرقه طوغری دخی هواجه بیوك بر فرق واردر. بحر محیط اطلاسی ومانشه دكیزی سواحلندن تباعد ایتدكجه، هوانك برودتی آرتوب، روسیه وسیبریه‌دن كلن صوؤق روزكارلرك تأثیری آلتنده بولنان فرانسه‌نك شرق شمالی قسمی زیاده صوؤقدر. یازین حرارت جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری كیتدكجه تدنیده او ـ لوب، اك صیجاق یری نیسه جهتی و اك سرین یری پادوقاله وبرتانیه‌نك منتهای غربیسیدر. قیشین ایسه بالعكس برودت غربدن شرقه وغرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ترقیده اولوب، او موسمده اك صیجاق یری برتانیه‌نك منتهای غربیسی وبعده آق دكیز سواحلیدر، وبو ایكی نقطه‌دن شرق وشماله طوغری كیتدكجه صوؤق آرتار. بو وجهله قیشین فرانسه‌نك اك صوؤق یری شرق شمالی یعنی آلمانیا حدودندن باشلایه‌رق اوورنیه خطه‌سنه یعنی جبال مركزیه صرتلرینه قدر اوزانان جهتیدر، كه بوجهتده قیشلر پك اوزون اولوب، زیاده قار یاغار. عمومیت اوزره فرانسه‌ده میزان الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ۱۱° وآیریجه قیشین ۰° ویازین ۲ ° در.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. — فرانسه‌نك هواسیله اراضیسنك ارتفاعی مختلف اولدیغی كبی، نباتات ومحصولاتی دخی متنوع اولوب، آق دكیز سواحلیله بوسواحله قریب محللرده زیتون وپورتقال وحتی خرما آغاجی دخی یتیشه‌رك، بو جهت آوروپای جنوبی و بلكه آفریقای شمالی‌یه مشابه اولدیغی حالده، منتهای شمالی و طاغلرینك یوقاریلری اسوج ونوروج نباتاتنی حاصل ایده‌رك، آوروپای شمالیدن معدوددر. فرانسه‌نك اك اهمیتلی محصولاتی ذخایر ایله اوزومدر. ذخایرك اك كلیتلی وبركتلی یتیشدیكی جهت فرانسه‌نك منتهای شمالیدر. اوزوم ایسه بالعكس فرانسه‌نك شمال وشمال غربی قسمنده حاصل اولمیوب، لوآره ایرماغی منصبندن پارسك اوستندن كچمك اوزره بلچیقه حدودینه قدر برخط مستقیم چكیلیرسه، بو خط فرانسه باغلرینك حدودینی كوستریر. اك چوق اوزوم وشراب حاصل ایدن جهت ژیرونده حوضه‌سی اولوب، بو ایرماغك وبونی تركیب ایدن غارونه و دوردونیه نهرلرینك وتابعلرینك وادیلری وبوردونك شمالنده (سوره) مجراسنه‌دك اولان اوولر وتپه‌لر باغلرله مستوردر. آق دكیز مائله‌سنك دخی باغلری چوق اولوب، اورادن رونه وبعده ساؤنه وادیسنی تعقیبله، شامپانیه وبورغونیه خطه‌لرینك باغلریله كسب ارتباط ایدر. بورغونیه باغلری سینه ایرماغی وتابعلری وادیلرینی تعقیب ایده‌رك، پارسك اوست طرفنه قدر واصل اولور. لوآره ایرماغیله تابعلرینك وادیلری دخی باغلرله مستوردر. الحاصل فرانسه‌نك ذكر اولنان شمال غربی قسمندن بشقه هرطرفنك محفوظ وادیلرنده وجنوبه ناظر یامالرنده باغلر بولنوب، آنجق بوندن

يكرمی يكرمی بش سنه اول ظهور واليوم بعض جهتلرنده
دوام ايدن فيلوقسرا فرانسه نك باغلرينی تخريب ايتمش؛
وهر نه قدر آمريقا چبوقلريله تجديد واصلاح اولنمش
ايسه ده، بر قسمی ده تارله يه تحويل اولنه رق، شراب
محصولاتی الآن اسكی درجه سنه ارجاع اولنه مامشدر.
حبوباتی برنجی درجه ده بغدای و ايكنجی درجه
چاودار، آربه، يولاف، مصر وسائره دن عبارتدر.
باغ، شكر، بويا، اسپرتو وسائره استحصالنه يارايان
وصنايعده قوللانيلان پنجار، قولزه، صفران، كوك
بويا، كتن، كنوير كبی محصولاتی وپتاته وتوتون كبی
حاصلاتی دخی چوقدر. ميوه وسبزه لرك دخی انواعی
حاصل اولوب، فنك زراعته تطبيق سايه سنده بونلرك
جنسلری تكثير و اصلاح اولنمشدر. فرانسزلرك
حبوباتدن صكره اك زياده اهميت ويردكلری شیء
طبيعی و صنعی چايرلر وحيوانات بسلكه يارايان
نباتات اولوب، بونلرله كليتلی حيوانلر بتيشديررلر.
هر نه قدر فرانسه ده زراعك عددی كيتدكجه آزالمقده
اولوب، اكثر اهالی صنايعه ميل ايتمكده ايسه ده،
زراعت فنه تطبيقاً ومكمل آلات وماكينه لرله اجرا
اولنديغندن، محصولات ارضيه كيتدكجه چوغالمقده در.
اكثر اراضی ايشلينلرك مالی اولوب، بر آدمك تحت
تصرفنده اراضیء واسعه يوقدر. كرا والتزامله ويا
مشتركاً ايشلنن اراضی دخی اوفق پارچه لردن عبا-
رتدر.

فرانسه نك حاوی اولديغی ٥٣٦ ٤٠٨ مربع
كيلومترهلك اراضيدن ٩٦ ٠٠٠ ی شهر وقصبه
وابنيه عرصه لريله انهار بتاقندن واراضیء خاليه دن
٢٥٠ ٠٠٠ ی اراضیء مزروعه دن، ٢٠ ٠٠٠ ی
باغ، ٩٠ ٠٠٠ ی اورمان، ٨٠ ٠٠٠ ی دخی
مرعی وچايردر. سنوی تقريباً ١٠٠ مليون
هكتوليتره بغدای، ٣٢ مليون چاودار، ١٨ مليون
آربه، ٨٠ مليون يولاف، ١٠ مليون مصر، ١٢٥
مليون پتاته، ١٤٤ مليون قنطار پنجار، ٢٠٠ ٠٠٠
قنطار توتون، ٣٠ مليون هكتوليتره شراب حاصل
اولور. زيتونلقلری يوز يوز اللی بيك يكی دونمدر.
باغدن خالی اولان شمال غربی جهتنده كليتلی الما
آغاجلری بولنوب، ميوه لرندن (سيدره) ديدكلری
بر نوع شراب حاصل اولور. شمال وشمال شرق
جهتلرنده وبيوك شهرلرده خيلی مقدار آربه صويی
دخی اعمال اولنور.

اورمانلری باشليجه آلپ وپيرنه سلاسل جبالنده
وژوره ايله ووسژ وآردنه طاغلرنده اولوب، ژيروننده
ايرماغنك جنوبنده (لانده) دينلن قوملق اووه لر
دخی قسماً دكيز چامی دينلن آغاجلری حاوی اور-
مانلقدر. اورليان وپارس قربنده فونتنبلو اورمانلری ده
خيلی واسعدر. آغاجلری: ميشه، قره آغاج، ديش
بوداق، كولكن، قابن، آقچه آغاج، قواق، سكود،
چامك انواعی وسائره دن عبارتدر. بونلری مكمل
اولمغله، اورمانلرندن بحق استفاده اولنوب، كراسته
واودون قطع اولنور.

حيوانات اهليه سی: ٣ ٠٠٠ ٠٠٠ آت، ٧٠٠ ٠٠٠
مركب واستر، ١٢ ٠٠٠ ٠٠٠ صيغير، ٢٢ ٠٠٠ ٠٠٠
قيون، ١ ٥٠٠ ٠٠٠ كچی، ٦ ٥٠٠ ٠٠٠ طوموز،
١٣ ٠٠٠ ٠٠٠ آطه طاوشانی، ٦٧ ٠٠٠ ٠٠٠
طيور بيتيه وسائره دن عبارت اولوب، ١ ٦٢٥ ٥٠٠
آری قوغانی ده واردر. ايپك بوجكلری ده چوق
اولوب، سنوی ٩ ½ مليون كيلو ايپك قوزه سی
آلنير.

معادنجه فرانسه هر يردن كری اولوب، اك زياده
بولنان دمير وكومور معدنلری دخی مملكتده صرف
اولنان مقدارك نصفنه بيله بالغ اوله ميور. كومور
معدنلری باشليجه شمالده بلچيقه حدودنده، آلپ
اتكلرنده ايتاليا حدودنده وجبال مركزيه نك بعض
جهتلرنده بولنور. آلتون، كومش، پلاتين وجيوه
معدنلری قله آلنميه جق درجه ده آزدر. روماليلر
زماننده خيلی زنكين اولوب چيقارلمقده بولنمش
اولان باقير معدنی همان توكنمشدر؛ وچنقو، قالای،
قورشون، نيكل، آنتيمون ومنغانز دخی آز مقدارده
بولنور.

اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری. — فرانسه
اهاليسی آوروپانك اك بيوك واك متمدن امتندن
فرانسز دينلن بر امتله مسكوندر. فرانسزلر لاتينجه دن
منشعب بر لسان مخصوصله متكلم اولدقلری حالده،
كنديلری لاتين جنسيتنه منسوب اولميوب، طمارلرنده
پك آز لاتين يعنی رومالی قانی بولنيور. فرانسه نك
اك اسكی اهاليسی حقنده بر كونه معلومات تاريخيه

اولیوب، قبل التاریخ اولان پك اسكی زمانلرده بربر
اقوامندن اولمسی واسپانیه وپورتكیزك اهالیٔ قدیمه‌سی
اولان (ایبر) لرله مناسبتی ملحوظ اولان بر قومله
مسكون بولنمشدر، كه بونلرك حجر غیرمجلی دوروندن
یعنی انسانك قبا صورتده یونتلمش طاشدن معمول
اسلحه وآلات قوللاندیغی وحشیلك زماننده قاله بعض
كیكلری بولنمشدر. پیرنه جهتنده بولنان باسق قومنك
بو اهالیٔ قدیمه‌نك بقیهٔ السیوفی اولمسی محتملدر.
بعده آسیای وسطیدن كروه كروه آوروپایه هجرت
ایدن اقوام آریانیه‌دن (كلت) یاخود (چلت) دینلن
بر بیوك قوم فرانسه‌یه واوكا جوار یرلره دخول ایله،
اهالیٔ اصلیه‌یی كوشه وكنارلره وطاغلره پوسكورده‌رك،
ویا كندیلریله امتزاج ایده‌رك، یرلرینی طوتمشلر
ایدی. مؤخراً ینه اقوام آریانیه‌دن (غال) یا (غولوآ)
اسمیله دیگر برقوم فرانسه‌یی استیلا ایده‌رك، كلتلرله
قاریشمش؛ ودها طوغریسی غاللرله كلتلر بر اولوب،
رومالیلر زماننده كندیلرینه غال و غولوآ اسمی
ویرلمش، ویاخود حاكم اولان صنفی بو اسمله تفریق
اولنمشدر. قیصر قبل المیلاد فرانسه‌یی ضبطله، روما
دولتنه الحاق ایتدكدن صكره حكومتك لسان رسمیسی
اولان لاتینجه مرور زمانله وتدریجاً تعمم ایدوب،
یواش یواش كلت لسانی یالكز برتانیه كبی بعض
كوشه وبوجاقلرده محافظه اولنه‌رق، سائر اهالی
طرفندن اونودلمش؛ وآنجق لاتینجه‌دخی بوییانجیلرك
آغزینه دوشنجه، غلط سویلنمكه باشلایه‌رق، بوندن
شمال جهتنده فرانسزجه وجنوب جهتنده (پروونسال)
دینلن وفرانسزجه‌دن زیاده اسپانیولجه و ایتالیانجه‌یه
مشابه اولان دیگر بر لسان تولد ایتمشدر. فرانسزلر
لسانی كندیلریله قرابت جنسیه‌لری اولمیان بر قومدن
آلدقلری كبی، اسملرینی دخی یبانجی بر قومدن
استعاره ایتمشلردر. فرانسز اسمی (فرانق) اسمندن
مأخوذدر، حالبوكه فرانقلرك فرانسز اولمیوب اقوام
جرمانیه‌دن اولدقلری، وآلمانیه‌دن خروجله فرانسه‌ده
و جوارلرنده حكومت سوردكلری معلومدر. هر
حالده فرانق قومنك حكمدارلری بو یقین زمانلره
كلنجه‌یه قدر فرانسه‌ده حكومت سوروب، فرانسز-
لشمش اولدقلرندن، بو اسم دولت وحكومتدن قوم
واهالی‌یه دخی تعمیم اولنمشدر.

فرانسزلر اك اسكی اهالی ایله كلت وغال وقسماً
یونانلی، رومالی، فنیكه‌لی، عبرانی، عرب، نورماند
یعنی اسقاندیناو وجرمان اقوامنه منسوب افرادك
اختلاط و امتزاجندن متولد ایسه‌لرده، قانلرنده
جولان ایدن قانك یوزده طقسانی صرف كلت ویاغال
قانی اولدیغنده شبهه یوقدر. مع هذا اقوام مذكوره
ایله اولان اختلاطلری درجاتنك واقلیم و هوانك
تأثیراتیله كرك رنك و سیماجه وكرك اخلاقجه
بینلرنده فرق اولوب، بو فرق هر خطه وایالتده آز
چوق مشهود ایسه‌ده، اك زیاده شمال ایله جنوب
فرانسزلری آره‌سنده بلیدر. شمالی فرانسه اها-
لیسنده آلمان واسقاندیناو قانی زیاده اولوب، صاری
ویا قوله صاچلی و ماوی یاخود بیاض كوزلی افراده
دها زیاده تصادف اولنور؛ وبونلرك اخلاق واطوا-
رنده دها زیاده متانت و طورغونلق كوریلور.
جنوب فرانسزلری ایسه اكثریت اوزره اسمرچهره‌لی
وسیاه صاچ وكوزلی اولوب، سریع التأثر وچابق
جوش وخروشه كلكه میالدر؛ وشمال فرانسزلری
قدر چالیشقان ومداوم دكلدرلر.

قرون وسطاده فرانسزلر دخی سائر اقوام وامم
كبی هویت جنسیه‌لرینك فرقنده اولمیوب، دین
ومذهبدن بشقه بر شیئه اهمیت ویرمز، وكندیلرینی
خرستیان وقتولیك عد ایدوب، سائر آوروپا اقوامی
كبی، لاتینجه‌یی لسان رسمی اتخاذله یالان یاكلیش
یازار، وسویلدكلری غلط لسانلرینی اصلاح وتحریره
تنزل ایتمزلردی. بعده كندی لسانلرنده دخی بعض
شیلر یازمق مجبوریتنده بولنوب، ایستمدكلری
وفرقنده اولمدقلری حالده، كندیلرینه مخصوص بر
ادبیات ظهور ایتمش؛ وادبیات میداننده شمال لسانی
غلبه چالوب، جنوب فرانسزلری وسائر بعض طرفلرده
كندیلرینه مخصوص لهجه وشیوه‌لری اولان فرانسزلر
دخی شمال فرانسزجه‌سنی لسان ادبی اتخاذ ایده‌رك،
اهالینك صنوف عالیه‌سی و بیوك شهرلرك سكانی
تكلمده دخی بونی قوللانمغله وكندی لسانلرینی ترك
وفراموش ایتمكه چالیشیورلر. بوندن بشقه فرانسه‌نك
بعض كوشه وكنارلرنده بسبتون بشقه لسانلر دخی
سویلنیور. اولاً، فرانسه‌نك منتهای جنوب غربیسنده
پیرنه اتكلرنده فرانسه‌نك اك اسكی اهالیسنك بقیهٔ
السیوفی اولان (باسق) لر بولنیور، كه ۱۲۰ ۰۰۰
كشی قدر اولوب، اسپانیه حدودینك اوته‌سنده

بولنان یاریم ملیون نفوسله برابر کندیلرینه مخصوص بر لسان سویلکده، وآنجق بر طرفدن کوندن کونه فرانسزلشوب لسان اصلیلرینی اونوتمقده و برطرفدن‌ده آمریقا وسائر طرفلره هجرت ایدوب، طاغلمقده‌درلر. ثانیاً، فرانسه‌نك منتهای شمال غربیسنده برتانیه‌نك تشکیل ایتدیکی شبه جزیره‌ده بر بچق ملیونه قریب اهالی (برتون) نامیله اسکی کلت لسانی محافظه وتکلم ایتمکده اولوب، آنجق بونلر دخی انکلتره و اسقوچیه و ایرلانده‌ده‌کی غالرکی کوندن کونه لسان اصلیلرینی ترکله، فرانسزلاشمقده‌درلر. ثالثاً، فرانسه‌نك حدود شمالیه‌سنده ٠٠٠ ١٦٥ اهالی آلمانجه‌نك بر نوعی دیمك اولان (فلاماند) یعنی فلمنك لسانیله متکلمدرلر. رابعاً، ایتالیا حدودنده ونیسه قربنده اهالینك قسم اعظمی ایتالیان لسانیله متکلم اولدقلری کبی، قورسیقه جزیره‌سنك ٠٠٠ ٢٦٠ نفوسدن عبارت اهالیسی‌ده بو لسانله متکلمدرلر. بوکا مقابل فرانسه‌نك خارجنده اوله‌رق بلجیقه واسویچره اهالیسنك بر قسمیله اخیراً آلمانیه‌یه الحاق اولنان (لورن)ك اکثر اهالیسی و (آلساس) اهالیسنك بر قسمی فرانسز لسانیله تکلم ایدرلر. فرانسز لسانی سهل وسلیس وادبیاتی مکمل اولوب، هر علم وفنده هر نوع افاداته مساعد اولدیغندن، عالم سیاسیده لسان عمومی اتخاذ اولنمش؛ واکثر اقوام وامملك واسطهٔ ترقی وتمدنی بولنمشدر.

فرانسه‌ده دین عمومی قتولیك مذهبی اولوب، یالکز ٠٠٠ ٦٠٠ قدر پروتستان و ٠٠٠ ٥٠ قدر اسرائیلی واردر. اسرائیلیلر آلمانیه واسپانیه وپورتکیزدن فرانسه‌یه کچمشلردر.

تقسیمات جغرافیه وملکیه‌سی. — فرانسه اسکیدن بر طاقم خطه‌لره منقسم اولوب، بونلرك بعضلری پك واسع وبعضلری پك کوچك اولدقلری حالده، چوغی نیم مستقل صورتده دوقه‌لق وقونتلق صورتنده اداره اولنورلردی. بو خطه‌لر شمالدن باشلایه‌رق بروجه آتی ایدی: فلاندره، آرتوآس، پیقاردیه، فرانسه آطه‌سی، نورماندیه، برتانیه، منه، آنژو، تورنه، اورلیانه، بوسه، بورغونیه، شامپانیه، لوورنه، فرانشه قونته، نیورنه، بری، پوآتو، اونی، سنتونیه، آنغوموآ، لیموزن، مارشه، بوربونیه، ماقونه، اوورنیه، لیونه، ساووآ، دوفینه، ونسون، نیسه‌قونتلغی، پرووانسه، لانغدوق، کویانه، غاسقونیه، بیارن، فوآ قونتلغی، روسیون. بونلردن بعضلری یعنی بیوکلری زیر وبالا ویا شرقی وغربی کبی اسملرله اداره‌جه ایکی ویا زیاده قسمه منقسم ایدی.

بو خطه‌لرك اسامیسی اونودلمیوب، الیوم مستعمل ایسه‌ده، اداره‌جه بو تقسیماته رعایت اولنمیوب، فرانسه قورسیقه ایله برابر ٧٨ ایالته وهر ایالت بر قاچ قضایه، قضالر ناحیه‌لره، ناحیه‌لر دخی دوائره منقسمدر. بو وجهله قضالر ٣٦٢، ناحیه‌لر ٢٨٦٥، دوائر دخی ٩٨٩ ٣٥ عددینه بالغ اولور. ایالاتك چوغی ایچلرندن جریان ایدن نهرلرك ویا طاغلرك اسامیسیله مسمادر. ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومقدار نفوسلریله مرکزلری شمالدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر:

| ایالت | مساحهٔ سطحیه | نفوس | مرکز |
|---|---|---|---|
| نور (شمال) | ٥ ٦٨١ | ١ ٦٧٠ ١٨٤ | لیله |
| پادوقاله | ٦ ٦٠٥ | ٨٥٣ ٥٢٦ | آراس |
| سومه | ٦ ١٦١ | ٥٤٨ ٩٨٢ | آمیان |
| آشاغی سینه | ٦ ٥٣٥ | ٨٣٣ ٣٨٦ | روئن |
| اوآزه | ٥ ٨٥٥ | ٤٠٣ ١٤٦ | بووه |
| اسنه | ٧ ٣٥٢ | ٥٥٥ ٩٢٥ | لاؤن |
| آردنه | ٥ ٢٣٣ | ٣٣٢ ٧٥٩ | مزیه |
| مورته مع موزله | ٥ ٢٣٢ | ٤٣١ ٦٩٣ | نانسی |
| موزه | ٦ ٢٢٨ | ٢٩١ ٩٧١ | بارلدوق |
| مارنه | ٨ ١٨٠ | ٤٢٩ ٤٩٤ | شالون سورمارنه |
| سیته مع مارنه | ٥ ٧٣٦ | ٣٥٥ ١٣٦ | ملون |
| سینه | ٤٧٦ | ٢ ٩٦١ ٠٨٩ | پارس |
| سینه مع اوآزه | ٥ ٦٠٤ | ٦١٨ ٠٨٩ | ورسای |
| اوره | ٥ ٩٥٨ | ٣٥٨ ٨٢٩ | اورو |
| اوره مع لوآره | ٥ ٨٧٤ | ٢٨٣ ٧١٩ | شارتره |
| اورنه | ٦ ٠٩٧ | ٣٦٧ ٢٤٨ | آلنسون |
| قاوالدو | ٥ ٥٢١ | ٤٣٧ ٢٦٧ | قان |
| مانشه | ٥ ٩٢٨ | ٥٢٠ ٨٦٥ | سنت لو |
| قوت دونور (ساحل شمالی) | ٦ ٨٨٦ | ٦٢٨ ٢٥٦ | سنت بریو |
| فینیستر | ٦ ٧٢١ | ٧٠٧ ٨٢٠ | کیمپر |
| نوربیهان | ٦ ٧٩٨ | ٥٣٥ ٢٥٦ | وانه |
| ایله مع ویلنه | ٦ ٧٢٦ | ٦٢١ ٣٨٤ | رنه |
| ماینه | ٥ ١٧١ | ٣٤٠ ٠٦٣ | لاوال |
| سارته | ٦ ٢٠٧ | ٤٣٦ ١١١ | لمان |
| لوآر مع شر | ٦ ٣٥١ | ٢٧٩ ٢١٤ | بلوآ |
| لوآره | ٦ ٧٧١ | ٣٧٤ ٨٧٥ | اورلیان |
| یونه | ٧ ٤٢٨ | ٣٥٥ ٣٦٤ | اوقزره |
| اوبه | ٦ ٠٠١ | ٢٥٧ ٣٧٤ | ترویه |
| یوقاری مارنه | ٦ ٢٢٠ | ٢٤٧ ٧٨١ | شومولت |
| ووسژه | ٥ ٨٦٤ | ٤١٣ ٧٠٧ | اپینه |
| یوقاری ساؤنه | ٥ ٣٤٠ | ٢٩٠ ٩٥٤ | وزول |

| ایالت | مساحهٔ سطحیه | نفوس | مرکز |
|---|---|---|---|
| دوب | ٥ ٢٢٨ | ٣١٠ ٩٦٣ | بزانسون |
| ژوره | ٤ ٩٩٤ | ٢٨١ ٦٨٠ | لون‌لسونیه |
| قوت‌دور | ٨ ٧٦١ | ٣٨١ ٥٧٤ | ویژون |
| ساؤنه مع لوآره | ٨ ٥٥٢ | ٦٢٥ ٨٨٥ | ماقون |
| نیوره | ٦ ٨١٧ | ٣٤٧ ٦٤٥ | نورس |
| شر | ٧ ١٩٩ | ٣٥٥ ٣٤٩ | بورژه |
| آلیه | ٧ ٣٠٨ | ٤٢٤ ٥٨٢ | مولن |
| ایندره | ٦ ٧٩٥ | ٢٩٦ ١٤٧ | شاتورو |
| ایندره مع‌لوآره | ٦ ١١٤ | ٣٤٠ ٩٢١ | تور |
| ویانه | ٦ ٩٧٠ | ٣٤٢ ٧٨٥ | پوآتیه |
| منه مع‌لوآره | ٧ ١٢١ | ٥٢٧ ٦٨٠ | آنژر |
| آشاغی لوآره | ٦ ٨٧٥ | ٦٤٣ ٨٨٤ | نانته |
| وانده | ٦ ٧٠٤ | ٤٣٤ ٨٠٨ | لاروش سوریون |
| سوره | ٦ ٠٠٠ | ٣٥٣ ٧٦٦ | نیورت |
| آشاغی شارنته | ٦ ٨٢٦ | ٤٦٢ ٨٠٣ | لاروشل |
| شارنته | ٥ ٩٤٢ | ٣٦٦ ٤٠٨ | آنغولم |
| یوقاری ویانه | ٥ ٥١٧ | ٣٦٣ ١٨٢ | لیموژه |
| قروزه | ٥ ٥٦٨ | ٢٨٤ ٩٤٢ | کره |
| پوی‌ده‌دومه | ٧ ٩٥١ | ٥٧٠ ٩٦٤ | قلرمونت |
| لوآره | ٤ ٧٦٠ | ٦٠٣ ٣٨٤ | سنت اتیان |
| رونه | ٢ ٧٩٠ | ٧٧٢ ٩١٢ | لیون |
| ان | ٥ ٧٩٩ | ٣٦٤ ٤٥٨ | بورغ آن‌برس |
| ایزره | ٨ ٢٨٩ | ٥٨١ ٦٨٠ | غرنوبله |
| یوقاری ساووآ | ٤ ٦٦٨ | ٢٧٥ ٠١٨ | آنسی |
| ساووآ | ٥ ٨١٠ | ٢٦٧ ٤٢٨ | شامبری |
| یوقاری آلپ | ٥ ٥٩٠ | ١٢٢ ٩٢٤ | غاپ |
| درومه | ٦ ٥٢٢ | ٣١٤ ٦١٥ | والنسه |
| آردشه | ٥ ٥٦٧ | ٣٧٥ ٤٧٢ | پریواس |
| یوقاری لوآره | ٤ ٩٦٢ | ٣٢٠ ٠٦٢ | لپوی |
| لوزره | ٥ ١٧٠ | ١٤١ ٢٦٤ | منده |
| آویرون | ٨ ٧٤٣ | ٤١٥ ٨٢٦ | رودز |
| قانتال | ٥ ٧٤٠ | ٢٤١ ٧٤٢ | اوریلاق |
| قورزه | ٨ ٧٩٩ | ٢٧٨ ٥٠١ | توله |
| لوت | ٥ ٢١٢ | ٢٧١ ٥١٤ | قاهور |
| دوردونیه | ٩ ١٨٣ | ٤٩٢ ٢٠٥ | پریکو |
| ژیرونده | ٩ ٧٤٠ | ٧٧٥ ٨٤٥ | بوردو |
| لوت مع غارونه | ٥ ٣٥٤ | ٣٠٧ ٤٣٧ | آژن |
| تارن مع غارونه | ٣ ٧٢٠ | ٢١٤ ٠٤٦ | مونتوبان |
| ژرس | ٦ ٢٨٠ | ٢٧٤ ٣٩١ | اوش |
| لانده | ٩ ٣٢١ | ٣٠٢ ٢٦٠ | مونت دو مارسان |
| آشاغی پیرنه | ٧ ٦٢٣ | ٤٣٢ ٩٩٩ | پو |
| یوقاری پیرنه | ٤ ٥٢٩ | ٢٣٤ ٨٢٥ | تاربه |
| یوقاری غارونه | ٦ ٢٩٠ | ٤٨١ ١٦٩ | تولوزه |
| آریاژه | ٤ ٨٩٤ | ٢٣٧ ٦١٩ | فوآ |
| شرقی پیرنه | ٤ ١٢٢ | ٢١١ ١٨٧ | پرپینیان |
| اوده | ٦ ٣١٣ | ٣٢٢ ٠٨٠ | قارقاسونه |
| تارن | ٥ ٧٤٢ | ٣٥٨ ٧٥٧ | آلبی |
| هرولت | ٦ ١٩٨ | ٤٣٩ ٠٤٤ | مونپلیه |
| غارد | ٥ ٨٣٦ | ٤١٧ ٠٩٩ | نیمه |
| ووقلوزه | ٣ ٥٤٨ | ٢٤١ ٧٨٧ | آوینیون |
| رونه آغزی | ٥ ١٠٥ | ٦٠٤ ٨٥٧ | مارسلیه |
| واد | ٦ ٠٣٦ | ٢٨٣ ٦٨٩ | دراکنیان |
| آشاغی آلپ | ٦ ٩٥٤ | ١٢٩ ٤٩٤ | دینیه |
| بحری آلپ | ٣ ٧٤٩ | ٢٣٨ ٠٥٧ | نیسه |
| قورسیقه | ٨ ٧٩٩ | ٢٧٨ ٥٠١ | آیاچو |
| بل‌فور مستقل قضاسی | ٦١٠ | ٧٩ ٧٥٨ | بلفور |

**شهر وقصبه‌لری.** — فرانسه باشلیجه صنایع محلی اولمغله، شهر وقصبه‌لری چوق اولوب، کیتدکجه بونلر بیومکده وچوغالمقده واهالئ قرا شهر وقصبه‌لره طوپلانمقده‌در. مرکز حکومتی اولان پارس شهری دنیانك اك بیوك شهرلرندن بری وکرهٔ ارضك اك کوزل شهری اولوب، بحق مدنیت ومعارفك مرکزی عد اولنمقده‌در. فرانسه‌نك ٣٠ ٠٠٠ دن زیاده نفوسلری اولان شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

| شهر | نفوس | شهر | نفوس |
|---|---|---|---|
| پارس | ٢ ٣٤٤ ٥٥٠ | بزانسون | ٥٦ ٥١١ |
| لیون | ٤٠١ ٩٣٠ | غرنوبله | ٥٢ ٤٨٤ |
| مارسلیه | ٣٧٦ ١٣٤ | ورسای | ٤٩ ٨٥٢ |
| بوردو | ٢٤٠ ٥٨٢ | سنت دنیس | ٤٨ ٠٠٩ |
| لیله | ١٨٨ ٢٧٢ | سنت کنتن | ٤٧ ٣٥٣ |
| تولوزه | ١٤٧ ٦١٧ | تویه | ٤٦ ٩٧٢ |
| سنت اتیان | ١١٧ ٨٧٥ | قلرمون فران | ٤٦ ٧١٨ |
| هاوره | ١١٢ ٠٧٤ | بولونیه | ٤٥ ٩١٦ |
| روئن | ١٠٧ ١٦٣ | قان | ٤٣ ٨٠٩ |
| روبه | ١٠٠ ٢٩٩ | بورژه | ٤٢ ٨٢٩ |
| ریمس | ٩٧ ٩٠٣ | بزیه | ٤٢ ٧٨٥ |
| آمیان | ٨٠ ٢٨٨ | آوینیون | ٤١ ٠٠٧ |
| نانسی | ٧٩ ٠٣٨ | لوریان | ٤٠ ٠٥٥ |
| نیسه | ٧٧ ٤٧٨ | دونکرق | ٣٨ ٠٢٥ |
| آنژر | ٧٣ ٠٤٤ | سته | ٣٧ ٠٥٨ |
| برست | ٧٠ ٧٧٨ | شربورغ | ٣٧ ٠١٣ |
| تولون | ٧٠ ١٢٢ | پوآتیه | ٣٦ ٨٧٨ |
| نیم | ٦٩ ٨٩٨ | لوالوآپره | ٣٥ ٦٤٩ |
| لیموژه | ٦٨ ٤٧٧ | آنغولم | ٣٤ ٦٤٧ |
| رنه | ٦٦ ١٣٩ | پرپینیان | ٣٤ ١٨٣ |
| دیژون | ٦٠ ٨٥٥ | روشفور | ٣١ ٢٥٦ |
| اورلیان | ٦٠ ٨٢٦ | لاوال | ٣٠ ٦٢٧ |
| تور | ٥٩ ٥٨٥ | پو | ٣٠ ٦٢٦ |
| قاله | ٥٨ ٩٦٩ | روآنه | ٣٠ ٤٠٢ |
| تورقوانغ | ٥٨ ٠٠٨ | بولونیه | ٣٠ ٠٨٤ |
| لمان | ٥٧ ٥٩٤ | دوآی | ٣٠ ٠٣٠ |
| مونپلیه | ٥٦ ٧٦٥ | | |

**معارف وصنایع وتجارتی، طرق ومعابر واسباب مدنیتی.** — فرانسه معارفك انتشار وتعممی خصوصنده آلمانیه وسائر بعض ممالك متمدنه‌دن کری اولوب، اوقویوب یازمقدن محروم افرادی ممالك مذکوره‌دن زیاده ایسه‌ده، مکاتب وسائر مؤسسات

علمیه‌سی مكمل اولوب، معارفك تعمیمنه غیرت اولنمقده‌در. بشیوز اهالیسی اولان هر قریه‌ده ویا نفوسی بو مقداره بالغ اولان برقاچ قریه‌دن مركب هردائره‌ده بری ذكور ودیكری اناثه مخصوص ایكی مكتب ابتدائی بولنیور. هر قضاده كذلك بری ذكوره ودیكری اناثه مخصوص ایكی رشدیه وهر ایالتده بر اعدادیه مكتبی، بر دارالمعلمین ویرده دار المعلمات واردر. هر بش آلتی ایالت معارفجه بر دائره اعتبار اولنوب، هردائره‌نك بر دار الفنونی واردر. فرانسه ١٦ دائره‌یه منقسم اولوب، مركزده‌كیلردن بشقه ١٦ دار الفنونی واردر. ١٨٧٩ استاتستیقنده فرانسه‌ده ٨١ مكاتب اعدادیهٔ رسمیه و ٢٥٢ مكاتب رشدیه بولنوب، بونلردن بشقه ٨٠٣ مكاتب اعدادیه ورشدیهٔ خصوصیه وار ایدی، كه بونلرك ٣٠٩ ی رهبانك زیر اداره‌سنده و ٤٩٤ ی اهالینك النده ایدی. پارسده ادبیات، فنون، حقوق، طب وعقائد شعبه‌لرندن مركب بر بیوك دار الفنون، مكاتب اعدادیه ورشدیه‌یه معلم یتیشدیرمك اوزره بر بیوك دار المعلمین، (پولیتكنیك) اسمیله فنون مختلفه تدریسنه مخصوص بیوك برمكتب، علوم عالیه مكتب عملیسی، فرانسه مكتبی نامیله بر مكتب عالی، السنهٔ شرقیه تدریسنه مخصوص بر مكتب، صنایع مكتب مركزیسی، صنایع نفیسه مكتبی، فن معماری مكتبی، علوم سیاسیه مكتبی، معادن مكتبی وبونلر كبی علوم وفنون وصنایع مختلفه‌یه مخصوص آیری آیری مكتبلر بولندیغی كبی، ایالاتك بیوجك شهرلرنده وعلی الخصوص دارالفنون مركزلرنده دخی فنون وعلوم وصنایع مختلفه‌یه مخصوص مكتبلر وكرك پارسده، كرك طشره‌لرده مستمعینه یعنی عمومه آچیق درسخانه‌لر، عملیاتخانه‌لر، نمونه خانه‌لر والحاصل تشنكان معارفك آرزو ایده‌جكلری هرنوع وسائط وسهولتلر مهیادر. پارسده شعبه‌لره منقسم بر بیوك آقادمیا یعنی انجمن معارف وآیریجه طب انجمنی بولندیغی كبی، بعض ایالات مركزلرنده ایكنجی درجه‌ده آقادمیالر واردر. پارسده بیوك بر موزه وامثالسز بر نباتات باغچه‌سی بولنیور. پارسك بیوك بر كتبخانه‌سی واردر، كه ملیونلرله جلدلری حاوی اولوب، یالكز السنهٔ شرقیه واسلامیه‌ده‌كی كتابلری برقاچ یوز بیك جلده بالغ اولور. حكومت مطبعه‌سی غایتله واسع ومكمل اولوب، كافهٔ السنهٔ عالمك حروفاتی ایچنده موجوددر. مكاتب عسكریه‌دن ماعدا بتون مكتبلر وموزه وكتبخانه كبی مؤسسات معارف نظارتنك تحت اداره‌سنده اولوب، بو نظارتك بر مجلسی وبرقاچ مفتشی واردر. كرك پارسده وكرك ایالاتده برچوق جمعیات علمیه وفنیه بولنوب، اكثرینك تدقیقات وكشفیات علمیه‌یی نشره مخصوص رسائل موقوته‌لری واردر.

فرانسه‌ده صنایع پك ایلری اولوب، كوندن كونه دخی ترقیده‌در. معمولاتك حسن وظرافتی خصوصنده فرانسه بتون عالمك مافوقنده اولوب، فرانسه معمولاتی هر یرده مقبولدر. ایپك منسوجات برنجی درجه‌ده اولوب، لیون شهری فابریقه‌لرینك بوجنس معمولاتندن فرانسه‌یه كلیتلی آقچه كیرر. یوك، پاموق وكتان منسوجاتده دخی فرانسه انكلتره وممالك مجتمعه‌یه ادعای رقابت ایده‌جك حالده اولوب، هله ظرافتجه فرانسه منسوجاتی دائما فائقدر. كومش، تونج وسائر معادندن معمول آلات وادوات مختلفه‌سی دخی مقبولدر. دمیر وچلیكدن معمول موادده وعلی الخصوص ماكینه، دمیر یول لوقوموتیفیله رایلری، واپور ماكینه‌لری وسائر بوكا مماثل معمولاتده فرانسزلر انكلیزلردن كری قالمامغه چالیشمقده اولوب، داخل مملكتده استعمال اولنانلرینی كندیلری یاپدقلری كبی، خارجه دخی چیقاریرلر. محصولات ارضیه‌دن مشروبات ومأكولات متنوعه استحصال ایتمك صنعتنده فرانسزلر پك ایلری اولوب، فرانسه‌نك بو جنس معمولاتی وهله شرابلریله سائر مسكراتی مشهوردر. كلیتلی شراب، قونیاق، شامپانیه، شكر، اسپرتو، شكرلمه، رچل وسائره اخراج اولنور. بخاردن بشقه ماكینه چویرمكده صو وهوا دخی قوللانیلوب، چایلرك وحتی مد وجزرك دخی صولرندن استفاده اولنور. بوندن یكرمی ایكی سنه اولكی استاتستیقده عموم ماكینه‌لری قرق بیكی متجاوز ایدی. بهر سنه تقریباً ایكی بیك مقدارنده تزاید ایتدیكنه باقیلیرسه، شمدی سكسان بش بیك راده‌لرنده اولسه كركدر. ماكینه‌لر سایه‌سنده زراعت چوق قوته محتاج اولمدیغندن، اكثر اهالی صنایعه سلوك ایتمكده‌در. ماكینه‌لرله استحصال اولنان معمولات ومنسوجاتدن بشقه مجوهرات ودانتله كبی

ال ايله يابيلير پك قيمتدار مصنوعاتيده چوقدر . صنايعك برنجى مركزى پارس، ايكنجيسى ليون واوچنجيسى ليله شهرى اولوب، آنجق فابريقه‌دن خالى همان هيچ بر قصبه يوقدر .

محصولات ارضيه‌سنك كثرت وتنوعى وفابريقه‌لرينك چوقلغى فرانسه تجارتنك اساسى اولوب، سواحل وليمانلرينك وسير سفائنه صالح انهاريله جدوللرينك ودمير يوللرينك كثرتى دخى تجارتنى تسهيل ايدر . فرانسز سفائننك كثرتى ودنيانك هر طرفنه ايشلر واپور شركتلرى برطرفدن فرانسه معمولاتنى دنيانك هر طرفنه سوق، وبر طرفدن‌ده فرانسه اهاليسيله فابريقه‌لرينك محتاج اولدقلرى محصولات ومواد مملكتلرينه جلب ايتمكده‌در . فرانسه‌يه ادخال اولنان مواد ايكى نوع اولوب، بر نوعى مملكتده چيقميان قهوه، چاى، بهارات كبى شيلر، وبر طاقى‌ده، فابريقه‌لرده بعد الاعمال چوغى يكيدن اخراج اولنمق اوزره، كيرن ييپاغى، ايپك، پاموق، درى وسائره‌در. بو سببه مبنيدر، كه فرانسه‌ده ادخالات اخراجاتدن زياده اولوب، سنوى ادخالات بش بچوق مليار فرانغه قريب اولديغى حالده، اخراجاتى بش مليار فرانقدن دوندر. تجارتى برنجى درجه‌ده انكلتره ايله وبعده صره‌سيله بلچيقه، آلمانيه، ممالك مجتمعه، اسويچره، ايتاليا، روسيه، ممالك عثمانيه، اسپانيه، آمريقاى جنوبى وسائره ايله اجرا اولنور.

فرانسه‌نك وسائط اختلاطيه‌سى پك چوق اولوب، كويدن كويه بيله مكمل جاده وآرابه يوللرى واردر. دمير يوللرى تقريباً ٤٠٠٠٠ كيلومتره طولنده اولوب، فرانسه‌نك بو يوللره مخصوص خريطه‌سى بر باليق آغى شكلنى كوستريركه اك صيق جهتى شمال طرفى وعلى الخصوص پارس جوارلريدر. بودمير يوللرك بر آزى دولتك وقصورى برلى شركتلرك النده بولنيور. يوقاريده دخى ديديكمز كبى، انهارك اكثرى سير سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمش، وبينلرنده برچوق جدوللر آچيله‌رق، مختلف حوضه‌لر وماثله‌لر وحتى بتون فرانسه‌نك اورته‌سندن دكيزلر بيننده بيوك طرق مائيه حاصل اولمشدر. سيرسفائنه صالح نهرلرينك مجموع طولى ٨٤٠٠ وجدوللرك كى ٥٠٥٠ كه مجموعى ١٣٤٥٠ كيلومتره‌يه بالغ اوليور.

بوندن يدى سنه اولكى استاتستيقه كوره، فرانسه‌نك تجارته مخصوص يلكن كيلرى ١٤١٢٨ و واپورلرى ١٠٦٦ كه مجموعى ١٥١٩٤ عددنده اولوب، ٩٣٢٧٤٥ طونيلاته استيعابنده و ٨٣٠٩٨ بيكير قوتنده‌در . مذكور استاتستيقه نظراً واپورلرى سنه‌دن سنه‌يه آرتمقده ايسه‌ده، يلكن سفائنى آزالمقده‌در. فرانسه‌نك اوروپا دكيزلرنده وآمريقا، آوستراليا وآفريقاى غربى وجنوبيه والحاصل دنيانك هر طرفنه ايشلر جسيم واپورلرى و بيوك قومپانيه‌لرى واردر. بو جهتجه ايكنجى درجه‌ده بولنور، يعنى انكلتره‌دن صكره برنجيدر .

جزايرله برابر فرانسه‌نك ٧٤٠٦ پوسته مركزى واردر . دولتك تحت اداره‌سنده ٦٤١٩، دمير يوللر شركتلرينك و سائر شركتلرك النده دخى ٣١٧٩ تلغرافخانه بولنوب، مجموعنك يوللرى ٩٦٦٣٢ وتللرينك طولى ٣٠٥٦١ كيلومتره‌در .

فرانسه‌ده اساس اداره بلديه اصولى اولوب، قصبه‌لر وبيوك قريه‌لر برر وكوچك قريه‌لر ايكى اوچ ويا دردى بر دائره تشكيل ايدر. بهر دائره اهاليسى دائره‌نك وسعتنه وكثرت نفوسه كوره ١٢ ايله ٨٠ آره‌سنده برمقدارده اعضا وبر رئيس انتخاب ايدوب، رئيس والئ ايالت طرفندن بعد التصديق، ينه منتخب بر ويا ايكى معاونلرده معاونتيله مجاناً دائره‌سنك ايشلرينى كورور . بر قاچ دائره بر ناحيه تشكيل ايدوب، ناحيه‌لر اداره‌دن زياده عدليه مركزلريدر؛ وبهر ناحيه‌ده بر محكمهٔ صلحيه واردر. قضالر برر قائممقام ايله اداره اولنوب، بونلرك معيتنده بهر ناحيه‌دن برر كشى انتخابيله متشكل برر مجلس اداره بولنور، كه سنه‌ده ايكى دفعه اجتماع ايدوب، باشليجه ويركيلرك طرح وتحصيلى ايشلريله اشتغال ايدر . ايالتلر برر والينك تحت اداره‌سنده اولوب، بهر ناحيه باشنه ٦ سنه مدتله انتخاب اولنمش اعضادن مركب برر مجلس منتخبلرى‌ده واردر، كه بو مجلس سنه‌ده ايكى دفعه اجتماع ايدوب، ايالتك كافهٔ امورينى مذاكره و واردات ومصارف محليه حسابلرينى تدقيق ايدر . والى دخى بو مجلسده بولنمق وملاحظاتنى بيان ايتمك حقنى حائز ايسه‌ده، رأى ويرمك صلاحيتى يوقدر. نواحيده‌كى صلح محكمه‌لرى ١٠٠ فرانغه قدر حقوق

دعوالرینی کورمك وطرفینی صلحه قاندیرمغه چالیشمغله موظفدر. ایالت مرکزلری دخی قضا اعتباریله بهر قضاده بر محکمهٔ ابتدائیه بولنیور، که بر رئیس ایله اقلی ایکی اعضاء موظفه ومقداری غیر محدود اعضاء فخریه‌دن مرکبدر. هر بر قاچ ایالت بر دائرهٔ عدلیه اعتبار اولنوب، بو دائره‌نك مرکزنده بر محکمهٔ تمییز واردر، که بو وجهله بتون فرانسه ٢٦ دائرهٔ عدلیه‌یه منقسم وبو قدر محکمهٔ تمییزی حاویدر.

فرانسه‌نك جزایرله برابر واردات و مصارف سنویه‌سی ٣/٤ ١٥٨ ملیون فرانسز لیراسی راده‌لرنده اولوب، بوندن ماعدا کندی رسوم و وارداتلریله اداره اولنان بعض دوائرکده واردات ومصارفی ٣/٤ ٢٢ ملیون لیرایه قریبدر.

فرانسه‌ده یکرمی یاشنی اکمال ایدن افراد سن عسکری‌یه داخل اولوب، ٣ سنه نظامیه، ٧ سنه ردیف، ٦ مستحفظ و ٩ سنه مستحفظ احتیاطی، که جمعاً ٢٥ سنه عسکرلکله موظفدرلر. نظامیه مدتی اوقویوب یازمق بیلنلر ایچون بر، وبیلینلر ایچون ایکی سنه‌یه دخی تنزیل اولنوب، بونلر قرعه ایله تفریق اولنور، وخانه‌لرنده بولنملرینی ایجاب ایده‌جك عذر مقبوللری اولانلره دخی تعلیملرینی اوکرندکدن صکره اذن ویریلیر. ردیف ومستحفظ سنلرنده بولنانلر دخی معین مدتلرده تعلیمه دعوت اولنورلر.

فرانسه جزایرله برابر ١٨ دائرهٔ عسکریه وعموم فرانسه اردوسی‌ده ١٨ قول اردویه منقسم اولوب، هر دائره‌نك عسکری او دائره‌نك قول اردوسنه منسوبدر، یعنی خدمت عسکریه‌سنی کندی مملکتنده اجرا ایدر. هر قول اردو ایکی فرقه پیاده، بر لوا سواری، بر لوا طوپچی، بر طابور استحکام، بر بلوك نقلیه وبر آلای ژاندارمه‌دن مرکبدر. مستثنی اولرق بعض قول اردولرك فضله‌لری‌ده واردر. کمرك و اورمان قولجیلری دخی قول اردولره مربوطدر. صلح زماننده فرانسه‌نك جزایر وتونسله برابر قوهٔ عسکریه‌سی مع امرا وضابطان ٥٣٩٠٢٧ افراد ایله ١٢٩٠٧٦ آت واستردن مرکب اولوب، افرادندن ٣٠٣٤١ ی ارکان و امرا وضابطاندر. ژاندارمه‌سی دخی ٦٥ ضابط ایله ٢٢٠٩٦ افراددن وکمرك واورمان قولجیلری ٣٠٠٠٠ کشیدن عبارتدر. حرب زماننده مجموع قوهٔ حربیه‌سنك ٣٠٤٠٠٠٠ مقدارینه ابلاغی مرتبدر.

دونماسی ٣٠ برنجی وایکنجی درجه جسامتده زرهلی، ٤٩ قروآزور، ٤١ آویزو، ٤٩ زرهلی وزرهسز طوپ چکر، ١٦٩ توربیوز و ٤١ نقلیه‌دن مرکبدر، آنجق بو استاتستیق آلتی یدی سنه‌لك اولوب، او وقتدن بری فرانسه‌نك سفائن حربیه‌سنی تزیید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. عساکر بحریه‌سی ٣٧٩٣٣ طائفه، ١٩٢٧ امرا وضابطان، ٤٧٩٨ چرخجی وسائره ضابطان و افرادی ومع ضابطان ٤٣٠٧٨ سلاح انداز که جمعاً ٧٨٧٣٦ کشیدن مرکبدر.

مستملکاتی. —— فرانسه‌نك آوروپادن بشقه کرهٔ ارضك دیکر قطعات اربعه‌سنده دخی بر چوق یرلری اولوب، بو کونکی کونده انکلتره‌دن صکره اك زیاده مستملکاته مالك وبوجهتجه اك قوتلی فرانسه دولتیدر. فلمنك ایله اسپانیه وپورتکیزك مستملکات دورلری کچمکده وآلمانیه‌نك دوری هنوز یکی باشلامقده اولدیغندن، انکلتره‌دن صکره بحار بعیده‌ده اك قوتلی فرانسه‌در. فرانسه‌یه تابع اولان یرلرك بر طاقی بسبتون فرانسز اداره‌سنده، وبر طاقی‌ده حمایه‌سی تحتنده بولنمق نامیله اسماً نیم مستقلدر. بو مستملکات ومحمیاتك اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتیدر:

| مملکت | مساحهٔ سطحیه‌سی | اهالیسی |
|---|---|---|
| (آفریقاده) | | |
| جزایر | ٦٦٧ ١٠٠ | ٣ ٨١٧ ٣٠٣ |
| سنغامبیا | ٣٨ ٠٠٦ | ١٤٦ ٥١٨ |
| سودان فرانسوی | ١٣١ ٦٠٠ | ٢٨٣ ٦٦٠ |
| کینه کورفزی مستملکاتی | ٦٠ ٠٠٠ | ٧٠٠ ٠٠٠ |
| فرانسز قونغوسی (غومبون) | ٧٢٠ ٠٠٠ | ٥ ٠٠٠ ٠٠٠ |
| قومور آطه‌لری | ٢ ٠٦٧ | ٤٨ ٠٠٠ |
| رؤنیون آطه‌سی | ١ ٩٧٩ | ١٧٠ ٠٠٠ |
| عبوق اسکله‌سی | ٦ ٠٠٠ | ٢٢ ٠٠٠ |
| مداغسقار وملحقاتی (حمایه) | ٥٩٢ ٠٠٠ | ٤ ٠٠٠ ٠٠٠ |
| جمعاً آفریقاده | ٢ ٢١٨ ٧٥٢ | ١٤ ١٨٧ ٤٨١ |
| (آسیاده) | | |
| هندستانده | ٥٠٨ | ٢٧٥ ٠٠٠ |
| قوشینشینده | ٦٠ ٠٠٠ | ١ ٨٠٠ ٠٠٠ |
| قامبوج | ١٠٠ ٠٠٠ | ١ ٥٠٠ ٠٠٠ |
| آنام | ٢٦٥ ٠٠٠ | ٥ ٠٠٠ ٠٠٠ |
| تونکین | ١٠٥ ٠٠٠ | ١٠ ٠٠٠ ٠٠٠ |
| جمعاً آسیاده | ٥٣٠ ٥٠٨ | ١٨ ٥٧٥ ٠٠٠ |

(آمریقاده)

| | | |
|---|---|---|
| سنت پیرومیکاون | ١٢٠ | ٦ ٣٠٠ |
| غوآدلوپه وملحقاتی | ١ ٨٦٨ | ١٨٣ ٠٠٠ |
| مارتینیق | ٩٨٨ | ١٧٥ ٠٠٠ |
| غویانه | ٧٨ ٩٠٠ | ٢٩ ٧٦٧ |
| جمعاً آمریقاده | ٨١ ٨٧٦ | ٣٩٤ ٠٦٧ |

(اوقیانیاده)

| | | |
|---|---|---|
| یکی قالدونیه وملحقاتی | ٢١ ٠٠٠ | ٥٦ ٠٠٠ |
| تاهیتی وجزایر سائره | ٤ ٠٠٠ | ٣٠ ٠٠٠ |
| جمعاً اوقیانیاده | ٢٥ ٠٠٠ | ٨٦ ٠٠٠ |
| جمعاً یکون | ٢ ٨٥٦ ١٣٦ | ٣٣ ٢٤٢ ٥٤٨ |

بو مستملکاتدن هر بری حقنده کندی ماده‌سنده تفصیلات ویرلدیکندن، بوراده تطویله حاجت یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — فرانسه زمان قدیمده (غالیا) اسمیله معروف اولوب، غال ویا کلت تسمیه اولنان بیوك بر قوم ایله مسکون ایدی. آنجق غالیا رین مجراسندن وآلپ طاغلرندن پیرنه سلسله‌ٔ جبالنه‌دك ممتد اولدیغندن، اسکی غالیا شمدیکی فرانسه‌دن دها چوق واسع اولوب، بلچیقه‌یی، فلمنك پاریسنی، آلمانیه‌نك بر آزینی واسویچره‌یی دخی شامل ایدی. غاللر اقوام آریه‌دن اولوب، اسکی جرمانلر وایلیریانلرله مناسبتلری وار ایدی، وبونلر دخی اونلر کبی تاریخك ضبط و تعیین ایده‌مدیکی بر زمانده آسیادن آوروپایه چیقه‌رق، وآوروپای غربیه‌ده بولنمش اولان اهالیٔ اصلیه‌یی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه پوسکورده‌رك، شمدی فرانسه دینلن یرده توطن ایتمشلر ایدی. اهالیٔ اصلیهٔ مذکوره‌نك (ایبر) دینلن وبربر اقوامندن اولدیغی مظنون اولان برقوم قدیمه منسوب بولندقلری، وپیرنه جهتنده الیوم باقی اولان (باسق) لرك بونلرك بقیة السیوف اولدقلری مظنوندر. غاللر قبائل کثیره‌یه منقسم اولوب، اك معروفلری بلچ قبیله‌سی ایدی. غاللر غالیا حدودی داخلنده قالمیوب، کندیلری یغماکر بر قوم اولدقلرندن، پیرنه‌یی چیقه‌رق، غالیچه وپورتکیزه کچمش اولدقلری (غالیچه) و (پورتوغالیا) اسملرندن آکلاشیلیور. بر طاقلری‌ده مانشه دکیزینی کچه‌رك بیوك برتانیه (یعنی انکلتره و اسقوچیه وایرلانده) یه یایلمشلردی. میلاد عیسادن اوچ درت یوز سنه اول غاللردن ایکی فرقه رین ایرماغنی وآلپ جبالنی تجاوزله برطاقلری طونه وادیسنی بالتعقیب مجارستان وبلغارستانه قدر ایلریلمش؛ وبرطاقلری ایتالیانك قسم شمالیسنی ضبط واتروسقلری مغلوب ایده‌رك، رومالیلرك مغلوبلره صاحب چیقمق ایستملری اوزرینه روما شهرینی دخی تخریب ایتمشلردی. بونلرك اورالرده برلشملرندن طولایی رومالیلر ایتالیانك شمالنه (غالیا چیزالپینه) یعنی آلپك بری طرفنده‌کی غالیا نامنی ویررلردی. مؤخراً غاللردن بر کروه بحراً یونانه کچوب، کندیلرینه قاتیلان بر طاقم یونان سرسریلریله برابر کوچك آسیایه تجاوزله، آنقره وکنغری جهتلرینی ضبط، واوراده توطن ایتمشلردی؛ ومملکت مذکوره بونلرك اسمنه نسبتله (غالاتیا) تسمیه اولنمشدی. غاللر مدنیتدن محروم، جسور وجنکاور بر قوم اولوب، قورو دیواردن ابنیه وصمانله اورتیلی دائروی قلبه‌لر یاپار، وبر طاقلری اورمانلرده بارینیردی. طبیعت وجو سما علائم واحوالنی تجسم ایتدیره‌رك، یایدقلری قبا بر طاقم بتلره عبادت، وبونلره بعضاً انسان دخی ذبح ایدرلردی. راهبلری (درویید) دینلوب، سحر وطبابت ادعاسنده دخی بولنوردی، وبونلرك خلق اوزرینه حکم ونفوذلری زیاده ایدی. غاللر بر دولت تشکیل ایتمیوب، قبائله منقسم ایدیلر؛ ورؤسالرندن بعضلری وقت وقت قوت پیدا ایدوب، دائرهٔ نفوذینی توسیع ایدرلردیسه‌ده، بقا بوله‌جق حکومت ودولت تأسیسنه مقتدر اوله‌مازلردی. فرانسه‌نك سواحل جنوبیه‌سنده قارتاج ویونان مهاجرلری بر طاقم قصبه‌لر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمشلردی. قرتاجلیلرك مغلوبیت واضمحلالندن صکره بونلرك مهجرلری دخی یونانیلرك الینه کچمش، وبونلر اورالرده خیلی چوغالمشلردی. مرکزلری (ماسالیا) دیدکلری مارسلیه شهری ایدی.

نهایت میلاد عیسی (عم) دن ١٥٤ سنه مقدم رومالیلر اسپانیه طریقنی تأمین ایچون سواحل مذکوره‌ده یونان مهاجرلرینك امدادیله غالیانك ضبطنه کیریشوب، ٣٣ سنه اوغراشدقدن صکره (پرووانسه) یعنی ایالت تسمیه ایتدکلری قسم جنوبیسنی الده ایتمشلردی. آنجق بر طرفدن غاللرك ایکیده برده عصیانلری وبر طرفدن جرمانلرله سائر اقوامك تجاوزلری میلاددن ٥٧ سنه مقدم روما سرداولرندن

پرووانسه والیسی بولنان مشهور (یولیوس قیصر) ی
بتون غالیایی فتحنه کیریشمکه مجبور ایتمش؛ و ٥٢
تاریخنه‌دك بش سنه ظرفنده بو فتوحات اکمال
اولنه‌رق، بو مملکت روما دولت عظیمه‌سی ممالکنه
منضم اولمش ایدی.

غاللر رومالیلرك ضبطنه کچر کچمز، استقلاللرینی
وحتی جنسیتلرینی بیله اونودوب، تماميله رومالیلره
تابع اولمش؛ وبونلرك اخلاق وعاداتنی آله‌رق، بك
آز زمانده عادتا کندیلریله قایناشمشلردی. خرستیانلق
تا ایکنجی قرن میلادیده غالیایه دخول ایدوب،
دردنجی قرن میلادیده (تور) پسقپوسی بولنان
سنت مارتن طرفندن مملکتك هر طرفنه نشر او-
لنمشدی. خرستیانلقدن صکره لاتین لسانی هم
حکومت هم مذهب لسانی اولمغله، غاللر رومالیلرك
ضبطنه کچدکدن صکره درت بش قرن ظرفنده
لسان ملیلرینی بسبتون اونودوب، یالکز برتانیه
جهتنده‌کی اهالی محافظه ایده بیلمش؛ و دیکرلری
لاتینلاشه‌رق، غلط بر لاتینجه ایله تکلمه باشلا-
مشلردی.

روما دولتنك انقسامنده غالیا بالطبع غرب
ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشوب، متعاقباً آوروپایه
شمال شرقیدن کروه کروه اقوام وحشیه هجومه
باشلایوب، روما دولتنك اداره‌سی دخی بوزلمش
اولمغله، بو مملکت سوآو، آلن، واندال وغوت
کبی یغماکر اقوامدن چیکنتمش؛ و بشنجی قرن
میلادی اوائلنده جنوب و جنوب غربی قسمی ویز-
یغوتلرك، شرق جنوبی قسمی بورغونلرك، رین
نهراسنك قسم اعلاسی آلمانلرك، شمال طرفی فرانقلرك،
شمال غربی قسمی اسکی کلتلرك بقیه‌سی اولان برتونلرك
الینه کچمش؛ و یالکز اورته طرفنك بر مقداری
رومالیلرك تحت اداره‌سنده قالمشیدی. اقوام جرما-
نیه‌دن اولوب، غالیانك قسم شمالیسنی الده ایتمش اولان
فرانقلر اقوام مذکوره‌نك اك جسور وماهرلری
اولمغله، کاه رومالی والیلره امداد وکاه کندیلرینه
قارشی حرب ایده‌رك، دائرهٔ قوتلرینی توسیع،
وکیده‌رك بتون غالیایی وبعض وقتلرده آلمانیه‌نك‌ده
بر قسمنی ضبط ایتمشلردی.

فرانقلر حکومتنك تأسسندن صکره غالیا اسمی
اونودیلوب، بونلره نسبتله مملکت فرانسه تسمیه
اولنمش؛ وفرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چیقوب،
فرانسزلاشمشلردر. فرانق حکمدارلرینك برنجیسی
(مرووه) عد اولنوب، ایلك سلاله‌یه بوکا نسبتله
مرووینجیان نامی ویریلیورسه‌ده، اصل فرانسه‌یی
تحت اداره‌سنه آله‌رق دولتی تأسیس ایدن بونك
تورونی برنجی قلوویس اولوب، ابتدا خرستیانلغی
قبول ایدن‌ده بودر.

آنجق قلوویسك وفاتنده اوغللری ٥١١ تاریخنده
دولتی بینلرنده تقسیم ایتمکله، پارس، مچ، سوآسون
و اورلیان حکومتلری وجوده کلوب، ٥٥٨ ده
برنجی قلوتر بتون فرانقلر دولتنی بر اداره‌یه آله‌رق
توحید ایتمش ایسه‌ده، ٥٦١ دن ٦١٣ تاریخنه‌دك
بینلرنده تفرقه‌لر وداخلی محاربه‌لر ظهور ایدوب،
نهایت فرانسه: آوستراسیا، نوستریا، بورغونیه
وآکیتانه اسملریله درت دولته منقسم اولمشدی.
بونلرك الك قوتلیسی آوستراسیا وایکنجی درجه‌ده
نوستریاده ایدی. آوستراسیاده مرووینجیانلرك حکمی
زائل اولوب، سپاهیلرك تحت تحکمنده اوله‌رق برنوع
جمهوریت تأسیس ایتمش؛ و (هریستال) فامیلیاسنه
منسوب دوقه‌لر ریاست ایتمکله باشلامشلردی. ٦٨٧
تاریخنده آوستراسیا نوستریایه غلبه چالوب، ایکیسی
برلشمش؛ وآوستراسیا دوقه‌سی «سرای امینی»
عنوانیله نوستریا قرالنك مدبر اموری اولمش ایدی.
متعاقباً بورغونیه دخی بونلره عرض اطاعت ایتمش؛
وآکیتانه اندلسدن کچن غزاة اسلام طرفندن استیلا
اولنمغله، سرای امینی بولنان شارل مارتل طرفندن
تخلیص ودولت مذکوره‌یه الحاق اولنمغله، ٧٣٢
تاریخنده یکیدن بتون فرانسه ادارهٔ واحده آلتنه
آلنمش ایدی. ٧٥٢ تاریخنده سرای امینی بولنان
(پیپن برف) مرووینجیان سلاله‌سنه منسوب اوچنجی
شیلدریق اسقاطله، بو سلاله‌یه ختام ویره‌رك،
وکندیسی تختی ضبط ایده‌رك، قارلووینجیان سلاله-
سنك برنجی حکمداری اولمشدر. بونك اوغلی
مشهور شارلمان اسپانیه‌نك ایله ایتالیا وآلمانیه‌نك
بر قسمنی واسویچره وباویره‌یی ضبط ایده‌رك، ٨٠٠
تاریخلرنده ایکنجی غرب ایمپراطورلغی تسمیه ایتدیکی
بر بیوك دولت تأسیس ایتمشدی. بو دولت آنجق

يارم عصر قدر سوروب، بعده ورثه بيننده فرانسه ايتاليا وآلمانيه قراللقلرينه منقسم اولمش؛ وايمپرا. طورلق عنوانى ايتاليا وآلمانيه‌ده حكم سورن شعبه‌لره و بعده آلمانيه پرنسلرينه انتقال ايتمشدر. بو انقسامدن صكره فرانسه‌ده حكم سورن قارلو. ونجيان حكمدارلرينك قوت ونفوذى تدنى‌يه يوز طوتوب، دره‌بكلرى حكم وقوت قزانمش؛ وبونلردن (قاپت) فاميله‌سنه منسوب (اودون) اسمنده برى ٨٨٧ تاريخنده تختى ضبط ايدوب، ٨٩٣ و٨٩٦ده ايكى دفعه قارلوونجيان سلاله‌سى تخته اعاده اولنمش ايسه‌ده، ٨٩٧ ده قطعياً سقوط ايدوب، هوغ قاپت تختده تقررله، قاپتيان سلاله‌سى مستقل قالمشدر. بو يكى سلاله‌يه منسوب حكمدارلرك برنجيلرى حسن اداره و تدابير حكيمانه ايله فرانسه‌نك داخلى قوتنى وخارجى حكم ونفوذينى تزييد ايتمشلرسه‌ده، بعده نسللرى برچوق شعبه وقوللره منقسم اولوب، جمله. سنك حكومته مداخله‌لرندن بالاستفاده دره‌بكلرينك يكيدن حكم ونفوذلرى تزايد ايده‌رك، فرانسه‌نك بعض طرفلرى وعلى الخصوص جنوبده‌كى آكيتانه وغاسقونيه وسائر خطه‌لرمان مستقل برحاله كيرمش؛ وغرب جهتلرى انكليزلر طرفندن استيلا اولنمشدى. ١٤٢٩ تاريخنده (ژانه‌دارق) اسميله شهرت شعار برقيز ظهور ايدوب، خارق‌العاده بعض ادعالرله فرانسزلرك عروق‌حميتنى تحريك ايده‌رك، فرانسه‌يى ورطهٔ هلاكدن و بولنديغى حال تذبذبدن قور. تارمش؛ ومتعاقباً اون برنجى لويى دره بكلرينك دائرهٔ نفوذلرينى برقات دها تحديدله، دولتك قوتنى تزييد ايتمش ايسه‌ده، اخلافنك وعلى الخصوص برنجى فرانسوآنك عمومى پولتيقه‌يه قاريشمسيله خارجى محاربه‌لرده اثناى قوت ايتمسى وپروتستانلرله قتوليكلر آره‌سنده ظهور ايدن محاربات داخليه فرانسه‌يى بيوك برضعف وفتوره دوشورمش؛ وبونك نتيجه‌سى اوله‌رق، قاپتيان سلاله‌سنك حكم سورمكده اولان (والوآ) شعبه‌سى ١٥٨٩ ده اوچنجى هنرى ايله منقرض اولوب، نوبت حكومت ينه بو سلاله‌نك (بوربون) شعبه‌سنه كچمشدر. بونلرك زماننده وعلى الخصوص اون دردنجى لويى زمانلرنده فرانسه. نك قوتى وآوروپاجه حكم ونفوذى زياده آرتمش؛

واون بشنجى لويى زماننده تدبيرسزلك سائقه‌سيله مستملكاتجه بعض ضايعات كورلمش ايسه‌ده، ادبيات وعلومك ترقياتى سايه‌سنده فرانسه آوروپاجه مركز معارف حكمنه كچوب، فرانسز لسانى لسان عمومى اولمشدر. و ١٧٩٠ده «اداره» ناميله بر هيئت حكومت تشكيل اولنمشدى. بو صره‌ده جنراللق رتبه‌سنى احرازله اقتدار عسكريسنى كوسترمش اولان ناپوليون بوناپارت ١٧٩٩ ده قونسلوس ناميله ادارهٔ امورى الينه آلوب، ١٨٠٤ ده ايمپراطورلغنى اعلان ايتمش؛ وفرانسه‌ده تأمين اسايشه موفق اولمش ايسه‌ده، بونكله قناعت ايتميوب، جهانكيرانه فتوحاته كيريشمكله، هم بتون آوروپانك راحتنى قالديرمغه همده فرانسزلرى بيهوده يره تلف ايتديرمكه باشلاديغندن، نهايت انكلتره، پروسيه، آوستريا وروسيه كنديسنك عليهنده اتفاق ايدوب، ١٨١٤ ده ناپوليونى اسقاطله، بوربون خاندانينه منسوب اون سكزنجى لويى‌يى فرانسه‌نك قراللق تختنه اقعاد ايتمشلردر. ناپوليون ايرتسى‌سنه فرانسه‌يه عودتله، حكومتى استرداد ايتمش ايسه‌ده، دول مشاراليها طرفندن واترلوده مغلوب اولوب، (سانته هلنه) آطه‌سنه نفى اولنمشدر. اون سكزنجى لويى مشروطيتى قبول ايتمش ايسه‌ده، خلفى اونجى شارل بو اصولك بك عليهنده بولنديغندن، ١٨٣٠ ده بوربون خاندانينك اورليان شعبه‌سنه منسوب لويى فليپ اقعاد اولنمش؛ و ١٨٤٨ ده جمهوريت تشكيل اولنمغله، بيوك ناپوليونك يكنى لويى ناپوليون رئيس انتخاب اولنوب، ١٨٥١ ده آنسزين ايمپرا. طورلغنى اعلانله، اوچنجى ناپوليون نامنى آلمشدر. ١٨٧٩ ده بلاسبب پروسيه‌يه اعلان حرب ايدوب، كنديسى ومعينى اولان مارشال بازن كليتلى اردو. لرله تسليم اولنه‌رق، فرانسه‌يى بر بيوك ورطه‌يه آتمشدر. كنديسى پروسيه عسكرينك النده اسير ايكن، فرانسزلر اعلان جمهوريت ايدوب، اليوم بو حكومت دوام ايتمكده‌در.

فرانسه‌ده حكومت سورن حكمداران ورؤسا اساميسيله ابتداى حكومتلرى بروجه آتيدر:

١. مرووبنجيان سلاله‌سى

| | |
|---|---|
| برنجی شیلدریق | ٤٥٨ |
| برنجی قلوویس | ٤٨١ |
| قلودومیر (اورلیانده) | ٥١١ |
| برنجی تیری (مجده) | ٥١١ |
| برنجی تئودبرت (مجده) | ٥٣٤ |
| تئودبالد (مجده) | ٥٤٨ |
| برنجی شیلدبرت (پارسده) | ٥١١ |
| برنجی قلوتر (سوآسونده) | ٥١١ |
| بتون فرانسه‌ده | ٥٥٨ |
| برنجی سیجبرت (اوستراسیاده) | ٥٦١ |
| ایکنجی شیلدبرت | ٥٧٥ |
| ایکنجی تئودبرت (اوستراسیاده) | ٥٩٦ |
| برنجی قاریبرت (پارسده) | ٥٦١ |
| غونتران (اورلیان وبورغونیه‌ده) | ٥٦١ |
| ایکنجی تیری (ابتدا اورلیان وبورغونیه‌ده) | ٥٩٦ |
| برنجی شیلپریق (ابتدا سوآسونده) | ٥٦٧ |
| ایکنجی قلوتر (ابتدا سوآسونده) | ٥٨٤ |
| ایکنجی قاریبرت (آکیتانده) | ٦٢٨ |
| برنجی داغوبرت | ٦٢٨ |
| ایکنجی سیجبرت (اوستراسیاده) | ٦٣٨ |
| ایکنجی قلوویس (نوستریا وبورغونیه‌ده) | ٦٣٨ |
| اوچنجی قلوتر (نوستریا وبورغونیه‌ده) | ٦٥٦ |
| ایکنجی شیلدریق (اوستراسیاده و بعده بتون فرانسه‌ده) | ٦٧٠ |
| ایکنجی داغوبرت (اوستراسیاده) | ٦٧٤ |
| اوچنجی تیری (ابتدا نوستریاده وبعده بتون فرانسه‌ده) | ٦٧٩ |
| اوچنجی قلوویس | ٦٩١ |
| اوچنجی شیلدریق | ٦٩٥ |
| اوچنجی داغوبرت | ٧١١ |
| دردنجی قلوتر | ٧١٧ |
| ایکنجی شیلپریق | ٧١٥ |
| دردنجی تیری | ٧٢٠ |
| فترت | ٧٣٧ الی ٧٤٢ |
| اوچنجی شیلدریق | ٧٤٢ « ٧٥٢ |

### ٢ . قارلوونجیان سلاله‌سی

| | |
|---|---|
| پپین دریستال (آوستراسیا دوقه‌سی) | ٦٨٧ |
| تئودوآلد | ٧١٤ |
| شارل مارتل (آوستراسیا دوقه‌سی) | ٧١٥ |
| قارلومان » | ٧٤١ |
| پپین برف (قارلومانله برابر بعده یالکز) | ٧٤١ |
| » (بتون فرانسه‌ده) | ٧٥٢ |
| قارلومان (شارلمانله برابر) | ٧٦٨ |
| شارلمان (یالکز) | ٧٧١ |
| برنجی لویی (دبونر) | ٨١٤ |
| ایکنجی شارل (شوو) | ٨٤٠ |
| ایکنجی لویی (بغ) | ٨٧٧ |
| اوچنجی لویی وقارلومان | ٨٧٩ |
| قارلومان (یالکز) | ٨٨٢ |
| شیشمان شارل (ایمپراطور) | ٨٨٤ |
| اودون (قاپتیان سلاله‌سندن) | ٨٨٧ |
| اوچنجی شارل (ساده) | ٨٩٨ |
| برنجی روبرت (قاپتیان سلاله‌سندن) | ٩٢٢ |
| راؤل (قاپتیان اقرباسندن) | ٩٢٣ |
| دردنجی لویی (دوترمر) | ٩٣٦ |
| لوتر | ٩٥٤ |
| بشنجی لویی (فنیان) | ٩٨٦ |

### ٣ . قاپتیان سلاله‌سی

| | |
|---|---|
| هوغ قاپت | ٩٨٧ |
| ایکنجی روبرت | ٩٩٦ |
| برنجی هنری | ١٠٣١ |
| برنجی فیلیپ | ١٠٦٠ |
| آلتنجی لویی (شیشمان) | ١١٠٨ |
| یدنجی لویی (کنج) | ١١٣٧ |
| ایکنجی فیلیپ (شانلی) | ١١٨٠ |
| سکزنجی لویی (آرسلان) | ١٢٢٣ |
| طقوزنجی لویی (سنت لویی) | ١٢٢٦ |

#### برنجی نسل یعنی فیلیپ نسلی

| | |
|---|---|
| اوچنجی فیلیپ (جری) | ١٢٧٠ |

#### برنجی شعبه

| | |
|---|---|
| دردنجی فیلیپ (گوزل) | ١٢٨٥ |
| اوننجی لویی (هوتن) | ١٣١٤ |
| برنجی ژان (پوستوم) | ١٣١٦ |
| بشنجی فیلیپ (طویل) | ١٣١٦ |
| دردنجی شارل (گوزل) | ١٣٢٢ |

ایکنجی شعبه یعنی والوآ شعبه‌سی

| | |
|---|---|
| آلتنجی فیلیپ (والوآلی) | ١٣٢٨ |
| ایکنجی ژان (ایی) | ١٣٥٠ |
| بشنجی شارل (حکیم) | ١٣٤ |

والوآ شعبه‌سنك برنجی قولی

| | |
|---|---|
| آلتنجی شارل (سوکیلی) | ١٣٨٠ |
| یدنجی شارل (مظفر) | ١٤٢٢ |
| اون برنجی لویی | ١٤٦١ |
| سکزنجی شارل | ١٤٨٣ |

والوآ شعبه‌سنك ایکنجی اورلیان قولی

| | |
|---|---|
| اون ایکنجی لویی | ١٤٩٨ |
| برنجی فرانسوآ | ١٥١٥ |
| ایکنجی هنری | ١٥٤٧ |
| ایکنجی فرانسوآ | ١٥٥٩ |
| طقوزنجی شارل | ١٥٦٠ |
| اوچنجی هنری | ١٥٧٤ |

ایکنجی نسل یعنی روبرت ویا بوربون نسلی

| | |
|---|---|
| دردنجی هنری | ١٥٨٩ |
| اون اوچنجی لویی (عادل) | ١٦١٠ |

بوربون نسلنك برنجی شعبه‌سی

| | |
|---|---|
| اون دردنجی لویی (بیوك) | ١٦٤٣ |
| اون بشنجی لویی (سوکیلی) | ١٧١٥ |
| اون آلتنجی لویی | ١٧٧٤ |
| اون یدنجی لویی (اسماً) | ١٧٩٣ |
| ادارهٔ جمهوریه | ١٧٩٢ |
| اداره نامیله حکومت | ١٧٩٥ |
| قونسلوس نامیله برنجی بوناپارت | ١٧٩٩ |

٤ ـ برنجی ایمپراطورلق

| | |
|---|---|
| بوناپارت برنجی ناپولیون | ١٨٠٤ |
| ایکنجی ناپولیون (اسماً) | ١٨١٥ |

بوربون نسلنك اعاده‌سی

| | |
|---|---|
| اون سکزنجی لویی | ١٨١٤ |

ایمپراطورلغك اعاده‌سی

| | |
|---|---|
| برنجی ناپولیون (ثانیاً) | ١٨١٥ |

بوربون نسلنك تکرار اعاده‌سی

| | |
|---|---|
| اوننجی شارل | ١٨٢٤ |

بوربون نسلنك ایکنجی اورلیان شعبه‌سی

| | |
|---|---|
| لویی فیلیپ | ١٨٣٠ |

لویی ناپولیون بوناپارتك تحت ریاستنده

| | |
|---|---|
| جمهوریت | ١٨٤٨ |

٥ ـ ایکنجی ایمپراطورلق

| | |
|---|---|
| اوچنجی ناپولیون بوناپارت | ١٨٥٢ |

٦ ـ ادارهٔ اخیره

| | |
|---|---|
| رئیس موسیو تیر | ١٨٧١ |
| « مارشال ماق ماهون | ١٨٧٣ |
| « موسیو ژول غروی | ١٨٧٩ |
| « موسیو سعدی قارنو | ١٨٨٨ |
| « موسیو قازیمیر پریه | ١٨٩٥ |
| « رئیس حاضر موسیو فلیکس فور | ١٨٩٥ |

**فرانسه آطه‌سی** { (Ile de France) فرانسه‌نك اسکی تقسیماتنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً پیقارديه، غرباً نورمانديه، جنوباً اورلیانه ونیورنه، شرقاً دخی شامپانیه خطه‌لریله محاطدر. همان هر طرفدن انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مرکزی پارس شهری ایدی. شمدیکی تقسیماتده سینه ایالتیله، سینه مع اوآزه، سینه مع مارنه، اوآزه واسنه ایالتلرینك الك بیوك قسملرینی و(لوآره) ایله (نیوره) ایالتلرینك بر کوچك پارچه‌سنی حاویدر. بو خطه اسکیدن بری طوغریدن طوغری‌یه فرانسه قراللغنه تابع اولوب، یالکز قارلوونجیان سلاله‌سنك اواخر حکومتنده قسم اعظمی فرانسه دوقه‌لرینك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبونلرك قراللغه کچمسیله یکیدن فرانسه قراللرینك بلا واسطه تصرفنه کیرمشدی.

**فرانسه آطه‌سی** { (Ile de France) [«موریس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**فرانشویل** { (Francheville) فرانسه‌نك الك مشهور هیکلتراشلرندن اولوب، ١٥٤٨ ده (قامبری) ده طوغمش، و١٦١٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. ایتالیاده تحصیل صنعتله، بر خیلی وقت اوراده قالوب، فلورانسه آقادمیاسنك اعضاسندن اولمش؛ وبعده دردنجی هنری طرفندن فرانسه‌یه دعوت اولنه‌رق، بونك واون اوچنجی

لوينك زماننده بر طاقم مشهور هيكللر وجوده
كتيرمشدر.

**فرانشه قونته** { (Franche-Comté) فرانسه‌نك اسكى تقسيما-
تنده شرق جهتنده بر بيوك خطه اولوب، شمالاً
لورنه، غرباً شامپانيه وبورغونيه، جنوباً برسه
خطه‌لريله، شرقاً دخى اسويچره ايله محاط ايدى.
مركزى بزانسون شهرى ايدى. قسم شرقيسنده
(ژوره) سلسله‌سى ممتد اولور. ساؤنه، دوب، ان
نهرلريله تابعلرى بو خطه داخلنده جريان ايدرلر.
هواسى طاغلرده صوغوق وآچيق يرلرنده اولدقجه
صيجاقدر. اراضيسى منبت اولوب، باغلرى چوق
وشرابى مشهوردر. سائر مسكراتى وپينيرى دخى
مقبولدر. صنايعى خيلى ايلرى اولوب، ساعت فابريقه-
لرى واردر. اهاليسى ذكى، چاليشقان، اداره‌لى
ومهماننواز اولوب، ايچلرنده خيلى مشاهير يتيشمشدر.
شمديكى تقسيماتده ژوره، دوب وبوقارى ساؤنه
اسملريله اوچ ايالته منقسمدر. وقتيله كاه فرانسه‌يه
وكاه آلمانيه وآوستريايه تابع اولوب، اونجى قرن
ميلاديده آيريجه بر قونتلق صورتنده اداره اولنمغه
باشلامش؛ و اون دردنجى لويى طرفندن فرانسز
قراللغنه الحاق اولنمشدر.

**فرانق** { (Francs) جرمانيه اقوامندن اسكى بر قومدر، كه آلمانيه‌نك غرب
شمالى جهتنده وسر، رن وماين ايرماقلرينك مجرالرى
آره‌سنده ساكن اولوب، هيچ بر حكومت ودولته
تابع اولقسزين كندى باشلرنده ياشادقلرندن، حر
ومستقل ديمك اولان بو اسمله تسميه اولنمشلردى.
بونلرك بر طاقلرى غاليانك يعنى اسكى فرانسه‌نك
شمال غربى جهتنده وبعضلرى‌ده رن ايرماغنك ساحل
يميننده وقولونيه شهرى اطرافنده يرلشمشلردى.
ميلادك ٢٤٠ تاريخنده فرانق اقوامى برنوع حكومات
متفقه هيئتى تشكيل ايديورلردى. بعده روماليلرك
تحت اداره‌سنده بولنان غاليانك سائر طرفلرينه
تجاوزه باشلايوب، روماليلره قارشى برچوق محاربه‌لر
ايتمش؛ و تجاوزلرنده اصرار ايدوب، مرور زمانله
كسب نفوذ وقوت ايده‌رك، روما ايمپراطورلرينك
اقعاد و اسقاطنه دخى قاريشمغه باشلامشلردى.
بشنجى قرن ميلادى اوائلنده شمالدن اقوام وحشيه
كروه كروه تجاوزه باشلادقلرنده، فرانقلر خيلى وقت
روماليلره صادق قالوب، اقوام مذكوره‌يه مقاومت
ايتمشلرسه‌ده، نهايت روما دولتنك سقوطنه مانع اوله-
ميه‌جقلرينى آكلاينجه، كنديلرى دخى بر حصه
قوپارمغه شتاب ايدوب، غاليانك شمالندن باشلايه‌رق،
وتدريجاً آشاغى‌يه اينه‌رك، نهايت حكمدارلرى
(قلوويس) ك زماننده مملكت مذكوره‌نك قسم
اعظمنه مالك اولمغله، برقاچ دولت تشكيل، ومتعاقباً
خرستيانلغى دخى قبول ايتمشلردر. او وقتدن غاليا
مملكتنه بونلرك اسمنه نسبتله (فرانسه) نامى ويرلكه
باشلامشدر. فرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چيقوب
فرانسزلاشمشلردر. فرانسه‌ده او وقتدن برى حكم
سورن قراللر فرانقلرك نسلندن اولوب، برقاچ سلا-
له‌يه منقسمدر. [« فرانسه » ماده‌سنك احوال تا-
ريخيه‌سى بحثنه مراجعت.] فرانقلر اندلس حكومت
اسلاميه‌سيله همحدود بولندقلرندن، واهل صليب
محارباتنده دخى الك زياده فرانسزلر كوريندكلرندن،
(فرانق) اسمى (فرنك) و (افرنج) صورتنده
السنهٔ شرقيه‌ده آوروپالى معناسيله مستعمل اولوب،
انكليز، آلمان، ايتاليان وسائر اوروپا امنه مشتركاً
اطلاق اولنيور؛ وبتون آوروپايه ياخود غرب وشمال
قسمنه (فرنكستان) نامى ويريليور. فرانقلر اساساً
سپاهيلك صورتنده اداره اولنور يغماكر وجنكاور
بر قوم اولوب، رؤسالرى دره‌بكلكى ايدرلردى.

**فرانق** { (Franck) فلمنكلى بر عائله‌در، كه اعضاسندن بش مشهور رسام
كلوب، اون آلتنجى قرن ميلاديده (آنور) وپارسده
ياشامشلردر. بعض اثرلرى موزه‌لرده موجوددر.

**فرانق** { (Franck) مشاهير اطبادن اولوب، ١٧٤٠ تاريخنده باده‌نك
(روتالبن) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٢٠ ده وفات
ايتمشدر. كوتينكه وپاويه دار الفنونلرنده فن طب
تدريسيله مشغول اولوب، بعده عسكرى خسته-
خانه‌لرينى تنظيم ايچون، ويانه‌يه جلب اولنمش؛ وبيوك
ناپوليون كنديسنى فرانسه‌يه جلبه چاليشمش ايسه‌ده،
تكليفاتنى رد ايتمش ايدى. فن طب وحفظ صحته دائر
وعلى الخصوص معلومات طبيه‌نك تعميمى حقنده آلمان
لساننده متعدد جلدلردن مركب مشهور تأليفاتى
واردر.

**فرانقفورت** { (Francfort) بو اسمله آلمانیاده ایکی بیوك شهر واردر :

برنجیسی (ماین) نهری اوزرنده اولمغله، (F.-sur-le-Main) وآلمانجه (F.-am-Main) دینلوب، غربی پروسیه‌نك (هسه‌ناسو) ایالتنده، (ویسبادن) سنجاغنده و ویسبادنك ۳۲ کیلومتره شرقنده اوله‌رق، مذکور نهرك رین ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۳۵ کیلومتره یوقاریده وایکی کنارنده، ″۴۳ ′۶ °۵۰ عرض شمالی ایله ′۲۱ °۶ طول شرقیسنده و بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. غایتله کوزل بر محلده مؤسس مهم وتجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۸۰۰۰۰ اهالیسی، اطرافنده مفرح تفرجکاهلریله باغچه و کوشکلری، نهرك اوزرنده ۱۴ کمرلی و ۳۳۰ قدم طولنده کارکیر بر کوپریسی، بك ایشلك چارشیسی، متعدد بانقه‌لری، بازار وپنایرلری، کلیتلی ذخایر تجارتی، اطرافنده بك چوق فابریقه‌لری، مکمل موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌لری، نباتات وحیوانات باغچه‌لری، بك واسع مطبعه‌لری وکلیتلی کتابلر نشر ایدن صحافخانه‌لری، شیلر وکوته ایله فن طباعتك موجدلری اولان کوتنبرغ، فوست و شفرك وبو شهرده ظهور ایتمش سائر مشاهیرك توتجدن هیکللری، مصنع کلیسالری وبونلرك الك بیوکنده اسکی آلمانیه ایمپراطورلرینك تتویجی آیینته مخصوص منبری وجوارنده هنکام تتویجده ایمپراطورلرك کییك صیدینه مخصوص بولنمش واسع بر اورمانی واردر. وقتیله مستقلاً اداره اولنور بر شهر اولوب، آلمانیه حکومات متفقه‌سی مجلس عمومیسنك دخی محل اجتماعی ایدی. پروسیه‌یه الحاقنده استحکاماتی هدم اولنمشدر. الك اول نشر اولنان یومی غزته بو شهرده چیقوب، ۱۶۲۵ تاریخندن یعنی ۲۷۲ سنه‌دن بری الیوم دوام ایتمکده‌در. اسکی بر شهر اولوب، فرانقلر زماننده قاعدهٔ حکومت بولنمش؛ وبر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی اولمشدر.

— ایکنجیسی (اودر) ایرماغی اوزرنده واقع اولمغله، (F.-sur-Oder) وآلمانجه (F.-an-der Oder) دینلوب، وسطی پروسیه‌نك (براندبورغ) ایالتنده و برلینك ۸۱ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده ″۵ ′۲۲ °۵۲ عرض شمالی ایله ′۱۳ °۱۲ طول شرقیده واقعدر. سنجاق مرکزی اولوب، ۵۵۷۲۴ اهالیسی، کوزل سوقاقلریله ابنیه و تفرجکاهلری، اسکیدن موجود دارالفنونی (برسلاو) ه نقل اولنمش ایسه‌ده، دیکر مکمل مکتبلری، علوم وفنون جمعیتلری، نباتات باغچه‌سی، کوزل بر کتبخانه‌سی، ایشلك تجارتی، بازار وپنایرلری ومتعدد فابریقه‌لری واردر. نهر شهره قدر سیر سفائنه صالح اولمغله، بو نهرك اوزرنده برلینك اسکله‌سی حکمنده اولوب، کیتدکجه اهمیتی واهالیسی چوغالمقده‌در. اسکی استحکاماتی هدم اولنه‌رق، تفرجکاهلره تحویل اولنمشدر.

**فرانقفورت** { (Frankfort) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه حکومات مرکزیه‌سندن کنتوکی حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب، کنتوکی نهری اوزرنده وبونك (اوهیو) نهرینه منصب اولدیغی محلدن ۹۶ کیلومتره یوقاریده، ′۱۴ °۳۸ عرض شمالی ایله °۸۷ طول غربیسنده واقع و ۵۴۰۰ اهالیی جامعدر. غایتله کوزل بر موقعده مؤسس اولوب، قصبه‌نك اوکنده نهرك ۱۰۰ متره وسعتی اولمغله، سفائن اورایه‌قدر چیقار. نهرك اوزرنده بر کوپریسی واردر.

**فرانقلن** { بنیامن — (B. Franklin) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك حکیم شهیری اولوب، انکلیز جنسیتنه منسوبدر. ۱۷۰۶ تاریخ میلادیسنده ممالك مذکوره‌نك (مساچوست) حکومتنده بوستون شهرنده طوغمشدر. فقیر بر صابونجینك اوغلی اولوب، دستکاهجیلکله بر مطبعه‌یه کیرمش؛ ونظام واداره سایه‌سنده آز وقتده اولدیجه سرمایه‌یه مالك اولوب، ۱۷۲۹ ده فیلادلفیاده کندی باشنه بر مطبعه آچه‌رق، ناموسکارانه بر ثروت ایدنمشیدی. او وقتدن منافع عمومیه‌یه خدمت ایتمك هوسنه دوشوب، بر کتبخانه ایله بر جمعیت ادبیه تأسیس، ومعارفی عوام ناس بیننده تعمیم مقصدیله بر طاقم غزته‌لر ورسائل موقوته ایله سالنامه‌لر نشر ایتمش؛ وحکومتك کندیسنه اظهار افتقار ایتمسیله، ۱۷۳۶ ده پانسیلوانیه مجلس منتخبنك کاتبی اولوب، بعده اعضالغنه کچمش؛ وعساکر ملیه‌نك تشکیلی ومکاتب وخسته‌خانه‌لر تأسیسی کبی امور نافعه

وخيريه‌نك قبولنه چاليشمشدر. بو مساعيسيله برابر فنونله دخی توغل ايدوب، الكتريقه متعلق برچوق كشفياته موفق اولمش؛ وازآن جمله الكتريق ايله يلديرمك بر اساس اوزرينه مؤسس اولديغنی كشف ايدوب، پاراتونری (يعنی دافع صاعقه‌يی) و فرانقلن صوبه‌سی دينلن بر اصول تسخينی ايجاد ايتمشدی. ١٧٥٣ ده پوسته مدير عموميسی اولوب، ١٧٥٧ ده وطننك منافعنی مدافعه ايچون مبعوثاً لوندره‌يه اعزام اولنه‌رق، برخيلی امتيازات استحصالنه موفق اولمش ايسه‌ده، ١٧٧٥ ده ممالك مجتمعه‌ده انكليز حكومتنه قارشی قيام ظهور ايدنجه، وطننه عودته مسارعت ايتمش؛ و وصولنده انعقاد ايدن قونغره‌يه پانسيلوانيه طرفندن وكيل نصب اولنه‌رق، اسباب مدافعه‌نك استحضارنده واشينغتونه ياردیم ايده‌رك، ممالك مجتمعه‌نك تأمين استقلالنه خدمت ايتمشدر. ١٧٧٨ ده استمداد ايچون فرانسه‌يه اعزام اولنه‌رق، حسن قبول كورمش، وهر تكليفنی قبول ايتديرمكه موفق اولمشدی. ١٧٨٨ ده امور سياسيه‌دن چكيلوب، ايكی سنه صكره ٨٤ ياشنده وفات ايتمشدر. وفاتنده آمريقا مجلس عموميسی برآی وفرانسه مجلسی اوچ كون ماتم طوتمشدر. فرانقلن حكمت طبيعيه وسائر فنونده يد طولی صاحبی اولمغله برابر امور سياسيه‌ده ماهر، وفرط محبت وطنيه وحميتله متصف واخلاق وفن ثروتده استاد اعظم اولوب، افعالی دخی اقوالنه موافق اولديغندن، حركاتی عموم ايچون بر نمونهٔ امتثال ايدی. علم اخلاقده كنديسنه مخصوص براصولی وار ايدی. بركوچك چفتلكی فنه تطبيقا ايشلده‌رك، اهاليه علمی وعملی خواجه‌لق ايدردی. الحاصل ممالك مجتمعه تمدن وترقيسنه باشليجه فرانقلن سبب اولمشدر. آثاری اوچ جلد اوزره جمع ونشر واكثر السنه‌يه ترجمه اولنمشدر. اسمی ممالك مذكوره‌ده بر چوق معموره واياالتلره ويرلمشدر.

**فرانقلن** { سيرجون — (Sir J. Franclin) انكلتره مشاهير بحريوندن اولوب، ١٨٤٥ ده قطب شماليلك آمريقا جهتندن سفائن ايچون برطريق آچمق مقصديله كمی ايله او جهته عزيمت ايتمش؛ وبعده كنديسندن خبر آلنه‌مديغندن، زوجه‌سنك مراجعتی اوزرينه، متعدد بحريون تحريسنه كوندريلوب، بونلر قطبده بر طاقم كشفياته موفق اولمش؛ وهودسون قوينده قپودان فرانقلنك كميسی انقاضنه دسترس اولنه‌رق، ١٨٤٧ تاريخندن بوزلرده تلف اولديغی آكلاشلمشدر. لوندره جغرافيا جمعيتی عائله‌سنه بيوك بر مكافاة ويرمشدر.

**فرانقور** { (Francœur) فرانسه مشاهير رياضيوننددن اولوب، ١٧٧٣ ده پارسده طوغمش، و ١٨٤٩ ده وفات ايتمشدر. علوم رياضيه وهيئته دائر وفنونك بين العوام تعميمی تسهيل ايده‌جك بر قاچ تأليف معتبری واردر. بعض فنون قاموسلرينك جمع وتحريرينه‌دخی اشتراك ايتمش؛ وعمرينی تدريس وتأليفله پچيرمشدر.

**فرانقولی** { (Francoli) اسپانيه‌نك قتالونيه خطه‌سنده طراغونه اسكله‌سی قربنده آق دكيزه دوكيلور بر قيصه ايرماق اولوب، مذكور قصبه‌يه قريب محلده صولری جدوللرله طاغيديله‌رق، واسع بر اووه‌يی احيا ايديور.

**فرانقونيه** { وآلمانجه فرانكن (Franconie, Franken) آلمانيای وسطيده باويره قراللغنك قسم شماليسنی تشكيل ايدن بر خطه اولوب، آشاغی، يوقاری و وسطی فرانقونيه اسملريله اوچ ايالته منقسمدر. شمالاً تورينكه وصاقسه، شرقاً چهستان، جنوباً نفس باويره، غرباً دخی وورتمبرغ ايله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٢٩٧٤ مربع كيلومتره اولوب، ١٨٨٩٧٩٧ اهاليسی واردر. شرق جهتی طاغلق اولوب، فيختلكبيركه ايله فرانكنوالد طاغلری ممتد اولور. تماميله رين ايرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشليجه نهری (ماين) ايله بوكا تابع (رنيتز) و (ساله) چايلريدر. اسكی فرانقونيه دوقه‌لغنك قسم شرقيسندن عبارتدر. [ زياده تفصيلات ايچون «باويره» ماده‌سنه مراجعت. ]

**فرانقونيه** { دوقه‌لغی (Duché de Franconie) اسكی آلمانيه ايمپراطورلغنك مركب اولديغی اون دائره‌نك بری اولوب، ابتدا فرانقلرك تحت ضبطنده اولمغله، فرانسز تورينكه‌سی وشرق فرانسه تسميه اولنمش؛ واونجی قرن ميلاديده دوقه‌لق صورتنده براداره‌يه تحويل اولنه‌رق، فرانقونيه تسميه اولنمشدی: چهستان، باويره، سوآبه، يوقاری وآشاغی رين، يوقاری صاقسه و تورينكه

دائره‌لریله محاط ایدی. آلمانیه دوارینك اك كوچكی ایسه‌ده، اك معمور ومهمی اولوب، بر طاقم مستقل شهر وقصبه‌لری و پسقپوسلق دائره‌لرینی دخی حاوی ایدی. مركزی (نورمبرغ) شهری ایدی. فرانقونیه دوقه‌لرندن بر قاچی آلمانیه ایمپراطوری اولمشیدی. اون اوچنجی قرن میلادی اواخرنده فرانقونیه بر چوق كوچك دره‌بكلكلرینه منقسم اولوب، بونلرك هر بری كسب استقلال ایتمكله، دوقه‌لغك یالكز اسمی قالمش؛ و بعده ثوربنكه ایله برلشدیریلوب، ١٥١٢ ده ایمپراطورلغه الحاق اولنمش؛ و١٨١٤ ده بیوك ناپولیونك سقوطنده قسم شرقیسی باویره‌یه الحاق، وقسم غربیسی حكومات متجاوره بیننده مقاسمه اولنمشدر.

**فرانقه‌ویلا** { (Francavilla) بو اسمله ایتالیاده برقاچ قصبه اولوب، اك بیوكلری بروجه آتیدر:

(فرانقه‌ویلافونتانه) كه اوترانته ایالتنك برينديسی قضاسنده وبرندیسینك ٣٢ كیلومتره غربنده واقع اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وبز، یوكلی اقمشه وچوراب فابریقه‌لری واردر.

— (فرانقه‌ویلا دی سیجلیه) كه سیجلیه جزیره‌سنده مسینه ایالتنك (قاسترو رآله) قضاسنده و قاسترو رآله‌نك ٣٦ كیلومتره جنوب غربیسنده و (القنطره) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی وایپك وپاموق ایپلیكخانه‌لری واردر.

**فرانكر** { (Franeker) فلمنكك (فریزه) ایالتنده (لیواردن) قضاسنده ولیواردنك ١٦ كیلومتره غربنده وبر جدولك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٤٧٠٠ اهالیسی، ایپلیكخانه‌لری وصابون وطوغله فابریقه‌لری واردر. بو قصبه‌ده ١٥٨٥ ده تأسیس اولنمش بردارالفنون وار ایكن، ١٨١١ ده بیوك ناپولیون طرفندن لغو اولنمشدر.

**فرانكنبرغ** { (Frankenberg) صاقسه قرالغنك (اسویجقاو) ایالتنده (شمنیچ) قضاسنده وشمنیچك ١٣ كیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٤٦٠ اهالیسی، مصنع بر كلیساسی، ایپلیكخانه‌لری وباصمه ایله ایپكلی قماش فابریقه‌لری واردر.

**فرانكنتهال** { (Frankenthal) باویره‌نك رین پالاتیناتی ایالتنده ورین ایرماغی ساحل یسارندن ٣ كیلومتره مسافه‌ده اسپیره قضاسنده واسپیره‌نك ٢٨ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٤٠ اهالیسی وچاك وتل وسائره فابریقه‌لری واردر.

**فرانكنشتاین** { (Frankenstein) پروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده برسلاو سنجاغنده وبرسلاوك ٦٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٤٨٠ اهالیسی، لنكیت معدنی، ماكینه فابریقه‌سی، بغدای وكتان وتوتون تجارتی، اسكی برقلعه خرابه‌سی وجوارنده ایكنجی فردریق طرفندن چهستان حدودنده یاپلش مشهور (سیلبربرغ) قلعه‌سی واردر.

**فرانكنهاوزن** { (Frankenhausen) آلمانیه‌ده (اشوارجبورغ رودولستاد) برنسلكنك (اونتر هرشنافت) ایالتنده ورودولستادك ٧٦ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی، لنكیت معدنی، میاه معدنیه‌سی، قابلجه‌لری وآلات موسیقیه فابریقه‌لری، بر اسكی قلعه خرابه‌لری وبیوك بر مغاره‌سی واردر.

**فراؤرت** { (Phraorte) اسكی یونان مورخلری آثارنده واونلردن مأخوذ اوله‌رق آوروپا تواریخنده (مدیا) مملكت قدیمه حكمدارانی صره‌سنده مذكور اولوب، (دیوكس)ك اوغلی اولدیغی، وبرچوق یرلر ضبط ایتدكدن صكره، آثوریلر طرفندن مغلوب اولوب، (كی آخسار)ك كندیسنه خلف اولدیغی بیان اولنیور. ایرانیلرك كندی تاریخلرنده بو حكمدارك اسمی بولنمیه یعنی بو بابده ایكی تاریخی تطبیقه موفق اوله‌مدق. تورانده (آرفاحشاد) اسمیله یاد اولنان حكمدارك عینی اولدیغی دخی ظن اولنمشدر.

**فراؤشتاد** { (Fraustadt) شرقی پروسیه‌نك پوزن سنجاغنده و پوزنك ٩٠ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٥ اهالیسی، یوك وكتان منسوجات دستگاهلری و جوارنده‌كی تپه‌لرده یل دكرمنلری

واردر. ۱۷۰٦ تاریخنده اسوجلیلر بو قصبه‌ده
روسلرله لهلیلری مغلوب ایتمشلردر. لهلیلر عندنده
اسمی (وشوه) در.

**فراوی** { (ابو عبد الله کمال الدین محمد بن الفضل الصاعدی) مشاهیر فقها
و محدثیندن اولوب، ٤٤١ تاریخنده نیشابورده
طوغمش؛ واوراده تحصیل علم ایتدکدن صکره،
بغداده عزیمتله، ابو اسحق شیرازی وابو بکر بیهقی
وابو القاسم قشیری وامام الحرمین کبی ائمه‌دن استماع
ایدوب، حجازه دخی سیاحت وایفای حج ایتمش؛
وبغداد ونیشابورده وعظ وتدریس وافاده ایله اشتغال
ایدوب، ٥۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. روایتنده
امین ومعتمد اولوب، حقنده «الفراوی الف راوی»
یعنی فراوی بیك راوی ذکر دیرلردی. اجدادی
خوارزملك (فراو) قصبه‌جغندن اولملغله، بو نسبتله
شهرت بولمشدر.

**فراهان** { [«فرهان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**فرایبرغ** { (Freiberg) آلمانیه‌ده صاقسه قراللغنك درسده ایالتنده ودر-
سده‌نك ۳٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده وبر قاچ
دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی
بر قصبه اولوب، ۲٥ ۳٥۰ اهالیسی، صیرمه‌لی اقشه،
چوخه، دانتله، یوك ایپلیك فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری،
بویاخانه‌لری، جوارنده کومش معدنلری، مکمل بر
معدنیات مکتبی وکوچك لکن مهم بر علم الارض
موزه‌سی واردر. قصبه‌نك وجوارلرینك اهالیسی
معدنجیلکده‌کی مهارتلریله مشهور اولوب، معادن
اخراجیچون دنیانك هر طرفنه کیدرلر. علم الارضه
دائر الك اولکی کشفیات دخی فرایبرغده وقوع
بولمشدر.

— بو اسمله آوستریا و مجارستان دولتنك
(موراویه) خطه‌سنده (نایتچاین) سنجاغنده ونا-
یتچاینك ١٥ کیلومتره شرق شمالیسنده دخی قضا
مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٩٥۰ اهالیسی، بیوك
برچوخه فابریقه‌سی ویوکسك قله‌لی مصنع بر کلیساسی
واردر.

**فرایبورغ** { (Freiburg) آلمانیه‌ده بو اسمله بر قاچ قصبه اولوب،

شایان تذکار اولانی سیلزیاده برسلاو سنجاغنك
(اشوایدنیچ) قضاسنده واشوایدنیچك ١۳ کیلومتره
غربنده واقع اولانیدر، که ۷۸٥۰ اهالیسی ومنسو-
جاتله اجزاء کیمیویه فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

**فرایسینکن** { یاخود فرایسینغ (Freising, Freisingen) باویره‌نك بو-
قاری باویره ایالتنده ومونیخك ۳٥ کیلومتره شمال
شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (ایسار) نهری اوز-
رنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۲٥٥ اهالیسی
واردر.

**فراینوالده** { (Freinwalde) پروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك پوچدام
سنجاغنده و برلینك ٥۳ کیلومتره شمال شرقیسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۰١۰ اهالیسی،
لنکیت معدنی، قابلیجه‌لری وقراله مخصوص بر سرایی
واردر.

**فَرَبَر** { ماوراء النهرده جیحون ایله بخارا آره‌سنده وجیحون قربنده اسکی بر
قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی
بولنمشدر.

**فَرَبَری** { (ابو عبدالله محمد بن یوسف) مشاهیر محدثیندن اولوب، «جامع
صحیح» ی بخاری حضرتلرینك کندیسندن روایت
ایدنلرك اخیریدر. ۳۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.
آنف البیان (فربر) قصبه‌سندن ایدی.

**فرتو** { (Fertö) مجارستانك غرب جهتنده (لیته) ایله (باقونی) طاغلری آره‌سنده
و (سوپرون) ایله (موسون) ایالتلری بیننده بر کول
اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۳۲ کیلومتره واکی ۸
ایله ١۲ کیلومتره آره‌سنده‌در. حذاسی طونه مجرا-
سندن ١٥ متره آلچق اولوب، بو مجرادن بعض
تپه‌لرله آیرلمش ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی چایرلق
اووه‌نك خندقلرندن نهر مذکورك طغیاننده صولر
بوکوله طولار؛ وبو سببدن بعضاً توسع ایدوب،
بعض دفعه تبخراتله بسبتون قورومق درجه‌سنه کلیر.

**فرته ماسه** { (Ferté-Macé) فرانسه‌نك (اورنه) ایالتنده (دومفرون)
قضاسنده ودومفرونك ۲۲ کیلومتره شرقنده ناحیه

مركزی بر قصبه اولوب، ٦٠٥٠ اهالیسی، معتنا منسوجات فابریقه‌لری وصنایع اوطه‌سی واردر. — فرته اسمی دیکر اسملره اضافتله فرانسه‌ده دیکر بر قاچ کوچك قصبه وقریه‌یه‌ده علم اولمشدر.

**فرتیت** { دار — (Dar-Fertit) سودان شرقیده بر بیوك خطه اولوب، ٦° ٤٠′ ایله ١٠° ٨′ عرض شمالی و ٢٣° ٣٠′ ایله ٢٤° ٥٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمال شرقی قسمنك صولری نیلك تابعلرندن بحر الغزاله، جنوب غربی جهتنك میاه جاریه‌سی قونقو ایرماغنه، منتهای غربنك صولری‌ده چاد کولنه دوکیلن (شاری) ایرماغنه دوکیلور. بو وجهله میاه جاریه‌سی آفریقانك هر طرفنه آقفله، یوکسك بر موقعده بولندیغی آکلاشیلیور. شمالاً (دارفور) وجنوباً (نیام نیام) مملکتلریله محدوددر. اهالیسی بسبتون زنجی اولوب، سیاه اولدقلری حالده، سیمالری دوزکون وقافقاس عرقنه منسوبدر. قبائل مختلفه‌یه منقسم اولوب، جمله‌سی مسلمدرلر. نیام نیاملرله دائمی صورتده محاصماده بولنورلر. اسکیدن بری بر طاقم اسیرجیلر بو خطه‌ده یرلشوب، بعده نوبه‌لیلر فیل دیشی تجارتنی آچمشلردی. ١٢٩١ تاریخنده خدیویت مصریه طرفندن عسکر سوق اولنه‌رق، دارفرتیت تحت انضباطه آلنمش ایکن، متمهدینك ظهورندن صکره بو اداره منتظمه‌دن چیقوب، شمدی سائر سودان شرقی ایله برابر بونك خلفلری یدنده بولنیور.

**فَرَج** { (ملك ناصر ابوالسعادات) مصروشامده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك ایکنجیسی اولوب، ملك ظاهر سیف الدین برقوقك اوغلیدر. ٨٠١ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، اون یاشنده ایکن، تخته چیقوب، ایکی سنه صکره حلب وشام جهتلری تیمورلنك طرفندن ضبط اولنمش؛ ومصر عسکری دهشته دوچار اولوب، قاچمغله، بعده چراکسه بیننده نفاق دوشه‌رك، نهایت ٨٠٨ ده صاحب ترجه فرار و اختفا ایتدیکندن، برادری عبد العزیز تخت مصره اقعاد اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره فرج ظهور ایدوب، تختی استرداد ایده‌رك، برادرینی قتل ایتدیرمش؛ ودها آلتی بچق ییل حکومت سوردکدن صکره، مظالم واقعه‌سندن طولایی خلق غلو ایدوب، ٨١٥ تاریخنده امراسندن شیخ نوروز ایله دمشق قربنده ایتدیکی محاربه‌ده قتل، ونعشی مزبله‌ده ترك اولنمشدی.

**فَرَج** { اندلسده وادی الحجاره دخی دینلن والیوم اسپانیوللرجه بو اسم عربیدن غلط اوله‌رق (غوآدالاخاره) دینلن شهرك نام دیکر عربیسیدر. [« غوآدالاخاره » ماده‌سنه مراجعت.]

**فرج** { فارسك منتهای شرقنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

**فَرَج الله** { عن اصل ایران شعراسندن اولوب، تبریزلی ایدی. اورا حاکمی شهزاده قاسم میرزانك کتابجیسی ایکن، بعده تجارت طریقیله استانبوله کلمش؛ و ١٢٦٨ده وفات ایدوب، بوشم جوارنده دفن اولنمشدر. ترکجه وفرانسزجه‌یه دخی آشنا ایدی. شو مطلع اونکدر:

رخ جانانی کورمك دائما فکر و خیالمدر
سمندرتك ینار آتشده اولمق حسب حالمدر

**فرجان** { (تثنیه صیغه‌سیله) اوائل دور اسلامده خراسان ایله سیستانه مشترکاً ویریلن اسمدر.

**فرجله** { (Frégelles) ایتالیانك اسکی لاتیوم خطه‌سنده (وولسق) قومنه مخصوص بر شهر قدیم اولوب، قبل المیلاد ٤٩٥ تاریخنده روماليلر طرفندن ضبط اولنمش؛ وبعده اهالیسی قیام ایتدیکندن، ینه قبل المیلاد ٣٢٩ و ٣١٤ تاریخلرنده یکیدن ضبط، وروما مهاجرلریله اسکان، وقبل المیلاد ١٢٥ ده تکرر ایدن عصیان اوزرینه (اوپیمیوس) طرفندن کاملاً تخریب ایدلمش ایدی. الیوم (چیرانو) اسمیله کوچك برقصبه‌در.

**فرجنال** { (Frejenal) اسپانیه‌نك استرا مادوره خطه‌سنده (باداپوز) ایالتنده وباداپوزك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

**فرح** { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (فرح الله شوستری) ایرانده‌کی شوستر شهرلرندن اولوب، هندستانه رحلتله دکنك حیدرآباد

شهرنده اورا حكمدارينك التفات واحسانلرينه نائل اولمشيدی. شو بيت اونكدر :

مغان كه دانهٔ انكور آب ميسازند
ستاره ميشكنند آفتاب ميسازند

— ایکنجیسی (فرح‌الله برخی) بودخی عن‌اصل ایرانلی اولوب، هندستانه سیاحت ایتمشیدی. بعضلری (فرج الله) یازمشلر، وبعضلری آنف الترجه فرح‌الله شوسترینك عینی اولدیغنی ادعا ایتمشلردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

ای صبر بارك الله رحمت بیاریٔ تو
مارا بدست هجران بکذاشتی و رفتی

— اوچنجیسی هندستانده لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه‌سندندر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر دیدم زباد غنچه شاخ نازکی خم شد
بیاد آمد سلام یار ومن از خویشتن رفتم
رسد چون وارث میت بماتم خانه شور افتد
قیامت رفت بروادی چو مجنون مرد ومن رفتم

**فرح آباد** { ایرانك مازندران ایالتنده وبحر خزر ساحلنده اوله‌رق (بر. فروش) ك ۳۰ كیلومتره شمال شرقیسنده و (تجان) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، شاه عباس ماضی زماننده ۱۶۰۰۰ اهالیسی وار ایكن، شمدیكی حالده یالكز بیك قدر نفوسی واردر. شاه مشارالیهك بر بیوك سراینك خرابه‌لری موجوددر.

**فرح آباد** { هندستانك آكره ایالتنده وآكره‌نك ۱۴۵ كیلومتره شرقنده اوله‌رق كنك ایرماغنك ساحل یمیننده بر شهر اولوب، ۷۰۰۰۰ اهالیسی، نوابلره مخصوص بیوك برسرایی، ضربخانه‌سی، ایپك وپاموق منسوجات دستگاهلری وكشمیرله ایشلك تجارتی واردر.

**فرخنكر** { هندستانك دهلی ایالتنده ودهلینك ۵۰ كیلومتره جنوب غربیسنده كوچك بر حكومت اسلامیهٔ ممتازه‌نك مركزی بر قصبه اولوب، ۱۰۷۳۰ اهالیسی واردر.

**فرخار** { تركستان شرقیده خطا وكاشغر جهتنده بر ولایت اولدیغی و بوندن بشقه تركستانده ایكی فرخار دها بولندیغی بعض كتب فارسیه‌ده كورلمشدر.

**فرخاری** { قدمای شعرای فرسدن اولوب، تركی الاصلدر. امیر كیكاوسك خدمتنده بولنمش؛ و «وامق وعذرا» حكایهٔ مشهوره‌سنی سلك نظمه چكمشدر.

**فرخ افندی** { متأخرین علما وشعرای عثمانیه‌دن اولوب، قریمی الاصلدر. ۱۲۵۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. ارباب ثروتدن اولوب، بعض مبرانی دخی واردر. بعده ماملكی قضازده اولمشیدی. تركجه بر تفسیر شریفی واردر؛ ومثنوینك یدنجی جلدینی دخی تحقیقینك كینه ذیلاً ونظماً ترجمه ایتمشدر. دیگر خیلی اشعاری دخی اولدیغی مروی ایسه‌ده، كندیسی امحا ایتمشدی.

**فرخ زاد** { فرس ملوك قدیمه‌سندن اولوب، ساسانیان سلاله‌سنك یكرمی سكزنجی حكمداری وخسرو پرویزك اوغلیدر. شیرویه‌دن صكره ظهور ایدن تشویشاتی متعاقب ایران كبراسی سلالهٔ قدیمه‌یه منسوب بر حكمدار جستجوسنه قویلمله، روم دیارنده خسرو پرویزك بر اوغلی بولندیغنی خبر آله‌رق، صاحب ترجمه‌یی جلب، وتخته اقعاد ایتمش اولدقلری مرویدر. فرخزاد یالكز بر آی حكومت سوروب، بندكانندن بری طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. بونك خلفی ساسانیانك اخیری اولان یزدكرددر.

**فرخزاد** { غزنویلرك یعنی آل سبكتكین ملوكنك سكزنجیسی اولوب، ملوك مذكوره‌نك اوچنجیسی اولان مسعودك اوغلی ومؤسس دولت سلطان محمودك تورونیدر. ۴۴۴ تاریخنده عمی عبدالرشیدك و بونك قاتلی طغرلك قتلندن صكره غزنه‌ده تخته قعودله، ۶ سنه كمال عدالت ومرحمتله حكومت سوردكدن صكره، ۴۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**فرخ سیر** { (محمد) دهلیده حكومت سورن ملوك تیموریه‌دن اولوب، عظیم‌الشان بن بهادر شاه اول بن عالمكیرشاهك اوغلیدر. ۱۰۹۸ تاریخنده دنیایه كلمشدر. پدری برادری جهاندار شاهله ایتدیكی محاربه‌ده قتل ایدلمش اولمغله، جهاندارك جلوسنده صاحب ترجمه بنكاله‌یه قاچمش؛ وبعده سید حسین علی خانك سعییله اله آبادده

عسكر ترتيب ايدوب، جهانداره قارشى ايتديكى محا. ربه‌ده غالب كله‌رك، ١١٢٤ تاريخنده دهلى تختنه قعود ايتمش؛ و برادرى عبدالله خانى قطب الملك عنوانيله وزير و مرقوم سيد حسينى امير الامرا ايتمشيدى. آلتى سنه ايله اوچ بچق آى حكومت سوردكدن صكره، ١١٣١ تاريخنده موى اليه قطب الملك ايله ديكر بر برادرى اوزرينه خروجله كنديسنى اسقاط وحبس و بعده قتل ايتمشلردر. معهود انكليز قومپانيه‌سى اك اول بونك زماننده بعض امتيازاته نائل اولمشيدى.

**فرخ فال** { دهلى ملوك تيموريه‌سندن همايون شاهك اولادندن اولوب، ٩٦٢ تاريخنده كابلده طوغمشدر.

**فرخنده** { (مير — على خان) نظام عنوانيله هندستانك دكن جهتنده حكومت سورن ملوكدن اولوب، ١٢٠٧ تاريخنده پدرى اسكندر جاهه خلف اوله‌رق حيدرآباد تختنه قعود ايتمشدر.

**فرخى** { (ابو الحسن على بن قلوغ) اعاظم شعراى ايراندن و سلطان محمود غزنوينك خدمتنده بولنان شعراى سبعه‌دن اولوب، بر روايتده ترمذلى وبر روايتده سيستان ديارندندر. ايكنجى روايته كوره سيستان حاكمى امير خلفك بنده زاده‌سى اولوب، امير مشاراليهك استيصالندن صكره بر مدت بردهقانك خدمتنده بولنمش؛ وبعده بلخ حاكمى امير نصر بن ناصرك يانينه كيدوب، بونك مدحنده بعض قصيده‌لر نظم ايتمكله، التفات واحسا. نلرينه نائل، واورادن غزنه‌يه عزيمتله، سلطان محمود سبكتكينك خواص شعراسى و عنصرينك شاكردانى زمره‌سنه داخل اولمش؛ وپادشاه مشار اليهك جوا. ئزندن مال فراوان قزانمش ايدى. سمرقنده كيدر ايكن قطاع طريق طرفندن صويلمغله، اموال مسرو. قه‌سنك پادشاه مشاراليه طرفندن تضمين اولنديغى مرويدر. ديوان اشعارى ماوراء النهرده بيوك شهرت قزانمشيدى. صنايع شعره متعلق «ترجمان البلاغه» عنوانيله بر اثر معتبرى دخى واردر. شو برايكى بيت جمله اشعارندندر:

تاپرند نيلكون بر روى پوشد مرغزار
پرنيان هفت رنك اندر سر آرد كوهسار

خاكرا چون ناف آهو مشك زايد بيقياس
بيدرا چون پرطوطى برك رويد بيشمار

**فرخى** { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعرا. سندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى صاروخان سنجاغنك آق حصار قصبه. سندن اولوب، اوراده كتابت وتوليتله قناعت ايتمشدى. شو برايكى بيت اونكدر:

پادشاهم خاتم لعل در افشانكمى وار
حالله حكم ايتمكه مهر سليمانكمى وار

خوان حسنكده نه‌دندر كوسترورسك لعلكى
اى افندم بن قولكه يوقسه احسانكمى وار

— ايكنجيسى قسطمونيلى اولوب، عزلتكزين برآدم ايدى. بين الخلق شهرت وشيوع بولمش بعض مقطعات ومطالعى واردر. شو بيت اونكدر:

حالك چون كذران اوزره دور عيش وغمى
بى مسرور و ملول ايتميه ذوق والمى

**فرد** { (ابو الحسن بن شاه نعمة الله) فرس متاخرين شعراسندن اولوب، ١٢٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوان اشعارى واردر.

**فردريچيا** { (Fredericia) دانيمارقه‌نك يوتلاند خطه‌سنده وكوچك (بلت) بوغازينك مدخلنده اوله‌رق (ريبه) قصبه‌سنك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واستحكاماتى واردر.

**فردريق** { (Frederic) بو اسمله آلمانيه‌ده اوچ ايمپراطور كلمشدر:

برنجيسى (باربروس) يعنى قرمزى صقاللى لقبيله ملقب اولوب، سوآبه دوقه‌سى يكچشم فردريقك اوغليدر. ١١٢١ تاريخ ميلاديسنده طوغوب، ١١٥٢ ده عمى اوچنجى قونرادك وفاتى اوزرينه ايمپراطورلق تختنه چكمش؛ واهستان ايله دانيمارقه وآرله حكومتلرينى تحت اطاعتنه آلدقدن صكره، ايتاليا‌ده بر طاقم دوقه‌لقلرى ضبط و استردادله اوغراشه‌رق، بونلرك حاميسى اولان پاپا اوچنجى آلكساندر ايله بوزشمش؛ وبونك طرفندن آفروس ايدلوب، عفونى استحصال ايچون آياقلرينه قپانمق مجبوريتنده بولنمش؛ وبعده ١١٨٩ ده يوز بيك عسكرله اهل صليبه قاتلوب، عسكرى كاملاً تلف،

وكنديسى سلفكه نهرنده غرق اولمشدى . اوغلى آلتنجى هنرى خلفى اولمشدر.

— ايكنجيسى آلتنجى هنرينك اوغلى و برنجى فردريقك تورونى اولوب، ١١٩٧ ده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده ، ايمپراطورلق ادعاسنده بولنان برونسويق پرنسى اوتون وسوآبه پرنسى فيليپ ايله اوغراشوب، نهايت ١٢١٨ تاريخنده، براهل صليب سفرى ايتمك شرطيله، پاپا اوچنجى اينوسانك معاونتنه مظهراولمغله، مرقومانه غلبه چاله‌رق، ايمپراطورلقده تقرر ايتمش ؛ وآنجق سوزنده طورمديغندن، پاپا طقوزنجى غرغوآر طرفندن آفروس اولدقدن صكره، ١٢٢٨ ده اهل صليب ايله شرقه عزيمت ايدوب، بلاحرب قدسى ملك كاملدن آله‌رق، قدس قرالى عنوانى آلمش ؛ وآنجق بعض حركات مخالفه‌ده بولنمغله، پاپا طرفندن يكيدن آفروس اولوب، عودتنده ايتاليانك برقاچ جهتنى عصيانده بولمغله، بو فسادلرى باصديروكن، چوق شدت كوستروب، طائفهٔ رهبان حقنده دخى بو معامله‌يى دريغ ايتمه‌مش، وكليسالرى يغما ايتديرمش ايدى. بونك اوزرينه پاپا دردنجى اينوسان طرفندن اسقاطى اعلان اولنه‌رق، تورينكه پرنسى (هنرى راسپون) ايمپراطورلغه نصب اولنمش؛ و فردريق ١٢٥٠ ده كدر ومأيوسيت وتعبندن تلف اولمشدر . ظالم وسفيه ايديسه‌ده، بك ذكى وعالم وبرقاچ لسانه آشنا اولمغله، ممالك اسلاميه‌دن كتيرمش اولديغى بر طاقم كتب عربيه‌يى واز آن جمله ارسطو وبطليوسك آثار مترجمه‌سنى لاتينجه‌يه ترجمه ايتديرمش؛ وشرقده كورديكى آثار مدنيت وعمرانى تقليده چاليشه‌رق، آوروپا مدنيتنك اوپانمه‌سنه خدمت ايتمشدر . برنجى فردريق ناميله سيجليتينك‌ده قرالى ايدى .

— اوچنجيسى «صلحپرور» لقبيله ملقب اولوب، آوستريا دوقه‌سى ارنستك اوغليدر . ١٤١٥ ده طوغوب، ابتدا بشنجى فردريق ناميله آوستريادوقه‌سى اولدقدن صكره، ١٤٤٠ ده، ايكنجى آلبرتك وفاتى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق ، كوشك برآدم اولمغله، مجارقرالى (ماناياس قوروون) لك عثمانليلره قارشى طلب ايتديكى امدادى ايده‌مديكندن، موسى اليه عثمانليلرله مصالحه ايتدكدن صكره، ويانه‌يى ضبط ايدوب، ١٤٩٠ تاريخنه‌دك بش سنه محافظه ايتديكى كبى، (شارل تمرر) دخى كنديسندن ربن ممالكى اوزرينه اولان حقوق حكمرانى‌يى آلمش ايدى . مع‌هذا اوغلى ماقسيمليانه بورغونيه وارثه‌سى ماريه‌يى تزويج ايتمكله آوستريا خاندانننك استقبالنى تأمين ايتمشدى . ١٤٩٣ ده وفات ايتمشدر .

— ينه آوستريا دوقه‌لرندن «كوزل» لقبيله ملقب فردريق دخى ١٣١٤ تاريخنده ، يدنجى هنرينك وفاتى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغنه بعض طرفلردن انتخاب اولنمش ايسه‌ده، باويره پرنسى لويى اكثريت قزانديغندن ، بينلرنده محاربه آچيلوب، ١٣٢٢ ده فردريق مغلوب واسير اولمش؛ واوچ سنه محبوس قالدقدن صكره، علناً ورسماً ايمپراطورلق ادعاسندن صرف نظر ايتمكه اجبار اولنمشدى.

**فردريق** { پروسيه قراللرندن دخى بو اسمله ايكى كشى كلمشدر :

برنجيسى ١٦٥٧ تاريخنده طوغوب، ١٦٨٨ ده اوچنجى فردريق ناميله پدرى فردريق ويلهلم يرينه براندبورغ پرنسى اولمش؛ وعثمانليلره قارشى واقع اولان امدادينه مكافاة ، ١٧٠٢ ده ايمپراطور لئوپولد طرفندن پروسيه دوقه‌لغى قراللغه تحويل ايله، كنديسى ايلك قرالى طانيتمش ايدى . كريم وسخى وترقى‌پرور برآدم اولمغله، ارباب علم وهنرى جمع وحمايه ايده‌رك، (هاله) دارالفنوننى ورسم آقادمياسيله برلين آقادمياسنى بالتأسيس بوكا حكيم شهير لينيچى رئيس نصب ايتمش؛ وصنايعى بك ايلرى كوتورمش ايدى. ١٧١٣ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى «بيوك» لقبيله ملقب اولوب، برنجى فردريق ويلهلمك اوچنجى اوغليدر. ١٧١٢ ده طوغوب، ١٧٤٠ ده پروسيه قرالى اولمش؛ واو سنه ايمپراطور آلتنجى شارلك وفاتيله قيزى ماريه ترزه‌نك آلمانيه تختنه چكمسندن بالاستفاده، سيلزيه خطه‌سنى استيلا، وبرآره‌لق فوت ايتمش ايسه‌ده، ١٧٤٥ ده استرداد ايتمش؛ وبعده اون سنه سورن صلح واسايش اثناسنده پروسيه‌ده علوم ومعارف وتجارت وصنايعى ايلريلتمش ؛ و فرانسه‌دن وولتر، ديدرو، دالمبرت وسائر حكماء عصرينى سراينه جلب ايله، حقلرنده بك چوق حرمت والتفات كوسترمش؛ وكنديسى دخى

علوم وادبياته انتسابله فرانسزلسانده منظوم ومنثور
بر چوق تأليفاته موفق اولمش ايدى. پروسيه‌يه
هر جهتجه او درجه‌ده ترقى ايتديرمشديكه دول
متجاوره‌يى انديشه‌يه دوشورمشيدى. آوستريا دولتى
فرانسه، روسيه، صاقسه واسوج دولتلريله بالاتفاق
فردريقه اعلان حرب ايتمكله، ١٧٥٦ ده يدى
سنه‌لك محاربه ديمكله مشهور جداله باشلانه‌رق،
خارق العاده مساعيسيله برابر برآره‌لق مغلوب اولمغله،
ممالكنك قسم اعظمنى غائب ايتمش ايسه‌ده، متعاقباً
١٧٥٧ ده آوستريا و فرانسه عساكر متفقه‌سنى
مغلوب ايتمكله، غائب ايتديكى يرلرى استرداد، وسيلزيه‌يى
دخى كنديسنه ترك ايدن هوبرتسبورغ معاهده‌سنى
امضا ايتمشدى. بو اوزون محاربه‌دن صكره يكيدن
اصلاحات وترقيات داخليه ايله اوغراشمغه باشلايوب،
ممالكنه بيوك بر ثروت ورفاه قزانديرمش؛ وامور
مذهبيه‌ده مثلى نامسبوق بر بيطرفلق كوسترمشدر.
١٧٧٢ ده آوستريا وروسيه ايله بالاتفاق لهستانك
مقاسمه‌سنه حصه‌دار اولمش؛ و ١٧٧٨ ده ايمپراطور
ايكنجى ژوزفك باويره‌يى ضبط ايتمسنه مانع اوله‌رق،
١٧٧٩ معاهده‌سى امضاسنه مجبور ايتمشدى. ١٧٨٦
تاريخنه‌دك ٤٦ سنه حكومت سوردكدن صكره
١٧٨٦ ده وفات ايتمشدر. فن حربده پك ماهر،
علوم وفنوندن بهره‌دار، ادارۀ امور دولته واصلا-
حات وترقياته مقتدر وبحق بيوك برحكمدار اولوب،
بر كوچك قراللق حالنده بولديغى مملكتنى بر بيوك
دولت حالنه قويمش؛ ومدت حكومتنده بتون آوروپا
امور عموميه‌سنده حكم ونفوذينى اجرايه مقتدر
كورنمشدر. تأليفات ومخابرات وسائر آثار قلميه‌سى
جمع و ٣٠ جلد اوزره نشر اولنمشدر. بيوك ناپوليونك
اولديغى كبى، بونك دخى بر چوق نوادر و غرائب
واقوال حكيمانه‌سى واردر.

**فردريق** { دانيمارقه‌ده دخى بو اسمله آلتى حكمدار كلمشدر :

برنجيسى برنجى قرستيانك اوغلى اولوب، ١٤٧١
تاريخنده طوغمش؛ و١٥٢٣ ده اسقاط اولنان يكنى
ايكنجى قرستيانك يرينه دانيمارقه و نوروج قرالى
اولوب، اسوج قرالى كوستاو واسه ايله بالاتفاق
و زادكانك حكوكللرينى آله‌رق، حكومتنى تأمين،
و الكاسنه پروتستانلغى ادخال ايتمشدى. صوقوم
ايكنجى قريستيانى وعدينه قارشى محبوس طوتمشدر.
اون سنه حكومت سوردكدن صكره ١٥٣٣ ده
وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى اوچنجى قريستيانك اوغلى اولوب،
١٥٣٤ ده طوغمش؛ و ١٥٥٩ ده پدرى يرينه
دانيمارقه ونوروج قرالى اولوب، هولشتاين دوقه‌لريله
مقاسمه ايتديكى (دتمارسه) يى ضبط، واسوج قرالنه
قارشى بلا سبب طول مدت محاربه ايتمشدر. علوم
ومعارفى ترقى ايتديروب، منجم شهير (تيهوبراهه) يه،
مشهور اورانيبورغ رصدخانه‌سنى تأسيس ايچون،
(هون) آطه‌سنى ترك واعطا ايتمشدى. ٢٩ سنه
حكومت سوردكدن صكره، ١٥٨٨ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى دردنجى قريستيانك اوغلى او-
لوب، ١٦٠٩ ده طوغمش؛ و ١٦٤٨ ده پدرى
يرينه دانيمارقه ونوروج قرالى اولمش؛ و ١٦٥٨ ده
اسوج قرالى شارل كوستاو طرفندن قوپنهاغده
محاصره اولنه‌رق، آنجق اهالئ شهرك جسارتى
سايه‌سنده قورتلشدى. بعده طائفۀ رهبانه وزادكانك
غيرى اولان اهالى‌يه طيانه‌رق، بيوك برقوت ونفوذ
كسبله، او وقته قدر انتخابله مشروط اولان وراثتى
كندى نسلنه حصر ايتمش؛ و ٢٢ سنه‌لك حكومتدن
صكره، ١٦٧٠ ده وفات ايتمشدر.

— دردنجيسى بشنجى قريستيانك اوغلى اولوب،
١٦٧١ ده طوغمش؛ و ١٦٩٩ ده پدرينه خلف
اولوب، اسوج قرالى اون ايكنجى شارله قارشى
روسيه ايمپراطورى برنجى پترو ايله اتفاق ايتمش
ايسه‌ده، ١٧٠٠ ده تراوندهال معاهده‌سنى امضايه
مجبور اولمش؛ واون ايكنجى شارلك (پولتاوه) ده‌كى
مغلوبيتندن صكره فرصت بولوب، اسوجك بعض
يرلرينى ضبط ايتمش؛ و ١٧٢٠ ده صوقوم شارلك
وقوع وفاتى اوزرينه، دانيمارقه‌يه نافع بر مصالحۀ
قطعيه امضا ايلمش ايدى. بر چوق مكاتب وسائر
مؤسسات علميه و خيريه و بعض مهاجرلر تأسيس
ايتمشدر. اوتوز بر سنه‌لك حكومتدن صكره ١٧٣٠
تاريخنده وفات ايتمشدر.

— بشنجيسى آلتنجى قريستيانك اوغلى اولوب،
١٧٢٣ ده طوغمش؛ و ١٧٤٦ ده پدرينه خلف

اولوب، یکرمی سنه کمال اسایشله حکم سورمش؛ ومعارف و صنایع وتجارتك ترقیسنه چالیشوب، آمریقانك آنتیل جزایرنده وهند سواحلنده بعض مستملکات قزانمش؛ وکویلیلرك اصحاب اراضی اولان زادکانك تحت اسارتندن اخراج وتخلیصی امر مهمنه باشلایوب، بونك اکمالنی اوغلی و وارثی اولان یدنجی قریستیانه براقمشدی.

— آلتنجیسی یدنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ١٧٦٨ ده طوغمش؛ و ١٧٨٤ ده عته گتیرمش اولان پدرینه وکیل اولوب، ١٨٠٨ ده اصالةً دانیمارقه ونورووج قرالی اولمش؛ ونوروجی ضبط ایتمك ایستین اسوجلیلرله محاربه ایدوب، کندیلرینی بو مقصددن واز گچیرمش ایدی. فرانسه ایله متفق اولدیغندن، ١٨١٤ده اوروپا دول متفقه‌سی فرانسه‌یی مغلوب ایتدکلرنده نوروجی دانیمارقه‌دن آیروب، اسوجه ویرمش؛ وبوکا مقابل دانیمارقه‌یه اسوجك النده بولنمش اولان پومرانیه‌یی وروکن آطه‌سنی ولاینبورغی الحاق ایتمشلردر. فردریق او تاریخدن اعتباراً معارف وصنایع وتجارت وزراعتك ترقیسنه واصلاحات داخلیه‌یه حصر همت ایدوب، ایالاتده مجالس منتخبه‌یی قبول وکشاد ایتمش؛ و ١٨٣٩ ده وفات ایدوب، عم‌زاده‌سی سکزنجی قریستیان خلفی اولمشدر.

**فردریق** { اسوج قراللرندن اولوب، ١٦٧٦ تاریخنده طوغمش؛ وابتدا (هه‌قاسل) پرنسی اولوب، ١٧١٣ ده اسوج قرالی اون ایکنجی شارلك همشیره‌سی ولیة العهدی (اولریکه) یی تزوج ایتمش؛ و ٧١٩ ده زوجه‌سی اسوج قرالیچه‌سی اولدقدن صکره، حکومتی کندی اختیاریله زوجنه ترك ایتدکله، ١٧٢ ده صاحب ترجه اسوج تختنه چیقوب، اشلسویغ دوقه‌لغنی ترك ایده‌رك دانیمارقه ایله، ولیوونیه، استونیه، اینغریه وقاریله‌یی براقه‌رق روسیه ایله مصالحه ایتمش؛ وسلفی زماننده‌کی محاربانك آچمش اولدیغی رخنه‌لری تعمیرله اوغراشوب، علوم وصنایع وتجارت وزراعتك ترقیسنه چالیشمش؛ واستوقهولم آقادمیاسنی تأسیس ایلمشدر. اوتوز بر سنه حکومت سوروب، ١٧٥١ ده وفات ایتمشدر.

**فردریق** { سیجلیه وناپولیده دخی بو اسمله آراغون خاندانه منسوب اوچ قرال حکم سورمشدر:

برنجیسی برادری ژاقك آراغون قراللغنه گچمسی اوزرینه اونك طرفندن ١٢٩١ ده سیجلیه‌ده والی و وکیل براغیلوب، متعاقباً مرقوم ژاق سیجلیه‌یی ناپولی قرالی آنژولی ایکنجی شارله ترك ایتدیکنده، صاحب ترجه پاپانك دخی او بابده‌کی امرینه عدم اطاعتله، مقاومت ایتمش؛ وسیجلیه اهالیسی ١٢٩٦ده قراللغنی اعلان ایتمشلردی. خیلی وقت ناپولی وآراغون ایله فرانسه‌نك عساکر متفقه‌سنه قارشی طیاندقدن صکره، سیجلیه قرالی دینلیوب‌ده (ترینا‌قریه) قرالی دینلمك شرطیله حکومتی تصدیق اولنمش؛ و ترینا‌قریه جزیره‌نك اسم قدیمی اولمغله، بو عنواندن بر شیء غائب ایتمه‌مشدی. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ١٣٣٧ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی «ساده» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك توروندر. ١٣٥٥ ده بیوك برادری لوئی‌یه خلف اولوب، ١٣٧٧ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ و ١٣٠٦ ده مسینه وپالرمو ناپولی قرالیچه‌سی ژانه طرفندن ضبط اولنه‌رق، طقوز سنه صکره، موی‌الیهایه جزیه ویرمك شرطیله، بو ایکی شهری استرداد ایتمشدی.

— اوچنجیسی ١٤٩٦ تاریخنده یکنی ایکنجی فردینانده خلف اوله‌رق، سیجلیه وناپولی قرالی اولمش ایسه‌ده، درعقب فرانسه قرالی اون ایکنجی لوئی ایله کندیسنی اغفال ایدن آراغون وقاستیله قرالی فردینانده طرفندن ملکی ضبط اولنمش؛ وکندیسی فرانسه‌یه چکیلوب، قرال طرفندن (منه) قونتلغی ویریله‌رك، بعض تخصیصات دخی بغشلامشدی.

**فردریق** { سنت (St. Frédéric) — قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، ٨٢ دن ٨٣٨ تاریخنه‌دك (اوترحت) پسقپوسی بولنمش؛ و باویره قرالیچه‌سی (یودیت) ك حرکات سفاهت‌کارانه‌سنی تنقید ایتدیکیچون، بونك امریله قتل اولنمشدی. تموزك ١٨ نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

**فردریق** { یاخود فردریق سیتی (Frederick, Frederick - City) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك حکومات شرقیه‌سندن (ماریلاند) جمهوریتنده وآناپولیسك ٩٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق گوزل بر اووه‌ده واقع بر

قصبه اولوب، ١٠٩٠٠ اهالیسی وکلیتلی ذخایر تجارتی واردر .

**فردریقتون** { (Fredericton) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دو- مینیون مملکت واسعه‌سنده یکی برونسویق خطه وایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، اوتاوه‌نك ١٠٠٠ کیلومتره شرقنده وهالیفاقسك ٤٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٦٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. سو- قاقلری دوز ومنتظم برقصبه اولوب، خانه‌لری اخشاب ویالکز دار الفنون ایله حکومت قوناغی کارکیردر .

**فردریقسبرغ** { ( Frederiksberg ) دا- نیمارقه‌نك (سلاند) جزیره- سنده وقوپنهاغك قارشیسنده بر قصبه اولوب ، ١٦٢٨٠ اهالیسی واردر . پایتختك بر محله‌سی حکمنده‌در.

**فردریقسبورغ** { ( Frederiksbsrg ) دانیمارقه‌نك سلاند جزیره‌سنده و (السنور)ك ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ١٦٨٨٠ اهالیسی وقراله مخصوص بیوك ومصنع بر سرایی واردر.

**فردریقسبورغ** { ( Frederiksborg ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ویرجینیا حکومتنده وریچموندك ٩٠ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب ، ٤٠٤٠ اهالیسی وذخایر وتوتون تجارتی واردر . وقتیله پك زنکین بولنمش اولان آلتون معدنلری شمدی متروکدر . ممالك مذکوره‌نك استقلالی صره‌سنده بعض بیوك محاربه‌لره میدان اولمغله شهرت بولمشدر.

**فردریقسشتاد** { ( Frederiksstad ) نوروجك قسم جنو- بیسنده قریستیانیا ایالتنك (اسمالننه) قضاسنده وقریستیانیانك ٢٢ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (غلومن) نهرینك منصبنده بر قصبه واسکله اولوب ، ٩٧٠٠ اهالیسی، ترسانه‌سی، صید ماهیسی وپك ایشلك کراسته وسائره تجارتی واردر .

**فردریقسهالد** { ( Frederikshald ) نور- وجك قسم جنوبیسنده قریستیانیا ایالتنده وقریستیانیانك ٩٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده (اسمالننه) قضاسنك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٩٩٠٥ اهالیسی، کراسته اخراجاتی، تجارت بحریه‌سی، اسکی بر قلعه‌سی وایکی مسله‌سی (یعنی دیکیلی طاشی) واردر.

**فردریق کوییوم** { (Frédéric Guil-laume) وآلمانجه :

**فردریق ویلهلم** { (F. Vilhelm) بو اسمله پروسیه‌ده بش حکمدار کلمشدر :

برنجیسی برنجی فردریقك اوغلی اولوب، ١٦٨٨ تاریخنده طوغمش، و ١٧١٣ ده پدرینه خلف اولوب ، پدری نه قدر کریم وترقی‌پرور ایدیسه، کندیسی او قدر خسیس ودشمن ترقی ایدی. یالکز عسکرلکه اهمیت ویروب، عمرینی قیشله‌لرده کچیرمش؛ ودنیانك هر طرفندن ایری نفرلر طوپلایوب، بونلرك تعلیمیله اوغراشمشدر. ١٧١٥ ده دانیمارقه قرالی دردنجی فردریقله بالاتفاق، اسوجه اعلان حرب ایتمکله، نتیجه‌سنده پومرانیانك برقسمنی ضبط ایتمشدی. ٢٧ سنه حکومت سوردکدن صکره، ١٧٤٠ ده وفات ایدوب ، اوغلی مشهور بیوك فردریقه طولو بر خزینه وقوتلی بر عسکر براقمشدر.

— ایکنجیسی بیوك فردریقك یکنی اولوب، ١٧٤٤ ده طوغمش؛ و ١٧٨٦ ده مشارالیهه خلف اولوب، ذوق وسفاهته طالمغله، بتون وکلا وکبراسنی دلکیر ایتمش، وپروسیه‌نك سلفی زماننده قزانمش اولدیغی قوت ونفوذدن هیچ بر استفاده ایتمه‌مشدر . ١٧٨٧ ده دولت عثمانیه ایله روسیه آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌ده غریب برمسلك اتخاذ ایتدیکی کبی، ١٧٩١ ده فرانسه‌یه قارشی ایتدیکی حربدن دخی مستفید اوله‌میوب، عسکری برونسویق دو- قه‌سنك قوماندەسیله شامپانیه‌یه داخل اولمش، وپاریسه کیرمسنه بر مانع قالمامش ایکن، بلاسبب عسکرینی کری آلمشیدی . لهستانك ایکنجی مقاسمه‌سنده روسیه ایله اویوشمش؛ و ١٧٩٥ ده فرانسه ایله اتفاق ایتمشدی . اون بر سنه حکومتدن صکره ١٧٩٧ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ١٧٧٠

تاریخنده طوغمش، و ۱۷۹۷ ده پدرینه خلف او-
لوب، عاقل ومدبر بر آدم اولمغله، ۱۸۰۶ تاریخنده‌دك
فرانسه ایشلرینه مداخله ایتمیه‌رك، بیطرف قالمش
ایسه‌ده، اوندن صکره روسیه طرفندن اتفاق عمو-
میه‌یه ادخال اولنه‌رق، فرانسه‌یه اعلان خصومت
ایتمکله، بیوك ناپولیون (بنا) مظفریتی اوزرینه
برلینی ضبط ایتمش؛ وفردریق ویلهلم آنجق ۱۸۰۹ ده
پایتختنه عودت ایده بیلمشدی. محاربه‌نك تخریباتی
تعمیرواصلاحه اوغراشمقده ایکن، ۱۸۱۲ و ۱۸۱۴
محاربه‌لری ممالکنك قسم اعظمنی یکیدن تخریب
ایتمش؛ و نهایت (واترلو) محاربه‌سندن صکره صلح
عمومی تقرر ایتمکله، صاحب ترجمه بقیهٔ عمرینی تلافیٔ
مافاته واصلاحات داخلیه‌یه صرف ایده‌رك، آوروپاجه
صلح واسایشك محافظه‌سنه دخی چوق یاردیمی اولمشدر.
قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۸۴۰ ده
وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ۱۷۹۵
تاریخنده طوغمش، و ۱۸۴۰ ده پدرینه خلف او-
لوب، زماننده پروسیه‌ده بر طاقم تمایلات وبرلینده
قاریشقلق ظهور ایتمکله، اصول مشروطیتی قبوله مجبور
اولمش؛ وآنجق کندیسی پك متردد وموسوس کو-
رینوب، دفعاتله ویردیکی حقوق استرداده چالیشمش؛
و ۱۸۵۷ ده شعورینه خلل کلمکله، ادارهٔ اموری
برادری پرنس ویلهلمه ترك، و ۱۸۶۱ ده وفات
ایتمشدر.

— بشنجیسی برنجی ویلهلمك اوغلی و شمدیکی
ایمپراطورك پدری اولوب، ۱۸۳۱ ده طوغمش؛
وپروسیه ایله فرانسه محاربه‌سنده اوچنجی قول ار-
دونك قوماندانی بولنمش؛ وبو محاربه‌ده مشیریت
رتبه‌سنی احراز ایتمش ایدی. ۱۸۸۸ ده پدرینك
وفاتی اوزرینه پروسیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری
اولوب، آنجق بوغازندن خسته بولنمغله، برقاچ آی
سورن مدت حکومتنی تبدیل هوا ایچون کیتمش
اولدیغی ایتالیاده کچیره‌رك، ینه او سنه وفات ایتمشدر.
افکار و حسیات صلح پرورانه و انسانیتکارانه ایله
متصف بر ذات ایدی. ۱۸۵۸ ده انکلتره قرالیچه‌سی
ویقتوریانك بیوك قیزی پرنسس ویقتوریا ایله عقد
ازدواج ایتمشیدی.

**فردریق هنری** { و فلمنکجه فردریق هندریق (-Frédéric
(Henry, Frédérik-Hendrik } بحر محیط کبیرده
یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب غربی ساحلی
قارشیسنده سیجلیه‌یه مشابه وهمان سیجلیه قدر بیوك
بر آطه اولوب، جنوب غربی کوشه‌سی ۸° ۲۲′
عرض جنوبی ایله ۱۳۵° ۲۰′ طول شرقیده واقعدر.
یکی کینه‌دن طار واوزونجه بر بوغازله آیرلمشدر.

**فردوسی** { (حکیم ابوالقاسم حسن بن اسحق بن شرفشاه طوسی) ایران شعرا-
سنك رئیس و سالاری اولوب، دنیانك اك بیوك
شعراسندن معدوددر. خراسانده طوس شهری
جوارنده (رزان) قریه‌سنده ۳۲۰ تاریخلرنده دنیایه
کلمشدر. روایته کوره پدری طوسك خارجنده بر
باغچه‌نك اعماریله مشغول اولدیغندن، فردوسی تلقیب
اولنمش؛ و صاحب ترجمه دخی پدرینك لقبنی مخلص
اتخاذ ایتمشدر. فردوسی اکمال تحصیلدن صکره وطننده
مطالعهٔ کتبله اشتغال ایدوب، علی الخصوص ایران
قدیم تاریخی نظر دقتنی جلب ایتمکله، «باستان»
عنوانیله ایران قدیمك تواریخ وحکایات واساطیرینی
حاوی بولنان کتابی ازبر ایدرجه‌سنه اوقودقدن
صکره، هنوز مجوس دیننده بولنان بعض دهقانلرك
اباً عن جد نقل ایتدکلری حکایاتی دخی استماعله
تلذذ، واکثریا کوینك یانندن جریان ایدن بر صوبك
کنارنده مطالعه ایله وبعض اشعار سویلکله توغل
ایدر ایمش. بوصو یازین قورودیغندن، فردوسینك
تا کوچکلکی زمانندن بوکا بر سد انشاسیله صوینك
اطرافنده‌کی اراضی‌یی احیاده استعمالی قورونتیسی
ذهننی اوغشایوب طورور ایمش. بو وجهله فردوسی
بر کوینده مجهول برحالده یاشایوب طورمقده ایکن،
تصادفاً طوس والیسندن برحقسزلق کورمکله، تظلم
ایچون غزنه‌یه کیدوب، پادشاه عصر اولان مشهور
سلطان محمود سبکتکینه عرضحال تقدیمی وسیله‌سنك
جستجوسنده ایکن، برکون تصادفاً پادشاه
مشارالیهك ملك الشعراسی بولنان عنصری ایله شا-
کردانندن عسجدی و فرخینك مجلسنه اوغرامش؛
وبو اوچ شاعر فردوسی‌یی کویلی قیافتنده کورنجه،
استثقال ایدوب، بوراسی مجلس شعرا ومیدان مشا-

مرەدر، شعره مقتدر اولمیانلر کیرمز، بوللی افاده
ایله دفع ایتمك ایستمشلرسەدە، فردوسی شمردن
جزئیجه بهرەسی اولدیغنی بیان ایدنجه، شاعرلر مشکل
قافیەلی بر مصراع سویلیوب صاحب ترجمەدن دردنجی
مصراعی طلب ایتمشلر، که او مصراعلر فردوسینك کی
ایله برابر شونلردر:

عنصری: چون عارض توکل نبود در کلشن
عسجدی: مانند رخت ماه نباشد روشن
فرخی: مژکانت همی کذرد از جوشن
فردوسی: مانند سنان کیو در جنك پشن

اوچ شاعر فردوسینك بر بداهه سویلدیکی بو
مصراعدن شاعرلکدەکی اقتدار وقوتنی آکلایەرق،
کندیسنی مجلسلرینه ادخال، وحقنده حرمت واکرام
ایتدکدن ماعدا، سلطان محمود سبکتکین اوتەدن بری
عنصری‌یی اسکی ملوك ایران احوال تاریخیەسنی سلك
نظمه چکمکه ویا بونی یاپەجق برشاعر طلبنه تشویق
واجبار ایتمکدە اولدیغندن، شاعر مشارالیه فردو-
سینك بو مصراعندن ایران تاریخ قدیمنه وقوفنی حس
ایدەرك، بو بابده استیضاحات لازمەدن صکره،
بو ذاتك پادشاهك آرزوسنی برینه کتیرمکه مقتدر
اوله بیلەجکنی آکلایەرق، همان سلطان محموده کیفیتی
عرض ایله، فردوسی‌یی حضورینه چیقارمش؛ وپادشاه
صاحب ترجمەدن وطنی اولان طوس شهری حقنده
معلومات ایستیوب، مأمولندن زیاده ایران قدیم
تاریخندن خبیر اولدیغنی آکلادیغی کبی، تکلیف واقعی
اوزرینه، سویلدیکی اشعاری‌دە استحسان ایتمکله،
شاهنامەنك نظمنی فردوسی‌یە امر وحواله، وکندیسنه
سرایده اوطه ومعینات تخصیص ایتمشدی. فردوسی
درت سنه قدر غزنینده سرای حکمداریده شاهنا-
مەنك نظمیله مشغول اولدقدن صکره، ینه بو نظمله
اشتغال ایتمك اوزره، رخصت آلەرق، وطننه عودت
ایتمش؛ واوتوز سنەدە آلتمش بیکدن زیاده بیتی
حاوی اولان «شاهنامه» یی اکمال ایدوب، غزنەیە
کوتورەرك، سلطان محموده تقدیم ایتمشدی. پادشاه
مشارالیه مقدما شاهنامەیی بك زیاده بکندیکندن،
هر بیت ایچون بر آلتون ویرمکی وعد ایتمش ایکن،
فردوسینك غیبوبتنده بدخواهلری رافضیدر دیه
سلطان محمودك نزدنده سعایت ایتملریله، پادشاه مشار-
الیه سنیلکده پك صلب ومتعصب وشیعیلره دشمن
اولدیغندن، وبر روایتده متقربیندن حسن میمندی
ویا ایاز بو قدر مبلغك بر فسانەکو شاعره اعطاسیله
خزینەنك متضرر اولمسی جائز اولەمیەجغنی عرض
ایتدیکندن، بهر بیت ایچون بردرهم کومش ویرمش؛
وفردوسی بو جائزەیی استصغار ایتمکله، ویردکلرنده
حمامده بولندیغندن، بر ثلثنی کوتورن آدمه، بر ثلثنی
حمامجی‌یە وبر ثلثنی‌دە شربتجی‌یە ویرەرك، سلطان
محمود حقنده پك مؤثر وسرت بر هجویه یازدقدن
صکره، اختفا، وبعده خفیا هراته واورادن طبرستان
جهتلرینه فرار ایتمش؛ وسلطان مشارالیه علیهنده دها
بر طاقم اشعار یازمق عزمنده بولنمش ایسەدە،
یانلرینه التجا ایتدیکی بعض کبرا حدتنی تسکین ایله،
بو نیتدن واز کچیرمشلردی. بر روایتده فردوسی
سلطان محمودك قلمروی داخلنده بریرده امین اولەمامغله،
بغداده قدر کلوب، خلیفهٔ عباسی‌یە التجا ایتمش؛
وآنجق شاهنامه مجوس ملوکنك مدحلریله مملو
اولدیغندن، خلیفەنك بوندن ممنون اولەمامسی طبیعی
اولمغله، خلیفهٔ مشارالیه نامنه یوسف وزلیخا قصەسنی
نظم ایتمشدر. بر خیلی وقت صکره نامی اونودلمغله،
وطننه عودت ایدوب، مخفیت حالنده یاشامقده ایکن،
بر کون سلطان محمود غزنوی کندیسنك حالە مناسب بر بیتنی
ایشیدنجه، حقنده ایتمش اولدیغی معاملهٔ غدریەدن
پشیمان اولوب، حالنی صورمش؛ و وطننده اولدیغنی
اوکرننجه، وعد ایتمش اولدیغی آلتونلری کوندرمش
ایسەده، بو مکافاتی کوتورن مامور طوسك بر قپو-
سندن کیررکن، فردوسینك جنازەسی اوبر قپودن
چیقیوردی. زاهده وصالحه بر همشیره ویا کریمه-
سندن بشقه وارثی اولمامغله، آلتونلری بوکا تکلیف
ایتدکلرنده، قبول ایتمیەرك، فردوسینك کنجلکندن
بری کوینده‌کی درەیە بر بند یاپمق منویٔ ضمیری
اولدیغنی، وبو آقچه ایله او بندی بیاپارلرسه، روحنك
خشنود اولەجغنی بیان ایتدیکندن، مذکور بندی
انشا، وآرتان آقچه ایله اهل سبیل ایچون بر رباط
بنا ایتمشلردی. فردوسی ٤١١ وبر روایتده ٤١٦
تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایدوب، طوسك
خارجنده مدفوندر.

فردوسینك «شاهنامه» سی تقلیدی ناقابل بر اثر قیمتدار اولوب، صاحبنك یونانیلرك اومیروسی، رومالیلرك (ورجیل) ی، ایتالیانلرك (دانت) ی وانکلیزلرك (میلتون) ی کبی امثالی کلمز دهات شعرادن اولدیغنه بر دلیل علنیدر. او جسیم کتابك الفاظ وتعبیرات عربیه‌دن خالی صرف فارسی اولمسی آریجه بر هنر ومعرفتدر. هله سلاستی بر راده‌ذر، که هر خانغی بیتنك نثره تحویلی مراد اولنسه، حضرت استادك قوللاندیغی الفاظدن بشقه الفاظ بولمق ممکن اوله‌میوب، کندیسنك عادتا سوز سویلر کبی برسلاست طبیعیه ایله بیت سویلمش اولدیغی آکلاشیلور؛ وهیچ بر بیتنده وزن وقافیه الجاسیله غریب ویا غیر طبیعی برکلمه قوللاندیغی کورلمز. شاهنامه‌نك کشتاسب دورندن وزردشتك ظهورندن بحث ایدن بر قسمی فردوسیدن اول شاعر دقیقی طرفندن یازلمش اولدیغنی فردوسی کندیسی بیان، ودقیقینك نظمنی عیناً قبول ونقل ایدیور. کتاب مذکورك صوکنده یزدکرد زماننده عربلرك ایران اوزرینه، غلبه‌سندن بحث ایدن قسمنك‌ده اسدیٔ طوسی طرفندن نظم اولندیغی مروی ایسه‌ده، مثبت دکلدر. بعض شهنامه‌لرده فضله رطاقم بحثلردخی بولنوب، بونلر «ملحقات شهنامه» عنوانیله مطبوع شاهنامه‌لرك صوکنه علاوه اولنیورسه‌ده، فردوسینك اولمسه کرکدر. شاهنامه هندستان وایرانده وآوروپاده دفعاتله طبع وتمثیل اولنه‌رق، انکلیزجه وفرانسزجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر. فتح بن علی البنداری الاصبهانی ملوك ایوبیه‌دن عیسی بن عادلك نامنه نثراً عربی‌یه ترجمه ایتمشدر. نمونه‌اولمق اوزره، شهنامه‌نك ابتداسنده‌کی بر ایکی بیتی ایرادله اکتفا ایده‌جکز:

بنام خداوند جان وخرد
کزین بر تر اندیشه برنکذرد
خداوند نام وخداوند جای
خداوند روزی ده رهنمای

شهنامه‌سیله یوسف وزلیخا منظومه‌سندن بشقه فردوسینك بعض اشعاری منقولدر. دیوان نظمنه رغبت ایتمه‌مش اولدیغی آکلاشیلیور. طوس علماسندن ابو القاسم کرکانی فردوسی حقنده، ملوك مجوسی مدح ایتمش اولمسندن طولایی، سؤ ظنده بولنمغله، وفاتندن صکره رؤیاسنده فردوسی‌یی جنتك بر مقام عالیسنده کوره‌رك، سببنی صوردقده، توحیدده سویلمش اولدیغی بر بیته مکافاةً او مقامه نائل اولدیغنی بیان ایتمش اولدیغی مرویدر، که او بیت شودر:

جهانرا بلندی وپستی توبی
ندانم چه‌ئی هرچه هستی توبی

**فردوسی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (اوزون فردوسی) و (فردوسیٔ طویل) دینمکله شهیر اولوب، بروسه‌لیدر. تواریخ ومحاضراتده ید طولاسی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی نامنه «شاهنامه» عنوانیله ٣٨٠ جزء اوزرینه بیوك بر منظومه نظم ایده‌رك، پادشاه مشارالیهه تقدیم ایتدیکنده، اك کزیده‌لرینك انتخابیله ٨٠ جزئه تنزیلنی امر ایتمش اولدقلرندن، شاعر بوندن کوجنوب، فردوسیٔ طوسی‌یه تقلیداً برهجویه سویلدکدن صکره، خراسان طرفنه قاچمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— ایکنجیسی موره‌ده‌کی (مزستره) قصبه‌سندن اولوب، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

باشی نیده‌یم ویرمز ایسه‌م یولکه آنی
بوینمده نیجه برکوتورم بارکرانی

**فردی** { ایران شعراسندن اولوب، مشهدلیدر. شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ماودل هریك مرادی از خدا میخواستیم
اوترا میخواست وما درد ترا میخواستیم

**فردیناند** { (Ferdinand) بو اسمله آلمانیه‌ده اوچ ایمپراطور کلمشدر:

برنجیسی آوستریا باش دوقه‌سی کوزل فیلیپك اوغلی ومشهور شارل‌کینتك کوچك برادری اولوب، ١٠٠٣ تاریخنده اسپانیانك (القلعه) قصبه‌سنده طوغمش؛ و١٥١٩ ده، بیوك پدرینك وفاتی اوزرینه، چهستان ومجارستان قرالی دخی اولمش؛ و١٥٣١ ده روما قراللغنه‌ده انتخاب اولنه‌رق، ١٥٥٦ ده، شارل‌کینتك فراغی اوزرینه، آلمانیا ایمپراطوری اولمش ایدی. پاپا دردنجی پول، کندیسنك رأینه مراجعت اولنمدیغندن، ایمپراطورلغنی تصدیق ایتمه‌مش ایسه‌ده، فردیناند بو تصدیقی لزومسز کوروب، او وقتدن بری

ايمپراطورلرك انتخابنده پاپانك رأيني استحصال اولنمامنه باشلامشدر. صلح و اسايشله حكومت سورروب، صوك سنه‌لرينى قتوليكلرله پروتستانلرك بيننى اصلاحه صرف ايتمش؛ و ١٥٦٤ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى برنجينك حفيد زاده‌سى اولوب، ١٥٧٨ ده طوغمش؛ و١٦١٧ ده چهستان وبرسنه صكره مجارستان قرالى اولوب، ١٦١٩ ده آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنمشدر. پروتستانلرك پك عليهنده بولنوب، حاميلرى بولنان (پالاتنيات) پرنسى بشنجى فردريقله وبعده دانيمارقه قرالى دردنجى قريستيانله خيلى وقت محاربه ايتمش؛ وبونك زماننده چهستانده اوتوز سنه‌لك محاربه‌يه سببيت ويرن برعصيان ظهور ايده‌رك، كنديسنى اوغراشديرمشيدى. ١٦٣٧ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى ايكنجينك اوغلى اولوب، ١٦٠٨ تاريخنده طوغمش؛ و١٦٢٥ ده چهستان و١٦٢٧ ده مجارستان قرالى اولوب، ١٦٣٧ ده پدرينه وراثةً آلمانيه ايمپراطورى اولمش؛ وبودخى پدرينك باشلامش اولديغى اوتوز سنه‌لك محاربه‌يه دوامله، فرانسه واسوجه قارشى حرب ايده‌رك، نهايت مغلوب اولمغله، آلمانيه‌ده حريت مذهبى قبوله، وپومرانيه‌يى اسوجه، آلساس ايله بعض پسقپوسلقلرى‌ده فرانسه‌يه تركه مجبور اولوب، ١٦٥٧ ده وفات ايتمشدر.

**فردیناند** { بو اسمله اسپانيه‌ده يدى قرال كلمشدر:

برنجيسى (ناواره) قرالى اوچنجى (سانكه) نك اوغلى اولوب، ١٠٣٤ تاريخنده پدرينك حياتنده قستيله قرالى طانيمش؛ و ١٠٣٧ ده لئون قراللغنى دخى ضبطله، تولده وسويله وسراغوسه قراللرينى تحت اطاعتنه آلمش؛ وناواره قرالى بولنان برادرينى قتل ايله، ملكنى ضبط ايتمش؛ وحال تدنيده بولنان اندلس عربلرندن برچوق يرلر آلمش ايدى. ظالم وغدار برحكمدار ايدى. ملكنى اوچ اوغلى بيننه بعد التقسيم، ١٠٦٥ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى لئون قرالى اولوب، ١١٥٧ ده پدرى سكزنجى آلفونسه خلف اولمش؛ و برادرى اوچنجى سانكه‌نك وفاتندن صكره، صبى بولنان اوغلى طقوزنجى آلفونسك وصيسى صفتيله قستيله‌ده دخى حكم سورروب، عربلردن برخيلى يرلر دخى ضبطله، اولكاسنى توسيع ايتمش؛ و بر اهل صليب عسكرى حاضرلامقده ايكن، ١١٨٨ ده وفات ايلمشدر.

— اوچنجيسى سنت يعنى عزيز ديمكله معروف اولوب. ايكنجى فرديناندك تورونى و لئون قرالى طقوزنجى آلفونسك اوغليدر. ١٢٠٠ تاريخنده طوغوب، ١٢١٧ ده قستيله قرالى اولمش؛ و١٢٣٠ تاريخنده لئون قراللغنى الحاق ايدوب، مسلمانلره قارشى بر چوق محاربه‌لر ايده‌رك، قرطبه، اشبيليه، قاديس و سائر ممالكى ضبط ايتمشدى. ١٢٥٢ ده وفات ايتمشدر. پاپا اونجى قلمان طرفندن اعزه زمره‌سنه كچيريلوب، مايسك ٣٠ نده يورطيسى اجرا ايدرلر.

— دردنجيسى «مؤخر» لقبيله ملقب اولوب، ١٢٨٥ ده سوبله‌ده طوغمش؛ و١٢٩٥ ده پدرى دردنجى سانكه‌يه وراثةً قستيله ولئون قرالى اولوب، ابتدا لئون وقستيله قراللقلرينى غصب ايتمك ايستين بعض اعضاى خاندانيله وآراغون وپورتكيز قراللريله اوغراشمش ايسه‌ده، بعده والده‌سى (ماريه ده‌مولينه) نك تدبيريله بو غوائلى برطرف ايدوب، بو آره‌لق اولكاسنك بر قسمنى ضبط واسترداد ايتمش اولان اندلس اهل اسلامى يدندن دخى مذكور يرلرى اخذ وجبل طارق ضبط ايتمشدى. ١٣١٢ ده وفات ايتمشدر. ظالم وبدسيرت ايدى.

— بشنجيسى «قتوليك» لقبيله ملقب اولوب، قستيله، آراغون، غرناطه وسيجيليه قرالى ايدى. ١٤٥٢ ده طوغوب، آراغون وسيجيليه قرالى ايكنجى جوانك اوغليدر. اون يدى ياشنده ايكن قستيله وارثه‌سى (ايزابلا) يى تزوج ايتمكله، ١٤٧٤ تاريخندن اعتباراً بومملكتده زوجه‌سى نامنه حكومت سورمكه باشلايوب، ١٤٧٩ ده پدرينك ملكنه دخى وارث اولمش؛ وهمان بتون خرستيان اسپانيه‌يى تحت حكمنه آلدقدن صكره، مسلمانلرك النده قالمش اولان غرناطه جهتنى دخى ضبطله، انكيزيسيون محكمهٔ ملعنت‌كارانه‌سنى تأسيس ايده‌رك، مسلمان ويهوديلرى اسپانيه‌دن اخراج، وبر طاقلرينى محكمهٔ مذكوره‌نك مدهش اشكنجه‌لرينه تسليم ايده‌رك، تاريخده امثالى كورلمه‌مش، مظالمه ميدان ويرمشدى. قريستوف

قولومبی قبول وآمریقانك كشفنه مأمور ایتدكدن صكره، كندیسنه برعالم قزاندیران بو بچاره‌یی مكافاة یرینه مجازاته اوغراتمشدی. ناپولی قراللغی‌ده فرانسزلردن ضبط ایتمشدی. زوجه‌سی ایزابلا وفاتنده قستیله قراللغی قیزی مجنونه ژانه‌یه براقش ایسه‌ده، بونك اوغلی دون قارلوس (كه بعده شارل كینت اسمیله شهرت بولمشدر) بیوینجه‌یه قدر وصایتی زوجی صاحب ترجه‌یه حواله ایتمشدی. مرقومه ژانه‌نك زوجی آرشیدوق فیلیپ برآره‌لق بو وصایتی آلمق ایستمش ایسه‌ده، ١٥٠٦ ده مرقوم وفات ایتمكله، فردیناند رقیبسز قالوب، ١٥١٢ ده ناواره‌یی دخی ضبطله، پورتكیزدن بشقه بتون ایبریا شبه جزیره‌سنی یعنی شمدیكی اسپانیایی تحت حكمنه آلمشدی. پك حیله‌كار، عهدشكن و غدار بر حكمدار ایدی. ١٥١٦ ده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی بشنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ١٧١٣ ده طوغمش؛ و ١٧٤٦ ده اسپانیه تختنه چیقوب، انسانیتلی وصلحپرور برآدم اولمغله، مدت حكومتنده معارفك ترقیسنه چالیشوب، برچوق مكتبلر، برقاچ دارالفنون وسنت فردیناند آقادمیاسنی تأسیس، وبر طاقم جدوللر كشاد ایتمش؛ و صنایع وتجارتی ایلریلدوب، دونمانسنی دخی توسیع واصلاح ایلمش ایدی. ١٧٥٩ ده بلاولد وفات ایدوب، برادری اوچنجی شارل خلفی اولمشدی.

— یدنجیسی دردنجی شارلك بیوك اوغلی اولوب، ١٧٨٤ ده طوغمش؛ ١٨٠٨ ده، پدرینك فراغی اوزرینه، اسپانیه قرالی اولمش ایسه‌ده، برآی صكره پدری حكومتی بونك الندن بالاسترداد، بیوك ناپولیونه تسلیم ایتمسیله، ناپولیون اسپانیه قراللغنه برادری ژوزفی نصب ایتمشدی. فردیناند ١٨١٣ تاریخنه‌دك (والنسی) ده موقوف قالوب، سنهٔ مذكوره‌ده ناپولیون طرفندن اسپانیه قراللغنه اعاده اولنمغله، مملكتنه وصولندن صكره، ١٨١٤ ده نقض عهد ایدوب، ١٨١٢ سنه‌سی اعلان اولنان مشروطیتی لغو ایتمش؛ و بونك اوزرینه اسپانیه‌ده ظهور ایدن عصیان عسكری‌یی فرانسه قرالی اون سكزنجی لوینك امدادیله باصدیرمش؛ وآمریقاده اعلان استقلال ایتمش اولان ممالك واسعه‌سنی استردادہ چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. اولاد ذكوری اولمدیغندن، اناثك تخته چیقمسنی منع ایدن بند قانونی‌یی لغو ایده‌رك، قیزی (ایزابلا) یی ولیة العهد وزوجه‌سی ناپولی پرنسسی قریستینه‌یی نائبة الحكومت براقوب، ١٨٣٣ ده وفات ایتمشدر.

**فردیناند** { پورتكیزده دخی بو اسمله بر حكمدار كلوب، غدار پدرونك اوغلیدر. ١٣٤٠ ده طوغوب، ١٣٦٧ ده پدرینه خلف اولمش؛ وقستیله قراللری ایكنجی هنری وبرنجی جوان ایله برمدت اوغراشدقدن صكره، ١٣٨٣ ده وفات ایتمشدر.

— پورتكیز پرنسلرندن دخی برنجی جوانك اوغلی بر فردیناند اولوب، ١٤٠٢ ده طوغمش؛ و ١٥ یاشنده ایكن، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك غیرت تعصبكارانه‌سیله آفریقایه چیقوب، طنجه‌یی محاصره ایتمش ایسه‌ده، اسیر دوشوب، فاسده تحت اسارتده وفات ایتمشدر. پورتكیز شعراسی بونك سركذشتنی برطاقم كتب ادبیه‌یه سرمایه اتخاذ ایتمشلردر.

**فردیناند** { ناپولی وسیجلیه‌ده دخی بو اسمله درت قرال كلمشدر:

برنجیسی آراغون خاندانننه منسوب بشنجی آلفونسك ولدنامشروعی اولوب، ١٤٢٤ ده طوغمش؛ و ١٤٥٨ ده پدرینه وراثة ناپولی قرالی اولمش؛ وبر مدت رقیبی اولان قالابره‌لی (ژان) ایله اوغراشدقدن صكره، ظلم واعتسافله حكومت سورمكه باشلایوب، تبعه‌سی برقاچ دفعه عصیان ایتمش ایسه‌ده، جبراً اطاعته اجبار ایتمش؛ و ١٤٩٤ ده وفات ایلمشدر.

— ایكنجیسی برنجینك تورونی و ایكنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٩٥ ده پدرینك فراغی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش؛ واهالی پدرندن ووده‌سندن ممنون اولمدقلری كبی، بوندن دخی متنفر اولوب، فرانسه قرالی سكزنجی شارل عسكر سوق ایدنجه، جمله‌سی اوطرفه دونه‌رك، كندیسنی ترك ایتمشلر ایسه‌ده، بعده نادم اولوب، چكلمش اولدیغی (اسكیا) آطه‌سندن جلبله، تختی كندیسنه رد ایتمشلردی. ١٤٩٦ ده ٢٦ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی اسپانیا قراللرندن قتولیك لقبیله ملقب بشنجی فردینانداك عینی اولوب، ١٤٧٩ ده

سيجليه و ١٥٠٤ ده ناپولی قرالی اولمش؛ و ١٥١٦ تاریخنه‌دك اوراده حکم سورمشدر.

— دردنجیسی دون قارلوسك اوغلی اولوب، بونك ١٧٥٩ ده اوچنجی شارل نامیله اسپانیه قرالغنه دعوتنده، ٨ یاشنده اولدیغی حالده، ناپولی قرالی اولمش؛ و جمهوریت زماننده فرانسه‌نك علیهنده بولنمغله، ١٧٩٨ ده، ناپولی‌یی غائب ایدوب، یالکز سیجلیه‌یه مالك قالمش؛ وبر سنه صکره قاردینال روفونك سعییله ناپولی‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، عهدنده طورمدیغندن، ١٨٠٦ ده ناپولیون طرفندن اخراج اولنه‌رق، بونك برادری ژوزف وبعده موراث ناپولی قرالی اولمش ایدی. ١٨١٥ ده تکرار ناپولی‌یه دخی حاکم اولوب، ١٨١٢ ده اهالی‌یه ویرمش اولدیغی مشروطیت حقوقنی استرداد ایتدکله، ١٨٢٠ تاریخنده علیهنده بیوك بر اختلال ظهور ایدوب، آنجق آوستریانك امدادیله بونی باصدیرمغه موفق اوله بیلمش؛ و ١٨٢٥ ده وفات ایتمشدر. سیجلیتین قراللغی اعتباریله برنجی فردیناند عد اولنور.

— بشنجیسی سیجلیتین قراللغی اعتباریله ایکنجی فردیناند عد اولنوب، ١٨١٠ ده طوغمش؛ و ١٨٣٠ ده بدری برنجی فرانسوایه خلف اولوب، ابتدا بعض امیدلر ویرمش ایسه‌ده، بعده تبعه‌سنه عنف وشدتله معامله ایده‌رك، عمومك بغضنی قزانمش؛ و ١٨٤٨ ده مشروطیت اعطاسنه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایرتسی سنه کری آلوب، اهالی‌یی عصیانه مجبور ایتمش؛ وعصیانی باصدیررکن او قدر شدت کوسترمش، که دول اجنبیه مداخله‌یه مجبور اولمشلر ایدی. ١٨٥٩ ده وفات ایتمشدر. اون اوغلی اولوب، بونلرك بیوکی ایکنجی فرانسوا خلفی اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره اسقاط اولنوب، ایتالیا اتحادی اعلان اولنمشدر.

**فردیناند** { آوستریانك سابق ایمپراطوری اولوب، ١٧٩٣ ده ویانه‌ده طوغمش؛ و ١٨٣١ ده ساردنیه قرالی ویقتور اما. نوئلك قیزی ( آنه قارولینه ) ایله ازدواج ایدوب، ١٨٣٥ ده بدری برنجی فرانسوایه خلف اولمشدر. ابتدا بدرینك مسلکنه دواملە، اداره‌ٔ اموری عمجه‌سی آرشیدوق لویی و پرنس مترنیخك الینه براقه‌رق، صنایعك ترقیسنه ودمیر یوللرك تمدیدینه حصر همت ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده ظهور ایدن اختلال اوزرینه، مترنیخدن آیریله‌رق، مشروطیت اصولنك اتخاذینه راضی اولمش ایسه‌ده، ارباب اختلالله اویو. شه‌میه‌جغنی آکلایه‌رق، وبربرینی متعاقب ویانه‌ده ظهور ایدن قاریشیقلقلردن اورکه‌رك، تاریخ مذکورده تختی بکنی فرانسوا یوسفه ترکله، فراغه مجبور اولمش؛ و ١٨٧٥ ده پراغه‌ده وفات ایتمشدر.

**فرزداقلی** { ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب صفوی نامنه ایران تاریخنه دائر «مصطفی نامه» عنوانیله شاهنامهٔ فر. دوسی وزننده ١٠٤٠٠٠ بیتی حاوی بر بیوك منظومه‌سی وعربی وفارسی وهندی لسانلرنده یازلمش کتابلرك اسامیسنی حاوی بر کتابی واردر. مقامات حریری‌یی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر.

**فرزدق** { ( ابو نواس همام بن غالب بن صعصعة التمیمی ) اعاظم شعراء عربدن وتابعیندن اولوب، حضرت علی (رضه) افندمزه وسائر اصحاب کرامه یتشمشدر. جریر ایله معاصر اولوب، بینلرنده برچوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. کوفه‌ده یاشامش، و ١١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. دیوان اشعاری مشهوردر. اهل بیت نبوی حقنده برچوق مدایحی واردر. عبدالملك بن مروان زماننده بر سنه بونك اوغلی هشام حجه کیدوب، امام زین العابدین علی بن حسین بن علی (رضهم) دخی او سنه حجده بولنمغله، هشام حجر اسودی اوپمکه قصد ایتدیکی حالده، ازدحامدن یناشه‌میوب، بر طرفده بکلمکده ایکن، حضرت امام یناشمق ایستینجه، بتون حاضرون کمال حرمت وتعظیمله آچلدیغنی کورن عونه‌سی هشامه بو ذاتك کیم اولدیغنی صوردقلرنده، هشام تجاهل یوزندن بیلم دینجه، اوراده بولنان فرزدق بداهةً بر قصیدهٔ بلیغه سویلمشدر، که ایلك بیتلری بروجه آتیدر:

هذا الذی تعرف البطحاء وطأته
والبیت یعرفه و الحل و الحرم
هذا ابن خیر عباد الله کلهم
هذا التقی النقی الطاهر العلم
اذا رأته قریش قال قائلها
الی مکارم هذا ینتهی الکرم الخ

بو قصیده‌سندن طولایی هشام طرفندن حبس اولنه‌رق، خیلی وقت محبوس قالمش؛ ومحبسده ایکن حضرت امام کندیسنه اون ایکی بیك درهم کو.

وندروب ، فرزدق ، بن الجه ایچون مدح ایتدم، دیه‌رك، قبول ایتمك ایستمه‌مش ایسه‌ده، حضرت امام « بز ویردیکنی کری آلماز بر خاندانه منسوبز » دیه‌رك، قبوله مجبور ایتمشلردی.

**فرژوس** { (Fréjus) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده و (دراکینیان) ك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان کورفزك قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٤٠٠ اهالیسی وروماليلردن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌سی واردر.

**فرس** { (پارس) دن معرب اولوب، عربلر عندنده ایران وایرانیلره وعلی الخصوص ایران قدیمه اطلاق اولنور.

**فرساله** { (Pharsala) تساليه‌ده کی چتالجه قصبه‌سنك اسم اصلی واجنبیسیدر. [ « چتالجه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**فرسان** { بحر احمرك قسم جنوبیسنده (جزان) اسکله‌سی قارشیسنده وجزیرة العرب ساحلندن ٤٩ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ایکی بیوجك واون ایکی قدر کوچك آطه‌لرله برطاقم قیالر اولوب، ٣٠َ ١٦° ایله ١٧° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. ساحل جهتنده بولنان وفرسان الکبیر دینلن الك بیوکلری ٤٠ کیلومتره قدر اوزون اولوب، کوزل صو منبعلری، خرمالقلری، جنوب شرقی کوشه‌سنده کوزل بر لیمانی و ایکی قریه‌سی واردر. فرسان الصغیر یاخود محرك دینلن ایکنجیسی برنجینك شمالنده اولوب، بویی ٣٠ کیلومتره قدردر. ایکیسنك‌ده اهالیسی مرجان صیدیله مشغولدرلر. عن اصل فرسان تغلب قبائلندن بر قبیله‌نك اسمی اولوب، مذکور آطه‌لرك بو قبیله افرادیله مسکون بولنمش اولدقلرینه مبنی بو اسمله تسمیه اولندقلری بعض کتب عربیه‌ده مذکوردر.

**فرسنل** { (Fresnel) مشاهیر حکمت شناسانندن اولوب، ١٧٨٨ ده طوغمش، و ١٨٢٧ ده وفات ایتمشدر. ضیا وسائر حکمت طبیعیه بحثلری حقنده کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشدر.

**فرسنه آن ووآوره** { (Fresne-en-Voi-vre) فرانسه‌نك (موزه) ایالتنده و (وردون) ك ٢١ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

**فرسنه سور اسقو** { (Fresne-sur-Escaut) فرانسه‌نك شمال ایالتنده و (قونده) نك ١ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وکمور معدنیله جام فابریقه‌لری واردر.

**فرسی** { (ابو عمرو عبدالملك بن عمیر القبطی) کبار تابعیندن اولوب، کوفه‌ده ساکن ایدی. حضرت علی (رضه) افندمزی کورمك شرفنه نائل اولمش، وجابر بن عبدالله‌دن روایت ایتمشدر. ١٣٦ تاریخلرنده، یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

**فرسی** { (حسین علی شاه) هندستان شعراسندن اولوب، کلکنده‌ده حکومت سورن سلاله قطب شاهی تاریخنه دائر « نسبت نامهٔ شهریاری » عنوانیله ١٨٠٠٠ بیتدن مرکب برمنظومه یازمشدر.

**فرشاپور** { (یاخود برشادور) غزنه ایله لهاور آره‌سنده ولهاوره ملحق برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر.

**فرشته** { (محمد قاسم) هندستانك مشاهیر مورخیننده‌ن اولوب، عن اصل استرابادلی اولدیغی حالده، بدریله برابر هندستانك دکن جهتنه هجرتله، احمد نکر شهرنده مرتضی نظام شاه اولك خدمتنه کیروب، بعض مناصبه کچمش؛ وبونك نامنه « تاریخ فرشته » دینکله معروف مکمل بر هند تاریخی یازمشدر. شاه مشار الیهك وفاتندن صکره ٩٩٦ ده ابراهیم عادل شاه ثانینك وزیری دلاور خانك دعوتیله بیجاپوره عزیمتله، بونك نامنه دخی « کلشن ابراهیم » و « نورس نامه » عنوانلریله ایکی کتاب یازمشدر. تاریخی وکلشن نامه‌سی هندستانده طبع ونشر، وانکلیزجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر.

**فرشوط** { صعید مصرده جرجه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك ساحل یساری قربنده برقصبه اولوب، خدیویته عائد بر بیوك شکر فابریقه‌سی واردر.

**فرصت** { (محمد بيك) ايران شعراسندن وشاه عباس ماضى امراسندن اولوب، شو بيت اونكدر :

صبح شد صبح كه تا كام تمنا بخشند
مى بدا خنده بگل گريه بمينا بخشند

**فرعون** { ( Pharaon ) مصر ملوك قديمه‌سنك عمومنه ويريلان عنوان اولوب، قرآن كريمده على الخصوص حضرت موسى (عم) ى تعقيب ودعواى الوهيت ايدنى مراد بيوريليور . [ « مصر » ماده‌سنك احوال تاريخيه‌سى بحثنه مراجعت بيوريله . ]

**فرعون كولى** { ( شط فرعون ) عرب جغرافيونى آثارنده بو اسم تونسك قسم جنوبيسنده واقع وقابس كورفزينك قربندن جزاير حدودينه‌قدر ممتد اولان واليوم شط الجريد دينلن واسع كوله اطلاق اولنور . شرقدن غربه بويى ٢٠٣ وانى ٤٨ كيلومتره اولوب ، درينلكى آزدر . وبعضاً بسبتون قوروىمق درجه‌سنه كلير . بعض طرفلرى بر نطرون قابوغيله مستور اولوب . بونك اوستنه قوم قونمغله، فرق اولنه‌ميوب، چوق دفعه انسان وحيوانلر وحتى كاروانلر دخى باتارلر . بو كولك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٠٠٠٠ يكى دونم اولوب ، تعرى حذاى بحردن آلچق اولمغله ، قابس كورفزيله كولك آره‌سنده‌كى ١٧ كيلومتره‌لك دوز وآلچق يرك حفر و كشاديله دكيزه تحويلى اوته‌دن برى فرانسزلرجه متصوردر . ذاتاً وقتيله كورفز بولنمش اولديغى بعض علائمدن استدلال اولنور .

**فرغانه** { تركستانده بيوك بر خطه اولوب، مقدما خوقند خانلغى اسميله مستقل بر حكومت اسلاميه تشكيل ايتمكده ايكن، بوكون روسيه دولتنك آسيا قطعه‌سنده‌كى ممالكندن معدود اولوب، آيريجه بر ايالات صورتنده اداره اولنور . فرغانه ايالتى شمال شرقى جهتندن سميرچينسك، شمال غربى طرفندن سيردريا ياخود نفس تركستان ايالتلريله، غرب جنوبى جهتندن بخارا خانلغيله ، جنوباً پامير اراضىٔ مستقله‌سيله ، جنوب شرقى جهتندن دخى چينه تابع تركستان شرقى ايله يعنى اسكى كاشغر خانلغيله محاط و محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٣١١٣ مربع كيلومتره اولوب، تقريباً ٨٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر، كه بهر مربع كيلومتره باشنه همان ١١ كيشى دوشيور . حالبوكه جغرافيون عرب آثارنده فرغانه‌نك پك معمور و قراسى هان متصل اولديغى وحتى بعض قريه‌لرينك بر مرحله سوردكلرى مذكور اولديغنه باقيليرسه، او وقتدن برى اورالرينك نه‌درجه‌لرده تدنى ايتمش اولديغى آكلاشيليور .

فرغانه‌نك اراضيسى مرتفع اولوب، شمال وجنوب جهتنده (الاطاغ) سلسلهٔ عظيمه‌سنه مربوط ايكى صره طاغلر ممتد اولور . كه شمالده‌كينه (چوتقال) وجنوب جهتنده‌كينه ( آلا طاغ ) ديرلر . ايكنجيسنك ذروه‌لرى ٥٠٠٠ متره‌دن يوكسكدر . بو ايكى صره طاغلرك آره‌سنده سيحون واديسى بولنوب، اورالرده ( نارين ) تسميه اولنان بو ايرماق فرغانه‌يى شرقدن غربه شق ايله، صاغ وصولدن برچوق چايلر آله‌رق . خيلى بيودكدن صكره، فرغانه‌دن بالخروج طاشكند اوولرينه دوشر . فرغانه داخلنده‌كى تابعلرينك باشليجه‌لرى صاغدن : اوزون احمد وقزان صو؛ وصولدن : تار، قره كولجه وياصى چايلرندن متشكل قره دريا، آق بوره، اسكيجان، اسفايران، شاه مردان، سوخ واسفاره نهرلريدر . بونلردن اكثرينك صولرى يالكز قيشين سيحونه واصل اولوب، يازين اهالى طرفندن جدوللرله سقى اراضيده قوللانيله‌رق، بو صولر سايه‌سنده مملكتك قوملق اراضيسى تارله وباغ وباغچه‌يه تحويل اولنمشدر . على الخصوص سيحون ايله قره دريا آره‌سنده واقع اولوب، ( ايكى صو آره‌سى ) تسميه اولنان بر فاصله‌سز بر باغچه صورتنده‌در . اسفاره ايله سوخ نهرلرينك آره‌سى بر ايكنجى قسم اراضى تشكيل ايديور ، كه برنجيسى قدر كوزل دكل ايسه‌ده، هواسى دها معتدل اولمغله، زراعته وحيوانات يتشديرمكه دها اويريشليدر . اراضىٔ معموره‌سنك بر اوچنجى قسمى ده واردر، كه شمال وشرق وجنوب جهتنده‌كى طاغلرك اتكلرندن عبارت اولوب، مراعالر واورمانلرله مستوردر . بربرلرندن قوملق و طاشلق غير منبت يرلرله آيرلمش اولان بو اوچ قسم اراضيده اوچ جنس اهالى ساكن بولنيور . اوزبكلر برنجى قسمده . تاجيكلر ايكنجيسنده . قره قيرغيزلر دخى اوچنجيسنده بولنيورلر . قره قالپاق . لولى، توروق قبائلى وسائر بعض كوچبه‌لر دخى سيحونك كنارلرنده وسائر بعض طرفلرده خيمه‌لرينى قورارلر .

فرغانه‌نك هواسی متنوع اولوب ، طاغلری قیشین قارله وایلك بهارده ویازین یاغمورلرك کثرتی سایه‌سنده اوزون اوتلرله مستور اولوب ، بورا - لرینك هواسی دائما آزچوق صوئوق وبوره‌لری پك شدتلیدر . دوز وآچق یرلرنده وعلی الخصوص سیحون وادیسنده یازین حرارت پك زیاده اولوب ، میزان - الحراره ٤٠ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی کبی ، قیشین دخی پك صوئوق روزکارلر اسمکله ، میزان الحراره تحت الصفر ١٥ وبعضاً ٢٠ و ٢٥ درکه‌یه‌قدر اینر . خوقندده بوحالیله‌برابر هوا پك‌ده یابسدر . طوس قصبه‌سنده یازین اسن روزکار اینجه برقوم قالدیروب ، چوق دفعه کونلرجه کونش کورنمز اولور . یالکز طاغ اتکلرنده وروزکارلر تأثیرندن محفوظ وادی وبایر لرده بولنان جهتلرنده کرك یازین وکرك قیشین هوا معتدلجه‌اولوب ، مملکتك اك کوزل ومعمور یرلری‌ده اورالریدر .

سیحون وادیسی برطاقم اوزون اوتلروسازلرله مستور اولوب ، سائرجهتلرینك اووه‌لرنده واراضیٔ معتدله‌سنده قواق ، سکود ، چنار ، قره‌آغاج وسائر اشجار ایله الما ، آرمود ، شفتالی ، قایصی ، فستیق ، بادم ، انجیر ، نار وسائرمیوه‌آغاجلری پك‌کثرتلیدر . اون‌آلتی جنس لذیذ اوزوم ایله پك جسیم وطاتلی قاؤنلر دخی حاصل اولور . بغدای ، آرپه وسائره حبوبات‌عادیه‌دن بشقه پرنج ، پاموق ، قبایونجه وسائره دخی کثرتله یتیشیر . طاتلی ومغذی دانه‌لر ویرن برجنس سوپورکه اوتی دخی پك چوق اولوب ، ایچنه بر سواری صاقلانه‌جق قدر اوزار . شمال جهتنده‌کی طاغلرده اوزون چام اورمانلری واردر . چایرلری‌ده چوقدر .

حیواناتی چوق وجنسلری کوزل اولوب ، قیون وکچی واینکلری ایری وسوتلری کوزل رایحه‌لی ولذتلیدر . قره بیکیر دینلن برجنس یوکسك‌بیکیر - لری اووه‌یه ، واوفق جثه‌لی اولان قیرغیز بیکیرلری طاغه الویریشلیدر . قیونلری ایری قویروقلی یعنی بزم قره‌مان دیدیکمز جنسه منسوبدر . طیورك وحیوانات وحشیه‌نك انواعی چوق اولوب ، صو قوشلری‌ده چوقدر . طاغلرده کیکلرك انواعی بولنور . فرغانه طاغلرنده دمیر ، قورشون ، کومش ، کوکورد ، کومور ، بلور وسائر معدنلر بولنیور . اندجان قضا - سنده پك ایی نفت قویلری وصیجاق معدن صولری واردر .

روسلر اسکی مرکلان قصبه‌سندن ١٥ کیلو - مترەلك مسافه‌ده یکی مرکلان اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب ، مرکز ایالت اتخاذ ، وفرغانه‌یی بروجه آتی ٧ قضا ویا سنجاغه تقسیم ایتمشلردر : خوقند ، مرکلان ، وادل ، اوش ، اندجان ، نمنکان ، طوس . وسعتجه برنجی قضاسی اندجان واهمیتجه مرکلان قضاسیدر . فرغانه‌نك باشلیجه شهروقصبه‌لریله خانه ودکان وجامع ومدرسه ومکتبلرینك عددی بروجه آتیدر :

| معموره | خانه | دکان | جامع ومسجد | مدرسه‌ومکتب |
|---|---|---|---|---|
| خوقند | ١٠٠٠٠ | ٢٠٠٠ | ٣٠٠ | ١٤٠ |
| مرکلان | ٦٠٠٠ | ١٠٠٠ | ٣٠٠ | ٩٠ |
| اندجان | ٤٠٠٠ | ١٠٠٠ | ٢٠٠ | ٦٦ |
| نمنکان | ٤٠٠٠ | ١٠٠٠ | ٢٥٠ | ١٠٥ |
| اوزکند | ١٠٠٠ | ١٠٠ | ١٠ | ٢٤ |
| بالقجی | ١٠٠٠ | ١٠٠ | ٥٠ | ٠٣ |

فرغانه‌نك اهالیسی اوزبك ، سارت ، تاجیك ، قیرغیز قره قالپاق وچنکانه‌دن مرکب اولوب ، روس ، افغانلی ، هندلی ، کاشغری کبی بعض یبانجیلری‌ده واردر . اکثریت سارتلرده اولوب ، بونلر اوزبکلرله تاجیکلرك امتزاج وازدواجندن متولددرلر . حتی خیمه‌نشینلکدن چیقوب ، یرلشن اوزبك وقیرغیزلرده‌ده بعضا بونام ویریلیر . تاجیکلرله قاریشمه‌لرندن مغولی سیمالری بردرجه‌یه قدر دوزلمشدر . تاجیکلر ایرانی - الاصل اولوب ، برطاقلری مملکتك من القدیم اها - لیسیدر ، که بونلرك ایچنده مائی‌کوزلی وصاری‌صاچلی افراد بولنوب ، هله کستانه صاچلیلری اکثردر . تاجیکلرك برطاقی اوزبکلرك ایراندن آلدقلری اسرا اولادندن و برطاقلری‌ده مختلف زمانلرده مملکته کلوب یرلشمش ایران مهاجرلری اخفادندن عبارتدر . اوزبکلرك برطاقی الآن خیمه‌نشین اولوب ، برطاقلری‌ده یرلشمشلر وزراعتله اشتغاله باشلامشلر - سه‌ده ، ینه اسکی‌عادتلرینی اونوده‌میوب ، خانه‌لرینی انبار اتخاذیله باغچه‌لرنده وتارله‌لرنده قوردقلری خیمه - لرده اوتورورلر . قیرغیزلر نیم وحشی وهمان مستقل برحالده طاغلرده بولنوب ، چوبانلقله وحیوانات یتشدیرمکله مشغولدرلر ، ویالکز قیشین آشاغی یرلره اینمکه مجبوراولورلر . بونلر پك جسور وماهر

سواريدرلر. قرەقالپاقلرساكن ومطيع آدملراولوب. سيردريا واديسندە خيمەلريني قورارلر. چنكانەلرك برطاقمى بزدەكيلر كبى چركە ايلە كزوب ( لولى ) تعبير اولونورلر، وبرطاقملرى قصبە وقريەلردە اسكان ودين اسلامى قبول ايدوب، ( مزنك ) دينلير لر . بو اجناس مختلفەدن اك چاليشقانلرى واك زيادە زراعت وتجارتلە اشتغال ايدنلرى سارتلر وتاجيكلر ايسەدە ، بونلر ناموس خصوصندە پك مبالاتلى اولميوب، اخلاقلرى پك بوزوقدر، واك مبتذل خدمتلرەدە تنزل ايدرلر. اوزبكلربالعكس اسكى حاكميت طورينى محافظە ايدوب، ناموس وحيثيتلريني زيادە كوزديرلر . عموميت اوزرە اهالى مسلم وسنى اولوب، يالكز جزئى مقداردە اولان رؤسلر خرستياندر، وبرمقدار يهودى دخى واردر . لسان محلى برنجى درجەدە چغتاى تركجەسى وايكنجى درجەدە فارسى اولوب. تاجيكلر فارسى قونيشورلر .

فرغانە اوائل دور اسلامدە پك معموراولوب، علوم ومعارف دخى درجۀ قصوايە واصل اولمش ، و ايچندن پك چوق مشاهير علما و ادبا يتيشمش ايدى . بعدە چنكيز وتيمورك خروجلرندە خراب اولوب، مؤخراً اوزبكلر اورالرە دخول ايلە، بيوك بردولت تشكيل ايتمشلردى، كە بونك انقاضندن نهايت بخارا وخيوە ايلە خوقند خانلقلرى قالمشيدى . خوقند خانلغى ابتدا كاشغر وپامير حدودندن اورال كولنە قدر ممتد اولوب، بتون سيحون حوضەسنى شامل ايكن، روسلر ١٨٦٤ دە بتون غرب شمالى قسمنى ضبط ايتمكلە، يالكز فرغانە خطەسى خانك النده قالمش؛ وبونىدە ١٨٧٦ دە روسيە دولتى ضبط ايتمشدر . فرغانە اسمى اسكى اولوب، بطلميوسك جغرافياسندە دخى بواسملە ياد اولنور ؛ وبواسم قرون وسطادە جغرافيون اسلام طرفندن دخى محافظە اولنوب، بعدە اوزبكلر زماننده اونودلدقدن صكرە، اخيراً روسلر طرفندن احيا اولنەرق، سابق خوقند خانلغى فرغانە ايالتى تسميە اولنمشدر .

**فرغانى** { ( احمد بن كثير ) مشاهير منجمين و رياضيون اسلامدن اولوب ، متوكل خليفەنك زماننده بغدادده بولنمشدر . اولجە مصردە (مقياس جديد ) ى انشا ايتمش ؛ وموسى بن شاكرك اوغللرى احمد ومحمدك سعايتيلە حكيم كندى متوكلك غضبنە اوغراديغندە، حكيم مشار اليهك باشلامش اولديغى جعفرى جدولنك اكمالى صاحب ترجمەيە احالە اولنمش ايسەدە. علمى عملدەكى موفقيتندن زيادە اولديغندن ، ياكيلوب جدولك آغزينى آلچق ياپديرمش اولديغى مرويدر. هيئتە متعلق معتبر براثرى واردر، كە ١٦٦٩ تاريخ ميلاديسندە (غوليوس) معرفتيلە لاتينجەيە ترجمە، وبرطاقم حواشى علاوەسيلە آمستردامدە طبع ونشر اولنمشدر. آوروپاجە آلفراغان وآلفراغانيوس(Alfragan,Alfraganius) اسميلە معروفدر . مأمون خليفە زماننده ٢٣٠ تاريخلرندە سنجار اووەسندە جغرافياى رياضى و هيئت حقندە اجرا اولنان تحقيقات وتجارب فنيە هيئتنە دخى داخل بولنمش اولديغى مرويدر .

**فرفوريوس** { حكماى قديمەدن(پورفير)ە عربلر طرفندن ويريلن اسمدن بوذات شام ساحلندەكى صور قصبەسندن اولوب، سريانى الاصل واسم اصليسى (ملك) ايسەدە، لسان يونانيدە تحصيل ايدوب، تأليفاتى دە بولساندە يازمشدر . ترجمۀ عربيەسى مشهور ومتداول اولان « ايساغوجى » بونك جملۀ تأليفاتندن اولوب. آرسطونك منطقنە مدخل اولاق اوزرە يازمش اولديغندن، لسان يونانيدە مدخل ديمك اولان بو اسملە تسميە ايتمشدر . وطننە نسبتلە ( صورى ) لقبيلە معروف اولوب. سهواً ( ثورى ) يازارلر . مفصل برتاريخ حكماسى دخى اولوب ، لسان عربى يە ترجمە ايدلمش ايدى . [« پورفير » مادەسندە مراجعت.]

**فرقتى** { ( ابوتراب بك ) ايران شعراسندن وكبرادن اولوب، عن اصل انجدانلى اولديغى حالدە، كاشاندە نشأت ايتمكلە، كاشانى نسبتيلە معروفدر . ١٠٢٦ تاريخندە وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى واردر . شوبيت اونكدر :

سياه بختى ازين بيشتر نمى باشد
كە مجلس دكران روشن از چراغ منست

**فرقرات** { ( Phérécrate ) يونان قديم مشاهير شعراسندن اولوب . قبل الميلاد ٤٢٠ تاريخلرندە ياشامشدر. هزليا تەمائل اولوب ١٧ مضحكە يازمش ايسەدە. يالكز بعض فقرەلرى بولنە بيلمشدر .

**فرقی** { ایران شعرا واطباسندن اولوب ، هراتلیدر . شو بیت اونکدر :

کل امید مرا طاقت شکفتن نیست
همین که غنچه شد ازشبنمی فرو ریزد

**فرکوزون** { (Ferguson) اسقوچیه‌نك الك مشهور هیئت‌شناس ومهند- سلرندن اولوب ، ١٧١٠ ده طوغمش ، و ١٧٧٦ ده وفات ایتمشدر . برچفتلکده قیونلری کودرکن کندی کندینه مطالعه ایله تحصیل ایتدکدن صکره ، لوندره‌یه کیده‌رك ، حکمت طبیعیه‌یه دائر عمومی درسلر ویرمکه وبرطاقم زیجلر نشر ایتمکه باشلامش ؛ وبعده برطاقم کتب مقبولهٔ فنیه یازوب ، بیوك برشهرت قزانمشدی .

**فرکید** { (Phérécyde) یونان حکمای قدیمه‌سندن اولوب ، مشهورفیثاغو راسك خواجه‌سیدر . قبل المیلاد ٦٠٠ تاریخلرنده شیره آطه‌سنده طوغوب ، سیسامده برمدرسه آچمشیدی . هیئت وحکمت طبیعیه‌دن بعض معلوماتی اولوب ، خسوف وکسوفدن قبل الوقوع خبرویرردی . بقای روحه معتقد ایدی . چوق معمر اولمشدر .

— برمورخ فرکید دخی اولوب ، قبل المیلاد ٤٨٠ تاریخلرنده لریوس آطه‌سنده یاشامشدر . یازدیغی تاریخدن یالکز بعض فقره‌لر باقیدر .

**فَرَما** { مصرك ساحل شمالیسنده تنیس قربنده بولنمش اسکی برقصبه اولوب . بطا- قلقلرله محاط اولدیغندن ، هواسی پك آغر وآنجق خرماسیله میوه‌لری کوزل بولنمش اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر . اهل صلیب وقعه‌لرینه‌دك معمور اولوب ، بعده خراب اولمشدر .

**فرما** { (Fermat) مشاهیر ریاضیوندن اولوب ، ١٦٠١ تاریخنده فرانسه‌نك مونتویان قصبه‌سی قربنده طوغمش ، و ١٦٦٥ ده وفات ایتمشدر . تولوز مجلسی اعضاسندن اولوب ، اکلنجه طریقیله فنونله اشتغال ایدردی . دقارت ، پاسقال ، توریچلی وسائر مشاهیر عصریله دائما مخابرات فنیه‌سی واردر . علم جبری الك اول هندسه‌یه تطبیق ایدنلردندر ، علوم ریاضیه‌ده برخیلی کشفیاتی واردر . لسان یونانئ قدیمه دخی وقوف تامی اولمغله ، اسکی یونان ریاضیونك آثارنده کی نقصان عباره‌لری اکماله چالیشمشدر .

**فرمو** { (Fermo) ایتالیانك (آسقولی پیچنو) ایالتنده ومرکزایالتك ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وآدریاتیق ساحلندن ٧ کیلومتره ایچریده واقع برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ وجواریله برابر ١٥٨٦٠ اهالیسی واردر .

**فرموسله** { (Fermoselle) اسپانیانك لئون خطه‌سنده زاموره ایا- لتنك (برمیلوده سایاغو) قضاسنده و برمیلونك ٣٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق پورتکیز حدودی قربنده برقصبه اولوب ، ٤٤٠٠ اهالیسی واسکی برقلعه‌سی واردر .

**فرموی** { (Fermoy) ایرلانده‌نك مونستر ایالتنده (غورق) قو- نتلغنده وغورقك ٣٢ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (بلاقواتر) نهری کنارنده برقصبه اولوب ، ٧٣٩٠ اهالیسی ، دکیز حماملری وبیره وکاغد فابر- یقه‌لری واردر .

**فرناباز** { (Pharnabaz) یونان قدیم مورخلرینك روایتنه کوره ، ایران دولتی طرفندن آناطولیده فریجیا یعنی کوتاهیه‌جهتی والیسی اولوب ، قبل المیلاد ٤١١ تاریخندن ٤٠٧ تاریخنه‌دك اسپارته ایله آتنه آره‌سنده کی محاربه‌لره قاریشه‌رق ، ابتدا اسپارته‌لیلره وبعده آتنه‌لیلره امداد ایتمشیدی .

**فرناندز** { (Fernandez) پورتکیز اسپانیا بحریوننددن اوچ کشینك اسمی اولوب ، اوچی‌ده آفریقا وآمریقا جهتلرنده بعض کشفیاتده بولنمشلردر .

**فرناندوپو** { (Fernando-Po) آفریقای غربینك کینه کورفزی ایچنده (بیافره) قربنده وساحلدن ٣٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اسپانیا دولتنه تابع برجزیره اولوب ، ٣°١٢′ ایله ٣°٤٧′ عرض شمالی و ٦°٦′ ایله ٦°٣٧′ طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٦٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٧١ مربع کیلومتره اولوب ، مذکور کورفزده‌کی آطه‌لرك الك بیوکیدر . مرکزی ساحل شمالیسنده واقع (قلارنسه) ونام دیکرله (سانته ایزابل) قریه‌سیدر . اراضیسی طاغلق اولوب ،

جهت شمالیه‌سنده بولنان اك مرتفع ذروه‌سی ٣٣٦٥ متره یوکسك بر برکاندر. سواحلی قیالقدر. دوز یرلری قیرمزی متراق برطوپراقدن عبارت اولوب، اهالینك باشلیجه مدارمعیشتی اولان اوزون بر جنس پتاته حاصل ایدر. طاغلرینك آشاغی طرفلری کراسته و سائره‌یه الویریشلی آغاجلری حاوی اورمانلرله مستوردر. اهالیسی باقیروزیتون رنکلرینه مائل اسمر چهره‌لی ودوز صاچلی اولوب، قارشیلرنده سواحلده بولنان (فان) جنسنه مشابه واوچ لسانله متکلمدرلر. بونلر ١٤٠٠٠ قدر تخمین اولنیورلر. هواسی پك آغیر اولدیغندن، آوروپالیلر یرلشه‌مه‌مشلردر. یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، بوموسمك عقبنده کثرت رطوبتدن صیتمه‌لر ظهور ایدر. کانونلرله شباطده قره‌دن کلن صیجاق وقوری روزکار هوایی برآز اصلاح ایدر. مارتدن حزیرانه قدر جنوب غربیدن سرنجه روزکارلر اسر. بو آطه ١٤٨٦ تاریخنده پورتکیزلیلر طرفندن کشف اولنمشدر.

**فرناندوده نورونه** { (Fernando de Noronha) برازیلیانك بحر محیط آطلاسیده ٣°٥٠′ عرض جنوبی ایله ٣٤°٤٣′٥٣″ طول غربیده و (سنت رومه) برونك ٣٥٠ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع بر جزیره‌سی اولوب، بیضی الشکل اولدیغی حالده، بویی ١٠ وعرض وسطیسی ٢ کیلومتره‌در. سواحلی قیالق وپك کیرنتیلی چیقینتیلیدر. جنوبنده دیکر برصره آطه‌لر دخی بولنوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥ مربع کیلومتردر. هواسی صیجاق ایسه‌ده، پك صاغلام واراضیسی پك منبت اولوب، سنه‌ده اوچ درت دفعه محصول ویرر. محصولاتی مصر، مانیوق، شکر قامشی وسائره‌دن عبارتدر. ٢٠٠٠ اهالیلی حاوی برقریه‌سی، قلعه‌سی وحبسخانهٔ عمومیسی واردر.

**فرنتینو** { (Ferentino) ایتالیانك روما ایالتنده ورومانك ٦٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولارق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٣٦٠ اهالیسی و، قدیم (فرنتینوم) قصبه‌سنك خرابه‌لری اولق اوزره، جسیم طاشلردن یاپلمش بعض دیوار-
لری واردر. زمان قدیمده لاتین قومنك مبعوثانی بو محلده عقد مجلس ایدرلردی.

**فرنده** { (Frendah) جزایرك وهران ایالتنده وتاهرتك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده ١٠٥٨ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، فوق العاده کوزل وصاغلام هواسی، عربی و فرانسزجه تحصیلنه مخصوص مکتبی وجوارلرنده روماییلردن قالمه ودها اسکی خرابه‌لری واردر.

**فرنك** { (وعربی افرنج، افرنجی) السنهٔ شرقیه‌ده آوروپا خلقنه ویریلن اسم اولوب، سالف البیان (فرانق) اسمندن مأخوذدر. عربلرك فتوحاتی وآوروپا ایله مناسباته کیریشدکلری زمانلرده فرانقلر اوروپانك اك قوتلی دولتی اولوب، فرانسه‌دن بشقه آلمانیا وایتالیانك بر قسمی‌ده بونلرك حکمی آلتنده بولنمغله، وذاتاً اووقتلرده قومیت وجنسیته پك اهمیت ویرلمه‌مکله، مسلمانلر آوروپالیلرك جنسیتجه اولان مغایرتلرینك فرقنه وارمیه‌رق، عمومنه بواسمی ویرمشلردر. برنظرله باقیلیرسه، فرنك آوروپالیلرك قتولیك و پروتستان اولانلرینه اطلاق اولنوب، روسلرله روم، بلغار، صرب وسائر اورتودوتس اقوامه فرنك دینلمز.

**فرنك محمد پاشا** { و فرنك عمر پاشا. [«محمد پاشا (فرنك ـ)» و «عمر پاشا (فرنك ـ)» ماده‌لرینه مراجعت.]

**فرنکیس** { توران حکمداری افراسیابك قیزی اولوب. ایران ملوکندن کیکاوسك اوغلی سیاوش پدرینه کوجنوب، تورانه کچه‌رك، افراسیابه التجا ایتدیکنده، افراسیاب کندیسنه بو فرنکیسی تزویجله داماد ایتمشدی. بعده افراسیابك برادری کرسیوز سیاوشه قیصقانوب، برافترا ایله کندیسنی قتل ایتدیردیکنده، فرنکیس پك چوق کدر ایتمش؛ وسیاوشدن کبه قالمش اولدیغندن، مدت حملی منقضی اولنجه، براركك چوجق طوغورمش ایدی. که بوچوجق مشهور کیخسرو اولوب. قتلنه مأمور پیران طرفندن برطاغده براغلمش، وبرچوبان طرفندن بولنوب. بیودلمش ایدی. کیخسرو ایرانیلر طرفندن بولنوب تخته

كچديكنده فرنكيسك صاغ اولوب اولديغى وعاقبت حالى معلوم دكلدر .

**فرو** { ياخود هيرو ( Ferro,Hierro ) و فرانسزجه (Izle deFer) يعنى دمير آطه . اسپانيايه تابع قناريه آطه‌لرينك يعنى جزاير خالداتك الك غربيسى اولوب ، بر مثلث شكلنده اولديغى حالده ، جنوبى كوشه‌سى ″٣٣ ′٣٧ °٢٧ عرض شماليده واقعدر . شمالدن جنوبه بويى ٢٩ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٢٧٨ مربع كيلومتره‌در . اراضيسى طاغلق اولوب ، الك يوكسك ذروه‌سنك ١٤١٥ متره ارتفاعى واردر . سواحلى ديك و صارب اولوب ، ليمان اطلاقنه شايان‌قويلرى يوقدر . ساحل شماليسنده (پوئرتو) يعنى‌ليمان دينلن‌اسكله‌سى آچيق برقويدن عبارتدر . اراضيسى بركانى اولوب ، حبوبات متنوعه‌ايله اوزوم‌وسائر محصولاتى‌واردر . اورمان وچايرلرى‌ده چوقدر . يالكز اوچ كوچك چايى واردر . حيوانات اهليه‌سى قيون ، كچى و صيغيردن عبارت اولوب ، آريلرى‌ده چوقدر . وقتيله اوچ قصبه‌سى وار ايديسه‌ده ، شمدى يالكز مركزى‌اولان (والورده) قصبه‌سى‌اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

**فروان** { غزنه قربنده بركوچك قصبه ايدى .

**فرودنتال** { ( Freudenthal ) آوستريا و مجارستان دولتنك سيلزيا خطه‌سنده (تروپاؤ) ايالتنه تابع ومركز ايالتك ٣٥ كيلومتره غرب شماليسنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب ، ٦٤٤٠ اهاليسى ، ايپليكخانه‌سى واجزاء كيمويه فابريقه‌سى واردر .

**فرودنستاد** { (Freudenstadt) آلمانيانك وورتمبرغ قراللغنده « قره اورمان» ايالتنك(روتلينكن) قضاسنده‌وروتلينكنك ٦٠ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب ، ٥٣٢٥ اهاليسى ، چوخه وچيوى فابريقه‌لرى وجوارنده دولتـه عائد بيوك دميرخانه‌سى واردر . پك منتظم وكوزل برقصبه‌جقدر .

**فروزينونه** { ( Frosinone ) ايتاليانك روما ايالتنده و رومانك ٩٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق رومادن

ناپولى‌يه كيدن دميريول خطى اوزرنده قضامركزى برقصبه اولوب ، ٧٧١٥ اهاليسى واردر .

**فروغ** { هندستان شعراسندن اولوب ، كشميرليدر . شاهجهان زماننده بعض مناصبده بولنوب ، شاه‌عالمكيرزماننده ١٠٧٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . شوبيت اونكدر :

كر دلت آرزو كند آن كهر يكانه‌را
رقص كنان باب ده همچو حباب خانه‌را

**فروغى** { اونجى قرن هجرى عثمانلى‌شعرا- سندن ايكى كيشينك مخلصيدر :

برنجيسى ( احمد ) بروسه‌لى اولوب ، طريق علمه سالك ايدى .

تيرينه سينه‌مى طوتارمى سپر
يوركى اولمسه دميردن اكر

— ايكنجيسى ( هبة‌الله ) ابتدا شام مفتيسى ايكن ، بعده بغداده‌عزيمتله ، مولانا عطاءالله‌افنديدن ملازم اولوب ، طريق قضايه سالك اولمشيدى . معماده مهارتى وار ايدى . شوبيت اونكدر :

نهال قد دلجويك سنك شاخ كل تردر
دهانك تازه غنچه رخلرك كلبرك غبردر

**فروغى** { ايران شعراسندن دخى ايكى كشينك مخلصيدر :

برنجيسى قزوينلى اولوب ، برروايتده اوراده شاه عباس ماضى زماننده عطارلقله مشغول ايدى . وبرروايتده هندستانه سياحتله ، اوراده جواهر- جيلك ايدردى . شوقطعه اونكدر :

كدام روز دل بيقرار من نكريست
كه كوه ودشت بر احوال زارمن نكريست
نشان بيكسيم بس همين كه چو مردم
بغير شمع كسى برمزار من نكريست

— ايكنجيسى استرابادلى اولوب ، خراسانده اكمال‌تحصيل‌ايتدكدن‌صكره ، شاه‌طهماسب صفوينك خدمتنه‌كيرمشيدى . شوايكى بيت جملهٔ اشعارندندر .

زهى قامتت سرو كلزار عالم
كلستان حسن از جمال توخرم
بجانم كرفتى وطن بارك الله
بچشمم نهادى قدم خير مقدم

— اوچنجيسى كشميرلى اولوب ، ١٠٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر .

**فرول** { ( Ferrol ) اسپانيانك غاليچه خطه‌سنده قورونيه ايالتنده و قورونيه‌نك ١٨ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق

همنامی اولان خلیجك ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی واردر .

**فرومنتیوس** (Frumence, Frumentius) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، اوچنجی عصر میلادی اواخرنده ساحل شامده صور شهرنده طوغمش؛ واقرباسندن مرو- پیوس طرفندن تجارتله حبشه سوق اولنه‌رق، نجاشینك توجهنی قزانمش ؛ واوراجه خرستیانلغی نشره باشلایوب، ۳۳۱ ده مصره سیاحتله، اسکند- ریه پطریقی طرفندن حبش پسقپوسلغنه تعیین اولنه‌رق، آشومده اقامت، و ۳۶۰ ده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ۲۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

**فرومه** ( Frome ) انکلتره‌نك ( سو- مرست ) قونتلغنده و (بات) ك ۱۸ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ۸۹۶۰ اهالیسی، بیوك مکتبی، مشهور بیره فابریقه‌سی و ایپك منسوجاتله معدن دوکمخانه‌لری واردر .

**فرونتون** ( Fronton ) ایکنجی قرن میلادی لاتین خطباسندن اولوب، ایمپراطور مارق اورلك معلمی ایدی. وبونك طرفندن ۱۶۱ تاریخنده قونسلوسلغه ترفیع اولنمشدی. بعض خطبه‌لریله آثار ادبیه‌سی و مارق اورل ایله مخابراتی موجوددر .

**فرونه** ( Phurnes ) جزایر بحرسفیدده نیقاریه جزیره‌سنك جنوب جزیره- سنك جنوب شرقیسنده، باطنوسك شمالنده وسیسامك غرب جنوبیسنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، بری بیوجك، ایکیسی کوچك ودرت بشی ده قیالردن عبارتدر .

**فرونیه** ( Féronie ) اسکی رومالیلرك معبوده‌لرندن اولوب. زراعتك وتارله‌لر بیننده‌کی حدودك الهه‌سی زعم اولنوردی. عن اصل اتروسقلرك معبوده‌سی اولوب، بونلرك مملکتنده (فرونیه فاتوم) اسمیله مشهور برمعبدی وار ایدی . راهبلری قیزغین قورلرك اوزرینه یالین آیاق باصارلردی .

**فرووارد** ( Froward ) آمریقانك جنوبینك الك جنوبی نقطه‌سی اولمق اوزره. پاتاغونیه‌نك منتهای جنوبنده وماجلان بوغازینك اورته‌سنده قیالق بربرون اولوب ، ۵۳° ۵۳′ ۳″ عرض جنوبی و ۵″ ۴′ ۳۶′ ۷۳° طول غربیده واقعدر .

**فروه** صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر :
( فروه بن عامر الجذامی ) که روملر طرفندن معان حاکمی اولوب، حضور جناب نبوی‌یه بربیاض استر تقدیمیله، اسلامله تشرفنی عرض ایتمش؛ وبونك خبری روملره واصل اولنجه، کندیسنی اخذ وحبس وبعده صلب ایتمشلردی . بوحالده رؤیت شرفنه نائل اوله مامشدر. — (فروه بن عمرو الانصاری البیاضی) که عقبه وبدر واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمش؛ وجانب نبویدن عبدالله بن مخرمة العامری ایله مواخاتی اجرا بیوریله‌رق، مدینهٔ منوره‌نك خرما محصولاتنك عشرینی طوپلامغه مأمور، وتخمیننده پك مصیب ایدی . حضرت عثمانك شهادتنه مدخلی اولدیغی روایت ضعیفه ایله مرویدر . — (فروه بن مسیك المرادی ) که یمنلی اولوب، اوننجی سال هجریده نزد جناب نبوی‌یه ورودله، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ووطنندن عزیمتنده شو بیتلری سویلمش ایدی :

لما رأیت ملوك کنده اعرضوا
کالرجل خان الرجل عرق نسائها
یممت راحلتی اوام محمدا
ارجو فواضلها وحسن ثرائها

— ( فروه بن النعمان الانصاری الخزرجی) که مالك بن النجار اولادندن اولوب، احد واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمش ؛ ویمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر .

**فروئه** ( Féroë ) و اسقاندیناوجه ( فراویر ) ( Fär Öer ) بحر محیط آطلاسینك قسم شمالیسنده ایسلانده ایله شتلاند آطه‌لری آره‌سنده دانیمارقه دولتنه تابع برطاقم آطه‌لردر. ۲۴′ ۶۱° ایله ۲۴′ ۶۲° عرض شمالی و ۵۵′ ۷° ایله ۲۵′ ۱۰° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولان بو جزایر مجتمعه ۲۲ آطه‌دن عبارت اولوب، ۱۷ سی مسکوندر. مساحهٔ سطحیه‌لری تقریباً ۱۳۳۰ مربع کیلومتره اولوب، یکرمیسنه اولکی استاتستیقه کوره ۱۱۰۰۰ نفوسلری واردر . الك بیوکلری اولان ( استرومو ) نك بویی ۵۰ کیلومتره‌در . اراضیلری عارضه‌لی اولوب ، بعض تپه‌لری ۶۰۰ و ۸۵۰

مترہ ارتفاعلرینه‌قدر چیقار . اورمانلری اولمیوب،
همان‌دائمی صورتده‌یشیل‌چایرلر ومرعالرله‌مستوردرلر.
درجهٔ عرضلری پك‌یوقاری اولدیغی حالده، (غولف
استریم) آقندیسنك صیجاق بخارلری آلتنده بولند-
قلرندن، یاز ایله قیش آره‌سنده هواجه اولان‌فرق
پك آز اولوب ، قیشـین میزان‌الحراره حد وسطی
اوزره ۷°۵′ و یازین ۹°۵′ کوسترر . بووجهله
قیشلری اولدقجه صیجاق ویازلری سرینددر . هوا
دائمی صورتده رطوبتلی وسیسلی اولوب ، پك‌آز
کونش کورور . بناءً علیه بغدای یتیشه‌میوب،
یالکز آرپه ویولاف حاصل اولور . لکن اهالی
زراعتدن زیاده چوبانلغه میل ایدوب، خیلی مقدار
خرکله وقیون یتشدیررلر . قیونلرینك یاغیسی پك
یموشاقدر . بو آطه‌لر طبیعت اراضیجه وهواجه
اسقوچیه‌یه و هبریده ایله اورقاده آطه‌لرینه مشابه
اولدقلری‌حالده، جنسیت اهالیجه اسقاندیناوممالکتلر-
ینه تابع واهالیسی‌نوروج لسانیله‌متکلم‌اولوب، لسان
رسمی‌دانیمارقه لسانیدر. اهالئ مذکوره ایری بویلی
وجسور آدملر اولوب. مهمانوازلقله مشهوردرلر.

**فروئیلا** (Froïla) اسپانیانك آستوریه و لئون جهتنده حکومت
سورمش ایکی قرالك اسمیدر :

برنجیسی ۷۵۷ دن ۷۶۸ تاریخنه‌دك مذکور
ایکی‌مملکتده حکومت سوروب، (اوویدو) شهرینی
تأسیس واندلس اهل اسلامنه مقاومت ایتمش. و
قتل‌ایتمش، اولدیغی برادرینك اخذ انتقامیچون‌دیکر
بر برادری طرفندن اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی یالکز لئون قرالی اولوب ،
۹۲۳ تاریخنده برادری‌اوردونیویه خلف اولمش؛
ومساویسنه بناءً درعقب اسقاط اولنه‌رق، ایرتسی
سنه برصدن تلف اولمشدر .

**فَره** افغانستانك سیستان‌خطه‌سنده هراتك ۲۱۵ کیلومتره جنوبنده وقندهارك
۴۲۵ کیلومتره غرب‌شمالیسنده (فره‌رود) اوزرنده
۳۲°۲۴′ عرض‌شمالی ایله ۵۹°۴۷′ طول‌شرقیده
واقع مستحکم برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی
واردر . پك‌اسکی برقصبه‌اولوب، اسکندرزماننده
موجود ایدی . بعده خراب اولوب، سلطان‌محمود
سبکتکین طرفندن تجدید واعمار اولنمشدر .

**فره** (Fré) اسکی مصریلر معبودلرندن اولوب ، شمسدن کنایه ایدی .
باشنده قیرمزی ویایشیل برتپسی طوتار بردلیقانلی
صورتنده تصویر ایدرلردی .

**فرهاد** « فرهادوشیرین » عنوانیله‌مشهور اسکی برعجم حکایه‌سنك قهرمانی
اولوب ، کویاخسروپرویزك‌معشوقه‌سی‌اولان‌شیرینك
عاشق دیکری اولمغله ، رقیبی‌طرفندن برطاغك‌آرقه-
سنده حبس وبند اولنمش ؛ ومعشوقه‌سنه واصل
اولمق ایچون طاغی یارمش . بناء علیه اسمی عشق
وعلاقه‌سی اغورنده خارق عاده جهدلر ایدنلرحقنده
ضرب اولنور مثل حکمنه کچمشدر .

**فرهاد** اشکانیاندن درت حکمدارك اسمیدر .

برنجیسی قبل‌المیلاد ۱۸۲ تاریخندن ۱۶۴ تاریخنه‌دك
حکم سورمش ؛ ومازندران جهتنی ضبط ایتمش
ایدی .

— ایکنجیسی قبل‌المیلاد ۱۳۹ تاریخندن ۱۲۷
تاریخنه دك حکم سورمش ؛ ویدنجی‌انطیوخس ایله
حرب ایدوب ، مغلوب اولمقله ، بابل وایوان‌کسری
وهمدانی غائب ایدوب ، خراسان جهتنه چکامش
ایسه‌ده، بعده تورانیلرك امدادیله عودت ایدوب،
آنطیوخسك عسکرینی محو وپریشان وکندیسنی قتل
ایتمش ، وآنجق متفقلرینه‌قارشی معاملهٔ‌شکرگذاریده
بولنمدیغندن ، بونلرطرفندن‌مغلوب‌اولوب ، محاربه‌ده
قتل اولنمشدر .

— اوچنجیسی قبل‌المیلاد ۷۰ دن ۶۱ تاریخنه‌دك
حکم سوروب ، ابتدا روماليلرله اتفاق وبعده‌بونلره
قارشی حرب ایتمش؛ واوغللری مهرداد ایله اروداد
طرفندن قتل اولنمشدر .

— دردنجیسی میلاددن ۳۷ سنه اول‌تخته تعود
ایدوب ، روماليلرله ایتدیکی محاربه ده موفق اولمش
ایسه‌ده، تبعه‌سنك‌عصیانی باصدیرمقدن عاجزقالوب،
تورانیلره التجا ایتمش ؛ وبونلرك امدادیله عودت
ایدوب ، تختنی ضبط ایتمش اولان تیردادی قتل
ایتمش ؛ وبعده رومالیلره اولجه آلنمش‌اولدیغی اسرا
وسنجاق وسائره‌یی اعاده ایدرك ، عقد مصالحه
ایتمش؛ و۹ تاریخ‌میلادیسنده‌زوجه سیله‌اوغلی‌فرهادك
طرفندن تسمیم اولنمشدر .

**فرهاد پاشا** { سلطان محمدخان ثالث دورنده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. حرم همایوندن نشأت ایدوب، قوجی باشیلق ایله طشره یه چیقدقدن صکره، سلطان مراد خان ثالث دورنده میرآخور اول وبعده یکیچری آغاسی اولمشیدی. مؤخراً روم ایلی والیسی اولوب، وزارت رابعه ایله زمرهٔ وزرایه داخل اولمش؛ و۹۸٦ ده آچیلان ایران سفرینه سردارلقله کیدوب، شانلی مظفریته نائل اولغله، عقد مصالحه ایده‌رك، وشاهك برادر زاده‌سی میرزا حیدری رهن طریقیله برابرنده آلەرق، عودت ایتمشدی. ۹۹۹ تاریخنده سنان پاشانك ایکنجی عزلنده، وزیر ثانی بولنغله، مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تسلیم اولنمش؛ وسکز آی امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، عزل ومأموریت سابقه‌سنه اعاده اولنمشدی. ۱۰۰۳ تاریخنده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرنده ثانیاً صدراعظم اولوب، متعاقباً افلاق سفری آچلدیغله، طونه اوزرنده کوپری قوروب، محاربه‌یه باشلامقده ایکن، بلاموجب عزل اولندقده، خلفنی بکلمیوب، استانبول قربنده‌کی چفتلکنه کله‌رك، اختفا ایتمش؛ وبرآزمدت صکره میدانه چیقاریله‌رق، یدی‌قله‌یه حبس، ومتعاقباً اعدام اولنه‌رق، ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده دفن اولنمشدر. برنجی دفعه‌سنده ۸ وایکنجیسنده ٦ که جمعاً اون درت آی صدارت ایتمشدر. جسور ومقتدر برذات اولوب، هله ایران سفرنده‌کی خدمتی پك بیوکدر. همجنسی بولنان سنان پاشانك رقابتی باعث ادبار وفلاکتی اولمشدر.

**فرهاد پاشا** { یاوز سلطان سلیم خان وقانونی سلطان سلیمان خان دورلری وزراسندن اولوب، خرواتی الاصلدر. سلطان سلیم خان مشارالیهك ایران سفری هنکامنده آناطولیده‌کی قزیل باشلرك تربیه‌سنه مأمور اولمش؛ ودور قانونیده شامده اعلان عصیان ایدن جانبرد غزالینك تنکیلنه مأمور اولوب، ۹۲۷ تاریخنده عاصیٔ مرقومی قتل ایله، شام جهتنی یکیدن فتح ایتمش؛ وپادشاهك مجارستان سفرینه عزیمتنده مهمات یوکلی اوچ بیك دوه ایله یتیشوب، اردوی همایونه التحاق ایلمش ایدی. بعده ذوالقدریه خاندانك اخیری اولان شهسواربکی استیصال ایله، اوجهتده اسایشی تأمین ایتمش ایسه‌ده، زیاده شدت کوستردیکندن، اولنان شکایت اوزرینه، قالدیریلوب، تخصیصات وافیه ایله سمندره والیلکنه تعیین اولندیغی حالده، بنه اعتسافاتدن واز کچمدیکندن، مصاهرت شهریاری شرفنه نائل اولدیغی حالده، ۹۳۱ تاریخنده عبرةً للسائرین اعدام اولنمشدر.

**فرهاد پاشا** { بودخی دور سلطان سلیمان خانی وزراسندن ومشاهیر خطاطیندن اولوب، پدری مجار مهتدیلرندن ایدی. پادشاه مشارالیهك توجهنه نائل اولغله، بونك ایچون فوق العاده اولەرق بشنجی وزارت ایجاد اولنمشدر؛ وشهزاده سلطان محمد بن سلیمانك کریمه‌سی هما سلطانی تزوج شرفنه نائل اولمش ایدی. ثلث ونسخ خطلرینی قره‌حصاریدن تمشق ایتمشدی. برخیلی مصاحف شریفه یازوب، هدیه‌لرینی جنازه مصرفی اولق اوزره حفظ ایتمشدی. ۹۸۲ ده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده مدفوندر.

همشاه

**فرهاد پاشا زاده** { (میرمصطفی) آنف الترجمه فرهاد پاشانك اوغلی اولوب، برادری میر احمد ایله برابر ایکیسی ده خطاطلنده‌کی مهارتلریله شهرت بولمشلردر. حسن خطی پدرلرندن تمشق ایتمشلردی. ابا ایوب انصاری (رضه) وسلطان سلیم خان اول تربه‌لرنده میر مصطفانك خطیله ایکی مصحف شریف واردر. ۱۰۲۰ ده وفات ایدوب. فاتح جامع شریفی حولیسنده مدفوندر.

**فرهادك** { (Phraatace) اشکانیان ملوکندن اولوب، دردنجی فرهادك اوغلیدر. والده‌سیله بالاتفاق پدرینی تسمیم ایده‌رك، ۹ نجی سال میلادیده تخته قعود ایتمش؛ وبش سنه حکومت سوردکدن صکره، تبعه‌سی عصیان ایدوب، کندیسنی قتل ایتمشلردر.

**فرهان** { (یاخود فراهان) ایرانده همدان قربنده طوزلی برکول اولوب، بویی واکی درت فرسخدر. یازین صویی تبخر ایتمکله، دیبنده طوز قالوب، اهالی طرفندن جمع واطرافه نقل اولونور.

**فرهان** { (یاخود فراهان) ایرانده همدان ایله قم آره‌سنده برقصبه اولوب،

اوراده كثرتله نسج ودنيانك هرطرفنه اخراج اولنان خاليلريله مشهوردر .

**فرهانى** { (جعفر) ايران شعراسندن اولوب، آنفاً البيان فرهانك قصبه سى جوا- رنده زراعتله مشغول اولديغى حالده، فضلا وشعرا ايله دخى كوريشور، وشيخ سعدينك اشعارينى چوق تتبع ايدردى . نظامينك «مخزن اسرار» ينه نظيره سويلمشدر . شو برايكى بيت اونك منظومه سندندر :

بزكرى دشت يكى تازه باغ
لاله درخشنده درو چون چراغ
سرو وكل وبيد بهم برشده
نار وبه وسيب بهم درشده

**فره جك** { ادرنه ولايتنك دده آغاج سنجاق وقضاسنده دده آغاجك ٣٠ كيلو متره شرق شماليسنده مريج نهرينك ساحل يمينى قربنده ودميريول خطى اوزرنده واقع ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، ٢ جامع شريفيله برمسجدى، ٤ زاويه سى، سوارى قشله سى، بر كليساسى وبعض قلعه خرابه لرى واردر . رومجه اسمى ( ويره Vira ) در. — ناحيه سى قصبه ايله ٩ قريه دن مركبدر .

**فره رود** { افغانستانده برنهردر، كه هراتك شرق جهتنده و ٣٤° عرض شماليده ( سياه كوه ) دن نبعانله، غور خطه سنك صرب طاغلرى آره سنده جنوب غربى يه طوغرى جريان ايده رك، فره قصبه سنك يانندن كچدكدن صكره، اووه يه دوشر، ودها آشاغيده ( لاش ) قصبه سنك دخى يانندن بعدالمرور، سيستانك (هامون) و(نيزار) دينلن واسع كول ويابطاقلقنه دوكيلور . مجراسى ٣٥٠ كيلومتره اوزوندر . قوراقلق موسمنده همان بسبتون قوريوب، ايلك بهارده ايسه صويى پك چوقدر، وجدوللر واسطه سيله سقى اراضيده قوللانيلير .

**فريا** { ( Freya ) اسكى اسقانديناو اسا- طيرنده حسن وعشق الهه سى زعم اولنوب، قمردن كنايه ايدى . جمعه كونى بوكا مخصوص عد اولنوب، بوسببه مبنى لسانلرنده (فريتاغ) تسميه اولنور .

**فرياب** { بلخ قربنده كى فارياب قصبه سنك اسم مخففيدر . [ « فارياب » ماده سنه مراجعت بيوريله . ]

**فرياد** { ( سيدالفت حسين ) هندستان شعرا ومشايخندن اولوب، عظيم آبادشهرنده طوغمش؛ وكلكته ده سجاده نشين ارشاد بولنمشدر . « دبستان اخلاق » عنوانيله بر منظومه سى وسائر آثارواشعارى واردر . ١١٩٦ تاريخلرنده برحيات ايدى . شو برايكى بيت مذكور منظومه سندندر :

سخن چيست اركان دل آوهرى
زكنجينهٔ صنعتش جوهرى
سخن بى سخن جوهرى هست فرد
كه يارد زماهيتش شرح كرد الخ

**فريانه** { افريقيه ده اسفاقس قربنده بيوك برقريه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر .

**فريب** { ايران شعراسندن اولوب، كرما- نليدر . شاه عباس ماضى زماننده ياشامشدر . شورباعى اونكدر :

زمان زمان دلم از آه آتشين سوزد
كسى كه از توشود دور اينچنين سوزد
چنان ز سوزدلم اشك حسرتم كرم است
كه كربديده كشم دست وآستين سوزد

**فريبورغ** { ( Fribourg ) اسويچره ده ( آآر ) نهرينه تابع (سارينه) چايى اوزرنده همنامى اولان ناحيه يعنى حكومتك مركزى برقصبه اولوب، ١٠٩٠٥ اهاليسى، برنه دن لوزانه يه كيدن دميريول خطنده موقعى، كراسته وپينير وحيوانات تجارتى، پك اوزون ويوكسك ايكى آصمه كوپريسى، برچوق ماكينه لر چويرن برصو بندى، ٣٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه سى، موزه سى، طب وآثار عتيقه وفنون طبيعيه جمعيتلرى، مكتب اعداديسى، وحقوق مكتبى واردر.

**فريبورغ** { (Canton de Fribourg) ناحيه سى اسويچره حكومات متفقه سنى تشكيل ايدن نواحينك غرب جهتنده كيلردن اولوب، جنوباً وغرباً (وود) ناحيه سيله و(نوشاتل) كوليله، شمالاً وشرقاً دخى برنه ناحيه سيله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه سى ١٦٦٩ مربع كيلو متره اولوب، ١١٩٥٢٩ اهاليسى واردر، كه هر مربع كيلومترهيه ٧٢ كشى دوشيور . وسعت اراضى وكثرت نفوسجه اسويچره نواحيسنك سكزنجيسيدر . مركزى فريبورغ قصبه سيدر . غرب شمالى قسمى دوز اولوب، نوشاتل وموراط كوللرينه قدر ممتد اولور اووه لرى واردر. شرق جنوبى قسمنده ايسه آلپ جبالنك قوللرى

واتکلری ممتد اولوب، ناحیه داخلنده‌کی ذروه‌لرینك الڭ یوکسکی ٢٣٨٦ متره ارتفاعی اولان (وانیل نوآر) طاغیدر . ٢٠٠٥ متره ارتفاعی اولان (مولزون) طاغنك اوستندن پك کوزل برمنظره کورنمکله ، سیاحلر اوستنه چیقمغه رغبت ایدرلر . بوطاغلرك آره‌لرنده درین وادیلر وکوزل مرعالر بولنیور . قسم اعظمی ( رن ) حوضه‌سی داخلنده بولنوب، بوایرماغه تابع ( آآر ) نهرینه دوکیلن ( سارینه ) نهری ( برنه ) ناحیه‌سندن کلەرك، فریبورغ ناحیه‌سنی جنوبدن شماله شق، وصاغ وصولدن برقاچ چای اخذ ایدر، که بونلرك الڭ بیوکلری ( ژونیه ) و (سینژینه) در . مورات کولنی شق ایدن ( برویه) نهری دخی بوکولدن چیقوب ( نوشاتل ) کولنه دوکیلنجه‌یه قدر بوناحیه‌نك ایچنده آقار . ناحیه‌نك یالکز منتهای جنوبنده برمقداریرك صولری (جنو) کولنه دوکیلوب، اوراسی (رونه) ایرماغی حوضه‌سنه تابعدر . نوشاتل کولی جهتنده ( وود ) ایله فریبورغ ناحیه‌لرینك اراضیسی پك قاریشوب بربرینه کیرر ، و ( برنه ) ناحیه‌سنك دخی اوراده برآز یری واردر . کرك نوشاتل وکرك ( مورات ) کولنك برر طرفی بوناحیه‌نك اراضیسنه ملاصقدر . غرویر جهتنده ١٠٥٦ متره ارتفاعنده دخی «قره‌کول» اسمیله برکوچك کولی واردر . هواسی قسم شمالیسنده معتدل و جنوب جهتنده صوغوق اولوب ، هر ایکی طرفده‌ده صاغلامدر . معادنی اولمیوب، یالکز ابنیه طاشی وآلچی اوجاقلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر. ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، میوه‌لرك انواعیله توتون، نجار و یاغ اخراجنه یارایان حبوبات دخی حاصل اولور . ایکی کولك آره‌سنده باغلری واردر. مرعالری پك کوزل اولوب، جنسی اعلا ٥٠٠٠٠ صیغیر بسلنیر. اینکلرینك سودندن مشهور (غرویر) پینیری یاپیلوب، کلیتله اخراج اولنور . بو پینیردن بشقه صنایع محلیه صماندن اورمه شیلرله کیراسو وسائره اعمالندن واخراجاتی کراسته ایله حیوانات، دری، پینیر وسائره‌دن عبارتدر . نوشاتل کولنده واپورلر ایشلدیکی کبی، ایکی دمیر یول خطی دخی ناحیه‌یی شق ایده‌رك، تجارتنی تسهیل ایدر. اهالیسنك قسم اعظمی قتولك ویالکز مورات کولی اطرافنده‌کیلر پروتستاندر . ثلثانی فرانسز وثلثی آلمان لسانیله متکلم اولوب ، بولسانلرك ایکیسی‌ده رسمیدر . حکومتی اصول مفرطه اولوب. اوچ سنه مدتله انتخاب اولنور یا ی اعضادن مرکب برمجلس دائمی دخی ادارهٔ مملکت ایدر . ناحیه : برویه. غلانه، غرویره، کول، سارینه . سینژینه و ( وویسه ) اسملریله یدی قضایه منقسمدر .

**فریبورغ ایم بریسغاو** { (Fribourg-im-(Breisgau) آلمانیاده باده بیوك دوقه‌لغنده قارلسروهه‌نك ١٢٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و(باله)نك ٥٥ کیلومتره شمال شرقیسنده وقره اورمانك آلتنده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٣٠٦٠٠ اهالیسی، اجزاء کیمیویه وکاغد غابریقه‌لری . ایپك و پاموق ایپلکخانه‌لری، دارالفنونی، ٢٥٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، مصنع برکلیساسی وایشلك تجارتی واردر. — ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٩٥ ٤٤١ کشیدر .

**فریبی** { (میرزا حبیب‌الله بن میرزا رجب علی) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، آبا واجدادی طهرانلی اولدیغی حالده، کندیسی اصفهانده نشأت ایتمشدر . شوبیت اونکدر .

شنیدی روز وشب فریاد مارا
زبیداد و ندادی داد مارا

**فریپورت** { (Freeport) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ایلینویس) حکومتنده اسپرینغفیلدك ٢٧٠ کیلومتر شمالنده و شیقاغونك ١٧٠ کیلومتره غرب شمالیسنده ( استفنسون ) قونتلغنك مرکزی برقصبه اولوب، ٩٠٦٠ اهالیسی واردر .

**فریتاغ** { ( Freytag ) آلمان مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٨٨ تاریخنده لونبورغده طوغمش؛ و ( بون ) شهرنده طول مدت السنهٔ شرقیه معلملکی ایتمشدر. عربیدن لاتینجه‌یه ٤ جلد اوزره مکمل برلغت کتابی یازمش، وضروب امثال عربیه‌یی دخی شرح وترجمه ایتمشدر. چوق معمر اولوب، یقین وقتلره‌دك برحیات ایدی. — بواسمده آلمانیاده دیکر برقاچ عالم دخی بولنمشدر.

**فریتوون** { (FreetoiWn) آفریقای غربیده شمالی کینه‌نك ( سیرالئونه )

نام انکلیز مهجرنده وسیرالتونه نهرینك منصبی قربنده، ٣٢َ ٨ْ عرض شمالی ایله ٢٢َ ١٠ْ طول غربیده مذکور مهجرك مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، کلیساسی، تیاترویی، قیشلهسی وزنجی چوجقلرینك تربیهسنه مخصوص مکتبی واردر .

**فریجیا** { یاخود فریکیا (Phrygie) کوچك آسیا یعنی آناطولی قطعهسنك تقسیمات قدیمهسنده بربیوك خطهدر، که حدودی زمانه کوره دکیشوب، وقتیله غرباً آطهلر دکیزینه، شمالاً مرمره وقرهدکیز سواحلنه، شرقاً دخی (آلیس) یعنی قزیل ایرماق مجراسنهدك ممتد بولنمش ایکن، بعده کرمیان دینلن کوتاهیه وقرهحصار صاحب سنجاقلرندن عبارت قالمشیدی. بوحالده شمالاً بیتنیا ، غربا میسیا ولیدیا، جنوباً پیسیدیا، شرقاً دخی غالاتیا خطهلریله محدود ایدی . اهالیٔ قدیمهسی فریج یاخود فریغ ویا فروغ تسمیه اولنوب، بلاسج اقوامندن معدود ایدیلر؛ وکندیلری اورانك قدیمی اهالیسی اولمق اعتقادنده ایدیلرسهده، روم ایلندن یعنی ( تراکیا ) خطهٔ قدیمهسندن اورایه کچمش اولدقلری مظنون، ولسان وعادات و سائرهجه خطهٔ مذکوره ایله ماکدونیه وایلریانك اهالیٔ قدیمهسیله مناسبت ومشابهتلری اولدیغی مثبتدر. فریجیانك مستقل برحکومت ودولت تشکیل ایتدیکی بیلنمیوب، ابتدا برچوق حکومات صغیرهیه منقسم بولندقدن صکره، لیدیا حکمدارلرینك الینه کچمش ؛ وبعده کیخسرو طرفندن ضبط اولنهرق، ایران دولتنه، وصکره اسکندره تابع اولمش؛ وبو جهانکیردن صکره برمدت سلفکیلر لهبرغامه حکمدار- لرینك تحت ادارهسنده بولندقدن صکره روماليلرك ید ضبطنه کچمشیدی. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه دوشمش؛ ونهایت روم سلچو- قیلری طرفندن قسم اعظمی فتح، وممالك اسلامیهیه الحاق اولنهرق، بودولتك انقراضنده اورادهکرمیان خاندانی تفرد ایدوب، متعاقباً ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولدیغی حالده، برخیلی وقت عثمانلیلر بیننده کرمیان اسمیله تسمیه اولنمشدر. اهالیٔ قدیمهسنك کندیلرینه مخصوص مذهبلری اولوب ، عبادتلری رقصلر و شرقیلرله اجرا اولنوردی. آلههٔ کاذبهلرندن بعضیسی اسکی یونانیلر وروماليلر طرفندن دخی قبول اولنمشدی. زمان قدیمده فریجیالیلر جبانتله مشهور ایدیلرسهده، صنایعده وموسیقیدهکی مهارت واستعدادلریده غیر منکردر .

**فرید احول** { (فریدالدین) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب ، عن اصل خراسانده کی اسفراینندن اولدیغی حالده، ساعدیه زماننده اصفهانده نشأت ایتمش؛ وامام هروی و خواجه نظام الدین ابوبکرك معاصری بولنمشدر . چرخ وکواکب حقنده برمفصل قصیدهٔ مشهورهسی و ٥٠٠٠ بیتی حاوی دیوانی واردر . قصیدهٔ مذ- کورهنك مطلعی شودر :

نماز شام کز امواج این دریای دولابی
فروشد زورق زرین برآمد طشت سیمابی
زاوج موج این دریا برآمد صد هزار انجم
چو برروی محیط کل شناور حیل مرغابی

**فریدافندی** { (محمد بهاءالدین) متأخرین شعراء عثمانیهدن وموالیدن اولوب، شیخ الاسلام عاشر افندینك اوغلیدر . ١٢٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کوه غربتده اولان دلده شطارت اولماز
نشئهٔ عشقسز انسانده لطافت اولماز

**فریدالدین شکرکنج** { هندستان مشاهیر شعراسندن و مظنهدن اولوب ، خواجه قطب الدین بختیار کاکینك مریدی وفرح شاه کابلی نسلندن جلال الدین سلیمانك اوغلیدر . ٥٦٩ تاریخنده دهلیده دنیایه کلوب، ٦٦٤ ده ٩٥ یاشنده ملتانده ارتحال ایتمشدر . تربهسی الیوم زیارتکاه اولوب، هرسنه محرمك بشنده پك چوق زوار جمع اولنور . هندستانجه مشهور اولان شیخ نظام اولیا صاحب ترجمهنك جملهٔ مریداننددر. شو رباعی جملهٔ اشعار عارفانهسنددر:

شب نیست که خون من غمناك نریخت
روزی نه که آبروی من پاك نریخت
یك شربت آب خوش نخوردم همه عمر
کان نیز زره دیده بر خاك نریخت

**فریدالدین عطار** { [« عطار » مادهسنه مراجعت بیوریله. ]

**فرید برغ** { (Friedberg) بواسمله آلمانیه ممالکنده برقاچ قصبه اولوب، الکبیوکلری پروسیهنك براندبورغ ایالتندهفرانقفورت سنجاغندهوفرانقفورتك ٦٦ کیلومتره شمال شرقیسنده

وبرلیندن دانسیغه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع‌اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر.

**فرید بك** { ( ابراهیم ) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۵۸ تاریخنده صرهٔ همایون امانتی خدمتیله جانب حجازه عزیمتله، شامه وصولنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

ماهتاب رویکه دقتله چشمم قان اولور
شام وصلك درسحرکه کوشهٔ مهمان اولور

**فرید پاشا** { ( عبدالحمید ) وزرای دولت عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۳۰ تاریخلرنده درسعادتده دنیایه کلمش؛ ودیوان همایون ومکتوبی صدارت اوطه‌لرنده وبعده آمدیٔ دیوان همایون عیتنده بولنه‌رق، ۱۲۵۷ ده‌مابین‌همایون‌اوچنجی وبعده ایکنجی کتابتنه و ۱۲۶۴ ده‌رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مابین همایون باش کتابتنه نصب بیورلمش؛ و ۶۹ ده سعید پاشانك مصر والیلکی فرمانی‌حاملاً جانب مصره اعزام بیوریله‌رق. مشار الیه ایله‌برابر عودت ایتمش ایدی. ۱۲۷۱ ده رتبهٔ بالا ایله سرعسکرمستشارلغنه، و ۷۷ ده ضمیمهً مصارفات عسکریه نظارتنه نصب بیوریله‌رق. ۷۹ ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه نقل‌اولنمش؛ و ۸۰ ده اوقاف همایون نظارتنه، ۸۳ ده تکرار مجلس والا اعضالغنه و ۸۴ ده ثانیاً اوقاف همایون نظارتنه تعیین بیورلمش‌ایدی. ۱۲۸۵ ده شورای دولتك ابتدای تشکیلنده اعضالغنه نصب اولنه‌رق، اون بش کون مرورنده صدارت عظمی مستشارلغنه و ۸۷ ده، بومستشارلغك لغوی اوزرینه، مجدداً کشادایدیلن‌محکمهٔ نظامیه ریاستنه و درت ماه‌صکره عدلیه اجرا جمعیتی ریاستنه وبش ماه صکره مجلس مخصوص وکلا اعضالغی انضمامیله والده سلطان کتخدالغنه نصب بیورلمش؛ واشبو کتخدالق‌خدمتی وفاتنه‌دك عهده‌سنده اولدیغی حالده، ۱۲۸۸ سنه‌سنده عهده‌سنه وزارت توجیهیله علاوةً خزینهٔ خاصه نظارتی احاله بیورلمش: وسنهٔ مذکوره‌ده محمود ندیم پاشادن صکره اوچ آی قدر بحریه‌ناظری و بعده مابین همایون مشیری اولنمش: و ۱۲۹۲ اوائلنده وفات‌ایدوب، سلطان محمود تربه‌سی خطیره‌سنده دفن‌اولنمشدر. عفیف ومقتدر وکاتب برذات اولوب، خدمت دولتـه کیردیکی کوندن اعتباراً مدت عمرنده برکون معزول قالمامشدر.

**فریدپور** { هندستانده بنکاله خطه‌سنك دکه ایالتنده وکنك مجراسنك برقاچ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۸۵۹۵ اهالیسی واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۱۲۵ مربع‌کیلومتره واهالیسی ۱۵۱۵۸۲۰ کشیدر، که هرمربع کیلومتره باشنه ۲۴۷ کشی دوشر. اراضیسی آلچق و بطاقلق اولوب، کلیتلی پرنج حاصل ایدر. هواسی پك آغیردر.

**فریدك** { (Friedeck) آوستریا ومجارستان دولتنك سیلزیا خطه‌سنده (تشن) سنجاغنده وتشنك ۲۷ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی و یوك ایپلیك و منسوجات فابریقه‌لری واردر.

**فرید کاتب** { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب. مشهور انورینك شاکردی ایدی. سلطان سنجر سلجوقینك خدمت کتابتنده بولنوب، بونك طرفندن ۵۳۵ تاریخنده مأموریت مخصوصه ایله قره خطا جانبنه اعزام اولنمشدی. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

کفتم بدان نکار که خورشید انوری
کفتا زوی نکوترم ار نیك بنکری
کفتم مه چهار دهی در سپهر حسن
کفتامه مراست زهره نوع مشتری

**فریدلاند** { (Friedland) بواسمله آلمان ممالکنده برقاچ‌قصبه بولنوب، الك بیوکلری: آوستریا ومجارستان دولتنك‌چهستان خطه‌سنده ( یونغ بوچلاو ) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ۶۳ کیلومتره شمالنده واقع اولانیدر، که قضا مرکزی‌اولوب، ۴۴۸۰ اهالیسی‌واسپارماچت ویوك منسوجات‌فابریقه‌لریله‌جوارنده اسکی برقلعه‌سی واردر. — آلمانیه‌ده ( مکلنبورغ استرالیچ ) بیوك دوقه‌لغنك (استارغارد) سنجاغنده و ۲۶ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع فریدلاندك دخی ۵۰۸۵ اهالیسی وچوخه فبریقه‌سیله توتون دوکخانه‌لری واردر.

**فریدون** { ایرانك خرافاتله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیان سلاله

سنك بشنجی حکمداری اولوب، جمشیدك حفیدیدر. ضحاك تازینك ایرانی استیلا ایله جمشیدی قتلنده طاغلره قاچیریلوب ، چوبانلر میاننده بیومش؛ و دمیرجی کاوه‌نك خروجیله ضحاکك مضمحل اولمسی اوزرینه، ایران تختنه اجلاس اولنمشیدی . فریدون ایراندن بشقه ترك وعرب بلادینی دخی ضبط ایتمش؛ واوچ اوغلی اولمغله ، اختیارلغنده ممالکنی اوچه تقسیم ایده‌رك، شرقی یعنی ترکستان جهتلرینی (تور)ه، غرب یعنی بلاد عرب طرفلرینی ( سلم ) ه، اورته جهتی اولان ایرانی دخی کوچك اوغلی ( ایرج ) ه ویرمشیدی . تور ایله سلم ایرجك ترجیحیله مرکز سلطنتده قالمسنه حسد ایدوب، بینلرنده بالاتفاق، ایرجی قتل ایده‌رك ، پدرلرینك بددعاسنه دوچار اولمشلردی . بعده ایرجك تورونی ( منوچهر ) فریدون طرفندن ولیعهد اتخاذ اولنه‌رق، بیوك پدرینك انتقامنی آلمق اوزره، سلم وتوری قتل ایتمشدی. بوحکایه‌یه کوره ( ایرج ) امم آریانیه‌نك، تور امم تورانیه‌نك وسلم امم سامیه‌نك جداعلاسیدر. فریدون ایله بواوچ اوغلنك حکایه‌سی حضرت نوح ایله اوغللری سام ویافث وحام قصه‌سنی دخی آکد-یریور . زند آوستاده وشهنامه‌ده فریدونك ٥٠٠ سنه حکم سوردیکی مرویدر . فریدون عدل وحقا-نیتك بر تمثال مجسمی اولمق اوزره یاد اولنوب ، اسمی بوخصوصده ضرب مثل حکمنه کچمشدر .

متأخرین علمانك تحقیقاتنه کوره، فریدون هند برهمنیلرینك کتب مقدسهٔ قدیمه‌لرنده ( تریتون ) اسمیله یاد ایتدکاری ملکك عینی اولوب، بوملکك بریوزینه مسلط اولمش اولان ( آژی ضحاقه ) اسمنده براژدرهایه غلبه چاله‌رق ، کندیسنی محو ایتمش اولدیغی مرویدر . زردشت هندستاندن ایرانه کچد-یکنده، ثنائیتی قبول ایتمکله، آلههٔ کثیره‌نك وجودینه احتمال ویرمدیکندن ، هندلیلرك (دیوا) دیدکاری آلهه‌یه جن معناسنی ویرمش اولدیغی کبی، (تریتون) و (آژی ضحاقه) کبی ملك واژدرهالری‌ده حکمدا-ران صورتنده کوسترمکله، بواسملر فریدون وضحاك تازی صورتلرینی آلمشلردر . بناءً علیه فریدون ایله ضحاك حکایه‌سنه حقیقی وتاریخی بروقعه نظریله باقلمیوب، اساطیردن عد اولنمسی اقتضا ایدر.

**فریدون بك** { ( احمد ) مشاهیر منشیان دولت عثمانیه‌دن اولوب، دور سلطان سلیمان خان قانونیده چیوی‌زاده عبدالله چلبینك سوقیله صدر اعظم صوقوللی محمد پاشایه انتساب ایده‌رك، دیوان کتابی زمره‌سنه الحاق اولنمشیدی . وزیر مشار الیهك مجارستان سفرنده سکتوار محاصره‌سنده ابراز شجاعت وجسا-رت ایتمکله ، زعامته ودرکاه عالی متفرقه‌سنه نائل اولمشیدی . ٩٨١ تاریخنده نشانجیلق منصبنه ، ٩٨٤ ده سمندره وبعده کوستندیل سنجاغنه نصب بیورلمشیدی . ٩٨٩ ده ثانیاً نشانجی اولوب ، بودفعه قدری بالاتر اولمشدی . ٩٩١ ده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده تربهٔ مخصوصه-سنده مدفوندر. عالم وادیب وشاعر برذات اولوب، دائره‌سی مجمع ارباب علم وهنر ایدی . « منشآت السلاطین » عنوانیله پك مهم وقیمتدار برمجموعهٔ منشآتی واردر،که « منشآت فریدون بك » دینمکله مشهور اولوب، ١٢٦٥ تاریخنده ایکی بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر . حسن خطده دخی مهارتی اولوب، خطوط مختلفه‌یی کوزل یازاردی . سلطان مراد خان ثالث تخت موروثنه جلوس ایتمك اوزره مدانیه‌دن درسعادته عزیمتلرنده صاحب ترجمه‌نك زورقنه راکب اولمشلردی. اشعارندن پادشاه مشار الیهك جلوسنه سویلدیکی اشبوتاریخك ایرادیله اکتفا ایدرز :

« عطابخش » اولدی احسانه تاریخ
جلوس سالنه « شمشیر اسلام »

**فریده** { عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، قسطمو-نیلی اولدیغی حالده، بعده درسعادته کلمشیدی . عصر سابق اواسطنده یاشامشدر . شو مطلع اونکدر :

فکر ایدوب بخت سیاهم قتی یاندم بوکیجه
جور دلدار ایله جانمدن اوصاندم بوکیجه

**فریر** { (Freyr) اسکی اسقاندیناولیلرك باشلیجه معبودلری اولان آلههٔ ثلثهٔ باطله‌لرندن بری اولوب، جوهوایه ویاغمور وروزکار وسائره‌یه حاکم زعم اولنوردی، وبرباقیشده شمسدن کنایه ایدی. محصولات وتولداتك وارککلك حالتنك دخی مربیسی عد اولنه‌رق، همشیره‌سی زعم اولنان فریا ایسه دیشیلك مربیه‌سی عد اولنوردی .

**فریزون** ( (Frisons) جرمان اقوامندن اولوب، قدیماً ( رین ) ایله ( البه ) ایرماقلرینك منصبلری آره‌سنده شمال دکیزی سواحلی بوینجه ساکن ایدیلر . بو وجهله فریزونلر صاقسونلر وفرانقلرله همحدود اولوب، میلادك ایلك قرنلرنده فرانقلرله صاقسونلر آره‌سنده وقوع بولان اوزون محاربه‌لرده فریزونلر صاقسونلرك طرفنی التزام ایتمش؛ وبعده فرانقلردن خرستیانلغی قبول ایدوب، مذهب قدیملرینی محافظه‌یه چالیشان حکمدارلری طرفندن تعقیب اولنمغله، نهایت بونلری مملکتدن قاچیروب ، فرانقلره تسلیم اولنمشلردی . قرون وسطاده صاقسونلر و فلامندلر مملکتلرینك اکثر طرفلرینه یرلشوب، خالص فریزونلر یالکز فلمنكك منتهای شمال شرقیسیله آلمانیه‌نك منتهای شمال غربیسنده قالمشلردر . بونلر طول مدت دیکر آلمان اقوامنه قارشی طوروب، کندی بینلرنده برنوع جمهوریت تشکیل ایتمشلردی . فریزونلر آلمان ایله اسقاندیناو لسانلری آره‌سنده برلسان مخصوصله متکلم، اوزون بویلی وصاریشین آدملردر . فلمنکلیلرك چوغی دخی فریزون نسلندندر .

**فریزه** ( (Frise) و آلمانجه فریزلاند (Friseland) فلمنك دولتنك منقسم بولندیغی اون بر ایالتك بری اولوب، شمال دکیزله ( زویدرزه ) کورفزی آره‌سنده کنیش بر شبه جزیره تشکیل ایتدیکی حالده، شمالاً، غرباً وغرب جنوبی جهتندن دکیزله ، شرقاً (غرونینکه) و (درنته)، جنوب شرقی جهتندن دخی اووریسل ایالتلریله محاطدر. ٥٢° ٤٨′ ایله ٥٣° ٣٠′ عرض شمالی وتقریباً ٣° ایله ٥° : طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، همان دائروی الشکل اولدیغی حالده، قطری ٦٠ ایله ٧٠ کیلومتره بیننده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٢٠ مربع کیلومتره اولوب، ٣٣٥ ٥٥٨ اهالیسی واردر. مرکزی ( لوواردن ) اولوب، اوچ قضایه منقسمدر . بش آلتی قصبه‌سی و ٤٣ ناحیه‌سی اولوب ، اکثر اهالیسی کویلرده و چفتلکلرده ساکندر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب، حذای بحردن جزئی فرق اولدیغندن، هرطرفنده یاپلمش اولان سد وبندلر وآچلمش اولان خندقلر وجدوللرله برابر، صولرك طاشمه‌سیله، اراضی ونفوسجه کلی خسارلرك وقوعی چوقدر . میاه جاریه‌سی ده چوق اولوب ، شمال جهتنده ( اوور ) ایله (اه)، وسطلرنده (بورن) جنوب طرفلرنده دخی (قویندر) ایله ( ایندە ) نهرلری آقار . غرب جنوبی جهتنده وسائر طرفلرنده کوللری چوق اولوب، الك بیوکلری: فلینسه، اسلوته، تیوکه واسنیکن کوللریدر . نهرلرله کوللرك آره‌سنده هر جهتدن جدوللر آچلمش اولمغله، قریه‌لرك آره‌لرنده متصل سفاین طولاشیر وزمردین مرعی وچایرلرنده حسابسز قیونلر اوتلار. بوایالات دخی، فلمنكك سائر طرفلری کبی طبیعتك هیچ برنعمتنه مظهر اولمدیغی حالده، اهالیسنك سعی وغیرتیله دنیانك الك کوزل یرلری صره‌سنه کچمشدر. هواسی رطوبتلی ایسه‌ده. صاغلام اولوب، یازین حرارت رطوبتی قوروده‌جق وبرچوق محصولاتك یتیشمه‌سنه مساعد اوله‌جق درجه‌ده‌در . جنوب جهتنده بغدای وسائر حبوباتله، پنجار، کتن، کنویر وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . شمال جهتنك ایسه قسم اعظمی مرعالق اولوب، کلیتلی صیغیر، قیون وآرابه آتلری یتیشدیریلیر. آریلری ده چوق اولوب، خیلی مقدار بال چیقار. شرق جهتنده بعض اورمانلر وارایسه‌ده، اکثزیاده محروقاته قوللانیلان شیئ کوللرك دیبندن چیقاریلوب قورودیلان وچوروموش نباتاتدن عبارت اولان ( تورب ) دینلن برسیاه چاموردر . سواحلنده چوق بالیق صید اولنور، و (زویدرزه) کورفزی کنارلرنده کهربا بولنور . صنایعی خیلی ایلری اولوب، ایالتك اسمیله مسمی اینجه بزلری مشهوردر . یلکن بزی وبویوك منسوجات دخی اعمال اولنور . طوز تصفیه‌خانه‌لریله بیره واسپرتو فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری ده چوقدر. پینیر وساده یاغ دخی کلیتله یاپیلوب، بوایکی ماده حیوانات، دری ویپاغی ایله برابر ایالتك باشلیجه اخراجاتنی تشکیل ایدر . ساحل ایله قارشیسنده‌کی آطه‌لر آره‌سنده بولنان دکیز صیغ اولمغله، فریزه اهالیسی بوندن وبورایه دوکیلن قوملردن بالاستفاده، جسیم سدلر انشاسیله دکیزی اراضیٔ مزروعه‌یه تحویل اتمکده خارق العاده جهدلر ایدرك، وعادتا موانع طبیعتله پنچه‌لشه‌رك ، بهرسنه برقاچ بیك دونم یر قزانمقده‌درلر . فریزه‌نك اهالیسی خالص فریزون

اولوب، لسانلرینی واسکی عادات واخلاقلرینی محافظه ایتمکده درلر . ایچلرنده برقاچ بیوك شاعر وادیب وحکیم یتیشوب، لسانلرینی تزیین ایتمش اولدقلرندن، اولدقجه ادبیاتلری دخی واردر .

**فریسینه** { (Freycinet) فرانسه مشاهیر بحریوننده ن اولوب ، ١٧٧٩ ده (مونتلیمار) ده طوغمش، و١٨٤٢ ده وفات ایتمشدر . ١٨٠٠ دن ١٨٠٤ تاریخنه دك ، قپودان ( بودن ) ك معیتنده کرهٔ ارضك اقطار جنوبیه سنده سیر وسیاحت ایتمش ؛ و ١٨١٧ دن ١٨٢٠ تاریخنه دك ( اورانیه ) واپوریله وفرقتین قپودانلغی عنوانیله دور عالم ایده رك، تاریخ طبیعی وهیئته ونصف کرهٔ جنوبینك مقناطیس احوالنه متعلق برچوق تحقیقات فنیه اجرا ایتمش؛ وعودتنده آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش ایدی . سیاحتنامه سی دولتجه طبع ونشر اولنه رق، ٩ بیوك جلد تشکیل ایلمشدر . — اوسترالیانك ساحل غربیسنده برقوی ایله ینه آوسترالیانك شمال غربی ساحلی قارشیسنده برقاچ کوچك آطه بونك اسمیله تسمیه اولنمشلردر .

**فرّیش** { اندلسده فحص البلوط قربنده وقرطبه نك غربنده برقصبه اولوب، اطرافنده برچوق قراسی واعلا بیاض مرمرلریله فندق وسائر اغاجلری ودمیر معدنلری اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

**فُرَیعه** { صحابیاندن برقاچ خاتونك اسمی اولوب، بونلرك بری حسان بن ثابت حضرتلرینك والده سیدر .

**فریمانتله** { (Freemantle) آوسترالیانك غربی مهجرنده (برت)ك ١٤ کیلومتره جنوب غربیسنده و (اسوان ریور) نهرینك منصبنده اوله رق ″١٨ ′٣ °٣٢ عرض جنوبی ایله ″١٢ ′٢٦ °١١٣ طول شرقیده واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، ٣٠٠ متره اوزونلغنده برکوپریسی، دمیر یولی وپیاقلی تجارتی واردر .

**فرینه** { (Phryné) یونان قدیمجه حسن وآنیله وشوخ مشربلکیله مشهوره برقادین اولوب، قبل المیلاد دردنجی قرنده یشامشدر. مشهور هیکلتراش (براقستیل)ك معشوقه سی اولوب، بونك حسن وعشق الهه سی زعم اولنان (زهره) نامنه یاپدیغی هیکاره نمونه اتخاذ اولنمشدی . ثروتی بر درجه ده ایمش، كه اسکندرك تخریب ایتدیکی (تیبه) شهرینی کندی مصرفیله تعمیر ایتمك ایستمشدی . دینسزلکله اتهام اولنه رق ، خطیب ( هیپرید ) طرفندن قورتارلمشدی .

**فرینیخوس** { (Phrynichus) یونان قدیم شعراسندن ایکی کشی اولوب، بری میلاد عیسادن بشیوز سنه اول یاشایوب، فاجعه لر یازمش؛ ودیکری آرستوفانك معاصری اولوب، بعض مضحکه لر براقشدر . ایکیسنك ده آثاری نابود اولوب، یالکز بعض فقره لری بولنمشدر.

**فریو** { قابو (Cabo Frio) یعنی « صوئوق برون». بری برازیلیاده (فورموزه) قوینك شرقی ساحلنده ″٤٢ ′٠ °٢٠ عرض جنوبی ایله ″٣٠ ′١٧ °٤٤ طول غربیده ودیکری آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده وپورتکیز مستملکاتنك حدود جنوبیه سنده اوله رق ′٢٠ °١٨ عرض جنوبیده اولمق اوزره ایکی برونك اسمیدر.

**فریو** { ریو ( Rio Frio ) یعنی « صوئوق چای» آمریقای وسطینك قوسته ریقه حکومتنده نیتمار اغور آکولنه دوکیلور برنهر اولوب، مجراسی هنوز مجهول وغیر مکشوفدر .

**فریول** { (Frioul) وندیك خطه سی آوستریانك النده ایکن ودها اول قسم شرقیسندن عبارت برایالت اولوب، مرکزی تریسته شهری ایدی .

**فزادی** { [ «اسماء بن خارجه» و«عبدالرحمن بن ابراهیم» ماده لرینه مراجعت.]

**فزّان** { آفریقای شمالیده بیوك برخطه اولوب. طرابلس غرب ولایتنه ملحق برسنجاق تشکیل ایتمکده. آفریقا قطعه سنده طوغریدن طوغری یه تحت تابعیت عثمانیه ده بولنان ممالکدندر . هان هر طرفدن چول ایله محاط وچوللر له بربرلرندن آیرلمش برطاقم وادی وواحه لردن عبارت بولندیغندن. حدودی تمامیله معین اوله میوب، تقریباً °٢٨ عرض شمالیدن °٢٣ عرض شمالی یه یعنی مدار سرطانك اوته سنه و°٨ طول شرقیدن و°١٦ طول شرقی یه قدر ممتد اولور . بو وجهله شمالدن جنوبه اکی ٥ وشرقدن غربه بویی ... درجه

جغرافیه‌در . شمالاً نفس طرابلس غرب وجبل
غربی سنجاقلریله وسائر طرفلردن چول ایله محدود
ومحاط اولوب، غرب وغرب جنوبی جهتلرنده توارق
بربرلری وجنوب وشرق جنوبی طرفلرنده زنجیلره
قریب ملز قبائل جولان ایدر . مركزی اولان
مرزوق قصبه‌سی "١٦ َ ٥٥ ْ ٢٥ عرض شمالی ایله
"٦ َ ٥٠ ْ ١١ طول شرقیده اولدرق طرابلس غربك
٧٧٠ كیلومتره جنوبنده، غدامسك ٦٥٠ كیلومتره
جنوب شرقیسنده وآوجله‌نك ١٠٥٠ كیلو متره
جنوب غربیسنده واقعدر . اك مهم وتجارتكاه معمو-
ره‌سی ایسه منتهای غرب جنوبیسنده واقع غات
قصبه‌سیدر . فزانك شمال طرفنده ( الحمادة الحمراء )
اسمیله غربدن شرقه طاشلق وقورو بر طاغ ممتد
اولوب، بونك اوستی ٢٢٠ كیلو متره راده‌لرنده
بروسعتده‌در بونك شرقنده ( الحمادة السوداء )
اسمیله دیكر برصره طاغلر ممتد اولوب، فزانك
شمال شرقی طرفنده دخی ( هاروج ) اسمیله شمالدن
جنوبه برطاغ اوزانیر، كه بونك قسم شمالیسی بركانی
وسیاه اولوب، ( الهاروج الاسود )، وقسم جنوبیسی
كلسی وبیاض اولوب، ( الهاروج الابیض ) دینایر.
بونك جنوبنده مختلف استقامتلرده واكثری غربدن
شرقه اولدرق برطاقم قورو وادیلر ممتد اولوب،
صحرای كبیره مشابه اولان بو وادیلرك بعضنده آزچوق
رطوبت اثرلری بولنمغله، برطاقلری مسكون وبر
طاقلری خیمه نشین عرب وبربر قبائلنه جولانكاهدر.
فزانك باشلیجه مسكون یرلری اوچ طاقم واحلردن
عبارتدر. بونلرك برنجیسی واك اهمیتلیدی وسطنده‌كی
طاقم اولوب، شمدیكی مركزیله قدیماً مركز بولنمش
اولان جرمه وسائر قصبه‌لر بونده بولنیور. (الوادی
الغربی ) و (الوادی الشرقی) اسمیله معروف ایكی
اوزون وادی اك قابل سكنی یرلریدر . ایكنجی
طاقم شمال شرقی جهتنده واقع ( جفره ) بقعه‌سی
اولوب، سكنه وزله قصبه‌لرینی حاویدر . اوچنجی
طاقم منتهای جنوبده واقعدر . بونلردن بشقه منتهای
جنوب غربیسنده غات واحی بولنیور. كه آفریقای
وسطی تجارتی نقطهٔ نظرندن جمله‌نك اك مهمی وسودان
كروانلرینك اك معتنا برموقعی اولوب، بوندن ٢٣
سنه مقدم محرر فقیر ولایت غزته‌سی محررلكیله
طرابلس غربده بولندیغم اثناده فزانه الحاقله، ضمیمهٔ
ممالك عثمانیه اولمشدر. فزان عمومیت اوزره مرتفع
بریر اولوب ، شمالده‌كی مذكور طاغلرله جنوب
طرفنده‌كی حماده‌لرك آره‌سنده ممتد اولان متموج
وآز عارضه‌لی یرلرك حذای بحردن اعتباراً ارتفاعی
٢٠٠ ایله ٧٥٠ متره آره‌لرنده‌در . فزانك وادیلری
ذاتاً پك نادر اولان یاغمورلرده برآز صو كوروب ،
سائر وقتلرده قورودر . آقارصولری پك آزاولوب،
جزئیات قبیلندن اولان مزروعات قیو صولریله سقی
اولنور. شرق طرفلرنده برچوق كوللر وارایسه‌ده،
بونلرك جمله‌سی كوچك بطاقلقلردن عبارت اولوب،
صولری املاح مختلفه‌یی حاوی وپك آجیدر .

هواسی یازین پك صیجاق ویابس اولوب ،
مرزوقده میزان الحراره كولكه‌ده ٥٤ درجه‌یه‌قدر
چیقار . قیشین شمالدن خیلی صوئوق روزكارلر اسر.
یاغمورلری پك سیرك وجزئیدر . مع هذا بعض وادیلر-
ده رطوبت اثرلری كوریلوب، برقاچ قدم قازیلنجه
صو چیقار. وبوقیولرك صوییله اهالی وادیلرده‌كی
اراضیلرینی صولایه‌رق ، بعض محصولات آلیرلر.
سطح ارض قیرمزی تراق اینجه برقوملمه مستوراولوب،
یازین روزكار اسنجه، بوقوم هوایه قاریشوب، كوك
یوزینی قیرمزی كوسترر. فزانك محصولات ارضیه‌سی
آرپه، برقاچ نوع داری وجزئی مقدار بغدایدن
عبارت اولوب، آنجق اصل اهالینك مدار تعیش
وتجارتلری خرمادر، كه كلیتله حاصل اولوب، جنسی
دخی اعلادر . حیوانات اهلیه‌سی قیون، كچی، صیغیر،
دوه، باركیر ومركبدن عبارتدر. قیونلری قالین
قویروقلی وسیاه تراق توپلیدر . صیغیریالكز (وادی
الشاطی)ده بولنوب، هوركوجلیدر . دوه‌لری یالكز
یوك ایچون قوللانیلوب ، سوریلر تشكیل ایده‌جك
مقدارده‌دكلدر . حیوانات وحشیه‌سی : دوه‌قوشی،
جیلان، بیان صیغیری ، صیرتلان، چقال، تیلكی
وسائره‌دن عبارتدر .

فزانك اهالیسی عرب ، بربر وزنجیدن مركب
اولوب، مملكتك اهالی اصلیه‌سی اولان بربرلر
اسكیدن بری زنجیلرله اختلاط وامتزاج ایتمش اولد-
قلری كبی ، بعد الاسلام عربلرله قاریشدقدن صكره
دخی سوداندن كلیتله جاریه‌لر كتیروب ، بونلری

استفراش ایتدكلرندن، طمارلرنده‌كی زنجی قانی كیتدكجه
چوغالمقده بولنمشدر. اهالیٔ مملكت ایكی طاقم اولوب،
برطاقمی وادیلرده‌كی قصبه وقریه‌لرده ساكندر.
وبرطاقمی‌ده خیمه نشین اوله‌رق سوریلریله وادیلر
آره‌لرنده‌كی اراضیٔ خالیه‌ده جولان ایدر. ساكن
اولان اهالینك پك آزی خالص عرب یابربرویازنجی
اولوب اكثری بواوچ جنسك اختلاطندن متولد
ملزحالنده بولنورلر. خیمه‌نشین اولانلرك ایسه اكثری
خالص عرب وبعضلری وعلی‌الخصوص جنوب غربی
جهتنده كیلر خالص بربر یعنی توارق طائفه‌سندندر.
لسان عمومی وادبی عربی اولوب، جمله اهالی عربی
بیلیرسه‌ده، ساكن اولانلرك اكثری سودانك برنوح
وحوصه وتیبو لسانلرینه وبربرجه‌یه دخی آشنادرلر.
فزانك مقدار اهالیسی حقنده رسمی وصاغلام بر
معلومات اولمیوب، ٧٠٠٠٠ ایله ٢٠٠٠٠٠ مقدار-
لری آره‌سنده مختلف تخمینلر دزمیان اولنمشدر.
مرزوق، غات، سكنه، زله، زویله، سبحه، سمنو،
قطرون وسائره اسملریله سكز اون قصبه‌سی ویوز
قدر قریه‌سی واردر. اصل قصبه دینله‌بیله‌جك
ایلك اوچی اولوب، دیكرلری بیوجك قریه‌لردن
عبارتدر. اكثر خانه‌لری طوپراق كرپیچدن معمول
قلبه حالنده‌در. لوا مركزی مرزوق اولوب. مركز
ایله سكنه، شاطی وغات اسملریله ٤ قضاسی و:
سبین، سمنو، هون، زله، قطرون وادی غربی،
وادی شرقی، حفرةالسراقیه اسملریله ٨ ناحیه‌سی
واردر.

فزان اسكیدن بری معلوم اولوب، میلاد عیسادن
٤٥٠ سنه اول تاریخ مشهورینی یازمش اولان
( هرودوت ) فزانك مركز قدیمی اولان غارامه
(یعنی جرمه ) قصبه‌سندن وبوكا نسبتله (غارامانت)
تسمیه ایتدیكی فزانلیلردن بحث ایدر؛ و ( پلین )
« غارامه شهر شهیری » تعبیریله یاد ایدر. رومالیلر
فزانی ضبط ایدوب، مذكور جرمه‌ده وطرابلس
غربدن بوشهره قدر كیدن طریق اوزرنده الیوم
باقی برطاقم آثار براقمشلردر. رومالیلر ضعفه
دوچار اولدقدن صكره، بعدیتی سبیله. فزان بالطبع
متروك قالوب. یرلی بربررؤسانك تحت اداره‌سنده
بولنمش؛ و٥٤ سال هجریسنده ( عقبه بن نافع )
حضرتلری یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه الحاق
اولنمش ایدی. اوندن صكره فزان گاه آق دكز
سواحلی بوینجه ممتد اولان ممالك غربیه‌نك وعلی‌-
الخصوص طرابلسك احوال سیاسیه‌سنه تابع اولمش،
وگاه اورالرینك وقوعاتندن بركنار قاله‌رق، سودان
اقوامیله مناسبات سیاسیه‌ده بولنمشدر. بعده مغرب
شرفاسندن برینك اوغلی سیدالمستنصر بن محمد فزانی
ضبطله، سلاله‌سی ( اولاد محمد ) نامیله خیلی وقت
حكومت سوردكدن صكره، ١٢٢٥ تاریخلرنده
مغرب اوجاقلرندن طرابلس غربده حكومت سورن
قرمان اوغلی امراسندن ( المكنی ) اولاد محمدك
اخیرینی قتل ایله فزانی ضبط ایدرك، یكرمی سنه
اجرای حكومت، وسودانه دفعاتله سفر ایدرك،
برچوق اسرا اخذ ایتدكدن صكره، ١٢٤٥ تاریخنده
عرب قبائلندن اولان سلیمان قبیله‌سنك شیخی برچوق
قانلی محاربه‌دن صكره، مملكتی ضبطله، اون سنه تحت
اداره سنده طوتمش؛ وبوآره‌لقده طرابلس غرب
طوغریدن طوغری‌یه دولت علیه‌نك تحت اداره‌سنه
آلنمغله، ١٢٥٧ تاریخنده بكر بكك قوماندەسیله
سوق اولنان عسكر طرفندن فزان ضبط، وطرابلس
غرب ایالتنه الحاق اولنه‌رق، برسنجاق اتخاذ
اولنمشدر.

**فزونی** { ایران شعراسندن اوچ كشینك
مخلصیدر:

برنجیسی (میرمحمد) استرابادلی اولوب، اكثر
علومدن بهره‌سی وشطرنجده بیوك مهارتی وار
ایدی. عاقبت مالیخولیایه دوچار اولوب، اصفهانده
وفات ایتمشدر. شورباعی اونكدر:

ازضعف بررخ تونگاهم نمیرسد
وزدل بلب زبیم توآهم نمیرسد
آن تشنه‌لب گیاه ضعیفم كه صد بهار
برمن گذشت ونم بگیا هم نمیرسد

— ایكنجیسی (میرهاشم بن جلال نقاش) ینه
استرابادلی اولوب، شو بیت اونكدر:

پروانه صفت دشمن بال وپر خویشم
پیوسته طپان برسر خاكستر خویشم

— اوچنجیسی سمنانلی اولوب، شو رباعی
اونكدر:

ایدل منال چرخ بكام كسی نشد
فیروزهٔ سپهر بنام كسی نشد
گرد سرت شوم بفزونی ستم مكن
اظهار عشق كرد غلام كسی نشد

**فَسا** { (وفارسی بساوبساسیر) ایرانده‌فارس خطه‌سنك‌دارابجرد ناحیه‌سنده‌وشیرا- زك ۱۳٦ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق پرستاف ونام دیکرله ستارکان ایرماغنه تابع برنهرك اوزرنده واقع کوزل بر قصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی، سور وقلعه‌سی، اطرافنده مزروعات واشجارله مستور کوزل اراضیسی، پك صاغلام هواسی وصیرمه‌لی ایپك وپاموق وکتن منسوجات دستکاهلری‌واردر . وقتیله‌چوق‌دها بیوك ومعمور اولوب، فسوی وبساسیری نسبتیله معروف‌برچوق علما ومشاهیرك مسقط رأسی‌بولنمشدر . اصطخری فسانك باغ وباغچه‌لرینی وبازارلرینی مدح ایدیور .

**فساطو** { طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده وطرابلسك‌غرب جنوبی جهتنده برقضا اولوب، جبل نفوسه‌نك (جناون) وادیسندن عبارتدر. مرکزی ۲۰۰۰ قدر اهالیی حاوی اولان ( جادو ) قصبه‌سیدر . قضانك اکثر اهالیسی بربر وآز مقداری عربدر. قضا داخلنده رومالیلردن قالمه بعض آثار عتیقه موجوددر .

**فُسطاط** { مصرده قاهره‌نك ایکی بچوق‌کیلو متره جنوب غربیسنده ونیلك ساحل یمیننده واقع (مصرالعتیقه) قصبه‌سنك اسکی اسمیدر. بوکونکی کونده قاهره‌نك بربیوك محله واسکله‌سی حکمنده اولان بوقصبه قاهره‌دن اسکی اولوب، مصرك فتحنده وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده فاتح مصر عمروبن‌العاص جانبندن بنا اولنمشدر . فاتح مشارالیه اوموقعده چادیرینی قورمش اولدیغندن، چادیر دیمك اولان (فسطاط) اسمی‌بعدالفتح اوراده‌بنااولنان وقاهره‌نك فتحنه‌دك خطهٔ مصریه‌نك‌مرکزی‌اولان شهره علم اولمشدی . مشارالیه موقع مذکورده برجامع‌شریف بنا ایتمش اولدیغی کبی، بعده عباسیلرزماننده احمد بن‌طولون دخی بیوك برجامع شریف بنا ایتمشدی،که الیوم موجود اولوب، قاهره‌یی تزیین ایدن الك کوزل آثاردندر . ۳۵۸ تاریخنه‌دك فسطاط مستقل بر معموره اولوب ، تاریخ مذکورده جوهر قاعد طرفندن قاهره‌نك تأسیسی اوزرینه، فسطاطك اهمیتی آزالمش ؛ وقاهره‌نك کوندن کونه توسع ایتمسی اوزرینه فسطاط بوشهر عظیمك بر محله‌سی حکمنه کچمکله، اسم قدیمی دخی اونودیلوب، بروجه مذکور (مصرالعتیقه) یعنی « اسکی مصر » نامنی آلمشدر .

**فِسنجان** { فارسده برقصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر .

**فسونی** { اونجی قرن هجری عثمانلی‌شعرا- سندن اولوب، صاروخانلیدر . طریق علمه سالك ایدی . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

دلا بولنمه آقوب هر یکایه آب کبی
بوزینه ورمه صقین کسه‌نك شراب کبی
چناق چناق صوکبی ایچسه قانکی‌هرکس
جهان فانی‌یه کوز دیکمه کل حباب کبی

**فسونی** { ایران شعراسندن‌اولوب، تبریز- لیدر . شوبیت اونکدر :

میرم ازحسرت ذوقدل آن‌مرغ اسیر
کزپی ریختن خون قفسش بکشایند

**فسوی** { ( حسن ) مشاهیراطبای‌اسلامدن اولوب، فارسك فسا قصبه‌سندن نشأت ایتمش؛ وآل‌بویه‌دن‌بهاءالدوله بن‌عضدالدوله- نك خدمت طبابتنده بولنمشدر .

**فَشن** { مصروسطاده بنی سویف مدیریتنده وبنی سویفك ۳۷ کیلومتره‌جنوبنده اوله‌رق نیلك ساحل غربیسنده ودمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، جنوب جهتنده فراعنه زماننده پك معمور بولنمش اولان ( خب ) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنیور . «معجم البلدان » ده بهنسی اعمالندن برقریه اولمق اوزره مذکوردر .

**فَصیحی** { ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی جرجانلی اولوب، امیر کیکاوس بن اسکندر قابوسك همبزمی ایدی . شو بیت قابوس خاندانی حقنده سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

چه فرخ وجودی که ازهمتش
بهبرد بپای ولی نعمتش

— ایکنجیسی‌تبریزلی‌اولوب، اکثر اوقاتده‌فقرا ودرویشانله همبزم ایمش . شوبیت اونکدر :

بقدر طاقت خود هردلی غمی‌دارد
دل من استکه اندوه عالمی دارد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب، مرتضی قولی خان شاملونك خدمتنده بولنمش ؛ وشکسته خطنی کوزل یازمشدر . شوبیت اونکدر :

هزار بارقسم خورده امکه نام ترا
بلب نیاورم اما قسم بنام توبود

**فصیحی** { (علی بن ابی زید) مشاهیر ادبا ونحویوندن اولوب، استرابادلیدر. خیلی یاشلی اولدیغی حالده، عبدالقاهر جرجانیدن نحوی تعلم ایتمش ؛ وبعده بغداده انتقال ایله، مشهور نظامیه مدرسه‌سنده طول مدت ادبیات درسنی ویروب، ابونزار نحوی وحیص بیص کبی شاکردان یتیشدیرمشدر . اکثر اوقاتده ثعلبك «الفصیح» کتابنی تدریس ایتدیکیچون فصیحی تلقیب اولنمشدی . بعده شیعیلکله اتهام ایله، مدرسهٔ مذکوره‌دن عزل اولنه‌رق، خانه‌سنه چکامش ایسه‌ده، طلبه‌سی خلفنك درسنه دوام ایتیوب، بونك خانه‌سنه اجتماع ایتمکه باشلامشلردی. ٥١٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر .

**فضاء المعدن** { (یاخود فضاض) مغرب اقصاده فاسك ایکی مرحله جنوبنده بربقعه اولوب، مرکزی (قلعة المهدی) در. بربر وقوعاتنده اهمیتله ذکر اولنور .

**فضاله** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (فضاله بن عبیدالانصاری الاوسی) در، که بعده شامده ساکن اولوب، معاویه صفین محاربه‌سنه عزیمتنده کندیسنی شام قاضیلغنه نصب ایده‌رك : «مقصدم سنکله نارجهنمدن تستر ایتمکدر» دیمشیدی . بعده بحراً روم غزاسنه مأمور اولمش ؛ ووفاتنده معاویه بالذات تابوتی آلتنه کیره‌رك، اوغلی عبداللهه «اوغلم بکا یاردیم ایت زیرا بوندن صکره بونك کبیسنی قالدیره‌میه‌جغز» دیمشدی . ٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر .

**فضل** { ابوعبدالله - بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) صحابهٔ کرامدن اولوب، فخر الانبیا (صلعم) افندمزك عمزاده‌لریدر . حضرت عباس (رضه) ك اکبر اولادی اولمغله، بونك اسمیله تکنی ایدردی . والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبویدن میمونه بنت الحارثك همشیره‌سی (لبابه بنت الحارث الهلالیه) ایدی . فتح مکه‌ده وحنین غزاسیله حج وداعده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنمش ؛ وحنین انهزامنده نزد جناب نبویده ثبات ایدنلردن بولنمشدر . فخر کائنات (صلعم) افندمزك جنازه‌لری غسلنده حاضر بولنوب، حضرت علی (رضه) غسل ایدرکن صاحب ترجمه صو دوکمشدر. ١٣ نجی سال هجریده مرج الصفر ویا اجنادین وقعه‌سنده وبرروایتده ١٥ تاریخنده یرموك غزاسنده شهید اولمش، ویا ١٠ سالنده عمواس طاعوننده ارتحال ایتمشدر . حسن وجمالیله ممتاز ایدی . اولاد ذکوری قالمیوب، ام کلثوم اسمنده برقیزی قالمشدر، که امام حسن (رضه) طرفندن تزوج بیوریلوب، بعد المفارقه ابو موسی الاشعری‌یه وارمش ایدی . برادری عبدالله بن عباس (رضهما) کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر .

**فضل** { خلفاء عباسیه‌دن (مطیع لامرالله) و (مسترشدبالله) ك اسمیدر. [«مطیع لامرالله» و «مسترشدبالله» ماده‌لرینه مراجعت.]

**فضل** { خلیفهٔ عباسی متوکل علی اللهك جاریه‌لرندن شاعره وادیبه ووفرت حسن وجمال ایله حسن خطه مالکه برقیز اولوب، عصرینك شعرا وبلغاسیله مشاعره‌لری وبداههٔ محیر عقول جوابلری واردر . علی بن الجهم وابودلف عجلی کندیسیله مشاعره ایدنلر جمله‌سندندر . خلفا حقنده برچوق مدحیه‌لری دخی واردر . تشیعه میلی اولوب، شیعیلرك ایشلرینی تمشیه ایچون خلفا وکبرا عندنده‌کی نفوذینی استعمال ایدردی . اکابر وشعراء عصرندن سعید بن حمیده علاقه‌سی اولوب، حقنده برچوق اشعاری وکندیسیله مشاعره‌لری واردر . ٢٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر . علی بن الجهمك تنك قافیه‌لی اولان :

لاذبها یستظل فیها
فلم یجد عندها ملاذا

بیتنه جواباً متوکلك اشارتیله بداهة شوقطعه‌یی سویلمشدی :

ولم یزل ضارما الیها
تظل اجفانه رذاذاً
فعاتبوه فزاد عشقاً
فمات وجداً فکان ماذا

ذهنی افندی «مشاهیر النسا» سنده متوکلك

جاریه‌سی اولان فضل‌سعید بن حمیدك معشوقه‌سندن بشقه عد ایدرك، ایکی ترجمه صورتنده یازمش ایسه‌ده، « فوات‌الوفیات » ده‌ایکیسی براولمق‌اوزره مذکوردر .

**فضل‌الله** { (مولانا) مشاهیر اطبای اسلا- مدن اولوب، تیمورلنکك طبیبی متخصصی ایدی .

**فضل‌الله بلغرادی** { مشاهیر خطاطیندن اولوب، ثلث ونسخ خطلرینی شکرالله خلیفه‌دن تمشق ایتمش ؛ وخطنی استادینك کندن‌فرق اولنمیه‌جق درجه‌یه واردیر- مشیدی. ٩٧٠ تاریخنده‌یازدیغی بر«خسرووشیرین» منظومه‌سنی کورمش‌اولدیغنی‌حبیب افندی مرحوم تذکرهٔ خطاطیننده بیان ایدیور .

**فضل‌الله سمرقندی** { مشاهیرعلماوشعرا- دن‌اولوب، ابوحنیفهٔ ثانی دینلن فقیه ابواللیثك احفادندر . سیدشریفدن تلمذ واخذ اجازت ایدوب ، سمرقندده تدریسله مشغول ایدی . صاحب تذکره دولتشاه صاحب ترجمه‌دن درس‌آلمش اولدیغنی بیان ایدیور . سمر قندده جدینك تربه‌سی داخلنده مدفوندر. شوبیت جملهٔ اشعارندندر :

قد چون سرو توجانست مرا بلکه روان
سویم ای سروروان شوکه فدا سازم جان

**فضل برمکی** { [« فضل‌بن‌یحیی »ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**فضل بن جریر** { مشاهیراطبای‌اسلامدن اولوب ، تکریتلیدر . امیرنصیرالدوله بن‌مروانك خدمت طبابتنده‌بولنمش، وآرقداشلرندن یوحنا بن عبدالمسیحك نامنه «مقالة فی‌اسماء الامراض واشتقاقاتها » عنوانیله برکتاب یازمشدر .

**فضل بن الربیع** { (ابوالعباس ـ) خلافت عباسیه مشاهیر رجا- لندن اولوب، جداعلاسی ابوفروه کیسان حضرت عثمان بن‌عفان (رضه) ك آزادلیسی ایدی . پدری ربیع ابوجعفر منصورك رجالندن اولوب، صاحب ترجمه دخی هارون الرشید زماننده وقع واعتبار اصحابندن اولدیغی حالده، مسند وزارتده بولنان بر مکیلر کندیسنه رعایت ایتمدکلرندن، بینلرنده رقابت ومنافرت وار ایدی . هارون‌الرشید برمکیلرحقنده اغبرار حاصل ایدنجه، فضل بن‌الربیع بواغبراری تشدید وتهییجه‌چالیشه‌رق، برامکه‌نك ادبارینه‌خدمت ایتمش: وبونلرك اخیری اولان جعفر برمکی برینه هارون‌الرشیده وزیر اولوب ، خلیفهٔ مشار الیهك وفاتنه‌دك مسند وزراتده قالوب، بونك ارتحالنده امینك مقام خلافته جلوسنه یاردیم ایتدکدن‌صکره ، خراسانده بولنان مأموندن متوهم اولوب ، بونی ولایت عهددن اخراجله ، امینك اوغلی موسایی ولی عهد اتخاذ ایتمسنه دلالت ایتمشدی . مأمون بو خبری ایشیدنجه ، فضل بن سهلك تشویقیله طاهر ذوالیمینی عسکرله‌بغداده‌کوندرمکله، طاهرمشارالیهه غالب وامین مقتول اولدقده، فضل بن‌الربیع اختفا ایتمش، وابراهیم بن‌مهدینك خلافته کچمسنده میدانه چیقوب، بوکا وزیر اولمش ایسه‌ده، بونك مغلوباً فرارواختفاسی‌اوزرینه، کندیسی‌دخی اختفاایده‌رك، طاهرذوالیمینینك توسط وشفاعتیله مأمونك عفوینه مظهراولمش؛ وبوخلیفه‌نك زماننده منکوب‌قالوب، ٢٠٨ تاریخنده وفات ایتمشدر . شاعر شهیر ابو نواسك صاحب ترجمه حقنده برچوق مدحیه‌لری واردر .

**فضل بن سهل** { (ابوالعباس ــ السرخسی) خلفاء عباسیه رجالندن اولوب، عن‌اصل سرخس مجوسیلرندن ایکن ، بر روایتده کندیسی ١٩٠ تاریخنده خراسانده‌مأمونك تکلیفیله اسلامه کلمش ؛ وبرروایتده پدری سهل خلیفه مهدینك زماننده مسلمان اولمش ایدی. هر حالده کندیسی جعفر برمکینك دلالتیله هارون- الرشیدك حضورینه چیقاریله‌رق ، مأمونك خدمتنه تخصیص اولنمش ؛ ومشار الیه پدرینك وفاتنده خراسانده بولنوب، برادری امین طرفندن ولایت عهددن چیقارلدیغنی خبر آلنجه ، صاحب ترجمه کندیسنی امینه قارشی عسکر سوقنه تشویق‌ایتمش؛ وعلم‌نجومه‌دخی انتسابی‌وبوبابده ادعاسی‌بولندیغندن، موفقیتندن خبر ویرمشیدی . مأمون مقام خلافته کچنجه، کندیسنه وزارت وسردارلق ایشلرینی احاله ایتدیکندن، (ذوالریاستین)لقبیله تلقیب اولنمشدی . شیعی‌المذهب ایدی . کریم وسخی بر ذات اولوب ، برمکیلرك طریقنه سلوك ایتمکله، مأمون‌کندیسندن،

متوهم اولوب ، ۲۰۲ تاریخنده طاپیسی غالب واسطه‌سیله سرخس حمامنده قتل ایتدیرمشدر . پدری دخی اوسنه وکندیسندن صکره وفات ایتمشدر . برادری حسن بن سهل دخی مأمون خلیفه‌نك رجالندن ایدی .

**فضل بن عبدالصمد الرقاشی** { مشاهیر شعرای
عربدن اولوب ، هارون الرشیدك مداحلرندن ایسه ده، اصل برامکه‌یه انتسابی وار ایدی . حتی برمکیلر غضبه اوغرادقلرنده، مصلوب کوردیکی جعفرك قارشیسنده طوروب، برمرثیهٔ بلیغه سویلمشدی .

بونك اوزرینه حضور رشیده کوتوریلدرك، برمکیلردن نه کوردیکی سؤال اولندقده، بهرسنه بیك آلتون آلدیغی جوابنی ویرمکله، کندیسنه جانب خلیفه‌دن سنه‌ده ایکی بیك آلتون تخصیص اولنمشدی. عن اصل (ری) اعجامندن اولوب ، ربیله قبیله‌سنه منسوب رقاشك آزادلیسی ایدی. فحشیاته ترغیب یوللی برقصیدهٔ مشهوره‌سی واردر، که برخسته‌لغنده وصیتنامه صورتنده ترك ایتمشدی . ابونواسله مهاجاتلری واردر .

**فضل بن محمد العصبانی** { مشاهیر ادبا ونحویوندن
اولوب، ابوعلی الفارسینك «ایضاح» نی تحشیه ایتمش؛ ونحوده مشهور برمقدمه یازمشدر . مشاهیردن خطیب تبریزی یحیی بن زکریا ایله ابوالقاسم حریری نحوی صاحب ترجمه‌دن اخذ وتعلم ایتمشلردر. ٤٤٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**فضل بن مروان** { ( ابوالعباس — بن ماسرخس) خلافت
عباسیه رجالندن اولوب، مأمونك اواخر عهدنده مسند وزارته نصب اولنمش؛ و ۲۱۸ تاریخنده خلیفهٔ مشارالیه برادری معتصم ایله برابر روم سفرنده ایکن اوراده وقوع وفاتیله، صاحب ترجمه معتصمك نامنه بغدادده بیعت اخذ ایتمش؛ ومعتصم بغداده دخول ایدنجه، کندیسنی وزارتده ابقا ایدوب، رتق وفتق اموری یدینه تسلیم ایلمش ایدی. اوچ سنه بومنوال اوزره کچدکدن صکره، معتصم کندیسندن
متغیر اولوب، کندیسنی حبس واموالنی مصادره ایتمش؛ وبش آی محبسده قالدقدن صکره، اطلاق اولنه‌رق، اونده اختیار عزلت ایلمش؛ وبعده بعض خلفانك خدمتنده بولنوب، ۲۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر . نصرانی الاصل اولوب، اهتدا ایتمشیدی. برمجموعهٔ منشآتی و «کتاب المشاهدات والاخبار» عنوانیله برتألیفی واردر .

**فضل بن یحیی** { ( ابوالعباس — بن خالد البرمکی) خلافت عباسیه
زماننده بربرینی متعاقب وزارت ایدن برامکه‌دن اولوب، جعفر بن یحیانك برادریدر . جعفر انشا وکتابتده صاحب ترجمه‌دن ایلری ایدیسه‌ده، فضل سخاوکرمده جعفردن وبتون برامکه‌دن اقدم ایدی. هارون الرشیدك سوت برادری اولوب، خلیفهٔ مشارالیهك والده‌سی خیزران کندیسنه امزیك ویرمش، وخلیفه یحیانك والده‌سی زبیده‌دن اممش ایدی . برادری جعفر برمکیدن اول وزارته تعیین اولنوب، برمدت صکره خراسان والیلکنه نقل ایله، یرینه برادری مشارالیه وزیر اولمشدی . خراسانده اجرای عدل وداد ایده‌رك، کرم وسخاوتی کوسترمش؛ وبلخده جدلری برمکك خدمت ایتمش اولدیغی (نوبهار) آتشکده‌سنی قسماً هدم ایده‌رك، یرینه برجامع شریف بنا ایتدیرمش ایدی . ۱۹۳ تاریخنده هارون الرشید برامکه‌دن متغیر اولوب، جعفری قتل ایتدیردکدن صکره، صاحب ترجمه ایله پدرلری یحیایی برلکده آله‌رق (رقه)یه کوتورمش؛ واوراده حبس ایتدیروب، مصادره اولنان مالارینك برقسمنی صاقلامشلر بهانه‌سیله محبسده طیاق آتدیره‌رق، سبب موتلری اولمشدر . فضل ۱٤۷ تاریخنده طوغمش اولمغله، وفاتنده ٥٦ یاشنده ایدی. حقنده شعرای عصرینك پك چوق مدحیه‌لری واردر . کرم وسخاوتی حقنده منقول اولان نوادرك ایسه حد وحسابی یوقدر .

**فضل حروفی** { ( فضل نعمتی ) خراسانلی اولوب، یدنجی قرن هجریده
ظهور ایتمشدر . حروفاته برطاقم معنالر ویره‌رك، ورمز واشارت کبی قوللانه‌رق «جاودان» عنوانیله اکلاشلماز برکتاب یازمشدر . کندیسی تکفیر

اولنەرق، اعدام اولنمش ایسەده، کتابنك نسخەلری قالوب، حروفیون عندنده محفوظدر .

**فضل المدنیه** ﴿ مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، سالف الترجمه علم المدنیه ایله برلکده هارون الرشیدك سراینده تربیه اولنمش؛ وبر مدت مدینهٔ منورەده اقامتله، اکتساب شهرت ایتدکدن صکره، اندلسه نقل اولنمشلردی .

**فضلی** ﴿ اسکی عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ( ابوالفضل ) مشهور ادریس بتلیسینك اوغلی اولوب، صغر سنندن بری اظهار لیاقت وکمالات ایدەرك، سلاطین ووزرا وکبرانك صحبتیله مشرف اولمشدی . عربی وفارسی وترکی ادبیاتده یدطولاسی ونوادر ومحاضراتدن پك چوق محفوظاتی اولمغله، صحبتی مطلوب ومرغوب بر سرد ظریف ایدی . طریق علمه سالك اولوب، بعض قضالرده بولندقدن صکره، طوپخانەده کی خانەسنه چکیلوب، باغچەسی اتصالندە برمسجد ومکتب انشا ایتمش؛ وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینه بعض قصائد تقدیمیله عطیه واحسانلرینه نائل اولمش ایدی . خیلی وقت معمر اولوب، ٩٨٢ تاریخنده، پیرفانی ایکن، ایفای حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایدەرك، اثنای طریقده ارتحال ایتمشدر . السنهٔ ثلثەده برخیلی اشعار رائقەسی، حافظ شیرازی دیواننه نظیرەسی وسائر بعض آثار ادبیەسی واردر شوشعر اونکدر :

آسمانی لباسله اول ماه
کون کبی اولدی عالمه مشهور
چاك ایدوب جیب وصلی دست سحر
بنی اول مهدن ایلدی مهجور

شوبیت دخی اشعار فارسیەسندندر :

بربرك کل زنرکس تر آب میزنی
وز لب کلاب برشکر ناب میزنی

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، قره فضلی دینمکله مشهوردر . ذاتینك شاکردی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان شهزادەلرندن سلطان محمدك حیاتنده سویلمش اولدیغی برقصیده استادی معرفتیله امثالندن اول تقدیم اولنەرق، مظهر تقدیر اولمغله، کندیسی شهزادهٔ مشارالیهك معیتنه آلنەرق، مغنیساسنجاغنه نصبنده کاتب دیوانی اولمشیدی . مشار الیهك ارتحالنده شهزاده سلطان مصطفایه وبونلرکده ارتحالنده سلطان سلیمه کاتب دیوان اولمشدی . ٩٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعاری سلیس ومتین اولوب . «همای همایون» عنوانیله برمنظومەسی ودیکر برقاچ مثنویسیله کلستان سعدی طرزنده «نخلستان» عنوانلی برکتابی و« کل وبلبل » عنوانیلەده مشهور برمنظومەسی واردر . شوبیت اونکدر :

ایلینك مجنونی شیرینك دلا فریادی وار
کار عشقی باکه صورهرصنعتك استادی وار

**فضلی** ﴿ ایران شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر :

قوت کفتار هرکاهی که دارم یارنیست
یاررا هرکاه یابم قوت کفتار نیست

« شاه وماه » عنوانیله برمنظومه یازمش و ١٠٥١ تاریخنده وفات ایتمش برفضلی دخی واردر . بونك عینیمیدر، بیلنەمدی .

**فضلی** ﴿ ( فضل الله حافظ ) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، توقادلی ودرویش احمد توقادینك برادریدر . والده سلطان جامعنك ابتدای بناسنده امامتی وسلطان احمد جامع شریفنك خطابتی بوذاته مفوض ایدی . مجارستان سفرینه دخی کیتمشیدی شوبیت اونکدر :

امین مجو ومکو باکسی که هست امین
درین زمانه مکر جبرائیل امین باشد

**فضلی پاشا** ﴿ دورسلطان ابراهیم خانیده ١٠٥٧ دن ١٠٥٨ تاریخنەدك برسنه قپودان دریا بولنمش وزرادن اولوب، برسنه اول مصاهرت پادشاهی شرفنه نائل اولمشیدی . اواثناده کریدك فتحیله وونەدیكلیلرله اوغراشلدیغندن، قپودان پاشالق مسندنده بحریەدن یتیشمه برذاتك بولنمسنه لزوم کورنمکله، تاریخ مذکورده عزل اولنەرق، وزیر ثانی اولمشیدی . بعده ونەدیکلیلرك دالماچیه جهتندەکی تجاوزلرینی حضور پادشاهیده وصدراعظم صوفی محمد پاشانك یوزینه قارشی سویلمکه جسارت ایتدیکندن، صدراعظمك انهاسیله آزاق محافظلغنه نصب اولنەرق، کرهاً اوطرفه اعزام اولنمش؛ وبعده طمشوار والیلکنه نصب اولنەرق، اورادن سلستره محافظلغنه نقل اولنمش ایدی . ١٠٦٧ تاریخنده افلاق وویوودەسی بسارابەنك وقوع عصیانی اوزرینه، کندیسنك تعقیب واخذینه مأمور اولدیغی

خالده، اون بش کون بیهوده تدارکاتله اضاعهٔ وقت ایده‌رك، مرقومك ترانسیلوانیه‌یه فرارینه میدان ویردیکندن، وبونی دشمندن آلدیغی یکرمی بیك دوقات‌مقابلنده یاپدیغی شیوع بولوب، تاتار عسکریله کلش اولان قالغای دخی بویله بر آدمك معیتنده حربه کیده‌میه‌جکنی اشعار ایلدیکندن، صاحب ترجمه ادرنه‌یه جلبله، اعدام اولنمشدر .

**فضلیه** { موصلك شرق جهتنده ونینوی جهتنده باغشیقایه ملحق قصبه کبی بربیوك قریه اولوب، بازار وچارشیدی وباغ وبوستانی اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدییور .

**فضولی** { ( محمد بن سلیمان ) اعاظم شعرادن اولوب، حله‌ده دنیایه کلمش، وبغدادده نشأت ایتمش اولدیغندن، بغدادی نسبتیله مشهوردر . ترکی وفارسی اشعاری اولوب، اشعار ترکیه‌ده ایکنجی علی شیرنوایی دینلکه شایسته‌در . کندینه مخصوص متین برطرز افاده‌سی واردر . قانونی سلطان سلیمان خانك فتح عراقینه عزیمتلرنده فضولی صدراعظم ابراهیم پاشایه واونك واسطه‌سیله درکاه پادشاهی‌یه بعض اشعار تقدیمیله، مظهر التفات شهریاری اولوب، وقفدن توظیف حقنده برات عالی دخی صادر اولنمشدی، که اجرای احکامیچون بعده درسعادته ورودنده اوقاف مأمورینك واقع اولان معامله‌سی حقنده برمقالهٔ بلیغه‌سی مشهوردر. بلیغ برخمسه‌سی واردر، که بوندن « لیلی ومجنون » منظومه‌سی الك زیاده شهرت بولمشدر . مرتب دیوانی وحسین واعظك « روضة الشهدا » سنك ترجمه‌سی اولان اوزره « حدیقة السعدا » عنوانیله مشهور وپك مؤثر برتألیفی واردر . اهل بیت جناب نبوی‌یه اولان وفرت محبتی هراثرنده نمایاندر . ٩٧٠ تاریخنده ارتحال ایدوب، تربه‌سی حله‌ده زیارتکاهدر. مذکور « لیلی ومجنون » منظومه‌سیله ترکی دیوانی ودیکر بعض آثاری « کلیات فضولی » عنوانیله جمع وطبع ونشر اولنمشدر . ترکی وفارسی اشعارندن برایکیشر بیت ایراد اولنور :

هرکورن عیب ایتدی آب دیدهٔ کریانمی
ایلدم تحقیق کورمش کمسه یوق جانانمی
قنغی بتدر بیلزم ایمانمی غارت ایدن
منده ایمان یوق کسن آ لدلکدیم ایمانمی

—

تا در دلت اندیشهٔ بیداد نیاید
هرگز زمن دل شده‌ات یاد نیاید

**فضه** { حضرت فاطمة الزهرا ( رضها )نك جاریه‌سی اولوب، «هل اتی علی الانسان حین من الدهر » سورهٔ شریفه‌سنك سبب نزولی اولان مشهور اطعام مسکین ویتیم واسیر فقره‌سی کندیسندن مرویدر .

**فضیل بن عیاض** { ( ابوعلی ـ التمیمی الطالقانی الفندینی ) کبار اولیاء اللهدن واعاظم صوفیوندن اولوب، ابیورد مضافاتندن ( فندین ) قریه‌سنده طوغمش؛ وابیورده نشأت وتحصیل ایدوب، بعده کوفه‌یه انتقال ایلمش؛ وزهد وتقوی وارشاد وموعظه ایله اشتغال ایدوب ، بعده مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله، بقیهٔ عمرینی مجاورتده کچیرمش ؛ و ١٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر . هارون الرشیدله ماجرالری وبرچوق کلمات عارفانه‌سیله موعظه‌لری منقولدر . بشرحافی وسری سقطی حضرتلری جملهٔ مریداننددر .

**فطرت** { ( میر معزالدین محمد موسوی ) سادات موسویه‌دن وایران شعراسندن اولوب، ١٠٥٠ تاریخنده ایراندن هنده رحلتله، عالمگیرشاهك دیوان خدمتنه کیره‌رك، قدری برتر اولمشیدی . «کلستان فطرت » عنوانیله برتذکرة الشعراسی ومرتب دیوانی واردر . ١١٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**فطنت** { (زبیده ـــ خانم) عثمانلی شاعره‌لرینك الك مشهوره‌سی اولوب، ١١٦١ تاریخنده شیخ الاسلام اولان « لهجة اللغات » صاحبی محمد اسعد افندینك قیزی وینه شیخ الاسلام بولنمش اولان محمد شریف افندینك همشیره‌سیدر . طریق عامی‌یه منسوب درویش افندی اسمنده برینه وارمشیدی . صدر اعظم مشهور راغب پاشا ایله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری اولوب، ظرافت طبعی وارتجالاً شعر سویلمکه اقتداری حقنده منقول اولان برچوق نوادردن منفهم اولور . سلطان محمود خان اول دورینه یتیشوب، پادشاه مشارالیه نامه‌بهاریه‌سی اولدیغی کبی، سلطان عبدالحمید خان دورینه دخی یتیشوب، حمیدیه عمارتنه تاریخی واردر . ١١٩٤ ده ارتحال ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر . شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

بيلمدك ذوق وصالك چكمينجه فرقتك
اولمينجه خسته قدرين بيلاز آدم صحتك
طبع نا اهله موافقدر سپهرك كردشى
عقربه واسطه‌در سير ايله چرخى ساعتك

**فطين** { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب ، ١١٣٥ تاريخندن ١٢٧٠ تاريخلرينه دك ظهور ايدن شعرانك واحيانا شعر سويلمش بعض ذواتك تراجم احوالنى وبرر شعرلرينى حاوى « خاتمة الاشعار » عنوانيله سالم تذكره‌سنه ذيلاً برتذكرة الشعرا يازمشدر ، كه « تذكرهٔ فطين » ديمكله معروفدر . ١٢٧١ تاريخنده استحكام آلايلرى ليطوغرافياسنده طبع ونشر اولنمشدر . شوقطعه صاحب ترجمه‌نك كندى اثرينك طبعنه سويلديكى تاريخيدر :

ويرر مطالعه‌سى طبع شاعرانه صفا
عجب مى بواثر نوكزرسه الدن اله
حروف جوهرايله شكر ايدوب ديدم تاريخ
فطين تذكره‌سى پك كوزل باصلدى هله

**فغانى** { اوتنجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى كتاب قسمندن اولوب ، سلطان بايزيد خان ثانى شهزاده لرندن سلطان عبداالهك خدمت كتابتنده بولنمش ؛ وشهزادهٔ مشار اليهك ارتحالنى متعاقب ، خصماسنك سعايتيله اعدام اولنمشدر . شاهنامهٔ فردوسى‌وزننده بر« اسكندرنامه »سى وار ايسه‌ده ، شهرت‌بولمامشدر . اشعارى عاديدر . شو بيت اوجمله‌دندر :

ياشم مردملرين چشمم طوتاردى بونجه عزتله
يولكده سائل اولمشدر بوزر شمدى غرابتله

— ايكنجيسى ( رمضان افندى ) طرابزونلى اولوب ، درسعادته ورودله ، اسكندر چلبى‌يه‌انتساب ايتمش ؛ ورقيبلرى صدر اعظم ابراهيم پاشايه دخى چاتماسون قورقوسيله ، مشار اليهك نزدنده افترايه جرأتله ، صاحب ترجمه سويلمشدر ديه ، هجو آميز بربيت اوديروب ، عرض ايتدكارندن ، كنج‌ياشنده لذت حياتدن محروم اولمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

بوخارستان عالمده آچلمازسه كل مقصود
نه‌غم اى‌بلبل جان اشته كلزار عدم موجود

**فغانى** { [ « بابافغانى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

**فغفور** { چين حكمدارلرينه ويريلن اسم اولوب ، خاقاندن فرقى شودر ، كه خاقان‌اكثريا مغولستان‌جهتنده‌كيلره ويامغول ومانچو جنسيتنه منسوب اولانلرينه وفغفور ايسه اصل چينده‌كيلره وچينلى اولانلرينه اطلاق اولنور .

**فغفور** { ( مير — ) ايران شعراسندن ولاهيجان ساداتندن اولوب ، ايرانده ايكن رسمى تخلص ايتديكى حالده ، بعده هندستانه رحلتله ، سلطان پرويز بن سلطان سليمه انتساب ايدرك ، فغفور تخلص ايتمش ؛ و١٠٢٨ده متوفى اولمشدر . بعض تذاكرده‌يزدلى وطبيب اولديغى مذكوردر . شوبيت اونكدر :

كمان رفتن جان مرا يقين‌كه تورفتى
نعوذ بالله اكرجان رود چنين‌كه‌تورفتى

**فقير** { هندستان شعراسندن‌ايكى ذاتك‌مخلصى اولوب ، برى ( مير شمس‌الدين ) دهليده نشأت ايتمش ؛ واوران ١١٧٩ده لكهنويه رحلت ايتمشدى . مرتب ديوانى و« تصوير محبت » عنوانيله برمنظومه‌سى واردر . مفتون دخى تخلص ايدردى . — ديكرى ( ميرنوازش على ) بلكراملى اولوب ، ١١٦٧ده وفات ايتمشدر .

**فقيرى** { اوتنجى‌قرن‌هجرى‌عثمانلى شعراسندن اولوب ، قالفاندلنليدر . بحررجزده طوائف بشرى يوللى برمنظومه‌سى وخيلى اشعارى واردر . شوبيت اونكدر :

نمازه نيجه ال دكسون كركسه برسن اول صوفى
برالده ساعد ساقى برالده ساغر باده

**فقيرى** { ايران شعراسندن اولوب ، تبريزليدر . بعض تذاكرده حقيرى ديه مذكوردر ، وياخود اوبشقه‌در . شو بيت اونكدر :

چو تير از دل‌كشم باتير جانان جان برون آيد
چوشخصى كزپى تعظيم بامهمان برون آيد

**فكارى** { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى ( قاضى احمد ) سبزوارلى اولوب ، بر مدت قزوينده ياشامشدر . شوبيت اونكدر :

شبها فكارى پيش ازين درد سرمردم مده
كيرم شنيد آن سنكدك تأثير كو فرياد را

— ايكنجيسى سمرقندلى اولوب ، عبدالله خان اوزبكك مداحلرندندر . شوبيت اونكدر :

سايه بزمين از قد دلدار افتاد
يا سرو سهى بدر قدم يار افتاد

**فكرى** { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ( ماشی‌زاده درویش ) طریق قضایه سالك ایدی . « ابكار افكار » و« بهرام وزهره » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر . شو بیت اونکدر :

کف پای سك یاره شو دکلو کوزلرم سوردم
قبارمش کوز کوز اولمش اول کف پاکره‌دن کوردم

ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، ارباب صنعتدن ایکن بعده کسب معارف وسیاحته میل ایتمشدی. شو بیت اونکدر :

یاره‌در صانماك کوریتن عارض دلداره‌ده
برالفدر کوییا ظاهر اولور رخساره‌ده

**فكرى** { ایران شعراسندن یدی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ( محمد رضابیك ) اصفهانلی اولوب، علم سیاقده وقوفی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

تو همزانوی غیر ومن زغیرت
بخون دیده تازانو نشسته

— ایکنجیسی ری‌مضافاتندن دماوندلی اولوب، شو بیت اونکدر :

غم خوردا که باآن نرکس مستانه میکویم
رود درخواب وپندارد که من افسانه میکویم

— اوچنجیسی استرابادلی اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر :

عید ست وهرکسی بجهی شاد وخرم است
برخلق عید وبرمن غمدیده ماتم است

— دردنجیسی ( ملایحیی ) طالقانلی اولوب، شو بیت اونکدر :

شد زو حشت مشرب بیهای دل دیوانه ام
صورت هر آشنایی معنیٔ بیکانه ام

— بشنجیسی (میرعلی) قدسیٔ کربلائینك برادریدر. شو بیت اونکدر :

بلبلی‌دی درقفس میمرد ومی نالید زار
کای دریغ ایام عمرم درکرفتاری کذشت

— التنجیسی ( نوربخشی ) ری شهرندن اولوب، ابتدا میری تخلص ایدردی . هندستانك دکن جهتنه سیاحت ایدوب ، شاه طاهردن برچوق التفاتلر کوردکدن صکره وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

رخت کل کل شد ازمی ترك کشت باغ وبستان کن
بکیر آیینه دردست وتماشای کلستان کن

— یدنجیسی ( جامه‌باف ) لقبیله ملقب اولوب، هراتلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، تاریخ سویلمه‌ده‌کی مهارتیله اکبر شاهه انتساب ایدوب، بر طاقم رباعیات دخی سویلمش؛ و ٩٧٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

**فكه** { آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنده وآطنه‌نك تقریباً ١٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده ١١٩٠ متره مرتفع برموقعده واقع قضا مرکزی برقریه اولوب، ٨٠٠ اهالیسی، بر جامعی، قدیم برکلیساسی، برقشله‌سیله برعسکری خسته‌خانه‌سی، اسکی برقلعه‌سی، ٢٠ دکانی وبرحمامی واردر .— فكه ونام دیکرله بیلان کوی قضاسی شمال شرقی جهتندن خاچین، جنوب شرقی طرفندن قارص، غرب جنوبی جهتندن سیس قضالریله، شمال غربی طرفندن دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، روم ناحیه‌سیله برابر ٧٦ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٢٠٤٣٤ کشیدن عبارت اولوب، یالکز بشده‌بری ارمنی وارمنی پروتستانی وقصوری مسلم وترکدر . سیحان ایرماغی تابعلرندن ( کوك صو ) قضایی شق ایدوب، ایچنده برقاچ چای دخی آقار. اراضیسی طاغلق وآزمنبت اولوب، محصولاتی آنجق احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. ١٤٠٤٠ یکی دونم وسعتنده اورمانلری اولوب، اشجار مختلفه بولنیورسه‌ده، وسائط نقلیه‌نك فقدانندن استفاده اولنه‌میور . متروك بر قورشون معدنیله هنوز ایشلنمه‌مش سائر بعض معدنلری ونافع برقاپلیجه‌سی دخی واردر. قیونلری چوقجه اولوب، برمقدار یپاغی اخراج اولنور . قضانك اسکی مرکزی اولان بیلان کوینده برجامع، برمکتب وبرمدرسه بولنیور . درون قضاده برچوق خراب قلعه‌لر وسائر ویرانه‌لر بولنوب، وقتیله اوراسنك دخی دها معمور بولنمش اولدیغنه دلالت ایدیور .

**فلاّح** { مصر سفلاده زراعتله مشغول اولان اهالی‌یه ویریلن اسم اولوب ، بونلر عربلرله اسکی قبطیلرك اختلاط وامتزاجندن متولد ساکن وچالیشقان آدملر اولمغله، عشیرت حالنده یاشایان عربانك هرجهتجه عکسلریدر .

**فلاّحیه** { ایرانك خوزستان خطه‌سنده ومحمره‌نك ١٢ کیلو متره شمال شرقیسنده اوله‌رق بحر فارس ساحلندن سکز طقوز

كيلو متره ايچريده برقصبه اولوب، عرب اهالى ايله مسكوندر .

**فلاطه** { (Fellathas) [« فوله » مادهسنه مراجعت . ]

**فلاماند** { (Flamands) فلاندره خطهسنك اهاليسى اولان وجرمان اقوامندن بولنان برقومدر. [ « فلاندره » مادهسنه مراجعت. ]

**فلامينيوس** { (Flaminius) روما سردارلرندن اولوب، ميلاددن ١٩٧ سنه اول قونسلوسلق تعبير اولنان رياسته نصب اولنمش؛ وماكدونيـه حكمدارى فيليپ ايله يونانك ( آخائيا )اتفاقنه قارشى عسكر سوق ايدهرك، قزانديغى مظفريت اوزرينه، مذكور اتفـاقى اخلال ايدهرك، فيليپك يونانده كى حكم ونفوذينى كسمش؛ ورومايه عودتنده اوچ كون دوام ايدن برشـنلكله استقبال اولنمش ايدى . قبل الميلاد ١٩٤ تاريخنده آنيبالك التجا ايتمش اولديغى بيتنيا حكمدارى پروسياسك نزدينه اعزام اولنهرق، بوحكمدارى آنيبالى تسليم ايتمكه قاندير مش ايسهده، آنيبال كنديني تسميم ايدهرك تسليم اولنامشدى .

**فلامينيوس نپوس** { (Flaminius Nepos) بودخى روما سردارلرندن اولوب، ميلاددن ٢٢٣ سنه اول قونسلوس اولمش، وغاللرى مغـلوب ايتمش ايدى . ٢١٧ ده ثانياً قونسـلوس اولوب، سـناتونك امرينه مخالف اولهرق، آرقداشنى بكلمكسزين آنيبال ايله محاربهيه كيريشديكندن، مغلوب ومقتول اولمشدر . رومادن ( آريمينوم )ه كيدن بيوك برجاده بونك انشا كردهسى اولوب، ( فلامينياويا ) تسميه اولنوردى .

**فلامينيا** { (Flaminie) روما ايمپراطورلنى زمانـنده ايتاليـانك منقسم بولنديغى يدى ايالتك برى اولوب، مودنهدن آدرياتيق دكيزينهقدر ممتد اولوردى، ومركزى راونه شهرى ايدى .

**فلاندره** { (Flandre) اوروپانك غرب شمالى جهتنده ( اسقو ) ايرماغنك منصبيله پادوقاله بوغازى آرهسنده بربيوك خطه اولوب، شمديكى حالده قسم اعظم وسطيسى بلجيقهيه، شمال شرقى قسمى فلمنكه، جنوب غربى قسمى دخى فرانسهيه تابعدر . اهاليسى عندنده اسمى (ولامينغ) اولوب، لسانمزده هولاندهيه ويريلن (فلمنك)اسمى بوندن مأخوذدر . بوخطه هرنقدر بووجهله اوچ دولت بيننده منقسم ايسهده، طبيعت اراضى واهاليجه بردر . بلجيقهيه تابع فلاندره شرقى وغربى اسملريله ايكى ايالته منقسم اولوب، فرانسهيه تابع قسمى (نور) يعنى « شمال » ايالتنى تشـكيل ايديور، وفلمنكه تابع اولان پارچهسىده (زلانده) ايالتنك بر قسـمندن عبارتدر . قرون وسطاده برقونتلق صورتنده اداره اولنوب ، اهـاليسى آوروپانك هرطرفيـله وحتى قسطنطينيه ومصر وسائر اقطار شرقيه ايله تجارت ايدهرك، بيوك برثروته ونفوذ وقوته مالك ايديلر. ( فلاماند ) دينلن فلاندره اهاليسى جرمان اقوامندن اولوب، قرون وسطاده فرانقلرله وصاقسونلرله دخى قاريشمشلردى . لسانلرى فريزون وفلمنك لسانلرى كبى آلمانجهنك برنوعى اولوب، آيريجه ادبياتى واردر. بلجيقه وفلمنكدهكى فلاماندلر كندى لسانلرينى محافظه ايتمكده اولوب، فرانسهده كيلر ايسه كوندن كونه بونى تركله فرانسزلاشمقده وعددلرى آزالمقدهدر. وقتيله شمال ايالتندن بشقه جواردهكى ايكى اوچ ايالتده دخى فلاماند لسانى سويلنمكده ايكن، شمديكى حالده ايالت مذكورهنك يالكز برقسمى يعنى ١٦٥٠٠٠ اهاليسى بولسانله متكلمدرلر. فلاماندلر عموميت اوزره اوزون بويلى، مائى كوزلى وصارى و ياخود قرال صاچلى آدملردر .

**فـلاندره** { شرقى — (Fl. Orientale) بلجيقـه دولتـنك بر ايالتى اولوب، غرباً غربى فلاندره، جنوباً هاينو ، شرقاً آنورس وبرابانت ايالتـلريله، شمالاً دخى فلمنـكك ( زلانده ) ايالتيله محدوددر . مسـاحهٔ سطحيهسى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره اولوب، ٩٥٨٧٥٢ اهاليسى واردر، كه بهر مربع كيلو متره باشـنه ٣١٩ كشى دوشيور . ادارهٔ ملكيهجه ٦ قضـا و٤٧ ناحيهيه وادارهٔ عدليهجه ٣ دائره و ٣٢ محكمهٔ صلحيه دوائرينه منقسـمدر . مركزى ( غاند ) شهريدر . ( اسقو ) ايرماغى جنوبدن ايالته كيروب، مركزه واصل اولنجه، (ليس) چايني دخى اخذ ايله، شرقه طوغرى دونهرك، ايالتى شق ايتدكدن صكره، شماله طوغرى دونوب، برخيلى مسافهده ايالتـك حدود

شرقیه‌سنی تشکیل ایدر . سائر میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور . سیر سفائنه صالح جدوللری پك چوقدر . اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده دوز وآچیق وجنوب شرقی طرفلرنده قوملق وغیر منبت برطاقم تپه‌لری حاوی اولوب، اهالیسنك فنه تطبیقاً سعی وغیرتی کرك بوتپه‌لری وکرك دوزیرلرینك بطاقتلرینی کاملاً اراضیٔ مزروعه‌یه چویرمشدر. تارله‌لری مربع الشکل اوله‌رق اشجارله محاط وخانه‌لری آغاجلرله مستور اولدیغندن، اوزاقدن غیر مسکون براورمان کبی کورینور. پك نفیس برجنس کتن حاصل اولوب ، کویلیلرك قادین وچوجق قسملری باشلیجه بونك احضاریله مشغول اولورلر . صنایع محلیه پك ایلری اولوب، بزو یوك وپاموق منسوجات، دانتله، پاموق ایپلیك، بیره، مسکرات، شکر، طوز، صابون، ایپ فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری چوقدر . باشلیجه شهر وقصبه‌لری : غاند، سنت نیقولاس، ترموند، آلوست، لوکرن، اکلو، رنه وسائره‌در .

**فلاندره** { غربی — (Fl. Occidentale) بلجیقه دولتنك برایالتی اولوب شمال غربی جهتندن شمال دکیزیله ، غرباً فرانسه ایله، جنوباً ینه فرانسه ایله وهاینو ایالتیله شرقاً دخی شرقی فلاندره ایالتیله وفلمنك زلانده خطه‌سیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲۳۵ مربع کیلو متره اولوب، ۷۴۶ ۹۲۳ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو متره باشنه ۲۳۹ کشی دوشر. ایالت ادارهٔ ملکیه‌جه ۸ قضا و۵۱ ناحیه‌یه وادارهٔ عدلیه‌جه ٤ دائره‌یه و۳۰ محکمهٔ صلحیه دائره‌سنه منقسم اولوب، مرکزی (بروژه) شهریدر . اراضیسی دوز وآچیق اولوب، یالکز شرق جنوبی جهتنده بعض تپه‌لر بولنیور . سواحلی دکیزك تجاوزینه معروض ایکن، کلیتلی مصرفلرله یاپدقلری جسیم سدلر بوتجاوزك اوکنی آلمغله برابر دکیزك خیلی یرلرینی دخی قره‌یه چویرمشلردر . اسقو ایرماغی برآز یرده حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایتدیکی کبی، بوکا تابع ( لیس ) نهری دخی قسم شرقیسنی وفرانسه‌دن کلن ( ایسل ) نهری ده قسم غربیسنی شق ایدر . سیر سفائنه صالح جدوللرله دمیر یوللری چوقدر . برمدت اول چالیلرله مستور اولان اراضیسنك چوغی آچیلوب ، زرع اولنمش، وبرطاقمی ده کوزل مرعالره تحویل اولنمشدر.

هواسی پك اعتدالسز اولوب، یازین اویله وقتی پك صیجاق اولدیغی حالده، صباح واقشام زیاده‌جه سرین اولور .

**فلانیج** { (Felanitx) اسپانیه‌نك بالئار آطه‌لرندن ( مایورقه ) جزیره‌سنك ( ماناقور ) قضاسنده و( پالمه‌نك ) ۵۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۵۶۰ اهالیسی، طاش سوقاقلری واطرافنده پك چوق انجیر آغاجلری ویل دکرمنلری واردر .

**فلاویان** { سنت — (St. Flavien) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب ، ۳۸۱ تاریخ میلادیسنده آنطاکیه پطریقلکنه نصب اولنمش؛ وایمپراطور ایله ایمپراطوریچه‌نك هیکللرینی هدم ایدن اهالیی تئود و سیوسك حضورنده مدافعه وتخلیص ایتدکدن صکره، ٤٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

— دیکر برسنت فلاویان دخی ٤٤٧ ده قسطنطینیه پطریقی اولوب، ٤٤٩ ده افسده تلف اولنمشدر . شباطك ۱۵ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

**فلبه** { (Plovdiv وبلغارجه Philippopoli) شرقی روم ایلینك مرکزی برشهر اولوب ، صوفیه نك ۱٤۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده واستانبولك ۳۷۳ کیلو متره غرب شمالیسنده، مریچ نهرینك ایکی کنارنده، غایتله منبت براووه‌نك اورته‌سنده اوله‌رق اوچ تپه‌نك اوزرنده استانبولدن اوروپایه کیدن دمیر یول خط کبیری اوزرنده و ۳' ۴۲° عرض شمالی ایله ۳۳' ۲۲° طول شرقیده واقعدر. اهالیسی ٤٤٠ ۳۳ کشی اولوب، نصفی بلغار ونصف دیکری ترك، روم، ارمنی ویهو-دیدر . دمیر یول موقفندن کوپری‌یه قدر کنیش برجاده‌سی وبونك اوزرنده کوندن کونه چوغالمقده اولان کوزل برطاقم ابنیهٔ جدیده‌سی، تپه‌نك اوزرنده اسکی برحصاری، اوراده بربیوك جامع شریفیله متعدد جوامع ومساجد وکلیسالری، بلغار مکتب اعدادیسی، مسلمانلره وروملره مخصوص مکاتبی، عمومی باغچه‌سی، ۳۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، کوچك برموزه‌سی، دده آغاج وبوغاز اسکله‌لرینه وآوروپایه دمیر یوللری، خیلی ایشلك تجارتی وعلی الحصول ذخیره وکل صویی ویاغی اخراجاتی ، شیاق وعبا ایله دیکر منسوجات

وسائره فابریقه‌لری واردر . پك اسكی برشهر اولوب، تابلاسجلر زمانندن قالمه اولدیغی اطرافنده بولنان جسیم طاشلردن معمول خرجسز بعض دیوار بقیه‌لرندن آكلاشیلیور . بعده ماكدونیه حكمداری فیلیب طرفندن اعمار وتجدید اولنارق، بونك اسمنه نسبتله یاد اولنمشدر . ادارۀ عثمانیه زماننده سنجاق مركزی اولوب، برلین معاهده‌سیله تشكیل اولنان شرقی روم ایلی ایالت ممتازه‌سنه مركز اتخاذ اولنمشدر.

**فلبه‌جك** (Philippes) سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده و قواله‌نك ١٣ كیلو متره غربنده اولارق بطاقلق بر كولك كنارنده اسكی بر شهر خرابه‌لری اولوب، برطاقم دیركارله تیاترو وسائر ابنیۀ عتیقه آثاری مشهوددر. میلاد عیسادن بیك سنه اول تأسیس اولنوب، بعده ماكدونیه حكمداری فیلیب طرفندن اعمار اولنمغله، بواسمله تسمیه اولنمش؛ وبعض وقایع تاریخیه‌یه میدان اولمشدر . ایمپراطور آوغستوس زماننده زیاده توسیع وتزیین اولنه‌رق، معموریتی اونجی قرن میلادی‌یه قدر دوام ایتمشدر. حضرت عیسانك تابعیننده پاولوس اوروپا قطعه‌سنده الك اول بوشهرده خرستیانلغی نشره باشلایوب، حبس وضرب اولنمشدی .

**فلتره** (Feltre) ایتالیاده وندیك خطه‌سنك (بلونه) ایالتنده وبلونه‌نك ٢٦ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٦٥٧٠ اهالیسی وبعض كوزل ابنیه‌سی واردر . پك اسكی برقصبه‌در .

**فَلَج** یمامه‌ده خرماسی چوق برقصبه اولوب، فلج الافلاج دخی دینلیردی .

**فلر** (Flers) فرانسه‌ده (اورنه) ایالتنك (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ٢١ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٨٥٣٠ اهالیسی وبز وپیكه وسائره فابریقه‌لری واردر .

**فُلس** جاهلیتده طی قبیله‌سنك عبادت ایتدكلری مشهور برصنم اولوب، طقوزنجی سال هجریده حضرت علی بن ابی طالب (رضه) جانب نبویدن یوز اللی كشی ایله اعزام بیوریله‌رق، صنم مذكوری هدم، وحارث بن ابی شمر الغسانینك بوصنمه قوشاتمش اولدیغی ایكی مشهور قلیجی اغتنام بیورمش ایدی . بوایكی قلیجدن برینی رسول الله (صلعم) افندمز مبارك میانلرینه قوشاندقدن صكره حضرت علی (رضه) افندمزه اعطا بیورمشلردی .

**فِلَسطین** (Palestine) قدیماً غزه ایله یافه آره‌سنده وفنیكه یعنی ارض كنعانك جنوبنده وارض مقدسك غربنده ساحل بونجه اوزانان كوچك برخطه‌یه مخصوص اولان بو اسم بعده شام قطعه‌سنك بتون قسم جنوبیسنه تعمیم اولنه‌رق، فنیكه‌نك نصف جنوبیسنی وبتون ارض مقدسه‌یی وبحرلوط حوضه‌سنی احاطه ایتمشدی . رومالیلرك فتوحاتندن صكره وعربلر زماننده یعنی كتب اسلامیه ده فلسطین اسمی بوایكنجی صورتله قوللانلمشدر . بووجهله فلسطین شمالاً عكا حذاسندن وطبریه كولندن باشلایه‌رق، قلعۀ عریشه ویرموكه قدر ٣١° ایله ٣٣° ٢٠′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولارق، شرقاً بریة الشام، غرباً بحر سفید، شمالاً شام، جنوباً دخی جزیرة العربدن محدود اولان عمالقه اراضیسیله محدود ایدی . بوحدود داخلنده مساحۀ سطحیه‌سی اوتوز بیك مربع كیلو متره‌دن زیاده‌در . شمدیكی تقسیماتده قدس مستقل متصرفلغیله بیروت ولایتنك نابلس وعكا سنجاقلرینی وسوریه ولایتندن حوران سنجاغنك قسم جنوبیسنی حاویدر. فلسطین دخی شامدن معدود ایدی . فلسطینك یالكز ساحل بونجه ممتد اولان قسم غربیسی دوز اولوب، ایچ طرفلری طاغلقدر . سواحلدن شرقه طوغری اراضی تدریجاً كسب ارتفاع ایدوب، خطه‌نك حدود شمالیه‌سندن منتهای جنوبنه‌دك ممتد اولان برصرت تشكیل ایدیور، كه قدس شهری دخی بونك اوستنده واقعدر . شرق طرفنده بوصرتك اتكلری دخی دیك اولوب، بحرلوط دینلن كول ایله بوكا منتهی اولان اردن ونام دیكرله شریعه وادیسنه اینر . بووادی ایله مذكور كولك حذاسی حذای بحردن ٤١٩ متره آلچقدر . كرۀ ارضده امثالی پك آز اولان بو درین وادینك شرق طرفنده اراضی بردن بره یوكسلوب، برطاقم تپه‌لر حاصل اولور، كه بونلرك اوته‌سی چولدر . اصل فلسطینك معمور یرلری

وادیٔ مذکورك غرب طرفنده اولان صرت اولوب، بونك شرقی وغربی اتکارندن برچوق انهار نبعان وجریان ایده رك، اراضیسنی سقی واحیا ایدرلر . صرت وتپه لرینك ده اکثری اورمانلرله وزیتون آغاجلری وباغلرله مستوردر . فلسطینك اك یوکسك طاغلری ١٢٥٠ مترهیی تجاوز ایتمیوب، اکثری بش آلتیوز متره ارتفاعلرنده در. هواسی مرتفع یرلرنده معتدلجه ایسه ده سواحلده و(غور) تعبیر اولنان بحرلوط حوضه سنده زیاده جه صیجاقدر . میزان الحراره نك عمومیت اوزره درجهٔ وسطیه سی ٢٠ اولوب ، یازین ٣٠ وقیشین ١٠ در . بحرلوط اطرافنده میزان الحراره ٢٥ درجه دن آشاغی اینمز . وقیشین ٤٥ درجه یه قدر چیقدیغی اولمشدر . پورتقال، لیمون زیتون، نار وقاوُن اك زیاده حاصل اولان میوه لردن اولوب، خرما اوله میور . بحرلوطك شرق طرفنده اولان طاغلر غرب جهتنده کی طاغلردن زیاده صوُوق اولوب، اورالرده چوق یاغمور، وقیشین بعض دفعه قار دخی یاغار . کیجه ایله کوندوز آره سنده دخی هواجه چوق فرق واردر. یاغمور قیشین یاغوب ، مایسدن ایلول نهایتنه قدر یاغماز. هرنه قدر اسکیدن اورمانلری زیاده اولمغله، شمدیکندن زیاده یاغمور یاغدیغی آکلاشیلیور، وشمدی چول اولان برچوق یرلرنده معموره لر خرابه لری بولنیور ایسه ده، جابجا موجود اولان صهرنجلر وصو بندلری خرابه لری ازمنهٔ قدیمه ده دخی قوراقلقدن زحمت چکلدیکنه دلالت ایدیور . باشلیجه محصولاتی : بغدای، آرپه، داری، پرنج، توتون، پاموق وسائره اولوب، خیلی باغلری دخی واردر . الما، آرمود، کراز، شفتالی، قیصی، نار، بادم، جویز، انجیر، زیتون، پورتقال، لیمون وسائر میوه لری ده چوقدر . یافه نك پورتقالی مشهور اولوب، هر طرفه کلیتله اخراج اولنور . حیوانات وحشیه سی : آیی، صیرتلان، طوموز، چقال، کیك، قره جه، طاغ کچیسی، جیلان وکلیتلی طاوشان ایله سائره دن عبارت اولوب، وقتیله موجود بولنمش اولان آرسلاندن اثر قالمامشدر . حیوانات اهلیه دن قیون وکچیلری چوق اولوب، صیغیرلری کوچك ایسه ده قوتلیدر . آتلرینك ایلری جزیرة العربدن کلیرسه ده، یرلی سرکبلری ایری وپك مقبولدر . یالکز اردن وادیسنك یوقاریلرنده کوزل برجنس دوه بولنوب، سائر جهتلرنده کیلر مشقته متحمل ایسه ده، چرکیندر. طیوری چوق ومتنوعدر. نهرلریله کوللرنده کی حیوانات آسیادن زیاده آفریقانك کیلره مشابه اولوب، نهر زرقاده وسائر بعض انهارنده کوچك برجنس تمساح دخی بولنور .

فلسطینك ازمنهٔ قدیمه ده وعلی الخصوص حضرت داود وسلیمان (عم) زمانلرنده اهالیسی اوچ ملیون راده لرنده بولنمش ایکن، شمدیکی حالده ٦٥٠٠٠٠ قدر تخمین اولنمقده در . بو اهالینك قسم اعظمی قصبه وقریه لرده ساکن وزراعت وصنعت وتجارتله مشغول وبرقسمی اردن وادیسنك شرق جهتنده وبلقا طرفلرنده خیمه نشین وحیوانات یتیشدیرمکله متوغلدرلر . ساکن اولانلری مملکتك اهالیٔ قدیمه سی اولان عبرانیلر، سریانیلر، کلدانیلر وفنیکه لیلر احفادیله جزیرة العربدن کلمش عربلرك امتزاج واختلاطندن متولد اولوب، قرون وسطاده روم، ترك وفرنك افرادی دخی ایچلرینه قاریشمشلردر . خیمه نشین اولانلری ایسه خالص عرب بدویلرندن عبارت اولوب، بینلرنده مخاصماتده بولنور قبائله منقسمدرلر. بونلر نسل ونسبلرینی صافی اوله رق محافظه ولسان عربینك فصاحتنی وقایه ایتمش اولدقلرندن، غلط برعربجه ایله متکلم اولان اهالیٔ متمکنه یه نظر تحقیرله باقارلر . متمکن اهالینك ٤١٠٠٠ ی خرستیان ٢٥٠٠٠ ی موسوی و ١٥٠٠٠ ی درزی اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر . موسویلرك برطاقمی اسپانیه وپورتکیزدن برطاقمی ده آلمانیه ولهستاندن کلمه اولوب، خرستیانلرك برطاقمی اسکی سریانیلردن وبرطاقمی اهل صلیب احفادندر . جمله سی لسان عربی ایله متکلمدر.

فلسطینك قسم اعظمی قدیماً بنی اسرائیل مملکتی اولوب، بنی اسرائیل ایسه اووقتلرده یاری بدوی برحالده یشادیغندن، یالکز فنیکه لیلرك النده بولنمش اولان سواحلنك قسم شمالیسنده ایشلك برتجارت اجرا اولنوردی . آنجق حضرت سلیمان زماننده فنیکه دخی بنی اسرائیل دولتنه تابع اولمغله، بونلر واسطه سیله بحراً ممالك بعیده ایله مناسبات تجاریه یه کیریشیله رك، اوصره ده فلسطینك نامی طویلمش

ايدی . بعده آثوريلر دفعاتله قدسی تخريب وبنی اسرائيلی اسارت تحتنده بابله سوق ايتدكلرندن، فلسطين چوق تدنی ايدوب. ماكدونيه ليلر لا روماليلرك تسلطی زمانلرنده بوتدنی دها زياده آرتمش؛ وخرستيانلقدن صكره فلسطينك هرطرفی برزيارتكاه حكمنه كچارك، تجارت وصنايعجه بركونه ترقی ايتمه مشدی. حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده عموم شام قطعه سيله برابر فلسطين دخی ضبط اولنه رق، اسلامك ايلك بش آلتی قرننده سائر ممالك اسلاميه ده اولديغی كبی، فلسطينده دخی معارف وصنايع وتجارت خيلی ترقی ايتمش ايكن. اوروپا خرستيانلری بيننده تعصبك اوياندير ديغی اهل صليب مهاجماتی برخيلی وقت فلسطينی لاينقطع برحرب ميدانی حالنه قويمش، ونهايت صلاح الدين ايوبی طرفندن استخلاص اولنه رق، اسايش تقرر ايدر ايتمز، مصرده بربرينی تعاقب ايدن مماليك اتراك وچراكسه منازعه لری ونهايت تيمورلنكك خروجی يكيدن تخريباتی موجب اولمش؛ وياوز سلطان سليم خان مصروشام قطعه لرينی فتح وممالك عثمانيه يه ضم ايتديكی زمان فلسطينی بويله برحال تدنيده بولمش ايدی . سواحلنده صاغلام برليمانی اولمديغی كبی، طرق ومعابری دخی پك كری اولوب، اخيراً حيفادن قدسه قدر انشا اولنان دمير يول دخی همان يالكز زوارك نقلنه ياريور. قراسی ٧٥٠ راده لرنده اولوب، باشليجه شهر وقصبه لری بروجه آتيدر : قدس، حبرون، رمله، غزه، يافه، حيفا، عكا، صفد، ناصره، جنين ، نابلس، سلط وسائره .

**فلسينكه** { ( Flessingue ) و فلمنكجه ( Vlissingen ) وليسينكن } فلمنكك زلاند ايالتنده (والحرن) جزيره سنك جنوبی ساحلنده واسقو ايرماغنك برقولی اوزرنده مستحكم برقصبه اولوب، ٩٣٣٠ اهاليسی ، سوری ، حين حاجتده صوايله طولديريلير خندغی، جسيم استحكاماتی، صاغلام وواسع ليمانی، ٨٠ حرب كميسی استيعاب ايدرليمان عسكريسی. كوزل ريختملری، دميريوللری، ممالك بعيده ايله ايشلك تجارتی . سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری، جمعيت فنيه سی ورصدخانه سی واردر .

**فلشه** { ( لا — ( La Flèche ) فرانسه نك ( سارته ) ايالتنده و ( مان ) ك } ٣٩ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله رق ( لوآره ) ايرماغنه تابع (لوآر) چايی اوزرنده واوچ دميريول خطنك نقطهٔ اجتماعنده برقصبه اولوب، ٦٩٥٠ اهاليسی، ضابطان چوجقلرينه مخصوص (برتيانه) اسميله مشهور برمكتبی وبوكا مربوط ٢٠٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه سی، كاغد فابريقه سی ودباغخانه لری واردر .

**فلك** { ( شيخ فريد علی ) هندستان شعراسندن اولوب، لكنهو مضافاتندندر. } شوبيت برنعت شريفندندر :

حقاتونی محبوب حق بر مرسلان برده سبق
ای پيشوای مرسلان مشتاق ديدار توام

**فلكازه** { ( Felegyhaza ) مجارستانك (يازيكيه مع قومانيه) ايالتنده } وپشته نك ١٣٣ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله رق شهر مذكوردن سكدينه كيدن دميريول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ٢١٣١٥ اهاليسی ومشهور حيوانات بازاری واردر .

**فلك الدين** { (حسن) لركوچكده حكومت سورن اتابكانك سكزنجيسی } اولوب، ٦٧٧ تاريخندن اعتباراً برادری عزالدين حسين ايله مشتركاً وبرادرينك وفاتندن صكره برآز مدت يالكز حكم سورمشدر .

**فلكی** { (محمد مؤمن) مشاهير شعرای ايراندن اولوب ، شيروانك شماخی قصبه- } سنده نشأت ايتمش؛ وخاقانی ايله برابر ابوالعلای كنجوينك شاكردانندن بولنمشدر . شيروان صاحبی منوچهرك مداحلرندن بولنمش؛ و٥٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر . علم هيئتدن بهره سی وار ايدی . مرتب ديوانی واردر . شوبر ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

خيل خزان بناكهان برسپه بهار زد
خسرو مهركان علم برسر كوهسار زد
داغ سياه طيلسان خطبهٔ خسرو جهان
خواند بنامش آن زمان شاخ زرعيارزد

**فلمنك** { ياخود هولانده وياندرلانده (Pays ( Bas, Hollande,Neder lande } آوروپانك غرب شمالی جهتنده مستقل بردولت تشكيل ايدر برمملكت اولوب، فرانسزجه وديپلومات لسا

نده ندرلانده‌نك ترجمه‌سی اولمق اوزره (پی‌با) یعنی «ارض منحطه» تسمیه اولنور . لسانمزده مستعمل اولان فلمنك اسمی ایسه سالف‌الذکر (فلاماند) اسمندن مأخوذدر .

موقعی، حدود و مساحه‌سی .— فلمنك ٥٠°٤٥′ ايله ٥٣°٣٣′ عرض شمالی و ١°٤′ ايله ٤°٥٢′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، جنوباً بلجیقه ایله، شرقاً آلمانیه ایله، شمالاً وغرباً دخی شمال دکیزیله محاط ومحدود اولدیغی حالده، بوجهتدن انکلتره ساحلندن کمی ایله بر کونلك مسافه‌ده واقعدر . براً حدودی طبیعی دکل ایسه‌ده، متین استحکاماتله ومنتهای شمالنده حرکات عسکریه‌یه غیر مساعد بر بطاقلقله محفوظدر . شمالدن جنوبه بویی ٣١٠ وشرقدن غربه عرض اعظمی ١٨٤ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤ ٥٦٤ ٥٦٥ نفوسدن عبارتدرکه مربع کیلومتره باشنه ١٣٨ کشی دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری .— فلمنك کرهٔ ارضك اوزرنده مستثنی برحالده اولوب، هیچ‌بریره بکزمز . اراضیسی پك آلچق وبعض یرلری حذای بحردن آشاغی اولوب، نهرلریله کوللری وکورفز وخلیجلری پك چوقدر . برطرفدن دکیز صولری قره‌لره یاییلوب، الك منحط یرلرینی دکیزه چویرمکه، ونهرلرك صولری یاییلوب، اووه‌لری کوللره وبطاقلقلره تحویل ایتمکه، برطرفدن دخی انهارك دوکدیکی قوملر وچامورلر صیغ دکزلرینی طولدیروب، قره‌یه چویرمکه میالدر . دنیانك سائر طرفلرنده خلقت بشردن اول وقوعی آکلاشیلان بوتبدلات عظیمه‌یه قارشی فلمنکلیلر محیرعقول صورتده جسیم ومهارت فنیه ایله مصنع سدلر وبندلر انشا ایده‌رك، دکیزك تجاوزینه وانهارك طغیانه مقاومت ایتمکده، وکوللری یل ایله دونر طولابلرله وماکینه‌لرله قوروده‌رق اراضیٔ مزروعه‌یه تحویل ایلمکده‌درلر . طبیعتك ناقابل اسکان برحالده براقدیغی بویربوسایه‌ده دنیانك الك معمور واك ثروتلی یری حکمنه کچوب، بهر مربع کیلو متره‌سی تقریباً ١٤٠ کشی بسلمکده وبومقدار کیتدکجه آرتمقده‌در .

فلمنكك اراضیسی حد وسطی اوزره حذای بحردن ٤٥ کیلومتره یوکسك اولوب، طاغ دینیله‌بیله‌جك هیچ بر ارتفاعی اولمدیغی حالده، جنوب وجنوب شرقی جهتلرنده ٢٠٠ متره قدر مرتفع بعض تپه‌لری واردر .

فلمنكك میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، اوچ بیوك ایرماغك مجرالرینك آشاغی قسملریله منصبلری بوممکتده بولنیور . بواوچ ایرماق فلمنك طوپراغنده متعدد قوللره آیرلدیغی کبی، بونلرنده متعدد جدوللروکرك بوایرماقلره کرك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور برچوق انهاریله بونلر وکوللریله کورفزلری ودکیز آره‌لرنده دخی طبیعی وصنعی حسابسز قناللر بولنه‌رق، بتون فلمنك طوپراغی صالمه صو ایله اروا اولنمقده بولنان برسبزه باغچه‌سنه بکزر. مذکور اوچ بیوك ایرماق : اسقو، موزه ورین ایرماقلریدر . اسقو ایرماغی بلجیقه‌دن فلمنکه داخل اولدیغنده نهردن زیاده خلیج دینله‌بیله‌جك صورتده واسع ایکی قوله انقسام ایدوب، جنوب جهتنده‌کینه غربی وشمال طرفنده‌کینه شرقی اسقو نامی ویریلیر. وآره‌لرنده (زلانده) اسمیله اوچ آطه‌دن مرکب برکنیش یربولنیور . موزه ایرماغی ینه بلجیقه‌دن کلوب، فلمنكك لیمبورغ خطه‌سنه دخول ایله، ابتدا بلجیقه وبعده آلمانیا حدودی قربنده شماله طوغری جریان، وصاغدن آلمانیادن کلن کول، کلن، روئر، اشوال ونیر چایلرینی وصولدن برقاچ کوچك چای اخذ ایتدکدن صکره ، غربه طوغری دونه‌رك ، (رین) ایرماغنك برقولی اولان (وال) نهریله برلشیر، و ١٠ کیلومتره آشاغیده ایکی قوله آیریلوب، جنوبی قولی (بیزبوش) اسمیله برچوق کوچك آطه‌لری حاوی بربطاقلق بعدالتشکیل، (دونژه) نهرینی دخی اخذایله، (هولاندسه دیپ) اسمیله کنیش برخلیج صورتنی آله‌رق، ینه ایکی قوله آیریلیر،که جنوبیسی (قرامر) وشمالیسی (هارینغولیت) تسمیه اولنه‌رق، آره‌لرنده (اوورفلاله) اسمیله بیوك برجزیره وبونك جنوبی قولیله اسقونك شمالی قولی آره‌سنده دخی (شوون) و (تولن) اسملریله ایکی بیوك وبرکوچك آطه تحصل ایدیور . موزه‌نك شمالی قولی ایسه اوچه آیریلوب ، بری جنوبه دونه‌رك (کیل) اسمیله مذکور (هولاندشه دیپ) خلیجنه ، ایکنجیسی

اسکی موزه اسمیله غربه طوغری کیدەرك شمال دکیزینه، اوچنجیسی ایسه (رین)ك (لق) دینلن دیکر برقولیله و(ایسل) چاییله برلشەرك، روتردام شهری ایچندن بعدالمرور، یکی موزه ویا (شور) اسمیله ایکنجی قولك اوست طرفنده ینه بحر مذکوره دوکیلور. موزەنك فلمنك داخلنده مجراسی ٢٣٩ کیلو متره طولندەدر. رین ایرماغی فلمنکه داخل اولور اولماز ایکی قوله آیریلوب، الکبیوکی اولان جنوبی قولی (وال) اسمیله بروجه مذکور موزه ایله برلشیر؛ ودیکر قولی یکیدن ایکی‌یه آیریلوب، صنعی اولدیغی آکلاشیلان (ایسل) قولی شماله طوغری جریان وصاغدن (اودەایسل)، برکل، غروتیك چایلرینی اخذ ایله (زویدرزه) کورفزینه دوکیلور. دیکری (رین) اسمنی محافظه ایله، غربه طوغری آقەرق، ینه ایکی‌یه انقسامله، الك بیوکی اولان (لق) قولی بروجه مذکور موزەنك برقولیله برلشیر؛ ودیکری یکی واسکی رین اسملریله ایکی‌یه آیریلوب، برنجیسی زویدرزه کورفزینه ودیکری شمال دکیزینه منصب اولور. بواوچ بیوك ایرماقدن بشقه فلمنکك شمال جهتنده داخل مملکتده ویاحدود شرقیه‌سنده نبعان ایدر برطاقم انهار دخی بولنوب باشلیجەلری: ایسلك شمالنده اولەرق زویدرزه کورفزینه دوکیلن (وخت) ایله (دولات) کورفزینه دوکیلن (درنجه‌آ آ) و(موسل آ آ) وایسل ایله رین آرەسنده زویدرزه کورفزینه دوکیلن (ام) نهرلریدر. بوانهار آرەسنده پك چوق جدوللر آچلمشدر.

هرنەقدر اکثری قورودلمش ایسەده، ینه فلمنکده وعلی الخصوص قسم شمالیسیله جنوب شرقی طرفنده برچوق کوللر بولنوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٩ مربع کیلو مترەدر، که بونك ١٣٥ کیلومترەلکی فریزەده و ١٢٦ کیلو مترەلکی ده شمالی هولاندەدەدر. هانووره حدودنده‌کی بطاقلقلر دخی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سواحل وجزایری. — فلمنکك سواحلی اوچ نوع اولوب، شمالده‌کی فریزه وقرونیکه ساحلی بر برقوس مقعر صورتنده، ساحل غربینك قسم جنوبیسی اولان زلانده ساحلیده اوچ بیوك ایرماغك آغزلرنده‌کی خلیجلردن وبوخلیجلرله بینلرنده‌کی جدوللرك تشکیل ایتدکاری جزایردن عبارتدر. هرنه قدر انهارك کثرتی جهتیله فلمنك سواحلنك بوانهارك دوکدکاری قوملردن متشکل ودکیزك ایچنه ممتد واسع بردالیەدن عبارت اولمسی یك نظرده خاطره کلیرسەده، حقیقت حال بونك عکسی اولوب، فلمنکك اراضیسی آلچق وشمال دکیزینك اوجهتده فرطونەلریله مد وجزرینك شدتی زیاده اولدیغندن، دکیز صولری انهارك آغزلرندن مجرالرینك خیلی یوقاریلرینه قدر چیقوب، یتاقلرینی خلیجلره تحویل وساحلدن قرەلرك ایچنه یاییلوب، برچوق یرلرینی غرق ایتمش؛ وبووجهله اون آلتنجی قرن میلادیدن بری اوچیوز سنه ظرفنده فلمنك ٥٨١٣ مربع کیلو متره اراضی غائب ایدوب، آنجق اهالینك سعی وغیرتی وفنك معاونتیله انشا اولنان سدلر وبندلر سایەسنده بو مدت ظرفنده برطرفدنده ٣٠٣٥ مربع کیلومترەلك یردکیزدن قورتاریلوب، قرەیه تحویل اولندیغندن، یالکز ٢٧٧٨ مربع کیلو مترەلك یرغائب اولمشدر. فلمنکك شمالنده واقع (دولارت) و(لاوورزەئه) کورفزلری آلتی قرن اول حاصل اولمش؛ وشمال غربی جهتنده قرەلرك ایچنه صوقلمش اولان (زودرزەئه) بیوك کورفزی وقتیله دکیزدن بر دیل ایله آیرلمش بیوك بر کول حالنده ایکن، ١١٧٠ تاریخنده وقوع بولان شدتلی برفرطونه بودیلی قالدیروب، اوراسنی کورفزه تحویل ایتمشدر. کرك ساحل شمالینك وکرك بوکورفز آغزینك قارشیسنده بردیزی تشکیل ایدن آطەلر دخی وقتیله قرەیه مربوط ایمشلر. بوآطەلر جنوب غربیدن واك بیوکلرندن باشلایەرق بروجه آتیدر: تکزل، ولیلاند، ترشلنیغ، آملاند، شیرمونیقوغ، بوشیلات، روتوم. بوجزایرك اهالیسی زراعتله، کلیتلی حیوانات یتشدیرمکله وبالیقجیلقله مشغولدرلر. بیوك ایرماقلرك آغزلرنده‌کی آطەلرکده باشلیجه لری بروجه آتی اون عدددر: بوزنبورغ، ایسلموندە، وورنه، بابیرلاند، اوورفلاکه، شوون، تولن، نوروموبلاند، سودبولاند، والشرن.

اقلیم وهواسی. — فلمنکك ساحلی مکسیقه کورفزندن کلن (غولفاستریم) آقندیسنك تأثیری آلتنده بولنوب، صولریده پك زیاده اولمغله،

هواسی معتدل ولکن پك سیسلی ورطوبتلیدر . ( لاهای )ده میزان الحرارەنك درجۀ وسطیەسی : بهارده ١١°، یازین ١٩°، صوك بهارده ١٢°، قیشین‌ده ٣° رادەلرندەدر. قسم شرقیسی دها صوئوق ایسەده، رطوبتی آز اولدیغندن، هواسی دها صاغلامدر . یاغمورلری پك چوقدر. قیشین قاروبوزلر چوق‌دوام ایتمز . هواسی عمومیت اوزره پك‌سریع التحول‌اولوب، کونشك اوکنه براوفق بلوط‌کچمکله درحال تأثیرلی برصوئوق حس اولنور. بوره وفرطونەلری‌ده چوقدر. اکثریا غرب روزکاری‌اسر.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی .— فلمنکك اکثر اراضیسی قورودلمش کوللر وبطاقلقلردن ونهرلرك ایندیردکاری قوم وچامورلردن عبارت اولوب ، کول وبطاقلقلرك دیبلری ایسه ازمنۀ قدیمەدن بری بریکوب چورومش نباتاتدن متحصل قابل احتراق سیاه برطوپراقدن عبارتدر . بوطوپراغی وقتیله فلمنکلیلر قوراقلق موسملرنده یاقوب، کوللرك اوزرینه یاغمور یاغدقدن صکره مصر بغدایی اکرلردی . آنجق بواصولی چوقدن ترك ایدوب، بونلرك آرەلرینه خندقلر آچەرق، واراضی‌یی‌کوبرەلیەرك، محصولات‌متنوعه اکیورلر. بغدای حاصل ایدن یرلری آز اولوب، اکثر طرفلرنده بغدای بسبتون مجهول‌اولمغله، اهالی باشلیجه چاودار وپتاته ایله بسلنیر . کتن، کنویر، قولزه، توتون وصنایعده مستعمل سائرمحصولاتی دهازیادەدر . بعض یرلرنده ساز یتیشدیریلوب، مملکتده استعمال وخارجەده اخراج اولنان برجنس حصیر اعمال اولنور . طبیعی وصنعی‌چایرلرله مرعالری‌ده چوقدر . ٣ ٢٩٠ ٦٨١ یکی‌دونمدن عبارت‌اولان فلمنك‌اراضیٔ‌عمومیەسندن ١٣٧ ٧٦٠ دونمی‌اراضیٔ مزروعه، ١ ١٣٧ ٧٤٩ دونمی چایر ومرعی، ٥٢ ١٧٦ دونمی باغچه وفدانلق، ٢٢٥ ٨٢٤ دونمی اورمان، ١ ٠١٤ ٧٤٩ دونمی‌اراضیٔ‌خالیه ایله عرصه، یول ، سد وبند وسائره، ١٣٢ ٥٨٢ دونمی‌ده نهر یتاغی وکول دیی کبی صو ایله مستوردر . باغچوانلق فلمنکده پك ایلری اولوب ، سنبل وسائر چیچکلرك انواعیله کراز والما وسائر میوەدار اشجارك اجناسی‌یتیشدیریلەرك، کرك میوه وچیچکلری وکرك فدانلری لوندره بازارلرنده پك مقبولدر . بومملکت اسکیدن‌بری اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، بعده اورمانلری بسبتون محواولمش؛ وحالبوکه طاشك دخی فقدانی اولدیغندن، کرك سد وبندلرك وکرك ابنیەنك انشاسیچون کراستەیەاحتیاج کورلدیکندن، قرن حاضر میلادی اوائلندن بری اورمان یتیشدیرمکه پك زیاده غیرت اولنمقدەدر . موجود اورمانلرك آغاجلری : میشه، چام، کورکن، قواق، اخلامور وسائرەدن عبارتدر .

یوقاریکی رقملردن آکلاشلدیغی اوزره، چایرلرله مرعالر فلمنك اراضیسنك برثلثنی تشکیل ایدوب، بونلرده کوزل برجنسه منسوب وسودی چوق اینکلرله قیون، آت وسائر حیوانلر یتشدیریلیر . اون ایکی سنه اولکی استاتستیقه کوره ، فلمنکده ١ ٥١٠ ١٠٠ صیغیر ، ٧٧٤ ١٠٠ قیون ، ١٥٨ ٩٠٠ کچی ٢٧٠ ١٠٠ آت و ٤٤٢ ٠٠٠ طوموز موجوددر. اینك وقیون سوتلرندن کلیتلی یاغ وپینیر یاپیلوب، انکلترەیه وسائرطرفلره اخراج اولنور . حیوانات وحشیەسی اولمیوب، آنجق‌آطه طاوشانلری پك چوقدر . آری قوغانلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار .

معارف‌وصنایع‌وتجارتی،طرق‌ووسائطاختلاطی.— فلمنکده معارف خیلی ایلری اولوب ، بومملکت علوم وفنون مختلفەده مشهور علما وموجدلریتیشد. یرمەده آوروپانك هیچ بریرندن کری قالمامشدر . لیده، اوترخت، غرونینك وآمستردامده بررکەجمعاً درت‌دارالفنون‌بولنوب، درونلرنده ٢٠٠٠ دن زیاده طلبه واردر . مکاتب‌ابتدائیەنك عددی‌درت‌بشیوزه قریب اولوب ، بونلره ٣٥٠ ٠٠٠ قدر ارکك و ٢٩٠ ٠٠٠ قدرقیز چوجق‌دوام ایدیور. اهالینك اوقویوب یازمق بیلمینلری بوندن اون سنه اول یوزده سکز رادەلرنده اولوب، شمدی‌یه قدر دها چوق آزالمش اولەجغنده شبهه یوقدر . مکاتب اعدادیه ایله صنایع مکتبلری‌ده ١٢٠ عددنده اولوب ٢٢٨ ٩٠ شاکردانی واردر . صنایع‌نفیسه مکتبلری‌ده چوق‌اولوب، پك‌چوق رسام‌یتیشمشدر. لیده ده علوم والسنۀ شرقیه واسلامیه دخی مکمل صورتده تدریس‌اولنوب ، پك‌چوق قیمتدارآثاری

حاوی برکتبخانه وبعض کتب مهمهٔ عربیه وسائره نشرایتمش برمطبعه واردر. یالکزمکاتب ابتدائیه‌نك اداره سیچون سنوی یکرمی آلتی ملیون کسورفرانق صرف اولنور .

فلمنکده صنایع ایکنجی درجه ده اولوب، اك زیاده زراعته اهمیت ویریلیور. مع هذا محصولات ارضیه دن موادمختلفه چیقارمق صنعتلری خیلی ایلری اولوب، یاغ، اسپرتو، شکر وسائره فابریقه لری چوقدر . وقتیله هولانده نك بزلری، فریزه نك چوخه لری واوترختك قطیفه لری مشهور اولوب، آوروپانك هر طرفنه چیقارلمقده ایکن، بعده‌انکلتره معمولاتنك رقابتنه قارشی طوره میه رق، باتمش؛ ومع‌هذا بوصوك سنه لرده بوصنایع یکیدن‌اویانوب، بزوسائرپاموق‌منسوجاتله چوخه، کاغد، ایپك‌اقمشه، چینی، صابون، بویا، چوقلاته، زراعت ماکنه‌لری وسائره‌فابریقه‌لری وباقیروتونجدوکمخانه‌لری‌واردر. آمستردامده‌کی‌الماس‌ومجوهرات‌فابریقه‌لری‌مشهوردر. ( مائستریخت ) ده ۲۰۰۰ عمله قوللانیر بر آینه وبلورفابریقه سی واردر. سفائن‌اعمالی دخی فلمنکده اك زیاده ایلری‌کیتمش‌صنایعدن اولوب، هرطرفنده کمیلر انشا اولنور . معدن کموری یالکز لمبورغده بولنوب درجهٔ کافیه‌ده اولمدیغی کبی، سائرمعادنی دخی‌یوق‌حکمنده اولدیغندن، بونلرك فقدانی‌فلمنکده فابریقه لرك تکثرینه مساعد دکلدر . بالیقجیلق دخی فلمنکلیلرك‌تعیشنه مداراولان صنعتلرك اك مهملرندن اولوب، اهالینك بربیوك قسمی بوصنعتله کچینمکده وتازه‌وطوزلی‌اوله رق‌کلیتلی بالیق اخراج‌اولنمقده‌در.

تجارتی پك ایشلك اولوب، اخراجاتی حیوانات وحیوانات محصولاتیله حاصلات ارضیه ومعمولات صناعیه‌دن وادخالاتی‌مملکتده حاصل‌اولمیان‌مأکولات ایله بعض معمولات صناعیه دن عبارتدر. اخراجات سنویه سی ۲۰۸۷ وادخالاتی ۲۳۱۵ ملیون‌فرانغه بالغ‌اولور. تجارتی باشلیجه آلمانیه ، انکلتره، بلجیقه، فرانسه وسائراوروپا دولیله وسائرقطعات ارضده‌کی ممالك‌بعیده ایله اجرا اولنور. سفائن‌تجاریه سی ٥٠٠ یلکن‌کمیسیله ۱۱۸ واپوردن عبارت اولوب، جمله‌سی ٦٦١ ۷۲۳ مکعب متره استیعابنده در .

فلمنکك اصل‌وسائط‌اختلاطی سیرسفائنه صالح اولان‌انهارایله جدوللری‌اولوب، بونلرمملکتك ایچنده آغ کبی انتشار وتقاطع ایتدیکندن قره لرك اك ایچ طرفلرنده بولنان شهروقصبه لری دخی اسکله حالنده اولوب، جسیم‌کمیلر یناشیر؛ وکویلیلربیله کوبره‌لرینی وسائرمحتاج اولدقلری‌شیلری کمی‌ایله نقل، ومحصولارینی ینه کمی ایله اخراج ایدرلر . بوطرق میاهیه پك‌چوق‌اولوب، کوندن‌کونه دخی‌تکثیراولنمقده‌در. بویوللرك کثرتندن طولایی فلمنکلیلر دمیر یوللرینی چوغالتمغه اوقدر احتیاج کورمه‌مشلرسه‌ده، ینه بر چوق خطلرانشا اولنوب،آلتی سنه اولکی استاتیقه کوره، اوتاریخده ۲٦۱۹ کیلومتره طولنده دمیر یول‌خطلری وارایدی. جدوللرك اکثری، اراضی‌یی صولرك طغیانندن محافظه ایچون اطرافدن سدلرله مسدود اولوب، بوسدلرك اوزرلرنده سرت طوغله دوشه‌لی شوسه‌لر یاپلمشدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . ــ فلمنکلیلر اقوام جرمانیه‌دن فریزون وفرانق وصاقسونلردن متولد اولوب، شمدیکی حالده هولاند، فریزون وفلاماند قوملرندن‌مرکبدر. فریزونلریالکز شمال جهتنده وباشلیجه فریزه ایالتنده و فلاماندلر جنوبده بلجیقه حدودنده اولوب، اکثریت هولاند جنسیتنده‌در، وبوجنسیتك لسانی‌لسان رسمی‌وعمومی حکمنی‌آلمشدر . فلمنکجه آشاغی آلمانیه السنه‌سندن اولوب، وقتیله آلمانیه نك بتون شمال غربی‌جهتنده سویلنیلن آلمانجه‌یه قربیت و مشابهتی زیاده‌در . بو لسانك ادبیاتی‌پك ایلریدر. فلمنکجه آفریقای‌جنوبیده دخی امید برونی واورانژ، حکومتی اهالیسی‌اولان بویرلریعنی ۲٥۰۰۰۰ کشی،جاوه‌وسائراوجهتده‌کی فلمنك مستعمراتنده ٤۰۰۰۰ کشی‌وآمریقای‌جنوبیده کویانه‌ده‌کی مهاجرلرله بعض یرلیلر طرفندن سویلنمکده‌در. ذاتاً فلمنکجه‌یه قریب‌اولان فریزون وفلاماند لسانلری کوندن کونه قالقمقده اولوب ، فلمنکجه تعمم ایتمکده‌در .

فلمنك اهالیسنك ۱٥۰۰۰۰ قدری قتولیك، ۸۰۰۰۰دن زیاده‌سی‌موسوی، ۲۲۰۰۰ی‌مذاهب مختلفه‌یه منسوب و قصوری یعنی ثلثانه قریب مقداری‌پروتستاندر. فلمنکلیلرقرارلرنده ثابت ومتین آدملراولوب، حرکتلرنده‌پك جدیدرلر. اسکی اخلاق

وعادتلرینی وحتی کویلیلر اسکی قیافتلرینی محافظه‌ده برنوع تعصب کوستریورلر .

تقسیمات ملکیه‌سی .ـــ فلمنك ١١ ایالته منقسم اولوب، ایالتلر قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسمدر . ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

| ایالات | مساحهٔ سطحیه | نفوس |
|---|---|---|
| شمالی برابانت | ٥١٢٨ | ٥١٤ ٠٧٥ |
| درنته | ٢٦٦٨ | ١٣٢ ٤٩٥ |
| فریزه | ٣٢٢٠ | ٣٣٥ ٨٣٤ |
| غرونینکه | ٢٢٩٨ | ٢٧٥ ٣٥٦ |
| کلدره | ٥٠٨١ | ٥١٥ ٩٣٨ |
| شمالی هولانده | ٢٧٧٠ | ٨٤٤ ٤٨٨ |
| جنوبی هولانده | ٣٠٢٢ | ٩٦٦ ٩٩٩ |
| لیمبورغ | ٢٢٠٤ | ٢٥٧ ١٤٤ |
| اووریسل | ٣٣٤٥ | ٢٩٧ ٤٥٣ |
| اوترخت | ١٣٨٤ | ٢٢٤ ٠٠١ |
| زلانده | ٢٧٨٥ | ٢٠٠ ٧٩٢ |
| جمعاً | ٣٣٠٠٠ | ٤ ٥٦٤ ٥٦٥ |

شهر وقصبه‌لری .ـــ فلمنکك اك بیوك شهری ومرکز حقیقیسی ( آمستردام ) شهری ایسه‌ده، قرال اکثریا (لاهای) ده اقامت ایدوب، هر درلو ادارهٔ حکومت دخی اوراده اولور . یکرمی بیکدن زیاده اهالیسی اولان شهر وقصبه‌لری بروجه آتیدر :

| شهر | نفوس | شهر | نفوس |
|---|---|---|---|
| آمستردام | ٤١٧ ٥٣٩ | مائستریخت | ٣٢ ٢٢٥ |
| روتردام | ٢ ٩ ١٣٦ | لئووارده | ٣٠ ٥٩٠ |
| لاهای | ١٦٠ ٥٣١ | دلفت | ٢٩ ٠٢٢ |
| اوترخت | ٨٦ ١١٦ | بوآلدوق | ٢٧ ٥٩٠ |
| غرودبنکه | ٥٦ ٤١٣ | ازووله | ٢٦ ٧٢٦ |
| هارلم | ٥١ ٦٢٦ | نیوورآمستل | ٢٥ ٢٦٠ |
| آرنهم | ٥٠ ١٩٤ | شیدام | ٢٥ ٢٦٠ |
| لیدبرغ | ٤٣ ٥١٠ | دونتر | ٢٣ ٠٦٧ |
| تیلبو | ٣٤ ٤٩٣ | هلدر | ٢٢ ٧٣٧ |
| دوردرخت | ٣٢ ٩٣٤ | یردا | ٢٢ ٥٣٦ |
| نیمکه | ٣٢ ٦١٨ | | |

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی .ـــ فلمنك مشروطیتله اداره اولنور برقراللق اولوب، ایکی مجلس منتخبی واردر. برنجیسی طوغریدن طوغری‌یه اهالی طرفندن انتخاب اولنمش یوز مبعوثدن مرکب اولوب، انتخاب ایتمك حقی ٢٣ یاشنی طولدرمش وانتخاب اولنمق صلاحیتی ٣٠ یاشنی اکمال ایتمش اهالی‌یه مخصوصدر. مبعوثات درت سنه مدتله انتخاب اولنور. ایکنجی مجلس ٣٠ اعضادن مرکب اولوب، بونلر طقوز سنه مدتله ایالاتده‌کی مجالس منتخبه طرفندن انتخاب اولنور؛ وبهر اوچ سنه‌ده برثلثی تبدیل ایدیلیر. بهر ایالتده اهالی طرفندن منتخب برمجلس بولنوب، بو مجلس اعضاسی ایچلرندن دائمی برقومیسیون انتخاب ایدرلر، که بوقومیسیون قرال طرفندن نصب اولنمش برقومیسرك تحت ریاستنده اوله‌رق امور ایالتی اداره ایدر . ناحیه‌لرده دخی کذلك برر مجلس وقومیسیون اولوب بورغمستر دینلن برر مدیرك معیتنده ناحیه‌لرك ایشلرینی کورورلر . قضالر ایسه صرف عدلیه دائره‌لری اولوب، مجلس وقومیسیون وقومیسیرلری یوقدر، وبالکز بهر قضا مرکزنده برمحکمهٔ ابتدائیه، ناحیه‌لرده محاکم صلحیه، ایالت مرکزلرنده برر محکمهٔ استیناف وپایتختنده برمحکمهٔ تمیز بولنور .

واردات ومصارفی تقریباً ١٣٠ ملیون فلورین یعنی تقریباً ١٣ ملیون عثمانلی لیراسندن عبارتدر. عسکری نظامیه وکوکللی وعساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت نظامیه‌سی بش سنه ایسه‌ده، برسنه فعلاً خدمت ایتدکدن صکره، سنه‌ده برکره آلتی هفته تعلیم ایچون طوپلانمق شرطیله، افراده اذن ویریلیر. عساکر ملیه یکرمی یاشندن اللی یاشنه قدر اولوب سلاح طاشیمغه مقتدر اولان افرادن عبارتدر. کوکللیلرینك ایچنده وعلی الخصوص مستعمراتده بولنانلرده برچوق اجنبیلر دخی واردر. صلح زماننده عساکر بریه‌سی ٦٥٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، حرب زماننده ١٨٥ ٠٠٠ عسکر چیقاره بیلیر . دونتماسی ٢٣ زرهلی ایله ٢٦ قرآوزور، ٣١ طوپ چکر، ٣٦ طورپیوز، ١٥ مکتب یعنی بحریه مکتبی شاکردانك تجاربنه مخصوص وسائره که من حیث المجموع ١٤٨ پاره سفائندن عبارت اولوب، بوندن بشقه مستعمراتك محافظه‌سنه مخصوص طوپلرله مجهز برخیلی واپوری ویلکن کمیسی‌ده واردر. عساکر بحریه‌سی: ٣ فریق و ٤ میرلوا ایله ١٠١٢ امرا وضابطان ومأمورین، ٦٠٤٢ طائفه و ٢٩٢٦ سلاح اندازدن عبارت اولوب، هند جزایرنده دخی اورا اهالیسندن ١٠٦٦ طائفه‌سی واردر .

مستعمراتی .ـــ فلمنك کوچك بردولت اولدیغی حالده، مستعمراتی خیلی واسع اولوب، آسیایه مربوط اولان بحر محیط کبیر جزایرنده وآمریقاده برچوق مستملکاتی واردر. فلمنکلیلر قرون وسطاده تجارت بحریه ایله مشغول اولوب، هند وآمریقا وآفریقا محصولاتنی اورالرده ممالك واسعه‌یه مالك اولان

اسپانیه و پورتکیزدن آلمقده ایکن، اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده اسپانیه‌یه قارشی محارب بولنمغله، اوصره‌ده پورتکزه‌دخی حکمی کچن اسپانیه قرالنك فلمنك سفائننی کندی قلمروی اسکله‌لرینه یناشمقدن منع ایتمسی اوزرینه، فلمنك بحریونی هنده وسائر ممالك بعیده‌یه کیده‌رك، طوغریدن طوغری‌یه اوپرلرله تجارت ایتمکه مجبور اولمش، واون یدنجی قرن میلادی اوائلنده «هند شرقی شرکتی» نامیله بر بحریه تجار شرکتی تشکل ایدوب، جاوه وسوماتره واوجهته‌کی جزایر کبیره‌ده برچوق یرلر ضبط ایتدکدن صکره، «هند غربی شرکتی» نامیله بر ایکنجی شرکت دخی تشکل ایدوب، آفریقای غربیه‌ده وآمریقاده بعض یرلرالده ایتمش ایدی. بومناسبتله فلمنك بحریونی بحار بعیده‌یه سیاحت ایده‌رك، ابتدا (فلمنك جدید) تسمیه اولنان آوسترالیا قطعه‌سنی وتاسمانیه ویکی زلانده کبی برچوق بیوك ومهم جزایر کشف ایتمشلردر. آنجق بویرلری کندی مهاجرلریله اسکانه مقتدر اوله‌میوب، یالکز آفریقانك منتهای جنوبنده واقع امید برونی مهجرینی عادتا فلمنکلشدرمکه موفق اولمشلردی، که اورالرده یرلشن فلمنکلیلر الیوم (بویر) اسمیله معروفدرلر. فقط متعاقباً انکلیزلر دکیزده بیوك برقوته مالك اولوب، بحار بعیده‌نك هرطرفنده مستعمرات ایدنمکه قویلمغله، فلمنکلیلرك اکثر مستعمراتی سببلی سببسز اللرندن آلوب، امید برونندن دخی علاقه‌لرینی قطع ایتمشلردر.

شمدیکی حالده فلمنك مستعمراتی «هند شرقی» و «هند غربی» مستعمراتی نامیله ایکی‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

( هند شرقی مستعمراتی )

| مستعمرات | مربع کیلومتره | نفوس |
|---|---|---|
| جاوه مع مادوره | ۱۳۱ ۷۳۳ | ۲۲ ۸۱۹ ۱۷۴ |
| سوماتره مع ریوو | ٤٤۹ ۷٤۸ | ۳ ٦٦٦ ۸۰۰ |
| بانقه | ۱۲٦۸۱ | ۷۷ ۸۰۰ |
| بیلیتون | ٤۸۰۷ | ۳۸ ۲۰۰ |
| بورنئو | ۵۲۸ ۹۰۰ | ۱ ۱٦٤ ۰۰۰ |
| سلب | ۱۲۰ ۹۱۷ | ۱ ۱۵٤ ۰۰۰ |
| منادو | ٦۷ ٤٦۲ | ۵۲۸ ۹٤٤ |
| ترناته | ٤۵۲ ۹۹٦ | ٤۷۹ ۰۰۰ |
| آمبوآند | ٤۸ ۵۷۰ | ۳۱٤ ۰۰۰ |
| تیمور | ٤٤ ٤۰٦ | ۷٦۰ ۰۰۰ |
| بالی مع اومبوق | ۱۰ ۸۳۱ | ۸۰۰ ۰۰۰ |
| جمعاً هند شرقی | ۱۸۷۳ ۰٦۱ | ۳۲ ۸۰۱ ۹۱۸ |

( هند غربی مستعمراتی )

| | | |
|---|---|---|
| سورینام (کویانه) | ۱۲۹ ۱۰۰ | ۷۰ ۹۵۱ |
| کوراسائو وملحقاتی | ۱ ۱۳۰ | ٤۵ ۷۹۹ |
| جمعاً هند غربی | ۱۳۰ ۲۳۰ | ۱۱٦ ۷۵۰ |
| جمعاً فلمنك مستعمراتی | ۲۰۰۳ ۲۹۱ | ۳۲ ۹۱۸ ٦٦۸ |

بوجدولدن آکلاشلدیغی اوزره فلمنکك علی الخصوص هند شرقی مستعمراتی کندیسنك همان اون مثلی نسبتنده ایسه‌ده بهرینك محلنده دخی بیان اولندیغی اوزره، بونلرك اکثرینه فلمنكك حکمی برتجارت انحصارندن عبارت اولوب، همان عمومیتله مسلم اولان اهالی ادارهٔ داخلیه‌جه مستقل مسلم حاکملرك تحت اداره‌لرنده بولنیور، وبعض یرلرده فلمنکك حکم ونفوذی صرف اعتباری برشیدر.

احوال تاریخیه‌سی. — روماللیرك زماننده فلمنك اقوام جرمانیه‌دن باشلیجه (باتاو) قومیله مسکون اولوب، روماللیرجه (باتاویه) اسمیله معروف اولمشیدی. باتاولر روماللیره قارشی خیلی مقاومت ایتمشلردی. بعده شمال جهتنده فریزونلر دخی ظهور ایتمشدی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر باتاولری ودها صکره فریزونلری مغلوب ایدوب، ۸٤۳ تاریخ میلادیسنده بوایکی قومك یرلری یکی تشکل ایدن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمش؛ واون برنجی قرن میلادیده «اراضیٔ منحطه» نامنی آلان بویرلرده وجنوبی اراضیٔ منحطه دینلن بلچیقه‌ده برچوق دوقه‌لر وقونتلر ظهور ایدوب، بونلرك ملکلری آره‌لرنده ایمپراطورلغه مربوط بعض مستقل شهرلر دخی بولنیوردی. ۱۳۸۳ تاریخنده بورغونیه دوقه‌سی جهاز صورتیله بونلردن فلاندره قونتلغنه مالك اولمغله، کندیسی و خلفلری حرباً ویا جهاز ومبایعه صورتیله بربرینی متعاقب اراضیٔ منحطه‌نك دیکر حکومتنی الده ایتمش؛ و ۱٤۷۷ ده بورغونیه دوقه‌لرندن (جری شارل) لك قیزی ماریه آوستریالی ماقسیمیلیانه وارمغله، مملکت مذکوره جهاز طریقیله آوستریایه کچوب، ارثاً شارل کینته قالمش؛ وبوحکمدار والده‌سندن ارثاً کندوسنه انتقال ایدن اسپانیه‌یه قرال اولنجه، ۱۵٤۸ ده فلمنكك هرطرفنی برحکومته جمع ایله، اسپانیه‌یه الحاق ایتمشدی. اوصره‌ده پروستانلق ظهور ایدوب، فلمنکلیلر طبعاً چالیشقان آدملر اولدقلری حالده، خلقی مناسترلره جمع

ایله تبدللکه سوق ایدن قتولیکلکدن بزار بولندقلرندن، بومملکتده بومذهب جدید هر یردن زیاده انتشار وترقی ایتمکه باشلادیغنجه، شارل کنیت مذهب جدیدی قبول ایدنلری شدیداً تعقیب ایدوب، خلفی ایکنجی فیلیب بیچاره فلمنکلیلره انکیزیسیون محکمهٔ ملعنت کارانه‌سنی مسلط ایتمش؛ وبونك مقرراتنك اجراسنی تأمین ایچون اسپانیول عسکری واجنبی مأمورلر کوندروب، اهالی‌یی ایچه ازمکه قویلمش ایدی. فلمنکلیلر بوحاله طیانه میوب، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده عصیانه مجبور اولمش؛ و ٣٧ سنه پیاپی حرب ایتدکدن صکره، مملکتك شمال جهتلری استقلاله نائل اولوب، (اورانژ) خاندانه منسوب پرنس کوییوم ناسوسك تحت ریاستنده برجمهوریت تشکیل ایتمشلردی. بوذات جسارت ومهارتی سایه‌سنده پروتستانلرله قتولیکلری وفلاماندلرله والونلری جمع وتوحید ایده‌رك، ١٥٧٦ ده غاند شهرینی مرکز اتخاذله برحکومات متفقه هیئتی تشکیل ایتمشدی. درعقب جنوب جهتلرینك دره‌بکاری کوییوم ناسونك نفوذینی چکه‌مه‌مکله، آره‌لرینه تفرقه دوشنجه، اسپانیه طرفندن والی بولنان آدم بوندن بالاستفاده، حکومات متفقهٔ مذکوره‌نك روابطنی قطع ایتمکله، والونلر اسپانیه‌نك اطاعتنه رجوع ایتمشلرسه‌ده، شمال جهتلری ثبات ایدوب، «حکومات متفقهٔ سبع» نامیله بریکی جمهوریت تشکیل ایتمشلردی، که بوحکومتلردن هولانده کرك سیاسةً وکرك تجارت ثروت نقطهٔ نظرنجه جمله‌دن ایلری بولنمغله، بونك اسمی بتون فلمنکه دخی اطلاق وتعمیم اولنمشدر. بویکی حکومتی بربرینی متعاقب بتون آوروپا دول بحریه‌سی ونهایت ١٦٤٨ ده اسپانیه دخی تصدیق ایتمشدی. بوجمهوریت مذهب اختلافاتنه اصلا رعایت ایتمه‌یکندن، مذهبلرندن طولایی مملکتلرندن تعقیب اولنان علما وهنروران هر طرفدن اورایه التجا ایتمکله، صنایع وتجارت وکمیجیلك پك چوق ترقی ایدوب، اون یدنجی قرن میلادیده فلمنك تجارت وصنایع وثروت وقوهٔ بحریه‌جه آوروپانك برنجی دولتی حکمنه کچمشدی. لکن درعقب بعض دولتلرك وعلی الخصوص انکلتره‌نك رقابتنی جلب ایتمکله، اون سکزنجی قرن میلادیده انکلیز تجارتی وقوهٔ بحریه‌سی فلمنکك کبی محو ایتمکه باشلامش؛ وقرن مذکور اواخرنده ظهور ایدن فرانسز اختلالی بومملکتی بسبتون باتیرمشدر. ١٧٩٥ ده فلمنك فرانسز عسکری طرفندن استیلا اولنمش؛ ودرعقب فرانسز جمهوریتی اصولنده بر (باتاو جمهوریتی) اعلان اولنمش ایسه‌ده، ١٨٠٠ ده ینه حکومات متفقه اصولی اعاده، و ١٨٠٥ ده بتکرار بواصول لغو ایله حکومات متفقه ایالاته تحویل اولنمش؛ وبوتبدلات آره‌سنده فلمنکك بتون مستملکاتی انکلتره‌نك ید ضبطنه کچمش؛ وحتی فلمنکك لیمان واسکله‌لری دخی انکلیز دونمه‌سی طرفندن آبلوقه ایدلمش ایدی. بومشکلاته قارشی فلمنکلیلر ١٨٠٦ ده ناپولیونك آرزوسنه تبعیتله، برادری لوینك قراللغنی قبوله مجبور اولمشلردی. مرقوم لویی برادرینك الندە براویونجق اولمقدن اوصانوب، ١٨١٠ ده استعفا ایتمش؛ وفرانسز عسکری یکیدن فلمنکی اشغال ایتمکله، بومملکت فرانسه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوز ایالته تقسیم اولنمشدی. درت سنه بوحال دوام ایتدکدن صکره ١٨١٤ ده ناپولیون اسقاط اولننجه، ویانه‌ده انعقاد ایدن قونغره فلمنك وبلجیقه‌نك «اراضیٔ منحطه» نامیله واورانژ خاندانك تحت حکومتنده برقراللق صورتنه وضعنه وپروسیه‌یه ترکی تجویز اولنمیان لوکسنبورغ دوقه‌لغنك دخی بوقراله احاله‌سنه قرار ویرمشدر. فلمنکك مستعمراتی دخی کندیسنه اعاده اولنمش ایسه‌ده، امید برونیله سرندیب وکویانه‌نك نصفی انکلتره‌یه قالمشدر. آنجق فلمنك ایله بلجیقه منافی متحد اولمدیغندن، بواتحاد دوام ایده‌میوب، ١٨٣٠ ده بلجقه‌لیلر رفع لوای استقلال ایله، آیریجه برحکومت تشکیل ایتمش؛ ولوندره قونفرانسی بلجیقه قراللغنی تصدیق ایدوب، طقوز سنه صکره فلمنك قرالی کوییوم دخی تصدیقه مجبور اولمشدر. بواحوال ایله برابر فلمنك ثروت ومعموریت وتجارتنی محافظه ایده بیلمشدر.

فلمنکده حکومت سورن اشخاصك اسملریله رأس حکومته کچمه‌لری تاریخلری بروجه آتیدر:

(هولانده حاکمی وفلمنك قرالی)

| | |
|---|---|
| اورانژ خاندانه منسوب برنجی کوییوم | ١٥٥٩ |
| موریس | ١٥٨٤ |
| هنری فردریق | ١٦٢٥ |
| ایکنجی کوییوم | ١٦٤٧ |

(جمهوریت)

| | |
|---|---|
| رئیس جمهور ژان دوویت | ١٦٥٠ |

( قراللغك اعاده‌سی )

| | |
|---|---|
| اوچنجی کویوم | ١٦٧٢ |

(ثانیاً جمهوریت)

| | |
|---|---|
| رئیس هینسیوس | ١٧٠٢ |

( یکیدن قراللق )

| | |
|---|---|
| دردنجی کویوم ( ابتدا فریزه حاکمی ) | ١٧٤٧ |
| بشنجی کویوم | ١٧٥١ |

( باتاویا جمهوریتی ) ١٧٩٥ الی ١٨٠٦

| | |
|---|---|
| رئیس شیلمپنینق | ١٨٠٥ « ١٨٠٦ |

( هولانده قراللغی )

| | |
|---|---|
| اویی بوناپارت | ١٨٠٦ |
| فرانسه‌یه الحاق | ١٨١٠ الی ١٨١٤ |

( فلمنك قراللغی )

| | |
|---|---|
| برنجی کویوم | ١٨١٤ |
| ایکنجی کویوم | ١٨٤٠ |
| اوچنجی کویوم | ١٨٤٩ |
| الیوم قرالیچه بولنان ویلهلمینه | ١٨٩٠ |

**فلمنك جدید** { یاخود یکی هولانده (Nouvelle Hollande)
[ « آوستراليا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**فلنبرغ** { ( Fellenberg ) اصول تربیه ایله توغل ایدن مشاهیردن اولوب، ١٧٧١ ده اسویچره‌نك (برنه) شهرنده طوغمش، و ١٧٤٤ ده وفات ایتمشدر. ١٧٩٩ ده برنه قربنده برزراعت مکتبیله فقرایه مخصوص برصنایع مکتبی، زادکانه مخصوص برمکتب وبردار المعلمین آچه‌رق، صنوف اهالی اولادینك تحصیل وتربیه‌سیله اوغراشمش؛ وبو درت مکتبله علی العموم اهالینك تمدننی تأمین ایتمك اعتقادنده بولنوب، زراعت وصنایع مکتبلرینك عملیاتی محصولاتنك اثمانیله بو مکتبلری اداره ایدردی. کندی صاغلغنده بومکتبلر پك ایلری کیدوب، آوروپانك هرطرفندن شاکردان مهاجمه ایتمش ایسه‌ده، وفاتندن صکره اداره ومحافظه اولنه‌مامشدر.

**فلنسبورغ** { ( Flensburg ) پروسیه‌نك اشاویغ هولستاین ایالتنده واشلویغك ٣٢ کیلومتره شمالنده وبالطیق دکزینك همنامی اولان کورفزنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٢٦ ٤٧٥ اهالیسی و شکر، کاغد، یاغ، آیینه، توتون وسائره فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی، مکتب اعدادیسی، بحریه مکتبی، کتبخانه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی واردر. کوزل برشهر اولوب، کوندن کونه توسع ایتمکده‌در.

**فلوپ** { ( Feloups ) آفریقانك ساحل غربیسنده ١٢°٣٠′ ایله ١٣°٣٠′

عرض شمالی آره‌لرنده ساکن اقوام زنجیه‌دن برقوم اولوب، نیم وحشی برحالده یاشارلر، وهمان چپلاق کزرلر. سیمالری پك سیاه وچرکیندر. اولادلرینی صاتمق جمله‌ٔ عادات وحشیانه‌لرندندر.

**فَلّوجَه** { بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ٥٨ کیلومتره غربنده اوله‌رق فراتك ساحل یسارنده ودجله‌دن فراته ممتد اولان سنلاریه جدولنك منتهاسنده واقع مستحکم برقصبه اولوب، بغدادك فراتده اسکله‌سی حکمنده‌در. مذکور جدول ( سد نمرود ) دینلن قدیم بر دیوارك بویجه ممتد اولور. یاقوت حموی صغری وکبری یاخود علیا وسفلی اوله‌رق ایکی فلوجه اولدیغنی بیان ایدیور.

**فلوران** { (Florence Flourens) فرانسه مشاهیر ارباب فنندن اولوب، تشریح ومنافع الاعضا فنلرنده برخیلی کشفیاتی وبو علملرده برچوق تألیفاتی واردر. ١٧٩٤ ده طوغوب، ١٨٦٧ ده وفات ایتمشدر.

**فلورانسه** { وایتالیانجه فیرنچه (Florence, Firence) ایتالیاده طوسقانه خطه‌سنك وهمنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، بوندن مقدم ایتالیانك پایتختی ایدی. رومانك ٢٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده و (آرنو) نهرینك ایکی کنارنده اوله‌رق ٤٣°٤٦′٢٢″ عرض شمالی ایله ٨°٥٥′١٥″ طول شرقیده واقعدر. بیوك برشهر اولوب، ١٩١ ٤٥٣ اهالیسی، متعدد ومختلف مکاتبی، صنایع نفیسه آقادمیاسی، قطیفه، ایپك قماشلر، سرمه وآلتی معمولاتی، مجوهرات، موسیقی آلاتی، عطریات، حصیرشابقه، پورسلین، یوك قماشلر وسائره فابریقه‌لری، بش عمومی وینه عمومه آچیق برچوق خصوصی کتبخانه‌لری، برقاچ موزه‌سی، الك قیمتلی رسملر وهیکللرله مزین متعدد سرایی، برچوق مصنع کلیسالری، بیوك ابنیه‌سی، نهرك اوزرنده درت کوپریسی وایکی طرفنده کوزل ریختملری، واسع میدانلری، مفرح تفرجکاهلری، کوزل دوشنمش وتمیز سوقاقلری، میدانلرده مصنع هیکللری وپك ایشلك تجارتی واردر. خارجاً منظره‌سی پك کوزل اولوب، داخلاً ابنیه‌سنك جسامت وصنعتیله برابر یوزه کولر برحال وصورتی وار ایسه‌ده، معارف وصنایع نفیسه‌نك مرکزی وبتون شهرعادتا برموزه حالنده بولنمغله، دنیانك هرطرفندن زوار وسیاحین سیرینه کیدرلر. اطرافنده‌کی اووه‌لر وقیرلر دخی پك کوزل، اولوب برچوق

کوشکلری وباغچەلری واردر. آنجق هواسی آغیرجه
ویازین پك صیجاقدر . پك قدیم بر شهر اولوب ،
اتروسقلر طرفندن بنا اولنمش ؛ وسیلانك زماننده
شهرت بولمشدر . طوسقانەنك مرکزی اولوب ،
وقوعات تاریخیەجه بوخطەیه تابع اولمش؛ وبرچوق
مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. مدنیت حاضرەنك
الك اول ظهور ایتدیکی محللرك بریده فلورانسەدر.
ایتالیانك اتحادندن صکره ١٨٦٥ ده پایتخت اتخاذ
اولنەرق، ١٨٧٠ تاریخندن رومانك فتحنەدك قرالك
مقری بولنمشدر . — فلورانسه ایالتی ٤ قضایی
حاوی اولوب، ٥٨٦١ مربع کیلو متره وسعتنده و
٨٦٦ ٨٢٥ اهالیی جامعدر . [ « طوسقانه »
مادەسندە مراجعت بیوریله . ]

**فلورس** { (Flores) پورتکیزه تابع ( آسور ) جزایرینك الك
غربیسی اولوب، الك شمالی نقطەسی ″٢٥ ′٣١ °٣٩
عرض شمالی ایله ″٢٩ ′٣٣ °٣٣ طول غربیده
واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ١٧ والك کنیش اکی
١٢ کیلو متره ومساحهٔ سطحیەسی ١٦٠ مربع
کیلو مترەدر . اراضیسی طاغلق وسواحلی دیك
اولوب، جنوب جهتنده ٩٤٢ متره ارتفاعنده بر
طاغی واردر. صولری واورمانلری چوق اولوب،
کمیلر بوایکی مادەنك اخذیچون یناشیرلر . اهالیسی
٩٠٠٠ کشی اولوب، کمیجیلکله وبعض یوك قماشلر
نسجیله مشغولدرلر. قیون، صیغیر، طوموز وسائر
حیوانلری چوقدر .

**فلورس** { یاخود انده ویا مانجرای (Flores, Endé, Mangeraï)
آسیاجزایرندن(سونده)جزایرمجتمعەسنك بری اولوب،
سومباوەنك شرقنده وتیمورك شمال غربیسنده اولەرق
°٨ ایله °٩ عرض جنوبی و °٢٢ °١١٧ ایله °١٢٠
′٣٦ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولور . شرقدن
غربه بویی ٣٧٥ وعرض اعظمی ٥٥ کیلومتره
اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٢٣٠٠٠ مربع کیلومتره
واهالیسی ٢٥٠٠٠ کشیدر . اطرافندەکی کوچك
آطەلرله برابر فلمنکك تیمور مستعمرەسنك برایالتی
تشکیل ایدیور . اراضیسی طاغلق وبرکانی اولوب،
طاغلری ٣٠٠٠ مترەیه قدر یوکسلیر . اورمانلری
پك آز اولوب، باقیر معدنلری واردر . باشلیجه
محصولاتی پرنج ومصر اولوب، صندال آغاجلری
وبیانی حالنده طارچینی واردر. کوکورد وکهرچله
دخی بولنور . ساحل شمالیسنده فلمنکلی مأمورك
مقری اولان برقریەسی وساحل جنوبیسنده (انده)
اسمیله کنیش برلیمانی واردر . سونده جزایرینك
اهالیسی مالایی جنسنه منسوب ایکن، بوآطەنك
یالکز سواحلی بوجنس ایله مسکون اولوب ، ایچ
طرفلرنده پاپو جنسیتنه منسوب سیاه آدملر بولنیور.
اسکی صاحبلری اولان پورتکیزلیلرك یرلی قاریلرله
اختلاطندن متولد ملزبرجنس اهالی دخی واردر .
— بو اسمله آمریقای جنوبینك مختلف مملکتلر-
نده دخی بعض قصبەلر وآطەلر وسائره بولنیور .

**فلورنتیا** { (Florentia) فلورانسەنك اسم قدیمیدر .

**فلوروس** { ( Florus ) روما مور- خلرندن اولوب، رومولوس
زماننده‌ن آوغستوسك زمانەدك بر روما تاریخی
یازمشدر. سنکلرك نسلندن اولوب، اسپانیادە طوغد-
یغی وایکنجی قرن میلادیدە یاشادیغی مظنوندر .

**فلوره** { (Flore) اسکی روماليلر اساطیر- نده چیچکلرالهەسی زعم اولنەرق،
باشی واللری چیچکلر ایچنده بر قیز صورتنده
تصویر اولنور؛ وکیجه وقتی برطرز سفاهتکارانەدە
آیینی اجرا ایدیلیردی . زفیر یعنی باد صبانك قیزی
زعم اولنوردی . عن‌اصل سابینلرك معبودەسی
اولوب، تاتیوس طرفندن روما اساطیرینه ادخال
اولنمشدی .

**فلوریان** { (Florian) فرانسه مشاهیرادبا- سندن اولوب، والدەسی اسپانیەلی
وحکیم شهیر وولتر پدرینك عمی ایدی . ١٧٥٥ ده
غارد ایالتنك سووه قصبەسی قربنده فلوریان قونا-
غنده طوغوب ، ابتدا ( پانتیوره ) دوقەسنك
خدمتنه کیرمش، وبعده بر مدت سواری ضابطی
بولنمشیدی . ١٧٨٨ ده آقادمیا اعضالغنه قبول
اولنمش؛ و ١٨٩٣ ده حبس اولنەرق ، بر سنه
صکره ٣٨ یاشنده وفات ایتمشدر . برقاچ تیاترو
وحکایه کتابلری یازوب، مشهور (دون کیشوت)
حکایەسنی اسپانیولجەدن ترجمه و ( غالاته ) حکایه-
سنی ترجمه الله برابر اکمال ایتمشدر . کلیات آثاری

١٣ جلد اوزره نشر اولنمشدر . وولتر ايللك اثر-
لريني تقدير وكنديسني تشويق ايتمشدي. محرر فقير
( غالاته ) سني ١٢٩٠ تاريخلرنده تركجه‌يه ترجمه
ونشر ايتمشيدم . چوبانلرك احوالنه دائر كوزل
بر حكايه‌در . بوطرزده ( استله ) اسميله بر
حكايه‌سي‌ده واردر .

**فلوريان** { (Florian) روما ايمپراطورلر-
ندن ( تاسيت ) ك برادري
اولوب، ٢٧٦ تاريخنده برادرينه خلف اولمق ادعا-
سنه قالقيشه‌رق؛ سناتويه كنديني تصديق ايتديرمش
ايسه‌ده، شرقده‌كي عسكر ( پروبوس ) ي انتخاب
ايتمش اولدقلرندن ، مرقومه قارشي عسكر سوق
ايدوب، طرسوسده مغلوب اولنجه، كندوسي عسكري
طرفندن قتل اولنمشدر . يالكز ايكي آي حكومت
سورمشدر .

**فلوريده** { ( Floride ) آمريقاى شماليده
ممالك مجتمعه‌نك جنوب شر-
قيسنده مكسيقه كورفزيله بحرمحيط آطلاسي آره‌سنده
وقوبه جزيره‌سي قارشيسنده شمالدن جنوب شرقي‌يه
طوغري ممتد بيوك برشبه جزيره اولوب، غرب
جهتنده طار برساحل ايله برابر حكومات متفقه‌دن
بريني تشكيل ايديور . ٢٥° ايله ٣١° عرض شمالي
و ٢٠′ ٨٢° ايله ٩٠° طول غربي آره‌لرنده اولوب،
ساحل مذكور ايله برابر شمال جهتنده شرقدن
غربه مسافه‌سي ٥٨٥ وشمالدن جنوبه بويي ٥٤٠
وشمال غربيدن جنوب شرقي‌يه يعني شبه جزيره‌نك
منتهاسنه‌دك اولان طول اعظمي‌ده تقريباً ١٠٠٠
كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سي ٩٨٠ ١٥١ مربع
كيلومتره اولوب، ٤٢٢ ٣٩١ اهاليس واردر .
شمالاً جورجيا وآلابامه جمهوريتلريله جنوباً وغرب
جنوبي جهتندن مكسيقه كورفزيله وفلوريده بوغازيله
شرقاً دخي بحرمحيط آطلاسي ايله محاط ومحدوددر.
اراضيسي پك آلچق وبطاقلق اولوب ، يالكز شرق
شمالي جهتنده حذاى بحردن آنجق ٥٠ متره يوكسك
بعض تپه‌لر بولنيور . طوپراغي يكي تشكل ايتمش
اراضئ مرجانيه‌دن اولوب، جنوب جهتنده بربرلرينه
قريب برچوق كوچك آطه‌لري وصيغلري واردر، كه
بونلرك برآز دها كسب ارتفاع ايتمسيله قره‌يه ربط
اولنه‌جقلري وسائر طرفلرينك دخي تدريجاً بووجهله
تشكل ايتمش اوله‌جغي آكلاشيليور . اراضينك
برقسمي بطاقلق، بر قسمي چايرلق، برقسمي اورما-
نلق وبر قسمي‌ده زراعته صالحدر . اورمانلري
مساحهٔ سطحيه‌سنك نصفني اشغال ايدوب ، قسم
شماليسنده چام آغاجلريني وقسم جنوبيسنده اقاليم
حاره‌يه مخصوص اشجار مختلفه‌يي حاويدر . وقت
وقت صولرك باصدقلري يرلري خندقلرله قورود-
لديغي تقديرده شكر قامشي وپرنج زرعنه پك
الويريشليدر . كوللري پك چوق اولوب، بعضلري
خيلي واسعدر . الك بيوكلري شبه جزيره‌نك قسم
جنوبيسنده واقع ( اوكي چوبي ) كوليدر . شبه-
جزيره‌نك شرق طرفنده‌كي ساحلده‌درت نهر شمالدن
كلوب مكسيقه كورفزينه دوكيلور. بونلر شرقدن
باشلايه‌رق: سوداني، قلينت، پي، قونيقوه‌نهرلريدر.
شبه جزيره‌ده دخي كوللرله بطاقلقلر آره‌لرنده
جريان ايده‌رك سواحلك هرطرفنه دوكيلور برچوق
انهار بولنوب، الك بيوكلري (سنت جون) نهريدر، كه
شماله وبعده شمال شرقي‌يه طوغري آقه‌رق، واسع
بر خليجدن بحر محيط آطلاسي‌يه منصب اولور .
اراضينك ميلي اولمديغندن، بوانهارك جرياني پك بطي
اولوب، مجرالرينك برچوق يرلرنده توسع ايده‌رك،
كوللر وبطاقلقلر تشكيل ايدرلر . برچوق يرلرده
صولر يردن بره يرك ايچنه باتوب ، ديكر يرلرده
دخي بيوك برقوتله يردن صولر فيشقيرر . بوكردا-
بلردن بعضلري يوزلرجه متره درينلكنده‌در .
بونلرك الك غربي ( غرآت سينك ) دينلنيدر، كه
٥٠٠ متره‌لك سونده‌لرله ديبي بولنميوب ، چيقان
صولر بركول تشكيل ايدر، وماء منجمد درجه‌سنده
قالوب، ايصنماز. سواحلي ٢٠٠٠ كيلومتره‌يه قريب
اولوب ، بواوزون ساحلده آنجق بحرمحيطده‌كي
( فرناندينه ) اسكله‌سيله (كي‌وست ) ليمان عسكر-
يسي ومنتهاى شرقنده همنامي اولان خليجك ايچنده
واقع ( ينساقوله ) ليماني بولنيور . هواسي متعدل
وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسي قدر صيجاق
دكلدر . حد وسطيسي ′٥٠ °٢٢ اولوب، ياز ايله
قيش آره‌سنده ١٠ ونهايت ١١ درجه‌دن زياده
فرق كورلمز . صولرك طوكديني پك نادردر .
آمريقانك سائر طرفلرندن فلوريده‌يه تبديل هوا

ایچون کیدیلیر . چام، میشه، سروی وکراسته‌یه یارایان سائر اشجاردن ماعدا خرما ، پورتقال ، زیتون، انجیر آغاجلری دخی حاصل اولور . برنجی درجه‌ده محصولی مصر وایکنجی درجه‌ده شکر قامشی پرنج، توتون وپاموق اولوب، آنجق اراضیسنك هنوز برخمسی ایشلنه‌بیلمکده‌در . صنایع محلیه هنوز لاشیٔ حکمنده اولوب، تجارتی‌ده همحدود اولان ایکی جمهوریتـه اخراج اولنان کراسته‌دن عبارتدر . اك بیوك قصبه‌سی ٣٣٥٠ اهالیلی جامع اولان ( بنساقوله ) اسکله‌سی اولوب، ایکنجی درجـه‌ده مرکز اداره‌سی اولان ویالکز ٢٠٠٠ اهالیسی بولنان ( تالاهاسی ) وبوندن کوچك اولان ( کی وست سیتی )، جاقسونویل، سنت اوکوستن ، فرناندینه، کینکی ومونتیسلو قصبه‌لریدر . بحر محیط آطلاسی‌یه آچیلان سنت جون خلیجی اوزرنده واقع جاقسونویل اسکله‌سندن مرکزه قدر تقریباً ٣٠٠ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی آوروپا مهاجرلرندن اولوب، ١٠٠٠٠٠ قدری زنجی و ٥٠٠ قدری‌ده اصل یرلیدر .

فلوریده اسپانیوللر طرفندن کشف اولنوب، آنجق ضبط واسکانـه رغبت اولنمامشدی. ١٥٢٨ ده اسپانیولك بری شارل کینتدن بویری احسان آلوب، ضبطنه چالیشمش ایسه‌ده، یرلیلری اولان (سمینول) قومینك مقاومتنه قارشی دخوله مقتدر اوله‌مامش، وبعده کاه فرانسزلر وکاه اسپانیوللر و انکلیزلر یناشـه‌رق ، وبربرلرینی بوغازلایه‌رق، برچوق وقت کرك بینلرنده وکرك سمینوللرله قان دوکدن صکره، ١٨١٩ تاریخنده اسپانیوللردن ممالك مجتمعه‌یه کچه‌رك، ١٨٤٥ ده جماهیر متفقه هیئتنـه ادخال ، و ١٨٦٨ ده اصول اداره‌سی تنظیم اولنمشـدر . ١٨٤٦ ده سمینوللر مملکتـدن اخراج ومیسیسیپینك اوته طرفنـه نقل اولنه‌رق، یالکز منتهای جنوبنده ٥٠٠ کشی آوله مشغول قالمشلردر . آنجق بونلرك یرنی طوته‌جق واو بطاقلقلرده یاشایه بیله‌جك اهالی هنوز بولنه‌مامشدر .

**فلورینه** { (Florina) آرناؤدلقده مناستر ولایت وسنجاغنده ومناسترك ٣٠ کیلومتره جنوبنـده و( نرچقه ) طاغنك شرقی اتکنده اوله‌رق وارداره تابع قره صـویه دوکیلن برچایك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، اکثری مسلم اولمق اوزره، ١٠٠٠٠ اهالیسی، ٧ جامع شریفی، ٢ تکیه‌سی، ١ مدرسه‌سی ، ١ مکتب رشدیسی، ١ مکتب ابتدائیسی، ٥ اسلام، ٢ روم و ١ بلغار صبیان مکتبی، ٢ کلیساسی، ٣٠٠ دکانی ١٩ خانی و ١ حمامی واردر. هواسی یازین پك کوزل اولوب، قیشین برآزرطوبتلیدر. — فلورینه قضاسی شمالاً نفس مناسـتر وپرلپه قضالریله، شرقاً پرلپه قضاسنك موریخووه ناحیه‌سیله ، جنوباً قیالر ، غرباً دخی کسریه قضالریله محاط ومحدود اولوب، رودینك ونوسقه ناحیه‌لریله برابر ٧٨ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده ، ٤٣٣٩٧ اهالی ایله مسکوندر . مقـدار مذکوردن ١٢٨٥٩ ی آرناؤد جنسیتـه منسوب مسلم وقصوری ینـه آرناؤد واولاخ وروم وبلغـار جنسیتلرینه منسوب خرستیاندر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طوپراغی خیلی منبتدر . محصولاتی : بغدای آرپه، چاودار، مصر، فصولیه، داری، نخود وسائره ایله سـبزه ومیوه‌لرك انواعنـدن عبـارت اولوب ، قاؤنلری مشهوردر . قضا داخلنـده درت کوچك کول موجوددر .

**فلوشینغ** { (Flushing) ممالك مجتمعه‌نك نیویورق حکومتنـده ونیویورقك ١٣ کیلومتره شرقنـده برقصبه اولوب ، ٦٢٢٥ اهالیسی واردر . نیویورقك بر محله‌سی حکمنـده اولوب ، شهر مذکورك سـودیله سـبزه ومیوه‌لری بوقصبه‌دن نقل اولنـور . هله کرازی چوق وپك مقبولدر .

**فلی** { (Fly.) یکی کینه جزیرۂ کبیره‌سنك قسم جنوبیسنده برایرماقدر، که جزیره‌نك ایچ طرفلرنده‌کی طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بربیوك داليه تشکیلیله ( پاپوآ ) کورفزینـه دوکیلور . آوروپا سیاحیننده بری ١٨٧٧ تاریخنده برکوچك واپورله بونهرك منصبندن ٨٠٠ کیلومتره ایچری‌یه قدر سیاحت ایده‌رك، ٥° ٣٠′ عرض جنوبی‌یه قدر چیقمشدر. اورادن یوقاریسی الآن مجهولدر . کنیش ودرین بر نهر اولوب ، فیضانـنده باصدیغی منبت اراضی ایچنده جریان ایدر . وادیسنك نباتات ومعادنی پك

قیمتلی واهالیسی چوق اولوب ، آنجق هواسنك وخامتی آوروپالیلرك یرلشمسنه مساعد دکلدر .

**فلیاس** { قسطمونی ولایتنده بیوجك بر ایرماق اولوب، صوغانلی صو ایله بولی چاینـدن تشکل ایدر . بوایکی نهردن برنجیسی آنقره ولایتی وکنغری سنجاغی حدودنده واقع آلاطاغ وایشیق طاغندن نبعان ایدن برچوق چایلردن وعلی‌الخصوص چرکش قصبه‌سی ایچندن مرور ایدن اولو صـودن بالترکب ، شرقه بعده شماله ونهایت غربه طوغری دونه‌رك ، زعفرانبولیدن کلن چایی‌ده اخذ ایله، بولی سنجاغنك حمیدیه قضاسنه کیروب، دورك قربنده بولیدن طوغری شمال شرقی‌یه آقه‌رق کلن مذکور بولی چاییله براشـیر . بورادن فلیاس نامنی آله‌رق ، شماله طوغری جریانیـله ، همنـامی اولان اسکله یاننده قره‌دکیزه دوکیلور. اصل فلیاس اسمیله معروف یعنی دورکده‌کی اجتماعندن آشاغی اولان قسمی ٦٠ کیلومتره قدر اولوب، صوغانلی صویك باشلیجه قولی اولان اولو صو منبعندن اعتباراً مجراسی تقریباً ٣٤٠ وبولی چایی منبعندن اعتباراً ١٦٠ کیلومتره‌در. صویی چوقجه اولوب ، مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور اولدیغندن ، کراسته سالارینك ایندیرلمسنه یارایور، ومجراسی اوزرنده بعض حرازلر بولنوب ، بویوزدن خیلی استفاده اولنور. ـــ فلیاس اسکله‌سی کوچك برقصبه ایسه‌ده، کراسته اخراجی جهتنجه اهمیتی زیاده‌در.

**فلیتوود** { (Fleetvood) انکلتره‌نك (لانقاستر ) قونتلغنده وپرستونك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ( ویره ) خلیجنك ساحل شمالیسنده بر قصبه واسکله اولوب ، ٤٤٣٠ اهالیسی ودمیر یولی واردر .

**فلیقودی** { (Felicudi) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (لیپاری ) آطه‌لرندن بری اولوب، سونمش بر برکاندن عبارتدر . مساحهٔ سحیه‌سی ١٥ مربع کیلومتره اولوب ، ٨٠٠ اهالیسی واردر .

**فلیکس** { (Félix) بواسمله بروجه آتی بش پاپا کلمشدر :
برنجیسی میلادك ٢٦٩ تاریخندن اعتباراً بش سنه پاپالق ایدوب، زماننده ایمپراطور اورلیان خرستیانلری تعقیب ایتمکله، کندیلرینه غیرت وتسلی ویرمش؛ ونهایت کندیسی دخی حبس اولنه‌رق، محبسده وفات ایتمکله، خرستیانلرجه اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر . مایسك ٣٠ نده یورطیسی اجرا اولنور .
ـــ ایکنجیسی روما کلیساسنك باش دیاقوسی اولوب، ٣٥٥ تاریخ میلادیسنده پاپا ( لیبر ) ك منفیلکی زماننده ایمپراطور قونستانس طرفندن پاپا تعیین اولنمش ایسه‌ده، اوچ سنه صکره لیبر نفیدن عودت ایتمکله، کندیسی رومادن اخراج اولنمش ایدی .
ـــ اوچنجیسی ٤٨٣ تاریخنده پاپا اولوب ، ایمپراطور ( زنون )ك شرق وغرب کلیسالرینك توحیدی حقنده‌کی امرنی رد ایتمش، وقسطنطینیه پسقپوسی ( آقاس ) ایله رفضله اتهام اولنان دیکر بعض رؤساء روحانیه‌یی مجازاته اوغراتمش؛ و٤٨٧ ده، آفریقا کلیساسی حقنده‌کی اختلافاتی بر طرف ایتمك اوزره، رومادە برمجلس روحانی عقد ایده‌رك، ٤٩٢ ده وفات ایتمشدر .
ـــ دردنجیسی تئودوریقك التماسیله ٥٢٦ ده انتخاب اولنوب ، ٥٣٠ تاریخنه‌دك عاقلانه پاپالق ایتمشدر .
ـــ بشنجیسی عن‌اصل سکزنجی آمده اسمیله سادووآ دوقه‌سی اولوب، بر خیلی وقت مملکت مذکوره‌یی اداره ایتدکدن صکره، ١٤٤٠ ده ( باله ) مجلس روحانیسی طرفندن دیکر بر پاپایه قارشی پاپا انتخاب اولنمشدی .

**فلیندرس** { (Flinders) انکلتره بحریوندن اولوب ، ١٧٩٨ ده قپودان ( باس ) ایله برابر آوسترالیایه سیاحت ایده‌رك ، قطعهٔ مذکوره ایله ( وان دیمن ) آره‌سنده ( باس ) بوغازینی کشف ایتمش ؛ وآوسترالیا ساحل جنوبیسنك °١٣٠ ایله °١٣٦ طول شرقی آره‌سنده واقع قسمی بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

**فَم الصلح** { عراق عربده واسط ایله جبل آره‌سنده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطور اولوب ، دجله ایله فرات آره‌سنده‌کی جداولدن اوله‌جغی آکلاشیلیور. خریطه‌لرده اوراده اویله برنهر کورلمدیکندن ، طولوب صویی کسلمش اولمسی ملحوظدر . ایکی کنارنده برچوق قرا بولنوب ، مأمون خلیفه‌نك وزیری حسن بن

سهلك قوناغی بونهرده بولنمش ، ومأمونك اوراده بوران دختله كردكه كیرمش اولدیغنیده یاقوت حموی علاوه ایدیور .

**فمرن** { ( Femern ) آلمانیانك بالطیق دكیزنده وهولستاین ساحلی قارشیسنده اشلسویغه تابع برآطه اولوب ، بویی ۲۲ واكی ۱۲ كیلو مترهدر . مركزی بورغ قصبهسیدر . آطهنك اهالیسی ۸۰۰۰ كشی اولوب ، اكثری كمیجیلكله مشغولدر .

**فموند** { ( Fæmund ) نوروجك (هامار) ایالتنده واسوج حدودی قربنده ۶۷۰ متره ارتفاعنده بر كول اولوب ، بویی ۵۸ كیلومتره ومساحهٔ سطحیهسی ۲۰۲ مربع كیلو مترهدر . (فموندالف) اسمیله منتهای جنوبندن آیاغی حكمنده اولان بر نهر چیقوب ، دیكر ایكی كولك آیاقلرینیده اخذ ایله ، جنوب شرقی یه طوغری آقهرق ، اسوجه داخل ؛ و ۳۵۰ كیلو مترهلك جریاندن صكره ، (قلار الف) اسمیله (ونر) كولنه منصب اولور .

**فنا** { ( میرزا عبدالله ) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب ، عالمكیرك زماننده یاشامشدر . شوبیت اونكدر :

درتمنای جفای خویش کشتن صیدرا
اختراع مهربانیهای صیاد من است

**فنار** { ( Fanar, Phanari ) تسالیاده ترحاله سنجاغنك قاردیچه قضاسنده وقاردیچهنك ۹ كیلو متره غرب شمالیسنده اولهرق آغرافه طاغنك اتكنده وصوبی كوستمه دوكیلن بطاقلق براووهنك كنارنده وغلوسدن ترحاله یه كیدن دمیریول خطی اوزرنده واقع كوچك برقصبه اولوب ، ۱۷۰۵ اهالیسی واردر . پك اسكی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی (ایثومه) در ، وبواسمله اومیروسك (ایلیاده) منظومهسنده مذكوردر . تسالیهدهكی یكیشهرده ، آناطولیدهكی یكیشهردن فرق ایچون ، بوقصبهنك اسمنه برطرز سقیمده اضافتله (یكیشهر فنار) دینلمك عادت اولمشدر .

**فنار** { ( Fanar, Phanari ) استانبولده كاغدخانه خلیجنك غرب جنوبی ساحلنده بر بیوك محله اولوب ، روم پطریقخانهسنك اوراده بولنمسی مناسبتیله ، وقتیله شهرك روم كبارلرینك مسكنی ایدی . اوتهدن بری باب عالی ترجمانلغی وممالكتین ویوودهلغی كبی مأموریتلر ده قوللانلمش وكندیلرینه مخصوص برطرز وروشله تمیز ایتمش اولان اسكی روم كبراسیده بومناسبتله ( فناریوت ) یعنی فنارلی دینمكله شهرت بولمشلردر . بوصوك زمانلرده جماعت مذكورهنك اكثر كبراسی بك اوغلنه وآطهلره وشهرك دیكر طرفلرینه نقل خانه ایتمكله ، فنار تدنی ایتمش ؛ وآرتق فناریوتلر قالمامشدر .

**فنار باغچهسی** { (Phanaraki) پایتخت دولت عثمانیهده قاضی كوینك جنوبنده وموده برونك قارشیسنده اولهرق قلامش قوینك جنوبی ساحلنده منظرهسی پك دلكشا بر مسیره اولوب ، قریه طار بر برزخله مربوط كوچك بر شبه جزیره صورتنده اولدیغی حالده ، جسیم آغاجلرله منستوردر . سفائن ایچون برفنار واردر . حیدر پاشادن بدأ ایدن دمیر یول خطنك بر قیصه شعبهسی بوتفرجگاهه منتهی اولوب ، جمعه وپازار كونلری برقاچ قطار ایشلر .

**فناری** { ( شمس الدین محمد بن حمزه ) اعاظم علماء عثمانیهدن اولوب ، دولت عثمانیهده الك اول شیخ الاسلام اولان ذاتدر . ۷۵۱ تاریخنده فنار تسمیه اولنان برقریهده دنیایه كلوب ، مولانا علاءالدین اسود وشیخ جمال الدین آقسرایی ایله سائر علمای عصرندن اخذ علوم ایتدكدن صكره ، اكمال تحصیل ایچون جانب مصره عزیمتله ، شیخ كمال‌الدیندن مولانا احمدی وحاجی پاشا ایله برلكده تلمذ ایتمش ؛ وعلوم شرعیه ایله هیأت وریاضیات وسائر علوم عقلیه ونقلیهده یدطولی قزاندقدن صكره ، جانب رومه عودتله ، یلدیرم سلطان بایزید خان وچلبی سلطان محمد خان زمانلرنده بروسهده تدریسله مشغول اولوب ، برچوق طلبه یتیشدیرمش ؛ وصیت وشهرتی آفاق كیر اولوب ، سلاطین وكبرا عندنده حرمت واعتباره نائل اولمش ؛ وهرطرفدن خواهشكران علم وعرفان حلقهٔ تدریسنه شتاب ایتمكه باشلامشلردی . ۸۲۲ تاریخنده ادای حج ایچون جانب حجازه عزیمت ایدوب ، عودتنده مصردن كچركن ، ملك مؤید طرفندن قاهرهده آلیقونهرق ، برمدت اوراده تدریسله مشغول اولمش ؛ وبعده چلبی سلطان محمدخان جانبندن

وقوع بولان التماس اوزرینـه ، بوطرفه عودتله ٠ ٨٢٨ ده سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه‌ده قاضی ومفتیٔ انام اولمش؛ وآلتی سنه امور شرعیه‌یی کمال عدل وحقانیتله اداره ایده‌رك ٠ مهام امور دولتده دخی کندیسیله استشاره٠ ورأیندن استفاده اولنمش ایدی. برآره‌لق کوزلرینه عمی طاری اولمش ایکن، بعده شفایاب اولسیله، مقام شکرانده ٨٣٣ تاریخنده شام طریقیله ثانیاً جانب حجازه عزیمتله، ادای حجدن صکره عودت ایدوب، ٨٣٤ ده ارتحال ایتمشدر . بروسه‌ده برجامع شریفله برمدرسه بنا ایدوب، جامع مذکورك خطیره‌سنده مدفوندر . وفاتنده پك چوق اموال ونقود واون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه ترك ایتمشیدی. فنهده «حصول ـ البدایع فی اصول الشرایع» عنوانیله بیوك براثری ، سورهٔ فاتحه‌یه تفسیری، یوزعلمه متعلق مسائلدن باحث « انموزج العلوم » عنوانلی بررساله‌سی ومتون مشهو ـ ره‌یه شرح وحاشیه‌لری وتعلیقاتی وارایسه‌ده ، تدریس وقضا وافتا اموریله اشتغالی بونلردن چوغنك تبییضنه مساعده ایتمه‌مکله، اکثری مسوده حالنده قالمشدر . زهد وتقواسی وتصوفدن دخی بهره‌سی وارایدی . بعض اشعار عربیه‌سی ومنظوم آثاری‌ده واردر .

**فناری** { (علاءالدین علی بن یوسف بن شمس ـ الدین ) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، آنف الترجمه علامهٔ فنارینك تورونیدر . بوراده تحصیل ایتدکدن صکره، هراته واورادن بخارا وسمرقنده قدر کیده‌رك، اورالرك مشاهیر علماسندن اخذ واستفاده ایتمش؛ وسلطان محمد خان ثانینك اوائل سلطنتلرنده عودت ایدوب، ملا کورا ـ ینك دلالتیله التفات وانعام حضرت پادشاهی‌یه نائل اوله‌رق، بروسه‌ده مدرس وبعده قاضی ونهایت آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ وسلطان بایزید خانك جلوسندن صکره روم ایلی قاضیعسکرلکنه ترفیع اولنمشدی . بعده اختیار تقاعد ایده‌رك، بروسه‌نك اوستنده طاغده انتخاب ایتدیکی برکوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی؛ وسنه‌نك اوچ موسمنده وبعضاً قار یاغنجه‌یه قدر اوراده تدریسله اشتغال ایدردی. علوم شرعیه وادبیه وریاضیه‌ده وهیئت وسائر فنونده وتصوفده ید طولی صاحبی اولوب، آنجق تألیفاتله چوق اشتغال ایتمه‌مش؛ وبالکز نحوده ابن حاجبك « کافیه » سنی شرح ایتمش، وعلم حسابده برکتاب یازمشدر . ٩٠٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**فناری زاده** { [«محی الدین افندی» ماده ـ سنه مراجعت بیوریله. ]

**فنایی** { مشهور علی شیر نواپینك اشعار فارسیه ـ سنده قوللاندیغی مخلصدر .

**فنایی** { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی ( شیخ احمد ) آذربجانده‌کی خلخال قصبه‌سندن وشیخ ابویزید خلخالی احفادندن اولوب، میر غیاث الدین منصور دشتکیٔ شیرازیدن تلمذ ایتمش ؛ وادای حجدن صکره ، قزوینده تدریسله مشغول بولنمشدر .

افتاده بپازلف سمن سای تواز چیست
دیوانه منم سلسله درپای تواز چیست

ـــ ایکنجیسی ( آقاشاه بیکی ) شاه طهماسب ماضی رجالندن ایدی . شوبیت اونکدر :

خوش آن کزوعده‌ات خوش حال درمحنت سرای خود
نشینم منتظر ساعت بساعت سوی در بینم

ـــ اوچنجیسی کشمیرلی اولوب ، شوبیت اونکدر :

درراه انتظار فنایی کریست خون
چندانکه یار آمد وازخون اوکذشت

ـــ دردنجیسی ( محمد یحیی ) نیشابورلی اولوب ، ٨٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . « شبستان خیال » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر . بعض اشعارنده‌ده ( خماری ) و ( اسراری ) تخلص ایتمشدر . شوبیت اونکدر :

اوتیغ زند بردل آتش زده ومن
درکریه که شمشیر وی ازآب نیفتد

ـــ بشنجیسی (ملا علی اصغر) مشهدلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

بیزان نظر حسن ترا باماه سنجیدم
میان این وآن فرق اززمین تاآسمان دیدم

ـــ التنجیسی (کمال الدین حسین) یزدلی اولوب، سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر . شوبیت اونکدر :

دستم نمیرسدکه درآرم بکردنت
دست من شکستهٔ مسکین بدامنست

— يدنجيسى (باباقنايى) ديمكله معروف اولوب، سهواً (بابا فغانى) ماده‌سنده ذكر اولنمشدر. [اورايه مراجعت.]

**فنتون** { (Fenton) انكلتره‌نك (استا-فورد) قونتلغنده برقصبه اولوب، ١٠٣٠٠ اهاليسى وچينى وپورسلن فابريقه‌لرى واردر. — بواسمله ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده دخى بر قصبه اولوب، سنوى تقريباً اون بيك فرانق قيمتنده ياغى اخراجاتيله مشهوردر.

**فندق زاده** { (ابراهيم افندى) عثمانلى مشاهير خطاطيننددن اولوب، ١١٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

**فندقلى** { استانبولك بوغاز ايچنده وروم ايلى ساحلنده بر محله‌سى اولوب، طوپخانه ايله قباطاش آره‌سنده واقعدر.

**فنريفه** { (Fenrife) مداغشقار جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شرقيسنده و (فولپوآنته) نك ٤٠ كيلو متره شمالنده برقصبه واسكله اولوب، جوارلرينك پرنج محصولاتى پك چوق وپك ايى اولديغندن، هرنه قدر ليمانى صاغلام دكل ايسه‌ده، اسكله‌سى ايشلكدر.

**فنس** { (Fens) انكلتره‌ده قامبريج، هونتينغتوون ولينقولن قونتلقلرينك برر قسمندن عبارت واسع بربطاقلق اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره‌در. بوير فلمنك اراضيسنه مشابه آلچق بريراولوب، برچوق جدوللرله قورودلمش؛ وآره‌لرنده سيرسفائن يوللرى آچلمشدر.

**فنسجان** { فارس خطه‌سنده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**فنكه** { قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده المالى قضاسنه ملحق بر ناحيه‌نك مركزى بركوچك قصبه واسكله اولوب، المالينك ٦٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده واقع وقصبهٔ مذكوره‌يه بر شوسه ايله مربوطدر. اسمنه باقيليرسه، اسكى فنيكه‌ليلردن قالمه قديم برقصبه اولملق اقتضا ايدر. — ناحيه‌سى ١١ قريه‌يى حاويدر.

**فنلون** { (Fénelon) فرانسه‌نك اعاظم ادباسندن اولوب، زادكاندن بيوك بر خاندانه منسوب اولديغى حالده، كرسى قربنده خاندانه منسوب قوناقده ١٦٥١ تاريخنده طوغمش؛ وتا صباوتندن طريق رهبانه سلوك ايله، ١٥ ياشنده ايكن كرسئ وعظه چيقمش ايدى. پارس باش پسقپوسى طرفندن برقيز مناسترينه معلم تعيين اولنه‌رق، بومناسبتله الك مشهور آثارندن اولان «تربيهٔ بنات» كتابنى يازمش؛ ومشهور (بوسوئه) نك توصيه‌سى اوزرينه اون دردنجى لوئى طرفندن اوغلى بورغونيه دوقه‌سنك مربيلكنه تعيين اولنه‌رق، بوپرنسه علوم وادبياتى اوكرتمكله برابر، فوق العاده بر تربيه وحسن اخلاق درسى ونمونه‌سنى ويرمش؛ وبونك تربيه‌سيچون صورت مخصوصه‌ده برقاچ كتاب وعلى الخصوص مشهور «سركذشت تلماق» ى يازمش؛ وبونى كيزلى طوتوب نشر ايتمه‌مكه قرار ويرمش ايكن، خدمتجيسى مسوداتى چاله‌رق، خبرسز نشرايتمكله، قرال بوكتابى اوقويجه، بعض احوال مخصوصه‌سنك تنقيد اولنديغنه ذاهب اوله‌رق، فنلونى توجهندن دوشورمش؛ وبونك اوزرينه صاحب ترجمه پرنسه ويرديكى تربيه‌يه مكافاةً استحصال ايتمش اولديغى (قامبره) پسقپوسلغنه چكيله‌رك، بقيهٔ عمرينى دائرهٔ روحانيه‌سى خلقنك رفاه وسعادتنه خدمت، وهروجهله معاونتلرينه شتاب ايتمك يولنه صرف ايتمش؛ و ١٧١٥ تاريخنده ٦٤ ياشنده وفات ايتمشدر. ذكر اولنان ايكى كتابدن بشقه اخلاق وادبياته دائر بر خيلى تأليفات حكيمانه‌سى اولوب، متعدد جلدلر اوزره نشر اولنمشدر. «سركذشت تلماق» ى مرحوم يوسف كامل پاشا طرفندن تكلفلى صورتده واحمد وفيق پاشا مرحوم طرفندن دخى ساده برطرز افاده ايله ترجمه اولنديغى كبى، عربى‌يه وآوروپا لسانلرينك كافه‌سنده‌ده ترجمه اولنمشدر. فنلونك طرز انشا وافاده‌سى پك مقبول ومستحسندر.

**فنى** { شعرادن اولوب، خوتين محافظى بولنمش اولان احمد عزت پاشانك اوغليدر. پدرينك وفاتندن صكره سراى همايونه آلنه‌رق، بالآخره خزينهٔ همايون كتبه‌سى سلكنه كچمش، ونهايت سلطان مصطفى خان رابعك سركاتبى اولمش ايدى. ١٢٢٣ تاريخنده پادشاه مشاراليه وقعه‌سنده اجل قضايه اوغرامشدر. شو مقطع اونكدر:

نكاه التفات ايله كرم قيل پايمال ايتمه
سكا افتاده‌در بونجه زمان فنئ افتاده

**فنیکس** { ( Phénix ) اسکی مصریلر عندنده بر طیر موهوم اولوب. قره‌قوش بیوکلکنده تصویر ایدرلر، وحقنده بر طاقم غریب اعتقاداتده بولنورلردی. آثار قدیمهٔ مصریه‌ده دائماً رسم وهیکلنه تصادف اولنور .

**فنیکس جزایری** { (Achipel Phénix) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده ۵° عرض جنوبی ایله ۱° عرض شمالی و ۱۷۳° ایله ۱۷۹° طول غربی آره‌لرنده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، سکزاون جزیره‌دن مرکبدر . مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۲ مربع کیلومتره اولوب، یالکز الك بیوکلری اولان ( اندربوری ) آطه‌سنده ۵۹ اهالی واردر . هوالری پك رطوبتلی اولوب، هرموسمده کلیتلی یاغمور یاغار . نباتات وحیواناتی پك آزدر . ایچلرنده بولنان بعض ابنیه آثاری وقتیله اولدقجه حضریته نائل برقومله مسکون بولنمش اولدقلرینه دلالت ایدیور .

**فنیکه** { ( Phénicie, Phœnicia ) ازمنهٔ قدیمه‌ده شام ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمدیکی بیروت ولایتنك قسم اعظمیله جبل‌لبنان متصرفلغی اراضیسندن عبارت ایدی. شمالاً طرطوسك بر آز اوست طرفندن یعنی شمدیکی لاذقیه سنجاغی حدود جنوبیه‌سندن باشلایه‌رق ، حیفایه وبلکه قیساریه‌یه یعنی عکا سنجاغنك حدود جنوبیه‌سنه قدر یعنی ۳۰′ ۳۲° ایله ۳۵° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوردی . غربدن شرقه اکی ایسه پك آز اولوب، صوردن یوقاری اولان قسم شمالیسی جبل‌لبنانك صرتنه قدر اوزانیردی ؛ وقسم جنوبیسی ایسه همان ساحلدن عبارت ایدی. الك بیوك شهرلری تیر ( یعنی صور ) وصیدون ( یعنی صیدا ) اولوب، ایکنجی درجه‌ده بیروت، عکا، طرابلس، طرطوس، جبیل وسائره ایدی . فنیکه‌لیلر امم سامیه‌دن بر امت اولوب، کمیجیلکده وتجارتده فوق‌العاده مهارتلری وار ایدی . ساحللری چوق اولمغله، متعدد لیمانلری بولنه‌رق، وجبل‌لبنانك اورمانلرنده کمی انشاسنه الویریشلی اشجار زیاده اولمغله، کلیتلی سفائن اعمال ایده‌رك، بحر سفیدك هرطرفنه ایشلدکدن بشقه ، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقه‌رق ، تا انکلتره واسقاندیناویه‌یه قدر کیدر، وآفریقانك سواحل غربیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، بیوك بر تجارت ایدرلردی حتی امید برونی طولاشه‌رق بحر احمردن عودت ایتدکلری ده مرویدر. آق دکیزك هرطرفنده وعلی‌الخصوص آطه‌لرده وافریقیه ومغرب ایله اسپانیه سواحلنده بیوك مهجرلر وتجارتخانه‌لر تأسیس ایده‌رك طول مدت بتون بحر سفیدی تحت حکملرنده طوتمشلردر. بومهجرلرینك الك بیوکی اولان قارتاج، که افریقیه یعنی تونس جهتنده ایدی، اصل فنیکه‌لیلردن دها قوتلی اولوب، حتی بونلرك قوتی زائل اولدقدن صکره‌دخی قرتاجلیلر بر خیلی وقت دها بقا بولمش؛ ورومالیلره برچوق وقت قارشی طوروب، نهایت بونلر طرفندن امحا اولنمشلردر .

فنیکه‌لیلر اویانیق واولدقجه مدنی اولوب، مصرله وبراً بابلیلر وایرانیلر وسائر امم شرقیه ایله اختلاط ومناسباتده بولندقلرندن، تجارت ایچون کمیلریله کیتدکاری یرلره مدنیت کوتوررلردی . هله اسکی یونانیلرك تمدن وترقیاتی صرف فنیکه‌لیلر سایه‌سنده حصول بولمشدر . فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده یونانیلر خط وقرائت وکتابت صنعتندن محروم نیم وحشی برقوم اولدقلری حالده، فنیکه‌لیلر بونلره کندی حروفلرینی ویره‌رك، لسانلرینی یازمغه وتجارت وکمیجیلکه آلیشدیرمش وسبب تمدنلری اولمشلردر. فنیکه‌لیلرك حرفلری حروف عبرانیه ایله براساسدن آیرلمش صاغدن صوله یازیلیر حروف مقطعه‌دن عبارت ایدی . یونانیلر دخی بونلری عیناً آلوب، برخیلی وقت اویله قوللاندقدن صکره، صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردر. صنایعده دخی فنیکه‌لیلر پك ایلری اولوب ، هله ارغوانی قماشلر نسج وتلوینیله جام اعمالی کندیلرینه منحصر ایدی . جامك اعمالنی بونلر ایجاد ایتمش ؛ وبرچوق وقت صورت اعمالنی سر طوتمشلردی . بعل اسمنده شمسدن کنایه برالهه وبرطاقم الههٔ سائرهٔ موهومه‌یه عبادت ایدوب، هرشهر وقصبه‌نك ده کندینه مخصوص معبودی وار ایدی . بعلك هیکلی اوکنده انساندن قربان ایتمك واوفق چوجقلری یاقق عادت وحشیانه‌سی ده دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی .

فنیکه‌لیلر هیچ بر وقت بر دولت تشکیل ایده‌میوب،

هرشهر و قصبه‌نك كندينه مخصوص حكومت ویا حكمداری وار ایدی . بو حكومتلرك الك قوتليلری صور ايله صيدا اولوب ، نفوذ واقتدارده گاه بری وگاه دیگری غلبه چالاردی . يونانيلرك وبسبتون آیری بردولت تشكيل ايتمش اولان قارتاجليلرك بحر سفيدده قوت ونفوذ وتجارتلری آرتدقجه، فنيكه‌ليلرك‌ كی تدنی‌وتنزله يوزطوتوب، اسكندرك خروجندن صكره نامليری ايشيدلمز اولمشدر . وقتيله فنيكه‌يی دفعاتله مصرليلر وبعده آثوريلر ضبطايتمشلرسه‌ده، بواستيلالر موقت‌اولوب، فنيكه‌ليلر صنعت وتجارتلری سايه‌سنده پك چابق تلافئ مافات ايتمشلردی . كيخسرو بتون سوريه وآناطولی ومصری ضبط ايتديكی صره‌ده فنيكه‌يی دخی ايران دولتنه الحاق ايتمش ايسه‌ده، فنيكه‌ليلر ايرانيلرك تحت اطاعتنده ايكن دخی بر درجه‌یه قدر مختاريت اداره‌یه نائل اولوب، تجارت بحريه‌لرينی محافظه ايتمشلردی . صور شهری بيوك اسكندره پك‌عنيدانه مقاومت‌ايتديكندن، بو خونريز محاربه‌ده فنيكه خيلی خراب اولمش ؛ واسكندردن صكره سلفكيلرله بطالسه آره‌سنده لاينقطع وقوع بولان محاربه‌لر صره‌سنده فنيكه‌ليلر بسبتون محو ومضمحل اولمق يولنی طوتوب، هله روماليلرك النيه كچدكدن صكره بسبتون ناملری قالمامشدر . فتوحات اسلاميه صره‌سنده فنيكه نامنه اصلا تصادف اولنميوب ، اوراسی سواحل شام اسميله ياد اولنمقده‌در . اووقت اهاليسنك دخی شام خطه‌سنك سائر اهاليسندن فرقی اولمديغی، يعنی لسانلرينی وموجوديت جنسيه‌لرينی دخی غائب ايتمش‌اولدقلری آكلاشيلور. ابتدا سريانيلشوب بعده عربلشمش اولملری وشمديكی مارونيلرله سائر اوجهت اهاليسنك فنيكه‌ليلرك نسلندن بولنملری ملحوظدر . ذاتاً فنيكه لسانيله سريانی وعربی يعنی السنهٔ ساميه آره‌سنده‌كی فرق پك جزئی ومشابهت پك زياده اولديغندن ، بونلردن برينك ديكرينك لسانی قبول‌ايتمسی پك‌قولای وحس اولنماز صورتده حاصل اولور .

**فو** { ياخود فوئه ( Fo, Foé ) چين شارعلرندن اولوب ، چينليلرك ظن واعتقادينه كوره ، ميلادعيسی ( عم ) دن بيك سنه قدر اول هندستانده بنارس ويا كشمير جهتنده ظهور ايله، براهما دينی تنسيق واصلاحه باشلايوب، كذب وسرقت وشرب خمری وقتل‌نفوسی منع وطهارتی امرايتمش ايدی. بونك وضع ايتديكی مذهب ميلاددن تقريباً ٢٠٠ سنه اول چينه‌ادخال اولنه‌رق، نشر اولنمغه باشلامش، وراهبلری (بونز) تسميه اولنمشدر . بوشخصك ( بودا ) نك كنديسی اولمق احتمالی واردر .

**فوآ** { ( Foix ) فرانسه‌ده(آرياژه) ايالتنك مركزی بر قصبه اولوب ، آرياژه نهری اوزرنده وپارسك ٧٢٢ كيلومتره جنوبنده واقع اولديغی حالده، ٦٣٦٢ اهاليسی، داخلی‌مكتب اعداديسی،دارالمعلمينی، كتبخانه‌سی، زراعت‌وصنايع جمعيتی ودمير وباقير آوانی فابريقه‌لری واردر . اسكی برقصبه اولوب، وقتيله بر قونتلغك مركزی ايدی .

**فوآد پاشا** { (كچه‌جی‌زاده‌محمد ـــ)صدارت عظمی مسندينه كچمش وزراء دولت عثمانيه‌دن اولوب، شاعر شهير كچه‌جی زاده عزت ملانك اوغليدر. ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده دنيايه كلوب، پدرينك‌حياتنده طريق علميه سلوك ايله، علوم‌عربيه وادبيات فارسيه‌يی تحصيلدن‌صكره، مكتب طبيهٔ شاهانه‌یه دخول ايله، علوم حكميه وطبيه ايله برابر فرانسز لسانی دخی اوكرنه‌رك ، جراح چيقمش ؛ ويوزباشيلك رتبه‌سيله مأموراً طرابلس غربه كيتمش ايدی . ١٢٥٣ تاريخنده درسعادته عودتنده، باب عالی ترجمه قلمنك ايشلری تكثر ايتديكنه بناءً، لسان آشنا بعض مستعدان آرانديغی صره‌ده، مشار اليه دخی تبديل طريقله خواجكانلق رتبه‌سيله قلم مذكوره آلنمش؛ وكرك ادبيات شرقيه‌ده كرك فرانسز لسانده‌كی اقتدار ومهارتی حسبيله آز مدت ظرفنده قلم مذكورده مترجم اول اولمش، و١٢٥٦ تاريخنده شكيب‌افندی معيتنده لوندره سفارت سنيه‌سی سركتابتنه تعيين اولنه‌رق ، اورادن سفارتله اسپانيه وپورتكيز دولتلری نزدينه عزيمت‌ايدوب، ١٢٦١ده درسعادته عودتله، رتبهٔ ثانيه ايله ديوان همايون ترجمانلغی مأموريت مهمه‌سنه نصب اولنمش ؛ و١٢٦٣ ده رتبهٔ اولی صنف اوليله آمدئ ديوان همايون اولوب، ١٢٦٥ ده مأموريت مخصوصه ايله افلاق وبغدانه

عزيمت ايدەرك ، تسويۀ مصلحتە موفق اولمسى اوزرينە، بيوك ايلچيلكلە پترسبورغە اعزام بيورلمش؛ و١٢٦٦ دە درسعادتە جلبلە ، رتبۀ بالا ايلە صدارت عظمى مستشارلغنە تعيين اولنمش: و١٢٦٨ دە مأموريت مخصوصە ايلە جانب مصرە عزيمت ايدەرك، عودتندە خارجيە ناظرى اولمش؛ وايرتسى سنە، روسيە مسئلەسى مبدأندە روسيە سفيرى منجيقوفك واقع معاملەسى اوزرينە، استعفا ايدوب، اوصرەدە يانيە ويكيشهر جهتلرندە ظهور ايدن يونان اشقياسنك تنكيلى مأموريتيلە اوطرفە عزيمت ايتمش؛ وعودتندە ١٢٧١ دە مجدداً تشكيل اولنان مجلس عالئ تنظيمات اعضالغنە نصب اولنەرق، بعض يكى قوانين ونظامات واصلاحاتك تنظيم وقبولنە ياردمى اولمغلە ، سنۀ مذكورەدە رتبۀ وزارتلە ثانياً خارجيە نظارتنە ومجلس عالئ مذكور رياستنە تعيين اولنمش؛ ومتعاقباً رياست مذكورەدن و١٢٧٣ دە خارجيە نظارتندن انفكاكى وقوع بولمغلە ، مجالس عاليەيە مأمور اولمش ايدى . ١٢٧٤ دە ثانياً مجلس تنظيمات رياستنە ومتعاقباً ثالثاً خارجيە نظارتنە تعيين بيوريلەرق ، نظارت مشار اليها عهدەسندە اولديغى حالدە، پارس معاهدەسى مكالماتنە مأمور اولمش ايدى. ١٢٧٦ دە شامدە ظهور ايدن وقعۀ مؤلمە اوزرينە . ينە خارجيە نظارتى عهدەسندە اولديغى حالدە ، مرخصيت فوق العادە ومأذونيت كاملە ايلە وصفت عسكريە علاوەسيلە اوطرفە عزيمت ايدوب ، اعادۀ اسايشە موفق اولمشدى . جلوس سلطان عبدالعزيز خانيدن صكرە ١٢٧٨ دە مجلس احكام عدليە رياستنە ومتعاقباً رابعاً خارجيە نظارتنە تعيين اولنمش؛ وينە اوسنە مهر صدارت عهدۀ استحقاقنە تفويض بيورلمش ايدى . اون درت آيە قريب مدت امور دولتى ادارە ايتدكدن صكرە ١٢٧٩ دە عزل، وثانياً مجلس احكام عدليە رياستنە نصب اولنەرق، ينە اوسنە سرعسكرلك مسندينە نصبلە برابر، ياوراكرم عنوانى احراز ايتمش؛ ومتعاقباً سرعسكرلك وياور اكرملك عهدەسندە اولمق اوزرە ثانياً صدراعظم اولوب، بودفعە دخى اوچ سنەيى متجاوز زمان امور دولتى ادارە ايلە، خيلى اصلاحاتە موفق اولدقدن صكرە، ١٢٨٣ دە انفصال ايدەرك، ساحلخانەسندە آرام ايتمكدە ايكن، جنتمكان خاقان مغفور سلطان عبدالعزيز خان حضرتلرينك پارس سركيسى‌نى سير وتماشا مقصديلە آوروپايە وقوع بولان سياحت همايونلرندە معيتلرندە بولنوب ، بو آرالق صحتى مختل اولمغلە، لاجل التداوى اورادە قالوب، تبديل هوا ايچون (نيسە) شهرندە اقامت ايتمكدە ايكن، ١٢٨٥ دە اورادە وفات ايتمكلە، نعشى درسعادتە نقل اولنەرق، كديك پاشادە اسكى قوناغى قارشيسندە بنا كردەسى اولان كوچك برجامع شريفك يانندە تربۀ مخصوصەسنە دفن اولنمشدر. ادبيات شرقيە وغربيەيە واقف، تركجە شعر وانشايە مقتدر ، نكتەشناس وحاضرجواب بر ذات اولوب، فرانسزجەيى دخى پك كوزل سويلر ايدى . وفاتندە ٥٥ ياشندە اولديغى حالدە ، مشاغل ذهنيەسندن طولايى ، نابهنگام ضعف پيرى‌يە دوچار اولمشدى. رشيد وعالى پاشالرلە برابر عثمانلى ديپلوماتلرينك اك بيوكلريدر . جودت پاشا مرحوملە مشتركاً ايلك دفعە اولەرق « قواعد عثمانيە » عنوانيلە لسانمزك بر صرف كتابنى ترتيب ونشر ايتمشدر ، كە شمدى‌يە قدر بونك دها ايسى نشر اولنمدى دينسە جائزدر.

**فوتونە** ( Fotouna ) بحر محيط معتدلك قسم جنوبيسندە واليس جزاير مجتمعەسنك جنوبندە اولەرق ١٤° ١٠′ عرض جنوبيدە برطاقم آطەلر اولوب ، اراضيلرى بركانى وطاغلق وكوچك قوى وليمانلرى چوقدر. بو آطەلرك اهاليسى لسانجە و سيماجە يكى زلاندەنك مأثورى جنسيتنە منسوبدر .

**فوتونە** ( Fotouna, Fotuna ) بحر محيط معتدلك قسم جنوبيسندە واقع هبريدە جزايرندن برآطە اولوب ، ( اروماننو ) آطەسنك جنوب غربيسندە ١٩° ٣١′ ٢٠″ عرض جنوبى ايلە ١٦٧° ٥١′ ٤″ طول شرقيدە واقعدر . قربندەكى ( آلوفى ) آطەسيلە برابر مساحۀ سطحيەسى ٥٥ مربع كيلومترە اولوب ، ٢٥٠٠ اهاليسى واردر . بونلر پولينسيا جنسيتنە منسوبدرلر . بو جزيرە مشهور قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر.

**فوتە تورو** ( Fouta-Toro ) آفريقاى غربيدە سنغال ايرماغنك صول يعنى جنوبى ساحلندە واسعجە بر ير اولوب، ساحل قربندە ( والو ) حدودندن ( بوندو ) مملكتنە قدر ممتد اولور . بويى ٣٥٠ كيلومترە قدر اولوب ،

تقريباً ٣٠٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر . قوم حاكم ( فولا ) لر اولوب ، بونلردن عبدالقادر اسمنده برذات يقين زمانلرده اهالئ اصليه سى اولان زنجيلرى دين اسلامه ادخال ايله ، برحكومت اسلاميه تشكيل ايتمشدر . رؤسادن منتخب برامام واسطه سيله اداره اولنور . اهالى فولالرله يرلى زنجيلردن متولد و ملز اولوب ، آوروپاليلرجه « ايكى رنكلى » معناسيله ( توقولور ) اسميله معروفدرلر . نهر كنارلرنده وسائر طرفلرده برقاچ تجارتگاه قصبه لرى واردر . قرق سنه اوللره كلنجه يه قدر فرانسه نك سنغامبيا مهجرى واليسى ، فوته توروده اجراى تجارته مأذون اولمق ايچون ، امامنه جزيه اعطاسنه مجبور ايكن ، بعده بونى قالدبروب ، شمديكى حالده فرانسه دولتى مملكتده ادعاى حاكميت ايتمكده ايسه ده ، حقيقتده هيچ بر حكمى يوقدر .

**فوته جالون** { (Fouta-Djalon) آفريقاى غربيده فرانسه يه تابع «جنوب انهارى » ساحلنك ايچ طرفنده مرتفع وواسع بريرر اولوب ، نيجر ، سنغال ، غامبى كبى آفريقاى غربينك الك بيوك انهارى اورادن نبعان ايدر. قسم شماليسنده غرباً پورتكيز دولتنك النده و « پورتكيز كينه سى » ديلن ساحل ايله همحدوددر. ١٠° ايله ٣٠′ ١٢° عرض شمالى آره لرنده ممتد اولور. قوم حاكم فولالر اولوب، اهالى بونلرله يرلى زنجيلردن مركب اولدقلرى حالده ، آفريقاى غربينك الك مستعد اهاليسيدر . جمله سى دين اسلامله متدين اولوب ، ( الامام ) عنوانيله بر رئيسلرى واردر ، كه مملكتك جهت جنوبيه سنده واقع ( تمبو ) قصبه سنده اقامت ايدر . لابه وفوقومبه قصبه لرى ايكنجى درجه ده در. اراضيسى پك منبت ومحصولدار اولوب ، كابيتلى پاموق حاصل اولور ، وجسيم پورتقال آغاجلرى واردر . دمير وآلتون معدنلرى چوق اولوب ، اهالى سيللرك سوروكلديكى آلتون ريزه لرينى طوپلارلر . يوكدن بعض قبا منسوجاتله پاموقدن بز واحتياجلرينه كوره مختلف آلات و اوانى اعماله مقتدر اولوب، تمبكتو و سودان وسطى يه قدر دخى كيره رك ، تجارت ايدرلر . بوندن بر بچوق عصر اول فولالر بو مملكته دين اسلامى ادخال ونشر ايده رك، ١٢٠٠ تاريخلرنده سيدى ابراهيم اسمنده بر ذات شمديكى حكومتى تأسيس ايتمشدر .

**فوتيوس** { (Photius) بيزانس مشاهير محررندن اولوب ، سفارتله ايرانه عزيمت وعودتندن صكره ، ايمپراطورميخالك باش كاتبى ايكن ، ٨٥٧ تاريخ ميلاديسنده ، طريق رهبانه منسوب اولمديغى حالده ، يكدن قسطنطينيه روم پطريقلكنه نصب اولنمش؛ وبعض تشبثات فوق العاده سندن طولايى پاپا برنجى نيقولا طرفندن عقد اولنان برمجلس روحانينك قراريله لعنتلمه اولمش؛ وبوكا قارشى كنديسى دخى برمجلس روحانى عقديله پاپانك تلعيننه قرار ويرديرمش ؛ و او وقتدن برى قتوليكارله اورتودوقسلرك آره سنى آچلمشدر . ايمپراطور ماكدونيه لى واسيل فوتيوسك سلفنى پطريقلكه اعاده ايتمش ايسه ده ، بونك وفاتنده فوتيوس ثانياً پطريقلكه نصب اولنه رق، اسكى حركاتنى تكرار ايتمه مك شرطيله پاپا طرفندن دخى تصديق اولنمش ايسه ده ، سوزنده طورمديغيچون، يكيدن تلعين اولنوب ، نهايت فيلسوف ليون طرفندن عزل وآناطولى يه نفى اولنه رق ، ٨٩١ تاريخنده بر مناسترده وفات ايتمشدر . علم و مطالعه سى زياده اولوب ، مذهبه متعلق اولان تأليفات عديده سندن بشقه ، يونان قديم مؤلفلرينك آثارندن بر طاقم فقره لرى حاوى ( ميريوبيبلون ) اسميله برمجموعه سى واردر ، كه آثار مذكوره نك متنلرى نابود اولد- يغندن ، موجود اولان بوفقره لر مراقليلرى عندنده پك قيمتداردر .

**فوجتين** { آيدين ولايتنك ازمير سنجاغنده وازمير كورفزى مدخلنك ساحل شماليسنده برقضا اولوب، فوچه ايله يكيجه فوچه يى ( ويا فوچۀ عتيق ايله فوچۀ جديدى ) حاوى اولديغيچون ، بواسمله تسميه اولنمشدر. قضا اراضيسى برشبه جزيره حالنده اولوب ، شرقاً منمن قضاسيله وسائر جهات ثلثه دن دكيزله يعنى شمالاً چاندارلى كورفزيله ، غرباً آطه لردكيزيله ، جنوباً دخى ازمير كورفزيله محاطدر . اراضيسى عارضه ليدر. كديز چاينك برقولى قضانك جنوب شرقى قسمنى شق ايده رك ، ازمير كورفزينه دوكيلور . يكيجه فوچه

ناحیه‌سیله برابر ١٥ قریه و ٢ قصبه یی حاوی اولوب، ٢٠ ٥١٤ اهالیسی واردر .

**فوجه** { ( Foggia ) ایتالیانك قاپیتاناته خطه‌سنده وناپولینك ١٩٧ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ١٨٠ ٣٤ اهالیسی، کتبخانه‌سی ، مکتب اعدادیسی وذخیره وحیوانات تجارتی واردر .

**فوجی** { (ملامقیم) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر . هندستانه رحلتله، شاهجهانك مظهر التفاتی اولمش، وبرمدت بنکاله‌ده شاه مشارالیهك اوغلی شاه شجاعك معیتنده بولنمشدر. برخیلی وقت هندستانده قالدقدن صکره ، ١٠٦٠ تاریخلرنده وطننه عودتله، اوراده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر . شو بیت اونکدر :

جهانی مختصر خواهم که در وی
همین جای من و جای تو باشد

**فوچه** { ( Fotcha ) هرسکده موستارك ٧٥ کیلومتره شرقنده و درینه نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی و ١٢ جامع شریفی واردر .

**فوچه** { ( یاخود اسکی فوچه، فوچهٔ عتیق ) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیرك ٥٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ازمیر کورفزی مدخلنك ساحل شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٦٠٠٠ قدر اهالیسی، کوزل لیمانی وخیلی تجارتی واردر . اسکی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی ( فوقایه Phokaïa ) در. قضا داخلنده وشمال جهتنده ناحیه مرکزی اولان یکیجه فوچه بولنمغله، قضاسنه ( فوجتین ) دیرلر .

**فوچه** { ( یکیجه ، فوچهٔ جدید ) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنه ملحق فوجتین قضاسنده واسکی فوچه‌نك شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥١٠٠ اهالیسی واردر.— ناحیه‌سی قصبه ایله ٥ قریه‌دن مرکبدر .

**فوچئو** { ( Fou-Tcheou ) چینك شرق جنوبی جهتنده (سیهو) ایرماغنك صول کنارنده ومنصبندن ٣٢ کیلومتره یوقاریده ، ٢٦° ٥′ عرض شمالی ایله ١١٧° ١′ طول شرقیده ( فوکان ) ایالتنك مرکزی بیوك برشهر اولوب ،

٦٠٠٠٠٠ و بر روایتده بر ملیون اهالیسی، چین علومنه مخصوص مکاتبی، خیلی صنایعی ، ایپك وپاموق منسوجاتیله کاغدخانه‌لری ، ایشلك تجارتی ، کلیتلی چای اخراجاتی ، پك اوزون بر کوپریسی واطرافنده جدوللرله سقی اولنور پك منبت اراضیسی واردر . اهالیسنك برقسمی نهرك اوزرنده کمیلرده ساکندر. بوشهرده بعض آوروپا تجاری دخی بولنیور. چینك شرق جهتنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

**فورانی** { ( ابوالقسم عبدالرحمن بن محمد المروزی ) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، علوم شرعیه‌ده عصرینك فریدی ایدی . فقهی ابو بکر القفال الشاشیدن اخذ ایدوب ، کندیسندن دخی پك چوق ذوات اخذ و استفاده ایتمشلردر. « کتاب الابانة » عنوانیله مشهور برکتابله سائر بعض آثار جدیده‌سی واردر . ٤٦١ تاریخنده ٧٣ یاشلرنده مروده وفات ایتمشدر .

**فورباخ** { ( Forbach ) آلساس لورنده ( مچ ) ك ٦٢ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٧٣٥ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی کومور معدنلری واردر. ١٨٧٠ محاربه‌سنده فرانسزلرك ایلك مغلوبیتی بوراده وقوع بولمشدر .

**فورباس** { ( Phorbas ) اساطیر یونانیه‌ده بو اسمله ایکی شخص موهوم واردر : بری آرغوس حکمدارینك اوغلی اولوب، کویا ردوس جزیره‌سنه مسلط اولان بر اژدرهایی قتل ایتمش؛ وبو اژدرها ایله برابر سمایه نقل اولنه‌رق بر برج تشکیل ایتمش. - دیکری پك زورلی وغدار برآدم اولوب، « دلف » معبدی طریقنده طوره‌رق، کلن کچنلری کندیسیله کولشمکه مجبور ایدر، ومغلوب ایتدکدن صکره، اشکنجه‌لرك انواعیله تلف ایلرمش. نهایت « آپولون » بر پهلوان قیافتنه کیروب ، بو غداری اتلاف ایتمش .

**فورت** { « Forth » اسقوچیه ده بر ایرماقدر ، که « استرلینغ » ایالتنده نبعانله ، « لینلیتغوو » ایله «فیفه» ایالتلری آره‌سنده جریان ایدەرك ، همنامی اولان خلیجه منصب اولور. مجراسی ٢٣٠ کیلومتره طولنده‌در . (قلیده) نهریله برقنال واسطه‌سیله اختلاط ایدیور .

**فورت** { ( Fürth ) باویره نك وسطی فرانقونیه ایالتنده و (آنسپاخ)ك

٣٨ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی برشهر اولوب ، ٢٧ ٣٦٠ اهالیسی ، آینه ، یوك وایپك منسوجات ایله قیومجیلغه متعلق مواد وآلات ریاضیه فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی موسوی اولوب ، تجارت و صنایع بونلرك النده در ، و متعدد مکتبلر یله خاوره‌لری واردر. — ینه باویره‌نك یوقاری پالاتینات ایالتنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب ، ٣٣٥٠ اهالیسی واردر .

**فورتاونتوره** { (Fortaventure) اسپانیایه تابع قناریه آطه‌لرینك

یعنی جزایر خالداتك شرقجهتنده بولنانلرندن بری اولوب ، ( لانزاروته ) آطه‌سنك جنوبغربیسنده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ١٠٠ واك کنیش یرنده اکی ٢٤ کیلومتره‌اولوب، یانده‌کی(لوبوس) آطه‌سیله برلکده مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٢٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١١ ٠٠٠ کشیدر . اراضیسی طاغلق و برکانی اولوب ، اك یوکسك یری ٨٥٥ متره ارتفاعنده‌در . یاغموری پك آز اولدیغندن، یالکز برمقداری‌ایشلنوب، اکثر اراضیسی‌خالیدر. باشلیجه قصبه‌سی ( پورتو ده قابراس ) در .

**فورتواینه** { ( Fort-wayne ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك( ایند

یانه ) حکومتنده و ( ایندیاناپولیس ) ك ١٨٠ کیلومتره شمال‌شرقیسنده و( اریه ) کولنه دوکیلن ( مومی ) نهرینی تشکیل ایدن ایکی چایك نقطهٔ تلاقیسنده ( آلن ) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٧ ٧٢٠ اهالیسی، متعدد دمیریوللری وجدول واسطه‌سیله ( اوهیو ) و ( میسیسیپی ) انهاریله اختلاطی واردر .

**فورتونه** { ( Fortuna ) اسپانیه ده ( مورسیه ) ایالتنك( سیزه )

قضاسنده وسیزه‌نك ٢٥ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٥٠٠ اهالیسی و قربنده ایلیجه‌لری واردر .

**فورتونه** { (Iles-Fortunées) [«خالدات» و«قناریه»ماده‌لرینه مراجعت.]

**فورده فرانسه** { (Fort-de-France) یعنی «فرانسه‌قلعه‌سی»

فرانسه‌یه تابع آنتیل جزایرندن ( مارتینیق ) جزیره‌سنك ساحل غربیسنده مرکزحکومت‌اولان برقصبه اولوب ، ١٣ ٣٠٠ اهالیسی ، صاغلام لیمانی ، دونمه‌جه اهمیتی و شکر فابریقه‌لریله خیلی اخراجاتی واردر . ایمپراطوریچه ( ژوزفینه ) نك محل‌ولادتی اولوب، برمیدانده هیکلی مرکوزدر.

**فورز** { ( Forez ) فرانسه نك اسکی بر خطه‌سی اولوب ، شمدیکی لوآره

ایالتیله یوقاری لوآره و ( پویدودوم ) ایالتلرینك بررقسمندن عبارت ایدی . مرکزی ( اور ) شهری ایدی . برخیلی وقت قونتلق صورتنده اداره اولنمشدی . — بو خطه داخلنده بولنان بر صره طاغلرله قورودلمش کولدن عبارت براووه‌یه ولوآره ایرماغنك ١٢٦ کیلومتره طولنده اولان بربیوك جدولنه دخی فورز طاغلری ، اووه‌سی وقنالی نامی ویریلیر .

**فورست** { ( Forst ) پروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك فرانقفورت

سنجاغنه تابع ( سوراوا ) قضاسنده و مرکز قضانك ٣٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ( اودر ) ایرماغنه تابع ( نایسه ) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٤ ١٣٠ اهالیسی ، بیوك بر حیوانات‌بازاری‌وچوخه ایله یوك ایپلیك‌فابریقه‌لری واردر .

**فورست** { ( W. Forst ) — والتر اسویچره‌یه استقلالی قزاندیرانلرك بری اولوب ، مشهور کوییوم تلك قاین

پدریدر . ( اوری ) ناحیه‌سنك ( آلتورف ) قصبه‌سی قربنده طوغوب، ١٣١٧ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**فورستر** { (J. R. Forster)— ژان‌راینولد مشاهیر سیاحین وطبیعیوندن

اولوب ، ١٧٢٩ ده پروسیه‌نك (دیرشاؤ) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و برمدت روسیه خدمتنده بولندقدن‌صکره ، انکلتره‌یه کچوب، لسان‌تدریسیله اشتغاله باشلامش ؛ و ١٧٧٢ تاریخنده مشهور قپودان قوقك معیتنده تاریخ طبیعی‌یه متعلق‌تحقیقات

مأموریتیله دور عالمه کیدوب ، ایده جکی تحقیقاته
دائر برکونه نشریاتده بولنمامغه سوز ویرمش ایکن،
سیاحتنامه سنی نشر ایتدیکندن ، انکلتره یی ترکه
مجبور اوله‌رق ، پروسیه یه عودتله ، هاله‌ده تاریخ
طبیعی معلمی اولمش ؛ و ۱۷۹۸ ده اوراده وفات
ایتمشدر . مذکور سیاحتنده کی مشهودات وتحقیقات
فنیه سنه و تاریخ طبیعی یه متعلق آلمان و انکلیز
لسانلرنده برقاچ معتبر تألیفی واردر .
— بونك اوغلی ( ژان ژورژ آدام فورستر )
دخی قپودان قوقك سیاحتنده پدریله برابر بولنوب،
مذکور سیاحتك تفصیلاتنی انکلیزجه وآلمانجه نشر
ایتمش ؛ وکرهٔ ارضك احوال طبیعیه ومعنویه سنه
دائر ۶ جلد اوزره برکتاب یازمشدر. ۱۷۹٤ ده
پارسده وفات ایتمشدر .

**فورستر** { ژورژ — (G. Forster) انکلتره مشاهیر سیاحیندن اولوب، السنهٔ
شرقیه یی مکمل صورتده اوکرندکدن صکره، بنکاله
ایله ایران آره سنده طول مدت سیاحت ایلمش ؛
و ۱۷۹۲ ده اله‌آباده وفات ایتمشدر . اساطیر
هندیه یه دائر معتبر بر تألیفی واردر .

**فورستنبرغ** { (Fürstenberg) آلمانیه نك سوآبه خطه سنده وقتیله
بر قونتلق وبعده پرنسلك اولوب، مرکزی همنامی
اولان برقریه اولدیغی حالده ، دائره سی تقریباً
۱۰۰ ۰۰۰ اهالی یی جامع ایدی . پرنسلرینك
خاندانی الیوم موجود در .

**فورستنوالده** { ( Fürstenwalde ) پروسیه ده براندبورغ
ایالتنك فرانقفورت سنجاغنه تابع (لبوس)قضاسنده
ولبوسك ۳۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق
برلیندن فرانقفورته کیدن دمیر یول خطی اوزرنده
برقصبه اولوب ، ۹۶۸۰ اهالیسی ، چوخه
فابریقه‌لری وجوارلرنده کمور معدنلری واردر .

**فورشامبولت** { ( Fourchambault ) فرانسه نك ( نیوره )
ایالتنده و« نورس » ك ۷ کیلومتره شمال غربیسنده
و ( لوآره ) نك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب ،
۵۸۸۵ اهالیسی ، میاه معدنیه سی وجسیم دمیرخانه
ودوکمخانه‌لری واردر. بوفابریقه‌لرده ۵۰۰۰ قدر
عمله استخدام اولنه‌رق ، سنوی قرق ملیون کیلودن
زیاده دمیر معمولاتی چیقار .

**فورفار** { (Forfar) اسقوچیه ده ادیمبورغك ۹۳ کیلومتره شمال شرقیسنده
وبرچوق دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده همنامی
اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۱ ۰۳۰
اهالیسی ، بز فابریقه‌لری وابنیه طاشلری واردر .
قصبه قورودلمش اوچ کولك اورته سنده بولنوب،
وقتیله بونلردن برینك کنارنده یالکز بر کوشك
وار ایدی . که ۱۵۰۷ تاریخنده اوچنجی ملقولم
ایلك دفعه اوله‌رق پارلمنتویی بو کوشکده جمع
ایتمشدر.— فورفار ایالتی اسقوچیه نك شرق جهتنده
وشمال دکیزی ساحلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه سی
۲۳۰۶ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۵۷ ۵۷۰
کشیدر . شمال وغرب جهتلری طاغلق و ساحل
طرفی دوز اولوب ، بر خیلی انهاری واردر .
آلچق طرفلرنده بغدای حاصل اولور . ایالتك
هر طرفنده و کویلرده دخی بزك انواعی نسج
و اعمال اولنور .

**فورقروا** { ( Fourcroy ) فرانسه نك اك مشهور کیمیاکرلرندن
اولوب، ۱۷۵۵ ده پارسده طوغمش، و۱۸۰۹ ده
وفات ایتمشدر . فن کیمیایه متعلق برخیلی کشفیاتی
وبرچوق تألیفاتی اولدقدن ماعدا، بیوك ناپولیون
زماننده برآره‌لق معارف مدیر عمومیسی بولنوب،
برچوق مکتبلر کشاد ، نشر معارف ایچون بعض
نظامات نافعه وضع وطب وحقوق مکتبلرینی اصلاح
ایتمشدی . « فلسفهٔ کیمیویه » عنوانلی اثری مشهور
اولوب، آوروپانك همان هرلسانته ترجمه اولنمشدر.

**فورلی** { ( Forli ) ایتالیانك ( امیلیا ) خطه سنده ورومانك ۲۷۰ کیلومتره
شمال شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر
اولوب، ۳۸ ٤۸۰ اهالیسی واردر . — فورلی
ایالتنك مساحهٔ سطحیه سی ۱۸۶۲ مربع کیلومتره
اولوب، ۲۳٤ ۰۰۰ اهالیسی واردر . ۳ قضایه
منقسم اولوب، ٤۰ ناحیه یی شاملدر .

**فورمنتره** { ( Formentera ) اسپانیه نك (بالئار) جزایرندن (پیتیوزه)
آطه‌لرینك اك کوچکی اولوب، ۳۸°٤۰′ عرض

شمالی ایله ٤٨َ °٠ طول غربیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٠٠٠ قدر اهالیسی وخیلی مقدار بغدای محصولاتی واردر.

**فورموز** (Formoze) پاپالردن اولوب، ٨٩١ دن ٨٩٦ تاریخنه دك پاپالق ایتمش ؛ و قسطنطینیه پطریقی فوتیوسی تلعین ایدوب، اسبولته دوقه‌سی ( لامبرت ) ی آلمانیه ایمپراطورلغنه نصب، وبعده جرمانیه قرالی (آرنول) ی بونك یرینه تعیین ایتمش ایدی . آلتنجی ( اتیان ) بونك میتنی مزاردن اخراجله، بعدالمحاکمه باشنی جلاده کسدیره‌رك، بدنی ( تیبر ) نهرینه آتمشدر.

**فورموزه** (Formose) وچینجه ( تای وان Thai-Wan ) چینك شرق جنوبی ساحلی قارشیسنده و بحر چینیده بیوك بر جزیره اولوب ، ٢٢° ایله ٢٥°٢٠َ عرض شمالی و ١١٧°٤٧َ ایله ١١٩°٤٢َ طول شرقی آره لرنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی یه طوغری بویی ٤٠٠ کیلومتره ووسطی اکی ١٠٠ ایله ١٢٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٨٨٠٣ مربع کیلومتره در . اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده جه تخمین اولنیور . برسلسلهٔ جبال آطه‌نك بوینجه اوزانوب، ذروه‌لرنده برچوق برکانلری دخی واردر . بو سلسله‌نك اك یوکسك ذروه سی ٣٦٠٠ متره ارتفاعی اولان ( سیلویا ) طاغیدر . بوطاغلرك هرایکی طرفندن برطاقم انهار نبعان ایدوب، آطه‌نك سواحل شرقیه وغربیه‌سنه اینرلر. مسافه‌نك آزلغی جهتیله بونلردن هیچ بری انهار عظیمه‌دن معدود دکلدر . ساحل بوینجه ایکی طرفدن آز چوق کنیش اووه‌لر ممتد اولوب ، بعده تدریجاً جبالك اتکلرینه چیقیلیر . اك مسکون یرلری اووه‌لری وآلچق یرلری اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور و نیم وحشی بر جنس اهالی ایله مسکوندر . سواحل شرقیه سی هنوز تمامیله معلوم اولمیوب، سواحل غربیه‌سنده برخیلی لیمانلری وار ایسه‌ده، سیل حالنده اینوب پك چوق قوم وچامور ایندیرن انهاری بونلری کیتدکجه طولدیرمقده، وبوسایه‌ده ساحل کیتدکجه اوزانه‌رق، دکیزدن یر قزانمقده‌در .

هواسی خیلی صیجاق اولوب، میزان‌الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ٢٠ در. تشرین اولدن مایسه قدر شمال شرقی ومایسدن تشرین اوله قدر جنوب غربی روزکاری اسر . جاپونیه سواحلندن کلن ( قوروسیوو ) آقندیسی هواسنی دائما رطوبتلی طوتمغله، علی‌الخصوص قسم شمالیسنده پك چوق یاغمور یاغار. قسم شمالیسنده قیشین، وقسم جنوبیسنده یازین یاغمور یاغار . اراضیسی پك منبت اولوب، کلیتلی پرنج، مصر، داری وسائر حبوباتله برجنس طاتلی پتاته حاصل اولور. قسم جنوبیسنده شکر قامشی وجهت شمالیه‌سنده کافور وهرطرفنده چای، بوبر، طارچین، توتون ، صبر و سائره یتیشیر . طاغلره چیقلدقچه نباتاتك انواعی وقوتی آرتوب، ممالك حاره ومعتدله‌یه مخصوص پك چوق اشجار بولنور. کوکورد وکمور معدنلریله طاش یاغی بولنیور . قیون وکچی وآت کبی حیوانلری وحتی چینده کلیتلی بولنان طوموزلر دخی پك آز اولوب، اهالی یوك وبینك حیوانی اوله‌رق اوکوزلری قوللانیرلر . حیوانات وحشیه‌دن میمونلرله کیکاری کیتدکجه چوغالمقده اولوب، سوری ایله کزرلر. جزیره‌نك ایچ طرفلرنده وطاغلرده ساکن اهالیسی وحشی برحالده یاشایوب، قبائل مختلفه یه منقسمدرلر . بونلرك ملایی عرقنه منسوب بولندقلری مظنوندر. سواحلده‌کیلر ایسه چینلیدر . چینلیلرله یرلیلر آره‌سنده ( هاقه ) دینیلیر ملز بر قوم بولنیور ، که چینلیلرك یرلی قادینلرله ازدواجندن متولددرلر. یرلیلر سواحله هیئتله ومسلح اوله‌رق اینوب ، چینلیلرله تجارت ایدرلرسه‌ده ، بونلره قارشی کین وخصومتلری پك بیوك اولوب، چینلیلر جزیره‌نك ایچ طرفلرینه صوقلمغه هیچ بر وقت جسارت ایده‌مزلر. محصولاتنك کثرتی مناسبتیله فورموزه جزیره‌سنده بیوك بر تجارت اجرا اولنوب، خیلی اخراجات وقوع بولور. آوروپا تجاری یالکز غرب جنوبی ساحلنده‌کی ( تای وان ) ایله (تاقو) وشمال شرقی ساحلنده‌کی ( که‌لونغ ) ایله (تان‌شوی) اسکله‌لرینه یناشوب، اجرای تجارت ایدرلر .

بو جزیره چینك ( فوکیان ) ایالتنه ملحق بر متصرفلق صورتنده اداره اولنه‌رق ، مرکز اداره‌سی ( تای وان ) شهریدر. جزیره ٦ قضایه منقسمدر . مرکزینك ١٢٠٠٠٠ و بر روایتده

٠٠٠ ٧٠ اهالیسی اولوب، اوندن صکره باشلیجه معموره‌لری: تام سوی، که‌لونغ، قاکی، جانغ هوآ، توك شام، مان کیا، بانفه وسائره‌در. طرق ومعابری پك کوتیدر.

بوجزیره‌نك چینلیلر ویرلیلر عندنده اسمی (تای وان) اولوب پورتکیزلیلر طرفندن (شکلی کوزل) معناسیله فورموزه تسمیه اولنمشدر. بوجزیره‌یه چینلیلر ١٤٣٠ تاریخ میلادیسنده کیدوب، اون آلتنجی قرن میلادیده پورتکیز بحریونی جزیره‌یی سیروزیارت ایتمشلر؛ واون یدنجی قرن میلادی اوائلنده جاپونیه‌لیلرله فلمنکلیلر سواحلنده بعض مهجرلر تأسیس ایلمشلردی. ١٦٦١ تاریخنده (قوقسینغه) اسمنده چینلی برقورصان فورموزه‌یی کاملاً ضبطله ٢٢ سنه تحت حکمنده طوتدقدن صکره، ١٦٨٣ ده چین دولتی فلمنکلیلرك دخی امدادیله جزیره‌یی تحت اداره‌سنه آلمشدر.

**فورمونت** ( Fourmont ) فرانسه مشاهیر مستشرقیننددن اولوب، ١٦٨٣ ده (هربلی) ده طوغمش، و ١٧٤٥ ده پارسده وفات ایتمشدر. همان بتون آوروپا وآسیا لسانلرینه آشنا اولوب، ١٧١٥ ده فرانسه مکتبنده عربی معلمی اولمش، وآقادمیا اعضالغنه‌ده نصب اولنمش ایدی. چین لسانی دخی تحصیل ایدوب، یکرمی سنه‌لك سعینك ثمره‌سی اولمق اوزره، بولسانك صرف کتابنی نشر ایتمش؛ وبرلغت کتابنك ترتیبنه ده‌تشبث ایتمش ایسه‌ده، اکمالنه موفق اوله‌مامشدر.

— برادری ( میشل فورمونت ) دخی مستشرقیندن اولوب فرانسز مکتبنده سریانی وحبش لسانلرینی تدریس ایتمش؛ واون بشنجی لویی طرفندن شرقه اعزام اولنه‌رق، بعض خطوط قدیمه جمعنه موفق اولمشدر. ١٦٩٠ ده طوغوب، ١٧٤٦ ده وفات ایتمشدر.

**فورمیا** ( Formia ) ایتالیانك ( ترادی - لابوره ) ایالتنده (غائته) قضاسنده وغائته‌نك ٧ کیلو متره شمال شرقیسنده اوله‌رق غائته کورفزینك ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ٩١٥٠ اهالیسی وکوزل منظره‌سی واردر.

**فورمیغاس** (Formigas) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (میناس جرائس) جمهوریتنده و(اوروپرتو) نك ٣٧٠ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، دری، حیوانات وکهرچاله اخراجاتی وجوارلرنده کلیتلی کهرچله ایله نسلی منقطع حیوانات قدیمه انقاضنی حاوی غریب مغاره‌لری واردر.

**فورمیه** (Fourmies) فرانسه‌نك (نور) یعنی «شمال» ایالتنده (آوسنه) قضاسنك «ترلون» ناحیه‌سنده وترلونك ٩ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٨١٥٠ اهالیسی، دمیرمعدنی، دمیرخانه‌لری، اسکیدن بری موجود جام فابریقه‌سی، یوك وپاموق و ایپك ایپلیکخانه‌لری ومرمر یچقی خانه‌لری واردر.

**فورن** (Furens) فرانسه‌نك ( لوآره ) ایالتنده ( لوآره ) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك بویی آنجق قرق اللی کیلو متره ایسه‌ده، جسیم بندلرله صویی بریکدیریلوب، مجراسی اوزرنده اولان (سنت اتیان) شهری ایچنده وجوارنده پك چوق ماکینه‌لر جویرمسیله مشهوردر.

**فورنس** (Fornes) انکلتره‌نك شمال غربی جهتنده و ( لانقاستر ) ایالتی داخلنده برکوچك خطه اولوب، صنایعنك ترقیاتیله وفابریقه‌لرینك کثرتیله مشهوردر.

**فورنو** ونام دیکرله فلیندر (Furneaux, Flinders) آوسترالیانك منتهای جنوب شرقیسیله تاسمانیا آره‌سنده‌کی ( باس) بوغازینك جنوب شرقی جهتنده برصره آطه‌لر اولوب، (فلیندر) و(قاب بارن) اسملریله ایکی بیوك، (قلارکه) اسمیله براورتانجه وبرچوق کوچك آطه‌دن مرکبدر. بیوکلری طاغلق وآلچق یرلری قوملق اولوب، اك یوکسك تپه‌لری ٧٦٠ متره‌یه قدر چیقار. اورمانلری آزدر. اك بیوکلری اولان (فلیندر) ك بویی ٧٥ واکی ١٦ کیلومتره‌در.

**فورنه** (Furnes) بلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتنده و(بروژه) نك ٤٣ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل ایله فرانسه حدودی قربنده وبرچوق جدوللرك اورته‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٣٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات فابریقه‌سی وحیواناتله ساده یاغ وحبوبات تجارتی واردر.

**فوروم** { (Forum) روماشهرینك وسطنده بولنمش واسع برمیدان اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده نطق ایرادینه مخصوص برکرسی ایله وبرچوق هیکللر، مسله‌لر، ستونلر وسائره ایله مزین ومصنع معابد وسائر ابنیه ایله محاط ایدی. قرون وسطاده صیغیر بازاری اتخاذ اولنمشدی. بیوك ناپولیون رومایی استیلا ایتدیکنده، بو میدانی تطهیر ایدوب، برچوق آثار عتیقه میدانه چیقارمش؛ واووقتدن بری تحریاتده دوام اولنمشدر.

**فوروم** { (Forum) بواسم «میدان» و«بازار» معناسیله دیکر اسامی‌یه مضاف اوله‌رق اسکی روماليلرعندنده بروجه آتی برچوق معموره‌لرك اسامیسنی تشکیل ایدیور: فوروم آپپی اومبریاده، الیوم (سه ان [illegible]). — فوروم آلینی، غالیا چیزالپینه‌ده، الیوم (فراره). — فوروم بوپیلی، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورلیمپوپولی). — فوروم دیوغونتوروم، غالیاده، الیوم (قرما). — فوروم سغوسیا ووروم، غالیانك لیونزه خطه‌سنده، الیوم (فور). — فوروم سمپرونیی، اومبریاده، الیوم (فوسومبرونه). — فوروم غالوروم، غالیاچیزالپینه‌ده مودنه قربنده، الیوم (سان دونینو) یاخود (قاستل فرانقو). — فوروم قلودیی، آلپ سلسلهٔ جبالنده غالیا جهتنده، الیوم (مونتیه آن تارانتز). — فوروم قورنلیی، غالیا چیزالپینه‌ده، الیوم (ایموله). — فوروم لیویی، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورلی). — فوروم نرونیس، غالیانك ناربونزه خطه‌سنده، الیوم (لودوه). — فوروم نووروم، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورنو). — فوروم وولفانی، قامپانیه‌ده، الیوم (سولفاتاره). — فوروم یولیی، ونديكده، الیوم (چیویدالهٔدی فریولی) وغالیانك ناربونزه خطه‌سنده، الیوم (فرژو).

**فورونئوس** { (Phoroneus) یونان قدیمك (آرغوس) شهرنده میلاد عیسادن ۱۹۰۰ سنه اول حکم سورمش برحکمدار اولوب، اسمنه نظراً مصردن اورایه هجرت ایتمش، وفراعنه‌دن بولنمش اولملیدر.

**فوره** { (Fure) فرانسه‌نك (ایزره) ایالتنده وایزره ایرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك طولی آنجق ۴۰ کیلومتره اولدیغی حالده،

بندلر یاردیمیله بك چوق ماکینه‌لرك تحریکنه یارار.

**فوره‌نوآر** { (Forêt-Noire, Schwarzwald) وآلمانجه اشوارچوالد یعنی «قره اورمان»، آلمانیه‌نك غرب جهتنده اورمانلرله مستور بر سلسلهٔ جبال اولوب، وورتمبرغ قراللغیله باده بیوك دوقه‌لغنده (رین) مجراسنه متوازیاً جنوبدن شماله اوزانیر. بویی ۲۶۰ واکی ۵۰ کیلومتره اولوب، سنه‌ده سکز آی قار یاغمغله، هواسی صوئوق وسرتدر. طونه ایرماغیله (رین) ایرماغنك برقاچ تابعی بو سلسله‌دن نبعان ایدیور. دمیر، باقیر، کومش وقورشون معدنلری واردر.

— وورتمبرغ قراللغنك برایالتی دخی بواسمله مسمی اولوب، بویی ۱۰۰ واکی ۹۵ کیلومتره واهالیسی ۴۵۵۰۰۰ کشیدر. مرکزی (روتلینکن) شهریدر.

**فوری** { (مولانا احمد بن عبدالله) اوننجی قرن هجری شعراسندن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. چوجق ایکن، خرستیان اولدیغی حالده، غزات الینه اسیر دوشوب، الدن اله صاتیله‌رق، استعداد طبیعیسیله تحصیل علم ایتمش؛ وعالم معناده محی‌الدین عربی حضرتلری طرفندن کندیسنه تلقین دین اولنه‌رق، اهتدا ایلمش ایدی. بعده طریق علمی‌یه سلوکله، بعض مدرسه‌لرده مدرس اولمش؛ ومعیت سلطان سلیمانیده نخجوان سفرینه دخی کیتمش ایدی. نهایت شام مفتیسی اولوب، ۹۷۸ ده اوراده وفات ایتمشدر. شعر و انشاسی وعلوم متداوله‌یه وقوفی اولوب، «دررغرر» ه حاشیه‌سی وسائر کتب تدریسیه‌یه تعلیقاتی والسنهٔ ثلثهٔ اسلامیه‌ده کوزل اشعاری واردر. قانونی سلطان سلیمان خانك دیوانی جمع و ترتیب ایدن دخی بو ذاتدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دنیادن مرده‌لری صانمه عبور ایلدیلر
یاتدیلر آرقه‌لری اوزره حضور ایلدیلر

**فوریه** { (Furies) اسکی یونان و روما اساطیرنده کنهکارلری تعذیبه موکل زعم اولنور بر طاقم پریلر ایدی. بواسمك «پری» اسم فارسیسیله لفظاً و معناً مناسبتی درکاردر.

**فوزارو** ( Fusaro ) ایتالیاده ناپولینك ۱۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر کوچك کولدر .

**فوژادوسنت‌فوند** (Faujas de Saint-fond ) علم الارضك مؤسسلرندن اولوب، ۱۷۵۰ تاریخنده فرانسه‌نك مونتلیمار قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۱۹ ده وفات ایتمشدر. برکانلره ومعادن وسائره‌یه متعلق بر خیلی کشفیاتی واردر .

**فوژره** (Fougères) فرانسه‌نك ( ایله مع ویلنه) ایالتنده و ( رنه ) نك ۴۸ کیلومتره شمال شرقیسنده قضامرکزی برقصبه‌اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، غریب تفرجگاهلری، براسکی‌قلعه خرابه‌لری، یلکن بزی وشاپقه وفانیله فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله بویا خانه‌لری واردر .

**فوژرول‌لکلیز** (Fougerolles-L'église) فرانسه‌نك یوقاری ساؤنه ایالتنده و( لوره ) نك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وکیرآسو اخراجاتی واردر .

**فوسانو** ( Fossano ) ایتالیانك پیامونته خطه سنده و ( قونی ) نك ۱۹ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق استوده قربنده بر قصبه اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی ، استحکاماتی وترسانه‌سی واردر .

**فوست** ( Fust ) فن طباعتك ایجاد وقبولنه خدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، کوتمبرغ وشوفر ایله برلکده بوایشه چالیشمشدر . کندیسی زنکین بر قیومجی اولوب ، ۱۴۵۰ تاریخنده اصل طباعتك موجدی اولان کوتمبرغ ایله عقد شرکتله، ابتدا آغاجدن لوحه‌لر وبعده متحرك حرفلر حك‌ایده‌رك، محصول‌سعیلرینی میدانه وضع، یعنی برانجیل طبع ایتمشلردی. بعده اصل‌موجد اولان کوتمبرغدن آیریله‌رق، شوفرایله عقد شرکت ، وبونی داماد ایتمش‌ایدی. بوایکنجی شرکت‌دخی زبور ودیکر بعض کتب نشر ایتمشدر. فوست ۱۴۶۶ ده پارسه کیدوب ، ظن اولندیغنه کوره ، اوراده وبادن وفات ایتمشدر .

**فوسومبرونه** (Fossombrone) ایتالیانك وسطلرنده و ( اوربن) ك ۱۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ۸۵۰۰ اهالیسی و ایپك تجارتی واردر . اسکی بر قصبه اولوب، میلاددن ۲۰۷ سنه اول قرتاجلی ( آسدروبعل ) بوراده مغلوب اولمشدی. اسم‌قدیمی « فوروم سمپرونی » در .

**فوسیله** (Monts Faucilles) (فرانسه‌ده (ووسژ) سلسله‌سنه مربوط بر طاغ اولوب، قوس‌شکلنده شرقدن‌غربه اوزانه‌رق، موزه و موسل حوضه‌لرینی ساؤنه حوضه‌سندن آیریور .

**فوسینیی** ( Faucigny ) ملغا ساردنیه قراللغنك بر ایالتی اولوب ، شمدیکی حالده یاریسی فرانسه‌نك یوقاری ساووآ ایالتنه ویاریسی ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحقدر . بویی ۶۰ و اکی ۳۱ کیلومتره‌اولوب، ۱۰۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. طاغلق بریر اولوب، مرکزی ( بونویله ) ایدی . وقتیله بر بارونلق صورتنده اداره اولنوب، ۱۲۳۳ ده جهازطریقیله(ساووآ) قونتلغنه الحاق اولنمش؛ و ۱۸۱۵ ده اسویچره‌نك بیطرفلغی امتیازینه اشتراك ایتمشدی . ۱۸۶۰ ده اسویچره‌نك اعتراضاتیله برابر، قسم‌اعظمی فرانسه‌یه الحاق اولنمشدر .

**فوسی‌یامه** ( Foussi-Yama ) جاپونك اك یوکسك طاغی اولوب ، نیپون جزیره‌سنك وسطلرنده واقعدر. سونمش بر برکان‌اولوب، ذروه‌سی ۳۷۵۰ متره ارتفاعنده‌در. اتکاری غایتله کوزل اولوب، ارتفاعه کوره‌مختلف نباتات طبقه‌لرینی حاویدر .

**فوش** (Fauche) فرانسه مشاهیرمستشرقیننداولوب، ۱۷۹۷ده‌طوغمش، و ۱۸۹۶ ده وفات ایتمشدر . سانسکری لسانه آشنا اولوب، برنجی اوله‌رق « رامایانه » منظومهٔ مشهوره‌سنی ۹ جلدده و « مهابراته » منظومه‌سنك قسم اعظمنی ۷ جلدده ترجمه ونشر ایتمشدر .

**فوشان** ( Fou-Chan ) چینك جنوب جهتنده واقع ( قوآنغ تونغ ) ایالتنده وقانتونك ۳۵ کیلومتره جنوب غربیسنده

بیوك برشهراولوب، تقریباً ٤٠٠ ٠٠٠ اهالیسی، ایپك وپاموق منسوجاتی، چینی معمولاتی وپك ایشلك تجارتی واردر .

**فوشنج** ( وفارسی بوشنك ) هراتدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده اشجاروفواكهی چوق بر وادی درونده بر كوچك قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. هرات شهرینه میوه وسبزه وسائره اورادن كلیرمش .

**فوغاراش** ( Fogarach ) مجارستانك ترانسیلوانیه ( یعنی اردل ) خطه‌سنده و ( قرونستاد ) ك ٤٩ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ( آلوته ) نهری اوزرنده بر قصبه‌اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، كوزل بركوپریسی واسكی برقلعه‌سی واردر .

**فوغو** ( Fogo ) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده پورتكیزه تابع « یشیل برون » جزایرندن بری اولوب، سانتیاغو آطه‌سنك غرب جهتنده واقعدر. محیط دائره‌سی ٦٠ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٤٤٢ مربع كیلومتره اولوب، ١١ ٠٠٠ اهالیسی واردر . الك ایی لیمانی اولان ( نوساسنوره دالوز ) ١٤°٥٣′ عرض شمالی ایله ٢٦°٥٨′٥٧″ طول غربیده واقعدر . ٢٧٠٠ متره ارتفاعنده بر بركانی واردر، كه اللی سنه اول آتشلر پوسكورور دی . هواسی غایتله صاغلام اولوب، هله سل رئه علتنه مبتلا اولانلره چوق ایی كلیر. آنجق قوراقلقلری صیقجه‌در . طوپراغی پك منبت اولوب ، توتون ومصر ایله آوروپانك بتون میوه وسبزه‌لری حاصل اولور . كوكورد، نشادور وسائر املاح ایله سونكر طاشی وسوزكی طاشی وسائره بولنور .

**فوقاس** ( Phocas ) قسطنطنیه روم ایمپراطورلرندن اولوب، ٦٠٢ تاریخ میلادیسنده طونه نك شمالنده مقیم عسكر طرفندن ایمپراطورلغی اعلان اولنمش ایدی . بعض قوانین ونظامات ترجمه ایتدیرمشدی .

**فوقس** ( Fox ) انكلتره نك الك بیوك خطیبلرندن و رجالندن اولوب ، ١٧٤٨ ده لوندره‌ده طوغمش، و ١٨٠٦ ده وفات ایتمشدر. سربستی طرفنی التزام ایدوب، برقاچ دفعه خارجیه ناظری اولمش ؛ و ( پیت ) ك مسلكنه قارشی پارلمنتوده شدتلی مخالفتلر ده بولنمشدی . علی‌الخصوص فرانسه جمهوریتی وآمریقانك استقلالی حقنده مخالف بر مسلك طوتوب ، شدتله التزام ومدافعه ایتمشدی .

**فوقشانی** (Fokchani) رومانیه‌نك افلاق قسمنده وبكرشك ١٣٠ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ( میلفوو ) نهرینك ساحل یمیننده بر قصبه‌اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر .

**فوقوق** (Phou-Quôc) سیام كورفزینك جنوب شرقی قسمنده واقع وفرانسه مستعمراتندن قوشنشین حكومتنه تابع بر جزیره اولوب، مثلث الشكل اولدیغی حالده، بویی ٥٠ واكی ٢٦ كیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠ مربع كیلومتره اولوب، یالكز ٢٠٠٠ اهالیسی واردر .

**فوقوئوقه** ( Foukouoka ) جاپونیه‌نك ( كیوسو ) جزیره‌سنده ، توكیونك ٨٩٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده و ناغاساكینك ١٠٠ كیلومتره شمال شرقیسنده وبرخلیجك ایچنده واقع بر شهر اولوب، تقریباً ٣٥ ٠٠٠ اهالیسی واردر .

**فوقوئی** ( Foukoui ) جاپونیه‌ده نیپون جزیره‌سنك (ایشنیقاوه) ایالتنده و(آسووه) نهری اوزرنده برشهراولوب، ٣٩ ٧٨٥ اهالیسی واردر .

**فوكان** (Fou-kian) چینك ساحل شرقیسنده بر ایالت اولوب، شمالاً ( چه‌كان ) غرباً (كان سی ) ، جنوباً دخی ( قوآنغ تونغ ) ایالتلریله محاط و محدود در . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٤٠٠ واكی ٢٠٠ كیلومتره قدر اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی، فورموزه جزیره‌سی داخل اولدیغی حالده ، ١١٨ ٠٠٠ مربع كیلومتره و اهالیسی ٢٢ ٨٠٠ ٠٠٠ كشیدر . مركزی ( فوچئو ) شهریدر . اوچ ملیون اهالیی جامع

اولان ( فورموزه ) جزیره‌سیله برابر ١٠ سنجاغه
منقسمدر. بو ایالتك اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
اولوب ، ایالتك حدود غربیه و شمالیه سنده نبعانله
شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایدر برچوق انهاری
واردر. بونلرك اك بیوكی مركزی قربنده منصب
اولان ( سی‌هو ) ونام‌دیكرله ( مین‌كان ) نهریدر.
( هیامن ) جزیره‌سنده واقع ( آموی ) اسكله‌سی
بو ایالته ملحق اولوب، بونكله مركزحكومته اوروپا
تجارینك تقربنه‌چین دولتی‌طرفندن مساعده‌اولنمشدر.
هواسی زیاده‌جه صیجاق ایسه‌ده ، صاغلامدر .
اراضیسی حد ذاتنده پك منبت دكل ایسه‌ده، پك
كوزل ایشلنوب ، حتی اك صرب طاغلرك اتكلری
دخی سدلرله تارلایه تحویل اولنمشدر . هله جدوللر
وسدلر واسطه‌سیله صولامه اصولی اوقدر ایلری
كوتورلمشدر، كه اك یوكسكده بولنان اراضی دخی
اروادن محروم براغلمامشدر. باشلیجه محصولاتی :
پرنج ، بغدای ، شكر قامشی، چای، توتون، پاموق
ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، هله
پورتقاللری پك چوقدر. سائرحیوانات اهلیه‌سی آز
ایسه‌ده ، طوموزلر یله طیور بیتیه‌سی پك چوقدر.
اهالی كثرتله ایپك بوجكی یتیشدیرر ، و بالقجیلق
دخی اك باشلی مدار معیشتلریدر. اورمانلری چوق
اولوب، محروقات وكراسته احتیاجاتنه تقابل‌ایدر.
طاغلرنده كومش وآلتون معدنلری وار ایسه‌ده،
اخراجلری ممنوع اولوب ، یالكز دمیر ، قلای ،
جیوه وبعض ذی قیمت طاشلرچیقاریلر. صنایع‌خیلی
ایلری‌اولوب، ایپك و پاموقدن‌غایتله كوزل‌وظریف
قماشلر، دمیر وچلیكدن انواع آلات وادوات،كاغد،
جام ، سفائن وسائره اعمال اولنور . چینلیلر بو
معمولاتی كندیلری جاپونیه‌یه ، آنامه ، سیامه،
جاوه‌یه ، سوماتره‌یه، فیلیپینه جزایرینه وسائرجهاته
كوتوروب، مقابلنده‌محتاج‌اولدقلری موادی‌كتیررلر.
تجارتلری پك ایشلكدر . اهالیسی پك چالیشقان
وجسور آدملر اولوب، تجارتله وایشجیلكله دنیانك
هرطرفنه‌كیدرلرسه‌ده، بریرده یرلشمیوب، سرمایه
ایدندكدن‌صكره ، مملكتلرینه عودتله، اورادهتأهل
ایدرلر. ٦٠٠٠٠٠ اهالی‌یی‌جامع‌اولان‌مركزندن
بشقه بر قاچ جسیم شهری اولوب ، چان چئونك
١٠٠٠٠٠ ، آموی‌یك ٣٠٠٠٠٠ ، لین قوتك
٢٥٠٠٠٠ ، یون پینك ٢٠٠٠٠٠ ، آنهایك
٦٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر .

**فوكیده** } (Phocide) یونان‌قدیمك برخطه‌سی اولوب، شرقاً بیوتیا ، شمال
شرقی جهتندن لوقریده ، غرباً اتولیا خطه‌لریله ،
جنوباً دخی‌قورنته كورفزیله محاط ایدی. مركزی
واك محكم شهری ( الاتیا ) ایدی . داخلنده بولنان
و یونان قدیمك اك مشهور معبدینی حاوی اولان
( دلفی ) قصبه‌سی ایسه مستقل برحكومت حالنده
بولنیوردی. اراضیسی طاغلق وآز منبت اولوب ،
اهالیسی فقیراولدقلری‌حالده جسارتله مشهور ایدیلر.
ایكی دفعه دلفی معبدینی یغما ایدوب، سائر یونانیلرك
خصومتنی جلب ایتمش ؛ وبرنجیسنده مقاومت ایده‌
بیلمشلر دیسه‌ده، ایكنجیسنده ماكدونیه حكمداری
ایكنجی فیلیب اوزرلرینه یورودیكندن ، مغلوب
اولوب، آمفیقتر یون مجلسنه دخولدن منع‌اولنمشلردی.
الیوم دوریده ولوقریده خطه‌لریله برلشدیریله‌رك ،
فتیوتیده مع فوكیده اسمیله برایالت اتخاذ اولنمشدر.
[ « فتیوتیده مع فوكیده » ماده‌سنه مراجعت . ]

**فوكیون** } (Phocion) یونان قدیمده آتنه حكومتنك اك مشهور سردار
وخطیبلرندن اولوب، میلاد عیسادن ٤٠٠ سنه‌اول
طوغمش؛ وافلاطون واكسنوقراتدن فلسفه‌یی‌تحصیل
ایدوب، بعده عسكرلكه سلوك ایتمشیدی . بعض
محارباتده‌ابراز‌اهلیت‌ایلمشدی. ماكدونیه‌حكمداری
فیلیپك آتنه‌لیلرك تحت اتفاق و یا حمایه‌سنده بولنان
بعض یرلره تجاوزنده خطیب شهیر ( دموستن )
آتنه‌لیلری تهییج ایتدیكی حالده، فوكیون اعتدالی
و عاقلانه حركتی توصیه‌دن كری طورمدیغندن ،
خلقك سوء ظننه مظهر اولمش‌ایسه‌ده ، ایجابنده ینه
عسكرك قوماندهسی كندیسنه احاله اولنوردی .
فیلیپك وفاتندن‌صكره، صلح‌ومسالمتی تكلیف‌ایچون،
اسكندرك نزدینه‌كوندریله‌رك ، مشارالیهك توجهنی
قزانمش؛ وحتی اسكندر كندیسنی كندی خدمتنه
آلمق ایستمش ایسه‌ده ، فوكیون بوبابده‌كی‌تكلیفاتی
عالی جنابانه رد ایتمشدی. اسكندرك وفاتندن‌صكره
آتنه‌لیلرك ماكدونیه‌لیلره قارشی‌حرب‌ایتلری‌فكرینه

مانع اولمق ایستمش ایسه‌ده، سوزی دیکلنلمیوب، ٨٠ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، ینه قومانده کندیسنه احاله اولنمش ؛ وآتیقه ساحلنده ماکدو- نیه‌لیلری مغلوب ایتمش ایسه‌ده ؛ پیره‌نك ضبطنه مانع اوله‌مدیغندن ، عوامك سؤ ظننه دوچار اولوب ، آتنه‌نك ضبطندن صکره ، غالب اولان (پولیسپرخون)ك تکلیفیله آتنه‌لیلر طرفندن اعدامنه حکم اولنه‌رق ، قبل المیلاد ٣١٧ تاریخنده کندیسنه زهر ایچیرلمشدر.

**فوکیه** { (Phocée) آسیای صغیر ساحلنده وازمیر کورفزی مدخلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (فوچه) تسمیه اولنان قصبه‌در. بوشهر برآتنه‌لینك ریاستیله کلمش فوکیده مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، بو اسمله تسمیه، ویونیه حکومات متفقه‌سی هیئتنه ادخال اولنمش ایدی . ناوستاتم ولامبتره اسملریله ایکی لیمانی وار ایدی . بو شهرك اهالئ قدیمه‌سی تجارت بحریه‌ده پك قوتلی اولوب، غالیا و اسپانیه سواحلنده برچوق مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . ماسالیه یعنی مارسلیه شهری دخی بونلرك تأسیس کرده سی ایدی . کیخسروك سردارلرندن بری بو شهری محاصره ایتدیکنده، اکثر اهالیسی مهجرلرندن قورسیقه جزیره سنده واقع ( آلالیه ) شهرینه هجرت ایتمشلردی .

**فول** { یاخو پهول (Phul) آثور حکمدارلرندن اولوب ، ( ساردانا بعل ) ك اوغلیدر . پدرینك سقوطنده یالکز نینوی‌یی محافظه ایدوب ، بعده صور وصیدا ایله دمشقی ضبط ایتمش؛ و بنی اسرائیله دخی مسلط اولوب، بونلرك حاکمی بولنان مناهم بیك تالانته قارشی صلحه موفق اولمشدی. قبل المیلاد ٧٥٩ دن ٧٤٢ تاریخنه دك ١٧ سنه حکم سورمشدر .

**فول** { یاخود فولا (Foul, Foula) اسقوچیه‌نك شمالنده واقع شتلاند جزایرندن برکوچك آطه اولوب، بویی ٣٢٢٠ و اکی ٢٤٠٠ متره‌در. طاغلق و ساحلی پك صرب اولوب ، اطرافنده دکیز دائما متموج بولنور . سواحلنده پك چوق طیور بولنوب، بونلرك یمورطه‌ویاوریلرینی طوپلایان آوجیلر کندیلرینی قیالردن ایپله صارقیدیرلر. آطه‌نك ٢٦٠ اهالیسی واردر .

**فولا** { یاخود فوله، فولاته، پول (Foulahs, Foulatas, Pouls) سودان غربی ووسطیده چاد کولندن بحر محیط آطلاسی ساحلنه دك منتشر ونیل مجراسنه دك بعض شعبه‌لری بولنور بیوك بر قوم اولوب ، بو یرلرك اکثرنده و هله سنغال و نیجر ایرماقلری حوضه‌لرنده فولالر قوم حاکم حالنده بولنمقده ، وحکومت بونلرك النده بولنوب ، اصل یرلی اهالی اولان زنجیلر بونلره تبعیت ایتمکده‌در. فولالر زنجی اولمیوب، قافقاس عرقنه منسوبدرلر . هر نه قدر رنکلری آز چوق اسمر و باقیر رنکنه چالار ایسه‌ده، سیمالری دوز کون، صاچلری یموشاق واوزون، طوداقلری انجه ، برونلری دوز، آلنلری کنیش وقدوقامتلری موزوندر . کندیلری جسور وجنکاور آدملردر . جمله سی دین اسلامله متدین اولوب، صلابت دینیه‌لری ده کمالده اولمغله ، زنجیلر بیننده دین اسلامی نشر ایتمکی وظیفه اتخاذ ایده‌رك، بو صوك زمانلرده بحر محیط آطلاسی سواحلنه وقونغو وادیسنه‌دك نشر اسلام ایتمشلردر . قرن سابقده سودان غربیده برقاچ بیوك دولت تأسیس ایدوب، بونلرك اك بیوکی (سوقوتو) حکومتی ایدی. بو دولت ورثه بیننده انقسام ایتمش ایسه ده ، کرك بونك پارچه‌لری وکرك سائر کوچك فولا دولتلری الیوم بولنمقده‌در . فولالر بربرلری مافوقنده عد اولنور صنوفه منقسمدرلر. بعضلری خالص الجنس اولوب،بعضلری ایسه فولالرك زنجیه‌لرله ازدواجندن متولد ملزدرلر، وبونلرك صور ودرجات مختلفه‌سی واردر. چونکه فولالر، کندی جنسیتلرینه اصالت ویردکلری یچون ، قیزلرینی زنجیلره ویرمزلرسه‌ده ، کندیلری زنجیه جاریه‌لر استفراش ایدرلر .

فولالر عن اصل کوجبه بر قوم اولوب، ابتدا مغرب اقصانك جنوب جهتلرنده ساکن بولنمش ایکن، خیلی اسکی بر زمانلرده جنوبه وبعده شرقه طوغری یاییله‌رق، سودانك هر طرفنی قاپلامش، واستعداد طبیعیلری حسبیله، زنجیلره تفوق ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور. آنجق حکومته نائل اولوب سودان جنوبی یه و بحر محیط آطلاسی یه طوغری فتوحاته کیریشمه لری یکی اولوب ، قرن سابق اوائلنده ( عثمان دان فودیه ) اسمنده بری مشرك زنجیلر بیننده نشر اسلام مقصدیله خروج ایده‌رك ، مرکزی

( سوقوتو ) شهری اولمق اوزره، بر بیوك دولت تأسیس ایتدکدن صکره، اولادی بیننده تقسیم ایتمکله، قوتی کسر ایتمش ایسه‌ده ، مرکزده خلفی اولان اوغلی ( محمد بلو ) دخی خیلی قوتلی ایدی . بعده سنغال وادیسنده عبدالکریم ودها بریده شیخ عمر اسمنده ایکی کشی ظهور ایدوب، بونلر دخی خیلی فتوحات ایتمشلرسه‌ده ، سطوتلری حیاتلریله محدود قالمشدر. هرحالده فولالر زنجیلره نسبةً مدنی‌واداره‌یه مقتدر اولوب، صلابت تامه ایله تعقیب ایتدکاری نشر اسلامله برابر سودانك مهما امکن دائرهٔ مدنیت ومعموریتـه کیرمسنه خدمت ایتمکده ، وکیتدکجه دائرهٔ نفوذلرینی جنوبه یعنی قونغو وکینه‌یه طوغری توسیع ایلمکده‌درلر .

**فولتون** (Fulton) فن میخانیکی مشاهیر علماسندن واعاظم اصحاب اختراعدن اولوب، ۱۷۶۵ تاریخنده ممالك مجتمعه‌ده پانسیلوا- نیه‌نك ( لینله برتین) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۱۵ ده وفات ایتمشدر. برچوق ماکینه‌لر ایجاد ایتدکدن صکره فرانسه‌ده مارکی دو ( ژوفروی ) ك ایجاد ایتمش اولدیغی واپوری اکمال ایله ، عملیاتی اجرا ایده‌رك ، بو بیوك ایجادی قوه‌دن فعله چیقارمشدر. مملکتنده انهارده ایشلمك اوزره، واپورلر اعمالنه مأمور اولوب، بر بیوك ثروت قزانمش؛ ومنسوب اولدیغی فنه دائر برقاچ اثر براقمشدر .

**فولدوار** (Foldoar) مجارستانك تولنه ایالتنده و سیمولتورنانك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده‌اوله‌رق طونه اوزرنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، طوز دپوزیتوسی وواپور اسکله‌سی واردر .

**فولده** (Fulda) غربی پروسیه‌ده (هسه ناسو ) ایالتنك قاسل سنجاغنده و قاسلك ۸۷ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌اولوب، ۱۰۷۵۰ اهالیسی وپاموق منسوجاتله موم، آلات موسیقیه، ساخته چیچك وسائره فابریقه‌لری واردر.

**فولده** (Fulda) غربی پروسیه‌نك(هسه) خطه‌سنده برچایدر، که(رونکبیرکه) طاغندن نبعانله ، شمالدن جنوبه آقه‌رق، ۱۹۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (ورا) چایله برلشه‌رك، (وسر) ایرماغنی تشکیل ایدر. آشاغی طرفی سیرسفائنه صالحدر .

**فولغاندروس** (Pholegandros) یونانك کیقلاده جزایرندن کوچك برآطه اولوب، تابع اولدیغی ( میلو ) جزیره‌سنك ۲۷ کیلومتره شرقنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲ مربع کیلومتره‌اولوب، یالکز برقریه‌سی و ۱۰۵۰ اهالیسی واردر .

**فولقستونه** (Folkstone) انکلتره نك ( کت ) ایالتنده و(دوره) نك ۱۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۱۲۷۰۰ اهالیسی، ایشلك تجارت بحریه‌سی ودکیز بانیه‌لری واردر .

**فولویوس فلاقوس** (Fulvius Flaccus) روما رؤساسندن اولوب ، میلاددن ۱۲۵ سنه اول قونسلوسلغه کچدیکنده، غراقلرك تشبثاتنه یاردیم ایتمش؛ وزراعت قوانیننی اجرا ایدوب ، ایتالیاده ساکن اقوامك جمله‌سنی حقوق مدنیه‌دن مستفید ایتمك ایستمش ایدی. قبل المیلاد ۱۲۱ تاریخنده قونسلوس اوپیموس طر- فندن قراقوس ایله برابر محاکمه‌یه دعوت اولندقده، استنطاقه جواب اعطاسندن استنکاف ایله، (آونتین) طاغنه چکلمش ایسه‌ده، تعقیب اولنه‌رق ، اوغلیله برابر قتل اولنمشدی .

**فولویوس نوبیلیور** (Fulvius Nobilior) روما مشاهیرندن اولوب ، میلاددن ۱۹۶ سنه اول اسپانیه والیسی اولدیغی حالده ، او وقته‌دك ضبطی محال ظن اولنان تولده‌یی فتح ایتمش؛ و ۱۸۹ ده قونسلوس اولوب، یونانه سفر ایده‌رك ، اتولیه‌نیلری تحت اطاعته آلمش، وآمبراکیا وکفالونیه‌یی ضبط ایتمش ایدی .

**فولویه** (Fuloie) اسکی روما مشاهیرندن قلودیوسك زوجه‌سی اولوب ، بونك قتلندن صکره مارق آنطوآنه وارمش ؛ و بونك دسایسنه ومظالمنه اشتراك ایتمشیدی. زوجی قیصرك قاتللریله محاربه ایتمکده‌ایکن، فولویه رومادە بالاستقلال اجرای حکم ایتمش ؛ وقیزی قلودیه‌یی تطلیق ایدن اوقتاودن انتقام آلمق ایچون ، قاینیله بالاشتراك ، بیوك بر فتنه اویاندیرمش ؛ و نهایت

رومانى تركه مجبور اولدقده ، پروزه ده قپانوب ، بر اوزون مدت طیاندقدن صكره ، قبل الميلاد ٤١ تاریخنده آجلقدن تسلیمه مجبور اولمشیدی . بعده قوجه‌سیله كوریشمك اوزره، آتنه‌یه كیتمش ؛ و بونك قلیوپاتره‌یه اولان عشق وعلاقه‌سندن حاصل اولان قیصقانجلق سبب موتی اولمشدر .

**فوله** { فلسطینده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**فولهام** { (Fulham) انكلتره‌نك (میدلسكس) ایالتنده و لوندره‌نك ٩ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( تامیزه ) نهرینك ساحل یسارنده بیوك بر قریه اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی، كوزل بر سرایی وبعض صیفیه‌لری واردر .

**فولهورن** { (Faulhorn) اسویچره‌ده برنه نك ٥٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و(غرنیدوال) وادیسیله ( بریئز ) كولی آره‌سنده برطاغ اولوب، ٢٧٥٣ متره ارتفاعی واردر. تپه‌سندن ٣٠ متره آشاغیده برمسافرخانه واردر ، كه اوروپانك موقعاً اك یوكسك بناسیدر .

**فولینیو** { ( Foligno ) ایتالیانك پروزه ایالتنده و پروزه‌نك ٤٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه‌اولوب، ٨٤٧٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وموم فابریقه‌سی واردر .

**فومای** { (Fumay) فرانسه‌ده آردنه ایا- لتنك ( روقروآ ) قضاسنده ومركز قضانك ١٧ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی برقصبه‌اولوب، ٤٦٩٠ اهالیسی، آردوآز اوجاقلری و دوكمخانه‌لری واردر .

**فونتنبلو** { (Fontainebleau) فرانسه نك سینه معمارنه ایالتنده (ملون)ك ١٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده و پارسدن لیونه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق پارسدن ٥٩ كیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١١٩٣٩ اهالیسی، غایتله مصنع ومزین بر بیوك سرایی و اطرافنده واسع وشایان تماشا بر اورمانی، طوپجی‌واستحكام عملیاتنه‌مخصوص عسكری مكتبی، داخلی مكتب اعدایسی، كتبخانه‌سی، پیاده و سواری قشله‌لری، چینی وپورسلن فابریقه سی وجوارلرنده حاصل اولور پك مقبول اوزومی واردر .

**فونتنل** { (Fontenelle) فرانسه‌نك اك بیوك علما ومحرریندن اولوب، ١٦٥٧ ده ( روئن ) ده طوغمش، و١٧٥٧ ده تام یوز یاشنده پارسده وفات ایتمشدر . والده‌سی شاعر شهیر ( قورنی ) ك قیزی ایدی . هنوز ١٤ یاشنده ایكن بعض كوزل اشعار نشر ایتمكله شهرت قزانوب ، آقادمیانك بر مكافاتنی قزانمش ایدی . بعده بر طاقم تیاترو و حكایه كتابلری و « مكالمهٔ موتی » عنوانیله معنالی بر كتاب یازمش ؛ و دها صكره فنونك بین العوام تعممنه خدمت ایده‌جك كتابلر تحریرینه حصر همت ایدوب، برچوق تألیفات براقمشدر. « مسكون عالملرك كثرتی » عنوانلی كتابی بو قبیلدن اولان آثاریتك اك مشهوریدر. آقادمیا اعضالغنه دخی انتخاب اولنمش؛ وآقادمیانك تاریخنی یازمشدر . كلیات آثاری جمع اولنه‌رق، متعدد جلدلر تشكیل ایتمشدر .

**فونتن لوك** { ( Fontaine l'Evèque ) بلجیقه ده ( هاینو ) ایالتنك ( شارلروآ ) قضاسنده و ١٠ كیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٠٣٠ اهالیسی وطاش اوجاقلریله چیوی وآلات ریاضیه فابریقه‌سی واردر .

**فونتنی لقونت** { (Fontenay-le-Conte) فرانسه نك ( وانده ) ایالتنده و ( بوربون وانده ) نك ٥٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق وانده نهری اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٨٤٥٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، مشهور برچشمه‌سی وشاپقه ایله بز وایپ فابریقه‌لری واردر .

**فوندولاق** { (Fond-du-Lac) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك ( ویستونسن ) حكومتنده ( وینباغو ) كولی كنارنده‌ومادیسونك ١٠٠ كیلومتره شمال شرقیسنده سنجاق مركزی برقصبه‌اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی، ماكینه، صابون و سائره فابریقه‌لری وكوللردن ومیسیسیپی ایرماغنه اولان جدولدن ایشلك تجارتی واردر .

**فوندی** { (Fondi) ایتالیانك (تره‌دی‌لابو- ره) ایالتنده ( غائته ) قضاسنده و٢٢ كیلومتره‌شمال غربیسنده اوله‌رق ساحل بحردن

٥ كيلومتره ايچريده بر قصبه اولوب ، ٦٧٤٠ اهاليسى ومشهور شرابى واردر .

**فوندى** { كورفزى ( Baie de Fundy ) آمريقاى شماليڭ ساحل شرقيسنده و بحر محيط آطلاسيده بر بيوك كورفز اولوب ، انكلتره يه تابع دومينيونه مربوط يكى بر ونسويق ايله يكى اسقوچيه خطه لرى آره سنده جنوب غربيدن شمال شرقى يه طوغرى ممتد اولور. ٤٤° ايله ٣٠′ ٤٥° عرض شمالى آره لرنده اوزانوب ، بو يى ٢٠٠ كيلومتره و اكى ٤٠ ايله ٦٠ كيلومتره آره سنده در.

**فونزه** { ( Funsa ) ونام ديكرله بوغوته ( Bogota ) آمريقاى جنوبيده قولومبيه حكومتنك ( قونديناماركه ) ايالتنده ( ماغدالنه ) ايرماغنه تابع برنهر اولوب ، مجراسى ٢٥٠ كيلومتره در . ( تكندامه ) شلاله سى ناميله مشهور برشلاله سى واردركه ١٤٦ متره لك ارتفاعدن دوشمسيله حاصل اولور . — نهر مذكورك اوزرنده و ٢٥٧٨ متره لك ارتفاعده بو اسمله برقصبه دخى واردر ، كه شمديكى حالده يالكز ٢٨٥٠ اهاليسى وار ايسه ده ، وقتيله يوز بيكه قريب نفوسله مسكون ايدى .

**فونسقه** { (Fonseca) آمريقاى وسطينك ساحل غربيسنده وبحر محيط معتدلده بر كورفز اولوب ، جنوباً نيقاراغوآ ، شرق شمالى جهتندن هوندوراس ، شمال غربى طرفندن دخى سالوادور حكومتلرى اراضيسيله محاط اولديغى حالده ، غرب جنوبى يه طوغرى آچيقدر . ١٣° عرض شمالى ايله ٩٠° طول غربى خطلرى بو كورفزده تقاطع ايدر . بو يى ٧٠ و اكى ٣٠ ومحيط دائره سى ١٦٠ كيلومتره در . ذاتاً كورفزك بتونى واسع بر ليمان ديمك اولدقدن بشقه ، كرك سواحلنده وكرك ايچنده كى متعدد آطه لرده صاغلام وكوزل متعدد ليمانلرى واردر. مدخلنك ايكى طرفنده برر و ايچنده كى آطه لرك برنده دخى بر بركان بولنيور .

**فونشال** { ( Funchal ) پورتكيزه تابع ( مادره ) جزيره سنك ساحل جنوبيسنده جزيرۀ مذكوره ايله جزائر ملحقه سنك مركزى برقصبه و اسكله اولوب ، ٢٠٦٠٥ اهاليسى ، صاغلام و ورم علتنه مبتلا اولانلره نافع هواسى و پك ايشلك تجارت بحريه سى واردر .

**فونغ تين** { (Foung-Tien) چينك مانچوريا قطعه سنده بيوك ، منتظم وسور و برجلرله محاط بر شهر اولوب ، مانچولر عندنده ( موقدم ) و يرليلر عندنده ( شن ياتغ ) اسملريله دخى معروفدر .

**فونغ هوآنغ چينغ** { ( Foung-Houang-Tching ) چينك ( لاؤتونغ ) ايالتنده و ( قوره ) حدودى قربنده سورله محاط بر قصبه اولوب ، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر .

**فونفكيرخن** { ( Fünfkirchen ) يعنى « بش كليسا » مجارستانده ( بارانيه ) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب ، بوده نك ١٧٥ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهاليسى ، آقادمياسى ، مكتب اعداديسى ، كوزل شرابى ، جوارنده كمور معدنى و ايشلك تجارتى واردر. ١٥٤٣ تاريخنده دولت عثمانيه نك يدضبطنه كچوب ، ١٤٣ سنه تحت ادارۀ عثمانيه ده بولنمشدر .

**فونكه** { اندلسده بر قصبه اولوب ، بعض مشاهير علماء اسلامك وطنى بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

**فونيا** { ( Phonia ) يونانك موره شبه جزيره سنده واقع آرغوليده مع قورنتيا ايالتنده و ايالتك منتهاى غربنده بر كول اولوب ، بو يى ٩ و اكى ٨ كيلومتره در. طاغلرله محاط اولوب ، شمالدن برچاى كلدرك ايچنه دوكيلور. ساحل شماليسى قربنده بو اسمله بيوك برقريه دخى واردر .

**فونينغ** { (Fou-Ning) چينك شرق جنوبى ساحلنده واقع ( فوكان ) ايالتنده و ( فوچئو ) نك ١٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده سنجاق مركزى بر بيوك شهر واسكله در. — ينه چينك ( پچيلى ) ايالتنده و پكينك ٢٦٥ كيلومتره شرقنده دخى بو اسمله بر شهر واردر .

**فوه** { مصرده نيلك ساحلنده ورشيدك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق ساحل بحردن بش آلتى فرسخلق مسافه ده بر كوچك

قصبه اولوب، بز و سختیان وفس کبی معمولاتی واردر .

**فوهر** (Foeher) شمال دکیزنده اشلسو- یغك ساحل غربیسی قارشیسنده بر آطه اولوب ، بویی ١٢ و اکی ٨ کیلومتره اولدیغی حالده ، ٦٦٠٠ اهالی ایله مسکوندر . مرکزی ( ویق ) قصبه‌سیدر .

**فوهی** (Fohi) چینك اسکی بر حکمدار وشارعی اولوب ، میلاد عیسادن ٢٩٥٠ ویا ٣٣٠٠ سنه اول ظهور ایتمش اولدیغی و برالهك عبادتیله ازدواجی وآوجیلق و بالقجیلق و موسیقی ویازی کبی شیلری ایجاد ایتمش ایدوکی منقولدر .

**فوئغو** ( Fuego ) آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده وغوآتماله شهرینك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و صو پوسکورتن ( آغوآ ) برکانك غربنده بر بنارطاغ اولوب، ٤٢٥٠ متره ارتفاعی واردر . ذروه‌سی ″٢٥′٢٧°١٤ عرض شمالی ایله ″٤٥′١٣°٩٣ طول غربیده واقعدر .

**فوئنته** ( Fuente ) اسپانیه‌ده بو اسمله برقاچ قصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: بادلیوز ایالتنده زافره قضاسنده و ١٢ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٦١٠٠ اهالیی جامع اولان ( فوئنته دل مائستره ) ایله ینه مذکور ایالتده واقع و ٤٥٠٠ اهالیی جامع اولان قضا مرکزی ( فوئنته ده قانتوس ) در .

**فهرج** فارس ایله اصفهان آره‌سنده واقع وفارسدن معدود اوله‌رق اصطخر اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

**فهلفهره** مکران خطه سنده مشهور بر قصبه ایدی .

**فهمی** ( محمد ) شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادریدر. طریق تدریسه سلوك ایدوب ، بر چوق مدرسه‌لرده مدرس بولنمش ؛ و ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

شکست ایتدی لب لعلك صفای جام جمشیدی
رخك یانده صورت بولدی مرآت اسکندر

**فهمی** ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :
برنجیسی ( مولانا صدرالدین محمد ) کرمانلی اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه‌محمدك رجالندن ایدی. تبریزك عثمانلی اردوسی طرفندن محاصره‌سی اثناسنده و ٩٩٣ تاریخنده شهر مذکور قلعه‌سنده وفات ایتمشدر. « صورت ومعنی » عنوانیله بر منظومه‌سی وخیلی غزلیات و قصائدی واردر . شو رباعی اونکدر :

این مغبچه کوشد آتش افروز کنشت
آتش زده در خرمن صد حور سرشت
حوران همه هیزم کش آتشکده اش
رضوان همه شاخ طوبی آرد ز بهشت

— ایکنجیسی ( ری ) مضافاتندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

که بر احوال زار من نکریست
که بر احوال زار من نکریست

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، مرتب دیوانی و بر خیلی هجویه‌لری وارایسه‌ده، علمدن بهره‌سی آز اولدیغندن ، اشعاری عیبدن خالی دکلدر. شو بیت اونکدر :

سوی خودم چه‌خوانی از من چو عار داری
بکذار تا بمیرم با من چه کار داری

**فهمی افندی** [« حسن فهمی افندی » ماده‌سنه مراجعت . ]

**فهیم افندی** ( خواجه سلیمان — ) متأخرین شعرادن اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده استانبولده طوغمش؛ ودیوان همایونده وبعده روم ایلنده قائممقاملق کبی بعض مأموریتلرده استخدام اولنه‌رق، بالآخره خانه‌سنده لسان فارسی تدریسیله مشغول ایکن، ١٢٦٢ ده وفات ایتمشدر . دولتشاهك مشهور تذکرة الشعراسنی طی واختصار طریقیله ترکجه‌یه ترجمه ایده‌رك ، « سفینة الشعرا » تسمیه ایتمشدر .

**فیا** (Feia) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك ( ریویانیرو ) حکومتنده قامپوسك ٢٠ کیلومتره جنوبنده وبحر محیط آطلاسی ساحلی قربنده کنیش وصیغ بر کول اولوب. دکیزدن آیرلمش اولدیغی آکلاشیلیور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، برنهرك

صو يني آلير و جوارنده‌كي سائر كوللرله اختلاط ايدر . باليغي پك چوقدر .

**فياض** { (ملا عبدالرزاق) ايران شعراسندن اولوب ، لاهيجانليدر، و اكثريا قمده اقامت ايتمشدر. اكثر علوم وفنونه واقف اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه عباس ثاني نامنه «كوهر مراد» عنوانيله مشهور بر تأليفي واون ايكي بيك بيتي حاوي ديوان اشعاري واردر. ١٠٧٢ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. شو رباعي اونكدر :

وقتست كه ترك پير واستاد دهيم
آموختها را همه از ياد دهيم
باجام مى دو ساله در ميكدها
ناموس هزار ساله برباد دهيم

**فيپا** { (Fipa) آفريقاي وسطيده (تانغانيقه) كولنك ساحل شرقيسنده بر خطه اولوب، ٧° ايله ٥٨′ ٧° عرض جنوبي آره‌سنده ممتد اولور، وشرقدن غربه اكي ١٠٠ كيلومتره قدردر. كولك ايچنده‌كي آطه‌لرك برقاچي‌ده بو خطه‌يه تابعدر . شرق جهتي دوز وغرب طرفي طاغلق و اورمانلقدر. پرنج وپاموق اكيلمكسزين يتيشير . فيل وسائر آو حيواناتي چوقدر. حيوانات اهليه‌دن اك زياده بولناني كچيدر. اهاليسي ساكن ومونس آدملردر . زنكبار عربلري ( قلنيه ) قريه‌سنده بر تجارتكاه تأسيس ايدوب، اورادن زنكباره كاروانلر ايشلديرلر .

**فيثاغورس** { ياخود فوثاغوراس — (Pythagore, Πυθαγόρας) يونان قديم اعاظم حكماسندن اولوب، ميلاد عيسادن ٦٠٨ و برروايتده ٥٧٢ سنه اول سيسام آطه‌سنده دنيايه كلمشدر. وطننده ( فركيد ) دن تحصيل ايتدكدن صكره ، مصره سياحتله ، اورا حكماسنك اسرارينه وآسيا امم مختلفه‌سنك مذاهب فلسفه‌سنه كسب وقوف ايتمش؛ وقبل الميلاد ٥٤٠ ياخود ٥٣٢ تاريخنده ايتاليايه كچوب، (قروتونه) شهرنده ايتاليا مدرسه‌سي ( École italique ) اسميله شهرت بولان برمدرسهٔ مخصوصه كشاديله، هرطرفدن تهاجم ايدن طلبه‌يه فلسفه‌سني تدريسه باشلامشيدي . فيثاغوراس علم وعملي جمع ايده‌رك ، كنديته مخصوص اعتقادات واسلوب تعيشي وار ايدي؛ و طلبه‌سني درسدن اول رياضته سوق ايدوب، كندي اسلوبنده ياشامغه وحتى اوزون مدتله سكوته آليشديرردي. تلامذه‌سي مريداني حكمنده اولوب ، كنديسنه اعتقادلري بر درجه‌ده ايدي ، كه «استادسويلدي» سوزي هردليل وحجتدن قوتلي عد اولنوردي . ارضك كرويتنه، روحك بقاسنه ، آخرتجه مكافاة ومجازاته و بونكله برابر تناسخه ، و روحك اعمال صالحه و رياضتله درجه درجه ترقي ايده‌رك سعادت ابديه‌يه نائل، وسيئات وفسق و فجورله دركه دركه تدني ايده‌رك عذاب جهنمه دوچار اولديغنه ايناننيردي. هنديلردن مأخوذ اولان تناسخ اعتقادندن طولايي اونلر كبي حيوان اتي يمكدن اجتناب ايدر، وتلامذه‌سنه‌ده ات يمكي منع ايلرايدي. اعداد وارقامه خارق العاده بر حكم وقوت ويره‌رك ، عالمده مبدأ و اساس وحدانيت اولديغني قبول ايدردي. تأليفاتندن هيچ بري موجود اولمديغندن، افكار حكيمانه‌سيله اصول فلسفه‌سي تماميله معلوم اوله‌ميوب ، ذكر اولنان جهتلري مسموعات و مرويات قبيلندندر . قبل الميلاد ٥٠٩ و بر روايتده ٤٧٢ تاريخنده يوز ياشلرنده اولديغي حالده ( متاپونته ) شهرنده كنديسيله تلامذه‌سي عليهنده ظهور ايدن بر فتنه اثناسنده قتل اولنديغي مرويدر. علماي عرب فيثاغورسك بروجه آتي برقاچ تأليفاتي تعداد ايديورلرسه ده ، بو تأليفاتك زمانلرنده موجود و عربي‌يه مترجم مي يوقسه يالكز اسملري‌مي منقول اولديغي كسديريله‌مدي: «كتاب الارثماطيقي» ، «كتاب الالواح» ، «كتاب في النوم واليقظه» ، «كتاب في كيفية النفس والجسد» ، « رسالة الى متمرد سقليه » ، « الرسالة الذهبية » ، « رسالة الى سقايس في استخراج المعاني » ، « رسالة في السياسة العقلية » ، « رسالة الى ميمدوسيوس » .

**فيجي** { ياخود ويتي ( Fidji, Viti ) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده انكلتره دولتنه تابع بر طاقم جزاير اولوب ، يكي زلانده‌نك ١٧٧٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق، ٤٢′ ١٥° ايله ٤٨′ ١٩° عرض جنوبي و ٨′ ١٧٧° ايله ٢٩′ ١٧٨° طول شرقي آره‌لرنده ممتد اولدقلري حالده ، تشكيل ايتدكلري دائره‌نك قطري ٥٥٠ ايله ٦٦٠ كيلومتره آره‌سنده‌در . مجموعنك مساحهٔ سطحيه‌سي ٢٠ ٨٠٦ مربع كيلومتره اولوب ، ١١٩٣٧٠ اهالي ايله مسكوندرلر. نفوس مذكوره‌دن

 ف ی ج

یالکز ١٣٧٠ ی آورو پالی و قصوری یرلیدر . جزایر مذکوره‌نك ایکیسی یعنی ( ویتی لوو ) ایله ( وانوآلوو ) بیوك وقصوری کوچك اوله‌رق ، مجموعی ٢٢٥ آطه‌دن عبارتدر ،که ایچلرندن ٨٠ ی مسکون وقصوری خالیدر. کوچکلرینك‌اك بیوکلری: قاداوو ، تاویونی، قورو، نایرای، غاؤ، اووالاؤ، یادوآ، یاساوه، وانوآبالوو، لاکبه و سائره در . بیوکلرندن برنجیسنك بویی ١٤٥ و اکی ٩٠ ، وایکنجیسنك بویی ١٦٠ و اکی ٤٠ کیلومتره‌در . بونلرك ١٢٠٠ متره‌یه قدر مرتفع طاغلری وخیلی نهرلری اولوب ، بعضلری سیر سفائنه صالحدر . کویلرینك اکثری انهارك کنارلرنده اولوب، ساز و قامش و صماندن یاپلمش و یاپراقلرله اورتلمش قلبه‌لردن مرکبدر. ساحللری یوکسك وصرب وقیالر وصیغلرله محاط اولدیغندن، بو جزایر آره سنده سیر سفائن پك مخاطره‌لیدر .

فیجی جزایرینك بولندقلری درجهٔ عرضك ایجاب ایتدیردیکی حرارت ملتم روزکارلرله وهر موسمده اکسیك اولمیان یاغمورلرك کثرتیله تعدیل اولنه‌رق ، هوالری معتدلجه وپك صاغلام وهرنوع نباتاتك یتیشمه‌سنه مساعددر . شمال‌غربی جهتنده‌کی آطه‌لرده بولنان واسع اورمانلرده کراسته‌یه یارار اشجارك انواعی بولندیغی کبی، هندستان جوزی ، موس، اکمك آغاجی، پورتقال ، لیمون، تمر هندی وسائر اشجارمثمره ایله قهوه، شکرقامشی، توتون، مصر، طاتلی پتاته ، پاموق و سائره حاصل اولور . نباتات طبیه‌لریله عطریاتلری‌دخی چوقدر. حیوانات اهلیه‌ووحشیه‌لری پك آز اولوب، قیونلره یارایه‌جق اینجه اوتلری یوغیسه‌ده ، کچی وصیغیرلره الویریشلی مرعالری اولدیغندن ، بو ایکی جنس حیوانك‌ادخالی ممکندر. سواحل و انهارنده بالیقلری چوقدر . معدنلری پك آز اولوب ، یالکز آنتیمون و نیکل وباقیر معدنلری بولنمش ایسه‌ده، اخراجلری‌مصارفنه تقابل‌ایده‌میه‌جك درجه‌ده‌در. اکثر طاغلری برکانی اولوب، میاه معدنیه‌لری چوقدر .

فیجی جزایرینك اهالیسی ملانسیا نك اهالیٔ اصلیه‌سی اولان پاپو و یا ماؤری ایله پولینسیالیلر و یا مالاییلردن و علی‌الخصوص ( تونغا ) جزایری اهالیسندن مرکب اولوب، بو ایکی جنس هم آیری آیری وهمده قاریشیق وممزوج حالنده بولنیور. رنکلری قوروم رنکنه مشابه یعنی صاری یه مائل سیاه ، صاچلری اوزون وقیوریجق ، صقاللری کمراه ، برونلری یاصی وباصیق، آغزلری بیوك، طوداقلری قالین، یناق کمیکلری چیقندیلی وبدنلری خیلی ایری و توانادر . ذکاوتلری پك کری اولمیوب ، خیلی صنعتلی‌آلات وادوات وآوانی‌اعمال‌ایدرلر؛ وآوروپا میسیونرلرینك کندیلرینه اوکرتدکلری‌لاتین‌حروفیله لسانلرینی اوقویوب یازمغه آلیشمشلردر. کشفلرنده انسان اتی یدکلری محقق اولوب، الیوم بو عادت مستکرهه‌دن بسبتون واز کچمه‌مشلردر . و اللرینه فرصت کچدکجه، همجنسلرینك اتندن ضیافت ایتمکه شتاب ایدرلر. کندیلری جسور اولدقلری حالده ، غداروبی‌مرحمتسزدرلر. فیجیلیلر اساساً مستقل‌صورتده اداره اولنوب، هرقریه‌نك ارثی بر رئیسی وهر بر قاچ قریه‌دن مرکب ناحیه‌نك ینه ارثی بر مدیری وهرجزیره‌نك فعلاً مستقل بر حاکمی واردر . آنجق بو حکمدارلرك جمله سی اسماً ( ویتی‌لوو ) جزیره‌سنك حکمدارینی طانیرلر. کوی رئیسلرینك کوی اختیارلرندن مرکب مجلس‌مشورتلری اولدیغی کبی، برناحیه‌ده‌کی قرا رؤساسی‌دخی ناحیه‌مدیرینك، وناحیه مدیرلری جزیره حاکمنك تحت ریاستنده اجتماعله عقدمجلس‌ایده‌رك ، مملکتك امور وخصوصاتی تذکر ایدرلر . آوسترالیاده‌کی انکلیزلردن بعض‌آدملر فیجی جزایرینه یناشه‌رق، برطاقم‌اراضی وحتی بعض جزایرك بتون اراضیسنی مبایعه ایله ، سائر آطه‌لردن عمله کتیره‌رك ، بو یرلری ایشلتمکه باشلامش ، و بوخصوصی تصرفلره مرور زمانله سیاسی رنکی ویریله‌رك ، ١٨٧٤ تاریخ‌میلادیسنده جزایر مذکوره‌نك جمله‌سنه‌انکلیز سنجاغی‌چکلمش؛ وکمرك دائره‌لری تأسیسیله اهالیدن ویرکی آلنمغه باشلامشدر. جزایرك وارداتی سنه‌دن‌سنه‌یه آرته‌رق، بریچق ملیون فرانقی کچمشدر . آنجق اهالی اسکی رؤساسنی محافظه ایدوب ، حقیقتده ینه مستقل بر صورتده اداره اولنمقده ، و هله بیوك جزایرك ایچ طرفلری الیوم برحال مجهولیتده یاشامقده درلر . اونبر پروتستان و برقتولیك میسیونری اهالی‌بیننده خرستیانلغی نشر ایتمکه چالیشیورلر.

فيجى جزايرى ابتدا ۱٦٤۳ ده فلمنكلى قپودان تاسمان طرفندن كشف اولنه‌رق، ۱۷۷٤ ده انكليز قپودان قوق و بعده دها بشقه‌لرى طرفندن زيارت، واحواللرى تحقيق و تدقيق اولنمشدر.

**فيچبورغ** { (Fitchburg) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه نك مساچوست حكومتنده (وورچستر) ايالتنده و بوستونك ۷۰ كيلومتره شمال غربيسنده برقصبه‌اولوب، ۱۲۲۳۰ اهاليسى و يوك و پاموق ايپليك ايله كاغد، پيانو، ماكينه وسائره فابريقه‌لرى واردر.

**فيچروى** { (Fitzroy) آوستراليا نك ويقتوريا مهجرنده (ملبورن) شهرى اتصالنده برقصبه‌اولوب، ۱۷۰۰۰ اهاليسى، متعدد فابريقه‌لرى و واسع بر دوحه سى واردر. شهر مذكورك برمحله‌سى حكمنده‌در.

**فيچروى** { (Fitzroy) بواسمله آوسترا ـ لياده ايكى نهر واردر: برى غربى آوستراليادە اولوب، قطعهٔ مذكوره‌نك غرب شمالى ساحلنده واقع (كينغ سوند) خليجنه‌دوكيلور. سياحيندن برى بونهرى منصبندن ٤۰۰ كيلومتره يوقارى‌يه قدر تعقيب ايده‌رك، ′۲′٤۲°۱۷ عرض جنوبى ايله ′٥۰°۱۲۳ طول شرقى نقطه‌سنه واصل اولدقدن صكره، بونهرى تركيب ايدن ايكى قولدن شرق جهتنده‌كينى دها ۱٦۰ كيلومتره يوقارى‌يه قدر تعقيب ايدوب، بونك حوضه‌سنى و يقتوريا حوضه‌سندن آييران تقسيم مياه‌خطنه واصل اولمشدر. — ديكرى آوستراليا نك شمال شرقى جهتنده‌كى (قوينسلاند) مهجرنده اولوب، جنوبدن كلن (داوسون) ايله شمالدن كلن (ماكنزيه) چايلرندن بالتركب، (روقهامپتون) قصبه‌سندن بعدالمرور، ′۳٥°۲۳ عرض جنوبيده (كپل) قوينه دوكيلور.

**فَيد** { جزيرةالعربك شمر خطه‌سنده ومكهٔ مكرمه ايله عراق آره‌سنده‌كى طريق حجاجك وسطنده اوله‌رق خيلك ۸۰ كيلومتره جنوب شرقيسنده و نجد حدودى قربنده اوله‌رق جبل سلمه‌نك اتكنده برقصبه اولوب، بر واديك ايچنده بولنغله، قيولرينك صو بيله اروا اولنان باغچه‌لرنده خرما، قايسى، شفتالى آغاجلر يله قاوُن، قباق، مصر و سائره حاصل اولور. اهاليسنك باشليجه مدار معيشتى حجاجه صاتمق اوزره ادخار ايتدكلرى ذخاير وسائره‌دن عبارتدر. حجاج فضله اشيالرينى فيد اهاليسنه امانت ايدوب، عودتلرنده آليرلر.

**فيدنه** { (Fidènes) ايتاليادە سابين قوم قديمنه مخصوص بر شهرقديم اولوب، ميلاددن ٤۲٥ سنه اول روماليلر طرفندن ضبط واسكان اولنمش؛ وميلادك ۲٦ نجى سالنده تياتروسى ييقيلوب، انقاضى آلتنده ۲۰۰۰۰ كشى قالمش ايدى. اليوم (قاستل جوبيلئو) قربنده بعض ويرانه‌لرى موجوددر.

**فيدون** { (Phidon) قبل الميلاد ۸٦۰ تاريخلرنده يونانك آرغوس شهرنده حكمدار اولوب، ترازويى و كومش مسكوكاتى ايجاد ايتمش اولديغى مرويدر.

**فيدياس** { (Phidias) يونان قديمك الك بيوك هيكلتراشى اولوب، قبل الميلاد ٤۹۸ تاريخلرنده آتيقه ده طوغمش، و ٤۳۱ ده وفات ايتمشدر. عقل وحكمت الهه‌سى وآتنه شهرينك حاميه سى زعم اولنان (آتنه) ونام ديكرله مينروه‌نك اوچ هيكلنى و دها برطاقم هيكللر اعمال ايتدكدن صكره، آتنه‌نك تزييناتنه نظارت ايتمكه مأمور اولوب، مشهور پريقلسك معاونتيله شهر مذكورى غايت مصنع هيكللرله طوناتمش؛ وعلى‌الخصوص آتنه‌نك فيل ديشيله آلتوندن بر مشهور هيكلنى ياپمش؛ وبعده اليده‌يه كيده‌رك، مشهور اولمپ اويونلرى محلنده مشترينك جسيم بر هيكلنى ياپمغله مشغول ايكن، آتنه‌نك هيكلنى ياپمق ايچون كنديسنه تسليم اولنان آلتونى سوء استعمال ايتمش اولمغله اتهام اولنه‌رق، بوبابده برائتنى اثبات ايتمش ايسه‌ده، بو الههٔ كاذبه نك سپرنده كنديسنك و پريقلسك رسملرينى ياپمش اولمسى بر حرمتسزلك عد اولنارق، توقيف اولنمش؛ ومحاكمه‌سنه شروع اولنمازدن اول محبسده وفات ايتمشدر.

**فير** { اندلسده برقصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**فيراندو** { (Firando) جاپونيه‌نك اكسيو جزيره‌سنك ساحل جنوبيسى

قربنده بر كوچك آطه و قصبه اولوب، ١٦٠٩ تاريخنده فلمنكليلر طرفندن ضبط ، و ١٦٤٠ ده جاپونيه‌ليلر طرفندن استرداد اولنمشدر .

**فيرموس** { (Firmus) روماسردارلرندن اولوب، شامك سلفكيه قصبه‌سنده طوغمش؛ و ٢٧٣ تاريخ ميلاديسنده مصرده ايمپراطورلغنى اعلان ايدرك ، زنوبيه‌نك انتقامنى آلمغه چاليشيركن، آورليان طرفندن اخذ وگرفت وصلب اولنمشدر .

**فيرموس** { (Firmus) مغرب اقصى بربرلرى سردارلرندن اولوب ، ٣٧٠ تاريخنده ايكنجى والنتنيانه قارشى عصيان ايتمش؛ وبرقاچ محاربه قزاندقدن صكره ، مغلوب اولوب، اتلاف نفسه مجبور اولمشدر .

**فيرنچه** { (Firenze) فلورانسه شهرينك ايتاليانجه اسميدر .

**فيروز** { ايرانده حكومت سورن اشكانيان ملوكنك اونجيسى اولوب، هرمزك اوغليدر. ميلادك ٤٠ نجى سنه سى رومادن منى اولان ( لابيانوس ) ايله بالاتفاق، قراتى تجاوزله ، آنطوآنك سردارى دچيديوسى كلياً مغلوب وقتل نفسه مجبور ايتمش ؛ وايكى سنه صكره (ونتيديوس) طرفندن مغلوب ومحاربه‌ده مقتول اولمشدر. روماليلر عندندم ( پاقوروس ) اسميله معروفدر .

— تواريخ اجنبيه‌ده اشكانياندن ديكر بر فيروز دخى مذكور اولوب، ٩٠ تاريخ ميلاديسنده جلوس، وروما سردارلرندن ( ترايان ) ه قارشى ( داچيا ) حكمداريله اتفاق ايتمش اولديغى، وعلوم و صنايعى حمايه ايدوب، پايتخت اولان طيسفون شهرينى تزيين ايلمش ايدوكى مرويدر .

**فيروز** { ياخود پيروز — (Pérosès) ايرانده حكومت سورن ساسانيانك اون دنجى حكمدارى اولوب ، ايكنجى يزدگردك اوغليدر. كوچك برادرى هرمزدن صكره ٤٥٧ تاريخ ميلاديسنده تخته قعودله ، ٣١ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٤٨٨ تاريخنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. زماننده يدى سنه قحط وغلا ووبا حكم سورمشدى .

**فيروز** { (ابوعبدالله — الديلمى) صحابه‌دن اولوب، عن اصل ايرانلى اولديغى حالده ، يمنده ساكن اولمغله، حميرى نسبتيله معروفدر. حبش نجاشيسنك همشيره‌زاده‌سى اولديغى ده مرويدر. نزد جناب نبوى يه گلرك ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ارتحال رسالتپناهيدن اولجه ، زادويه وقيس بن المكشوحله بالاتفاق، يمنده ادعاى نبوت ايدن اسود عنسى يى قتل ايتمشدر . حضرت عثمان ( رضه ) ك زمان خلافتنده وفات ايتمشدر .

**فيروز** { ( ملا — بن كاوس ) مشاهير شعراء فرسدن وبماى زردشتيلرندن اولوب، برمدت ايرانده سير وسياحت ايتدكدن صكره ، هندستانه عودتله، انكليز مأمورينى عندنده قدر واعتبارى زياده بولنمش ؛ و قرال جورجك نامنه « جارجنامه » عنوانيله شاهنامهٔ فردوسى بحرنده قرق بيك بيتى حاوى بر منظومه يازمشدر. ١٢٤٩ تاريخنده وفات ايتمشدر .

**فيروزآباد** { ايرانك فارس خطه‌سنده و شيرازك ١٠٠ كيلومتره جنوبنده و پرستاف نهرى اوزرنده اسكى بر شهر اولوب، شمديكى حالده يالكز ٢٠٠ نفوسى حاوى برقريه حالنده ايسه‌ده، وقتيله بيوك ومعمور اولوب، مشاهير علمادن برچوق ذواتك وازآنجمله «قاموس» صاحبى مجدالدين ابوطاهر محمد بن يعقوب فيروزآباديناك وطنى بولنمشدر. برچوق آثار عتيقه‌سى وحتى بر بيوك آتشكده ويرانه‌سى واردر . اسم قديمى ( خوز ) ويا (كور ) اولوب، آل بويه‌دن عضدالدوله طرفندن فيروز آباد تسميه اولنمشدر .

**فيروزآباد** { هندستانك ( اكره ) ايالت وسنجاغنده و اكره‌نك ٤٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق ( جمنه ) نهرينك ساحل يسارنده ودهليدن اله‌آباده كيدن دمير يول خطى اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٤٢٥٥ اهاليسى واردر .

**فيروزآبادى** { ( مجدالدين ابوطاهر محمد بن يعقوب بن محمد ) مشاهير علماى لغتدن اولوب، مشهور ومتداول اولان « قاموس » ك مؤلفيدر. نسبى ابو اسحق شيرازى يه وبر روايتده جناب ابوبكر صديق ( رضه ) ه منتهى

اولور. ٧٢٩ تاریخنده دنیایه کلوب، مملکتنده تحصیل علم ایتدکدن صکره، دور بلاد ایده‌رك، مشاهیر علمای عصرندن فقه وحدیث وتفسیر وسائر علومی استکمال ایتمش؛ و بو طرفه دخی کلدرك، یلدیرم سلطان بایزید خان حضرتلرینك و تیمورك التفات و احسانلرینه نائل اولمش ایدی. بعده یمن جهتنه کیده‌رك، زبیدده قاضی ایکن، ٨١٦ تاریخنده ٨٧ یاشنده وفات ایدوب، شیخ اسماعیل جبرتینك تربه‌سنه دفن اولنمشدر. وسعت قریحه‌سی وکثرت مستحضراتی اولوب، علوم مختلفه‌ده قرق متجاوز تألیفاتی واردر. لغتده «القاموس المحیط» تسمیه ایتدیکی کتابك اصلی «اللامع المعلم العجاب الجامع بین المحکم والعباب» عنوانیله ٦٠ جلد اوزره اولوب، بعده ایکی جلده اختصار ایتمش اولدیغی وحتی زبید کتبخانه‌سنده مفصلنك برنسخه‌سی بولندیغی مرویدر. بوندن بشقه بر تفسیر شریفیله بخاری شریفه ومشارقه شرحلری وسائر تألیفاتی واردر. قاموسی سلطان محمود خان ثانی دوری علماسندن عاصم افندی طرفندن ترکجه‌یه ترجمه، و بعض ذوات طرفندن عربی اوله‌رق شرح اولنمشدر. شرحلرینك اکملی اولان «تاج العروس من جواهر القاموس» اخیراً غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینك همت و مصارفیله قاهره‌ده اون بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر.

**فیروز پور** { هندستانك لاهور ایالتنده ولاهورك ٧٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠٥٩٥ اهالیسی، متین وشایان تماشا قلعه‌سی واهمیت تجاریه‌سی واردر. جوارنده‌کی (فیروز شاه) قریه‌سنده ١٨٤٥ تاریخنده سیخلرله انکلیزلر بیننده بیوك بر محاربه وقوع بولمشدر. — قضاسی سرهندك بر قسمندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٠٩٤ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤٩٢٥٥ کشیدر.

— دهلی ایالتنك (کورکاو) قضاسنده وکورکاوك ٩٨ کیلومتره جنوبنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وجوارنده دمیر معدنی واردر.

**فیروز خسرو شاه** { (الملك الرحیم ابو نصر) آل بویهك اون آلتنجی و صوك حکمداری اولوب، ٤٤٠ تاریخنده پدری عماد الدین الملك وفاتی اوزرینه، بغدادده امیر الامرا اولمش؛ و ٤٤٧ ده سلطان طغرل سلجوقی بغداده دخولنده، استقباله چیقمش ایکن، اخذ و اصفهان قربنده طبرك قلعه‌سنه حبس اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر. برادرلری ملك ابو منصور و ابو علی فارسده سلجوقیلرك تحت اطاعتنده اوله‌رق برآز مدت دها حکم سورمشلردر.

— [«جلال الدوله» ماده‌سنه دخی مراجعت.]

**فیروز سابور** { انبار قصبه‌سیله ملحقاتنه ایرانیلرجه ویریلن اسم اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

**فیروز شاه** { هندده حکومت سورن غوریلردن اولوب، شمس الدین التمشك اوغلیدر. ٦٣٣ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، لهو ولعب وسفاهته دوشکون اولمغله، امور دولت والده‌سنك النده قالمش؛ و بو ایسه اورتاقلرندن انتقام آلمق هوسنه دوشوب، اوکی اوغللرندن برینی قتل ایتمکله، رجال دولت بالاتفاق، کندیسنی اسقاط، وهمشیره‌سی رضیه سلطانی اقعاد ایتمشلردی.

**فیروز شاه** { دهلی حکمدارانندن اولوب، سلیم شاهك اوغلیدر. ٩٦١ تاریخنده، ١٢ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولوب، اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، دایسی مبارك خان صاحب ترجمه‌یی قتل ایله، تختی ضبط ایتمشدی.

**فیروز شاه** { دهلی حکمدار اخیری بهادر شاه ثانینك اولادندن اولوب، ١٨٥٧ تاریخ میلادیسنده انکلیز حکومتنه قارشی ظهور ایدن قیامده ذی مدخل بولنمش؛ و بعده انکلیز حکومتی طرفندن تخصیصاته نائل اولمش ایدی.

**فیروز شاه** { هندستانده بیوك بر جدولدر، که کنك ایرماغنه تابع جمنه نهر کبیرینك صاغ کنارندن ٣٠°٢٠′ عرض شمالی ایله ٧٥°١٨′ طول شرقیده آیریلوب، سرهند خطه‌سی داخلنده غرب جنوبی‌یه طوغری ٢٤٠ کیلومترهلك مسافه‌ده حصاره قدر واصل اولور، وبونك اوته‌سنده قوملرده غائب اولور.

مجراسنك آورته‌سنده بو جدولدن شرق جنوبی‌یه طوغری ١٤٠ كیلومتره اوزون برشعبه آیریلوب، دهلی قربنده ینه جنه نهرینه واصل اولور. كچدیكی یرلری اروا واحیا ایدن بوبیوك جدول آنف‌الترجمه فیروز شاه تغلقك انشا كرده سی اولوب ، آنجق مرور زمانله مجراسی قومله طولمش اولدیغندن ، انكلیزلر تطهیر ایتمشلردر .

**فیروز شاه بهمنی** { هندستانك دكن خطه‌سنده حكومت سورن بهمنی سلاله‌سی ملوكندن اولوب ، سلطان داود شاهك اوغلیدر . ٨٠٠ تاریخنده سلطان شمس‌الدینی اسقاطله تخته قعود ایدوب ، برادری احمد خانی خان خانان عنوانیله امیرالامرا ایتمش ؛ و بهمنی دولتنك فروشكوهنی اوج بالایه ایصال ایده‌رك ، ٢٥ سنه حكومت سوردكدن صكره ، مشارالیه برادرینی خلف براقه‌رق ، ٨٢٥ ده وفات ایتمشدر .

**فیروز شاه پوربی** { (ملك عادل) بنكاله‌ده حكم سورن پوربی ملوكندن اولوب، عن اصل حبشی كوله‌لردن ایكن، ٨٩٦ تاریخنده حكومته نائل اولمش؛ والیوم لكهنو دینلن غور شهرینی اعمار وتزیین ایتمشدر. یالكز اوچ سنه حكومت سوروب، ٨٩٩ ده وفات ایتمشدر .

**فیروز شاه تغلق** { دهلیده حكم سورن تغلق سلاله‌سندن بر حكمدار اولوب، سلطان غیاث‌الدین تغلقك برادری سپهسالار رجبك اوغلیدر . عم زاده‌سی سلطان محمد تغلقك وفاتی اوزرینه، ٧٥٢ تاریخنده دهلی تختنه چیقوب، كمال عدالت ودرایتله ادارهٔ مملكتله ، برچوق جدوللر وقلعه‌لر وسائر اسباب عمران وجوده كتیرمش؛ و ٧٨٦ تاریخنده اوغلی ناصرالدین محمده تختی تركله، اختیار فراغت ایتمش ایسه‌ده، موی‌الیه سفاهته دوشكون اولدیغندن ، متعاقباً ادارهٔ اموری ینه كندی الینه آلمغه مجبور اولمش ؛ و ٧٩٠ تاریخنده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر . ایكی تورونی بربرینی متعاقب تخته قعود ایتمشلرسه‌ده ، ایكیسی ده اسقاط اولنه‌رق ، ینه او سنه حكومتی موی‌الیه ناصرالدین محمد ضبط ایتمشدی. فیروز شاهك اقتدار ادیبی دخی اولوب، « فتوحات فیروزشاهی » عنوانیله بر تألیفی واردر .

**فیروز شاه خلجی** { ( جلال‌الدین — بن قائم خان ) دهلی حكمدارلرندن اولوب، ٦٨٨ تاریخنده ، سلطان معزالدین كیقبادك قتلی اوزرینه، تخته قعودله ، ٨ سنه حكومت سوردكدن صكره ، یكنی و دامادی بولنان اله‌آباد والیسی علاءالدین اعلان عصیانله تختی ضبط ، وكندیسنی برقلعه‌یه حبس ایتمشدی. فیروز شاه خلجیان سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ایكنجیسی مرقوم علاءالدین ، اوچنجیسی شهاب الدین عمر ، دردنجی و اخیری مبارك خاندر . بو سلاله ترك جنسیتنه منسوب ایدی . بونلردن صكره نوبت حكومت تغلق شاهان سلاله‌سنه كچمشدی .

**فیروز قباد** { دربند قربنده اسكی برقصبه اولوب، ساسانیاندن نوشروانك پدری قبادك بنا كرده‌سی ایدی .

**فیروزكوه** { هرات ایله غزنه آره‌سنده غورشستان جبالنده متین ومستحكم برقلعه وطبرستانده دنباوند قربنده دیكر بر استحكام ایدی .

**فیریاب** { خراسانده بربلده اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغی « معجم‌البلدان » ده مسطوردر .

**فیژاق** { (Figeac) فرانسه‌نك ( لوت ) ایالتنده و قاهورك ٥٠ كیلومتره شمال شرقیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، ٧٣٣٣ اهالیسی، مكتب اعدادیسی، زراعت جمعیتی و بز دستكاهلری واردر .

**فیشابور** { موصل ملحقاتندن جزیرهٔ ابن عمر یعنی (جزره) قربنده بركوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**فیشت** { یاخود فیخت ( Fichte ) آلمانیه مشاهیر حكماسندن اولوب ، ١٧٦٢ ده رامنوده طوغمش، و ١٨١٤ ده برلینده وفات ایتمشدر. قانت ایله كسب مناسبت ایتمشدی . ابتدا (ینا) دارالفنونده فلسفه معلمی اولوب، بعده دینسزلكله اتهام اولنه‌رق ، شهر مذكوری تركله ، برلینه چكیله‌رك، اورا دارالفنونده معلم اولمشیدی،

فرانسزلرك آلمانیه‌یی استیلالرنده ، خلقك عروق حمیتنی تهییج ایده‌جك بلیغ نطقلر ایراد ایده‌رك ، وطننه خدمت ایتمشدی . قانتك اصول فلسفه‌سنی اکمال ایچون ، کندینه مخصوص بر اصول اتخاذ ایدوب ، تدریجاً پانتئیسم دینلن اصول تصوفه صاپمشیدی . کلیات آثاری سکز اون جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر .

**فیش ریور** { (Fish-River) یعنی «بالیق چایی» بو اسمله اوچ نهر واردر :

برنجیسی آفریقای جنوبیده ′١٢°٢٣ عرض جنوبیده واقع (کیقوآپ) طاغندن نبعانله، ابتدا جنوب غربی یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق ، ′٤٠°٢٦ عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسینك (آنغره پکنه) قوینه دوکیلور .

— ایکنجیسی امید برونی مهجرنده اولوب، بر خیلی وقت مهجر مذکورك کافرستان جهتندن حدودینی تشکیل ایتمشدر. (اشتوبرکه) سلسله‌سنك شرق شعبه‌سی اولان (ایزبرغ) طاغندن نبعانله، ٣٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، ′٣٠°٣٣ عرض جنوبی ایله ″٥٠ ′٣٩ °٢٤ طول شرقیده بحر محیط هندی‌یه دوکیلور . تابعلری چوقدر .

— اوچنجیسی آفریقای جنوبینك غربی جهتنده (ناماقا) مملکتنده اولوب ، یرلیلر طرفندن (آؤب) تسمیه اولنور . ′٤٢ °٢٢ عرض جنوبی ایله ′٥٦ °١٤ طول شرقیده (آواس) طاغندن نبعانله، جنوبه طوغری ٦٥٣ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (اورانژ) ایرماغنه دوکیلور .

**فیشه** { مصرك غربیه نواحیسندن بر کوچك قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

**فیض** { بصره‌ده شط العربك قوللرندن بر نهردر . — بصره‌نك بونهره قریب اولان بر محله‌سنده‌ده بو اسم ویریلیردی .

**فیض** { (الفیض) جزایرك قسطنطینه ایالتنده وبسکره‌نك ٨٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق صحرای کبیرده قورومش کولدن مبدل بر اولوب، یاغمورلر زماننده وادی العربدن اینن

سیللر طرفندن باصیلیر . طوپراغی پك منبت اولوب، اوراسی تقدیرنده چوق محصولات ویردیکندن، واهالیسی سبق ایدن قیاملری اوزرینه فرانسز حکومتی طرفندن اورادن نفی ایدلمش اولدیغندن، فرانسز حکومتی اوراسنی اعمار ایچون بر شرکت عقدینه چالیشمقده‌در .

**فیض** { (ملا محسن) ایران مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب ، کاشانلیدر . تفسیر وحدیث وتصوف وسائر علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی اولمغله، حکمتله تصوف وعقلیاتله نقلیاتی مزج ایده‌رك ، بر خیلی تألیفات میدانه قویمشدر . «آصفی» و «صافی» عنوانلریله ایکی تفسیرشریفیله حدیثه متعلق «مفاتیح» و «وافی» عنوانلریله ایکی اثری واخلاقه دائر «الحجة البیضاء» عنوانیله بر کتابی وسائر آثاری واردر . ملوك صفویه‌دن شاه عباس ثانی زماننده یاشایوب، بونك اعزاز والتفاتنه مظهر اولمشیدی . شو بیت جمله اشعارندندر :

ازان ز صحبت یاران کشیده دامانم
که صحبت دکری میکشد کریبانم

— هندستان شعراسندن فارسی واردو لسانلرنده اشعار سویلمش بر قاچ کشینك دخی مخلصیدر . بونلردن بری ١٢٦٣ تاریخنده «روضة الفیض» عنوانیله بر منظومه یازمشدر .

**فیض آباد** { هندستانك اود خطه‌سنده ولکهنونك ١٤٢ کیلومتره شرقنده اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (کوکره) نهری اوزرنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ٣٧ ٨٠٥ اهالیسی، بر قاچ سرایی، بیوك بازاری وجوارنده (اودیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر . — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩ ٨٦٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٣ ٣٧٩ ٩٩٢ کشیدر .

**فیض آباد** { آسیای وسطیده الیوم افغانستانه ملحق اولان بدخشان خطه‌سنك مرکزی برقصبه اولوب، بیوك بازاری ، قلعه‌سی و ٥٠٠ قدر خانه‌سی واردر . قرن سابق اوائلنده قوندوز خانی طرفندن تخریب اولنمشدیسه‌ده ، یکیدن اعمار اولنمشدر . ′٢°٣٧ عرض شمالی ایله ′١٦°٦٨ طول شرقیده واقعدر.

**فيض آباد** { چينه تابع تركستان شرقيده كاشغره تابع وكاشغرك ٨٥ كيلومتره شرقنده و ″٢٥ ′٢٠ °٣٩ عرض شمالى ايله ″٥ د ′٢٥ °٧٤ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى واردر.

**فيض الله افندى** { ( جامع الرياستين شهيد السيد — )
سلطان سليمان خان ثانى واحمد خان ثانى دورلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علماء عثمانيه‌دن اولوب، ارضروملى ومشهور شمس الدين تبريزى حضرتلرينك نسلندندر. مملكتنده تحصيل علم ايتدكدن صكره، درسعادته كله‌رك، ١٠٧٤ تاريخلرنده خواجه وانى افندى‌يه داماد اولمشيدى. ١٠٧٨ ده ايفاى حج شريف ايچون جانب حجازه عزيمتله، عودتنده، موكب همايون يكيشهرده بولنمغله، اورايه اوغرايه‌رق، قائن پدرى طرفندن حضور حضرت پادشاهى‌يه چيقارلمش، و ١٠٨٠ ده شهزاده سلطان مصطفى خان ثانينك خواجه سى و ١٠٨١ ده مدرس اولمش؛ و ١٠٨٩ ده شهزاده سلطان احمدك تعليمنه مأمور اولوب، ١٠٩٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى و برسنه صكره نقيب الاشراف اولدقدن صكره، ١٠٩٩ ده ساطان سليمان خان ثانينك جلوسنى متعاقب مسند مشيخت اسلاميه‌يه نصب اولنه‌رق، ١٨ كون صكره، زوربالرله مناسبتى اولمق تهمتيله عزل، و ارضرومه نفى اولنمشدى. سلطان مصطفى خان ثانينك جلوسنى متعاقب، معلملك حقنه بناءً، درسعادته جلبله، ١١٠٦ تاريخنده ادرنه‌ده، ثانياً شيخ الاسلام اولوب، سكز بچق سنه‌يه قريب مدت امور فتواىى اداره ايتدكدن صكره، اولاد واقرباسنى آز مدت ظرفنده پك بيوك رتبه ومنصبلره ايصال ايده‌رك، مستحقينك حقنى ابطال ايتمش؛ وحتى بيوك اوغلنه، كنديسندن صكره قائم مقامى اولمق اوزره، مثلى نامسبوق بر صورتله مشيخت اسلاميه پايه‌سنى ويرديرمش اولمغله، طائفهٔ علماىى وعمومى دلگير ايتمش اولديغندن، ١١١٥ تاريخنده ظهور ايدن فتنه‌ده ارباب فساد كنديسيله اولادينك كنديلرينه تسليم اولنملرينه اصرار ايتدكلرندن، ناچار آرزولرينه موافقت اولنه‌رق، درت اوغليله برابر، صفت علميه‌لرى بعد الرفع، يد اشقيايه تسليم اولنمغله، ادرنه‌ده شهيد اولمشدر. عالم برذات اولوب، فتاويسى، «نصيحة الملوك» عنوانيله بركتابى، تفسير بيضاوى‌يه حاشيه‌لرى، شرح عقايده تعليقاتلرى وسائر تأليفاتى واردر. خيرات ومبراتى دخى چوق اولوب، ارضرومده برجامع ومدرسه ودارالقراء، شامده بر دارالحديث، مدينهٔ منوره‌ده برمدرسه، استانبولده دخى برمدرسه وكتبخانه و مكتب ياپديرمشدر. حسن خطيله دخى مشهوردر.

**فيض الله افندى** { ( ابوسعيد زاده — ) دور سلطان احمدخان
ثانيده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علمادن اولوب، شيخ الاسلام ابو سعيد افندينك اوغليدر. ١٠٤٠ تاريخنده دنيايه كلوب، اون بش ياشنده ايكن مهرماه سلطان مدرسه سى مدرسى اولمش، ويكرمى بش ياشنده استانبول پايه‌سنى احراز ايله، متعاقباً روم ايلى پايه‌سيله غلطه و ١٠٦٥ ده استانبول قاضيلغنه نصب اولنمش؛ وينه او سنه عزل اولنه‌رق، اون اوچ سنه معزول قالدقدن صكره، ١٠٧٧ ده آناطولى و ١٠٩٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى و ١١٠١ تاريخنده شيخ الاسلام اولمشدر. بر سنه ايله طقوز آى وسكز كون مسند فتواده قالدقدن صكره، تهور طبعى حسبيله، حضور همايونده صدراعظم آرابه‌جى على پاشايى تكذيب ايله ناسزا بعض سوزلر سويلديكندن، ١١٠٣ ده عزل اولنه‌رق، بوزجه آطه‌يه نفينه فرمان پادشاهى صادر اولمشيكن، خلقى چتالجه‌لى على افندينك شفاعتيله فندقليده‌كى ياليسنده اقامتنه مساعده بيورلمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده، على افندينك وفاتى اوزرينه، ثانياً شيخ الاسلام اولوب، ايكى سنه ايله ايكى بچق آيه قريب مدت امور فتواىى اداره ايتدكدن صكره، بودفعه دخى صدر اعظم سورمه‌لى على پاشا ايله كچينه‌مديكندن، ١١٠٥ ده عزل وساقزه نفى اولنمش؛ وساقز حادثه‌سنده قابقله چشمه‌يه كچمش؛ و منفاسى مصره تحويل اولنمش ايدى. برمدت صكره عفو و اطلاق اولنه‌رق، فندقليده اقامت ايتمكده ايكن، ١١١٠ سنه‌سنده وفات ايتمشدر. اكثر علوم وفنونه وحتى علم هيئت ونجومه دخى آشنا وشعر و انشايه مقتدر ايدى.

**فيض الله افندى** { ( داماد زاده — ) [ « داماد زاده » ماده‌سنه مراجعت. ]

**فیض الله انجو** { ( میر — ) سکزنجی قرن هجری مشاهیر علما وشعراسندن اولوب، هندستانك دکن خطه‌سنده قرن مذکور اواخرنده حکومت سورن سلطان محمود بهمنی دولتنده قاضی ایدی .

**فیض پور** { هندستانك بمبای اداره‌سنه تابع ( دکن ) ایالتنده کندش قضاسنه تابع و ′۱۱ °۲۱ عرض شمالیده واقع برقصبه اولوب، ٨٣٦٥ اهالیسی واردر .

**فیضی** { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ( حسین — ) صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادری اولوب ، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونکدر :

اسرار لبك جانده نیجه دل ایده پنهان
شمشیر نفاقیله عدو چالمده حیران

— ایکنجیسی ارباب زعامتدن اولوب ، ویانه‌نك محاصره‌سی سفرنده کندی کوله‌لری النده شهید اولمشدر. شو بیت اونکدر :

قبرم اوستنده سمندندن اینوب اول مه دیدی
ظلم ایله اولمشدی نور ایندی اومسکین اوستنه

— اوچنجیسی ( عبدالله — ) طورسون زاده بقاینك اوغلی اولوب ، طریق تدریسه سالك ایدی . شو بیت اونکدر :

گچنجه رهگذرندن او شاه خو بانم
دریچهٔ لبه کلدی سیرایچون جانم

**فیضی** { هندستان مشاهیر شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ( شیخ فیضی ) بر روایتده دکنلی و بر روایتده آکره‌لی اولوب، مشهور اکبرشاهك منظوری بولنمش، وملك الشعرا عنوانته نائل اولمش ایدی . پدری شیخ مبارك وبرادری شیخ ابوالفضل دخی مشاهیردن ایدی . ٩٥٤ تاریخنده دنیایه کلمش؛ و ضیق صدره مبتلا اولوب ، ١٠٠٤ تاریخنده آکره‌ده وفات ایتمشدر . سانسکری لسانته آشنا اولوب ، مسلمانلردن اك اول هندولرك فلسفه وادبیاتنه واقف اولان بو ذاتدر. تاریخ و ادبیات وسائر علومده وفلسفه وطبده دخی یدطولی صاحبی ایدی . لسان فارسیده برچوق اشعار ومنظومه‌لری، بعض تألیفات منثوره‌سی و سانسکری لساننده ترجمه‌لری واردر . « سواطع الالهام » عنوانیله بر تفسیر شریفی ، « مواردالکلام » عنوانیله بر تألیفی، ( مهابراته ) دن مترجم « نال دامان » عنوانلی بر منظومه‌سی، ینه سانسکری لساندن مترجم « بجاگنیتا » و « لیلاواتی » عنوانلریله ایکی رساله‌سی و خمسهٔ نظامی یه تقلیداً : « مرکز ادوار » ، « سلیمان و بلقیس » ، « هفت کشور » ، « اکبرنامه » ومذکور « نال دامان » عنوانلریله بش مثنویسی، برمجموعهٔ منشآتی، مرتب دیوانی و سائر آثاری واردر . کلیات آثاری ١٠١ کتابه بالغ اولدیغی مرویدر . اواخر عمرنده ( فیاض ) دخی تخلص ایدردی . سانسکری لسانته وقوفی و فلسفه وطبله توغلی بین الجهلا بطلان عقیده ایله اشتهار ینه سبب اولمشدی . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

تو ای کبوتر بام حرم چه میدانی
چکیدن دل مرغان رشته بر پارا

— ایکنجیسی ( شیخ اله داد سهرندی ) ینه اکبر شاه دوری شعرا و علماسندن اولوب ، علم لغتده « مدارالافاضل » عنوانیله برتألیفی واردر . شو بیت اونکدر :

کشم خط بر رخ زرد از سرشك لاله‌گون خود
باین رنك آشکارا میکنم درد درون خود

— اوچنجیسی ترتبلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، هندك هرطرفنی کزمش، و شاه مشارالیهك التفاتنه مظهر اولمش، وشیخ فیضیٔ فیاض ایله کوریشمش ایدی. حسن خطی دخی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

شرح جفای دوست نه بهر شکایت است
مقصود ذکر دوست ذکر ها حکایت است

**فیغالیه** { (Phigalie) یونانك آرقادیه خطه- سنده قدیمی بر شهر خرابه‌سی اولوب ، شمسدن کنایه اولان آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبدینك خرابه‌لری موجود ایسه‌ده ، الك کوزل آثاری لونده موزه‌سنه نقل اولنمشدر.

۱ **فیق** { ( یاخود افیق ) شامده دمشق ایله طبریه آره‌سنده وطبریه کولنك ساحل شرقیسندن ٢٣ کیلومترەلك مسافه‌ده برقصبه اولوب، کلیسادن مبدل و پك قدیم ستونلری حاوی بر جامع شریفی واردر .

— جوارنده بولنوب ، اردن یعنی شریعه وادیسنه کیرمك ایچون کچیلن بوغازه‌ده (عقبة فیق) دیرلر .

**فیكیرا** { (Figueira) پورتكیز مشاهیر بحریوندن اولوب، ١٥١٠ تاریخنده دولت مشارالیها نامنه سوماتره جزیره‌سنی ضبط ایتمشدی .

**فیكیراس** { (Figuiésas, Figueras) اسپا- نیانك بارسلونه ایالتنده وجیرونه‌نك ٣٧ كیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ٨٤٠٠ اهالیسی، مستحكم قلعه‌سی ، قیشله‌لری ، باروتخانه‌سی وسائر مؤسسات عسكریه‌سی واردر .

**فیل** { خوارزم خطه‌سنك مركزی برشهر اولوب ، بعده (منصوره) و نهایت « كركنج » تسمیه اولنمشدی .

**فیلات** { آرناؤدلغك چاملق خطه‌سنده ویانیه ولایت وسنجاغنده اوله‌رق یانیه‌نك ٤٥ كیلومتره غربنده وقورفه جزیره‌سی قارشیسنده اسكله‌سی بولنان صیاده‌نك ١٥ كیلومتره شرق شما- لیسنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، همان جمله‌سی مسلم اولمق اوزره ، ٥٠٠٠ اهالیسی ورشدیه مكتبی واردر . — فیلات قضاسی جنوباً پروزه ، شمالاً اركری سنجاقلریله ، شرقاً نفس یانیه قضاسیله، غرباً دخی ساحل بحرله محاط و محدود اولوب ، فیلات قصبه‌سیله ٦٨ قریه‌دن مركب و ٢٤١٧٩ اهالی ایله مسكوندر . اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، زیتون وبادم آغاجلریله و سائر اشجارله مستور كوزل تپه‌لری ومنبت وادیلری واردر . هواسی پك ملایم اولوب، قیشلامق ایچون یوكسك یرلردن اورالره خیلی قیون اینر . آنجق امر زراعت پك مهمل اولوب، طوپراق وهوانك استعدادی نسبتنده استفاده اولنه‌میور . حتی زیتون آغاجلرینك چوغی یبانی حالنده اولوب، آشیلرینه همت ایدن یوقدر. اهالیٔ قضا اكثریت اوزره مسلم وجمله‌سی آرناؤد اولوب، وفرت ذكاوت وشجاعتله مشهور ایسه‌لرده، زراعت وحیوانات ایشلرینه آرزو و مهارتلری یوقدر .

**فیلادلف** { (Philadelphe) یعنی « محب الاخ » . [ « آتال » و « بطلمیوس » ماده‌لرینك ایكنجی فقره‌لرینه مراجعت . ]

**فیلادلفیا** { (Philadelphie) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك پانسیلوا- نیه حكومتنده ، واشینغتونك ٢٠٠ كیلومتره شمال شرقیسنده ، نویورقك ١٣٠ كیلومتره جنوب غربیسنده ، شویلكیل ایله دلاوار نهرلرینك ملتقا- سندن ٨ و بو نهرك بحرمحیط اطلاسیده‌كی منصبندن ١٦٠ كیلومتره یوقاریده اوله‌رق ٣٩°٥٦′٥٣″ عرض شمالی ایله ٧٧°٢٩′١٧″ طول غربیده بر بیوك شهر اولوب ، ١١٠٠٠٠٠ اهالیسی ، دارالفنونی، فنون طبیعیه وصنایع نفیسه‌یه مخصوص آیری آیری آقادمیالری، واسع كتبخانهٔ عمومیسی ودیكر متعدد دارالكتبی، متعدد موزه‌لری، بیوك دوائر رسمیه ابنیه‌سی، مصنع كلیسا و تیاترولری ، پك چوق مؤسسات علمیه وخیریه‌سی ، معادن ، منسوجات، ماكینه، شكر، موم وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر . فیلادلفیا ذكر اولنان ایكی نهرك آره‌سنده وقسماً شویلكیلك اوبریاقه‌سنده یایغین بر صورتده دلاوار نهری بو نجه ٣٥ كیلو متره‌لك محلده ممتد اولور ، وشرقدن غربه اكی ١٨ كیلومتره‌دن آشاغی دكلدر . ایكی نهر آره‌سنده اون بش یكرمی متره وسعتنده ١٠ سوقاق اوزانوب، اوبر استقامتده‌ده ٢٥ سوقاق اوزانه‌رق ، شهره بر سطرنج شكلنی ویریور . شهرك اورته‌سندن بری عرضاً وبری طولاً ایكی واسع جاده اوزانوب ، شهری ٤ بیوك محله‌یه تقسیم ایدیور . خانه‌لری عمومیت اوزره ایكی قاتلی اولوب، بعضلرینك كوزل دمیر پارمقلقلرله محاط كوچك باغچه‌لری واردر . یالكز ابنیهٔ رسمیه وعمومیه بیوك ویوكسك اولوب، عادی اولوردن فرق اولنورلر. فیلادلفیا كثرت نفوس واهمیت تجاریه وسائره‌جه، نیویورق و شیقاغودن صكره اوله‌رق ، ممالك مجتمعه‌نك اوچنجی شهری اولدیغی حالده ، ایچنده برسكوت وسكونت حكمفرما اولوب ، نیویورقده‌كی ازدحام كورلمیور ؛ و هر عائله‌نك كندینه مخصوص خانه‌سی اولوب، اجناس مختلفه‌دن برچوق اهالی ایله مسكون هوتللری وكرا- خانه‌لری یوقدر .

فیلادلفیا اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده ( پن ) طرفندن صلحاً و نقداً یرلیلردن مبایعه اولنان اراضیده تأسیس اولنوب، ١٧٠٠ تاریخنده عادتاً قصبه حالنه كچمش؛ وممالك مجتمعه انكلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولندقجه ، او جهتك الك بیوك معموره‌سی و مهجرك مركزی بولنمشیدی . الك اول ممالك مجتمعه‌نك استقلالی بو شهرده اعلان اولنمش، و برنجی دفعه مجلس عمومی اوراده اجتماع

اتمش ایدی . اون سکزنجی عصرك نهایتنه‌دك بتون ممالك مجتمعه و پانسیلوانیه حکومتنك مرکزی بولنوب، ١٨٠٠ ده ممالك مجتمعه مرکزیتی واشینغتونه وپانسیلوانیه مرکزیتی‌ده هاریسبورغه نقل اولنمغله، مرکزیتدن محروم بولنان واو وقت آنجق ٢١٧٦٧ اهالیسی بولنان فیلادلفیا برآز مدت تدنی اتمش ایسه‌ده ، بعده کوندن کونه اهالیسی و تجارت و صنایعی آرتوب ، موقعی دخی مساعد اولمغله ، شمدیکی درجه‌یی بولمش، وکیتدکجه توسع اتمکده‌در. هواسی قیشین پك صوغوق و یازین پك صیجاق اولوب، معهذا صاغلامدر .

**فیلادلفیا** (Philadelphie) آناطولیده آیدین ولایتنده کائن آلا شهر قصبه‌سنك اسم قدیمیدر. [ « آلا شهر » ماده‌سنه مراجعت . ]

**فیلادلفیا** (Filadelfia) ایتالیانك قلابره اولتریوره ایالتنده ونیقاستروتك ١٩ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ٣٢٠٠ اهالیسی واردر .

**فیلاق** (Phillack) انکلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده وبودمینك ٧٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بحر محیط آطلاسی ساحلنده‌کی (سنت ایو) قویی ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، ٤٢٢٥ اهالیسی وجوارنده باقیر معدنی واردر .

**فیلان** شروانده باب‌الابواب قربنده بر قصبه وناحیه اولدیغی، واهالیسنك دین عیسوی ایله متدین مستقل برقوم تشکیل ایدوب، رئیسلرینه « فیلانشاه » دینلدیکی « معجم البلدان » ده مذکوردر .

**فیلتروس** (Philétère , Philætèrus) برغمه حکومت قدیمه‌سنك مؤسسی اولوب ، کندیسی پافلاغونیه‌لی بر طواشی اولدیغی حالده ، لیسیاق طرفندن برغمه والیلکنه نصب اولنمغله ، قبل المیلاد ٢٨٣ تاریخنده اورانك حکومتنی ید استقلالنه آله‌رق ، یکرمی سنه حکومت سورمش؛ وآنجق کندیسی حکمدار نامنی آلمیوب، یکنی وخلفی (اومن) بو عنوانی آلمشدر .

**فیلدینغ** (Fielding) انکلتره مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب ، ١٧٠٧ ده (شارپهام پارق)ده طوغمش، و١٧٥٤ ده وفات اتمشدر . بر چوق حکایه وتیاترو کتابلری براقمشدر .

**فیلقوس** فیلیپوس اسم یونانیسنك معربی اولان ( فیلفوس ) دن غلط اولوب، شاهنامه‌ده وسائر کتب شرقیه‌ده اسکندر ذوالقرنینك پدرینه ویریلن اسمدر [ « فیلیپ » ماده‌سنه مراجعت . ]

**فیلمون** (Philémon) یونان قدیم مضحکه نویس شعراسندن اولوب ، میلاددن ٣٢٠ سنه اول کیلیکیانك (سولس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و ٩٧ یاشنده ایکن، چوق کوله‌دن قاتلوب وفات اتمشدر. سکسان قدر مضحکه یازمش ایسه‌ده، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر.

**فی لوآن تو** (Fei-Louan-Tou) چینك شرق جنوبی ساحلنده و (فوکان) ایالتنك قسم شمالیسنده اوله‌رق، چین دکیزنده بر قویدر، که بویی ١٢٠ واکی ٤٠ کیلومتره قدر اولوب ، هر روزکاردن مصون، درین وطبیعی مستحکم طاغلق برونلر وآطه‌لرله محفوظ بولنمغله، دنیانك الك برنجی لیمان عسکریسی اولوب ، جسیم دونمالرك محافظه‌سنه یارایه‌بیلمك استعدادینی حائزدر .

**فیلوپمون** (Philopœmon) یونان قدیمك الك مشهور سردارلرندن اولوب، میلاد عیسادن ٢٥٢ سنه اول آرقادیانك ( مغالو پولیس ) قصبه‌سنده طوغمش ؛ وآخائیا اتفاق عسکرنده خدمت ایدوب، بو اتفاقه قارشی بولنان اتولیه‌لیلره وبعده اسپارته‌لیلرله مسینه‌لیلره قارشی بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك ، اسپارته حکمداری (ماخانیداس) ی کندی الیله قتل ، وخلفی ( نابیس ) ی اتفاقه کیرمکه اجبار اتمش ایدی . بعده مسینه‌لیلرك آرقادیایه تجاوزلرینه قارشی عسکر سوق ایدوب، دشمنك کثرتندن طولایی، مغلوب اوله‌رق اسیر دوشمکله، مسینه‌لیلرك قائدی (دینوقرات) طرفندن قبل المیلاد ١٨٣ تاریخنده تسمیم اولنمشدر . یونان قدیمك الك صوك یتیشدیردیکی آدم عد اولنوب، بونك وفاتیله یونان قدیمك دور مدنیتی منقرض اولمشدر .

**فیلوتاس** (Philotas) پدری (پارمنیون) ایله برابر اسکندرك منظوری اولوب، رقیبلری حسدلرندن کندیسنی حکمدار

مشارالیهه سوء قصد نیتنده بولنمغله اتهام ایتملریله ، تحت استنطاقه آلندقده ، دشمنلرینك دیدكلرینی تصدیق ایتمكله، ناحق یره اعدامنه حكم اولنه‌رق، رجم اولنمشدر .

**فیلودم** { (Philodème) یونان قدیم حكماسندن اولوب، اپیقورك مذهبنه تابع ایدی . میلاد عیسادن اول كی قرنده سوریه‌ده طوغوب ، رومایه انتقال ایله ، تدریس وتألیفله اوغراشمشدر . منطق واخلاق وسائره‌یه دائر یازوب ، آثارینك پالكز بعض فقره‌لری بولنمشدر .

**فیلورینه** { [ « فلورینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**فیلوسترات** { (Philostrate) یونان قدیم منطقیون و مورخلرندن اولوب، برروایتده لمنی آطه‌سنده وبر روایتده آتنه‌ده طوغمش؛ واوچنجی قرن میلادیده رومادە تدریسله مشغول بولنمشدر . منطقه وتراجم احوال وسائره‌یه دائر بر قاچ اثری واردر .

**فیلوقتیت** { ( Philoctête ) اساطیر یونانیه‌ده تسالیه اقوامندن برینك حكمدارینك اوغلی اولوب، قهرمان مشهور ( هركول ) ك رفیقی ایدی . كویا هركول وفاتنده بر مشهور اژدرهانك قانیله تسمیم ایدلمش اولان اوقلرینی بوكا تسلیم ایدوب، بر یره كومه‌سنی وكیمسه‌یه كوسترمه‌سنی تنبیه ایتمشدی . بعده یونانیلر تروآ محاربه‌سنه كیتدكلرنده ، بو اوقلری اله كچیرمدكجه، غالب اوله‌میه‌جقلرینی كاهن بیان ایتمكله ، فیلوقتیتی صیقیشدیردقلرنده ، بو دخی ناچار قالوب ، اوقلری صاقلامش اولدیغی یره آیاغیله اوره‌رق كوسترمش ؛ واوقلری بالاستصحاب تروآیه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، بونلرك بری آیاغنك اوزرینه دوشمكله، بر یاره آچلمش؛ وبو یاره او درجه ده تعفن ایتمش، كه آرقداشلری رائحهٔ كریهه‌سنه طیانه‌میه‌رق ، كندیسنی لمنی جزیره‌سنه چیقارمغه مجبور اولمشلر . اون سنه صكره یونانیلر ، تروآ محاربه‌سنه ختام ویره‌بیلمك ایچون، هركولك اوقلرینه احتیاج كوروب ، اولیس ایله نئوپتولوسی لمنی‌یه اعزام ایده‌رك ، فیلوقتیتی آرامغه مجبور اولمش؛ و ( ماخاؤن ) ایله ( پودالیر ) كندیسنك یاره‌سنی ایی ایده‌رك ، برلكده تروآیه كوتورمشلر . تروآدن عودتنده كویا قلابره‌یه كچوب، ( پتیلیه ) ایله ( توریوم ) شهرلرینی تأسیس ایتمش .

**فیلوقسن** { ( Philoxène ) یونان قدیم شعراسندن اولوب . قبل المیلاد دردنجی قرنده سیچلیه‌نك سیراقوسه شهرنده یاشامشدر . اورانك حكمدار ظالمی مشهور نیسك ( دیونیسیوسك ) سویلدیكی اشعارك ماهیتی حقنده فكرینی آچیقدن بیان ایتدیكندن طولایی ، حبس اولنمش؛ وبرمدت صكره ، ظالم مرقومك دیكر بر منظومه‌سی حقنده بیان فكر ایتمك اوزره، سبیلی تخلیه اولنه‌رق، مذكور منظومه‌یی كورنجه: « بنی محبسه كوتورسونلر» دیمش، ونیسك بونكته‌دن خوشلانوب، كندیسنی عفو ایتمش اولدیغی مشهوردر .

**فیلوقسن** { (Philoxène, یاخود قسنیاس ( Xénaias ) یعقوبیون مذهبنه تابع سریانی مؤلفلرندن اولوب . اهوازده دنیایه كلمش ؛ و ٤٨٥ تاریخ میلادیسنده سوریه‌نك ( یراپولیس ) شهری پسقپوسی اولوب، خالكیدونه مجلس روحانیسی مقرراتنك علیهنده بولندیغندن ، ٥١٨ تاریخنده ایمپراطور یوستنیانوس طرفندن كنغری‌یه نفی، و ٥٢٢ ده اورادە اتلاف اولنمشدر . اناجیل اربعه‌یی لسان سریانی‌یه ترجمه ایتمشدر . یعقوبیون عندنده شهدا واعزه‌دن معدوددر .

**فیلولاؤس** { (Philolaüs) یونان قدیمك فیثاغوراسك مذهب فلسفیسنه منسوب حكماسندن اولوب، حكیم مشارالیهك فكر ومسلكنه دائر اك زیاده تفصیلات ویرن تلامذه‌سندندر . طبیعت ، عالم وروح حقنده برر تألیفی واردر ، كه افلاطون طرفندن پك زیاده تقدیر اولنوردی . آثار موجوده سی ناتمامدر . كرهٔ ارضك غربدن شرقه طوغری برنوع حركتی الك اول حس ایدن بو ذات اولدیغی مروی اولوب ، كندیسنه اصول جدیدهٔ هیئتك كاشف اولی نظریله باقانلر دخی واردر . قبل المیلاد ٥٠٠ تاریخلرنده ( قروتونه ) ویا ( تارنته ) ده طوغوب ، ٤٢٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر .

**فیلومیتور** { (Philométor) یعنی « محب الام » آلتنجی بطلمیوس

ایله اوچنجی آتالك لقبیدر . [ « بطلمیوس » و « آتال » ماده‌لرینه مراجعت . ]

**فیلون** { (Philon) بو اسمله مشاهیردن درت کشی واردر :

برنجیسی بیزانتیونلی اولوب ، معمارلقده وفن جر اثقالده کی مهارتیله مشهوردر . میلاد عیسادن ایکی قرن اول یاشایوب ، ردوس و اسکندریه‌یه سیاحت ایتمش ؛ وفن معماری‌یه و جر اثقاله دائر برقاچ کتاب یازمش ایسه‌ده ، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر .

— ایکنجیسی لاریسه ( یعنی یکیشهر ) لی دیمکله معروف حکمادن اولوب ، قبل المیلاد ١١٠ تاریخندن ٨٨ تاریخنه دك آتنه‌ده « یکی آقادمیا » مدرسه‌سنی اداره ایتمش ؛ ومهردادك یونانی استیلاسنده ، رومایه نقل مکان ایدوب ، مشهور چیچرون جملهٔ تلامذه‌سندن بولنمشدر .

— اوچنجیسی عبرانی اولوب ، افلاطونك مذهب فلسفیسنه تابع حکمادن ایدی . میلاددن ٣٠ سنه اول اسکندریه‌ده طوعوب ، کهنه طریقنه سالك اولدیغی حالده ، حکمای یونانك آثارینی تتبع ایله ( افلاطون عبرانی ) لقبیله شهرت بولمشیدی . عقائد موسویه‌یه وفلسفه وتاریخه متعلق یونانیٔ قدیم لساننده برقاچ تألیفی واردر . ٤٠ تاریخ میلادیسنده قدس اهالیسی طرفندن مبعوثاً رومایه کوندرلمش ؛ وبو سفرینك تفصیلاتنی یازمشدر . تاریخ وفاتی معلوم دکلدر .

— دردنجیسی ( بیلبوس ) یعنی جبله مدینهٔ قدیمه‌سندن اولوب ، ادبیات وتاریخه دائر بعض آثاری واردر . ( سانخونیاتون ) طرفندن یازلمش فنیکه‌لیلرك تاریخنی دخی ترجمه ایتمشدیسه‌ده ، بونك یالکز بعض پارچه‌لری بولنه‌بیلمشدر .

**فیله** { (Philæ) صعید مصر منتهای جنوبنده ونوبیه حدودنده اوله‌رق نیلك ایلك شلاله‌لری قربنده ونیلك ایچنده بر جزیره اولوب ، اسوانك ٤ کیلومتره جنوبنده واقعدر . بر چوق خرابه‌لری وآثار عتیقه‌سی اولوب ، علی الخصوص (ایزیس) و (اوزیریس) ایله (تیفون) ك عبادتنه مخصوص معبدلرك ویرانه‌لری موجوددر . [ « اسوان » ماده‌سنه‌ده مراجعت . ]

**فیلی** { ایرانك لورستان خطه‌سنده بیوك بر قوم اولوب ، ( پیش کوه ) و ( پشت کوه ) اسملریله ایکی شعبه‌یه منقسمدر .

**فیلیاتره** { (Philiatra) یونانك موره شبه جزیره‌سنده ( مسینیه ) ایالتنك ( تریفیلیا ) قضاسنده . و ( کیپاریسیه ) نك ١٣ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر کیلومتره ایچریده بر قصبه اولوب ، ٤١٨٥ اهالیسی وقصبه‌یی احاطه وستر ایدن زیتون ولیمون آغاجلریله پك چوق قوری اوزوم یتشدیرر باغلری واردر .

**فیلیپ** { یاخود فلیب ( Philippe ) اسکی ماکدونیه حکمدارلرندن بش کشینك اسمیدر :

— برنجیسی قبل المیلاد ٦٠٩ تاریخندن ٥٧٦ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر .

— ایکنجیسی اك مشهورلری اولوب ، بیوك اسکندرك پدریدر . اوچنجی آمینتاسك اوچنجی اوغلی اولوب ، میلاد عیسادن ٣٨٣ سنه اول طوغمش ؛ و ، ماکدونیه‌ده ظهور ایتمش اولان فتنه وفسادی باصدیرمق ایچون ، مملکت مذکوره‌یه جلب ایدلمش اولان ( پلوپیداس ) طرفندن رهن طریقیله یونانك تبه شهرینه کوندریله‌رك ، ( اپامینونداس ) ك خانه‌سنده تربیه اولنمشدی . برادری اوچنجی پردیقاسك وقاتنده ٣٦٠ تاریخنده فیلیپ تبه‌دن فرارله ، ماکدونیه‌یه داخل اولوب ، ابتدا یکنی آمینتاسك وصیسی وبعده حکمدار مستقل صفتیله حکم سورمکه باشلامش ؛ ومنتظم ومعلم بر اردو یتشدیروب ، اولا داخل مملکتده اسایش وامنیتی تقریر ، وثانیاً ایلیریا ، پتونیا ، تراکی وسائر جهتلرده بر خیلی یرلر ضبط ایله ، مرکز حکومتی ( پلا ) شهرینه نقل ایتمش ایدی . قبل المیلاد ٣٥٦ تاریخنده ( اپیر ) یعنی طوسقه‌لق حکمدارینك قیزی ( اولیمپیاس ) ی تزوج ایله ، بو صهریتله قوتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره ، یونانی مطمح نظر ایدرك ، حکومات یونانیه‌نك اك قوتلیسی اولان آتنه حکومتی ضعیفلاتمق ایچون ، بو حکومتك تحت اتفاق ویا حمایه‌سنده بولنان اوته‌ده بریده واقع بعض یرلری

بر برینی متعاقب ضبط ایتمکه باشلامش؛ وتسالیالیلری تحت حمایه‌سنه آله‌رق، ترموپیل بوغازندن کچمکه چالیشمش ایسه‌ده، بوکا مقتدر اوله‌مامش؛ و(اوبیا) جزیره‌سنی ضبط ایتمك اوزره اولان تشبثنه دخی موفق اوله‌مامش ایسه‌ده، (اولینته) یی ضبط ایتمش؛ وکویا جد اعلاسنك یونانیدن ماکدونیه‌یه هجرت ایتمش اولدیغنی ادعا ایله، بو تأویله استناداً یونانیلره مخصوص اولان (اولیمپ) اویونلرینه وبوکا مشابه آیینلره داخل اولمش؛ ویونانك ضبطنه حاضرلانمغله برابر، ایپر وتراکیه قارشی دخی عسکر سوق ایتمشدی. بعده بر اختلال داخلی‌یی باصدیرمق، وعندلرنده اماکن مقدسه‌دن عد اولنان یرلری تحقیر ایدنلری تربیه ایتمك بهانه‌سیله یونانه عسکرسوق ایده‌رك، ۳۳۸ تاریخنده بیوتیاوآتیقه‌یی ضبط ایتمش؛ وخرونیه محاربه‌سنده آتنه‌لیلرله تبه‌لیلری مغلوب ایده‌رك، یونانك استقلالنی صارصیتمش ایدی. آنجق بو غالبیتدن استفاده خصوصنده استعجال ایتمیوب، ایرانه قارشی تصارلادیغی بیوك بر سفره حاضرلانمق اوزره، ماکدونیه‌یه عودت ایتمش ایسه‌ده، بو تدارکاتده ایکن، تطلیق ایتمش اولدیغی اسکندرك والده‌سی مرقومه (اولیمپیاس) طرفندن قونمش اولدیغی مظنون بولنان وظاهراً بر حکم قانونیدن دلکیر اولان ماکدونیه رؤساسندن (پاوسانیاس) طرفندن ۳۳۶ تاریخنده قتل اولنمشدر. ۲۴ سنه حکومت سورمش؛ واوغلی اسکندر ذو القرنین خلفی اولمشدر. دیپلوماتلق دینلن علم سیاسیده ازمنهٔ قدیمه‌ده صاحب ترجمه‌دن ماهر کیمسه بولنمامشدر. جسارت ودرایتنه دائما حیله وخدعه‌یی دخی مزج ایردی. خطیب شهیر (دموستن) فیلیپك آتنه‌لیلره قارشی اولان نیات وتشبثاتی درمیان ایده‌رك، همشهریلرینی بوحکمداره قارشی تشویق وتشجیعده بولنمشدر.

— اوچنجیسی (آریداؤس) لقبیله ملقبدر. [«اریداؤس» ماده‌سنه مراجعت.]

— دردنجیسی قساندرك اوغلی اولوب، قبل‌المیلاد ۲۹۸ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— بشنجیسی دمتریوسك اوغلی اولوب، میلاددن ۲۲۱ سنه اول، ۱۵ یاشنده ایکن، عمی (آنتیغون دوسون) ه خلف اوله‌رق، ماکدونیه تختنه اوتورمش؛ و یونانده تشکل ایتمش اولان ایکی هیئت متفقه‌دن آخائیا اتفاقیله برلشه‌رك، اتولیا هیئت متفقه‌سنی دفعاتله مغلوب ایتمش؛ و قوت وغالبیتندن بالاستفاده، بتون یونانی ید ضبطنه آلمش ایدی. وصیسی بولنان یونانلی (آراتوس) کندیسنی یونانه مسلط اولمقدن واز کچیرمکه چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، حتی بو طرفدارلغندن طولایی کندیسنی تسمیم ایتدیرمش اولدیغی ده مرویدر. روماليلرك دخی علیهنده بولنه‌رق، آنیبال ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بر ایکی دفعه مغلوب اولدقدن صکره، سناتونك آرزوسی خارجنه چیقمامغه، و روماليلرك متفقلری بولنان یونانیلرله ردوس وبرغامه حکومتلرینه طوقنمامغه مجبور اولمش؛ ونهایت روماليلرك کثرت مدعیاتندن بیزار اولوب، آنیبالك وسوریه حاکمی آنطیوخسك تکلیفاتی اوزرینه، یکیدن حربه حاضرلانمقده ایکن، قبل‌المیلاد ۱۷۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. ولد مشروعی اساسسز بر شبهه اوزرینه اتلاف ایتمش اولدیغندن، ولدنامشروعی (پرسیوس) خلفی اولمشدر. اسکندردن صکره کی فیلیپلر اعتباریله بوکا اوچنجی فیلیپ دخی دیرلر.

**فیلیپ** (Philippe) سوریه‌ده حکومت سورن طوائف ملوکدن اولوب، یدنجی آنطیوخس غریپوسك اوغلیدر. میلاددن ۹۵ سنه اول برادری آلتنجی سلفقوسه خلف اولوب، حق وراثت ادعاسنده بولنان اوننجی واون برنجی و اون ایکنجی آنطیوخسلره قارشی محاربه ایله مشغول اولمش؛ وبر دفعه اسقاط اولندقدن صکره، تختی استرداد ایتمش ایسه‌ده، تبعه‌سی محاربات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ۸۰ تاریخنده کندیسنی قطعیاً اسقاط وطردله، اشکانیان شعباتی ملوکندن (تیغران) ی جلب ایتمشلردی. ۵۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**فیلیپ** (Philippe) روماليلرك تحت‌الاطاعتنده اوله‌رق قدسده حکومت سورن ملوکدن اولوب، بیوك هرودك اوغلیدر. پدری عندنده افکار مخالفه ایله اتهام اولنه‌رق،

عندالمحاكمه تبرئهٔ ذمت ایتمش ؛ وپدرینك وفاتنده ، خاندانك حقوقنی مدافعه ایچون ، رومایه کیدوب ، میلاد عیسانك برنجی سنه‌سی پدرینك یرینه نصب اولنمشدی . عاقلانه و عادلانه حکومت سوره‌رك ، (بیت سعید) قصبه‌سنی توسیع وتزیین‌ایله آغستوسك قیزی نامنه ( یولیا ) تسمیه ایتدیکی کبی، (بانیاس) قصبه‌سنی‌دخی بیوده‌رك ( قیصریه ) ویا (قیساریه) تسمیه ایتمشدی . ٣٣ تاریخ میلادیسنه دك حکم سوروب، وفاتنده قدس جهتی دخی سوریه ( یعنی شام) ایالتنه الحاق اولنمشدی .

**فیلیپ** { عرب — (Philippe l'Arabe) روما ایمپراطورلرندن اولوب ، الیوم اسکی شام دینلن ( بصری ) قصبه سنده دنیایه کلمشدر . پدری عربان مشایخندن ایدی . روما عسکرینه کیروب، جسارت واقتداریله الك بیوك رتبه‌یه واصل‌اولمش؛ وایرانیلره قارشی‌اولان محارباتده مظفراولدقدن‌صکره، عسکرینی‌قاندیره‌رق، میلادك ٢٤٤ تاریخنده کندینی ایمپراطور اعلان ایتدیرمشیدی . جزیره‌یی ترك ایده‌رك ایرانیلرله مصالحه ایتدکدن ، و طونه‌یی تجاوز ایتمش اولان بعض اقوام وحشیه‌یه قارشی یوریوب، بونلری ده دفع ایتدکدن‌صکره، ٢٤٧ تاریخنده رومایه‌داخل اولوب، بوشهرك تأسیسنك بیکنجی‌سنه‌سی‌مناسبتیله فوق‌العاده برطاقم شنلکلر ترتیب ایتمش؛ و حکیمانه بعض قوانین ونظامات وضع ایلمش ایسه ده ، سردارلرینك هر بری بر طرفده اعلان استقلال ایدوب ، بونلره قارشی کوندردیکی ( دقیوس ) دخی اونلره امتثال ایتمکله، ٢٤٩ تاریخنده فیلیپ ( وروئه ) ده مغلوب اولوب ، محاربه‌ده قتل اولنمشدر . خرستیان اولوب، دینی کیزلی‌طوتدیغی مظنوندر .

**فیلیپ** { ( Philippe ) فرانسه قراللرندن بو اسمله بروجه آتی قرال کلمشدر :

برنجیسی برنجی هنرینك اوغلی اولوب ، ١٠٥٢ تاریخنده طوغمش، و ١٠٦٠ تاریخنده، طاییسی فلاندره قونتی بودوآنك وصایتیله تخت موروثنه کچوب، یدی‌سنه صکره وصیسنك وفاتنده ورثه‌سی بیننده ظهور ایدن منازعاته قاریشمق ایستمش ایسه ده ، مغلوب اولمش ؛ وفرانسه‌نك بعض طرفلرنده حکم سورن قونت و دوقه‌لرله بر خیلی وقت اوغراشمش؛ ونهایت قاریسنی تطلیق ایله آنژو قونتنك قاریسنی قاچیروب تزوج ایتدیکندن ، پاپا طرفندن آفوروسه دوچار اولوب ، تبعه‌سی عندنده نفوذ واعتبارینی غائب ایتدیکندن، اوغلی شیشمان لویی‌یی حکومته تشریك ایتمکه مجبور اولمش؛ و ١١٠٨ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی ، آغستوس آینده طوغمش اولمغله ، (فیلیپ اوکوست) تسمیه اولنه‌رق ، یدنجی لویینك اوغلیدر . ١١٨٠ تاریخنده، ١٥ یاشنده ایکن ، پدرینه خلف اولوب ، یهودیلری تعقیب ایده‌رك ، کلیتلی ثروته مالك اولدقدن صکره ، فرانسه‌نك بعض بیوك دره بکلریله و علی‌الخصوص فلاندره قونتیله و بورغونیه دوقه‌سیله‌اوغراشمش؛ وانکلتره قرالی ایکنجی هنری ایله محاربه‌ایدوب ، اوغللرینی علیهنه قالدیرمش ؛ وبونك‌وفاتنده اوغلی ( ریشار کوردولیون ) ایله بالاتفاق ، قدسی صلاح‌الدین ایوبیدن استرداد مقصدیله، بر اوچنجی اهل صلیب محاربه‌سنی آچمش ایسه‌ده ، سیچلیه یه واصل اولنجه ، آره‌لرنده تفرقه ظهور ایدوب ، فیلیپ عکانك ضبطنده بولندقدن صکره ، فرانسه‌یه عودتله ، انکلتره قرالنك برادری اراضیسز ژان ایله برلشه‌رك ، انکلیز حکومتنه بر چوق غوائل چیقارمش ؛ و شارلك وفاتیله مرقوم ژان انکلتره قرالی اولدقدن صکره ، بونك دخی علیهنده بر طاقم دسایس چویروب ، انکلتره‌نك فرانسه طوپراغنده‌کی ممالکنی ضبط ایتمش؛ و برآره‌لق کندی اوغلی سکزنجی لویی‌یی انکلتره قراللغنه کچیرمش ایسه‌ده ، نهایت‌طوتدیره‌میوب، انکلتره‌دن صرف‌نظرله، فرانسه‌نك بعض قونتلق ودوقه‌لقلرینی ضبط والتحاق ایده‌رك. فرانسه‌نك توحیدینه‌خدمت ایتدکدن صکره ، ١٢٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. علوم وصنایعك ترقیاتنه خیلی‌خدمت ایدوب، پارس شهرینی دخی تزیین ایتمشدی .

— اوچنجیسی « جری » لقبیله ملقب اولوب، طقوزنجی لوینك اوغلیدر . ١٢٤٥ تاریخنده طوغوب، سکزنجی اهل صلیب سفرنده پدرینك

معیننده بولنەرق ، ١٢٧٠ ده افریقیه ساحلنده پدرینك وفاتی اوزرینه، فرانسه قرالی اولوب ، تونس حاکمیله عقد مصالحەدن صکره ، فرانسەیه عودتله، فرانسه حکومات صغیرەسندن بر خیلیسنی مبایعه ووراثت طریقیله وسائر صورله التحاق ایدەرك ، فرانسه اتحادینه خدمت ایلمش؛ ومشهور «سیجلیه ایکندیلری» دینلن جنایت عمومیەنك مرتب ومشوقی اولان آراغون قرالی اوچنجی پدرویه قارشی اعلان حرب ایدوب، قاتالونیەنك بر قسمنی ضبط ایلمش؛ واو صرەده ١٢٨٥ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی فیلیپك اوغلیدر . ١٢٨٥ تاریخنده، ١٧ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، آراغون قرالنه قارشی اولان محاربەیه دوام ، و ١٢٩١ ده عقد مصالحه ایتدکدن صکره، فلاندره قونتنه معاونت ایدن انکلتره قرالی برنجی ادوآرده اعلان حرب ایدەرك، قزاندیغی غالبیت اوزرینه، فلاندره قونتلغنی فرانسەیه الحاق، وانکلتره قرالنی اوغلی ایکنجی ادوآرده فرانسه قرالنك قیزی ایزابلەیی آلمغه اجبار ایتمشدی . اوندن صکره آوروپا دولتلرینك امور سیاسیەسنه دخی مداخله ایتمك ایستین پاپا سکزنجی بونیفاس ایله اوغراشمغه باشلایوب، پاپانك آفوروسلرینه قارشی فرانسەده بر مجلس عمومی انتخابیله پاپانك حقسزلغنه وارباب جنایاتدن اولدیغنه وهر حالده فرانسەنك امور داخلیهٔ سیاسیەسنه قاریشمغه حق اولمدیغنه قرار ویردیرمش؛ وآنجق پاپا ینه آفوروسدن واز کچمدیکندن ، عاقبت رومایه بر طاقم آدملر ارسالیله پاپایی طوتدیروب، اك شدتلی عقوباتله معذب ایتمشدی . بعده مرقوم بونیفاسك یرینه کچن اون برنجی ( بنوآ ) نك وفاتنده آوینیونده بر فرانسز پاپا انتخاب ایتدیروب، بوکا ( تامپلیه ) دینلن طریق رهبانی لغو ایتدیرمکله، بو طریقه منسوب مناسترلرك ایدنمش اولدقلری کلیتلی ثروتلری مصادره ایتدیکی کبی ، یهودیلری دخی تعقیب ایدەرك، برچوق آقچەلرینی آلمش؛ وبر طاقم فاحش ویرکیلر طرح ومسکوکاته قیمت حقیقیەلرندن پك زیاده فیئات وضع ایتمش ایدی . بو دخی فرانسەیه برچوق درەبکلکلر ضم ایدەرك، شورای دولت ودیوان محاسبات کشادی کبی بعض اصلاحات دخی اجرا ایتمشدر .

— بشنجیسی «اوزون» لقبیله ملقب اولوب، دردنجی فیلیپك ایکنجی اوغلیدر . بیوك برادری اوننجی لوییك ١٣١٦ تاریخنده وفات ایتمسیله، کبه قالان قاریسندن طوغان چوجغك پاشاماسی ، وقیز اولادینك تخته کچمسنك جواز و عدم جوازی حقنده برچوق منازعات جریانندن صکره ، صاحب ترجمه قرال اولوب ، ١٣٢٠ ده فلاماندلرله صلح ایتمش؛ وبعض اصلاحات داخلیەده دخی بولنمش ایسەده، کندیسی متعصب و افکار باطله اصحابندن اولدیغندن ، یهودیلره واعتقادلرنده بهانه بولنان آدملره قارشی تعقیبات و زجریات اجراسنده انکیزیسیون محاکم ملعنت کارانه سنه سربستیٔ تام ویرمش؛ و ١٣٢٢ ده بلا ولد وفات ایتمکله، برادری دردنجی شارل خلفی اولمشدر .

— آلتنجیسی ( والوآ ) لقبیله ملقب اولوب، فرانسه خاندان قرالیسنك والوآ قولنه منسوب ایدی . اوچنجی فیلیپك تورونی اولوب، ١٢٩٣ ده طوغمش؛ ودردنجی شارلك وفاتنده حامل بولنان زوجەسنك وضع حملنەدك ، نائب حکومت نصب اولنوب ، طوغان چوجق قیز اولمغله ، ١٣٢٨ ده کندی قراللغنی اعلان ایتمشدی . انکلتره قرالی اوچنجی ادوآرد والدەسی ایزابلەدن دردنجی فیلیپك تورونی اولدیغندن ، وراثت ادعاسیله میدانه چیقوب ، آلمانیه ایمپراطوریله وفلاماندلرله بالاتفاق، فرانسەیه تجاوز ایتمش؛ وبو وجهله یوز سنەلك محاربه دینمکله مشهور اولان وقوعات بربرینی تعاقبه باشلایوب، صاحب ترجمەنك زماننده انکلیزلر فرانسه طوپراغنده برچوق تخریبات اجرا ایتدکلری کبی ، کندیسی دخی ویرکیلری آرتیرمغه مجبور اولمش؛ ووبا علتی دخی ظهور ایدوب، اهالی‌یی برقات دها دوچار مصائب ایتمشدی . یکرمی‌ایکی سنه حکم سوردکدن صکره، ١٣٥٠ ده وفات ایتمشدر .

**فیلیپ** { سوآبه‌لی ( Philippe de Souabe ) آلمانیا ایمپراطورلرندن اولوب ، فردریق باربروسك ایکنجی اوغلیدر .

١١٧٨ تاریخنده طوغوب پدرینك وفاتنده سوآبه
ایله طوسقانه‌یه وارث اولمش ؛ وبرادری آلتنجی
هنرینك وفاتنده ١٢٠٦ ده آلمانیه ایمپراطورلغنه
کچمش ایدی . رقیبلرندن زوهرنیکنلی (برتولد)ك
حقوقنی اشترا، وبرونسویقلی اوتونی مغلوب ایده‌رك،
ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، ١٢٠٨ ده
قتل اولنمغله، مرقوم اوتون خلفی اولمشدر .

**فیلیپ** { (Philippe) اسپانیه حکمدارلرندن
بو اسمله بش کشی کلمشدر :

برنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب ،
اسپانیه‌ده حکومت سورن آوستریا سلاله‌سنك
مؤسسیدر . آلمانیه ایمپراطوری ماقسیمیلیان ایله
بورغونیه‌لی ماریه‌نك اوغلی اولوب ، ابتدا آوستریا
آرشیدوقه‌سی عنوانی حائز ایکن، ١٤٨٢ ده
والده‌سندن وراثةً فلمنك قرالی اولمش؛و١٤٩٦ ده
فردیناند ایله ایزابلانك قیزی مجنونه ژانه‌یی تزوج
ایتمکله، اسپانیه تختنه وراثت حقی قزانمش ایدی .
١٥٠٤ تاریخنده ، ایزابلانك وفاتی اوزرینه ،
فردینانده موانع ودسایسیله برابر، قاستیله قراللغی
اعلان اولنه‌رق ، اهالینك توجهنی قزانمق ایچون ،
انکیزیسیونك مظالمنه برحد قویمش ایسه‌ده،
اسپانیول مأمورینی عزل ایله ، یرلرینه فلمنکلی
نصب ایتدیکندن، وسفاهته پك دوشکون
اولمسیله ، قیصقانجلغندن عقلنه خلل کلمش اولان
زوجه‌سی ژانه‌یی مجنونه‌در دیه قپاتمق ایستدیکندن،
آرزوایتدیکی توجه عمومی‌یی قزانه‌مامش، و ١٥٠٦
تاریخنده، ٢٨ یاشنده اولدیغی حالده ، سفاهتدن
هلاك اولمشدر . شارل کینت وفردیناند اسملریله
ایکی اوغلی اولوب، ایکیسی ده اسپانیه قرالی وآلمانیه
ایمپراطوری اولمشلردر .

— ایکنجیسی شارل کینتك اوغلی وبرنجی
فیلیپك طورونی اولوب، ١٥٢٧ تاریخنده طوغمش؛
و ١٥٤٠ ده میلان دوقه‌سی اولوب ، پدرینك
وقوع عزلی اوزرینه ، ١٥٥٤ ده ناپولی وسیجلیه،
١٥٥٥ ده فلمنك و ١٥٥٦ ده اسپانیه قرالی
اولمش ؛ و ١٥٥٤ ده خصمی بولنان انکلتره
قرالیچه‌سی ماریه‌یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، انکلتره‌جه
بر کونه حکم ونفوذ قزانه‌مامش ایدی . قتولیکلکده
تعصبی زیاده اولمغله ، پروتستانلغك پك علیهنده
بولنوب، فلمنك وانکلتره وفرانسه‌ده پروتستانلرك
تعقیبنه یاردیم ایتدیکی کبی ، اسپانیاده دخی
انکیزیسیون محاکم ابلیسانه‌سنه زیاده قوت ویروب،
قالمش اولان اهل اسلامی دخی قاچیرمش ایدی .
فرانسه تختنه کندی قیزی ایزابلایی اوتورتمق
مقصدیله، فرانسه‌ده برطاقم داخلی فسادلر چیقارتمش
ایسه‌ده، نهایت موفق اوله‌میوب ، مصالحه ایتمکه
مجبور اولمش ، وایکنجی هنرینك قیزی الیزابتی
تزوج ایلمش ایدی . انکلتره‌یه قارشی تجهیز
ایتمش اولدیغی جسیم دونغماسی‌ده بر شدتلی فرطونه‌یه
طوتیلوب محو اولمش ایدی . بونك زماننده
اسپانیه‌نك آمریقاده وجزایر بحر محیطده‌کی مستعمراتی
پك کلیتلی واردات ویرمکه باشلامش ایسه‌ده،
ایکنجی فیلیپ بو وارداتك جمله‌سنی بتون عالمه حاکم
اولمق خلیای خامی اغورینه صرف ایده‌رك، وفاتنده
خزینه‌یی بوم‌بوش براقمش‌ایدی. پورتکیزده‌حکمدارلق
ایدن قاردینال هنرینك وفاتنده ، پورتکیزلیلرك
و فرانسه‌نك ممانعتیله برابر ، پورتکیزی دخی تحت
حکمنه آلمشیدی . آنجق فلمنکه انکیزیسیون‌محاکمنی
ادخال ایتمك ایستدیکندن، اوراده بر بیوك اختلال
ظهور ایدوب ، فلمنکك بسبتون تحت حکمندن
چیقمسنی موجب اولمشدر. ١٥٩٨ تاریخنده وفات
ایتمشدر. هرنه‌قدر قتولیکلر، تعصبنه‌مبنی، کندیسنی
مدح ایدیورلرسه‌ده ، ظالم و غدار و امنیتسز بر
حکمدار اولدیغی متفق علیه اولوب ، حتی کندی
اولادندن دون قارلوس‌ی‌ده کندیسی قتل‌ایتدیرمش
اولدیغی مظنوندر .

— اوچنجیسی ایکنجی فیلیپك اوغلی‌اولوب،
١٥٩٨ دن ١٦٢١ تاریخنه دك ٢٣ سنه حکم
سورمشدر. کوشك‌وخسته‌مزاج برحکمداراولمغله،
امور اداره‌یی وزیری بولنان ( لرمه ) دوقه‌سنك
الینه براقشدی . ١٦٠٤ ده انکلتره ایله مصالحه،
وفلمنکله ١٢ سنه‌لك متارکه عقد ایتمش؛ و فرانسه
قرالی اون اوچنجی‌لویی‌یه قیزینی ویره‌رك، فرانسه
ایله دخی مصالحه ایتمش‌ایدی. تنصره مجبور اولمش
اولان عربلرك دخی قیامندن متوهم اولدیغندن ،
١٦٠٩ ده بونلرك جمله‌سنی اسپانیه دن اخراج

ایتمکله ، مملکتی ارباب حرفت وصنعتدن تهی براقمش؛ ومسکوکاتجه ظهور ایدن تشویشات دخی بسبتون فقر وضرورت عمومیه‌یی انتاج ایتمشدی . بونك زمانـنـده آوروپاده اوتوز سنه‌لك محاربه دینلکله مشهور وقوعات ظهور ایدوب ، اوچنجی فیلیپ آوستریا طرفنی التزام ایتمکله ، بو محاربات دخی اسپانیه‌نك خرابیتنی آرتیرمشدر .

— دردنجیسی اوچنجی فیلیپك اوغلی اولوب ، ١٦٢١ ده ، ١٦ یاشنده ایکن ، پدرینه خلف اولمش؛ وبوده سلفی کبی کوشك واقتدارسز اولمغله ، امور اداره‌یی باش وکیلی بولنان ( اولیوارس ) قونتنك الینه براقشیدی . فلمنکله تکرار محاربه‌یه کیریشوب ، ابتدا قزانمش ایسه‌ده ، بعده مغلوب اولوب ، مملکت مذکوره‌نك استقلالنی طانیمغه ، وفلاندره‌نك بعض یرلریله آلساسی فرانسه‌یه ترك ایتمکه مجبور اولمش؛ وپورتکیز استرداد استقلال ایتدیکی کبی ، قتالونیه دخی فرانسه‌یه التحاق ایتمش؛ وناپولینك دخی فرانسه‌نك الندن چیقمسنه بر رمق قالمش ایدی . نهایت قیزی ماریه ترزه‌یی اون دردنجی لوی‌یه تزویج ایده‌رك ، فرانسه ایله اتفاقنی تأکید ایتمش؛ و ٤٥ سنه بووجهله حکومت سور- دکدن صکره ، ١٦٦٥ ده وفات ایتمشدر .

— بشنجیسی اسپانیه ده حکومت سورن بوربون سلاله‌سنك مؤسسی اولوب ، ١٦٨٣ ده طوغمشدر . فرانسه حکمدار زاده‌لرندن لوینك اوغلی و اون دردنجی لوینك تورونی اولوب ، ابتدا آنژو دوقه‌سی عنوانینی حائز بولنمش؛ و ١٧٠٠ تاریخنده دردنجی فیلیپك اوغلی ایکنجی شارلك وصیتیله اسپانیه تختنه دعوت اولنه‌رق ، بلا مخالفت تخت مذکوره قعود ایتمش؛ وتبعه‌سنه کندینی سو- دیرمش ایسه‌ده ، آوستریالی آرشیدوق آلبرتك ادعای وراثته قالقیشمسیله ، اون دردنجی لوینك قوت ونفوذندن توهم ایدن اکثر اوروپا دولتك بونك طرفنی التزام ایتملری « اسپانیه وراثتی محارباتی » نامیله معروف محاربه‌لره سببیت ویرمش؛ وبو محا- ربه‌لرده فرانسه ایله اسپانیه عسکری آوستریا وانکلتره وپروسیه و فلمنك عسکرینه قارشی طورمغه مجبور اولمغله ، ابتدا بونلرك غلبه چالمسی اوزرینه ، بشنجی فیلیپ اسپانیه‌یی ترکه مجبور اولمش ایسه‌ده ، بعده فرانسزلرله اسپانیوللرك بربرینی تعاقب ایدن غالبیتلری اوزرینه ، فیلیپ ینه اسپانیه تختنه عودت ایتمش ؛ ونهایت فرانسه تختنه وراثت حقنی غائب ایتمك ، جبرالتار ومینورقه‌یی انکلتره‌یه ، سیچلیه‌یی ساووا- دوقه‌سنه ، ناپولی ، میلان ، ساردنیه وفلمنکی آوستریایه ترك ایتمك شرطلریله ، بشنجی فیلیپك اسپانیه قراللغی تصدیق اولنمشدی . بشنجی فیلیپ کوشك بر آدم اولمغله ، حکم و نفوذی ابتدا پرنسس ( اورسین ) ه و بعده ایکنجی قاریسی الیزابته فارنزه‌یه وباش‌وکیلی ( آلبیرونی ) یه ترك ایده‌رك ، مرقوم ایسه اسپانیه‌یی بتون آوروپایه حاکم ایتمك خلیاسیله ، برطاقم تشبثات جسیمه‌یه تصدی ایدوب ، فرانسه و انکلتره وآوستریایه بردن اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده ، درعقب فیلیپ بونك وخامتنی آکلا- یه‌رق ، باش وکیلنی عزل ایله ، ایشدن چکیله‌رك ، ١٧٢٤ ده تختی اوغلی لوی‌یه ترکله ، اعتزال ایتمش؛ وآنجق یدی آی صکره بواوغلی وفات ایتمکله ، بتکرار اداره‌یی الینه آلوب ، بو دفعه فرانسه ایله بوزیشه‌رق ، آوستریا ایله عقد اتفاق ایتمش ؛ و بو سایه‌ده طوسقانه و پارمه و بلزانسه دوقه‌لقلرینی اوغلنه قزاندیروب ، بعده فرانسه ایله برلشه‌رك ، ١٧٣٨ ده ویانه معاهده‌سیله سیجلیتین قراللغنی اوغلی دون قارلوسه ویردیرمش؛ وبعده انکلتره ایله وآوستریا ایله محاربه‌یه کیریشوب ، اوصره‌ده ١٧٤٦ تاریخنده وفات ایتمشدر . اوغلی آلتنجی فردیناند خلفی اولمشدر . بشنجی فلیپ اسپانیایی طوتمش اولدیغی طریق تدنیدن قورتارمغه چالیشوب ، ادارهٔ ملکیه‌جه وعدلیه‌جه بر چوق اصلاحات اجرا ایتمش ، وفنون ومعارف ، صنایع وتجارتك ترقیاتنه سعی ایدوب ، مادریدده بیوك کتبخانه‌یی وادبیات وتاریخ وصنایع نفیسه آقادمیالرینی تأسیس ایلمشدر .

**فیلیپ** { ( Philippe ) بیوك اسکندرك طبیبی اولوب حکمدار مشارالیه کیدنوس نهرنده ییقانمقدن خسته اولدیغنده ، بونك طرفندن تداوی اولنمشدی . حقنده اسکندرك بر درجه‌ده اعتمادی وار ایدی ، که کندیسنك ایران شاهیله مخابره ومناسبتی اولدیغنی خبر ویردکلری

حالده ، بنه اونك حاضرلامش اولدیغی بر شربتی
بلا تدقیق وامتحان چویروب ایچمشدی .

**فیلیپ** { سلانیکلی — Philippe de ( Thessalonique ) یونان قدیم
شهرلرندن اولوب ، نروا وترایان زمانلرنده یاشامش
اولدیغی مظنوندر . بعض تاریخلری و ( آنتولوچیا )
یعنی « مجموعة الازهار » عنوانیله جمع ایتمش اولدیغی
مجموعهٔ اشعاریله مشهوردر .

**فیلیپ** { سنت — (St. Philippe) حضرت عیسی (عم) لك اصحابی اولان ١٢
حواریونك بری اولوب ، (بیت سعید) ده طوغمش ؛
والك اول نبی مشارالیهه انتساب ایدنلردن اولوب ،
حضرت مسیحك رفعندن صکره ، آناطولینك
فریجیا خطه‌سنه کیده‌رك ، اجرای وعظ ونصیحتله
مشغول اولمش ؛ ومیلادك ٨٠ تاریخلرنده ، پك
یاشلی اولدیغی حالده ، اوراده وفات ایتمشدر .
مایسك برنجی کونی یورطیسی اجرا اولنور .
— دیکر بر سنت فیلیپ دخی حضرت عیسی
(عم) لك رفعندن صکره حواریون طرفندن نشر
مذهب واجرای وعظ ونصیحت ایچون انتخاب
اولنان یدی شاکردك بری اولوب ، ساماریه جهتنده
اجرای وعظ ونصیحت ایتمش ؛ و ٧٠ تاریخنده
فلسطینك قیساریه شهرنده وفات ایتمشدر . یورطیسی
حزیرانك ٦ سنده اجرا اولنور .

**فیلیپسبورغ** { (Philipsbourg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك
( نیویرسی ) جمهوریتنده ( وارن ) قونتلغنده
وآلبانینك ٢٤٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ،
(دلاواره) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب ،
٧٨١٠ اهالیسی ، معدن دوکمخانه‌لری وجوارنده
دمیر معدنلری واردر .

**فیلیپوپولی** { ( Philippopoli ) [ «فلبه» ماده‌سنه مراجعت . ]

**فیلیپوپولیس** { (Philippopolis) فلسطینده ماورای اردنده ودمشقك
٧٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق حوران
طاغنك اتکنده اسکی بر شهر خرابه‌سی اولوب ،
صهریجلر ، ستونلر ، سرایلر وسائر ابنیهٔ مصنعه
ویرانه‌لرینی حاویدر . ماکدونیه‌لیلر ویا روماليلر
زماننده تأسیس اولنه‌رق ، وقتیله پك معمور
بولنمشدر .

**فیلیپویل** { ( Pqilippeville ) جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك
٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده وهمنامی اولان
کورفزك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله
اولوب ، ١٧٦٩٣ اهالیسی ، اطرافنده کوزل باغ
وباغچه‌لری ، دباغخانه‌لری ، حبوبات مختلفه‌دن اسپیرتو
چیقارمغه مخصوص تقطیرخانه‌لری ، تیاتروسی ،
موزه‌سی ، جوارلرنده دمیر معدنلری ، اوزاقدن
کتیرلمش ماء جاریسی وصنعی لیمانیله ریختمی واردر .
بو قصبه قرق اللی سنه اول فرانسزلر طرفندن
اسکی بر شهرك خرابه‌لری اوزرنده بنا اولنه‌رق ،
اهالیسنك قسم اعظمی آوروپالیدر .

**فیلیپه** { (Philippes) یاخود :

**فیلیپی** { (Philippi) ماکدونیه‌نك منتهای شرقنده وتراکی حدودنده بر
شهر قدیم اولوب ، وقتیله تراکیدن معدود
و (داتوس) و (قرنیدس) اسملریله معروف ایکن ،
بیوك اسکندرك پدری ایکنجی فیلیپ بونی ضبط
وتحکیمله ، کندی اسمیله تسمیه ایتمشدی . خیلی
وقت بیوك ومشهور بر شهر اولوب ، خرستیانلغك
الك اول داخل اولدیغی یرلردندر . روما سردارلرندن
آنطوآن ایله اوقتاو بو شهرده بروتوس ایله
قاسیوسی بیوك بر مغلوبیته دوچار ایتمکله ، روما
جمهوریتنی للابد رفع ایتمشلردر . اون برنجی قرن
میلادی‌یه قدر قائم اولوب ، بعده خراب اولمشدر .
خرابه‌لری (فلبه‌جك) نامیله قواله‌نك ١٣ کیلومتره
غربنده موجود اولوب ، بر چوق ستونلر ایله
قلعه وابنیهٔ عظیمه ویرانه‌لرینی حاویدر .

**فیلیپیق** { (Philippique) قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن اولوب . ارمنی-
الاصلدر . کندیسنه منجمك بری حکمدار اوله‌جغنی
سویلمش اولمغله ، کندیسی دخی بونی اشاعه ایتد-
یکندن ، اوچنجی تیبر طرفندن کفالونیه آطه سنه
و بعده ایکنجی یوستنیانوس طرفندن خرسونه نفی
اولنمش ؛ واوراده برطاقم ارباب عصیان طرفندن
ایمپراطورلغی اعلان اولنه‌رق ، ٧١١ تاریخنده بلا

حرب قسطنطنيه يه داخل اولمش ؛ وآنجق ظالم
و بدكردار برآدم اولديغندن ، ايكى سنه صكره
اسقاط اولنه‌رق، كوزلرينه ميل چكلمش؛ و نفيه
كوندريله‌رك، سفالتدن هلاك اولمشدر .

**فيليپينه** { (Philippines) آسيا قطعه سنه
ملحق اوله‌رق بحر محيط كبيرده
بولنان ملايى جزايرندن برجزاير مجتمعه هيئتيدر،كه
ملايى جزايرينك منتهاى شمال شرقيسنده و(بورنئو)
جزيرهٔ كبيره‌سنك شرق شماليسنده واقع اولوب ،
شرقاً و شمالاً بحر محيط معتدل ايله ، غرباً چين
دكيزيله، جنوباً دخى جولووسلب دكيزلريله محاطدر.
٤° ايله ′٣٠ °٢١ عرض شمالى و ′٣٠ °١١٤ ايله
′١٥ °١٢٤ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب ،
ايكيسى پك بيوك ، اون قدرى ايكنجى درجه‌ده
وقصورى كوچك اولمق اوزره ، بيك قدر آطه‌دن
مركبدر. پك كوچك وايصسز اولانلريله قيالردن
عبارت اولانلرى داخل حساب دكلدر . فيليپينه
جزايرى اوچ عصردن برى اسپانيه‌نك تحت اداره‌
سنده اولوب ، دولت مذكوره‌نك اك كوزل
مستملكاتندن ايسه ده ، اسپانيه‌نك حكم ونفوذى
جزاير مذكوره‌نك هرطرفنده جارى اولميوب ،
شمديكى حالده ده اهالى اسپانيه حكومتنه قارشى
قيامده بولنيورلر .

تقسيماتى. — فيليپينه آطه لرندن ايكيسى پك
بيوك ، اونى ايكنجى درجه‌ده و قصورى درجات
مختلفه‌ده كوچكدرلر. بيوكلرينك برنجيسى واك مهمى
شمال جهتنده بولنان ( لوسون ) جزيره سيدر ، كه
جزاير مذكوره نك مركزى اولان ( مانيله )
شهرى ده اوندەدر. ايكنجيسى منتهاى جنوب شرقيده
واقع ( مينداناؤ ) جزيره‌سيدر. مذكور اون ايكى
جزيره‌نك اساميسيله مساحهٔ سطحيه‌لرى بروجه
آتيدر :

| جزيره | مربع كيلومتره |
|---|---|
| لوسون | ١٠٥ ٩١٩ |
| مينداناؤ | ٩٦ ٣١٠ |
| سامار | ١٣ ٣٨٦ |
| تفروس | ١٢ ٠٩٨ |
| پاناى | ١٢ ٠٠٤ |
| پالوآن | ١١ ٨٥٥ |
| منهدورو | ١٠ ١٩٢ |
| ليته | ٧ ٠٣٧ |
| سبو | ٤ ٦٩٧ |
| بوهول | ٣ ٨٧٦ |
| ماسباته | ٣ ١٣٨ |
| قاتاندوانس | ١ ٧٥١ |

بتون فيليپينه جزايرينك مساحهٔ سطحيه‌سى
٢٩٦ ١٨٢ مربع كيلومتره اولوب، تقريباً وتخميناً
٧ ٠٠٠ ٠٠٠ اهالى ايله مسكوندرلر. جزاير مذكوره
ادارةً بروجه آتى ٥ قسمه منقسمدرلر :

| | مربع كيلومتره |
|---|---|
| لوسون ومنيدورو ايله جزاير ملحقه‌سى | ١٢٤ ٢٢٦ |
| ويسايا جزايرى | ٥٦ ١٢٦ |
| پالاوان وجزاير ملحقه‌سى | ١٤ ١٢٣ |
| مينداناؤ وجزاير ملحقه‌سى | ٩٩ ٢٥١ |
| جوالو جزايرى | ٢ ٢٥٦ |

حال طبيعيلرى، سواحل وجبال وانهارى .—
فيليپينه آطه‌لرى هرطرفدن درين دكيزلرله محاط
اولوب، ساحللرينه قريب محللرده بش وآلتى بيك
متره يه قدر درينلكلره تصادف اولنور . يالكز
جنوب وجنوب غربى جهتلرندن آطه‌لرله مملو اوچ
صره صيغلر واردر ، كه بونلر جزاير مذكوره‌نك
وقتيله بورنئو و سلب آطه‌لرينه مربوط بولنمش
اولدقلرينه دلالت ايديور. اراضيلرى طاغلق اولوب،
بر سلسلهٔ جبال شمالدن جنوبه طوغرى امتداد
وشعبات متعدده‌يه انقسام ايده‌رك، آطه‌لرده ظهور،
وآطه‌لر آره‌سنده حذاى بحرك آلتنده دوام ايدر.
بوجبالك اساسى بركانى اولوب، ذروه‌لرينك جمله‌سى
برر ينار طاغدر ؛ بعضلرى آز و يا چوق زماندن
برى سونمشدر، و بعضلرى اليوم آتش افشاندر .
اك طاغلق اولان لوسون آطه‌سنك تپه‌لرى ٢٥٠٠
متره‌يه قدر يوكسك اولوب ، بتون جزايرك اك
يوكسك طاغى اولان و ( مينداناؤ ) جزيره‌سنك
منتهاى جنوبنده بولنان ( آپو ) بركانك ايسه
٣١٤٣ متره ارتفاعى واردر . فيليپينه جزايرينك
اووه‌لرى طاغلرك آره‌سنده و نهرلرك منصبلرينه
قريب ايندير دكلرى قوملردن متشكل يرلردن عبارت
اولوب، سائر طرفلرى عارضه‌ليدر. ينارطاغلرينك
آثارندن اولمق اوزره ، برچوق مغاره‌لرى، درين
چقورلرى، املاح مختلفه‌يى حاوى كوللرى واردر.
حركات ارض دخى پك صيق وشدتله وقوع بوليور.
سواحلى پك كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب، على الخصوص

بیوك آطه‌لرك قوی وكورفزلری وجزایر آره‌لرنده بوغازلری پك چوق ایسه ده ، سواحل اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارت اولوب، سطح بحرك اوستنده وآلتنده قیالرله محاط اولدقلرندن ، وبرطاقم سرعتلی وشدتلی آقنتیلر وحتی مدوجزر دخی اوقدر بوغازلر وكورفزلرك آره‌لرنده طولاشدقجه، برطاقم آنافورلر دخی تولید ایله، غریب استقامتلر وصورتلر آله‌رق، بعض یرلرده ساعتده ۱۵ میل قطع ایتدكلرندن ، بو جزایر آره‌سنده سیر سفائن پك مشكل و هله یلكن كمیلریچون پك مخاطره‌لیدر .

آطه‌لرده بیوك انهار آرانمق اقتضا ایتمز ایسه‌ده لوسون ایله میندانائو جزیره‌لرینك خیلی بیوك ایرماقلری واردر. اك بیوكلری لوسونك وسطلرنده نبعانله شماله طوغری آقه‌رق ۳۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ساحل شمالیسنه دوكیلن ( قاغایان ) نهریدر،كه بوكا اسپانیوللر ( تاجو ) و(ریوغرانده) دخی دیرلر . ایكنجیسی ینه جزیرۀ مذكوره‌نك وسطلرندن نبعانله جنوبه طوغری آقه‌رق (مانیله) كورفزینه دوكیلن ( پامپانغان ) نهریدر . جزیرۀ مذكوره‌نك ساحل غربیسنده ( لینغاین ) كورفزینه دوكیلن ( آتیو ) نهری آلتون ریزه‌لرینی حاوی اولمغله مشهوردر. واسع بر طاتلی صو كولنك آیاغی اولوب، مانیله شهری ایچندن كچه‌رك مانیله كورفزینه دوكیلن ( پاسیغ ) ایرماغنك مجراسی ۲۰ كیلومتره ایسه‌ده ، صوبی چوقدر . میندانائو جزیره‌سنك اك بیوك نهری ساحل شمالیسنه دوكیلن (آغوسان) ونام دیكرله ( بوتوآن ) نهریدر،كه مجراسنك آشاغی یوز كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالحدر. ( ریوغرانده ده میندانائو ) دینلن دیكر بر نهر دخی جزیره‌نك وسطلرنده بر بیوك كولدن خروجله دیكر بر قاچ كولك آیاقلرینی دخی جمع ایده‌رك ، جزیره‌نك جنوب غربی جهتنده كی ( ایلانو ) كورفزینه دوكیلور . بو ایكی جزیره‌نك دها برقاچ نهری وكوچكلرینك ده بعض قیصه انهاری واردر. كوللری ده چوق اولوب، اك بیوكلری لوسون جزیره‌سنده مانیله شهری قربنده كی ( بی ) كولیله میندانائو آطه‌سنده كی (لاناؤ) و ( بوآیان ) وسائره‌در .

**اقلیم وهواسی.** — بو آطه‌لرك هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره اكثریا ۳۳ ایله ۱۹ آره‌لرنده بولنور . فصول اربعه‌سی اولمیوب ، یالكز یاغمور و قوراقلق موسملری واردر . شورای غریبدركه جزایر مذكوره‌نك جمله‌سی شمالدن جنوبه اوزانمش طاغلرله ایكی مائله‌یه منقسم اولدقلری حالده، یاغمور موسملری هر بر مائله ایچون آیریدر. اك كوچك آطه‌نك بیله غرب جنوبی مائله‌سنده یاغمور موسمی حكم سورركن، دیكر مائله‌سی قوراق بولنور. غرب جنوبی مائله‌سنده یاغمور موسمی حزیران ابتداسندن تشرین ثانی‌یه قدر دوام ایدر. اك سرین موسمی كانونلرده واك صیجاغی مارت و نیسان ایله مایسده‌در . تساویٔ لیل و نهاری وعلی الخصوص صوك بهارده كینی تعقیب ایدن بر ایكی آیده پك شدتلی ودهشتلی فرطونه‌لر وبوره‌لر اولوب، سفائنجه بر چوق خسارات اولدقدن بشقه، قره‌ده دخی پك چوق تخریباتی موجب اولور . جزایرك هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده ، نوبتلی صیتمه‌لرله دیزانتری وفقر الدم خسته‌لقلری زیاده‌جه‌در . سل الرئیه، سراجه وبرص علتلری ده صیقجه‌در .

**نباتات وحیوانات ومنابع ثروتی .** — نباتات واشجارجه فیلیپینه جزایری بر طرفدن سوماتره وجاوه وسائر ملایی جزایرینه وبر طرفدن ده اوقیانیا وآوسترالیایه مشابه اولوب ، جنوبدن شماله وساحلدن یوكسك طاغلره طوغری برآز فرق واختلافله بو آطه‌لرده اشجار ونباتاتك انواعی حاصل اولور. هنوز آچلمامش برلری بالطه كورمه‌مش پك واسع اورمانلرله مستور اولوب، اشجارك پك چوق نوع وجنسلری بولنور، وبعضلری خارق العاده صورتده یوكسك اولور. بو اشجارك ایچنده كراسته‌یه ، سفائن اعمالنه، مرانغوزلغه ، طاوشانلغه ، بویاجیلغه وسائر صنایعه پك الویریشلیلری واردر . اوتلری وچایرلری دخی چوقدر . الحاصل كرك طوپراق وكرك اقلیم وهوا پك صیق وبیوك اشجار ونباتات یتیشدیرمكه مساعددر . مزروعاته كلنجه ، اك برنجی محصولات پرنج اولوب، ۹۰ قدر نوعی وپك مقبوللری زرع اولنه‌رق ، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی پرنجدر . شكر قامشی دخی كثرتله حاصل اولور . توتون محصولاتی دخی چوق اولوب ،

فیلیپینه توتونی هوان توتونندن کری قالماز ، وهر
نه قدر برآز دها سرت ایسه‌ده ، رایحه‌سی پك
کوزل اولمغله ، مقبول اولوب ، قیپلمشی اوروپایه
وفرنك چیغاره‌لری آمریقایه کثرتله اخراج اولنور.
قهوه وپاموق دخی کثرتله حاصل اولوب، کیتدکجه
دخی تکثیراولنمقده‌در. هرنه‌قدر اهالی تنبل‌اولمغله،
احتیاجلری درجه‌سندن زیاده اکمکه سعی ایتیور،
وپك کار قدیم آلات زرعیه قوللانیورلرسه‌ده ،
اسپانیول حکومتی زراعتی تسهیل وتعمیم ایده‌جك
هر نوع مساعدات وفداکارلقلری ارائه ایتدیکندن،
اهالی اویاندقچه ، طبیعتك هر صورتله نعمت
واحسانلرینه نائل اولان بو جزایرده محصولات
وثروت ومعموریتك ترقی ایده‌جکنده شبهه یوقدر.
میوه‌لری دخی پك چوق وپك لذیذ اولوب، خرما،
موس وهندستان جوزی وسائر اقالیم حاره
میوه‌لریله پورتقال ولیمون وسائر اقالیم معتدله
میوه‌لرینك انواعی حاصل اولور. کنویر
وساز قبیلندن کرك حصیر وایپ وخلاط اعمالنه
وکرك کتن کبی منسوجات نسجنه یارار نباتات
انواعی دخی چوق اولوب، بونلر کرك صافی وکرك
ایپکله قاریشیق اوله‌رق قوللانلدق اوزره، آوروپا
فابریقه‌لرندن طلب اولنمغله ، کیتدکجه اخراجلری
چوغالمقده‌در. الحاصل فیلیپنه جزایرینك اخراجاتندن
چوغی خدایی نابت اولوب ، زرع ایله حاصل
اولانلری دخی جزئی امك ومصرفله یتشدیریلور.
آنجق شمدی‌یه قدر موقع استفاده‌یه موضوع یرلری
سواحله وبیوك انهاره قریب یرلری اولوب، ایچ
طرفلری هنوز تمامیله مضبوط اولمامغله برابر ،
وسائط نقلیه‌لری دخی اولمدیغندن، اورالردن هنوز
هیچ بر استفاده اولنه‌مامقده‌در . حتی کوچك
آطه‌لرك بیله ایچلری بو حالده‌در .

حیواناتجه جاوه وبورنئو وسائر ملایی جزایرندن
فرقی شودر ، که فیلیپینه آطه‌لرنده فیل، کرکدان،
آیی ، قپلان ، اورانغ اوتانغ وسائر جسیم ووحشی
حیوانلردن اثر کورلمیوب، حیوانات مضره ییلان
ایله تمساحدن عبارتدر. میمونلرك انواعی ومیندانائ
جزیره‌سنده ( جیبون ) دینلن بشری‌الشکل بیوك
نسناس دخی بولنور. مسك کدیلری وحشرات یین
حیوانات انواعیله براصه‌لر وکرپیلری چوقدر .
مانده یبانی حالنده بولنوب، علی‌الخصوص لوسون
ومیندانائ جزیره‌لرینك واسع‌اورمانلری بوحیواندن
سوریلرله مملودر. اوفق برجنس کیکه پك کوزل
برنوع غزال دخی بولنور . طیورری پك چوق
وانواعی نهایت‌درجه‌ده کوزل‌اولوب، علی‌الخصوص
طاوق وخروسلری امثالسزدر. سواحلده و کول
و نهرلرنده بالیقلرك انواع کثیره سی پك کثرت
اوزره بولنوب، علی‌الخصوص طاتلی صولرده ییلان
بالیقلرینك انواعی‌موجوددر. حتی بونلردن برجنسی
چایرلره چیقوب اوت یر وآغاجلره دخی صاریلیر.
کرك قره وکرك دکیز قاپلوباغه‌لری چوق‌اولوب ،
برجنسنك باغه‌سی پك مقبولدر. استریدیه و صدف
انواعی چوق اولوب ، جولو دکیزنده چوق اینجی
صید ایدرلر ، و پنجره جامی مقامنده مستعمل برنوع
صدف دخی بولنور. یبانی حالنده آریلری پك‌چوق
اولوب، اورمانلرده کلیتلی بال وبال‌مومی بولنه‌رق،
طوپلانیلیر. اوروموجك وقرق‌آیاق کبی حشراتلری‌ده
چوقدر .

حیوانات اهلیه‌سنك برنجیسی مانده اولوب ،
کرك صپان سورمکده وکرك آرابه چکمکده وحتی
بینك حیوانی اوله‌رق قوللانیلیر. بیکیر جنسی‌اسپا-
نیه‌دن ادخال اولنه‌رق ، جنسی کوچك ایسه‌ده ،
قوتلی وآتشلیدر . صیغیرلری دخی خارجدن کلمه
ایسه‌ده ، خیلی چوغالوب، حتی یبان حالنده اور-
مانلرده کزرسوریلری‌ده واردر. قیونلری آوروپادن
کلمه اولوب، آز واهمیتسزدر. طوموزلری وکوپك
وکدیلری چوقدر . طاوق و اوردکلری ده چوق
اولوب، خروسلری‌دوودیرمك عادتی اسپانیوللردن
اورا اهالیسنه‌ده کچمشدر .

معادنجه بوآطه‌لرده هنوز کشفیات مهمه وفنیه
اجرا اولنمامش ایسه‌ده ، آلتون معدنی هرطرفلر-
نده‌موجوداولدیغی انهارك صولرنده‌بولنان‌ریزه‌لردن
وبعض قیالرده کوریلن طمارلردن آکلاشیلیور .
مع هذا چیقاریلانی‌لاشی حکمنده‌در . دمیر، باقیر،
کوکورد ، جیوه ، کمور وسائر معادن دخی پك
جزئی صورتده واصول قدیمه‌ده چیقارلمقده‌در .
ذی قیمت احجارك انواعیله مرمر ، یشم ، ابنیه

طاشنك انواعی، آلچی، کیرج طاشی وسائر ابنیه‌یه
یارایه‌جق مواد دخی کثرت اوزره بولنور .

اهالیسی،جنسیت ولسان‌ومذهبلری. — فیلیپینه
جزایرینك اهالیسی باشلیجه اوچ جنسیتدن‌مرکبدر.
الك اسکی اهالیسی ( نغریتو ) دینلن‌ملانسیازنجیلری
جنسیتنه منسوب اولوب، بعده پولینسیانك بیاض
واولدقجه دوزکون سیمالی اهالیسندن بورنئونك
(دایاق)لریله مناسبتی‌اولان برقوم کلەرك، سواحلی
ودوز یرلری ضبط ایتمکله، نغریتولر آطه‌لرك ایچ
طرفلرینه وطاغلره چکلمش؛ وبعده بتون بحرمحیط
جزایرینی استیلا ایدن ملاییلر کلوب، پولینسیالیلری
دخی ایچریلره طوغری پوسکورده‌رك، سواحلی
وآطه‌لرك دوز یرلرینی ضبط ایتمشلردر . نغریتولر
بتون‌فیلیپینه جزایرنده اون‌ایله یکرمی بیك آره‌لرنده
تخمین‌اولنوب، بونلرك‌ده کیتدکجه‌عددلری آزالمقده‌
در . پولینسیالیلر دخی جمعاً اوچ درت یوز بیك
نفوسدن زیاده اولمیوب، بونلرك‌ده عددی کیتدکجه
تنزل ایتمکده‌در . بوایکی جنس اهالی هنوزوحشی
برحالده‌یاشایوب، حضریت‌ومدنیته استعدادکوستر-
مه‌مکده‌درلر . یالکز ملاییلرله قاریشه‌رق اسلام
ویاقتولیك مذهبنی قبول‌ایدنلر تبدیل طریق معیشت
ایدرلر . قالان اهالئ اصلیه یعنی تخمیناً سکز بچق
ملیونی ملایی جنسیتنه منسوب اولوب، بونلر پك
ماهر کمیجی وتجارت وزراعتله مشغول چالیشقان
وذکی آدملر اولدیغندن ، بتون بحر محیط کبیر
جزایرنده اولدقلری کبی ، بوآطه‌لرده دخی تفرد
ایتمشلردر . بونلر بیننده دین اسلام دخول ایله بر
سرعت فوق‌العاده‌ایله انتشارایتمکده اولدیغی زمانده
اسپانیوللر آطه‌لره‌یناشوب، استیلا ایتدکلری یرلرده
همان انکیزیسیون‌محاکمنی تأسیس ایله، اهالی‌یی‌جبراً
وانواع مظالم وتضییقاتله قتولیك ایتمکه باشلامشلر ؛
وهرنه‌قدرمسلم اولان‌ملاییلره حکملرینی کچیره‌میوب،
بونلرك اکثری الی یومنا هذا مستقل برحالده‌یاشا-
مقده ایسه‌لرده، هنوزحال جاهلیتده بولنان ملاییلرك
چوغنی صورتا اولسون قتولیك ایتدکلرندن، بو
آطه‌لرده دین اسلام سائر اوجوارلرده‌کی جزایرده
ایتدیکی ترقی‌یی ایده‌میوب، همان یالکز ( پالوآن )
جزیرهٔ طویله‌سیله‌جولو جزایرینه ومینداناؤ جزیرهٔ
کبیره‌سنك جنوب وغرب جهتلرینه منحصر قالمش؛
واسپانیوللرك استاتستیقلرینه‌کوره، اهالئ مسلمه‌نك
مقداری یارم ملیونی تجاوز ایده‌مه‌مشدر . فیلیپینه
جزایرنده‌یرلشمکسزین وبکاراوله‌رق تجارتله‌مشغول
اولان‌چینلیلر ۵۰۰۰۰ واسپانیوللرله سائراوروپا-
لیلر دخی آنجق ۱۵۰۰۰ نفوس راده‌لرنده‌در .

درجهٔ مدنیتلری، صنایع‌وتجارتلری. — فیلیپینه
آطه‌لرینك اهالیسی اقصای شرقده‌کی اقوامك الك
متمدنلری‌واك راحت یاشایانلری اولوب، اسپانیوللر
بیوك سرمایه‌لر وضعیله واسع چفتلکلر تأسیس
وبیکلرجه عمله‌استخدامله برسرمایه‌دارك‌استفاده‌سی
یولنه کیتمیوب، اهالی‌یی کندی ایشلرنده سربست
براقش اولدقلرندن، هرعائله‌نك خانه‌سی اطرافنده
کوزل آغاجلر وچیچکلری حاوی باغچه‌سی وپرنچ،
پتاته، توتون وسائره تارله‌لری اولوب ، کندی
معیشتنی چیقاردقدن صکره فضله‌سنی صاتار؛ وبو
فضله‌لرك مجموعی الدن اله کچه‌رك فیلیپینه جزایرینك
اخراجاتنی تشکیل ایدر . خانه‌لری ایکی متره‌یوکسك
دیرکلر اوزرینه مبنی اولوب، داخللری اویمه‌لی
تخته‌لرله وکوزل مفروشاتله مزین ونهایت درجه‌ده
تمیز وهوادارادر . اسکی دینلرنده ثابت اولان
ملاییلر هندجه‌دن‌مأخوذ حروفله لسانلرینی‌یازیورلر-
سه‌ده، بوحروفك قرائت وکتابتی زور اولدیغندن،
قتولیك اولانلری لاتین حروفنی قبول ایتمشلر ،
واکثری اسپانیول لسانی دخی اوکرنمشلردر .
مسلمانلر ایسه لسانلرینی خط عربی ایله تحریر
ایدرلر .

صنایع محلیه احتیاجات اهالی‌یه کوره اولوب،
بوقاریده‌ذکراولونان‌بعض‌الیاف‌نباتیه‌دن‌معمول‌برطاقم
منسوجاتله حصیرشاپقه وچیغاره‌دن‌بشقه بوآطه‌لردن
برکونه مصنوعات چیقمیوب ، اخراجاتی محصولات
ارضیه ومواد طبیعیه‌دن عبارتدر . اهالینك تنبللکله
وعلی‌الخصوص قتولیك اولانلرینك مذهب رسم
وآیینلریله اویونه‌وچالغی‌یه میللری زیاده اولدیغندن،
احتیاجات محلیه‌یه کوره اولان صنایعك ده چوغنی
چینلیلرك النده‌در. مع هذا سراجلق ، قیومجیلق ،
آغاج وفیل دیشی اوزرینه اویماجیلق کبی صنعتلر
خیلی ایلریلمشدر. اسپانیوللر یقین‌وقتلره‌کلنجه‌یه‌دك،

بو آطه‌لرك تجارتی کندیلرینه حصر ایدوب ، مانیله شهرندن بشقه هیچ بر اسکله‌نك ممالك اجنبیه ایله تجارت اجراسنه مساعده‌سی اولمدیغندن ، و بر طاقم انحصارلر و آغر رسملر موضوع اولدیغندن، جزایر مذکوره‌نك ثروت طبیعیه‌سندن هیچ بر استفاده اولنمازدی؛ لکن اخیراً تجارت سربست براغیلوب، انحصارلر ورسملر قالدیرلمش، وکمرك تعرفه‌لری پك چوق تنزیل ایدلمش اولمغله ، تجارت کوندن کونه ترقی ایتمکه باشلامشدر . آنجق ایچ طرفلرنده دمیر یوللر یوق حکمنده اولدیغی کبی ، شوسه‌لر دخی مفقود اولدیغندن، منتظم صورتده ایشلمکه باشلایان متعدد واپورلردن دخی بحقیله استفاده اولنه‌میور . مع هذا سنوی اخراجاتی تقریباً ۱۲۵ و ادخالاتی ۱۰۳ ملیون فرانغه بالغ اولیور . مانیله‌ده برچوق مؤسسات علمیه بولنوب، سائر طرفلرده‌کی مکاتب ابتدائیه معلم ومعلمه‌لرینك دخی اسپانیولجه اوقویوب یازمق بیلملری شرطدر .

اصول اداره‌سی، قوۀ مالیه وعسکریه‌سی.— فیلیپینه جزایری اوچ ایالت اعتبار اولنه‌رق، مرکز عمومیلری اولان مانیله شهرنده بر والیٔ عمومی بولنیور. ایالتك برنجیسی لوسون جزیره‌سیله ملحقا-تندن، ایکنجیسی میندانائو ایله ملحقاتندن، اوچنجیسی بو ایکی بیوك جزیره آره‌سنده‌کی ویسان جزایرندن عبارتدر . میقرونسیانك اوزاق جهتلرنده بولنان ماریانه، قارولینه و پالاؤس آطه‌لری دخی ادارةً فیلیپینه جزایرینه ملحق عد اولنیورلرسه ده ، بو آطه‌لرك چوغی یالکزاسماً اسپانیه‌یه تابعدر. مذکور اوچ ایالتك بهری متعدد قضالره منقسم اولوب ، بونلرك بعضلری ادارۀ ملکیه وبعضلری ادارۀ عسکریه آلتنده‌در. قضالر نواحی‌یه منقسم اولوب ، ناحیه مدیرلرینی اهالی انتخاب ایدرلر ، و بو مدیرلر ضبط وربط وتحصیلاتله ومحاکم صلحیه ریاستیله مکلفدرلر. واردات ومصارف سنویه ۵۵ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، مصارفك ایچنده اسپانیه‌نك چین وجاپونیه‌ده‌کی سفارت و شهبندرلکلری مصارفی دخی بولنیور . عسکری اسپانیه‌دن کوندریلن ۱۵۰۰ طوپجی افرادیله ضابطانی اسپانیول و نفراتی یرلی ۳۷۸۰ پیاده و ۳۵۰۰ ژاندارمه‌دن عبارتدر . ۲۲۰۰ کمرك مأمورین و خدمه‌سی ده واردر . بحریه‌سی ۲ فرقتین ایله ۶ آویزو و ۱۶ طوپ چکردن عبارت اولوب ، ایچلرنده ۲۰۰۰ افراد بحریه بولنور .

احوال تاریخیه‌سی. — فیلیپینه جزایری ۱۵۲۱ تاریخنده مشهور قپودان ماجلان طرفندن کشف اولنوب ، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده ایکنجی فیلیپك قراللغی زماننده اسپانیه بیراغی رکز اولنمش، وقرالك اسمنه نسبتله فیلیپینه تسمیه او-لنمشلردر. لوسون جزیره‌سنده تأسس ایتمش اولان حکومات اسلامیه اسپانیه دونماسنه مقاومت ایده‌میوب، اطاعته مجبور اولمشلرسه‌ده، جنوب جهتنده‌کی مسلم ملاییلر دها جمعیتلی وقوتلی اولوب، رام اولمامش؛ وفرصت بولدقجه ، قیام ایدوب ، اسپانیه دولتنی اوغراشدیرمشلردر. فلمنکلیلرله انکلیزلر دخی دفعاتله تعرض ایتمشلرسه‌ده، یرلشه‌مه‌مشلردر. حال واستقبال ایچون بوجزایرده اسپانیول حکومتنك رقیب وخصمی مسلمانلرك قوتی اولوب، بونلر هرنه‌قدر آزمقدارده ایسه‌لرده ، جسور وکمیجیلکده پك ماهر اولوب ، سائر اهالی کندیلرینه مقاومت اقتدارنده دکلدر . وهر وقت اطاعته حاضردرلر .

**فینتیاس** { (Phintias) سیچلیه جزیره‌سنده (هیمره) نهری اوزرنده ومنصبی قربنده اسکی برقصبه اولوب، الیوم ( آلیقاته ) اسمیله معروفدر .

**فینلانده** { ( Finlande ) روسیه‌نك منتهای غربیسنده واسع برخطه اولوب، آوستریاده مجارستانك نائل اولدیغی مختاریته قریب برمختاریت اداره‌یه نائلدر .

حدود ومساحه‌سی . — شمالاً نوروجه عائد (لاپونیه) خطه‌سیله، شرقاً آرخانکل واولونچ ایالتلریله، جنوب شرقی جهتندن (لادوغه) کولیله وپترسبورغ ایالتیله، جنوباً فینلانده کورفزیله، غرباً دخی (بوتنیا) کورفزیله واسوجله محاط ومحدوددر. تقریباً °۶۰ ایله °۷۰ عرض شمالی و °۱۹ ایله °۳۱ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۱۰۰ کیلو متره‌دن زیاده والك کنیش یرنده اکی ۵۸۰ کیلو متره اوله‌رق، مساحۀ سطحیه‌سی ۲۷۳ ۶۱۲

مربع كيلو متره واهاليسى ٢٣٣٨٤٠٤ كشيدر، كه
بهر مربع كيلو متره باشنه يالكز ٧ كشى دوشيور.
مركزى (هلسينغفور) در .

شكل طبيعيسى، جبال وانهارى. — فينلانده آز
ارتفاعلى بريرر اولوب، شمال وغرب وجنوبه طوغرى
خفيف صورتده ميلى اولمغله، بحر منجمد شمالى يه،
بوتنيه كورفزينه، فينلانده كورفزينه واونغا كولنه
آقار صولرى يعنى درت مائله سى واردر . بومائله لر
آره سنده تقسيم مياه خطلرينى تشكيل ايدن صيرتلر
كوزله فرق اولنه ميه جق صورتده برطاقم آلچق تپه لردن
عبارت اولوب، حذاى بحردن ارتفاعلرى ٢٠٠
متره يى تجاوز ايتمز . يالكز شمالده نوروج حدودنده
بحر منجمد شمالى مائله سنى آيران ( سوؤله سلكه )
تپه لرينك ارتفاعى ٧١٥ متره يه قدر بالغ اولور .
اراضيسنك اساسى غرانيت اولوب، بربرلريله اكثريا
ارتباط واختلاطلرى اولان پك چوق كوللر وبطاـ
قلقلرى واردر .

مياه جاريه سى دخى چوق اولوب، بروجه مذكور
اوچ جهتنده كى دكيز وكورفز وكوللره منصب اولان
انهارينك چوغى كوللرك ايچندن كچر، ياخود كوللردن
چيقار ويا كوللره منتهى اولور . بوانهارك بحر
منجمد شمالى يه دوكيلنلر دن باشليجه لرى نوروج
حدودينى آيران ( تانا الف ) ايله ( اناره )
كولندن چيقان ( پاسويغ ) نهريدر . بوتنيه
كورفزينه دوكيلنلرينك الك بيوكلرى : اسوج
حدودينى آيران ( تورنه الف ) ايله اوكا پك يقين
محله منصب اولان ( كمى يوكى ) ايرماغيدر ، كه
( اوناس يوكى ) و ( كيتينن ) نهرلرينى دخى آله رق،
فينلانده نك اصل لاپونيه دن معدود قسم شماليسنك
اكثر مياهنى جمع ايدر . اورادن جنوبه طوغرى
صره ايله : سيمويوكى، ايييوكى، اوليا، سوقويوكى،
پيها يوكى ودها اوفق برقاچ نهر و ١٧٠ كولك صولرينى
جمع ايدن (قومو) نهرى مذكور بوتنيه كورفزينه
دوكيلور . بونلردن ( اوليا ) نهرى همنامى اولان
كولك آياغيدر، ومذكور كوله ديكر برقاچ كولك
صولرى دوكيلور . فينلانده كورفزينه دوكيلن
انهارك الك بيوكى ( كيمنه ) در، كه برچوق كوللرك
صولرينى طوپلايه رق ٣٠٠ كيلومتره لك پك طولاـ
شيقلى برمجراسى واردر . لادوغه كولنه ده (ووؤقسن)
نهرى دوكيلور ، كه فينلانده كوللرينك الك بيوكى
اولان ( سايما ) نك آياغى اولوب، مذكور كولدن
آيرلديغنده ( آيماتره ) اسميله كورلديسى چوق كوزل
برشلاله تشكيل ايدر .

فينلانده قدر كوللرى چوق دنياده هيچ بريرر
اولميوب ، سنت ميشل ايالتنك مساحهٔ سطحيه سنك
نصفندن زياده سى كوللرله مستوردر . حدودنده بولنان
اونغا كولندن صكره الك بيوك كولى (سايما) اولوب،
بوكول جوارنده كى كوچك كوللرله واونلرله اختلاط
ايتديكى نهرلر وجدوللرله برابر ١٧٦٠ مربع كيلوـ
متره لك مساحه اورتيور. مذكور كولدن صكره :
پيهلاوسى، لاؤوسى، اوريوسى، پيهاسلقه، پيلسياروى،
قولاوسى، انووسى، پايانه كوللريله مملكتك وسطلرنده
ذكرى سبق ايدن ( اوليا ) دها يوقاريده ( كيتقه )
و ( سيمو ياروى ) و الك شمالده ( اناره ) كولى
بولنيور .

فينلانده نك سواحلى، اسوجك كيلركبى، كيرينتيلى
چيقنتيلى اولوب، برچوق قوى وخليجلريله برونلرى
وساحلك قارشيسنده برطاقم قيالقلرى وآطه لرى
واردر. بوآطه لرك الك مهملرى: بوتنيه كورفزينك
وسطلرنده بولنان ( قواركن ) جزايريله مذكور
كورفزك مدخلنده واقع ( آلاند ) جزايريدر .

اقليم وهواسى . — فينلانده نك هواسى پك
سرت اولوب ، دائرهٔ انجماد داخلنده بولنان قسم
شماليسندن بشقه ، قسم جنوبيسنده دخى قيش تشرين
اول اواسطندن مايسه قدر يدى آى سورر ؛ وبو
موسمده برودت پك شدتلى اولديغى كبى، يازين دخى
هوا بالعكس پك صيجاق وزياده يابسدر. معهذا
هواسى صاغلام اولوب ، يالكز بعض بطاقلقلرك
جوارلرى يازين صيتمه ليدر. اورمانلرك قطعى برودتى
تعديل ايتمش ايسه ده ، هوايى دها سريع التحول
برحاله قويوب، شمال شرقى روزكارلرينك تأثيرينه
سپر اوله جق برحائل قالمامشدر .

نباتات وحيواناتى، محصولات ومنابع ثروتى. —
فينلانده نك اراضيسى اساساً غرانيت قيالرندن عبارت
اولوب، سطحى اكثر طرفلرنده قوم وطاشلرله وبعض
يرلرده باطچيقله مستور اولمغله، يالكز ٨١٥٤ مربع

كیلومترەلك محلی زراعتە الویریشلی و ٢٩ ٠٨٦
مربع كیلومترەلكیدە چایرلقدر. اراضینك بو عدم
استعدادینە واقلیم وهوانك عدم مساعدەسنە اهالیسنك
زراعتدە اصول قدیمەدن آیرلماق تعصبی دخی منضم
اولدیغی حالدە ، ینە مملكتك باشلیجە منبع ثروتی
واهالیسنك مدار معیشتی زراعتدر. بغدای پك آز
یتیشیورسەدە ، آرپە، چاودار ویولاف زیادە حاصل
اولور. بیزلیە، تورپ، كتن، كنویر وتوتون دخی
جملهٔ محصولاتندندر . نباتاتی پك كوشك اولوب ،
میشە آغاجی یالكز جنوب غربی جهتندە بولنور .
كرازوالما آغاجلریدە جنوب جهتندە میوە ویروب،
دها شمالدە یالكز چیچك ویررلر. دها شمالدە آنجق
چام آغاجلری بولنوب، بونلردخی پك بیوك اولماز.
نهایت شمال جهتندە سیبریەنك توندرەلری كورینوب،
یازین تك توك بعض قبا اوتلر و موقت چیچكلرلە
یاصری یومری چالیلرە تصادف اولنور ؛ و قیشین
اورتەلق قارلە مستور اولوب، حیاتدن اثر كورنمز.
هوانك رطوبتی واكثریا سیسلی اولمسی اورمانلرلە
چایرلرە دائما طراوت ویرمكلە هر نە قدر اوتلری
قبا ایسەدە ، خیلی حیوانات اهلیە یتیشدیریلوب ،
آتلری، كوچك اولدقلری حالدە، قوتلی وجفاكشدر.
صیغیرلری جنوب جهتلرندە كلیتلی اولوب ، شمال
طرفلرندە ایسە اقطار شمالیەنك دوەسی حكمندە
اولان ( رن ) دینلن صیغین كثرتلە بولنیور . آو
حیوانلری دخی اورمانلرندە چوق اولوب، دریلری
كورك اعمالنە یارایان حیوانات مختلفەسیدە چوقدر.
كرك سواحلی وكرك كول ونهرلری بالیغك انواعیلە
مملو اولوب، بالیقجیلق فینلاندەلیلرك الك باشلی مدار
تعیشلرندندر .

معادنی چوق ایسەدە، هوانك سرتلكی ویوللرك
فقدانی اخراجلرینە مانع اولوب، یالكز دمیر معدنی
كلیتلە وایكنجی درجەدە باقیر، قلای، قورشون ،
چنقو وبرمقدار آلتون چیقارلمقدەدر . ( ایوالو )
نهرینك صولرندە دخی آلتون ریزەلری بولنور .

صنایع وتجارتی. — صنایع هنوز كری اولوب ،
بتون فینلاندەنك فابریقەلری ٥٠٠ عددینی وبونلردە
چالیشان عملەنك مقداری ١٥٠٠٠ ی تجاوز ایتیور.
باشلیجە مصنوعاتی: ایپلیك، یوك وپاموق منسوجات،
شكر، موم، صابون ، كاغد، توتون واویونجق
اولوب، بونلر دخی داخل مملكتدە صرف اولنەرق،
معمولاتجە اخراجاتی یوقدر . باشلیجە اخراجاتی :
كراستە، اودون، قطران، بالیق، سوت، یاغ، پینیر،
خام دمیر، آت، صیغیر وسائرەدن عبارتدر .
اخراجاتی ١٠٥ وادخالاتی ١٥٠ ملیون فرانغە بالغ
اولور . تجارتی برنجی درجەدە روسیە ایلە وایكنجی
درجەدە انكلترە وآلمانیە وسائر یرلرلەدر . پترسبورغدن كلن دمیریول خطی فینلاندەنك جنوب
وغرب جهتلرندە اوزانەرق، واسكلەلرە برقاچ قول
اوزاتەرق، ٦٥° عرض شمالیدە و ( اولیا ) نهری
منصبندە كائن ( اولیابورغ ) اسكلەسنە قدر واصل
اولیورسەدە، هنوز فینلاندە ایلە اسوچ دمیریوللری
كسب ارتباط ایتمەمشدر . الك زیادە تجارتی تسهیل
ایدن واپورلر اولوب، كرك اسكلەلری بیننده وكرك
كوللردە ونهر وجدوللردە منتظم صورتدە واپورلر
ایشلر. شوسەلری هنوز آز ایسەدە، پك منتظم
وصاغلامدر . سفائن تجاریەسی ٢٣٥ ١٦١ طونیلاتە
استیعابندە ١٧٩٩ یلكن گمیسیلە ١٧ ٤٥٤ طونیلاتە
استیعابندە ٣٣٦ واپوردن عبارتدر .

تقسیماتی، شهروقصبەلری. — فینلاندە اسوجلیلرك
النده ایكن، پترسبورغ شهرینك بولندیغی موقع ایلە
جوارلرینی دخی شامل اولدیغی حالدە، بروجه آتی
٦ ایالتە منقسم ایدی : ١، لاپمارق كە شمالدەكی لاپون
اراضیسندن عبارت ایدی؛ ٢، شرقی بوتنیەكە بوتنیە
كورفزی سواحلنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب،
اسوجەدەكی غربی بوتنیەنك قارشیسندە ایدی؛ ٣،
نفس فینلاندەكە بوتنیە ایلە فینلاندە كورفزلری
آرەسندەكی كوشەدن عبارت ایدی؛ ٤، تاواستهوسیكە
اورتە طرفی ایدی ؛ ٥، اینغریەكە جنوب شرقی
قسمنی وپترسبورغ اراضیسنی حاوی ایدی؛ ٦،
قارلیەكە قسم شرقیسندن عبارت ایدی . بواسامی
الیوم مستعمل ایسەدە، فینلاندە روسیە دولتنك الینە
كچدكدن صكرە وسعتلری ومقدار نفوسلری بروجه آتی
اولان ٨ ایالتە تقسیم اولنمشدر :

| ایالت | مربع كیلومترە | اهالی |
|---|---|---|
| ویبورغ | ٤٣ ٠٥٦ | ٣٤٠ ٦٨٠ |
| قوئوپیو | ٤٢ ٧٣١ | ٢٨٤ ٨٤٧ |
| سنت میكل | ٢٢ ٨٤١ | ١٧٧ ٨٥٣ |

| | | |
|---|---|---|
| نیلاند | ١١ ٨٧٢ | ٢٣٧ ٠٢١ |
| تاواستهوس | ٢١ ٥٨٥ | ٢٥٤ ١٣٤ |
| آبوبیورنبورغ | ٢٤ ١٧١ | ٣٩١ ٤٣٩ |
| واسه | ٤١ ٧١٢ | ٤١١ ٠٨٩ |
| اولیابورغ | ١٦٥ ٦٤٤ | ٢٤١ ٣٤١ |

ایالات قضالره منقسم اولوب، قضالری ٥١ عددندەدر. قضالر دخی ناحیەلره منقسم اولوب، ناحیەلر اهالیدن منتخب مجلسلرله وجانب حکومتدن منصوب برر مدیرله اداره اولنور.

مرکزی اولان هلسینغفورسك ٦٥٥٣٥، آبو شهرینك ٣١٦٧١، تامرفورسك ٢٠٤٨٥، ویبورغك ٢٠٣٤٨، اولیابورغك ١٠٥٩٢ اهالیسی واردر.

اهالیسی، جنسیت‌ولسان‌ومذهبلری. — فینلاندەنك اهالیسی روسلرله اسقاندیناولرك اورتەسنده اولوب، بو ایکی جنسیتك گاه برینه وگاه دیکرینه تابع اولەگلدکلری حالده، بونلرك هیچ بریله مناسبت وقرابت جنسیەلری اولمیوب، عرق تورانی‌یەمنسوب فینو آجنسیتنه منسوبدرلر؛ وبرنجی درجەدەلاپونلر وساموییتلرله، ایکنجی‌درجەدخی‌مجارلروتاتارلروسائر اقوام تورانیه ایله مناسبتلری واردر. فینلاندەلیلرك وعلی‌الخصوص بومملکتك جنوب غربی جهتنده واقع اولان نفس فینلاندەده ساکن اولان وسائر فینوآلرك جملەسندن زیاده نسللرینی محافظه ایتمش اولان (تاواست) لرك سیمالرنده وبدنلرینك‌شکلنده مغول عرقنه مخصوص علائم موجود اولوب، یناق کمیکلری چیقنتیلی، باشلری یووارلاق وکوچك، آغزلری بیوك، صقاللری سیرك، بویلری قیصه وکمیکلری قالین‌اولدیغی کبی، خلقاً دخی بتون‌اقوام تورانیه افرادی‌کبی آغر وکولمزچهرەلی، تلاشسز، هرایشی قدره حواله ایدر ومع هذا چالیشقان ونا موسلی آدملردر. یالکز کوزلریلەصاچلرینك‌رنکی، سائر اقواملە اختلاطلرندن‌می، یوقسه اقلیم وهوانك اقتضاسندن‌می، هرنەدن‌ایسه، عرق تورانینك‌خلافنه اولەرق، اکثریت اوزره کستانه وصاری و بعضاً بسبتون آچیق اولور. فینلاندەلیلر ٥ قسمه منقسم اولوب، اك خالصلری‌اولان مذکور (تاواست)لرك شمالنده بوتنیه کورفزی ساحلنده (قواق) و یا (قیان) لر، اك شمالده (لاپون) لر، شرق‌جهتنده قاریلیانلر، جنوب شرقی جهتنده ده (اینغر) لر بولنیور. بو بش قومك سویلدکلری لسانلر بیننده بر درجەیه قدر فرق وارایسەده، جملەسی برلسانك شعبەلری اولوب، بربرلریله پك ایی آکلاشیلیرلر. سیاجه مغول عرقنه اك آز بکزینلری قاریلیانلر اولوب، بونلرك برون وآغز وکوزلری دوزکون اولدیغی کبی، بویلری‌دخی اوزون وقامتلری‌اولدقجه لوندانەدر.

فینلاندەلیلر اسکیدن اسوجلیلرك تحکم سیاسی وادبیلری آلتنده بولنوب، اسوج لساننده تعلیم و تعلم ایدرلردیسەده، بر عصردن بری کندی لسانلرینی ایلریلتمك قیدینه دوشوب، برطاقم‌اسکی شعرلرینی جمع، وبر خیلی غزتەلر و ادبی رسائل موقوته نشر ایتمش؛ و مکتبلرده تدریسی کندی لسانلرینه چویرمشلردر. لسانلری آهنکلی و شعره مساعد اولوب، کندیلرینك دخی شاعرلکه استعدادلری واردر. فینلاندەده نشر اولنان ٥٥ غزته ورسائل موقوتەدن ٢٥ ی اسوج و ٣٠ ی فینلانده لساننده چیقیور.

فینلاندەلیلر سائر فینوآلرله برابر یقین وقتلره کلنجه یه قدر مشرك اولوب، اون ایکنجی قرن میلادیده اسوج قراللرندن (اریق) بونلری جبراً خرستیان ایتمش ایسەده، پك طاغنیق برحالده یاشادقلرندن، خرستیانلق عقائدی‌کندیلرینه اوکرەدیله میوب، بونلر بو دین جدیدن اوکرنەبیلدکلری آز شیلری اسکی اعتقادلریله برلشدیرەرك، الیوم اعتقادات قدیمەلرندن بسبتون واز کچەمەمشلردر. بعده اسوجلیلرله برابر پروتستان اولمشلردر. رسماً پروتستانلقدن بشقه مذهب طانیمیورلرسەده، ٣٧١٤٠ کشی روسلرك اورتودوقس مذهبنه تابعدر. ٥٦٦ قتولیك و ٥٠٠ یهودی دخی واردر.

فینلاندەنك یالکز جنوب غربی کوشەسی زیادەجه مسکون اولوب، اوراده مربع کیلومتره باشنه ١٦ کشی دوشرسەده، شمال جهتنده آنجق مربع کیلومتره باشنه ١ ودیکر طرفلرده ٧ و ٨ کشی دوشیور. مع‌هذا فینلانده اوعرضده بولنان یرلرك، اك صوغوغی‌اولدیغی‌حالده، اك زیاده مسکونیدر. بومملکت یوز سنەدن بری غوائل‌ووقوعات

سیاسیه‌دن سالم اوله‌رق راحت یاشامسی و زراعت و تجارت ومعارف و مدنیتك ترقیاتی سایه‌سنده ، نفوسی محیر عقول بر صورتله تکثر ایتمکده‌در . ١٨٢٠ تاریخ میلادیسندن بری یتمش بش سنه ظرفنده اهالینك مقداری ایکی‌قات‌اولمشدر؛ حالبوکه خارجدن فینلانده یه کلنلر یوق حکمنده اولدیغی حالده ، فینلانده‌دن پترسبورغه و روسیه‌نك سائر طرفلرینه وآمریقایه دخی برخیلی نفوس هجرت ایتمشلردر .

اصول‌اداره‌سی ، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — فینلانده ١٨٠٩ تاریخندن بری روسیه ممالکندن معدود اولوب ، آنجق مختاریت اداره‌یه نائلدر . بیوك دوقه‌لق عنوانی حائز اولوب، روسیه‌ایمپراطوری فینلانده‌نك ده بیوك دوقه‌سی عد اولنیور، و هلسینغفورسده والیٔ عمومی وباش‌قوماندان‌صفتیله بر وکیل بولندیریور. ١٨ اعضادن مرکب برسناتوسی و یا شورای دولتی اولوب، والی وقوماندان بولنان ذات بومجلسه ریاست ایدر. فینلانده مشروطیتله اداره اولنوب، درت شعبه‌یه منقسم برمجلس مبعوثانی‌واردر، که نظامات وقوانینه و بودجه‌وسائر خصوصات‌مهمه یه‌قرارویرر. مذکورشعبه‌لرزادکانه، رهبانه، شهر وقصبه‌لر اهالیسنه وکویلیلره مخصوص اولوب بعضا برلکده مذاکره ایدرلرسه‌ده ، قرارلرینی آیری آیری ویررلر . آیریجه هیئت مدیرانی اولوب، بونلر مذکور وکیل‌واسطه‌سیله طوغریدن طوغری‌یه روسیه ایمپراطورینه تابع اولدقلرندن ، پترسبورغ قانبتوسی فینلانده‌نك امور داخلیه‌سنه قاریشماز . واردات‌ومصارف‌سنویه‌سی $\frac{1}{2}$ ٥٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، حصه‌سنه اصابت ایدن عسکر ودونتمایی دخی اداره ایتدیکندن، پترسبورغ خزینهٔ مالیه‌سنه برشیٔ کوندرمز . عساکر بریه وبحریه‌سیله دونتماسی دخی آیری اولدیغی حالده، روسیه دولتنك قوهٔ بریه وبحریه‌سی ترتیباتنه داخلدر .

احوال تاریخیه‌سی. — معادنك ایجادندن اول یعنی انسانلر طاشدن اسلحه وآلات قوللاندقلری زمانلرده، کرهٔ ارضك شمالی جهتنك برودتی‌دوری اولمغله، فینلانده واوعرضده بولنان یرلر بوزلرك آلتنده‌بولندیغندن، بعده بوزلر چکیلوب، قابل‌سکنی برحاله کلدیکنده، الك اول اسکان‌ایدن اهالی‌شمدیکی فینوآلردن عبارت‌می یوقسه بشقه برقوم‌می بولنمش اولدیغی کسدیریله‌مزسه‌ده، آریا اقوامنك آسیای وسطیدن آوروپایه هجرتندن‌اول بوقطعه‌نك سائر طرفلرنده‌دخی اقوام‌تورانیه بولنمش‌اولدیغی‌مظنون‌اولدیغنه‌نظراً ، فینلانده جهتنده‌دخی امکیدن‌فینوآلر ویا اقوام تورانیه‌دن دیکر برقوم بولنمش اولمسی‌ملحوظدر . هرحالده اسکان تعبیری بوراده پك مناسب اولمیوب، آسیانك اقطار شمالیه‌سنده بولنان اقوام وحشیه‌نك اسکیدن‌بری، بوزلر مساعده ایتدکجه ، آو آولایه‌رق‌وبالیقجیلق ایدەرك ،بوتنیه کورفزینه‌دك ایلریلمش؛ واورادن‌دفعاتله اسوج‌وپروسیه‌سواحلنه دخی کچه‌رك ، کاه آوجیلق وبالیقجیلق وکاه‌یغما کرلك ایتمش‌اولدقلری آکلاشیلیور . بوحال پك‌چوق‌زمان دوام ایدوب ، آنجق فینوآلر مرور زمانله تجاوز قوتی غائب ایده‌رك، فینلانده‌نك ساحل وکوللرنده بالق واورمانلرنده آو آولامغله‌قناعت‌ایتدکلری حالده، روسیه‌ده‌کی اسلاولرله اسقاندیناو شبه جزیره‌سنده‌کی توتونلر بونلری راحت براقمیه‌رق ، کاه بونلر وکاه اونلر فینلانده‌یه‌تجاوزایتمکه‌باشلامشلردی. اون‌ایکنجی قرن میلادیده فینلانده‌لیلر هنوز وحشیلك حالندن قورتله‌میوب، آو وبالیقله کوجبه‌حالنده یاشارلردی. قرن مذکورده اسوج قرالی (اریق) بونلری جبراً خرستیان ایتمکی تصارلیوب ، اوتاریخدن اعتباراً اسوجلیلر ابتدا ( آبو ) قصبه‌سنی وبعده فینلانده‌نك اوته‌سنده بریسنده بعض قلعه‌لر تأسیس ایده‌رك، بوممکتی تحت ضبطه آلمشلر؛ و فینلانده‌لیلر اسوجلیلره باقه‌رق، اونلرك طرزنده خانه‌لر وکویلر تأسیس ایله، یرلشوب، زراعتله مشغول اولمغه، وهرخصوصده اسوجلیلره تابع‌اولمغه باشلامشلردی. اسوجلیلرله روسلر آره‌سنده آره‌سی کسلمین‌محاربات اثناسنده، فینلانده آره‌ده بولنوب، نهایت شرق وجنوب شرقی جهتی روسلرك‌الینه کچمشیدی. بیوك پتروفینلانده‌نك‌روسیه‌یه تابع اولان اینغریه‌خطه‌سنده پترسبورغی تأسیسله پایتخت اتخاذ ایتدکدن‌صکره ، روسلر فینلانده‌یی الده ایتمك احتیاجنی حس‌ایدوب ، نهایت ١٧٠٩ ده اسوجلیلرله ایتدکلری محاربه‌ده

قزاندقلری غالبیت اوزرینه، بومملکتی التحاق ایتمشلردر. آنجق فینلانده اسوجلیلرك النده ایکن، قرال خاندانی افرادندن بعضلرینك نامنه بیوك دوقه‌لق صورتنه افراغ اولنه‌رق، اوصورتله اداره اولنمقده بولنمش اولدیغندن، روسیه ایمپراطوری دخی صورت اداره‌سنه خلل کتیرمیوب، یالکز کندینی بیوك دوقه طانیتمش؛ وفینلانده‌لیلرك صداقتندن ممنون اولمغله، اولدن تحت حکمنده بولنان شرق وشرق جنوبی جهتلرینی دخی فینلانده بیوك دوقه‌لغنه ترك ایلمشدر.

**فینلانده** { کورفزی (Golfe de Finlande) بالطیق دکیزینك شرق طرفنده بیوك بر کورفز اولوب، شمالاً فینلانده وجنوباً استونیه ایله الیوم پترسبورغ ایالتنی تشکیل ایدن اینغریه خطه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری پترسبورغه قدر اوزانیر. غربدن شرقه بویی ٤٠٠ کیلو متره اولوب، اکی ٦٠ ایله ١٢٠ کیلو متره آره‌سنده‌در. آغزی دها طار اولوب، ایچ طرفی توسع ایدر. صاغ وصولنده بر چوق قویلر ولیمانلر وار ایسه‌ده، اك مهملری روسیه‌نك ترسانه‌سنی حاوی اولان قرونستاد لیمانیله استونیه‌نك حدود شرقیه‌سنده واقع (ناروه) لیمانیدر. کورفزك ایچنده بر چوق کوچك آطه‌لر بولنوب، اك مهمی پترسبورغك اوکنده واقع وپك متین استحکاماتله تحکیم اولنمش اولان ( قرونستاد ) جزیره‌سیدر. بوکورفزه بر چوق نهرلر دوکیلوب اك بیوکلری: لادوغه کولنك آیاغی اولان وپترسبورغك ایچندن کچن ( نوا ) نهر واسعیله ساحل جنوبیسنده برر کورفزه دوکیلن ( لوغه ) و ( ناروه ) نهرلریدر. پترسبورغدن بشقه کورفزك سواحلنده ویا قربنده برقاچ شهر وقصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: فینلانده ساحلنده ( هلسینغفورس ) ایله ( ویبورغ ) و استونیه ساحلنده ( ناروه ) ایله ( رول ) شهرلریدر. فینلانده کورفزی قیشین طونوب، مایسك ابتدالرینه‌دك بوزلر دوام ایدر.

**فینمارق** { (Finmark) نوروجك اك شمالی ایالتی اولوب، غرباً (نوردلاند) ایالتیله، جنوباً فینلانده ایله، شرقاً روسیه‌نك آرخانکل ایالتیله و ( وارانکر ) کورفزیله، شمالاً دخی بحر منجمد شمالی ایله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧ ٤١١ مربع کیلومتره اولوب؛ ٢٩ ٣٣٦ اهالیسی واردر. مرکزی ( قوالو ) آطه‌سنده واقع ( هامرفست ) قصبه‌سیدر، که کرهٔ ارضك اك شمالی معموره‌سیدر. بو ایالت ٦٨°٣٠′ ایله ٧١° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، هواسی عرضنك اقتضا ایتدیکی قدر صوئوق دکلدر. مایسك اواخرندن حزیرانك اواسطنه دك بوایالتده کونش باتمیوب، یدی هفته‌لق بر کون اولدیغی کبی، کانون اولده دخی بوقدر مدت کونش کورنمیوب، اوزون بر کیجه اولور. طاغلق بر یر اولوب، ساحلنك کیرنتی وچیقنتیلری وساحلك قارشیسنده بر چوق آطه‌لری واردر. جنوب جهتنك آلچق یرلرنده بر مقدار آرپه ایله پتاته وبرنوع فرنك اوزومی حاصل اولور، وقیون، صیغیر وآت دخی بولنور. شمال جهتنده یالکز رن حیوانی بولنوب، کوپکلر دخی قیزاغه قوشیلیر. اصل بو یرك محصولی بالیق اولوب، اهالیسی باشلیجه بالیقجیلقله کچندیکی کبی، یاز موسمنده سائر طرفلردن دخی صید کمیلری کلوب، بهر سنه بش آلتی ملیون فرانق قیمتنده مورینه بالیغی طوتیلور. اهالیسی لاپون، نوروجلی وفینلانده‌دن کلمه قوان قوملرندن مرکب اولوب، جمله‌سی پروتستان مذهبنه تابعدر.

**فینوآ** { ( Finnois ) آسیانك شمال غربی جهتیله آوروپانك شمال شرقی طرفنده منتشر بولنان آلتون طاغ عرقنه منسوب یعنی امم تورانیه‌دن معدود برطاقم اقوامك اسم عمومیسیدر. هرنه قدر مجارلر و اسکی بلغارلر دخی فینوآ اقوامندن معدود ایسه‌ده، بوکونکی کونده فینوآ اسمی یالکز وجه مذکور اوزره اقطار شمالیه قربنده بولنان اقوامه اطلاق اولنور. بونلر آوروپاده نوروجك شمال غربی سواحلندن باشلایه‌رق، روسیه‌ده فینلانده واستونیه ولیوونیه وقورلانده خطه‌لرنده یعنی بالطیق دکزینك سواحل شرقیه‌سنده وروسیه‌نك منتهای شمالیله شمال شرقی جهتنده یعنی ( پچوره ) و ( قامه ) حوضه‌لرنده واورال سلسلهٔ جبالنك نصف شمالیسنك ایکی مائله‌سیله سیبریه‌ده ( اوبی ) حوضه‌سنك نصف شمالیسنده و تونغوسقه ملتقاسندن آشاغی اوله‌رق ( ینیسی ) ایرماغنك ایکی طرفنده تا ( قاتانغه ) مجراسنه قدر منتشر اولوب، ساکن بولندقلری یرلر ١٢° دن ١١٢° طولِ

شرقی‌یه قدر ۱۰۰ درجۀ جغرافیه لك محلده ممتد اولور، وعرضلری دخی آوروپاده ۱۰ و آسیاده ۲۰ درجه‌دن آشاغی دکلدر. بو اقوامك مجموع افرادی درت ونهایت درت بچق ملیونه بالغ اولوب، قسم اعظمی واك مدنیلری فینلانده ایله روسیه نك بالطیق ایالاتنده ساکن اولانلریدر. روسیه‌نك شمالنده وسیبریه‌ده بولنانلری ایسه سنه‌نك اکثر آیلرنده قارلر و بوزلرله مستور توندره لر ده ساکن و یا اورالرده بالیق وآو آرقه سنده طولاشیر و رن سوربلریله قونوب کوچر نیم وحشی قبائلدن عبارتدر، که بونلر پك سیرك و نفوسلری آزدر. فینوآ اسمنك جمع ایتدیکی اقوام: لاپون، فینلانده‌لی، استونیان، لیوونیان، ساموید، ووتیاق، پرمیاق، چرمیس، چوواش، موردون، ووغول، اوستیاق وسائره‌دن عبارتدر.

اشبو فینوآ اقوامنك مغول عرقنه منسوب اولوب اقوام تورانیه‌دن بولندقلرینه کرك شکل وسیمالری وکرك سویلدکلری لسانلر شاهددر. اقوام مذکوره‌نك سویلدکلری لسانلر بیننده پك چوق مشابهت ومناسبت بولنوب، بر لسانك شعباتندن عبارت بولندقلری محققدر. مجارجه ایله اولان مشابهتلری دها آز ایسه‌ده، مجارجه‌نك‌ده بو اصلدن منشعب بولندیغنده شبهه یوقدر. بلغارلره کلنجه، بونلر دخی بو نسلدن متولد ایسه‌لرده، چوقدن اسلاولاشوب، لسان اصلیلرینی ترك ایتمش اولدقلرندن، شمدیکی حالده، فینوآ اقوامندن معدود دکللردر. فینوآلرك لسانجه ترکلر و تاتارلرله اولان مشابهتلری ایکنجی، ومغوللر ومانچولرله اولان مناسبتلری ده اوچنجی درجه‌ده‌در. فینوآ اقوامندن یالکز فینلانده‌لیلرله روسیه‌نك بالطیق ایالاتنده ساکن اولان استوآنلر ولیولر مدنیته و لسانلری ادبیاته نائل اولوب، سائرلری هنوز نیم وحشی بر حالده بولنیورلر.

فینوآلر وقتیله دها جنوبی یرلرده بولنوب، منشألری آلتون طاغ اتکاری اولدیغی کبی، ایکنجی وطنلری‌ده اورال سلسلۀ جبالنك اتکلری اولدیغی حالده، اورادن روسیه‌نك وسطلرینه وشماله طوغری یایلمش، وبرطاقلری (هون) و (آوار) وسائر اسملرله مختلف زمانلرده سیل بلا کبی غربه طوغری آقین ایده‌رك، برقاچ نوبتده آوروپایی دیتره‌تمشلردر. بعده شرق طرفندن ترك وتاتارلر وجنوب وغرب جهتندن اسلاولر وتوتونلر طرفندن تضییق اولنه‌رق، اقطار شمالیه‌نك بوزلرنده ملجأ آرامغه مجبور اولمشلردر.

**فینیستره** { (Finistère) فرانسه نك منتهای غربنده و برتانیه شبه جزیره‌سنك اوجنده برایالت اولوب، شرقاً «ساحل شمالی» وموربیهان ایالتلریله، شمالاً مانشه دکیزیله، غرباً وجنوباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. مساحۀ سطحیه‌سی ٦۹۳٤ مربع کیلو متره اولوب، ۷۰۷۸۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، (آره) طاغی و «قره‌طاغ» اسملریله ایکی طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولورسه‌ده، برنجیسنك ارتفاعی ۳۹۰ وایکنجیسنككی ۳۲۵ متره‌یی تجاوز ایتمز. انهاری قیصه اولوب، باشلیجه‌لری: لاتیه، آون، اودت، اولنه، الورن وپنزه نهرلریدر. سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق قوی وکورفز ولیمانلریله برون وشبه‌جزیره‌لری واردر. ساحل غربیسنده (برست) و (دوآرننز) کورفزلری آره‌لرنده اوزون برشبه جزیره ایله آیرلمش اولدقلری حالده قره‌نك ایچنه خیلی کیریور. ساحل مذکور قارشیسنده کائن (اوئسان) جزیره‌سیله برقاچ کوچك آطه دخی بوایالته ملحقدر. هواسی معتدل ورطبدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وتوتون وسائره حاصل اولور. برقاچ اورمانی وپك کوزل مرعالری اولوب، ایکی جنس آت ایله قیون وطوموز وسائر حیوانات یتیشدیریلیر. سیملی قورشون، کمور معدنی وبیلکی طاشیله ایکی جنس مرمری واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بز، کاغد، ایپ، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر. الك بیوك شهری (برست) اسکله‌سی ایسه‌ده، مرکزی (کیمپر) قصبه‌سی اولوب، ایالت ۵ قضایه منقسم و ٤۳ ناحیه ایله ۲۸۷ دائرۀ بلدیه‌یی حاویدر.

**فینیستره** { برونی (Cap Phinistère) اسپانیه‌نك منتهای شمال غربیسنده وغالیچه خطه‌سنده بر برون اولوب، ٤۲° ٥۲′ ٤٥″ عرض شمالی ایله ۱۱° ۳٥′ ٤۳″ طول غربیده

واقعدر . بو بروندە بیوك برفناررکز اولنمشدر .
— انکلترەنك منتهای غرب جنوبیسندە و (قورنوآی) شبه جزیرەسنك اوجندە دخی بر برون اولوب، انکلیزجه (لاندسی‌اند) دینلیر .

**فئودوسیه** { (Féodosia) روسیەدە قریم شبه جزیرەسنك جنوب شرقی کوشەسندە واقع (کفه) قصبەسنك اسمیدر . [ « کفه » مادەسنه مراجعت . ]

**فَیّوم** { مصروسطادەونیلك جهت غربیسندە برمدیریت اولوب ، شرقاً وجنوباً بنی‌سویف مدیریتیله، غرباً چول‌ایله و(بحیرۀقارون) دینلن واسع کول ایله، شمالا دخی جیزه مدیریتیله محاط ومحدوددر . شرق جهتندن مبدأ حدودی نیلك ساحل یسارندن‌بش التی کیلو مترەلك‌مسافەدە ومرکزی اولان مدینةالفیوم قاهرەنك ١١٠ کیلو مترەجنوب غربیسندەواقعدر. ٢٩°٥´ ایله ٢٩°٢٨´ عرض شمالی آرەسندەممتد اولوب، مساحۀسطحیەسی ١٢٧٤ مربع کیلو متره یعنی ٢٣٥ ٩٠٨ فدان واهالیسی ٢٢٨ ٧٠٩ کشیدر . اراضیسی همان هرطرفدن مرتفعجه تپەلروچوللرله محاط بروادیدن عبارت اولوب، شرق طرفندن (لاهون) بوغازندن کیریلیر . بحر یوسف نامیله نیلدن آیریلان پك اسکی برجدول جنوبدن کلەرك، بومدیریته دخول ایله، غربه طوغری دونەرك، مرکزی اولان مدینةالفیومك ایچندن کچدکدن‌صکره، برچوق جدوللره آیریلەرق، فیوم اراضیسنی سق واروا ایدر . وقتیله اراضیسنك هرطرفی صوآلتندە ومعمور ایکن ، شمدیکی حالدە غرب جهتندەکی کنارلری قوملرك آلتندە قالوب ، قابلیت زرعیەسنی غائب ایتمشدر . طوپراغی پك‌منبت اولوب، پرنج، آرپه، چاودار، کتن، دوره، چیوید وآز مقداردە پاموق وشکر قامشی حاصل اولور . خرماوزیتونلری دخی‌چوق اولوب، بعض باغلری دە واردر . کللری چوق‌ومشهور اولوب، خیلی‌مقدار کل‌صویی ویاغی‌چیقاریلیر . اخیراً صنعی‌چایرلریتیشد- ریلوب، بونلردەبیاغیسی پك انجەویموشاق‌برجنس قیون رعی اولنور . آتلری کوچك وعادیدر ، ودوەلری خارجدن کلیر . بومدیریتك صنایعی پك ایلری اولوب، کتن وپاموق محصولاتیله قیونلردن آلنان یپاغی تمامیله محلندە صرف اولنەرق، پك مقبول کتن بزلری وپك ظریف شاللرله عادی بزلر وقبا یوك منسوجات‌اعمال‌اولنور . کل‌صویی اخراجی دخی صنایع محلیەنك الك مهملرندندر . وادیٔ نیلی تعقیب ایدن دمیریول خط کبیرندن بر شعبه‌آیریلوب، مدینةالفیومه منتهی اولمغله، مدیریتك تجارتی تسهیل ایدر . بوخطه قدیمدن‌بری معمور اولوب، ازمنۀ قدیمەدە جسیم شهر وقصبەلری وسائر آثار عمرانی اولمغله، هرجهتندەآثار عتیقه واسکی‌ابنیەویرانەلری بولنور . مذکور بحر یوسف واسطەسیلەنیلك‌فضلۀ میاهنی جمع وادخارله، حین حاجتدە استعمال ایتمك اوزره ، آثار قدیمەدە (موریس) اسمیله یاداولنان واسع‌حوض‌دخی‌بومدیریتدەوقدیماً(قرودیلوپولیس) یعنی « مدینةالتمساح » دینلن مدینةالفیوم قربندە ایدی . ابتدا بوحوض مذکور برکۀ قارونك عینی ظن اولنمش‌ایسەدە، بعض‌محققلر بونك ممکن‌اولەمیه‌جغنی درکله ، تحریات اجرا ایدەرك ، حوض‌قدیمك موقعنی وآثارنی بولمشلردر . ( فیوم ) اسمی لسان قبطەدەکیز وکولدیمك اولمغله، بحیرۀقارونەوبالتعمیم بوخطه‌یه دخی‌اطلاق اولنمشدر. حرف تعریفله برابر (الفیوم)ك ( الفیوم )دن غلط اولدیغی وبو اسمك حضرت یوسف (عم) زماننده‌قالمه اولدیغی وهمدر. زیرا اوزمانلردە مصردە عربجه سویلنمزدی ، ونبی مشارالیهك‌لسانی‌دە عربی‌دکل ایدی . [ مرکزیچون «مدینةالفیوم» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

**فیومه** { (Fioume, Rieka) واسلاوجەریقه آوستریا ومجارستان دولتندە مجار- ستانه تابع وآدریاتیق دکیزینك ( قارنرو ) کورفزی منتهاسندەاولەرق ( آغرام )ك ١٨٥ کیلومترەغرب جنوبیسندە و( فیوماره ) نهری منصبندە برقصبه وسربست اسکلەاولوب، ١٧٨٨٥ اهالیسی، مصنع کلیسالری، کوزل‌ریختملری، صنایع‌وتجارت‌اوطەسی، بانقەسی، مکمل برمکتب اعدادیسیله بحریه وتجارت وعسکری‌مکتبی، کاغد، توتون ، یلکن بزی ، بیره وسائرەفابریقەلریله دباغخانەلری، معتدد دکرمنلری، تورپیلوفابریقەسی،سیغوریطەشرکتی وسائرمؤسسات نافعەسیله پك ایشلك تجارتی واردر . میاه جاریەسی وکوزل چشمەلریله مرمردن حوضلری پك‌چوقدر.

اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی ( ترساتیقه )در .
قصبه اسکی ویکی اوله‌رق ایکی قسمه منقسم اولوب،
کذلك اسکی ویکی اوله‌رق ایکی لیمانی واردر. قصبه‌ده
برنجی درجه‌ده ایتالیان وایکنجی درجه خروات
لسانی قوللانیلیر . یالکز قصبه واسکله مجارستانه عائد
اولوب، ینه فیومه اسمیله مسمی ایالتی ایسه خرواتستانه
ملحقدر .

— فیومه ایالتی شرق جنوبی جهتندن نفس
خرواتستانله، شمالاً آوستریانك قارنیوله خطه‌سیله
غرباً ایستریا ایله، غرب جنوبی جهتندن دخی قارنرو
کورفزیله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠٠
مربع کیلومتره واهالیسی ٨٧٦٩٠ کشیدر .

**فیونیه** { ( Fionie ) دانیمارقه جزایرینك جسامتجه ایکنجیسی اولوب، جزایر
مذکوره‌نك اك بیوکی اولان (سلاند) ایله دانیمارقه‌نك
قره‌سی اولان (یوتلاند) وآلمانیه‌یه تابع ( اشلسویغ )
خطه‌لری آره‌سنده واقعدر . شرقاً سلاندن( بیوك
بلت)، غرباً یوتلاند واشلسویغدن (کوچك بلت )
بوغازلریله آیرلمش اولدیغی حالده، شمالا ( قاتغات )
وجنوباً بالطیق دکیزلریله وهان هر طرفدن برطاقم
کوچك آطه‌لرله محاطدر . ٨° طول شرقی خطی
اورته‌سندن، و ٥٥° عرض شمالی خطی‌ده ساحل
جنوبیسی قربندن کچر. غیر منتظم صورتده بیضی -
الشکل اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه اولان
بویی ٧٠ کیلومتره‌در . شمال وغرب جهتلری دوز
و چبلاق ایسه‌ده ، جنوب شرقی قسمی عارضه‌لی
واورمانلرله مستور اولوب، شایان تصویر موقعلری
حاویدر. طوپراغی پك منبت و نهایت درجه‌ده
کوزل ایشلنمش اولمغله، بحق دانیمارقه‌نك باغچه‌سی
تسمیه اولنمشدر. سواحلنده برچوق قویلری اولوب،
اك بیوکی شمال شرقی ساحلنده‌کی ( اودنسه ) کور-
فزیدر. آطه ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالنده‌کینك
مرکزی مذکور کورفزك ایچ طرفنده بر نهرك
اوزرنده‌واقع (اودنسه) ، وجنوبده‌کینك مرکزی‌ده
ساحل جنوبیسنده واقع (اسوندبورغ) قصبه‌لریدر.
دیکر باشلیجه معموره‌لری : ساحل شرقیسنده واقع
( نیبورغ ) . ساحل جنوبیسنده کائن ( فابورغ )
ساحل غربیسنده‌کی ( آسنس ) ، شمال غربی
کوشه‌سنده بولنان ( میدلفارت ) و (استروب) ایله
ساحل شمالیسنده واقع ( بوکنسه ) قصبه لریدر .
اودنسه‌دن تشعب ایدن دمیریول خطلری بواسکله‌لره
منتهی اولوب، جمله‌سنی بربرلریله اختلاطده بولند-
یریورلر. اك بیوك نهری جزیره‌نك جنوب جهتنده
نبعانله مرکزندن بعدالمرور همنامی اولان کورفزه
دوکیلن ( اودنسه آ آ) نهریدر . آطه‌نك مساحهٔ
سطحیه‌سی ٣٤٠٦ مربع کیلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠٠
اهالیسی واردر . هواسی رطوبتلیدر . باشلیجه
محصولاتی : حبوبات متنوعه ایله کتن ، کنویر ،
شرتجی اوتی، کیمیون وسائره‌دن عبارتدر . اهالی
خیلی آتلر یتیشدیریرلر. آریلری‌ده چوق اولوب ،
بال چیقار . کیرچ وابنیه طاشلریله آلچی و سائره
بولنور. بالیغی چوقدر . صنایعی جزئیات قبیلندن
اولوب، تجارتی‌ده آزدر. جنوبنده‌واقع (لانکلاند)
جزیرهٔ طویله‌سیله سائر کوچك آطه‌لر دخی اداره‌
بوکا ملحقدر .

( حرف الفانك صوکی )

# ق

( باب القاف — فصل الالف الخ . )

**قاب** { نوبه‌ده دنقله‌نك غرب جهتنده وسا - حل نیلدن قرق اللی كیلومتره لك مسافه‌ده چول اورته‌سنده برصره واحلردر ، كه شمالدن جنوبه ۱۷۰ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. موقعلری نیلك حذاسندن آلچق اولمغله ، جدوللر واسطه‌سیله اروا اولندقلرندن ، معمور ومسكوندرلر. وقتیله عمرانلری واهالیسی دهازیاده ایدی . — بونلرك غربنده و ۲۴۰ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ( قاب الكبیر ) اسمیله دیگر برصره واحلر دخی واردر. ایكی طاقمی‌ده (كبابیش ) دینلن نوبه قبیله‌سیله مسكوندر .

**قاب** { صعید مصرده نیلك ساحل یسارنده و ( اسنه ) نك ۲۹ كیلومتره جنوب شرقیسنده بر قریه اولوب ، قبطیلرجه ( نخب ) ویونانیلرجه ( التیه ) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك خرابه‌لری اوزرنده واقع اولمغله ، بر خیلی آثار عتیقه‌سی وبعض اسكی مزارلری حاوی مغاره‌لری واردر .

**قابرال** { (Cabral) پورتكیز مشاهیر بحر - یوننددن اولوب ، ۱۵۰۰ تاریخنده قرال امانوئل طرفندن هند شرقی كشفیاتنه مأمور اولمغله ، نامساعد هوالردن سوق اولنه‌رق ، برازیلیا ساحلنه دوشمش ؛ وبوممالكی كشف ایتدكدن صكره ، هند چینیه كیدوب ، (قوشین) و(قتانور) حكمدار - لریله عقد اتفاق ایده‌رك ، ۱۵۰۱ ده اموال كثیره ایله پورتكیزه عودت ایتمش ایدی .

**قابرره** { ( Cabrera ) اسپانیه نك بالئار جزائرندن اولوب ، مایورقه‌نك جنوبنده واقعدر . بویی ۱۳ واكی ٤ كیلومتره اولوب ، اهالیسی آزدر. براستحكامله محفوظ صاغلام برلیمانی واردر. وقتیله كچیلری چوق بولنمش اولد - یغندن ، بوحیوانه دلالت ایدن بواسمله تسمیه اولنمشدر.

**قابره** { (Cabra) اسپانیه‌نك قرطبه ایالتنده و قرطبه نك ۷۵ كیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، ۱۱۰۰۰ اهالیسی وجامعدن مبدل مصنع بركلیساسی واردر. صولری غرناطه نك مشهور شنیل نهرینه دوكیلور كوزل بر وادیده واقع اولوب ، اطرافنده باغلری چوق وشرابی مشهوردر .

**قابزه** { (Cabeza) اسپانیاده بادایوزایالتنك ( قاستوئره ) قضاسنده و۳۷ كیلو- متره شرقنده اوله‌رق بادایوزدن چودادرآله‌كیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر .

**قابس** { (Gabès) تونسك جنوب شرقی جهتنده تونس شهرینك ۳۰۰ كیلومتره جنوبنده وقابس كورفزینك ایچنده اوله‌رق ( وادی قابس ) اوزرنده ومنصبندن برآز یوقا - ریده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی ، باغ وباغچه‌لری ، طوت ، زیتون ، پورتقال ، لیمون وموز اشجاریله شكر قامشی و ایشلك تجارتی واردر. مذكور نهرك صویی كوزل و صوئوق اولوب ، باغچه‌لرینی اروا ایدر . پك اسكی بر قصبه اولوب ، اسم قدیمی ( تاقاپه ) در . دور اسلامدن صكره دخی پك معمور اولوب ، سوری و حین حاجتده صو ایله طولار خندغی وبیوك بر فناری وار ایدی .

**قابس برزخی** { ( Isthme de Gabès ) قابس كورفزیله تونسك جنوبنده بولنان و سطحلری حذای بحردن آلچق اولان شط فجیج وشط جرید آره‌سنده قوملق بر مسافه اولوب ، ٤٥ متره قدر ارتفاعی واردر . بو

برزخك كشادی تقديرنده مذكور كوللرك دكيزه تحويليله تا جزايرك ايچ طرفلرينه قدر سفاينله سير ايتمك ممكن اوله جقدر .

**قابس كورفزی** ( Golfe de Cabès ) تونسك جنوب شرقی ساحلنده آچيقجه بر كورفز اولوب، ايچنده بولنان قصبه‌نك اسميله مسمی و ( كوچك سرت ) ديمكله دخی معروفدر. شمال جهتنده قرقنه وجنوب جهتنده جربه آطه‌لری بولنيور .

**قابل** (Caïn) حضرت آدم ايله حضرت حوانك اولادندن اولوب، حضرت حوا هر بطننده بری اركك و ديكری قيز او لمق اوزره، ايكی ايكيز طوغورمغله، بر بطندن طوغان قيزی ديكر بطندن متولد اركك ويردكلری حالده ، قابل ايله برلكده طوغان قيز پك كوزل اولديغندن ، قابل بونك ديكر بطندن متولد برادری هابله ويرلمسنه قيصقانديغندن، وبر روايتده هابل چوبان اولوب ، الله ايی قيونلری قربان ايتديكی حالده ، قابل چفتجی اولوب، محصولاتنك آنجق فضله‌سنی رضای الهی‌یه حصر ايتمكله، هابلك تقدمه‌لرينك‌دها مقبوله كچديكنه حسد ايتديكندن ، هابلی قتل ايتمش؛ وبر يوزنده برنجی دفعه اوله‌رق وقوع بولان بوجنايتدن طولايی پدرينك بد دعاسنه ولعنة‌اللهه اوغرايوب، يريوزنده سرسری كزمكله محكوم اولمش؛ و نسلی عبادت اوثانه صاپمشدر .

**قابل** هندستان شعراسندن و عبدالقادر بيدل شاكردانندن اولوب ، ابتدا ( صنعت ) تخلص ايدردی . ١١٤٠ تاريخنده‌وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

من از ساقی نه می نه شيشه ونی جام ميخواهم
كرك وری ز چشم مست او بادام ميخواهم

**قابله** يمنده صنعانك شرق جهتنده برناحيه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

**قابلی** اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وارباب تصوفدن اولوب، استانبولده ملا كورانی محله‌سندندر. شو بيت اونكدر :

دون كيجه خال رخك شوقينه كرم اولوب چراغ
ياقدی ای مهپاره ايشقلر كبی باشنه داغ

**قابنده** (Cabenda, Cabinda) آفريقا - نك ساحل غربيسنده قونغو ايرماغی منصبنك ٦٥ كيلومتره شمالنده و ٥°٤٠′ عرض جنوبيده برقصبه و اسكله اولوب، سكز اون بيك اهاليسی وبونلر بيننده خيلی كميجيسيله صنعتكاری واردر .

**قابوت** قابوتو (Cabot, Cabotto) وندنيك مشاهير بحريوندن اولوب، يدنجی هنری زماننده بريستولده يرلشمش؛ وبو حكمداری آمريقانك شمال غربی جهتندن هندك اقطار شرقيه‌سنه كيتمك ممكن اوله جغنه قانديردرق، ١٤٩٧ تاريخنده برقاچ كمی ايله او طرفه سياحت ايتمش؛ وبوزلرك ممانعتيله مأمول ايتديكی طريقی بوله‌مامش ايسه‌ده ، ( ترنو ) آطه‌سنی و قناده و لابرادوری كشف ايتمشدر . ــــ اوغلی سباستيان غابوت دخی مشاهير بحريوندن اولوب، برازيليا ولاپلاته جهتلرنده برخيلی كشفياته موفق اولمش ؛ وبو دخی قطب شماليك غرب جهتنه كوندريلن بر هيئت سياحينه داخل بولنمشدر .

**قابوس** ( امير شمس المعالی ابوالحسن بن ابی طاهر وشمكيرالجيلی ) جرجان وری وطبرستان جهتلرنده حكومت سورن وشمكير ملوكندن اولوب، نسبی كيخسرو زماننده كيلان حاكمی بولنمش اولان ارغشه منتهی اولديغی مرويدر. جامع سيف وقلم اولوب، كرك سطوت وشكيمه‌ده كرك كرم واحسانده وكرك ادبيات عربيه وفارسيه‌ده وحسن خطده زمانك فريدی ايدی. ٣٨٨ تاريخنده پدرينه خلف اولوب، ١٥ سنه حكومت سوردكدن صكره ، مجزاتده كوستردكی شدتدن طولايی امراسی اتفاق ايده‌رك ، اوغلی منوچهری موقع حكومته كتيرمك ايستملريله ، موی اليه منوچهر كنديسنی استعفا ايتمكه قانديرمش ؛ وبووجهله امير قابوس بر قلعه‌ده اختيار عزلت ايده‌رك ، ٤٠٣ تاريخنده اوراده وفات ايتمش، وجرجانده دفن اولنمشدر . اوغلی منوچهر زماننده مملكت سلطان محمود سبكتكينك الينه كچمش ايسه‌ده، ينه واليلكی كنديسنده وبعده نسلنده قالمشدر . امير قابوس عالم و اديب بر ذات اولوب، عربی و فارسی اشعاری وبر خيلی تأليفاتی واردر . « كمال البلاغه » عنوانلی رساله جملهٔ تأليفاتندندر. مشهور صاحب بن عبادك صاحب ترجمه‌نك خطنی كوردكجه : « هذا خط قابوس ام جناح طاوس»

دیمك عادتی اولدیغی مشهوردر . شو بر ایکی بیت اشعار عربیه‌سندندر :

قل للذی بصروف الدهر عیرنا
هل حارب الدهر الا من له خطر
اما تری البحر یعلو فوقه جیف
و تستقر باقصی قعره الدرر

شو رباعی‌ده اشعار فارسیه‌سی جمله‌سندندر :

شش چیز در آن زلف تو دارد مسکن
پیچ و گره و تاب و خم و بند و شکن
شش چیز دگر در دل من کرده وطن
عشق و غم و محنت و الم و رنج و حزن

**قاپ** { (Cap) [ « امیدبرونی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قاپادوکیه** { یاخود قپادوقیه (Cappadoce,) (Cappadocia) آسیای صغیر یعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه‌سنده بربیوك خطه اولوب، سیواس ولایتیله مرعش، قیصریه، نیکده، قیرشهر ویوزغاد سنجاقلرندن عبارت ایدی. بووجهله نفس اناطولینك قسم غربیسنك جهت وسطیه‌سندن عبارت اولوب ، جنوباً سوزیه وکیلکیا ، غرب جنوبی جهتندن لیقاؤنیه، غرباً فریجیا ، غرب شمالی طرفندن غالاتیه، شمالاً پونت خطه‌لریله، شرقاً دخی فرات وادیسیله محاط ایدی . مرکزی قدیماً (مازاقه) دینلن قیصریه شهری ایدی . اسکندردن اول پونت خطه‌سی یعنی طربزون ولایتی دخی قاپادوکیه‌دن معدود اولوب، شمالاً قره‌دکیزه‌قدر ممتد اولوردی. ذاتاً اراضیسی قزیل ایرماق ویشیل ایرماق حوضه‌لرندن عبارت اولمغله، تماميله قره‌دکیز مائله‌سنده ایدی . اقوام آریانیه‌دن اولدقلری ملحوظ اولان اهالئ قدیمه‌سی بدناً وعقلاً قبا وآغر و برطاقم اعتقادات باطله‌یه تابع متعصب آدملر اولمغله مشهور ایدیلر . مذهبلری صابئین مذهبنه شبیه اولوب ، اجرام سماییه‌یه عبادت ایتمکله برابر، آتشه دخی مقدس نظریله باقوب ، ایچنده دائمی صورتده آتش یانار ( قومانه ) اسمیله مشهور برمعبدلری وار ایدی . بوندن آکلاشلدیغنه کوره مذهبجه دخی ایرانیلرله مناسبتلری وار ایدی . سوری وخرکله‌لری چوق وآتلری مشهور ایدی . ابتدا مستقل ویاخود مستقل برلی حاکملرك تحت اداره‌سنده بولنوب، کیخسرو طرفندن ایران دولتنه الحاق، وبعده بیوك اسکندر طرفندن ضبط اولنمش ایدی . قبل المیلاد ۳۱۲ تاریخنده قاپادوکیه‌لیلر استقلاللرینی استرداد ایدوب، اوچ یوز سنه قدر مستقلاً اداره اولنمش؛ وبو آره‌ده ( آریارات ) اسمیله اون و(آریوبارزان) اسمیله‌ده اوچ حکمدار حکم سورمشلردر . سکزنجی آریاراتك پونت حکمداری مهرداد طرفندن مغلوب اولمسیله، قپادوکیه مهردادك ضبطنه کچوب، بونك روماليلر طرفندن مغلوب اولمسی قپادوکیه‌نك دخی رومادولتنه الحاقنی انتاج ایتمش ایسه‌ده . بوخطه‌یه مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمش؛ ونهایت تیبرك زماننده و ۱۷ نجی سال میلادیده (آرخلاؤس) ك وفاتی اوزرینه بسبتون برروما ایالتنه قلب اولنمشدی . روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه دوشوب ، ۱۰۱۷ تاریخ میلادیسنده سلجوقیلرك ید ضبطنه کچمکله، هجرت ایدن ترك وتاتار عشایری اهالئ اصلیه ایله برلشه‌رك، وبونلردخی دین اسلامی قبول ایده‌رك، جمله‌سی ترکلشمش؛ ولسان قدیملرینی اونودوب ، ترکجه لسانله تکلمه باشلامشلردر . اهالئ حاضره‌نك عرق قافقاسی‌یه منسوب سیمالری اهالئ قدیمه‌نك ترکلرله اختلاط ایده‌رك ترکلشمش احفادندن بولندقلرینه دلالت ایتدیکی کبی ، مسلمانلرله خرستیانلرك دخی برجنسه منسوب بولندقلری سیما ولسان وسائر احواللرندن آکلاشلدیغی حالده، خرستیانلری مجرد مذهبلری سائقه‌سیله ارمنی جماعتنه التحاق ایتمشلردر. سلجوقیلرك انقراضنده اوراده دخی برطاقم حکومات صغیره تشکل ایدوب، نهایت ۸۰۰ تاریخلرنده یلدیرم سلطان بایزید خان دورنده ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر . عرب جغرافیونی ( قباذق ) صورتنده ضبط ایتمشلردر .

**قاپاؤنیق** { (Kapaonik) صربیه‌نك اسکی حدودنده وموراوه نهرینی ترکیب ایدن صرب موراوه‌سیله بلغار موراوه‌سی وادیلری آره‌سنده قورو وچپلاق برطاغ اولوب ، دزوه‌سنك ۱۸۹۲ متره ارتفاعی واطرافه واسع وکوزل منظره‌سی واردر .

**قاپ برتون** { (Cap-Breton) آمریقای شمالینك انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه خطه‌سنه ملحق وسنت لوران کورفزی داخلنده واقع بیوك برآطه

اولوب ، یکی اسقوچیه ساحلندن طار بر بوغازله آیرلمشدر . شمالدن جنوبه بویی ۱۶۰ والڭ کنیش یرنده اکی ۱۳۵ کیلو متره اولوب، منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولان وآطه‌یه بواسمی قزاندیران ( برتون ) برونی ″۱۴ ′۵۷ °۴۵ عرض شمالی ایله ″۱۲ ′۷ °۶۲ طول غربیده‌واقعدر . جنوب جهتنده ایکی طار بوغازدن دکیزآطه‌نك ایچنه کیروب، بربری آرقه‌سنده ایکی واسع ودرین قوی تشکیل ایدر، وبونك شمال طرفندن دخی برمدخلی واردر . بو وجهله آطه ایکی‌یه منقسم اولوب، الڭ کوچکی‌اولان قسم شرقیسنك اراضیسی آلچق وهواسی دهامعتدل اولدیغی کبی، واسع کمور معدنلرینی دخی حاوی اولمغله، الڭ معمور یریدر، ومرکزی‌اولان (سیدنی) قصبه‌جغی‌ده اورادهدر . قسم غربیسی دها مرتفع وصوقوق اولوب، ایچ طرفلری هنوز مجهولدر . اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله‌برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۲۰۰ مربع کیلو متره اولوب، اهالیسی هنوز ۱۰۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمامشدر . کموردن بشقه دمیروآلتون معدنلریله آلچی، یازی طاشی، مرمر وسائره اوجاقلری، سفائن کراسته‌سنه‌یارار آغاجلری حاوی واسع اورمانلری، مملحه‌لری وپك چوق بالغی واردر . هواسی سرت ، باوطلی وسریع التحول ایسه‌ده، قره‌نڭ کندن اهوندر . آنجق‌طوپراغی پك سرت وغیر منبت اولمغله ، اهالیسنك معیشتنه کافی ذخائرحاصل‌ایده‌مز.اهالیسنك‌قسم اعظمی‌اسقوچیه‌لی وغائلیق‌جنسیتنه‌منسوب‌اولوب، قصوری‌ایرلانده‌لی، انکلیز وفرانسزدر .

**قاپت** { ( Capet ) فرانسه حکمدارلرندن اوچنجی سلاله‌نك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولان ( هوغ ) ك مخلصی اولوب، بوکا نسبتله سلالهٔ مذکوره‌یه (قاپتیان) اسمی ویرلمشدر. [ «هوغ‌قاپت» ماده‌سنه مراجعت .]

**کپتوون** { (Cape-Town) [ «امیدبرونی» شهری ماده‌سنه مراجعت .]

**قاپتیان** { (Capétiens) فرانسه‌ده حکومت سورن حکمدارلرك‌اوچنجی‌سلاله‌سی اولوب، برنجیلری‌اولان هوغ‌قاپته‌نسبتله‌بواسمله تسمیه‌اولنمشلردر . بونلر (قاراوونجیان) سلاله‌سندن صکره حکومت سوروب، اوچ شعبه‌یه منقسمدرلر: برنجی شعبه‌سی اصل قاپتیان سلاله‌سیدرکه هوغ قاپتدن آلتنجی فیلیپه قدر ۹۸۷دن ۱۳۲۸تاریخنه دك ۳۴۱ سنه‌حکومت‌سورن ۱۵قرالدن عبارتدر. بواون‌بش قرال : هوغ قاپت، روبرت، سنت‌لویی، برنجی‌هنری، برنجی‌فیلیپ، شیشمان‌لویی، یدنجی‌اویی، فیلیپ اوکوست، سکزنجی لویی، سنت‌اویی، جری فیلیپ، کوزل فیلیپ،لویی‌هوتن، برنجی‌ژان،اوزون فیلیپ وکوزل شارلدر . ایکنجی شعبه‌سی (والوآ) واوچنجیسی ( بوربون ) شعبه‌لریدر . [ «والوآ» و « بوربون » ایله « فرانسه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قاپرایه** { (Capraja) ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحق برکوچك آطه‌سیدرکه قورسیقه‌نك منتهای شمالیسنده‌کی برونك ۲۸ کیلو متره شرقنده وطوسقانه ساحلنك ۵۰ کیلومتره‌آچیقنده واقع‌اولوب، محیط دائره‌سی ۲۲ کیلومتره واهالیسی ۸۰۰ کشیدن عبارتدر . اراضیسی برکانی وصرب اولوب، یالکز شرق جهتنده‌برآز دوز یری‌وهمنامی اولان براسکله‌سیله لیمان وقلعه‌سی واردر. طوپراغی آز منبت اولوب ، اهالیسی کمیجیلك وبالیقجیلقله یاشار .

**قاپرونچه** { (Kaproncza) آوستریاومجارستان دولتنك خرواتستان مع اسلاوونیه ایالتنده وپشته‌دن فیومه‌یه کیدن‌دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق همنامی اولان چایك کنارنده واقع برقصبه اولوب، ۶۰۳۰ اهالیسی واردر .

**قاپری** { یاخود قاپره( Capri, Caprée ) ایتالیانك ناپولی کورفزینك منتهای جنوبنده واقع بر جزیره‌سی اولوب ، مرکزی ″۳۵ ′۳۱ °۴۰ عرض‌شمالی‌ایله ″۲۰ ′۵۴ °۱۱ طول شرقیده واقعدر . محیط دائره‌سی ۱۵ کیلو متره اولوب ، باشلیجه کمیجی وبالیقجی اوله‌رق ۲۴۰۰ اهالیسی واردر . ناپولی ایالتنك قاستلاماره قضاسنه ملحقدر . ایسکیا آطه‌سیله برابر ناپولی کورفزینی جنوبدن قپار . سواحلی قیالقدر . الڭ یوکسك نقطه سی ۵۸۵ متره ارتفاعنده در . محصولات زرعیه‌سی اهالیسنه کفایت ایتمزسه‌ده ، طوت، فرنك‌انجیری، پورتقال، لیمون، زیتون‌وسائر میوه‌دار آغاجلریله باغلری چوقدر. بیلدیرجینی پك

چوق اولوب، آغاله طوتارلر. هواسی قیشین پك ملایم و لطیفدر. قاپری وآنا قاپری اسملریله ایکی کوچك قصبه‌سی واردر. آوغستوس و تیبر زمانلرندن قالمه جسیم سرایلر خرابه‌لریله سائر آثار عتیقه‌سی وبرغریب مغاره‌سی دخی واردر.

**قاپقوست** (Cape-Coast) آفریقای غربینك گینه کورفزنده واقع آلتون ساحل دینلن انکلیز مهجریننك سابق مرکزی برقصبه اولوب، فانتی جنسیتنه منسوب ١٦٠٠٠ قدر زنجی اهالیسی، آوروپالیلره مخصوص باغچه‌لرله محاط بعض کوزل خانه‌لری وبر قلعه‌سی واردر. هواسی پك وخیم اولدیغندن، انکلیزلر اخیراً مرکزیی (آقره) یه نقل ایتمشلردر.

**قاپل** (Qu'appelle) آمریقای شمالیده دومینیونك قناده مملکتنه تابع (آسینیبویه) ایالتنده برنهردر، که ایالت مذکوره‌نك قسم شرقیسنده برچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، مانیتوبه ایالتنه کیردکدن صکره، (آسینیبوآنه) نهرینه، بوده (وینیپك) کولنه واورادن خروجنده نلسون ایرماغنی بالتشکیل، هودسون کورفزینه دوکیلور. مجراسی ٣٥٤ کیلومتره اوزون اولوب، وادیسی چایرلرله محاطدر.

**قاپو** (Capoue, Capua) یاخود قاپوآ ایتالیاده (تره‌دی لابور) ایالتنك قازرته قضاسنده و قازرته‌نك ١١ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده مشهور برقصبه اولوب، ١١٢٠٠ اهالیسی، استحکاماتی، ایچندن کچن (وولتورنه) نهری اوزرنده کوزل برکوپریسی، مصنع کلیسالریله سائر کوزل ابنیه‌سی، ایکی کوزل میدانی، بر قاچ چشمه‌سی وصنایع و تجارتی واردر. اطرافنده‌کی اراضی پك منبت و محصولداردر. — قدیماً بیوك ومشهور اولان (قاپوآ) شهری شمدیکی قصبه‌نك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بولنمش اولمغله، اوراده بعض خرابه‌لری موجوددر. اکثر انقاضی یکی قصبه‌نك تأسیسنه قوللانلمشدر.

**قاپوآس** (Kapouas) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده بربیوك ایرماقدر، که جزیره‌نك وسطلرنده بولنان یوکسك طاغلر دن نبعان‌له، غربه طوغری آقه‌رق وبرچوق چایلرك صولرینی طوبلایه‌رق، خط مستقیم حسابیله تقریباً ٦٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، برقاچ آغزدن دکیزه منصب اولور.

**قاپودیستریه** (Capo d'Istria) آوستریا ومجارستان دولتنك ایستریه ایالتنده و تریسته‌نك ١٨ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق تریسته کورفزی داخلنده واقع و قره‌یه برکوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٥٤٠ اهالیسی، مصنع برکلیساسی، کوزل تیاتروسی، مکتب اعدادیسی، دیکر برقاچ مکتبیله سائر مؤسسات خیریه‌سی، قربنده مملحه‌سی وزیتون‌یاغیله شراب، بالیق‌وسائره تجارتی واردر.

**قاپودیستریه قونتی** (Iean conte de Capo d'Istria) سیاسیوندن اولوب، عن اصل قاپودیستریه‌لی بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ١٧٧٦ تاریخنده قورفه آطه‌سنده طوغمش؛ وکنج ایکن روسیه‌نك خدمتنه کیروب، ایمپراطور آلکساندر طرفندن جزایر سبعه‌نك اداره‌سنی تنظیمه مأمور اولمش ایدی. ١٨٠٢ دن ١٨٠٧ تاریخنه‌دك بو ایشده بولنوب، ١٨١٥ ده پارس معاهده‌سنی امضا ایتمك اوزره، روسیه طرفندن مرخص تعیین اولنمش؛ و ١٨١٦ دن ١٨٢٢ تاریخنه‌دك روسیه‌نك خارجیه ناظری بولنمشدر. یونان اختلالنده یونانلیلری زیاده التزام ایتمکله، یونلر ١٨٢٧ ده بر حکومت موقته تأسیسنه مقتدر اولنجه، ریاست حکومتی کندیسنه تکلیف ایتمشلر؛ وصاحب‌ترجمه درتسنه بوحکومتله اوغراشدقدن صکره، روسیه طرفدارلغیله اتهام اولنه‌رق، حسب‌الایجاب حبس ایتدیرمش اولدیغی پترو ماورو میخالینك برادریله اوغلی طرفندن ١٨٣١ ده قتل اولنمشدر.

**قاپور** (Cap-vert) [«یشیل‌برون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**قاپوش** (Kapos) مجارستانك (سوموکی) و(تولنه) ایالتلرنده جنوب‌غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر برچای اولوب،

١٥٠ كيلومتره‌لك جريانله، ( قاپوشوار ) قصبه‌سى ايچندن كچدكدن‌صكره، طونه‌نك صاغ قول‌تابعلرندن (ساروپچ) نهرينه دوكيلور .

**قاپوشوار** { ( Kaposvar ) مجارستانك جنوب غربى جهتنده ويشته‌نك ١٦٠ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق قاپوش چايى اوزرنده ( سوموكى ) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، ٩٥٧٠ اهاليسى واطرافنده‌كوزل باغلرى واردر .

**قاپ‌هاييتين** { ( Cap-Haïtien ) آنتيل جزايرندن ( هايتى ) جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شماليسنده كنيش ومنبت‌براووه‌نك مدخلنده برقصبه‌واسكله اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وبعض بيوك ابنيه‌سيله‌كوزل ليمانى‌واردر . فرانسزلر طرفندن تأسيس اولنه‌رق، ابتدا ( قاپ فرانسز ) تسميه اولنمش، وبعده عصيان ايدن زنجيلرك النه كچوب، (قاپ‌هنرى) اسمنى آلمش ايدى .

**قاپيتاناته** { (Capitanate) ايتاليانك ايالات جنوبيه‌سندن اولوب، ملغاناپولى قراللغنده وآدرياتيق دكيزى ساحلنده واقع‌اولديغى حالده، شمالاً بحر مذكورله، شرقاً بارى وبازيليقاته، جنوباً پرنچيپاتو اولتريوره، غرباً دخى موليزه‌وبنونت ايالتلريله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٦٥٢ مربع كيلو متره‌اولوب، ٣٢٢٧٥٨ اهالى ايله مسكوندر . اراضيسى‌دوز وآزعارضه‌لى‌اولوب، يالكز (غارغانو) اسميله ١٦٥٠ متره‌ارتفاعى اولان برطاغى واردر . آپنين سلسله‌سى اتكلرندن اينن برقاچ نهر ايالتى شق ايله‌آدرياتيق دكيزينه‌دوكيلور. بونلردن (فورتوره) ايله (اوفانتو) حدودينى‌تحديد، وقاندلارو، سروابو وقاراپلو ايچندن جريان ايدر. سواحلى دوز وآلچق اولوب ، بعض بطاقلقلرى ومملحه‌لرى‌واردر . ساحلك‌قربنده‌آطه‌لرى‌اوليوب، اون آلتى اون سكز كيلو متره آچيقلرنده بولنان (پيانوزه) و( تريستى ) آطه‌لرى بوايالته ملحقدر . اووه‌لرى قوملق اولوب ، مرعى كبى قوللانيلير ، وايالات متجاوره‌دن كليتلى قيون سوريلرى‌اورالره سوق ورعى اولنور. طاغلرينك طوپراغى كاسى ايسه‌ده منبت اولوب، اشجار مختلفه‌يى حاوى‌اورمانلرى واردر . باشليجه محصولاتى حبوبات ، ميوه، اوزوم، توتون، ميان‌اوتى وسائره اولوب، شرابلرى مشهوردر . هيچ بربيوك ليمانى وايشلك اسكله‌سى اوليوب، باشليجه ذخيره، يپاغى وپنيردن عبارت اولان تجارتى فوجه‌ده اجرا اولنور . ايالت اوچ قضايه منقسم‌اولوب، ٥٣ ناحيه‌يى حاويدر. مركزى (فوجه) قصبه‌سيدر .

**قاپيتول** { (Capitole) اسكى روما شهرينك اورته‌سنده‌واقع برتپه‌نك‌اوزرنده برقلعه وايچنده ابوالآلهه زعم ايتدكلرى مشتريك عبادتنه مخصوص بيوك برمعبد ايله برچوق خزائن وسائره‌وار ايدى . — ديكر بعض‌بيوك‌شهرلركده بوكا مشابه محل وقلعه‌لرينه بواسم ويرلمشدر .

**قاپيلا** { (Kapila) هندحكماسندن(سانكيا) تعبير اولنان ومادبون مذهبندن عبارت اولان برمذهب فلسفينك موجديدر . بو مذهبى‌مبين ٧٢ بيتى حاوى برمنظومه‌سى موجوددر. ترجمهٔ حالنه‌دائر صاغلام برشئ بيلنميوب، برشخص موهوم اولمسى‌ده ملحوظدر . طقوزنجى ويا اون برنجى قرن ميلاديده ياشامش اولديغى‌ده مظنوندر.

**قاتارو** { اسلاوجه‌قوتور(Cattaro, Kotor) دالماچيه‌نك‌قسم‌جنوبيسنده‌راغوزه‌نك ٧٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده وقره طاغك ساحل طبيعيسنده‌متشكل‌كورفزك ايچنده‌قضامركزى برقصبه واسكله اولوب ، جسيم ومحكم استحكاماتى واردر . اهاليسى خروات ايسه‌ده، لسان تجارتى ايتاليانجه‌در .

**قاتارو كورفزى** { (Bouches de Cattaro) آدرياتيق‌دكيزينك‌ساحل شرقيسنده ودالماچيه‌نك منتهاى‌جنوبنده اوله‌رق قره طاغك اوكنده قره‌لرك ايچنه زياده كيرمش طولاشيقلى بركوچك كورفز اولوب، مدخلى راغوزه‌نك ٤٥ كيلومتره جنوب‌شرقيسنده ومركزى ٤٢°٢٧′ عرض شماليده واقعدر . ايچدن ايچه وبربرندن طار بوغازلرله كچيلير درت حوضدن مركب اولوب ، مدخلندن منتهاسنده‌كى قاتارو قصبه‌سنه‌دك طولى ٣١ كيلومتره‌در . مدخلنده‌اولان‌برنجى بوغازى ٢٨٠٠، ايكنجيسى ٨٠٠ متره كنيشلكنده واوچنجيسى دها طاردر . بوبوغازلرمتين استحكاماتلرله تحكيم‌اولنمشدر. بوغازلرك وكورفزك سواحلى واطرافى اورمانلرله

مستور اولوب، شایان تصویر برمنظره ابرازایدر .

**قاتالونیه** { یاخود قطالونیه (Catalogne) اسپانیه‌نك شرق شمالی کوشه‌سنده بیوك برخطه اولوب، مثلث الشکل اولدیغی حالده، شمالاً پیرنه‌سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسیله فرانسه‌دن آیرلمشدر؛ شرقاً وشرق‌جنوبی جهتندن ٤٠٠ کیلو متره‌لك مسافه‌ده بحرسفیدله محاطدر، غرباً آراغون خطه‌سیله محدود اولوب، بوجهتدن حدودینك قسم اعظمی (البه) ایرماغنه تابع (سکره) نهرینه‌دوکیلن (نوکرا ریباغورازان) چاییله آیرلمشدر؛ جنوباً دخی والنسه خطه‌سیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٢٣٣٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٧٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. بارسلونه، تاراغونه، لریده‌وجیرونه اسملریله درت ایالته منقسم اولوب ، برنجیسنك ٧٦٣٠٠٠ اهالیسی واردر ؛ ومقدار عمومیسنك متباقیسی اولان برملیونه قریب اهالیسی دیکر اوچ ولایته همان متساویاً منقسمدر . قسم غربیسنی‌تشکیل ایدن لریده ایالتی جمله‌سندن واسع ایسه‌ده، بارسلونه جمله‌سندن زیاده معمور ومسکوندر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، یالکز درت کنیش اووه‌سی واردر . حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدن پیرنه سلسله‌سنك بوجهته‌ده‌کی قسمی مرتفع وصرب اولوب، ارتفاعی ٢٠٠٠ ایله ٣٤٠٠ متره آره‌سنده‌در، وبوغاز وکچیدلری سیرك وپك صعب المروردر . وسطلرنده‌کی (مونتسرات) طاغی مشهور ایسه‌ده، ارتفاعی ١٢٣١ متره‌دن عبارتدر. بوخطه ٤٠° ٣٠' ایله ٤٢° ٣٠' عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولوب، ایتالیانك وسطلریله هم اقلیم اولدیغی حالده مجرد اراضیسنك ارتفاعندن طولایی هواسی عرضنك اقتضاسندن چوق دها صوغوقدر. یالکز سواحلیله آلچق وادیلرنده بحرسفید هواسی حکم سورروب، اورالرده زیتون، پورتقال، لیمون آغاجلری مثمر اولور ، وخرما آغاجی دخی یتیشوب آنجق میوه ویرمز . پرنج دخی حاصل اولور . اقالیم معتدله‌نك کافهٔ اشجار ومحصولاتی‌یتیشوب، منطار میشه‌لری‌ده چوقدر . طوپراغی خیلی منبت اولوب، سقی واروا اصولی‌دخی مکمل‌واهالیسی‌پك چالیشقان اولدیغندن، حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك اعلالری وسبزه‌لرك انواعی‌حاصل‌اولور. حیوانات‌اهلیه‌سی‌وعلی‌الخصوص قیونلری دخی چوقدر . یالکز اورمانلرك سوء استعماله اوغرایوب تلف اولمسی وا‌کثر جبالنك چپلاق قالمسی بومملکت ایچون برآفتدر . هرنه‌قدر (ابره) ایرماغی قاتالونیه‌نك یالکزجنوبی کوشه‌سنی شق‌ایدرسه‌ده، بوخطه‌نك نصفندن‌زیاده‌سی بوایرماغك‌حوضه‌سی داخلنده بولنوب، اکثرمیاه‌جاریه‌سی سکره، نوکره، پالارزه وریباغورزانه نهرلری واسطه‌سیله بوایرماغه دوکیلور؛ وبوانهارك جمله‌سی پیرنه سلسله‌سندن‌اینمکله، صولری‌بول‌اولوب، مجرالری اطرافنده‌کی اراضی‌یی سقی واحیا ایدرلر. طوغریدن طوغری‌یه بحر سفیده دوکیلن انهاری‌ده شمالدن باشلایه‌رق: موغه، فلوویه، تر، دروء، ریوتوردره، بزوسی، لوبرغات، غایه، فرانقولی وسنیه نهرلری اولوب، بونلر دخی سقی اراضی‌یه یارایورلر .

قاتالان دینمکله معروف اولان قاتالونیه‌اهالیسی جسور، فعال وچالیشقان‌آدملر اولوب، وقتیله، معاش مقابلنده عسکرلك ایتمك اوزره ، دنیانك هرطرفنه کیدرلردی . شمدی دخی تجارت وصنعتله مادریده واسپانیه‌نك سائر طرفلریله آمریقایه وسائر طرفلره غربت‌وهجرت‌ایدنلری‌چوقدر. اکثریت‌اوزره اورته بویلی، اسمرجه‌چهره‌لی، قره‌ویاکستانه صاچ وکوزلی آدملردر. طوروافاده‌لری سرتجه‌اولوب، آنجق‌تربیه ایله‌تعدیل‌اولنور. سویلدکلری (قاتالان) لسانی‌اسپانیه‌نك لسان‌عمومی‌وادبیسی اولان(قاستیلان) لساننده چوق فرقلی‌اولوب، لاتینجه‌دن متولد السنه‌دن‌اولمق اوزره ، آیریجه وباشلی باشنه برلسان عد اولنه‌بیلیر. حتی اسپانیولجه‌دن زیاده فرانسه‌نك جنوب جهتنده سویلنیلن (پرووانسال) لسانه مشابهدر. قاتالونیه‌دن بشقه ( والنسه ) خطه‌سنده، بالئارجزایرنده وفرانسه‌نك شرقی پیرنه ایالتنك بعض طرفلرنده تکلم اولنان ووقتیله آراغون خطه‌سنده‌دخی سویلنمکده بولنمش اولان بو لسان الیوم اوچ ملیون نفوس طرفندن تکلم اولنمقده اولوب، هرنه قدر کیتدکجه دائره‌سی‌طارلاشمقده ورسمیتی‌حائز اولان قاستیلان لسانی تعمم ایتمکده ایسه‌ده ، قاتالان لسانی دخی ادبیات مخصوصه‌یه مالك اولوب . هله بوصوك

زمانلرده قاتالانلر کندی لسانلرینی محافظه وادبیات ملیه‌لرینی ارقا ایتمك، وعادتا دیکر اسپانیوللره بیانجی نظریله باقوب، کندی جنسیت و لسانلرینی آیرمق آرزو وتشبثاتی پك ایلری کوتورمشلردر . حتی صرف ادبی صورتنده باشلایان بو تشبثات تدریجاً بر سیاسی رنك آله‌رق ، بونلر دخی پورتکیز کبی آیریجه بر هیئت تشکیلی هوسنه دوشمشلردر . لسانلرنده اشعار وکتب ادبیه‌لری و غزته ورسائل موقوته‌لری اولوب، بونلری کیتدکجه چوغالتمقده‌درلر. ذاتاً قاتالانلر اسکیدنبری استقلال ومختاریت اداره‌یه آلیشمش اولدقلرندن ، تابعیت ومحکومیت کندیلرینه آغر وطبیعتلرینه نا ملایم کلیور .

قاتالونیه رومالیلر زماننده ( تاراقونزه ) یه ملحق اولوب، بشنجی قرن میلادی اوائلنده جرمانیه اقوام وحشیه سی طرفندن یاغما اولنمله ، سکزنجی قرن میلادی اوائلنه‌دك ، اسپانیه‌نك سائر طرفلریله برابر و یسیغوتلرك تحت حکمنده قالمش؛ و ٧١٢ تاریخ میلادیسنده اهل اسلام طرفندن فتح اولنه‌رق، اندلسه الحاق اولنمشدی. ٧٨٠ تاریخلرنده بارسلونه شهرینه قدر اولان قسم شمالیسی شارلمان طرفندن ضبط اولنه‌رق ، فرانق دولتنك بر ایالتی حکمنه قونمش ایسه‌ده ، اصل ادارهٔ مملکت بر طاقم دره بکلرینك الینه کچوب ، بونلرك اك قوتلیسی بارسلونه قونتلری اولمش ایدی . مرور زمانله کسب استقلال ایدن بو قونتلردن بشنجی ( رایموند ) آراغون قراللغنك وارثه‌سنی تزوج ایتمکله ، ١١٣٧ ده آراغون قرالی اولمش؛ واو تاریخدن اعتباراً قاتالونیه آراغون قراللغنه ملحق اولوب ، ١٤٧٤ ده آراغون قرالی فردیناند قاستیله قرالیچه سی ایزابله ایله عقد ازدواج ایتدکدنصکره ، غرناطه حکومت اسلامیه‌سنه‌ده ختام ویرمکله، بتون اسپانیه برقراللق صورتنه کیردیکنده ، قاتالونیه برایالت حالنده قالمش ایسه‌ده ، برخیلی امتیازات وبرنوع مختاریت اداره محافظه ایتمشدی . نهایت بوربون خاندانی اسپانیه تختنه کچنجه، قاتالانلر عصیان ایتمکله ، مغلوبیتلرنده امتیازات قدیمه‌لرینی غائب ایدوب، اسپانیه‌نك سائر طرفلری کبی اداره اولنمق اوزره، بروجه‌مذکور ٤ ایالته تقسیم اولنمشدر .

**قاتامارقه** (Catamarca) آمریقای جنوبیده آرژانتین جمهوریتنك غرب شمالی جهتنده‌کی ایالاتندن اولوب ، غرباً وغرب شمالی طرفندن شیلی حدودینی آیران قوردیلره سلسلهٔ جبالیله ، شمالاً سالته ، شرقاً توقومان وسانتیاغو ، جنوباً دخی قوردوبه و ریئویه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٩ ٢٤٧ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ١١٠ ٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی قاتامارقه ویا ( سان فرناندو ده قاتامارقه ) قصبه‌سی اولوب ، ٩ سنجاق ویا قضایه منقسمدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، غرب جهتنده ( آند ) و شرق طرفنده ( آقونکیا ) سلسله‌لرینك اتك و قوللری ممتد اولور . یالکز منتهای شمال شرقیسنده ( سالادو ) نهرینه‌دوکیلور برچایی اولوب، سائر میاه جاریه‌سی سقی اراضیده صرف واستهلاك اولنور کوچك چایلردن‌عبارتدر. جهت‌وسطیه وجنوبیه‌سنده واسع‌طوزلی‌چوللری‌ده واردر. معادنی پك چوق ایسه ده ، الآن یالکز بر باقیر معدنی ایشلنمکده اولوب، بوندن پك‌چوق استفاده اولنیور . باغلری چوق اولوب ، کوزل شرابلر اعمال، وکلیتلی قوری انجیر اخراج‌اولنور. تجارتی اك زیاده شیلی وبولیویه ایله‌اولوب،اخراجاتی قیون، صیغیر، یوك‌حیواناتی،انجیر،شراب‌وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسی اسپانیوللرله یرلیلردن متولد ملز اولوب ، اسپانیول لسانیله متکلمدرلر . کیشوآ لسان اصلیسی آرتق ایشیدلمز اولمشدر . مرکزی ( بوئنوس آیرس ) شهرینه بر دمیر یول خطیله مربوطدر .

**قاتانجارو** (Catanzaro) ایتالیانك‌جهت جنوبیه‌سنده ایکنجی (قالابره اولتریوره ) ایالتنك‌مرکزی برقصبه‌اولوب، ناپولینك ٣٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و ( اسکیلاچه ) کورفزندن ٩ کیلومتره ایچریده بر تپه‌نك اوزرنده واقعدر. ١٦ ٧٠٠ اهالیسی، فنون آقادمیاسی ، داخلی‌مکتب اعدادیسی، رهبانه‌مخصوص‌مدرسه‌سی، ایپك قماشلرله قطیفه وچوخه فابریقه‌لری ، شراب وزیتون یاغی تجارتی و بر اسکی سرایی واردر .

**قاتانیه** یاخود قطانیه (Catane, Catania) ایتالیاده سیچلیه جزیره‌سنك ساحل

مرقیسنده ومسینه‌نك ٨٤ کیلومتره جنوب غربیسنده
شاوله‌رق مشهور ( اتنا ) برکانك اتکنده ایالت مرکزی
برشهر اولوب ، ١٠٩ ٦٨٧ اهالیسی ، دارالفنونی ،
صنایع نفیسه مکتبی ، موزه‌سی ، بیوك کتبخانه‌سی ،
پاموق وکتن وایپك منسوجات فابریقه‌لری ، کهربا
معمولاتی ، مرمر ، کراسته ، زیتون‌یاغی ، بال‌مومی ،
دری ، پیناغی ، ذخیره ، شراب و سائره تجارتی
واردر . لیمانی کوچکدر . موقعی بر سطح مائلدن
عبارت اولوب ، ساحلدن اتنه تپه‌سنه طوغری بر
ساعت سورر کنیش وطوغری برجاده‌سی واردر .
پك اسکی برشهر اولوب ، میلاد عیسی ( عم ) دن
٧٠٠ سنه اول یونان مهاجرلری طرفندن تأسیس
اولنمشدر . برآره‌لق قرتاجلیلرك ضبطنه کچمشیدی .
سیچلیه جزیره‌سیله برابر بنی‌اغلب طرفندن فتح اولنه‌رق ،
عصرلرجه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمشدر . عربلر
عندنده قطانیه ویا قطالیه اسمیله معروفدر . اتنا
مناسبتیله دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر .

**قاتاوبه** { (Catawba) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمالی و جنوبی
قارولینه جمهوریتلرنده برنهردر ، که ( آلفانی )
سلسلهٔ جبالنك اك یوکسکی اولان ( بلاق دومه )
طاغندن نبعانله ، شرقه وبعده جنوبه طوغری ٤٠٠
کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، ( سالوده ) نهریله
برلشه‌رك ، ( سانتی ) ایرماغنی تشکیل ایدر . —
اسکیدن اوراه‌لرده بو اسمله برقوم بولنوب ، بعده
محو اولمشدر .

**قاتاؤنیه** { (Cataonie) آسیای صغیر یعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات
قدیمه‌سنده برکوچك خطه اولوب ، کیلیکیا ایله
قاپادوکیه آره‌سنده واقع واکثریا قاپادوکیه‌یه ملحق
ایدی . قوزان ومرعش جهتلرندن عبارت اولوب ،
مرکزی ( قومانه ) یعنی البستان قصبه‌سی ایدی .

**قاترینبورغ** { [ « یقاترینبورغ » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قاترینه** { (Catherine) بو اسمله روسیه‌ده ایکی ایمپراطوریچه کلمشدر :
برنجیسی فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب ،
١٦٨٢ ده لیوونیه‌ده طوغمش ؛ واسوجلی برنفره
وارمش اولدیغی حالده ، ١٧٠٢ ده ماریئنبورغك
ضبطنده روس عسکری الینه اسیردوشوب ، حسن
وجمالیله پرنس منجیقوفك وبعده ایمپراطور بیوك
پترونك نظردقت ومحبتنی جلب ایتمش ؛ و١٧١١ده
دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشن بیوك پترونك
رفاقتنده بولنوب ، روسیه اردوسی بروت‌وادیسنده
محصور برحالده قالمش ایکن ، قاترینه کافهٔ مجوهراتنی
فدا ایده‌رك ، کندیسنی بولندیغی مخاطره‌دن قور-
تارمشیدی . بیوك پترودن صورت غیرمشروعه‌ده
برقاچ اولادی اولدقدن صکره ، رسماً تزوج اولنه‌رق ،
١٧٢٤ده ایمپراطوریچه‌لغی اعلان اولنمش ؛ وبرسنه
صکره بیوك پترونك وقوع وفاتی اوزرینه ، روسیه
تختنه قعود ایدوب ، زوجنك باشلامش اولدیغی
اصلاحات و ترقیاته دوام ایتمش ایسه‌ده ، سفاهته
طالوب ، دوستی اولان منجیقوفه بیوك بر نفوذ
واقتدار قزاندیرمش ایدی . یالکز ایکی سنه حکم
سوروب ، ١٧٢٧ تاریخنده وفات ایتمشدر .
— ایکنجیسی ( آنهالت زربست ) پرنسنك
قیزی اولوب ، ١٧٢٩ده ( استتین )ده طوغمش ؛
و ١٧٤٥ ده ، آرزوسی خلافنه اوله‌رق ،
خاله‌سی بولنان روسیه ایمپراطوریچه‌سی الیزابتك
ولیعهد اتخاذ ایتمش اولدیغی ( هولستاین‌غوتورپ )
دوقوسنه وارمش ایدی . مومی‌الیه اوچنجی پترو
نامیله روسیه ایمپراطوری اولدقدن صکره ، قاترینه‌یی
تطلیق وحبس ایله تهدید ایتدیکندن ، روسلرك
توجه ومحبتنی قزانمش اولان صاحبهٔ ترجمه ١٧٦٢ده
مومی‌الیهی اسقاط ایله ، کندیسی موسقوه‌ده کمال
طنطنه ایله تخته قعود ، ودوستی بولنمش اولان (استا-
نیسلاس پوینیاتووسکی )یی لهستان تختنه اقعاد ایتمش
ایدی . متعاقباً قریمی وآزاق قلاعیله اسماعیلی ضبط
ایتمش ؛ و١٧٧٢ده پروسیه وآوستریا ایله لهستانك
مقاسمه‌سنی قرارلاشدیروب ، پولوچق وموهیلف
ایالتلرینی اخذ ایلمش ؛ و١٧٧٤ده قاینارجه معا-
هده‌سنی عقدایله ، جنوبه طوغری توسیع حدود
ایده‌رك ، قره دکیزه حاکم اولمش ایدی . داخلاً
برطاقم اصلاحات اساسیه اجراسیله زراعت وصنایع
وعلوم وفنونك ترقیاتنه بیوك خدمتلر ایتمش ؛
ووولتر ودالمبر کبی مشاهیر حکما ایله مخابراتده
بولنه‌رق ، (دیدرو)یی سراینه جلب ایلمش ایدی .

۱۷۹۳ و ۹۵ ده لهستانده‌یکیدن مقاسمه‌ده‌بولنوب، بودولتك قالان يرلريني دخی ضبط ايتمش ؛ وديكر برطاقم فتوحاته حاضرلانمقده ايكن، ۱۷۹۶ده‌فجأة وفات ايتمشدر. عالمه واديبه برقادين اولوب، وولتره والمانيه حكماسندن(غريم) ه اولان مكتوبلری جمع ونشر اولنديغی كبی، برطاقم تذاكری وبرايكی تياترو رساله‌سيله سائر بعض آثاری دخی واردر .

**قاترينه** { سنته — (Ste.Catherine) بواسمله خرستيانلرك ايكی عزيزه‌لری واردر:

برنجيسی دردنجی قرن ميلادی اوائلنده اسكندريه‌ده ياشايوب، عالمه برقيز اولمغله، كنديسنی قبول ايتمش اولديغی دين عيسادن چويرمك ايچون پدری طرفندن مأمور اولان حكمادن برقاچ ذاتی ادله ايله اقناع ايده‌رك، بودينه ادخال ايتمش ، ونهايت قتل ايدلمش اولديغی مرويدر . تشرين ثانينك ۲۵ نده يورطيسی اجرا اولنور .

— ايكنجيسی ايتاليانك سينه شهرندن اولوب، ۱۳۴۷ ده طوغمش ؛ و ۲۰ ياشنده ايكن راهبه اولوب، برطاقم كرامات وكشفيات والهامات ادعاسنده بولنه‌رق، تصوفه دائر بعض كتابلر دخی يازمش ؛ و ۱۳۸۰ ده وفات ايتمشدر . نيسانك ۳۰ نده يورطيسی اجرا اولنور .

**قاترينه** { مديچيسلی — (Catherine de) (Médicis) فرانسه قراليچه‌لرندن اولوب، اوربن دوقه‌سی ايكنجی لوران دومديچيسك قيزی وفرانسه قرالی ايكنجی هنرينك زوجه‌سی ايدی . زوجی وبيوك اوغلی وفات ايتدكدن صكره، ايكنجی اوغلی طقوزنجی شارلك صباوتی حسبيله وصيه ونائبهٔ حكومت اولمش؛ وحيل ودسايسه ميلانی اولمغله، قتوليك وپروتستان تبعه‌سنك آره‌سنه نفاق صوقوب، ۱۵۷۲ ده مشهور سنت بارتلمی قتل عامنه سببيت ويرمش؛ وبعده اوغليله بوزيشوب، اوچنجی هنری زماننده دخی هيچ برنفوذ واهميتی اولمامشدی. آنجق صنايعه مراقی اولوب، ايتاليادن جلب ايتديكی معمارلر ورساملر معرفتيله برچوق ابنيهٔ مصنعه واز آن جمله (تويری) سراينی بنا ايتمش ايدی . ۱۵۸۹ ده وفات ايتمشدر .

**قاترينه** { (Catherine) بو اسمله انكلتره‌ده دخی اوچ قراليچه كلمشدر :

برنجيسی فرانسه قرالی آلتنجی شارلك قيزی وانكلتره قرالی بشنجی هنرينك زوجه‌سی ايدی . ۱۴۰۱ ده طوغوب، ۱۴۳۸ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی آراغون قرالی فردينانداند ايله قستيله قراليچه‌سی ايزابله‌نك قيزی اولوب، ۱۵۰۱ ده انكلتره قرالی يدنجی هنرينك اوغلی آرتوره، وبونك وفاتی اوزرينه، ۱۵۰۹ ده برادری سكزنجی هنری‌يه وارمش؛ و ۱۸ سنه برلكده ياشادقدن صكره، تطليق اولنه‌رق، (كيمبولتون) قلعه‌سنه حبس اولنمش؛ و ۱۵۳۶ ده اوراده وفات ايتمشدر . پاپا تطليقنه مساعده ايتمديكيچون، صاحبهٔ ترجمه‌نك تطليقی انكلتره‌ده پروتستانلغك قبولنه سبب اولمشدر .

— اوچنجيسی پورتكيز قرالی دردنجی ژانك قيزی اولوب، انكلتره قراللرندن ايكنجی شارله وارمش؛ وبونك وفاتندن صكره پورتكيزه عودت ايدوب، ۱۷۰۴ ده برادری دون پدرونك خسته‌لغنده نائبهٔ حكومت اولمش ايدی .

**قاترمر** { اتيان مارق — ( Étien Marc (Quatremère) فرانسه مشاهيرشر- قيونندن اولوب، ۱۷۸۲ ده طوغمش، و ۱۸۵۷ ده وفات ايتمشدر . فرانسه مكتبنده عبرانی و سريانی لسانلری معلمی اولوب، استادی مشهور سيلوستر دو ساسينك وفاتنده السنهٔ شرقيه مكتبنده دخی فارسی معلمی اولمشدی . لسان قبطی ايله مصرك احوال جغرافيه و تاريخيه‌سنه دائر برچوق تحريات وكشفيات استادانه‌سی والسنهٔ شرقيه‌ده بعض لغتلريله سائر آثاری واردر . رشيدالدينك مغول تاريخی فارسيدن ومقريزينك مصر تاريخی و ابن خلدونك مقدمه‌سنی عربيدن فرانسزجه‌يه ترجمه ايتمشدر . نبطيلر حقنده دخی برطاقم تحقيقات وتتبعاتی واردر.

**قاتغات** { (Kattegat) شرقاً اسوج ايله غرباً دانيمارقه‌نك قره‌قسمی اولان يوتلاند آره‌سنده بردكيز اولوب، شمالاً اسقاكران بوغازندن شمال دكيزيله وجنوباً دانيمارقه آطه‌لرينك تشكيل ايتدكلری سوند ، بيوك بلت وكوچك بلت بوغازلرندن بالطيق دكيزيله اختلاط ايدر . ايچنده دانيمارقه‌يه عائد (لسو) ، آنهولت و (سامسو) اسملريله اوچ آطه واردر . شمالدن جنوبه بويی ۲۴۰ وانك كنيش يرنده اكی ۱۴۰ كيلومتره اولوب،

درینلکی ٦٠ متره‌یی تجاوز ایتمز. داتیارقه جهتنده‌کی سواحلی دوز و آلچق واسوج طرفنده‌کیلر یوکسك قیالق وپك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورادن برچوق نهرلر دوکیلور .

**قاتله** { ( Katla ) ایسلانده‌نك اك جنوبی برکانی اولوب ، هقله برکانك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر . فورانلری صیق اولوب، اکثریا کول وصو پوسکورور .

**قاتورشه** { (Catorche) مکسیقه‌نك (سان لویی پوتوزی) ایالتنده و ٢٣٠ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، پك زنکین اولان کموش معدنیله مشهوردر. بو معدن وقتیله سنوی یکرمی ملیون فرانق قیمتنده کولچه ویرمشدر .

**قاتوقامبرزی** { (Cateau Cambrésis) فرانسه ده نور ایالتنك (قامبره) قضاسنده وقامبره‌نك ٢٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق پارسدن بروکسله کیدن دمیر یول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، باقر دوکمخانه‌سی وسائر فابریقه‌لری واردر .

**قاتولیقه** { (Cattolica) سیلچیه‌نك جرجنتی ایالتنده وجرجنتینك ٢٧ کیلو متره شمال غربیسنده اوله رق ( پلاتانی ) نهری اوزرنده وساحلدن ٨ کیلومتره ایچریده برقصبه اولوب، ٦٣٨٠ اهالیسی وکوکرد معدنی واردر .

**قاتون** { (Caton) بواسمله اسکی روما مشاهیرندن ایکی ذات کلمشدر :

برنجیسی «قدیم» لقبیله تفریق اولنه‌رق، مکارم اخلاقیه ومتانت طبع ورأییله مشهوردر . میلاد عیسی ( عم )دن ٢٣٤ سنه اول دنیایه کلوب ، ایکنجی قارتاج محاربه‌سنده (قابیوس ماقسیموس)ك معیتنده بولنمش؛ وبعده ساردنیه‌یه والی تعیین اولنه‌رق، بوجزیره‌نك هنوز رومالیلره تابع اولمیان اطرافنی دخی ضبط ایتمش؛ وقبل المیلاد ١٩٥ تاریخنده اسپانیه ومتعاقباً یونان قونسلوسی نصب اولنه‌رق، مأموریتنده موفق اولمغله ، رومایه عودتنده پارلاق بر استقباله نائل اولمش ایدی . سکزسنه صکره (سانسور) تعبیر اولنان مسنده نصب اولنه‌رق، التزام عدل وحقانیتده ضرب مثل حکمنه کچن برغیرت فوق العاده کوسترمش؛ وبونك اوزرینه رومالیلر کندیسنك هیکلنی یاپدیروب، آلتنه « اخلاق عمومیه‌یی اصلاح ایدن قاتون » مآلنی یازدیرمشلردی . قارتاجیلرك رومایه غلبه‌سندن پك زیاده قورقدیغندن، اواخر عمرنده ایراد ایتدیکی نطقلرك صوکنده « قارتاجی محو ایتملی » عباره‌سنی تکرار ایتمکی عادت ایدنمشیدی. کافهٔ علوم فنونه واقف اولوب، آنجق بعض فنون یونانیه‌نك رومایه ادخالنی مضر عدایدرمش . عمرینی تحصیل ایله کچیروب، حتی ٨٠ یاشنده ایکن لسان یونانی‌یی اوکرندیکی مرویدر . قبل المیلاد ١٤٩ تاریخنده ٨٥ یاشنده وفات ایتمشدر . آثارندن یالکز بررساله ایله بعض فقره‌لر باقیدر .

— ایکنجیسی برنجینك حفیدزاده‌سی اولوب، «اوتیقه‌لی» لقبیله ملقبدر . قبل المیلاد ٩٣ تاریخنده طوغوب ، هنوز چوجق ایکن بیوك بر جسارت آثارینی ابرازله، غصب حقوق حکمرانی تشبثاتنده بولنانلره قارشی وطننك استقلالنی مدافعه‌یه چالیشمش، ویولیوس قیصره قارشی پومپیوس ایله برلشه‌رك، دراجده قیصرك عسکرینه برقاچ دفعه غلبه چالمش؛ وچتالجه مغلوبیتیله پومپیوسك هلاکنی خبر آلنجه، بونك عسکرینك بقیةالسیوفنی جمع ایله ، آفریقایه کچه‌رك، اوراده قیصره قارشی مقاومت ایدن (متلوس اسکیپیون) ایله برلشمش؛ ومتعاقباً بونك دخی مغلوبیتی کورنجه، تحت اسارتده یاشامقدن ایسه اولومی احتیارله، اوتیقه قصبه‌سنه قپانه‌رق، اوراده افلاطونك بقای روح حقنده‌کی تألیفنی تکرار علی التکرار اوقودقدن صکره، اتلاف نفس ایتمشدر .

— بواسمله رومالی ایکی شاعر دخی اولوب ، بری ( والریوس قاتون ) سیلا زماننده ودیکری ( دیونیسیوس قاتون ) اوچنجی قرن میلادیده یاشامشدر. برر اثرلری موجوددر .

**قاتون** { (Katoun) یاخود خاتون ویاقادین چینك غرب شمالی جهتنده ترکستان شرقی ایله جونغاریه آره‌سنده واقع ( تیان شان ) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی اولوب، ٨٢° ایله ٨٤° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . ارتفاعی ٥٠٠٠ متره راده‌لرنده اولوب ، کچیله‌جك بوغازی اولدیغی

بیلنمیور. دزوه‌لری سرمدی قارلرله مستوراولوب، بوزدره‌لری واتکلرنده برطاقم کوللری واردر .

**قاتون** { یاخود خاتون یعنی قادین (Katoun) سیبریه‌ده ( اوبی ) ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بری اولوب ، چین حدودنده (بیالوخه)نك جنوبنده آلتون طاغدن نبعانله،ابتدا غربه طوغری آقه‌رق، ( آرغوت ) چاینی آلدقدن صکره ، شمال غربی یه طوغری دونر . مجراسی ۶۷۰ کیلو متره طولنده اولوب، برچوق تابعلری واردر، که اك بیوكلری حوضه‌سنك شرق جنوبی جهتندن کلن (چویه ) چاییدر .

**قاتونغه** { (Katounga) سودان وسطینك (غاندو)مملکتنده ونیجرایرماغنك ساحل یمینی‌قربنده‌برقصبه‌اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

**قاتوویچ** { (Kattowitz) پروسیه‌ده سیلزیه ایالتنك ( اوپلن ) سنجاغنده واوپلنك ۹۵ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق برقاچ دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۶۲۵ اهالیسی، چنقوو آنترا- سیت معدنلری،دمیرخانه‌لری وواغون‌وسائردمیریول لوازمی فابریقه‌لری‌واردر .

**قاتی کورکان** { روسیه‌یه تابع ترکستان ایالتنك‌زرافشان‌سنجاغنده وسمرقندك ۱۶۰ کیلو متره‌غرب جنوبیسنده اوله‌رق زرافشان‌نهرینك ساحل‌یسارنده قضا مرکزی‌مستحکم برقصبه اولوب، ۴۴۲۵ اهالیسی واردر .

**قاتیلینا** { ( Catilina ) روما مشاهیرندن شریر بر آدم اولوب، سیلانك مظالمنه آلت ومعین‌اولمش؛ وبعده قونسلوس اولمق هوسنه دوشوب، موفق اوله‌مدیغندن ، کندیسنه ترجیح اولنان رقیبلرینی قتل اتمکه قالقیشمش ؛ ومشهور چیچرون بونیات‌وتشبثاتی حضور محکمه‌ده علناً اثبات اتمکله، رومادن اترورییه‌یه قاچه‌رق ، باشنه طوپلادیغی طرفکیرانیله وطنی علیهنه سلاحه صارلمش ایسه‌ده ، مغلوب اولوب، قبل‌المیلاد ۶۲ سنه‌سنده قتل اولنمشدر .

**قاجار** { ایرانك شمال جهتنده استراباد ایله ری وطبرستان نواحیسنده بولنور برترکمن اولوسی یعنی بیوك عشیرتی اولوب، الیوم ایرانده حکم سورن سلالهٔ شاهان بوعشیرته‌منسوب اولمغله، بواسمله یاداولنمقده‌در . عشیرت مذکوره رؤساسندن محمد حسن نادر شاهدن صکره ایرانده ظهور ایدن قارغاشقلرصره‌سنده خیلی نفوذ واقتدار قزانوب، حکومتی الده‌اتمکه چالیشانلرك بری‌اولمش ایدی . بونك اوغلی آغا محمد زند خاندانیله برچوق وقت‌اوغراشمش، ونهایت‌غالب کلمکله، تدریجاً بتون ایرانی اله کتیره‌رك، عشیرتنه وطرفدارلرینه قریب اولمق ملاحظه‌سیله، اووقت کوچك برقصبه حالنده بولنان طهرانی پایتخت اتخاذ اتمش؛ وفتنه وشورشه ختام ویره‌رك ، یکی بر دولت تأسیس اتمشدر . قاجار دولتی ۱۲۱۰ تاریخنده تأسس ایدوب، یوز بش سنه‌دن‌بری دوام اتمکده‌در . بوسلاله زماننده ایران یالکز روسیه ایله برقاچ دفعه حرب ایدوب، قافقاس جهتنده بعض یرلر غائب‌اتمش؛ وخراسانك برقسمی اولان هرات جهتنك التحاقنه چوق غیرت اولنه‌رق، برآره‌لق ضبط اولنمش‌ایسه‌ده، اجنبیلرك مداخله‌سیله ترك‌اولنمشدر . آوروپا اصول اداره‌سنه تقلیداً بعض‌تشکیلات واصلاحات‌دخی اجرااولنه‌رق، بر مقدار منتظم عسکر ترتیب اولنمش ؛ وآوروپا دولتیله‌مناسبات سیاسیه‌یه‌کیریشلمشدر. قاجارسلاله‌سنه منسوب ایران شاهلرینك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

| | |
|---|---|
| آقا محمد خان | ۱۲۱۰ |
| یکنی فتح علی شاه | ۱۲۱۲ |
| محمد شاه بن عباس میرزا بن فتح علی | ۱۲۴۸ |
| ناصرالدین شاه بن محمد | ۱۲۶۴ |
| مظفرالدین شاه بن ناصرالدین | ۱۳۱۴ |

— قاجار عشیرتی پك بیوك ویدی‌قوله منقسم براولوس اولوب ، چنکیز خانك خروجنده وطن اصلیسنی ترکله ، غربه طوغری ایلریلیه‌رك ، شام وآناطولی‌یه قدر یایلمشلردی . بعده شاه اسماعیل صفوینك تأسسنه خدمت و معاونت ایتدکارندن ، شاه مشارالیهك بونلرك برطاقمنی بلادقافقاسده کنجه جهتنده ، برطاقلرینی مرو طرفنده و بر طاقمنی‌ده استراباد جوارلرنده یرلشدیره‌رك ، اوراالردن تجاوزی ملحوظ اولان دشمنلره قارشی کندیلرینی سپر اتخاذ اتمشدی . بونلردن کنجه ومرو جهتلر-

ندەکیلر اهالیٔ محلیه ایله اختلاط ایدەرك قاریشمشلر
سەدە ، الك کلیتلی اولەرق استراباد جهتندە بولنانلری
هیئت اصلیەلرندە قالوب ، آقا محمد خان دخی بونلردە
ظهور ایتمشدر .

**قاجامارقه** { (Caxamarca, Cajamarca) پرونك شمال جهتندە ( آند )
سلسلهٔ جبالنك شرقی اتکندە ٢٨٦٠ مترە ارتفا-
عندە و ٧°٨َ٣٨ً عرض جنوبی ایله ٨٠°٥٥َ٣٧ً
طول غربیدە ایالت مرکزی بر شهر اولوب ،
٢٤٠٠٠ اهالیسی ، بحر محیط معتدلدە و ١٨٢
کیلومترەلك مسافەدە بولنان اسکلەسی ( پاقاسمایو )یه
قدر دمیر یولی ، یوك و پاموق منسوجاتله حصیر
شاپقەدن عبارت معمولاتی ، جوارندە مشهور قاپلیجە-
لریله غریب برمغارەسی واسکی اینقەلردن قالمه بعض
آثاری واردر . اینقەلرك حکمدار اخیری اولان
( آتاهوآلپه ) بوشهردە اسپانیوللر طرفندن وحشیانه
قتل اولنوب ، سراینك خرابەلری و حتی اوزرندە
اعدام اولندیغی بیوك بر طاش دخی موجود در .
منتظم وسوقاقلری کنیش اولوب ، هواسی صوئوق
و صاغلام اولمغله ، اهالیسندن یوز یاشلرینه قدر
یاشایانلری چوقدر . اهالیسی شولو قوم اصلیسنه
منسوب و بونلرله اسپانیوللرك ازدواجندن متولد
ملزلردر . — ایالتی یوز بیکی متجاوز اهالیی جامع
اولوب ، آلتون وکومش معدنلری وپاموق محصولاتی
واردر .

**قاجیاس** { یاخود قاشیاس (Caxias, Cachias) برازیلیا ممالك مجتمعەسنك (مارا-
ناؤ ) حکومتندە و ( ایتاپیەورو ) نهرینك ساحل
یمیننده اولەرق بو نهرك منصبندن ٣٦٠ کیلومترە
یوقاریدە برقصبە اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی و (تر-
زینه ) یه قدر دمیر یولی واردر . جوارلرینك
اهالیسی پاموق زرعیله و حیوانات یتیشدیرمکله
مشغولدرلر .

**قاچینز** { ( Katchinzes ) سیبریەنك جهت جنوبیەسندە ( ینیسی ) ایالتنك
( مینوچینسك ) سنجاغندە و ( ینیدی ) ایرماغنك
یوقاری قسمنك صاغ طرفندە بولنور برتاتار اولوسی
اولوب ، تقریباً ٧٠٠٠ نفوسدن عبارتدر . هر نە
قدر صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسەدە ، اسکی
اعتقادلرندە واز کچەمیوب ، غریب اعتقادلری
واردر .

**قاداموستو** { (Cada-Mosto) وندیك مشاهیر بحریوننـدن اولوب ،
پورتکیز قرالنك خدمتنه دخول ایله ، ١٤٥٥
و ١٤٥٦ تاریخلرندە آفریقانك سواحل غربیەسنە
سیاحت ایدەرك ، سنغال وغامبیه وادیلرینی تعقیب
وتحقیق ، و یشیل برون آطەلرندن برقاچنی کشف
ایتمش ؛ وعودتندە سیاحتنامەسنی یازمشدر .

**قادر** { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی ( وزیر خان بن محمد طاهرخان ) عن
اصل مشهدلی اولوب ، جد اعلاسی چنکیز خانك
کاتب دیوانی بولنمش ؛ وکندیسی دهلی ملوك تیمو-
ریەسندن عالمکیر و بهادر شاهك خدمتندە بولنوب ،
فرخ سیرك زمانندە دخی یتیشمش ؛ و اختیارلغندە
اکبرآباددەکی باغنه چکیلوب ، ١١٣٥ دە وفات
ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

دل را چه دهی بیهودە قادر بنکویان
زین چشم سیاهان نبود چشم وفائی

— ایکنجیسی ( میرزا عبدالقادر ) تون قصبە-
سندن اولوب ، مثنوی نظمندە مهارتی وار ایدی .
« محاربهٔ قندهار وایران » عنوانیله بر منظومەسی
واردر . شو بیت برمثنویسنك مبدأندندر :

ستایش سزاوار آن سرورست
که فرد ست ودستور این دفترست

**قادربالله** { ( احمد بن اسحق بن المقتدر بالله جعفر ) خلفاء عباسیەنك یکرمی
بشنجیسی اولوب ، ٣٣٦ تاریخندە طوغمش ؛ وپدری
خلافته نائل اولەمدیغی حالدە ، کندیسی ٣٨١ تاریخندە
عم زادەسی طایع بالله عبدالکریمك اسقاطی اوزرینه ،
بغدادە تخت خلافته جلوسله ، ٤٤ سنه و ٨ آی
اجرای خلافتدن صکرە ، ٤٢٢ تاریخندە وفات ایدوب ،
بغدادە مدفوندر . سلطان محمود غزنوینك بتون
مدت سلطنتندە مقام خلافتدە بوذات بولنمشدر ،
اوغلی قائم بامرالله عبدالله خلفی اولوب ، اونك دخی
مدت خلافتی چوق سورمشدر .

**قادری** { ( عبدالقادر ) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب ، صاحب

تذكره قنالى زاده‌نك جد مادريسى اولمغله، عربى وفارسى ادبياتنده‌كى معلوماتنك وصفنده اطرا ايتمشدر. بعض قاضيلقلرده بولنوب، ٩٤٠ ده وفات ايتمشدر. شوبيت اونكدر :

نيجه بر صبر ايده‌يم تير بلا زخمنه من
برج ايسه دخى يقلمالى اولو بدر بدنم

**قادرى** { سالف الترجمه ( شيخ عبدالقادر بداؤنى ) نك شعرده قوللانديغى مخلصدر . شوبيت اونكدر :

بصد اميد قاصد ميفرستم سوى آن بدخو
معاذالله از آن ساعت كزو نوميد بركردد

— هندستانك ( پانى‌پت ) قصبه‌سندن ديكر برشاعرك دخى مخلصى اولوب، شورباعى اونكدر :

جهان چيست ماتم سرايى درد
نشسته دوسه ماتمى رو برو
جكر پاره‌ٔ چند بر خوان او
جكر خورده‌ٔ چند مهمان او

**قادس** { (Cadix, Cadiz) اسپانيه‌نك قسم جنوبيسندن عبارت اولان ( آندالوسيه ) خطه‌سنده وبحر محيط آطلاسينك قادس كورفزى داخلنده اوله‌رق قره‌دن طار بربوغازله آيرلمش (لئون) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده ايالات مركزى برشهر اولوب، ٧١ ٩١٥ اهاليسى، سربست ليمانى، كنيش ومنتظم ريختمى، ترسانه‌سى، بحريه‌يه مخصوص رصدخانه‌سى، رسم آقادمياسى، فن جراحى مكتبيله سائر مكاتبى، عسكرى خسته‌خانه‌سى، بيوك بردارالعجزه‌سى، مصنع كليسالرى، تياتروسى، بوغا كورشنه مخصوص جانباز خانه‌سى، ايشلك تجارتى وجسيم استحكاماتى واردر . جزيره‌نك بربرونى اوزرنده مؤسس اولمغله ، همان هر طرفدن دكيزله محاط اولوب، منظره‌سى پك كوزل وسوقاقلرى كنيش وتميزدر . فابريقه‌لرى‌ده چوق اولوب، يوك واپيك وكتن وپاموقدن منسوجات مختلفه ايله طاء شانلغه وقيومجيلغه متعلق مواد متنوعه وغ‌ات وسائره اعمال اولنور . صويى اوليوب، صهرنج صولرندن وقارشيسنده بولنان (سانته‌ماريه) اسكله‌سندن فوچيلرله نقل اولنان صودن ايچيليبر. جغرافيون عربك تعريفنه كوره، اندلس حكومت اسلاميه‌سى زماننده تحت البحر برصويولى اولوب، قره‌دن كلن كوزل برصو شهرك هر طرفنه آقارمش . اووقتلرده كافهٔ اهاليسى مسلم اولمغله مسلمانلرك اندلسدن اخراجنده بوشهر خالى قالوب، بعده قستيله مهاجرلريله اسكان اولنمشدر. پك اسكى برشهر اولوب، ميلاد عيسى ( عم ) دن ١١٠٠ سنه اول فنيكه‌ليلر طرفندن تأسيس اولنديغى مرويدر . هواسى پك صاغلام ولطيف اولوب، يازين ٢٢ درجه‌دن زياده صيجاق اولمديغى كبى، قيشين‌ده ٦ درجه‌دن آشاغى اينمز . عربلر زماننده برچوق مشاهير اسلامك وطنى اولوب، اديب وسياح شهير ابن بشكوال دخى بورالى ايدى .

— قادس ايالتى اسپانيه‌نك الك جنوبى يرى اولوب، سبته بوغازى اوزرنده واقع اولمغله، شرقاً مالقه، شمالاً سويله ( يعنى اشبيليه ) ايالتلريله، غرباً بحر محيط اطلاسى ايله، جنوباً سبته بوغازيله، جنوب شرقى طرفندن دخى آق دكيزله محاطدر . قارشيسنده آفريقا ساحلنده واقع سبته قصبه‌سى وجوارلريله برابر مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٢٧٦ مربع كيلو متره اولوب، ٤٢٩٨٧٢ اهاليسى واردر . اراضيسى طاغلق اولوب ، على الخصوص شرق شمالى جهتنده يوكسك طاغلرى واردر . مياه جاريه‌سى دخى چوق اولوب، غوآدالكيوير (الوادى الكبير) ايرماغنك قسم اسفلى غرب شمالى حدودينى و(غوآديارو) نهرى حدود شرقيه‌سنك برقسمنى تشكيل ايتديكى كبى، (غوآدلته) ايله (بارباته) ايرماقلرى‌ده ايالت داخلنده نبعان ايله، برچوق چايلرك صولرينى جمع ايده‌رك بحر محيطه دوكيلورلر. بونلرك ايكنجيسى (لاغونه دلاجانده) اسميله بيوجك بركول دخى تشكيل ايدر . طوپراغى منبت ايسه‌ده، عارضه‌لى اولمسى سقى اراضى‌يه مساعد اولمديغندن، محصولات زرعيه‌سى چوق دكلدر. سبزه وميوه‌لرى چوق و پك لذيذ اولوب ، زيتون آغاجلرى پك زياده‌در . قيون وصيغير وسائر حيوانات اهليه‌سى چوق اولوب، خيلى مقدار بال وبال مومى‌ده چيقار. معادنى چوق ايسه‌ده ، اخراج اولنانلرى پك آزدر. اورمانلرى بيهوده اتلاف اولنمشدر . صنايعى پك ايلرى اولميوب ، قبا منسوجاتله سختيان و سائره اعمالندن عبارتدر. هواسى ملايم وصاغلام اولوب، آنجق بطاقلرى بولنان بعض طرفلرى صيتمه‌دن سالم دكلدر. ايالت ١٢ قضايه منقسمدر .

**قادسيه** { عراق عربده كوفه‌نك ١٥ فرسخ جنوب غربيسنده مستحكم اسكى

برقصبه اولوب، اليوم خرابدر. بو قصبه عمر بن ـ
الخطاب (رضه) زماننده ١٦ نجى سال هجريده سعد
ابن وقاص (رضه) ك تحت قيادتنده بولنان عساكر
مسلمينك ايران عسكرينه قارشى قزاندقلرى غالبيت
قطعيه ايله مشهوردر. موقع مذكورده درت كون
محاربه اولوب، برنجيسنه (يوم ارمات)، ايكنجيسنه
(يوم اغواث)، اوچنجيسنه (يوم عماس)، دردـ
نجيسنده (يوم قادسيه) دينور. بو دردنجى محاربه‌ده
عساكر ايرانيه‌نك قائدى رستم قتل، وعسكرى پرـ
يشان اولمغله، آرتق ايرانيلر مقاومت ايده‌ميوب،
اوكون ايرانه فتح اولنمش نظريله باقلمشدر. قادسيه
چوق وقت معمور قالميوب، تا دردنجى قرن هجريده
خراب بولنديغى مسعودينك تعريفندن آكلاشيليور.
مع هذا بعض مشاهير علما ومحدثينك مسقط رأسى
بولنمشدر.

— دجله‌نك ساحل يسارنده سامرانك ١٠
كيلومتره جنوب شرقيسنده وبغدادك ١٤٠ كيلومتره
شمال غربيسنده دخى بو اسمله بر كوچك قصبه بولنمش،
وبو دخى وقتيله خراب اولمشدر. بعض مورخين بونى
فتح عظيم مذكورك محلى ظن ايدرك، يا كلمشلردر.

**قادموس** (Cadmus) يونانيلرك اساطيرله ممزوج تاريخ قديمنه كوره،
فنيكه حكمدارى (آجنور) ك اوغلى اولوب، كويا
ابو الآلهه زعم اولنان مشترى طرفندن قاچيريلان
همشيره‌سى آوروپايى بولمق ايچون، پدرى طرفندن
آق دكيزه چيقاريلوب، بولمغه موفق اوله‌مينجه،
يونان ساحلنه تقربله، بئوتيه‌ده توطن ايدرك،
ميلاد عيسى (عم) دن ١٥٨٠ سنه اول (قادميه)
قصبه‌سنى تأسيس ايتمش، كه بو قصبه بعده توسيع
اولنمغله (تبه) تسميه اولنمشدر. فنيكه‌دن يونانه
خطى نقل ويونانيلره اوقويوب يازمق صنعتنى تعليم
ايتمشدر. روش حالدن آكلاشلديغنه كوره او
تاريخلرده فنيكه‌ليلر آق دكيزك هر طرفنه وتا
اسپانيه و فرانسه سواحلنه قدر كيدوب، مهجرلر
وتجارتكاهلر تأسيس ايتدكارى صره‌ده، بر فرـ
قه‌لرى‌ده يونانه يناشه‌رق، اوراده بر و بلكه بر
قاچ مهجر تأسيس ايتمش؛ وآنجق بورانك اهاليسى
چكيلوب يرى بوش براقه‌جقلرينه يوكى اهالى ايله
قاريشه‌رق، مدنيتده كنديلرندن چوق ايلرى بولنان
فنيكه‌ليلردن خطى ودها برچوق شيلر اوكرنمشلردر.
قادموس اشبو فنيكه مهاجرلرينك رئيسى اوله‌بيليردى.
يونان لساننده، سائر السنهٔ آريانيه‌نك خلافنده اوله‌رق،
السنهٔ ساميه‌دن مأخوذ وعربيه مشابه برچوق كلمه‌لر
بولنمسى يونانيلرك او وقتلرده فنيكه‌ليلر له اولان بو
اختلاطلرينه شاهددر. هله حروف يونانيه‌نك خط
فنيكيدن مأخوذ اولديغى كرك اسملرندن وكرك
شكللرندن آشكار اولوب، ذاتاً ابتداى امرده يوناـ
نيلر دخى صاغدن صوله يازارلردى.

**قادموس** ميلتلى — (Cadmus de Milet) يونان قديم مورخلرندن اولوب،
ميلاددن آلتنجى قرن اول يونانيلرك آناطولى ساحلنده‌كى
مهجرلرندن (ميلت) شهر قديمنده ياشامش؛ وشهر
مذكور ايله اوجهته‌كى يونان مهجرلرينك تاريخنى
يازمشدر. بو تاريخك يالكز بعض فقره‌لرى بولنه‌ـ
بيلمشدر. اك اول نثراً تاريخ يازان بو ذاتدر.

**قادميه** (Cadmée) يونان قديمك بئوتيه خطه‌سنده كائن (تبه) شهر
شهرينك اك اسكى اسمى اولوب، بانيسى اولان
فنيكه‌لى قادموسك اسمنه نسبتله وضع اولنمشدر.
قادميه قلعه درونننده بولنوب، بعده اطرافنده
واروشلر تشكيليله، شهر توسيع و (تبه) تسميه
اولندقده، قادميه قلعه دروننده‌كى قسمندن عبارت
قالمشيدى.

**قادن** (Kaaden) آوستريا ومجارستان دولتنك چهستان خطه‌سنده (ساز) ايالتنده وسازك
٢٠ كيلو متره غرب شماليسنده اوله‌رق (البه)
ايرماغنه تابع (اكر) نهرى اوزرنده قضا مركزى
برقصبه اولوب، ٦٢٣٠ اهاليسى وكمور معدنى
واردر.

**قادوسى** (Cadussi) ونام ديكرله كيل (Gelæ) بحر خزرك جنوب غربى
ساحلنده وشمديكى كيلان خطه‌سنده برقوم اولديغى
اسكى يونان كتابلرنده محرر اولوب. ايكنجى اسملرـ
ينك (كيلان) اسم حاضريله مناسبتى عياندر. ذاتاً
اورانك اهاليسى كندى باشنه برقوم اولوب، شمدى
دخى لسان مخصوصلري واردر.

**قادوم** { (Cadom) روسيه‌نك وسطلرنده تامبوف ايالتنك (تمنيقوف) قضاسنده وتمنيقوفك ٤٧ كيلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٧١٠٥ اهاليسى واردر . تاتارلر طرفندن بنا اولنمشدر . روسلر ١٢٠٩ تاريخ ميلاديسنده بو قصبه‌ده اسكى بلغارلرى مغلوب ايتمشلردر .

**قاديجق آنا** { طريقت بكتاشيه منتسبيننك اعتقاد وروايتنه كوره ، حاجى بكتاش ولى حضرتلرينك كراماتى كورمكله ، حضرت مشار اليهك خدمتنه حصر وجود ايتمش صالحه برقادين اولوب، مشار اليهك برونندن آقان قانى ايچمكله حامل قالمش ؛ وقير شهرينه تابع حاجى بكتاشده‌كى چلبيلر بوندن تسلسل ايتمش. صاحبهٔ ترجمه‌نك ولى مشار اليهك نكاحلى زوجه‌سى اولمسى احتمالى عقله دها ملايمدر .

**قار** { آلفونس — (Alph. Karr) فرانسه‌مشاهير ادبا وحكايه نويسانندن اولوب، ١٨٠٨ تاريخنده پارسده طوغمشدر . بر پيانوجينك اوغليدر. بوربون مكتبنده پارلاق برصورتده تحصيل ايتدكدن صكره، برقاچ سنه پارس جوارنده والده‌سيله مجهول برحالده ياشامش؛ برآره‌لق مذكور مكتبده معلملك ايتمش؛ وبعده فيغارو غزته‌سنه يازى يازمغه باشلايوب، تدريجاً بوغزته‌نك باش محررى اولمشيدى. غزته‌جيلق ايتمكله برابر رومانتيسم اصولنده برقاچ حكايه كتابى نشر ايده‌رك ، آثارى فوق العاده مقبوله كچمكله ، كسب شهرت ايتمش؛ وفيغارو وسائر غزته‌لرده (كپ) عنوانيله تنقيداتى حاوى واكلنجه‌لى برطاقم تفرقه‌لر نشرايده‌رك ، بونكله شهرتى تضاعف ايتمشدى . برخيلى وقت پارسى تركله، ( نيسه )يه چكلمش ؛ واوراده مراقى اولان باغچوانلغه سلوكله، فدان وچيچك يتيشديره‌رك، تجارته قويلمش ايدى . مع هذا حكايه كتابلرى تحريرندن هيچ بروقت واز كچميوب، بوقبيلدن پك چوق كتابلرى واردر .

**قارابوبو** { (Carabobo) آمريقاى جنوبيده ونزوئلا ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن حكومات متفقه‌نك برى اولوب، شمالاً آنتيل جزايريله، شرقاً (قاراقاس) ، جنوباً (وارنياس) ، غرباً دخى (باركيسيمتو) و(قورو) جمهوريتلريله محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٢١٥٢٨ مربع كيلو متره اولوب، ١٩٨٠٢١ اهاليسى واردر . مركزى ( والنسيه ) قصبه‌سيدر . — اصل بواسم مذكور والنسيه قصبه‌سنك ١٣ كيلو متره جنوب غربيسنده واقع برتپه وقريه‌نك اسميدر، كه اوراليرنه استقلالى قزانديران ( بوليوار ) ١٨٢١ تاريخنده بوموقعده اسپانيه جنراللرينى بيوك برمغلوبيته دوچار ايتمشدر.

**قاراچف** { ( Karatchef ) روسيه‌نك وسطلرنده واقع ( اورل ) ايالتنده واورلك ٧٥ كيلومتره غربنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١١٣٢٠ اهاليسى وكنوير وياغ اخراجاتى واردر .

**قاراره** { ( Carrare ) ايتاليانك طوسقانه خطه‌سنده ( ماسه ) ايالت وقضاسنده وماسه‌نك ٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق ساحلدن آز مسافه ايچريده بر قصبه اولوب ، ١٠٨٥٠ اهاليسى، اطرافنده غايتله نفيس وبتون عالمده مشهور مرمرى ، هيكلتراشلغه مخصوص مكتبى ومصنع كليسالريله سائر ابنيه‌سى واردر . شرق طرفنده ٧٠٠ متره يوكسك و ٨ كيلومتره اوزون برطاغ بولنوب، تكميل مرمردن عبارتدر. بوطاغده ٧٠ مرمر اوجاغى ايشلنمكده اولوب ، بونلرك ٧ سندن هيكل اعمالنه يارار انفس مرمر چيقار . قاراره‌نك مرمرلرى آمريقايه وهندستانه قدر كيدوب ، سنوى آشاغى يوقارى درت مليون فرانقلق مرمر اخراج اولنور. بو قصبه بر چوق هيكلتراشلر يتيشديرمشدر .

**قاراقاس** { (Caracas) آمريقاى جنوبيده ( ونزوئلا ) ممالك مجتمعه‌سنك مركز عموميسى برشهر اولوب ، ساحله قدر ممتد بر بايرده واسكله سى اولان ( غوآيره ) دن ٢٠ كيلومتره يوقاريده اوله‌رق ١٠°٣٠′٥٠″ عرض شمالى ايله ٦٩°٢٥′ طول غربيده واقعدر. ٧٢٤٢٩ اهاليسى، كنيش ودوز سوقاقلرى، دارالفنونى وقهوه وقاقاو اخراجاتى واردر . مشهور بوليوارك وطنيدر . — قاراقاس جمهوريتى آنتيل دكيزى ساحلنده ممتد اولوب، شمالاً مذكور دكيزله ، شرقاً بارسلونه ، جنوباً غوآريقو ، غرباً دخى قارابوبو جمهوريتلريله محاط اوليديغى حالده، مساحهٔ سطحيه‌سى ٨٧٠٠٠ مربع كيلو متره واهاليسى ٣٦٥٠٠٠ كشيدر .

**قاراقالا** (Caracalla) روما ایمپراطورلرندن اولوب، (سپتیم سور)ك اوغلیدر. ١٨٨ تاریخ میلادیسنده لیونده طوغوب ، ٢١١ ده برادری (جتا) ایله برابر تخته قعود ایتمش ایسه ده ، متعاقبا برادرینی والده سنك قوجاغنده اتلاف، وبتون طرفدارلرینی اعدام ایتمش؛ وجزئی برسببله اسکندریه شهرینی یغما ایتدیروب ، پك چوق مظالم اجرا ایتدکدن صکره ، ٢١٧ تاریخنده ( ماقرن ) یدیله قتل اولنمشدر. بیوك اسکندری تقلیده چالیشوب ، کولنج حرکاتده بولنمش ؛ وجرمانیه وایرانه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرده مغلوب اولدیغی حالده ، جرمانیه وایران فاتحی عنوان کاذبیله افتخار ایدرمش.

**قاراقه** ( Caraca ) اسپانیه‌نك جنوبنده قادیس کورفزینك ساحل شرقیسی قربنده برکوچك آطه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، ترسانه‌سی ویلکن بزی فابریقه‌سی واردر.

**قاراواجو** ( Caravaggio ) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده ( برغامه ) ایالتنك ترویلیو قضاسنده وترویلیونك ٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٨٨٠ اهالیسی واردر. بو لقبله ملقب بر قاچ مشهور شاعرك مسقط رأسیدر.

**قاراواساره** ( Karavassara ) [ « کروانسرای » ماده‌سنه مراجعت. ]

**قاراواقه** ( Caravaca ) اسپانیه‌نك ( مورسیه ) ایالتنده ومورسیه‌نك ٨٥ کیلو متره غربنده اوله‌رق سفوره ایرماغنه تابع همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی وکاغد، صابون، زیتون یاغی، اسپرتو وبوك منسوجات فابریقه‌لریله دباغخانه وبویا خانه‌لری واردر.

**قارائب** یاخود قریب (Caraïbes,Caribes) آمریقانك اثنای کشفنده آنتیل جزایریله آمریقای جنوبینك سواحل شمالیه‌سنده بولنمش بربیوك قوم اولوب، انسان اتی یمك عادت مکروهه‌لریله مشهوردرلر. بعده اوراره هجرت ایدن اسپانیوللر وسائر آوروپالیلر طرفندن اتلاف اولنه‌رق ، شمدیکی حالده مذکور آطه‌لرده افرادلری قالمامش کبیدر. آمریقای جنوبینك سواحل شمالیه سنده و ( اورنوق ) ایرماغی وادیلرنده ایسه بو قومه منسوب بعض قبائلك بقیة السیوفی بولنوب، مختلف اسملرله یاد اولنورلر. قرائبلر اوزون بویلی، باقیر رنکنه چالار اسمرجه چهره‌لی ، خفیف صورتده غاغا برونلی، متناسب الاعضا ، توانا وجسور آدملر ایدی . بعده زنجیلرله اختلاطلرندن ملز برقوم دخی ظهور ایتمشدی. انکلیزلر آنتیل جزایریله دکزینه دخی بعضا قارائب آطه‌لری وقارائب دکزی دیرلر.

**قارپات** (Carpathes) آوروپای شرقیده بر بیوك سلسلهٔ جبالدر، که مجارستان ایله ترانسیلوانیه اطرافنده بیوك بر نصف دائره تشکیل ایدوب، شمال غربی ایله شمال وشرق ایله جنوب شرقی طرفلرندن مجارستان قراللغنك حدودینی تشکیل ایده‌رك، بونی موراویه، سیلزیه ، غالیچیا ، بوقووین ، بغدان وافلاقدن آیریور ؛ ودمیر قپو اوکنده طونه ساحلنه منتهی اولیور . ویانه‌نك شمال شرقی جهتنده اولان مبدأندن منتهاسنه‌دك بویی ١٤٥٠ کیلو متره اولوب ، ′٣٠°٤٤ ایله ′٣٠°٤٩ عرض شمالی و ′٤٠°١٤ ایله °٢٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور، و ٢٢٠٠٠٠ مربع کیلو متره‌لك بر طوتار . تشکیل ایتدیکی نصف دائره‌نك ایچ طرفنه طوغری آقان صولرینك جمله‌سیله جنوب وشرق جهتلرینك مائلهٔ خارجیه‌سندن آقان صولری کاملاً طونه‌یه دوکیلور . شرق شمالی جهتندن آقانلری ( دنیستر ) ایرماغی واسطه‌سیله ینه قره دکیزه، وشمال جهتنك مائلهٔ خارجیه‌سندن آقانلری ایسه ( ویستوله ) و ( اودر ) ایرماقلری واسطه‌سیله بالطیق دکیزینه دوکیلور . قارپات سلسلهٔ جبالی ایکی قسمدن عبارتدر: برنجیسی منتهای شمال غربیسنده واقع ( تاتره ) طاغلریدر،

يوكسك ، صرب وتپه‌لری قارله مستور اولوب ، اك يوكسك ذروه‌سی ٢٦٥٩ متره ارتفاعنده‌در. ايكنجيسی شرق جنوبی جهتنده ترانسيلوانيه خطه‌سنی احاطه ايدن اصل ( قارپات ) طاغلريدر،كه بغدان حدودنده ٢٧٢٠ و افلاق حدودنده ٢٦٥٠ متره‌يه قدر ارتفاعلری واردر. قارپات سلسله‌سنك ايكی اوجنده بولنان بو ايكی يوكسك طاغلرك آره‌سنده مجارستان ايله سيلزيه بيننده قوس شكلنده برصره طاغلر ممتد اولوب ، بوايكی طاقم طاغلری بر برينه ربط ايدر . بو رابطه بر قوس شكلنده اولوب ، ٢٠٠ كيلو متره‌لك محلده ممتد اولور، وارتفاعی نهايت ٧٥٠ متره‌يی تجاوز ايتميوب ، همان هرطرفی اورمانلرله مستوردر. مذكور ايكی طاقم يوكسك طاغلر ايچری يه يعنی مجارستانه طوغری برچوق قوللر واتكلر اوزاده‌رق، ترانسيلوانيه‌يی ومجارستانك شمال غربی قسمنی طاغلق يرلر حالنه قويبورلر؛ و بونلرك صوك اتكلريله مذكور قوس آره‌سنده طونه مجراسنه قدر ممتد اولان وبرچوق انهارك يتاقلرينی حاوی بولنان مجارستان صحرای واسعی بولنيور. قارپات سلسله‌سنك ايكی اوجنده بولنان مذكور يوكسك طاغلر غرانيت وپورفير كبی تشكلات قديمه احجارندن وآره‌لرنده‌كی قوس ايسه اراضئ كلسيه‌دن عبارتدر.

**قارپاتوس** { ( Carpathos ) [ « كربه » ماده‌سنه مراجعت. ]

**قارپاس** { ( Carpassia ) قبريسك ساحل شماليسنده صور و بعده قبريس حكمداری پيكماليون طرفندن تأسيس اولنمش قديم بر قصبه اولوب ، شمديكی حالده بر قريه حالنده‌در.

**قارپاسوس** { ( Karpasos ) قبريس جزيره‌سنك شمال شرق كوشه‌سنده اوزون وطار شبه جزيره‌نك اسمی اولوب، وقتيله ( اوليمپ ) تسميه اولنان برطاغدن عبارتدر. بويی ٧٥ كيلو متره اولوب ، اك يوكسك محلی ٦٣٤ متره ارتفاعنده‌در.

**قارپنتاريه** { ( Carpentarie ) آوستراليا قطعه‌سنك اك بيوك كورفزی اولوب ، قطعهٔ مذكوره‌نك شمالنده ( يورق ) شبه جزيره‌سيله ( آرنهم ) خطه‌سی آره‌سنده بولنيور. شمالدن جنوبه بويی ٧٨٠ وشرقدن غربه اكی ٦٧٥ كيلو متره‌در. ساحل غربيسی قربنده ( غروت ) اسميله بر بيوك وبرقاچ كوچك آطه بولنديغی كبی، دها ايچريده ( سيرادواردپلو جزايری ) اسميله برطاقم جزاير مجتمعه واك ايچريده ( ولسلی ) اسميله بربيوك وبر ايكی كوچك آطه بولنيور . ساحل غربيسی قوملق و سواحل شرقيه‌سی پك منبتدر. بوكورفزه شرق وجنوب شرقی جهتندن بر چوق انهار دوكيلوب ، اك بيوكلری: فلندرس، وون ديمن، ميچل وسائره‌در. سواحل شرقيه و جنوبيه‌سی ( قوينسلاند ) حكومتنه تابع وسواحل غربيه‌سی جنوبی آوستراليه‌دن معدود اولان اراضئ شماليه‌دندر . قسم شرقيسی دها معمور اولوب، انهارك منصب ومجرالرنده بعض مهجرلر تأسيس اولنمشدر.

**قارپنترا** { ( Carpentras ) فرانسه‌نك ( ووقلوزه ) ايالتنده و ( آوينيون ) ك ٢٤ كيلو متره شرق شماليسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٠٥٢٤ اهاليسی، برقاچ فابريقه‌سی ، ايشلك تجارتی ، اسكی بر صو بندی، اطرافنده منبت اراضيسی وكوزل صيفيه‌لربله تفرجگاهلری و بعض آثار عتيقه و ابنيهٔ مصنعه‌سی واردر .

**قارپنشی** { (Karpenesi) يونانك (اتوليامع آقارنانيا) ايالتنده وكروانسرايك تقريباً ٥٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق(آسپروپوتامو) ايرماغنه تابع همنامی اولان چايك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب ، مشهور ( مارقو بوچاری ) نك قتل اولنديغی محلدر.

**قارپو** { ( Carpeaux ) فرانسه مشاهير هيكلتراشاننده اولوب، ١٨٢٧ ده طوغمش، و ١٨٧٥ ده وفات ايتمشدر. برچوق آثار براقمشدر.

**قاربوز چایی** { آناطولیده قونیه ولایتنك آنطالیه سنجاغنده بر نهردر، که کوك طاغندن نبعان‌له جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، علائیه‌نك غرب طرفنده آنطالیه کورفزینه دوکیلور.

**قارپوزلی** { آیدین ولایت وسنجاغنك چینه قضاسنده وچینه نك تقریباً ۲۰ کیلومتره غربنده وچینه نهرینه دوکیلور بر چایك اوزرنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه‌در. — ناحیه‌سی قضانك قسم غربیسندن عبارت اولوب، ۲۲ قریه‌دن مرکب و ۵۴۸۰ اهالیی جامعدر.

**قارپوقرات** { (Carpocrate) خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولوب، ایکنجی قرن میلادیده اسکندریه‌ده ظهور ایتمشدر. حضرت عیسایه اسناد ایتدکلری الوهیتی انکارایله، لذائذ جسمانیه‌نك روحه وآخرته تعلق ایتمدیکنی التزام ایدر، وسحرده اینانیر ایدی.

**قارپی** { (Carpi) ایتالیاده امیلیه خطه‌سنك ( مودنه ) ایالت وقضاسنده و مودنه‌نك ۱۳ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۵۱۱۰ اهالیسی واردر.

**قارتاج** { (Carthage) ، اسکی یونانیلر عندنده قارخدون (Carchédon) وعربلرجه ( قرطاجنه ) فنیکه‌لیلرك ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیز سواحلنده تأسیس ایتدکلری مهجرلرك الك بیوکی اولوب، ابتدا بر شهردن عبارت ایکن، بعده توسیع دائرهٔ نفوذ وحکومت ایده‌رك، بیوك برخطه وقوتلی بردولت اولمش ایدی.

قارتاج شهری آفریقانك ساحل شمالیسنده الیوم تونس واو وقت قارتاج کورفزی دینان کورفزك ایچنده وتونسك اسکله‌سی اولان ( حلق الوادی ) قصبه‌سنك شمالنده اوله‌رق سبخة الروان ایله تونس کولی آره‌سنده واقع ایدی. شهر اوچ قسمدن عبارت اولوب، بری قلعه درونده اولمغله بورسه ( ویاخود برج ) وبری (مغاره) تسمیه اولنوردی. اوچنجیسی اسکله‌سندن عبارت اولوب، اصل تجارت محلی اوراسی ایدی. بری سفائن تجاریه ودیکری سفائن حربیه‌یه مخصوص اولمق اوزره، ایکی لیمانی وار ایدی. ایکنجیسی ( قوطون ) اسمیله معروف ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۸۶۰ ویا ۸۸۰ سنه اول ( صور ) رؤساسندن (دیدون ) طرفندن تأسیس، وفنیکه مهاجرلریله اسکان اولنه‌رق، بونلرك تجارت بحریه‌ده‌کی مهارت وقوتلری سایه‌سنده آز زمان ظرفنده دنیانك الك بیوك شهرلری صره‌سنه کچمش؛ ومرمردن جسیم ومصنع ابنیه وسائر آثارله تزیین اولنمش؛ وایچنده علوم ومعارف وصنایع وتجارت پك چوق ترقی ایتمش ایدی. رومالیلرله قارتاجلیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربات عظیمه نتیجه‌سنده وقبل المیلاد ۱۴۶ تاریخنده قارتاج شهری روما سردارلرندن ( اسکیپیون ) طرفندن یغما واحراق اولنه‌رق، بعده قیصر طرفندن اسکی شهرك قربنده یکیدن بواسمله برشهر تأسیس اولنوب، اشبو یکی قارتاج دخی آز وقت ظرفنده آفریقانك الك بیوك شهری حکمنه کچمش ایسه‌ده، بعده وانداللرك الینه کچنجه خرابه‌یوز طوتمشدی. نهایت عبد الملك بن مروانك زمان حکومتنده افریقیه والیسی بولنان حسان بن النعمان الازدی شهری ضبط ایتدکدن صکره، اهالیسی عصیان ایتدکلری جهتله، ۷۰ نجی سال هجریده قارتاجی بسبتون تخریب ایتمش؛ واووقتدن بری بوشهر بردها اعمار اولنه‌میوب، انقاضی تونس شهرینك واوندن اول مسلمانلر طرفندن افریقیه‌ده تأسیس اولنان شهر وقصبه‌لرك ابنیه‌سنده استعمال اولنمشدر. جغرافیون عرب قارتاج شهرقدیمنك صویی قاقیروان جهتلرندن کتیریله‌رك، طاغلر آره‌لرنده یوکسك قنطره‌لرله کچیرلمش اولدیغنی وبوعظیم صو یولنك اکثر طرفلری باقی اولوب انظار ناظرینه حیرت ویردیکنی بیان ایدیورلر. قارتاجك خرابه‌لری تونسك ۱۶ کیلومتره شمال غربیسنده موجود در.

**قارتاج** { جمهوریتی (Rép Carthaginensis) فنیکه‌لیلرك زمان قدیمده تأسیس ایتدکلری مهجرلرك الك بیوکی اولوب، قارتاجلیلر کیده‌رك آق دکیز سواحلنده کندیلرینه مخصوص مهجرلر تأسیس، ودائرهٔ حکومت وتجارتلرینی توسیع ایده‌رك، اصل فنیکه‌لیلره غلبه چالمش؛ وعلی الخصوص فنیکه‌لیلر استقلاللرینی غائب ایدوب، قوتدن دوشدکدن صکره، قارتاجلیلر تجارت

بحریه‌ده اونلرك یرینی طوتمشلردی. مرکزلری مادۀ آنفه‌ده بیان اولنان ( قارتاج ) شهری اولوب، اورادن شرقاً طرابلس غربك سواحلی بو ینجه برقه قربنه وغرباً دخی سبته بوغازینك خارجنه‌دك توسیع حدودله، بحر محیط آطلاسیده جزایر خالدات یعنی قاناریه آطه‌لریله آق‌دکیزده بالئار جزایرینی و سیجلیه و ساردنیه و قورسیقه جزیره‌لرینك برر قسمیله اسپانیه‌نك سواحل جنوبیه‌سنی ضبط ایتمشلر ایدی . بو وجهله بحراً او وقتك اك قوتلی دولتی حکمنه کچمش اولان قارتاج جمهوریتی سیجلیه‌ده روما دولتیله مناسباته کیریشوب، رومالیلر بوقوتلی رقیبلرك آوروپایه تجاوزینه نظر بیقیدی ایله باقه‌مدقلرندن ، قبل المیلاد ٢٦٤ تاریخندن اعتباراً قارتاج ایله روما جمهوریتلری آره‌سنده مخاصماته بدأ اولنه‌رق، بینلرنده فنیکه‌دن مشتق اوله‌رق ( پون ) دخی دینلن قارتاجلیلره نسبتله ( پونیق ) دینلکله مشهور اوچ بیوك محاربه وقوع بولمشدر . بو محارباتك برنجیسی تاریخ مذکوردن ٢٤٢ تاریخنه‌دك ٢٢ سنه سوروب، بونك نتیجه‌سنده قارتاجلیلر سیجلیه‌دن کف ید ایتمکه مجبور اولمش؛ ینه قبل المیلاد ٢١٩ دن ٢٠٢ تاریخنه‌دك ١٧ سنه دوام ایدن ایکنجی پونیق محاربه‌سی ، قارتاج سرداری آنیبالك مظفریتلریله وایتالیایه تجاوزیله برابر، قارتاجلیلره اسپانیاده‌کی ممالکی فوت ایتدیرمش؛ ونهایت ١٤٩ دن ١٤٦ یه قدر ٣ سنه سورن اوچنجی پونیق محاربه‌سی آفریقا طوپراغنده وقوع بولوب، قارتاج جمهوریتنك محوینی انتاج ایتمشدر .

قارتاجلیلر قوم حاکم اولوب، حکم سوردکلری یرلرك اصل اهالیسی بربر وسائره‌دن عبارت اولملغله ، مغلوب اولدقدن صکره بر دها نام‌لری ایشیدلمیوب، رومالیلرك حکومتی زمانلرنده بوقومك قالان افرادی قوم حاکم ایله ویرلی بربرلرله خلط اولنه‌رق ، عربلر اورالری فتحلرنده قارتاجلیلردن اثر بولمامشلردر. لسان ودین ومذهبجه فنیکه‌لیلردن فرقلری اولمیوب ، بونلر دخی بعله ومولوخ ، استارته، ملقارت (ملك الارض) اسملریله سیاراتدن کنایه بر طاقم آلهۀ کاذبه‌یه عبادت ، ومصائب زماننده بونلرك صنملری اوکنده چوجقلرینی ذبح واحراق ایدرلردی . کمیجیلکده وتجارتده‌کی مهارت وملکه‌لری وسعی وغیرتلری سایه‌سنده بیوك ثروتلره وخیلی مدنیته نائل اولمشلردی . علوم وفنون وصنایعده دخی خیلی ترقی ایتمش اولدقلری آکلاشیلیورسه‌ده ، موجود اثرلری برطاقم مدالیه‌لر وآثار معماریه‌ده محکوك بعض یازیلردن عبارتدر. بونلر دخی فنیکه خطنی استعمال ایدرلردی. حکومتلری اشراف واغنیانك نفوذی آلتنده بولنور بر نوع جمهوریت اولوب، ایکی رئیس ایله اوچیوزی متجاوز اعضادن مرکب برهیئت اعیان طرفندن اداره اولنور ، ویالکز رئیسلرله مجلس آره‌سنده اتفاق حاصل اوله‌مدیغی تقدیرده ومهم ایشلرده عوام اهالینك دخی رأینه مراجعت ایدیلیردی . قوم حاکم افرادینك قلتی حسبیله عسکرلری معاشله یازلمش اجناس مختلفه‌دن مرکب ایدی. ایچلرنده خیلی بیوك آدملر یتیشوب، کمیجیلکده ( هانون ) وسردارلقده آمیلقار بارقه، آسدروبعل وآنیبعل کسب اشتهار ایتمشدر .

**قارتاجنه** { وعربلرجه قرطاجنه (Carthagène) اسپانیه‌نك مورسیه ایالتنده ومورسیه‌نك ٦٥ کیلومتره‌جنوب شرقیسنده اوله‌رق آق دکیز ساحلنده قضا مرکزی بر شهر واسکله اولوب ، ٥٤٣١٥ اهالیسی ، واسع استحکامات جسیمه ایله محفوظ عسکری لیمانی ، نباتات باغچه‌سی ، ترسانه وطوپخانه‌سی وبعض معادنك اذابه‌سنه مخصوص فابریقه‌لری واردر. صنایع وتجارتی کریدر. قارتاج جنراللرندن آسدروبعل طرفندن بنا اولنوب، رومالیلرجه ( قارتاغو نووه ) یعنی « یکی قارتاج » تسمیه اولنوردی .

**قارتاجنه** { ( Cartagena ) آمریقای جنوبینك قولومبیه جمهوریتنده ( بولیوار ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بوغوته‌نك ١١٠٠ کیلومتره شمالنده وقریه بر کوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده واقعدر. وقتیله خیلی بیوك ایکن، هواسنك وخامتندن‌ناشی اهمیتدن دوشوب شمدیکی حالده ٨٦٠٠

اهالیسی، صاغلام لیمانی، جسیم استحکاماتی وخراب معابدیله سائر ابنیهٔ جسیمه‌سی واردر .

**قارتاجو** ( Cartaxo ) پورتکیزك (سانتارم) ایالتنده وسانتارمك ۱۲ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۱۸۰ اهالیسی ومشهور شرابی واردر .

**قارتاغو** ( Cartago ) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سندن (قوسته‌ریقه) جمهوریتنده و ( سان جوزه ) نك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر . آمریقایه کوره اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله قوسته‌ریقه‌نك مرکزی اولمغله، ۳۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی .

**قارتایه** (Cartaya) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده هوئلوه ایالت وقضاسنده وهوئلوه‌نك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر .

**قارتره** ( Carteret ) انکلتره مشاهیر بحریونندن اولوب، ۱۷۶۶ تاریخندن ۱۷۶۹ تاریخنه‌دك قپودان والیس معیتنده کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنده اجرای سیاحتله، برخیلی آطه‌لر کشف ایتمشدر .

**قارتلیه** ( Cartellier ) فرانسه مشاهیر هیکلتراشانندن اولوب، ۱۷۵۷ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۸۳۱ ده وفات ایتمشدر . صنایع نفیسه آقادمیاسی اعضاسندن وفن معماری مکتبی معلمرندن ایدی. بر خیلی آثاری واردر .

**قارتنه** (Cartena) مغربده جزایرقربنده واقع (تنس) قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، آغوستوس زماننده روما مهاجرلریله اسکان اولنمشدی .

**قارتوریغت** ( Carwright ) انکلتره مشاهیر میخانیکیونندن اولوب، ۱۷۴۳ ده طوغمش، و ۱۸۲۴ ده وفات ایتمشدر . بری طوقومغه ودیکری یوك اکریمکه مخصوص اوله‌رق ایکی ماکنه ایجاد ایتمکله، پارلمنتو طرفندن کندیسنه اون بیك انکلیز لیراسی مکافاة ویرلمشدر. بعض اشعاریله سائر آثار ادبیه‌سی‌ده واردر .

**قارتیا** ( Carteia ) اسپانیه‌نك ساحل جنوبیسنده قارتاجلیلرك تأسیس ایتدکلری اسکی قصبه‌لردن اولوب، بر روایتده جزیرةالخضراء وبراحتمالده جبل طارق قصبه‌سنك برنده ایدی .

**قارتیه** ( Cartier ) فرانسه مشاهیر بحریونندن اولوب، ۱۴۹۴ ده سنت‌مالوده طوغمش، و ۱۵۵۴ ده وفات ایتمشدر. اون التنجی قرن میلادی اواسطنده آمریقانك اقطار شمالیه‌سنه اوچ سیاحت ایدوب ، برچوق کشفیات جغرافیه‌یه موفق اولمشدر .

**قاردوق** ( Carduques, Carduchi ) اسکی یونان مورخلرینك (کرد ) قومنه ویردکلری اسمدر. اسکندردن اول اوجهتلری کزمش اولان اکسنوفون وان، بتلیس، موش ودرسم طرفلرینی بوقومله مسکون کوردیکنی بیان ایدیور .

**قاردون** ( Cardonne ) فرانسه مشاهیر مستشرقینندن اولوب، ۱۷۲۰ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۷۸۳ ده وفات ایتمشدر. یکرمی سنه شرقده طوروب، عودتنده ترکی وفارسی معلمی وبعده قرالك السنهٔ شرقیه ترجمانی اولمشیدی. آفریقا ایله اسپانیه‌نك عربلر زماننده‌کی تاریخنی وادبیات شرقیه‌یه دائر بعض مطالعات نشر ایتمشدر .

**قاردیچه** ( Karditza ) تسالیه ده ترحاله نك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکوستمه تابع قالبخی چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۴۵۰۵ اهالیسی واردر .

**قاردیف** ( Cardiff ) انکلتره‌ده ( والس )  خطه سنك ( غلامورغان ) ایالتنده و(تاف) نهرینك منصبندن آز یوقاریده اوله‌رق صول کنارنده ولوندره‌نك ۲۴۱ کیلومتره غربنده برشهر اولوب، ۱۳۰۰۰۰ اهالیسی ، مشهور وواسع کومور معدنلری ، اسکله‌سیله دمیر یول ایله وبر جدول ایله اختلاطی

ويك ايشلك تجارتى واردر. مذكور كوراخراجاتى سنوى بر قاچ مليون طونيلاته‌يه بالغ اولوب، كيتدكجه دخى آرتمقده وشهرك اهميت تجاريه‌سى چوغالمقده‌در.

**قارديه** ( Cardie ) كليبولى شبه جزيره‌سنك ساحل خارجيسنده ساروز كورفزنده وبولاير قربنده و بقله برونك يانده اسكى بر قصبه اولوب، شمديكى حالده كوچك برقريه حالنده‌در. آتنه‌ليلر طرفندن ضبط وتوسيع واعمار اولندقدن صكره، ماكدونيه حكمدارى فيليپك يد ضبطنه كچمش؛ واسكندردن صكره‌كى هرج ومرج اثناسنده خراب اولمشدر.

**قارست** ياخود قارسو (Karst, Carso) آوستريا ومجارستان دولتنك قارنيوله ايله ايستريه خطه‌لرى آره‌سنده بر طاغدر، كه شمال غربيدن جنوب شرقى‌يه طوغرى ممتد اوله‌رق، تريسته و فيومه‌نك اوستندن كچدكدن صكره، ساحل بحر بوينجه اوزانوب، دالماچيه طاغلرينه اولاشير. شمال غربى جهتندن آلپ سلاسلندن (تريغلاو) سلسله‌سنه مربوطدر. وقتيله اورمانلرله مستور ايكن، شمدى اكثر جهتلرى چيلاق وطاشلقدر.

**قارشديران** ادرنه ولايتنده قرق كليسا سنجاغنك لوله برغوس قضاسنده ولوله برغوسك ٢٠ كيلو متره شرق جنوبيسنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ناحيه‌سى ٩ قريه‌دن مركبدر.

**قارشى** بخارا خانلغنك بخارادن صكره اك بيوك و معمور شهرى اولوب، كتب اسلاميه‌ده ( نسف ) و ( نخشب ) اسملريله معروفدر. بخارانك ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وجيحونه واصل اولمه‌دن چولده نابديد اولان قارشى نهرينى تشكيل ايدن ايكى چايك محل اجتماعى قربنده واقعدر. بيوجك وكوزل بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، قالديرمه دوشنمش تميز سوقاقلرى، نهرك ايكى كنارنده باغچه وتفرجكاهلرى، اطرافنده سورى، قلعه‌سى، ايشلك تجارتى، قما، بيچاق، قليچ وسائر اسلحه ايله ظريف ابريقلر وكومش قاقه آوانئ نحاسيه وسائره معمولاتى، جوارلرنده كليتلى توتون و سائر محصولات يتيشديرر اراضئ منبته‌سى، اوزبك خانلرندن برى طرفندن تأسيس اولنمش كوزل برسرايى واون كيلو متره غربنده تيمورلنكك اك سوديكى اقامتكاهلرندن بولنمش اولان ( زنجى سراى ) ك خرابه‌لرى واردر. بخارا خانلغنك ايكنجى پايتختى حكمنده اولوب، خان بعضا بوشهرده اقامت ايدر.

**قارص** روسيه‌يه تابع بلاد قافقاسده آلكساندروپولك ٧٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وارضرومك ٢٠٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق آرپه چاينه تابع قارص صويى اوزرنده و ١٩٠٥ متره ارتفاعى اولان قيالق و صرب بر بوغازده واقع ايالت مركزى مستحكم بر قصبه اولوب، ٣٦٧٠ اهاليسى، موقعنك اهميت عسكريه‌سى، جسيم استحكاماتى ومحلنك صربلغى وقيشلرينك شدت وامتداديله برابر خيلى ايشلك تجارتى واردر. پك اسكى بر قصبه اولوب، بطليوسك كتابنده ( خورسه ) اسميله ياد اولنور. جغرافيون عرب آثارنده ( قرص ) املاسيله محرردر. الك اول سلجوقيلر طرفندن ممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنه‌رق، بعده مغوللرك وصكره ايرانيلرك الينه كچوب، چالديران مظفريتنده ضميمۀ ممالك عثمانيه اولمش؛ وقرن حاضر ميلادى ظرفنده وقوع بولان روسيه محاربه‌لرنده عثمانيلرك قارصده‌كى مقاومتلرى شهرت بولمشدر. مسئلۀ اخيره‌ده روسلرك ضبطنه كچمشدر.

— قارص ايالتى غرب‌شمالى طرفندن قوتاييس، شمالاً تفليس، شرقاً اريوان ايالتلريله، جنوباً وجنوب غربى جهتندن دخى حدود عثمانيه ايله محدود اولوب، مساحۀ سطحيه‌سى ١٨٥٨٦ مربع كيلو متره واهاليسى ١٤٥٤١٠ كشيدر. اهالئ اسلاميه‌سنك كليتله ممالك عثمانيه‌يه هجرت ايتملريله برابر شمديكى اهاليسنك يوزده ٦٢ سى مسلم اولوب، ترك، تركمان، قره قالپاق، كرد وسائره‌دن عبارتدر. يوزده ٣٨ ى‌ده خرستيان اولوب، ارمنى، روس، روم وسائره‌دن مركبدر. روسيه‌يه التحاقندن برى ٦٠٨٧٠ اهالئ اسلاميه

مملكتی تركله ممالك عثمانیه یه هجرت ایتدكاری حالده، برلرینه یالكز ٢٧١٠٠ خرستیان كلمشدر. بو وجهله مملكتك اهالیسی كیتدكجه آزالمقده‌در. ایالت: قارص، اردهان، اولتی وطاشتیناق اسملریله ٤ قضایه منقسمدر.

**قارغوان** { خلاط ایله قارص آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**قارغه‌لق** { چینه تابع تركستان شرقینك یارقند قضاسنده و یارقندك ٦٠ كیلو متره جنوبنده اوله‌رق ١٤٧٠ متره‌لك ارتفاعده وبر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، خیلی ایشلك تجارتی، اهمیت عسكریه‌سی واوراجه خام دیمكله معروف اقمشه والبسه معمولاتی واردر.

**قارقاجنته** { (Carcagente) اسپانیه‌ده والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنك السیره قضاسنده والسیره‌نك ٣ كیلومتره جنوبنده وبلنسیه‌نك ٤٠ كیلو متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٠٠ اهالیسی، عربلردن قالمه چینیلرله مزین ابنیه‌سی، چوخه و ایپك قماش دستكاهلری واطرافنده جدوللرله اروا اولنور منبت اراضیسی واردر.

**قارقاسونه** { (Carcassonne) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن (اوده) ایالتنك مركزی برشهر اولوب، تولوزه‌نك ٩١ كیلو متره جنوب شرقیسنده و (اوده) نهری اوزرنده واقعدر. بك اسكی برشهر اولوب، اسكی ویكی اوله‌رق ایكی قسمدن مركب اولدیغی حالده، ٢٣٦٠٠ اهالیسی، اسكیدن بری اعمال اولنمقده اولان چوخه دستكاهلری، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، شراب و قونیاق ومیوه اخراجاتی وجوارلرنده سرسر اوجاقلری واردر. اندلس فاتحی موسی بن نصیر بوشهری ضبط ایدوب، ٧٢٤ تاریخ میلادیسندن ٧٥٢ تاریخنه‌دك ٢٨ سنه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمش؛ وبعده قصیر پپین طرفندن استرداد اولنمشدر. عربلرجه (قرقشونه) اسمیله معروفدر.

**قارلسباد** { (Carlsbad) چهستان خطه‌سنده و پراغه‌نك ١١٢ كیلو متره غرب شمالیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٧٥ اهالیسی واردر. كوكوردلی وپك نافع قابلیجه‌لریله مشهور اولوب، دنیانك هر طرفندن خسته‌لر مراجعت ایدر.

**قارلسبورغ** { (Carlsburg) و مجارجه (قارولی‌فهروار) مجارستانك ترانسیلوانیه یعنی اردل خطه‌سنده (اونتر-ویسنبورغ) ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، (تیسه) یه تابع (ماروس) نهری اوزرنده واقع و ٧٩٥٥ اهالی‌یی جامعدر. باروتخانه وكاغدخانه‌سی واردر.

**قارلستاد** { (Carlstad) اسوجك‌وسطلرنده واستوقهولمك ٣٠٠ كیلو متره غربنده اوله‌رق (ورنن) كولی كنارنده و (قلارالف) نهرینك منصبنده ایالت مركزی برقصبه اولوب، ٥٤٣٣ اهالیسی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی و نهرك اوزرنده بك مصنع بر كارگیر كوپریسی واردر. — ایالتی ١٦٨٨٦ مربع كیلو متره وسعتنده اولوب، ٢٦٦٤٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلری ودمیر معدنلری چوقدر.

**قارلستاد** { (Carlstadt) یاخود قارلووچ (Carlovec) آوستریا ومجارستان دولتنك خرواتستان ایالتنده و آغرامك ٥٠ كیلو متره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥١٧٥ اهالیسی، استحكاماتی وایشلك تجارتی واردر.

**قارلسروهه** { (Carlsruhe) آلمانیای جنوبیده باده بیوك دوقه‌لغنك مركزی برشهر اولوب، ٤٩°٠′٥٠″ عرض شمالی ایله ٦°٤′٢١″ طول شرقیده واقعدر. منتظم وكوزل برشهر اولوب، ٧٣٤٧٠ اهالیسی، دارالفنونی، صنایع نفیسه مكتبی، وسطنده برنسه مخصوص ساده ولكن پك كوزل بر سرایی، كوزل باغچه‌لری، جوارنده واسع اورمانی، غایتله كوزل منظره‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، یوز بیكدن

زياده جلدى حاوى كتبخانه‌سى ، تياتروسى، دمير
وسائر معادن دوكمخانه‌لرى، توتون، منسوجات،
اجزاء كيميويه وسائره فابريقه‌لرى وپك ايشلك
تجارتى واردر . يكى بر شهر اولوب ، ١٧١٥
تاريخنده پك دلنشين بر صورتده بنا اولنمشدر .
سوقاقلرى واسع ودوز اولوب، جمله‌سى پرنسك
سرايى اطرافنده‌كى ميدانه منتهى اولور.

**قارلسقرونه** { (Carlscrona) اسوجك قسم جنوبيسنده ( غوته
لاند ) خطه‌سنده واستوقهولمك ٣٠٥ كيلو متره
جنوب غربيسنده ايالت مركزى برقصبه واسكله
اولوب، ١٦٨٨٠ اهاليسى، واسع وپك صاغلام
عسكرى ليمانى ، ترسانه‌سى ، سفاين اعماليچون
مكمل حوض ودستگاهلرى ، ايشلك تجارتى
ومصنع ابنيهٔ عموميه وخصوصيه‌سى واردر. قصبه
بش كوچك آطه ايله بر طاقم قيالرك اوزرينه
مؤسس اولوب، بونلركرك بينلرنده وكرك قره‌يه
كوپريلرله مربوطدر . اسوجده كاركير ابنيه‌لى
اولمغله مستثنى بر حالده اولوب ، منظره‌سى پك
كوزلدر. — قارلسقرونه ايالتى ٣٠١٤ مربع
كيلومتره وسعتنده اولوب، ١٣٠٩٢١ اهاليسى
واردر . اراضيسى دوز وآلچق اولوب ، ١١٩
كوچك كولى واردر. اكثر اراضيسى مرعالق
اولوب، آتلر يتيشديريلير. اورمانلرى‌ده چوقدر.

**قارلق طاغ** { روم ايلنده ادرنه ايالتنده كوملجنه سنجاغنده وكوملجنه.
نك شمال غربيسنده برطاغ اولوب ، شرقدن غربه
تقريباً ٢٥ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولور. دسپوط
طاغى سلسله‌سنك مابعدى حكمنده ايسه‌ده ، غرباً
وشمالاً قره چاى ايله تابعلرينك مجراريله وشرقاً
وجنوباً قره‌جه صو مجراسيله سائر طاغلردن
آيرلمش منفرد صورتنده كورينور . اك يوكسك
ذروه‌سى ١٩٠٠ متره ارتفاعنده‌در .

**قارلق طاغ** { مغولستانك قسم غربيسنده ( تيان شان ) سلسلهٔ
جبالنك منتهاى شرقيسندن عبارت برطاغ اولوب،
(قوشتى دابان) بوغازينك اوته‌سنده غرب شماليدن
شرق جنوبى‌يه طوغرى ٣٠′ ٩١° ايله ٩٣°
طول شرقى آره‌سنده ممتد اولور . اسمندن دخى
آكلاشلديغى اوزره ، ذروه‌لرى سرمدى قارلرله
مستوردر. منتهاى شرق جنوبيسنده (اوميرواتدور)
ذروه‌سى چوله ناظر اولوب ، اوته‌سنده يوز
كيلومتره‌لك محلده دخى بوطاغك مابعدى حكمنده
برطاقم تپه‌لر بولنيور . مذكور ( قوشتى دابان )
بوغازندن ٢٠ كيلومتره قدر ايلريده (بلو) اسميله
بر ديكر بوغاز بولنيور .

**قارلو** { ( Carlo ) [ « شارل » ماده‌لرينه مراجعت . ]

**قارلو** { ( Karlö ) بوتنيه كورفزنده و فينلانده ساحلى قارشيسنده
اوله‌رق اوليابورغك ليمانى قارشيسنده بر آطه
اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٦٤ مربع كيلومتره‌
در. ينه بواسمله بر قريه‌سيله ديكر برقاچ كويلرى
واردر .

**قارلوته** { (Carlotta) اسپانياده قوردويه (يعنى قرطبه) نك ٢٥ كيلومتره
جنوب غربيسنده و (سيراموره‌نه) سلسلهٔ جبالنده
اجنبى مهاجرلرله مسكون برقصبه اولوب، اكثرى
فرانسز وساوواكى اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهاليسى
واردر .

**قارلوس** { دون — (Don Carlos) اسپانيه‌ده بو اسمله خاندان حكمدارى‌يه
منسوب درت كشى كلوب ، دردى دخى
حكومت دعواسنده بولنه‌رق ، بر چوق وقوعاته
سببيت ويردكلرى حالده، هيچ برى حكومته نائل
اوله‌مامشدر :

برنجيسى آراغون پرنسى ژان ايله ناواره قراليچه‌سى
بلانشه‌نك اوغلى اولوب ، ١٤٢٠ تاريخنده
طوغمش؛ و ١٤٤١ تاريخنده ، والده‌سنك وفاتى
اوزرينه ، تخته چيقمسى اقتضا ايدركن ، پدرى
حقنى غصب ايتديكندن، سلاحه صارلمش ايسه‌ده،
مغلوب اولوب، حقوقندن واز كچمكله، حبسدن
قورتله‌بيلمش؛ وآنجق ١٤٥٥ ده يكيدن قيام‌ايتمكله،
تكرار مغلوب اولديغنده ، طايسى بولنان ناپولى
قرالى آلفونسه التجا ايتمش؛ ومتعاقباً بونك وقوع
وفاتيله حاميسز قالوب، ايكنجى زوجه‌سى (ژانه)
طرفندن تشويق اولنان پدرى طرفندن ١٤٦٠
ده خائنانه توقيف اولنمش ايسه‌ده ، بو توقيف

اهالینك قیامنی دعوت ایتدیكندن ، پدری كندیسنی ولی عهد طانیمه ، وقار یسنك كندی اوغلنه آلمق ایستدیكی قستیله وارثه‌سی (ایزابله) ایله ازدواجنه رضا ویرمكه مجبور اولمش ایسه‌ده، زوجه‌سی هم تختی هم قیزی كندی اوغلنه تأمین ایچون، ۱۴۶۱ ده صاحب ترجمه‌یی تسمیم ایتمشدر. دون قارلوس مقتدر و عالم بر آدم اولوب ، آرسطونك اخلاق كتابنی ترجمه وناواره حكمدار-لرینك تاریخنی تحریر ایتمشدر.

— ایكنجیسی اسپانیه قرالی ایكنجی فیلیپ ایله پورتكیزلی ماریه‌نك اوغلی اولوب ، ۱۵۴۴ ده طوغمش ؛ وفرانسه قرالی ایكنجی هنرینك قیزی ( الیزابته ) یی تزوج ایده‌جك ایكن ، ایكنجی قاریسندن طول قالان پدری موی الیهایی كندیسی تزوج ایتمش؛ وبعده ایمپراطور ماقسیمیلیانك قیزینی تزوج ایتمسی تقرر ایتدیكی حالده ، پدری بوكاده مانع اولمش ؛ و ۱۵۶۴ ده یكنسلری رودولف ایله ارنستی اسپانیه‌یه جلب ایدوب، اوغلی صاحب ترجمه‌نك عدم اهلیتی ادعاسیله ، بونلری وارث ایتمك ایستدیكندن ، دون قارلوس بوندن دلكیر اولوب ، پدرینه قارشی عصیان ایتمش اولان فلمنكلیلرله مخابره‌یه كیریشمش ایسه‌ده ، پدری خبر آلوب ، كندیسنی بالتوقیف ، انكیزیسیونك پنجهٔ مجازاتنه تسلیم ایتمش؛ و ۱۵۶۸ ده اشكنجه آلتنده ویا مسموماً وفات ایتمشدر. ادبا وشعرادن برقاچ ذات بونك ترجمهٔ حالنی فاجعه صورتنده یازمشلردر .

— اوچنجیسی اسپانیه ده حكومت سورن بوربون خاندانندن منسوب اولوب ، دردنجی شارلك اوغلی ویدنجی فردینانك برادریدر. ۱۷۸۸ ده طوغوب، ۱۸۵۵ ده وفات ایتمشدر. ۱۸۰۸ ده بیوك ناپولیون اسپانیه‌یی ضبط ایتدیكنده ، پدر وبرادریله برابرحقوق حكومتدن كف ید ایتمكه اجبار اولنمش؛ و ۱۸۱۴ ده، ناپولیونك سقوطی اوزرینه ، مادریده كیروب ، تجدداته مخالف بولنان فرقه‌نك رئیسی اولمش ایدی. برادری فردینانك بربرینی متعاقب تزوج ایتدیكی اوچ قاریدن اولادی اولمدیغندن، وراثت كندیسنه عائد ایكن ، اونك دردنجی قاریسندن ایكی قیزی اولمغله، بونلرك بیوكی اولان (ایزابله) یی قانون وراثتك خلافنه اوله‌رق ۱۸۳۰ ده ولیة العهد اتخاذ ایتدیكندن ، دون قارلوس پروتستو ایده‌رك، اسپانیه‌دن چیقمش؛ و ۱۸۳۴ ده ، برادرینك وفاتی اوزرینه ، اسپانیه قرالی عنوانی آلوب، سلاح بدست اوله‌رق، اسپانیه‌یه كیرمش؛ وبرچوق وقت محاربه‌دن صكره ۱۸۳۹ ده مغلوب اولوب ، فرانسه‌یه قاچمش ؛ واوراده بر مدت ( بورژه ) قلعه‌سنده موقوف قالدقدن صكره، ۱۸۵۵ ده تریسته‌ده وفات ایتمشدر . اوغلی قونت (مونتمولن) دخی حكومت ادعاسنده بولنمشدر.

— دردنجیسی بونك تورونی اولوب، ایزابله‌نك سقوطندن صكره ۱۸۷۲ و ۱۸۷۳ ده قرال آمده‌یه وجمهوریته قارشی طرفدارلریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك ، سنه‌لرجه اسپانیه‌نك اسایشنی اخلال ایتمش؛ ونهایت موفق اوله‌میه‌جغنی آكلا-یوب ، كوشهٔ سكوته چكلمشدر.

**قارلومان** (Carloman) فرانق حكمدار-لری سلاله‌سندن درت كشینك اسمیدر :

برنجیسی شارل مارتلك اوغلی وقصیر پپینك برادری اولوب ، ۷۴۱ تاریخنده حصه‌سنه آوستراسیا ، سوآبه وتورینكه دوشمكله، بویرلری، مستقلاً اداره ایتمش ایسه ده ، قرال عنوانی آلمامش ؛ ومتمادیاً آلمانلره ، باویره‌لیلره ، صاقسونلره وآكیتانه‌لیلره قارشی حرب ایدوب، جمله‌سنه غالب كلمش ایسه‌ده ، فتور كتیرمكله ، ۷۴۷ تاریخنده ملكنی برادرینه ترك ایده‌رك ، ( مونت قوسن ) مناسترینه چكلمش؛ و ۷۵۶ ده وفات ایتمشدر .

— ایكنجیسی قصیر ( پپین )ك اوغلی ومشهور شارلمانك برادری اولوب ، ۷۵۱ ده طوغمش ؛ و ۷۶۸ ده آوستراسیا ایله بورغونیه‌یه واكیتانه‌نك برقسمنه قرال اولوب ، ۷۷۱ ده وفات ایتمش ؛ وملكی برادرینه قالمش ایدی.

— اوچنجیسی ( لوئی بغ )ك اوغلی واوچنجی لوئینك برادری اولوب ، ۸۷۹ ده آكیتانه ایله بورغونیه‌نك برقسمنه قرال اولمش؛ و ۸۸۲ ده،

طوموز آونده قضاءً آلديغى جريحه‌دن متأثراً وفات ايتمشدر.

— دردنجيسى ( لويى جرمانيق ) ك اوغلى اولوب، ٨٧٦ ده پدرينك ملك موروثنى برادرلرى لويى وشارل ايله مقاسمه ايده‌رك ، باويره وبر آره‌لق ايتاليا قرالى اولمش؛ و ٨٨٠ ده وفات ايدوب ، يدى سنه صكره آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنان ( آرنول ) اسمنده برولد نامشروع براقمشدر .

**قارلوو** { (Carlow) ايرلانده‌نك (لينستر) ايالتنده و ( دوبلين ) ك ٩٠ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق ( بارو ) نهرى اوزرنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٧٢٦٥ اهاليسى وخراب بر قلعه‌سيله تيمارخانه‌سى وبر آز تجارتى واردر .

**قارلووه** { (Karlovo) شرقى روم ايلينك فلبه سنجاغنده و فلبه‌نك ٥٢ كيلو متره شمالنده وماريچه‌يه تابع ( سوشيچه ) چايى اوزرنده اوله‌رق زمرد آسا بروادى ايچنده برقصبه اولوب ، ٩٠٠٠ قدر اهاليسى، ٧ جامع شريفى، ٢ كليساسى، بلغارلره مخصوص مكتب رشديسى، شياق فابريقه ودستكاهلرى وجوارنده درت كوكوردلى قاپليجه‌سى واردر.

**قارلوويچ** { ( Carlovitz ) آوستريا ومجارستان دولتنك (اسلاوونيه) ايالتنده و ( پتروارادين ) ك ١٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل يميننده بر قصبه اولوب ، ٤٤٢٠ اهاليسى ، واپور اسكله‌سى ومشهور باغلرى واردر. آوستريا‌ده‌كى اورتودوقس صربليلرك پطريقى بو قصبه‌ده اقامت ايدر. ١٦٩٩ تاريخ ميلاديسنده مجارستانك آوستريايه تركنى تصديق ايدن معاهده بوراده امضا اولنمشدر .

**قارلوونجيان** { (Carlovingiens) فرانق حكمدارلرينك ايكنجى سلاله‌سى اولوب، مرووينجيان سلاله‌سندن صكره سكزنجى وطقوزنجى واوننجى قرن ميلاديده فرانسه‌ده وآلمانيه وايتاليه‌ده حكم سورمشلردر. بوسلاله‌نك رئيسى ( شارل مارتل ) اولوب، بونك اسمنه نسبتله ( چونكه قارلو ايله شارل بردر ) تسميه اولنمشلردر . مرقوم اولاً مرووينجيان سلاله‌سنه منسوب فرانق حكمدارلرينك (مردوپاله) عنوانيله مدير امورى اولوب، سلاله‌ٔ مذكوره‌نك ضعف وتسيبه دوچار اولمسى اوزرينه، امور حكومتى بسبتون يد استقلالنه آلمش ؛ وفرانسه‌نك جنوب جهتنده فتوحات ايتمكده اولان غزاة اسلامه بر سد مقاومت چكمكه مقتدر اولديغندن ، نفوذ واقتدارى زياده اولمغله ، حكومتى بسبتون ضبط ايده‌رك ، مرووينجيان سلاله‌سنه ختام ويرمشدر . بو سلاله‌دن ممالك مذكوره‌ده حكم سورنلرك اساميسيله تاريخ قعودلرى بروجه آتيدر :

فرانسه قراللغنده

| | | | |
|---|---|---|---|
| شارل مارتل | ٧١٥ | اوچنجى لويى وقارلومان | ٨٧٩ |
| قصير پپين | ٧٥٢ | شيشمان شارل | ٨٨٤ |
| شارلمان | ٧٦٨ | ساده شارل | ٨٩٣ |
| لويى دبونر | ٨١٤ | دكيز آشيريلى لويى | ٩٣٦ |
| طاسلاق شارل | ٨٤٠ | لوتر | ٩٥٤ |
| لويى بغ | ٨٧٧ | خيلاز بشنجى لويى | ٩٨٦ |
| | | الى | ٩٨٧ |

آلمانيه ايمپراطورلغنده

| | | | |
|---|---|---|---|
| شارلمان | ٨٠٠ | كوى دوسپولت | ٨٨٩ |
| لويى دبونر | ٨١٤ | لامبرت | ٨٩٤ |
| لوتر | ٨١٧ | قارينتيه‌لى آرنول | ٨٩٦ |
| ايكنجى لويى | ٨٤٩ | لويى بن بوزون | ٩٠١ |
| طاسلاق شارل | ٨٧٦ | برنجر | ٩٠٦ |
| شيشمان شارل | ٨٨٠ | الى | ٩٢٤ |

آلمانيه قراللغنده

| | | | |
|---|---|---|---|
| شارلمان | ٨٠٠ | شيشمان شارل | ٨٨٢ |
| لويى دبونر | ٨١٤ | قارينتيه‌لى آرنول | ٨٨٧ |
| ايكنجى لويى | ٨٤٠ | چوجق لويى | ٨٩٩ |
| كنج لويى | ٨٧٦ | الى | ٩١١ |

ايتاليا قراللغنده

| | | | |
|---|---|---|---|
| شارلمان | ٧٧٤ | كوى | ٨٨١ |
| پپين | ٧٨١ | برنجر | ٨٨٨ |
| برنارد | ٨١٢ | لامبرت | ٨٩٤ |
| لويى دبونر | ٨١٨ | لويى بن بوزون | ٩٠٠ |
| لوتر | ٨٢٠ | ثانياً برنجر | ٩٠٥ |
| ايكنجى لويى | ٨٥٥ | پرووانسه‌لى هوغ | ٩٢٦ |
| طاسلاق شارل | ٨٧٥ | لوتر | ٩٤٥ |
| شيشمان شارل | ٨٧٩ | ايكنجى برنجر وآدالبرت | ٩٥٠ |
| | | الى | ٩٦١ |

بوجدولدن آكلاشلديغى اوزره، قارلوويخيان سلاله‌سى حكمدارلرندن بعضلرى عين زمانده ويا مختلف وقتلرده مذكور مملكتلرك برقاچنده ويا جمله‌سنده حكم سورمشلردر. جمله‌سنك الك بيوكى اولان شارلمان فرانسه وآلمانيه وايتاليه قرالى اولوب، آلمانيه ايمپراطورلغى عنوانى دخى كنديسى ايجاد واخذ ايتمكله، بتون آوروپاى وسطينك حكمدارى اولمشيدى. فرانسه‌ده بوسلاله‌دن صكره حكومت (قاپتيان) سلاله‌سنه كچمشدر. آلمانيه ايمپراطورلغى بونلردن صكره صاقسه وفرانقونيه خاندانلرينه كچمش. والك صكره انقراض بولان ايتاليه قراللغى ايمپراطوربيوك اوتون طرفندن آلمانيه ايمپراطورلغنه الحاق اولنمشدر.

**قارليسله** { (Carlisle) انكلتره‌نك قسم شماليسنده ولوندره‌نك ٤٨٤ كيلومتره شمال غربيسنده و (ادن) نهرى اوزرنده واقع (كومبرلاند) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، ٣١٠٥٠ اهاليسى، پاموق، كتان، يوك وايپك منسوجات فابريقه‌لرى، اسكى قلعه‌سى و مصنع كليساسى واردر. پك اسكى بر شهر اولوب، روماليلر زماننده اول موجود ايدى.

**قارليسله** { (Carlisle) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (پانسيلوانيه) جمهوريتنده و (هاريسبورغ) ك ٢٩ كيلومتره غرب جنوبيسنده (لومبرلاند) سنجاغنك مركزى برقصبه اولوب، ٦٦٥٠ اهاليسى و (ديكينسون مكتبى) ديمكله مشهور اسكى برمكتبى واردر.

**قارليه** { (Carélie) روسيه‌ده فيلانده‌نك جنوب شرق قسمنه ويريلان اسم اولوب، قارليان دينلن اهاليسى فينلانده‌ليلردن آز فرقليدر. بونلر وقتيله آرخانكله وشمالى آق دكيزه قدر منتشر اولوب، پترسبورغك مؤسس اولديغى محل ايله جوارلرى دخى بونلرله مسكون ايدى. قرون سالفه‌ده برچوق افرادلرى روسيه‌نك سائر طرفلرينه هجرت ايدوب، مرور زمانله روسلاشمشلردر. فينلانده‌ده‌كى قارليانلر ٨٣٠٠٠٠ مقدارنده اولوب، خطهٔ ممتازهٔ مذكوره خارجنده كيلرله برابر برمليونه بالغ اولورلر. [«فينلانده» ماده‌سنه دخى مراجعت.]

**قارمانيوله** { (Carmagnole) ايتاليانك پيامونته خطه‌سنده وتورينونك ٢٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وكتن وكنويردن منسوجات دستكاهلرى واردر. اون بشنجى قرن ميلاديده ميلان دوقه‌سى وونديك جمهوريتى خدمت عسكريه‌لرنده شهرت قزانان (فرانچسقو قارامانيوله) نك وطنيدر.

**قارمن** { (Carmen) مكسيقه‌ده (يوقاتان) ك جنوب غربى ساحلى قارشيسنده برآطه اولوب، ينه بو اسمله بركوچك قصبه‌يى و ٣٠٠٠ اهاليسى واردر. — قاليفورنيه كورفزنده دخى بو اسمله بر آطه بولنوب، اورته‌سنده بركول واردر.

**قارمو** { (Carmaux) فرانسه‌نك (تارن) ايالتنده (آلبى) قضاسنك (مونستيه) ناحيه‌سنده و مونستيه‌نك ٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده بيوك برقريه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وپك واسع كومور معدنلرى واردر.

**قارن** { ياخود قاريان (Karên, Karyan) هند چينينك قسم غربيسنده يعنى سيام و برمان و آراقان مملكتلرنده و تاتاسرم وآسامه قدر اولان ممالكك طاغلق يرلرنده مستقل ونيم وحشى صورتده ياشار برقوم اولوب، افرادى بر مليونى متجاوز اولديغى تخمين اولنور ايسه‌ده، يالكز انكلتره‌يه تابع اولان يرلرده‌كيلر يارم مليونى متجاوز اولدقلرينه باقيليرسه، دها زياده اولملرى محتملدر.

**قارنرو** { (Quarnero) آدرياتيق دكيزينك قسم شماليسنده بركورفز اولوب، ايستريه شبه جزيره‌سيله دالماچيه ساحلى آره‌سنده واقعدر. جنوبدن شماله بويى ٨٦ ومدخلنده اكى ٧٦ كيلومتره اولوب، منتهاى شمالنده (فيومه) ليمانى بولنيور. ايچنده برقاچ آطه بولنوب، بونلردن (خرسو) ايله (وليا) خيلى بيوكدر، وآره‌لرنده برطاقم بوغازلر تشكل ايدر، كه بونلرك الك مهمى مذكور ايكى جزيره ايله ديكر بعض جزائر صغيره آره‌سنده اولان (قارنرولو) بوغازى اولوب، ١٨٠ متره عمقى

واردر. فيومه ليمانيه كيدوب كلن سفائن بوبوغازدن
كچرلر. سواحليله جزايرينك اهاليسى پك ماهر
كميجى وباليقچيدرلر.

**قارنو** { لازار نيقوله ماركريت—(L. N. M. Carnot) فرانسه مشاهير رجالندن
اولوب، ١٧٥٣ تاريخنده ( قوت دور ) ايالتنك
(نولى) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٢٣ ده وفات
ايتمشدر. فرانسه اختلال كبيرنده استحكام آلايى
يوز باشيلردن اولديغى حالده، افكار جديده‌يه
تابع اولوب، ١٧٩١ ده تنظيم قوانين مجلسى
منتخبى و ١٧٩٢ ده مقاولهٔ عموميه مجلسى اعضالغنه
انتخاب اولنمش؛ وعسكرى قوميسيونى اعضاسندن
بولنوب، برچوق تنسيقات و ترتيبات عسكريه‌يه
خدمت ومعاونتى اولمشدى. ١٧٩٣ ده « سلامت
عموميه » قوميسيونى اعضالغنه نصب اولنه‌رق،
ينه صرف اصلاحات عسكريه ايله اوغراشمش؛
و ١٧٩٥ ده مديران حكومت هيئتنه داخل اولوب،
(باراس) ه مخالف رأيده بولنمغله، متهمين دفترينه
قيد اولنه‌رق، آلمانيه‌يه قاچه‌بيلمش ايدى.
ناپوليون قونسلوس عنوانيله ايلك دفعه رئيس
حكومت اولدقده، پارسه دعوت اولنه‌رق،
حربيه نظارتنه تعيين اولنمشدى. ١٨٠٢ ده
مبعوث اولوب، قيد حيات شرطيله قونسلوس
نصبنه و بعده ايمپراطورلغك تأسسنه قارشى رأى
ويرمش؛ وروسيه سفرينه دك امور حكومتدن
اوزاق طوردقدن صكره، او اثناده ينه خدمت
عسكريه‌يه دخول ايله (آنور) شهرى محافظه‌سنه
مأمور اولوب، امر قطعى آلمدقجه بوموقعى ترك
وتسليم ايتمه‌مشدى. يوز كونلك حكومت اثناسنده
داخليه ناظرى اولوب، ناپوليونك ايكنجى
فراغتنده حكومت موقته هيئتنه داخل اولمش،
وبوربون خاندانىنك عودتنده فرانسه‌دن نفى
اولنه‌رق، وارسوويه‌يه وبعده ماغدبورغه چكلمش؛
واوراده بقيهٔ عمرينى مطالعه وتحريرله كچيرمشدر.
علوم رياضيه وعسكريه‌يه وجر اثقال واخلاق
وسياسياته دائر برقاچ تأليفى واردر.

**قارنو** { لازار هيپوليتا—(L. H. Carnot) فرانسه مشاهير سياسيوننندن
اولوب، آنف الترجمه‌نك اوغليدر. ١٨٠١ ده
طوغوب، پدرى معيتنده لهستان وآلمانيا منفالرنده
بولنه‌رق، پك چوق استفاده ايتمش؛ وپدرينك
وفاتندن صكره پارسه عودتله، ابتدا آووقاتلغه
سلوك ايتمش ايسه‌ده، بعده فلسفه وعلوم سياسيه‌يه
ميل ايتمكله، غزته‌لره ورسائل موقوته‌يه يازديغى
مقالات مهمه ايله كسب شهرت ايده‌رك، ١٨٣٩
و ٤٢ و ٤٦ تاريخلرنده مبعوث انتخاب اولنوب،
صول جناحه انتساب ايتمشدى. بعده معارف
ناظرى اولوب، تحصيلك مجبورى ومجاناً اولمسيله
مكاتب ابتدائيه‌ده زراعت درسلرى ويرلمسى
ومعلملرك تأمين استقبالى وعمومى درسلر كشادى
كبى برچوق اصلاحات ترقى پرورانه‌يه موفق اولمش؛
وبوندن طولايى عزل اولنه‌رق، ينه مجلس
مبعوثانده جمهوريت طرفنى التزام ايتمش؛ واوچنجى
ناپوليونك ايمپراطورلغى زماننده برقاچ دفعه
مبعوث انتخاب اولنمش ايسه‌ده، طلب اولنان يولده
يمين ايتمديكيچون، مجلس مبعوثانده بولنه‌مامش؛
وناپوليونك سقوطندن صكره سناتو اعضالغنه
انتخاب اولنه‌رق، ينه صول طرفى التزامده ثبات
ايتمشدر.

**قارنو** { سعدى—(Sadi Carnot) فرانسه رئيس جمهور اسبقى اولوب،
آنف الترجمه‌نك اوغليدر. ١٨٣٧ تاريخنده
( ليموژه ) ده طوغوب، ( پوليتكنيك ) دينلن
فنون مكتبنده وبعده مهندسخانه‌ده تحصيل ايله،
مهندس چيقوب، امور نافعه نظارتنده طرق
ومعابر مجلسنده ايكنجى كاتب، صكره (آنس) ده
مهندس اولمش ايدى. ١٨٧١ ده ( آشاغى سينه )
واليلكنه وايالت مذكوره ايله (اوره) و (قالوادو)
ايالتلرنده مدافعهٔ مليه اسبابنك تهيئه‌سى قوميسرلكنه
نصب اولنه‌رق، ابراز غيرت ورويت ايتمش؛ وينه
اوسنه ( قوت دور ) ايالتى طرفندن مبعوث
انتخاب اولنه‌رق، جمهوريتك تأسسنه خدمت
ايده‌جك هر نوع تدابير وتشبثاته ياردم ايتمش
ايدى. ١٨٨٧ تاريخنده موسيو غروينك عزلى
اوزرينه رئيس جمهورا انتخاب اولنه‌رق، فرانسه‌نك
هروجهله ترقياتنه بيوك خدمتلر ايتمش؛ وعمومك
محبتنى قزانمش ايكن، ١٨٩٤ تاريخنده برسرسرى

ایتالیان طرفندن قتل اولنمشدر . ترجمه وتألیف اولەرق برقاچ اثری واردر .

**قارنیاد** { ( Carneade ) یونان قدیم حکماسندن اولوب ، کندینه مخصوص برفلسفەسی وار ایدی. میلاددن ٢١٥ سنه اول برقەنك قیروان قدیم شهرنده طوغوب، آتنەدە اوچنجی آقادمیا نامیله برمدرسه آچمشیدی. قبل المیلاد ١٥٥ تاریخنده آتنەلیلر طرفندن برهیئتله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلمشدی .

**قارورە** { ( Carora ) ونزوئلا ممالك مجتمعەسنك ( بارکیزیمتو ) جمهوریتنده وبارکیزیمتونك ٩٢ کیلو متره غرب جنوبیسنده اولەرق ( توقویو ) ایرماغنه تابع ( موررە ) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی وضمغ ایله دری تجارتی واردر .

**قاروژ** { یاخود قاروجو ( Carouge, Caroggio ) اسویچرەنك جنو ناحیەسنده وجنوك برکیلومتره جنوبنده اولەرق ( آروە ) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٨٧٠ اهالیسی واردر. جنوك برمحلەسی حکمندەدر.

**قاروس** { (Carus) روما ایمپراطورلرندن اولوب ، ٢٨١ تاریخ میلادیسنده ( پروبوس ) ك وفاتی اوزرینه ، عسکر طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ وایلیریاده سارماتلری مغلوب ایتمش ؛ وجزیره خطەسیله سلفکیه ومداینی ضبط ایتمش؛ وبوصوك محاربەدە وفات ایدوب ، قیصر عنوانی ویرمش اولدیغی اوغللری ( قارین ) و ( نومریان ) خلفلری اولمشدر .

**قارولی** { ( Karoly ) مجارستانك شرق جهتنده ( ساتمار ) سنجاغنده و(ساتمارنمتی) نك ٣٦ کیلو متره غرب جنوبسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٥٢٥ اهالیسی وکوزل باغلری واردر.

**قارولیفهروار** { (Karoly-Fehervrr) [ « قارلسبورغ » مادەسنه مراجعت . ]

**قارولینه** { ( Iles Carolines ) آطەلری بحر محیط کبیرك میقرونسیا قسمنده بر چوق جزایر صغیره هیئت مجموعەسی اولوب ، اسپانیه مستعمراتندن معدوددر . جزایر مذکوره ١٣٥° ایله ١٦١° طول شرقی آرەلرنده ٢٦ درجۀ جغرافیەدە و ٥° ایله ١٠° عرض شمالی آرەسنده ممتد اولور. الك غربی جزیرەسی اولان ( نغولی ) ونام دیکرله ( ماتلوتاس ) جزیرەسی (فیلیپینه) جزایرینك ١٣٠٠ کیلومتره شرقندەدر. بونلرك غرب جهتنده واقع ( پالاواس ) وشمال طرفنده بولنان ( ماریانه ) جزایر مجتمعەلرینی دخی بعضاً قارولینه جزایرندن عد ایدرلر . اصل قارولینه آطەلری بشیوزی متجاوز اولوب ، الك بیوکلری اولان( پوناپی ) جزیرەسی دائرەوی‌الشکل اولدیغیحالده قطری ٢٠ کیلومترەیی تجاوز ایتمز. دیکر برقاچیدە بوکا قریب اولوب، قصوری بسبتون کوچك واکثری خالیدر. یالکز مذکور پوناپی ایله ( والان ) و ( هوغولو ) آطەلرینك اراضیسی یوکسکجه اولوب ، سائرلری آلچق وحذای بحره قریب قیالرله محاط اراضیٔ مرجانیەدن عبارتدر. برقاچ طاقه منقسم اولوب ، بهر طاقمنك بررئیسیواردر؛ واسپانیەیه تابع اولدقلری حالده ، یالکز غربی ووسطی طاقملری اون حکومت قدر تشکیل ایدوب ، بونلرکندیلرینی مستقل طانیرلر. هواجه جزایر مذکورەنك جملەسی پك لطیف اولوب، اقلیمك حرارتی دائمی صورتده اسن ملتملر وموسم روزکارلریله تعدیل اولنور . آنجق یازین یاغمورلری چوق اولوب ، بعضا کونلرجه متمادیاً یاغمور یاغار؛ وسائر موسملرده دخی یاغمورسز نادراً بر هفته کچر . بو جزایرك جملەسی وهله اراضیلری یوکسکجه اولانلری اشجار ونباتات کوناکون ایله مستور اولوب، ساحلدن تپەلرینەدك منتظم برباغچه صورتنی ابراز ایدرلر ؛ وآغاجلری حقیقةً بالکز برعددی برباغچەیه زینت ورونق ویرەبیلەجك شکل وصورتدەدر. اهالینك معیشتی موس واکمك آغاجی وقوقه کبی خدایی نابت اشجارك میوەلرندن عبارتدر.

قارولینه جزایرینك مجموعاً مساحۀ سطحیەلری ١٤٥٠ مربع کیلو متره اولوب، ٣٦٠٠٠ اهالی ایله مسکوندرلر. بواهالی پولینسیا جنسیتنه منسوب اولوب ، رنکلری زیادەجه اسمر دینلەجك

صورتده ، سیمالری منتظم، کوزلری ایری وسیاه،
برونلری دوز ، آغزلری اوفق، دیشلری بیاض،
قدوقامتلری موزون ، صاچ وصقاللری دوز
وچوقدر. الحاصل متناسب‌الاعضا ، لطیف ، ذکی
ومونس آدملر اولوب ، آوروپا لسانلرینی چابق
اوکرنیرلر . اقلیم وهوانك اقتضاسنجه کندیلری
همان چیپلاق کزوب ، ارککلری اویلش آغاج
کوتوکندن عبارت قایقلر یله دکیزلرده کزمك
وحرب وبالیقچیلق وقادینلری حصیر وبعض‌الیافدن
بر طاقم منسوجات یاپمق کبی ایشلرله مشغول
اولورلر.

**قارولینه** { ( Caroline ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قسم شرقیسنك
آلغانی سلسلهٔ جبالیله بحر محیط آطلاسی ساحلی
آره‌سنده بیوك برخطه اولوب، بروجه‌آتی شمالی
وجنوبی قارولینه اسملریله ایکی جمهوریته منقسمدر:

**قارولینه** { شمالی —(C. du Nord, North) ( Carolina ) آمریقای شمالیده
ممالك مجتمعه‌یی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری
اولوب ، شمالاً ویرجینیه ، غرباً تنسه ، جنوباً
جنوبی قارولینه جمهوریتلریله، شرقاً دخی بحرمحیط
آطلاسی ایله محدود اولدیغی حالده ، مساحهٔ
سطحیه‌سی ۱۳۵ ۳۲۰ مربع کیلومتره واهالیسی
۱ ۶۱۷ ۹۴۷ کشیدر. قسم غربیسی طاغلق ومرتفع
اولوب ، آلغانی سلسلهٔ جبالنك ذروه واتك
وقوللری اوزانیر ، واك یوکسك محلری ۱۹۷۴
مترهیه بالغ اولور. بومنطقه‌نك شرق جهتنده تپه‌لر
ومعتدل ارتفاعلر منطقه‌سی بولنور،که خطه‌نك اك
منبت واك ایی اروا اولنور اراضیسنی حاویدر .
بونك شرقنده چام‌اورمانلرینی حاوی اووه منقطه‌سی
وبونك شرقنده بطاقلقلری وکورفز وخلیجلری
حاوی اولان ساحل منطقه‌سی بولنیور . سواحلی
قوملق وانهارك دوکدکاری قوملردن برطاقم
قوم سهملریله انکیندن آیرلمش اولوب ، سفاینك
تقربنه الویریشلی دکلدر . بوحال وساحل ایله
چاملق منطقه‌لرینك زراعته عدم استعدادی بو
جمهوریتك ترقیاتنه مانع اولمشدر. مع‌هذا طاغلرنده
آلتون، باقیر، دمیروسائر معدنلری چوق اولوب،
قالیفورنیه‌نك کشفندن اول دنیانك اك زنکین
آلتون معدنلری بونلر ایدی. انهارینك همان
جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری
آقه‌رق انکیندن طار قوم سدلریله آیرلمش‌اولان
مذکور کوللره دوکیلور. بونلرك باشلیجه‌لری :
چووان، روآنوکه، پامپلیقو، نوزه قاپو فیرریور
وقاناوبه نهرلریدر . بونلردن صوك ایکی نهرك
مجرالرینك یالکز قسم اعلاسی شمالی قارولینه
داخلنده‌در. هواسی قیشین معتدل اولوب ، آز
قار یاغار؛ صوك بهارلری پك کوزلدر ؛ یالکز
یازین صیجاق زیاده‌جه‌در. تحولات هوائیه‌سی پك
صیقدر . مع هذا هواسی پك صاغلام اولوب ،
یالکز سواحله قریب بعض یرلری صیتمه‌لیدر .
محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله توتون،
کنویر، پاموق، پرنج، چیویت وسائره‌دن عبارتدر.
حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب ، یباغیسی
سرینوسك کندن اینجه ودها صیق برجنس قویون
یتیشدیریلیر. طاغلرنده کیك ، یبان اوکوزی ،
آیی، قورت وسائر حیوانات وحشیه واردر .
چینفراقلی ییلانلری‌ده چوقدر . انهارك منصبلرنده
وکوللرده آمریقا تمساحی بولنور. روآنوکه نهرنده
پك لذیذ بر جنس بالیق کلیتله صید اولنور .
صنایعی پك ایلری اولمیوب، یالکز دمیرخانه‌لری
چوقجه در . تجارتی خیلی ایلری اولوب، دمیر
یوللری وسیر سفائنه صالح انهاریله جدوللری
متعدددر. باشلیجه اسکله‌لری : ادنتون، قامدن،
واشینغتون ، نیوبرنه ، ویلینغتون ویلمیوتدر .
اخراجاتی : حیوانات، قطران، کراسته، مصر،
پاموق ، توتون ، پرنج ، بال مومی وسائره دن
عبارتدر . اکثر اهالیسی ایرلانده‌لی وانکلیز،
مجموعنك برثلثی زنجی، ۱۲۵۰ قدری اصل یرلی
و ۳۵۰۰ قدری سائر آوروپا اقوامنه منسوبدر.
مرکزی اولان ( بالیغ ) کوچك برقصبه‌اولوب،
اك بیوك معموره‌سی ( ویلمینغتون ) در. برمجلس
مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، بونلر برلکده
بالانعقاد برسنه مدتله بررئیس ویا والی ومجلس
اداره‌نك اعضالرینی انتخاب ایدرلر .

**قارولینه** { جنوبی — ( C. du Sud, South C. ) آمریقای
شمالیده‌کی ممالك مجتمعه دولت عظیمه‌سنی ترکیب

ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، مثلث‌الشکل اولدیغی حالده، رأس زاویه‌سی آلغانی سلسله‌سنك قسم جنوبیسنده واساسی بحر محیط آطلاسی ساحلنده در. شمالاً شمالی قارولینه، غرب جنوبی جهتندن جورجیا جمهوریتلریله ، شرق جنوبی جهتندن دخی بحرمحیط مذکورله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٩١٧٠ مربع کیلومتره اولوب، ١١٥١١٥٠ اهالیسی واردر. تقریباً ٣٢° ایله ٣٥° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، همان اورته‌سنده بولنان مرکزی (قولومبیه) ٣٨°١٥′ طول غربیده واقعدر. آلغانی جباله یالکز بر کوشه‌سی تماس‌ایتمکله، چوق‌طاغلری‌اولمیوب، قسم غربیسی منبت تپه‌لردن ، قسم وسطیسی چاملق اورمانلردن وساحل طرفی بطاقلق اووه‌لردن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده برچوق آطه‌لر بولنیور،که پك مقبول بر جنس پاموق حاصل ایتمکله مشهور درلر . پرنج محصولاتی پك چوق اولوب، ممالك مجتمعه‌دن چیقان پرنجك نصفندن زیاده‌سی بوجمهوریتده حاصل اولور . اهالیسنك نصفنه قریب مقداری زنجی اولوب ، آوروپا مهاجرلرینك برقسمی فرانسزدر . انهارینك‌جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقوب، بر قاچی شمالی قارولینه‌دن کلیر. بونلرك باشلیجه‌لری : غریت پدی ، بلاق ریور ، سانتی ، ادیستو وسادانه نهرلریدر . الك بیوك شهری واك ایشلك اسکله‌سی (چارلستون) در. هواسی قیشین معتدل وایلك‌وصوك بهارلرده پك کوزل ایسه‌ده . یازین زیاده صیجاقدر ، وتحولاتی پك صیقدر . یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، ایلولده خسته‌لقلری زیاده‌در . ساحله قریب طرفلری صیتمه‌لی اولوب ، صاری صیتمه دخی بعضاً ظهور ایدر . دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولدیغی کبی ، باقیر ، قورشون وسائر معدنلریله احجارك انواعی بولنور. اورمانلری چوق‌اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر . کیك ، قورت ، آیی ، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه‌سیله یبانی حالنده هندی وکوکرجینلری چوقدر . آمریقایه مخصوص تمساح ویپلانلرك انواعیله مضر حشراتی‌ده زیاده در . انهاری بالیقله طولودر . یوکسك محللرنده بغدایله توتون وکتنوبر، اورته طرفلرنده مصر ایله سائر بعض حبوبات وآلچق طرفلرنده پرنج وپاموق زرع اولنور. چیویت وشکر قامشی دخی بعض محللرنده حاصل اولور. قویونلری پك چوقدر. معمولات صناعیه‌سی دمیر وچلیکه متعلق شیلرله یوکدن قبا منسوجات ، ایپ وخلاط، کاغد، باروت وسائره‌در . اخراجاتی باشلیجه پرنج، پاموق وتوتوندر. مملکتك کشفنده اقوام اصلیه‌دن ٢٨ قوم ایله مسکون اولوب ، بونلرك چوغی آلغانی سلسله‌سنك اوته‌سنه چکه‌رك طاغلمش ویا محو اولمش، ویالکز (قاتاوایه) قومی مملکتده قالمشدر. بر مجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، ایکیسی بالاجتماع بر سنه مدتله بر رئیس انتخاب ایدرلر ، که برمجلس اداره ایله بالاستشاره ادارهٔ مملکت ایدر .

**قارون** { کثرت مال وثروتیله وخستیله مشهور برشخص اولوب، حضرت موسی (عم)ك معاصری وبرروایتده خصمی‌ایدی. ابتدای حالنده پك فقیر اولوب ، نبی مشارالیهك دلالتیله کیمیایه آشنا اوله‌رق ،کلیتلی ثروته نائل اولدیغی حالده ، اعطاسی حضرت موسی ( عم ) طرفندن تکلیف اولنان عشری ویرمك ایستمدیکندن ، مشارالیهك بددعاسیله کندیسی و اموال و ثروتی یرك ایچنه باتمش . توراتده (قوره) اسمیله مذکوردر .

**قارون** { (Carron) اسقوچیه‌نك (استرلینغ) ایالتنده و ( فالکیرق ) ك ٣ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ٣٠٠٠ عمله قوللانان بیوك بر دمیرخانه‌سیله مشهوردر .

**قارون اپینای** { ( Carvin Épinay ) فرانسه‌نك شمالنده پادوقاله ایالتنك بتونه قضاسنده و بتونه‌نك ٣٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٧٠٢٥ اهالیسی ، کومور معدنی ، دمیر دوکمخانه‌سی ، شکر ، اسپرتو ، کتن ایپلك وتول فابریقه‌لری واردر .

**قارونی** { ( Caroni ) آمریقای جنوبینك ونزوئله جمهوریتنده بربیوك نهر

اولوب ، ( اورتوق ) ایرماغنك الك بیوك تابعلرندندر. ( پاقارائیما ) سلسلهٔ جبالندن نبعانله ، جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، تقریباً ٦٠٠ کیلو مترەلك جریاندن صکره ، ( چوداد بولیوار ) قصبه‌سندن ١٣٠ کیلو متره آشاغیده مذکور ایرماغه دوکیلور . جریانی پك سرعتلی اولوب ، یتاغنده بر چوق آطه‌لر وقیالر بولنیور . اوچ شلاله‌سی وبش یرده پك اینیشلی وسرعتلی آقنتیلری اولمغله ، سیر سفائنه صالح دکلدر . تابعلرینك الك بیوکی ( پاغوآ ) نهریدر.

**قاره** ( Karree ) آفریقانك منتهای جنوبنده امید برونی مهجرنده برسلسلهٔ جبالدر، که شرقدن غربه ٣٠٠ کیلو مترەلك محلده ممتد اولوب، ذروه‌لری ١٦٨٠ و ١٩٧٠ متره‌یه قدر چیقیورسه‌ده، بولندیغی موقع مرتفع اولدیغندن ، اوقدر یوکسك کورنمیور . شمالی اتکلرندن آقان صولر وادیلرده قوریوب ، اورانژ ایرماغنه واصل اولماز. — مهجر مذکورك غرب جهتنده دخی بو اسمله بر طاغ بولنوب ، شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ٨٠ کیلومتره‌لك محلده اوزانیر.

**قاری** ( ابو محمد جعفر بن احمد السراج البغدادی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب ، حدیث وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ٤١٧ تاریخنده بغدادده طوغوب، ٥٠٠ ده وفات ایتمشدر . « مصارع العشاق » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفات غریبه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بان الخلیط فأدمعی   وجداً علیهم تستهل
وحداهم حادی الفرا   ق عن المنازل فاستقلوا
قل للذین ترحلوا   عن ناظری والقلب حلوا
ما ضرهم لو انهلوا   من ماء وصلهم وعلوا

**قاری** [ « علی قاری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قاریانده** (Caryande) آناطولیده منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان ( قاریه ) خطهٔ قدیمه‌سی ساحلنده قدیمی برقصبه اولوب، الیوم خرابدر .

**قاریزال** (Carrizal) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك قسم شمالیسنده واقع آتاقامه خطه‌سنده و ( قوپیاپو ) نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (تریوینه) ایالتنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی وجوارنده پك زنکین باقیر معدنی واردر .

**قاریق** (Carriche) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك ( تیپراری ) سنجاغنده و ( تلومل ) ك ٢٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق ( بارو ) ایرماغنه تابع ( سوییر ) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٤٥٠ اهالیسی، یوك منسوجاتی، دباغخانه‌لری وحبوباتله ساده یاغ تجارتی واردر. — بو اسمله ینه ایرلانده‌ده دیکر برکوچك قصبه و برناحیه واسقوچیه‌ده‌ده برناحیه بولندیغندن ، برنجیسی نهرینه اضافتله تفریق اولنور .

**قاریقال** (Carical, Karical) هندستانك قسم جنوبیسنك ساحل شرقیسنده یعنی (قوروماندل) خطه‌سنده فرانسه‌یه تابع برقصبه وکوچك مهجراولوب. (پوندیشری) نك ١١٤ کیلومتره جنوبنده ودکنك الك بیوك انهارندن ( کاوری ) نك قوللرندن برینك منصبنده ′٥٥°١٠ عرض شمالی ایله ″٤٦′٣٢°٧٧ طول شرقیده واقعدر. قصبه وقتیله خیلی بیوك وسورله محاط ایکن ، شمدی اهمیتسز وسوری خرابدر . مهجر ١٣٥ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ٩٢٤٤٥ اهالیسی واردر . ٥ قضایه منقسم اولوب، ١٠٠ قریه‌یی حاویدر . یرلیلر پاموق واپکدن بعض منسوجات اعمال ایدرلر. اخراجات وادخالات سنویه‌سی برلکده ٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در .

**قاریماته** (Karimata) آسیایه ملحق جزایر بحر محیطدن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جنوبی ساحلی قارشیسنده وچین دکیزیله جاوه دکیزی آره‌سنده‌کی بوغازده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٩ مربع کیلومتره واهالیسی آنجق ٥٠٠ کشیدر . الك بیوکاری اولان ( قاریماته ) جزیره‌سی ′٣٦°١ عرض جنوبی ایله ′٤٠°١٠٦ طول شرقیده واقعدر. آطه‌لر ١٠٠ قدر اولوب، شایان تماشا منظره‌لریله وهوالرینك پك لطیف وصاغلام اولمسیله مشهوردرلر. دمیر ، قلای

وآنتیمون معدنلری، کوزل قوقولی مختلف آغاجلری وبال مومیله مرجان وصدف کبی اخراجاتلری واردر. — بولندقلری بوغازه دخی ( قاریماته بوغازی ) نامی ویریلیر.

**قاریمون** { (Karimon) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنک ساحل شرقیسنده وملاقه بوغازینک مدخل جنوبیسنده بیوك وکوچك قاریمون اسملریله ایکی آطه اولوب، برلکده مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۲۱ مربع کیلو متره‌در.

**قاریمون جاوه** { ( Karimon-Djava ) جاوه جزیرهٔ کبیره‌سنک ساحل شمالیسنده واقع ( جاپاره ) قصبه‌سنک ۵۰ کیلو متره قدر آچیقلرنده اوچ بیوجك وبرقاچ کوچك آطه اولوب، برلکده مساحهٔ سطحیه‌لری ۵۵ مربع کیلو متره‌در. وقتیله قورصانلر ملجئی ایدیلر.

**قارینتیه** { ( Carinthie ) آوستریا ومجارستان دولتنک غرب جنوبی جهتنده برخطه وایالت اولوب، غرباً تیرول، شمالاً سالسبورغ، شمال شرقی جهتندن وشرقاً استیریه، جنوباً قارنیوله خطه‌لریله، جنوب غربی جهتندن‌ده ایتالیا حدودیله محدوددر. مستطیل‌الشکل بر یر اولوب، شرقدن غربه بویی ۱۷۰ واکی ۵۰ ایله ۶۰ کیلو متره آره‌سنده در. ۱۰°۲۰′ ایله ۱۲°۴۰′ طول شرقی و ۴۶°۲۵′ ایله ۴۷° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰ ۳۳۳ مربع کیلو متره واهالیسی ۳۶۱ ۰۰۸ کشیدر. آلپ جباللك ( قارنیق ) تعبیر اولنان سلسله‌سی شمال غربی طرفندن بوخطه‌یه داخل اولوب، شرقه طوغری اوزانه‌رق، ایالتك ایچنده برچوق قوللر وشعبه‌لر اوزاتمغله، خطه‌نك اراضیسی طاغلقدر. طونه‌نك اك بیوك تابعلرندن اولان ( دراوه ) نهری قارینتیه‌یی غربدن شرقه بوینه یاروب، صولدن مذکور سلسله‌دن اینن برچوق چایلر وصاغدن ( غایل ) نهرینی آلیر. برچوق کوللری‌ده اولوب، باشلیجه‌لری: مولستد، اوسیاخ و ( وورت ) کوللریدر. هواسی صاغلام ایسه‌ده، صوئوق وسریع التحولدر. اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی آز اولوب، آنجق یدیده بری قابل زراعت واقسام سائره‌سی اراضئ خالیه ایله اورمان ومرعادن عبارتدر. واسعجه وادیلرنده بغدای، داری، مصر وطاغلرده آرپه وچاودار حاصل اولوب، بعض جهتلرنده اوزوم وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولورسه‌ده، بو محصولاتك جمله‌سی احتیاجات محلیه‌یه غیر کافیدر. بر مقدار کتان وکنویر دخی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، قیونلرینك بیاغیسی مقبولدر. اهالیسی آری واپك بوجکی دخی یتیشدیروب، خیلی مقدار بال وقوزه آلیرلر. اورمانلری چوق وصیق اولوب، ایچلرنده آیی وقره‌جه ایله سائر حیوانات وحشیه بولنور. معادنی چوق اولوب، کلیتلی دمیر، کومش، سیملی قورشون ویك مقبول خالص قورشون ایله باقیر، بیسموت وسائر معدنلر اخراج اولنور. مرمر اوجاقلری‌ده چوقدر. صنایع محلیه دمیرجیلکله اسلحه، تنکه‌دن معمول شیلر ومواد دباغیه‌دن عبارت اولوب، تجارتی دخی باشلیجه محصولات ارضیه ایله معادن وحیواناته متعلقدر. اهالیسنك بشده اوچی آلمان وقصوری اسلاو اولوب، بونلر استیریه اسلاولرینك لسانیله متکلمدرلر. ایچلرنده یالکز ۲۰۰۰۰ پروتستان بولنوب، قصوری کاملاً قتولیکدر. ایالت ۸ قضایه و ۲۸۱ ناحیه‌یه منقسم اولوب، مرکزی ( قلاکنفورت ) قصبه‌سیدر. ایالت داخلنده ۱۱ قصبه و ۲۵ پازارلی وچارشیلی بیوك قریه ایله ۲۷۸۳ کوی بولنیور. ویانه‌دن تریسته‌یه کیدن دمیر یول خطی قارینتیه‌یی عرضاً ودیکر برخط طولاً شق ایدوب، بعض شعبه‌لری دخی واردر. بو خطه ازمنهٔ قدیمه‌ده ( قارینت ) دینلن براسلاو قومیله مسکون اولوب، بعده آلمانلر داخل اولمشلردر. اونجی قرن میلادیده برآره‌لق مستقل بر دوقه‌لق صورتنده اداره اولندقدن صکره، آوستریایه تابع اولمشدر.

**قارینوس** { ( Carin, Carinus ) روما ایمپراطورلرندن اولوب، ۲۸۳ تاریخ میلادیسنده کوچك برادری ( نومریان ) ایله مشترکاً پدری ( قاروس ).

خلف اولمش ؛ وحصه‌سنه ایتالیا ، ایلیریا ، غالیا ، اسپانیه وآفریقا دوشمش ایدی . سفیه بر آدم اولوب ، آنجق جسور اولمغله ، حکومت دعواسنه قالقیشان پولیانوسی ورونه‌ده کلیاً مغلوب ایتدیکی کبی ، دیگر مدعیٔ حکومت دیوقلتیانه دخی غالب گلمش ایسه‌ده ، بعده بونك طرفندن مسیاده مغلوب ، و ٢٨٥ ده مقتول اولمشدر.

**قارینی** { ( Carini ) سیجلیه‌نك پالرمو ایالتنده وپالرمونك ١٧ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر.

**قارنیان** { (Carignan) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك ( تورینو ) ایالتنده وتورینونك ٢٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ( پو ) ایرماغنك ساحل جنوبیسده بر قصبه اولوب ، ٧٢٥٠ اهالیسی، اسکی سوری وکوزل برمیدانی واردر. ابریشمی‌ولیمون قبوغندن رجلی مشهوردر. الیوم ایتالیاده حکم سورن ساووآ خاندان حکمداریسنك اجدادی ابتدا بو قصبه‌نك پرنسلری بولنمشلردر .

**قاریه** { ( Carie ) آسیای صغیرك تقسیمات قدیمه‌سنده شبه جزیره‌نك غرب جنوبی کوشه‌سنده واقع بر خطه اولوب ، الیوم منتشا سنجاغنی تشکیل ایدن یردن عبارت اولدیغی حالده ، غرباً وجنوباً دکیزله ، شرقاً ( پیسیدیه ) و ( کیلیکیه )، شمالاً دخی ( لیدیه ) خطه‌لریله محدود ایدی . باشلیجه معموره‌لری : هالیقارناسه ( بودروم ) ، میلت ، قنیده ، قاونه ، آلاباندە وآلینده ایدی . اسکیدن یونانیلر قاریه اهالیسنه باربار یعنی یونانیننك غیری واجنبی نظریله باقارلردی . فنیکه‌لیلر قاریه سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی ،که بهری بر بیوك قوهٔ بحریه‌یه مالك اولمشدی . بعده یونانك یونیان ودوریان جنسلرندن بعض مهاجرلر قاریه‌یه کلوب ، سواحلنده یرلشمشلردی . کیخسرو بو مملکتی ضبطله ایران دولتنه الحاقنده مشهور (ماوسول) ایله ملکه ( آرتمیسه ) کبی بعض یرلی حکمدارلری تحت اطاعتنه آلمغله قناعت ایتمشدی. بعده اسکندر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ملوك طوائف کش مکشلرندن صکره روماليلرك ، بر آره‌لق عربلرك ، دها صکره سلجوقیلرك الینه کچمش؛ و دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده منتشا بکلرینك تحت اداره‌سنده قالوب ، متعاقباً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولندقدن صکره دخی منتشا اسمنی محافظه ایتمشدر . قاریه اسمی ایسه قرون اولادن بری اونودلمشدر . [ « منتشا » ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله. ]

**قازال ماجوره** { (Casal Maggiore) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (قرمونه) ایالتنده وقرمونه‌نك ٣٩ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ٤٢٦٥ اهالیسی ، صاقسی ، جام ، اجزاء کیمویه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واطرافنده‌کی باغلردن یاپیلان کلیتلی شراب اخراجاتی واردر .

**قازال مونتفراتو** { (Casal Montfer-rato) ایتالیه‌ده پیامونته خطه‌سنك ( آلکساندریه ) ایالتنده وآلکساندریه‌نك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ( پو ) ایرماغنك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٧١٠٠ اهالیسی، واسع سوقاق ومیدانلری ، مصنع برکلیساسی ، برچوق مشهور رسملری حاوی بر سرایی، یوکسك برساعت قله‌سی ، عمومی باغچه‌سی ، تیاتروسی، ایکی خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، مکتبی، کتبخانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سیله برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر .

**قازامانسه** { ( Cazamance ) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغامبیا مهجرنده ″٢ ′٣٥ °١٢ عرض شمالی ایله ″١٠ ′٨ °١٩ طول غربیده بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور برایرماق اولوب ، منصبندن یوقاری سیر سفائنه صالح اولان ٣٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی کشف اولنمش ، واوست طرفی مجهول قالمش ایسه‌ده ، فوته‌جالون طاغلرندن نبعان ایتدیکی مظنوندر . مجراسی اوزرنده پورتکیزلیلرله فرانسزلرك بر ایکیشر تجارتخانه‌لری واردر .

**قازرته** { ( Caserte ) ایتالیانك جنوب جهتنده ناپولینك ٢٤ كیلومتره شمال شرقیسنده (ترادی لابور) ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، ایپك منسوجات دستگاهلری، زراعت وصنایع مكتبلری و بیوك بر سرایله بوكا مربوط واسع باغچه‌سی واردر .

**قاز طاغی** { آناطولینك غرب شمالی كوشه‌سنده ادرمید كور - فزینك شمالنده منفرد بر طاغ اولوب ، اتكاری اورمانلرله مستوردر . غرب شمالی اتكنده مشهور تروآ شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنوب ، جبل مذكورك اسم قدیمی (ایدا) در .

**قازورله** { (Cazorla) اسپانیه‌ده جائنك ٥٥ كیلومتره شمال شرقیسنده همنامی برطاغك اتكاریله محاط برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهالیسی واردر .

**قازیر** { (Kazyr) سیبریه‌نك (ینیسیسك) ایالتنده بر نهر در ، كه چین حدودنده نبعانله ، تاتارله مسكون یرلر ایچنده ٢١٥ كیلومتره جریاندن صكره ، دیكر انهارله برلشه‌رك ، (ینیسی) ایرماغنه تابع (توبه) نهرینی تشكیل ایدر .

**قازیری** { (Casiri) مشاهیرمستشرقیندن اولوب ، ١٧١٠ ده طرابلس شامده طوغمش، و ١٧٩١ ده مادرید ده وفات ایتمشدر . مارونیت پاپاسلرندن اولدیغی حالده ، اسپانیایه انتقال ایله ، مادرید كتبخانه‌سنه مأمور و آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمش ؛ و بعده اسكوریال كتبخانهٔ مشهوری حافظ كتبی اولوب ، بوكتبخانه‌ده‌كی كتب عربیه‌نك تفصیلاتلی وشرحلی بردفترینی لاتین لساننده ترتیبله ١٧٧٠ ده ایكی بیوك جلد اوزره مادریدده نشر ایتمشدر .

**قازیلینوم** { ( Casilinum ) ایتالیه‌نك قامپانیه خطه‌سنده وقاپوه‌نك قارشیسنده بولنمش بر اسكی شهر اولوب ، قبل المیلاد ٢١٦ تاریخنده قارتاج سرداری مشهور آنیبال بو شهرك جوارنده فابیوس طرفندن بر بوغازده صیقیشدیرلمغله ، بر سوری اوكوزلرك باشلرینه برر بز صاروب طوتیشدیره‌رق، ایلری‌یه سوروب ، روماليلری دوچار دهشت و انهزام، وشهری ضبط ایتمشدی .

**قازیم** { (Kazym) سیبریه‌نك غرب جهتنده ( توبولسق ) ایالتنك ( برزوف ) قضا سنده‌برنهردر، كه( تورم‌نور) كولندن‌چیقوب غربه طوغری آقه‌رق ، اوزون اوتلرله مستور بطاقلی اووه‌لرك ایچنده ٣٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ، برزوفك قصبه‌سنك اوست طرفنده ( اوبی ) ایرماغنه دوكیلور . مجراسی اطرافنده آو وبالیقله وورن سوریلریله یاشار ( اوستیاق ) قبیله‌لری قونوب كوچر .

**قازیمیر** { ( Casimir ) بواسمله لهستانده بش قرال كلمشدر :

برنجیسی « صلحپرور » لقبیله ملقب اولوب ، ١٠٣٧ تاریخنده پدری ایكنجی ( مزیسلاس) ه خلف اولمش؛ وبش سنه والده‌سنك وصایتی تحتنده قرال بولندقدن صكره فرانسه‌یه كیدرك ، قلونی مناسترنده راهب اولمش ایدی. آنجق لهلیلر بر چوق فتنه ونفاقلره دوچار اولدقلرندن ، كندیسنی دعوتله ، پاپادن راهبلكی ترك ایتمسنه وتزوجنه مساعده استحصال ایتمشلردی. بونك اوزرینه لهستانه عودتله ، روسیه بیوك دوقه‌سی ( باروسلاو ) ك قیزینی تزوج ایتمش ؛ وسیلزیه‌یی ضبطله ، پروسیه وپومرانیه‌یی دائرهٔ اطاعته آلمش ؛ وحكیمانه ادارهٔ ملك ایدوب، ١٠٥٨ ده وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی « عادل » لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی بولسلاسك اوغلیدر . ١١١٧ ده طوغوب، ١١٧٧ ده برادری میسیسلاسه خلف اولمش؛ و ١٧ سنه مملكتی حسن اداره‌ا وجله‌یی ممنون ایتدكدن صكره ، ١١٩٤ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی « بیوك » لقبیله ملقب اولوب ، ١٣٠٩ ده طوغمش ، و ١٣٣٣ ده پدری ولادیسلاس لوكتكه خلف اولوب، چهستان‌قرالنی مغلوب ایتمش ، وروسیه‌نك ده بر قسمنی ضبط ایلمش ایدی . بر طاقم نظامات وقوانین وضع

ومکتبلر، دارالفنونلر، خسته‌خانه‌لر وسائر مؤسسات
تأسیس ایتمش ؛ و ( استر ) اسمنده بر یهودی
معشوقه‌سنك رجاسی اوزرینه یهودی تبعه‌سنه
برچوق امتیازات ویرمش ایدی . ١٣٧٠ ده
وفات ایدوب، بونکله ( پیاست ) سلاله‌سی ختام
بولمشدر .

— دردنجیسی بشنجی ولادیسلاسك اوغلی
اولوب، لیتوآنیه بیوك دوقه‌سی ایکن، ١٤٤٥ ده
لهستان قراللغنه دعوت اولنمش؛ وتوتونیق شوالیه‌
لرینك پروسیه‌ده ایدنمش اولدقلری یرلری ضبط
ایتدکدن صکره ، مجارلر وتاتارلره قارشی بعض
غالبیتلر قزانمش ایدی ، مملکتنده لاتین لسانك
استعمالنی مجبوری حالنه قومشیدی . ١٤٩٢ ده
وفات ایتمشدر .

— بشنجیسی اوچنجی سجیسموندك اوغلی
ویدنجی ولادیسلاسك برادری اولوب، جزویت
طریق رهباننه سلوکله ، قاردینال اولمش ایکن ،
١٦٤٨ ده برادرینك وفاتی اوزرینه، قراللغه
انتخاب اولنه‌رق ، برادرینك طول زوجه‌سنی
تزوج ایچون پاپادن مساعده استحصال ایتمشدی .
اسوج قرالی شارل کوستاو طرفندن وارسوویه‌ده
مغلوب اولمش ایسه‌ده ، بعده غالب کلوب ،
کندیسنی مملکتندن چیقارمش ؛ وجنراللرندن
(سوبیسکی) تاتارلری مغلوب ایتمشدی. ١٦٧٧ ده،
زوجه‌سنك وقوع وفاتی اوزرینه، دنیادن بیزار
اولوب، فراغ ایده‌رك، فرانسه‌ده بر مناستره
چکلمش؛ و ١٦٧٢ ده وفات ایتمشدر .

**قاسالی** { ( Kassâli ) آفریقای وسطیسنك
( اورووا ) مملکتنده وتانغانیقه
کولنك غرب جهتنده برکول اولوب، ٨° ایله ٩°
عرض جنوبی و ١٠′ ٢٣° ایله ٢٥′ ٢٤° طول
شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. قونغو ایرماغنه تابع
( قاموروندو ) نهرینك پایلسندن متشکلدر .

**قاسان** { ( یاخود کاسان ) ترکستانك فرغانه
خطه‌سنده وخوقندك ٨٥ کیلومتره
شمال شرقیسنده اوله‌رق سیحونه دوکیلن همنامی
بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٠٠٠٠
اهالیسی، مصنع بر جامع شریفی ، پك ایشلك
چارشیسی ، اوستنده برقلعه‌سی، اطرافنده منبت
وکوزل اراضیسی وجوارنده ( صدپیر ) اسمیله
بعض مشاهیرك مراقدینی حاوی بر مزارستانی
واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، بر چوق
مشاهیر علمانك منشئی بولنمشدر . یاقوت حموی
کندی زماننده ترکلرك غلبه‌سیله خراب اولدیغنی
بیان ایتدیکنه باقیلیرسه ، بعده تیکیدن اعمار
اولندیغی آکلاشیلور. شمدیکی اهالیسی ایرانك
جهت شمالیه‌سندن منتقل تاجیك جنسیتنه منسوب
اولوب، لسان فارسی ایله متکلمدرلر .

**قاساندر** { ( Cassandre, Cassander )
اسکندردن صکره ظهور ایدن
طوائف ملوکدن اولوب ، آنتیپاترك اوغلیدر .
قبل المیلاد ٣٥٤ ده طوغوب، ٣١٩ ده پدرینك
وفاتی اوزرینه، ماکدونیه‌یی ضبطله، اسکندرك
والده‌سی اولیمپیایی وزوجه‌سی روشن بنت دارا ایله
اوغلی آلکساندری قتل ایتدکدن صکره، جهانکیر
مشارالیهك همشیره‌سی ( تسالونیکه ) یی تزوجله،
قبل المیلاد ٣١١ ده حکمدارلغنی اعلان ایتمش ؛
وآنتیغونه قارشی بطلیوس ولیسیماخوس ایله
بالاتفاق، اوچی برلکده ٣٠١ تاریخنده ایپسوس
مظفریتنه نائل اولمغله ، بونك نتیجه‌سی اوله‌رق،
یونانك قسم اعظمنی دخی ماکدونیه‌یه الحاق
ایتمشدی . میلاددن ٢٩٨ سنه اول وفات
ایتمشدر .

**قاساندره** { (Cassandre, Alexandra)
یاخود آلکساندره اساطیر
یونانیه‌یه کوره ، تروآ حکمداری پریامك قیزی
اولوب ، کویا شمسدن کنایه اولان ( آپولون )
کندیسنه تعشق ایتمکله، وصالنه مقابل هرایستدیکنی
ویره‌جکنی وعد ایتمش؛ وقاساندره استقبالدن خبر
ویرمك قوتی ایستیوب، استحصال ایتدکدن صکره،
ینه وصالدن امتناع ایتمکله، آپولون بونك ویره‌جکی
خبرلره کیمسه‌نك اینانماسنی تقدیر ایتمش؛ وبووجهله
یونانیلرك تروآیه ادخال ایتمك ایستدکلری تخته‌دن
آتك قبولنه مانع اولمق ایستدیکی حالده ، کیمسه
سوزینی دکلمه‌مش ؛ وشهر فتح وضبط اولندقده
( پالاس )ك معبدینه التجا ایتمش ایسه‌ده، اوراده

( آياقس ) طرفندن تجاوزه دوچار اولوب ، يونانيلرك اسارتنه و ( آغاممنون ) ك حصهٔ سنه دوشمش ؛ وبونك طرفندن يونانه نقل اولنه‌رق ، مرقومله برابر زوجه‌سی طرفندن قتل ايتديرلمش.

**قاساندريه** { (Cassandria) [«پوتيده» و «كسنديره» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله . ]

**قاسپه** { ( Caspe ) اسپانيه‌ده آراغون خطه‌سنك ساراغوسه ايالتنده وساراغوسه‌نك ١٠٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده و ( غوآدلوپه) نهرينك صول كنارنده و ( ابره ) ايرماغنه اولان منصبی قربنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٩٤٠٠ اهاليسی واطرافنده چوق باغلريله زيتونلقلری واردر .

**قاسپيان** { ( Mer Caspienne ) اجنبيلر طرفندن بحر خزره ويريلان اسمدر.
[ « خزر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قاستاليه** { ( Castalie ) يونان قديمك ( فوكيده ) خطه‌سنده وپارناسوس طاغنك اتكنده برچشمه اولوب، اساطيرده ( موسه ) دينلن شعر وادبيات وصنايع نفيسه پريلرينه منسوب عد، وصويندن ايچنلرك شاعر اولدقلرينه اعتقاد اولنوردی.

**قاسترو** { (Castro) ايتاليانك ( اوترانته ) ايالتنده و ( غاليپولی ) نك ٤٢ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق آدرياتيق دكيزی ساحلنده بر قصبه اولوب ، ٧٨٥٠ اهاليسی واردر.

**قاسترو** { (Castro) آمريقای جنوبيده برازيليا ممالك مجتمعه سنك ( ساؤپاولو ) جمهوريتنده و ( ساؤپاولو ) نك ٣٢٠ كيلو متره غرب جنوبيسنده بر قصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهاليسی واردر.

**قاسترو** { (Castro) ساقز ومدللی جزيره‌لرينك مركزلری اولان مدللی وساقز قصبه‌لرينه وآطه‌لرده قلعه درونده اولان ديكر بعض قصبه‌لره يرليلر طرفندن « قلعه » ديمك اولان بواسم ويرلمكده‌در.

**قاستروجوانی** { ( Castrogiovanni ) سيجليه‌ده قالتانيزته ايالتنك ( پياچه آرمرينه ) قضاسنده ومركز قضانك ٢٨ كيلو متره شمالنده برقصبه اولوب ، ١٤٥١٠ اهاليسی ، برقاچ كليساسی ، اطرافنده منبت اووه‌لری ، كوكوردلی قابليجه‌لری وبهرسنه قوريلوب برقاچ كون سورر بيوك پنايری واردر. آطه‌نك اورته‌لرنده يوكسك بر موقعده بولنمغله ، قيشلری زياده‌جه سرتدر . ( انا ) شهر قديمنك موقعنده مؤسس اولوب، شهر مذكورده اكينلرك الهه‌سی زعم اولنان ( سرس ) عبادتنه مخصوص مشهور برمعبد وار ايدی ، كه بعض آثار باقيه‌سی قصبه‌نك بيوك كليساسنده مشهوددر.

**قاسترو ويرينه** { ( Castro Vireyna ) آمريقای جنوبيده پروجمهوريتنك (هوآنقاوليقه) ايالتنده وهوآنقووليقه‌نك ١١٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهاليسی و وقتيله پك زنكين ايكن شمدی قسماً متروك كومش معدنلری واردر .

**قاسترو ويلاری** { ( Castrovillari ) ايتاليانك قالابره چيتريوره ايالتنده وقوزانچه‌نك ٧٤ كيلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٩٤٠٠ اهاليسی ، مقبول شرابی ، ميوه‌لری وكثرتلی طوت آغاجلری واردر .

**قاستره** { (Castra) لاتينجه اردوكاه ديمك اولان بو اسم زمان قديمده بعض معموره‌لره علم اولمشيدی . ازآن جمله : (قاستره آلاته) اسقوچيه‌نك مركزی اولان ادیمبورغك اسم قديميدر . — ( قاستره كچيليه ) اسپانيه‌ده‌كی (قاسرس) قصبه‌سيدر . — ( قاستره قورنليه ) افريقيه يعنی تونسك ساحل شماليسنده ايدی . — (قاستره راپيده) جزايرده‌كی ( قليعه ) قصبه‌سنك اسم قديميدر .

**قاستره** { (Castres) فرانسه‌نك ( تارن ) ايالتنده و(آلبی)نك ٤٢ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق ( تارن ) نهرينه تابع ( آغوت ) چايی اوزرنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٦٤٦٠ اهاليسی، طوبجی مكتبی، داخلی مكتب

اعدادیسی، ١٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، زراعت وصنایع اوطه‌لری ، علوم وفنون جمعیتی، منسوجات مختلفه وکاغد فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری ، نهرك اوزرنده ایکی کوزل کوپریسی و مفرح بر تفرجکاهی واردر . اسکی بر قصبه اولوب ، اسم قدیمی (قاستروم) در .

**قاستری** { (Kastri) یونانك موره شبه جزیره‌سنده واقع ( آرقادیا ) ایالتنك (کینوریه) قضاسنده و(آیوس پتروس)ك ٤ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب ، ٤٤٦٥ اهالیسی واردر .

**قاستریوت** { (Castriot) مشهور آرناؤد اسکندر بکك و منسوب اولدیغی عائله لقبیدر . [ « اسکندر بك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قاستلاماره** { (Castellamaré) ایتالیانك ناپولی ایالتنده وناپولینك ٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ناپولی کورفزینك منتهای شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٨٣٠٥ اهالیسی، قابلیجه‌لری ، ایپك وپاموق منسوجات معمولاتی، سفائن اعماله مخصوص دستکاهلری و خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر . (استابیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری محلنده مؤسس اولوب ، شهر مذکور ( پومپی ) و ( هرکولانوم ) ایله برلکده (وزوو) برکاننك سیلابی آلتنده قاله‌رق، خراب اولمشدی. حکیم شهیر پلین قدیم (یعنی بلیناس حکیم) بوشهرك جوارنده برکانك احوالنی تحقیقله اوغراشیرکن تلف اولمشدر . سیجلیه‌ده‌کی قاستلاماره‌دن تفریق ایچون بوکا ( قاستلاماره دی ستابیه ) دیرلر .

— سیجلیه‌ده ( ترابانی) ایالتنك (آلقامو) قضاسنده وآلقامونك ٧ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان کورفزك ایچنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ١١٢٨٠ اهالیسی، شراب ومیوه تجارتی وقربنده (سجسته) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری واردر . برنجیسندن تفریق ایچون بوکا ( قاستلاماره دل غولفو ) دیرلر .

— ینه ایتالیاده ( آبروچه اولتریوره ) ایالتنده ( پنه ) قضاسنده و پنه‌نك ٢٠ کیلو متره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سالینو) نهرینك صاغ کناری قربنده وآدریاتیق دکزنده‌کی منصبندن ٥ کیلومتره یوقاریده دخی بو اسمله ٥٣٦٠ اهالیلی جامع بر قصبه بولنوب ، تفریق ایچون ( قاستلاماره آد یاتیقو ) دینلیر .

**قاستلانته** { ( Castellaneta ) ایتالیاده ( اوترانته ) ایالتنك (تارنته) قضاسنده وتارنته‌نك ٣٦ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق تارنته کورفزینه دوکیلن (لاتو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٧٠٨٠ اهالیسی وپاموق محصولاتی واردر .

**قاستل ترمینی** { ( Castel Termini ) سیجلیه‌ده جرجنتی ایالتنك ( بیونه ) قضاسنده و بیونه‌نك ٢٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب ، ٨١٨٥ اهالیسی واردر .

**قاستلتون** { ( Castleton ) انکلتره‌نك ( لانقاستر ) ایالتنده و(روچداله) نك ١½ کیلومتره جنوب شرقیسنده ٣١٣٤٤ اهالیلی جامع برقصبه اولوب، روچداله نك برمحله‌سی حکمنده‌در . منسوجات فابریقه‌لری چوقدر .

**قاستل سارازن** { ( Castel-Sarrasin ) فرانسه‌نك ( تارن مع غارونه ) ایالتنده و ( مونتوبان ) ك ٢١ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٥١٤ اهالیسی وبعض فابریقه‌لری واردر. اسمی « عرب قلعه‌سی » معناسنی افاده ایدیورسه‌ده ، ( قاستروم سروچیوم ) اسم قدیمندن غلط اولدیغی مظنوندر.

**قاستلمن** { ( Castlemaine ) آوسترالیانك ( ویقتوریه) مستعمره‌سنده (ملبورن)ك ١٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده ( تالبوت) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ٧٥٠٠ اهالیسی ، دمیریول موقفی ، جوارلرنده آلتون معدنلری ، دمیرخانه‌لری وماکنه فابریقه‌لری واردر.

**قاستلنوداری** { ( Castelnaudary ) فرانسه نك ( اوده ) ایالتنده وقارقاسونه نك ٣٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق جنوب جدولی اوزرنده واقع قضا مرکزی

بر قصبه اولوب ، ۹۳۳۰ اهالیسی ، مذکور
جدولده لیمانی ، چینی وصاقسی ایله قبا چوقه
وسائره فابریقه‌لری واردر .

**قاستلو برانقو** { ( Castello Branco ) یعنی « آق حصار »
پورتکیزك ( بیرا ) ایالتنده ولیسبونه‌نك ۲۲۹
کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه
اولوب، ۵۵۸۰ اهالیسی، اسکی سور وقلعه‌سی ،
ایپلیك معمولاتی وشراب وقونیاق تجارتی واردر.

**قاستلو ترانو** { ( Castelvetrano ) سیجلیاده ( ترا پانی )
ایالتنك ( مازاره دل‌والو ) قضاسنده و ۲۱ کیلو
متره شرقنده برقصبه اولوب، ۹۵۰۰ اهالیسی ،
ایپك وکتان و پاموق منسوجاتی ، مشهور شرابی
وزیتون یاغی محصولاتی واردر.

**قاستلوریزو** { ( Castellorizo ) [«میس» ماده‌سنه مراجعت . ]

**قاستلون دلا پلانه** { ( Castellon de la Plana ) اسپانیانك
والنسه خطه‌سنده ووالنسه‌نك ۹۶ کیلومتره شمال
شرقیسنده اوله‌رق آق دکیز ساحلندن ۶ کیلومتره
ایچریده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه
اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی ، کتان وکنوبردن
بعض منسوجاتله ایپ وخلاط فابریقه‌لری، جوارلر
نده عربلردن قالمه مصنع جدوللرله اروا اولنور
منبت اووه‌لری وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر.
عربلر مذکور اووه‌لرك ارواسنده آوروپاجه
کشفندن ۸۰۰ سنه اول سیفون اصولنی استعمال
ایتمش اولدقلرندن بو اصولك عربلرجه اسکیدن
معلوم بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— قاستلون دلا پلانه ایالتی والنسه ( یعنی بلنسیه )
خطه‌سنك منقسم بولندیغی اوچ ایالتك اك شمالیسی
واسپانیه‌یی ترکیب ایدن ٤۹ ایالتك بری اولوب،
شمالاً قاتالونیه خطه‌سنك ( تاراغونه ) وآراغون
خطه‌سنك ( تروئل ) ایالتلریله، غرباً ینه مذکور
تروئل ایالتیله، جنوباً والنسه ایالتیله، شرقاً وشرق
جنوبی جهتندن دخی آق دکیزله محاط ومحدوددر.
ساحلی پك دوز اولوب ، آنجق صنعی لیمانلری
واردر. شمالدن جنوبه بویی ۱۲۰ کیلومتره‌واکی
بونك نصفی قدر اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۳۶
مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹۶ ۲۲۲ کشیدر.
اراضیسی وعلی الخصوص غرب وشمال غربی
جهتلری پك طاغلق وقیالق اولوب، یالکز مرکزی
اطرافنده واسع ومنبت براووه‌سیله سائر طرفلرده
بعض طار اووه‌لری ومنبت وادیلری واردر .
اورمانلری اتلاف ایدلمش اولمغله ، یالکز بعض
چاملقلری قالوب، اکثر طرفلری چپلاقدر. طاغلری
سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولدیغندن ،
میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری
( تروئل ) ایالتندن کلن ومرکز ایالتك اطرافنده‌کی
واسع اووه‌یی اروا ایدن ( میجارس ) نهریدر ، که
صولردن ( ریوده ویلاهرموزه ) ایله ( مونلئو )
چایلرینی دخی آلیر. بونك جنوبنده جریان ایدوب
مجراسی اطرافنی اروا ایدن ( پالانسیا ) ایرماغنك
ایسه منصبی ( والنسه ) ایالتی داخلنده‌در . قسم
شمالیسنك صولرینی طوپلایان ( برغانتلس ) نهری
دخی شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، ( ابره )
ایرماغنه تابع (غوآدالون) نهرینه دوکلك اوزره،
آراغون خطه‌سنه کیرر. بوایالتده‌کی بتون انهارك
صولری عربلردن قالمه مکمل بندلر وسدلر
واسطه‌سیله اداره اولنه‌رق ، سقی اراضیده
استعمال اولنور . اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی
زراعت اولوب ، آنجق طاغلق اولان غرب
وغرب شمالی جهتلرنده اراضی وهوا غیر مساعد
اولمغله ، یالکز جنوب جهتیله ساحل طرفلرنده
حبوبات متنوعه ایله آق دکیز سواحلنه مخصوص
میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . خرما آغاجی
دخی یتیشوب ، آنجق میوه ویرمز . یوللرك
فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولوب ، یالکز
ساحل بوینجه تمدید اولنان دمیر یول خطی بعض
تسهیلاتی موجب اولمقده‌در . کومش ، باقیر ،
دمیر، تورشون، قوبالت ، کوکور وسائر معادنی
چوق ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر .
بعض دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری واردر . مختلف
معدن صولری وایلیجه‌لری‌ده چوق ایسه‌ده ، طرق
وسائر تسهیلاتك فقداننده طولایی بحق استفاده
اولنه‌میور. صنایع محلیه بعض منسوجات ایله کاغد،

چینی وکرمیت کبی شیلردن عبارتدر . تجارتی محصولات ارضیه نك اخراجیله معمولات صناعیه وسائره ادخالندن عبارت اولوب ، اولدیجه کریدر. اهالیٔ ایالت قاتالان لسانیله متکلم اولوب ، اخلاق و اطوار وقیافتجه قربیتلرینه کوره ، والنسه لیلره ، آراغونلره وقاتالانلره مشابهدرلر . ایالت ۱۰ قضایه منقسمدر.

**قاستور** { (Castor) یونان قدیم اساطیرنده برقهرمان اولوب ، کویا (لده) اسمنده حسنی بر قادینك زوجی ( تیندار ) دن متولد اوغلی وسرقومه نك ( ژوپیتر ) دن متولد (پولوقس) ك برادری ایدی. کویا (پولوقس)ك پدرینه اولان رجاسی اوزرینه اونك نائل اولدیغی حیات سرمدی ایکی برادر آره سنده تقسیم اولنمش ؛ ونهایت ایکیسیده بر نجمه تحویل اولنه رق ، جوزا برجنی تشکیل ایتمشلردر . پهلوانلرله کمیجیلرك حامیلری زعم اولنورلردی.

**قاستور ایرماغی** { ( Rivière aux-Castors ) آمریقای شمالیده انکلتره یه تابع ( دومینیون ) قطعهٔ واسعه سنده ( هودسون ) کورفزینه منصب اولان ( چورچیل ) ایرماغنك قسم اعلاسنه ویریلن اسمدر .

**قاستوردکیزی** { (Mer des Castors) بهرنك دکیزینك قمچاتقه شبه جزیره سنك سواحل شرقیه سی اوکنده بولنان قسمنه ویریلن اسمدر.

**قاستورکورفزی** { (Baie des Castors) آمریقای شمالینك منتهای شمال غربیسنده واقع ( آلیاسقه ) شبه جزیره سنك جنوب شرقیسنده واقع بر قوی اولوب ، آغزی ۳۰ کیلو متره وسعتنده در.

**قاستوریه** { ( Castoria ) [ « کسریه » ماده سنه مراجعت . ]

**قاستیله** { (Castille) وعربلرجه (قشتاله) اسپانیه نك بتون قسم وسطیسیله قسم شمالیسنك بر پارچه سندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ، اورته سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی یه اوزانان غوآدارامه ( یعنی وادی الرمل ) سلسلهٔ جبالیله ایکی یه آیرلدیغندن ، قسم شمالیسنه اسکی وقسم جنوبیسنه یکی قاستیله نامی ویریلیور.

اسکی قاستیله جنوب شرقی جهتندن یکی قاستیله ، شرقاً آراغون ، شرق شمالی طرفندن ناواره وبیسقایه خطه لریله ، شمالاً غاسقونیه کورفزیله ، شمال غربی طرفندن آستوریه ، غرباً دخی لئون واسترمادوره خطه لریله محاط ومحدوددر . جهت جنوبیه سنده اولان مذکور سلسله نك اکثریا قارله مستور بولنان تپه لری ۲۴۰۰ مترهیه قدر چیقوب ، خطه نك شرق و شمال جهتلرنده بوندن آز آلچق طاغلر بولنمغله ، خطه اراضیسی قسم اعظمی مرتفع برحوضه دن عبارت اولوب ، هر طرفدن اینن انهار کثیره بالاجتماع ، غربه طوغری آقان ( دورو ) ایرماغنی تشکیل ایدرلر . بو وجهله اسکی قاستیله باشلیجه دورو حوضه سنك یوقاری جهتندن عبارت اولوب ، یالکز شمال شرقی کوشه سی ( ابره ) ایرماغی حوضه سنك اك یوقاری قسمنی ومنتهای شمالیسی اوجهتده کی طاغلرك بحر محیط اطلاسی یه ( یعنی غاسقونیه کورفزینه ) اینن مائله یی حاویدر . اسکی قاستیله نك مرکزی ( بورغوس ) شهری ایدی.

یکی قاستیله دخی شمالاً و شمال غربی جهتندن اسکی قاستیله ایله ، غرباً استرمادوره ، جنوباً مانشه و بونك التحاقندن صکره آندالوسیه ( یعنی قرطبه وجاین ) ، شرق جنوبی طرفندن مورسیه ، شرقاً والنسه ، شرق شمالی جهتندنده آراغون خطه لریله محاط ایدی . بودخی همان هرطرفدن طاغلرله محاط مرتفع بریر اولوب ، قسم شمالیسی تاج ، قسم جنوبیسی غوآدیانه ، شرق جنوبی قسمیده جوقار ایرماقلری حوضه لرینك یوقاری طرفلرندن عبارت ایدی . اسپانیه نك شمدیکی پایتختی اولان مادرید شهری دخی بوخطه داخلنده ایسه ده ، اسکی مرکزی تولده ( یعنی طلیطله ) شهری ایدی .

بوایکی خطه برلکده ۱۳۰۰۰۰ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب ، اسپانیه نك ربعندن زیاده در. شمدیکی حالده اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده در. قاستیله نك اراضیسی یوکسك وچرکین منظره لی اولوب ، یازین هواسی صیجاق وپك یابس وقیشین

بك سرندر . مع هذا موسمنده ياغمور ياغديغى تقديرده اووه‌لرى پك منبت اولوب، كليتلى ذخيره حاصل اولور . عموميت اوزره اسپانيه اهاليسى، مربع كيلومتره باشنه ٣٣ كشى نسبتنده ايكن ، قاستيله‌ده مربع كيلو متره باشنه آنجق ٢٣ كشى دوشيور . بونكله برابر قاستيله ، اسپانيه‌نك وسطنده بولنمق واسكيدن برى پايتختلرى اوراده بولنمش اولمق حسبيله ، اسپانيه‌نك سائر طرفلرينه غلبه چالوب، لسانى بتون اسپانيه‌جه لسان ادبى ورسمى اتخاذ اولنمش ، وآمريقانك پك واسع اقطارنده دخى نشراولنمشدر. اسكى قاستيله بربچق مليوندن آزجه نفوسى حاوى اولديغى حالده يدى، ويكى قاستيله بربچق مليوندن زياده‌جه نفوسى حاوى اولديغى حالده بش ايالته منقسم اولوب ، ايالات مذكوره بروجه آتيدر :

| اسكى قاستيله | يكى قاستيله |
|---|---|
| اويلا | چوداد رآل |
| بورغوس | قونقه |
| لوغرونيو | غوآدالاجاره |
| پالنچيه | مادريد |
| سانتاندر | تولده |
| سغوويه | |
| سوريه | |

روما دولتنك انقراضندن صكره قاستيله اسپانيه‌نك سائرطرفلريله برابر آلن، ويسيغوت وسوآو كبى جرمانيه‌دن چيقمش وغوت اسم عموميسيله شهرت بولمش اقوام وحشيه‌نك ضبطنه كچوب ، ٧١١ تاريخ ميلاديسنده غزاة اسلام طرفندن فتح اولنمغله، بر چوق وقت بنى اميه وسائر اندلس حكومات اسلاميه‌سى الندە قالدقدن صكره ، اسكى قاستيله‌نك بعض طرفلرنده « حاكم » عنوانيله ممتاز وآز چوق مستقل بر طاقم بكلر ظهور ايتمش ؛ وبونلرك حكم ونفوذلرى كيتدكجه آرته‌رق ، ٩٢٣ تاريخ ميلاديسنده ايچلرندن برينه قاستيله قونتى عنوانى ويريلوب ، بو عنوان ١٠٢٨ ده قراللغه تحويل اولنمشدى . قاستيله قراللغى كاه لئونله برلشه‌رك وكاه آيريله‌رق، وكيتدكجه توسيع دائره ايدوب ، يكى قاستيله ايله دخى برلشه‌رك ، نهايت آراغون ايله دخى برلشدكدن صكره، قوت بولوب ، غرناطه وحواليسيله قناعت ايتمش اولان حكومت اسلاميه‌يه ١٤٩٢ ده ختام ويرمكله ، بتون اسپانيه‌يى احاطه ايتمش ؛ واووقتدن قاستيلان اسمى اسپانيول لفظيله مترادف حكمنه كچمشدر .

بتون اسپانيه‌نك توحيدندن اول قاستيله‌ده قرال عنوانيله حكومت سورنلرك اساميسيله مبدأ حكومتلرى بروجه آتيدر :

| | |
|---|---|
| ( ناواره خاندانى ) | |
| برنجى فرديناند | ١٠٣٤ |
| ايكنجى سانكه | ١٠٦٥ |
| لئونلى آلتنجى آلفونس | ١٠٧٢ |
| اوراقه وآراغونلى يدنجى الفونس | ١١٠٩ |
| ( بورغونيه خاندانى ) | |
| سكزنجى آلفونس | ١١٢٦ |
| اوچنجى سانكه وايكنجى فرديناند | ١١٥٧ |
| طقوزنجى آلفونس | ١١٥٨ |
| برنجى هنرى | ١٢١٤ |
| اوچنجى فرديناند | ١٢١٧ |
| اوننجى آلفونس | ١٢٥٢ |
| دردنجى سانكه | ١٢٨٤ |
| دردنجى فرديناند | ١٢٩٥ |
| اون برنجى آلفونس | ١٣١٢ |
| پدرو | ١٣٥٠ |
| ( ترانستاماره خاندانى ) | |
| ايكنجى هنرى | ١٣٦٩ |
| برنجى ژان | ١٣٧٩ |
| اوچنجى هنرى | ١٣٩٠ |
| ايكنجى ژان | ١٤٠٦ |
| دردنجى هنرى | ١٤٥٣ |
| برنجى ايزابلا وزوجى فرديناند قتوليك | ١٤٧٤ |
| اسپانيه‌نك توحيدى | ١٥١٦ |

**قاستيليونه** ( Castiglione ) ايتاليا‌ده لومبارديه خطه‌سنك (برشيه) ايالتنده وبرشيه‌نك ٢٢ كيلو متره جنوب شرقيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر. بيوك ناپوليون بوقصبه‌ده آوستريا عسكرينى مغلوب ايتمشدى. — بو اسمله ايتاليا‌ده ديكر بر چوق كوچك قصبه‌لر دخى بولنوب، بولندقلرى خطه‌نك اسمنه اضافتله تفريق اولنورلر.

**قاسده** ( Kaseda ) ژاپونيه‌ده (كوسو) جزيره‌سنك ( ساچون ) ايالتنده ساحل غربى قربنده و ′٢٥ °٣١ عرض شماليده برشهر اولوب، ٣١ ٥٩٥ اهاليسى واردر .

**قاسرس** (Caceres) اسپانيه‌نك استرما دوره خطه سنده ومادريدك ٢٧١ كيلومتره غرب جنوبيسنده ايالت مركزى برقصبه‌اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى، عربلردن‌قالمه بعض بيوك ابنيه‌سى وبرجسيم هيكلى حاوى برواسع ميدانى واردر . قصبه‌نك اسكى قسمى وقلعه‌سى برتپه‌نك اوزرنده اولوب، يكيسى تپه‌نك‌اتكنده نصف دائره شكلنده‌در .

— قاسرس ايالتى استرمادوره خطه‌سنك نصف شماليسندن عبارت اولوب ، شمالاً سالامانقه، شمال شرقى طرفندن آويله ، شرقا

تولـده ، جنوباً بادايوز ايالتـلريله ، غرباً دخی پورتكيز حدوديله محدوددر . مسـاحهٔ سطحيه‌سی ١٩ ٨٦٣ مربع كيلومتره اولوب، ٣٣٩ ٧٩٣ اهاليسی واردر. ايالت ١٣ قضايه منقسم اولوب، ٢٢٤ ناحيه‌يی حاويدر. شمال جهتنده غردوس وغاته، جنوب جهتنده دخی غو آدالوپه وسان پدرو سلاسل جبالی ممتد اولوب ، بونلرك اتكلری وشعبه‌لری ايالتك اورته‌سنه طوغری ممتد اولمغله ، اراضيسی طـاغلقدر . ايالتـك اورته‌سـندن شرقدن غربه ( تاج ) ايرماغی آقوب، مذكور سلسـله‌لردن اينن چايلری دخی طـو پلار . نهر مذكور ايالتی ايكی‌يه بولوب، نصف شماليسی دها مرتفع ودها طاغلق ايسه‌ده، اكثرطرفلری اورمانلرله مستور، ومياه جاريه‌سی وباغلريله ميوه‌دار آغاجلری دهـا چوقدر ؛ نصف جنـو بيسی ايسه دهـا باصيق اولديغی حالده ، اكثر طرفلری چپلاق وحزين منظره‌لی اولوب ، آنجـق اراضیٔ مزروعـه‌سی وحبوبات محصولاتی دها زياده‌در . شمـالده‌كی طاغلرك ذروه‌لری همان سرمدی قارلرله مستور اولوب، الك يوكسكی ٢٦٥٠ متره ارتفاعنده‌در . جنوبده كيلردن الك مرتفعی ايسـه ١٥٥٩ متره يوكسكدر . شمالدن اينن انهارك الك بيـوكلری آويلا ايالتندن كلن ( تيتار ) ايله سالامانقه ايالتندن كلن ( آلاغون ) نهرلريدر . بونلرك ايكنجيسی ( القنطره ) ديمكلـه مشهور كو پر يسـك اوست طرفنده تاج ايرماغنه دوكيلور. جنوبدن اينلرك الك بيوكلری‌ده ( آلمونته ) و ( سالور ) در . هواسی ارتفاعه تابع ايسـه‌ده ، يازين عموميت اوزره پك صيجـاق وقيشين اولدقجـه ملايمدر . حتی بعض محفوظ دره ووادیلرنده پورتقال وليمون واكثر بايرلرنده زيتون آغاجلری كوزل ميوه‌لر ويرر . آنجـق هوا پك سريع التحـول اولوب، كوندوز ايله كيجه آره‌سنده‌كی فرق دخی زياده اولديغنـدن ، اكثر طرفلرنده نوبتـلی صيتمـه‌لر اكسيك اولماز . طوپراغی پك منبت ايسـه‌ده ، اراضی اغنيانك مالی اولوب، كويليلر كونده‌لكجی اولدقلرندن ، وهر ايكی طرف اصـلاح اراضی يه چاليشميوب، آز زحمتله استفاده‌يه چاليشدقلرندن، زراعت پك مهمـلدر ؛ واكثر اراضی مرعی كبی قوللانيلوب، قيون، صيغير وخركلـه‌لريله طوموز سوريلری پك چوقدر. معادن واحجارك اكثری موجود ايسه‌ده ، اخراج اولناناری پك آزدر . مياه معدنيه‌سی وايليجه‌لری‌ده چوق اولوب ، الك مشهورلر ی ( بانيـوس ) و ( بروزاس ) در. صنايع محليه پك كری اولوب ، يوكدن بعض قبا منسـوجاته معمولات دباغيه و صـابون و چناق چوملك كبی شيلر اعمـالندن عبارتدر . تجـارت ومعارف دخی پك كريدر . اهاليسندن پورتكيز حدودنده قچاقچيلق ايدنلر پك چوقدر . اهاليسی پك فقـير اولـدقلری حالده ، عمـوميت اوزره مهمانپرور، جسور وناموسلی آدملردر .

**قاسرس نوئوا** ( Caceres Nueva ) فيليپينه جزايرينك الك بيوكی اولان لوسون جزيره‌سنك جنوب جهتنده ومانيـله‌نك ٢٨٠ كيـلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ( ناغه ) نهری اوزرنده و بونك ( سان ميكل) قوينده‌كی منصبندن ١٥ كيلومتره‌يوقاريده واقع ايالت مركزی منتظم بر قصبه اولوب ، ١٢٠٠٠ اهاليسی واردر .

**قاسقاد رانجه** ( Cascade Range ) يعنی «شلاله‌لر سلسله سی» آمريقای شمالينك سـاحل غربيسی بوينجه شمالدن جنوبه ممتد برسلسلـهٔ جبال اولوب ، سـاحلدن آشاغی يوقاری ٢٠٠ كيلومتره ايچريده اوزانيور. ممالك مجتمعه داخلنده ٤١° ايله ٤٢° عرض شمالی آره‌لرنده و (شاسته) طاغنك شمالنده (سيرانواده) يعنی « قارلی طـاغلر » سلسله‌سندن ( قلامات ) واديسـيله آيريلوب ، شمـاله طوغری اوزانير ؛ واورغون جمهوريتی ايچنده ٤٥°٤٥′ عرض شمالیده (قولومبيا) ونام ديكرله (اورغون) ايرماغنه كچيـد ويره‌جـك صـورتده اكيلوب ، بر بوغاز تشـكيل ايتدكدن صكره ، ينـه يوكسـلوب ، (واشينغتون ) جمهوريتی شق ايله ، ٤٩° عرض شمـاليده انكلتره‌يه تابع ( دومينيون ) حدودينـه واصل اولور. دومينيون داخلنده سلسلهٔ مذكوره غربه برآز ميلايله شماله طوغری اوزانه‌رق ٦٠° عرض شمالی‌يه قدر واصـل اولور . الك يوكسـك ذروه‌لری ممـالك مجتمعـه‌ده اولوب ، بونلرك الك يوكسكی ٤٣٩٢ متره ارتفاعی اولان ( تاشومه )

ذروه‌سیدر. دومینیونده‌کی تپه‌لری ایسه ۲۲۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. هر ایکی مائله‌سندن برچوق نهرلر اینوب ، غرب طرفندن اینلر طوغریدن بحر محیط معتدله و شرق طرفندن اینلر بحر مذکوره منصب مذکور (قولومبیا) ایله (فراسر) ایرماقلرینه وبعض کوللره دوکیلور .

**قاسقاسکیه** { ( Kaskaskia ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ایلیونیس جمهوریتنده بر نهردر ، که ( اسپرینغفلید) ك تقریباً ۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده نبعانله ، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، ( میسیسیپی ) ایرماغنه تقرب ، و ۲۰ کیلومتره قدر نهر مذکورله متوازیاً جریان ایده‌رك ، ۴۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، همنامی اولان قصبه‌نك یانده صولدن نهر مذکوره منصب اولور . مجراسنك بتونی سیر سفائنه صالح اولوب ، اطرافی منبت و محصولدار وکمور معدنلرینی حاوی معمور یرلردن عبارتدر. مجراسی اوزرنده برچوق قصبه‌لر بولنیور . صاغ وصولدن برچوق چایلر آلیر .

**قاسل** { ( Cassel ) آلمانیه‌نك غرب جهتنده وبرلینك ۳۷۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( وسر ) ایرماغنه تابع ( فولده ) نهری اوزرنده وشایان تصور تپه‌لرله محاط کوزل بروادی ایچنده ( هسه ) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۷۲ ٤٦۱ اهالیسی، مکتب اعدادیسی ، صنایع مکتبی ، دارالمعلمینی ، ۱۰۰۰۰۰ ی متجاوز جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، موزه‌سی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، تیمارخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی ، برقاچ مصنع سرایی وسائر ابنیهٔ عالیه‌سی، نهرك اوزرنده کوزل برکارکیر کوپریسی، متعدد میدانلری وهیکللری ، واسع ومنتظم سوقاقلری، خارجده کوزل کوشك وباغچه‌لری وسائر آثار عمرانی واردر. شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برینه اسکی، برینه یوقاری یکی ودیکرینه آشاغی یکی قاسل نامی ویریلیور . شهرك ٤ کیلومتره غربنده (ویلهلمسهوهه )سرای مشهوری بولنیور .

**قاسل** { (Cassel) فرانسه‌نك ( نور ) یعنی شمال ایالتنده ( هاز بروق ) قضاسنده وهازبروقك ۱٤ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤۲٦۰ اهالیسی ، صابون، دانتله ، چوراب و سائره فابریقه‌لری وحیوانات تجارتی واردر.

**قاسم** { فخر کائنات ( صلی الله علیه وسلم ) افندمزك اولاد ذکورینك برنجیسی اولوب، حضرت خدیجه ( رضها ) دن طوغمش ؛ وکوچك یاشده اوائل نزول وحیده مکهٔ مکرمه‌ده ارتحال ایتمشدر. ارتحالنده‌کی سنی حقنده اختلاف اولوب ، بعضلری یدی کونلك وبعضلری بر ایکی ویا زیاده یاشنده‌وفات ایتدیکنی روایت‌ایتمشلردر. رسول الله ( صلی الله علیه وسلم ) افندمز بونك اسمیله ( ابوالقاسم ) تکنی بیورمشلردر.

— صحابه‌دن‌دخی بواسمله‌برقاچ‌ذات‌مذکوردر.

**قاسم** { ایران شعراسندن بروجه‌آتی برقاچ ذاتك اسم ومخلصیدر :

برنجیسی قاسم جنابذی، که اعاظم ساداتدن عالم وفاضل برذات اولوب، شاه اسماعیل صفوی زماننده یاشامش؛ وشاه مشارالیهدن چوق التفات وانعام کورمش ایدی . « شاهنامه » ، « شاهرخ نامه » ، « لیلی ومجنون » ، « خسرو وشیرین » ، « کوی وچوکان » عنوانلریله منظومه‌لری وسائر مثنویاتی واردر. شو بیت « لیلی ومجنون » منظومه‌سندندر :

شد ساعد سیم نازنینش
چون نال قلم درآستینش

— ایکنجیسی ( میر ابو القاسم فندرسکی ) استرآباد مضافاتندن ( فندرسك ) قریه‌سندن اولوب ، علوم حکمیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. ایران وهندستانده سیاحت ایدوب، سلاطین وامرا طرفندن اکرام وتعظیم کورمش؛ ومع‌هذا درویشانه یاشایشدن واز کچمه‌مش ایدی . علوم حکمیه‌یه دائر برقاچ رساله‌سی وازآن جمله « رسالهٔ صناعیه» عنوانیله بر اثری وبعض‌اشعاری واردر. شو برقاچ بیت اونکدر :

چرخ با این اختران نغز وخوش زیبا ستی
صورتی در زیر دارد هرچه در بالا ستی
صورت زیرین اکر با نردبان معرفت
جانب بالا رود با اصل خود یکتاستی
این سخنرا در نیابد هیچ فهم ظاهری
کر ابونصر ستی وکر بوعلی سینا ستی

— اوچنجیسی ( میر ابوالقاسم ) فارسده‌کی بیضاء شهرندن ایدی. شو بیت اونکدر :

روشن دل از محبت شاه ولایتم
در نجف شود زصفا سنك تربتم

— دردنجسی ( میر محمد ) ری قصبه‌سندن اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، شاه مشارالیهك نوازشنه نائل اولدقدن صکره ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

هیچ جا خاطر شوریده‌ام آرام ندید
همه آفاق مکر بهر دل من‌قفس است

— بشنجیسی کاشانلی اولوب، اهلیٔ شیرازی ایله مناسبتی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

آن راکه ردکنیم شود رد کائنات
مردود بارکاه دل ما کسی مباد

— آلتنجیسی ( سید قاسم علی ) هندستانده سید غوث کوالیاری اولادندن اولوب ، انکلیز حکومتی طرفندن فرخ آبادده مأمور بولنیوردی. شو برایکی بیت اونکدر :

دل می طپد اوخبر ندارد
عشقم اثری مکر ندارد
آن کیست درین زمان‌که قاسم
سر دارد و درد سر ندارد

— یدنجیسی (سراج الدین) خوشکو شعرادن اولوب، شو بیت اونکدر :

آمدی میخواستم عرض تمنایی کنم
شوق‌چندان‌شدهجوم‌آورکه‌کویائی‌نماند

**قاسم آباد** { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك شمال غربیسنده ( هریرود ) ه تابع (کشف رود ) ك نبعان ایتدیکی بطاقلق قربنده و ( طوس ) شهر شهیر-ینك خرابه‌لری یاننده بر قصبه اولوب، ایرانك اك مقبول دوه‌لرینی یتیشدیرر برکرد عشیرتیله مسکوندر .

— ینه ایرانك مازندران ایالتنده وبرفروشك ٢٥٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بحر خزر ساحلنده دخی بواسمله برقصبه واسکله واردر .

**قاسم آرسلان** { ایران شعرا سندن مشهدلی اولوب، هندستانه سیاحتله اکبر شاهك اکرامنه مظهر اولمش، و ٩٩٥ ده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی وار ایمش . اشعارینه دسترس اوله‌مدق .

**قاسم آمدی** { اون برنجی قرن هجری علما سندن و مشاهیر خطاطیندن اولوب ، وطنی اولان دیاربکردن درسعادته ورودله ، طریق علمیده طی مراتب ایدوب، استانبول پایه‌سنه نائل اولمش، و١٢٠٤ ده وفات ایتمشدر . بربرنج دانه‌سی اوزرینه خط غبارین ایله اخلاص شریف یازدیغندن، (غباری) لقبیله مشهوردر . سیادت دعواسنده ایدیسه‌ده، نسبی مجهولدر .

**قاسم اکبر آبادی** { هندستان شعرا- سندن اولوب ، آکره‌ده نشأت ایتمش ؛ وافغانستان حاکمی دوست محمد خانك اوغلی اکبر خان نامنه « ظفر- نامهٔ اکبر خانی » عنوانیله فارسی بر منظومه یازمشدر ،که بونده انکلیزلرك کابل سفرندن‌دخی بحث ایدیور . بو منظومه‌یی ١٢٦٠ ده اکال ایتمشدر . اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

**قاسم انوار** { (سید صفی الدین) مشاهیر شعرادن واعاظم‌صوفیوندن اولوب ، تبریزده نشأت ایتمش ؛ وشیخ صدرالدین اردبیلی‌یه انتسابله ، طریق تصوفه داخل اولدقدن صکره ، کیلان و قزوین جهتلرینه عزیمتله ، عبادت وریاضت وارشادله اشتغال ایتمش؛ وبعده خراسان و هراته واروب ، اوراده اکابرك کندیسنك صحبتنه زیاده میل ورغبت ایتلری یرلی علما ومشایخك حدتنی موجب اولوب ، شهر مذکورده حکم سورمکده اولان شاهرخ‌سلطانی کندیسندن وهمه صوقغله ، هراتی ترك ایتمسی طولایسیله کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده ، دیار مسلمیندن تبعیدی موجب اوله‌جق برحرکتده بولنمدم دیه‌رك، حرکتدن امتناع ایتمش؛ وشاهرخ جبر استعمالنه راضی اولمدیغندن ، نهایت شهزاده بایسنغر صاحب ترجمه نك یاننه کیده‌رك ، شیخ

کندیسنك هراتدن اخراجی مسئله‌سنه نقل کلام ایدنجه ، بایسنغر : سز نیچون کندی سوزکزله عمل ایتمیورسکز دیه‌رك سیدك شو بیتنی اوقومش :

قاسم سخن کوتاه کن بر خیز وعزم راه کن
شکر بر طوطی فکن مردار پیش کرکسان

قاسم بونی ایشیدنجه ، بر شیء سویلکسزین ، همان حاضرلنوب ، هراتدن چیقمش ؛ وبر مدت بلخ وسمرقندده اکلندکدن صکره ، بتکرارهراته کلوب ، برخیلی وقت اقامت ایتمش ؛ وبعده وطننه عودت ایتمك اوزره ، یوله چیقوب ، اثنای راهده جام قربنده (خرجرد) قریه‌سنده برباغه‌اوغرامغله ، آب وهوا وموقعنی زیاده بکندیکندن ، صاحب باغله اویوشوب ، برمدت اوراده قالمغه قرار ویرمش ؛ ومریدانی کندیسنه او باغی صاتین آلوب ، بر مسکن دخی بنا ایتدیرملریله ، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیروب ، ۷۳۵ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ؛ وباغك ایچنده دفن اولنوب ، بعده علیشیر نوایی مرقدی اوزرینه مکمل برتربه بنا ایلمشدر . « انیس العاشقین » عنوانیله مختصر برمنظومه‌سی وخیلی اشعار عارفانه‌سی واردر . شو مطلع اوجمله‌دندر :

رندیم وعاشقیم‌جانسوز وجامه چاك
با دولت غم تو زفکر جهان چه‌باك

**قاسم بازار** { هندستانك بنکاله خطه‌سنده راجچاهی ایالتنك مرشد آباد سنجاغنده ومرشد آبادك اتصالنده برقصبه ودها طوغریسی شهر مذکورك برمحله‌سی اولوب ، ۲۳۶۰ اهالیسی واردر ، وایپك منسوجاتیله مشهوردر .

**قاسم برید** { هندستانك دکن خطه‌سنده برید شاهان دولتنك مؤسسی اولوب ، عن اصل برترك ویا کرجی کوله ایکن ، دکن حاکمی محمود شاه ثانینك وزیری اولمش ؛ ورتق وفتق اموری الینه آلوب ، نهایت ۸۹۸ تاریخنده اعلان استقلال ایلمش ایدی . اون‌ایکی سنه حکومت سوروب ، ۹۱۰ ده وفات ایتمشدر . اوغلی امیر برید احمد آبادی دخی محمود شاهدن

اخذ ایله ، مرکز اتخاذ ایتمش ؛ وبونك اوغلی برید شاه عنوانی آلمشدر . قاسم بریدك نسلندن کندیسیله برابر یدی کشی حکم سورمشدر .

**قاسم برید ثانی** { آنفاً بیان اولنان برید شاهان دولتنك بشنجی حکمداری اولوب ، ۹۷۷ تاریخنده احمد آباد بیدار تختنده برادری ابراهیم برید شاهه خلف اولمش ؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ، وفات ایدوب ، اوغلی علی برید شاه ثانی خلفی اولمشدر .

**قاسم بك** { قرەمان اوغللرینك اخیری اولوب ، دیارقرەمانك فتحندن صکره ابوالفتح سلطان محمد خان‌ثانی زماننده عصیان ایتمکله ، صدر اعظم اسحق پاشا عسکر سوق ایدوب ، کندیسنی مغلوب وممکلتی یکیدن ضبط ایتدیکی حالده ، ونديك دونغاسنه التجا ایتمش ؛ وسلطان بایزید خان زماننده یکیدن‌عصیان ایدوب ، سلطان جم دخی معاونت ایتمش ؛ ونهایت ۸۸۸ تاریخنده وفات ایدوب ، بونکله قرەمان اوغللری سلاله‌سی منقرض اولمشدر .

**قاسم بن الحسین** { (ابوشجاع بن الطوابق) مشاهیر شعرادن اولوب ، بغدادلی اولدیغی حالده ، موصل ودیار بکر طرفلرینه سیاحتله ، ملوك واصرایی مدح ایلمش ؛ و ۵۷۶ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت اونکدر :

قدمت تهز قوامها یوم النقا
فتساقطت خجلاً غصون البان
وبکت فجاذبها البکاء بمقلتی
فتمثل الانسان فی انسان
واحبکم واحب حبی فیکم
واجل قدرکم علی انسانی

**قاسم بن سلام** { (ابو عبید) مشاهیر علما و ادبادن اولوب ، فقه وحدیث وتفسیر وادبیاتده عصرینك فریدی ایدی . پدری هراتده رومی‌الجنس برکوله اولوب ، صاحب ترجه اوراده‌طوغمش ؛ وافندیسنك اوغلیله برلکده اوراده تحصیل ایدوب ، بعده عراقه

ورودله ، ابو زید انصاری ، ابو عبیده معمر بن ـ
المثنی ، اصمعی ، ابن الاعرابی ، کسائی وفراء کبی
مشاهیردن تحصیل ادب ایتمش ؛ وبعده تدریس
وتألیفه باشلایوب ، یازدیغی کتابلره مقابل عبدالله
بن طاهر طرفندن بیوك جائزه‌لره ومقنن معاشه
نائل اولمشیدی. ٢١٩ تاریخنده ایفای حج ایچون
حجازه کیدوب، کوردیکی بررؤیا اوزرینه اوراده
قالمش ؛ و ٢٢٢ ویا ٢٢٣ ده مکهٔ مکرمه‌ده وبر
روایتده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. یکرمیدن
زیاده تألیفات مهمه ومعتبره‌سی اولوب ، باشلیجه ـ
لری : « الغریب المصنف » ، « الامثال » ،
« معانی‌الشعر » ، « المقصور والممدود » ، « المذکر
والمؤنث » ، « کتاب‌النسب » ، « کتاب‌الاحداث » ،
« ادب القاضی » ، « عدد آی القرآن والایمان
والنذور والحیض » ، « کتاب‌الاموال » وسائره‌در.
طرسوسده اون آلتی سنه قاضیلق ایتمش اولدیغی
دخی مرویدر .

**قاسم بن محمد** { ( بن ابی بکرالصدیق رضیهم ) کبار تابعیندن
ومدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌دن
اولوب ، صحابهٔ کرامدن برچوق ذواته یتیشه‌رك ،
کندیلرندن روایت ایتمش ؛ وکندیسندن دخی کبار
تابعیندن برچوق ذوات روایت ایتمشلردر . تقوی
وورعده دخی زماننك فریدی ایدی . والده‌سی
یزدجردك قیزی اولمغله ، امام زین‌العابدین (رضه)
حضرتلریله تیزه زاده ایدیلر. ١٠١ ویا ١٠٢
تاریخنده مکه ایله مدینه آره‌سنده واقع ( قدید )
قریه‌سنده وفات ایتمشدر. وفاتنده یتمش یاشلرنده
ایدی .

**قاسم بن محمد** { ( علم‌الدین ابو محمد بن ـ العدل بهاءالدین البرزا ـ
لی‌الاشبیلی ) مشاهیر علمادن وائمه‌دن اولوب ،
٦٦٥ تاریخنده اندلسك اشبیلیه شهرنده طوغمش ؛
واوراده تحصیل علوم ایدوب ، استماع حدیث
ایچون ، دور بلاد ایده‌رك ، شام وحلب وحجازه
قدر کلمش ؛ وبعض مدارسده تدریس وافاده ایله
وتألیف وتصنیف ایله امراراوقات ایدوب ، ٧٣٦
تاریخنده ٧٤ یاشنده وفات ایتمشدر. حدیثه دائر
اولان تألیفاتندن بشقه ، ابن شامه‌نك تاریخنه ذیل
اولمق اوزره ، بش جلد اوزره برتاریخ یازمشدر.
کندی خطیله برچوق کتابلر یازمش ، وبرچوق
مجلدات دخی طوپلامش اولمغله ، وفاتنده وقف
ایتمشدر .

**قاسم پاشا** { ( کوزلجه ـ ) قانونی سلطان سلیمان‌خان دوری وزراسندن
اولوب ، ٩٢٩ تاریخنده مصر والیسی اولمش
ایسه‌ده ، عقیبنده احمد پاشانك تعیینی لازم کلمکله ،
صاحب ترجمه درسعادته عودت ایتمش ؛ واحمد
پاشانك وقوع بولان خیانتی اوزرینه ، سنهٔ
مزبوره‌ده ثانیاً والئ مصر اولوب ، بودفعه یدی
آی والیلك ایتمش ایسه‌ده ، احوال مصر یك
قاریشیق اولدیغندن ، صدر اعظم ابراهیم پاشانك
بالذات عزیمتی اقتضا ایدوب ، قاسم پاشا قالدیرلمش ؛
ودرسعادته عودتندن صکره وزیر ثانی اولوب ،
سلطان سلیمان خانك مجارستان سفرینه عزیمتلرنده
قائمقام اولمش ؛ وبعده موره والیسی اولوب ،
ناپولیده وندیکلیلرله خیلی وقت اوغراشمشدر .
ترسانه‌نك اوست طرفنده‌کی قاسم پاشا محلهٔ کبیره‌سی
بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

ـ ینه قانونی سلطان سلیمان خان دوری
وزراسندن دیکر بر قاسم پاشا دخی واردر ، که
پادشاه مشارالیهك ، مغنیسا متصرفلغنده معیتلرنده
دفتردار اولوب ، جلوس همایونلرینی متعاقب
وزارت پایه‌سیله قدری برتر اولمش ؛ وبرچوق
خدماتدن صکره ، آرزوسی اوزرینه ، مستوفی
معاش ایله تقاعد اولنمش ایدی .

**قاسم دیوانه** { اوایکنجی قرن هجری ایران شعراسندن اولوب ،
دیوانی وار ایمش.

**قاسم شیرازی** { ایران شعراسندن اولوب ، تیمورلنکك
فتوحاتی مبین « تمورنامه » عنوانیله برمنظومه‌سی
واردر .

**قاسم شیرازی** { ایران مشاهیر خطاطین وشعراسندن اولوب ،
رساملقده دخی مهارتی وارایدی. قوهٔ حافظه‌سی
پك زیاده اولوب ، براوقویشده اوتوز بیتی حفظ

ایتدیکی مرویدر. ۹۴۷ ده وفات ایتمشدر. شاه شجاع نسلندن اولدیغنی ادعا ایدرمش.

**قاسم علی** { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شوبیت اونکدر:

چو تویی نبوده هرگز بوفا ومهربانی
بتوهیچ کس نماند تو بهیچ کس نمانی

**قاسم غباری** { [ « غباری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قاسم قادری** { (شیخ —) هندستانك مشاهیر مشایخندن اولوب، تربه‌سی ( چونار ) ده زیارتگاه انام واتصالنده‌کی خانقاه یك معموردر. قاسم سلیمانی دخی دینمکله معروفدر. اوغلی بالاپیر دخی مظنه‌دن اولوب، قنوجده مدفوندر .

**قاسم کاهی** { (مولانا ابوالقاسم نجم‌الدین کابلی ) ایران مشاهیر شعراسندن ومولانا عبد الرحمن جامینك شاکردانندن اولوب، پدری امیر تیمورك اردوسی معیتنده بولنمش؛ وکندیسی کابلده طوغمشدر . همایون شاهك برادری میرزا کامرانك معیتنده حجه کیدوب، هراته عودتله، میرزای مشارالیهك وفاتندن صکره، ۹۶۴ تاریخنده هندستانه رحلتله، اکبر شاه زماننده برمدت بنارسده وبعده آکره‌ده اقامت ایده‌رك، ۹۸۸ تاریخنده، ۱۱۰ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت جمله اشعارندندر :

بزن بر سینهٔ من خنجری چند
زرحمت بر دلم بکشادری چند
وفا ناید دلا از تنك چشمان
مسلمانی مجو از کافری چند

**قاسموف** { ( Kasimof ) روسیه‌نك وسطلرنده واقع ( ریازان ) ایالتنده وریازانك ۱۱۵ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق ( وولغا ) یه تابع ( اوقه ) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۴۱۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری، ایپ، کچی قیلندن چول وقویون دریسندن کورك معمولاتی واردر. اون‌دردنجی قرن میلادیده (غورودچ ) اسمیله تأسیس اولنوب، ۱۴۵۲ ده تاتار رؤساسندن قاسم‌خانه ترك اولنمغله، بونك طرفندن تشکیل اولنان خانلغه مرکز اتخاذ اولنمشدی . اووقتدن قالمه بعض جوامع شریفه وسائر مؤسسات اسلامیه خرابه‌لری واردر. اهالیسی تاتاری الاصل اولوب، برمحله‌سی الیوم اهالی اسلامیه ایله مسکوندر . قضاسنك ۱۲۶۰۰۰ اهالیسی اولوب، ۵۰۰۰ دن زیاده‌سی مسلمدر .

**قاسمی** { ایران شعراسندن بروجه‌آتی بر قاچ ذاتك مخلصیدر :

— برنجیسی قاسمی جنابذی‌که « قاسم » ماده‌سنده ذکر اولندی .

— ایکنجیسی صاحب تونی، که عن‌اصل هراتلی ایکن، ( تون ) قصبه‌سنه انتقال، واوراده وفات ایتمشدر . طقوزنجی قرن هجریده یاشامشدر . درویش مشربلی بر شاعر ماهر ایدی. ( تون ) فارسیده کلخان دیمك اولدیغندن، شو بیتی قصبهٔ مذکوره‌یه هجرتی حقنده سویلمشدر :

از همت بلند نباشدکه قاسمی
شهر هری گزارد وقانع بتون شود

— اوچنجیسی (مولانا مجد الدین) خراسانده‌کی خواف قصبه‌سندن اولوب، ابتدا هراتده اقامت، بعده سیستانه عزیمتله، فره‌ده وفات ایتمشدر . شیخ سعدیٔ شیرازینك گلستانی طرزنده « روضة الخلد » عنوانیله برکتاب یازمشدر . شو رباعی اونکدر :

پیوسته بیاد لعل شیرین فریاد
میکرد زتلخکامیٔ خود فریاد
جان داد نیافت کان دل از شیرین
شیرین میکفت وجان شیرین میداد

— دردنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب، اصفهانده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر :

خوش آن غضب که همان لحظه بیگناهیٔ من
شود عیان ودرآیی بعذر خواهیٔ من

— بشنجیسی ( شیخ ابوالقاسم بن ابی حامد ) کازرونلی اولوب، ملامیرزاجانك شاکردانندندر. شوبیت اونکدر.

زاجزای وجودم هریکی درد دکر دارد
طبیب درد مند ازمن کدامین‌درد بردارد

**قاسه** { وآلمانجه‌قاشاو(Kassa, Kaschau) مجارستانك شمال جهتنده وپشته‌نك تقریباً ۲۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ( آباؤی تورنه) ایالتنك مرکزی برشهراولوب، ۲۶۱۰۰

اهالیسی ، آقادمیاسی ، قتولیك پاپاسلرینه مخصوص مدرسه‌سی، حقوق مکتبی وسائر مکاتب عالیه‌سی، کتبخانه‌سی ، تجارت اوطه‌سی ، تیاتروسی ، متعدد مصنع کلیسالری ، ایچ یاغی ، کاغد ، باروت ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ولهستانله ایشلك تجارتی واردر.

**قاسیتریده** { ( Cassitrides ) « قلای آطه‌لری » دیمك اولان بو اسم یونان قدیم جغرافیونی طرفندن آوروپانك غرب شمالی طرفلرنده برطاقم جزایره ویرلمشدر، که بوآطه‌لره ابتدا فنیکه‌لیلر ، بعده قارتاجلیلر ونهایت روماليلر يناشوب ، قلای اخراج ایتمشلردر . انکلتره‌نك جنوب غربی کوشه‌سی قارشیسنده ( سورلینکه ) آطه‌لری اولدقلری مظنون ایسه‌ده ، بونلرده شمدیکی حالده مذکور معدندن اثر یوقدر.

**قاسیکاره** { ( Cassiquiaré ) آمریقای جنوبیده ( ونزوئله ) نك جهت جنوبیه‌سنده برنهر ودها طوغریسی طبیعی برجدول اولوب ، ( اورنوق ) ایرماغندن منبعندن تقریباً ۳۰۰ کیلومتره آشاغیده برقول صورتنده آیریله‌رق ( آمازون ) ایرماغنه تابع ( ریونغرو ) نهر عظیمنه دوکیلور . بو ایکی جسیم ایرماق آره‌سنده کوزل برطریق اختلاط آچوب ، درینلکی دخی حد وسطی اوزره ۱۰ متره قدر ایسه‌ده ، هر موسمده سیر سفائنه صالح دکلدر .

**قاسینو** { و نام دیکرله سان جرمانو ( Cassino, San Germano ) ایتالیانك جنوب جهتنده تره‌دی‌لابور ایالتنك‌سوره ایالتنده‌وسوره‌نك ۴۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ۵۴۷۰ اهالیسی واوستنده کی طاغده‌سنت‌بنوآ طرفندن آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبد خرابه‌لری یرینه یاپلمش مشهور برمناستری واردر .

**قاسینی** { ( Cassini ) مشاهیر هیئت شناساندن اولوب ۱۶۲۵ ده نیسه جوارنده طوغمش ؛ وبولونیه دارالفنوننده هیئت معلمی اولوب، بولونیه سناتوسی وپاپاطرفندن بعض فنی و سیاسی مأموریتلره تعیین اولندقدن صکره، فرانسه‌یه جلب‌اولنه‌رق، پارسده‌یرلشمش؛ ومشتری وزحلك بر چوق بیکارینی کشف ایله، مشتری ومریخ‌وزهره‌نك کندی محورلری اوزرینه اولان حرکتلرینی تعیین ایتمش ؛ و برطاقم ازیاج ایله هیئته متعلق بعض آثار معتبره براقشدر . ۱۷۱۲ ده ۸۷ یاشنده وفات ایتمشدر. — اوغلی وتورونی دخی علم هیئته انتسابله فرانسه رصد خانه‌سنك اکالنه وممالکت مذکوره‌نك طول وعرضلرینی تعیینله خریطه‌سنك اتمامنه دخی خدمت ایتمشلردر .

**قاسیوس** { ( Cassius ) اسکی روما مشاهیرندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ( قاسیوس ویسلینوس ) اوچ دفعه قونسلوس اولوب، بعض غالبیتلره‌ده نائل اولدقدن صکره ، کندیسی زادکاندن اولدیغی حالده ، اراضیٔ مضبوطه‌نك عوام اهالی ایله متساویاً تقسیمنی تکلیف ایتدیکیچون ، سناتو طرفندن اتهام اولنه‌رق ، میلاددن ۴۸۶ سنه اول ( تارپلیان ) قیاسندن اوچوریله‌رق ، اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی ( قاسیوس‌اوتکینوس ) سردارلردن اولوب ، قراسوس ایرانیلره مغلوب اولدقده ، کندیسی سوریه‌یی محافظه ایده‌بیلمش ایدی . بعده پومپیوس ایله قیصر آره‌سنده ظهور ایدن محاربهٔ داخلیه‌ده برنجینك طرفنی التزام ایدوب ، قیصرك الینه اسیر دوشدیکی حالده ، عفو اولنمش ایکن ، صکره بروتوسك همشیره‌سنی تزوجله ، بونکله ودیکر بعض آدملرله بالاتفاق ، قیصری قتل ایتمش ؛ و بعده افریقه‌یه کچمش ایسه‌ده ، اوراده طیانه‌میوب ، آسیایه مروله، اوراده کلیتلی عسکر تدارك ایده‌رك ، ماکدونیه‌ده بروتوس ایله برلشمش ؛ وقبل المیلاد ۴۲ تاریخنده فلبه‌جك اووه‌سنده آنتوآن ایله اوقتاوك عسکریله محاربه ایدوب ، مغلوب اولنجه، کندینی اتلاف ایتمشدر . کندیسنه روما مشاهیرینك اخیری نظریله باقیلیور .

— اوچنجیسی ( آوید یوس قاسیوس ) ینه سردارلردن اولوب ، مارق اورل طرفندن سوریه‌ده‌کی اردونك قیادتنه تعیین اولنمغله، ۱۶۳

تاریخ میلادیسنده ایران عسکرینه غالب گلنجه ،
کسب غرور ایدوب ، ۱۷۵ ده اردوسنه گندنی
ایمپراطور طانیتمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره وفات
ایتمشدر .

**قاسیوپه** (Cassiopée) اساطیر یونانیه‌یه گوره گویا حبش حکمداری
(کفیا) نك زوجه‌سی اولوب، (تیریده) تعبیر
اولنان دکیز پریلرینه قارشی حسن وجمالده ادعای
رقابته قالقیشدیغندن ، دکیز الهی زعم اولنان
(نپتون) غضبه کلوب، دکیزدن بر طاقم جانورلر
اخراجله مرقومه‌نك ملکنی تخریب ، وکندیسنی
قیزی (آندرومده) یی دخی بو جانورلره آتمغه
مجبور ایتمش ؛ وبعده کندیسی گویا بر برج سمایه
تحویل اولنمش، که برجیدر .

**قاسیون** (Casius Mons) دمشق‌شامك اوستنده یعنی غربنده ممتد
اولان برطاغ اولوب، مقامات ومقابر صلحاسی
ومغاره وسائر غرایبی چوق اولمغله، اسکیدن بری
نظر قدسیتله باقلمقده‌در .

**قاش** قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ۶۲ کیلومتره غرب
جنوبیسنده اوله‌رق اورمانله مستور تپه‌لرله محاط
براووه‌ده ودمیر صویك کنارنده کائن قضا مرکزی
برکوچك قصبه اولوب ، ۲۰۰۰ اهالیسی، ۱۰
جامع ومسجدی و ٤ مکتب ابتدائیسی واردر. —
قاش قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای غرب
جنوبیسنده مثلث الشکل بریر اولوب، شرق‌شمالی
جهتندن ینه اوسنجاغك المالی قضاسیله، غرباً آیدین
ولایتنك منتشا سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله
محاطدر. قضا ۶۵ قریه‌یی حاوی‌اولوب، ٤۲۲۸ ی
ترکجه لسانیله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً
مسلم اولمق اوزره، ۳۹۰۰۰ اهالیسی واردر.
اراضیسی ۷٤۸ ۶۵۰ دونمدن عبارت اولوب ،
نصفی مزروع ونصف دیگری غیر مزروعدر .
قضانك شمال وشرق طرفلری طاغلق اولوب ،
اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. اورته طرفی
ایسه واسع براووه تشکیل ایدوب ، ایچندن دمیر
صو نهریله دیگر برقاچ چای آقار. هواسی معتدل
وصاغلام وطوپراغی منبت اولوب، بغدای. آرپه،
چاودار ، مصر ، نخود وسائر حبوباتله میوه‌لرك
انواعی حاصل اولور. اهالئ اسلامیه‌سی زراعتله
وخرستیانلری تجارت وصنعتله اشتغال ایدر .
اخراجاتی (قالیماکی) اسکله‌سندن و (میره)
لیماننده‌ن چیقوب، اورالره ایکی هفته‌ده‌بر برانکایز
واپوری دخی یناشیر. اهالیسی بیننده (صاری
کچلی) ، (حساملی) و (طاغلی) عشیرتلری
دخی بولنوب ، بونلر الآن خیمه نشین وحیوانات
یتیشدیرمکله مشغولدرلر .

**قاش** (Cach) چینك شمال جهتنده واقع قولجه ایالتنده بالقاش گولنه‌دوکیلان
(ایلی) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، تیان شان
سلسله‌سنه مربوط خاتون طاغندن نبعانله، غربه
طوغری منبت وگوزل مرعالری حاوی بروادی
ایچنده آقه‌رق، ۲۵۰ کیلو متره‌لك جریاندن
صکره ، قولجه‌نك ٤۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده
مذکور ایرماغه دوکیلور .

**قاش** افغانستانده سیستانك شرق جهتنده وقندهارك ۲۷۵ کیلومتره‌غربنده
اوله‌رق هلمند ایرماغنه تابع (قاشرود) نهرینك
صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه‌در .

**قاشان** ایرانده‌کی کاشان شهرینك اسم معربیدر . [ «کاشان» ماده‌سنه
مراجعت . ]

**قاشاو** (Kaschau) [ «قاسه» ماده‌سنه مراجعت . ]

**قاشرود** افغانستانده برنهردر، که کوه سیاهك جنوبی مائله‌سندن
نبعانله ، جنوبه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری
آقه‌رق ، قاش قصبه‌سنه واصل اولدقدن صکره
غربه طوغری دونر ، وهلمند ایرماغنه دوکلدکدن
صکره ، اونکله برابر سیستانك (نیزار) بطاقلغنده
نابدید اولور . مجراسی تقریباً ۵۰۰ کیلومتره
اوزونلغنده‌در .

**قاشل** (Cashel) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك (تیپراری) سنجاغنده
وقلونملك ۲۱ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه
اولوب، ۸۲۵۰ اهالیسی ووقتیله مونستر دولتنك
مرکزی بولنمش اولمغله، بعض ابنیه وآثارعتیقه‌سی
واردر .

**قاشوط** { ( Kaso ) جزایر بحر سفیدك منتهای جنوبنده و ( کریه ) جزیره‌سیله کریدك (سیدرو) برونی آره‌سنده بر آطه اولوب، ردوس سنجاغنه ملحق برقضا تشکیل ایدیور . کریدك مذکور بروننك ۵۰ کیلومتره شرقنده و ۳۵°۱۵′ عرض شمالی ایله ۲۵° طول شرقیده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۸۵۰۰ کشیدر. بونلردن یالکز ۱۰۰ ی مسلم وقصوری روم اولوب ، باشلیجه کمیجیلکله مشغولدرلر . سواحلی قیالرله محاط اولوب ، لیماننك آغزی دخی طار ومخاطره‌لیدر . بو آطه ازمنهٔ قدیمه‌ده یالکز بالیله مشهور ایدی . بعده قورصانلر ملجئ اولمشیدی . قرون وسطاده هونلردن و سائر اقوام وحشیه‌نك هجومندن ترك وطن ایدن بر طاقم آرناؤدلر بو جزیره‌یه هجرت ایده‌رك ، ایتدکلری تجارت بحریه ایله آطه‌یی خیلی اعمار ایتمشلر ایسه‌ده ، یونان اختلالی صره‌سنده بونلر طاغیلوب ، بعده روم اهالی ایله اسکان اولنمشدر .

**قاشوئیره** { ( Cachoeira ) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (باهیا) جمهوریتنده وباهیه‌نك ۱۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی برنهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وپك مقبول توتونیله جوازلرنده حاصل اولان قهوه ، پاموق ومیوه تجارتی واردر .

— ینه برازیلیانك ( ریوغرانده دوسول ) جمهوریتنده و(یاقوشی) نهرینك سیر سفائنه صالح اولان قسمنك منتهاسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی و ایشلك تجارتی واردر .

**قاشیره** { (Kachira) روسیه‌نك ( توله ) ایالتنده توله‌نك ۸۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (اوقه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، دباغخانه‌لری وبال مومی اخراجاتی واردر .

**قاشین** { ( Kachin ) روسیه‌نك ( تور ) ایالتنده و ( تور ) ك ۱۳۵ کیلو متره شرق شمالیسنده ( وولغه ) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۷۵۰ اهالیسی واردر.

**قاضی** { ( ابو طالب محمود بن علی التمیمی الاصفهانی) مشاهیرفقهادن اولوب، الك زیاده علم اخلاقده شهرت بولمش ؛ وبو علمده «التعلیقة» عنوانیله مشهور برکتاب تألیف ایتمشدر. اصفهانده خیلی وقت خطیب اولوب ، ۵۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**قاضی** { ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی ( قاضی راضی بن‌قاضی مسعود ) که اکثر علومده ید طولی صاحبی اولوب، هندستانه رحلتله ، اکبر شاهك احسانته نائل اوله‌رق ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

برمن‌شب هجران تو رحمتکه چون شمع
میسوزم وجان میدهم وچاره ندارم

— ایکنجیسی ( عبدالله رازی ) فضلادن اولوب ، ( ری ) قاضیلغنده امرار عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

دوروز شدکه وفا میکند نمیدانم
که تاچه مصلحت آن شوخ بیوفا دیده

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب ، مملکتنده قاضی ایدی . شو بیت اونکدر :

حسن‌تو ز خط رتبهٔ اعجاز کرفته
انجام تو کیفیت آغاز کرفته

— دردنجیسی (محمد معصوم) شوستر قاضیسی ایدی. شوبیت اونکدر :

کیرم‌که در لباس توان کرد عاشقی
دیوانکی چه کونه توان درلباس‌کرد

**قاضی احمد** { مشاهیر خطاطیندن اولوب، مولوی درویش علیدن اجازت آلمش؛ ویکرمی قدر مصاحف شریفه ایله بخاریٔ شریف، مصابیح ومشارق‌کبی بیوك کتابلر وبرچوق دلائل خیرات یازمش ؛ و ۱۱۴۱ ده وفات ایتمشدر .

**قاضی اعز** { [ « ابن قلاقس » ماده‌سنه مراجعت. ]

**قاضی القضاة** { ( ذوالفنون شهاب الدین احمد بن الخلیل بن سعادة الخویی ) مشاهیر علما وفقهادن اولوب ، اکثر علومدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی .

پدری شامده قاضی القضاة اولوب ، کندیسی ٦٢٦ تاریخنده دمشقده طوغمش ؛ واورادە تحصیل علوم ایتدکدن صکره، مصره عزیمتله، بعض قاضیلقلرده بولنمش ؛ وبعده وطننه دعوت اولنه‌رق، قاضی القضاة اولمش ؛ وبك چوق خلق کندیسندن مستفید اولدقلری کبی ، کندیسی دخی آخر عمرینه‌دك تحصیل علمدن فارغ اولمیوب ، یکرمی علی حاوی بیوك برکتاب تألیف، وبرچوق کتب مشهوره‌یی شرح ویا نظمه تحویل ایلشدر. ٦٩٣ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جمله ٔ اشعارندندر :

اما سواك فبابه لا اطرق
حسبی کریم جوده متدفق
ما ان یخاف بطل بابك واقف
ظمأ وبحر نداك طام مغدق

**قاضی أیاس** { ( ابو واثله ایاس بن معاویه بن قره بن ایاس بن هلال المزنی ) عقل وذکاده وفصاحت وسرعت انتقالده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برذات اولوب ، جد اعلاسی ایاس بن هلال صحابه دن ایدی. فقه وحدیثده دخی اعلم زمان اولوب، عمر بن عبدالعزیزك زمان خلافتنده بصره قاضیسی اولمشیدی . وفرت فراست وسرعت انتقالی حقنده خوارق عاده قبیلندن بر چوق امثال ونوادر منقولدر .

**قاضی ٔ باقلانی** { [ « ابوبکر باقلانی » مادەسنه مراجعت . ]

**قاضی ٔ بغداد** { ( قوام‌الدین یوسف ) مشاهیر علمادن اولوب ، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده ، فتحندن اول طول مدت بغداد قاضیسی بولنمش ؛ وابن اردبیل فتنه‌سنده ماردینه و برمدت صکره درسعادته رحلت ایده‌رك ، سلطان بایزید خان طرفندن بعض مدارسه نصب اولنمش ؛ وسلطان سلیم خانك اوائل سلطنتنده ارتحال ایتمشدر . « تجرید » ایله « نهج البلاغه » یی شرح، ومقدمات تفسیری حاوی برکتاب تألیف ایتمشدر . بعض حواشی دخی یازمش ایسه‌ده ، وفاتنده اولادی کوچك یاشده بولندقلرندن حفظ اولنه‌مامشدر ،

**قاضی حسین** { (ابوعلی بن محمدالمرورودی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، امام الحرمین وغزالی کبی کبار علمانك تألیفاتنده کمال شهرتندن القاضی دیه ذکر اولنور. طول مدت تدریس وافاده ایله مشغول اولمش ؛ وفقهده « التعلیقة » عنوانیله برکتاب وسائر بعض آثار براقشدر. ٤٦٢ تاریخنده مرورود ده وفات ایتمشدر.

**قاضی رشیدالدین** { ( ابو حفص عمر بن مظفرالفهری ) مشاهیر شعرا وکتابدن اولوب ، مصر و شامده خدمات دیوانیه‌ده بولنمش ؛ وملوك واکابر زمانی حقنده بر چوق مدحیه‌لر سویلمشدر . ٦٣٨ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر . شو قطعه جمله ٔ اشعارندندر :

لاصنام الزمان عبدت دهراً
وقد اسلمت واتسع المضیق
فما منهم بغوث اقول هذا
ولکن کل من فیهم یعوق

**قاضی زاده** { ( احمد شمس‌الدین افندی ) دور سلطان مراد خان ثالثده مشیخت اسلامیه مسندینه واصل اولان علمادن اولوب ، ٩١٨ تاریخنده دنیایه کلمش ؛ وعلی‌الاصول تحصیل علم ایله دور مدارس ایده‌رك، چوی زاده وابوالسعود افندی کبی مشاهیر عصرندن استماع علوم ایتدکدن صکره ، ٩٦٣ حلب قاضیسی اولمش؛ وبرمدت متقاعد اولدقدن صکره مفتش و ٩٧١ ده استانبول قاضیسی، ٩٧٤ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وصدر اعظم محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمغله ، ادرنه‌یه هجرته مجبور اولوب ، اورا دارالحدیثنده تدریسله مشغول ایکن ، اوغلنك وقوع وفاتی اوزرینه ، درسعادته عودت ایدوب، اوصره‌ده جلوس ایدن سلطان مراد ثالثك التفاتنه مظهر اوله‌رق، سلیمانیه دارالحدیثنه نقل بیورلمش؛ و٩٨٣ ده ثانیاً صدر روم ایلی اولوب، ٩٨٥ده مقام فتوایه ارقا اولنمش ؛ وایکی بچق سنه امور فتوایی بعدالاداره ، ٩٨٨ ده ارتحال ایتمشدر . عالم و عادل بر ذات اولوب ، « هدایه » یه شرحی

و سائر کتب علمیه‌یه حاشیه‌لری وتعلیقاتی و بعض
مبراتی ده واردر. قاضیعسکرلرك روم‌ایلی وآناطولی
بکلربکلرینه تقدمنه وسائر بعض مراسمده حرمتلرینه
سبب اولمشدر .

**قاضی زاده** { (محمد طاهر افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده
مسند فتوایه واصل اولان علمادن اولوب، قضاتدن
توقادلی عمر افندینك اوغلیدر . ١١٦٤ تاریخنده
دنیایه کلوب، تحصیل علم ایتدکدن صکره، طریق
قضایه سلوکله ، آناطولی وروم ایلنده بر چوق
قضالرده بولندقدن صکره ، ١٢٣٣ ده استانبول
قاضیسی ، ١٢٤٠ ده آناطولی قاضیعسکری
اولوب ، ١٢٤١ ده مسند فتوایه ارقا اولنمش ؛
وطائفهٔ باغیه‌نك الغاسنه فتوی ویروب ، مظهر
التفات واحسان اولمش ایدی. ایکی بچق سنه امور
فتوایی اداره ایتدکدن صکره ، ضعف پیریسنه
مبنی، مستوفی معاشله تقاعد اولنمش، و١٢٥٤ ده
وفات ایتمشدر . طرق اثنا عشره دائر « نوریه »
عنوانیله بر رساله‌سی وبر قادریه تکیه‌سیله دیکر
بعض اوقافی واردر .

**قاضی زاده** { (قاسم افندی) ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورینك
مشاهیر علماسندن اولوب ، پادشاه مشارالیهك
التفاتنه مظهر اولمش ، وحضورلرنده علمای معا-
صرینیله دفعاتله مباحثه ایتمشدر. پدری قسطمونیده
قاضی وکندیسی استانبوله جلب اولنمازدن اول
تیره ده مدرس ایدی . درسعادته ورودنده
مدارس ثماندن برینه مدرس وبعده بروسه‌ده
قاضی اولمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده
ثانیاً بروسه قضاسنه نصب اولنوب، قبول ایتمه‌مش
ایسه‌ده ، جبراً کوندریله‌رك ، ٨٨٩ تاریخنده
اوراده وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌یه دخی وقوفی
وار ایدی . کنجلکنده سمرقنده سیاحتله ، اولغ
بکك مدرسهٔ مشهوره‌سنده تحصیل علوم وفنون
ایتمش اولدیغی مظنون اولوب ، اوراجه (قاضی
زادهٔ رومی) دینمکله شهرت بولمشیدی .

**قاضی زاده** { (ظهیر الدین اردبیلی) مشاهیر علمادن اولوب ،
بلاد عجمده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ،
تبریزده تدریسله مشغول ایکن ، یاوز سلطان سلیم
خان حضرتلری شهر مذکوری فتح ایتدیکنده ،
کندیسنی معیتلرنده آله‌رق ، درسعادته کتیرمش،
ووظیفه تخصیص ایتمشلر ایدی. بعده مصره کیدوب،
اوراده عصیان وادعای سلطنت ایدن خائن احمد
پاشایه تابع اولدیغندن ، ٩٣٠ تاریخنده اونکله
قتل اولنمشدر. شعر وانشاده مهارتی وحسن خطی
دخی وار ایدی . ابن خلکانك مشهور « وفیات
الاعیان » نی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

**قاضی شریح** { (ابوامیه — بن الحرث الکندی) کبار تابعیندن
اولوب ، جاهلیت زماننه یتیشمش ؛ وعهد خلافت
جناب فاروقیده کوفه قاضیسی اولوب ، طول
مدت کمال عدالتله قاضیلق ایتمش ؛ وحضرت علی
(رضه) زمان خلافتلرنده بونك حضورنده بر ذمی ایله
مرافعه اولنمش ایدی . فقهده‌کی وثوق ومعلوماتیله
برابر شعری ومزاح و لطایفی دخی وار ایدی .
حقنده بر چوق نوادر منقولدر . ٨٧ تاریخنده
١٢٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر .

**قاضی عیاض** { (ابوالفضل — بن موسی الیحصبی) مشاهیر محدثین
وادبادن اولوب، ٤٧٦ تاریخنده سبته قصبه‌سنده
طوغمش ؛ واندلسه کچه‌رك ، قرطبه‌ده وسائر
مراکز علومده تحصیل علم واستماع احادیث شریفه
ایتمش ؛ وطول مدت سبته‌ده وبر آره‌لق‌ده
غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب، نهایت مراکشه رحلتله،
٥٤٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . مسلك
کتابنه « کتاب الاکمال » عنوانیله بر شرح
یازدیغی کبی ، ینه حدیثده « انوار المشارق »
عنوانیله برکتاب یازمش ؛ وحدیث ام زرعی
شرح ایله، « التنبیهات » عنوانیله غریب حدیث
حقنده برکتاب تألیف ایتمش، وسائر کتب مفیده
دخی براقمشدر. برچوق اشعاری دخی اولوب،
شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقد ماست امام الریاح
کتیبة خضراء مهزومة
شقایق النعمان فیها جراح

**قاضی کویی** { استانبولك قارشیسنده واستانبول بوغازینك

مرمره‌ده‌کی مدخلنك جنوبی کوشه‌سنده بر بلده اولوب، اسکداره تابع وپایتختدن معدود در. شمال شرق جهتنده حیدر پاشا وغرب جنوبی طرفنده مهردار وموده محله‌لری بولنوب، آرقه‌سنده چاملیجه تپه‌لرینك اتکلرنده ومرمره ساحلنه‌دك اوزانان دوز یرلرده قزیل طوپراق، آجی بادم، ارن کویی وسائره باغلریله کوشکلری بولنیور. قاضی کوینك دائرهٔ بلدیه‌سنه تابع اولان بو ملحقاتیله برابر اهالیسی ۵۰۰۰۰ دن زیاده اولوب، علی الخصوص موده ایله مذکور ملحقاتنك اعتدال ولطافت هواسیله منظره‌لرینك دلکشالغی سایه‌سنده کوندن کونده مقدار اهالی ومعموریتی آرتمقده‌در. استانبول ایله قاضی کویی وحیدرپاشا وموده وسائر اسکله‌لری آره‌سنده هر ساعت واپورلر ایشلدیکی کبی آناطولی دمیر یولنك دخی مبدئی حیدر پاشاده اولمغله، بو یول اسکله ایله ملحقاتی آره‌سنده هر ساعت اختلاطه واسطه اولیور. — قاضی کویی پك اسکی اولوب، میلاد عیسادن ٦٧٦ سنه اول یونانك (مغاره) خطه سندن بر طاقم مهاجرلر اورایه هجرت، و (بیزانسه) نك تأسیسندن ١٧ سنه اول وضع اساس ایده‌رك، (قارخدون) اسمیله بر قصبه تشکیل ایتمشلردی، که بونك اهالیسی کندی کندیلرینه اداره اولنوب، استانبول بوغازینك جنوب شرق ساحلنده بولنان یرلری دخی تصرف ایتمشلردی. بعده ایران شاهی اسفندیارك یدضبطنه کچوب، اسکندرك خروج و وفاتندن صکره (بیتنیا) دولتنه تابع اولمش؛ و بر آره‌لق مهردادك ضبطنه کچدکدن صکره، نیقومدیا (یعنی ازمید) معاهده‌سیله روماليلره ترك اولنمشدی. میلادك ٤٥١ تاریخنده بوقصبه‌ده بربیوك مجلس روحانی عقد اولنه‌رق، (اوتیخی) مذهبنك بطلاننه قرار ویرمشدی. خرستیانلقدن اول قارخیدونده شمسدن کنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بیوك برمعبد بولندیغی کبی، حیدرپاشا چایرنده دخی عشق الهه‌سی زعم اولنان زهره آیننه مخصوص برمعبد وار ایدی. بونلرك وسائر ابنیهٔ عتیقه‌نك انقاضی بیزانس ایمپراطورلری زماننده قسطنطینیه معبد وسرایلرینك بناسنه قوللانلمق اوزره قالدیرلمشدی. استانبولك فتحنده قارخیدون قصبه‌سی خراب اولوب، بعده هرنه سببه مبنی ایسه، قاضی کویی اسمیله بعض کبرا صیفیه‌لرینی حاوی کوچك برکوی صورتنه کیروب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر او حالده قالمش ایکن، بوصوك وقتلرده بردن بره توسع وفوق‌العاده کسب عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله موده جهتی اك زیاده اجنبیلرك رغبتنی قزانمشدر.

**قاضی کویی** بواسمله بلغارستانده وادرنه ولایتنده درت بش کوچك قصبه ویا بیوك قریه واردر.

**قاضی کویی** آیدین ولایتنك دکزلی سنجاغنده ودکزلی ایله سرای کویی آره‌سنده اوله‌رق مندرس نهرینك جنوبی ساحلنده بر قصبه اولوب، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی وآلاجه دستکاهلری واردر.

**قاضیمیر** [«حسین قاضیمیر» ماده‌سنه مراجعت.]

**قاضیٔ هروی** (ابو عاصم محمد بن احمد العبادی) مشاهیر علما وفقهای شافعیه‌دن اولوب، ٣٧٥ تاریخنده هراتده طوغمش؛ واورادە وبعده نیسابورده مشاهیر علمای عصرندن تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر چوق وقت سیاحتله اکمال تحصیل ایتمش؛ وبرچوق طلبه یتشدیردکدن صکره، ٤٥٨ ده وفات ایتمشدر. «ادب القضاة»، «الهادی»، «المبسوط»، «طبقات الفقهاء» کتب معتبره‌سی جملهٔ تألیفاتندندر.

**قاطول** سامرا قربنده دجله‌دن آیریلیر بر جدول اولوب، بر طاقم اراضیٔ واسعه سقی ایتمك اوزره، هارون الرشید طرفندن حفر ایدلمش؛ وباشنده (ابوالجند) اسمیله بر قصر یاپلمش ایدی. — بونك اوست طرفنده وقادسیه قربنده دخی نوشیروانك یاپدیرمش اولدیغی (القاطول الکسروی) اسمیله دیکر بر جدول اولوب، نهروانه منتهی اولوردی.

**قاعون** اندلسده دانیه قربنده یوکسك بر طاغ اولوب، ایکی کونلك مسافه‌دن کوزکدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**قاغایان** { (Cagayan) فیلیپینه جزایرینك اك بیوكی اولان ( لوسون ) جزیره‌سنك قسم شمالیسنده برابرماقدر، كه جزیرهٔ مذكوره‌نك اك بیوك نهری اولوب ، جنوبدن شماله جریان ایدر. مجراسی اطرافنده بولنان ایالته دخی بو اسم ویریلیر . — جزایر مذكوره‌دن میندانائو جزیرهٔ كبیره‌سنك اسپانیه‌یه تابع قسمنده برقصبه وینه جزایر مذكوره‌نك جنوب جهتنده برقاچ كوچك آطه دخی بو اسمله یاد اولنور .

**قاغو** { ( Kago ) ژاپونیه‌نك كوسو جزیرهٔ كبیره‌سندهٔ ( ساچومه ) ایالتنده وقاغوسیمه‌نك ٤٢ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل جنوبینك بر قوینده واقع بر شهر اولوب، ٢٤٠٠٠ اهالیسی واردر .

**قاغوسیمه** { ( Kagosima ) ژاپونیه نك ( كوسو ) جزیرهٔ كبیره‌سنده توكیونك ١٠٠ كیلومتره جنوب غربیسنده و ( ناغاساكی ) نك ١٥٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان كورفزك ایچنده ′٣٥ °٣١ عرض شمالیده واقع ایالت مركزی بر شهر اولوب ، ٥٤٣١٥ اهالیسی وچینی، اسلحه وپاموق ایپلك فابریقه‌لری واردر . وقتیله دها بیوك اولوب ، ١٨٦٣ ده انكلیز دونماسی طرفندن طوپه طوتیله‌رق ، احراق اولنمشدی . — ایالتك ١٢٩٠٢٨١ اهالیسی واردر .

**قاغوسیمه كورفزی** { Baie de (Kagosima)
ژاپونیه ده ( كوسو ) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده قره‌لرك ایچنه درین كیرمش بر كورفز اولوب، جنوبدن شماله طوغری یعنی آغزندن منتهاسنه‌دك بویی ٨٠ وشرقدن غربه اكی ١٠ ایله ١٨ كیلومتره آره‌سنده‌در . كورفزك اورته‌سنده وقاغوسیمه شهرینك قارشیسنده ( ساقوره ) جزیره‌سی بولنیور، كه قطری سكز اون كیلومتره اولمق اوزره ، دائروی الشكل اولوب ، اورته‌سنده ( میتا كه ) اسمیله سونمش بر بركانی واردر، كه اتكلری پورتقال آغاجلریله مستوردر. بو آطه‌نك ایچ طرفنده كورفز دها محفوظدر . كورفزك سواحلی اشجار ونباتاتله مستور كوزل تپه‌لردن عبارت اولوب، صولری سواحلده بیله پك درین‌در .

**قاف** { ( جبل قاف، قاف طاغی) یوكسك واوزون بر طاغ اولدیغی معلوم اولوب آنجق، محلنك تعیيننده اختلافات كثیره وقوع بولمغله، افسانه پرستان بوبابده برچوق مصاللر ایجاد ایتمشلردر . اسمندن وتعریفندن آكلاشلدیغنه كوره، برصورت مبهمه وموهومه‌ده ذكر اولنان بوطاغ ( قافقاس ) سلسلهٔ جبالندن بشقه بر شی دكلدر. قافقاس سلسلهٔ جبالنك بر اوجی بحرخزرك ساحل جنوبیسنی تعقیب ایده‌رك، ( البرز ) جبل مشهوری دخی بوكا مربوط اولدیغندن، الكاول (كوه‌قاف ) ایران اساطیرنده مذكور اولوب، سیمرغ طیر موهومنك مكانی زعم اولنوردی. آسیای غربیده قافقاس سلسلهٔ جبالنك اهمیتی معلوم اولمغله ، بوطاغ حقنده ایرانیلرك اساطیری سائر اوجهت امنه دخی سرایت ایدوب نیجه غریب اعتقادلر تولید ایتمشدر.

**قافر** { ( Cafres, Cafrerie ) وقافرریه [ « كافر» و « كافرستان » ماده‌لرینه مراجعت. ]

**قاف زاده** { اون برنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب ، برتذكرة الشعراسی واردر . ١٠٢١ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**قافقاس** { (Caucase) آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برجدار یرینی طوتمق اوزره ، قره دكیزدن بحر خزره ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب، قره دكیزده كرچ بوغازی قربنده آناپه‌نك اوستندن باشلایه‌رق ، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری اوزانمغله ، بحرخزر ساحلنده باكویه قدر ممتد اولور . بویی تقریباً ١٢٠٠ كیلومتره اولوب ، اورته جهتنده یعنی (داریال) بوغازی جوارنده وسطی صورتده اكی ٩٠ كیلومتره ایسه‌ده، بونك صاغ وصول جهتنده وسعتی آرتوب ، مثلا ( البرز ) طاغنك بولندیغی محلده اكی ٢٠٠ كیلومتره‌دن آشاغی دكلدر . یرلیلر یعنی تاتارلر ، كرجیلر وسائر اهالیٔ محلیه

بوسلسله‌یه (یالبوز) نامنی ویررلر . ترکجه‌ده (قاف طاغی) دخی دیرلر . قافقاس سلسلهٔ جبالی بر تك صره صورتنده اوزانمیوب، اکثر یرلرنده متوازیاً اوزانیر بر قاچ شعبه‌یه انقسام ایدر . بوشعبه‌لر بر چوق یرلرده برلشوب ، برصره دوکوملر تشکیل ایتدکدن صکره ، ینه آیریله‌رق ، بر طاقم قپالی حوضه‌لر تشکیل ایدرلر ، که بونلرك ده جبالك اتکلرندن آقوب طوپلانان صولرك جریاننه یول ویره‌جك برر مخرجلری واردر . بو حال قافقاس سلسلهٔ جبالنه مخصوصدر. اڭ یوکسك محلی(قوبان) ایله (ترك) منابعی آره‌سنده و ′۲۱°۴۳ عرض شمالی ایله ′۰۶°۴۰ طول شرقیده واقع ( البرز ) جبل مشهوری اولوب ، ۵۶۶۵ متره ارتفاعی واردر. سونمش بربركاندن عبارت اولان بوطاغك تپه‌سی آت نعلی شکلنده اولوب ، اسکی برکانك آغزینی آکدیریور. ایکنجی درجه‌ده‌کی ذروه‌سی وسطنده ومذکور داریال بوغازینك غرب جهتنده واقع ( قازبك ) طاغی اولوب ، ۵۰۶۵ متره ارتفاعی واردر . کرك بو ایکی جسیم طاغك صرب و دهشت انگیز یانلری وکرك آره‌لرنده اوزانان صرتك دسته‌نك دیشلرینه مشابه ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب، سلسله‌نك سائر طرفلرنده‌کی تپه‌لر وصرتلر دخی ابدی انسان آیاغنك باصمدیغی یرلر ایسه‌ده ، بونلرك غریب شکللرینی ودهشت نما عظمتلرینی سیر ایده‌بیلمك ایچون پك مرتفع محلره، وآلپ سلسلهٔ جبالنده ۱۰۰۰ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینن بوز دره‌لرینی کورمك ایچون قافقاس جبالنده ۲۰۰۰ و ۲۵۰۰ متره‌دن یوقاری ارتفاعلره قدر چیقمق ایجاب ایتدیکندن، قافقاس جبالنك غرابت وعظمتی بردن بره کوزه چارپمیور.

قافقاس سلسله‌سی طولاً اوچ قسمه منقسمدر : برنجی قسمی آناپه‌دن قوبان منابعنه‌دك قره دکیز ساحلی بوینجه ممتد اولان قسم غربیسیدر، که ۴۳۰ کیلومتره اوزون اولوب، صرتی قره‌دکیز ساحلندن ۱۰ ونهایت ۴۰ کیلومتره اوزاق اولدیغی حالده ، جنوب غربی اتکلری دکیزه قدراوزانه‌رق، آبازه مملکتنی تشکیل ایدر؛ وشمال شرقی اتکلری قوبان وادیسنه وآزاق دکیزیله روسیه‌یه طوغری ممتد اولان واسع اووه‌لره اینر . بوقسم شرق جنوبی‌یه طوغری اوزاندقجه ، ارتفاعی آرتوب ، ساحل بحردن ۴۰ کیلومتره ایچریده اولان ( اوشتك ) تپه‌سنك ۴۵۷۵ متره ارتفاعی واردر . بونك قارشیسنده سلسله‌نك شمالده بر ایکنجی صرتی متوازیاً اوزانمغه باشلایوب ، ( قره یایله ) نامیله البرز جبلنه واصل اولور . بو ایکنجی صرتك بر چوق بوغازلری اولوب ، اصل قافقاس صرتندن اینن صولره کچید ویریور . اصل قافقاس سلسله‌سنك دخی بو قسمده بعض بوغاز وکچیدلری وار ایسه‌ده ، بونلرك هیچ بری آرابه وطوب کچمسنه مساعد دکلدر .

ایکنجی قسمی قوبان منبعندن ( باربالو ) طاغنه قدر اوزانان قسم وسطی اولوب ، بویی ۳۰۰ کیلومتره‌در ، والبرز وقازبك طاغلرینی یعنی سلسله‌نك اڭ یوکسك یرلرینی حاویدر. بو قسمده سلسله‌نك اصل صرتندن بشقه متوازیاً اوزانیر اوچ صرتی دخی اولوب ، بو صرتلری بربرینه ربط ایدر بعض شعبه‌لری واردر . غرائبدن اوله‌رق البرز وقازبك کبی اڭ مرتفع ذروه‌لری ده بو ایکنجی صرتلرده بولنیور . مذکور ایکی طاغدن بشقه اواوخول ، طونغوز ، اوردم ، قحطان طاغی ، دیك طاغ ، آغشتن کبی برچوق مرتفع ذروه‌لری واردر. بوقسمك‌ده برقاچ کچیدی اولوب، اڭ صاغلامی (داریال) بوغازیدر ، که اڭ یوکسك یری ۲۴۲۷ متره ارتفاعنده اولوب ، روسلر طرفندن سوق الجیش طریقی اتخاذ اولنمشدر . قافقاسك اشبوقسم وسطیسندن برقاچ قول آیریلوب، جنوبه طوغری اوزانیر . بونلرك چوغی (کور ) ایرماغنه تابع انهارك وادیلری ارەسنده اوزانه‌رق، مذکور ایرماغك وادیسنه منتهی اولور . یالکز (قازبك)طاغندن آیریلوب، غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولان برقول ماوراء قافقاس طاغلرینه یعنی کوچك قافقاس سلسله‌سنه اولاشوب ، قره دکیز مائله‌سنی بحر خزر مائله‌سندن آییریور . بوطاغك اڭ یوکسك ذروه‌سی ۱۹۲۶ متره ارتفاعنده‌در.

اوچنجی قسم ( بار بالو ) طاغندن بحر خزر ساحلنه‌دك اوزانان قسم شرقیسی اولوب . ۴۳۰

كيلو متره بويى واردر . مذكور طاغدن صارى طاغه قدر جنوبه پك آز ميل ايله شرقه طوغرى اوزانه‌رق ، مبدأنده ( آندى ) اسميله شرق شمالى يه طوغرى ( لزكى ) مملكتى ايچندن بر قول اوزاتديغى كبى ، منتهاسنده دخى مذكور صارى طاغدن ( در بند ) « يعنى باب الابوابه منتهى اولمق اوزره ، شرقه طوغرى داغستانك ايچندن برايكنجى قول اوزاتيور . بو ايكى قول ايله بونلرك صالدقلرى شعبه و اتكلر داغستانه طاغلق وپك عارضه‌لى بربرحالنى كسب ايتديريور. ٣٦٦٢ متره ارتفاعى اولان مذكور صارى طاغدن قافقاس سلسله‌سى جنوبه و بعده جنوب شرقى يه طوغرى دونه‌رك ، وكيتدكجه ارتفاعى آزاله‌رق ، باكو شبه جزيره‌سنده بر صره تپه‌لر صورتنده ساحل بحره واصل اولور .

قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرت وذروه‌لرى سرمدى قارلرله مستور واتكلرى صرب و بعض يرلرده اورمانلرله مزيندر . هر نه قدر شمالى مائله‌سنك قول وشعبه‌لرى دها چوق واتكلرينك ميلانى دها آز ايسه‌ده ، اوجهتدن حذاى بحردن پك آز فرقلرى اولان آلچق اووه‌لره اينلديكندن، سلسلهٔ جبال جسيم بر ديوار كبى كورينور . جنوبى مائله‌سى ايسه دها ديك وقول وشعبه‌لرى دها آز ايسه ده ، ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌دن آشاغى اولميان واديلره و يوكسك يرلره اينلديكندن ، قافقاس سلسله‌سنك درجهٔ ارتفاعى اوقدر كوزه چارپماز .

اراضيسى صرت وتپه‌لرده غرانيت ودها آشاغيده پورفيرك انواعيله سائر احجار واتربه‌دن واك آلچق اتكلرنده اراضئ مترسبه‌دن عبارت اولوب ، كومش ، قورشون ، دمير ، باقير وسائر معدنلرى و باكو جهتنده نفط قويولرى چوقدر .

شمالى مائله‌سنده ( البرز ) وجنوبى مائله‌سنده ( قازبك ) طاغلرى برر تقسيم مياه خطى تشكيل ايده‌رك ، شمالاً البرز طاغنك غرب جهتنده قافقاس سلسله‌سندن اينن صولرك جمله‌سى بالتجمع ( قوبان ) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، كه آزاق دكيزينه دوكيلور . البرزك شرق جهتنده ( آندى ) شعبه‌سنك منتهاسنه‌دك قافقاسك شمالى اتكلرندن اينن مياه جاريه بالاجتماع بحر خزره دوكيلن ( ترك ) ايرماغنى تشكيل ايدرلر. قسم شرقيسنك شمال شرقى اتكلرندن اينن صولر دخى ينه بحر خزره منصب ( صولاق ) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، وبرطاقلرى طوغريدن طوغرى يه بحر مذكوره دوكيلور. جنوبى مائله‌سنك ايسه قسم اعظمنك يعنى ( قازبك ) طاغنك شرقنده‌كى طرفنك بتون مياه جاريه‌سى بحر خزره منصب ( كور ) ايرماغنه ومذكور طاغك غرب جهتنده‌كى طرفنك صولرى بحر سياهه منصب ( ريون ) ايرماغنه و يا طوغريدن طوغرى‌يه بحر مذكوره دوكيلور .

**قافقاس** { كوچك ياخود آشاغى — Petit Caucase, Caucase Inférieur ) روسيه‌نك ماوراء قافقاس مملكتنده وقافقاس سلسله‌سنك جنوبنده اوله‌رق عثمانلى وايران حدودى قربنده بولنان طاغلره ويريلن اسم اولوب، بوطاغلر، برسلسله وياصرت تشكيل ايتمكسزين ، برطرفدن ( سورام ) طاغى واسطه‌سيله قافقاس سلسله‌سنه وبرطرفدن دخى ارضروم طاغلرينه وآناطولينك ( طاوروس ) جبالنه مربوطدر . بو طاغلر باشليجه كور ايله آراس واديلرى آره‌سنده اولوب ، اك يوكسكلرى اولان ( الاكوز ) ك ٤٠٠٠ متره ارتفاعى واردر . احوال اراضى ومعادن و اورمان وسائر احوالجه بونلرك دخى اصل قافقاس سلسله‌سندن فرقلرى يوق كبيدر .

**قافقاسيه** { ياخود بلادقافقاس — ( Caucasie, Pays du Caucase ) آسيا ايله آوروپا آره‌سنده وقره دكيزله بحر خزر بيننده روسيه دولتنه تابع بيوك بريراولوب، ١٠ ايالت ايله بر مستقل سنجاقدن عبارت اولديغى حالده ، بركونه امتيازاتى حائز اولمقسزين برادارهٔ واحده آلتنده وآيريجه اوله‌رق، بروالئ عموميئك تحت اداره‌سنده بولنور. قافقاسيه مادون قافقاس (Cicaucasie) وماوراء قافقاس (Transcaucasie) اسملريله ايكى‌يه منقسم اولوب، بوايكى قسمك آره‌سنده

قافقاس سلسلهٔ جبالی ممتد اولمغله، برنجی قسمی آوروپا وایکنجیسی آسیا قطعه‌سندن معدوددر.

حدود ومساحه‌سی. — قافقاسیه شمالاً (ییا) وصاری‌قامش نهر وبطاقلقلریله روسیه‌نك (دون) واژدرخان ایالتلرندن آیرلمش اولدیغی حالده، شرقاً بحر خزرله، جنوباً ایران وممالك عثمانیه ایله، غرباً دخی قره‌دکیز وآزاق دکیزیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٢ ٥٥٤ مربع کیلومتره اولوب، ٠٠٠ ٣٠٠ ٧ اهالیسی واردر.

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری. — قافقاسیه غیر منتظم بر معین شکلنده اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ١٢٠٠ واك طار محلنده یعنی °٤٢ عرض شمالیده پوتی ایله دربند آره‌سنده اکی ٥٣٥ کیلومتره‌در. قافقاس سلسلهٔ جبالی بو مملکتك اورته‌سندن کچوب، مملکتی هرجهتجه بربرینه اصلا بکزه‌مز ومخالف ایکی قسمه آیریور. سلسلهٔ مذکوره‌نك شمالنده دوز وآلچق وطوزلی بطاقلقلری حاوی بر طاقم اووه‌لر ممتد اولدیغی حالده، جنوبنده بوسلسله‌نك قارشیسنده بوندن آلچق لکن ینه خیلی مرتفع دیکر بر طاقم طاغلر یوکسلوب، ایکیسی آره‌سنده ٢٠٠٠ متره ارتفاعلری اولان برطاقم وادیلر بولنور. سلسله‌نك شمالنده‌کی یرلر روسیه‌نك ودشت قپچاقك مرعالق اووه‌لرندن معدود اولدیغی حالده، ماوراء قافقاس پك عارضه‌لی ومرتفع بریر اولوب، بربرلرینه کرفت صرب ویوکسك طاغلری حاویدر. بومملکتك طاغلری آنفاً «قافقاس» و «کوچك قافقاس» ماده‌لرنده بیان اولندیغندن، تکرارینه حاجت یوقدر. انهارینه کلنجه، طاغلرك ارتفاعی وسرمدی قارلرله مستوریتی بالطبع میاه جاریه‌نك کثرتی منتج اولوب، کرك قافقاس سلسله‌سندن وکرك دیکر طاغلردن برچوق انهار آقوب، مملکتك ایکی طرفنده‌کی دکیزلره دوکیلور. قافقاسیهٔ انهارینك الك بیوکی (کور) ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سنك جنوبی اتکلریله کوچك قافقاسدن اینن برچوق انهاردن بالتشکل، بوایکی طاقم طاغلرك آره‌سنی آیران مرتفع وپك کنیش بروادینك ایچنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریانله، قره‌باغ اووه‌سنه دوشدکدن صکره، ارضروم جوارندن کلن وبر بیوك مسافه‌ده ایران حدودینی آیروب صاغ وصولدن بر چوق چایلر آلان (آراس) نهریله برلشه‌رك، قزیل آغاج قوینك اوسط طرفنده بحر خزره دوکیلور. بو وجهله ماوراء قافقاسك قسم اعظمی کور ایرماغی حوضه‌سندن عبارت اولوب، بحر خزر مائله‌سنده واقعدر. یالکز (قوتاییس) ایالتیله قره‌دکیز مستقل سنجاغی قره‌دکیز مائله‌سنده بولنوب، مذکور ایالتده چوروك صو و (ریون) ایرماقلری وکرك ایالت مذکوره‌ده کرك سنجاقده بر چوق کوچك نهرلر دخی بحر مذکوره منصب اولور. ماورای قافقاس قسمی ایسه ایکی مائله آره‌سنده همان متساویاً منقسم اولوب، نصف شرقیسینك صولری بحر خزره ونصف غربیسنك کیلر آزاق دکیزینه دوکیلور. برنجی مائله‌نك الك بیوك نهری (ترك) ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سندن وبونك برقولی اولان (آندی) طاغندن اینن پك چوق چایلردن بالتشکل، شرق وشرق شمالی‌یه طوغری جریانله (قیزلر) قصبه‌سی یاننده برچوق قوللره آیریله‌رق بحر خزره دوکیلور. بوندن بشقه داغستانده بحر مذکوره دوکیلور بر چوق نهرلر بولنوب، الك بیوکلری شمال جهتنده‌کی (صولاق) ایرماغیدر. قسم غربیسنك میاه کثیره‌سی ایسه بالتجمع (قوبان) ایرماغنی تشکیل ایدیور. بوندن بشقه مملکتك شمال جهتنده اووه‌ده‌کی اوفق تفك تپه‌لردن نبعان ایدن برطاقم چایلر بعض کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، آزاق دکیزینه دوکیلور. بونلرك الك بیوکی (ییا) ایله (مانیچ) نهرلری اولوب، بو ایکنجیسی قافقاسیه‌نك حدود شمالیه‌سی بوینجه بحر خزره طوغری اوزانان (صاری قامش) بطاقلقلریله برلشیر، و بوکاده برچوق چایلر دوکیلور. جهت شمالیه‌ده‌کی مذکور بطاقلقلردن بشقه، قافقاسیه‌نك بیوك وکوچك بر قاچ کولی اولوب، الك بیوکی اریوان ایالتنده‌کی (کوکجه) ونام دیکرله (سوانغه) کولیدر، که ١٣٩٣ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. ایکنجی درجه‌ده باکو ایالتنده وقره باغده واقع

( محمود چالاسی ) نام چفته کوللرله قارص ایالتنده واقع ( چالدیر ) وتفلیس ایالتنده کائن (خوزاپان) و ( توپوراوان ) کوللریله دیکر بر قاچ کوچك کوللر .

طبیعت اراضیسی ، نباتات و حیواناتی ، محصولات ومنابع ثروتی . — نباتات ومحصولاتجه قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌کی یرلرك بوسلسله‌نك جنوبنده‌کی ماوراء قافقاسدن چوق فرق اولوب ، برنجیسی غیرمنبت وآنجق مرعاکبی قوللانیلان طوزلی اووه‌لردن عبارتدر . ماوراء قافقاس ایسه نباتات ومحصولاتجه دنیانك اك زنکین یرلرندن معدود اولوب ، حتی میوه‌دار آغاجلرله حبوباتدن اکثرینك اورالردن آوروپایه نقل اولندیغی بعض دلائل ایله مظنوندر . بوجهتجه اراضیٔ مذکوره ارتفاعه واقلیم وهوانك مساعده‌سنه کوره بش طبقه‌یه منقسمدر . برنجی طبقه‌سی بیك متره‌دن آلچق اولان یرلردر ، که پاموق ، پرنج ، طوت و بویایه یارار نباتات یتیشدیر ، و باغلری چوق اولوب ، پك ایی محصول ویرر . بیك ایله بیك بشیوز متره آره‌لرنده بر ارتفاعده بولنان ایکنجی طبقه‌نك هواسی معتدل اولوب ، بویرلرده باغچه‌لر واشجار مثمره‌نك انواعیله بغدای ، داری ویاغ اخراجنه یارایان حبوبات متنوعه حاصل اولور ، ومیوه‌لری پك لذیذدر . بیك بشیوزایله ایکی بیك متره آره‌سنده بر ارتفاعده بولنان یرلرك هواسی سرین اولوب ، بو طبقه‌ده اورمانلر چوقدر ، وآرپه ، چاودار ، یولاف ایله بهارده اکیلن بغدای حاصل اولور . اورمانلرنده آوروپا قطعه‌سنده یتیشن اشجارك جمله‌سی بولنور . ایکی بیك متره‌دن یوکسك یرلرده چام آغاجلریله اکری بوکری بعض جوجه آغاجلر بولنوب ، بونلر ٢٧٠٠ متره‌لك ارتفاعه قدر چیقار . اوندن یوقاری یالکز اوتلر ومرعالر بولنوب ، نهایت ٤٠٠٠ متره‌لك ارتفاعی متجاوز اولان طاغلر سرمدی قارلرله مستوردر . اراضیسنك اکثری صرب وقیالق وپك یوکسك اولدیغی کبی ، بعض جهتلرنده وعلی‌الخصوص شرق طرفلرنده دخی اکثریا قوراقلق حکم سوردیکندن ، زراعته الویریشلی یرلری نسبةً آزدر ، وزراعت هنوز اصول قدیمه اوزره ونقصان آلاتله اجرا اولنمقده‌در .

حیوانات اهلیه‌سی قیون ، کچی ، صیغیر ، خرکله وسائره‌دن عبارت اولوب ، شمالی اووه‌لرنده دها زیاده‌در . طاغلرده آوروپا قطعه‌سنك حیوانات وحشیه‌سی بولنور . قافقاس سلسله‌سنده وسائر طاغلرده کومش ، قورشون ، دمیر ، باقیر وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده ، هنوزپك آزی چیقارلمقده‌در . باکو جهتنده اسکیدن بری معروف نفط قویولری بولنوب ، بونلرك بری طوتیشدیریلوب دائمی صورتده یانمغله ، وقتیله زردشتیلر طرفندن آتشکده اتخاذ اولنمشدی . اورالرده کلیتلی غاز دخی چیقار .

اقلیم وهواسی . — قافقاسیه‌نك هواسنده اصلا اعتدال اولمیوب ، یازلری پك صیجاق وقیشلری زیاده صوقوق اولدیغی کبی ، کوندوز ایله کیجه آره‌سنده دخی بیوك برفرق واردر . غرب جهتنك یاغمورلری پك چوق اولدیغی حالده ، شرق وجنوب جهتلرنده اکثریا قوراقلق حکم سورر . مع هذا ارتفاعك درجاتی ودره و بایرلرك وضعیتی هوایی تعدیل ایتمکه یارار . اکثر طرفلرنده قیشلری اوزون وپك شدتلی اولوب ، صولر طونار .

تقسیماتی ، شهر وقصبه‌لری . — قافقاسیه ، درده سلسلهٔ جبالك شمالنده وقصوری ماوراء قافقاسده اولمق اوزره ، اون ایالت وبرمستقل سنجاغه منقسم اولوب ، بونلرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ومقدار نفوسلری ومرکزلری بروجه آتیدر :

( قافقاسك شمالنده )

| ایالت | مربع کیلومتره | نفوس | مرکزی |
|---|---|---|---|
| قوبان | ٩٤ ٣٧٦ | ١ ٢٤١ ٣٦٣ | یقاترینودار |
| استاوروپول | ٦٠ ٥٩٦ | ٦٥٧ ٥٥٤ | استاوروپول |
| ترك | ٦٩ ٤٦٧ | ٦٩٣ ٤٩٤ | ولادوسلاو |
| داغستان | ٢٩ ٧٦٢ | ٥٩٢ ٥٢٣ | دمیرخان‌شورا |
| ( ماورای قافقاسده ) | | | |
| باکو | ٣٩ ٣٠٦ | ٧٣٥ ٣٦٠ | باکو |
| یلیساوتوپول | ٤٤ ١٣٦ | ٧٢٩ ٨٧٦ | یلیساوتوپول |
| اریوان | ٢٧ ٨٣٠ | ٦٦٧ ٤٦٤ | اریوان |
| تفلیس | ٤٤ ٦٠٧ | ٨٠٩ ٧٦٢ | تفلیس |
| قارص | ١٨ ٦٤٧ | ١٦٢ ٦٦٥ | قارص |
| قوتاییس | ٣٦ ٣٧٨ | ٩٢٢ ٥٦٤ | قوتاییس |
| قره‌دکیز سنجاغی | ٧ ٣٤٧ | ٢٢ ٣٩٩ | نوووروسیسك |

مرکز عمومیسی تفلیس شهریدر . یکرمی بیکدن

زیاده نفوسی اولان شهر وقصبه‌لری‌ده بروجه آتیدر :

| | | | |
|---|---|---|---|
| تفلیس | ٧٩٥٥١ | شوشه | ٢٦٨٠٦ |
| باکو | ٤٥٦٧٩ | ییسك | ٢٥٩١٥ |
| یقاترینودار | ٣٩٦١٠ | نوخه | ٢٥٧٥٧ |
| استاوروپول | ٣٦٦٥١ | آلکساندروپول | ٢٢٦٧٠ |
| ولادیقافقاس | ٣٣٩٨١ | یلیساوتوپول | ٢٠٢٩٤ |
| شماخی | ٢٨٥٤٥ | قوتاییس | ٢٠٢٢٧ |
| مایقوب | ٢٧٩٢٥ | | |

صنایع وتجارتی ، وسائط اختلاطی .— صنایع محلیه خالی وسجاده وسائر بعض منسوجاتله بعض اسلحه وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، بعض نفیس معمولات چیقارسه‌ده ، بونلر ال ایشی اولوب ، جزئیات قبیلندندر . اخراجاتی باشلیجه نفط وغاز ایله کراسته‌دن عبارتدر . آنجق آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برطریق تجارت اولمغله ، ترانسیت تجارتی خیلی ایشلکدر . قره دکیزده پوتی وباطوم اسکله‌لرندن بدأ ایله بحر خزرده باکو اسکله‌سنه منتهی اولان دمیریول خطی بوتجارتی تسهیل ایدر. روسیه‌نك ایچندن کلن بر خط دخی قافقاس سلسله‌سنك شمالی اتکنده بولنان ( ولادیقافقاس ) شهرینه واصل اولوب ، قره دکیز ساحلنده‌کی (نووروسیسکی) اسکله‌سنه بر قول دخی اوزادیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری .— قافقاسیه‌نك اهالیسی پك مختلف الجنس اولوب ، بو مملکتده ٧٠ دن زیاده لسان سویلندیکی مرویدر . آسیا ایله آوروپا آره‌سنده بر ممر اولمغله، تاریخك ضبط ایده‌مدیکی پك اسکی زمانلرده آسیادن آوروپایه هجرت ایدن اقوام مختلفه‌دن اوراده قالمش برر مقدارلری احفادندن اولدقلری مظنوندر. حتی بعض لسانلرك یالکز برایکی کویده سویلندکاری کورلشدر . بو کبی استثنالردن صرف نظر اولندیغی حالده ، الیوم قافقاسیه‌ده ساکن اهالی بروجه آتی اوچ زمره‌یه تقسیم اولنه‌بیلیرلر : اولا اصل قافقاس زمره‌سی ، ثانیا اقوام تورانیه‌دن اولان ترك وتاتار ومغوللر، ثالثاً اقوام آریه‌دن اولان روسلرله ارمنیلر وایرانیلر وسائره .

اصل قافقاس زمره‌سی بر چوق اقوام واجناسدن مرکب اولوب ، بونلرك باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : اولا چرکسلر ، که قوبان ایالتنده وترك ایالتنك قسم غربیسنده یعنی قافقاس سلسله‌سی قسم غربیسنك شمالی اتکلرنده ساکن اولوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك قره دکیزه اینن غرب جنوبی اتکلرنده ساکن آبازه‌لر وداغستانك یوقاری جهتنده ساکن چچنلرله برابر بر قوم عد اولنه‌بیلیرلر . بونلر طول مدت روسیه‌یه مقاومت ایتدکدن صکره ، قرن حاضر میلادی اواسطنده مغلوب اولدقلرنده ، بر ملیونه قریب نفوسلری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمکله ، شمدیکی حالده مملکتلرنده موجود بولنانلری یارم ملیوندن زیاده‌جه‌در . ثانیاً داغستانك اهالیٔ اصلیه‌سی اولوب شمدیکی حالده یوقاری جهتنده ساکن بولنان لزکیلر، که ٦٥٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده‌در. ثالثاً سلسلهٔ جبالك جنوبنده کور وریون حوضه‌لرنده ساکن اولان کرجیلرله جنسیت ولسانجه بونلره قریب اولان منکرلی وایمرت وسائر اقوام که بر ملیونه قریب نفوسدن عبارتدرلر . رابعاً ترك ایرماغنك منابعنده ساکن و ٢٧٠٠٠ نفوسدن عبارت اولان (اوست) لرله یالکز ٦٠٠٠ نفوسه بالغ اولان ( سوآنت ) قومی . باطوم جهتنده ساکن بولنان لازلر دخی جنسیتجه قافقاس اقوامندن ایسه‌لرده ، لسان مخصوصلرینی اونودوب ، الیوم لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

اقوام تورانیه‌دن بولنان ترك وتاتارلرله ترکلشمش مغوللر قافقاسیه‌ده کثرتلی اولوب ، بو مملکتك بتون شمال شرقی قسمیله داغستانك آشاغی جهتی وعلی العموم بحر خزر سواحلی وبتون قسم جنوبیسی ترك اهالی ایله مسکوندر . بونلرك مجموعی بربچق ملیوندن زیاده‌در .

اقوام آریه‌دن ارمنیلر قافقاسیه‌نك جنوب جهتنده وعلی الخصوص اریوان وتفلیس ایالتلرنده ترکلر وکرجیلرله قاریشیق اوله‌رق بولنوب، مقدارلری ٧٢٠٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور . روسلر ایسه باشلیجه قافقاسیه‌نك شمال غربی جهتنده وبحر خزرك بعض سواحلیله تجارتکاه شهر وقصبه‌لرده بولنوب ، بربچق ملیوندن زیاده‌یه بالغ اولمشلردر . بونلردن ماعدا آز مقدارده

روم ، آلمان ، يهودى ، چنكانه وسائره دخى
واردر .

اقوام مذكورەدن چركسلر، آبازەلر، چيچنلر،
لزكيلر، كرجيلرك برقسمى، لازلر وبتون تركلرله
تاتارلر دين اسلامله متدين اولوب، يالكز كرجيلرك
برقسميله ارمنيلر وروسلر خرستياندر . بو وجهله
قافقاسيه اهالئ عموميه‌سنك ثلثانى مسلم وآنجق
برثلثى خرستيان وسائره‌در . اهالينك مقدارى
كيتدكجه آرتمقده ايسه‌ده، بو تزايد الك زياده
مملكته هجرت ايدن روسلر وارمنيلرده اولوب،
اهالئ اسلاميه‌دن خارجه هجرت ايدنلرك يرينى
بونلر طوتمقده‌در .

احوال تاريخيه‌سى . — قافقاس اسكيدن برى
معروف اولوب، كرك عبرانيلر كتابلرنده وكرك
اساطير يونانيه وايرانيه‌ده مذكوردر . آنجق
بومملكتك احوالى مجهول قالوب، ايكنجى قرن
ميلادى اوائلنده قافقاسيانك شرق جهتنده اولان
( آلبانيا ) يعنى داغستان روما دولتنى طانيديغى
كبى، غرب جهتنده اولان ايبريابى دخى ( ترايان )
تحت اطاعته آلمشديسه‌ده، بو مملكتلرك حكمدا-
رلرينى امحا ايتمه‌مشدى . بعده روماليلرله ايرانك
اشكانيان دولتى آره‌سنده قافقاسيه حقنده برچوق
وقت رقابت منازعه‌لرى حكم سوروب، ايرانده
نوبت حكومت ساسانيانه كلنجه ، بونلر روماليلرك
قافقاسيه‌ده حكم ونفوذلرينى امحا ايله، باب الابوابى
فوق العاده صورتده تحكيم ايده‌رك، كرجيلرك
وسائر قافقاسيه اقوامنك رؤسا و حكمدارلرينى
تحت اطاعتلرينه آلمشلردى . او وقتدن بلاد
مذكوره‌ده زردشت آيينى دخى ادخال اولنه‌رق،
شروانك نفط قيولرندن آتشكده‌لر اتخاذ
اولنمشدى . ظهور اسلامدن صكره عربلر
باب الابوابى ضبط ايله، بحر خزرك شمال وغرب
جهتلرنده بولنان خزرلرله وسائر ترك اقواميله
محاربه‌يه كيريشمشلر ديسه‌ده ، قافقاسك صرب
محللرنده ساكن بولنان كرجيلر وچركسلر وسائر
طاغليلرله اوغراشميوب ، على الخصوص دولت
حالنده بولنان كرجستانى طانيمش ، وكنديى
آمريتلرينى بونلره طانيتمشلردى. چنكيز وتيمورك
خروجلرنده قافقاسيه‌نك طاغلق ومرتفع محللرنده
بولنان اقوام ينه استقلاللرينى محافظه ايده‌بيلمشلر -
سه‌ده، آلچق يرلرنده ترك وتاتار اهالى چوغالوب،
على الخصوص شمال جهتنده قبچاق دولتنك تشكلى
قافقاسيه اهاليسنى بسبتون اقوام تورانيه اورته‌سنده
براقشيدى. بر طرفدن بونلر وبر طرفدن دخى
آق قيونلى وقره قويونلى امراسى قافقاسيه‌يى وهله
كرجستانى هدف غزا وغنيمت عد ايدوب ،
بونلردن صكره ملوك صفويه دخى چوق وقت
اوغراشمش ؛ ونهايت بونلر شروانده تأسس
ايتمش اولان دولت اسلاميه‌يى استيصال ايدوب،
قافقاس سلسلهٔ جبالنك جنوبنده‌كى يرلرك چوغنى
الده ايتمشلردى . يالكز كرجستان ، دفعاتله پايمال
اولمغله برابر ، بر درجه‌يه قدر استقلالنى محافظه
ايده بيلمشدى. چالديران مظفريتى واونى متعاقب
ايرانيلره قارشى عثمانليلرك واقع اولان محاربانى
بلاد قافقاسك عثمانليلرله ايرانيلر بيننده انقسامنى
وبو ايكى دولتدن كاه برينك وكاه ديكرينك نفوذ
وقوتنك اورالرده تزايدينى منتج اولمش ؛ ودشت
قبچاق دولت تاتاريه‌سنك وارثى اولان قريم خانلغى
قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌كى يرلره وعلى الخصوص
قبارده وچركستانه حاكم اولوب ، بحر خزر
جهتنده‌كى يرلرى‌ده قزان واژدرخان خانلقلرينه
تابع اولمشدى. روسيه دولتى كسب قوت وتوسيع
ممالك ايتمكه باشلاينجه، اون‌سكزنجى قرن ميلاديده
ابتدا برر برر وجودلرينى قالديرديغى مذكور
خانلقلرله برابر قافقاسيه‌نك شمالنده‌كى يرلرى الحاق
ايتدكدن صكره ، ايرانه قارشى كرجيلرى حمايه
ومدافعه ايتمكى وسيله اتخاذ ايده‌رك، على الخصوص
ملوك صفويه‌نك انقراضيله ايرانك بر حال تذبذبده
بولنديغى زماندن بالاستفاده ، بحر خزر ساحلنجه
كور منصبنه وقره باغه قدر ايتمكه فرصت بولمش ؛
وكرجستان قراللرينك اخيرى بلا خلف وفاتنده
مملكتى روسيه‌يه ترك ايتمكله ، اوراسنى دخى
الحاق ايتمش ؛ وبعده چركسلرله طول مدت
اوغراشدقدن صكره ، عصر حاضر ميلادينك
اواسطنده چركستانى دخى ضبطله ، قافقاس
سلسله‌سنك ايكى طرفنه مالك اولدقدن صكره ،
دولت عثمانيه ايله ايتديكى محاربه‌لرك نتيجه‌لرنده‌ده

جنـوبه طـوغری برقات دهـا توسیع حـدود ایدەرك ، شمـدیكی قافقاسیه بلادینی وجـودە كتیرمشدر .

**قاقامو** { ( Caccamo ) سیجلیەدە پالرمو ایالتنك ( ترمینی ) قضاسـنده و ترمینینك ٩ كیلومترە جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٢٣٥ اهالیسی واردر .

**قاكو** { ( Kaagö ) بحر منجمد شمالیـده نوروجك (ترمو) ایالت شمالیەسنه تابع و ٧٠° عرض شمالیده واقع بر آطه اولوب، شرقدن غربه بویی ١٨ واكی ١٢ كیلومترە در . ( آرنو ) و ( لوكن ) آطەلرندن ( قاغ سوند ) بوغازیله آیرلمشدر .

**قالابار** { ( Calabar ) آفریقای غربیده كینه كورفزی كوشەسنك شمالی ساحلنده ( قامرون ) جبـل مشهوریله ( نیجر ) ایرماغنك منصبی آرەسنده بر مقدار ساحلك وبو ساحله منصب اولان برایرماغك اسمیدر. بوایرماق شمـال شرق طرفنـدن كلوب، كنـارلری زیادە مسكون اولدیغی معلوم ایسەدە ، مجراسنك قسم اعظمی هنوز كشف اولنمامشدر. ساحل مذكورك هـواسی پك آغیر واراضیسی باصیق اولوب ، هنوز وحشی حالنده یاشار زنجی اهـالی ایله مسكوندر. آوروپا بحریونی وقتیله اسیر تجـارتی ایچون بو ساحله یناشوب ، شمدیكی حالده دخی یالكز اورالره مخصوص برنوع یاغ اخراجاتیله سفائنی جلب ایدر . مایسـدن تشرین اوله قدر یاغمورلر موسمی سوروب، علی‌الخصوص تموز وآغستوسده زیادە صیجاق اولور ؛ تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه قوراقلق حكم سـوروب بو موسمده هوا نسبةً سرینـدر . بو سـاحلك غرب جهتنده دیكر بر نهرك منصبی بولنوب ، بر چوق وقت قالابار نهرینك برقولی ظن اولنمقـله ، اصل قالابار نهرینه اسكی وبوكا یكی قالابار نامی ویرلمش ایسـەدە ، نهایت یكی قالابارك نیجر ایرماغنك برقولی اولدیغی كشف وتحقیق اولنمشدر . قالابار ساحلنك اسكی قالابار مجراسنەدك اولان قسم شرقیسی آلمانیەنك قامرون مهجرندن وقسم غربیسی انكلتره مستعمراتندن عد واعتبار اولنمقدەدر .

**قالاباقه** { یاخود قلاباقه — (Kalabaka) تسالیەنك ترحاله سنجاغنده ترحالەنك ٢٠ كیلومترە شمال غربیسنده اولەرق كوستم مجراسنك صرب وقیالق بوغازنده قضا مركزی بیوك برقریه اولوب، ١٠٢٠ اهالیسی واردر. قریەنك اوستندەكی مرتفع وصرب قیالرك اوزرنده برطاقم مردیونلرله كوج چیقیله‌بیلیر بر طاقم مناسترلر واردر، كه ( متئور ) مناسترلری دیمكله معروفدرلر .

**قالابره** { یاخود قالابریا — ( Calabre, Calabria ) ایتالیانك منتهای جنوبندە مسینه بوغازینەدك ممتد اولان برشبه جزیرەدن عبارت بیوك برخطه اولوب، شرقاً ( تارنته ) كورفزیله ویونان دكیزیله ، جنوباً آق دكیزله ، غرباً مسینه بوغازیله و ( تیرنیان ) دكیزیله، شمالاً دخی باسیلیقاته خطه‌سیله محاط ومحدود در . ٣٧° ٥٠′ ایله ٤٠° ٥′ عرض شمالی آرەسنده ممتد اولوب، ١٤° طول شرقی درجەسی اورتەسندن كچر. شمالدن جنوبه بویی ٢٥٠ واكی ٢٠ ایله ٩٠ كیلومترە آرەلرنده اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ١٧ ٢٥٧ مربع كیلومترە و اهالیسی ١ ٣٠٩ ٥٥٤ كشیدر ، كه بهر مربع كیلومترە باشنه ٨٦ كشی دوشیـور . شرق شمـالی جهتندەكی تارنته كورفزندن بشقه یونان دكیزنده ( اسكیلاچه ) اسمیله بر وتیرنیان دكیزنده (جویا) و (سانته اوفیا) اسملریله ایكی قویی واردر. آپنین سلسلهٔ جبالنك غربی قولی قالابره‌یه داخل اولوب، ابتدا ساحل غربی بوینجه اوزانیرسەدە، بعده شرقه طـوغری انعطافله ، مملكتك وسـطنده جنـوبه طوغری ممتد اولوب، مسینه بوغازینه قدر واصل اولور . بوطاغك بر چوق قوللری واتكلری ایكی طرفدن سواحله قدر ممتد اولوب ، آرەلرنده بر چوق وادیلر واووەلر دخی واردر . طـاغلردن اكثرینك یوقاریلری كستانه آغاجی وسائر اشجار اورمانلریله وآشاغیلری باغلر و زیتونلقلرله مستور در . طاغلرك قیالق وصرب یرلری دخی چوقدر. بوطاغلرك ایكی جهتنـدن بر چوق نهرلر آقوب ، اك بیوكلری تارنته كورفزینه دوكیلن ( قراتی ) ایله یونان دكیزینه منصب اولان (نتو) نهرلریدر.

طاغلرك يوقارى طرفلرى تشرين ثانيدن نيسان ابتداسنه‌دك قارله مستور اولوب، مرتفع محللرينك قيشلرى صوئوق وسرتدر . يازين ايسه طاغلرده وياليه‌لرده هوا سرين ويك صاغلام ايسه‌ده، اووه‌لرده وباصيق يرلرده صيجاق زياده اولوب ، طوپراقلر چاتلار، وصيتمه‌لر حكم سورمكه باشلايوب، اهالينك اكثرى ياليه‌لره چكيلير. صوك بهارده‌بر ايكى ياغمور ياغاريا‌غماز، اورته‌لق يشيللك وچيچكلرله اورتنوب ، بر ايكنجى بهار اولمغله ، اهالى ياليه‌لردن اينر ؛ وقيشين الجق يرلرده هوا پك ملايم اولور. هوانك بوحالى هرنوع محصولاتك يتيشمه‌سنه مساعد اولوب، حبوبات متنوعه‌ايله پك مقبول شرابلر وصهرنجلرده محافظه اولنه‌جق درجه‌ده كليتلى وايى زيتون ياغلرى حاصل اولور . پاموق يتيشديكى كبى خيلى مقدار قوزه دخى چيقاريلوب، پاموق وايكدن بعض منسوجات طوقنور. يازلق مرعالريله قيشله‌لرى پك ايى اولديغندن ، قيون وصيغير سوريلرى پك چوق اولديغى كبى ، خركله‌لرى‌ده چوق اولوب ، مخصوص بسلدكلرى آيغيرلر واسطه‌سيله جنسلرينى كيتدكجه اصلاح ايتمكده، وكوزل استرلر دخى يتيشديرمكده‌درلر. طاغلرده يبانى مانده‌لر وسائر آو حيوانلرى چوق اولديغى كبى ، سواحلنك بالينى‌ده بولدر. آلتون، كومش، باقير، دمير، قورشون، مرمر، آلچى ، بلور، قياطوزى، كوكورد وسائر معدنلرى چوق ايسه‌ده، پك آزى اخراج اولنمقده‌در . خطه‌نك هيچ برصاغلام ليمانى وبيوك اسكله‌سى يوغيسه‌ده، محصولات ارضيه‌دن وخصوصيله زيتون ياغندن خيلى اخراجاتى واردر . قالابره‌ليلر اورته بويلى ، متناسب الاعضا وذكى آدملر اولوب ، آنجق كنديلرنده آرزوى انتقام زياده اولديغندن ، اكثريا منفرد صورتده ياشار ومسلح كزرلر؛ وبناءً عليه شركتلر وصنايع وتجارت هيئتلرى تشكيلنه وزراعتك ترقيسنه خدمت ايده‌ميوب ، اكثر اراضينك اغنيانك تحت تصرفنده بولنمسيله سائر اهالينك ايشجيلك وجفتجيلك ايتمكه مجبور اولملرى دخى زراعتك ترقياتنه ومملكتك تزايد معموريتنه مانع اولمقده‌در . اهاليسندن يوز اللى بيكدن زياده مقدارى آرناؤد جنسيتنه واورتودوقس مذهبنه تابع اولوب ، بونلر اسكندر بكك مغلوبيت ووفاتندن صكره اورايه كچمش ؛ و بعض طرفلرنده مستقل قريه وناحيه‌لر دخى تشكيل ايده‌رك، لسان واخلاق ومليه‌لرينى محافظه ايتمشلردر.

قالابره اسكى زمانده سائر جنوبى ايتاليا ايله برابر يونان مهاجرلريله اسكان اولنوب ، بعده روماليلر طرفندن ضبط اولنمش، وظهوراسلامدن صكره عربلرك الينه كچوب ، ( قلوريه ) اسميله خيلى وقت ممالك اسلاميه‌دن بولندقدن صكره ، نورمانلر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ناپولى قراللغنه الحاق اولنمش ايدى . شمديكى حالده ( قالابره اولتريوره) وبرنجى وايكنجى (قالابره چيتريوره) اسملريله ٣ ايالته منقسم اولوب، برنجيسى قسم جنوبيسندن، ايكنجيسى قسم شماليسندن واوچنجيسى ده قسم وسطيسندن عبارتدر. برنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٩٤٢ مربع كيلومترو واهاليسى تقريباً ٢٨٠٠٠٠ كشى اولوب، مركزى (رجو) شهريدر، و٣ قضايه منقسم اولوب ، ١٠٨ ناحيه‌يى حاويدر . — ايكنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٣٥٨ مربع كيلو متره واهاليسى تقريباً ٤٧٥٠٠٠ كشى اولوب، مركزى ( قوزنجه ) در ، و ٤ قضايه منقسم اولوب، ١٥١ ناحيه‌سى واردر . — اوچنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩٧٥ مربع كيلو متره واهاليسى تقريباً ٤٢٠٠٠٠ كشى اولوب ، مركزى ( قاتانجارو ) قصبه‌سيدر ، و ٤ قضايه منقسم اولوب ، ١٥٢ ناحيه‌يى حاويدر. بو اوچ ايالت مركزلرينك اسملريله دخى تسميه اولنور .

**قالابوزو** (Calabozo) آمريقاى جنوبيده ونزوئلانك (غوآريقو) ايالتنده و (قاراقاس) ك ١٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق ( اورنوق ) ايرماغنه تابع ( غوآريقو ) نهرينك صول كنارنده ″٨′٥٦°٨ عرض شمالى ايله ″٤٠′١٠°٧٠ طول غربيده واقع برقصبه اولوب، ٥٦٢٠ اهاليسى و، اورنوق مجراسيله ساحل آره‌سنده وحيوانات يتيشديرمكه پك الويريشلى واسع بر اووه‌نك اورته‌سنده بولنمسى حسبيله، اهميت تجاريه‌سى واردر .

**قالاتابلوته** (Calatabellota) « قلعة البلوط » اسم عربيسندن

غلطدر. سیجلیه‌نك جرجنتی ایالتنده و (شیاقه) نك ١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده بر قصبه اولوب، ٥١٠٠ اهالیسی واردر. اون برنجی قرن میلادیده نورماندلر قرالی روجر بوراده عساکر مسلمینه غلبه چالمشدی. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (تربوقاله) در.

**قالاتاجیرونه** (Calatagirone) « قلعة جیرونه » اسم عربیسندن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٢٦٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. عربلر طرفندن تحکیم واعمار اولنه‌رق، بعده جنویزلرك ضبطنه چکمشیدی.

**قالاتافیمی** (Calatafimi) عربی « قلعة فیمی » دن غلطدر. سیجلیه‌نك ترابانی ایالتنده و ترابانینك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سجسته) شهر قدیمنك خرابه‌لری جوارنده برقصبه‌اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. ١٨٦٠ تاریخ میلادیسنده غاریبالدی بوموقعده ناپولی قرالنك عسکرینی مغلوب وپریشان ایتمشدر.

**قالاتانیزته** (Calatanisetta) عربی « قلعة نیزته » دن غلطدر. سیجلیه جزیره‌سنده پالرمونك ١٠٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سالسو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ٢٦٥٠٠ اهالیسی وجوارنده کوکورد معدنلری واردر.

**قالاتایود** (Calatayud) « قلعة ایوب » اسم عربیسندن غلطدر. اسپانیه‌نك آراغون خطه‌سنده (ساراغوسه) ایالتنده وساراغوسه‌نك ٩٧ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغنه تابع (جالون) نهری اوزرنده واقع برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، عربلردن قالمه استحکاماتی، جامع شریفدن مبدل مصنع برکلیساسی، جوارنده غریب برطاقم مغاره‌لری واطرافنده پك منبت اووه‌سی واردر. بوقصبه اسکی بیلبلیس (وعربلرجه لبله) خرابه‌لری قربنده غزاة مسلمیندن (ایوب) طرفندن بنا اولنمشدر.

**قالاتراوه** (Calatrava) اسپانیه‌ده یکی قاستیله خطه‌سنك جوداد ریال ایالت وقضاسنده اسکی بر مستحکم قصبه اولوب، الیوم خرابدر، واسمی اطرافنده‌کی کوزل مرعاره قالمشدر. اسپانیه قرالی بوقلعه‌یی مسلمانلردن آلدقدن صکره، محافظه‌سنی برطاقم شوالیه‌لره حواله ایتمشیدی، که بونلر (قالاتراوه شوالیه‌لری) اسمیله برطریق مخصوص تأسیس ایتمشلردی.

**قالاچ** (Kalatch) روسیه‌نك وسطلرنده (وورونژا) ایالتنك (بوهوچار) قضاسنده وبوهوچارك ٧٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (دون) ایرماغنه تابع (پودغورنایه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهالیسی وباشلیجه حیوانات تجارتی اجرا اولنان بیوك بر پنایری واردر.

**قالار** (Kalar) سیبریه‌نك (یاقوتسق) ایالتنه ملحق (اولکمینسك) قضاسنده (لنا) ایرماغنه تابع (ویتیم) نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، طار وطولاشیقلی اولان مجراسی ٥٠٠ کیلو متره اوزوندر.

**قالاس** (Calas) تولوزه تجارندن بر آدم اولوب، کندیسی پروتستان اولدیغی حالده، قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولان اوغلنك اوینك اوکنده مصلوب بولنمسی اوزرینه، قتولیك متعصبینی طرفندن اوغلنك قاتلی اولمغله اتهام، واشکنجه‌لرله اعدام اولندقدن صکره، زوجه‌سی دخی توقیف اولنمغله، حکیم شهیر وولتر بوعائله‌نك آووقاتلغنی التزام ایده‌رك، سنه‌لرجه بو مظلومینی ظلم واقعه قارشو، مدافعه‌یه حصر اوقات ایتمش؛ وبوایشه اودرجه‌ده اهمیت ویرمش ایدی، که اوصره‌ده پارسده‌کی احباسندن برینه کوندردیکی مکتوبده « بودهشتلی جنایتدن صکره پارسده کولوب اکلننلر وارمیدر؟ » دیه یازمشیدی.

**قالافات** (Calafat) رومانیه‌نك افلاقده واقع قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ٨٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق طونه اوزرنده وودینك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی ولیمانی واردر. ١٨٥١ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر بو موقعده روسلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمشلردر.

**قالاماته** { ( Calamata ) يونانده موره شبه جزيره‌سنك ( مسينيا ) ايالتنده و( قورون ) كورفزينه دوكيلن ( ندون ) نهري اوزرنده و منصبندن بر آز يوقاريده قضا مركزي بر قصبه اولوب ، ٤٠٠٠ اهاليسي ، كوزل باغچه‌لري ، زيتون ياغي وانجير اخراجاتي وكوزل ريختمي وار ايسه‌ده ، ليماني يوقدر . اسكي ( قالامه ) شهري بوقصبه‌نك قربنده واقع ( قالامي ) قريه‌سي محلنده ايدي .

**قالامازو** { ( Kalamazoo ) آمريقاي شماليده ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده همنامي اولان بيوك كوله دوكيلاور برنهر اولوب ، جمهوريت مذكوره‌نك جنوب بنده نبعانله ، غرب شمالي‌يه طوغري آقار . مجراسي ٣٢٠ كيلو متره اوزون ومنصبي ١٠٠ متره كنيش اولوب ، سير سفائنه صالحدر . مجراسي اوزرنده برقاچ شهر وقصبه اولوب ، بردميريول خطي دخي مجراسي بوينجه اوزانير .

**قالامازو** { ( Kalamazoo ) آمريقاي شماليده ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده ( لانغسينغ ) ك ٩٦ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق همنامي اولان نهرك صول كنارنده برقصبه اولوب ، ١٣٥٥٠ اهاليسي ، بيوك حبوبات تجارتي ، انواع منسوجات فابريقه‌لري ، داخلي مكتبي وتيمارخانه‌سي واردر . اطرافي پك محصولدار اولمغله ، كيتدكجه بيومكده‌در .

**قالاماكي** { ( Kalamaki ) نفس يونان ايله موره شبه جزيره‌سي آره‌سنده‌كي قورنت برزخنك ساحل شرقيسنده بر قريه اولوب ، برزخ مذكورك حفرندن اول اسكله‌سي ايدي . جدولك كشادندن صكره اهميتي آرتمش ايسه‌ده ، جنوب جهتنده ( استميا ) يعني «برزخ» اسميله يكي برقصبه تأسيس اولنديغندن ، بو قصبهٔ جديده بيودكجه قالاماكي‌يي دخي احاطه ايده‌جكدر .

**قالامو** { (Calamo) يونانك جزاير سبعه‌سندن آيه‌ماوره جزيره‌سنك جنوب شرقيسنده وآقارنانيه ساحلي قربنده بركوچك آطه اولوب ، بويي ١٢ واكي ٣ كيلو متره‌در . اراضيسي طاغلق ايسه‌ده ، باغلر وزيتون آغاجلريله مستور اولوب ، ايي بر ليماني واردر . جنوبنده‌كي ( قاستو ) آطه‌سيله برابر كفالونيه‌يه تابعدر .

**قالامه** { ( Kalama ) آرناودلغك جنوب جهتنده برنهردر ، كه ( نمرچقه ) طاغنك منتهاي جنوبيسنك غربي اتكندن نبعانله ، جنوب غربي‌يه جريان ايده‌رك ، صولدن تحت‌الارض يانيه كولنك آياغي اولديغي ظن اولنان ولچيشته ، دها آشاغيده صاغدن لونغوويچه ، وتكرار صولدن دوقسوره چايلريني آلدقدن صكره ، غربه طوغري دونر ، وفيلات ايله آيدونات آره‌سنده بالمرور ، قورفه جزيره‌سنك قسم جنوبيسي قارشيسنده آدر يانيق دكزينه منصب اولور . اسم قديمي يونان جغرافيوني آثارنده ( ثيامس ) صورتنده محرر اولوب ، آرناودلغك او جهتنه ويريلن ( چام ) اسميله مناسبتي ظاهردر . برلين قونغره‌سي بونهرك مجراسني يونان حدودندن اولمق اوزره تعيين ايتمش ايسه‌ده ، حدود طبيعيه وعسكريه‌دن اولمديغي كبي ، جنسيت اهالي اساسنه دخي مستند اولميوب ، هر ايكي طرفي آرناودلرله مسكون اولديغندن ، بوقرارك حقسزلغي بعده آكلاتديريله‌رق ، اجراسندن صرف نظر اولنمشدر . مجراسنك طولي تقريباً ١٣٠ كيلو متره‌در .

**قالاميانه** { جزايري ( Calamianes ) اسپانيه‌يه تابع فيليپينه جزايرندن ( ميندورو ) جزيره‌سنك جنوب غربيسنده و ( پالاوان ) جزيره‌سنك منتهاي شماليسي قارشيسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب ، قالاميان ، بوسوآغان ولينا قاپان اسملريله اوچ بيوك وبرقاچ كوچك آطه‌دن مركبدر . ١٢° عرض شمالي و ١٢٠° طول شرقي خطلري اورته‌لرندن كچر . اك بيوكلري ( بوسوآغان ) جزيره‌سيدر . بونك جنوبنده‌واقع قالاميان جزيره‌سنك بويي ٦٠ واكي ٣٠ كيلو متره‌در . جمله‌سي پالاوان جزيره‌سنك برپارچه‌سيله برقضا اعتبار اولنه‌رق ، اوچ لسانله متكلم ١٧٠٠٠ اهالي‌يي حاويدرلر .

**قالامیته** { ( Calamita ) قریمده اسکی بر قصبه اولوب . موقعنده الیوم ( آلمه ) اسمیله بر قریه واردر . [ « آلمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قالانتان** { یاخود کلنتن ( Calantan ) مالاقه شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده همنامی اولان نهرك منصبنده و ′١٥°٦ عرض شمالیده سیام دولتنه تابع برکوچك حکومت اسلامیه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب ، حکومت مذکوره قصبه‌نك ایکی جهتنده ٥٠ کیلو مترهلك مسافه‌یه وداخلاً جبالك صرتنه قدر ممتد اولدیغی حالده ، ٥٠٠٠٠ اهالیی جامعدر . طوپراغی منبت اولوب ، قهوه ، پرنج ، بوبر وسائر محصولاتی واردر . کلیتلی قالای وبرمقدار آلتون دخی چیقار .

**قالانوس** { یاخود کلنوس ( Calanus ) هنـدك حکمای کابیوننندن اولوب ، بیوك اسکندرك هند سفرنده بوجهانکیره انتسابله ، معیتنده ایرانك فسا شهرینه وصولنده ، بر طاقم امراضه دوچار اولمغله ، ٨٣ یاشنده اولدیغی حالده ، اودوندن بر استیفك اوزرینه چیقه‌رق ، اسکندرك عسکری قارشیسنده کندینی احراق ایتمشدی . اسکندره بر سوپایه‌جکك وارمیدر؟ دیه سؤال اولندقده « اوچ آی صکره بابلده کندیسیله کوریشه‌جکم » دیدیکی وتام اوچ آی صکره اسکندرك بابلده وفات ایتدیکی مرویدر .

**قالاوریته** { ( Calavryta ) یونانده موره شبه جزیره‌سنك ( الیده مع آخائیا ) ایالتنده وپاتراسك ٣٧ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب ، ١٢٠٦ تاریخندن اعتباراً اوچیوز سنه قدر بر فرانسز عائله‌سنك تحت حکمنده اوله‌رق بر بارونلق صورتنده اداره اولنمشدر .

**قالاوریه** { ( Calaurie ) موره شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسی قارشیسنده واقع ( پوروس ) جزیره‌سنك اسم قدیمیدر .

**قالاهاری** { ( Ralahari ) آفریقانك جنوبیده واسع بر براولوب ، ٢١° ایله ٢٨° عرض جنوبی آره‌سنده ( اورانژ ) ایرماغی مجراسندن ( نغامی ) کوله‌دك ممتد اولور . بو وجهله جنوبدن شماله بوبی ٩٠٠ کیلو متره اولوب ، شرقاً وغرباً تقسیم میاه خطلری تشکیل ایدن برطاقم تپه‌لرله آیرلمشدر ؛ چونکه قالاهاری هیچ برطرفدن میلانی ومیاه جاریه‌سیچون جریانی اولمامغله سچیلوب ، جنوبی برصحرای کبیر حکمنده‌در . حدودی تماميله معین اولمدیغندن مساحهٔ سطحیه‌سنی بعضلری ٥٠٠ ٦٨٧ ویا ٩٢٨ ٧١٥ وبعضلری ٠٠٠ ٢٨٥ ١ مربع کیلو متره اعتبار ایتمشلردر . هرنه‌قدر شمالدن جنوبه برآز میلی اولوب ، اورانژ مجراسنه منتهی اولور ( هیغاب ) اسمیله بیوك برواديسی وارایسه‌ده ، کرك بووادینك کندیسی وکرك بوکا منتهی اولان اوپ ، نوسوب ، مولوپو وقورامان وادیلری هیچ بروقت صولرینی مذکور ایرماغه قدر ایندیره‌میوب ، یاغمور سیللرندن حاصل اولان صولری دخی یولده قورویه‌رق ، بر طاقم طوزلی کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایدرلرکه بونلرده آز مدتده قورویوب ، طوزلری میدانده قالیر . یالکز شمال جهتنده مذکور نغامی ایله نتوه ، ماقاریقاری ودیکر بر قاچ کول صورت دائمه‌ده صولرینی محافظه ایدوب ، ناته وزوغه نهرلریله اوفاراميه وادیٔ کبیری بونلره منصب ومنتهی اولورلر . سیاحیندن بعض ارباب فنك تحقیقنه کوره ، قالاهاری مقدما میاه جاریه‌سی وکوللری واورمانلری چوق معمور بر یر ایکن ، بعده بعض تبدلات ارضیه‌نك ظهوری واورمانلرك اتلافی اوزرینه ، صولر ونباتات چکیلوب ، صحرای کبیر حالنده بر چول صورتنده قالمشدر . بوتبدل یقین وقتلرده وقوع بولوب ، قورومش اولان کول ونهرلرك یتاقلرنده حیوانات مائیه کمیکلری طوریورمش .

مع هذا قالاهاری بسبتون صحرای کبیره مقیس اولمیوب ، چالیلر وبعض آغاجلرله وحیواناتله الویریشلی اوتلرله مستور یرلری واردر ؛ وهله کانون ثانیدن مایسه قدر سورن یاغمور موسمنده

اكثر يرلری زمرد كبی اولور. چوق صویه محتاج اولمیان بعض غزال انواعی سوریلرله طولاشدقلری كبی، صانساره مشابه حیواناتی ده چوقدر اهلیسی ( بوشمان ) و ( باقالاهاری ) اسملریله ایكی جنسیته منسوب اولوب، باشلیجه آوله و بعض كوكلر و یبانی میوه‌لرله بسلنیرلر؛ وخالص كوجبه حالنده یاشایوب، حیوانات اهلیه‌لری بیله یوقدر. حالبوكه یرك حیوانات بسلمكه استعداد وقابلیتی واردر. بعض طرفلرنده باقیر، كمور وحتی آلتون معدنلری بولنیور.

**قالاهوره** ( Calahorra ) اسپانیه‌ده اسكی قاستیله‌نك لوغرونیو ایالتنده ولوغرونیونك ۲۰ كیلو متره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی و پك اسكی بركلیساسی واردر. عربلر (قلهره) دیرلردی.

**قالائو** ( Callao ) آمریقای جنوبیده ( پرو ) جمهوریتنده و ( لیما )نك ۱۴ كیلو متره غربنده بحر محیط معتدل ساحلنده برقویك ایچنده واقع ایالت مركزی برقصبه واسكله اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر. پرونك الك ایشلك اسكله‌سی اولوب، صاغلام لیمانی، كوزل ریختمی، بیوك تجارتی وبعض استحكاماتی واردر. هر طرفدن لیما ایالتیله محاط بركوچك ایالتك مركزیدر.

**قالبه** (Calbe) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ماغدبورغ) سنجاغنده وماغدبورغك ۲۷ كیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۸۶۲۰ اهالیسی وكاغد، شكر وبوك وكتن قاشلر فابریقه‌لری واردر. اطرافنده طوز وكمور معدنلری وپنجار محصولاتی چوقدر. بو اسمله دیكر بركوچك قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوكا اوزرنده بولندیغی ساله نهرندن طولایی ( قالبه آندرساله ) ودیكرینه ( قالبه آندرمیلده ) دخی دیرلر.

**قالپه** (Calpé) اسپانیه‌نك سبته بوغازنده بولنمش اسكی برقصبه‌سی ایدی.

**قالتاجیرونه** ( Caltagirone ) عربی (قلعة جیرونه) دن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ۶۳ كیلو متره جنوب غربیسنده بركوپری ایله مربوط ایكی تپه‌نك اوزرنده قضا مركزی برشهر اولوب، ۲۲۶۴۰ اهالیسی، كوزل ابنیه‌سی، ایپك فابریقه‌لری واطرافنده منبت اراضیسی واردر.

**قالتانیزته** ( Caltanisetta ) عربی (قلعة نیزته ) دن غلطدر. سیجلیه‌ده پالرمونك ۹۶ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ( سالسو ) نهری اوزرنده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ۲۱۴۶۵ اهالیسی. اطرافنده باغ وباغچه‌لری ومعدن صولری واردر.

— قالتانیزته ایالتی سیجلیه جزیره‌سنك قسم وسطیسندن عبارت اولوب، شمالاً پالرمو، شرقاً قاتانیه، جنوب شرقی جهتندن سیراقوسه ایالتلریله، جنوباً دكیزله، غرباً دخی جیرجنتی ایالتیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۶۸ مربع كیلو متره واهالیسی ۲۶۳۰۰۰ كشیدر. اراضیسی شمال جهتنده طاغلق، وسطلرنده عارضه‌لی وجنوب جهتنده دوز وپك منبت اولوب، ذخیره وزیتون محصولاتی چوقدر. باشلیجه نهری ( سالسو ) در. ایالت ۳ قضایه منقسمدر.

**قالخاس** ( Calchas ) یونان قدیمك مشهور تروا سفری مصاللرنده مذكور بر شخصدر. كه آلههٔ كاذبه‌لرینه قربان كسمكله مأمور اولوب، كویا غائبدن خبر ویرردی. حتی تروا محاربه‌سنك اون سنه سوره‌جكنی، و ( آغامنون ) قیزی ( ایفیجنیه ) یی قربان كنایه اولان دیانه‌یه قربان ایتمدكجه، یونان دونانمه‌سنك ( آولیده ) لیماننده چیقه‌میه‌جغنی خبر ویرمش ایمش. بوصنعتده ( موپ‌سوس )ك كندیسنه تقدم ایتدیكنی كورنجه، قولوفون آطه‌سنده قهرندن هلاك اولمش.

**قالدرون دلابارقه** (Calderon de la-Barca) اسپانیه‌نك الك مشهور فاجعه نویس شعراسندن اولوب، ۱۶۰۰ ده مادریدده طوغمش، و ۱۶۸۱ ده وفات ایتمشدر. بر وقت عسكرلك ایتمش؛ واللی یاشندن صكره طریق رهبانه كیروب، اوندن صكره آنجق مذهبه متعلق اشعار سویلمشدر.

**قالدونیه** ( Calédonie ) اسقوچیه‌نك اسم قدیمیدر. [ « اسقوچیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**قالدونیه** { یکی — ( Novello C. , New ) آمریقای شمالیده ( Caledonia )
انكلتره یه تابع دومینیون قطعه سنك منتهای غربنده بحر محیط معتدل سواحلیله قیالی طاغلر سلسله سی آره سنده واقع ( انكلیز قولومبیه سی) خطهٔ واسعه سنك اسكی اسمی اولوب، ١٨٥٨ تاریخندن بری استعمالدن ساقط اولمشدر . [ « قولومبیه » ماده سنه مراجعت . ]

**قالدونیه** { یکی — (Nouvelle Calédonie) بحر محیط كبیر جزایرندن اولوب،
اطرافنده كی ( لوآیونه ) جزایری وسائر كوچك آطه لرله برابر فرانسه یه تابعدر. آوسترالیا ایله یکی زلانده ویکی كینه آره لرنده واقع اولوب ، طار واوزون برقطع ناقص شكلنده شمال غربیدن جنوب شرقی یه طوغری ″٣٠ ′٣ °٢٠ ایله ′٢٤ °٢٢ عرض جنوبی و ′٠٤ °١٦١ ایله ′٤٣ °١٦٤ طول شرق آره لرنده ممتد اولور. بویی قوش اوچشی حسابیله ٤٠٠ و وسطی اکی ٥٥ كیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه سی تقریباً ١٨٠٠٠ وملحقاتیله برابر ٢١٠٠٠ مربع كیلومتره در . اراضیسی طاغلق اولوب، بوینجه برسلسلهٔ جبال اوزانیر، كه اك مرتفع یری اولان وجنوب جهتنده بولنان ( هومبولد ) طاغنك ١٦٣٤ متره ارتفاعی واردر . برخیلی انهاری وار ایسه ده، مجرالری بالطبع قیصه اولوب ، اك اوزونی اولان وشمال جهتنده آقان ( ویاهوت ) ایرماغنك مجراسی ٢٠٠ كیلومتره طولنده در. سواحلنك آچیقلرنده تشكلات مرجانیه دن برصره قیالر بولنوب، بونلرله ساحل آره سنده دكیز دائما ساكن بولنمغله، صاغلام برسیر سفائن طریقی تشكیل ایدیور. كرك غرب وكرك شرق سواحلنده بر قاچ قصبه واسكله سی اولوب ، مركزی اولان ( نومیا ) قصبه سیده ساحل غربینك قسم جنوبیسنده واقعدر . هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت اولوب ، اقالیم حاره محصولاتیله برابر آوروپانك هر نوع سبزه سی یتیشه بیلیر. حیوانات مختلفه بسلمكه دخی استعدادی اولوب ، اون سنه مقدم حیوانات موجوده سی ١٣٤٠٠٠ رأسه بالغ اولور ، وخیلی باصدیرمه چیقاردی. آلتون، آنتیمون، قروم وعلی الخصوص نیكل ایله سائر معدنلری پك چوقدر . آنجق فرانسزلر بو جزیره یی باشلیجه منفا اتخاذ ایده رك ، مجرملرله اسكان ایتكده اولدقلرندن ، منابع ثروتندن بحق استفاده اولنه میور . آوروپالی اهالیسی ١٨٠٠٠ اولوب ، نصفی مجرملردن مركبدر . یرلی اهالیسی اولان ( قناق ) لر ایسه كوندن كونه آزاله رق ، انقراض بولمقده درلر . فرانسزلرك دخولنده بونلر ٧٠٠٠٠ نفوسدن زیاده ایكن ، شمدی ٢٠٠٠٠ دن آزدر . بونلر اولدقجه ذكی ایسه لرده، پك وحشی، حیله كار، كیندار وسركش آدملر اولوب ، اولدیردكلری خصملرینك اتی دخی یدكلری محققدر . مركزی اولان ( نومیا ) نك ٤٦٠٠ اهالیسی وپك صاغلام لیمانی واردر . بوجزیره ١٧٧٤ تاریخنده مشهور قپودان ( قوق ) طرفندن كشف اولنوب ، ١٨٥٣ ده فرانسه طرفندن استیلا، و١٨٦٤ ده اطرافنده كی آطه لر دخی الحاق اولنمشدر .

**قالدونیه جدولی** { Canal Calédonien,) (Caledonian Canal
اسقوچیه ده بیوك برجدولدر، كه مملكت مذكوره نك شرق شمالیسنده واقع ( موری ) كورفزندن ایرلانده نك قارشیسنده كی ( لورن ) كورفزینه قدر ١٠٠ كیلومتره لك محلده ممتد اولوب، شمال دكیزیله بحر محیط آطلاسی آره سنده اسقوچیه نك اورته سندن برطریق بحری تشكیل ایدیور. نس، اویچ ولوچی كوللری ایچندن كچوب ، بوینك نصفندن زیاده سی مذكور كوللردن عبارتدر. ٣٢ طوپی حامل فرقتینلر كچمسنه مساعد اولان بو جدول ١٨٠٥ ده باشلانوب ، ١٨٤٧ تاریخنده اكمال اولنمشدر .

**قالغان** { ( Kalgân ) چینك شرق شمالی جهتنده واقع ( پچیلی ) ایالتنده
وپكینك ١٧٥ كیلومتره شمال غربیسنده اوله رق ( یانغ هو ) ایرماغنه تابع ( چینغ هو ) نهری اوزرنده ومغولستان حدودیله مشهور برسدك قربنده برشهر اولوب، ٧٠٠٠٠ وبر روایتده ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر . اهالیسنك جمله سی جنسیتجه چینلی ایسه ده ، برخیلی مقداری مسلمدر . شهر قیالق طاغلرله محاط اولوب ، یالكز جنوب

جهتندن برمدخلی واردر،که اوده آچیلوب قپانیر
برقپو حالنه قونمشدر. بعض پروتستان میسیونرلریله
روس تجاری بولنیور . سدك یاننده متعدد
قشله‌لری واماكن عسكریه‌سی واردر . روسیه
ایله پك ایشلك چای تجارتی واردر . اطرافنده پك
زنكین كمور معدنلری بولنوب، اهالی طرفندن
اخراج ومحروقات یرینه استعمال اولنمقده‌در .

**قالغویف** { یاخود قولغویف — (Kalgou ief) بحر منجمد شمالیده
(قاین) شبه جزیره‌سنك ١٢٠ كیلومتره شمال
شرقیسنده و ٦٥° عرض شمالی ایله ٤٦° ٣٠′
طول شرقیده روسیه‌نك آرخانكل ایالتنه ملحق
برجزیره اولوب ، شمالدن جنوبه اولان طول
اعظمی ٨٦ ومحیط دائره‌سی ٢٠٥ كیلومتره‌در .
اراضیسی قیالق تپه‌لردن وآلچق وصولاقلی اووه‌لردن
عبارت اولوب، یازین دخی طوپراغنك یالكز
ایكی قدم عمقنده‌كی سطحی اریمكله ، نباتاتی آز
واشجاری چالی واوت حالنده قالوب ، هیچ بری
ثمره ویرمنه‌ه اهالیٔ دائمه‌سی اولمیوب ، یازین
آوجیلر وبالقجیلر طولاشه‌رق ، پوستلری كورك
اعمالنه یارار حیوانات مختلفه ایله طیور وبالیق
صید ایدرلر .

**قالق** { (Kalk) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (قولونیه) سنجاغنده
و (دایچ)ك ٢ كیلومتره شرقنده برقصبه اولوب،
٩٦٦٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری ، دوكمخانه‌لری،
اجزاء كیمیویه وماكینه انواعی فابریقه‌لری و ١٧٠٠
عمله استخدام اولنور جسیم بر دمیریول ادواتی
فابریقه‌سی واردر .

**قالقاندلن** { (Tétovo) آرناؤدلقده‌قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنده
وپرزرینك ٣٣ كیلومتره شرق جنوبیسنده وشار
طاغنك شرق اتكنده اوله‌رق وارداره تابع
برچایك ایكی كنارنده ووآردار مجراسی قربنده
قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی،
غایتله صاغلام ولطیف هواسی، كوزل صولری
وامثالسز الما وسائر نفیس میوه‌لری واردر .
اهالیسنك قسم كلیسی مسلم اولوب، تركجه وآرناؤدجه
تكلم ایدرلر . آز مقدارده اولان خرستیانلرینك
دخی قتولیك بولنانلری آرناؤددر، واورتودوقس
اولانلری كلیسا ومكتب قوتیله اسلاوجه تكلمه
آلیشمشلردر. آرناؤدلر واسلاولر بیننده (تتووه)
اسمیله معروفدر .

— قالقاندلن قضاسی غرباً لومه ، شمال
غربی جهتندن نفس پرزرین، شمال شرقی جهتندن
وشرقاً نفس اسكوب قضالریله، جنوباً دخی مناستر
ولایتنك قرچوه قضاسیله محاط ومحدوددر .
جنوب جهتنده بولنان غستوار ناحیه‌سیله برابر
١٦١ قریه‌دن مركب اولوب، تخمیناً ٤٠٠٠٠
اهالیسی واردر، كه اكثریت اوزره مسلم وآرناؤد
اولوب ، جسارت وشجاعتلریله مشهوردرلر .
اراضیسی شار سلسله‌سیله (سولوپك) طاغی
آره‌سنده جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری
ممتد اولان واردار وادیسندن ومذكور طاغلرك
اتكلرندن عبارت اولوب، یوكسك طرفلری میشه
وسائر آغاجلری حاوی اورمانلرله، طاغ اتكلری
میوه‌دار آغاجلر وباغلرله مستوردر . مجرای نهرك
ایكی طرفنده ممتد اولان اووه دخی كلیتلی ذخائر
حاصل ایدر .

**قالقوته** { [ «كلكوته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قالمار** { (Calmar) اسوجك جنوب جهتنده همنامی اولان بوغازك غربی ساحلنده
و (اولاند) جزیره‌سنك قارشیسنده اوله‌رق
استوقهولمك ٣٠٠ كیلومتره جنوب غربیسنده
ایالت مركزی برقصبه اولوب، ٩٤٢٠ اهالیسی،
كوزل لیمانی وایشلك تجارتی واردر . قصبه‌نك
باشلیجه قسمی برآطه اوزرنده وسائر محله‌لری لیمانك
اطرافنده ساحلده مؤسسدر .

— قالمار ایالتی كوتالاند خطه‌سنك اقسامندن
اولوب، بالطیق دكیزی ساحلی بوینجه ١٥° ٣٠′
ایله ١٧° ١٠′ عرض شمالی آره‌سنده ممتداولور؛
وشمالاً اوستروغوتیه، غرباً یونكوپنیغ وقرونوبرغ،
جنوباً دخی قارلسقرونه ایالتلریله محدوددر .
ملحقاتندن اولان (اولاند) جزیرهٔ طوبله‌سیله
برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٥١٣ مربع كیلومتره
اولوب، ٢٣٨٤٠٠ اهالیسی واردر. شمال غربی
جهتنده برقاچ تپه بولنوب، سائر طرفلری دوز

وآلچق وكوللرى چوقدر. اهاليسى باشليجه زراعتله ومحلى تجارتيله اشتغال ايدرلر .

**قالمبرغ** (Callemberg) مشاهير مستشرقيندن و پروتستان مذهبى رؤساسندن اولوب، ١٦٩٤ ده (صاقسه‌غوته)ده طوغمش و ١٧٦٠ ده وفات ايتمشدر . هاله دارالفنوننده معلم ايدى. ممالك شرقيه‌يه كوندريله‌جك ميسيونرلر ايچون برمكتب وپروتستانلغى قبول ايدنلره لازم اولان كتبك طبعيچون عربى وعبرانى حروفنى حاوى برمطبعه تأسيس ايتمشدى. « لسان عربينك قواعد ابتدائيه‌سى » ، « دين اسلامك مشاهير مؤلفينى » و « كتب عربيه‌نك اسامى وتعريفى » عنوانلريله لاتين لساننده اوچ تأليفى وسائر بعض آثارى واردر .

**قالموق** (Kalmouks) مغول جنسيتنك شعبه‌لرندن بر قوم اولوب ، مغولستانك غرب شمالى وغرب وجنوبى جهتلرندن ونفس چين وتيبت حدودندن روسيه‌نك وولغه و ( دون ) ايرماقلرى مجرالرينه‌دك اولان اراضى واسعه‌ده طاغنيق برحالده ياشايورلر . خوشوت، طورغوت ، چونقار ودربت اسملريله درت طاقه منقسم اولوب، بينلرنده لسانجه وسائر احوالجه بردرجه‌يه قدر فرق وارايسه‌ده، هربرطاقمى آيرى بولنميوب، اكثر برلرده مختلف طاقملردن اولوسلر بولنيور . بولندقلرى محل اعتباريله دخى قالموقلر بروجه‌آتى اوچ بلوكه منقسمدرلر : برنجى بلوك آوروپا قطعه‌سنده روسيه‌نك اژدرخان ايالتيله دون قزاقلرى اضيسى واستاوروپول ايالتلرينك بر قسمنده يعنى وولغه ايله دون مجرالرى آره‌سنده وقسماً بومجرالرك اوته‌لرنده بولنوب، خوشوت، طورغوت و دربت طاقملرينه منسوبدرلر. بونلر ١٦٠ ٠٠٠ مقدارنده درلر. ايكنجى بلوك چينك شمال غربى حدودى داخلنده بولنان چونغاريه خطهٔ واسعه سنده وتركستان شرقيده‌كى ( تيان شان ) سلسلهٔ جباليله مغولستانك غرب شمالى جهتنده واقع اويساتور ، قيرغيز نور، آيريق نور، قره اوسونور ودورغه‌نور كوللرى آره‌لرنده وقولجه جوارلريله روسيه حدودى داخلنده اوله‌رق تومسق وسميپالاتينسك ايالتلرنده بولنيورلر . بونلردن روسيه حدودى داخلنده بولنانلرى ٤٤ ٨٠٠ مقدارنده اولوب ، چين حدودى داخلنده اولانلرى ده ٦٧ ٠٠٠ قدر تخمين اولنيور. بونلر دخى باشليجه طورغوت وچونغار ودربت طاقملرينه منسوب اولوب ، تلنغوت وياتلنكيت دينلن برشعبه‌لرى دخى‌كندى لسانى اونودوب ، تركلشمشدر . ( توره ) تسميه اولنان ديكر بر قبيله ايسه عن اصل ترك ايكن، قالموق لسانى قبول ايدوب ، بونلرك ايچنه قاريشمشدر. اوچنجى بلوك . ينه مذكور اوچ طاقه منسوب اولوسلردن مركب اولديغى حالده ، تركستان شرقى ايله تيبت ونفس چين آره‌سنده واقع (قوقونور) و (چايدام) اراضى واسعه‌سنده ونفس مغولستانك غرب جنوبى كوشه‌سنده واقع (آلاشان) چولنده بولنوب ، تيبتك جنوب شرقى جهتنده و (لهاسه) ايله (نانچو) شهرلرى آره‌سنده دخى منفرد بركوچك فرقه‌لرى بولنيور. بواوچنجى بلوكك افرادى ١٠٠ ٠٠٠ نفوسدن آز تخمين اولنمقده ايسه‌ده ، بوتخمينك مقدار حقيقينك پك مادوننده اولديغى مظنوندر . الحاصل بتون قالموقلرك مقدارى بش آلتى يوز بيك تخمين اولنوب، آنجق برمليونى متجاوز اولسه‌لركركدر.

قالموقلر سيماجه خالص مغول اولوب، يوزلرى ياصى، قفالرى يووارلاق، بكزلرى صارى‌واسمر، يناق كميكلرى چيقيق ، برونلرى ياصى، آغزلرى اوفق ، طوداقلرى اينجه، كوزلرى طارو اوجلرى يوقارى‌يه مائل اوله‌رق اوست قپاقلرى شيشكينجه صقال وبييقلرى سيرك ودوز ، بويلرى اورته واندامليرى قالينجه وقبادر. مع هذا قاريلرى پك‌ده حسن واطافتدن عارى دكللردر. جمله‌سى كوجبه حالنده ياشايوب، استوانى الشكل چركه‌لرده اقامت ايدرلر. بينلرنده قرابت ومناسبتلرى اولانلر چركه‌لرينى بر آره‌ده قووروب بر « اويماق » وبرلكده قاچوب كوچن بر قاچ اويماق بر «اولوس» تشكيل ايدرلر . تعيشلرى صرف حيواناتدن اولوب ، قويون، صيغير ، آت و دوه سوريلرى واردر . قيصراق سودندن ياپدقلرى «قوميس»ى چوق قوللاندقلرى كبى ، سوتدن برنوع اسپيرتو دخى چيقاروب ، ايچرلر ، و او سودك تورتيسيندن بر

نوع پینیر یاپارلر . حیوانلرینك تویلرندن قاریلری
البسه وچرکه‌لریچون بر نوع کچه و بعض منسوجات
یاپارلر . قالموقلر ساکن ومطیع آدملر ایسه‌ده ،
پك تنبل وحیله‌کار آدملر اولوب، تمیزلکده اصلا
مراقلری یوقدر . اویماقلرك واولوسلرك رئیسلری
اولوب ، چین دولتی اولوس رئیسلرینی طانیر ،
و ویرکی‌یی اونلردن آلیرسه‌ده ، روسیه دولتی
یالکز اویماق رئیسلرینی کوی مختاری صورتنده
براقوب، اولوس رئیسلرینی قالدیرمش، واویماقلری
طوغریدن طوغری‌یه حکومت محلیه‌یی طانیمغه
اجبار ایتمشدر . قالموقلر دخی مغوللر کبی بودا
مذهبنك لامه شعبه‌سنه تابع اولوب ، صنوف
متعدده‌دن مرکب رهبان طائفه‌لری ومتعدد چر-
که‌لردن متشکل مناسترلری واردر . راهبلرینك
نفوذلری چوق اولوب ، طبابت وسحارلق ادعا-
سنده دخی بولنیورلر . لسانلری مغولجه‌یه مشابه
ویقین اولوب ، کندیلرینه مخصوص ادبیاتلری
ومغولجه واویغورجه کبی سریانیجه‌دن مأخوذ
خطلری واردر . آنجق کندی لسانلرنده
وکندی خطلریله یالکز « پاتور » ویا « بهادر »
دیدکلری قهرمانلرینك فتوحات وسرکذشتلرینی
حاکی بر طاقم شرقیلر ومنظومه‌لر یازوب، کتب
دینیه‌لرینی راهبلری تیبت لسانده وتیبت خطیله
یازوب اوقورلر . راهبلر بت و صنملرینی یاپمق
ایچون برآز رسم وهیکلتراشلق دخی اوکرنیرلر .

قالموقلر اون‌آلتنجی قرن میلادیده دیکر بعض
مغول اقوامی طرفندن مغولستاندن اخراج
اولنه‌رق، غرب شمالی‌یه طوغری هجرت ایده‌رك،
برطاقلری روسیه‌نك اورته‌لرینه دك کلمش؛ وبعده
بونلرك برمقداری چونغاریه طرفنه عودت ایتمش
ایدیلر . الحاصل ، او وقتدن سائر مغوللردن
آیریلوب، رئیسلرندن (بهادر قوفنایشی) چونغاریه
دولتنی تأسیس ایتمشدی، که یوز سنه قدر دوام
ایدوب، برآره‌لق اخلافی ترکستان شرقی‌یی وحتی
ماوراء النهری وسمرقند وبخارایی دخی ضبط
ایتمش؛ وقالموقلری زراعت وصنایعه آلیشدیرمش
ایدیلر. بعده بو دولتك انقراضی اوزرینه، قالموقلر
بردرجه‌یه قدر استقلال اوزره یاشایه‌بیلمك ایچون،
ینه بدویت حالنه رجوع ایتمشلردر. روسلر وپرو-
تستان میسیونرلری کندیلرینه خرستیانلغی قبول
ایتدیرمکه چوق جهد ایتمشلرسه‌ده ، موفق اوله-
مامشلردر .

**قالو** ( Calw ) آلمانیه‌ده (وورتمبرغ)ك «قره اورمان» ایالتنده (توبینکن)ك
٣٢ کیلومتره شمال غربیسنده چاملق اورمانلرله
مستور بر کوزل بوغازده واقع بر قصبه اولوب،
٥٦٠٠ اهالیسی، اسکی قونتلرینه مخصوص بولنمش
بر شهرك خرابه‌لری وچوخه ایله یوك منسوجات
فابریقه‌لری واردر .

**قالوادو** (Calvados) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده ومانشه دکیزی
ساحلنده اوله‌رق اسکی نورماندیه خطه‌سنده بر
ایالتی اولوب، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً اوره،
جنوباً اورنه ، غرباً دخی مانشه ایالتلریله
محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٦٩٢ مربع کیلو-
متره و اهالیسی ٢٦٧ ٤٣٧ کشیدر . مرکزی
( قان ) شهریدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب،
یالکز جنوب جهتنده بعض تپه‌لری واردر .
میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، باشلیجه انهاری :
توقه، دریوه، درومه، اوره، اودون وسائره‌در.
ساحلی دوز اولوب ، سینه کورفزینك ایچنی
تشکیل ایدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات ،
کتن، کنویر وسائر محصولاتله بر نوع شراب
اعمالنه یارار المالری پك کلیتله حاصل اولور.
شرق وغرب وشمال جهتلرنده بعض اورمانلری
واردر. مرعالری چوق وایی اولوب ، قویون ،
صیغیر وآتلری چوق وجنسلری پك اییدر. ساده
یاغی پك مقبول اولوب ، بال اخراجاتی دخی
واردر. کمور معدنلریله ، مرمر ، قالدیرم طاشی
وسائره اوجاقلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر .
صنایعی خیلی ایلری اولوب ، بز وبوك منسوجاتله
چوراب کبی شیلر وبیچاق فابریقه‌لری چوقدر .
ممالك اجنبیه ایله تجارتی پك ایشلکدر . پارسده
ایشلنن دیوارجیلرله طاشجیلرك چوغی بوایالتدندر.
ایالت ٦ قضایه منقسم اولوب ، ٣٨ ناحیه ایله
٧٦٥ دائره‌یی حاویدر. اصل بواسم ایالتك ساحلی
بوینجه ممتد اولان برصره قیالرك اولوب، آلتنجی

قرن ميلادى اواخرنده بوقيالزه چاربوب قيريلان اسپانيانك (قالوادوس) سفينهٔ حربيه‌سنك اسميله تسميه اولنمشدر .

**قالوغه** { (Kalouga) روسيه‌نك وسطلرنده موسقووه‌نك ١٦٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و (اوقه) نك ساحل يسارنده ايالت مركزى برشهر اولوب، ٣٩ ٨١٥ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى ، مكتب صنايعى وسائر متعدد مكاتبيله دارالعجزه‌سى ، طوپخانه‌سى ، باروتخانه‌سى ، دباغخانه‌لرى ، كورك فابريقه‌لرى وايشلك تجارتى واردر.

— قالوغه ايالتى شمالاً مموسقووه، شرقاً توله، جنوباً اورل ، غرباً دخى اسمولنسك ايالتلريله محاط اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٠ ٩٢٩ مربع كيلومتره واهاليسى ١ ٢٠٩ ٢٢٥ كشيدر. اهاليسنك قسم كليسى روس و اورتودوقس اولوب، يالكز ١٢٨٥ قارليان، ٣٨٧ قتوليك، ٥٠٧ يهودى و ٦٣ مسلم بولنيور . اراضيسى دوز وآز منبت اولوب، مع هذا نصفندن زياده‌سى مزروع ايسه‌ده ، حاصل اولان بغداى احتياج محليه كفايت ايتمز. آربه، چاودار، يولاف ومصر ايله كتن وكنوير دخى اكيلوب ، بوصوك ايكى محصولك ياغى محلنده صرف والباقى كويلى قادينلر طرفندن بز اعمالنه استعمال اولنور . اورمانلرى اراضينك بر ربعنى اشغال ايدوب، كراسته واودون وكمور اخراج اولندقدن بشقه ، تخته‌دن برطاقم آوانى وادوات دخى ياپيلير. حيوانات اهليه‌سى آز اولوب ، يالكز بر قاچ حاراسى اولمغله ، كوزل قوشى حيوانلرى يتيشديريلير. كمور، دمير و سائر معدنلرى چوق ايسه‌ده ، هنوز پك آزى چيقارلمقده‌در . صنايع محليه خيلى ايلرى اولوب، متعدد دميرخانه‌لر وچوخه وسائر منسوجات فابريقه‌لرى واردر . وولغه ايرماغنه تابع (اوقه) نهرى ايالتى شق ايدوب ، (اوغره) نهرى دخى ايالتك جنوب جهتندن كله‌رك ، بونهره منصب اولور . بردمير يول خطى ايالتى شق ايدوب ، مركزى ايچندن كچر. تجارتى پك ايشلك وبازار وپنايرلرى چوقدر . ايالت ١١ قضايه منقسم اولوب، ١٥ قصبه ، ٥٧١ قريه و٣٦٠١ چفتلك وسائره‌يى حاويدر.

**قالوفر** { (Kalofer) شرقى روم ايلينك فلبه سنجاغنده وفلبه‌نك ٥٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق طونجه نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، هراوده كثرتله آقار صويى، خانه‌لرك اطرافنده باغچه‌لرى ومشهور غيطان ومندرلك دستگاهلرى واردر . ادارهٔ عثمانيه زماننده پك معمور اولوب ، ١٥٠٠٠ اهاليسى وار ايكن ، محاربهٔ زائله زماننده خراب اولمشدر .

**قالوقسه** { ( Kalocsa ) مجارستانك پشته ايالتنده وپشته‌نك ١١٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق طونه‌نك صول كنارنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١٥٧٩٠ اهاليسى واردر .

**قالون** { (Calvin, Calvain) پروتستانلغك ايكنجى رئيس ومؤسسى اولوب، كندى اسمنه نسبتله ( قالونيسم ) دنيلان مذهب مخصوصك واضعيدر. ١٥٠٩ تاريخنده فرانسه‌ده پيقارديه خطه‌سنك ( نوآيون ) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٥٦٤ ده وفات ايتمشدر . طريق رهبانه كيرمك اوزره تحصيل ايتمش ايسه‌ده، بعده بو طريقى تركله ، علم حقوقه انتساب ايده‌رك ، اورليانده وبعده بورژه‌ده بوفنى تحصيل ايتمشدى. پروتستانلغك موجدى اولان ( لوتر ) ك بعض طرفدارلريله كسب‌مناسبت ايده‌رك، اساساً بومذهبى قبول ايتمش؛ و ١٥٣٢ تاريخندن اعتباراً پارسده بوبابده‌كى افكارينى نشر ايتمكه باشلامش ايدى . بوندن طولايى حبس ايله تهديد اولنه‌رق ، ابتدا ( آنغولم ) ه وبعده ( نراق ) ده پروتستانلرك حاميه‌سى اولان ( ناواره‌لى ماركريته ) نك يانته قاچمش ؛ ونهايت فرانسه‌يى تركه مجبور اولوب ، اسويچره‌نك ( باله ) شهرينه چكلمش ايدى . بو شهرده ١٥٣٥ تاريخنده « اساس دين عيسوى » عنوانيله لاتينجه بركتاب نشر ايدوب، فرانسزجه‌يه دخى ترجمه ايتمش ؛ وبو كتاب فرانسز پروتستانلرينك عقائد اساسيه‌سى حكمنه كچمشدر. ١٥٣٦ تاريخنده پرتستانلغك حكم سورمكده اولديغى ( جنو ) شهرنده عقائد معلمى نصب اولنوب ، آنجق مذهب جديده زياده شدت

وتعصب كوستردیكندن ، ایكی سنه صكره شهر مذكوردن نفی اولنمغله ، استراسبورغه كیدوب، مذهب جدیدك نشرینه قویلمش ؛ و ١٥٤١ ده یكیدن جنوه جلب اولنه‌رق ، فیما بعد شهر مذكورده بیوك برنفوذ واقتدار قزانمش ایدی . امور مذهبیه حقنده‌كی رأی وقرارلرینی مجلس عمومی‌یه قبول واجرا ایتدیرر ، ومذهبله برابر اخلاقی دخی اصلاح وتنسیق ایتمك ادعاسنده بولنوردی . شدت وتعصبی بر درجه‌یه قدر سورمش،كه تثلیث مسئله‌سنه اعتراض ایتدیكیچون ایتالیالی ( جنتیلی ) یی و ( سروت ) اسمنده برینی حیاً احراق ایتدیره‌رك، بریكی انكیزیسیون ایجاد ایتمشدی. بروتستانلقده ( لوتر ) دن دها ایلری كیدوب ، رؤساء روحانیه‌نك لزومنی بسبتون انكار، وجسمانی شیلره‌عبادت وحرمتی بسبتون‌رد ومنع ایله ، عزیزلری وبعض آیینلری والوهیتك تجلیسنی طانیمازدی. قدرخصوصنده جبریه‌یه تقربله ارادهٔ جزئیه‌یه ایناناازدی . مذهب حقنده لاتینجه وفرانسزجه برچوق تألیفاتی واردر .

**قاله** ( Le Calle ) جزایرك قسنطینه ایالتنده قسنطینه‌نك ١٨٠ كیلومتره شرق شمالیسنده وتونس حدودی قربنده قوملق بردیل ایله قره‌یه مربوط قیالق بربرون اوزرنده واقع ناحیه مركزی برقصبه واسكله اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی واردر،كه بونلرك ١٥٠٠ قدری مسلم وقصوری آوروپالی وعلی الخصوص ایتالیان اولوب، مرجان صیدیله مشغولدرلر . اطرافی پك منبت اولوب، منطار میشه‌سی‌وسائر اشجاریله بعض معادنی‌ده وار ایسه‌ده ، اهالیسی مرجان اخراجیله مشغول اولدقلرندن، بومنابع ثروتندن‌استفاده‌اولنه‌میور. اطرافنده‌بولنان‌كوللردن‌طولایی هواسی‌ده آغیرجه‌در. اسكی برمعموره‌اولوب، آنجق‌اسكیسی شمدیكندن برقاچ میللك مسافه‌ده ایدی. ادریسی ( مرسی الجون ) وبكری ( مرسی‌الخرز ) اسمیله یاد ایده‌رك ، قورصانلر ملجئی اولدیغنی بیان ایدیورلر. لیمانی صیغ ومدخلی مخاطره‌لیدر .

**قاله** (Calais) فرانسه‌نك شمال غربیسنده ( پادوقاله ) ایالتنك ( بولونیه ) قضاسنده وبولونیه‌نك ٤٠ كیلومتره شمال شرقیسنده وفرانسه ایله انكلتره آره‌سنده‌كی ( پادوقاله ) بوغازی اوزره ناحیه مركزی مستحكم برقصبه واسكله اولوب، ١٢٨٤٣ ، وسورك خارجنده بولنان ( سنت پیرله‌قاله ) ایله برابر ٣٣٠٠٠ دن زیاده اهالیسی، كوزل ابنیه‌سی، ایشلك تجارتی، مورنه صیدیچون آمریقایه وسائر اقطار بعیده‌یه كیدر سفائنی وبعض صنایعی واردر . فرانسه‌نك انكلتره‌یه اك یقین اسكله‌سی اولوب، انكلتره‌نك ( دووره ) اسكله‌سندن ٣٠ كیلو متره عرضنده بربوغازله آیرلمشدر،كه واپورلر بو مسافه‌یی ایكی ساعتده قطع ایدر .

**قالی** ( ابوعلی اسماعیل بن القاسم ) مشاهیر ادبادن وائمهٔ لغتدن اولوب، ٢٨٨ تاریخنده دیار بكرك ( منازجرد ) قصبه‌سنده طوغمش؛ و٣٠٣ تاریخنده بغداده متهیٔ عزیمت اولوب ، ایكی سنه موصلده اقامتله ، ابو یعلیدن استماع احادیث شریفه ایتدكدن صكره، ٣٠٥ ده بغداده مواصلت ایده‌رك، ابوبكر بن دریدالازدی، ابوبكر بن‌الانباری، نفطویه ودرستویه كبی اعاظم علمادن تحصیل علم‌وادب ایده‌رك، نحوده بصریون مذهبنه تابع اولمشدی. ٣٢٨ تاریخنه‌دك بغدادده اقامتله، افاده واستفاده ایتدكدن صكره، سیاحته چیقه‌رق، ٣٣٠ تاریخنده اندلسده قرطبه شهرینه واصل اولمش ؛ واوراده توطنله بقیهٔ عمرینی تدریس وتألیفله كچیره‌رك ، ٣٥٦ تاریخنده قرطبه ده وفات ایتمشدر . لغتده « البارع » عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ١٠٠٠٠ صحیفه‌دن مركب بیوك بركتابی و « الامالی » ، « كتاب المقصور والممدود » ، « كتاب فی الابل ونتاجها »، « كتاب فی حلی الانسان والخیل وشیاتها » ، « كتاب فعلت وافعلت » ، « كتاب مقاتل الفرسان » ، « شرح القصائد المعلقات » وسائر آثاری واردر . جد اعلاسی سلمان عبدالملك بن مروانك آزادلیسی ایدی. كندیسی ( قالیقلا ) شهری تجاریله برلكده بغداده واصل اولدیغندن ، شهر مذكوره نسبتله ( قالی ) تلقیب اولنمشدر .

**قالیاری** (Cagliari) ایتالیایه‌تابع ساردنیه جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده همنامی اولان قویك ایچنده ایالت مركزی برشهر

اولوب، ۲۹۹۰۵ اهالیسی، صاغلام وواسع
لیمانی، کوزل ریختیمی، استحکاماتی، کتبخانه‌سی،
دارالفنونی، موزه‌سی، بیوك تیاتروسی، برسرایی
وسائر ابنیهٔ مصنعه‌سی، کوزل منظره‌سی، صاغلام
هواسی، اطرافنده بعض آثار عتیقه وخرابه‌لری
واردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك اك بیوك معموره‌-
سیدر. پك اسکی اولوب، ( پولاس ) اسمیله
قارتاجلیلر طرفندن تأسیس اولنمشدی.

— قالیاری ایالتی ساردنیه‌نك قسم جنوبیسندن
عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵۳۰
مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹۲۲۰۸ کشیدر.
شمال غربی وجنوب شرقی طرفلری طاغلق اولوب،
آره‌لرنده ( قامپیدانو ) اسمیله واسع براووه (مانو)
نهریله اروا اولنور. اهالیسی زراعتله، حیوانات
یتیشدیرمکله وبالیقجیلق وآوجیلقله اشتغال ایدرلر.
دمیر وسیملی قورشون ایله مرمری چوقدر.
ایالت ٤ قضایه منقسمدر.

**قالیپ** { ( Calippe ) یونان قدیم مشاهیر منجمیندن اولوب، (کیزیق) ده
ظهور ایتمش؛ وآتنه‌یه انتقال ایله، قبل المیلاد
۳۳۱ تاریخنده ۷٦ سنه‌لك شمس وقمرك حرکاتی
مبین برزیج ترتیب ایلمشدر، که بو مدت « قالیپ
دوری » دینمکله شهرت بولمشدر. بعده اسکندره
انتسابله، بونك معیتنده آسیایه سفر ایده‌رك،
کلدانیلرك صرف شمسی اولان زیجلری یرینه کندی
زیجنی قبول ایتدیرمشدی.

**قالیپسو** { ( Calypso ) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌ده کویا ( اوقیانوس ) ویا
( آطلاس ) ایله ( تتس ) ك قیزی دکیز پریسی
اولوب، ( اوجیجیا ) جزیره‌سنده اقامت ایدردی.
تروا محاربه‌سی قهرمانلرندن ( اولیس ) فرطونه‌دن
بو آطه‌یه آتلمغله، بو پرینك محبتنی جلب ایدوب،
یدی سنه یاننده توقیف اولنمش؛ ونهایت مشترینك
امریله قالیپسو یی ترك ایدوب، زوجه‌سی
( پناوپه ) نك یاننه عودت ایتمشدی.

**قالیپولیس** { ( Callipolis ) [ « کلیبولی » و « غالیپولی » ماده‌لرینه
مراجعت بیوریله . ]

**قالیداسا** { ( Kalidasa ) — یاخود کلیدسه هندك مشاهیر شعراسندن اولوب،
ظن اولندیغنه کوره، میلادك برنجی ویا ایکنجی
قرننده یاشامش؛ وبرطاقم منظومه‌لر وسائر اشعار
یازمشدر. آثاری فرانسزجه‌یه وسائر آوروپا
لسانلرینه ترجمه وسانسکری لساننده‌کی اصللری
دخی طبع ونشر اولنمشدر.

**قالیروئه** { ( Callirhoë ) «کوزل جریان» دیمك اولان بو اسم یونان قدیم
اساطیرنده بعض پریلره ویرلدیکی کبی، ماکدونیه‌-
لیلرك فتوحاتنده ( ادسه ) تسمیه اولنان اورفه
ونام دیکرله ( رها ) قصبه‌سنه دخی، میاه جاریه‌-
سنك لطافتندن طولایی، بو اسم ویرلمشیدی.

**قالیستن** { ( Callisthène ) یونان قدیم حکماسندن اولوب، آرسطونك
یکننك اوغلی وشاکردی ایدی. قبل المیلاد ۳٦۵
تاریخلرنده ( اولینته ) ده طوغوب، اسکندرك
معیتنده آسیا سفرنده بولنمش؛ وبابلدن آرسطویه
ایکی بیك سنه‌لك زیجلر وسائر هیئته متعلق معلومات
کوندرمش ایدی. اخلاقجه متانت وتعصبی اولوب،
اسکندرك بعض خوشقونجه حرکاتنی وعلی الخصوص
الوهیت دعواسنی تقبیح ایتدیکندن، بر دمیرقفسه
حبس، وبعده بلخده اعدام اولندیغی مرویدر.
بو سفردن اول بر یونان تاریخی ودیکر بعض آثار
یازمش ایسه‌ده، محو اولمش؛ وسفراثناسنده یازدیغی
اسکندر تاریخندن یالکز بعض فقره‌لر بولنمشدر.

**قالیستو** { ( Calisto ) یونان قدیم اساطیرنده کویا ( آرقادیا ) حکمداری
( لیقائون ) ك قیزی اولوب، قمردن کنایه اولان
( دیانه ) نك معیتنده‌کی پریلر زمره‌سنه داخل
اولدیغی حالده، مشتری دیانه‌نك صورتنه کیروب،
کندیسنی باشدن چیقارمغله، بوندن ( آرقاس )
اسمنده بر اوغلی اولمش. دیانه بونی آکلاینجه،
کندیسنی معیتندن قوومش؛ ومشترینك زوجه‌سی
( یونون ) کندیسنی آیی‌یه تحویل ایله، اوغلیله برابر
شماله وضع ایتمش اولمغله، دب اکبر ودب اصغر
جملهٔ کوکبیه‌لرینی تشکیل ایتمشلر.

**قالیش** { ( Kalisch, Kalise ) روسیه‌یه تابع لهستانده پروسیه حدودی

قربنده وواروسوویه‌نك ٢٥٤ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق ( اودر ) ایرماغنه تابع ( پروسنه ) نهرینك برجزیره‌سنده ایالت مركزی برقصبه اولوب ، ١٨ ٨٠٠ اهالیسی ، متعدد مؤسسات علمیه‌سی، دباغخانه‌لری ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ، ایشلك بازار وپنایرلری وكوزل سوقاقلری واردر .

— قالیش ایالتی اخیراً وارسوویه ایالتندن آیریله‌رق، لهستانك منتهای غربندن عبارتدر . شمال شرق جهتندن وارسوویه ، جنوب شرق طرفندن پیوترقوف ایالتلریله، غرباً وغرب شمالی طرفندن دخی پروسیه حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١١ ٣٧٣ مربع كیلو متره اولوب ، ٨٢٣ ٦٤٠ اهالیسی واردر . ایالت ٥ قضایه منقسمدر .

**قالیغولا** { (Caligula) رومانك اوچنجی ایمپراطوری اولوب، جرما- نیقوس ایله آغریپینه‌نك اوغلی و ایمپراطور ( تیبر )ك یكنی اوغلیدر. بو ایمپراطور طرفندن اولادلغه قبول اولنه‌رق، ٣٧ نجی سال میلادیده، ٢٥ یاشنده ایكن ، كندیسنه خلف اولمش ایدی .

**قالیفورنیه** { (Californie) آمریقه‌نك شمالینك ساحل غربیسنده ٢٣° ایله ٤٢° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اوزون وطار بر بر اولوب، قسم شمالیسی یوقاری ویا یكی قالیفورنیا ویا ساده‌جه قالیفورنیه وقسم جنوبیسی آشاغی ویا اسكی قالیفورنیه اسمیله معروف ، وبرنجیسی ممالك مجتمعه‌یه ، ایكنجیسی ده مكسیقه‌یه تابعدر. وقتیله ایكیسی برلكده اسپانیه مستعمراتندن ایدی .

**قالیفورنیه** { یوقاری ویا یكی — (Haute C., Nouvelle C.) آمریقه‌نك شمالیده ممالك مجتمعه‌یی تشكیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، قالیفورنیه خطهٔ عظیمه‌سنك قسم شمالیسندن عبارتدر . ممالك مذكوره‌نك منتهای غربنده واقع اولوب ، شمالاً اورغون ، شرقاً نواده وآریزونه جمهوریتلریله ، جنوباً مكسیقه ممالك مجتمعه‌سیله، غرباً دخی بحرمحیط معتدل ایله محدوددر . ساحل بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ١٢٠٠ وساحلدن ایچری‌یه طوغری وسطی صورتده اكی ٣٧٠ كیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤١٠ ١٤٠ مربع كیلومتره واهالیسی تقریباً ١ ٥٠٠ ٠٠٠ كشیدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی ایسه‌ده، واسع اووه‌لری دخی واردر . ایكی بیوك سلسلهٔ جبال مملكتی طولاً شق ایدوب ، ایكیسی دخی قالیفورنیه نك اوست طرفنده بولنان(قاسقاد رانجه)سلسله‌سنه مربوطدرلر. بوایكی سلسله‌نك برنجیسی واك بیوكی ( سیرا نواده ) یعنی « قارلی طاغلر » در ، كه قالیفورنیه‌نك حدود شمالیه‌سنده ٤٤٠٣ متره ارتفاعی اولان ( شاسته ) طاغندن بدأ ایله، ( ساقرامنتو ) نهرینه كچید وبردكدن صكره ، جنوب شرقیه طوغری اوزانوب ، نهایت ٣٥٥ عرض شمالیده غربه طوغری برقوس تشكیل ایده‌رك، (پینوس) طاغنده دیكر سلسله ایله برلشیر . اك یوكسك ذروه‌سی جنوب جهتنده واقع ( ویتنی ) طاغی اولوب، ٤٥١١ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله‌نك برطاقم شعبه وقوللری اولوب، اك مهملری شمالده‌كی مذكور شاسته طاغندن آیریله‌رق ساحل بوینجه سان فرانسیسقو كورفزی قربنه قدر ممتد اولانیدر، كه اك یوكسك محلی ( سنتاجون ) طاغیدر . ایكنجی سلسله سان فرانسیسقو شهرینك مؤسس بولندیغی بروندن باشلایه‌رق ساحل بوینجه مكسیقه حدودینه قدر ممتد اولان ( قوست رانجه ) یعنی « ساحل سلسله‌سی » در ، كه اك مرتفع تپه‌لرینه‌دك چام‌اور مانلریله مستور در . نواده سلسله‌سیله اشبوساحل طاغلری آره‌سنده واسع بر وادی آچیلوب ، بونك نصف شمالیسنده ( ساقرامنتو ) نهری شمالدن جنوبه ، وقسم جنوبیسنده ( سنت جوآكن )

نهری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ایکیسی ده سان‌فرانسیسقو خلیجنه دوکیلور. کرك نواده سلسله سنك غربی اتکارندن وکرك ساحل سلسله‌لرینك شرق مائله‌لرندن اینن چایلرك جمله‌سی بو ایکی ایرماغه دوکیلوب ، بوداخلی وادینك میاه جاریه‌سی بول ونباتات محصولاتی چوقدر . ساحل سلسله لرینك غربی مائله‌سندن آقان قیصه نهرلر ایسه طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور . نواده سلسله‌سنك شرق مائله‌سنده یاغمورلر سیرك وموجود اولان انهارك صولری آرا اولوب، برطاقم کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك ، یولده قورور . بناءً علیه ، جمهوریتك شرق جهتی اوقدر منبت وقابل عمران اولمیوب ، علی‌الخصوص شرق جنوبی جهتنده ( موهاوه ) اسمیله واسع برچول بولنور .

قالیفورنیه‌نك هواسی لطیف وپك صاغلام ایسه‌ده ، یازین زیاده‌جه صیجاق اولور . تشرین ثانیدن‌مایس ابتداسنه‌دك یاغمور موسمی اولوب ، بوموسمده اورته‌لق چایر وچیچکلرله اورتیلیر . هله مارت‌و نیسانی پك کوزلدر . آنجق مرکزی‌اولان سان فرانسیسقو وجوارلرنده یازین پك شدتلی بر روزکار اسوب اینجه قوملری هوایه قالدیرمغله ، اوراده‌یاز همان مفقود اولوب ، اك کوزل موسمی صوك بهارایله قیشیدر؛ چونکه بوموسملرده روزکار اسمز .

اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، اوته‌دن‌بری اورا اهالیسنك بتون دقتلرینی کثرتلی اولان آلتون معدنیله معادن سائره‌سی جلب ایتدیکندن ، یالکز بر مقدار پتاته اکمکله اکتفاایده کلمش ایکن ، نهایت اراضیسنك فوق‌العاده اولان قوت انباتیه‌سنی وزراعتك هر معدندن استفاده‌لی بر منبع ثروت اولدیغنی آکلایه‌رق، اوتوز قرق‌سنه‌دن‌بری قالیفورنیه‌لیلر اقالیم معتدله وحاره محصولاتندن پك چوق شیلر اکمکه باشلامش ، وجمله‌سنك فوق‌العاده محصول ویردکلرینی کورمشلردر . شمدیکی حالده محصولاتی : پك مقبول برجنس بغدایله حبوبات سائره ، پاموق ، چیوید ، پورتقال ، موز ، آناناس وسائر میوه‌لرك انواعیله اوزومك اعلاسندن عبارتدر . شرابی نیویورقده وسائر شهرلرده پك مقبول اولمغله ، باغلری کیتدکجه چوغالمقده ، وطوت آغاجلری دخی یتشدیریلوب ، ایپك چیقارلمقده‌در . هله‌میوه‌لرك کثرت ولذتی خصوصنده قالیفورنیه بتون آمریقانك برنجی یری عداولنمنه شایاندر . حیوانات یتشدیرمك خصوصنده‌ده بو صوك زمانلرده چوق اهمیت ویرلمکده، واخراج اولنان یاپاغی شهرت بولوب، هرسنه مقداری تضاعف درجه‌سنده آرتمقده‌در .

معادنجه قالیفورنیه دنیانك اك زنکین یری اولوب ، قیالرك ایچنده‌کی آلتون طمارلرندن بشقه ( پلاسر ) تعبیر ایتدکلری بعض یرلرده آلتون مرور زمانله صولردن نقل اولنه‌رق ، سطح ارضده طوربوردی . بوآلتونك جمعی مصرفسز وزحمتسز اولدیغندن ، بوندن اللی سنه اول قالیفورنیه وحشی یرلیلرك جولانکاهی اولوب ، هرنوع آثار عمراندن عاری برپرایکن ، بوثروتنك کشفی اوزرینه ، هرطرفدن آدملر قوشیشوب ، صرف بومعدنك جمعنه صرف مساعی اولنمش ، واحتیاجات ضروریه‌لری اوزاقدن کتیریلوب پك بهالی آلنوب صاتلقده ایکن ، هیچ کیمسه بشقه ایشله اوغراشمغی دوشونمه‌مش ؛ و ۱۸۵۳ تاریخنده چیقاریلان آلتون ۳۲۵ ملیون فرانق قیمتنه واصل اولمش ایدی . آنجق میدانده اولان بوآلتونلر بیتوب، طاش طمارلرنده کیلرك اخراجنه نوبت کلنجه ، بوکاتشبث ایچون بیوك‌سرمایه‌لره لزوم اولدیغندن، معدنجیلردن اکثری زراعت وتجارت وحیوانات یتیشدیرمك کبی ایشلره صاپمغله، ایشته اوتاریخدن اعتباراً قالیفورنیه‌نك اعمارینه ، ویول ، کوپری دکرمن کبی اك ابتدائی احتیاجلردن باشلایه‌رق ، هرشیئك مجدداً انشا وایجادینه باشلانمش ؛ و اوتوز قرق سنه ظرفنده اك معمور واك مدنی ممالك حالنه کلمشدر . آلتوندن بشقه کومش ، جیوه ، قورشون ، باقیر وسائر معادنله کهرجله ، طوز ، مرمر ، آلچی وسائره کثرتله بولنمقده‌در .

قالیفورنیه‌نك آلچق یرلرندن هنوز آچلمامش اولانلرنده برطاقم چالیلرله قیصه برنوع آت کستانه‌سی ومیوه‌سندن یرلیلرك برنوع ایچکی چیقار-

دقلری بر چالی ایله تماسی انسانك بدننه چبانلر
چیقاران و بر یاپراغنك آغزه قونمسی انسانی زهرلین
بر نوع سملی آغاج بولنیور. یوکسك طاغلرده ایسه
کراستهیه الویریشلی جسیم میشه وچام آغاجلریله
سائر اشجار و ١٢٠ مترهیه قدر اوزانیر برنوع آغاج
بولنور. حیوانات محلیهیه گلنجه: بونلر پك آز اولوب،
طاوشان وآطه طاوشانی انواعیله گکلیك، سولون
وسائر طیور کبی آو حیوانلرندن وچنغراقلی ییلان
وزهرلی اورومجك کبی بعض حشراتدن عبارتدر.
وقتیله کثرتله بولنان بوز وکول رنکلی آییلرله
کومشی تیلکیلر، یبانی بوغالر وقراجه انواعی
نواده سلسلهسنك اورمانلرینه چکلمشلردر.

صنایع کوندن کونه ایلریلمکده اولوب، الك
برنجی درجهده یوك منسوجات فابریقهلریدر. ایپك
و پاموق منسوجاتهده یکی باشلانمشدر. سان-
فرانسیسقووده پك متین ماکینهلر اعمال اولنور.
معمولات دباغیه دخی کیتدکجه آرتمقدهدر.
قالیفورنیه بحر محیط معتدلك الك بیوك والك صاغلام
لیمانی اولان سانفرانسیسقویه مالك اولوب، چین
وجاپون وآوستورالیه ایله مقنن مورداتی اولدیغی
کبی، بحرمحیط آطلاسی سواحلندن وممالك مجتمعهنك
هرطرفندن کلن برقاچ دمیریول خطنك دخی نقطهٔ
مقصودی اولمغله، بیوك برتجارت اجرا اولنمقده،
وکیتدکجه ایلریلمکدهدر. معادن و محصولات
ارضیهیه متعلق سنوی اخراجاتی یاریم ملیار فرانغی
تجاوز ایتمکدهدر.

اهالیسنك قسم کلیسی آوروپالی وعلی الخصوص
انکلیز اولوب، چینلیلر دخی کلیتلی ایسهلرده،
بونلر یالکز عملهلك ایدوب، بر مقدار سرمایه
ایدندکدن صکره، مملکتلرینه عودت ایدرلر،
وقالیفورنیهده یرلشمزلر. اصل یرلی اولان آمریقا-
لیلر ایسه، قطعهٔ مذکوره اهالئ اصلیهسنك الك
آشاغی درکهده بولنانلرندن اولوب، استعداد
وقابلیتجه پك کری اولدقلری حالده، بیچارهلر
طاغلره وچوللره طوغری پوسکوردیلوب، کیتدکجه
مقدارلری آزالمقدهدر. الك بیوك شهری مذکور
سانفرانسیسقو اولوب، ایکنجی مرکز ادارهسی
اولان ساقرامنتو وبعده ماریسویل واستوقتون
شهرلریدر.

**قالیفورنیه** { اسکی ویا آشاغی — (Vieille C., Basse C.) قالیفورنیه
خطهٔ عظیمهسنك اوزون و طار برشبه جزیرهدن
عبارت اولان قسم جنوبیسندن عبارت اولوب،
مکسیقهنك منتهای شمال غربیسنه مربوطدر.
مکسیقهنك ممالك مجتمعهسنی تشکیل ایدن جمهوریتلرك
بری اولوب، الك آز معمور ومسکونیدر. شمال
غربیدن جنوب شرقیه طوغری ٣٢°٣٢′ ایله
٢٢°٢٥′ عرض شمالی آرهلرنده ممتد اولوب،
بویی ١٢٧٥ کیلومتره وا کی ١٥٠ ایله ٧٠ کیلو-
متره آرهلرندهدر. مساحهٔ سطحیهسی ١٤٣ ٦٩٢
مربع کیلومتره اولوب، یالکز ٣١ ١٦٧ اهالیسی
واردر، که بونلرك چوغی اصل یرلی اقوام افرادیله
اسپانیوللرك ازدواجندن متولد ملز آدملردر.
غرباً وجنوباً بحر محیط معتدل ایله، شرقاً قالیفور-
نیه کورفزیله وآز محلده (قولورادو) مجراسیله،
شمالاً دخی ممالك مجتمعهنك قالیفورنیه جمهوریتیله
محاط اولوب، شرق طرفندن قارشیسنده سونوره
و سینالوآ جمهوریتلری بولنیور.

یوقاری قالیفورنیهدهکی ساحل سلسلهسنه مربوط
برصره طاغلر آشاغی قالیفورنیهنك یعنی شبهجزیره-
نك بوینجه ممتد اولوب، صاغ وصوله دخی بعض
قوللر وشعبهلر صالیورلر. بونلرك الك یوکسك محلی
شمال جهتندهده واقع اولوب ٣ ٠٨٦ متره ارتفاعی
اولان (سالاماهوس) طاغی اولوب، ایکنجیسی-
ده جنوب طرفندهده واقع اولان و ١ ٥٠٠ متره
یوکسك بولنان (دومه) طاغیدر. سائر طرفلری
بوندن آلچقدر. ساحل شرقیده طاغ اتکاری
لب دریایه قدر واصل اولوب، غرب ساحلنده
و ایچ طرفلرینك بعض جهتلرنده ایسه قوملق
وطاشلق بعض دوز یرلر ممتد اولور. یاغمورلری
پك سیرك اولمغله، میاه جاریهسیده نادر اولوب،
اکثر طرفلری چول حالندهدر. جزئی صو نبعان
ایدن یرلرینكده چوغی طاشلق وقیالق اولوب،
قوهٔ انباتیهیه مالك اولان طوپراقلی محللرنده ایسه
میاه جاریهنك فقدانی واردر. اراضئ منبته ایله
صویك جمع اولدیغی جزئی یرلر اسکیدن بری
میسیونرلر طرفندن مرکز اتخاذ اولنهرق،
اورالری کسب عمرانه باشلامشدر. بناءً علیه،

آشاغی قالیفورنیه‌ده ذکره شایان هیچ بر نهر یوقدر . سواحلنك ایکی طرفی خیلی کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب ، قوی وکورفز وبرونلری چوق ایسه‌ده ، قویلرینك چوغی صیغ بطاقلقلردن عبارتدر . سواحلی قارشیلرنده برطاقم آطه‌لری اولوب ، کورفزده‌کیلرینك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق : آنجل دلاغوآرده ، قارمن ، سانته قاتلینه ، سانته‌قروز ، سان‌جوزف ، اسپیریتوسانتو ، سرالبو ؛ بحر محیطده دخی سانته‌مارغریته وچدروس آطه‌لریدر .

آشاغی قالیفورنیه صوسز وقورو بربر اولمغله ، نباتاتی سیرك اولوب ، اکثر طرفلرنده مکسیقه جهتلرینه مخصوص اولان و منظره‌سی دهشت انگیز اولان ( قاقتوس ) تعبیر اولنان یاپراقسز آغاجلرك انواعی حاصل و بعضلری پك یوکسك اولور . جنوب جهتنك برآز صولی اولان طرفلرنده قوقه ، موز ، زیتون وسائر اقالیم حاره آغاجلری و ساحل شرقیسنده تربنتین آغاجلری بولنور ؛ واروا اولنه‌بیلن یرلرنده شکر قامشی ، قهوه ، پاموق ، قاقائو ، آناناس ، مصر وحتی اوزوم دخی یتیشدیریله‌بیلیر . بوشبه جزیره‌نك کندینه مخصوص بعض حیوانلری اولوب ، برنجیسی اسپانیوللرك یبانی قویون تسمیه ایتدکاری بوینوزلی بر حیواندر . آمریقا طوموزی دینلن حیوان دخی سوریلرله کزر . بر نوع آیی ایله آمریقا قپلانی دخی بولنور . قوشلرك انواعی وعلی‌الخصوص سینك قوشلری چوقدر . چنغراقلی ییلان ، عقرب ، قرق‌آیاق ، جسیم اورومجك کبی حشراتی ده کثرتلیدر . معادنی چوق اولوب ، درتیوز قدر آلتون ، کومش ، باقیر ، قورشون وجیوه معدنلری وار ایسه‌ده ، پك آزی چیقارلمش ویا چیقارلمقده‌در . قارمن جزیره‌سنده برقاچ قدم عمقنده طوزله طولو برکول بولنوب ، بوندن اخراج اولنان طوز بتون مکسیقه‌یی اداره ایدیور . سواحل جنوبیه‌سنده کلیتلی مرجان وسونکر دخی چیقاریلیر . مملکت بش قضایه منقسم اولوب ، مرکزی اولان وساحل شرقینك قسم جنوبیسنده بولنان ( لاپاز ) ك ٦٠٠٠ اهالیسی واردر . قصبه دینله‌بیله‌جك دیکر معموره‌لری ( لورتو ) و ( تودوس سانتوس ) در .

**قالیفورنیه کورفزی** { (Golf de Cal.) و نام دیکرله قورتس دکیزی ویاقیزل دکیز (Mar de Cortès, Mar Vermejo) بحر محیط معتدلك آمریقای شمالی ساحلنده قالیفورنیه شبه جزیرهٔ طویله‌سیله مکسیقه‌نك سینالوآ وسونورا جمهوریتلری آره‌سنده تشکیل ایلدیکی اوزون وطار بربیوك کورفز اولوب ، مدار جدیدن یعنی ′٣٠°٢٣ عرض شمالیدن قولورادو منصبنه یعنی ′٣٧°٣١ عرض شمالی یه قدر جنوب شرقیدن شمال غربی یه ممتد اولور . بویی ٨ درجهٔ جغرافیه‌دن زیاده اولوب ، اکی ١٢٠ ایله ٢٢٠ کیلو متره آره‌سنده‌در . الك کنیش یری مدخلنده‌در . قیشین اکثریا شمال ویازین جنوب روزکارلری اسر . سواحل غربیه‌سی دها دربن اولوب ، او جهتده سیر سفائن دها قولایدر ، وقوی ولیمانلری چوقدر . ساحل شرقیسنك الك ایی لیمانی ( غوآیوناس ) اسکله‌سیدر ، که بر دمیر یول خطنك منتهاسیدر . قسم جنوبیسنده ( لاپاز ) قوینده وجوارنده‌کی آطه‌لرده کلیتلی صدف وانجی ایله مرجان وسونکر صید اولنور . مادهٔ آنفه‌ده تعداد اولنان آطه‌لردن بشقه (سونوره) ساحلی قربنده دخی (تیبوروس) اسمیله برآطه‌سی واردر ، که جمله‌نك الك بیوکیدر .

**قالیقرات** { ( Callicrate ) یونان قدیمده آتنه‌نك الك مشهور معمارلرندن اولوب ، قبل‌المیلاد ٤٣٠ تاریخلرنده پریقلسك امریله ( ایقتینوس ) ایله برابر مشهور ( پارتنون ) بناسنی تأسیس و مشهور هیکلتراش فیدیاس بونی تزیین ایتمش ایدی .

**قالیقلا** { ارمینیه خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب ، خلافت عباسیه زماننده خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی ایدی . جسیم وبعض آثار غریبه‌یی حاوی برکلیساسی وار ایدی . الیوم خرابدر . بو شهرده پك کوزل خالیلر اعمال اولندیغندن ، بومعمولات شهرك اسمنه نسبتله (قالی) دینلوب ، الیوم اسانمزده مستعمل اولان قالیچه وخالی اسملری بوندن مأخوذدر .

**قاليقوت** { ياخود كليكوت ( Calicut ) هندستانك ساحل غربيسنده مدراس ادارەسنده ومدراسك ٥٢٠ كيلو متره جنوب غربيسنده "١٠'١٥°١٠ عرض شمالى ايله "٥١'٢٥°٧٥ طول شرقيده ملابار ايالتنك مركزى بر شهر اولوب ، ٦٥٧١٠ اهاليسى وليمانسز آچيق اسكلەسى واردر . اون بشنجى قرن ميلادى اواخرنده پورتكيزليلرك ضبطنه كچوب ، بعده بونلر طرفندن احراق ، ومؤخراً تيپو صاحب طرفندن فتح اولنمش، ونهايت ١٧٩٢ ده انكليزلره تسليم اولنمشدر .

**قاليكست** { (Calixte) بو اسمله اوچ پاپا كلمشدر :

برنجيسى ٢١٩ تاريخنده انتخاب اولنوب ، ٢٢٣ ده قتل اولنەرق، اعزه صرەسنه كچيرلمشدر. بعض پرهيزلرك واضعى اولديغى مظنوندر. تشرين اولك ١٤ نده يورطيسى اجرا ايدرلر .

— ايكنجيسى بورغونيه قوتى بيوك كوييومك اوغلى اولوب، ويانه پسقپوسى ايكن، ١١١٩ ده قلوينده انتخاب اولنەرق، ١١٢٠ ده رومايەدخول ايله ، رقيبى اولان سكزنجى غرغوارى طوتوب ، بر مناستره حبس ، وبعض مسائل روحانيه حل ، وبرمجلس عمومى عقد ايتدكدن صكره، ١١٢٤ ده وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسى جنايتلريله مشهور اولان بورجيا فامليانسه منسوب اولوب ، اسم اصليسى آلفونس بورجيادر . ١٣٧٧ ده اسپانيەنك (جانيوه) قصبەسنده طوغوب ، ١٤٥٥ ده پاپا انتخاب اولنمش ، واوروپايى عثمانليلره قارشى بر اهل صليب محاربەسنه قاندىرمغه چالشمش ايسەده، مقتدر اولەميوب ، ١٤٥٨ ده وفات ايتمشدر .

**قاليماخوس** { ياخود قاليماق (Callimaque, Callimachus) يونان قديم مشهور معمارلرندن اولوب ، ميلادعيسا ( عليه السلام)دن بش ويا آلتى قرن اول قورنتەده ياشا. مش ، وقورنته اصول معماريسنى وضع ايتمشدر .

— بو اسمله يونان قديم شعرا وادباسندن برى دخى اولوب ، ميلادعيسا (عليه السلام)دن ٣٠٠ سنه اول يونان مهجرلرندن برقه ده كائن قيروان قديم شهرنده طوغمش ، آتنه قربنده ( الوسيس ) مدرسەسنده ادبيات تدريسيله مشغول ايكن ، بطلميوس فيلادلفوس طرفندن اسكندريەيه جلب اولنەرق ، ( موسيون ) تعبير اولنان مدرسەده ادبيات يونانيه درسى ويرمش ؛ ووردوسلى آپو. لونيوس جملهٔ تلامذەسندن بولنمشدر . تاريخ وصرف وادبياته دائر بعض كتابلرله برخيلى اشعار براقمش ايسەده، آثارينك يالكز بعض پارچەلرى بولنەبيلمشدر.

**قالينوس** { (Callinus) يونان قديمك اك اسكى شعراسندن اولوب ، ميلاددن سكز قرن اول افس (يعنى اياثلوغ) شهر قديمنده ياشامشدر. آثارينك يالكز بعض فقرەلرى موجوددر .

**قاليذيقوم** { (Callinicum) رقه شهرينك اسماء قديمەسندن اولوب ، بوكا (نيكفوروم) دخى ديرلردى .

**قاليذيقوس** { (Callinicus ) بدنجى قرن ميلادى روم معمارلرندن اولوب، مصرك (اليوپوليس) يعنى عين الشمس شهر قديمنده طوغمش؛ وروايته كوره منجنيقله دشمنك اوزرينه آتش آتمق اصولنى ايجاد ايدەرك ، ايمپراطور قسطنطين پوغوناته صاتمش ؛ وبودخى ٦٧٣ تاريخنده بونكله كيزيق اوكنده اسلام دونناسنى ياقمش ايدى. بو آتشك صورت احداث ورميى سر قالوب بيلنەمەمشدر.

**قاليوپه** { (Calliope) اساطير يونانيەده ( موسه ) تعبير اولنان شعر وادبيات وموسيقى وصنايع نفيسه پريلرندن اولوب، قهرمانلغه متعلق اشعارايله فصاحت وبلاغتك حاميه. سى عد اولنور؛ وباشى برآلتون تاجله مكلل برالنده بربورى وبرالنده يازلمش برقصيده طوتار مردانه طورلى بر قيز صورتنده تصوير ايديليردى . ابو الالهه زعم اولنان مشترى ايله قوهٔ حافظەدن كنايه اولان ( منموسينى ) نام پرينك قيزى زعم اولنوردى .

**قام** { (Cam) پورتكيز مشاهير بحريوننددن اولوب ١٤٨٤ ده بشنجى آلفونس طرفندن آفريقا سواحل غربيەسنده كشفياته مأمور

اولمغله ، قوننو ایرماغنی کشف ایتمش ؛ و ٢٢° عرض جنوبی‌یه قدر گیتمش ایدی .

**قاماچینزی** { (Kamatchinzi) سیبریه‌نك جنوب جهتنده و ( ینیسی ) ایرماغی منابعنده ساکن بر کوچك قومدر ، که عن اصل ( ساموید ) اجناسندن اولدیغی حالده ، ترکچه لسانیله متکلمدر .

**قامارغه** { ( La Camargue ) فرانسه‌نك ساحل جنوبیسنده ( رونه ) ایرماغنك دالیه‌سنده ونهرمذکورك الك باشلی ایکی قولی آره‌سنده برآطه اولوب ، اراضیسنك آنجق برخمسی مزروع وقصوری بطاقلقدن عبارتدر . هواسی پك آغیردر . اوزرنده خیلی حیوانات بسلنیر .

**قامارینه** { ( Camarine ) سیجیلیه‌نك غرب جنوبی ساحلنده اسکی برقصبه اولوب ، الیوم ( توره‌دی قامارینه ) اسمیله برقریه حالنده‌در .

**قامبره** { ( Cambrai ) فرانسه‌نك ( نور ) یعنی « شمال » ایالتنده ولیله‌نك ٧٢ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ( اسقو ) ایرماغی کنارنده و ( سنت کینتن ) جدولی باشنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٢٢٩٠٠ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، کتبخانه‌سی ، قلعه‌سی ، مشهور بزلریله پاتیسقه ، اپیك قماش ، شکر وسائره فابریقه‌لری واردر .

**قامبریا** { (Cambria) انکلتره‌ده‌کی (والس) مملکتنك اسکی روماليلر عندنده‌کی اسم قدیمیدر .

**قامبریج** { ( Cambridje ) انکلتره‌ده لوندره‌نك ٩٢ کیلومتره شمالنده قونتلق یعنی ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ٣٠١٨٠ اهالیسی ، مشهور دارالفنونی ، ١٧ مکتبی ، ١٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، موزه‌سی ، نباتات باغچه‌سی ورصدخانه‌سی واردر .

— قامبریج قونتلغی انکلتره‌نك ساحل شرقیسنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١١٩ مربع کیلو متره واهالیسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشیدر . ( اوزه ) نهری اورته‌سندن کچوب ، جنوب جهتنده‌کی یرلری آز عارضه‌لی وشمالده‌کیلر آلچق وبطاقلقدر . اراضیسنك بر ثلثی مزروع ، بر ثلثی مرعی وبرثلثی‌ده اراضیٔ خالیه‌دندر . ساده یاغی مشهوردر .

**قامبوج** { ( Cambodje ) هند چینیده فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنور برمملکت اولوب ، شمال غربی جهتندن وشمالاً سیام دولت مستقله‌سی حدودیله ، شرقاً ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان ( آنام ) ایله ، جنوب شرقی طرفندن قوشنشین ایله ، جنوب غربی جهتندن دخی سیام کورفزیله محاط اولدیغی حالده ، ′٣٠°١٠ ایله ′٣٠°١٣ عرض شمالی و ′٣٠°١٠١ ایله °١٠٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه اولان طول اعظمی ٥٠٠ وعرض وسطیسی ٢٢٥ کیلو متره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی تخميناً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلو متره اولوب ، ٨١٤٧٥٤ اهالیسی واردر . شمال غربی وغرب حدودیله هنوز غیر معین ونیم مجهول اولان جهت شرقیه‌سنده اورمانلرله مستور بر قاچ صره طاغلری و ایچ طرفلرینك دخی اورته‌سنده بریسنده بعض منفرد تپه وارتفاعلری اولوب ، سائر طرفلری ومملکتك قسم اعظمی دوز وآلچق اووه‌لردن عبارتدر . شمال غربی جهتنده سیام حدودینه قدر ممتد ( تونله‌ساپ ) اسمیله واسع برکولی اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٠٠ مربع کیلو متره‌در . مذکور طاغلردن بو کوله ودکیزه دوکلمك اوزره بعض چایلر آقیورسه‌ده ، اصل مملکت ( مقونغ ) نهر عظیمی حوضه‌سنده بولوب ، بونهر تا چین حدودندن کله‌رك ، بر بیوك مسافه‌ده سیام ایله تونکین وآنام حدودینی آیردقدن ، وبرخیلی یرده سیامك ( لائوس ) اراضیسی ایچنده آقدقدن ، وبواراضیٔ واسعه‌نك بر چوق انهارینی طوپلادقدن صکره ، غایتله کنیش وسرعتلی وشدتلی اوله‌رق ، بر طاقم شلاله‌لر وانیشلی آقنتیلرله قامبوجه داخل اولور ؛ وابتدا جنوبه ، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله ، ( پنوم پنه ) شهرینه واصل اولنجه ، بر طرفدن شماله طوغری مذکور ( تونله ساپ ) کولنه برقول کوندریر ، وبرطرفدن‌ده

کندیسی ایکی قوله آیریلوب، قسم اعظمی شرقده
وقسم اصغری غربده اوله‌رق ، ایکیسی متوازیاً
جنوبه طوغری آقه‌رق، قوشنشینه داخل اولور؛
واوراده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، برچوق
قوللره آیریله‌رق، بر بیوك دالیه بالتشکیل، چین
دکیزینه دوکیلور. بونهر عظیم تشرین اولدن مایسه
قدر سورن قوراقلق زماننده یتاغی ایچنده محصور
اولوب، یالکز مد وجزرك تأثیریله بعض تبدلاته
اوغرار. بوجمله‌دن اوله‌رق، مذکور کوله کیدن
قولی مد حالنده نهردن کوله ، وجزر حالنده
کولدن نهره آقه‌رق، بر جدول یرینی طوتار .
حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدن فیضان موسمنده
ایسه نهرك صولری اوقدر چوغالیر، که یتاغك ایکی
طرفنده بولنان جزئی ارتفاعلری آشه‌رق، آلچق
اووه‌لری باصار؛ وهرطرف بردکیز حالنه کچوب،
یوقاریده ذکر اولنان منفرد تپه‌لر وارتفاعلر آز
چوق کنیش آطه‌لر کبی قالیر. بووجهله برآی اول
کویلینك آرابه یوروتدیکی یرلرده برآی صکره
قایقجی قایق وصال یوزدیرر . قوراقلق زماننده
دخی بواووه‌لرك اك آلچق یرلرنده صولر قالوب،
بر طاقم کوللر وبطاقلق وسازلقلر تشکیل ایله ،
هوایی اخلال ایدرلر .

قامبوجه یوقاریده دینلدیکی کبی بر قوراقلق
وبریاغمور موسمی اولوب ، هواسی دائما صیجاق
ورطوبتلی اولمغله ، پك آغیر واجنبیلر حقنده
مهلك اولوب، صیتمه‌لری وفقرالدمی چوقدر. قوۀ
انباتیه ومحصولاتجه اراضیسی بش طبقه‌یه تقسیم
ایتمشلردر : برنجیسی واك محصولداری مذکور
ایرماغك ایکی کنارنده وقوللری آره‌سنده بولنان
مرتفعجه یرلردر، که کلیتلی پاموق ، چوید ،
توتون، طرت آغاجی وسائره حاصل ایدر .
معموره‌لرله مسکنلرك اکثری بو طبقه‌ده وکمیلرله
برطریق مواردە تشکیل ایدن انهارك کنارلرنده
بولنیور. ایکنجی طبقه برنجیسنك آرقه‌سنده بولنان
وهمان دائما صو آلتنده بولنان آلچق یرلردر، که
طورغون صولری حاوی اولوب ، مجرای نهرك
صاغ طرفنده بو طبقه زیاده‌جه توسعله ، (تونله
ساپ ) کولی کنارلرینه قدر واصل اولور . بو
طبقه‌ده باشلیجه سیسام اکیلیر وشفتالی آغاجیله
نیلوفر کثرتلی اولور. اوچنجی طبقه ایکنجینك دها
ایلریسنده بولنان و یالکز فیضان میاه موسمنده
صو ایله اورتیلوب ، طورغون صولری اولیان
یرلردر، که باشلیجه پرنج ایله قاوون قارپوز وسائره
حاصل ایدر. دردنجیسی فیضان صولرینك نادراً
باصدقلری مرتفع یرلر اولوب ، بونده یاغ
چیقارمغه یارار ثمره‌لر ویرن اشجار مختلفه حاصل
اولور. بو طبقه‌نك اورمانلرنده یانغینلر پك صیق
وقوع بولیور . بشنجی طبقه دها یوکسك طاغلر-
در، که ( کوته ) دینلن صمغ ایله وانیله وسائره
بولنور . بووجهله مملکتك محصولاتی پك متنوع
وپك چوق ایسه‌ده ، اهالیسی اراضینك وسعتیله
متناسب مقدارده اولمدقدن بشقه ، کندیلری
جاهل وتنبل آدملر اولدقلرندن ، آنجق احتیاج
ضروریلرینه کوره اکوب بیچرلر؛ ویالکز بر
مقدار پاموق وچوید ایله ایپك قوزه‌سی اخراج
ایدرلر . اورمانلرنده بولنان اشجار پك مختلف
وقیمتلی اولوب ، بعضلرندن صمغلرك انواعی
وقاوچوق وسائره چیقار ، بعضلری بویاجیلقده
قوللانیلیر، وبعضلری‌ده کراسته‌یه الویریشلیدر.
طاغلرنده خدایی نابت قیمتلی نباتات دخی چوقدر .
آنجق قوللرك وطرق ومعابر وسائر وسائطك
فقدانندن بونلرك‌ده همان هیچ برندن استفاده
اولنه‌میور. مرکزی اولان ( پنوم پنه ) شهریله
اسکله‌سی اولان ( قامپوت ) ده باشلیجه چینلی
تجارك سعی وتوسطیله رچینه ، باغه ، فیل دیشی ،
کرکدان بوینوزی، یبانی مانده بوینوز ودریسی ،
قورو بالیق، یبانی‌مانده وفیل باصدیرمه‌سی وسائره
تجارتی اجرا اولنیورسه‌ده ، بونلر نسبةً جزئی
شیلردر. مذکور بیوك کولده کلیتلی بالیق چیقوب،
قورودیلور . بو بالیقدن سنوی سکز اون ملیون
فرانقلق اخراجات اولیور. دمیر معدنی پك چوق
وجنسی پك ایی ایسه‌ده ، یالکز کولك غرب
جهتنده بولنان بر قبیله اصول قدیمه ایله جزئی
مقدار چیقاریرلر . آلتون وسیملی قورشون ایله
باقیر معدنلری دخی واردر . اورمانلرنده فیل،
کرکدان، قپلان، یبانی بوغا، یبانی مانده وکوچك

آو حیوانلری چوقدر . نهرلرده تمساخ وصو قوشلرینك انواعی بولنور . بیلان وسائر حشرات دخی وار ایسه‌ده ، الك زیاده انسانی راحتسز ایدن سیوری سینکلریدر . سواوك دخی صولرده وقره‌ده بیله کثرتله بولنور . حیوانات اهلیه‌دن قوشومده وصپان چکمه‌ده الك زیاده قوللانیلان مانده‌در . آتلری آز وپك کوچکدر . فیل یالکز اغنیا طرفندن بینك وقوشوم حیوانی کبی قوللانیلیر .

قامبوج اهالیسی (حمیر) اسمنده برقوم اولوب، سائر هندچینی اهالیسی کبی تیبت ومغول جنسیتلرینه منسوب وبودا دینیله متدیندرلر . یوز بیك قدر چینلی و برقاچ بیك ملایی دخی بولنیور . مذکور ( حمیر ) قومندن قامبوجك خارجنده یعنی سیام وقوشنشینده وآنامده دخی بر خیلی مقدار اهالی بولنیور . قامبوج بر حکمدارك تحت حکمنده اولوب ، بونك طرفندن منصوب بش وکلا ایله اداره اولنور ، وهربری بونلرك برینه منسوب عد اولنمق اوزره ، بش خطه‌یه منقسم عد اولنور ایسه‌ده ، بوتقسیم اعتباری اولوب، اصل اداره‌جه مملکت ٥٦ ایالته منقسمدر . قامبوج دولتی وقتیله چوق دها بیوك اولوب ، قرن حاضر میلادی اوائلنده شمال جهتندن الك اهمیتلی ایکی ایالتی سیام ، وجنوب جهتنده برخیلی یرلری قوشنشین طرفندن ضبط اولنمغله، قامبوج حکمداری، قالان یرلرینی محافظه ایچون، ١٨٦٤ فرانسه‌نك حمایه‌سی تحتنه کیرمشدر .

**قامبورن** ( Camborne ) انکلتره‌نك ( قورنوال ) ایالتنده و ( بودمین ) لك ٦٤ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٧٧٦٠ اهالیسی وباقیر، قورشون وقلای معدنلری واردر .

**قامبیس** (Cambyse) بو اسمله یونان قدیم مورخلری ایران قدیمك کیانیان سلاله‌سنده ایکی حکمدار کوستریورلر :

برنجیسی جهانکیر شهیر کیروس ( کیخسرو؟ )ك پدری اولوب، کندیسی فارس حکمداری اولدیغی حالده، مدیا دولتنه تابع ایدی، ومدیا حکمداری ( آستیاغ )ك قیزی ( مندانه ) یی تزوج ایتمش ؛ وبو ازدواجدن تولد ایدن ( کیروس ) حقنده آستیاغ کندیسی حقنده مضر بررؤیا کورمش اولمغله ، بو چوجغی اتلاف ایتدیرمك اوزره ، وزیرینه ویرمش ایکن، بووزیر چوجغی برچوبانه ویروب، کیروس طاغده بیودکدن صکره، ابتدا پدرینك میراثنه وارث اولوب ، بعده مدیایی واووقت معلوم اولان اکثر یرلری ضبط ایتمشدی . یونانیلرك بو روایتنی ایرانك معلوم اولان تاریخنه تطبیق ایتمکه قالقیشدیغمزده، بوحکایه‌نك الك زیاده سیاوش وافراسیاب وکیخسرو حکایه‌سنه بکزدیکنی کوریورز . افراسیاب ایله آستیاغك براولدیغنی وایرانیلرك توران اسمیله مدیا دولتنی مراد ایتدکلرینی فرض ایتسه‌ك ، قامبیس دخی سیاوش ویاخود حکم سورمین سیاوشك ذکر اولنمامسیله، کیکاوس اولمسی اقتضا ایدر . واقعا ( کاوس ) ایله ( قامبیس ) ویاخود ( قامویس ) اسملری بیننده مشابهت وار ایسه‌ده ، ( آستیاغ ) ایله ( افراسیاب ) اسملری پك‌ده بر برینه بکزمیور . مدیانك ایسه قدیما ترکلرك حکمی آلتنده بولندیغی، وآثار قدیمه‌ده یان یانه یازیلی بولنان اوچ لساندن بری آثوری ، بری ایرانیٔ قدیم و اوچنجیسی تورانی یعنی ترکی اولدیغی آثار عتیقه علماسنجه دخی مظنوندر . برطرفدن‌ده ( آستیاغ ) اسمی (آزی داهاقه ) یعنی (ضحاك تازی) اسمنه پك مشابهدر؛ کیروس حقنده‌کی حکایه‌ده فریدونك حکایه‌سنه بکزمز دکلدر ؛ بوحالده قامبیس جمشید اولمق اقتضا ایدر . لکن جمشید وفریدون وضحاك حکایه‌سنك هند اساطیرندن مأخوذ خرافاتدن عبارت اولدیغنی « فریدون » و « ضحاك » ماده‌لرنده بیان ایتدیکمزدن، بو احتماله پك‌ده اهمیت ویرمك ایستمیورز .

— ایکنجی قامبیس ایسه ( کیروس )ك اوغلی وخلفی کبی کوستریلوب ، قبل المیلاد ٥٣٠ دن ٥٢٢ تاریخنه‌دك حکم سوردیکی، ومصری فتح ایتدکدن صکره ، نوبه وحبش چوللرنده مغلوب وعسکری قیتلغه دوچار اولمغله، مصره عودتنده، حدتندن بر طاقم معابد وسائره امحا واتلاف ایتدیکی ؛ و ایرانده تختنی دوزمه بر آدم ضبط

ايتمكله، اوكا قارشى منتهى عزيمت اولديغى حالده، حيوانه بينركن آياغنده حاصل اولان بر يارەدن متأثراً وفات ايتديكى روايت اولنيور. ايران تواريخنده مصرى ضبط ايدن كيخسروك پدرى (كاوس) اولديغى، وكيخسروك اوغلى اولميوب، پدرينك عم زادەسى (لهراسب) ى كنديسنه خلف ايتديكى ذكر اولنيور. بناءً عليه تطبيقى مشكلدر.

**قامبينغ** (Cambing) آسيانك بحر محيط كبيردەكى (سونده) جزايرندن (تيمور) جزيرەسنه مربوط وبونكله برابر پورتكيز دولتنه تابع بر جزيره اولوب، جزيرۀ مذكورەنك منتهاى شرقنده وتيمورك شمالنده اولەرق ٨°١٨′ عرض جنوبيده واقعدر. طول اعظمى ٢٠ كيلومترەدن زياده دكلدر.

**قامپانه** (Campana) اسپانيەده سويله ايالتنك (قارمونه) قضاسنده وقارمونەنك ١٩ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهاليسى واردر.

**قامپانيه** (Campanie) ايتاليانك اسكى تقسيماتنده غرب جنوبى جهتنده بيوك برخطه اولوب، شمالاً لاتيوم، شمال شرقى طرفندن وقتيله (سامنيوم) وبعده (آبروچه) و (موليزه) دينلن خطەلرله، جنوب شرقى طرفندن وقتيله (لوقانيا) و بعده (باسيليقاته) خطەسيله، جنوب غربى جهتندن دخى (تيرنيان) دكيزيله محاط ايدى. اووەلى، كوزل ايشلنمش وباغ و باغچەلرى چوق اولمغله، «اووه» ديمك اولان بواسمله تسميه اولنمش؛ وايتاليانك باغچەسى نامنى آلمش ايدى. باشليجه معمورەلرى قاپووه، ناپولى، پومپى وسائره ايدى. بوخطه قديماً پلاسج اقواممندن (اوپيق) اسمنده بر قومله مسكون اولوب، بعده ينه پلاسجلردن اتروسقلر قامپانيەيى ضبطله اون ايكى جمهوريت تشكيل ايتمشلردى. مؤخراً سامنيتلر ونهايت لاتينلر ضبط ايتمشلردى. روما اغنياسى قامپانيەيى كوشكلر وباغچەلرله طولديرمشلردى. اليوم: ترادى لاوورو، ناپولى، بنوات، پرنچيپاتو اولتريوره و پرنچيپاتو چيتريوره اسملريله ٥ ايالته منقسمدر.

**قامپانيه** (Campanha) برازيليا ممالك مجتمعه سنك ميناس جرائس جمهوريتنده و (اورووپرتو) نك ٢٣٠ كيلو متره جنوب غربيسنده و (ريووردە) نهرى اوزرنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهاليسى وجوارنده بيقاربونات دوسودى حاوى مشهور معدن صولرى واردر.

**قامپانيەدى روما** (Campagne de Rome) ايتاليانك غرب طرفنده روما شهرينك اطرافنده بر ير اولوب، اسكى لاتيوم خطەسيله اترور يەنك بر پارچەسندن عبارتدر. باشليجه تيبر مجراسنك جنوبنده وآپنين سلسلۀ جباليله دكيز آرەسنده واقعدر. اسكى روماليلر زماننده پك معمور ومزين اولان بو ير شمديكى حالده نهرك تشكيل ايتديكى بطاقلقلرك توليد ايتدكلرى صيتمەلر ووخامت هوا سببيله خالى وخراب اولوب، بالعكس بر طاقم مانده چوبانلرينك جولانكاهيدر.

**قامپبل** (Campbell) بحر محيط كبيرده يكى زلاندەنك ٦٣٩ كيلو متره جنوبنده ٥٢°٣٦′ عرض جنوبى ايله ١٦٦°٥٣′٢٠″ طول شرقيده خالى برجزيره اولوب، ١٨٧٤ ده زهرەنك شمسك اوكندن كچديكنى تماشا ايچون بونده بررصدخانه تأسيس اولنمشدى.

**قامپبلتوون** (Campbeltown) اسقوچيەنك آرجيل قونتلغنده وقانتير شبه جزيرەسنك ساحل جنوبيسنده برقصبه واسكله اولوب، ٦٦٩٠ اهاليسى ومنسوجات ومسكرات فابريقەلريله صيد ماهيسى واردر.

**قامپش** (Campêche) مكسيقەنك (يوقاتان) خطۀ جنوبيەسنده ومريدەنك ١٦٠ كيلو متره جنوب غربيسنده همنامى اولان ايالتك مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى وكوچك لكن صاغلام ليمانى واردر.

**قامپن** (Kampen) فلمنكك يوقارى ايسل ايالتنده وايسل نهرينك منصبى قربنده مستحكم بر قصبه اولوب، ١٦٨٠٠ اهاليسى، ٢٥٦ متره اوزونلغنده بر كوپريسى،

معمارانه مخصوص مکتبی وخیلی فابریقه‌لری واردر .

**قامپوباسو** { ( Campobasso ) ایتالیانك مانی ناپولی قراللغنده رومانك ١٨٢ کیلو متره شرق جنوبیسنده وناپولینك ٨٤ کیلو متره شمال شرقیسنده ( مولیزه ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢ ٨٨٠ اهالیسی واسلحه وبچاق فابریقه‌لری واردر .

**قامپوت** { ( Campôt ) هند چینیده قامبوج دولتنده و ( پنوم پنه ) نك ١٥٠ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده برقصبه وایشلك اسکله اولوب، باشلیجه چینلیلرله مسکوندر .

**قامپوس** { ( Campos ) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك ریو یانیرو جمهوریتنده ( پارانه دوسود ) نهرینك ساحل یمیننده وبو نهرك بحر محیط آطلاسی‌یه دوکلدیکی محلدن تقریباً ٦٠ کیلو متره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٩ ٥٢٠ اهالیسی واطرافنده شکرقامشی، پاموق، قهوه، پرنج وسائره‌دن کلیتلی محصولات ویرر منبت براووه‌سی واردر . شکری مشهوردر .

— اسپانیه‌نك بالیار جزایرندن مایورقه جزیره‌سنده و پالمه‌نك ٣٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده دخی بواسمله بر قصبه اولوب، ٤ ٠٠٠ اهالیسی وجوارنده قاپلیجه‌لری واردر .

**قامپولونغو** { ( Campu-Lungu ) رومانیه نك افلاق خطه‌سنده وبکرشك ٥٠ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق قارپات جبالنك اتکنده (موچل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٩ ٨٩٠ اهالیسی وجوارنده رومالیلردن قالمه آثار عتیقه‌سی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، وقتیله افلاقك مرکزی ایدی .

**قامته** { (Cameta) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك ( پارا ) جمهوریتنده و ( پارا ) نك ١٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده او محلده ٨ کیلومتره وسعتی اولان ( توقانتین ) نهرینك صاغ ساحلنده قضامرکزی برقصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی وقاقائو وقاوچوق وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر . نهر مذکورده بیوك کمیلر بو قصبه‌یه وکوچکلری ٢٠٠ کیلومتره دها یوقاری‌یه قدر چیقار .

**قامچیق صویی** { بلغارستانده وارنه نك ١٨ کیلومتره جنوبنده قره دکیزه دوکیلور برنهر اولوب، بالقان سلسله‌ٔ جبالنك ایکی مائله‌سندن اینن ایکی چایدن مرکبدر. شمالی مائله‌دن اینه‌نه عقللی قامچیق وجنوبی مائله‌دن یعنی شرقی رزم ایلیدن کلنه دلی قامچیق دیرلر . بونهر امینه طاغنی اصل‌بالقان سلسله‌سندن آیریور. مجراسی یالکز قرق کیلومتره طولنده ایسه‌ده ، صویی چوق اولوب، برخیلی چامور دخی ایندیرر.

**قامچاتقه** { ( Kamtchatka ) سیبریه‌نك منتهای شرقنده ساحل ایالتنه ملحق بیوك برشبه جزیره اولوب، بهرنك دکیزیله اوخوچق دکزی آره‌سنده برعدسه شکلنده اوله‌رق شمالدن جنوبه اوزانیر . تقریباً °٥٠ ایله °٦٠ عرض شمالی و °١٥٠ ایله °١٦٠ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . منتهاسی اولان ( لوپاتقه ) برونی قارشیسنده‌کی بر صره آطه‌لر جاپونیه‌نکدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٠ ٤٨٣ مربع کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك نصفندن بیوك اولدیغی حالده، آنجق ١٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر ،که بوده هواسنك شدت برودتندن واراضیسنك عدم استعدادندن ایلری کلیر . بر صره طاغلر قره‌دن کلوب، شبه جزیره‌نك اورته‌لرنده ایکی شعبه‌یه انقسامله، هر بری برساحل قربنده اوزانه‌رق، شرقیسی لوپاتقه برونه‌واصل اولور . بو طاغلر برکانی الاصل اولوب ، الآن آره صره پارلار اون ایکی ووقتیله سونمش یکرمی بر برکانلری واردر . بونلردن الك‌یوکسکی اولان ( قلوچوسك ) ك ٤٨٠٤ متره ارتفاعی واردر . بوطاغلرك ایکی طرفندن برچوق نهرلر اینوب، الك بیوکلری ایکی شعبه‌نك آره‌سنده نبعانله شماله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق بهرنك‌دکیزینه دوکیلان ( قامچاتقه ) ایرماغیدر،که مجراسی ٥٠٠ کیلومتره طولنده‌در. اوخوچق دکیزینه دوکیلنلر-ینك‌ده الك بیوکی ( بولچایه ) اولوب ، ٢٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی واردر . سواحل غربیه‌سی

دوز اولوب، سواحل شرقیه‌سنده، ینارطاغلرندن اینن لاولر برچوق چیقنتیلر تشکیل ایتمکله، برطاقم قویلر وکورفزلر وجوده کلمشدر، که بونلرك اك معتناسی ( آواچه ) قویی اولوب، سان فرانسیسقو وریو یانیرو قویلرینه ادعای رقابت ایده‌بیله‌جك حالده‌در .

اراضیسی طاغلرده قیالق وآلچق یرلرده‌قوملق وبالچیق اولوب، اك زیاده زراعته الویریشلی مذکور قامچاتقه وادیسیدر . وقتسز سیس وقراغیلری چوق اولدیغندن، بغدای یتیشه‌میوب، باشلیجه محصولاتی چاودار ایله کنویردر. طاغلری اورمانلرله مستور اولوب، یوکسك آغاجلری وبونلرك آلتنده بربچق متره‌یه قدر اوزانیر وسنه‌ده اوچ دفعه کسیله بیلیر اوتلری واردر . سواحل قربنده آنجق چالی قبیلندن اکری بوکری بعض آغاجلری بولنیور. جنوب جهتی صولاق اولوب، شمالی سیبریه‌نك توندره‌لرینی آکدیرر . باقیر، دمیر، کوکورد معدنلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر. زلزله‌لری صیقجه‌در . ماموت دینلن جسیم فیل ایله سائر حیوانات منقرضه مستحاثه‌لری کثرتله بولنور . هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوغوق اولوب، سواحل شرقیه‌سنده یازین وسطی اوله‌رق میزان الحراره + ١٠° وقیشین —٢٠° کوستر. سواحل غربیه‌سنده ایسه قیشین اوچ آی جیوه منجمد بولنور. قار ایسه بالعکس سواحل شرقیه‌ده زیاده اولوب، چوق دفعه خانه‌لرك طاملرندن یوقاری چیقار . یالکز ایکی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده‌کی وادیده هوا نسبةً ملایمجه‌در . اهالی اصل یرلی اولان ( قامچادال ) ایله چوچی اقوامندن ( قوریاق ) وتونغوز اقوامندن (لاموت) قوملرندن وبرمقدار یاقوت، تاتار وروسدن مرکب اولوب، یرلیلرك اکثری بالیقچیلق وآوجیلقله یاشارلر . کویلر اوچر دردر خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلری‌ده خیمه‌نشیندر . صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده، اسکی عادت واعتقادلرینی‌ده ترك ایتمه‌مشلردر. مرکزی مذکور (آواچه) قوینده واقع (پتروپاولوسکی) اسکله‌سی اولوب، بعض استحکاماتی واردر . روسلر اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده بو شبه جزیره‌یه داخل اولمشلردر .

**قامچادال** ( Kamtchadales ) آنف البیان قامچاتقه شبه جزیره‌نك اهالیسندن بر قوم اولوب، شبه جزیره‌نك وسطی وغربی جهتنده ساکندرلر . بونلری بعضلری مغول وبعضلری اسکیمو جنسندن عد ایتمشلرسه‌ده، ایکیسندن‌ده فرقلیدرلر . هر حالده تاتار چهره‌لی وقیصه بویلی اولوب، آنجق پك چرکین دکلدرلر، وقاریلری بیننده کوزللری ده واردر. مذهب آیینلرینی قوجه قاریلری اجرا ایدر. ناموس خصوصنده مبالاتلری یوقدر. قیشین یرده قازلمش ویازین قازیقلر اوزرینه طوردیرلمش قلبه‌لرده اوتورورلر . کندیلری اوچ درت بیك نفوسدن عبارتدرلر . لسانلری هیچ بر لسانه بکزمیوب، همان بر قاچ یوز کلمه‌دن عبارتدر . روسلرك ورودندن اول معادندن خبرلری یوغیدی.

**قامرون** ( Cameroun ) آفریقانك ساحل غربیسنده کینه کورفزی زاویه‌سنده ( بیافره ) قوینده وفرناندوپو جزیره‌سنك قارشیسنده بیوك ومرتفع بر طاغ اولوب، اتکاری ایکی طرفدن برر خلیجله آیرلمش کنیشجه بر شبه جزیره‌یی طولدیره‌رق، ساحل بحره قدر اوزانیر؛ وتپه‌سی دکیزدن پك عظمتلی کوریلور . سونمش بربرکان اولوب، حتی تپه‌سنده آغزی هنوز تمامیله سونمه‌مش اولدیغی مرویدر . اك یوکسك تپه‌سی ٤١٩٤ متره ارتفاعنده اولوب، یوقاری طرفلرینه قار دخی یاغارسه‌ده، چوق طورماز. ١٧٧٤ متره ارتفاعنده برایکنجی تپه‌سی دخی واردر . — مذکور شبه جزیره‌نك شرق جنوبی جهتنده‌کی خلیجه‌ده قامرون نامی ویریلوب، بوکا شمالدن، شمال شرقیدن وشرقدن کلن بر قاچ نهر دوکیلور . کمیلر بو خلیجك ایچنده ٤٨ متره یوقاری‌یه قدر چیقه‌بیلیرلر .

— آلمانیه دولتی بو صوك سنه‌لرده بیافره قوینده ( قادابار ) منصبندن فرانسه‌نك قونغو مهجری حدودینه اولان ساحلی وجبل مذکوری، داخلاً آداماوه‌یه و سائر اقطار مجهوله‌یه قدر

ممتد اولمق اوزره، مهجر اتخاذ ایده‌رك، قامرون
تسمیه ، وهمنامی اولان خلیجك اوزرینه تأسیس
ایتدیكی تجارتگاهی كوندردیكی قومیسره مقام
ومركز اتخاذ ایتمشدر. بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌.
سی ٣٠٠٠٠٠ مربع كیلومتره و اهالیسی
٥٠٠٠٠٠ كشی اعتبار اولنور .

**قامرینو** { (Camerino) ایتالیای وسطینك مارشه خطه‌سنده ( ماچراته )
ایالتنده وماچراته‌نك ٣٧ كیلومتره جنوب غر-
بیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٧٠٠٠
اهالیسی ، دارالفنونی ، مشترینك عبادتخانه‌سندن
مبدل اسكی بر كلیساسی وچوخه وایپكلی قماشلر
فابریقه‌لری واردر . اسكی برشهر اولوب، قدیماً
(قامرینوم) اسمیله ( اومبریه ) خطه‌سنه منسوب
ایدی .

**قامش كورفزی** { قریم شبه جزیره‌سی ساحلنده وسیواستپو-
لك قربنده وجنوبنده بر قوی اولوب ، مشهور
سیواستپول محاربه‌سنده فرانسز عسكری بوراده
اقامت ایتمكله، مرسای عسكری وبرقصبه تأسیس
ایتمشلردی .

**قامنچ** { (Kamentz) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده پترسبورغك ١٥٦٠
وكیفك ٤٤٠ كیلومتره جنوب غربیسنده ودنیستره
تابع ( اسموتریش ) نهری اوزرنده ( پوله‌ولیه )
ایالتنك مركزی بر شهر اولوب ، ٢٢٦١٠
اهالیسی، نهرك اوبر طرفنده بولنان اسكی محله‌یه
بر صو یولیله ارتباطی وقلعه ایله بیننده عثمانلیلر
طرفندن تأسیس اولنمش مصنع بر كپریسی
واردر .

**قامنیستیكیا** { (Kamenistiquia) آمر- یقای شمالیده دومینیون
مملكت واسعه‌سنك اونتاریو خطه‌سنده (سوپریور)
كولنه دوكیلور بر نهر اولوب ، مجراسی ٥٠٠
كیلومتره‌دن اوزوندر . اورمانلرله مستور بر
بطاقلقده نبعان ایدوب ، جنوبه طوغری جریان،
وبر قاچ كولك ایچندن مرور ایدر .

**قاموئن** { ( Camoëns ) پورتكیزك الك بیوك شعراسندن اولوب،
١٧١٥ ده طوغمش ؛ و ١٥٧٩ ده وفات
ایتمشدر . پورتكیزلیلرك فتوحاتی وواسقودی
غامه‌نك، كشفیاتی حاكی اوله‌رق (اوس لوسیادوس)
یعنی« پورتكیزلیلر » عنوانیله مشهور برمنظومه‌سی
واردر .

**قامه** { ( Camma ) آنقره جهتندن عبارت اولان غالاتیا خطهٔ قدیمه‌سنده
حسن وآنیله مشهوره بر قادین اولوب ، روما
كبراسندن ( سیناتوس ) ه وارمش ایدی. غالاتیا
برنسی ( سینوریقس ) بو قادینه تعشق ایتمكله ،
كندیسی تزوج ایتمك ایچون ، قوجه‌سنی قتل
ایتدیرمش ؛ وقامه بونك تكلیفنی صورتا قبول
ایدوب، دیانه معبدنده رسم تزوج اجرا اولنوركن،
حاضرلامش اولدیغی زهرلی برمشروبدن كندیسی
ایچوب ، مرقومه‌ده ایچرمكله ، ایكیسی درحال
جانسز دوشمشلردی. بو وقعه دفعاتله فاجعه
صورتنده سلك نظمه چكلمشدر .

**قامه** { (Kama) روسیه‌ده وولغا ایرماغنه تابع بربیوك نهر اولوب، ( ویاتقه )
ایالتنك شرق طرفنده نبعانله ، شماله بعده شرقه
وصكره جنوبه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن
برقاچ چای آله‌رق، ( پرم ) شهری اوكنه كلنجه،
اورال سلسلهٔ جبالندن كلن ( چوسووایه ) نهریله
برلشه‌رك، غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونر،
وخیلی مسافه‌ده و یاتقه ایله پرم و بعده ویاتقه ایله
اوفه ایالتلری حدودینی آیردقدن صكره ، قزان
ایالتنه كیرر؛ وقزان شهرینك آلت طرفنده وولغا
ایرماغنه دوكیلور . مجراسی ١٢٨٠ كیلو متره
اوزون وحوضه‌سی ٥٢٤٧٥٧ مربع كیلو
متره‌در .

**قامهل** { سنده منصوره‌نك ٨ و بر روایتده برمرحله اوته‌سنده بر
قصبه اولوب ، اهالئ مسلمه‌سیچون بر مسجد
جامعی اولدیغی بعض جغرافیون عرب آثارنده
مذكوردر .

**قاميره** { ياخود قاميروس (Camire, Camirus) ردوس جزيره‌سنك ساحل غربيسنده بر قصبه ايدی .

**قامين** { (Kammin) پروسيه‌ده پومرانيه خطه‌سنك ( استتين ) سنجاغنده واستتينك ٦١ كيلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٥٨٥٥ اهاليسی وايچندن آقان نهر واسطه‌سيله استتين شهريله وبالطيق ساحليله سير سفائن موارداتی واردر .

**قان** { ( Caen ) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده وپارسك ٢٣٩ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اورنه) ايرماغی اوزرنده وبونك مانشه دكيزنده‌كی منصبندن ١٨ كيلومتره يوقاريده و(اودون) نهرينك ملتقاسنده (قالوادو) ايالتنك مركزی كوزل برشهر اولوب، ٤٣٨٠٩ اهاليسی ، قلعه‌سی ، ليمانی ، آقادمياسی ، ادبيات وفنون وحقوق مكاتب عاليه‌سی ، داخلی مكتب اعداديسی ، دارالمعلمينی ، هندسهٔ مائيه مكتبی ، صاغر وديلسزلره مخصوص مكتبی ، موسيقی تعليمخانه‌سی، ٥٠٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، رسم موزه‌سی ، تاريخ طبيعی نمونه خانه‌سی ، نباتات باغچه‌سی، متعدد جمعيات علميه وفنيه‌سی، بورسه‌سی، تجارت اوطه‌سی ، بانقه شعبه‌سی ، تول ، دانتله ، باصمه ، كاغد ، صابون و سائره فابريقه‌لريله دمير وباقير دوكمخانه‌لری ، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری وايشلك تجارتی واردر. نهر مذكورده ٢٠٠ طونيلاته‌لغه قدر كميلر شهرك اوكنه قدر چيقار . پك تميز وكوزل ابنيه‌لی بر شهردر .

**قان** { (Kan) سيبريه‌ده (ينيسيق) ايالتنك (قانسق) قضاسنده (ينيسی) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب ، (سايان) طاغلرنده بر قاچ كولدن نبعانله، شماله وبعده شمال غربی‌يه طوغری آقه‌رق ، ٥٣٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره ، صاغ كنارندن مذكور ايرماغه دوكيلور . هر نه قدر سرعتلی جريانلری چوق ايسه‌ده، سير سفائنه صالحدر . مجراسنك قسم اعلاسی اورمانلق وقسم اسفلی دوز ومنبتدر . حوضه‌سی ترك وساموييد اقواميله مسكوندر . منابعنده آلتون معدنلری بولنيور .

**قاناده** { (Canada) آمريقای شمالينك انكلتره‌يه تابع دومينيون ممالك مجتمعه‌سنك الك معمور ومتمدن اولان شرق جنوبی قسمنك اسمی اولوب ، ممالك واسعهٔ مذكوره‌يه دخی ( دومينيون اوف قاناده ) يعنی « قاناده ممالكی » نامی ويرلمش ؛ و اختصاراً دومينيون ديمكله شهرت بولمشدر. قاناده ممالك مذكوره‌نك ( اونتاريو ) و (كبك ) حكومتلرندن عبارت اولوب، بونلره يوقاری وآشاغی قاناده نامی دخی ويرلمشدر . قاناده سنت لوران ايرماغيله بونك بربرينی متعاقب شق ايتديكی جسيم كوللرك شمالی حوضه‌سندن وهودسون كورفزينك منتهای جنوبيسی مائله‌سندن عبارت اولوب، جنوباً ممالك مجتمعه حدوديله ، غرباً دردست اسكان واعمار اولان غرب شمالی اقطار واسعه‌سيله ، شمالاً هودسون كورفزيله ولابرادور خطه‌سيله ، شرقاً دخی بحر محيط آطلاسی ايله محاط ومحدوددر .
الك شمالی نقطه‌سی °٥٢ والك جنوبيسی °٤٢ عرض شماليده اولوب ، طولاً °٥٩ ′١٥ ايله °٩٣ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. اكی ١٥١ ايله ٥٠٠ كيلومتره آره‌لرنده وبويی ٢٣٥٠ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سی ٤١٦ ٤٠٠ مربع كيلومتره‌واهاليسی ٣٦١ ٥٧٥ كشيدر. قسم اعظمی هنوز بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستوراولوب، مثمر آغاجلريله حبوبات وسائر محصولاتی دخی چوقدر. اراضيسی آز عارضه‌لی وطالغه‌لی‌اولوب، طاغ دينله‌جك ارتفاعلری يوقدر. انهاری چوق اولوب ، بعضلرينك صولری زياده‌در . بونلرك بعضيسی كوللره وبر طاقی سنت لوران ايرماغنه دوكيلور . حدود جنوبيه‌سنده اولان بيوك كوللردن يعنی سوپريور، هورون، اريه واونتاريو كوللرندن بشقه داخل مملكتده بر چوق كوللر بولنوب، بونلرك اكثری انهارك مجرالرنده‌تصادف ايتدكاری چقور يرلره بايلمسندن متشكلدر . بونلرك الك بيوكاری اونتاريو حكومتنده‌كی « اورمانلر كولی » ايله نيپغون وكبك حكومتنده‌كی ميستاسينی وآوانسيبی كوللريدر. هواسی عموميت اوزره سرت اولوب، آشاغی قاناده ده صفردن

آشاغی ٢٤ درکه‌یه قدر اینر، ویازین ٣٥ درجه‌یه قدر چیقار . یوقاری قاناده‌نك هواسی دها معتدل اولوب ، صفردن آشاغی ویوقاری اوله‌رق ٢٨ درکه ودرجه‌یی کچمز. ایلك وصوك بهاراولمیوب، طوغریدن طوغری‌یه قیشـدن یازه ویازدن قیشه کچیلیر. آشاغی قاناده‌ده یدی آی متمادیا اورته‌لق قارله مستور اولور؛ یوقاری قاناده ده ایسـه قار برقاچ هفته‌دن زیاده یرده قالماز. مع هذا قیشین دخی قاناده‌نك هر طرفنـده اکثریا کـوك یوزی براق وهـوا آچیق اولور . قاناده‌ده آوروپانك هر نوع محصول ومیوه‌سی وحیواناتی یتیشدیر- لمشـدر . کیتدکجـه آزالمقده اولان حیـوانات وحشیه‌سی باشلیجه پوستلری کورك اعماله یارایان تیلکی ، طـاوشان ، قاستور وسـائره انواعندن وطیور مختلفه‌دن عبارتدر. معادنی وعلی‌الخصوص دمیر وباقـیری وصرمر وسـائر احجـار واتربهٔ لازمه‌نك انواعی دخی چـوقدر . عمومیت اوزره اهالیسنك برثلثنه قریب مقداری وآشاغی قاناده اهالیسنك قسم کلیسی، فرانسز وقتولیـك اولوب ، اورایه مخصـوص بر نوع فرانسزجـه ایله متکلم ، وقصوری باشلیجه انکلیز واسقوچیه‌لی وایرلانده- لیدر . اصل یرلیلر آنجق یکرمی بیـك کشی قدر اولوب، اورمانلرده یاشـارلر . معـارف وصنایع کوندن کونه ترقی ایتمکده‌در. قاناده اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده وبرنجی فرانسوا زماننده کشف وفرانسـه نامنه ضبط اولنه‌رق، فرانسزلر طرفندن اعمـار واسکان وکبـك شهری تأسیس اولنمشـدی. انکلیزلر برچوق محـارباتدن صکره ١٧٦٠ ده مملکتی ضبط ایدوب ، او وقت تحت اداره‌لرنده بولنان آمریقای شمالینك سائرطرفلریله برلشـدیرمش ؛ وبعده منتهـای شمال وغربه قدر توسیع ایتمشـلردر . ممـالك مجتمعه‌نك استقلال محاربانده قاناده‌لیلر دخی انکلیزلرك تحت‌حکمندن چیقمق ایچون جهد ایتمشلرسه‌ده، موفق اوله‌میوب، آنجق ادارهٔ مختاریه، ودها طوغریسی ، سیاسهٔ انکلتره‌یه مربوط اولـدقلری حالده ، ادارهٔ داخلیه جـه عادتا اسـتقلاله نائل اولمشـلردر .

[ « دومینیو » و « اونتـاریو » ایله « کبـك » ماده‌لرنه‌ده مراجعت بیوریله . ]

**قانارس** ( Kanaris ) یونان جـدید مشـاهیر بحریونندن اولوب ، ١٧٩٢ تاریخنـده سـاقز جوارنده ( ایپسـاره ) آطه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٧٧ ده وفات‌ایتمشدر. بر کوچـك یلکن کمیسی قپودانی اولوب، یونان دولتنك تأسسندن صکره کمی وبعده فیلو قپودانی اولوب، برقاچ دفعه بحریه ناظری ووفاتنـه قریب باش وکیل دخی اولمشیدی .

**قاناریه آطه‌لری** ( Iles Canaries ) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسـنده اسپانیه دولتنه تابع بر طاقم جزایر مجتمعه اولوب، ٢٧°٣٠' ایله ٢٩°٣٠' عرض شمـالی و ١٥°٣٧' ایله ٢٠°٣٠' طول غربی آره‌لرنده ٥٥٦ کیلومتره‌لك محلده ممتـد اولورلر. الك قریبی آفریقـا سـاحلندن ٩٠ والك بعیدی ٣٠٠ کیلومتره اوزاقدر . اسکی روماليلر عندنده ( فورتوناته ) وعربلرجه (جزایرخالدات) اسمیله معروف اولوب ، مبدأ طول ارض اعتبار اولنورلردی . یدی بیوك ومسکون وآلتی کوچك وخالی آطه‌دن عبارت اولوب ، بیوکلری شرقدن باشـلایه‌رق : لانزاروته ، فورتاوانتوره ، غران قاناریه، تنریفه، غومرا، پالمه‌وهیرو ( یاخود دمیر آطـه‌سی ) در . کوچکلری‌ده : آلفرانزه ، غراسیوزه، مونتانه قلاره، غربی قیا ، شرقی قیا و لوبوس آطه‌لریدر . مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٣ مربع کیلومتره اولوب، ٢٩١ ٦٢٥ اهالیسی واردر . اداره‌جه برایالت اتخاذ اولنوب، مرکزی تنریفـه آطه‌سنـده ( سـانته قروزده سانتیاغو) والك بیوك معموره‌سی پالمه‌جزیره‌سنده‌کی دیکر ( سانته قروز ) شهریدر .

قاناریه آطه‌لرینك اراضیسی برکانی اولوب ، طـاغلق وصربدر ، واکثرینـك تپـه‌لری الیوم مشتعل اولوب ، کاه کاه آتش افشان اولورلر .

بوذروه‌لرك الك یوکسکی اولان ( تنریفه ) برکاننك ٣٧١٥ متره ارتفاعی اولوب ، بلوطلرله مستور اولمدیغی وقت ١٦٥ کیلومتره‌لك مسافه‌دن کوریلور. ساحللری دیك وتقریبی مشکل وقویلری صیغ اولوب، الك ایی لیمانی (غران قاناریه) جزیره‌سنده‌کی ( پالماس ) لیمانیدر. عرضلری اقتضاسنجه هوالری صیجاقجه اولوب، آنجق اراضینك ارتفاعی وصورت وضعیتی حرارتی تعدیل ایتمکله ، بو جزایرده آوروپای جنوبینك کافهٔ اشجار ومحصولاتی واقالیم حاره‌نك خرما وموز کبی بعض اشجار واثمارینی حاویدر. طوپراغی پك منبت ومحصولدار ایسه‌ده، میاه جاریه‌لری و یاغمورلری سیرك اولدیغندن ، آنجق ارواسی ممکن اولان یرلرده کلیتلی محصولات ویررلر. ایلك بهارلری پك کوزل اولوب ، یازك اوائلنده دخی هوا سرینجه ایسه‌ده، یازك اواخریله صوك بهارده حرارتلری زیاده در . تشرین اولدن شمال روزکارلری اسمکه ویاغمورلر یاغمغه باشلار . آطه‌لرك باشلیجه محصولات واخراجاتی : شراب، زیتون یاغی ، بغدای ، آرپه ، توتون ، رچینه ، ممالك معتدله وحاره میوه‌لری وکلیتلی قرمیز وبالیقدن عبارتدر. هرنوع حیوانات اهلیه‌لری وارایسه‌ده، الك چوق بولنانی کچی جنسی اولوب ، قاناریه کچیسی جیلان کبی خفیف‌الحرکه وسوت واتی لذیذ وقیلی یموشاق اولمغله ، اهالینك تعیش وتلبسنه چوق خدمت ایدر. اشك جنسی پك چوق‌اولوب، حتی‌طاغلرده صاحبسز ویبانی حالنده کزر سوریلری واردر . دوه دخی بولنیور . قوشلری پك چوق ومتنوع اولوب، جزایرك اسمیله قاناریه‌تسمیه اولنان معروف صاری وکوزل قوش دخی بوآطه‌لردن‌چیقمشدر. اون بشنجی قرن میلادیده اسپانیوللر بوآطه‌لری استیلا ایتدکلری وقت ، اوستلرنده بولدقلری غوآنش قومی ، که بربر اقوامندندر ، وبونلر میاننده خیلی کلیتلی بولنان عربلر اسپانیوللرك مظالم معتاده وتعصبنه تحمل ایده‌میوب، آزمدتده جزایری ترکله، طاغلمش، وقالان جزئی مقدارلری یکی کان اهالی‌ایله قاریشمشلردر. وقتیله شکرقامشی دخی یتیشدیروب ، آفریقادن آلدقلری زنجی اسراسنی استخدام ایتمکله ، اسپانیول اهالینك طمارلرینه زنجی قانی دخی قاریشمشدر . اهالیٔ جدیده بیننده بر طاقم نورماندلر دخی بولنوب ، بونلر جنسیتلرینی دها خالص اوله‌رق محافظه ایتمشلردر. قاناریه جزایری اهالیسی چالیشقان آدملر اولوب ، اکثری آمریقایه وسائر محال بعیده‌یه قدر تغرب ایده‌رك چالیشیرلر .

**قانازاوه** { (Kanazava) جاپونیه‌ده نیپون جزیرهٔ کبیره‌سنك وسطلرنده ( قاغا ) ایالتنده و ( توکیو ) نك ٣٠٠ کیلومتره غرب شمالیسنده وساحلدن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع برشهر اولوب، ١٠٧ ٦٢٠ اهالیسی وتونج اوانی ایله کوزل پورسلین وایپك قماشلر وسائره فابریقه‌لری واردر ، که بونلرك اکثری بخارله چویریلیر .

**قاناق** { (Kanaks, Kanaques) بحرمحیط کبیرجزایرینك اهالیٔ اصلیه‌سندن پولینسیا جنسیتنه منسوب اولانلرینك اسم‌عمومیسی اولوب ، آوروپالیلر طرفندن جزایر مذکوره اهالیٔ اصلیه‌سنك جمله‌سنه دخی اطلاق وتعمیم اولنمشدر .

**قانامینه** { (Canamina) آفریقای غربیده داهومی مملکتنده بر قصبه اولوب ، بش اون بیك اهالیسی واردر. الآن مشرك بولنان مملکتك زنجی اهالیسنك بهر سنه انساندن کلیتلی قربانلر کسملری عادت وحشیانه‌سی بو قصبه‌ده اجرا اولنور .

**قاناوها** { (Kanawha) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده میسیسیپی ایرماغنه تابع اوهیو نهر عظیمنه دوکیلور بر نهر اولوب ، آلغانی سلسلهٔ جبالنك غربی مائله‌سندن اینن وبری شماله دیکری جنوبه طوغری آقه‌رق غربی ویرجینیا داخلنده برلشن ایکی چایدن یعنی (نیوریور) ایله(غرینبریر) نهرلرندن بالتشکل، غرب‌شمالی‌یه طوغری جریانله، حکومت مذکوره‌نك غربی‌حدودنده اوهیو نهرینه‌دوکیلور. الك اوزونی اولان (نیوریور) ك منبعندن اعتباراً مجراسی ٦٥٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب ، آشاغی ١٦٠ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر. دها یوقاریلری ایسه طار وغریب بوغازلردن

سرعتلی اینیشلردن وشلالەلردن عبارت اولوب ، مجراسنك غرابتیله مشهوردر. حوضەسی ۲۰۰۰۰ مربع کیلومترە وسعتندە اولوب ، ۸۲۸۰۰۰ اهالی ایلە مسکوندر. — ینە غربی ویرجینیا دە اوهیویە تابع «کوچك قاناوها» اسمندە مجراسی ۲۸۰ کیلومترە اوزون بر نهر دخی بولنغله ، تفریق ایچون برنجیسنە «بیوك قاناوها» دخی دیرلر.

**قانت** { (Kant) آلمانیەنك الك بیوك حکماسندن اولوب، ۱۷۷٤ تاریخندە کونیکسبرغدە طوغمش، و ۱۸۰٤ دە ینە شهر مذکوردە وفات ایتمشدر. بر سراجك اوغلی اولوب، شهر مذکوردە تحصیل ایلە، ۱۵ سنە دارالفنوندە مذاکرەجیلك ایتدکدن صکرە، ۱۷۷۰ دە منطق و فلسفە معلمی، ۱۷۸٦ دە مذکور دارالفنوندە درس ناظری اولمش، ۱۸۸۷ دە برلین آقادمیاسی اعضالغنە قبول اولنمش ایدی. فلسفەدە برمذهب مخصوص ایجاد ایدوب، اوتەدن بری حکمانك قبول ایتدکاری موادی ایکی‌یەتقسیم ایتمشدر، کە بونلرك بری تجربە ایلە تحقق ایدن، وایکنجیسی مجرد انسانك ذهن وفکریلە تصور ایتدیکی موادر. ایکنجی طاقە صرف موهوم وخیالی نظریلە باقوب اهمیت ویرەمەمش؛ وآنجق فلسفەدە اولان بو مذهبنی اخلاقە دخی تعمیم ایتیوب، علم اخلاقدە معنویات وتصوراتە دخی اهمیت ویرمشدر. فلسفەیە وعلوم وفنون مختلفەیە دائر بر چوق کتابلر یازمشدر. بعض آثاری پاپا طرفندن منع اولنمشدی.

**قانتابر** { (Cantabres) اسپانیانك شمال جهتندە ابرە ایرماغنك منابعندە ساکن بولنمش بر قوم قدیم اولوب ، مملکت مذکورەدە رومالیلرە الك زیادە مقاومت ایدنلر بونلر اولمش؛ وآنجق میلاددن ۲۵ سنە اول (آغریپا) طرفندن مغلوب اولمشلردر. (باسق) قومنك اجدادندن عبارت اولدقلری مظنوندر.

**قانتاقوزن** { (Cantacuzène) قسطنطینیە حکمدارلری خاندانلرندن بری اولوب، بو خاندندن (یانی قانتاقوزن) ۱۳٤۷ دن ۱۳۵۵ تاریخنە، واوغلی (ماتیوقانتاقوزن) تاریخ مذکوردن ۱۳۵٦ تاریخنە دك روم ایمپراطوری اولمش؛ وخاندان مذکور یقین وقتلرە قدر باقی اولوب ، افرادندن برقاچی جانب باب عالیدن افلاق وبغدان بکلکنە نصب اولنمشدی.

**قانتال** { (Cantal) فرانسەنك جنوب جهتندەکی طاغلردن برکوچك سلسلە اولوب ، مرکزی اولان اصل قانتال طاغنك محیط دائرەسی ۱۳۰ کیلومترە و ارتفاعی ۱۸۵۸ مترە در.

**قانتال** { ایالتی (Dép. du Cantal) فرانسە ایالاتندن اولوب ، شمالاً پوی دودوم ، شرقاً لوزرە ویوقاری لوآرە ، جنوباً آویرون ، غرباً دخی قوررزە ولوت ایالتلریلە محدوددر. مساحهٔ سطحیەسی ۵۷۷۵ مربع کیلومترە و اهالیسی ۲٤۱ ۷٤۲ کشیدن عبارتدر. مرکزی (اوریلاق) شهریدر. اراضیسی طاغلق اولوب ، برچوق انهاری واردر. بغدای محصولاتی آز اولوب، باشلیجە آرپە، چاودار، یولاف، پتاتە، کتن، کنویر، کستانە و سائرە حاصل اولور. مراعالری چوق اولوب، اوورنیە پینیری دینلکە مشهور بر پینیر چیقار. صنایع وتجارتی محدوددر. اهالیسی مملکتدە کچینەمیوب، اختیار غربتە مجبور اولورلر. ایالت ٤ قضایە منقسم اولوب، ۲۳ ناحیە و ۲٦٤ دائرهٔ بلدیەیی حاویدر.

**قانتربوری** { یاخود قانتوربری (Can-terbury, Cantorbéry) انکلترەنك کنت قونتلغندە ولوندرەنك ۸۹ کیلومترە شرقندە اولەرق (استور) نهرینك ایکی کنارندە واقع برشهر اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی، بعض فابریقەلری وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

**قانتمیر** { (Cantemir) بغدان بکلرندن اولوب ، ۱٦۳۰ دە مملکت مذکورەدە طوغمش؛ وسلطان محمد خان رابعك لهستانە قارشی اولان سفرندە ۱٦۷٤ تاریخ میلادیسندە دنیستر ایلە پروت آرەسندە حدود عثمانیەیی محافظەدە ابراز غیرت ایتمشدی. اوصرەدە بغدان بکی بولنان دیمتری قانتاقوزن صاحب ترجمەیی سرعسکر سلیمان پاشا نزدندە خیانتلە اتهام

ایتمش ایسه‌ده، کندیسی تبرئهٔ ذمت ایتدیکندن ، خصمی یرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ؛ ووفاتنه دك یعنی ۱۶۸۵ دن ۱۶۹۳ تاریخنه‌دك بومنصبده قالمش ایدی .

— اوغلی دیمتری قانتمیر ۱۶۷۳ ده طوغوب، ۱۷۲۳ ده وفات ایتمشدر . پدرینك خدمات مسبوقه‌سنه مکافاةً اونك یرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ایسه‌ده ، بیوك پترونك دولت عثمانیه‌یه اعلان حربنده ۱۷۱۰ تاریخنده اوطرفه دونوب، روسیه‌یه قاچمش ؛ واوراده کندیسنه پرنسلك عنوانی وبرچوق اراضی ویرلمش ایدی. السنهٔ شرقیه وغربیه‌دن اون برلسانه آشنا عالم بر آدم اولمغله ، لاتین لساننده دولت عثمانیه نك تاریخنی ، آلمان لساننده دین اسلامك اصولنی ، داچیا یعنی رومانیه‌نك اسکی ویکی تاریخنی وسائر بعض آثار یازمشدر ،که اکثری انکلیز وفرانسز لسانلرینه دخی ترجمه اولنوب ، پك معتبردر. — بونك اوغلی‌ده روس لساننده بعض آثار براقمشدر.

**قانتون** ( Canton ) واصل چینجه قوآنغ چئوفو ( Kouang-Tcheou-Fou ) چینك جنوب جهتنده (چوکانغ) نهرینك ( چوکانغ ) قولی ساحل شمالیسنده ونهر مذکورك قانتون قوینده اولان منصبندن ۶۰ کیلومتره یوقاریده "۹ '۸ °۲۳ عرض شمالی ایله "۳۰ '۵۶ °۱۱۰ طول شرقیده ( قوآنغ تونغ ) ایالتنك مرکزی بربیوك شهراولوب، برملیوندن زیاده اهالیسی واردر . سفائن شهرك اوکنه قدر چیقوب، اهالیسنك برقسمی‌ده نهرده کمیلر ودوبه‌لر ایچنده ساکندر. هرنه‌قدر اسکیدن بری اجنبیلره آچیق براسکله ایسه‌ده، تماميله چین‌طرز واصولنده برشهردر . شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برقسمی سور ایچنده‌در،که دوائر حکومتله کبار واغنیاخانه‌لری اوراده در . برقسمی اسکی شهر واوچنجیسی یکی شهردر . یوز قدر خانه‌یی حاوی بر فرنك محله سی وشهرك خارجنده صیفیه وکوشکلری دخی واردر . سوقاقلرینك اکثری ایکی متره طارلغنده اولوب، بونلرك بعض محللرنده کیجه‌لری قپانیر قپولری واردر. سوقاقلرك اوستنده طامدن طامه اوزانمش تخته کوپریلر بولنوب ، بونلرك بعضلری اوزرینه قره‌قول قله‌لری بولنیور؛ وبوقله‌لرده کیجه نوبت بکلینلر تنبلك وبوری چاله‌رق، بربرلریله مخابره ایدرلر . تجارتی پك ایشلك اولوب ، چارشیسی چین ارباب هنرینك محصول سعی واقداملری اولان ظریف وپك قیمتدار آثار مختلفه ایله وتحف متنوعه ایله مالامالدر. اخراجاتی باشلیجه ایپك وچایدن عبارت اولمق اوزره سنوی ۱۵۰ وادخالاتی ۱۰۰ملیون فرانق راده‌لرنده‌در . بو رقملر صرف آوروپا ایله اولان تجارتنه عائد اولوب، تجارت داخلیه‌سی واوجوارلرده‌کی یرلرله اولان مبادلاتی بوحسابه داخل دکلدر . قانتون وجوارلرنده ، اصل چینلی اولمق اوزره ، بر خیلی اهالئ اسلامیه دخی بولنوب ، بونلر وقت سعادتده اوراية کیتمش صحابه‌دن برذاتك دعوتیله تااووقتدن اسلامه کلمش اولمق اعتقادنده‌درلر . مشارالیهك تربه‌سی دخی قانتونده موجود اولوب، اورا مسلمانلری بیننده بر زیارتکاه عظیمدر . قانتونك هواسی معتدل اولوب ، یازین میزان الحراره ۲۸ درجه‌یی کچمز وقیشین نادراً قار یاغار .

**قانتون** ( Canton ) انکلتره ده والس خطه سنك ( غلامورغان ) قونتلغنده وقاردیفك ۲ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ( تاف ) منصبی قربنده برقصبه اولوب، ۷۰۶۰ اهالیسی واردر .

— آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنده دخی بواسمله برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی ( اوهیو ) جمهوریتنده بولنانیدر ،که ( استارق ) قونتلغنك مرکزی اولوب، ۸۶۵۰ اهالیسی وجوارلرنده حبوبات محصولاتی پك چوق منبت بر اووه‌سی وکمور معدنی واردر .

**قانتون قویی** ( Baie de C. ) چینك ساحل جنوبیسنده(په‌کانغ) ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده طار واوزون بر قوی اولوب ، منتهای شمالیسنده نهر مذکورك قانتون شهری یانندن کچن ( چوکانغ ) قولی دوکیلور . قویك جنوبدن شماله بویی ۶۷ ووسطی اکی ۲۷ کیلومتره‌در . '۱۵ °۲۲ ایله

٢٤°٤٥′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور . مدخلنده بر قاچ آطه بولنوب ، بونلردن شرق جهتنده بولنان بری اوزرنده مشهور (هونغ‌قونغ) شهری وغرب جهتنده کیلرك برنده (ماقاؤ) اسکله‌سی بولنیور. قویك صولری صیغجه‌در .

**قانتیر** (Cantyre) اسقوچیه‌نك ساحل غربیسنده (آرجیل) قونتلغنك منتهای جنوبنده اوزون وطاغلق بر شبه جزیره اولوب، قره‌یه ١٦٠٠ متره کنیشلکنده بر برزخله مربوطدر . اهالیسی بویلرینك اوزونلغیله مشهوردرلر .

**قانتیلانه** (Cantillana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده سویله یعنی (اشبیلیه) ایالتنك (لورادل‌ریو) قضاسنده و ٢٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق غوآدالکویر یعنی (الوادی الکبیر) اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر .

**قان‌چئو** (Kan-Tscou) چینك غرب جهتنده (قان صو) ایالتنده، و (لان چئو) نك ٤٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده ومشهور سدك خرابه‌لری قربنده اوله‌رق (چقور غوبی) چولنده نابدید اولان (سان تاهو) ایرماغنی تشکیل ایدن (نی شوپی) و (ساشوپی) نهرلرینك محل تلاقیسنده واقع سورله محاط برشهر اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی وبعض جسیم معبدلریله واسع حوضلری وقواق وقره آغاج وسائر اشجاری حاوی باغچه‌لری واردر .

— بو اسمله ینه چینك (کانغ سی) ایالتنده و (نان‌چانغ) ك ٣١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده ٢٥°٥٢′٤٨″ عرض شمالی ایله ١١٢°٢٦′٣٦″ طول شرقیده وبر نهرك اوزرنده دخی سنجاق مرکزی برشهر اولوب، خیلی تجارتی واردر .

**قاندالاقشا** (Kandalakcha) بحر منجمد شمالیسنده کی آق دکیزده (قوله) شبه جزیره‌سیله آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسی آره‌سنده برقوی اولوب ، غرب شمالیه طوغری ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قره‌لرك ایچنه کیرر، ومدخلنده وسعتی ٨٥ کیلومتره‌در . منتهاسی ٦٧°٧′٤٣″ عرض شمالی ایله ٣٠°٦′٢″ طول شرقیده واقعدر. ساحل جنوبیسنده برچوق قویلر واردر ، و برطاقم کنیش کوللرك آیاقلری اولان برقاچ نهر دوکیلور .

**قانداول** (Candaule) آیدین جهتندن عبارت اولان لیدیه خطه‌سنك قدیمه‌سنك هرکول سلاله‌سندن زعم اولنان ملوکنك اخیری اولوب، قبل المیلاد ٧٣٥ تاریخندن ٧٠٨ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . زوجه‌سنك حسن وآننه حیران اولوب ، وزیری بولنان جیجی یاخود کیکی‌یه زوجه‌سنی چپلاق کوسترمك اوزره، کندیسنی اوطه‌سنده صاقلاتمش اولمغله ، زوجه‌سی بونی حس ایده‌رك ، ناموسنی یرینه کتیرمك اوزره، مرقوم جیجی‌یی زوجنی اتلافله کندیسنی تزوج ایتمکه اجبار ، وتخته اقعاد ایتمشدی .

**قانداوو** (Kandavou) بحر محیط کبیرده‌کی (نسیجی) جزایرینك بری اولوب، (ویتی‌لوو) آطه‌سنك جنوبنده واقعدر . طار بر برزخله مربوط ایکی قسمدن مرکب اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٣٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٠٠٠ کشیدر .

**قاندول** (De Candolle) مشاهیر نباتیوندن اولوب، ١٧٧٨ده جنووه‌ده طوغمش، و ١٨٤١ ده وفات ایتمشدر . خیلی وقت فرانسه‌ده قالوب ، زراعت ونباتات فنلرنده بیوك خدمتلر ایتدکدن صکره ، مملکتنه عودت ایدوب، کشفیات وتحقیقات فنیه‌سنی متضمن برچوق کتابلر نشر ایتمشدر .

**قانساس** (Kansas) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك وسطلرنده میسیسیپی ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بیوك برنهر اولوب ، قولورادو جمهوریتنده قیالی طاغلرك اتکلری آلتنده بولنان مرتفع اووه‌لرده برقاچ منبعدن نبعانله ، غربه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان جمهوریته داخل اولور ؛ وبونی غربدن شرقه بوینه شق ایده‌رك، شرق شمالی حدودنده میسوری‌یه دوکیلور . برچوق تابعلری اولوب، بونلرك اك بیوکی برقاچ نهرك اجتماعندن تشکل ایدن وشمال غربیدن کلن (ریوبلیقان ریور) در . مجراسی ١٠٠٠ کیلو

مترەدن اوزون اولوب ، حوضەسی ١٤٠ ٠٠٠ مربع کیلومترە وسعتندە و ٥٧٧ ٠٠٠ نفوسلە مسکوندر. تابعلرینك چوغی یازین قورودیغندن، یالکز ایلك بهار فیضانلرندە آشاغی قسمندە سیر سفائن ممکندر .

**قانساس** ( Kansas ) آمریقای شمالی ممالك مجتمعەسنی ترکیب ایدن جماهیرك وسطندە بولنانلرندن بری اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر . شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلندە اولوب ، یالکز شرق شمالی کوشەسی میسوری مجراسیلە و سائر طرفلری خطوط مستقیمهٔ مفروضە ایلە محدود در . شمالاً تراسقە ، غرباً قولورادو جمهوریتلریلە ، جنوباً اراضیٔ مشترکە واینددیان اراضیسیلە ، غرباً دخی میسوری جمهوریتیلە محاطدر . °٣٧ ایلە °٤٠ عرض شمالی و°٩٤ ایلە ١٠٢ طول غربی آرەلرندە ممتد اولور . مساحهٔ سطحیەسی ٢١٢ ٥٨٠ مربع کیلومترە اولوب ، ١ ٤٢٧ ٠٩٦ اهالیسی واردر. مرکزی قانساس نهری اوزرندە واقع (توپقە) قصبەسیدر . اراضیسی جزئی صورتدە غربدن شرقە میلانلە دوز بر اووەدن عبارت اولوب ، یالکز یوزدە بش بچقی اورمانلە وقصوری اوزون اوتلرلە وآچیلان یرلردە بغدای، مصر ویا سوپورکە اوتی ایلە مستور اولمغلە، هر طرفی پایانسز بریشیللك دکیزی صورتی ابراز ایدر . یالکز شرق طرفی وباشلیجە انهارك کنارلری قصبە وکویلرلە وآغاج باغچەلری وتارلەلرلە اعمار واسکان اولنوب ، غرب جهتی بسبتون خالیدر ؛ ویالکز او پایانسز چایرلرك اوزون اوزون اوتلرینە آتش دوشدیکی وقت یانغیندن قاچان کلیتلی یبان صیغیری سوریلری بسبتون بوش اولمدقلرینی کوستر. مع هذا ایکی دمیر یول خطی او تنها یرلرك ایچندن کچەرك ، جمهوریتك اراضیسنی بویدن بویە شق ایدیور. میاه جاریەسی چوق اولوب ، شمال جهتندەکیلر مذکور (قانساس) نهرینە وجنوب طرفندەکیلر طوغریدن طوغری یە میسیسیپی ایرماغنە تابع (آرقانساس) نهرینە دوکیلور . هواسی یازین و صوك بهاردە زیادە صجاق وقیشین وایلك بهاردە زیادە صووقی اولوب ، شرق طرفندن یازین یاغمور قیشین قار چوق یاغارسەدە، غربە طوغری کیدلدکجە هوانك یبوستی آرتار . بو مملکت یقین وقتلرە کلنجەیە قدر بسبتون خالی ومجهول اولوب ، ١٨٦٠دە جمهوریت صورتندە ادارە اولنمغە باشلامش ؛ و او وقتدن بری کوندن کونە اهالی ومعموریتی تزاید اولوب، کیتدکجە غربە طوغری ایلریلمکدە بولنمشدر. مرکزی اولان (توپقە)نك ٢٥ ٠٠٠ دن زیادە اهالیسی اولوب ، ٥٠٠٠ دن زیادە نفوسی اولان قصبەلری ١٠ عددینی متجاوزدر . بر دارالفنونی، برزراعت مکتبی، صاغرودیلسزلرە وکورلرە مخصوص آیری آیری مکتبلری ودیکر ٦٦٢٠ مکتبی واردر .

**قانساس سیتی** (Kansas-City) آمریقای شمالیدە ممالك مجتمعەنك میسوری جمهوریتندە ( جاقسون ) قونتلغندە و (جفرسون سیتی)نك ٢٢٠ کیلومترە غرب شمالیسندە اولەرق ( میسوری ) نهرینك صاغ کنارندە و (قانساس) نهرینك میسوری یە دوکلدیکی محلك آلت طرفندە ١٣ دمیر یول خطنك نقطهٔ اجتماعندە برشهر اولوب، ١٣٢ ٧١٦ اهالیسی ، پك ایشلك تجارتی وکلیتلی طوموز وصیغیر باصدیرمەسی اخراجاتی واردر . بو شهر یکرمی سنە ظرفندە بو حالە کلوب ، کوندن کونە دخی ترقی ایتمکدەدر .

**قان صو** ( Kan-Sou ) چینك غرب جهتندە واسع برایالت اولوب، ایکی قسمدن مرکبدر . قسم شرقیسی نفس چینە مربوط اولوب ، شرقاً (شن سی) ، جنوباً (سە چوئن) ایالتلریلە، غرباً مغولستان غربی ونام دیکر ( قوقونور ) خطهٔ واسعەسیلە ، شمالاً دخی مغولستانلە محدود اولدیغی حالدە ، شمال غربی جهتندە مغولستانك ایکی قسمی آرەسندە ١٣٠ کیلومترە اکندە بر برزخلە ایالتك قسم غربیسنە تلاقی ایدر . قسم غربیسی شمال شرقی جهتندن مغولستانلە، شمال غربی طرفندن روسیە حدودیلە یعنی ترکستانلە ، غرباً افغانستانلە ، جنوباً دخی کشمیر ، تیبت ومذکور (قوقونور) خطەسیلە

محدود اولوب ، ترکستان شرق ، ایلی وچونغا‌ریه‌یی دخی حاویدر . ایالتك قسم شرقیسی ۹۲۳ ۲۷٦ وقسم غربیسی تقریباً ۴۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، یالکز برملیون قدری قسم غربیسنده اولمق اوزره، ۲۷۵ ۲۸۵ ۹ اهالیسی واردر . بوندن یکرمی بش سنه اول بو ایالتده کثرت اوزره بولنان اهالیٔ اسلامیه‌نك واقع اولان قیامندن اول اهالی شمدیکی مقدارك ایکی مثلندن زیاده ایکن ، او قیام آره‌سنده وقوع بولان تلفاتدن وقیامی باصار ایکن چینلیلرك ایتدکاری قتل عاملردن بو درجه‌یه اینمشدر . ایالت ۸ سنجاغه منقسمدر . مرکزی اولان وشرق قسمنده بولنان (لان چئو) شهرینك یاریم ملیون اهالیسی واردر . طبیعت اراضیجه بو ایالتك ایکی قسمی بسبتون بربرینه مخالف اولوب، قسم شرقیسی طاغلق وعارضه‌لیدر؛ وانهاری چوق اولوب ، چینك ( هو آنغ هو ) نهر عظیمنه دوکیلورلر . بو قسمك وادی وبا یرلری اشجار ونباتات ومزروعاتله مستور اولوب ، اهالیسی چوقدر . قسم غربیسی ایسه مغولستان چوللرندن معدود اولوب، یالکز غرب وغرب شمالی حدودی جهتلرنده یوکسك طاغلری واردر . وبوطاغلردن اینن آز صولر دخی چولده قورورلر . شمال غربی طرفنده ( تیان شان ) سلسلهٔ مشهوره‌سی، غرب جنوبی جهتنده هیمالایا سلسله‌سنه مربوط ( قره قوروم ) طاغلری وجنوب طرفنده ده آلتون طاغ سلسله‌سی اوزانیر . انهارینك الك بیوکی ( تاریم ) در ،که ترکستان شرقیی اروا ایدن چایلرك اجتماعندن بالتشکل ، شرق وشرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، چولك ایچنده ( لوب نور ) کولنه دوکیلور . قسم شرقینك هواسی معتدل ونباتات وحیواناتی چوق اولوب ، مسك آهوسی وسواونك انواعی بولنور. دمیر، آلتون، کومش وباقیر معدنلری هر طرفنده موجوددر . اهالیسی تانغوت، تاتار، مغول، قالموق وچینلیدن مرکب اولوب، برقسم عظیمی دین اسلامله متدین وقصوری بوداولامه مذهبلرینه تابعدر . آسیای وسطی وروسیه حدودینه قربیتی مناسبتیله ایالتك اهمیت تجاریه‌سی زیاده‌در .

**قانصو** { ( ملك ظاهر ) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌نك اون طقوزنجیسی اولوب، ملك ناصر ابو السعادات محمد بن قایتبایك طاییسی اولمغله ، مومی الیهدن صکره، ۹۰۴ تاریخنده ، همشیره‌سنك اقدامیله، حکومته کچمش ایسه‌ده ، چرکستاندن یکی کلوب، لسان واحوال مملکته واقف اولمدیغندن ، چوق وقت موقع اقتدارده قاله‌میوب، ۹۰۵ اواخرینه قدر حکومت ایده‌بیلمشدر .

**قانصوه غوری** { (ملك اشرف) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌نك یکرمی ایکنجیسی اولوب ، ۹۰٦ تاریخنده ، طغانبایدن صکره موقع اقتداره کلمش ؛ واون آلتی سنه‌یه قریب مدت ادارهٔ امور ایدوب ، قاهره‌ده بر جامع شریف ، جده شهرینه بر سور ومکهٔ مکرمه‌ده بر چوق آثار خیریه انشاسنه موفق اولمشدی. یاوزسلطان سلیم خانك شاه اسماعیل صفوی‌یه قارشی اولان سفرنده شاه مشارالیهه اظهارمیلان ایتمکله، پادشاه مشار الیه چالدیران غزاسندن عودتلرنده، ۹۲۲ تاریخنده، شامده عسکرله قارشیسنه چیقمغه جسارت ایده‌رك ، مرج دابق نام محلده عسکری مغلوب وپریشان وکندیسی مقتول اولمش ؛ ودرحال ملك اشرف طومانبای خلف اولمش ایسه‌ده ، صولت سلطان سلیم خانی‌یه قارشی طوره‌میوب ، بونکله ممالیك چراکسه دولتی منقرض اولمش ؛ ومصر وشام وحجاز دولت عثمانیه‌نك ید ضبطنه کچمشدر .

**قانع** { فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

— برنجیسی ( آقامسیب ) کاشانلی اولوب ، اصفهانده یاشامشدر . شو بیت اونکدر :

بد گهر را جامهٔ زر اعتباری میشود
خس چوشد روشن زآتش لاله‌زاری میشود

— ایکنجیسی ( میر فدا حسین ) هندستانده لکهنو شهرندن اولوب ، شهزاده بابر بهادرك خواجه‌سی ایدی . ۱۲۹۳ ده کلکته‌ده وفات

ایتمشدر . مرتب دیوان اشعاری ومنثور ومنظوم خیلی آثاری اولوب، شو رباعی جمله' اشعارندندر:

در بحر سخن طبع روانی دارم
دلسوز نوا حزین فغانی دارم
المنة لله که در کلشن نظم
چون بلبل خوش لهجه زبانی دارم

**قانعی** { (میر سیدعلی) ایران شعراسندن اولوب، کاشانلی اولدیغی حالده ، اصفهانده امرار عمر ایتمشدر. شو رباعی اونکدر :

دوریست که کر جاهل وبیباك افتق
به زانکه خرد مند بادراك افتق
کر همچو کمان کجی زدست ندهند
وردراست روی چوتیر برخاك افتق

**قانغارو** { (Kangaroo) آوسترالیانك ساحل جنوبیسی قارشیسنده جنوبی آوسترالیا حکومتنه ملحق برآطه اولوب، (سنت وینسن) کورفزی مدخلنده واقع اولدیغی حالده، شرقاً (جرویس) بروننـدن (باقستر) کچیدیله وشمالاً (یورق) شبه جزیره‌سندن (اینوستیغاتور) بوغازیله آیرلمشدر. شرقدن غربه بوینی ١٤٠ واك کنیش یرنده اکی ٥٥ کیلومتره‌در. اراضیسی قوملق وقورو اولوب، یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی مفقود اولدیغندن، همان خالی قالوب، یالکز برقاچ یوز اهالیسی واردر. وقتیله (قانغورو) دینلن حیوانله مملو اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش ایکن، شمدی بوحیواندن دخی اثر قالمامشدر. یالکز سواحلنده بالنه وآیی بالیغی صید اولنور .

**قانف** { (Kanef) روسیه‌نك کیف ایالتنده وکیفك ١٠٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده (دنیپر) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٣٢٥ اهالیسی واردر.

**قانقاله** { (Cancale) فرانسه‌نك شمال غربی ساحلنده (ایله مع ویلنه) ایالتنك سنت مالو قضاسنده و ١٤ کیلومتره شرق شمالیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٦٦٥٠ اهالیسی ، دکیز حماملری ، کمی انشاسنه مخصوص دستکاهلری ومشهور استریدیه‌سی واردر .

**قانلیجه** { استانبولده بوغازایچنك آناطولی ساحلنده یالیلردن عبارت برقریه اولوب ، آناطولی حصاریله چبوقلی آره‌سنده وبویاجی کویك قارشیسنده واقع واسکدار متصرفلغنه تابع طقوزنجی دائره' بلدیه‌یه داخلدر.

**قانم** { (Kanem) آفریقای وسطیده سودان شرقینك بیوك بر مملکتی اولوب، چاد کولنك شمال وشمال شرقی سواحلندن باشلایه‌رق، اوجهته طوغری ممتد اولور. جنوباً مذکور کول ایله بورنو وباکرمی مملکتلرندن وشرقاً بوکوله منتهی اولان (بحرالغزال) وادیسیله (ودای) دن آیرلمشدر. شمالاً (تیبو) قبائلی یرلریله محدود اولوب، فزان طریقیله طرابلس غربدن بورنویه کیدن کاروان یولی قانمك حدود غربیه‌سی داخلندن کچر. تقریباً ١٤° ایله ١٦° عرض شمالی و ١٢° ایله ١٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، آز عارضه‌لی لکن خرمالق ومزروع برچوق وادیلری حاوی بریردر. اودیه' مذکوره‌نك اك بیوکی حدود شرقیه‌سنده‌کی مذکور (بحرالغزال) دره. شمدیکی حالده مرکزی کولك ساحل شرقیسندن ٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع (ماعو) قصبه‌سی اولوب، وقتیله کولك شمال غربی کوشه‌سنده واقع (ینمیه) قصبه‌سی ایدی .

قانم قرون وسطاده خیلی اهمیتلی اولوب ، دردنجی قرن هجریده دین اسلام بومملکته ادخال، واهالیسی طرفندن قبول اولنجه ، قانم حاکملری بتون سودانه وصحرای کبیر قبائلنه شریعت محمدیه‌یی قبول ایتدیرمکی وظیفه ایدینه‌رك ، بوقوتله دائره' نفوذ وحکومتلرینی تافزان ومصر ونوبه حدودینه‌دك توسیع ایتمشلردی ؛ و بورنو دخی تحت حکملرنده بولنان ممالك جمله‌سندن ایدی . آنجق یدنجی قرن هجریده قانم دولتی تفرقه وتشتته دوشوب ، قوتی غائب ایتمکله، اوصره‌ده هرطرف آیرلدیغی کبی، بورنو دخی کسب استقلال ایتمش؛ وکیده‌رك قانم مملکتنی دخی تحت اطاعتنه آلمش ایدی. قانمك مرعالری چوق اولوب، بورنو وودای اهالیسیله طرابلس غربك شرق جهتندن اورالره هجرت ایتمش عربلر سوریلرینی سوق ایدرلر. قانمك مساحه' سطحیه‌سی ٧٠٠٠٠ ایله ٨٠٠٠٠ مربع کیلو

متره آره‌لرنده بر وسعتده اولوب. یالکز کوله
قریب اولان برلری اهالیٔ دائمه ایله مسکون
ومزروعدر. سائر طرفلری قویون ودوه وخرکله
سوریلریله کزر عشایر جولانکاهیدر. اهالیٔ
ساکنه‌سی ۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنور.
بونلرك عن‌اصل شمال جهتندن واغلب احتماله کوره
( تیبو ) و ( بورنو ) قبائلندن اوراره هجرت
ایتمش اولدقلری مظنون اولوب، رنکلری سیاه
ایسه‌ده، سیماجه کندیلری زنجی عرقنه منسوب
دکلدرلر. مع هذا زنجیه‌لر تزوج واستفراش ایتمك
طریقیله طمارلرینه زنجی قانی دخی قاریشمش اولدیغی
آکلاشیلیور. عشایرینك ایسه بر طاقمی عرب
وبرطاقمی بربر وسائره اولوب، اك غلبه‌لکلیلری
( اولاد سلیمان ) قبیله‌سیدر.

**قانو** { سباستیان دل — ( S. del Cano ) اسپانیه مشاهیر بحریوننده اولوب،
ماجلان معیتنده کشفیاتده بولنمش؛ و ۱۵۲۱ ده
ویقتوریا کمیسیله مستقلاً بحر محیط کبیره سیاحت
ایده‌رك، آمبوآن، سولور وتیمور آطه‌لرینی
کشف، وامید برونی دور ایدرك، ۱۵۲۲ ده،
برنجی اوله‌رق، دور عالمه موفق اولمق شرفیله
وطننه عودت ایتمشدی. ۱۵۲۶ ده، هندشرقیه
برایکنجی سیاحت اجرا ایتمکده ایکن، وفات
ایتمشدر.

**قانو** { آلونزو — ( A. Cano ) اسپانیه‌نك اك مشهور رسام ومعمار وهیکلترا-
شلرندن اولوب، ۱۶۰۱ ده غرناطه‌ده طوغمش،
و ۱۶۶۷ ده وفات ایتمشدر. اسپانیه‌ده برچوق
آثار ماهرانه‌سی واردر. بحق « اسپانیه‌نك میکل
آنجلوسی » تسمیه اولنمشدر.

**قانو** { (Kano) سودان وسطیده (سوقوتو) حکومتنك ( حوصه ) خطه‌سنده
و چاد کولنه منتهی بر وادی اوزرنده تجارتکاه
وبیوك برشهر اولوب، اوتوز قرق بیك اهالیسی
اوتوز کیلو متره طولنده برسوری وخیلی صنایعی
واردر. سودانك اکثر قصبه‌لری کبی صمان
قلبه‌لرندن مرکب واسع برکوی حالنده اولیوب،
کرك سوری وکرك خانه‌لری کارکیردر. وتمبکتودن
صکره آفریقای وسطینك اك معمور واك تجارتکاه
شهری اولوب، هر طرفله مناسبات تجاریه‌سی
واردر. تجارتنك قسم اعظمی عربلرك النده‌در.
شهر مذکور ۱۱°۵۹′ عرض شمالی ایله
۶ ۲۱′ ۵۰″ طول شرقیده واقعدر. — بوشهره
ملحق اولان جوارلری پك منبت اولوب. بغدای
محصولاتی ومرعالری پك چوقدر. سودانك اك
معمور یری اولوب، مرکزندن بشقه سورله
محاط ۲۷ قصبه‌سی و ۳۰۰۰۰۰ حر اهالیسیله
اوقدرده اسراسی واردر. منسوجات اعمالنده
وبونلری بویامه‌ده اهالیسنك بیوك مهارتی واردر.
قانو حاکمی، سوقوتو حکمدارینه تابع اولدیغی
حالده، ۲۰۰۰۰ پیاده و ۷۰۰۰ سواری
عسکری چیقارمغه مقتدردر.

**قانوبه** { (Canope) اسکی مصریلر عندنده صو الهی زعم اولنوب، انسان
ویا حیوان باشلی برکوپ صورتنده تصویر
اولنوردی.

**قانوبه** { یاخود قانوپوس — ( Canope, Canopus ) مصر سفلاده اسکندریه
ایله بوتو آره‌سنده وبوکا نسبتله ( قانوپیق ) دینلن
نیلك بر قولی اوزرنده قدیم بر شهر اولوب،
( سراپیس ) و ( قانوبه ) نك عبادتنه مخصوص
جسیم معبدلری وار ایدی. خرابه‌لری بحیره
مدیریتنده ابو قیر قصبه‌سی اطرافنده مشهوددر.

**قانوت** { یاخود قنوت — (Canut, Knut) دانیمارقه حکمدارلرندن بو اسمله
آلتی کشی کلمشدر:

برنجیسی اختیار غورمك اوغلی اولوب،
۸۶۳ دن ۸۷۳ تاریخ میلادیسنه‌دك پدریله مشترکاً
حکم سوردیکی، وپدرندن اول وفات ایتدیکی
مظنوندر.

— ایکنجیسی « بیوك » عنوانی حائز اولوب،
۱۰۱٤ تاریخنده دانیمارقه تختنه اوتورمش؛
وپدری ( سوئنون ) ك ضبط ایتمش اولدیغی
انکلتره قراللغنی دخی سلاح بدست اوله‌رق طاب
ایتمکله، اورا حکمداری بولنان ( ادموند ) له
بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، انکلتره قسم
جنوبیسنی موی‌الیه ترکله، قسم شمالیسیله قناعت
ایتمکه راضی اولمش؛ وآنجق متعاقباً مرحوم

ادموند وفات ایتمکله ، صاحب ترجمه بتون انکلتره‌یی وبعده اسقوچیه‌یی واسوجدن نوروجی دخی ضبط ایتمش؛ و ۱۰۳٦ ده وفات ایلمشدر. انکلتره قرالی صفتیله ( برنجی قانوت ) عد اولنور.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب ، « جری قانوت » معناسیله ( هاردی قانوت ) واختصاراً ( هارد قنوت ) دینلکله مشهوردر . پدرینك وفاتنده ارثاً یالکز دانیمارقه حکمداری اولوب، انکلتره قراللغی برادری ( هارولد ) ه قالمش ایسه‌ده ، انکلیز ایکی قرداش بیننده فساد دوشمه‌مك ایچون ، انکلتره‌نك یالکز تامیسه نهرینك شمالنده‌کی قسمنی مرقوم هارولده ونهر مذکورك جنوبنده‌کی قسمنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشلر ؛ وآنجق هارولد راضی اولمیوب ، انکلتره‌نك بتوننی ضبط ایتدیکندن، قانوت محاربه‌یه طوتیشمش ؛ واوصره‌ده هارولد وفات ایتمکله ، قانوت بتون انکلتره‌یی ضبط ایتمش؛ وبش سنه ظلم واعتسافله حکومت سوردکدن صکره، ۱۰٤۱ ده فجأةً وفات ایتمشدر . انکلتره قراللغی اعتباریله ایکنجی قانوت دنیلوب ، انکلتره‌ده حکم سورن دانیمارقه قراللرینك اخیریدر .

— دردنجیسی ایکنجی سوئنونك اوغلی اولوب، دانیمارقه‌لیلر عنده اعزه‌دن معدوددر . ۱۰۸۰ تاریخنده برادری هارولده خلف اولوب ، مملکتنده اسایشی اعاده وقورصانلری دفع ومنع ایله پروسیه‌لیلرك تجاوزاتنه قارشی طورمش ، وقورلاندیی ضبط ایتمش ایدی . ۱۰۸٦ ده وفات ایتمشدر .

— بشنجیسی دردنجی قانوتك برادری اریقك اوغلی اولوب ، ۱۱٤۷ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ، واقرباسندن ادعای وراثت ایدن (سوئنون) ایله خیلی وقت اوغراشدقدن صکره ۱۱۵٦ ده صلح ایدوب ، بو مناسبتله ویردیکی ضیافتده مرقوم طرفندن بقتل اولنمشدر .

— آلتنجیسی برنجی والدمارك اوغلی اولوب، ۱۱۸۲ ده پدرینه خلف اولمش؛ وبشنجی قانوتك اوغلی هارولدك آیاقلاندیرمش اولدیغی اسقانیه-لیلری تحت اطاعته آلمش ؛ ومکلنبورغ ایله لوونبورغی و هولستاینی ضبط ایتمشدر . ۱۲۰۲ تاریخنده وفات ایتمشدر . دوری دانیمارقه ایچون بر قوت وترقی دوری اولوب ، او وقتدن بری دانیمارقه قراللرینه « واندالار قرالی » عنوانی دخی ویرلمکده‌در.

**قانوت** (Canut) اسوج قرالی اولوب، طقوزنجی اریقك اوغلی اولمغله ، ( اریقسون ) دینلکله دخی معروفدر . ۱۱٦۸ تاریخنده اسووکر نسلندن ( شارل ) دن صکره، اسوج تختنی ضبط ایتمش؛ وبر وقت بعض مدعیلرله اوغراشدقدن صکره ، اسایشله ادارهٔ مملکت ایده‌رك ، زراعتك ترقیسنه خدمت ایتمشدر. بقیهٔ عمرینی راهب قیافتنده عبادت وریاضتله کچیرمش؛ وشارلك اوغلی دارن حکومت اتخاذ ایتمش ایدی. ۱۱۹۹ ده وفات ایتمشدر.

**قانوری** (Ranoûri) سودان وسطیده بورنو مملکتنده ساکن برقوم اولوب، کندیلری شمالدن اورایه هجرت ایتمش اولمق اعتقادنده‌درلر ؛ وقانم وتیبو اهالیسیله لسانجه مناسبتلری واردر . الك اول اسلامه کلن اقوام زنجیه‌دن اولمغله ، سودانجه اوته‌دن بری اهمیتلی بر موقع اتخاذ ایتمشلردر . ذکاوت واستعدادجه پك ایلری دکللرسه‌ده ، اطاعت وانقیادلری زیاده اولمسی سایه‌سنده بورنو حکومتی اسکیدن بری استقلالنی وقوت ونفوذینی محافظه ایتمکده‌در .

**قانوزه** ( Canosa ) ایتالیانك باری ایالتنده وباری‌نك ٦۸ کیلو متره غربنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی و جوارنده آثار عتیقه‌سی واردر .

**قانه** ( Cannes ) فرانسه‌نك بحری آلپ ایالتنده وغراسه‌نك ۱۷ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ( نابوله ) کورفزنده ناحیه مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی ، کوزل منظره‌سی، لطیف هواسی وشراب ، زیتون یاغی ، چیچك صویی وصابون اخراجاتی واردر .

**قانه** { (Cannes, Cannæ) ايتاليانك آپوليه خطهٔ قديمه‌سنده قاپيتاناته ايالتنده وبارلته‌نك ۱۱ كيلومتره جنوب غربيسنده اسكى برقصبه اولوب، قارتاجلى آنيبال ميلاددن ۲۱٦ سنه اول اوراده ( وارون ) ك تحت قيادتنده اولان روما عسكرينى كلياً مغلوب وپريشان ايتمش؛ وپاولوس اميليوس دخى ۵۰۰۰۰ عسكرله بو محاربه‌ده تلف اولمش ايدى .

**قانياپوسقاو** { (Caniaphuscaw) آمريقاى شماليه‌ده دومينيون قطعهٔ واسعه-سنك ( لابرادور ) خطه‌سنده وبوشبه جزيره‌نك وسطلرنده بركول اولوب، منتهاى شماليسى ۵۵° عرض شماليه تقرب ايدر. بويى ۱۲۰ كيلومتره قدر واكى ۱۲ ايله ٦۰ كيلومتره آره‌لرنده‌در . اورمانلرله مستور تپه‌لرله محاطدر . — ينه بو اسمله ويا ( قوهسان ) اسميله برنهر بوكولك شمالى كوشه‌سندن چيقه‌رق، شماله طوغرى بوزلى اووه‌لرك ايچنده آلتى يدى يوز كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره ، ( هودسون ) بوغازينه آچيلان ( اونغاوه ) كورفزينه دوكيلور.

**قانيبال** { (Cannibales) آمريقاى وسطى جهتلرنده ساكن بولنمش اولان ( قارائب ) قوم اصليسنك اسم عاميانه‌سى اولوب، ( مرد خوار ) معناسيله استعمال اولنور . [ « قارائب » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قانيجه** { ياخود قانيسه ويا قانيشه — (Kanisza, Kanischa) مجار-ستانك زاله ايالتنده و ( زاله اكرسك ) ك ۵۰ كيلومتره جنوبنده وپشته‌دن ويانه‌يه كيدن دمير يول خطندن آغرام شعبه‌سنك آيرلديغى محلده قضا مركزى برقصبه اولوب، ۱۸۴۰۰ اهاليسى وطوغله فابريقه‌لريله حيوانات تجارتى واردر . بو اسمله ديكر ايكى قصبه دخى بولنديغندن، تفريق ايچون، بوكا ( ناكى قانيجه ) وآلمانجه ( غروس قانيشه ) ديرلر . سلطان ابراهيم خان زماننده ۱۰۸۲ تاريخنده فتح ، وممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمش ايدى .

— ( اوقانيجه ) وآلمانجه ( آلت قانيشه ) ياخود ( مجار قانيشه ) دخى مجارستانك ( باش بودروغ ) ايالتنده و ( زنته ) نك ۱٦ كيلومتره شمالنده اوله‌رق طونه‌يه تابع ( تيسه ) نهرينك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب ، ۱۳۰۷۰ اهاليسى واردر .

— ( توروك قانيجه ) دخى مجارستانك ( تورونتال ) ايالتنده و ( ناكى كيكينده ) نك ۳۸ كيلومتره شمال غربيسنده وتيسه نهرينك صول كنارنده اوله‌رق ( اوقانيجه ) نك قارشيسنده بر قصبه اولوب، ۳۳۳۵ اهاليسى واردر .

**قانيسه** { [ « قانيجه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قانيش** { اندلسده سرقسطه اعمالندن بر حصن اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

**قانيشه** { [ « قانيجه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قانيغو** { (Canigou) فرانسه‌نك جنوبنده « شرق پيرنه » ايالتنده پيرنه سلسلهٔ جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، پراده‌نك ۱۰ كيلومتره شرقنده واقعدر . ذروه‌سنك ۲۷۸۵ متره ارتفاعى واردر .

**قانيقاتى** { (Canicati) سيجيليه‌نك جرجنتى ايالت وقضاسنده وجرجنتينك ۳۸ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق ( نارو ) نهرينك قيالرله محاط طار واديسنده بر قصبه اولوب ، ۲۰۹۱۰ اهاليسى وكوكرد معدنى واردر .

**قانين** { (Kanin) بحر منجمد شماليده روسيه‌نك آرخانكل ايالتنده شماله طوغرى ممتد بر شبه جزيره اولوب ، غرب طرفنده شمالى آق دكيزك مدخلى وجهت شرقيه‌سنده (چسقايه) كورفزى بولنيور. منتهاى شمال غربيسنده بولنان ( قانين ) برونى ٦۸°۳۹′۱۲″ عرض شمالى ايله ٤۱°۱۱′۵٤″ طول شرقيده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ۱۰٤۳۰ مربع كيلومتره اولوب، اهاليسى ساموید جنسيتنه منسوب اوله‌رق ۲۰۰۰ كشيدن آشاغيدر . اراضيسى آلچق وبطاقلق اولوب، برچوق كوللرى وبعض قوملق تپه‌لرى واردر . بعض نفط قويولرى وباقير

معدنلری بولنور . برزخنده وقتیله سیر سفائنه صالح طبیعی بر جدول وار ایدیسه‌ده ، شمدی بطاقلق حالنه کچمشدر .

**قانینغ** { ( Canning ) انکلتره مشاهیر سیاسیوننذن اولوب، ۱۷۷۰ ده لوندره‌ده طوغمش، و ۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۶ یاشنده ایکن ( میقروقوسم ) یعنی « کوچك جهان » عنوانیله ادبی برغزته نشرینه باشلایوب، ۱۷۹۳ ده عوام قماره‌سنه مبعوث انتخاب اولنمش؛ وفصاحت وبلاغتیله جلب انظار دقت ایتمش ایدی. قابنتو رئیسی ( پیت ) ك طرفنی التزام ایتمکله ، ۱۷۹۶ ده مستشار و ۱۸۰۷ ده خارجیه ناظری اولمش ؛ وقوبنهاغی طوپه طوتمق امر ناحقنی ویرمش ایدی . ۱۸۰۹ ده رفقاسندن بریله ایتدیکی دوولو اوزرینه، استعفایه مجبور اولمش؛ و ۱۸۲۲ ده ثانیاً خارجیه ناظری و ۱۸۲۷ ده باش وکیل اولوب ، بودفعه حریتپروران طرفنه تمایل ایله، ایرلانده قتولیکلرینه بعض امتیازات ویرمش؛ وانکلتره‌یی «اتفاق مقدس» دن آیرمش؛ ویونانك استقلالنه باشلیجه سبب اولمشدر . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب ، « یونانك محکومیتی » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر .

**قانینه** { ( Kanina ) آرناؤدلقده یانیه ولایتنه ملحق برات سنجاغنك آولونیه‌قضاسنده وآولونیه‌نك ۵ کیلومتره‌جنوبنده دکیزه ناظر برباپرده واقع بیوك برقریه اولوب ، ۴۵۰۰ اهالیسی وکوزل هواسی واردر. آولونیه بکلرینك وطن اصلیسیدر .

**قاو** { صعیدمصرده نیلك ساحل شرقیسنده واخمیمك آلت طرفنده برقریه اولوب، قربنده قاو اسمیله دیکر برقریه بولندیغی، وبونك اوکنده نیلك ایکی‌یه آیریلوب دها آشاغیده برلشدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور . شمدیکی خریطه‌لرده و ( ویوین دوسنت مارتن ) ك جغرافیا لغتنده سیوطك ۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك صاغ کنارنده ( قاو الکبیر ) اسمیله برقریه مذکور اولوب ، ( آنتئوپولیس ) شهر قدیمنك خرابه‌لری یاننده بولندیغی ، وآنجق ۱۸۲۳ تاریخ میلادیسنده خرابه‌لرله برابر نیل طرفندن آلنوب کوتورلدیکی، ویالکز شمال جهتنده قیایه اویلمش بر طاقم مزارلر قالدیغی بیان اولنیور . یاقوتك ذکر ایتدیکی ( قاو ) ده بواولسه کرکدر.

**قاوالیری** { (Cavalieri) مشاهیر ریاضیوندن اولوب، ۱۵۹۸ ده میلانده طوغمش، و ۱۶۴۷ ده وفات ایتمشدر . غالیله‌نك احبابندن اولوب، اونك توصیه‌سیله بولونیه‌ده علوم ریاضیه معلمکنه نصب اولنمشدی. علوم ریاضیه‌ده بر چوق کشفیاتی وبعض تألیفاتی واردر .

**قاوایون** { ( Cavaillon ) فرانسه‌نك ( ووقلوزه ) ایالتنده و ( آوینیون ) ك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (دورانسه) نهری اوزرنده ناحیه‌مرکزی برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، اسکی برطاق ظفرخرابه‌سی وپك چوق میوه محصولاتی واردر.

**قاورد** { ( بن جغری بك بن میکائل بن سلجوق ) کرمانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك برنجیسی و بودولتك مؤسسی اولوب ، ایران ملوك سلجوقیه‌سنك برنجیسی اولان عمی طغرل بك طرفندن ۴۳۳ تاریخنده کرمان وطبس حاکمی‌اولمش؛ و ۴۵۵ ده فارسی دخی ضبط والحاق ایلمش ایدی . سلاجقهٔ ایرانك ایکنجیسی اولان برادری آلپ آرسلان وفات‌ایدوب، اوغلی‌ملکشاه تخته‌جلوس‌ایتدیکنده، صاحب ترجمه وراثته دعوای استحقاق ایده‌رك ، حقنی طلب ایچون عسکر سوق ایتمکله ، ۴۶۵ ده مغلوب واسیر اولوب، ملکشاهك محبسنده مسموماً وفات ایتمشدر . سلاله‌سندن کندیسیله برابر ۱۱ کشی کرمانده حکومت سورمشلردر .

**قاوقه** { (Cauca) اسپانیه‌نك (تاراقونزه) خطه‌سنده اسکی برقصبه ایدی.

**قاوقه** { (Cauca) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنده بر بیوك نهردر ، که ( آند ) سلسلهٔ جبالنده ( اقوآدور ) حدودنده نبعانله ، شماله طوغری آقه‌رق، ۸۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مومپوقس) ایرماغنه دوکیلور .

**قاونوس** { (Caunus) منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاریه) خطۀ قدیمه‌سنده اسکی برقصبه اولوب، شمدیکی (کویجکز) دن عبارت اولدیغی مظنوندر .

**قاونیاق** { (Cavaignac) فرانسه‌نك اك مشهور جنراللرندن اولوب ، ۱۸۰۲ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۵۷ ده وفات ایتمشدر. جزایرلی امیر عبدالقادره قارشی خیلی ثبات کوسترمش؛ واورادە میرلوا اولوب ، خیلی وقت جزایر والیسی دخی بولنمشدی . ۱۸٤۸ ده فرانسه‌یه چوق خدمتلر ایدوب، حکومت موقته رئیسی اولمش وریاسته دخی نامزد اولانلردن بولنمشدی. ۱۸۵۲ ده اوچنجی ناپولیون ایمپراطورلغنی اعلان ایتدیکنده، استعفا ایدوب ، (سارته) ایالتنده قوناغنه چکیله‌رك ، اختیار عزلت ایتمشدی .

**قاوور** { (Cavour) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده تورینو ایالتنك (پینیرول) قضاسنده و ۱۲ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ۵۷۰۰ اهالیسی ودباغخانه‌لریله ایپك وبز فابریقه‌لری واردر .

**قاوور** { (Cavour) ایتالیانك مشاهیر سیاسیوننندن اولوب ، ۱۸۱۰ تاریخنده (تورینو) ده طوغمش، و ۱۸۶۱ ده وفات ایتمشدر . ابتدا عسکر اولوب، بعده غزته جیلغه سلوکله، ۱۸٤۷ تاریخنده (ریزورجیمنتو) اسمیله برغزته چیقارمغه باشلامش‌ایدی. ۱۸٤۹ده مبعوث انتخاب اولنوب، متعاقباً تجارت ناظری اولمش، وبعده علاوة مالیه نظارتنی دخی درعهده ایدوب، ۱۸۵۲ ده باش وکالته ترفیع اولنمشدی. وفاتنه دك بو مقامده قالوب ، داخلاً ثابت برمسلك اتخاذ ایتمکله برابر، خارجاً ابراز جرأت ایده‌رك ، فرانسه ایله بالاتفاق، آوستریایه اعلان حرب ایتمش ؛ وایتالیا اتحادینه خدمت ایدوب ، کوچك ساردنیه قراللغنی دول معظمه‌دن معدود بر ایتالیا دولتنه تحویل ایتمشدر . ماچینی وغاریبالدی ایله برابرایتالیا اتحادینی حصوله کتیرن رجال ثلثه‌نك بریدر .

**قاوه** { ( Cava ) ایتالیاده سالرنه ایالتنده وسالرنه‌نك ۷ کیلومتره شمال غربیسنده وشهرمذکوردن ناپولی‌یه کیدن‌دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق ( فنستره ) طاغنك کوزل بر وادیسنده بر قصبه اولوب، ۵۷۲۵ اهالیسی وچوخه ، ایپك ، بز وتوتون فابریقه‌لری واردر.

**قاویته** { ( Cavite ) فیلیپینه جزایرندن لوسون آطه‌سنده ومانیله‌نك ۱۳ کیلومتره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وعسکری لیمانی واردر، فرطونه‌لی هوالرده مانیله‌نك اوکنده بارینه‌میان سفائن تجاریه دخی بولیمانه التجا ایدرلر.

**قاهایان** { (Kahayan) بورنئو جزیرۀ کبیره‌سنك جنوب جهتنده بر ایرماقدر ،که ( دوسون ) طاغندن نبعانله ، جنوب غربی‌یه طوغری ، ابتدا طاغلر آره‌سنده وبعده‌واسع اووه‌لرده‌آقه‌رق، ٤۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، همنامی اولان قصبه‌نك ۲۰ کیلومتره آشاغیسنده جاوه دکزینه دوکیلور .

**قاهر بالله** { ( بن المعتضد بن الموفق بن المتوکل بن‌المعتصم بن‌هارون الرشید ) خلفاء عباسیه‌نك اون طقوزنجیسی اولوب، ۳۲۰ تاریخنده ، مسند خلافته اقعاد اولنه‌رق ، یالکز ۱۷ آی حکومت سوردکدن صکره ، اختیار عزلت ایدوب ، ۳۳۸ ده وفات ایتمشدر .

**قاهره** { یاخود المصرالقاهره (Le Caire) خطۀ مصریه‌نك مرکزی اولان بیوك‌ومشهور برشهر اولوب، مجرای نیلك ۱۸۰۰ متره شرقنده ونهر مذکورك محل تشعبندن ۲۵ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ، اسکندریه ودمیاط ورشیددن یعنی ساحل بحردن ۲۰۰ کیلومتره یوقاریده ″۱۷ ′۲ °۳۰ عرض شمالی ایله ″۵۸ ′۵۳ °۲۸ طول شرقیده واقعدر. اهالیسی ٤۰۰ ۵۷۶ مقدارنده اولوب . بتون آفریقا قطعه‌سنك اك بیوك وممالك عثمانیه‌نك استانبولدن صکره ایکنجی‌شهریدر. شهر شرقاً ( جبل‌مقطم)ك اتکنده بولنوب جنوباً وشرقاً سورله وبرجلرله

محاطدر ، ومنتهای شرق جنوبیسنده بر قلعه‌سی واونك اوستنده کی تپه‌ده دخی محمد علی پاشا مرحومك یاپدیرمش اولدیغی بر استحکامی واردر . آنجق سائر طرفلردن سور ییقلمش اولدیغی کبی ، موجود اولدیغی طرفلرده دخی شهرك توسعیله سورك خارجنده دخی خانه‌لر ومحله‌لر یاپلمشدر . جنوب جهتنده فسطاط ویا مصرالعتیقه دینلن اسکی مصر، غرب جهتنده بولاق وشمال طرفنده‌عباسیه بولنوب، مقدماًاصل شهر ایله بواوچ قسم آره‌سنده خالی یرلر وار ایدیسه‌ده ، بوبوشلقلر کوندن کونه خانه‌لرله طولوب ، آره‌لرنده اتصال حاصل اولمقده‌در . بتون شهر جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه ممتد برمستطیل شکلنده اولوب ، بویی ٤ واکی ٢ کیلومتره‌در . نیلدن آیرلمش بر شعبه ( خلیج مصر ) اسمیله جنوبدن شماله شهری طولاً قطع وایکی مساوی قسمه تفریق ایدیور . قسم شرقیسی باشلیجه ابنیه وآثار قدیمه‌یی وقسم غربیسی ابنیهٔ جدیده‌یی حاویدر . قسم شرقیده شمال شرقی کوشه‌سنده‌کی حسینیه قپوسندن جنوبده‌کی باب سعادته‌دك برجاده وبوکا متوازیاً خلیج مذکور کنارنجه ممتد بر ایکنجی جاده بولنیور . قسم غربیده ایسه غربدن شرقه ممتد یکی وواسع برطاقم جاده‌لر آچیلوب ، بونلرك باشلیجه‌لری السکة الجدیدة ، شارع الموسکی وشارع محمد علی کبی جاده‌لردر،که قسم شرقی‌یی دخی عرضاً شق ایدرلر. یکی جاده‌لرك جمله‌سی آز چوق دوز وکنیش وایکی طرفدن آغاجلرله مظلل ایسه‌ده، اسکیلری طار وطولاشیقلی وقسماً قالدیرمسز اولوب، یازین توز وقیشین چامور چوق اولور. شهرك اوزبکیه، برکة الفیل، رمیله وقره میدان اسملریله درت‌واسع میدانی اولوب ، بونلرك اك کوزلی واك مزین تفرجکاه اتخاذ اولنانی اوزبکیه‌در،که فرنك محله‌سی واك مزین ابنیهٔ جدیده بونك اطرافنده اولوب، ایچنده محمد علی وابراهیم پاشالرك تونجدن‌هیکللری دخی رکز اولنمشدر .

قاهره‌نك موجود اولان‌سورده ٧١ قپوسی، اوچ درت یوز جوامع و مساجدی ، ٣٠ قدر کلیساسی، ١٠ حاوره‌سی ، ١٣٠٠ خانی، ٧٠ حمامی، جوامع شریفه اتصاللرنده متعددکتبخانه‌سی، بولاقده مصر آثار عتیقه‌سنی حاوی کوزل بر موزه‌سی ، انجمن دانشی ، مصر جغرافیاسنك ترقیاتنه مخصوص جمعیت‌علمیه‌سی، بیوك برتیاتروسی، بولاقده وقتیله قیمتدار کتب طبعنه موفق اولمش حکومته عائد بیوك بر مطبعه‌سی وسائر مؤسساتی واردر . جوامع شریفه‌سنك اك اسکیسی اولان وفسطاطده بولنان عمرو بن‌العاص جامعی خرابه یوز طوتمش اولدیغی کبی، قدمده بونك ایکنجیسی اولان جامع ابن طولون دخی خرابدر . معمور اولان جوامع شریفه‌سنك اك بیوکی قاهره ایله برابر تأسیس اولنان ( جامع ازهر ) در،که اتصالنده بولنان مدرسه‌لریله مشهور اولوب، بونده افادهٔ علوم اسلامیه ایدن مدرسلرك حلقهٔ تدریسنده دائمی صورتده بیکلرجه طلبه بولنیور . بوندن‌صکره ( جامع قلاوون ) ، قلعه درونده کائن ( جامع‌الناصری ) ومحمد علی جامعی ، قلعه قربنده واقع سلطان حسن جامعی ، جامع‌المؤید ، جامع‌الغوری وسائره ذکره شایاندر . جامع‌الحاکم خراب اولمش، وجامع‌الزاهر انبار اتخاذ اولنمشدر. جنوب شرقی کوشه‌سنده واقع قلعه‌سی سلطان صلاح‌الدین ایوبی طرفندن بنا اولنوب ، ایچنده سلطان مشار الیه نسبتله ( بئر یوسف ) اسمیله مسمی غریب برقویو بولنیور.

قاهره‌نك نیلده ایکی اسکله‌سی اولوب، شمال جهتنده‌کی بولاق اسکله‌سنه اسکندریه و سائر سواحل ایله مصر سفلادن وجنوبده‌کی مصرالعتیقه اسکله‌سنه‌ده صعید مصردن کلن سفائن یناشیر. بولاقك قارشیسنده مجرای نیلده (جزیرة بولاق) ومصرالعتیقه‌نك قارشیسنده ( جزیرة الروضه ) بولنوب، بونده نیلك مقیاسی بولنیور . قاهره‌نك چارشی وپازارلری بیوك وتجارتی پك ایشلکدر . اطرافنده باغچه‌لری وتفرجکاهلری چوق اولوب ، بونلرده پورتقال، لیمون، موز، خرما ، زیتون ، نار وسائر میوه آغاجلریله اشجار سائره‌نك انواعی یاز قیش یاپراقلرینی‌محافظه ایدرلر. شهرك برساعت آلتنده نیلك صاغ کنارنده واقع ( شبره ) مسیره‌سی دخی ذکره شایان اولوب ، شهره کولکه‌لی کوزل بریول ایله مربوطدر .

ابنیۀ جدیده‌سیله و یکی آچیلان جاده‌لرله برابر قاهره عمومیت اوزره شرق وعرب طرز واصولنی محافظه ایتمکده‌در. اکثر خانه‌لرك باغچه‌لری دخی اولدیغی حالده، ایچلری قسوتدن خالی دکلدر. بولاق وفسطاطله برابر ١٢ قسمه منقسم اولوب، هر برقسم متعدد (حاره) یعنی محله‌لری حاویدر، که بونلرك وقتیله کیجه قپانیر قپولری‌ده وار ایدی. محله وسوقاقلر آره‌لرنده الیوم برچوق خرابه‌لره تصادف اولنور. داخلنده وجوارلرنده صحابه‌دن وسائر اعاظم اسلامدن بر چوق ذواتك تربه ومقاملری بولنوب، زیارتکاهلری پك چوقدر.

قاهره صرف اسلام شهری اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده عمرو بن العاص فتح مصره مأمور اولدیغنده، اومحلده بولنمش اولان (بابلیون) قلعه‌سنی محاصره ایتمکله، قارشیسنده چادیرلرینی واردوکاهنی قورمش؛ ومحاصره اثناسنده اسمنه نسبتله یاد اولنان جامع شریفی بنا ایتدیره‌رك، یکی برشهر اساسنی وضع ایتمش؛ و بونی اردوکاه و یا خیمه‌کاه معناسیله (فسطاط) تسمیه ایتمشدی. فسطاط خلفاء راشدین وبنی امیه وبنی عباس زمانلرنده خطۀ مصریه‌نك مرکز ومقر حکومتی قالوب، بنی طولون واخشیدیلرك زمان امارتلرنده خیلی توسیع واعمار دخی اولنمشیدی. ٣٥٨ تاریخ هجریسنده مغربده ظهور ایدن فاطمیوندن معزلدین‌الله جانبندن مصرك فتحنه سوق اولنان اردونك قائدی بولنان جوهر خطۀ مصریه‌یی ضبط ایدنجه، فسطاطك شمالنده جامع ازهرینك وحکمدار مشارالیه ایچون ایکی سرای ایله سائر ابنیه‌نك انشاسنه مباشرت ایده‌رك، قوۀ قاهره‌سنی ایماءً، قاهره تسمیه ایتدیکی شهر جدیدك اساسنی وضع ایتمش؛ و ٣٦٢ تاریخنده ابنیۀ لازمه اکمال اولنمغله، معزلدین‌الله قاهره‌یه انتقال ایله، فاطمیون بو شهری پایتخت اتخاذ ایلمشلردر. برخیلی وقت قاهره آیری وفسطاط آیری برر شهر عد اولنمشلرسه‌ده، ایکیسی‌ده برسور ایچنه آلنه‌رق، قاهره‌نك توسعیله آره‌لرنده‌کی مسافه دخی کیتدکجه آزالمغله، کیده‌رك فسطاط قاهره‌نك برقسمی حکمنه کچمشدر. قاهره‌نك الك اول اعمار اولنان جهتی بین القصرین دینلن محلی اولوب، اصل (مدینه) اسمی اوراسنه ویریلیردی. فاطمیوندن نوبت حکومت ایوبیلره کلنجه، صلاح‌الدین ایوبی شهرك طوغله‌دن اولان سورینی هدم ایله، طاشدن دها متین صورتده یکیدن بنا، وقلعه‌یی ودرونندەکی جامع ناصری‌یی دخی تأسیس، ونیجه ابنیه وسائره ایله شهری توسیع وتزیین ایتمش؛ وکرك بونك خلفلری کرك اوندن صکره حکومت سورن ممالیك اتراك وچراکسه دخی جوامع ومدارس وسائره علاوه‌سیله قاهره‌نك بیومسنه خدمت ایتمشلردر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده خطۀ مصریه ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنجه، قاهره مرکزیتی غائب ایدوب، بالطبع تدنی‌یه یوز طوتمش؛ وشهر ایله نیل کناری آره‌سنده‌کی یرلر بطاقلق حالنه کچوب، پك صیق ظهور ایدن وبا وسائر علل ساریه اهالیسنی خیلی تناقصه اوغراتمش ایکن، خطۀ مصریه‌نك محیی ومجددی اولان محمد علی پاشا مرحوم کرك هواسنی تصفیه وکرك معموریتنی تزیید ایده‌جك برچوق عملیات وانشاآت وتأسیساته تشبثله، اخلافی وعلی الخصوص خدیو اسبق اسماعیل پاشا مرحوم بو یولده دوام ایده‌رك، قاهره‌یی شمدیکی حاله کتیرمشلردر. ترقیات برطرفدن دخی دوام ایتمکده اولوب، یکرمی بش سنه‌دن بری اهالیسی تضاعف ایتمشدر، وکیتدکجه دخی تزاید ایتمکده‌در. لسانمزده، شام ودیار بکر ایچون دخی اولدیغی کبی، خطه‌نك اسمی شهره ویریلوب، قاهره‌یه بین‌العوام (مصر) نامی ویرلمکده‌در. فرنکلر ایسه (قاهره) دن غلط اوله‌رق (قایرو) و (کر) دیورلر.

**قاهلن کبیرکه** (Kahlengebirge) آوستریاده برطاغدر، که آلپ سلاسل جبالنك (نوریق) شعبه‌سندن آیریله‌رق، ویانه‌نك جنوب غربیسنده طونه‌یه طوغری ١٠٠ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. ویانه‌نك اورمانی وقاهلنسبرغ ایله یوسفبرغ تپه‌لری دخی بوطاغه مربوطدر.

**قاهور** { (Cahors) فرانسه‌ده پارسك ٥٦٠ كيلومتره جنوبنده و (لوت) نهری اوزرنده ( لوت ) ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، ١٣٨٤٦ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی، ایكی كتبخانه‌سی، پك اسكی بركلیساسی، روماليلردن قالمه خرابه‌لری وچوخه، شراب وقونیاق اخراجاتی واردر .

**قاهولو** { (Cahulu) رومانیه‌نك بغدان مملكتنده و ( پروت ) نهری ساحل یسارینك قربنده اوله‌رق طونه ساحلی قربنده همنامی اولان بطاقلق بركول تشكیل ایدن برچایك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٨٧٥ اهالیسی واردر .

**قایاتامبو** { یاخود قاجاتامبو (Cajatambo) آمریقای جنوبیده پرو جمهوریتنك ( آنقاخس ) ایالتنده و ( هوآراس ) ك ١٤٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (آند) سلسلهٔ جبالنك پك مرتفع اولان غربی بروادیسنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، قرن سابقده چوق محصول ویرمش برآلتون معدنی وكور معدنلری واردر .

**قایامبه** { (Cayamba) آمریقای جنوبینك اقوآدور جمهوریتنده وكیتونك ٩٥ كیلومتره شرق شمالیسنده وخط استوا قربنده بركانی الاصل مرتفع برطاغ اولوب، ( سیمبورازو ) دن صكره ( آند ) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع تپه‌سیدر، و ٥٨٦٤ متره ارتفاعی واردر . ( قایامبه اورقو ) دخی دیرلر . — بو اسمله برازیلیاده ( آمازون ) ایرماغنه تابع بر چای دخی اولوب، مجراسی ٢٤٥ كیلو متره اوزونلغنده‌در .

**قایتبای** { [ « اشرف ( ملك — ) » ماده‌سنك سكزنجی فقره‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قای‌چئو** { (Kaï- Tcheou) چینده مانچوریه‌نك ( لیائوتونغ ) ایالتنده و (موقدن) ك ١٨٥ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( لیائوتونغ ) كورفزینك ساحل شرقیسنده برشهر واسكله اولوب، كوزل منظره‌سی، تمیز سوقاقلری وخیلی ایشلك تجارتی واردر .

**قایستر** { یاخود قایستروس (Caystre, Caystros) آیدینده‌كی كوچك مندرسك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده كنارلرنده بولنان یبانی قوغولرك كثرتیله مشهور ایدی .

**قایسرسبرغ** { (Kaïsersberg) آلساس اورنده قولمارك ١٥ كیلو متره شمال غربیسنده و( وایس ) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٣٨٣ ٨ اهالیسی وایپلیك وبز فابریقه‌لریله مقبول شرابی واردر .

**قایسرسلاوْترن** { (Kaïserslautern) باویره‌نك رین‌ایالتنده و ( اسپیره ) نك ٤٩ كیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق ( لاوْترن ) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ٢٢٣٠٠ اهالیسی، سوری، مكتب اعدادیسی، دارالمعلمینی و چوراب، بیره وسائره فابریقه‌لری واردر .

**قایف** { ( Caïphe ) یهود كاهنلرندن اولوب، حضرت عیسی ( عم )ی اعدامله محكوم ایتمش؛ وحواریونی توقیف ایتدیروب، بونلردن شمعون ( پطروس ) ویوحنایی ضرب ایتدیرمشدی . بعده روما طرفندن شام والیسی بولنان ( ویتلیوس ) جانبندن عزل اولنمغله، ٣٥ تاریخ میلادیسنده اتلاف نفس ایتمشدر .

**قای‌فونغ** { (Kaï-Foung) چینك وسطلرنده پكینك ٦٧٥ كیلو متره جنوب غربیسنده و ( هوآنغ هو ) نهری ساحل یمیننه ١٥ كیلو متره‌لك مسافه‌ده پك تجارتكاه بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠ دن زیاده اهالیسی واردر . چین داخلنده باشلیجه بوشهرده یهودیلر بولنوب، قیوجیلق وصرافلق وسائره ایله اشتغال ایدرلر . نهر مذكورك صولری چوق دفعه سد وبندلری ییقه‌رق شهرك ضروراتی وبعضا ابنیه‌سنی دخی تخریب ایدر .

**قایق** { ( Caïque ) برغمه قربندن كچه‌رك چاندارلی قوینه دوكیلن باقر چاینك اسم قدیمیدر .

**قایق** { ( Caïques ) آطه‌لری آنتیل جزایرندن ( جامایقه ) جزیرهٔ

کبیره‌سنک شمال جهتنده واقع ( لوقایه ) جزایر مجتمعه‌سنده برطاقم کوچک آطه‌لر اولوب، °٢٠ ایله °٢١ عرض شمالی و°٧٣ ایله ′٤٧°٧٤ طول غربی آره‌لرنده واقعدر . همان جمله‌سی زنجی اولمق اوزره، ١٢٠٠ اهالی ایله مسکوندرلر . الک بیوکلری اولان ( بیوک قایق ) ک بویی ٥٣ واکی ٦ کیلو متره‌در .

**قائلی** { ایران شعراسندن اولوب، ترشیزلیدر. برتذکرة‌الشعراسی واردر. ٩٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**قایماز** { ( ابو منصور مجاهدالدین — بن عبدالله الزینی ) ملوک اتابکیه وزراسندن اولوب، عن اصل سجستانلی اولدیغی حالده، اربل صاحبی ملک معظم مظفرالدینک پدری ابو سعید علی بن بکتکینک ازادلیسی ایدی. ٥٥٩ تاریخنده ملک مشار الیه طرفندن اولادینک اتا بکلکنه نصب اولنه‌رق، درایت ورویتنه بناءً رتق وفتق امور ید اقتدارینه تفویض اولنمش؛ واجرای عدالت و حقانیتله شهرت بولوب، اربلده برمدرسه وبر خانقاه دخی بنا ایله، کلیتلی اوقاف ترک وتخصیص ایتمشدی. ٥٧١ ده موصله گیدوب، اورانک صاحبی اتابک سیف‌الدین غازی بن مودود کندیسنی وزارتنده استخدام، وبتون امور اداره‌یی ید کفایتنه احاله ایتمشدی. اوراده دخی شهرک خارجنده بیوک بر جامع شریف ومدرسه وخانقاه ایله یتیملر ایچون برمکتب ودجله اوزرنده برکوپری انشا ایتدیرمش؛ ومبرات مذکوره‌یه اوقاف کافیه تخصیص ایلمش ایدی. معاصرلری بولنان ملوک واکابرله مخابره‌ده اولوب، ( مجدالدین ابوالسعادات مبارک بن‌الاثیرالجزری ) صاحب ترجمه‌نک کتابتنده استخدام اولنمشدی. ادبیات واشعاره مراق وتقدیره اقتداری اولوب، زمانی شعراسی کندیسنی برچوق قصیده‌لرله مدح، وبعض علما بونک نامنه کتب مشهوره تألیف ایتمش؛ وجائزه واحسانلرینه نائل اولمشلردی. سیف‌الدین غازی وفات ایدوب، برادری عزالدین مسعود جلوس ایتدیکنده، خصماسی حقنده سعایت ایتمکله، ٥٨٩ ده توقیف اولنمش ایسه‌ده، عندالتحقیق تبرئهٔ ذمت ایدوب، آخر عمرینه‌دک وزارتده ابقا اولنمش؛ و٥٩٥ ده موصل قلعه‌سنده وفات ایتمشدر .

**قایمان** { آطه‌لری — ( Caïmans ) آنتیل دکیزنده (قوبه) جزیرهٔ کبیره‌سنک جنوبنده اوچ آطه اولوب، (بیوک قایمان) دینلن بیوکلری آچیقده ′٢٢°١٩ عرض شمالی ایله °٨٣ ′٤٠ طول غربیده و(کوچک قایمان) ایله (قایمان براق ) آطه‌لری بربرینه قریب اوله‌رق بیوکنک ١٢٠ کیلومتره شرق شمالیسنده واقعدرلر. اوچنک مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٨٤ مربع کیلو متره واهالیسی ٢٤٠٠ کشیدر . هوالری صاغلام اولوب، اهالیسی چوق یاشار. — بواسمله آمریقای وسطینک هوندوراس جمهوریتی ساحل شرقیسنک آچیقلرنده دخی برقاچ آطه واردر .

**قائم بامرالله** { ( ابو جعفر عبدالله بن القادر بالله احمد ) خلفاء عباسیه‌نک یکرمی آلتنجیسی اولوب، ٤٢٢ تاریخنده، ٣١ یاشنده‌ایکن، پدرینه‌خلف اولمش؛ و ٤٤ سنه ایله ٨ آی حکومت سوردکدن‌صکره، ٤٦٧ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر . بونک زماننده‌ملوک فاطمیه‌دن مستنصربالله بغدادی‌وبتون عراق‌عربی ضبط ایده‌رک، شهر مذکورده کندی نامنه خطبه اوقوتمغله، صاحب ترجمه فرار ایتمش؛ وبرسنه صکره ملوک سلجوقیه‌دن طغرل بکک امدادیله بغدادی استرداد ایتمش ایسه‌ده، سلجوقیلره منتدار قالوب، طغرل بکک وبعده آلپ آرسلانک ونهایت ملکشاهک رأییله حرکت ایتمک مجبوریتنده بولنمش ایدی. وقتنده ملکشاه وزیری مشهور نظام الملکی کوندروب، تورونی مقتدی بالله عبداللهی اقعاد ایتمشدی .

**قائم بامرالله** { ( ابوالقاسم محمد نزار بن عبدالله المهدی ) مغربده ظهور ایدن فاطمیونک ایکنجیسی اولوب، پدری مهدینک زماننده ولایت عهدله کندیسنه بیعت اولنمش؛ و پدری طرفندن عسکرله ایکی دفعه مصرک ضبطنه اعزام اولنه‌رق، برنجی دفعه‌سنده

۳۰۱ تاریخنده خلیفهٔ عباسی مقتدرك مصرده‌كی والیسنی قاچیروب ، خطهٔ مصریه‌یی تماميله تحت ضبطنه آلمش ایسه‌ده ، مونس‌الخادم قوماندەسیله بغداددن كوندریلن عساكر وفیره ایله محاربه‌یه كیریشدكده ، عسكرنده وبا وغلا ظهور ایتمكله ، افریقیه‌یه رجعته مجبور اولمش ایدی . ۳۲۲ تاریخنده پدرینه خلف اولوب ، ایرتسی سنه دونما ایله آق دكیزه چیقه‌رق ، جنووه وساردنیه‌یی غارت ایتمش ؛ وبعده جانب مصره عسكر كوندروب ، اسكندریه‌یی فتح ایلمش ایدی . اواخر عهدنده ( ابویزید مخلد ) نام خارجی خروج ایدوب ، قیروانی واكثر ممالكنی استیلا ایتمكله ، صاحب ترجمه مهدیه‌ده محصور قالوب ، تحت محاصره‌ده ایكن ، ۳۳۵ تاریخنده وفات ایتمشدر . مدت‌حكومتی اون ایكی بچق سنه‌در . اوغلی منصور بالله اسماعیل خلفی اولمشدر .

**قائمكنج** { ( Kaïmgandj ) هندستانك شمال جهتنده اكره ایالتنك فرخ آباد سنجاغنده وفرخ آبادك ۳۰ كیلومتره شمال غربیسنده وكنك ایرماغنه تابع ( كنك نادی ) نهری اوزرنده اوله‌رق ( دوآب ) اسمیله معروف پك منبت برواديده واقع برقصبه اولوب ، ۱۰ ۳۲۵ اهالیسی وپتاته محصولاتی واردر .

**قائمنی** { ( Kaïmèni ) یونانك كیقلاده جزایرندن ( سانتورین ) جزیره‌سنك غرب جهتنده تشكیل ایتدیكی كورفزك ایچنده بواسطه اوچ كوچك آطه بولنوب ، برینه ( مغالی قائمنی ) یعنی « بیوك یانمش » ، برینه ( میقرا قائمنی ) یعنی « كوچك یانمش » وبرینه‌ده ( نیا قائمنی ) یعنی « یكی یانمش » اسملری ویریلیور . بونلر تبدلات بركانیه ایله ازمنهٔ تاریخیه‌ده ظهور وتشكل ایتمش اولدقلرندن ، علم‌الارض نقطهٔ نظرنجه اهمیتلری زیاده‌در .

**قاین** { ایرانده خراسانك جنوب جهتنده كوهستان ( ومستعربی قهستان ) خطه‌سنده ( برجند ) ك ۷۶ كیلو متره شمالنده و ۹۰۰ مترەلك ارتفاعده برقصبه اولوب ، وقتیله قهستانك مركزی ایكن ، شمدی برجند مركز اولوب ، قاینك شامل اولدیغی ۸۰۰۰ خانه‌دن یالكز ۱۵۰۰ ی مسكوندر ؛ ووقتیله جوارلرنده كلیتلی ایپك وصفران چیقمقده ایكن ، برقاچ سنه متمادیاً دوام ایدن قوراقلقدن طوت آغاجلری قورومش ، وصفران زرعی دخی ترك اولنمشدر . قاین پك اسكی اولوب ، قبل‌الاسلام دها معمور ایدی .

**قاینارجه** { بلغارستانده سلستره‌نك ۷۰ كیلومتره جنوبنده بر كوچك قصبه اولوب ، سلطان عبدالحمید خان اول ایله ایكنجی قاترینه زمانلرنده ۱۷۷٤ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه آره‌سنده عقد اولنان معاهده‌نك محل امضاسی اولمغله مشهوردر .

**قاینسق** { (Kaïnsk) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ٤۳۰ كیلومتره غربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ۵٦۷۰ اهالیسی واهمیتلی كورك تجارتی واردر .

**قاینه** { (Cayenne) آمریقای جنوبیده فرانسه غویانه‌سنك مركزی بر قصبه اولوب ، همنامی اولان ایرماغك منصبنده ینه همنامی اولان كوچك بر آطه‌نك اوزرنده واقعدر . صیغنجه‌لیمانی ، قلعه‌سی ، ۸۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مكتبی ، نباتات باغچه‌سی وتجارت انبارلری واردر . هواسی پك صیجاق ایسه‌ده ، اطرافنده‌كی بطاقلقلرك آچلسیله تصحیح اولنمشدر .

**قایور** { (Cayor) آفریقای غربیده سنغال نهرینك منصبندن یشیل برونه قدر وساحلدن شمال جهتنده ۱۰۰ وجنوب جهتنده ۳۰ كیلومتره ایچری‌یه قدر ممتد برخطه اولوب ، ساحل بوینجه طولی ۱٦۰ كیلومتره قدردر . اهالیسی ۲۰۰ ۰۰۰ كشی راده‌لرنده اولوب ، یولوف جنسیتنه منسوب وشمال جهتنده جمله‌سی مسلم ، جنوب قسمنده ایسه برطاقمی الآن مشركدر . اسماً فرانسه مستعمراتندن معدود ایسه‌ده ، حقیقتده برحكومت مستقلهٔ اسلامیه النده اولوب ، یالكز سواحلده بعض نقطه‌لر فرانسزلرك ضبطنده

بولنيور . محصولاتى دارى ، مصر ، پاموق ، چيويد ، آمريقان فستيغى وسائره‌در .

**قائوقو** { (kaoko) آفريقاى جنوبينك ساحل غربيسنده (كوتنه) منصبندن (والفيش) قوينه قدر يعنى ١٨°٣٠′ ايله ٢٢°٣٠′ عرض جنوبى آره‌لرنده ولب دريادن ساحل ايله متوازياً اوزانان طاغلر سلسله‌سنه دك ممتد اولور بر خطه اولوب ، مياه جاريه‌سى چوق اولمغله ، اراضيسى سق اولنور ، وياالكز دكيز كنارلرى قوماق وغير منبتدر . وقتيله ٨٠٠٠٠ قدر اهاليسى وار ايكن ، اخيراً اكثرى ايچ طرفلره چكيلوب طاغلمشلردر .

**قُبا** { ماوراء النهرده فرغانه‌يه ملحق بر قصبه اولوب ، مشاهير صوفيوندن ابو اسحاق ابراهيم القبائى وسائر مشاهير علمانك مسقط رأس بولنمشدر . سلطان محمود سبكتكين زماننده بو قصبه وملحقاتنده (بيغو بن طغان) حكم سوروب ، عدل وحقانيتله شهرت بولمشدر . مغول فتنه‌سنده خراب اولمشدر .

**قُبا** { مكۀ مكرمه ايله مدينۀ منوره آره‌سنده مدينه‌دن ايكى ميل بعدنده بيوك بر قريه اولوب ، هجرت اثناسنده بعض صحابه طرفندن بنا اولنمش مشهور بر مسجدى وار ايدى ، كه ايچنده فخر الرسل ( صلى الله عليه وسلم ) افندمز نماز قيلمشلردى ، وفضائلى حقنده بعض احاديث شريفه منقولدر .

**قِباب** { «قبه‌لر» معناسيله سمرقند ونيسابورده برر بيوك محله اولوب ، مشاهير علمادن بعض ذوات بونلره نسبتله تلقب ايتمشلردر . — قباب الحين دخى بغداد قربنده وخراسان طريقنده برقريه ايدى .

**قُباد** { ملوك ايراندن ساسانيان سلاله‌سنك اون طقوزنجى حكمدارى اولوب ، برنجى فيروزك اوغلى وپلاشك برادرى وخلفيدر . ٤٩١ تاريخ ميلاديسنده تخته چيقوب ، (مزدك) نيشاپورى طرفندن اغفال اولنمغله ، بونك اشتراك اموال وازدواجى مروج مذهب زندقه‌سنى قبول وترويج ايتديكيچون ، ٤٩٨ ده اسقاط وحبس اولنمش ايسه‌ده ، درت سنه صكره همشيره‌سنك سعييله يكيدن اقعاد اولنمش ، وروم ايمپراطورى آناستاس ايله جزيره جهتنده ايتديكى محاربه‌ده غالب كلمش ايسه‌ده ، بعده ( بليزار ) طرفندن مغلوب اولمش ايدى . ٣٦ سنه حكومت سوروب ، ٥٣١ ده وفات ايتمش ؛ واوغلى مشهور نوشيروان عادل خلفى اولمشدر . قبادك قاروى بولنمش اولان ممالكده بر چوق ابنيه وسائر آثارى واردر . روم تواريخنده ( قبادس Cabadès ) اسميله مذكوردر .

**قباد خره** { فارسده بر ناحيه اولوب ، ساسانياندن قباده منسوب ايدى .

**قباديان** { بخارا خانلغنك حصار ايالتنده وحصارك ١٢٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق جيحونه تابع (كافرنكان) نهرى اوزرنده وبونك منصبندن ٦٠ كيلومتره يوقاريده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب ، تاجيك واوزبك اهالى ايله مسكوندر . جوارلرنده چوق ايپك قوزه‌سى چيقار .

**قُباذق** { آناطوليه‌ده‌كى ( قاپادوقيه ) خطۀ قديمه‌سنك بعض عرب كتب جغرافيه‌سنده كوريلان اسميدر .

**قبارطاى** { ( Kabarda ) قافقاس سلسلۀ جبالنك وسطى قسمى شمالنده و ( ترك ) ايالتنك غرب جنوبى قسمنده اوله‌رق سلسلۀ مذكوره صرتيله ( ترك ) مجراسى آره‌سنده برخطه اولوب ، البرز جبلنك شرق طرفنده بولنيور . بو خطه ٩٨٢٢ مربع كيلو متره وسعتنده اولوب ، بيوك وكوچك قبارطاى اسملريله ايكى قسمه منقسمدر . برنجى قسمى قافقاس سلسلۀ جبالنك اتكلرنده واقع اولوب ، طاغلق اولان اراضيسنك وادى وبايرلرى ، ترك ايرماغنه منصب اولمق اوزره ، اورادن آقان حسابسز چايلرله اروا اولنور ، واراضيسى دنيانك الك منبت يرلرندندر . كوچك قبارطاى ايسه ترك ايرماغنك ابتدا شمال غربيه وبعده شرقه طوغرى اولان جريانده تشكيل ايتديكى زاويه داخلنده

اولوب، غربدن شرقه ممتد ایکی صره تپه‌لری واردر ، و اراضیسی قورو ویالکز مرعالغه الویریشلیدر. قبارطای اهالیسی چرکس اولوب، لسان وسیما و اخلاقجه چرکسلردن فرقلری یوغیسه‌ده ، کندیلری اقوام تورانیه‌دن خزرلرك احفادی اولمق ورؤسالری قریشی‌الاصل بولنمق ادعاسنده‌درلر . قبار طایك اهالیسی ۰۰۰ ۴۷ کشیدن عبارت اولوب ، ۳۰۰ ۳۲ ی چرکس، ۰۰۰ ۱۰ ی تاتار و ۷۰۰ ٤ ی روس، آلمان، یهودی وسائره‌در . برخیلی وقت قریم خانلرینك تحت حکمنده بولندقدن‌صکره، روسیه‌نك ضبطنه کچمشلردر . هرنه قدر قبارطای چرکسلری جسارتده سائر همجنسلرندن کری قالمیورلرسه‌ده، موقعلری مدافعه‌یه اوقدر الویریشلی اولمدیغندن، سائرلرندن اول مملکتلری روسیه‌یه الحاق اولنمش؛ واوصره‌ده اکثری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدوب، طاغلمشلردر. قبارطای چرکسلرینك زراعته میل والفتلری اولمیوب، چوبانلق اخلاق استقلال پرستانه‌لرینه دها موافق کلدیکندن ، یرلری پك منبت اولانلر دخی اغنام وخرکه‌لر ایله کزرلر . نشانلیلری قاچمق عادتی الآن اجرا ایدرلر. قبیله‌لرینك خارجنده، یاقه‌یی اله ویرمه‌مك شرطیله ، حیوان خرسزلغی عندلرنده معیوب دکلدر .

**قباره** { (Kabara) سودان غربیده نیجرك ساحل شمالیسنده وتمبکتوتك ۱۰ کیلو متره جنوبنده بر قصبه اولوب ، تمبکتونك نهر مذکورده اسکله‌سیدر .

**قباغان** { ( Cabagan ) اسپانیه‌یه تابع فیلیپینه جزایرندن ( لوسون ) جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلنده برقصبه اولوب، ۰۰۰ ۱۱ اهالیسی واردر .

**قبّان** { آذربیجانده تبریز قربنده وتبریز ایله بیلقان آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قبایی** { (رکن‌الدین) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، عن اصل ماوراءالنهرده‌کی ( قبا ) شهرندن اولدیغی حالده ، اصفهانه سیاحتله بدرالدین جاجرمی ایله مشاعره‌ده بولنمشدر . کندیسی اثیرالدین اومانینك شاکردی و پور بهاء جامینك استادیدر . شو بر ایکی بیت خواجه عزالدین طاهره خطاباً سویلمش اولدیغی بر قصیده‌سندندر :

چه شد امسال آخر ای مخدوم
که من رنج دیدهٔ مظلوم
بعد ده سال حق بدین دولت
کشتم ازهر مراد دل محروم

**قَبجاطه** { اندلسده جیان اعمالندن برقصبه وقلعه اولدیغی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر .

**قبذاق** { اندلسده قرطبه نواحیسنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قبر ابراهیم** { فلسطینده‌کی حبرون ونام دیکرله خلیل‌الرحمن قصبه‌سنه ویریلن اسامیدندر . [ « حبرون » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قبره** { اندلسده قرطبه اعمالنه متصل منبت ومحصولدار بریر اولوب، بر خیلی نواحی ومعموره‌لری حاوی اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر .

**قِبرِس** { ( Chypre, وعربجه قبرس Κύπρος ) بحرسفیدك الك بیوك آطه‌لرندن اولوب ، بحر مذکورك منتهای شرقنده وآناطولی ایله شام‌ساحلی‌قارشیسنده واقع اولدیغی حالده، آناطولی‌یه ملحق عد اولنور. ساحل‌شمالیسی آناطولینك ایچ ایل ساحلندن ۷۵ واك شرق نقطه‌سی شام ساحلندن ۹۳ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقعدر. غرب‌جنوبیدن شرق‌شمالی‌یه طوغری غیر منتظم برمستطیل صورتنده ممتد اولوب، منتهای شرق‌شمالیسی اوزون‌وطار برشبه جزیره صورتنده اسکندرون کورفزینه طوغری اوزانیر . بو شبه جزیره‌نك اوجنده اولان ( آی آندریا ) برونی ″۴۲ ′٤۹ °۳۵ عرض شمالی ایله ″۲۰ ′۱۵ °۳۲ طول شرقیده ، الك غربی نقطه‌سی اولان اپیفانیو برونی ′٦ °۳۵ عرض شمالی ایله ′۵۳ °۲۹ طول شرقیده ، الك جنوبی نقطه‌سی اولان ( غاواته ) برونی‌ده ″۱۸ ′۲۰ °۳٤ عرض‌شمالی ایله ′٤۲ °۳۰ طول شرقیده واقعدر. مذکور اپیفانیو برونندن

آی آندریا برونه قدر اولان طول اعظمی قوش
اوچشی حسابیله ۲۲۰ کیلومتره ووسطلرنده اکی
۶۰ ایله ۸۰ کیلومتره آره‌سنده‌در . مساحهٔ
سطحیه‌سی ۹۶۱۰ مربع کیلومتره اولوب ،
۲۰۹ ۲۹۱ اهالیسی واردر .

قبریس جزیره‌سنده ایکی طاقم طاغلر واردر .
بری واك بیوکی جنوب غربی جهتنده اولوب ،
آطه‌نك اورته‌لرینه وشرق طرفنه قدر اتکلری
وشعبه‌لری اوزانیر . بوکا ( اولیمپ ) نامی ویریلوب ،
اك یوکسك ذروه‌سی (ترواَدوس) اسمیله ۱۸۸۵
وبر تخمینده ۲۰۰۸ متره ارتفاعنده‌در . دیکری
جزیره‌نك ساحل شمالیسی بوینجه ( آی آندریا )
برونـنه قدر ممتد اولوب ، بونك ارتفاعی ۷۰۷
متره‌یی تجاوز ایتمیور . بو ایکی صره طاغلرك
آره‌سنده جزیره‌نك اورته‌سنده شرقدن غربه
کنیش براووه ممتد اولور ، که وقتیله بتونی برتك
تارله کبی سراسر مزروع اولوب ، دنیانك
ذخیره‌سنی حاصل ایتمکده بولنمش ایکن ، شمدی
قیشین چامور ویازین توز دریاسی کسیلوب ، قسم
اعظمی دیکن وچالیدن بشقه برشی حاصل ایتمز .
اولیمپوس طاغلرینك جنوبی اتکلری آلتنده سواحل
جنوبیه‌یه طوغری ممتد اولان اووه‌لر دخی همان
بو حالده‌در . اك بیوك نهری اولیمپوس طاغنك
شمالی اتکلرندن اینه‌رك ، مرکزی اولان لفقوشه
شهری ایچندن مرور ، ومذکور اووه‌یی شق
ایتدکدن صکره ، ساحل شرقیده ماغوسه‌نك
اوست طرفنده دکیزه منصب اولور . جبال
مذکوره‌نك شمال غربی وجنوبی اتکلرندن دخی
بر چوق نهرلر آقار . بونهارك هیچ بری سیر
سفائنه صالح اولمیوب ، اکثرینك صولری تبخردن
آشاغی ایندکجه آزالیر .

قبریسك هواسی عمومیت اوزره صیجاق
اولوب ، علی الخصوص اولیمپوس طاغلرینك
جنوبنده‌کی یرلر ، لدوسه وشام ومصردن کلن
صیجاق روزکارلره معروض اولدیغندن ، دها
صیجاقدر . جبال مذکوره‌نك شمال مائله‌سی ایسه
پویرازه معروض اولدیغندن ، هواسی سرینده‌ر .
بوجهتك اورمانلری دخی زیاده‌جه‌در . هرنه‌قدر
تشرین ثانیدن شباطه قدر قبریسجه یاغمور موسمی
حکم سوریورسه‌ده ، قوراقلق چوق دفعه آطه‌یه
مسلط اولوب ، چکرکه دخی اکا رفاقت ایدر .

قبریسك هرنوع محصولاته استعدادی اولوب ،
آنجق اهالیسنك وسعت اراضی یه نسبةً آزلغی
واورمانلرینك اتلافی اسکی منبتلکنه خلل
کتیرمشدر . مع‌هذا طوپراغنك استعدادی ومصر
وشام وآناطولی آره‌سنده‌کی موقع ووضعیتی جهتیله
جزئی برهمتله ینه اسکی حالنه ارجاعی ممکندر .
حبوبات متنوعه‌دن بشقه قبریسده پاموق ، زیتون ،
خروب ، اوزوم ، کوك بویا ومیوه وسبزه‌لرك
انواعی یتیشیر . میوه‌لرینك لذتی وچیچکلرینك رنك
وقوقوسی پك کوزلدر . اوزومدن یاپیلان شرابلر
اسکیدن بری دنیانك هرطرفنده شهرت بولمشدر .
باقر معدنی چوق اولوب ، جزیره‌نك اسمی دخی
بو معدنه دلالت ایدر . آلتون ، دمیر ، توتیا
معدنلری وطاغلرنده ذی‌قیمت احجار دخی وقتیله
کثرتله چیقاردی . شمدی هپسی متروکدر .
اسکیدن قویونلری چوق اولوب ، کلیتلی یباغی
چیقمقده ایکن ، شمدیکی حالده حیوانات اهلیه‌سی
آز اولوب ، یالکز استرلری ایی وقوتلیدر .
بعض طاغلرنده یبانی طوموز ایله قره‌جه سیرك
اوله‌رق بولنیور .

اهالیسنك ثلثانی خرستیان وبر ثلثی اسلام
اولوب ، خرستیانلری اکثریت اوزره روم
ومسلمانلری ترکدر . بناءً علیه جزیره‌ده ایکی لسان
سویلنوب ، روملرکده چوغی ترکجه ومسلمانلرك
بعضیسی رومجه بیلیرلر . معموریتی زمانلرنده یعنی
ازمنهٔ قدیمه‌ده قبریسك ایکی ملیوندن زیاده
اهالیسی اولدیغی محقق اولوب ، اهل صلیب
محارباتی اثناسنده دخی نفوسی ۶۰۰ ۰۰۰ دن
آشاغی دکلدی . بعده ۱۰۸ ۰۰۰ مقدارینه‌دك
تنزل ایتمش ایسه‌ده ، بو صوك زمانلرده ینه
تزاید باشلایوب ، بونك همان ایکی مثلنه بالغ
اولمشدر .

قبریسك اك بیوك قصبه‌سی ومرکزی
وسطلرنده بولنان لفقوشه ( ویا نیقوسیه ) قصبه‌سی
اولوب ، سواحلنده برقاچ قصبه واسکله‌سی وار
ایسه‌ده ، هیچ برینك صاغلام وواسع لیمانی یوقدر .
شمدیکی حالده اسکله‌سی جنوب شرقی ساحلنده واقع

طوزله (ویا لارناقه) قصبه سیدر. بونك جوارنده اسکی فنیکه‌لیلرك بنا کرده‌سی اولان (کیتیم) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری بولنیور. ساحل شرقیسنده ماغوسه (یاخود فاماغوسه) قصبه‌سی بولنوب، جنویز ووندیکلیلرله لوزینیانلر زمانلرنده جسیم استحکاماتی وطولمش برکوچك لیمانی واردر. بونك شمالنده ونهرك منصبنده رومالیلر زماننده معمور بولنمش (قوستانچی) قصبه‌سنك خرابه‌لری طوریور. ساحل جنوبیسنده بولنان (لیماسون) اسکله‌سی‌ده اولدجه ایشلکدر. بونك جوارنده قدیماً پك معمور وعشق‌الهه‌سنك عبادتنه مخصوص معبدیله واکانجه‌لی پنایرلریله مشهور بولنمش اولان (آماتونته) قصبه‌سنك خرابه‌لری موجوددر. ساحل غربینك منتهای جنوبنده دخی (باف) قصبه‌جگی بولنیور، که قدیما (پافوس) اسمیله بودخی زهره‌نك عبادات ومراسم عشق آلودیله مشهورایدی. ساحل شمالیسنده بولنمش (کرینیا) شهر قدیمی دخی شمدیکی حالده ۳۰ قدر خانه‌یی واطرافنده برچوق خرابه‌لری حاوی برقریه حالنده‌در.

قبریس جزیره‌سی اسکیدن اقوام آریه‌دن مجهول برقومله مسکون اولوب، فنیکه‌لیلر دخی بعض سواحلنده برطاقم قصبه‌لر ومهجرلر اویاندیرمشلردی. مصر فراعنه‌سندن (آماسیس) میلاددن ۵۵۰ سنه اول جزیره‌یی ضبط ایتدیکنده ۹ حکومته منقسم بولنشیدی. بعده کیخسروك خروجیله قبریس ایرانه الحاق اولنه‌رق، اوصره‌ده ودها اول برچوق یونانیلر دخی جزیره‌یه هجرتله، بعض طرفلرینه یرلشمشلردی. اسکندرك خروجندن صکره قبریسه یونان مهاجرتلری چوغالوب، مصر بطالسه‌سی یدنده ایکن، بسبتون یونانلاشمش ایدی. بعده میلاددن ۵۸ سنه اول رومالیلرك ضبطنه کچوب، روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشمش؛ واکثریا خاندان ایمپرا- طوری‌یه منسوب محافظلر اداره‌سنده بولنمش ایدی. بونلردن برنجی (قومنوس) اعلان استقلال ایتمکله، نسلی اهل صلیب زماننه قدر قبریسده مستقلاً حکم سورمشلردر. اهل صلیب دورنده انکلتره قرالی (ریشار) ۱۱۹۱ تاریخ میلادیسنده قبریسی ضبط ایدوب، قدسدن اخراج ایدلمش اولان فرانسز (لوزینیان) ی قبریس قراللغنه نصب ایتمش؛ وبونك سلاله‌سندن (ژاق) ۱٤۷۳ ده بلاولد وفات ایتمکله، زوجه‌سی وندیکلی اولدیغندن، وندیکلیلر بو مناسبتدن بالاستفاده، جزیره‌یی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدی. ۹۷۸ تاریخ هجریسنده وسلطان سلیم خان ثانی دورنده ماغوسه‌نك ۱۱ آیلق محاصره ومقاومتندن صکره قبریس تمامیله فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر. اووقتدن محافظلق ومستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، محمد علی پاشا زماننده برآره‌لق اداره‌سی مصره ترك اولنمش ایسه‌ده، بعده شام وآطنه ایله برابر استرداد اولنه‌رق، ولایت اصولی اتخاذنده جزایر بحرسفید ولایتنه ملحق برمتصرفلق اتخاذ اولنمش؛ وبرلین معاهده‌سندن صکره ۱۲۹۵ تاریخنده انکلتره ایله عقد اولنان معاهده‌ده اداره‌سی موقتاً دولت مشار الیهایه ترك اولنمش ایسه‌ده، قاضیسی واوقاف مفتیٔی ینه درسعادتدن نصب اولنوب، ادارهٔ داخلیه‌سی مصارفی بعدالتنزیل قالان فضلهٔ واردات دخی دولت عثمانیه‌یه عائددر.

**قبرسلی محمدپاشا** { دورسلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خانیده

اوچ دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرای دولت علیه‌دن اولوب، ۱۲۲۸ تاریخنده قبریسده دنیایه کلمش؛ وسن رشده وصولنده درسعادته کلوب، خزینه کتخداسی بولنان عمی محمد امین افندینك دلالتیله اندرون همایونه آلنه‌رق، خزینه اوطه‌سنه چراغ بیورلمش ایدی. ۱۲٤٤ تاریخنده عساکر منتظمه‌نك یکی تشکیلنده خاصه آلاینده یکدن یوزباشی تعیین اولنوب، ۱۲٤۸ ده لاجل التحصیل آوروپایه کوندریله‌رك، لوندره سفارتنه تعیین ایدلمش اولان نامق پاشا مرحومك معیتنده پارسه عزیمت ایتمش؛ وایکی سنه پارسده وبرآز مدت لوندره‌ده قالدقدن صکره، درسعادته کله‌رك، قول آغاسی ومتعاقباً بیکباشی اولدقدن صکره، اکمال تحصیل واوراده بولنان عثمانلی شاکردانه نظارت ایتمك اوزره، یکیدن پارسه اعزام اولنوب،

جلوس سلطان عبدالمجيد خانيده درسعادته عودت ايده‌رك ، ميرالايلقله طوبخانه‌يه مأمور اولمش ؛ وبرمدت صكره ميراوالقله طوبخانه مجلسى وبعده دارشوراى عسكرى مجلسنه نصب، و برآره‌لق عساكر رديفه جمعى ايچون سينوب وآنقره وقسطمونى جهتلرينه اعزام اولنمشدى. ١٢٥٩ تاريخنده لسان آشنا وامور اداره‌يه واقف اولمسى حسبيله ملكيه سلكنه نقلنه لزوم كوريله‌رك، رتبه‌سى ميرالامرالغه تحويل ايله، عكا محافظلغنه، بعده قدس شريف متصرفلغنه نصب، و ١٢٦٢ ده رتبه‌سى مير ميرانلغه ترفيع اولنمشدى. ١٢٦٣ ده بلغراد محافظى، و ٦٤ ده ترحاله متصرفى اولمش ايسه‌ده، بو ايكنجى مأموريتـه متهى عزيمت ايكن ، رتبهٔ ساميهٔ وزارتله لوندره سفارتنه نصب اولنه‌رق ، اوراده ايكن ، تبـدل ايدن فلمنك قرالنى تبريكه دخى مأمور اولمشـيدى . ١٢٦٧ ده مأذوناً درسعادته كلوب، ظهور ايدن حادثه‌يى باصديرمق اوزره ، حلب واليلكنـه نصب اولنمش ؛ وبعده كريد واليلكنه نصب اولنمق اوزره ، درسعادته دعوت اولنـدقده ، بو منصب جديددن استعفا ايدوب ، عربستان اوردوى همايونى مشيرلكنه نصبيله مسلك قديمنه ارجاع اولنمش؛ و ٦٩ ده ادرنه واليلكنه تحويل مأموريت ايدوب، ١٢٧٠ ده قپودان دريا اولمش؛ وينه اوسنه مسند صدارت عظمايه چكمشـدر . آلتى آى بو مقامده قالدقدن صكره ، عزل اولنه‌رق، ١٢٧١ ده مجلس عالئ تنظيمات رياستنه نصب اولنمش؛ وروسيه محاربه‌سى عقيبنده صدر اعظم بولنان عالى پاشانك مرخص صفتيله پارس قونغره‌سنه عزيمتنده قائممقاملق ايتمش؛ وبعدالمصالحه روسيه ايمپراطور جديدينى تبريك ايچـون پترسبورغه اعزام اولنـه‌رق ، ١٢٧٣ ده مجالس عاليه‌يه و ٧٤ ده ثانياً مجلس تنظيـمات رياسـتنه ، و ١٢٧٥ ده ثانيـاً مقام قپودانى‌يه تعيين اولنمش ؛ وينه او سـنه عزل ايله مجالس عاليه‌يه مأموراولمش، وبرمدت دخى معزول قالمش ايدى. ١٢٧٦ ده ثانياً صدراعظم اولوب، ايكى آى ايله سكز كون صكره عزل ، وينه سنهٔ مذكوره‌ده ثالثاً مسند صدارت عظمى عهده‌سنه تفويض اولنمش؛ وروم ايلى جهتنه تفتيشه چيقوب، بو قطعه‌نك اكثر جهتلرينى دور ايله سلانيكدن بحراً عودت ايتمش؛ و١٢٧٧ ده وقوع بولان جلوس عبدالعزيز خانيده مسند صدارتده ابقا بيوريله‌رق، ١٢٧٨ ده عزل، وادرنه واليلكنه نصب اولنوب، اوچ سـنه اوراده قالدقدن صكره ، درسـعادته عودتله، مستوفى معاشله برمدت قوناغنده استراحت ايتمش ؛ و ١٢٨٢ ده مجلس خاص وكلايه وبعده مجلس عالئ خزائن رياسـتنه ، و ٨٣ ده مجلس والاى احـكام عدليه رياسـتنه نصب بيورلمش ؛ و ١٢٨ ده وفات ايدوب ، سلطـان محمود خان تربه‌سى جوارنده دفن اولنمشدر. — شوكت پاشا اسميله خيرالخلف بر اوغلى وارايدى ، كه فريقلك رتبه‌سنه نائل اولوب، اشقودره واليسى ايكن ، نهرده مغروقاً وفات ايتمشدر .

**قبط** (قِبْط) ياخـود قفط ( Coptes ) لسان عربيده اسم جمع اولوب ، مفردينه قبطى وقفطى دينير . مصرك اهـالئ قديمه‌سنه وبونلرك بقيه‌سى اوله‌رق مصرده اليوم خرستيان دينده قالمش اولان بر صـنف اهالى‌يه ويريلن اسم اولـوب ، بو اسمك خطهٔ مصريه‌يه يونانيلر وروماليلر طرفـندن ويريلن ( اكوپت ) ياخود ( اغوپت ) اسميله مشابهت ومناسبتى ميدانده‌در . اسكى مصريلرك كندى كنديلرينه ويردكلرى اسم مجهوللر ايسه‌ده ، يونانيلرله روماليلر مذكور اسمى كنديلرندن ايشيتمش اوله‌جقلرى كبى، عربلر دخى اشبو ( قبط ) ويا ( قفط ) اسمنى اونلردن اخذ ايتمش اوله‌جقلرنده شبهه اولمديغنـدن ، اسكى مصريلرك كندى قوملرينـه ويردكلرى اسمك‌ده بلكه جزئى بر تلفظ فرقيله بوندن عبارت اوله‌جغى آكلاشيليور . قبط قومى يعنى اسكى مصريلر امم ساميه‌دن اولوب، لسانلرينك عربى وسريانى وسائر السنهٔ ساميه ايله مشابهت ومقارنتى آشكاردر . بناءً عليه، عموميت اوزره امم ساميه حقنده پيدا ايتـديكمز فكر مخصوصمزى بوراده دخى تكرار ايله، قبطيلرك دخى پك اسكى بر زمانده جزيرة العربدن نيل واديسنه كچمش اوله‌جقلرنى التزام ايدرز. لسان قبطى سائر السنهٔ ساميه‌نك بربرلرينه اولـدقلرى قدر بو لسـانلره قريب اولميوب ،

آره‌لرنده‌كی فرقك زياده‌جه اولمسی ايسه ياقبطيلرك
سائر امم ساميه‌دن آيرلدقلری وتعبير آخرله
جزيرة العربدن هجرت ايتدكلری زمانك پك اسكی
اولمسندن، وياخود بونلرك وادئ نيلده بولدقلری
اهالئ قديمه ايله اختلاط ايدرك اونلرك لساننده‌ن
دخی استعاره ايتمش اولملرندن ايلری كلسه
كركدر . ساميونك ورودندن اول مصرده
بولنمش اولان قوم قديمك اقوام بربريه‌دن اولمسی
دخی محتملدر. قبطيلرك تاريخك ضبط ايده‌مديكی
پك اسكی برزمانده بردن ريا قافله قافله اوله‌رق واقع
اولان هجرت ابتدائيه‌لرندن صكره بوهجرت ايكی
دفعه دها تكرر ايتمشدر،كه بونلرك برنجيسی مصر
قديم تاريخنده ( هيكسوس ) اسميله ياد اولنان
ومصرده حكومتی ضبط ايدن عرب فاتحلرينك
دخولی، وايكنجيسی ظهوراسلامی متعاقب مصرك
عربلر طرفندن فتح واستيلاسيله آز مدت ظرفنده
همان بسبتون عربلشمسيدر . معلوم اولان بوايكی
هجرت واستيلا تاريخك ضبط ايده‌مديكی پك اسكی
برهجرت قديمه‌نك وقوعنه دخی مثال وشاهد عد
اولنه‌رق ، قبطيلرك جزيرة العربدن وادئ نيله
كچمش اوله‌جقلرينه حكم ايتمه‌مزی انتاج ايديور .

هرحالده ، مصرك ممالك اسلاميه دائره‌سنه
دخولی صره‌سنده واونی متعاقب ادوارده جزيرة
العربدن مصره هجرت ايدن خلق اوقدر چوغالمش،
كه اسكی مصريلر بونلرك ايچنده محو اولوب، ذاتاً
بونلر دخی دين اسلامی قبول ايتمكله ، بينلرنده
حائل قالمديغندن ، آز مدت ظرفنده همان بتون
اهالئ مصر عربلشوب ، يالكز خرستيان دیننده
ثبات ايدنلر لسان قديملرينی محافظه ايتمكله، قبط اسمی
بونلره منحصر قالمشدر . آنجق مرور زمانله بونلر
دخی، اقليتلری جهتيله، لسانلرينی اونودوب، بو
كونكی كونده جمله‌سی عربجه تكلم ايتمكده ،
ويالكز معابدده رؤساء روحانيه‌لری لسان قبطيی
استعمال ايتمكده‌درلر . بو لسانك آثار عتيقه‌ده
كوريلن اسكی مصريلر لساندن چوق فرق
اولمديغی محققدر . مصرده اليوم موجود قبطيلرك
مقداری ياريم ميليوندن آز اولوب ، بونلرك‌ده
سائر مصريلردن فرقلری آنجق مذهب مغايرتيدر.
مملكتمزده چنكانه‌لره قبطی اسمی ويرلمسی ايسه
آنجق بونلرك وطن اصليلری اولان هندن بو
طرفلره هجرتلرنده مصردن كچمه‌لريله مصرلی ظن
اولنملرندن ايلری كلوب، آوروپانك جنوب وغرب
جهتلرنده دخی بو معنايه دلالت ايدر اسملرله ياد
اولنمقده‌درلر .

**قِبط** { [ « قفط » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قَبق** { عرب جغرافيونك قافقاس سلسلهٔ جباله ويردكلری اسمدر. هرنه‌قدر
( قاف ) اسمی عن اصل بو سلسله‌يه مخصوص
اولوب ، ( قافقاس ) اسمی دخی بوندن مأخوذ
ايسه‌ده ، كوه قاف حقنده پك چوق خرافات
تداول ايتديكندن، ارباب فن بو اسمدن تباعدله ،
يونانيدن تحريفاً ( قبق ) اسمنی استعماله مجبور
اولمشلردر .

**قُبلاء قاآن** { ملوك جنكيزيه‌نك بشنجيسی وچينده حكومت سورن
سلالهٔ جنكيزيه‌نك برنجيسی اولوب ، تولی خانك
اوغلی وجنكيز خانك تورونيدر. برادری منكوقا
آنك فرمانيله مغولستان وختاوختن حاكمی اولوب،
٦٥٨ تاريخ هجريسنده برادرينك وقوع وفاتی
خبر آلنجه ، تخت سلطنته جلوس ، وكليتلی بر
عسكرله چينك اوزرينه هجوم ايدوب، بر سنه
ظرفنده چينك قسم شماليسنی ضبط ايله پكينده
تخت نشين اولمش؛ وبعده تدريجاً جنوبه طوغری
توسيع فتوحاتله، يكرمی سنه ظرفنده بتون چين
وقوره‌يی وهند چينی يی تحت اطاعتنه آلمش ؛
وممالكنی مالاقه بوغازندن آناطولی‌يه قدر توسيع
ايده‌رك، هندستان وجزيرة العربدن بشقه همان
بتون آسيا قطعه‌سنی ضبط ايتمش ايدی . آسيای
غربيده يعنی ايران جهتنده حكم سورن برادری
هلاكو خان دخی بونك حكمی آلتنده اولوب ،
فرمانيله حركت ايدردی. اوتوز بش سنه حكومت
سوردكدن صكره، ٦٩٣ تاريخنده وفات ايتمشدر.
بوندن صكره هلاكو خان نسلی آسيای غربيده
كسب استقلال ايدوب ، ايلخانيان دولتنی تشكيل
ايتدكلری كبی، قبلاء قاآن نسلی دخی يالكز چين
ومغولستانده حكم سورمشدر . ملوك ايلخانيه
مدنيت اسلاميه‌يه محكوم اولوب، عاقبت دين اسلامی
دخی قبول ايتدكلری كبی ، قبلاء قاآن واولاد

واحفادی دخی چینلیلرك مدنیتنه تابع اولوب ، هرایکی طرف مغوللق خشونتندن قورتلمشلردی . علی الخصوص قبلاء قاآن چین ممالك واسعه سیله ممالك اسلامیه‌نك اکثرینه حکم فرما اولمق مناسبتیله ، ممالك اسلامیه‌دن برچوق علما وارباب فن‌ده آلوب چینه کوتورمکله ، چینده علوم وفنونك انتشار وترقیسنه خدمت ایتمشدر .

**قَبَله** { بحرخزرك ساحل شمالیسنده وشروان ایله داغستان آره‌سنده بولنان دربند قربنده برمدینهٔ قدیمه اولوب ، نوشروانك پدری قبادك بناکرده‌سی اولدیغی مظنوندر .

**قَبَلیّه** { مدینهٔ منوره ایله ینبع آره‌سنده‌کی سراة سلسلهٔ جبالنك مدینه جهتنده‌کی مائله‌سنه ویریلن اسمدر .

**قبولی** { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر : برنجیسی سیروزلی اولوب ، طریق علمه سالك ایدی . شو بیت اونکدر :

وارمی برعاشق دروننده غمکله داغی یوق
دوستم ارباب عشقك ایچلرنده صاغی یوق

— ایکنجیسی کوتاهیه‌لی اولوب ، بو دخی طریق علمه سالك ایدی . شوبیت اونکدر :

یوقدر کناه اوغمزه‌سی خونیده بنده‌ر
شاهم صوچ اولدورنده دکلدر اولنده‌در

**قبولی** { ایران شعراسندن اولوب ، فقیر برآدم ایدی . بر اقشام بعض احباسنه « بن یارین اوله‌جکم ، تجهیز وتکفین ایچون آقچه‌م یوقدر ، صباح کلك ، دیوان اشعارمی آلوب ، امیرعلیشیر نوایی‌یه کوتورك ، بنی سادات مزارستانه دفن ایتدیرمسی حقنده‌کی رجامی تبلیغ ایدك » دیمش ؛ وحقیقة ایرتسی کون کندیسی اولو بولوب ، دیوانی ، وصیتی اوزره ، مشار الیه علیشیر نوایی‌یه کوتوردکارنده ، آچیلوب ، شو مقطعه تصادف اولنمش :

اکر قبول توکردم قبولی ام ورنه
بهر دوکون چومن ناقبول نتوان یافت

**قبیحه** { خلفاء عباسیه‌دن متوکلك رومیه برجاریهٔ ام الولدی اولوب ، اوغلی معتزك والده‌سیدر . کمال حسنندن طولایی ، تسمیه بالنقیض اوله‌رق ، خلیفهٔ مشارالیه جانبندن قبیحه تسمیه اولنمشدی . اوغلی خلیفه آقچه‌یه لزوم کورلمکله ، صاحبهٔ ترجمه‌دن استقراض ایتمك ایستمش ، وموی الیهانك کلیتلی اموال ونقودی اولدیغی حالده ، امساك ایلمشدر . کندیسی برمدت مکه‌ده اقامت ، وبعده سامرایه عودت ایده‌رك ، ٢٦٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر .

**قبیر** { وقبیره — ( Cabires, Cabira ) [ « کبیر » و « کبیره » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قپچاق** { ترك اقوامندن برقوم اولوب ، عن اصل اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آره‌لرنده ساکن بولنمش اولدیغندن ، اورالرینه یعنی روسیه‌نك شرق جنوبی جهتلرینه ( دشت قپچاق ) نامی ویرلمشدی . بوقوم تبدلات وتحولات سیاسیه‌ده سائر اقوامله قاریشمش ، وهرطرفه طاغلمش اولمغله ، الیوم سیبریه‌نك غرب جنوبی جهتلرنده قیرقیزلر میاننده وخیوه وبخارا وخوقند خانلقلرنده بعض قبائلی بولنمقده‌در .

**قپچاق** { ( دشت — ) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولندیغی اوزره عن اصل روسیه‌نك جنوب شرقیسنده اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آره‌سنده اولان یرلره ویریلن اسم اولوب ، چنکیز خان اورالرینی ضبط ایتدیکنده ، اداره‌سنی اکبر اولادی اولان جوجی خانه ویرمشیدی . موی الیه وبعده اولاد واحفادی شمال وغربه طوغری توسیع حدودله روسیه‌نك برخیلی یرلرینی ضبط ایده‌رك ، ( دشت قپچاق ) دولتنی تشکیل ایتمشلردی ، که قبلاء قاآندن صکره کسب استقلال ایتمشدی . بودولت اون بشنجی قرن میلادی اواسطنده جوجی خانك احفادی بیننده مقاسمه اولنوب ، بش خانلق وجوده کلمشیدی : برنجیسی نفس قپچاق خانلغی ، که اورال ایله وولغا آره‌سنده اولوب ، مرکزی وولغا اوزرنده‌کی ( سرای ) شهری ایدی ؛ ایکنجیسی قزان خانلغی ، که بونك شمالنده اولوب ، مرکزی قزان

شهری ایدی ؛ اوچنجیسی اژدرهـان خانلغی ، که
وولغا ایله دون ایرماقلری وقافقاس سلسلهٔ جبالی
آره‌سنده ممتد اولوردی ؛ دردنجیسی نوغای
خانلغی ، که دون ایله دنیستر مجرالری آره‌سنده
وقره دکیزله آزاق دکیزی سـواحلنده ایدی ؛
بشنجیسی قریم خانلغی ، که قریم شبه جزیره‌سندن
عبـارت ایدی . جوجی خانك احفـادی وعسکر
وتوابعلری وقتیله دین اسلامی قبول ایتمش اولدقلرندن،
بوخانلقلر حکومات اسلامیه‌دن معـدود ایدی .
آنجق بوبش خانلق بیننده رقابت ونفاق ومخاصمات
اکسیك اولمدیغندن، روسیه پرنسلری بوتفرقه‌دن
بالاستفاده ، کنـدیلرینی ایکیـده برده تاتارلرك
پایمال خیولی اولمقدن قورتاردقدن صکره ، بو
خانلرك بعضلریله برلشه‌رك ، دیکرلرینی محو ایتمکه
چالیشمش ؛ وبو وجهله برر برر جمله‌سنك وجود-
لرینی قالدیره‌رق ، مملکتلرینی روسیه دولتنه الحاق
ایتمشلردر . اولا روسـیه چاری اوچنجی ایوان
نوغای خانیله برلشه‌رك ، مجرد نوغایلرك امدادیله
١٤٨١ تاریخ میلادیسنده قپچـاق خانلغنی امحـا
ایتمشدر. اوندن اول ١٤٧٤ قریم خانی روسیه‌یه
جزیه‌کذار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً دولت عثمانیه-
نك تحت حمایه وتابعیتنه کیرمکله بو جزیه‌دن قـور-
تلمشدی . قزان خانلغی ١٥٥٢ تاریخنده واژدر-
هان خانلغی دخی ایکی سنه صکره روسیه‌یه الحاق
اولنمشـدر . نوغای خانلغی اون سـکزنجی قرن
میلادیده وقریم خانلغی دخی اونی متعاقب ١٧٨٤
ده روسیه ممالکنه ضم اولنه‌رق، بو وجهله دشت
قپچـاق دولت چنکیزیه‌سی واوندن متفرع اولان
روسیه اسلام خانلقلری منقرض اولمشلردر. آنجق
بو خانلرك حکم سـورمش اولدقلری یرلرك الیوم
اهالیسنك قسم کلیسی مسلم وترکدر .

**قپلان کرای** { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی الحـاج سـلیم کرای خانك اوغـلی
اولوب ، پدری ردوسـده منفی ایکن ، ١٠٩١
تاریخنده جزیرهٔ مذکوره‌ده دنیایه کلمش ؛ وپدرینك
دردنجی دفعه خانلغنده نورالدینلك وغازی کرای
خانك زمانـنـده قلغایلق منصبنه نائل اولمشـیدی .
١١١٨ ده قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، بر سنهٔ
ایله اون آی خانلق ایتدکدن صکره ، قبار طای
چراکسه‌سنه مغلوب اولمسی اوزرینـه ، ١١٢٠ تا-
ریخنده عزل ایله، ردوسه نفی اولنمش؛ و ١١٢٥
ده دولت کرای خاندن صـکره ثانیـاً قریم خانی
اولوب ، خوتین قلعه‌سی انشاسنه مأمور، وبعده
نمچه سفرینه دعوت اولنمش ایکن، بلغراده‌وصولی
اردوی همایونك مشتایه عودتنه تصادف ایتمسیله،
بوکیجکمسی موجب عزلی اولمش ؛ وبو وجهله بو
دفعه دخی اوچ سـنه سـکز آی خانلق ایتـدکدن
صکره ، ١١٢٨ ده کلیبولیده اقامته مأمـور ،
وبعده چفتلکنده ومؤخراً بروسه‌ده اسکانه مأذون
اولمشیدی . ١١٤٣ ده ظهور ایدن فتنه اوزرینه
رأیـنـدن اسـتفاده اولنمق اوزره ، دارالسعاده
آغاسی بشـیر آغانك دلالتیـله ، درسـعادته جلب
اولنه‌رق ، تنکیل اشقیا خصوصنده خدمتی کور-
لمکله ، سنهٔ مذکوره‌ده ثالثاً مسند خانی‌یه اعاده
اولنه‌رق ، بودفعه دخی آلتی سنه خانلق ایتدکدن
صکره ، روسـلرك قریمه تجاوزیله مملکتی احراق
وتخریب ایتملری اوزرینه، کندیسی علت نقریسـه
مبتلا اولدیغنـدن ، رکوب ونزوله مقتدر برینـك
مسند خانیده بولنمسنه لزوم کوریله‌رك ، ١١٤٩
ده عزل ایله ، سـاقز جزیره‌سـنده اقامته مأمور
اولمش ؛ وبر آره‌لق منفاسی کلیبـولی‌یه تحـویل
اولنوب، تکرار ساقزه اعاده اولنمش؛ و١١٥١
ده عفو اولنمش ایسه‌ده، فرمانك وصولندن اول
اوراده وفات ایدوب ، وصیتی اوزره چشمـه‌ده
دفن اولنمشدر .

— ایکنجیسی برنجینك توروني وسـلیم کرای
خان ثانینك اوغلی اولوب ، آرسلان کرای وقریم
کرای خانلرك دفعهٔ ثانیه‌لرنده نورالدینلك مسندنده
بولنمش؛ و ١١٨٣ ده قریم خانلغنه نصب اولنمش؛
وروسـیه سفری هنکامی اولمغله ، عساکر تاتارله
بوجاغه یعنی بسـارابیه‌یه کیدرك ، مقـاومته جهد
وغیرت ایتمش ایسه‌ده، دشمنك کثرتنه مبنی انهزامه
دوچار اولوب ، بندر وکلی قلعه‌لری روسـیه‌لینك
الینه کچمش ؛ واوجانبـدن مدافعه ممکن اوله‌میه-
جغنی درك ایله ، اوزی جانبنه الفـرار ایله ، قریمه
وصولنده روسلرك معیتنده بولنان قالموق طائفه‌سنی

تفریق وقوبان طرفنه اصرار ایتمکه چالیشمقده ایکن ، روایته کوره مصارف سفریه اوله‌رق او صره‌ده اعطاسی ممکن اوله‌میه‌جق مبالغ کلیه طلبنده بولندیغندن طولایی ، ١١٨٤ ده عزل ودرسعادته جلب اولنه‌رق ، چفتلکنده اقامته مأذون اولمش ؛ وبر سنه صکره ، ٣٢ یاشنده ایکن ، اوراده طاعوندن وفات ایتمشدر. خانلغی مدتی اون بر آیدر .

**قپلان مصطفی پاشا** { سلطان محمدخان رابع‌دوری رجا- لندن اولوب ، مجارستان محاربه‌سنده کوستردیکی غیرت وشجاعت اوزرینه، صدراعظم کوپریلی احمد فاضل پاشانك همشیره‌سی کندیسنه تزویج اولنمش ؛ ودرسعادته عودتنده ١٠٧٦ تاریخنده قپودان دریا اولوب ، دوننمای همایونله کرید صولرینه عزیمتله، طول مدت وندیك وسائر آوروپا دوللی دوننمالریله حرب ایده‌رك ، بر قاچ کمی و بر چوق اسرا طوتمش ؛ وحانیه وقندیه وسائر قلاعك فتحنه کلی یاردیمی اولمشدی . اویله مهم برزمانده آلتی سنه‌یی متجاوز مدت مسند قپودانیده قالوب ، بعده اردوی همایونله لهستان سفرینه کیده‌رك ، قریم خانیله برابر لمبرغك فتحنه موفق اولمش؛ وختام سفرده دیاربکر والیلکنه نصب اولنمشدی . ١٠٨٣ ده روسیه محاربه‌سنده بولنوب ،کلیتلی دشمن عسکرینه قارشی تصادف ایتمکله ، برقاچ یرندن مجروح اولمش؛ و ١٠٩٠ تاریخنده ثانیاً قپودان دریا اولوب، برسنه صکره دوننما ایله کزمکده ایکن، ازمیرده وفات ایتمشدر.

**قپو طاغی** { مرمره دکیزینك ساحل جنوبیسنده آناطولی‌یه طار بر برزخله مربوط برشبه جزیره اولوب، مرمره جزیره‌سنك جنوب شرقی جهتنده اردك ایله باندیرمه کورفزلری آره‌سنده ممتد اولور. جنوب غربی ساحلده اردك قصبه‌سی وبرزخك بر آز جنوبنده ( کیزیق ) شهر قدیم مشهورینك خرابه‌لری اوزرنده ( ایدینجك ) قریه‌سی بولنیور. زمان قدیمده مذکور برزخ آچیق یعنی بوغاز اولوب ، ( کیزیق ) تسمیه اولنان بوشبه جزیره آطه حالنده ایدی . بعده بوغازده برکوپری یاپیلوب، کوپرینك اطرافنه تدریجاً قوملر بریکمکله، آطه قره‌یه کسب ارتباط ایتمشدر . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، بوشبه جزیره طاغلق اولوب، اتکلری طاغلرله مستوردر ، واردکده کلیتلی شراب وراق یاپیلیر .

**قتاده** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفی ( ابو عمرو قتاده بن النعمان الانصاری الاوسی الظفری ) در ، که والده‌سی طرفندن ابو سعید الخدرینك برادری اولوب ، عقبه وبدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش ؛ واحد محاربه‌سنده بر کوزی مجروح اولوب ، یناغی اوزرینه دوشمش ایکن ، جانب نبویدن ید مبارکلریله یرینه وضع بیوریله‌رق ، دیکرندن فرق اولنمیه‌جق صورتده التیام پذیر اولمشیدی . فضلاء صحابه‌دن اولوب، فتح مکه کونی بنی ظفر رایتنی حامل ایدی . ٢٣ تاریخنده ٦٥ یاشنده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایدوب، جنازه نمازینی فاروق اعظم ( رضه ) قیلمشدر . برخیلی احادیث شریفه‌نك راویسیدر . مشاهیر محدثین ونسابیندن عاصم بن عمرو بن قتاده بوذاتك تورونیدر .

**قتادة الاکمه** { ( ابو الخطاب — بن دعامة الدوسی ) کبار تابعیندن اولوب ، علم انسابده وحدیث واشعار واخبار عربده عصرینك فریدی ایدی . هجرت نبویه‌نك ٦٠ نجی سالنده طوغوب، بصره‌ده یاشامش: و ١٧٧ تاریخنده واسطده وفات ایتمشدر .

**قتاغان** { اوزبك قومنك بر شعبه‌سی اولوب ، قندوز وبلخ جهتلرنده وبخارا خانلغنك بعض طرفلرنده ساکندرلر . سیالری تماميله مغول عرقنه موافق اولوب ، لسان ترکی ایله متکلم وسنی المذهبدرلر . زراعت وتجارتله اشتغال ایدرلر . مقدارلری ٢٢٠٠٠٠ کشی قدر تخمین اولنیور .

**قتاغوم** { (Katâgoum) سودان وسطیده سوقوتو ادارهٔ زنجیه‌سنه تابع بر کوچك حکومتك مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب . ( قانو ) نك ٢١٦ کیلومتره شرق شمالیسنده وبورنو حدودی قربنده واقع و ٨٠٠٠ اهالیی جامعدر .

**قتالی** { ( محمود پهلوان ) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، خوارزمده کی ( اورکنج ) قصبه سندن ایدی . اوائل حالنده پهلوانلقله وقوهٔ بازوسیله مفتخر اولوب ، بعده طریق تصوفه سلوکله ، ریاضته قویلهرق ، ضعف بدن استحصالی قیدینه دوشمشیدی . «کنز الحقایق» عنوانیله بر مثنویسی واردر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر .

کر مرد رهی بره باید داشت
خودرانکه از هزارچه باید داشت
درخانهٔ دوستان چو محرم کشتی
دست ودل ودیده رانکه باید داشت

**قترین** { ( Katérini ) سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیك کورفزینك ساحل غربیسی قربنده اولهرق سلانیکك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اولیمپوس طاغنك اتکنده وساحلدن ٥ کیلومتره ایچریده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٣٠٠٠ اهالیسی ، ٢ جامع شریفی ، ٢ کلیساسی ، بر اسلام وایکی روم مکتب ابتدائیسی ، ٢٥٦ دکان ومغازه‌سی ، قشله‌سی وعسکری خسته‌خانه‌سی واردر . — قترین قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای غرب جنوبیسنده اولوب ، شرقاً سلانیك کورفزیله ، شمالاً نفس سلانیك وقره‌فریه قضالریله ، غرباً مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغیله ، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولدیغی حالده ، کلندر ولنجوز ناحیه‌لریله برابر ٧٢ قریه‌یی جامعدر . قسم اعظمی اولیمپوس طاغنك اتکاری ضبط ایتمکله ، اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، یالکز ساحله قریب یرلری اووه‌در . کوستم نهری حدود جنوبیه‌سنی تحدید ایدوب ، اولیمپوسدن اینن بر چوق کوچك چایلر دخی طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور . قسم جنوبیسنده طاغ اتکاری ساحله قدر اورمانلرله مستوردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . باغلری چوق اولوب ، خیلی شراب اخراج اولنور . طوت آغاجلری‌ده تکثیر اولنوب ، ایپك قوزه‌سی چیقاریلیر . اغنام وسائر حیواناتی‌ده زیاده‌جه‌در . اهالیسی ٤٠٠٠٠ رادهلرنده اولوب ، قسم اعظمی روم وقصوری مسلمدر . قضانك واردات سنویه‌سی ٢٥٠٠٠ ایرایی متجاوزدر .

**قتسیاس** { (Ctésias) یونان قدیم اطباسندن واسقلبیوس فامیلیاسندن اولوب ، آناطولی ساحلنده‌کی ( قنیده ) شهر قدیمنده دنیایه کلمش ؛ وقبل المیلاد ٤١٦ تاریخلرنده ایرانه کیده‌رك ، اون یدی سنه آردشیر بهمن درازدستك خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وعودتنده ایران وهندك تاریخنی یازمش ایدی . بو تاریخنك یالکز بعض قسملری موجوددر .

**قتسیبیوس** { (Ctésibius) یونان قدیمك جراثقال مشاهیر علماسندن اولوب ، قبل المیلاد ١٣٠ تاریخلرنده اسکندریه‌ده یاشامش ؛ والیوم مستعمل اولان طلومبه اصولیله دیکر بعض ماکینه‌لر ایجاد ایتمش ایدی . (هرون)ك استادی وبلکه‌ده پدریدر .

**قتسیفون** { یاخود اکتسیفون (Ctésiphon) [ «طیسیفون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قتلغ خان** { [ « براق حاجب » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قتلغ نکار خانم** { چنکیز خان سلاله‌سندن محمود خانك همشیره‌سی ومغولستان حکمداری یونس خانك قیزی اولوب ، سلالهٔ تیموریه‌دن عمر شیخ میرزانك زوجه‌سی وهندده حکومت سورن بابر شاهك والده‌سیدر . ٩١١ تاریخنده کابلده وفات ایتمشدر .

**قتلمش** { (یاخود قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق ) ملوك سلجوقیه‌نك جدیدر . عم زاده‌سی طغرل بك طرفندن جزیره والیلکنه نصب اولنوب ، بعده عصیان ایتمکله ، اوزرینه سوق اولنان عسکر طرفندن مغلوب اولوب ، جزیرة العربه قاچمش ، وطغرل بکك وفاتنده ظهور ایدوب ، آلب آرسلانه قارشی ادعای وراثت ایتمکله ، ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدی . اوغلی سلیمان بن قتلمش ابتدا ملکشاهك فرمانیله روم حکومتنه نصب اولنه‌رق ، بعده کسب استقلال ایتمکله ، سلاجقهٔ رومك برنجیسی اولمشدر .

**قتلی** { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، بخارالیدر . اوزبك خانلرندن عبد

العزیز خانه انتسابی اولوب ، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی . شو بیت اونکدر .

شب خیال زلف او هوش از من بیدل ربود
درس چون مشکل فتد بی فهم را خواب آورد

**قتنده** { اندلسده سرقسطه حدودنده بر قصبه اولوب ، ٥٠٥ تاریخ هجریسنده اوراده علی بن یوسف بن تاشفین ایله فرنکلر بیننده شدتلی بر محاربه وقوع بولمش ؛ واندلسده‌کی محدثینك امامی اولان (قاضی ابو علی حسین بن محمد بن فیره) بومحاربه‌ده شهیداولمشدر.

**قتیبه بن مسلم** { ( الامیر — الباهلی ) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب ، عبدالملك بن مروان زماننده عراقین حاکمی حجاج بن یوسف طرفندن ابتدا ( ری ) امارتنه نصب اولنمش ؛ ویزید بن المهلبدن صکره ٨٦ تاریخنده خراسان دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ایدی . کندیسی جسور وغیور بر ذات اولمغله ، خوارزم وماوراء النهر جانبلرینه عسکر سوق ایده‌رك ، آز زمان ظرفنده خوارزم وبخارا وسمرقندی وولید بن عبدالملك اواخر سلطنتنده ٩٥ تاریخنده فرغانه‌یی دخی فتح وممالك اسلامیه‌یه ضم ایتمشدی. ولید وفات ایدوب، برادری سلیمان جلوس ایدنجه ، صاحب ترجمه‌نك مشارالیه ایله آره‌سی بوزوق اولدیغندن ، قورقوسندن اعلان عصیان ایتمش ایسه‌ده ، بو حرکتنده کیمسه کندیسنه تابع اولمیوب، علی الخصوص اولجه تمیم ریاستندن عزل ایتمش اولدیغی ( ابوالمطرف وکیع بن حسان الغدانی) عسکری خفیاً قتیبه‌نك علیهنه تشویق ایتمکله ، ٩٦ نجی سال هجریده قتیبه‌یی خاندانته منسوب اون بر کشی ایله برابر فرغانه‌ده قتل ایتمشلردر . ٤٩ تاریخنده تولد ایتمشدی . پدری مسلم یزید بن معاویه‌نك متعینان رجالندن ایدی .

**قتیل** { (میرزا محمد حسن) هندستان شعراسندن اولوب، عن اصل برهمنی المذهب اولدیغی حالده ، دهلیده نشأت ایتمش ؛ وبعده اهتدا ایدوب ، لکنهویه هجرتله ، نواب غازی الدین حیدره انتساب ایتمش؛ و ١٢٣٢ ده اوراده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لساننده بر چوق اشعاری و «شجرة الامانی» و«چهارشربت» عنوانلریله ایکی منظومه‌سیله « نهرالفصاحه » عنوانیله بر قواعد فارسیه‌سی ومرتب دیوانی واردر .

**قتیله** { (بنت قیس بن معدی کرب الکندیه) اشعث بن قیسك همشیره‌سی اولوب، فخر کائنات ( صلی الله علیه وسلم ) افندمز اوننجی سال هجریده کندیسنی تنکح بیورمشلرسه‌ده ، او آره‌لق ارتحال جناب نبوی وقوع بولمغله، دخوله وحتی رؤیت رسالتپناهی‌یه نائل اوله‌مامشدی . بعده برادریله برابر ارتداد ایدوب، یکیدن اسلامه کلدیکنده، عکرمه بن ابی جهله وارمش، وحضرت ابابکر صدیق ( رضی الله عنه ) ایکیسنه دخی جزا ایتمك ایستمشلر ایسه‌ده ، حضرت عمر ( رضی الله عنه ) دخول وقوع بولمدیغندن، امهات المؤمنیندن اولمیوب، آخره وارمه‌سنده بأس اولمدیغنی بیان بیورمشلردی . — بنی عامر بن لؤی‌دن ( قتیله بنت سعد ) دخی حضرت ابوبکرصدیق (رضی الله عنه ) ك ازواجندن اولوب ، عبدالله واسمانك والده‌سیدر . — ( قتیله بنت النضر بن الحارث القرشیة العبدریه ) وقت سعادت شاعره‌لرندن اولوب ، پدری نضر بن الحارث بدر غزاسننده مشرکین میاننده بولنمغله ، اسیر دوشوب قتل اولندقده ، قتیله شو بیتله باشلایان مرثیه‌یی سویلیه‌رك، تأثر جناب نبوی‌یی موجب اولمشیدی :

یاراکبا ان الاثیل مظنة
من صبح خامسة وانت موفق

**قثم** { (بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) فخرکائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمزك عم‌زاده‌سی اولوب، حضرت علی بن ابی طالب ( رضی الله عنه ) ك زمان خلافتنده مکه وبر روایتده مدینه والیسی بولنمش ؛ ومعاویه زماننده سعید بن عثمان بن عفان معیتنده سمرقنده کیدوب، اوراده شهید اولمشدر. جناب رسالتپناهی‌یه مشابهتی اولدیغی مرویدر .

**قچانیق** { آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاق و قضاسنده واسکوبك ٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده مدافعه‌یه

بك الويريشلى وطبيعى مستحكم بر بوغاز اولوب ، شار طاغيله قره طاغك آره‌سنده تشكل ايديور ؛ وايچندن واردارك صوك تابعلرندن (لپناچ) چايى آقيور ، وسلانيكدن متروويچه‌يه كيدن دميريول خطى كچيور . — بوغازك شمالى مدخلنده ومذكور لپناچ ايله (نروديقه) چايلرينك ملتقاسنده بو اسمله بر قريه دخى بولنوب ، مذكور دمير يول خطنك برموقفى وقربنده اسكى بر قلعه خرابه‌لرى واردر . قريهٔ مذكوره‌ده بوغازك ارتفاعى ٥٢٥ متره اولوب ، جنوبه طوغرى كسب انحطاط ايده‌رك ، اسكوب اووه‌سنه وواردار واديسنه اينلير .

**قحطان** { بابل جهتندن جزيرة العربه هجرتله خطهٔ يمانيه‌ده حكومت تأسيس ايدنلرك برنجيسى اولديغى مروى اولوب ، احفاد نوحدن اولديغى مظنوندر . كنديسندن صكره يعرب بعده عبد الشمس وبوندن صكره حمير حكم سورروب ، بوندن صكره كيلرينه بوكا نسبتله حميريلر نامى ويرلمشدر .

**قحفازى** { (نجم الدين ابو الحسن على بن داود) مشاهير ادبادن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب ، دمشق شامده افاده وتدريسله مشغول ايدى. ٦٦٨ ده طوغوب، ٧٤٤ ده وفات ايتمشدر. ( قلوب ) اسمنده بر جاريه حقنده سويلديكى شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

عاتبنى فى حبكم عاذل
يزعم نصحى وهو فيه كذوب
وقال ماقلبك اذكره لى
فقلت فى قلبى المعنى قلوب

**قدامه** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب ، الك معروفى ( ابو عمرو قدامه بن مظعون القرشى الجمحى ) در، كه عثمان بن مظعونك برادرى وام المؤمنين حفصه ايله عبدالله بن عمر بن الخطاب ( رضهم ) ك دايسى ايدى . الك اول اسلامه كلنلردن اولوب ، برادرلرى عثمان وعبدالله ايله برابر حبشه هجرت ايتمش ؛ وبدر واحد غزالريله سائر غزواتده حاضر بولنمشدر . عهد خلافت فاروقيده بحرين واليسى اولمشيدى . ٣٦ سال هجريسنده ٦٨ ياشنده وفات ايتمشدر .

**قدرت** { هندستان شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى ( شاه قدرة الله دهلوى ) ١١٩١ تاريخنده مرشد آبادده طوغمش ؛ ودهليده امرار ايام ايدوب ، ١٢٠٥ ده ينه مرشد آبادده وفات ايتمشدر . يكرمى بيك بيتى حاوى مرتب ديوان اشعارى و « نتائج الافكار » عنوانيله برمنظومه‌سى واردر .

— ايكنجيسى ( شيخ قدرة الله ) بهوپال حاكمنك منشيسى اولوب ، ١٢٨٠ تاريخلرينه دك برحيات ايدى . بروجه آتى منظوم ومنثور تأليفاتى واردر : ( منظوم ) « ديوان قدرت » ، « اكوان قدرت » ، « كلزار قدرت » ، « ازهار قدرت » ، « مجراى قدرت » ، « تماشاى قدرت » ، « كيمياى قدرت » ، (منثور) «عجايبات قدرت» ، «مجربات قدرت » ، « رقعات قدرت » ، «حكايات قدرت» .

**قدرخان** { سلطان محمود سبكتكين زماننده ختن حاكمى اولوب ، فن موسيقى‌يه آشنا اولديغى وشعرايه پك چوق احسانلر ايتديكى مرويدر .

**قدرى** { سلطان سليمان خان دورنده شيخ الاسلام بوليان حميدى عبدالقادر چلبينك شعرده قوللانديغى مخلصدر . [ «عبدالقادر چلبى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**قدرى** { ايران شعراسندن اولوب ، شيرازليدر . تجاردن اولمغله ، تجارتله دكن جانبنه كيده‌رك ، عودتنده كمينك باتمسيله غرق اولمشدر . شو بيت اونكدر :

چوشمع سوخت سراپاى من زشعلهٔ شوق
هنوز سوز دلم را نتيجه پيدا نيست

**قدرى پاشا** { ( جنانى زاده ) پادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانى افندمز حضرتلرينك دور سلطنتلرنده باش وكالت مسند جليلنه كچمش وزراى دولت عثمانيه‌دن اولوب ، ١٢٤٩ تاريخنده عينتابده دنيايه كلمشدر . پدرى قبريس متصرفى اسحاق

پاشا عینتاب نقیب الاشرافی امین افندینک اوغلی و قاموس مترجمی وقعه نویس عاصم افندی مرحومک برادری ایدی. جد اعلالری شیخ سمر قندی ایدی. صاحب ترجمه ١٢٦٦ ده عینتابده نفوس مقیدلکنه و بعده دیکر بعض مأموریتلره نصب اولنه‌رق، قپوجی باشیلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ١٢٧٤ تاریخنده درسعادته کله‌رك، باب عالی ترجمه اوطه‌سی خلفالغنه وبعده مجلس عالیء تنظیمات مترجملکنه تعیین اولنمش؛ وصدر اعظم قبریسلی محمد پاشانک روم ایلی‌ی تفتیشه عزیمتنده معیتنده بولنوب، عودتنده ١٢٧٧ ده رتبهٔ ثانیه ایله کرید ولایتی قپو کتخدالغنه نصب اولنمشدی. ١٢٨٠ ده مجلس تجارت بحریه ریاستنه، ١٢٨١ ده اولی ثانیسی رتبه‌سیله پوسته نظارتنه، بر مدت صکره مجلس خزائن باش کتابتنه، ٨٢ ده مجلس احکام عدلیه قوانین و نظامات دائره‌سی باش کتابتنه، ٨٤ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس ادارهٔ بحریه ریاستنه، ٨٥ ده شورای دولت اعضالغنه تعیین، وینه او سنه مأموریت فوق العاده ایله بغداده وحدود ایرانیه‌یه اعزام اولنمش ایدی. ١٢٧٦ ده شورای دولت اعضالغی ینه عهده‌سنده اولمق اوزره، آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه تعیین اولنوب، بعد العزل ایکی سنه مأموریتسز قالدقدن صکره، ٨٨ ده نافعه وایکنجی وبعده برنجی مستشارلغنه، ٨٩ ده ثانیا آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه وینه او سنه رتبهٔ بالا ایله ثانیاً نافعه مستشارلغنه نصب اولنمش؛ و١٢٩٠ ده شهر امینی، ٩١ ده نافعه ناظری، ٩٢ تاریخنده بحریه مستشاری، ٩٣ ده ثانیا شهر امینی وبعده شورای دولت رئیسی اولمش؛ وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش ایدی. ینه او سنه سیواس ومتعاقباً بغداد والیسی اولوب، ٩٥ ده بغداددن جلبله داخلیه نظارت جلیله‌سنه وینه او سنه تجارت وزراعت ومعادن نظارتنه تعیین اولندقدن صکره، ١٢٩٦ ده باش وکالت مسند جلیلنه کچوب، بر مدت بو مقام عالیده قالدقدن صکره، ادرنه والیلکنه نصب بیوریله‌رق، ١٣٠٠ تاریخنده اوراده ارتحال ایتمش، وسزاین درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. عربی وفارسی‌یی وعلوم وادبیات اسلامیه‌یی وطننده تحصیل ایدوب، درسعادته ورودندی صکره فرانسز وانکلیز لسانلرینی وفنون جدیده‌یی دخی اوکرنمش، عالم، ادیب، ترقی پرور ومستقیم بر ذات ایدی.

**قدری پاشا** (محمد —) عصر سلطان سلیم خان ثالثده قپودان دریا مسندنه کچن وزرادن اولوب، صونیه‌لیدر. عجمه‌سی دونتمای همایونده قپودان بولندیغی جهتله کندیسی درسعادته ورودنده سفن همایونده نفر یازیله‌رق، اللی درت سنه‌ده دونتماده ایفای خدمتله قطع مراتب ایدوب، قپودانه رتبه‌سنی احراز ایتمشدی. ١٢١٨ تاریخنده قپودان دریا اولوبه بر سنه بو مقامده قالدقدن صکره، عزل وبروسه‌یه نفی اولنمش؛ وبر بچق سنه صکره، وزارتی اعاده ایله کرید والیلکنه نصب اولنمش؛ وبش سنه قدر بو والیلکده قالدقدن صکره، اختیارلغنه بناءً عفوینی وبروسه‌ده اقامتنی استرحام ایتمکله، مستوفی معاشله تقاعد اولنه‌رق، اون بش سنه مدت شهر مذکورده کوشه کزین عزلت اولدقدن صکره، ١٢٣٤ ده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده اوراده وفات ایتمشدر.

**قدس** (Jerusalem) فلسطین خطه‌سنک وهمنامی اولان مستقل متصرفلغک مرکزی مشهور بر شهر اولوب، عربیده (میمک فتحی ودالک کسریله) مقدس ویاخود (البیت المقدس) وقدیماً (ایلیا) اسمیله معروفدر. عبرانیجه اسمی (یروسالم) یاخود (اورشلم) در. آق دکیز ساحلنده اسکله‌سی اولان یافه‌نک ٦٢ کیلومتره شرقنده وبحر لوط ساحلنک ٣٨ کیلومتره غربنده طاغلق و مرتفع بر محلده و ٣٠″ ٤٦′ ٣٥° عرض شمالی ایله ٥٢″ ٥٢′ ٣٢° طول شرقیده واقعدر. جنوبدن شماله مائل بر بایرده اولوب، منتهای شمالیسنده بر اووه بولنیور. شهر غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، بر ساعتده دور اولنور ١٣ متره ارتفاعنده و١ متره ثخننده بر سورله محاطدر؛ وایکیسی مسدود اولمق اوزره، یدی قپوسی واوج بیوك جاده‌سی واردر. باشلیجه درت محله‌یه منقسم اولوب، شمال شرقی جهتنده

اسلام محله‌سی و بونده حکومت قوناغیله مشهور مسجد اقصی و صخرهٔ مقدسه بولنیور . شمال غربی کوشه‌سنده خرستیان محله‌سی اولوب، بونده (قمامه) تعبیر اولنان وزعم نصارایه کوره حضرت عیسی (علیه السلام)ك مرقدینی حاوی اولان بیوك کلیسا ایله جماعات مختلفه‌یه مخصوص متعدد معبد و مناسترلر واردر. سورك خارجنده دخی روسلره و سائر جماعاته مخصوص ابنیه و دوائر بولنوب ، آیریجه بر محله تشکیل ایتمشدر . جنوب غربی کوشه‌سنده ارمنی و جنوب شرقی طرفنده یهودی محله‌سی بولنیور. اهالیسی ۴۳۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری اسلام وعرب، بر ثلثه قریب مقداری یهودی و قصوری یرلی و اجنبی مختلف ملتلره منسوب خرستیانلردن عبارتدر . کرك داخل شهرده وکرك جوارلرنده زیارتکاهلری وانبیاء بنی اسرائیلك احوالی و وقایعـك یادکارلرینی حاوی مقاماتی پك چوقدر . قدس کرك اسلامده وکرك موسویلر وعیسویلر عندنده مقدس بر شهر عد اولندیغندن، دنیانك هر طرفندن زوار تهاجم ایدوب، اهالیسی باشلیجه زوارك اخذ واعطاسیله وبونلرك مملکتده براقدقلری آقچه ایله کچینیرلر . قدسك نه‌وقت وکیملر طرفندن بنا اولندیغی معلوم اولمیوب ، آنجق اسکیدن بری بنی اسرائیلك مرکزی اولان ( سالم ) یاخود ( سلم ) شهرینك عینی اولدیغی مظنوندر. بعده کنعانیون اورالرینی ضبط ایدوب، شمدیکی شهرك اوستنده واقع ( صهیون ) تپه‌سنده ( یبوس ) اسمیله بر قصبه تأسیس ایتمشلردی. حضرت داود (علیه السلام) میلاد عیسی (علیه السلام) دن ۱۰۴۹ سنه اول ملك وسلطنته نائل اولدیغنده ، کنعانیلری یبوسدن اخراجله شهری ضبط وبرسورله احاطه ایتمشدی. خلفی حضرت سلیمان (علیه السلام) اصل بیت مقدس دینلن معبد مشهوری وکندینه مخصوص برسرای بنا ایده‌رك، شهری ابرقات دها توسیع و تزیین ایتمشدی. او وقتدن بوشهره « مقدس » معناسیله عبرانیجه ( قدیشه ) نامی ویریلوب ، هرودوتك ذکر ایتدیکی (قدتیس) اسمی دخی بونك غلطیدر . آثوریلر فلسطینی ضبط ایتدکلرنده بیت مقدسی تخریب ایتمشلرسه‌ده، بخنسرو اورالرینی تحت اطاعتنه آلنجه معبد مذکوری تعمیر وتجدید ایتمشدی . بیوك اسکندر دخی بنی اسرائیله بر طاقم امتیازات ویرمشیدیسه‌ده، بونك وفاتندن صکره ، قدس مصر ایله شام طوائف ملوکی آره‌سنده بولنوب ، میدان حرب وجدال اولمغله ، خراب اولمش ؛ و بعده ( هرود ) طرفندن بیت مقدس یکیدن مطنطن صورتده بنا وشهر تعمیر اولنمش ایسه‌ده، ۷۰ تاریخ میلادیسنده ( ایتوس ) بسبتون هدم وتخریب ایتمشدی. بو تخریبله قدسك موسویلره عائد معموریتی ختام بولوب، بعده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری خرستیانلق نقطهٔ نظرندن معابدینی اعمار وشهری ( ایلیا ) تسمیه ایتمشلردی . قدس ۱۶ نجی سال هجریده غزاة اسلام طرفندن درت دفعه محاصره اولنوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضی الله عنه) افندمزه تسلیم اولنمش؛ ومعبد قدیمی یرینه خلیفهٔ مشار الیه جانبندن مسجد اقصانك محلی ومحرابی تعیین بیوریله‌رق ، بعده عبد الملك بن مروان طرفندن مسجد مذکور بنا اولنمشدر. اهل صلیب کروه متعصبینی قدسی ضبط ایتدکلرنده ، شهری تخریب وغارت ایدوب ، مسجد اقصایی کلیسایه تحویل ایتمشلرسه‌ده ، بعده صلاح الدین ایوبی قدسی تخلیص، ومسجد مذکوری معبد مسلمینه ارجاع ایلمشدر . قدیما قدس چوق بیوك اولوب، اوغرادیغی آفاتدن کیتدکجه تدنی ایتمکده ایکن، بوصوك زمانلرده یکیدن اهالیسی چوغاله‌رق، کسب اهمیت ایتمکه باشلامشدر . شمدیکی سوری اهل صلیبك یاپمش اولدقلری سورك تملری اوزرینه مؤسس اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن بنا اولنمشدر . هواسی یازین صیجاق قیشین اولدیجه صوغوق اولوب، اطرافنده‌کی تپه‌لرده پورتقال، لیمون، خرما، موز، اوزوم، زیتون وسائر میوه‌لرك انواعی حاصل اولور .

**قدس** { متصرفلغی . شام مملکتنك قسم جنوبیسنده فلسطین خطهٔ قدیمه‌سنك قسم اعظمندن عبارت مستقل بر متصرفلق اولوب، مرکزی اولان قدس شریفك اسمیله مسمادر. غرباً آق دکیز سواحلندن اردن ( یعنی شریعه ) وادیسنه و بحر احمره‌دك ممتد اولوب، شمالاً وشرقاً بیروت ولایتیله وجنوباً صحرای تیه

ايله ويا خديويت مصريه حدوديله محدوددر. نفس قدس ايله يافه، غزه وخليل الرحمن اسملريله درت قضادن مركب اولوب، ٤٢٨ قريه‌يي حاويدر. مملكتك احوال سائره‌سندن « فلسطين » ماده‌سنده بحث اولنديغندن، تكرارينه حاجت اوليوب، مادهٔ مذكوره‌يه مراجعت بيورمق اقتضا ايدر.

**قُدْس** { نجد ايله حجاز آره‌سنده مزينه قبيله‌سنه مخصوص ايكي يوكسك } طاغ اولوب، برينه ( قدس الابيض ) وديكرينه ( قدس الاسود ) دينلير. مرعالري چوق اولوب، قبيلهٔ مذكوره‌نك قيون وخركاه‌لري واردر.

**قَدَس** { حمص قربنده بر قصبه اولوب، شرحبيل بن حسنه طرفندن فتح } اولنديغي كتب فتوحده مذكوردر. قربنده بر كولي اولوب، بحيرهٔ قدس دينمكله معروفدر.

**قدسي** { ( عرب زاده محمد چلبي ) اونجي قرن هجري علما وشعراسندن } اولوب، بر چوق مدرسلكلرده بولندقدن وبر آره‌لق منكوب ومنفي بولندقدن صكره، مصر مولويتنه تعيين اولنوب، كيدر ايكن كمي باتمغله، مغروقاً وفات ايتمشدر. شو ايكي بيت اونكدر:

هنوز داخي آنا رحمنده ايكن
نه قالدر يوتدروبدر بكا دوران
طوغلدن دائم اغلاتعقدر ايشي
دخي كولدرمدي بر لحظه بر آن

**قدسي** { ايران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر: }

برنجيسي ( حاجي محمد خان ) طوسلي اولوب، وطنندن دلكير اولمغله، هندستانه رحلت ايده‌رك، شاهجهانك احسان والتفاتنه وملك الشعرا عنوانانه نائل اولمش؛ و١٠٥٥ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. « ظفر نامه » عنوانيله حكمدار مشار اليهك فتوحاتني حاكي بر مثنويسي ومرتب ديواني واردر. شو بيت اونكدر:

اينجا غم محبت آنجا سزاى عصيان
آسايش دوكيتي بر ما حرام كردند

— ايكنجيسي ( مير حسين كربلائي )، پدري كربلالي اولديغي حالده، سبزوارده طوغمش؛ وهراته رحلتله، اوراحاكمي محمد خانك مظهر احساني اولمش ايدي. شو بيت اونكدر:

سياه روزم وحال مراكسى داند
كه در فراق تو يكشب بحال من باشد

— اوچنجيسي هراتلي اولوب، شو بيت اونكدر:

اى كه منعم ميكنى از ديدن آن كلعذار
حالت دلرا نميدانى مرا معذور دار

**قدوري** { ( ابو الحسين احمد بن محمد ) اعاظم فقهاء حنفيه‌دن اولوب، } زماننده فقهاء حنفيه‌نك رئيسي ايدي. فقهاء شافعيه رؤساسندن ابو حامد اسفرائني ايله معارضه‌لري اولمشدر. تاريخ بغداد صاحبي ابوبكر الخطيب صاحب ترجمه‌دن استماع وروايت احاديث شريفه ايتمشدر. ٣٦٢ تاريخنده بغدادده طوغوب، ٤٢٨ ده ينه اوراده وفات ايتمشدر. فقهده كندي اسمنه اضافتله مشهور اولان « المختصر » عنوانيله بر كتاب معتبري وسائر بعض تأليفاتي واردر.

**قديمي** { ايران شعراسندن اولوب، رسا. ملقده‌كي مهارتيله دخي مشهور } ايدي. كيلانليدر. شو بيت اونكدر:

ديده ام روبي وعاشق شده جايي عجبي
رخ نموده ست مرا باز بلايي عجبي

**قرا** { ( Kra ) مالاقه شبه جزيره‌سني هند چيني برينه ربط ايدر بر برزخ } اولوب، $10^{\circ}$ ايله $11^{\circ}$ عرض شمالي آره‌سنده واقعدر، واكي ٧٠ كيلومتره‌در. انكلتره‌نك هند مستملكاتي بو برزخه قدر ممتد اولوب، برزخك ساحل غربيسي انكلتره‌يه وساحل شرقيسي سيام دولتنه تابعدر. ايكيسي آره‌سنده‌كي حدود قربنده وسيام طوپراغنده بو اسمله بر قصبه دخي واردر. ساحل غربيسي آلچق وبطاقلق اولوب، قارشيسنده ( ماركي ) جزائر مجتمعه‌سي بولنيور. بو جهتده بر قاچ قوى وليماني واردر. ساحل شرقيسي قربنده شمالدن جنوبه بر صره طاغلر ممتد اولور. برزخك اهاليسي ٢٠٠٠٠ كشي قدر اولوب، سياملي وملايي وچينلندن مركبدر. بو برزخك كشادي دفعاتله تصور اولنمشدر.

**قراتر** { ( Crater ) بيوك اسكندرك سر. دارلرندن اولوب، پرواسز لسان } قوللانمسيله برابر، جهانكير مشار اليهك وفاتنه‌دك

توجهنی غائب ایتمه‌مش؛ ومشار الیهك وفاتندن صکره ماکدونیه واپیر قوماندانی اولوب ، قبل المیلاد ٣٢٢ تاریخنده واقع ( قرانون ) محاربه‌سنده قاتی پدری بولنان آنتیپاتره یاردیم ایده‌رك ، بردیقاسی باتیرمغه سبب اولمش ؛ و ٣٢١ ده ( اومن ) ه قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

**قراتس** { (Cratès) یونان قدیمك حکمای کلبیونندن اولوب ، مشهور دیوجانسك شاکردی و حکیم ( زنون ) ك معلمی ایدی . تیبه‌لی اولوب ، قبل المیلاد ٣٢٤ تاریخلرنده نشأت ایتمشدر . استادینك مسلکنی تعقیب ایچون ، بتون مالملکنی صاتوب ، اثمانی همشهریلرینه تقسیم ایتمشدی . پك چرکین وقلندر مشربلی اولدیغی حالده ، ( هیپارخیه ) اسمنده آتنه‌لی کوزل وزنکین بر قادین کندیسنه علاقه ایدوب وارمش ایدی .

**قراتیپ** { (Cratippe) یونان قدیم حکمای مشائیونندن اولوب ، مدللیلیدر . ابتدا وطننده تدریس فلسفه ایدوب ، بعده آتنه‌یه کیده‌رك ، اوراده چیچرونك اوغلیله بروتوس دخی حلقهٔ تدریسنده بولنمشدی . پومپیوس ، فارساله ( یعنی چتالجه ) مغلوبیتنی متعاقب بو فیلسوفی زیارت ایدوب ، تسلیاتنه مظهر اولمش ایدی . تعبیر رؤیا حقنده برکتابی واردر .

**قراتینوس** { (Cratinus) یونان قدیمك مضحکه‌نویس شعراسندن اولوب ، میلاددن ٥٢٥ سنه اول آتنه‌ده طوغمش؛ و ٩٥ یاشنده وفات ایتمشدر . یازدیغی طونناقلی مضحکه‌لرندن یالکز بعض فقره‌لری موجوددر .

**قراری** { ( مولا نورالدین محمد ) ایران شعراسندن اولوب ، کیلانلیدر . طبیب بولنان برادری مسیح الدین ابوالفتح کیلانی ایله برلکده هندستانه رحلت ایدوب ، اکبرشاهك حسن قبولنه مظهر اولمشلردی . بر مدت دخی کیلان حاکمی احمد خانك خدمتنده بولنوب ، اورانك انقلابندن صکره قزوینه انتقال ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

من از جفاش نترسم ولی ازآن ترسم
که عمر من بجفا کردنش وفا نکند

**قراسنویارسق** { ( Crasnoïarsk ) سیبریه‌نك غرب جهتنده ( توبولسق ) ك ٢١٠٠ کیلو متره شرقنده و ( قراسنایارقه ) نهرینك ( ینیسی ) ایرماغنه دوکلدیکی محلده ( ینیسی ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٦٨٠٠ اهالیسی و اطرافنده کمور ودمیر وسائر معدنلری واردر .

**قراسوس** { (Crassus) روماليلرك الك مشهور خطبا وقانون شناسانندن اولوب ، قبل المیلاد ١٠٠ تاریخنده طوغمش؛ و ٦٩ ده قونسلوس اولمش ایدی .

**قراغویواچ** { (Cragouïevotz) صربیه‌ده بلغرادك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٣٦٨٥ اهالیسی و طوبخانه‌سی واردر . میلوش طرفندن مرکز اتخاذ اولنه‌رق ، ١٨٤٢ تاریخنه‌دك صربیه پرنسلرینك مقری بولنمشدر .

**قرافه** { مصرده قاهره‌نك خارجنده وجنوبنده بر محل اولوب ، شهرمذکورك الك بیوك مقبره‌سیدر . امام شافعی ( رضه ) ایله ابن طولون و سائر اعاظم و مشاهیرك تربه‌لرینی حاویدر . وقتیله معافر قومندن بو اسمله مسمی بر قبیله اورایه یعنی فسطاطك خارجنه نازل اولمغله ، قبیلهٔ مذکوره‌نك اسمنی محافظه ایتمشدر . — اسکندریه‌نك خارجنده دخی بو اسمله بر محل واردر .

**قراقاتوآ** { (Crakatoa) سوماتره ایله جاوه جزیره‌لری آره‌سنده‌کی سونده بوغازنده بر آطه اولوب ، شمدیکی حالده شرقدن غربه بویی ٥ ½ و اکی ٢ کیلومتره‌در . ١٨٨٣ تاریخنده وقوع بولان دهشتلی بر پاتلامسندن اول بویی ٨ و اکی ٥ کیلومتره ایدی . اراضیسی برکانی اولمغله ، تاریخ مذکورده بردن پاتلایوب ، جزیره‌نك نصفی هوایه اوچمش و یا صوبك ایچنه باتمش؛ وهوایه قالقان توزدن ایکی کون اورته‌لق کیجه کسیلوب ، دکیز دخی بردن بره سواحلك اوزرینه هجومله ، مذکور ایکی بیوك جزیره‌نك ایکی ساحلنده بولنان ایکی قصبه‌یی و آقاجلری

آلوب كونورمشدر. بو پاتلامه‌نك صداسی كرهٔ ارضك تماميله او بر طرفنده يعنی آفريقاده بيله حس اولنمش؛ جاپونيه و جزيرة العربه قدر زلزله وقوع بولمش؛ وقالقان توزلردن كونلرجه كونشك غروبنده بر قرمزيلق كورينوب، مملكتمزده دخی مشاهده اولنمش؛ وتا آوروپانك شمال جهتلرنده قارلرك اوزرينه توز ياغمشدر. تاريخ بوكبی علائم ارضيه‌نك بوندن شدتليسنی ضبط ايتمه‌مشدر.

**قراقوويه** (Cracovi) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيا خطه‌سنده ويانه‌نك ٤٥٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ولمبرغك ٣٥٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق ويستوله‌نك صول يعنی شمالی كنارنده قضا مركزی بر شهر اولوب، ٧٦٠٢٥ اهاليسی، كوزل تفرجكاهلريله صيفيه‌لری، نهرك اوزرنده بر كوپريسی، اسكی اهستان قراللرندن وسائر مشاهيردن برقاچ كشينك مزارلرينی حاوی بيوك بر كليساسيله ديكر ٤٠ كليساسی، دارالفنونی و بوكا مربوط بيوك بر كتبخانه‌سيله رصدخانه‌سی ونباتات باغچه‌سی، صنايع وتجارت و صنايع نفيسه مكتبلری، داخلی مكتب اعداديسی، علوم وصنايع وزراعت و تجارت جمعيتلری، فائضسز آقچه اقراض ايدر بر امنيت صنديغی، دباغخانه‌لری، چوخه وسائره فابريقه‌لری، سنه‌ده ايكی پنايری وخيلی ايشلك تجارتی واردر. بوشهر خيلی وقت لهستان قراللغنك پايتختی بولنمش؛ و لهستانك مقاسمه‌سنده تشكيل اولنان بيطرف بر جمهوريتك مركزی اتخاذ اولنه‌رق، ١٨١٥ دن ١٨٤٧ تاريخنه‌دك بووجهله مستقل قالدقدن صكره، آوستريا ومجارستان دولتنه ترك اولنمغله، غاليچيا ايالتنه الحاق اولنمشدر. هيئت جديده‌نك موجدی اولان مشهور (قوپرنيق) دخی بو شهرده مدفوندر.

**قرانون** (Cranon) تساليه‌ده فارساله (يعنی چتالجه) نك شرق جهتنده اسكی بر قصبه اولوب، آتنه‌ليلر اوراده آنتيپاتر ايله قراتر طرفندن مغلوب اولمشلردی.

**قرانيه** (Crania) آرناؤدلغك منتهای شمال غربيسنده و اشقودره كولنك غرب جنوبيسنده اخيراً قره طاغه ترك اولنمش بر ناحيه اولوب، بار واولكون ايله برابر مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٧٦ مربع كيلومتره واهاليسی، همان جملةً آرناؤد واكثريت اوزره اسلام اولمق اوزره، ١٦٠٠٠ كشيدر. اصل قرانيه‌ليلر چاليشقان آدملر اولوب، ايچلرنده پك ماهر باغچوانلر يتيشير.

**قرانيه** (Crania) تساليه‌ده ترحاله سنجاغنك قالاباقه قضاسنده وآسپروپوتاه‌ونك صول تابعلرندن بری اوزرنده كوچك بر قصبه اولوب، ٢٤٤٥ اهاليسی واردر. قصبه وجوارلری كاملاً اولاخ اهالی ايله مسكوندر.

**قرايووه** (Craïova) رومانيه‌نك افلاق خطه‌سنده و بكرشك ٢٠٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق طونه‌يه تابع (پول) نهری اوزرنده (دوليه) ايالتنك مركزی بر شهر اولوب، ٢٢٨٠٠ اهاليسی، مكتب اعداديسی، متعدد كليسا و مناسترلری وجوارنده قيا طوزی معدنی واردر. وقتيله كوچك افلاقك مركزی ايدی.

**قربی** (امير شاه) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ازنيقليدر. شو بيت اونكدر:

يازه‌لی خطی وفا نقشنی كرد چمنه
مهر ايدر اولدی او مهپاره جفاسن چكنه

**قربی** ايران شعراسندن ايكی ذاتك مخلصيدر:

برنجيسی (مولانا فتاح) شيرازلی اولوب، اكبر شاهك اواخر سلطنتنده كنج ياشنده هندستانه هجرت ايتمش؛ وجهانكيرك زماننده اوراجه بعض مأموريتلرده بولنمش، و زيارت حرمين شريفين ايتمش ايدی. ١٠٤٥ تاريخنده ٧٠ ياشلرنده وفات ايتمشدر. شو رباعی اونكدر:

پر آبله شد پای تمنای دلم
چون خانهٔ زنبور شد اعضای دلم
آغشته درد شد سراپای دلم
ايواه دلم وای دلم وای دلم

— ايكنجيسی دماوندلی اولوب، مطالعهٔ اشعار وصحبت ياران ايله عمرينی كچيرمش، ساكن بر آدم ايمش. شو بيت اونكدر:

ميفرستم بر اوقاصد وميكويد رشك
سبب ساز خدايا كه بمنزل نرسد

**قرتال** { شهر امانتنك اسكدار متصرفلغنده و اسكدارك ١٩ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق مرمره دكيزى ساحلنده و ازميد دمير يول خطى اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤٨٣٥ اهاليسى وچوق باغلريله سبزه باغچەلرى واردر . استانبولدن هر كون واپور كيدوب كلير. اوستنده ويارم ساعت شمالنده جيادت هواسيله مشهور (ياقەجق) قريەسى بولنوب، برخيلى كوشكلرى حاويدر . اسمى تركجه كبى كورينيورسەده، (قارتالى) اسم روميسندن اختصاراً مأخوذدر.— قرتال قضاسى قوجه ايلى شبه جزيرەسنك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، شرقاً ككبوزه ، شمالاً شيله قضالريله غرباً قاضى كويى دائرهٔ بلديەسيله ، جنوباً دخى مرمره دكيزيله محدوددر . قضا ٢٤ قريەدن مركبدر . پايتختك صيفيەلرندن معدود اولان ارن كويى و بوستانجى ومالتپه دخى بو قضايه ملحقدر.

**قرچوه** { (Kroutchévo) مناستر ولايت وسنجاغنده ومناسترك ٧٠ كيلومتره قدر شمال غربيسنده و (وارداره) تابع (ترسقه) نهرى مجراسنك يوقاريسنده طاغلرله محاط بر اووەنك كنارنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٨٩٩ اهاليسى، برى ابو الفتح سلطان محمد خان ثانينك بنا كردەسى اولمق اوزره، ٥ جامع شريفى، ٥ تكيەسى، ١ مدرسەسى، رشديه مكتبى وبرنمونه مكتب ابتدائيسى، بر بلغار كليساسى ، درت بلغار مكتب ابتدائيسى، ١٧٠ دكانى، ٧ خانى، ١ حمامى، ١٨ فرونى وبر مملكت ساعتى واردر.
— قرچوه قضاسى مناستر سنجاغنك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب ، جنوباً مناستر قضاسيله، غرباً اوخرى قضاسى ودبره سنجاغيله، شمالاً وشمال شرقى طرفندن قوصوه ولايتيله، شرق‌جنوبى جهتندن دخى پرليه قضاسيله محدوددر. ١١٣ قريەدن مركب اولوب، ٣٤ ٢٢٢ اهاليسى واردر، كه بونلرك نصفندن زيادەجه مقدارى بلغار، يالكز ٦٤ ى اولاخ و قصورى يعنى ١٣ ٥٨٦ سى اسلام وآرناوددر . واردات سنويەسى ٢٣ ٠٠٠ ليرايه قريب و مصارفات محليەسى ٢٠٠٠ ليرا قدردر . يالكز مركزى اطرافنده واورادن كچن نهر واديسنده بر آز اووەلر بولنوب، سائر جهتلرى مرتفع طاغلردن عبارتدر. مذكور اووەلرده وقابل زراعت وادى وپارلرنده بغداى، آرپه، مصر، چاودار، كنوير، فاصوليه وسائر حبوباتله الما، آرمود، جوز، كراز، اوزوم و سائر ميوه وسبزەلرك انواعى حاصل او- لور. قارپوزى‌ده چوق وپك لذيذدر. طاغلرنده خيلى اورمانلرى اولوب، كراستە واودونه يارار آغاجلرى واردر . درون قضاده ٢٤ جامع شريف، ٦٤ كليسا و ٢٥٨ دكرمن موجوددر. اهالى پاموقدن بز، فانله چوراب، شياق، فانله و سائره اعمال ايدرلر. مرعالرى چوق اولمغله ، اهالى خيلى قويون وسائر حيوانات اهليه بسليوب، چيقاردقلرى ساده ياغ پك نفيس ومقبولدر. مركز قضا مركز ولايته بر شوسه ايله مربوطدر.

**قردو** { (Crédo) فرانسه ايله اسويچره آرەسنده‌كى (ژوره) سلسلهٔ جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، ١٦٢٤ متره ارتفاعى واسويچره كوللريله سائر اطرافه كوزل منظرەسى واردر . ليوندن غرنوبلەيه كيدن دمير يول خطى بو طاغك آلتنده ٣٩٠٠ متره اوزون بر تونلدن كچر.

**قرست** { (Crest) فرانسەنك (دروميه) ايالتنده و (ديه) نك ٣٩ كيلو- متره غربنده اولەرق دروميه نهرى اوزرنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٤٠٠ اهاليسى و دباغخانەلريله يوك و پاموق و ايپك منسوجاتى واردر.

**قرسماس** { (Christmas) بحر محيط كبيرده ١° ٤٥′ عرض شمالى ايله ١٦٠° ٥′ طول شرقيده واقع بر جزيره او- لوب، محيط دائرەسى ٩٠ كيلومترەدر . ١٧٧٧ تاريخنده مشهور قپودان قوق طرفندن مولد عيسى (عليه السلام) كونى كشف اولنمغله، بو معنايى افاده ايدن بو اسمله تسميه اولنمشدر.

**قرستوف** { (St. Christophe) سنت — خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، سوريه ويا فلسطينده نشأت ايتمش؛ و دچيوس زماننده ميلادك ٢٥٠ تاريخلرنده

آناطولیده قتل اولنمشدر . ترجمهٔ حالی مجهول
اولمغله، حقنده برچوق خرافات شیوع بولمشدر.
تموزك ٢٥ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

**قرستوف** { (Christophe) قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن اولوب،
برنجی رومانك اوغلیدر . ٩١٩ تاریخنده پدری
طرفندن برادرلری استفان و سکزنجی قسطنطین
ایله برابر حکومته تشریك اولنمش؛ و ٩٣١ ده
وفات ایتمشدر .

**قرستوف** { (Christophe) دانیمارقه قراللرندن بروجه آتی اوچ
کشینك اسمیدر : برنجیسی ایکنجی والدمارك
اوغلیدر . ١٢٥٢ ده برادری ( آبل )ه خلف
اولوب، یدی سنه دولتنك پسقپوسلریله اوغراشدقدن
صکره، ١٢٥٩ ده وفات ایتمشدر.
— ایکنجیسی بدنجی اریقك اوغلی اولوب،
١٣٢٠ ده برادری سکزنجی اریقه خلف اولمش؛
وخیانت ومظالمیله تبعه‌سنی دلگیر ایدوب، ١٣٢٦
ده اسقاط اولنمش؛ ومؤخراً مملکتنك بر قسمنی
ضبط ایتمش ایسه‌ده ، نفرت عمومیه‌یه مظهر او-
لوب، کلیسادن دخی طرد و اخراج اولنه‌رق ،
١٣٣٤ ده وفات ایتمشدر. اوغلی دردنجی والدمار
١٣٤٠ ده تخته قعود ایتمشدر.
— اوچنجیسی باویره قرالی ژانك اوغلی
وطقوزنجی اریقك یکنی اولوب ، ١٤٤٠ ده
دانیمارقه ، ١٤٤١ ده اسوج و ١٤٤٢ ده
نوروج قراللغنه انتخاب اولنه‌رق ، بو اوچ مملکتی
توحیدله ، بعض نظامات وضع ایتمش؛ و ١٤٤٨ ده
وفات ایتمشدر.

**قرستوف قولومب** { [ « قولومب » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

**قرستیان** { (Christian) دانیمارقه قراللرندن بو اسمله سکز کشی گلمشدر:
برنجیسی ١٤٤٨ تاریخنده پدری باویره‌لی
قرستوفه خلف اوله‌رق دانیمارقه قرالی اولدقدن
صکره، ١٤٤٩ ده نوروج و ١٤٥٠ ده اسوج
قراللغنه دخی انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، اسوجده
فعلاً حکمی اولمیوب، ١٤٦٣ ده ( شارل
قانوتسون ) طرفندن اسوج قراللغندن بسبتون
اسقاط اولنه‌رق، دانیمارقه‌یه چکلمش ؛ ووالده-
سندن ارثاً شلسویغ ایله هولستانیه دخی مالك
اولمش ایدی.
— ایکنجیسی « ظالم » لقبیله ملقب اولوب،
١٥١٣ ده پدری (ژان)ه دانیمارقه قراللغنده
خلف اولدقدن صکره، ١٥٢٠ ده اسوج قراللغنه
دخی انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، ظلم و سفاهتیله
اسوجلیلرك نفرتنی قزانوب، ١٥٢٣ ده (گوستاو-
واسه )نك تشویقیله اسقاط اولنمش ؛ و او سنه
دانیمارقه قراللغنی دخی غائب ایتمش؛ و ١٥٣٢ ده
استرداد حکومته چالیشمش ایسه‌ده ، مقتدر او-
له‌میوب، ١٥٥٩ ده محبسده وفات ایتمشدر.
— اوچنجیسی برنجی فردریقك اوغلی وخلفی
اولوب ، ١٥٣٩ دن ١٥٥٩ تاریخنه‌دك حکم
سورمش؛ ومملکتنه پروتستانلغی ادخال ایله، قتولیك
پسقپوسلرینی حبس ایتمش؛ وعلوم وفنون و صنایعك
ترقیسنه چوق خدمت ایلمشدر.
— دردنجیسی ١٥٨٨ ده پدری ایکنجی
فردریقه خلف اولوب، اسوجلیلره قارشی بر وقت
محاربه ایتمش ؛ وپروتستان پرنسلری اتفاقنك رئیسی
طانیلمش ایدی . هر نه قدر ایتدیکی محاربه‌لرك
چوغنده مغلوب اولمش ایسه‌ده، ماهر بر قوماندان
شهرتنی قزانمش؛ وتجارت و صنایع و معموریتك
ترقیسنه خدمت ایدوب، قرستیانیا ، قرستیانستاد
وقرستیانسانه کبی برچوق یکی شهر وقصبه‌لری دخی
تأسیس ایتمش؛ و ١٦٤٨ ده وفات ایلمشدر.
— بشنجیسی دردنجینك تورونی اولوب ،
١٦٧٠ ده پدری اوچنجی فردریقه خلف اولمش؛
و ١٦٧٣ ده اون دردنجی لوئی‌یه قارشی فلمنکلیلرله
عقد اتفاق ایتمش؛ و اسوجلیلره قارشی حرب ایدوب،
پومرانیه‌یی آلمش ایسه‌ده، ١٦٧٩ مصالحه‌سنده
گری ویرمکه مجبور اولمشدی . دانیمارقه دولتنده
الیوم مستعمل بر طاقم نظامات وضع ایتمش؛ و ١٦٩٩
ده وفات ایتمشدر.
— آلتنجیسی ١٧٣٠ ده پدری دردنجی
فردریقه خلف اولوب، صلح واسایشی محافظه وحریق
زده اولان قوپنهاغ شهرینی یکیدن اعمار ایتمش؛ و
١٧٤٦ ده متوفی اولمشدر.

— يدنجيسى ١٧٦٦ تاريخنده بدرى بشنجى فردريقـه خلف اولوب، انكلتره قرالى اوچنجى جورجك همشيره‌سى ( قارولينه ماتيلده )يى تزوج ايتمش؛ و طبيبى ( استروئنس )ى باش وكيل ايدوب، بسبتون امور حكومتى بونك الينه براقمش؛ بعده بونى عزل وقتل ايدوب ، امور حكومتى والده‌سى برونسويقلى ( ژوليه ماريه )نك الينه تسليم ايتمشدى. ١٨٠٧ ده انكليزلر قوپنهاغى طوپه طوتمغله، كنديسى قاچوب ، هولستاينك ( رندسبورغ ) قصبه‌سنه اختفا، وبر سنه صكره اوراده وفات ايتمشدر . ذاتاً اواخر عمرنده عته كتيرمشيدى .

— سكزنجيسى ولى عهد فردريقك اوغلى اولوب، ١٨١٤ تاريخنده نوروج واليسى اولديغى حالده، بو مملكتى دانيمارقه‌دن فك ايله اسوجه ربط ايتمك ايستين دول متفقه‌يه قارشى مقاومت ايتمش ايسه‌ده، برناردوتك قوۀ زائده‌سنه قارشى موفق اوله‌ميوب، چكلمكه مجبور اولمش؛ و١٨٩٣ تاريخنده ، عم‌زاده‌سى آلتنجى فردريقك وفاتى اوزرينه، دانيمارقه تختنه چقوب، بر چوق اصلاحات وتنظيمات اجرا ايله، علوم وصنايعك ترقيسنه خدمت ايتمشدر. بونك اواخر حكومتنده دانيمارقه‌نك اشلسويغ ايله هولستاينده‌كى حقوق مسئله‌سى درميان اولنه‌رق، اوزون بر محاربه انتاج ايتمشدر. ١٨٤٨ ده وفات ايلمشدر.

**قرستيانساند** { ( Christiansand ) نوروجك ( سوندنفيلد ) ايالتنده ٥٨°٨′ عرض شمالى ايله ٥°٣٤′ طول شرقيده بر قصبه و اسكله اولوب، ١٢٥٤٠ اهاليسى، بيوك ومصنع بر كليساسى، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى ، يالكز بزى فابريقه‌لرى، دباغخانه‌لرى وكراسته تجارتى واردر.

**قرستيانستاد** { (Christianstad) اسوجك اسقانيه خطه‌سنده ( هلغا ) نهرى اوزرنده وبو نهرك بالطيق دكيزنده‌كى منصبى قربنده همنامى اولان ايالتك مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ١٠٦٧٠ اهاليسى، استحكاماتى، بر قاچ فابريقه‌سى وپك ايشلك تجارتى واردر.

**قرستيانستاد** { (Christianstad) آمريقاده‌كى آنتيل جزايرندن دانيمارقه‌نك ضبطنده بولنان (سنت قروا) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده او جهته‌كى دانيمارقه مستملكاتنك مركزى برقصبه واسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وصاغلام ليمانى واردر.

**قرستيانيا** { ( Christiania ) نوروجك پايتختى اولوب ، مملكت مذكوره‌نك منتهاى جنوب‌شرقيسنده، استوقهولمك ٥٠٠ كيلومتره غربنده وپك اوزون بر خليجك منتهاسنده اوله‌رق ٥٩°٥٤′٤٤″ عرض شمالى ايله ٨°١٣′١٥″ طول شرقيده واقعدر. بيوك وكوزل برشهر اولوب، ١٤٨٣٢٠ اهاليسى، دوز وكنيش سوقاقلرى، ايكى سرايى، دارالفنونى، كتبخانه‌سى، شمال آنتيقه‌لرينه مخصوص موزه‌سى، نباتات باغچه‌سى، مكتب عسكريسى، باقه‌سى و سائر مؤسساتى، جاده‌لرده و تفرجگاهلرده پك چوق اشجارى واردر . شهرك مركزى وساحله قريب اولان باشليجه يرلرى كاركير وكوزل اولوب، كوشه وكنارلرنده‌كى محله‌لرى اليوم اخشاب وسوقاقلرى طار و قالدرمسزدر . فابريقه‌لرى پك آز وتجارتى‌ده ايكنجى درجه‌ده‌در.

**قرستينه** { ( Ste. Christine ) — سنته خرستيانلرك عزيزه‌لرندن اولوب، طوسقانه‌ده بر شهرك متصرفنك قيزى اولديغى حالده، خرستيانلغى قبول ايتمش اولديغيچون، ديوقليتيان زماننده قتل اولنمشدر. تموزك ٢٤ نده يورطيسنى اجرا ايدرلر.

**قرستينه** { ( Christine ) فرانسه قرالى دردنجى هنرى ايله مديچيسلى ماريه‌نك قيزى اولوب، ١٦٠٦ ده طوغمش، و ١٦٦٣ ده وفات ايتمشدر. ١٦١٩ ده ساووا دوقه‌سى ويقتور آمدءيه واروب، ١٦٣٧ ده طول قالمش؛ واوغلى ايكنجى شارل امانوئلك صباوتى زماننده نائبۀ حكومت اولوب، كمال متانت وتدبيرله ادارۀ امور ايتمش؛ وادعاى حق نيابت ايدن قاينى پرنس توماسى بو دعوادن ال چكمكه مجبور ايلمشدى.

**قرستينه** { ( Christine ) اسوج قراليچه‌سى اولوب ، ١٦٢٦ تاريخنده

طوغمش ؛ و١٦٣٢ ده ( لوچن ) محاربه‌سنده قتل اولنان پدری کوستاو آدولفك يرينه قراليچه اولوب ، ١٦٤٤ ده وصايتدن قورتلمش ؛ وبش سنه مدير وعاقل بر باش وكيلك معاونتيله پك عاقلانه حكومت سورمش ايسه‌ده ، بعده بونی عزل ايله ايشلری بر طاقم اخلاقسز آدملرك الينه براقديغندن ، سوء اداره آثاری هر طرفدن رونما اولمغله ، ١٦٥٤ ده فراغت ايتمكه مجبور اولوب ، حكومتی عم زاده‌سی شارل كوستاوه ترك ايتمش ؛ وقتوليك مذهبنی دخی قبول ايله ، سير وسياحته چيقمش ؛ وبر مدت فرانسه‌ده امرار ايام ايدوب ، اوراده دوستی بولنان سايسی ( مونالدشی ) نك قتلی تهمتيله لكه‌دار اولمش ؛ وبعده رومايه كيدوب ، ١٦٨٩ ده اوراده وفات ايتمشدر. اكثر علوم وفنونه واقفه اولوب ، حكومتی زماننده سراينی مجمع علما وهنروران ايتمش ، وبوميانده دقارتی دخی جلب ايلمش ايدی.

**قرسپی** { (Crespi) بو اسمله اون يدنجی واون سكزنجی قرن ميلاديده جمله‌سی بر عائله‌يه منسوب اولمق اوزره ، ميلانده وبولونيه‌ده برقاچ مشهور رسام ظهور ايتمشدر.

**قرسوس** { (Crésus) ليديه خطهٔ قديمه‌سنك صوك حكمداری اولوب ، كثرت مال وثروتيله مشهوردر . پامفيليا و ميسيا وفريجيايی دخی ضبط ايدوب ، (آليس) ايرماغنه يعنی قيزيل ايرماغه قدر توسيع حدود ايتمشدی . پايتختی اولان ( ساردس ) شهر قديمی مجمع حكما وهنروران اولمشيدی. بوميانده آتنه واضع قانونی (سولون) ساردسه دخولنده قرسوس كنديسنه خزينه‌لرينی واموالنی كوستره‌رك ، « بندن بختيار دنياده كيمسه كوردك می » ديه صورديغنده ، سولون «بن كيمسه‌نك صوكنی كورمه‌دن بختيار- لغنه حكم ايده‌مم » ديمش. چوق چكمه‌دن ايرانده جهانكير شهير كيخسرو ظهور ايتمكله ، قرسوس بوكاقارشی آثوريلرك امدادينه كيده‌رك ، (تيمبريه) محاربه‌سنده مغلوب اولوب ، متعاقباً ساردس شهرنده محاصره اولنمش ؛ ونهايت شهر ضبط اولنمغله ، كنديسی دخی قبل الميلاد ٥٤٨ تاريخنده اسير دوشمشيدی. كيخسرو قرسوسك احراقنی امرايتمكله ، اودونلر حاضرلنوب ، كنديسی اوستنه اوتورديله‌رق ، اودونه آتش ويرلدكده ، قرسوس بلا اختيار « سولون! سولون! سولون! » ديه باغرديغندن ، كيخسرو مراق ايدوب ، نه سويلديكنی صورمش ؛ وسولونك كنديسنه سويلمش اولديغی سوزی خبر آلنجه ، اعدامندن واز كچوب ، عمرينی باغشلامشدی .

**قرشوه** { (Krouchévo) مناستر ولايت وسنجاق وقضاسنده ومناستردك تقريباً ٤٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق مناستر اووه‌سنك منتهای شمال غربيسنده‌كی طاغك اوزرنده ناحيه مركزی برقصبه اولوب ، ٩٧٢٤ اهاليسی ، كليسای ، ٧ مكتبی ، ٢٣٥ دكانی ، ٧ خانی ، ٣٥ فرونی ، بر ساعت قله‌سی وياز ين پك لطيف آب وهوای واردر. قصبه يكی اولوب ، سكسان سنه اول كوچك برقريه حالنده ايدی . اكثر اهاليسی اولاخدر . — قرشوه ناحيه‌سی مركزی اولان قصبه ايله ٩ قريه‌دن مركب اولوب ، ٢٨٣ ١١ اهاليسی واردر ، كه بونلردن ٥٣٠٥ ی اولاخ ، ٥٨٣٨ ی بلغار وياالكز ١٤٠ ی اسلامدر. اراضيسی طاغلق ومرتفع اولوب ، محصولاتی احتياجات محليه‌يه كفايت ايتمز ، واكثر اهاليسی مصر وورومانيا وسائر طرفلرده تجارتله اشتغال ايدرلر . قادينلر اينجه ويومشاق يوك چوراب اورر ، وولنجه وفانله‌كی بعض شيلر نسج ايدرلر. داخل ناحيه‌ده ١ جامع ، ٦ كليسا ، ١٠ مكتب و١٩ دكرمن موجوددر. اورمانلريله مرعالری وقيونلری چوقجه‌در .

**قرطاجنه** { افريقيه‌ده‌كی مشهور قارتاج شهر قديمنك واسپانيه‌ده‌كی قارتاجنه‌نك عربلر عندنده مستعمل اسم مشتركيدر. [ « قارتاج » و« قارتاجنه » ماده‌لرينه مراجعت بيورليه . ]

**قُرطُبه** { اسپانيه‌نك آندالوسيا خطه‌سنده واقع ( قوردوبه ) شهرينه عربلر طرفندن ويريلن اسمدر . [ « قوردوبه » ماده‌سنه مراجعت بيورليه . ]

**قَرطَمه** { اندلسده ریه اعمالندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قرقشونه** { فرانسه نك ( قارقاسونه ) شهرینه عربلرك ویردكلری اسمدر . موسی بن نصیرك قیادتیله اندلسی فتح ایدن غزاة مسلمینك اورایه قدر ایلریلمش اولدقلری معلومدر .

**قرق كلیسا** { ادرنه ولایتنده وادرنه نك ٥٣ كیلو متره شرقنده اوله رق استرانجه سلسلهٔ جبالنه مربوط برطاقم تپه لرك غربی اتكلرنده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی، بری سلطان بایزید خانك وبری خضر بكك بنا كرده سی، اولق اوزره ٨ جامع شریفی، ٢ تكیه سی، مكتب اعدادیسی، ٥ اسلام ومتعدد روم وبلغار ویهودی مكاتب ابتدائیه سی، شیاق وفانیله وچول كبی یوك منسوجات دستگاهلری وشراب وقونیاق عمل خانه لری واردر .

— قرق كلیسا قضاسی لوانك منتهای شمال غربیسنده اولوب، شمالاً وغرباً لوانك حدودیله، جنوباً بابای عتیق واوله برغوس، شرقاً دخی ویزه وطرنوی قضالریله محاط ومحدوددر. اسكوب، قواقلی، اسكی پولوس، قویوه، بیكار حصار، قوچجغاز اسملریله ٦ ناحیه ایله ٥٧ قریه دن مركبدر. اراضیسی عارضه لی اولوب، استرانجه سلسلهٔ جبالی اتكلریله بوطاغلردن وقوجه بالقاندن اینوب، تكه دره سنه وارکنه نهرینه دوكیلن چایلرك دره لرندن عبارتدر . اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، ذخایر متنوعه ایله اوزومی چوقدر .

**قرق كلیسا** { سنجاغی . ادرنه ولایتنی تركیب ایدن آلتی سنجاغك بری واك شرق شمالیسی اولوب، مركزینك اسمیله مسمادر. شرقاً چتالجه سنجاغیله وقره دكیزله، شمالاً شرق روم ایلی حدودیله، غرباً ادرنه، جنوباً دخی تكفور طاغی سنجاقلریله محاط ومحدوددر . ٧ قضا و ٢٢ ناحیه یه منقسم و ٢٤١ قریه یی حاوی اولوب، ١٣٨٦٧٨ اهالیسی واردر. اهالی همان متساویاً اسلام وروم وبلغاردن مركب اولوب، برمقدار یهودی وچنگانه وسائره دخی واردر . قوجه بالقانك نسبةً آلچق اولان قسم شرقیسنی وامینه طاغی حدود شمالیه سنی تشكیل ایتدیكی كبی، استرانجه سلسلهٔ جبالی ده لوا داخلنده شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ممتد اولوب، سنجاغك اراضیسنی ایكی مائله یه تقسیم ایدیور . بری قره دكیز مائله سیدر، كه مذكور طاغلرك ساحل بحره قدر ممتد اولان اتكلریله قوللرینی وطوغریدن طوغری یه بحر مذكوره دوكیلن انهارك وادیلرینی حاوی اولوب، طونوی، اختبه پولی، ویزه ومدیه قضالرندن مركبدر . ایكنجیسی آطه لر دكیزی مائله سیدر، كه استرانجه وبالقانك غربی وجنوبی اتكلرینی حاوی اولوب، اركنه وبوكا تابع تپه دره سی مجرالرینه دك جنوب غربی یه طوغری مائل اراضیدن عبارتدر، وبتون میاه جاریه سی نهر مذكور واسطه سیله ( مریچ ) ایرماغنه دوكیلور . بومائله نفس قرق كلیسا ایله لوله برغوس وبابای عتیق قضالرندن مركبدر .

بووجهله لوانك اراضیسی مختلف اولوب، یوكسك طاغلری وزراعته الویریشلی بایر وده ره لریله اووه لری دخی واردر . میاه جاریه سی پك چوق ایسه ده، اكثری كوچك ویالكز قیشین آقار دره لردن عبارتدر . اك بیوكلری حدود جنوبیه سنی تشكیل ایدن ( اركنه ) نهریله قسم غربیسنده شمالدن جنوبه اینوب اركنه یه دوكیلن تپه دره سیدر. استرانجه طاغلرینك اكثر طرفلری اورمانلرله مستور ایسه ده، كراسته یه الویریشلی بیوك آغاجلری اولمیوب، باشلیجه اودون وكموره یارار كوچك آغاجلری حاویدر . مرعالری چوق اولوب، اهالیسی خیلی حیوانات بسلرلر. اراضیسی باغه پك الویریشلی اولوب، كلیتلی اوزوم حاصل اولور، وشراب اعمال واخراج اولنور. محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، مرجمك، فصولیه، بقله، سپوركه تخمی، كتن، كنویر، توتون وسائره ایله میوه وسبزه لرك انواعندن عبارتدر . طوت آغاجلری ده چوق اولوب، خیلی مقدار ایپك قوزه سی چیقاریلیر . حیواناتنك كثرتی جهتیله خیلی مقدار یپاغی،

ساده یاغ ومختلف پنیرلر دخی اخراج اولنور . لوانك مختلف محللرنده باقر، قورشون، كومش، دمیر وسائر معدنلر بولندیغی مظنون ایسه‌ده ، الیوم هیچ بری چیقارلمامقده‌در . آلچی ولوله‌جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی واردر. داخل لواده ٥٧٦ ٣١٣ قیون، ١٧٥ ٩٤٧ كچی، ٨١ ٧٣١ صیغیر، ١٧ ٤٦٠ طوموز، ٨٧١٠ بیگیر، ٢٠٣٠ استر و ٣٠٠ مركب موجوددر. لوا درونده ٨٣ جامع ومسجد، ٢٣ مدرسه وتكیه وزاویه، ١٢٨ كلیسا ومناستر، ٣ حاوره، ١١٦ اسلام و ٨٥ ملل سائره مكتبی، ٤ خسته خانه، ٦ تخته بیچقیسی، ٣١٩٧ دكان ومغازه، ١٦٧ خان، ٣١٣ دكرمن، ٩ فابریقه، ١٠٧ فرون، ٨ حمام و ١٠٥ چشمه وسبیل بولنیور . لوانك واردات سنویه‌سی ١٣٠ ٠٠٠ لیرایی متجاوزدر .

**قَرقَنّه** ( Kerkenah ) تونسك ساحل شرقیسنده سفاقسك قارشیسنده ایکی جزیره اولوب، ′٣٥°٣٤ ایله ′٥٠°٣٤ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر . بونلرله ساحل آره‌سنده‌كی بوغاز پك صیغدر . ایكی جزیره‌نك غرب جهتنده بولنانی، كه ( الغربی ) اسمیله معروفدر، سفاقسك ٢٥ واك بیوكی اولان ( الشرقی ) ٤٠ كیلو متره شرقنده واقعدر . بیوكنك بویی ٢٥ كیلو متره واكی ٧ ایله ٨ كیلو متره آره‌سنده‌در. اورته‌سنده ( سبخةالملح ) و ( سبخةالرمله ) اسملریله صیغ وصویی طوزلی بركول واردر . جزیره‌نك اوستنده ٩ كوی بولنور . رومالیلردن قالمه بر چوق خرابه‌لر وصهرنجلر وایكی جزیره‌یی بربرینه ربط ایدن كاركیر بركوپرینك آیاقلری موجوددر. كوچكنك بویی ١٦ واك كنیش یرنده اكی ٦ كیلو متره اولوب، بونكده اورته‌سنده بر طوزلی كولی و ( ملیته ) اسمیله یالكز بر قریه‌سی واردر . بوایكی جزیره‌نك خرما آغاجلری چوق ایسه‌ده، میوه‌لری كوچك وعادیدر . زیتون آغاجلری وباغلری‌ده واردر. چوق قوملق اولمیان یرلری مزروع اولوب، آرپه، بغدای، مرجمك وسائره حاصل اولور . میاه جاریه‌لری اولمیوب، قیو صوییله اداره اولنورلر . حلفا اوتی دخی چوق حاصل اولوب، اهالیسی بوندن حصیر وسپت كبی شیلر یاپارلر. ایكی آطه‌نك اهالیسی ٣٠٠٠ ایله ١٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمین اولنوب ، جمله‌سی عرب ومسلمدرلر . زراعت ورعی اغناممله وكمیجیلك ، بالیقچیلق ، كمی اعمالی ، سونكر اخراجی كبی ایشلرله كچینیرلر .

**قُرقوب** واسط ایله بصره واهواز آره‌سنده اسكی برقصبه اولوب، كسكر اعمالندن معدود ایدی .

**قَرقُوس** قبریس جزیره‌سنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرردر .

**قَرقیسیا** جزیره‌ده دیرك ٣٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده فراتك ساحل یسارنده وخابورك ملتقاسنده اسكی برقصبه اولوب، الیوم خرابدر، وخرابه‌لری اوزرنده ( ابوسرای ) اسمیله برقریه بولنیور . قدیم برقصبه اولوب ، قبل‌الاسلام ( كیركسیون ) اسمیله معروف ایدی. جزیره‌نك فاتحی عیاض بن غنم ١٩ نجی سال هجریده حبیب بن مسلمة الفهری یی قیرقیسیایه اعزام ایدرك ، شهری صلحاً ضبط ایتمشدی . اوائل دور اسلامده معمور اولوب، بعده خراب اولمشدر .

**قِرقِیَه** اندلسده لبله نواحیسندن بر قصبه اولدیغی «معجم‌البلدان» ده مسطوردر .

**قُرلون** صقلیه ( یعنی سیچلیه ) جزیره‌سی ساحلنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قرمان** [ « قره‌مان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قرمس** (Krems) آوستریا ومجارستان دولتنك آشاغی آوستریا خطه‌سنده وویانه‌نك ٧٥ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل یسارنده وهمنامی اولان چایك بونهره دوكلدیكی محلده واقع برقصبه‌اولوب، ١١٠٤٠ اهالیسی وایپك قاشلرله قطیفه ودوكه فابریقه‌لری واردر .

**قرمسیر** (Kremsier) آوستریا ومجارستانك (موراویه) خطه‌سنك ( هرادیش ) سنجاغنده و ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع ( مارشه ) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٨١٥ اهالیسی وپسقپوسك صیفیه‌سنده عمومه آچیق کتبخانه‌سی واردر .

**قرمطی** ( ابوعلی حسن بن احمد ) قرامطه اسمیله دردنجی قرن هجریده ظهورله بر خیلی وقت اورته‌لغی قاریشدیران طائفه‌نك رئیسی اولوب ، احساء جهتنده دنیایه کلمش؛ واورادن حوزستانه کیدوب، بعده کوفه جوارلرینه کله‌رك ، فوق العاده برزهد وتقوی اظهاریله، هرکسی یانته جلب ایتدن صکره، اکثر مناهی شرعیه‌یی اباحه ایده‌رك ، برمذهب جدید تلقیننه، وخلقی بنی عباسدن تبریدله، آل‌رسول‌الله ( صلی الله علیه وسلم ) دن برینه بیعته دعوت ایتمکه باشلامشدی . کیده‌رك تکثیر توابعله ، عراق عربده عصیان ایده‌رك ، بصره وکوفه‌یی ضبط ایتمش؛ وبعده مصر عسکرینه غلبه چالوب، دمشقی آلمش ؛ وحجازه کیدوب، حجاج مسلمینی منع وقتل ایتدکدن صکره، حجر اسودی دخی کعبهٔ شریفه‌دن چیقاروب، برابرنده بصره‌یه نقل ایتمش ایدی . بونك خلفلری دخی ( قرامطه ) اسمیله برخیلی وقت بصره وبحرین ایله عراق جهتلرنده حکم سوروب ، خلفای عباسیه‌یی اوغراشدیردقدن صکره ، ٣٧٢ تاریخنده محو ومضمحل اولمشلردر .

**قرمنچ** (Krementz) روسیه‌نك (وولهنیه) ایالتنده و ( ژیتومیر ) ك ٢٠٥ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٩٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر .

**قرمنچوغ** (Krementchoug) روسیه‌نك (پولتاوه) ایالتنده و ١٢٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( دنیپر ) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٦٦٠٠ اهالیسی ، نهر مذکورده لیمانی وبك ایشلك تجارتی واردر .

**قرمنیچ** ( Kremnitz ) مجارستانك (پارس) ایالتنده و (شمنیچ) ك ٣٦ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی ، اسکی برقلعه‌سی ، ضربخانه‌سی ومعادن اداره‌سی واردر .

**قرمونه** (Carmona) اسپانیه‌نك سویله ( یعنی اشبیلیه ) ایالتنده وسویله‌نك ٣٨ کیلومتره‌شرق شمالیسنده اوله‌رق نظارتی کوزل برتپه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، مشهور باغلری وتپه‌سنده عربلردن قالمه خراب برقلعه‌سی واردر. حکومت اسلامیه زماننده دها بیوك ومعمور اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی واندلس طوائف ملوکی زماننده خیلی وقت برحکومت مستقلهٔ اسلامیه‌نك مرکزی بولنمشدر . بعض کتب عربیه‌ده ( قرمونیه ) صورتنده مضبوطدر .

**قرمونه** (Crémone) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلانك ٦٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ( پو ) ایرماغی اوزرنده ایالت مرکزی برشهراولوب، ٣٠٩٢٠ اهالیسی، سوری، کوزل میدانلری ، کنیش سوقاقلری ، بیوك سرایلری ، کوزل ابنیه‌سی ، ١٢١ متره ارتفاعنده برقله‌سی، متعددومصنع کلیسالری، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسی، ارکك وقیزلره مخصوص آیری آیری یتیمخانه‌لری، خسته‌خانه‌لری، قشله‌لری وچوخه ایله سائر منسوجات وشکرله فابریقه‌لری واردر . کانلری دخی مشهوردر .

**قرمه** (Crema) ایتالیاده لومباردیه خطه‌سنك قرمونه ایالتنده وقرمونه‌نك ٤٣ کیلو متره شمال غربیسنده ( آدا ) یه تابع ( سریو ) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٧٥٥ اهالیسی وایپك منسوجاتله دانتله، شاپقه وسائره فابریقه‌لری واردر .

**قرمیسین** ایرانده‌کی کرمانشاه شهرینك اسم معربیدر. [ « کرمانشاه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قرمیسینی** ( ابوالحسن علی بن هارون بن نصر ) مشاهیر نحویوندن اولوب، علی بن سلیمان‌الاحفشدن اخذ ایتمشدر؛ ٢٩٠ تاریخنده طوغوب ، ٣٧١ ده وفات ایتمشدر .

**قرنق** { صعید مصرده ( قنا ) مدیریتنده و قنانك ٥٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق نیلك ساحل یمیننده ٥٠٠ متره‌لك مسافه‌ده بر قریه اولوب ، اطرافنده ( تیبه ) شهر قدیمنك خرابه‌لری و ایچلرنده بر چوق آثار عتیقه بولنمسیله مشهوردر .

**قرنیده** { ماکدونیه‌ده‌کی قیلیپه ( یعنی قلبه‌جك ) شهر قدیمنك الك اسکی اسمیدر .

**قَرنین** { سیستانده برکوچك قصبه اولوب ، ملوك صفاریه‌نك منشئیدر .

**قروآتیا** { (Croatie) [ « خرواتستان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قرواش** { ( امیر ابوالمنیع معتمدالدوله — بن مقلدالعقیلی ) موصل حاکمی اولوب، مصرده‌کی فاطمیوندن حاکمك نامنه خطبه اوقودقدن صکره ، عباسیلر طرفنه دونوب ، قادرك نامنه اوقودیغندن، مصر صاحبی عسکر سوقیله موصلی ضبط، وخانه‌سنی غارت ایدوب، ایکیوز بیك آلتونی اخذ ایتمش؛ وبونك اوزرینه صاحب ترجمه دبیس بن صدقه‌دن استمداد ایدوب، ایکیسی برلکده مصر عسکرینی مغلوب ورجعته مجبور ایتمشلردی. ایکی همشیره بردن تزوج ایتمش اولدیغندن، شریعته مغایر اولان بوحرکتندن نفرت عمومیه‌یی قزانمش؛ ونهایت برادر زاده‌سی زعیم الدوله برکه خروج ایدوب ، کندیسنی اخذ وحبس ایتمش؛ وچوق کچمه‌دن دیکر برادر زاده‌سی ابوالمعالی قریش بن بدران چیقوب ، ملکی ضبط ، وعمی صاحب ترجمه‌یی محبسدن چیقاروب اعدام ایتمش ؛ وبر روایتده ٤٤٤ تاریخنده محبسده وفات ایتمشدر . مدت حکومتی ٥٠ سنه‌در . جسور وشاعر بر ذات اولوب، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر :

لله در النائبات فانها
صدأ اللئام وصيقل الاحرار
ما كنت الا زبرة فطبقني
سيفاً فاطلق صرفهن غراری

**قروتوشین** { (Krotoschin) پروسیه‌نك (پوزن) ایالت وسنجاغنده وپوزنك ٨٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٨٢٩٠ اهالیسی ، چوخه وبز فابریقه‌لری وتوتون ایله بیاغی وکورك تجارتی واردر .

**قروچناخ** { (Kreutznach) پروسیه‌نك رین ایالتنده (مانیسه) نك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و(ناخه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٣٨٠٠ اهالیسی وتوتون ، صابون ، شکر فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر . جوارنده واسع طوز معدنی ومعدن صولری بولنیور.

**قروزت** { (Crozet) بحر محیط هندینك قسم جنوبیسنده ٤٦°٣٠' عرض جنوبی ایله ٦٠° طول شرقیده واقع درت کوچك آطه اولوب ، آوستralیایه کیدوب کلن سفائن طریقی اوزرنده بولنمغله، اکثریا اوجوارلرده قضازده اولان کمیلردن قورتلانلر بو آطه‌لره التجا ایدرلر؛ وانکلیز واپورلری بو بیچاره‌لری آلوب قورتارمق ایچون ، بو آطه‌لره اوغرارلر .

**قروزوت** { ( Creuzot ) فرانسه ده ( ساؤنه مع لوآره ) ایالتنك (اوتون) قضاسنده واوتونك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٥١٠٠ اهالیسی ، واسع کومور معدنی وجسیم دمیرخانه‌لریله دوکمخانه‌لری واردر .

**قروزه** { (Creuse) فرانسه‌نك وسطلرنده ولوآره حوضه‌سنك قسم جنوبیسنده برنهردر ، که ( میله‌واش ) یایله‌سندن نبعانله ، شمال غربی‌یه طوغری جریان وهمنامی اولان ایالتله ( ایندره ) ایالتنی شق ایده‌رك ، ٢٣٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، صاغ کنارندن ( ویانه ) نهرینه دوکیلور .

**قروزه** { ( Dép. de Creuse ) — ایالتی فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شرقاً آلیه وپوی دودروم، جنوباً قورزه، غرباً ویانه، شمالاً دخی ایندره وشر ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٦٠٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٨٤٩٤٢ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب ، علی الخصوص جنوب وشرق شمالی طرفلری پك طاغلقدر . مع هذا ٩٥٠ متره‌یی

متجاوز طاغلری یوقدر . قسم غربی ووسطیسنده وادیلریله اووه‌لری دها کنیش واراضیسی دها منبتدر . قروزه نهری ایالتی اورته‌سندن شق ایتدیکی کبی ، ( شر ) نهری دخی قسم شرقیسنده جریان ایدوب، حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تحدید ایدیور . غرب جنوبی جهتنده ( قوربون ) وبونك شمالنده (غارتمپه) نهرلری آقیور. شمال جهتنده‌ده قروزه‌یه تابع کوچك قروزه نهری شرقدن غربه جریان ایدر . بونلرك توابعی‌ده اولوب ، میاه جاریه‌سی چوقدر . اراضیسنك قوۀ انباتیه‌سی پك آز اولوب، بغدای محصولاتی جزئی وباشلیجه حاصلاتی : چاودار ، مصر ، پتاته وسبزه ومیوه ایله سائره‌دن عبارتدر. باغلری یوقدر. مرعالری چوق اولوب ، قویون وکچی ایله طوموزلری کثرتلیدر . آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی بال چیقار. سولوکلری چوق بعض کوللری واردر . معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله خالی ، کاغد ومواد دباغیه‌دن عبارتدر. اهالیسنك برقسمی دولکرلك ودیوارجیلق صنعتلریله دیار آخرده یاشارلر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٥ ناحیه و ٢٦٣ دائرۀ بلدیه‌یی حاویدر .

**قروشواج** ( Krouchevatz ) نام دیکرله ( آلاجه حصار ) صربیه‌ده بلغرادك ١٥٠ کیلو متره جنوبنده ونیشك ٥٤ کیلو متره غرب شمالیسنده وصرب موراوه‌سنك ساحل یمینی یعنی جنوبیسی قربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ٣١٦٠ اهالیسی، مصنع براسکی کلیساسی واسکی صرب قراللری سراینك ویرانه‌سی واردر . ١٣٨٩ تاریخ میلادیسنه‌دك صربیه قراللرینك مقری بولنمش؛ وصربلیلرك عصیانی صره‌سنده خراب اولمشدر . ـــ سنجاغنك مساحۀ سطحیه‌سی ٣٦٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٨٠٦٨ کشیدر .

**قروقودیلوپولیس** (Crocodilopolis) یعنی « مدینة التمساح ». مصرده ( مدینة الفیوم )ه و( اتریب ) قصبه‌سنه بطالسه زماننده ویریلن اسم یونانیدر .

**قرولت** یا خود قرفلد ( Crevelt, Crefeld ) پروسیه‌نك رین ایالتنده (دوسلدورف) قضاسنده ودوسلدورفك ٢١ کیلومتره غربنده اوله‌رق کوزل ومنبت براووه‌ده ورینك ساحل یسارندن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی برشهر اولوب، ١٠٥٣٧١ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری ، آغاجلر وهیکللرله مزین میدانلری، بیوك برمکتب اعدادیسی ، صنایع مکتبی ومکاتب سائره‌سی ، خسته خانه‌سی، فقرا وایتامه مخصوص مؤسسات خیریه‌سی، ایپك قماشلرله قطیفه وباصمه فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، اجزاء کیمیویه، توتون، قیومجیلغه دائر شیلر فابریقه‌لری ، دمیرخانه ودوکمخانه‌لری ، سبزه وفدان وچیچك یتیشدیرر واسع باغچه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر .

**قروماو** (Krumau) آوستریا ومجارستان دولتنده چهستانك (بودوایس) سنجاغنده و ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( البه ) ایرماغنه تابع ( مولداوا ) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٦٦٠ اهالیسی ، کتن ایپلیکخانه‌لری وچوخه وکاغد فابریقه‌لری واردر .

**قروموِل** ( O. Cromwell ) انکلتره مشاهیر سیاسیونندن اولوب، ١٥٩٩ تاریخنده ( هونتینغتون ) قونتلغنده دنیایه کلمشدر . کنج ایکن ( پوریتان ) مذهبنی قبول ایدوب، ابتدا اورادن افکار اعتراضیه وتجددکارانه‌یه سلوك ایتمشدی. بوفکر ومسلکندن طولایی تعقیب اولنه‌رق ، آمریقایه متهیٔ عزیمت ایکن، قرالك امریله حرکتدن منع ایدلمش؛ و ١٦٤٠ تاریخنده قامبریج دارالفنونی طرفندن « اوزون پارلمنتو » دینلن مجلسه مبعوث انتخاب اولنمش؛ واوراده پاپا وقرال طرفدارلرینه قارشی قوللاندیغی شدت لسانله جالب انظار دقت اولمش ایدی . مجلس مذکور ایله قرال بیننده‌کی مناسبات داخلی حربی انتاج ایتدیکنده، قروموِل کندی مصارفیله برآلای ترتیب ایدوب، ابراز جسارت ومهارت ایتمش ایسه‌ده ، بعض حرکات اعتسافکارانه‌ده دخی بولنمش ایدی. متعاقباً سواری میرلوا وکیلی تعیین اولنه‌رق ، ١٦٤٤ ده ( مارستون مور ) و ١٦٤٥ ده ( ناسبی ) مظفریتلرینی قزانمش ؛

وجهله قراللق طرفدارلرینك مغلوبیتنی وبیچاره
برنجی شارلك محونی موجب اولمشدی . اووقت
امور حکومتی کندیسی الینه آلمغی تصارلیوب ،
عسکری کندینه جلب، وپارلمنتویی ممانعت ومخالفت
ایده‌بیله‌جك آدملردن تطهیر ایده‌رك ، قالان
طرفدارلرینك اعانه‌سیله ١٦٥٣ سنه‌سی
« حامی » عنوانیله رئیس حکومت نصب
اولنه‌رق ، بر طور مستبدانه‌ده حکم سورمکه
باشلامش ؛ واقتداردن تهی اولمدیغندن ، نظامات
وقوانینی بحق اجرا ایله، محاکمه ارباب معلومات
واستقامتدن آدملر تعیین ایتمش؛ وتجارتی ایلریلتمش؛
واسقوچیه ایله ایرلانده‌یی بسبتون انکلتره‌نك
حکمی آلتنه آلمش ؛ واسپانیه‌دن جامایقه‌یی
ضبطله ، فلمنکك قوهٔ بحریه‌سنه غلبه چالمش ؛
والحاصل انکلتره‌نك داخلاً وخارجاً ترقی واستفا-
ده‌سنه خدمت ایتمشدر. همان کافهٔ دول کندیسنك
حکومتنی تصدیقله، اتفاقنه مائل اولمشلردی. بش
سنه بووجهله حکم سوردکدن صکره ١٦٥٨ ده
وفات ایتمشدر . — اوغلی ریشار قروموول ینه
« حامی » عنوانیله خلفی اولمش ایسه‌ده ، کوشك
برآدم اولدیغندن، برقاچ آی مرورنده، برکورلتی
ظهوری وایکنجی شارلك تقربی خبری اوزرینه،
١٦٥٩ ده استعفا ایدوب ، بقیهٔ عمرینی عزلت
وانزواده کچیرمش؛ و ١٧١٢ ده وفات ایتمشدر.

**قرونستاد** { ( Cronstadt ) روسیه‌نك پترسبورغ ایالتنده وپترسبو-
رغك ٣٠ کیلو متره غربنده اوله‌رق فینلانده
کورفزینك منتهاسنده واقع برآطه اوزرنده
مستحکم بر شهر اولوب ، ٤٨ ٢٧٦ اهالیسی،
جسیم ومتین استحکاماتی، بری سفائن تجاریه‌یه ،
بری دونمایه وبری‌ده انشاآت بحریه‌یه مخصوص
اولمق اوزره ، اوچ واسع وصاغلام لیمانی واردر.
پترسبورغك مدخلنده بولنمغله، اهمیت عسکریه‌سی
پك زیاده اولوب، روسیه دولتنك ترسانه‌سی‌دخی
بو شهرده‌در. ١٧١٠ ده بیوك پترو طرفندن
تأسیس اولنه‌رق ، کیتدکجه توسیع وتحکیم
اولنمقده‌در .

**قرونستاد** { ومجارجه براسو (Kronstadt,) (Brasso) آوستریا ومجارستان
دولتنك ترانسیلوانیه یعنی اردل خطه‌سنده و
هرمانستادك ١١٥ کیلو متره شرقنده اوله‌رق
آلوته‌یه تابع ( بورزن ) نهری اوزرنده ایالت
مرکزی برشهر اولوب، ٢٩ ٥٨٥ اهالیسی ،
بر قاچ مکتبی ، دباغخانه‌لری واقلاقله ایشلك
تجارتی واردر . — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی
١٧٩٧ مربع کیلو متره واهالیسی ٨٣ ٩٣٠
کشی اولوب، رومان، مجار وآلماندن مرکبدر .

**قرونغ قاو** { ( Kroung-Kao ) سیامده ( بانقوق ) ك ٦٥ کیلو
متره شمالنده و ( منام ) ایرماغنك صول کنارنده
اوله‌رق ′٢٠°١٤ عرض شمالی ایله ′١٣°٩٨
طول شرقیده برشهر اولوب، ٥٠ ٠٠٠ اهالیسی
واردر. لاؤس خطهٔ واسعه‌سنك مرکز تجارتیدر.
اهالیسنك بربیوك قسمی نهر مذکورده واورایه
منصب اولمق اوزره شهرك اورته‌سندن کچن
( سوهی ) نهرنده کیلر ودوبه‌لرده اقامت
ایدرلر .

**قرونوبرغ** { ( Kronoberg ) اسوجك قسم جنوبیسنده بر ایالت
اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٩٩٧ مربع کیلومتره
واهالیسی ١٦٩ ٧٣٥ کشیدر . اراضیسی منبت
ومرعالری چوق ایسه‌ده ، کوللری پك زیاده
اولوب، بربیوك قسمنی اشغال ایدیورلر. مرکزی
(وقزیو) قصبه‌سی اولوب ، قربنده ایالته بو نامی
قزاندیران (قرونوبرغ) سرایی خرابه‌لری بولنیور.

**قرویدون** { ( Croydon ) انکلتره‌نك ( سوری ) قونتلغنده
( کیلدفورد) ك ٣٥ کیلومتره شرق شمالیسنده
ولوندره کوپریسنك ١٦ کیلومتره جنوبنده بر
شهر اولوب ، ١٠٢ ٦٩٧ اهالیسی ، ذخایر ،
شربتجی اوتی وحیوانات تجارتی، اسکی برکلیساسیله
پسقپوسلره مخصوص سرایی، اسکی برخسته‌خانه‌سی
وبعض فابریقه‌لری واردر . یقین وقتلره کلنجه‌یه
قدر کوچك برقصبه ایکن، دمیر یول ایله لوندره‌دن
اوچ چاریك ساعتده واریلدیغی جهتله ، انکلتره
پایتختی تجارندن برچوق آدملر اوراده صیفیه‌لر
ایدنمکله ، کوندن کونه بیومکده‌در .

**قرويه** { (Kroïa) آرناؤدلقده‌كی آقچه حصار قصبه‌سنك اسم اصلیٔ محلیسی اولوب ، آرناؤد لسانده « چشمه » دیمكدر .
[ « آقچه حصار » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره** { (Kara) روسیه‌نك منتهای شمال شرقیسنده بر نهردر ، كه اورال سلسلهٔ جبالنك قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذكوره‌نك شرق مائله‌سنده بر كولدن خروجله، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، سلسله‌نك بر بوغازندن مرورله، مائلهٔ غربیه‌سنه كچر؛ وآوروپا ایله آسیا قطعه‌لری آره‌سنده خط حدود یرینی طوتان ٢٦٦ كیلو-متره‌لك مجرادن صكره ، بحر منجمد شمالینك (قره دكیزی ) دینلن قسمنك ( قره ) قوینه دوكیلور . باشلیجه تابعی اولان (سیلووه) نهری ملتقاسندن آشاغی مجراسی سیرسفائنه صالحدر. اسمنك « سیاه » معناسیله تركجه اولمسی ملحوظدر .

**قره** { دكیزی (Mer de Kara) بحر منجمد شمالینك بر قسمی اولوب ، غرباً وشمال غربی جهتندن (نووایا زملیا) و ( وایغاچ ) آطه‌لریله، جنوباً آوروپا روسیه‌سنك منتهای شمال شرقیسی ساحلیله ، شرقاً سیبریه‌نك (یالمال) شبه جزیره‌سیله محاط وشمال شرق طرفندن آچیقدر . مذكور ایكی جزیره‌نك آره‌سنده ( قره بوغازی ) اسمیله بر بوغازدن بودكیزه كیریلیر . وایغاچ آطه-سیله ساحل آره‌سنده دها طار بر بوغاز دخی واردر . شمالدن جنوبه بویی ٧٧٥ واكی ٤٤٠ كیلومتره‌در . منتهای شرق جنوبیسی كیتدكجه طارلاشه‌رق ، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده ینه (قره) اسمیله اوزون برقوی تشكیل ایدیور . قره دكیزی یالكز حزیراندن ایلوله قدر اوچ آی بوزلردن خالی قالوب ، او موسمده بالیقجی كمیلری دخول ایده‌بیلیر .

**قره آرسلان صویی** { قونیه‌نك حمید سنجاغنده بر نهردر، كه سلطان طاغندن اینن بر قاچ چایك اجتماعندن بالتشكل، اكردیر كولنه دوكیلور .

**قره آغاج** { قونیه ولایتنك حمید سنجاغنده واسپارطه‌نك ٩٠ كیلو-متره غرب شمالیسنده قضا مركزی برقصبه‌اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی ، بر قاچ جامع ومسجد ومدرسه‌سی، رشدیه مكتبی وكتبخانه‌سی واردر . طحین حلواسی مشهوردر .

— قره آغاج قضاسی جنوباً اكردیر قضاسیله، غرباً اكردیر كولیله ، شمالاً یلواج قضاسیله ، شرقاً دخی قونیه سنجاغیله محدود اولدیغی حالده، غرب جهتنده بولنان آفشار ناحیه‌سیله برابر ٤٦ قریه‌یی حاوی و ، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره ، ١٩ ٦٨٣ اهالی ایله مسكوندر . اراضیسی منبت اولوب ، حبوبات متنوعه ایله آفیون، خشخاش، اوزوم ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . آفشار ناحیه‌سنده اوله‌طاشی معدنی دخی بولنیور. حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، ٩٢٠٠ قیون ، ١٣ ٧٠٠ كچی ، ٣٨٤٢ صیغیر و سائره‌دن عبارتدر . مركز قضاده وبعض قراده ایپلیك وكتندن بز وآلاجه نسج اولنور .

**قره آغاج** { (غربی —) آیدین ولایتنك دكیزلی سنجاغنده وسنجاغك منتهای شرق جنوبیسنده برقضا اولوب، شمالاً نفس دكیزلی ، غرباً طواس قضالریله ، جنوباً منتشا سنجاغیله، شرقاً دخی قونیه ولایتیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٨٠ مربع كیلومتره اولوب ، بونك نصفی طاغلق اراضیٔ خالیه ، برربعی اراضیٔ مزروعه ، برربعنه قریب مقداری اورمان و ٥٠ مربع كیلومتره‌لكی ده چایردر. اهالیسی ٣٦ ٤٥٢ كشی اولوب، یالكز ٣٩٠ ی تركجه لسانله متكلم روم (؟) وقصوری كاملاً مسلمدر. ایرله‌ناحیه‌سیله برابر ٨٦ قریه‌دن مركب اولوب ، مركزی ١٢٠٠ اهالیی جامع آجی بادم قریه‌سیدر. شمال غربی جهتنده خوناس طاغی وشمال شرقی طرفنده قونیه ولایتی حدودنده قره آغاج طاغی بولنوب، بو طاغدن آیریلان ایكی قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، آره‌لرنده ٢٠ كیلومتره قدر وسعتنده براووه تحصل ایدیور، كه قضانك اك منبت یری اوراسی اولوب ، كویلرینك اكثری اوراده‌در. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله اوزوم، زیتون وسائرمیوه‌لردن وتوتوندن‌عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص كچیلری چوق اولوب ، سنوی حیوانات اهلیه‌سنك تولداتی

٠٠٠ ١٣٠ رأس رادەلرندەدر. مركز قضادە بررشدیه وبرابتدائیه مکتبی واردر. یوللری هنوز پك کریدر .

**قره آرسلان** { ( عماد الدين بن داود بن سقمان بن ارتق) بنی ارتقدن اولوب ، آمد شهرینك صاحبی ایکن ، صلاح‌الدین ایوبی کندیسنه غلبه چاله‌رق ، شهر مذکوری ضبط ایتمشدی .

**قره آصماق** { سلانیك ولایت وسنجاغنده بر نهردر ، که یکیجه کو. لنك ایچندن مروله ، منصبندن ١٠ کیلومتره یوقاریده واردار ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٨٠ کیلو متره طولنده در. اسم قدیمی (لیدیاس) در. وقتیله کولك اورته‌سنه دك تطهیر اولنه‌رق ، سیر سفائنه صالح ایدی .

**قره آمد** { الیوم بولندیغی خطه‌نك اسمیله دیار بکر دینلن آمد شهرینه ، ابنیه‌سنك سیاه طاشدن معمول اولمسیله خارجدن ابراز ایتدیکی رنکدن طولایی، ویریلن اسمدر . [ « آمد » و « دیار بکر » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قره ابراهیم پاشا** { [ « ابراهیم پاشا ( قره —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره احمد پاشا** { [ « احمد پاشا (قره —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قرة العین** { خلفاء عباسیه‌دن قائم بامرالله‌ك جاریه‌سی ومقتدی باللهك والده‌سی اولوب ، چوق وقت معمر اولمش؛ وزو جیله اوغلی مشارالیهمادن بشقه تورونی مستظهر واونك اوغلی مسترشدك دخی عهد خلافتلرینه یتیشمش ؛ وبغدادده وحرمینده برچوق خیرات ومبرات براقشدر . اصل اسمی ( ارجوان ) در .

**قره باغ** { قافقاسیه‌ده کور ایله آراس مجرالری واریوان ایالتی آره‌سنده برخطه اولوب، ١٨١٣ تاریخ میلادیسنده ایراندن روسیه‌یه کچمش ؛ ویلیساوتوپول قضاسنه ملحق (شوشه) قضاسنی تشکیل ایتمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ٢٥٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر . اهالیسنك نصفی آذربایجان ترکلرندن اولوب، نصف دیکری ایرانی ، ارمنی وروسدن مرکبدر . بو خطه‌نك اسم فارسیسی ( اران ) در. اراضیسی طاغلق اولوب ، عمومیت اوزره طاغلری شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری اوزانیر . سرمدی قارلرله مستور اوچ یوکسك طاغی اولوب، بونلردن قامش طاغنك ٣٧٤٠ و قیوجق طاغنك ٣٧١٥ متره ارتفاعی واردر . بایر ووادیلری سیاه وبك منبت بر طوپراقدن عبارت اولدقلرندن ، مملکتك اسمی بوندن ایلری کلیور . یوکسك یرلرینك نباتاتی آوروپا طاغلرینك کینه مشابهدر . صرب یرلرده کچی کبی طیرمانیر بر جنس آتلری واردر . حشرات مضره‌سی چوقدر .

**قره باغلی سلیمان پاشا** { سلطان عثمان خان ثالث و مصطفی خان ثالث دورلرنده اوچ دفعه قپودان پاشا اولمشدر. سلطان عثمان خان مشارالیهك جلوسلری سنه‌سی ١١٦٨ ده امرای بحریه‌دن ایکن، رتبهٔ میرمیرانی ایله قپودان دریا اولمش ؛ وآق دکیزده دشمن سفائنندن بعض غنائمه موفق اولمغله، ١١٦٩ ده رتبهٔ وزارتله تلطیف اولنمشدی . ١١٧٠ ده انفصال ایدوب، ١١٧١ ده کل احمد پاشا زادهٔ علی پاشانك اوستنه ثانیاً قپودان دریا اولمش ؛ ١١٧٣ ده عزل اولوب ، ١١٧٦ ده سنك مصطفی پاشانك اوستنه ثالثاً مسند قپودانی‌یه نصب اولنمش؛ و ١١٧٧ ده عزل اولنه‌رق ، مملکتی اولان قره باغه عزیمتله ، اوراده وفات ایتمشدر .

**قره باغی** { (مولانا محی الدین محمد) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشاهیر علماسندن اولوب ، قره‌باغ خطه‌سندن اولمغله، ایرانده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ، درسعادته ورودله، بعض مدارسه ونهایت ازنیق مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق ، ٩٤٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر ، علوم عقلیه ونقلیه‌یه واقف اولوب ، محاضراته دائر « جالب السرور » عنوانیله برکتابی ، کشافه وتفسیر بیضاوی‌یه وتلویح وهدایه‌یه تعلیقاتی، شرح الوقایه‌یه

حواشيسى وجلال الدين دوانينك « اثبات الواجب» كتابنه شرحى واردر .

**قره برون** { آناطولينك ساحل غربيسنده ازمير كورفزينك مدخلنده وساقز جزيره سنك قارشيسنده جنوب شرقيدن شمال غربي يه طوغرى ممتد اوزون برشبه جزيره يه وبونك اوجنده كى برونه ويريلن اسمدر . شبه جزيره نفس ازمير قضاسنه تابع برناحيه اتخاذ اولنوب ، ٢٢ قريه دن مركبدر . — سلانيك كورفزنده سلانيك قويى مدخلنك ساحل شرقيسنده وواردار منصبنك قارشيسنده دخى بو اسمله بر برون واردر .

**قره بل** { آناطوليده سيواس ولايتنك شرق جهتنده بر طاغدر ، كه سيواس شهرينك شرق جنوبيسندن باشلايه رق شمال شرقي يه وارضروم ولايتى حدودينه طوغرى ممتد اولور . بو طاغ قزيل ايرماق حوضه سنى فرات حوضه سندن آيروب ، شرق جنوبى اتكلرندن آقان صولر فراته دوكيليور؛ وغرب شمالى اتكلرندن اينن صولر ايسه قزيل ايرماغى تشكيل ايديور . الك يوكسك ذروه سى حذاى بحردن ١٧٦٤ متره ارتفاعنده ايسه ده ، اطرافنده كى يوكسك اووه لردن آنجق ٢٥٠ ونهايت ٣٠٠ متره مرتفعدر .

**قره بوران** { تركستان شرقيده تاريم نهرينك دوكلديكى بركول اولوب ، نهر مذكور بوكولدن چيقه رق ، بونك شرق طرفنده بولنان (لوب نور) كولنه دوكيلور . بو ايكى كول بربرينه قريب اولمغله ، ( لوب نور ) ماده سنده دها زياده تفصيلات ويريله جكدر .

**قره بوره** { روسيه يه تابع تركستانده (تيان شان ) سلسلهٔ عظيمه سنك (الاطاغ) شعبه سنه مربوط ( اورتاق طاغى ) نك منتهاى غربى قسمى اولوب ، سرمدى قارلرله مستور ذروه لرى واردر . ينه قره بوره اسميله بر بوغازى واردر ، كه ٣٣٠٥ متره ارتفاعى اولوب ، اولدقجه امين بر كچيددر .

**قره بوغاز** { بحر خزرك ساحل شرقيسنده روسيه نك ماوراى خزر ايالتنده وتركنلر مملكتنده يعنى اسكى خوارزم ديارنده بيوك وصيغ بركورفز اولوب ، اتكيندن برقوم سديله آيرلمشدر؛ وبوسدك اورته طرفلرنده اصل قره بوغاز دينلن بر طار كچيد واردر . شمالدن جنوبه بويى ١٦٠ وجنوب جهتنده اولان عرض اعظمى ١٤٠ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه سى ١٦٠٠٠ مربع كيلومتره در . وسطى درينلكى ٤ ايله ١٢ متره آره سنده در . اطرافنده ساكن بولنان تركمنلر قره بوغاز اسمنى يالكز بوغازينه حصر ايدوب ، كورفزه ( قول دريا ) و ( آجى قوسار ) ديرلر . مذكور بوغاز موسمه كوره ٢٠٠ ايله ٨٠٠ متره آره سنده بركنيشلكده اولوب ، ″١٣ ′٤ °٤١ عرض شماليده واقعدر . مدخلده درينلكى آنجق بر متره اولمغله ، يالكز آلتى دوز واپورلر كورفزه كيره بيلير . بوبوغازدن كورفزك ايچنه طوغرى دائمى صورتده برآقنتى جريان ايدوب ، بونك سرعت عاديه سى ساعتده بش آلتى كيلومتره اولديغى حالده ، غرب روزكارى اسديكى وقت آزاليرسه ده ، هيچ بر وقت ٣ كيلومتره دن آشاغى دوشمز . شمدى يه قدر هيچ بر آنافور كشف اولنمديغندن ، ووقتيله ظن اولنديغى كبى ، اورته طرفلرنده بحر فارسه چيقه جق تحت الارض بريول بولنمق فكرى دخى باطل اولديغندن ، دائمى صورتده بحر خزردن بوكورفزه كيرن صولرك تبخرله زائل اولديغى آكلاشلمشدر . حقيقةً تبخرات پك چوق اولوب ، كورفز دائمى صورتده بيس وبخارله مستور بولنور ؛ وطوزيله سائر املاحى كيتدكجه چوغالمقده اولوب ، ديبنده ترسب ايتمكده ، واچنده هيچ بر باليق و سائر حيوان ياشايه مامقده در . حتى انكيندن كيرن باليقلرك دخى درت بش كون ظرفنده كوزلرى كور اولديغى مجربدر . سواحلنده ده هيچ بر نبات بيتميور . بوتبخراتك دواميله بركون بوغازى قپايوب كورفزك مرور زمانله بر طوز چولنه دونه جكى محتملدر . شرق جهتنده ايكى كوچك آطه بولنيور .

**قره بيكار** { قونيه ولايت وسنجاغنده وقونيه نك ٩٤ كيلومتره شرقنده وقره جه طاغك جنوبى اتكنده اوله رق واسع براووه نك كنارنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٤٠٠٠ قدر اهاليسى ، سلطان سليم خانك بنا كرده سى اولان ايكى مناره لى بر جامع

شریفی، رشدیه مکتبی، ۳۴ دکانی، برشادروانی، ۲ چشمه‌سی واردر. — قره بیکار قضاسی غرباً نفس قونیه، جنوباً قره‌مان، شرق جنوبی طرفندن ارکلی، شمالاً اسکسان قضالریله، شمال شرقی طرفندن دخی نیکده سنجاغیله محاط اولوب، ۳۴ قریه و ۲۵ ۹۲۷ اهالی‌یی جامعدر. اهالیسنك جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی دوز اولوب، مذکور قره‌جه طاغندن بشقه جبالی یوقدر. میاه جاریه‌سی پك آزدر. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آربه، چاودار، بورچق وسائر حبوباتله جهری وکیمیون وسائره‌دن عبارتدر. قیونلری زیاده‌جه اولوب، ملغا خوطمش ناحیه‌سنده هررأسی ایکی اوچ بیك غروش ایدر کوزل دوه‌لر یتشیر. قضا داخلنده اعلا خالی وسجاده وکلیم اعمال اولنور. درون قضاده ۳۲ جامع‌ومسجد موجوددر. مرکز قضانك شمال شرقیسنده سونمش بر اسکی برکانك آغزی بولنمش اولدیغی آکلاشیلان تقریباً ۲۰۰ متره عمق وطولاً وعرضاً یارم ساعتلق وسعتی اولان برمملحه بولنوب، کلیتلی طوز اخراج اولنور. بومملحه برتپه‌نك اوزرنده بولنوب، برطاقم کوللرله محاطدر.

**قره‌تکین** { آسیای وسطیده بخارا خانلغنك شرق شمالی جهتنده وزر افشان جبالنك جنوبنده اوله‌رق قزیل صو وادیسنده برخطه اولوب، شرقاً روسیه‌نك اخیراً التحاق ایتدیکی (ترانسالای) اراضیسیله، شمالاً سمرقند ایالتنك زرافشان خطه‌سیله، غرباً کلاب، جنوباً دخی دروازه خطه‌لریله محاطدر. '۴۵°۳۸ ایله '۴۰°۳۹ عرض شمالی و '۳۰°۶۷ ایله '۲۰°۶۹ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۵۰ وعرض وسطیسی ۸۰ کیلو متره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۵۳۵ ۲۱ مربع کیلو متره‌در. وسطی ارتفاعی ۲۰۰۰ متره اولوب، اراضیسی پك‌یوکسك‌وشایان تماشا مواقع ومناظری حاویدر. آشاغی جهتنده (سرخ آب) دینلن مذکور قزیل صو مملکتی اورته‌سندن شق‌ایدوب، ایکی طرفندن برچوق چایلر آلیر، بونلرك چوغی جریانلرنده برطاقم کوزل شلاله‌لر تشکیل ایدر. اهالیسی خیلی کثرتلی اولوب، ۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنمقده‌در. بونلردن یالکز ۱۵۰۰۰ قدری قیرغیز وخیمه نشین اولوب، سائرلری فارسی لسانیله متکلم (کلچه) تعبیر اولنان قومی تشکیل ایدیورلر، که بونلردن اسلامله متدین اولدقلری حالده، اسکی زردشت دیننده دخی برچوق عادات محافظه ایتمشلردر. بونلر ذکی وچالیشقان آدملر اولوب، مملکتلرنده یوکدن بعض مقبول منسوجات نسجیله ودمیرجیلك ونهرلرك قوملرندن آلتون چیقارمق کبی ایشلرله مشغول اولدقلری کبی، ایشجیلك وتجارتله بخارایه، فرغانه‌یه وتا کاشغره قدر کیدرلر. قره‌تکینك قیشلری اوزون وسرت اولوب، تشرین اول ابتداسندن مایسك اواسطنه‌دك ممتد اولور، وبرقاچ متره قارياغوب، مملکتك اطرافنده‌کی طاغلرك بوغازلری ویوللری قپانیر. مع هذا اراضیسی پك منبت اولوب، زراعته زیاده اهمیت ویرلدیکندن، حاصل اولان بغدای وسائر ذخایر مملکتی اداره ایتدکدن صکره اطرافنده‌کی ممالکه‌ده اخراج اولنور. میوه‌دار آغاجلری واورمانلری‌ده چوقدر. سرعالری پك کوزل اولوب، کچی، قیون، صیغیر، خرکله وسائر حیوانات اهلیه‌لری‌ده چوقدر. طاغلرده آیی، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه چوق اولوب، اهالی دریلرندن تجارت ایدرلر. بیانی جوزلری چوق اولوب، تنویر اتده قوللانمق اوزره، کلیتلی جوز یاغی چیقاریرلر. مرکزی (کرم) قصبه‌سی اولوب، بخارا خاننه تابع وشاه عنوانی حائز یرلی وارثی برامیرك تحت اداره‌سنده‌در.

**قره‌جه احمد** { سلطان اورخان غازی دوری مشایخندن برذات اولوب، دیار عجمده امرادن برینك اوغلی اولدیغی حالده، جذبه‌یه مظهر اولمغله، ترك دار ودیار ایده‌رك، روم جانبنه کلمش؛ واقحصار قربنده اختیار مسکن ایتمش. قبری اوراده زیارتکاهدر.

**قره‌جه احمد** { اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، حمید ایلنده دنیایه کلمش؛ ودرسعادته کله‌رك، دور مدارسله طشره‌لرده فتوی وقضا مأموریتلریله

طولاشدقدن صکره ، قدس قاضیسی اولـوب، ١٠٢٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر .

اسکدارده‌کی ( قره‌جه احمد ) قبرستاننك بو ایکی ذاتدن برینه‌می یوقسه بو اسمده دیکر بر ذاته‌می منسـوب اولدیغی تحقیق اولنه‌مدی.

**قره‌جه طاغ** { دیاربکرك غرب جهتنـده فرات ایله دجله مجرالری آره‌سنده‌کی الك طار بر زخده شمالدن جنوبه طوغری ممتد بر طاغ اولوب ، اورفه ایله ماردین آره‌سنده وخابوره تابع ( چرچوب ) نهرینی تشکیل ایدن ایکی چایك آره‌سنده جزیره اووه‌سنه منتهی اولـور . برکانی الاصل بر طـاغ اولوب ، سیاه بازالتدن عبارتدر. قیالری واوچورومـلری چوق اولوب، یانلرندن آقان صولر بر طاقم طار بوغازلر تشکیل ایدیور، که قره آمد ( یعنی دیاربکر) شهری دخی بونلردن برینك اتکنده مبنیدر .

**قره‌جه طاغ** { شرق روم ایلنده قلبه‌نك شمـال شرق جهتنده بر طاغدر ، که قوجه بالقـانله متوازیاً غربدن شرقه ممتد اولوب، سلسلهٔ عظیمهٔ مذکوره‌دن طونجه‌نك منابعنی حاوی اولان قالوفر اووه‌سیله آیرلمشدر. غرباً مریجه تابع کوك صو وادیسیله اورته طاغدن آیرلمش اولـوب ، غربدن شرقه بویی ١١٥ کیـلومتره‌در . شرق جهتنـده‌کی اتك وقوللری اسکی زاغره‌نك اوستنه قدر واصـل اولور . الك یوکسك ذروه‌سی ١١٠٠ متره ارتفاعنده اولوب، سائر طرفلرینك ارتفاعی یدی سکز یوز متره‌یی تجاوز ایتمز . اتکلری هر طرفدن سطح مائل تشکیل ایدر . قزانلغـك مشهور کل باغچـه‌لری دخی بو طاغك اتکلرنده‌در .

**قره‌جه طاغ** { (Karatch-Taou) ترکستانده چینك ایچنـدن کلن ( تیان شان ) سلسلهٔ عظیمه‌سنك منتهای غربیسنی تشکیل ایدر بر طاغ اولوب، طاشکندك جنوبنه‌دك شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانیر، وبعده سمرقنده طوغری دونر. اکثر طرفلرینك ارتفاعی ٤٠٠٠ متره راده‌لرنده ایسـه‌ده ، الك یوکسك ذروه‌لری ٦٠٠٠ متره‌یه قدر چیقـار . اورته طرفندن ( صاکسـار ) اسمیله بر قول آیریلوب ، شمال غربی‌یه طوغری اوزانیر؛ وینه بو اسمله مسمی براووه‌نك حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدر . سیحون حوضه‌سنی جیحونه تابع زر افشان حوضه سـندن آیریور . بر قاچ بوغاز وکچیـدی اولوب ، الك مشهوری طاشکند ایله سمرقند آره‌سنده‌کی (ییلان اوتی ) ونام دیکرله ( تیمورلنك قپوسی ) دینلن بوغازدر .

**قره‌جه فوچه** { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده واقع ( فوجتین ) قضاسنك مرکزی بر قصبه واسکله‌در . [«فوچه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره‌جه ویران** { قسطمونی ولایتنـده کنغری سنجـاغنك چرکش قضاسنده وچرکشك ٣٥ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بیـوك بر قریه اولوب، ناحیه‌سی ٤٤ قریه‌یی ونافع بر معدن صوینی حاویدر .

**قره‌چار نویان** { چنکیز خانك وزیری وداماد‌ی ایدی .

**قره‌چای** { روسیه‌یه تابع قافقاسیه‌نك باکو ایالتنده بر نهردر، که بابا طاغندن نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٠٠ کیـلومتره لك جریاندن صکره بحر خزره منصب اولور .

**قره‌چلبی‌زاده** { [ « عبدالعزیز افندی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره‌چولان** { کردستانده موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده وسلیمانیه‌نك ٢٥ کیلومتره شمـال شرقیسنده اوله‌رق حدود ایرانیه قربنده اسکی بر قصبه اولوب ، مقدما اوجهت کردلرینك مرکزلری ایکن ، قرن سابقده سلیمانیه‌نك تأسسی اوزرینه، ترك اولنه‌رق، خراب اولمشدر .

**قره حصار** { آناطولیده وترکجه تکلم اولنـان سـائر یرلرده بر چـوق معموره‌لرك اسمی اولـوب شـایان ذکر اولانلری آتیاً بیان اولنور :

**قره حصار** { ( دوه‌لو — ) [ «دوه‌لو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**قره حصار شرقی** { ( وبین العوام شابین قره حصار ) سیواس

ولايتنده وسيواسك تقريباً ١٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده وقره دكيزده اسكله‌سی اولان كيره‌سو. نك ٨٢ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق كلكيت حوضه‌سنك يوقاری جهتنده ١٥٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعی اولان يوكسك بر يرده ٤٠°١٢′ عرض شمالی ايله ٣٦°٦′ طول شرقيده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب ، ١١٧٠٠ اهاليسی، اوستنده سياه طاشدن معمول اسكی بر قلعه‌سی وبونك درونده يوكسك برقيانك اوزرنده اليوم سلاحخانه اتخاذ اولنان اسكی بر سرايی وقيانك ايچنده اويلش ٤٠ باصمقله اينلير غريب بر قيوسی، ١٥ جامع شريفی، ٥ مسجدی ، ٣ مدرسه‌سی، ٤ كليساسی، بر رشديه و ١٥ اسلام و ٤ خرستيان ابتدائی مكتبی، ٤ حمامی، ٨ خانی، ٧٥٣ دكانی ، ايپليك چتاری وخاولی وچارشف دستگاهلری ، بر اون فابريقه‌سی ، هفته‌ده بر قوريلور بازاری و اولدقجه تجارتی واردر . كيره‌سون اسكله‌سندن كلن بر شوسه قصبه‌نك ايچندن كچه‌رك سيواس شهرينه واورادن ملاطيه‌يه طوغری اوزانير . مذكور قلعه طربزونده حكومت سورن بيزانس دولتی شعبه‌سی زماننده ياپلمشدر . قصبه‌نك دها اسكی اولوب ، روما سردارلرندن پومپيوسك مهرداده قارشی قازانديغی مظفريتك يادينه ( نيقوپوليس ) يعنی « مدينة الظفر » ناميله تأسيس ايتمش اولديغی قصبه نك عينی اولديغی مظنون ايسه‌ده، بوظن اثبات اولنه. مامشدر . قصبه‌نك ابتدا قلعه درونده بولنوب ، بعده آشاغی‌يه ايندير لمش اولديغی‌ده مرويدر . قصبه بر سطح مائلده بولنمغله خانه‌لرك باصلمش طو پراقدن اولان طاملری اوست طرفدن يرله برابردر . يالكز شمال شرق جهتنده يكی ياپيلان خرستيان محله سنده قابل سكنی خانه‌لر بولنيور . جوامع شريفه‌سندن بری مملكتك فاتحی بولنان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرينك بنا كرده‌سيدر . طربزون روم ايمپراطورلرندن قره‌حصار اوزون حسنك ضبطنه كچمش ؛ و ٨٦٠ تاريخ هجريسنده فتح اولنه‌رق، ضميمۀ ممالك عثمانيه اولمشدر . ( شابين قره‌حصار ) دينلمسی جوارلرنده شاب معدننك كثرتله بولنمسنه مبنيدر .

— قره حصار شرقی قضاسی همنامی اولان لوانك مركز قضاسی اولوب ، شرقاً آلوجره ، جنوباً صو شهری ، غرباً قويلحصار قضالريله ، شمالاً دخی طربزون ولايتيله محدوددر . مركزدن اداره اولنور ٦ ناحيه ايله برابر ١١٠ قريه‌يی و ٢٥٥٩٤ اهالی‌يی جامعدر. اهاليسندن ٨٤٠٠ كشی مذاهب ثلثه‌يه منقسم ارمنی وروم اولوب، قصوری كاملاً مسلمدر. اراضيسی عارضه‌لی واورته حالده منبت اولوب ، محصولاتی ذخاير متنوعه ايله توتون وميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . يالكز بركتلی سنه‌لرده ذخايرندن اخراجات وقوع بولوب ، بعض سنه‌لرده احتيا. جات محليه‌يه دخی كفايت ايتمز . بر مقدار ايپك قوزه‌سی‌ده چيقار . حيوانات اهليه‌سی قيون، كچی، صيغير وبيوك حيوانلرندن عبارتدر . قضا داخلنده ايشلنمكده اولان ايكی سيملی قورشون، ايكی كمور ودرت شاب معدنی بولنوب ، خيلی حاصلات ويرمكده‌در . آلتی كوچك كول دخی بولنوب، جمله‌سنده باليق بولنيور. اورمانلری ده چوق اولوب، اشجار متنوعه‌سی واردر .

**قره حصار شرقی** { سنجاغی . سيواس ولايتنی تركيب ايدن درت سنجاغك بری اولوب، ولايتك شمال شرق كوشه‌سندن عبارتدر. جنوباً سيواس، غرباً توقاد سنجاقلريله ، شمالاً طربزون ، شرقاً دخی ينه طربزون وارضروم ولايتلريله محدوددر . حدود شماليه‌سی (كومبل) وحدود جنوبيه‌سی (كوسه طاغی ) صيرتلريله آيريلوب ، بتون سنجاغك اراضيسی يوكسك و واسع بر وادی تشكيل ايديور، كه بو وادينك ايچنده يشيل ايرماغك باشليجه قولی اولان (كلكيت) نهری ارضروم ولايتندن كله‌رك ، سنجاغی شرقدن غربه شق ، وصاغ وصولدن مذكور طاغلرك داخلی اتكلرندن اينن برچوق چايلر اخذ ، ووراست كلديكی دوز وباصيق يرلری اروا ايده‌رك، توقاد سنجاغنه كچر. بوسنجاق ٣٩°٤٩′ ايله ٤٠°٤٠′ عرض شمالی و ٣٤°٥٦′ ايله ٣٦°٣٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٨٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً وتخمیناً ١٥٠٠٠٠ کشیدر، که بونلرك ٣٠٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ٢٠٠٠٠ قدری ترکجه لسانیله متکلم روم (؟) وقصوری مسلمدر. اهالئ مسلمه‌سنك ثلثانندن زیاده‌سی سنی وبر ثلثه قریب مقداری قزیل باشدر. سنجاق: قره حصار، آلوجره، صو شهری، قویلحصار وحمیدیه اسملریله ٥ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٥٤٦ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عارضه‌لی واورته حالده منبت اولوب، برنجی درجه‌ده محصولی بغدای وبونك بربجی درجه‌سنده اوله‌رق آرپه وبعده داری نخود، مرجك، چاودار، فاصولیه، یولاف، بقله، مصر، اوزوم، الما، آرمود، بامیه وسائر میوه و سبزه‌لرك انواعیله توتون، چریش، آنیسون و سائره‌دن عبارتدر. خیلی قورو اوزوم، شراب وپکمز ایله بال، بال مومی وتفتیك دخی چیقار. اورمانلری چوق اولوب، بحق باقلمدقلری وهر وقت چوبانلر طرفندن احراق اولندقلری حالده، ینه‌طاغلرك اکثری اورمانلرله مستوردر؛ وهر نوع کراسته‌یه الویریشلی پك یوکسك چام، میشه وسائر آغاجلری واردر. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی حیوانات تولداتی: برملیونی متجاوز قویون وکچی، ٣٤٠٠٠ صیغیر، ١٧٠٠٠ بیکر و ٨٠٠٠ مرکبدن عبارتدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، طوموز، قورت، تیلکی، کیك، قره‌جه، طاغ کچیسی، یبانی کدی وسائره‌در. معادنجه قره حصار شرقی سنجاغی پك زنکین اولوب، آنجق چیقاریلانلری پك جزئیدر. الك باشلیجه‌لری مرکز لوانك اطرافنده بولنان پك واسع شاب معدنلریله دردست اعمال اولان ایکی و متروك بولنان دیکر ایکی سیملی قورشون وباقیر، لنکیت، قیا طوزی وسائر معدنلر بولنیور. آنجق معادن جوارلرنده‌کی اورمانلرك آز مدت ظرفنده استهلاك ایله بعده محروقاتك فقدانی ویوللرك عدم انتظامی معادنك اخراجندن استفاده ایتدیرمیه‌جك حالده‌در. لوا مرکزینی اسکله‌سی اولان کیره‌سونه ومرکزولایته ربط ایده‌جك صورتده بر شوسه یاپیلوب، سنجاغی شمالدن جنوبه شق ایتدیکی کبی، دیکر بعض شوسه‌لر دخی یاپلمقده ایسه‌ده، اراضیسنك پك طاغلق وعارضه‌لی اولمسی بو یوللرك تکثیرینه وحسن حالده محافظه‌سنه مانع اولمقده اولوب، وسائط نقلیه‌جه اولان مشکلاتك اوکی آلنه‌مامقده‌در. سنجاغك محصولات ارضیه، کراسته، معادن، حیوانات اهلیه ووحشیه دریلری، یاغ، پنیر، اچ یاغی، یباغی، تفتیك، بال، بال مومی، حیوانات، چتاری، کلیم و سائره اوله‌رق سنوی تقریباً ٨٠٠٠٠ لیرا قیمتنده اخراجاتی وآنجق ٢٢٠٠٠ لیرا قیمتنده ادخالاتی واردر. وارداتی ٩٠٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در. مرتفع محللرینك قیشلری پك شدتلی اولدیغی کبی، یازین دخی هواسی زیاده صیجاقدر. موقعلری چوق دها آلچق اولوب‌ده وضعیتلری دها موافق اولان بعض وادیلرنده ایسه کرك یازین وکرك قیشین هوا دها معتدل اولوب، اورالرده میوه‌لرك انواعی حاصل اولور.

**قره حصار صاحب** ( وبین العوام آفیون قره حصاری) خداوندکار ولایتنده بروسه‌نك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وازمیرك ٣١٠ کیلومتره شرقنده ′٤٤°٣٨ عرض شمالی ایله ′٥°٢٨ طول شرقیده حذای بحردن ١١٠٠ کیلومتره ارتفاعی اولان بر اووه‌ده وبو اووه‌دن ٤٠٠ متره یوکسك اولان استوانی بر سیاه قیانك آلتنده واقع لوا مرکزی برقصبه اولوب، ١٧٤٣٦ اهالیسی، مذکور قیانك اوزرنده خراب بر قلعه‌سی وبونك ایچنده قیانك ایچنه اویولمش ایکی بیوك صهرنجیله دیکر بعض آثاری، ١٠ جامعی، ٢ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٢ کتبخانه‌سی، ٢ کلیساسی، اعدادیه ورشدیه وذکور واناثه مخصوص ابتدائیه مکتبلریله برقاچ صبیان وآیریجه خرستیان مکتبلری، ٧ خانی، ١٠٨١ دکانی وازمیرله خیلی تجارتی واردر. قصبه‌نك ایچندن کچن (آقار چای) ك جریانی سرعتلی وصویی پك صاف ولذیذدر. اهالیسنك ٤٦١٢ سی ارمنی، ٢١٨ ی روم وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی لسان عثمانی ایله متکلمدرلر. خانه‌لری کرپیجدن و اوستلری باصلمش طوپراقله

مستور اولوب . منظره‌سی حزن انگیز وهواسی
یازین پك صیجاق و قیشین زیاده صوؤقدر .
اطرافنده‌کی اووه‌لر پك منبت ایسه‌ده ، اشجاری
اولمیوب ، کورینن طاغلر دخی چیلاق اولمغله ،
یازین اورته‌لق پك چابق صاراریر، وقیشین اکثریا
قار وبوزله مستور بولنور . حیدر پاشادن قونیه‌یه
کیدن دمیر یول خطی قره‌حصاردن کچدیکی کبی ،
ازمیرخطنك دخی آلاشهر ودینار شعبه‌لری قریباً
بوقصبه‌ده برلشه‌جکلرندن ، قره‌حصار صاحبك
کیتدکجه کسب اهمیت وعمران ایده‌جکنده شبهه
یوقدر. قصبه داخلنده قیوجیلغه متعلق قفسکاری
بعض معمولاتله تل قاقه‌لی باستون وسائره اعمال
اولنور. جوارلرنده کلیتلی آفیون حاصل اولمسی
قصبه‌نك سائر قره‌حصارلردن تفریق ایچون آفیون
قره‌حصاری تسمیه‌سنه سبب اولمشدر. قره حصار
پك اسکی برقصبه اولوب، یونانیلره قارشی تروآلیلرك
امدادینه کلمش اولان بر طاقم ماکدونیه‌لیلر
طرفندن سوناده ( Synada ) اسمیله تأسیس
ایدلمش اولدیغی مظنوندر. زمان قدیمده جوارلرنده
چیقان نفیس مرمرله مشهور اولوب، آیاصوفیه
ستونلرندن برقاچی‌ده اوراك مرمرندن معمولدر.
اون ایکنجی قرن میلادیده روم سلجوقیلرینك
ضبطنه کچوب، بونلر طرفندن ( قره‌حصار ) تسمیه
اولنمش؛ ودولت سلجوقیه‌نك انقراضنده کرمیان
امراسنه قالمش ایسه‌ده ، چوق کچمه‌دن کرمیان
دیارندن بالتفریق ، دولت عثمانیه‌یه الحاق
اولنمشدی .

— قره‌حصار صاحب قضاسی همنامی اولان
سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً عزیزیه
وبولوادین قضالریله، جنوباً قونیه ولایتیله، غرب
جنوبی طرفندن صندقلی قضاسیله ، شمالاً وشمال
غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغیله محدوددر. قضا
١٣٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤٣٦ ٧٧ اهالی‌ایله
مسکوندر، که بونلرکده یالکز مرکزده بولنان
برمقدار ارمنی ورومدن ماعداسی کاملاً مسلم
وترکدر . اراضیسی عارضه‌لی وخیلی یوکسك
اولوب، طوپراغی منبت واورمان ومرعالری‌ده
چوقدر . باشلیجه میاه جاریه‌سی مرکزدن کچن
آقار چای ایله اوکا تابع برقاچ دره‌دن عبارت
اولوب، بعض قراسنك قیوصوینده بشقه صولری
یوقدر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون،
کتن، مازی، جهری وسائره‌دن عبارت اولوب،
حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوق اولمغله ، خیلی مقدار
یپاغی، تفتیك ، دری وسائر محصولات حیوانیه
دخی چیقار. مرکزدن اوچ بچق ساعتلق مسافه‌ده
اکثی صو اسمیله برمعدن صویی وقازلی کول نامیله
برایلیجه بولنیور. مرکزدن بش ساعتلق مسافه‌ده
( ایسجه قره حصار ) نامیله برشهر قدیم خرابه‌سی
واردر. طاغلرده آیی، قورت ، طوموز، تیلکی،
کیك، قره‌جه، طاوشان، ککلیك، طوی، اوردك
وسائر حیوانات وطیور کثرتله بولنیور .

**قره‌حصار صاحب** { سنجاغی. خداوندکار ولایتنی ترکیب ایدن
بش سنجاغك بری واك جنوب شرقیسی اولوب،
شمالاً وشمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغیله
غرباً آیدین ، جنوباً وجنوب شرق طرفندن
قونیه ، شرق شمالی جهتندن‌ده آنقره ولایتلریله
محاطدر. ٣٧° ٤٠′ ایله ٣٨° ٢٠′ عرض شمالی
آره‌لرنده ممتد اولوب، ٢٨° طول شرقی خطی
همان اورته‌سندن کچر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦ ٧٠٠
مربع کیلو متره اولوب، ٢٥٦ ٩٦١ اهالیسی
واردر، که بونلردن ٥ ٠٤٠ ی ارمنی و ٢١ ی
روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلم وترکدر .
سنجاق : قره‌حصار، بولوادین، عزیزیه وصندقلی
اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٥ ناحیه‌و ٤٣٧
قریه‌یی حاویدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب،
سنجاغك شرق جهتنده امیر طاغی، جنوب طرفنده
سلطان طاغی ، غرب طرفنده دخی آلتی پارمق
ایله میون طاغی بولنیور . آناطولینك غرب
جهتنك اك مرتفع یری اولدیغی، صولرینك هر
طرفه آقسندن وقره دکیز وآطه‌لر دکیزی مائله‌
لریله قونیه جهتنده‌کی حوضهٔ داخلیه‌ده اراضیسی
بولنمسیله آکلاشیلیور . حقیقةً آناطولینك اك
بیوك صولرندن اولان سقاریه و بیوك مندرس
ایرماقلرینك منابعی بو سنجاقده اولوب ، لوانك
شرق شمالی قسمی سقاریه ، وغرب جنوبی جهتی
مندرس حوضه‌سی داخلنده بولنیور ؛ وقسم
وسطی و جنوبیسنك صولری قونیه ولایتی

حدودنده و داخلنده‌کی کوللره منتهی اولور . ذکر اولنان طاغلرك آره‌سنده وانهار مذکوره وادیلرنده مرتفع ولکن پك منبت بر طاقم واسع اووه‌لر بولنوب ، بونلرده ذخایر متنوعه وعلی‌الخصوص جنسی پك مقبول کایتلی بغدای ایله آفیون ، اوزوم ، پاموق ، بقله ، نخود ، فاصولیه ، کتن ، سیسام ، کنویر ، زیتون ، انجیر ، کستانه ، جوز ، پلاموط وسائر میوه‌لر وقره توتون دینلن برنوع عادی توتون وسائره حاصل اولور . بغدای محصولات سنویه‌سی ۳ ملیون، آرپه ۷۸۰۰۰۰ ، چاودار ۱۶۰۰۰۰ ، مصر ۹۵۰۰۰ ، داری ۹۰۰۰۰ یکی کیله راده‌لرنده‌در . آفیون محصولات سنویه‌سی ۳۵۰۰۰۰ ، تازه اوزوم ۱ ملیون ، قورو اوزوم ۶۰۰۰۰ ، سائر میوه‌لر ۲ ملیون ، پلاموط ۵ ملیون ، کستانه وجوز یاریمشر ملیون قیه‌یه بالغ اولور. بوندن بشقه خیلی مقدار ییاغی وتفتیك ایله ایپك، بال، بال مومی وسائره دخی چیقوب ، بونلرك همان جمله‌سی ازمیر اسکله‌سنه ایندیریلیر . داخل لواده مجموعی ۳۷۵۱ مربع کیلومتره وسعتنده ۱۴ اورمان بولنوب ، چام ومیشه ایله سائر اشجاری حاوی اولمغله ، محلنده استعمال اولنمق اوزره، خیلی کراسته واودون‌قطع وکوز اعمال اولنور. معادنه دائر هنوز کشفیات وتحریات اجرا اولنمامش ایسه‌ده ، یوقاریده ذکر اولنان مرمر اوجاقلری ، که مرکز لوانك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده واقعدر، وسائط‌نقلیه‌نك اکمالنده دنیاده امثالی بولنمیان انفس و اعلا سماق مرمر اخراجیله بر بیوك منبع ثروت یرینه کچه‌بیلیر . صنایع محلیه خالی وکلیم نسجیله مرکز لواده یاپیلان کار قدیم اسلحه وتلکاری شیلردن عبارت اولوب ، خالی اعمالی علی‌الخصوص بو لوا دینده کیتدکجه ترقی ایتمکده، و سنجاغك ییاغیسنك نفاستی‌ده بو صنعتك ترقیسنه یاردیم ایتمکده‌در . هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده ، اکثر طرفلرنده یازین پك صیجاق وقیشین همان هریرده زیاده صوؤقدر. یالکز مندرسك توسعله بطاقلق تشکیل ایتدیکی بعض یرلرده هوا صیتمه‌لیدر . بو بطاقلقلرك تطهیری هوایی اصلاح ایتمکله برابر ، بوسنجاغه برخیلی اراضئ مزروعه دخی قزاندیره‌جقدر. داخل لواده جمعاً ۲۷۶ مدارس ومکاتب مختلفه بولنوب ، ۳۶۹۰ طلبه وشاکردان دوام ایدیور .

**قره حصاری** { ( مولانا شمس الدين احمد) اعاظم خطاطیندن اولوب، صوفی یحیادن واسدالله کرمانیدن تمشق ایتمش ؛ وثاشده ومثنا تعبیر اولنان خط جلیده بی‌ماننند بولنمشدر. سلطان بایزید خان ثانی دورینه یتیشمش اولدیغی مروی اولوب، ۹۶۳ تاریخنده وفات‌ایتمشدر. سلیمانیه جامع شریفنك طاق‌کبیرنده وبیاله پاشا جامع شریفیله معمار سنانك مرقد وسبیلنده خطلری واردر . سودلیجه‌ده جعفرآباد تکیه‌سی اوکنده واقع کندی مرقدی طاشنده‌کی خط دخی کندیسنکدر . آیاصوفیه کتبخانه‌سنده یازیسیله نفیس بر انعام شریف موجوددر . کوله‌سی و شاکردی اولان حسین چلبیدن بشقه کندیسنی تقلید ایده‌بیلن یوقدر . شاعرك بری دیمشدر که :

یازینك قره حصاریدر آغاردان یوزینی

**قره خطای** { [ « خطا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره خلیل** { (چندرلی —) [ «خیرالدين پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره داود** { ( بن کمال ) قانونی سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، ۹۴۸ ده وفات ایتمشدر . معاملاته دائر کندیسنك اسمیله شهرت بولمش بر کتابی واردر.

**قره دریا** { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع ترکستانده سیحون ایرماغنه دوکیلور بر نهر اولوب ، نمنکان قصبه‌سی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور . سیحون اورادن یوقاری محلنجه (نارین) اسمیله یاداولندیغی حالده، بو نهرله برلشدکدن صکره ( سیردریا ) اسمنی آلیر. قره دریا فرغانه وآلای ایله صویق طاغ جبالنك نقطهٔ تلاقیسنده نبعان ایدن (قره قولجه) و(تار) چایلرندن بالتشکل، تقریباً ۲ کیلومتره وسعتی اولدیغی حالده ، فرغانه وادیسنده غربه طوغری آقوب ، صویی برچوق جدوللر له

اطرافه اساله اولنه‌رق ، یولی اوزرنده بولنان
بر چوق اراضی‌یی سقی واروا ایدر .

**قره دکیز** { ( Mer Noire ) آوروپانك منتهای شرق جنوبیسیله
آسیانك غرب شمالیسی آره‌سنده داخلی بر دکیز
اولوب ، استانبول بوغازیله مرمره دکیزی وقلعهٔ
سلطانیه بوغازی طریقیله آق دکیزله اختلاط
ایدر . ۵۶′ ۴۰° ایله ۳۶′ ۴۶° عرض شمالی
و ۱′ ۲۵° ایله ۲۸′ ۳۹° طول شرقی آره‌لرنده
ممتد اولوب ، شرقدن غربه بویی ۱۱۸۷ وغرب
جهتنده شمالدن جنوبه اولان عرض اعظمی ۶۱۳
کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۳۸۲ ۸۴۳ مربع
کیلومتره‌در . منتهای شرق شمالیسنده وقریم شبه
جزیره‌سنك اوته‌سنده واقع اولوب کرچ بوغازیله
آیرلمش اولان آزاق دکیزی دخی بو حسابه
داخلدر . اصل قره دکیز ، اوکچه‌سی غرب
جنوبیده ، اوجی شرقده وآغزی شمالده اولمق
اوزره ، براسقارپین شکلنی ابراز ایدر . سواحلی
۴۹۱۴ کیلومتره طولنده اولوب ، استانبول
بوغازندن کرچ بوغازینه‌دك اولان جنوب وشرق
سواحلی یعنی ۲۰۴۸ کیلومتره‌لکی آسیا وینه
مذکور ایکی بوغازك آره‌سنده غرب وشمال
سواحلی یعنی ۲۸۶۶ کیلومتره‌لکی آوروپاقطعه‌سنه
عائددر . سواحل جنوبیه‌سیله ساحل غربیسنك
قسم جنوبیسی دولت عثمانیه‌نك ، ساحل غربینك
قسم شمالیسی بلغارستان ورومانیه‌نك ، ساحل شمالی
وشرقیسی دخی روسیه‌نك النده‌در . روسیه‌دولتی
شمدیکی حالده سواحل مذکوره‌نك یوزده اللی‌بش
حصه‌سنه مالکدر . آزاق دکیزینی آیران وساحل
غربیسنده « اولو دکیز » اسمیله بر کورفز تشکیل
ایدن قریم شبه جزیره‌سی مستثنی اولدیغی حالده ،
قره دکیزك کیرتی وچیقنتیلری چوق اولمیوب ،
یالکز ساحل شمالینك قسم غربیسنده‌کی هوجه بك
کورفزی ذکره شایاندر . آسیا قطعه‌سنه عائد
سواحل لب دریایه قدر اینن جبال اتکلرندن عبارت
اولوب ، یالکز چوروك صو ایله یشیل ایرماق ،
قزیل ایرماق وسقاریه ایرماقلری جبال مذکوره‌نك
آره‌سندن یول بوله‌رق ، قره دکیزه دوکیلور .
آوروپا قطعه‌سنه عائد سواحلك ایسه ایکی اوجی
برطرفدن استرانجه وبرطرفدن قریمك یایله طاغلر-
ینك اتکلرندن عبارت اولوب ، قسم وسطیسی
دوز وواسع اووه‌لرك لب دریایه قدر اوزاندیغنی
کوستریر . بوقسمده طونه ، دنیستر ودنیپر کبی
اوچ جسیم ایرماق کنیش آغزلر ودالیه‌لر تشکیل
ایده‌رك ، دکیزه دوشر .

قره دکیزك اکثر طرفلرنده تا ساحلك یاننده
یوز متره‌دن زیاده درینلکی اولوب ، انکینه
طوغری آچلدقجه ، درینلك زیاده‌لشمکله ، بعض
یرلرده ساحلدن ۶۰ کیلومتره‌لك مسافه‌لرده
۱۲۰۰ و ۱۲۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ۱۸۰۰
متره‌دن زیاده عمق واردر . یالکز آزاق دکیزی
وقریم شبه جزیره‌سنك اوجیله برغوس کورفزی
آره‌سنه برخط چکلدیکی حالده بوخطك شمالنده
قالان شمال غربی کوشه‌سی بیوك انهارك دوکد-
کلری قوم وچامورلرله طوله‌رق صیغجه‌در . قره
دکیزك برخاصه‌سی‌ده آطه‌سزلغی اولوب ، طونه
منصبنك قارشیسنده بولنان ( ییلان آطه‌سی ) له
اوچاقوفك ۱۴ کیلومتره غرب جنوبیسنده بولنان
( برزان ) وآناطولینك قوجه ایلی ساحلی
قربنده‌کی ( کفکن ) آطه‌لرندن بشقه هیچ بر
جزیره‌سی یوقدر ، وبواوچ آطه دخی قاله آلنمیه‌جق
درجه‌ده کوچك واهمیتسزدر . قره دکیز تقریباً
ایکی بچق ملیون مربع کیلومتره وسعتنده اراضینك
صولرینی جمع ایدوب علی‌الخصوص آوروپاساحلندن
دوکیلن طونه ، دنیستر ، بوغ ، دنیپر ودون
ایرماقلری ایلك بهارده قیشدن بریکمش قار
وبوزلرك اریمسندن پك کلیتلی صولر دوکمکله ،
دکیزك تبخراتی بوکا تقابل ایده‌مدیکندن ، فضله‌سی
استانبول بوغازندن مرمره واسطه‌سیله آق‌دکیزه
دوکیله‌رك ، دائمی صورتده برآقنتی یاپیور .
انهارك دوکدکلری طاتلی صولرك کثرتندن طولایی
قره دکیزك صویی آق دکیزك کندن چوق دها
طاتلی ودها خفیفدر . مع هذا آقنتی دائما قره
دکیزدن آق دکیزه وقوع بولسه ، مرور زمانله
قره دکیزك صویی بسبتون طاتلی اولمق اقتضا
ایده‌جکندن ، آق دکیزدن قره دکیزه دخی
آنافور ودریندن آقنتی وقوعی شبهه‌سزدر . ذاتاً

استانبول بوغازنده بوحال دخی حس ومشاهده اولنیور . بوندن ماعدا استانبول بوغازندن چیقمق اوزره کلن آقنتینك بتونی بوغاز آلمدیغندن ، بر قسمی روم ایلی وآناطولی ساحللری بوینجه کری دونر؛ وبووجهله قره‌دکیزك بتون سواحلی بوینجه دائمی صورتده بر دوران حاصل اولور . روزکارلری وبوره‌لری دخی پك سرت وشدتلی اولوب، هرلسانده اسکیدن بری « قره دکیز » معناسنی افاده ایدر اسملرله تسمیه اولنمسی بوسببه مبنیدر؛ یوقسه صویی، آز طوزلی اولدیغندن ، هردکیزك کندن آچیق رنکده‌در. اسکی یونانیلر بو دکیزه اصل ( پونتوس ) نامنی ویروب، بو حالنه بناءً « غریب نانواز » معناسیله ( آقسنوس ) صفتنی دخی علاوه ، و بعده حسن تعبیر وتفأل صورتیله بوصفتی « مهماننواز » معناسیله ( اوقسنوس ) ه تحویل ایتمشلردی. (ملاس) یعنی « قره » صفتیله دخی یاد ایدرلردی . عرب جغرافیونی ( پونتوس ) اسمنی نقطه‌لرك تقدیم و تأخیریله ( نبطش ) و ( بنطش ) صورتلرنده استعمال ایتمشلردر . جنوب وجنوب غربی روزکارلری بحر مذکورك جنوب شرقی، واصل بوره دینلن شمال شرقی روزکاری دخی جنوب وجنوب غربی جهتنده شدتلرینی اجرا ایدرلر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیزك هرطرفنده مهجرلر وتجارتکاهلر آچوب، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقان فنیکه‌لیلر هرنصلسه قره‌دکیزه چوق یناشمامشلردی. بودکیزده الك اول سیروسیاحت وتجارت ایدنلر یونانیلردر . تا اومیروسك زماننده کرك نفس یوناندن وکرك آناطولینك سواحل غربیه‌سیله جزایر بحر سفیده‌ده تأسس ایتمش اولان یونان مهجرلرندن بر طاقم کمیجیلر داردانل وبوسفور بوغازلرندن صوروله، قره‌دکیزك سواحلنده برطاقم مهجرلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمکه باشلامش؛ وقره‌دکیزله آزاق دکیزی آره‌سنده‌کی ( کرچ ) بوغازینه دخی اهمیت ویره‌رك، ینه ( بوسفور ) نامیله تسمیه ایتدکاری بو بوغازده ( تانایس ) اسمیله بر شهر بنا ایتمشلردی. تا او وقتلردن قره دکیزك اوجهتی بغدای وسائر ذخایر اخراجاتیله وسواحل جنوبیه‌سی ایسه میوه وسائرمحصولاتلریله شهرت بولمشدی . ماکدونیه‌لی فیلیپك زماننده قره دکیزك یونانیلر واسطه‌سیله اجرا اولنان تجارتی اوج کماله واصل اولمشدی . بعده آسیادن آوروپایه مهاجرت و یا آقین ایدن اقوام مختلفه‌نك قره‌دکیزك سواحل شمالیه‌سنی تعقیب ایده‌رك کچمسی تجارت وامنیته مانع اولوب، نهایت آلتنجی قرن میلادیده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری کرچ بوغازینی ضبطله ، اسکی تجارتی احیا ایتمکه چالیشمشلرسه‌ده ، اوصره‌ده اوجهتلرده کسب قوت ایدن ترك اقوامندن ( خزر ) لر رومله غلبه چالمشلردی. خلفای عباسیه زماننده آوروپانك اوجهتلریله آسیانك ممالك متمدنهٔ اسلامیه‌سی آره‌سنده اجرا اولنان تجارت براً وبحر خزر واسطه‌سیله اجرا اولندیغندن، قره‌دکیز طریقی خیلی وقت اهمیتسز قالدقدن صکره ، وندیك وجنوه جمهوریتلری بحر مذکورك بوغاز وساحللرنده برچوق نقاط مهمهٔ تجاریه الده ایدوب ، اجرای تجارته باشلامشلردیسه ده ، چنکیز و تیمورلنکك خروجلرندن صکره روسیه‌نك جنوب وشرق جهتلرنده تشکل ایدن تاتار خانلقلری ونهایت بوغازلری وقره‌دکیزك سواحل جنوبیه وغربیه‌سنی ضبط ایدن دولت عثمانیه مذکور ایکی جمهوریتك قره دکیزده‌کی مناسبتلرینه ختام ویرمشلردر . چوق کچمه‌دن قره دکیزك سواحل شرقیه‌سی وکفه وآزاق دخی دولت عثمانیه‌یه کچوب ، سواحل شمالیه‌یه حکم ایدن قریم خانلرینك ده بو دولتك تحت تابعیتنه کیرمسیله ، قره‌دکیز دائماً مادام بر عثمانلی دکیزی اولمشدی. اون‌یدنجی قرن میلادی نهایتنده بیوك پترو آزاق دکیزك ساحلنه مالك اولمغله، روسیه دولتی قره دکیزه اشتراك ایدوب ، ایکنجی قاترینه زماننده قریم و بسارابیه‌یی دخی الحاق ایتمکله ، بتون سواحل شمالیه‌یه ونهایت ماورای قافقاسده‌کی فتوحات تدریجیه‌سیله بحر مذکور سواحلنك نصفندن زیاده‌جه‌سنه مالك اولمش ایسه ده ، قپولری حکمنده اولان بوغازلر دولت عثمانیه‌نك النده بولنمغله ، دولت مشارالیهانك بودکیزده‌کی حصه‌سی دها اهمیتلیدر . برلین معاهده‌سیله رومانیه دولتی دوبریچه ساحلنه

مالك اولمغله ، دولت عثمانيه وروسيه‌دن صكره بودولت صغيره دخی قره‌دكيزه حصه‌دار اولمشدر.

قره دكيز بتون آوروپا روسيه‌سيله بلاد قافقاسك وآناطولينك وبلغارستان ورومانيه‌نك مخرجی اولدقدن بشقه ، قريبی جهتيله ايرانك ، پوتی و باطومدن باكويه اولان دميريول خطی مناسبتيله، آسيای وسطينك وطونه واسطه‌سيله مجارستان وآوستريا ايله بتون آوروپای وسطينك مخرجيدر. كرك طونه وكرك روسيه‌ده‌كی بيوك ايرماقلر تا يوقاريلره قدر سير سفائنه صالح اولمغله، بوانهارك جمله‌سی برر تجارت اولوغی اولديغی كبی، سواحلنده برقاچ بيوك اسكله‌سی‌ده واردر . بونلرك باشليجه‌لری : روسيه‌ده هوجه بك ، سيواستوپول؛ بلاد قافقاسده پوتی، باطوم؛ آناطوليده طربزون ، كيرسون، صامسون، سينوب؛ روم‌ايلنده برغوس، وارنه ؛ دوبريجه‌ده كوستنجه وسائره‌در. قره‌دكيز سواحلنده ساكن بولنان اقوامدن اك زياده كميجيلكه استعداد و مهارتی اولانلر جنوب شرقی سواحلنده ساكن لازلر اولوب، بونلر قره‌دكيزك نهنكلری دينلمكه سزادرلر .

**قره دولتكرای** { دولت كرای اسميله مسمی قريم خانلرينك اوچنجيسيدر. [ « دولتكرای » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قره‌سی** { اصلی ( قره عيسی ) اولان بو اسم آناطولينك غرب جهتنده برخطه‌يه علم اولمشدر،كه بيغا، صاروخان، كرميان وخداوندكار خطه‌لريله محاط اولوب ، مرمره دكيزنده قپوطاغی جوارنده وآطه‌لر دكيزنده مدللی قارشيسنده ادرميد كورفزنده برر مقدار ساحللری واردر . همان تماميله ( ميسيا ) خطهٔ قديمه‌سنه معادلدر . قره‌سی برقاچ سنه اول بيغا ايله برلشديريله‌رك آيريجه برولايت اتخاذ اولنمش ايسه‌ده ، ينه سنجاغه ارجاع وخداوندكار ولايتنه الحاق اولنه‌رق، اليوم بوحالده بولنيور .

قره‌سی سنجاغی خداوندكار ولايتی تركيب ايدن بش سنجاغك بری والك غربيسی اولوب ، شمالاً مرمره دكيزيله، شمال غربی جهتندن بيغا مستقل متصرفلغيله ، غرباً آطه‌لر دكيزيله ، جنوباً آيدين ولايتيله ، شرقاً دخی كوتاهيه وبروسه سنجاقلريله محدوددر. مرمره دكيزنده‌كی مرمره جزيره‌سيله اميرعلی، پاشا ليمانی وافسيا آطه‌لری دخی بوسنجاغه ملحقدر. ٣٩° ٥′ ايله ٤٠° ٤٠′ عرض شمالی ; ٢٤° ١٥′ ايله ٢٦° ٢٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ١٥ ٢٠٠ مربع كيلو متره واهاليسی ٣٣٩ ٦٧٧ كشيدر . اراضيسی خيلی عارضه‌لی اولوب، مرمره ساحلنه قريب اولان يرلری دوز و اووه‌لق ايسه‌ده ، حدود غربيه‌سنده قازطاغی، حدود جنوبيه‌سنده ماداراس وزنجيرلی ، حدود شرقيه‌سنده چتال طاغ واورته طرفلرنده بعض منفرد طاغلر بولنيور. مياه جاريه‌سی چوق اولوب ، اك بيوك نهری ( صو صغيرلی ) نهريدر،كه سماو دره‌سی وقره دره اسملريله كوتاهيه سنجاغنك سماو قضاسنده ايكی محلدن نبعانله، صنديرغی قضاسنه بالدخول ، شرقدن غربه وبعده جنوبدن شماله جريان ايده‌رك، بيغاديچ بعده باليكسری ونهايت بانديرمه قضالرينه كيردكدن صكره ، بروسه سنجاغنك ميخاليچ قضاسنه دخول ايله ، نيلوفر نهريله بعدالاجتماع مرمره دكيزينه دوكيلور ؛ وفيضانی زماننده ميخاليچ كوليله دخی قاريشير. ايكنجيسی (مانياس) چاييدر،كه باليكسری قضاسنك جنوبنده نبعانله، شمال شرقی‌يه طوغری جريان، وبانديرمه قضاسنه دخول ايده‌رك ، همنامی اولان كوله دوكيلور . اوچنجيسی بونك غرب جهتنده وسنجاغك حدود غربيه‌سی قربنده ينه جنوبدن شماله جريان ايدن ( قوجه چای ) ونام ديكرله ( كونان چايی ) در،كه ادرميد وكونان قضالرينی شق ايتدكدن صكره ، بيغا سنجاغنه دخول ايله ، اردك كورفزينه دوكيلور. بو وجهله سنجاغك قسم اعظمی مرمره مائله‌سنده بولنوب يالكز ادرميد كورفزينك اطرافنده اولان ادرميد قضاسنك قسم غربيسيله كمر وآيوالق قضالرنده جريان ايدن بر طاقم كوچك دره‌لر آطه‌لر دكيزينك مذكور كورفزينه دوكيلور . مرمره ساحلی قربنده بانديرمه قضاسنده (مانياس) اسميله واسع بركول بولنيور. آطه‌لر دكيزنده‌كی ساحلی مدللی آطه‌سی

قارشیسنده برکورفز تشکیل ایتدیکی کبی، مرمره
دکیزنده دخی ایلری‌یه کیتدکجه توسع ایدن قپو
طاغی شبه جزیره‌سی شرق جهتنده باندیرمه
وصول طرفنده اردك کورفزلرینی تشکیل ایدیور.
اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، باشلیجه
محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر،
داری، سیسام وسائر حبوباتله پاموق، آفیون،
کتن، کنویر، توتون، بقله، نخود، فاصولیه،
مرجمك وسائر سبزه‌لرك انواعی ایله اوزوم،
زیتون، انجیر، کستانه، جوز وسائر میوه‌لرحاصل
اولور؛ وخیلی شراب، زیتون یاغی، قورو
اوزوم، راقی، پلاموط، ایپك قوزه‌سی، بال،
بال مومی وسائره اخراج اولنور. یالکزباندیرمه
واردك جهتی اوزوم اخراجات سنویه‌سی ١٥،
وشراب اخراجاتی ٨ ملیون، راقی اخراجاتی دخی
٤٠٠ ٠٠٠ کیلویی متجاوزدر. اورمانلری پك
چوق اولوب، دولت طرفندن اداره اولنانلرینك
عددی ٣٣٤٧ مربع کیلومتره وسعتنده در.
بونلرده میشه، چام، دیش بوداق وسائر آغاجلر
بولنه‌رق، محلنده صرف اولنان کراسته ایله
ترسانه‌ده قوللانیلان بعض آغاجلر واودون قطع
اولنور. طرق ومعابرك فقداندن طولایی هنوز
استعمال اولنه‌میان اورمانلری دخی پك چوق
اولوب، بعضلری ایچلرینه کیریله‌میه‌جك درجه‌ده
صیق واشجار مختلفه‌یی حاویدر. بونلرك تازه
بوداقلری کچیلر ایچون قوللانلدیغی کبی، کویلیلر
طرفندن اودون وکومور قطع واعمالنه وتخته‌دن
انواع آلات وادوات یاپمغه قوللانیلیر؛ وپلاموط،
میشه قبوغی، قطران وسائره دخی اخراج
اولنور. یالکز بالیکسری قضاسنده بولنان وبری
٥ ٠٠٠ دیکری ٣ ٠٠٠ بیکی دونم وسعتنده
اولان ایکی اورماندن کلیتلی پلاموط چیقار.
معادنجه بوسنجاق ممالك عثمانیه‌نك هر طرفندن
زیاده زنکین اولوب، بر چوق یرلرنده سیملی
قورشون، بوراقس، باقیر، کمور، قروم، مغنزیا
وسائر معدن بولنمشدر؛ وبرطاقلری چیقارلمقده‌در.
معدن صولری واعراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری
چوق اولوب، آنجق اکثری ابنیه‌دن خالی
واستعماله غیر صالحدر. آیوه‌لق قضاسنده بر
محکمه بولنوب، سنوی ایکی بچق ملیون کیلو
قدر طوز ویرر. حیوانات اهلیه‌سندن الك چوق
بولنانلری صیغیر وایکنجی درجه‌ده قویون، کچی
وسائره‌دن عبارت اولوب، تولدات سنویه‌سی
٢٠٠ ٠٠٠ صیغیر، ٣٤٤ ٥٠٠ قویون،
١٢٣ ٢٠٠ کچی، ١٨٢ ٣٠٠ تفتیك کچیسی،
٣٥ ٠٠٠ بیکیر واستر و ٣٠٠٠ دوه‌دن عبارتدر.
قویونلرك سودندن محلنده صرف اولنور بر
جنس پینیر یاپیلوب، اینك سودندن چیقاریلان
یاغ ایله مانده سودندن یاپیلان قیماق باشلیجه
استانبوله نقل اولنور. یپاغی وتفتیك دخی
اوروپایه اخراج اولنور. اورمانلری وطاغلری
یبانی حیوانلرله مملو اولوب، آیی، قورد، طوموز
تیلکی، بر نوع کوجك پارس، وشق، چقال،
صرتلان، یبانی کدی، پورسوق، صو سموری،
کیك، یبانی کچی، قره‌جه، کلیتلی طاوشان، طیورك
انواعی وعلی الخصوص سولون، ککلیك، بیلدیرجین،
چوللق، یبانی قاز واوردك وهندی وسائره بولنور.
قره‌سی سنجاغی معارفجه ایلریده‌در، دنیله‌مز-
سه‌ده، سائر یرلره نسبةً کرك اسکیدن موجود
مدرسه‌لری وکرك مکاتب جدیده‌سی چوق اولوب،
یالکز مرکز لوا اولان بالیکسری شهرنده ١٥
مدرسه، برمکتب اعدادی، برمکتب رشدی،
مدرسهٔ ادبیه عنوانیله برخصوصی مکتب، ٤ مکتب
ابتدائی و ٢ کتبخانه موجوددر. بتون سنجاقده‌کی مکا-
تبك عددی ٣٦٦ یه وبونلره دوام ایدن شاکردان
وطالبات تقریباً ١٠ ٠٠٠ مقدارینه بالغ اولیور.
صنایع محلیه ایپلیکدن بز، ایپکدن قماش، یوکدن
عبا وسائره ایله خالی، کلیم نسجیله معمولات
دباغیه، صابون وسائره اعمالندن وحرازودکرمن
وزیتون یاغی وشراب فابریقه‌لریله محصولات
ارضیه‌یی قوللانان صنایعدن عبارت اولوب، بونلرك
چیقاردقلری شیلر دخی محصولات ارضیه ایله
برلشه‌رك، بونلرك هنوز پك کری اولمسیله برابر،
خیلی ایشلك بر تجارته میدان ویریورلر. تجارتی
آطه‌لر دکیزنده ایوالق وچای آغزی ومرمره‌ده
اردك وباندیرمه اسکله‌لرندن اجرا اولنوب،
سنوی تقریباً بربچق ملیون عثمانلی لیراسی قیمتنده
اخراجات وبونك آنجق آلتیده بری نسبتنده

ادخالات وقوع بولیور . باندیرمه‌دن بدأ ایله بالیکسریدن کچه‌رك ادرمید کورفزینه منتهی اولان برتك شوسه مرکز لوایی ایکی جهته‌کی اسکله‌لره ربط ایدر . یالکز مرمره ساحلی قربنده واقع مانیاس کولنك قیشین صولری طاشوب ، یازین چکلمکله ، بعض بطاقلقلر قالدیغی کبی ، ادرمید کورفزنده دخی بعض بطاقلقلر بولنوب ، بوایکی یرده بعضاً صیتمه‌لر حکم سوریور سه‌ده ، لوانك سائر هرطرفنده هوا پك صاغلام ومعتدل وصولری لطیف وخوشکوار در . اهالیٔ اوادن یالکز ٨٠٠٠٠ قدری روم ، ٨٥٠٠ ی ارمنی ، ١٥٠٠ ی بلغار، ٥٠٠ ی اسرائیلی وقصوری کاملاً مسلمدر . روملر باشلیجه باندیرمه واردك ایله آیوه‌لق وادرمیدده بولنوب ، داخلده بولنانلری ترکجه لسانله متکلمدرلر. ارمنیلر یالکز قصبه‌لرده بولنوب ، بونلر دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

قره‌سی سنجاغی بروجه آتی ٩ قضایه منقسم اولوب، ١٣ ناحیه و ٩٤٣ قریه‌یی حاویدر :

| قضا | نواحی | قرا |
|---|---|---|
| بالیکسری | بالیه ، ایورندی، کیره‌سون، کبسود ، فرط ، بلاط | ٤٢٣ |
| آیوه‌لق | | ٤١ |
| کمر ادرمید | | ٤١ |
| ادرمید | امرود آباد ، آونیه | ١٢٣ |
| اردك | قپوطاغی، پاشا لیمانی، مرمره | ٣٤ |
| باندیرمه | ایدنجك ، مانیاس | ٨٩ |
| کونان | | ٧٣ |
| بیغادج | | ٥١ |
| صندیرغی | | ٦٨ |
| | | ٩٤٣ |

**قره شهر** { چینه تابع ترکستان شرقیده ( قورله ) نك ٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وباغراج کولنه دوکیلن (خیدو) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، مقدما خیلی معمور وبیوك ایکن ، شمدیکی حالده قالوق وسائره‌دن درمه چاتمه ١٥٠٠ اهالیسی واردر .

**قره صو** { بو اسم روم‌ایلنده درت بیوك نهره ویریلیور :

برنجیسی واك بیوکی بلغارستانك کوستندیل قضاسنده وصربیه حدودی قربنده نبعانله جنوب، وجنوب شرقی یه طوغری جریان ایده‌رك ، صاغ وصولدن برقاچ دره آلدقدن ، و ( ریلو ) طاغنك غربی اتکنی طولاشدقدن صکره، سلانیك ولایتنه دخول ایله، جمعه، ملنیك وتیمور حصاری صولنده براقه‌رق ، جنوبه طوغری اینوب ، سیروز اووه‌سنه دوشنجه، شرق جنوبی‌یه‌طوغری دونر ؛ وسیروزك آلت طرفنده ( تخیانوس ) اسمیله اوزون برکول ودها طوغریسی بطاقلق تشکیل ایدر ؛ ونهایت ینه طوپلانه‌رق ( رندینه ) کورفزینه دوکیلور . مجراسی تقریباً وتخمیناً ٢٥٠ کیلومتره طولنده اولوب ، صاغ وصولدن برچوق تابعلری واردر، که باشلیجه‌لری صاغدن آلدیغی ( استرومجه ) ایله مذکور تخیانوس کولنه دوکیلن ودرامه جهتنك صولرینی کوتورن ( آنکیسته ) نهرلریدر . اسم قدیمی (استریمنون) اولوب ، شمدی دخی ( استرومه ) اسمیله‌ده یاد اولنور .

— ایکنجیسی سلانیك ولایتنده بلغارستان ایله شرقی‌روم‌ایلی حدودینی تشکیل‌ایدن دسپوط‌طاغی اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل، جنوبه طوغری جریانله، ( نوره قوب ) قربندن بعدالمرور ، شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، مذکور دسپوط سلسله‌سیله بوز طاغی آره‌سندن کچر ؛ واسکجه ایله ینکیجه‌یی صولده ، قواله‌یی صاغده براقه‌رق ، توتون محصولاتیله مشهور اولان واسع بروادی‌یی اروا ایده‌رك ، طاشوز جزیره‌سی قارشیسنك برآز شرقنده آطه‌لر دکزینه دوکیلور. مجراسی ٢٣٠ کیلومتره طولنده‌اولوب، ذکره شایان تابعی یوقدر. اسم قدیمی (نستوس) اولوب، شمدی دخی بوندن غلط اوله‌رق (مستا ) ده دیرلر.

— اوچنجیسی ( کوچك قره صو ) دینمکله معروف اولوب، مناستر ولایتنده کسریه قصبه‌سی قربنده برچوق دره‌لرك اجتماعندن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار ؛ وکربنه نهریله

برلشدکدن صکره، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك ، سرفیجه‌نك شمالندن مرور، وقره‌فریه قربنه وصول ایتدکدن صکره ، شرقه طوغری دونوب، واردار منصبنك آلت طرفنده بر قاچ آغزدن دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٢٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، لسان محلیده اسمی (ایسترىچه) در.

— دردنجیسی (واردار) ایرماغنه تابع اولوب، مناستر ولایت وسنجاغنك قرشووه ناحیه‌سی طاغلرندن اینن بر چوق دره‌لردن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، مناستر اووه‌سنی شق واروا ایتدکدن صکره، فلورینه قضاسی جهتندن کلن برچوق صولری دخی اخذ ایله ، شرقه وبعده شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك ، ولایت مذکوره‌نك (موریخووه) ناحیه‌سنی شق ایدر؛ وبعده سلانیك ولایتنه کیروب، (تکوش) قضاسنی‌ده شق ایده‌رك، وارداره دوکیلور . مجراسنك طولی ٨٠ کیلومتره قدردر.

**قره صو** { آناطولیده دخی بواسمله بر قاچ نهر اولوب ، اك شایان ذکر اولانلری بر وجه آتیدر :

برنجیسی فراتی تشکیل ایدن باشلیجه ایکی قولك بری اولان قره صو ، که ارضرومك شمالنده واقع کوك طاغندن واوجوارده‌کی سائر طاغلردن اینن برچوق چایلردن بالتشکل، پك طولاشیقلی برطریقله غرب جنوبی‌یه طوغری آقار، وارزنجانك جنوب جهتندن وکماخك شمالندن کچه‌رك، اکینه وارمه‌دن دیوریکیدن کلن چالطه نهرینی آلیر ؛ وبردن بره تبدیل استقامتله ، جنوبه طوغری دونر؛ ونهایت کبان‌معدننك اوست طرفنده شرقدن کلن مراد چایله برلشه‌رك، فرات ایرماغنی تشکیل ایدر. مذکور مراد نهرینه شرق وقره‌صویه غربی فرات دخی دیرلر. مجراسنك طولی ٣٥٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در .

— ایکنجیسی سیواسك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغندن نبعانله ، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قیصریه سنجاغنه کیرر؛ وارجیاس طاغندن اینن برچوق چایلر دخی اخذ ایله ، قیصریه‌نك شمالندن ، کچه‌رك ، تقریباً ١٥٠ کیلو متره‌لك جریاندن‌صکره قزیل ایرماغه دوکیلور .

**قره‌صو** { ایرانك آذربیجان خطه‌سنده دخی بواسمله برنهر واردر، که (سوالان) جبل منفردینك جنوبی اتکلرندن نبعانله ، جنوب شرقی‌یه و بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، اردبیلك اوکندن کچدکدن، وکیلان حدودی طاغلرندن کلن صولری دخی طوپلادقدن صکره ، غرب شمالی‌یه و بعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله ، مذکور سوالان طاغنك اطرافنه برنصف دائره‌چیزدکدن، وجنوب وشرق وشمال اتکلرندن اینن صولری‌طوپلادقدن صکره، شماله طوغری دونوب، برطاقم بوغازلرك ایچندن کچه‌رك ، مغان اووه‌سنه دوشر ، وروسیه حدودی قارشیسنده (آراس) نهرینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٣٥٠ کیلومتره طولنده‌در .

**قره‌صو** { قریمده برنهردر، که شبه‌جزیرهٔ مذکوره‌نك جنوبنده بولنان یایله طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل ، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله ، آزاق دکیزینه دوکیلو. قریمك اك بیوك نهری اولوب قره‌صو بازاری دخی کنارنده واقعدر .

**قره صو بازاری** { قریم شبه جزیره‌سنك ایچ طرفنده روسیه‌نك تاوریده ایالتنه ملحق سیمفروپول قضاسنده و سیمفروپولك ٤٥ کیلو متره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، ١٨ جامع شریفی، ٣ کلیساسی، حماملری، چارشیسی، آت وسائر حیوانات تجارتی ، معمولات سراجیه‌سی وعبا وکچه وسائره معمولاتی واردر. اسکی قریم خانلرینك اقامتکاهلرندن ایدی .

**قره‌طاش** { آطنه ولایتی ساحلنده و اسکندرون کورفزی‌مدخلنك غربنده بر برون اولوب، جیحان نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی ایکی قولك آره‌سنده واقعدر . وقتیله آطه اولوب، مذکور ایرماغك دوکنتیسندن قره‌یه کسب التصاق ایتمش اولدیغی مظنوندر . جوارلری مرکز ولایته مربوط بر ناحیه اعتبار اولنوب، ٧٢ قریه‌دن مرکبدر .

**قره‌طاش** { ازمیر شهرینك همان اتصالنده وغرب جنوبیسنده برقریه اولوب، شهر مذكورك تفرجگاهلرندن معدوددر.

**قره‌طاغ** { فرنكجه مونتنغرو واسلاوجه چرناغوره ( Montenegro, Zernagora ) بالقان شبه جزیره‌سنك قسم غربیسنده مستقل پرنسلك صورتنده اداره اولنور طاغلق بریر اولوب، ٣٠″ ٥٣′ ٤١° ایله ٢٦′ ٤٣° عرض شمالی و ٧′ ١٦° ایله ٤٥′ ١٧° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اخیراً آرناؤدلقدن فك ایله الحاق اولنان وبار ایله اولكون اسكله‌لرینی حاوی اولان عاریتی بر پارچه ساحلدن آدریاتیق دكیزیله اختلاط ایدوب، اصل قره‌طاغ ساحلی ایسه دالماچیه‌یه ملحق اوله‌رق آوستریانك یدنده بولنیور.

حدود ومساحه‌سی. — شمدیكی حالنده قره طاغ جنوباً آرناؤدلقله، شرقاً یكی بازارله، شمالاً هرسكله، غرباً دخی دالماچیه ایله ومذكور ساحلده آدریاتیق دكیزیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٧٥ مربع كیلومتره واهالیسی ٢٧٢٠٠٠ كشیدر. اهالیسی ایچنده یالكز مسئلهٔ اخیره‌ده ترك اولنان یرلرده ساكن ١٠٠٠٠ قدر اسلام وایكی اوچ بیك قتولیك بولنوب، قصوری اسلاو واورتودوقسدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — قره طاغ، اسمندن دخی آكلاشلدیغی اوزره، عمومیت اوزره طاغلق وصرب بریر اولوب، آنجق طبیعت اراضیجه ایكی‌یه آیریله‌بیلیر. تانیكشیق جوارندن گله‌رك قره‌طاغی شق ایله اشقودره كولنه دوكیلن ( زته ) نهری بومملكتی مختلف ایكی قسمه آیریور. غرب جهتنده قالان قسمی، كه نفس قره طاغدر، كلسی وقورو قیادن عبارت اولوب، قیالر یكی یاپلمش برینانك طاشلری كبی بربری اوستنه آتلمش وچوغی یكی قیرلمش كبی دیك وكسكین كوشه‌لیدر. بو قیالق طاغلر ١٧٠٠ متره ارتفاعلرینه قدر چیقارلر. بو جهتك اصلا میاه جاریه‌سی وحتی قایناق وچشمه‌لری بیله اولمیوب، ایچیلن صو تكمیل صهرنجلردندر. یالكز یاغمور یاغدیغنده طاشلرك آره‌لرنده برر سیل آقار. اشجاری دخی اولمیوب، یالكز قیالرك آره‌لرنده پك سیرك اوله‌رق اكری بوكری بعض چالیلر بیتیور. وادیٔ مذكورك شرق جهتنده‌كی قسمی ایسه ( برده ) اسمیله معروف اولوب، بودخی صرب وطاغلق ایسه ده، طاغلری اوقدر طاشلق اولمیوب، طوپراغی، اورمانلری وچای ووادیلری دخی واردر. برده طاغلرینك الك بیوكی ( موراچقه ) اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولور. بونك منتهای جنوب شرقیسنده ٢٤٣٦ متره ارتفاعی اولان وتا اوزاقدن كورینن ( لوم ) طاغی بولنیور. قره طاغك شرق و شرق شمالی قسمی و باشلیجه ضمائم اخیره‌سی ( صاوه ) وطونه واسطه‌سیله قره‌دكیز، وسائر طرفلری اشقودره كولی وبویانه واسطه‌سیله آدریاتیق دكیزی مائله‌سنده بولنیور. الك بیوك نهری ( موراچه ) در، كه برده‌نك ذكر اولنان ( موراچقه ) طاغنك غرب جنوبی اتكلرندن اینن برچوق چایلردن بالتشكل، جنوبه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایدر، وصاغدن ( زته ) نهریله برلشوب، بعده پودغوریچه‌نك شمالندن مروره، اووه ده صولدن آرناؤدلق حدودندن كلن ( زم ) چایی دخی آلدقدن صكره، اشقودره كولنه دوكیلور. بوكا تابع اولان ( زته ) نهرینه كلنجه، نیكشیقك شرق جنوبنده‌كی طاغلردن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ( اسلانه ) كولنه كیردكدن صكره، اورادن چیقه‌رق، جنوب وجنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، اشپوزی‌یه واصل اولور، وپودغوریچه‌نك اوست طرفنده موراچه‌یه دوكیلور. طونه‌یه تابع اولان انهارك الك بیوكاری ( درینه ) نهرینك ایكی قولی اولان ( پیوه ) ایله ( تاره ) اولوب، بونلرك برنجیسی ینه موراچقه طاغلرندن وموراچه ایله زته منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، قره‌طاغ حدودینك منتهای شمالنده‌كی زاویه‌دن طیشاری چیقار. تاره ایسه ( واصولوویچ ) و ( قولاشین ) ناحیه‌لری دره‌لرندن بالتشكل طاشلیجه حذاسنده قره طاغ

حدودینه واصل اولور، وشمال غربی‌یه طوغری
خط حدودی تعقیب ایده‌رك ، مذكور كوشه‌ده
وقره طاغ حدودی خارجنده پیوه ایله برلشه‌رك،
درینه نهرینی تشكیل ایدر . ( لیم ) نهرینه گلنجه ،
بونهر غوسینه‌نك اوكندن وپلاوه كولندن كچدكدن
صكره ، قره طاغه كیروب، آز برمسافه قطعندن
صكره ، ینه حدودی كچه‌رك ، یكیپازاره كیرر.
اشقودره كولنك شمدیكی حالده نصفنه قریب
مقداری قره طاغه عائد اولدقدن بشقه مذكور
( اسلانه ) كولی وموراچه‌نك فضلهٔ میاهندن
تشكل ایدن ( غورینه بلاتو ) كوللری بولنیور .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قره
طاغك محصولاتی پك آز واهالیسنك احتیاجاتنه
غیر كافی اولوب ، باشلیجه زته وادیسیله برده‌نك
بعض محللرنده واشقودره كولنه قریب یرلرده
یتیشدیریلان مصردن عبارتدر . ینه زته وادیسنده
بعض باغلر بولنوب ، بر مقدار شراب یاپیلیر ،
و ( بیلوپاولیچ ) ده برآز توتون حاصل اولور .
برده‌كی اورمانلرده چام وآق كوركن آغاجلری
بولنوب ، بونلرك قطع واخراجندن خیلی استفاده
اولنه‌بیلیردیسه‌ده، طرق موجوده‌سی بوكا مساعد
دكلدر . اهالی قیون وكچی یتیشدیرمكه غیرت
ایدوب، بیاغی وقیللرندن كویلیلر كندی اثوابلرینی
تهیئه ایدرلر؛ وسوتلرندن پینیر یاپوب، خارجه‌ده
چیقاریرلر. برمقدار باصدیرمه اخراجاتی ده‌واردر،
ریقه نهرنده صاردلیه‌دن بیوجك بر جنس بالیق
كلیتله چیقوب ، قوریدیله‌رق ، ایتالیا وتریسته
ودالماچیه‌یه اخراج اولنور. سائر نهرلرله كوللرده
بالیغی چوقدر . معادنجه شمدی‌یه قدر جدی
تحریات اجرا اولنه‌میوب ، یالكز برده‌ده بركور
معدنی بولندیغی آكلاشلمش ؛ واخیراً اولكون
جوارنده خیلی زنكین بركور معدنی بولنمشدر .
هر حالده قره طاغ محصولات ومنابع ثروتیله
اهالیسنی بسلیه‌میوب ، اركككارینك اكثری
طاشجیلق ، قالدیرمجیلق ، قیوجیلق ، رنجبرلك
وپساقجیلق كبی ایشلرله استانبولده وآوستریانك
بعض طرفلرنده وحتی اسكندریه ده وسان
فرانسیسقوده بیله چالیشمغه؛ وقزاندقلری آقچه ایله
چولوق چوجقلرینك مدار معیشتنی اشقودره‌دن
تدارك وجلب ایتمكه مجبوردرلر . قادینلری پك
چالیشقان اولوب ، كندیلرینك واركككارینك
ملبوساتی كندیلری نسج ایتدكدن بشقه ، اولانجه
زراعت ایشلری دخی بونلره محمولدر ؛ واون
وطوز وسائر مالزمه‌لرینی اكثریا تا اشقودره‌دن
آرقه‌لرنده طاشیرلر . حربه دخی اركككارله برابر
كیدوب ، مجروح ومقتوللرینی قالدیریرلر .

جنسیت ولسان ومذهبلری . — قره طاغلیلر
جنوبی اسلاولردن صرب جنسیتنه منسوب اولوب،
آنجق جثه وقامتجه وحتی بعض عادات واخلاقجه
دخی اسلاولردن زیاده آرناؤدلره مشابهتلری
واردر . بوده شوندن ایلری كلیور : كرك قره
طاغلیلر وكرك بوشناقلر وهرسكلیلر ودالماتلر صرف
اسلاو اولمیوب، اسلاو ایله آرناؤد جنسیتلرینك
اختلاط وامتزاجندن متولددرلر؛ زیرا یدنجی قرن
میلادیده اسلاولر اوجهتلره كلوب یرلشدكلرنده،
پروزه وسلانیك كورفزندن تریسته جوارلرینه
قدر ( ایلیریا ) دنیلان قطعه‌نك بتونی آرناؤدلق
وآرناؤد اهالی ایله مسكون ایدی. هر نه قدر
اسلاولر كلیتلی اولوب ، مقاومت ایده‌مه‌مكله ،
برطاقلری طاغلمش ، ویا شمدیكی آرناؤدلغه
چكلمش اولملری ملحوظ ایسه‌ده ، برخیلی مقدارینك
دخی قالوب، یكی كلن اهالی ایله قاریشمش اولملری
دخی طبیعیدر . هر حالده ، الیوم قره طاغلیلرك
صربلیلرله بوشناقلردن جنسیتجه برفرقلری اولمیوب،
عین لسانله متكلمدرلر . موقعلری اقتضاسنجه
كندیلری جسور وجنكاور آدملردر . جمله‌سی
اورتودوقس مذهبنه تابعدرلر . یالكز اخیراً
آرناؤدلق جهتندن الحاق اولنان یرلرده جنسیتجه
آرناؤد ومذهبجه مسلم برخیلی اهالی بولنوب،
هله اولكونك اهالیسی كاملاً آرناؤد ومسلمدر .
ادبیاتلری صربلیلرله مشترك اولوب ، سائر
اورتودوقس اسلاولر كبی لسانلرینی ( كیریل )
حروفیله یازارلر .

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی.—
قره‌طاغ برلین معاهده‌سندن بری كسب استقلال
ایتمش برپرنسلك صورتنده اداره اولنوب،
پرنسلك ارثاً واكبر اولاده انتقالاً ( پتروویچ

نیفوس ) عائله‌سنك افراد ذكورینه منحصردر . پرنس بش كشیدن مركب برهیئت وكلا تعیین ایدر . كندیسی دخی ( سناتو ) اسمیله برمجلس استشاره‌یه ریاست ایدر. ادارهٔ ملكیه وعدلیه‌سی پك ساده وقوانین ونظاماتی پك شدتلیدر. مملكت ١٥ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، هربر ناحیه برقاچ قپودانلغه منقسم وهر بر قپودانلق بر قاچ چته‌یی حاویدر . بو اسملردن دخی آكلاشلدیغی كبی ، اداره‌سی وتقسیماتی دخی ادارهٔ عسكریه وسپاهیانه تقسیماتدن عبارت اولوب ، ناحیه مدیرلری هم قوماندان هم ملكیه مأموری همده حاكم وظائفنی ایفا ایدرلر. هرقره‌طاغلی اون بش یاشندن آلتمش یاشنه‌دك عسكر اولوب ، حرب زماننده جمله‌سی ذاتاً باشلرنده بولنان قوماندانلر وقپودانلر قیادتیله سوق، وخارجده بولنانلرده همان جلب اولنورلر. بووجهله ٣٦ ٠٠٠ عسكر قدر چیقاره‌بیلیر . واردات سنویه‌سی ٦٠٠ ٠٠٠ فلورین یعنی تقریباً ٦٠ ٠٠٠ عثمانلی لیراسی اولوب، بونك برسدسی پرنسك تخصیصاتنی تشكیل ایدیور . قتارودن چتینه‌یه قدر طولاشه‌رق چیقار بر آرابه یولی اولوب، واردات مساعده ایتدكجه سائر قصبه‌لری آره‌سنه دخی آرابه ایشلر شوسه‌لر انشاسنه غیرت اولنمقده‌در . مكاتبك تكثیریله معارفك ترقیسنه دخی چوق همت اولنمقده‌در. چتینه‌ده برمطبعه بولنوب ، برغزته دخی نشر اولنیور . اخراجاتی سنوی ٥ ملیونه بالغ اولور .

تقسیمات ملكیه‌سی، معموره‌لری. — قره‌طاغك منقسم بولندیغی ١٥ ناحیه‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ونفوسلری بروجه آتیدر :

( نواحئ قدیمه )

| | | مربع كیلومترو | اهالی |
|---|---|---|---|
| نفس قره‌طاغ | قاتونسقه | ١١٨٧ | ٤٨ ٠٠٠ |
| | آرونیچه | ٢٠٩ | ١٥ ٠٠٠ |
| | ریقه | ٢٠٧ | ١٨ ٥٠٠ |
| | لیشانسقه | ١٣٢ | ١٠ ٠٠٠ |
| برده | بیلوپاولیچ | ٥٧٠ | ٢٤ ٠٠٠ |
| | پیپرسقه | ٩٤٥ | ٢٧ ٥٠٠ |
| | موراچقه | ٩١٥ | ١٨ ٥٠٠ |
| | واسویوچقه | ٥٣٢ | ١٨ ٥٠٠ |
| جمعاً نواحئ قدیمه | | ٤٦٩٧ | ١٨٠ ٠٠٠ |

( نواحئ ملحقه )

| | | | |
|---|---|---|---|
| هرسكدن | بانیانی وبوین | ٥٦٨ | ١٠ ٠٠٠ |
| | نیكشیق ، دوغه | ٥٣٧ | ١٠ ٠٠٠ |
| | پیوه | ٨١٢ | ١٦ ٠٠٠ |
| | درربویاق وپیرا | ٦٧٤ | ١٢ ٠٠٠ |
| | قولاشین وسارانجی | ٤٣٢ | ٦ ٠٠٠ |
| آرناؤدلقدن | پودغوریچه واشپوزی | ٣٧٩ | ٢٢ ٠٠٠ |
| | قرانیا بار واولكون | ٣٧٦ | ١٦ ٠٠٠ |
| جمعاً نواحئ ملحقه | | ٣٧٧٨ | ٩٢ ٠٠٠ |
| جمعاً قره‌طاغ | | ٨٤٧٥ | ٢٧٢ ٠٠٠ |

قره‌طاغك نفوسی تخمینی وتقریبی اولدیغندن، بوجدولده ٢٧٢ ٠٠٠ كوسترلمش ایسه‌ده، اكثر استاتستیقلرده ٢٣٦ ٠٠٠ وحتی بعضلرنده ٢٠٠ ٠٠٠ دن زیاده ویرلمه‌مكده‌در .

مركزی اولان چتینه بر قریه اولوب ، قره‌طاغك الیوم حاوی اولدیغی برقاچ قصبه براین معاهده‌سندن صكره قزاندیغی یرلرده‌در. بیكدن زیاده نفوسلری اولان قصبه وقریه‌لری مقدار نفوسلریله برابر بروجه‌آتیدر :

| | | | |
|---|---|---|---|
| پودغوریچه | ٤٠٠٠ | چتینه | ١٢٠٠ |
| نیكشیق | ٣٠٠٠ | نیفوش | ١٢٠٠ |
| اولكون | ٢٠٠٠ | اشپوزی | ١٠٠٠ |
| بار | ١٥٠٠ | دانیلووغراد | ١٠٠٠ |
| قولاشین | ١٥٠٠ | | |

احوال تاریخیه‌سی — قره‌طاغ اسكیدن ایلیریا وبعده یكی اپیردن معدود اولوب، آرناؤدلغك برجزئی حكمنده ایدی . یدنجی قرن میلادیده ایمپراطور هراقلیوسك زماننده صربلیلراوجهتلره جلب واسكان اولندقلری صره‌ده ، قره‌طاغ دخی بونلرك برطاقی طرفندن وطن اتخاذ اولنمش ؛ وبونلر محلنده بولدقلری اهالئ قدیمه یعنی آرناؤدلرله اختلاط وامتزاج ایتمشلردر. قوصوه بوزغونلغنده اطرافه طاغیلان صربلیلركده برطاقی قره طاغی مدافعه‌یه صالح بر یر كوره‌رك ، اورایه چكلمش اولسه‌لر كركدر . او تاریخلرده یعنی اون دردنجی قرن میلادیده قره طاغ وندیك جمهوریتنك تحت تابعیتنده بولنوب، بعده اون بشنجی قرن میلادیده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدی . آنجق موقعنك صربلغی وحاصلات فقدانی حسبیله كرك وندیك جمهوریتی وكرك بابعالی قره طاغی رسماً وسیاسةً ممالكندن عد ایتمكله اكتفا ایدوب، ادارهٔ

داخلیه‌سنه پك‌ده قاریشمامشلردی . باب‌عالی جزئی
ومقطوع بر ویرکی‌یه مقابل قره طاغ مدیریتنی یرلی
رؤسایه احاله ایتمشدی. الحاصل اووقتلرده قره‌طاغ
الیوم اشقودره ولایتنده میردیته قضاسنك
بولندیغی حالده بولنیوردی . قره‌طاغ پرنسلرندن
( یورکی چرنویویچ ) ١٥١٦ تاریخنده استعفا
ایدوب ، اداره‌یی متره‌پولیده ترك ایتمکله ، او
تاریخدن اعتباراً قره طاغ ( ولادیقه ) تعبیر
اولنان متره‌پولیدلر طرفندن اداره اولنه‌گلمش؛ و
١٦٩٧ تاریخندن اعتباراً ولادیقه‌لق ( نیقوچ )
فامیلیاسنه منحصر قالمش ایدی . بو ولادیقه‌لردن
١٧٨٢دن ١٨٣٠ تاریخنه‌دك حکم سورن برنجی
پترو پك شدتلی بر طاقم نظامات وضع وشدیداً
اجرا ایتمکله ، حیدودلغك وسائر جنایاتك اوکنی
آله‌رق، قره‌طاغی ملجأ اشقیا اولمقدن قورتارمش؛
وبونك خلفی ایکنجی پترودن صکره ١٨٥١ ده
ولادیقه اولان ( دانیلو ) متره‌پولیدلك وظیفه
وکسوه‌سنی دیکرینه ترکله ، کندیسی ( کنز )
یعنی پرنس عنوانتی آلوب، کندینی آوروپایه دخی
طانیتدیرمش؛ و١٨٦٠ ده قضاءً مقتول اولوب،
یکنی اولان شمدیکی پرنس نیقوله خلفی اولمشدر.
١٨٦٢ و ٦٣ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی طول
مدت محاربه ایدوب ، برشی قزانه‌مامش ؛ و
١٨٧٦ ده هرسك عصیاننه اشتراك ایدوب ،
صربیه ایله برابر دولت متبوعه‌سنه اعلان حرب
ایتمش ایسه‌ده ، ینه مغلوب اولمش ؛ وبعده
١٨٧٧ ده روسیه‌نك اعلان حرب ایتمسندن
بالاستفاده ، بتکرار میدان حربه آتلمش ایسه‌ده ،
بو دفعه دخی کلیاً مغلوب ، وقره طاغ پایمال
عساکر عثمانیه اولدیغی حالده ، برلین قونغره‌سی
بوکوچك پرنسلکه هم مملکتنك نصفنه معادل یرلر
ویرمش، همده بسبتون استقلال قزاندیرمشدر .
الحاق اولنان یرلردن چوغنك اهالیسی قره
طاغلیلرله همجنس وهممذهب اولمدقلرندن ، قره
طاغلیلر بویرلری آلمغه مقتدر اوله‌میوب ، نهایت
غوسینه وپلاوه‌یه بدل آوروپا دولی اولکونك
تسلیمنی تنسیب ایتدکاری حالده، اونك‌ده استیلاسنه
مقتدر اوله‌میوب ، عاقبت بیچاره اهالیسی قوهٔ
جبریه استعمالیله قره‌طاغه تسلیم اولنمشلردر. آنجق
یکیدن آیرلمق ایچون دخی فرصت ووسیله‌یه
منتظردرلر .

**قره‌طاغ** { قوصوه‌ده اسکوبك شمال شرقی جهتنده برطاغدر، که
قچانیق بوغازنده شار طاغنك منتهاسی قارشیسندن
باشلایه‌رق، کیلان ایله قومانووه آره‌سنده صربیه
حدودینه طوغری ممتد اولور . اك یوکسك
ذروه‌سی ١٤٥٢ متره ارتفاعنده در . صربیه‌یه
کیرن موراوه نهرینك منابعی بوطاغك اتکلرنده‌در.

**قره طاغ** { قونیه ولایت وسنجاغنك قره‌مان قضاسنده و بوغا
سلسلهٔ جبالنك شمالنده منفرد برطاغ اولوب ،
شرقدن غربه ممتد اولور . ذروه‌سی ٢٤٠٠
متره ارتفاعنده‌در .

**قره‌طاغ** { ایرانك آذربیجان خطه‌سنده برطاغ اولوب ، روسیه
حدودی قربنده وآراس نهرینك جنوبنده بونهرك
مجراسیله متوازیاً قوس صورتنده شرقدن غربه
ممتد وشرق جهتنده ( سوالان ) جبلنه مربوطدر.
شمالی اتکلرندن ایناین چایلر آراس نهرینه، وجنوبی
اتکلرندن ایننلرك شرق جهتنده‌کیلری بحر خزره
منصب قره صویه، وغرب جهتنده‌کیلری تبریزدن
مرورله ارمیه کولنه دوکیلن ( آجی چای ) ه
منصب اولورلر .

— خراسانده مشهدك شرق شمالی جهتنده
ممتد اولان ( کلستان ) سلسلهٔ جبالنك منتهی
قسمنه دخی قره‌طاغ اسمی ویریلیر .

**قره‌طاغ** { روسیه‌نك النده بولنان ترکستانده چینك ایچندن کلن ( تیان شان )
سلسلهٔ عظیمه‌سی شعبه‌لرندن برطاغ اولوب، شمال
غربی‌یه طوغری ممتد اولور . عمومیت اوزره
ارتفاعی ٢٠٠٠ متره اولوب، بعض ذروه‌لری
٢١٣٥ متره‌یه قدر چیقار . بو طاغك کمور ،
دمیر، باقیر وسیملی قورشون معدنلرینك کثرتندن
طولایی اهمیتی زیاده‌در .

**قره طاغ** { ( یاخود قره اوتاغ ) بخارا خانلغنك حصار ایالتنده و
حصارك ٢٥ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق
( سرخان ) نهری وادیسنك یوقاری جهتنده
برقصبه‌در .

**قره‌طوه** { (Karatova) قوصوه ولايتنك اسكوب سنجاغنده واسكوبك ٧٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (واردار)ه تابع اكرى دره‌يه دوكيلن بر چاى اوزرنده و يوكسك طاغلر اتكنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ قدر اهاليسى، ٥ جامع شريفى، برمدرسه‌سى، بر رشديه وايكى ابتدائيه ايله خرستيانلره مخصوص ديكر برابتدائيه مكتبى، بركليساسى، چالار ساعتى، بر حمامى، ٨٠ قدر دكانى و قصبه‌نك ايچندن كچن دره‌نك اوزرنده دباغخانه‌لريله بويا خانه‌لرى، دكرمنلرى، كوپريلرى وباقيرجيلغه متعلق معمولاتى واردر .

— قره‌طوه قضاسى شمالاً اكرى پلنقه، غرباً قومانووه، جنوباً اشتب وقوچانه قضالريله، شرقا دخى بلغارستان حدوديله و سلانيك ولايتنك سيروز سنجاغيله محاط ومحدود اولديغى حالده ٤٢ قريه‌يى حاويدر . اراضيسى طاغلق و پك عارضه‌لى اولوب، مياه جاريه‌سى چوقدر. اراضئ مزروعه‌سى‌ده ضررسز اولوب، حبوبات متنوعه ايله ميوه و سبزه‌لرك انواعى وهله ميوه‌لرك پك لذيذلرى حاصل اولور . صنايع محليه باشليجه دباغلق وموتابلق اولوب، قادينلر ال دستكاهلرنده شياق دخى اعمال وتلوين ايده‌رك ، اثوابلرنده قوللانيرلر . اورمان ومرعالرى‌ده چوق اولوب، حيوانات اهليه‌سى وعلى‌الخصوص قويون وكچى ايله صيغيرلرى‌ده زياده‌جه‌در . بوقضاده معادن چوق اولوب، كومش، قورشون، كوكورد ، قروم وسائر معدنلر كشف اولنمش ايسه ده ، هنوز هيچ برى چيقارلمامقده‌در . يالكز بر دكرمن طاشى اوجاغى ايشلدلمكده‌در .

**قره عثمان** { آق قيونلى دولتنك مؤسسى اولان اوزون حسنك جدى اولوب، تيمورلنكك خروجنده ديار بكر واليسى ايدى ؛ وكنديسنه عرض اطاعت ايدوب ، روم سفرنده معيتنده كلمشيدى . بعده قره قيونليدن اسكندر ميرزا شاهرخدن قاچه‌رق ، اوطرفه كلديكنده، ديار بكر حدودنده كنديسيله محاربه‌يه طوتيشه‌رق، كنديني ارضروم خندغنه آته‌رق ويا قضاءً دوشه‌رك ، ٨٣٨ ده تلف اولمشدر .

مقدما سيواس صاحبى قاضى برهان‌الدين ايله اوغلى ابوالعباس وشام وحلب صاحبى ملك عادل ايله ماردين حاكمى ملك ساحر عيسانى قتل ايتمش اولديغندن ، سر مقطوعى بونلرك حاميسى اولان مصر سلطاننه كوندريله‌رك، كونلرجه باب زويله‌ده آصيلى براغلمشيدى . خونخوارلغنه بناءً ( قره يولق ) ياخود ( قره سلوك ) لقبيله ملقب ايدى.

**قره على** { خداوندكار غازى دورنده فتوحات وخدمات كثيره‌يه موفق اولان غازى تيمورطاشك پدرى اولوب، ساطان اورخان غازينك برنجى سنهٔ سلطنتنده هركه وجوارلرينى فتح ايتمشدى .

**قره عيسالو** { آطنه ولايت وسنجاغنده وآطنه‌نك شمال غربيسنده واقع بر قضا اولوب، مركزى ٥٠٠ اهالى‌يى جامع ( جيجه‌لى ) قريه‌سيدر . شمالاً قونيه ولايتيله ، شرقاً وجنوباً نفس آطنه مركز قضاسيله ، غرباً دخى طرسوس قضاسيله محاط و محدوددر . قضا ٨٨ قريه‌دن مركب اولوب ، همان جمله‌سى مسلم اولمق اوزره ، ٢٢١٨٥ اهاليسى واردر. قسم شماليسى طاغلق اولوب ، قونيه ولايتى حدودنده بوغا سلسلهٔ جبالى ممتد اولور . اورادن جنوبه طوغرى اراضئ قضا كيتدكجه آلچالوب ، قسم جنوبيسى اووه‌لقدر . مذكور طاغلردن سيحان ايرماغنه منصب اولمق اوزره، چكيدصو وقورشون صويى شمالدن جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق ، اراضيسنى سقى وارووا ايدرلر . طوپراغى پك منبت اولوب ، ذخاير متنوعه ايله برابر كليتلى پاموق وسيسام وميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. داخل قضاده واقع قزيل طاغ يايله‌سى آطنه شهرى اهاليسنك صيفيه‌لرندندر . اهالئ قضا بز وآلاجه وعبا كبى شيلر نسج ايدر . درون قضاده ٢٧ جامع، ١٠ مسجد ، ٤٠ مدرسه ، ١ كليسا ، ٣٠ صبيان مكتبى ، ١٢ خان ، ٤٥ دكرمن، ٣٠ دكان، ٥ فرون وسائره‌موجوددر.

**قره فريه** { ( Veria ) سلانيك ولايت وسنجاغنده وسلانيكك ٦٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وانيجه قره صويه

تابع ( انادره ) نك اوزرنده اوله‌رق اورمانلرله مستور برطاغك شرق اتكنده وسلانيكه قدر ممتد اولان واسع براووه‌نك كنارنده واقع قضا مركزى بركوزل قصبه اولوب، ۸۵۸۸ اهاليسى، ۱۹ جامع ومسجدى، ۲ مدرسه‌سى، يالكز بشى معمور وقصورى خراب ومسدود اولمق اوزره ، ۶۰ كليساسى، ٤ تكيه‌سى ، بررشديه ايله برى اناث وبشى ذكوره مخصوص ۶ مكتب ابتدائيسى، ۵ خرستيان مكتبى ، ايكى قشله‌سى ، برعسكرى خسته‌خانه‌سى ، صو ايله دونديريلير ٤ اون فابريقه‌سى ، وقتيله كليتليجه ياپلمقده بولنمش اولان خاولى وپشكير وحمام طاقمى وايپك منسوجات دستكاهلرى وباغ وباغچه‌لريله تفرجكاهلرى واردر .

— قره فريه قضاسى سلانيك ولايت وسنجاغنك غرب جنوبى جهتنده واقع اولوب ، غرباً مناستر ولايتيله ، شمالاً وودينه ، شمال شرق جهتندن يكيجه، شرق جنوبى طرفندن دخى قترين قضالريله محاط ومحدوددر . اغستوس ناحيه‌سيله برابر ٤٥ قريه‌دن مركب اولوب ، ۲۲۹۸۳ اهاليسى واردر . اهاليسنك برثلثى روم، بربعى اسلام ، ۲۵۰۰ قدرى اولاخ ، ۲۰۰۰ قدرى بلغار و ۱۵۰۰ قدرى‌ده چنكانه‌در . قضانك غرب وجنوب جهتلرى طاغلق اولوب، شمالاً واردار واديسنه وشرقاً سلانيك كورفزى ساحلنه‌دك واسع اووه‌لر ممتد اولور. غرب جهتنده مناستر ولايتى خط حدودنده ( آغستوس ) طاغى بولنيور . اينجه قره صو نهرى سرفيجه جهتندن كله‌رك ، جنوب غربى كوشه‌سنده بر بوغازدن قضايه داخل اولور، قضانك جنوب وغربنده‌كى طاغلردن اينن برچوق چايلرى اخذ ايله، اووه‌لرينى اروا ايدر . طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، بغداى، چاودار، آرپه، يولاف، دارى، مصر، پورچق ، نخود، فاصوليه وسائر حبوباتله پاموق ، كتن ، توتون ، سيسام، اوزوم، وميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . اوزومدن خيلى مقدار شراب دخى اعمال اولنوب، آغستوس شرابى مشهوردر . طوت آغاجلرى ده يتيشديريله يلوب ، چيقاريلان قوزه‌نك مقدارى كيتدكجه آرتمقده‌در . آريلرى‌ده چوقجه اولوب ، خيلى بال وبال مومى چيقار . اورمان ومرعالرى وحيوانات اهليه‌سى دخى چوق اولوب، قويونلرك يوكندن چوراب وولنجه وسايره وكچيلرك قيلندن چول وچوال كبى شيلر ياپيلير . داخل قضاده بررشديه ايله جماعات مختلفه‌يه منسوب ۳۱ ذكور و ۳ اناث ابتدائى مكتبى موجوددر. قضا داخلنده ( نيشى ) اسميله بركول بولنوب، ايچنده سازان، يايين وييلان باليقلرى صيد اولنور .

**قره قاش** { چينه تابع تركستان شرقيده ( تاريم ) ايرماغنه تابع (ختن دريا ) يه صولدن دوكيلور برنهر اولوب ، كشمير حدودى داخلنده ( قره قروم ) جبالندن نبعانله، شماله طوغرى جريان ايده‌رك ، چين حدودينى كچدكدن‌صكره ، غربه دونر،و برخيلى مسافه‌ده بواستقامتى محافظه ايتدكدن‌صكره بركچيد بولوب، شماله طوغرى دونر ، وبعده شرقه طوغرى آقه‌رق ، ختن دريايه ۵۰ كيلومترويه قدر تقرب ايدنجه ، بونكله متوازياً شمال شرقيه طوغرى جريانله، ختنك حذاسندن برآز آشاغيده همنامى اولان قصبه‌نك اوكندن مرورله، ختندن ۱٤۰ كيلومتره آشاغيده ختن دريايه دوكيلور. مجراسنك بويى ۵۷۵ كيلومتره قدردر .

**قره قاش** { چينه تابع تركستان شرقيده وختنك ۵۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده وهمنامى اولان آنفاليبان نهرك اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ۷۰۰۰ قدر اهاليسى واردر. خانه‌لرى نهرك ايكى ساحلنده طاغنيق برحالده‌در .

**قره‌قال** { (Karakal) رومانيه‌نك افلاق مملكتنده و بكرشك ۱۳٤ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق (آلوته) نهرينك صول كنارنده برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهاليسى واردر .

**قره‌قالپاق** { ترك اولوسلرندن بر بيوك اولوس اولوب، خوارزم واژدرهان جهتلرنده قيرغيزلرله تركمنلر آره‌سنده بولنيورلر. سيبريه‌نك توبولسق ايالتنده، زرافشان واديسنده، فرغانه خطه‌سنده وسائر جهتلرده

دخی ( سارت ) لر وسائر اقوامله قاریشیق
یاشایورلر. عن اصل خیمه نشین ایسه‌لرده، شمدیکی
حالده اکثری وعلی الخصوص طاغنیق بر حالده
بولنانلری ساکن وزراعت ایشلریله مشغولدرلر.
جیحونك آشاغی مجراسی اطرافنده‌کی نملی چوللرده
الك غلبه‌لکلی اولوب، ٥٢٠٠٠ نفوسه بالغ اولورلر.
یالکز خیوه خانلغنده بولنانلر ١٢٥ ٠٠٠ قدر
تخمین اولنوب، مجموعی ٢٠٠ ٠٠٠ ی متجاوز
اولسه‌لر کرکدر. کندیلری ایری وزورلی آدملر
اولوب، یوزلری یاصی، کوزلری بیوك، برونلری
قیصه، چکه‌لری کنیش، اللری بیوکدر. مع هذا
قاریلری اوجه‌تجه الك کوزللردن صاییلیر.

**قره قوروم** { مغول دولت چنکیزیه‌سنك پایتختی بولنمش برشهر قدیم
اولوب، الیوم خرابدر. چینلیلرجه ( خولین )
یاخود ( خورین ) اسمیله معروف اولان بوشهر
اویغور حکمدارلرندن بوقوخان طرفندن سکزنجی
قرن میلادیده تأسیس اولنمش؛ وچنکیز خان
اردوسنك خیمه‌لرینی بوشهرك خارجنده قورمغله،
مغوللرجه ( قره قوروم ) اسمیله شهرت بولوب،
تورونی قبلاء قاآن طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشیدی.
قره‌قورومك معموریت دوری اووقت آچیلوب،
اصل مغولره مخصوص قسم وسطیسنده پك چوق
بتخانه‌لر وسرایلر، چینلیلره مخصوص قسمنده
بر چوق بودا معبدلری واسلام محلاتی جامع
جهتنده دخی متعدد جوامع ومساجد وپك ایشلك
برچارشی وبازار وارایدی. بوشهر مغوللرك شوکت
وشانیله برابر نابدید اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه
قدر محلی دخی معلوم دکلیدی. اخیراً بعض سیاحلر
طرفندن ٤٧°٣٢′٢٤″ عرض شمالی ایله ١٠١°
طول شرقیده و( اوکی نور ) کولیله ( اورخون )
نهری قربنده خرابه‌لری کشف اولنمشدر.

**قره قوروم** { ( نام دیکرله موزطاغی ) آسیای وسطیده تبتك
حدود غربیه‌سندن پامیر خطه‌سنه‌دك کشمیرك
شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد
برطاغ اولوب، کرهٔ ارضك هیمالایه سلسله‌سنده‌کی
( غاورسنکار ) دن صکره ارتفاعجه ایکنجی
طاغیدر. واك یوکسك ذروه‌سی اولان (داپسنك)ك
٨٥٩٦ متره ارتفاعی اولمغله، مذکور غاورسنکاردن
یالکز ٢٢٠ متره آلچقدر. پك یوکسك بوغازلری
واوزون بوز دره‌لری اولوب، اتکلرنده ساکن
اولان ترك اهالی بومناسبتله بوطاغه «بوز طاغی»
معناسیله ( موز طاغی ) دخی دیرلر. هرنه‌قدر
بو طاغك هر ایکی طرفی دخی انکلتره‌نك هند
الکاسندن معدود ایسه‌ده، هیمالایه سلسلهٔ
عظیمه‌سنك اوست طرفی حکمنده اولان بوجبل
عظیم هرجهتجه فرقلی ومتباین ایکی عالم آره‌سنده
برخط فاصل اولوب، شمال شرقی اتکلرندن اینن
صولر تاریم ایرماغنی تشکیل ایده‌رك، مغولستان
چوللرنده‌کی کوللره منتهی اولدیغی حالده، جنوب
غربی اتکلرندن اینلری بحر عمانه دوکیلن (سند)
ایرماغنی تشکیل ایدرلر. کذلك شمال شرقی اتکلرنده‌کی
اهالی ترك جنسیتنه منسوب اولدقلری حالده،
جنوب غربی اتکلرنده‌کیلر آریا عرقنه منسوب
هندیلردن معدود کشمیریدرلر. بویی ٧٥٠ متره
واکی وسطی صورتده ١٥٠ کیلو متره‌در.
٣٥°٣٢′ عرض شمالی ایله ٧٧°٥٨′ طول
شرقیده ینه ( قره قوروم ) اسمیله بر بوغازی
واردر، که ٥ ٦٣٩ متره ارتفاعی اولوب، هند
ایله ترکستان شرقی آره‌سنده برکاروان یولی
تشکیل ایدیور.

**قره قوش** { ( ابوسعید بهاءالدین بن عبدالله الاسدی ) صلاح الدین ایوبینك
وبرروایتده عمی اسدالدین شیرکوهك کوله‌سی
اولوب، صلاح الدین سلطنته نائل اولدقده،
کندیسنی دائره مدیری ایتمش؛ وقاهره‌دن غیبو-
بتلری صره‌سنده دفعاتله وکیل براقمش؛ وحقنده
اعتماد وامنیتی اولمغله، برچوق خدمات مهمه‌ده
استخدام ایتمش ایدی. حتی عکایی فرنکلردن
استخلاص ایتدیکنده، اداره ومحافظه‌سنی صاحب
ترجمه‌یه احاله ایتمشدی. بعده فرنکلر عکایی
استرداد ایتدکلرنده، قره قوش اللرینه اسیر
دوشوب. اون بیك آلتون فدیه ایله کندینی
قورتاره‌رق، ٥٨٨ ده صلاح الدینك یانه عودت
ایتمش؛ وبرآره‌لق شام بقایاسنك تحصیلنه مامور

اولمش ایدی . عالی همت وغیور برآدم اولوب، قاهره نك سوری و قلعة الجبل دینلن قلعه ایله جیزه‌ده اهرام طریقنده‌کی کوپریلر ورباط وخان وسبیل کبی اعمارات و خیراتی چوقدر . آنجق روایته کوره کندیسی امی اولمغله، قوانین واحکام شرعیه‌یه واقف اولمیوب، عندی حکملر ویرر، ودیدیکنی اجرا ایتدیررمش. حق ونظامه مغایر خود سرانه حکملره الی یومنا هذا « حکم قره قوشی » دینمك اوندن قالمشدر . حتی اسعد بن مماتی صاحب ترجمه‌نك بو قبیلدن اولان حکملرینی جمع ایله « الفاشوش فی احکام قره‌قوش » عنوانیله بر رساله یازمشدر . ٥٩٧ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر .

**قره قوم** { بو اسمله ترکستانده ایکی یر واردر :

برنجیسی واك بیوکی خوارزمده یعنی الیوم روسیه‌یه تابع ( ماوراء خزر ) ایالتنده وخیوه خانلغنده مثلث‌الشکل واسع بر یر اولوب، شمالاً اوست یورت چولیله وخیوه‌نك معمور قسمیلهٔ ، شمال شرقی جهتندن جیحونك مجراسیله ، جنوب شرقی طرفندن ( مرو ) اراضیٔ معموره‌سیله ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن تکه ترکمنلری طاغلریله محاطدر . بویی ١٠٠٠ واکی ٥٠٠ کیلومتره‌در. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره ، طوپراغی سیاه ومتحرك برقومدن عبارت اولوب، اکر صویی اوله ایدی ، دنیانك اك منبت یری اوله‌جق ایکن، یاغمورلرك ندرتندن وآقارصولرك فقدانندن، قوملر روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك برطاقم صرتلر وتپه‌لر تشکیل ایدیور . بك سیرك اولان قویولری دخی بك درین وصولری آجی اولمغله ، کاروانلر بو چولك ایچنه صوقلمغه جسارت ایده‌مزلر . بو قوملرك آره‌لرنده مختلف کنیشلکده برطاقم چقورلر بولنوب ، بعضلری طوزله وبعضلری طوزلی صولر وچامورلرله مملو ویا قامشلرله مستوردر . کرك قوملر ایچنده وکرك بو چقورلرده حیوانات بحریه آثاری بولنوب ، وقتیله بحرخزرك اوراره قدر ممتد بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

— ایکنجیسی آرال کولنك شمال شرقی ساحلندن وسیحون ایرماغنك مجراسندن ( چالقر دکیز ) کولنه قدر ممتد اولوب ، سیر دریا ایالتنك طورغای قضاسنه ملحقدر . بویی ٣٧٥ واکی ١٤٠ کیلومتره اولوب ، متحرك ومیدیه واستریدیه قبیلندن حیوانات بحریه قبوقلریله مملو برقومدن عبارتدر . جنوب شرقیدن شمالی غربی‌یه طوغری برتموج صورتی کوستروب ، سکز اون متره یوکسکلکنده تپه صره‌لری وخندق کبی چقورلری واردر . صویی اصلا اولمیوب، یالکز بعض طرفلرنده کوجبه قیرغیزلرك حیوانانی بسلیه‌جك قدر اوت ویابانی یومری بعض چالیلر بیتر .

**قره قیونلی** { تیمورلنکك خروجی زمانلرنده ظهور ایدن ترکمن دولتلرندن بری اولوب ، مؤسسی قره یوسف ترکمانیدر . بونك اجدادی بغدادده حکومت سورن ملوك ایلکانیه امراسندن اولوب ، پدری قره محمد قزینی ملوك مذکوره‌دن سلطان احمده تزویج ایتمکله ، قره قیونلی ترکمن عشیرتنك رئیسی اولمشیدی . قره محمد عشیرتنك منتشر بولندیغی آذربیجان ووان جهتلرنده کسب قوت ونفوذ ایده‌رك، همان مستقل برحکومت تأسیس ایتمش؛ واوغلی قره یوسف، تیمورك خروجندن حاصل اولان هرج ومرجدن بالاستفاده ، بغدادی سلطان احمد ایلکانی الندن ضبطله ، قره قیونلی دولتنی تأسیس ایتمش ؛ وآنجق متعاقباً بغداد خارجنده امیرانشاه بن تیمورله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك وفاتندن صکره ٨٠٩ ده مصردن عودتله ، تبریز خارجنده امیر انشاهی قتل واوغلی ابا بکری فراره مجبور ایده‌رك، تبریزه دخول ، وبعده اوزرینه کلن سلطان احمد ایلکانی‌یی دخی قتل ، وشروان شاهی ابراهیمی اخذ ایده‌رك، آذربیجان وعراق عرب وقزوین وساوه جهتلرینه حاکم اولمشدی. کندیسندن صکره اوغلی امیر اسکندر، بعده دیکر اوغلی میرزا جهانشاه وبوندن صکره بونك اوغلی حسن علی حکم سورمش ؛ وبونك زماننده ملکی اوزون حسن طرفندن ضبط اولنه‌رق ، آق قیونلی دولتنه کچمکله، قره قیونلی

دولتی منقرض اولمشدر . قره قیونلی حکمدارلری درت کشی اولوب، مدت حکومتلری ٦٣ سنه‌در. حکمدارلرك تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

| | |
|---|---|
| قره‌یوسف بن قره محمد | ٨٠٩ |
| امیر اسکندر بن قره یوسف | ٨٢٣ |
| میرزا جهانشاه بن قره یوسف | ٨٣٩ |
| حسن علی بن جهانشاه | ٨٧٢ الی ٨٧٣ |

**قره کلیسا** { ارضروم ولایتنك بایزید سنجاغنده وبایزیدك ٩٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ارضرومدن بایزیده کیدن طریقك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — قضاسی شرقاً وجنوباً دیادین، غرباً وغرب شمالی طرفندن آلشکرد قضالریله ، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر . بلوك باشی ، منکسر وطاشلی چای اسملریله ٣ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٦ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٧٤٢١ نفوسدن عبارت اولوب ، ٢٠٩٦ سی ارمنی ، ١٤٢ سی یبانجی وقصوری ترك وكرد اوله‌رق مسلمدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط حالده اولوب، اولدقجه اورمان ومرعالری دخی واردر . محصولاتی حبوبات وذخایر متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌دن خیلی مقدار قیون ، کچی ، صیغیر وسائر حیوانلری واردر . درون قضاده ٣ جامع، ٧ کلیسا ومناستر، ٢ صبیان مکتبی، ٤٢ خان، ٨٣ دکان ، ١ فرون، ٣٠ دکرمن ، ٤ چشمه و ٤٠ کوپری واردر . معمولات محلیه کلیم ، کچه وچورابدن عبارتدر .

**قره کوز** { خیال نامیله عثمانلیلرده اوته‌دن بری اوینادلمسی معتاد اولان معهود کولکه اویوننده کوستریلن الك باشلی ایکی شخصك بری اولوب، دیکرینه‌ده حاجی اوحد نامی ویریلیور. قره‌کوز امی وجاهل برشخصدن کنایه اولوب، اکثریا چنکانه صورتنده تصویر اولنور. حتی اسمی جهلده ضرب مثل حکمنه کچوب ، « اجهل من قره کوز » دیرلر .

**قره کوز پاشا** { سلطان بایزید خان ثانی دوری رجالندن ایکی ذات اولوب ، بری آناطولی بکلربکیسی ایکن ، اوراده شاه اسماعیل صفوینك طرفدارلغی غیرتیله وشاه قولی نامیله ظهور ایتمش وشیطان قولی نامیله شهرت بولمش اولان شقینك شهزاده قورقودك اشیاسنی غصب ایتمسی اوزرینه ، شقی مرقومه قارشی عسکر سوق ایتدیکنده ، مغلوب والنده اسیر اولوب ، قازیغه کچیریله‌رك اعدام اولنمشدی . — دیکری قرمان والیسی اولوب، آطنه جهتنده مصر عسکرینك ید ضبطنه کچمش اولان بعض قلاعك استخلاصنه مأمور اولمغله، بومأموریتده موفق اولدقدن صکره، عساکر مصریه‌یه قارشی دوام محاربه‌یه هرسك زاده احمد پاشا مأمور اولوب، کندیسی انك معیتنه ویرلمکله، قیصقاندیغندن ، بالالتزام فرار ایده‌رك، مغلوبیته سبب اولدیغندن ، ٨٩٤ ده درسعادته جلب اولنه‌رق، اعدام اولنمشدر .

**قره کول** { بو اسمله آسیای وسطیده بر قاچ کول بولنوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

برنجیسی ترکستانك روسیه‌یه تابع سیردریا ایالتنك شمال جهتنده وآق قوم چولی اورته‌سنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٢٧ مربع کیلومتره ایسه‌ده ، درینلکی آز اولوب ، بعض محللری برطاقم املاحله مستور بطاقلق حالنده‌در. جنوب شرقیدن کلن ( تالاس ) نهری بو کوله دوکیلورسه‌ده ، صویی دائما کوله واصل اوله‌ماز.

— ایکنجیسی پامیر خطه‌سندن فك ایله روسیه دولتی طرفندن فرغانه ایالتنه الحاق و «آلاطاغنك اوته‌سی » معناسیله ( ترانسالای ) تسمیه اولنان خطه‌نك شرق جهتنده اولوب ، تقریباً ٤٠٠٠ متره‌لك ارتفاعده واورته‌سی ٣٩° عرض شمالی ایله ٧١° ٥′ طول شرقیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ٢٥ واکی ٢٠ مربع کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠٠ کیلومتره‌در . وقتیله چوق دها کنیش اولوب ، جوارنده‌کی بر قاچ کوچك کول ایله متصل بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— اوچنجیسی بخارا خانلغنده وبخارانك جنوب غربی جهتنده اوله‌رق وجیحونك ساحل شمالیسندن ٣٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر . مذکور ایرماقدن چول اله آیرلمش اولوب ، زرافشان

نهری بقیهٔ میاهنك چقور بر محلده بریكمسندن تشكل ایدیور .

— دردنجیسی چینه تابع تركستان شرقینك حدود غربیه‌سی قربنده و (تاغارمه) طاغنك اتكنده اولوب ، ظن اولندیغنه كوره ، فضلهٔ میاهی (یكی حصار) چایی‌واسطه‌سیله كاشغر نهرینه دوكیلور . بوكا كوچك قره كول دخی دیرلر .

**قره كول** { بخارا خانلغنده وبخارانك ٦٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده زرافشان نهرینك بواسمله بر بطاقلق تشكیل ایده‌رك نابدید اولدیغی محلده واقع بر قصبه اولوب ، قرن حاضر میلادی اوائلنده ٣٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدیسه‌ده ، چولك او جهتلرده كیتدكجه اراضیٔ معموره‌یه غلبه چالمسیله، بوكونكی كونده بومقدارك برخمسنی دخی حاوی اولمسه كركدر .

**قره كول** { تركستانده روسیه‌نك (سمیرچنسك) ایالتنده (ورنی)نك ١٦٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و (ایسیق كول)ك جنوب شرقی كوشه‌سندن ١٦ كیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی برقصبه‌اولوب، روسیه دولتی طرفندن قزاق مهاجرلرینك اسكاننه تخصیص اولنمغله ، كیتدكجه اهالیسی وتجارتی چوغالمقده‌در .

**قره‌لوم** { [ «لوم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قره‌مان** { قونیه ولایت و سنجاغنده وقونیه‌نك ٧٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده (تاوروس) سلسلهٔ جبالنك اك شمالی اتكاری آلتنده وآق‌كوله دوكیلن كوك صو مجراسی قربنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، ٧٥٠٠ اهالیسی ، خراب بر قلعه‌سی ، قره‌مان اوغلندن قالمه غایتله مصنع برجامع شریفیله خراب اولدیغی حالده برچوق آثار مصنعه‌سی باقی اولان امیر موسی جامعی ودیكر برجامع شریفیله متعدد مدرسه‌لری، اولدقجه ایشلك چارشیسی وپاموقدن بز وآلاجه ایله سائره دستگاهلریله دباغخانه‌لری واردر . موقعی حذای بحردن ١٢٦٠ متره یوكسك اولوب ، اطرافی غایتله منبت ومحصولدار واسع اووه‌لردن عبارت وخانه‌لری دخی باغچه‌لرله محاط اولمغله ، منظره‌سی پك كوزل ایسه‌ده ، اهالیسنك نظافت و طهارته مراقلری و حسن طبیعتلری اولمدیغندن ، بریكن مزبله وچركابلردن بعض خسته‌لقلر تولد ایدوب، یازین حرارت دخی زیاده اولمغله ، هواسی پك صاغلام دكلدر. قیشین ایسه اوچ آیدن زیاده زمینی قارله مستور قالیر . تجارتی واخراجات وادخالاتی ، قربیت مناسبتیله ، سلفكه ومرسین اسكله‌لریله اجرا اولنوب ، آنجق یوللرك حال حاضری تجارتنك ترقیسنه مانع اولمقده در . قره‌مان پك اسكی اولوب ، اسم قدیمی (لارنده) در . شمدی دخی لسان رسمیده لارنده اسمی‌ده محافظه اتمكده ایسه‌ده ، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده اوراده تشكل وبرخیلی‌وقت دوام ایدن قره‌مان اوغللری طرفندن مركز اتخاذ اولنمغله ، او وقتدن بری بو خاندانك اسمیله تسمیه اولنمقده‌در . مذكور امیر موسی جامع شریفی ستونلرندن بعضلری اسكی لارنده شهری بتخانه‌لرندن قالمه‌در .

— قره‌مان قضاسی‌قونیه ولایتی‌مركز سنجاغنك قسم جنوبیسنده واقع اولوب ، غرباً بوزقیر ، شمالاً نفس قونیه وقره بیكار ، شرقاً اركلی قضالریله ، جنوباً دخی آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله محاط ومحدوددر . قسم جنوبیسی ولایتك حدودینی آیران واوجهتنده (آلاطاغ) دینلن تاوروس یاخود بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالی اتكارندن عبارت‌اوله‌رق طاغلق وسائرطرفلری تا آناطولینك اورته‌لرینه قدر ممتد اولان واسع اووه‌لردن عبارتدر. یالكز مركز قضانك شمالنده (قره‌طاغ) اسمیله منفرد بر طاغ دخی بولنور . آلاطاغ اتكارندن اینن برقاچ چای برلشه‌رك ، كوك صو اسمیله بر نهر تشكیل ایدرلر، كه قضایی جنوب غربیدن شمال‌شرقی‌یه طوغری شق ایدرك، اركلی قضاسنه كیرر ، واركلی قصبه‌سی قربنده آق‌كوله دوكیلور . بوصولر قضانك برخیلی اراضیسنی سقی ایدر . طوپراغی منبت اولوب ، بغدای ، آرپه ، چاودار ، مصر ، داری وسائر حبوبات متنوعه ایله كوك بویا ، جهری، پاموق ، آفیون ، وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن خیلی محصولات حاصل اولور . سیاه وقرمزی اوزومیله كشنش‌اوزومی

چوق اولوب ، بر خیلی مقداری قورودیله‌رق اخراج اولنور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق اولوب ، یوکلرندن کایم وسجاده وسائره نسج ایدرلر . دباغلق وسراجلغه متعلق شیلر دخی یاپیلیر ، وبزر وسیسام یاغی چیقاریلیر . قضا آلاطاغ وغفرباد ناحیه‌لریله برابر ٨٤ قریه‌دن مرکب اولوب ، ٢٨٤٩٣ اهالیسی واردر ، که ٥٠٠ قدری ارمنی و ٥٠ قدری روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر . درون قضاده ٢١ جامع شریف ، ١٠٥ مسجد ، ٢١ مدرسه ، ١ کتبخانه ، ١٥ مکاتب اسلامیه ، ٢ ارمنی و ١ روم مکتبی ، ١ ارمنی و ١ روم کلیساسی ، ٨ حمام ، ٤ خان ، ٥٤٥ دکان ومغازه ، ٤٥ دکرمن ، ٥ دباغخانه ، ١٠ یاغخانه و ٢ کرمید خانه موجوددر . قره طاغك اتکارنده وسائر بعض طرفلرنده برطاقم آثار عتیقه بولنیور .

**قره‌مان** { روم سلجوقیلرینك انقراضنده بودولتك انقاضی اوزرنده تشکل ایدن دول صغیره‌نك آل عثماندن صکره اك بیوك وقوتلیسی اولوب ، دولت سلجوقیه‌نك مرکزی بولنمش اولان قونیه جهتنده ودولت منقرضه‌نك ناقلبکاهنده تأسسی باعث اهمیت اولمشیدی . بودولتك مؤسسی اولان ( قره‌مان ) ك پدری ( نور صوفی ) ارمنیدن دونمه بر شیخ اولوب ، آماسیه‌ده طریقتی اکتساب جاه ودولته وسیله اتخاذ ایدن مشایخدن بابا الیاسك مریدی اولمش ؛ وبونك قتلندن صکره طریقتی نشر وترویج ایتمکی وظیفه اتخاذ ایدرك ، قونیه‌یه ورودله مریدلرینی چوغالتمغه باشلامش ایدی . حتی ملوك سلجوقیه‌دن سلطنت سورمکده اولان علاءالدین ثانی دخی نور صوفی‌یه اعتقاد تامله معتقد اولوب ، اوغلی قره‌مانه همشیره‌سنی تزویج ایله میرآخورلق خدمتنه نصب ایتمشدی . نور صوفی بو وجهله اوغلنك استقبالنی تأمین ایتدکدن صکره ، سلفکه جوارلرینه چکیلوب ، روم ایمپراطورلرینك ضبطنده بولنان بواسکله‌لك محافظیله مناسبات دوستانه پیدا ایدرك ، حیله ایله قلعه‌یی ضبط ایتمش ؛ وعلاءالدین بونك محافظلغنی اوغلی قره‌مانه توجیه ، ومتعاقبا لارنده قصبه‌سنی واوجوارلری دخی علاوه ایلمش ایدی . قره‌مان ارمناکی دخی ضبطله ، لارنده‌یی مرکز حکومت اتخاذ ، وکندی اسمیله تسمیه ایده‌رك ، عادتا برحکومت قورمشیدی . علاءالدین غازان خانك عسکری الینه اسیر دوشدیکنده ، قره‌مان ، قریمده وفات ایتمش اولان سلاجقهٔ رومدن عزالدینك اوغلی اولدیغنی ادعا ایلدیکی (جمری) اسمنده مجهول الاحوال برشخصی قونیه تختنه اجلاس ایتمك بهانه‌سیله شهر مذکوری ضبط ایتمش ایسه‌ده ، مغول حکمداری طرفندن ، علاءالدینك اوغلی غیاث‌الدینی اجلاس ایتمك اوزره ، شمس‌الدین جوینی عسکرله اعزام اولنه‌رق ، واقع اولان محاربه‌ده قره‌مان وملتزمی اولان جمری قتل اولنمش ، وقره‌مانك محمود اسمنده هنوز بشیکده بر اوغلندن بشقه کیمسه‌سی قالمامش ایدی . دولت سلجوقیه‌نك بسبتون انقراضنده قره‌مان اوغلی محمود سن بلوغه واصل اولمغله ، بدرالدین عنوانیله ارمناکده تأسیس حکومت ایتمش ؛ ووفاتنده یخشی بك وسلیمان بك اسملریله ایکی اوغل براقمشدر . وارث ملك قره‌مان اولان یخشی بکك زمانی دخی سکونتله کچوب ، بونك اوغلی وخلفی اولان علاء الدین دولت عثمانیه‌نك کیتدکجه توسیع ممالك وتکثیر شان وشوکت ایتدیکنه نظر حسد ورقابتله باقه‌رق ، خداوندکار غزی‌یه آناطولیده برطاقم مشکلات چیقارمغه وبعض ترکمان وتاتار عشیرتلرینی عصیانه تشویق ایتمکه باشلامش ایسه‌ده . پادشاه مشارالیهك بو مشکلاتك کافه‌سنه غلبه چالدیغنی کورنجه ، مدارایه مجبور اولوب ، پادشاهك کریمه‌سی نفیسه سلطانی تزوجله مصاهرت شرفنه دخی نائل اولمش ایدی . آنجق ینه فرصت انتظارنده بولنوب ، ٦٨٧ تاریخنده وزیر خیرالدین پاشانك وفاتیله یرینه کچن اوغلی علی پاشانك کنجلك وتجربه‌سزلکندن و پادشاهك روم ایلنده مشغولیتدن استفاده ایتمکی فرصت اتخاذ ایله ، طورغود ، وارسق ، بایبورد وسائر عشایری آیاقلاندیره‌رق ، اعلان حرب ایتمشدی . سلطان مراد حضرتلری همان روم ایلی بکلر بکیسی تیمور طاش پاشایی عساکر کافیه ایله مقابله‌یه مأمور

ایدوب، کندیلری دخی بالذات کوتاهیه‌یه عزیمت
ایتمش ؛ واو صره‌ده مصر سلطانی برطاقم هدایا
ایله سفرای مخصوصه اعزام ایده‌رك ، پادشاهك
محبت واتفاقنی آرزو ایتمکله، علاءالدین ایکی آتش
آره‌سنده قالمقدن قورقوب ، همان ابراز ندامتله،
صلح طلبنه شتاب ایتمش ایسه‌ده ، صدر اعظم علی
پاشا بو تکلیفنی رد ایله محاربه‌یه باشلامش ؛
علاءالدین ایلك محاربه‌ده مغلوب اولوب ، تیمور
طاشك اوکندن فرار ایتمکله ، قونیه قلعه‌سنه
قپانوب ، مصالحه‌نك استرحامیچون زوجه‌سی نفیسه
سلطانی پدر بزرکوارلری نزدینه کوندرمش ؛
وپادشاه مجرد کریمه‌سنك خاطریچون مطلوبنی
اصغا بیورمش ایدی . علاءالدین بو وجهله نائل
اولدیغی مصالحه‌نك قیمتنی بیلمیه‌رك، ییلدیرم سلطان
بایزید خان زماننده یکیدن نقض عهدله حمید ایلنه
تجاوز ایتدیکندن ، اوزرینه سفر همایون وقوع
بولوب ، قونیه ونیکده واقسرای جهتلری فتح
واداره‌لری تیمور طاش پاشایه احاله اولنه‌رق ،
قره‌مان اوغلی علاءالدین لارنده‌یه چکلمش ؛
ووقع اولان دخالت واسترحامی اوزرینه لارنده
وطاش ایلی جهتی کندیسنه ترك اولنمشدی .
چوق کچمه‌دن یکیدن نقض عهدله تیمور طاش
پاشایی طوتوب حبس ایده‌رك قونیه‌یی ضبط
ایتمش ؛ و پادشاهك غضبنی جلب ایتدیکنی
آکلاینجه، نادم اولوب ، پاشای مشارالیهی تخلیه
ایده‌رك ، انواع اکراملرله وکندی ایلچیسنه
ترفیقاً استعفای قصور ایچون نزد پادشاهی‌یه
کوندرمش ایسه‌ده، آرتق بو دفعه سوزینه اعتماد
اولنمیوب، اوغلی محمدبك ایله برابر اسیرطوتیله‌رق،
بروسه‌یه سوق اولنمش؛ واوغلی حبس اولوب،
کندیسی تیمورطاش پاشایه تسلیم اولنمغله ، بونك
طرفندن اخذ ثار مقامنده قتل اولنمشدر. بووجهله
قره‌مان اوغللری حکومتنه ختام ویریله‌رك ،
قره‌مان ایلی ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ایکن،
تیمورلنك بروسه‌یه مستولی اولدقده، مرقوم محمد
بکی محبسدن اخراجله ، قونیه حکومتنه اعاده
ایتمشدی . فترت زماننده شهزاده‌لر بیننده وقوع
بولان منازعاته مومی الیه محمد بکك دخی بعض
مرتبه مداخله‌سی اولمشدی . امر سلطنت چلبی
سلطان محمد خانده تقرر ایتدیکنده، ٨١٤ تاریخنده
قره‌مان اوغلیله محاربه وقوع بولوب، مومی الیه
محمد بك عثمانلی عسکری الینه اسیر دوشمش ؛
وبردها نقض عهد ایتمه‌مك شرطیله سبیلی تخلیه
اولنمشدی . بعده برادری علی بك مصر سلطاننه
التجا ایده‌رك ، اورادن آلدیغی عسکرله برادری
اوزرینه کلمش؛ واو صره‌ده محمد بك ذوالقدریه‌ده
ناصرالدین طرفندن طوتیله‌رق، مصره سوق
اولنمغله، اوراده موقوف قالوب، برادری علی‌بك
مصر حکومتنك حمایه‌سیله قره‌مان ایلنده حکم
سورمکه باشلامش ایدی . امیر ططر مصر تختنه
کچنجه، محمدبکی حبسدن چیقاروب، قره‌مان حکومتنه
اعاده ایتمشدی. سلطان مراد ثانی حضرتلری روم
ایلنده مشغول ایکن ، محمد بك انطالیه‌یی محاصره
ایدوب ، محافظی بولنان حمزه بکك قلعه‌دن
آتدیغی منجنیك مرمیاتنك اصابتیله تلف اولمشدر.
اوغلی ابراهیم بك اسلافی کبی کاه اطاعت وانقیاد
وکاه عصیان اوزره اولوب، سلطان مراد خان ثانی
حضرتلرینك همشیره‌سنی تزوجله، مصاهرت پادشاهی
شرفنه دخی نائل اولمشیدی . آنجق قونیه
وآقشهر ونیکده جهتلری چوقدن ممالك عثمانیه
عدادینه داخل اولوب ، قره‌مان اوغللرینك
اسکیدن حمید ایلنه اولان تسلطلری آنطالیه
جهتنه دونمش؛ وفرصت بولدقجه اوطرفه تجاوزه
باشلامشلردی .ابراهیم بکك همشیرهٔ مرادخانیدن
آلتی اوغلی اولدیغی حالده، برجاریه‌دن متولد اولان
دیکر اوغلی اسحاق بکی ولیعهد اتخاذ ایتمش اولمغله،
٨٥٩ تاریخنده واقع اولان وفاتنده مومی الیه
اسحاق بك خانی اولنجه، برادرلری دربار سلطان
محمد خانی‌یه التجا ایتدکلرندن ، بونلرك بیوکی اولان
احمد بك عثمانلی عسکریله کیدوب، واقع اولان
محاربه‌ده اسحاق بك مغلوباً بغداده فرار ایتمکله،
احمد بك امیر قره‌مان اولمش ؛ وبرمدت صکره
بودخی وادیٔ عصیانه سلوك ایله غضب پادشاهی‌یه
مظهر اولدیغندن ، ٨٧١ ده رفع اولنه‌رق ،
قره‌مان ایلی قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق، ووالیلکی
شهزاده مصطفایه احاله اولنمش ایدی .

بووجهله آل قرهمان دولتی ۷۰۰ تاریخندن ۸۷۱ تاریخنهدك ۱۷۱ سنهدوام ایدوب، بروجه آتی آلتی کشی حکم سورمشلردر :

| | | |
|---|---|---|
| ۱ | قرهمان بن نورصوفی | ۷۰۰ |
| ۲ | محمودبك بن قرهمان | قرن ثامن داخلنده |
| ۳ | یخشی بك بن محمود | قرن ثامن داخلنده |
| ٤ | علاءالدین بن یخشی | قرن ثامن داخلنده |
| ٥ | محمد بك بن علاءالدین | ۸۰٤ |
| ٦ | ابراهیم بك بن محمد | ۷۱۹ |
| ۷ | اسحاق بك بن ابراهیم | ۸٥۹ |
| ۸ | احمد بك بن ابراهیم | ۸٦۰ الی ۸۷۱ |

**قرهمان ایلی** { (Caramanie) آناطولینك قسم وسطیسنك جنوب جهتنه ویریلن اسم اولوب، قونیه، نیکده وایچ ایل سنجاقلرندن عبارتدر. بوخطه دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده کسب استقلال ایله اورالرده حکومت سورن قرهمان اوغللری خاندانتك اسمیله مسمادر. حکومت مذکورهنك ابتدای تشکلنده لارنده قصبه‌سی مرکزی اولوب، بعده قونیه‌یی مرکز اتخاذ ایتمشلر سهده، بالآخره ینه قونیه‌یی ترکه مجبور اولوب، لارندهیه چکلمشلردر. بناءعلیه شمدی دخی قرهمان ایلنك مرکزی لارنده عد اولنوب، بوقصبه قرهمان دخی تسمیه اولنمقدهدر.

**قره محمد** { (بن تورهمش بن بیرام خواجه) قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولان قره‌یوسفك پدری اولوب، ایلکانیاندن سلطان احمدك رجالندن ایدی. حکمدار مشارالیهه قیزینی تزویج ایتمکله، عندنده قدری برتر اولوب، قره‌قیونلی عشیرتنك ریاستی کندیسنه تفویض اولنمش؛ واوغلی بالآخره بوریاستی حکومته تحویل ایلمشدر.

**قره محمد پاشا** { کوچك حسین پاشانك کتخداسی اولوب، عصر سلطان محمود خان ثانیده ۱۲۲٥ ده قپودان دریا اولمش؛ وبش آی بومقامده قالوب، وفات ایتمشدر.

**قره محمود پاشا** { [ « اشقودرهلی » مادهسنه مراجعت. ]

**قره مرسل** { سلطان عثمان غازی حضرتلری رجالندن (آقچه قوجه) نك رفقاسندن اولوب، ازمید کورفزنده بعض فتوحاته موفق اولمغله، برطاقم سفائن مهیا بولندیروب، او سواحلك محافظهسنه آماده بولنمق شرطیله، اورالری کندیسنه مالکانه ویرلمش؛ وحتی قوللاندیغی سفائن جنسنه قرهمرسل اسمی علم اولمش ایدی.

**قره مرسل** { ازمید کورفزینك ساحل جنوبیسنده و هرکه‌نك قارشیسنده قضا مرکزی برکوچك قصبه واسکله اولوب، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، برمقدار تجارتی، چوخه وقازمیر وسائره اعمالنه مخصوص بیوك بر فابریقه‌سی وجوارلرنده کوزل میوهلری واردر. دورسلطان عثمان غازیده ۷۲٤ تاریخنده آقچه قوجه رفقاسندن قرهمرسل معرفتیله فتح اولنهرق، فاتح مشارالیهه مالکانه ویرلمش اولمغله، کندیسنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. فتحدن اولکی اسمی معلوم اولهمدی. — قره مرسل قضاسی ازمید مستقل متصرفلغنه ملحق وبوز برون شبه جزیرهسنك شمالی مائلهسندن عبارت اولوب، یالووه ناحیه‌سیله برابر ۷۰ قریهدن مرکبدر. اولقجه محصولاتی، کوزل مرعالری ومشهور میوهلری واردر.

**قره مصطفی پاشا** { سلطان مراد خان رابع وابراهیم خان دورلرنده صدارت عظمی مسندینه نائل اولان وزرادن اولوب، آرناود جنسیتنه منسوبدر. کنج ایکن درسعادته کلهرك، اوجاق آغالرندن قره حسن آغایه انتساب ایتمش؛ وبعدالتربیه بکتاشیان اوجاغنه چراغ اولمش؛ وتیر اندازلقدهکی مهارت فوق العادهسیله چورباجیلق رتبهسنی احراز ایدوب، کیدهرك قول کتخداسی وسکبان باشی اولمشیدی. روان سفرنده یکیچری آغاسی اولوب، بوطائفهنك سرکشلرینی تربیه ایله، اوجاغه فوق العاده برنظام وانتظام ویرهرك، مأمولك مافوقنده خدمت کورمکله، درسعادته عودتنده ۱۰٤٥ ده قپودان دریا اولوب، بحریه اوجاغنده دخی مستحق تربیه اولانلری جزایه چارپدیرهرق، فوق العاده شدت ابرازیله، امور ترسانه‌یی اصلاح ایتمش ایدی. بغداد سفرینه عزیمت همایون اولدقده، قائممقاملقله قدری برتر

اولوب، معیت همایونده گیتمش؛ واثنای محاربه‌ده طیار محمد پاشا شهید اولنجه، ١٠٤٨ ده مسند صدارت عظمی کندیسنه احاله بیورلمش ایدی . سفرك ختامیله عودت همایون وقوعنده صاحب ترجمه شاه ایرانله عقد معاهده ایچون بغدادده قالوب، ١٠٤٩ ده درسعادته عودت ایتمش؛ واوسنه سلطان ابراهیم خانك جلوسلری وقوع بولوب ، مسند صدارت عظماده ابقا اولنمغله ، طریق بغی شقاوتده بولنان وامور دولتی رخنه‌دار ایدن بعض کبرانك حقندن کلدکدن صکره ، مسکوکاتك قدر واعتبارینی تصحیح، وامور مالیه‌یی اصلاح ایدوب ، علی‌العموم تبعه‌یی تحریر ایله ، ویرکی طرح ایده‌رك ، بردرجه‌یه قدر قیل وقالی موجب اولمش ایسه‌ده ، خزینهٔ دولتی حال تذبذبدن قورتاره‌رق، دولته بیوك براعتبار مالی قزاندرمش ایدی . بوکبی اصلاحاته مانع اولان برطاقم اشرافك حقندن کله‌رك، ایستدیکی کبی تصرف وادارهٔیه مقتدر اولمشیکن، جنجی خواجه اسمیله ظهور ایدن برافسونجینك حیل ودسایسنه غلبه ایده‌میوب ، بونك دام تذویرینه دوشه‌رك، بش سنه ایله اوچ آیلق صدارتدن صکره ، ١٠٥٣ ده قتل واعدام اولنمش ؛ وجسدی پارمق قپوده بنا کرده‌سی اولان مدرسه‌جوارنده دفن اولنمشدر . تیر اندازلقده‌کی مهارتندن طولایی (کمانکش مصطفی پاشا) دینمکله دخی معروفدر .

— مرزیفونی مقتول مصطفی پاشانك دخی اجنبیلرجه شهرتی (قره‌مصطفی) در. [ «مصطفی پاشا ( مرزیفونی - ) » ماده‌سنه مراجعت . ]

**قره یوسف** { قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولوب ، سالف الترجمه قره محمد ترکمانك اوغلیدر . پدری سلطان احمد ایلکانی رجالندن اولوب، کندیسی اقبال دولتی او خانداندن قزانمش ، وآناطولیده امارته نائل اولمش ایکن، تیمورلنکك آناطولی‌یه خروجنده ، اورادن دونوب ، سلطان احمد مشار الیهدن بغدادی ضبط ایتمش؛ وتیمور زاده امیرانشاه ایله بغداد خارجنده ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك اشعاری اوزرینه مصرده حبس اولنوب ، جهانکیر مشار الیهك وفاتنده سبیلی تخلیه اولنمغله، تبریز قربنه کیده‌رك، ٧٠٩ تاریخنده امیرانشاه واوغلی ابوبکر ایله محاربه ایده‌رك، امیرانشاهی قتل وتبریزی ضبط ایتمش؛ و ٩١٣ ده اوستنه کلن سلطان احمد ایلکانی ایله محاربه ایدوب ، اونی دخی قتل ایتمکله، آذربیجان وعراق عربده مستقل قالمش؛ و ٩١٥ ده حاکم شروان شیخ ابراهیمی اخذ ثار مقصدیله قتل ایده‌رك ، قزوین وسلطانیه جهتلرینی دخی الحاق ایتمش ؛ و ٩٢٣ ده خراساندن اوستنه کلن شاهرخ سلطانك مقابله‌سنه کیدرکن، اثنای راهده اوجان ییلاقنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر .

**قره یوصو** { مغول لساننده « قره‌صو » دیمك اولان بواسم (مقونغ) ایرماغنك یوقاری قسمنه ومغولستانك شمال غربی جهتنده‌واقع ( قوبدو ) چولنده ٤٨°٣٠′ عرض شمالی ایله ٩٠° طول شرقیده و ١١٧١ متره‌لك ارتفاعده واقع برکوله ویریلیور . بوکولك بویی ٦٥ واکی ٢٧ کیلومتره اولوب ، آیاغی حکمنده اولان (چون خاریخ) نهری (قیرغیز نور) کولنه دوکلمکله ، بوایکی کول آره‌سنده اختلاط حاصل اولور . منتهای شمالنده ( آق‌بیش ) اسمیله برآطه وساحل جنوبیسنده ینه (قره‌یوصو) اسمیله برقریه بولنیور .

**قره یولق** { [ « قره عثمان » ماده سنه مراجعت بیوریله . ]

**قری** { ( Creil ) فرانسه‌ده ( اوآزه ) ایالتنك ( سنلیس ) قضاسنده ومرکز قضانك ١١ کیلومتره شمالنده اوله‌رق اوآزه نهری اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٥٧٥٧ اهالیسی، نفیس صاقسونیه فابریقه‌لری وجوارنده یاپی طاشی اوجاقلری واردر .

**قُرَیبه** { جزیرة‌العربك جنوبنده‌حضرموتك ( وادی دوان ) جهتنده برقصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. هنوزیالکز برسیاح طرفندن زیارت اولنوب . احوالی تمامیله معلوم دکلدر .

**قریتان** { وقریتین ( تثنیه صیغه‌سیله ) مکهٔ مکرمه ایله طائفدن کنایه اولوب، آیت کریمه‌ده دخی بومعنا ایله مستعملدر. — بصره طریق حجنده دخی بو اسمله بر محل وحمص اعمالندن بر بیوك قریه وار ایدی .

**قریتولاؤس** { (Critolaus) یونان قدیم حکماء مشائیونندن اولوب، آتنه‌لیلر طرفندن قارنیاد ودیوجانیوسله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلشیدی .

**قریتون** { (Criton) حکیم شهیر سقراطك شاکردانندن واحباسندن اولوب، اصحاب ثروتدن اولمغله، مبالغ کلیه فدا ایده‌رك ، استادینی کرفتار اولدیغی محبسدن واعدام جزاسندن قورتارمق یولنی بولمش ایسه‌ده، حکیم مشار الیه بویله غیر مشروع برطریقله قورتارلق تکلیفنی قبول ایتدیرمکه موفق اوله‌مامش ؛ واعدامی ساعتنه‌دك زنداننده یانندن آیرلمامشیدی . آرقداشی افلاطون قریتونك اوصره‌ده سقراطله واقع اولان مکالمه‌سنی ضبط ایدوب، بونده حکیمك بقای روح حقنده اولان افکارینی دخی درج ایتمشدر . قریتون کندیسی دخی استادیله واقع اولان مکالمه‌لرینی ضبط وتحریر ایتمش ایسه‌ده ، نسخه‌سی بولنه‌مامشدر . میلاد عیسادن ٣٨٠ سنه اول وفات ایتمشدر.

**قریتیاس** { (Critias) سقراطك شاکردانندن اولدیغی حالده، آتنه‌لیلر طرفندن وطنندن نفی اولنمش؛ وقبل المیلاد ٤٠٤ سنه‌سنده آتنه‌نك اسپارته‌لیلر طرفندن ضبطنده بوشهرك اداره‌سنه مأمور اولان اوتوز کشینك بری اولوب، مدت حکومتنده پك چوق مظالم اجرا، ومجرد ثروتلرینی ضبط ایچون برچوق آدملری اعدام ایتمش ؛ و ( ترانسیبولوس ) منفیلرك باشنه کچوب، بوظالملرك اوزرینه هجوم ایتدیکنده ، قریتیاس ایلك محاربه‌ده مقتول اولمشدر . کندیسی شاعر ونطوق اولوب ، آثارینك بعض فقره‌لری بولنمشدر .

**قریسپوس** { ( Crispus ) ایمپراطور قسطنطینك اوغلی اولوب ، ٣١٧ تاریخنده پدری طرفندن قیصرلق مأموریتنه نصب اولنمش؛ و ( لیجینیوس ) ه قارشی برمحاربهٔ بحریه قزانمش ایدی . اوکی والده‌سی ( فاؤسته ) کندیسنه تعشق ایتمکله، تکلیف جنایتکارانه‌سنی کندیسنه قبول ایتدیره‌مدیکندن ، حقنده افترا ایدوب، قسطنطین بوتذویره قاپیله‌رق، ٣٢٦ ده اوغلنی اعدام ایتمشدر .

**قُرَیش** { حجازده عرب مستعربه‌دن برقوم اولوب ، حضرت اسماعیل بن ابراهیم ( علیهما السلام ) نسلندن اولدیغی مرویدر. قریش قبیله‌سی برچوق بطون واقسامه منقسم اولوب ، کندی رؤسالری معرفتیله اداره اولنوردی . رؤسالرندن قصی بن کلاب کعبة‌اللهه نظارت وخدمت ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایده‌رك، بیت‌اللهك خدمتنه بل باغلامغله ، بوجهتجه قریش کافهٔ اقوام وقبائل عربدن زیاده شهرت واعتبار بولوب، فخر کائنات ( صلی الله تعالی علیه وسلم ) افندمزك قبیلهٔ قریشده ظهوری دخی قریشك نام وشهرتنی برقات دها آرتیرمغه سبب اولمشدر . آنجق صنادید قریش حضرت رسول‌الله (صلی الله تعالی علیه وسلم ) افندمز حضرتلرینه اودرجه‌ده بغض وکین کوسترمشلر، که قریشك نسل پاك نبوی یه اساس اولمسی شرفنی بیله منکسف ایتمك درجه‌سنه کلوب، ابتدای ظهور اسلامده مجرد کفار قریشك اسلامه قارشی اولان شدت کین وغضبندن بحث اولنوردی . نهایت فتح مکه ده قریشیلرك چوغی طوعاً وبرطاقمی کرهاً ویاتألیف قلوبله جمله‌سی دین اسلامه دخول ایتمشلردر . قریش قومی برچوق قبائل وشعباته منقسم اولوب، اولا اباطح، ظواهر، احلاف ومطیبون اسملریله درت طاقمه آیرلشلردی . اباطح : بنی عبد مناف، بنی عبدالدار ، بنی عبدالعزی ، بنی زهره ، بنی مخزوم ، بنی تیم ، بن مره ، بنی جمح ، بنی سهم ، بنی عدی ، بنی عتیك ؛ ظواهر : بنی محارب، بنی الحرث بن فهر، بنی الادرم بن غالب، بنی هصیص؛ احلاف : بنی عبدالدار ، بنی سهم ، بنی جمح، بنی عدی، بنی مخزوم ؛ مطیبون دخی : بنی عبد مناف، بنی اسد ، بنی زهره، بنی تیم، بنی الحرث قبائلنه منقسم ایدیلر .

**قریشنه** { [ « کریشنه » مادەسنه مراجعت بیوریله . ]

**قریشیه** { جزیرەدە جزیرۀ ابن عمر قربنده بیوك برقریه اولوب، اهالیسنك نفاستیله واهالیسنك عسکرلکده کی مهارت وجسارتیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قریق** { (Kriks) آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سندن بربیوك قوم اولوب، ممالك مجتمعه‌نك ( جورجیا ) ایله ( آلابامه ) جمهوریتلری آره‌لرنده ساکندرلر . بونلر وقتیله پك کثرتلی اولوب ، ١٨٣٥ دن ١٨٣٩ تاریخنه‌دك درت سنه پیاپی ممالك مجتمعه عسکریله مردانه محاربه ایده‌رك، قسم کلیلری تلف اولمشدر. الیوم موجود اولانلردن یوقاری جهتده ساکن اولانلری خیلی تمدن ایدوب، کندی لسانلرنده مکتبلر آچشلر ؛ واووه‌ده ساکن اولانلری ایسه حال بدویتده قالمشلردر .

**قریم** { ( Krym ) وروسجه ( Crimée ) روسیه‌نك جنوبنده قره دکیزله آزاق دکیزی آره‌سنده بیوك برشبه جزیره اولوب، ٣٠ کیلومتره اوزون و ٩ کیلومتره کنیش اولان ( پرقوپ ) برزخیله قره‌یه مربوطدر، وقره‌نك برپارچه‌سیله برابر روسیه‌نك ( تاوریده ) ایالتنی تشکیل ایدیور .

شکل طبیعیسی، حدود ومساحه‌سی. — قریم شبه جزیره‌سی غیر منتظم بر رباعی الاضلاع شکلنی ابراز ایدوب ، درت کوشه‌سندن بری قره‌یه مربوط اولدیغی حالده، بری غربه طوغری اوزانه‌رق، ( طرخانقوت ) برونه منتهی اولور، بری جنوبه طوغری سواستوپولك ایلریسنه قدر واریر، دردنجیسی شرقه طوغری برشبه جزیره صورتنده اوزانه‌رق ، قافقاس سلسلۀ جبالنك غربه طوغری اوزاندیغی برونه تقربله ( کرچ ) بوغازینی تشکیل ایدر، وآزاق دکیزینی قره دکیزدن آییریر . ′٢٥ °٤٤ ایله ′١٠ °٤٦ عرض شمالی و ′١٠ °٣٠ ایله ′٢٠ °٣٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ٥٩٠ ٢٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٩٧ ٣٦٨ کشیدر .

سواحلی، جبال وانهاری. — قریمك سواحلی دائراً مادار تقریباً ١٠٠٠ کیلو متره طولنده اولوب، خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولمغله، برچوق برون وقویلری وآز چوق صاغلام لیمان واسکله‌لری واردر . آزاق دکیزنده‌کی سواحلی آلچق وچبلاق اولوب ، کرچ شبه جزیره‌سنك برزخنده‌کی ( آرابات ) قصبه‌سندن روسیه ساحلنده‌کی ( کنیچسك ) قصبه‌سنك اوکنه‌دك ساحلك آچیقلرنده برسهم یعنی طار برقوم سدی ممتد اولور ؛ و پرقوپ برزخنه‌دك اوزانان ( سیواش ) ویا « بحر منتن » نامیله معروف صیغ وپك کیرنتیلی چیقنتیلی برکوچك دکیزی آزاق دکیزندن آییرر . کرچ بوغازینك یکی قلعه اوکنده اکی ١٥ کیلومتره ایسه‌ده ، سفائنك مرورینه مساعد یری آنجق ٦ کیلومتره اکنده‌در. بوغازك ایچنده ساحل غربه طوغری اویله‌رق ( کرچ ) کورفز ولیمانی تشکیل ایتدکدن صکره، ( تاقله ) برونندن غربه طوغری دونوب، کرچ شبه جزیره‌سی برزخنك ساحل جنوبیسنده ( کفه ) کورفزینی تشکیل ایدیور. اورادن ساحل غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق، یایله طاغی سلسله‌سنك لب دریایه قدر اینن اتکلرندن عبارت اولمغله ، اکثر یرلری طاشلق وبرونلری چوقدر . بو برونلرك باشلیجه‌لری : قره‌طاغ، میغانوم ، آیو طاغی وآیتودوربرونلری اولوب، صوداق، آلوشته وبالنته قویلرینی تشکیل ایدرلر . آیتودور برونندن صکره ساحل غربه طوغری اوزانوب، بسبتون دیك وصرب اولور. بعده شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك، کوزللکیله مشهوراولان ( بلاقلاوه ) قوینی و (خرسونس) برونی ، واورادن بردن شرقه دونه‌رك، ٦ کیلومتره قره‌لرك ایچنه کیرمش اولان سواستوپول لیمانی تشکیل ایدر. اورادن ساحل آلچالوب، شماله وبعده غرب شمالی‌یه دونه‌رك، (اوپاتوریه) کورفزینی تشکیل ایله ، بوکورفزك زاویه‌سنده واقع همنامی اولان اسکله‌دن بشقه معموره‌سی ولیمانی اولمقسزین طرخانقوت برونه واصل اولور؛ واورادن شرق

شمالی‌یه طوغری دونوب، پرقوپ برزخنه‌دك آق
مسجد وصاری بلاط اسملریله ایکی کوچك اسکله‌دن
بشقه معموره‌سی یوقدر . بووجهله قریم سواحلنك
اك كوزل ومعمور جهتی كفه ایله سواستو پول
آره‌سنده و یایله طاغلرینك آلتنده اولان قسم
جنوبیسیدر .

قریم شبه جزیره‌سنك یالکز جنوب شرق
ساحلی بوینجه برصره طاغلر ممتد اولوب، بوطاغلر
( یایله طاغی ) اسمیله معروف اولدیغی حالده، شرق
وغربی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدر، و ایکیسنك
آره‌سنده ( چادر طاغی ) اسمیله منفرد بر طاغ
بولنیور،که اك یوکسکلری اولوب، ١٥٦٠ متره
ارتفاعی واردر . اساساً برصره‌دن عبارت اولان
وكفه‌یه قدر اوزانوب، اورادن شرقاً کرچ شبه
جزیره‌سنده‌کی برصره آلچق تپه‌لر وکرچ بوغازنده
تحت البحر دوام ایدن صرت واسطه‌سیله قافقاس
سلسلهٔ جبالنه کسب التصاق ایدن اشبو یایله طاغنك
تپه‌لری قبوی ودوز واتکلری سطح مائل صورتنده
اولوب ، اشجار ونباتاتله مستوردر؛ وعلی‌الخصوص
جبالك صرتلریله لب دریا آره‌سنده بش آلتی کیلو-
متره وسعتنده اوله‌رق اوزانان سطح مائل بحق
قریمك وبتون روسیه ممالکنك باغچه‌سی دنیلمکه
سزاواردر . داخلی مائله‌سنده ایچری‌یه طوغری
بعض قوللر دخی اوزانه‌رق، آقان انهارك حوضه-
لرینی تفریق ایدرلر . شبه جزیره‌نك سائر طرفلری
ایسه کاملاً دوز وآلچق اولوب، بشقه عارضه‌لری
یوقدر .

انهاری چوق ایسه‌ده، هیچ بری سیر سفائنه
وحتی صال یوزدیرمکه بیله صالح اولمیوب، همان
جمله سی فیضانلری موسملرینك خارجنده کچید
ویررلر. انهار موجوده‌دن ١٤ ی قره دکیز و بشی
سیواش دکیزینه دوکیلور . جمله‌سنك اك بیوکی
سیواش دکیزینه دوکیلن ( صالغیر ) نهریدر،که
چادر طاغنك برمغاره‌سندن چیقوب، شماله وبعده
شرقه طوغری آقه‌رق ینه یایله طاغلرندن اینن
چویونچو، زوویه، بوزلیجه وبیوك قره‌صو چایلرینی
دخی آلیر. مجراسی ١٥٠ کیلومتره اولوب، اك
آنجق ١٢ متره ودرینلکی عادی وقتلرده ٢ قدمدر.
قره دکیزه دوکیلنلری ینه یایله طاغلرینك شمال
غربی اتکلرندن اینوب، شبه جزیره‌نك ساحل
غربیسندن دکیزه دوکیلور . بونلرك باشلیجه‌لری
شمالدن باشلایه‌رق : بولغاناق، آلمه، قاچه، بلبك
وچرنایه‌در .

کوللری پك چوق اولوب، عددلری درتیوزه
قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچك وصولی طوزلیدر.
باشلیجه اوچ طاقم اولوب، کرچ، پرقوپ واوپاتوریه
جهتی کوللریدر . اك بیوکلری پرقوپ جهتنده کیلر
اولوب، بونلردن ( کانسقوئه ) کولی پك بیاض
وخفیف برطوزویرر، و( استاروئه ) کولندن دخی
صلامورده‌ده مستعمل کوزل برطوز چیقار .

**اقلیم و هواسی** — عمومیت اوزره قریمك
هواسی لطیف و صاغلام اولوب، یالکز زیاده
آلچق اولان بعض یرلری صیتمه‌لیدر. وقتیله سیواش
دکیزینك قوراقلق موسمنده چکلدکجه هوابی بوزدیغی
ظن اولنمش، وبوندن طولایی بحرمنتن تسمیه اولنمش
ایسه‌ده، بحرمذکوردن یود وقلور تبخراتی قالقدیغی
وبونك ایسه هوابی اصلاحه چوق یاردیمی اولدیغی
بوکون تبین ایتمشدر. مرکزی اولان سیمفروپولده
یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره صفردن
یوقاری ٨ درجه ایله ٥ دقیقه وقیشین تحت الصفر
٩ درکه، وساحلده اولان سواستوپولده یازین
فوق الصفر ٩ درجه ٤ دقیقه وقیشین تحت‌الصفر
٢ درکه کوسترر .

**احوال اراضیسی، محصولات وحیوانات ومنابع
ثروتی** — قریمك اراضیسی ایکی صنفدر . برنجی
صنفی آلچق ودوز یرلری، وایکنجیسی طاغلق
وعارضه‌لی جهتیدر . برنجی صنفنك طوپراغی
مختلف رنکارده طوزلی بالچیقدن عبارت
اولوب، زراعته غیر مساعد ایسه‌ده، معادنی
ومرمر ، آلچی و سائره اوجاقلریله طوزی
چوقدر . بو صنف اراضی قریمك منقسم بولندیغی
٥ قضا ویا ( سنجاق ) دن پرقوپ واوپاتوریه
قضالرینك بتونیله سیمفروپول وكفه قضالرینك
برر قسمندن ، وایکنجی صنف ایسه یالته قضاسیله
کفه وسیمفروپول قضالرینك قسم متباقیسندن
عبارتدر . برنجی صنف اراضینك شرق شمالی‌یه
یعنی سیواش دکیزینه طوغری آنجق حس اولنور

برخفيف ميلانى واردر. ايكنجى صنف اراضينك قوهٔ انبانيه‌سى پك زياده اولوب ، طاغلرك تپه‌لريله اتكلرى باشليجه كوركن ، ميشه وچام آغاجلرينى حاوى صيق اورمانلرله مستوردر . قره آغاج ، ديش بوداق ، قاين ، آقچه آغاجلريله يبان حالنده ميوه آغاجلرينك انواعى دخى بولنور. طاغ اتكلرينك ساحله قريب اولان آلچق طرفلرنده طافلان ، انجير ، نار ، فستق ، طوت ، چنار وقدرت حلواسى آغاجلرى وباغچه‌لرده مانوليه ، سنبل ، زردالى ، شفتالى ، آرمود ، الما وسائر ميوه‌دار اشجار يتيشير . باغلرى‌ده چوق اولوب ، مملكتده مخصوص ٥٠ نوع اوزومى واردر . نباتات صناعيه وطبيه‌دن توتون ، صفران ، كوك بويا ، خشخاش وسائره حاصل اولور . دوز اراضيده اهالى باشليجه حيوانات يتيشديرمكله مشغول اولوب ، كليتلى صيغير وماندە ايله قويون ، ايكى اوركوجلى دوه وسائره بسلرلر . صيغيرلرى مملكتمزده دخى قريم دينان ايرى وسودى چوق جنسه منسوب اولوب ، قويونلرى روس وقره‌مان جنسلريله برابر قرن حاضر ميلادى ابتداسندن برى ادخال اولنان مرينوس جنسندن مركبدر . آزاق دكيزى وكرچ شبه جزيره‌سى سواحلنده كليتلى باليق صيد اولنوب ، قورودیله‌رق ويا طوزلنه‌رق اخراج اولنور .

صنايع وتجارتى . — روسيه‌نك ضبطنه كچه‌لى قريم صنايع وتجارتجه چوق غائب ايدوب ، وقتيله كليتله ياپلمقده بولنمش اولان سختيان ، مشين ، قليچ وبيچاق ، قبا بز ، كچه ، صابون وسائر معمولات شمدى آز مقدارده ياپلمقده‌در . بوندن برقرن اوله كلنجه‌يه قدر سواحلنده‌كى اسكله‌لرك جمله‌سى برر ايشلك تجارتكاه ايكن ، شمدى تجارت چوق تدنى ايدوب ، اليوم اخراجاتى : طوز ، بغداى ، شراب ، بال ، بال مومى ، درى ، سختيان ، يپاغى ، كچى ودوه قيلى وسائره‌دن عبارتدر . بيوك ليمان عسكرى اولان سواستوپولدن صكره باشليجه ليمانلرى : ساحل غربيده اوپاتوريه ونام ديكرله قوسلوف ، ساحل جنوبيده بالاقلاوه وكفه وآزاق دكيزى بوغازنده كرچ اسكله‌لريدر.

قريمك وبتون ايالتك مركزى اولان (سيمفروپول) شهرى قسم جنوبينك مركزنده اولوب ، سواحلده‌كى اسكله‌لرله كوزل شوسه‌لرله اختلاط ايدر . بردمير يول خطى دخى روسيه‌نك ايچندن كله‌رك ، وسيواش دكيزنده بر آطه ايله صيغ بوغازلرك اوستندن كوپريلرله شبه جزيره‌يه كيره‌رك ، سيمفروپولدن مروره ، سواستوپوله منتهى اولور .

تقسيمات ملكيه‌سى ، شهر وقصبه‌لرى . — تاوريده ايالتنك منقسم بولنديغى ٨ قضادن ٥ ى يعنى پرقوپ ، اوپاتوريه ، سيمفروپول ، يالته وكفه قضالرى قريم شبه جزيره‌سنده اولوب ، بونلرك مركزلرى وهمناملرى اولان قصبه‌لرله يوقاريده صاييلان اسكله‌لر باشليجه معموره‌لريدر . آنجق تاريخجه روسيه‌نك الك اهميتلى يرى اولوب كرك قديما يونانيلر زماننده كرك قرون وسطاده تاتار خانلرى زماننده اهميت مخصوصه‌يى حائز بولنمش برچوق اسكى قصبه‌لرى‌ده واردر ، كه شمديكى حالده بركونه اهميتى حائز اولمدقلرى حالده ، احوال ماضيه‌لرى جهتيله جلب نظر دقت ايديورلر. شبه جزيره‌يه نامنى ويرن قريم ، خانلرك مقرى بولنمش اولان باغچه سراى ، آق مسجد ، قره صو بازارى وسائره بوجمله‌دندر .

اهاليسى ، جنسيت و لسان و مذهبلرى . — قريمك اساسلى اهاليسى تاتار اولوب ، ديكر بش جنس اهالى دخى بولنيور ، كه بونلرده : روس ، ارمنى ، آلمان واسرائيلى جنسلريدر . تاتارلردن اووه‌لرده ساكن اولانلر صرف نوغاى تركلرندن اولوب ، خالص تاتار سيماسنى محافظه ايتمشلرسه‌ده ، طاغلق يرلرده ساكن اولانلر رومدن وسائر جنسيتلردن مهتدى افرادله قاريشه‌رق ، سيمالرى خيليدن خيلى‌يه دوزلمشدر. عموميت اوزره تاتارلر پك چاليشقان وناموسلى آدملردر. روسلر كيتدكجه چوغالمقده‌در . آلمانلر زراعتله ، روملرله ارمنيلر ويهوديلر صنعت وتجارتله مشغولدرلر. اسرائيليلر يالكز توراته اينانوب ، تفسيرلرينه وسائر كتب مذهبيه‌يه اينانميان ( قرائيب ) مذهبنه تابعدرلر.

احوال تاريخيه‌سى . — قريم الك اول يونانيلر طرفندن ( تاوريده ) ياخود ( خرسونس تاوريق ) يعنى « بوغا شبه جزيره‌سى » ناميله طانيلوب ،

بواسم صیفیرلرینك كثرتندن طولایی ویرلمش اولسه كركدر . میلاد عیسی (علیه السلام ) دن آلتی قرن اول ازمیر سواحلیله قارشیسنده‌كی جزایر بحر سفیددن عبارت اولان ( یونیه ) یونانیلری كمیجیلكله قریم سواحلنه یناشوب ، اووقت كرهٔ ارضك اقصای شمالی ظن اولنان اویرلری توطن وتجارته پك الویریشلی كوردكار- ندن، سواحل جنوبیه‌سنده برطاقم تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلردی ، كه بونلر مرور زمانله بیویه‌رك ، عادتا قصبه‌لر حالنه كچمشیدی. بوقبیلدن اوله‌رق وجوده كلن قصبه‌لرك الك اسكیلری : كرچدن عبارت اولان پانتیقاپیه، كفه‌دن عبارت اولان تئودوسیه وسواستوپول قربنده بولنمش اولان خرسون قصبه‌لری ایدی . كرچ بوغازینه دخی طارلغی وصیغلغی حسبیله، « صیغیرگچیدی» معناسیله، ( بوسفور ) نامی‌ویرلمشیدی . مذكور پانتیقاپیه قصبه‌سنك بوغازك اوزرنده اولان موقعی تجارتجه دها مهم اولوب ، بومعموره تدریجاً قریمك مركزی حكمنه كچمش، واوراده «بوسفور دولتی » نامیله بر دولت تشكل ایتمش ایدی . قریمك اصل یرلی اهالیسی متقدمینك ( اسكیت ) تعبیر ایتدكلری وتاتار می یوقسه اسلاوی اولد- قلری مختلف فیه اولان مبهم برقومدن عبارت ایدیلر . تاتار اولملری احتماله دها قریب اولان اسكیتلر یونان مهاجرلریله اختلاط ایتدكلرندن‌می، یوقسه اكثریت وقوتله غلبه ایتدكلرندن می ، هرنه‌دن ایسه ، اشبو بوسفور دولتی حكمدارلری آره‌سنده اسكیت جنسیتنه منسوب برقاچ حكمدار دخی حكم سورمشیدی . میلاد عیسادن اول‌كی قرنده مشهور مهرداد بوسفور دولتنی ضبط ایدوب، روماليلره قارشی اولان بیوك محاربه‌ده مغلوب اولدیغنده ، اورایه چكلمش، وقبل المیلاد ٦٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ایدی . برنجی قرن میلادیده ( الان ) وایكنجی واوچنجی قرنده ( غوت ) قوملری بوسفور دولتنی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، استقلالنی محافظه ایتمشلردی . میلادك ٣٠٠ تاریخلرنده غوتلرك حكومتی زماننده خرستیانلق قریم شبه‌جزیره‌سنه ادخال‌اولنمشدی. ٣٧٥ تاریخنده ( هون ) لر غوتلرك حكومتنه ختام ویرمشلرسه‌ده، غوتلرك برطاقمی قریمك طاغلق جهتنده قالمشلردی . هونلردن صكره ینه اقوام تاتاریه‌دن (اونغر) لر بشنجی و ( خزر) لر یدنجی قرن میلادیده قریمی وقره دكیزك سواحل شمالیه‌سنی ضبط ایتمشلردی . خزرلر اورالرده طول مدت حكم سورمكله ، مملكتنه ( خزریه ) نامی ویرلمشیدی . چنكیز خانك خروجندن‌صكره، مغول دولتنك انقسامنده تشكل ایدن ( دشت قپچق ) دولتی قریمه وقره دكیزك سواحل شمالیه- سنه دخی حكمفرما اولوب ، بودولتك دولت اسلامیه‌یه انقلابیله یدی خانلغه انقسامنده قریم ایله جوارلری بوخانلقلردن برینی تشكیل ایتمش ؛ وقوم حاكم اولان نوغای تاتارلری مملكتك‌سابق صاحبلری اولان خزر والان وغوت قوملری بقایاسیله قاریشه‌رق ، جمله‌سی قریم تاتارلری دیدیكمز برقوم حالنه كیرمشلردر . قریم خانلری مذكور یدی خانلغك الك قوتلیلرندن اولوب ، برچوق وقت روسلری جزیه‌لری تحتنده‌طوتمش؛ واووقتلرده قوتلی بردولت حالنده بولنان لهلیلره دخی میدان اوقویه‌رق، دفعاتله كندیلرینی مغلوب ایتمش ؛ وبوجاق ( یعنی بساراییه ) وبغدان طرفلرینی دخی ضبطله ، شماله طوغری توسیع ممالك ایتمشلر ایدی . وندیكلیلر قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك معاونتیله قریم سواحلنه یناشه‌رق برطاقم تجارتخانه‌لر آچمش ؛ وبعده جنویزلر وندیكلیلری اخراجله ، قریم تاتارلرینك حمایه‌سیله تجارتلرینی ضبط ایده‌رك ، كفه اسكله‌سنی بیوك بر تجارتكاه ومستحكم بر استنادكاه حالنه قویمشلردی . خانلرك جنویزلره ایتدكاری مساعدات اهالینك خشنودسزلغنی جلب ایتمكله، تاتارلر اوصره‌ده استانبولی فتح ایدن سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت واستمداد ایتدكلر- ندن، ٨٨٠ تاریخنده دونمای همایون سوقیله ، كفه ومنكوب قلعه‌لری وكرچ بوغازی ضبط اولنه‌رق، جنویزلر قریمدن اخراج اولنمش؛ وقریم خانلری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنه كیرمك مجبوریتنده بولنمشلردی .

اوتاریخدن اعتباراً قریم وتوابعی ممالك ممتازهٔ عثمانیه‌دن معدود اولوب ، خانلق منحل اولدقجه ، خاندان خانی‌یه منسوب بری فرمان عالی ایله خان

نصب اولنور ؛ وقريم خانلرى سفر وقوعنده عسكر تاتارله اردوى همايون معيتنه كيدر ايدى. آنجق خاندان خانى‌يه منسوب افرادك چوغالمسيله، آره‌لرنده تفرقه وفساد اكسيك اولمديغندن، وهر طرفك درسعادتده حاميسى وخصمى بولنديغندن، كيتدكجه خانلرجه تبدلات صيقلاشوب ، بينلرنده نفاق ومخاصمات وقتل واعدام كبى حركات وحشيانه دخى اكسيك اولمديغندن، قريمليلر اوقوت ونفوذ دورلرندن بركونه استفادهٔ ماديه واساسيه ايده‌مه‌مش؛ وخاندان خانينك موقع اقتدارده بولنميان افراديله معزول خانلرى اكثريا عمرلرينى منفالرده كچيرمشلردر. خانك معيتنده (قالغاى) و(نورالدين) عنوانلريله ايكى بيوك منصب بولنه‌رق ، بونلره دخى خاندان خانى‌يه منسوب ذوات تعيين ، وخانلر دكيشدكجه، بونلر دخى تبديل اولنوردى. دولت عثمانيه‌يه عرض اطاعت اولندقده ( منكلى كراى ) قريم خانى اولوب ، بوذاتك نسبى بروجه آتى اون بطنده چنكيز خانه واصل اولور : منكلى كراى ، بن حاجى كراى، بن غياث‌الدين ساطان ، بن تاش تيمورجاناسى، بن تولاتيمور، بن كنجك، بن دوكتمور، بن توقاتمر، بن‌جوجى، بن چنكيز. مذكور منكلى كرايدن اعتباراً دولت عثمانيه‌نك فرمانيله نصب اولنان خانلر قرق اوچ كشى اولوب ، بونلرك اكثرى بر قاچر دفعه مسند خانى‌يه كچمش اولدقلرندن، تاريخ نصبلرينى بيان ايتميه‌رك، يالكز اسملرينى بروجه آتى تعداد ايدرز :

- منكلى كراى
- محمد كراى
- سعادت كراى
- صاحب كراى
- دولت كراى
- سمين محمد كراى ثانى
- اسلام كراى
- غازى كراى
- فتح كراى
- سلامت كراى
- جانب كراى
- محمد كراى ثالث
- عنايت كراى
- رزمى بهادر كراى
- محمد كراى رابع

- اسلام كراى
- عادل كراى
- حاجى سليم كراى
- مراد كراى.
- حاجى كراى
- اعور سعادت كراى ثانى
- صفا كراى
- دولت كراى ثانى
- غازى كراى ثانى
- قپلان كراى
- قره دولت كراى ثالث
- سعادت كراى ثانى
- منكلى كراى ثانى
- فتح كراى ثانى

- سلامت كراى ثانى
- سليم كراى ثانى
- آرسلان كراى
- حليم كراى
- قريم كراى
- سليم كراى ثالث
- مقصود كراى
- دولت كراى رابع
- قپلان كراى ثانى
- صاحب كراى ثانى
- شاهين كراى
- بهادر كراى
- شهباز كراى
- بخت كراى

روسيه دولتى قوت بولدقجه ، قره دكيزه مالك اولمق اوزره ، قريم خانلغنى ضبط ايتمك احتياجنى درك ايله، بوكا وار قوتنى صرف ايده‌رك، وسيله جستجوسنده ايكن ، ينه خاندان خانى افرادى بيننده‌كى نفاق ومحاسده نتايجندن اولمق اوزره ، يوقاريده صاييلان خانلرك قرقنجيسى اولان شاهين كراى روسيه‌يه التجا ايتمكله ، روسيه دولتى مداخله‌يه وسيله بولوب ، ١٧٧٤ ده كوچك قاينارجه معاهده‌سيله قريم خانلرينك استقلال وبيطرفلغنى باب‌عالى‌يه تصديق ايتديرمش؛ وطقوز سنه صكره ١١٩٨ تاريخ هجريسنده روسيه دولتى خانلرك حكومتنه بسبتون ختام ويروب، قريمى كندى ممالكنه الحاق ايتمشدر. بهادر كراى شاهين كرايك فرارنده وايكى خانلغى آره‌سنده بر مدت حكومت سورمشيدى . شهباز كراى وبخت كراى بافرمان عالى خانلق مسندينه نصب اولنمشلرسه‌ده، حرب زمانى اولمغله، اردوكاهده بولنوب، قريمه دخول ايده‌مه‌مشلردر . قريمك روسيه‌يه الحاقندن صكره، اهاليسى اولان تاتارلرك برقسم عظيمى ممالك عثمانيه‌يه وعلى‌الخصوص دوبريجه جهتنه هجرت ايتمشلردر .

**قريم** ( اسكى — ونام ديكرله صلقات ) قريم شبه جزيره‌سنده وتاوريده ايالتنك كفه قضاسنده اوله‌رق كفه‌نك ٢٣ كيلو متره غربنده وقره دكيزه دوكيلن (چوروك صو) چايى اوزرنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى وصرف بياض مرمر ايله قرمزى صماقيدن انشا اولنمش آلتيوز سنه‌لك پك مصنع بر جامع شريفى واردر. قريم خانلرينك اك اول مركزى بوراسى اولديغندن ، بونك اسمى شبه جزيره‌يه وبتون خانلغه دخى اطلاق اولنمشدر .

**قريم كراى** قريم خانلرندن اولوب ، الحاج سليم كرايك تورونى ودولت كرايك اوغليدر . برادرى آرسلان كرايك برنجى خانلغنده نورالدينلك منصبنده بولندقدن صكره ، استعفا ايدوب، برغوس جوارنده‌كى چفتلكنه چكلمش ايكن، ١١٧٢ تاريخنده مسند خانى‌يه نصب اولنمش؛ و ١١٧٨ ده ركاب همايونه دعوت وسيله‌سيله ، درسعادته جلب وردوسه

نی اولنمش ؛ و ۱۱۸۰ ده برادرینك التماسیله نفیدن بالتخلیص ، چفتلکنده اقامتنه مساعده بیورلمش؛ و ۱۱۸۲ ده درسعادته جلبله ، ثانیاً مسند خانی یه نصب اولنه‌رق ، روسیه سفری هنکامی اولمغله، کندیسی بوجاق جهتنده‌کی تاتارلرله وقالغای بولنان برادر زاده‌سی مسعود کرای قریم تاتارلریله روس دیارینه الغار ایده‌رك، فراوان غنایم واسرا اخذیله ، عودتندن صکره ، سنهٔ مذبوره‌ده وفات ایتمشدر . جسور، حریص شهرت وشان ، ذوق واکلنجه‌یه مجبور ودبدبه وطنطنه‌یه مائل اولوب ، ( دلی خان ) دینمکله شهرت بولمشیدی. باغچه‌سرایده ( دلارا ) اسمیله برجامعی، قوشان قصبه‌سنده دیکر بر جامع شریفی ومتعدد چشمه‌لری ، باغچه‌سرای جوارنده خانلره مخصوص ( اشلمه باغچه ) اسمیله غایتله مزین سرای وباغچه‌سی وسائر آثاری واردر .

**قریمی** ( عبدالله افندی ) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، ۹۹۹ ده وفات ایتمشدر . خارج سور استانبولده وامیر بخاری جوارنده کوردیکی بر رؤیا اوزرینه حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی مزارینك طاشنده‌کی « قد طوی طوامیر الاعمال ونسخ اساطیر الامال بالاجال » عباره‌سی کندی خطیله محرر اولوب ، حتی تاریخنك‌ده ( ۹۹ ) رقمنی کندیسی یازوب، برینی‌ده شاکردانمز یازسون دیمش اولدیغی مشهوردر .

**قرین آباد** شرق روم ایلینك برغوس سنجاغنده وبرغوسك ٤٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسله‌سنك برشعبه‌سی اوزرنده وطونجه‌یه دوکیلن ( اینجه صو ) قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری بلغار، اسرائیلی وچنکانه اولمق اوزره، ۵۰۰۰ اهالیسی، هر سنه ایلك بهارده قوریلور پنایری ، عبا دستکاهلری وقیون اخراجاتی واردر .

**قریو** ( Krio ) آناطولینك ساحل غربیسنده استانکوی کورفزیله سومبکی کورفزی آره‌سنده دکیزك ایچنه طوغری زیاده اوزانیر بر بروندر .

**قرئوزه** ( Creüse ) تروآ حکمداری پریامك قیزی و ( انئوس ) ك زوجه‌سی اولوب، تروآنك غارتی اثناسنده زوجیله قاچارکن نابدید اولمش .

**قَرْیه** « کوی » دیمك اولان بو اسم مکهٔ مکرمه‌یه دخی علم اولوب ، آیت کریمه‌ده بومعنی ایله وارد اولمشدر .

**قُرَیّه** بغدادده ایکی بیوك محله‌نك اسمی اولوب، بری حریم دار الخلافه‌ده ، ودیکری مدرسهٔ نظامیه چارشیسی قارشیسنده ایدی. — مدینهٔ منوره جوارنده ویمامه‌ده دخی برر قریه‌نك اسمی ایدی .

**قَزّاز** ( ابو عبدالله بن جعفر التمیمی ) مشاهیر علما وادبادن اولوب، ملوك فاطمیه‌دن عزیز بن معزك زماننده قیروانده یاشامش؛ و ٤۱۲ تاریخنده شهر مذکورده ۷۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر . نحو ولغت وادبیاتده ید طولی صاحبی اولوب ، طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. « الجامع » عنوانیله لغتده بیوك بر کتابی ، نحوده « المفترق » عنوانیله مفصل برتألیفی ، « المعترض » عنوانیله برتصنیفی وسائر آثاری واردر . شو ایکی بیت جمله اشعارندندر :

اضمروا لی وداً ولا تظهروه<br>یهده منکم الی الضمیر<br>ما ابالی اذا بلغت رضاکم<br>فی هواکم لای حال اصیر

**قزاسلاو** وآلمانجه چاسلاو ( ,Czalau Tchaslau ) آوستریانك چهستان خطه‌سنده پراغه ایالتنده وپراغه‌نك ۷۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر .

**قزان** (Kazan) روسیه‌ده پترسبورغك ۱۲۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده وموسقوه‌نك ۷۲۵ کیلومتره شرقنده اوله‌رق صولدن وولغایه دوکیلن ( قزانسقه ) چایی اوزرنده و وولغا کنارندن ۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ″۲٤′٤۷°۵۵ عرض شمالی ایله ″٤′٤۷°٤۶ طول شرقیده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۱۳۹ ۹۱۵ اهالیسی ، دارالفنونی ، ۹۱۰۰۰

جلدی حاوی کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تشریح
وکیمیا عملخانه‌لری، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی،
ایکی ذکور وبر اناث مکتب اعدادیسیله اناثه
مخصوص بر مکتب عالیسی، متعدد مدرسه‌لریله
مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه‌سی، ٤٦ کلیساسی، ١٢
جامع شریفی، کتب ترکیه طبعنه مخصوص حروف
عربیه‌یی حاوی بر مطبعه‌سی، شهرك مسلمانلری
عندنده معزز بر اسکی قلعه‌سی، بر چوق
دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، ایچ یاغی وبال مومی
واسپارماجت تصفیه‌خانه‌لری، صابون، بیره
ومسکرات فابریقه‌لری، بعض منسوجات دستکاهلری
واسلحه فابریقه‌لری، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری وپك
ایشلك تجارتی واردر. بیوك فابریقه‌لری ١٠٠
عددنده اولوب، ایچلرنده ٣٧٠٠ عمله چالیشیر،
وسنوی ٥٣ ملیون فرانقلق معمولات چیقار. تجارت
وصنایعدن قزانده سنوی ٢٣٢ ملیون فرانق
استفاده اولنور. یازین نهرلرك صویی آزالمغله،
تجارت سکته‌دار اولورسه ده، ایلك بهارده،
هواسی پك لطیف اولمغله برابر، نهرلر دخی
طاشوب، کمیلر فابریقه‌لرك ودکانلرك اوکنده‌ دمیر
آتدقلرندن، اوموسمده پك چوق آلیش ویریش
اولور.

قزان شهری اون دردنجی قرن میلادیده
بایدوخان ویا اخلافندن بری طرفندن شمدیکی
موقعنك ١٤ و برظنه کوره ٢٨ کیلومتره شمال
شرقیسنده بنا اولنوب، قرن مذکور اواخرنده
روسیه بیوك دوقه‌سی واسیل دیمتریویچ طرفندن
تخریب اولنمش؛ وقرق سنه صکره دشت قپچاق
خانی طرفندن وولغا مجراسی قربنده یعنی شمدیکی
موقعنده تأسیس اولنوب، آوروپا ایله آسیا
آره‌سنده بیوك بر تجارت مرکزی اولمش ایدی.
دشت قپچاق دولتنك انقسامنده قزان بو بیوك
دولتك انقاضندن تشکل ایدن بش خانلقدن برینك
مرکزی اولمش؛ وقزان تاتارلری برچوق وقت
روسلرله اوغراشدقدن صکره، نهایت ١٥٥٢
تاریخ میلادیسنده قزان شهری وخانلغی روسلرك
ید ضبطنه کچمشدر. شهر بر چوق وقت دها
صرف تاتار واسلام شهری حالنده قالوب، نهایت
اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده ایمپراطورك
برامر رسمیسیله مسلمانلر شهرك ایچندن اخراج،
وجامعلری احراق اولنه‌رق، شمدیکی حالده اهالئ
شهرك برثلثی راده‌لرنده اولان مسلمانلر (قبان)
کولنك شمال غربی جهتنده آیریجه بر محله تشکیل
ایتمشلردر. شهرك قسم اعظمی اخشاب خانه‌لی
وصیقندیلی اولوب، یالکز کبار واغنیایه مخصوص
اولان یوقاری قسمنده کارکیر خانه‌لر وکنیش
وقالدیرملی سوقاقلر بولنیور.

— قزان ایالتی شمالاً ویاتقه، شرقاً اوفه،
جنوباً سماره وسیمبیرسك، غرباً دخی نیژنی
نووغورود ایالتلریله محدود اولدیغی حالده،
مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٬٧١٦ مربع کیلومتره
واهالیسی ٢١٦٢٣٣٩ کشیدر. اراضیسی غرب
وشمال جهتلرنده آز عارضه‌لی وجنوب شرق
طرفلرنده وانهارك مجرالری قربنده دوز وآلچقدر.
(وولغا) ایرماغی ایالته غربدن کیروب،
اورته‌سنده بولنان قزان شهرینه قدر شرقه
طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری
دونوب، بوایکنجی استقامتنك وسطلرنده شرقه
کلن (قامه) نهرینی آلیر. حدود غربیه‌سنده
(سوره) نهری جنوبه و (وتلوغه) شمالدن
کله‌رك، وولغایه دوکیلورلر. بو وجهله ایالتك
بتون میاه جاریه‌سی وولغا ایرماغنه واراضیسی بحر
خزر مائله‌سنه تابعدر. کوللری چوق اولوب،
٤٠٠ عددینه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچکدر.
اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی اورمانلرله مستور
اولوب، سفائن اعمالنه یارار کراسته قطع اولنور.
اراضیسنك یوزده قرق مزروع اولوب، برنجی
درجه‌ده آربه وچاودار وایکنجی درجه‌ده بغدای،
داری، مصر، کتن، کنسویر، خشخاش، سبزه
وسائره حاصل اولور. چایرلری یوزده یدی
نسبتنده ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب،
بر ملیوندن زیاده قویون، ٣٦٠٠٠٠ صیغیر،
٤٢٧٠٠٠ خرکله، ١٩٢٠٠٠ طوموز و
٤٦٠٠٠ کچی بولنیور. طیوری وآریلری ده
چوقدر. هواسی پك سرت اولوب، قیشلری
اوزون وقار وبوزلری چوقدر. صنایع وتجارتی

بك ایلری اولوب، آغاجدن مواد مختلفه یاپدقلری
کبی، قادینلری کتن ویوکدن انواع منسوجات
اعمال ایدرلر . دباغخانه‌لری ، صابون ، یاغ ،
اسپرتو وسائره فابریقه‌لری‌ده چوقدر . اهالیسنك
همان نصفی روس ونصف دیکری تاتار وچوواش،
چرمیس ، دودیاق وسائر اقوام تورانیه‌دن
اولوب ، بونلردن یارم ملیونی متجاوز اولان
تاتارلر مسلم وسنی ، وسائرلری اساساً بتپرست
ایسه‌ده، بونلر میانده روسلر خرستیانلغی دخی
ادخال ونشر ایتمشلردر . ایالت ١٢ قضایه منقسم
اولوب، ١٣ شهر وقصبه‌سی، ١٧ بیوك قریه‌سی،
٣٣١ کلیسالی کویی و ٢٣٥٢ کوچك کوی
وچفتلکی حاویدر .

**قزان** } یاخود قزغان وبلغارجه قوتل ( Kotel ) شرق روم ایلینك اسلیمیه
سنجاغنده .واسلیمیه‌نك ٢٥ کیلومتره شمال
شرقیسنده ودلی قامچیغك منابعی قربنده اوله‌رق
کوچك بالقان اتکنده ناحیه مرکزی برقصبه
اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی وبعض منسوجاتی
واردر .

**قزانلق** } شرق روم ایلینك اسکی زاغره سنجاغنده واسکی زاغره‌نك
٢٨ کیلو متره شمال غربیسنده وطونجه‌نك
ساحل شمالیسی قربنده اوله‌رق شبقه بوغازینه
قریب غایتله کوزل برواديده واقع قضا مرکزی
بر قصبه اولوب ، ٢٠٠٠٠ قدر اهالیسی ،
١٦ جامعی، ٤ کلیساسی ، بلغارلرك ذکور واناثه
مخصوص آیری آیری مکتبلری، برقیز مناستری
وقصبه‌نك قارشیسنده قره‌جه طاغك اتکلرنده
پك واسع کل باغچه‌لریله سنوی تقریباً ١٠٠٠ قیه
کل یاغی اخراجاتی واردر . بوحال وقوعات اخیره-
دن اول اولوب، بلغار عصیانی وروسیه محاربه‌سی
اثناسنده قزانلق چوق خساره اوغرامش، ونفوس
عمومیه‌سنك نصفندن زیاده‌سنی تشکیل ایدن اهالئ
اسلامیه‌سنك چوغی هجرت ایتمشدر .

**قزدار** } ( یاخود قصدار ) سجستان ایله سند ومکران آره‌سنده یعنی
بلوجستان جهتنده برقصبه اولدیغی جغرافیون
عرب آثارنده مسطوردر .

**قزرنوویچ** } ( Czernovicz ) آوستریا و مجارستان دولتنده
( بوقووینه ) خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب،
پروت نهرینك ساحل یمیننده واقع و ٣٤٠٠٠
اهالیبی جامعدر . آوستریاده اورتودوقس
خرستیانلرینك پطریقخانه‌سی بوشهرده اولوب،
برمکتب عالیسی وقیومجیلق وجواهرجیلغه متعلق
معمولاتی واردر .

**قزرنی جورج** } [ « قره‌یورکی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قَزْوین** } ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ١٥٠ کیلومتره غرب
شمالیسنده ( البرز ) سلسلهٔ جبالی اتکنده وابهر
روده دوکیلن برچایك منبعنده وطهراندن تبریزه
کیدن طریقك اوزرنده "٢'١٥°٣٦ عرض
شمالی ایله "١٨'٤٢°٤٧ طول شرقیده بر شهر
اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی، هارون الرشیدك
بناکرده‌سی اولان مصنع برجامع شریفیله، خارجاً
غایت کوزل چینیلرله قاپلانمش مکعب الشکل
برجامع شریفی وسائر جوامع ومساجدی، خرابه
یوز طوتمش اسکی بر سرایی واوکنده اشجارله
مظلل برمیدانی، پك ایشلك تجارتی وبیوك بازار
وچارشیلری، اطرافنده شهرك وقتیله چوق دها
بیوك بولنمش اولدیغنه دلالت ایدر واسع مزار-
ستانلری وایچلرنده بعض مشاهیر مراقدی ، پك
لذیذ اوزوم ویرر باغلریله فستق، قاربوز وسائر
کوزل میوه‌لری واردر . بر طرفدن آذربیجان
وشروان وممالك عثمانیه، بر طرفدن بحر خزر
اسکله‌لری وبرطرفدن دخی فارس وهندستان
وسائر جهاتدن کلن کروان طریقلرینك مجمعی
بر نقطه‌ده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه‌سی اولوب،
اهالیسی عمومیت اوزره زنکین وجسور آدملردر.
آنجق موقعنك ارتفاعی حسبیله هواسی سرت
وسریع التحول اولوب، صویی‌ده پك قیت اولمغله،
اکثریا صهرنج صویی استعمال ایدرلر؛ وبناءً علیه
(انبارآب) تعبیر ایتدکلری پك کنیش صهرنجلری
واردر . ایرانیلر شاپور ذو الاکتاف ویا بهرا-
ملردن برینك بناکرده‌سی اولدیغنه ذاهب

ایسه‌لرده، بطلیموسك كتابنده ( قسابینه ) اسمیله
مذكور اولدیغنه باقیلیرسه، چوق دها اسكی
اولوب، اسكندردن اول موجود بولنمش اولدیغی
آكلاشیلیر . اصل اسم فارسیسی (كزاوین)
اولوب، قزوین بونك معربیدر . قزوینده ایپك
منسوجات ، خالی وپاموقدن بز نسج واعمال
اولنور .

**قزوینی** { (زكریا بن محمد بن محمود) مشاهیر علمادن اولوب، جغرافیا وهیئت
و تاریخ طبیعی‌یه متعلق غرائب احوالی حاوی
« عجائب المخلوقات » عنوانیله عربی العباره مشهور
برتألیفی واردر، كه آلمانیاده طبع ونشر ، واكثر
آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قزوینده دنیایه
كلوب، كتاب مذكوری ٧٦٤ ده اكمال ایتمشدر.

**قزوینی** { (حكیم شاه محمد) مشاهیر علما واطبادن اولوب، وطن اصلیسی
اولان قزوین علماسندن وبعده ملا جلال الدین
دوانیدن تحصیل علوم عقلیه ونقلیه ایتدكدن صكره،
مكهٔ مكرمه‌یه عزیمتله ، مجاورت ایتمكده ایكن،
سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جانبندن درسعادته
جلب بیورلیه‌رق، وظیفه تعیین اولنمش؛ وسلطان
سلیم خانك جلوسلرنده دها زیاده تقرب و التفات
بولوب، معیتلرنده سفر ایتمش؛ وسلطان سلیمان
خان زماننده وفات ایلمشدر . سورهٔ نحلدن آخر
قرآنه‌دك برتفسیر شریفیله «كتاب ربط السور
والایات» عنوانیله بركتابی، خواجه زاده‌نك
« تهافت »نه حاشیه‌لری، دوانینك « شرح عقاید »نه
حواشیسی، ایساغوجی‌یه، كافیه‌یه، طبده موجزه
شرحلری واردر . دمیرینك « حیاة الحیوان » نی
دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

**قزیل** { چینه تابع تركستان شرقیده یكی حصار قضاسنده ویكی حصارك ٤٥
كیلومتره شرق جنوبیسنده، اوله‌رق، كاشغردن
یارقنده كیدن طریق اوزرنده بر قصبه اولوب،
٤٠٠٠ اهالیسی ویرلیلر طرفندن چیقاریلان دمیر
معدنی واردر. طوپراغنك رنكندن طولایی بویله
تسمیه اولنمشدر .

**قزیل آرت** { (یاخود قزیل یارت) آسیای وسطیده پامیر خطه‌سنك
شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد
بر سلسلهٔ جبال اولوب، الك یوكسك ذروه‌سی
٦٨٧٢ متره ارتفاعنده‌در . بونك آلت طرفی
حكمنده اولان (چیچكلك) طاغنكده ٤٧٨٠ متره
ارتفاعی واردر . (كوه بلور) ك عینی اولمسی
محتملدر .

**قزیل آرسلان** { آذربایجانده امارت و حكومت سورن
اتابكانك اوچنجیسی اولوب، سلالهٔ مذكوره‌نك
بانیسی اولان شمس الدین اتابك ایلدكزك ایكنجی
اوغلیدر . ٥٨١ تاریخنده، بیوك برادری جهان
پهلوان اتابك محمدك وفاتی اوزرینه، مسند امارته
چكوب، سلفلری رتق وفتق اموری بسبتون االرینه
آلمش وسلجوقیلرك النده برحكم براقامش اولدقلری
حالده، بونك زماننده سلطان طغرل سلجوقی امور
حكومتی كندی الینه آلمغه قالقیشوب ، صاحب
ترجمه‌یی موقع اقتداردن دوشورمكه چالیشمغله،
بینلرنده محاربه ظهور ایدوب، ابتدا سلطان طغرل
غالب كلمش ایسه‌ده، بعده مغلوب اولمغله، قزیل
آرسلان كندیسنی (كرم) قلعه‌سنه حبس ایدوب،
یرینه تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و٦ سنه حكومت
سوردكدن صكره ، ٥٨٧ ده یتاغنده مقتول
بولنمشدر .

**قزیل آطه‌لر** { استانبول جوارنده ومرمره دكیزنده‌كی آطه‌لره وقتیله
ویریلن اسمدر . [ « آطه‌لر » ماده‌سنه مراجعت
بیورلیه . ]

**قزیل آغاج** { بحر خزرك ساحل غربیسنده، روسیه‌نك باكو ایالتنده
همنامی اولان قویك مدخلنده بركوچك قصبه واسكله
اولوب، صید ماهیسنك كثرتیله مشهوردر .

**قزیل اوزن** { (ونام دیكرله سفید رود) ایرانك غرب شمالی جهتنده
برابرماقدر، كه آردلان خطه‌سنده نبعانله، ابتدا
شماله طوغری آقه‌رق عراق عجمینك ایچندن
سروله، آذربیجانه دخول وصاغدن سنجان رود
وصولدن قره كول چایلرینی اخذ ایتدكدن صكره،
بردن بره جنوب شرقیه طوغری دونه‌رك، ینه
عراق عجمی داخلنده البرز سلسلهٔ جبالنك جنوبی

اتكرلیه زنجانك اوستنده‌كی طاغلر آره‌سنده بر وادینك ایچنده آقار؛ وبعده شرقدن كلن شاهرودی اخذ ایله، بردن بره شمال شرقی‌یه طوغری دونوب، طاغلر آره‌سنده طار بر بوغازدن ومنجیل ایله رودبار آره‌سنده واقع كاركیر بر كوپرینك آلتندن مرورله، كیلان خطه‌سنه كیرر؛ ورشتك شرق طرفنده كندی دوكدیكی قوملردن دكیزك ایچنه ٢٥ كیلومتره اوزانمش بر بوروندن بحر خزره منصب اولور. صویی زیاده ایسه‌ده، درینلكی آز اولدیغندن، سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمسیچون شمدی‌یه قدر اولان تشبثلر مثمر اوله‌مامشدر.

**قزیل ایرماق** { آناطولینك اك بیوك ایرماغی اولوب، فیضانی زماننده سوروكلدیكی چامورلردن آلدیغی قیرمزی‌یه مائل صاریمتراق رنكندن طولایی بو اسمله تسمیه اولنمشدر. اسم قدیمی ( هالیس ) در. سیواس ولایتنك حدود شرقیه‌سی قربنده قره‌بل ایله كوسه طاغ اتكلرنده نبعانله، غرب جنوبی‌یه طوغری نفس سیواس سنجاغنك وسطندن جریان ایدر؛ وسیواس شهری اوكندن مرور ایده‌رك، صاغ وصولدن برچوق چایلر آلدقدنصكره، آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغنه داخل اولور؛ واوراده دخی صولدن قره صویی اخذ ایله، قونیه ولایتی حدودینه واصل اولنجه، تبدیل استقامت ایده‌رك، ولایت مذكوره ایله آنقره ولایتنك قیر شهری سنجاغی آره‌سنده غرب شمالی‌یه طوغری آقار؛ وبو قسمنده دخی جهتیندن برقاچ چای بعدالاخذ، قونیه ولایتی حدودینی ترك‌له، آنقره ولایتی داخلنده ونفس آنقره ایله قیر شهری سنجاقلری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق، قسطمونی ولایتی حدودینه واصل اولور؛ واورادن شرق شمالی‌یه طوغری دونوب، ولایت مذكوره ایله آنقره ولایتنك قیر شهری وبعده چوروم سنجاقلری آره‌سنده آقه‌رق، ینه جهتیندن بر چوق چای وعلی‌الخصوص صاغدن تابعلرینك اك بیوكی اولان دلیجه ایرماغی اخذ ایدر. نهایت یكیدن سیواس ولایتنه دونوب، آماسیه سنجاغنه دخول ایله، شماله وبعده شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك، بو سنجاق داخلنده بر قوس یاپدقدن صكره، بتكرار قسطمونی ولایتی حدودینه واصل اولوب، بو ولایتله سیواس وبعده سیواس ایله طربزون ولایتلری آره‌سنده شرق شمالی‌یه طوغری آقار؛ ونهایت طربزون ولایتنك جانیك سنجاغی ایچنه دخول ایله شماله طوغری دونه‌رك، دكیزك ایچنه طوغری اوزانمش اولدیغی بر دالیه ایچندن قره دكیزه منصب اولور. بو وجهله آناطولینك شرق شمالی قسمنده بیوك بر قوس تشكیل ایدوب، منبعیله منصبی آره‌سنده وتر قوس ٢٥٠ كیلومتره قدر اولدیغی حالده، ایرماغك مجراسی، كوچك كیرنتی وچیقنتیلری محسوب اولمدیغی حالده، ٨٥٠ كیلومتره طولنده‌در. كچدیكی یرلر اراضیٔ مرتفعه‌دن عبارت اولمغله، طربزون ولایتی حدودینه واصل اولنجه، پك سرعتلی اینیشلردن ایندیكندن، سیر سفائنه استفاده اولنه‌میور.

**قزیل باش** { بو اسم عن‌اصل ایرانده دولت صفویه‌نك تأسسنه خدمت ایدن بر صنف عسكره وبو عسكری تشكیل ایدن ترك وتركمان قبیله‌لرینه ویرلمشیدی. بو اسم دخی عساكر مذكوره‌نك باشلرینه قیرمزی صاریق كیملرندن ایلری كلوب، بونك‌ده صفین محاربه‌سنده معیت جناب مرتضویده‌كی عسكره تقلیداً انتخاب اولنمشدی. شمدیكی ایران خاندان حكمرانیسنك منسوب اولدیغی قاچار قبیله‌سی دخی قزیل باش عدادینه داخل ایدی. چالدیران محاربه‌سنده واونی متعاقب ملوك صفویه ایله دولت عثمانیه آره‌سنده وقوع بولان محاربات اثناسنده قزیل باش اسمی شیعی معناسیله استعمال اولنه‌رق، آناطولینك شرق شمالی جهتنده وعلی‌الخصوص ارضروم، سیواس، معمورة العزیز ولایتلرنده بولنان شیعی المذهب اهالی‌یه دخی ویرلمشدر. بونلره اشتراك ازواج كبی زنادقه‌یه مخصوص بعض اعتقاد وآیینلر دخی اسناد اولنیورسه‌ده، صحتی شبهه‌لیدر. بونلرك عددی ٢٥٠٠٠٠ ایله ٤٠٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمین اولنیور. افغانستانده دخی قزیل باش اسمیله بر صنف اهالی بولنوب، بونلر دخی شیعی المذهبدر؛ وعن اصل ترك وتركمن اولوب، نادر شاه طرفندن اورالره

سوق و اسكان اولنمشدر . افغانستانده‌كی قزیل باشلرك چوغی كابلده وهراتده اولوب ، جمله‌سی ۷۵۰۰۰ ی متجاوز دكلدر . اصل لسانلری تركجه اولوب ، فارسی، دخی قونیشورلر .

**قزیلجه طوزله** { آیواجق قصبه‌سنك اسكی اسمیدر . [ «آیواجق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قزیل دلی چای** { ادرنه ولایتنده بر نهردر ، كه ردوپ شعباتندن قوجه یایله طاغندن نبعان ایله ، شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریان ایده‌رك ، دیمتوقه‌نك آلت طرفنده مریچ ایرماغنه دوكیلور .

**قزیل صو** { آسیای وسطیده ( پامیر ) مملكتنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه كچن ( ماوراء آلای ) خطه‌سنده ( قزیل آرت ) بوغازندن نبعان ایدر ایكی نهرك اسمیدر . بونلرك بری شرقه طوغری آقوب ، دها آشاغیده ( كاشغردریا ) اسمنی آله‌رق ، ( تاریم ) ایرماغنه دوكیلور . دیكری غربه طوغری آقوب ، دها آشاغیده ( سرخ آب ) اسم فارسیسیله جیحونه منصب اولور .

**قزیل طاغ** { روسیه‌نك قارص ایالتنده و قارصك ۴۰ كیلومتره شمالنده آرپه چاییله كور ایرماغی منابعی آره‌سنده بركانی الاصل بر طاغ اولوب ، ۳۱۴۰ متره ارتفاعی واردر .

**قزیل عورت** { ماورای بحر خزرده وقره قوم چولی قربنده اوله‌رق ( آخال تكه ) تركمانلری مملكتنده بر قصبه اولوب ، ۳۵۰۰ اهالئ اسلامیه‌سی و ۳۰۰ روس محافظه عسكری واردر .

**قزیل قوم** { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع تركستانده جیحون ایله سیحون نهرلری وقره طاغ اتكاریله آرال كولی آره‌سنده ممتد بر چول اولوب ، شرقدن غربه بویی تقریباً ۶۰۰ واكی ۳۵۰ كیلو متره‌در . وقتیله دكیز دیبی بولنمش اولدیغی بولنان حیوانات بحریه مستحاثه‌لرندن آكلاشیلیور . قیرمزی برقومله مستور اولوب ، پك سیرك بعض چالیلردن بشقه نباتاتی یوغیسه‌ده ، اكثر یرلرنده ایكی اوچ متره قازیلنجه ایچیله بیلیر صو چیقار .

**قسطا بن لوقا** { خلفاء عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر اطبادن اولوب ، بعلبكلی ورومی الاصل ایدی . لسان یونانی‌یی ایی بیلدیكی كبی ، سریانی وعربی لسانلرینی دخی فصیح صورتده یازمغله ، برچوق كتب طبیه وسائره‌یی یونانیدن وسریانیدن ترجمه ، وبشقه‌لرینك ترجمه‌لرینی دخی تصحیح ایتمش ؛ وكندیلكندن دخی برچوق كتابلر تألیف ایلمشدر . طبدن بشقه هندسه‌ده وسائر علوم ریاضیه‌ده وفلسفه وهیئتده دخی ید طولی صاحبی ایدی . مقتدر باللهك زماننده بغداده بولنوب ، بعده بعض رؤساء نصرانیه‌نك دعوتی اوزرینه ، ارمنیه‌یه عزیمتله ، اوراده وفات ایتمشدر . باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «كتاب فی اوجاع النقرس» ، «كتاب فی الروائح وعللها» ، باهك اسباب واحوالی حقنده ابومحمد حسن بن مخلده خطاباً سؤال جواب صورتنده بر رساله ، «كتاب فی الاعداء» ، ابن مدبره خطاباً یازدیغی «كتاب جامع فی الدخول الی علم الطب» ، «كتاب فی النبیذ وشربه فی الولائم» ، «كتاب فی الاسطقسات» ، «كتاب فی السهر» ، «كتاب فی العطش» ، «كتاب فی القوة والضعف» ، «كتاب فی الاغذیة علی طریق القوانین الكلیة» ، «كتاب فی النبض و معرفة الحمیات و ضروب البحرانات» ، «كتاب فی علة الموت فجأة» ، «كتاب فی معرفة الخدر وانواعه وعلله واسبابه وعلاجه» ، «كتاب فی ایام البحران فی الامراض الحادة» ، «كتاب فی الاخلاط الاربعة وماتشترك فیه» ، «كتاب فی الكبد وخلقتها وما یعرض فیها من الامراض» ، «رسالة فی المروحة واسباب الریح» ، «كتاب فی مراتب قراءة الكتب الطبیة» ، «كتاب فی تدبیر الابدان فی سفر الحج» ، «كتاب فی دفع ضرر السموم» ، «كتاب فی المدخل الی علم الهندسة» ، «كتاب آداب الفلاسفة» ، «كتاب فی الفرق بین الحیوان الناطق وغیر الناطق «كتاب فی تولد الشعر» ، «كتاب فی الفرق بین النفس والروح» ، «كتاب فی الحیوان الناطق» ، «كتاب فی الجزء الذی لایتجزأ» ، «كتاب فی حركة الشریان» ، «كتاب فی النوم والرؤیاء» ، «كتاب

فى العضو الرئيس من البدن » ، « كتاب فى البلغم » ، « كتاب فى الدم » ، « كتاب فى المرة الصفراء » ، « كتاب فى المرة السوداء » ، « كتاب فى شكل الكرة والاسطوانة » ، « كتاب فى الهيئة وتركيب الافلاك » ، « كتاب فى حساب التلاق على جهة الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى ترجمة ديوفنطس فى الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى العمل بالكرة الكبيرة النجومية » ، « كتاب فى عمل الآلة التى ترسم عليها الجوامع وتعمل منها النتائج » ، « كتاب فى المتعة » ، « كتاب فى المرايا المحرقة » ، « كتاب فى الاوزان والمكاييل » ، « كتاب السياسة » ، « كتاب العلة فى اسوداد الحبش وتغيره من الرش » ، « كتاب الفرسطون » ، « كتاب فى الاستدلال بالنظر الى اصناف البول » ، « كتاب المدخل الى المنطق » ، « كتاب شرح مذهب اليونانيين » ، « رسالة فى الخضاب » ، « كتاب فى شكوك كتاب اقليدس » ، « كتاب الفصد » ، « كتاب المدخل الى علم النجوم » ، « كتاب الحمام » ، تاريخه دائر « كتاب الفردوس » ، « رسالة فى استخراج مسائل عدديات من المقالة الثالثة من اقليدس » ، « تفسير ثلاث مقالات ونصف من كتاب ديوفنطس فى المسائل العددية » ، « كتاب فى عبارة كتب المنطق » ، « كتاب فى البحار » ، « مسائل فى الحدود على رأى الفلسفة » .

**قَسطُرّه** { اندلسده جيان اعمالندن بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

**قَسطَلانى** { ( احمد بن على ) مصر مشاهير علماسندن اولوب ، سير نبوى حقنده « المواهب اللدنيه » عنوانلى كتاب مشهور ايله « فتح الدانى » عنوانلى اثرك صاحبيدر . ٩٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر .

**قَسطَلّه** { اندلسده برقصبه اولوب ، دراج قسطلى وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر .

**قسطلى** { ( ابوعمر احمد بن احمد ) اندلس مشاهير ادبا وشعراسندن اولوب ، جد اعلاسنه نسبتله ( ابن دراج ) ديمكله دخى معروفدر . آنف البيان قسطله قصبه‌سنده ٣٤٧ تاريخنده دنيايه كلمش ، و ٤٢١ ده وفات ايتمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

ان كان واديك ممنوعا فموعدنا
وادى الكرى فلعلى فيه القاك

**قسطمونى** { آناطولينك شمال غربى قسمنده ، استانبولك ٤٠٠ كيلومتره شرقنده ، قره‌دكيزده اسكله‌سى اولان اينه‌بولينك ٦٥ كيلومتره جنوبنده وقزيل ايرماغه تابع كوك ايرماغك ساحل يمينى قربنده اوله‌رق بونهره دوكيلن برچايك اوزرنده ٤١°٢٣′١٠″ عرض شمالى ايله ٣٢°٢٤′٢٢″ طول شرقيده و ٨٥٠ كيلو متره‌لك ارتفاعنده واقع همنامى اولان ولايتك مركزى برشهر اولوب ، ٢٥ ٥٩٤ اهاليسى ، ٦٣ جامع ومسجدى ، ٢ كليساسى ، ١٧ مدرسه‌سى ، ٤ كتبخانه‌سى ، ١٢ تكيه‌سى ، متعدد تربه وزيارتكاهى ، مكتب اعدادئ ملكيسى ، رشديهٔ عسكريه‌سى ، اناث رشديه‌سى ، دار المعلمين صبيانى ، ذكور واناث ايچون يكى اصول اوزره يدى مكتب ابتدائيسى ومتعدد مكاتب صبيانى ، برمكتب صنايعى ، روملره مخصوص ذكور واناث ايچون برر وارمنيلرك برمكتبى ، ايكى خسته‌خانه‌سى ، قشله ودبويلرى ، خراب بر قلعه‌سى ، ١٩١٩ دكان ومغازه‌سى ، ٤٥ خانى ، ١٥ حمامى ، ٢ عمارتى ، بدستانى ، ٢٨ فرونى ، ٣ صو دكرمنى ، متعدد دباغخانه‌سى ، ٤ كره‌ميدخانه‌سى ، برساعت قله‌سى وسائر مؤسساتى واردر . شهرك اوچ طرفى طاغلرله محاط اولوب ، شمال جهتى آچيقدر . خانه‌لرينك اكثرى طاغ وتپه‌لرك اتكلرنده اولمغله ، خارجاً منظره‌سى ضررسز ايسه‌ده ، سوقاقلرى طار وطولاشيقلى واولرى اخشاب اولمغله ، داخلاً برحسنى يوقدر . ايچندن كچن چايك بعض يرلرنده ريختملر ياپلمشدر ، واوستندن ١٢ كوپرى ايله كچيلير . چايك صوبندن بشقه برقاچ صولر دها اساله ايديله‌رك ، شادروانلر وچشمه‌لر ياپلمشدر . جوامع شريفه‌سنك الك بيوك ومصنعلرى : نصر الله قاضى ، اتابك ، طوپچى اوغلى ، سنان بك ، يعقوب اغا ( اسفنديار زاده‌لردن ) اسماعيل بك جامعلريدر . شهر ٣٤ محله‌يه منقسمدر . داخل وخارجنده بر چوق باغچه‌لر بولنوب ، مشهور اولان عريانى

اریكیله مسكت الماسی وسبزه‌لرك انواعی یتیشد. یریلیر . هواسی قیشین زیاده‌جه صوئوق ویازین صیجاق اولوب، اساساً صاغلام ایسه‌ده، بعض صیتمه‌لری‌ده واردر . اهالیسندن یالكز ٧٢٧ روم و١٠٦ ارمنی اولوب، قصوری كاملاً مسلم وجمله‌سی لسان تركی ایله متكلمدرلر . شهرده باقیر-جیلق صنعتی خیلی ایلری اولوب، هرنه‌قدر اسكی قدر كثرتلی چیقمیور سه‌ده، طرز جدید اوزره كوزل آوانی یاپلمقده‌در . دوشمه‌لك، یتاقلق، چارشافلق، پشكیر، حمام طاقمی، یرلی بز، یلكن بزی كبی منسوجات دخی اوته‌دن بری یاپلمقده اولوب، اخیراً قازمیر وفانیله كبی یوك منسوجات اعمالنه دخی باشلامشلردر . قیوجیلق ودمیرجیلكه متعلق شیلرله معمولات دباغیه دخی خیلی ایلریدر. باشلیجه تجارتی تشكیل ایدن اخراجاتی ایسه كندیر، اورغان، تفتیك وقوری عریانی اریكیدر . بوشهر اسكی قسطنطنیه ایمپراطورلرندن (قومننوس) لرك زماننده تأسیس اولنوب، قلعه‌سی اووقتدن قالمه‌در. اسمی دخی قاسترا قومننی ( Castra Comneni ) یعنی « قومننوس قلعه‌سی » تعبیرندن غلط اولدیغی مظنوندر . ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی جانبندن اسفندیار اوغللرندن ضبطله ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده معارفجه خیلی ایلری بولنوب، بر چوق علما وشعرانك منشئی بولنمشدر .

— قسطمونی قضاسی همنامی اولان ولایت وسنجاغك مركز قضاسی اولوب، شهرایله ٤ ناحیه‌یه منقسم و ٢٣٧ قریه‌دن مركبدر . بویی تقریباً ٧٣ واكی ٣٥ كیلومتره واراضیسی ٢٧٧ ٤٧٠ دونم اولدیغی حالده، شرقاً طاشكوپری وطوسیه، جنوباً ینه طوسیه وآراج، غرباً ینه آراج وطاطای، شمالاً دخی اینه بولی وطاشكوپری قضالریله محدوددر . اهالیسی ٧٤٤ ٥٧ كشیدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدایك انواعیله آربه، یولاف، مصر، بورچق، مرجك، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله آفیون واریك، الما، آرمود، جوز، چیلك كبی میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. اوزوم یتیشمیور . اورمانلری سكز بیوك ومتعدد كوچك پارچه‌دن عبارت اولوب، میشه، صاری وقره چام، كوركن، كوكنار، قواق وسائر اشجاری حاویدر . محلنده استعمال اولنمق اوزره، كراسته واودون كسیلیر. مرعالری چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی: قیون، كچی، تفتیك كچیسی، صیغیر، آت، استر، مركب وسائره‌دن عبارت اولوب، جمله‌سنك جنسلری كوچكدر . قیون وكچیلرینك سودی پك آز اولدیغندن، یالكز یاغی وقیللریچون بسلنرلر . شهردن بشقه قضانك درت ناحیه‌سنده ١٦٢ جامع ومسجد ٥٠٨٠ دكان ومغازه، ٧ حمام، ١ مدرسه، ١ كتبخانه، ١٩٤ صبیان مكتبی، ٢٨٧ صودكرمنی و٢٨ كرمیدخانه موجوددر .

**قسطمونی** ولایتی . آناطولینك قره دكز ساحلنده‌كی ایكی ولایتك بری وغرب جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر مذكورله، شرقاً طربزون وسیواس، جنوباً آنقره وآز محلده خداوندكار ولایتلریله، غرباً دخی ازمید مستقل متصرفلغیله یعنی قوجه ایلی ایله محاط ومحدوددر . طربزون ولایتی سواحلی بر قوس مقعر تشكیل ایتدیكی حالده، قسطمونی ولایتنك سواحلی بر قوس محدب شكلنی ابراز ایدوب، منتهای شرقنده سینوبك بولندیغی بیوك بربرون اوزانیور، كه بونك غربی كوشه‌سی اولان ( اینجه برون ) آناطولینك اك شمالی نقطه‌سیدر. شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله ٣٥٠ ووسطی اكی ١٥٠ كیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٦٥٩ ٥٣ مربع كیلو متره واهالیسی ٠٢٤ ٩٨٠ كشیدر، كه بو مقداردن ٩٧٢ ١٥ ی روم و ٥٩٠٦ ی ارمنی اولوب، قصوری كاملاً مسلم وجمله‌سی لسان تركی ایله متكلمدرلر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، غربدن باشلایه‌رق عباس طاغی، الا طاغ، ایشیق طاغی وایلغاز طاغی ولایتك بوینجه بر سلسلهٔ جبال وبرتقسیم میاه‌خطی تشكیل ایدرلر. بونلردن الاطاغك ٢٥٠٠ وایلغازطاغنك ٢٢٠٠ متره ارتفاعی واردر . بو طاغلرك بعض قسملری محللرنجه بشقه اسملرله دخی یاداولنور. بوسلسله‌نك شمالنده بونلره آز چوق مربوط ایكنجی درجه‌ده

برطاقم طاغلر بولنيور، كه باشليجه‌لری بنه غربدن باشلايه‌رق بروجه آتيدر : كوپك طـاغی ، قره طاغ، ارن طاغی، دره فندق طاغی، دوراند طاغی، آروند طاغی، كورن طاغی، كره‌طاغلری، صاری قواق طـاغی .كراز طاغی، الك طـاغی، الاكوز طاغی، قطران طاغی. سلسلهٔ مذكوره‌نك جنوبنده وولايتك جنوب شرق جهتنده دخی كوسه طاغی، الماطاغی وقباق طاغی بولنيور. بو طـاغلر بربرلرينـه طوغری وتا سـاحله‌دك قوللر واتكار اوزاده‌رق ، آره‌لرنده آنجق آز چـوق كنيش دره‌لر ووادیلر تشكيل ايديور ؛ يوقسه بحق اووه دنيله‌جـك قسطمونی ولايتنك همان هيچ بر يری يوقدر .

ولايتك مياه جاريه‌سی چوق اولوب، بر طاقی جبال مذكوره‌دن نبعانله طوغريدن طوغری قره دكيزه وبرطاقی ولايتك اطرافنی طولاشان‌قزيل ايرماق وسقاريه ايرماقلرينـه دوكيلور . بو ايكی ايرماقدن قزيل ايرماق جنوبدن كلوب، ولايتك حدود جنوبيه‌سنك اورته‌سنه كلنجه، شرق شمالی‌يه طوغری دونه‌رك، برخيلی مسافه‌ده ولايتك حدود جنوبيه‌سـنی وبعده حدود شرقيه‌سـنك بر قسمنی تحـديد ايله ، طربزون ولايتنه دخـول ايدر . قزيل ايرماق ولايتك حدود جنوبيه‌سنده‌كی جريانده كنغری سنجاغيله طوسيه قضاسنك مياه جاريه‌سی اولان بر چوق كوچـك چايلر وحدود شرقيه‌ده جريانده دورك چايی ايله كوك ايرماق اسملريله بيوجك ايكی نهر آلير . بووجهله ولايتك بتون شرق‌جنوبی قسمی يعنی بتون كنغری‌سنجاغيله قسطمونی وسـينوب سنجاقلرينـك نصفلری قزيل ايرماق حوضـه‌سی داخلنـده بولنيور . سـقاريه ايرماغی ايسه ولايتك يالكز حدود جنوبيه‌سنك منتهای غربی قسمنی تحديد، يعنی خداوندكار ولايتيله قسطمونی ولايتی آره‌سنده اولان حدودی تشكيل ايدوب، بولی سـنجاغنك منتهای جنوب غربيسی مياه جاريه‌سنی آلير . طوغريدن طوغری‌يه قره دكيزه دوكيلن انهارينك الك بيـوكی وصال يوزدروب كراسته اينديرمكه مساعد اولمسيله الك مهمی ( فيلياس ) نهريدر، كه غرب جنوبيدن كلن بولی چايله شرقدن كلن صوغانلی صودن بالتشكل، شماله طـوغری جريانله، همنامی‌اولان اسكله‌ده دكيزه دوكيلور. فيلياس نهرينك حوضه‌سی‌ولايتك نصـفنه قريب مقدارندن عبارت اولوب ، بولی سنجاغنك قسم اعظميله قسطمونی سنجاغنك نصفنی ضبط ايديور. بونك شرق طرفنده بارطين واونك شرقنده دوركانی چايلری دخی اولدقجه اهميتليدر. ساحله قريب طاغلردن نبعانله دكيزه دوكيلور بر چوق كوچك نهرلری دها واردر . بر خيلی كوللری وارايسه‌ده، هپسی كوچكدر .

طـوپراغی پك منبت اولوب ، اكثر طرفلرنده صـو آلتنـده دخی بولنمغـله ، قسطمونی ولايتی آناطولينك اك‌زنكين ولاياتندن معدوددر. آنجق اراضيسی پك عارضه‌لی اولمسيله طرق ومعابری هنوز درجهٔ لزومندن پك‌كری اولديغندن، يالكز دكيزه قريب اولان يرلرندن اخراجات اوله‌بيليور.

محصولات ارضيه‌سی : بغـدايك پك‌كوزل اجناس مختلفه‌سيله آرپه، چاودار، يولاف ، مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصوليه وسائر حبوباتله كتان، كنـويـر، باموق، پرنج، توتون، آفيـون، جهری، الما، آرمود، اريك، جوز، كستانه‌وسائر ميوه‌لرك انواعندن وسبزه‌دن عبارتدر . اورمانجه قسطمونی ولايتی آناطولينـك وبلكه بتون ممالك عثمانيه‌نك اك زنكين يری اولوب، اكثر طاغلری كوزل اورمانلرله مستور ومیشه، چام، كوكنار ، قواق ، كوركن، قاين ، قره آغاج وسائر اشجار انواعنی حاويدر . بواورمانلردن ولايت داخلنده استعمال اولنان كراسـته واودون قطع اولندقدن صكره، وسائط نقليه‌سی مساعد اولان جهتلردن وعلی‌الخصوص فلياس نهرينـك مجراسی قربنـده بولنان يرلردن قره دكيز اسكله‌لرينه خيلی كراسته دخی ايند يريلير . صـو ايله جوريلير بر چـوق خزارلری دخی واردر . معـادنی چـوق اولمق اقتضا ايدرسه‌ده، اخراج اولنانلری پك‌آزاولوب، ٤ كمـور، ١ قروم ، ١ باقر معـدنلری امتيازی ويرلمش؛ ونيكل، منغـانز، قروم، باقـير، دمير، آرسنيق، آنتيمون وسيملی قورشون اوله‌رق ١٣ محلده معادن تحريسيچون رخصت اعطا اولنمشدر.

كنغری سنجاغنك نفس كنغری

قضاسنده بر بيوك ملحه اولوب، خيلی مقدار طوز چيقار . مرعالری چوق وكوزل وصولری بول ايسه‌ده، حيوانات اهليه‌سی كوچك جثه‌لی وآز سوتلی اولوب، جنسلری اصلاحه محتاجدر. اك زياده بولنانلر قيون، كچی، تفتيك كچيسی، صيغير، آت، استر ومركبدر. قيون وكچيلرينك سودی پك آز وهمان ياوورولرينه كفايت ايده‌جك مقدارده اولوب، يالكز يپاغی وقيلندن واينك ومانده‌لرك سوت وياغ وپينيرندن استفاده اولنور . ولايتك اكثر طرفلرنده پاموق وكتندن بز، دوشمه‌لك، يلكن بزی، آلاجه، مانوسه، اورغان وسائره نسج اولنه‌رق، اهالئ محليه طرفلرندن استعمال، وبرآز مقداريده اخراج اولنور . زراعت، معادن، اورمان وحيوانات شعبه‌لرنجه قسطمونينك استعداد طبيعيسی فوق العاده اولديغی حالده، اشبو اركان اربعهٔ ثروتك هيچ برندن بحق استفاده اولنه‌ميوب، بونلردن استفاده‌نك تأمينی ايچون يوللر وليمانلر انشاسيله زراعت مكتبلرينك تأسيس وتكثيری واهالينك شركتلر تشكيلنه تشويق وترغيبی اقتضا ايدر . مملكته آقچه دخولنی جالب اولان اخراجاتنك باشليجه قسمی : كراسته، اورغان، تفتيك، يپاغی، منسوجات مختلفه، ذخاير، قوری وتازه ميوه‌لرك انواعی وسائره‌دن عبارتدر . ولايتك واردات سنويه‌سی ٤٠٠٠٠٠ عثمانلی ليراسی راده‌لرنده اولوب، مصارف محليه بونك بربربنه بالغ اوله‌ماز .

قسطمونی ولايتی : قسطمونی، بولی، كنغری وسينوب اسملريله ٤ سنجاغه منقسم اولوب، آشاغيده‌كی جدولده كوستردليكی وجهله، ٢١ قضا و٢٧ ناحيه ايله ٣٧٠٤ قريه‌يی حاويدر . ولايت داخلنده ٣٠٥٩ جامع ومسجد، ١٦٨ تكيه وزاويه، ٣٨ كليساومناستر، ١٣٧ مدرسه‌وكتبخانه، ٣٠٧٠ مكتب، ٧ عمارت، ٩ خسته‌خانه، ١٣٥٨١ دكان ومغازه وقهوه، ٤٦٧ خان، ١٠٢ حمام، ٤٨٢٩ خزاروكرمن، ١٣٦ فابريقه، ٢٠٥٤٦ باغ، ٤٥٠٣٠ باغچه، ٢٤٥٤٠ اورمان، ٢٨٣٦ مرعی، ٤٨٠٣ چاير موجوددر .

باشليجه اسكله‌لری : سينوب، كرزه، اينه‌بولی، قره‌آغاج، آماصره، بارطين، فيلياس، زونغولداق، اركلی، وآقچه حصار اولوب، آنجق صاغلام وكنيش ليمانلری اولمامغله، بو اسكله‌لرك همان جمله‌سی صنعی ليمانلره محتاجدر .

ولايتك تقسيمات ملكيه‌سی ونواحينك حاوی اولدقلری قرانك مقداری بروجه آتيدر :

| سنجاق | قضا | ناحيه | مقدار قرا |
|---|---|---|---|
| قسطمونی | قسطمونی | دوركانی | ٤٤ |
| | | كول | ٥٩ |
| | | قوزيغه | ٦١ |
| | | آق قيا | ٧٣ |
| | اينه بولی | اينه‌بولی | ٤٣ |
| | | كوره | ١٤١ |
| | | ابانه | ٨٤ |
| | زغفرانبولی | زغفرانبولی | ١٠٦ |
| | | آقطاش | ٣٥ |
| | | افلانی | ٣٥ |
| | | اولوس | ٦٧ |
| | طاشكوپری | طاشكوپری | ١٣٠ |
| | | كوكجه آغاج | ٣٣ |
| | طاطای | طاطای | ٧٢ |
| | | ازطوای | ٧٥ |
| | جيده | جيده | ٧٥ |
| | | خوش آلای | ٨٨ |
| | طوسيه | | ٣٩ |
| | آراج | آراج | ٧٢ |
| | | مركوزه | ٤٥ |
| | | اكدير | ٥٣ |
| بولی | بولی | | ١٩٠ |
| | اركلی | | ١٤٨ |
| | بارطين | بارطين | ١٣٢ |
| | | آماصری | ٩٢ |
| | كرده | كرده | ٨٧ |
| | | چغامنكن | ٨٦ |
| | كوينك | | ٧٨ |
| | دوزجه | دوزجه | ١٣٥ |
| | | آقچه شهر | ٣٢ |
| | حميديه | حميديه | ٦٥ |
| | | چهارشنبه | ١٠٨ |
| | مدرنی | | ١٤٢ |

| سنجاق | قضا | ناحیه | مقدار قرا |
|---|---|---|---|
| كنغرى | كنغرى | كنغرى | ٧٧ |
| | | قوچحصار | ٥٠ |
| | | شعبان اوزى | ٤٦ |
| | | توخت | ٣٥ |
| | چركش | چركش | ٣٦ |
| | | قره‌جه ویران | ٥٦ |
| | | اووه‌جق | ٦٩ |
| | | بایندر | ٤٧ |
| سینوب | سینوب | سینوب | ٧٢ |
| | | كرزه | ٧٢ |
| | بوى آباد | بوى آباد | ١٧٢ |
| | | طوراغان | ٩٣ |
| | عیانجق | عیانجق | ٨٦ |
| | | چاكلى مع آق قیا | ٤٥ |

[ ولایتك احوال تاریخیه‌سیچون اسم قدیمی اولان « پافلاغونیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**قسطمونى** } سنجاغى. همنامى اولان آنف البیان ولایتك مركز سنجاغى اولوب، ولایت مذكوره‌یى تركیب ایدن درت سنجاغك اك بیوكیدر. وسطده اولوب، شرقاً سینوب، جنوباً كنغرى، غرباً بولى سنجاقلریله، شمالاً دخى قره‌دكیزله محاطدر. یوقاریكى جدولدن آكلاشلدیغى اوزره، ٧ قضا و ٢٠ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٤١٠ قریه‌یى حاویدر. اراضیسى ٩ ٨٠٩ ٢١٦ ٤ دونمدن عبارت اولوب، ٦٩٧ ٣٦٣ اهالیسى واردر. واردات سنویه‌سى ٠٠٠ ١٤٠ ومصارف محلیه ٠٠٠ ٤٠ لیرا راده‌لرنده‌در. طبیعت اراضى ومحصولات وتقسیمات ملكیه‌سى حقنده مادهٔ آنفه‌ده‌كى تفصیلاته علاوه اولنه‌جق برشیٔ یوقدر.

**قسطنطین** } (Constantin) قسطنطینیه‌ده حكومت سورن روما شرق ایمپراطورلرندن یعنى بیزانتیون ملوكندن بروجه آتى ١٢ كشینك اسمیدر:

برنجیسى « بیوك » عنوانیله معنون ( فلاویوس والریوس آورلیوس قلاودیوس) در، كه قونستانس قلور ایله هلنه‌نك اوغلى اولوب، میلادك ٢٧٤ تاریخنده دارداینه‌نك ( نایسه ) شهرنده یعنى الیوم صربیه‌ده بولنان نیش بلده‌سنده دنیایه كلمش: ودیوقلتیان ایله عسكرك محبتنى قزانوب، ٣٠٦ تاریخنده، پدرینك وفاتى اوزرینه، بیوك برتانیه اوردوسى طرفندن كندیسنه ( آوغستوس ) عنوانى ویرلمش ایدى. غالیا یعنى فرانسه جهتنده اعادهٔ اسایشه موفق اولدقدن صكره، كندیسنى قتل ایتدیرمك ایستمش اولان قاین پدرینى تلف ایتدیرمش؛ وبعده ایتالیا وآفریقایى ظلم ایله ازمكده اولان ماقسیمیان اوغلى ( ماقسنس ) ه قارشى عسكر سوق ایده‌رك، كویا هواده نوردن برچلیپا رسمى واطرافنده آتشین خط ایله « بو علامتله غالب كله‌جكسك » عباره‌سنى كورمكله، بیراغنه خاچ رسمنى ترسیم ایده‌رك، مرقومه غالب كلمش؛ وظالم مومى الیه ٣١٢ تاریخنده ( تیبر ) نهرنده مغروقاً وفات ایتمش ایدى. بووجهله ایتالیا وآفریقایه مالك اولدقدن صكره، اعادهٔ اسایش واجراى عدالته حصر همت ایدوب، خرستیانلره قارشى اولان تعقیباته ختام ویرمش؛ و٣١٣ ده كندیسى خرستیان اولمغله برابر، بودینى دولتجه رسماً قبول ایتمش؛ و٣١٥ ده شرق ایمپراطورى ( لیمپینیوس ) ه اعلان حرب ایدوب، پانونیا وتراكیه‌ده ایكى غالبیته نائل اولمغله، پانونیا، داچیا، ایلیریا ویونان جهتلرینى ضبط ایتمشدى. ٣٢٣ده بورقیبنه قارشى ادرنه واسكدار غالبیتلرینه دخى نائل اولوب، قالان ممالكنى ده آلمش؛ وبو وجهله بتون روما دولتنه مالك اولنجه، بعض قوانین ونظامات وضعنه باشلامش؛ وخرستیانلغى توحید ایچون، ٣٢٥ ده ازنیقده بر بیوك مجلس روحانى عقد ایله، خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبى اولان ( آریوس ) ى كلیسادن طرد وتلمین ایتدیرمش، وتابعلرینى نفى ایتمش ایدى. بعده زوجه‌سى ( فاؤسته ) نك افتراسیله اوغلى ( قریسپوس )ى بغیر حق اعدام ایتمش؛ وزوجه‌سنك افتراسنى آكلاینجه، اونى دخى قتل ایتدیرمش ایدى. ٣٣٠ تاریخنده ( بیزانس ) قصبه‌سنى پایتخت اتخاذ ایده‌رك، بوقصبه‌یى توسیع وتزیین وكندى اسمنه اضافتله قونستانتینوپولیس یعنى

قسطنطينيه تسميه ايتمشدی. ٣٣٧ ده وفات ايدوب، ملكنی قسطنطين، قونستانس وقونستان اسملريله مسمی اوچ اوغلنه ويكنلری ( دلماس ) و ( آنيباليان ) ه براقشدر .

— ايكنجيسی « كنج » لقبيله ملقب اولوب ، برنجينك بيوك اوغليدر . ٣١٦ تاريخنده (آرله) ده طوغوب ، پدرينك وفاتنده حصه‌سنه غاليا ( يعنی فرانسه ) و اسپانيا ايله بيوك برتانيه دوشمش ايسه‌ده، بونكله قناعت ايتميوب، برادری قونستانك حصه‌سنی دخی ضبط ايتمك اوزره ، ايتاليا يه عسكرله دخولنده ٣٤٠ تاريخنده ( آكيله ) ده مغلوب ومقتول اولمشدر .

— اوچنجيسی ( پوغونات ) يعنی « صقاللی » لقبيله ملقب اولوب ، ٦٦٨ تاريخ ميلاديسنده پدری ايكنجی قونستانك وفاتنده ، برادرلری تيبر وهراقليوس ايله مشتركاً شرق ايمپراطوری اولمش؛ عربلره قارشی حرب ايتمش؛ ٦٨٠ ده قسطنطينيه‌ده برمجلس روحانی عقد ايتديرمش ؛ ونهايت ايكی برادرينی قتل ايدوب ، نفرت عموميه‌يی جلب ايتدكدن صكره ، ٦٨٥ ده وفات ايتمشدر .

— دردنجيسی ( قوپرونيم ) لقبيله ملقب اولوب ٧٤١ ده پدری ( لئون ايزوريان )ه خلف اولمش؛ وبت شكنلر مذهبنه تابع اولوب، بتلره عبادت ايدن سائر خرستيانلری تعقيب ايتمش ؛ و ٧٥٥ ده بلغارلره قارشی ايتديكی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

— بشنجيسی دردنجی لئون ايله (ايرنه) نك اوغلی اولوب، ٧٨٠ تاريخنده واقع پدرينك وفاتنده، ١٠ ياشنده اولديغی حالده، والده‌سنك وصايتيله تخته قعود ايتمش ؛ واون سنه صكره اداره‌ء اموری الينه آلمش ايسه‌ده ، درعقب والده‌سی حكومتی ضبطله، صاحب ترجمه‌نك كوزلرينه ميل چكديرمش؛ وبيچاره بونك تأثيريله ٧٩٧ ده وفات ايتمشدر .

— آلتنجيسی ماكدونيه‌لی واسيلك اوغلی اولوب، ٨٦٨ ده پدری طرفندن آوغستوس تعيين اولنمش؛ وپدرينك حياتنده ٨٧٧ ده وفات ايتمشدر .

— يدنجيسی (پورفيروجنت) لقبيله ملقب اولوب، فيلسوف لئونك اوغليدر. ٩٠١ ده طوغوب ، ١١ ياشنده ايكن، والده‌سی (زوئه) نك وصايتيله تخته چيقمش؛ ٩١٩ ده اسقاط اولنمش؛ و ٩٤٥ ده ثانياً تخته چيقوب، ٩٥٩ ده، ظن اولنديغنه كوره، اوغلی رومان طرفندن مسموماً وفات ايتمشدر. عالم برآدم اولوب، اداره‌ء ملك حقنده بركتابله تاريخه دائر بعض آثار براقشدر .

— سكزنجيسی برنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩١٩ دن ٩٤٥ تاريخنه‌دك پدريله وايكی برادريله مشتركاً حكم سورمشدر .

— طقوزنجيسی ايكنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩٧٦ ده يانی زيميسكيسه برادری ايكنجی واسيل ايله مشتركاً خلف اولمش ؛ و ١٠٢٥ تاريخنه‌دك حكم برادرينك النده اولوب، تاريخ مذكورده برادری وفات ايتمكله، منفرداً حكم سورمكه باشلامش ايسه‌ده، حسن اداره‌يه موفق اوله‌مامش؛ و ١٠٢٨ ده وفات ايتمشدر .

— اونجيسی ( مونوماق ) يعنی « پهلوان » لقبيله ملقب اولوب، ١٠٤٢ ده اوچنجی رومانك طول زوجه‌سی ( زوئه ) نك سعييله تخته كچمش؛ وسفاهته دوشكون اولمغله، سلجوقيلر ممالكنك برچوق طرفلرينی ضبط ايتمش، وپچنكلر صربيه‌يه داخل اولمشدی . ١٠٥٤ ده وفات ايتمشدر .

— اون برنجيسی ( دوقاس ) ديمكله معروف اولوب، آندرونيق اسمنده برشخصك اوغلی اولديغی حالده، ( ايساق قومننوس ) طرفندن اوغللغه قبول اولنمش؛ و ١٠٥٩ ده بوكا خلف اولوب، ١٠٦٧ ده ٦٠ ياشنده وفات ايتمشدر . بونك زماننده اسكيتلر ممالكنی غارت ايتمش؛ ونورماندلر قالابره‌يی ضبط ايتمشلردی .

— اون ايكنجيسی ( دراقوسس) لقبيله ملقب اولوب، قسطنطينيه روم ايمپراطورلرينك اخيريدر. ايكنجی مانوئل پالئولوغك اوغلی اولوب، ١٤٠٣ تاريخنده طوغمش ؛ ١٤٤٨ ده برادری يانی پالئولوغه خلف اولمش ؛ و ١٤٥٣ ده سلطان محمد خان ثانينك سوق ايلديكی اردو

طرفندن استانبولده محاصره اولنه‌رق، محاربه‌ده مقتول اولمش؛ وبونکله روما دولتی ختام بولوب، قسطنطنیه شهری پایتخت دولت عثمانیه اولمشدر.

**قسطنطین** { بو اسمله دیکر بری دخی عادی برنفر ایکن، ٤٠٧ تاریخ میلادیسنده بیوك بریتانیه اردوسی طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ و(آرله)ده برلشوب، غالبیتلریله برمدت مقامنی محافظه ایله، ایمپراطور (هونوریوس)ه دخی حکمنی طانیتدیرمش ایسه‌ده، ٤١١ تاریخنده هونوریوس کندیسنی ( آرله ) ده محاصره ایدوب، تسلیمه مجبور ایتمش؛ واله کچیرنجه قتل اتلمش ایدی . بواسمله مسمی ایمپراطورلر عدادینه داخل دکل ایسه‌ده، بعضلری کندیسنه اوچنجی قسطنطین نامنی ویرمشلردر .

**قسطنطین** { پاپالردن اولوب، ٧٠٨ ده انتخاب اولنمش، و ٧١٥ ده وفات ایتمشدر . سریانی الاصلدر .

— پاپا اوچنجی اتیانك زماننده دخی بواسمله بری پاپالق ادعاسنده اولوب، ٧٦٧ تاریخنده برنجی ( پاولو ) نك وفاتنده واتیقانی ضبط ایتمش؛ و٧٦٩ ده کوزلرینه میل چکلدکدن صکره، طرد واخراج اولنه‌رق، برمناستره چکیلوب وفات ایتمشدر .

**قسطنطینیه** { (Constantinople) استانبول شهرشهیرینك اسم اصلیسیدر . [ « استانبول » مادهسنه مراجعت بیوریله . ]

**قسطنطینیه** { روم ایمپراطورلغی . [« بیزانتیون » مادهسنه مراجعت بیوریله . ]

**قسطون** { حلب جوارنده برقلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قسطیله** { اندلسده بیره خطه‌سنده دمشق شامه بکزر انهار واشجاری چوق بربلده اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . ( قاستلو ) اسمیله معروف کوچك قصبه‌لردن بری اولسه کرکدر . — ابن حوقل آفریقاده زاب کبیر جهتنده بلاد جریدده بواسمله برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیورسه‌ده، بکرینك تعریفندن آکلاشلدیغنه کوره، اوراجه بواسم ناحیه‌نك اولوب، قصبه‌سنه ( توزر ) دینلیر . [ « توزر » مادهسنه مراجعت بیوریله . ]

**قس الناطف** { کوفه جوارنده فرات ساحل شرقیسنده برمحل اولوب، قارشیسنده (مروحه) موضعی بولنیوردی . بومحلده خلافت جناب فاروقیده ١٣ سال هجریده عساکر مسلمین ایله ایران عسکری بیننده برمحاربه وقوع بولوب، مسلمانلر ابوعبید بن مسعود الثقفینك تحت قیادتنده ایدی . مشار الیه ایرانیلرك تکلیفی اوزرینه نهری تجاوزله قس الناطفده حرب ایتمکی قبول ایدوب، معیتنك رأیی خلافنه اوله‌رق، تجاوز ایتمکله، کندیسی شهید اولدیغی کبی، معیتندن دخی ٤٠٠٠ کشی مغروقاً ومقتولاً شهید اولمشدی .

**قسنطانه** { اندلسده دانیه اعمالندن غریب برحصن وقصبه اولوب . بنی مجاهد العامری وزراسندن ابو الولید بن خمیس القسنطانینك مسقط رأسی بولنمشدر .

**قسنطینه** { (Constantine) یاخود قسنطینیه جزایرده جزایر شهرینك ٤٣٩ کیلو متره شرقنده و اسکله‌سی اولان فیلیپویلك ٨٧ کیلو متره جنوب غربیسنده ″٢١ ′٢٢ °٣٦ عرض شمالی ایله ″٣٦ ′١٦ °٤ طول شرقیده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی ، اون اوچ جامع شریفی ، قوماندان دائره‌سی اتخاذ اولنان حکومت اسلامیه زمانندن قالمه پك مصنع بر سرایی ، مکتب اعدادیسی ، متعدد مدرسه‌لری، موزه‌سی، آثار عتیقه جمعیتی، تجارت اوطه‌سی ، تیاتروسی . بانقه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر . شهر مربع الشکل وبوکسك بر قیانك اوزرنده مؤسس اولوب ، اوچ جهتی درین بردره ایله محاط وپالکز جنوب غربی طرفندن طاغه مربوطدر . مذکور دره‌نك جنوبی کوشه‌سنده درینلکی ٦٠ متره ایسه‌ده، شهرك موقعی کیتدکجه کسب ارتفاع ایتمکله ، ( القصبه ) تعبیر اولنان قلعه‌سنك بولندیغی شمالی کوشه‌سنده درینلکی ٢٠٠ متره‌یه بالغ اولور . جنوبدن کلن ( وادی الرمل ) نهری بو دره‌نك ایچنده آقار . دره‌نك اوسطنده ایکی کوپری بولنوب . ( القنطره ) دینمکله معروف اولان

بری متین وکوزلدر. بوندن بشقه نهرك اوزرنده
قیادن اویلمش درت طبیعی کوپریسی دخی واردر.
جامعلرندن برینك منارەسی سکز ضلعلی اولوب،
٢٥ متره یوکسکدر. شهرك خارجنده دخی
صیفیەلری حاوی برقاچ محله واردر. روماليلر
قسنطینه‌یه خیلی اوزاقدن صو کتیرمشلردیسه‌ده،
یاپمش اولدقلری صو بندلری خرابه حالنده
بولنیور. اخیراً فرانسزلر مقدار کافی صو
آقیتمشلردر. وادی الرمل صویی دخی آریقلرله
یوکسلدیله‌رك، پك بیوك بردکرمن چویرر.
شهرك جوارنده کوکوردلی وچلیکلی میاه معدنیه
چیقوب، مکمل قابلیجەلری واردر. اهالی
اسکیدن بری معمولات دباغیه و سراجیه ایله
احرام و برنوس وکلیم کبی منسوجات یاپارلر.
قسنطینه پك اسکی بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر
زماننده (کرته) اسمیله معروف ایدی. بعده
خراب اولوب، روما ایمپراطورلرندن قسطنطینه‌نك
بانیسی اولان بیوك قسطنطین زماننده یکیدن
بنا وتعمیر اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (قونستانتینه)
تسمیه اولنمش؛ وعربلرك الینه کچنجه، بو اسم
قسنطینه صورتنده ضبط اولنمشدر. اسکله‌سی
اولان فیلیپویله وجزایر وتونسه وبیسکره‌یه دمیر
یول خطلریله مربوط اولوب، تجارتی خیلی
ایشلکدر.

**قسنطینه** { ایالتی. جزایرك فرانسه‌نك اداره‌سنه کچدکدن صکره تقسیم
اولندیغی اوچ ایالتك بری واك شرقیسی اولوب،
دیکر ایکیسی نفس جزایر ووهران ایالتلریدر.
قسنطینه ایالتی غرباً جزایر ایالتیله، جنوباً صحرای
کبیرله، شرقاً تونس امارتیله، شمالاً دخی آق
دکیزله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩١ ٥٢٧
مربع کیلو متره واهالیسی ١ ٥٦١ ٤٨٨ کشی
اولوب، بونلر میاننده‌کی فرانسزلرله سائر اجنبیلر
آنجق ١٠٠ ٠٠٠ ویرلی یهودیلر ١٠ ٠٠٠
راده‌لرنده اولمغله، برچوق ملیونه قریب اولان دیکر
اهالیسی عرب وبربردن مرکب مسلمدرلر. ساحلی
تقریباً ٣٧٤ کیلو متره طولنده اولوب، بجایه،
فیلیپویل و بونه کورفزلری اسملریله اوچ کورفزی
وباشلیجه بش اسکله‌سی واردر. اراضیسی عموم
جزایرك کینه توفیقاً اوچ طبقه تشکیل ایدوب،
ساحل، تل وصحرا طبقه‌لری شمالدن جنوبه بربرینی
تعقیب ایدر. ساحله قریب اولان یرلری آز
چوق عارضه‌لی وانواع نباتات ومحصولاته مساعد-
در. ایکنجی طبقه‌یی تشکیل ایدن جبال جهتلری
مرتفع وسرت هوالی اولوب، حلفه اوتلرینك
کثرتله بیتدیکی یردر. صحرا جهتی ایسه خرما
آغاجلرینی حاوی وبرمقدار آرپه وسائره حاصل
ایدر واحلرله صوسز چوللردن عبارتدر. اك
یوکسك جبالی (اورس) طاغلریدر، که آق
دکیز مائله‌سنی صحرای کبیر جهتنده‌کی کوللر
مائله‌سندن آییریور. بوسلسله‌نك اك یوکسك
ذروه‌سی اولان (شلیه) طاغی بتون جزایرك
اك یوکسك نقطه‌سی اولوب، ٢٣٢٨ متره ارتفاعی
واردر. بوسلسله ایله ساحل آره‌سنده بینلرنده
بیوك انهارك وادیلریله آیرلمش برایکنجی صره
طاغلر بولنوب، بونلردن (بابور) طاغنك
٢٠٠٠ ودیکرلرینك دخی ١٨٠٠ متره واوندن
آشاغی ارتفاعلری واردر. میاه جاریه‌یی چوق
اولوب، آق دکیزه دوکیلنلرندن اوچی بیوکدر، که
بونلر دخی غربدن باشلایه‌رق وادی الساحل،
الوادی الکبیر و وادی سیوسدر. شرق جهتنك
میاهندن چوغی‌ده تونسه کیروب، مجرده ایرماغنه
دوکیلور. جنوبه طوغری آقان صولری یالکز
یاغمور موسملرنده آقوب، بر طاقم کوللره
دوکلدیکندن، بونلر میاننده بیوك ایرماق
یوقدر. مذکور کوللرك اك بیوکلری بربرینه
مربوط اولان (شط مروان) و (شط ملکیر)
در، که دها کوچك برصره کوللر وبطاقلقلرله
تونسك جنوبنده‌کی (شط الجرید) ایله اختلاط
ایدوب، بونلرك اوقعلری سطح بحردن آلچـق
اولمغله، قابس کورفزندن برجدول حفریله دکیزه
تحویللری ممکندر. ایالتك غرب جهتنده (شط-
الهذن) اسمیله دیکر بربیوك کول واردر، که هر
طرفدن طاغلرله محاط اولوب، بونلردن وعلی الخصوص
شمال طرفنده‌کی جبال هدنه‌دن اینن برچوق انهارك
صولرینی جمع ایدر. (اورس) سلسله‌سیله شمالده‌کی
جبال آره‌سنده واقع تلال قسمنده دخی برچوق

انهار بولنوب، اك بيوكارى : شط الطرف، شط الكليف ، شط مرورى ، شط الصابون ، شط البيضاء وسائره‌در. بونه اسكله‌سى قربنده(فزاره) اسميله بيوجك بركول واردر . هواسى جزايرك سائر طرفلرندن دها معتدل وطوپراغى دهامساعد اولمغله ، ٦٠٠ ايله ١٣٠٠ متره‌لك ارتفاعلرى آره‌لرنده بولنان جهتلرنده بغداى وسائر ذخاير پك ايى يتيشير. اورمانلرى هرنه‌قدر وقتيله اتلاف اولنمش ايسه‌ده، فرانسز حكومتى يكيدن اورمانلر يتيشديرمكه چوق‌جهد ايدوب، بتون اورمانلرينك مساحهٔ سطحيه‌سى برمليون يكى دونمدن زياده‌در. مملكتك كرك محصولات ارضيه وكرك حيوانات وسائره‌جه ثروتنك تزايدى اهاليسنك تكثيريله وسعت واستعدادى نسبتنده اسكاننه متوقفدر . بواياليتده دخى جزايرك بعض طرفلرنده اولديغى كبى ايكى درلو اداره اولوب، بعض يرلرى ادارهٔ ملكيه وبعضلرى ادارهٔ عسكريه تحتنده بولنيور . تماميله انضباط آلتنه آلنوب يرلى وآوروپالى اهالى ايله مسكون اولان يرلرى مأمورين ملكيه ايله اداره اولنه‌رق ، ٦ قضا ايله ٦٧ ناحيه‌يه منقسمدر. صرف اهالئ مسلمه ايله مسكون اولوب هنوز تماميله رام‌اولميان يرلرى ايسه ادارهٔ عسكريه تحتنده اولوب، ٤ قضا ايله ٢١ ناحيه‌يى حاويدر. بوايكنجى قسم كرك وسعت اراضيجه وكرك نفوسجه دها زياده‌در .

**قسونغراد** { ( Csongrad ) مجارستانده همنامى اولان ايالتده وسجدينك ٦٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق ( تيسه ) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٧٣٥٠ اهاليسى واردر . — قسونغراد ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٤١٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٠٧٥٨٥ كشى اولوب ، مركزى ( سجدين ) در . اراضيسى آلچق وبطاقلقلى اولوب ، هواسى آغير لكن محصولاتى چوقدر .

**قسيم الدوله** { [ « آق سنقر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قشبره** { اندلسده طليطله مضافاتندن بر قصبه اولديغى وبعض مشاهير علماسنك منشئ بولنديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

**قشتاله** { عربلرك اندلسده يعنى اسپانياده‌كى قاستيله خطهٔ واسعه‌سنه ويردكلرى اسمدر . [ «قاستيله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قشتليون** { اندلسده شنتبريه اعمالندن بر حصن اولديغى جغرافيون عرب آثارنده محرردر .

**قشمير** { كشميرك معربيدر . [ « كشمير » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قصاب** { ( سعيد ) ايران شعراسندن اولوب ، كاشانليدر . شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

قطرهٔ تا ازمى شوق توباشد در اياغ
كافريم ار آرزوى جام جم داريم ما
هست تا اشك ندامت ايمنيم ازسوختن
بيم زاتش نيست تادرديده نم داريم ما

**قصبات** { مغربده بلاد بربردن بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

**قصبه** { [ « طورغودلى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]— خداوندكار ولايتنك قره حصارصاحب سنجاق وقضاسنده وقره حصارك ٢٥ كيلومتره جنوبنده دخى بر كوچك قصبه‌در . — قونيه ولايتنك قونيه سنجاغنه تابع قره‌مان قضاسنده وتكه سنجاغنك المالو قضاسنده دخى بو اسمله ايكى كوچك قصبه ويا بيوك قريه واردر. — عرب ممالكنده بو اسم شهرلرك حصار ايچنده اولان قسملرينه وايچ قلعه‌لرينه ويريلير .

**قصر** { بلاد عربده برچوق قصبه‌لره وعلى الخصوص چول ايچنده‌كى واحه‌لرده بولنان قلاعه وآز چوق مستحكم معموره‌لره وبعض بلدان عتيقه خرابه‌لرينه ويريلن اسم اولوب ، بعضلرى قصر كلمه‌سنك بشقه بر اسمه اضافتيله وبعضلرى ساده ( القصر ) دينلمكله معروفدر . — اك معروفى مصرك بحريه واحه‌سنده وابو جرجه‌نك ٢٠٠ كيلومتره غربنده واقع و ٣٥٠٠ اهاليى جامع اولانيدر ، كه روماليلر زماننده قالمه بعض خرابه‌لرى واطرافنده پورتقال نار، موز وزيتون آغاجلرينى حاوى باغچه‌لريله باغلرى واردر .

**قصر شيرين** { ايرانك آردلان ياخود كردستان ايالتنده وكر- مانشاهك ١٦٠ كيلومترو غربنده اولەرق حدود عثمانيه قربنده وديالە نهرينه تابع حلوان نهرى اوزرنده و حلوان خرابەلرينك غربنده برقصبه اولوب، اطرافده ساسانياندن قالمه برچوق خرابه- لرى وبعض ابنيهٔ مصنعه وهيكل وسائر آثارى واردر .

**قصر عبد الكريم** { سبته قربنده واندلسده كى جزيرة الخضراء قارشيسنده برقصبه اولوب، شمديكى حالده (القصر الصغير) دينلير .

**قصر العقبه** { [ «عقبه» ماده سنه مراجعت بيوريله . ]

**قصر الفلوس** { مغربده (يعنى جزايرده) وهران قربنده برقصبه ايدى .

**قصر قارون** { مصرك فيوم مديريتنده ومدينة الفيوملك ٤٧ كيلومترە غربنده بركة قارونك ساحل غربيسندن ٢ كيلومترەلك مسافەدە برويرانه اولوب، اسكى مصريلردن وروماليلردن قالمه ايكى معبدك خرابه- لرى واردر . اطرافى وقتيله باغ و باغچەلرله مستور اولوب، اليوم عربلر كوكارينى اخراج ايدرلر .

**قصر قيروان** { افريقيەدە قيروانك ٤ ميل جنوبنده برشهر اولوب، بيوك جامع شريفى، دائروى الشكل ٧ قاتلى وچوق ستونلى برصومعەسى، بيوك چارشيسى وچوق حماملريله صهريجلرى وار ايدى . جوارنده (رصافه) اسميله برقصبه دخى وار ايدى. ايكيسى برلكده خراب اولوب، انقاضلريله (رقاده) شهرى ياپلمشدى . قصر قيروان ١٨٤ تاريخنده ابراهيم بن اغلب طرفندن تأسيس اولنوب، بنى اغلب طرفندن كرسىٔ حكومت اتخاذ اولنمشدى .

**قصر كبير** { (القصر الكبير) مغرب اقصاده (العريش) اسكلەسنك ٤٥ كيلومترە شرق جنوبيسنده وطنجەنك ١٠٠ كيلومترە جنوبنده اولەرق (وادى القوس) لك ساحل شماليسنده برشهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، متعدد مصنع وظريف منارەلى جوامع شريفەسى، كوزل منظرەسى و مشهور پورتقال وزيتونى واردر. اسكى برشهراولوب، روماليلرجه (اوپيدوم نوووم) اسميله معروف ايدى . بوشهر ايله عريش اسكلەسى آرەسندەكى اووەدە ١٥٧٨ تاريخ ميلاديسنده مغرب مسلمانلرى پورتكيزليلرى كلياً منهزم وپريشان ايدوب، قراللرى (سباستيان) ى دخى قتل ايتمشلردر .

**قصر كنكور** { همدان ايله قرميسين (يعنى كرمانشاه) آرەسنده برقصبه ويا همدان ايله دينور بيننده برناحيه اولوب، برچوق مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. عربيده (قصر اللصوص) دخى دينليردى . قصر شيرين ايله براولديغى دخى مروى ومظنوندر .

**قصر الملح** { كرمانده برقصبه اولديغى جغرافيون اسلام آثارنده مذكوردر .

**قصر نمرود** { بغداد ولايت وسنجاغنده و بغدادك ٣٠ كيلومترە غربنده ٤٠ مترە ارتفاعى اولان برتپه اولوب، اسكى كلدانيلردن قالمه خرابەلرى حاويدر .

**قصريانه** { صقليه (يعنى سيچيليه) آطەسنده برطاغك اتكنده واقع بيوك برشهر اولديغى كتب عربيەدە مذكور اولوب، شمدى ايتاليانجه قاسترو جووانى دينلن قصبه اولديغى اكلاشيليور .

**قصرين** { (يعنى ايكى كوشك) قاهرهٔ مصردە ملوك فاطميه طرفندن ياپلمش ايكى بيوك ومصنع سراى اولوب، برى چارشينك صاغنده وديكرى صولنده بولنيوردى؛ وقاهرەنك ايكى سراى آرەسندەكى قسمنه (بين- القصرين) نامى ويريليردى .

**قصى** { قريشدن هاشميلرله امويلرك برلشد- كلرى عبد منافك پدرى اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزك بشنجى بطنده جدلريدر .

**قُصَير** { بحر احمرك ساحل غربيسنده صعيد مصرك قنا مديريتنده وقنانك ١٩٢ كيلومترە شرقنده برقصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠ اهاليسى، ٤ جامع شريفى، طار لكن دوز وطوغرى سوقاقلرى واورته جسامتده

سفائنك دخولنه مساعد طبیعی لیمانی واردر . سویش جدولنك كشادندن اول مصراسكله‌لرندن اولوب، مصرایله حجاز آره‌سنده ایشلك برتجارتك محل اجراسی ایدی . اووقت اهالیسی ۸۰۰۰ ی متجاوز ایدی. سور یننك خارجنده وغرب شمالی جهتنده یاوز سلطان سلیم خانك بنا كرده‌سی اولان برقلعه‌سی واردر. — وقت سعادتده بواسمله ویا ( قصیر موسی ) اسمیله معروف بولنمش اولان قصبه‌نك خرابه‌لری شمدیكینك ٦ كیلو متره شمالنده‌در .

**قَصیم** { جزیرة العربك وسطلرنده بر یر اولوب ، غرباً حجازله ، شمالاً شمر ایله ، شرقاً نجد ایله ؛ جنوباً دخی دهنا چولیله محاطدر . ایكی‌یه منقسم اولوب، آلچق ودوز اولان جنوب قسمی نجد حكومتنه تابع مشایخی معرفتیله اداره اولنور . یوكسكجه اولان شمال قسمی ایسه شمر امارتنه تابعدر . برنجیسی مدینهٔ منوره قربنده‌كی ( منیفه ) و ( دمار ) تپه‌لرندن تویق جبالنه‌دك ۲۰۰ كیلو متره‌لك محلده ممتد اولوب، اكی ۱۰۰ كیلو متره راده‌لرنده‌در. اسمی « منبت قوملق یر » دیمك اولمغله، مسماسی دخی بوكا ماصدق اولوب ، درت بش قصبه‌سی، اللی آلتمش بیوك قریه‌سی وپك چوق كوچك كویلری واردر . طوپراق بر ایكی متره حفر اولنمغله ، هریرنده صو چیقوب، قویولری چوقدر ، واراضیسی سقی اولنه‌رق ، هرطرفی زرع اولنور، وخیلی ذخایر ایله اوزوم، زیتون، قیصی، نار، قاوون ، قارپوز وسائر میوه‌لر وبر مقدار پاموق وسائره حاصل اولور . خرما ایسه محصولاتنك الك بولی وجزیرة العربده یتیشن اجناسنك الك ایسیدر . قصبه‌لریله قریه‌لری بیننده یوللر آغ كبی اولوب ، خیلی تجارت دخی اجرا اولنور. عمومیت اوزره اراضیسی دوز ایسه‌ده، اوتوز قرق متره ارتفاعنده بعض تپه‌لری دخی واردر، كه اورایه مخصوص ویاپراقلری دوه‌لری بسلمكه میوه‌لری دخی دباغته یارار بعض كوچك آغاجلرله مستور اولوب ، مملكته كوزل بر منظره پیدا ایتدیریر . مسكون اولان اهالیسی بعض سیاحلر طرفندن ۳۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنوب، بونلردن بشقه بعض خیمه‌نشین عشیرتلری‌ده واردر .

یوكسك اولان قسم شمالیسی ایسه برنجیسندن ۵۰ متره قدر مرتفع لكن ینه دوز بریر اولوب، بونك دخی قویوصولری پك بول اولدقدن بشقه، یاغمور موسملرنده آقار بعض وادیلری و یاغمور صولرینی یازك اورته‌لرینه قدر محافظه ایدر بعض چقور یرلری واردر . بونك دخی اراضیسی منبت اولوب ، ذخایر ومیوه‌لرك انواعی وكلیتلی خرما یتیشدكدن بشقه، طوپراغی اكثر موسملرده زمرد كبی اوتلرله وتپه‌لری طلح، نبق، سدر كبی اشجارله مستور اولوب، قویون ودوه سوریلری چوقدر . قرق قدر كویلری و ۳۰۰۰۰ قدر اهالیسی اولوب. خیلی واسع اولان اراضیسنك بوندن چوق زیاده اهالی بسلمكه استعدادی واردر . قصیم اهالیسی نجد وشمرده‌كیلر قدر تناسب اعضا و حسن اندامه مالك دكللرسه‌ده ، اونلردن دها چالیشقان ودها ساكن آدملردر . آنجق حسب‌القربیه حجازلیلرك حیله و منفعت پرستلك كبی خصایصی دخی كندیلرینه تأثیر ایتمشدر . وقتیله شام ایله خیلی تجارت ایتمكده وبوندن چوق مستفید اولمقده بولنمش ایكن ، وهابیلك تعصبی بو اختلاط ومناسبتلرینه ختام ویرمشدر .

قصیملیلر خیلی وقت نجد وشمر جهتلرینه دخی حاكم اولوب، دائرهٔ حكم ونفوذلرینی یمن حدودینه‌دك توسیع ایتمش ایكن ، بعده بو یرلری غائب ایده‌رك ، كندی باشلرینه قالمش؛ ونهایت وهابیلر طرفندن رام ایدیله‌رك ، نجد امامنه تابع اولمغه مجبور اولمشلردی . مصرلی ابراهیم پاشا وهابیلره قارشی عسكر سوق ایتدیكنده، قصیملیلر عساكر عثمانیه ایله برلشه‌رك ، وهابیلره قارشی یوریمشلرسه‌ده ، بعده دها مستقل یاشایه‌بلمك امیدیله، وهابیلرله برلشه‌رك، نجده تابع اولمشلر: وآنجق وهابیلرك تحكمنه تحمل ایده‌مدكلرندن . بو یقین زمانلرده شمالده‌كیلر شمر شیخنه عرض اطاعت ایتمش : و جنوبده‌كیلر دخی ینه نجده تابع اولمق شرطیله بر نوع ادارهٔ مختاره‌یه نائل اولوب، مشایخ محلیه‌دن مركب بر هیئت متفقه

تشکیل ایتمشلردر. برادارهٔ منتظمه تحتنه آلنسه‌لر، کرك مملکتلری وکرك کندیلری خیلی تمدن وترقی‌یه مستعددرلر.

**قُضاعی** { [ « ابو عبدالله قضاعی » و « ابن‌الابار » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قضیب‌البان** { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره برقیز اولوب، تجاردن ابوالحسن اسمنده برینك جاریه‌سی ایدی، وهارون‌الرشیدك حضورنده تغنی ایتمش اولدیغی مرویدر . شو قطعه بداههً سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

یا مقیماً لدی الزمان بقلبي
وبعیداً بشخصه عن عیانی
انت روحی اذ کنت لست اراها
وهی ادنی الی من کل دان

**قطالیه** { ( یاخود قطانیه ) عربلرك صقلیه ( یعنی سیجلیه ) جزیره‌سنده‌کی ( قاتانیه ) شهرینه ویردکلری اسمدر. [ «قاتانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قَطامِ** { ( بنت سخنه ) کوفه اهالیسندن و خوارجدن برخاتون اولوب ، حسن وجمال وذکاوتیله مشهوره ایدی . پدر وبرادری نهرواندە خوارج میاننده مقتول اولمغله، حضرت علی المرتضی ( رضه ) ه کین باغلایوب ، کندیسنه طالب اولان عبدالرحمن ابن ملجمه ، کابین اولمق ارزره ، ایتدیکی تکالیف میاننده حضرت علینك قتلنی دخی شرط قومش ایدی .

**قطب‌الدین ازنیقی** { سلطان بایزید خان اول دوری مشاهیر مشایخ وعلماسندن اولوب، علوم شرعیه وتصوفده ید طولا صاحبی ایدی . ازنیقده دنیایه کلوب، ٨٢١ تاریخنده اورادە وفات ایتمشدر . صلاته متعلق مسائل شرعیه‌یی حاوی برکتابی واردر . تیمورلنك ایله کوریشوب ، کندیسنه طوغری وآجی بعض سوزلر سویلدیکی مرویدر.

**قطب‌الدین ایبك** { دهلیده حکومت سورن سلالهٔ غوریه دولتنك مؤسسی اولوب ، کندیسی مشهور شهاب‌الدین غورینك کوله‌لرندن ترکی الاصل برآدم ایکن، مشارالیهك هندستان سفرنده آجمیر راجه‌سنه غلبه وملکنی ضبط ایتمسی اوزرینه، ٥٨٨ تاریخنده صاحب ترجمه ممالك مفتوحه‌یه والی تعیین اولنمش؛ ومیرات ودهلی‌یی دخی ضبطله، الکاسنی بنکاله‌یه قدر توسیع ایتدیکندن ، شهاب‌الدین غورینك وفاتنده ٦٠٢ تاریخنده خلفی غیاث‌الدین محمود طرفندن کندیسنه برتاج وتخت ایله برابر سلطان عنوانی ویرلمش؛ وقطب‌الدین اوسنه اعلان سلطنت ایدوب، ٥ سنه حکومت سوردکدن صکره ، ٦٠٧ ده لاهورده آتدن دوشوب، وفات ایتمش؛ واوغللغی آرامشاه خلفی اولمشدر . دهلینك اك بیوك جوامعندن اولان ( جامع مسجد ) ی بتخانه‌دن معبد مسلمینه تحویل ایله ( قوة الاسلام ) تسمیه ایدن بوذات اولوب ، بعده شمس‌الدین آلتمش ایله علاءالدین خلجی توسیع وتزیین ایتمشلردر. دهلیده حکومت سورن سلاله‌سی ذوات آتیه‌دن مرکبدر :

| | | |
|---|---|---|
| ١ | قطب‌الدین ایبك | ٦٠٢ |
| ٢ | آرامشاه | ٦٠٧ |
| ٣ | شمس‌الدین آلتمش | ٦٠٧ |
| ٤ | رکن‌الدین فیروز بن آلتمش | ٦٣٣ |
| ٥ | سلطان رضیه بنت آلتمش | ٦٣٤ |
| ٦ | بهرام شاه بن آلتمش | ٦٣٧ |
| ٧ | علاءالدین مسعود بن فیروز | ٦٣٩ |
| ٨ | ناصر الدین محمود بن آلتمش | ٦٤٤ |
| ٩ | غیاث‌الدین بلبان بندهٔ آلتمش | ٦٦٤ |
| ١٠ | کیقباد حفید آلتمش | ٦٨٥ |
| ١١ | جلال‌الدین فیروز شاه خلجی | ٦٨٨ |

(که سلالهٔ خلجیه‌نك باشیدر . )

**قطب‌الدین بختیار** { (خواجه ـ کاکی) هندستانك کبار مشایخندن وشعرادن اولوب، عن اصل ایرانك اندجان جهتندن اولدیغی حالده ، ٦٣٣ تاریخنده دهلیده وفات ایتمشدر . تربه‌سی زیارتگاه انامدر. شیخ فرید الدین شکر کنج جملهٔ تلامذه‌سندن‌ایدی. مرتب دیوانی واردر .

**قطب‌الدین خوارزمشاه** { ( محمدبن نوشتکین) خوارزمشاهان سلاله‌سنك برنجیسی وبودولتك مؤسسی

اولوب، پدری ملکشاه سلجوقی کوله‌لرندن ایکن، خوارزم والیلکنه نصب اولنمش، و ۴۹۱ تاریخنده اونك وفاتی اوزرینه، صاحب ترجمه اونك یرینه سلطان سنجرك منشوریله والیٔ خوارزم اولمش ایدی. کندیسی حسن اخلاق ایله متصف اولمغله، نعمته قارشی شکرگذارلقده مبالغه ایدوب، دولت سلجوقیه‌نك اطاعتندن ذره‌جه آیرلمدیغندن، سلطان سنجر مشار الیه طرفندن کندیسنه (خوارزمشاه) عنوانی و (قطب الدین) لقبی ویرلمشیدی. اوتوزسنه حکومت سوردکدن صکره، ینه سلطان سنجر زماننده ۵۲۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. تورونی خوارزمشاه ایل‌آرسلان بسبتون استقلال قزانمشدر. [«خوارزمشاهیان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

## قطب الدین شارعی { (عمر بن عوض بن قلیله) شعرا-

دن اولوب، ۷۰۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو قطعه اشعارندندر:

ایا سائراً فی قفر عمر یقاسی فی السری حزناو سهلا
بلغت نقا المشیب وجزت عنه وما بعد النقا الا المصلی

## قطب الدین شاهجهان { کرمانده حکومت سورن قره

ختائیان سلاله‌سنك سکزنجی وصوك حکمداری اولوب، سلطان جلال الدین سیورغمشك اوغلیدر. ۷۰۳ تاریخنده عم زاده‌سی مظفر الدین محمد شاهه خلف اولوب، الجایتوخان فرمانیله ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، عزل و اخراج اولنه‌رق، کرمان طوغریدن طوغری‌یه مغوللرك تحت اداره‌سنه آلنمشدی. کندیسی اموال کثیره صاحبی اولمغله، شیرازه چکیلوب، اوراده خیلی وقت دها یاشامش؛ وقیزنی امیر مبارز الدینه تزویج ایتمکله، شاه شجاع وشاه محمود وسلطان احمد بوندن متولد اولمشلردر.

## قطب الدین عبدالکریم { (بن عبد النور)

بخاریٔ شریف شارحلرندن اولوب، خطهٔ مصریه‌نك دخی تاریخنی یازمش؛ و ۷۳۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

## قطب الدین علامه { مشاهیر علمادن اولوب، شیخ

سعدیٔ شیرازی ایله معاصر بولنمش؛ و ۷۱۰ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر. «تحفهٔ شاهی» عنوانیله براثری و «کلیات قانون» ایله «مفتاح العلوم» ه شرحلری واردر.

## قطب الدین قسطلانی { (محمد بن احمد) مصر مشاهیر

علماسندن و شعرادن اولوب، قاهره‌ده حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و ۶۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

اذا کان انسی فی التزامی لخلوتی
و قلبی عن کل البریة خالی
فما خرنی من کان لی لدهر قالیا
وما سرنی من کان فیّ موالی

## قطب الدین محمد { خوارزمشاهان سلاله‌سنه منسوب

ایکی حکمدارك اسمی اولوب، برنجیسی «قطب الدین خوارزمشاه» ماده‌سنده ذکر اولنمشدر. ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولوب، سلطان تکشك اوغلیدر. ۵۹۶ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوسله، خراسان، زابلستان، ماوراء النهر، عراق وفارس جهتلرینی تمامیله تحت اطاعتنه آله‌رق، خوارزمشاهیان دولتنی چوق توسیع وقوتنی تزیید ایتمش ایسه‌ده، ۲۱ سنه حکومت سوردکدن صکره، چنکیز خان خروج ایدوب، صاحب ترجمه مغول عسکرینه قارشی طوره‌مامغله، فرار ایده‌رك، بحر خزرده آبسکون آطه‌سنه چکلمش، واوراده وفات ایتمشدر. اوچ اوغلی دخی برر مدت حکومت سوره‌رك، ملك موروثلرینی مغوللرك الندن قورتارمغه چالیشمشلر ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مدقلرندن، بونکله خوارزمشاهان دولتنه ختام بولمش نظریله باقیله‌بیلیر.

## قطب الدین محمد { (بن حمید تابنکو) کرمانده مغوللرك

تحت اطاعتنده اوله‌رق حکومت سورن قره‌ختائیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، عمزاده‌سی رکن الدین مبارکدن صکره ۶۵۰ تاریخنده منکوقاآن فرمانیله موقع اقتداره کلمش؛ واجرای عدل وحقانیتله برچوق ابنیهٔ خیریه تأسیس ایده‌رك، ۵ سنه حکومت سوردکدن صکره ۶۵۵ده وفات ایتمشدر.

**قطب‌الدین مودود** { موصل وشام جهتلرنده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اوچنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان عمادالدین زنکینك اوچنجی اوغلیدر . برادری سیف الدین غازینك وفاتی اوزرینه، ٥٤٤ تاریخنده شامده حکومت سورن بیوك برادری نورالدین محمودك فرمانیله موصل ودیاربکر وجزیره حاکمی اولوب، ٢١ سنه کمال عدالت وحقانیتله حکم سوردکدن صکره، ٥٦٥ ده ٤٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر . برقاچ اوغلی اولوب، بونلردن سیف الدین غازی کندیسنه وعزالدین مسعود بوکا موصل حکومتنده خلف اولمش ایدی .

**قطب‌الدین یزدی** { (مولانا) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادده یاشامشدر . ٩٩٤ تاریخنده ٥٢ مشهور خطاطینك تراجم احوالنی شامل بررساله یازمش؛ ودفتردار عالی افندی بورساله‌یی سلطان مراد خان رابع امریله ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر .

**قطب شاه** { (سلطان قطب‌الدین بن محمد شاه) هندستانده کجرات خطه‌سی ملوکندن اولوب، ٨٥١ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و ٨ سنه اجرای حکومتدن صکره ٨٥٩ ده وفات ایتمشدر .

**قطب عالم** { هندستانده مظنه‌دن ایکی ذاتك لقبی اولوب ، بری (سید برهان‌الدین حفید مخدوم‌جهانیان سید جلال بخاری ) ٨٥٧ تاریخنده وفات ایده‌رك، کجراتده احمد آباد قربنده مدفوندر . — دیکری ( شیخ نورالدین احمد ) لاهورلی اولوب ، ٨٤٨ ده ( بهار ) ده وفات ایتمشدر .

**قطب عَبّادی** { ( امیر قطب‌الدین ابو منصور مظفر بن ابی‌الحسن ) مشاهیر واعظیندن و ارباب فصاحت وبلاغتدن اولوب، مرو قراسندن ( سنج عباد ) قریه‌سنده ٤٩١ تاریخنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایله ، اکتساب شهرت ایتدکدن صکره ، بغداده کیده‌رك ، اوچ سنه وعظ ایله اشتغال ایتمش؛ وعمومك حسن قبولنه مظهر اولوب ، خلیفهٔ زمان مقتفی لامرالله‌ك توجهنی دخی قزانمش ؛ و جانب خلیفه‌دن ایلچیلکله خراسانه سلطان سنجر سلجوقینك نزدینه اعزام اولنوب ، بعدالعوده مأموریت مخصوصه ایله خوزستانه کوندرلدیکی حالده، ٥٤٧ تاریخنده اوراده وفات ایدوب ، تابوتی بغداده نقل‌ایله، جنیدك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدی. امور دینیه‌ده مبالاتسزلغی مروی اولوب، حتی شرب خمرك اباحه‌سی حقنده بررساله‌سی وار ایمش.

**قطبه** { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : ( ابوالحوصله قطبه بن جزی یاخود بن قتادةالسدوسی ) که نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ١٢ نجی سال هجریده خالد بن ولید (رضه) ك معیتنده بولنوب ، جانب مشار الیهدن بصره‌ده وکیل براغلمش، وعتبه بن غزوان نصب اولنجه‌یه قدر بصره والیلکنده قالمش ایدی . کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر . — ( ابو زید قطبه بن عامرالانصاری‌الخزرجی ) که عقبهٔ اولی وثانیه‌ده وبدر، احد ، خندق وسائر غزواتده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده طقوز یاره‌آلمش؛ وفتح مکه محاربه‌سنده بنی سلمه رایتنی حامل بولنمشدر .

**قطبی** { ایران شعراسندن اولوب ، خراسانك جنابد قصبه‌سندن ایدی . شو بیت اونکدر :

اکر صد ره دوم از کوی اونادیده دیدارش
دکر ره باز میکردم‌که شاید بینم این بارش

**قطر** { [ « سیف‌الدین قطر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قَطَر** { جزیرةالعربك شرق شمالی ساحلنده وبحر فارسك جنوب غربیسنده بر شبه جزیره اولوب، بحرین ایله بحرالبنات کورفزلری آره‌سنده شماله طوغری ممتد اولور. الحسا وبحرین خطه‌لرندن عبارت اولان وبصره ولایتنه ملحق بولنان نجد سنجاغنك الك جنوبی قسمی اولوب. لواء مذکوری ترکیب ایدن اوچ قضانك بریدر ، وجنوباً مسقط امامتیله همحدود در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٥٠٠ مربع کیلو متره اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. قصبه

وقریه اوله‌رق ٣٥ معموره‌سی اولوب، اکثری ساحل بحره‌دردر. مرکزی ساحل جنوبیسنده واقع ( البداع ) قصبه‌سی اولوب ، ( وکره ) اسمنده براسکله‌سی دخی واردر. اراضیسی قوری وصوسز اولوب، آنجق طاشلرك آره‌لرنده بعض سیرك اوتلرله اکری بوکری بر طاقم آغاجلر بیتر. قیولری پك دریندر ، وصولری ایی دکلدر. کویلرك اطرافنده اولوب ، چوق زحمتله اروا اولنان باغچه‌لری پك آز محصولات ویرر. اصل اهالینك مدار معیشتی اینجی صیدی اولوب، سواحلی قایقلرله مستوردر. بوجهتله کندیلری اولدجه ثروت صاحبی اولوب، چول بدویلرینك تجاوزندن امین اولمق ایچون، بتون قریه‌لرینی سورله احاطه وبعض اوثق قلعه‌لرله دخی تحکیم ایتمشلردر. وقتیله قطرك برنوع قرمزی قماش واثوابلری مشهور ایدی. بوشبه جزیره‌یه بعضاً بحرین نامی دخی ویریلیر. هواسی صیجاق و پك یابس اولوب، صاغلام دکلدر.

**قطرالندی** { مصر والیسی ابوالجیش خمارویه بن احمد بن طولونك قیزی و خلیفهٔ عباسی معتضد باللهك زوجه‌سی اولوب، اسمی ( اسماء ) در. حسن وجمالده وعقل وذکا وادبده فریدةالعصر ایدی. کابین اوله‌رق پدری حضور خلیفه‌یه کلیتلی اموال و اشیا تقدیم ایتمشدی. ٢٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**قطران** { ( بن منصور اجلی ) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب ، تبریزلی اولدیغی بعض تذاکرده محرر ایسه‌ده ، عن اصل ترمذلی اولوب ، تبریزده خیلی وقت اقامت ایتمش اولدیغی آکلاشیلیور. تبریزده ٤٣٨ تاریخنده ناصر خسروله کوریشمش ؛ بر مدتده بلخده بولنوب ، سلطان سنجر طرفندن بلخ حاکمی بولنان امیر قماج نامنه « قوسنامه » عنوانیله برمنظومه یازمشدر. رشیدالدین وطواط صاحب ترجمه‌نك اشعارینی زیاده تقدیر ایدرمش. کلیات اشعاری ٩٠٠٠ بیته بالغ اولیور. شو بر ایکی بیت برقصیده‌سندندر :

یافت زین دریا دکرباد ابرکوهر بار باد
باغ وبوستان یافت دیگر زابر کوهر بادباد
هرکجا کلزار بود اندر جهان کلزار شد
مرغ شب کیران سرایان برکل کلزار زار
باد بفشاند همی برسنبل وعنبر عبیر
ابر بفروزد همی برلاله وکلنار نار

**قُطْرُب** { (ابوعلی محمدبن المستنیر) مشاهیر ادبادن اولوب ، نحو و لغت وتفسیرده یدطولی صاحبی ایدی. بصره‌لی اولوب، سیبویه‌دن وسائر علمای بصریوندن اخذ واستفاده ایتمشدی. لغتده الك اول‌مثلثی وضع ایدن بوذاتدر. ابودلف عجلینك اولادینك مربیسی‌ایدی. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب معانی القرآن»، «کتاب الاشتقاق»، «کتاب‌القوافی»، «کتاب‌النوادر»، «کتاب الازمنة»، «کتاب الفرق»، «کتاب الاصوات»، «کتاب الصفات»، نحوه دائر «کتاب العلل»، «کتاب الاضداد»، «کتاب خلق الفرس»، «کتاب خلق الانسان»، «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب الهمزة»، «کتاب‌فعل وافعل»، «کتاب‌الرد علی‌الملحدین فی‌تشابه القرآن» و سائره. ٢٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعهٔ مشهوره جملهٔ اشعارندن اولمق اوزره مذکوردر :

ان کنت لست معی فالذکر منك معی
یراك قلبی اذا ماغبت عن بصری
والعین تبصر من تهوی وتفقده
وباطن القلب لایخلو من النظر

**قُطْرَبُّل** { بغداد ایله عکبرا بیننده برقریه اولوب شرابنك نفاستیله مشهور وبغدادك نزهتکاهلرندن معدود اولمغله، شعراء عربك اشعار وغزلیاتنده ذکری چوق کچر. — دیار بکرده دخی آمد شهرینك قارشیسنده بواسمله مسمی وینه شرابیله مشهور برقریه وار ایدی.

**قطرسانیه** { اندلسده اشبیلیه اعمالندن برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**قطرسی** { [ « نفیس قطرسی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قَطَری** { (ابونعامه جعونه‌بن الفجاءة‌المازنی) خوارجدن اولوب، مصعب بن الزبیرك برادری عبدالله بن‌الزبیرك نامنه عراق

واليسى بولنديغى زمان خروجله، خلافت دعواسنده بولنمش؛ ويكرمى سنه قدر قتال ومقاومتده دوام ايدوب، حجاج بن يوسف ثقفينك سوق ايتديكى عسكرله دفعاتله محاربه ايتمش، ونهايت ٧٨ تاريخنده سفيان بن الابرالكلبى طرفندن مغلوب و مقتول اولمش؛ وبرروايتده آتندن دوشوب، آياغى قيرلمغله، مومى اليه طرفندن كله‌سى آلنه‌رق حجاجه كوتورلمشدر. عمان ايله بحرين آره‌سنده‌كى (قطر) شبه جزيره‌سندن اولوب، اورايه نسبتله قطرى تلقيب اولنديغى مظنوندر.

**قطز** { ( ملك مظفر سيف الدين المعز ) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكك اوچنجيسى اولوب، اصل اسمى محمود بن مودود اولديغى وخوارزمشاهك همشيره زاده‌سى بولنديغى كنديسندن مرويدر. ملك معز ايبكك كوله‌سى اولوب، كنديسنك و بعده اوغلى ملك منصور علينك مدبر امورى ايدى. بونك زماننده مغوللر شام جهتنه هجوم ايتمكله، صبى بولنان مومى اليهك اويله برزمانه مناسب اولمديغى آكلايه‌رق، ٦٥٧ تاريخنده امور حكومتى كندى يدينه اخذ ايله، شامه عسكر سوق ايدوب، عموم طرفندن كنديسنه بيعت اولنمش؛ وعين جالوت نام محلده مغوللرى كلياً مغلوب وپريشان ايده‌رك، مصره عودت ايتمشدى. امرادن ( بيبرس ) ى تاتارلرك تعقيبنه مأمور ايدوب، بو خدمته مقابل حلب واليلكنى وعد ايتمش ايكن، ولايت مذكوره‌يه ديكرينى نصب ايتمكله، كنديسنى دلكير ايتديكندن، مصره عودتنى متعاقب، مومى اليه ديكر بعض امرا ايله بالاتفاق، ٦٥٨ ده صيدكاهده كنديسنى قتل، ومصر تختنى ضبط ايتمشدر.

**قُطور** { ايرانك آذربيجان ايالتنده و ( خوى ) ك ٤٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وخويدن كچه‌رك آراس نهرينه دوكيلن قطور چايى اوزرنده اوله‌رق حدود عثمانيه قربنده برقصبه اولوب، مقدما ممالك عثمانيه‌دن ايكن، برلين معاهده‌سيله ايرانه ترك اولنمشدر. برلكده ترك اولنان جوارلريله برابر ٨٠٠٠ اهاليسى واردر.

**قُطور** { خطهٔ مصريه‌نك غربيه جهتنده بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مذكوردر.

**قَطورا** { حضرت ابراهيم ( عم ) ك هاجر وساره‌نك وفاتلرندن صكره تزوج ايتمش اولديغى بر خاتون اولمق اوزره، تواريخده مذكور اولوب، بعض اقوامك بونك اولادندن متولد اولدقلرى دخى درميان اولنيور.

**قَطيعه** { « مالكانه » ديمك اولان بو اسم بعض اسماء خاصه‌يه اضافتله بغداد شهرينك خلافت عباسيه زماننده‌كى محله‌لرندن بر چوغنه علم اولمشدر.

**قَطيف** { جزيرة العربك شرق شمالى سواحلنده و بحر فارسده الحسا خطه‌سنده وبصره ولايتنك نجد سنجاغنده قضا مركزى بر قصبه واسكله اولوب، مركز لوا اولان هفوفك ١٥٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بحرين جزيره‌سنك شمال غربيسنده كائن بر قويك ايچنده واقع و ٦٠٠٠ اهالى يى جامعدر. وقتيله قرامطه‌نك مركزى بولنمش اولمغله، او وقتلردن قالمه بر قلعه‌سى وسكز كيلومتره‌لك خراب بر صو يولى واردر. بولنديغى قويك ايكى اوجنده برر قلعه واو كنده ( تاروت ) و ( سولق ) اسملريله ايكى آطه بولنوب، كوزل بر ليمان ايسه‌ده، اهمال اولنوب طولمش اولديغندن، يالكز كوچك كميلرك دخولنه مساعددر. او جهتك سائر طرفلرى خلافنه اوله‌رق هواسى پك رطيب اولوب، اطرافنده‌كى باغچه‌لرده ليمون وپورتقال ايله سبزه‌لرك انواعى حاصل اولور، وبر مليون ايكيوز بيك خرما آغاجى واردر. اطرافنده بغداى دخى حاصل اوليورسه‌ده، اهالى عموميت اوزره هنددن كلن پرنجله بسلنير. هواسى صيجاق وآغيردر.— قضاسى قصبه ايله ٣٢ قريه‌دن مركب اولوب، ٩٢٠٠٠ اهاليسى واردر. اهاليسى عموميت اوزره شيعى المذهب اولوب، صنايع وتجارته استعدادلرى زياده ايسه‌ده، سائر عربلرك خلافنه اوله‌رق مهمانوازلقلرى يوقدر.

**قعرته** { ياخود كعرته — (Kaarta) سودان غربيده سنغال ايرماغنك ساحل

شماليسيله صحرای کبير آره‌سنده منبت بر براولوب، قسم شرقيسی ( نيجر ) وسائر طرفلری مذکور سنغال ايرماقلرينك حوضه‌سنه داخلدر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٥٠٠ ٤٥ مربع کيلومتره اولوب، تقريباً ٣٠٠٠٠٠ اهالی ايله مسکوندر. اهاليسی زنجی اولوب، بامباره وسودينکه وسائر جنسيتلره منسوبدر . قرن سابق اواسطنده (فول) قومندن ( سغو ) حکمداری مشهور الحاج عمر بو مملکتی ضبطله، بتون‌اهاليسنی دين اسلامه ادخال ايتمشدر. شمديکی حالده مملکتك مرکزی اولان (نيورو) قصبه‌سنده اقامت ايدن امام رسماً سغو حاکمنه تابع ايسه‌ده ، حقيقتده مستقلدر . سنغالك اوبر ساحلنده حکمفرما اولان فرانسزلرك بو مملکته آياق باصمه‌لری دخی ممنوعدر. اراضيسی پك منبت اولوب، داری، مصر ، پرنج ، آمريقا فستيغی، پاموق، چيويد، توتون وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور .

**قعطبه** { يمن ولايتنك تعز سنجاغنده وتعزك ١١٠ کيلومتره شرق شماليسنده وعدنك ١٨٠ کيلومتره شمالنده اوله رق لحج امامتنك حدودی قربنده طاغلق محلده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، آنجق ٦٠٠ قدر اهاليسی وصو ايله تدوير اولنور بر عسکری دکرمنی واردر . — قعطبه قضاسی يمن ولايتنك منتهای جنوب شرقيسنده اولوب ، جنوباً مذکور لحج امامتيله، شرقاً حضر موتله ، شمال شرقی جهتندن صنعا سنجاغنك رداع قضاسيله، شمال غربی طرفندن اب، غرباً دخی حجريه‌قضالريله محاط ومحدوددر . نادره، حشا ومريس اسملريله ٣ ناحيه و٥٢ قريه‌يی حاويدر. اراضيسی طاغلق ومرتفع اولوب، مياه جاريه‌سی برطرفدن تعزه طوغری بحر احمره ، برطرفدن عدن کورفزينه وبر طرفدن دخی حضر موته طوغری آقار . هواسی معتدل وطوپراغی منبت اولوب ، کليتلی دوره ايله آرپه ، بغدای وسائر حبوبات وآز مقدارده قهوه حاصل اولور. مرکز قضانك ايکی ساعت غربنده بعض امراضه نافع بر قاپليجه موجوددر .

**قعقاع** { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب ، الك معروفلری ( قعقاع بن عمرو التميمی ) در، که ارتحال حضرت نبويده حاضر بولنوب، قادسيه محاربه‌سنده ابراز شجاعت وجسارت ايتمش ؛ وجمل وقعه‌سنده معيت جناب مرتضويده بولنوب ، حضرت مشار اليهدن طلحه وزبير ( رضهما ) يه اجرای نصايحله تکليف صلحه مأمور اولمش؛ وسائر محارباتده دخی معيت حيدريده بولنوب ، کوفه‌ده ساکن اولمشيدی . حضرت ابا بکر صديق ( رضه ) بو ذات حقنده « صوت القعقاع فی‌الجيش خير من الف رجل » بيورمشدر .

**قعنبی** { [ « عبدالله بن مسلمه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قغزمان** { روسيه‌يه تابع قارص ايالتنده و قارصك ٥٠ کيلومتره جنوبنده اوله‌رق آراس نهرينك صاغ کنارنده بر کوچك قصبه‌در .

**قفّال** { (ابوبکر عبدالله بن احمدالمروزی ) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، کنجلکنده وطنی اولان‌مروده چلنکيرلکله مشغول ايکن، اوتوز ياشندن صکره تحصيل علمه قويله‌رق، فقهده زماننك فريدی اولمش؛ وتدريس و افاده‌سندن پك چوق آدملر استفاده ايدوب ، طلبه‌سی ميانده شيخ ابوعلی سنجی وقاضی حسين بن محمد وامام‌الحرمينك پدری شيخ ابو محمد جوينی کبی مشاهير علما يتيشمشدر. ابو بکر محمد بن‌الحداد المصرينك « فروعی » مکمل صورتده شرح ايتمشدر. ٤١٧ تاريخنده ٩٠ ياشلرنده سجستانده وفات ايدوب، مرقدی اوراده زيارتکاه ايدی.

**قفره** { ياخود حفره ( Koufra ) صحرای کبيرك قسم شرقيسنده برقه ايله سودان آره‌سنده ٢٤° ايله ٢٦° عرض شمالی و ١٨°٤٠′ ايله ٢١°٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده برصره واحلر اولوب ، جنوب شرقيدن شمال غربی‌يه طوغری ممتد اولورلر . بونلرك الك جنوبيسی طرابلس غربك ١٣٥٠ کيلومتره جنوب شرقيسنده وسنغ زينك ٩٠٠ کيلو متره جنوبنده واقعدر . بو واحلرك موقعلری اطرافلرنده‌کی

چولدن آلچق اولوب ، اك جنوبيسنك حذاى
بحردن ارتفاعى ٤٠٠ واك شماليسنك ٢٥٠
مترهدر. مجموعنك بويى ٣٦٠ كيلو متره اولوب،
مساحۀ سطحيه لرى ١٧٨٢٤ مربع كيلو
مترهدر. جملهسى ٥ واح اولوب، جنوبدن باشلا-
يهرق : كبابو، ابوسيا ، جزيره، سيفنى، تايسربو
اسملريله معروفدر . اوچى يعنى برنجيسيله صوك
ايكيسى بيوك وديكرلرى كوچكدر . آرهلرى
چول ايله آيرلمشدر . هوالرى صيجاق اولوب ،
يازين ميزان الحراره ٤٦ درجهيه قدر چيقار .
ياغمورلرى پك سيرك اولوب، بعض سنهلر بسبتون
قوراقلقله كچر. آقار صولرى ووادیلرى اولميوب،
آنجق بعض طوزلى كوللرى واردر، وايكى اوچ
متره قازيلنجه هريرده صو چيقار. خرما آغاجلرى
برمليون قدر اولوب، آنجق پك قيصه اولور.
پورتقال ، ليمون ، زيتون ، انجير ، نار ، قيصى،
شفتالى ، بادم آغاجلرى وصمغ آغاجى دخى
يتيشير . بعض باغلرىده واردر. آرپه، بغداى،
دوره وسائر حبوباتله سبزهلرك انواعى وقاثون ،
قارپوز وسائره دخى حاصل اولور . دوهلرى
بسلنكه يارايان بر طاقم قبا اوتلر وچاليلر دخى
بولنور. كبابو واحنده طريق سنوسىيه منسوب
مرابطلره مخصوص جسيم بر زاويه بولنوب ،
ايچنده ٥٠٠ مرابط، برجامع شريف وبيوك بر
مدرسه ومكتب بولنيور . آفريقاده نشر علوم
اسلاميه خصوصنده سنوسيلرك خدمتى مسلم
اولمغله، بو زاويهنك وجودى مذكور واحلرك
اهميت ذاتيهسنى بر قات دها تزييد ايديور .
اهاليسى بش آلتى بيك كشى رادهلرندهوجملهسى
بنغازى عربلرندنعبارتدر. مقدما بوواحلر ( تيبو)
جنسيتنه منسوب زنجيلرله مسكون ايكن ، بوندن
ايكى قرن اول بنغازى جهتندن برطاقم عربلر
هجرتله واحلرك جملهسنىضبط ايتمشلردر. هرنه قدر
آوروپا خريطهلرنده قفره واحلرى هيچ بردولتك
مالى كوستريليورسهده، ( ويوين دوسنت مارتن )
بونلرك اهاليسى بنغازيلى ودولت عثمانيهيه تابع
بولندقلرينى درميانله، ممالك عثمانيهدن عد اولنملرى
اقتضا ايتديككنى اعتراف ايديور . بنغازى
ايله سودان طريقنك اورتهسنده بولنملرى
وطوپراقلرينك منبت ومحصولدار بولنمسى والحاصل
صحراى كبيرك اورتهسنده واسع بر مدنيت منزلى
ابراز ايلملرى جهتلريله ، اهميتلرى پك زيادهدر.

**قُفس** { ( ياخود قفص ) كرمان ومكران طاغلرنده ساكن وحشى وقطاع
طريقدن برقوم اولوب، ينهبوحالده بولنان(بلومى)
قوميله قومشو اولدقلرى جغرافيون عرب آثارنده
مذكوردر . باوص قومنك اليوم بلوجستانك
باشليجه اهاليسى اولان ( بلوج )لرله بر اولديغى
اسملرك قريبتندن ومكانلرينك اشتراكندن اكلا-
شيلوب، ( قفس ) قومى دخى بلكه اونلرك بر
شعبهسى ايدى .

**قَفصه** { افريقيهده (يعنى تونس امارتنده) وقيرواندن اوچ كونلك مسافهده
بلاد ( جريد ) ده زاب كبيره ملحق كوزل بر
قصبه اولديغى، وايچنده جريانايدن نهرك صولريله
اروا اولنان باغچهلرنده پك كوزل ميوهلر وايرى
دانهلى خرما حاصل اولوب، تا اندلسه قدر كوتو-
رلديكى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب،
اليوم دخى قصبۀ مذكوره صفاقسك ٢٠٠ كيلومتره
غرب جنوبيسنده و ( شط الجريد ) دينلن بيوك
كولك ساحل شماليسنك ٥٠ كيلو متره شمالنده
موجوددر. اوسط طرفنده ايكى نهر ( وادىالملح )
اسميله برلشوب، قصبهنك غربنده بركول تشكيل
ايله، ( توزر ) قصبهسنك شمالنده ( شط قفصه )
دينلن كوله دوكيلور .

**قِفط** { صعيد مصرك ( قنا ) مديريتنده وقنانك ٢٠ كيلومتره جنوبنده
و( قوص )ك ١٢ كيلومتره شمالنده اولهرق نيلك
ساحل يمينى يعنى شرقيسى قربنده برقصبه اولوب،
مصر قديم تاريخنده (قوپتوس) اسميله مذكوردر .
بطالسه زماننده ورومايلرك اوائل حكومتنده
( برنيكه ) طريقيله هند تجارتنك مركزى اولوب،
پك معمور ايدى . بعده اهاليسى روما حكومتنه

قارشی عصیان ایتمکله، اوچنجی قرن میلادی اواخرنده ( دیوقلتیان ) زماننده روما عسکری طرفندن یغما وتخریب اولنمش ؛ وبعدالاسلام یکیدن اعمار اولنوب، برخیلی مدت ( قصیر ) اسکله‌سندن هند تجارتنك بر انباری حکمنده بولنمش ؛ وبعده بو اهمیت ( قوس ) شهرینه وازمنهٔ اخیره‌ده ( قنا ) یه انتقال ایتمکله ، فقط قصبه‌سی اهمیتدن دوشمشدر . مشاهیر مؤرخیندن وزیر جمال‌الدین بن‌القفطی ایله سائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر . [ « قبط » ماده‌سنده مراجعت بیوریله . ]

**قلاپروت** { مارتن‌هنری ( M. H. Klaproth ) آلمانیا مشاهیر کیمیاگرانندن اولوب، ١٧٤٣ ده ( ورنیکروده ) ده طوغمش، و١٨١٧ ده وفات ایتمشدر . برلینده کیمیا معلمی وآقادمیا اعضاسندن اولوب، بوفنده وعلی الخصوص علم معادنده پك چوق کشفیاته موفق اولمش ؛ وبرچوق کتابلر وفنی ورسائل موقوته‌ده برطاقم نافع مقالات فنیه یازمشدر .

— بونك اوغلی ( ژول هنری قلاپروت ) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٨٣ ده برلینده طوغمش، و١٨٣٥ ده پارسده وفات ایتمشدر . ١٨٠٥ ده روسیه طرفندن چینه کوندریلان هیئت سفارت معیتنه کیروب، عودتنده چین، مانچو، مغول و جاپون لسانلرنده برچوق کتب مهمه کتیرمش؛ و١٨٠٨ دن ١٨١٠ تاریخنه‌دك روسیه حکومتی طرفندن بلاد قفقاسده تحقیقات علمیه اجراسنه مأمور اولوب، ١٨١٢ ده ( ویلنه ) ده آسیا لسانلری تدریسنه مأمور اولمش ایسه‌ده، اوصره‌ده آچیلان محاربه بومأموریتی اجرا ایتمسنه مانع اولمغله، ١٨١٥ ده پارسه کیده‌رك، اوراسنی وطن اتخاذ ایتمشدی. آسیانك السنه‌سنه واحوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ مهم اثری اولوب، قفقاسیه سیاحتنامه‌سی ده آلمانجه و بعده فرانسزجه نشر اولنمشدر .

**قلاپهام** { ( Clapham ) انکلتره نك ( سوری ) ایالتنده و( سنت‌پول )ك ٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( تامیسه ) نهری ساحل یمینی قربنده ٢٧ ٣٥٠ اهالیلی جامع بر قصبه اولوب ، لوندره شهری اقسامندن معدوددر .

**قلاتاو** { ( Klattau ) چهستانك ( پیلسن ) ایالتنده و پیلسنك ٤٢ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٩٨٥ اهالیسی، مکتب اعدادیسی و قربنده میاه معدنیه‌سی واردر .

**قلادنو** { ( Kladno ) چهستانده پراغه ایالتنك ( اسمیشوو ) قضاسنده واسمیشووك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ١٤ ٠٨٥ اهالیسی ، اطرافنده واسع کومور و دمیر معدنلری ، جسیم دمیر خانه‌لری وجوارنده ایمپراطورك برسرایی واردر .

**قلارانسه** { ( Clarence ) یونانده موره شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسنده و ( الیده ) ایالتنده پیرغوسك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، شمدیکی حالده هراهمیتدن عاری ایسه‌ده، فتوحات عثمانیه‌دن اول خیلی مهم وتجارتکاه اولوب، برچوق وقت مستقل بردوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی .

**قلارانسه** { ( Clarence ) آوسترالیانك ( یکی جنوبی والس ) مهجرنده برنهردر، که مهجر مذکورك حدود شمالیه‌سنده نبعانله، ابتدا جنوبه وبعده شرقه‌طوغری آقه‌رق، طولاشیقلی برخلیجدن بحر محیط کبیره دوکیلور . همنامی اولان قصبه‌یه قدر اولان مجراسنك قسم اسفلی ٨٠٠ متره کنیشلکنده‌اولوب، بوقسمنده بیوجك کمیلر واوندن ٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه دخی دها کوچکلری ایشلیه‌بیلیور . حوضه‌سی ١٠ ٧٠٠ مربع‌کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت ومعادن‌ومزارعلری‌چوق بریردر. — یکی‌زلانده‌ده دخی بو اسمله برنهر بولنوب ، مجراسی ٢٥٠ کیلومتره اوزوندر .

**قلارکس فورق** { ( Clarke's Fork ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمال غربی جهتنده ( قولومبیه ) ایرماغنه تابع برنهردر ، که قیالی طاغلردن اینن ایکی چایدن بالتشکل، طار ودرین برروادی ایچنده

شمال غربی‌یه طوغری جریانله ( ایداهو ) و ( واشینغتون ) جمهوریتلرینی شق ایده‌رك، ایکی گولك ایچندن کچدکدن صکره ، دومینیون حدودینك براز ایچریسنده صولدن مذکور قولومبیه ایرماغنه دوکیلور . مجراسی ٧٠٠ کیلومتره‌دن اوزوندر .

**قلاروس** { (Claros) یونیه خطهٔ قدیمه‌سنده کرید مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمش شهر قدیم اولوب ، شمسدن کنایه اولان ( آپولون ) ك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله وکهانتخانه‌سیله مشهور ایدی . خرابه‌لری ازمیر سنجاغنك سیوریحصار قضاسنده وساحلده واقع ( زیله ) قریه‌سی اطرافنده مشهوددر .

**قلازومن** { (Clazomènes) یونیه خطهٔ قدیمه‌سی داخلنده برشهر قدیم اولوب ، الیوم ( اورله ) نك بولندیغی موقعده واقع ایدی .

**قلاقمانان** { (Clackmannan) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده قونتلق مرکزی برقصبه اولوب ، ٨٠٠٠ اهالیسی ودمیرخانه‌لری واردر .

**قلاگنفورت** { (Klagenfurt) آوستریا ومجارستان دولتنده ویانه‌نك ٢٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده و (دراوه) یه تابع غلان نهری اوزرنده (قارینتیا) خطه وایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ١٨ ٧٥٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وبوکا مربوط کتبخانه‌سی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی ، موزه‌سی، تاریخ محلی جمعیتی وسائر مؤسسات علمیه‌سیله چوخه وایپك قماش وقوردله فابریقه‌لری ، مصنع کلیسالری وگوزل ابنیه‌سی واردر .

**قلامات** { ( Klamath ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك اوریغون وقالیفورنیه جمهوریتلرنده اوچ گول ایله برنهر اولوب ، ( قاسقادرانجه ) سلسله‌سی اوزرنده بولنان مذکور گوللرك بری بطاقلق ، بری بالا ودیگری زیر صفتلریله تفریق اولنور ، وبرینك فضلهٔ میاهی دیگرینه دوکیلوب، نهایت آشاغیکی گولك منتهای جنوبیندن قلامات نهری چیقه‌رق، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله ، قالیفورنیه جمهوریتنه گیرر؛ و« ساحل سلسله‌سی » دینلن جبالك بربوغازندن بعد المرور، غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، ٤١° ٣٠′ عرض شمالیده بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ٥٠٠ کیلومتره‌دن اوزون وحوضه‌سی ٣٦ ٠٠٠ مربع کیلومتره ایسه‌ده، صویی آزدر .

**قلامسی** { ( Clamcey ) فرانسه‌نك نیادره ایالتنده و ( یون ) ك ٦٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ( یونه ) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٩٢ اهالیسی ، داخلی مکتبی وزراعت جمعیتی واردر .

**قلاودیوس** { ( Claude, Claudiuse ) روما ایمپراطورلرندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی روما ایمپراطورلرینك دردنجیسی اولوب ، آلمانیه وانکلتره‌ده‌کی فتوحاتی سببیله ( جرمانیقوس ) و( بریتانیقوس ) لقبلریله ملقبدر. تیبرك برادری ( دروسوس )ك اوغلی اولوب، میلاد عیسادن ١٠ سنه اول طوغمش ؛ و ٤٠ تاریخ میلادیسنده، یکنی قالیغولانك قتلی اوزرینه، عسکر طرفندن ایمپراطور انتخاب اولنوب، متعاقباً تراکیه خطه‌سی وانکلتره‌نك قسم جنوبیسی فتح اولنمش ایسه‌ده، کندیسی حکم ونفوذی زوجه‌سی ( مسالینه ) ایله برقاچ آزاد لیسنك الینه براقوب، بونلر انواع سفاهات وسوء استعمالاتی ارتکاب ایتمشلردی . نهایت ٤٨ تاریخنده زوجه‌سنی قتل ایتمش ایسه‌ده ، تزوج ایتدیکی یکنی ( آغریپینه ) دها زیاده قوت ونفوذ قزانوب ، قوجه‌سنك اوغلنی وراثتدن تحریمله ، ایلك زوجندن اولان کندی اوغلی ( نرون ) ی ولی عهد طانیتمشدی . قلاودیوس میلادك ٥٤ تاریخنده ، ظن اولندیغنه گوره ، زوجه‌سی طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر . غایتله گوشك واحمقجه ایدیسه‌ده ، اقتدار ادبیسی اولوب، کنجلکنده اتروسقلرك وقارتاجلیلرك تاریخلرینی یازمشدی .

— ایکنجیسی، غوتلره قارشی اولان فتوحاتنه مبنی ، ( غوتیقوس ) لقبیله ملقبدر . ٢١٥ تاریخلرنده دالماچیه‌ده طوغوب ، ٢٦٨ ده ،

غالیانوسك وفاتی اوزرینه، عسکر طرفندن ایمپرا-
طورلغه انتخاب اولنمشدی. عاصی (اورئولوس) ی
تنکیل وسلفنك طرح ایتمش اولدیغی برطاقم
ویرکیلری لغو، افراددن ضبط اولنمش املاکی
اعاده، و ٢٦٩ ده صربیه‌نك نیسا (یعنی نیش)
قصبه‌سنده غوتلری مغلوب ایتمشدی. ایکی سنه
حکومت سوردکدن صکره، (پانونیه) نك
(سیرمیوم) شهرنده وبادن وفات ایتمشدر.
جسارت و عدالت و مرحمتندن طولایی بحق
ایکنجی ترایان تسمیه اولنمشدی.

**قلاؤس** { (Kalaous) روسیه‌نك قافقاسیه ایالاتندن استاوروپول ایالتنده
برنهردرکه قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده بولنان
ایکنجی درجه‌ده‌کی طاغلردن نبعان ایله، شماله
طوغری آقه‌رق، اووه‌یه دوشدکدن صکره،
برقاچ قوله بالانقسام، بونلرك برقاچی، بحر خزره
منتهی اولمق اوزره، شرقه طوغری جریان
ایدر؛ وبرقاچی آزاق دکیزینه دوکلمك اوزره،
(مانیچ) کولنه قاریشیر. یالکز ایلك بهارده
قارلر اریدیکنده وصوك بهار یاغمورلری یاغدیغنده
بوقوللرك جمله‌سی آقوب، بحر سیاهله بحر خزر
آره‌سنده برنوع اختلاط پیدا ایدرلر؛ وسائر
موسملرده چوغی قوملرده قورور. مجراسی
٢٥٦ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٤٢٤ ١٠
مربع کیلو متره وسعتنده‌در.

**قلاوستال** { (Clausthal) پروسیه ده (هانووره) ایالتنك
(هیلدسهایم) سنجاغنده وهیلدسهایمك ٦٠ کیلو-
متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه
اولوب، ٩٢٠٠ اهالیسی، معادن مکتبی ومکمل
معادن نمونه خانه‌سی، اطرافنده دمیر، قورشون
وکومش معدنلری وبیوك دوکمخانه‌لری واردر.

**قلاوون** { (الملك المنصور ابو المعالی سیف‌الدین — الصالحی) مصر
وشامده حکومت سورن ممالیك بحریه یعنی غلامان
اتراکك یدنجیسی اولوب، عن اصل ملوك ایوبیه-
نك یدنجیسی اولان ملك صالح نجم‌الدین ایوبك
کوله‌لرندن ایدی. بیك آلتونه صاتین آلنمش
اولمغله، «الفی» لقبیله دخی ملقب ایدی. ملك
ظاهر بیبرسك اوغلی ملك سعید ناصرالدین محمدك
اسقاطیله یدی یاشنده بولنان برادری ملك عادل
بدرالدین سلامشك اقعادنده‌ك زیاده عمال نفوذ
ایدنلردن اولوب، صبی مشار الیهك وصیسی
ومدبر اموری اولمشیدی. اوچ بچق آیدن صکره
٦٧٨ ده، احوالك اهمیت ووخامتنی وسلامشك
صباوتنی وسیله اتخاذ ایده‌رك، کندی سلطنتنی
اعلان، وولایت وسائر مهم مأموریتلردن ملك
ظاهرك کوله واعوانی قالدیروب، کندی توابعنی
نصب ایتمش؛ و ٦٨٠ ده شام جهتنه تجاوز
ایدن مغوللره قارشی عسکر سوق ایده‌رك، حمص
جوارنده بیوك برمظفریته نائل اولوب، تاتارلری
کلیاً منهزم ایلمش؛ و ٦٨٤ ده اهل صلیبله
محاربه‌یه طوتیشوب، مرقب وطرابلسی فتح ایله،
طرابلسك ساحل بحرده اولان استحکاماتنی هدم
ایده‌رك، قصبه‌یی شمدی بولندیغی محله نقل ایتمش
ایدی. جسور، مدبر، عادل ومحب معارف بر
حکمدار اولوب، قاهره‌ده بین‌القصرینده جسیم
بر مدرسه ومثلی کورلمه‌مش بر بیمارستان یعنی
خسته‌خانه وسائر مبانیٔ خیریه تأسیسنه موفق
اولمشدر. ٦٨٦ ده نوبه جهتنه عسکر کوندروب،
اوراجه‌ده توسیع دائرهٔ حکومت ایتمشدی.
٦٨٩ ده اهل صلیب الندن عکایی اخذ واسترداد
نیتیله عزم سفر ایتدکده، قاهره‌نك خارجنده
وفات ایدوب، مدرسه‌سی خطیره‌سنده دفن
اولنمشدر. اولادینك صباوتنده توابعندن اوچ
کشی دخی موقتاً حکم سورمشلرسه‌ده، اساساً
سلطنت بونك نسلنده قالوب، ایکی اوغلیله سکز
تورونی وبعده اونلرك اولادی ملوك چراکسه‌نك
ظهورینه‌دك مصر وشامده حکم سورمشلردر.

**قلایلی** { (قوز احمد پاشا) [«احمد پاشا (قلایلی قوز —» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

**قلبر** { (Kléber) فرانسه‌نك الك مشهور جنراللرندن اولوب، ١٧٥٣ ده
استراسبورغده طوغمش؛ وپدری دیوارجی
اولمغله، فن معماری‌یی تحصیل ایتمش ایسه‌ده،
بعده عسکرلکه میل ایده‌رك، برمدت آوستریانك

خدمت عسكريه‌سنده بولنمش ؛ و ١٧٨٥ ده فرانسه‌يه عودتله، (بفور) ده ابنيه مفتشى اولمش، و ١٧٩٢ ده بركوكللى طابورينه التحاق ايدوب ، متعدد محاربه‌لرده كوستردیكی جسارت واقتداره بناءً ، آز مدتده قطع مراتب ايده‌رك، ميرلوالق رتبه‌سنى احراز ايتمش اولديغى حالده ، ١٧٩٣ ده حكومتنه قارشى قيام ايتمش اولان يكرمى بيك وانده‌ليلره قارشى درت بيك عسكرله محاربه ايدوب ، غالب كلمش ، وبو قيامى باصديرمش ايدى . آنجق بوغالبيتدن صكره اله كچن مغلوبين حقنده اجرا اولنان شدتلى مجازاتى تقدير ايتمديكيچون ، نفيه كوندريلوب ، متعاقباً اقتدارينه كوريلن احتياج اوزرينه ، جلب واعاده ايله ، فريقلك رتبه‌سنه ترفيع اولنه‌رق ، آلمانيه‌ده برچوق غالبيتلره نائل اولمش ؛ ومع هذا اووقتكى حكومتك نظر توجهنى قزانه‌مامغله ، ١٧٩٧ ده بالاستعفا ، كوشهٔ عزلته چكلمش ايدى. بوناپارت مصر سفرينه عزيمت ايتديكنده ، كنديسنى معيتنه آله‌رق ، مصرده فرانسزلرك غالبيتنه باشليجه سبب اولمش ؛ و١٧٩٩ ده بوناپارت فرانسه‌يه عودت ايتديكنده ، كنديسنى مصرده وكيل و باش قوماندان براقمش ايدى . ١٨٠٠ تاريخنده مصرده ظهور ايدن قيامى باصديردقدن صكره ، بر شخص طرفندن مقتولاً وفات ايتمشدر . استراسبورغده برهيكلى ركز اولنمشدر .

**قلركنول** { (Clerkenwell) انكلتره‌نك ميدلسكس ايالتنه ملحق و (سنت پول) كليساسنك ١ ½ كيلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب ، ٦٥ ٣٨٠ اهاليسى وبر چوق ساعت فابريقه‌لرى واردر . لوندره شهرى اقسامندن معدوددر .

**قلرمونت** { (Clermont) فرانسه‌نك (اوآزه) ايالتنده وپارسك ٦٢ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (برشه) نهرينك ساحل يميننده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٦١٠٠ اهاليسى، داخلى مكتبى وبز فابريقه‌لرى واردر . وقتيله برقونتلغك مركزى ايدى .

**قلرمونت‌فراند** { (Clermont-Ferrand) فرانسه ده پارسك ٣٨٢ كيلومترو جنوبنده (پوى دودوم) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب ، ٨٠٠ ٤١ اهاليسى ، دارالفنونى ، داخلى مكتب اعداديسى ، اعداديهٔ طبيه‌سى ، مكاتب ابتدائيه دارالمعلمينى، كتبخانه‌سى، متعدد جمعيات فنيه وادبيه‌سى، پاموق وكتنويردن بعض منسوجات فابريقه‌لرى ، دباغخانه‌لرى، پينير وشكرلمه‌لرى وبر قاچ كوزل ميدانى واردر .

**قلرمونت لودو** { (Clermont-Lodève) فرانسه‌ده (هرولت) ايالتنك (لودو) قضاسنده ومركز قضانك ١٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهاليسى، چوخه وقونياق فابريقه‌لرى ودباغخانه‌لرى واردر .

**قُلزُم** { بحر احمرك منتهاى شمال غربيسنده وسويشك قربنده قديماً بر قصبه واسكله اولوب ، بو مناسبتله بحر احمره دخى جغرافيون عرب آثارنده (بحر قلزم) نامى ويريليور . مذكور قصبه‌نك صويى واودونى وباغچه ومزروعاتى والحاصل هيچ برنعمت طبيعيه‌سى اوليوب ، آنجق مصرك اسكله‌سى اولمغله ، تجارتى پك ايشلك واهاليسنك ثروت وسامانى پك زياده اولديغى، وحتى ايچه‌جك صويى سويش قصبه‌سندن كتيردكلرى جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر. ياقوت حموى كندى زماننده يعنى يدنجى قرن هجرى اوائلنده قلزمك خراب اولديغى ، واونك اهميتى سويش قصبه‌سنه انتقال ايتمش ايسه‌ده ، بونك اهاليسى پك آز بولنديغنى بيان ايديور . [ بحر قلزم ايچون « بحر احمر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قَلسانه** { اندلسده شذونه اعمالندن وشذونه‌دن ٢١ فرسخلق مسافه ده و (بيطه) ايله (لكه) نهرلرينك مجمعنده بر ناحيه ايدى .

**قَلشانه** { افريقيه ده ويا اوكا قريب بر يرده بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مذكوردر .

**قلعه** { وقتيله قلايك (قلعى) دينلن الك ايى جنسنك چيقديغى برمحل اولوب ، جغرافيون عربك بعضلرى شامده بر طاغ ، بعضلرى هندده برمعموره، بعضلرى ده اندلسده

برقصبه اولديغنى التزامله ، موقعى حقنده بينلرنده
اختلاف وقوع بولمشدر .

**قلعه** { ( ياخود قلعة بنى رشيد ) جزايرك وهران ايالتنده ومسكره‌نك ٢٨
كيلومتره شمال شرقيسنده ( وادى القلعه ) دينلن
نهرك كنارنده وغريب الشكل برقيانك اوزرنده
برقصبه اولوب ، ٣٥٦٠ اهاليسى وكليم، احرام
وحصير معمولاتى واردر. — وادى‌القلعه ياغمور
موسمنده حدوسطى اوزره ثانيه‌ده ٢٢ وقوراقلق
موسمنده ١٢ مكعب متره صو دوكر .

**قلعة ابى الحسن** { ساحل شامده صيدا قربنده بيوك برقلعه
اولوب، سلطان صلاح الدين ايوبى طرفندن اهل
صليب الندن استخلاص اولنمشدى .

**قلعة ابى طويل** { افريقيه ده صنهاجه قبيله‌سنك مركزى
مستحكم بر قصبه اولوب ، قيروانك خرابندن
صكره اكثر اهاليسنك اورايه انتقاليله خيلى
معمور وتجارتكاه اولديغنى ياقوت حموى بيان
ايديور .

**قلعة ايوب** { اندلسك شمال جهتنده سرقسطه‌يه ملحق بيوك بر
شهر اولوب، مشاهير علماء اسلامدن برقاچ ذاتك
مسقط رأسى بولنمشدر . اليوم اسپانيوللر بواسم
عربيدن غلط اوله‌رق ( قالاتايود ) ديرلر .

**قلعة بانياس** { ( ياخود قلعة السبيبه ) فلسطينده نابلس سنجاغنده
بانياسك ٣ كيلومتره شرق شماليسنده خراب بر
قلعه اولوب، اوجهتك خرابه‌لرينك اك كوزليدر.
اوچ جهتدن اوچوروملى وقصبه‌دن ٣٠٠ متره
يوكسك بر قيانك اوزرنده مؤسس اولوب ،
ديوارلرى وبرج وقله‌لرى پك‌متيندر . اهل صليب
ابنيه سندن اولوب ، دفعاتله اخذ واسترداد
اولنمغله ، بعض قپو وديوارلرنده برطاقم خطوط
عربيه سى دخى واردر . دمشق شام طريقى
اوزرنده بولنمغله، وقتيله پك مهم عد اولنور-
ديسه‌ده ، ايكيوز سنه‌يى متجاوز زماندن برى
متروكدر .

**قلعة بُسر** { افريقيه‌ده‌قسنطينه‌جوارنده‌كى مجانه اووه‌سى اوستنده وبر
كومش معدنى قربنده واقع برقلعه اولوب، عقبه
بن‌نافع ويا موسى بن نصير طرفندن مأمور اولان
بسر بن ارطاة طرفندن فتح اولنمشدى .

**قلعة بنى عباس** { جزايرك قسنطينه ايالتنده ومجانه اووه-
سنك اوستنده ودمير قپو دنيلن بوغازك قربنده
بنى عباس قبيلهٔ بربريه‌سنك استنادكاهى اولان
اسكى برقلعه اولوب، يوللرى پك صرب، ديك
ويوكسك برطاغك اوستنده واقعدر . بنى عباس
قبيله‌سى بو قلعه سايه سنده مذكور دمير قپو
بوغازينه وجزاير ايله قسنطينه بيننده‌كى طريق
اختلاطه حاكم بولنمشلردر . بونلردن مخرانيلر
فرانسزلره طول مدت مقاومت ايتمشلردر؛ وحربده
اوريلان رئيسلرى قلعه‌نك ايچنده‌كى عتيق جامع
شريف حوليسنده مدفون اولوب، مرقدلرى اورا
قبائلنجه زيارتكاهدر . مادهٔ آنفه‌ده مذكور
( قلعة بسر )ك بونك عينى اولمسى محتملدر .

**قلعة الجص** { فارسده ارجان جهتنده‌غايتله صرب ومتين‌برمحلده‌اولوب،
اسكى ايرانيلردن قالمه برچوق آثارى اولديغنى
ياقوت حموى بيان ايديور.

**قلعة جعبر** { [ « جعبر » ماده سنه مراجعت بيوريله . ]

**قلعة البيشا** { جزيرة‌العربده‌عسيرك شرق جهتنده و وادى دواسيرك
يوقارى طرفنده مكهٔ مكرمه‌نك تخميناً ٤٠٠
كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ،
خيلى معمور واهاليسى چوق اولديغى مرويدر.

**قلعة حارم** { حلب ولايت و سنجاغنده وانطاكيه‌نك شرقى جهتنده
مركز قضا اولان حارم قصبه‌سى قربنده يوكسك
واطرافه حاكم برتپه‌نك اوزرنده متين بر قلعه
اولوب، اساساً عربلر طرفندن ياپلمش ، واهل
صليب طرفندن تعمير وتحكيم اولنمش ايدى .
اليوم خرابدر .

**قلعة الحصن** { بواسمله شام ديارنده ايكى اسكى قلعه واردر : برى
دمشقك ١٠٠ كيلومتره جنوب غربيسنده وطبريه
كولى اوزرنده اوچ طرفى اوچوروملى ويالكز

جنوبدن طار بر یول ایله طاغه مربوط برقیانك اوزرنده واقع اولوب، شمدی ویرانه حالنده اولدیغی حالده، وقتیله خیلی معمور اولدیغی آکلاشیلان برشهرك انقاضنی یعنی برچوق ستونلری، هیکللری، منزارلی وسائر آثار عتیقه‌یی حاویدر. ظن اولندیغنه کوره، قدیم مورخلردن عبرانی یوسفك تعریف ایتدیکی جمل ( Gamala ) شهر قدیمنك خرابه‌سیدر، که شهر مذکور موقعنك دوه بیوننه مشابهتندن طولایی بو اسم عبرانی ایله تسمیه اولنمشدی. — دیکری حمانك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده متین برقلعه‌نك اوزرنده واقع اولوب، الیوم قائمدر. اهل صلیب وقوعاتنده شام حاکمی بولنان ذات طرفندن محافظه‌سنه برطاقم کردلر مأمور اولمغله، ( حصن الاکراد ) اسمیله شهرت بولمشدر. بعده اهل صلیبك الینه کچوب، بونلرجه بیوك براهمیت آلمش؛ ونهایت صلاح‌الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمشدر. اداره‌ٔ عثمانیه زماننده مرکز قضا اتخاذ اولنوب، بعده موقعنك صربلغی سببیله ترك اولنمش ایسه‌ده، قضا ینه بو اسمله مسمی اولوب، بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنه ملحقدر.

**قلعة حماد** { ( یاخود قلعة بنی حماد ) جزایرك قسنطینه ایالتنده وجبل کانیه‌نك جنوبی اتکنده پك یوکسك وصرب وقیشین قارله مستور برموقعده واقع برقلعه وقصبه خرابه‌سیدر. بوقلعه وقصبه‌یی ٣٧٠ تاریخ هجریسنده حماد بن یوسف بن زیری الصنهاجی تأسیس، وتخریب ایتدیکی برقاچ قصبه‌نك اهالیسنی اورایه نقل ایده‌رك، صنهاجه قبیله‌سنك قسم غربیسنه مرکز اتخاذ ایتمشدی. برچوق وقت صنهاجه قبیله‌سندن بنی حمادك مرکزی قالوب، خیلی توسع وکسب عمران ایتمشدی. آلتنجی قرن هجری اواسطنده موحدینك ایکنجیسی اولان یوسف بن عبدالمؤمن طرفندن تخریب اولنمشدر. شمدیکی حالده بر مناره‌سی قائم اولوب، قلعه وشهرك خرابه‌لری طوریور. آنجق یاقوت حموی تاریخ مذکوردن صکره یازدیغی حالده، خرابندن بحث ایتمیوب، یوك منسوجاتنك نفاستنی و یوك ایپلیکلرینك ابریشم کبی صیرمه ایله ایشلنه‌جك قدر انجه اولدیغنی بیان ایدیور.

**قلعه‌جك** { آنقره ولایت و سنجاغنده وآنقره‌نك تقریباً ٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وقزیل ایرماق مجراسنك یاریم ساعت شمال غربیسنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٦٧٧ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ١٢ مسجدی، ١ کلیساسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله برقاچ صبیان و بر ارمنی مکتبی، ٤ مدرسه‌سی، ٢٠٠ دکانی، ٢ خانی، ٢ حمامی وبر کارکیر کوپریسی واردر. رومالیلردن قالمه ( مشران ) اسمیله خراب برقلعه‌سی دخی اولوب، بو قلعه‌دن کچی چاینه‌دك تحت الارض اسکی برصویولی دخی بولنیور. قصبه ایله نهر کناری آره‌سنده نهرك صوییله اروا اولنور کوزل باغچه‌لر وباغلر بولنوب، اوزوم، ویشنه، آرمود، آیوه، طوت وسائر میوه‌لرك اعلاسی حاصل اولور. قصبه درونده دوشمه‌لك وآلاجه نسج اولنور. هواسی معتدل وصاغلامدر.

— قلعه‌جك قضاسی آنقره سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده مثلث الشکل بر یردن عبارت، اولوب، غرباً چبق آباد و بالا قضالریله، جنوباً وشرقاً قیر شهری سنجاغیله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لیجه اولوب، قزیل ایرماق جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری جریانله قضایی شق ایده‌رك، صاغ وصولدن برقاچ چای اخذ ایدر. قضا اینالو باللو وقوکیرناحیه‌لریله برابر ١٤٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ٣٥١٦٢ اهالی ایله مسکوندر. که مرکز قضاده بولنان ٤٧٩ ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوباتله، پاموق، کوك بویا، جهری، آفیون وسائره حاصل اولور. مرعالری‌ده کوزل اولوب. قیون، صیغیر، کچی، تفتیك کچیسی وسائر حیواناتی واردر. سنوی اعشار بدلی تقریباً ٨٥٠٠ واغنام رسومی ٥٠٠٠ لیرایه بالغ اولور.

**قلعة الربض** { فلسطینده قدس شریفك ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده واردنه دوکیلن وادی عجلونك یوقاری طرفنده

برقلعه اولوب ، قياده اوپلمش برخندقله محاطدر.
ديوارلرى پك قالين ومتين اولوب ، صلاح الدين
ايوبى طرفندن ياپلديغى برلوحه سنده محرر ايسه ده،
چوق دها اسكى اولوب، مشاراليه طرفندن تعمير
ايدلمش اولمسى ملحوظدر. اوستندن اردن واديسنه
وبحر لوطه طوغرى كوزل منظره سى واردر.

**قلعة الروم** { [ « روم قلعه » ماده سنه مراجعت بيوريله . ]

**قلعهٔ سلطانيه** { و بين العوام چناق قلعه سى (Dardanelles) آق
دكيز بوغازى مدخلنده آناطولى ساحلنده و
كليبولينك ٣٢ كيلو متره غرب جنوبيسنده
٣٠′ ٢٤° عرض شمالى ايله ٥٦′ ٤٠° طول
شرقيده بيغا مستقل سنجاغنك مركزى برقصبه
اولوب، ١١ ٠٦٢ اهاليسى، ٨ جامع شريفى ،
٣ مسجدى، جماعات مختلفه يه مخصوص ٤ كليساسى،
٣ حاوره سى، بر رشديه وبرابتدائيه ايله متعدد
صبيان و جماعات غير مسلمه يه مخصوص متعدد
ابتدائى مكتبلرى، ٦ حمامى، ٤ خانى، ٣ مسافرخانه سى، ٥٢ دكان ومغازه سى، بر دباغخانه سى،
٢ يل و بر بخار دكرمنى ، ٢٦ فرونى ، ١٢
چناق چوملك فرونى ، ١٣ چشمه سى ، اجنبيلره
مخصوص بر قلوبى وجوارلرنده بوغازك مدخلنى
محافظه ايدر جسيم استحكاماتيله متعدد قشله لرى
واردر. اهاليسى اسلام، روم، ارمنى ، اسرائيلى
واجنبيدن مركب اولوب، هر بر جماعتك محله سى
آيريدر . دفعاتله حريقه اوغرايوب، بو صوك
زمانلرده خيلى توسع دخى ايتمش اولديغندن ،
اكثر خانه لرى مجدد وكاركير اولوب ، سوقاقلرى
دخى دوز وكنيش ايسه ده ، قالديرملى دكلدر .
قصبه نك اطرافنده كى بطاقلقلر قورودلمغله ،هواسى
تصحيح اولنمشدر . هركون واپورلر اوغرايوب،
هر طرفله مورداتى مكمل ايسه ده ، تجارتى
جزئيات قبيلندندر . قلعهٔ سلطانيه استحكاماتى الك
اول ابوالفتح سلطان محمد خان ثانى زماننده
ياپيلوب، بعده كوپريلى محمد پاشا ١٠٧٠ تاريخنده
كليد بحر وسدالبحر استحكاملرينى ياپديغى وقت قلعهٔ
سلطانيه استحكامنى ده اونسبتده تحكيم وتقويه
ايده رك ، موضعى اقتضاسنجه اوراسنى بحر سفيد
بوغازى استحكاماتنه مركز اتخاذ ايتمش ؛ و او
وقتدن اوراسى ( قلعهٔ سلطانيه ) ناميله تسميه
اولنوب، برچوق وقت قلعه ده اقامت ايدن محافظه
عسكرندن بشقه اهاليءِ يوغيكن، تدريجاً ضابطان
عائله لرينه مخصوص خانه لر وكيده رك برطاقم دكانلر
ياپيله رق، برقصبه هيئتنه كيرمشدر . اوروپاليلر
بو قصبه يه بوغازه مخصوص اولان ( داردانله )
اسمنى ويرمشلردر .

— قلعهٔ سلطانيه قضاسى بيغا سنجاغنك مركز
قضاسى اولوب ، شمال غربى جهتندن بحر سفيد
بوغازيله ، جنوباً ازينه ، شرقاً بيغا ، شمالاً دخى
لاپسكى قضالريله محاط ومحدود اولديغى حالده ،
٣٩ قريه و ١٩ ٤٩٤ اهاليءِ جامعدر. اهاليسنك
٩٠٠٥٩ ى مسلم ، ٥٠٠١ ى روم، ١٨٠٥ ى
اسرائيلى ، ٩٥٦ سى ارمنى، ٢١٧٣ ى اجنبى
تبعه سى اوله رق فرنك وسائره در . اراضيسى آز
عارضه لى اولوب ، طاغلرى تپه لر حالنده در ،
وهيچ برى ٥٠٠ متره ارتفاعنى تجاوز ايتمز .
مياه جاريه سى باشليجه اوچ نهردن عبارت اولوب،
اوچى ده قضانك حدودنده نبعان ايدر . الك بيوكى
اولان صارى قوجه چايى قلعهٔ سلطانيه قصبه سنك
يانده بوغازه منصب اولور . بوكا بر چوق دره لر
دوكيلور . ايكنجيسى ( دكرمن دره ) در، كه
برنجينك غرب طرفنده كفز برونى يانده دوكيلور.
اوچنجيسى اولان اورته بكى دره سنك ايسه
مجراسنك يالكز يوقارى قسمى بوقضاده اولوب،
بعده ازينه قضاسنه كيرر . تارله و باغ و باغچه
اوله رق مزروع اراضيسى ٩٣ ١٧٥ و مرعى،
اورمان، چاير، زيتونلق و پلاموطلق اوله رق
اراضئ غير مزروعه سى ده ٩٣ ٤٧٣ دونمدن
عبارت اولوب، باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه،
يولاف، چاودار، مصر، بورجق، دارى، ملز
و سائر حبوباتله باموق، پلاموط، زيتون وسبزه
و ميوه لرك انواعندن عبارتدر . مركز قضانك
٢٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده برآلتون معدنى
بولنوب، امتيازى برانكليز قومپانيه سنه ويرلمشدر.
بو معدن ازمنهٔ قديمه ده دخى تروآليلر طرفندن
چيقارلمقده ايدى . حيواناتى ده چوقجه اولوب.

سنوی تولداتی تقریباً ۲۶۰۰۰ قویون وکچی ۴۳۰۰ صیغیر، ۱۶۵۰ مرکب، ۵۰۰ آت وسائره دن عبارتدر. قضا داخلنده ۲۸ جامع و مسجد، ۳۴ مکتب، ۵ تکیه، ۱ عمارت، ۱ خسته خانه، ۷۷۸ دکان ومغازه، ۴۷ فرون، ۳ خان، ۳ حمام ۳۸ دکرمن و ۲ اون فابریقه‌سی موجوددر.

**قلعة سمعان** { حلبك ۳۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وعفرین وادیسی اوزرنده یوکسك ودرین دره‌لرله محاط برمحلده واقع خراب برقلعه وقصبه اولوب، خرستیانلرك عزیزلرندن بشنجی قرن میلادیده یاشامش اولان مشهور ( شمعون عمودی ) نك سنه‌لرجه اوستنده طورمش اولدیغی ستون ایله برکلیسا ومناسترك وبعض خانه‌لرك خرابه‌لری موجوددر. یاننده دیرالسمعان اسمنده بر قریه دخی واردر. سمعان اسمنك شمعوندن محرف اولدیغی آکلاشیلیور.

**قلعة السنان** { تونسك غرب جهتنده وجزایر حدودی قربنده موقعنك ارتفاعیله وصربلغیله مشهور براسکی قلعه‌در.

**قلعة السیجار** { شامده حمانك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده عاصی نهری مجراسنك اوستنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده اسکی برشهر وقلعه‌نك خرابه‌سیدر. بوشهر سلفقوس نیقاطور طرفندن ( لاریسا ) اسمیله بنا اولنمش، وبعده دور اسلامده توسیع وتجدید اولنمشدی. خرابه‌لرك اکثری عربلرك ایشی اولوب، ایچلرنده ماکدونیه‌لیلرله رومالیلردن قالمه بعض آثاره دخی تصادف اولنور. خرابه‌لرك ایچنده کوچك برکوی دخی واردر.

**قلعة شرغات** { جزیره‌ده موصلك ۹۰ کیلومتره جنوبنده ودجله‌نك ساحل غربیسنده بر خراب قلعه اولوب، موسیو لایارد طرفندن بو موقعده بر طاقم آثار عتیقه وبر هیکل بولنمش اولمغله، نینویدن اول آثوریلرك مرکزی بولنمش اولان ( آثور ) شهر قدیمنك محلی اولدیغی مظنوندر. بوکا ترکجه طوپراق قلعه دخی دیرلر.

**قلعة شکیف** { ساحل شامده صورك ۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده مرتفع وشرقه طوغری ناظر مشهور بر قلعه اولوب، بر خیلی وقت اهل صلیب یدنده بولنمش؛ وصلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولندقدن صکره یکیدن اونلرك الینه کچمشیدی. فرنکلر بوکا «کوزل قلعه» معناسیله ( بوفور ) دیرلردی.

**قلعة قرین** { عکانك ۱۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اهل صلیب زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی اولوب، فرنکلر طرفندن ( مونتفور ) وآلمانجه ( استارکنبرغ ) تسمیه اولنوردی.

**قلعهٔ کبیره** { تونسك ساحل جهتنده سوسه نك ۱۲ کیلومتره شمال غربیسنده وادی‌لیه کنارنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی ویك مقبول برباغ ویرر کلیتلی زیتونی واردر. نهرك اوبر کنارنده ده قلعهٔ صغیره اسمیله برقلعه ومحله‌سی واردر.

**قلعة مضیق** { حلب ولایت وسنجاغنك جسر شغور قضاسنده واقع افامیه شهر قدیمنك خرابه‌سنه ویریلن اسمدر. [ «افامیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**قلعة النجم** { حلب ولایت وسنجاغنك منبج قضاسنده ومنبجدن ۴ فرسخلق محلده واقع اسکی برقلعه خرابه‌سیدر.

**قلعة النخل** { سینا شبه جزیره‌سنده عقبه‌نك ۱۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وسویشك ۱۲۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ومصردن مکه‌یه کیدن طریقك اوزرنده طاشلق برقیانك اوزرنده برقلعه اولوب، ایچنده برجامع، ایکی چشمه، برقاچ خرما آغاجی وحجاجك استراحتنه مخصوص بعض کوله‌که‌لکلری واردر.

**قلعهٔ نور** { هندستانك شمال غربی جهتنده پنجابك ( آمریچار ) ایالتنده برقصبه اولوب، ۵۰۹۰ اهالیسی واردر. اکبر شاه بو قصبه‌ده ایکن همایون شاهك وفاتی خبر آلوب، اعلان سلطنت ایتمشدی.

**قلفات** { ( Kalafat ) رومانیه‌ده افلاقك قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ۸۰

کیلومترہ جنوب غربیسندہ وطونہنك ساحل یسارندہ اولہرق ودینك قارشیسندہ ناحیہ مرکزی بر قصبہ اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی ومهم لیمانی واردر . وقتیلہ انشاآت بحریہسیلہ مشهور ایدی . عثمانلی عسکری بومحلدہ ۱۲۶۸ دہ روسیہ عسکرینہ قارشی شانلی برغالبیتہ نائل اولمشلردر.

**قلفات محمد پاشا** [ « محمد پاشا (قلفات۔)» مادہسنہ مراجعت بیوریلہ . ]

**قلم الاندلسیہ** مشاهیر مغنیاتدن ادیبہ وشاعرہ برقیز اولوب ، عن اصل اسپانیول اولدیغی حالدہ، سبایا میاننده جاریہ اولوب ، شرقہ نقل اولنمش ؛ وبغدادده تربیہ کوروب، علوم ادبیۂ عربیہیی بعدالتحصیل، حجازہ دخی عزیمتلہ، مدینۂ منورہدہ فن موسیقیی تحصیل ایتمش ؛ وصکرہ اندلسہ اعادہ اولنہرق، اورا ملوك امویہسندن عبد الرحمن ثالثہ صاتلمش ایدی .

**قلم الصالحیہ** بو دخی مشاهیر مغنیاتدن ادیبہ برقیز اولوب، امرای عباسیہدن صالح بن عبد الوهابك جاریہسی ایکن ، بر بستہسنی ایشیدوب کندیسنہ طالب اولان خلیفۂ عباسی واثق باللہ اون بیك آلتون مقابلندہ صاتلمش ایدی .

**قلمان** (Clément) اسکندریہلی برحکیم یونانی اولوب، ایکنجی قرن میلادیدہ خرستیانلغی قبول ایتمش، وبومذهبی فلسفہیہ تطبیقہ چالیشوب ، بوافکارینی تدریسہ مخصوص اولمق اوزرہ ، شهر مذکوردہ بر مدرسہ آچمشیدی . بعدہ بونی ترکہ اجبار ، واسکندریہدن طرد اولنہرق، برمدت قپادوقیہ وقدس وآنطاکیہدہ تدریس ووعظلہ مشغول اولمش؛ و۲۱۷ تاریخندہ وفات ایتمشدر. بعض تألیفاتی موجود در .

**قلمان** (Clément) بواسملہ اون درت پاپا کلمشدر :

برنجیسی میلادك ۶۷ ویا ۹۱ تاریخندہ پاپا اولوب، ۱۰۰ تاریخندہ وفات ایتمشدر . حوار۔ یوندن پطروسك شاکرداندن ایدی . دیننندن طولایی اشکنجہ تحتندہ اولدیغی مروی اولوب، قتولیکلر عندندہ اعزہدن عد ، وتشرین ثانینك ۲۳ ندہ یورطیسی اجرا اولنور . موعظہیہ متعلق بعض آثاری واردر.

— ایکنجیسی صاقسونیہلی اولوب، ۱۰۴۶ تاریخ میلادیسندہ قرہ هنری طرفندن عقد اولنان مجلس روحانی طرفندن پاپالغہ انتخاب اولنمش ؛ و۱۰۴۷ دہ وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی ۱۱۸۷ دہ انتخاب اولنوب، مسلمانلرہ قارشی بر اهل صلیب سفری آچمش ؛ و۱۱۹۱ دہ وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی ۱۲۶۵ دہ پروزہدہ انتخاب اولنوب، ۱۲۷۱ دہ وتیربہدہ وفات ایتمشدر . کندیسی فرانسز اولمغلہ، فرانسہ ایلہ پاپالق مقامی بینندہکی اختلافاتی تسویہ ایتمشدر .

— بشنجیسی ۱۳۰۵ دہ پروزہ دہ انتخاب اولنوب، پاپالق مقامنی آوینیونہ نقل ایتمش؛ وبو دخی فرانسز اولوب، فرانسہ قرالی کوزل فیلیپك یاردیمیلہ انتخاب اولندیغندن، بو قرالہ مساعد معاملہ دہ بولنمش ؛ و ویانہدہ عمومی بر مجلس روحانی عقد ایدوب، برچوق نظامات وقوانین وضع ایتمشدر . ۱۳۱۴ تاریخندہ وفات ایتمشدر . سفاهت وطمعکارلقلہ اتهام اولنیور .

— آلتنجیسی ینہ فرانسز اولوب، ۱۳۴۲ دہ آوینیوندہ انتخاب اولنمش؛ و۱۳۵۲ دہ وفات ایتمشدر . رومایہ نقل مقر ایتمسی تکلیف ورجا اولنمش ایسہدہ، قبول ایتمەمش؛ وانکلترہ قرالی اوچنجی ادوآردلہ وآلمانیہ ایمپراطوری باویرہلی لویی ایلہ چوق اوغراشوب ، بونك یرینہ لوکسنبورغلی شارلی انتخاب ایتدیرمشیدی . پك عالم وفوق العادہ قوۂ حافظہیہ مالك ایدی .

— یدنجیسی مدیچیس خاندانہ منسوب اولوب، اونجی لیونك عم زادہسی ایدی . ۱۵۲۳ دہ پاپا انتخاب اولنوب، ۱۵۳۴ دہ وفات ایتمشدر . ایمپراطور شارل کینتہ قارشی فرانسہ قرالی برنجی فرانسوآ ایلہ وانکلترہ قرالی وایتالیا پرنسلریلہ کندی ریاستی تحتندہ بر هیئت اتفاقیہ تشکیل ایتمش ایسہدہ، باشہ چیقہمیوب، رومادہ بالمحا۔ صرہ، اسیر طوتیلہرق، ۷ آی محبوس قالدقدن

صكره، تبديل قيافتله قورتيله بيلمش؛ ومودنه ايله رجوعي غائب ايتمشدي. معهذا خانداني فلورانسه حكومتنه اعاده خصوصنده شارل كينتدن معاونت كورمشدي . ١٥٣٤ ده انكلتره قرالي سكزنجي هنري‌يي ، زوجه‌سني تطليقندن طولايي ، تحريم ( يعني آفوروز ) ايتمكله، انكلتره‌ده پروتستانلغك اعلانه سببيت ويرمشدر .

— سكزنجيسي ١٥٩٢ ده انتخاب اولنوب ، ١٦٠٥ ده وفات ايتمشدر . راهبلر بيننده علومك وپرهيز وتقوانك انتشارينه خدمت ايدوب، اكثريا عفو ايله معامله ايدردي .

— طقوزنجيسي ١٦٦٧ ده انتخاب اولنوب، ١٦٦٩ ده ٧١ ياشنده وفات ايتمشدر .

— اونجيسي ١٦٧٠ ده، ٨٠ ياشنده ايكن، پاپا انتخاب اولنوب، ١٦٧٦ ده وفات ايتمشدر . كبر سننه مبني قاردينال انتوآن پالوچي ادارهٔ امور ايدردي .

— اون برنجيسي آرناوٛد جنسيتنه منسوب اولوب، اسكندر بكدن صكره ايتاليايه هجرت ايدن آرناوٛدلردن مشهور ( آلباني ) خاندانه منسوب ايدي . اصل اسمي ( جوان فرانچسقو آلباني ) در . ١٧٠٠ تاريخنده پاپا انتخاب اولنوب، ١٧٢١ ده وفات ايتمشدر . اسپانيه وراثتي مسئله‌سنده اون‌دردنجي لويي‌يه طرفدارلق ايتمش، وسيچيليه قرالي ويقتور آمده ايله خيلي وقت اوغراشمشدر .

— اون ايكنجيسي ١٧٣٠ ده انتخاب اولنوب، ١٧٤٠ ده ٨٨ ياشنده وفات ايتمش؛ ووير كيلري تنزيل ايله محقانه حركتده بولنمشدر .

— اون‌اوچنجيسي ونديكلي اولوب، ١٧٥٨ ده انتخاب اولنمش، و١٧٦٩ ده وفات ايتمشدر . زماننده جزويتلر فرانسه، اسپانيا، پورتكيز و ناپوليدن طرد و اخراج اولنمغله، كنديلريني صيانته چاليشمش ايسه‌ده ، مقتدر اوله‌مامش ؛ وپارمه دوقه‌سيله اولان منازعاتي نتيجه‌سنده آوينيون قونتلغيله بنوانت دوقه‌لغي النده چيقمش ايدي.

— اون دردنجيسي ١٧٦٩ ده فرانسه‌نك سعييله پاپا انتخاب اولنوب ، افكار صلح پرورانه صاحبي اولمغله، پارمه دوقه‌سيله اويشوب، سلفنك غائب ايتمش اولديغي آوينيون وبنوانتي استرداد ايتمش؛ وآوروپا دولتلك اصراري اوزرينه جزويت طريقتنك رفع ولغوي حقنده بر قرارنامهٔ رسمي اصدار ايتمشدي. چوق چكمه‌دن ١٧٧٤ ده، ظن اولنديغنه كوره، مسموماً وفات ايتمشدر .

**قلمريه** { اندلسده برقصبه اولوب، كندي زماننده فرنكلرك النده بولنديغني ياقوت حموي بيان ايديور .

**قلمنوز** { ياخود قليموز ( Kalymno ) جزاير بحرسفيد ولايتنك ساقز سنجاغنده واستانكوي ايله لريوز آره‌سنده اوله‌رق بودروم بروني قارشيسنده بر جزيره اولوب، آچيقده بولنان وبرناحيه صورتنده اداره اولنان آستروپاليه جزيره‌سيله برابر برقضا تشكيل ايديور. قلمنوز جزيره‌سي ساقزك ساحل جنوبيسندن ٧٦، استانكويدن ٥؛ آناطولي ساحلندن دخي ١٠ ميل بحري بعدنده اولوب، ٦٨٦ متره ارتفاعي اولان مركزنده‌كي تپه‌سي ٣٦°٥٨′٤٨″ عرض شمالي ايله ٢٤°٣٩′٥٠″ طول شرقيده واقعدر . جنوب شرقيدن شمال غربي‌يه اولان بويي ٢٥ واكي ١٥ كيلو متره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سي ١٠٩ مربع كيلومتره‌در. سواحلي خيلي كيرينتيلي چيقنتيلي اولوب، الك ايي ليماني جنوب شرقي ساحلنده وهمنامي اولان قصبه‌سي اوكنده‌در . لطافتيله مشهور اولان لريوزدن طار وصيغ بر بوغازله آيرلمشدر . آستروپاليه ناحيه‌سيله برابر اهاليسي ٩٠٠٠ كشي راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سي روم وباشليجه سونكر صيديله مشغولدرلر. فقرا طاقمي، مرابحه‌جيلك بلاسيله، زنكينلره مديوندر وطالغيجلق كبي تهلكه‌لي ومشقتلي بر صنعته حصر عمر ايدوب، داينلريچون چاليشيورلر؛ بونلر ايسه مارسليه وسائر آوروپا اسكله‌لريله سونكر تجارتي ايدوب ، او بيچاره‌لرك صيرتندن خيلي استفاده ايديورلر . اراضيسي وقتيله اورمانلرله مستور ايكن ، شمدي چبلاقدر. يالكز آلچق يرلرنده بر مقدار زيتون

وانجیر آغاجلریله باغـلری واردر . آطـه‌نك بالی
اسـكیدن بری مشهوردر . حیوانات اهلیه‌دن
كچیلری وطوموزلری چوقدر.

**قلمون** { (القلمون) شام ساحلنده بیروت ولایتنك طرابلس شـام سنجـاق
وقضاسنده وطرابلسك ۹ كیلومتره جنوب‌غربیسنده
وبیروتدن طرابلسه كیدن طریق اوزرنده باغچه‌لرله
محـاط كوزل بر قریه اولوب ، (قالاموس) شهر
قدیمی محلنده واقعدر.

**قَلَمیه** { آناطولینك جنوبنده وطرسوسك غربنـده واسـع بر خطـه اولدیغی
جغرافیون عرب آثارنده محرراولوب، (كیلیكیه)دن
غلط اولمسی محتملدر .

**قَلَمَسُوه** { فلسـطینده رمله قربنده بر قلعه اولوب ، مصرده طوتیـلان
عبدالعزیز بن مروان احفادندن برقاچ ذات اوراده
قتل اولنمشلردی .

**قلوبطره** { مصرده حكومت سـورن بطالسه‌نك ملكهٔ اخیره‌سی اولان
(قلیوپاتره) نك اسم معربیـدر . [ «قلیوپاتره» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قلوپستوق** { (Klopstock) آلمانیه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب،
۱۷۲٤ تاریخنـده صاقسـه‌نك (كادیمبـورغ) قصبه‌سـنده طـوغمش ، و ۱۸۰۳ ده وفات
ایتمشدر . سـیر حضرت عیسی (عم) ی حاوی
(مسیاده) یعنی «مسیح نامه» عنوانیـله بیـوك
بر منظومه‌سی وبرچوق غزلیات وسائر اشعاری
واردر .

**قلوتر** { (Clotaire) فرانق حكمدارلرندن درت كشینك اسمیدر :
برنجیسی قلوه‌یسـك اوغلی اولوب ، ٥١١
تاریخنـده نوسـتریا قرالی اولدقـدن صكره ، ایكی
برادرینك بربرینی متعـاقب وفاتلری اوزرینـه ،
اونلرك دخی حصـه‌لرینی آله‌رق ، ٥٥٨ ده بتون
فرانسـه‌نك حكمـداری اولمشـدی . برادری
قلودومیرك اوغللرینی اتلاف ایتدكدن صكره ، بو
آره‌لق عصیان ایتمش اولان كندی اوغلنی دخی قتل
ایتمش ؛ وفسق وسـفاهته طالمش ایدی . مع هذا
جسـور آدم اولوب ، پیرنه‌لك اوته‌سـنده بعض
محاربه‌لر قزانمشدی. ٥٦١ ده وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی شیلپریقك اوغلی اولوب، ٥٨٤
تاریخنـده، ٤ آیلق ایكن، سوآسون حكومتنده
پدرینه خلف اولمغله، آوستراسیا قرالی اولان عم
زاده‌سی ایكنجی شـیلدبرته قارشی والده‌سی
فردغونده طرفندن‌مدافعه اولنمش؛ و ٦١٣ ده،
ایكنجی (تیری) نك وفاتی اوزرینه، آوستراسیایی
دخی ضبطله ، بتون فرانسـه‌یی الده ایتمش ؛ و
صاقسـونلره قارشی حرب ایده‌رك ، دوقه‌لرینی
كندی الیله تپه‌لمش ایدی. بعده مملكتنی عدالتله
اداره ایده‌رك، توسیع رفاه ومعموریتنه چالیشمش؛
و ٦٢٨ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی ایكنجی قلوویسك بیوك اوغلی
اولوب ، ٦٥٦ تاریخنـده ، ٤ یاشنده اولدیغی
حالده، والده‌سی ماتیلده‌نك وصایتی و(ابروئن)ك
اتابكلكی آلتنده اسماً حكومـت سورمكه باشلامش؛
وبالآخره سرقوم (ابروئن) بسـبتون حكومتی
ضبط ایتمش ؛ وصاحب ترجمه ٦٧٠ تاریخنـده
وفات ایلمشدر .

— دردنجیسی ۷۱۷ ده اتابك شارل مارتل
طرفندن تخته اقعـاد اولنه‌رق ، ایكی سـنه صكره
وفات ایتمشدر .

**قلوتیلده** { سنته — (Ste Clotilde) قتولیـكلرك عزیزه‌لرندن
اولوب ، بورغونیـه قرالی شـیلپریقك قیزی
وفرانق حكمدارلرندن قلوویسك زوجه‌سی ایدی.
زوجنه خرسـتیانلغی قبول ایتدیرمشیدی . بونك
وفاتنـدن صكره اوچ اوغلی قلوتر ، قلودومیر و
شیلدبرت بیننده آتش حربك اویاندیغنی كوروب،
منع ایده‌مدیكنـدن ، (تور) ده سـنت مارتن
مزاری یاننه چكلمش: و ٥٤٥ ده اوراده وفات
ایتمشدر . حزیرانك ۳ نده یورطیسـنی اجرا
ایدرلر .

**قَلَوذیه** { ملاطیه قربنده برحصن اولوب ، هـدم اولنمش ایكن ، ابوجعفر

منصورك زماننده ١٤١ تاريخنده حسن بن قحطبه معرفتيله تجديد اولنديغنى ياقوت حموى بيان ايتدكدن صكره ، « مجسطى » صاحبى بطليموسك اورايه منسوب اولديغنى يازيور . واقعا بطليموسه عربلر ( قلودى ) ديرلرسه‌ده ، بوكلمه اسم ذاتيسى اولان ( قلوديوس ) دن مأخوذ اولوب ، نسبت بيان ايدر لقب دكلدر . ذاتاً بطليموس مصرده طوغمشدر . حصن مذكورك اصل اسمى ايسه ( قلاوديوپوليس ) اولوب ، اليسانك موقعنده بولنمش اولديغى مظنوندر .

**قلوريّه** { عربلرك ايتاليادەكى ( قالابره ) خطه‌سنه و يردكلرى اسمدر .
[ « قالابره » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قلوسترنايبورغ** { ( Klosterneuburg ) آوستريانك آشاغى آوستريا خطه‌سنده و ويانه‌نك ١٠ كيلو متره شمالنده وطونه‌نك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب ، ٧٣٦٥ اهاليسى ، كتبخانه‌سى ، عسكرى مكتب وموزه‌سى ، مقبول شرابى ، چمنتوسى ، تل وچيوى فابريقه‌سى ، ايپليكخانه‌سى وپك چوق آثارى حاوى مشهور برمناسترى واردر .

**قلولاند** { (Cleveland) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك ( اوهيو ) حكومتنده و ( اريه ) كولنك ساحل جنوبيسنده اوله‌رق ( كوياهوغه ) نهرينك منصبى اوزرنده بولنان بر تپه‌ده واقع قونتلق مركزى بيوك بر شهر اولوب ، ٢٦٥٠٠٠ اهاليسى ، مذكور كولده كوزل ليمانى ، ذخاير وسائره‌يه متعلق ايشلك تجارتى ، دمير دوكمخانه‌لرى ، ماكينه فابريقه‌لرى ، بيره‌خانه‌لرى وطاش ياغى تصفيه خانه‌لرى واردر . يوز سنه اول تأسيس اولنوب ، اللى سنه اول آنجق ٦٠٠٠ اهاليسى وار ايدى !

**قلونمل** { (Clonmel) ايرلانده‌نك جنوب جهتنده ودوبلينك ١٦٧ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق ( سوير ) نهرينك ايكى كنارنده ( تيپرارى ) قونتلغنك مركزى بر قصبه اولوب ، ١٢٨٦٠ اهاليسى ، متعدد دكرمنلرى ، اون ، حبوبات ، حيوانات ، ياغ وسائره اخراجاتى وبعض پاموق منسوجات فابريقه‌لرى واردر .

**قلونى** { ( Cluny ) فرانسه‌ده ( ساؤنه مع لوآره ) ايالتنك ( ماقون ) قضاسنده وماقونك ٢٣ كيلو متره شمال غربيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى ، صنايع مكتبى ، كتبخانه‌سى ، كاغد فابريقه‌سى ، دباغخانه‌لرى ، دكرمنلرى ويوك ايپليكخانه‌سى واردر . وقتيله مشهور بولنمش اولان مناسترى مكتب صنايع وكتبخانه اتخاذ اولنمشدر .

**قلوويس** { ( Clovis ) فرانق حكمدارلرندن بواسمله اوچ كشى كلمشدر :
برنجيسى برنجى شيلدريقك اوغلى اولوب ، ٤٨١ تاريخنده پدرينه خلف اولمش ؛ و٤٨٦ ده روما دولتى طرفندن ( سوآسون ) واليسى بولنان سياغريوسى مغلوب ايتمكله ، بو ايالتى ، و٤٩٣ ده پاريسى دخى ضبطله ، بو شهرى پايتخت اتخاذ ايده‌رك ، ملكنى توسيع ايتمش ؛ و ٤٩٦ ده آلمانلره غالب كلدكدن صكره ، زوجه‌سى قلوتيلده‌نك ابرامى اوزرينه ، ٣٠٠٠ كشى ايله برابر تنصر ايتمشدى . بعده فرانسه‌نك جنوبنه طوغرى توسيع ممالك ايدوب ، ويسيغوتلر حكمدارى ( آلاريق ) ى محاربه‌ده كندى اليله قتل ايتمسى اوزرينه ، آكيتانه‌يى دخى ضبط ايتمش ؛ وبونك اوزرينه روما ايمپراطورى آناستاس طرفندن قونسلوس و پطريق عنوانلرينه نائل اولمشدى . اواخر عمرنده وسوسه‌سنى موجب اولان رؤساسندن برقاچ كشى‌يى قتل ايتمكله ، نامنى لكه‌دار ايتمشدى . ٥١١ تاريخنده وفات ايدوب ، ممالكنى تيرى ، قلودومير ، شيلدبرت وقلوتر نام درت اوغلى بيننده تقسيم ايتمشدى .
— ايكنجيسى داغوبرتك ايكنجى اوغلى اولوب ، پدرندن صكره ٦٣٨ دن ٦٥٦ تاريخنه دك نوستريا‌ده اسماً حكومت سورمشدر .
— اوچنجيسى اوچنجى تيرينك اوغلى اولوب ، ٦٩١ تاريخنده ، ٩ ياشنده ايكن ، پدرينه خلف اولمش ، ودرت سنه حكومت بونك نامنه اولدقدن صكره ، ٦٩٥ ده وفات ايتمشدر .

**قلوه** { ( Clèves وآلمانجه Cleve ) پروسيه‌نك رين ايالتنده (دوسلدورف) سنجاغنه تابع ودوسلدورفك ٨٧ كيلومتره شمال

غربیسنده و (رین) ایرماغنك صول کنارندن ٦ کیلومترهلك مسافهده وفلمنك حدودی قربنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٩٢٥٠ اهالیسی ، پاموق وکتن منسوجات ، بویالی کاغد، شاپقه ، چوراب ، توتون ، یاغ وسائره فابریقه-لری ، دباغخانهلری وبویاخانهلری واردر . اسکی برقصبه اولوب ، پك چوق آثار عتیقهیی حاوی برسرایی وجوارنده ایمپراطوره مخصوص مکمل بر باغچهسیله برقاپلیجهسی واردر . وقتیله بر دوقهلق مرکزی ایدی . جوارلری پك فرح فزادر .

**قَلهات** { جزیرة العربك ساحل شرقیسنده عمان کورفزنده ومسقطك ١٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده شمدیکی سور قصبهسی جوارنده اسکی برقصبه خرابهسی اولوب، یاقوت حموی کندی زماننده عمانك اك ایشلك واك معمور اسکلهسی اولدیغنی، وهند سفائننك اورایه یناشدیغنی، وکثیر المقدار اولان اهالیسنك اباضیه خوارجندن اولوب ، بو مذهبلرینی کتم واخفا ایتمدکلرینی ، ویکی برقصبه اولوب ، بشنجی قرن هجریدن صکره اعمار اولندیغنی بیان ایدیور .

**قَلَهُرّه** { اندلسده تطیله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب ، اسکی قاستیلهنك لوغرونیهو ایالتنده و (تودله) نك شمال غربیسنده واقع (قالاهوره) قصبهسیدر .

**قلیارق** { یاخود قلیارخوس (Cléarque) یونان قدیمده اسپارته قوماندانلر-ندن اولوب ، متفق صورتیله کوندرلدیکی حالده، بیزانسه مدینهٔ قدیمهسنده انواع مظالم اجرا ایتدیکیچون، اعدامله محکوم اولمغله، ایرانه فرار ایدهرك ، آردشیر بهمنك آناطولی جهتنده والی بولنان برادری خسروی (؟) عصیانه قاندیرمش؛ واون بیك یونانلی عسکرله بوکا یاردم ایدوب ، مرقوم خسروك قتلندن صکره، ایران عسکرینك قوماندانی طرفندن بالاغفال ، یانه جلب ، وقبل المیلا ٤٠١ تاریخنده قتل اولنمش . ومعیتندهکی یونانعسکرینك قوماندهسی مشهور حکیم ومورخ ( اکسنوفون ) ه قالمش ایدی . اکسنوفون بو وقوعاتی ضبط وتحریر ایتمشدر .

— دیکر بر قلیارق دخی قره دکیزده هراقلیا ( یعنی ارکلی ) مهجرنده حکمدار اولوب ، ١٢ سنه انواع مظالم اجرا ایتدکدن صکره ، میلاددن ٣٥٢ سنه اول حکماء افلاطونیهدن ( خیون ) طرفندن قتل اولنمشدی .

**قلیازمه** { (Kliazma) روسیهده برنهردر که موسقوه ایالتنده نبعانله ، شمال شرقیه و بعده شرقه طوغری آقهرق ، ( ولادمیر ) دن کچدکدن صکره ، ( نیژنی نوو-غورود ) ایالتنده ( غورباتوف ) ك آلت طرفنده ( وولغه ) یه تابع ( قامه ) نهرینه دوکیلور . مجراسی ٥٧٠ کیلومتره طولندهدر .

**قلیانت** { (Cléanthe) یونان قدیم حکماء رواقیوندن اولوب، قبل المیلاد ٣٠٠ تاریخلرنده ( اثولیه ) نك ( آسوس ) قصبه-سنده طوغمش ؛ ورواقیون مذهبنك موجدی اولان حکیم (زنون)ك تلامذهسی زمرهسنه داخل اولوب، ٢٦٤ تاریخنده تدریسده خلفی اولمش ایدی. کندیسی فقراء صابریندن اولوب ، روایته کوره زنونك درسنه دوام ایدرکن ، معیشتنی قزانمق ایچون ، کیجهلری صو طاشیرمش . چوق معمر اولوب، نهایت کندی اختیاریله آچ قالهرق تلف اولمشدر. آثارندن ابوالآلهه زعم اولنان مشتری یه خطاباً برمناجاتی باقیدر .

**قلیتروئه** { (Clitêroe) انکلترهنك لانقاستر ایالتنده ولانقاسترك ٤٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ٨٢٠٠ اهالیسی ، بز فابریقهسی وکوکوردلی قاپلیجهسی واردر .

**قلیتمنستره** { ( Clytemnestre ) یونان قدیمده اسپارته حکمداری (تیندار) قیزی وآرغوس حکمداری (آغاممنون)ك زوجهسی اولوب، بونك (تروآ) سفرنده بولندیغی مدتده ( اکیست ) اسمنده بریله مناسبات غیر مشروعهده بولنمغله ، بونکله بالاتفاق ، زوجنی عودتنده قتل ایتمش؛ وبرمدت دوستیله مشترکاً آرغوسده حکومت سوردکدن صکره، ایکیسیده آغاممنونك اوغلی ( اورست ) طرفندن قتل اولنمشدی . بووقعه یونان قدیم وآوروپا شعراسی طرفندن هائله صورتنده سلك نظمه چکلمشدر .

**قليج آرسلان** { رومده يعنی قونيه‌ده حكومت سورن سلا- جقه‌دن اوچ ذاتك اسميدر :

برنجيسی ملوك مذكوره‌نك اوچنجيسی اولوب ، سليمان بن قتلمشك ايكنجی اوغليدر ، برادری داودك وفاتنده ٥٠٠ تاريخنده تخت سلطنته چكمش؛ و ٤٠ سنه‌يه قريب مدت كمال اسايشله حكومت سوردكدن صكره ، ٥٣٩ ده خليفهٔ عباسی مقتفی بالهك دعوتيله ايران سلا- جقه‌سندن سلطان مسعوده قارشی عسكر سوق ايتمكده ايكن ، ميافارقين قربنده خابور نهرنده مغروقاً وفات ايتمشدر .

— ايكنجيسی ( عزالدين — ) ملوك مذكوره‌نك بشنجيسی اولوب ، برنجی قليج آرسلانك تورونی ومسعود شاهك اوغليدر. ٥٥٨ تاريخنده پدرينه خلف اولوب ، سيواس وقيصريه‌يی دانشمنديلر الندن ضبط ايتمش؛ وروم ايمپراطوريله آلمانيه ايمپراطوری فردريق باربروسه قارشی خيلی وقت حرب ايدوب ، ٢٠ سنه كمال شكوهله حكومت سوردكدن صكره ، ٥٧٨ ده وفات ايتمشدر. اون اوغلی وار ايدی.

— اوچنجيسی (عزالدين —)ملوك مذكوره‌نك سكزنجيسی اولوب، ايكنجی قليج آرسلانك تورونی وركن الدين سليمان شاهك اوغليدر . ٦٠٢ تاريخنده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده ، صغيرالسن اولديغندن، آلتی آی صكره اتفاق امرا ايله اسقاط اولنه‌رق ، عم زاده‌سی عزالدين كيكاوس اقعاد اولنمشدی .

**قليج علی پاشا** { عثمانلی بحريونننك اك مشهورلرندن اولوب ، سلطان سليمان خان ثانی ومراد خان ثالث دورلرنده ١٦ سنه قپودان پاشا بولنمشدر. ابتدا اسمی( اولوج علی ) اولوب ، بعض آوروپا مؤرخلری واز آن جمله هامر كنديسنك عن اصل قالابره‌لی ومهتدی اولديغنی، واسم اصليسی ( اوكيالی ) اولوب ، اوندن غلط اوله‌رق، ( اولوج علی ) دينلديكنی التزام ايتمشلرسه‌ده ، كنديسنك ترك اوغلی ترك وآناطوليلی اولوب ، ( مؤذن زاده ) دينمكله دخی متعارف اولديغی معلومدر . امراء بحريه‌دن اولمغله، جزاير محافظلغنه نصب اولنه‌رق، اوراده ايكن تونسی ضبط ايتمش اولان اسپانيوللری بو شهردن اخراج ، وممكلتی محافظه ايده‌ميه‌جك درجه‌ده ضعف وكوشكلكه دوچار اولان بنی حفص ملوكننك اخيرينی دفع ايده‌رك ، تونسی تحت ادارهٔ عثمانيه‌يه آلمش ؛ واسپانيوللردن آلديغی بيراقلرله مالطه شواليه‌لرينك دونتماسندن ضبط ايتديكی آلتی سفينه‌يی ، متفقلری اولان ونديكليلره كوسترلمك اوزره تحت محاصره‌ده بولنان ماغوسه اوكنه كوندرمش ايدی . او آرالقده يعنی ٩٧٧ تاريخ هجريسنده ونديكليلرله پاپا ، اسپانيه ، مالطه وسائر دول نصرانيه بيننده عثمانليلره قارشی براتفاق عقد اولنه‌رق ، قپودان دريا علی پاشا عثمانلی دونتماسيله آق دكيزه چيقه‌رق ، دول متفقهٔ مذكوره دونتماسنه قارشی شدتلی محاربه‌يه كيريشديكنده، صاحب ترجمه دخی حاضر بولنوب ، قپودان پاشانك شهيد ودونتمای همايونك خيلی ضايعاته دوچار اولمسی اوزرينه ، قالان سفائن عثمانيه‌يی جمع ايله، فوق‌العاده بر مهارت واقتدار كوستره‌رك، برقاچ شانلی غالبيته نائل اولمش؛ و برقاچ دشمن كميسيله برچوق اسرا آله‌رق ، درسعادته كلمش ايدی . بو خدمتنه مكافاةً قپودان دريا اولوب، ( اولوج ) لقبی جانب سلطان سليم خانيدن (قليج)ه تحويل بيورلمشيدی . صدر اعظم بولنان صقوللی محمد پاشانك معاونتيله بر سنه ظرفنده دونتمای همايونی اسكی حالندن بالاتر برصورتده اكمال ايدوب ، ٩٨٢ ده بر قوهٔ مكملهٔ بحريه ايله وسرعسكر تعيين اولنان يمن فاتحی سنان پاشا ايله برلكده آق دكيزه چيقه‌رق ، تونسی استرداد ايتمش اولان اسپانيوللری اورادن مقهوراً طرد واخراجله ، تونس خطه‌سنی قطعياً ممالك عثمانيه‌يه الحاق ايتمش؛ ودول متفقه دونتماسنی برقاچ مغلوبيته اوغراده‌رق ، بر دها عثمانلی دونتماسنه قارشی چيقه‌ميه‌جق حاله كتيرمش ؛ وبوموفقيات سايه- سنده ونديك جمهوريتندن برچوق يرلر ضبط اولنه‌رق ، پك فائده‌لی معاهده‌لر عقد اولنمش ايدی . او سنه جلوس ايدن سلطان مراد خان

ثالث جانبندن دخی مقامنده ابقا بیوریله‌رق ، ٩٩٥ تاریخنده فجأةً وفات ایتمشدر. کلیتلی اموال واملاك ونقود براقشدی. طوپخانه‌ده وبشکطاشده نامیله مسمی ایکی جامع شریف ایله سائر خیراتی واردر .

**قلیده** { (Clyde) اسقوچیه‌ده برنهردرکه ( غرادفورد ) ك جنوبنده ( الوانفود ) قربنده نبعانله ، شماله وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، غلاسقووك ایچندن کچدکدن صکره، ساحل غربیده واقع وقره‌لرك ایچنه چوق کیرمش اولان قلیده خلیجنه دوکیلور. مجراسی ١٢٨ کیلو متره طولنده‌در .

**قلیس** { قبل الاسلام یمنه مستولی اولان حبشیلرك امیری ابرهه طرفندن صنعا قربنده یاپلمش غایتله مصنع ومزین بر معبدك اسمی اولوب ، حبشلیلرك خرستیان بولندقلری معلوم اولمغله، بواسمك کلیسا دیمك اولان (اقلیسیا) اسم یونانیسندن مأخوذ اولدیغی نمایاندر . مرقوم ابرهه بو معبدی کعبهٔ معظمه‌نك یرینی طوتمق مقصدیله یاپدیرمش اولدیغی مشهور اولوب ، فیل وقعهٔ معروفه‌سی دخی بوندن تولد ایتمشدی .

**قلیسوره** { آرنؤدلقده یانیه ولایتنه تابع ارکری سنجاغنك پرمدی قضاسنده وپرمدینك ١٨ کیلومتره شمال غربیسنده ( ویوسه ) نهری کنارنده وطار بربوغازده واقع بربیوك قریه اولوب، دشنیچه ناحیه‌سنك مرکزیدر. قربنده ( ترق ) اسمیله هفته‌ده بر اجتماع ایدر بازاری واردر .

**قلیفتون** { (Clifton) انکلتره‌نك قلوجستر ایالتنده و بریستولك ٧ کیلو متره غربنده کوزل وبیوك بر قریه اولوب ، ١٢٤٠٠ اهالیسی ، میاه معدنیه‌سی ، معتدل وصاغلام هواسی وپك فرح فزا یرلری واردر .

**قلیو** { ( Clio ) اساطیر یونانیه‌ده علوم وصنایع نفیسه مربیه‌لری زعم اولنان و ( موسه ) اسمیله معروف اولان طقوز پرینك بری اولوب ، فن تاریخك مربیه‌سی عد اولنور ؛ و باشنده تفنه دالرندن برتاج ، صاغ النده بر بوری وصول النده بر طومار کاغد اولدیغی حالده تصویر ایدیلیردی .

**قلیوب** { مصر سفلانك قلیوبیه مدیریتنده وقاهره‌نك ١٧ کیلو متره جنوبنده وقاهره‌دن اسکندریه‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق نیلك صاغ کنارندن ٤ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ کیلو متره جنوب شرقیسنده بولنمش اولان ( هلیوپولیس ) شهر قدیمی انقاضیله اعمار ایدلمش اولدیغندن ، اونك اسمندن غلط ولدیغی آکلاشیلان بو اسمله تسمیه اولنمشدر . وقتیله مدیریتك مرکزی بولنمغله ، مدیریت بونك اسمنه نسبتله تسمیه اولنمش ؛ و بعده ( بنها ) قصبه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر .

**قلئوبول** { ( Cléobule ) یونان حکماء سبعه‌سندن اولوب، ردوس جزیره‌سنده ( لندوس ) قصبه‌سنك حکمرانی ( اواغوراس ) ك اوغلی ایدی . پدرینه خلف اولدقدن صکره، مصره سیاحت ایتمشیدی . قبل المیلاد ٥٦٠ تاریخلرنده ٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر .

**قلیوبیه** { مصر سفلی مدیریتلرینك الك جنوبیسی والك کوچکی اولوب، جنوباً قاهره محافظلغیله ، غرباً منوفیه ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن شرقیه مدیریتلریله ، شرقاً دخی جبل شرقی ایله محاط ومحدوددر. نیل مجراسی حدود جنوبیه وغربیه‌سنی تشکیل ایدوب، بحرمویس قولی دخی قسم شرقیسنده جریان ایدر ؛ وفم بحر مویس دینلن جدول حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٢ ٤٠٠ فدان اولوب، ٣٧١ ٦١٠ اهالیسی واردر . طبیعت اراضی ومحصولاتجه مصر سفلانك سائر طرفلرندن فرق اولمدیغندن، « مصر » ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر . مرکزی منتهای شمالنده واقع و بالنك نفاستی حسبیله ( بنها العسل ) دینمکله مشهور اولان بنها قصبه‌سی اولوب، مدیریت : قلیوب، شبری .طوخ اسملریله ٣ قضایه منقسمدر .

**قلئوپاتره** { (Cléopâtre) بیوك اسکندرك همشیره‌سی اولوب، میلاددن ٣٣٧ سنه اول اپیر یعنی طوسقه‌لق حکمداری آلکساندره وارمش ؛ وکنج ایکن بوندن طول

قالوب، اسکندرك وفاتندن صکره، بوکا خلف اولمق حقنی قزانمق طمعیله، سردارلرینك اکثری طرفندن طلب اولندیغی حالده، پردیقاسه وارمش؛ وبونك ده وفاتندن صکره، مصر حکمداری بطلیوس لاغوسه وارمق اوزره ایکن، قبل المیلاد ٣٠٨ تاریخنده آنتیغون طرفندن قتل ایتدیرلمشدر.

**قلئوپاتره** { مصر بطالسه‌سندن بطلیوس فیلومیتورك قیزی اولوب، قبل المیلاد ١٤٩ تاریخنده آلکساندر بالایه و بعده سوریه حکمداری دمتریوس نیقاتوره وارمش ایدی. دمتریوس اشکانیانله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشوب، اشکانیان حکمدارینك قیزینی تزوج ایتمکله، صاحبهٔ ترجمه قاپی آنطیوخس سیدتسه وارمش ایکن، مؤخراً دمتریوسك عودتی اوزرینه، یکیدن بوکا وارمش ایسه‌ده، متعاقباً بونی قتل ایتدیره‌رك، کندی حکمدارلغنی اعلان ایتمشدی. بیوك اوغلی سلفقوس سن رشده واصل اولنجه، ادعای حکومته قالقیشدیغندن، بونی دخی قتل ایتدیرمش؛ وبوجنایتی اوزرینه تبعه‌سنك تهیجنی کورنجه، ایکنجی اوغلی آنطیوخسی تخته اقعاد ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بونی دخی اتلاف ایتمکه قرار ویرمش؛ وآنجق آنطیوخس خبر آلوب، والده‌سنك حاضرلامش اولدیغی زهری بوله‌رق، کندیسنه ایچیرمکله، قبل المیلاد ١٢٠ تاریخنده جزای سزاسنی بوله‌رق، وفات ایتمشدر.

**قلئوپاتره** { مصر ده حکومت سورن بطالسه‌نك اخیره‌سی اولوب، حسن وآنیله شهرت بولمش برملکه‌در. بطلیوس آولتك قیزی اولوب، برادری (بطلیوس دنیس)ه وارمش، وابتدا اونکله مشترکاً قبل المیلاد ٥٢ تاریخندن اعتباراً حکم سورمکه باشلامش؛ متعاقبا بواشتراکدن چیقارلمش ایسه‌ده، کندیسنه تعشق ایدن مشهور قیصر طرفندن قبل المیلاد ٤٧ تاریخنده تخته اقعاد اولنمشدی. قیصرك وفاتندن صکره، بعض سؤاللر ضمننده، آنطونیوس طرفندن طرسوسه جلب اولنه‌رق، فوق العاده زینت ودبدبه ایله اورایه کیتمش؛ وآنطونیوس بوکا تعشق ایتمکله، زوجه‌سی اولان اوقتاوك همشیره‌سی اوقتاویه‌یی بالتطلیق، قبل المیلاد ٣٣ تاریخنده کندیسنی تزوج، وروما ممالك شرقیه سندن بعض یرلر دخی کندیسنه ترك ایتمشدی. بو حرکت آنطونیوس ایله اوقتاوك آره‌سنده آتش حربك اشتعالنی موجب اولوب، بینلرنده وقوع بولان (آقتیوم) محاربهٔ بحریه‌سنده قلئوپاتره دخی حاضر بولندیغی حالده، معیتنده کی مصر دونماسنی آله‌رق، قاچمغله، آنطونیوس مغلوب وقتل نفسه مجبور اولمش؛ وصاحبهٔ ترجمه اوقتاوی دخی دام عشقه شکار ایتمکه چالیشوب، موفق اوله‌مینجه، الینه اسیر دوشمه‌مك ایچون، برییلانه ممه‌سنی ایصیرته‌رق، ٣٩ یاشنده اولدیغی حالده، اتلاف نفس ایتمشدر. بونکله بطالسه حکومتی ومصرك استقلالی ختام بولوب، خطهٔ مصریه روماییلرك الینه کچمشدر. بوقادینك عقل وذکاوتی دخی حسنیله متناسب ایدی.

**قلئومد** { (Cléoméde) یونان قدیم مشاهیر منجمیندن اولوب، میلاددن برقرن اول یاشامش اولدیغی مظنوندر. هیئته دائر یازدیغی برکتابده شمسی مرکز عالم اتخاذ ایتمسی شایان دقتدر.

**قلئومن** { (Cléomène) یونان قدیمك اسپارته خطه‌سنده بواسمله اوچ حکمدار کلمشدر: برنجیسی قبل المیلاد ٥١٩ تاریخندن ٤٩١ تاریخنه دك؛ ایکنجیسی ٣٧٠دن ٣٠٩ تاریخنه قدر؛ اوچنجیسی‌ده ٢٣٦دن ٢١٩ تاریخنه دك حکم سورمشلردر. اك مشهورلری اولان اوچنجی قلئومن (لیقورغوس) ك قوانین ونظاماتی یکیدن موقع اجرایه وضعله، اخلاق عمومیه‌یی اسکی ساده‌لك حالنه ارجاع، ودارات وزینتی منع ایتمش؛ وآرغوسی ضبطله، مغالو پولیس شهرینی تخریب ایلمش ایسه‌ده، بونلرك رئیسلری (آراتوس) آنتیغوندن استمداد ایتمکله، قلئومن مغلوب اولوب، استمداد ایچون مصره کیتمش؛ وبطلمیوس اورجت طرفندن حسن قبول کورمش ایسه‌ده، خلفی بطلمیوس قینوپاطور کندیسنی حبس ایتمکله، محبسده مأیوسیتندن اتلاف نفس ایتمشدر.

قُم { ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده طهرانك ۱۲۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وکاشانك ۹۰ کیلومتره شمال غربیسنده ۱۰۵۸ متره ارتفاعی اولان برمحلده واقع سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، صویی صوئودر دستیلر عملخانه‌لری ، صویی پك صوئوق وطاتلی قیولری ویاقیوشکانده صهرنجلری، پك لذیذ انجیر ، قارپوز ، نار ، فستیق وسائر میوه‌لری واردر . بوشهرده امام موسی کاظمك قیزی وامام علی رضانك همشیره‌سی سیده فاطمه ( رضها ) مدفونه اولمغله، مشهددن صکره ایرانده الك مقدس عد اولنان بر شهر اولوب ، تربهٔ مذکوره‌نك اطرافنده پك چوق کبار وصلحا مدفوندرلر. حتی فتح علی شاه وسائر ملوك ایرانك مدفنلری دخی اوراده‌در . وقتیله وحتی ملوك صفویه زماننده دخی پك معمور وواسع اولوب، بعده بسبتون خرابه یوز طوتمش؛ ونهایت مشارالیه فتح علیشاه طرفندن یکیدن اعمار اولنمشدر. مع‌هذا ویرانه‌لری مسکون خانه‌لرندن چوق زیاده‌در . جغرافیون اسلامك بعضلری بو شهرك مبانیٔ اسلامیه‌دن اولوب ، حجاج بن یوسف زماننده طلحه بن الاحوص الاشعری طرفندن بنا اولندیغنی التزام ایدیورلرسه‌ده، آکلاشلدیغنه کوره، شهر اسکی اولوب، اووقت بلکه اعمار اولنمشدر . اهالیسی اسکیدن بری شیعیلکله مشهوردر .

قِمار { هندده برمملکت اولوب، عودینك نفاستیله مشهوراولدیغی کتب عربیه‌ده مذکوردر .

قَمَر { مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، عن اصل بغداد جاریه‌لرندن اولدیغی حالده، اشبیلیه صاحبی ابراهیم بن حجاج اللخمی طرفندن بالاشترا، اندلسه نقل اولنمشدی. بغداد حقنده تحسری مبیّن اولان شو بر ایکی بیت زادهٔ طبعیدر :

آها علی بغـدادها وعراقهـا
وظبـائها والسحر فی احداقهـا
نفسی الفداء لهـا فای محـاسن
فی الدهر تشرق من سنا اشراقها

قَمَر { ( منشی حسن ) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر:

جرس آسا قمر نالان بهجر یار سرکردان
لب پرکف کریبان پارهٔ دیوانه میکردد

قُمُر { مصرده برقصبه‌اولوب، بعض مشاهیرك مسقط رأسی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده ، موقعنی ذکر ایتمیور . — بحر زنجك یعنی بحرمحیط هندینك اورته‌لرنده دخی بو اسمله بیوك برجزیره اولوب، متعدد قصبه‌لری وبری برینه مخالف برقاچ حاکمی بولندیغی وسواحلنده عنبر بولندیغی کبی، ایچنده ( تانبل ) دینلن نبات دخی حاصل اولدیغی ، وبال مومی چیقدیغی دخی « معجم‌البلدان » ده مذکوردر. بحر مذکورده‌کی جزایرك اسامیسی آوروپالیلر طرفندن تغییر اولندیغندن ، بو جزیره‌نك شمدیکی اسامیه کوره خانکی جزیره اولدیغی کسدیره‌مدك .

قَمَران { بحر احمرده یمن ساحلی قربنده ولحیه‌نك ۳۰ کیلومتره قدر جنوب غربیسنده اوله‌رق ( الرأس الابیض ) دینلن برونك قارشیسنده کوچك بر جزیره اولوب ، حدیده سنجاغنك مرکز قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور؛ وباب المندبدن کلن حجاج ایچون قرانتنه تحفظخانه‌سی اتخاذ اولنمشدر . بویی ۲۰ واکی ۸ کیلومتره اولوب ، اراضیسی آلچق وقورودر. آنجق جنوب شرق ساحلنده همنامی اولان قریه‌نك اوکنده پك صاغلام برلیمانی واردر.

قمراو { حورانده بر قریه اولوب ، فقها و ادبادن ( موسی القمراوی ) وحکمادن ( نجم الدین القمراوی ) نك مسقط رأسیدر .

قمری { ( ابومنصورحسن بن نوح) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، حکیم‌شهیر ابوعلی‌ابن سینانك اواخر عمرنده درسندن استفاده ایتمش؛ وطبك علمی وعملی جهتنده فوق‌العاده مهارت وحذاقت حاصل ایتمش ایدی . « کتاب غنی ومنی» عنوانیله کافهٔ امراضك احوالنی واصول مداواتی مبین بیوك برتألیفی و « کتاب‌علل‌العلل » عنوانیله براثری واردر .

قمری { [ « سراج الدین قمری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قموله** { صعید مصرك یوقاریلرنده ونیلك ساحل غربیسنده خرما آغاجلری ویشیللکی چوق بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قمونیه** { افریقیه‌ده قیروانك بنا اولندیغی محلده وبر روایتده سوسه‌نك موقعنده بولنمش برشهر قدیم ایدی . قبل‌الاسلام خراب اولمشدی .

**قمی** { ( قاسم بیك ) ایران شعراسندن وافشار عشیرتی رؤساسندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

نه بخانه دل قرار ونه بکوی یار گیرد
چه کنم مگر بمیرم که دلم قرار گیرد

**قنا** { ( یاخود اقنا Kene ) صعید مصرده سیوطك ٢٦٣ و قاهره‌نك ٦٥٣ كیلومتره جنوب شرقیسنده و نیلك ساحل شرقیسنده اوله‌رق ٢٦°٩′٣٦″ عرض شمالی ایله ٣٠°٢٠′٢٩″ طول شرقیده واقع مدیریت مركزی برقصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، متعدد جوامع شریفه‌سی ، نیلده اسكله‌سی وكرك نیلدن وكرك بحر احمرده‌ده اسكله‌سی اولان قصیردن ایشلك تجارتی ، نیل جهتندن گوزل منظره‌سی واطرافنده منبت وزمرد آسا یرلری واردر . وادی قنا دینلن وسویشه قدر ممتد اولان وادیده چیقان بر نوع طوپراقدن صو یی صوئوتمغه مخصوص دستیلر وسائر گوزل اوانی یاپیلوب ، مصرك هر طرفنه وسائر جهتلره دخی سوق واخراج اولنور . هر نه قدر بطالسه زماننده‌كی ( قنوپولیس ) شهر قدیمنك محلنده واقع ایسه‌ده ، برگونه آثار عتیقه‌سی یوقدر . قارشیسنده نیلك ایچنده بر جزیره بولنیور ؛ ونیلدن آیریلان بر قاچ جدول اراضیسنی سقی واحیا ایدیور .

— قنا مدیریتی صعید مصرك منقسم اولدیغی ٧ مدیریتك بری اولوب ، شمالاً جرجا مدیریتیله وجنوباً حدود محافظلغیله محدود اولدیغی حالده ، جوله وشرقاً دخی بحر احمر ساحلنه دك ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٠٧٥ مربع كیلومتره واهالیسی ٧٠٥٠٨١ كشیدر . مدیریت : قرشوط ، دشنا ، قنا ، قومی ، اسنا اسملریله ٥ قضایه منقسمدر . قضا مركزلری اولان مذكور قصبه‌لردن بشقه مدیریت داخلنده ( نقاده ) و ( اقصر ) قصبه‌لری دخی بولنوب ، اقصرك قربنده ( طیبه ) شهر شهیر قدیمنك خرابه‌لری وبرچوق آثار عتیقه بولنیور .

**قنا** { فلسطینده ناصره ایله طبریه آره‌سنده‌كی طریق اوزرنده بر قریه اولوب ، حضرت عیسی ( عم ) ك ایلك معجزه‌سنی اجرا ایتدیكی محل اولدیغی مروی ایسه‌ده ، اصل محل مذكورك عكا ایله ناصره آره‌سنده ( قناالجلیل ) اسمیله معروف خراب برقریه اولمسی احتماله دها قریبدر .

**قنارسبوروغ** { ( Knaresborough ) انكلتره‌نك ( یورق ) ایالتنده ویورقك ٢٦ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ( اوسه ) یه تابع ( نید ) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب ، ٥٠٦٥ اهالیسی ، اسكی بر كلیساسی ، خراب بر سرایی ، فابریقه‌لری وجوارلرنده شایان تماشا مواقعی واردر .

**قناریه** { آطه‌لری . [ « قاناریه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قناطر** { اندلسده روطه قربنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . — بو اسم بعض اسماء خاصه‌یه اضافتله بلاد عربده دیكر برطاقم محللرده علم اولمشدر .

**قنالی زاده** { (مولانا علی چلبی بن امرالله بن عبد القادر الحمیدی ) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب ، ٩١٦ تاریخنده اسپارته‌ده طوغمشدر . جدی سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك معلملرندن ایدی . صاحب ترجمه ، قرابتی مناسبتیله ، صدوردن قدری افندینك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق ، اكمال تحصیلدن صكره ، علی‌الاصول دور مدارسله ، خیلی مدت بروسه‌ده حمزه بك مدرسه‌سنده مدرسلك ایتمش ؛ وبعده شام ، مصر ، حلب ، بروسه ، ادرنه ونهایت استانبول قاضیسی و ٩٧٩ ده آناطولی قاضیعسكری اولمش ؛ واو سنه موكب سلطان سلیم خانی ایله ادرنه‌یه عزیمت ایدوب ، او اثناده مبتلا اولدیغی علت نقریسك شدت شتادن كسب اشتداد ایتمسیله ، درسعادته عودتنده ، ینه اوسنه وفات ایتمشدر .

علوم شرعیه وادبیه‌ده والسنهٔ ثلثه‌ده ید طولاسی اولوب، بعض کتب علمیه‌یه حواشی وتعلیقاتی، « اخلاق علائیه » عنوانیله مشهور بر کتابی والسنهٔ ثلثه‌ده کوزل اشعاری واردر. « تذکرة الشعرا » صاحبی قنالی زاده حسن چلبینک پدریدر. السنهٔ ثلثه‌ده برر شعرینك ایرادیله اکتفا اولنور:

عربی

قالوا لهيب الهوى من اين جاء الى
احشاك حتى رأينا القلب وهاجا
و مادروا انه من سحر مقلته
القى سبيلا الى قلبي و منهاجا

فارسی

بشرحهای فراوانکه تیغ هجران کرد
بحالتیست تن من که شرح نتوان کرد

ترکی

هر تیر غمزه‌کیم قاشك آتدی کمان اولوب
قالدی دل شکسته‌ده خاطر نشان اولوب

**قنالی زاده** { ( حسن چلبی ) آنف ـ الترجمه قنالی زاده علی چلبینك اوغلی اولوب، ۹۵۳ تاریخنده بروسه‌ده طوغمش؛ وطریق علمی‌یه انتسابله، تحصیل علوم ایدوب، ابوالسعود افندی درسنه دخی دوام ایتمش؛ وعلی‌الاصول دور مدارس ایده‌رك، ۹۹۹ ده حلب، بعده مصر، ادرنه، بروسه قاضیلغنده و سائر قضالرده بولنوب، ۱۰۱۱ تاریخنده زغره قاضیسی ایکن، بعض امراضه دوچار اولمغله، آرپه‌لق صورتیله رشید قضاسنی طلب ایدوب، ۱۰۱۲ ده اوراده وفات ایتمشدر. بعض کتب عالیه‌یه حواشی وتعلیقاتی و مشهور بر « تذکرة‌الشعرا » سی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر:

کرك سنك سیاه اولسون کرکسه اطلس ودیبا
غرض بر بالش راحت بولنمقدر سر آلتنده

**قنبر** { حضرت علی المرتضی ( رضه ) افندمزك کوله‌سی اولوب، حضرت مشار الیه اولان صداقت و محبتیله مشهوردر. زمان خلافتلرنده حاجبلری ایدی. حجاج بن یوسف زماننده شهید اولمشدر.

**قنبر نیشاپوری** { ایرانك طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، سلطان بابرك مدحنده بولنمشدر. عوام ناسدن اولدیغی حالده، اشعاری پك متیندر. شو مطلع اونکدر:

این کهرها بین‌که در دریای اخضر کرده اند
زین مشاعل آتش خود بین‌که چون پرکرده اند

**قَندابیل** { سندده ( ندهه ) خطه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، منصوره‌دن ۸ وملتاندن ۱۰ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

**قندهار** { افغانستانده کابلك ۳۰۰ کیلو متره جنوب غربیسنده و ( هندمند ) ایرماغنه تابع ( ارکندآب ) ك ساحل یسارندن بر ساعتلق مسافه‌ده ′۳۷ °۳۱ عرض شمالی ایله ′۸ °٦۳ طول شرقیده ومنبت برمحلده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۵۰۰۰۰ اهالیسی، خیلی صنایعی، طوپراقدن بر سور وخندغی، شهر اورته‌سنده خاچ واری تقاطع ایدن چارشی حالنده ایکی کنیش سوقاغی ومحل تقاطعلرنده ( چارسوق ) اسمیله مکمل برچارشیسی، وایران ایله‌هند آره‌سنده‌کی طریق کبیراوزرنده‌واقع اولمغله، بیوك اهمیت تجاریه وحربیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی ( عم ) دن ۳۳۰ سنه اول اسکندر ذوالقرنین طرفندن تأسیس، وآلکساندریه ( یعنی اسکندریه ) تسمیه اولنمشدی. دفعاتله تخریب ویکیدن اعمار اولنوب، نهایت نادرشاهه قارشی مقاومت ایتمش اولمغله، بونك طرفندن تخریب اولنه‌رق، قربنده ( نادرآباد ) اسمیله دیکر بر شهر تأسیس ایتمش ایسه ده، متعاقباً افغان دولتنی تأسیس ایدن احمد شاه آبدالی نادر آبادی تخریبله، یکیدن قندهاری احیا ایدوب، ( احمد شاهی ) تسمیه وپایتخت اتخاذ ایتمش، وآنجق ینه اسکی اسمی غلبه چالمشدر. بووجهله قندهار خیلی وقت افغانستانك پایتختی قالمش، وبعده مرکز کابله نقل اولنمشدر. قندهار اسمی ( آلکساندریه ) دن محرفدر. زبانزدی ( ق ) و ( د ) ك فتحیله اولوب، یاقوت حموی ایسه بو ایکی حرفك ضمیله قید ایتمشدر. انکلیزلر ۱۸۳۹ ده قندهاری ضبط ایدوب، ۱۸٤۲ یه قدر تحت حکملرنده طوتمش؛ و ۱۸۷۹ تاریخنده یکیدن استیلا ایتمشلردی.

**قندی** { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن اولوب ، بروسه‌لیدر . تاریخ سویله‌ده مهارتی وار ایدی . ٩٦٢ ده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

فنده قندم دلبرا جلاب لعلك قندینه
کیم بکا قندی دیو بهتان ایدرسك هر زمان

**قندی** { ( Kandi ) هندستانده بنگاله مملکتنك راجهادی ایالتنده ومرشدآبادك جنوب غربیسنده برقصبه اولوب ، ١٢٠١٥ اهالیسی واردر .

**قندی** { (Kandy) سرندیب جزیره‌سنده قولومبونك ١١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده ′٢١°٧ عرض شمالی ایله ′٢٨°٧٨ طول شرقیده برقصبه اولوب، ١٧٤٠٥ اهالیسی واردر . طاغلرله محاط برکولك کنارنده اولوب، پك کوزل منظره‌سی واردر . قولومبو‌یه بر دمیر یول خطیله مربوطدر .

**قندیل طاغی** { روسیه‌یه تابع ترکستانده برطاغدر، که الا طاغدن آیریله‌رق ( ایلی ) ایله ( چو ) حوضه‌لری آره- سنده شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . الك یوکسك ذروه‌سی اولان (سونوك تپه)نك ٣٠٠٠ متره ارتفاعی واردر . بوغازلری سهل المروردر.

**قندیللی** { استانبول بوغازینك آناطولی ساحلنده و اسکدارك ٨ کیلو- متره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ساحلده بر خیلی یالیلری ، ایکی سلطان سرایی ، دره‌نك ایچنده یوقاری‌یه طوغری خانه‌لری واوستنده انکلیز وسائر آوروپالیلرله مسکون بر یوکسك محله‌سی واردر . آقندی‌یه معروض بر برونده بولنمغله ، هواسی سرت ویازین پك لطیفدر . آقندی برونك اوستنده کیلر ایچون بر فنار وار ایسه‌ده ، اسمی بوندن ایلری کلمیوب، سلطان مراد خان رابعك بومحلده پك کوزل بر باغچه‌سی وار ایدی ، که کیجه‌لری قندیللرله طونادلدیغندن، قندیللی باغچه اسمیله شهرت بولمش ؛ وکویه دخی قندیللی نامی ویرلمشدر . جامعی سلطان محمود خان اول جانبندن یاپلمشدر .

**قندیه** { (Candie) کرید جزیره‌سنك الك بیوك شهری واسکیدن مرکزی اولوب، شمدیکی حالده لوا مرکزیدر . جزیره‌نك ساحل شمالیسی وسطنده ومرکز ولایت اولان خانیه‌نك ١٣٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق ′٢١°٣٥ عرض شمالی ایله ″٥٠′٤٧°٢٢ طول شرقیده واقع و ، قسم اعظمی مسلم اولمق اوزره ، ١٢٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر . شهر مثلث الشکل بر سورله محاط اولوب ، متعدد جوامع شریفه‌سی ، ایشلك چارشی وبازاری ، صاغلام ومحفوظ لکن صیغ وقومله طولمش لیمانی ، زیتون یاغی وسائره اخراجاتی واردر . قندیه طقوزنجی قرن میلادیده کریدك ( اقریطس ) اسمیله عربلرك ضبطنده بولندیغی زمان ( خندق ) اسمیله مسلمانلر طرفندن جزیره‌نك مرکز قدیمی اولان ( قنوسوس ) قربنده تأسیس اولنمش ؛ وبعده کریده حاکم اولان وندیکلیلر ( خندق ) اسمنی ( قندیه ) یه تحویل ایده‌رك، مرکزیتی حسبیله، کرید جزیره‌سنه دخی بو اسمی ویرمشلردی . وندیکلیلر قندیه‌یی تحکیم ایدوب، طول مدت عثمانلی دونمانسنه مقاومت ایتمشلر ، و ١٠٠٩ تاریخ هجریسنده سلطان محمد خان ثالث دورنده فتح اولندقدن صکره ، ینه وندیکلیلرك الینه کچوب ، نهایت سلطان محمد خان رابع زماننده ١٠٨٠ تاریخنده قطعیاً ممالك عثما- نیه‌یه الحاق اولنمشدر .

**قِنَّسرین** { شامده حلبك ٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده وقویق نهری ساحل غربیسی قربنده بولنمش بر اسکی قصبه اولوب ، ١٧ نجی سال هجریده ابو عبیده بن الجراح ( رضه ) معرفتیله فتح اولنمش ؛ ودردنجی قرن هجری اواسطنده سیف الدوله بن حمدان زماننده خراب اولوب ، بر دها اعمار اولنه- مامشدر .

**قنطرة خُرَّزاد** { اصفهان قربنده (ایندج) ایله (رباط) آره‌سنده یاغمور موسمنده صویی پك چوق وسائر وقتلرده قورو اولان بر وادینك اوزرنده عجائب عالمدن معدود مشهور برکوپری اولوب ، بویی ١٠٠٠ وارتفاعی ١٥٠ ذراع اولدیغی و دمیر وقالای وباقیردن معمول بولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. شمدی اثری اولمسه کرکدر .

**قنطرة النعمان** { كرمانشاه قربنده مشهور بر كوپری اولوب ، ملوك حيره‌دن نعمان بن منذر طرفندن تأسيس ايدلمش اولديغی مرويدر .

**قنطوراء** { [ « قطورا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله ]

**قنغال** { سيواس ولايت وسنجاغنده مركز قضاسنه ملحق و ٢٣ قريه‌دن مركب برناحيه‌نك مركزی بر بيوك قريه اولوب، بغداد جاده‌سی اوزرنده مرتفع برمحلده واقعدر .

**قنفد** { ( بن عمير التيمی ) صحابه‌دن اولوب، حضرت عمر بن الخطاب ( رضه ) جانبندن مكه واليلكنه نصب بيورلشيدی .

**قُنْفُذه** { يمن ولايتنك عسير سنجاغنده وبحر احمر ساحلنده جده‌نك تقريباً ٣٥٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده و حديده‌نك ٥٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده عسير خطه‌سنك اسكله‌سی وقضا مركزی بر قصبه اولوب ، اولدقجه تجارتی وار ايسه‌ده ، هواسی پك آغيردر . قضاسی ٢ ناحيه و ٥١ قبيله‌يی حاويدر .

**قَنّوج** { هندستانده آكره ايالتنده وفرخ آبادك ٥٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ( كالی نادی ) نهری اوزرنده وبونك كنك ايرماغنه دوكلديكی محلدن ٨ كيلو متره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ١٧٠٩٥ اهاليسی ، اسكی برهمی معبدلری انقاضيله ياپلمش جسيم ومصنع بر جامع شريفی و برچوق تربه‌لريله زيارتكاهلری واردر . هندك اك قديم شهری اولوب، وقتيله پك بيوك ايدی . سلطان محمود غزنوی طرفندن احيا اولنان بر هندو دولتنك پايتختی ايدی. پادشاه مشار اليهك فتوحاتندن بری ممالك اسلاميه عدادينه داخل اولوب ، مركزيتی غائب ايتمكله، تدنی ايتمشدر. اسكی شهرك خرابه‌لری شمديكی قصبه‌نك اطرافنده بر بيوك مسافه ضبط ايديور .

**قنوسه** { ( Cnosse ) كريد جزيره‌سنك مركز قديمی بر شهر عتيق اولوب ، شمديكی قنديه‌نك جوارنده واقع ايدی . كريدك مشهور كردابی بونك قربنده ايدی .

**قنوقسويل** { ( Knoxville ) آمريقای شماليده ممالك مجتمعه‌نك ( تنسه ) جمهوريتنده و ( ناشويل ) ك ٢٦٠ كيلو متره شرقنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب ، ٩٧٠٠ اهاليسی واردر . جمهوريت مذكوره‌نك اسكی مركزيدر. — ممالك مذكوره‌نك سائر طرفلرنده دخی بو اسمله برقاچ كوچك قصبه واردر .

**قنيده** { ياخود قنيدوس ( Cnide, Cnidus ) آناطولينك ساحل غربيسنده (قاريه) مملكت قديمه‌سنك (دوريده) خطه‌سنده يعنی استانكوی ايله سومبكی آطه‌لری آره‌سنده دكيزك ايچنه اوزانان اوزون شبه جزيره‌نك اوجنده برشهر قديم اولوب، بعض حكمانك مسقط رأسی بولنمشدر. عشق الهه‌سی زعم اولنان زهره‌يه منسوب عد اولنوب، بونك عبادتنه مخصوص جسيم بر معبدی وبونك نامنه مصنع برهيكلی وار ايدی .

**قنيوسكورودده** { ( Knivskjorodde ) نوروجك شمالنده واقع ( ماكرو ) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده بربرون اولوب ، ٧١°١٠′١٥″ عرض شماليده واقع اولمغله، آوروپا قطعه‌سنك اك شمالی نقطه‌سيدر .

**قو** { ياخود قوس ( Ko, Kos ) استانكوی جزيره‌سنك اسم اصليسيدر . [ « استانكوی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**قوآ** { (Qua) آفريقای وسطيده (قونغو) ايرماغنك صول تابعلرندن (قاسای) نهر عظيمنك منصبنه قريب اولان قسم اسفلنه ويريلن اسم اولوب، ( استانلی پول ) ك ١١٥ كيلومتره يوقاريسنده ٣°١١′ عرض جنوبی ايله ١٣°٥٢′ طول شرقيده مذكور ايرماغه منصب اولور . اورادن ١٢٠ كيلومتره يوقاری‌يه قدر بواسمله ياد اولنور . منصبنده اكی ٤١٠ متره ايسه‌ده . عمقی زياده‌در . آنجق مجراسنك آلت طرفنده قيالروشلاله‌لری ويوقاريده قوم سدلری وبطاقلقلری اولديغندن ، سيرسفائنه صالح دكلدر .

**قو آتبریج** { (Coatbridge) اسقوچیه‌نك لانارق ایالتنده ولانارقك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده وغلاسقووك ١٦ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، ١٥٨٠٠ اهالیسی ودمیر معدنیله دمیرخانه‌لری واردر .

**قو آتی** { ( Coati ) آمریقای جنوبیده بولیویه‌نك ( تیتیقاقه ) کولنده برکوچك آطه اولوب، آمریقانك کشفندن اول اهالئ اصلیه عندنده کونشك همشیره‌سی وزوجه‌سی زعم اولنان قمره منسوب عد اولنور، وقمرك عبادتنه مخصوص معبدلری اولوب، پك اوزاقلردن زیارتنه کیدیلیردی. برخیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

**قو آچئو** { ( Koua-Tséou ) چینك (قان‌سو) ایالتنده (آنسیفان) سنجاغنده و آنسیفانك ٦٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( قره نور ) کولنه دوکیلن بر نهرك اوزرنده بر شهر اولوب، مقدما جسیم بر شهر ایکن ، اخیراً تونغان اختلالی اوزرینه ، چینلیلر طرفندن اکثر طرفلری احراق، وهمان بتون اهالیسی قتل ایدلمش اولمغله ، شمدیکی حالده خرابدر .

**قو آره** { ( Coire ) اسویچره‌ده غریزون ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، ( زوریخ )ك ٩٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٨٠٠٠ اهالیی جامعدر . مکتب اعدادیسی، بعض بیوك ابنیه‌سی و برطاقم آثار عتیقه‌سی واردر .

**قو آنتامپو** { (Quantampho) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری کینه‌نك آشانتی مملکتنده بربیوك قصبه اولوب، ٤٠٠٠٠ قدر اهالیسی وتمبکتو وسودان وسطی ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر . سودان کاروانلرینك منتهی اولدقلری اسکله لرك الك ایشلکلرندندر . متعدد جوامع شریفه‌سی اولوب، یالکز بونلرله رؤسانك خانه‌لری کارکیر وسائر خانه‌لری صمان قلبه‌سی حالنده‌در .

**قو آنتان** { ( Kouantan ) سوماتره جزیره‌سنك وسطلرنده وایچ طرفنده بر حکومت اسلامیه اولوب ، مرکزی ( لوبو جامبی ) قصبه‌سیدر . اراضیسی منبت اولوب، قهوه وسائر محصولاتی چوق وتجارتی خیلی ایشلکدر . فلمنك حاکمیتی پك اعتباریدر .

**قو آنزه** { (Quanza) آفریقای غربیده پورتکیزك مستملکاتندن عد اولنان آنغوله مملکتنده برایرماقدر، که ١٣°٣٢′ عرض جنوبی ایله ١٤°٤٨′ طول شرقیده و ( موزامبیق ) ایرماغی منابعنك قربنده اوله‌رق ١٦٥٠ متره ارتفاعی اولان برمحلده (موسومبو) کولندن خروجله، ابتدا شمال شرقی‌یه ، بعده شماله ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ٩°١٩′ عرض جنوبیده بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسنك طولی ٩٠٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در . مجراسنك یوقاری وآشاغی قسمی سیر سفائنه صالح اوله‌بیلیرسه‌ده ، اورته جهتنده شلاله‌لری وسرعتلی آقینتیلری چوقدر .

**قو آنغ تری** { (Qang - tri) هندچینینك (آنام)مملکتنده و(هوئه) نك ٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، سورله محاطدر، واطرافی پك منبت ومسکون اولوب، کلیتلی پاموق وسائره حاصل ایدر .

**قو آنغ تونغ** { ( Kouang - Toung ) چینك الك جنوبی ایالتی اولوب ، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن چین دکیزیله، شرق شمالی طرفندن ( فوکن )، شمالاً ( کانغ سی ) و ( هونان )، شمال غربی جهتندن قوآنغ‌سی ایالتلریله، غرباً دخی فرانسه‌یه تابع تونکین مملکتیله محاط ومحدوددر . سواحلی ١٣٣٠ کیلو متره اوزونلغنده اولوب ، قسم غربیسی طار ایسه‌ده، قسم شرقیسی ایچری‌یه یعنی شماله طوغری خیلی توسع ایدر . سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب ، بربرینی تعقیب ایدن کوچك قوی و برونلردن بشقه قسم غربیسنده ( های‌نان ) جزیرهٔ کبیره‌سی قارشیسنده اوزون برشبه جزیره اوزانیر ؛ واورته طرفنده بیوجك برکورفز وخلیج قره‌لرك ایچنه خیلی درین کیروب، ( سی‌کانغ ) ایرماغیله دیکر برایکی نهرك منصبنه و مرکز ایالت اولان مشهور ( قانتون ) شهرینه

منتهی اولور . بونك مدخلنده ( هونغ قونغ ) جزیره‌سیله دیکر برقاچ آطه بولنیور. ایالته ملحق اولان مذکور ( های نان ) جزیره‌سیله ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰ ۲۵۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۰۰۰ ۷۰۰ ۲۹ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۲۳ کشی دوشمکله ، آوروپانك همان هریرندن زیاده مسکون اولدیغی آکلاشیلیور. بربیوك دولت وسعتنده اولان بوجسیم ایالت ٦ دائره‌یه منقسم اولوب ، ۱۵ سنجاغی حاویدر . غرب شمالیسنده واقع ( قوآنغ سی ) ایالتیله برابر ایکی « قوآنغلر » نامیله بر نوع خدیویت تشکیل ایدوب، ایکیسنك والیٔ عمومیسی قانتونده اقامت ایدر . مرکزی اولان مذکور قانتونك بربچق میلیون اهالیسی اولدیغی کبی، سائرشهرلرندن (قاچان)ك ۰۰۰ ٤۰۰، (چوکینغ)ك ۰۰۰ ۲۰۰، ( تونغ قونغ ) ك ۰۰۰ ۱۲۰ اهالیسی واردر . اسکله‌لرندن شاتئو و ( نام دیکر اسواتوو ) ، هیونغ چئو، هوی هو، پاق هوی اسکله‌لری آوروپا تجارتنه آچیقدر . (هونغ قونغ) جزیره‌سنی انکلیزلر و ( ماقائو ) قصبه‌سنی پورتکیزلیلر اشغال ایتمشلردر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، بربرلرینه کرفت بر چوق طاغلر وتپه‌لر سواحله قدر ممتد اولورلر ؛ وبونلرك آره‌لرنده وانهارك مجرالری اوزرنده برطاقم اووه‌لر ووادی وبایرلر دخی واردر. مع هذا طاغلرینك ارتفاعی ۱۵۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز . میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، همان جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولدیغی کبی، آره‌لرنده طبیعی وصنعی بر چوق جدوللر دخی بولنمغله ، ایالتك باشلیجه وسائط اختلاطی اشبو طرق مائیه‌سیدر . اوچ بیوك ایرماغی واردر . بونلرك اك بیوکی همنامی اولان ایالتدن یعنی غربدن کلن ( سی کانغ ) ، ایکنجیسی شرقدن کلن (تونغ کانغ) واوچنجیسی شمالدن اینن (په‌کانغ) ایرماغیدر . بونلرك اوچی‌ده قانتون جوارنده بینلرنده جدوللرله اختلاط وبر چوق قوللره انقسام ایده‌رك، قانتون کورفزینك شمال وغربنده نیلك دالیه‌سندن واسع بر دالیه تشکیل ایدرلر . بو اوچ ایرماقدن بشقه سواحله قریب طاغلردن اینه‌رك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه منصب اولور برچوق انهاری دخی واردر .

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله ۵۰ درجه‌یه قدر چیقدیغی اولور . قیشین ایسه خیلی صوئوق اولوب، بعضاً قیراغی یاغار، وکیجه‌لین صولرك طوندیغی اولور. مایسدن ایلوله قدر جنوب غربی ملتملری اسوب، کلیتلی یاغمور یاغار . تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه شمال شرقی روزکاری اسوب، قوراقلق حکم سورر . یاغمور موسملرینك اواخرنده صیتمه ودیزانتری کبی خسته‌لقلر ظهور ایدر . طاغلرینك اکثری طاشلق وچبلاق ایسه‌ده، اووه‌لریله وادیلرینك طوپراغی پك منبت اولوب ، اقلیم وهواسنك دخی مساعده‌سیله محصولاتك انواعی حاصل اولور . بغدایدن سنه‌ده ایکی اوچ دفعه حاصلات آلنیورسه‌ده، ینه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . پرنج دخی اك زیاده یتیشدیریلن محصولاتدندر . توتون، کنوپر، چیوید، چای، شکر قامشی، زنجفیل، اقالیم معتدله وحاره‌یه مخصوص میوه‌لرك انواعی وازان جمله اعلا پورتقال، لیمون، موز، هندستان جوزی وسائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی وصنایعده مستعمل یاغ وسائره ویرر بر چوق محصولاتله نباتات طبیه وسائره وآوروپاده صو به ایله یتیشدیریلن چیچك واشجارك انواعی حاصل اولور . طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، کلیتلی ایپك چیقاریلیر . حیواناتی هند وهند چینینك کیلرله مشترك ایسه‌ده، فیل وکرکدان کبی حیوانات جسیمه یوقدر . قپلانلری وطیور وحشراتك انواعی چوقدر . حیوانات اهلیه‌دن اهالیسی باشلیجه طوموز ، صیغیر وطیور بیتیه‌یه رغبت ایدوب ، صیغیرلری زراعتده ونقلیاتده قوللانه‌رق، سوتلرندن استفاده ایتمکی بیلمیورلر. آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی مقدار بال چیقاریرلر . سواحلنده ونهرلرنده بالیق چوق اولوب ، بالیقچیلق دخی مدار تعیشلرندندر . سواحلده جسیم قاپلومباغه‌لر صید ایدوب ، باغه‌لرندن بعض شیلر اعمال ایدرلر . کلیتلی استریدیه وبر مقدار اینجی ومرجان دخی صید ایدرلر .

مملحه‌لری چوقدر . طاغلرنده باقیر، دمیر، جیوه، کومش، قلای وقورشـون معدنلری بولنـوب، اهالی طرفندن چیقاریلیور. ذی قیمت طاشلرله مرمر وکور معدنی دخی بولنیور . صنایع محلیه کندی چیقـاردقلری ایپکـدن وپاموق ویوکدن اقمشه ومنسوجاتله یلکن بزلری وسائره نسجندن ، چینی وامثالی شیلرله کاغد، دمیردن انواع آلات وادوات، باغه وفیـل دیشی وآبنوسـدن اویمه‌لی شـیلر اعمالندن، واخراجاتی محصولات ارضیه ایله اشبو معمولات صناعیه‌دن عبارتدر . اهالیسی عمومیت اوزره چینلی اولوب ، برقاچ قومه منقسمـدر . طاغلرده هنوز مجهول لسان مخصوصلریله متکلم نیم وحشی وغیر مطیع بعض اقوام دخی بولنیور. قانتون شهریله بعض ملحقاتنده ینه چینلی اوله‌رق ، خیلی اهالئ اسـلامیه دخی بولنوب ، بونلر تاوقت سعادتده اورایه هجرت ایتمش صحابه‌دن بر ذات طرفندن دین اسلامه ادخال اولندقلری ادعاسنده بولنیورلر . حتی مشـار الیه قانتونده مدفوندر . بو ایالتك اهالیسی پك چـوق چالیشقان اولوب ، وطنـلرنده زراعت وصـنایعله مشغول اولدقدن بشقه ، جاوه وسائر جزایرله هند چینی طرفلرینه دخی کیدوب عمله‌لك ایدرلر . ایالتك تجارتی پك ایشلکدر .

بوایالته ملحق وایکی ملیون اهالی ایله مسـکون اولان ( های نان ) جزیره‌سیچون اسمنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر .

**قوآنغ چنغ چه** { Kouang Tcheng) ( Tzé } چینـك مانچو خطه‌سـنده ( وکیرین ) ك ١١٦ کیلومتره غرب شمالیسـنده اوله‌رق مغولسـتان حدودندن ٥٥ کیلومتره‌لك مسـافه‌ده و ( آمور ) ایرماغنه تابع سونغاری نهرینه دوکیلن ( ای تونغ هو ) چایی اوزرنده برشهر اولوب ، ٧٠٠٠٠ اهـالیسی واردر . مغول عشیرتلرینـك مرجعی اولوب، چای وچیوید وسـائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر .

**قوآنغ سی** { ( Kouang - Si ) چینـك ایالات جنوبیه سـندن اولوب ، جنوباً وشرقاً قوآنغ تونغ ، شمـالاً هونان وقوئی چئو، غرباً یونـنان ایالتـلریله ، غرب جنوبی جهتندن دخی فرانسـه یه تابع تونکین مملکتیله محدوددر . شرقدن غربه بویی ٧٠٠ کیلومتره اولوب ، مسـاحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌واهالیسی ٥٢٠٠٠٠٠ کشیدر،که بهر مربع کیلومتره باشـنه ٢٦ کشی دوشیور . مرکزی ( قوئی لین ) شهری اولوب، ایالت ١١ سنجاق‌ایله ٥ ادارهٔ مختاره‌یه منقسمدر. اراضیسی عمومیت اوزره وعلی الخصـوص غرب وشمال جهتنده طاغلق اولوب، اکثر جبالی غرب جنوبیدن شرق شمـالی‌یه طوغری ممتد اولورلر . بوطاغلردن یالـکز برینك یازین دخی ذروه‌لری قارله مستور اولوب، سائرلرینك ارتفـاعی ٤٠٠ متره‌یی تجـاوز ایتمز . همنـامی اولان بیوك برنهر ایالتی غربدن شرقه شـق ایده‌رك ، قوآنغ تونغ ایالتنه دخـول ایله قانتـون شهری یانـنده دکیزه منصب اولور. منصبندن ٦٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر سیر سـفائنه وحتی کوچـك واپورلرك دخی ایشلمسنه مساعد اولان بو ایرماق ایالتك ایچنـده برچوق انهـار یعنی بتون ایالتك میـاه جاریه‌سنی طوپلایوب ، بونلرك اك بیـوکلری صـاغدن ( یوقوآنغ) وصولدن (لوپی) ایله (قوئی‌کانغ)در. اشبو نهر اخیر بر جدول واسطه‌سیله ( یانغ‌چه ) ایرماغنـه تابع ( کانغ کانغ ) نهریله اختـلاط ایدوب ، اشـبو ایکی ایرماق آره‌سـنده پك مهم برطریق مائی تشکیل ایدیور .

هواسی صیجـاق ورطوبتلی اولوب ، سریع التحولدر. اراضیسی آزمنبت اولوب، دوز یرلری انهارك طار وادیلرندن عبارت‌اولمغله، علی‌الخصوص قسم غربیسنده قابل زراعت یرلری آزدر. برنجی محصولی پرنج اولوب، بونك فضله‌سی قوآنغ تونغ ایالتنـه اخراج اولنور . ایکنجی درجـه‌ده مصر وبعده بغدای ، بقله ، آمریقـان فستیق وسـائر حبوباتله چیوید، آنیسون، شکر قامشی ومیوه‌لرك انواعی دخی‌حاصل اولور. حدود غربیه‌سی‌قربنده خشخاش دخی اکیلوب، آفیون چیقار . طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، کراسته آغاجلری چوقدر . پك قیمتلی برطارچین آغاجیله ایلیکندن

برنوع اكمك يابيلان برجنس آغاج دخی بولنور . حيواناتجه هند وهند چينی‌يه مشابه اولوب ، اورمانلرنده فيل ، كركدان ، ميمونلرك انواعی ، پاپاغان وسائر حيوانات كليتله بولنور . حيوانات اهليه‌سی ميانده ماندهلر وكوچك جثه‌لی بيكيرلر چوقدر . طاغلرنده آلتون ، كومش ، باقير ، قورشون ، قلای وسائر معدنلر وارايسه‌ده ، پك آزی چيقارلقده‌در . صنايع محليه باشليجه ايپك قاشلرله پاموقدن بزلر نسجندن عبارتدر . تجارتی پك كريدر . قصبه‌لرله دوز يرلرينك اهاليسی چينلی وطاغلق يرلرينك سكانی نيم‌وحشی اقوام مختلفه‌دن عبارتدر .

**قوآنغ سی چئو** { (Kouang - Si - Tcheou) چينك ( يونان ) ايالتنده و ( يونان )ك ١٢٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده ايالت مركزی برشهردر .

**قوآنغ سين** { ( Kouang - Sin ) چينك ايالات شرقيه‌سندن ( كانغ سی ) ايالتنده و ( نانغ چانغ )ك ٢٢٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق ( پويانغ )كولنه تابع ( كين‌كانغ ) نهری اوزرنده بيوك برشهر اولوب ، سور ايله محاطدر .

**قوآنغ نام** { ( Kouang - Nam ) هند چينينك آنام مملكتنده و ( هوئه )نك ١١٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده ايالت مركزی برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ قدر اهاليسی واردر .

**قوآنغ نان** { ( Kouang - Nan ) چينك ( يونان) ايالتنده ويونانك ٢٨٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده ( سی كانغ ) ايرماغنه تابع ( يوقوانغ ) نهرينك منابعی قربنده بيوك وواسع برشهردر .

**قوآنغو** { (Quango, Couango) آفريقای غربيده بيوك برنهردر ، كه ١١°٣٠ عرض جنوبی ايله ′١٦°٥٠ طول شرقيده آفريقای جنوبينك تقسيم مياه نقاطندن بولنان و ١٦٠٠ متره ارتفاعی اولان (موسامبه) طاغندن نبعانله ، غربه آزميلانله جنوبدن شماله آقه‌رق ، وصولدن برقاچ نهرك صولرينی طوپلايه‌رق ، ١٢٠٠ كيلومترهلك مسافه قطع ايتدكدن صكره ، ٣°٣٠″١٢′ عرض جنوبی ايله ′١٠°١٥ طول شرقيده ( قاسای ) نهريله وبراز دها آشاغيده ( مفينی ) ايله برلشه‌رك ( قوآ ) نهرينی تشكيل ايدر ، كه بوده ( قونغو ) ايرماغنه دوكيلور . ( قاسای ) نهرينه دوكلديكی محلده اكی ٦٥٠ ودرينلكی ٣ متره‌در . مجراسنك يالكز آشاغيكی ٤٠٠ كيلومترهلك قسمی سيرسفائنه صالح اولوب ، يوقاريلرينك جريانی پك سرعتلی وشلاله‌لری چوقدر .

**قوآنغ ين** { (Kouang - Yen) تونكينده (هانوی)ك ١١٥ كيلومتره شرقنده وساحلدن ١٠ كيلومتره قدر ايچريده ايالت مركزی برشهراولوب ، ٤٣٠٠٠ اهاليسی ، شهره‌قدر سيرسفائنه صالح نهری ، محكم برقلعه‌سی ، اهميت تجاريه‌سی ، قربنده كومور معدنی وصافلام هواسی واردر .

**قوآهويلا** { ( Coahuila ) آمريقای شماليده مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنی تركيب ايدن جمهوريتلرك بری اولوب ، جهت شماليه‌ده اولديغی حالده ، شمالاً ممالك مجتمعه‌نك ( تكزاس ) جمهوريتيله ، شرقاً نوئوولئون ، جنوباً سان‌لويی پوتوزی وزاقاتقاس ، غرباً دخی دورانغو وشيهواهوا جمهوريتلريله محدوددر . ٢٥° ايله ′٢٩°٥٠ عرض شمالی و ′١٠٢°٢٨ ايله ′١٠٥°٥٧ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سی ١٥٦ ٧٣١ واهاليسی ١٥٠ ٦٢٢ كشيدر . قسم اعظمی يوكسك بر يايله‌دن عبارت اولوب ، ارتفاعی ١٤٠٠ ايله ١٣٠٠ متره آره‌لرنده‌در . يالكز قسم شرقيسی بو يايله‌نك مائله‌سنده واقع اولوب ، اورادن جمهوريتك حدود شماليه‌سنی آيران ( ريو غرانده دل نورته ) ايرماغنه دوكلمك اوزره ، برقاچ چای ايندر . نصفندن زياده اولان قسم شرقيسی كوزل بايرلر و واديلری حاوی اولوب ، مكسيقه‌نك اك منبت يريدر . قسم غربيسی ايسه قورو وچول حالنده‌در . بناءً عليه مسكون

ومعمور اولان يرى يالكز قسم شرقيسى اولوب، بو جهتده اوزون تللى كوزل بر جنس پاموق ، اوزوم وسائر محصولات كوزل يتيشيورسه‌ده ، غرب شمالى جهتلرنده بولنان يرلى وحشيلر ايكيده برده هجومله ، اهالئ مسكونه‌يى راحت براقمدقلرندن، بو امنيتسزلك اورانك بحق اسكان واعمارينه مانع اولمقده‌در . معادن موجوده‌نك اخراجى خصوصنه دخى الآن اهميت ويرلمه‌مشدر. مركزى يالكز ٢٢٨٠ اهاليسى اولان (سالتيلو) قصبه‌سى اولوب، ٤ قضايه وهرقضا برقاچ ناحيه‌يه منقسمدر . ٢ قصبه‌سيله ١٤ بيوك و ٥ كوچك قريه‌سى اولوب ، سائر اهاليسى چفتلكلرده ساكندر . اهاليسى ايچنده صرف اسپانيوللر وخالص يرليلر پك آز اولوب ، اكثرى بو ايكى جنسيتك اختلاطندن متولد ملزلردر. لسان محلى وتحريرى اسپانيولجه‌در .

**قَواديان** { جيحون كنارنده وترمذك اوست طرفنده اوله‌رق ترمذ ايله ختل بيننده برقصبه وايالت ايدى .

**قُوار** { صحراء كبيرده فزان ايله سودان آره‌سنده و ( تيبو ) قبائلى محلنده اوله‌رق توارق بربرلرينك جولانكاهلرينك منتهاى شرقنده و ٢٠° عرض شمالى خطنك برآز جنوبنده بيوك برواح اولوب ، شمالدن جنوبه بويى ٨٠ كيلو متره واكى ٨ ايله ١٠ كيلو متره آره‌سنده‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٧٥٠ مربع كيلومتره وحذاى بحردن ارتفاعى شمال جهتنده ٣٥٠ وجنوب طرفنده ٣٠٠ متره‌در . شرق طرفنده چولدن برصره قيالرله آيرلمشدر. طوپراق بر متره قدر قازيلنجه ، هر يرنده صو چيقار ، وبناءً عليه پك منبت اولوب ، واسع بر خرما آغاجى اورمانى كبى كورينور . بعض اوفق تپه‌لرى وقورو واديلرى واردر . صويى بول اولمغله ، هرنوع ذخائر وسائر محصولات يتيشه‌بيليرسه‌ده ، توارقلردن امنيتلرى اولمديغندن ، اهالى يالكز خرما ايله اكتفا ايدرلر . طوزلى كوللرى اولوب، خيلى طوز دخى چيقار . بوواح فزان وغات كاروانلرينك طريقى اوزرنده بولنمغله ، اهاليسى تجارتله مشغولدرلر . مملكت حاكمنك مقرى غرب جهتنده بولنان ( دزكى ) قصبه‌سى اولوب ، واحك دها اون معموره‌سى واردر . بونلردن ( شيمدرو ) ده برسنوسى تكيه‌سى اولوب . شيخنك اهالى اوزرنده بيوك نفوذى واردر . واحك اهاليسى ٦٠٠٠ قدر اولوب، عرب وبربر وبورنوليدن مركبدر . هرقريه‌نك يانده برقلعه اولوب، تهلكه حالنده اهالى اورايه التجا ايدر .

**قُواره** { جزيرةالعربده شمره تابع يوقارى قصيم خطه‌سنده وخيلك ٧٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق جبل سلمانك منتهاى غربنده برقصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهاليسى واردر . مياه جاريه‌سى اولوب ، اشجار مثمره واراضئ مزروعه ايله محاطدر .

**قَوارير** { يمنده زبيده ملحق بر حصن ايدى .

**قَواس** { ( جويان بن مسعود الدنيسرى . التوزى ) مشاهير شعرا واذكيا-دن اولوب، خطاط اولمديغى حالده ، الك كوزل يازيلرى، اصللرندن فرق اولنه‌ميه‌جق صورتده، تقليد ايتمه‌ده‌كى مهارتيله شهرت بولمشدر . دمشق شامده ياشايوب، ٦٨٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

لاح الهلال ابن يوميه فذكرنى
شرب المدامة تجلى فى يدالساقى
كأن سقاه الكأس قد نقضت له
بالميل والخمر شفاف عن الباقى

**قَواله** { سلانيك ولايتنك درامه سنجاغنده ودرامه‌نك ٢٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده وآطه‌لر دكزينك ساحل شماليسنده طاشوز جزيره‌سنك قارشيسنده واقع بر قويك ايچنده قضا مركزى بر قصبه و اسكله اولوب ، ٥٣٥٧ اهاليسى ، رشديه مكتبى ، محمد على پاشا مرحوم طرفندن ياپلمش « مهندسخانهٔ خيريه » اسميله بر مكتبى ، « مدرسهٔ خيريه » اسميله منتظم بر مدرسه‌سى ، بر جامع شريفى ، بر كتبخانه وعمارتخانه‌سى ، ديكر ٥ جامع شريفى ، ٣ تكيه‌سى ، ٤ مدرسه‌سى ، ٨ مسلم و ٤ غير مسلم مكتبى ، ٣ كليساسى ، ١ حاوره‌سى ، قديم بر

صو يولى ، متعدد توتون فابريقه‌لرى ، كوچك ليمانى وخيلى ايشلك تجارتى واردر . مذكور مهندسخانهٔ خيريه‌ده مكاتب ابتدائيه ورشديه درسلرى تدريس اولنوب ، ۱۰۷ شاكرد و ٦ معلم ومدرسهٔ خيريه‌ده دخى ۵۰۰ ى متجاوز طلبه و ٤ مدرس بولنيور . محمد على پاشا مرحوم بو مؤسسات عليه و خيريه‌نك اداره‌سنه طاشوز جزيره‌سنك وارداتنى ترك و تخصيص ايتمشدر . مشاراليه عن اصل آرناؤد اولوب ، كوريجه جوارنده بر كويدن ايسه‌ده ، قواله‌ده طوغمش ، ويا اوراده بيومش اولديغندن، بو قصبه‌يه وطنى نظريله باقشدر . قواله جوارلرينك توتونى مشهور اولمغله ، قصبه‌نك اك برنجى صنعتى توتونك استحضارى اولوب ، سنه‌ده بش آلتى آى درت بش بيك عمله بو ايشله اشتغال ايدرلر . قصبه سورله محاط ايسه‌ده، سورك خارجنده دخى خانه‌لر ياپيلوب ، توسع ايتمكده‌در . قواله اسكى بر قصبه اولوب ، اسم قديمى ( نئاپوليس ) يعنى « يكيشهر » ايدى . وقتيله ( فيليپه ) شهرينك اسكله‌سى ايدى. بعده روم ايمپراطورلغى زماننده پوسته يدك آتلرينه مركز اتخاذ اولنديغى مناسبتله ، بوزوق لاتينجه‌ده « آت » ديمك اولان ( قواله ) اسميله تسميه اولنمشدر .

— قواله قضاسى شرقاً صارى شعبان، شمالاً درامه ، غرباً پراوشته قضالريله ، جنوباً دخى آطه‌لر دكيزيله محاط ومحدود اولوب ، شرق شمالى جهتى طاغلق وسائر طرفلرى اووه‌در . قضا ۲۵ قريه‌يى حاوى اولوب ، ۱۵۰۹۷ اهاليسى واردر ، كه بونلردن ۱۲۰۷۵ ى مسلم ، ۱۷۰۰ ى روم ، ۱۰۷۵ ى چنكانه ، ۲۱۲ سى يهودى و ۳۵ ى ارمنيدر . قابل زراعت اراضيسى تقريباً ۳۲۷۷ دونم اولوب ، باشليجه محصولاتى : بغداى ، چاودار ، يولاف ، آرپه ، دارى ، مصر ، سيسام ، توتون، پاموق وسائره‌دن عبارتدر . باغلرى آز اولوب، محلنده صرف اولنان شراب دخى خارجدن كيرر . مرعى وچايرلرى چوق اولوب ، قضا داخلنده ۳۵۰۰۰ قيون ، ۵۵۰۰۰ كچى ، ۹۰۰۰ صيغير، ۹۰۰۰ دوه، آت واستر ومركب بولنيور. سنوى ۲۵۰۰۰ قيه يپاغى ، ۱۵۰۰۰ قيه كچى قيلى و ۱۰۰۰۰ قيه طوك ياغى آلنير . صنايع محليه باشليجه توتونجيلكله پاموقدن بز اعمالندن عبارتدر .

**قوام الدين** { (حاجى — حسن) فارسده حكومت سورن انجوياندن سلطان شيخ ابواسحاقك وزيرى اولوب ، كرم و سخاوتيله و ارباب علم و هنره اولان حرمت واحسانلريله مشهوردر. شاعر شهير حافظ شيرازى دخى جملهٔ لطف ديده‌لرندن اولوب ، ديواننده اسمنى دفعاتله ذكر ايتمشدر . آل مظفر دولتنك مؤسسى اولان امير مبارز الدينك شيرازى ضبط ايلديكى صره‌ده ۷۵٤ تاريخنده وفات ايتمشدر .

**قوام الدين** { ( خواجه — صاحب ايار) فارسده حكومت سورن آل مظفرك ايكنجيسى اولان شاه شجاعك وزيرى اولوب، ۷٦٤ تاريخنده مشاراليهك امريله اعدام اولنمشدر .

**قوام الدين** { (صاحب —حسن برالطراح) (مشاهير شعرا و ادبادن اولوب ، اكثر علوم و فنوندن دخى بهره‌سى وار ايدى . بيوك بر عائله‌يه منسوب اولوب ، برادرى فخر الدين مظفرك تاتار عندنده قدر وپايه‌سى عالى ايدى . صاحب ترجمه مصر وشامه رحلت وبعده عراقه عودت ايتمشدى . شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

لقد جمعت فى وجهه لمحبه
بدائع لم يجمعن فى الشمس والبدر
حباب و خمر فى عقيق و نرجس
و آس و ريحان و ليل على فجر

**قوام الدين يوسف** { [ «قاضىٔ بغداد» ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قوامى** { ايران شعراسندن بر قاچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى ( ميرقوام الدين ) ساداتدن واجلهٔ علماء اصفهاندن اولوب ، شاه طهماسب صفوى زماننده مسند صدارته كچمش، و ۹۵۰ تاريخلرنده وفات ايتمشدر . شو بيت اونكدر :

روز اکر باهمنشینان غم زدل بیرون کنم
شبکه غیراز غم ندارم همنشینی چون کنم

— ایکنجیسی ( میر قوام الدین ) شیرازلی اولوب، تقیٔ اوحدی ایله معاصر ایدی. شو بیت اونکدر :

بوقت کریه چو برهم زنیم مژکانرا
زآب چشم حجـالت دهیم طوفانرا

— ( قوامیٔ مطرزی ) اسمنده بر شـاعرك نظامیٔ کنجه‌نك برادری بولنمش اولدیغی و (مظفر قوامی ) اسمیله دیکر برشاعر دخی بولندیغی بعض تذاکرده کوریلوب ، آنجق شعرلری کوریله‌مه‌مشدر .

**قوانوز احمد پاشا** { [ « احمد پاشا ( قوانوز — ) » مادەسنه مراجعت بیوریله . ]

**قوای** { (Kaouaï) هاوای ونام دیکرله ساندویچ جزایرینك غرب جهتنده بولنانلرینك اك بیوکی اولوب، مثلثه قریب برشکلده اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤١٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٦٣٥ کشیدر. قسم غربیسی مرتفع اولوب، طاغلرینك صرب اتکلری لب دریایه قدر اینر. قسم شرقیسنده دخی ٢١٠٠ متره ارتفـاعی اولان ( اوپالشـاله ) برکانی بولنـوب ، آره‌لرنده آلچـق بر یر بولنیور. سـواحلی دوز اولوب، یالکز سـاحل شمالیسـنده ( اوآیمشـا ) وساحل جنوبیسنده ( هانالی ) قویلری بولنیور . بویی ٤٣ واکی ٢٥ کیلومتره ایسه‌ده، اراضیسی برکانی الاصل اولوب، پك منبت اولمغله ، کلیتـلی شـکر قامشی واقالیم مختلفه‌ده یتیشن محصـولات متنوعه حاصل اولور. مذکور برکاندن بشقه دها برقاچ پنار طاغی وارایسـه‌ده ، هیچ بری شمدیکی حالده آتش افشان دکلدر. تماشایه شایان مواقعی، قیالری، مغاره‌لری ، کوزل دره‌لری، شـلاله‌لری وسائر محاسن طبیعیه‌سی واردر.

**قوایه** { آرناؤدلقده اشـقودره ولایتنك دراج سنجاغنـده ودراجك ١٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن ٨ کیلومتره‌لك مسـافه‌ده ولب دریایه واشقومی مجراسـنه قدر ممتد براووه‌نك کنـارنده اوله‌رق طاغ اتکنده وهمنامی برچایك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، برخمسی خرستیان اولمق اوزره، ٥٥٠٠ اهالیسی وبراوفق چارشی وبازاری واردر .

— قوایه قضاسی ٥٧ قریه‌دن مرکب اولوب، اشـقودره ولایتنك منتهـای جنوب غربیسـنده بولنمقله، غرباً آدریاتیق دکیزیله، شمـالاً دراج ، شمال شرق طرفندن تیران قضالریله، شرق جنوبی طرفندن مناستر ولایتنك ایلبصان سنجاغیله، جنوباً دخی یانیه ولایتنـك برات سنجاغیـله محدوددر . اهالیسی تقریباً ٣٠٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، قسم کلیسی مسلمدر . اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولمدیغی کبی، هواسی دخی آغرجه اولدیغنـدن ، بحق ایشلنمیور . باشلیجه محصولاتی مصر ، پرنج ، بغدای وسائر حبوباتله زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، میشه وسـائر آغاجلری حاوی اورمانلری واشجار مثمره‌سی دخی چوقدر .

**قوبان** { (Kouban) روسیه‌یه تابع قافقاسیه مملکتنده بر بیوك ایرماقدر، که قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالی مائله‌سندن و (البرز) طاغنك ٤٢٤٦ متره ارتفـاعی اولان بر محلنـدن نبعانله ، اورمانلرله مستور طار بروادی ایچنـده شماله بعده شمال غربی‌یه ونهایت غربه طوغری جریان ایده‌رك ، ( یقـاترینودار ) ی کچـدکدن صکره ، ایکی قوله آیریلوب، بری ( پروتوقه ) اسمیله شماله طوغری دونه‌رك، (آچویف) قربنده آزاق دکیزینـه ، ودیکری غربه طوغری اولان جریاننده دوامله، دها آشاغیده بتکرار ایکی قوله آیریله‌رق ، بری ( طمرق ) قویی قربنـده ینه آزاق دکیزینـه، ودیکری ( قره قوبان ) نامیله، یکی قلعـه بوغازی خارجنـده قره‌دکیزه ( قزیل طاش ) قوینه دوکیلور. مجراسی ٨١٠ کیلومتره طولنده وحوضـه‌سی ٥٥٦٥٧ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، بتونی همنـامی اولان ایالت داخلنده‌در . یقاترینودارده حد وسطی اوزره ثانیـه‌ده ٢٥٠ مکعب متره صو دوکر . فیضـانی چوق اولوب ، طاشدیغنده مجراسنك آشاغیلرنده ٢٣٠٠٠ مربع کیلومتره‌لك محلی باصار .

بناءً علیه اورالری بطاقلق وسازلق اولوب ، قورودلمسی متصوردر . سیرسفائنه صالح اولەجق حاله وضعی خیلی مشکل اولدیغی حالده ، فوائد منتظرەسی آزدر. تابعلری چوق اولوب، باشلیجەلری صولدن: تبرده، بیوك وکوچك زلنجق، اوروب، لابه ، بیسلایه ، پشیجنه، آفیپه ، آداغوم ، پشیخ ویسقوپ ؛ صاغدن دخی : جومرد کول، ماره، بورسوقلی ، سوپ ، خبل ، آبین وآداغومدر . ایرماغه ترکلر قوبان، نوغایلر قومان ، چرکسلر دخی « قره‌صو » معناسیله ( پسیغیچه ) نامنی ویریورلر . اسکی یونان جغرافیونی عندنده ( واردانوس ) اسمیله معروف ایدی .

**قوبان** ( Kouban ) روسیەنك قافقاسیه مملکتنده وقافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده برایالت اولوب، ایچنده نبعان وجریان ایدن آنف البیان ایرماغك اسمیله مسمادر. شمالاً دون قازاقلری اراضیسیله ، شرق شمالی طرفندن استاوروپول، شرقاً ترك ایالتلریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرتیله آیرلمش اولان صغوم قلعه وقره دکیز مستقل سنجاقلریله، غرباً دخی قره دکیز، یکی قلعه‌بوغازی وآزوف دکیزیله محاط ومحدوددر . ٤٣°٧′ ایله ٤٦°٤٥′ عرض شمالی و ٣٤°١٥′ ایله ٤٠°٦′ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیەسی ٩٤ ٣٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ١ ٢٤١ ٣٦٣ کشیدر. همان اورته‌سندن جریان ایدن قوبان نهری ایالتی بسبتون مخالف ایکی قسمه آیروب، قسم جنوبیسی قافقاس سلسلەسی اتکلرندن وسلسلهٔ مذکوره‌یه متوازیاً اوزانان قره یایله‌دن عبارت اولمغله، طاغلق واورمانلرله مستوردر ؛ وبو طاغلرك آره‌لرنده نهر مذکوره دوکیلن بر چوق چایلر آقار . بو قسمك اهالیسی مقدار عمومینك نصفندن زیاده اولوب، چرکس جنسیتنه منسوبدرلر . ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز وآلچق اولوب، آنجق بعض تپه‌لری وطوزلی کوللرله بطاقلقلری حاویدر . بوجهتده دخی قوبان ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه آزاق دکیزینه دوکیلور بر چوق انهار واردر . بو جهتده ٧٠ ٠٠٠ قدر نوغای اولوب اهالیسنك مقدار متباقیسی روسیه حکومتی طرفندن نقل واسکان ایدلمش قازاقلردن وبرمقدار روم، ارمنی، یهودی وآلماندن عبارتدر . ایالتك هر ایکی قسمی زراعته او قدر الویریشلی اولمیوب ، اهالی الك زیاده حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر . مع هذا حیواناتك فیأتی دخی پك دوندر . باشلیجه اخرا-جاتلری ییاغی ومحلنده دباغت ایتدکاری دریدن عبارتدر . مرکز ایالت ( یقاترینودار ) شهری اولوب، ایالت ٧ قضایه منقسمدر .

**قوبان** ( Coban ) آمریقای وسطینك غوآتماله جمهوریتنده وغوآتماله‌نك تقریباً ٢٠٠ کیلومتره شمالنده ( اوراقروز ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، همان جمله‌سی اصل یرلیلردن اولمق اوزره، ١٤ ٠٠٠ اهالیسی واردر .

**قوبجی** یاخود قوباجی — (Koubetchi, Koubatchi ) روسیه‌یه تابع داغستانده ودربندك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤ ٠٠٠ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وچوخه، شال واسلحه فابریقه‌لری واردر .

**قوبرین** (Kobrin) روسیه‌نك غرودنو ایالتنده وغرودنونك ١٩٦ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨ ٧٣٠ اهالیسی واردر . اون آلتنجی قرن میلادی‌یه قدر مستقل بر پرنسلکك مرکزی ایدی.

**قوبلاکی** ( Kobelaki ) روسیه‌نك پولتاوه ایالتنده وپولتاوه‌نك ٦٦ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣ ١٥٠ اهالیسی، بیوك برپناری وبز ایله یوك منسوجات فابریقەلری واردر .

**قوبلنچ** (Coblentz) پروسیه‌ده وبرلینك ٦٢٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق رین ایرماغنك صول کنارنده وموزله نهرینك منصبنده رین ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ٢٩ ٢٩٠ اهالیسی ، کوزل موقع ومنظره‌سی ، موزله نهری اوزرنده ١٤ کوزلی متین کوپریسی، رین ایرماغی اوزرنده بری دمیر یوله مخصوص ودیکری دوبه‌لر اوزرینه مبنی ایکی

كوپريسی، جسيم استحكاماتی، مكتب اعداديسی ، تياتروسی، كنيش ودوز سوقاقلری ، مكمل بر صويوليه اساله اولنان خفيف وبول صويی وشراب اخراجاتی واردر . اسكی بر شهردر . ميلاد عيسادن ٩ سنه اول ( قونفلوئنچيا ) اسميله بنا اولنمشدی .

**قوبنجان** { فارسده بر قصبه اولديغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

**قوبوته** { ( Koubota ) جاپونيه‌ده نيپون جزيره‌سنك شمال جهتنده (اوغو) ايالتنه ملحق وتوكيونك ٤٦٠ كيلومتره شمالنده واقع سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٣١ ٩٣٠ اهاليسی ، اورته‌سنده باغچه‌لرله محاط بر سرايی واطرافنده چای محصولاتی واردر .

**قوبورغ** { (Cobourg) آلمانيانك تورنيكه خطه‌سنده ( صاقسه قوبورغ غوته ) دوقه‌لغنده نفس قوبورغ دوقه‌لغنك مركزی برقصبه اولوب، غوته‌نك ١٠٣ كيلومتره جنوبنده واقع و ١٤ ٣٩٠ اهاليبی جامعدر . قصبه‌نك سوقاقلری طار اولوب، كوزل دكلسه‌ده بولنديغی وادينك لطافتی مشهوردر . بر چوق آثار عتيقه ومعمولات نفيسهٔ صناعيه‌يی حاوی بر سرايی، بر تياتروسی ومتعدد كليسالری واردر . [ دوقه‌لق ايچون «صاقسه قوبورغ غوته» ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قوبورغ** { (Cobourg) آمريقای شماليده انكلتره‌يه تابع دومينيون قطعهٔ واسعه‌سنك ( اونتاريو ) ايالتنده و ( اوتاوه ) نك ٣٥٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق ( اونتاريو ) كولنك ساحل شماليسنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب ، ٤٤٤٠ اهاليسی، دكرمنلری ، حزارلری، دباغخانه‌لری ودار الفنونی واردر . ممالك مجتمعه‌يه قربيتی سببيله كوندن كونه ترقی وتوسع ايتمكده‌در .

**قوبه** { ( Cuba ) آمريقای وسطيده‌كی آنتيل جزايرينك اك بيوكی واك معمور و اك مسكونی اولوب، اليوم اسپانيانك تحت تابعيتنده ايسه‌ده، بوتابعيتك دها چوق دوام ايتميه‌جكی آكلاشيليور . شرق جنوبيدن غرب شماليه طوغری ممتد اوزون وبوينه نسبةً طار برآطه اولوب، ١٩°٤٨′٣٠″ ايله ٢٣°١٣′ عرض شمالی و ٧٦°٣٢′ ايله ٨٧°١٩′ طول غربی آره‌لرنده واقع اولمغله، بويی ١٣٠٠ كيلو-متره واكی ٤٠ ايله ١٦٠ كيلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی، پينوس آطه‌سيله وسائر جزاير صغيرهٔ ملحقه‌سيله برابر، ١١٨ ٨٣٣ مربع كيلومتره و اهاليسی ١ ٥٢١ ٦٨٤ كشيدر . ممالك مجتمعه‌نك فلوريده شبه جزيره‌سندن ٢٣٠، مكسيقه‌نك يوقاتان خطه‌سندن ٢٠٠، انكلتره‌يه تابع باهامه جزايرندن وسطی اوله‌رق ٢٦٠ ، هاييتی جزيره‌سندن ٩٠، جامايقه جزيره‌سندن ١٤٥ كيلومتره وسعتنده دكيز قوللريله آيرلمشدر.

جزيره‌نك اك كنيش يری اولان منتهای شرق جنوبيسنده ساحل جنوبيسنه متوازياً غربدن شرقه ( سيرامائستره ) ياخود ( سيرادل قوبره ) يعنی « باقير طاغلری » اسميله بر طاغ ممتد اولوب ، اك يوكسك ذروه‌سی اولان ( توركينو ) نك ٢٥٦٢ متره ارتفاعی واردر . سائر طرفلرينك ارتفاعی دخی ١٥٠٠ ايله ٢٠٠٠ متره آره سنده‌در . جزيره‌نك سائر طرفلری دوز و ١٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعی اولميان تپه‌لری حاوی اولوب، اكثر جهتلری چايرلق وسواحله قريب محللرنده بطاقلقدر . مياه جاريه‌سی چوق ايسه‌ده ، بالطبع پك بيوك اولميوب ، منتهای جنوبنده مذكور طاغلردن نبعانله ساحل غربيسنه دوكيلن وجمله‌سنك اك بيوكی اولان ( قائوتو ) ايرماغنك آنجق ٢٠٠ كيلو متره بويی واردر . ديكرلرينك باشليجه‌لری : سازه، ساغوآ، هانيغو-آنيقو وسائره‌در . سواحلی خيلی كيرينتيلی چيقنتيلی اولوب، برچوق قويلری وبعض كوزل ليمانلری وار ايسه‌ده ، بو جزيره‌نك ايكی بيوك عيبی واردر : بری سواحلك ايكی اوچ كيلو-متره‌لك آچيقلره قدر صيغ و صويك آلتنده ويا اوستنده بولنان بر چوق قيالرله مملو اوله‌رق سفائنك حركت و تقربنه الويريشلی اولماسی ، وديكری ساحله قريب يرلرك ياغمور موسملرنده صو آلتنده قالوب سائر موسملرده دخی آمد شده مانع اوله‌جق درجه‌ده بطاقلقلری حاوی

اولمسیدر . الڭ كوزل لیمانی قسم غربیسنك ساحل
شمالیسنده واقع وجزیره‌نك مركزی اولان
( هاوانه ) شهرینك لیمانیدر . جزایر ملحقه‌سندن
یالكز قسم غربیسنك ٦٠ كیلومتره قدر جنوبنده
بولنان ( پینوس ) جزیره‌سی بیوجك اولوب ،
٣١٤٥ كیلو مترهلك مساحهٔ سطحیه‌سی واردر .
دیكرلری پك كوچك اولوب، باشلیجه‌لری : ساحل
جنوبی قارشیسنده : سان فلیپه، قایاماس، جار.
دینس ؛ ساحل شمالیسی قارشیسنده دخی :
قایورومانه، قراغوزو وسائره‌در .

دوز و آلچق یرلرنده هواسی پك صیجاق
اولوب ، میزان الحراره ٢٠ درجه‌دن آشاغی
اینمز . حزیران وتموز و اغستوس آیلری یاغمور
موسمی اولوب ، بو موسمده هوا پك صیجاق
اولدیغی حالده ، هركون یاغمور دخی یاغار .
تشرین اولدن شباطه قدر هوا قورو و صوۋ.
قجه‌در . الڭ كوزل موسمی ایلك بهاردر . بر
مدتدن بری زراعته پك زیاده اهمیت ویرلمكده
ایسه ده، اهالینك وسعت اراضی‌یه نسبةً آزلغی
جهتیله اكثر اراضیسی هنوز غیر مزروع حالنده
اولوب ، بالطبع كورمه مش واسع اورمانلرندن
دخی استفاده اولنه‌میور . الڭ باشلی محصولاتی :
مصر، پرنج، توتون، شكر قامشی، باموق، قهوه،
قاقائو، چیوید و سائره‌در . توتونی پك مشهور
اولوب، هاوانه‌نك صیغاره‌لری هریره كیدیور .
مصر سنه‌ده ایكی دفعه اكیلوب بیچیلیر . اورما.
نلرنده كراسته‌لك اشجار مختلفه دن بشقه آقاژو
و آبنوس كبی ذی قیمت آغاجلر دخی بولنیور .
حیوانات اهلیه‌سی و علی الخصوص طوموزلری
پك چوقدر . آری قوغانلری‌ده چوق اولوب ،
كلیتلی بال چیقار . طاغلرنده آلتون، باقیر، دمیر،
كمور وسائر معدنلر وار ایسه‌ده، چیقاریلانلری
پك آزدر. مرمر ویازی طاشی اوجاقلری ومیاه
معدنیه‌سیله طوزلی بطاقلقلری‌ده چوقدر . صنایع
محلیه باشلیجه شكر، قهوه، توتون وسائر محصو.
لات ارضیه‌نك استحضارندن و فرنك صیغاره‌سی
وروم اعمالیله بال مومنك تصفیه سندن عبارت
اولوب، اصل معمولات صناعیه فابریقه‌لری یوق
حكمنده‌در . اخراجات سنویه‌سی ١٤١٥ ملیون
فرانق راده‌لرنده اولوب ، ادخالاتی ده همان
او مقداره بالغدر . تجارتنك قسم اعظمی
( هاوانه ) اسكله‌سنده اجرا اولنوب ، اوندن
صكره‌كی اسكله‌لری ساحل شمالیده : ماتانزاس،
قارد ناس ، ساغوآ ، رمدیوس ؛ ساحل
جنوبیسنده‌ده : سانتیاغوده قوبه ، ترینیداد ،
سینفوئغوس اسكله‌لریدر. تجارتی برنجی درجه‌ده
ممالك مجتمعه ایله و ایكنجی درجه‌ده اسپانیه ایله
اولور . طرق ومعابره بو صوڭ زمانلرده پك
چوق اعتنا اولنوب، علی‌الخصوص قسم غربیسنده
دمیر یول خطلری پك چوغاله‌رق ، سواحل
جنوبیه وشمالیه‌ده‌كی اسكله‌لری داخلده‌كی قصبه‌لره
وبربرلرینه ربط ایتمشلردر . اداره‌جه ایكی ایالته
منقسم اولوب ، قسم غربیسندن عبارت اولان
برنجی ایالتك وبتون آطه‌نك مركزی ( هاوانه )،
وقسم شرقیسندن‌عبارت ایكنجی ایالتك مركزی
ساحل جنوبیسنده واقع ( سانتیاغوده قوبه )
اسكله‌سیدر . وسعتجه ایكی ایالت آره‌سنده چوق
فرق یوغیسه‌ده ، معمورتجه فرقلری اولوب ،
سانتیاغو ایالتك اهالیسی عموم اهالینك بربعندن
آزدر . قصبه واسكله‌لریله دمیر یوللری دخی
آزدر .

جزیره‌نك اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان ( آراوا.
قوس )لر، ساكن ومطیع آدملر اولدقلری حالده،
اسپانیوللر طرفندن امحا اولنوب، هیچ برفردلری
قالمامشدر . آنجق اسپانیوللرك چوغی اورایه
بكار كیتدكلرندن، قادین وقیزلرینی تزوجه احتیاج
كوروب، بومناسبتله، شمدیكی اهالینك طمارلرنده
آراواقوس قانی دخی اكسیك دكلدر. آوروپالیلر
صرف قاستیلان اولمیوب، اسپانیه‌نك هرطرفندن
كیتمش اقوام مختلفه‌یه منسوب و پورتكیزلی ،
باسق ، فرانسز وسائر جنسیتلردن مركب
اولدقلری كبی، آفریقادن كتیریلن یوز بیكلرجه
زنجی اسراسی دخی قاریشه‌رق، مختلف رنكلرده
ملزلر وجوده كلدكدن بشقه ، آز چوق بیاض
اولان اهالی دخی حقیقتده اجناس مختلفه اختلا.
طندن متولددرلر. زنجیلرك برقاچ یوز بیكی الآن
اسارت تحتنده چالیشدیرلمقده‌در . جمله‌سی

اسپانیولجه‌نك بر نوع غلطیله متکلم و قتولیك دینیله متدین اولوب ، لسان رسمی وادبیلری اسپانیولجه‌در .

قوبه جزیره‌سی قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن ۱۴۹۲ ده کشف اولنوب، ۱۵۰۱ده ۳۰۰ کشیدن مرکب براسپانیول هیئت مهاجرینی بوجزیره‌نك ساحل شمالیسنده ابتدا ( قاراناس ) و بعده ( سنت قریستوف ده هاوانه ) تسمیه ایتدکلری شمدیکی هاوانه قصبه‌سنی تأسیس ایتمشلردی . بعده چوغاله‌رق ، جزیره‌نك سائر طرفلرینی الده ایتمکه ، واهالیٔ اصلیه‌سنی اتلاف ویا آطه‌دن اخراج ایتمکه باشلامشلردی. ۱۶۶۰ و ۱۷۶۲ ده انکلتره جزیره‌یی ضبط ایدوب ، ۱۷۶۳ ده اسپانیه‌یه اعاده ایتمش ؛ و ۱۸۰۵ ده یکیدن استیلا ایلمش ایدی. قوبه‌لیلر انکلتره‌نك النده بولندقلری مدتده اسپانیوللرك وضع ایتمش اولدقلری تجارت انحصارندن قورتیلوب ، اسکله‌لرینه هردولتك سفائنی یناشمغه باشلامغله، سربست اجرای تجارت ایدوب ، استحصال ثروت ایتدکلرندن ، اسپانیه یکیدن بو جزیره‌یه مالك اولدقده ویرکی ورسومندن پك چوق مستفید اولمغه باشلامشدر . آنجق اسپانیه دولتی بو جزیره‌یی ادارهٔ عرفیه تحتنده بولندیروب ، جزیره‌ده واسع اراضی‌یه مالك اولان اسپانیول اغنیاسی دخی بیچاره اهالی‌یی حیوان کبی قوللانمقده اولدقلرندن، قوبه‌لیلر ۱۸۶۹ ده عصیانه مجبور اولوب ، طقوز سنه عصیانده دوام ایتدکدن صکره ، بر طاقم مواعد کاذبه ایله ترك سلاح ایتمشلر ایسه‌ده ، چوق چکمه‌دن ینه سلاحه صارلوب، الیوم اسپانیه عسکریله اورشمقده‌درلر.

**قوبه‌استارایا** (Kouba-Staraïa) روسیه‌نك ماورای قافقاسده‌کی ایالاتندن باکو ایالتنده وباکونك ۱۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قافقاس شعباتندن شاه طاغك اتکنده وقودیال چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، نصفندن زیاده‌سی زردشتی اولمق اوزره ، ۱۳۰۶۰ اهالیسی ، ایپك ویوك منسوجات دستکاهلری ودباغخانه‌لری واردر. — قضاسنك اهالیسی ۱۴۵۷۷۸ کشی اولوب، قسم اعظمی تاتار وایرانی ولزکی اوله‌رق مسلمدر .

**قوپال** (Kopal) روسیه‌یه تابع ترکستانده سمیرچنسك ایالتنده ۴۵°۸′۱۲″ عرض شمالی ایله ۲۰°۴۳′۲۷″ طول شرقیده روسلر طرفندن تأسیس اولنمش قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ ی قزاق و ۴۰۰ ی مسلم اولمق اوزره ۵۴۰۰ اهالیسی واردر. — قضاسنك اهالیسی یوز بیكه قریب اولوب ، قیرغیز وقزاقدن مرکبدر .

**قوپانغ** ( Coupang ) آسیا جزایرندن ( تیمور ) جزیره‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده برقصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وصاغلام لیمانی واردر . فلمنك مأمورینك مقریدر .

**قوپاییس** ( Copaïs ) یونانك اك بیوك کولی اولوب ، بیوتیا خطه‌سنك قسم شمالیسنده واقعدر. اورته‌سی ۳۸°۳۰′ عرض شمالیده واقع اولوب، شرقه طوغری اوزانان برکورفزی آغریبوز جزیره‌سنی آیران ( آتالانتی ) بوغازندن یالکز ۶ ، وساحل غربیسی قورنته کورفزندن ۲۴ کیلومترملك مسافه‌ده‌در . محیط دائره‌سی ۹۰ کیلومتره اولوب، قوراقلق موسمنده مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۰ ویاغمورلر موسمنده ۲۳۰ مربع کیلومتره در . اك درین محلنك عمقی ۱۲ متره‌در . کنارلری بطاقلق وسازلق اولوب، سولوکلری چوقدر . خطهٔ مذکوره‌نك بتون قسم غربیسنك میاه جاریه‌سی بوکوله دوکیلور . فضله‌سی میاهی تحت الارض بر قاچ یولدن دکیزه دوکیلور. جوارلرینك اهالیسی آرناؤد بولندقلرندن محلنجه کوله آرناؤدجه « کول » دیمك اولان ( توپیله ) دن غلط اوله‌رق ( توپولیاس ) اسمی ویریلیور .

**قوپر** ( Cooper ) انکلتره‌نك اك مشهور جراحلرندن وتشریح علماسندن اولوب، بوفنلرده برچوق کشفیاته وبیوك عملیاته موفق اوله‌رق ، کلیتلی ثروت استحصال ایتمشدی. ۱۷۶۸ ده طوغوب ۱۸۴۱ ده وفات ایتمشدر . — آمریقاده دخی بو اسمله مشهور بر حکایه

نویس اولوب ، ١٧٨٩ ده ممالك مجتمعه‌نك ( پورلینغتون ) شهرنده طوغمش ، و ١٨٥١ ده وفات ایتمشدر . ممالك مجتمعه‌نك بحریه خدمتنده بولنمش ؛ و بر خیلی وقت آوروپاده سیاحت ایتمشدر .

**قوپرس قریق** ( Cooper's Creek ) آوستралیاده بیوك بر نهردر، که ( قوینس لاند ) مملکتنده ′١٠ °٢٥ عرض جنوبیده بر قاچ چایك اجتماعندن بالتشکل، جنوبه و بعده غربه طوغری جریانله ، جنوبی آوسترالیه مملکتنه دخول ایدر ؛ و ( اینامینقه ) قصبه‌سنده ایکی قوله تشعبله، بری جنوبه طوغری دونه‌رك ، ( استرزلکی ) اسمیله ( غرعوری ) کولنه، دیکری غرب شمالی‌یه و بعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق بارقو اسمیله، ( ایره ) نام بیوك کوله منصب اولور . اورانك اعمارینه خدمت ایده‌جك وسائطك باشلیجه‌لرندندر .

**قوپرنیق** (Copernic) مشاهیر ریاضیون وهیئت شناساندن اولوب ، اصول جدیدهٔ هیئتك موجد وکاشفیدر. ١٤٧٣ تاریخنده پروسیه‌نك (تورن) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٥٤٣ ده وفات ایتمشدر . مشاهیر هیئت شناسان عصرندن استفاده ایتمك اوزره ، ایتالیایه کیدوب ، بر مدت رومادده علوم ریاضیه معلملکی ایتمش ؛ و بعده وطننه عودت ایدوب ، فراینبورغده بر رتبهٔ روحانیه‌یه نائل اولمش ایدی . هیئت حقنده کندیندن اول درمیان اولنان اصولارك جمله‌سنی نظر تدقیق و مطالعه دن کچیره‌رك، نهایت کرهٔ شمسك مرکز عالم اولوب وکرهٔ ارضك هم کندی محوری اوزرنده هم‌ده کونشك اطرافنده دونمسی وسائر سیاراتك‌ده بو حرکتده بولنملری طریقنی ترجیح واختیار ایتمش ؛ وهر نه قدر بو فکری متقدمیندن بعضیلرینك وعلی الخصوص ( فیلولاؤس ) ك اثارنده کورمش ایسه‌ده ، کندیسی دلائل مقنعه ایله اثباتنه موفق اولدیغیچون ، بو اصول جدیدیه بحق « قوپرنیق اصولی » دینلمشدر . او وقتك تعصبندن وکرنی نشره جسارت ایده‌میوب، بو بابده یازدیغی کتابی اواخر عمرینه دك سر صاقلامش ؛ ونهایت ( نورمبرغ ) ده باصلمه ویرمکه جرأت ایدوب ، مطبوع نسخه‌سنی کوردیکی کون وفات ایتمشدر . وطننده وواراسوویه‌ده هیکلی رکز اولنمشدر .

**قوپنهاغ** ( Copenhague ) دانیمارقه دولتنك پایتختی بر شهر اولوب، (سلاند) جزیره‌سنك ساحل شرقیسیله قارشیسنده بولنان ( آماکر ) جزیرهٔ صغیره‌سنك شمالی کوشه‌سنده وقاتغات ایله بالطیق دکیزلری آره‌سنده‌کی ( سوند ) بوغازنده و اسوج ساحلی قارشیسنده اوله‌رق ″٥٣ ′٤٠ °٥٥ عرض شمالی ایله ″٤٨ ′١٤ °١٠ طول شرقیده واقعدر. کوزل وبیوك برشهر اولوب ، ٣١٢٣٨٧ اهالیسی ، ایکی قسمی آره‌سنده‌کی بوغازده آچیلوب قپانیر ایکی کوپریسی ، اطرافنده متین سوری ودکیز صوییله طولدیریلیر خندغی ، بر قاچ قلعه‌سی ، آقادمیاسی ، دارالفنونی ، ٤٠٠٠٠٠ جلدی حاوی بر کتبخانه‌سیله ١٢٠٠٠٠ جلدی شامل دارالفنونه مربوط کتبخانه‌سی ، نباتات باغچه‌سی، رصدخانه‌سی ، برقاچ موزه‌سی ، حربیه وبحریه وسائر مختلف مکتبلری ، متعدد جمعیات علمیه‌سی، برقاچ خسته‌خانه و دار العجزه وسائر مؤسسات خیریه‌سی، باغچه‌لریله مشهور رسملری وسائر آثاری، سالونلری عمومه آچیق اولان قرال سرایلری ، السنهٔ شرقیه‌یه مخصوص جمعیت ومکتبی ، متعدد مصنع کلیسالری، سفائن تجاریه وحربیه‌یه مخصوص آیری آیری لیمان وحوض و دستکاهلری، واسع میدانلری ، کنیش ودوز سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. صنایع محلیه‌سی یالکز احتیاجات محلیه‌یی کوره اولوب ، کتن و یوك منسوجات ، یلکن بزی ، توتون ، غانت ، چینی و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر . تجارتی موقع بحریسنك اهمیتی نسبتنده دکلدر . شهر اوچ قسمه منقسم اولوب ، سلاند جزیره‌سنده‌کی یکی واسکی شهر اسملریله ایکی قسمه منقسمدر ، آماکر آطه‌سنده‌کی اوچنجی قسمی تشکیل ایدیور. لکن ابنیه وسوقاقلر وسائر آثارجه بربرلرندن آز فرقلری واردر . جوارنده قرالك صیفیه‌سی اولان کوزل بر سراییله اطرافنده عمومه آچیق باغچه‌سی وحکومته عائد بر حاراسی واردر. قوپنهاغ یکی بر شهر اولوب.

اون‌ایکنجی قرن میلادیده تأسیس، واون دردنجی قرنده پایتخت اتخاذ اولنمشدر. دانیمارقه لساننده اسمی (کوبنهاون) اولوب، «تجار لیمانی» دیمکدر؛ آلمانلر (قوپنهاکن) دیرلر؛ لاتینجه اسمی (هافنیا) در. ابتدا بتون خانه‌لری اخشاب اولوب، قرن سابق میلادیده بربرینی متعاقب اوچ بیوك حریق وقوع بولمغله، بعده کارکیر وطرز جدید اوزره بنا اولنمشدر.

**قوپنیق** (Kopenick) پروسیه نك براندبورغ ایالتنده پوچدام سنجاغنك (تلتوو) قضاسنده وتلتووك ۲۲ کیلومتره شرق‌شمالیسنده برقصبه اولوب، ۸۹۲۵ اهالیسی وپاموق ایپلیکی ایله کلیم واجزای کیمیویه فابریقه‌لری واردر.

**قوپیاپو** (Copiapo) آمریقای جنوبیده (شیلی) نك شمال جهتنده (آتاقامه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱ ۴۳۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، معادن مکتبی وکومش معدننك تصفیه‌سیچون متعدد فابریقه‌لری واردر.

**قوت** (Côte) فرانسزجه ساحل دیمك اولان بوکلمه دیگر اسملره اضافتله بعض اسماء جغرافیه تشکیل ایدیور. بونلردن (قوت‌دور) و (قوت‌دزاسقلاو) ایچون «آلتون ساحل» و «اسرا ساحلی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.

**قوتانسه** (Coutances) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده و (سنت‌لو) نك ۲۸ کیلو متره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۲۰۶ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، نباتات باغچه‌سی، بعض منسوجاتی وخیلی تجارتی واردر.

**قوتاییس** (Koutaïs) روسیه‌یه تابع ماوراء قافقاسده وتفلیسك ۲۴۳ کیلو متره غرب شمالیسنده وریون نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲ ۷۴۰ اهالیسی، زراعت مکتبی، ایکی عمومی باغچه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه ومغازه‌لری واطرافنده اشجار مثمره باغچه‌لریله باغلری واردر. اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله کرجستانك مرکزی ایدی.

— قوتاییس ایالتی غرباً قره دکیزله، غرب شمالی طرفندن صخوم قلعه اداره‌ٔ عسکریه‌سیله، شمالاً ترك ایالتیله ویا بو ایالتی آیران قافقاس سلسله‌ٔ جبالی صرتیله، شرقاً تفلیس وقارص ایالتلریله، جنوباً دخی حدود عثمانیه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۶ ٤۷۸ مربع کیلو متره اولوب، ۹۲۵ ٥٦٤ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، قافقاس و کوچك قافقاس سلسله‌لرینك اتك وقوللری ایالتك هر طرفنه ممتد اولور؛ وبو ایکی سلسله‌یی ربط ایله بحر خزر حوضه‌سنی قره دکیز حوضه‌سندن آیران سورام طاغلری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور. ساحله قریب یرلرنده وطاغلری اره‌لرنده بعض اووه‌لری ووادی وبایرلری دخی واردر. بتون ایالت قره دکیز مائله‌سنده اولوب، باشلیجه انهاری شمالدن باشلایه‌رق: اینغور، ریون و چورك صودر. ایلك ایکیسی ایالت داخلنده نبعان ایدر، واوچنجیسی ممالك عثمانیه‌دن کیرر. طوغریدن طوغری یه دکیزه منصب اولور بعض کوچك انهاری‌ده واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اسکی اصولده وناقص آلاتله اجرا اولنمقده در. باشلیجه محصولاتی: مصر، داری، بغدای و سائر حبوباتله برمقدار پاموق وچیوید و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. کومور معدنیله میاه معدنیه‌سی ونفط قویولری واردر. اورمانلری چوق ایسه‌ده، استفاده اولنه‌میور. هواسی مختلف اولوب، یوکسك محللرنده صوئوق و صاغلام وآلچق یرلرنده معتدل ایسه‌ده، اکثر محللرنده صیتمه لیدر. قره دکیز ساحلنده پوتی وباطومدن بدأ ایله باکویه منتهی اولان دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور. ایالت ۷ قضایه منقسمدر.

**قوتبوس** (Kottbus) پروسیه نك براندبورغ ایالتنده (اودر) اوزرنده‌کی فرانقفورت سنجاغنده وبوشهرك ۷۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و برقاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵ ٥۸٥ اهالیسی، بیوك چوخه فابریقه‌لری ولنکیت معدنی واردر.

**قوت دور** { (Côte d'Or) یعنی «آلتون ساحل» فرانسه‌نك وسطلرنده وساؤنه ، لوآره و سینه حوضه‌لری آره‌سنده بر طاغ ودها طوغریسی مرتفعجه بر یر اولوب، الك یوکسك محلنك آنجق ٦٣٦ و سائر طرفلرینك آشاغی یوقاری ٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. اکثر طرفلری باغلرله مستور اولوب ، دمیر و کمور معدنلری دخی واردر .

**قوت دور** { ( Côte d'Or ) فرانسه نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، شمالاً اوبه ، شمال شرقی طرفندن یوقاری مارنه ، شرقاً یوقاری ساؤنه و ژوره ، جنوباً ساؤنه مع لوآره ، غرباً دخی نیوره و یونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٦١ مربع کیلومتره و اهالیسی ٣٨١ ٥٧٤ کشیدر . مرکزی ( دیژون ) شهریدر . همنامی اولان طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر ایچنده اولوب ، موقعی پك مرتفع اولمدیغی حالده ، آق دکیزه و بحر محیط آطلاسی ایله مانشه دکیزینه دوکیلن رونه ، لوآره و سینه ایرماقلرینه تابع بر چوق انهارك منابعی بو ایالتده اولوب، برتقسیم میاه خطی تشکیل ایدر. اراضیسی طاشلق ایسه‌ده ، حبوبات و سبزه ایله میوه‌لرك انواعی وکلیتلی اوزوم حاصل اولوب ، مشهور شرابلر یاپیلیر . اورمانلری چوقدر . آتلرینك جنسی کوچك ایسه‌ده، صیغیرلری چوق و اییدر . دمیر وکمور معدنلریله مرمر ، آلچی ، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری چوقدر . صنایع محلیه باشلیجه دمیرجیلکله متعلق شیلرله چینی، کاغد ، بز وسائره اعمالندن عبارتدر . ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٧١٧ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

**قوت دونور** { ( Côtes du Nord ) یعنی « سواحل شمالیه » فرانسه‌نك شمال غربی ایالاتندن اولوب، برتانیه خطهٔ قدیمه‌سنك قسم شمالیسنده ومانشه دکیزی ساحلنده‌در. شمالاً بحر مذکورله ، شرقاً ایله مع ویلنه، جنوباً موربیهان، غرباً دخی فینستره ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٨٨٥ مربع کیلومتره‌اولوب، ٦٢٨ ٥٥٦ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (سنت بریو) شهریدر. قسم جنوبیسنده (برتانیه طاغلری) نامیله آلچق بر طاقم طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر غربدن شرقه ممتد اولوب، بونلردن آقان بر طاقم کوچك چایلر اراضیسنی سقی و اروا ایله مانشه دکیزینه دوکیلور . حبوبات و سائر محصولاتی وار ایسه‌ده ، اکثر طرفلری اراضئ خالیه و چالیلق اولوب، مرعالری زیاده‌در. بر نوع شراب اعمال ایتدکلری بیان المالری‌ده چوقدر. آتلری کوچك ایسه‌ده،پك قوتلی‌وصیغیر وقیونلری چوق وجنسلری اییدر. بزوسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری‌چوقدر. تجارتی پك ایشلکدر. ایالت ٥ قضایه منقسم‌اولوب ٤٨ ناحیه و ٣٨٩ دائره‌یی حاویدر.

**قوترونه** { ( Cotrone ) ایتالیاده قالابره خطه‌سنك قاتانجارو ایالتنده وقاتانجارونك ٦٨ کیلومتره شمال شرقیسنده‌اوله‌رق یونان دکیزی ساحلنده بر قصبه اولوب، ٥٧٦٠ اهالیسی، صاغلام وکنیش لیمانی و ایشلك تجارتی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (قروتونه ) در . حکیم شهیر فیثاغوراس بو قصبه‌ده تدریس ایتمشدی.

**قوتره** { ( Couterets ) فرانسه‌ده «یوقاری پیرنه» ایالتنك (آرژلس) قضاسنده و١٦ کیلومتره جنوبنده بر قریه اولوب ، میاه معدنیه‌سی و قابلیجه‌لری واردر. حماملرینه سنه‌ده ١٦٠٠٠ کشی قدر کیدر.

**قوتلمش** { [ « قطلمش» ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**قوتلینی‌اوستروف** { (Kotelini-Ostrof) بحر منجمد شمالیده یکی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنك الك بیوکی اولوب ، ٣٧´ ٧٤° ایله ١٠´ ٧٦° عرض شمالی و ١٣٧° ایله ٢٠´ ١٣٨° طول شرقی آره‌لرنده واقعدر . جنوبدن شماله بویی ١٧٠ و اکی ٩٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٨٠٥ مربع کیلومتره‌در . اراضیسی طاغلق اولوب ، ١٥ کیلومتره قطری اولان بر کولی واردر. بر قاچ نهری اولوب، الك بیوکی اولان ( چاروه ) نك ١٠٠ کیلومتره بویی واردر . غیر مسکون اولوب ، سیبریه آوجی وبالیقجیلری مناسب موسملرده کیدوب، آوآولارلر. رن دینلن صیغین جنسیله بیاض آیی ، مائی تیلکی

و طیور بحریه وبالیقلری چوقدر . ماموت دینلن منقرض الجنس جسیم فیل ایله سائر حیوانات مستحاثه‌لری‌ده چوقدر . بوجزیره ۱۷۷۰ ده کشف اولنمشدر .

**قوتنای** ( Koutenay ) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك (قولومبیا) حکومتنده (قولومبیا) ایرماغنه تابع برنهر وبونهرك شق ایتدیکی بر کولدر . نهرك مجراسی ۷۵۰ وکولك بویی ۱۰۰ کیلومتره‌در .

**قوتوپافسی** ( Cotopaxi ) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) جمهوریتنده وکیتونك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده (آند) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع ذروه‌لرندن بر یانار طاغ اولوب، ۵۹۹۲ متره ارتفاعی واردر . بو برکان ۱۸۵۱ تاریخندن بری دفعاتله آتش افشان اولوب، هله ۱۸۷۷ ده‌کی پاتلامه‌سنده بتون آمریقای جنوبی‌یی صارصان دهشتلی بر حرکت ارضی موجب اولمشیدی .

**قوتوروست** ( Kotorost ) روسیه‌نك یاروسلاو ایالتنده (وولغا) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، ابتدا (ساره) اسمیله آقه‌رق، (نرو) کولنه دوکیلور، وکولدن چیقدقدن صکره بواسمی آلیر . ساره منبعندن مجراسی ۲۶۷ وکولدن چیقدیغی یردن اعتباراً ۱۷۰ کیلومتره اوزوندر .

**قوتوس** یاخود قوتیس (Cotys) تراکیه یعنی ادرنه جهتنك اسکی حکمدارلرندن بر قاچنك اسمی اولوب ، اك معروفلری ایکنجی قوتوسدر، که روماللیره قارشی ماکدونیه حکمداری پرسیوسه امداد ایتمش ؛ وقبل المیلاد ۱۶۷ ده صلح طلبنه مجبور اولمشدی .

**قوتی** ( Kouteï, Kouti ) آسیا جزایرندن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده بر ایرماقدر، که (ساراواق) حکومت مستقله‌سی حدودینی آیران طاغلردن (ماهاقام) اسمیله نبعان ایدوب ، اسماً فلمنکه تابع اراضی ایچنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق انهارایله بعض کوللرك آیاقلرینی اخذ ایده‌رك ، تنغارونغ ، سامارینده ، پالارانغ وسائره قصبه‌لری ایچندن بعد المرور ، بر چوق قوللره انقسامله ، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك، جزیره‌نك ساحل شرقیسنده دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ۶۵۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب ، ۳۰۰ کیلومتره‌لکی بیوجك کمیلرك دخی سیرینه صالحدر . بو نهرك حوضه‌سی اسماً فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه اولوب، طاغلرنده دایاق اسمیله نیم وحشی بعض اهالی بولنیورسه‌ده، دوز یرلریله سواحلنك اهالیسی ملایی جنسنه منسوب مسلمانلر اولوب، پك منبت اولان اراضیسنده پرنج وسائره زرعیله وکمیجیلکله مشغولدرلر . بو مملکت ۸۱۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ۲۳۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

**قوجه ایلی** آناطولینك شمال غربی کوشه‌سنده الیوم ازمید مستقل متصرفلغیله اسکدار متصرفلغنی تشکیل ایدن خطه‌نك اسمی اولوب، بیتینیه خطهٔ قدیمه‌سنك بر قسمندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً قره دکیزله، غرباً استانبول بوغازیله و مرمره دکیزیله، جنوباً خداوندکارله، شرقاً دخی سقاریه ایرماغی مجراسیله محدوددر. مرکزی ازمیددر . بو کونکی کونده استعمالدن ساقطدر . غازی سلطان عثمان خانك امراسندن اولوب، اوراریی فتح ایدن غزاتدن برذاتك اسمیله تسمیه اولنمشدر . [ تفصیل احوالیچون « ازمید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قوجه چای** بیغا سنجاغنده برنهردر، که قاز طاغی اتکلرندن نبعانله شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، صاغ وصولدن بر قاچ دره اخذ ، و بیغا قصبه‌سی یانندن مرور ایتدکدن صکره، قره‌بیغانك شرق طرفنده مرمره‌یه دوکیلور. مجراسنك بویی ۱۰۰ کیلومتره‌یه قریبدر. قوراقلق موسمنده صویی آز ایسه‌ده ، یاغمورلر وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوق و بولانیق اولوب کچلمسی مخاطره‌لیدر . اسم قدیمی (غرانیق) اولوب ، بیوك اسکندر ایرانیلره قارشی ایلك محاربه‌سنی بو نهرك کنارنده ایتمشدی .

— آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده دخی بو اسمله بر نهر اولوب ، بوردور سنجاغنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك ، منتشا سنجاغنه کیرر ، و بر قاچ دره‌نك

صولرینی طوپلایه‌رق، آق دکیزه دوکیلور . بونك دخی مجراسی ۱۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب ، اسم قدیمی (اکسانتوس) در .

**قوجه مصطفی پاشا** { سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خانیده مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب ، افرنجی الاصل اولدیغی مرویدر . مشارالیه سلطان بایزید خانك خاص بندکانندن اولمغله، قپوجی باشی اولدیغی حالده، روماده بولنان جم سلطانی تسمیمه مأمور اولوب، بو خدمتنه مکافاةً عودتنده رتبهٔ وزارتله روم ایلی ایالتنه نصب اولنمش ؛ و ۹۱۷ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچیرلمش ایدی . یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً شهزاده احمد خان ایله خفیاً مخابره ومناسبتی اولدیغی آکلاشلمغله، ۹۱۸ ده بروسه‌ده قتل اولنمشدر . استانبولده نامیله مسمی محله‌ده بیوك جامع شریفی و مدرسه‌سی واردر .

**قوچان** { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك ۱۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کلستان طاغیله الاطاغ آره‌سنده وکربان نهری اوزرنده ۱۲۵۵ متره‌لك ارتفاعده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، اکثری کرد اولمق اوزره ، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ذخایر ، حیوانات وبیاغی تجارتی واردر. جوارلری پك منبت اولوب، باغ و باغچه‌لری چوقدر. موقع عسکریسی پك مهم اولوب ، نادر شاه بو قصبه‌نك محاصره‌سنده قتل اولنمشدر. قضاسنك اهالیسی یوز بیك راده‌لرنده‌در.

**قوچانه** { قوصوه ولایتنك اسکوب یعنی مرکز سنجاغنده و اسکوبك ۸۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (برغالنیچه) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده و واسع براووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی، ۳ جامع شریفی ، بر کلیساسی ، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله ایکی مسلم وبرخرستیان صبیان مکتبی ، بر مدرسه‌سی ، ساعت قله‌سی وجوارنده چلیکلی بر قاپلیجه‌سی واردر .

— قوچانه قضاسی ولایتك منتهای شرق جنوبیسنده اولوب، غرباً وغرب شمالی جهتندن اشتب و قرطوه قضالریله ، شمال شرق طرفندن بلغارستان حدودیله ، شرقاً وجنوباً دخی سلانیك ولایتیله محدوددر. پیانچه ومالش ناحیه‌لریله برابر ۹۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۷۴۳۶ اهالیسی واردر. اراضیسی یوکسك طاغلرله بونلرك آره‌لرنده بعض اووه‌لردن عبارت اولوب ، عمومیت اوزره منبت ومحصولداردر. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، اهالی بو محصولك اخراجاتندن چوق استفاده ایدرلر . مذکور برغالنیچه نهرینك اروا ایتدیکی اووه‌نك هرطرفنده پرنج زرع اولنور. سائر ذخایرله میوه وسبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولوب، اوزومی وقاربوزی دخی مقبولدر. پرنج تارله‌لرندن طولایی هواسی آغیرجه‌در .

**قوچحصار** { قونیه ولایت و سنجاغنده و قونیه‌نك ۱۴۰ کیلومتره شرق شمالیسنده قیصریه‌نك‌ده ۱۸۰ کیلومتره غربنده وهمنامی اولان واسع طوز کولنك ساحل شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۲۴ اهالیسی، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری وکلیم و سجاده قبیلندن معمولات صناعیه‌سی واردر.

— قوچحصار قضاسی قونیه سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن نفس قونیه، غرب شمالی ظرفندن آقشهر قضالریله، شمالاً وشرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً دخی نیکده سنجاغی وقره بیکار قضاسیله محدوددر . بو قضا مقدما (اسبکشان) اسمیله یاد اولنوب، مرکزی (این اوی) ایدی ، وقوچحصار قصبه‌سی بو قضایه ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی بولنوردی . اخیراً قوچحصار مرکز قضا اتخاذ اولنوب ، ناحیه لغو اولنمشدر. قضا ۸۰ قریه‌یی حاوی اولوب، پك کنیش ایسه‌ده ، اکثر طرفلری چول حالنده و صوسز وآغاجسز اولوب ، باشلیجه کولك شرق طرفی معموردر. احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر ذخایر وسائر محصولاتیله مبذول میوه و سبزه‌لری واردر .

— قوچحصار کولی ۶۴ ساعتده دور اولنه‌بیله‌جك درجه‌ده واسع اولوب، صویی پك صیغ اولمغله، یاز موسمنده تبخر ایدوب ، بر طوز اووه‌سی صورتنده قالیر . بو طوز بیاض و پك

لذتلی اولمغله ، آناطولینك اکثر طرفلرینه نقل اولندیغی حالده، موجودینك آنجق یوز بیکده بری نسبتنده بر مقدار صرف اولنور.

**قوچحصار** { دیار بکر ولایتنك ماردین سنجاق وقضاسنده و ماردینك ١٦ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، وقتیله بیوجك بر قصبه بولنمش اولدیغی اطرافنده‌کی ویرانه‌لردن آکلاشیلیور. بونلر میاننده عرب آثار معماریه‌سندن مصنع بر جامع شریف خرابه‌سی دخی مشهوددر.

**قوچحصار** { قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاق وقضاسنده وکنغرینك ٤٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق دورك چایی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ناحیه‌سی ٥٠ قریه‌دن مرکبدر.

**قوچه** { ( Koutcha ) چینه تابع ترکستان شرقینك (آق صو ) سنجاغنده وآق صوینك ٢٥٤ کیلومتره شرقنده اوله‌رق بابا کولنه دوکیلن ( کوك صو ) نهری اوزرنده ٩٧٦ متره‌لك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ١٤٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. موقعی تجارت وسوق الجیش نقطهٔ نظرنجه مهم اولمغله ، مقدما آتالق غازی یعقوب خان طرفندن تحکیم اولنمشدی.

**قوچینغ** { ( Koutching ) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسنده انکلتره‌یه تابع (ساراواق) حکومت اسلامیه‌سنده ساراواق نهری منصبندن ٣٠ کیلومتره یوقاریده برقصبه واسکله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وایندلك تجارتی واردر. نهرك ایچنده قصبه‌نك اوکنه دك بیوك کمیلر دخی چیقار.

**قودانوس** { ( Codanus ) بالطیق دکیزینك لاتینجه اسم قدیمیدر.

**قودبك** { ( Coudebec ) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و سینه‌نك صاغ کنارنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك منصبنده و ( ایوتوت )لك ١١ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٢٩٥ ٥ اهالیسی واردر. وقتیله چوق دها بیوك اولوب، خطه‌نك مرکزی ایدی، ومعمولات صناعیه‌سی مشهورایدی.

**قودونیو** { ( Codogno ) ایتالیانك لومباردیه خطه سنده میلان ایالتنك (لودی) قضاسنده ولودینك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (پو) ایله (آدا) نهرلری آره‌سنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی و ایپکله پنیر اخراجاتی واردر.

**قوراتو** { ( Corato ) ایتالیانك ( باری ) ایالتنده و بارینك ٤٠ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٦٢٢٠ اهالیسی واسکی بر مکتبی واردر.

**قوراق چای** { روسیه‌نك ماوراء قافقاس ایالتندن ( یلیساوتوپول ) ایالتنده کور ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، عمر طاغندن نبعان ایله ، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، صاغدن مذکور ایرماغه دوکیلور.

**قورانغامیت** { (Corangamite) آوسترالیه‌ده (ویقتوریه) مهجرینك اك بیوك کولی اولوب ، بویی ٢٩ واکی ٧ کیلومتره‌در. قیشین خیلی توسع ایدوب، یازین طارلاشیر. یاز موسمنده صویی تبخر ایدوب ، حاوی اولدیغی طوز تبلر ایتمکله، کلیتلی طوز چیقار.

**قورانه** { ( Koranna ) آفریقای جنوبیده ( هوتنتوت ) اقوامندن بر قومدر.

**قوربووا** { ( Courbevoie ) فرانسه‌ده سینه ایالتنك سنت دنیس قضاسنده وسنت دنیسك ١١ کیلومتره جنوب غربیسنده و پارسدن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق سینه ایرماغی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١١١٤٠ اهالیسی، واغون و سائره فابریقه‌لری وبعض کوشکلری واردر.

**قوربی** { ( Corbeil ) فرانسه‌نك سینه مع اوآزه ایالتنده و پارسك ٣١ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق سینه نهری اوزرنده و ( اسونه ) چاینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٢ اهالیسی ، کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، ایپلیکخانه‌لری ودکرمنلری واردر.

**قوربیره** { ( Corbieres ) فرانسه ایله اسپانیه آره‌سنده‌کی پیرنه سلسلهٔ

جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، اوده ايله شرقى پيرنه ايالتلرنده واقعدر. طاشلق، چپلاق و پك صرب بر طاغدر.

**قورپو** (Korpo) فينلانديه تابع وفينلانده كورفزى مدخلنده اولەرق (آبو) قصبەسنك ٥٠ كيلومتره جنوب غربيسنده واقع برآطه اولوب. محيط دائرەسى ٣٠ كيلومترەدر. ينه بو اسمله بركوچك قصبەسى وبرقاچ قريەسى واردر.

**قورتره** (Courtraie) و فلامانجه (Kortrecht) قورترخت بلجيقەنك غربى فلاندره ايالتنده و (بروژه) نك ٥٤ كيلومتره جنوبنده و اسقويه تابع (ليس) چايى اوزرنده اولەرق برقاچ دمير يول خطنك محل تقاطعنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٢٢٩٥٠ اهاليسى، كوزل منظرەسى، كنيش و دوز سوقاقلرى، بز، تولبند و سائر منسوجات مختلفه ايله صابون، شكر، ياغ و سائره فابريقەلرى، داخلى مكتبى، فن معمارى و رسم آقادمياسى، موزەسى، كتبخانەسى، صنايع مكتبى، اركك و قادينلر ايچون آيرى آيرى دارالعجزەلرى وخستەخانەسى واردر. اسكى برشهراولوب، روماليلرزماننده (قورتورياقوم) اسميله معروف ايدى.

**قورتريال** (Cortereal) پورتكيز مشاهيربحريوننده اولوب، ١٥٠٠ تاريخنده آمريقانك شمال جهتلرنده برچوق يرلر كشف و سير ايتمش؛ و ايرتسى سنه آمريقانك شمالندن آسيايه برطريق بولمق اميديله، كمى ايله ينه اوطرفه كيدوب، بردها كورنمەمش؛ و ١٥٠٢ده برادرى تحريسنه كيتمش ايسەده، اوده نابديد اولمشدر.

**قورتز** (Cortez) اسپانيه مشاهير بحريوننده اولوب، مكسيقەنك فاتحى و قاليفورنيەنك كاشفيدر. او جهتده اكثر يرلرى صلحاً ضبط ايتمش ايكن، اهالى حقنده اجرا ايتديرديكى مظالم اوزرينه وقوع بولان عصيانى باصديرركن، پك خونريزانه معاملاتده بولنمش؛ وشارل كينت طرفندن مكسيقه واليسى اولدقدن صكره، اسپانيەيه جلب اولنەرق، ١٥٤٧ ده منكوب وفقير اولەرق وفات ايتمشدر.

**قورتونه** (Cortona) ايتالياده طوسقانه خطەسنك (آرچو) ايالتنده و آرچونك ٣٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب، جواريله برابر ٢٦٢٦٠ اهاليسى، اسكى بر سور و قلعەسى، بر قاچ مصنع كليساسى وبر چوق آثار عتيقەسى واردر.

**قورته** (Corte) قورسيقه جزيرەسنك وسطلرنده وآياچونك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٧٦٢ اهاليسى، استحكاماتى، داخلى مكتبى، كتبخانەسى، زراعت جمعيتى و بعض فابريقەلرى واردر.

**قورَج** بغداد جوارنده برجدول اولوب، همنامى اولان ناحيەنك اراضيسنى سقى ايچون كسرى طرفندن حفر ايدلمش اولديغى، وآنجق صويى اكثريا بغدادى باصديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**قورج** (Corrège) ايتاليانك الكمشهور رساملرندن اولوب، ١٤٩٤ده قورجوده طوغمش، و ١٥٣٤ ده وفات ايتمشدر. بعض آثارى موجوددر.

**قورجو** (Correggio) ايتالياى شماليده اميليه خطەسنك رجو ايالت وقضاسنده و رجونك ١٥ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب. آنف الترجمه رسامك وطنيدر.

**قورچين** (Kortchins) مغول طوائفندن اولوب، مغولستانك شرق جهتنده ساكندرلر، و ٢٠٠٠٠٠ كشى رادەلرنده تخمين اولنيورلر.

**قوردو** (Cordoue) اسپانيه ده اليوم اسپانيوللر طرفندن (قوردووه) ويا (قوردوبه) وعربلر طرفندن (قرطبه) دينلن شهرك فرانسزجه اسميدر. [«قوردوبه» مادەسنه مراجعت بيورله.]

**قوردوآن** (Cordouan) فرانسەنك ساحل غربيسنده (ژيرونده) ايرماغى منصبى قارشيسنده و بوردونك ١١٠ كيلومتره شمال غربيسنده بر كوچك آطه اولوب، اوزرنده يوكسك بر قله اوزرنده بيوك بر فنار واردر.

**قوردوبه** { یاخود قوردووه ( Cordoba , Cordova ) اسپانیه‌نك آنداـ
لوسیه خطه‌سنده مادریدك ٤٤٢ كیلومتره جنوب
غربیسنده غوآدالكیویر ( یعنی الوادی‌الكبیر )
ایرماغنك صاغ یعنی شمالی ساحلنده و ( مورنه )
سلسلهٔ جبالنك برشعبه‌سی اتكنده ٣٧°٥٢′١٥″
عرض شمالی ایله ٧°١٠′ طول غربیده ایالت
مركزی قدیم ومشهور برشهر اولوب، ٥٥ ٦١٤
اهالیسی، جامع شریفدن مبدل جسیم و مصنع بر
كلیساسی، نهرك اوزرنده عربلردن قالمه ١٦ كمرلی
كوزل بر كوپریسی، ( پلاسه مایور ) یعنی « بیوك
میدان » اسمیله واسع وكوزل بر میدانی، مذكور
كلیسانك یاننده ١٥ ٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی،
شهری احاطه ایدر سوری و برج و قلعه‌لری ،
اطرافنده پورتقال و نار آغاجلریله سائر اشجار
مثمره‌یی حاوی كوزل باغچه‌لری وبیوك قریه‌لری ،
عربلرزماننده‌ن قالمه برچوق ابنیهٔ مصنعه‌سیله خرابه‌لری
وسائر آثار عتیقه‌سی وسختیان ایله قیومجیلغه متعلق
معمولات وسائره فابریقه‌لری واردر .

بو شهر میلاددن ١٥٢ سنه اول روماليلر
طرفندن بنا و یا توسیع اولنوب ، ٥٧٢ تاریخ
میلادیسنده غوتلر طرفندن ضبط اولنمش؛ ویدنجی
قرن میلادیده موسی بن نصیر و طارق بن زیاد
جانبندن فتح ایله، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق،
عربلرجه ( قرطبه ) اسمیله شهرت بولمشدر. دولت
امویه زماننده اندلسك یعنی اسپانیه‌نك مركزی
اتخاذاولنه‌رق، خلافت‌عباسیه‌نك تأسسنده اندلسده
تشكل ایدن دولت امویه‌نك پایتختی اولمش؛ و بو
دورده قرطبه بیودكجه بیویه‌رك ، كثرت‌نفوسجه ،
كرك ابنیه و سائر مؤسساتنك زینت و مكملیتنجه
وكرك معارف و صنایع وسائر اسباب مدنیتجه
بغداددن صكره دنیانك ایكنجی شهری اولمشیدی.
دولت امویه زماننده قرطبه‌نك برملیوندن زیاده
اهالیسی، ٢٠٠ ٠٠٠ خانه‌سی، ٨٠ ٠٠٠ سرای
وقوناغی، ٩٠٠ حمامی، ٦٠٠ خانی ، ٣٠٠ جامع
شریفی، اطرافنده‌شهره مربوط ١٢ ٠٠٠ قریه‌سی
وار ایدی . علوم و فنون درجهٔ علیایه واصل
اولدیغی كبی، صنایع مختلفه دخی پك‌ایلری كیدوب،
هله سختیانی نفاستیله بتون عالمده مشهور ایدی .
حتی سختیانك اوجنسی حالا بوكون آوروپا لسانلرنده
شهرك اسمنه نسبتله ( قوردوان ) دینلیر . الیوم
( آلقازار ) دینلن مشهور برقصری وارایدی، كه
كرك بناسنك بقیه‌سی وكرك باغچه‌سی ناظرینك
نظر استغرابنی جلب ایتمكده‌در . شهرك قارشیسنده
( مدینة‌الزهرا ) اسمیله ینه شهره مربوط برقصبه
ویا محله یاپلمشیدی، كه جغرافیون و شعراء عرب
اوصافنی یازمغله بیتیره‌میورلر .

حكومت امویه منقرض اولوب ، اندلسده
طوائف ملوك ظهور ایتدیكنده، بونلرك هربری
كندی مركزینی اعماره چالیشمغله ، مركزیت
عمومیه‌دن دوشن قرطبه كریلمكه ، واونك یرینه
اشبیلیه وغرناطه وسائرشهرلر ایلریلمكه باشلامشدی.
اندلسده دولت اسلامیه بسبتون منقرض اولوب ،
اسپانیوللر غلبه چالدقلرنده، مادریدی پایتخت اتخاذ
ایتدكلریله ، قوردوبه برعادی ایالت مركزی قالمش؛
وشهر اهالیسنك قسم كلیسی بولنان و ارباب فن
وحرفت دخی ایچلرندن اولان مسلمانلرك بقیة‌السیوف
دخی آفریقایه كچمكه اجبار اولنمغله ، قوردوبه
دخی سائر اندلس شهرلری كبی خالی و خراب
حالنده قالوب، جهل وتعصب حكم سورمكه، وابن
رشد كبی مشاهیر علما و حكمانك تدریس فنونله
اشتغال ایتدكلری او مصنع ابنیه ده انكیزیسیون
محكمهٔ دهشت‌نماسی اجرای خباثت ایتمكه باشلامشدی.
شمدیكی حالده اسپانیه حكومت و اهالیسنك طریق
مدنیته كیرمكه اولان سعی وغیرتلریله برابر ، قوردوبه
عربلرك زماننده كی قرطبه‌نك بر محله‌سی حالنه بیله
كله‌مه‌مشدر .

— قوردوبه ایالتی آندالوسیه خطه‌سنك
منقسم بولندیغی ٨ ایالتك بری اولوب، شمال شرقی
طرفندن یكی قاستیله‌نك چودادریال ایالتیله ، شمال
غربی جهتندن استرمادوره‌نك بادایوز ایالتیله ،
غرباً وغرب جنوبی طرفندن سویله ، جنوباً
مالقه وغرناده ، شرقاً دخی جاین ایالتلریله محاط
ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣ ٧٢٧ مربع
كیلومتره واهالیسی ٤٢٠ ٧٢٨ كشیدن عبارتدر .
٣٨° عرض شمالی ایله ٧° طول‌غربی خطلری‌ایالتك
اورته‌سنده تقاطع ایدیور . غوآدالكیویر ایرماغی
ایالتی شرقدن غربه شق ایده‌رك ٢ ایكی‌یه تقسیم

ایدیور . قسم شمالیسی طاغلق اولوب ، ( مورنه ) سلسلهٔ جبالنی و بونك شعبه‌لرینی حاویدر . قسم جنوبیسی ایسه اووه‌لق اولوب ، آنجق بعض آلچق تپه‌لری واردر . طاغلق قسمی چیلاقجه اولوب ، مرعالری چوق‌ایسه‌ده ، حیوانات اهلیه‌سی آزدر . اووه‌لق طرفی پك منبت ایسه‌ده ، هواسی پك صیجاق ویابس اولوب ، انهاری سقی اراضی‌یه مستعد اولدقلری حالده ، جدول و آریقلری یوقدر . بو اسبابه مبنی وقتیله دنیانك اك معمور یری اولان بو ایالت هر جهتجه پك گری واهالیسی فقیردر . بو حالك دخی اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن بری ظهور ایدوب ، سبب مجردی او ذکی و چالیشقان عربلرك اکسیك اولمسندن عبارت اولدیغنی اسپانیول ارباب تحقیق دخی تسلیم ایتمکده‌در . ایالتك باشلیجه محصولات واخراجاتی : ذخیره ، زیتون یاغی وشرابدن عبارتدر . صنایع لاشیٔ حکمنده‌در . ایالت ١٦ قضا و ٧٤ ناحیه‌یه منقسمدر .

**قوردوبه** { ( Cordoba ) آمریقای جنو- بیده آرجنتین حکومتنده و بوئنوس آیرسك ٧٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده ١٦°١٩′ عرض جنوبی ایله ٣١°٢٥′ طول غربیده ایالت ویاحکومت مرکزی برشهر اولوب ، ٦٦ ٢٤٧ اهالیسی ، دوز و کنیش سوقاقلری ، مصنع کلیسالریله سائر ابنیه‌سی ومکمل بررصدخانه‌سی واردر ، که کرهٔ سمانك نصف جنوبیسی نجومنك فهرستنی اکماله موفق اولمشدر .

— قوردوبه ایالتی و یا حکومتی آرجنتین حکومتی ویا ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك وسطده کیلرندن اولوب ، غرباً سان لوئی ایالتیله ، غرب شمالی طرفندن رئویا و قاتامارقه ایالتلرینی آیران واسع طوزلی چوللرله ، شمالاً سانتیاغو ، شرقاً سانته‌فه ، جنوباً دخی پامپه ایالتلریله محاطدر . مساحهٔ سطحیه‌سی رسمی استاتستیقه کوره ٢١٦ ٢٦٧ مربع کیلومتره اولوب ، ٤٢٧ ٦٠٠ اهالیسی واردر . سیرا قوردوبه اسمیله اورته‌لرنده شمالدن جنوبه برصره تپه‌لر اوزانوب ، بونك هر ایکی طرفنده واسع اووه‌لر ممتد اولیور . قسم غربیسی طوزلی چوللردن وقسم شرقیسی اوزون و قباجه اوتلری حاوی پایانسز چایرلردن عبارتدر . احتیاجات محلیه‌یه کوره بعض ذخایر دخی یتیشدیریلیورسه‌ده ، اصل مملکتك ثروتی و اهالینك مدار اشتغال وتعیشی حیوانات اولوب ، صیغیر و قیون و سائر حیوانات اهلیه‌لری چوقدر . صنایع محلیه دخی باصدیرمه احضاریله دریلرك قورودلمسی و یاغیلرك تطهیری کبی حیواناته متعلق شیلردر . دمیر یوللرك تمدید و تکثیرندن بری آوروپادن مهاجرلر کیتمکده اولوب ، اهالی و معموریتی آرتمقده‌در . اهالیٔ اصلیه‌دن همان کیمسه قالمیوب ، شمدیکی اهالی اسپانیول واسپانیوللشمش سائر آوروپالی اولادندن مرکبدر . مرکزندن بشقه قصبه‌لری آز اولوب ، اهالی کویلرده ساکندر . قورشون ، کومش و باقیر معدنلری چوقجه‌در .

**قوردوبه** { ( Cordoba ) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك ( وراقروز ) حکومتنده و وراقروزك ١١٥ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی واطرافنده کلیتلی توتون محصولاتی واردر . وقتیله خیلی بیوك اولوب ، تدنی ایتمشدر .

**قوردون** { ( Cordon ) آمریقای جنوبیده ( اوروغوآی ) حکومتنك ( مونتویدئو ) ایالتنده ومونتویدئونك ١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر .

**قوردووه** { [ « قوردوبه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قوردیلره** { (Cordillère) اسپانیولجه‌ده « سلسلهٔ جبال » دیمك اولان بو اسم ( آند )ه اضافتله و کثرت استعماله مبنی یالکز اوله‌رق دخی آمریقای جنوبیده بحر محیط معتدل ساحلنه متوازیاً ممتد اولان بیوك سلسلهٔ جباله و علی‌الخصوص بو سلسله‌نك ساحله قریب اولان قولنه اطلاق اولنور . [ « آند » و « آمریقا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قورزه** { (Corrèze) فرانسه‌ده برچایدر ، که همنامی اولان ایالتده نبعانله غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایدرك ، (توله) و (بریوه) قصبه‌لری ایچندن بعدالمرور ، دوردونیه ایالتنه دخول ایدر : و ٩٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، (دور- دونیه ) نهرینه منصب اولور .

**قوورزه** { ایالتی ( Dép. de la Corrèze ) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً قروزه و ویانه، غرباً دوردونیه، جنوباً لوت، جنوب شرقی طرفندن قانتال، شرقاً دخی پوی دودوم ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۸۸۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ۳۲۶ ٤٩٤ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی و علی‌الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب، طوپراغی آز منبتدر. باشلیجه محصولاتی چاودار، یولاف، آرپه، مصر، آز مقدارده بغدای وکلیتلی کستانه، جوز و سائر میوه‌لردن عبارتدر. صنعی چایرلری ده چوقدر. حیواناتی چوقجه اولوب، بیکیر واسترلرینك جنسی پك ایيدر. کور، سیملی قورشون، باقیر معدنلریله مرمر، آلچی، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری واردر. صنایعی دمیرجیلکله بز و دانتله و سائره اعمالندن عبارت اولوب، تجارتی پك کریدر. اهالیسندن هجرت ایدنلر و سائر یرلرده دیوارجیلق ایله کچیننلر چوقدر. ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۹ ناحیه و ۲۸۷ دائره‌یی حاویدر.

**قوورزوله** { (Curzola) آدریاتیق دکزنده دالماچیه‌یه ملحق جزایرك بری اولوب، راغوزه‌نك شمال غربیسنده و (سابیونچلو) شبه جزیره‌سنك قارشیسنده واقعدر. بویی ٤٨ کیلومتره اولوب، سواحلنده برچوق قوی‌ولیمانلری واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلریله باغلری‌وکوزل منظره‌لری‌چوقدر. اهالیسی ۷۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، مرکزی ینه بو اسمله مسمی برکوچك قصبه‌در.

**قوورس** { حلب ولایتنده وکایسك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق عفرین نهرینك صاغ یعنی شمال غربی ساحلنده قدیم برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. برطاقم ابنیهٔ جسیمه ویرانه‌لری وبعض آثار عتیقه‌سی واوریا بن خنانك قبری موجوددر. اهل صلیب وقایعی دورینه‌دك معمور اولوب، اوصره‌ده خراب اولمشدر. تواریخ اجنبیه‌ده (Chorys) اسمیله مذکوردر.

**قورسق** { (Koursk) روسیه‌ده‌موسقوه‌نك ۵۲۰ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٣ ۷۵۵ اهالیسی، ۲۲ کلیساسی، مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، متعدد مکاتب سائره‌سی و طوغله، آرابه، موسیقی آلاتی، کنویردن ایپلیك، توتون و سائره فابریقه‌لریله بال مومی تصفیه‌خانه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

— قورسق ایالتی شمالاً اورل، شرقاً وورونز، جنوباً خارقوف، جنوب‌غربی‌طرفندن‌پولتاوه، غرباً دخی جرنیقوف ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٦ ٤٥٦ مربع کیلومتره واهالیسی ۲ ۳٥٤ ۸۰٤ کشیدر. اراضیسی‌دوز واووه‌لق اولوب، قسم اعظمنك میاه جاریه‌سی غربه‌طوغری جریانله ( دنیپر ) ایرماغنه و یالکز جنوب شرقی جهتنك کیلر جنوبه طوغری آقه‌رق (دون) ایرماغنه دوکیلور. بغدای وسائره حبوباتی چوق‌اولوب، احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره، کلیتلی مقدارده اخراج اولنور. اورمانلری‌آزدر. هواسی معتدلدر. آت جنسیله سائر حیوانلری‌ده چوقدر. آری قوغانلری پك کثرتلی اولوب، کلیتلی بال وبال مومی چیقار. صنایعی دخی پك ایلری وکیندکجه ایلریلمکده اولوب، دمیرخانه‌لری، دوکمخانه‌لری، منسوجات مختلفه وشکر، طوغله، چینی و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری پك چوق‌وتجارتی‌ایشلکدر. ایالت ۱۵ قضایه منقسم اولوب، ۱۸ قصبه‌سی، ۹۳۷ بیوك و ۱ ۰٦٤ کوچك قریه‌سی و ٤٨٧ چفتلکی واردر.

**قورسیقه** { ( Corse ) بحر سفیدك اك بیوك جزایرندن اولوب، جنووه کورفزی آچیقلرنده طوسقانه‌نك قارشیسنده وساردنیه جزیره‌سنك شمالنده واقع اولمغله، موقعاً واحوال سائره‌جه ایتالیا ایله مناسبتی زیاده ایکن، بر عصردن‌بری فرانسه‌یه تابع اوله‌رق، بر ایالت تشکیل ایدیور. فرانسه‌نك اك قریب ساحلندن ۱۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ۲۱′ °٤١ ایله ۲″ ٤٢′ °٤٣ عرض شمالی و ٤٧″ ١١′ °٦ ایله ٦″ ١١′ °٧ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۸۳ و اك کنیش محلنده اکی ۸۵ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸ ۷۲۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۸ ۵۰۰ کشیدر، که هر مربع کیلومتره باشنه ۳۲ کشی دوشیور.

اراضیسی پك عارضه‌لی و عمومیت اوزره
طاغلق اولوب، پك كیرنتیلی چیقنتیلی و بر چوق
قوی وبرونلری حاوی اولان سواحلك اوستنده
باغلرله و زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله مستور
تپه‌لر، بونلرك اوستنده كستانه آغاجلرینی حاوی
صیرتلر، بونلرك دها یوقاریلرنده ابدی آخور كور-
مه‌مش سوریلرله مملو مرعالر، بونلرك اوستنده
چام و میشه آغاجلریله سائر اشجاری و چالیلق
واوچورومل یرلری حاوی یوكسك یرلر بولنیور، كه
بونلر وقتیله خیدودلرك وقان دعواسندن قاچان
فراریلرك ملجئی ایدی. شمالدن جنوبه‌طوغری ممتد
اولان برسلسلهٔ جبال بر تقسیم میاه خطی تشكیل
ایدوب، جزیره‌یی شرقی وغربی اوله‌رق ایکی مائله‌یه
آیریور، و بو سلسله‌نك شرق وغربه طوغری او-
زانان قوللری هر مائله‌یی بر طاقم حوضه‌لره
تقسیم ایدیور. سلسلهٔ مذكوره‌نك الك یوكسك
ذروه‌سی وسطلرنده بولنان و ٢٦٢٥ متره ارتفاعی
اولان (روتونده) طاغیدر. میاه جاریه‌سی چوق
اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك هر ایکی طرفندن
بر چوق انهار وهر ایکی قولك آره‌سنده بر نهر
آقیورسه‌ده، موقعك صربلغی حسبیله جمله‌سی
منصبلرینه دك سیل حالنده اولوب، هیچ بری سیر
سفائنه صالح اولمدیغی كبی، هیچ برینك منصبی‌ده
لیمان اتخاذینه یارامیور. بوانهارك الك بیوك‌جزیره‌نك
قسم شمالیسنك میاهنی جمع ایله ساحل شرقیسندن
دكیزه دوكیلور. ساحل مذكورك وسطلرنده‌منصب
اولان (تاوینیانو) و (قیومور به) وساحل غربیده
تاراوه، پرونله، غراوانه، فانغو وسائر نهرلر دخی
ایكنجی درجه‌ده‌در.

هواسی مواقعك ارتفاعنه تابع اولوب، سا-
حلدن ٦٠٠ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلری
صیجاقدر؛ وساحل شرقیسنده اولان‌بعض بطاقلقلر
مستثنا اولدیغی حالده، بو طبقه‌نك هواسی پك صا-
غلام اولوب، قار وبوز بسبتون مجهولدر. ٦٠٠دن
١٨٠٠ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلرده مواسم
اربعه حكملرینی تماميله اجرا ایدوب، الك مسكون
یرلری دخی بوطبقه‌ده‌در. ١٨٠٠ متره‌دن‌یوكسك
اولان یرلری یازین صوغوق وقیشین قار و بوزلرله
مستور اولوب، قابل سكنی دكلدر. طوپراغی
منبت وهوانك اختلافی هر نوع محصولاتك یتیشمه-
سنه مساعد ایسه‌ده، اهالیسی تنبل و قناعتكار
اولدقلرندن، آنجق اراضیسنك بر خمسی ایشلنمكده
و اوچ خمسی چالیلق و اورمان حالنده بولنمقده‌در.
ایشلنیلن ٨٠٠٠٠ یكی دونمده اهالینك احتیاجنه
كافی اوله‌جق قدر بغدای و مصر ایله سائر
ذخائر حاصل اولور. بو آطه‌نك الك مبذول
محصولی كستانه اولوب، هر یرنده زحمتسزجه
وخدایی نابت اوله‌رق یتیشن بو میوه‌یی قوروده‌رق
و اوكوده‌رك لذتلی ومغذی برنوع اكمك یاپارلر، كه
بو اكمكله قورو و یوان بر پنیر قورسیقه كویلیلر-
ینك مدار تعیشیدر. كستانه‌دن صكره زیتون
مبذول اولوب، جزیره‌نك زیتونلقلری ١٠٠٠٠
یكی دونمه بالغ اولور. جوز، بادم، طوت، انجیر،
پورتقال، لیمون، الما، آرمود، عناب و سائر
میوه‌لری‌ده چوقدر. صنعی چایرلر سنه‌ده سكز
دفعه‌یه قدر بیچیلیورسه‌ده، مرعالری پك چوق
اولدیغندن، اهالی بویله چایرلر زرعنه احتیاج
كورمیور. بالعكس مرعالرك استعدادینه كوره
حیوانات یتیشدیرمكه دخی اوزنمیوب، اسكی طرز
واصولده سوریلری یازین مرتفع یرلره چیقاریر،
وقیشین صیتمه‌لی‌ساحللره ایندیره‌رك، هم‌كندیلری
هم حیوانلری تلف اولور. مرعالری ٢٥٠٠٠٠
یكی دونم‌وسعتنده اولوب، باشلیجه‌حیوانات‌اهلیه‌سی
٣٠٠٠٠٠ قیون، ٢٠٠٠٠٠ كچی و ١٠٠٠٠٠
طوموزدن عبارتدر. بیكیرلری قوتلی ایسه‌ده، پك
كوچك جثه‌لیدر. بیرتجی حیوانات وحشیه‌سی
اولمیوب، یالكز تیلكی بولنیور. آو حیوانلری
ایسه چوقدر. درت وبعضاً آلتی بوینوزلی برجنس
یبانی قیون دخی واردر. باغلری ١٤٠٠٠ یكی
دونم وسعتنده ایسه‌ده، شراب اعمالنده اهالینك
مهارتی اولمیوب، یاپدقلری شرابلر بحراً نقل اولنمه
كلمز. آری قوغانلری پك چوق اولوب، خیلی‌مقدار
بال وبال مومی چیقار. اورمانلری پك‌چوق‌اولوب،
١٣٠٠٠٠ یكی دونمدن زیاده اورمانلق طاغلرنده
كراسته‌یه وسفائن اعمالنه مساعد اشجار مختلفه‌وار
ایسه‌ده، بونلردن‌دخی‌استفاده اولنه‌میور. طاغلرنده
دمیر، قورشون، كومش، باقیر، آنتیمون و سائر
معادنله مرمر وسماقیلرك انواعی وپك ایی جنسلری

موجودایسه‌ده، چیقاریلانلری آزدر. میاه‌معدنیه‌سی
چوق اولوب، متعدد قابلیجه‌لری واردر .

صنایع محلیه پك ایلری دکلسه ده ، محصولات
زرعیه وطبیعیهٔ محلیه‌نك استحضار ینه و احتیاجات
محلیه‌یه کوره خیلی صنعتلر دخی اهالی یی اشغال
ایتمکده‌در . دمیرخانه، دباغخانه، حزار، دکرمن،
یاغخانه ، صابون، پنیر، عطریات ، مقارنه ، قبا
چوخه وبز وسائره فابریقه‌لری متعدددر. بالقجیلق
ومرجان وصدف صیدی دخی اهالینك مدار تعیش
واشتغاللری جمله‌سندندر . محلنك صربلغی جهتیله
طرق ومعابری نقصان اولوب، یالکز بری ساحل
شرقیسی بونیجه و دیکری مرکزی اولان آیاچو
اسکله‌سندن اورته طرفنه طوغری ایکی دمیر یول
خطی واردر. بوحال محصولات ارضیه‌سنك تکثر
ورواجنه و تجارتنك ترقیسنه دخی مانع‌اولمقده‌در.

قورسیقه‌لیلر اسکیدن بری اخلاق خصوصیه ـ
لرینی محافظه ایده‌رك ، هنوز آوروپانك دائرهٔ
مدنیتندن خارج بولنمقده ، و مع هذا او مدنیتك
رفقاسی حالنده بولنان سفاهت وسوء اخلاقدن‌دخی
سالم اولوب، مهماننوازلق، عهده وفا ، ناموس ،
جسارت کبی فضائل ایله آوروپالیلردن آیریله‌رق،
آرناؤدلره وعربلره بکزه‌مکده‌درلر. علی‌الخصوص
اخذثار حسی کندیلرنده پك‌زیاده اولوب، (وندتا)
تعبیر ایتدکلری قان‌دعوالری یقین وقته کلنجه‌یه قدر
جزیره‌ده هرکون تلفاتی موجب اولمقده بولنمش ،
و الیوم تمامیله اوکی آلنه‌مامشدر . اوته‌دن بری
ایتالیاده ساکن بولنمش اقوام احفادیله مملکتده
حکم سورمش اجناس مختلفه اولادندن مرکب
اولوب ، غرب جنوبی جهتنده‌کیلرك طمارلرنده
عرب قانی دخی بولندیغی نمایان اولمقده‌در . شمال
شرقی طرفنده‌کیلر ایسه ایتالیانلره دها قریبدرلر.
برنوع غلط ایتالیانجه ایله متکلم اولدقلری حالده،
بعضلری‌فرانسزلق‌ادعاسنده بولنمقده، وعلی‌الخصوص
شهر وقصبه و اسکله‌لرده فرانسز لسانی دخی ترقی
وتعمم ایتمکده‌در . معارف‌هنوز پك کری اولوب،
اهالینك نصفندن زیاده‌سی اوقویوب یازمق بیلمز.

جزیره بر ایالت اتخاذاولنوب، ٥ قضایه‌منقسم
و ٦٢ ناحیه ایله ٣٥٣ دائره‌یی شاملدر . اعیان
مجلسنه ٢ اعضا ومجلس عمومی‌یه ٢ مبعوث کوندرمك
حقنی حائزدر .

قورسیقه جزیره‌سی اسکی یونانیلر عندنده
(کیرنوس) یاخود (قورنوس) و (تراپنه)
اسملریله معروف اولوب ، الك اسکی اهالیسنك
اسپانیه وپورتکیز اهالئ قدیمه‌سیله همجنس اوله‌رق
(ایبر) قومنه منسوب بولنمش اولدقلری‌مظنوندر.
ابتدا فنیکه‌لیلر و بعده (فوکیه) لیلر یعنی ازمیر
جوارنده‌کی فوچه اهالئ قدیمه‌سی بو جزیره‌ده بر
طاقم مهجرلر تأسیس ایتمش؛ ومیلاد عیسادن بش
قرن اول قارتاجلیلر جزیره‌یی ضبط ایلمشلردی .
رومالیلرقارتاجلیلرله ایتدکلری اوچ‌مشهور محاربه‌نك
برنجیسنده قورسیقه‌یی ضبط ایتمشلردی . بونلرك
زماننده جزیره خیلی معمور اولوب، ٣٣ قصبه‌سی
و ٣٠٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی . بعده روم
ایمپراطورلغی‌زماننده مأمورینك‌ظلمندن ودهاصکره
(واندال) لرك تجاوزاتندن خرابه یوز طوتوب ،
عربلر آفریقا سواحلیله سیچلیه و اسپانیه‌یی فتح
ایتدکدن صکره ، بو جزیره‌یی‌کلیاً فتح‌ایتمدیلرسه‌ده،
ایکیده برده سواحلنه‌یناشه‌رق، نهب‌وغارت‌ایتمکدن
خالی طورمدقلرندن ، قورسیقه‌لیلر قرون وسطاده
باش قالدیره‌مامشلردی. اوندن صکره آوروپانك‌هر
طرفیله برابر سپاهیلك وتیمار اصولنه تابع اولوب،
بر چوق دره بکلکلرینه منقسم اولمشدی. ١٣٤٧
تاریخ میلادیسنده جنووه حکومتنك ضبطنه‌کچوب ،
بونلرك ظلم وسؤ اداره‌سنه قارشی اهالیسی دفعاتله
قیام ایتمش ایسه‌ده ، ١٧٦٨ تاریخنه دك بو حال
دوام ایدوب ، تاریخ مذکورده جنووه حکومتی
آطه‌یی فرانسه‌یه ترکه مجبور اولمش؛ و ١٧٩٤ده
فرانسه اختلال کبیری اثناسنده انکلیزلر طرفندن
اشغال اولنمش ؛ و ١٨١٤ تاریخندن ١٨١٦
تاریخنه دك قورسیقه‌لیلر بوربون خاندانسه قارشی
عصیانده بولنوب، بعده دائرهٔ اطاعته اعاده ایله ،
الی یومنا هذا فرانسه‌نك تحت تابعیتنده بولنمقده‌
درلر. بیوك ناپولیون‌ایله‌رجالنك چوغی قورسیقه‌لی
ایدی .

**قورشونجی زاده** { (احمد افندی) مشاهیر خطاطیندن
اولوب، استانبولده ایوب محله‌سندندر. صو یولجی

زاده‌نك شاكردی اولوب، ١١٢١ ده وفات ایتمشدر. ایوب جامع شریفنده بولنان مصحف شریف استادی طرفندن حلول موتیله ناتمام براغیلارق، صاحب ترجمه طرفندن اتمام اولنمشدر.

**قورشونلی** { (Kourchoumlie) صربیه‌نك یكیپازار و آرناوودلق حدودی قربنده نیشك غرب و لسقوواچك غرب شمالی جهتنده وموراوه‌یه تابع (طوبلیجه) نهری وادیلرنده بر ناحیه ومركزی اولان بیوك بر قریه اولوب، اهالیسی كاملاً آرناوود و مسلم وجسارتلریله مشهور اولدقلری حالده، برلین قونغره‌سی طرفندن صربیه‌یه ترك اولنه‌رق، اهالیسی آرناوودلغه هجرت ایتمشلردر.

**قورغوس** { آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغی ساحلنده وكوكصویك منصبی قربنده بر قلعه خرابه‌سی اولوب، (قوریقوس) شهر قدیمنك ویرانه‌لریله محاطدر. بوشهر ازمنۀ قدیمه‌ده پریلره مخصوص عد اولنان غریب بر مغاره‌سیله مشهور و اهل صلیب محارباتی زماننده دخی لیمانك صاغلاملغیله معروف ایدی.

**قورفه** { یاخود قورفو و یا قورفوز (Corfou) آرناوودلق ساحلی قارشیسنده یونان دولتنه تابع بیوجك بر آطه اولوب، جزایر سبعه‌نك اك بیوكلرندن بری وجمله‌نك اك شمالیسی اولدیغی حالده، اوترانته بوغازینك خارجنده وایتالیا ساحلندن ١٠٠ و آرناوودلق ساحلندن اك یقین محلده ٤ و اك اوزاغنده ١٢ كیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. شمالدن جنوب شرقی‌یه ممتد اوزون بر آطه اولوب، بویی ٧٠ كیلومتره‌در. پك طار اولوب، یالكز منتهای شمالیسنده بر درجه‌یه قدر كسب وسعت ایدیور. اراضیسی عارضه‌لی وطاغلق اولوب، شمال غربی جهتنده بولنان و اك مرتفع نقطه‌سی اولان (پاندوقراتور) طاغنك ٩٠٨ متره ارتفاعی واردر. همان هر طرفی باغلرله وزیتون، پورتقال، لیمون آغاجلریله مستور اولوب، شایان تصویر مواقعی واردر. دره‌لری چوق اولوب، هرنه‌قدر اكثری یازین قورورسه‌ده، طوپراغی منبت اولوب، كوزل دخی ایشلندیكندن، مذكور میوه‌لردن بشقه خیلی مقدار بغدای دخی حاصل اولور. مرمر اوجاقلری و جنسی عادی كمور معدنی واردر.

هواسی یازین صیجاقجه ایسه‌ده، قیشین پك ملایم وصاغلام اولوب، شباط آیندن اورته‌لق زمردآسا اولور، وچیچكلرك قوقوسی اورته‌لغه فوق العاده بر لطافت ویرر. اهالیسی ٧٢٠٠٠ كشی راده‌لرنده اولوب، اساسی روم ایسه‌لرده، سویلدكلری لسان ایتالیانجه ایله قاریشیق اولوب، صرف ایتالیانجه سویلینلری‌ده واردر، و اخلاق و عاداتجه یونانیلردن زیاده ایتالیانلره مشابهتلری واردر. مركزی همنامی اولان شهر اولوب، دیگر قصبه‌سی یوقدر. قورفه جزیره‌سی بر عصردن زیاده زمان ناپولی قراللغنك تحت حكمنده بولندقدن صكره، ١٣٨٦ تاریخنده وندیك حكومتنه تسلیم اولنمش؛ ١٧٩٧ ده فرانسه طرفندن ضبط اولنمش: ١٨١٤ ده برنجی ناپولیونك اسقاطنده انكلتره‌نك تحت حمایه‌سنه كیروب، ١٨٦٣ ده دولت مشارالیها طرفندن جزایر سبعه‌نك دیگرلریله برابر یونانه ترك اولنمشدر. الیوم ٣ قضایه منقسم اولوب، پاقسوس ولوقاده جزیره‌لریله برابر ٥ قضادن مركب بر ایالت تشكیل ایدیور، كه مساحۀ سطحیه‌سی ١٠٩٢ مربع كیلومتره اولوب، ١١٤٥٣٥ اهالیسی واردر.

**قورفه** { و رومجه كركیرا (Corfou-Kerkyra) همنامی اولان جزیره‌نك ساحل شرقیسنك وسطلرنده ایالت مركزی برشهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، قراله مخصوص سرایی، قلعه‌سی، اسپیناده اسمنده كوزل برمیدانی، كوزل پورتقال ولیمون باغچه‌لری، قیشین پك لطیف هواسی، صاغلام وسربست لیمانی و ایشلك تجارتی واردر.

**قورق** { (Cork) ایرلانده‌نك مونستر ایالتنده ودوبلینك ٢٦٥ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لی) نهرینك منصبنده وهمنامی اولان خلیجك ایچنده قونتلق یعنی سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٧٨٦٤٠ و جوارلریله برابر ١٠٠٥٢٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، پك ایشلك تجارتی، سفائن اعمالنه مخصوص حوض ودستگاهلری، یوك منسوجات، بز، كاغد، جام وسائره فابریقه‌لری، داخلی مكتب اعدادیسی، متعدد جمعیات ومؤسسات عالیه وخیریه‌سی و نهرك اوزرنده بر قاچ كوپریسی واردر.

— سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧ ٤٧٢ مربع كیلومتره و اهالیسی ٥١٧ ٠٧٥ كشیدر.

**قورقود** { سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك ایكنجی اوغلی اولوب، پدرلرینك حیاتنده تكه متصرفی ایكن، بلا اذن مصره قاچوب، ینه آنطالیه‌یه عودت ایتمشدی. كندندن سناً كوچك اولان یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده طریق مخالفتده بولنمغله، ٩١٩ تاریخنده اكبر اولاد بایزید خان اولان شهزاده احمده قارشی عسكر سوق اولنه‌رق، بروسه‌ده بولندیغی صره‌ده اله كچیریله‌رك، فرمان سلطان سلیم خانی ایله شهید اولمشدر. پك عالم و معارفپرور برشهزاده ایدی.

**قورقووادو** { (Corcovado) آمریقای جنوبیه‌ده شیلی ایله آرژانتین دولتلری آره‌سنده و (آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده بر ینار طاغ اولوب، ″١٦ °٤٣ عرض جنوبیده واقعدر. ارتفاعی ٢٣٠٠ متره اولوب، دكیزدن كوزیكور.

**قوركیره** { (Corcyre) قورفه جزیره‌سنك اسم قدیمیدر. [«قورفه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**قورلانده** { (Courlande) روسیه‌نك شمال غربیسنده بالطیق مما-لكندن برخطه و ایالت اولوب، ′٤٠ °٥٥ ایله ′٤٥ °٥٧ عرض شمالی و ′٤٥ °١٨ ایله ′١٠ °٢٥ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، غرباً وشمال غربی طرفندن بالطیق دكیزیله، شمال شرقی جهتندن ریغا كورفزیله‌و لیوونیه و ویتیسه ایالتلریله، جنوباً دخی قوونو ایالتیله محاط و محدود در. اوزون بر مثلث شكلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧ ٢٨٦ مربع كیلومتره و اهالیسی ٦٨٢ ٧٩٤ كشیدر. اراضیسی آز متموج اولوب، حذای بحردن ١٥٠ و نهایت ٢٠٠ متره ارتفاعی اولان بعض آلچق تپه وصرتلری واردر. شمال غربی جهتنده‌كی شبه جزیره‌سی دها آلچق اولوب، بطاقلق واورمانلق بر اووه‌دن عبارتدر. الكبیوك نهری شمال شرقی حدودینی آیران (دوینه) اولوب، ایكنجی درجه‌ده بونك غرب جهتنده ینه جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقان (آآ) و بسبتون قسم غربیسنده ینه بو استقامتده جریان ایدن (وینداو) نهرلریدر. ایلك ایكیسی ریغا كورفزینه واوچنجیسی طوغریدن بالطیق دكیزینه دوكیلور. حدودینك بر ربعی سواحلدن عبارت ایسه‌ده، بوندن چوق استفاده ایده‌میور؛ چونكه دكیز پك سرت و مخاطره‌لی اولدیغی حالده، لیمانلری پك آزدر. ریغا كورفزنده‌كی ١٠٠ كیلومتره‌لك ساحلده یالكز بر، و ٢٤٠ كیلومتره طولنده اولان بالطیق سواحلنده دخی وینداو، لیباو و پولانكن اسملریله یالكز اوچ لیمانی واردر. سواحلك اكثر طرفلری صیغ و قوملق سدلرله مسدوددر. كوللری پك چوق اولوب، ٣٠٠ عددینه بالغ اولیورسه‌ده، جمله‌سی كوچك اولوب، اكثرینك كوچك انهار صورتنده آیاقلری واردر؛ و بر طاقملری سواحلده اولوب، دكیزدن آلچق قوم سدلریله آیرلمشدر. بطاقلقلری‌ده چوق اولوب، بو صوك زمانلرده بونلری قوروتمغه سعی اولنمقده‌در. هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، علی الخصوص ایلك وصوك بهارده پك رطوبتلی وسیسلیدر. یازین حرارت نهایت ٢٢ درجه‌یه قدر چیقار. و قیشین تحت الصفر ١٢ درکه‌یه قدر اینر. قیشلری اوزون اولوب، ایلولده باشلار، ونیسانده ختام بولور. فرطونه‌لری چوقدر، اكثریا شمال وغرب روزكارلری اسر. طوپراغی اولدقجه منبت ایسه‌ده، اراضیسنك یالكز یوزده ٢٢ سی مزروع اولوب، باشلیجه چاودار، یولاف، آرپه، نخود ویر الماسیله بر مقدار كتن، كنویر وتوتون حاصل اولور. مملكتك نصفندن زیاده‌سی و علی-الخصوص قورودیلان كول و بطاقلقلرك یرلری چایرلق اولوب، حیوانات اهلیه یتیشدیرمكه چوق سعی اولنیور؛ و هر نه‌قدر جنسلری كوچك ایسه‌ده، مقدارلری چوق اولوب، صیغیر وقیونلری یاریشر ملیوندن زیاده وآتلری ایكیوز بیكه قریبدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده باشلیجه قورت، طوموز وبر نوع صیغیندن عبارتدر. اورمانلری اراضیٔ عمومیه‌سنك بر خمسنی ضبط ایدوب، شمال جهتنده قیشین یاپراقلرینی محافظه ایدن چام و امثالندن وجنوب جهتنده قیشین یاپراقلرینی دوشورن میشه، كوركن، سكود وسائره‌دن عبارت اولمغله، بر

مدندن بری بونلردن قطع اولنان کراسته‌دن خیلی استفاده اولنمقده‌در. کرك سواحلنده وکرك انهارنده بالیقلری چوق اولوب، صید ماهی دخی اهالینك مدار تعیشلری اولان مشاغل جمله‌سندندر. صنایعی هنوز کری اولوب، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. حبوباتدن اسپرتو و بیره ایله طوغله وکرمیت فابریقه‌لری و دباغخانه‌لری واردر. تجارتی دخی کری اولوب، باشلیجه اسکله‌لرینی روسیه‌نك ایچ طرفلرینه ربط ایدر بر ایکی دمیر یول خطی وار ایسه‌ده، بونلرك عدم کفایتی وعلی الخصوص لیمانلرینك قیشین طوکمسی تجارتك ترقیسنه مانع اولیور. اسمی «قور مملکتی» دیمك اولوب، اهالیٔ اصلیه‌سی اولان (قور)لر تاتار زمره‌سنه منسوب (فینوآ) جنسندن ایدیلرسه‌ده، شمدیکی حالده بونلردن اثر اولمیوب، اهالیٔ اصلیه اسلاو جنسیتنه منسوب (لیتوآنیان) قومندندرلر. آلمان، لهلی، روس، یهودی و سائره‌دن دخی بر چوق اهالیسی واردر. شهر وقصبه‌لرینك باشلیجه اهالیسی اولان آلمانلرك همتیله معارفی روسیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده منتشردر. بو خطه لهستانه تابع بردوقه‌لق ایکن، ۱۷۹۴ ده کندی اختیارلریله روسیه‌یه التحاق ایتمشلردر. ایالت ۱۰ قضایه منقسم اولوب، مرکزی (میتاو)در. ۱۱ شهر، ۱۳ قصبه ۳۷۰ قریه و۱۶۲۲ چفتلکی حاویدر.

**قورله** { چینه تابع ترکستان شرقیده وکاشغرك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (قوروق طاغ) ك بر بوغازی قربنده و (تونغ دریا) دینلن نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، سوری، طرفینی دکانلر وخانلرله مزین کنیش بر جاده‌سی، اهمیت عسکریه و تجاریه‌سی وقربنده بر قلعه‌سی واردر. قضاسنده کلیتلی پرنج وبغدایله قاوون وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

**قورلئونه** { (Corleone) سیجلیه‌نك پالرمو ایالتنده و پالرمونك ۴۳ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی و ذی قیمت آثاری حاوی بر کلیساسی واردر.

**قورنتو** { (Corneto) ایتالیاده روما ایالتنك (چیویته وکیا) قضاسنده و چیویته وکیانك ۱۹ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، یازین ۴۵۵۰ وقیشین چوق زیاده اهالیسی واطرافنده اتروسقلرك آثارندن پك قدیم بر طاقم مزار وسائر آثار عتیقه‌سی واردر.

**قورنته** { (Corinthe) یونانده موره‌شبه جزیره‌سنك (قورنتیامع آرغولیده) ایالتنده و آتنه‌نك ۸۰ کیلومتره غربنده اوله‌رق همنامی اولان برزخ وکورفزك قربنده وساحلدن یارم ساعتلق ایچریده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۴۵۰ اهالیسی واردر. قدیماً مشهور اولان اسکی قورنته شهری شمدیکی قصبه‌نك ۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اولوب، الیوم بعض خرابه‌لری موجوددر. — اسکی قورنته شهری ملحقاتیله برابر آیریجه بر حکومت تشکیل ایدوب، مدنیت و قوهٔ بریه وبحریه‌ده خیلی ایلریلمش، وبرچوق مهجرلر دخی ایدنمش ایدی. حتی فن معماریده الیوم (قورنته اصولی) نامیله معروف بر اصول مخصوصه‌سی وار ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۱۱۰۰ سنه اول بنا اولنمشدی.

**قورنته برزخی** { (Isthme de Corinthe) یونانده نفس یونانله موره شبه جزیره‌سی وقورنته ایله اکینه کورفزلری آره‌سنده بربرزخ اولوب، اخیراً حفر اولنمغله، جدول حالنه کیرمش، و بو جدول موره‌یی نفس یوناندن آیره‌رق، مذکور ایکی کورفزی ویونان ایله آطه‌لر دکیزینی بربرینه ربط ایتمشدر. برزخ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولوب، بویی ۴۰ والك طار محلنده اکی ۵ کیلومتره‌در. اصل برزخك شمال شرقیسنده کنیش بربرزخ بولنوب، اوراسی طاغلق اولمغله، حذای بحردن ۵۵۰ متره‌یه قدر ارتفاعی وار ایسه‌ده، اصل برزخده ارتفاع ۲۴ متره‌یه قدر ایتر. بوبرزخك کشادینه اسکیدن بری دفعاتله تشبث اولنمش ایکن، مظهر بدایع اولان عصرمزده موقع فعله وضعی ممکن اوله‌بیلمشدر.

**قورنته کورفزی** { [«لپانته کورفزی» ماده‌سنه مراجعت.]

**قورنته مع آرغولیده** { [«آرغولیده» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**قورنليوس** { ( Cornelius ) بو اسمله روما مشاهيرندن ايكى ذات اولوب، برى (قورنليوس نپوس) مورخ وديكرى (قورنليوس سوروس) شاعر ايدى. برنجيسى ميلاد عيسادن اول كى قرنده ياشامش ، و تاريخه متعلق بر چوق آثار معتبره براقمش ايسه‌ده، يالكز بر تراجم احوال كتابى ويا اونك مختصرى باقيدر. — آلمانيه‌ده دخى بو اسمله بر مشهور رسام كلوب ، ١٧٨٧ده (دوسلدورف) ده‌طوغمش، و١٨٦٧ده وفات ايتمشدر .

**قورنليه** { ( Cornélie ) اسكى رومادە حسن اخلاقيله واولادينه‌ويرديكى تربيه ايله اشتهار ايتمش برقادين اولوب، آفريقا فاتحى (اسكيپيون) ك قيزى و ( سمپرونيوس قراقوس)ك زوجه‌سى ايدى. كنج ايكن طول‌قالوب، اولادينك تربيه‌سنه حصر عمر ايتمش ؛ و مصر حكمدارلرندن بطلميوس فيسقون كنديسنه طالب اولديغى حالده ، كندى تعبيرنجه بررومالينك طولى اولمغى يبانجى بر حكمدارك زوجه‌سى اولمغه ترجيح ايده‌رك تكليفنى رد ايلمش ايدى. مرويدركه‌زنكين بر قادين كنديسنه مجوهرات و زينتلرينى اوزون اوزادى‌يه كوستردكدن صكره، « هانى‌سنك كيلر؟» دينجه، صاحبهٔ ترجمه اوغللرينى كتيره‌رك: « ايشته بنم زينتلرم ! » ديمش . حال حياتنده روماليلر كنديسنه تونجدن بر هيكل ركز ايتمشلردى .

**قورنوال** { و فرانسزجه قورنوآى (Cor-nwall, Cornouaille) انكلتره‌نك منتهاى غرب جنوبيسنده‌كى شبه جزيره‌نك اوجندن عبارت برقونتلق يعنى ايالت‌اولوب، يالكز شرقاً ( دوون ) ايالتيله و سائر طرفلردن دكيزله محدوددر . مذكور ايالتدن اكثر مسافه‌ده(تامار) نهريله آيرلشدر. مساحهٔ سطحيه سى ٣٥٨٤ مربع كيلومتره‌اولوب، ٣٦٢ ٣٤٠ اهالى‌ايله مسكوندر. سواحلى پك كيرنتيلى‌چيقنتيلى اولوب، قوى‌وليمانلرى چوقدر. اراضيسى پك عارضه‌لى و چيلاق اولوب، باقير وقلاى ايله سائر معادنى چوقدر. بومعدنلرده چاليشان عمله ٣٠ ٠٠٠ دن زياده‌در. اك برنجى محصولى پتاته‌در. سواحلنده باليغى چوقدر . ايالت ٩ قضايه منقسم اولوب، مركزى ( بودمين ) در.

**قورنه** { عراق‌عربده بصره ولايت‌وسنجاغنده و بصره‌نك ٧٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق دجله ايله فراتك محل تلاقيسنده و بو تلاقيدن حاصل اولان شط العربك باشنده قضا مركزى برقصبه اولوب، آنجق ١٥٠٠ قدر اهاليسى، برجامع شريفى، برمكتبى، بر متروك حمامى و ٢٠ قدردكاندن‌عبارت سونوك برچارشيسى واردر. مذكور ايكى عظيم نهرك محل اجتماعنده و پك دلنشين ومهم بر نقطه‌ده واقع‌اولمغله، بوايكى نهرده سير سفائنك انتظامى‌حالنده، بيوك‌وتجارتكاه برشهراولمسى اقتضا ايدن قورنه فراتده سيرسفائنك متروك اولمسنه، واهاليسنك منتفك عشيرتنه منسوب بر طاقم بدويلردن مركب بولنمسنه بناءً ، بوندن آلتمش يتمش سنه اول‌كى اهميتى‌دخى غائب‌ايدوب، اكثر خانه‌لرى قامش وچاموردن معمول عادى بر كوى حالنده قالمشدر . — قضاسى ٤ ناحيه و٢٢ قريه‌يى حاوى اولوب ، اكثر اهاليسى بدويدر . طبيعت اراضى و محصولاتجه بصره سنجاغنه تابع اولمغله، « بصره » ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر .

**قورنى** { پير ( P. Corneille ) فرانسه‌نك اك بيوك هائله‌نويس شاعرى اولوب، ١٦٠٦ تاريخنده ( روئن ) ده طوغمش، و ١٦٨٤ ده وفات ايتمشدر. ابتدا علم‌حقوقه‌سلوك ايدوب، بعده شاعرلكه ميل ايتمش؛ و اك اول بر طاقم مضحكه‌لر يازوب، كسب شهرت‌ايتمش‌ايسه‌ده، صكره هائله‌لر يازمغه باشلايوب، بوسلكده كيمسه طرفندن تقليد اولنه‌ميه‌جق صورتده ابراز مهارت ايتمشدر. برچوق‌هائله و مضحكه‌لريله سائراشعارى واردر.— برادرى ( توماس‌قورنى ) دخى‌بومسلكه سلوكله، برقاچ‌هائله وسائر تياتروورساله‌سى‌يازدقدن بشقه، برجغرافيا و تاريخ لغتيله آقادميانك لغتنه‌ده بر ذيل يازمشدر . آقادميا اعضالغنده برادرينه خلف اولمشدى. ١٦٢٥ ده طوغوب، ١٧٠٩ ده وفات ايتمشدر. — بواسمله اون‌يدنجى قرن‌ميلاديده فرانسه‌ده بابا اوغل اوچ مشهور رسام دخى‌كلشدر.

**قورنى** { سنت—(St. Corneille) بواسمله خرستيانلرك ايكى‌عزيزلرى‌واردر: برنجيسى رومالى اولوب، شامك‌قيساريه قصبه‌سنده

٤٠ تاريخ ميلاديسنده خرستيانلغی قبول ايتمشدی . شباطك ٢ سنده يورطيسی اجرا اولنور . — ايكنجيسی ٢٥٠ تاريخ ميلاديسنده پاپا انتخاب اولنوب، برسنه ايله اوچ آی پاپالق ايتدكدن صكره ، ايمپراطور غالوس طرفندن ( چيويته‌وكيا ) يه نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ايتمشدر. ايلولك ١٦ سنده يورطيسی اجرا اولنور .

**قورنيچه** { (Korenicza) آوستريا ومجارستان دولتنه تابع خرواتستان مع اسلاوونيه ايالتنك ( زاواليه ) قضاسنده وزاواليه‌نك ١١ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسی واردر .

**قورو** { (Coro) آمريقای جنوبيده ونزوئلا جمهوريتنده و ( قاراقاس ) ك ٤٠٠ كيلومتره قدر غرب شماليسنده وهمنامی اولان كورفز ساحلندن ٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع ( فالقون ) ايالتنك مركزی برقصبه اولوب، ٨١٧٠ اهاليسی ومذكور كورفزده اولدقجه ايشلك اسكله‌سی واردر .

**قورو** { ( Kourou ) آمريقای جنوبيده فرانسه‌يه تابع غويانه مهجرينك وسطلرنده بر ايرماقدر .

**قوروتوياق** { ( Korotoïak ) روسيه‌نك (وورونژ) ايالتنده و( وورونژ ) ك ٨٧ كيلومتره جنوبنده و ( دون ) ايرماغنك ساحلنده اوله‌رق همنامی اولان چايك ملتقاسنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٨٦٢٠ اهاليسی واردر .

**قوروچه** { ( Korotcha ) روسيه نك (قورسق) ايالتنده وقورسقك ١٥٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٥٦٥ اهاليسی و مشهور بالی واردر .

**قوروزال** { ( Corozal ) آمريقای جنوبيده قولومبيا حكومتنك بوليوار ايالتنده وقارتاجنه‌نك ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و مرعالق واسع بر اووه‌ده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسی و بز فابريقه‌لری واردر. — آمريقای وسطينك انكلتره‌يه تابع ( هوندوراس ) مملكتنك قسم شماليسنده و(ريوهوندو) ايله ( توريور ) آره‌سنده دخی بواسطه يكی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی واردر .

**قوروسيوو** { ( Kouro-Sivo ) بربيوك آقنتيدر، كه چين دكيزنده چين سواحليله فيليپينه جزايری آره‌سنده تحصل ايدوب ، شماله و بعده شمال شرقی‌يه طوغری جريانله ، جاپونيه سواحل شرقيه‌سنی يالادقدن صكره ، بحر محيط معتدلك ايچنده شرقه طوغری كيده‌رك ، آمريقای شمالی سواحلنده ايكی قوله انقسامله، بری شماله وديكری جنوبه طوغری كيدر. يازين جنوب غربی جهتندن اسن موسم روزكارينك ياردميله سرعتی زياده اولوب، كونده ٥٥ دن ٧٥ كيلومتره‌يه قدر وبعض محللرده ساعتده ٧ كيلومتره قطع ايدر. قيشين ايسه شمال شرقی جهتندن اسن روزكار سرعتنی آزالدير. كنيشلكی ٧٥ كيلومتره ودرينلكی ٩٠٠ متره قدر اولوب ، خط استوا قربندن بدأ ايتكله، صوبی آقديغی دكيزلرك صوينِدن اوچ درت وشمالدن كلن ديكر آقنتيلردن سكزاون درجه صيجاقدر ؛ و اكثريا ٢٣ ايله ٢٧ درجه آره‌لرنده‌در. يازين بو آقنتيدن بر قول آيريلوب، جاپونيه ايله قوره آره‌سنده اوخوجق دكيزينه و قامچاتقه شبه جزيره‌سنه طوغری چيقيورسه‌ده، بوكا قارشی شمالدن دخی ( اويه سيوو ) اسميله صوئوق بر آقنتی ايند يكندن، سواحل مذكوره‌نك هواسنه قوروسيوونك تأثيری اولميور . رنكی قويو اولوب ، بحر محيطك صولرندن فرق اولنديغندن ، جاپونيه‌ليلر طرفندن « سياه آقنتی » د[illegible] اولان بواسطه تسميه اولنمشدر .

**قوروق طاغ** { چينه تابع تركستان شرقيده بر سلسلهٔ جبالدر ، كه ( تيان شان ) سلسلهٔ عظيمه‌سنه متوازياً ٨٤°١٥′ دن ٩٣° طول شرقی‌يه دك غربدن شرقه طوغری وباغراچ كولنك جنوبنده ممتد اولور.

**قوروقورو** { ( Çorocoro ) آمريقای جنوبيده ( بوليويه ) حكومتنك ( پاز ) ايالتنده و پازك ١٠٠ كيلومتره قدر جنوب غربيسنده و ( تيتيقاقه ) كولنك جنوبنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسی وباقير وكموش معدنلری واردر .

**قوروماندل** { (Coromandel) هندستانك قسم جنوبیسندن عبارت اولان دكن مملكتنك ساحل شرقیسنه آوروپالیلرك ویردكلری اسمدر .

**قورون** { یاخود قرون (Coron) یونانده موره‌نك مسینیا ایالتنده وهمنامی اولان كورفزك مدخلنك غرب جهتنده اولەرق قالامانه‌نك ٣٠ كیلومتره جنوب غربیسنده ومدونك ٢٠ كیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب ، شمدیكی حالده ١٩٥٥ اهالیسی وار ایسه‌ده ، ادارۀ عثمانیه زماننده كرك بونك وكرك مدونك اهمیتی زیاده ایدی .

**قوروین** { (Corvin) مجارستان قراللرندن اولوب ، ژان‌هونیادك اوغلیدر . ١٤٥٨ تاریخنده ، ١٥ یاشنده ایكن ، تخته‌چیقوب ، ١٤٩٠ ده وفات ایتمشدر . جسور ومعارفپرور اولوب ، آوستریا ، چهستان ، لهستان ، ترانسیلوانیه ، افلاق وبغدان‌ایله مخاصماتده بولندیغی‌حالده ، جمله‌سنه مقاومت ایتمش ؛ وعثمانلیلره‌قارشی طیانه‌بیلمش‌ایدی . برطاقم قوانین وضع ، وآلمانیه ، فرانسه وایتالیادن معلملر جلب ایله ، بوده ده بر دارالفنون و سائر مكاتب و بر كتبخانه ایله رصد خانه تأسیس ، واصول طباعتی مملكتنه ادخال ایتمشدی .

**قورونیه** { (Corogne) اسپانیه‌نك غالیچه خطه‌سنده و مادریدك ٦٠٨ كیلومتره غرب‌شمالیسنده برقویك ایچنده‌واقع ایالت مركزی برشهرواسكله‌اولوب ، ٣٠٠٠٠ اهالیسی ، استحكاماتی ، قشله‌لری ، بیوك بر توتون وبرده جام فابریقه‌سی ، ایشلك لیمانی و جوارنده فنار قله‌سی اتخاذ اولنان پك قدیم بر قله‌سی واردر .

— قورونیه ایالتی غالیچه خطه‌سنك منقسم اولدیغی درت ایالتك بری و اك شمال غربیسی اولوب ، اسپانیه و پورتكیز شبه جزیره‌سنك او جهتده‌كی كوشه‌سندن عبارتدر . غرباً وشمالاً بحر محیط آطلاسی ایله ، شرقاً لوغو ، جنوباً دخی پونتودره ایالتلریله محاط و محدود اولوب ، ٤٣° عرض شمالی و ١٠ طول غربی خطلری ایالتك ایچنده تقاطع ایدیور . مساحۀ سطحیه‌سی ٧٩٠٣ مربع كیلومتره اولوب ، ٦١٣٨٨١ اهالیسی واردر . مركزی همنامی اولان شهر اولوب ، ایالت ١٤ قضا و٩٧ ناحیه‌یه منقسمدر . اراضیسی طاغلق و سواحلی پك كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب ، قوی و برونلری چوقدر . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده ، چوغی قیصه چایلردن عبارت اولوب ، اك بیوكلری اورته‌سندن جریانله ساحل غربیسندن منصب اولان (تامبره) ، حدود جنوبیه‌سنی آیران (اولا) وقسم شمالیسنده آقان ( اون ) نهرلریدر . هواسی صوئوقجه و رطوبتلی اولوب ، یاغمورلری چوقدر . طوپراغی پك منبت دكلسه‌ده ، اورمان وچایرلریله اراضیٔ مزروعه‌سنك اختلاطندن پك نظرده پك كوزل كورینور . مع هذا اراضی چفتجیلرك مالی اولمغله ، زراعته اهمیت ویریلوب ، اهالیسی پك صیق اولمغله برابر ، احتیاجات‌محلیه‌دن فضله ذخایر حاصل اولوب ، بر مقداری اخراج اولنور . حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب ، باشلیجه انكلتره‌یه كلیتله اخراج اولنور . معادنی پك چوق ایسه‌ده ، چیقاریلانلری پك آزدر . صنایعی هنوز كری ایسه‌ده ، ینه بر خیلی فابریقه‌لری واردر . اسكله‌لری چوق اولمغله ، تجارتی ایشلك ایسه‌ده ، دها زیاده ترقی ایتمسی ایچری‌یه طوغری دمیر یوللرك تكثرینه منوطدر .

**قوروو** { ( Corvo ) آسور جزایرینك اك كوچكی و اك شمال غربیسی اولوب ، فلورس جزیره‌سندن ١٧ ½ كیلومتره اكنده بر بوغازله آیرلمشدر . اورته‌سی ٣٩°٤٢′ عرض شمالی ایله ٣٣°٢٧′ طول غربیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ٦ ½ و اكی ٤ كیلومتره‌در . اهالیسی ١٠٠٠ كشی قدر اولوب ، زراعت وحیواناتله مشغولدرلر .

**قورووی** { (Corvey) پروسیه‌نك وستفالیه خطه‌سنده و (میندن)ك ٦٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده و ( وسر ) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر .

**قوره** { (Corée) آسیانك منتهای شرقنده چین دولتنك مانچوریه قطعه‌سنه مربوط و رسماً چین دولتنه تابع بیوك بر شبه جزیره اولوب ، حقیقتده مستقل بر دولتدر .

حدود و مساحه‌سی.— قوره شمالدن جنوبه ممتد بر شبه جزیره اولوب، شرقاً جاپون دکیزیله، جنوباً چین دکیزیله، غرباً صاری دکیزله و پچیلی کورفزیله، شمالاً مانچوریه‌نك (لائوتونغ)و(ژیرنیغ) ایالتلریله، منتهای شمال شرقیسنده بر آز یرده دخی روسیه‌نك ساحل ایالتیله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی قسم اعظمنده ایکی نهرك مجرالرندن‌عبارت اولوب، بو ایکی نهر بر طاغك ایکی مائله‌سندن نبعانله، بری (تومان‌کانغ) شرق شمالی‌یه ودیکری (یالوکانغ) غرب جنوبی‌یه طوغری‌آقار. بو وجهله هرطرفدن حدود طبیعیه ایله آیرلمشدر. ٣٤°٢٠′ ایله ٤٢°٣٠′ عرض شمالی و ١٢٢°١٥′ ایله ١٢٧°١٤′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ٩٠٠ و عرض‌وسطیسی ٢٢٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٨٦٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٠٥١٨٩٣٧ اهالیسی واردر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری.— اراضیسی طاغلق وپك عارضه‌لی اولوب، هیچ اووه‌سی یوقدر، ویالکز طاغلری‌آره‌سنده آز چوق‌کنیش وادی وبایرلری واردر. اك بیوك طاغلری حدود شمالیه‌سی قربنده اولوب، اوراده‌کی سلسله‌نك اك یوکسك محلی‌اولان (پایق‌توسان) طاغندن‌برسلسله آیریلوب، ساحل شرقیسی قربنده شبه جزیره‌نك بونجه جنوبه طوغری‌اوزانیر، وسواحل‌غربیه‌سنه طوغری برچوق قوللر اوزادیر. بو سلسله‌نك اك یوکسك محلی پایتختدن کچن (هانغ‌کانغ) نهرینك نبعان ایتدیکی محلدر. سلسلهٔ مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن دها برچوق انهار نبعان ایدوب، شبه جزیره‌نك غربی سواحلنده‌کی قویلره دوکیلور. شرقی مائله‌سی ایسه پك دیك و آز مسافه‌لی اولدیغندن، او جهتده جریان ایدن صولر سیل حالنده قیصه انهاردن عبارتدر. سواحل غربیه وجنوبیه‌سی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قویلریله برونلری وقارشیلرنده کوچك آطه‌لری پك‌چوقدر. سواحل شرقیه‌سی ایسه دها دوز اولوب، اورته‌سنده قوره کورفزی دینلن کنیش و آچیق بر کورفز وبونك اورته‌سنده روسلرك (لازارف) تسمیه ایتدکلری بر لیمان واردر. جزایرینك اك بیوکی منتهای شمالیسی قارشیسنده وآچیقلرده بولنان (قالپائرت) آطه‌سیدر. مرتفع و طاغلق بر جزیره‌در.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیواناتی.— قوره‌نك هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب، شمال جهتنده‌کی طاغلق محللرنده برودت‌پك شدتلی وقار وبوزلر کثرتلی اولدقدن بشقه، منتهای جنوب شرقیسنده وساحل قربنده دخی مایس‌آینده قار کورلمشدر. سنه‌نك یاریسی جنوب‌غربی‌ویاریسی شمال شرقی روزکاری اسوب، بو ایکنجی روزکار دونديکی وقت یعنی آغستوس ایله ایلولك ابتدالرنده پك چوق یاغمور یاغار، و شدتلی فرطونه‌لر اولور. شمال شرقی جهتی غیر منبت ایسه‌ده، سائر طرفلرنده طوپراغی خیلی منبت اولوب، کلیتلی بغدای، پرنج، کنویر، پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت‌آغاجلری‌ده چوق اولوب، ایپك چیقار. بر آغاجدن تخته‌لره آلتون جلا ورنکنی ویرر بر نوع ورنیك چیقار. پك مقوی عد اولنان برکوك آغرلغی نسبتنده آلتونله صاتیلیر. طاغلرده آلتون، کومش ودمیر معدنلری بولنور. حیوانات اهلیه‌سی بیکیر، صیغیر، طوموز، کچی، کوپك، کدی و طیور بیتیه‌نك انواعندن‌عبارت اولوب، بیکیرلری کوچك ایسه‌ده قوتلیدر. اورمانلرده صیغین، طوموز، آیی، کوچك برجنس‌قاپلان وکوچك‌آو حیوانلریله زهرلی ییلانلر و بعض انهارده (آلیغاتور) دینلن تمساح جنسی واردر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری.— قوره حقنده هنوز تحقیقات مکمله اجرا اولنمامش‌ایسه‌ده، اهالیسی ایکی جنسیته و حتی ایکی عرقه منسوب بولندیغی آکلاشیلیور. قسم اعظمی چینیلر کبی مغول عرقنه منسوب اولوب، باصیق برونلی، چیقیق یناقلی وکوسه صقاللیدر؛ برقسمی ایسه عادتا عرق قافقاسی‌یه مشابه دوز برونلی، اوزون وطوب صقاللی و دوزکون چهره‌لی اولوب، مأمورین و زادکان وکبار اهالی بونلردندر. آکلاشلدیغنه کوره، بو ایکنجی جنس اهالی مجهول بر وقتده مجهول بریردن کلوب، شبه جزیره‌یی ضبط‌ایتمش،

و او وقتدن قوم حاكم حالنده قالمشدر . لسانلری چینجه وجاپونجه‌دن فرقلی اولوب، آنجق مکتبلرنده وحکومت ایشلرنده قوللاندقلری لسان ادبی ورسمی ینه چینجه لسانیدر،که بونی تحصیل ایده‌رك اوکرنیرلر . هجالری تصویر ایدن چین خطندن بشقه حروفله یازیلیر عموم ایچون آیریجه برخطلری دخی اولدیغی مرویدر. دین ومذهبجه چینلیلردن فرقلری اولمیوب ، بونلر دخی ( بودا ) دینه تابعدرلر ، وبونزو عنوانیله رؤساء روحانیه‌لری واردر. چینده اولدیغی کبی ، بوراده دخی رؤسا قونفوچیوسك مذهب فلسفیسنه تابعدرلر. بوندن بشقه عوام اهالینك بعضیسی مملکتـه مخصوص قبا بر مذهبده بولنیورلر،که بونك اساس اعتقادی هنوز معلوم دکلدر. خانه‌لری آغاچ و چاموردن و یالکز شهر وقصبه‌لرده بعضلری طوغله‌دن اولوب، جمله‌سی بر قاتلی وصمانله مستوردر . قیافتلری چینلیلرك کبی اولوب، انتاری وخرقه کییر، و باشلرینه کنیش سپرلی برجنس شاپقه قورلر. عادتلرینك غرائبندن اوله‌رق اولولرینی سنه‌ده ایکی دفعه یعنی ایلك وصوك بهارده دفن ایدوب، بوایکی موسم آره‌سنده اولنلر موقتاً درت قازیق اوزرینه طوردیرلمش بر قلبه‌ده بولندیررلر. اهالی کبار وزادکان، عوام واسرا اوله‌رق اوچ صنفه منقسم اولوب ، بو اوچ صنف بیننده اختلاط و ازدواج وقوع بولماز.

صنایع وتجارتی. — قوره‌ده استعمال اولنان ایپك قماشلر و سائر سوسه متعلق ظریف شیلر چیندن کلوب، مملکتده پاموق وکنویردن قبا بر طاقم منسوجاتله چینی وچناق چوملك کبی شیلر وقبا بر جنس کاغد یاپیلر. بو کاغد پك طیانیقلی اولوب،قوره‌لیلر طرفندن هراحتیاجده‌قوللانیله‌رق، بوندن شاپقه ، شمسیه وحتی بعض اثواب دخی یاپارلر. زیتون یاغنه‌باتیره‌رق‌جام‌مقامنده پنجره‌لرده یاپیشدیررلر، اوطه‌لرینك قپولری دخی برچرچوه‌یه یاپیشدیرلمش‌کاغددن عبارتدر. قوره‌لیلرك یاپدقلری بو کاغد بو کبی احتیاجات ایچون چینه دخی ادخال اولنور . پچاق و قلیج کبی دمیردن بعض آلات جارحه دخی یاپارلر،که بونلرده چینده مقبولدر. باشلیجه صنعتلری بوندن واخراجاتلری دخی بروجه مذکور کاغد ایله جزئی آلات جارحه‌دن عبارتدر.

ذاتاً قوره حکومتی چین و جاپوندن پك زیاده قورقوب ، بونلرك مملکته ینـاشماسیچون هرنوع تجارت خارجیه‌یی واهالینك اجنبیلرله مناسباتی شدیداً واعدام جزاسیله منع ایدر . جاپونیه‌لیلر کوج حال ایله قوره حکمدارینی کندی تجارتلرینه اوچ اسکله تخصیص ایتمکه اجبار ایده‌بیلمشلردر . معهذا ١٨٨٢ تاریخندن بری آوروپا دول‌معظمه‌سیله و ممالك مجتمعه ایله تجارت معاهده‌لری عقد ایتمشدر. تجارت داخلیه‌لری اولدقجه ایشلکدر.

اصول‌اداره وحکومتی، تقسیمات‌ملکیه‌سی.— اصول اداره‌سی حکومت مطلقه دن عبارت اولوب ، چینه تابع ظن اولنیورسه ده ، بو تابعیت بهرسنه چین حکمدارینه مخصوص برهیئت سفارتله برطاقم هدایا کوندرمکدن عبارت اولوب، چین دولتی بو هدایایه ویرکی نامنی ویرر . ذاتاً یکرمی‌سنه‌اول ابتدا جاپونیه وبعده آوروپادولتلری وآمریقا قوره‌نك استقلالنی رسماً طانیمشلردر . عساکر منتظمه‌سی ٧٠٠٠ کشیدن عبارت‌اولوب، سائر عسکری چینك عسکری اصولنده‌در، والآن فتیللی تفنکلرله مسلحدر. واردات سنویه‌سی آنجق اون ملیون فرانقدن عبارتدر. قوره‌لیلر چینلیلردن دها جسور ومملکتلرینی مدافعه یه پك الویریشلی اولدیغی حالده، اصول قدیمه‌ده ثباتندن طولایی کچن سنه جاپونیه عسکرینه مقاومت‌ایده‌میوب، پك‌قولای مغلوب اولمش، و بتون قوره جاپونیه‌نك ضبطنه کچمشدی . پایتختی مائلهٔ غربیه‌سی‌وسطلرنده بولنان (سئول) شهری‌اولوب، مملکت ٨ ایالته‌منقسمدر،که بونلرك اوچی مائلهٔ شرقیه سنده و بشی مائلهٔ غربیه‌سنده واقعدر . ایالتلر قضالره و قضالر دخی ناحیه‌لره منقسم اولوب ، بونلرك مرکز اداره‌لری قصبه عد اولنمغله، بتون قوره‌ده ٣٦١ قصبه وار ایسه‌ده ، بونلردن چوغنك کویدن فرقلری‌یوقدر. پایتختنك ٢٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر . قوره اسکیدن بری چین ممالکندن معدود اولوب ، ٩٣٥ تاریخ میلادیسنده استحصال استقلال ایتمش؛ و بشیوز سنه‌یه قریب‌مدت بسبتون مستقل‌بولندقدن صکره، ١٣٩٢ ده قوره حکمداری چین دولتنی طانیه‌رق چین ایمپراطورینه تابع اولمغه مجبوراولمش ایسه‌ده ، بو تابعیت اختیاری‌اولمغله، کیتدکجه‌روابط

تابعيت ومتبوعيت كوشيوب، بسبتون اسمى واعتبارى
بر ارتباط حالنده قالمشدر .

**قوره بوغازى** { (Détroit de Corée) قوره شبه جزيره‌سنك منتهاى جنوب شرقيسيله جاپونيه‌نك ساحل غربيسى آره‌سنده كنيش بر بوغاز اولوب ، اكى تقريباً ١٧٥ كيلومتره‌در . اورته‌سنده جاپونيه‌يه تابع ( چوسيما ) جزيره‌سى بولنوب، بونكله قوره‌ساحلى آره‌سنده‌كى بوغازه يعنى قوره بوغازينك شمال‌غربى قسمنه ( بروغتون بوغازى ) دخى ديرلر .

**قورى** { (Corry) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك پانسيلوانيه حكومتنده ( اريه ) سنجاغنده و همناى اولان كولك كنارنده اوله‌رق برقاچ دمير يول خطنك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ٦٨٠٠ اهاليسى ومتعدد طاش‌ياغى تصفيه‌خانه‌لرى واردر .

**قورياق** { ( Koriak ) سيبريه‌نك منتهاى شرق شماليسنده و قامچاتقه‌شبه جزيره‌سنك قسم شماليسيله اونك شمالنده‌كى يرلرده ساكن بر قوم اولوب، شمال غربى جهتنده بولنان ( چوقچى ) لرله قرابت جنسيه‌لرى واردر . مغول عرقنه منسوبدرلر .

**قوريب لوغ** { ( Corrib Lough ) ايرلانده‌نك ( قونوخت ) ايالتنده بر كول اولوب ، ( لوغ نيغ ) دن صكره جزيرهٔ مذكوره‌نك اك بيوك كوليدر . شمال غربيدن جنوب شرقى‌يه طوغرى بويى ٤٤ كيلومتره اولوب، اكى ١ ١/٢ دن ١٠ كيلومتره‌يه قدردر . تحت‌الارض ( ماسق ) و (قلاره) نهرى واسطه‌سيله ( قلونكين ) كوللرينك صولرينى آلوب ، فضلهٔ مياهى ( غالوى ) قوينه دوكيلور .

**قوريبوت** { ( Coributh ) لهستان قراللرندن اولوب، ١٦٦٩ ده قازيميره خلف اولمش ؛ و ١٦٧٣ تاريخنه‌دك حكم سورمشدر . زادكاندن بر عائله‌يه منسوب اولوب ، حكمدارلغى كرهاً قبول ايتمشدى . ( سوبيسكى ) نك كنديسى عليهنده قورمش اولديغى اتفاق كوچ حال ايله بوزمش؛ و مدت حكومتنده عثمانليلرله تاتارلر و قزاقلر لهستانه داخل اولوب ، دولت عثمانيه ايله ١٦٧٢ ده ( بوساج ) معاهده‌سنى امضايه مجبور اولمش ايدى .

**قوريتيبا** { ( Curitiba ) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك جنوب جهتنده و ( سائوپاولو ) نك ٤٧٠ كيلومتره جنوب غربيسنده ( پارانا ) حكومتنك مركزى بر قصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى و اشجار مثمره‌يى حاوى باغچه‌لرى واردر .

**قوريقوس** { ( Corycus ) آطنه ولايتنك ايچ‌ايل سنجاغى ساحل‌شرقيسنده و سلفكه‌نك ٥٤ كيلومتره شرق شماليسنده لاماس صوينك منصبى قربنده بولنمش برشهر قديم اولوب، قارشيسنده‌كى بر كوچك آطه اوزرنده حالا موجود اولان بر قلعه‌سى اليوم قره حصار وقورغوس ناميله معروفدر . بوقلعه‌ساحلده‌وشهره متصل بولنمش اولان ديكر بر قلعه‌يه بركوپرى ايله مربوط ايدى. بوشهر قرون‌وسطاده دخى موجود اولوب، اهل صليب محارباتى زماننده قلعه‌لرينك متانتيله مشهور ايدى . ايكى ليمانى و ايشلك تجارتى وار ايدى . بعض خرابه‌لرى موجوددر . قربنده ازمنهٔ قديمه‌ده مشهور بولنمش غريب بر مغاره ده وار ايدى .

**قوريله** { (Kouriles) آسيانك منتهاى شرقنده سيبريه‌يه مربوط قامچاتقه شبه جزيره‌سنك جنوبى كوشه‌سى قارشيسندن جاپونيه‌نك اك شمالى قسمى اولان (يسو) جزيره‌سنك شمال شرقى كوشه‌سنه‌دك اوخوچق‌دكيزيله بحرمحيط معتدل آره‌سنده ممتد وجاپونيه دولتنه تابع برصره آطه‌لر اولوب ، ٤٣°٣٠′ ايله ٥١° عرض شمالى و ١٤٣° ايله ١٥٤° طول شرقى آره‌لرنده ١٢٠٠ كيلومتره‌لك محلده اوزانيرلر . بونلرك دردى بيوك، آلتيسى ايكنجى درجه‌ده و قصورى درجات مختلفه‌ده كوچك اولمق اوزره، يك كوچك و خالى اولانلرى داخل حساب اولمديغى حالده، باشليجه‌لرى ١٦ آطه‌در. جمله‌سنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٤٨٢٤ مربع كيلومتره‌در. اكثرى بنه او استقامتده يعنى جنوب غربيدن شمال شرقى‌يه طوغرى اوزون وطاردر. بيوكلرى جنوبدن باشلايه‌رق: قوناسيرى، ايتوروپ، اوروپ، پاراموسير؛ ايكنجى درجه‌ده كيلر:

سیقوتان ، سیموسیر ، سیاسقوتان ، خاریمقوتان ،
اونهوتان، سومسو در. قوریله جزایرینك آره‌لری
اکثر یرلرنده صیغلر و قیالرله مسدود ایسه ده ،
بعض جهتلرنده‌ده درینجه بوغازلر تشکیل ایدرلر ؛
و بو صره‌نك ایکی طرفنده دکیز پك درین اولوب،
حتی بحر محیط معتدلك ۸۶۰۶ متره‌دن عبارت
اولان اك درین محلی بو جزایرك قربنده در .
اراضیلری کاملاً برکانی اولوب ، ۵۲ برکان صا-
یلمشدر،که بونلرك ۹ ی الیوم آتش افشاندر ،
و دیکر ۴۳ ك ده یقینلرده سونمش اولدقلری
آکلاشیلیور. بو طاغلر خیلی یوکسك اولوب ، اك
یوکسکی اولان وهمنامی برکوچك جزیره ده بولنان
( آلات ) برکانك ۲۱۳۰ متره ارتفاعی واردر.
دیکرلرینك ارتفاعی ده ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ متره
راده‌لرنده‌در . حرکت ارض کثیرالوقوعدر . اك
جنوبده‌کی اوچ بیوك و برکوچك جزیره‌ده
بعض اورمانلر وسوکود ، قواق ، کورکن ومیشه
آغاجلری وتیلکی، وشق ، سمور کبی حیوانات
بولنیورسه‌ده ، اوروپ آطه‌سنی کچدکدن صکره
شمال جهتنده بولنانلرینك طاغلری اکثریا قارله
مستور و قارسز اولدقلری وقت دخی چبلاق وسیم
سیاه ویالکز ساحللری نباتاتله مستوردر. بوآطه‌لر
اکثریا سیسله محاط اولوب، آره‌لرنده‌کی بوغازلردن
دخی برطرفدن اوخوچق دکیزینك آقینتیلری وبر
طرفدن بحر محیطك جسیم طالغه‌لری هجوم ایتدیکندن،
فرطونه اکسیك اولماز . بتون جزایرك اهالیسی
بیك کشی‌یه بالغ اولماز. بونلرده جاپونیه‌نك اهالئ
قدیمه‌سی اولان ( آینو ) جنسیتنه منسوب اولوب،
دری ایله کیینیر ویرك ایچنه قازدقلری مغاره‌لرده
باربنیرلر . باشلیجه مدار معیشتلری‌ده بالیق و آو
اتیدر .

**قوریلیانو** { ( Corigliano ) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده قوزنجه
ایالتنك ( روسانو ) قضاسنده و روسانونك ۱۲
کیلومتره غرب شمالیسنده و تارنته کورفزندن ۵
کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق همنامی بر چایك
اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۰ ۵۷۰ اهالیسی ودمیر
یولی واردر .

**قورین** { جزیره‌ده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی ذکر ایدیورسه‌ده ، محلنی
بیان ایتمیور .

**قورینتس** { ( Corrientes ) آمریقای جنوبینك آرجنتین حکومتنده
و بوئنوس آیرسك تقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره شمالنده
اوله‌رق ( پارانه ) ایرماغنك صول کناری وپارا-
غوآی نهریله محل تلاقیسی قربنده برتپه‌نك اوزرنده
واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۱ ۲۲۰
اهالیسی، پورتقال وخرما و انجیر آغاجلرینی حاوی
باغچه‌لر وباغلرله محاط کوزل اولوری، کوزل ریختمی،
بیوك ابنیهٔ امیریه وخیریه‌سی، پك ایشلك تجارتی ،
سفائن اعماله مخصوص حوض و دستکاهلری ،
دوکمخانه‌لری و باصدیرمه فابریقه‌لری واردر .
ساحلدن ۱۷۰ کیلومتره یوقاری اولدیغی حالده ،
نهرك قصبه‌نك اوکنده ۳۰ متره درینلکی اولمغله،
سفائن ریختمه قدر کیدوب یناشیرلر .

— قورینتس ایالتی آرجنتین حکومتنك اك
شمال شرقی ایالتی اولوب، شرقاً اوروغوآی، شمالاً
پاراغوآی ، غرباً پارانه انهار عظیمه‌سیله محاط
اولدیغی حالده، یالکز منتهای شمال شرقی کوشه‌سیله
جنوب جهتندن قره حدودیله آیرلمشدر . شرقاً
برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله، شمالاً پاراغوآی حکومتیله،
غرباً شاقو و سانته‌فه ، جنوباً دخی انتره‌ریوس
ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۳ ۶۶۱
مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی بوندن بش آلتی
سنه اول‌کی استاتستیقه کوره ۲۰۰ ۰۰۰ کشیدن
عبارت ایدی . اراضیسی دوز اولوب، صویی دخی
بول اولمغله، طوپراغی پك منبتدر. اکثر طرفلری
واسع اورمانلرله مستوردر . یالکز شمال جهتنده
بعض بطاقلقلری واردر . آنجق اهالیسی ، وسعت
اراضیسنه نسبةً ، پك جزئی اولدیغندن ، ایشلنن
یرلری پك آزدر . اهالینك ده برنجی مشغولیتی
حیوانات یتیشدیرمك ایشی اولوب، کلیتلی سوریلر
بسلر، و باصدیرمه اخراج ایدرلر . اهالیسی چو-
غالدقجه ، پك معمور بر یر اوله‌جقدر .

**قورینه** { (Corinne) یونان قدیمك مشهور برشاعره‌سی اولوب، بیوتیه‌نك
( تاناغره ) قصبه‌سنده طوغمشدر . ینه مشاهیر

نسادن ( میرتیس ) ك طالباتندن ایدی . شعرادن
( پندار ) ك رقیبه‌سی اولوب، برچوق مسابقتلرده
کندیسنی کچمشیدی .

**قوریولان** { (Coriolan) اسکی روما سردارلرندن اولوب . میلاددن
٤٩٣ سنه اول ( وولسق ) قومیله محاربه‌ایده‌رك،
( قوریوله ) شهرینی ضبط ایتمکله ، بو لقبله شهرت
بولمش؛ وبعده نائل مرام اوله‌مدیغیچون، رومالیلره
قارشی افکارده بولنمغله، نفی اولنه‌رق، (وولسق)لره
التجا ، واونلرله واروب، رومایی محاصره ایتمش؛
وآنجق والده‌سیله زوجه‌سنك رجاسی اوزرینه ،
محاصره‌یی رفع ایتمشیدی . ٤٨٨ ده مقتولاً وفات
ایتمشدر .

**قوریوله** { (Corioles) لاتیوم خطه‌سنده و رومانك ٣٦ کیلومتره جنوب
غربیسنده اسکی بر شهر اولوب، (وولسق) قومنك
مرکزی ایدی .

**قوریه** { اندلسده مارده نواحیسندن بر قصبه اولدیغی « معجم‌البلدان »ده
مسطوردر .

**قوز احمد پاشا** { [ « احمدپاشا (قوز-)» ماده‌سنه مراجعت.]

**قوزاق** { (Cosaques, Kazaks) یاخود قزاق روسیه‌ده برصنف اهالیدر ، که
اساساً تاتارلردن قالمه اولوب، تاتار خانلری ودشت
قپچاق دولتی زمانلرنده آقینجی برصنف عسکرایدی.
اوزمانلرك قزاقلری مسلمان اولوب، تاتار، چرکس
و قیرغیز افرادندن ایدیلر . بعده بونلره تقلیداً
جنسیتجه ینه تاتار بر صنف خرستیان آقینجیلر
تشکل ایدوب، کندیلرینه روس ، لهلی و سائر
جنسیتلره منسوب افراد دخی التحاق‌ایتمش؛ وبونلر
ابتدا بسبتون مستقل اولدقلری حالده ، کندی
حسابلریچون آقین وچاپول ایتمکده ایدیلر. الك اول
لهستان قراللری بونلردن‌استفاده ایتمکی‌دوشونوب،
کندیلرینه ( دنیپر ) مجراسی‌اطرافنده یرلرویرمش،
و او جهتلره یرلشنلری ( زاپوروغ‌قزاقلری ) نامیله
شهرت بولمشلردی. کندی بینلرنده انتخاب‌ایتدکلری
رئیس وقوماندانلرینه ( هاتمان ) و دها طوغریسی
( آتامان ) نامنی ویررلردی. بعده دولت‌عثمانیه‌نك
او جهتده توسیع فتوحات ایتمسی اوزرینه ، اشبو
زاپوروغ قوزاقلری بر مدت دولت مشارالیهانك
تحت حمایه‌سنده بولنوب، بوندن طولایی روسیه ایله
باب عالی آره‌سنده بعض اختلافات وقوع‌بولمشدی.
نهایت روسیه‌نك حمایه‌سی آلتنه کیروب ، کندی
کندیلرینه روسیه‌نك متفقلری نامنی ویررلردی .
روسلر بونلرك جسارتندن و جنکاورلکلریله آقین
وچاپوله اولان میل‌واستعدادلرندن استفاده امیدیله،
کندیلرندن سپاهی صورتنده سواری آلایلری‌تشکیل
ایده‌رك ، الك مخاطره‌لی حدودلری جوارلرنده و تا
سیبریه و ترکستانك منتهالرینه‌دك سوق و اسکان
ایتمشدر . بوکونکی کونده الك طوپلی بولنانلری
(دون) ایرماغی مجراسنده وقوبان‌جهتنده بولنانلر-
یدر. جمله‌سی ایکی ملیون نفوسه قریبدرلر .

**قوزان** { آطنه ولایتنه تابع وولایتك شمال شرقیسنده‌واقع برسنجاق‌اولوب،
غرب جنوبی طرفندن نفس آطنه، جنوب شرقی
جهتندن جبل برکت ، شرقاً حلب ولایتنه تابع
مرعش سنجاقلریله ، شمالاً سیواس ، شمال غربی
طرفندن دخی آنقره وقونیه ولایتلریله محدوددر.
اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، زراعته
پك‌الویریشلی اووه‌لری ودوز یرلری دخی‌چوقدر.
سیحان ایرماغی شمالدن کلوب، سنجاغی اورته‌سندن
شق ایله، اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایتدیکی کبی ،
جیحان نهری دخی جنوب شرقی حدودینی تفریق
ایله او جهتده بر قاچ چای آلیر. بو وجهله میاه
جاریه‌سی چوق اولوب ، بونلر جزئی بر همتله
اطرافلرنده‌کی اراضی‌یی اروا ایده‌بیلیرسه‌ده ، اهالی
ذاتاً آز اولمغله‌برابر، تنبل و بر طاقلری خیمه‌نشین
اولدیغندن، نه بوندن ونه‌ده طوپراغك قوهٔ انباتیه
سندن استفاده ایتمیوب، وقتیله بر ذخیره انباری
حکمنده بولنمش‌اولان اوکوزل یرلر قامشلق‌وچالیلق
حالنه‌کیرمشدر. شمدیکی محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه
کوره‌در. اورمانلری‌چوق‌اولوب، چامك انواعیله،
میشه، یبانی زیتون آغاجلری حاویدر ، طاغلرنده
معادن مختلفه بولندیغی مروی ایسه‌ده، چیقاریلانی
یوقدر. اهالیسی آنجق ٦٠٠٠٠ کشی اولوب ،

٠٠٠ ٣٢ ى اسلام، ٠٠٠ ٢٠ ى ارمنى و ٧٠٠٠ ى ارمنى قتوليكيدر . خيمه‌نشين عشيرتلر بو حسابه داخل دكلدر . حيواناتى چوقجه اولوب ، صيغير وقيون وكچيلرى مصر بازارلرنده مقبول اولمغله ، بونلردن بعض اخراجاتى واردر . مركزى (سيس) قصبه‌سى اولوب ، سنجاق : سيس، قارص، فكه و حاجين اسملريله ٤ قضايه منقسم و ٣ ناحيه‌يى دخى حاويدر.

**قوزقو** (Cuzco) آمريقاى جنوبيه‌ده پرو حكومتنده ولايتك ٨٥٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق آند سلسلهٔ جبالنك ٣٤٦٨ متره ارتفاعى اولان بر واديسنده واقع ايالت مركزى برقصبه اولوب، اكثرى اصليرلى اولمق اوزره ، ١٨ ٣٠٠ اهاليسى، معتدل لكن سريع التحول هواسى ، قاقاؤ وقاوچوق و سائره تجارتى ، يوكدن قالين يورغانلرله تخته‌دن اوينه‌لى معمولاتى واينقه‌لردن قالمه برچوق آثارى واردر. اسكى اينقه‌لرك مركز و پايتختى اولوب، يقين وقته كلنجه‌يه قدر اللى بيكدن زياده اهاليسى وار ايكن، كوندن كونه تدنى ايتمكده ، وكيشوآ جنسيتنه منسوب اولان اهاليسى آزالمقده‌در .

**قوزلوف** ( Kozlof ) روسيه‌نك تامبوف ايالتنده وتامبوفك ٧٢ كيلومتره غربنده اوله‌رق موسقوه‌دن ساراتوفه كيدن دمير يول خطى اوزرنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٢٠ ٥٢٠ اهاليسى، ايچ ياغى، موم، صابون، بيره وطوغله فابريقه‌لرى وقربنده سنه‌ده بركره قوريلوب يدى كون سورن بر بيوك پنايرى واردر .

**قوزما** سنت — (St. Cosme) خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، جزيرة العربدن اولديغى حالده، برادرى ( سنت داميان ) ايله برابر، كيليكياده جراحلق ايتمكده ايكن، ديوقلتيان زماننده ٣٠٣ تاريخنده ، عيسوى اولدقلرندن طولايى، طوتيلوب اتلاف ايدلمشلر. ايلولك ٢٧ سنده يورطيلرينى اجرا ايدرلر .

**قوزماس** ( Cosmas ) اسكندريه‌لى بر تاجر اولوب، ٥١٩ تاريخ ميلاديسنده هندستانه سياحتله، لسان يونانيده بر سياحتنامه يازمشدر .

**قوزن** ويقتور — (V. Cousin) فرانسه علماى فلسفه‌سندن اولوب ، ١٧٩٢ ده پارسده طوغمش، و ١٨٦٧ ده وفات ايتمشدر. برچوق وقت پارس مكاتبنده فلسفه معلملكى ايدوب، استادى ( رو يه قولارد ) ك مذهبنه تابع اولدقدن صكره ، آلمانيه‌يه سياحت ايدوب، عودتنده قانت، فيخت، شلينغ و هكل كبى آلمان حكماسنك ذهابنه سلوك ايتديكندن، معلملكدن عزل اولنه‌رق، مشير ( لانه ) نك اوغلنه مربى اولمش؛ واواثناده يونان قديم حكماسنك تأليفاتى بر طاقم حاشيه‌لرله نشر ايتمكه باشلامش؛ ومؤخراً آلمانيه‌يه برايكنجى سياحت ايدوب، درسدده قاربوناريلردن ظن اولنه‌رق، توقيفله، آلتى آى برلينده محبوس قالمش؛ و ١٨٢٧ ده خلاص بولوب، فرانسه‌يه عودتنده ادبيات مكتبنده فلسفه معلمى اولوب، ويلمن وكيزو ايله آرقداش بولنمش؛ وبوويرديكى درسلرله بيوك برشهرت وشان قزانوب، ١٨٣٠ دن صكره بربرينى متعاقب شوراى دولت وهيئت اعيان اعضالغنه و بعده دارالمعلمين مديريتنه ودارالفنون مجلسى ومتعاقباً آقادميا اعضالغنه نصب اولنمش ؛ و ١٨٤٠ ده موسيو تيرك تشكيل ايتديكى هيئت وكلايه داخل اولوب، معارف ناظرى اولمش ايدى . زماننده فرانسه‌ده فلسفه‌نك اك بيوك مروج وحاميسى اولوب، تدريسات ونشرياتله برطرفدن قتوليكلرك افكار تعصبكارانه‌سنه وبر طرفدن ماديونك افكار مفرطه‌سنه مقاومت ايتمش ؛ وفلسفه‌نك تاريخيله مذاهب مختلفهٔ فلسفيه‌نك تعريف وايضاحنه دائر متعدد كتابلر و اخلاق و تربيه‌يه متعلق دخى بعض آثار نشر ايلمشدر . اواخر عمرنده اختيار عزلت ايدوب، بعض آثارينى تصحيح ويكيدن نشر ايتمكله اشتغال ايتمشدر .

**قوزن** ژان — (J. Cousin) فرانسه‌نك اك مشهور رسام و هيكلتراشلرندن اولوب، بحق « فرانسه‌نك ميكل آنجلوسى » لقبنه مظهر اولمشدر . ١٥٠٠ تاريخنده طوغوب ، ١٥٩٠ ده وفات ايتمش؛ و برنجى فرانسوآ ايله ايكنجى هنرى وطقوزنجى شارل زمانلرنده بيوك

حرمت و اعتباره نائل اولمش ایدی . بر چوق
مشهور رسم و هیکللریله صنعتنه دائر برایکی تألیفی
واردر.

**قوزنچك** { ( Kouznetzk ) روسیه نك ساراتوف ایالتنده وساراتوفك
۲۴۵ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر
قصبه اولوب، ۱۷۴۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری
وکودری، غانت ومعمولات سراجیه فابریقه‌لری
واردر.

— سیبریه‌نك ( تومسق ) ایالتنده وتومسقك
۶۷۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۲۸۵ اهالیسی
واردر. — بوقضاده بواسمله برطاغ دخی واردر، که
آلتون طاغ سلسله‌سنه مربوط اولوب، اوبی ایله
ینیسی حوضه‌لری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری
تقریباً ۵۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور .
ذروه‌لری ۱۲۰۰ و ۱۵۰۰ متره ارتفاعلرینه‌قدر
یوکسلیر. آلتون ریزه‌لری چوقدر . بوکا روسلر
( قوزنچك آلاطاغی ) دخی دیرلر.

**قوزنچه** { ( Cosenza ) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده و ناپولینك ۳۰۰
کیلومتره جنوب شرقیسنده وساحلدن ۱۸ کیلومتره
ایچریده اوله‌رق قراتی نهری اوزرنده ( قالابره
چیتریوره ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ،
۱۶۰۰۰ اهالیسی، آقادمیاسی ، داخلی مکتبی ،
خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، چینی و بچاق فابریقه‌لری
وخیلی ایشلك تجارتی واردر . پك اسکی بر قصبه
اولوب، بر آره‌لق‌ده سیچیلیه‌ده حکم سورن عربلرك
ضبطنده بولنمشدر .

— ( قالابره چیتریوره ) دخی دنیلن قوزنچه
ایالتی قالابره‌نك قسم شمالیسندن عبارت اولوب ،
شمالاً ( بازیلیقاته ) خطه وایالتیله ، جنوباً قالابره
اولتریوره ونام دیکرله قاتانجارو ایالتیله، شرقاً تارنته
کورفزیله، غرباً دخی تیرنیان دکزیله محاط اولدیغی
حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۵۸ مربع کیلومتره
و اهالیسی ۴۴۰۴۷۰ کشیدر . اراضیسی غرب
جهتنده طاغلق وشرق طرفنده دها دوز اولوب،
اك بیوك نهری تارنته کورفزینه دوکیلن (قراتی) در.
طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، ذخیره ، کتن ،
کنویر، صفران، پاموق، زیتون ، اوزوم وسائر
محصولاتی واردر. خیلی مقدار زیتون یاغی، شراب،
ایپك و بال دخی چیقار. مرعالری کوزل وحیواناتی
چوقدر. صنایعی معمولات دباغیه ایله بز، قباچوخه،
پینیر وسائره اعمالندن عبارتدر ، ایالت ٤ قضایه
منقسم اولوب، مرکزندن بشقه یدی‌سکز قصبه‌سی
دخی واردر. اهالیسنك بر مقداری وقتیله هجرت
ایتمش آرناؤدلردر .

**قوزومل** { ( Cozumel ) مکسیقه‌نك جنو- بنده‌کی یوقاتان مملکتنك ساحل
شرقیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، ساحلدن ۱۴
کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، بویی
۳۹ و اکی ۱۲ کیلومتره‌ در . اهالئ دائمه‌سی
یوقدر.

**قوزه** { ( Couza ) رومانیه مشاهیر رجالندن اولوب ، ۱۸۲۰ ده، غلاصده
طوغمش، و ۱۸۷۳ ده وفات ایتمشدر . بغدان
عسکرنده میرآلای ایکن ، ۱۸۵۸ ده بغدان ایله
افلاقك برلشمسی اوزرینه، ایکی جهتدن دخی پرنس
انتخاب ، و جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ؛
وسکز سنه حکومت سوردکدن صکره ، تفرقه‌لره
غلبه ایده‌میوب، ۱۸۶۶ ده استعفایه مجبور اولمش؛
ویرینه یشمدیکی قرال شارل هوهنزولرن کلمشدر .
قوزه رومانیه‌لیلرك حسیات ملیه‌لرینی اویاندیروب،
او وقته‌دك لسانلرینی اسلاو حروفیله یازمقده‌لرایکن،
لاتین حروفنی قبول ایتدیرمش؛ ودها نیجه اجراآتنه
باعث اولمش ایدی . رومانیه‌لیلر هیکلنی رکز
ایتمشلردر .

**قوزی چایی** { آیدین ولایتنده کدیز ایر- ماغنه تابع بر نهردر ، که
آلا شهرك اوست طرفنده بوز طاغدن نبعانله
آلا شهرك قربندن کچدکدن صکره آطاله نك آلت
طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور .

**قوژانی** { ( یاخود قوزانه ) مناسترولایتنك سرفیجه سنجاغنده وسرفیجه‌نك
۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده مناسترك ده ۹۰
کیلومتره جنوب شرقیسنده مرتفع بر محلده و انجه
قره صویه دوکیلن برچایك اوزرنده قضا مرکزی
برقصبه اولوب، قسم کلیسی اولاخ اولمق اوزره ،

٦٥٠٨ اهالیسی، ٤٨٧ دکانی، ٢١ فرونی، ١٢ خانی ووقتیله مشهور بولنمش قالین بزایله کوملکلك بز وکلیم، سجاده وسائر منسوجات دستکاهلریله دباغخانه‌لری واردر .

— قوژانی قضاسی جنوباً نفس سرفیجه، غرباً کوریجه سنجاغنه تابع کسریه، شمالاً جمعه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت وسنجاغنه تابع قره فریه قضاسیله محاط و محدود اولوب، ونچه ناحیه سیله برابر ٨٥ قریه‌یی حاوی و ٢٦٤١١ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ١٤١١٩ ی مسلم و ١٢٣٠٢ سی، اکثریت اوزره اولاخ اولمق اوزره، خرستیاندر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی وبایرلری دخی اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، بورچق وسائر حبوباتله صفران، اوزوم، بادم و سائر میوه‌لردن عبارت محصولاتی ومقبول شرابی واردر. اورمانلری آز ایسه‌ده، مرعالری کوزل اولوب، خیلی حیوانات اهلیه یتیشدیریلیر . قضا داخلنده ٤٤ جامع شریف، ٣٠ مکتب، ٣٢ تکیه وزاویه، ٤٩ کلیسا، ٦٥ دکرمن، ١٤١٤٠ باغ، ٥٤٣٧٦ تارله، ١١ چایر، ٢٣ مرعی و ٥٨ چشمه موجوددر . قضانك وارداتی ٢٠٠٠٠ و مصارف محلیه ٢٤٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در .

**قوسان** { واسط ایله نعمانیه بیننده فرات ایله دجله آره‌سنده‌کی جداولدن برجدول اولوب، اوزرنده متعدد قصبه‌لر بولندیغی و ناحیه‌سنه دخی بو اسم ویرلدیکی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

**قوستروآر** { (Kosterôar) اسوج ساحل جنوبیسی قارشیسنده وقاتغات دکیزی مدخلنده ساحلدن ١٢ کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، برقاچ بالیقجی کویی و ١٨٩٠ اهالیی جامعدرلر .

**قوسترومه** { (Kostroma) روسیه‌ده موسقوه‌نك ٣٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده و وولغانك صول کنارنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك ملتقاسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٨١٤٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، طائفهٔ رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دیکر مکاتب مختلفه‌سی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، بیوك بركلیساسی، ایکیسی‌ده سیر سفائنه صالح اولان مذکور ایکی نهرك ملتقاسنده کوزل لیمانی، واپور ماکینه‌لری اعمالنه مخصوص فابریقه‌سیله دوکمخانه و دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات وبز فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. هرسنه بیوك پاسقالیه‌دن صکره بیوك بر پنایر قوریلوب، ١٥ کون دوام ایدر .

— قوسترومه ایالتی شمالاً وولوغده، غرباً یاروسلاو، جنوباً ولادمیر ونیژنی نووغورود، شرقاً دخی ویاتقه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤١٤٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٣٦١٩١٥ کشیدر . اراضیسی دوز اولوب، وولغا ایرماغی غرب جنوبی قسمنی شق ایتدیکی کبی، اوسترومه، اونیه و وتلوغه اسملریله اوچ نهر دخی ایالتی شمالدن جنوبه شق ایدرك، وولغایه منصب اولورلر. ایالتك ثلثانی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق بونلره ایی باقلمدیغندن، کوندن کونه آزالمقده‌در. هواسی پك سرت وصوئوق اولوب، اراضیسی دخی صولاق اولمغله، آنجق بر خمسی مزروع اولوب، ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . باشلیجه محصولاتی کتن، کنویر و پتاته‌در . ایالت ١٢ قضایه منقسمدر . اهالیسی ایچنده بر مقدار مسلم تاتارلر دخی واردر .

— قوسترومه نهری وولوغده ایالتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان ایالته بالدخول، ٢٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان شهرك یاننده وولغا ایرماغنه دوکیلور.

**قوسته‌ریقه** { (Costa-Rica) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سی هیئتنی تشکیل ایدن بش حکومتك بری والك جنوبیسی اولوب، اراضی مسکونه واهالیسی الك آز اولانیدر. اسمی اسپانیول لساننده «زنکین ساحل» دیمکدر.

شکل طبیعیسی، حدود و مساحه‌سی. — قوسته‌ریقه حکومتی ایکی آمریقا آره‌سنده‌کی برزخك بر قسمی یعنی الك کنیش اولان قسم شمالیسی اولوب، برمستطیل ویا معین شکلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری آنتیل دکیزیله بحر محیط معتدل آره‌سنده ممتد اولور . ٨° ایله ١١°١٦′ عرض

شمالی و ′٤٨ °٨٤ ایله ′٥ °٨٨ طول غربی آره‌لرنده اولوب، حد وسطی اوزره بویی ٣٣٠ و اکی ١٧٠ کیلومتره‌در . شمالاً جماهیر متفقهٔ مذکوره‌دن نیقا - راغوا حکومتیله، جنوب شرقی طرفندن آمریقای جنوبینک قولومبیه حکومتنک ( پانامه ) ایالتیله ، غرباً و غرب جنوبی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، شرقاً و شرق شمالی طرفندن دخی آنتیل دکیزیله محاط و محدوددر. شمال جهتندن حدودی تماميله معین اولمیوب، قوسته‌ریقه حکومتی ( نیقاراغوا ) دینلن واسع کولك سواحل جنوبیه‌سنی کندینك صایدیغی حالده، نیقاراغوا حکومتی بو کولی تماميله تملك ادعاسنده بولنه‌رق، حدودی دها جنوبه اتمك ایستیور. کولك شرق طرفنده ایسه کولك آیاغی حکمنده اولان (سنت جوان) مجراسی خط حدودی تشکیل ایدیور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤٠٧٠ مربع کیلومتره اولوب، ٢٤٣٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٤ کشی دوشر.

سواحلی، جبال و انهاری . — غرب جهتنده مملکتك ایکی بیوك شبه جزیره‌سی اولوب، ایکیسی‌ده قولکی ساحله قریب اوله‌رق ، جنوبه طوغری اوزانمغله، ایکی بیوك کورفز تشکیل ایدرلر ، که شمالیسنه ( نیقویه ) و جنوبیسنه ( دولچه ) نامی ویریلیور . بو کورفزلر ذاتاً محفوظ اولمغله برابر ایچلرنده بر قاچ لیمانی دخی واردر. ساحل شرقیسی دها دوز اولوب، قویلری آز اولمغله برابر، بعض قوم سدلری‌ده وار ایسه‌ده، ینه برقاچ لیمانی اولوب، ( لیمون ) شهرینك کی جمله‌دن واسع و صاغلامدر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق و مرتفع اولوب، منتهای شمال غربی کوشه‌سنده نیقاراغوا کولنك غرب جهتندن کلن بر سلسلهٔ جبال جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب ، بتون مملکتی شق ایدیور . بوسلسله‌نك قسم شمالیسی دها مرتفع اولوب، آتش افشان اولان ذروه‌لری ٣٠٠٠ متره‌دن یوکسکدر . بونلردن ( ایرازو ) برکانك ٣٥٠٧ و (توریالبه) نك ٣٤٣٥ متره ارتفاعی واردر . مملکتك وسطلرنده سلسلهٔ مذکوره کسب انحطاط ایدوب، ١٦٠٠ و ١٢٥٠ متره ارتفاعلرنده بر یایله حالنه کچر، که قوسته‌ریقه‌نك باشلیجه مسکون و معمور یری اوراسی اولوب ، مرکزی اولان (سان جوزه) شهری‌ده اوراده‌در. شهر مذکورك جنوبنده سلسله یکیدن کسب ارتفاع ایدوب، ٢٠٠٠ متره‌یی متجاوز ارتفاعلرده ذروه‌لری واردر . بونلرك الك یوکسکی اولان (پیقوبلانقو)نك ٣١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بوسلسلهٔ جبالك صاغ و صوله طوغری بر طاقم قول وشعبه‌لری واردر.

میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده ، اراضیسنك وضعیتی بونلرك برلشوب بیوك ایرماقلر تشکیل ایتملرینه مانع اولدیغندن ، چوغی سیل صورتنده وبر طاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك ، ایکی دکیزك برینه دوکیلور. بحر محیط معتدله دوکیلنلرینك الك بیوکلری (نیقویه) کورفزینه منتهی اولان (تمپسقو) و(ریوغرانده)در. آنتیل دکیزینه منصب اولانلرینك الك مهملری‌ده ( رونتازون ) ایله ( ماتینه )در، که بونلرك ایکنجیسی فیضاننده کلیتلی قاقاؤ محصولاتی ویرن همنامی اولان واسع بر اووه‌یی سق و اروا ایدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتندن نبعان ایدن انهاردن دخی اوچی بیوك اولوب، اوجهتده کثرتله یاغان یاغمورلرك امدادیله مجرالری پك کنیش و سیر سفائنه صالحدر . بونلردن ( ریوفریو ) نیقاراغوا کولنه و (سان قارلوس) ایله ( سارایپیقویی ) دخی مذکور کولك آیاغی اولان وحدود شمالیه‌یی آیران (سان جوان) ایرماغنه دوکیله‌رك ، او دخی آنتیل دکیزینه منصب اولور.

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات و منابع ثروتی. — قوسته‌ریقه‌نك هواسی ارتفاعه کوره تخلف ایدوب ، مذکور یایله‌نك اوزرنده وسطی یایر و وادیلرنده معتدلدر. مرکزی اولان (سان جوزه) ده حرارت نهایت ٣٠ درجه‌یی تجاوز ایتمز، وصفردن یوقاری اوله‌رق ١١ درجه‌دن آشاغی اینمز، که بوده دائمی بر بهار دیمکدر. آنجق آوروپالیلره بو هوا ایی کلمیوب ، کوندوزین بر اویقو و اویقودن صکره بر آغراق و سرسملك کتیرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرده ایسه هوا چوق دها صیجاق اولوب ، درجهٔ وسطیه‌سی ٢٠ ایله ٣٠ آره‌سنده‌در. یاغمورلری چوق اولوب، بحر محیط آطلاسی مائله‌سی ابدی قوراقلق کورمز : و هله کانون اولدن مارده قدر هر کون یاغمور یاغار . یایله‌ده و بحر محیط معتدل مائله‌سنده ایسه تشرین

ثانیدن مایسه قدر قوراقلق حکم سوروب، بو موسمده اوتلر قورور، و اسن شمال روزکاری توزلری و طالغه‌لری قالدیرر. بوموسمده خسته‌لق دخی زیاده اولور. مایسده اورته‌لق یشیللنوب سرینلنمکه باشلار. فرطونه‌لری و زلزله‌لری‌ده چوقدر.

اراضیسی پك منبت ونباتاتی پك چوق اولوب، طاغلرینك اکثریله سواحله قریب اووه‌لری اشجار مختلفه‌یی حاوی اورمانلرله مستوردر. نباتات طبیه وسائره‌سی‌ده چوقدر. آنجق اکثر طرفلری الآن خالی ومجهولدر. شکر قامشی ایله قاقاؤ محصولات طبیعیهٔ محلیه‌دن اولوب، خدایی نابت صورتده بیتدکلری حالده، اهالی آنجق کندی احتیاجلرینه کوره شکر چیقاریرلر. الك زیاده یتشدیرمکه سعی ایتدکلری محصول قهوه اولوب، سنوی آشاغی یوقاری ٢٥ ملیون فرانق قیمتنده قهوه اخراج ایدرلر. بغدای، آرپه، مصر وسائر حبوباتله بتون آوروپا سبزه و میوه‌لری‌ده حاصل اولور. مرعالری چوق اولمغله، آوروپادن منقول اولان قویون، کچی، صیغیر، بیکیر، مرکب وسائر حیوانات اهلیه چوغالمشدر. آلتون وکومش ایله باقر معدنلری بو مملکتك برکون سعادتنی موجب اوله‌بیله‌جك قدر چوق اولدیغی کبی، دمیر و کمور معدنلری دخی بولنمشدر.

بو مملکتك نسبتسز درجه‌ده آز اولان اهالیسندن هر برینك بر مقدار اراضیسی اولوب، کلیتلی محصول آلدقلرندن، وکندیلری امور سیاسیه ایله اوغراشه‌جقلرینه زراعته و حیواناته اهمیت ویردکلرندن، جمله‌سی اهل‌ثروتدن‌اولوب، دیلنجیلك وفقیرلك کندیلرنجه مجهولدر.

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — قوسته‌ریقه‌ده صنایع همان یوق حکمنده اولوب، اهالینك بتون سعی وهمتی قهوه زرع واستحضارینه منعطفدر. بو محصول الك اول ١٨٣٢ تاریخنده بو مملکته ادخال اولنوب، اووقتدن بری چوق ترقی وانتشار ایتمشدر. تجارتی قهوه ایله سائر محصولات ارضیه‌نك اخراجیله باشلیجه انکلتره وفرانسه وممالك مجتمعه‌دن کلن معمولات صناعیه و سائره‌دن عبارت اولوب، سنوی اخراجاتی ٣٠ و ادخالاتی ١٥ ملیون‌فرانق قیمتلرنده‌در. قهوه‌دن صکره باشلیجه اخراجاتی: موز، شکر، مصر، قاقاؤ، وانیله، کراسته‌لك ومرانغوزلغه یارار آغاجلر، دری، باغه، آلتون و کومش کولچه‌سی وسائره‌در. الك ایشلك اسکله‌سی بحرمحیط معتدلده‌نیقویه‌کورفزنده‌کی(پانتارآناس) وایکنجیسی آنتیل دکیزنده‌کی (لیمون) اسکله‌سیدر. بو ایکی اسکله‌نك برندن دیکرینه قدر بر دمیر یول خطی تمدید اولنه‌رق، سان جوزه وسائر باشلیجه معموره‌لرندن کچر. ١٩٨ کیلومتره طولنده اولان بو خط بعض شعبه‌لرله برابر ٢٥٨ کیلومتره‌یه بالغ اولور. شوسه‌لری دخی مکملدر. تلغراف تللرینك بویی دخی ١٠٠٠ کیلومتره اولوب، ٤٣ تلغرافخانه‌سی واردر.

اهالیسی، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قوسته‌ریقه اهالیسی دخی سائر او جوارلرکی کبی اسپانیول اولوب، آنجق وقتیله مملکتی ضبط ایدن اسپانیوللرك جمله‌سی ارکك اولوب، یرلی قادینلرله ازدواج ایتدکلرندن، بوکونکی احفادلری سیماسنده اصل یرلی آمریقالیلرك سیماسنی آکدیرر حاللردخی کورلمکده‌در. قصبه‌لرك اهالیسی بر درجه‌یه قدر خالص اسپانیول ایسه‌ده، کوییلر عادتا مللزدرلر. بونلر اسپانیول لسانیله متکلم اولوب، قتولیك‌دینیله متدیندرلر. خالص قالمش اصل یرلیلر ١٧٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، ٥٠٠٠ قدری اسپانیول‌مدنیتنه تابع اولمش، وخرستیانلغی قبول ایتمشلردر. قالان ١٢٠٠ قدری اسکی حاللرنده ومتوحش برصورتده قالوب، کندیلرینه مخصوص درت بش لسانله متکلم وبر چوق قبائله منقسمدرلر. ١٢٠٠ قدر زنجی و٦٠٠ قدر چینلی عمله دخی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی، تقسیماتی. — قوسته‌ریقه جمهوریت صورتنده اداره اولنوب، درت سنه مدتله انتخاب اولنمش بررئیس جمهور ایله بر هیئت وکلاسی و ١٢ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. یکرمی بر یاشنی کچکین اولانلر انتخاب ایتمك حقنی حائزدرلر. یالکز اوقویوب یازمق بیلمینلرله ابوینی طانیمیانلر و قاریلرینی و اولادلرینی ترك ایدن آدملر بو حقدن محرومدرلر. کرك مبعوثلغه وکرك وکالت مسندینه انتخاب وتعیین اولنه‌جق آدملرك ٢١ یاشنی

کچکین اولملریله برابر اقلی ۱۰۰۰۰ فرانقلق ملك وسرمایه‌یه مالك ویاخود معلم صفتنی حائز اولملری شرطدر. رئیس جمهور اوله‌جق ذاتك ایسه ۳۰ یاشنی کچکین ، متأهل واقلی ۵۰۰۰۰ فرانقلق ملك وسرمایه‌یه مالك اولمسی اقتضا ایدر. جزوتیلرك مملکته دخوللری ممنوعدر. طوغریدن طوغری‌یه اهالیدن آلنیر ویرکیلری اولمیوب، وارداتی: کمرك، انحصار، معادن وسائره‌دن آلنان آقچه‌دن عبارتدر. واردات و مصارفی ۲۰ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. عساکر نظامیه‌سی ۶۰۰ کشیدن عبارت اولوب ، ۱۲۰۰۰ عساکر ملیه‌سی‌ده واردر. جمهوریت : سان جوزه، قارتاغو، آلاجونله، هردیا وغوآنا قاسته اسملریله ۵ ایالته منقسم اولوب، پونته‌آرناس اسمیله مستقل برقضایی دخی حاویدر .

احوال تاریخیه‌سی. — قوسته‌ریقه‌نك ساحل شرقیسی تا ۱۵۰۲ تاریخنده قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اولنوب ، اون ایکی سنه صکره سائر طرفلری دخی اسپینوزه طرفندن کشف اولنمش؛ وآز مدت ظرفنده مملکتك هر طرفی ضبط اولنه‌رق، ۱۵۲۰ ده سان جوزه و قارتاغو مهجرلری تشکیل اولنمشدی . اسپانیه‌نك تحت تابعیتنده بولندقجه ، غوآتماله خدیویتنه ملحق اولوب، حکم سورن اسپانیوللر یرلی آمریقالیلره پك درشت معامله ایتدکلرندن، بونلر دفعاتله عصیان ایده‌رك ، اسپانیوللری مملکتدن دفع و اخراج ایتمشلردی. ۱۸۲۱ ده آمریقای وسطی اهالیسی عمومیت اوزره قیامله، اسپانیه تابعیتندن چیقدقلرنده، قوسته‌ریقه ینه آمریقا حکومت مستقله‌سنه تابع قالوب ، نهایت بو مملکت اهالیسی بیننده داخلی محاربات ظهورنده، قوسته‌ریقه اهالیسی آیریلوب ، کندی باشلرینه برجمهوریت تشکیل ایله، ایلك دفعه اوله‌رق ۱۸۲٤ ده سان جوزه‌ده قونغره اسمیله مجلس مبعوثانی بالاجتماع، زنجیلرك اسارتنی لغوایله، قانون اساسیسنی وضع ایتمشدی. بو جمهوریت بر وقت آمریقای وسطی حکومات متفقه‌سنه داخل اولدقدن صکره ، ۱۸۳۸ ده آیریلوب ، بسبتون مستقل قالمش؛ وکچن سنه آمریقای وسطینك دیکر درت جمهوریتیله بالاتفاق، بینلرنده یکیدن برهیئت متفقه تشکیل ایتمشلردر .

**قوسچوسقو** (Kosciuszko) لهستانك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب ، ۱۷٤٦ تاریخنده لیتوآنیه‌نك (سیهنویچ) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ابتدا مشهور واشینغتونك معیتنده آمریقاده محاربه ایتمش: و۱۷۸۳ ده وطننه عودت ایدوب، روسلره قارشی ایتدیکی محاربه‌لرله وعلی الخصوص ۱۷۹۲ ده (لوبلین) محاربه‌سنده اکتساب نام وشهرت ایتمش ایکن، لهستان قرالی استانیسلاس اوکوست مملکتنی روسیه‌یه تسلیم ایتمکی منتج بر معاهده امضا ایتدیکندن، صاحب ترجمه لیپسیغه چکلمش؛ و ۱۷۹٤ ده لهلیلر قیام ایتمکله بتون لهلیلره قوماندان اولوب، قراقوویه قربنده روسلره غلبه چالمش ایسه‌ده، روسلره معین اولان پروسیه‌لیلر طرفندن مغلوب اولوب ، (شوقزیم) ه چکلمکه مجبور اولمشدی. درت آی صکره روسیه‌نك پك کلیتلی برعسکری طرفندن مغلوب واسیرایدیلوب، پترسبورغه سوق اولنمش ؛ و ایکی سنه اوراده موقوف قالدقدن صکره ، برنجی پاولو طرفندن سبیلی تخلیه اولنه‌رق، بر مدت انکلتره و آمریقایه سیاحت ایتدکدن صکره. ۱۷۹۸ ده پارسه کلمش؛ وبر خیلی مدت اوراده عزلتکزین اولدقدن صکره، ۱۸۱٤ ده اسویچره‌نك (سواوزه) قصبه‌سنه کیدوب ، یرلشمش؛ و ۱۸۱۷ ده اوراده وفات ایتمشدر . آمریقاده زنجیلر اولادینك تربیه‌سنه مخصوص بر مکتب تأسیسنی وصیت ایدوب، بو وصیتنی (جفرسون) اجرا ایله، (نوارق) ده صاحب ترجمه‌نك اسمیله بر مکتب کشاد ایتمشدر.

**قوسقوسکی** (Kooskoosky) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر شرقیه‌سندن ایداهو حکومتنده بر نهردر، که قیالی طاغلر سلسله‌سنك (بیترروت) شعبه‌سندن نبعانله، جنوبه، بعده شمال غربی‌یه ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ۳۵۰ کیلومتره‌لك پك طولاشیق برجریاندن صکره، (لویستون) ده (لویس) نهرینه دوکیلور.

**قوسن دو پرسوال** (Coussin de-Perceval) مشاهیر مستشرقیندن اولوب . ۱۷۵۹ ده فرانسه‌نك (لوندیدیه) قصبه‌سنده طوغمش ، و ۱۸۳۵ ده وفات ایتمشدر. طول مدت فرانسه مکتبنده عربی

معلمی وآقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ وعربیدن
مقامات حریری ایله یونسك ازیاجنی و اهل اسلام
النده ایکن سیچلیهنك تاریخنی و « الف اللیل » ك
مابعدینی عربیدن فرانسزجهیه ترجمه ایتدیکی کبی،
یونانیٔ قدیم لساننده دخی بعض کتابلر ترجمه
ایتمشدر. — اوغلی دخی مشاهیر مستشرقیندن اولوب،
لسان عربینك فرانسزجهده صرف و نحوینی وعر-
بلرك قبل الاسلام تاریخنی وهندولرك ادبیاتنه دائر
دخی بر کتاب یازمشدر. ١٧٩٥ ده طوغوب،
١٨٧٨ ده وفات ایتمش، و بو دخی آقادمیا اعضا-
سندن بولنمشدر.

**قوسنه** { ( Cosne ) فرانسهنك ( نیوره ) ایالتنده و(نورس)ك ٥٣ کیلومتره
شمال غربیسنده اولهرق (لوآره)نك صول کنارنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٨٠ اهالیسی،
داخلی مکتبی، کتبخانهسی، زراعت اوطهسی و بر
خیلی فابریقهسی واردر.

**قوسنیا** { ( جزیرة — ) مصرده قاهره ایله اسکندریه آرهسنده بر ناحیه
اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**قوسوه** { ( Kosva ) روسیهنك (پرم) ایا- لتنده (قامه)یه تابع برنهر اولوب،
اورال سلسلهٔ جبالندن تبعانله، جنوب غربی یه طوغری
٣٠٠ کیلومترهلك مسافهده جریان ایدر. مجراسنك
یاریسی سیر سفائنه صالحدر.

**قوسی** { مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادلی ایدی. ٩٩٩ تاریخنده وفات
ایتمشدر.

— ایران شعراسندن دخی بو مخلصله متخلص
بری اولوب، شو بیت اونکدر:

جایی که تو بی نیت کسی را گذر آنجا
از من که تواند که رساند خبر آنجا

**قوش آطهسی** { آیدین ولایتنك ازمیر یعنی مرکز سنجاغنده
و ازمیرك ٨ کیلومتره قدر جنوب شرقیسنده
اولهرق همنامی اولان کورفزك ایچنده وبر تپهنك
اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٩٠٠
اهالیسی، ٥ جامعی، بر تکیهسی، بری روملره
و بریده ارمنیلره مخصوص ایکی کلیساسی، بر
حاورهسی، بر مدرسهسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه
مکتبیله روملره مخصوص ذکور واناث ایچون
آیری آیری ایکی مکتبی، بری بلدیه ودیکری روم
جماعتنه مخصوص اولمق اوزره، ایکی خستهخانهسی،
صاغلام لیمانی وخیلی تجارتی واردر. ازمیردن آیدینه
کیدن دمیر یول خطنك آیاسلوغ موقفنه بر شوسه
ایله مربوطدر. السنهٔ اجنبیهده « یکی اسکله » معنا-
سیله اسقاله نووه ( Scala Nuova ) دیرلر. قوش
آطهسی اسمی قارشیسنده بولنان وقوشی چوق
اولان بر کوچك جزیرهدن مأخوذدر. اهالیسنك
٣٧٥١ ی مسلم، ٢٧٥٠ سی روم، ٥٩ ی ارمنی،
١٤٠ ی اسرائیلی و ٢٠٠ ی اجنبیدر.

— قوش آطهسی قضاسی شمالاً نفس ازمیر،
شرقاً تیره قضالریله، جنوب شرقی طرفندن آیدین
سنجاغیله، غرباً دخی آطهلر دکیزیله محاطدر.
آیاسلوغ ناحیهسیله برابر ٢٨ قریهدن مرکب اولوب،
نصفندن زیادهسی مسلم وقصوری روم وسائره اولمق
اوزره، ١٥٣٦٣ اهالیسی واردر. مساحهٔ سطحیهسی
٦٢١ مربع کیلومتره اولوب، بونك نصفی اراضیٔ
خالیهدن، برثلثی اراضیٔ مزروعهدن، ٩٦ ی مربع
کیلومترهلکی اورمان و ١٠ کیلومترهلکی مرعادر.
محصولاتی: بغدای، آرپه وسائر حبوباتله اوزوم، انجیر،
توتون، زیتون و سائرهدن عبارت اولوب، سنوی
٣٠٠٠٠ کیله بغدای، ١٠٠٠٠٠ کیله آرپه،
٤٤٠٠٠ قنطار قوری اوزوم، ٥٠٠٠ قنطار
قوری انجیر، ٢٣٥٠٠٠ کیلو توتون و ٥٦٥٠٠٠
کیلو زیتون یاغی حاصل اولور. قوری انجیرك
مقدار سنویسی مقدما ٥٠٠٠٠ قنطاره بالغ اولوردی.
قوش آطهسی اسکلهسندن اخراج اولنان محصولات
قضا ٧ ملیون غروشی متجاوز یعنی ٧٠٠٠٠
لیرای عثمانی قیمتنده اولوب، ادخالاتی ایسه ٢٠٠٠٠
لیرادن آشاغیدر. قضانك واردات سنویهسی ٢٣٠٠٠
لیرا رادهلرندهدر. قضا داخلنده بر چوق آثار
عتیقه وخرابهلر واردر.

**قوشابامبه** { ( Cochabamba ) آمریقای جنوبینك بولیویه حکومتنده
و شوکیساقهنك ١٤٥ کیلومتره شمال غربیسنده
اولهرق ریوغرانده نهری اوزرنده و ١٥٧١ مترهلك

ارتفاعده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٠٦٨٠ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مکاتبی، یوك وپاموق منسوجاتله صابون، موم، طوپراقدن اوانی وسائره فابریقه‌لری و دباغخانه‌لری واردر . هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، سنه‌ده طقوز آی جوده اصلا بلوط کورنمز. اطرافی پك منبت ومحصولداردر. کلیتلی پینیر یاپیلیر .

**قوشجی** { [ « علی قوشجی » ماده سنه مراجعت بیوریله . ]

**قوشنشین** { (Cochinchine) هند چینینك منتهای شرقنده بیوك بر یر اولوب، وقتیله آنام اسمیله مسمی ایدی. شمدیکی حالده بتونی فرانسه دولتنك تحت حمایه‌سنده اولدیغی حالده ، یوقاری و آشاغی قوشنشین یاخود آنام و فرانسز قوشنشینی اسملریله ایکی‌یه منقسمدر.

**قوشنشین** { ( آنام — ی ) یاخود آنام (C. Annamite, Annam) هند چینینك منتهای شرقنده تونکینی دخی حاوی بر دولت اولوب، آنجق تونکینك فرانسزلر طرفندن ضبطی اوزرینه ، ۱۸۷٤ تاریخندن بری فرانسه‌نك حمایه‌سی تحته کیرمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — اصل قوشنشین یاخود آنام قوشنشینی ویا آنام دینلن مملکت هند چینی شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده طار و اوزون بر یر اولوب ، شمالاً تونکین ، غرباً سیام وقامبوج، جنوب غربی طرفندن آشاغی قوشنشین یعنی فرانسز قوشنشینی ، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً دخی چین دکیزیله محدود ومحاطدر. ۱۰° ۳۰′ ایله ۱۷°٤۰′ عرض شمالی و ۱۰٤° ایله ۱۰۷°۱۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ۲۳۵۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی تخمینا ٦ ملیون کشیدر. سواحلی بر چوق کوچك کیرتی چیقنتیلری حاوی اولوب، بونلر داخل حساب اولمدیغی حالده، ۱۱۰۰ کیلومتره طولنده‌در .

حال طبیعیسی، جبال وانهاری . — اراضیسی عارضه‌لی اولوب، ساحل بوینجه بر صره طاغلر ممتد اولور،که لب دریایه قدر سطح مائللر ویا باصمقلر تشکیل ایدوب، ایچ طرفه طوغری ایسه بر طاقم قوللر ویوکسك یایله‌لر بوصرتی تعقیب ایدر. هرنه قدر بوطاغلرك ارتفاعی وسطی حالده ایسه‌ده، بوغاز و کچیدلری خیلی صعب المروردر . مملکتده هنوز تحقیقات فنیه اجرا اولنمدیغندن ، جبالك درجهٔ ارتفاعی وحتی اسملری بیله مجهولدر. بو طاغلرك دکیز جهتنده‌کی مائله‌سندن بر چوق انهار نبعان ایدوب ، شایان تصویر بایرلر و وادیلر ایچندن مروره ، صاغلام لیمانلری حاوی اولان کوزل قویلرك ایچنه دوکیلور . بونلرك جمله‌سی قیصه واهمیتسز اولوب ، باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: تونکینك حدودینی آیران ( جیان کیانغ ) ، کرسیٔ مملکت اولان ( هوئه ) نك بر آز اوستنده منصب اولان‌ترونغ تیان، سونغ وه، سونغ دالانغ، سونغ لوئونغ وسونغ قامتان نهرلریدر. جبال مذکوره‌نك داخلی مائله‌سندن نبعان ایدن صولر ایسه دها اوزون ولکن دها سیرك بر طاقم انهار تشکیل ایدیور،که واسع یایله‌لر ایچندن غرب وغرب‌جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، قامبوج وآشاغی قوشنشینك نهر عظیمی اولان مقونغ ایرماغنه دوکیلورلر .

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات ومنابع ثروتی . — هواسی بالطبع عرض و ارتفاعه تابع اولوب، مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره صیجاق اولوب، هیچ برطرفنده قار یاغماز، وصولرطوکماز. مع‌هذا شمال جهتنده شمال روز کاری اسدیکنده برودت خیلی مؤثردر. عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بطاقلق اولان بعض محللرنده صیتمه‌لیدر. (هوئه) شهرنده قیشین میزان الحراره صفردن یوقاری نهایت ۱٤ درجه‌یه قدر اینر ، و یازین ۳۹ درجه‌یه قدر چیقار. صوك بهارده یاغمور کثرتله یاغوب، نهرلر طاشیر؛ و بو طغیانلر بعض خساراتی دخی موجب اولورسه‌ده، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. سواحلنده شمال‌شرقی موسم روزکارلری تشرین ثانیده و جنوب غربی ملتملری دخی مایسده باشلار.

زراعته قابل ایکی نوع اراضیسی اولوب، بری سواحلده‌کی آلچق اووه‌لر ودیکری سلسلهٔ جبالك ایچ طرفلرنده‌کی یوکسك یایله‌لردر . بو یایله‌لرك طوپراغی منبت و هواسی پك صاغلام اولوب، شکر قامشی، پاموق، مصر، دارچین، بوبر، چیوید،

طاتلی پتاته، قوری پرنج، نحود وسائر ذی قیمت
محصولاتله میوه‌لرك انواعی وعلی الخصوص هند-
ستان جوزیله بر جنس خرما حاصل اولور. چای
دخی یتیشدرسه‌ده، چینك کندن دوندر. محلنجه
(چای) تعبیر اولنان برنبات دخی حاصل اولور،که
چویدکبی قوللانیلوب، کوزل بر زمرد رنکی
ویرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرك ایسه باشلیجه
محصولی اهالینك اصل مدار تعیشی اولان پرنج
اولوب، سنه‌ده ایکی کره زرع اولنور. طاغلرینك
اکثری اورمانلرله مستور اولوب، حاوی اولدقلری
اشجار مختلفه میاننده صندال وآبنوس آغاجلری
دخی واردر. طاغلرده آلتون، کومش، باقر،
دمیر، قالای، قورشون، چنقو، کمور معدنلری
بولنوب، آلتونك یالکز قوملرده بولنان ریزه‌لری
اهالی طرفندن طوپلانیور. طاغلرده واورمانلرده
فیل، کرکدان، قپلان، طوموز، آیی، یبان مانده
وصیغیری، کیك، میمونلرك انواعی وسائر حیوانات
وحشیه بولنیور. حیوانات اهلیه‌دن مانده وصیغیر
یالکز نقلیاتده‌قوللانیلوب، سوت کندیلرنجه مجهو-
لدر. بیکیرلری کوچك وقوتسزدر. مرکزك
اطرافنده بر مقدار قویون وار ایسه‌ده، یرلیلر نه
اتی نه‌ده سودینی یرلر. کچی بر آز دها شایعدر.
طیور بیتیه‌لری چوق وسواحلنده بالیق بولدر.

صنایع وتجارتی. — آنامیلیلرك صنعت وتجارته
چوق استعدادلری اولمیوب، صنایع محلیه‌محصولات
ارضیه‌نك استحضاریله بر مقدار ایپك اخراجی
و ایپك و پاموقدن بعض منسوجات اعمالی کبی
شیلردن عبارتدر. آنجق بومنسوجات چینده یاپیلا-
نلردن چوق آشاغیدر. دمیرجیلکه وتونج اذابه‌سنه
متعلق بعض مصنوعاتلری دخی وار ایسه‌ده، بونلر
دخی مهارتلرینه دلالت ایتمیور. تجارت ایسه کرك
داخل مملکتده وکرك خارج ایله اك زیاده‌چینلیلر
طرفندن اجرا اولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. —
آنامیلیلر هند چینی اهالیسی اولان اقوام مختلفه‌نك
اك قبا وچرکینلری اولوب، سیمالری صرف مغول
سیماسی، رنکلری زیاده اسمر وصاری و بدنلری
بتون‌وقبادر. کرك قادین‌وکرك ارککلری صاچلرینی
اوزادیرلر. دیشلرینی قرارتمق‌عادتلری جمله‌سندندر.
اسانلری چینجه‌یه مشابه‌اولوب، چین‌خطیله یازارلر.
فرانسز حکومتی لاتین حروفنی قبول ایتدیرمکه
چالیشیور. مذهبلری بودا دیننك چینده مرعی
مذهبی اولوب، کبار طاقمی قونفوچیوسك مذهبنه
تابعدر. اصل آنامیلیلردن بشقه برخیلی چینلی‌ومالایی
اهالی ایله طاغلرده نیم وحشی و مستقل بر قوم
واردر، که ( مویس ) اسمیله معروفدرلر.

اصول‌حکومتی، تقسیمات‌ملکیه‌سی. — اصول
اداره‌سی حکومت مطلقه اولوب، آلتی کشیدن
مرکب برهیئت وکلاسی و باش قوماندان و مفتش
عمومی کبی عنوانلرله بش کشیدن مرکب بر هیئت
ارکانی واردر. حکمدار معیتنده بر چوق یاوران
وسائر مأمورین و محافظه‌سنه مخصوص اللی بیك
عساکر موظفه واردر. حرب‌زماننده ایکیوز بیك
عسکر چیقاره‌بیلدیکی مرویدر. مملکت اوچ قسمه
منقسم اولوب، قسم شمالیسی ۳، قسم وسطیسی ٤
وقسم جنوبیسی ۲ ایالتی حاوی‌اولمغله، بتون‌مملکت
۹ ایالته منقسمدر. بو ایالتلر ساحلدن سلسلهٔ‌جبالك
صرتنه قدر اوزانوب، جبال مذکوره‌نك ایچ طرفی
ایسه غیر مضبوط برحالده بولنیور. بومملکتك اصل
شهر وقصبه‌لری اولمیوب، مرکزی اولان (هوئه)
حکمدارك سراییله وکلا و اعاظم دولتك قوناقلرینی
حاوی بر قلعه ایله بونك اطرافنده بولنان بر قاچ
قریه‌دن عبارتدر. ایالت مرکزلری دخی برر بیوك
قریه‌در. آنجق قراسی وبازار محللری چوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — چین مورخلرینك
روایتنه کوره، هند چینینك اوجهتی اسکیدن نیم
وحشی برطاقم اقواملە مسکون اولوب، میلاددن
۲۱٤ سنه اول چین حکمدارلرندن ( چین شی لو
آنغ ) عسکر سوقیله، بومملکتی ضبط ایتدکدن
صکره، چیندن اهالی نقل ایله، تونکینی وقو-
شنشینك ( هوئه ) موقعنه‌دك اولان قسم شمالیسنی
اسکان ایتمش؛ و اهالئ قدیمه موقع مذکورك
جنوب جهتنه چکیلوب، ( چامپه ) اسمیله معروف
قالمشلر ایدی. بو مملکتك تونکینك جنوبنده‌کی
قسمنه چینلیلر (قوئه‌چین‌چینغ) نامنی‌ویرمشلردی،که
بو اسم مؤخراً فرنکلر طرفندن تحریف اولنه‌رق،
( قوشنشین ) صورتنی آلمشدر. بر چوق زمان
چینلیلرك تحت تحکمنده قالدقدن صکره، تونکین

ایله قوشنشین ١٤٢٨ ده مختاریت اداره‌یه نائل اولوب، جنوب دیمك اولان ( آنام ) اسمیله بر حکومت تشکیل ایتمشلردر. بعده تونکین بسبتون استقلاله نائل اولوب، بو مملکت حکمداری ١٤٧١ ده قوشنشینی دخی ضبط ایتمکله ، اون آلتنجی قرن میلادی‌یه‌دك قوشنشین تونکینك تحت حکمنده قالمش؛ وقرن مذکورده حاکمیت قوشنشینلیلره کچوب ، بونلر ( چامپه ) لری دخی سواحلدن ایچری‌یه طوغری پوسکورده‌رك، تدریجاً قامبوج و آشاغی قوشنشینی دخی ضبط ایتمشلردر . ١٧٧٤ تاریخ میلادیسنده مملکتده برانقلاب عظیم وقوع‌بولوب، حکمدار اسقاط اولنمش ؛ و فرومایه اوچ قرداش مملکتی ضبط، وبینلرنده تقسیم ایتمشلردی. اسقاط اولنان حکمدار اوغلی ( جاؤلونغ ) ی اوراده بولنان فرانسز میسیونرلرندن برینه تسلیم ایتمش اولمغله ، بونك طرفندن فرانسه‌یه کوتوریله‌رك ، فرانسه دولتیله بر مقاوله عقد ایتمش؛ و فرانسز عسکر ودونتماسنك معاونتیله پدرینك تختنی استرداد ایده‌رك ، موقع اقتدارده بولندقجه ، فرانسزلره وخرستیانلره مساعد بولنوب، زماننده خرستیانلق خیلی انتشار ایتمشدی. بونك اوغلی و تورونی ایسه فرانسزلرك نفوذندن توهم باشلایوب ، دفعاتله میسیونرلری و خرستیانلری قتل ایتدیردکلرندن ، فرانسه دولتی ١٨٥٨ ده بونلری حمایه ایچون بر فیلو کوندروب ، ( تایغون ) شهرینی ودیکر برقاچ موقعی ضبطله ، آشاغی قوشنشینی تحت استیلایه آلمشدر. مؤخراً قامبوجی دخی تحت حمایه‌یه آلمغله، ( مقونغ ) ایرماغنك آشاغی قسمنه مالك اولنجه ، بو نهر واسطه‌سیله چینك ایچنه طوغری برطریق آچمق امیدیله برهیئت فنیه کوندرمکله ، بو هیئت ( تونکین ) ایرماغنك بو ایشه یارایه‌بیله‌جکنی کشف ایتمسی اوزرینه، آنام حکمداری بوکا مانع اولد- یغندن، فرانسزلر بوندن استفاده ایله، عسکر سوق ایده‌رك، تونکینی ضبط ایتمشلردر. بو وجهله آنام فرانسه‌نك ضبطی آلتنده بولنان آشاغی قوشنشین ایله تونکین آره‌سنده قالنجه ، تأمین استقبالیچون دولت مشارٌالیهانك حمایه‌سی آلتنه کیرمکه مجبور اولوب ، ١٨٧٤ ده فرانسزلرك تکلیفاتی قبول ایتمشدر .

**قوشنشین** { آشاغی — یاخود فرانسزی ( Basse Cochinchine , C. Française ) هند چینینك منتهای جنوب شرقیسنده برمملکت اولوب ، ١٨٦٧ تاریخندن بری تمامیله فرانسه‌نك ضبطی آلتنده بولنیور .

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — هند چینینك قسم شرقیسی اولان بیوك برشبه جزیره‌نك منتهای جنوبیسندن عبارت اولان بومملکت جنوباً وجنوب شرقی طرفندن چین دکیزیله، شرق شمالی جهتندن یوقاری فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان قوشنشینك یعنی آنام مملکتنك ( چامپه ) خطه‌سیله ، شمالاً وشمال غربی طرفندن ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان قامبوج مملکتیله، غرباً دخی سیام کورفزیله محاط ومحدوددر. ٨°٢٥′ ایله ١١°٣٠′ عرض شمالی و ١٠٢°٣٠′ ایله ١٠٥°١١′ طول شرقی آره- لرنده ممتد اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری بویی ٤٠٠ و وسطی اکی ١٥٠ کیلو- متره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩ ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب ، ١ ٨٧٦ ٦٨٩ اهالی ایله مسکوندر .

شکل طبیعیسی، جبال و انهار وسواحلی. — آشاغی قوشنشین آلچق و دوز بر یر اولوب ، مقونغ ایرماغیله ( دوتایی ) نهرینك تشکیل ایتد- کلری واسع دالیه‌لر قسم اعظم شرقیسنی ضبط ایتمش اولمغله ، او جهتی بو ایکی نهرك دکیزه دوکلمزدن اول آیرلدقلری حسابسز قوللر و بونلر آره‌سنده‌کی جدوللرله برچوق آلچق وطغیان میاه مخاطره‌سنه معروض آطه‌لره منقسمدر. قسم غربیسی ( قاماتو ) اسمیله بیوك برشبه جزیره‌دن عبارت اولوب ، بونك ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده بیوجك برکورفز بولنیور . قامبوج ایله یوقاری قوشنشین یعنی آنام حدودنده‌کی طاغلردن برایکی صره تپه‌لر آشاغی قوشنشینه کیروب ، جنوبه طوغری اوزانیورسه‌ده، بونلرك اك یوکسکی ٥٠٠ متره‌یی متجاوز دکلدر . سائر طرفلری آلچق وانهارك ایندیردکلری چامورلردن متشکل اراضیٔ مترسبه‌دن عبارتدر . باشلیجه ایکی بیوك نهری واردر،که بونلرك بری تا چینك یونان خطه‌سندن کلەرك سیامك حدود شرقیه‌سنی بعدالتفریق

بو دولتك لائوس مملكتنى و بعده قامبوجى شق ايله
آشاغى قوشنشينه كيرن ( منونغ ) ايرماغيدر .
بو ايرماغك الك آشاغى و بناءً عليه الك كنيش قسمى
مملكتى شمال غربيدن جنوب شرقى‌يه طوغرى شق
ايله، مملكتك وسطنه كلنجه قوللره انقسامه باشلايوب،
نيل كبى واسع بر داليه تشكيل ايده‌رك ، بونلر
بينلرنده برچوق طبيعى و صنعى جدوللرله اختلاط
ايده‌رك، اراضى‌يى برچوق آطه‌لره تقسيم ايديور .
مقونغ داليه‌سنك شرق جهتنده قوشنشينك ايكنجى
نهرى اولان ( دوناى ) لك داليه‌سى بولنيور. بونهر
مملكتك حدود شماليه‌سنك برآز اوته‌سنده قامبو-
جه‌ده نبعان ايدوب، مجراسى قيصه اولديغى حالده ،
تابعلرى وصويى پك چوق اولوب، مملكتك كرسى
اداره‌سى اولان ( سايغون ) شهرينى كچدكدن صكره
پك چوق قوللره انقسامله، عادتا مقونغك داليه‌سندن
دها بيوك ودها واسع برداليه تشكيل ايديور ، كه
بونك ده بعض قوللرى مقونغك قوللريله برلشه‌رك
بر تك داليه كبى كورينور. مملكتك قسم غربيسنى
تشكيل ايدن ( قاماثو ) شبه جزيره سنده بر چوق
نهرلر نبعان و بينلرنده اختلاط ايده‌رك، سواحلنه
دوكيلور. بو وجهله آشاغى قوشنشينك مياه جاريه‌سى
پك چوق اولوب، ايچنده انهار عادتا برآغ شكلنى
ابراز ايدر . بونهرلرك جمله‌سى منصبلرندن ٢٥٠
و ٢٦٠ كيلومتره يوقاريلره قدر سير سفائنه صالح
اولوب، اختلاط ومواردانه خدمت ايتدكلرى كبى،
سائر موسملرده صولرى برآز آجى ايسه‌ده ،
فيضان مياه موسمنده صولرى طاتليلاشوب، اراضى‌يى
اروايه دخى يارارلر . سواحلك قارشيسنده بر قاچ
آطه بولنوب، الك بيوكلرى ( قوندور )و(پهوقوق)
آطه‌لريدر .

اقليم وهواسى . — آشاغى قوشنشينك
هواسى پك آغر اولوب ، ايكى موسمى واردر .
برى قوراقلق موسميدر ، كه تشرين اولدن مارده
قدر دوام ايدوب، بوموسمده حرارت كوندوزين
٣٥ درجه‌يه قدر چيقديغى حالده ، كيجه‌لرى ١٨
وحتى ١٧ درجه‌يه قدر اينر . ياغمور موسمى
مايسدن باشلايوب ، تشرين اوله قدر دوام ايدر .
بوموسمده ياغمور كثرتله ياغوب ، فرطونه‌لر دخى
چوق وپك شدتلى اولور . بوموسمده ميزان الحراره
٢٠ ايله ٣٠ درجه‌لرى آره‌لرنده‌در . بوايكى موسم
آره‌سنده اولان مارت ونيسان ومايس آيلرنده
ايسه حرارت پك زياده اولوب ، باغمورسز كوك
كورله‌لرى چوق اولور ؛ وهوا پك آغير اولوب ،
برطاقم امراض جلديه ايله برابر ديزانترى وسائر
مهلك خسته‌لقلر ظهور ايدر .

محصولات وحيوانات ومنابع ثروتى . — محصو-
لاتجه آشاغى قوشنشينك اراضيسى اوچ طبقه‌يه
تقسيم اولنه‌بيلير : برنجيسى الك آلچق اووه‌لردر ، كه
پرنج ايله مزروع اولوب ، مملكتك الك برنجى محصو-
لى واهاليسنك باشليجه مدار تعيشى پرنجدر. بوطبقه-
نك مزروع اولميان يرلرى سازلق واوزون اوتلرله
مستوردر . ايكنجى طبقه سايغون شهرندن يوقارى
ونهرلرك يتاقلرندن برايكى ونهايت اوچ متره يوكسك
اولان يرلردن عبارتدر، كه بونلرده چويد ، توتون،
پاموق ، سيسام ، كنوير، انواع سبزه‌لر ،آمريقان
فستيغى انواعى ، شكر قامشى، مصر وسائره ايله
طوت آغاجى، موز ، آناناس، تمرهندى كبى ميوه‌لر
حاصل اولور . اوچنجى طبقه اورمانلر له مستور
اولوب، بو اورمانلرده كراسته‌يه و على الخصوص
سفائن اعماله ومرانغوزلق وطاوشانلغه يارار آغاجلر
بولنيور . باغ يبانى حالنده بولنوب ، اكشيجه بر
جنس اوزوم حاصل اولور، كه بوندن عادى شراب
ايله برجنس قونياق چيقاريرلر . الحاصل اراضيسى
پك منبت ومحصولاتى متنوع ايسه‌ده ، پك آز يرى
مزروع اولوب ، اكثر طرفلرى اليوم خالى
ومتروكدر .

ايچ طرفلرنده فيل وقپلان ايله سائر حيوانات
وحشيه كثرت اوزره بولنيور . بطاقلق محللرنده
مانده‌لر پك بيوك وپك آزغين اولور . صيغيرلرى
دخى بيوك وأور كوجليدر . آوروپادن ادخال اولنان
حيواناتدن كچيلر چوغالمش ايسه‌ده ، قويون خير
ايتمه‌مش، ومركب وبيكير دخى پك طيانه‌مامشدر .
يرلى بيكيرلر پك كوچك وقوتسزدر . نهرلرنده
تمساحلر ويلان ، عقرب وسائر حشرات پك چوق
اولديغى كبى ، سينك وقارنجه كبى حيوانات معجزه
دخى پك چوقدر. اهالى ايپك بوجكى يتشديروب ،
برمقدار ايپك چيقاريرلر. سواحلده وبيوك نهرلرده

بالیغك انواعی کثرتله چیقار. واسع مملحه‌لری اولوب، سنوی ٢٣ ملیون کیلو قدر طوز چیقار .

صنایع و تجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — آشاغی قوشنشین زراعت یری اولدیغندن ، صنایعی هیچ حکمنده‌در. تجارتی باشلیجه پرنج و طوز اخراجیله مملکتده چیقمیان مواد مختلفه‌نك ادخالندن عبارت اولوب، پرنج وطوزدن صکره اخراج اولنان مواد: پاموق، بوبر، شکر، ایپك وسائره در . سنوی اخراجاتی ٨٨ وادخالاتی ٦٧ ملیون فرانق راده‌لرنده در . پرنجی یالکز سیام و آسیا جزایریله جاپونیه‌یه کیتمیوب، آمریقا وآوروپایه دخی کلیتله اخراج اولنور. پرنج اخراجاتی سنوی تقریباً ٣٥ ملیون فرانق قیمتنده‌در. برنجی اسکله‌سی مرکزی اولان سایغون اولوب ، سیام کورفزنده بر ایکی کوچك اسکله‌سی دخی واردر. وسائط نقل واختلاطی انهاردن عبارت اولوب، مدوجذرك دخی یاردیمیله کمیلر وحتی بیوجك واپورلردخی مملکتك هرطرفنه کیررلر. بوندن بشقه، فرانسزلرك دخولندن صکره شهر وقصبه‌لر بیننده مکمل آرابه شوسه‌لری دخی یاپلمشدر .

اصول اداره‌سی، تقسیماتی، شهر وقصبه‌لری. — آشاغی قوشنشین قرق سنه دن بری طوغریدن طوغری‌یه فرانسه نك تحت اداره سنده اولوب ؛ پارسدن تعیین اولنان وسایغونده اقامت ایدن ارکان بحریه‌دن برآمیرال معرفتیله اداره اولنور. مملکت: سایغون، میتو، وین‌لونغ، باساق اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت درت بش وجمعاً قوشنشین ١٧ قضایی حاویدر . مملکت ٦ شهر ایله یکرمی یکرمی بش قصبه‌یی و ٢٤٠٠ قریه‌یی شاملدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — قوشنشین اهالیسنك قسم اعظمی آناملی و قصورینك قسم کلیسی قامبوجلی اولوب ، بونلر حقنده مادهٔ آنفه‌ده وقامبوج ماده‌سنده تفصیلات ویرلدیکندن، تکرارینه حاجت یوقدر. اهالینك بر مقداری ده ملایی، چینلی، هندلی وسائره‌در. قوشنشین اهالیسی اسکیدن بری چین مدنیتنه تابع اولوب ، لسانلرینی دخی چین خطیله یازمقده ایدیسه‌لرده ، فرانسز حکومتی کندیلرینه لاتین حروفنی قبول ایتدیروب، بوحروفله تدریسه مخصوص اولمق اوزره، برچوق مکتبلر کشاد ، وبر طاقم کتابلر طبع ایتمشدر . کندیلری الآن اسکی مذهبلرنده یعنی بودا دیننده ثبات ایتمکده‌درلر.

احوال تاریخیه سی . — آشاغی قوشنشین اوته دن بری قامبوجه تابع ایکن ، ١٦٨٩ ده آناملیلرك ضبطنه کچمشیدی . مادهٔ آنفه ده بیان اولنان تفصیلات اوزره ، آنام دولتی فرانسه ایله معاهداته کیرشدکدن صکره ، داخل مملکتده‌کی میسیونرلرله خرستیانلغی قبول ایدن اهالی حقنده اجرای مظالم ایتدیکندن، فرانسز دولتی ، بونلری حمایه ایتمك بهانه‌سیله، ١٨٥٨ده برفیلو کوندروب، اووقتدن اعتباراً پارچه پارچه بتون آشاغی قوشنشینی ضبط ایله، کندی اداره‌سی آلتنه آلمشدر .

**قوشوم** { (Kouchoum) روسیه‌نك اورال قزاقلری اراضیسنده برنهردر، که اورال ایرماغنك صول کناری قربنده نبعانله ، جنوب غربی‌یه طوغری چوراق یرلر ایچنده ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، ( چالدیر ) کولنه دوکیلور .

**قوشیلاغرانده** { (Cuchilla Grande) آمریقای جنوبینك ( اوروغوآی ) حکومتنی شق ایدن و ( قوشیلا ) یعنی « بیچاق » دینلن طاغلرك اك بیوکی اولوب ، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری مملکتی شق ایله ، ٣٤° عرض جنوبیده واقع اوروغوآی ایرماغنك منصبنه واصل اولور ؛ و حکومتك اك بیوك نهری اولان ( ریونغرو ) حوضه‌سنی بحر محیط آطلاسی ماءله‌سندن آیرر . برقاچ شعبه‌سی دخی اولوب، اك یوکسك محلی ٦٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمیور .

**قوشین** { یاخود قوچین ولسان محلیده کاچی (Cochin, Cotchin, Katchi) هندستانك مدراس اداره سنده ملابار ایالتنده وهندستانك ساحل غربیسنده اوله‌رق (قانیقوت)ك ١٥٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٨٤٠ اهالیسی ، لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایسه‌ده ، هواسی پك آغر و امراض جلدیه‌یی مؤیددر . وقتیله همنامی اولان حکومت ممتازه‌نك مرکزی ایدی . پورتکیزلرك ، بعده فلمنکلیلرك و نهایت انکلیزلرك الینه کچمشدر .

**قوشين** { حكومت ممتازه سی (Principaute de Cochin) هندستانك (ملابار) دينلن ساحل غربيسنده انكلتره حكومتنه تابع بر ير اولوب، شمالاً وشرقاً مدراس اداره‌سيله و جنوباً (تراونقور) حكومت ممتازه سيله محدود در . مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٥٢٥ مربع كيلومتره اولوب، ٥٩٨٣٥٣ اهاليسی واردر ، كه بونلرك ايچنده اسكيدن بری موجود برطاقم اسرائيليلر و سريانی خرستيانلر بولنيور. ساحل طرفی آلچق اولوب ، دكيزله اختلاط ايدر برطاقم كوللری وكليتلی پرنج و بهارات محصولی واردر . ايچ طرفی ايسه طاغلق واورمانلق اولوب، قهوه محصولی‌واردر. مركزی (قوشين) دن ٦٥ كيلومتره‌لك مسافه ده بركولك ساحل شرقيسنده واقع (تريچور) شهريدر . راجه‌سی انكلتره حكومتنه‌سنوی ٢٤٠٠٠٠ روپيه يعنی ٦٠٠٠٠٠ فرانق جزيه ويرر .

**قوص** { صعيد مصرك قنا مديريتنده وقنانك ٢٩ كيلومتره جنوبنده اولەرق نيلك ساحل يمينيله سنهور جدولی آره‌سنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، ١٠٢٨٠ اهاليسی ، نيلده ايشلك اسكله‌سی وخيلی تجارتی واردر . پك اسكی برقصبه اولوب، آثار عتيقهٔ مصريه‌ده (قوصی) اسميله مذكور اولديغی حالده ، بطالسه زماننده (آپولينوپوليس‌پارده) اسميله شهرت بولمشيدی . دور اسلامده دخی صعيد مصرك الك تجارتكاه بلده‌سی اولوب، نيل واسطه‌سيله تا سودان وآق دكيز و (قصير) اسكله سی واسطه‌سيله بحر احمر و يمن وهند مواد تجاريه‌سنك محل مبادله سی و بو تجارتك بر بيوك انباری حكمنده ايدی . ققط قصبه‌سندن صكره اهميت تجاريه قوصه و قوصدن صكره قنايه كچمشدر . آنجق سويش جدولنك كشادی بوطريقك اهميتنی ازاله ايتمشدر. — قضاسی ١٣٠٠٠٠ قدر اهاليی حاوی اولوب ، بونلرك ١٠٠٠٠ قدری بدوی وخيمه نشيندر .

**قوصَره** { (ياخود قوصرا) آق دكيزده تونسك مهديه اسكله‌سيله سيچليه جزيره‌سی آره‌سنده برآطه اولوب، حضرت معاويه رضی‌الله عنه زماننده غزاة مسلمين طرفندن فتح اولنديغی ، وعبدالملك بن مروان زماننده خراب اولديغی جغرافيون عرب آثارنده مذكور اولوب، ياقوت حموی كندی‌زماننده خوارج مهديه‌ايله مسكون‌اولديغنی‌علاوه‌ايديور. اليوم‌سيچليه‌جزيره‌سنه ملحق وايتاليا دولتنه تابع‌اولان (پاندلريه) آطه‌سی اولسه‌كركدر. شكلنك معروف‌قوصره‌يه مشابهتندن طولايی عربلر طرفندن بواسمله تسميه اولنمشدر .

**قوصوه** { اووه سی (Kossovopolié) روم‌ايلينك يعنی‌بالقان شبه‌جزيره‌سنك قسم‌غربيسی وسطلرنده واسع ومرتفع براووه اولوب، اسميله تسميه اولنان ولايتده و چانيق ، پرشتنه، يكيبازار، ايپك، ياقووه وپرزرين‌آره‌لرنده واقعدر. حذای بحردن حد وسطی اوزره ٥٠٠ ايله ٦٠٠ متره آره‌لرنده بر ارتفاعده اولوب ، مياه جاريه سی بر طرفدن (درين) واسطه‌سيله آدرياتيق دكيزينه، برطرفدن (واردار) واسطه‌سيله آطه‌لر دكيزينه ، برطرفدن دخی موراوه يه تابع (ايبار) واسطه‌سيله طونه‌يه يعنی قره دكيزه دوكيلور،كه بوحال بالقان شبه جزيره‌سنك مرتفع بر محلنده واقع اولديغنه دلالت ايديور . اطرافی يوكسك طاغلرله محاط ايسه‌ده ، بوطاغلر قوصووه اووه‌سی صولرينك جريانه‌كچيد ويره‌جك‌صورتده بربرلرندن آيريدر . تماميله اووه دينلمكه شايان يرلری آز اولوب، اكثر طرفلری آز چوق‌مرتفع تپه‌لردن عبارتدر. اراضيسی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله صوئوق هوالره مخصوص ميوه‌لرك انواعی وعلی‌الخصوص الما ، آرمود، اريك و سائر اثمارك پك اعلالری حاصل اولور. مع هذا شمديكی حالده اهالئ موجوده‌سی هر طرفنی ايشلمكه كافی اولمديغندن، اكثر يرلری‌خاليدر. بواووه ايكی‌بيوك وقوعاتله شهرت‌كير عالم اولمشدر . بو وقعه لرك برنجيسی خداوندكار سلطان‌مراد اول حضرتلرينك صربليلره قارشی ٧٩١ تاريخ هجريسنده قزانديغی مظفريت عظيمه ايله صرب قراللغنه ختام ويرمسی؛ و ايكنجيسی سلطان مراد خان ثانی حضرتلرينك مجار قرالی هونيادك قوماندەسی تحتنده اولان مجار، آوستريا وافلاق علما كر متفقه سنی ٨٥٢ تاريخنده كلياً مغلوب وپريشان ايتمسيدر .

**قوصوه** { ولايتی . روم ايلنده‌كی ولاياتك شمال جهتنده بولنانلرندن‌اولوب ،

آرناودلغك شمال شرقی قسمیله یکیپازار خطه‌سنی
وماکدونیه‌نك قسم شمالیسی یعنی قدیماً (داردانیه) دینلن
خطه‌یی شاملدر. قوصوه ولایتی شمالاً صربیه‌وبوسنه،
شمال غربی طرفندن قره طاغ ایله، غرباً اشقودره،
جنوب غربی جهتندن مناستر، جنوب شرقی طرفندن
سلانیك ولایتلریله، شرقاً دخی بلغارستان امارتیله
محدوددر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
ومرتفع اولوب ، آنف البیان قوصوه اووه‌سیله
اسکوب اووه‌سنی حاویدر . روم ایلینك اك
یوکسك طاغی اولان شار سلسله‌سی ولایتك جنوب
غربی جهتندن کله‌رك شمال شرقی یه طوغری ممتد
اولور، وقچانیق بوغازنده ختام بولوب، قارشیسنده
بونك مابعدی حکمنده اولان ( قره طاغ ) ینه
او استقامتده صربیه حدودی داخلنه قدر اوزانیر.
بوندن ماعدا ولایتك حدود وکنارلرنده و علی ـ
الخصوص قره‌طاغ وصربیه ایله بلغارستان حدودنده
یوکسك طاغلری واردر . بو طاغلردن بعضلری
قوری وطاشلق و بر طاقمی اورمانلرله مستوردر .
شار طاغنك غربی مائله‌سی نه‌قدر صرب وچپلاق
ایسه، شرقی مائله‌سی اوقدر کوزل بایروواديلری
واشجار مختلفه‌یی حاویدر . بلغارستان حدودی
جهتنده کی طاغلرینك چوغی‌ده اورمانلیدر . میاه
جاریه‌سی چوق اولوب، بوجهتجه، یوقاریده‌دینلد ـ
یکی کبی ، ولایت اوچ حوضه‌یه منقسم و اوچ
ایرماغك منابعنی شاملدر. بونلرك برنجیسی (واردار)
حوضه‌سیدر ، که ولایتك بتون قسم جنوبیسندن
عبارت اولوب، بو نهر شار طاغنك قسم جنوبیسی
مائله شرقیه‌سندن نبعاناله، شمال شرقی‌یه طوغری
کوزل بر وادی ایچندن بالمرور، مرکز ولایت
اولان اسکوبه کلنجه ، قوصوه اووه‌سنك جنوب
جهتندن نبعان اله قچانیق بوغازندن کچن ( لپنچه )
نهرینی ودیکر برچوق چایلر اخذ ایده‌رك، جنوبه
طوغری دونر، وآطه‌لر دکیزینه دوکلك اوزره،
سلانیك ولایتنه کیرر. ولایت داخلنده‌کی تابعلرینك
اك بیوکی بلغارستان حدودندن واکری پلانغه‌دن
کلن ( اکری صو ) در. ایکنجیسی ( موراوه )
نهریدر، که ولایتك شمال شرقی جهتی صولرینی جمع
ایله صربیه‌یه داخل اولور. اوچنجیسی ( ایبار )
نهریدر، که ولایتك قسم شمالیسنده جریان ایدن
برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، ینه موراوه‌یه
قاریشمق اوزره ، صربیه‌یه کیرر. دردنجیسی درین
ایرماغیدر ، که بونك مرکب اولدیغی ایکی شعبه‌دن
قره درین دبره سنجاغندن کله‌رك، ولایتك منتهای
غربنده آق درین ایله برلشیر. وآق درین ایسه ایپك
ویاقوه جهتندن کله‌رك، ولایتك بتون قسم غربیسی
میاهنی طوپلار .

هواسی قیشین زیاده صوئوق ایسه‌ده، یازین
پك لطیف و عمومیت اوزره صاغلام اولوب ،
صیتمه‌لی و بطاقلق یرلری پك آزدر. شمال وغرب
جهتنده یعنی یکیپازار ایله یاقوه جهتنده و شارك
غرب طرفنده اراضی عمومیت اوزره طاشلق وآز
منبت ایسه‌ده، سائر طرفلری وعلی الخصوص قوصوه
اووه‌سیله ولایتك جنوب شرقی جهتی پك منبتدر.
محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، نخود،
فاصولیه وسائر حبوباتله توتون، کنویر، اوزوم،
سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. اسکوب سنجاغنده
آرپجه پاموق، آفیون و پرنج دخی حاصل اولور.
میوه‌لری و علی الخصوص قالفاندلن جهتنك آرناؤد
الماسی دینلکله مشهور الماسی ، قوصوه اووه‌سنك
و یکیپازارك اشلیوه اریکی واسکوب جوارلرینك
هر نوع میوه سی پك نفیسدر . قوچانه‌نك پرنجی
واسکوبك فاصولیه‌سی دخی اعلادر . شمال غربی
جهتنك ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز ـ
سه‌ده، سائر طرفلرینك محصولاتی زیاده اولوب،
خیلی مقدار اخراجاتی دخی واردر . حیوانات
اهلیه‌سی دخی چوق اولوب ، مرعا و یایله‌لرینك
مساعده‌سیله صیغیر، قویون، کچی، خرکله کبی
حیوانانی کثرتلی وجنسلری پك ایی اولمغله، ولایتك
هر طرفندن خیلی حیوانات یتیشدیریلوب ، ممالك
اجنبیه‌یه اخراج اولنور . حیوانات محصولاتندن
اوله‌رق یپاغی، دری، یاغ، پنیر کبی شیلر دخی
احتیاجات محلیه‌دن چوق زیاده اولوب ، فضله‌سی
اخراج اولنور . اورمانلری پك چوق اولوب ،
مختلف اشجاری حاوی ایسه‌ده ، یوللرك فقدانندن
وممالكتك سواحلدن پك اوزاق بولنمسندن طولایی،
بونلردن یالکز محلنجه اقتضاایدن کراسته‌واودون
قطع اولنوب ، بحق استفاده اولنمیور . طاغلرده
مختلف معدنلر وار ایسه‌ده، هنوز هیچ بری اخراج
اولنمامقده‌در. معدن صولری و ایلیجه‌لری چوقدر.
حیوانات وحشیه قورت ، آیی ، طوموز ، تیلکی

طاوشان وسائره اولوب، آو حیواناتی ده چوقدر؛ ودریلرندن کورك یاپیلوب، بوندن خیلی اخراجات واردر. صنایع محلیه دمیرجیلك، قیومجیلق، دباغلق، سراجلق ومنسوجات مختلفه نسجی کبی احتیاجات محلیه یه کوره شیلر اعمالندن عبارت اولوب، پرزرینده دمیردن اسلحه و آلات متنوعه ایله تلکاری شیلر یاپارلر. ولایتك هر طرفنده کلیم، سجاده، پیشکیر، خاولی، بز کبی شیلر نسج اولنور.

یوقاریده دینلدیکی کبی، قوصوه ولایتی آرناؤدلغك برقسمیله بوسنه‌نك برمقدارندن وماکدونیه‌نك اوسط طرفندن مرکب اولمغله، اهالیسی دخی اوکا کوره مختلف الجنسدر. ولایتك هنوز هر طرفنده تحریر اجرا اولنمدیغندن، مقدار نفوسی حقنده بر شیء دینله‌مز ایسه‌ده، بعض طرفلرینك پك مسکون اولدیغنه نظراً، برملیونه قریب اولمسی ملحوظدر. قسم اعظمنك اهالیسی آرناؤد اولوب، یالکز اسکوب سنجاغنك جنوب شرقی جهتنده مسلمانلر ترك وخرستیانلر بلغار وسائره‌در. یکیپازار خطه‌سنده دخی یکیپازار سنجاغنك اهالیسی آرناؤد وبوشناق اوله‌رق مختلط وطاشلیجه سنجاغنك کیلر همان کاملاً بوشناقدر. آرناؤدلقدن معدود اولان پرزرین، ایپك، پرشتنه سنجاقلریله اسکوب سنجاغنك شمال و غرب طرفلرنده ایسه اکثریت اوزره اولان مسلمانلر و اورالرجه لاتین تعبیر اولنان قتولیکلر کاملاً آرناؤد اولوب، اقلیتده بولنان اورتودوقسلرك برقسم جزئیسی بلغار ویا صربلی اوله‌رق اسلاودر، ویا مکتب وکلیسا قوتیله اسلاولاشمشدر. اسکوب و پرزرین و پرشتنه کبی بعض شهرلرده عمومیت اوزره ترکجه سویلنور. مذهبجه اهالینك اوچ ربعندن زیاده‌سی مسلم وآنجق بر ربعی خرستیان وسائره‌در.

سلانیکدن بدأ ایله صربیه‌دن آوروپایه کیدن دمیریول خط کبیری بوولایتك مرکزی یعنی اسکوب سنجاغنی شق ایتدیکی کبی، اسکوبدن آیریلان برشعبه‌سی دخی پرشتنه سنجاغندن بالمرور متروویچه‌یه واصل اولدیغندن، ولایتك تجارتی خیلی تسهیل ایتمش ایسه‌ده، سائر طرق ووسائط موارده‌سی هنوز پك کریدر.

قوصوه ولایتی، زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی کبی ٦ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ۲۷ قضا، ۱٦۰ ناحیه وسنجاق و قضا مرکزلری اولان شهر وقصبه‌لرله ۳۱۲۰ قریه‌یی حاویدر.

| سنجاق | قضا | ناحیه |
|---|---|---|
| اسکوب | اسکوب | |
| | اورخانیه | |
| | اشتب | برکتلی |
| | قوچانه | بیانجه |
| | عثمانیه | |
| | قره‌طوه | |
| | قومانوه | مزرعه |
| | رادویشته | |
| | پلنقه | |
| پرشتنه | پرشتنه | |
| | کیلان | |
| | پره‌شوه | |
| | ولچترین | |
| | متروویچه | |
| پرزرین | پرزرین | راخوفچه |
| | قالقاندلن | غستوار |
| | لومه | قالیس |
| ایپك | ایپك | |
| | یاقوه | |
| | غوسینه | |
| | بروانه | |
| | ترغویشته | |
| یکیپازار | یکیپازار | |
| | یکی واروش | |
| | قولاشین | ویرانش |
| | | مویقواج |
| | | رواله‌ریقه |
| | آقوه | بشتریچه |
| | | بهور |
| | | قرات |
| | | برزاوه |
| طاشلیجه | طاشلیجه | |
| | پره پول | پریبوی |

قوصوه ولایتی روسیه محاربهٔ اخیره‌سندن اولجه، مرکزی صوفیه اولمق و نیش و پرشتنه جهتلرینی دخی جامع بولنمق اوزره، تشکیل اولنه‌رق محاربه‌دن صکره پرشتنه مرکز اتخاذیله یکیپازار جهتی دخی علاوه اولنمش؛ و مؤخراً پرزرین سنجاغی دخی مناستر ولایتندن فك ایله بو ولایته الحاق، و ایپك دخی جوارلریله برسنجاق اولوب، اسکوب مرکز ولایت اتخاذ اولنمشدر.

**قوصی** [ «ضیاء الدین قوصی» و «عبدالرحمن ابن اسنائی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله. ]

**قوق** { قپودان جانس — (J. Cook) انكلتره مشاهیر بحریون وسیاحیندن اولوب،
۱۷۲۸ ده یورقشیر ایالتنك ( مارتون ) قصبه‌سنده طوغمش؛ وكندیسی بر چفتلك رنجبرینك اوغلی اولدیغی حالده ، بحریه نفری یازیلوب ، كمیجیلك ایچون لازم اولان علوم ریاضیه وهیئتی معلمسز اوله‌رق كندی كندینه اوكره‌نه‌رك ، تدریجاً كمی قپودانی اولمش ایدی . اوزاق دكیزلره سیاحت ایتمكه دولتی طرفندن مأمور اولوب، اوچ دفعه كرهٔ ارضی دور ایتمشدر. برنجی سیاحتی (تاهیتی) جزیره‌سندن زهره‌نك كرهٔ شمسك اوكندن مرورینی سیر ومعاینه ایتمك مأموریتیله وارباب فندن (بانقس) و ( سولاندر ) ك رفاقتیله ۱۷۶۸ تاریخنده اجرا ایدوب، بو سیاحتنده یكی زلانده‌نك سواحلنی فناً تعیین، وبو اسمله معروف اولان ایكی جزیره‌نك آره‌سنده كی بوغازی ( یعنی قوق بوغازینی ) كشف ایتمشدر. ۱۷۷۲ ده ( رزولوسیون ) و (آوانتور) سفینه‌لریله قطب جنوبیده قره‌لر بولنوب بولنمدیغنی كشفه مأمور اوله‌رق، اوچ سنه بحر محیط كبیرده سیاحت ایتمش؛ وقطب جنوبیده شایان اهمیت قره‌لر بولنمدیغنه كسب اطمئنان ایدوب، اثنای سیرنده یكی قالدونیه جزیره‌سنی دخی كشف ایلمشدی .
۱۷۷۶ ده، آمریقانك شمالندن آوروپا ایله آسیا آره‌سنده برطریق بحری ممكن اولوب اولمیه‌جغنی تحقیق مأموریتیله ، بر اوچنجی سیاحت عظیمه‌یه چیقوب ، بهرنك بوغازندن بحر منجمد شمالی‌یه صوقلمغه زیاده جهد ایتدكدن صكره ، مأیوس اولوب، جنوبه طوغری دوندیكنده، كمیسنی تعمیر ایچون، ساندویچ جزایرندن (هاوای) جزیره‌سنه اوغرامغله، ۱۷۷۹ ده بو آطه‌نك اهالیٔ وحشیه‌سی طرفندن پاره‌لانه‌رق وفات ایتمشدر . قپودان قوق مهالكی استخفاف ایدر جسور ومحب فنون بر آدم اولوب، كرك معیتی طائفه‌سنه وكرك اوغرادیغی یرلرك اهالیٔ وحشیه‌سنه ایتدیكی معاملهٔ انسانیتكارانه ایله اقران وامثالی بیننده تمیز، وجغرافیا و سائر فنونه خیلی خدمت ایتمشدر. سیاحتنامه‌لری كندیسی و معیتی طرفندن ضبط اولنوب ، دفعاتله نشر ، والسنهٔ سائره‌یه دخی ترجمه اولنمشدر. اسمی آوسترالیا وآمریقا وسائر طرفلرده برچوق یرلره علم اولمشدر.

**قوق** { پول دو — (Ch. Paul de Kock) فرانسه مشاهیر حكایه‌نویسانندن
اولوب، ۱۷۹٤ ده ( پاسی ) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۷۱ ده وفات ایتمشدر. پدری عن اصل فلمنكلی برصراف اولوب، كندیسنك تولدندن اولجه اعدام اولنمش ؛ وكندیسی ۱۵ یاشنده ایكن تجارته سلوك ایتمش ایسه‌ده ، ایكی سنه صكره بو مسلكی تركله، ادبیاته انتساب ایدوب، برقاچ تیاترو وایكیوزی متجاوز حكایه كتابی یازمشدر، كه اصل بادیٔ شهرتی اولان بو حكایه كتابلری اولوب ، بعضلری برآز آچیقجه ایسه‌ده ، پك اكلنجه‌لی اولمغله برابر، اخلاق عمومیه‌یی تنقید یولنده یازلدیغندن ، بحق عمومك فوق العاده مظهر رغبتی اولمشلردر .

**قوق آطه‌لری** { ( Archipel de Cook ) و نام دیكرله هروی
( Hervey ) بحر محیط كبیرك پولینسیا قسمنده ساموآ ایله شركت جزایر مجتمعه‌لری آره‌سنده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب ، باشلیجه ۹ آطه ایله برطاقم كوچك جزایردن مركب اولدیغی حالده، ۱۸°٤۸' ایله ۲۱°٤۹' عرض جنوبی و ۱۹۷°۳۸' ایله ۲۰۰°۲۶' طول شرقی آره‌لرنده ۳۳۳ كیلومتره اوزون و ۲۸۹ كیلومتره كنیش برمحلده ممتد اولور. قابل سكنی اولانلرینك مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۰۰ مربع كیلومتره واهالیسی ۷۷٤۵ كشیدر . الك بیوكلری اولان ( راروتونغه ) نك بویی ۳۷ كیلومتره اولوب، دیكرلرینك بویی ۱۵ كیلومتره‌یی تجاوز ایتمز . یالكز بر ایكیسی مرتفعجه اولوب ، قصوری پك آلچق و جمله‌سی صیغلر و قیالرله محاطدر. قپودان قوق طرفندن اوچنجی سیاحتنده یعنی ۱۷۷۷ ده كشف اولنمشلردر.

**قوق بوغازی** { (Détroit de Cook) یكی زلانده‌نك مركب اولدیغی
ایكی بیوك جزیره‌یی بربرندن آیران درین بربوغاز اولوب، بویی ۲٤۰ واكی ۸۰ كیلومتره‌در. ساحل شمالیسنده مهجرك مركزی اولان ( ولینغتون ) شهری و ساحل جنوبیسنده ( بانهیم ) قصبه‌سی بولنیور. اوندن اول یكی زلانده برتك جزیره ظن اولنوركن، بو بوغاز ۱۷۷۰ تاریخنده قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر.

**قوقسوآق** ( Koksoak ) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه سنك شمال شرقی اراضیسنده بر نهردر، که ( قانیا پوسقاو ) کولندن خروجله ، غیر مسکون یرلر ایچنده شمال غربی یه طوغری آقه‌رق، برچوق کوللرك آیاقلرینی‌دخی اخذایله، ۶۵۰ کیلومتره لك جریاندن صکره هودسون بوغازینك(اونغاوه)قوینه‌دوکیلور. منبعندن ۱۵۰ کیلومتره آشاغیده اکی ۱۵۰۰ متره ومنصبنده ۵ کیلومتره‌در .

**قوق کورفزی** (Kook's Inlet)آمریقای شمالیده .آلاسقه شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل جنوبیسنده ۵۹° ایله ۶۱° عرض شمالی آره‌سنده بر قویدر.

**قوقله** قبریس جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده واقع باف قصبه‌سنك نام دیکریدر. [ «باف» ماده‌سنه مراجعت‌بیوریله. ]

**قوقو** و نام دیکرله سقوویه ( Coco , Ségovia ) آمریقای وسطینك (نیقاراغوآ) حکومتنده بر ایرماقدر.که بحر محیط معتدل ساحلی قربنده یعنی قونسقه کورفزینك ۵۰ کیلومتره قدر شرقنده نبعانله ، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، برمدت جریاندن صکره (هوندوراس) حکومتی حدودینه واصل اولور ؛ و او استقامتده جریاننده دوامله، ایکی حکومتك حدودینی آیره‌رق ، ۶۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، منصبنده (غراسیاس‌آدیوس) برونی تشکیل‌ایدرك، آنتیل دکیزینه دوکیلور . منصبندن اعتباراً ۲۵۰ کیلومتره‌لك محلی درین ووابور ایشلمسنه مساعد اولوب، اوندن یوقاریسی دخی کوچك سفائنك سیرینه صالح ایسه‌ده، بر طاقم سرعتلی اینشلری واردر. منصبنده‌کی قوم سدینك دخی عمقی آنجق ایکی اوچ متره اولوب ، بیوك کمیلرك کیرمسنه مانعدر .

**قوقوخوتو** ( Koukou - khoto ) چینك ایالات شمالیه‌سندن (شان‌سی) ایالتنده و (تای یوآن)ك ۳۲۰ کیلومتره شمالنده ۴۰°۴۸'۵" عرض شمالی ایله ۱۰۰°۱۸'۳۷" طول شرقیده بر شهر اولوب، ۲۰۰۰۰۰ قدر اهالیسی، مغولستان وتبت و ترکستان شرقی ایله ایشلك تجارتی ومغوللرك رؤساء روحانیه‌سنه مخصوص مدرسه‌لریله برچوق مناسترلری واردر.

**قوقوزه** (Cucuse) آناطولینك قپادوقیه خطهٔ قدیمه‌سنده برقصبه‌اولوب، الیوم مرعش سنجاغنك زیتون قضاسنده وزیتونك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقع (کوکسون) قریه‌سیدر . '

**قوقونور** ( Koukou-Nor ) یعنی «کوك کول» مغولستانك همنامی‌اولان واسع ایالتنك شرق شمالی کوشه‌سنده و چین حدودی قربنده بر بیوك کول اولوب ، اورته‌سی ۳۶°۵۸'۳" عرض شمالی ایله ۹۷°۳۵' طول شرقیده واقعدر . سطحی حذای بحردن ۳۰۵۰ متره مرتفع اولوب ، هرطرفدن یوکسك طاغلرله محاطدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ۱۰۷ و اك کنیش یرنده اکی ۶۳ متره‌در . درینلکی آز اولوب، صویی طوزلیدر، وکیتدکجه آزالوب، طوزی آرتمقده‌در. ایچنده بش آطه اولوب، بری اوزرنده بر لامه مناستری واردر،که بونده اقامت ایدن لامه‌لر یالکز قیشین کول طوکدیغنده، حارجله اختلاط ایدوب ، قایق بولنمدیغندن ، سائر موسملرده اختلاطلری مفقوددر. کولك بالیغی‌چوق ایسه‌ده، جوارنده‌کی اهالی بالیقجیلق صنعتنی‌بیلمیورلر. (بوخاین کول) و (خره کول) اسملریله ایکی قیصه نهر ایله برطاقم دره‌لر بو کوله دوکیلور .

**قوقونور** (Prov. de Koukou-Nor) ایالتی چینه تابع بر ایالت تشکیل ایدر و مغولستاندن معدود واسع بر یر اولوب ، شمالاً مغولستانله وترکستان شرقی‌یده حاوی‌اولان (قان‌سو) ایالتیله ، جنوب غربی طرفندن تبت، شرقاً دخی نفس چین ایله محدوددر. منتهای غربنده بر زاویهٔ حاده تشکیل ایده‌جك صورتده شرقدن غربه ممتد اوزون بر یر اولوب ، شمالاً آلتون طاغ و (نان‌شان) جبال مرتفعه‌سیله، جنوباً دخی بر صره یوکسك طاغلرله آیرلمش اولدیغی حالده، جبال وانهاری نفس چینه طوغری‌اینیور. ایچنده ممتد اولان جبال مرتفه‌نك اك بیوکی اورته‌سنده اوزانان (قوئن لوئن) سلسله‌سیدر . احوال موقعیه وطبیعت ارضیه‌جه اوچ قسمه منقسم اولوب،

برنجیسی شرق شمالی قسمده‌کی (قوقونور) کولنك
حوضه‌سی، ایکنجیسی شمال غربی جهته‌ده‌کی (زایدام)
خطه‌سی ، اوچنجیسی‌ده جنوب شرقی طرفنده‌کی
( اودون توله ) یایله‌سیدر . زایدام خطه‌سی حد
وسطی اوزره ٢٨٠٠ متره ارتفاعی اولان بر
یایله‌دن عبارت اولوب ، تیبتك ارتفاعی آلتنده بر
ایکنجی باصمق تشکیل ایدیور . بر چوق طوزلی
کوللری حاوی اولوب، قابل زراعت اراضیسی پك
آز و معمور یرلری پك سیرکدر . قوئن لوئن
سلسله‌سیله دیکر بر چوق طاغلر بوخطه‌یی شق
ایدوب ، بونلرك چوغی قارله مستوردر . میاه
جاریه‌سی آز و سیرك اولوب، چوراقلرده نابدید
ویا کوللره منصب اولور. قوقونور حوضه‌سی هر
طرفدن طاغلرله محاط اولوب ، ٥ کوله منصب
اولان مذکور ایکی نهرك وسائر دره‌لرك وادیلرینی
حاویدر. اودون تاله یایله‌سی ایسه ٣٥٠٠ ارتفا-
علرنده یوکسك بر یر اولوب، چینك انهار عظیمه-
سندن (هوآنغ هو) نك منابعنی وبرچوق کوللری
حاویدر. ٣٥° عرض شمالیدن آشاغی اولدیغی حالده،
ارتفاعی حسبیله برودتی فوق‌العاده اولوب، تموزده
میزان‌الحراره تحت‌الصفر ٢٥ درکه‌یه قدر اینر .
مع هذا ( تانغوت ) جنسیتنه منسوب بر قاچ یوز
اهالیسی واردر. علی‌العموم ( قوقونور ) مملکتنك
وعلی‌الخصوص اشبو اوچنجی قسمیله جهت غربیه-
سنك هنوز هرطرفی کشف اولنمیوب ، احوالی
مجهولدر . بتون او مملکت واسعه‌نك اهالیسی
١٥٠٠٠٠ ی متجاوز اولمیوب، قالموق، تانغوت،
قره‌تانغوت وسائره قبائلندن عبارت اولدقلری حالده،
٢٩ عشیرته منقسمدرلر؛ وهرقبیله نك کندی رئیسی
اولوب ، بونلر صورتا چین دولتنی طانیورلر .
اکثراهالیسی کوچبه‌و یغماکردرلر. چینلیلر مملکتك
شرق جهتنده بعض یرلره هجرت ایدوب یرلشمکه
باشلامشلردر .

مغول لساننده کوله ( نور ) و نهره ( کول ) دینلدیکی
آکلاشیلیور. آنجق کوك یعنی مائی دیمك اولان صفق مغوللر
دخی ( قوقو ) می تلفظ ایدرلر ، یوقسه ( کوك ) کله‌سنی
آوروپالیلر عادتلری اوزره قالینلاشدیره‌رق‌می بوحاله‌قویمشلردر؟
کسدیریله‌مدی .

**قوقه** { یاخودقوقاوه (Kouka, Koukaoua) سودان وسطیده چاد کولنك ساحل
غربیسنده بورنو حکومتنك مرکزی بر شهر
اولوب ، بری کولك کنارنده و دیکری بونك بر
کیلومتره قدر غربنده اولمق اوزره ایکی قسمدن
مرکب اولدیغی حالده، هر برینك آیری برر سوری
وبرربیوك جاده‌سی، چارشیلری، برقاچ جامع شریفی،
بورنو حاکمنه مخصوص جسیم سرایی، تخمیناً ٦٠٠٠٠
اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. آفریقای وسطینك
الك تجارتکاه و ایشلك شهری اولوب، بازار وچار-
شیسنده طرابلس غرب ، فزان ، مصر ، مغرب
وآفریقانك سائر هر طرفدن کلوب طوپلانمش
تجار وسیاحین کوریلور . خانه‌لری سودان اصولی
اوزره صمان قلبه‌لرندن عبارت اولمیوب ، دوولمش
طوپراقدن یاپلمش و سوقاق تشکیل ایده‌جك
صورتده صره‌لنمش اولدقلری حالده ، عادتا بر شهر
صورتی ابراز ایدیور . سورلرك خارجنده وشهرك
ایکی قسمی آره‌سنده دخی طاغنیق وسیرك برطاقم
اولر واردر .

— بو اسمله چاد کولنك شرق طرفنده وقائم
مملکتنده دخی بر زنجی قومی اولوب ، قاریلری
ودایجه حسن ولطافتلریله مشهوردر .

**قوقه آطه‌لری** { ( Iles Cocos ) بواسم بحریون طرفندن بحر
محیط هندی و بحر محیط کبیرده بر چوق منفرد
ویا مجتمع آطه‌لره ویریلوب ، باشلیجه‌لری بروجه
آتیدر :

بنکاله کورفزنده ( آندامان ) جزایرینك
شمالنده برطاقم جزایر مجتمعه اولوب، الك بیوکلری
اولان بیوك قوقه آطه‌سنك اورته سی ١٤°٦′
عرض شمالیده واقعدر. بویی ١٠ واکی ٣ کیلومتره
اولوب، قوقه آغاجلریله مستور در .

— دهاجنوبده بحر محیط هندیده و(سونده)
بوغازینك ١٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر
جزایر مجتمعه طاقمی اولوب ، الیوم ( کیلینغ )
اسمیله دها معروفدرلر [بواسمه مراجعت بیوریله.]

— بحر محیط کبیرك قسم جنوبیسنده (تونغه)
جزایر مجتمعه‌سنك شمالنده دخی برآطه اولوب ،
( نیوها ) اسمیله دهامعروفدر. — دیکربرجزایر
مجتمعه طاقمی‌ده اولوب، ( مورتلوق ) دخی دینلیر.

— بحر محيط معتدلك قسم شماليسنده وآمريقا برزخنك ساحل غربيسى قارشيسنده اولەرق ″١٢′٣٥°٥ عرض شمالى ايله ″٣٤′٤٥°٢٧٠ طول شرقيده و غالاپاغوس جزايرينك ٨٠٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر آطه اولوب ، ٥٠ م كيلومتره محيط دائره سى و بالينه آوجيلرينك مراجعتگاهى اولان صاغلام برليمانى واردر. آطه‌يه اسمى قزانديران قوقه ( يعنى هندستان جوزى ) آغاجلرينك چوغى تلف اولمشدر .

**قوكار** { ( Kokiar ) چينه تابع تركستان شرقينك يارقند قضاسنده و يار- قندك ١٠٥ كيلومتره جنوبنده اولەرق ١٩٦٧ متره ارتفاعى اولان بر واديده واقع برقصبه‌اولوب، ٥٠٠ اهاليسى وجوارنده قيلندن گوزل كشمير شاللرى ياپيلان برجنس كچيلرى واردر .

**قوكرموت** { (Cockermauth) انكلتره نك كومبرلاند ايالتنده و ( قارليسله ) نك ٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق ( قوكر ) ايله ( دروِنت ) نهرلرينك محل تلاقيسنده برقصبه اولوب، ٥١١٥ اهاليسى، دمير يول موقفى، دباغخانەلرى ويوك وپاموق منسوجاتله فانيله وچوراب وسائره فابريقەلرى واردر .

**قوكلبورغ** { ( Kockelburg ) آوستريا و مجارستان دولتنك ( ترا- نسيلوانيه ) خطەسنده و ( ابسفالوه ) نك ٢٤ كيلو- متره شمال غربيسنده و (قوكل) نهرى اوزرنده بر كوچك قصبه اولوب ، داخل بولنديغى ايالت بونك اسميله مسمادر .

**قوكيمبو** { (Coquimbo) آمريقاى جنوبيده شيلى حكومتنك همنامى اولان ايالتنده ومركز ايالت اولان (سرنا) نك ٨ كيلو- متره جنوبنده اولەرق ′٥٤°٢٩ عرض جنوبى ايله ′٣٩°٧٣ طول غربيده و (الكى) نهرينك دوكلديكى برخليجك ساحل جنوبيسنده واقع ايالت مركزى بر قصبه اولوب ، ٧١٤٠ اهاليسى، پك صاغلام ليمانى، ايشلك تجارتى وعلى الخصوص باقر اخراجاتى واسكلەسى اولديغى ( سرنا ) يه قدر دمير يول خطى واردر. — قوكيمبو ايالتى شمالاً آتاقامه وجنوباً آقونقاغوآ ايالتلريله محدود اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٣٤٢٣ مربع كيلومتره و اهاليسى ١٨٩٥٢٤ كشيدر . مركزى (سرنا) قصبه‌سى اولوب، ٥ قضايه منقسمدر.

**قول** { (Coll) اسقوچيه‌يه تابع هبريد آطه- لرينك الك جنوبيلرندن اولوب، بويى ٢٠ ، اكى ٤ كيلومتره و اهاليسى، كافة باليقجى وغاليق لسانيله متكلم اولمق‌اوزره ٧٢٥، كشيدر.

**قولا** { (Kola) روسيه‌نك شمال غربيسنده و بحر منجمد شمالى ايله شمالى آق دكيز آره‌سنده لاپونيه‌نك قسم شرقيسندن عبارت بر بيوك شبه جزيره اولوب ، غرب جهتندن دخى قره‌دن بريرينه دوكيلور برصره كوللرله آيرلمشدر. ′٦°٦٦ ايله ′١٨°٦٩ عرض شمالى و °٣٠ ايله ′٩°٣٩ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، غربدن شرقه بويى ٣٨٠ كيلومتره‌در. غرب جهتى طاغلق وقيالق اولوب، الك يوكسك محلى ٩٠٠ متره ارتفا- عنده‌در. شرقه طوغرى اوزاندقجه، كسب انحطاط ايدر. قسم جنوبيسنده سرمدى قارلرله مملو دره- لرى و چام آغاجلرينى حاوى اورمانلرى واردر . كوللريله چايلرى پك چوقدر . انهارينك الك بيوكى ٢٤٠ كيلومتره بويى اولان (پونوى)در. انهارينك جمله‌سى سنه‌ده ٨ آى منجمد بولنور. همان‌هرطرفى خالى اولوب ، يالكز بعض سواحلنده باليقجيلقله و رن سوريلريله كوجبه حالنده ياشار بر مقدار لاپونلر بولنيور. سواحل شماليه‌سنه يازين ٣٠٠٠ قدر روس واسقانديناو باليقجى طوپلانوب، مورينه باليغى وسائر اسماك صيد ايدرلر. شبه جزيره آرخانكل ايالتنه ملحق بر قضا صورتنده اداره اولنوب ، مركزى ٧٧٠ اهالى‌يى جامع اولان همنامى بركوچك قصبه‌در .

**قولات طاغى** { طربزون ولايتنده بر طاغدر،كه‌پونت آلپلرى ناميله ولايتك حدود جنوبيه‌سنى تحديد ايدن سلسلهٔ جبال مربوط اولوب ، طربزون ايله كومشخانه وبعده طربزون ايله جانيك سنجاقلرى آره‌سنده شمال غربى‌يه طوغرى ممتد اولوب، تيره‌بولينك شرق طرفنده واقع (كره‌لى) بروننه منتهى اولور. الك يوكسك محلى طربزون شهرندن ٥٠ كيلومتره‌لك

مسافه‌ده‌اولوب، ٢٩٠٠ متره‌لك ارتفاعه‌قدر چیقار. اراضیٔ برکانیه‌دن متشکل ویك صرپدر.

**قولاشین** (Kolachin) اخیراً قره طاغه الحاق اولنمش قضا مرکزی بر قصبه اولوب، چتنه‌نك ٦٢ کیلومتره شمال شرقیسنده و (تاره) نهرینك منابعی قربنده واقعدر. قضاسی ٤٣٢ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

**قولاشین** (یاخود قولاشین زیر) قوصوه ولایتنك یکیپازار سنجاغنده و سنجاغك منتهای غربنده اوله‌رق قره طاغ حدودی قربنده برقضا اولوب، مرکزینك قردطاغه ترکی‌اوزرینه،قالان قراسندن برقضا تشکیل‌اولنه‌رق، (شاهویك)قریه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر. ویرانس، مویقواچ و روانه‌ریقه ناحیه‌لریله برابر ٣٢ قریه‌دن مرکب اولوب،اراضیسنك قسم‌اعظمی‌طاغلق واورمانلق اوله‌رق، کوزل صولری وبر مقدار اراضیٔ مزروعه‌سی‌ده‌واردر. باشلیجه محصولاتی‌آرپه‌ومصر ایله بر مقدار بغدای وزیاده‌جه هلده و قومپیردن عبارتدر. هواسی صاغلام و اهالیسی تندرست وجسور آدملردر. مقدار اهالیسی حقنده بر قید صحیحه دسترس اولنه‌مدی. قسم اعظمی مسلم وبوشناق لسانیله متکلمدر.

**قول اوغلی** مغرب اوجاقلرنده و علی الخصوص طرابلس غربده شهرلرك اطرافنده ساکن برصنف اهالیدر،که‌اسکی یکیچری افرادینك یرلی قاریلرله ازدواجندن متولد اولوب، بونلر وبرکیدن معافیتلری مقابلنده برر حیوان بسلمکه وتحصیلدارلق وضبطیه وظائفنی ایفایه مجبوردرلر. رئیسلرینه باش آغا دیرلر.

**قولبرت** (Colbert) فرانسه مشاهیر رجالندن اولوب، ١٦١٩ ده (ریمس) ده طوغمش، و١٦٨٣ ده وفات ایتمشدر. اون دردنجی لویی زماننده کندیسنه بر قاچ نظارت احاله اولنه‌رق، امور مالیه‌جه، زراعتجه،تجارتجه، قوهٔ بحریه‌جه، عدلیه‌جه،ومعارف و صنایعجه پك چوق اصلاحات اساسیه‌یه موفق اولمش؛ وشمدیکی اصول اداره‌نك اساسنی قویوب، علی‌الخصوص بودجه اصولنی کندیسی ایجاد ایتمشدر.

**قولبرغ** (Colberg) پروسیه‌ده پومرانیه خطه‌سنده کوسلین سنجاغنده وکوسلینك ٤٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق (پرسانته) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ٣ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٦٠٢٥ اهالیسی، بحریه‌مکتبی، مملحه‌لری، منسوجات‌مختلفه، توتون وطوغله فابریقه‌لری، دوکمخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

**قولبروق** (Colbrooke) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٦٥ تاریخنده لوندره‌ده طوغمش، و١٨٣٧ده وفات ایتمشدر. مأموریتله هندستانه کوندریلوب، کلکته‌ده عدلیه مفتشی اولمش؛ و٣٠ سنه اوراده قالوب، السنهٔ شرقیه‌یی و علی الخصوص اسکی سانسکری لسانیله هندستانك السنهٔ جدیده‌سنی مکمل صورتده اوکرندکدن صکره، لوندره‌یه عودتله، برنجی اوله‌رق، آوروپایه هندك احوال تاریخیه و ادبیه و حکمیه‌سنی اوکرته‌جك کتب و رسائل و مقالات مهمه نشر، و لوندره‌ده‌کی مستشرقین جمعیتنی تأسیس ایتمشدر. برچوق کتب وسائر آثار شرقیه دخی جمع ایدوب، وفاتنده هندشرکتنه ترك وتبرع ایلمشدر.

**قولتیس** (Colettis) یونانك استقلالنه ویونانده حکومت مشروطه‌نك تأسیسنه الك زیاده خدمت ایدنلردن اولوب، عن اصل تپه دلنلی علی پاشانك اوغلی مختار پاشانك طبیبی ایدی. تپه دلنلیلرك سقوطندن صکره یونان ارباب عصیانه قاریشوب، حکومت موقته اعضاسندن بولنمش؛ اوتونك قراللغی زماننده بر قاچ وکالتده بولنه‌رق، برآره‌لق باش وکیل دخی اولمش؛ و١٨٤٨ ده وفات ایتمشدر.

**قولجه** (Kouldja) چینك شمال غربی جهتنده واقع (جونغاریه) خطه‌سنده قولجه ونام دیکرله ایلی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بالغاش کولنه دوکیلن ایکی نهر اوزرنده وروسیه حدودینك ٦٠ کیلومتره شرقنده واقع و ١٢٠٦٠ اهالیی جامعدر. سائر چین بلادی کبی مستطیل الشکل برسورله محاط اولوب، پك ایشلك بازار وچارشیسی، ایکیسی چین‌حکومتی

طرفندن یاپدیرلمش متعدد جوامع شریفه‌سیله بر ایکی بتخانه‌سی ، ایکی کلیساسی و خارجنده واسع باغچه‌لری واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك وقصوری مانچو وچینلی وروس وسائره‌در.

— قولجه نام دیگرله ایلی ایالتی شمالاً وغرباً روسیه حدودیله یعنی ترکستانله، جنوباً ترکستان شرقی ایله شرق شمالی طرفندن دخی جونغاریه ایله محدود اولوب، غیرمنتظم برمثلث شکلنده‌در. مقدما بو ایالت دها بیوك اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١٢١٣ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٤٠٠٠٠٠ کشی ایدی. آنجق یکرمی اوتوز سنه اول چینك بتون شمال غربی قسمنده وقوع بولان قیام صره‌سنده زبونکشلکده امثالسز اولان چینلیلر دهشتلی صورتده قتل عامه باشلادقلرندن ، روسیه دولتی ١٨٧١ده مملکتی اشغاله مجبور اولمش؛ و١٨٨١ده مملکتی چینه اعاده ایتدیکنده ، ٧٠٠٠٠ اهالی ایله مسکون اولان ١١٢٨٨ مربع کیلومتره‌لك محلی آلیقومشدر . اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب، حدود شمالیه‌سنده ( الاطاغ ) وحدود جنوبیه‌سنده ( خان تکری ) سلسلهٔ جبالی ممتد اولور، وبونلرك ذروه‌لری ٦٠٠٠ متره‌یی متجاوزدر. شرقدن غربه آقان ( ایلی ) ایله بونك تابعی اولان ( قاش ) و ( تکش ) نهرلری کوزل اوچ وادی تشکیل ایدیور. قسم شمالیسنده (سیران‌نور) اسمیله بیوجك بر کول واردر . هواسی معتدل واراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، پرنج، داری ، پاموق ، اوزوم وسائره حاصل اولور . مرعالری کوزل اولوب، قیون ، صیغیر ، خرکله، دوه وسائر حیوانات اهلیه سوریلری پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده متنوعدر. طاغلرنده کومش، باقیر، دمیر، کوکورد وکلیتلی کمور ایله سائر معدنلری واردر. اهالیسی اکثریت اوزره مسلم‌اولوب، ترك ، قیرقیز ، قالموق وسائر اجناسدن مرکبدر. وقتیله تجارتی پك ایلری ایدیسه‌ده، چین حکومتی اهالیی روسیه ایله مناسبات تجاریه‌ده بولنمقدن منع ایتدیکندن، کریلمشدر.

**قولچستر** ( Colchester ) انکلتره‌نك (اسکس) ایالتنده ولوندره‌نك ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ( قولنه ) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ١١ کیلومتره یوقاریده بر شهر اولوب ، ٢٦٣٤٥ اهالیسی ، بیوجك کمیلرك دخولنه مساعد اولان نهرده‌ایشلك اسکله‌سی، ذخایر وسائره‌یه متعلق بیوك تجارتی ، اسکی اعتبارندن بر آز دوشمش ایپك قماشلری ، ٢٠٠٠ عمله استخدام ایدر بیوك برالبسه فابریقه‌سی و استحکاماتی واردر . پك اسکی بر شهر اولوب ، برچوق ابنیهٔ غریبه و آثار عتیقه‌سی واردر .

**قولخیده** ( Colchide ) قافقاسیه‌نك غرب جهتنده الیوم قوتایی ایالتی تشکیل ایدن (ایمرتیه) ایله ( منکرلیه ) خطه‌لرینك یعنی باطوم وپوتی جهتلرینك اسم قدیمی اولوب، اساطیر یونانیه‌ده گویا صیرمه یپاغیلی قیونلری اولمسیله و ( آرغوناوت ) اسمیله معروف گمیجیلرك اورایه سیاحتلریله مشهور ایدی. اهالیٔ قدیمه‌سی پك جسور لکن نیم وحشی ویغماگرایدیلر. یونانیلر بو خطه‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . مشهور مهرداد بو خطه‌یی ضبط ایتمشدی. اوندن صکره روماليلرك الینه کچوب ، پونت ایالتنه الحاق اولنمشدی . بو خطه‌نك شمدیکی اهالیسی باشلیجه لازلردن عبارت اولوب، اهالیٔ قدیمه‌سی‌ده بونلرك اجدادی اولمق احتمالی واردر.

**قولرنه** (Coleraine) ایرلانده‌ده(اولستر) ایالتنك (لوندوندری) سنجاغنده و ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( بان ) نهری اوزرنده وساحلدن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، ٦٠٨٠ اهالیسی ، ایشلك تجارتی و دباغخانه‌لریله بعض فابریقه‌لری واردر.

**قولره** ( Cullera ) اسپانیه‌ده والنسه ایالتنك (سوئقه) قضاسنده و٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ( جوقار ) نهرینك صول کنارنده و منصبی قربنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی ، عربلردن قالمه سور وقلعه‌سی، کوزل هواسی وپرنجله پورتقال، فستیق و سائره اخراجاتی واردر .

**قولشاغوا** ( Colchagua ) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتی ایالاتندن اولوب، شمالاً سانتیاغو وجنوباً قوریقو ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٩٨٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤٦٩٠٠ کشیدر . کومش و آلتون

معدنلری و کچی ایله استرلری چوقدر. مرکزی ( سان فرناندو ) قصبه‌سیدر.

**قولم** { (Culm, Kulm) پروسیه‌ده غربی پروسیه ایالتنك (ماریئوردر) سنجاغنده و ۵۳ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۹۹٤۰ اهالیسی وچوخه و فانله فابریقه‌لری واردر.

**قولمار** { (Colmar) آلساس لورنده استراسبورغك ۷۰ کیلومتره جنوب غربیسنده یوقاری آلساسك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۳۸۰۰ اهالیسی، بعض منسوجات ایله بیره‌وسائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری و اطرافنده منبت وکوزل اراضیسی واردر.

**قولمباخ** { (Culmbach) باویره‌نك یوقاری مانیه ایالتنده و ( باویروت ) ك ۲٤ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی و دمیر یول موقفی واردر.

**قولمنار** { (Colmenar) اسپانیه‌نك (مالقه) ایالتنده و مالقه‌نك ۳۰ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۹۰۰ اهالیسی واردر. — مادرید ایالتنده دخی بری مادریدك ٤۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ودیکری مادریدك ۳۳ کیلومتره شمالنده اولمق اوزره، ایکی قصبه اولوب، برنجیسنك ۵۰۰۰ و ایکنجیسنك ۳۷۰۰ اهالیسی واردر. تفریق ایچون برنجیسنه (قولمنار ده اوریا) وایکنجیسنه (قولمنار ویه‌و) یعنی «اسکی قولمنار» دیرلر.

**قولنه** { (Colne) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده و ٤٦ کیلومتره شرق جنوبیسنده‌بر قصبه اولوب، ۷۳۳۵ اهالیسی وبعض منسوجات فابریقه‌لری واردر.

**قولو** { (Kolo) لهستانك ( قالیچ ) ایالتنده قاین قضاسنده و ۲٦ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۹۷۱۰ اهالیسی واردر.

**قولورادو** { (Colorado) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده بیوك برایرماقدر، که همنامی اولان حکومتله (اوتاه) حکومتی آره‌سنده قیالی طاغلرله (واهساج) طاغلرندن اینن بر چوق انهاردن بالتشکل، ( اوتاه ) حکومتی ایچنده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (آریزونه) حکومتنه دخول ایله، شرقه طوغری دونر، ومذکور حکومتك حدود غربیه‌سنه‌واصل اولدقدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك،مذکور حکومتله ( نواده ) و بعده قالیفورنیه حکومتلری آره‌سنده جریان، و نهایت مکسیقه ممالکنه دخول ایدر، وبرآز آشاغیده قالیفورنیه کورفزینك منتهاسنه دوکیلور. اوفق تفك طولامباجلری داخل حساب اولنقسزین مجراسی تقریباً ۱۸۰۰ کیلومتره اوزونلغنده‌در. ایرماغی تشکیل ایدن (غرین ریور) یامپاه و ریوغراند‌ه‌دن بشقه قولورادونك بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری شرقدن کلن ( قولورادو شیکیتو ) یعنی «کوچك قولورادو»، شمالدن کلن (ویرجن) وینه شرقدن اینن (جیلا) نهرلریدر. هر نه قدر بعض قورو و یاغمورسز یرلردن کچرسه‌ده، صویی چوقدر. مجراسنك اکثر طرفلری پك صرب اولوب، بعض محللرنده یتاغی پك درین وایکی طرفی یالچین قیا و دیم دیك اوله‌رق ۱۵۰۰ متره‌یه قدر یوکسکدر.

— ینه ممالك مجتمعه‌نك ( تکزاس ) حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق اولوب، حکومت مذکوره‌نك غرب جهتنده ( لانواستاقادو ) یایله‌سندن نبعانله، حکومت مذکوره‌نك سائر انهاریله متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وصاغدن ( ریله‌فورق ) صولدن‌دخی (لانو) نهرلرینی ودیکر بعض چایلر اخذ ایده‌رك، تقریباً ۱٤۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، مکسیقه کورفزینه متصل ( ماتاغورده ) کولنه دوکیلور. صویی آز اولوب، یالکز یاغمور موسمنده سفاین منصبندن ۵۰۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ایشلیه‌بیلیرلر.

— آمریقای‌وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده دخی بواسمله بر نهر واردر، که ( ایرازو ) برکانندن نبعانله شماله طوغری آقه‌رق، ۱۰°۳۰′ عرض شمالی‌یه واصل اولنجه، ایکی قوله آیریلیر. غربی قولی استقامتنده دواملە، سان جوان ایرماغنه و شرقی قولی شرقه‌طوغری دونوب، دها آشاغیده کندی قدر بیوك وینه قولورادو اسمیله معروف

دیکر بر نهرله بعدالاجتماع، طوغریدن آنتیل دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰ کیلومتره طولنده‌در.

— آمریقای جنوبینك آرجنتین حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق واردرکه ۳۰° عرض جنوبیده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقی مائله‌سندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار. بونك مجراسی الیوم مجهول اولوب، یالکز منبعندن ۲۲۸ کیلومتره آشاغی‌یه قدر سیاحك بری مجرایی تعقیب ایده بیلمشدر. مجراسنك اطرافی چبلاق و یانمش کبی برحالده‌در.

**قولورادو** { آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌ حکومتی (État de Colorado) نك حکومات غربیه‌سندن برحکومت اولوب، قیالی طاغلر سلسله‌سنك ایکی مائله سنده واقع و همنامی اولان ایرماغك بعض منابعنی جامعدر. حدودی اراضیٔ خالیه‌ده ذهناً چیزلمش خطوط مستقیمه‌دن اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنی ابراز ایدر. شرقاً قانساس ونبراسقه، شمالاً ینه نبراسقه و ویومینغ، غرباً اوتاه، جنوباً دخی یکی مکسیقه حکومتلریله وممالك مجتمعه‌نك اراضیٔ مشترکه سیله محدوددر. ۳۷° ایله ۴۱° عرض شمالی و ۱۰۲° ایله ۱۰۹° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۶۹ ۱۵۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۱۲ ۱۹۸ کشیدر. قیالی طاغلر سلسله‌سی مملکتی شمالدن جنوبه شق ایدرکن ایکی قوله آیریلوب، بونلرك آره سنده پارق یعنی چایر اسمیله بر طاقم یایله‌لر بولنیور. مذکور طاغلرك ارتفاعی ۴۰۰۰ ایله ۴۵۰۰ متره آره‌لرنده در. مذکور طاغلرك اتکلری منتهاسنده و علی‌الخصوص شرق جهتنده برطاقم واسع اووه‌لر ممتد اولیور، که بونلرك اراضیسنك یدیده اوچی نسبتنده ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی واسع اووه‌نك قسم اعظمی چول حالنده اولوب، یالکز آلتیده بری قابل زراعتدر. مایسدن تموزه قدر یاغمور موسمی سوریورسه‌ده، سائر موسملرده قوراقلق حکم سوروب، یاغموری پك آز اولد. یغندن، اشجاری دخی یوقدر. هواسی پك صاغلام ایسه‌ده، زیاده یابسدر. جبال مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن قولورادویی تشکیل ایدن انهارك برقاچی نبعان ایتدیکی کبی، شرقی مائله‌سندن (سوت‌پلاته) ایله (ریوغرانده دوسوذ) نهرلری اینر. منابع ثروتی معادندن عبارت اولوب، آلتون، کومش، باقر، قورشون، دمیر، آنتیمون و سائر معدنلرله قیا طوزی، کمور و پترولی چوقدر. زراعت دخی کوندن کونه ترقیده‌در. بحرمحیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط معتدل ساحلنه ممتد بیوك دمیر یول خطنك ایکی قولی بو حکومتك ایچندن کچه‌رك، مکسیقه‌یه دخی برشعبه ایله مربوط اولمغله، تجارت نقطهٔ نظرندن اهمیتی زیاده‌در. مرکزی دنور قصبه‌سی اولوب، دیکر برقاچ قصبه‌سی دخی واردر.

**قولوری** { (Koulouri) یونانك سالامینه جزیره سنك اسم جدیدیدر.

[« سالامینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**قولوسوار** { (Koloszvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده‌وتاکی سبنك ۱۸۰ کیلومتره شمال غربیسنده قولوس سنجاغنك مرکزی بر شهر اولوب، ۹۲۵ ۲۹ اهالیسی، مکمل مکتبلری، موزه‌سی، سوری، قلعه‌لری، وخارجنده کوشکاری واردر. اسکی برشهر اولوب، داچیا خطهٔ قدیمه‌سنك الك مهم شهرلرندن اولان (قولوس) ك عینیدر. (وار) لفظی ایسه مجارجه‌ده حصار دیمکدر.

**قولوسه** { (Colosse) آسیای صغیرده فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده ومندرس نهری اوزرنده بربلدهٔ قدیمه اولوب، خرستیانلغك الك اول داخل اولدیغی بلاددن ایدی. میلادك ۶۵ نجی سالنده حرکت ارضدن خراب اولمشدر. خرابه‌لری خوناسك برآز شمالنده مشاهده اولنیور.

**قولوسئوم** { وقولیزه (Colosseum, Colisée) روما شهرنده قدیماً پك واسع و مصنع بر تیاترو اولوب، وسپاسیان طرفندن بناسنه بدأ و تیتوس طرفندن اتمام اولنمشدی. اوکنده نرونك جسیم برهیکلی رکزایدلمش اولمغله، بو معنایه دلالت ایدن بو واسطه تسمیه اولنمشدی. سکسان صره سی اولوب، ۸۰۰۰۰ سیرجی استیعاب ایدردی. قسماً حرکت ارضدن و قسماً رومایی ضبط وغارت ایدن اقوام وحشیه طرفندن خراب اولوب، قالان ویرانه‌لری ده جسامت ومکملیتنه شاهددر.

**قولوفون** { (Colophon) آناطولینك ساحل غربیسنده یونیه خطهٔ قدیمه‌-
سنده وافسك (یعنی آیاسلوغك) غرب شمالیسنده
اوله‌رق قوش آطه‌سی کورفزینك شمال شرق
ساحلنده بر شهر قدیم اولوب، یونان مدنیت قدیمه‌-
سنك اك پارلاق مراکزندن ایدی. برچوق مشا-
هیرك مسقط رأسی اولوب، حتی شاعر شهیر
اومیروسك‌دخی اورالی اولدیغی مرویدر. ماکدونیه
حکمدارلرندن لیسیماخوس‌طرفندن تخریب اولنوب،
میدانده اثری قالمامشدر. موقعی قربنده (کاور
کویی) اسمیله بر روم قریه‌سی واردر.

**قولومان** { (Coloman) مجارستان‌قراللرندن اولوب، ١٠٩٥ دن ١١١٤
تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و دالماچیه‌یی مجارستانه
الحاق ایتمش ایدی.

**قولومب** { قریستوف — (Christophe) (Colomb) مشاهیر بحریوندن
اولوب، خلقتدن بری کرهٔ ارضك نصف
معلومی اهالیسنجه مجهول قالمش اولان نصف
دیکرینك کاشف شهیریدر. ١٤٣٦ تاریخلرنده
ایتالیانك جنوه شهرنده ویا جوارنده طوغوب. بر
چوخه‌جینك اوغلی‌ایدی. علوم ریاضیه ایله هیئت،
جغرافیه ونجوم علملرینی تحصیل، وکرهٔ ارضك او
وقت معلوم اولان اکثر طرفلرینه بحراً اجرای
سیاحت ایتدکدن صکره، آوروپانك غرب طرفنده
یعنی کرهٔ ارضك او بر نصفنده اراضیٔ مجهوله
بولنمق احتمالنی، و اولدیغی، یعنی نصف دیکری
صرف دکیزدن عبارت اولدیغی حالده، او طریقله
هند سواحلنه کیتمك امکانی تصور ایدوب، بو
بابده اجرای تجربیات و تحقیقات ایچون وسائط
لازمه‌یی اهتمامك ضمننده، ابتدا جنوه حکومتنه
وبعده پورتکیز قرالنه مراجعت ایتمش ایسه‌ده،
کندیسنه خیالات پرست برمجذوب نظریله باقیله‌رق،
تکلیفی قبول اولنمدیغندن، اسپانیا قرال‌وقرالیچه‌سی
فردیناند ایله ایزابله‌یه مراجعته مجبور اولوب،
سکز سنه پیاپی قاندیرمغه چالیشدقدن صکره، عاقبت
کندیسنه اوچ کمی تسلیم اولنه‌رق، بونلرله ١٤٩٢
سنه‌سی آغستوسنك اوچنجی کونی آندالوسیه‌نك
(پالوس) اسکله‌سندن بادبان کشای عزیمت اولمشدی.
آلتمش بش کون مجهول دکیزلرده سیاحت ایده‌رك،
وکمیلر طائفه‌سنك کوستردکلری مأیوسیت ودهشت
وعدم اطاعتله اوغراشوب، کوچ حال ایله یولنه
دوامه قاندیردرق، نهایت سنهٔ مذکوره تشرین
اولنك ٨ نده قره کشفنه موفق اولمش؛ وهندك
ساحل شرقیسنه واصل اولمق اعتقادیله، کشف
ایتدیکی یره هند شرقی نامنی ویرمش ایدی. بو
سببه مبنیدرکه حالا بوکون آوروپالیلر آمریقا
یرلیلرینه (هندیان) نامنی ویریورلر. اك اول کشف
ایتدیکی قره (لوقای) جزایرندن بری اولوب، بوکا
(سان سالوادور) نامنی ویرمش؛ و بعده قوبه
و هایتی جزیره‌لرینی کشف ایدوب، (اسپانیوله)
تسمیه ایتمش ایدی. ١٤٩٣ ماردنده اسپانیایه
عودت ایدوب، کشف ایتدیکی یرلره خدیو تعیین
اولنمش؛ و سنهٔ مذکوره ایلولنده بر ایکنجی
سیاحت ایدوب، کوچك آنتیل جزایرینك چوغنی
کشف، و هایتی‌آطه‌سنی ضبط ایله، (سنت دومینغ)
قصبه‌سنی تأسیس ایتمشدی. ١٤٩٨ ده براوچنجی
سیاحت ایدوب، آمریقای جنوبی ساحلنی کشف
ایله، (اورنوق) مجراسندن (قاراقاس)ه قدر اولان
یرلری کزمش؛ ونهایت ١٥٠٢ ده ایتدیکی
اوچنجی وصوك سیاحتنده (درایان) کورفزینه‌قدر
ایلریلمش ایدی. ایلك وایکنجی سیاحتندن‌عودتنده
اسپانیاده قرال و قرالیچه طرفندن حکمدارلره
مخصوص بر استقباله نائل اولدیغی حالده، معیتی
حسد ایدوب، دفعاتله کندیسی علیهنه قالقیشمشلر-
سه‌ده، قولومب شدت و ملایمتی قاریشدیره‌رق،
بونلرك عصیانلرینه غلبه چالمش؛ وقرال نزدنده
اولان افترالرینی دفع ایده‌بیلمش ایسه‌ده، اوچنجی
سیاحتنده علیهنده‌کی افترالر تأثیر ایدوب، کندیسی
عزل، ویرینه نصب اولنان (بووادیلا) طرفندن
زنجیربند اوله‌رق، اسپانیایه اعزام‌اولنمش؛ وچوق
سورمه‌دن سبیلی تخلیه اولنمش ایسه‌ده، اسکی
اعتبارینی بر دها بوله‌میوب، کشف ایتدیکی یرلره
بردردنجی سیاحت ایتدکدن، و زواللی آمریقالیلرك
اسپانیوللر طرفندن آوکبی تعقیب وتلف ایدلدکلرینی
کوروب، بوکا کندیسی سبب اولدیغنه دلخون
اوله‌رق، اسپانیایه عودتندن صکره، آرتق قرال

يوزينه باقماز اولمغله ، ١٥٠٦ تاريخنده منكوبه ومأيوس اوله‌رق ضجرت و سفالت ايچنده تلف اولمشدر . بيچاره‌نك اسمى بيله كشف ايتديكى يره ويريلميوب ، اصل قره‌يى ١٤٩٩ تاريخنده رفقاسندن برينك معيتنده بولنمش اولان ( وسپوس آمريقان ) ك كشف ايتديكنه ذاهب اولنمغله ، بو قطعهٔ واسعه‌يه بونك اسمى ويرلمشدر. قولومب فن بحريده دخى بعض ترقياته موفق اولوب ، سفينه اوزرنده طول و عرض تعيينى ايچون الك اول اسطرلاب قوللانان كنديسيدر . برادرى بارتلمى قولومب دخى معيتنده بولنوب ، كنديسنه خيلى خدمت و معاونت ايتمشدر . اوغلى فرناند قولومب پدرينك ترجمهٔ حالنى يازمشدر. قريستوف قولومبك كميكارى ١٥٣٦ ده هايتى جزيره‌سنه نقل ايله، كندى تأسيس ايتمش اولديغى (سنت دومينغ) ده دفن ، و ١٧٩٥ ده قوبه جزيره‌سنك هاوانه شهرينه نقل اولنمشدر . آمريقاده متعدد هيكللرى اولديغى كبى ، اخيراً وطنى اولان جنوه‌ده دخى كنديسنه بر بيوك هيكل ركز اولنمشدر .

**قولومبو** { (Colombo) سرنديب جزيره‌سنك مركز اداره‌سى بر شهر اولوب، جزيرهٔ مذكوره‌نك ساحل غربيسنده (كلانى كوكه ) نهرى منصبنده و ′٥٧°٦ عرض شمالى ايله ′٣٦°٧٧ طول شرقيده واقع و ١٠٠٢٤٠ اهاليى جامعدر. برى آوروپاليلره وديكرى يرليلره مخصوص ايكى قسمدن مركب اولوب، آوروپاليلره مخصوص قسمنك سوقاقلرى پك واسع و دوز و ابنيه‌سى كوزلدر . صنعى ليمانيله ريختمى ، ايكى كتبخانه‌سى، موزه‌سى وخارجنده مفرح كوشكلرى واردر. لسان محليده «كلانى نهرينك كچيدى» ديمك اولان (كلانى‌توته ) دينلوب، شهرده كثرتلى بولنان و هر وقت كيدوب كلن عربلر طرفندن بو اسم (كلنبو ) صورتنده تلفظ اولنه‌رق، ابن‌بطوطه‌نك سياحتنده دخى بو اسمله مذكوردر . پورتكيزليلر بو اسم عربى‌يى كندى شيوه لرينه كوره تلفظله ( قولومبو ) صورتنه تحويل ايتدكلرندن ، آوروپاليلرجه بواسمله شهرت بولمشدر .

**قولومبوس** { (Columbus) ممالك مجتمعه‌ده ( اوهيو ) حكومتنك مركزى برشهر اولوب، واشينغتونك ٦٤٥ كيلومتره غرب شماليسنده واوهيو نهرينه تابع (سيوتو) چايى اوزرنده واقع و ٣٢٠٠٠ اهاليى جامعدر. بر قاچ دمير يول خطنك محل تقاطعنده اولوب ، كليتلى ذخاير تجارتى واردر . ١٨١٢ ده بوشهرك محلى دها بالطبع كورمه‌مش براورمان ايدى .

— ينه ممالك‌مجتمعه‌نك (جورجيه) حكومتنده وآتلانته‌نك ١٦٠ كيلومتره جنوب‌غربيسنده‌اوله‌رق حكومت مذكوره‌يى آلابامه‌دن آيران (قاتاهوچى) نهرى اوزرنده دخى بو اسمله سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ٧٤٠٠ اهاليسى ، نهر مذكور اوزرنده كوزل بر كوپريسى ، مذكور نهرك اوراده‌كى شلاله‌لرى طرفندن چويريلير متعدد فابريقه‌لريله دكرمنلرى واوراده تقاطع ايدر برچوق دمير يول خطلرى واردر . نهر دخى منصبندن قصبه‌نك اوكنه‌دك سيرسفائنه صالح‌اولمغله، كوندن كونه اهالى ومعموريتى چوغالمقده اولوب، بر بيوك شهر اولمق يولنى طوتمشدر. — ممالك مجتمعه نك سائر حكومتلرنده دخى بو اسمله بر قاچ كوچك قصبه واردر .

**قولوميا** { (Columbia) آمريقاى شماليده بيوك برايرماقدر [ «اورغون» ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قولوميا** { ياخود قولومبيه ( Columbia, Colombie ) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه نك هيئت مجموعه‌سنه عائد بر قضا اولوب، طوغريدن طوغرى‌يه‌قونغره‌ تعبير اولنان مجلس عمومينك تحت اداره‌سنده بولنيور . بو قضا ممالك مذكوره‌نك شرق شمالى قسمنده ويرجينيا ايله ماريلاند حكومتلرى آره‌سنده و پوتوماق نهرينك صول كنارنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨٠ مربع كيلومتره اولوب ، ممالك مجتمعه نك مركزى اولان واشينغتون ايله جورجتوون دائرهٔ بلديه‌لرينى و ٢٣٠٣٩٢ اهاليى جامعدر .

**قولوميا** { (Columbia) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك جنوبى‌قاروليه حكومتنك مركزى برقصبه اولوب، (چارلزتون) ك ٢٠٨ كيلومتره شمال غربيسنده و ( برايريور ) ايله ( سالوده

اهالیبی جامعدر . بیوك بر پاموق فابریقه‌سی ده واردر. — بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده دیکر برقاچ قصبه دخی بولنوب، اڭ بیوکی پانسیلوانیه حکومتنك لانقاستر سنجاغنده وهاریسبورغك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٦٥٠٠ اهالیبی جامعدر.

**قولومبیه** (Colombie) آمریقای جنوبینك منتهای شمال غربیسنده برحکو-مت اولوب، مقدما ( یکی غرناده ) اسمیله دخی معروف ایدی .

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو حکومت آمریقای جنوبینك شمال غربی کوشه‌سنده قسم شمالیسی غیر منتظم وصانکه قیریق برمربع تشکیل ایدوب، ایکی آمریقایی بربرینه ربط ایدن بیوك برزخك دخی دوه بیونی شکلنده اولان و اڭ طار بولنان قسم جنوبیسنی وجدوّله تحویلی دردست اولان ( پانامه ) برزخنی حاویدر . بو وجهله بر اوجدن آمریقای وسطینك ( قوسته‌ریقه ) حکومتنه مربوط اولدیغی حالده ، شمالاً آنتیل دکیزیله ، شرقاً ونزوئلا و برازیلیا ، جنوباً اقوآدور دولتلریله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاطدر. ایچ طرفلرنده حدودی تماميله معین اولمیوب، اراضیٔ واسعهٔ داخلیه دول متجاوره بیننده منازع فیها اولدیغندن، هر طرفدن درجهٔ امتدادینی تماميله تعیین ایتمك متعسر ایسه‌ده، تقریباً خط استوا جوارندن ١٢° عرض شمالی‌یه قدر و ٧٢° ایله ٨٥° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٣٠٨٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨٧٠ استاتستیقنه کوره ٣٣٢٠٥٣٠ کشی اولوب ، تاریخ مذکوردن بری خیلی تزاید ایتمش اوله‌جغی ملحوظدر.

حال طبیعیسی ، جبال وانهاری ، سواحل وجزایری. — قولومبیه طبیعت اراضیجه اوچ قسمه منقسم اولوب، بری آند سلسله‌سنك شعبه وقوللریله آره‌لرنده‌کی یوکسك یایله‌لردن عبارت اولان واصل یکی غرناده دینلن یردر، که رأسی جنوبده اولمق اوزره ، بر مثلث صورتنده‌در ؛ ایکنجیسی بونك شرق جنوبی جهتنده واقع اولان و (لانوس) دینلن واسع اووه‌لر قسمی اولوب ، اورنوق و آمازون ایرماقلرینه تابع انهار کثیره‌نك جریانکاهیدر ؛ اوچنجیسی (پانامه) برزخی ودارپان سواحلنی حاوی اولان و آمریقای وسطیدن عد اولنمسی اقتضا ایدن طار و اوزون یردر .

آمریقای جنوبیبی طولاً شق وبشقه اسملرله آمریقای شمالیده دخی دوام وامتداد ایدن (آند) سلسلهٔ جبالی ذاتاً بربرینه قریب ویوکسك بر یایله ایله آیرلمش ایکی صره طاغلردن مرکب اولدیغی حالده، قولومبیه حکومتنه داخل اولنجه، بو ایکی قولك آره‌سی آچلمغه باشلادقدن ماعدا، بروسطی قول دخی تشکل، وبرچوق شعبه‌لره انقسام ایدیور. مملکتك غرب جهتنده بحر محیط معتدل بوینجه ممتد اولان وآمریقای وسطی جبالیله ارتباطی بولنان غربی قولك ارتفاع وسطیسی ٢٥٠٠ متره اولوب، اڭ مرتفع ذروه‌سی اولان (فرونتینو)نك ٣٤٠٠، پاراميلونك ٣٣٧٠ و سائر بعض ذروه‌لرکده ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعلری واردر . شرقی قول شمال شرقی‌یه طوغری امتدادله یاپانسز لانوسلره طوغری میلانی آز اتکار اوزاده‌رق، مملکتی شق ایتدکدن صکره، ونزوئله حکومتنه کیرر، وآنتیل دکیزی ساحلنه واصل اولنجه، ساحل بوینجه شرقه طوغری اوزانه‌رق ، تا ( ترینیداد ) جزیره‌سی قارشیسنده وبحرمحیط آطلاسیده (پاریا) برونه منتهی اولور. بونك اڭ یوکسك محلی (نوادو ده‌سومه‌پاز) طاغیدر، که ٤٨١٠ متره ارتفاعی اولوب، او عرضده سنه‌نك قسم اعظمنده قارله مستوردر . (قوتانغه) طاغنك دخی ٤٦٠٠ وسائر محللرینك ٤٠٠٠دن زیاده متره ارتفاعلری واردر. بوایکی قولك آره‌سنده اولان وسطی سلسله هپسندن یوکسك وبر چوق برکانلری شامل اولدیغی حالده ، بر چوق شعبه‌لره انقساملە شماله طوغری امتداد، وکیتدکجه انحطاط ایده‌رك، نهایت اتکاری بولیوار اووه‌لرینه منتهی اولور . بونك وسطی ارتفاعی ٣٠٠٠ متره اولوب ، اڭ یوکسك یری اولان ( هوبیلا ) طاغنك ٥٧٠٠، ( تولیما ) برکانینك ٥٦١٦، (مزاده هروئو)نك ٥٥٩٠، (رویز)ك ٥٣٠٠، (نواده دوقویندیو) نك ٥١٥٠ و(سانته ایزابله)ك ٥١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بونلردن بشقه بر طاقم منفرد طاغلر دخی بولنوب؛ بونلرك اڭ مهمی مملکتك شمال شرقیسنده ساحل قربنده

وسائر جبالدن واسع اووه‌لرله آیرلمش اولان (نواده ده‌سانته مارته) جبالیدر، كه ٦٠٠٠ متره‌یه قریب ارتفاعی اولوب ، قولومبیانك اڭ یوكسك محلیدر، وتپه‌لری سرمدی قارلر وبوزلرله مستوردر. آند سلسله‌سنك قوللری آره‌لرنده یوكسك وكنیش یایله‌لر بولنوب ، بونلرك زمینی حذای بحردن ٣٠٠٠ متره‌یه قدر یوكسكدر. مملكتك اڭ معمور ومسكون قسمی‌ده بو یایله‌لر اولوب، اڭ بیوك شهر وقصبه‌لری اوراده‌در. مذكور یایله‌لر ایچنده سونمش ویاالآن آتش افشان برچوق بركانلر دخی بولنیور.

قولومبیه حكومتی، وضعیت طبیعیه‌سی حسبیله، بحر محیط آطلاسی‌یه معروض اولوب، یاغمورلری چوق اولدیغندن ، میاه جاریه‌سی‌ده بول اولوب، اڭ بیوك ایرماغی (ماغدالنه)در، كه آمازون ایله اورنوق ولاپلاته‌دن صكره آمریقای جنوبینك اڭ بیوك نهریدر. بو ایرماق مملكتك قسم جنوبیسنده (لاس پاپاس) طاغندن نبعانله آند سلسله‌سنك قوللری آره‌سنده‌كی یایله‌لرده شماله طوغری جریان، و صاغ و صولدن بر چوق نهرلر اخذ ایدرك ، بولیوار اووه‌لرینه دوشر؛ و اوراده نواده جبال منفرده‌سندن اینن بر قاچ چای دخی اخذ ایله، بر طاقم بتاقلقلر تشكیل ایدر؛ وتقریباً ١٨٠٠ كیلو-متره‌لك جریاندن صكره ، برقاچ آغزدن آنتیل دكیزینه دوكیلور. منبعندن ٢٠٠ كیلومتره آشاغیده كوچك سفائن ایچون، و ٧٧٥ كیلومتره آشاغیده صوك شلاله‌لرینی بعدالمرور بیوكلر ایچون سیره صالح اولوب، ١٠٠٠ كیلومتره‌لك مجراسنده بیوك گمیلر دخی سیر وحركت ایدر. بو ایرماغه دوكیلن انهارك عددی ٥٠٠ ی متجاوز اولوب ، باشلیجه‌لری صاغدن : بوغون، سوغاموزو، لبریجو، ریوسزار؛ صولدن دخی (قاؤقه) نهریدر، كه ١٣٥٠ كیلومتره طولنده مجراسی اولوب، قسم وسطیسی سیرسفائنه صالحدر . مذكور ماغدالنه‌دن صكره (آراتو) ایرماغیدر ، كه مملكتك غرب جهتنده آندسلسله-سنك ایكی شعبه سی آره سنده ینه جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ٧٠٠ كیلومتره لك جریاندن صكره ١٥ آغزدن (اورابه) كورفزینه دوكیلور. مجراسنك ٥٠٠ كیلومتره لكی بیوجك واپورلرك سیرینه صالح ایسه‌ده ، آغزلری مسدود اولوب ، دكیزله اختلاطی یوقدر. آند سلسله‌سنك اڭ شرقی قولندن نبعانله ، اورنوق وآمازون ایرماقلرینه دوكلمك اوزره ، واسع و اكثر طرفلری هنوز مجهول اولان لانوسلرده شرقه و شرق شمالی‌یه طوغری آقان انهار دخی چوق اولوب، باشلیجه‌لری: قاقوئته، غوآویاره، متا ، آراؤقه و سائره‌در ، كه جمله‌سی اووه‌لرك كنارندن اعتباراً سیر سفائنه صالحدر. یایله‌لرده بعض كوچك كوللر وسواحلده واسعجه برطاقم كول و بتاقلقلر واردر .

قولومبیه موقع وجبال وانهارجه طبیعتك نه‌قدر مساعده‌سنه نائل ایسه، سواحلجه دخی او حالده اولوب، بحر محیط آطلاسی‌یه تابع آنتیل دكیزنده ٢٢٥٠ و بحر محیط معتدلده ٢٣٩٠ كیلومتره ساحلی وهر ایكی طرفده متعدد كوزل لیمانلری واردر . پانامه برزخنك ساحل شمالیسنده بولنان قویلردن (شیریكی) قوینده تقریباً ٤٠٠ و (سان بلاس) قوینده ٢٢٫٧ كوچك آطه‌لر بولنوب ، جمله‌سی هندستان جوزی آغاجلرندن عبارت اورمانلرله مستوردر . پانامه برزخنك جنوبنده واقع پانامه كورفزنده (قوئیبا) و (لاس پارلاس) اسمیله بیوجك ایكی آطه‌سی واردر . نیقاراغوا ساحل شرقیسنك آچیقلرنده واقع (سانت آندره) ایله (پرووی‌دنسیا) جزایر مجتمعه‌سی‌ده قولومبیه‌یه تابعدر .

اقلیم وهواسی . — قولومبیه خط استوایه متصل اولوب، حد ذاتنده اقالیم حاره دن اولدیغی حالده، ارتفاع ووضعیت اراضیجه اولان اختلافات كثیره‌سی هواسنك دخی اوكا كوره تخلفنی موجب اولیور . درت متره ارتفاعنی متجاوز اولان طاغلری سرمدی قارلرله مستور اولوب ، یوكسك یایله‌لرده ارتفاعه كوره درجهٔ حرارت آرته‌رق، میزان الحراره حد وسطی اوزره ١٠ ایله ٢٥ درجه آره‌لرنده بولنور. بو یایله‌لرده دائمی بربهارحكم سورر. سواحلده وبعض قیالی وادیلرده ایسه حرارت كولكه‌ده ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار . قولومبیه‌ده حرارتجه مواسم اولمیوب، یالكز یاغمور موسمی واردر . بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع اولان قسم اعظمنده یاغمور موسمی

کونش ایله برابر کزوب، شمس سمت الرأسده اولدیغی وقت یاغمور کثرتله یاغار، و کوك کورلسیله فرطونه‌لر چوق اولور. بر بلوط منطقه‌سی کونش ایله برابر کزوب، ایکی یاغمور موسمی پیدا ایدر. بو مأئله‌ده شمال شرقیدن اسن روزکارلر هم سرینلك هم رطوبت کتیرمکله، هوانك جیادتنه چوق خدمت ایدر. بحر محیط معتدل مأئله سنده‌کی قسم اصغرنده ایسه هوا دائما راکد ویك رطوبتلی وصیجاق اولوب، انواع امراضی مولددر. پانامه برزخنك سواحلیله بولیوار و ماغدلنه ایالتلرینك آلچق و بتاقلقلری حاوی اولان بعض طرفلرنده دخی صیتمه وامراض جلدیه‌نك انواعی وداءالفیل وبرص علتلری حکم سوریور. عمومیت اوزره قولومبیه‌نك هواسی صاغلام و لطیف اولدیغندن، بو مستثنی یرلرده حکم سورن امراض مذکوره دخی یالکز هوانك ایجاباتندن اولمیوب، اهالینك قواعد صحته رعایت ایتمه‌ملریله هر نصلسه بعض علل ساریه‌نك اختلاطله وارثاً قانلرینه کچمش اولمسنك ده تأثیری واردر. ایچ طرفده‌کی واسع اووه‌لرده ایسه چیچك وقزاموق علتلری هر دائم اهالینك برر مقدارینی آلوب کوتورمکده‌در.

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قولومبیه‌ده هنوز سائر آمریقا دولنده کوریلن ترقیات حاصل اوله‌میوب، اراضیسیله اقلیم وهواسنك تخلفاتندن وبناءً علیه هر نوع محصولات یتیشدیرمکه اولان استعداد فوق‌العاده سندن بحق استفاده اولنمامقده، و حالا بوکون برنجی درجه‌ده منابع ثروتی معادندن عبارت بولنمقده‌در. حبوبات مختلفه آنجق احتیاجات داخلیه‌یه کوره اولوب، شکر قامشی، قهوه، وانیله، توتون، قرمز، چیویت، پاموق وسائر بوکبی محصولاتندن ایسه خیلی اخراجاتی دخی وار ایسه‌ده، بو بابده قومشولری اولان سائر آمریقا دولندن کری بولنمقده‌در. اورمانلری چوق اولوب، کراسته‌یه، مرانغوزلق واویمه‌جیلغه، بویاجیلغه وسائر صنعتلره یارار اشجاری و نباتات طبیه‌سی وعلی‌الخصوص قینه‌قینه قبوغی چوق اولوب، بونلردن‌ده بعض اخراجات اولیور. صیغیر وسائر حیوانات اهلیه‌سی متوسط حالده اولوب، خام وسپیلنمش خیلی دریلر دخی چیقار. معادنی چوق اولوب، برنجی درجه‌ده آلتون معدنی کرك طمار اوله‌رق وکرك قوملرده چوق بولندیغی کبی، دنیاده صرف اولنان پلاتینك همان کافه‌سیله زمردلرك اك ایلری دخی بو مملکتدن چیقار. کومش یالکز بر یرده چیقیورسه‌ده، دمیر، قورشون و کمور معدنلری هر طرفده موجوددر. قیا طوزی معدنلریده سنه‌ده درت ملیون فرانق قیمتنده حاصلات ویریور. الحاصل مملکت حد ذاتنده پك محصولدار وزنکین واهالیسی‌ده اولدقجه چالیشقان ایسه‌ده، هنوز وسعت اراضیسیله متناسب صورتده مسکون اولمامسی، ومحال مسکونه‌سنك ارتفاعیله بر برلرندن بعد مسافه‌سی وآره‌لرنده وسائط نقلیه و مواردانك نقصانی الآن ترقیاتنه مانع اولمقده‌در.

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — قولومبیه‌ده صنایع الیوم پك کری اولوب، اهالیسی باشلیجه معدنك اخراجیله ومحصولات ارضیه‌نك استحضاریله مشغولدر. آنجق احتیاجات محلیه‌یه کوره بعض قبا منسوجاتله اوفق تفك صنعتلر اجرا اولنمقده‌در. معمولات قبیلندن اوله‌رق مملکتدن اخراج اولنان شیٔ یالکز (جیبجاپه) تعبیر اولنان بر نباتدن یاپدقلری حصیر شاپقه‌دن عبارت اولوب، پانامه شاپقه‌سی دینمکله معروفدر. تجارتی معادن ایله محصولات ارضیهٔ مذکوره‌نك اخراجندن ومعمولات صناعیه و سائره ادخالندن عبارت اولوب، سنوی اخراجاتی ۱۰۰ وادخالاتی ٦٥ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. تجارتنك آنجق اونده برقسمی بحر محیط معتدل اسکله‌لرندن اولوب، قسم کلیسی بحر محیط آطلاسی یعنی آنتیل دکیزی اسکله‌لرندن اجرا اولنور. براً دخی قومشولری اولان اقوآدور وونزوئلا حکومتلریله برآز تجارتی واردر. طرق ومعابری هنوز پك کری اولوب، پانامه برزخنده قولون ایله پانامه اسکله‌لری آره‌سنده ممالك مجتمعه‌دن برشرکت طرفندن یاپلمش ۷۷ کیلومتره طولنده بر دمیریول خطی واردر. داخلده دخی ۳٤۷ کیلومتره طولنده دمیریوللر دردست انشادر. آرابه ایشلر شوسه‌لری بیله آز اولوب، نقلیات پك کوج وکلیتلی مصرفله اجرا اولنور. پانامه جدولنك کشادی ایسه نیجه زماندن بری تصورده قالدقدن صکره، بوندن مقدم

حفریاته مباشرت اولندیغی حالده دخی ، شرکتی اداره ایدنلرك معلوم اولان سوء استعمالاتیله سکته‌دار اولمشدر.

اهالیسی ، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قولومبیه‌نك باشلیجه مسکون یرلری یایله‌لری یعنی ٨٠٠ ایله ٣١٠٠ متره ارتفاعلری آره‌سنده اولان یرلری اولوب، سواحلی، هوانك وخامتندن طولایی، همان خالیدر؛ ویالکز تجارتگاه اولان اسکله‌لرده بالضرور تجار طائفه‌سی ومنبت اولان آلچق اووه‌لرده باشلیجه زنجیلر اسکان ایدر. شمدیکی اهالیسی اساساً اسکی یرلیلرله اسپانیوللردن و اسیر اوله‌رق آفریقادن کتیرلمش برمقدار زنجیلردن مرکب اولوب، ٤ صنفه منقسمدر ؛ برنجی صنفی آز چوق خالص قالمش اولان اسپانیوللر ، ایکنجیسی اسپانیول ایله یرلیلرك وبعضاً ده زنجیلرك اختلاط و ازدواجندن متولد ملزلر، اوچنجیسی حال اصلیلرنده قالمش یرلیلر، دردنجیسی ده خالص حالنده اولان زنجیلردر. خالص حالنده قالمش اولان یرلیلر ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده تخمین اولنوب ، بونلرك ٨٠٠٠٠ ی خرستیانلغی قبول وحکومته عرض اطاعت ایتمش، و ١٢٠٠٠٠ ی یوکسك طاغلرده، واسع اووه‌لرك منتهالرنده وهواسی آغر ساحللرده الیوم اسکی حاللرنده ومستقل وسرکش اوله‌رق طیانمقده‌در . زنجیلر خالص ویا ملز حالنده اوله‌رق سواحلده و بیوك ایرماقلرك وادیلرنده هوانك وخامتنه تحمل ایله، زراعتله مشغول اولوب، بونلر اسارتك لغوندن بری کیتدکجه آزالمقده‌در . لسان عمومی و رسمی اسپانیولجه اولوب ، یالکز خالص حالنده قالمش یرلیلر کندی لسانلریله متکلمدرلر. معارف هنوز پك کری اولوب ، حکومتك جهدیله برابر، مکتبلر لزومی درجه‌ده تکثیر اولنه‌مامشدر.

آمریقانك کشفنده قولومبیه ٨ ملیون اهالی ایله مسکون معمور بر یر ایدی. بو اهالیی تشکیل ایدن اقوامنك برنجیسی ( شیبشا ) قومی ایدی،که مدنیتده پرونك اینقه‌لریله مکسیقه‌نك آزتکلرندن پك ده کری قالمیوب ، قالدیرملی یوللر ، آصمه کوپریلر ، ستونلی معبدلر یاپمق، هیکللر تراش، منسوجات نسج، طاش اوزرینه هیروغلیف خطلر حك، اکثر معدنلری اعمال واوزان واکیال استعمال ایتمك صنعتلرینی بیلیرلردی. بونلر بر ملیوندن زیاده اولوب، مغلوب اولدقدن صکره ، اسپانیوللره قاریشوب، کندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمشلردر. اقوام مذکوره‌نك ایکنجیسی (غوآنه) قومی ایدی،که شیبشالرك شمالنده ساکن اولوب، اونلرقدر متمدن دکل ایدیلرسه‌ده، ذکاوتده اونلردن کری اولمیوب، ایکی اوچ آیده اسپانیولجه تکلمه آلیشدقلری مشهوردر . بونلر استقلاللرینه پك مربوط اولوب، اسپانیوللره قارشی چوق وقت مصرانه مقاومت ایتمشلر، وبقیه‌لری الیوم مستقل حالنده یاشامقده‌درلر. شیبشالرك جنوبنده‌ده (پانش) ، ( پاس ) و ( آنداکی ) قوملری بولنوب، بونلر دخی برچوق وقت اسپانیوللره مقاومت ایتمش، وبر چوق آثار براقمشلردر. نهایت ساحل جنوبیده ونزوئلا حدودنده الیوم دخی موجود اولان غوآجیرلر بولنیوردی. [ «غوآجیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

اصول اداره‌سی ، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی ، تقسیمات ملکیه‌سی. — قولومبیه یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر حکومات متفقه صورتنده اداره اولنوب، ١٨٨٦ ده برتك حکومته تحول ایتمشدر . بر رئیس حکومت ایله سکز وکلا وبر شورای دولت طرفندن اداره اولنوب، ٣٣ اعضادن مرکب برهیئت اعیانی و٦٨ اعضادن مرکب مجلس پارلمنتوسی واردر. اعیانك ٢٧ سی ٦ سنه مدتله ایکنجی درجه‌ده و اعضا ٤ سنه مدتله برنجی درجه‌ده انتخاب اولنور. انتخاب ایتمك حقی حائز اولمق ایچون ٢١ یاشنی اکمال ایتمش اولمق و اوقویوب یازمق بیلمك یاخود معین بر سرمایه و یا ایراده مالك بولنمق ، و اعضا اولمق ایچون ٢٥، اعیاندن اولمق ایچون دخی ٣٠ یاشنی اکمال ایتمش اولمق شرطدر. واردات ومصارفی ٣٠ ملیون فرانق راده‌لرنده در . حال حضرده عسکری ٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، حرب زماننده سلاح طاشیمغه مقتدر اهالینك جمله‌سی عسکردر . مرکزی بوغوته شهری اولوب، مملکت ٩ ایالته منقسمدر،که اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومرکزلریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

| ایالت | مربع کیلومتره | اهالیسی | مرکزی | اهالیسی |
|---|---|---|---|---|
| آنتیوکیا | ٥٩ ٠٢٥ | ٤٦٤ ٨٨٧ | مودلین | ٣٧ ٢٣٧ |
| بولیوار | ٧٠ ٠٠٠ | ٢٤٥ ٢٣٤ | قارتاجنه | ٩ ٦٨١ |
| بویاقه | ٨٦ ٣٠٠ | ٥١٦ ٩٤٠ | تونجه | ٨ ٠٠٠ |
| قاؤقه | ٦٦٦ ٨٠٠ | ٤٦٠ ٠٧٨ | پوپایان | ٨ ٤٨٥ |
| قوندینامارقه | ٢٠٦ ٤٠٠ | ٥٣٧ ٦٥٨ | بوغوتا | ٩٥ ٨١٣ |
| ماغدالنه | ٦٩ ٨٠٠ | ١٣٧ ٣١٨ | سانته‌مارته | ٦ ٠٠٠ |
| پانامه | ٨٢ ٦٠٠ | ٢٢١ ٠٥٢ | پانامه | ٢٥ ٠٠٠ |
| سانتاندر | ٤٢ ٢٠٠ | ٤٣٢ ١٧٨ | بوفامارالغه | ١١ ٢٥٥ |
| تولیما | ٤٧ ٧٥٠ | ٣٠٥ ١٨٥ | ایباغوئه | ١٨ ٠٠٠ |
| جمعاً | ١ ٣٣٠ ٨٧٥ | ٣ ٣٢٠ ٥٣٠ | | |

احوال تاریخیه‌سی. — قولومبیه جهتی آمریقانك کشفنی متعاقب ( رودریغو باستیدا ) ایله معیتنده بولنان ( جوان دلاقوزه ) طرفندن کشف اولنه‌رق ، (ولا) برونك غرب جهتنده‌کی یرلری کزلمش ؛ و ایکی سنه صکره قریستوف قولومب کندیسی دخی داریان کورفزینه یناشوب ، بتون ساحل شمالیسنی کورمش ایدی . بعده ١٥٣٠ تاریخنه‌دك اسپانیوللر هر طرفدن مملکتك ایچنه دخول ایدوب، بیچاره اهالئ اصلیه‌یی انواع مظالمه دوچار، وبرطاقنی قتل، برطاقنی اسیر ایتمشلردی. اسپانیوللر بعض وادیلری یی غرناطه نك جوارلرینه بکزته‌رك ، بو مملکته ( یکی غرناده ) نامنی ویرمشلردی . هرطرفی ضبط ایتدکلرنده ، اوراسنی‌ده بر ایالت ویا خدیویت اتخاذ ایدوب، تجارتی‌بسبتون تحت انحصاره آلمشلردی . بو حال یالکز اهالئ اصلیه‌یه دکل، مملکتده یرلشمش‌اولان اسپانیوللره دخی آغر کلوب، ١٧٨١ تاریخندن بری ایکیده برده‌قیامه باشلامشلردی . ١٨١٠ تاریخنده‌قیام‌دها بیوك وجدی وعمومی اولوب ، اون بر سنه پیاپی اسپانیه عسکریله اوغراشدقدن صکره، بولیوارك ١٨١٩ ده قزاندیغی ( بویاقه ) غالبیتی اوزرینه ١٨٢١ده‌مملکتك‌مختاریت‌اداره‌سی‌تأمین اولنمشدی. آنجق او وقت قولومبیه ویا یکی غرناده شمدیکی حدوده منحصراولمیوب، بتون ونزوئلا واقوآدور حکومتلرینی دخی شامل یعنی شمدیکی اراضیسنك ایکی مثلنی جامع ایدی . یدی سنه بو حالده قالدقدن صکره، ١٨٢٨ ده مذکور ایکی‌حکومت آیرلمش؛ ١٨٦١ ده یکی غرناده شمدیکی ایالاتدن عبارت طقوز کوچك حکومتدن مرکب ممالك مجتمعه صورتنه‌قونمش؛ و ١٨٨٦ ده حکومات مذکوره ایالاته تحول ایله، برتك حکومت صورتنده اداره اولنمغه باشلامشدر .

**قولومبیه** } انکلیز — سی ( Colombie ) آمریقای ( Britamique )

شمالیده انکلتره‌یه تابع اولان ( دومینیون ) ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك الك غربیسی اولوب، وقتیله ( یکی قالدونیه ) تسمیه اولنوردی. واسع بریر اولوب، °٤٩ ایله °٦٠ عرض شمالی و °١١٧ ایله °١٣٧ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوباً ممالك‌مجتمعه ایله شرقاً ینه‌دومینیون آلبرته وآتاباسقه حکومتلریله، شمالاً «شمال‌غربی» اراضئ واسعه‌سیله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله وقسم‌شمالیسنده ممالك‌مجتمعه‌نك‌آلاسقه اراضیسنه تابع ساحل ایله محاط و محدوددر . حدود شمالیه وجنوبیه‌سیله حدود شرقیه سنك نصف شمالیسی اراضئ خالیه ایچنده خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارت اولوب، حدود شرقیه‌سنك نصف‌جنوبیسنی ایسه قیالی طاغلر سلسله‌سنك صرتی تشکیل‌ایدیور. شمالدن‌جنوبه بویی ٨٠٠ کیلومتره‌دن زیاده واکی ٦٥٠ ایله ٧٠٠ کیلومتره آره‌سنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٩٠٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره یعنی فرانسه‌دن بیوك اولدیغی حالده، اهالیسی ١٠٠ ٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولمیور . ساحلی پك کیرنتیلی‌چیقنتیلی وبرچوق برون وقویلر ایله‌آطه‌لری حاوی اولوب، قسم‌جنوبیسنده ( وانقوور ) اسمیله بیوك واوزون برجزیره‌سی وقسم‌شمالیسنده قرالیچه شارلوت جزایر مجتمعه‌سی بولنیور . انکلیز قولومبیه‌سی غیر مساوی ایکی قسمدن مرکب اولوب ، بری مذکور ( وان قوور ) جزیره سی ودیکری قره جهتیدر. بونلر آیری آیری برر مهجر ایکن، ١٨٦٦ ده انکلیز قولومبیه‌سی نامیله بالتوحید ، دومینیون حکومات مجتمعه‌سنه الحاق اولنمشلردر .

مملکت طاغلق اولوب، شمالدن جنوبه بویجه ایکی صره طاغلر ممتد اولور . بونلرك بری ساحله قریب اولان (قاسقاد رانجه) یعنی « شلاله‌لر سلسله‌سی » در،که ١٨٠٠ متره‌یه قدر یوکسلوب،صرب

اتکلرینی لب دریایه قدر اوزاتیر ، وجنوبه‌طوغری
ممتد اولوب، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور. دیگری
شرق جهتنده ممتداولان «قیالی‌طاغلر» سلسله‌سیدر، که
دها یوکسك و اسمندنده آکلاشلدیغی اوزره، دها
صرپ و چتین اولوب، بوغاز وکچیدلری ۲۰۰۰
متره‌یه قریب ارتفاعلرده‌در ، و اك یوکسك محلی
اولان (بروون) طاغنك ۴۸۷۷ متره ارتفاعی
واردر . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده واسع
ویوکسك برياله اولوب، بونك ایچنده دخی مذکور
طاغلرك بعض قوللری اوزانیر. مذکور ایکی سلسله‌دن
یایله‌نك ایچنده آقان وبحر محیط معتدله دوکلك ایچون
برر کچید بولان انهار کثیره‌نك اك بیوکلری (فراسر)
و (قولومبیا) ایرماقلریدر. بونلرك برنجیسی یایله‌نك
اکثر طرفلرینی طولاشه‌رق ، حدود جنوبیه‌سنده
و انقوور جزیره‌سی قارشیسنده بحر محیط معتدله
دوکیلور . ایکنجیسی ایسه یایله‌نك جنوب قسمنده
تحصل ایدوب ، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور .
مملکتك قسم شمالیسی میاه جاریه‌سی شماله طوغری
آقوب، بحر منجمد شمالی‌یه منصب اولان (ماکنزیه)
ایرماغنه دوکیلور . یایله‌ده کوللری پك چوق ،
و اکثری طار و اوزوندر.

هواسی افراط وتفریط بیننده اولوب، ایلولك
ابتداسندن مایسك نهایتنه‌دك سورن قیشلری صوغوق
وسرت و اوچ آی سورن یازلری دخی پك صیجا .
قدر. قیشین یالکز سواحلیله بعض آلچق وادیلری
معتدلجه اولوب، یایله وطاغلرك هر طرفی قارلر
وبوزلرله اورتیلور. ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر
بحر محیطدن کلن بلوطلری طوردیرمغله، بوطاغلرك
غربی اتکلرنده یاغمور زیاده یاغوب ، سائر طر-
فلرده دها آز وسیرك یاغار. بو مملکت واسعه‌نك
همان هر طرفی اورمانلرله مستور اولوب ، چام ،
میشه، قواق، کورکن، یبانی کراز، فندق ، آردیچ
وسائر آغاجلری حاویدر . ۱۰۰ متره‌یی متجاوز
اوزون چاملر دخی بولنیور . کراسته‌یه و سفائن
اعمالنه الویریشلی اولان بو اورمانلرك آغاجلری
بتون کرهٔ ارضی اداره ایده‌بیله‌جك مقدارده‌اولوب،
مملکتك اعماری حالنده برکون بوجهتدن چوق
استفاده اولنه‌جغی شبهه‌سزدر. اسکان و اعماره
صالح یرلری ۶۵ ، قابل زراعت اراضیسی ۴۰
و آرپه و سائر حبوباتله صنعی چایره الویریشلی
اولانلری‌ده ۲۵ ملیون یکی دونم تخمین اولنمشدر .
آنجق اکثر یرلری، قابل زراعت اوله‌بیلمك ایچون،
سقی و اروا اولنمغه محتاجدر. مملکتك بر سدسنی
کوللر وبر خیلی مقداریني‌ده قیالر وصرپ یرلر ضبط
ایتمشدر . شمدیکی حالده برنجی محصولی پتاته ایله
یرلیلرجه پك مقبول اولان صوغان کبی بر کوکدر.
حیوانات وحشیه‌سی چوق اولوب ، بیاض وسیاه
وبوز آیی ایله قورت، قپلان، یبانی کدی ، یبان
اوکوزی و زردوا و وشق ایله پوستلری کورك
اعمالنه یارایان سائر حیوانلرك انواعی و کوللرله
نهرلرده و سواحلده بالیقلر پك چوقدر. شمدیکی
حالده انکلیز قولومبیه‌سنك برنجی منبع ثروتی آلتون
معدنی اولوب، بوذی قیمت معدنك قوملرده وسطح
ارضده بولنانلری بیتمکده ایسه‌ده، قیا طمارلرنده
بولنانلرك الآن اخراجنه باشلانمامشدر . کومش ،
باقر، قورشون، دمیر، چنقو ، جیوه وسائر معد-
نلریله آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. کمور معدنی‌ده
چوق اولوب، وانقوور جزیره‌سنده کلیت اوزره
چیقارلمقده‌در .

اهالیسندن ۳۵۰۰۰ قدری قبائل و اجناس
مختلفه‌یه منسوب و آز چوق وحشی حالنده یاشار
اصل یرلیلردن وقصوری آوروپالی، چینلی وزنجیدن
عبارتدر. بونلر کیتدکجه چوغالمقده ، وبونلر چوغا-
لدقجه، بیچاره یرلیلر آزالمقده‌در . مملکت هنوز
معموریت درجه‌سنه وارمیوب، قصبه دینله‌بیله‌جك
یالکز وانقوور جزیره‌سنده بولنان ومرکز حکومت
اتخاذ اولنان (ویقتوریه) قصبه‌سیدر. قره جهتنده
ایسه (فور) یعنی «قلعه» ویا «قله» نامیله پك سیرك
بر طاقم کویلر واردر، که باشلیجه کورك آوینك
مرکزلریدر. معادن قربنده دخی معدنجیلرك و اك
زیاده قابل زراعت یرلرده دخی معدنجیلرله بعض
زراعك خانه‌لری بولنیور. معهذا فراسر ایله قولو-
مبیا ایرماقلری مجرالرنده‌کی قریه‌لر کیتدکجه بیومکده
اولوب، هربری برقصبه اولمق استعدادینی کوستریر.
انکلتره دولتنك دومینیون ممالك واسعه‌سی ایچنده
بحر محیط آطلاسی کنارندن بحر محیط معتدل ساحلنه‌دك

تمدید ایتدیکی بیوك دمیر یول خطی انکلیز قولو-
مبیه‌سنك قسم جنوبیسنی شق ایله، بومملکتك‌منتهای
جنوب غربیسنده و فراسر ایرماغی منصبنده واقع
(بورار داینلت) لیمانه واصل اولور، که کنارنده
(نیووستمینستر) ایله (وانقوور) اسکله‌لری بولنیور.
بولیمان پك واسع وصاغلام اولوب، ایلریده بر مرکز
تجارت‌ومعموریت اوله‌جغنده شبهه یوقدر. اوساحلده
دها برچوق مکمل لیمانلر واردر. مملکت، ایکیسی
وانقوور جزیره‌سنده واوچی قره‌ده اولمق‌اوزره،
بش قضایه منقسم اولوب، انکلیز حکومتنك وکیلی
مقامنده برمتصرف ایله ٥ اعضادن‌مرکب برمجلس
اداره طرفندن اداره اولنور، و ٢٥ اعضادن
مرکب بر مجلس مبعوثان خصوصیسی واردر.
دومینیون مجلس‌عمومیسنه ٥ وهیئت‌اعیانه ٣ اعضا
کوندرمك حقنی حائزدر.

**قولومنه** { (Kolomna) روسیه‌نك‌موسقوه ایالتنده و موسقوه‌نك ١٠٦
کیلومتره جنوب شرقیسنده و (موسقووقه) ایله
(اوقه) نهرلری ملتقاسنك برآز یوقاریسنده قضا
مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٨ ٥٠٠ اهالیسی
و ایپك وپاموق منسوجات ایله توتون فابریقه‌لری
واردر.

**قولومیا** { (Kolomea) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ١٧٠ کیلو-
متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (پروت) نهرینك
صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب،
٢٣ ١١٠ اهالیسی، بیوك چینی‌فابریقه‌سی‌وکراسته
ایله توتون تجارتی واردر.

**قولون** { ( Colon ) آمریقای جنوبینك قولومبیه حکومتنه تابع پانامه
ایالت و برزخنك شمال شرقی ساحلنده و پانامه
اسکله‌سنك ٧٧ کیلومتره شمال‌غربیسنده(مانزانیلو)
اسمنده برکوچك آطه اوزرنده برقصبه و اسکله
اولوب، ٣ ٥٠٠ اهالیسی واردر. یکی بر قصبه
اولوب، اورادن پانامه‌یه قدراولان دمیریول‌خطنك
انشاسی صره‌سنده تأسیس اولنمشدر. درودست
حفراولان پانامه‌جدولنك دخی‌آغزنده بولنه‌جغندن،
چابق بیویه‌جکی مأمولدر.

**قولوندی** { ( Kouloundy ) سیبریه‌ده ( تومسق ) ایالتنك بارناؤل
قضاسنده و ٢٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده بر
آجی کول اولوب، بویی ٣٨، اکی ٢٤ کیلومتره
و مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٤٦ مربع کیلومتره‌در.
همنامی اولان و ٢٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی بولنان
برنهر بوکوله دوکیلور.

**قولونیا دل ساقرامنتو** { ( Colonia del Sacra- mento ) آمریقای جنوبینك ( اوروغوآی )
حکومتنده و ( مونتویدئو ) نك ١٤٠ کیلومتره
غرب شمالیسنده اوله‌رق ( لاپلاته ) خلیجنك ساحل
شمالیسنده و بوئنوس آیرسك قارشیسنده‌سنجاق
مرکزی برقصبه واسکله‌اولوب، ٥ ٠٠٠ اهالیسی
واردر.

**قولونیه** { (Cologne) پروسیه‌نك رین ایالتنده و برلینك ٥٩٠ کیلو-
متره غرب جنوبیسنده و مرکز ایالت اولان
قوبلنچك ٨٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق
رین ایرماغنك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر
شهراولوب، ٢٨١ ٢٧٣ اهالیسی، مکمل‌استحکا-
ماتی، متعدد جسیم ومصنع معابدی، اوچ اعدادیه،
برصنایع و بر تجارت مکتبی، موزه‌سی، تاریخ‌طبیعی
نمونه‌خانه‌سی، نباتات و حیوانات باغچه سی، بیوك
کتبخانه‌سی، طرز قدیم اوزره دائره شکلنده تیا-
تروسی، نهرك اوزرنده‌اوزتیلی‌برکوپریسی، سربست
لیمانی، پك‌ایشلك‌تجارتی، اقمشه‌و منسوجات مختلفه‌ایله
توتون فابریقه‌لری و شهرك اسمنه اضافتله (قولونیه
صویی ) دینلمکله مشهور چیچك صوینك تقطیرینه
مخصوص ٤٠ فابریقه‌سی واردر. خارجدن‌منظره‌سی
پك کوزل اولوب، آنجق داخلنك بعض طرفلرنده
سوقاقلری طار و خانه‌لری اخشابدر. بو شهرده
١٢٤٨ تاریخ میلادیسنده انشاسنه بدأ اولنان‌جسیم
کلیسا الآن اتمام اولنه‌میوب، حالا انشاآته دوام
اولنمقده‌در. اهالیسنك قسم اعظمی قتولیکدر. پك
اسکی بر شهر اولوب، دفعاتله پایتخت بولنمش؛
ویقین وقتلرده رین ایالتنك مرکزی ایکن، اخیراً
مرکزیت قوبلنچه نقل اولنمشدر. آنجق بو حال

بیومسنه خلل کتیرمیوب، سنه‌دن سنه‌یه اهالیسی آرتمقده‌در .

**قولونیه** { مناستر ولایتنك كوریجه سنجاغنده و ولایتك منتهای جنوب غربیسنده بر قضا اولوب ، شمالاً نفس كوریجه ، شرقاً كسریه قضالریله ، جنوباً وغرباً دخی یانیه ولایتیله محدوددر. ٥٤ قریه‌دن مركب اولوب، ولایت سالنامه‌سنك بیانه كوره یالكز ١٥ ٣٢٥ اهالیسی واردر، كه بونلرك قسم اعظمی مسلم و بر آز مقداری آرناود و اولاخ اوله‌رق خرستیاندر . مركز قضا ( هرسقه ) قریه‌سیدر. اراضیسی مرتفع بر یایله‌دن عبارت اولوب، طوپراغی آز منبت، ومراعیه دها الویریشلیدر . مع هذا احتیاجات محلیه یه كفایت ایده جك قدر بغدای، آرپه، مصر و سائر حبوباتله بعض میوه وسبزه‌لر حاصل اولیور . قیونلریله كچی و سائر حیواناتی زیاده‌جه اولوب، قویون سودندن معروف آرناود پینیری كله‌لری یاپیلیر . اهالیسی جسارتله ومحنتكشلكله مشهوردرلر. مركز قضاده بر رشدیه وبتون قضاده ١١ ابتدائیه مكتبی و ٤ جامع ایله ٢ تكیه موجوددر . قولونیه اسمنك لاتینجه «مهجر» دیمك اولدیغی معلوم اولمغله ، اسكی رومالیلردن قالمه اوله‌جغی آكلاشیلیور، وبونلر طرفندن بومحله اهالی نقل واسكان ایدلمش اولمسی محتملدر .

**قولوی** { یاخود قولا (Kouloï, Koula) روسیه‌نك آرخانكل ایالت شمالیه‌سنده برنهردر، كه پیننغه قضاسنده نبعانله ، ابتدا شرقه طوغری آقه‌رق، ( دوینه ) ایرماغیله بر جدول ایله اختلاط ایتدكدن و بر قاچ چای آلوب سیر سفائنه صالح اولدقدن صكره ، شماله طوغری دونر؛ و ٣٢٠ كیلومتره لك مسافه قطع ایتدكدن صكره ، شمالی آق دكیزك ( قرن ) خلیجنه دوكیلور .

**قوله** { مادام—( Mme Colet ) فرانسه‌نك مشهور محرره‌لرندن اولوب، ١٨١٠ ده طوغمش، و ١٨٧٦ ده وفات ایتمشدر . « او » عنوانلی اثریله شهرت بولمشدر . دائره‌سی مجمع ادبا ایدی .

**قوله** { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده ومغنیسانك ١٨٠ كیلومتره شرقنده اوله‌رق (دویت طاغی) دینلن سونمش بر بركانك اتكنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٤١ اهالیسی، بر رشدیه وبر قاچ ابتدائیه ایله بر ایكی روم وراهبه‌لرطرفندن اداره‌اولنور اطفال‌متروكه‌یه مخصوص بر فرنك مكتبی ، جنوبه طوغری پك منبت ومحصولدار براووه‌سی، كلیم وسائره معمولاتی، ایشلك تجارتی، ٣٠ جامع ومسجدی، ٢ كلیساسی، ٣ حمامی، ٢ خانی، ١٥ چشمه‌سی، كنیش سوقاقلری، مجدد چارشیسی وخانه‌لرك اطرافنده‌باغچه‌لریله آغاجلری واردر. پك اسكی برقصبه اولوب، بعض آثار عتیقه‌سی وار ایسه‌ده، اسم قدیمی نه ایدوكی آكلاشیله‌مامشدر .

— قوله قضاسی شمالاً خداوندكار ولایتی وكوردوس قضاسیله، غرباً دمیرجی وكوردوس وصالحلی، جنوباً آلاشهر، شرقاً دخی اشمه‌قضالریله محدود اولوب، سلندی ومنده‌خوره ناحیه‌لریله برابر ٩٨ قریه و ٢٩١١١ اهالیی جامعدر، كه بونلرك یالكز ٢١٤٤ ی جماعات مختلفه‌یه منسوب غیر مسلم و قصوری كاملاً مسلمدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٨١ مربع كیلومتره اولوب ، ٤٠٠ كیلومتره‌لكی اراضیٔ مزروعه، ١٢٥١ كیلومتره‌لكی طاغلق و اراضیٔ خالیه ، ٢٠ كیلومتره‌لكی مرعی و ١٠ كیلومتره‌لكی اورماندر . محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق ومیوه و سبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، خیلی مقدار پلاموط دخی چیقار. قیونلری چوق اولوب ، بپاغیسندن محلنده خالی وكلیم یاپلدقدن صكره بر خیلی مقداری‌ده ازمیره ایندیریله‌رك اخراج اولنور. قوله قصبه‌سی ازمیر ومغنیسادن كلن دمیر یول خطنك مواقفندن اولان الاشهره شوسه ایله مربوط اولوب ، بو واسطه قضانك اخراجاتی وتجارتی تسهیل ایدیور. بوقضانك بپاغیسی كوزل اولمغله، خالیلری دها مقبول‌اولوب، سنوی ٣٦ ٠٠٠ متره قدر و ٨٦٥ ٠٠٠ فرانق قیمتنده خالی چیقار . اكثر اراضیسی بركانی‌اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده « یانمش » معناسیله ( قاتاكقاومنی ) تسمیه اولنوردی، وشرابنك نفاستیله مشهورایدی.

استرابون طرفندن تعریف اولنان اوچ برکان آغزی الیوم موجوددر. مرکز قضا قدیم اولدیغی کبی، (منه) قریه‌سی دخی اسکی (موانیه)، (سلندی) قریه‌سی اسکی (سیلاندوس)، (طاوله) قریه‌سی‌ده (تاباله) مدینهٔ قدیمه‌سنك محلنده واقعدر. قوله قصبه‌سی جوارنده (امیر حمامی) اسمیله نافع بر قاپلیجه موجوددر. مرمر اوجاغی حکمنده اولان (یلدیز) موقعنده دخی بر چوق هیکللر وسائر آثار مشهوددر. کدیز نهری قضایی شرقدن غربه شق ایدوب، شمالدن کلن سلندی صویی دخی بوکا منصب اولور.

**قولیاقان** { (Culiacan) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده سینالوآ حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب، مکسیقونك ١٦٤٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق قالیفورنیه کورفزینه دوکیلن همنامی بر نهرك اوزرنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیی جامعدر.

**قولیما** { (Colima) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك غرب جهتنده و مکسیقونك ٤٧٦ کیلومتره غربنده وبحر محیط معتدل ساحلندن ٦٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٥١٢٥ اهالیسی، پاموق ایپلیکخانه‌سی و اطرافنده قهوه مزروعاتی واردر.

— قولیما حکومتی مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکومتاتك اك کوچکلرندن اولوب، بحر محیط معتدل ساحلنده اولدیغی حالده، شمالاً وشرقاً جالیسقو، شرق جنوبی طرفندن میشوآقان حکومتلریله محدوددر. بحر مذکورده ١٦٨ کیلومتره‌لك ساحلی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤١٨ مربع کیلومتره اولوب، ٧٥٥٩١ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلردن و اووه‌لردن مرکب اولوب، اك یوکسك طاغی ٣٣٥٠ متره ارتفاعی اولان (قولیما) برکانیدر. نهرلرینك اك بیوکی (آرمریا)در. هواسی ساحلده و اووه‌ده صیجاق اولوب، یوکسك یرلرینه چیقلدقجه سرینلشیر. اقالیم حاره ومعتدله‌یه مخصوص محصولات متنوعه‌سی وطاغلرنده کومش، باقر، دمیر وقورشون معدنلری واردر.

**قولیما** { (Kolyma) سیبریه‌نك قسم شرقیسنده تومسق ایالتنده بر ایرماقدرکه اوخوجق دکیزینك ساحل شمالیسنده واقع (استانووی) طاغلرندن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، (لاودون) و (قورقودون) نهرلرینی آلدقدن صکره، شماله طوغری دونر، وصولدن (یاساخنه) و (سیر یانقه) یی‌ده آلوب، بعده ینه شمال شرقی‌یه رجوع، و (قدوتیخه) ایله (اومولوآ) نهرلرینی دخی اخذ ایله، ١٦٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ٧٠° عرض شمالی و ١٥٩° طول شرقیده بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلور.

**قولین** { (Kolin) چهستانك (اقزاسلاو) سنجاغنده و ٢٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (البه) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٦٤٠ اهالیسی، پاتیسقه ومسکرات فابریقه‌لری وبعض اسکی ابنیه‌سی واردر. چهستانده‌کی یهودیلرك مرکزی حکمنده‌در.

**قولیوان** { (Kolyvan) سیبریه‌نك تومسق ایالتنده و ٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (اوبی) نهرینك وبونك توسعله تشکیل ایتدیکی واسع کولك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ١٢٢٥٠ اهالیسی وذخیره بازاریله صید ماهیسی واردر.

**قوم** { (Kom) قره طاغ ایله ممالك عثمانیه حدودنده و پلاوه کولی حوضه‌سنك اوستنده منفرد ومرتفع برطاغ اولوب، ٢٨٥٠ متره ارتفاعی واردر. لدوسه معروض اولمسی جهتیله چوق قار طوتماز. — صربیه ایله قره‌طاغ حدودنده دخی بواسمله برطاغ اولوب، یانده‌کی همنامی بوغازك ١٩١٩ متره ارتفاعی واردر.

**قوما** { (Kouma) قافقاسیه‌ده برایرماقدرکه قافقاس سلسلهٔ جبالنده البرز طاغنك شمالی اتکلرندن (سوغالش) طاغندن نبعانله، قوبان و ترك ایالتلری آره‌سنده شمال شرقی‌یه و بعده ترك ایله استاوروپول ایالتلری بیننده شرقه طوغری آقه‌رق، ونهایت ترك ایالتنه کیره‌رك، ٥٤٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بحر خزره منصب اولور.

**قوماجنه** (Comagène) مرعش جهتندن عبارت بر خطهٔ قديمه اولوب، مركزى ( سميساط ) ايدى . ميلاددن ٦٥ سنه اول بر حكومت صغيره شكلنه گيروب، بعده (اوفراتزيه) يعنى ( فراتيه ) ناميله روما دولتنك ايالاتى عدادينه داخل اولمشيدى .

**قوماروم** ( Komarom ) مجارستانده پشته نك ٨٨ كيلو متره شمال غربيسنده وطونه‌نك برقولنك صول كنارنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب ، ١١٠ ١٢ اهاليسى ، جسيم استحكاماتى وخيلى فابريقه‌لريله ايشلك تجارتى واردر. بو قصبه ١٥٤٣ و ١٥٩٤ تاريخ ميلاديسنده ايكى دفعه عثمانليلرك ضبطنه كچمشدر .

**قوماسيه** (Coumassie, ياخود قوماسى ( Coumassî ) آفريقانك ساحل غربيسنده يوقارى گينه‌ده ( آشانتى ) دولت زنجيه‌سنك مركزى بر شهر اولوب، ٣٠َ °٦ عرض شمالى ايله ٣٠َ °٤ طول غربيده واقع ٠٠٠ ٧٠ اهالى‌يى جامعدر. سوقاقلرى واسع واشجارله مظلل اولوب، اورته‌سنده گنيش بر ميدان واردر ، كه هفته‌ده بر بازار قوريلور. انكليزلر ١٨٧١ ده بو شهرى ضبطله، حكمدارك مقرينى احراق ايتمشلردر.

**قوماكيو** (Comacchio) ايتاليانك اميليه خطه‌سنده واقع قراره ايالتنده وقراره‌نك ٤٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق آدرياتيق ساحلندن ٥ كيلومتره لك مسافه‌ده بر بطاقلغك ايچنده واقع وبربرلرينه برچوق كوپريلرله مربوط ١٣ كوچك آطه اوزرنده مؤسس برقصبه اولوب، ٦٨٢٠ اهاليسى واردر .

**قومامو تو** ( Kouma moto ) جاپونيه‌ده ( كيوسو ) جزيره سنك ( هيغو ) ايالتنده وتوكيونك ٨٨٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده برشهر اولوب ، ٨٩٥ ٤٥ اهاليسى واسكى استحكاماتى واردر .

**قومان** ( Koumanes ) ترك اقوامندن بر كوچك قومدر، كه اون برنجى قرن ميلادى اواسطنده پچنكلرى دفع ايله، روسيه‌نك جنوب جهتنه يرلشمشلردى. بعده مغوللرك اورالرى استيلالرنده برطاقلرى مجارستانه هجرتله ، مجارلرك ويردكلرى يرلرده يرلشوب ، مرور زمانله مجارلشمشلرسه‌ده ، اليوم كنديلرى ومملكتلرى قومان اسميله تفريق اولنمقده‌در. برطاقلرى دخى مغوللر طرفندن كوله كبى صاتيلوب، مصرده حكومته نائل اولان مماليك اتراك دخى بونلردن ايدى .

**قومانوه** قوصوه ولايتنك اسكوب سنجاغنده واسكوبك ٣٠ كيلومتره قدر شرق شماليسنده اوله‌رق ( غنوله ) چايى كنارنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٤٥٠٠ اهاليسى، ٢ جامع شريفى، بررشديه وبر ابتدائيه ايله برده خرستيان مكتبى، برمدرسه‌سى، ٢ تكيه‌سى، نهرك اوزرنده بركوپريسيله برقاچ دكرمنى وهفته‌ده بر قوريلور بازارى واردر . اسكوبدن صربيه‌يه گيدن التصاق خطى بو قصبه‌دن كچوب ، اوراده موقفى اولمغله، گيتدكجه اهميت تجاريه‌سى آرتمقده‌در.

— قومانوه قضاسى ١٠٩ قريه‌دن مركب اولوب، اسكوب، اشتب، قرطوه، پلنقه وپرشوه قضالريله محاطدر . اراضيسى عارضه‌لى و مختلف اولوب ، قابل زراعت منبت يرلريله مرعا و اورمانلرى واردر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله كنوير وسياه بر نوع عادى توتون وسبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارتدر . حيواناتى وعلى الخصوص قويونلرى چوق اولوب، يپاغى وياغ و سائره‌دن خيلى اخراجاتى واردر. اهاليسى ٠٠٠ ٣٠ راده‌لرنده اولوب، قسم اعظمى مسلم وآرناؤد وقصورى بلغار وسائره‌در.

**قومانه** (Comana) مرعش سنجاغنده‌كى البستان قصبه‌سنك اسم قديمى اولوب، بو شهر قديم (بلونه)نك عبادتنه مخصوص جسيم معبديله مشهور ايدى .

**قومانه** (Cumana) آمريقاى جنوبينك (ونزوئلا) حكومتنده و(قارياقو) قوينك مدخلنده ايالت مركزى برقصبه واسكله اولوب، ٩٤٣٠ اهاليسى وپك صيجاق لكن صاغلام هواسى واردر . مقدما دها بيوك اولوب ، حركت ارضدن دفعاتله منهدم اولمشدر .

**قومايا غوآ** ( Comayagua ) آمريقاى وسطيده (هوندوراس) حكومتنده وغوآتماله‌نك ٣٢٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق

منبت بر اووه ایچنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. وقتیله حکومتك مرکزی ایدی.

**قومپینیه** { (Compiégne) فرانسه‌نك اوآزه ایالتنده وپارسك ١٠١ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٣٩٣ اهالیسی، کوزل بر قلعه‌سی، واسع براورمانی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وبعض فابریقه‌لری واردر.

**قومرسی** { (Commercy) فرانسه‌نك موزه ایالتنده و (بارلدوق)ك ٣٩ کیلومتره شرقنده وموزه نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥١٥٠ اهالیسی، کوزل برقلعه‌سی ودباغخانه‌لریله متعدد فابریقه‌لری واردر.

**قومس** { (واصل فارسیسی کومس) ایرانك شمال جهتنده طبرستان جبالنك اتکلرنده وری ایله نیسابور آره‌سنده بر خطه اولوب، مرکزی دامغان شهری اولدیغی حالده، بسطام دخی اك مشهور معموره‌لرندن‌ایدی. بعضلری سمنانی دخی بو خطه‌دن عد ایتمشلردر.

**قومسان** { همه‌دان‌قربنده بر ناحیه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

**قوم طاغی** { چینه تابع ترکستان شرقینك شرق جهتنده و مغولستان جهتنده (لوب نور) ایله (قره‌نور) کوللری آره‌سنده بر اووه اولوب، ایچنده یبانی حالنده دوه‌لر بولنیور.

**قوم قلعه** { بحر سفید بوغازینك آسیا جهتنده وقلعهٔ سلطانیه‌نك ٢٦ کیلومتره جنوب غربیسنده مندرس چایی منصبنك صول کنارنده و سد البحرك قارشیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی واردر.

**قومننوس** { (Comnéne) بیزانتیون دولتنده‌مشهوربرخاندان‌اندرکه بیوك قسطنطینك اقرباسندن برینك نسلندن اولمق ادعاسیله، حق وراثت طلبنده بولنوب، افرادندن آلتی کشی قسطنطینیه‌ده، بر کشی ارکلیده و اون کشی طربزونده حکم سورمشلردر. قسطنطینیه‌ده حکم سورنلرینك تاریخ قعود و انفصاللری بر وجه آتیدر:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| ایساق قومننوس | عن | ١٠٥٧ | الی | ١٠٥٩ |
| برنجی آلکسیس‌قومننوس | » | ١٠٨١ | » | ١١١٨ |
| یانی قومننوس | » | ١١١٨ | » | ١١٤٣ |
| مانوئل قومننوس | » | ١١٤٣ | » | ١١٨٠ |
| ایکنجی‌آلکسیس‌قومننوس | » | ١١٨٠ | » | ١١٨٣ |
| آندرونیق قومننوس | » | ١١٨٣ | » | ١١٨٥ |

بونلرك اخیری اولان آندرونیق (ایساق آنکلو) طرفندن اسقاط اولنمغله، تورونی داوید بعده پافلاغونیه یعنی قسطمونی جهتی حکمداری اولوب، ارکلی‌یی مقر اتخاذ ایتمش؛ و اوچنجی آلکسیس قومننوس ١٢٠٤ تاریخنده (پونت) دولتنی تأسیس ایدوب، نسلندن کندیسیله برابر اون کشی تاریخ مذکوردن ١٤٦٢ تاریخنه‌دك، یعنی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری اوراسنی‌ده فتح ایدنجه‌یه قدر، طربزونده حکم سورمشلردر. [ بو خاندان افرادینك هر بری حقنده اسم ذاتیسی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلمشدر. ]

**قومودوس** { (Commode) روما ایمپراطورلرندن اولوب، مارق آورلك اوغلیدر. ١٨٠ تاریخ میلادیسنده، ٢٠ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، سفاهته طالمش؛ همشیره‌سنی وزوجه‌سنی قتل ایتمش ایدی. نهایت معشوقه‌سی(مارسیپا)یی قتل‌ایتمك‌تشبثنده ایکن١٩٢ تاریخنده بونك طرفندن تسمیم اولنمشدر. پك ایری وقوتلی آدم اولوب، جانبازخانه‌ده خلقك اوکنده کولشیر، وسلاحسز آدملری کندی الیله اوراده طوپوزله اولدیرمکدن خوشلانیردی.

**قوموره** { (Comores) آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده وبوساحل ایله مداغسقار جزیرهٔ کبیره‌سی آره‌سنده کی (موزامبیق) بوغازینك شمال‌جهتنده درت‌آطه‌دن مرکب بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ٢٤٥ کیلومتره اوزونلغنده بر صره تشکیل ایدرلر. بو درت آطه‌نك اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری و نفوسلری بروجه آتیدر:

| جزیره | مربع کیلومتره | اهالیسی |
| --- | --- | --- |
| بیوك قوموره | ١ ١٠٢ | ٣٥ ٠٠٠ |
| موهلی | ٢٩١ | ٦ ٠٠٠ |
| آنژوآن | ٣٧٥ | ١٢ ٠٠٠ |
| مایوته | ٣٥٦ | ١٢ ٠٠٠ |
| جمعاً | ٢ ١٢٤ | ٦٥ ٠٠٠ |

بو آطه‌لردن هر برینك سواحلده بر ایکیشر قصبه‌سی واردر، وکرك قصبه کرك قریه‌لری سورله محاطدر. اهالئ اصلیه‌لری آفریقادن کچمه زنجیلر ایسه‌ده، بوندن اوچ قرن اول بحر احمر جهتلرندن برطاقم عربلر اوطرفه کچوب، بوجزایری ضبطله، بر طاقم حکومات صغیرهٔ اسلامیه تشکیل ایتمش؛ و بولدقلری یرلی زنجیلرله عقد روابط صهریت ایدوب، قاریشه‌رق، بر قوم اولمشلردر. شمدیکی حالده جمله‌سی مسلم ولسان عربی ایله متکلمدرلر. کندیلری مونس و تجارتله مألوف آدملر اولوب، اسکله‌لرینه اوغرایان آوروپا سفاینیله اخذ و اعطا ایدرلر. بوجزیره‌لر اسماً فرانسه دولتنك مستملکاتندن معدوددر. الك بیوکنك ماء جاریسی اولمیوب، صهرنج صوینی قوللانیرلر. اورته‌سنده بر برکان اولوب، ١٨٦٥ ده دخی اشتعال علائمی کوسترمشدر.

**قومورین** { برونی (Cap. Comorin) هندستان شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده‌کی برون اولوب، کات سلسلهٔ جبالنك اوجندن عبارت اولمغله، ساحل قربنده ١٤٠٠ متره یوکسك وانکیندن دهشتلی برصورتده مشهود بر مسله تشکیل ایدیور. ′٥°٨ عرض شمالی و ″٥١′١٠°٧٥ طول شرقیده واقعدر. بونك اساسیله لب دریا آره‌سنده ٢ کیلومتره کنیش وقوملق برمیدان ممتد اولوب، بونك بر کنارنده آغاجلرله مستور برکوی و بر قلعه واردر. قدیماً بوراده (قوماری) اسمیله مشهور بر شهر و پك اوزاقلردن زیارتنه کیدیلن بر معبد وار ایدی.

**قوموس** { (Comus) اساطیر یونانیه‌ده سوینج، دوکون، رقص وسوس الهی زعم اولنوب، سمیز وشادان وکللرله طونادلمش بردلیقانلی صورتنده تصویر، وکوله‌نك الهی زعم ایتدکلری (مومس) ایله ترفیق ایدرلردی.

**قوموق** { ترك اقوامندن کوچوك برقوم اولوب، بحر خزرك ساحل غربیسنده ترك مناصبیله دربند آره‌سنده ساکن و حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر. مقدارلری ١٥ ٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، بولندقلری یر بطاقلق ایسه‌ده مرعالری چوق ایدر. کندیلریله برابر ٦ ٠٠٠ نوغای و ٤ ٠٠٠ چچن دخی ساکن اولوب، قضانك اهالیسی ٢٥ ٠٠٠ نفوسه بالغ اولور. جمله‌سی مسلمدر. بونلره (غازی قوموق) دخی دیرلر.

**قومه** { یاخود کومه (Cume, Gyme) آسیای صغیرك (أئولیا) خطهٔ قدیمه‌سنده وشمدیکی چاندارلی کورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق باقر چاینك منصبی قربنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، یونان قدمای شعراسندن هسیودك و بر روایتده اومیروسك دخی وطنی بولنمشدر.

— ایتالیانك قامپانیه خطه‌سی ساحلنده ونا- پولینك شمالنده دخی بو اسمله بر مدینهٔ قدیمه اولوب، آسیاده‌کی قومه مهاجرلری طرفندن میلاددن ١١٣٠ سنه اول تأسیس اولنمش؛ بونك اهالیسی ناپولی ایله مسینه شهرلرینی دخی بنا ایتمشلردی. میلاددن ٤١٩ سنه اول قامپانیه‌لیلرك ضبطنه کچمش، و بونلردن رومالیلره انتقال ایتمش ایدی. آنجق فرق اولنور بعض ویرانه‌لری باقیدر.

**قومه** { یاخود قومو (Côme, Como) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده ومیلانك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و همنامی اولان کولك جنوب غربی ساحلنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ ٩٣٠ و جوارلریله برابر ٢٤ ٣٥٠ اهالیسی، کنیش و دوز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، متعدد مصنع وکوزل آثاری حاوی کلیسالری، بیوك بر تیاتروسی. اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لریله کوشکلری، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وحکمت طبیعیه نمونه‌خانه‌لریله عملیاتخانه‌لری و ایپك اقمشه ایله صابون و سائره فابریقه‌لری

و دوكمخانه‌لری واردر. اسکی بر شهر اولوب ، وقتیله بیوك و بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر .

— قومه ایالتی اسویچره حدودینه قدر ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧١٧ مربع کیلومتره و اهالیسی ٦٤٠ ٤٧٧ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، پك کوزل وادی وتپه‌لری ومنبت طوپراغی واردر. باشلیجه محصولاتی ذخایر، پك لذیذ میوه‌لر، کوزل شراب وسائره اولوب، خیلی مقدار ایپك‌ده چیقار. صنایع وتجارتی پك ایلریدر. هواسی غایتله صاغلام ولطیف اولوب، یازین تبدیل هوا ایچون کیدنلر چوقدر .

— قومه کولی ایتالیانك اك کوزل کولی اولوب، آلپ طاغلرینك یوکسك اتکلری آلتنده شمالدن جنوبه ٢٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولدقدن صکره ، ایکی قوله آیریلوب، بری غرب جنوبی‌یه طوغری ٢٧ کیلومتره دها اوزانه‌رق قومه قصبه‌سنه منتهی اولور؛ دیکر قولی شرق جنوبی‌یه طوغری ١٨ کیلومتره ممتد اولوب ، لقو قصبه‌سنه واصل اولور. اك ایسه اك کنیش یرنده ٤٦٥٠ متره‌در . بالیغی و طیور مائیه‌سی چوقدر. کنارلرنده‌کی تپه‌لرك اوزرنده بولنان باغچه‌لرله کوشکلر ومیوه وچیچکلرك لطافت ولذتی امثالسزدر .

**قومی** { ( Koumi ) یونانده آغریبوز جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده اوله‌رق ( خالکیس ) ك ٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ٣٢٢٠ اهالیسی، لیمانی وکوزل باغچه وباغلری واردر .

**قومیتان** { ( Comitan ) مکسیقه‌نك شاپاس حکومتنده و(سان‌قریستووال)ك ٨٤ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق غریجالوه نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر . الیوم بسبتون منقرض بر قوم اصلینك مرکزی بولنمشدر .

**قومیزو** { (Comiso) سیچلیه‌ده سیراقوزه ایالتنك مودیقه قضاسنده ومودیقه‌نك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٦٧٠٠ اهالیسی ، صابون فابریقه‌سی و « دیانه چشمه‌سی » نامیله کوزل بر چشمه‌سی واردر .

**قومیشه** { ایرانك عراق عجمی خطه‌سی منتهای جنوب غربیسنده واصفهانك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دها آشاغیده چولده قورویان برکوچك چایك اوزرنده و ١٧٦٩ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، زمردآسا براووه‌سی وکوزل باغ وباغچه‌لری واردر. «معجم البلدان»ده، اصفهان قراسندن اولمق اوزره، بر (قومسه) مذکور اولوب، عینی اولسه کرکدر .

**قوناسیری** { یاخود قوناشیر (Kounasiri) (Kounachir) جاپونیه‌یه تابع وجاپونیه‌نك شمالنده واقع (قوریله) جزایرینك اك بیوکلرندن بری واك جنوبیسی اولوب، بویی ١١٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٩٤ مربع کیلومتره‌در . جنوباً نفس جاپونیه‌نك ( یزو ) جزیرهٔ کبیره‌سندن ٢٠ و نهایت ٣٠ کیلومتره کنیش اولان (یزو بوغازی) ایله وشمالاً ( ایتوروب ) آطه‌سندن (پیقو) بوغازیله آیرلمشدر . قوناسیری پك طار اولدیغی حالده ، یوکسك وبرکانی الاصل طاغلری اولوب، ٢٢٥٤ متره‌یه قدر ارتفاعلری اولدیغی مرویدر . اکثریا قار و بوزلرله مستور اولوب ، آنجق ٦ متره‌یه قدر یوکسلیر و اکثریا روزکاردن قیریلوب سوکیلور آغاجلری واردر . آینوس جنسیتنه منسوب بر آز اهالیسی و ساحل جنوبیسنده (توماری ) اسمیله قوریله جزایرینك مرکزی بر قصبه‌سی واردر .

**قونامه** { یاخود بازه (Kounama, Baza) نوبه‌نك یوقاری طرفلرنده نیله تابع ومأرب و تقازه وادیلرنده ساکن بر قوم اولوب، ١٥٠٠٠٠ قدر افرادن مرکب اولدقلری حالده ، الیوم دین قدیملرنده ثبات ایتمکده وزراعتله اشتغال ایلمکده‌درلر . مع هذا بوندن صکره دها چوق وقت طیانه‌میوب، دین اسلامی ولسان عربی‌یی قبوله مجبور اوله‌جقلری آکلاشیلیور.

**قونبو** { ( Konbo ) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك(قولا) شبه‌جزیره‌سنده برکول اولوب، ٣٢٦ مربع کیلومتره مساحهٔ

سطحیه‌سی و شمالی آق دکیزه دوکیلور آیاغی واردر.

**قونت** { (Aug. Conte) اوکوست — فرانسه‌نك متأخرین حکماسندن اولوب، (حکمت مثبته) مسلکنك موجدیدر. ١٧٩٨ ده مونتپلیه‌ده طوغوب، ١٨٥٧ ده پارسده وفات ایتمشدر. پولیتکنیق مکتبنده تحصیل ایتدکدن صکره، معاونلك و معلملك وظیفه‌سیله مکتب مذکورده قالوب، ابتدا سنت سیمونك مسلکنی تعقیب ایتمش ایسه‌ده، بعده بو استادندن آیریلوب، ١٨٢٤ تاریخنده «اصول سیاست مثبته» عنوانلی برتألیفله فکرومسلك مخصوصنی میدانه قویمش؛ و ١٨٣٩ ده نشر ایتدیکی «فلسفهٔ مثبته» عنوانلی کتابیله مسلکنی تماميله ایضاح واثبات ایتمش؛ وبعده بو بابده دها برقاچ کتاب یازوب، فلسفه‌یی فنون مثبته وحقیقیه‌یه تطبیق ایده‌رك، و فلسفهٔ مخصوصه‌سنه تدریجاً بر دین و مذهب جدید رنکنی ویره‌رك، «سیاست مثبته» عنوانیله یازدیغی کتابده بوکا «انسانیت مذهبی» نامنی ویرمشدر.

— (شارل قونت) اسمنده بری‌ده حقوق وعلم معاشرت بشر علماسندن اولوب، بوکا متعلق بعض مسائل مهمه حقنده یازدیغی کتابلرله شهرت بولمشدر. ١٧٨٢ ده (سنته‌امینیه) ده طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمشدر.

**قونتو** { (Kounto) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسنده اوچ قسمدن مرکب برکول اولوب، ٩٢١ مربع متره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. کم نهری اوچنی دخی شق ایدر. بوکوللرك ایچنده برچوق آطه‌لر واردر.

**قون چانغ** { (Koun-Tchang) چینك شمال غربی جهتنده‌کی (قانصو) ایالتنده و (لان چئو) نك ٢٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (هوآنغ هو) ایرماغنه تابع (هوئی هو) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. سوری پك واسع ایسه‌ده، تونغان قیامی صره‌سنده شهر تخریب اولندیغندن، ایچنك اکثر طرفلری خراب وخالیدر.

**قوندور** { (Condor) هند چینیده فرانسه‌یه تابع قوشنشینه ملحق ومقونغ ایرماغی منصبنك آچیقلرنده ٨° عرض شمالی ایله ١٠٤° طول شرقیده واقع بر طاقم جزایر اولوب، الك بیوکنك بویی ١٦ واکی ٣ کیلومتره‌در. طاغلق، برکانی‌الاصل واورمانلرله مستور اولوب، ساحللری قیالرله محاطدر. فرانسه‌حکومتی طرفندن منفی اتخاذ اولنمغله، برمقدار عسکر اقامه اولنمشدر. باشلیجه محصوللری پرنجدر.

**قوندورسه** { (Condorcet) فرانسه مشاهیر مؤلفیننن اولوب، ١٧٤٣ ده ریبومنده‌طوغمش؛ وزادکاندن برخاندانه منسوب اولوب، مارکی عنوانی حائز بولنمشدر. علوم ریاضیه‌یه انتساب ایدوب، ٢٦ یاشنده ایکن فنون آقادمیاسی اعضالغنه و بعده کتابت دائمه‌سنه نصب اولنمشدی. اوصره‌ده دالمبر، وولتر، تورغو وسائر حکما ایله عقد مناسبات ایدوب، بونلرك افکارینی قبول، و بعده فرانسه‌نك انقلاب عظیمنه خدمت ایده‌رك، (ژیروندون) لرله‌رأی‌ویرمش؛ وبونلرله برابر ١٧٩٣ تاریخنده محکوم اولوب، سکز آی احبابندن بر قادینك خانه‌سنده مختفی قالدقدن صکره، بونی ده نارینه یاقامق ایچون طیشاری یه چیقوب، توقیف وحبس اولنه‌رق، ١٧٩٤ ده محبسده کندینی تسمیم ایده‌رك وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنه و احوال نوع بشره دائر برقاچ کتابی اولوب، الك مشهور اثری «ترقیات افکار بشر» عنوانلی تألیفیدر،که احوال تاریخیه‌دن بحث ایتدیکی حالده، محبسده و یاننده مراجعت ایده‌جك هیچ برکتابی اولمدیغی حالده یازمشدر. وولتر و تورغونك ترجمهٔ حاللرینی ده یازمشدر.

**قوندوز** { افغانستانده کابلك ٢٧٠ کیلومتره شمالنده افغانستان امیرینه تابع بر اوزبك خانك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وآغر هواسی واردر.

— قوندوز خانلغی جیحون مجراسیله هندوکوه آره‌سنده واقع اولوب، شرقاً بدخشان، غرباً بلخ، شمالاً حصار و درواز مملکتلریله محاطدر. دوز وبطاقلق بریر اولوب، هواسی آغیر و یازین پك

صیجاق قیشین دخی پك صوغوقدر . شرق جنوبی جهتنده هندوکوهك اتکلری بولنوب، الك یوکسك محلی اولان (کوه عنبر) لك ٧٦٢ متره ارتفاعی واردر. اهالیسی ٤٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، تاجیك واوزبکدن مرکبدر. تاجیکلر متمکن اولوب، لسان فارسی ایله متکلم، و اوزبکلر چغتایجه لسانیله متکلم وخیمه‌نشیندر . اوز بکلردن بری مقدما بوخانلغی تشکیل ایدوب، اخلافی افغانستان امیرینك تحت اطاعتنه کیرمکه مجبور اولمشلردر . برنجی محصولی پرنج اولوب، مرعالری‌ده چوقدر .

**قوندوم** { (Condom) فرانسه‌نك (ژرس) ایالتنده و (اوش) لك ٤٣ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٢٨٠ اهالیسی، برکوچك موزه‌یی حاوی مناستری، برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر.

**قونده** { ( Konda ) سیبریه‌نك توبولسق ایالتنده اوبی ایرماغنه تابع ایرتیج نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، مجراسی ٦٠٠ کیلومتره اوزونلغنده‌در .

**قونده** { ( Condé ) فرانسه ده « شمال » ایالتنك والنسیانه قضاسنده و وا- لنسیانه‌نك ١٢ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق اسقونهری اوزرنده ناحیه مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، یالکز ٢٨٢٠ اهالیسی وار ایسه‌ده ، اسکی و مشهور بر بلده اولوب ، وقتیله پرنسلك مرکزی ایدی، و بوربون خاندانننك بر شعبه‌سی افرادی قونده پرنسلری عنوانیله شهرت بولمشلردر.
— فرانسه‌ده بو اسمله دها برقاچ قصبه اولوب ، الك بیوکلری قالوادو ایالتنك (ویره) قضاسنده و (ویره) نك ٢٥ کیلومتره شرقنده واقع و ٦٨٧٠ اهالیی جامع اولانیدر .

**قوندینا مارقه** { ( Condinamarca ) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتی ایالاتندن اولوب، ماباغدالنه ایرماغنك شرق جهتنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٦٤٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٣٧٦٥٨ کشیدر . اصل مسکون ومعمور یرلری آند سلسله‌سی یایله‌لری اولوب، بوسلسله‌نك شرق جهتنده اورتوق مجراسنه طو- غری ممتد اولان پاپانسز اووه‌لری ایسه یالکز ١٦٠٠٠ قدر وحشی یرلیلرك جولانکاهیدر . ایالتك مرکزی کرسیٔ حکومت اولان بوغوته شهریدر .

**قونرادر** { ( Conrad ) جرمانیه قراللریله آلمانیه ایمپراطورلرندن بش کشینك اسمیدر :

برنجیسی فرانقونیه دوقه‌سی ایکن ٩١٢ ده جرمانیه قراللغنه انتخاب اولنه‌رق ، قراللغی طانیمیان صاقسه وباویره دوقه‌لریله محاربه ایتمش؛ و ٩١٨ ده مجارلرله ایتدیکی محاربه‌ده آلدیغی یاره‌دن متأثراً وفات ایتمشدر . دشمنی اولان صاقسه دوقه‌سی (اوتون) لك اوغلی (هنری) یی ولی عهد براقشدی.
— ایکنجیسی (سالیق) لقبیله ملقب اولوب، فرانقونیه دوقه‌سی هنرینك اوغلی اولدیغی حالده ، ١٠٢٤ ده جرمانیه قراللغنه انتخاب اولنه‌رق، صا- قسه پرنسلریله غاوغا ایتمش ؛ وچهستان ایله مجارستان ولهستانده اعادهٔ اسایش ایتدکدن صکره، ایتالیایه سفر ایده‌رك ، غالب کلسی اوزرینه ، ١٠٢٧ ده رومادهٔ آلمانیه ایمپراطورلغنه نصب اولنمش؛ و ١٠٣٩ ده اوترختده وفات ایتمشدر .
— اوچنجیسی سوآبه دوقه‌سی فردریقك اوغلی وایمپراطور بشنجی هنرینك همشیره زاده سی اولوب ، ایکنجی لوترك یرینه انتخاب اولنمغه چالیشمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میوب، بونك وفاتی اوزرینه ، ١١٣٨ ده آلمانیا ایمپراطوری اولمش؛ ورقیبی بولنان صاقسه وباویره دوقه‌سی هنری ایله محاربه ایدوب، بونك یرلرینی دخی آلمش؛ و ١١٤٧ ده یدنجی لویی ایله برلکده اهل صلیب محاربه‌سنه کیدوب ، برمدت دمشقی محاصره ایتمش ایسه‌ده ، برنتیجه استحصال ایده‌میه‌رك، عودت ، و ١١٥٢ ده وفات ایتمشدر .
— دردنجیسی ایمپراطور ایکنجی فردریقك اوغلی وسوآبه دوقه‌سی اولدیغی حالده ١٢٥٠ ده ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، پاپا دردنجی اینوسان بونی تصدیق ایتمیوب ، فلمنکلی کوییوی التزام ، وصاحب ترجمه علیهنده براهل صلیب حربی اعلان ایتمشدی . بونك اوزرینه قونراد ، سیچلیتین قرالی اولمق ایچون ،ایتالیایه کچوب ، ناپولی وقاپووه ایله آکینویی ضبط ایتمش ایسه‌ده ، بوفتوحاتی

صره‌سنده ۱۲۵٤ ده وفات ایتمشدر . وراثتنه کوزی اولان برادری ( منفروآ ) طرفندن تسمیم اولندیغی مظنوندر .

— بشنجیسی ( قونرادین ) دیمکله معروف اولوب ، دردنجی قونرادك اوغلیدر . پدرینك وفاتنده ۳ یاشنده اولوب ، ارثاً آلمانیه‌ایمپراطورلغیله ناپولی وسیچلیه قراللغنه حق اولدیغی حالده ، محروم ایدلمش ؛ و ( آنژولی شارل ) دن ناپولی قراللغنی آلمق ایستدیکنده ، ۱۲٦۸ ده مغلوب واسیر اولوب ، صوری برمحاکمه‌دن صکره ، ۱٦ یاشنده اولدیغی حالده ، اعدام اولنمشدر .

**قونسپسیون** { (Concepcion) آمریقای جنوبینك شیلی حکومتنده وسانتیاغونك ٤۳۵ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( بیوبیو ) نهرینك‌صاغ کنارنده‌وبحرمحیط معتدل‌ساحلنده ۱۲ کیلومتره ایچریده ایالت‌مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۸۲۸۰ اهالیسی وداخلی‌مکتب اعدادیسی واردر .

— قونسپسیون ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۱۵۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۱۸۲۱۵ کشیدر . بغدای وسائر حبوباتیله شرابی آمریقاده برنجی اولوب ، هواسی دخی صاغلام ولیمانلری چوقدر .

— آرجنتین حکومتنك ( انتریوس ) ایالتنده وپارانك ۲٤۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق اوروغای نهرینك صول ساحلنده دخی بواسمله برقصبه اولوب ، ٦۵۱۵ اهالیسی واردر . مقدما مذکور ایالتك مرکزی ایدی .

— بواسمله آمریقاده دهابرقاچ کوچك‌قصبه واردر .

**قونستان** { (Constant) روما ایمپراطورلرندن بواسمله‌ایکی کشی‌کلمشدر :

برنجیسی بیوك قسطنطینك اوچنجی اوغلی اولوب ، ۳۳۷ تاریخ‌میلادیسنده‌ایکی‌برادری‌قسطنطین وقونستانس ایله برلکده پدرینه وارث اوله‌رق ، ملکك مقاسمه‌سنده کندیسنك حصه‌سنه ایتالیا ایله آفریقا دوشمش ؛ وبعده برادری قسطنطین‌ایله محاربه ایده‌رك ، بونك (آکیله) ده مقتول اولمسی اوزرینه ، صاحب ترجمه ۳٤۰ ده بتون غربك ایمپراطوری اولمشدر .

—ایکنجیسی‌شرق ایمپراطوری‌اولوب‌ایکنجی هراقلیوسك اوغلیدر . ٦٤۱ تاریخنده ، هنوز ۱۲ یاشنده ایکن، تخته اقعاد اولنمش ؛ و بونك زماننده روم ایمپراطورلغنك برچوق یرلری معاویه طرفندن ضبط ایدلمش ایدی . نهایت قسطنطینیه‌یی ترکله، سیچلیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، ٦٦۸ ده وفات ایلمشدر .

**قونستانتیا** { (Constantia) فرانسه ده‌کی ( قوتانسه ) واسویچره‌ده‌کی قونستانسه شهرلرینك اسم قدیمیدر .

**قونستانتین** { (Constantin)[«قسطنطین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**قونستانتینوپولیس** { (Constantinople) استانبولك اسم‌اصلیٔ یونانیسیدر . [ « قسطنطینیه » و « استانبول » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله . ]

**قونستانس** { (Constance) روما ایمپراطورلرندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی ( قلور ) یعنی « صاری » لقبیله ملقب اولوب، ۲۹۲ تاریخنده ماقسیمیان طرفندن اوغللغه قبول، وقیصر عنوانیله غالیا و اسپانیه ایله بیوك برتانیه والیلکنه نصب اولنمش ؛ و ۲۹۲ ده قیام ایتمش اولان برتونلری‌رام، وفرانقلری‌دفع‌ایده‌رك، اوتون شهرینی یکیدن تأسیس ایتمش ایدی . ۳۰۵ ده غالریوس ایله برابر آوغوست عنوانی آلوب، ملکنی رفق وملایمتله اداره ایتمش؛ وخرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ایدی. ۳۰٦ تاریخنده پیقتلرله قالدونیه‌لیلره قارشی حربه حاضرلنمقده ایکن، یورق شهرنده وفات‌ایتمشدر .

— ایکنجیسی قسطنطینك ایکنجی اوغلی اولوب، ۳۳۷ تاریخنده ، پدرینك وفاتی اوزرینه، برادرلری ایکنجی قسطنطین و قونستان ایله مقاسمهٔ

ملك ایدەرك ، حصەسنه شرق و یونان دوشمش ؛ و برادرلری غربده بربرینی متعاقب مقتول اولنجه ، بونلرك حصەسنی غصب ایتمش اولان ( مانیانس ) ایله ( وترانیون ) ی دفع وتنکیل ایدەرك ، ٣٥٠ تاریخنده بتون روما ممالکنه صاحب اولمش ایسەده ، ٣٦١ تاریخنده وفات ایتمشدر . زمانی ایرانیلره قارشی محاربەلرله و التزام ایتدیکی آریوس مذهبی اصحابیله اورتودوقسلر آرەسندەکی مجادلەلرله کچمشدر .

— ایمپراطور هونوریوسك سردارلرندن بر قونستانس دخی واردر ، که ٤١١ تاریخنده (آرله) ده تحصن ایتمش اولان غاصب قسطنطینی مغلوب ، و ویسیغوتلر حکمداری آتولفی غالیادن اخراج ایتمسی اوزرینه ، ایمپراطور کندیسنی ٤٢١ ده داماد و آوغوست عنوانیله تلطیف ایتدیکنه بناءً ، بعض مورخلر طرفندن ایمپراطورلر صرەسنه قونیلەرق ، اوچنجی قونستانس نامیله ذکر اولنمشدر .

**قونستانسه** { ( Constance ) سیچلیتین قرالیچەلرندن ایکی قادینك اسمیدر :

برنجیسی ایکنجی روجرك قیزی اولوب ، پدرینك وفاتندن صکره دنیایه کلمش ؛ و میراث حقنده یکنی ( تانقرد ) ایله منازعه ایدوب ، ١١٩٤ ده قرالیچه طانینمش ؛ و ایمپراطور آلتنجی هنرییه واروب ، بونك ادارەسی سیچلیەلیلره پك آغر کلمکله ، کندیسی دخی قوجەسنه قارشی تبعەسنی مدافعەیه مجبور اولمش ؛ و ١١٩٨ ده ، اوغلی ایکنجی فردریقی پاپانك تحت وصایتنه قودقدن صکره ، وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی منفرو آنك قیزی اولوب ، ١٢٦١ ده آراغونلی اوچنجی پدرویه وارمش ؛ و قوجەسنك یاردیمیله ، مشهور سیچلیه ایکندیلری قتل عامندن صکره ، آنژولی شارلدن سیچلیەیی ضبط ایتمش ؛ ١٢٨٣ دن ١٢٩٧ تاریخنەدك اوغللری نامنه پالرموده حکم سورمشدر .

**قونستانسه** { ( Constance ) باده بیوك دوقەلغنده قارلسروهەنك ٣٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وهمنامی اولان کولك غرب جنوبی کوشەسنده رین ایرماغنك بو کولدن چیقدیغی محلده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٢٠٩٥ اهالیسی ، ساعت ومنسوجات فابریقەلری وباشلیجه اسویچره ایله ایشلاك تجارتی واردر . برمحلەسی رینك اوبریاقەسنده واسویچره طوپراغندەدر . اسکی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی (قونستانتیا) در .

**قونستانسه کولی** { (Lac de Constance) و آلمانجه بودنزئه (Bodensee) اسویچره ایله آوستریا و آلمانیه آرەسنده بیوك برکول اولوب ، جنوب غربی ساحلی اسویچرەیه ، شرق جنوبی ساحلی آوستریایه وسائر طرفلری آلمانیەنك باویره ، وورتمبرغ وباده حکومتلرینه عائددر . شرق جنوبیدن غرب شمالییه طوغری بویی ٧٢ کیلومتره ، اینی ٢ ایله ١٤ کیلومتره آرەسنده ودرینلکی ٢١٠ ایله ٣١٥ متره بینندەدر . سطحی حذای بحردن ٣٩٨ متره یوکسکدر . مساحهٔ سطحیەسی ٥٣٩٠٠ یکی دونم اولوب ، جنو کولندن آز کوچکدر . منتهای غربٔ شمالیسنده چتاللاشوب ، براوجی طار واوزون برکورفز صورتنده باده طوپراغی ایچنه کیرر ؛ ودیکری قونستانسه بوغازندن مروراله (اونترزئه) کولنی تشکیل ایدر . اسویچره وآوستریاجهتلرنده سواحلی طاغلق اولوب ، آلمانیا طرفنده ایسه بعض تپەلری حاوی اووەلردن عبارتدر . بوکوله برقاچ نهردوکیلوب ، الك بیوکاری (رین) ایرماغیدر ، که اسویچرەدن کلوب ، اسویچره ایله آوستریا حدودنده جنوبدن کوله دوکیلور ، وکولی بوینەشق ایله ، قونستانسه قصبەسی اوکنده کولدن خروج ایدەرك ، غربه طوغری آقار . کولك صویی قیشین طوکماز ، وبعضا شدتلی فرطونەلر دخی اولورسەده ، سیر سفائنه مانع اولمیوب ، برچوق واپورلر ویلکن کمیلری ایشلر .

— امید برونده و (قاپتوون) ك ١٩ کیلومتره جنوبندەدخی بواسمله برکوچك قصبه بولنوب ، چبوقلری شیرازدن نقل اولنمش مشهور باغلریله مقبول شرابلری واردر .

**قونستيتوسيون** (Constitucion) آمريقاى جنوبيده شيلينك ( ماؤله ) ايالتنده و ( والپارزو ) نك ٢٦٦ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق ماؤله نهرى اوزرنده ومنصبى قربنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهاليسى وجوارلرنده كليتلى قهوه محصولاتى واردر .

**قونسكيه** (Conskie) روسيەدە لهستانك رادوم ايالتنده و رادومك ٥٥ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٤٢٩٠ اهاليسى واردر .

**قونسوس** (Consus) اسكى روماليلرده مشورتك الهى زعم اولنان برمعبود موهوم اولوب ، كم اسراره دال اولمق اوزره ، ضمنك نصفنى يره كومر ، وبونك نامنه برچوق آيينلر اجرا ايدرلر ايدى .

**قونسوئغره** (Consuegra) اسپانيەدە تولدهاايالتنده (مادرجوس) قضاسنده ومادر جوسك ٦ كيلومتره غربنده واسكى برقلعەنك آلتنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وروماليلردن قالمه بعض آثارى واردر .

**قونشاغوآ** (Conchagua) آمريقاى وسطينك ( سالوادور ) حكومتنده و فونسقه كورفزى مدخلنك صول كنارنده بر بركان اولوب ، ١٠٥٩ متره ارتفاعى واردر .

**قونغ** (Kong) آفريقاى غربيده يوقارى كينەنك شمالنده شرقدن غربه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، كينه سواحلنه اينن انهارى سودان غربيه طوغرى آقان ( نيجر ) حوضەسندن آيريور . بوطاغلر هنوز كشف اولنەميوب ، ٨٠٠ و نهايت ١٠٠٠ كيلومترەلك محلده ممتد اولدقلرى مظنوندر . اسكى خريطەلرده پك مرتفع بر سلسله كوستريليورسەدە ، بعض طرفلرينى كورن سياحلر ٧٥٠ مترەدن زياده ارتفاع بولمامشلردر . بعض محللرنده آنجق برتقسيم مياه خطى تشكيل ايدەجك صورتده آلچق تپەلردن عبارت اولسىدە ملحوظدر .

— بوطاغلرك جنوبى اتكلرنده و(قوماسه) نك ٢٧٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بو اسمله بر زنجى شهرى اولوب، هنوز هيچ بر آوروپالى طرفندن زيارت اولنمامش ايسه ده ، پك بيوك و تجارتكاه بر شهر اولديغى مروى، و ايچنده ياپيلان پاموق منسوجات سودان غربيجه پك مقبولدر .

**قونغ فوچئو** (Cong-Fou-Tseu) [ « قونفوچيوس » مادەسنه مراجعت بيوريله . ]

**قونغلتون** (Congleton) انكلترەنك چستر ايالتنده وماقلسفيلدك ٢٢ كيلومتره جنوب غربيسنده برقصبه اولوب، ١١٣٥٠ اهاليسى و پاموق منسوجاتله ايپك اقمشه و قوردله فابريقەلرى واردر .

**قونغو** ياخود زايير (Congo, Zaïre) آفريقانك الك بيوك ايرماقلرندن اولوب ، قطعهٔ مذكورەنك خط استوا اوزرنده وخط مذكورك جنوبنده تا ١٣° عرض جنوبيه قدر اولان اراضئ واسعهٔ وشطيەسنك صولرينى جمع ايله، بحر محيط آطلاسىيه دوكر. بونهر عظيم ( نياسه ) كولنك غرب و ( تانغانيقه ) نك جنوب جهتنده واقع ( بانغوئلو ) كولنك جنوب غربى كوشەسندن ( لوآپوله ) اسميله خروجله ، ابتدا غرب جنوبى يه ودرعقب دونوب شماله طوغرى آقەرق ، ( قازمبه ) مملكتنك حدود غربيەسنى بعدالتشكيل ، اراضئ مجهوله ايچنده جريانله ، ( لانجى ) كولنه واصل اولور ؛ و بوكولده بر چوق انهار و على الخصوص جنوب غربيدن كلن ويربرينى متعاقب برچوق كوللرك آياغى حكمنده اولان ( لوآلامبه ) يى آلدقدن صكره ، كاه شماله وكاه شمال غربى يه طوغرى آقەرق ، صاغدن اراضئ مجهولەدن كلن بر طاقم انهار و صولدن مجراسى كندى مجراسيله متوازى اولان (لومانى)يى آلير؛ واوندن آشاغى يتاغى پك زياده توسع ايتديكى، وبر چوق آطەلرى حاوى اولديغى حالده ، غربه طوغرى آقار؛ وصاغدن (ريمبيرى) و (مونغاله)يى دخى بعدالاخذ ، برقوس تشكيل ايدەجك صورتده جنوب غربىيه طوغرى دونر؛ وصولدن (لوپورى) و (چوآپه) نهرلرينى آلوب، ( مانتومبه ) كوليله ده اختلاط ايدر ، و بونك قارشيسنده صاغدن(اوبانكى)

نهر عظیمنی ودها آشاغیده ( سانغه ) و(لیقوآله)یی آلیر؛ و تدریجاً جنوبه طوغری دونوب ، صولدن ( موآته یاموو ) اراضیٔ واسعهٔ مجهوله سنڭ حسابسز انهاری اجتماعندن متشکل اولان ( قوآ ) نهر عظیمنی دخی اخذ ایله، دها بر خیلی مسافه‌ده فرانسز قونغوسی دینلن غامبو مهجرینڭ حدودینی بعدالتفریق، ینه سربست قونغو اراضیسنی شق ایله پورتکیزڭ ( آنغوله ) مهجری حدود شمالیه سنه واصل اولنجه، غربه طوغری دونوب، ۶° عرض جنوبیده کنیشجه واوزون بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. قونغو نیل و نیجردن صکره آفریقا قطعه‌سنڭ اوچنجی ایرماغی‌اولوب، مجراسی ۴ ۸۰۰ کیلومتره و حوضه سی ۲ ۴۰۷۸ ۰۰۰ مربع کیلومتره‌در . منصبندن ماتادی‌یه قدر ۱۵۰ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالح اولوب ، محل مذکورده بر طاقم شلاله‌لر سفائنڭ دوامنه مانع اولیورسه‌ده ، بو شلاله‌لردن یوقاری دخی استا - نلیپولدن ( استانلیفالس ) ه قدر اولان قسمی و تابعلریله دخی ۱۵۰۰ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالحدر . قونغونڭ منصبی ۱۴۸۴ تاریخنده پورتکیز بحریوننده ( دیغوقام ) طرفندن کشف اولنه‌رق ، مجراسنڭ اکثر طرفلری اخیراً انکلیز سیاحیننده لیوینغستون وقامرون و بعده استانلی طرفندن کزلمشدر .

**قونغو** { دولت مستقله‌سی ( État Indé- pendant du Congo ) آفریقای وسطیده آنف‌البیان قونغو ایرماغی حوضه‌سنڭ قسم اعظمنی حاوی اولمق اوزره ، اخیراً آوروپا دولنڭ اتفاقیله تشکیل، و بلجیقه قرالنڭ حکمدا- رانی تحتنه وضع اولنمش بیطرف بر دولت اولوب، ساحلده همنامی اولان ایرماغڭ منصبی شمالنده یالکز ۳۷ کیلومتره‌لك وسعتی اولدیغی حالده ، ایچریلرده بو ایرماغڭ وبعده بوکا تابع (اوبانکی)نڭ مجراسی تعقیب اولنه‌رق، ۵° عرض شمالی‌یه قریب محله قدر چیقار ؛ وجنوبده ۲۲° طول شرقی‌یه قدر ۶° و ۳۰َ ۶° عرض جنوبی خط مستقیمی حدود عد اولندقدن صکره ، جنوبه طوغری توسع ایده‌رك ، نهرڭ منابعنه یعنی ۱۳° عرض جنوبی‌یه قدر واصل اولور . منتهای غربیسی بحر محیط آطلاسیده ۱۰° طول شرقیده اولدیغی حالده ، حدود شرقیه‌سی تانغانیقه کولنه یعنی ۲۸° طول شرقی‌یه قدر واریر . اکثر طرفلری هنوز غیر مکشوف اولان بواراضیٔ واسعه‌نڭ مساحهٔ سطحیه- سی تقریباً ۲ ۲۴۱ ۲۵۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۴ ۰۰۰ ۰۰۰ راده‌لرنده‌در. ایچلرنده آوروپالیلر ۱۰۰۰ کشی قدر اولوب ، بونلرڭ نصفی بلجیقه - لیدر . ساحلی آلچق اولوب . لب دریادن برآز کری چکلنجه، ۲۵۰ متره ارتفاعی اولان برسده تصادف اولنور ، که اورادن ایچری‌یه طوغری اراضی آشاغی یوقاری او ارتفاعده دوام ایده‌رك ، آلچقجه بر یایله تشکیل ایدر، که بونڭ اوته‌بریسنده و علی‌الخصوص منتهای شرق و جنوبنده هنوز درجهٔ ارتفاعلری مجهول برطاقم جبال بولنیور . میاه جاریه‌سی چوق اولوب، جمله‌سی قونغو ایر- ماغنه دوکیلور ؛ و بونلرڭ مجرالرنده آز چوق کنیش برچوق کوللر دخی تشکل ایدیور . خط استوا ایچندن مرور ایتدیکی جهتله، هواسی‌بالطبع صیجاق اولوب، ساحلده رطوبتی ده زیاده اولمغله، آغر، وایچ طرفلرده دها یابس ودها صاغلامدر. اهالیسی زنجی اولوب، اکثریت اوزره ( بانتو ) جنسیتنه منسوبدر . سواحله قریب اولانلری الآن بت پرست ایسه‌ده شرق و شمال طرفلرنده کیلرڭ اکثری مسلم اولوب ، ایچلرنده زنکباردن اورالره کیرمش بیاض عربلر دخی چوقدر . اصل مرکز اداره‌سی بروکسلده اولوب، محلنده بر اجرا هیئتی وقرالڭ وکیلی صفتیله بر والی قونغو ایرماغنڭ الڭ شمالی مجراسی اوزرنده واقع ( قونغو ) بلده‌سنده اقامت ایدر . ساحله‌قریب اولان (بومه)قصبه‌سی‌ده ایکنجی مرکزی حکمنده در . مملکت ۱۱ ایالت و یا سنجاغه منقسمدر. وارداتی باشلیجه‌اخراجاتدن آلنان کمرك ایله سائر بعض‌رسومدن عبارت‌اولوب، یدی سکز ملیون فرانقه بالغ اولور ؛ و مصارفنڭ برقسمی بلجیقه قرالی وخزینه سی طرفندن تسویه اولنور . اخراجاتی باشلیجه فیل دیشی ، قهوه ، قاؤچوق ، پالمه دینلن برنوع جوز وبونڭ یاغی کبی شیلردن عبارت اولوب ، سنه‌ده ۱۴ ملیون فرانغی متجاوزدر . شمدیکی‌حالده وسائط اختلاطی‌انهاردن عبارت اولوب، برقاچ‌دمیر یول‌خطی دخی دردست

انشادر . بريليردن برى كوكلى وديكرى قرعه‌ايله جمع اولنور ايكى نوع عسكرى واردر .

**قونغو** { فرانسز — سى (Congo Fran-çais) آفريقاى غربيده جنوبى كينه مملكتنده فرانسه مستملكاتندن كنيش بر ير اولوب، شمالاً آلمانيه‌نك قامرون مهجريله واراضىٔ غير مضبوطه ايله، شرقاً وجنوباً مستقل قونغوايله، غرباً دخى بحر محيط آطلاسى ايله محدوددر. حدود شرقيه‌سنى ( قونغو ) و دها يوقاريده بوكا تابع (اوبانكى) مجراسى تشكيل ايدوب، آنجق جنوباً قونغونك مجراسنه قدر ممتد اولميور . ٢° عرض شماليدن ٥° عرض جنوبى‌يه و ٣٠′ ٦° دن ٣٠′ ١٥° طول شرقى‌يه قدر اعتبار اولنور . هنوز اكثر طرفلرى مجهول و يا برايكى سياح طرفندن كوريلوب پك سطحى صورتده معلوم اولماغله ، فرانسه‌نك بو مملكت واسعه‌يه اولان ادعاى متبوعيتى ده صرف سياست عالمنجه معتبر اولوب، محلنده ساحله قريب برقاچ نقطه‌دن بشقه بريرده حكم و نفوذى اولمديغندن، وشمدى‌يه قدر بركونه قيد و تحقيق اجرا اولنمديغندن، مساحهٔ سطحيه‌سيله مقدار اهاليسى حقنده برشى ديننله‌مز؛ يالكز فرانسه‌يه قريب بر وسعت وجسامتده اولديغنى سويليه‌بيليرز. سواحلدن برآز ايچرى‌يه كيديلنجه، طاغلره تصادف اولنوب، بوطاغلر كيتدكجه يوكسله‌رك، نهايت داخلى مرتفع بريايله‌يه چيقيليركه پاپانسز بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستور اولوب، مياه جاريه‌سى وكوللرى دخى چوق واكثر يرلرى حقيقةً شايان تصويردر . سنه ده ايكى ياغمور موسمى اولوب، برى شباطدن مايسه و ديكرى ايلولدن كانون اوله قدر دوام ايدر . بو ايكى موسمده پك چوق ياغمور ياغوب، بتون نهرلرى طاشير . انهارينك الك بيوكى ( اوغوئه ) اولوب، اوندن صكره طوغريدن بحرمحيط آطلاسى يه دوكيلن نهرلرى : ريوسانتوا، غابون ، نغانغه . قوآ لودر . شرق جهتنك صولرى ايسه قونغو ايرماغنه دوكيلوب، بونلرك الك بيوكلرى : سانغه، ليتوآله، آليما، مبه و سائره در . غابون نهرى سائرلرينه نسبتله كوچك ايسه ده، منصبنده پك اوزون و بحريه‌جه پك مهم برخليج تشكيل ايتديكندن، فرانسزلر الك اول اوراسنى ضبط ايدوب، ساحل شماليسنده الـيبرويل، اسميله برقصبه تأسيس، ومهجره مركزاتخاذ ايتمشلردر. بوسببه مبنى مهجرك بتوننه‌ده (غابون) اسمى دخى ويريلير . سواحليله آلچق يرلرينك هواسى پك صيجاق وآغير اولوب، آوروپاليلر بوهوا ايله اصلا امتزاج ايتمزلر؛ وصيتمه‌يه وانواع امراض جلديه‌يه دوچاراولوب، اكثرى آز مدتده تلف اولورلر . يوقارى طرفلرينك هواجه دهامساعد اولمسى مأمول ايسه‌ده، اهالى ايله موانست امكانى مشكوكدر . اهاليسى زنجى اولوب، اقوام و قبائل مختلفه‌يه منقسم ايسه‌ده، جمله‌سى ( بانتو ) جنسيتنه منسوب اولوب، لسانلرى ده بربرينه قريب ومشابهدر .

**قونغور** { ( Koungour ) روسيه‌نك پرم . ايالتنده و پرمك ٩٤ كيلو متره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٠٨٠٥ اهاليسى، دباغخانه‌لرى، قوندره و سائر مواد سراجيه ايله بخار ماكينه سى فابريقه لرى، سنه‌ده بر قورولور بيوك پنايرى و جوارنده ٦ كيلومتره قدرطولى اولان ١٠٠ قدرغريب مغاره‌سى واردر . قضاسنده ٢٠٠٠ تاتار اهالىٔ اسلاميه بولنيور.

**قونفوچيوس** { ( Confucius ) چينك الك مشهور حكيمى اولوب، اصل اسمى ( قونغ فوچئو ) در. ميلادعيسى (عم) دن ٥٥١ سنه اول ( لو ) حكومت ممتازه‌سنك برشهرنده دنيايه كلمشدر. پدرى شهرمذكورك حاكمى اولوب، چين شارعلرندن ( هوآنغ تى ) نك نسلندن اولديغى مرويدر. كنج ايكن، امور دولتده استخدام اولنوب، ٢٤ ياشنه كلنجه، هرشيئدن الچكه‌رك، مملكتك اخلاقنى اصلاح ايتمك مقصديله مطالعات و ملاحظاته قويلمش؛ وبو مقصدله چينك برچوق يرلرينى كزوب، برخيلى تلامذه پيدا ايلمش ايدى. عقل وحكمتنك اشتهارى اوزرينه، ( لو ) حكمدارى كنديسنى نزدينه جلبله، وزيرنصب ايدنجه، قونفوچيوس منوىٔ ضميرينى اجرا ايله، اخلاق عموميه‌يى ومحاكمى اصلاح ايتمش؛ وصنايع وتجارتى خيلى ايلرى‌يه كوتورمش ايسه ده ، چوق كچمه‌دن استعفا ايدوب، چكلمكه مجبور اولمش؛

و یکیدن سیاحته چیقوب ، خلقه حسن اخلاق درسلری ویرمکه، وبعده نامنی تأبید ایدن کتابلری یازمغه باشلامش ایدی . قبل المیلاد ٤٧٩ تاریخنده ٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر. تلامذه‌سی کندیسنی پك زیاده بیوده رك، اقوال و افعالنی یازمشلردر . سلاله‌سی الی یومنا هذا چینده باقی اولوب، حرمت عمومیه‌یه وبرچوق امتیازاته نائلدرلر. قونفوچیوس عملی برفلسفه تدریس ایدوب، انسانك حسن اخلاقله و حسناتله کمال بوله بیله جکنی و انسان کاملك عالم لاهوتله مناسبتی اولدیغنی التزام ایتمکله، دیانته تعلق ایدر مسئله‌لره دخی قاریشمدیغندن، فلسفه‌سی بالتدریج مذهب یرینه کچوب، حالا بوکون مذهبی باقیدر . هر نه قدر چینده و اوکا قریب ممالك کثیره ده ( بودا ) دیننك قبا بت پرستلك حالنی آلان بر صورتی دین عمومی حکمنده ایسه‌ده، کبار وخواص طاقمی الآن قونفوچیوسك مذهبنه تابعدرلر. تألیفاتی اخلاق وفلسفه وتاریخه دائراولوب، اکثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قونفوچیوس خارق‌عاده شیلردن اصلا بحث ایتمز .

**قونقورد** { ( Concord ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ( نیوهامپشیر ) حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، بوستونك ١٠٠ کیلو متره شمال غربیسنده و ( مریماق ) نهرینك ایکی کنارنده وبرچوق دمیریول خطلرینك محل تقاطعنده واقع و ١٢٣٠٠ اهالیبی جامعدر. نهرك شلاله‌سیله ایشلر برچوق فابریقه‌لری ومشهور آرابه وآلات موسیقیه‌ایله دمیره متعلق آلات وادوات متنوعه‌سی واردر. — بو اسمله ممالك مذکوره‌ده برقاچ کوچك قصبه دها واردر .

**قونقورده** { ( Concorde ) اسکی رومالیلر عندنده وفاق ومحبت الهه‌سی زعم اولنوب، روماده بیوك برمعبدی‌وارایدی، که سناتو دخی بعض دفعه ایچنده اجتماع ایدردی .

**قونقوردیا** { ( Concordia ) آمریقای جنوبیده آرجنتین حکومتنك انتریوس ایالتنده واوروغوآی نهری ساحل یمیننده ١ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی واردر .

**قونکه** { اندلسده شنترین اعمالندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**قونکتیقوت** { (Connecticut) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك شمال شرقی جهتنده بر نهردر، که قانادة حدودنده نبعانله، ( ورمونت ) و( نیوهامپشیر ) حکومتلری آره‌سنده آقه‌رق، وبعده ( ماساچوست ) حکومتنی وهمنامی اولان حکومتی شق ایده‌رك، جنوبه طوغری ١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (لونغ ایسلاند) قوینه دوکیلور. برقسمی سیر سفائنه صالحدر ؛ وصوینی برچوق ماکینه‌لر چویرر .

**قونکتیقوت** { ( Conecticut ) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك شرق شمالی جهتنده اك اول تشکل ایدن اون‌اوچ حکومات متفقه‌نك و یکی انکلتره خطه‌سنك منقسم بولندیغی آلتی حکومتك بری اولوب ، جنوباً ( لونغ ایسلاند ) کورفزیله، غرباً نیویورق، شمالاً ماساچوست، شرقاً دخی رود ایسلاند حکومتلریله محاط ومحدوددر. قره‌دن یعنی اوچ جهتدن حدودی خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارت اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنی ابراز ایدر. ٤١° ایله ٤٢° عرض شمالی آره‌سنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٩٢٥ مربع کیلومتره و اهالیسی ٨٢٠٠٠٠ کشیدر، که بونلرك ایچنده ١٠٠٠٠ قدر زنجی و ٢٥٠ قدر اصلی یرلی بولنیور. همنامی اولان نهر مملکتی شمالدن جنوبه شق ایدر. اراضیسی آلچق و آز متموج اولوب ، یالکز شمال غربی کوشه‌سنده ( غرین مونتن ) یعنی « یشیل طاغ » سلسله‌سنك اتکاری بولنیور . هواسی هر نه قدر سریع التحول و قیشین زیاده‌جه صوئوق ایسه‌ده ، پك صاغلامدر . زراعت، معدنجیلك، صنایع مختلفه، بالیقجیلق والحاصل هرنوع عملیات پك ایلری اولوب، معمور و متمدن بر یردر . جمهوریت ٨ قونتاق یعنی سنجاغه منقسمدر . مرکزی کاه ( نیوهاون ) وکاه ( هارتفورد ) قصبه‌سیدر .

**قونلیانو** { (Conegliano) ایتالیاده وندیك خطه‌سنك تروزه ایالتنده وترویزه‌نك ٢٧ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی وچوخه‌ایله ایپك قماشلر فابریقه‌لری واردر .

**قونوتوپ** { ( Konotop ) روسیه‌نك چرنیغوف ایالتنده چرنیغوفك ۱۲۲ کیلو متره شرقنده وموسقوه‌دن کیفه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۹۲۷۰ اهالیسی واردر .

**قونوخت** { ( Connaught ) ایرلانده‌نك منقسم اولدیغی درت ایالتك الك کوچکی اولوب جزیره‌نك قسم وسطیسنك غرب جهتندن عبارتدر. شبه‌جزیره‌یه مماثل بریر اولوب، اوچ جهتدن دکیزله محاط اولدیغی حالده ، شمال‌شرقی طرفندن اولستر ، شرقاً لینستر ، شرق جنوبی جهتندن دخی مونستر ایالتلریله محدوددر . شمالدن جنوبه بویی ۱۳۷ واکی ۷۰ کیلومتره اولوب ، ۱۷۶۰۰ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۸۴۶۰۰۰ اهالیسی واردر . اراضیسی غرب وشمال جهتنده عارضه‌لی اولوب ، طاغلری آنجق ۸۰۰ متره ارتفاعنه قدر چیقار ، واتکارنده کوزللکلریله عالمده مشهور کوللری واردر ، که بونلرك الك بیوکاری : قون ، ماسق ، قوریب وسائره‌در . الك‌بیوك نهری حدود شرقیه‌سنی آیران ( شانون ) نهری اولوب ، ( بویله ) و ( سوق ) نهرلری دخی بوکا دوکیلور . ( مویریور ) نهری ( قون ) کولنك آیاغی اولوب ، ( قلاره ) نهری دخی (قوریب ) کولنه و ( دوکرته ) نهری‌ده ( غالوای ) قوینه دوکیلور . سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب ، قره‌لرك ایچنه زیاده صوقلمش برچوق قوی وخلیجلری واردر ، که باشلیجه‌لری شمالده : ( اسلیغو ) و ( کیلاله ) : غرب شمالی جهتنده : ( برودهاور ) و( قلاقسود) ؛ غربده غلو ،کیلری هاون ، بیرتربوی‌بی ، کیلکران‌بی ؛ جنوب غربیده دخی ( غالوای ) اسمیله بیوك برکورفزدر . غلو قوینك مدخلنده ( آچیل ) و ( قلاره )جزیره‌لری وغالوای کورفزینك آچیقلرنده ( آران ) جزایری بولنیور . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی پك‌آز اولوب ، یالکز برمقدار پتاته ایله یولاف حاصل اولور . وقتیله حکومات‌سبعهٔ متفقه‌نك برینی تشکیل ایدوب، الیوم ۵ قونتلق‌یعنی‌سنجاغه منقسمدر، که بونلرده: لیتریم ، اسلیغو ، مایو ، روسقومون وغالوای قونتلقاریدر . اهالیسی پك فقیر وجاهل اولوب ، یالکز ایرلانده یعنی کلت لسانیله متکلمدرلر .

**قونورسانو** { ( Conversano ) ایتالیانك باری ایالتنده وبارینك ۳۰ کیلومتره‌جنوب‌شرقیسنده‌برقصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر . اسکی اتروسقلردن قالمه قدیمی برقصبه اولوب، نورمانلر زماننده برآره‌لق‌برحکومت مستقله‌نك مرکزی اولمشدی .

**قونون** { ( Conon ) اسکی آتنه حکومتی سردارلرندن اولوب ، قبل‌المیلاد ۴۰۶ تاریخنده‌مدللی جزیره‌سنده اسپارته‌دونغماسی طرفندن محاصره اولنه‌رق ، بعدالمغلوبیه قورتاره بیلدیکی ۶ کمی ایله قبریسه قاچمش ؛ وایرانیلری اسپارته‌لیلره قارشی تحریك ایدوب ، قوماندهسنه تسلیم اولنان ایران دونغماسیله ۳۹۴ تاریخنده قنیده اوکنده اسپارته دونغماسنی محو ایده‌رك ، کیقلاده جزایرینی‌آتنه حکومتنه‌قزاندیرمش ؛ وآتنه‌یه‌عودت ایدوب ، سور وقلعه‌لرینی تحکیم ایتمش‌ایدی . بعده ایران شاهی نزدنده یونه واثولیه‌یی آیاقلاندیرمغه چالیشمغله اتهام اولنه‌رق ، آسیای صغیر والیسی تیرباز طرفندن جلب وتوقیف اولنمش ایسه‌ده ، متعاقباً سبیلی تخلیه اولنه‌رق، قبریسه چکلمش ؛ و ۳۹۰ ده اوراده وفات ایتمشدر .

— بو اسمله یونان قدیم مشاهیر مهندسین ومنجمیننده دخی بری اولوب ، سیساملی اولدیغی حالده، قبل‌المیلاد ۳۰۰ تاریخندن ۲۶۰ تاریخنه‌دك اسکندریه‌ده یاشامشدر .

**قونی** { ایتالیانجه قونئو ( Coni, Cuneo ) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده و تورینونك ۸۷ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۱۱۴۲۵ اهالیسی، ایپك‌قاشلرله بعض یوك منسوجات فابریقه‌لری ، ذخیره ایله ایپك وکنویره متعلق ایشلك تجارتی وسنه‌ده ایکی دفعه قوریلور پنایری واردر . وقتیله پك مستحکم ایکن، اخیراً استحکاماتی هدم اولنمشدر .

— قونی ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۱۳۶ مربع‌کیلومتره‌اولوب، ۶۱۸۲۳۰ اهالیسی‌واردر. ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۶۳ ناحیه‌یی حاویدر . اراضیسی طاغلق اولوب، دکیز آلپلرینك اتکارینی

حاویدر. مراعالری چوق و کوزلدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کتویر، میوه‌وطوت اولوب، صنایعنك برنجیسی‌ده ایپك‌اخراجی وایپك، پاموق وکتویردن منسوجات اعمالیدر. بعض دمیرخانه‌لری‌ده واردر. کومش، قورشون و دمیر معدنلریله مرمر اوجاقلری و معدن صولری ده چوقدر.

**قونیاق** { ( Congac ) فرانسه‌نك شارنته ایالتنده و آنغولملك ٥١ کیلومتره غربنده وشارنته نهری‌اوزرنده قضامرکزی برقصبه اولوب، ١٣ ٦٨٠ اهالیسی، اسمیله مسمی و بتون عالمده مشهور مسکرات ایله فوچی وشیشه فابریقه‌لری وکوزل تفرجکاهلری واردر. قصبه ایله جوارلرنده سنوی ٢٠٠ ملیون فرانق قیمتنده قونیاق چیقار.

**قونیبرت** { یاخود کونیبرت (Cunibert) لومباردحکمدارلرندن‌اولوب، ٦٧٨ تاریخ میلادیسنده پدری (پرتاریت) طرفندن حکومته تشریك اولنمش؛ و ٦٨٧ ده پدرینه‌خلف اولوب، ٦٩٠ ده ترنته‌وبرشه دوقه‌سی (آلاشیس) طرفندن اسقاط اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً تبعه‌سی طرفندن دعوت اولنه‌رق، آلاشیسی طرد ایله، کمال آسایشله حکومت سوروب، ٧٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**قونیج** { (Konitz) پروسیه‌ده غربی‌پروسیه ایالتنك (ماریئوردر) سنجاغنده وماریئوردرك ٩٠ کیلومتره غربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٠٩٣ اهالیسی و فورچه فابریقه‌سیله دمیر دوکمخانه‌لری واردر.

**قونیچه** { ( Conitza ) یانیه ولایت و سنجاغنده و یانیه‌نك ٥٤ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ویوسه) نهری اوزرنده و بر اووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی واردر. اطرافنده مراعالری چوق‌اولوب، قیونلری کثرتلی اولمغله، مشهور آرناؤد پینیرنی اورادن چیقار. اهالیسی وفرت ذکا وفطانتله مشهوردر. — قونیچه قضاسی جنوباً نفس‌یانیه قضاسیله، غرباً ارکری سنجاغیله، شمالاً لسقویك قضاسیله، شرقاً دخی مناستر ولایتیله محاط اولوب، ٣٤ قریه‌دن مرکب اولدیغی حالده تقریباً ٢٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك ده نصفی قدر مسلم و آرناؤد و قصوری ینه آرناؤد خرستیان ایله اولاخدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز ایسه‌ده، مراعالری چوق اولوب، خیلی مقدار قیون وسائر حیواناتی‌واردر. قونیچه اووه‌سنده و ویوسه وادیسنده خیلی طوت آغاجلری‌ده بولنوب برمقدار ایپك‌چیقار. کویلرده قادینلر طرفندن یوکدن چوراب و فانله و ولنجه وسائره اعمال اولنور. ویوسه نهری قضایی شق ایدوب، درون قضاده (وویدوماتی) و (ساراندوپوری) چایلرینی دخی آلیر. بوقضاده فائده‌سی مجرب ودرجهٔ حرارتی زیاده برکوکوردلی ایلیجه بولنیور. (پازاروپولو) اسمیله سنه‌ده برکره بر پنایر دخی قوریلوب، حیوانات ویوك معمولاتیله سائره‌یه دائر خیلی آلیش ویریش اولور.

**قونیغسبرغ** { وسائره [ «کونیکسبرغ» وسائره ماده‌لرینه مراجعت بیوریله. ]

**قونین** { (Konin) لهستانك قالیس ایالتنده وقالیسك ٥٣ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠١٠ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر.

**قونیه** { آناطولینك وسطلرنده ٥٣٣ متره ارتفاعی اولان چوللیسی واسع بر اووه‌نك کنارنده وغرب جهتنده برکوچك کولده ختام بولان بر چایك اوزرنده اوله‌رق استانبولك تقریباً ٤٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع ولایت مرکزی مشهور برشهر اولوب، ٤٤٠٠٠ اهالیسی، ٤٤ جامع شریفی، ١٤٧ مسجدی، ٤٢ مدرسه‌سی، جمعاً ١٨٩٠ کتبی‌حاوی بش‌کتبخانه‌سی، ٢ کلیساسی، ملکیه‌اعدادیه‌سیله‌ذکورواناث ایچون برررشدیه‌لری ومتعدد ابتدائیه و صبیان مکتبلری، ٣١٤ دکانی، ٢ بدستانی، ٧ خانی، ٨ حمامی، ٨١ چشمه‌سی وسلجوقیلردن قالمه جامع و سرای وقلعه و سائره کبی بر چوق ابنیهٔ مصنعه خرابه‌لری واردر. شهر شمالدن جنوبه ممتد و ایکی اوجی سیوری اولوب، بر بالیق شکلنی ابراز

ایدیور . اورته‌سنده ایچ قلعه نامیله خراب
برقلعه‌سی اولوب ، بونك ایچنده بولنمش اولان
ملوك سلچوقیه سراینك بعض طرفلری الیوم
باقیدر ، وصنعت ماهرانه‌لری جالب انظار دقت
اولمقده‌در . سلچوقیلردن قالمه جوامع شریفه‌نك
الك‌جسیم واك‌مصنعی سلطان علاءالدینك جامعی اولوب
اخیراً تعمیر اولنمشدر . قونیه‌نك بادئ شهرتی
اولان اسبابك بری‌ده مولانا جلال‌الدین رومی
حضرتلرینك منشئ‌اولمسی اولوب ، ولی‌مشارالیهك
درون شهرده‌کی تربهٔ شریفه‌سی‌ودرکاهی پك‌معمور
ومزیندر . شهرك اوچ طرفی چول حالنده قورو
وخالی‌ایسه‌ده ، غرب جهتنده وبرساعتلق مسافه‌ده
(مرام‌باغلری) نامیله باغ وباغچه‌لك واشجار مثمره
وغیر مثمره‌یی حاوی مفرح وکوزل هوالی بریر
واردر، که اهالینك‌صیفیه‌لرینی شامل اولوب ، اغنیا
طاقمی یازین اورایه چیقار . شهرده یالکز ابنیهٔ
امیریه ومعابد وسائره ایله برقاچ یوزخانه‌کارکیر
اولوب ، دیکرلری طوپراقدن وسازله اورتیلی
اولدیغندن ، شهرك خارجدن منظره‌سی کوزل
دکلدر . شهر داخلنده کایم ، خالی ، سجاده ،
یوکدن عبا و قوشاق وکتن وپاموقدن بز اعمالنه
مخصوص متعدد دستکاهلر وحکومته عائد برکهر-
چله ایله برتوتون فابریقه‌سی ودباغخانه‌لری‌واردر.
قاوّن وقارپوزیله سائر میوه‌لری پك لذیذدر .

قونیه شهری پك‌اسکی برزمانده برطاقم یونان
مهاجرلری طرفندن (دانایه) اسمیله انشا اولنه‌رق
(لیقاؤنیه) خطهٔ قدیمه‌سنك مرکزی اولمشیدی .
اساطیر قدیمه‌یه کوره ، کویا بوشهره بر اژدرها
مسلط اولوب ، ایکیده برده هجومله ، قادین
وقیزلرینی یدیکی حالده ، ژوپیترك اوغلی (پرسیوس)
اژدرهایی قتل‌ایله ، شهری‌بوبلادن قورتاردیغیچون،
اهالیسی شهرك برقپوسی اوزرنده بونك رسمنی
وضع‌ایتدکلرندن، « رسم » ویا « صنم » دیمك اولان
(ایقون) دن مشتق اولرق‌اوزره، شهره (ایقونیوم)
نامی ویرلمشدی . رومالیلر وروملر زماننده دخی
بواسمله یاد اولنوب ، بعده سلچوقیلرك ید ضبطنه
کچنجه، اختصاراً قونیه تسمیه‌اولنمشدر. روم‌سلچو-
قیلری بوشهری پایتخت اتخاذ ایدوب ، بونلردن
علاءالدین اول شهری سور وخندقله احاطه وقله
وقلعه‌لرله تحکیم ایدوب ، خلفلری دخی جوامع
ومدارس و سرایلر وسائر ابنیه وخیراتله قونیه‌یی
زیاده توسیع وتزیین ایتمشلردی . دولت سلچوقیه
زماننده قونیه شمدیکنك برقاچ مثلی بیوکلکنده
ایدی . دولت سلچوقیه‌نك ختامنده قره‌مان
اوغللرینك الینه کچوب ، بعده بونلرك عساکر
عثمانیه‌یه مقاومتلری صره‌سنده وقوع بولان محاربا-
تدن خیلی خراب اولمش ؛ ونهایت ممالك عثمانیه
دائره‌سنه داخل‌اولمشدر . وآثارعتیقه‌سی زمان‌ایله
آزالمشدر . لکن بوصوك زمانلرده بیویوب کسب
عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله حیدرپاشا وازمیردن
بدأ ایدن ایکی دمیریول خطنك اورایه منتهی‌اولمسی
آززمان ظرفنده شهرك چوق ترقیسنی موجب
اوله‌جغی طبیعی بولنمشدر .

— قونیه قضاسی‌سنجاغك‌وسطنده واسع‌بریر
ضبط ایدوب، صودرهمی ،خاتون سرای، سعیدایلی
واین اوکی ناحیه‌لریله برابر ۸۶ قریه‌دن مرکب
و ۶۱۰۲۸ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی‌منبت
وهواسی متعدل اولوب ، حبوبات متنوعه ایله
میوه‌لرك اعلالری وآفیون ، جهری وسائره حاصل
اولور .قیونلری چوق اولوب ، خیلی یپاغی‌اخراج
اولنور .

**قونیه** { ولایتی. آناطولینك الك‌واسع‌ولایتی
اولوب ، شبه جزیره‌نك ساحل
جنوبیسندن وسطلرینه وشرق طرفلرینه قدرواصل
اولور . غرباً آیدین، شمال‌غربی‌جهتندن‌خداوندکار،
شمالاً وشمال‌شرقی طرفندن آنقره ، شرق جنوبی
جهتندن آطنه ولایتلریله ، جنوباً دخی ینه آطنه
ولایتنك‌ایچ‌ایل‌سنجاغیله‌وآق‌دکزله‌محاط‌ومحدوددر.
تقسیمات قدیمه‌ده لیکیه‌نك برقسمیله ، پیسیدیه، لیقا-
ؤنیه ، پامفیلیه ، الیسوریه خطه‌لرینی وقاپادوقیه
خطه‌سنك برمقدارینی حاویدر . تاریخ عثمانیده
اکثریاولایت‌قره‌مان‌وقره‌مان‌ایلی‌اسملریله‌مذکوردر.
بوولایت واسعه °۳۶ ایله °۳۹ عرض شمالی‌و°۲۷
ایله °۳۳ طول‌شرقی‌آره‌لرنده ممتد اولوب ،مساحهٔ

سطحیه‌سی ۹۱۶۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۰۵۸۸۰۰۰ کشیدر، که بونلردن ۹۸۹۲۰۰ ی مسلم، ۷۳۰۰۰ ی ترکجه نسانله متکلم روم (؟)، ۹۷۰۰ ی ارمنی، ۴۰۰ ی قتوليك، ۱۰۰ ی پروتستان، ۶۰۰ ی اسرائیلی و ۱۵۰۰۰ ی چنکانه‌در. ولایتك قسم غربیسیله حدود جنوبیه‌سی طاغلق و پك عارضه‌لی اولوب، شرق شمالی جهتلری حد وسطی اوزره ۱۰۰۰ متره یوکسکلکنده بر یایله‌دن عبارتدر. طاوروس یعنی بوغا و غلط اوله‌رق بلغار طاغی دینلن سلسلهٔ جبال ولایتك جنوب شرقیسنده ممتد اولوب، آطنه ولایتنی آیردیغی کبی، بوز طاغ دخی حدود غربیه‌سنی یعنی منتشا سنجاغنی آییریور. غرب جهتنده تکه سنجاغنده قیزلجه طاغ، آق طاغ، اووه‌جق طاغی، دیکر بوز طاغ، بوردور سنجاغنده یان طاغ، اسپارته ایله قونیه سنجاقلری آره‌سنده سلطان‌طاغی، قونیه سنجاغی داخلنده دخی شیخ طاغی، حاجی‌باباطاغی، قره طاغ، قره‌جه طاغ و سائر بعض منفرد طاغلر بولنیور. بوغا طاغی سلسله‌سنك اك یوکسك یری ۳۴۷۷ متره ارتفاعنده اولوب، دیکر جبالك‌کی ۲۵۰۰ متره‌دن آشاغی و یالکز شیخ طاغنك یوکسکلکی تقریباً ۳۰۰۰ متره‌در. ولایتك غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن تکه سنجاغنك میاه جاریه‌سی آق دکیزه، و منتهای شرقنده بولنان نیکده سنجاغی قسم شمالیسنك صولری قزیل ایرماق واسطه‌سیله قره دکیزه دوکیلوب، سائر طرفلرینك یعنی نفس قونیه ایله اسپارته وبوردور سنجاقلرینك ونیکده سنجاغی نصف جنوبیسنك دکیزه مخرجلری یوقدر؛ وولایتك بو قسم اعظمی داخلی بر حوضه تشکیل ایدوب، بونك صولری کوللره دوکیلور، و یا یولده قوملرده و بطاقلقلرده قورویوب محو اولور. آق دکیزه دوکیلن چایلرینك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق: دمیر چایی، قوجه چای، آق صو، کوپری صویی، منوغات، قارپوز ایرماغی، آلان صو و سائره‌در. قزیل ایرماغك تابعلری کوچك برطاقم چایلردن عبارتدر. داخلی حوضه انهارینك باشلیجه‌لری‌ده: قوجحصار کولنه دوکیلن بیاض صو وابن صویی، ارکلی کولنه دوکیلن قزیلجه صو وقره‌مان چایی، همنامی اولان کوله دوکیلن بکشهر چایی، بوردور کولنه دوکیلن کورن صو واکردیر وآقشهر کوللرینه‌دوکیلن متعددچایلردر. کوللری‌دخی چوق‌اولوب، اك بیوکلری قوجحصار کولیدر، که یازین قورویوب، پك واسع بر طوز اووه‌سی حالنده قالیر. ایکنجی درجه‌ده بکشهری واکردیر، اوچنجی درجه‌ده بوردور، آقشهر، بوزقیر، وِدردنجی درجه‌ده خاتون سرای، ارکلی، قره‌بیکار کوللریدر.

ولایتك یایله جهتیله طاغلق محللرینك یعنی بتون شمال و شرق طرفلرینك هواسی صوئوق وقیشلری شدتلی اولوب، یالکز آق دکیز مائله‌سنده اولان تکه سنجاغنك آشاغی طرفلرنده و سواحلنده هوا قیشین معتدل و یازین خیلی صیجاقدر. یایله جهتنك هر طرفی طاغلرله محاط اولوب، بوطاغلر بلوطلری جلبله رطوبتی چکدکلرندن، ولایتك ایچ طرفلرنده آز یاغمور یاغار، ودائماً قوراقلقدن قورقیلور. اوطرفك اورمانلری‌ده آز اولوب، هله نفس قونیه سنجاغنی تشکیل ایدن واسع یایله بسبتون چبلاق و اکثر طرفلری عادتا چول حالنده‌در. غرب جهتنده وعلی‌الخصوص تکه سنجاغنده‌ایسه اورمانلر پك‌چوق اولوب، استانبوله و اسکندریه‌یه نقل اولنمق اوزره، کلیتلی کراسته قطع‌اولنه‌رق، انهار واسطه‌سیله ساحله ایندیریلیر. طوپراغی مختلف اولوب، یایله‌نك صو آلتنده بولنان یرلریله طاغلر آره‌لرنده‌کی وادی و بایرلری خیلی منبت ایسه‌ده، زراعت هنوز طرز قدیمده اجرا اولنوب، اهالینك مقداری دخی او قدر واسع اراضی‌یی اداره ایده‌میه‌جك درجه‌ده اولدیغندن وسائر موانعدن، ایشلنن یرلری پك آزدر. بتون اراضئ مزروعه‌سی ۹ ملیون اسکی دونمه بالغ اوله‌میور. اك برنجی محصولی بغدای و ایکنجی درجه‌ده آرپه، داری، ملز، مصر، بولاف، چاودار، نخود، مرجمك، فاصولیه، آفیون، توتون، کتن، سیسام، پاموق، اوزوم، بادم، جوز، فندق، زیتون، طوت وسائره‌در. سواحلنده پورتقال ولیمون دخی حاصل اولور. قروم ومنغانز و سائر معدنلر بولنیورسه‌ده، چیقاریلانی یالکز بلغار(بوغا) طاغی معدنیدر، که سیم‌لی قورشون وآلتون معدنی اولوب، حکومت طرفندن ایشلنیور؛ و ۷۳۷۸ عمله

چالیشـدیریلوب، بر بچق ملیون غروشی متجـاوز قیمتده معدن چیقیور، و ۴۰۰۰۰۰ غروشه‌قریب تمتع اولیور . قوچحصار کولنك طوزی پك نفیس و پك کلیتلی اولوب، سنوی ۱۵ ملیون قیه راده‌ لرنده طوز آناطولینـك اکثر طرفلر ینـه نقل اولنـدیغی حالده ، موجودینك آنجق بیکـده بری آلنمش اولور . قره بیکار کولندن دخی خیلی‌مقدار طوز چیقدیغی کبی ، حاجی بکتاش نامیله نفیس بر قیا طوزی معـدنی دخی واردر . ولایتك مرعالری چوق اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله و سائر حیوانات اهلیه‌سی کثرتلیدر؛ وخیلی یپاغی، تفتیك، دری، یاغ وسائره اخراج‌اولنور. قیونلر ینك مقداری برملیونی متجاوزدر. کوللرینك اکثرنده بالیق چوق ایسه‌ده، اهالی بوندن‌استفاده یولنی بیلمیور .

صنایع محلیه نفیس‌خالی، سجاده، کلیم، آلاجه، بز و سـائره نـجیله قبـا و اینجه حصیر اعمالنـدن و سیسـام یاغیله نانه صو یی و سـائره اخراجنـدن و احتیاجات محلیـه یه کوره اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . صـو ایله چویر یلیر برچوق دکرمنلری و تکه سنجاغنـده حرازلری دخی واردر . تجارتی محصولات ارضیـه ایله حیوانات و بونلرك محصـولی وذکر اولنان منسـوجات کبی شـیلرك اخراجیـله ولایتده اولمیان مأکولات و معمولات اجنبیه نك ادخالندن عبارت اولوب، آنطالیه ایله تکه سنجاـ غنده‌کی سائر اسکله‌لردن وقوع بولان اخراجات سنویه برملیون عثمانلی لیراسندن زیاده‌جه و اخراـ جاتی بر بچق ملیون‌راده‌لرنده‌در . اخراجاتك‌یوزده ٤٦ سی ذخیره ، ۲۰ سی سیسام و ۱۷ سی کراـ سته‌در . آنجـق اخیراً حیـدر پاشـا و ازمیر دمیر یول خطلرینك ولایته وصول ودخولی‌ولایتك اخراجاتنی آرتیره‌رق ، ترقئ تجارت و معمور یتنـه چوق خدمت ایده‌جکی شبهه‌سزدر . ولایتك دیون عمومیـه و رژی ایله برابر واردات سـنویه سی ۶۰۰۰۰۰ ، ومصارف محلیه ۱۱۰۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. داخل‌ولایتده ۱۵۰۷ جامع شریف، ۱۱٤۱ مسجد، ٤۱۸ مدرسـه ، ۲٤ کتبخانه، ۱۵٦٤ مکاتب اسلامیه، ٤۷ روم و ۱۰ ارمنی مکتبی، ۵۲ روم و ۹ ارمنی کلیساسی ، ۲۲ تکیه، ۱۱۲ ۱۰ دکان ، ٦۵۵ مغازه، ۱۷۵ خان، ٦۷ حمام، ۱۰۹٦ دکرمن، ٦۰۱ باغخانه، ۱۷۰ دباغخانه و ۵۱ کرمید فرونی موجوددر .

ولایت بروجه زیر ۵۰ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ۳۰ قضا ، ۳۲ ناحیه ایله ۱۹۳۹ قریه‌یی حاویدر .

| سنجاق | قضا | ناحیه |
|---|---|---|
| قونیه | قونیه | صودرهمی، خاتون سرای، سعید ایلی، این اوکی |
| | آقشهر | طوغان حصار، جهانبکلی |
| | بکشهری | قیر ایلی |
| | سیدی شهری | |
| | ایلغین | آرغید خانی |
| | بوزقیر | بیلویران |
| | قره‌مان | آلا طاغ، عفریاد |
| | خادم | |
| | ارکلی | دیوله |
| | قره بیکار | |
| | قوچحصار | |
| نیکده | نیکده | مثلی، فرتك |
| | نوشهر | |
| | ارکوب | |
| | آقسرای | |
| | بور | |
| | معدن | |
| | عربسون | |
| حمید آباد | اسپارطه | کچیبورلی |
| | اولوبورلی | سکرکند |
| | اکردیر | بارله، بادلو |
| | قره آغاج | افشار |
| | یلواج | خویران |
| بوردور | بوردور | کمر، آغلاصون، کولحصار |
| | تفنی | |
| تکه | آنطالیه | استانوس، سریك، میللو، قزیل قیا |
| | الماللو | فنکه، اکدیرقاردیچ |
| | علائیه | دوشنبه، منوغات |
| | آقسکی | ابرادی |
| | قاش | |

قونیه ولایتنك منقسم اولدیغی سنجاقلرك تقریباً

مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتیدر :

| سنجاق | مربع کیلومتره | اهالی |
|---|---|---|
| قونیه | ٣٨ ٠٠٠ | ٣٢٤ ٠٠٠ |
| تکه | ٢٠ ٠٠٠ | ٢٢٤ ٠٠٠ |
| نیکده | ١٩ ٠٠٠ | ١٩٣ ٠٠٠ |
| حمید آباد | ٨ ٠٠٠ | ١٩٢ ٠٠٠ |
| بوردور | ٦ ٠٠٠ | ١٥٥ ٠٠٠ |
| جمعاً | ٩١ ٠٠٠ | ١ ٠٨٨ ٠٠٠ |

**قونیه** } سنجاغی . همنامی اولان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب ، مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدوللردن آکلاشلدیغی اوزره ، ولایتی ترکیب ایدن بش‌سنجاغك اك بیوکی اولدیغی حالده، ولایتك بتون قسم وسطیسنی ومرتفع یایله جهتنی جامعدر . الکزیاده غرب وجنوب جهتلری مسکون ومعمور اولوب ، نصفی مقدارینه قریب اولان‌شمال وشرق طرفی آغاجسز وصوسز برچول حکمنده‌در. مع هذا معمور ومسکون اولان یرلرینك ذخایر متنوعه ایله میوه ، آفیون ، جهری ، پاموق وسائر محصولاتی چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدیتی بونلردن چوغنك آنجق احتیاج محلی نسبتنده یتشد‌یرلمسنی‌منتج اولیور. هواسی صوئوق‌وسرتجه‌ایسه‌ده، پك صاغلامدر .قیشین میزان‌الحراره صفردن آشاغی ٨ درکه‌یه قدر اینر ، ویازین نادراً ٢٤ درجه‌دن یوقاری چیقار . سنجاغك کنارلرنده یعنی غرب وجنوب جهتلرنده اورمانلری چوق ایسه‌ده، سواحلك بعدی ووسائط نقلیه‌نك فقدانی حسبیله بویوزدن هیچ براستفاده اولنه‌میور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری ولایتك سائر طرفلرندن زیاده‌در . هله‌یوروك عشیرتلرینك یکتا مشغولیتلری چوبانلقدر . بوسنجاغك بولندیغی محل قدیماً لیقاؤنیه وپیسیدیه‌اسملریله ایکی خطه‌دن‌عبارت وشمال‌شرقی کوشه‌سی قاپادوقیه‌دن معدود ایدی . اوائل دور عثمانیده دیار قرمان دینلن‌یردخی اصل قونیه سنجاغی ایدی . تقسیماتیله مساحه واهالیسی مادهٔ آنفه‌ده‌بیان اولندیغندن ، تکرارینه لزوم کورمیوب ، بوقدرله اکتفا ایدرز .

**قون‌هوی‌اوئه** } (Koun-Hoï-Oué) چینك (چه‌کانغ) ایالتنده (تبنغ‌پو) سنجاغنده ومرکز لوانك ٤٠ کیلومتره غرب‌جنوبیسنده اوله‌رق (هنانغ‌چئو) کورفزینك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب ، ٢٠ ٠٠٠ قدر اهالیسی واردر .

**قووان دریا** } (یاخودقوغان‌دریا) روسیه‌یه تابع ترکستانده سیر دریا یعنی سیحون ایرماغنك‌برقولیدر، که روسلرك (پرووسق) قلعه‌سنده مذکور ایرماقدن آیریله‌رق ، ٥ کیلو متره قدر جنوبه طوغری کیتدکدن صکره ، ینه غربه‌طوغری‌دونه‌رك ، ٦٠ کیلومتره قدر جریاندن صکره برقاچ شعبه‌یه وبونلر دخی دها آشاغیده برطاقم قوللره بالانقسام، قامشلق کنیش بربراحاطه ایدر ، وبوبطاقلقلرده محو اولور . مجراسی ٣٠٠ کیلو متره اوزوندر . کنارلرنده برچوق خرابه‌لر وجدوللر آثاری بولنغله ، وقتیله اورالرینك پك معمور ومسکون بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

**قووانه** } (Kouvana) جاپونیه‌نك (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنده (میه) ایالتنده و (چو) نك ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (اوواری) کورفزی‌ایچنده و (کیسوغاوه)منصبنك صاغ کنارنده برقصبه واسکله اولوب ، ١٨ ٠٦٥ اهالیسی واردر .

**قوول** } (Kovel) روسیه‌نك وولینیه ایالتنده‌وژیتومیرك ٣٣٥ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٣ ٥١٠ اهالیسی واردر .

**قوونتری** } (Coventry) انکلتره‌نك (واورویق)ایالتنده‌وواورویقك ١٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق لوندره‌دن‌بیر مینغهمه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برشهر اولوب ، ٣٧ ٦٧٠ اهالیسی ، ٣٠ ٠٠٠ عمله استخدام ایدر بیوك برقوردله‌و ٢٠٠٠ عمله قوللانیرمشهور برساعت فابریقه‌سی وچوخه ، فانله وسائر یوکلی منسوجات فابریقه‌لری واردر . پك اسکی برشهر اولوب ، اساساً برمناسترن عبارت ایدی ،

**قوونو** } (Kovno) روسیه‌نك‌غرب جهتنده وپترسبورغك ٨٠٩ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (نیمن) نهریله (ویلیا) نك محل تلاقیسنده وبونك ایکی‌کنارنده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٩٣ ٥٠ اهالیسی ؛ کی

اعدادی مکتبیله متعدد مکاتب سائره‌سی ، صابون،
ایپ ، چینی ، باصمه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه
ودمیردوکمخانه‌لری، پروسیه ولهستانله ایشلك تجارتی
وسنه‌ده برقوریلوب ایکی هفته سورن پنایری واردر.
اهالیسنك بربیوك قسمی اسرائیلی و ٣٥٠ سی
مسلماندر .

— قوونو ایالتی لیتوآنیه خطه‌سنده واقع
اولوب ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قورلانده ،
غرباً ینه قورلانده ایالتیله وپروسیه ایله ، جنوباً
( سووالیکی ) و ( ویلنو ) ، شرق جنوبی طرفندن
دخی ینه ویلنو ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی
٤٠٦٤١ مربع کیلومتره اولوب ، ١٥٥١٦٣٥
اهالیسی واردر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب،
٢٥٠ متره‌یه واره‌میان بعض تپه‌لری واردر .
( نیمن ) ایرماغی حدود جنوبیه‌سنی آیروب، مرکز
ایالت اولان ( قوونو ) شهرنده شرقدن کلن(ویلیا)
نهری و دها آشاغیده ایالتك وسطلرندن کلن نویاء
دوبیسه ودیکر برقاچ چای دخی بو ایرماغه دوکیلور.
( آآ ) ایرماغنی تشکیل ایدن برقاچ چای دخی
ایالتك قسم شرقیسنده و ( دینداو ) ایرماغنه تابع
برقاچ نهر دخی قسم غربیسنده شماله طوغری آقار؛
ایالتك قسم غربیسنده طوغریدن بالطیق دکیزینه منصب
برقاچ نهری واردر . الحاصل میاه جاریه‌سی چوق
قدر . طوپراغی منبت وهواسی معتدل ورطیب
اولوب، اراضیسنك یوزده ٦٠ ی یعنی ٢٧٥٢٠٠٠
یکی دونمی اراضیٔ مزروعه‌دن ، یوزده ١٤ ی
اورماندن ویوزده ١٣ ی چایردن عبارتدر. محصولات
ارضیه‌سی برنجی درجه‌ده چاودار وبعده آرپه ،
بغدای ، یولاف ، مصر ، پتاته ، کتن ، کنویر
وسائره‌دن عبارت اولوب، پتاته وحبوباتك چوغی
اسپیرتو اخراجنده قوللانیلیر . کوکورد و دمیر
معدنلریله میاه معدنیه‌سی ده چوقدر. حیواناتی وعلی‌
الخصوص صیغیر وبیکیرلریله قویون، کچی وطوموزلری
چوق اولوب ، آنجق بیکیرلری پك عادیدر . وقتیله
آییلری چوق ایدیسه‌ده، اورمانلرله برابر ازالمشدر.
٤٥٢ مربع کیلو متره وسعتنده اولان کوللرنده
ونهر وساحللرنده کلیتلی بالیق صید اولنور . صنایعی
هنوز کری اولوب ، آنجق اسپیرتو ومسکرات ایله
طوغله وسائره چیقاریر بعض فابریقه‌لری ودباغخا-
نه‌لری واردر ؛ و قادینلر احتیاجات محلیه ایچون
ال ایله بعض منسوجات یاپارلر . تجارتی باشلیجه
یهودیلرك النده اولوب، خرستیانلری تنبل وقیدسز
آدملردر . اخراجاتی کراسته ، اودون ، ذخایر ،
اسپیرتو ، دری ، یاغی ، کتن ، طوموز قیلی
وسائره‌دن عبارتدر . وقتیله (لیتوآن )لرله مسکون
اولوب ، ١٥٦٩ ده لهستانه الحاق اولنمش ،
ولهستانك ایلك مقاسمه‌سنده بتون لیتوآنیه ایله
برابر روسیه‌نك ضبطنه کچوب ، ١٨٤٢ ده آیریجه
برایالت اتخاذ ایدلمشدر . شمدیکی حالده دخی اها-
لیسنك اوچ ربعی لیتوآن اولوب، قصوری اسرائیلی،
روس ، آلمان وتاتاردر . ثلثانی قتولیك وبرثلثی
پروتستان ، موسوی ، اورتودوقس ومسلماندن
عبارت اولوب ، تاتارجنسیتنه منسوب اولان اهالیٔ
اسلامیه‌سی ٦٦٥ کشیدن عبارتدر ، و ویجی قصبه-
سنده برجامعلری واردر . ایالت داخلنده ٥ مکتب
اعدادی وبرخیلی مکاتب سائره‌وارایسه‌ده، معارف
پك کری اولوب ، ٢٠٠ کشیده آنجق برمکتب
شاکردی بولنیور . ایالت ٧ قضایه منقسم اولوب،
١١ شهری ٢٤٩ قصبه وچارشیلی بیوك قریه‌سی،
١٢٠٩ کویی و ٩٠٧٣ چفتلك ومزرعه‌سی
واردر .

**قووه** ( Cowes ) انکلتره‌نك ( ویخت ) آطه‌سنده و (سوتامپتون )ایالتنده
اوله‌رق( نیوپورت) ك ٧ کیلو متره شمالنده و(مدینا)
خلیجنك ایکی کنارنده برقصبه اولوب ، ٧٧٩٠
اهالیسی ، ایشلك لیمانی وجوارنده قرالیچه‌یه مخصوص
برکوشکی واردر .

**قووه** ( Cove ) ایرلانده‌نك(قورق)ایالتنده و (غریت‌قووه) جزیره‌سنك ساحل
جنوبیسنده اوله‌رق (قورق ) ك ١٦ کیلومتره جنوب
شرقیسنده برقصبه واسکله اولوب ، ٧٠٠٠ اها-
لیسی ،واسع لیمانی ،کوزل ریختملری ودکیز حاملری
واردر .

**قوویله** ( Covilha ) پورتکیزك ( بیرا ) ایالتنده و ( غوآرده ) نك ٣٥
کیلومتره غرب جنوبیسنده( قاستلوبرانقو ) قضاسنه
ملحق برقصبه اولوب ، ٨٨٤٠ اهالیسی، جوارنده
ایلیجه‌لری وچوخه وسائره فابریقه‌لری واردر .

**قوهاهوئیله** { (Cohahuila) [«قوآهوئیله» ماده‌سنه مراجعت .]

**قوهَذ** { ری جوارنده علیا وسفلی صفتلریله ایکی بیوك قریه‌اولوب ، چارشیلری وخیراتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قوهستان** { ( یاخود قهستان ) فارسی کو- هستاندن معرب اولوب ، خراسانك قسم شمالیسیله مازندران و طبرستان جهتلرینه ونهاوند و همدانه قدر اولان یوکسك وطاغلق یرلره ویریلن اسمدر . آنجق بویرلرك یالکز یوکسك محللرینه تخصیص اولنمغله، اتکارنده بولنان معمور یرلره بواسم اطلاق اولنمازدی . قو- هستانك اکثر اهالیسی کرد عشیرتلرندن عبارت ایدی .

**قوهوئس** { (Cohoes) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ( نیو یورق ) حکومتنده ( آلبانی ) قونتلغنده وآلبانینك ۱۳ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ( هودسون ) کورفزینه دوکیلن ( موهاون ) نهری‌اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۱۵ ۳۶۰ اهالیسی و چوخه ایله کاغد و سائره فابریقه‌لری واردر .

**قُوَیق** { حلب شهری ایچندن کچن نهر اولوب، عینتابك جنوبنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك ، شهر مذکورك باغچه‌لرینی اروا ایتدکدن‌صکره، قنسرین خرابه‌لری یانندن کچه‌رك، ( المرج‌الاحمر ) دینلن بر بطاقلقده محو اولور . قیشین صویی چوق اولوب، بوبطاقلق برکول صورتنی آلیر؛ یازین ایسه اولانجه صویی ده باغچه‌لرك سقینده قوللانیلوب، یولده قورور . صویی پك لذیذ وخوشکواردر .

**قویلحصار** { سیواس ولایتنك قره حصار شرقی‌سنجاغنده وقره‌حصارك ۵۵ کیلومتره غربنده اوله‌رق کلکیت نهرینك صاغ کنارنده بر قریه اولوب ، قدیماً ( قولونیا ) اسمیله بتون سنجاغی تشکیل‌ایدن خطه‌نك مرکزی مستحکم بر شهر ایدی . شمدیکی حالده خراب اولوب ، قضانك مرکزی دخی اولمدیغی حالده ، داخل اولدیغی قضا بونك اسمیله مسمادر .

— قویلحصار قضاسی شرقاً نفس قره حصار وصو شهری، غرباً حمیدیه قضالریله، جنوباً سیواس سنجاغیله ، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده ، ۹ ناحیه و ۶۹ قریه ایله ۱٤ ۵۰۰ اهالیی جامعدر . مرکزی ( میشاز ) قریه‌سیدر . اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب ، اورمانلری چوق ومرعالری کوزلدر . اراضیٔ مزروعه سی ۸۸۶ ۱۷۸ دونمدن عبارت اولوب، محصولاتی : بغدای، آرپه وسائر حبوباتله طوت، الما ، اوزوم، آرمود ، ویشنه، کراز، زردالی ، اریك و سائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌سی: قیون ، کچی، صیغیر و سائره‌در . قضا داخلنده بر ایکی یرده باقیر معدنی وار ایسه‌ده ، چیقارلمامقده‌در . مرکز قضاده هفته ده بر کره بازار قوریلور . درون قضاده ۵۳ جامع و مسجد و بر رشدیه ایله ۶۵ صبیان مکتبی واردر . اها- لیسنك نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری لسان ترکی ایله متکلم روم (؟) و مذاهب‌ثلثه‌یه منقسم ارمنیدر.

**قوینستوون** { (Queenstown) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك قورق سنجاغنده وقورقك ۱٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق ( غریت ایسلاند ) جزیره سنك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب، ۹۷۵۵ اهالیسی، کوزل لیمانی، استحکاماتی، کوزل منظره‌سی، دکیزبانیه‌لری وکوشکلریله تفرجکاهلری‌واردر . وقتیله ( قووه اوف قورق ) اسمیله مسمی اولوب، ۱۸٤۹ ده ، قرالیچه‌نك بر زیارتی اوزرینه « قرالیچه قصبه سی » دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر .

— انکلیز مهجرلرنده بو اسمله برقاچ کوچك قصبه دخی واردر .

**قوینسلاند** { (Queensland) آوسترالیانك منقسم اولدیغی بش مهجرك بری و اك شمال شرقیسی اولوب، جنوباً جنوبی‌یکی والس ایله، غرباً جنوبی آوسترالیا مهجریله و بوکا ملحق اراضئ شمالیه ایله، شمالاً ( قارپنتاریه ) کور- فزی و تورس بوغازیله شرقاً وشمال شرقی‌طرفندن دخی بحر محیط معتدل‌ایله محاط ومحدوددر. منتهای شمالیسی ( یورق ) اسمیله مثلث‌الشکل بیوك بر شبه جزیره‌دن عبارت اولوب ، اوجی یکی کینه‌نك قار- شیسنه قدر چیقار . حدود غربیه سیله حدود

جنوبيه‌سنك قسم اعظمى خطوط مستقيمۀ مفروضه‌دن عبارتدر . منتهاى شماليسى قارشيسنده‌كى جزاير ملحقه‌سيله برابر °١٠ عرض جنوبيدن °٢٩ عرض جنوبى‌يه و تقريباً °١٣٦ طول شرقيدن °١٥١ طول شرقى‌يه قدر ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بويى ٢٢٩٠ و °٢٥ عرض جنوبيده اولان الك كنيش يرنده اكى تقريباً ١٥٠٠ كيلومتره‌در . مساحۀ سطحيه‌سى ١ ٧٣٠ ٧٢١ مربع كيلومتره واهاليسى تقريباً ٤٦٠ ٠٠٠ كشيدر .

بو مهجرك ساحل شرقيسى پك كيرينتيلى چيقنتيلى اوله‌رق جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى ممتد برقوس تشكيل ايدوب، بوساحله متوازياً بر صره طاغلر اوزانيور، كه بونلر بربرلرينه مربوط اوله‌رق مختلف استقامتلرده ممتد، و بر طاقم قول وشعبه‌لرى ايچ طرفلره قدر واصل اولور . بونلر مملكتك جنوب جهتنده دها يوكسك اولوب، الك يوكسكلرى ١٧٣٧ متره ارتفاعنده‌در. شماله طوغرى كيدلدكجه، ارتفاعلرى آزالوب، آنجق ( يورق ) شبه جزيره‌سنك مبدأنده يكيدن يوكسله‌رك ، ١٦٥٨ متره ارتفاعنى بولور. بوطاغلرك انكليزلر طرفندن موضوع اساميسنى تعداده حاجت يوقدر . بوسلاسل جبالك شرقنده تا حدود غربيه‌يه قدر سطح مائل حالنده و يالكز تك توك تپه صره‌لرينى وآز يوكسك منفرد طاغلرى حاوى واسع اووه‌لر ممتد اولوب، دنيانك الك كوزل مرعالرينى تشكيل ايدرلر. بو طاغلردن پك چوق انهار نبعان ايدوب، بر طاقملرى سلاسل جبالك آره‌لرنده طولاشه‌رق، و برطاقم بوغازلردن كچه‌رك، بحر محيط معتدله دوكيلور؛ وبرطاقملرى‌ده ايچ طرفه طوغرى جريانله، واسع يايله واووه‌لرى شق ايده‌رك ، بحر محيط جنوبى‌يه و يا شمالده‌كى قارپنتاريه كورفزينه منتهى اولورلر . توصيف مياهجه مملكت ٤ حوضه‌يه منقسم اولوب ، برنجيسى بحر محيط معتدل مائله‌سيدر، كه سلسلۀ جبالدن اينوب بحر مذكوره دوكيلن و نسبةً قيصه اولان انهارى جامعدر؛ ايكنجيسى قارپنتاريه كورفزى حوضه‌سيدر، كه شماله طوغرى جريانله مذكور كورفزه دوكيلن انهارك حوضه‌لرندن عبارتدر ؛ اوچنجيسى ( دارلينغ ) نهر عظيمنه و اوندن ( مورى ) ايرماغنه دوكلمك اوزره جنوبه طوغرى آقان انهارك ينابيعلرينى حاوى اولان قسم جنوبيسيدر ؛ دردنجيسى دخى ( ايره ) كولنه دوكلمك اوزره غرب جنوبى‌يه آقان انهارى جامع اولان قسم غربيسيدر. صولرينك بو وجهله هرطرفه آقسى قوينسلاندك آوستراليايه كوره يوكسك بر ير اولديغنى كوستريور . برنجى مائله‌نك الك بيوك انهارى جنوبدن باشلايه‌رق : لوغان، بريسبانه، مارى، بورنت ، قولان، باقله، بونيه، قاليوپه، هپسندن بيوك اولان وماكنزيه‌ايله داوسوندن تركب ايدن ( فيچروى ) ، پيونير ، بوردكين، بلياندو، هربرت، كندى وبر قاچ قيصه چايلردن عبارتدر . ايكنجى حوضه‌ده‌كيلرك الك بيوكلرى : ميچل ، استاتن ريور ، وان ديمن ، نورمان، فليندرس، ليچهارد ، آلبرت، جورجى وسائره‌در . دارلينغ نهرينك قوينسلاند مهجرنده‌كى تابعلرينك باشليجه‌لرى: قونداميته، وارغو، ولام ، مونغاله، نبيه، پارو، بولو وسائره‌در. نهايت (ايره) كولنه منتهى اولانلرينك باشليجه‌لرى : دياماتينه ، بارقو ( ونام ديكرله ويقتوريه )، هاميلتون، قاقورى، موليغان وسائره‌در . بونلردن بشقه بو حوضه‌لرك دردنده دخى مملكتك ايچنده كوچك كوللر و بطاقلقلر تشكيل ايده‌رك هيچ بر طرفه آقميان انهار دخى واردر .

قوينسلاندك ساحل شرقيسنك برحال مخصوصى واردر ، كه اوده ساحل قارشيسنده بوينه برصره صيغلر وقيالر بولنمسيدر . پك سيرك يرلرده كميلره كچيد ويرن و« بيوك سد » تعبير اولنان بوصيغلر صره‌سى بحر محيط كبيرك جسيم طالغه‌لرينك كيرمسنه مانع اولمغله ، بوسدله ساحل آره‌سنده‌كى دكيز دائما ساكن وسير سفائنه پك صالحدر . قيالردن ينه خالى دكل ايسه‌ده، صويى پك براق اولديغندن، كميجيلر صويك ٩ متره آلتنده بولنان قيالرى دخى كمينك اوستندن كوره بيليرلر . مذكور سددن بشقه ساحلك قربنده برچوق آطه‌لر وقيالر بولنوب، بونلر ساحلك كيرنتى وچيقنتيلريله برلشه‌رك، برچوق كوزل ليمانلر تشكيل ايديورلر . سد ايله ساحل آره‌سنده‌كى سفاين يولى برچوق فنارلرله تنوير اولنمشدر. جزاير مذكوره‌نك الك بيوكلرى : حدود جنوبيه قربنده‌كى استرابروق وموره‌تن وشماله طوغرى

صره ایله فرازر ، قورتیسی ، کومبرلاند ، هینچینبروق، لیزارده آطه‌لری ودها برچوق آطه‌لر ومنتهای شمالنده تورس بوغازینك ایچ طرفنده مولغراو وپرنس دوغال جزیره‌لری بولنیور . قارپنتاریه کورفزینك بومهجره عائد اولان سواحل شرقیه وجنوبیه‌سی ایسه دوز اولوب ، کیرنتی وچیقنتیلری یوق کبیدر . کورفزك منتهای جنو- بنده ( ولسلی ) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور ، که اك بیوکلری ( مورنینغتون ) آطه‌سیدر .

هواسی شمالدن جنوبه وساحلدن ایچ طرفلره طوغری تخلف ایدرسه‌ده ، عمومیت اوزره معتدل وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسی درجه‌ده حرارت یوقدر . مرکزی اولان وساحلنك جنوب جهتنده بولنان ( بریسباته ) ده میزان‌الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ٢١ در . شماله وداخله طوغری کیدلدکجه ، بالطبع حرارت آرتار . سواحلده یاغمو- رلری زیاده اولوب ، ساحل بونجه ممتد اولان طاغلرك غربی مائله‌سنده وداخلی اووه‌لرده نادراً یاغمور یاغار . اورانك قیشی اولان حزیران وتموز واغستوس آیلرنده جنوب شرقیدن ، واورانك یازی اولان کانونلرله شباطده شمال غربیدن موسم روزکارلری اسر ، آوسترالیانك سائر طرفلرنده داخلی چوللردن کلن قیزغین روزکارلر بومهجرده اسمیور . اك زیاده مستولی اولان خسته‌لقلر قره جکر وباغرصاق امراضیدر .

اشجارونباتاتی چوق ومتنوع اولوب ، آوسترالیا وهند ومالزیا نباتاتنك اکثری بوممکتده حاصل اولور . علی‌الخصوص یاغموری چوق اولان ساحل جهتنده اوقالیپتوسلر ٩٠ متره قدر یوکسك اولور . حرما جنسندن اولان اشجاری شماله طوغری کید- لدکجه چوغالوب ، آقاسیا اشجارینك انواعی دخی چوقدر . آغاج ایله اوت آره‌سنده اولوب ، قالین صاپلری وبیوك یاپراقلری اولان نباتات انواعی‌ده کثیردر . مرانغوزلغه یارار اشجاری چوق اولوب ، علی‌الخصوص قرمیزی رنکده برنوع سدروس چوق مقبول اولمغله . نقلی قولای اولان یرلرده جنسی منقرض اوله‌جق درجه‌ده کسیلوب اخراج اولنمشدر . انهارك وادیلرنده وصو آلتنده بولنان اووه‌لرده طوپراق منبت اولوب ، هوا واقلیمك اختلافی جهتیله ممالك حاره ومعتدله محصولات مختلفه‌سی یتشدیریله بیلیر . شمدی‌یه‌قدر پتاته ، مصر ، پرنج ، قهوه ، شکر قامشی ، توتون ، پاموق ، چیویت ، قاؤن ، قاقاو ، اکمك آغاجی ، آراروت . زنجفیل ، هندستان جوزی وآوروپانك اکثر میوه وسبزه‌لری یتیشدیرلمشدر . باغلر دخی یتشدیریلوب ، ایکه وشراب اعمالنه پك الویریشلی کوزل اوزوملر حاصل اولمشدر . ذخایردن صکره اك زیاده اهمیت ویریلن محصول شکرقامشی اولوب ، بونك زراعی کندیلری شکر فابریقه‌لری اداره ، ویا برقاچی برشرکت تشکیلیله برفابریقه انشا ، ویامحصوللرینی فابریقاتورلره فرولخت ایدرلر . مقدما شکردن صکره پاموغه اهمیت ویریلیوردیسه‌ده ، آمریقایه قارشی رقابت ممکن اوله‌مدیغندن ، بونك یتشدیرلسی اهمال اولنمشدر . اراضیٔ مزروعه‌سی ٨٥٠٠٠٠ یکی دونم قدراولوب ، بونك ٢١٠٠٠٠ دونملکی شکر قامشی ، ٣٠٠٠٠ دونملکی مصر ، ٣٥٠٠ دونملکی بغدای تارله‌سی ٥١٠ دونملکی باغ ، ٤٠١ دونملکی پورتقال ، ٨٢٨ دونملکی موز و ٢٢٩ دونملکی‌ده آناناس باغچه‌لر- ندن وقالانی صنعی چایرلرله سبزه باغچه‌لرندن عبارتدر . لکن مملکتك قسم اعظمی وعلی‌الخصوص ایچ طرفلری مرعالق اولوب ، اهالیسی چوغالدقجه . برنجی مدار تعیشلری اولان حیوانات اهلیه‌سی‌ده تکثر ، ایدیور . طقوزسنه اولکی استتیقه کوره بومهجرده ١٣٤٤٤٠٠٥ قیون ، ٦٥٠ ؛ ٩٣٢ صیغیر ، ٣٢٦٣٢٤ خرکله ، و ٦٨٩٤٤ طوموز وارایدی . حیوانات وحشیه‌سی آوسترالیایه مخصوص حیوانلرك انواعیله آسیا جزایرینه وعلی‌الخصوص یکی کینه‌یه مخصوص بعض اجناسدن مرکب اولوب ، هله قو- شلری تویلرینك کوزللکیله مشهوردر . قانغورونك انواعی وکومسلره مسلط صاکسار کبی حیوانلری‌ده چوقدر . معادنجه بوممکت بتون آوسترالیانك اك زنکین یری اولوب ، برنجی درجه‌ده آلتون معدنلریدر . بونلرك چوغی ( روقهامپتون ) اسکله‌سنك ایچ طرفلرنده اولوب ، اك بیوکلری ( مونت مورغان ) معدنیدر . کومش ، باقیر ، قورشون ، دمیر ، قلای ، نیکل ، آنتیمون و سائر معدنلر دخی کثرت اوزره بولنوب ، بیکارجه عمله

اخراجلرينه چاليشمقده‌در . لكن مملكتك اصل ثروتى و استقبال ايچون معموريتنى تأمين ايدن كور معدنيدر. بومهجرك كورى هر يردن زياده اولوب، شمديكى حالده چيقار يلانى موجودينه نسبةً لاشئ حكمنده ايكن، ينه مملكتده كى فابريقه‌لرله معدن قالخانه‌لرينى ودمير يول و واپورلرى اداره ايدوب ، بركون بتون كرۀ ارضك قسم جنوبيسنك كور انبارى حكمنه كيره‌جكدر .

اهالينك قسم عظيمى انكليز اولوب ، بونلر تولداتله آرتدقدن بشقه، سنه‌دن سنه‌يه برچوق يكى مهاجرلر دخى كيدوب، يرلشمكده‌در. بر قاچ بيك چينلى و بحرمحيط جزايرى يرليلرندن‌معادن‌وزراعت وسائر ايشلرده استخدام اولنمقده ايسه‌ده ، بونلر جزئى بر اجرتله چاليشوب، آوروپالى عمله‌يه ايش براقمدقلرندن ، حكومت چينليلرله جزاير مذكوره اهاليسنك مهجره دخوللرينى منع ايتمك چاره‌لرينى دوشونمشدر . اصل يرليلر ايسه ٢٠٠٠٠ كشى قدر تخمين‌اولنوب، ايچ‌طرفلرده‌كى واسع‌اووه‌لرده جولان ايدرلر. بونلر تماميله وحشى‌حالنده ياشايوب، باليق، ييلان، بوجك كبى اللرينه كچن شيلرله وحتى لاشه ايله دخى بسلنيرلر، و بولدقلرنده آدم اتى‌دخى يرلر . هر نه‌قدر ذكاوت‌فطريه‌لرى اولوب،اوقويوب يازمق و بعض ايشلر وصنعتلر اوكرنمكده استعداد كوسترمشلرسه‌ده ، آوروپاليلر بو مملكتده ايلك دخوللرنده كنديلرينه حيوان معامله سى ايدوب ، آو اولديرر كبى وحتى فاره كبى استرقنين ايله دخى اتلاف‌ايتدكلرندن، امنيتلرى قالميوب، آوروپاليلردن قاچيورلر، و اللرندن كلدكجه بونلرى مرحمتسزجه اولديرمكده‌ده قصور ايتميورلر . مع هذا بعضلرى عمله و چوبان صفتيله آوروپاليلرك خدمتنه كيرر ، وقاريلرى‌ده خدمتجيلك ايدرلر . آنجق مقدارلرى كوندن كونه آزالمقده اولوب، قريباً بسبتون محو اوله‌جقلرى آكلاشيليور .

صنايع هنوز كرى اولوب، محصولات ارضيه‌نك استحضاريله‌باصديرمه، توتون، صابون‌وسائره‌يه مخصوص فابريقه‌لرى ودباغخانه‌لرى واردر. اخراجاتى باشليجه يپاغى، باصديرمه ، شكر، معادن ، درى، ايچ ياغى، اينجى، صدف وسائره‌دن عبارت اولوب ، سنوى ٢٠٠ مليون فرانغه تقرب ايدر ، واخراجاتى اوندن آشاغيدر . دمير يوللرك ايچرى‌يه طوغرى تمديد و تكثيرينه حكومتجه زياده سعى وغيرت اولنمقده اولوب ، مركزى اولان بريسبانه اسكله‌سندن بدأ ايدن خطك برشعبه‌سى بونك‌جنوبنده جنوبى يكى والس و ويقتوريه دمير يوللريله التصاق پيدا ايدر، و برشعبه‌سى مملكتك ايچ‌طرفنه طوغرى خيلى ايلرى‌يه قدر كيدر . روقهامپتون اسكله‌سندن بدأ ايدن خط دخى ايچرى‌يه طوغرى اوقدر ممتد اولوب ، معدن محللرينه ده شعبه‌لرى واردر . توونسويل و قوقتوون اسكله‌لرندن بدأ ايدن ايكى خط دخى كيتدكجه ايلرى كيتمكده‌در .

قوينسلاند دخى آوستراليانك ديكر مهجرلرى كبى ادارۀ داخليه‌سنده مستقل اولوب، طوغريدن طوغرى‌يه لوندره قابنتوسندن منصوب بر والينك تحت اداره‌سنده‌در . حكومت طرفندن قيد حيات شرطيله نصب اولنمش ٣٩ اعضادن مركب بر هيئت اعيانيله ٥٩ كشيدن مركب برمجلس‌مبعوثانى واردر . والى طرفندن نصب اولنور يدى مديردن مركب برهيئت مديرانى اولوب ، اجرا آت بونلرك النده‌در، وبونلر مجلس مبعوثان نزدنده اجراآتدن مسئولدرلر. مملكت ١٢ ايالته منقسم‌اولوب، بونلرك هر برى قضالره وقضالر ناحيه‌لره منقسمدر. اهالى چوغالوب، معمور يرلر توسع ايتدكجه، قضا و ناحيه‌لرك عددى آرتار. واردات ومصارف‌سنويه‌سى ٩٠ مليون فرانغى متجاوز يعنى ٤ مليون عثمانلى ليراسنه قريب اولوب ، باشليجه وارداتى كمرك رسوميله اراضئ خاليه‌نك فروختندن ودمير يوللرك تمتى كبى شيلردن اولوب ، اشخاص و املاكدن چوق ويركى آلنميور . دائمى عسكرى ٣٥٠٠ كشيدن‌عبارت‌اولوب، بونلرك ٢٠٠٠ ى‌عساكرمليه، ٤٠٠ ى كوكاللى و ١٠٠ ى نظاميه‌در . ١٨ ياشندن ٦٠ ياشنه‌دك اولان‌اركككلرك جمله‌سى‌عساكر مليه‌دن معدود اولوب، حين حاجتده سلاح آلتنه آلنه‌بيليرلر . مكاتب ابتدائيه حكومتك تحت‌اداره‌سنده اولوب، مكاتب‌رشديه‌وسائره‌نك‌ده‌حكومتدن تخصيصاتى واردر . مكاتب ابتدائيه ٦٠٠ قدر اولوب، سكز اون مكاتب رشديه و اعداديه دخى

واردر . بریسبانه‌ده برقاچ سنه اول بردارالفنونك تأسیسی متصور ایدی .

آوستراليانك قوینسلاندی تشکیل ایدن سواحلی الك اول ۱۷۷۰ تاریخنده قپودان قوق طرفندن کشف وتحقیق اولنوب، بعده برقاچ سیاح ایچ طرفلرینی ده گزمشلردر. ۱۸۲۵ ده مجرملر ایچون برمنفا بولمق مقصدیله برمأمور مخصوص گوندریله‌رك، بریسبانه نهری منصبنی انتخاب ایتمش؛ واوسنه‌دن برایکی قافله مجرمین گوندرلمش؛ و۱۸۳۹ ده منفی لغو اولنوب، جنوبی یکی والس مهجرینك برقضاسنی تشکیل ایدن بویر ایستین مهاجرلرك اسکانه سربست براغلمش ایدی. متعاقباً آلتون وکمور معدنلرینك کشفی اوزرینه ، مملکت شماله طوغری توسع ایدوب ، ۱۸۵۹ ده اورالری یکی جنوبی والسدن بالتفریق ، آیریجه برمهجر اتخاذ اولنمشدر . تفریقنده اهالیسی ۲۵۰۰۰ کشیدن آشاغی ایدی .

**قوئنقه** { (Cuenca) اسپانیه‌نك یکی قاستیله خطه‌سنده ومادریدك ۱۷۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق ( جوقار ) ایله (هو . ئقار) نهرلری ملتقاسنده صرب برقیانك اوزرنده مؤسس ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۷۳۷۵ اهالیسی ، عربلردن قالمه سور وقلعه کبی آثاری ومذکور ایکی نهرك اوزرنده متعدد کوپریلریله اطرافنده منبت اووه‌لری واردر . وقتیله چوخه وقیو مجیلغه متعلق موادله سائر معمولات صناعیه‌سی مشهور ایکن ، شمدی سونوك برحالده‌در .

ــ قوئنقه ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب ، شمالاً غوآدالاجاره، شمال شرقی طرفندن تروئل ، شرقاً والنسه، جنوباً آلباسته وچوداد ریال، غرباً تولده ومادرید ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۱۹۳ مربع کیلومتره اولوب ، ۲۴۲۴۶۲ اهالیسی واردر. هرطرفی وعلی الخصوص شرق وشمال جهتلری پك طاغلق وغرب وجنوب جهتی مرتفع یایله‌لردن عبارت اولمغله، هروقت ارباب عصیانك ملجئی اوله کلمشدر. بحرسفیده دوکیلن ( جوقار ) ایرماغی ایالتك قسم شرقیسنی شق ایدوب، بوكا تابع ( غوآداجاؤن ) و ( غابریل) نهرلری دخی اوجهتده آقار. بحر محیط اطلاسی‌یه منصب اولان (تاج) ایرماغی دخی ایالتك شمال غربی جهتنده خط حدودی تشکیل ایدوب ، شمال جهتنده آقان ( غوآدیله ) نهرینی آلیر. جنوب شرقی طرفنده جریان ایدن (زانقاره) و ( جودیله ) نهرلری ایسه ( غوآدیانه ) ایرماغنه تابعدر ؛ که بوده قادیس کورفزینه دوکیلور . بو وجهله ایالتك اراضیسی اوچ مختلف حوضه داخلنده بولنیور . قیشلری پك اوزون وصوئوق اولوب ، یازلری‌ده صیجاقدر . یاغمورلری آز وهواسی یابسدر . مع‌هذا هواسی صاغلامدر . قابل زراعت اراضیسی آز اولوب ، ذاتاً سیرك اولان اهالیسی باشلیجه حیواناتله اشتغال ایدرلر . طاغلرنده باقیر، دمیر ، کمور ،قورشون، آلتون ، قیاطوزی وسائر معدنلر بولنوب ، یالکز دمیر وباقیر معدنلری چیقارلمقده وبرقاچ دوکمخانه ودمیرخانه بولنمقده‌در . مادریدن مرکز ایالته‌قدر بردمیریول خطی بولنوب، سائر طرق وتجارت وصنایع ومعارفی پك گریدر . ایالت ۸ قضا و ۲۸۶ ناحیه‌یه منقسمدر .

**قوئنقه** { (Cuenca) آمریقای جنوبیده اقوآدور حکومتنده و (کیتو) نك ۳۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ۲۸۸۰ متره‌لك ارتفاعده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی وپك لطیف هواسی واردر . اسکی آمریقالیلرك ( تومیبامیه ) شهری موقعنده بولنمغله ، اطرافنده بعض آثار عتیقه‌سی واردر .ـــ ایالتی ۲۸۸۲۹ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب، ۱۰۵۰۰۰ اهالیسی وقینه قینه ایله شکراخراجاتی واردر .

**قوئن لون** { (Kouen-Loun) چین دولتنك غرب جهتنده تبت ایله ترکستان شرقی آره‌سنده غربدن شرقه ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب ، بو ایکی خطه‌یی بربرندن آیردقدن صکره ، چینك ایچنده ( هوآنغ هو ) ایله ( یانغ چه کانغ ) ایرماقلرینك حوضه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری ممتد اولور. ۴۲ درجهٔ جغرافیه یعنی تقریباً ۳۸۳۵ کیلومتره‌لك محلده اوزانیر . برچوق قول وشعبه‌لردن مرکب اولوب . اورته‌ده‌کی الك یوکسکی ۳۵° عرض شمالی خط موهومندن

جوق آیرلیور. هرنه‌قدر هیمالایه سلسلهٔ مشهوره‌-
سنك الڭ یوكسك ذروه‌لری بوسلسله‌نك ذروه‌لرندن
یوكسك ایسه‌ده ، عمومیت اوزره حساب اولنوب،
وسطی ارتفاعنه اعتبار اولنورسه ، قوئن لون
سلسله‌سی هیمالایه‌دن مرتفع اولوب، وسطی ارتفاعی
٦٠٠٠ متره‌در .

**قوئواس** { ( Cuevas ) اسپانیه‌نك آندا-
لوسیه خطه‌سنده ( المریه )
ایالتنك ( ورا ) قضاسنده و ( ورا ) نك ٧ كیلو-
متره شمال غربیسنده اوله‌رق ( المنصوره ) نهری
اوزرنده برقصبه‌اولوب، ٧٥٠٠ اهالیسی‌واطرافنده
پك منبت بر اووه‌سی واردر .
— ینه آندالوسیه‌ده مالقه‌ایالتنك (آرشیدونه)
قضاسنده و آرشیدونه‌نك ١٨ كیلومتره شمالنده
اوله‌رق شنیل نهری‌اوزرنده دخی بواسمله برقصبه
اولوب ، ٤٠٠٠ اهالیسی‌وقربنده غریب‌مغاره‌لری
واردر .

**قویوتپك** { ( Cojutepec ) آمریقای
وسطینك سالوادوز حكو-
متنده وسان سالوادورك ٣٥ كیلومتره شرق
شمالیسنده ١٥٦٠ متره ارتفاعی‌اولان همنامی بركانك
شمالی اتكنده وهمنامی بركولك قربنده بر قصبه
اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر. ١٨٥٤ ده،
سان سالوادورك زلزله‌دن خراب اولمسی اوزرینه،
موقتاً مركز حكومت اتخاذ اولنمشدی .

**قویوجی‌مرادپاشا** { سلطان احمدخان‌اول
دورنده‌مسندصدارت
عظمایه كچن وزرادن اولوب ، خرواتی‌الاصلدر .
حرم همایونده تربیه‌اولنه‌رق ، ٩٦٥ تاریخنده‌والیٔ
مصر محمود پاشایه كتخدا اولمش ، و ٩٧٥ ده
وزرای مصر سلكنه التحاقله ، ٩٧٩ ده مشهور
سنان پاشا معیتنده یمنك فتحنده بولنمغله ، ایكی سنه
قدر یمن بكلربكیسی اولمشیدی . بعده درسعادته
كلدرك ، قره‌حصارشرقی سنجاغنه وصكره دیكرسنجا-
قلره واوچ دفعه‌دیاربكروالیلكنه‌نصب اولنمشیدی .
ایران سفرنده قرەمان ایلی والیسی اولدیغی حالده ،
اردوی همایونه التحاق ایده‌رك ، اسیر دوشمش ؛
وقیداسارتدن رها بولوب درسعادته عودت ایتد
یكنده، قبریس‌وبعده حلب وینه دیاربكر ایالتلرینه
نصب اولنمشیدی . مجارسفرنده‌دخی حاضربولنوب،
حسن خدمت‌واستقامتی كورلمكله ، ١٠١٥ تاریخنده
اردوی‌همایونه سردار اولمش ؛ وایمپراطورله عقد
مصالحه ایده‌رك ، بلغراد مشتاسنه عودت‌ایتمشدی .
او سنه درویش پاشا یرینه مسند صدارت‌عظمایه
ارتقا اولنه‌رق، درسعادته عودتی‌متعاقب، آناطولی
و عربستان جهتلرنده ظهور ایتمش اولان‌قزلباش
و سائره دن بر طاقم اشقیانك دفع و تنكیلی
ضمننده ، اسكدار دن اردوی همایونله عزیمت
ایدوب ، جان پولاد زاده و عونه‌سنی تنكیل
ایتدكدن صكره ، حلب مشتاسنه عودت ایتدكدن
صكره ، ١٠١٧ ده اوتوز بیك كشی ایله ظهور
ایدن قلندرزاده‌نك اوزرینه هجومله، بونی دخی قهر
وتدمیر ایتمش؛ وهوادارلری ایرانه قاچمش ایدی .
رؤساء اشقیادن طویلك برادری میمونی قره‌حصار
شرقی جوارلرنده تنكیل ایدوب ، بو سفرده یوز
بیكدن زیاده اشقیانك وجودینی قالدیردقدن صكره،
درسعادته عودت ایده‌رك ، مظهرالتفات پادشاهی
اولمشدی . ١٠١٨ ده ایران سفری بهانه‌سیله ،
بتكرار آناطولی‌یه‌عسكر سوقیله ، ایرانه طرفدارلق
ایدن قزلباش وجلالی طاقمنی تنكیله باشلایوب ، ایچ
ایل متصرفی مصلی چاوشی وآیدین محصلی یوسف
پاشایی دردست واعدام ایده‌رك ، بونلرك
تخم فسادینی قوروتدقدن صكره ، درسعادته
عودتله برآز مدت اقامتدن صكره ، ایرانه قارشی
سفر آچلمغله ، اسكداردن اردوی همایونله عزیمت
ایده‌رك ، برمحاربه قزاندقدن ، وایران شاهی طلب
صلحه مجبور ایتدكدن صكره ، ١٠٢٠ ده مشتای
آمدده اجل موعودیله‌وفات‌ایدوب، نعشی‌درسعادته
نقل، و بناكرده‌سی اولان مدرسه‌سی خطیره‌سنده
دفن اولنمشدر . مدت صدارتی $4\frac{1}{2}$ سنه‌اولوب،
سنی طقسانه قریب ایدی . غیور و متدین
برذات اولوب ، طریق نقشبندی‌یه انتسابی وار
ایدی .

**قویونجق** { موصلك ٣ كیلومتره شرقنده
بر ویرانه اولوب ، مشهور
نینوی شهرقدیمنك‌مؤسس‌بولنمش‌اولدیغی‌اوچ تپه‌نك
بری واك بیوكی اولدیغی حالده ، خرابه طوغله‌لرندن
عبارت وبرچوق انقاضی حاویدر .

**قوئیته** { ( Koueï-Té ) چینك ایالات وسطیه‌سندن ( هونان ) ایالتنده و ( قایفونغ ) ك ١٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده واسع وپك منبت براووه‌نك ایچنده سنجاق مرکزی بر شهردر .

**قوئیچئو** { ( Koueï-Tcheou ) چینك ایالات غربیه‌سندن (سه‌چوآن) ایالتنده ( هان قاؤ ) نك ٤٥٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق ( یان چه کانغ ) ایرماغنك صول کنارنده سنجاق مرکزی برشهردر. — ینه چینك یوننان خطه‌سنده وتونکین حدودی قربنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

**قوئیچئو** { ( Koueï-Tcheou ) چینك جنوب غربی ایالاتندن اولوب، شمالاً ( سه‌چوئن )، غرباً یوننان، جنوباً ( قوآنغ سی )، شرقاً دخی ( هونان ) ایالتریله محاط ومحدوددر. ٢٥° ایله ٢٩° عرض شمالی آره‌لرنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٤ ٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٧ ٧٠٠ ٠٠٠ کشیدر. ١٣ سنجاغه منقسم اولوب ، مرکزی ( قوئی یانغ ) شهریدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب ، جنوب غربیدن شمال شرقی یه طوغری ممتد برقاچ صره طاغلری واردر، که بونلرك بوغاز وکچیدلری ١٥٠٠ متره ارتفاعلرنده در . بعض جهتلریده یوکسك اووه ویایله‌لردن عبارت اولوب، اوته بریسنده منفرد تپه‌لری واردر . قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی شرقه طوغری آقان ( یانغ چه کانغ ) نهر عظیمنه، وقسم جنوبیسنك صولری دخی قانتون قربنده منصب اولان ( سی کانغ ) ایرماغنه دوکیلوب، بو ایکنجی ایرماغك اصل منابعی بو ایالت داخلنده‌در، و بر تابعی ایالتك حدود غربیه‌سنی آییریور. هواسی سرت و سریع التحول اولوب، یازین میزان الحراره ٣٠ درجه‌یه قدر چیقار ؛ و قیشین صفره قدر اینه‌رك قار دخی یاغار. انهارینك میلانی آز اولمغله، مجرالرنده برطاقم بطاقلقلر تشکل ایدوب ، هوایی اخلال ایدرلر . برنجی درجه‌ده محصولاتی بغدای ومصر اولوب ، چای ، توتون ، کوتنلك، برچوق نباتات طبیه ، کافور آغاجی ، یابراغی ایپك بوجکی بسلمکده مستعمل برجنس چینار ، برجنس کتن واخیراً ذرعی معتاد اولان آفیون وسائره دخی حاصل اولور . لکن مملکتك زراعتدن زیاده حیوانات بسلمکه استعداد طبیعیسی اولوب ، آتلری چینك الك کوزللرندن معدوددر . غرب جهتنده مانده‌لر بیوك سوریلر تشکیل ایدر . برجنس بال مومی ویرر برنوع بوجکیده اولوب ، بومومدن کلیتلی اخراج اولنور. آلتون ، کومش ، جیوه، دمیر ، قلای ، قورشون ، باقیر ، کمور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، یالکز باقیر وکمور کلیتله اخراج اولنوب ، دمیر وجیوه‌دن دخی برمقدار چیقارلقده‌در . دوز یرلرینك اهالیسی چینلی وطاغلرده کیلر مستقل ونیم وحشی حالنده یشایان (میاؤچه) قومنه منسوبدرلر . صنایع محلیه پك کری اولوب ، قبا برجنس کاغد اعمالیله ایپك قماشلر نسجندن عبارتدر. تجارتی دخی کری اولوب ، باشلیجه انهار طریقیله اجرا اولنورسه‌ده ، بونهرلرك جمله‌سی یالکز ایالتك حدودینه قدر سیرسفائنه صالح اولوب، ایچری‌یه سفائن کیره‌میور . ایالتك اهالیسی آز مقدارده وتنبل آدملر اولدیغندن. منابع طبیعیهٔ ثروتدن استفاده ایده‌میوب ، ایالت داخلنده برفقر وتدنی حکم سورمکده وبعض اهالیسی ده هجرت اتمکده‌در.

**قوئی کانغ** { ( Koueï-Kiang ) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ سی) ایالتنده ( سی کانغ ) ایرماغنه تابع برنهر اولوب ، قوآنغ سی ایالتنك حدود شمالیه‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله ، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك ، (اوچئونو) شهرینك اوست طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور. بونهر تاچینك وسطلرنده بولنان ( تونغ تینغ ) کولنه دوکیلن (سیانغ کانغ) نهریله صنعی برجدول واسطه‌سیله اختلاط ایدر . منصبی قربنده اکی ٣٠٠ متره‌در .

**قوئی لین** { ( Koueï-Lin ) چینك ایالات جنوبیه‌سندن ( قوآنغ سی ) ایالتنك مرکزی برشهر اولوب ، آنف البیان قوئی کانغ نهری اوزرنده وبونهری ( سیانغ کانغ ) نهرینه ربط ایدن صنعی جدولك مبدئی قربنده وقانتونك ٤٠٠ کیلو متره شمال غربیسنده واقعدر .

**قوئیمبره** { (Coïmbre) پورتکیزك (بیره) خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ٢١٧

کیلومتره شمالنده (موندغو) نهری کنارنده وبر تپه‌نك اتکنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ١٨١٢٠ اهالیسی ، معتدل ولطیف هواسی ، مکمل برکتبخانه ایله موزه ، رصدخانه تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی ، کیمیا وحکمت عملیاتخانه‌لری کبی تفرعاتی حاوی واسع بردارالفنونی ، کوزل برنباتات باغچه‌سی ، نهرك اوزرنده برکارکیر ودمیر یوله مخصوص بردمیر کوپریسی ونهرك اوته‌سنده کوزل پورتقال باغچه‌لریله کوشکلری واردر. اسکی برشهر اولوب ، اسم قدیمی (قوئیمبریا) در — ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٨٨٣ مربع کیلومتره اولوب، ٣٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر . ایالت ١٤ قضایه منقسمدر .

**قوئی یانغ** { (Kouei-Yang) چینك جنوب غربی ایالاتندن قوئی چئو ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، قانتونك ٩٠٠ کیلو متره غرب شمالیسنده واوچ بیوك نهرك آره‌سنده واقع اولمغله ، اهمیت تجاریه‌سی واردر .

**قهندز** { « اسکی قلعه » دیمك اولان ( کن دژ ) دن معرب بولنان بواسم برچوق قلاعه وعلی الخصوص بخارا ، سمرقند ، بلخ ونیشاپور شهرلرینك قلاعنه اطلاق اولنوب ، مشاهیر علمادن برچوق ذوات بونلره نسبةً ( قهندزی ) لقبیله معروفدرلر .

**قیاسی** { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن وقضاتدن اولوب، قسطمونیلی اولدیغی حالده ، برخیلی وقت اباایوب انصاریده نائب بولنمشیدی .

**قیالر** { مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، جمعه ویاجمعه بازاری دینمکله دخی معروفدر . [ « جمعه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله . ]

**قیدو** { ( میرزا — ) تیمورانك حفید زاده‌سی اولوب ، ( میرزا پیر محمد بن غیاث الدین بن تیمور ) ك اوغلیدر . پدری اصل تیمورك ولی عهدی اولدیغی حالده ، سلطنته نائل اوله‌میوب ، مقتولاً وفات ایتمکله ، صاحب ترجمه شاهرخ سلطان منشوریله بلخ وغزنه وکابل وقندهار یعنی شمدیکی افغانستان حاکمی اولمشیدی . ١٢ سنه قدر اجرای حکومتدن صکره ، شاهرخك قندهاره سفرنده ، فرار ایتمش ایسه‌ده . متعاقباً هراتده شاهرخك نزدینه واروب ، مظهر عفو والتفاتی اولمش ایکن ، بعض مفسدلرك اغفالیله یکیدن فرار ایتدیکنده ، شهزاده بایسنقر طرفندن تعقیب وتوقیفله ، شاهرخك فرمانیله هراتده اختیارالدین قلعه‌سنه حبس اولنه‌رق ، حکومتی سیوغتمش بن شاهرخه ویرلمش ایدی .

**قیدی** { ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر . شاه طهماسب صفوی زماننده جایزه امیدیله قزوینه کیدوب ، او اثناده شاه مشارالیه وفات ایتمکله، اورادن جانب حجازه عزیمت ، و وطننه معاودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

ای قدم ننهاده هرکز از دل تنکم برون
حیرتی دارم که چون در هردلی جا کردهٔ

**قیربون** { مکران یعنی بلوجستان ساحلنك اك بیوك معموره‌سی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**قیرجه علی** { ادرنه ولایت و سنجاغنده و ادرنه‌نك ١٢٠ کیلومتره قدر غربنده اوله‌رق آرده نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠٠٠ قدر اهالیسی ، برجامع شریفی ، بر رشدیه وبری ذکور بری اناثه مخصوص ایکی ابتدائیه مکتبلری، هفته‌ده بر قوریلور بازاری وسنه‌ده بر آچیلیر حیوانات پناییری واردر. قصبه‌نك بانیسی و یا بادئ تسمیه‌سی اولان غزاتدن قیرجه علی بابانك تربه‌سی‌ده داخل قصبه‌ده‌در .

— قیرجه علی قضاسی شرقی روم ایلی حدودینه متصل اولوب ، شمالاً ایالت ممتازهٔ مذکوره ایله، شرقاً ینه خط امتیازله واورته‌کوی قضاسیله، جنوباً و غرباً دخی دده آغاج سنجاغیله محاط ومحدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ٨ ناحیه و ٩٤ قریه‌یی حاوی اولوب ، ٣٤٠٧٥ اهالیسی واردر . اهالیسی کافةً مسلم و پوماق یعنی بلغار لسانیله متکلم اولوب، شجاعت وحمیتله مشهوردرلر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، اورمانلری چوقدر . طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط حالده

اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، فصولیه، نخود، مرجمك، توتون، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالیسی آنجق چوراب، بز، تخته قاشیق کبی اوفق تفك بعض شیلر اعمال ایدرلر. طاغلرنده کمور، طاش یاغی، نفت، آنتیمون، سیملی قورشون، قیرمزی باقیر وسائر معدنلر کشف اولنمش ایسه‌ده، هنوز هیچ بری چیقارلمامقده‌در. دکرمن و یاپی طاشلری ده چیقار. قضانك واردات سنویه‌سی ٠٠٠ ٢٢ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضانك شرقی روم ایلی خط امتیازی داخلنده قالمسی مقرر ایکن، اهالیسنك مقاومت ثبات کارانه‌سی اوزرینه، ادرنه ولایتنه الحاق اولنمشدر.

**قیر شهری** { آنقره ولایتنده وآنقره‌نك ١٤٥ کیلومتره شرق جنو- بیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغه تابع بر چایك اوزرنده وقزیل ایرماق مجراسنك ١٠ کیلو متره قدر شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٤٦٢ اهالیسی، ٢٥ جامع شریفی، ١٩ مسجدی، ٤ مدرسه‌سی، بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ایکی ابتدائیه ومتعدد صبیان مکتبلری، برارمنی کلیساسیله مکتبی، ٦٠٠ دکانی حاوی چارشیسی، اسکی بر بدستانی، ١٠ خانی، زیارتکاه اولان برقاچ تر- به‌سی و برچاریك مسافه‌ده ترمه اسمیله برایلیجه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سندن (ملك غازی) جامعی سلچوقیلر زماندن قالمه اولدیغی کبی، (خواجه بك) جامع شریفی جوارنده‌ده ٦٠ متره یوکسك طوغله‌دن مصنع برمناره واردر. قیزیل ایرماق اوزرنده ١٣ کمر اوزرنده کارکیر برکوپری ویاننده برخان ایله ملوك سلچوقیه‌دن کیقبادك بنا کرده‌سی برجامع شریف بولنیور. قصبه ایچنده یوك وتفتیکدن کوزل خالی وسجاده ایله دوشمه‌لك وپرده‌لك کوزل منسوجات وجوز آغاجندن قناپه وصندالیه طاقلری یاپیلیر. قصبه پك طاغنیق وخانه‌لری باغ وباغچه‌لرله محاط اولوب، بویی ١٠ واکی ٥ کیلو متره‌در. اوزومیله انواع میوه‌لری بول وپك لذیذدر. قیر شهرینك سلچوقیلر زماننده بنا اولندیغی اکلاشیلوب، آنجق مزار طاشلرنده‌وسائر بعض طاشلرده یونان ولاتین خطلریله اسکی برطاقم یازیلر کورلدیکندن، بعض انقاضنك اوجوارلرده بولنمش برشهر قدیمدن منقول اولملری ملحوظدر.

— قیر شهری قضاسی همنامی سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً آوانوس، شمال شرقی جهتندن مجیدیه، شمال غربی طرفندن کسکین قضا- لریله، غرباً وجنوباً دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، حاجی بکتاش ناحیه‌سیله برابر ١٥٨ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٥٥٨ ٥٢ کشی اولوب، یالکز ٣٧٨ ی ارمنی و ٩٤ روم وسائر جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، ذخایر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ١١٨٦٩٦ قیون، ١٢٦٠٤ کچی، ٢٨١٠٧ تفتیك کچیسی، ومقادیر مختلفه‌ده صیغیر، مانده، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائره‌دن عبارتدر. سنوی ٥٠٠ ٢٠٠ قیه یپاغی، ٠٠٠ ١٢ قیه‌قیل و ٨٠٠٠ قیه تفتیك آلنیر. واردات سنویه‌سی ٠٠٠ ٢٢ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضا داخلنده نام عالیلریله مسمی ناحیه‌ده پیران طریقتدن عارف بالله حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضر- تلرینك تربهٔ شریفه‌لریله چله خانه‌لری ومریدانندن بعض ذواتك مرقدلریله مکمل ومعمور درکاه ودوا- ئری اولوب، پك اوزاقلردن زوار تردداتمکده‌در.

**قیرشهری** { سنجاغی. آنقره ولایتنك منقسم بولندیغی بش سنجاغك بری اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه وبعده شماله طوغری ممتد بردیل شکلنده اولدیغی حالده، غرباً نفس آنقره سنجاغی وقونیه‌ولایتیله، غرب جنوبی جهتندن وجنوباً ینه قونیه ولایتیله شرقاً قیصریه یوزغاد وچوروم سنجاقلریله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتیله‌محدوددر. اراضیسی مرتفع ودوزبریایله‌دن عبارت اولوب، طاغلری یوق‌حکمنده‌در. یالکز شرق جهتنده (چیچك طاغی) وغرب طرفنده (دنك طاغی) اسملریله آلچق واورمانلرله مستورایکی جبلی واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، قزیل ایرماق حدود جنوبیه‌و غربیه‌سیله شمال غربی‌طرفنی تحدیدله، سنجاغی ایکی جهتدن احاطه ایتدیکی کبی، مذکورایرماغه‌تابع دلیجه ایرماق دخی حدودشرقیه- سنك قسم اعظم شمالیسنی تحدیدایده‌رك، یالکزقیصریه سنجاغندن صو مجراسیله آیرلمامشدر: وبووجهله

بيوك بر شبه جزيره حكمنده‌در . بو ايكى نهره
دوكلك اوزره داخل لواده برچوق چايلر آقوب،
اراضيسنى سقى و اروا ايدر . بو وجهله سنجاق
كاملاً قره دكيز مائله‌سنده وقزيل ايرماق حوضه‌سى
داخلنده بولنيور . مجيديه قضاسنده ( ينار كولى )
و قير شهر قضاسنده ( ديبسز كول ) اسملريله
داخل لواده ايكى كول دخى بولنوب ، ايكيسى ده
پك دريندر. ايكنجيسنك آياغى اولان چاى برچوق
دكرمنلر چويرر .

قير شهرى سنجاغنك همان كافهٔ اراضيسى قابل
زراعت اولوب، بتون سنجاق فاصله سز بر تارله
تشكيل ايده‌جك صورتده اولديغى حالده ، اهاليسنك
عدم كفايتى، زراعتك اصول عتيقه‌ده و نقصان
آلات وادواتله اجراسى وعلى الخصوص سواحلدن
بعد مسافه‌سيله طرق ومعابر ووسائط نقليه‌نك فقدانى
اسبابندن طولايى، اراضيسنك پك آز مقدارى
مزروع اولوب، قسم عظيمى بطالدر. يتيشديريلن
محصولاتك باشليجه‌لرى : بغداى، آرپه، چاودار،
يولاف، دارى، بورچاق، نخود، فاصوليه، مرجمك
وسائر حبوباتله اوزوم ، الما ، آرمود ، قيصى ،
شفتالى، اريك، كراز، آيوه، جوز و سائر ميوه
وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. توتون دخى سنجاغك
هر طرفنده حاصل اولورسه‌ده ، جنسى پك ايى
اولمديغندن، رژينك تشكيلندن برى آزالمقده‌در .
ذخاير و توتون وميوه‌لر ينك الك اييلرى حاجى بكتاش
ناحيه‌سنده حاصل اولور. سنجاغك سنوى بغداى
محصولاتى ۷۵۰ ۰۰۰، آرپه ۴۲۵ ۰۰۰، چاودار
۵ ۰۰۰، سائر حبوبات دخى ۳۰ ۰۰۰ كيله
راده‌لرنده‌در . اورمانلرى يوقاريده ذكر اولنان
ايكى قطعه‌دن عبارت اولوب ، باشليجه اشجارى
محروقات قطعنه مخصوص ميشه‌در . محلنده مستعمل
كراسته ايسه اوته بريده بولنان قواق و سكود
آغاجلرندن قطع اولور. كسكين قضاسنك (دونك)
طاغنده زنكينجه برسيملى قورشون معدنى بولنوب،
مقدما دولتجه اخراج اولنمقده ايكن ، اخيراً بر
انكليزه احاله اولنمشدر . ديكر كشف اولنمش معدنى
يوقدر . ( حاجى بكتاش ) و ( تپه‌سى دليك )
اسملريله ايكى قيا طوزى معدنى اولوب، برنجيسندن
سنوى ايكى مليون قيه طوز چيقار، و لذتى فوق
العاده‌در. مركز لوانك قربنده ( ترمه ) اسميله
معتدل حرارتده برايليجه بولنديغى كبى ،قره‌قورت
نام محلده دخى پك صيجاق كوكوردلى وينه مركز
جوارنده چليكلى معدن صولرى بولنوب ، امراض
جلديه وعصبيه‌يه نافعدر. حيوانات اهليه‌سى قيون،
كچى، تفتيك كچيسى، صيغير، خركله، دوه‌وسائره‌دن
عبارت اولوب ، قيونلرى ۲۹۰ ۰۰۰ ، تفتيك
كچيلرى ۲۰۰ ۰۰۰ ، عادى كچيلرى ۸۰ ۰۰۰ ،
صيغيرلرى ۵۵ ۰۰۰، دوه‌لرى ۵ ۰۰۰ راده‌لر-
نده‌در . كوللريله نهرلرنده چوق ومختلف باليقلر
بولنيور . صنايع محليه خالى ،كليم ، سجاده وسائر
بوكا مماثل منسوجات ايله بعض معمولات سراجيه
وسائره‌دن عبارت اولوب ، خالى وكليملر باشليجه
كرد وتركمن عشيرتلرى وقادينلر طرفندن نسج
اولنور ، وپك نفيسلرى‌ده چيقار . تجارتى يپاغى ،
تفتيك ، كچى قيلى، خالى ، كليم ، سجاده وبرمقدار
ذخيره اخراجيله معمولات مختلفهٔ صناعيه ومملكتده
اولميان مأكولات وسائره ادخالندن عبارت اولوب،
مرسين وصامسون اسكله‌لرندن وبروسه ، قونيه ،
قيصريه كبى بيوك شهرلرده اجرا اولنور . نقليات
دوه وبيكيرله وبعضاً اوكوز آرابه‌سيله اوليور .
آرابه يوللرى انشاسنه سعى اولنمقده اولوب، آنقره‌دن
قيصريه‌يه واورادن مرسين اسكله‌سنه كيدن شوسه
سنجاغى طولاً شق ايله ، مركز لوادن كچر ،
واورادن قونيه ولايتنك نوشهرينه طوغرى برشعبه
آيريلير . ديكر برقول دخى يوزغاده طوغرى
آيريلوب ، صامسون اسكله‌سنه اينر .

لوانك اهاليسى ۱۱۳ ۷۳۳ كشى اولوب ،
يالكز ۹۴۹ ى ارمنى ۶۰۰ پروتستان ، ۸۹۰ ى
روم وقصورى كاملاً مسلم و جمله‌سى لسان تركى
ايله متكلمدر . اهاليسنك برمقدارى‌ده تركمن
وكردعشايرندندر . سنجاق : قيرشهرى ،مجيديه،
آوانوس وكسكين اسملريله ٤ قضايه منقسم اولوب،
۳ ناحيه و ۷۳ قريه‌يى حاويدر . سنجاغك هواسى
عموميتله معتدل وصاغلام اولوب ، شدتلى حرارت
وبرودتلر سيركدر. كويلرك وخانه‌لرك باغ وباغچه‌لرله
وقواق وسكود آغاجلريله محاط بولنمسى‌ده هوانك

تصفیه‌سنی موجب اولیورسه‌ده، خانه‌لرك طوپراقدن معمول وحفظ الصحه قاعده‌سنه غیر مطابق صورتده انشاسیله سوقاقلرك طار وبازین توزلی ، قیشین چامورلی اولمسی وسائر اصول نظافته مغایر حاللر بعض محللرنده هوایی اخلال ایدیور. مرکزده بولنان اعدادیه ورشدیه‌دن بشقه سنجاق داخلنده ١٠٠ قدر ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنوب ، بونلره ٧ ایله ١٥ یاشلری آره‌سنده ٥٠٢٠ چوجق دوام ایدیور . اهالینك آنجق بشده بری اوقویوب یازمق بیلیر .

**قیرغیز** { ترك اقوامندن بیوك برقوم بدوی اولوب ، آسیانك شمال غربیسنده ترکستان ایله سیبریه آره‌سنده وتعبیر آخرله ترکستانك جهت شمالیه‌سنده وترکستان شرقینك شمالنده اوله‌رق روسیه ایله چین حدودنده بولنیورلر . غرب جهتنده کیلره ( قیرغیز قزاق ) وچین حدودنده کیلر ( قره قیرغیز ) نامی ویریلیور . قیرغیز اسمی ( قیر ) کلمه‌سندن مرکب اولوب ، قیر آدمی یعنی بدوی دیمکدر ، برنجیلری یعنی قیرغیز قزاقلر روسیه‌ده‌کی وولغا مجراسندن ترکستان شرق حدودینه‌دك کنیش واوزون برمنطقه‌ده بولنوب ، جولانکاهلری تقریباً ٢ ٥٠٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. بوواسع یرلرده ( الاطاغ ) و ( تارباغه طاغی ) کبی بعض جبال بولنوب، بونلرك اتکلری قابل زراعت اولمغله، روسیه دولتی اورالره قیر غیزلری مهما امکن تحت انضباطده طوتمق ایچون ، برطاقم قزاقلر اسکان ایتمشدر . سائر طرفلری ایسه اورمانلرله میاه جاریه‌نك ندرت ویافقداندن چول حالنده وآنجق بعض مرعالری حاوی اولوب ، قیرغیزلر اورالرده خیمه قوره‌رق طولاشیرلر . بونلر تدریجاً روسیه‌نك تابعیتی آلتنه کیروب، ١٨٦٠ تاریخنده عقد اولنان پکین معاهده‌سی اوزرینه چین دولتی قیرغیزلری حمایه ادعاسندن صرف نظر ایتمشدر . قیرغیزلرك یرلری روسیه دولتنك اوجهتده تشکیل ایتمش اولدیغی ٦ ایالته یعنی غربدن باشلایه‌رق : اورالق، تورغالیق ، سیر دریا ( یعنی سیحون)، آقمولینسك، سیمپا لاتینسك وسمیرچنسك ایالتلرینه تابعدر . قیرغیز اوطاننده وولغا واورالدن بشقه سیبریه‌یه طوغری آقه‌رق بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلن انهار جسیمه‌دن توبول ، ایشیم وایرتیچ نهرلری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ( اوب ) ایرماغنه دوکیلورلر . آرال کولنه دوکیلن سیحون نهری دخی قیرغیزلرك ممالکی یانندن کچر . بونلردن ماعدا ایرغیز ، تورغای ، صاری‌صو ، نوره. سلتی، چیدیرنی کبی مختلف استقامتلرده آقار برچوق انهار واردر ، که برطاقم کوچك وصیغ کوللره ویا بطاقلقلره منتهی اولوب ، یاغمور یاغدیغنده خیلی صولری اولدیغی حالده، قوراقلق موسملرنده بسبتون قورورلر؛ وتشکیل ایتدکاری کوللرك ده چوغی تبخرله قورویوب، دیبلرنده بیاض برطوز طبقه‌سی قالیر .

بویرلرك هواسی افراط ایله تفریط آره‌سنده اولوب میزان الحراره یازین کولکه‌ده ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار ، وقیشین صفردن آشاغی ٢٧ وبعضاً ٣٧ درکه‌یه قدر اینر . نباتاتی پك آز اولوب ، صوسز اولان یرلرنده چوراقلره مخصوص برطاقم طوزلی وقبا اوتلرله اکری بوکری چالی ودیکنلر وصو کنارلرنده مرعی دینله‌بیله‌جك برطاقم اوتلر وچام وقره‌اغاج ایله دیکر بعض اوفاق آغاجلر حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، دوه، بیکیر، کچی، ایری قویروقلی قیون وسائره‌دن وحیوانات وحشیه‌سی‌ده قورت ، تیلکی، یبانی کدی، چقال ، آیی ، پورسوق ، کیرپی ، طاوشان ، کیبکك انواعی ، قره‌جه وسائره‌در . طیوری وعلی الخصوص آتماجه وشاهین امثالی چوق اولوب ، بونلرله قوش آولامق قیرغیزلرك اك بیوك اکلنجه‌لریدر . دمیر، کومش ، آلتون ، باقیر وسائر معدنلردن بعض آثار کورلمش ایسه‌ده ، هنوز چیقاریلانی اولمیوب ، اهالی یالکز طوز اخراجیله مشغولدرلر .

قیرغیز قزاقلر جنسیتجه وسیما ولسانجه اترا کدن معدود اولوب، سویلدکاری لسان اساساً ترکجه اولدیغی حالده، مغولجه بعض کلماتی وبتون السنهٔ اسلامیه کبی عربی وفارسیدن مستعار تعبیراتی واردر. اوته‌دن بری مغوللرله اولان اختلاطلرندن سیمالرنده مغوللره مشابهت زیاده‌جه‌در . بونلر یاز قیش کچه‌دن چادیرلرآلتنده اقامت ایدوب، حال بدویتده یاشامقدن وازکچمزلر. جمله‌سی مسلم و سنی اولوب ، آنجق اسکی آیین وعادتلرینك دخی بعضیسنی محافظه ایله سحر ونظردن محافظه ایچون برچوق رسملر اجرا ایدرلر . هله اولولرینه عائد پك چوق رسم و آیین مخصوصلری

واردر. کندیلری زیاده‌سیله ناموسلی ، سوز وعهدلرنده ثابت‌قدم، مهمان‌نواز ووفادار آدملردر. روسیه ایله ترکستان آره‌سنده کاروانلر ایشلدوب، بو اخلاقلرینه بناءً تجار طرفندن کندیلرینه امنیت واعتماد اولنور. ارککك وقادینلری بینیجیلکده پك ماهر اولوب ، آتلری کوچك جثه‌لی ایسه ده ، آتشلیدر. قاریلری اولدقجه کوزل وسویملی ایسه‌ده، پك چابق قارتلاشیرلر. ایچلرندن برقاچ بیکی مسکون وزراعتله مشغول اولوب ، سائرلری کوجبه‌در ؛ وخرکاه، قیون، دوه و سائر حیوانات سوریلریله کزرلر. زنکینلرینك یکرمیشر بیك قدر قیونلری واردر. رؤسالرینه ( بیك ) و بینلرنده فصل دعاوی ایدن باشلرینه ( آق صقال ) دیرلر. لسانلرینك اولدقجه ادبیاتی دخی اولوب، اورنبور - غده کندیلرینه مخصوص ولسانلرنده محرر برغزته دخی نشر اولنور.

قیرغیز قزاقلری اولو، اورته و کاچی ( یعنی کوچك ) اردو و یا یوز اسملریله اوچ طائفه یه منقسم اولوب، الك آز غلبه‌لکلی اولان اولو اردو شرق جهتنده، اورته اردو وسطلرده وطاشکند جهتنده، هپسندن غلبه‌لکلی اولان کاچی اردو دخی غرب جهتنده سیردریا و اورنبورغ ایالتلرنده بولنور. ایچ اردو دینلن و اورال ایله وولغا آره - سنده اوله‌رق آوروپا طوپراغنده یاشایان طائفه دخی کاچی اردودن معدوددرلر. بتون قیرغیزلرك مقداری حقنده صاغلام بر فکر بیان ایتمك کوچ اولوب، بوبابده مختلف تخمینلرده بولنلمش ایسه‌ده، صحته الك یقین اولان تخمینه کوره بونلرك مجموعی ۳ ملیونی متجاوز اولوب، بولندقلری ایالات اعتباریله بروجه آتی منقسمدرلر :

| ایالت | قیرغیز قزاقی | قره قیرغیز |
|---|---|---|
| اورنبورغ | ۲۷ ۰۰۰ | — |
| اژدرهان | ۱۲۹ ٤٦٥ | — |
| ماورای خزر | ۱۳٦ ۰۰۰ | — |
| اورال | ٤۱٥ ۰۰۰ | — |
| تورغای | ۲٦٦ ۰۰۰ | — |
| آقمولینسك | ۳۲٥ ۸۱٤ | — |
| آموددریا | ٦٥ ۰۰۰ | — |
| سمیپالاتینسك | ٤۷۲ ٦٥٦ | — |
| سمیرچنسك | ۳۱۷ ۰۰۰ | ۱٥۸ ۰۰۰ |
| سیردریا | ٤۹٤ ۸۰۰ | ۳٤ ٦۰۰ |
| فرغانه | ۲٥ ۰۰۰ | ۱۰۰ ۰۰۰ |
| قولجه | ۲۳ ٤۰۰ | ٦ ٥۰۰ |
| ترکستان شرقی (چین) | — | ۲۱ ۰۰۰ |
| پامیر ( مستقل ) | — | ۲۰ ۸٥۰ |
| یکون | ۲ ۷٤۷ ۱۳٥ | ۳٤۰ ۹٥۰ |

جمعاً یکون ۳ ۰۸۸ ۰۸٥

**قَیْرُوان** { افریقیه یعنی تونس مملکتنده تونسك ۱٦۷ کیلومتره جنوبنده و اسکله‌سی اولان سوسه‌نك ٥۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده مشهور برشهر اولوب، سورك داخلیه خارجنده‌کی محلاتده ۲۰ ۰۰۰ اهالیسی ، ۳۱۲٥ متره محیط دائره‌سی و ۱۰ متره ارتفاعی اولان بر سوری وهر ۲۰ متره‌ده بر برجی، ٥ قپوسی، شهرك بانیسی اولان عقبه بن نافع ( رضه ) لك بنا - کرده‌سی اولان و ٤٥۰ مرمر وسماقی ستونلر اوزرینه مبنی بولنان جسیم ومصنع برجامع شریفیله دیکر ۲۰ جوامع شریفه‌سی، ۳۰ زاویه‌سی، برچوق خیرات ومبراتی، واسع وایشلك چارشیسی، پك تمیز سو - قاقلری، هوادار خانه‌لری، کوزل منظره‌سی وخالی وکلیم دستکاهلریله معمولات سراجیه سی واردر. اطرافی قورو بر اووه‌دن عبارت اولوب، قربنده یاغمورلر موسمنده خیلی توسع ایدر بر قاچ سبخه‌سی واردر. قیروان شهری افریقیه نك فاتحی اولان عقبه بن نافع حضرتلری طرفندن ٥٥ تاریخ هجر - یسنده بنا اولنه‌رق، بتون بلاد مغربك مرکزی اتخاذ اولنمش؛ و بعده بنی اغلبك و مهدیه‌نك تأ - سیسنه‌دك فاطمیونك و بعده بنی زیرینك پایتختی بولنمش؛ وصکره خراب اولمشیدی. یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجریده بسبتون خراب اولدیغنی بیان ایدیور. بعده یکیدن اعمار اولنوب، شمدیکی حاله کلمش اولدیغی آکلاشیلیور - سه‌ده ، بو معموریتی اسکی معموریت و وسعتنه کوره پك کری قالدیغی شبهه‌سزدر . مغربیلر طرفندن بوشهره مقدس نظریله باقیلوب، فرانسزلرك دخولنه - دك ملل غیر مسلمه افرادینه شهره دخول ممنوع ایدی. جغرافیون عرب قیروان اسمنك ( کاروان ) اسم فارسیسنك معربی اولدیغنی یازیورلرسه‌ده ، برقه خطه‌سنك مرکزی بولنمش اولان کیرنه یاخود

قورنه ( Cyrène ) شهرینه‌ده عربلر (قیروان‌قدیم ) دیدکارندن ، شهر خراب مذکورك اسمیله تسمیه ایدلمش اولدیغی آ کلاشیلیور .

**قیروانی** { (ابوالحسن علی بن عبدالغنی الفهری الحصری) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب ، وطنی اولان قیروانك تخریبندن صکره مائهٔ خامسه اواسطنده اندلسه رحلتله ، اوراملوکنك التفاتنه مظهر اولمش؛ وملوك طوائفك انقراضنده طنجه‌یه انتقال ایتمش، وبرمدت دخی سبته‌ده بولنمش ایدی . قرائت‌ده یدطولاسی اولوب، بوعلمده تدریسله اوغراشمش ؛ وقراآت مختلفه حقنده بر منظومه یازمشدر . مرتب دیوان اشعاری دخی واردر . « زهرالآداب »عنوانلی کتاب معتبرك صاحبی اولان سالف‌الترجمه ( ابواسحاق حصری ) نك تیزه‌سی اوغلیدر . ٤٨٨ تاریخنده طنجه‌ده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

اقول له و قد حیا بکاس
لها من مسك ریقته ختام
امن خدیك یعصر قال کلا
متی عصرت من الورد المدام

— [«ابن رشیق» و «ابن شرف» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله . ]

**قیزلر** { روسیه قافقاسیه ایالاتندن ترك ایالتنده واستاوروپولك ٤٩٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق ترك نهرینك صول کنارنده وبونك دالیه‌سی مبدأنده وبحرخزر ساحلندن ٥٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٩٢٦٠ اهالیسی واردر . سکنه‌سی تاتار ، کورجی ، ارمنی وروسدن مرکبدر. باغلری واشجار مثمره‌سی چوقدر .

**قیس** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر : ( قیس بن حرشة القیسی ) که قیس بن ثعلبه اولادندن اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کلدرك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و فخر کائنات ( صلعم ) افندمز کندیسنه حقه مستند اولمیان اوامری دیکلممسنی تنبیه بیورمش اولدقلرندن، بعده عبیدالله بن زیاد شرع شریفه وحقه مغایر اولان اوامر کیفیه‌سنی دیکلتدیرمك ایستیوب، جلادك الینه تسلیم ایتمك ایستدکده ، دست مناجاتی درکاه کبریایه قالدیروب ، جلادك وصولندن اول تسلیم روح ایتمشدر. — ( قیس بن السائب بن عویمر القرشی المخزومی ) که جاهلیتده فخرالرسل (صلعم) افندمزك تجارت شریکلری بولنمش اولدیغی مرویدر . — ( قیس بن سعد ابن ثابت الانصاری ) که رسول‌الله ( صلعم ) افندمزك علمدارلرندن ایدی . — ( ابوالفضل قیس بن سعد بن عبادة الانصاری الخزرجی ) که فضلاء صحابه‌دن و سادات و دهاة عربدن اولوب، شجاعتیله و مکاید حربیه‌ده‌کی مهارتیله وکرم و سخاوتیله دخی مشهور ایدی . ارتحال جناب نبویدن صکره حضرت علی (رضه) افندمزه انتساب ایدوب، کافهٔ محار باتنده معیتلرنده بولنمش؛ و عهد خلافتلرنده مصر والیلکنه نصب بیوریله‌رق، معاویه‌نك حیل و دسایسنه مقابله‌یه اثبات اقتدار ایتمش اولدیغندن ، معاویه صاحب ترجمه‌یی نزد جناب مرتضویده شبهه‌لی و کندی طرفنه مائل کبی کوسترده‌رك ، عزل ایتدیرمش ایدی . اورادن مدینهٔ منوره‌یه کیدوب ، اوراده مروان بن حکم طرفندن اخافه و تهدید اولنمغله ، کوفه‌یه کیدوب، مدت حیاتلرنجه حضرت مرتضانك وبعده امام حسن ( رضه ) ك معیتلرنده بولنمش ، وامام مشارالیهك بیعتندن صکره مدینهٔ منوره‌یه عودت ایلمش ایدی. صفین محاربه‌سنده برقصیدهٔ بلیغه سویلمشیدی ، که مبدئی شو یولده‌در :

هذا اللواء الذی کنا نحف به
مع النبی و جبریل لنا مدد
ما ضر من کانت الانصار عیبته
ان لایکون له من غیرهم احد الخ

— ( ابوعلی قیس بن عاصم التمیمی المنقری ) که حلمیله مشهور اولوب ، نزد جناب نبوی‌یه ورودنده حقنده « هذا سیداهل الوبر » بیورلمشیدی . تاجاهلیت زماننده شرب خمری کندی نفسنه حرام ایدوب اجتناب ایدردی . اولادینه اولان وصیتنده برطاقم نصایح حکیمانه بیان ایتمشدر .— ( قیس بن عبدالمنذر الانصاری ) که رفاعه‌نك برادری اولوب ، بدر غزاسنده شهید اولمش؛ وکندیسیله رفقاسی حقنده « ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل‌الله اموات » آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. — ( قیس بن قیس ) که

معيت حضرت مرتضويده صفين محاربه سنده بولنمشدر. — ( قيس بن مخرمه بن المطلب القرشى المطلبى ) كه فيل وقعه‌سى يعنى مولد جناب نبوى سنه‌سى طوغمش؛ ومؤلفة قلوبدن بولنمشدر. — ( قيس بن المكشوح ) كه اسود عنسينك قتلنه ياردیم ايدنلردن اولوب، رؤيت نبى ( صلعم ) ه نائل اولوب اولمديغى مختلف فيهدر. سعد بن ابى وقاص ( رضه ) معيتنده ايران سفرنده بولنوب ، قادسيه و سائر محارباتده خدمتى كورلمش ؛ و نهاونده نعمان بن مقرن معيتنده بولندقدن صكره ، صفين محاربه‌سنده معيت جناب مرتضويده شهيداولمشدر. طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، دايىسى بولنان عمرو بن معدى كرب ايله جاهليتده و كرك اسلامده بينلرنده مهاجاة وقوع بولمشدر .

**قيس** { بحر فارسده‌كى كيش جزيره‌سنك اسم معربيدر [ « كيش » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قيساريه** { ( Césarée ) فلسطين ساحلنده يافه‌نك ٥٧ كيلومتره شمالنده اسكى ومشهور بر شهر اولوب، اليوم خرابه‌لرى موجوددر . بو شهر عن اصل ( سباسته ) اسميله مسمى اولوب ، ميلاددن ٢٥ سنه اول فلسطين حاكمى ( هرود ) طرفندن توسيع وتزيين اولنه‌رق، قيصر آوغستوسك نامنه نسبتله قيساريه تسميه اولنمش؛ وقدسك ( تيتوس ) طرفندن محاصره سى اثناسنده بوخطه‌نك مركزى و كرسئ حكومتى اتخاذ ايدلمش ايدى . فتوح شام صره‌سنده معاويه بن ابى سفيان طرفندن طول مدت محاصره‌دن صكره فتح اولنمشدى. او وقت ٢٨٠ ٠٠٠ اهاليسى بولنديغى كتب فتوحدن آكلاشيليور. اهل صليب محارباتى صره‌سنده دفعاتله فرنكلرك الينه دوشوب استخلاص اولنه‌رق، خراب اولمش؛ و ملك اشرف طرفندن استحكاماتى هدم اولنمشدى . مشاهير اسلامدن ( قيسرانى ) نسبتيله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر. — جغرافيون عرب جه آناطوليده‌كى قيصريه‌نك دخى املاسى ( قيساريه ) در .

— اسپانيه‌ده‌كى ساراغوسه يعنى سرقسطه ، آطنه جهتنده كى آنازاربه، آناطوليده‌كى قيصريه، جزايرده شهرلر وفلسطينده‌كى بانياس بلده‌لرينك دخى اسم قديملرى قيساريه ( Césarée ) ايدى .

**قيس بن ذريح** { ( الكنانى ) مشاهير شعرا و عشاق عربدن اولوب ، حضرت امام حسن ( رضه ) لك سوت برادريدر. بنى كعب قبيله‌سندن ( لبنى ) اسمنده بر قيزه دلداده اولوب، حضرت مشاراليهك توسطلريله كنديسى تزوجه نائل اولمش ايسه ده ، برمدت برلكده ياشادقدن صكره ، اولادى اولمديغندن ، رضاسى اولقسزين ، پدرى موى اليهايى تطليق ايتديرمش؛ وآتش هجران ابتدا ( لبنى ) يى و متعاقباً قيسى تلف ايتمشدر . داستان محبتلرى و بربرى حقنده سويلدكلرى اشعار شهرت كير اولمشدر. شو ايكى بيت ( لبنى )نك مزارى اوزرينه سويلديكى اشعاردندر :

ماتت لبنى فموتها موتى
هل تنفعن حسره على الفوته
فسوف ابكى بكاء مكتئب
اقضى حياة و جدا على ميت

**قيس بن الملوح** { (ابن مزاحم العامرى) « ليلى و مجنون » عنوانيله مشهور افسانه ده مجنون اسميله ياد اولنان عاشقك اسمى اولديغى و بونك مخيلاتدن اوليوب، صحيحدن بولنمش اولديغى مرويدر . حكايه سى بر طاقم مبالغات عجيبانه وخوارق عاده ايله ممزوجدر.

**قيسى** { [ « عبدالعزيز بن السيد» ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**قيصر** { يوليوس — ( Iules César ) اسكى رومانك الك مشهور سردارلرندن اولوب، بعده مدبر امورصفتيله بتون امور حكومتى الينه آلمش ايدى . ميلاددن ١٠١ سنه اول طوغوب، والده سى (ماريوس) لك همشيره‌سى ايدى. كنج ايكن، زوجه‌سى بولنان سينانك قيزينى تطليق ايتديرمك ايستين ( سيلا ) طرفندن تعقيب اولنه‌رق، بعض بيوك آدملرك حمايه‌سيله حياتى كوج حال قورتاره‌بيلمش؛ وآناطوليده‌كى بيتنيه حكمدارى ( نيقومد ) لك يانته التجا ايلمش ايدى . سيلانك وفاتندن صكره رومايه عودت ايدوب، ادبيات تحصيلنه قويلمش؛ وبليغانه نطقلريله عمومك توجهنى

قزانوب، (تریبون) لرك قوتنی استرداد وماریوسك هیكللرینی یكیدن دیكدیرمشدی. اهالی‌یه برطاقم حقوق قزاندیره‌رق، كندی موقعنی تأمین ایتمش؛ و قبل المیلاد ۶۰ تاریخنده اسپانیایه كوندریلوب، بعض فتوحاته موفق اولمغله، عودتنده قونسلوس تعیین اولنمش؛ ورفیقی اولان (بیبولوس) ه هیچ برنفوذ براقمیه‌رق، و ( پومپیوس ) و ( قراسوس ) ایله بالاتفاق، برحكومت مثلثه تشكیل ایده‌رك، اوچی بتون امور حكومتی اللرینه آلمشلردی. ۵۸ ده بش سنه مدتله غالیا یعنی فرانسه جهتی والیلكنه نصب اولنه‌رق، بومدتك انقضاسنده مأموریتی بش سنه دها تمدید اولنمش؛ وبو اون سنه ظرفنده غالیانك هر طرفنی ضبط ایتدكدن صكره، بیوك بر تانیه‌یه دخی داخل اولمش ایدی. پومپیوس بو موفقیتاته حسد ایدوب، مدتنك دهابروقت تمدیدینه مانع اولمش؛ و قوماندانلقدن عزلنی دخی استحصال ایتمش ایدی. قیصر بوكا حدت ایدوب، عسكریله رومانك اوزرینه یورمش؛ وپومپیوس هیئت اعیانله برابرفرار ایتدیكندن، قیصرقبل المیلاد ۴۹ تاریخنده بلا محاربه رومایه داخل اولوب، امور حكومتك عنانی ید استقلالنه آلمش ایدی. بتون ایتالیایی غالبانه كزوب، حكومتی طانیتدیردقدن صكره، اسپانیایه كچوب، اورادن دخی پومپیوسك طرفدارلرینی طرد و اخراج ایتمش؛ و پومپیوسك كندیسنی دخی تسالیه‌ده تعقیب ایدوب، فارساله ( یعنی چتالجه ) ده قزاندیغی بیوك غالبیتله كندیسنی مصره قاچمغه مجبور ایتمش ایدی. قیصر دشمنك آرقه‌سی صره مصره كچوب، اوراده كندیسنی اتلاف ایتدیرمش اولان بطلمیوسی موقع اقتداردن اسقاط، وقلیوپاتره‌یی اونك یرینه اقعاد ایتمش؛ واورادن ۴۷ تاریخنده آسیایه كچوب، روما دولتنه قارشی حركت ایتمش اولان ( پونت ) حكمداری مهردادك اوغلی فارناسی اوچ كونده مغلوب ایتمش؛ واورادن افریقه‌یه كچه‌رك، ( متلوس اسكیپیون ) ایله ( قاتون ) لك قوماندەسی آلتنده بولنان عسكره ۴۶ ده غلبه چالمش؛ واورادن اسپانیه‌یه صاروله‌رق، كنج پومپیوسی موندەده مغلوب ایده‌رك، پومپیوس طرفنی بسبتون محو ومضمحل ایتمش ایدی، ۴۵ تاریخنده رومایه عودتنده فوق العاده براستقباله مظهر اولوب، امور دولت اون سنه مدتله ید ارادتنه تسلیم اولنمش؛ وبووجهله اقتدار تامه نائل اولنجه، قوتنی حسن استعمال ایده‌رك، برچوق اصلاحات واعماراته وبرطاقم قوانین ونظامات وضعنه والی الان باقی اولان تقویم رومینك ایجادینه موفق اولمش ایدی. اقتدار سیاسی وعسكریسندن بشقه ادبیاتدن دخی بهره‌سی اولوب، برچوق بلیغ نطقلری وغالیا ایله جرمانیه‌یه دائر بعض معلومات تاریخیه وجغرافیه‌یی حاوی برأثر معتبری واردر.

بعده حكومت سورن (اوقتاو)، قیصرك اوغللغنی اولمق مناسبتیله، قیصر عنواننی آلدیغی كبی، صكره‌كی روما ایمپراطورلری‌ده ( قیصر ) عنوان عمومیسیله یاد اولنمش؛ وبرآره‌لق ایمپراطورلره آوغستوس دینلوب، قیصر عنوانی ایمپراطوردن صكره كلن برطاقم بیوك سردارلره وولی عهدلره ویرلمشیدی. السنهٔ شرقیه‌ده قیصر روم ایمپراطوری دیمك اولدیغی كبی، آلمانلر دخی الیوم كندی ایمپراطورلرینه بوعنوانی ویرمكده‌درلر.

**قیصر** { اون ایكی — ، قیاصرهٔ اثنا عشر ( Les Douze Césars ) بواسمله آنف الترجمه یولیوس قیصر ایله اوندن صكره حكومت سورن اون بركشی‌یه ویریلن عنوان اولوب بونلردخی: آوغستوس، تیبر، قالیغولا، قلاودیوس، نرون، غالبا، اوتون، ویتلیوس، وسپاسیان، تیتوس ودومیتیاندر.

**قیصری** { ( قیصربیك ) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلی ویاهمدانلیدر، وشاهجهان زماننده هندستانه سیاحت ایدوب، ۱۰۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

از وصل تو كس چو بنده مهجور مباد
كس چون من زار زنده در كور مباد
من دانم رنج دوری از خاك درت
جز چشم بد از تو هیچ كس دور مباد

**قیصریه** { آنقره ولایتنده وآنقره‌نك ۲۵۶ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ارجیش طاغنك شمالی اتكنده وقزیل ایرماغه تابع قره‌صو نهرینه‌دوكیلن بركوچك چایك اوزرنده ۱۰۹۵ مترەلك ارتفاعده "۵۲ '۴۳ °۳۸ عرض

شمالی ایله ۳۳° ۲′ ۳۶″ طول شرقیده سنجاق مرکزی
برشهر اولوب ، ۷۲۰۰۰ قدر اهالیسی ، ۱۵۰
جامع ومسجدی ، ۳۹ مدرسه‌سی ، بررشدیه و ۵۸
ابتدائیه وصبیان مکتبلری ، جمعاً ۱۲۹۰ جلدی
حاوی ۲ کتبخانه‌سی ، ۳۱ تکیه وزاویه‌سی ، ۸
کلیساسی ، برغرباخسته‌خانه‌سی ، برکهرچله فابریقه‌
سی ، ۳۷۱۰ دکان ومغازه‌سی ، ۱۱۵ فرونی ،
۳۰ خانی ، ۱۱ حمامی ، متعدد مقامات وزیارتکا-
هلری ، شهرك اوزرنده کوزل باغ وباغچه‌لریله
صیفیه‌لری واردر . چارشیسی بیوك وتجارتی اسکله-
لردن بعد مسافه‌سی ویوللرك عدم انتظامیله برابر
پك ایشلك اولوب ، برطرفدن آنقره وقونیه
خطلرینك اورایه قدر تمدیدی وبرطرفدن ده مرسین
وصامسون اسکله‌لرینه برر دمیر یول خطیله ربطی
تجارتنك پك زیاده ترقیسنی وشهرك معموریتنی موجب
اوله جقدر . هواسی قیشین پك صوئوق ایسه‌ده ،
یازین معتدل وصاغلامدر . آنجق خانه‌لرینك چوغی
یرله برابر وحفظ الصحه قواعدینه غیر موافق
اولدیغندن ، اهالیسنده روماتیسمه وبوکا مماثل رطو-
بتدن حاصل امراض نادر دکلدر . ارجیش طاغندن
اینن صولری بول وپك لطیفدر . شهرده کلیتلی
باصدیرمه وججیم ، یازمه یمنی ، اوطه دوشمه‌لری ،
یورغان یوزلری ، چارشف ، خاولی وسائر بعض
منسوجات وجوز آغاجندن مرانغوزلغه متعلق مواد
متنوعه اعمال اولنور . اهالیسندن ۴۵۰۰۰ ی
مسلم ، ۹۰۰۰ ی ارمنی ، ۱۴۴۰۰ ی روم ،
۸۰۰ ی ارمنی قتولیکی و ۱۲۰۰ پروتستان اولوب ،
جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . قیصریه‌لیلر
ذکاوت واستعداد فوق العاده ایله ممتاز اولوب ،
علی الخصوص تجارت وصنعته پك بیوك استعدادلری
واردر . برطاقلری اختیار غربت ایده‌رك ، استا-
نبولده بویاجیلق ، نقاشلق ، صیوه‌جیلق وسائر
صنعتلرله مشغول اولورلر .

قیصریه پك اسکی برشهر اولوب ، ازمنهٔ قدیمه‌ده
(مزاقه) اسمیله قاپادوقیه خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی
ایدی . بعده روما ایمپراطورلرندن ( تیبریوس )
قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده ، شهری توسیع
وتزیینله ، آوغستوس قیصرك نامنه نسبتله بوشهره
قیصریه ( Cæsaréa ) اسمنی ویرمشیدی . اووقت
شهر شمدیکی قیصریه‌نك یکرمی دقیقه قدر جنوب
غربیسنده واقع تپه‌لرك اوزرنده مؤسس ایدی .
میلادك ۲۶۰ تاریخلرنده ایران حکمدارلرندن
شاپورذوالاکتاف قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده شهری
کاملاً تخریب ، واهالیسنی قتل عام ایتمش ایسه‌ده ،
متعاقباً اسکی موقعنك یاننده یعنی تپه‌لرك آلتنده بنا
اولنمش ؛ وبعده بودخی صیق صیق وقوع بولان
زلزله‌لردن خراب اولوب ، سلجوقیلرك زماننده
شمدیکی موقعنده مجدداً بنا اولنمشدر . بوحالده
شمدیکی قیصریه صرف اسلام شهری اولوب ،
کرك خراب اولان اسکی سورینك ویرانه‌لرنده وکرك
الیوم باقی اولان ایچ قلعه‌ده خطوط عربیه‌دن وآثار
اسلامیه‌دن بشقه هیچ برخط واثر کورلیور .
شهرك اسکی موقعلرنده ، هرنه قدر شهر تجدد
ایتدکجه اسکینك انقاضی یکیسنك بناسنه قوللانله-
یغندن ، چوق آثار قالمامش ایسه‌ده ، خرستیانلغك
اوائلندن قالمه برطاقم کلیسالر تمللریله برچوق خرستیان
مزارلری وروماليلر زماننده قالمه برجانباز خانه
وسائر بعض آثار موجوددر . شمدیکی شهرك
اطرافنده سلجوقیلر دورندن قالمه برچوق آثار
موجوددر . جوامع شریفه‌سنك الك اسکیسی اولوب
سلجوقیلر طرفندن بنا ایدلمش اولان عرب طرزنده
بیوك برجامع ایله اتصالنده‌کی مدرسه الیوم خراب
اولوب ، کراسته دپوزیتوسی یرینه قوللانلمقده‌در .
جوامع معموره‌سنك الك بیوکی ایچ قلعه درونده
اولوب ابوالفتح سلطان محمدخان ثانینك بناکرده‌سیدر .

— قیصریه قضاسی لوانك مرکز قضاسی
اولوب ، قسم شمالیسندن عبارت اولمغله ، شمالاً بوزغاد
سنجاغیله ، غرباً قیرشهری سنجاغی وقونیه ولایتیله
جنوباً اینجه صو ودوه‌لو قضالریله ، شرقاً دخی
سیواس ولایتیله محدوددر . قضا شهر ایله ۱۰۲
قریه‌دن مرکب اولوب ، ۱۳۱۹۷۶ اهالیسی
واردر ، که بونلرك ۸۵۶۰۰ ی مسلم ، ۲۸۷۶۷
سی ارمنی ، ۱۳۲۲ سی ارمنی پروتستان ، ۷۴۴ ی
ارمنی قتولیکی و ۱۵۵۴۳ ی روم دینلیورسه‌ده ،
جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر . قضانك قسم جنوبیسی
ارجیش طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب ، شماله

طوغرى كسب انحطاط ايدر ، قره‌صو وقزيل ايرماق
واديلرينه طوغرى واسع اووه‌لر ممتد اولور .
قزيل ايرماق شرقدن غربه طوغرى جريانله قضانك
قسم شماليسنى شق ايتديكى كبى ، قره صو دخى بوكا
متوازياً قضانك اورته‌سندن آقوب ، ارجيش طا-
غندن اينن برچوق چايلر آلدقدن صكره ، شمال
غربى‌يه طوغرى دونه‌رك ، قزيل ايرماغه دوكيلور.
قيصريه شهرينك غرب جنوبى جهتنده (سازكولى) اسميله
كنيشجه بركول بولنوب ، غرب جهتندن كلن ( انجه
صو ) بوكوله دوكيلور. قضا داخلنده قزيل ايرماغك
اوزرنده ( تك كوز ) و ( چوق كوز ) اسملريله
كاركير ومتين ايكى كوپرى واردر . اراضيسى باشليجه
اراضئ بركانيه‌دن اولوب ، اولدقجه منبت ومحصو-
لداردر . محصولاتى حبوبات متنوعه ايله جهرى ،
كتره ، اوزوم وميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر.
كهرچله ايله آلچى ، سونكر طاشى وسائر احجار واتربه
كثرتله بولنوب ، معادنه دائر هنوز برشى چيقار-
لمامقده‌در . قيصريه‌دن ٢ ساعتلق مسافه‌ده واقع
( حسن اوبه ) قريه‌سنده امراض جلديه‌يه نافع برمعدن
صوبى بولنديغى كبى ، ٦ ساعتلق مسافه‌ده ( يالكز
كوز ) اسميله كوكورتلى بر ايليجه و ينه او مسا-
فه‌ده واقع ( سازلق ) محلنده مسهل كبى قوللانيلير
برمعدن صوبى بولنيور . قضا داخلنده ٨١٧٦٩
قويون ، ٢٦٢٢٤ عادى كچى ، ٢٠٤٩ تفتيك
كچيسى و دوه و سائر حيوانات اهليه بولنيور .
قضانك واردات سنويه‌سى ٤٢٠٠٠ ليرا راده-
لرنده‌در . ملحقاتنده طلاس قصبه‌سى و كرمير ،
اسكلت ، زنجى دره و سائر اسملرله بر قاچ بيوك
قريه‌سى و برخيلى ارمنى و روم مناسترلريله آثار
عتيقه‌يى حاوى بعض ابنيهٔ قديمه‌سى وغريب مغاره‌لرى
واردر .

**قيصريه** { سنجاغى . آنقره ولايتى تركيب ايدن بش سنجاغك برى اولوب ،
ولايتك منتهاى جنوب شرقيسنده واقعدر . شمالاً
يوزغا سنجاغيله ، غرباً قير شهرى سنجاغى و قونيه
ولايتيله ، جنوباً ينه قونيه ، جنوب شرقى طرفندن
آطنه ، شرقاً دخى سيواس ولايتلريله محاط ومحدوددر.
سنجاق غير منتظم بر مربع شكلنده اولوب ،
همان اورته‌سنده ٣٩٦١ متره ارتفاعى اولان
ارجيش طاغى منفرد برصورتده يوكسليور ،
وهرطرفه اتكلرينى اوزاده‌رق ، بواتكلرك اطرافنده
١٠٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان بريايله بولنيور.
بووجهله سنجاغك موقعى مرتفع اولوب ، مذكور
ارجيش طاغى سونمش بربركان اولمغله ، بتون
سنجاغك اراضيسى بركانى الاصل اولوب ، اوته
بريسنده برچوق قيالر بولنيور ؛ كويلرينك چوغى
بوقيالرك آلتنده وياقيالرله محاط محللرده بولنمغله ،
اوزاقدن مملكت خالى كبى كورينيور . ازمنهٔ
تاريخيه‌دن برى آرجيش طاغى اشتعال آثارى
كوسترمه‌مش ايسه‌ده ، پك چوق دفعه‌لر شدتلى
زلزله‌لره سببيت ويرمشدر . بوطاغك اتكلرى
وقتيله اورمانلرله مستور بولنمش ايكن ، باقلمامقدن
اتلاف اولنوب ، شمديكى حالده همان هرطرفى
چيلاقدر . سنجاغك قسم شماليسى قزيل ايرماق حو-
ضه‌سنده يعنى قره دكيز مائله‌سنده اولوب ، مذكور
ايرماق جهت مذكوره‌يى شرقدن غربه شق ايله ،
ارجيش طاغندن اينن صولردن متشكل قره
صوبى آلير . جنوب شرقى قسمى سيحان
حوضه‌سنده و آق دكيز مائله‌سنده اولوب ،
سيحانه تابع ( ظمانطه ) چايى سنجاغك شرق
جنوبى حدودينى تفريق ايله ، او جهتك
بعض چايلرينى آلير . جنوب غربى قسمنك ايسه
مخرجى اولميوب ، مياه جاريه‌سى بعض كوللر وبطا-
قلقلر تشكيل ايديور . سنجاق قيصريه ، انجه صو
ودوه‌لو اسملريله ٣ قضا وكوستره وقره حصار اسملريله
٢ ناحيه‌يه منقسم اولوب ، ١٨١ قريه‌يى حاوى اولديغى
حالده ٢١٠٧٣٢ اهاليسى واردر ، كه بونلرك
١٣٦٠٩٠ ى مسلم ، ٤٥٣١٨ ى ارمنى ،
١٥٧٥ ى ارمنى قتوليكى ، ١٨٠٠ ى ارمنى پرو-
تستانى ، ٢٥٤٤٩ ى ده روم اولوب ، جمله‌سى
لسان تركى ايله متكلمدر. و سيما واخلاق وعاداتجه
برفرقلرى يوقدر . اراضيسى اولدقجه منبت اولوب ،
حبوبات متنوعه ايله جهرى وسائره حاصل اولور.
اشجار مثمره‌سيله باغلرى‌ده چوق اولوب ، قورى
يمش ، پستيل ، پكمز و سائره ياپيلير . حيوانات
اهليه‌سى قيون ، كچى ، تفتيك كچيسى ، صيغير ،
خركله ، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب ، متوسط

حالده‌در . صنایع محلیه باشلیجه خالی، کلیم، سجاده وسائر بعض یوك منسوجاتدن عبارتدر .

**قیصریه‌لی** { [ «احمدپاشا (قیصریه‌لی-)» ماده‌سنه‌مراجعت بیوریله.]

**قین برونی** { ودها طوغریسی قیل برونی ( Kinbourn ) روسیه‌نك تاوریده ایالتنده وقره دکیز ساحلنده و ( دنیپر ) منصبنده‌کی خلیجی قره دکیزدن آیران اوزون‌وطار بر برونك منتهای غربیسنده بر قلعه ایدی ، که ۱۸٦۰ تاریخنده هدم اولنمرق، شمدی یرنده بر کوچك بالیقجی کویی واردر .

**قیوجق** { آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده و نازللینك شرق جهتنده مندرس ایرماغنه دوکیلن برکوچك چایك اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ۲۷۱۵ اهالیسی واردر. — ناحیه‌سی ۱۸ قریه‌دن مرکب اولوب ، ۱۲۱۰۰ اهالیسی واردر .

**قیوم زاده** { (محمدصالح افندی) متأخرین خطاطیندن اولوب، یوزقدر مصحف شریف یازمش ؛ و ۱۲۹۳ ده وفات ایتمشدر .

( باب‌القافك صوکی )

# ك



**کابل** { ( Caboul ) ایران قدیمك شرق جهتنده شمدیکی افغانستانك مرکزی بر شهر اولوب ، همنامی اولان نهرك اوزرنده و ۱۹۱۷ متره ارتفاعی اولان کوزل بر موقعده اولەرق هراتك ۸۰۰ کیلومتره شرقنده و بلخك ۵۱۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده '۳۰ °۳٤ عرض شمالی ایله '٦٤ °٦٦ طول شرقیده واقع و ۶۰۰۰۰ اهالیی جامعدر . شهر واسع بر اووەنك منتهای شرقنده و ایکی صره طاغلرك اولاشوب تشکیل ایتدکاری کوشەده واقع اولوب، محیط دائرەسی بر ساعت سورر . اسکی سوری خراب اولوب ، یالکز تملری قالمش اولمغله، شهر آچیق ایسەده، منتهای جنوب شرقیسنده ( بالاحصار ) اسمیله بر ایچ قلعه واردر، که خیلی متین ایسەده ، اطرافنده‌کی تپەلر بوکا حاکمدر . بو ایچ قلعه آیریجه بر قصبه اولوب، خانك سرایی، دوائر حکومتی ، بر چارشیی ، کوزل باغچەلری و بیك قدر خانه یی حاویدر . اصل شهرده ۵۰۰۰ قدر خانه بولنوب، اطرافنده یکی تشکل ایتمش بر طاقم محلەلر واردر ، که بونلرك بری نادر شاه طرفندن اورایه نقل اولنمش اون اون ایکی بیك قدر ایرانی و ترکمان ایله مسکون اولوب، بونلره قزیل باش دیرلر . شهر محلەلره و محلەلر ( کوچه ) لره منقسم اولوب، هر کوچەنك کیجه قپانیر قپوسی واردر . سوقاقلری طار و مظلمدر . شهرك اك کوزل اثری اولان بازاری . که علی مردان خانك بنا کردەسی ایدی، ۱۸٤۲ تاریخنده انکلیزلر طرفندن طوپه طوتیلوب، تخریب اولنمشدر . حماملری چوقدر . شهرك ایچندن کچن نهرك اوزرنده بر قاچ کوپری واردر . هندستان ایله ایران و ترکستان آرەسنده مهم بر تجارت نقطەسی اولوب، بر قاچ کاروان یولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله، تجارتی خیلی ایشلك ایسەده، صنایع محلیەسی جزئیاتدن عبارتدر .

کابل شهری پك اسکی اولوب، تا اسکندرك زماننده موجود ایدی . اسکندرك مورخلری آثارنده و بطلمیوسك جغرافیەسنده ( قابوره ) و ( اورتوسپانه ) اسملریله مذکوردر . آنجق اسکی شهر شمدیکینك شرق جهتنده و الیوم بکرام دینلن محلده ایدی . فردوسی شاهنامەسنده کابل و کابلستانی چوق ذکر ایدیور. آل سبکتکین زماننده غزنه اهمیت قزانوب ، کابل کری قالمش ایسەده، بابر کابلی پایتخت اتخاذ ایدوب، خیلی اعمار و تزیین ایتمشدی . کندیسیده اوراده مدفوندر . مؤخراً قندهار مرکزیتی قزانوب، نهایت حکومت حاضره خانلری کابلی مقر اتخاذ ایتمکله، یوز سنەیه قریب مدتدن بری بو شهر افغانستان دولتنك پایتختی بولنمقده‌در .

**کابل** { نهری . آنف البیان شهرك ۱۰۰ قدر کیلومتره غربنده کوه بابا اتکلرندن نبعانله، ابتدا ( جوی شیر ) نامیله شرقه طوغری جریان ایدەرك، شهرك ایچندن بعد المرور، جنوبدن کلن ( لوکار ) نهرینی اخذ ایله ، خیلی بیویەرك، کابلك منبت و کوزل اووەسنی ارواایدر؛ و بعده شمالدن و هندو کوه اتکلرندن کلن ( بندشیر ) ایله ( کوربند ) چایلرینك اجتماعندن تشکل ایدن ( باران ) نهرینی اخذ ایله ، طاغلر آرەسنه کیروب، بعده دیکر براووەیه خروجله ، صاغدن ( سرخ رود ) ی وصولدن کافرستاندن کلن بر قاچ نهری و علی الخصوص ( خونار ) نهرینی آلیر ؛ و جلال آباد اوکندن کچر ؛ نهایت خیبر بوغازندن کچوب ، هند حدودینی تجاوز ایله ، شمالدن کلن ( سوات ) نهریله برلشەرك، و بر قاچ قوله آیریلەرق ، پیشاورك

اوكندن بعدالمرور ، ( آتوك ) شهری قارشيسنده سند ایرماغنه دوکیلور . مجراسی تقریباً ٥٠٠ کیلو متره طولنده‌در. حوضه‌سی شمالاً هندوکوه وجنوباً سفیدکوه ایله محدود اولوب ، قسم غربیسی یوکسک یایله‌لردن وقسم شرقیسی آلچق اووه‌لردن عبارت اولمغله ، مجراسی پك اینیشلی وجریانی سرعتلیدر .

**کابلستان** { وقتیله افغانستانك شمال شرقی قسمندن عبارت ومرکزی کابل بولنان واسع ومرتفع برخطه‌یه ویریلن اسم اولوب ، باشلیجه کابل نهری حوضه‌سندن عبارت ایدی . زابلستان‌ده بونك جنوب غربیسنده واقع اولوب ، شهنامه‌ده بوایکی اسم اکثریا برلکده ذکر اولنیور. بعض جغرافیون بوایکی اسمی برعد ایتمشلرسه‌ده ، شاهنامه‌ده صورت ذکرلری آیری اولدقلرینی کوستردیکی کبی ، « آیین اکبری » دخی بوفکری تصدیق ایدیور .

**کاتب** { ایران شعراسندن اولوب ، یزدلیدر. ٩٣٠ تاریخنده لاهورده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر.

ترسم که کند محنت هجر توهلاکم
جایی که توهرگز نبری راه بخاکم

**کاتب بن وداعه** { (علاءالدین علی بن المظفر الکندی الوداعی) مشاهیر ادبادن اولوب ، حدیث وقرائت علملرنده دخی ید طولی صاحبی ایدی . ٦٤٠ تاریخلرنده طوغوب ، ٧١٠ ده ( بستانیه ) ده وفات ایتمشدر . استماع احادیث شریفه ایچون سیاحت ایدوب ، برمدت‌ده دمشقده اقامت ایتمشدی . شعر وانشاده مهارت تامه‌سی وحفظنده اشعار واخبار عربدن چوق معلومات ومحاضراتی وار ایدی . « التذکرة الکندیه » عنوانیله ٥٠ جلددن مرکب برتألیفی اولوب ، سماطیه (؟) ده کندی خط دستیله برنسخه‌سی موقوف اولدیغنی ابن خلکان بیان ایدیور . شیعی المذهب ایدی. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

من زار بابك لم یبترح جوارحه
تروی محاسن ما اولیت من منن
فالعین عن قرة والکف عن صلة
والقلب عن جابر والاذن عن حسن

**کاتب چلبی** { (الحاج مصطفی بن عبدالله) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب ، ١٠٠٠ تاریخلرنده استانبولده برسپاهینك صلبندن دنیایه کلمش ؛ وکندیسی طریق علمی‌یه منسوب وزی علماده اولمدیغی حالده ، قاضی‌زاده ، اعرج مصطفی ، کرد عبدالله ، محمد ، ولی افندیلر کبی مشاهیر علمای عصری حلقهٔ تدریسلرینه دوامله ، السنهٔ ثلثه ادبیاتی وفقه ، حدیث ، تفسیر ، منطق کبی علومی تحصیل ایله برابر ، عن اصل فلمنکلی اولوب السنهٔ شرقیه‌ده‌کی تحصیلنی اکمال ایچون استانبوله ورودله شرف اسلامله مشرف اولمش اولان برذاتدن علوم ریاضیه وجغرافیه وسائرفنونی تعلم ایتمش ؛ بووجهله علمای عثمانیه‌نك آب رویی دینله‌جك برحال مکملیته کلوب ، اسمنی تأبیدایده‌جك پك نافع آثار براقمغه موفق اولمشدر . ١٠٣٩ تاریخنده باب عالیده باش مقابله‌جیلك اوطه‌سنه دخول ایله ، سلطان مراد خان رابع دورنده وقوع بولان همدان وبغداد سفرلرنده اردوی همایون معیتنده بولنمش ، واردوی همایون حلبده قیشلامقده ایکن ، جانب حجازه عزیمتله ، ایفای حج شریف ایتمش ؛ وروان سفرنده‌ده حاضر بولنمش ایدی . درسعادته عودتنده مطالعه وتألیفه حصر اوقات ایدوب ، «تقویم التواریخ» عنوانیله ابتدای خلقتدن زمانه‌دك فهرست طرزنده برتاریخ عمومی ، « فذلکه » عنوانیله برقاچ سنه‌لك وقایعی حاوی برتاریخ عثمانی « تحفة الکبار فی اسفار البحار » عنوانیله دولت عثمانیه ایله دول سائره میاننده وقوع بولمش کافهٔ محاربات بحریه‌نك تاریخنی ، «جهانما» عنوانیله ممالك عثمانیه ایله آسیانك اکثرجهتلرینك جغرافیه‌سنی و« کشف الظنون عن اسامی الکتب والفنون » عنوانیله عربی العباره بر اثر قیمتدار تألیف ایتمشدر . وفاتی ١٠٦٧ تاریخنده واقع اولمشدر. آثارندن آکلاشیلان کمالاتیله برابر ، رؤسه نائل اوله‌مدیغی کبی ، بولندیغی طریق ومسلکده دخی ترقی ایتمیوب ، آخر عمرینه‌دك برمأموریتده قالمسی جای تأسف ، ومع هذا علوم ومعارفله مشتغل اولوب ، بشقه شیئه اهمیت ویرمدیکنه دلیل واضحدر . مأموریتی صفتیله (کاتب چلبی) و ( حاجی خلیفه ) اسملریله شهرت بولوب ، بزجه بواسملرك برنجیسیله وآوروپاجه ایکنجیسنك غلطی اولان (حاجی قالفه)

اسمیله معروفدر . آثارینك جمله‌سی کتب جدیده ونافعه‌دن ایسه‌ده ، «کشف‌الظنون» ی حقیقةً تقدیر وتقدیسه سزاوار براثردر، که اوندن اول مثلی مسبوق اولمدیغی کبی ، کندیسی تحریرینه همت ایتمه‌مش اوله ایدی ، اوندن صکره کیمسه طرفندن وجوده کتیریلسی‌ده مأمول اوله‌مازدی. ممالکتمزده طباعتك یکی ایجادنده آثارینك اکثری طبع اولندیغی کبی ، «کشف‌الظنون» ی ده بعده مصرده واخیراً شهرمزده طبع اولنمش ؛ و ۱۸۳۵ تاریخ میلادیسنده ( لیپسیغ ) ده لاتینجه ترجمه‌سیله ومفصل فهرستیله برابر ٦ بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر .

**کاتب زاده** { ( محمد رفیع افندی ) مشاهیر خطاطین عثمانیه‌دن اولوب ، خط تعلیقده عماد ثانی دینمکه سزادر. برچوق رقعاتی ونور عثمانی وسائر خیراتده بعض تاریخلری واردر .

**کاتب سر** { ( احمد بن حسن ) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، سلطان احمد خان ثالث دورنده مابین همایون سرکاتبی اولمشیدی. خط ثلث ونسخی کوزل یازار ایدی . تذهیبی دخی کندیسی اجرا ایتدیکی برقاچ مصحف شریف یازوب ، مدینهٔ منوره‌یه اهدا ایتمشدی. ۱۱۷۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

**کاتبی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی بروسه‌لی اولوب ، خطوط مختلفه کتابتنده مهارتی وار ایدی . اشعاری نابود اولوب، یالکز شو بیتی متد اولدر :

ینه کوردك سنی ای جام مصفی سالمه
مجلسك رونقیسك دنیاده آرت اکسلمه

— ایکنجیسی (مصطفی افندی) سینوبلی اولوب ، کتابتله مشغول ایدی . لسانده لکنتی اولوب ، ۹۹۳ اولمق ایچون ، ۱۰۰ عددینك علاوه‌سی اقتضا ایتدیکنی مشعر اولان شو تاریخده دیلنده‌کی نقصانی‌ده ایما ایتمشدر :

نوله معذور طوتسه‌لر یاران
خدمت سوزده قصورم چوق
اول سببدندرکه تاریخی
سوزی بیشل دیمکه یوزی یوق

— اوچنجیسی ( غلطه‌لی سیدی علی ) در، که مشاهیر بحریوندن اولوب ، « سیدی رئیس » ماده‌سنده ترجمهٔ حالی کچمشدر .

— دردنجیسی ( حسن ) سرای همایوندن نشأت ایدوب ، کاتب دیوان ورئیس الکتابه نائب اولمشیدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

جهانه کلمکه عشق اولدی باعث
بنم فرهادله مجنونه ثالث
یولکه کاتبی خرج ایتدی وارین
غمك ییبه مکر اولدکده وارث

**کاتبی** { ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی واك مشهوری ( شمس الدین محمد ) ترشیزلی اولوب، ایام شبابنده نیشاپوره رحلتله مولانا نسیمیدن حسن خطی تعلم ایتمش ؛ وبعده استادی کندیسنك شعر وخطده‌کی شهرتی چکه‌مه‌مکله، علیهنده بولندیغندن ، نیشاپوری ترك ایله، هراته کیده‌رك ، بایسنقر میرزایه بعض قصیده‌لر سویلمش؛ واورانك شعراسی‌ده تزییفنه قالقیشمغله ، شیروانه کیدوب ، ابراهیم شاه شیروانی‌یه انتساب ایده‌رك ،بونك برچوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ؛ وآنجق مسرف وقلندر مشرب اولمغله، برالیله آلدیغنی دیکر الیله ویره‌رك فقر وضرورتدن قورتله‌مامشیدی . اورادن اسکندر بن قره‌یوسف ترکمانی نزدینه کیدوب، بوکا دخی بعض قصاید سویلمش ایسه‌ده ، تقدیرینه مقتدر اولمدیغندن ، کاتبی بونی هجو ایده‌رك ، اصفهانه کیتمش ؛ واوراده ترك ماسوی ایده‌رك ، خواجه ضیاءالدینك حلقهٔ ارشادینه داخل اولمش ایدی . بعده استرابادده کیدوب ، ۸۳۹ تاریخنده وبادن وفات ایتمشدر . اشعاری متین ومقبول اولوب ، غزلیات وقصائدندن بشقه «مجمع البحرین» ، « حسن وعشق » ، « ناصر ومنصور » ، « بهرام وکل اندام » عنوانلریله درت منظومه‌سی واردر . سبب موتی اولان استراباد وباسی حقنده سویلدیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

ز آتش قهر وبا کردید ویران ناکهان
استرابادی که خاکش بود خوشبو ترزمشك
اندرو از پیر و برنا هیچ کس باقی نماند
آتش اندر بیشه چون افتد نه ترماند نه خشك

— ایكنجیسی ( یوسف ) هراتلی اولوب ، كتابتله مشغول بولنمشدر . شو بیت اونكدر :

ای جدا گشته که دوری زبر همنفسان
مادرین شهر بدین روز و تو در شهر کسان

— اوچنجیسی نیشاپورلی اولوب ، ائمهٔ اثنا عشر حقنده برچوق قصائد ومناجاتی واردر. شو بیت اونكدر :

ای دل بغمش کی سر سودای تو دارم
پروای خودم نیست چه پروای تو دارم

**كاث** { خوار زمده كركانجدن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده و جیحونك شرق طرفنده بیوك بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**كاخته** { ( Kiahlita ) سیبریه‌نك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنك ( ورخنه اودنیسق ) قضاسنده و ٢٠٠ كیلومتره جنوبنده اولەرق بایقال كولنه دوكیلن همنامی برچایك اوزرنده برقصبه اولوب ، نفس قصبه‌نك یالكز ٦٠٠ اهالیسی ومغازه وقیشله‌لری وارایسه‌ده، محله‌لری حكمنده اولان (اوست كاختینسقایه )ودیكر برقریه ایله برابر ٩٠٥٠ اهالیسی وچین ایله چای وسائر مواده متعلق پك ایشلك تجارتی واردر .

**كاخته** { معمورة العزیز ولایتك ملاطیه سنجاغنده وملاطیه‌نك ٦٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق فراته تابع همنامی برچایك اوزرنده قضامركزی بیوك برقریه‌اولوب، ترك و كرددن مركب ١٣٠٠ اهالیسی ، بر جامعی و برقاچ دكانی واردر . — كاخته قضاسی شمالاً ملاطیه قضاسیله، غرباً وغرب جنوبی طرفندن حصن منصور قضاسیله، شرق جنوبی طرفندن دیار بكر ولایتیله، شرق شمالی طرفندن‌دخی خربوت سنجاغیله محدود اولوب، ٣ ناحیه‌ایله ١٤٦ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٦٤ ٤٦ كشی‌اولوب، یالكز ٣٧٠٠ ی ارمنی وقصوری مسلمدر . اهالئ مسلمه‌سندن ٥٠٠٠ ی كرد و قصوری تركدر . اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده ، پك منبت اولوب، كلیتلی ذخایر واوزوملە میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . اهالی یازین‌خانه‌لرینی ترك ایده‌رك، یایله‌لرده‌چادیرقورارلر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق

اولوب، یباغیسندن كلیم وخالی اعمال ایدرلرسه‌ده، قباجه یاپدقلرندن، آنجق طاغلك كیلرقدر مقبول دكلدر . قضا داخلنده جسیم طاشلردن یاپلمش پك متین و قدیم بر كوپری ایله دیكر بعض آثار عتیقه موجوددر. داخل قضاده ١٦ جامع شریف واردر.

**كارزین** { ایرانك فارس خطه‌سنده ( قباذخره ) ناحیه‌سنك مركزی بر قصبه اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

**كاریان** { فارسده مستحكم برقصبه اولوب، قلعه‌سنك هیچ بر وقت عنوة آلنه‌مدیغی، وجسیم بر آتشكده‌سی اولوب، وقتیله مجوسیلرك پرستش ایتدكلری آتشی هر طرفه اورادن نقل ایتدكلرینی اصطخری جغرافیه‌سنده بیان ایدیور .

**كازرون** { ایرانك فارس‌ایالتنده وشیرازك ٩٠ كیلومتره غربنده (تنكسیر) طاغلری آلتنده وسفید روده تابع بر چایك منابعی قربنده اولەرق ٨٠٠ متره ارتفاعی اولان بر محلده واقع برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، پك ایشلك و مشهور آن بازاری و اطرافنده كلیتلی توتون محصولاتی واردر . شمال‌جهتنده شاپورك یاپدیرمش اولدیغی ( نیشاور ) شهرینك خرابه‌لری موجود اولوب، الیوم ( شاپور ) دینمكله‌معروفدر. كازرون قلعه‌سنك مبنی‌اولدیغی قیانك كنارلری ودیكر برچوق قیالر بیوك بر مهارتله محكوك و منقش اولوب ، حكمدار مشارالیهك برچوق محاربه‌لرنی ، آولرینی، مجلسلرینی وسائر احوال تاریخیه‌یی مصور اولمغله ، فن آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن كازرونك بیوك اهمیتی واردر . قرون وسطاده اهمیتی پك بیوك اولوب ، شمدیكینك برقاچ مثلی وسعتنده وكوزل‌ابنیه‌وقصور وجوامع وچارشیلری حاوی‌ایدی. هواسی صاغلام و لطیفدر .

**كاسان** { (یاخود كاشان) تركستانده‌سیحونك اوته‌سنده وشاشك ایلریسنده بر قصبه اولوب ، متین قلعه‌سی اولدیغی ، وقپوسی خارجنده (اخشیكث ) اسمیله برنهر آقدیغنی‌یاقوت حموی بیان ایدیور .

**كاشان** { ( ومعربی قاشان ) ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده ، طهرانك ۱۹۰ كیلومتره جنوبنده‌واصفهانك ۱۵۰ كیلومتره‌شمالنده اوله‌رق بوایكی شهر آره‌سنده‌كی طریق اوزرنده و ۱۰۹۰ متره‌لك‌ارتفاعده سنجاق مركزی برشهر اولوب ، ۷۰۰۰۰ اهالیسی ، شهرك‌ایچندن برچوق جدوللرده آقار چایی ، منتظم وپك تمیز سوقاقلری ، ۴۷ متره یوكسك و بر طرفه مائل اسكی بر منا - ره‌سی ، مسجد میدان اسمیله قدیم و مصنع بر جامع شریفی ، پك بیوك وایشلك چارشیلری ، ۵۹ خانی ، ۳۴ حمامی ، ۱۸ بیوك و ۹۰ كوچك جامعی ، بیوك‌بر مدرسه‌سی ، درت بش یوز عمله اشغال ایدر باقر معمولاتی ، اطرافنده صولری بول كوزل باغ وباغچه‌لریله منتظم یوللری وشاه عباس طرفندن یاپلمش كوزل كاروانسرایلری‌واردر . ذكراولنان باقر معمولاتی اویمه‌لی ومینه‌لی‌انواع آوانیدن عبارت اولوب ، پك كوزل ومصنع اولدقلرندن ، ایرانك هرطرفنه وخارجه دخی سوق وارسال اولنور . بوندن ماعدا ایپكدن اینجه بر طاقم قماشلر دخی یاپیلوب ، ایرانجه‌پك مقبولدر . آنجق بوایكی‌صنعت كاشانك صنایع قدیمه‌سنك بربقیهٔ قلیله‌سی اولوب ، بوندن ۱۵۰ سنه‌اوله‌كلنجه‌یه قدر بوشهرده‌ایپكدن داماسقولر ، قطیفه‌لر وصیرمه‌لی آغیر قماشلر كلیتله یاپیلوب ، دنیانك هرطرفنه كوندریلیردی . بونلردن شمدی آنجق نمونه‌لك برمقدار جزئی یاپیلیر . كاشانلیلرك علوم‌ومعارفه‌دخی‌بیوك میل وانهماكلری اولوب ، ایچلرنده اسكیدن بری پك‌چوق علماوادبا وشعرا یتیشمش ، والیوم یتیشمكده‌در . برطاش مطبعه‌سی اولوب ، خیلی آثار نشر ایتمكده‌در . بوشهرك هارون‌الرشیدك زوجه‌سی زبیده طرفندن تأسیس اولندیغی مروی ایسه‌ده ، شهر اساساً قدیم اولوب ، بلكه مشارالیها طرفندن تعمیر اولنمشدر . نسبتنده (كاشی ) دینلیر . سیاه وبیوك عقربلری چوقدر .

**كاشغر** { چینه تابع بولنان تركستان‌شرقینك مركزی برشهر اولوب ، یارقندك ۱۷۰ كیلومتره شمال‌غربیسنده و ( تاریم ) ایرماغنه تابع یارقند دریایه دوكیلن قزیل‌صو ونام دیكرله كاشغر دریانك اوزرنده ۱۲۲۰ متره ارتفاعنده و ۳۹°۲۷′۸″ عرض شمالی ایله ۷۳°۴۲′ طول شرقیده واقع و ۵۰۰۰۰ اهالیلی جامعدر . چوللرله محاط‌منبت ومحصولدار برموقعده وچین‌ایله تركستان‌وافغانستان آره‌سنده‌جبال مرتفعه آره‌لر - نده‌كی بوغازلردن ایشلین برقاچ كاروان یولنك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله ، كرك تجارت وكرك‌سوق‌ الجیش نقطهٔ نظرندن اسكیدن بری بیوك اهمیتی اولوب ، اطرافنده‌كی‌تپه‌لراستحكاماتله تحكیم‌اولنمشدر . شهر ایكی قسمدن مركب اولوب ، بری (كهنه‌شهر) ودیكری ( یكی شهر ) دینلیر ، وآره‌لرنده قزیل صو آقوب ، بركوپری ایله اختلاط اولنور . نهر مذكورك كنارلرنده ( اسكی‌شهر ) دینمكله معروف بولنان وتیمورلنك طرفندن محاصره ایدلمش اولان اسكی‌كاشغرك خرابه‌لری وسیدجلال‌الدین ، بغدادی‌و حضرت‌پادشاه‌جامعلری‌بولنیور . شهرسور وخندقله محاط اولوب ، ایكی قپوسی وخندغك اوزرنده كوپریسی واردر ، كه بونلردن شمالده كینه ( صو قپوسی ) وجنوبده كینه ( قوم قپوسی ) دیرلر . بوایكی قپو آره‌سنده‌كی جاده ایكی طرفدن دكانلرله محاط اولوب ، چارشی‌یی تشكیل ایدیور . شهرك قسم شرقیسنده آتالق غازی یعقوب‌بكك سرایی اولوب الیوم حكومت قوناغی بولنان بربنا ایله ینه مشارالیه طرفندن یاپلمش بیوك بركار وانسرای واردر ، كه كاشغرك الك بیوك ابنیه‌سیدر . شهرك سائر ابنیه‌سی پك‌عادی‌ونظافت وطهارتدن‌عاریدر . كهنه شهرك ۳ كیلومتره شمالنده كوزل‌باغ‌وباغچه‌لرك اورته‌سنده ایكیوز سنه اول وفات ایتمش اولان ( حضرت‌آفاق ) ك تربه‌سی بولنیور ، كه اوراجه زیارتكاه عمومی اولوب ، خارجاً مائی وبیاض چینیلرله مزین و پك مصنع بر بنادر . حوالیسی داخلنده برخانقاه وبرمدرسه ایله برمسجد دخی واردر . غرب جهتنده‌دخی (كلباغ ) اسمیله‌برقلعه بولنیور ) یكیشهر كهنه شهرك ایچ‌قلعه‌سی حكمنده اولوب ، یوكسك‌برسورله وبرجلرله محاطدر ، ویالكز شمال جهتندن برقپوسی واردر . بونك ایچنده شمدی والینك اقامتكاهی بولنان‌یعقوب بكك سرایله حرم دائره‌سی وبتخانه‌دن مبدل جامع‌مسجد اسمیله بیوك برجامع شریفله برچارشی واردر .

اسكی‌كاشغر ۹۱۹ تاریخنده میرزا ابقرطرفندن سلطان سعیدله اولان محاربه‌سی اثناسنده تخریب اولنوب ، یرینه شمدی (كهنه‌شهر ) دینلن‌قسمی

تأسیس اولنمشدی . یکیشهر دینلن ایچ قلعه ایسه ۶۰ سنه اول مملکته حاکم بولنان چینلیلر طرفندن بنا اولنمشدر . آتالق غازی اسمیله مشهور اولان ومحلنده ( با دولت ) اسمیله یاد اولنان یعقوب بك ۱۲۹۰ تاریخنده بتون ترکستان شرقی‌یی چینلیلرك الندن آله‌رق ، اهالی طرفندن امیر طانلدیغنده ، کاشغری پایتخت اتخاذ ایدوب ، تزیین وتوسیع وتحکیمنه صرف همت ایتمش ایسه‌ده ، دولتی چوق سورمیوب ، چینلیلر یکیدن شهر ومملکتی ضبط ایتدکلرنده ، قتل عام وتخریب کبی معاملات غدارانه وزبونکشانه‌ده بولنمشلردر .

— کاشغر شمدیکی حالده چینه تابع ترکستان شرقینك برسنجاغی مرکزی اولوب ، بوسنجاق : آرتوش ، اوپال ، طاش‌بالق ، بشکرم ، قزیل بوی وفیضاباد قصبه‌لرینی دخی حاوی اولوب ، ۱۲۲۰۰۰ اهالی و ۱۶۰۰۰ خانه‌یی حاویدر . اهالیسی ( کاشغری ) اسمیله معروف واوزبکلره قریب بر ترك جنسیتنه منسوب اولوب ، زراعت وتجارتله مشغول چالیشقان وساکن برقومدر . بونلر ختن جهتنه قدر منتشر اولوب ، برطاقملری اولجه چین حکومتی طرفندن اورادن قالدیریله‌رق ، ایلی واد - یلرنده اسکان اولنمش ؛ وبرطاقمی‌ده مملکتلرینك یکیدن چینلیلرك الینه کچدیکنده طاغیلوب ، فرغانه وطاشکنده قدر ترکستان وسطی جهتلرنده متفرق بولنمقده‌در . اراضیسی غرب وشمال جهتلرندن یوکسك جبال ایله محاط مرتفع اووه‌لردن عبارت اولوب ، طوپراغی قوملق وطوز اثرلرینی دخی حاوی ایسه‌ده ، خیلی منبتدر . جبال مذکوره‌دن برچوق صولر اینوب ، باشلیجه انهاری : صوغون ، صویوق یاخود طویوق ، طومان ، قزیل صو یاخود کاشغر دریا ، یمان‌یار وسائره‌در . یمان‌یارك اطرا - فنده‌کی اراضی‌یی سقی واروایه مخصوص ( خان آریغی ) اسمیله بیوك برصنعی جدول‌ده واردر . زراعتی یارقند سنجاغنك‌کی قدر ایلری دکل ایسه‌ده ، صنایعی زیاده اولوب ، کاشغر وجوارلرنده سنوی ایکی اوچ ملیون فرانق قیمتنده قبا بز اعمال واخراج اولندیغی کبی ، کاشغرك خالی وکلیملری دخی مشهوردر مرعالری چوق اولوب ، اهالی خیلی مقدار آت ، صیغیر ، مرکب ودوه بسلرلر . آتلری قوتلی وطیانیقلی ودوه‌لری ایکی اورکچلیدر .

**کاشغردریا** ( ونام دیکرله قزیل صو ) کاشغر شهری ایچندن کچن نهر اولوب ، پامیرخطه‌سنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن قسمنده و ( قره‌کول ) ك ۱۷ کیلو متره شمالنده ( الاطاغ ) اتکلرندن نبعانله ، ابتدا ( کوك چای ) اسمیله شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریانله ، طاغلردن اووه‌یه ایندنجه ( قزیل صو ) نامنی آلیر ، و ۲۳ متره وسعت پیدا ایده‌رك ، کاشغر شهری ایچندن بعدالمرور ، کاشغر دریانامیله استقامتنده دواملە ، یارقند دریایه منصب اولور ؛ و ۱۸۰ کیلو متره دها آشاغیده ختن دریا ایله برلشه‌رك ، تاریم ایرماغنی تشکیل ایدرلر . مجراسی ۶۰۰ کیلو متره‌دن زیاده اولوب ، قسم اسفلنده برطاقم کوللر وسازلی بطاقلقلر تشکیل ایدر . ایلك بهارده طاشوب ، یتاغندن ۱۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌یه قدر اولان یرلری باصار .

**کاشف** ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی ( آقا اسماعیل بن حیدر ) اصفهانلیدر . آبا واجدادی معمارلقله ملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنوب ، کندیسی دخی شاه عباس ماضی‌یه انتساب ایتمش ؛ و هجویاتیله شهرت بولمشدر . شورباعی اونکدر :

هرجلوه که آن قد دل آرا دارد
درصفحهٔ سینه چون الف جادارد
آویخته زلف مشکبواز چپ وراست
این مصرع رنکین چه طرفها دارد

— دیکری ( قاضی محمد شریف ) طریق قضایه سالك بولنمشدر . شوبیت اونکدر :

زمژکان خونین خود شرمسارم
چو صاحب مصیبت زدست حنایی

**کاشف افندی** ( شاطرزاده محمدامین — ) شعراء عثمانیه ومنشیاندن اولوب ، مکتوبیٔ صدارت قلمندن یتیشه‌رك ایکی دفعه رئیس‌الکتاب وصدارت عظمی کتخداسی اولمش ؛ و ۱۱۸۱ ده وفات ایتمشدر . شایان نقل شعرینه دسترس اولنه‌مدی .

**کاشفی** فرس شعراسندن اولوب ، بدخشانلی اولدیغی حالده ، ۱۰۳۳

تاريخنده هندستانه سياحت ايتمشدی . شو بيت اونكدر :

زبسكه نازترا بانياز من جنك است
ميان ما وتو صحبت چو شيشه وسنك است

— [ « حسين واعظ » ماده‌سنه‌ده مراجعت بيوريله .]

**كاشی** { (ابوالغنائم كمال الدين عبدالرزاق بن جمال الدين) مشاهير علمادن اولوب، فقه وحديث وسائر علومده برچوق تأليفات براقمش، و ٧٢٠ تاريخنده وفات ايتمشدر .

**كاظم** { [ « موسی كاظم » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**كاظم** { فرس شعراسندن درت ذاتك اسم ومخلصيدر :

برنجيسی (ميرزا كاظم بن امينا) كاشانلی اولوب، هندستانه رحلتله، عالمكيرك منشيانی سلكنه داخل اولمش ؛ وشاه مشاراليه سلاله‌سنك « عالمكير نامه » عنوانيله منظوم تاريخنی يازمغه باشلامش ايسه‌ده ، تطويل كلامی شاهك خوشنه كيتميوب ، دوامندن منع اولنمشدی . شو بيت اونكدر :

نيست ازچاه زنخدان بتان قسمت ما
غير آبی كه زحسرت بزبان ميكردد

— ايكنجيسی (قم) لی اولوب ، آقا صادق صدقی‌نك اوغلی وحكيم سعيدخانك شاكردی ايدی . شو بيت اونكدر :

يك نالهٔ مستانه زجايی نشنيديم
ويران شود آن شهركه ميخانه ندارد

— اوچنجيسی ( حكيم كاظم بن المجتهد حيدر علی طشتدار نجفی ) كه شعرايله طبابتی جامع اولوب، حاذق الملك عنواننه مظهر اولمش؛ و ١١٥٠ تاريخنده اكمال ايتديكی « فرح نامهٔ فاطمه » عنوانيله بر منظومه براقمشدر .

— دردنجيسی ( مسيح البيان حكيم كاظم ) ينه اطبا وشعرادن اولوب ، شاه عالمكيرك خدمتنده بولنمش؛ وجلال الدين رومی حضرتلرينك مثنويسنه تقليداً « آيينه خانه » « پری خانه »، « ملاحت احمدی » « صباحت يوسفی » ، « كل محمدی » و « اوصاف مسيحی » عنوانلی منظومه‌لری يازمشدر . ايكی اوچ ديوانی دخی واردر . ١٠٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر .

**كاظما** { ايران شعراسندن اولوب تبريزلی اولديغی حالده، كاشانده ياشامش، وكاشی نسبتيله اشتهار ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

اين مرغ دل كه درقفس سينهٔ منست
آخر مرا بخانهٔ صياد ميبرد

**كاظم افندی** { متأخرين علماء عثمانيه‌دن و خطاطيندن اولوب، ايوبليدر. طريق علميه سالك بولنمش؛ و ١١٣٩ ده وفات ايتمشدر. شو رباعی اونكدر:

فكر سر زلفكله پريشان اولمام
هرآتش رخسار ايله سوزان اولمام
اولسه‌م ده غريق بحر اكدار
منت كش دست پست نادان اولمام

**كاظم پاشا** { (موسی —) متأخرين شعراء عثمانيه‌نك سرافرازی اولوب، هله مرثيه ومجوده بيانندندر. آرناؤدلقده قونيچه قصبه‌سنده ١٢٣٧ تاريخنده دنيايه كلوب، پدری حسين بكله درسعادته كلرك ، برمقدار تحصيلدن صكره، ديوان همايون قلمنه، بعده مهمه اوطه‌سنه وماليه مكتوبی قلمنه مداومت ايتمش: و بعده كتابتله عساكر خاصه سلكنه داخل اولوب، استعداد طبيعيسی حسبيله آز مدتده لواكتابتنه نائل وبعده صنف حربه داخل اوله‌رق، تدريجاً فريقلك رتبهٔ رفيعه‌سنی احراز ايتمش؛ و آتش زبانلكی شدتنك بعض تأثيراتنه اوغرامش ايدی. اهل بيت جناب نبويه وفرت محبتی و طريقته انتسابی اولوب ، اشعارينك برقسم مهمی نعت ومرثيه ومناجاته متعلقدر. قرن حاضر اوائلنده درسعادتده ارتحال ايتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

جوش ايدوب باد محبت ايله دريای ازل
اولدی برجوهر شهدنه دورنك اوزره جلی
ديدی صر فهويت كوروب اول رنكاری
برينه نور محمد برينه نور علی

**كاظميه** { بغداد ولايت و سنجاغنده و بغدادك ١٠ كيلو متره‌قدر شمال غربيسنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل يميننده ٥ كيلو متره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، بيكی سنی وقصوری شيعی اولمق اوزره ٦٠٠٠ اهاليسی، قصبه‌نك سبب تسميه‌سی اولان امام موسی كاظم (رضی الله عنه)‌ك تربه‌سی اوزرنده بيوك وپك معمور

ومزین کنبدی ، تربه‌نك یاننده جسیم بر جامع شریفی واردر . هر طرفدن و علی‌الخصوص ایراندن پك چوق زوار کلوب ، تربهٔ جناب امامی زیارت ایتدکله ، کاظمیه دائمی صورتده زوار وسیاحینله مملو بولنوب، بغداده بر ترامواى وبرده آرابه شوسه‌سیله مربوطدر . قصبه‌نك قارشیسنده ودجله‌نك ساحل یمیننده دخی امام اعظم حضرتلرینك تربه‌سی بولنوب، اوراسی ده سنیلرجه آیریجه برزیارتکاهدر. کاظمیه زیارتکاه مناسبتیله تشکل ایتمش یکی برقصبه‌در .

— کاظمیه قضاسی بغدادك غرب و جنوب جهتنده بولنوب ، شمالاً نفس بغداد قضاسیله ، شرقاً جزیره قضاسیله وحله سنجاغیله ، جنوباً کربلا سنجاغیله ودلیم قضاسیله، غرباً دخی ینه دلیم وسامرا قضالریله محدوددر . حدود جنوبیه‌سی فرات مجراسیله آیرلمشدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٦٠٠ مربع کیلومترو اولوب، یالکز ٥ قریه‌سی و اکثری شیعی اولمق اوزره، ٢٥٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای وآرپه اوله‌رق، سنوی ٢٠ ملیون کیلویه قریب محصولات آلنیر . علی‌الخصوص خزینهٔ خاصه‌نك تحت اداره‌سنده اوله‌رق محمود ورضوانیه جدوللری اوزرنده بولنان یرلری پك منبتدر. حیوانات اهلیه‌سی ده چوقجه اولوب ، سنوی تولداتی : ٢٥٠٠ قیون، ٣٥٠٠ مرکب، ٢٥٠٠ دوه، ٢٥٠٠ مانده ، ١٥٠٠ صیغیر و١٥٠٠ بیکیردن عبارتدر. اسکی سلفکیه شهریله دها بعض مدن قدیمه‌نك خرابه‌لری داخل قضاده مشهود اولمقده‌در .

**کافر** ( Cafres ) آفریقای جنوبینك سواحل شرقیه‌سنده بولنان بیوك بر قومه ویریلن اسم اولوب، بونلر ( زامبز ) نهر عظیمی منصبنك برآز جنوبندن امید برونی حدودینه ولب دریادن آفریقانك داخلی یایله‌وچوللرینی آیران سلاسل جبال صرتلرینه‌قدر ممتد اولان اراضیٔ واسعه‌ده ساکندرلر. بو اسم بونلره زنجبار وسفالة الذهب جهتلرینه یناشان واورالرده وقتیله مهجرلر پیدا ایدن یمن و عمان عربلری طرفندن معنای معلومیله ویریلوب ، بعده پورتکیزلیلر او سواحلی کشف ایتدکلرنده عربلرك آغزندن ایشیتدکلری بو آسمی علم ظن ایده‌رك، جغرافیه اصطلاحاتی صره‌سنه ادخال ایتمشلردر . کافرلر آفریقا قطعه‌سنك خط استوانك جنوبنده منتشر بولنان ( بانتو ) اجناسندن اولوب، بانتولر باشلیجه اوچ طاقمه منقسمدرلر ، که بونلرده : بازوتو ، کافر و ساحلی طاقلریدر. ساحلیلر کافرلرك شمالنده یعنی زنکبار وموزامبیق جهتلرنده ، بازوتولر دخی ایچ طرفلرده بولنیورلر. یالکز آفریقانك منتهای جنوب غربیسنده بولنان ( هوتنتوت )لر بانتو طاقملرندن اولمیوب ، آیری برجنسدر . کافرلر بسبتون سیاه اولمیوب، قویو باقیر رنکنده‌درلر؛ وهر نه‌قدر صاچلری قیویرجق ایسه‌ده ، سیما و بدنلری زنجیلرك‌کبی اولمیوب، برونلری دوز، طوداقلری اینجه، آغزلری کوچك و بتون اعضای بدنلری متناسب اولمغله برابر، کندیلری تندرست واوزون بویلی آدملر اولدقلرندن، بعض سیاحلر بونلری تونجدن دوکلش مصنع هیکللره تشبیه، و هیکلتراشلره نمونه اتخاذ اولنمغه شایان عد ایتمشلردر . هر نه‌قدر پك ذکی وجسور آدملر ایسه‌ده، الآن پك وحشی برحالده یاشایورلر. ارکك وقادینلری همان چپلاق کزوب، آرقه‌لرینه کندیلری دباغت ایتدکلری برصیغیر دریسی آلیر، ویالکز عورت یرلرینی بر اوفق دری ویا بز پارچه‌سیله اورترلر. سلاحلری بیوك بر قوت ومهارتله پك اوزاغه‌قدر آتدقلری بر مزراقله بویلرنجه اوزون دریدن بر قالقان وبر طوپوزدن عبارتدر. باشلیجه اوچ طائفه‌یه منقسم اولوب، زولو، آماقوسا وفینغو ناملریله معروفدرلر. بونلردن فینغولر، هر نه سببه مبنی ایسه ، بینلرنده پك محقر اولوب، اکثری اسیر وکوله کبی قوللانیلیر. لسان واحوال طبیعیه‌جه بینلرنده بر فرق اولمدقدن بشقه، ( بانتو ) جنسیتنك سائر طاقملریله‌ده قرابت ومشابهتلری پك‌چوقدر. یرلری پك منبت واووه و طاغ وبایر وتپه‌لردن مرکب اوله‌رق مختلف الجنس ومیاه جاریهٔ کثیره‌یی حاوی اولمغله، جهت جنوبیه‌سنده اقالیم معتدله‌یه وشمال طرفنده اقالیم حاره‌یه مخصوص محصولاتك انواعی حاصل اوله بیلیرسه‌ده، کندیلری یالکز بر مقدار داری وتوتون اکوب

بیچمکله اکتفا، وبو وظیفه‌یی‌ده قاریلرینه ترك و
تحمیل ایده‌رك ، اصل مشغولیتلری چوبانلقدن و
حیوانات سوریلری بسلمکدن عبارت اولدیغی حالده،
بووظیفه‌یی‌ده چوجقلره ترکله، کندیلری یالکز حرب
وآوله واکثریا تنبل طوروب بول توتون ایچمکله
وقت کچیررلر. انکلیزلرك اورالره دخولندن اول
سوریلری یالکز صیغیرلردن عبارت ایکن، شمدی
قیون، کچی وخرکله سوریلری دخی پیدا ایتمشلردر.
هر نه‌قدر برخالق معنوی‌یه و یاغمور، شیمشك ،
روزکار کبی احوالك او منبعدن صدورینه اعتقاد-
لری وار ایسه‌ده برکونه عبادت وآیین مخصوصلری
اولمیوب، رؤساء روحانیه کبی کچینلری بعض معا-
ملات سحریه اجرا وایجابنده قربانلر دخی ذبح
ایدرلر. قبائل متعدده‌یه منقسم اولوب، هرقبیله‌نك
کندی رئیسی واردر. بتون کافرلرك ساکن او-
لدقلری یرلرك شمالدن جنوبه بویی ٢٠٠٠ کیلو
متره واکی ٢٠٠ ایله ٢٥٠ کیلومتره آره‌سنده‌-
در. پورتکیزك ادعای حاکمیتی تحتنده بولنان
موزامبیق مملکتنده یعنی شمال جهتنده اولان کافر-
لردن صرف نظر اولندیغی حالده ، اصل بوکون بو
اسمله تفریق اولنان و (دلاغوآ) قوینك جنوبنده
بولنان کافرلرمملکتی الیوم ایکی‌یه منقسمدر . قسم
جنوبیسی ١٨٤٧ تاریخندن بری انکلیزلرك ضبطی
آلتنده اولوب ، ( انکلیز کافرستانی Cafrerie
Anglaise ) دیمکله معروفدر. بونك مساحهٔ سطحیه-
سی ٦٣٥٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١١٧١٥٥
کشیدر، که بونلرك ایچنده یالکز برقاچ بیك انکلیز
وفلمنکلی بولنوب، قصوری باشلیجه (فینغو) طا-
ئفه‌سندندر. مملکت مذکوره‌نك قسم شمالیسی ایسه
( مستقل کافرستان Caïrerie Propre ) اسمیله
متعارف اولمش ایسه‌ده، بودخی ١٨٧٦ تاریخندن
بری امید برونی مهجرینه ملحق اولوب، ٨ قضایه
منقسم اولدیغی حالده، بشی انکلیز مأمورلری واوچی
کندی رؤساسی طرفندن اداره اولنیور . بونك
مساحهٔ سطحیه‌سی ٤١٠٠٠ مربع کیلومتره و
اهالیسی ٤٧٥٠٠٠ کشیدر. بو حالده ( ناتال )
مهجرینك شمالنده بولنان وینه انکلیزلرك تحت حمایه-
سنده ایسه‌ده الیوم استقلالنی محافظه ایدن (زو-
[illegible] بشقه مستقل کافرستان یوقدر.

**کافرستان** (Cafrerie) [ مادهٔ آتیه‌یه مراجعت بیوریله.]

**کافرستان** افغانستانك شمال شرقی جهتنده هندوکوه جبالنك جنوبی مائله-
سنده وکابل نهرینه تابع کونار وادیسنده واقع بر
خطه اولوب، شمال غربی جهتندن جبال مذکوره
صرتلریله بدخشاندن آیرلمش اولدیغی حالده، شمال
شرقی جهتندن پامیر مملکت غیر مضبوطه‌سنه طوغری
اوزانیر. غیر مضبوط وافغانستانه یالکز اسماً تابع
طاغلق و وحشی بر یر اولمغله ، نره‌لره‌قدر ممتد
اولدیغی تماميله معلوم اولمیوب ، مساحهٔ سطحیه‌سنی
١٣٠٠٠ ایله ٥٠٠٠٠ مربع کیلومتره آره‌لرنده
مختلف مقدارلرده کوسترمشلردر. بعض محللری
٥٠٠٠ متره‌دك یوکسك اولمقله، قیشلری پك او-
زون و پك شدتلی اولدیغی حالده ، یازلری خیلی
صیجاق اولوب، حبوبات واوزوم ومیوه‌لرك ادرا-
کنه مساعد ایسه‌ده، اراضیسی پك منبت اولمدیغندن،
اهالینك باشلیجه مدار معیشتی کچی و صیغیر سو-
ریلریدر. سیاه تویلی اولان کچیلرك دریسندن اثواب
کییدکلری مناسبتله ( سیاه‌پوش ) اسمیله شهرت
بولمشلردر. بونلر اوته‌دن بری طاغلرنده منفرد بر
حالده یاشایوب ، اطرافله اختلاط ایتمدکلرندن ،
ممالك اسلامیه ایله محاط اولدقلری حالده، الیوم
اهتدا ایتمه‌مشلردر؛ وبو مناسبتله مملکتلری (کا-
فرستان ) تسمیه اولنمشدر . بونلر ٢٠٠٠٠٠
کشی راده‌لرنده ٣ طاقه‌وبرچوق قبائله منقسمدرلر.
کندیلری اقوام آریه‌دن اولوب ، مذهبلری دخی
اسکی (ودا) اساطیرندن مأخوذدر. جن و پریلره
دخی ایناننیرلر، وغریب آیینلری واردر . جنکاور
آدملر اولوب، حرب وصیدله مشغول اولورلر ؛
وبتون ایشلری قاریلرینه براقیرلر . رقصی چوق
سورلر .

**کافِرك** (جلال الدین ناصر) ایران شعرا-
سندن اولوب ، غزنه‌لیدر .
هجویاتیله شهرت بولمشدر. بربخیلك هجونده سویلدیکی
شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

پدرش کر بنانش دست برد
پسرش کربخوانش در نکرد
ببرد زود دستهای پدر
بکند جست چشمهای پسر

**کافور** { (الخصی) مصرده حکومت سورن اخشیدیان ملوکنك دردنجیسی او-
لوب، عن اصل سلالهٔ مذکورهنك مؤسسی اولان
اخشیدك ١٨ آلتونه آلنمش خادم زنجی کولهسی
ایکن ، وفرت ذکا وفراستی حسبیله، مشار الیه
طرفندن اوغللرینه وصی تعیین اولنوب، ابو جور
وعلی زمانلرنده مدیرالملکاری بولنمش؛ و ٢٠ سنه
بونلرك نامنه مصری حسن اداره ایتدکدن صکره؛
٣٥٥ تاریخنده علی بن اخشیدك وفاتنده اولاد
اخشیددن حکومته لایق کیمسه قالمدیغندن ، خلیفه
مطیع‌الله طرفندن مصر و شام و حجاز حکومتی
کندیسنه احاله اولنمش؛ وبر بچوقسنه بالاستقلال
حکومت سوروب منابرده ( استاد ) عنوانیله نامی
یاد اولندقدن صکره، ٣٥٦ده وفات ایتمشدر .
بوندن صکره احمد بن علی بن اخشید دخی ایکی سنه
قدر حکم سوروب، بعده حکومت فاطمیونك النه
کچمشدر .

**کافور** { هندستانده دهلی حکمدارلرندن سلطان علاءالدین خلجینك خادم
کولهسی اولوب، کندیسیله اولادندن صکره ٧١٦
تاریخنده جلوس ایله، بر مدت حکومت سورمشدر.

**کافی** { ایران شعراسندن وشاه طهماسب صفوینك منشیلرندن اولوب، اردوباد
میرزالرندن ایدی. شعر وانشاده مهارتی وارایدی.
شو بیت اونکدر:

برد سودای تو صبر ازدل سودایی من
کشت بی صبری من موجب رسوایی من .

ـــ هندستان شعراسندن دخی بو مخلصله
متخلص و( کفایت علی ) اسمیله مسمی بری اولوب،
مراد آبادلیدر؛ شمائل شریفهنك ترجمهسی اولمق
اوزره « بهار خلد » عنوانیله برمنظومه یازمشدر.

**کافی الکفاة** { وزیرشهیر صاحب بن عبادك لقبیدر. [« ابن عباد » ماده-
سنه مراجعت.]

**کافیه‌جی** { (محی‌الدین محمد بن سلیمان) مشاهیر علمادن اولوب، ٧٨٨ تاریخنده
برغمهده طوغمش؛ وبوطرفده تحصیل علوم ایتدکدن
صکره، دیار عجمه رحلتله، تبریزده و سائر ممالك
ایرانده مشاهیر علمای عصرندن استفاده ایله، علوم
عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی قزاندقدن صکره ، دیار
مصره کیدهرك، قاهره‌ده تدریسله مشغول اولمش ؛
ومؤلف شهیر جلال‌الدین سیوطی دخی کندیسندن
استفاده ایتمشدر. حدیث وتفسیر وفلسفه وهیئتك
زیاده اشتغال ایتدیکی علومدن ایدی . بر خیلی
وقت ابن حاجبك نحوده‌کی « کافیه » سنی تدریس
ایتدیکنه بناءً ( کافیه‌جی ) لقبیله شهرت بولمشدر.
حدیث وتفسیر ونحو وسائر علومده متن وشرح و
حاشیه وتعلیقات اوله‌رق برچوق تألیفاتی واردر.

**کاکُدَم** { مغرب اقصاده صحرای کبیر جهتنده اسکی بر قصبه اولوب ، ملثمین
یعنی مرابطین ملوکنك منشئی بولنمشدر . تجاری و
اسلحه وسائره صنعتکرانی چوق ایدی . اورایه
مخصوص اوله‌رق لمط دینلن برجنس کیکك دریسی
بو قصبه‌ده دوه قوشی قبوغیله دباغت اولنه‌رق،
بهری مغربده ٣٠ آلتونه‌قدر صاتیلان پك مقبول
قالقانلر یاپلدیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر.

**کالپی** { (Kalpi) هندستانك شمال غربی ایالاتندن (جانسی) ایالتنك (جلاؤن)
سنجاغنده و ٤٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق کنك
ایرماغنه تابع ( جمنه ) نهری اوزرنده بر قصبه
اولوب، ١٥٥٧٠ اهالیسی، کوزل بعض ابنیه و
آثار وشکر وکاغد فابریقه‌لری واردر. اکبرشاه
زماننده دها بیوك ومعموراولوب، ایالت مرکزی
ایدی.

**کالِف** { جیحون اوزرنده و بلخدن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده پك متین برقلعه
وقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کالیداس** { ( Kalidasa ) هندك قدماء شعراسندن اولوب ، برنجی
ویا ایکنجی قرن میلادیده یاشامش؛ وتاریخ و اسا-
طیره دائر سانسکری لساننده بر قاچ منظومه
براقمشدر، که آثار منتخبه‌دن معدود اولوب، اکثر
اوروپا لسانلرینه ترجمه ومتنلریله برابر نشراولنمشدر.

**کامبخش** { هندستان ملوك تیموریه‌سندن عالمکیرك کوچك اوغلی اولوب،
١٠٧٧ تاریخنده طوغمش؛ وپدری طرفندن دکن
حاکمی نصب

حیدرآبادده وقوع بولان محاربه‌ده صاحب ترجمه مقتول اولمشدر.

**کامران میرزا** { هندستانده حکومت سورن بابر شاهك اوغلی وهمایون شاهك برادری اولوب، بونك تختنه جلوسنده ۹۳۷ ده کابل وقندهار و غزنه والیلکنه نصب اولنمش؛ و جانب حجازه عزیمت ، و ۹۵۶ تاریخنده اثنای راهده وفات ایتمشدر . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

چشمه بر راه تو داریم شد ایامی چند
وقت آن شد که نهی جانب ما کامی چند

**کامل** { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصیدر: برنجیسی شیرازلی اولوب شو بیت اونکدر:

مدار گرمیٔ بازار ما بغمزهٔ توست
دمی که چشم تو خفته است بخت ما خفته است

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، صاحب تذکره میر تقیٔ کاشینك همشیره زاده‌سی ایدی . شو بیت اونکدر :

هر گز بسوی من نگهش جلوه‌گر نشد
شمشیر او بخون من از ننك تر نشد

— اوچنجیسی ( مصلح الدین ) شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شب فراق تو از خون دیده دامانم
جنان پرست که نتوانم از زمین برخاست

— دردنجیسی لکهنو مضافاتندن اولوب ، انکلیز حکومتنك خدمت انشاسنده بولنمش ؛ و ۱۲۳۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

درچمن رفتم وسرو از قدش آورد بیاد
کامل از شور دلم بپاشد دم صبح

— بشنجیسی ( بهاءالدوله عبدالله خان ) هندستان نوابلرندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

گذشت عمرکه گرد سرتو میکردم
هنوز گردش من گرد خاطرتو نگشت

**کامل** { (ملك — ابو المعالی ناصرالدین محمد) ملوك ایوبیه‌نك بشنجیسی اولوب، دولت ایوبیه‌نك مؤسسی اولان صلاح الدین ایوبینك برادر زاده‌سیدر. ۶۱۵ تاریخنده پدری ملك عادل سیف الدین ابو بکره خلف اولوب، بر سنه صکره برج سلسله‌یی ودمیاطی ضبط ایتمش اولان اهل صلیبی بیوك بر انهزامه اوغرادوب ، غزای اکبر ایتمش؛ وفرنکلری خطهٔ مصریه‌دن مقهوراً طرد واخراج ایتدکدن صکره، شام جهتنه کچوب ، او طرفه دخی نظام ویرمش؛ ویمنی ارتقدن آمد ورها جهتلرینی آلوب، اوغلی ملك معظمی دخی حجاز و یمنك ضبطنه کوندرەرك، بونك دخی موفق اولمسیله، خطبه‌ده (خادم الحرمین) دیه یاد اولنمش؛ والحاصل ملك موروثنی خیلی توسیع وتأمین ایدوب ، شام جهتنه بر ایکنجی سفرنده روم سلجوقیلرینه دخی غلبه چالمش؛ و ۶۳۵ تاریخنده، ۶۰ یاشنده اولدیغی حالده، دمشقده وفات ایتمشدر . فقه وحدیث وادبیات وسائر علومده ید طولی صاحبی ومحب علما وحامیٔ معارف برذات اولمغله ، سرایی مجمع علما وادبا اولوب، کندیسی دخی هرکیجه بونلرله مباحث ومذاکرات علمیه‌ده بولنوردی. بین القصرینده بر دارالحدیث وسائر برچوق خیرات ومبرات انشاسنه وکلیتلی اوقاف تخصیصنه موفق اولمشدر .

**کامل** { ( ملك — شعبان ) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك اون یدنجیسی اولوب، ملك ناصرك اوغلی وسیف الدین قلاونك تورونیدر. ۷٤۶ تاریخنده برادری ملك صالح عمادالدین اسماعیله خلف اولمش؛ ویالکز اون اوچ آی اسماً حکومت سوردکدن صکره، ۷٤۷ ده اسقاط اولنەرق، دیکر برادری ناصرالدین حسن اقعاد اولنمشدی.

**کامل افندی** { (السید محمد —) جنتمکان سلطان عبدالحمید خان اولك اواخر عهدیله فردوس آشیان سلطان سلیم خان ثالثك اوائل سلطنتلرنده مسند مشیخت اسلامیه‌ده بولنمش علماء دولت علیه‌دن اولوب، صدوردن عثمان افندینك اوغلی ووالده‌سی طرفندن شیخ الاسلام شهید سید فیض الله افندینك حفیدی اولدیغی حالده، ۱۱٤۱ تاریخنده دنیایه کلمش؛ وطریق تدریسه انتسابله تحصیل علوم ایتدکدن صکره، قطع مراتب ایده‌رك، ۱۱۸۵ ده قدس شریف پایه‌سیله غلطه قضاسنه ، ۱۱۹۱ ده مصر وبعده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصبله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره، ۱۱۹۹ ده استانبول

قاضیسی و ۱۲۰۰ ده نقیب‌الاشراف وینه او سنه آناطولی و ۱۲۰۲ ده روم ایلی قاضیعسکری اولوب، ینه او سنه محمد مکی افندینك برنجی عزلنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنمش؛ وبرمجق سنه قدر امورفتوایی اداره ایتدکدن صکره، سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرندن صکره عزل اولنه‌رق، خلفی حمیدی‌زاده مصطفی افندی شیخ‌الاسلام معزوللرینی تبعید ایتدیکی صره‌ده صاحب‌ترجمه دخی آرپه‌لغی اولان کشانه اعزام اولنمش؛ ومکی افندینك ایکنجی مشیختنده عفو بیوریله‌رق، درسعادته‌ورودله اسکدارده‌کی یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۲۱۵ ده ارتحال ایتمشدر.

**کامل بك** { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اولوب، سالف‌الترجمه فاضل بکك برادری وشقی طاهر عمرك تورونیدر. بودخی برادریله برابر اندرون همایونه آلنه‌رق، کنج یاشنده وفات ایتمشدر.

**کامل بن الفتح** { (ظهیر الدین البارزی الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، خلیفهٔ عباسی ناصرك ندیمی ایدی. ادبیاتده واخبار اوائلده معلوماتی زیاده اولوب، شرعیاتده لاابالیلکی مرویدر. ۵۹۶ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت بر قصیده‌سندندر:

و فی الاوانس من بغداد آنسه
لها من القلب ما تهوی وتختار
سألتها نهلة من ریقها بدمی
ولیس الاخفیف الطرف سمسار

**کامل پاشا** { (یوسف —) عصر جنتمکان سلطان عبدالعزیز خانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرای دولت علیه‌دن اولوب، عن اصل عربکیرلی اولدیغی حالده، عمی کمرکجی عثمان پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق، مشار الیهك معیتنده کزدیکی یرلرده علمای عصرندن تحصیل علوم ایله، السنهٔ ثلثه ادبیاتنده‌وشعر وانشاده کسب مهارت ایتمش؛ وبرمدت دیوان همایون قلمنه‌دوامدن صکره ۱۲۴۹ تاریخنده جانب مصره عزیمتله، خزینهٔ مصریه کتابتنه وبعده محمدعلی پاشا مرحومك معیت دیوانه نصب اولنه‌رق، مشار الیهك توجهنی قزانمش؛ ومتعاقباً یکدن قائمقاملقله سلك عسکری‌یه دخول ایله، بش سنه ظرفنده میرلوالق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ ۱۲۶۰ تاریخنده مأموراً درسعادته ورودنده، عهده‌سنه میرمیرانلق رتبه‌سی توجیه اولنه‌رق، مصره عودتنده، زینب‌خانم مرحومه ایله عقد ازدواجی اجرا اولنه‌رق، مشار الیه محمدعلی پاشایه داماد اولمش؛ وبراز وقت صعید مصرك اصوان مدیریتنده بولندقدن صکره، ۱۳۶۵ تاریخلرنده درسعادته انتقال ایدوب، آز مدت ظرفنده روم ایلی بکلربکیلکی پایه‌سیله مجلس والای احکام عدلیه ومجلس معارف اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۶۷ ده عهده‌سنه وزارت رتبه‌سی توجیهیله ۶۸ ده تجارت نظارتنه، ۶۹ ده مجلس والا اعضالغنه، ۲۷۰ ده ثانیاً تجارت نظارتنه، ۷۱ ده مجلس عالیٔ تنظیمات ریاستنه، وینه اوسنه مجلس والا ریاستنه تعیین اولندقدن صکره، ینه سنهٔ مذکوره‌ده عزل ایله، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ و ۷۳ ده ثانیاً مجلس والا ریاستنه نصب اولنه‌رق، ۷۶ ده بالانفصال بر مدت استراحت ومأذوناً مصره سیاحت ایتمش؛ وعودتنده ۷۷ ده ینه مجالس عالیه‌یه مأمور اولوب ۷۸ ده مجدداً تشکیل اولنان مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنان ومأموراً شامده بولنان فؤاد پاشا یرینه وکالةً وبعده ریاست مذکوره‌یه اصالةً نصب اولنمش؛ وبرنجی رتبه‌دن عثمانی نشانیله دخی تلطیف بیورلمش ایدی. ۱۲۷۹ ده مسند جلیل صدارت عظمایه کچوب، بش آی امور دولتی حسن اداره ایتدکدن صکره انفصال ایدوب، رابعاً مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنمش؛ و ۲۸۲ ده مجالس عالیه‌یه مأمور بولنان محمد رشدی پاشا ایله بجایش اولنه‌رق، بر خیلی وقت بو حالده قالمش؛ و ۱۲۹۲ تاریخنده ارتحال ایدوب، رفیقهٔ محترمه‌سیله مشترکاً احیا کرده‌لری اولان غربا خسته‌خانه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. بعض اشعار ومنشآتی اولوب، فنلونك مشهور تلماق سرکذشتی ترجمه‌سنی دخی بر طرز مغشیانه‌ده قلمه آلمشدر. کرم واحسانی چوق، مدبر ودور اندیش برذات ایدی.

**کامی** { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (احمد) ادرنه‌لی اولوب، پدری مولویخانه شیخی ومثنویخوان ایدی. طریق علمه سلوك ایله، ابوالسعود افندی وسائر مشاهیر علماء عصرندن استفاده ایتدکدن صکره، علی الاصول دور مدارس ایتمش؛ وبعض قضالرده دخی بولنمش ایدی. شعر و ادب وانشاده‌کی معلومات ومهارتی جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك مسموعی اولمغله، صحبت حضرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشیدی. ۹۸۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. قانونی سلطان سلیمان خانك فرمانیله امام غزالینك «کیمیای سعادت» نی ترجمه‌یه باشلامش ایسه‌ده، اکماله موفق اوله‌مدیغی کبی، تاریخ عثمانی ومناقب علمایه دائر باشلادیغی بر کتابی دخی بیتیره‌مه‌مشدر. مصنع بعض مکاتیب ورسائلی وخیلی اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر.

چاك ایت یقا کی کل کبی عشاق سینه آچ
کل بخشش ایله قوللره شاهم خزینه آچ

— ایکنجیسی مشایخدن جمال افندینك برادر زاده‌سی اولوب، طریق علمه سلوکله؛ ۹۵۲ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کله کوش ایتدیره‌مز یوق یره بلبل ایکلر
عشق دستانی شمدی کیم اوقور کیم دیکلر

— متأخرین شعرادن (محمد کامی افندی) دخی ادرنه‌لی اولوب، ۱۱۰۲ ده درسعادته ورودله، طریق علمه سلوك ایده‌رك غلطه وبغداد مولویتنه وفتوی امانتنه واوقاف همایون مفتشلکنه وبعده مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ ومکه پایه‌سنی احرازله، ۱۱۳۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. «صلوة مسعودی» کتابنی ترجمه، فقهه دائر «ریاض القاسمین» عنوانیله بر کتاب تألیف ومرتب بر دیوان اشعار ترك ایتمشدر. شو مقطع اونکدر :

شعرك موشح ایله صنایعله کامیا
ایستر ادای تازه و هم نوزمین زمان

**کامی** { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی سبزوارلی اولوب، مولانا عبد الرحمن جامینك صحبتنه نائل اولمش، وهراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

سوی کلشن رفتم از کوی تو ام آمد بیاد
روی کل دیدم کل روی تو ام آمد بیاد

— ایکنجیسی لاهیجانلی اولوب، شو بیت اونکدر :

دلهای اسیران شده فرش حرم او
ای اشك روان شوکه نسوزد قدم او

— اوچنجیسی ( میرزا علاء الدوله ) قزوینلی اولوب. هندستانه رحلتله، اکبر شاهك خدمتنه کیرمش؛ ومشار الیهك عصری شعراسندن ۳۵۰ کشینك تراجم احوالنی وبعض اشعارینی حاوی اوله‌رق «نفائس المآثر» عنوانیله بر تذکره یازمش؛ و ۹۸۱ ده وفات ایتمشدر. شعرینه دسترس اولنه‌مدی.

**کانغ سو** { ( Kiang-Sou ) چینك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، ( یانغ چه کانغ ) نهر عظیمی مجرای اسفلیله منصبنك ایکی طرفنده وچین دکیزی ساحلنده واقعدر. شمالاً ( شان تونغ )، شمال غربی جهتندن ( هونان )، غرباً ( نغان هوئی )، جنوباً ( چه‌کانغ ) ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ۶۰۰ کیلومتره وشرقدن غربه اکی ۱۷۰ ایله ۲۵۰ کیلو متره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۰۰۰۰۰ مربع کیلو متره اولوب، ۲۱۰۰۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۲۱۰ کشی دوشر. مرکزی ۱۳۰۰۰۰ اهالیی حاوی اولان ( نان کینغ ) شهری اینسه‌ده، ایالت داخلنده ۶۰۰۰۰۰ اهالیسی اولان (شانغهای)، ۵۰۰۰۰۰ اهالیی جامع بولنان (سوچؤ)، ۳۶۰۰۰۰ نفوسی حاوی اولان ( یانغ چئو )، و ۱۷۰۰۰۰ اهالیسی بولنان ( چینغ کانغ ) شهرلری کبی دها بیوك معموره‌لر بولنیور. اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآلچق اولوب، یالکز قسم جنوبیسنده بر طاقم الچق طاغلر وتپه‌لر واردر. میاه جاریه‌سی وجدوللریله کوللری چوق اولوب، جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولمغله، مملکتك هرطرفنه کمیلر کشت وکذار ایدرلر. ( یانغ چه کانغ ) ایرماغی ایالتی غربدن شرقه شق ایله، برچوق قوللره وجدوللره آیریله‌رق، اوزون وطار بر خلیجه دوکلدیکی کبی، بو ایرماغی شمالده‌کی ( هوآنغ هو ) ایرماغنه ربط ایدن بیوك جدول دخی ایالتی جنوبدن شمالی شق ایدر. نهرك قول وجدوللریله هر طرفدن اختلاطده بولنور بر چوق کوللری دخی اولوب، اك بیوکلری ایالتك

وسطلرندەكى ( هونغ چه ) و( قاؤيو ) ايله جنوب جهتندەكى ( تاى هو ) كوللريدر. ساحلك قارشيسنده بر طاقم آطەلرى اولوب ، باشليجەلرى ( يانغ چه كانغ ) منصبى قارشيسنده و خليجك آغزندەبولنان (چونغ مينغ) آطەلريله (هوآنغ‌هو) ايرماغنك اسكى منصبى قارشيسندەكى ( يوشو ) جزيرەسيدر. بو ايالت چينك الك منبت والك معمور يرلرندن اولوب، كثرت مياهيله برابر ، هواسى صاغلام ومعتدلدر. قورودلمش كول وبطاقلقلرى چوق اولوب، اهاليسى باشليجه بو اراضيى اعمار ايتمشلردر. برنجى درجەده محصولى پرنج اولوب ، سائر حبوباتله سبزه وميوەلرك انواعى وعلى‌الخصوص نارك پك كوزلى وكليتلى توتون ، پاموق ، كتن وسائره حاصل اولور. چاى يالكز قسم جنوبيسنده يتيشير. ورنيك وضمغ ويرر اشجارك انواعى واردر . طوت آغاجلرى ده چوق اولوب، اهاليسى ايپك بوجكى يتيشديرەرك، كليتلى ايپك چيقاريرلر. حيوانات اهليەسى دەچوقجەاولوب،سواحلدەونهروكوللرندەپك‌چوق‌باليغى‌واردر. سواحلده واسع مملحەلر ياپمشلردر. صنايعى پك‌ايلرى اولوب، بو ايالتك مصنوعاتى چينك سائر طرفلرنده ياپيلان امثالنه مرجحدر. باشليجەلرى ايپك‌قماشلرله(نانكين) ديمكله شهرت بولان برنوع قماش وتختەدن ورنيكلى مواد مختلفه ايله پاموق وايپكدن كاغد، مركب وسائرەدر. تجارتى پك ايشلك اولوب، باشليجه انهار وجدوللر طريقيله اجرا اولنور. الك بيوك اسكلەلرى ( چين كانغ ) ايله ( شانغ هاى ) در. ايالت ٨ سنجاغه منقسمدر .

**كانغ سى** ( Kiang-Si ) چينك جنوب شرقى ايالاتندن برايالت اولوب، شرقاً (فوكن) و(چەكانغ)، شمالاً ( نغان هوئى ) و(هوپه)، غرباً (هونان)، جنوباً دخى (قوآنغ تونغ ) ايالتلريله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بويى قوش اوچشى حسابيله ٦٠٠ كيلومترەاولوب، مساحهٔ سطحيەسى ١٨٠٠٠٠ مربع كيلومتره و اهاليسى ٢٤٦٠٠٠٠٠ كشيدر ، كه بهر مربع كيلومتره باشنه ١٣٧ كشى دوشر، مركزى (نان چانغ فو) شهرى اولوب، ايالت ١٣ سنجاغه منقسمدر. اراضيسى وعلى‌الخصوص قسم جنوبيسى طاغلق اولوب، بتون ايالت ( يانغ چه كانغ ) ايرماغنه تابع (كا كانغ ) نهرينك حوضه سندن عبارتدر. بو نهر ايالتك جنوب جهتنده نبعانله شمال شرقيه طوغرى اراضيسنى شق ايدوب، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر يعنى بتون ايالتك مياه جاريەسنى اخذ ايتدكدن صكره، ( پويانغ ) كولنه كيرر؛ وبو كوله دوكيلن ديكر بر طاقم چايلرك صولريله برابر ايالتك حدود شماليەسندن چيقوب، مذكور ايرماغه دوكيلور. طاغلرينك بعض ذروەلرى ٣٠٠٠ متره ارتفاعنى متجاوزدر. هواسى‌صيجاق ورطوبتلى اولوب، بعض يرلرندەده بطاقلقلردن طولايى صيتمەليدر. نباتاتى اقاليم معتدله واقاليم حاره نباتاتنك اجتماعندن عبارت اولوب، محلك ارتفاعنه كوره تخلف ايدر. يوكسك يرلرنده چام‌آغاجنك انواعى وعلى‌الخصوص ياللديزلى ياپراقلى بر جنسى ودها آشاغيده ميشه، قاين، سكود، كستانه وسائرەآغاجلرى يتيشير. آلچق يرلرده وكويلرك اطرافنده اهالى ورنيك وقوقەآغاجلريله برابر كافور اشجارى يتيشديررلر. اكثر طرفلرى اورمانسز اولوب، اهالى محروقات تداركنده زحمت چكرلر. باشليجه محصولاتى: پرنج، مصر، پاموق وسائره ايله اصل مملكتك منبع ثروتى اولان كليتلى وجنسى اعلا چايدر. جسيم حيوانات وحشيەمنقرض اولوب، يالكز اورمانلق اولان طرفلرنده قپلان، تيلكى، طوموز، قرەجه وسائره بولنور. حيوانات اهليەسى باشليجه صيغير، مانده وطوموزدن عبارتدر، انهارى باليقله طولو اولوب، اهاليسنك باليقجيلقده مهارتلرى واردر . طاغلرنده آلتون، كومش، قورشون، قلاى، دمير وسائر معدنلر بولنيورسەده، پك‌آزى چيقارلقدەدر. صنايعى خيلى ايلرى اولوب، على‌الخصوص چينى‌يه متعلق معمولاتى چينك سائر طرفلرنده ياپيلان بو قبيلدن ذى قيمت مصنوعاتك جملەسنه مرجحدر. وسائطك قلتيله برابر، تجارتى خيلى ايشلك اولوب، حدود شماليەسنده و(يانغ چه كانغ) ايرماغى‌كنارنده بولنان (كيوكانغ ) شهرى آوروپا تجارتنه دخى آچيقدر .

**كانم** { سودان وسطنده‌كى ( قانم ) مملكتنه عرب جغرافيونى آثارنده ويريلن اسمدر) [ « قانم » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**كانى** { (ابو بكر — متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، توقادليدر. حكيم اوغلى على پاشا اوچنجى دفعه اوله‌رق صدارته نصب اولنه‌رق كليركن كنديسنى معيتنه آله‌رق طريق خواجكانه ادخال ايتمشدى. لاابالى وقلندر مشرب برآدم اولوب، بعده طريق مولويه‌يه انتسابله، كوشهٔ انزوايه چكلمش؛ و١٢٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى، بعض منشأتى و بر طاقم هزليات واطائفى واردر. الك زياده بو صوك نوعده مهارتى وار ايدى. شو مطلع بر نعت شريفندندر :

غبار روضه كك كحلى جلادر يا رسول الله
كوزمده خاك كويك توتيادر يا رسول الله

**كانى پاشا** { متأخرين وزراء عثمانيه‌دن اولوب، ابتداى حالنده مصر مأمورينندن بولنمش؛ وباب عاليجه مختلف مأموريتلرده بولنه‌رق،قطع مراتبله، تدريجاً رتبهٔ وزارته نائل اولمش؛ ورسومات امانتنده وماليه نظارتيله تقاعد صنديقى نظارتنده وسائر مأموريتلرده بولنه‌رق، احقاق حق ومحافظهٔ حقانيت خصوصنده بيوك بر استقامت وتعصب كوسترمش؛ وبولنديغى نظارتلرده فوق‌العاده حقانيت واستقامت ابرازيله، قانون و نظامى بحق مدافعه ومحافظه ايتمش؛ وقرن حاضر هجرى اوائلنده ارتحال ايلمشدر .

**كاوار** { صحراى كبيرده فزان ايله سودان آره‌سنده وكاروان يولى اوزرنده بيوك برواح اولوب، بو بابده ايجاب ايدن تفصيلات « قوار » ماده‌سنده ويرلديكندن، اورايه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر. ياقوت حموى «معجم البلدان»ده بو واحك بر قاچ قصبه‌سى اولوب، مركزى ( ابو البلماء ) اولديغنى بيان ايديور. شمديكى خريطه‌لرده دخى ( بيلما ) اسميله بر قصبه محرردر .

**كاوخوار** { جيحونك قوللرندن اولوب ، خوارزمده برطاقم يرلر اسقا ايتديكنى ياقوت حموى بيان ايديور .

**كاور طاغى** { [ « جبل بركت » ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**كاورى** { ( Cavéri ) هندستانده دكن قطعه‌سنك جنوب جهتنده بيوك بر ايرماق اولوب، ١٢°٢٥′ عرض شمالى ايله ٧٣°١٤′ طول شرقيده (كات) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، شرقه طوغرى جريان ايده‌رك، ميسور حكومت ممتازه‌سنك جنوبى كوشه‌سنى بر ياندن بر يانه شق ايتدكدن صكره، طوغريدن طوغرى‌يه انكليز حكومتنه تابع ممالكه كيروب، جنوبه وبعده ينه شرقه طوغرى دونه‌رك، بربيوك قوس تشكيل ايله، بر چوق قوللره آيريله‌رق، و واسع بر داليه تشكيل ايده‌رك، كرومندل ساحلندن بنكاله كورفزينه دوكيلور. مجراسى ٧٢٠ كيلومتره اولوب، ثلثانى ميسور خطه‌سيله كويمباتور سنجاغنك مرتفع يايله‌لرنده وبر ثلثى ( تريچينوپولى ) و( تانجور ) سنجاقلرينك آلچق اووه‌لرنده‌در. داليه‌سنك رأسى ساحلده ١٤٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده اولوب، ساحلده‌كى اساسى ١٦٠ كيلومتره وسعتنده‌در. تابعلرى چوق اولوب، الك بيوكلرى ميسورده: هناواتى، كوبانى وچيمسكه؛ وكويمباتورده: بهاوانى، فويلار وآمراواتى‌در. ميسوردن خروجنده ايكى‌يه آيريلوب، (سيوانه سامودره) اسميله بر جزيره بعد التشكيل بو آطه‌نك ايكى طرفنده ٦٠ متره‌لك ارتفاعدن دوشه‌رك، هندستانده كيلرك الك كوزللرى اولان ايكى شلاله تشكيل ايديور . مايس وحزيرانده فيضان ايدوب، سائر وقتلرده وعلى الخصوص مارت ونيسانده صويى پك آز اولمغله برابر، ارواء اراضيده دخى قوللانلديغندن، يالكز پك كوچك واورايه مخصوص بر نوع كميلرك سيرينه صالحدر. فيضانده ثانيه‌ده ٩٠٦٠ وحد وسطى حسابيله يالكز ٤٧٨ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سى ٨٣ ٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده‌در.

**كاوريپورام** { (Cavéripouram) هندستانك مدراس اداره‌سنه تابع (كويمباتور) ايالتنده وكويمباتورك ١٢٨

كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق كاورى ايرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب، ٦٥٣٠ اهاليسى واردر.

**كاوه** { ايرانك اساطير وخرافاتله ممزوج اولان تاريخ قديمنده بر دمير جيدر، كه جمشيدى قتل ايله مملكتى ضبط ايدوب انواع مظالم اجرا ايدن ( ضحاك تازى )يه قارشى قيامله، دريدن اولان اوكلكنى بيراق ايدەرك، خروج، وكنديسنه تابع اولان خلقله برابر هجوم ايدەرك، ضحاكى قتل، وجمشيدك نسلندن فريدونى تخت ايرانه اقعاد ايتمشدر. ضحاك ايله فريدون اسملرينك هند اساطيرنده مو- هوماتدن عبارت اولديغى « ضحاك » و« فريدون » مادەلرنده بيان ايتديكمزدن، كاوەيه صحيحدن دنيايه كلمش بر شخص نظريله باقەمايز. مع هذا بيراق كبى قوللانمش اولديغى اوكلكنك (درفش كاويانى) اسميله دولت ايرانيەده مقدس بر شى صفتيله حفظ اولنەرق، سعد بن وقاص (رضى اﷲ عنه) طرفندن ايرانك فتحنده، مجوهراتله مرصع اولديغى حالده، غنيمت ايدلديكى مشهوردر. كاوەنك وقعەسنى محرر فقير فاجعه يعنى تياترو رسالەسى صورتنده قلمه آلوب، «كاوه» عنوانيله ١٢٩٣ تاريخنده نشر ايتمش ايدم.

**كاهون** { كرمانده ( سير جان ) دن ايكى مرحلەلك مسافەده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كاهى** { [ «قاسم كاهى» مادەسنه مراجعت بيوريله. ]

**كاهه** { ( Gaha ) هندستانك بهار خطه- سنده پاطنه ايالتنده وپاطنەنك ٩٠ كيلومتره جنوبنده وكنك ايرماغنه تابع (پهالكو) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٦٦٨٤٥ اهاليسى واردر. پك اسكى وهند برهمينلرنجه مقدس عد اولنور بر شهر اولوب، بهر سنه ١٥٠٠٠ قدر زوار طوپلانەرق، نهرينك ايچنه كيررلر، و ( ويشنو ) نك ايزينى زيارت ايدرلر. بو ايزك اوزرنده (ويشنوپاد) اسميله بيوك ومصنع بر بتخانه واردر. بودا دخى الك اول بو شهرده ظهور واجراى وعظ ايتديكندن، مقدما بونك دينينه تابع اولانلرك زيارتكاهى ايدى. برهمنيلره مخصوص مكتب و مدرسه ومناسترلرى دخى چوقدر. اسكى شهرك قارشيسنده ونهرك صول كنارنده ( صاحب كنج ) اسميله انكليزلر طرفندن ياپلمش منتظم وطرز جديد اوزره مؤسس بر يكى قسمى واردر.

**كبان معدنى** { معمورة العزيز ولايتنك خربوت سنجاغنده وخر- پوتك ٤٢ كيلومتره غربنده وملاطيەنك دخى او قدر شمال شرقيسنده اولەرق فرات مجراسندن ٢ كيلومترەلك مسافەده وبو نهرى تشكيل ايدن قره صو ايله مراد چاينك ملتقاسندن ١٥ كيلومتره آشاغيده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى، صدر اسبق يوسف ضيا پاشانك بناكر- دەسى اولان جسيم ومصنع بر جامع شريفى، ينه مشار اليهك تأسيس كردەسى اولوب، ٣٠٠ جلد كتبى حاوى كتبخانەسى، روم وارمنى كليسالرى وحمامى واردر. اسمندن دخى آكلاشلديغى اوزره، بو قصبه خيلى زنكين كومش وسيملى قورشون معدنلرى محلنده اولوب، بو معدنلر مقدما دولت طرفندن اخراج اولنمقده، ومشار اليه يوسف ضيا پاشا كبى وزرا طرفندن اداره ايدلمكده بولنمش اولمسيله، او صرەلرده قصبه ٣٠٠٠ خانه يعنى تقريباً ١٥٠٠٠ اهاليى حاوى بولنمش ايكن، بعده معدنك بطال براغلمسيله، ذاتاً ده هواسى آغر اولد- يغندن، اهاليسى طاغيلوب، شمديكى حالده كرك قصبه وكرك معدن يرى خرابەلرله مملودر. معدنك تركنى ايجاب ايدن اسبابك برىده جوارلردەكى اورمانلرك اتلاف اولنمسيله، محروقات قالمامسى اولوب، حالبوكه پالو وچمشكزكده كمور معدنى بولنديغى تحقق ايتمش؛ وچمشكزكدەكى كمور معدنى مراد چاينه تابع بر نهرك اوزرنده بولنمغله، كبان معدننه نهردن مصرفسزجه نقلى ممكن اولەجغندن، كومش وكمور معدنلرى بردن احاله اولنديغى تقديرده، چوق استفادەيى موجب اولەبيلير.

— كبان معدنى قضاسى شرقا وشرق جنوبى طرفندن نفس خربوت يعنى مركز ولايت قضاسيله، جنوب غربى طرفندن ملاطيه سنجاغيله، غرب شمالى طرفندن عربكير قضاسيله، شمالاً دخى درسم سنجاغيله محاط ومحدود اولديغى حالده، مركزدن

اداره اولنور ٥ ناحیه و ٦١ قریه ایله ١٩٠٥٠ اهالی‌یی حاویدر. اراضیسی خیلی منبت اولوب، حبوبات ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت آغاجلری چوق اولوب، مقدما خیلی ایپك چیقارلقده بولنمش ایکن، بوصنعت دخی معدنجیلکله برابر تدنی ایتمشدر.

**گبر** { (ونام دیگرله پارسی) ایرانیلردن اسکی زردشت دیننده ثباتله الیوم آتشپرست بولنانلره ویریلن اسم اولوب، بونلر ایرانك غزاة مسلمین طرفندن فتحندن و اکثر همجنسلرینك دین اسلامی قبول ایلملرندن صکره دخی وطنلرنده قالوب، بعده اقلیتلری حسبیله، کوردکلری حقارت اوزرینه، اکثری هندستانه وبعضلری شیروان جهتلرینه هجرت ایتمش؛ وآز مقدارلری ایرانك اوته بریسنده وعلی الخصوص یزدده وکرمانده قالمشلردر. الیوم موجود گبرلرك مقداری ١٠٠٠٠٠ نفوسی متجاوز اولیوب، ٨٥٥٠٠ قدری هندستانده، ٨٥٠٠ قدری ایرانده وقصوری قافقاسیاده وسائر طرفلرده‌در. آیین مذهبیلرینی زند وپهلوی لسانلرنده اجرا ایدوب، بو لسانلری بیلیر عالم دستور و موبدلری وار ایسه‌ده، اکثری یاشادقلری مملکتك لسانیله متکلم اولوب، آتشکده‌لرنده اوقونان زند آوستایی آکلا- میورلر. چالیشقان وپك ناموسلی آدملر اولوب، بمبایده بانقه‌لری وبیوك تجارتکاهلری وجمعیات علمیه وخیریه‌لری واردر. زنکینلری خیراته چوق پاره صرف ایدوب، کندی ملتلرندن هیچ بر بر دیلنجی وفاحشه اولمدیغی شایان دقتدر. بوندن بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه‌قدر بمبایده پهلوی لساننده ایکی غزته نشر ایدرلردی. مقدما شهر مذکورده پك بیوك ومصنع بر آتشکده بنا ایتمشلردر.

**گبری** { (ملا محمد قاسم) ایران شعراسندن اولوب، کاشانلیدر. شو رباعی اونکدر:

> گلخن نشین آتش سودا کسی مباد
> سرگرم شعله‌های تمنا کسی مباد
> آن را که رد کنیم شود رد کائنات
> مردود بارگاه دل ما کسی مباد

**کبسود** { خداوندکار ولایتك قره‌سی سنجاغی مرکز قضاسنده وبالکسرینك ٢٥ کیلومتره شرقنده اوله‌رق سماو چایی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، ٦ مسجدی، بر تکیه‌سی، ٢ خانی، بر حمامی، و ٤٠ دکانی واردر. — ناحیه‌سی ٧٥ قریه‌دن مرکب اولوب، ١١٥٩٥ اهالیسی واردر، که بونلردن یالکز ٣٢ سی خرستیان وقصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی تقریباً ١٩٠٠٠ یکی دونمدن عبارت اولوب، ٣٠٠٠ دونملکی چام و میشه آغاجلرینی حاوی اورمانلقدر. طوپراغی پك منبت اولوب، محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، سیسام، بورجق، چاودار، یولاف، پاموق، کتن، کنویر وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر.

**کبك** { (Quebec) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون حکومات متفقه‌سندن همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، سنت لوران ایرماغنك صول یعنی شمالی کنارنده و دومینیونك مرکزی اولان (اوتاوه) نك ٣٨٠ و مرکز تجارت اولان (مونترآل) ك ٢٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع اولدیغی حالده، ٦٣٠٩٠ اهالیسی، استحکاماتی، کوزل لیمانی، پك ایشلك تجارتی، بیوك دارالفنونی، دارالمعلمینی، بر قاچ آقادمیاسی، متعدد مکاتب عالیه‌سی، نمونه‌لك مکتبلری، تاریخ و ادبیات، جغرافیه، تاریخ طبیعی وسائر فنون جمعیتلری، صنایع ومالیه شرکتلری و سائر آثار عمرانی واردر. مرکزی بولندیغی حکومت مجلس مبعوثاننه ٣ وحکومات متفقه مجلس عمومیسنه دخی دیکر ٣ مبعوث انتخاب ایتمك حقنی حائزدر. وقتیله کبك سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وکراسته تجارتیله مشهور ایدی. بو صنعت وتجارت او وقتدن بری چوق تدنی ایتمش ایسه‌ده، دیکر صنایع ایلریلیوب، برنجی درجه‌ده دباغخانه‌لریله آیاق قابی فابریقه‌لریدر. سنوی ٢١ ملیون فرانق قیمتنده آیاق قابی و ١٣ ملیون فرانق قیمتنده مواد دباغیه اخراج اولنور. دمیرخانه و دوکمخانه‌لریله انواع ماکینه‌لر وچلیکدن آلات وادوات وکاغد، چوخه، قاؤچوقدن مواد مختلفه، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر. قارشیسنده‌کی (لویس) قصبه‌سنه بر کوپری ایله مربوطدر. اهالیسنك ثلثانی فرانسز جنسیته منسوبدر. شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب، یوقاری

قسمنك غايت دلكشا منظره‌لری و ابنیه و دوائر عمومیه‌سی واردر. واوستنده‌کی تپه‌ده برقلعه بولنیور. آشاغی قسمی ایسه تجارت وفابریقه‌لر یری اولوب، بونك سوقاقلری دها کنیش‌ودها منتظمدر.

**کبك** { (Quebec) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه دومینیون حکومات متفقه‌سنك بری و الك شرقیسی اولوب، مرکزی اولان آنف‌البیان شهرك اسمیله تسمیه و «آشاغی قاناده» اسمیله دخی یاد اولنمقده‌در. ٥° ؛ ایله ٥٢° عرض شمالی و٦٠° ایله ٨٢° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً هنوز تحت انضباطه آلنمیان «اراضیٔ شمالیه» ایله، شمال شرقی طرفندن (لابرادور) خطه‌سیله، شرقاً (ترنو) یی آیران (بل ایسله) بوغازی‌و (سنت لوران) کورفزیله ، شرق جنوبی طرفندن « یکی برونسویق » له وممالك مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتیله، جنوباً ینه ممالك مذکوره‌نك نیوهامپشیر ایله ورمونت ونیویورق جمهوریتلریله، شرقاً دخی (اونتاریو) حکومتیله و برآز یرده هودسون کورفزینك جامس قوییله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠ ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب ، تقریباً ١ ٥٨٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر ، که بهر مربع کیلومتره باشنه آنجق ٣ کشی دوشیور. بو مملکت واسعه‌یی سنت لوران نهری وخلیجی غیرمساوی ایکی قسمه تفریق ایدوب ، بونك جنوبنده‌کی قسمك آنجق بر سدسی وسعتنده اولدیغی حالده، هواسی دها معتدل و طوپراغی دها منبت اولمق سایه‌سنده، اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی مذکور قسم اصغرنده بولنیور. آنجق قسم شمالیسنده اسکان واعماره صالح اراضیٔ واسعه بولندیغندن، اوراسنك ده مرور زمانله بو نسبتده اهالیسی چوغاله‌جغنده شبهه یوقدر. اراضیسی دخی بوتقسیمه تابع اولوب، سنت لورانك جنوبنده‌کی یرلرده ( آلغانی )سلسله‌سنه منسوب طاغلر ممتد ، و بونلرك ذروه‌لری ١٠٠٠ متره ارتفاعلرینه‌قدر واصل اولور . بو یر طار واوزون اولوب، جنوب غربی جهتی معتدل ومنبت اولدیغی حالده، شمال شرقی‌یه طوغری ایلری کیدلدکجه، هوا واراضی سرتلشوب ، منتهای شمال شرقیسنی تشکیل ایدن (غاسپسین) شبه جزیره‌سی قابل سکنی اوله‌میه‌جق درجه‌ده صوئوق وقیالقدر.

نهر مذکورك شمالنده‌کی قسم اعظمی ایسه عمومیت اوزره دوز اراضیٔ واسعه‌دن عبارت ایسه‌ده ، مملکتك وسطنده بونجه (لورانتیان) اسمیله برصره طاغلر ویا تپه‌لر ودها طوغریسی بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایده‌جك صورتده آنجق ایکی اوچیوز متره مرتفع برصرت ممتد اولوب، بونك اوستنده برطاقم واسع کوللر بولنمغله، آیاقلری جنوبده‌کی سنت لوران ایرماق وخلیجنه ویا غرب شمالیده‌کی هودسون کورفزینه دوکیلور. بو صرتك اکثر طرفلری اورمانلرله مستور اولوب، یالکز ١٠٠٠ متره‌یه قریب ارتفاعی اولان جهتلری قیالق ودها آلچق جهتلری اعماره صالحدر. مذکور کوللرك الك بیوکلری غربدن باشلایه‌رق : کیپاوه، آبیتیبی، مال، میستاسینی، سنت ژان، پریتبی ، آستوریغامیقوش ، مانیقوآغان، آسوانیپی، نچغون، وامینیقاپو و سائره‌در. نهرلرینك الك بیوکی سنت لوران ایرماغیدر ، که شق ایتدیکی کوللرك اخیری اولان (اونتاریو) کولندن بالخروج، برمدت اونتاریو حکومتیله ممالك مجتمعه آره‌سنده شمال شرقی‌یه طوغری آقدقدن صکره، کبك حکومتی ایچنه کیروب، ( مونترآل ) شهری یانندن کچر، وکبك شهرینه واصل اولنجه ، نهر حالندن چیقوب ، کیتدکجه توسع ایدر بر خلیج صورتنه کیرر. بو ایرماغه جنوبدن کلن انهار آز اولمغله برابر، قیصه وکوچك اولوب، شمالدن مذکور کوللردن کلنلرینك الك بیوکلری: غرب جنوبی حدودینی تشکیل ایدن (اوتاوه) و بوکا تابع قولونجه ، غاتینقاوه ، « طاوشانلرچایی » و « قزیل چای » ، سنت موریس، پریبونقه، رتسیامیتس ، اوتارده ، مویسیه، مینیان، سنت اوکوستین و سائره‌در . هودسون کورفزینه دوکیلنلرده حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن ( استمن ) ایله روپرت، نوتاوه، هاریقاناو وسائره‌در .

هر نه‌قدر کبك عرضجه فرانسه‌یه معادل ایسه‌ده، هواسی چوق دها صوئوق اولوب، قیشلری پك اوزون وسرتدر . کبك شهرنده یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره ١٧. صوك بهارده ٧، ایلك بهارده ٣ درجه و قیشین تحت الصفر ١٠ درکه کوستررر. شمال شرقی‌یه طوغری کیدلدکجه ، هوانك برودت وشدتی آرتار. قیشین بتون کوللر ونهرلری

طوكار. الحاصل هواجه سیبریه و نورووجه مشابهدر. هواسی اك معتدل اولان یرلرده بغدای، مصر، كتن، كنویر، توتون، اوزوم، الما، آرمود و سائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. آنجق طوپراغنك قوتی پك چابق زائل اولدیغندن، اهالی كوبره‌یه اولان احتیاجلرینی آكلایه‌رق، وپك واسع اولان مرعا وچایرلردن استفاده ایده‌رك، كلیتلی صیغیر وسائر حیوانات اهلیه بسلمكه، وبونلردن یاغ، پنیر وسائره چیقارمغه باشلامشلردر. هنوز آچلما. مش طرفلری باطه كورمه‌مش اورمانلرله مستور اولوب، بتون اورمانلری ٢٤٠٠٠٠ مربع كیلو متره وسعتنده‌در. آنجق اعمار و اسكان اولنان یرلرینك اكثر طرفلرنده اورمانلر نافله یره اتلاف اولندیغندن، محروقاتجه بیله زحمت چكلمكده‌در. اصل مملكتك منبع ثروتی معادن كثیره‌سی اولوب، دمیر، باقیر، آلتون، نیكل، منغانز، آنتیمون، جیوه، كوكورد و سائر معدنلرله مرمر، آشی بویاسی، یازی طاشی، طاش یاغی و معدن صولرینك انواعی پك چوقدر. معادن مختلفه‌یی حاوی یرلری ٧٠٠٠٠٠ دونم قدر تخمین اولنیور.

اهالیسنك ثلثاندن زیاده‌سی عن‌اصل فرانسز اولوب، قناده فرانسه مستملكاتندن ایكن، هجرت وتوطن ایتمشلردر. سائرلری ایرلانده‌لی، انكلیز، اسقوچیه‌لی، آلمان و سائر آوروپا مهاجرلرندن عبارتدر. اصل یرلیلر ٧٥٠٠ كشی راده‌لرنده‌در. صنایع محلیه خیلی ایلری اولوب، محصولات ارضیه ایله كراسته ومعادنك استحضار و استعمالی وبالقجیلق ومنسوجات مختلفه نسجی كبی صنعتلرله اشتغال او. لنیور. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، محصولات ارضیه، حیوانات وحیوان محصولاتی، كراسته، معادن و سائره‌یه متعلق پك چوق اخراجاتی واردر. باشلیجه مخرجلری سنت‌لوران ایرماق وخلیجنده‌كی اسكله‌لر اولوب، اورادن بحر محیط آطلاسی‌یه ایندیریله‌رك، آوروپایه، ویا بیوك كوللره وبونلرك جنوبی سا. حللرنده‌كی اسكله‌لره چیقاریله‌رق، ممالك مجتمعه‌یه نقل اولنور. سنوی اخراجاتی تقریباً ٢١٢ و ادخالاتی ٢٦٣ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

اصول اداره‌سی مشروطیت ومختاریت اساسی اوزرینه مؤسس اولوب، رأس حكومتده انكلتره دولتنك وكیلی حكمنده و (اوتاوه) ده‌كی والینك معیتنده بر متصرف بولنیورسه‌ده، بونك وظیفه‌سی پك محدود و پك رسمی اولوب، مملكتی اداره ایدن هیئت مدیران خصوصی مجلس مبعوثانك او. كنده مسئولدر. متصرفك تحت ریاستنده اجتماع ایدن هیئت مدیراندن مركب بر مجلس اداره‌سی، ٢٤ اعضادن مركب بر هیئت اعیانی و اهالی طرفندن منتخب ٦٥ مبعوثدن مركب بر مجلس مبعوثانی واردر. بو وجهله ادارهٔ داخلیه‌سنده بسبتون مستقل اولوب، دومینیون حكومات متفقه‌سنك مركزینه دخی مصالح عمومیه‌نك تذكیریچون ٦٥ مبعوث و ٢٤ اعیان كوندرمك حقنی حائزدر. مملكت ٢٠ قونتلغه وهر بر قونتلق متعدد ناحیه‌لره منقسمدر. هر ناحیه اها. لیدن منتخب بر مدیرله ٧ اعضادن مركب بر مجلس طرفندن اداره اولندیغی كبی، قونتلغك مركزنده دخی ینه اهالیدن منتخب بر رئیس ناحیه مدیرلرندن متشكل بر مجلسله ادارهٔ امور ایدر. امور عدلیه انكلتره دولتی طرفندن نصب اولنمش بر مفتشك تحت اداره‌سنده حكومات متفقه مركزندن مأمو. ریتلری تصدیق اولنمش ٣٠ حاكمه مفوز اولوب، بونلر قونتلقلرده‌كی محاكمی اداره ایدرلر؛ ومحاكم مذكوره اعضاسی محللرنده انتخاب اولنور.

**كبكب** { مكهٔ مكرمه قربنده عرفاتك آر. قه‌سنده ایكی طاغك اسمی اولوب. ایكیسی تثنیه صیغه‌سیله كبكبان دینلیر.

**كبود جامه** { (شاه نصرالدین) مشاهیر شعرادن اولوب، استراباد ایله خوارزم آره‌سنده ساكن كبود جامه اسمیله معروف بر كوچك قومك امیری اولمغله، (شاه كبود جامه) اسمیله شهرت بولمشدی. سلطان تكش بونك قتلنه برینی مأمور ایدوب كوندردیكنده، صاحب ترجمه بو مأمورك كوكلنی ایده‌رك، حیاً كندیسنی حضور سلطانه سوق ایتمكه قاندیرمش؛ وتكشك حضورینه چیقدیغنده شو رباعی‌یی سویلیوب، عفو واحسانه نائل اولمش ایدی:

من خاك تو در چشم خرد می آرم
عذرت نه یكی نه ده نه صدی آرم
سر خواسته بدست كس نتوان داد
می آیم و بركردن خود می آرم

**كبويلر** { ( Guebwiller ) آلساس لورنده قولماراك ٢٥ كيلو متره جنوب غربيسنده و (ووستر) طاغلرينك كوزل بر بايرنده اوله‌رق (رين) ايرماغنه تابع (لوش) نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١١٤٥٥ اهاليسی، ماكينه فابريقه‌لری، پچقيخانه‌لری، پوك وپاموق ايپليكخانه‌لری واپك قوردله ايله قماش فابريقه‌لری واردر.

**كبير** { (Cabires) اسكی يونانيلرك بو اسمله فنيكه‌ليلردن مأخوذ برطاقم معبودلری اولوب، بونلرك آيينلرينی سراً اجرا ايدرلر، و اسملرينی دخی علناً سويلمزلردی. كبيرلرك طريق عبادتنه محرم اولمق خيلی زور وبر طاقم شرائطله مشروط اولوب، بو سره ايلك داخل اوله‌جق آدم غريب برطاقم آيينلرله معبده كوتوريله‌رك، اطرافنده بونلرك عبادتنه مخصوص راهبلر برطاقم جزبه‌انكيز رقصلر اجرا ايدرلردی. بو اسم فنيكه يعنی كنعا- نيون لسانده «بيوك» ديمك اولديغندن، «آلهۀ كبيره» معناسيله بونلره اطلاق اولنوردی. كبير- لرك عبادتی الك زياده فنيكه‌ليلرك تقرب ايتدكلری سمدرك وامروز آطه‌لرنده مرعی ايدی.

**كبير** { هندستان مشاهير صوفيوننده ايكی ذاتك لقبی اولوب برنجيسی سكندر شاه لودينك معاصری بولنمش؛ وتصوفده كنديسنه مخصوص بر طريق جديد آچوب، پك سربست بر يول طوتمش، وتعصبی قيرمغه سعی ايتمشدر. (رتنپول) ده مدفوندر.

— ايكنجيسی (بالاپير) و (شيخ كبير) ديمكله شهير اولوب، ١٠٥٤ تاريخنده قنوجده وفات ايتمشدر. شهر مذكورده پك مزين اولان تربه‌سی زيارتكاهدر.

**كبير الدين** { (بن تاج الدين عراقی) هندستان شعراسندن اولوب، دهلی حكمدارلرندن سلطان علاء الدينك زماننده ياشامش؛ وبونك فتوحاتنی حاكی برمنظومه يازمشدر.

**كبيره** { (Cabira) سيواس شهرينك الك اسكی اسمی اولوب، بيوك شهر معناسيله اورالرينی ضبط ايتمش اقوام ساميه‌دن بری طرفندن وضع اولنمش؛ وبعده روماليلر زما- نده (سباسته) تسميه اولنوب، بو اسم مرور زمانله (سيواس) صورتنی آلمشدر. — جيحون قربنده دخی بو اسمله بيوك بر قريه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسی بولنمش اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

**كپيد** { (Gépides) آلمانلرك اسلافی اولان غوتلرك منقسم بولندقلری اوچ طائفه‌نك بری اولوب، ديكر ايكيسی يعنی اوستروغوتلرله ويزيغوتلر جنوبه طوغری يايله‌رق، ايغماكرلك وجها- نكيرلك ايتدكلری حالده، كپيدلر ويستوله‌نك منابعنده وقارپات سلسلۀ جبالنك اوته‌سنده قالمشلردی. اوچنجی قرن ميلادی اواسطنده بونلر آلمانيه‌نك شمال جهتنده ساكن بولنان (بورغوند) لری رين واديسنه طوغری پوسكورته‌رك، يرلرينی ضبط ايتمش؛ ومتعاقباً ايكنجی قلودك قوماندەسيله روما ممالكنه تجاوز ايدوب، بعده (هون) لر طرفندن مغلوب اولمش؛ و ٤٥٣ تاريخنده، آتيلانك وفاتی اوزرينه، بونلرك بيوندروغندن قورتيلوب، (آرداريق)ك رياستيله طونه وتيسه آره‌لرنده يعنی مجارستانك غرب جهتنده يرلشمشلردی. ٥٤٨ تاريخنده قومشولری اولان لومباردلرله محاربه‌يه طوتيشوب، لومباردلری مغلوب ايتمشلرسه‌ده، بونلرك امداده دعوت ايتدكلری آوارلر طرفندن مغلوب وپريشان اولوب، برطاقلری محو اولمش؛ وبر طاقلری طاغلمشلردی.

**كت** { (Gétes) [ «جت» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

**كتانی زاده** { (علی بن محمد) مشاهير خطاطيندن اولوب، پدری كتانجيلر كتخداسی ايدی. درت بش قرآن كريم واوتوز قدر انعام وسائره يازمشدر. طغرا كشلكده مهارتی وموسيقی وكمانكشلكدن بهره‌سی وار ايدی. ١١٩٢ ده وفات ايتمشدر.

**كتبغا** { (ملك عادل زين الدين المنصوری) مصرده حكومت سورن مماليك اتراككك اونجيسی اولوب، ملك منصور سيف الدين قلاونك كوله‌لرندن ايدی. عن اصل مغول افرادندن اولوب، هلاكونك عسكری ميانندە بولنمغله، عسكر مذكورك حمصده‌كی انهزامنده اسير آلنمش؛ وپك كنج اولمق مناسبتيله، ملك مشاراليه طرفندن تربيه اولنه‌رق،

دين اسلامى قبول ايلمش ايدى. افنديسنك وفاتنده اوغلى ملك اشرف صلاح الدينك زماننده اكتساب جاه ومكنت ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره تختنه چقن برادرى صغير السن ملك ناصر ناصر الدين محمدك وصيسى ومدبر امورى اولوب، ٦٩٤ ده لاچين و قره سنقر و سائر امرانك سعييله ، صاحب ترجمه تخته اقعاد اولنمش؛ وشام جهتنه عسكر سوق ايدوب، حمصى استخلاص ايتمشدى. بيسانده ايكن ، مومى اليه لاچين خروجله صاحب ترجمه‌نك استنادگاهى اولان فتحاص وارزق اخذ وبند ايدنجه، كتبغا كوله‌لرندن درت كشى ايله فرار ايدوب، دمشقه واردیغنده، اورانك واليسى كندى آدملرندن اولمغله، كنديسى وعسكرى لاچينه مخالفت ايدوب، صاحب ترجمه‌نك بيعتنده ثبات ايتمك ايستمشلرسه‌ده، كتبغا رضا ويرميوب، كنديسى دخى بيعت ايتمكله، صرخد قلعه‌سنده اقامه اولنمش؛ وبعده ملك ناصرالدين محمد ثانياً مصر تختنه چقنجه، حما محافظلغنه نصب ايتمكله، ٧٠٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمش؛ وجنازه‌سى دمشقه نقل اولنه‌رق، قاسيونده دفن اولنمشدر. قيصه‌بويلى، ضعيف، اسمر كوسه صقاللى والحاصل مغول چهره‌لى برآدم اولوب، خيره مائل ايدى.

**كتخدا** { [ « ابراهيم پاشا (كتخدا —)»، « حسين پاشا (كتخدا —)» و« محمد پاشا (كتخدا —)» ماده‌لرينه مراجعت.]

**كتخدا زاده** { (اسماعيل بن عثمان) مشاهير خطاطيندن اولوب ، ١١٦١ ده وفات ايتمشدر. ابو بكر پاشا مكتبى مزارستاننده مدفون اولوب، مكتبك تاريخى كنديسنك خطيدر.

**كتك** { (Katek) هندستانك بنگاله دائره‌سنده (اوريسا) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، كلكته‌نك ٣٥٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(مهانادى) ايرماغى داليه‌سنك رأسنده واقع اولديغى حالده، ٥٠٠٠٠ اهاليسى ونهر بونجه ٣ كيلومتره اوزون كوزل بر ريختمى واردر. پك كوزل و متين بر قلعه‌سى ده وار ايكن، انكليزلر هدم ايدوب، يالكز آثار معماريهٔ اسلاميه‌نك الك كوزللرندن اولان بر قپوسنى محافظه ايتمشلردر .

**كته** { بروسه جوارنده برقلعهٔ منيعه اولوب، بر تكفورك النده ايكن، ٧٠٢ تاريخنده سلطان عثمان غازى حضرتلرى طرفندن فتح اولنمشدى .

**كتيوار** { (Kattivar) هندستانك ساحل غربيسنك قسم شماليسنده گجرات خطه‌سنه ملحق بيوك بر شبه جزيره اولوب، شمالاً (كچ) وجنوباً (كمباى) كورفزلرى آره‌سنده ٢٠° ٤١′ ايله ٢٣° ٨′ عرض شمالى و ٦٦° ٣٦′ ايله ٧٠° طول شرقى بيننده ممتد اولور. شرق شمالى كوشه‌سندن ١٠٠ كيلومتره وسعتنده آلچق وقوملق بر برزخله گجراته مربوطدر. شرقدن غربه بويى ٣٥٢ وعرض اعظمى ٢٦٤ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ٥٧٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٥٠٠٠٠٠ كشيدر. قسم شماليسى دوز وبر طاقم آلچق تپه‌لرله متموج بر حالده اولوب، قسم جنوبيسنده ساحله متوازياً (كيرنار) طاغلرى اوزانيور، كه الك يوكسك ذروه‌لرى ١١٥٠ متره ارتفاعنده‌در. الك بيوك نهرلرى (بهادر) اسميله وسطلرندن نبعانله برى جنوب غربيه وديكرى شرقه طوغرى آقان ايكى ايرماغى اولوب، غايتله منبت وكوزل بر كنيش اووه اروا ايدن برنجيسنك مجراسى ١٨٤ كيلومتره اوزوندر. ساترونجى، آجى وماچو اسملريله اوچ نهرى دها واردر.

بو شبه جزيره ١٨٨ حكومته منقسم اولوب، بونلردن ١٣ ى بسبتون مستقل اولدقلرى حالده، ٩٦ سى انكليز دولتنه و١٣٢ سى (جوناكر) نوابنه جزيه‌كذاردرلر. بونلر ٧ صنف اوزرينه مرتب اولوب، برنجى وايكنجى صنفده‌كيلر ادارهٔ ملكيه وعسكريه‌ده مستقل اولدقلرى حالده، ديكرلرينك دائرهٔ استقلاللرى كيتدكجه تحديد اولنمقده‌در. بونلر درت طاقه منقسم اولوب، هر طاقمى انكليز حكومتى طرفندن نصب اولنان مأمورك تحت نظارتنده وجمله‌سى بر مفتش عموميك تحت تفتيشنده اداره اولنيورلر. مذكور درت طاقمك بهرى بر

سنجاق عد اولنوب، بونلر دخی: جلاور، هلر، سورات وکوهلواردر .

بو شبه جزیره یونان قدیم جغرافیونی آثارنده ( ساوراستربنی ) وهند قدیم آثارنده (سوراشتره) اسمیله مذکوراولوب، جغرافیون اسلامجه (سورات) اسمیله معروفدر. شمدی ایسه بو اسم یالکز جنوب غربی قسمنه تخصیص اولنمشدر. کتیوار اسمی ایسه مؤخراً شبه جزیره‌یی استیلا ایدن بر قومه نسبتله ابتدا قسم شرقیسنه وضع اولنوب، بعده تعمیم اولنمشدر. کجرات شبه جزیره‌سی دخی دینلیر.

طوپراغی، برنجی درجه‌ده دکلسه‌ده، خیلی منبت اولوب، اکثر طرفلری‌ده صو آلتنده بولندیغندن، کلیتلی پاموق وذخایر حاصل اولوب، اخراج او-لنمقده‌در. سنوی ویرکیسی ایکی بچق ملیون فرانق اولدیغی حالده، اخراجاتدن مملکته کیرن آقچه‌نك آنجق یوزده دردی نسبتنده‌در. حکومات کثیره‌سی باشنده بولنان حاکملر اراضیٔ واسعه‌یه مالك اولوب، تخصیصاتلرینی اعمار مملکتلرینه صرف ایدرلر. انکلیز حکومتنك دلالتیله انهاری منصبلرنده لیمانلرو یختملر واکثر معموره‌لرنده بلدیه دائره‌لری وسائرابنیهٔ عمومیه وخیریه تأسیس، ویوللر وجدوللر کشاد اولنه‌رق، کیتدکجه مملکتك معموریتی آرتمقده‌در. مقبول بر جنس آت یتیشدیرلدیکی کبی، قیوتلری دخی پك چوق اولوب، بیاغی مملکتك الك باشلی اخراجاتندندر. دمیر معدنی برچوق یرلرنده بولنیور. حیوانات وحشیه‌دن آرسلان، قپلان، غزال، طوموز، صیرتلان، قورت، چقال، یبانی کدی، تیلکی وسائره واردر. فاره‌لر بعضاً اکینلری تخریب ایده‌جك درجه‌ده چوغالیر. آثار عتیقه‌سی چوقدر. الك بیوك معموره‌لری: چنکر، بهاونکر، جونکر، راجکوت، پورتیدر، متکرول ووارول اولوب، صوك اوچی پك ایشلك اسکله‌لردر. سواحلنده لیمانلری چوق اولوب ٦٠ قدر صاییورلر. اون بیك فناری‌ده واردر.

**کثه** { فارسده اصطخر قربنده یزد ناحیه‌سنك مرکزی برقصبه اولوب، اطرافنده اورمانلریله اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری و بیوك بر جامعیله دمیردن ایکی قپوسی وکوزل هواسی اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

**کثیر** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، جمله‌دن بریده عم جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه)ك اوغلیدر، که اونجی سال هجریه‌ده وارتحال حضرت رسالتپناهیدن بر سنه اول دنیایه کلمکله، صحبتنه نائل اولانلردن عد اولنه‌ماز ایسه‌ده، منقول اولان بر روایتك صحتی تقدیرنده، دها بیوك اولمنی اقتضا ایدر. کنیه‌سی ابو تمام اولوب، والده‌سی ام‌الولد بر جاریهٔ رومیه و یا حمیریه ایدی. فقها وفضلاء صحابه‌دن اولوب، اوغلی عباس کندیسندن روایت ایتمشدر.

**کُثَیِّرعزه** { ( ابوصخر — بن عبدالرحمن بن ابی جمعة الاسود الخزاعی) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، عزه بنت جمیله اولان عشق و علاقه‌سیله شهرت بولمش؛ واکثر اشعارینی بونك حقنده سویلمشدر. دولت امویه زماننده یشایوب، عبدالملك بن مروان وعبدالعزیز بن مروان ویزید بن الملك نزدلرینه تردد، وحقلرنده مدحیه‌لر نظم ایتدیکی حالده، جناب مرتضایه فوق‌العاده انتساب و محبتی واهل بیت رسول‌الله (صلم)ه عبودیتی پك زیاده ایدی؛ و بو منسوبیتنی ملوك وامراء امویه‌دن دخی کتم واخفا ایتمزدی. معشوقه‌سیله ماجرالری وعبدالملك وعبدالعزیز ایله بعض مکالمه‌لری مشهوردر. اکثریا دمشق شامده ومصرده امرار ایام ایدوب، ١٠٥ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. مشهور بر قصیدهٔ تائیه‌سی‌ده اولوب، شو ایکی بیت اوندندر:

> وانی و تهیامی بعزة بعدما
> تسلیت من وجدبها وتسلت
> لکالمرتجی ظل الغمامة کلما
> تبوأ منها للمقبل اضمحلت

**کثیری** { فرس شعراسندن اولوب، وطنی اولان بخاراده تجارتله مشغول ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

> چون تیشه مباش جمله برخود متراش
> چون رنده ز کار خویش بیبهره مباش
> تعلیم زاره کیر در علم معاش
> چیزی سوی خود میکش وچیزی‌میپاش

**کُجَرات** { (Goudjerat) هندستانك غرب جهتنده وبحرعمان ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً راجپوتانه، شرقاً مالوه وکندیش، جنوباً کوتکان خطه‌لریله، غرباً

دخی بحر مذکوره محاطدر. ایکی قسمدن عبارت اولوب، قسم غربیسی (کچ) و (کمبای) کورفزلری آره‌سنده ممتد اولان (کتیوار) شبه جزیره‌سندن وقسم شرقیسی اصل قره جهتندن عبارتدر . ٢٠° ایله ′٤٥ ٢٤° عرض شمالی و ′٣٠ ٦٦° ایله ٧٢° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، شرقدن غربه بویی ٦٩٠ و اکی ٥٠٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٨ ٧٧٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٨ ٨٤٧ ٨١٠ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو متره باشنه ٦٣ کشی دوشیور . هر طرفی بر درجه‌ده مسکون اولمیوب، سواحله قریب محللرنده بهر مربع کیلو متره باشنه ١٠٠ دن زیاده و بعض یرلرنده ٢٠٠ مقدارینه قریب اهالی اصابت ایتدیکی حالده، شرق وشمال جهتلرنده مقدار مذکور ٢٥ عددینه‌قدر اینر. کتیوار شبه جزیره‌سی یوقاریده آیریجه تعریف اولندیغندن ، شوراجقده اصل کجراتدن بحث ایده‌جکز. خطهٔ مذکوره‌یی (ماهی) ایرماغی ایکی مختلف قسمه آیروب، مجراسنك شمالنده‌کی قسم لب دریادن حدود شرقیه‌یی تشکیل ایدن تپه‌لر صرتنه‌دك دوز وچیلاق بر اووه‌دن عبارتدر ، که دها شمالده بولنان (مروار) چوللك تأثیری آلتنده بولنوب، ایچندن جریان ایدن بر قاچ نهر دخی حال ومنظره‌سنی دکیشدیره‌میور . آنجق جهت جنوبیه‌سی یعنی احمد آبادك ایچندن کچن (سبرماتی) نهری کندیسیله (ماهی) مجراسی آره‌سنده اولان اووه‌نك علی الخصوص ساحله قریب یرلری منبت ومحصولدار برحاله قویبیور، که کجراتك اك مسکون یری ده بوراسیدر. آنجق نهر مذکور ایله تابعلرینك یتاقلری پك درین اولدیغندن، سقی اراضی‌یه اوقدر الویریشلی اولمیوب، بحق استفاده اولنه‌میور. کجراتده بو حال عمومی اولوب، بتون نهرلری بویله درین خندقلر ایچنده آقار؛ ویازین صولر چکلدکده، بو خندقلر یول کبی قوللانیلوب، کاروانلر بونلری تعقیب ایدر. مذکور ماهی ایرماغی اوزون بر خلیجدن (کمبای) کورفزینه دوکلدیکی کبی، بونك ١٠ کیلو متره جنوبنده تا هندك وسطلرندن کلن (نربادا) نهر عظیمی دخی ینه بویله برخلیج تشکیل ایدرك مذکور کورفزه دوکیلور. بو ایکی ایرماغك مجرالری آره‌سنده (ویندیه) جبالنه مربوط اوله‌رق برطاغ ساحله قدر ممتد اولدیغی کبی، نربادە مجراسنك جنوبنده دخی برطاغ اوزانوب، بعده ینه هندستانك وسطلرندن کلن (تپتی) ایرماغی آقوب، بونك جنوبنده (غربی کات) سلسلهٔ جبالی شمالدن جنوبه طوغری اوزانمغه باشلار؛ و کجرات بو سلسله ایله تحدید اولنه‌رق ، بونك اتکاریله لب دریا آره‌سنده‌کی طار اووه‌دن عبارت قالدیغی حالده، براز دها ممتد اولوب ، بعده (کوتکان) خطه‌سنه کچیلیر . بو وجهله کجراتك (ماهی) مجراسنك جنوبنده‌کی قسمی عارضه‌لی وطاغ ووادیلری حاوی مختلف المنظره بر یردر . هواسی دخی اوکا کوره مختلف اولوب، قسم شمالیسنده پك صیجاق ویاغمورلری آز اوله‌رق ، میزان الحراره کولکه‌ده ٤٩ درجه‌یه‌قدر چیقار؛ قسم جنوبیسنده ایسه هوا معتدل ویاغمورلری زیاده اولوب، تموزدن تشرین اوله‌قدر جنوب غربیدن اسن ملتملر هواسنی تعدیل ایدیورسه‌ده، صوك بهارده صیتمه‌یی تولید ایدیور. اکثر جبالی اورمانلرله مستور اولان شبه جزیره‌ده موسم یاغمورلری دها چوق وصیتمه زیاده اولوب، علی الخصوص اوروپالیلره هواسی کلمیور.

کجرات هندستانك اك منبت یرلرندن اولوب، باشلیجه محصولاتی: پرنج ، پاموق ، شمال جهتنده بغدای، آرپه، دارینك انواعی، جنوب جهتنده شکر قامشی، قوقه، تمرهندی، موس، آناناس، قاربوز وسائره‌در. اورمان اشجارندن باد یاب بانیان دینلن بر جنس آغاج پك جسیم اولور. معادندن اك زیاده دمیر بولنور. حیوانات اهلیه‌سی: بیکیر ، مانده ، اورکوجلی صیغیر، قیون، کوچك وچرکین برجنس مرکب وسائره‌دن عبارت اولوب ، حیوانات وحشیه‌سی ده قپلان، پارس، صرتلان، یبانی کدی، یبانی کوپك، ماهی وسبرماتی وادیلرنده کلیتلی سوریلرله کزن کوزل برجنس غزال، وطیور ایله آو حیواناتنك انواعندن عبارتدر. بیوك نهرلرده تمساح دخی بولنور.

صنایع محلیه‌یه کلنجه مقدما کجراتده پاموقدن انجه قماشلر کلیتله نسج اولنمقده ایکن، بعده انکلتره‌دن کلن منسوجاته قارشی دوام ایده‌میوب ، دستکاهلری تعطیل اولنمش؛ وانجق اخیراً انکلیز امتعه‌سنه قارشی اجرای رقابت مقصدیله احمد آباد وسوراتده وسائر بعض طرفلرده اهالی تجارله اداره

اولنور ماکینه‌لر جلب و فابریقه‌لر کشاد ایده‌رك، یکیدن منسوجات مذکوره اعمالنه باشلامشلردر. ذاتاً قبا بزلرله باصمه اعمالنده‌ده اوته‌دن بری دوام ایتمکده‌درلر. سوراتده ایپك قماشلر واحمد آباده‌ده کوزل خالیلر یاپیلیور. تجارتی پك ایشلك اولوب، الك کاپتلی اخراجاتی پرنج ایله پاموقدر. بمبایدن بدأ ایله دهلی‌یه طوغری کیدن بیوك دمیر یول خطی کجراتی جنوبدن شماله شق ایله کتیوارك منتهاسنه‌دك بر شعبه وصاغ وصوله دیکر برقاچ قول صاله‌رق، مملکتك تجارتنی تسهیل ایدیور.

کجرات تماميله انکلتره دولتنك ضبطنده اولمیوب، یالکز بش سنجاغی یعنی احمدآباد، خیره، بروچ، سورات وپیچ محل سنجاقلری طوغریدن طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابعدر. بارووده‌کی مهاراجه کیکوار دخی انکلیز حکومتی قدر ممالکه حاکمدر، وبر طرفدن بو بر طرفدن‌ده انکلیزلر توسیع دائره ایله کوچك حکومتلرك یرلرینی ضبط ایتمکه چالیشمقده‌درلر. پورتکیزلیلرك دخی داماں ودیوده بر مقدار یرلری واردر. کجراتك منقسم بولندیغی حکومانك مسافهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتیدر:

| حکومت | مربع کیلومتره | اهالی |
|---|---|---|
| انکلتره‌یه تابع | ٢٥ ٩٠٠ | ٢ ٨١٠ ٥٢٥ |
| کیکوار ممالکی | ٢٠ ٧٢٠ | ٢ ٠٠٠ ٢٢٥ |
| درامپور | ٢ ٢٠٠ | ٧٤ ٥٠٠ |
| بنسده | ٣٩٠ | ٣٢ ١٥٥ |
| سوچین | ١ ١٦٠ | ١٧ ١٩٥ |
| ناروکول | ٣٧٠ | ٦ ٨٣٥ |
| روا کانته | ١٢ ٤٣٠ | ٥٠٥ ٧٣٠ |
| کمبایه | ٩٠٠ | ٨٤ ٤٩٥ |
| ماهیکانته | ١٠ ٣٦٠ | ٤٤٧ ٠٥٥ |
| پلهنپورو جوارلری | ١٢ ٤٣٠ | ٥٠٢ ٥٨٥ |
| کتیوار حکوماتی | ٥١ ٨٠٠ | ٢ ٣:٢ ٦٣٠ |
| پورتکیز مستملکاتی | ١١٠ | ٥٤ ٨٨٠ |
| جمعاً کجرات | ١٣٨ ٧٧٠ | ٨ ٨٤٧ ٨١٠ |

کجراتك اهالیٔ متمدنه‌سی هندولر میاننده آیریجه بر جنسیته منسوب اولوب، اسکی سانسکری لساندن مشتق و هندستان شمالیده سویلنیلن اردو ویا هندستانی ایله دکنده استعمال اولنان (مهراتی) لسانلرندن فرقلی اولان (کجراتی) لسانیله متکلمدرلر. بونلرك اکثری براهما دیننه تابع ومذاهب مختلفه‌یه منقسم اولوب، براهمانیلردن صکره مسلمانلر کلیر، که بونلرك‌ده قسم اعظمی شیعی المذهب اولوب، یالکز احمدآباد وسورات ایله کمبای جهتلرنده بر مقدار سنیلر بولنیور. وقتیله ایراندن هجرت ایتمش اولان کبرلر مقدارجه آز ایسه‌لرده، تجارت ومعاملات صرافیه‌نك بر قسم عظیمی بونلرك النده اولدیغندن، اهمیتلری واردر. بو اهالیٔ متمدنه‌دن بشقه کجراتده نیم وحشی بر حالده یاشار ویا رنجبرلك وخدمتجیلکله کچینیر بر طاقم اقوام دخی واردر. دین اسلام تا سلطان محمود سبکتکین زماننده‌ن کجراته داخل اولوب، بعده اولاد تیمورك دهلیده تأسیس ایتدکلری دولت اسلامیه کجراتی دخی ممالکنه ضم ایتمش؛ وبر مدت صکره بو خطه‌ده والی بولنان مظفر شاه اعلان استقلال ایله، بر مدت کجرات آیریجه بر دولت اسلامیه حالنده قالدقدن صکره، اکبر شاه یکیدن ضبط و دهلی دولتنه الحاق ایتمشیدی. دولت مشار الیهادن صکره دکندن (مهاراته) دینلن براهمانیلر کجراتی ضبط ایتمش؛ وبر مدت صکره بونلر طرفندن والی بولنان شخص اعلان استقلال ایله، (کیکوار) دولتنی تشکیل ایتمشدر. انکلیزلر بونی حمایه وحکومتنی تصدیق ایتمشلرسه‌ده، بعده امور داخلیه سنه قاریشوب، یوقاریده ذکر اولنان یرلرینی ضبط ایتمش؛ وبوکا مقابل، کندیلریچون دخی ایلریده ایدنمسی دها قولای اولمق ایچون، سائر حکومات صغیره اوزرینه بر حاکمیت حق وصفتنی قزاندیرمشلردر.

**کجه** { یاخود کج ( Kejé-Kej ) بلوجستانك غرب جهتنده مکران خطه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، کلاتك ٥٢٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و (دشت خور) وادیسنك یوقاری طرفنده واقع و ١٠٠٠٠ قدر اهالیی حاویدر. چول ایله محاط وبربرندن آیری برقاچ قریه‌نك هیئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، بش کیلومتره‌یه قدر اطرافی صنعی جدوللرله اروا اولنه‌رق، اراضیٔ مزروعه‌یی وخرما باغچه‌لرینی حاویدر. هواسی یازین پك صیجاق وقیشین لطیفدر.

**کَجَّه** { طبرستانده بر قصبه اولوب، (کلار) دخی دینلدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کچ** { (Katch) هندستانك ساحل غربیسنده سند خطهٔ واسعه‌سیله گجراته تابع
کتیوار شبه جزیره‌سی آره‌سنده همنامی اولان کورفزك
ایچنده بیوك بر جزیره اولوب، اطرافنده بولنان
کوچك اطه‌لرله برابر انکلیز حکومتنه تابع بر حکومت
ممتازه تشکیل ایدیور. مذکور کورفزك قسم اعظمنی
ضبط ایدوب، شمال غربی جهتندن پك طار وسائر
طرفلردن دها کنیش بوغازلرله سند و گجرات و
و کتیواردن آیرلمشدر. بو بوغازلر (ران) اسمیله
مسمی اولوب، پك صیغ اولمغله، گاه صولری چکیلوب،
بطاقلق بر بر حالنده قالیر، وگاه صولری آرتوب،
دکیزه تحول ایدر. بیوك جزیره ایله ملحقاتی اولان
کوچکلرینك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۸۵۰
مربع کیلومتره واهالیسی ۴۸۷۳۰۵ کشیدر.
قره‌دن عد اولنه بیلن وینه کچ حکومت ممتازه‌سنه
عائد اولان مذکور بوغازلرك دخی مساحهٔ سطحیه‌سی
۲۳۳۰۰ مربع کیلومتره‌در. بو بوغازلر یاغمور
موسملرنده صو آلتنده قالیورسه‌ده، اك درین
محللری برمتره‌یی تجاوز ایتمدیکندن، اهالی آت و
دوه ایله بونك ایچندن کچه‌رك، سند وگجراته آمدو
شد ایدرلر. قوراقلق موسملرنده‌ایسه اکثر طرفلری
طوز طبقه‌لریله مستور بولنور، کرك صو وکرك
طوز کونش ضیاسنك انعکاسندن کوزه پك زیاده
چارپدیغندن، کوندوزین ایچندن کچمك ممکن اولمیوب،
کیجه کیدوب کلیرلر. جزیره‌نك اراضیسی آز عارضه‌
لی وپك منبت اولوب، اهالیسی باشلیجه زراعتله
مشغولدرلر؛ و بغدای، آرپه، داری، پاموق وسائر
محصولات یتیشدیررلر. دمیر وکمور ایله شاب
معدنلری چوقدر. ۳۲۷ متره ارتفاعی اولان سونمش
بر برکانی اولوب، زلزله‌لری پك صیق وشدتلیدر.
حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده دوه وایکنجی
درجه‌ده صیغیر اولوب، کلیتلی دوه واینك وماندە
سوریلری واردر. مرکزی ساحل شمالیده بولنان
اوزون بر کورفزك قربنده بولنان (بهوج) شهری
اولوب، ساحل جنوبیسنده واقع (مانداوی)
اسکله‌سی ده پك ایشلکدر. و اهالیسی گمیجیلکده
ماهر اولوب، بحر فارسه وزنکباره قدر تجارته
کیدرلر. هواسی یازین زیاده صیجاق ایسه‌ده،
صاغلام اولوب، یاغمور موسمی تموزدن تشرین اوله
قدر سورر؛ ونیسان ومایسده شدتلی بوره‌لر حکم
سوروب، روزکار قوملری هوایه قالدیرر. اهالیسی
باشلیجه (جات) و (کول) جنسیتلرینه و زادکان
صنفی (راجپوت) قومنه منسوب اولوب، مقدار
عمومیسندن ۱۸۴۳۶۹ ی براهما مذهبنده و
۱۱۸۰۶۳ ی مسلمدر. حاکمنك عنوانی (راوا)
اولوب، انکلتره‌نك حمایه‌سی تحتنده بولنیور؛ و
۱۲۰۰ نظامیه ایله ۳۰۰۰ کوکللی ودره بکلرینك
چیقارمغه مجبور اولدقلری ۴۰۰۰ دوشیرمه‌دن
مرکب عسکری واردر. واردات سنویه‌سی ۳½
ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

**کچ کنداوه** { یاخود کچی (Katch - Gandava , Katchi)
بلوجستانك منتهای شمال شرقیسنده بر خطه اولوب،
۲۳۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده و ۱۰۰
نهایت ۱۵۰ متره ارتفاعنده چپلاق بر اووه‌دن
عبارتدر. قسم وسطیسی عادتا چول اولوب،
شرق وغرب طرفلرندن کلن چایلر دخی بو چولده
قوریه‌رق محو اولورلر. شمالاً (کوه سلیمان) ایله
افغانستاندن وغرباً (براهوی) سلسله‌سیله کلات
خانلغندن آیرلمش اولوب، سند وادیسنه طوغری
آچیقدر؛ وکرك طبیعت اراضیجه کرك جنسیت
اهالیجه هندستانه تابعدر. شمال غربی حدودنده
انکلتره دولتنك تحت اداره ومحافظه‌سنده بولنان و
(انکلیز بلوجستانی) دینلن خطه بولنوب،
هندستاندن قندهاره کیتمك اوزره شکارپوردن
تمدید اولنان دمیر یول خطی کچ کنداوه مملکتنی
جنوبدن شماله شق ایدیور. اطرافنده سوق الجیش
نقطهٔ نظرندن پك مهم بر طاقم بوغازلر بولنوب، انکلیزلر
بونلرك اکثرنده عسکر اقامه ایتمشلردر. هواسی
غایتله صیجاق اولوب، یازین هیچ برنباب حرارتنه
طیانه‌ماز؛ وغربدن اسن روزکارلر چوق دفعه
حیوانات وانسانلرك بیله تلفنی موجب اولور. مع
هذا بلوجستانك سائر طرفلرینه نسبةً کچ کنداوه
مسکون اولوب، خیلی قصبه و قریه‌لری واردر.
مرکزی بولنان وبش آلتی بیك اهالیی حاوی اولان
کنداوه قصبه‌سندن بشقه باغ، دادار، لهری،
کثری وناصر آباد قصبه‌لری بولنیور. اهالیسی
۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، نصفی (جات)

جنسيتنه منسوبدر. بونلر دين اسلامله متدين اولدقلرى حالده، هندستانده‌كى همجنسلرينك اخلاق وعاداتنى محافظه ايدوب، پك ساكن وچاليشقان آدملردر، و باشليجه زراعتله اشتغال ايدرلر. ديكرلرى بلوج اقوامندن اولوب، خيل يعنى عشيرت‌خانه يشارلر. وزراعه مسلط اولاقدن كرى طورمازلر. اطرافده‌كى طاغلق يرلرك عشيرتلرى دخى قيشين سوريلرينى كچ كنداوه‌يه سوق ايدوب، اوراده قيشلارلر.

**كچ كورفزى** ( Golfe de Katch ) هندستانك ساحل غربيسنك قسم شماليسنده سند ايله كجرات خطه‌لرى و كتيوار شبه جزيره‌سى آره‌سنده همنامى اولان آنف‌البيان جزيرهٔ كبيره‌يى واوكا ملحق ديكر اوچ درت آطه‌يى حاوى بركورفز اولوب، ياغمور موسمنده صيغ بركورفز وقوراقلقده بر طوز چولى حالنده بولنيور. شرقدن غربه بويى ٣٨٠ كيلو مترودر. [مادهٔ آنفه‌يه‌ده مراجعت بيوريله.]

**كچيبورلى** قونيه ولايتنك حميدسنجاغنده ولوانك مركز قضاسنده اوله‌رق اسپارطه‌نك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده ناحيه مركزى بركوچك قصبه اولوب، ٢١٥٠ اهاليسى واردر. — ناحيه‌سى ٢٣ قريه‌دن مركب اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهاليسى واردر. اراضيسى منبت اولوب، حبوبات وميوه‌لرك انواعى حاصل اولور.

**كحجى** ( شيخ تبريزى ) مشاهير شعرا و مشايخ ايراندن اولوب، تبريزده خانقاه نشين وسلطان اويس اوغلى سلطان حسين زمانلرنده شهرمذكورده شيخ الاسلام بولنمش؛ وتا تيمور واولاد واحفادى زمانلرينه‌دك نسلى تبريز و مضافاتنده بو صفتى ارثاً حائز بولنمشلردر. كنديسنك صلاح حالى اولوب، حقنده عمومك اعتقادى بركمال اولمغله، خانقاهى مرجع تشنكان ارشاد ايدى. عارفانه اشعارى ومرتب ديوانى واردر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

مادر غمت بشادئ جان باز ننكريم
درعشق تو بهر دو جهان باز ننكريم

**كحيل** دجله‌نك ساحل غربيسنده وتكريتك اوستنده زاب اعلا ايله زاب اسفلك منصبلرى آره‌سنده اسكى برقصبه اولوب، كندى زماننده اثرى قالمامش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كَدا** مكهٔ مكرمه‌نك يوقاريدن قپوسى اولوب، آشاغى جهتنده‌كى قپوسنه‌ده كافك ضميله وقصر ايله (كدى) ديرلردى. فخر كائنات (صلعم) افندمزك فتح مكه‌ده (كدا) دن دخول و (كدى) دن خروج بيوردقلرى و خالد بن وليد (رضه) لك (كدى) دن دخول ايلدكلرى مروى وبو اسملر حقنده برچوق اختلافات جارى اولمشدر.

**گداز** (غلام حيدرخان بن غلام حسين خان) هندستان شعرا وكبراسندن اولوب، لكهنوليدر. جنونه مبتلا اولوب، بو علتدن وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

سينه‌را داغدار بايدكرد لاله‌را شرمسار بايدكرد
ابر برخاست بى مى وساقى كريهٔ زار زار بايدكرد

**كداه** (Guedah, Kaddah) ملاقه شبه جزيره‌سنده سيام دولتنه تابع بر كوچك حكومت ممتازه و بونك مركزى برقصبه اولوب، حكومت ٥° ايله ٧° عرض شمالى آره‌سنده ممتد اولديغى حالده، شمالاً ليغور ايالتيله، شرقاً كلنتان، پاتانى وتالونغ حكومات ممتازه‌سيله، جنوباً (پراق) دولتيله، غرباً دخى انكلتره‌يه تابع (ولسلى) ايالتيله وبنكاله كورفزيله محدوددر. حدودلرنده ١٢٠٠ و ١٨٠٠ متره ارتفاعلرنده برطاقم طاغلر يوكسلوب، بونلرده كليتلى قلاى وآز مقدارده آلتون معدنلرى بولنور. ساحل جهتى بطاقلقجه ايسه‌ده، شكر قامشى حصولنه پك مستعددر. ايچ طرفلرى بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستوردر. ينه ساحله قريب تپه‌لرنده قرانفيل، هند جوزى وقهوه حاصل اولور. مملكت داخلنده ٣٦ نهر جريان ايدوب، آلتيسى سير سفائنه صالحدر. اهاليسى ٦٠٠٠٠ كشى راده‌لرنده اولوب، اكثر ملائى ومسلم وقصورى سياملیدر. مملكت ١٠٥ ناحيه‌يه منقسمدر. مركزى اولان (كداه) قصبه‌سى ساحل غربيده اولوب، يدى سكز بيك اهاليسى واردر.

**كَدائى** (شيخ — بن شيخ جمالى كنبو) هندستان شعراسندن اولوب، دهليده نشأت ايتمش؛ وپدريله سائر عصرى علما

ومشايخندن تحصيل علوم وتنوير باطن ايدەرك ، مقام ارشادە واصل اولمش؛ و خان خانان بيرام خانك حمايەسيلە بر مقام عالي‌يە نائل اولدقدن صكرە، بونك شورشي زماننده خانەسنه چكيلوب ، اختيار عزلت، و ٩٧٦ تاريخنده ارتحال ايتمشدر . علم موسيقيدە دخي بهرەسي وار ايدي. شو شعر اونكدر:

كهي جان منزل غم شد كهي دل
غمت را مي برم منزل بمنزل
كدائي چون بنا كامي بر آمد
نشد كامم ز لعل يار حاصل

**كدراء** { يمنده وادي سهامده بر قصبە اولديغني ياقوت حموي بيان ايديور.

**كدك احمد پاشا** { [« احمد پاشا ( كدك ـــ) » مادەسنه مراجعت.]

**كدلينبورغ** { ( Quedlinburg ) پروسيەنك ساقسه ايالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك ( اشرسلبن ) قضاسنده ومركز قضانك ٢١ كيلومترە غرب شماليسنده بر قصبە اولوب، ١٩ ٣٢٥ اهاليسي، داخلي مكتبي، دمير وباقير دوكمخانەلري، مشهور چوخه وفانله ايله شكر، اجزاء كيمويە، تل، شهريه ومقارنه، طوغله، بيره وسائرە فابريقەلري، دباغخانەلري وچيچك، حبوبات، سبزە وطوموز تجارتي واردر. باغچه وفدانلقلري مشهور اولوب، ٢٢٠٠ يكي دونم وسعتندەدر، و ١٠٠٠ كشي بو صنعتله اشتغال ايدر.

**كدوس** { ( ياخود كديز ) آناطولينك غرب طرفنده برابرماقدر، كه خداوندكار ولايتنده كوتاهيه سنجاغنك كدوس قضاسنده مراد طاغندن نبعانله، ابتدا غرب شماليه طوغري آقەرق، همنامي ومركز قضا اولان كدوس قصبەسنك ٧ كيلومترە جنوبنده بوقصبەدن اينن بر كوچك چايي‌دە اخذله، غرب جنوبي‌يه طوغري دونەرك، آيدين ولايتنه كيرر؛ واشمه قضاسني شق ايتدكدن صكرە، قوله قضاسنه واصل اولنجه، غرب شماليه طوغري دونوب صاغدن سلندي چايي، وبورلي‌يه واردېغنده دميرجي چاييني آلير؛ واورادن ينه غرب جنوبي‌يه طوغري دونوب، صالحلي قربنده صولدن الا شهر چاييني آلنجه، غربه طوغري اقمغه باشلايەرق، مغنيسا اووەسنده صاغدن (كوندون) وصولدن (نيف) چايلريني اخذله، شهر مذكورك شمالنده آقەرق، منمنه واصل اولدقده، جنوبه طوغري اولان مجراي قديمي تركله، استقامتنده دوام ايدەرك، فوجەنك جنوبنده ازمير كورفزينه دوكيلور. مجراسي تقريباً ٣٠٠ كيلومترە طولنده اولوب، ياغمورلر وقارلرك اريمسي موسملرنده فيضانه كلدرك، يتاغي اطرافنده وعلي الخصوص منصبي قربنده اولان يرلري پك منبت اتربۀ مترسبه ايله طولديرر. حوضەسي خيلي واسع اولوب، صاروخان سنجاغي تماميله بو حوضه داخلندەدر. يتاغي اطرافندەكي اووەلر پك منبت ومحصولداردر. اسم قديمي ( هرموس ) در .

**كدوس** { خداوندكار ولايتنك كوتاهيه سنجاغنده وكوتاهيەنك ٧٧ كيلومترە غرب جنوبيسنده وهمنامي اولان نهرە دوكيلن بر چايك اوزرنده قضا مركزي بر قصبە اولوب، جملەسي مسلم اولمق اوزرە، ٥٩٢٦ اهاليسي، نهر مذكورك اوزرنده اسكي بر كاركير كوپريسي، اسكي ( قادي ) ويا ( كته ) قلعەسنك عيني اولديغي مظنون اولان بر قلعه خرابەسي، ٤ جامع شريفي، ٢ مدرسەسي، رشديه مكتبي، ١ عمارتي، ٢ حمامي و ٢ خاني واردر. اطرافي بركاني الاصل سياه قياـ لردن عبارت اولمغله، منظرەسي حزن‌انكيز ايسەدە، آب وهواسي لطيفدر. بر طرفدن مدانيه ايله وبر طرفدن دخي ازمير ايله تجارت ايدر.

ـــ كدوس قضاسي كوتاهيه سنجاغنك غرب جهتنده اولوب، شمال شرقي جهتندن نفس كوتاهيه، جنوب شرقي طرفندن عشاق قضاسيله، غرب جنوبي جهتندن آيدين ولايتيله، غرب شمالي طرفندن دخي سماو قضاسيله محدوددر. قضا ٧٦ قريەيي حاوي اولوب، جملەسي مسلم وترك اولمق اوزرە، ٤٠ ٧٦٤ اهالي ايله مسكوندر. اراضيسي كدوس نهري حوـ ضەسنك اك يوقاري قسمندن عبارت اولوب، نهر مذكورك واديسي پك منبت وكاملاً مزروع ومعمور اولمغله، خيلي مقدار بغداي، آرپه، چاودار، يولاف، مصر، داري، نخود، فاصوليه، بقله، مرجمك، سيسام، كتن، كنوير، پاموق، آفيون، توتون، اوزوم، زيتون و سائر ميوەلرك انواعي حاصل اولور. آربلريله ايپك بوجكلري چوق اولوب، خيلي

بال وبال مومیله ایپك واورمان محصولندن پلاموط، وسائره دخی چیقار. اورمانلری ۹۱۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، آغاجلری همان صرف میشه‌دن عبارتدر. آنجق وسائط نقلیه‌نك فقدانندن یالکز محلنده صرف اولنه‌جق‌قدر کراسته قطع اولنور.

**کَدَج** { آذربیجانده برقلعه وناحیه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

**کُر** { کور نهرینك جغرافیون عرب آثارنده مضبوط اسمی اولوب، ( آراس ) نهرینه‌ده ( رس ) دیرلر .

**کَرابیسی** { ( ابو علی حسین بن علی ) امام شافعی (رضه) ك اصحا- بندن ومشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، امام مشار- الیهك مذهبنی الك زیاده حفظ وتدریس ونشر ایدن بو ذاتدر. فقه وحدیثده ید طولی صاحبی اولوب، اصول وفروع فقهه وجرح وتعدیله دائر بر چوق کتب اساسیه ومعتبره تصنیف ایتمش؛ وبر چوق خلق کندیسندن اخذ وتعلمله مستفید اولمشلردر. عن اصل کرباس صاتمغله مشغول اولدیغندن، بو کلمه‌نك صیغهٔ جمعنه نسبتله (کرابیسی) تلقیب اولنمشدی. بغدادلی اولوب، ۲۴۸ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

**کَرامی** { ( عبد الرحیم ) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، صاحب تذکره قنالی زاده‌نك عمیدر. طریق تدریسه بعد- السلوك، بصرینه عارض اولان ضعف اوزرینه، طریق قضایه نقل ایده‌رك، بر قاچ یرده قاضی ومنلا بولندقدن صکره، ۹۸۲ تاریخنده قاضی بولندیغی بکشهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عبرت آلدی بونجه غمارله کوروب عالم بنی
آه کیم عبرت نمای عالم ایتدی غم بنی

**کَرامی** { ایران شعراسندن بش کشینك تخلصیدر:

برنجیسی ( ابو القاسم خان ) اصفهانلی اولوب، (آغابابا) دیمکله مشهور ایدی. اورادن دهلی‌یه هجرت، واوراده توطن ایتمشیدی. شوبیت اونکدر:

مهرت نه بافسانه وافسون رود از دل
عشق تو محال استکه بیدون رود از دل

ـــ ایکنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی ( الله ویردی بیك ) در. شو بیت‌اونکدر:

نیست آن طوق که برکردن قمری پیدا ست
دست بخت سیه ماستکه برکردن اوست

ـــ اوچنجیسی تبریزلی اولوب، ملا سهوینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

چو تیر غمزه نکارم بقصد جان انداخت
مرا بهسقیٔ خود باز درکمان انداخت

ـــ دردنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (مهدی قلی بیك) در. کاشانده متوطن ایدی. شو بیت اونکدر:

شب چوروم بکوی او روز زبیم مدعی
همچو فلك نهان‌کنم آبله های پای را

ـــ بشنجیسی ینه اترا کدن اولوب، اسمی (محمد حسین‌بیك) در. شو بیت اونکدر:

یار می آید و هنکام نثار ست مرا
یکدم ای جان کرامی بدو کارست مرا

**کراندە** { (Guérande) فرانسه‌ده «آشاغی لوآره» آیالتنك(ساونی) قضاسنده و۴۷ کیلومتره غربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی وچوخه لیله پاموق وکتن منسوجات فابریقه‌لری واردر.

**کِرای** { قریم خانلرینك اسملرینه علاوه اولنور بر عنوان اولوب، عن اصل بر قبیله‌نك اسمی اولدیغی حالده، سلالهٔ جنکیزیه‌دن اولدقلری معلوم اولان خانان مشار الیهمك برنجیسی ( ملك حاجی کرای خان )، مذکور قبیله‌نك یاننده تربیه اولنمغله، سوت‌باباسی بولنان بر پیر روشن‌ضمیرك تطییب‌خاطری مقصدیله، بو اسم عنوان مقامنده قبول اولنه‌رق، سلاله‌سنده باقی قالمشدر .

**کربلا** { بغداد ولایتنده وبغدادك ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده‌اوله‌رق فراتك صاغ کنارندن ۲۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ونهر مذکوردن آیریلان بر جدولك اوزرنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۶۵۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلردن ۴۱۰۰۰ ی ایرانی و۵۰۰۰ ی هندلی اوله‌رق اجنبی وشیعی المذهب و۱۹۰۰۰ ی سنی وشیعیدن‌مرکب یرلی و۳۰۰ قدری یهودیدر. رشدیه مکتبی وبری سنیلره

٨ ی ده شیعیلره مخصوص اولەرق ٩ مدرسەسیله ٢١ صبیان مکتبی واردر. کربلا سلطان الشهدا و نور دیدهٔ سید الانبیاء امام حسین بن علی ( رضهما ) افندمزك محل شهادتی اولوب ، تربهٔ شریفەلرینی حاوی اولمق مناسبتیله زیارتگاه انام اولوب، دنیانك هر طرفندن زوار جمع اولنور؛ وعلی الخصوص شیعیلر ایچون کربلایی زیارت فرض مقامنده اولدیغی کبی، جنازەلری او خاك پاکه دفن ایتمك دخی ارزو اولندیغندن، ایران و هندن هر وقت کلیتلی نعشلر نقل، وتربهٔ شریفەنك اطرافندەکی سردابلرینه ویا خارجەدەکی مزارستانه دفن اولنور. بو حال ایسه شهرك جوارلرندەکی بطاقلقلرك نشر ایتدکلری تعفناته منضم اولەرق ، هوایی اخلال ایتمکده ایسەده ، حکومت محلیه مذکور بطاقلقلری قورودەرق، ومسدود خندقلری آچەرق هوایی اصلاحه چالیشیور. تربهٔ شریفه ومربوطاتی غایتله مزین ومکمل اولدیغی کبی، یاننده بیوك و مصنع بر جامع شریف وشهرك ایچنده دیکر متعدد جوامع و مساجد واردر . اهالئ شهر زوارك یادکار مقامنده آلوب کوتوردکلری تسبیح وقرص کبی شیلرله آیات کریمه یازیلی یازمەلر وسائره اعمال ایدرلر . کربلا امام همامك مشهد ومدفننك کشفی اوزرینه تربهٔ شریفەسی اطرافنده تکون ایتمش محدث بر شهر اولوب، دور عثمانیده وجوده کلمشدر. کوندن کونەده توسع ایدەرك، اهالیسی چوغالمقده، وهرسنه برایکی سوقاق ومحله ضم اولنمقدەدر.

اصل کربلا اسمی شهرك مبنی اولدیغی محل ایله اطرافندەکی اووەیه مخصوص اولوب ، حضرت امام حسین بن علی (رضهما) بو محلده عبدالله بن زیاد طرفندن حصر وتضییق وبر صورت فجیعەده شهید ایدلمسیله شهرت بولمش؛ وبو وقعهٔ مؤلمه وقعهٔ دلسوز کربلا دینمکله مشهور اولمشدر. بعده شهر تأسیس اولندقده، بشقه اسم وضع اولنمیوب، ینه محلنك اسمیله تسمیه اولنمشدر.

— کربلا قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولدیغی حالده، منتهای شمالنده واقع اولنوب، شمالاً بغداد، شرقاً حله سنجاقلریله، جنوباً هندیه قضاسیله ، غرباً دخی برالشام دینلن چول ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیەسی تقریباً ٦٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، جولان ایدن عشایردن ماعدا اهالئ متمکنەسی ٩٥٠٠٠ کشیدر، که بونلردن ١٠٠٠٠ ی سنی و ٣٠٠ ی یهودی اولوب ، قصوری شیعی المذهبدر. اراضیسی حد ذاتنده پك منبت ایسەده، وقتیله سقی اراضی ایچون آچلمش متعدد جدوللر مسدود اولوب، بطاقلق حالنه کیرمش اولدیغندن، هم اراضی بحقیله ایشلنەمیور ، همده مذکور بطاقلقلر هوایی اخلال ایتمکدەدر . بناءً علیه خرمالق ومزروع اراضیسی آنجق ٦٢٦ مربع کیلومتره یعنی اراضئ عمومیەسنك همان اونده بری اولوب، قسم کلیسی بطالدر. محصولات وحیوا. ناتی سنجاغك تعریفنده ذکر اولنور. قضا: مسیب، شفاتیه ورحالیه اسملریله اوچ ناحیەیی حاویدر.

**کربلا** { سنجاغی. بغداد ولایتی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری و اك جنوب غربیسی اولوب، شمالاً نفس بغداد ، شرقاً حله سنجاقلریله، جنوباً وغرباً دخی برالشام دینلن چول ایله محاطدر. ٢٣٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، کربلا ، هندیه ، نجف ، زراری ، بدره اسملریله ٥ قضایه منقسم و ٧ ناحیەیی حاویدر . ایچنده جولان ایدن خیمەنشین عشایردن بشقه اهالئ متمکنەسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشی اولوب، ١٨١٢٠٠ ی شیعی، ١٨٠٠٠ ی سنی و ٨٠٠ اسرائیلیدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، هیچ بر طاغی یوقدر. فرات ایرماغی یالکز شمال شرقی کوشەسنی شق ایدیورسەده، بوندن آیریلان حسینیه وهندیه جدوللری سنجاغك شمال وشرق جهتلرینی سواروا ایدر. وقتیله جدوللری پك چوق اولوب، او جهت اراضیسنی احیا ایتمکده ایکن ، بعده خراب اولمغله، بر طاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولمشدر . بو کوللرك برقاچی طوزی حاوی مملحه کبی قوللانلمقده ، و دیکرلرنده صو قوشلرینك انواعی وصو سموری بولنور. الیوم معمور اولان مذکور ایکی جدولدن حسینیه جدولی قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن و دیکری هند اغنیاسندن بر صاحب خیر طرفندن کشاد اولنمشدر . سنجاق داخلنده یالکز ٥٦٩٣٣٦ فدانلق بر یعنی اراضئ

عمومیه‌سنك آنجق یدده بری مزروع و خرمالق اولوب، بر بچق ملیونه قریب خرما آغاجنی حاویدر. محصولات زرعیه‌سی: آرپه، پرنج، بغدای، مصر، داری، سیسام، فاصولیه، قاتون، قارپوز، پورتقال، لیمون، طاتلی لیمون، اوزوم، قایصی، نار، انجیر، طوت، بامیه وسائر سبزه‌لردن عبارتدر. خرمالقلردن بشقه اورمانی اولمدیغی کبی، طوزدن بشقه هیچ معدندن دخی اثر کورلمه‌مشدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی تولداتی تقریباً ٥٢٠٠٠ صیغیر، ٣٠٠٠٠ مانده، ٢٥٠٠٠ آت، ٢٥٠٠٠ مرکب، ١٦٠٠ استر، ٢٤٠٠٠ دوه، ٧٠٠٠٠٠ قیون و ١٥٠٠٠ کچی، که جمعاً ٨٥٩١٠٠ رأس حیوانه بالغ اولور. صنایع محلیه نجفده یپاغیدن ودوه تویندن یاپیلان عبا ایله زواره مخصوص اوله‌رق کربلا ونجفده یاپیلان اوفق تفك شیلردن عبارت اولوب، کربلاده خیلی مقدار پکمز دخی یاپیلیر. بغدای وآرپه احتیاجات محلیه‌یه آنجق کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، زوارك کثرتی حالنده حله‌دن دخی ادخال اولنور. اخراجاتی پرنج، خرما، یپاغی، دری، عبا، پکمز وسائره‌دن عبارتدر. تجارتی باشلیجه کاروانلر واسطه‌سیله بغدادله ومملکته کلوب کچن عنزه وشمر عشیرتلریله اجرا اولنور. بونلر ذخیره وسائر مالزمه‌لرینی آلوب، یپاغی، حیوان و یاغ صاتارلر. اخراجاتی ادخالاتنك ایکی مثلی نسبتنده‌در. سنجاغك واردات سنویه‌سی ٥٥٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٦٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. مکاتبی شهر و قصبه‌لرده‌کی مدرسه‌لرله بر قاچ رشدیه و صبیان مکتبلرندن عبارتدر، اکثری شیعیلره مخصوصدر. مرکز لواده امام حسین (رضه)ك تربهٔ شریفه‌سی بولندیغی کبی، نجفده دخی جناب مرتضی (رضه) افندمزك تربهٔ شریفه‌سی وشهید اولدقلری جامع شریفك خرابه‌سی وسائر زیارتکاهلر بولنوب، سنجاغك هر طرفنه زوار تردد ایتمکده، وبو یوزدن اهالی خیلی تجارت واستفاده ایلمکده‌در. کوفه شهرینك وسائر بر چوق بلاد قدیمهٔ مشهوره‌نك ویرانه‌لری بولنوب، آثار عتیقه‌سی چوقدر. هواسی عمومیت اوزره صیجاق و یالکز نجف قضاسنده صاغلامجه اولوب، سائر جهتلرده بطاقلقلردن طولایی آغر وصیتمه‌لیدر.

**کربنه** { یاخود کره‌بنه (Grevena) مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده و سرفیجه‌نك تقریباً ٥٠ کیلو متره غرب جنوبیسنده اوله‌رق انجه قره صویه تابع (دوقشه) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، بر مکتب ابتدائیسی، ٤ خرستیان مکتبی، بر کلیساسی، ١٠٢ دکاندن عبارت چارشیسیله بازاری، ٧ خانی وبر ساعت قله‌سی واردر.

— کربنه قضاسی شرقاً قوزانه، شمالاً ناسلیج قضالریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولوب، ٨٧ قریه‌یی حاوی و ٣٣٢٤٦ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی طاغلق اولوب، منبت بعض وادی وبایرلری دخی واردر. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، فصولیه، نخود، اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قیون، کچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. بر قاچ اورمانی‌ده واردر. قضا داخلنده قادینلر طرفندن شیاق، کلیم، ولنجه، چوراب وسائره اعمال اولنور. واردات سنویه‌سی ٢٤٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٣٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

**کربوغا** { سلاجقهٔ ایران طرفندن موصل حاکمی اولوب، ٤٩٢ تاریخنده برکیارق طرفندن اهل صلیبه قارشی حربه مأمور اولمغله، کلیتلی عسکرله واروب، بونلری انطاکیه‌ده محاصره ایتمش؛ و او سنه اثنای محاصره‌ده وفات ایتمشدر. — ینه امرای اتراکدن دیکر بر کربوغا دخی فلسطینده اهل صلیبه قارشی بر قاچ محاربه قزانمش؛ و بعده ٦٥٩ تاریخنده طبریه‌ده شهید اولمشدر.

**کربه** { ایران شعراسندن محمد مؤمن اصفهانینك مخلصیدر، که شاه سلیمان

صفوی زماننده پاشایوب، طبیعتی هزلیاته و صید طیوره مائل ایمش. شو بیت اونکدر:

میرسانم خویشتنرا کرپه در بزم وصال
راه از هر گوشهٔ دیوار پیدا میکنم

**کرپه** { ( Karpathos ) جزایر بحر سفید ولایتنك ردوس سنجاغنده وردوسك منتهای جنوبیسنك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده وکریدك شرق شمالی کوشه‌سنك ٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع برآطه اولوب، ٣٥° ایله ٣٦° عرض شمالی آره‌لرنده شمالدن جنوبه ممتد اولور. طارواوزون برآطـه اولوب، شمالدن جنـوبه بویی ٤٨ کیلو متره واکی ٥ ایله ١٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، اك یوکسك محلی اولان ( لاستوس ) طاغنك ١٢١٩ متره ارتفاعی واردر. منتهای شمالنده واقع اولوب، کندیسندن طار بر بوغازله آیرلمش اولان ( ساریه ) آطه‌جغیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٢ مربع کیلومتره اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر .سواحلنده بر چوق قویلر ولیمانلر بولنوب اك ایلری تریستاتو، پورتوغراتو، پورتو مالو، ناتو، آغاته لیمانلریدر. هواسی عرضی اقتضاسنجه صیجاقجه ایسه‌ده، دکیز ملتملری اکسیك اولمدیغنـدن، معتـدل ولطیف اولور. محصولات ارضیه‌سی جزئیات قبیلندن اولوب، آنجق مرعالری کوزل اولدیغندن، اهالیسی خیلی مقدار قیون، کچی وصیغیر بسلرلر. مرمرلری وسرپانتیت، دمیروسائر بعض معدنلری واردر. آو حیوانلری وعلی‌الخصوص طاوشان، ککلیك وبیلدیرجینلری چوقدر. صنایع محلیه باشلیجه بالیقجیلقله سونکر ومرجان صیدندن عبارت اولوب، اهـالینك بر قسمی ده معیشتلرینی غربتـده آرامق مجبوریتنـده درلر. بوآطـه مقدما قاشـوط قضاسـنه تابع بر ناحیـه صورتنـده اداره اولنمقده ایکن، اخیراً آیریجه بر قضـا اتخاذ اولنه‌رق، قسم جنوبیسـنك سـاحل غربیسـنده‌کی مرکزیله برابر ٩ قریه‌دن مرکبـدر . کرپه دخی جزایر متجاوره‌سی کبی اك اول فنیکه‌لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنوب، بعده یونانیلر هجرت وتوطن ایتمش؛ و روما و بیزانس وشوالیه‌لر زمانلرنده ردوسه تابع بولنمش؛ وجزیرهٔ مذکوره ایله برابر قانونی سلطـان سلیمان خان عصرنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. بعض خرابه‌لری وآثار عتیقه‌سی واردر.

**کرت** { یدنجی وسکزنجی قرن هجریده ملوك ایلخانیه ، صکره هرات و غور وغرجستان وسیستان جهتلرنده حکومت سورمش بر سلالهٔ امرا و ملوك اولوب ، مؤسسی ( شمس الدین محمد ) در،که ٦٤٣ تاریخنـده جد مادریسی رکن الدینـه خلف اوله‌رق، حاکم غور اولمش؛ وبعده منکوقاآن فرمانیله هرات وسـائر جهات مذکوره‌نك دخی اداره‌سی کندیسنه تفویض اولنه‌رق، کندیسی ٣٣ سـنه حکومت سور دکدن صکره، حکومت وامارت ارثاً سلاله‌سنده قالوب، کندیسیله برابر آلتی کشی بو وجهله حکومت سوردکدن صکره، یدنجیلری اولان ملك معزالدین ابو الحسین محمد، ٦٣٦ تاریخنده سلطان ابو سعیدك وفاتی و دولت ایلخانیه‌نك ختامی اوزرینه ، توسیع ملك وتکثیر قـوت ومکنت ایده‌رك، سربدارانله ایتدیکی محاربه‌ده دخی غلبه چالمش؛ وبونك اوغلی دخی مستقلاً حکومت سورمکده ایکن، تیمورلنك خروج ایتمکله، بر مدت هراتده محاصره‌دن صکره، ٧٨٣ تاریخنـده طوتیلوب، اقرباسیله برابر قتل اولنمش؛ وکرت دولتنـه ختام ویرلمشدر. ملوك کرتك اسامیسیله تاریخ قعودلری بروجه‌آتیدر :

| | | |
|---|---|---|
| شمس الدین محمد | ٦٤٣ | |
| رکن الدین بن شمس الدین | ٦٧٦ | |
| فخر الدین بن رکن الدین. | ٦٩٤ | |
| غیاث الدین بن رکن الدین | ٧٠٦ | |
| شمس الدین بن غیاث الدین | ٧٢٩ | |
| حافظ بن غیاث الدین | ٧٣٠ | |
| معز الدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدین | ٧٣٢ | |
| غیاث الدین بن معز الدین | ٧٧١ | الی ٧٨٣ |

**کرتارو** { (Quertaro) مکسیقه‌نك وسطلرنده ومکسیقونك ١٧٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ١٨٥٠ متره‌لك ارتفاعده و ٢٠° ٣٦′ ٣٩″ عرض شمالی ایله ١٠٢° ٣٠′ ٣٠″ طول غربیده واقع همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ٣٦٠٠٠ اهـالیسی، ایکی بیوك منسوجات قطنیه فابریقه‌سی، اسپانیه طرزنده ابنیه‌سیله کوزل سـوقاق ومیـدانلری، متعدد جسیم

مناسترلری، کوزل بر صو یولی وخیلی ایشلك صنایع وتجارتی واردر .

**کرتارو** { حکومتی (Etat de Quertaro) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکومتلرك وسطنده ومرتفع یایله‌نك اوزرنده بولنانلرندن بری اولوب، شمالاً سان لویی پوتوسی، شرقاً ینه سان لویی پوتوسی، هیدالغو ومکسیقو، جنوب غربی جهتندن میشوآقان، غرباً دخی غوآناجوآتو حکومتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٠٠٠٠ کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. موقعنك ارتفاعی حسبیله میاه جاریه‌سنك بر طاقمی بحر محیط آطلاسی‌یه یعنی مکسیقه کورفزینه تابع (ریو سان جوان) و (پانوقو) ایرماقلرینه، بر طاقمی‌ده بحر محیط معتدله تابع (ریو غرانده ده سانتیاغو) نك اوست طرفی اولان ریو (لرما) یه دوکیلور. اراضیسی وعلی الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب، یوکسك طاغلرینك اتکلری کراسته قطعنه الویریشلی اورمانلرله مستور ایسه‌ده، ایکنجی درجه‌ده‌کی جبالی چیلاقدر. هواسی معتدل وصاغلامدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، علی الخصوص (بایو) دینلن واسع بر اووه‌نك سطحی آلتنده صویی بول اولمغله، بو حکومت بتون مکسیقه‌نك اك محصولدار یریدر. اك کلیتلی محصولاتی بغدای وشکردر. کومش، جیوه، باقیر، آنتیمون، دمیر، بلور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده، چیقاریلانلری پك آزدر . حکومت ٦ قضا ویا سنجاغه منقسمدر .

**کَرَج** { عراق عجمیده همدان ایله اصفهان آره‌سنده وهمداندن ٣٠ وبروجرددن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، سیرك وجسیم ابنیه‌سی، اوچ چارشیسی وکثرتلی مزروعات وحیواناتی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغی حالده، شمدیکی خریطه‌لرده بو اسمه تصادف اولنمدیغندن، الیوم خراب اولسه کرکدر .

**کُرج** { عربیده اسم جنس اولوب، لسانمزده مفردی اولان (کرجی) اسمی مستعمل اولدیغندن، بو اسمه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر .

**کُرجِستان** { ویا کورجستان (Géorgie) بلاد قافقاسده بیوك بر خطه اولوب، قافقاس سلسلهٔ جبالنك جنوبنده و بو سلسله‌نك صرتیله کوچك قفقاس دینلن قارص واریوان جبالی آره‌سنده واقع (کور) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسندن عبارت اولدیغی حالده، اکثر آوروپا جغرافیونی بو خطه‌نك حدود غربیه‌سنی قره‌دکیز ساحلنه‌دك ایندیره‌رك، منکرلیه، ایمرتیه وقوریه خطه‌لرینی ولازستانی یعنی قوتایی ایالتنی دخی کرجستاندن عد ایدیورلر؛ حالبوکه اصل کرجستان شمدیکی تفلیس ایالتندن عبارت وتمامیله بحر خزره مائله‌سنده واقع کور حوضه‌سنه منحصردر. هرحالده شمالاً چرکستان و قبرطای، شمال شرقی جهتندن داغستان، شرق جنوبی جهتندن شیروان خطه‌لریله، جنوباً اریوان وقارص ایالتلریله، غرباً دخی قوتایی ایالتنی تشکیل ایدن مذکور اوچ خطه ایله، وبونلرده‌ده تعمیمی حالنده قره دکیزله محاطدر. تعمیمی تقدیرنده شرقدن غربه بویی ٦٠٠ و وسطی اکی ٢٢٠ کیلومتره‌در. اصل کرجیلرك یری کور حوضه‌سنك نصف اعلاسی ایسه‌ده، کندیلری اورایه منحصر قالمیوب، قره‌دکیز سواحلنه قدر یایلمقلری حالده، بر طرفدن دخی وطن اصلیلری کندیلرینه مخصوص قالمیوب، اسکیدنبری بر طاقم اقوام وقرون وسطاده کلیتلی ترکمان طائفه‌لری کور حوضه‌سنك یوقاری طرفلرینه دخول وتوطن ایتمشلردر. انجق بوکونکی کونده روسیه دولتی قافقاسیه‌یی بشقه اسملرله ایالاته تقسیم ایدوب، سائر خطه‌لرك اسامی اصلیه‌سیله برابر کرجستان اسمی دخی جغرافیا و خریطه‌لردن رفع وحك ایتدیکندن؛ وذاتاً اهالینك قسم اعظمی ترکمان اولوب، بر طرفدن روسلر چوغالمقده، و کرجیلرله سائر اقوام قافقاسیه بلاد قافقاسك هرطرفنده قاریشیق بر حالده یاشامقده اولدقلرندن، آرتق (کرجستان) اسمی دخی اسکی جغرافیا اصطلاحاتی صره‌سنه کچمشدر. بناءً علیه اراضی حقنده ویره‌جکمز معلوماتی شمدی مستعمل اولان

قافقاسيه وتفليس و قوتايى ماده‌لرنده‌ويرديكمز كبى، كرجيلر حقنده ايجاب ايدن تفصيلاتى‌ده « كرجى » ماده‌سنده ويره‌جكمز جهتيله بوراده زياده تطويل مقاله حاجت كورلمدى.

**كرجم‌خان** { (كوچنجى —) ماوراء النهرده حكومت سورن اوزبكان سلاله‌سنك ايكنجى حكمدارى اولوب ، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان شيبك خانك اوغليدر . پدرى شاه اسماعيل صفوى ايله مرو قربنده ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولنجه، ٩١٦ تاريخنده صاحب ترجمه ماوراء النهرده تختنه جلوس ايتمش؛ پدرينك بديع‌الزمان النـدن ضبط ايدوب ، بعده شاه اسماعيله قاپديرمش اولديغى خراسانى استرداد ايچون‌اوچ دفعه‌عسكر سوق‌ايده‌رك ، بعض غلبه‌لره دخى نائل اولمش ايسه‌ده، الك نهايت صلحه راضى اوله‌رق عودته مجبوراولمش؛ وماوراءالنهرده ٢٠ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٩٣٦ ده وفات ايتمشدر.

**كرجى** { (Georgiens) ياخود كورجى اقوام قافقاسيه‌دن برقوم‌اولوب، كنديلرينه نسبتله كرجستان دينان بالاده مذكور خطه‌ده وطاغينق‌اوله‌رق بلاد قافقاسده‌ساكن بولنيورلر. كرجيلر اسكيدن برى تناسب اعضا وحسن جماللريله‌و قادينلرى شيوه ونزاكتلريله اركـكلرى ده‌شجاعت و جسارت وطور وحركت‌لوندانه‌لريله شهرت‌بولمشلردر. حقيقةً كرجيلر بو خصوصده چركسلردن دخى ايلرى اولوب، نوع بشرك الك كوزل واك مكمل جنسى عد اولنمغه شاياندرلر. آنجق بولندقلرى حال وجهالت وتدنى اوصاف حسنه‌لرينك تكمل وتظاهرينه مانع اولوب، هنرلرى دائما عيوبله قاريشيق بولنيور. كرجيلرى امم آريانيه ويا تورانيه‌دن عد ايتمكه چاليشمش بعض محققلر وار ايسه‌ده ، بونلرك درميان ايتدكلرى دلائل شايان اعتبار كورلميوب، بو خصوصده الك برنجى دليل اولان لسان حقنده تدقيقات عميقه اجراسنده بونلرك دخى، چركسلر وسائر اقوام اصليهٔ قافقاسيه كبى، اريانيلر ويا ساميلر ياخود تورانيلرله مناسبت وقرابتلرى اولمديغى، وشو قدر كه كنديلرى بيننده مشابهت بولنديغندن، آريانيلرله تورانيلرك بو طرفلره تجاوزندن اول آوروپاده ساكن بولنمش بر امم قديمهٔ منقرضه زمره‌سنك بقية السيوفى اوله‌جقلرى آكلاشلمشدر. لسانلرى شمديكى حالده، ايكي‌يه تقسيم اولنه‌بيلوب، برى لسان تحريرى وادبيلرى و ديكرى تكلمده استعمال اولنانيدر. برنجيسى جمله‌ايچون بر اولوب، ايكنجيسى ايسه محلنه‌كوره تخالف وتغاير ايده‌رك آلتى نوعه منقسم اولمشدر. صولدن صاغه يازيلير خط مخصوصلرى اولوب، بو خط ايله كنـدى لسانلرنده برقاچ غزته نشر ايتمكده درلر؛ ومعارفجه پك كرى اولدقلرى حالده، ينه بعض مكتبلريله كتب تدريسيه‌لرى واردر.

تاريخ عموميده كرجيلرك اسكندر كبيردن برى اسملرى كورلمكده ايسه‌ده، كنديلرى تاريخ مليلرينى چوق دها اسكى وقتلره چيقاروب، ميلاد عيسادن ٢٦٤٠ سنه‌اول نمرودله‌معاصر اوله‌رق(ثاغارموس) اسمنده بر حكمدارلرى بولنمش اولديغنى ادعا ايديورلر. اسكندره طوعاً تابع اولوب، بوجهانكيرك وفاتندن صكره اسكى حكمدرلرى سلاله‌سندن ( فرناواز ) ى حكمدار انتخاب ايتمشلر ؛ وبوده مملكتى اجنبيلردن تطهير ايده‌رك، سوريه‌حكمدارى آنطيوخسله عقد اتفاق ايتمش؛ وبونك اخلافندن برى مهردادله متفق اولمغله، قبل الميلاد ٦٥ تاريخنده پومپيوس طرفندن مغلوب اولوب، روماليلرك تحت تابعيتنه كيرمش ايدى. مع هذا كندى حاكملرى اولوب، قبل الميلاد ٧١ تاريخندن بعدالميلاد ٢٤٢ تاريخنه‌دك اشكانيادن بر شعبه‌نك وبعده ساسانيلرك تحت اداره‌سنده بولنمشدى. اسكى دينلرى مذهب صابئين يعنى سياراتك عبادتى ايكن، ٢٨٠ تاريخ ميلاديسنده خرستيانلغى قبول ايتمشلردى. آلتنجى قرن ميلاديده نوشيروان عادل كنديلرينك حاكملرى اولان (باقور) ى عزل ايدوب، كندى خاندانندن برينى نصب ايتدى. ظهور اسلامى متعاقب توسيع فتوحات ايدن غزاة مسلمينه كرجيلر خيلى وقت مقاومت ايتدكدن صكره، ملوك امويه‌دن مروان بن حكمك زماننده ممالك اسلاميه حدودى كور نهرينه قدر توسيع اولنه‌رق، كرجيلرك سكزنجى قرن ميلاديده كرجستان كاملاً ممالك اسلاميه دائره‌سى داخلنده قالمش ايدى. مع‌هذا كرجيلرك

خلافت اسلامیه یه تابع کندی پرنسلری وار ایدی. اوننجی قرن میلادیده دیالیلر وبعده آلب ارسلان سلجوقی برمدت کرجستانی بسبتون ضبط ایدوب، مختاریت اداره‌سنی قالدیرمشلر؛ و سلجوقیلردن بر خیلی اتراك کرجستانده توطن ایتمشلر ایدی. ١٠٨٩ تاریخ میلادیسنده پرنسلرندن اوچنجی داوید خزر-لرك امدادیله استرداد استقلال ایتدکدن صکره ، اطرافدن خیلی یرلر ضبطله توسیع مملکت ایتمشدی. ١٢٤٨ ده کرجیلر چنکیز خانك ضبطنه کچوب ، بعده تیمورلنك طرفندن دفعاتله غارت وتخریب او-لنمشدی. نهایت یکیدن باش قالدیران قراللرندن برنجی آلکساندر ملکنی اوچ اوغلی بیننده تقسیم ایتمکله، زوالنی تهیئه ایتمش ؛ وآق قیونلی وقره قیونلیلرك تسلطاتندن صکره ، کرجستانك شرق طرفنی شاه اسماعیل صفوی وغرب جهتنی یاوز سلطان سلیم خان ضبط ایدوب، او تاریخدن اعتباراً بتون کرجستان کاه عثمانلیلرك وکاه ایرانیلرك تحت تابعیتنه کچمش؛ و نهایت نادر شاه مملکتی ضبط ایتدیکنده، ١٧٤٠ ده قراللرك سلاله‌سندن ایکنجی (تیمور)ی رأس حکومته قویمش؛ وبونك خلفی هراقلیوس ، ایرانك او وقتکی هرج ومرجی آره‌سنده پایمال اولما-مق ایچون، روسیه‌نك تحت حمایه‌سنه کیرمش؛ ومع هذا آغا محمد خان قاچار کرجستانی یغما و تفلیسی تخریب ایدوب، کرجیلردن بر چوق اسرا آلمش؛ وبونك اوزرینه هراقلیوسك اوغلی اون برنجی جورج وفاتندن اول ملکنی روسیه‌یه ترك ایتدیکنه دائر برسند یازوب ویرمکله، ١٨٠٢ تاریخنده روسیه کرجستانه وضع ید ایتمش؛ ومع هذا کرجیلر مکرراً عصیان ایدوب، روسیه دولتی آسایشی تأمین ایله، مملکته بحق مالك اولنجه‌یه‌قدر چوق زحمت چکمشدر.

**کرجه** { خوزستانده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کرچ** { (Kertch) روسیه‌نك تاوریده ایا-لتنده وقریم شبه جزیره‌سنك منتهای شرقنده اوله‌رق کفه‌نك ٩٠ کیلومتره شرق شما-لیسنده آزاق دکیزیله قره دکیز آره‌سنده‌کی بوغازده واقع بر قویك ایچنده برقصبه و اسکله اولوب ، ٢٢ ٤٥٠ اهالیسی، عثمانلیلردن قالمه متین برقلعه‌سی، واسع قیشله‌لری، ستونلرله محاط بر میدانه منتهی اولان برقاچ بیوك وواسع جاده‌سی، کارکیر خانه-لری، قویك اطرافنده هلال رسمنده کوزل شکلی، خاویار وبالیق و یاغ وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی، جوارلرنده برطاقم اسکی خرابه‌لری و (کورکان) اسم ترکیبیله معروف برطاقم تپه‌لری وبر کوچك موزه‌سی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، میلاد عیسادن التی قرن اول (پاندیقایه) اسمیله (میلت) مهاجرین یونانیه‌سی طرفندن تأسیس اولنمش؛ و مهردادك سقوطندن صکره تشکل ایدن (بوسفور) دولت صغیره‌سنك پایتختی اولوب ، او صره‌ده ( بوسفور ) نامیله دخی تسمیه ایدلمش ایدی. ازمنهٔ قدیمه‌ده پك معمور وبیوك برشهر ایکن، قرون وسطاده اهالیسی اوچدرت بیکه تنزل ایده‌جك قدر تدنی ایتمشدی.

**کرچ بوغازی** { (Détroit de Kertch) ونام دیکرله ( ینی قلعه بوغازی ) قریم شبه جزیره‌سنك منتهای شرقیسیله قافقاس سلسلهٔ جبالنك منتهای غرب شمالیسنده‌کی (طمان) شبه جزیره‌سی آره‌سنده قره دکیزله آزاق دکیزینی برلشدیرر بربوغاز اولوب، قدیماً استانبول بوغازینه تشبیهاً «قریم بوسفوری» اسمیله یاد او-لنوردی. قره دکیز جهتنده‌کی مدخلی اون بش اون آلتی کیلومتره وسعتنده اولوب ، بعده آلتی یدی کیلومتره‌یه‌قدر طارلاشیر، وکرچ قصبه‌سنك بولندیغی قویده ٤٠ کیلومتره‌یه‌قدر توسع ایتدکدن صکره ، یکیدن ٦ کیلومتره‌یه‌قدر طارلاشه‌رق، آزاق دکیزینه قدر بو طارلقده دوام ایدر. بو ایکنجی دفعه طو-لاشدیغی محلده آنجق ٢ متره درینلکی اولان قیالق بر سد بولنوب، بونك کچید محلنده‌ده عمقی $٤\frac{١}{٢}$ متره‌دن زیاده دکلدر؛ وآقندیسی اوقدر شدتلیدر، که کمیجیلر چوق زحمتله کچه بیلیرلر.

**کرخ** { عراق عرب و جزیره‌ده بو اسمله برقاچ محل بولنوب، دیکر بر محل اسمنه اضافتله بربرلرندن تفریق اولنورلردی. باشلیجه‌لری بروجه آتیدر:

(کرخ باجدا) ، که (کرخ سائر) دخی دینلوب، اك اسکی اسمی ملوك ساسانیه‌دن فیروز بن

پلاش بن قبادك اسمنه اضافتله (كرخ فيروز) ايدى. سامرا بونك قربنده بنا اولنوب، بعده خراب اولمغله، كرخ سامرا باقى قالمش ايدى. مشاهير زهاددن (معروف كرخى) نك بورادن اولديغى مع الاختلاف مرويدر.

— (كرخ البصره) كه بصره جوارنده قراى عديده‌يى حاوى برناحيه اولوب، ابتدا پك معمور ايكن، بعده خرابه يوزطوتمشيدى. خلفاء عباسيه‌دن راضى ومتقى‌يه وزارت ايدن (قاسم بن على بن محمد الكرخى) وبرچوق مناصب عاليه‌ده بولنمش اولان برادريله ابنا واحفادى اورادن ايدى.

— (كرخ بغداد)، كه بغدادك سورى خارجنده ابو جعفر منصور طرفندن ياپلمش واسع و اصناف تجار وصنعتكارانه كوره اقسامه منقسم بر چارشى اولوب، بعده، بغدادك توسعيله، شهرك اورته‌سنده قالمشيكن، مؤخراً بو شهرك خرابه يوز طوتمسيله، ينه اوزاق و ويرانه‌لرله محاط برمحله قالمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور. اهاليسى سنى و حنبلى المذهب ايديلر.

— (كرخ جدان)، كه عراق ايله شهرزور آره‌سنده وخانقين قربنده بركوچك قصبه ايدى. مشاهير علمادن برقاچ ذاتك مسقط رأسى اولوب، زاهد شهير معروف كرخينك بورادن اولديغى مرويدر. بغداد مورخ شهيرى ابو بكر الخطيب ايسه زاهد مشار اليهك (كرخ بغداد) دن اولديغنى التزام ايديور.

— (كرخ خوزستان) كه خطهٔ مذكوره‌ده بر قصبه اولوب، (كرخه) ديمكله دخى معروفدر.

— (كرخ الرقه)، كه جزيره‌ده بر قصبه ايدى.

— (كرخ سامرا) كه (كرخ باجدا) صره‌سنده ذكر اولندى.

— (كرخ ميسان)، كه سواد عراقده برناحيه اولوب، استر اباد اسميله دخى معروف ايدى.

— (كرخ عبرتا)، كه نهروان نواحيسندن اولوب، نهروانك خرابندن صكره دخى معمور قالمشيدى.

**كَرخايا** { بغداد جوارلرينى سقى واروا ايدر وشهر بغداده دخى داخل اولوب بر چوق شعبه‌لره منقسم و (نهر عيسى) دن منشعب برنهر وبر جدول اولوب، بعده جدوللرى خراب اولمغله، اثرى قالمامش اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**كَرخه** { ايرانك غرب جهتنده بر بيوك نهردر، كه (كوه الوند) ك جنوبنده‌كى طاغلردن نبعانله، نهاوند قربندن شمال غربى‌يه بعده غربه ونهايت جنوب غربى‌يه طوغرى آقه‌رق، كرمانشاهدن كلن چايى دخى اخذ ايله، ايران كردستانندن كلن بيوجك بر نهرله برلشير؛ واورادن جنوب شرقى‌يه طوغرى جريانله، لورستان ايالتنى شق وصولدن هرم آباددن كلن وتابعلرينك اك بيوكى اولان (كشكان) نهرينى اخذ ايتدكدن صكره، خوزستان ايالتنه داخل اولانجه، دز قول حذاسنده (كارون) نهريله متوازياً آقمغه باشلار؛ وبعده غرب جنوبى‌يه، غربه، غرب شمالى‌يه ونهايت غربه طوغرى جريانله، بر نصف دائره تشكيل، وكارونله اختلاط ايدر بر چوق قوللر تمديدله بر طاقم بطاقنقلر توليد ايده‌رك، حدود عثمانيه‌يه يعنى بصره ولايتنك عماره سنجاغنه داخل اولور؛ وبطاقلق بر اووه‌نك ايچنده جنوب غربى‌يه طوغرى جريانله، قسم اعظمى دجله‌يه، وبر قولى جنوبه طوغرى آيريله‌رق قورنه‌نك آلت طرفنده شط العربه منصب اولور. مجراسى تقريباً ۶۰۰ كيلومتره طولنده‌در. شمديكى حالده سير سفائنه صالح دكلدر. مجراسى اوزرنده بيوك بر شهر بولنميوب، يالكز (رودبار) و (سوس) ايله سائر مدن قديمه‌نك خرابه‌لرى موجوددر.

**كَرخى** { [«معروف كرخى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**كُرد** { ممالك عثمانيه‌نك شرق جهتنده وايرانك حدود غربيه‌سنده وسائر بعض محللرنده ساكن بيوك بر قوم اولوب، آريانيلر زمره‌سنك ايرانى شعبه‌سنه منسوبدرلر. لسانلرينك فارسى ايله مناسبت ومشابهتلرى پك زياده‌در. آتيده‌كى «كردستان» ماده‌سنده تفصيلات ويريليور.

**كُرد** { فارسده بيضاء جوارنده بر قريه واصطخرينك روايتنه كوره ابرقوهدن بيوك بر قصبه ايدى.

**کردر** { خوارزمك اوته‌سنده ترك نوا - حیسنده بر ناحیه اولدیغی، وبونك اوته‌سنده ترکجه‌نك غیری بر لسان سویلنلدیکی، وکویا افراسیابك حزائنی اورایه دفن ایتمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکور اولوب، مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن تألیفات عدیده صاحبی (ابو المفاخر عبد الغفور بن لقمان الکردری) نك مسقط رأسی اولدیغی دخی علاوه اولنیور.

**کرد زاده** { (ابراهیم افندی بن مصطفی) مشاهیر خطاطیندن وحافظ عثمان شاکردانندن اولوب، بروسه‌لیدر. شهر مذکورده سلطان اورخان جامع شریفنك خطیبی وجامع کبیرك امامی ایدی. ۱۱۴۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**کردستان** { آسیای غربیده قسم اعظمی ممالك عثمانیه‌ده و بر قسمی ایرانه تابع بیوك بر مملکت اولوب، اکثریت اوزره اهالیسی بولنان کرد قومنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. بو اسم تقسیمات ملکیه وسیاسیه‌یه داخل اولمیوب، وقتیله بزده کردستان والیلکی وشمدی ایرانده کردستان ایالتی بو اسمله مسمی مملکتك بتوننی احاطه ایتمدیکی کبی، کردلر دخی طاغنیق وسائر اقوامله قاریشیق بولندقلرندن، کردستانك حدودینی تمامیله تعیین ایتمك مشکلدر. آنجق تقریبی اوله‌رق دیه‌بیلیرزکه: کردستان ارومیه و وان کوللرینك سواحلندن کرخه ودیاله نهرلرینك منابعنه ودجله‌نك مجراسنه‌دك ممتد اولوب، غرب شمالی‌یه طوغری حدودی دجله‌نك مجراسنی تعقیبله فراتی ترکیب ایدن قره صو مجراسنه واورادن شماله طوغری (اراس) حوضه‌سنی فرات ودجله حوضه‌سندن آیران تقسیم میاه خطنه قدر واصل اولور. بو اعتبارله ممالك عثمانیه‌ده موصل ولایتنك قسم اعظمی یعنی دجله‌نك صولنده بولنان یرلری ووان وبتلیس ولایتلریله دیاربکر ومعمورة العزیز ولایتلرینك برر پارچه‌سی ودرسم سنجاغی کر - دستاندن معدود اولدیغی کبی، ایرانده دخی کردستان نامیله معروف اولان ایالتله آذربیجان ایالتنك نصفی یعنی جنوب غربی قسمی کردستاندر. بو وجهله کردستان شمال شرقی جهتندن آذربیجان، شرقاً عراق عجمی، جنوباً لورستان وعراق عربی، غرب جنوبی جهتندن جزیره، غرب شمالی طرفندن دخی آناطولی ایله محدوددر. بو حدود داخلنده ۳۴° ایله ۳۹° غرض شمالی و ۳۷° ایله ۴۶° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، بیوك بر مثلث و دها طوغریسی سیوری طرفی غرب شمالی‌یه طوغری دونمش بر آرمود شکلنی ابراز ایدیور. فراتی تشکیل ایتمك اوزره قره صو ایله مراد چاینك ملتقاسنده اولان الك شمال غربی نقطه‌سندن لورستانك حدو - دینه‌دك اولان طول اعظمی تقریباً ۹۰۰ کیلومتره وعرضی ۱۰۰ ایله ۲۰۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در.

کردستانك مدار تفریقی اهالیسنك جنسیتی اولدیغی حالده، کردلر یالکز بو مملکته منحصر اولمیوب، جزیره‌نك قسم شمالیسنده، شام وحلب جهتلرنده، آناطولینك هر طرفنده، روسیه‌یه تابع اولان ماوراء قافقاس ایالتلرنده و ایرانك هر طرفنده حتی خراسانده وافغانستانده و بلوجستانده بیله برچوق کرد عشیرتلری بولنیور. بر طرفدن دخی حدودی ذکر اولنان کردستان داخلنده عرب، ایرانی، ترك و سائر جنسیتلره منسوب اهالی واردر. یالکز اکثریته اعتبارله حدود مذکوره تعیین اولنه بیلیر. ایرانك لورستان ایالتی اهالیسی اولان لوریلرك دخی کردلرله مناسبت وقرابت جنسیه‌لری اولدیغی حالده، لسانلرنده بردرجه‌یه قدر مغایرت وبینلرنده منافرت بولندیغندن، لوریلر کندیلرینی اکراددن صایمق ایستمیورلر؛ و کردلر دخی لوریلری کندی جنسلرینه قبول ایتمکه میل کوسترمیورلر. علی العموم کردلرك مقداری ایکی بچق ملیونه قریب تخمین اولنوب، بر بچق ملیونی ممالك عثمانیه‌ده، ۷۵۰۰۰۰ ی ایرانده، ۱۳۰۰۰۰ روسیه‌نك ماوراء قافقاس ایالاتنده، قصوری دخی افغانستان وبلوجستانده وسائر طرفلرده طاغنیق بر حالده بولنیورلر.

کردستانك هر طرفی طاغلق ومرتفع اولوب، یالکز انهارك وادیلرنده بعض طار اووه‌لری واردر. الك دوز وآچق جهتی جنوب شرقی قسمی یعنی شهر زور و سلیمانیه سنجاقلریله ایرانده‌کی کردستان اولوب، اوجهتده طاغلر دها آچق،

واديلر دها كنيش واووه‌لر دها چوقدر . الك
مرتفع يرلرى منتهاى شمالنده بحر خزر ايله بصره
كورفزى مائله‌لرى آره‌سنده بر تقسيم مياه خطى
تشكيل ايدن طاغلردر. آنجق بونلرك اورمانلر و
مرعالرله مستور كوزل يايله واتكلرى و زراعته صالح
واديلرى چوقدر. ممالك عثمانيه ايله ايران حدودينى
تشكيل ايدن وشمال غربيدن جنوب شرقى يه طوغرى
بر قاچ صره تشكيل ايده‌رك ممتد اولان طاغلر ايسه
مرتفع اولمغله برابر، اكثرى طاشلق وچيلاقدر. قطعهٔ
مذكوره‌نك اوجهتى حقيقةً قابل سكنى اوله‌ميه‌جق
درجه‌ده سرت وچتين بر يردر. قطعهٔ مذكوره‌نك
مياه جاريه‌سى چوق اولوب، فراتك الك بيوك قولى اولان
مراد چايى ودجله قطعهٔ مذكوره طاغلرندن نبعان ايتد-
كلرى كبى، دجله‌يه منصب اولمق اوزره دخى شمالدن
باشلايه‌رق بطمان صويى، بتليس وسعرد چايلرى،
خابور، زاب اعلا، زاب اسفل، ادهم و دياله نهرلرى
جنوب غربى‌يه آقه‌رق مذكور ايرماغه دوكيلور؛ و
قطعهٔ مذكوره طاغلرندن اينن برچوق چايلرك صولرينى
جمع ايدرلر . ايرانده‌كى قطعهٔ مذكوره‌نك يالكز شمال
جهتنده‌كى (قطور) نهرى كور واسطه‌سيله بحر
خزره منصب اولان اراس نهرينه و پك چوق اولان
انهار سائره‌سى اروميه كولنه دوكيلور. وان كولنه
منصب اولور برخيلى انهارى دخى واردر.

قطعهٔ مذكوره عرضاً خيلى صيجاق اوله‌جق بر
درجه‌ده ايكن ، موقعنك ارتفاعندن طولايى ،
هواسى عموميت اوزره صوئوق اولوب ، قيشلرى
اوزون وپك سرتدر؛ وقار آيلرجه طاغلرينى اورتر.
يالكز دجله واديسنه قريب اولان آلچق يرلرنده
قيشين هوا ملايم ولطيف و يازين خيلى صيجاقدر.
يوكسك يرلرينك يازين مرعالرى پك كوزلدر، وبعض
طرفلرى چام آغاجلرينى حاوى اورمانلقدر. دها
آلچق طرفلرنده ميشه، كستانه و چنار آغاجلرى
ودها آشاغيده آرپه، بغداى، كتن، كنوير ،
مصر، توتون، اوزوم وميوه‌لرك انواعى والك آلچق
يرلرنده، پاموق، پرنج وسائره حاصل اولور . بر
نوع بودور ميشه ياپراقلرندن آلنان قدرت حلواسى
شكر يرينه قوللانيلير. كرد عشيرتلرى كايتلى قيون،
آت، دوه وكچى سوريلرى بسلرلر. طاغلرده آيى،
طوموز، پارس، وشاق، كيك، يبانى كچى، قره‌جه،
چقال، تيلكى وسائر حيوانات وحشيه وكوچك آو
حيوانلرى كثرتله بولنور. شمال جهتنده‌كى طاغلرده
دمير، باقير، قورشون وسائر معدنلر بولنديغى تحقق
ايتمش ايسه‌ده، اخراج اولنانلرى يوقدر. جنوب
جهتلرنده نفت وطاش ياغى بولنيور. كردلر مازى،
فيستق وباغ جيقارهغه يارار حبوبات متنوعه ايله
يباغى وتفتيك كبى محصولات اخراج ايدرلر. كردلر
اكثريت اوزره عشيرت حالنده ياشايوب ، موسمه
كوره مرعا طلبيله محل دكيشديردكلرندن، زراعتله
پك‌ده اشتغال ايتميوب ، باشليجه مدار تعيشلرى
حيوانات اهليه‌لرى وصنعتلرى چوبانلقدر؛ قويون
و طاى صاتيشندن قزاندقلرى آقچه ايله كچينيررلر.
بونك ايچون قيشين كويلرنده قالوب ، خانه‌لرى و
تارله‌لرى وار ايسه‌ده، يازين زراعته چوق اهميت
ويرميوب، اكثرى چادرلرله سوريلرى آرقه‌سندن
يايله‌لره چيقارلر. قطعهٔ مذكوره‌ده صنايع محليه كليم و
خالى ايله قبا بز وكچه قبيلندن چول وسائره اعما-
لندن وتجارت محليه ذخاير وحيوانات اخذ واعطا-
سندن عبارتدر. وسائط نقليه دجله‌ده ايشلتديريلن
كلكدن عبارت اولوب، بوده پك كلفتليدر، و قيشين
اوچ آى مواردات بسبتون منقطع بولنور.

كردلرك اصل ومنشئى ونه وقتدن برى اورالر-
ده ساكن بولندقلرى تاريخجه مجهول ايسه‌ده، ازمنهٔ
قديمه‌ده قطعهٔ مذكوره‌نك قسم جنوبيسى (آثوريه)
اسميله معروف ايدى، وشمال شرقى جهتى (ميديه)
دن معدود ايدى . اسكى ميديه‌ليلرك جنسيتلرى
مجهول اولوب، اقوام تورانيه‌دن يعنى ترك جنسندن
اولدقلرى مظنون ، و آثوريلرك ايسه اقوام
ساميه‌دن بولنمش اولدقارى وكلدانيلرله قرابتلرى
معلوم ومحققدر . حالبوكه كردلر اقوام آريانيه‌دن
اولوب ، ايرانيلرله پك يقين قرابتلرى اولديغى
لسانلرندن وسائر احواللرندن آكلاشيليور . بناءً
عليه، كردلره نه ميديه‌ليلرك ونه‌ده آثوريلرك
احفادى نظريله باقيلوب، شرق جهتندن يعنى خرا-
سان و هرات طرفلرندن اورالره كلمش بر قوم
اولدقلرنده شبهه يوقدر. آنجق شمدى بولندقلرى
يرلره نه وقت هجرت ايتدكلرى معلوم دكلدر .

ميلاد عيسادن ٤٠١ سنه اول يعنى بوندن ايكى بيك اوچيوز سنه مقدم عسكرله او طرفه عزيمت وبعدالمغلوبيه پريشان بر حالده عودت ايتمش ، و سفرنامه‌سنى يازمش اولان يونان قديم مشاهير محررينندن ( اكسنوفون ) اليوم قطعهٔ مذكوره دياربكر ومعمورة‌العزيز واماثلى يرلرك هر طرفنده (قردوخ) تسميه ايتديكى قومه منسوب اهالى‌يه راست كلديكنى بيان ايديور . (قردوخ) اسمنك ايسه (كرد ) اسمنك بريونانلى آغزنده آلديغى تبدلدن حاصل اولمش غلطى اولديغنده شبهه يوقدر. بناءً عليه ايكى بيك اوچيوز سنه اول دخى اورالرى اكرادله مسكون ايدى. بو حالده ديه بيليرز كه نينويده و دجله واديسنده شبهه‌سز بابل جهتلرندن كلمش اولان آثوريلر و ميديه‌ده يعنى آذربيجان وعراق عجمى جهتلرنده بلكه جيحون وسيحون واديلرندن كلمش اولان ميديه‌ليلر حكم سورمكده ايكن ، ينه طاغلرده كرد عشيرتلرى جولان ايده‌رك ، نيم مستقل بر حالده بولنيورلردى . نيتكيم بوكون دخى موصل و ديار بكرده عربلر تبريز و همدانده ايرانيلر بولنديغى حالده ، ايچ طرفلرى همان صرف كردلرله مسكوندر. كردلر، اقوام آريانيه‌دن اولدقلرى حالده، نه آثوريلرك ونه ميديه‌ليلرك احفادى اوله‌بيليرلر. بو خصوصده شاهد عادل عد اولنمغه شايان اولان لسانلرينه باقديغمزده، واقعا آثورى وكلدانى لسانلرندن مأخوذ اولدقلرى آكلاشيلان برچوق كلمه‌لر كوريلورسه‌كده، لسان پهلويده دخى بولنان بو كلمه‌لر آثوريلرله كلدانيلرك حكومتلرى زماننده وبونلرك مدنيتى تأثيريله قبول اولنوب، بعد الاسلام كردجه وفارسينك اخذ ايلدكلرى كلمات عربيه‌يه مماثلدر ؛ اساساً لسان ايسه فارسى‌يه مشابهدر. بو كلمه‌لرك وجودى كردلرك آثوريلرك نسلندن اولدقلرينه دكل، بلكه او وقتدن برى اورالرده ساكن بولنمش وآثوريلرله برلكده ياشامش اولدقلرينه دلالت ايديور .

كرد لسانى فارسى‌يه وبلكه اوندن زياده اسكى پهلوى‌يه مشابهدر ؛ آنجق تلفظى فارسينك كى كبى لطيف اوليوب، طاغ آدملرينه واويله بر حال بدويتده ياشايان عشايره ياقيشه‌جق صورتده سرت ودرشتدر، وبوغازدن تلفظ اولنور حرفلرى چوقدر. هرنه‌قدر كردلرك علماسى اوته‌دن برى عربى وفارسى ايله اشتغال ايدوب، كندى لسانلرينه اهميت ويرمدكلرندن، كردجه‌نك ادبياتى بولنديغى ادعا اولنه‌مازسه‌ده، اسكيدن برى بو لسانده دخى بر خيلى اشعار سويلنمشدر؛ وبو لسانك دخى فارسى كبى حروف عربيه ايله تحريرى قولاى اولديغندن، بعض ديوانلريله سائر كتب ادبيه‌لرى واردر. آوروپاليلر كردجه‌نك قواعد صرفيه‌سنى ولغتلرينى دخى مهما امكن ضبط ايتمش؛ وكندى لسانلرينه مترجم قواعد ولغت كتابلرى نشر ايلمشلرسه‌ده، السنهٔ اسلاميه مزده هنوز بو لسانك قواعد ولغت وادبياتنه دائر هيچ برشئ يازلمامشدر.

كردلر عموميتله جسور وجنكاور و سواريلكده پك ماهر آدملر اولدقلرى كبى، علم وتربيه ومدنيتده فوق‌العاده استعدادلرى واردر.

(كرد ) اسمنك فارسيده « يكيت، قهرمان، بهادر» معناسيله قوللانيلير بر صفت اولوب، شاهنامه‌ده بو معنا ايله پك صيق استعمال اولنديغى معلومدر. بو اسمك كردلره، جسارت طبيعيه‌لرينه بناءً، ابتدا بو معنى ايله ويريلوب، بعده علم اولديغى آكلاشيليور.

كردلر همان عموميت اوزره مسلم وسنى اولوب، اكثرى شافعى‌المذهبدرلر. ايچلرنده يالكز ٥٠٠٠٠ يزيدى واردر. پك آز مقدارده قزيلباش بولنيور. او موقعلرده نسطورى و كلدانى جماعتلرينه منسوب بر مقدار اهالى دخى بولنيورسه‌ده، بونلر اسكى كلدانيلرك و سريانيلرك احفادندن اولوب ، كرد جنسيتنه منسوب دكللردر. او جهتده بولنان بيوك شهرلر مثلا ديار بكر، موصل، بغداد ، همدان، تبريز كردستانك كنارلرنده و خارجنده تصادف ايدوب، اصل مواقع مذكوره‌نك داخلنده اولان و كردلرله مسكون معموره‌لرك باشليجه‌لرى: سليمانيه ، كركوك، رواندز ، اربل ، سعرد، بتليس، وان ، اروميه، كرمانشاه وسائره‌در.

تاريخك ضبط ايده بيلديكى زمانلرك الك اسكيسنده نينويده‌كى آثوريلرك تحت حكمنده كوريلوب، آثوريلرك ختامنده نينوى ايله برابر

ميديه حكمدارلرينك و بعده كيخسروك ضبطنه كچمشلردر. حتى كيخسروه ياردم ايدوب ، سائر ممالكى ضبطنده عسكرك مياننده خدمت ايتمش اولدقلرى مرويدر. كيانيان دولتنك سقوطنده اسكندره و خلفلرى اولان ماكدونيه‌لى طوائف ملوكه، بعده اشكانيانه ونهايت ساسانيانه تابع اولوب، قادسيه مظفريتندن‌صكره، خلافت اسلاميه‌نك تحت اطاعتنه كيرمش؛ ودين اسلامى قبول ايتمشلر ايدى. خلافت عباسيه‌نك ضعفه دوچار اولمسيله ، ممالك اسلاميه‌نك هرطرفنده بر طاقم امرا وملوك ظهور ايتمكه باشلاديغى صره‌ده، كرد رؤساسندن برچوق آدملر دخى موصل و ديار بكر وجزيره جهتلرنده برر قلعه و يا مملكت اله كچيروب ، بر چوق حكومات صغيره تشكيل ايتمشلرديسه‌ده، عموم قطعهٔ مذكوره‌يى بر اداره‌يه آله‌رق، جنسيت اساسنه مستند برحكومت تشكيلنى دوشونه‌مشلردى. نهايت بوجنسيته منسوب اولان مشهور صلاح الدين ايوبى مصرده دولته نائل اولوب، كنديسى واولادى شام وحلب وحجاز ويمنده حكمسوردكارى و اولادواقربالرينك تحت اداره‌سنده برچوق حكومات ممتازه تشكيل ايتدكلرى وقت دخى حكم و نفوذلرى خارجنده قالمشيدى. چنكيزخروجنده‌دخى سائر ممالك اسلاميه كبى مغوللرك پايمال ظلم وتعديسى اولمش؛ وبعده برچوق ترك وتركمان عشيرتلرى كله‌رك. بعض طرفلرينه صوقامش؛ وآق‌قيون قره‌قويونلر هرج ومرجندن وهيسنه قپاق قويان تيمورك خروجندن صكره قسم اعظمى شاه اسماعيل صفوينك الينه كچمش ايكن ، ياوز سلطان سليم خانك شاه مشار اليهك اوزرينه واقع اولان سفرنده كرد رؤساسى، سنى المذهب اولمق سائقه‌سيله ، ومشهور ادريس بتليسينك سعى وهمتيله، طوعا طرف دولت عثمانيه‌يه دونوب ، او وقتدن برى قسم اعظمى دولت مشار اليهانك تحت اداره‌سنده بولنمقده، وياكز قسم شرقيسى مؤخراً تعيين اولنان خط حدودك اوته‌سنده قالوب، مغايرت مذهبدن طولايى، ايرانيلرله بينلرنده بولنان منافرتله برابر ، ايرانك تحت حكمنده بولنمقده‌درلر.

**كُرد فنّاخسرو** { آل بويه‌دن عضدالدوله‌نك شيراز دن يارم فرسخلق مسافه‌ده بنا و فوق العاده تزيين ايله اكلنجه وسفاهته تخصيص ايتمش اولديغى بر قصبه اولوب، حكمدار مشار اليهك وفاتندن صكره چوق وقت طيانه‌ميه‌رق، خراب اولمشدر.

**كَرَده** { قسطمونى ولايتنك بولى سنجاغنده وبولينك ٥٥ كيلومتره شرقنده قسطمونينك‌ده ١٦٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وصوغانلى نهرينه دوكيلور برچايك اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهاليسى، برقاچ جامع شريفيله مسجد و مدرسه‌سى ، رشديه وابتدائيه مكتبى وتفتيك وياغ وپنيره متعلق برآز تجارتى واردر.

— كرده قضاسى بولى سنجاغنك شرق جنوبى كوشه‌سنده واقع اولوب، غرباً بولى مركز قضاسيله، شمالاً حميديه قضاسيله ، شرقاً كنغرى سنجاغيله، جنوباً دخى آنقره ولايتيله محدوددر . منكن ناحيه‌سيله برابر ١٧٣ قريه‌دن مركب اولوب ، يالكز ١٥٤ ى روم و قصورى كاملاً مسلم اولمق اوزره، ٤١٠٢٣ اهاليسى واردر . اراضيسى عارضه‌لى اولوب، حدود جنوبيه‌سنده الا طاغى و جهت شماليه‌سنده صورغون طاغى بولنيور، وآره‌لرنده كوزل برطاقم واديلر وبايرلرله اووه‌لر ممتد اولور. مذكور صوغانلى دره قضانك جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى شق ايده‌رك ، بتون مياه جاريه‌سنى طوپلار. طوپراغى منبت اولوب، بغداى، آرپه وسائر حبوباتله ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . بيوجك درت اورمانى اولوب ، قره و صارى چام ايله ميشه وكوكجه آغاجلرى واردر. قيون وكچى ايله تفتيك كچيسى چوق اولوب ، خيلى يپاغى وتفتيك ايله ياغ وپنير چيقار. درون قضاده ٦٢ جامع ومسجد، ٦ مدرسه، ٣ حمام ، ٤٠٠ قدر دكان، ٢٠ خان، ١٠ دباغخانه ، ٣ كاركير كوپرى و ١٥٣ دكرمن موجوددر.

**كرديز** { غزنه ايله هندآره‌سنده بر ايالت اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كررو** { (Guerrero) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن حكوماتك بحر محيط معتدل ساحلنده بولنانلرندن برى اولوب، بحر مذكورده ٥٠٠ كيلومتره‌لك ساحلى اولديغى حالده، جنوب شرقى جهتندن وشرقاً اوآجاق، شمال غربى

جهتندن میشوآقان ، شمالاً مکسیقو"، موئلوس و یوئیله حکومتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه طول اعظمی ۲۰۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٦٤٧٧ مربع کیلومتره‌اولوب، اهالیسی ٤٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. مرکزی ٥٠٠٠ اهالیلی جامع‌اولان ( شیلپانسنیغو ) قصبه‌سیدر. مکسیقه پایلەسنك جنوبی اتکلرنده واقع اولمغله، یوقاریلرنده هواسی معتدل وساحله قریب جهتلرنده صیجاقدر. غربدن شرقه ( مادره‌دل سور ) اسمیله بر صره طاغلر اوزانوب ، مملکتی ایکی حوضه‌یه آیریور . شمالی حوضه‌سنك صولری طوپلانه‌رق ، (مکسقاله) ونام دیکرله ( بالزاس ) ایرماغنی تشکیل ایدرلر ، که شلاله‌لری چوق اوزون ومجراسنه نسبةً صویی‌آز بر نهردر. جنوب جهتنك ایسه انهاری کوچك اولوب، جمله‌سی آیری آیری بحر محیطه دوکیلور. عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق اولوب، اووه‌لری آزوطار ایسه‌ده، طوپراغی‌پك‌منبت وهرنوع محصو لات ومیوه یتیشدیرمکه صالحدر. آلتون، کومش و باقیر معدنلری ده چوقدر. اهالیسی اکثریت اوزره دائرهٔ مدنیته داخل اولمش‌آمریقالیلردن اولوب، مکسیقا لسانیله و دیکر درت لساناله متکلمدرلر. وقتیله سویلنمکده اولان باقی ۱۷ لسان ایسه منقرض اولمشدر . بو حکومت ۹ قضایه وهر قضا نواحی ودوائر بلدیه‌یه منقسمدر.

**كرز** { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك‌معروفلری (کرز بن‌جابر الفهری) ایله (کرز بن علقمة الخزاعی ) در،که برنجیسی بعد الهجره اسلامه کلوب، سکزنجی سال هجریده فتح مکه‌ده شهید اولمشدر. بو وقعه ده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده اولوب، ابو صخر حبیشی ایله برابر رفقادن‌آیرلمغله، ابتدا ابو صخر شهید اولوب، بعده صاحب ترجمه رفیقنك نعشنی ایکی آیاغی آره‌سنه آله‌رق شهید اولنجه‌یه قدر شو بیتی سویلیه‌رك مقاومت ایتمشدی :

قد علمت صفراءُ من بنی فهر<br>
نقیة الوجه نقیة الصدر<br>
لأ ضربن الیوم عن ابی صخر

— ایکنجیسی‌ده فتح مکه کونی‌اسلامه کلوب، چوق معمر اولمش ، ومعاویه زماننده مدینه‌ده امیر بولنان مروان بن حکم طرفندن اعلام حرمی وضعه مأمور اولمش ایدی . قبل الاسلام فخر کائنات ( صلعم ) افندمزك مغاره‌یه قدر مبارك ایزینی تعقیب ایدوب‌ده اورادہ اوروجمك‌آغندن آلداتان دخی بو ایدی.

**كُرزبان** { ( یاخود جرزبان و فارسی کرزوان) طالقان قربنده وغور جباله متصل بر طاغك‌آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**كَرَزه** { قسطمونی ولایتنك سینوب سنجاق وقضاسنده وسینوبك ۳۳ کیلومتره جنوبنده.ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی ، بر قاچ جامع شریفی ، رشدیه وابتدائیه.مکتبلری، بر مقدار تجارتی و(کرزه طاوغی) دینمکله مشهور برجنس مخصوصه منسوب طاوقلری‌واردر. — ناحیه‌سی ۷۲قریه‌دن عبارتدر.

**كَرَزين** { حلبده نهر الجوز ایله بیره (یعنی بیره‌جك )آره‌سنده بر ناحیه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

**كُرسِیّ** { طبریه جوارنده بر قریه اولوب، تخته مشابه بر محلی اولدیغنی، وحضرت عیسی (عم)ك اورایه اوتوروب، حواریونی اطرافنه جمع، واورادن ایجاب ایدن محلّلره اعزام ایتمش ایدوکی مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**كرسی** { ( Quercy ) فرانسه‌نك اسکی تقسیماتنده کویانه خطه‌سنه تابع بر بقعه اولوب، بروقت‌آکیتانه حکومتنه تابع ایدی. شمدیکی تقسیماتده ( لوت ) ایله (تارن مع غارونه) ایالتلری بیننده منقسمدر. یوقاری وآشاغی کرسی اسملریله ایکی‌یه منقسم اولوب، برنجینك مرکزی ( قاهور ) وایکنجینك‌کی مونتوبان ایدی.

**كرسیوز** { شاهنامه‌ده افراسیابك برادری اولمق اوزره مذکور اولوب، افراسیابك ایران شهزادهٔ ملتجیسی و دامادی سیاوشه ایتدیکی التفاتی چکه‌مه‌مکله، افترا ایده‌رك، سیاوشك قتلنه وایرانیلرله تورانیلرآره‌سنده او

قدر مدت امتداد ایدن محاربات خونریزانه‌یه سبب اولدیغی مسطوردر.

**کِرش** { عراقده‌کی واسط شهرینك اسم دیگری اولوب، اهالیسنه مقام تحقیرده (کرشی) دیرلردی.

**کرشاسب** { ایران قدیمك پیشدادیان ملوکنك اون برنجی و صوك حکمداری اولمق اوزره، خرافاتله ممزوج تاریخ قدیملرنده مذکور اولوب، افراسیابدن صکره حکومته کچن (زاب) یاخود (زو) ك اوغلی وخلفی اولدیغی وبرآز مدت حکومت سوردیکی وبعده کیانیان سلاله‌سنه نوبت حکومت کلدیکی روایت اولنیور.

**کَرَك** { سوریه ولایتنده ودمشق شامك ۲۵۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بلقا خطه‌سنده وبحر لوطه دوکیلن (وادی کرك) مجراسی قربنده اخیراً تشکیل اولنان معان سنجاغنه مرکز اتخاذ اولنمش بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی ومؤسس‌اولدیغی قیانك شمال‌غربی کوشه‌سی اوزرنده (بیرس قلعه‌سی) نامیله اسکی بر قلعه‌سی وبونك ایچنده کلیسادن مبدل خراب بر جامعی، اهل صلیبدن قالمه دیکر برقلعه‌سیله ایچنده برچوق قیولرله صهرنجلری وعربانله حیوانات وتوتون وپرنج تجارتی واردر. کرك ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوجك بر شهر اولوب، قلعه وموقعنك متانتیله مشهور ایدی. اهل صلیب بر قلعه‌ده طول مدت مقاومت ایتمشلر-سه‌ده، نهایت صلاح الدین ایوبی فتح ایتمشدی. اهالیسندن ۱۸۰۰ ی خرستیان‌وقصوری‌مسلم‌اولوب، جمله‌سی بر حال بدویتده یاشایورلرسه‌ده، مرکز لوا اتخادی ترقیسنی موجب اوله‌جغی مأمولدر. [ سنجاغیچون «معان» ماده‌سنه مراجعت. ]

**کَرَك** { (یاخود خرك ویا خرج) بحر فارسده بندربوشیرك ۵۵ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق شط العرب منصبنك ۱۷۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده ′۱۸°۲۹ عرض شمالی ایله °۴۸ طول شرقیده واقع و ایرانك فارس ایالتنه تابع بر آطه اولوب، ۵ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

اراضیٔ مرجانیه‌دن متشکل اولوب، منبت جهتلرنده خرما وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

**گُرگان** { ایرانك شمال شرقیسنده وخراسان ایله بحر خزر آره‌سنده برنهر وخطه وشهر اولوب، اسکی یونان جغرافیونی بوندن غلط اوله‌رق اوراسنه خورقانیه (Hyroanie) اسمنی ویرمشلردی. بین الاسلام معربی اولان (جرجان) اسمیله شهرت بولمشدر. [«جرجان» ماده‌سنه مراجعت.] — بری فارسده ودیکری کرمانشاه‌قربنده‌بو اسمله ایکی بیوك‌قریه‌دخی‌اولوب، ایکنجیسنده بیوك‌بازار قورلدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

**گُرگانج** { خوارزم خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، معربی اولان (جرجانیه) اسمیله دها معروف وصغری وکبری اوله‌رق ایکی قسمه منقسم ایدی. [«جرجانیه» ماده‌سنه مراجعت‌بیوریله.]

**گرگانی** { (ملا اوحد الدین) ایران شعراسندن اولوب، جرجانلی ایدی شو بیت اونکدر:

میان آن رخ وخورشید فرق نتوان کرد
چـو سر بر آورد ازمشرق کریبانش

**گرکپور** { (Garakpoûr,Gorakpoûr) هندستانك (اود) خطه‌سنده بنارس ایالتنده وبنارسك ۱۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و(کنك) ایرماغنه تابع (کوکره) نهرینه دوکیلن (رپتی) چایی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۱ ۱۲۰ اهالیسی واردر. — سنجاغی ۱۱ ۸۵۹ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ۲ ۰۱۹ ۳۶۱ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وصوبی چوق اولوب، طوپراغی‌پك منبت اولمغله، پاموق، پرنج، آرپه، چیویت، آفیون وسائره حاصل اولور. منسوجات متنوعه، شکر و سائره فابریقه‌لری و (نپال) ایله ایشلك تجارتی واردر.

**کَرکَر** { یاقوت حموی بو اسمله اران قربنده نوشیروانك بناکرده‌سی بر قصبه، ملاطیه قربنده اوله‌رق ملاطیه ایله‌آمد

(يعنى دياربكر) آره‌سنده بر قلعه وسميساط ايله حصن زياد آره‌سنده خراب اولمش بر قلعه اولديغنى ذكر ايديور. بونلردن ايكنجيسى ملاطيه سنجاغنده وفراتك ساحل غربيسنده اليوم كوچك بر قصبه حالنده باقيدر.

**كركسكوه** { رى ايله قم وكاشان آره‌سنده صرب وصوسز وخيدود يتاغى بر طاغ اولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

**كركلن** { (Kerquelen) بحر محيط هندينك قسم جنوبيسنده ′٢٠ °٤٩ عرض جنوبى ايله ′١٠ °٦٧ طول شرقيده خالى وبوزلرله مستور بر جزيره اولوب، ١٧٧٢ تاريخنده انكليز بحريونندن كركلن طرفندن كشف، ودرت سنه صكره قپودان قوق طرفندن دخى رؤيت اولنمشدى.

**كركنت** { سيچيليه جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده‌كى (جرجنتى) قصبه‌سنك عربلرجه مستعمل اسميدر.

**كركوك** { كردستانك موصل ولايتنده و موصلك ١٦٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبر صره تپه‌لرك آلتنده اوله‌رق واسع بر اووه‌نك كنارنده و (وادى ادهم) اوزرنده شهر زور سنجاغنك مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى، قلعه‌سى، ٣٦ جامع ومسجدى، ٧ مدرسه‌سى، ١٥ تكيه وزاويه‌سى، ١٢ خانى، ١٢٨٢ مغازه و دكانى، بدستانى، ٨ حمامى، نهرك اوزرنده بر كوپريسى، بر رشديه و ١٨ صبيان مكتبى، ٣ كليساسى وبر حاوره‌سى واردر. بر تپه‌نك اوزرنده بولنان قلعه درونى ايله قلعه‌نك آلتنده‌كى محلاتدن ونهرك صاغ طرفنده‌كى قسمدن مركب اولديغى حالده، اهاليسنك اوچ ربعى كرد وقصورى ترك وعرب وسائره‌در. ٧٦٠ اسرائيلى و ٦٠٤ كلدانى دخى واردر. بر قاچ كاروان يولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله، ايشلك تجارتى و مياه جاريه‌سى چوق اولمغله، اطرافنده باغ وباغچه‌لرى وپورتقال، ليمون، نار، خرما وسائر ميوه‌لريله محصولاتى واردر. جوارلرنده طوزلى صولرله مياه معدنيه‌سى و نفت چوقدر. شهرده بز وقماش ياپيلوب، ٢٠ دستگاهى واردر. بعض معمولات دباغيه و كنويردن ايپ دخى ياپيلير. پورتقال چيچكندن صو چيقاريلير. هواسى يازين خيلى صيجاق ايسه‌ده، صاغلام و لطيفدر. شهرده انبيادن دانيال وعزير (عم) ك مقاملرى واهل بيتدن برقاچ ذاتله بعض كبار مشايخك تربه‌لرى زيارتگاهدر. كركوك اسكى بر شهر اولوب، اسم قديمى (كركوره) در.

— كركوك قضاسى شهر زور سنجاغنك مركز قضاسى اولوب، شرقاً سليمانيه سنجاغيله، شمالاً كوى سنجاق واربل قضالريله، غرباً موصل سنجاغيله، غرب جنوبى جهتندن بغداد ولايتيله، جنوب شرقى طرفندن‌ده صلاحيه قضاسيله محدوددر. ملحه، طوزخورماتو، آلتون كوپرى، كيل و شوان اسملريله ٥ ناحيه وجمعاً ٣٥٢ قريه‌يى حاوى اولوب، دجله‌يه تابع شط ادهم وزاب اسفل نهرلرى وبونلره ويا طوغريدن دجله‌يه منصب برچوق چايلر قضايى شق ايدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وقسم اعظمى دوز وواسع اووه‌لردن عبارت اولوب، طوپراغى پك منبتدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، پرنج، توتون، اوزوم و سائر ميوه‌لردن و على الخصوص ليموندن عبارتدر. مركز قضانك شمالنده پك زنكين نفت قويولرى بولنوب، اهالى غاز كبى ياقق ايچون آليرلر. (باباكوركور) اسميله بر محلدن دخى ماويمسى بر آلو چيقار. امراض مختلفه‌يه نافع معدن صولريله طوزلى صولرى‌ده چوقدر. مركز قضانك جنوب غربيسنده بولنان بعض قيولر مملحه اتخاذ اولنوب، خيلى مقدار طوز چيقارلقده‌در. قويون، كچى، دوه، آت وسائر حيواناتى چوق اولوب، يپاغى وكچى قيلنك چوغى محلنده كليم، عبا وسائره اعمالنه قوللانيلير.

**كركوبه** { سجستان يعنى سيستانده برقصبه اولوب، جسيم ومجوسيلر عندنده معزز بر آتشكده‌سيله مشهور اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كرم** { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى (مير ابوالكرم) شيرازلى اولوب، شو بيت اونكدر:

دوش چشمم عكس روى شمرا بدل جا داده بود
تا سحر كه آفتابم از نظر افتاده بود

— ایکنجیسی ( منشی غلام ضامن بن منشی غلام سبحان ) هندستانده شاهجهان آباد مضافاتندن ( کوتانه ) قصبه‌سندن اولوب، ١٢٦٥ تاریخنده بهوپالده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

بلاله رنك دهد اشك خون چکیدهٔ ما
بسرو سایه کند آه سرکشیدهٔ ما
زپیریم حذر ای نوجوان خوش بالا
که کار تیغ کند قامت خمیدهٔ ما

— ١١٣٥ تاریخنده « حربهٔ حیدری » عنوانیله بر منظومه یازمش کرم مخلصیله متخلص بر شاعر دخی واردر، که بو ایکینك غیری اوله‌سه کرکدر.

**کرماستی** { خداوندکار ولایتنك بروسه سنجاغنده و بروسه‌نك ٦٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده و آبولونیه کولنك غرب جنوبی ساحلندن ٢٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق اطرانوس چایی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ١١٤٨ ی روم و ٨٨٧ سی ارمنی، ٨٠ ی یهودی و قصوری مسلم اولمق اوزره، ٤٨٠٠ اهالیسی، بری مشهور لالا شاهین پاشانك بنا کرده‌سی اولمق اوزره، ٣ جامع شریفی، ٥ مسجدی، ینه مشار الیهك بنا کرده‌سی اولان بر مدرسه‌سی، بر رشدیه و ٨ صبیان مکتبی، ٢ کلیساسی، ٢ حمامی، ٧ خانی، ١٨٣ دکان ومغازه‌سی، ٤ دباغخانه‌سی، ٢ بویاخانه‌سی، ٣ منسوجات دستکاهی، ٢ بخارلی و بر آتلی دکرمنی و اولدقجه تجارتی واردر.

— کرماستی قضاسی سنجاغك غرب جهتنده اولوب، شمالاً میخالیچ، شمال شرقی طرفندن نفس بروسه، شرق جنوبی جهتندن وجنوباً اطرانوس قضالریله، غرباً دخی قره‌سی سنجاغیله محدوددر. حدود شمالیه‌سنك نصف شرقیسنی آبولونیه کولی تشکیل ایدوب، همنامی اولان قضادن کلن اطرانوس نهری کرماستی قضاسی داخلنده سنجان چایی دخی اخذ ایله، بیوك برقوس بعد التشکیل، مذکور کوله دوکیلور. غرب جهتنده چتال طاغ وشرق جنوبی جهتلرنده دخی کشیش طاغنه مربوط بر طاقم اتك وتپه‌لر بولنوب، چوغی کوزل اورمانلرله مستوردر. شمال طرفی ایسه دوز واووه‌لقدر. بو اورمانلرده کراسته‌یه الویریشلی هر نوع اشجار بولنیورسه‌ده، وسائط نقلیه‌نك فقداننده طولایی یالکز محلنده قوللانیله‌جق قدر کراسته اعمالنه مخصوص بر قاچ خراز بولنمقده‌در. قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٨١٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اورمانلری ١٢٤٤ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. قضا سنجاق ناحیه‌سیله برابر ١٣٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٣٨٥٤٤ کشی اولوب، مرکزده بولنان مذکور المقدار خرستیان ویهودیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. هواسی کوزل، صویی چوق وطوپراغی منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، مرجمك، بقله، چاودار، یولاف، بورجق، داری، سیسام، کنویر، اوزوم و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. بادنجانی مشهوردر. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، بر مقدار ایپك قوزه‌سی چیقار. صنایع محلیه برنده قوللانیلان عبا وشیاق کبی شیلر نسجیله اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر. مرکز قضایه قریب محللرده روم ایمپرا- طورلغی زمانندن قالمه بر قاچ اسکی قلعه بولنوب، طرز انشالرینك اطرادینه باقیلیرسه، بر وقتده و عثمانلیلرك ترقیاتنه قارشی یاپلمش اولدقلری آکلاشیلیور. قضا داخلنده بر قاچ یرده کوکوردلی وسائر معدنلی قاپلیجه‌لر وصوئوق معدن صولری بولنیور. مرعالری‌ده چوق وکوزل اولوب، اها- لیسی خیلی مقدار قیون، صیغیر وسائر حیوانات بسلرلر.

**کرمان** { ایرانك جنوب شرقی جهتنده وطهرانك ٧٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق تقریباً °٣١ عرض شمالی ایله ′٢٩°٥٧ طول شرقیده و حذای بحردن ٢٠٠٠ متره‌لك ارتفاعده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٤١١٧٠ اهالیسی، قلعه‌سی، سوری، اتکنده بولندیغی تپه‌نك اوستنده خراب و اسکی بر قلعه‌سی واطرافنده وقتیله خراب اولمش ایکی شهرك خرابه‌لری واردر. کرمان خطه‌سنك مرکزی وقتیله ( سیرجان ) وبعده ( کواشیر ) اولوب، کرمان اسمیله شهری اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده کورلمدیکندن، بو شهرك محدث

اولدیغنده شبهه یوقدر. هواسی قیشین پك صوغوق وسرت ویازین ده پك صیجاق ویابسدر. اکثر خانه‌لرینك هواآلمق ایچون اوستلرنده قله‌لری واردر. مقدما بو شهرده مشهور اسلحه یاپلمقده ایکن، شمدی بو صنعت معطل اولوب، آنجق کچی قیلیله ایپکدن قاریشیق پك قیمتدار شاللر وخالیلرله ایپك وصیرمه ایشلمه‌لی نقشلر یاپیلوب، ایرانك هر طرفنه وبندر عباس طریقیله آوروپایه دخی اخراج اولنور.

— یاقوت حموی بواسمله غزنه‌یه ملحق وغزنه ایله هند حدودی آره‌سنده اوله‌رق غزنه‌دن درت کونلك مسافه‌ده دخی بر قصبه بولندیغنی بیان ایدیور.

**کَرمان** { ایرانك منتهای جنوب شرقیسنده واسع بر خطه اولوب، غرباً فارس، شمالاً عراق عجمی وخراسان، شرقاً سیستان وبلوجستان ایله، جنوباً دخی بحر فارس وهرمز بوغازی وبحر عمان ایله محاط ومحدوددر. اصل کرمان خطه‌سیله شمدیکی کرمان ایالتی آره‌سنده برآز فرق اولوب، غرب جهتندن ( یزد ) شهری وجوارلری عن اصل کرمان خطه‌سندن معدود ایکن، شمدی فارس ایالتنه ملحقدر. شرق جنوبی جهتندن ایسه شمدی ایران حدودیله برابر توسع ایدوب، ( مکران ) خطه‌سنك بر قسمنی آلمشدر. داخلی حدودی چوللره وخالی یرلره تصادف ایتدیکندن، تماميله معین دکلدر. شمدیکی حدود داخلنده کرمان ۲۵° ۴۰′ ایله ۳۲° عرض شمالی و۵۱° ایله ۶۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، الك وبویی ۸۰۰ کیلومتره راده لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۶۱۳۵ مربع کیلومتره اعتبار اولنوب، تقریباً ۶۰۰،۰۰۰ اهالیسی واردر. سکنه‌سنك قسم اعظمی ایرانی اولوب، بر مقدار بلوج وعرب دخی بولنیور.

بو خطهٔ واسعه‌نك ثلثانی چول حالنده وخالی اولوب، آنجق بر ثلثی معمور ومسکوندر. شمال جهتنده‌کی دشت لوطك نصفی کرمانك داخلنده اولدیغی کبی، طوپراغی طوزلی وصو ونباتدن بسبتون عاری دیکر چوللری ده واردر. شمال غربی جهتندن بر قاچ صره طاغلر کرمانه داخل اولوب، جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر. بونلرك باشلیجه‌لری: کوه پارس، جبال پارس، کوه خضر، کوه نوشادور وسائره‌در، که الك یوکسك ذروه‌لری ۴۵۰۰ متره‌یه قدر چیقار. مملکتك اورته بریسنده دخی منفرد بر طاقم طاغلر بولنوب، باشلیجه‌لری: شرق جهتنده نهبندان، سفید کوه، باپشت، کوه برك؛ غرب جهتنده‌ده جبل بکوم، کوه مرکه وسائره‌در. مذکور جبال متسلسله‌نك بعضلری برکانی الاصل اولوب، وقتیله آتش یوسکورتدکلری آغزلرینك بر طاقمی الیوم مشهوددر. بو طاغلرك اکثری قیشین قارله مستور اولوب، اتکلرندن بر چوق چایلر اینیورسه‌ده، اکثری چوللرده قورویوب، مجرالری پك قیصه‌در. مع هذا جغرافیون اسلام آثارنده ۵۰ فرسخدن زیاده مجراسی اولان ( زراروز ) اسمیله بر نهر ذکر اولنیور. ایشته کرمانك اصل معمور ومسکون یرلری اشبو انهارك اوزرنده بولنان یرلریدر. عرب جغرافیونی کرمانك ثروت ومعموریتنی پك زیاده مدح ایدوب، میاه جاریه‌سیله جدوللرینك کثرتندن بحث ایدیورلر. آکلاشلدیغنه کوره، او وقتلرده طاغلرنده اورمانلر زیاده اولوب، دها چوق یاغمور وقار یاغدیغی جهتله، میاه جاریه‌سی دخی او نسبتده دها چوق ایدی؛ واهالیسی بو انهارك صولرینی سقی اراضیده قوللانمق ایچون جدوللر کشاد ایده‌رك، شمدی چول حالنده اولان بر چوق اورمانلری باغچه ومزرعه حالنده بولندیریورلردی. آنجق چوق سورمه‌دن، لاینقطع محاربه‌لر وتبدلات سیاسیه بو معموریتی سکته‌دار ایدوب، شمدیکی خرابیته یول آچمشلردی؛ زیرا یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجریده کرمانك خرابه یوزطوتمش اولدیغندن واسکی معموریتندن بحث ایدیور.

کرمانك هواسی مختلف اولوب، یوکسك محللری پك صوغوق وآلچق چوللریله سواحلی پك صیجاق اولدیغی حالده، اورته ارتفاعلرده بولنان بایر ووادیلری معتدل وپك لطیف برهوایه مالکدرلر. صوغوق یرلرینه محلنده ( سردسیر ) وصیجاقلرینه ( کرمسیر ) دیرلر. صوآلتنده بولنان یرلرنده

كليتلى حبوبات ايله انواع ميوه‌لر ومرعالر بولنوب، ساحل جهتلرنده پك چوق وپك ايى خرما حاصل اولور. طاغلرنده كومش ، دمير، باقير، آلتون، شاب معدنلرى وينار طاش يعنى معدن كمورى بولنديغى يرليلر طرفندن مروى ايسه‌ده ، هنوز تحريات فنيه اجرا اولنمامشدر . ازمنهٔ سابقه‌ده كرمانده كليتلى توتيا چيقوب، هرطرفه نقل اولنوردى. كرمان اسكيدن برى بعض صنايع مخصوصه‌سيله مشهور اولوب ، اسلحه، ايپك قماشلر، شال، كچه وسائره اعمالى بو جمله‌دندر. اخراجاتنك اك مهمى يباغيدر .

كرمانك اك بيوك معموره‌لرى اولق اوزره « معجم البلدان » ده: جيرفت، موقان ، خبيص ،بم، سيرجان، نرماسير، بردسير(ياخود كواسير وياجواسير) صاييليور. شمديكى حالده ايسه كرماندن صكره خبيص، بكان، كروك، قوم، بم ، خانو وساحلده‌كى بندر عباس معموره‌لريدر. كرمان ايالتى بر وجه آتى ٢٣ قضايه منقسمدر، كه بونلرك بعضيسنده مذكور معموره‌لرك اسملرى كوريليور:

| | | |
|---|---|---|
| سيرجان | دشت آب | كوشك |
| شهربابك | رادر | اناراباز |
| اسقندكه | نرمسير | خنامان |
| رفسنجان | جيرفت | سردويه |
| خبيص | بم | ارزويه |
| يزدسير | كوبيه | رودبار |
| اكته | قوبه‌نان | |
| لك | زرند | قرادن مركب ديكر برقضا |

**كرمان** { وكرمانيه (Germains,Germanie) [ « جرمان » و« جرمانيه » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله. ]

**كَرمانشاه** { (ياخود كرمانشاهان ومعربى قرميسين ) ايرانك غرب جهتنده وطهرانك ٤٣٠ كيلومترو غرب جنوبيسنده كردستان ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب ، ١٢٠٠٠ اهاليسى واردر . كرمانشاه ساسانيلر زماننده بنا اولنه‌رق، فتح عليشاه زماننده كردستان واليسى بولنان شهزاده على ميرزا طرفندن پك چوق توسيع واعمار اولنمش، واهاليسى ٣٥٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولمش؛ وهر طرفدن هنروران جلب اولنه‌رق، صنايع وتجارتى پك ايلرى‌يه كوتورلمش؛ وشهر بر چوق ابنيه وآثار ايله تزيين اولنمش ايدى. بعده تدنى‌يه يوز طوتوب ، شمدى قسم اعظمى خراب ومتروك حالنده‌در . اطرافنده‌كى اراضى پك منبت اولوب ، كليتلى ذخاير وانواع ميوه‌لر حاصل اولور. جوارلرنده‌كى كردلر كليتلى قيون بسليوب، سنوى ٧٠٠٠٠ قيون طهرانه كونديريرلر . قصبه‌نك قربنده بيستون جبلنك اتكلرنده بر قاچ اسكى مغاره بولنوب، بونلرك جدارلرنده ماهرانه نقش وحك اولنمش بر طاقم رسملرله بعض پهلوى خطلرى واردر.

**كرمانشاه** { كرمانده حكومت سورن ملوك سلچوقيه‌نك برنجيسى اولان قاورد بن جغرى بكك اوغللرندن اولوب ، كنديسى حكومته نائل اولمامش ايسه‌ده، اوغلى آرسلانشاه ملوك مذكوره‌نك بشنجيسى اولمش ، واوندن صكره سلطنت بونك نسلنده قالمشدر .

**كرمانى** { (ابوالحكم عمرو بن عبدالرحمن) مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، علوم رياضيه و هندسه‌ده دخى زماننك فريدى ايدى. اندلسده قرطبه شهرنده دنيايه كلوب ، اوراده تحصيل علوم ايتدكدن صكره ، شرقه رحلتله، برمدت حرانده اكمال فنونله اشتغال ايتمش؛ وبعده اندلسه عودتله، سرقسطه‌ده توطن ايدوب ، ٤٥٨ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. كى و قطع وشق و بط كبى عمليات طبيه‌ده فوق العاده مهارت وملكه‌سى اولوب، اندلسده پك چوق عملياته موفق اولمغله، اكتساب صيت وشهرت ايتمشدى.

— [«ابوسعد كرمانى» ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

**كرمانى** { ( امير— ) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، خواجوى كرمانينك معاصرى ايدى. كوزل غزلياتى واردر . شو مطلع او جمله‌دندر.

بى روى دلارام دل آرام ندارد
مسكين دل آن كس كه دلارام ندارد

**كرمپه برونى** { (Camp Carembe) آنا طولينك ساحل شماليسنده وقره دكيزده بر برون اولوب، قسطمونى ولايت وسنجاغنك قضاسنده وتقريباً ٤٢°٥′ عرض شمالى ايله ٣١°٣′ طول شرقيده واقعدر.

**كِرمِل** { جبل — (Carmel) فلسطينده بر طاغدر، كه ساماريه ايله جليله خطهٔ قديمه‌لرى آره‌سنده جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى ممتد اولوب، منتهاسى عكا ليمانتك جنوبنده همنامى اولان برونى تشكيل ايديور، كه ٣٢°٥١′١٠″ عرض شمالى ايله ٣٢°٣٧′١٨″ طول شرقيده واقعدر. بو برونك اوستنده بر مناستر واردر. طاغك اك يوكسك تپه‌لرى ٥٠٠ متره ارتفاعنى تجاوز ايتميور. شمال شرق اتكلرى ديك وصرپ اولديغى حالده، جنوب غربى اتكلرى سطح مائل صورتنده اولوب، اورمانلر و كوزل چيچكلر آغاجلرله مستور اولديغندن، اسكيدن برى كوزللكيله مشهوردر.

— فلسطينك جنوبنده حبرون قصبه‌سنك ٣ ساعت جنوبنده و بحر لوط ساحلنك ٨ ساعت غربنده دخى بو اسمله بر قصبه‌وار ايدى، كه اليوم ينه بو اسمله برقريه حالنده‌در.

**كرمليس** { موصل قربنده نينوى اعمالندن بر بيوك قريه اولوب، بازار و چارشيسى وذخاير تجارتى اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كَرمه** { خراسانده طبس قربنده جامع ومنبرى اولان بيوك بر قريه او- لديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**كرمى** { (محمد قاسم) ايران شعراسندن اولوب، كاشانليدر. هزل واكلنجه‌يه مائل ايدى. شو رباعى اونكدر:

تنها زتو بركرد درت ميكردم
كرد دل بيدادكرت ميكردم
رنجيده ام وبطلعتت ميميرم
بيزارم وبر كرد سرت ميكردم

**كرميان** { روم دولت سلجوقيه‌سنك ختا- ميله دولت عثمانيه‌نك تأسيسى صره‌لرنده آناطولينك غرب جهتنده ظهور ايدن حكومات موقته‌دن برى اولوب، تحت حكمنده بو- لنمش اولان يرلره، ادارهٔ عثمانيه زماننده دخى يقين وقتلره كلنجه‌يه‌قدر بو اسم ويريله كلمشدر. كرميان ديارى كوتاهيه وقره حصار صاحب سنجاقلريله جوارلرندن عبارت اولوب، شمالاً قره‌سى و خدا- وندكار، غرباً صاروخان وآيدين و منتشا، جنوباً حميد وقره‌مان خطه‌لريله، شرقاً دخى خيمانه اووه- سيله وسقاريه مجراسيله محدود ايدى. كرميان بكلرى سائر قومشولرى كبى دولت عثمانيه‌يه قارشى چيقميوب، خوش كچينمكه چاليشمش؛ و سلاطين عظام عثمانيه دخى بونلره طوقنمامشلر ايدى. نهايت سلطان مراد خان ثانى دورنده ٨٣١ تاريخنده كرميان بكى بولنان يعقوب بك بلا ولد وفات ايدوب، با وصيتنامه ملكنى دولت عثمانيه‌يه ترك ايتمكله، او تاريخده، كرميان ديارى ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولمشدر. مركزى كوتاهيه ايدى. بعده واليلكنه آنا طولى ايالتى نامى ويريله‌رك، كرميان اسمى دولت تقسيمات رسميه‌سى جدولندن چيقمش؛ ونهايت اصول ولايتك اتخاذنده كرميان ديارى خداوندكار ولايتنه الحاق اولنه‌رق، اسم اصليسى بسبتون متروك قالمشدر.

**كرميلى چاى** { آناطوليده يشيل ايرماغه تابع كلكيت نهرينك نام ديكريدر. [«كلكيت» ماده‌سنه مراجعت.]

**كَرمينيه** { ماوراء النهرده صغد خطه‌سنده بخارا ايله سمرقند آره‌سنده و بخارادن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، مياه واشجارينك كثرتيله مشهور ايدى.

**كَرَنبه** { صقليه جزيره‌سنك ساحلنده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كرنسى** { (Guernesey) فرانسه ايله انكلتره آره‌سنده انكلتره‌يه تابع اولان آطه‌لرك برى اولوب، جرسى آطه‌سنك شمال غربيسنده واقع وبوندن ٢٩ كيلومتره وسعتنده بر بوغازله آيرلمشدر. فرانسه ساحلنده‌كى (فلامانويل)

برونك ٤٥ كيلومتره غربنده وانكلتره‌ساحلنده‌كى ( پليوت )ك ١٥٠ كيلومتره جنوب‌شرقيسنده‌وا. قعدر . مثلث الشكل اولوب، بويى ١٤ والك كنيش يرنده اكى ٨ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٥ مربع كيلومتره اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى ساحل شرقيسنده واقع (سنت پيرپورت ) در. غرب‌جنوبى طرفى مرتفع وقيالق اولوب، ساحلده برطاقم غريب مغاره‌لرى واردر. شمال شرقى‌يه طوغرى اراضيسى برسطح‌مائل تشكيل ايديور. هواسى رطيب ولطيف اولوب، پورتقال و مرسين آغاجلرى آچيقده‌يتيشه بيليور. چايرلرى‌پك چوقدر. املاك حدودلرنده‌كى قره آغاجلريله الما آغاجلرى آطه‌يه بر اورمانلق منظره‌سنى‌ويريور . محصولاتى بغداى، آرپه ، يبانى الما وسائره‌دن عبارت اولوب، اينكلرى چوق وجنسلرى‌پك‌ايى‌در. الك اهميتلى اخراجاتى آيينه طاشلريدر . اهاليسى نورمان ايله كلت‌قوملرينك‌اختلاطندن متولداولوب، كنديلرينه مخصوص اخلاق‌وعادتلرى‌واردر.

**كرنك** { ( Karnak ) صعيد مصرك قنا مديريتنده و قنانك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق نيلك‌ساحل‌يميندن ٥٠٠ متره‌لك مسافه‌ده واقع بر قريه اولوب، طيبه شهر شهير قديمنك‌خرابه‌لرى اوزرنده‌بولنديغندن، اخيراً ميدانه چيقاريلان پك‌مهم‌آثار عتيقه‌نك محل‌ظهورى اولمغله شهرت بولمشدر.

**كُرنك** { سيستان خطه‌سنده و سيستان مركزندن ٣ فرسخلق مسافه‌ده بر كوچك قصبه اولوب نزهتگاه اتخاذ اولنديغى واهاليسنك خوارجدن بولنديغى «معجم البلدان»ده مذكوردر.

**كرنه** { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولند. يغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

**كروخ** { هراتدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده طاغلق بر محلده بر قصبه اولوب، اطرافنده باغ و باغچه و اورمانلرى چوق يرلر بولنديغنى اصطخرى بيان ايديور .

**گُرون** { سيواس ولايت وسنجاغنده وسيواسك ١٢٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق فراته تابع تحمه چاينه دوكيلن كرون صوبى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٢٠٠ اهاليسى، ٣ جامع شريفى، رشديه وابتدائيه مكتبيله ارمنى وپروتستانلره مخصوص ايكى مكتبى، هفته‌ده بر قوريلور بازارى وشالى، دوشمه‌لك، يورغان يوزى، شياق، چتارى وسائر يوك وپاموق منسوجات دستكاهلرى واردر . منسوجات مذكوره بو صوك سنه‌لرده چوق ترقى ايدوب، رواج بولمغله، استانبوله و سائر طرفلره اخراج اولنور. اهاليسنك ٢٥٠ سى ارمنى و١٥٠ سى پروتستان اولوب، قصورى مسلمدر .

— كرون قضاسى لوانك جنوبنده اولوب، شرقاً دارنده، شمالاً نفس سيواس، غرباً عزيزيه قضالريله، جنوباً دخى حلب ولايتنك مرعش سنجاغيله محدوددر . قره طاؤق، كويكوپران وتلين اسملريله ٣ ناحيه و٤٠ قريه‌يى حاوى‌اولوب، ٢٠٩٢٥ ى مسلم، ٢٥٧٧ سى ارمنى، ٨٥٩ ى پروتستان، ٤٢٩ ى قتوليك و١٩٣٢ سى روم اولمق اوزره، ٢٦٧٢٢ اهاليسى واردر . اراضيسى عارضه‌لى اولوب، آنجق اودون وكمورقطعنه يارار بعض كوچك اورمانلرى واردر . اراضئ مزروعه‌سى، ٨٧٣١ يكى دونم اولوب، ١٢١٨٠ تارله، ٣٣٧ چاير ، ١٢٥٠ باغچه و ١٠٥ باغ واردر. قاؤن وقارپوزلريله سائر ميوه وسبزه‌لرى مشهوردر. مركز قضاده نسج اولندقلرى بيان اولنان شيلر بعض كويلرده دخى ياپيلير. حيوانات اهليه‌سى : قيون، كچى، تفتيك كچيسى، صيغير، خركله وسائره‌دن عبارتدر. مركز قضادن كچن نهر مذكورده مرجانه مشابه بر الا باليق بولنور. داخل قضاده ١٢ جامع، ١١ مسجد، ٢ مدرسه، ٣٠ اسلام و٢ خرستيان مكتبى ، ٧ خان، ١ حمام، ٣٤٧ دكان، ٢٤ دكرمن، ١٠ چشمه و٥٠٠ قدر منسوجات دستكاهى موجوددر.

**كريد** { ( Crète, Candie ) آق دكيزده دولت عثمانيه‌يه تابع بيوك بر

جزیره اولوب، ′٥٥ °٣٤ ایله ′٤٠ °٣٥ عرض شمالی
و ′١٠ °٢١ ایله °٢٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور.
شرقدن غربه بویی ٢٧٠ کیلومتره اولوب، اکی ١٢
ایله ٥٥ کیلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه سی
٨٥٨٠ مربع کیلومتره اولوب، بحرسفید جزایری
میاننده سیچلیه و ساردنیه‌دن کوچك وقبریس
وقورسیقه‌یه معادلدر. آطه‌لر دکیزینك جنوبنده
اولوب، شرقاً قاشوط وکرپه وردوس جزیره‌لریله
آناطولی ساحلنه وغرباً سریغو آطه‌سیله موره شبه
جزیره‌سنك منتهای جنوبنه طوغری بر صره
تشکیل ایده‌رك، آطه‌لر دکیزینی آق دکیزك انکینلرندن
آیریور. آوروپادن معدود اولوب ، بو قطعه‌نك
اك جنوبی محلیدر . اهالیسی ١٩٢ ٢٩٤ کشی
اولوب، ٨٨ ٤٨٧ سی مسلم، ٧٨١ ٢٠٤ ی روم،
٢٥٤ ی قتولیك، ١٧ سی پروتستان و ٦٤٦ سی
اسرائیلیدر . جزیره‌نك اسم اصلیٔ یونانیسی قریتی
(Κρήτη) اولوب، (کرید) اسمی بوندن مأ-
خوذدر. عربلر ینه بو اسم یونانیسنی ( اقریطس )
صورتنده تعریب ایتمشلردی. فرنکلر ایسه اکثریا
اسکی مرکزی و اك بیوك شهری اولان قندیه‌نك
اسمیله تسمیه ایدوب، قرت ( Crète ) دخی دیرلر.

کریدك اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شرقدن
غربه بوینه ممتد اولان برصره طاغلر شمال وجنوبه
طوغری اتکلرینی وبعض قوللرینی اوزاده‌رق، بر
چوق برونلر وچیقندیلر تشکیل ایدیور، که سواحلك
پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولمسنی موجب اولان حالی‌ده
بودر. مذکور سلسلهٔ جبال اوچ یرده زیاده ارتفاع
کسب ایدوب، منفرد کبی کورینن اوچ طاغ تشکیل
ایدیور، که بونلر آطه‌یی طولاً درت قسمه آیریورلر.
بونلرك اك بیوکی واك مشهوری جزیره‌نك وسطنده
واك کنیش یرنده بولنان ( ایدا ) ونام دیکرله
( پسیلوریتی ) طاغیدر، که ذروه‌سی ٢٤٩٧ متره
یوکسك اولوب، نصف اعلاسی منفرد صورتده
یوکسلمکله، منظره‌سی پك عظمتلی اولوب، اوستندن
کریدك ایکی جهتنده‌کی دکیزلر و آناطولی ویونان
دخی کوزیکیور، اتکلری وقوللری پك واسع اولوب،
ایکی جهتدن ساحله‌قدر واصل اولور ، وشرق
وغربدن آتی‌الذکر طاغلرك شعبه‌لریله برلشوب ،
سلسلهٔ جبالی تشکیل ایدیورلر . یوقاریلری اکثر
موسملرده قارله مستوردر . ایکنجیسی جزیره‌نك
غرب جهتنده بولنان ( آسپروونو ) یعنی آق طاغ
ویا اسفاکیه طاغیدر، که ( ایدا ) قدر یوکسك
کورنمیورسه‌ده، ٢٣٧٤ متره ارتفاعی اولوب ،
بعض تخمین و حسابلره کوره‌ده ( ایدا ) دن
یوکسکدر. بونك‌ده بعض قوللری ساحله واصل
اولدقدن صکره، برون شکلنده دکیزك ایچنده
ممتد اولورلر. بونك اکثر جهتلری پك صرب وبر
طاقم غریب مغاره‌لرله چتین بوغازلری حاویدر .
اوچنجیسی جزیره‌نك شرق طرفنده واقع (لاشید)
طاغیدر، که شرق جهتنده ( دیکته ) طاغیله‌دخی
مربوط اولوب، آطه‌نك منتهای شرقنه‌قدر اتکلرینی
اوزادیر. بونك‌ده اك یوکسك ذروه‌سی ٢١٥٤
متره‌یه بالغ اولیور. بو اوچ طاغك آره‌لریله منتهای
شرق وغربده‌کی یرلر، ینه طاغلق وعارضه‌لی اولد-
قلری حالده ، نسبةً دها آلچق اولوب، بعض دوز
محللری دخی واردر. طاغلرك جنوبی مائله‌سی دها دیك
وصرب اولوب، شمالی اتکلری سطح مائل صورتنده
ودها دوزدر. آره‌لرنده بعض طار وکوچك اووه‌لر
دخی بولنوب، جزیره‌نك اك بیوك اووه‌لری جنوبده
مساره وشمالده کیدونیه اووه‌لریدر . سواحلی پك
کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، شمال جهتنده برقاچ بیوك
کورفز وقویی واردر، که باشلیجه‌لری غربدن باشلایه-
رق: کیسامو، حانیه، سوده ، آرمیرو، قندیه ،
مالیا ، میرابلا وسیتیا کورفزلریدر. ساحل جنوبیده
یالکز بر بیوك کورفز واردر، که ( مساره )
کورفزیدر. کوچك قوی ولیمانلری ایسه حسابسز
اولوب، علی‌الخصوص ساحل شرقی و غربیسنده
زیاده‌در. برونلرینك دخی باشلیجه‌لری ساحل شما-
لیده غربدن باشلایه‌رق: بوزه ، اسپاده ، تریپتی ،
مالقه، درایانو، استاوروس، دیا ، خرسونیوس ،

آى يانى، فاهرومنى، سيدرو؛ ساحل شرقيـده :
سالمونه؛ ساحل جنوبيه‌ده : غوترو ، ليتنوس ،
قريو وسائره‌در . سواحلك قارشيسنده كريده
ملحق برچوق كوچك آطه‌لر بولنوب، الك بيوكلرى
جنوبده‌كى غاودوس، غايدورونيسى، قوفو، و شما-
لده‌كى استانديه ، پانيساده ، الاسه وسائره‌در .
جزيره‌نك وسعتى بيوك انهار جريانه مساعد او-
لميوب، اكثر مياه جاريه‌سى طاغلردن شمال وجنوب
ساحللرينه اينن كوچك دره‌لردن وسيل صولرندن
عبارت ايسه‌ده، الك واسع اولان قسم وسطيسنده يعنى
( ايدا ) ايله ( لاشيد ) طاغلرى آره‌سنده اولدقجه
اوزون برقاچ نهرى‌ده واردر. بونلرك الك بيوكى
( يروپوتامو ) در، كه لاشيد طاغلرينك غربى
اتكلرندن نبعان ايله، مذكور سلسلهٔ جبال ايله اوراده
ساحل جنوبى بوينجه اوزانان قوقينه طاغى آره‌سنده
آقه‌رق، وايكى طرفدن برچوق چايلر ونهايت (ايدا)
طاغنك بعض چايلرينى دخى بعد الاخذ ( مساره ) كور-
فزينه دوكيلور. بونك حوضه‌سنك شمالنده دخى
ميلوپوتامو، غاس، پلاتيپرامه، آمنيسوس كبى بر
قاچ نهر ساحل شماليه‌يه ايغر . كريدك يالكز بر
كولى واردر، كه رسمونك ٢٠ كيلومتره غربنده
و آرميرو ساحلندن ٢ كيلومتره ايچريده واقع
( خرما كولى ) اولوب، بويى ايكى وا كى بركيلو
متره‌در. سوده و آرميرو ايله سائر بعض سواحلك
قربلرنده برطاقم بطاقلقلر بولنيور.

كريد هواجه كرهٔ ارضك الك كوزل يرلرندن
اولوب، كرك ساحل واووه‌لرنده وكرك طاغلرنده
هواسى پك صاغلامدر. يازين ميزان الحراره سا-
حلده و اووه‌لرده دخى ٣٢ درجه‌يى تجاوز ايتمز؛
و قيشين وسطى درجهٔ حرارتى ٨ در . قيشين
يالكز طاغلرده قار ياغوب، آلچق طرفلرنده يالكز
ايكى آى قيش اولور؛ و شباط كيرنجه اورته‌لق
چيچكلرله اورتيلير. يازين ياغمور ياغميوب ، صوك
بهارده قيشين زياده‌جه ياغار . يازين اكثريا شمال
شرقى وكيجه‌لرى جنوب شرقى، وقيشين جنوب غربى
روز كارلرى اسوب ، چوق دفعه زياده شدتله
هبوب ايدر. يالكز يوقاريده ذكر اولنان بطاقلقلر
جوارنده يازين وصوك بهارلرده صيتمه عارض او-
لور. بعض طرفلرنده وعلى الخصوص شرق جهتنده
مسكين علتى‌ده صيقجه كوريلور. طوپراغك الك منبت
جنسى اولان اراضئ مترسبه يعنى صولرك ايند يردكلرى
موادّدن متشكل اراضيسى آنجق يكرميده بر نسبتنده
اولوب، اكثر طرفلرى كلس وشيست ايله اراضئ
بركانيه‌دن عبارتدر. طوپراغنك صوبى محافظه ايتمك
خاصه‌سى اولوب، بناءً عليه قوهٔ انباتيه‌سى زياده‌در.
و پيكار وقيناق وچشمه كبى صوئوق وپك لذيذ صولرى
چوقدر. طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سيله هوانك لطافتى
كريدده هر نوع محصولات و حتى شكر قامشى ،
چيويت وقهوه بيله يتشديره‌جكه مساعد اولديغى حالده،
زراعتك اسكى وناقص بر اصولده اجراسى واراضى
اصحابنك جهالت واهالى بو قوهٔ طبيعيه‌دن پك آز
استفاده اولنمسنى موجب اوليور . شمديكى حالده
ذخيره‌يه متعلق محصولاتى: بغداى، چاودار، آرپه،
يولاف ومصردن عبارت اولديغى حالده ، كثرت و
اهميتجه جزيره حاصلاتنك بشنجى درجه‌سنده‌در .
الك برنجى حاصلاتى زيتون اولوب، اكثر طرفلرى
زيتون آغاجلريله مستوردر؛ وهر نه‌قدر بو اشجار
دخى ايكى سنه‌ده بر محصول ويريورسه‌ده ، كليتلى
زيتون ياغى چيقاريلوب ، هم محلنده تنويرات وما-
كولاتده قوللانيلير، هم پك چوق مقدارى اخراج و
صابون اعمالنه دخى استعمال اولنور. پورتقال، ليمون،
مندلينه، اوزوم، خروب وبلاموط زيتوندن صكره
الك كليتلى محصولاتندر. اوزومدن خيلى مقدار شراب
ياپلدقدن صكره، قورو اوزوم دخى اخراج اولنور.
بغداى محصولاتى سنوى يدى سكز مليون كيلو
مقدارلرنده اولوب، الك چوغى مساره اووه سنده
حاصل اولور. بو محصول احتياجات محليه‌يه كفايت
ايتميوب، خارجدن دخى جلب اولنور . يولاف دخى
او مقدارده اولوب، آرپه ايسه يوكسك يرلرده وطا-
غلرك اوستنده دخى حاصل اولديغندن، دها زياده
اولوب، اكثر اهالى آرپه اكمكى ير. فاصوليه ،
نخود وبقله يالكز شهرلرك جوارلرنده زرع اولنور.
سبزه‌لرى پك چوق اولوب ، اهالى خدايى نابت بر
چوق نباتات دخى طوپلايوب، زيتون ياغيله پيشيره‌رك
يرلر. برمقدار پاموق وكتن ايله توتون دخى حاصل
اولورسه‌ده، جنسلرى پك عادى اولوب، يالكز

رسمونك توتونی محلنجه مقبولدر. زیتونلقلری بعض
یرلرده بر قاچ کیلو متره سورر اورمانلر تشکیل
ایدیور، وجنسلری پك ایی ایسه‌ده ، بونلره دخی
بحق خدمت ایتمدکلرندن، هر سنه محصول ویره‌
میورلر. ایی محصول ویردکلری سنه جزیره‌ده ٥٥
ملیون کیلویه قدر زیتون یاغی چیقارلدیغی حالده ،
ایرتسی سنه ١٢ ملیونه اینر. حالبوکه ایی باقیله‌جق
اولسه، هر سنه ایی محصول ویره‌جکنده شبهه
یوقدر. باغلری زیتوندن صکره جزیره‌نك بر منبع
ثروتی اولمق استعدادنده ایکن، بحق باقلمدیغندن،
وشراب اعمالی صنعتی ایی بیلنمدیکندن، اوقدر استفاده
اولنه‌میور. مع هذا سنوی ایکی بچق ملیون فرانق
قیمتنده شراب یاپیلوب، ثلثانی اخراج اولنور. سائر
میوه‌لرك هر جنسی بر طرفنه مخصوص اولوب، الما،
آرمود، جوز، بادم، کراز، آیوه وسائر میوه‌لر دخی
حاصل اولور. جزیره‌نك منتهای شرقنده واقع
( سیدرو ) برونی قربنده خرما آغاجلری براورمان
تشکیل ایدیورسه‌ده، میوه ویرمیورلر. طاغلرده
چیچکلر پك چوق اولوب، بونلرك برندن ( لادن )
اخراج اولنور. لاشید طاغلرنده کرید اوتی دینمکله
مشهور معطر بر نبات بیتر. آنجق بو چیچکلرك
چوغی دیکنلی اولدیغندن، کویلیلر چیزمه ایله کزمك
مجبوریتنده درلر.

کریدك اورمانلری پك قیت اولوب ، مع هذا
محلنه کوره مختلف اشجاری حاوی قوریلری واردر.
باشلیجه اشجاری: یبانی زیتون، پلاموط میشه‌سی،
خروب، چنار، کستانه، پرنار وسائره‌در. اسفاکیه
طاغلرنده فستیق آغاجلری دخی بولنور. جزیره‌نك
معادنی دخی مفقود اولوب، یالکز بر ایکی یرنده
لنکیت معدننندن اثرلر کورنمش ایسه‌ده، بونك دخی
نه درجه‌لره قدر واردیغی معلوم دکلدر. یالکز
بیلکی طاشیله آلچی ولوله‌جی چاموری بعض محللرنده
موجوددر. قندیه ورسمو ایله سان نیقوله قربلرنده
صوئوق وطوزلی معدن صولری بولندیغی کبی،
(آنبلوس ) ده دخی پك نافع بر چلیکلی صو بو-
لنیور. سواحلده بر قاچ مملحه‌سی وار ایسه‌ده ،
چیقان طوز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور.

حیوانات اهلیه‌سی: قیون، کچی، آت، استر ،
مرکب، صیغیر وطوموزدن عبارت اولوب، آنجق
مرعا وچایرلری آز وغیر کافی اولدیغندن، صیغیرلری
پك چابوق قوت ووجوددن دوشدکلری جهتله،
یکیدن آناطولیدن جلبه مجبور اولدقلری کبی،
قیونلری ده کوچك، بیاغیلری قبا واتلری لذتسزدر.
یالکز سوتلری چوق ولذیذ ایسه‌ده، یازین صیجاقدن
ویه‌جك بوله‌مامقدن سوتلری کسیلیر. آتلری دخی
کوچك ایسه‌ده ، رهوان یوریمکله مشهوردرلر.
استر کرید طاغلرینه پك الویریشلی بر حیوان
اولوب، کثرتله قوللانیلیر. زراعت ایشلرنده دخی
آت و استر و مرکبلری ده قوللانیرلر. قیونلری
٧٠٠ ٠٠٠ وکچیلری ٢٠٠ ٠٠٠ راده‌لرنده‌در.
طاوق وهندیلری ده چوق اولوب، قاز و اوردك
نادر بولنور. حیوانات وحشیه‌سی پك آزدر. آریلری
چوقجه اولوب، خیلی مقدار بال وبالموی چیقار.
هله (آقروتری ) نك بالی رائحهٔ طیبه‌سیله ولذتیله
مشهوردر. شهرلرك اطرافنده وسائر بعض طرفلرده
طوت آغاجلری چوق ایسه‌ده، ایپك اخراجی صنعتی
چوق تدنی ایتمشدر. بوده ایپك بوجکنك یرلی
تخملرینی استعمال ایدوب، پاستور اصولنه رعایت
ایتمدکلرندن ایلری کلمشدر.

صنایع محلیه برنجی درجه‌ده زیتون یاغی اخرا-
جیله صابون اعمالی اولوب، کریدك صابونی مشهور
اولمغله ، قندیه ده ١٥ و حانیه و رسموده ٧ شر
صابونخانه موجوددر ؛ وکلیتلی صابون یاپیلوب ،
اخراج اولنور . قیونلرك یوکی محلنده استعمال
اولنوب، کویلیلرك قوللاندقلری شیاق وعبا کبی
قبا شیلردن ماعدا کوزل اخراملر دخی نسج اولنور.
پاموقدن خاولی وپشتمال طاقلری وایپکدن بعض
اینجه بزلر دخی یاپیلیر. بر قاچ دباغخانه دخی
بولنوب، سختیان اعمال اولنور . حانیه‌ده ایکی
دمیر دوکمخانه‌سی وبر قاچ تجار دکرمنی واردر.
قیون وکچی سودندن پك لذیذ و مقبول بر نوع
پینیر یاپیلیر، که کرید پینیری دینمکله معروف اولوب،
سنوی ایکی ملیون قیه‌دن زیاده پینیر چیقار.

جزیره‌نك تجارتی سنوی ٥٥ ملیون فرانق
راده‌لرنده اولوب ، ادخالات و اخراجاتی همان
مساویدر. باشلیجه اخراجاتیله سنوی تقریبی قیمتلری
بروجه آتیدر:

| | | |
|---|---|---|
| ۱۳ ۰۰۰ ۰۰۰ | فرانق | زيتون ياغى |
| ۱ ۸۰۰ ۰۰۰ | » | صابون |
| ۱ ۷۰۰ ۰۰۰ | » | شراب |
| ۱ ٦۰۰ ۰۰۰ | » | خروب |
| ۱ ۰۵۰ ۰۰۰ | » | درى |
| ۵۰۰ ۰۰۰ | » | پورتقال، ليمون وسائره |
| ۳۰۰ ۰۰۰ | » | پلاموط |
| ۳۰۰ ۰۰۰ | » | قورى اوزوم |
| ۲۳۰ ۰۰۰ | » | بادم |
| ۲۰۰ ۰۰۰ | » | پينير |
| ۱٦۰ ۰۰۰ | » | خام ايپك |
| ٦۰ ۰۰۰ | » | احرام |
| ٦۰ ۰۰۰ | » | لادن |
| ۵۰ ۰۰۰ | » | چام قبوغى |
| ٤۰ ۰۰۰ | » | ... |
| ۳۵ ۰۰۰ | » | بيلكى طاشى |
| ۳۰ ۰۰۰ | » | كميك ويچاوره |
| ۲۸ ۰۰۰ | » | ايپك قوزه‌سى |
| ٦ ۰۰۰ | » | ميانه كوكى |
| ٤ ۰۰۰ | » | كريد اوتى |
| ۲۰۰ ۰۰۰ | » | مواد متنوعه |

كريدك بيوك اسكله‌لرينه عثمانلى ولويد ويونان واپورلرى مقنن صورتده ايشلدكلرى كبى، برچوق اجنبى تجار واپورلرى ويلكن كميلرى ده ايشلر. كريدك تجارتى صرف بحرى اولوب، اسكله‌لردن آطه‌نك ايچ طرفنه ويا بر ساحلدن ديكر ساحله منتظم يوللر يوق حكمنده‌در. يالكز حانيه‌دن سوده‌يه قدر كوچك بر آرابه يولى بولنوب ، سائر يوللرى آنجق استر يورويه بيله جك حالده‌در. نهرلرك اوزرنده اسكى ويكى كاركير واخشاب برچوق كوپريلر موجوددر.

كريدليلر فوق العاده ذكاوت واستعداده مالك اولوب، على الخصوص تجارتده بيوك مهارتلرى واردر. بوخصوصده مسلمانلر خرستيانلردن ايلرى اولوب ، جزيره‌نك اهالئ مسلمه‌سى دها چاليشقان و دها زياده تجارت و صنايعله مشغول و بناءً عليه دها زنكيندرلر؛ واملاكك چوغى مسلمانلرك النده‌در . آنجق كرك مسلمانلرى و كرك خرستيانلرى نفاق وتفرقه‌يه مائل وتعصبله متصف اولدقلرندن، اسكيدن برى بينلرنده امتزاج ايده‌مه‌مكده، وايچلرنده فساد اكسيك اولمامقده‌در. خرستيانلرى اكثريت اوزره يونان تربيه‌سنه مائل اولدقلرى حالده ، مسلمانلرى مدنيت اسلاميه وعنصر عثمانيه‌يه ميلان ايدوب ، مكتبلرنده تركجه وعربى و فارسى تحصيل ايدرلر . مسلمانلرك رشديه وابتدائيه و خصوصيه اوله‌رق ۱۷۳ مكتبلرى اولوب، بونلره ٦۰۲٦ شاكرد دوام ايدر. رومـلرك دخى ٤ اعداديه ورشديه ۲۹۲ ذكور و ۱۰ اناث ابتدائيه مكتبلرى اولوب، جمله‌سنده ۱۵ ۷۹۰ طالب وطالبه بولنور . قتوليكلرك ٤ مكتبيله ۳٤۱ طالب وطالبه‌لرى و يهوديلرك بر مكتبلريله ٤٦ شاكردلرى واردر . بتون جزيره‌نك مكاتب مختلفه‌سى ٤۸٤ و دوام ايدن طالب وطالبه‌لر ۳۲ ۲۰۳ عددلرينه بالغ اولور. جزيره‌ده حكومته عائد برمطبعه بولنوب ، برى تركجه و ديكرى رومجه ايكى رسمى غزته چيقيور. بوندن بشقه حانيه‌ده تركجه حروفاتلى ايكى ورومجه حروفاتله بر، قنديه‌ده رومجه ايكى وتركجه بر، رسموده دخى رومجه بركه جمعاً آطه‌ده ۸ مطبعه بولنوب، مذكور رسمى غزته‌لردن بشقه حانيه‌ده ايكى تركجه وايكى رومجه، قنديه‌ده ايكى رومجه وبر تركجه ورسموده بر رومجه ، كه جمعاً ۱۰ غزته نشر اولنيور . جمعيات علميه ، مؤسسات خيريه ، تياترو وسائره كريدده مفقود اولوب، قابل اقامت مسافرخانه‌لرى دخى ٤ عددينى تجاوز ايتمديكى حالده، تنبللك وخيلازلق مركزى اولان قهوه‌لريله ميخانه‌لرى پك چوقدر.

كريد بر ولايت صورتنده اداره اولنوب ، مركزى حانيه شهرى اولديغى حالده، ولايت بروجه آتى ۵ سنجاغه منقسم و ۱۷ قضا، ۵۰ ناحيه و۱۱۰۸ قريه‌يى حاويدر :

| سنجاق | قضا | مقدار نواحى | مقدار قرا |
|---|---|---|---|
| حانيه | كيدونيه | ۷ | ٦۹ |
| | كيسامو | ٦ | ۱٦۵ |
| | سلينه | ۳ | ٤۸ |
| قنديه | مالويز | ۰ | ٦۰ |
| | پديه | ۰ | ۹۳ |
| | كنوريومع پرغوليچه | ۰ | ۷۰ |
| | ريزومع منوفاج | ۰ | ۱۲۰ |
| رسمو | رسمو | ۰ | ۸۷ |
| | ميلوپوطمو | ۰ | ۱۰۰ |
| | آمارى | ۰ | ٤۵ |
| لاشيد | لاشيد | ۸ | ۳۵ |
| | يره‌پتره | ٤ | ۱٦ |
| | اويانو | ۳ | ۱٦ |
| | استيه | ۵ | ٦۳ |

| سنجاق | قضا | مقدار نواحى | مقدار قرا |
|---|---|---|---|
| اسفاكيه | اسفاكيه | ٦ | ٥٦ |
| | آپوقرون | ٤ | ٢٣ |
| | آى‌واسيل | ٤ | ٤٢ |
| جمعاً | | ٥٠ | ١١٠٨ |

اهالينك سنجاقلره تقسيمى بروجه‌آتيدر:

| سنجاق | مسلمان | روم | قتوليك وپروتستان | يهودى | جمعاً |
|---|---|---|---|---|---|
| حانيه | ٢١ ٥٩٨ | ٤٣ ٤٤٩ | ٢١٥ | ٥٢٥ | ٦٥ ٧٨٧ |
| قنديه | ٣٧ ٧٦٩ | ٥٥ ٢٤٤ | ٥٤ | ٥٢ | ٩٣ ١١٩ |
| رسمو | ١٥ ٩٤٦ | ٣٣ ١٠٥ | ٩ | ٣١ | ٤٩ ٠٩١ |
| لاشيد | ١٠ ٣٦٠ | ٤٣ ٣٧٦ | ٠ | ٣٨ | ٥٣ ٧٧٤ |
| اسفاكيه | ٢ ٨١٤ | ٢٩ ٦٠٧ | ٠ | ٠ | ٣٢ ٤٢١ |
| جمعاً | ٨٨ ٤٨٧ | ٢٠٤ ٧٨١ | ٢٨٧ | ٦٤٦ | ٢٩٤ ١٩٣ |

كريد جزيره‌سنك اك بيوك معموره‌سى قنديه شهرى اولوب، جزيره‌نك وسطنده دخى بولنمغله، اسكيدن مركزى ايدى. بعده حانيه مركز ولايت اتخاذ اولنمش ايسه‌ده، ينه قنديه دها بيوك و دها تجارتكاهدر. قنديه و حانيه‌دن صكره اوجنجى معموره‌سى رسمو اولوب، ديكر ايكى سنجاغك مركزلرى اولان اسفاكيه ولاشيد ايله قضا مركزلرينك چوغى‌ده اولدقجه معمور وتجارتكاه قصبه‌لردر. مع هذا كريد وقتيله شمديكى حالندن چوق معمور واهاليسى شمديكى مقدارك بر قاچ مثلى راده‌لرنده بولنمش اولديغندن، قراسى آزالمش وكوچلمشدر. وندكليلردن قالمه اولان قلعه‌لريله ليمانلرندن وروماليلردن قالمه كوپرى و صو يولى كبى بعض شيلردن بشقه آثارعتيقه‌سى يوق حكمنده‌در. جزيره‌نك ايچنده ١٧٥ جامع شريف، ١٩ تكيه ١٠٠٠ ى متجاوز كليسا، ٣ حاوره، بلديه دوائرينه عائد ٢ خسته‌خانه‌ايله ٤ عسكرى خسته‌خانه‌سى بولنيور. ولايتك كمرك حاصلاتنك جزيره‌يه عائد نصفيله برابر واردات سنويه‌سى ١٠١٧٨٠٠٠ ومصارف محليه‌سيله ديون فائضى و رأس المال تأدياتى ١٢٨٠٧٤٢٩ غروشه بالغ اولوب، بودجه‌سنك ايكى بچق مليون غروشدن زياده آچيغى واردر.

كريدك اسكيدن برى اصل يرلى اولمق ادعا. سنده بولنان بر صنف اهاليسى اولديغى حالده، پك اسكى زمانلرده پلاسج، هلن، دوريان وفريجيان جنسيتلرينه منسوب بر چوق اقوام دخى جزيره‌يه دخول ايده‌رك، اهالئ اصليه ايله قاريشمشلردى. بعده فنيكه‌ليلر جزيره‌يه يناشوب ، خرافات آميز برروايته كوره، فنيكه‌لى برقهرمان كريدى‌اهاليسنه مسلط اولان بر طاقم جانورلردن تطهير ايتمش؛ و فنيكه‌ليلر بو جزيره‌يى مبدأ حركت اتخاذ ايده‌رك ، اورادن آفريقا سواحلنه واسپانيه‌يه تجاوز ايلمشلر ايدى. بعده ( مينوس ) اسمنده بر واضع قانون ظهور ايدوب، آوروپا قطعه‌سنده برنجى اوله‌رق، بر طاقم قوانين ونظامات وضع ايله ، جزيره اها. ليسنى راحت براقميان قاريه‌لى وللك قورصانلرك حقندن كله‌رك، بونلرى رام وكندينه متفق‌ايتمشدى. كريدك قوۀ بحريه‌سنى وسفائنى‌ده تزييد و تقويه ايله، بتون جزاير بحر سفيده وحتى سيچليه‌يه‌ده حاكم اولمش ؛ و آناطولى سواحلنده ده بعض مهجرلر تأسيس ايلمش ايدى. مينوسدن صكره كريد بر طاقم حكومات صغيره‌يه منقسم اولوب، قوت ومكنتنى غائب ايتمش؛ وكريدليلر يونانيلرك نه‌ايرانيلره قارشى ونه‌ده بينلرنده اولان محاربه‌لرينه قاريشميوب، يالكز معاشه قاوشى اك زياده ويرنك خدمت عسكريه‌سنده بولنه‌رق ، تيركشلكده‌كى مهارتلريله شهرت بولمشلر ايدى. روماليلر جهانكير. لكه چيقدقلرنده، سردارلرندن (قاپچيليوس متلوس) كريدليلرك انقسام وتفرقه‌سندن بالاستفاده، جزيره‌يى قولايلقله ضبط، وبو مناسبتله ( قريتيقوس ) لقبيله تلقب ايتمشدى. روما دولتنك وبعده بيزانسك تحت حكومتنده ايكن، كريد شايان تذكار اوله‌جق‌هيچ بر وقوعاتك محل ظهورى اولميوب ، كريدليلر خرستيانلغك ظهور و انتشارى صره‌لرنده بو دين جديدى قبول ايتمشلردى. برنجى قرن هجرى اوا. سطنده ومعاويه زماننده اسلام دونماسى كريده يناشمغه باشلايوب، دولت امويه‌نك انقراضنه‌دك واوائل دور عباسيده متعدد هجوملر وموقت فتحلر وقوع بولدقدن‌صكره، نهايت مأمون خليفه زماننده ٢١٠ تاريخنده ( ابو حفص عمر ) جزيره‌يى قطعياً فتحه موفق اولمش؛ وتاريخ مذكوردن اعتباراً ١٣٥ سنه كريد ادارۀ اسلاميه تحتنده بولنوب، اورادن عربلر جزاير بحر سفيده ويونان وروم ايلى وآناطولى سواحلنه دخى تجاوز ايتمشلر ايدى.

بو اثناده عربلر جزیره‌نك ساحل شمالیسنده واك کوزل بر یرنده ( خندق ) اسمیله بر شهر تأسیس ایتمشلردی، که قندیه شهری اولوب، اسم حاضری‌ده ( خندق )دن غلطدر . ایکنجی رومانك زماننـده بعـده ایمپراطورلق موقعنه تصـعد ایدن نیکفور فوقاس ۳۵۰ تاریخ هجریسنده قوتلی برعسکرله هجوم ایده‌رك، خندق (یعنی قندیه) شهرینی ۱۰ آیلق محا-صره‌دن صکره ضبط ایتمش؛ واونی متعاقب جزیره-نك سائر طرفلرینی‌ده اله کچیرمش ایدی . دردنجی اهل صلیب سفرنده کرید ( مونتفراب ) مارکیسی (بونیفاس)ه ویریلوب، بوده ۱۲۰۴ تاریخ میلا-دیسنده مبادلةً وندیکلیلره تسلیم ایتمشدی. وندیکلیلر جزیره‌یه مالك اولوراولماز بونی جنویزلره وناقسوس دوقه‌سی ( مارق سانودو )یه قارشی مدافعه‌یه مجبور اولدقلرندن، بسبتون مالك اولمق ایچون قندیه‌یه ۵۴۰ وندیکلی عائله‌سی نقل واسکان ، وکرك شهر مذ-کوری کرك سائر نقـاط مهمه‌سنی تقویه و تحکیم ایتمشلردی. ۱۰۵۵ تاریخنده جنتمکان سلطان ابراهیم خان زماننده عثمانلی دونماسی کریده یناشوب، خانیه‌یی ۵۷ کونلك محاصره‌دن صکره فتح ، و قندیه‌یی‌ده ۱۰۵۸ دن ۱۰۸۰ تاریخ هجریسنه‌دك ۱۲ سنه‌لك محاصره‌دن صکره ضبط ایتمشلردی. وندیکلیلر سوده واسپینه‌لونغه و غرابوزه اسکله‌لرینی بر مدت دها محافظـه ایدوب ، نهایت بونلری‌ده بربربر تسلیمه مجبور اولمغله، بتون جزیره ممالك عثمانیه دائره‌سـنه داخل اولمشدر. او وقتدن اعتباراً کرید سکون و واسایشده بولنمقده ایکن ، یونانك استقلالنی منتج اولان روم عصیانی صره‌سنده کرید خرستیانلری دخی عصیان، وبعده عصیانلرینی دفعاتله تکرار ایتمشلر ایسه‌ده، کندیلرینك و جزیره‌نك خرابیتنی موجب اولمقدن بشقه بر نتیجه استحصال ایتمه‌مشلردر . محمد علی پاشا مرحومك زماننـده اداره‌سی مصره ترك اولنه‌رق، بعده طوغریدن طوغری‌یه ادارهٔ عثمانیه‌یه اعاده اولندقده، مشار الیه طرفندن تعیین ایدلمش اولان آرناود مصطفی پاشا کرید والیلکنده ابقا او-لنه‌رق، اوتوز سـنه جزیره‌یی اداره ایتمش ، و ( کریدلی ) دیمکله شهرت بولمش ایدی . مقـدما جانب دولتدن کریدلیلره برخیلی امتیازات ویریلوب، برقاتدها بختیارلقلرینی موجب اوله بیله‌جك بر اداره‌یه نائل اولمش ایکن، بونك دخی قیمتنی بیلمیوب ، یکیدن عصیان ایتمش؛ و بلاموجب مسلم وطنداشلرینی اتلافه قالقیشوب، بینلرنده‌کی منافرتله جزیره‌یی تخریبله برابر کندیلری محو اولمشلردر. بو سطرلری یازمقده او-لدیغمز اشبو ۱۳۱۵ تاریخنده دخی کرید هرج و مرج اولوب، عصیان باصدیرلمش ایسـه‌ده، هنوز استراحتی بر یوله قونیله‌مامشدر.

**کریدلی** { مصطفی پاشا، حسین پاشا وسائره. [ اسم مخصوصلرینـه مراجعت بیوریله.]

**کریشنا** { (Krichna) هند برهمنلرینـك معبودلرندن اولوب، اساساً بشر اولدیغی حالده، (یخنوس) نام معبـود معنویلرینـك سکزنجی تجسمندن حاصل اولدیغنه ایناندیرلر . کویا (واسودوا) ایله زوجه‌سی (دوا کی) دن متـولد اولوب. چوبانلر میاننده بیومش؛ وتجارب بدنیـه وحربیه‌ده کسب مهارت ایدوب، کندیسنی اتلاف ایتمك ایستین عموجه‌سی (ماتورا) حکمداری ( کانسا) یی قتل ایتدکدن صکره، بونك انتقامنی آلمق ایستینلرك اتفاقنـه قارشی طوره‌میوب ، ( ماتورا )یی ترکله، کویا ( کج ) کورفزنده موجـود ایکن زلزله‌دن باتمش اولان ( دواروانی ) جزیره‌سنی مقر اتخـاذ ایتمش؛ وبعـده برادری (بلاراما) ایله برابر بر چوق فتوحات ایدوب، ( روکمیم ) اسمنده ینه بر معبوده‌نك تجسمندن حاصل کوزل بر قیزی دخی قاپه‌رق، تزوج ایتمش. کریشنانك حکایه‌لرینی حاوی (وویادا) نام شاعر قدیم طرفندن نظم اولنمش ( بها کواته پورانه) اسمنده برمنظومه بولنوب، برهمنیلرك کتب مقدسه‌سندن معدوددر. هندستانده بو اسمله بر بیوك ایرماق دخی بولندیغندن ، ابتـدا ایرماغك کندیسنه عبادت ایتمش اولدقلری وبعـده بوکا بر بشریت والوهیت صفتی ویریله‌رك، حکایهٔ مذکو-ره ایجاد ایدلمش اوله‌جغی آکلاشیلیور.

**کریشنا** { ( Krichna ) هندسـتانك دکن قطعه‌سنده بربیوك ایرماقدر، که (کوداوری) ایرماغیله متوازیاً واونك جنوب جهتنده غربدن شرقه آقه‌رق، قطعهٔ مذکوره‌یی عرضاً جهان بر یاندن بر یانه قطع ایدیور. ۱۸° ۱' عرض شمالی ایله ۲۱' ۷۱° طول شرقیده هندستانك بحر عمانده

كى ساحل غربیسندن تقریباً ٦٥ كیلومتره ایچریده و ١٣٧٠ مترهلك ارتفاعده غربی ( كات ) سلسله‌سنك شرقی اتكلرندن نبعانله ، بر طاقم شلالهلر تشكیل ایده‌رك، اووه‌یه دوشدكدن صكره، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ( كولاپور ) نهرینی و دیكر بر چوق چایلری اخذله ، خیلی‌بیوديكی‌حالده، شرقه براز دها میلانله ، نظام دولت‌اسلامیه‌سنك حدودینه كیرر؛ وبو مملكتك ایچنده بیوك بر شلاله دها بالتشكیل شرق شمالی‌یه و بعده ینه شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، صولدن كندیسندن اوزون اولان ( بهیما ) ، و نظامك حدود جنوبیه‌سنه واصل اولنجه ، بو حدودی تعقیب ایدمرك كلن ( تونكابهادره ) نهرلرینی آلیر؛ واورادن اعتباراً نظام حكومتنك خط حدودینی تعقیبله، شرق و شرق شمالی‌یه طوغری‌آقه‌رق، وصولدن بر طاقم چایلرآله‌رق، نهایت نظام حدودینی تركله، مدراس اداره‌سنه داخل اولنجه، دكن یایله‌لرندن‌آشاغی‌یه اینوب، اووه‌یه دوشر، وجنوب شرقی‌یه طوغری‌آقه‌رق، واسع بر دالیه بالتشكیل بنكاله كورفزینه دوكیلور. منصبی ( كوداوری ) ایرماغنك منصبنه پك‌قریب اولوب ، اك یقین قوللری بربرندن آنجق ٤٠ كیلو مترهلك دوز وآلچق بر اووه ایله آیرلمشدر؛ وسیر سفائنه صالح بر جدول ایله بینلرنده اختلاط ایدرلر. مجراسی تقریباً ١٢٨٠ كیلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سی ٢٤٠ ٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده‌در. قوراقلق موسملرنده ثانیه‌ده ٣٢ وفیضاننده ٦٣٠ ٣٣ مكعب متره‌صودوكر. چوق قوم وطوپراق‌سوروكلیوب، دالیه‌سی كیتدكجه دكیزك ایچنه طوغری اوزانمقده‌در. یالكز منصبنه قریب بعض جدوللری سیر سفائنه صالح اولوب، یوقاری طرفلرنده‌كی شلالهلر وسرعتلی جریانلر بوكا مانعدر . یالكز اهالیٔ محلیه كلك وصال ایله سیر ایده‌بیلیورلر. یتاغنك قسم‌اعظمی درین‌اولدیغندن، سقی‌اراضی‌یه‌ده چوق یارامیور. مع هذا هندولر نظرنده مقدس عد اولنوب، منبعی عادتا بر معبد اتخاذ اولنه‌رق، هر وقت زوارله محاط بولنور.

**كریم الدین** { ( ابن المعلم قاضی — بن هبةالله بن السديد المصری) مشاهیر وزرادن اولوب، مصرده حكومت سورن ممالیك اتراكدن ملك ناصر محمد بن‌قلاوونك وزیری ومدبر اموری ایدی. حكمدار مشارالیه رتق‌وفتق اموری صاحب ترجمه‌نك ید اقتدارینه ترك ایتمكله، كندیسی مملكتی حسن اداره‌یه و اجرای عدالته موفق اولمش؛ وكرم وسخاوت وعلو جنابله شهرت بولوب، مصرده وحجازده برچوق خیرات ومبرات ترك ایتمشدر. بعده هر نصلسه حكمدار مشارالیهك غضبنه اوغرایوب ، اسوانه تبعید اولنمشدر . و وفاتی ٧٢٤ ده واقع اولمشدر. كرم و سخاوت و عدل وحقانیتی‌حقنده بر چوق نوادر منقولدر .

**كریم خان** { قرن اسبق اواخرنده ایرانده ظهور ایدن ( زند ) دولتنك مؤسسی اولوب، كندیسی نادرشاه دولتی رجالندن اولمغله، مشارالیهك وفاتنده تأسیس ایتدیكی دولتی اداره وادامه ایده‌جك وارثلری قالمدیغندن، صاحب ترجمه منسوب اولدیغی زند قبیله‌سندن بر فرقهٔ عسكریه تنظیم ایده‌رك، ایرانك فارس جهتنی ضبط ایتمش؛ وعادل ومنصف ومحب معارف و ترقی بر ذات اولمغله، هرج ومرجدن بیزار اولان ایرانیلر كندیسنه‌میل‌ایتمشلرسه‌ده، خراسان جهتی نادرشاهك ورثه‌سنده وبحرخزر سواحلی جهتی قاچار قبیله‌سنك رئیسی اولان حسن خانك تحت غلبه‌سنده بولندیغندن ، یالكز فارس ایله عراق عجمك بعض طرفلرنده حكمی جاری اولمق اوزره ، ١١٧٣ تاریخندن ١١٩٣ تاریخنه‌دك ٢٠ سنه حكومت سوردكدن ، و ارباب علم وهنری یاننه جلبله، پایتخت اتخاذ ایتدیكی شیرازی خیلی توسیع وتزیین، وصنایع وتجارتی ارقا ایتدكدن صكر ، ٨٠ یاشنده وفات ایدوب، نسلندن ذكی خان و صادق خان آزر مدت و علی مراد خان دخی بروقت حكم سورمشلرسه‌ده، اوصاف مطلوبه ایله متصف اوله‌مدقلرندن، نهایت وزیرلری بولنان لطف علی خان ادارهٔ اموری الینه‌آلوب، ایرانك شمال جهتلرنده كسب مكنت ایتمش اولان آقا محمد خان قاچاره قارشی بر مدت مقاومت ایده‌بیلمش ایسه‌ده ، نهایت ١٢٠٨ تاریخنده بونك دخی مغلوب اولمسیله، زند دولت موقته‌سی منقرض اولوب، بتون ایران قاچار خاندانه كچمشدر.

**كرينه** { ( Kérynia ) قبريس جزيره‌سنك ساحل شماليسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، لفقوشه‌نك او جهتده اسكله‌سی ايسه‌ده، اوكی صيغ وآچيق اولديغندن، ايلريلميوب، بالعكس اسكی حالندن دخی تدنی ايتمشدر . — قضاسنك مساحهٔ سطحيه‌سی ١٥١١ مربع كيلو- متره واهاليسی ٢٨ ٤٦٥ كشی اولوب، ٩٥٠٠ ی مسلمدر. قضا داخلنده بر چوق مدن قديمه ويرا- نه‌لری مشهوددر .

**كِريوَن** { نيلك اسكی قوللرندن برينك اسمی اولوب ، بونك كنارنده عمرو بن العاص مصرك فتحنده روم عسكريله بيوك بر محاربه‌ايده‌رك، غلبه قزانمشيدی .

**كَزرك** { سجستانده ( سنارود ) ه تابع بر نهر اولديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

**كَزنا** { آذربجانده مراغه‌دن ٦ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، مجوسيلره مخصوص بيوك بر آتشكده‌سی وكيخسروك بنا- كرده‌سی اولان يوكسك بر قصری اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

**كِزه** { [ « جزه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**كزريم** { نابلسده طوائف يهوددن سامره طائفه‌سنك عبادتنه مخصوص بر بنا اولوب، زعملرنجه حضرت اسحق ( عم ) ك بو معبدده ذبحی قصد اولنديغی كتب عربيه ده مسطوردر.

**كِس** { ماوراء النهر ده واقع ( كش ) قصبه سنك اسم معربيدر . — ياقوت حموی بو اسمله سنده دخی بر قصبه اولديغنی علاوه ايديور .

**كسانوقراطس** { [« اكسنوقرات » ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**كِسائی** { ( ابوالحسن علی بن حمزه ) مشاهير ادبا ونحويوندن و قراء سبعه‌دن اولوب، نحو ولغت و قرائتده زمانك امامی ايدی. عن اصل اسد قبيله‌سندن اولوب، كوفه‌يه و بعده بصره‌يه كيده‌رك، علمای عصرندن قرائت و نحوو لغت اخذ و تحصيل ايتدكدن صكره بغداده كيدوب، بونلرك سويلدكلری لسانده‌كی فصاحت و بلاغته دقت ايده‌رك، اكمال معلومات ايتمشدی . ابو جعفرالرواسی، معاذالهراء، حمزه‌الزيات ، سليمان بن راقم، ابوبكر بن‌عياش، سفيان بن عينيه‌دن وسائر مشاهيردن اخذ وتعلم ايدوب، كنديسندن دخی بر چوق ذوات استفاده ايتمشلردر. مشهور ( فراء ) دخی جملهٔ طلبه‌سندندر . هارون الرشيد طرفندن اوغلی امينك مربيلكنه نصب اولنمشدی . سيبويه ومبردله ومشاهير فقهاء حنفيه‌دن محمد بن الحسن ايله صحبت وماجرالری واردر. ١٨٩ و يا ١٨١ تا- ريخنده هارون‌الرشيدك معيتنده ( ری )ده ايكن مشار اليه محمد بن‌الحسن ايله بركونده وفات ايدوب، اوراده دفن اولنمشدر . حتی هارون الرشيدك او كون: « اليوم دفنت الفقه‌والعربيه » ديديكی مشهور- در. كسائينك الك معروف تأليفاتی بروجه آتيدر : «كتاب معانی‌القرآن »، «كتاب‌مختصرفی‌النحو » ، «كتاب‌القراآت »، «كتاب العدد » ، «كتاب مقطوع القرآن وموصوله »، «كتاب النوادر »، «كتاب‌الهجاء »، «كتاب‌المصادر » .

**كِسائی** { ( حكيم مجدالدين ابو اسحق ) ايران قدماء شعرا و علماسندن و رودكينك معاصرلرندن اولوب ، مروِلی ايدی. بتخصيص علم صرفه انتسابی وار ايدی. بر مدت آل سامان وسلاطين‌غزنين‌خدمتنده‌بولنوب، بعده تصفيهٔ درون جهتنه ميل ايله، كوشهٔ قناعته چكلمشيدی. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

دستی از پرده برون آمدچون عاج سفيد
كفقی ازميغ همی تيغ زند زهره و ماه
پشت دستی بمثل چون شكم قاقم نرم
چون دم قاقم سركرده انكشت سياه

**كَستل** { آيدين ولايت‌وسنجاغنده‌كی نازللی قصبه‌سنك اسكی‌اسمی‌اولديغی كبی، قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده وآنطاليه‌نك شمالنده دخی بو اسمله بر كول وكنارنده برقريه و خدا- وندكار ولايت وسنجاغنده دخی بيوك بر قريه او- لوب، غازی سلطان عثمان خان طرفندن فتح او- لنمشدی. بوكا كستلك دخی ديرلر.

**كسروان** { جبل لبنان‌متصرفلغنده‌وبيروتك شمالنده همنامی اولان كورفزك

اطرافنده بر قضا اولوب، ١٠ ناحیه و ٢٢٦ قریه-
دن مرکب اولدیغی حالده، ٤٧٩٠٠ اهالیسی واردر،
که بونلردن ٣٥٣٦٦ سی مارونی، ٣٤٣٦ سی
متولی، ١٠٠٤ ی اورتودوقس روم ، ٦٠٤ ی
قتولیك روم و ٣٨٠ ی مسلمدر . مرکزی
( غسیر ) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده،
پك منبت اولوب، خیلی ذخیره وسائره حاصل اولور.
باغلری‌ده چوق اولوب، شرابی مشهوردر. طوت
آغاجلری کلیتلی اولوب، خیلی مقدار ایپك قوزه‌سی
چیقار. بر قاچ چایی اولوب، مذکور قویه دوکیلور.

**کسری** ١ { خسرودن معرب ویا غلط اولان بو اسم ساسانیان سلاله‌سندن اولان
ایران قدیم ملوکنه وعلی الخصوص نوشیروانندن
صکره کیلره تعمیم اولنوب ، روم ایمپراطورلرینه
قیصر وچین حکمدارلرینه فغفور و خاقان دینلدیکی
کبی، بونلره دخی کسری دینلیردی.

**کسریه** { (Kastoria) آرناؤدلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و
کوریجه‌نك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق
همنامی اولان کولك ساحل غربیسنده وکولك ایچنه
اوزانمش بر شبه جزیره‌نك اوزرنده واقع قضا
مرکزی برقصبه اولوب ، ٨٠٠٠ اهالیسی ، ٧
جامع شریفی، ٣ تکیه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، ١ رشدیه
و ٣ صبیان مکتبی، ٢ کلیساسی ، بر حاوره‌سی ،
بر روم و بر اسرائیلی مکتبی ، ٥١٢ دکانی، ٣
خانی، ٢ حمامی وساعت قله‌سی واردر . هواسی
قیشین معتدل اولوب، یازین صیتمه‌لیجه‌در. قصبه‌ده
کورکجیلك صنعتی پك ایلری اولوب ، کلیتلی و ایی
کورکلر اعمال وهر طرفه ارسال اولنور. اسکی بر
قصبه اولوب، اسم قدیمی (کلترون ) در. اسکی
سور وقلعه‌سنك بعض خرابه‌لری باقیدر. بوقصبه‌ده
ترکجه، آرناؤدجه، بلغارجه، اولاخجه ، رومجه و
یهودیجه اوله‌رق آلتی لسان سویلنمسی غرائبدندر.

—— کسریه قضاسی کوریجه سنجاغنك جنوب
شرقی قسمنی تشکیل ایدوب، غرباً قولونیه، شمال
غربی جهتندن نفس کوریجه قضالریله شمال شرقی
طرفندن مناستر، شرق جنوبی جهتندن سرفیجه
سنجاقلریله، غرب جنوبی طرفندن دخی یانیه ولایتیله
محدوددر. خوروپشته، کلیسوره وبوبوچقو ناحیه‌لریله
برابر ١٢٠ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٤٥٩٩٤
کشی اولوب، نصفی بلغار و نصف دیگری اسلام
وخرستیان اوله‌رق آرناؤد، اولاخ ، روم و یهو-
دیدر. اراضیسی طاغلق اولوب ، غرب جهتنده
(غراموس)، جنوب جهتنده [( پیندوس )، شرق
طرفنده‌ده نرچقه سلسله‌لرینك اتکلری اوزانیور .
بو طاغلردن اینن صولرك برطاقی کسریه کولنه
دوکیلور، وچوغی بالاجتماع ، مذکور کولك آیاغی
دخی آله‌رق، اینجه قره‌صویی تشکیل ایدرلر، که
سلانیك کورفزینه دوکلك اوزره، جنوب شرقیه
طوغری آقه‌رق، سرفیجه سنجاغنه کیرر . انهار
مذکوره‌نك وادیلرنده بر خیلی منبت یرلری‌ده او-
لوب، حبوبات متنوعه ایله بعض میوه‌لر حاصل
اولور. اولاخلر وسائر اهالی طاغلرده‌کی مرعالرده
کلیتلی قیون و سائر حیوانات بسلیوب ، قیشین
قیشلاقلره ایندیررلر. صنایع محلیه مرکزده‌کی کور-
کجیلکله یوکدن شیاق، عبا، ولنجه کبی شیلر نسجندن
ویاغ وپینیرله شراب اعمالندن عبارتدر . قضانك
واردات سنویه‌سی ٤٣٠٠٠ و مصارف محلیه‌سی
٣٥٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

—— کسریه کولی غیر منتظم صورتده مدور-
الشکل اولوب، قطری ٩ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه-
سی ٥٠٨٠ یکی دونمدر. سطحنك حذای بحردن
ارتفاعی ٦٢٤ متره اولوب، الك درین محلنده عمقی
٢٤ متره‌در. اطرافندن برقاچ چای ودره بو کوله
دوکیلوب، فضلهٔ میاهی جنوب غربی کوشه‌سندن
چیقه‌رق، قره‌صویه دوکیلور. ساحل شرقیسی طاغ
اتکلرندن عبارت اولوب، سائر جهتلری کنیشجه بر
اووه ایله محاطدر. ساحل غربیسنده‌کی شبه‌جزیره‌نك
اوزرنده کسریه قصبه‌سی بولنوب، سائر طرفلری‌ده
کویلر وچفتلکلرله محاط اولدیغندن، کوزل برمنظره
ابراز ایدر. صویی یوصون طوتدیغیچون شربه پك
صالح دکلسه‌ده، قصبه‌نك بشقه صویی اولمیوب ،
بوندن ایچیلیر. بالیقلری چوق اولوب، صیدماهیدن
سنوی ٨٠٠٠ لیراقدر رسم آلنیر. آنجق بالیقلرینك
اتی بطیءالهضمدر.

**کسکر** { بصره ایله کوفه آره‌سنده برناحیه نك اسکی اسمی اولوب ، مرکزی
مشهور واسط قصبه‌سی و بونك بناسندن اول

( خسرو سابور ) ایدی، وقتیله نهر وانه‌و بصره‌نك بولندیغی محله‌قدر ممتد اولوردی. طاؤق‌و پلیچلرینك کثرتیله واوجوزلغیله مشهور ایدی.

**کسکمت** { ( Kesckemet ) مجارستانك پشته ایالتنده و پشته‌نك ٨٥ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده اوله‌رق شهرمذکوردن سکدینه‌کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٤٤ ٨٩٠ اهالیسی ، پك بیوك حیوانات بازاری، صابون فابریقه‌لری واطرافنده کلیتلی توتون واوزوم محصولاتی واردر.

**کسکیم** { ارضروم‌ولایت‌وسنجاغنك‌منتهای شمالنده بر قضا اولوب ، حدود جنوبیه‌سی ارضرومك ٥٥ ، ومرکزی اولان ( اوکدم ) قریه‌سی ٨٢ کیلومتره شمالنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری چوروق‌صو وادیسی بونجه ممتد بریر اولوب، شمال‌غربی‌طرفندن طربزون ولایتیله، جنوب غربی جهتندن ارزنجان سنجاغیله، شرق جنوبی طرفندن تورتوم قضاسیله، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر. مرکزدن اداره اولنور ١٣ ناحیه ایله ٦١ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٩ ٩٦١ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ٢٣ ٩٢٩ مسلم ، ٧٦١ ی ارمنی ، ٥١٩٣ ی ارمنی‌قتولیکی، ٥٨ ی‌ده رومدر. اراضیسی‌طاغلق ایسه‌ده، قسم اعظمی منبت وسبزه ومیوه باغچه‌لری چوقدر. یالکز طربزون حدودینی آیران طاغلرك اتکلری طاشلق و قورودر . مذکور چوروق صو نهری قضایی بوینه شق ایدوب ، صاغ و صولدن بر چوق چایلر اخذ ایتدکدن صکره ، روسیه حدودینه داخل اولور. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، داری ، نخود ، مرجك، بقله ، فاصولیه، مصر، پرنج و سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. بر قاچ اورمانی اولوب ، مختلف اشجار یتیشیورسه‌ده وسائط نقلیه‌دن طولایی کراسته‌جه استفاده اولنه‌میور. آلچی وکرچ طاشی چوق بولندیغی کبی، بعض محللرنده‌دمیر معدنی‌دخی‌بولنوب، اهالی طرفندن طرز قدیم‌اوزره چیقاریلیور. صنایع محلیه عجم تقلیدی شال ایله مانوسه و بز وسائره نسجندن عبارتدر. قضاداخلنده ١٥ جامع‌ومسجد، ٢ ارمنی و ١٧ قتولیك کلیساسی، ٥ مدرسه ، ٢ ارمنی و ١٠ قتولیك مکتبی، بر قشله وبر عسکری خسته‌خانه‌سی بولنیور.

**کسکین** { آنقره‌ولایتنك‌قیرشهری‌سنجاغنده برقضا اولوب ، لواء مذکورك قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، جنوباً نفس قیر شهری، جنوب شرق طرفندن مجیدیه قضاسیله ، شرقاً چوروم‌سنجاغیله، شمالاً قسطمونی‌ولایتیله، شمال غربی جهتندن وغرباً آنقره سنجاغیله،غرب جنوبی طرفندن‌ده قونیه ولایتیله محدوددر. واسع بر قضا اولوب ، سلمانلی ناحیه‌سیله برابر ١٨٩ قریه‌دن مرکب اولدیغی‌حالده، ٢٦ ١٨١ اهالیسی واردر، که بونلردن مرکز قضا اولان معدن‌قصبه‌سنده بولنان ١٤٢٦ روم و ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی خفیف‌صورتده عارضه‌لی اولوب، اورمانلرله مستور بعض اوفق طاغلری و تپه‌لری واردر. قزیل ایرماق حدود غربیه وشمالیه‌سنی وبوکا تابع اولان دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه‌سنی تحدید ایدوب ، میاه جاریه‌سی بو ایکی نهره دوکیلور . طوپراغی پك منبت اولوب، هله باغلریله اشجار مثمره‌سی پك چوق و میوه‌سی مبذولدر . بغدای ، آرپه وسائر حبوباتله براز باموق دخی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌دن ٦٦ ٦٢٠ تفتیك‌کچیسی، ٥٢ ٨٤٣ قیون، ٤٤٢٥ عادی کچی بولنوب، سنوی ٥٣ ٥٠٠ قیه تفتیك، ٢١ ٠٠٠ قیه یپاغی و ٤٣٢٠ قیه‌قیل آلنمقده‌در. قضانك ویرکی واعشار و رسوم و اغنام وارداتی ١١ ٣٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

**کسلر** { ( Gessler ) اون دردنجی قرن میلادی ابتدالرنده آوستریا دولتنك اسویچ واوری والیسی اولوب، ارتکاب ایتدیکی مظالمله اهالیی عصیانه مجبور ایده‌رك، اسویچره‌نك استقلالنه سبب اولمش ؛ و ١٣٠٨ ده مشهور (کوییوم تل ) یدیله قتل اولنمشدر .

**کسندیره** { ( Kassandra ) سلانیك ولایتنك جنوبنده واقع (خالکیدیق) شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده اینك ممه‌سنك امزیکلری صورتنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانان اوچ شبه جزیره‌نك الك غربیسی

اولوب، بونكله اورته‌ده‌كی (لونغوس) شبه‌جزیره‌سی آره‌سنده‌كی كورفزه دخی كسندیره كورفزی دینور. شبه‌جزیره پك طار اولان (پتاق) برزخیله قره‌یه مربوط اولوب، همنامی اولان كورفزله سلانیك كورفزی آره‌سنده ٥٠ كیلومترەلك مسافه‌ده ممتد اولور. اك كنیش یری اورته‌سی اولوب، اوراده غربه طوغری ینه (كسندیره برونی) نامیله اوزون وصیوری بر برون اوزانیور. منتهای جنوبنده‌ده (پالوری) و(آی نیقوله) برونلری بولنیور. شبه جزیره‌نك اسم قدیمی (پالنه) اولوب، بعده اسكندردن صكره ماكدونیه ده حكم سورن (قاساندر) ك الیوم (یكی كسندیره) نامیله موجود قریه‌نك موقعنده اعمار ایتمش اولدیغی (قاساندریه) قصبه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. قصبهٔ مذكوره دها اول (پونیده) تسمیه اولنوردی. شبه جزیره‌نك اراضیسی طاغلق اولوب، اتكلرنده و ساحللرنده بر قاچ قریه‌سی وازآن جمله غرب جنوبی جهتنده یكی كسندیره اسمیله بیوجك بر كویی واردر. — كسندیره كورفزی بیضی الشكل اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ٥٥ واك كنیش یرنده اكی ٢٥ كیلومتره‌در. شرق جنوبی جهتنده (قولفو) اسمیله بر آطه وسواحل شرقیه‌سنده بر قاچ اسكله واردر.

**كسندیره** { سلانیك ولایت وسنجاغنده بر قضا اولوب، ولایتك منتهای جنوبنده‌كی خالكیدیق شبه‌جزیره‌سنك قسم اعظمندن عبارتدر. یالكز بو شبه جزیره‌نك جنوب شرقیه طوغری اوزاتدیغی اوچ شبه جزیره‌دن اك شرقیسی اولان (آینوروز) شبه جزیره سی كسندیره‌یه ملحق اولمیوب، آیریجه بر قضا اتخاذ اولنمشدر. كسندیره قضاسی غرب شمالی طرفندن سلانیك مركزقضاسیله، شمالاً لنقظه، جنوب شرقی كوشه‌سنده برآز یرده آینوروز قضالریله وسائر طرفلردن دكیزله محاطدر. مركزی سلانیكك ٤٨ كیلومتره شرق جنوبیسنده واقع و ٢١٣٤ اهالیی حاوی (پولیروز) قریه‌سیدر. قضا همنامی اولان شبه جزیره‌دن عبارت كسندیره ناحیه‌سیله برابر ١٤٧ قریه‌دن مركب اولوب، ٤٤ ٨٧٢ اهالیسی واردر، كه بونلرك ١٥ ٠٠٠ قدری مسلم وقصوری رومدر. اراضیسی طاغلق اولوب، سواحلنده سلانیك، كسندیره، آینوروز واورفانو كورفزلری بولنیور؛ وبو كورفزلره دوكیلور بر قاچ كوچك نهری واردر. كسندیره ولونغوس شبه جزیره‌لری چبلاق وطاشلق ایسه‌ده، قضانك قره‌یه مربوط طرفلری وعلی الخصوص مركزینك جوارلری اورمانلقدر. وضعیتی جنوبه طوغری معروض اولدیغندن، هواسی ملایم اولوب، زیتون و طوت آغاجلری چوقدر؛ واهالیسی ایپك بوجكی یتیشدیروب، قوزه چیقارمغه كیتدكجه زیاده میل واهتمام كوسترمكده درلر. زیتونلری ایكی سنه‌ده برخیلی محصول ویررلر. بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، بورجاق، مصر، سیسام و سائر حبوباتله پاموق، توتون وسائره دخی حاصل اولوب، محصولات زرعیه وبال وسائره اخراجندن سنه‌ده ٦٠ ٠٠٠ لیرا قدر قضایه كیرمكده‌در. قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. باغلری‌ده چوق اولوب، خیلی مقدار شراب یاپیلیر. قادینلر طرفندن یپاغی وكچی قیلندن اولدقجه ظریف كیلملر نسج اولنور. آیاماق قریه‌سنده ایلولده بر حیوان پنایری قوریلوب، ایكی كون دوام ایدر، وخیلی آلیش وریش اولور. قضانك واردات سنویه‌سی ٤٨ ٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بر قاچ یرنده قروم معدنی بولنوب، بری چیقارلقده‌در. آلتون وكومش وسائر معدنلر بولندیغی دخی تحقق ایتمشدر. داخل قضاده ٤٠ اسلام و٧٦ روم مكتبی موجوددر.

**كسنر** { (Gesner) آلمانیه‌نك اك مشهور طبیعیونندن اولوب، ١٥١٦ ده زوریخده طوغمش، و ١٥٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. پك فقیر اولدیغی حالده، تحصیل علومه دوامله، فن طبده شهادتنامه آلمش؛ وزوریخده تاریخ طبیعی معلمی اولمش ایدی. تدریس ایتدیكی فنده بر چوق تدقیقات اجرا، وبعض كتابلر تحریر ایدهرك، بحق (آلمانیه‌نك پلینی) لقبنی آلمش ایدی. بر علت مستولیه‌نك ظهورنده مصابلره باقمق خصوصنده كوستردیكی غیرت وفدا كارلغك قربانی اولمشدر.

— بو اسمله آلمانیه علماسندن دیكر اوچ ذات دخی كلوب، علوم وفنونه خیلی خدمتلر ایتمشلردر.

**كِسوَتى** { ايران شعراسندن اولوب، يزد - ليدر. وطنداشلرى اولان معاصرين شعرا ايله برابر يزدك صاحبى شاه نعمة اللهك هجونده بولنمش؛ ومشار اليه شعرانى جمع ايله، مجازاة ايتمك ايستديكنده، صاحب ترجمه ( شاه طاهر دكنى ) نك بر مطلعنى بروجه آتى تضمين ايله تقديم ايده‌رك، جمله‌نك عفوينى موجب اولمشدى :

شاها زخانه از پى ايذاى شاعران
بيرون ميا كه شهرهٔ ايام ميشوى
ماهجو ميكنيم وتو ايذا چه فائده
ما كشته ميشويم وتو بد نام ميشوى

**كَش** { ( ومعربى كس ) بخارا خانلغنده واقع اولوب، تيمورلنكك مسقط رأسى اولان ( شهرسبز ) ك اسم اصليسيدر . [ « شهر سبز » ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**كِشان** { ادرنه ولايتنك كليبولى سنجاغنده وكليبولينك ٥٥ كيلومتره شمالنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى، ٤ جامع شريفى، ٤ مسجدى، متصوفين مؤلفيندن شيخ سليمان ذاتينك وديكر بعض ذواتك تربه‌لرى ، ١٥ چشمه‌سى، ٢ كليساسى ودباغخانه وكره‌ميتخانه كبى بعض عملخانه‌لرى واردر.

— كشان قضاسى غرباً اينوز واپيصاله، شمالاً جسرارگنه، شرقاً معلقره‌قضالريله، جنوباً دخى شاركوى قضاسيله وساروز كورفزيله محدوداولوب، فخرى مديرلرله اداره اولنور پاشا يكيت، غره‌بونه وصولجه اسملريله ٣ ناحيه و ٤١ قريه‌يى حاوى اولديغى حالده، ٢٤٨٩٤ اهاليسى واردر. اهاليسنك قسم اعظمى مسلم وترك اولوب، قصورى روم وسائره‌در اراضيسى عارضه‌لى اولوب، كوزل اووه ووادپلرى دخى حاويدر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله سبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، حيوانات اهليه‌سى دخى چوقجه‌در . مياه جاريه‌سى غربه طوغرى آقوب، صريع ايرماغنه دوكيلور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد، ٢٥ كليسا، ٥٠٢ دكان، ٦٠ مخزن، ٢ اون فابريقه‌سى، ١١٧ يل دكرمنى، ١١ طوغله وكرميت ودستى فرونى و ٥ دباغخانه موجوددر. واردات سنويه‌سى ٢٠٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در.

**كَشانيه** { ماوراء نهرده صغد و اديسنك شمالنده وسمرقنددن ١٢ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، اهاليسنك ارباب ثروت وسامانددن اولديغنى ومشاهير علمادن بعض ذواتك مسقط رأسى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كِشت** { كيلانده بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

**گشتاسب** { ايران ملوك قديمه‌سندن كيانيان سلاله‌سنك بشنجى حكمدارى اولوب، لهراسبك اوغلى وخلفيدر. زردشت بونك زماننده ظهور ايدوب، آيين مجوسى اظهار ايتمكله، كشتاسب كنديسنى يانه‌جلب، ودينى قبول ايده‌رك، ايرانه، نشر وبر چوق آتشكده‌لر تأسيس ايتمشدى. توران حكمدارى ( ارجاسب ) ايرانه تجاوزله، پدرى لهراسبى قتل، وقيزلرينى تحت اسارتده تورانه نقل ايتمش اولديغندن، كشتاسب پدرينك انتقامنى اخذ، وهمشيره‌لرينى تخليص ايچون، قهرمانلقله مشهور اولان اوغلى اسفنديارى عساكر وفيره ايله تورانه كوندروب ، طول مدت اوراده حرب ايتمشدر. اسفنديار بو سفردن مظفراً عودتنده پدرندن تختى طلب ايتديكندن، كشتاسب محضا اسفنديارى تلف ايتديرمك ايچون، رستم زالى باغلايوب كتيرمك مأموريتيله سيستانه كوندرمش؛ وواقع اولان محاربه‌ده رستم اسفنديارى قتل ايتمشدى . كشتاسب دها بر مدت حكومت سوروب، بعده تورونى بهمنى تخته اقعادله، اختيارعزلت ايتمشدى. كشتاسبك يونان قديم تاريخلرنده هوستاسب ( Hystaspe ) واسفنديارك برنجى داريوس ديلديكى معلوم اولوب، بو حالده قبل الميلاد ٥٢٠ تاريخندن اول حكم سورمش اولديغى آ كلاشيليور. حكيم ( جاماسب ) دخى بونك زماننده ايدى.

**كَشفَريد** { حلب طاغلرنده بر ير اولوب، اوراده ٥٦١ تاريخنده ادعاى نبوتله برى ظهور ايتمش، وشام عسكرى طرفندن قتل اولنمشدى.

**كشفى** { اوتنجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجیسی دیار کرمانده کدوس قصبه‌سندن اولوب، حسبینك برادری ایدی. شوشعر اونکدر:

دل رقیبیله کوروب سن صنمی آه دیدی
برج عقربده ینه سیر ایدر اول ماه دیدی
باغ وکلشنده کوروب قامت ورفتارکی سرو
بر ایاغ اوزره طوروب یاربجك الله دیدی

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اونوب، ابتدا دانشمندلکه وبعده ملك کتابته سلوك ایتمشدی. شوبیت اونکدر.

کج باقدی مکر یوزکه سن قبلهٔ جانك
چکدی کوزینه میل مژهٔك قبله نمانك

**کشفی** { هندستان شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصی اولوب، برنجیسی (میر محمد صالح) جهانکیر شاهك زماننده یاشامش؛ و«مجموعهٔ راز» عنوانیله ۲۷۰ بیتدن مرکب بر ترجیع بند یازوب، ۱۰۶۰ تاریخنده اکره‌ده وفات ایتمشدر. — ایکنجیسی (شاه محمد سلامة الله) فارسی بر دیوانك صاحبیدر، که کندیسنك وفاتندن صکره ۱۲۷۹ ده طبع ونشر اولنمشدر. اشعارلرینه دسترس اولنه‌مدی.

**کشمیر** { (Cachemire, Kachmir) هندستانك منتهای شمالنده وهیمالایه سلسلهٔ جبال عظیمه‌سنك غرب جهتنده انکلیز حکومتنه تابع برحکومت ممتازه وواسع بر مملکت اولوب، حکومت مذکوره اصل کشمیردن بشقه پنجاب وتبیتدن و سائر او جوارلردن بعض یرلری شاملدر. بو اضافاتیله برابر کشمیر ۳۲°۳۰′ ایله ۳۶°۴۰′ عرض شمالی و ۷۱°۱۰′ ایله ۷۷°۴۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۸ ۵۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۵۳۵ ۰۰۰ کشیدر. شمالاً قره قوروم و (قوئن‌لون) طاغلریله ترکستان شرقیدن آیرلمش اولوب، شرقاً چینه تابع تبیتله، جنوباً انکلتره‌یه تابع پنجابله، غرباً دخی افغانستانك منتهای شمال شرقیسنده مستقل برحالده بولنان (یاغستان) ممالکیله محدوددر.

کشمیرده حکم سورن مهراجه یعنی بیوك راجه (جامو) شهرنده اقامت ایدر؛ واساساً مستقل اولوب، انکلیز حکومتیله تدافعی و تعرضی اتفاق واردر. جزئی بر ویرکی دخی ویریورسه‌ده، بونی یالکز (جامو) ایچون ویروب، اصل کشمیر هیچ بر ویرکی ایله مکلف دکلدر، وبناءً علیه مستقل عد اولنه‌بیلیر. کشمیرك مرکزی کشمیر دخی دینلن (سیرینا کار) شهریدر. اصل کشمیر هر طرفدن طاغلرله محاط بیضی الشکل بر حوضه‌دن عبارت اولوب، ۳۳°۱۵′ ایله ۳۴°۳۵′ عرض شمالی و ۷۱°۵۰′ ایله ۷۳°۲۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه بویی ۱۸۵ کیلومتره واکی ۸۰ ایله ۱۲۰ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. بو وجهله کشمیر سیاسی ایله کشمیر جغرافی یعنی کشمیر حکومتیله کشمیر خطه‌سی آره‌سنده عموم و خصوص قبیلندن بیوك بر فرق واردر. حوضه‌نك دوز اولان اورته‌سی حذای بحردن ۱۸۳۰ و پنجاب اووه‌لرندن ۱۵۲۵ متره یوکسکدر. اطرافنده‌کی طاغلرك تپه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب، بونلردن نبعان ایدن بر چوق چایلر حوضه‌یی بر یاندن بر یانه شق ایدن سند ایرماغنه تابع (چلام) نهرینه دوکیلوب، بو نهر اتربهٔ مترسبه‌دن عبارت و پك منبت اولان اووه‌یی سقی وارواایتدکدن صکره، مملکتك غرب شمالیسنده واقع اولان وعادتا برتك قپوسی حکمنده بولنان (بارلوله) بوغازندن خروجله، پنجاب اووه‌لرینه ایتمك اوزره، جنوب غربی‌یه طوغری آقار. بو بوغازك وقتیله قپالی اولمسیله کشمیر حوضه‌سنك کول حالنده بولنمش اولدیغی افواه اهالیده متواتر اولوب، آثار ارضیه‌دن دخی بو آکلاشیلیورسه‌ده، بوغازك آچلمسیله کولك نهره تحولی شبهه‌سز خلقت بشر دورندن اول وقوع بولمش برایشدر. اطرافنده‌کی طاغلرك الك یوکسکلری شمال شرقی جهتنده‌کیلر اولوب، ۶۰۰۰ واك یوکسك ذروه‌سنك ۸۱۰۵ متره ارتفاعی واردر. شمال غربی جهتنده‌کی طاغلر ۳۵۰۰ ایله ۴۰۰۰، جنوب غربی یعنی پنجاب طرفنده‌کیلر ۴۰۰۰ ایله ۵۰۰۰ متره‌آره‌لرنده‌در؛ وشرق جنوبی طرفنده‌کی طاغلر ۳۰۰۰ متره‌یه قدر اینر. بو طاغلرك آره‌لرنده کچید ویرر اون اون بش بوغاز واردر. کشمیر حوضه‌سنده بر چوق کوللر بولنوب، الك بیوکی (والار) کولیدر، که جلام مجراسی اوزرنده اولوب، بویی ۳۴ واکی ۱۴ کیلومتره‌در. مرکزی

قربنده اولان کشمیر کولنك‌ده بویی ١٠ و اکی ٦ کیلومتره‌در.

کشمیرك هواسی سائر هیمالایه وادیلرینك کینه معادل ایسه‌ده، غرب جهتندن کلن یاغمورلره معروض اولمسی سایه‌سنده اونلردن فرقی واردر. کانونلرله شباطده قیش شدتله حکمنی اجرا ایدوب، چوق یاغمور یاغار. یازین هوا یابس ایسه‌ده، تموز واغستوسده فرطونه‌لر کثیر الوقوعدر. ایلك وصوك بهارلرده نهرلرك طغیانندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولایی هوا صیتمه‌لی و آغردر. وقتیله اهالی انهارك کنارلرنده سدلر یاپه‌رق، بو فنالغك اوکنی آلمقده ایکن ، حکومت حاضره‌نك مظالمی اکثر اهالی‌یی طاغیتمش اولمغله، اووه‌لر کیتدکجه بطاقلغه تحول ایدوب، مملکت خراب اولمقده‌در. نباتاتجه کشمیرك هندك اقطار شمالیه‌سندن فرقی اولوب، آلچق طرفلرنده باشلیجه چنار وقواق ایله سکود آغاجی ویوکسك محللرنده چام، میشه وقاین آغاجلری بولنور. اووه‌ده آوروپا قطعه‌سنده یتیشن اشجار مثمره‌نك اکثری حاصل اولوب، بونلرك بعضلری آلچق تپه‌لرده یبانی حالنده دخی بولنیور. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، آنجق سنه‌ده یالکز بر کره محصول ویریور. سائر حبوبات‌له اوزوم دخی اولور. کشمیرك ذروه‌لری سرمدی قارلرله و اتکلری صیق اورمانلرله مستور جبال مرتفعه ایله محاط واشجار وازهار واثمار کوناکون ایله مزین اولان وادیسی، بوکا اینن چایلرك تشکیل ایتدکلری شلاله‌لر وچاغلینلر، کوللرك سمانك رنك زمردینی عکس ایتدیرر آیینه کبی سطحلری، چایر واکینلرك بربحر اخضر کبی تموجی والحاصل هر وجهله اولان حسن ولطافت طبیعیه‌سی هند وایران شاعرلرینی وصفندن عاجز براقمش ، وآوروپالی سیاحلری حیرته دوچار ایده‌کلمشدر. حیوانات وحشیه‌سی: بوز ویا سیاه آیی، قورت، چقال، تیلکی، چیزکیلی بر جنس پارس، کیك، غزال، مسك آهوسی، یبانی کچی، طاوشان، ککلیك، چوللق وسائر آوحیواناتندن عبارتدر. آتلری کوچك ایسه‌ده ، قوتلی وآتشلی اولوب، علی الخصوص کشمیرك طاغلرنده‌کی صرب یوللرده یوریمکه الویریشلیدر.

مرکزی اولان وکشمیر دخی دینلن سرینا کار شهرندن صکره باشلیجه معموره‌لری : اسلام آباد، شاه آباد، سامپور، سوپور، بجهار، شاپیان، براموله وجیراردر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم اولوب، قراده اکثریت اوزره سنی وشهرلرده شیعیدر. شیعیلر باشلیجه شال وسائره نسجیله وسنیلر زراعتله مشغولدرلر. اهالئ غیر مسلمه‌سنك بر قسمی براهما دیننه تابعدر، وبر قسمی‌ده (سیخ) طائفه‌سندن عبارتدر. کشمیریلر کرك لسانجه وکرك سیماجه اطرافلرنده‌کی اقوامدن فرقلیدرلر. سیمالری دوزکون وتناسب اعضالری مکمل اولوب، سائر هندلیلردن چوق بیاضدرلر؛ واچلرنده مائی ویا یشیل کوزلی وکسنانه رنکنده صقاللی آدملر چوقدر، صاچ وصقاللری پك یومشاق و صیقدر. هله قادینلری حسن وجماللریله بتون آسیاده شهرت بولمشلردر. قیافتلری وخانه‌لری دخی لطیف برطرز وصورتده‌در. آنجق جسارت وشجاعتجه پك‌ده مکمل دکلدرلر. لسانلری سانسکریدن مشتق اولدیغی حالده، هندستانی (یعنی اردو) ویجانی لسانلرندن چوق فرقلیدر. کشمیر اهالیسی بوندن ٧٠ سنه اول ٨٠٠ ٠٠٠ مقدارینی متجاوز ایکن، ١٢ ٠٠٠ کشینك تلفنی موجب اولان شدتلی بر حرکت ارضله بونی متعاقباً ظهور ایدوب ١٠٠ ٠٠٠ کشینك تلفنی موجب اولان قولره وبعده اهالینك طاغلمسنی انتاج ایدن قیتلق وبو مصائبی تعقیب ایدن حکومت محلیه مظالمی اهالی‌یی یاری یاری‌یه ایندیرمش؛ وآنجق شوصوك زمانلرده یکیدن اهالی تکثره باشلامشدر.

صنایع محلیه‌نك الك برنجیسی وبو مملکتك بتون عالمده شهرتنی موجب اولانی کشمیر شاللرینك اعمالیدر. بو شاللر حیوانات بیتیه‌لرندن اولان بر جنس کچینك قیلیله تیبت ویا پامیردن جلب ایتدکلری بر جنس یبانی کچینك قیلندن یاپیلوب، ١٠٠ ٠٠٠ قدر قادین بونلری اکرمکله اشتغال ایدرلر. اصل کشمیریلرك مهارتی بویامق خصوصنده اولوب، برقاچ رنکك مختلف صورتده جمع واختلاطندن ٦٤ رنك حاصل ایدرلر. بو شاللرك بهری محلنده ٥ ٠٠٠ دن ١٧ ٥٠٠ فرانغه قدر صاتیلیور. ایکنجی درجه‌ده دخی کل یاغی اولوب، مملکتده کثرتله حاصل اولان کللردن برخیلی کل یاغی اخراج ایدرلر.

كشميرك تاريخ قديمى مجهول اولوب، ميلاد عيسى (عم) دن ايكى وايكى بچق قرن اول (آسوقه) حكمدارينك جملهٔ ممالكندن بولنمش اولديغى مظنوندر . موقعنك هر طرفدن قپالى و طبيعى صورتده مستحكم اولمسى بو مملكتى سلطان محمود غزنوى وسائر غزاة اسلاميه‌نك ترقياتندن محافظه ايتمش ايسه‌ده، نهايت ٧١٥ تاريخنده شمس الدين غورى طرفندن فتح، ودين اسلام بورايه ادخال اولنه‌رق، آز مدت ظرفنده تعمم ايتمشدر. ٩٨٨ ده اكبر شاه طرفندن ضبط، وهند ممالكنه الحاق اولنمش ايكن، ١١٦٦ ده نادر شاه جانبندن اله كچيريلوب، افغانستانه علاوه اولنمشدى . ١٢٣١ تاريخنده (سيخ) قومى ديكرلرينه واكثريت اوزره بولنان مسلمانلره‌ده غلبه‌چاله‌رق، بر حكومت تأسيس ايتمشلردر، كه بو حكومت هندستانده‌كى انكليز حكومتيله اتفاق ايده‌رك، بر مقدارده ويركى ويره‌رك، استقبالنى تأمين ايتمشدر؛ وبو قوته طيانه‌رق، مملكتده اجراى مظالمله، تخريباتى تكثير ايتمكده‌در .

**كشن چند** { هندستانك مشاهير شعراسندن اولوب ، (اخلاص) تخلص ايدردى. بر همنى المذهب اولوب، دهلينك بر بيوك عائله‌سنه منسوب ايدى. ١١٣٦ تاريخنده «هميشه بهار» عنوانيله بر تذكرة الشعرا يازمشدر .

**كشو** { (Ké-cho) [ «هانوى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله. ]

**كشيش طاغى** { (Olympe de Bithynie) آناطولينك غرب شمالى جهتنده وخداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده وبروسه شهرينك جنوب شرقيسنده واقع يوكسك ومنفرد بر طاغ اولوب، غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه طوغرى ٤٠ كيلومترەلك محلده ممتد اولور. ارتفاعى تماميله معين اوليوب، ٢٥٣٠ متره تخمين اولنمشدر. اتكلرينك آشاغيلرى ميشه، كستانه، چنار، جوز وسائر آغاجلرى وكوزل مرعالرله پك چوق صولرى حاويدر. دها يوقاريلرى چام آغاجنك انواعنى حاوى اولوب، نهايت ذروه‌لرى واوستنده‌كى يايله‌لر سرمدى قارلرله مستوردر. استانبولدن كوزيكن بو طاغك اوستنك كوزل منظره‌سى اولوب، پايتختى وقره دكيزله مرمره وقلعهٔ سلطانيه بوغازى وسقاريه واديسى سير اولنور. اطرانوس نهرى جنوب غربى اتكلرينى طولاشه‌رق، اوجهتدن اينن چايلرى اخذ ايتديكى كبى، شرق اتكلرندن اينن صولر دخى اينه‌كول وكوكصو واسطه‌سيله سقاريه ايرماغنه دوكيلور. بروسه شهرى بو طاغك شمال غربى اتكنده واقع اولوب، شهرك اوستنده درجه درجه آقار صوئوق صولرى ومسيره‌لرى واردر. وقتيله مناسترلرى چوق اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر. ازمنهٔ قديمه‌ده جانوار وسائر حيوانات وحشيه‌سيله مشهور اولوب، آوا چيون كيديليردى. بعده خيدودلر ملجئى اولمشيدى. اليوم آو حيواناتى چوقدر. اوستنده نباتات طبيه‌نك انواعى دخى بولنور. اسم قديمى (اوليمپوس) اولوب، بواسمله تساليا وقبريسده دخى بر ر طاغ بولنديغندن، بوكا (بيتينيا اوليمپوسى) ديرلردى .

**كعب** { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، آتيده ذكر اولنه‌جق اولان (كعب بن زهير) ايله (كعب بن مالك) دن ماعدا الك معروفلرى بروجه آتيدر: (كعب بن سور الازدى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، خلافت جناب فاروقيده حضور خليفه‌ده بر مسئلهٔ شرعيه‌يى فصل ايتمكله، خليفهٔ مشاراليه جانبندن بصره قاضيلغنه نصب بيورلمش ؛ وخلافت ذى النورينده دخى بو مأموريتده بولنوب، جمل وقعه‌سنده حضرت عايشه (رضها) طرفنى التزام ايده‌رك، مصحف شريفى ارائه ايله خلقى حربه تشويق ايتمكده ايكن ، قتل اولنمشدر. — (كعب بن عدى التنوخى) كه اهل حيره‌نك نزد نبوى‌يه كوندردكلرى هيئتدن اولوب، مدينهٔ منوره‌يه وصولنى متعاقب، رحلت جناب نبوى وقوع بولمغله، زمان خلافت صديقيده اسلامه كلمش؛ وبعده جانب فاروقيدن رسالتله مصرده‌كى مقوقسك يانه اعزام بيوريلوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وذريتى مصرده قالمش ايدى. — (ابو اليسر كعب بن عمرو الانصارى الخزرجى السلمى) كه عقبه وبدر غزالرنده بولنوب ، بدر غزاسنده عسكر قريش بيننده بولنان عباس بن عبد المطلب (رضه)ى اسير طوتان بو ذاتدر. سائر غزواتده دخى معيت جناب نبويده وصفين محاربه‌سنده معيت جناب مرتضويده بولنمش؛ و٥٥ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايتمشدر . — (كعب بن عميد الغفارى) كه كبار

صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن دفعاتله سریه‌لر باشنده غزایه کوندرلمش؛ واز آنجمله ۹ نجی سال هجریده شام جهتنده ( ذات اصلاح ) ه اعزام بیورلمه‌رق، معیتی تلف اولدیغی حالده، کندیسی قورتلمش؛ وبر روایتده کندیسی دخی اوراده شهید اولمشدر.

**كعب الاحبار** { ( ابو اسحاق كعب بن مانع ) مشاهیر تابعیندن کثیر الروایه بر ذات اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت شرفنه نائل اوله‌مامش؛ وبر روایتده، شرف اسلامله مشرف اولمق اوزره، نزد رسالتپناهی‌یه متهیء عزیمت ایکن، ارتحال جناب نبوی‌یی وعربك ارتدادینی خبر آلوب، کری دونمش؛ و خلافت جناب فاروق زماننده اسلامه کلوب، ۳۲ تاریخنده وخلافت ذی النورینده وفات ایتمشدر.

**كعب بن زهير** { ( بن ابی سلمی المزنی ) صحابه‌دن ومشاهیر شعراء قریشدن اولوب، مشهور قصیدهٔ برده‌نك صاحبیدر. کندیسی برادری ( بجیر ) ایله قیونلرینی رعی ایتمکده ایکن، بجیر کندیسنی قیونلری یانده ترکله، نزد جناب نبوی‌یه کیدوب، عودتنده، دین اسلامی قبول ایتدیکنی بیان ایتدکده، کعب تعییب ایده‌رك، بر طاقم اشعار سویلمکله، بو اشعار مسموع جناب نبوی بیورلدقده، کعبك قانی هدر بیورلمش؛ وبونك اوزرینه برادری بجیر کندیسنه کلوب اسلامله مشرف اولمسنی مکتوبله تنبیه واخطار ایتمکله، حضرت رسول الله ( صلعم ) افندمزك طائفدن عودت نبویلرینی متعاقب کعب کلوب، مسجده داخل اولمش؛ وحضور نبویده مدح جناب رسالتپناهی‌یی متضمن نظم ایتمش اولدیغی قصیدهٔ مشهوره‌سنی اوقومغله برابر اسلامه کلمکله، جرم سابقی عفو بیورلدقدن ماعدا، فخر کائنات ( صلعم ) افندمز، بو قصیده‌یی کمال تقدیرلرندن، مبارك آرقه‌لرنده بولنان برده‌یی چیقاروب، کعبك آرقه‌سنه آتمش؛ وبو مناسبتله قصیدهٔ مذکوره « قصیدة البرده » عنوانیله شهرت بولمشدر. بردهٔ مبارکهٔ مذکوره‌نك بعده خلفاء امویه جانبندن کعبك ورثه‌سندن اشترا اولنه‌رق، بونلردن خلفاء عباسیه‌یه کچمش؛ وبونلرك مصرده بولنان اخیری طرفندن جنتمکان سلطان سلیم خان اوله تسلیم اولنه‌رق، الی یومناهذا مقام جلیل خلافت عظمانك نزد عالیسنده محفوظ بولنمش، وبزجه ( خرقهٔ شریف ) دینمکله شهرت بولمشدر. پدری زهیر دخی مشاهیر شعرادن ومعلقات سبعه‌دن برینك صاحبی اولوب، مبعث جناب نبویدن بر سنه مقدم وفات ایتمشدر. کعبك ایسه اونجی سال هجریده ارتحالی مرویدر. قصیدهٔ برده‌دن بشقه بر خیلی قصائد وسائر اشعاری اولوب، قصیدهٔ مذکوره‌دن تبرکاً بر ایکی بیت ایراد اولنور:

بانت سعاد فقلبي اليوم متبول
متيم اثرها لم يفد مكبول
ان الرسول لسيف يستضاء به
مهند من سيوف الله مسلول
انبئت ان رسول الله او عدني
والعفو عند رسول الله مأمول

**كعب بن مالك** { ( ابو عبدالله — بن ابی كعب الانصاری الخزرجی السلمی ) صحابه وشعرادن اولوب، عقبه بیعتنده حاضر بولنمش؛ ومدینهٔ منوره‌یه هجرت بیورلدقدن صکره، کندیسنك حضرت طلحه (رضه) ایله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یالکز بدر غزاسیله تبوك غزاسنه کیده‌مه‌مشیدی. بو ایکنجی غزایه دیکر ایکی ذاتله برابر شدت حرارتدن کیده‌میوب، حقلرنده « وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى اذا ضاقت عليهم الارض بما رحبت » آیت کریمه‌سی نازل اولمشیدی. احد وقعه‌سنده جانسپارانه حرب ایدوب، اون بر یاره آلمشیدی. حسان بن ثابت و عبدالله بن رواحه ایله برابر شعراء جناب رسالتپناهیدن اولوب، جناب حسان قریشك نسللرینی وعبدالله بن رواحه کفرلرینی تعییب ایتدیکی حالده، کعب حرب ایله کندیلرینی تهدید ایدردی. کعب بن مالك ۴۰ سنهٔ هجریه‌سندن اولجه وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندر.

قضينا من تهامة كل وتر
وخيبر ثم اغمدنا السيوفا
تخبرنا ولو نطقت لقالت
قواطعهن دوساً او ثقيفا

**كعبه** { قبلهٔ مقدسهٔ مسلمین اولان بیت الله الحرامك اسمیدر، که مکعب الشکل وبر روایتده مرتفع البنا اولدیغندن وضع اولنمشدر. کعبهٔ معظمه‌نك موقعی تا خلقت عالمدن مستثنی و معزز اولوب، حضرت آدم (عم)ك دخی اورایه هبوط

ایتمش اولدیغی مرویدر . حضرت ابراهیم ( عم ) هاجر وحضرت اسماعیل (عم) ایله برلکده حجازه واردیغنده، تلقی ایلدیکی امر الهی اوزرینه، وملا- ئکه‌نك یاردیم وارائه‌سیله او موقعده کعبهٔ شریفه‌یی بنا ایدوب، حضرت اسماعیل ایله برابر طواف ایتمش؛ واو وقتدن موحدین ایچون بر زیارت و عبادت محلی اولمش ایدی. بعده دین حق اونودیلوب ، خلق عبادت اوثانه صاپدقلرنده، کعبه‌یی دخی بتخانه اتخاذ ایده‌رك، صنملرله طولدیرمشلردیسه‌ده، ینه طواف وسائر مناسك حجی اونوتمیوب، موسم مخصوصنده جزیرة العربك هر طرفندن وحیره وانبار و سائر جوارلردن بتون ابنای عرب ایفای حجه کیدرلر ایدی. ابتدا کعبه‌نك اوستی آچیق اولوب ، اك اول یمنك حمیر ملوکندن (تبع) اوستنی اورتمشیدی . کعبه‌نك محافظه واداره‌سی اوته‌دن بری قبیلهٔ قریشك النده اولوب، التجا ایدنلر ایچون مأمن عد اولنور ایدی. یمنی ضبط ایدن حبشه‌دن ابرهة الاشرم خطهٔ مذکوره‌ده جسیم ومزین بر معبد بنا ایده‌رك ، عربلری اورایه ایفای حجه دعوت ایتمش ایسه‌ده ، کیمسه اجابت ایتمیوب ، کعبهٔ مکرمه‌دن روکردان اولمدقلرندن، مرقوم کلیتلی عسکرله وبر طاقم فیللرله کعبه‌یی تخریب ایچون، حجازه کلدیکنده ، قریشیلر مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی درك ایله، طاغلره چکلمشلر ایسه‌ده،( سورهٔ فیل )ده اشارت بیورلدیغی اوزره، اصحاب فیل طیرا ابابیل طرفندن اتلاف اولنمش ایدی. آز وقت صکره بعثدن اول وفخر کائنات ( صلعم ) افندمز ۳۵ یاشلرنده ایکن، بیوك برسیل کلوب ، کعبه‌یی تخریب ایتمکله، یکیدن بناسنه بدأ اولنوب، جده‌ده قره‌یه دوشمش بیوك برسفینه‌نك کراسته‌سی نقل، واستعمال اولنمش؛ وبو دفعه قریش سیل قورقو- سندن وایستدکلرینی کیرمکه براقوب ایستدکلرینی براقما- مق ایچون، قپوسنی یوکسك یاپمشلردی. اثنای بناده رکنك وضعنه کلدکلرنده هر قبیله کندیسی رکنی وضع ایتمك ادعاسنه قالقیشمغله ، بینلرنده غاوغا حدوث ایتمك اوزره ایکن، مسجد قپوسندن اك اول کیرنی حکم نصب ایتمکه قرار ویرمشلر ؛ واك اول باب مذکوردن دخول بیوران تصادفاً فخر کائنات (صلعم) افندمز اولمغله ، بر ثوب طلب بیوروب ، رکنی بونك اوزرینه وضع ایله، هر قبیله‌یه ثوبك بر اوجنی طوتدیره‌رق، وضع ایتدیرمکله، نزاعك اوکنی آلمشلردی. بو وجهله کعبهٔ شریفه قپوسی یوکسك و (حجر) تعبیر اولنان جدار شمالیسی بنادن خارج اولدیغی حالده ثانیاً بنا اولنوب، وقت سعادتده بو حالده ایدی. اسلامده ابتدا بیت مقدس قبله اتخاذ اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً کعبهٔ معظمه‌نك قبله اتخاذی حقنده وحی نازل اولمشدر. هجرت نبویه‌نك اوتجی سالنده مکهٔ مکرمه‌نك فتحی میسر اولوب ، قبیلهٔ قریش کاملاً دین اسلامه داخل اولدقده ، کعبهٔ شریفه اوثان واصنامدن تطهیر بیورلمشیدی. عبدالله بن زبیر زمان خلافتنده کعبهٔ شریفه‌نك قپوسنی ایندیرمك، وحجری بنانك ایچنه آلمق آرزوسنی مبین بر حدیث شریفی حضرت عایشه ( رضها ) دن ایشیتمکله، اهل مکه‌نك تردد ومخالفتیله برابر ، بو بابده‌کی آرزوی نبوی‌یی یرینه کتیرمك مقصدیله ، کعبه‌یی هدم واو یولده یکیدن انشا ایتمشدی. مشار الیه حجاج بن یوسف طرفندن مکهٔ مکرمه‌ده محاصره اولندیغی وقت، کعبهٔ شریفه التجا ایتمکله ، حجاج بیت اللهی منجنیك ایله ییقوب، حجری یکیدن اسکی یرینه ارجاعله، کعبه‌یی رابعاً بنا ایتمشدر، که الی یومنا هذا قائم اولان بو بنادر. اك اول کعبهٔ شریفه‌یه دیباجدن پوشیده یاپدیران مشار الیه عبدالله بن الزبیر وبر روایتده یزید بن معاویه ویا عبدالملك بن مروان در، بیت المالدن درون کعبه‌ده مجمر وقنادیل یاقمق اصولی دخی مشار الیه عبدالله بن زبیر زمانندن عادت اولمشدر. حرمین خلافت عظمای اسلامیه ایله برابر سلاطین عظام عثمانیه‌یه کچه‌لیدن بری بهر سنه کعبهٔ معظمه‌نك زر اندوز پوشیده‌سی جانب سلطنت سنیه- دن تجدید و نجه تزیینات و اعمارات اجرا بیو- رلقده‌در.

کعبهٔ شریفه مسجد حرامك وسطنده اولوب، درت کوشه‌لی اولدیغی حالده، بویی ۲۴ ذراع ایله بر قاریش ، واکی ۲۳ ذراع ایله برقاریش، ارتفاعی ده ۲۷ ذراعدر. شرق جهتنده بولنان قپوسی یردن بر آدم بویی یوکسکدر. (حانك کسریله) حجر و حطیم دینلن وکعبه‌نك شمالنده بولنان مذکور دیوارك محیط دائره‌سی ۲۵ ذراعدر. قپونك یاننده وآیاقده طوران بر آدمك باشی حداسنده دیوارده ( حجر

اسود ) دیمکله معروف بر حجر سماوی بولنیور، که
اثنای طوافده حجاج طرفندن تقبیل اولنور.

**کفالونیه** { (Céphalonie) یونانك جزایر سبعه‌سنك اك بیوکی اولوب،
پاتراس کورفزی مدخلنك و موره شبه جزیره‌سی
شمال غربی کوشه‌سنك قارشیسنده واقع و بو شبه
جزیره‌دن ۳۹ کیلو متره اکنده بر بوغازله آیرلمش
اولدیغی حالده، ۳۸° ٤′ ایله ۳۸° ۲٦′ عرض شمالی
و ۱۸° ۲′ ایله ۱۸° ۲۹′ طول شرقی آره‌لرنده
واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ کیلومتره اولوب،
اکی یك مختلفدر. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب،
حتی دوز یرلری دخی طاشلقدر . دائمی صورتده
جریان ایدر انهاری اولمدیغی کبی ، قایناقلری دخی
آز اولدیغی حالده، خیلی محصولدار اولوب، باغلریله
زیتون آغاجلری چوقدر. بغدای، آرپه، مصر ،
وسائر حبوباتله هرنوع میوه‌لری دخی وارایسه‌ده،
ذخیره‌سی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . جنوب
جهتنده بولنان واك یوکسك محلی اولان ( ماورو
وونی ) طاغنك ۱٦۲۰ متره ارتفاعی واردر .
اهالیسی ۰۰۰ ۰ ٥ راده‌لرنده اولوب ، جزیره ۳
قضایه منقسم و ۲۰ ناحیه‌یی حاویدر. مرکزی اولان
(آرغوستولی) قصبه‌سنك ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.
بو قصبه آطه‌نك ساحل غربیسنده اولوب ، صیغجه
لکن محفوظ لیمانی واردر. بو قصبه‌نك یاننده دکیز-
دن ساحلك بر طاقم مغاره‌لرینه‌دره کبی صو کیروب،
ایکی دکرمن چویرر . بو صویك تأثیریله آطه‌نك
بعض طرفلرنده طوزلی صولر آقار. حرکت ارضك
یك صیق وقوعی‌ده بو سببه مبنی اولسه کرکدر.

**کفایت** { (یوسف شاه) مشاهیر شعرا و خطاطیندن اولوب، هراتلیدر.
علیشیرنواینك منظوری ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشنی جمال رخت آفتابرا
وی چاشنی زلعل تو جام شرابرا

**کَفَر** { اهل شام لسانده قریه دیمك اولمغله، بعض اسامی خاصه‌یه اضافتله بر طاقم
معموره‌لره علم اولمشدر.

**کَفَربَیّا** { مصیصه قربنده و جیحان نهری ساحلنده یعنی آطنه ولایتنده
بر قصبه اولوب ، وقتیله بیوك بر شهر اولدیغی و
چارشیلریله سوری وقلعه‌لری بولندیغی و بعده
خراب اولمشیکن، هارون الرشید ویا مهدی زماننده
اعمارینه بدأ اولنه‌رق ، معتصمك زماننده اکمال
اولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور. شمدی نه‌حالده
بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

**کفرثوثا** { جزیره‌ده رأس عین قربنده قصبه کبی بیوك بر قریه‌ وفلسطینده
دخی بر کوی اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.
برنجیسی الیوم کفرتوت اسمیله ماردین سنجاغنده
موجوددر.

**کَفَر روما** { حلب مضافاتندن معرة النعمان قربنده بر قریه اولوب ،
وقتیله مشهور بر قلعه‌ایدی، که (لؤلؤ السیفی) طرفندن
تخریب اولنمشدی.

**کَفَرسابا** { فلسطینده نابلس ایله قیساریه بیننده بر قریه اولوب، هرود طرفندن
( آنتیپاتریس ) اسمیله برقصبه شکلنه قونمش ؛ و
پاولوس اورایه تحت الحفظ کوتورلمش ایدی . بعده
ینه قریه حالنه دونوب ، اسکی اسمنی آلمشدر.

**کفرسوت** { حلب اعمالندن بهسنا قربنده چارشیسی ایشلك معمور بر
بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کفرطاب** { معره ایله حلب بیننده بر قصبه اولوب ، صهرجلرده
جمع ایتدکلری یاغمور صویندن بشقه صولری
اولمدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطور اولوب،
شمدیکی حالده قریه حالنده‌در .

**کفرکنا** { فلسطینده بر قریه اولوب ، ایچنده حضرت یونس (عم)ك
مقامی وار ایدی.

**کفرلاب** { ساحل شامده قیساریه قربنده کوچك بر قصبه اولوب ،
هشام بن عبد الملك طرفندن بنا اولنمشدی .

**کفرلاثا** { حلب جوارنده وحلبدن بر بر کونلك مسافه‌ده جامع
ومنبری ومیاه جاریه‌سیله باغچه ونزهتکاری چوق
بر قصبه اولوب، اهالیسی اسماعیلیه‌دن ایدی .

**كفر مثرى** { شامده بر قريه اولوب ، فاتح اندلس موسى بن نصيرك مسقط رأسى اولمغله مشهوردر .

**كفر منده** { عكا ايله طبريه بيننده بر قريه اولوب، حضرت موسى (عم) ك زوجه‌سى صفورانك مرقدى واو وقتدن قالمه مشهور بر قيو وقياسى اولديغى جغرافيون اسلام آثارنده مذكوردر.

**كفر نبو** { توراتده مذكور بر بر اولوب، حلب قربنده اولديغى وايچنده بعض آثار عتيقه بولنديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

**كفر نعوم** { فلسطينده طبريه كولنك ساحل غربيسنده اليوم ( تل هوم) دينلن موقعده بولنمش اسكى برقصبه اولوب، حضرت عيسى ( عم ) ك اوچ سنه قدر اوراده مكثيله اظهار معجزات واجراى دعوت ايتمش اولمسيله وحواريوندن بطرس ايله آندريانك وطنى بولنمسيله معروفدر.

**كفرى** { (مير حسين) ايران شعراسندن و ( تربت ) ساداتندن اولوب، هندستانه رحلتله، خان‌خانانك مظهر التفات وحمايه‌سى اولمش؛ و ١٠١٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

چو بوى كل بكريبان غنچه بودم كم
بصد فريب درين كلشنم صبا آورد

**كفله** { ياخود كفله بورغ (Geflé, Gefle-borg) اسوجده استوقهولمك ١٥٨ كيلومتره شمال غربيسنده و (بوتنيه) كورفزى ساحلنده اولەرق همنامى اولان نهرك منصبنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، اخشاب خانه‌لرى، واسع وكوزل دوشنمش سوقاقلرى، پك ايشلك تجارت بحريه‌سى وچوق صيد ماهيسى واردر. — ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٩ ٨١٦ مربع كيلومتره اولوب ، ٢١٨ ٨٦٤ اهاليسى واردر.

**كفوى** { [« حسين چلبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**كفه** { ( Caffa, Théodosia, Féodosia ) روسيه‌نك تاوريده ايالتنده و قرم شبه جزيره‌سنك جنوب شرقى ساحلنده همنامى اولان قويك غربى كوشه‌سنده و كرچ بوغازينك ٧٠ كيلومتره جنوبنده برقصبه واسكله اولوب ، ٨٤٨٠ اهاليسى، محفوظ وكوزل ليمانى، موزه‌سى، تحفظخانه‌سى و درى ايله پياغى تجارتى واردر . اسم قديمى ( قافه ) اولوب، كفه اسمى بوندن مأخوذدر. بعده يونانيلر تئودوسيا تسميه ايتمشلردى . اليوم روسلر طرفندن (فئودوسيا) تسميه اولنور . اون اوچنجى قرن ميلاديده جنويزلرك الينه كچوب، ايكى عصر بونلرك ضبطنده قالمش؛ واو صره‌ده شمال كوزكلريله ايران وهند امتعه‌سنك مخرجى اولوب ، بيوك بر تجارت ومعموريت قزانمش ، و اهاليسى ١٠٠ ٠٠٠ مقدارينه بالغ اولمش ايدى . ونديكليلر ضبطنه چاليشوب، ايكى جمهوريت آره‌سنده بوندن طولايى محاربه وقوع بولمش ايدى. جنتمكان ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى بو قصبه‌يى ضبطله، ممالك عثمانيه‌يه الحاق ايتمشدى. ١٧٧٠ تاريخ ميلاديسنده روسلرك ضبطنه كچمشدر.

**ككبوزه** { قوجه ايلينك ازميد كورفزى ساحلنده ودميريول خطى اوزرنده بر كوچك قصبه اولوب، شهر امانتنه ملحق بر قضانك مركزيدر. قضاسى دارېجه ناحيه‌سيله برابر ٤٢ قريه‌دن مركبدر. اراضيسى منبت اولوب، باشليجه محصولاتى ذخاير متنوعه ايله اوزوم، توتون وكثرتلى سبزه وميوه‌دن عبارتدر.

**كل** { (Gheel) بلجيقه‌نك آنور ايالتنده و ( تورنهوت ) ك ٢٠ كيلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ١٠ ٠٠٠ اهاليسى و چوخه وپاموق منسوجات فابريقه‌لرى واردر. جوارلرينك اهاليسى خانه‌لرينه مختل الشعور آدملر قبول ايدوب، پك ايى باقق قوتيله بعضلرينى ايى ايدرلر.

**كلات** { آسياى وسطيده بلوجستان مملكتنك مركز عموميسى عد اولنوب ، حقيقتده مملكت مذكوره‌نك منقسم بولنديغى خانلقلردن الك بيوكنك مقريدر. شكارپورك ٢٣٠ كيلو متره غرب شماليسنده وكنداوه جبالنك غربى مائله‌سنده اولەرق ٢٠٥٧ متره‌لك ارتفاعده و ٢٩° عرض شمالى ايله ٢٠′ ٦٤° طول شرقيده واقع و ١٤ ٠٠٠ اهاليى جامعدر . ايران و افغانستان

وهند طريقلرينك محل اجتماع وتقاطعنده وسوق الجيشجه فوق العاده اهميتي اولان بر نقطه‌ده واقع اولمغله، طبيعي وصنعي استحكاماتي واردر. آنجق ارتفاعندن طولايي هواسي پك سرت اولوب، قيشين ايكي آي متمادياً قارآلتنده بولنور؛ وآلتنده‌كي اووه‌ده اكينلر پك كچ يتيشير. قصبه‌نك اكثر طرفلري خراب وسوقاقلري نظافت وطهارتدن عاري اولوب، حزن انكيز بر منظره‌سي وار ايسه‌ده، قصبه‌نك اوست طرفنده بردن بره ظهور ايدن پك براق وطاتلي بر صو بلده‌نك جوارنده‌كي باغچه‌لره تازه حيات ويرمكله، بونلر پك كوزل وفرح فزادر. جوارلرنده‌كي قرا اهاليسي فارسي لسانيله متكلم وسني المذهبدرلر. قصبه اهاليسي ايسه بلوج، افغاني، جات، براهوي، هندو وساءٔره‌دن مركب اولوب، تجارت باشليجه هندولرك النده‌در. انكليزلرك صوك افغانستان سفرندن بري كلات عادتا هند بلادي كبي انكلتره‌نك حكم ونفوذي تحتنده بولنوب، كلات خاني انكليز حمايه‌سي آلتنه كيرمشدر. كلات اسكي بر شهر اولوب، كتب عربيه‌ده اسمنه چوق تصادف اولنميورسه‌ده، شاهنامه‌ده ذكري چوق كچوب، كابل ايله برلكده ياد اولنور.

— كلات خانلغي بلوجستانك شرق شمالي جهتندن وقسم اعظمندن عبارت اولوب، نفس كلات ايله شروان، كچ كنداوه، جلاوان ولاس خطه‌لريني جامعدر. [ « بلوجستان » ماده‌سنده مراجعت بيوريله.]

**كلات خلجي** { ( ياخود كلات كلزايي ) افغانستانك وسطلرنده وقندهارك ١٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ١٧٦٢ متره‌لك ارتفاعده اولەرق هند مند ايرماغنه تابع ( اركندآب ) واديسنده بر قصبه ويا قلعه اولوب، قيشله‌لري، بازاري، بر قاچ خان ومغازه‌سي واطرافنده مكمل جدوللرله اروا اولنمش وكوزل ايشلنمش منبت اراضيسيله بر چوق شهر وقصبه وقلعه خرابه‌لري واردر.

**كلات نادري** { ايرانك خراسان ايالتنده ومشهدك ٩٠ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزي بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠ اهاليسي واردر. مستحكم بر يراولوب، ايران دولتي اوراده تركمانلره قارشي بر مقدار عسكر بولنديريور. موقعنك اهميت عسكريه‌سي اولمغله، نادر شاه طرفندن بنا وتحكيم اولنمشدي.

**كلاس** { آيدين ولايتك ازمير يعني مركز سنجاغنه تابع ( اوده‌مش ) قضاسنده واوده‌مشك ٢٨ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزي بر قريه اولوب، ٣٦٢ اهاليسي واردر. — كلاس ناحيه‌سي قضانك قسم شرقيسندن عبارت اولوب، ٢٩ قريه‌دن مركبدر. اهاليسي ٨٠٣٢ كشي اولوب، جمله‌سي مسلمدر. اراضيسي منبت اولوب، ذخيره وميوه وساءٔره‌يه متعلق خيلي محصولاتي واردر.

**كَلار** { طبرستان طاغلرنده ( ري ) دن ايكي و آملدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولديغي، واهاليسنك ٢٥٠ تاريخنده حسن بن زيده بيعت ايتدكاريني ياقوت حموي بيان ايديور.

**كَلاع** { اندلسده بطليوس اعمالندن بر اقليم اولديغي « معجم البلدان » ده مذكوردر.

**كُلام** { طبرستان طاغلرنده كياسره زماننده قالمه قديم برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعيليه‌نك النه كچمش؛ و بعده محمد بن ملكشاه سلجوقي طرفندن ضبط وتخريب اولنمش ايدي.

**كلامي** { ايران شعراسندن بروجه‌آتي اوچ ذاتك مخلصيدر:

برنجيسي مرولي اولوب، ترجمهٔ حالي مجهول ايسه‌ده، بغداد خاتونك خانمي حقنده بر لغزي كورلمكله، مشاراليهانك معاصري اولديغي آكلاشيليور. شو ايكي بيت لغز مذكوردندر :

زيب انكشت كيقباد وقباد
زينت دست شاه افريدون
چون باينجار سيدكويم چيست
خاتم خاص فرخ خاتون

— ايكنجيسي اصفهانلي اولوب، عجيب القيافه ومهيب الهيكل اولديغي حالده، خوش صحبت برآدم اولمغله، اكابرك مجلسنه مداوم ايدي شو بيت اونكدر :

خوباز کردن از غم هجر است جان ستان
فریاد از آن زمان که بوصل تو خوکنند

— اوچنجیسی ( مولانا صدر الدین محمد ) فارسك لار خطه‌سندن اولوب، شوبیت اونكدر:

دلرا بروز وصلش یاد آورم شب وروز
تا کریهای شادی راه نظر نه بندد

**كلان** { فرس شعرا سندن ایكی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (خواجه كلان بیك) امرای ترا كدن اولوب، عن اصل اندجانلی اولدیغی حالده، بابر شاهك رجالی زمره‌سنه داخل اولمغله، كابل وقندهار حكومتنه نصب اولنمش؛ وكابلده وفات ایتمشدر. فارسی وتركی اشعاری واردر. شو بیت اونكدر:

ندارم تاب دیدن پیش آن بدخو رقیبانرا
از آن بر صبح وصل اوكزیدم شام هجرانرا

— ایكنجیسی (خواجه —) كرمانلی اولوب، شو بیت اونكدر:

كسی كرفته دل خویش را ز دلبر خویش
چه جورها كه نكردیم بر ستمكر خویش

**كلان رود** { آذربیجانده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

**كلاو بطره** { بعض تواریخ عربیه ده ( قلئوپاتره ) یه، ویریلن اسمدر.

**كلاه** { اقصای هندده بر مملكت اولوب، عود اخراجاتیله مشهور اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**كل بابا** { ایران شعرا سندن اولوب، بلخلیدر. شو بیت اونكدر:

بخاك میكده نبود نشان پای قدح
كه خاك كشته مرا دیده در هوای قدح

— مظنه‌دن بر كل بابانك دخی پشته خارجنده تربه‌سی الی الآن موجود اولوب، بر تربه‌داری واردر، واورادن كلوب كچن مسلمین زیارتنه كیدرلر.

**كلب حسین** { (میرزا — خان) هندستان شعراسندن اولوب، رامپور نوابی (كلب علی خان) ك اوغلیدر. مرتب دیوانی و« شوكت نادری » عنوانیله بر تذكرة الشعراسی واردر. ١٢٨١ تاریخنه‌دك بر حیات ایدی.

**گلبدن بیكم** { بابر شاهك قیزی اولوب، حسن وجمالیله وشعر و ادبیاتده‌كی ید طولاسیله مشهوره‌در. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

هر پری روییكه او باعاشق خود یارنیست
تویقین میدان كه هیچ از عمر برخوردارنیست

**كلب علی** { ایران شعراسندن اولوب، شاه سلیمان صفوی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونكدر:

نهال قد تو ای تازه سرو لاله عذار
صنوبریست كه دلهای زنده آرد بار

**كلبی** { ( ابو النصر محمد بن السائب بن بشر) مشاهیر علمادن اولوب، تفسیرده وعلم انسابده زماننك امامی ایدی. جدی بشر ایله پدری سائب وعملری عبید و عبدالرحمن جمل وصفین محاربه‌لرنده معیت جناب مرتضویده بولنمشلردر. صاحب ترجمه حضرت علی (رضه) ك دائما برحیات بولندیغنه وبر دها دنیایه كله‌جكنه معتقد اولان عبدالله بن سبانك اصحابندن اولوب، كندیسی دخی بو فكره تابع ایدی. بناءً علیه كندیسندن روایت ایدن سفیان ثوری ایله محمد بن اسحق كندیسنی ( ابو النصر ) كنیه‌سیله یاد ایدوب، اسمنی تصریح ایتمیورلر. اوغلی هشام الكلبی مشاهیر نسابوندن اولوب، « جمهرة النسب » عنوانلی كتاب مشهورك صاحبیدر . ابو النصر كلبی كوفه‌ده یاشایوب، ١٤٦ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر .

— [ « غزی » و« ابن الكلبی » ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله. ]

**كلبیون** { (Cyniques) یونان قدیم حكما سندن بر طائفه‌درکه دنیاده ثروت وسامانه ومسكن والبسه و سائره‌یه اهمیت ویرمیوب، جرم وجنایت قبیلندن اولمیان هیچ بر شیئدن احتراز ایتمز، وبریامه‌لی خرقه ایله برطوربه وبر دكنكدن بشقه بر شیئه محتاج اولمیوب، قلندرانه بر عمر سوررلردی. بونلرك رئیسی سقراطك تلامذه‌سندن (آنتیستن) اولوب، اك مشهورلری‌ده دیوجانس ( یعنی دیوژن )، قراتیس ومنیپ ایدی. بعده كلبیون مذهبیله رواقیون مذهبی برلشمشیدی.

**كلت** { ( Celtes ) آسیای وسطیدن اك اول آوروپا جهتنه هجرت ایدن

( آریا ) اقوامنك ایلك قافله‌لرندن بری اولوب، قره دكیز ساحل شمالیسنی وبعده طونه وادیسنی تعقیب ایله ایتالیانك قسم شمالیسنده، اسویچره‌ده، آوستریانك بعض جهات غربیه‌سنده و اسویچره وفرانسه‌ده یرلشمش، انكلتره‌یه كچمش، وبر طاقملری‌ده پیرنه‌یی تجاوزله اسپانیاده‌كی (ایبر) لرله قاریشمش ایدی. بو وجه‌له آوروپانك اك غرب جهتنده بولنوب، شرق شمالی جهتندن پلاسجلرله، شمالاً (توتون) لر، شمال شرقی جهتنـدن اسـلاولرله، جنوب غربی جهتندن‌ده (آریا) جنسندن اولمیان وبربرلره منا. سبتلری مظنون اولان ایبرلرله همحدود ایدیلر. كلتلرك اك جمعیتلی اوله‌رق ساكن بولندقلری یرلره ( غالیـا ) نامی ویریلوب، كندیلری دخی ( غال ) اسمیـله‌ده یاد اولنورلردی. بعض مورخلر غاللری ویا ( غولوآ )لری بشقه وكلتاری بشقه زعم ایتمشلر. سـه‌ده، بونلری اك اول كوروب مملكتلرینی ده ضبط ایدن مشهور یولیوس قیصرك تحقیق وتحریرینه كوره، (كلت ) تعبیری (غال) اسمنك صیغهٔ جمعندن بشقه برشئ دكلدر. حقیقهٔ السنهٔ آریانیه‌نك اكثرنده حالا بوكون بعض اسملرك جمعی مجرد قالین فتحه (یعنی a) صداسنك اینجه فتحه (یعنی e) یه تبدیل اولسیله واوسته‌ده‌كی حرفك‌ده اوكا كوره اینجالمسیله تشكل ایدر. ایمدی (غال) اسمنك الی فتحه یه قلب اولنجه، (غ)ك ده كاف فارسی‌یه قلبی طبیعی اولوب، جمعی (كل) اولور. صوكنده‌كی (ت) نك، پلاسج لساننده دخی اولدیغی كبی، حرف تعریف اولمسی محتملدر. بو حالده كلت ایله غال وفرانسزلرك استعمالنه كوره ( غولوآ ) اسملرینك بر اولدیغی تحقق ایدیور .

آریا جنسنك منقسم بولندیغی شعبه‌لرك بهری مؤخراً برچـوق قوللره آیریله‌رق ، اسكی السنهٔ آریانیه‌نك هر بری آوروپا السنهٔ جدیده‌سندن بر قاچنك یعنی بر زمره وطاقمك اصل ومنشئی اولدیغی حالده، آوروپانك نصفنی ضبط ایتمش اولان كلتلرك لسانی ذریت براقمقسزین منقرض اولمشـدر . واقعا فرانسـه‌نك برتانیه خطه‌سـنده و انكلتره‌نك والس خطه‌سیله اسقوجیه وایرلانده‌ده وبعض آطـه‌لرنده كلت لساننده قالمه بعض لغتلر استعمال اولنمقـده ایسه‌ده، بونلری سویلین خلق پك جزئی اولوب ، كوندن كونه دخی آزالمقده اولدیغندن، آز زمان صكره غال لسانیله متكلم هیچ بر فرد قالمیه‌جقدر . جنس وذریتجه كلتلر منقرض اولمیوب ، آوروپای غربی خلقی توتون جنسیله وسائر اجناسله قاریشمش كلت احفادندن بشقه بر شئ دكلرسه‌ده ، بونلرده لاتین ویا توتون لسانلری غلبه وتعمم ایدوب، مثلا فرانسزجه وانكلیزجه لسانلرنده موجود كلت لغتلری اولسه‌ده پك جزئیدر. [ كلتلرك احوال مدنیه وتاریخیه سیچون « غالیا » ماده‌سنه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر.]

**كلثم** { محدثاتدن ایكی خاتون اولوب، بری (كلثم بنت محمد البعلبكیه) ٧٧٧ ده ، وابن حجر عسقلانی‌یه اجازت ویرمش اولان دیكری (كلثم بنت الحافظ السلامی ) ٨٠٥ ده وفات ایتمشدر.

**كلثوم** { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمیـدر : ( ابو رهم كلثوم بن الحصین الغفاری) كه مدینهٔ منوره‌یه هجرت نبـویدن صكره اسلامه كلوب، بدر غزاسنده بولنه‌مامش ایسـه‌ده، احد وقعه‌سنده وتحت الشجره بیعتنده حاضر بولنمش؛ واحده بروننده مجروح اولمغله، ( منحور ) لقبیله تلقیب اولنمشدی. عمرة القضاء‌ده وفتح مكه‌سـنه‌سی مكه وطائف وحنینه تشریف نبوی بیورلدقده، جانب رسالتپناهیدن مدینه‌ده توكیل بیورلمشیدی .
— (كلثوم بن هرم بن امرئ القیس الانصـاری الاوسی ) كه ( قبا )ده ساكن اولوب، مكهٔ مكرمه دن مدینهٔ منوره‌یه واقع اولان هجرت نبـویه‌ده فخر الرسل (صلعم) افندمز بو ذاتك خانه‌سنه نزول بیوره‌رق، درت كون یاننده مسافر اولمش، و قبا جامع شریفنك اساسنی وضع بیورمشلر ایدی. كلثوم بن هرم، او وقت پك یاشلی اولدیغی حالده، اسـلامه كله‌رك، زمرهٔ صحابه‌یه داخل اولمش؛ وبدر غزاسندن اولجه ارتحال ایتمشدر. اصحاب رسـول اللهدن اك اول وفات ایدن بو ذات اولدیغی مرویدر.

**كلثوم** { امام جعفر الصادق(رضه)ك حفیده‌سی اولوب، (كلثوم بنت قاسم بن محمد بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) در. عمزاده‌سی (موسی بن اسماعیـل بن موسی الكاظم بن جعفر الصادق)ك زوجه‌سی وجعفر بن موسانك والده‌سیدر.

زهد وتقواسیله مشهوردر. مرقدی مصر القاهره‌ده مقابر قریشده زیارتکاهدر.

**کلثوم بن عمرو** { [ «عتابی» ماده سنه مراجعت بیوریله. ]

**کل حافظ** { (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، آثار قلمیه سندن آیاصوفیه محرابی اوزرنده کاشی اوزرینه بر آیة الکرسیی و بر مصحف شریفی موجوددر . ۱۰۱۰ تاریخلرنده برحیات ایدی.

**کلخنی** { ایران شعراسندن اولوب ، (قم) لی وبابا شهیدینك همشیره زاده سیدر. عراق وآذربیجان و فارسده طبیعتنك سرتلکیله شهرت بولمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بتنك از ناله ام خلق که این فریاد چیست
زان میان یك کس نمی‌پرسد که از بیداد کیست

**کلدانی** { (Chaldéens) امم سامیه‌دن بری اولوب ، ارض بابلده یعنی عراق عربده ساکن ایدیلر. کلدانیلر الك اول مدنیته نائل اولان امم قدیمه‌دن اولوب، هله هیئت ونجوم علملرنده پك ایلری‌یه وارمشلردر. کواکبك ثوابت وسیاراته تقسیمیله شمس وقمر وسیاره‌لرك حرکاتنی و بروج سماییك اول فرق وتعیین ایدنلر کلدانیلردر. بابلستانك بصره کورفزندن هندستانه بحراً قربیتی اولمغله، کلدانیلرك مدنیتی هندستاندن آلمش اوله‌جقلرنده شبهه یوقدر. هرودوت وسائر معاصرلری اولان قدمای مورخینك تعریفنه کوره، کلدانیلرك مرکزی بولنمش اولان بابل شهری غایتله مزین وپك مصنع ابنیه‌یی حاوی اولوب، بودخی بو قومك فن معماریده و سائر صنایعده دخی پك ایلری وارمش اولدقلرینه دلالت ایدیور . نمرود و بابل قله‌سی حکایه‌لری تذکاردن مستغنی اوله‌جق درجه‌ده مشهوردر. آثوریلر، که اونلر دخی امم سامیه‌دن اولوب، نینوی یعنی موصل جهتنده ساکن ایدیلر، کلدانیلر قدر مدنی دکللردیسه‌ده ، حرب وقوتده بونلردن ایلری اولوب ، علی الخصوص ملکه‌لری سمیرامیس زماننده بیوك بر قوت پیدا ایتمش اولدقلرندن، بابلی ضبطله، کلدانیلرك حکومت واستقلاللرینه ختام ویره‌رك، شهر مذکوری پایتخت اتخاذ ایتمشلردی. او وقتدن اعتباراً کلدانیلرله آثوریلر قایناشوب بر قوم تشکیل ایتمش ؛ و دها طوغریسی آثوریلر قوتله وکلدانیلر مدنیتله غلبه چاله‌رق ، آثوریلر قوم حاکم اولمشلرسه‌ده، کلدانیلرك لسان و مدنیتنی قبول ایده‌رك، اونلر دخی کلدانی اولمشلر ایدی. بو وجهله کلدانیلر برشیئی غائب ایتمیوب، بخت نصر زماننده بیوك بر قوت استحصال ، و توسیع ممالك ایده‌رك، جزیره و شام و فلسطین طرفلرینی دخی ضبط ایتمشلردی . بعده میلاد عیسادن بش یوز کسور سنه اول ایران حکمداری کیخسرو خروجله، آثور دولتنه ختام ویره‌رك، ارض بابلی وبتون آسیای غربیی ضبط ایتمکله . کلدانیلر بو دفعه بسبتون تحکم آلتنده قالوب، اسکی مدنیتلرینی دخی غائب ایتمشلردی. آنجق یرلری او وقت پك معمور اولدیغندن، ایرانیلرك زماننده دخی کلدانیلر زراعت وتجارتله مشغول اولوب ، ثروت وسامانه مالك ایدیلر. اسکندردن صکره ظهور ایدن طوائف ملوك زماننده وبعده ساسانیلر عهدنده کلدانیلر سریانیلرله قاریشه‌رق، لسانلرینك مشابهت وقرابتی جهتیله (نبط) اسمیله بر قوم واحد تشکیل ایتمش؛ وبر طرفدن ایرانیلرله بر طرفدن دخی عربلرله قاریشمش؛ ونهایت ظهور اسلامده ارض بابل ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ وچوق سورمه‌دن، بو ممالکده کوفه، بصره، بغداد شهرلری تأسیس اولنه‌رق، اوراسی عرب واسلام مدنیتنك مرکزی حکمنه کچمکله، کلدانیلر دخی قبول اسلامله برابر بسبتون عربلشمشلر ، یعنی عربلره قاریشوب ، موجودیت قومیه‌لری منسلب اولمشدر. الیوم عراق وجزیره ودیاربکر جهتلرنده کلدانی اسمیله موجود جماعت ایسه صرف مذهبی برهیئت اولوب، خرستیانلغك نسطورطرفندن ایجاد اولنمش مذهبنه تابعدرلر. کندیلرینه مخصوص پطریقلری ورؤساء روحانیه‌لری وار ایسه‌ده، آیری لسانلری اولمیوب، عربجه ایله متکلمدرلر.

کلدانیلرك مدنیت قدیمه‌لری یالکز آثار عتیقه‌دن وروایات تاریخیه‌دن منفهم اولوب، یوقسه کندیلرینك یازلمش کتابلری بولنه‌مامشدر . لسانلری دخی یالکز بخت نصرك تحت اسارتنده بابله کوتورمش اولدیغی اسرائیلیلرك، بابلده ایکن، اوراده اوکرنده‌کاری لسان محلی اوزرینه یازمش اولدقلری تورات وسائر کتب مقدسه‌دن عبارتدر. لسان کلدانی

مجرد بوكتابلردن منفهم اولوب، عبرانی خطیله
محرر اولان بوكتابلر متن عبرانیلریله وسریانی
وعربی لسانلرندهكی ترجمه‌لریله مقایسه اولندقده، بو
دورت لسان بیننده پك آز فرق بولندیغی، وبو
فرقك مثلا بوكون حجاز، عراق، شام، مصر
ومغربده تكلم اولنان عربی لسانلری بیننده‌كی
فرقدن بیوك اولمدیغی كوریلیور. [« بابلستان »
ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

**كلدره** { یاخود كلدره (Gueldre, Gelder) پروسیه‌نك رین ایالتنده و(وسل)ك
۲٤ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (نیرس) چایی
اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.
وقتیله همنامی اولان بر دوقه‌لغك مركزی اولوب،
الیوم اسكی دوقه‌لغی ینه (كلدر) نامیله فلمنكه
تابع بر ایالت اولدیغی حالده، مركز قدیمی اولان
بو قصبه پروسیه‌یه تابعدر.

**كلدره** { ایالتی ( Prov. de Gueldre ) فلمنك دولتی ایالاتندن اولوب،
شمال غربی جهتندن (زویدرزه)، شمالاً (اووریسل)
ایالتلریله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن پروسیه
حدودیله، جنوباً (لیمبورغ) وشمالی (برابانت)
غرباً دخی جنوبی هولانده و (اوترخت) ایالتلریله
محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۸۱ مربع كیلو-
متره اولوب، ۵٤۰۹۳۷ اهالیسی واردر. اراضیسی
آلچق وقوملق اولوب، بطاقلقلری وتورب دینلن
ینار طوپراغی چوق ایسه‌ده، زراعته پك زیاده
دقت اولنه‌رق، فنه تطبیقاً ایشلنمكله، باغ اخراجنه
یارار حبوبات وشربتجی اوتی ومیوه‌لرك انواعیله
سائر محصولاتی چوقدر. صنایعی وفابریقه‌لری آز
ایسه‌ده، تجارتی پك ایشلكدر.

**كلرخ بیكم** { هندستان ملوك تیموریه‌سندن بابر شاهك كریمه‌لرندن
حسن وجمالیله وعلم وادبیله مشهوره بر شاعره
اولوب، كلچهره اسمیله دخی معروفه‌در. ۱۰۰۶
تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

هیچكه آن شوخ كلرخساد بی اغیار نیست
راست بو دست آن كه در عالم كلی بیخار نیست

**كلزمان** { ( یاخود كلیزمان ) [« آیا سفید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**كلستان** { ایرانك منتهای شمال شرقیسنده وخراسان ایالتنده روسیه حدو-
دینه متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقیه ممتد
بر طاغ اولوب، قره طاغ اسم تركیبیله دخی
معروفدر. كرك جنوب غربی وكرك شمال شرقی
مائله‌سندن آقان صولرك بر قسمی شمال غربیه
طوغری جریانله، بحر خزره دوكیلن (اترك)
ایرماغنه وبر قسمی‌ده جنوب شرقیه طوغری
آقه‌رق، قومده نابدید اولان (هر برود) نهرینه
منصب اولورلر. اسمندن آكلاشلدیغی اوزره، بوطاغ
اورمانلر وچیچكلرله مستوردر.
— بو اسمله قره‌باغده دخی كوراییله اراس نهرلرینك
ملتقاسنده بر قریه اولوب، اوراده ۱۸۱۶ تاریخنده
ایران ایله روسیه آره‌سنده ایرانك بلاد قافقاسدن
قطعیاً كف ید ایتدیككنه دائر عقد اولنان معاهده
ایله مشهوردر.

**كلسو** { (Kelso) اسقوچیه‌نك روقسبورغ قونتلغنده وجدبورغك ۱۳ كیلومتره
شرقنده برقصبه اولوب، ۶۲۰۰ اهالیسی واردر.

**كلشن** { هندستان شعراسندن ایكی كشینك مخلصی اولوب، ایكیسی دخی براهمه-
دن ایدی:
برنجیسی (راجه جیالال بهادر) لكهنولی اولوب،
اود حكمداری محمد علی شاهك منشی دیوانی
ایدی. شو بیت اونكدر:

دل بر آمد با كمند زلفش از چاه ذقن
شدبناف اكنون چه سازم چاره این كردابرا

— ایكنجیسی (رای كلاب) ینه لكهنو ومضافاتندن
و میرزا محمد حسن قتیلك شاكردانندن اولوب،
اود دولتنده بیوك مناصبه كچمشیدی. بیوك بر
تذكرة الشعرا ایله مرتب بر دیوان اشعار براقمشدر.
شو بیت اونكدر:

آن كس كه از زبان تو حرف جفا شنید
كویا پیام خضر ز آب بقا شنید

**كلشنی** { [« ابراهیم كلشنی » ماده‌سنه مرا- جعت بیوریله.]

**كلشنی** { ایران شعراسندن ایكی كشینك مخلصیدر:
برنجیسی شیرازلی اولوب، سلطان محمد بكلك
اوائل عهدنده ارتحال ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

تو گرفتارم و در آرزوی آزادی
از تپیدن بقفس ریخته بال وپرما .

— دیگری دخی شیرازلی اولوب، جهانگیر زماننده هندستانه گیدەرك، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بیاد تو خودرا گرفته ام ببغل
هنوز بوی گلم از کنار می آید

**کلعنبر** { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده و ولایت ولوانك منتهای جنوب شرقیسنده بیوك بر قضا اولوب، غرباً نفس سلیمانیه وشهربازار قضالریله وسائر جهات ثلثه‌دن ایران حدودیله محدوددر. قضایه نامی ویرن وجنتگان قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن بنا ایدلمش اولان کلعنبر قصبه‌سی حدود ایرانیه‌ده اولوب، قضانك مرکز حاضری ایسه ٣٠٠٠ قدر اهالیسی وجامع ومدرسه وخان وبازار کبی شیلری اولان (الجه) قریه‌سیدر. قضا ٤٧٣ قریه‌دن مرکب اولوب، اهالیء مسکونه‌سندن بشقه جاف عشیرتنك دخی جولانگاهیدر؛ وقضانك قائممقاملغی اکثریا بو عشیرتك رئیسنه محول بولنور. قضاسی طاغلق و حاصلاتی ذخایر ومیوه وسائره انواعندن عبارت اولوب، عشیرت خلقی بر چوق حیوانات دخی یتیشدیرر؛ وبونلرك یوك وقیلندن کلیم وعبا کبی بعض شیلر نسج ایدرلر.

**کلف** { وآلمانجه ولف (Guelfe, Welf) عن اصل ایتالیالی ایکن، آلمانیه‌ده برچوق اراضی‌یه مالك اولمغله، اورایه گچمش بیوك برخاندان اولوب، افرادندن بعضلری باویره پرنسلری دخی اولمش؛ وبونلرك برنجیسی اهل صلیب محاربا-تنده‌ده بولنوب، قبریسده وفات ایتمشدر.

کلف ایله سیبلین خاندانلری بینلرنده‌کی خصومت ومنافرتله اون ایکنجی واون اوچنجی واون دردنجی قرن میلادیده ایتالیا وآلمانیاده بر چوق وقوعاته سببیت ویرمشلردر.

**کلکته** { یاخود قالقوته (Calcuta) هندستا-نك شمال شرقی جهتنده هند انکلیز ایمپراطورلغنك و بنگاله اداره‌سنك مرکزی بیوك بر شهر اولوب، گنك ایرماغنك منصبندن بوقاری منقسم اولدیغی قوللرك الك غربیسی اولان (هوکلی) نهرینك صول کنارنده وبنگاله کورفزی ساحلندن ١٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق ٢٢° ٣٣′ ١١″ عرض شمالی ایله ٨٣° ٣٩′ ٤٩″ طول شرقیده وحذای بحردن آز فرق اولان آلچق بر برده واقعدر. نهر مذکورك کنارنجه شمالدن جنوبه ٥ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، نهرك کنارندن آیریلان بر محله‌سی ایکی کیلومتره دها آشاغی‌یه اوزانیر. اکی ایسه ٢ ایله ٣ کیلومتره آره‌سنده‌در. آیریجه واوزاقجه بولنان محله‌لر داخل حساب اولمقسزین، شهرك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١ مربع کیلومتره‌در. کثرت نفوسجه بمبایدن آز کری اولوب، ١٨٩١ تاریخنده اجرا اولنان صوك استا-تستیقده ٨١٠ ٧٨٦ اهالیسی واز ایدی. شهرك اوکنده نهرك بر بچق کیلومتره اکی اولوب، آنجق قوراقلق موسمنده یتاغنك بر مقداری قورو قالیر. شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب، قره شهر دینلان قسم شمالیسی یرلیلره مخصوص اولمغله، سوقاقلری طار، غیر منتظم وچامورلیدر. قسم جنوبیسی ایسه آوروپالیلره مخصوص اولوب، واسع وکوزل دوشنمش سوقاقلری، جسیم ابنیه‌سی، مصنع دوائر رسمیه ومؤسسات علمیه وخیریه‌سی، بیوك چارشی ومخزنلریله بانقه وسائره‌سی واردر. بوقسمك جنوبنده تفرجگاه اتخاذ اولنان واسع بر میدان ایله ایکی عمومی باغچه وبر قلعه و بونلرك‌ده جنوبنده بر چوق کوشکلر وخصوصی باغچه‌لر بولنیور. نهرك کناری بوینجه کوزل و واسع بر ریختم ممتد اولوب، نهرك حذاسندن ١٥ متره یوکسك اولان بو ریختمدن محل بمحل مردیوانلرله نهره اینلیر. جنوب جهتنده برقاچ حوض و بر جدولك آغزی بولنوب، کمیلر اوراده دمیر آتار. نهرك او بر یاقه‌سنده دخی ٣٠٠٠٠ اهالیسی اولان و هندك هر طرفنه منشعب دمیر یول خطلرینك مبدئی اولان (هاوره) قصبه‌سیله بر قاچ بیوك قریه و سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلرله برچوق فابریقه‌لر ویك واسع اولان نباتات باغچه‌سی بولنیور. فابریقه‌لری پك چوق اولوب، هر نوع معمولات چیقار، و هله آرابه‌جیلق صنعتی پك ایلریلمشدر. تجارتی‌ده پك ایشلك اولوب، هرنه‌قدر آوروپا ایله هند آره‌سنده اجرا اولنان تجارتده سویش جدولنك کشادندن بری بمبای شهری دها ایلری گیتمش ایسه‌ده، کلکته دخی گنك حوضه‌سنك مخرجی اولمغله، کلیتلی اخراجاتك وچین وسائر اطراف

حاله بیوك بر تجارتك محلیدر. فرنك قسمنده كی
مخزنلردن بشقه قره شهر دینلن اسكی قسمنده
دخی متعدد چارشیلر بولنوب، هندوچین وآوروپا
امتعه‌سیله مالامالدرلر. سنوی تجارتی بر بچق ملیار
فرانغه قریب اولوب، تقریباً ثلثانی اخراجاته وبرثلثی
ادخالاته عائددر. كیروب چیقان سفائنك عددی
۱۹۰۰ عددینه ومجموع استیعابلری ایكی ملیون
طونیلاتویه قریبدر.

كلكته‌نك مؤسسات علمیه‌سی پك چوق اولوب،
انكلیز حكومتی طرفندن تأسیس اولنان دارالفنون
ایله هند مأمورین ملكیه‌سنه مخصوص مكتب عا-
لیدن بشقه اهالیء مسلمه‌نك بر چوق مكاتب ومدارسی
اولوب، اردو وفارسی وعربی لسانلریله علوم اسلامیه
تدریس اولنمقده، وهندولرك سانسكری لسانك
تدریسنه مخصوص بر مكتبلریله سائر مكاتب متعدده-
لری واردر. انكلیز حكومتی كرك اسلام وكرك
هندو مكتبلرینه انكلیز لسانیله بو لسانده فنون
جدیده‌نك تدریسنی دخی قبول ایتدیرمشدر. بوندن
بشقه پروتستان وقتولیك میسیونرلری طرفندن
بر چوق مكتبلر كشاد اولنمشدر. هندولر دخی
میسیونرلرك بو تشبثاتنه قارشی چالیشمه‌دن كری
قالمیوب، برچوق قیز مكتبلری آچمشلردر. جمعیات
علمیه وفنیه‌سی دخی چوق اولوب، اك بیوكی «آسیا
جمعیتی» در، كه ممالك شرقیه‌نك و علی الخصوص
هندك السنه وادیانیله احوال تاریخیه وجغرافیه‌سنه
دائر تحقیقات وكشفیات اجراسنه مخصوص اولوب،
۱۷۸۸ ده تأسیس اولنمشدر؛ و او وقتدن بری
متقن رسائل موقوته وبر چوق تألیفات نشر ایتمشدر.
جمعیت طبیه‌سیله زراعت ونباتات وسائره جمعیتلری
وبیوك بر كتبخانه‌سی دخی واردر.

كلكته یكی بر شهر اولوب، اون یدنجی قرن
میلادی اواخرنده دهلی حكمداری شاهجهانك بر
فرمانیله اوراره داخل اولمش بر انكلیز تجارشركتی
طرفندن، ابتدا بر قاچ براقه‌دن عبارت اوله‌رق،
تأسیس، وجوارنده بولنوب هندولرك (قالی) معبود-
لرینه منسوب وبو مناسبتله (قالی كاته) دینمكله
معروف بولنان محلك اسمیله تسمیه اولنمش؛ وتدریجاً
بیویوب، انكلیزلرك الینه كچدكدن صكره، عموم
هندستانك مركزی اتخاذ اولنمغله، بیوك بر شهر
اولمشدر.

**كلكنده** { (Golconde) هندستانك دكن
قطعه‌سنده واقع نظام حكومت
اسلامیه‌سی داخلنده و حیدرآبادك ۱۱ كیلومتره
قربنده بیوك بر شهر خرابه‌سی وبر قلعه‌در. بوشهر
بتون دكن قطعه‌سنه حكمی جاری بولنمش اولان بر
دولت اسلامیه‌نك پایتختی ایدی. ملوك اسلامیهٔ مذ-
كوره‌نك دارات ودبدبه‌سی وخزینه‌لریله مجوهراتلری
مشهور اولوب، شمدیكی حالده یالكز مصنع ومكمل
اولان تربه‌لری موجوددر.

**كلكیت** { (ونام دیكرله كرمیلو) آناطولیده
بیوك بر نهر اولوب، قره دكیزه
منصب یشیل ایرماغه تابعدر. كلكیت طربزون ولا-
یتنك كوشخانه سنجاغنده همنامی اولان قضاده
وچوروق صو منابعی قربنده نبعانله، غربه‌طوغری
آقه‌رق، شیران قضاسنی‌ده بعد الشق، سیواس
ولایتنه كیرر؛ و قره حصار شرقی سنجاغنی شرق
جنوبیدن غرب شمالی‌یه طوغری شق ایله، صاغ
وصولدن بر قاچ چای آلدقدن صكره، توقاد سنجا-
غنه كیرر؛ وبوسنجاغك قسم غربیسنده توقادصویله
برلشه‌رك، یشیل ایرماغی تشكیل ایدر. مجراسنك
طولی ۴۰۰ كیلومترویه قریبدر.

**كلكیت** { طربزون ولایتنك كوشخانه
سنجاغنده سنجاغك جنوب شرق
كوشه‌سندن عبارت برقضا اولوب، شمالاً نفس
كوشخانه، غرباً شیران قضالریله، جنوباً وشرقاً دخی
ارضروم ولایتیله محدوددر. قضا داخلنده نبعان
ایدن نهرك اسمیله مسمادر. قضا ۸۵ قریه‌دن
مركبدر. اراضیسی طاغلق وصرب اولوب، محصو-
لات زرعیه‌سی آزدر. میوه‌لری وعلی الخصوص
آرمودلری ایودر. حیوانات اهلیه‌سی‌ده آزدر.
اصل اهالینك كچنمسی مقدما اخراج اولنمقده بولنمش
اولان كومش معدنندن اولوب، بو معدنك تركندن
بری اهالینك بر قسمی طاغلمش، و بر قسمی‌ده
قربنده كچنمكه باشلامشدر. اهالیسی ۲۵۰۰۰
كشی رادده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سی مسلمدر. مر-
كزی همنامی اولان بیوجك بر قریه‌در.

**كلنار** { آطنه ولايتنك ايچ ايل سنجاغنده وسنجاغك قسم جنوبيسنك وسطنده بر قضا اولوب، شرقاً سلفكه مركز قضاسيله، شمالاً موط، غرباً آنامور قضالريله، جنوباً دخی آق دكيزله محدوددر. آناى بازاريله برابر ٥٣ قريه‌دن مركب اولوب، هان جمله‌سی مسلم اولملق اوزره، ١٨ ١٢٠ اهاليسی واردر. مركزى (كلنديز) اسكله‌سيدر. اراضيسی طاغلق وقيالق اولوب، مياه جاريه‌سی واورمانلری چوق ايسه‌ده، قابل زراعت يرلری آزدر. حيوانات اهليه‌سی وعلی الخصوص كچيلری چوقدر. اهاليسنك قسم اعظمی يوروك عشايرندندر. باشليجه مدار تعيشلری كلنديز اسكله‌سندن شام سواحليله قبريسه كيدن كراسته واودوندن و شيره وسائر طرفلره نقل اولنان پلاموط ايله ياغ وپنير وسائره‌دن عبارتدر. باغلری‌ده چوق اولوب، خيلی پكمز چيقار.

**كلنبوى** { متأخرين علماء عثمانيه‌دن اولوب، كلنبه‌ليدر. علم آدابده مؤلفك اسميله معروف كوزل بر متنی واردر. ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌مدی.

**كلنبه** { آيدين ولايتنك صاروخان سنجاغنده قرق آغاج قضاسنه تابع بر ناحيه‌نك مركزی كوچك بر قصبه اولوب، قره آغاجك شرق شماليسنده و باقر چاينك منابعی قربنده واقع و٢١٤٧ اهاليلی جامعدر. — كلنبه ناحيه‌سی قضانك شمال شرق قسمندن عبارت اولوب، ٢٠ قريه و٦٢٨١ اهاليلی جامعدر.

**كلنديره** { آطنه ولايتنك ايچ ايل سنجاغنده وسلفكه‌نك ٦٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقع كلنار قضاسنك مركزی بركوچك قصبه واسكله اولوب، آنجق ٢١٠ اهاليسی، بر جامعی، بر مدرسه‌سی، بر تكيه‌سی و بركليساسی واردر. اخراجاتی كراسته، اودون، پلاموط، باغ، پنير، دری و سائره‌دن عبارتدر. اطرافی باغلق اولوب، كايتلی اوزوم وسائر ميوه‌لر حاصل اولور. (كلندريس Célendéris) اسميله بر شهر قديمك موقعنده اولوب، شهر مذكورك فنيكه‌ليلر طرفندن تأسيس اولنديغی ويا دها اسكی اولديغی مظنوندر. روماليلر زماننده وبعده قرون وسطاده ونديكليلر دورنده بيوك ومعمور اولوب، شمديكی قصبه‌نك اطرافنده ودكيز قييسنده مشهود اولان خرابه‌لری او وقتلردن قالمه‌در. بونلر ميياننده درت قپولی ايشلنمش طاشدن معمول بر بنا ايله بر قلعه، برصو يولی وطاشدن برچوق مزارلر بولنيور.

**كلو اسفنديار** { سربدارانك دردنجی حكمداری اولوب، آق محمد تيمورك قتلندن صكره موقع اقتداره كلمش ايسه‌ده، رذيل ودون برآدم اولديغندن، يالكز ١٣ آی حكومت سوردكدن صكره، ٧٤٩ ده غلو ايدن عسكر طرفندن قتل اولنمشدر.

**كلو على** { ايران شعرا سندن اولوب، شيرازليدر. بربر ايدی. شو بيت اوندكدر:

بر سينه ات ايكاش نهم سينهٔ خودرا
تادل بتو كويد غم ديرينهٔ خودرا

**كله** { هندده بحر عمان ايله چين آره‌سنده‌كی طريق بحرينك وسطنده وخط استوا قربنده بربوغاز اولديغنی ياقوت حموی بيان ايدوب، بو تعريفه كوره (مالاقه) بوغازی اولملق اقتضا ايدر.

**كلى** { [«كيليا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**كلى** { (ابو عبد الله شمس الدين محمد بن ابراهيم) مشاهير اطبای اسلامدن اولوب، پدری عن اصل اندلسلی اولديغی حالده، شامه ورود ايتمش؛ وصاحب ترجمه دمشقده نشأت ايده‌رك، زمانی مشاهير اطباسندن فن طبی تحصيل ايتمش؛ واك زياده ابن سينانك كتابتيله اشتغال ايتديكندن، (كلى) لقبيله شهرت بولمش ايدی. ابتدا ملك اشرف موسی بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك زماننده‌ن صكره ملك عادل نور الدين بن زنكينك تأسيس ايتديكی بيمارستان طبابتنه كيره‌رك، وفاتنه‌دك اوراده خدمت ايتمشدر.

**كليب** { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشلردر.

**كليبولى** { (Gallipoli) ادرنه ولايتنه ملحق همنامی اولان سنجاغك مركزی بر قصبه اولوب، بحر سفيد بوغازينك

مرمره جهتندن مدخلنك ساحل شماليسنده اوله‌رق
استانبولك ٢٠٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده وادر-
نه‌نك ١٤٠ كيلومتره جنوبنده واقعدر. تجارتگاه
بر اسكله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى، استحكاماتى،
ايكى صنعى وبر طبيعى ليمانى، ٤ بيوك ومتعدد
كوچك جوامع شريفه‌سى، بيوك و پك معمور
مولويخانه‌سى وديكر ٨ تكيه‌سى، متعدد مشاهير
مراقديله زيارتكاهلرى، برمكتب اعدادئ ملكيسيله
٣ ابتدائى و متعدد صبيان و٢ روم ايله بر ارمنى
وبر اسرائيلى مكتبلرى، بر بخار دكرمنى، ٨ يلكن
بزى و٦ آلاجه دستكاهى واطرافنده باغ وباغچه-
لريله مسيره‌لرى واردر. كليبولى روم ايلنده
وآوروپا قطعه‌سنده اك اول ادارۀ عثمانيه‌يه كچن
مملكت اولوب، ٧٥٨ تاريخنده وجنتمكان غازى سلطان
اورخان زماننده پادشاه مشار اليهك وزيرى بولنان
شهزاده سليمان پاشا طرفندن فتح اولنمشدر. شهزادۀ
مشار اليه كليبوليده مدفون اولوب، تربه‌لرى ياننده
برادر اكرمى خداوندكار غازى جانبندن نامنه
بيوك ومصنع بر جامع شريف بنا اولنمشدر. ديكر
جوامع شريفه‌نك برى ده سلطان بايزيد خان ثانى دورنده
صدراعظم بولنمش اولان مسيح پاشانك بنا كرده‌سيدر.
يازيجى اوغلى محمد افندى وبرادرى «انوار العاشقين»
صاحبى احمد بيجان ايله علمادن (زين العرب)
وسائر مشاهير دخى كليبوليده مدفوندر. چارشيسى
بيوك ومعمور ايسه‌ده، خانه‌لرى اخشاب وسوقا-
قلرينك اكثرى طار وغير منتظم اولديغندن،
قصبه‌نك منظره‌سى پك ايى دكلدر. اهاليسنك قسم
كليسى مسلم وقصورى روم، اسرائيلى ويهوديدر.
بلده‌نك جنوبنده بر طاقم صنعى تپه‌جكلر بولنوب،
اسكى تراكيه حكمدارلرينك تربه‌لرى اولديغى
مظنوندر.

— كليبولى قضاسى همنامى اولان لوانك
مركز قضاسى اولوب، طمفور، بولاير واورشه
ناحيه‌لريله برابر ٢٢ قريه‌يى حاوى ٢٨٥٣٧ اهالى
ايله مسكوندر. قضا كليبولى شبه جزيره‌سنك شرق
شمالى قسمندن عبارت اولوب، شمال شرق جهتندن
شاركوى، جنوب غربى جهتندزده سارور كور-
فزيله محدوددر. اراضيسى آز عارضه‌لى اولوب،
طوپراغى منبت وذخيره، اوزوم، ميوه وسائره‌دن
محصولاتى چوقدر.

**كليبولى** { سنجاغى ادرنه ولايتنى تركيب ايدن آلتى سنجاغك برى واك
جنوبيسى اولوب كليبولى شبه جزيره‌سيله بوكا قريب
قره پارچه‌سندن عبارتدر. شمالاً تكفور طاغى
وادرنه سنجاقلريله، غرباً دده آغاج سنجاغى وساروز
كورفزى وآطه‌لر دكيزيله، جنوب شرق طرفندن
دخى بحر سفيد بوغازى ومرمره دكيزيله محاط
ومحدوددر. شبه جزيره آز عارضه‌لى ايسه‌ده،
سنجاغك شمالنده بولنان مرفته وشاركوى قضالرنده
(ميلان) طاغى وكشان قضاسنده دخى قورى
طاغ اسملريله بيوجك ايكى طاغ بولنوب، اورمانلرى
وار ايسه‌ده، كراسته‌يه الويريشلى اشجارى اولميوب،
يالكز اودون وكومور قطع واعماله ياراز. اورشه
ناحيه‌سنده ساروز كورفزينه وكشان قضاسنده
مريچ ايرماغنه دوكيلور بر نهر اولوب، لوانك
سائر طرفلرنده‌كى مياه جاريه كوچك دره‌لردن
عبارتدر. طوپراغى منبت اولوب، آنجق قابل
زراعت يرلرى چوق دكلدر. باشليجه محصولاتى:
بغداى، آرپه، قزلجه، مصر، چاودار، يولاف،
دارى، قپلوجه، بورجق، نخود، بقله، فاصوليه،
سيسام، كتن كيتن، اوزوم، بادم، جوز، زيتون
قاوون، پاموق وسائره‌دن عبارتدر. اورمانلردن
خيلى مقدار پلاموط دخى آلنير. حيوانات اهليه‌دن
٩٠٠٠٠ قيون، ١٠٤٠٠٠ كچى، ٩٠٠٠
صيغير، ١٣٥٠ آت و١٦٦٠ استر بولنور. كشان
قضاسنده كومور معدنى وشاركوى قضاسنده مختلف
معادن بولنديغى كشف اولنمشدر. بو قضاده كوكوردلى
معدن صولرى دخى بولنيور. صنايع محليه اوزومدن
شراب وپكمز اعماليله يلكن بزى، آلاجه، طوقومه،
كليم، چول وسائره نسجندن وطوغله، كره‌ميت
دستى، چوملك وسائره اعمالندن عبارت اولوب،
طوغله وكره‌ميت فابريقه‌لرى اك زياده مرفته قضا-
سنده بولنيور ات صوجغى دخى ياپارلر. سنوى
درت بش مليون كيلو شراب كليبولى سنجاغندن
آوروپايه نقل اولنور. لوانك هواسى معتدل اولوب،
آنجق تحولاتى چوقدر. سنجاغك مسحۀ سطحيه‌سى
٤٠٧٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٩١٩٠٠

اهالی ایله مسکوندر، که بونك ٢٧٦٤٠ ی مسلم، ٥٩٧١٤ ی روم، ١٧٥٨ ی بلغار، ١٩٥٦ سی موسوی و١٠٣٢ سی ارمنیدر. سنجاغك واردات سنویه‌سی ٨٠٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در. لوا داخلنده ٦٧ جامع، ١٢٠ مسجد، ١٣٨ مکتب، ١٢٩ تکیه وتربه، ١ عمارت، ٢ مدرسه، ٤٥٨ چشمه وسبیل، ١ خسته‌خانه، ١٠٧ کلیسا ومناستر، ٢ حاوره، ٤١٥٨ دکان و مغازه، ٦٣ خان، ١٨ حمام، ٤٦٤ یل دکرمنی، ٢١ صو دکرمنی، ٤ اون وه پاموق فابریقه‌سی، ١٢٤ طوغله وکره‌میت فرونی وبر مملحه موجوددر. کشان وشارکوی قصبه‌لرنده بهر سنه برر بنایر وکشانده هر هفته بازار قوریلور. سنجاق نفس کلیبولی ایله اجه آباد، کشان، شارکوی ومرفته اسملریله ٥ قضا و٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٢٦ قریه‌یی حاویدر.

**کلیبولی شبه جزیره‌سی** { Presqu'île de Galli-poli } روم ایلینك (تراکیه) خطهٔ قدیمه‌سنه طار بر برزخله مربوط ومرمره دکیزینك منتهای غربنده بحر سفید بوغازیله ساروز کورفزی آره‌سنده شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه ممتد بر شبه جزیره اولوب، بویی ٨٥ و اك کنیش یرنده اکی ٢٧ کیلومتره قدردر. عارضه‌لی بر یر اولوب، آلچق طاغ وتپه‌لری واوفق اووه‌لری واردر. برزخك قربنده جنوب شرق ساحلنده کلیبولی قصبه‌سی، قلعهٔ سلطانیه قارشیسنده کلید بحر ومنتهای جنوب غربیسنده سد بحر استحکاماتی بولنیور. بولایر وساٸر مواقعی دخی استحکامات جسیمه ایله تحکیم اولنمشدر. اوجی (اجه آباد) وبرزخ جهتنده‌کی قسمی نفس کلیبولی قضاسنی تشکیل ایتمکله، بتونی کلیبولی سنجاغنك نصفی قدردر.

**کلیجرد** { خوزستان ایله (لر) بیننده واصفهاندن ایکی کونلك مسافه‌ده } بیوك ومتین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کلید بحر** { ادرنه ولایتنك کلیبولی سنجاغنه تابع اجه آباد قضاسنده وقلعهٔ } سلطانیه‌نك قارشیسنده استحکامات جسیمه ایله مستحکم بر کوچك قصبه اولوب، قلعهٔ سلطانیه‌نك اقسامندن معدود و ادارهٔ عسکریه‌جه اورایه مربوطدر.

**کلیس** { حلب ولایت وسنجاغنده و حلبك ٥٠ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی } بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، ٣٧ جامع شریفی، ١٤ مسجدی، ٨ مدرسه‌سی، ٢٤ تکیه‌سی، ١ رشدیه و ٢٥ صبیان مکتبی، روم، ارمنی، قتولیك وپروتستان جماعتلرینه مخصوص بر کلیساسی ایله بر حاوره‌سی، ٥ حمامی، ١٥ خانی، ١٤٥٩ دکانی، ٣ بدستانی، ١٢٠ قماش دستکاهی، ٣ صابونخانه‌سی، ٥٨ زیتون و ٢٨ سیسام معصره‌سی واردر. معمور بر قصبه اولوب، صنایعی پك ایلری اولمغله، پاموقدن بز وآلاجه، یوکدن عبا وایپکدن قماشلرك انواعی ومشلح وساٸره نسج اولنور. اطرافی دخی پك منبت اولمغله، پك نفیس زیتون و سیسام یاغی اخراج وصابون اعمال اولنور. مشین وکاوساله وساٸره دخی یاپیلیر. جغرافیون عرب آثارنده کلیس اسمنه تصادف اولنمیوب، او وقتلرده (کاز) اسمیله (عزاز) قصبه‌سی مضافاتندن بر قریه ایدی، و «معجم البلدان» ده دخی بو وجهله تعریف اولنمشدر. بعده تیمورلنکك خروجنده مذکور (عزاز) تخریب اولنمغله، طاغیلان اهالیسی (کاز) قریه‌سنه چکیله‌رك، قریهٔ مذکوره بیویوب، مرور زمانله شمدیکی معموریتی استحصال ایتمشدر. قصبه داخلنده سویلنیلن، لسان ترکجه‌در.

— کلیس قضاسی شمالاً عینتاب، شرقاً ینه عینتاب وباب، جنوباً جبل سمعان وحارم قضالریله، غرباً دخی بیلان قضاسیله وآطنه ولایتیله محدوددر. قضا: شقاغی، منبج فوقانی، موسی بکلو، عزیه، عزارفلاح، عزار ترکمان وجوم اسملریله طقوز ناحیه و ٤٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، ٨٣٨٨٨ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ٧٣٥٢٠ سی مسلم، ٩٦٢١ ی خرستیان و ٧٤٧ سی اسرائیلیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله زیتون، پاموق، پرنج، توتون، اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعیله مازی وساٸره حاصل اولور، که احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره، بر خیلی اخراجاتده واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، چایر ومرعالری چوق اولمغله، اهالی قیون، صیغیر، خرکاه وساٸره‌دن برچوق حیوانات بسلیوب، قضا-

نك مجموع حيوانات اهليه‌سی ٣٠٠٠٠ رأسه بالغ اولور.

**كليسا حصاری** { (ياخود كونش حصاری) نيكده قصبه‌سنك جنوبنده و ٤ ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق قزيلجه صويه تابع برچايك اوزرنده بر قريه اولوب ، ( تيانه ) شهر قديمنك خرابه‌لری اوزرنده واقع اولمغله ، اطرافنده برچوق آثارعتيقه موجوددر.

**كليسوره** { ياخود ولاخو كليسوره (Vla-choklissoura) مناستر ولايتنك كوريجه سنجاغنه تابع كسريه قضاسنده وقضانك شرق شمالی جهتنده ناحيه مركزی بيوك بر قريه اولوب، جمله‌سی اولاخ اولمق اوزره، ٣٣٦٦ اهاليسی، ٦٣ دكانی، ٨ خانی، ٤ كليساسی و ٥ مكتبی واردر. موقعی حذای بحردن ١٢١٠ متره يوكسك اولمغله، يازين هواسی پك لطيف و صويی ايی اولوب، خانه‌لری دخی كاركير و مفرحدر . — ناحيه‌سی قريهٔ مذكوره ايله ديكر ٥ كويدن مركبدر. — [« قليسوره » ماده‌سنده مراجعت.]

**كليم** { ايران شعراسندن (ابو طالب همدانی) نك مخلصيدر، كه ترجمهٔ حالی « ابو طالب » ماده‌سنده سبق ايدوب ، شوراجقده بر بيتنی ايرادله اكتفا ايده‌جكز :

جز حرف عشق نيست سراسر بيان ما
چون شمع يك سخن كذرد بر زبان ما

**كليم الله** { حضرت موسی ( عم )ه ويريلن عنواندر.

**كليم الله** { هندستانك دكن قطعه‌سنده احمد آباد بيدار شهرنده حكومت سورن بهمنيان سلاله‌سنك حكمدار اخيری اولوب، ٩٣٤ تاريخنده وزيری بولنان امير بريد طرفندن اسقاط اولنمش؛ و وزير مرقوم كنديسی ممالكی ضبطله بريديلر دولتنی تأسيس ايلامش ايدی.

— بو اسمله مؤلفيندن بری‌ده اولوب، « كشكول تصوف » عنوانيله صوفيونك اصطلاحاتنی جامع بر لغت كتابی يازمشدر.

**كماخ** { ارضروم ولايتنك ارزنجان سنجاغنده وارزنجانك ٣٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق فراتك ايكی قولندن بری اولان قره صويك صول يعنی جنوبی ساحلنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، اوچ درت بيك اهاليسی، اسكی بر سوری، رشديه مكتبی و كليم دستكاهلری واردر.

— كماخ قضاسی ارزنجان سنجاغنك منتهای جنوبنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن نفس ارزنجان يعنی لوا مركز قضاسيله، شمال غربی طرفندن قوری چای قضاسيله، جنوباً وجنوب شرقی وغربی طرفلرندن دخی معمورة العزيز ولايتيله محدوددر. فخری مديرلرله اداره اولنور ٧ ناحيه و٧٥ قريه‌يی حاوی اولوب ، ١٨٨٧٢ اهاليسی واردر، كه بونك ١٤٥٤٧ سی مسلم، ٣٥٠٣ ی ارمنی، ١٨٩ ی قتوليك و٦٣٣ ی پروتستاندر. اراضيسی منبت واولدقجه كوزل ايشلنمش اولوب، حبوبات متنوعه ايله سبزه وميوه‌لرك انواعی كثرتله حاصل اولور. صنايع محليه باشليجه كليم وسجاده ويوكدن چوراب والديون اعماليله سائر صنايع عاديه‌دن عبارتدر. فرات ( ويا قره صو ) قضايی بر ياندن بر يانه شق ايدر. قضا داخلنده ( كمور ) ديلن وباغ وباغچه‌لرله محاط اولان بيوك بر قريه قربنده بر محله ايله كمور معدنی بولنيور. درون قضاده ٣٧ جامع ومسجد، ٣ مدرسه، ١ رشديه، و٤٠ صبيان مكتبی، ١٠ كليسا و مناستر، ٢٢٠ دكان، ٧ خان، ١ حمام، ٣ فرون و١٠ دكرمن موجوددر.

**كمال** { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصيدر :

برنجيسی (اميركمال الدين) سيستان رؤساسندن اولوب، سلاطين عصری عندنده قدر واعتباری بركمال ايدی. شو بيت اونكدر:

از بس كه شدم همه تقاضا
از خاموشيم سؤال خيزد

— ايكنجيسی بلخلی اولوب، ( سيه‌ككول ) ديمكله معروف ايدی. شو بيت اونكدر:

ای روشنی ازماه رخت ديدهٔ جانرا
برخاك نشانيده قدت سرو روانرا

— اوچنجيسی ( ميرزا كمال الدين ) اولوب ، اصفهانه عزيمتله، تحصيل علوم ايده‌رك ، تدريسله اشتغال ايتمش؛ واواخر عمرنده كوزلرينه عمی طاری اولوب، اصفهانك محاصره‌سی اثناسنده وفات ايتمشدر.

كتب تدريسيه‌دن بعض تأليفاتى وبر خيلى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر :

باجلوهٔ تو سدره وطوبى زياد رفت
ديديم قامتى كه قيامت بباد رفت

— دردنجيسى كيلانلى اولوب ، شو بيت اونكدر:

بر لب بام ازفغان من بنا كام آمدى
بر لب آمد جان‌من تا برلب بام آمدى

— بشنجيسى ( مير كمال‌على ) هندستانك ( كيامنپور ) قصبه‌سندن اولوب، «كمال حكمت» و «جهارده درود» عنوانلريله ايكى كتاب يازمش؛ و ١٢١٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

**كمال‌الدين** { ايران شعراسندن و فخرالملك امراسندن اولوب ، جبال حاكمى ايدى. اورانك احواليله اهاليسنك اوصافى حقنده بر قصيده‌سى واردر، كه مبدئى شودر:

كوهى كشيده سربه هم اندر آن كم كرده ره
تاريك چون جان ازكنه مكروه‌چون‌شخص‌از علل
در هر شكافش دوزخى دروى دمان ازهر سخى
هر خار از آن چون ماجحى تا ساق‌وزانو درجدل الخ.

**كمال‌الدين اسماعيل** { (بن جمال الدين عبد الرزاق ) اعاظم شعراى ايراندن اولوب، اصفهانيدر. پدرى دخى مشاهير شعرادن اولوب، آنجق صاحب ترجمه‌نك اشعارى پدرينك كفتارينه ترجيح اولنيور . هر واديده غايتله متين اشعار سويليوب ، ١٢٠٠٠ بيتى حاوى مرتب ديوانى واردر . اوكتاقاآن بن جنكيز خانك مغول عسكريله اصفهانى ضبط وغارت ايتديكنده، صاحب ترجمه شهرك خارجنده بر زاويه‌ده منزوى بولنمغله، مغوللراوراده برشىء مأمول ايتميه‌رك بناشمازلر ملاحظه‌سيله، اهل اصفهاندن بعض آدملر اموال و اشياءلرينى اورايه نقل ايده‌رك ، زاويه‌نك يانند‌ه بولنان چقوره صاقلامشلردى . تصادفاً مغول چوجقلرندن برى طوپ اوينار‌كن ، طوپى او چقوره دوشمكله، آلمغه اينديكنده، اموال محفوظه‌يى كوروب، خبرويرديكندن، مغوللركيدوب، اونلرى آلدقدن صكره، دها بشقه يرده‌ده واردر، ديه‌رك، سويلتمك مقصديله، شاعرى اشكنجه آلتنده شهيد ايتمشلردر، كه بوده ٦٣٥ ده واقع اولمشدر. اوكتاقاآنك هجومندن اول، كمال‌الدين اصفهانيلره

بر سبيدن طولايى كوجنمكله ، پك چابق تأثيرى كوريلان شوقطعه‌يى سويلمشدى:

اى خداوند هفت سياره
كافرى مان فرست خونخواره
تا در ودشت‌را چو دست كند
جوى خون آورد زجو باره
عدد مردمان بيفزايد
هر يكيرا كنند بصد پاره

**كمال‌الدين افندى** { ( طاشكپرى زاده محمد بن احمد ) علماى عثمانيه‌نك آب رويى اولان « شقايق نعمانيه » و « موضوعات العلوم » صاحبى ابوالخير طاشكپرى زاده‌نك اوغلى اولوب، ٩٥٩ تاريخنده دنيايه كلمش؛ وجملهٔ اساتذه‌سندن اولمق اوزره، ابوالسعود افندينك درسنه دخى مداومت ايتمش؛ وبعده على الاصول دور مدارسله، ٩٩٩ ده سلانيك وبعده اسكدار، حلب، شام، بروسه، غلطه قاضيلقلرينه نصب اولنه‌رق، ١٠١١ تاريخنده آناطولى پايه‌سنى احرازله ، مكرراً بالفعل آناطولى قاضيعسكرى بولندقدن صكره، ١٠٢١ ده روم‌ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ و ١٠٣٠ ده جنتمكان سلطان عثمان خان ثانينك له سفرينه عزيمتلرنده معيت شاهانه‌لرنده كيدوب، ياش شهرينه مواصلتنده خسته‌لانمغله، درسعادته عودت ايتمكده ايكن، طونه اوزرنده‌كى ايسحاقچيده ارتحال ايتمش؛ ونعشى درسعادته نقل اولنه‌رق، عاشق پاشا جامعى خطيره‌سنده پدرى يانده دفن اولنمشدر. سورهٔ كهفك تفسيرينه حاشيه‌سى وهدايه اوزرينه « عده » عنوانيله بر اثرى واردر . پدرينك « موضوعات العلوم »نى و حسين واعظك رساله‌سى تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر . « موضوعات‌العلوم »ى لفظاً ترجمه ايتديكندن، شيوهٔ تركيه‌سى غريب اولمشدر . بو ترجمه اخيراً « اقدام » غزته‌سى اداره‌سى طرفندن نشر اولنمش ايسه‌ده ، طاشكپرى زاده‌نك تأليف عربيسنك صرف علوم و فنوندن بحث ايدر بر مختصرى واردر ، كه لسانمزك شيوهٔ حاضرينه كوره ترجمه ونشر اولنه ايدى، زمانمزك احتياجات علميه‌سنه دها موافق برخدمت اولوردى . تركى وعربى اشعارى اولوب ، شعرده ( كمالى ) تخلص ايدردى « تبره » عنوانلى قصيدهٔ عربيه‌يى دخى تخميس ايتمشدر.

**كمال الدين بن الزملكاني** { (جمال الاسلام محمد بن علي الانصاري السماكي) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن وادبادن اولوب، يكرمي بش ياشلرنده ايكن افتايه باشلامش؛ وشامده بعض ملوكك ديوان انشاسنده وخزانه وبيت المال وكالتنده بولنمش؛ و حلبده قاضي القضاة اولمشيدي. دمشق قاضيسي اولمق اوزره، شهر مذكوره دعوت اولنه‌رق، كيتمكده ايكن ٧٢٧ تاريخنده بلبيسده وفات ايتمشدر. ٦٦٧ ده تولد ايتمشدي. بر چوق منشآت واشعار ورسائلي اولوب، طلاق و زيارت حقنده شيخ تقي الدين بن تيميه‌يه جواباً ايكي رساله‌ٔ فقهيه‌سي و « رابع اربعة » عنوانيله منظوم ومنثور بر رساله‌سي و «منهاج»ك بر قسمنه شرحي واردر. بر خيلي وقت تدريس و افاده ايله دخي مشغول اولمشدي. «عجالة الراكب» عنوانيله كعبهٔ معظمه‌نك ذكريني و مدح جناب نبوي‌يي متضمن مفصل بر قصيده‌سي دخي واردر، كه باشلانغيجي شودر:

اهواك يا ربة الاستار اهواك
وان تباعد عن مغناي مغناك
واعمل العيس والاشواق ترشدني
عسى يشاهد معناك معناك

**كمال الدين بن منعه** { (ابو عمران موسى بن يونس) اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، علوم شرعيه وادبيه وحكميه‌ده يعني صرف ونحوده، فقه و تفسير و حديثده، حكمت ومنطقده، طبده، علوم رياضيه‌ده، هندسه ومساحه‌ده، هيئتده وسائر علوم و فنونده عصرينك فريدي ايدي. ٥٥١ تاريخنده موصلده دنيايه كلوب، ابتدا پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ و ٥٧١ ده بغداده عزيمتله، مدرسهٔ نظاميه‌ده علوم وفنون متنوعه‌يي تعلم ايتدكدن صكره، موصله عودت ايلمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره اونك يرينه كرسئ تدريسه كچوب، محل تدريسي اولان اربل صاحبي امير زين الدينك مدرسه‌سي صاحب ترجمه‌يه نسبتله (المدرسة الكمالية) اسمني آلمش ايدي. آز زمانده صيت وشهرتي آفاقگير اولوب، هر طرفدن تشنگان ظلال علم و معرفت حلقهٔ تدريسنه طوپلانمغه، و كنديسي ٢٤ فنده تدريسله اشتغاله باشلامش ايدي. فخر الدين رازينك وعميدينك تأليفاتي موصله واصل اولدقده، علماء موجوده‌دن كيمسه آكلامغه مقتدر اوله‌مديغي حالده، صاحب ترجمه بر كيجه‌ده بونلري كوزدن كچيرمكله، ايرتسي كوندن كافهٔ غوامضيله تدريسه باشلامشيدي. تاريخ و ادبيات واشعار و اخبار عربده دخي يد طولاسي و بو بابده بر چوق مستحضراتي وار ايدي. حتى توراة و انجيلي دخي تدقيق وشرح ايدوب، نصارا ويهود علماسنك، بو كتابلري بحق آكلامق ايچون، صاحب ترجمه‌يه مراجعت ايتدكلري، و بونلره كتب مذكوره‌دن درس ويروب، بونلره مخصوص اولمق اوزره، مذكور كتابلري شرح وتحشيه ايتمش اولديغي دخي مرويدر. هله علوم رياضيه و حكميه‌ده بر گونه مشكلاته تصادف ايدنلر اوزاقدن دخي مسئله‌يي يازوب، صاحب ترجمه‌دن استيضاح ايدرلردي؛ و كنديسي مقنع وموضح جوابلر يازاردي. علوم عقليه ايله كثرت اشتغالندن طولايي اعتقادجه مدخول ايدي. ٦٣٩ تاريخنده موصلده وفات ايتمشدر. اولاد واحفادي بر چوق وقت موصلده مدرسلك ايتمشلردر. تفسيره دائر «كشف المشكلات و ايضاح المعضلات»، فقهده «شرح كتاب التنبيه»، «كتاب مفردات الفاظ القانون»، «كتاب في الاصول»، «كتاب عيون المنطق»، حكمتده «كتاب لغز»، هيئتده «كتاب الاسرار السلطانيه» وسائر تأليفاتي واردر. شو ايكي بيت جملهٔ اشعارندندر:

ما كنت ممن يطيع عذالي
ولا جرى هجره على بالي
حلت كما حلت غادراً وكما
ارخصت ارخصت قدرك الغالي

**كمال الدين بن النبيه** { (علي بن محمد) مشاهير شعرا وادبادن اولوب، مصرليدر. ملوك ايوبيه‌نك مدحنده بر چوق اشعاري اولوب، ملك اشرف موسايه انتساب ايتمش، وكاتب ديواني اولمش ايدي. بر مدت نصيبينده اقامت ايدوب، ٦١٩ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. مرتب وبيوك ديوان اشعاري اولوب، بونك منتخبي ايادي ناميده پك متداول ايدي. شو بر ايكي بيت جملهٔ اشعارندندر:

باكر صبوحك اهنى العيش باكره
فقد ترنم فوق الايك طائره
والليل تجري الدراري في مجرته
كالروض تطفو على نهر ازاهره

و كوكب الصبح نجاب على يده
مخلق تملا الدنيا بشائره الخ

**كمال الدين بيدار** { ايران مشاهير شعرا- سندن اولوب، (ری)ك
كوهستان نواحيسندن ايدی. وزير شهيد صاحب بن عبادك اوغلی خواجه اسماعيل طرفندن تربيه اولنمش؛ وخواجه ظهير فاريابينك مدح وثناسنه مظهر اولمش ايدی. مرتب ديوانی يوغيسه‌ده، عربی وفارسی وديلمی لسانلرنده برچوق اشعاری تذكره‌لرده محرردر. شو رباعی او جمله‌دندر:

بابط ميكفت ماهيئی در تب و تاب
باشد كه بجوی رفته باز آيد آب
بط كفت چو من قديه كشتم تو كباب
دنيا پس مرك من چه دريا وچه آب

**كمال الدين حسين** { مشاهير خطاطيندن اولوب، هراتليدر.
يكچشم اولديغی حالده، خطوط سته‌يی وعلی الخصوص نستعليقی امثالسز صورتده يازاردی. قرآن خوانلقده دخی بيعديل ايدی. ٩٧٤ تاريخنده مشهدده وفات ايتمشدر.

**كمال الدين حمصی** { (ابو منصور مظفر بن علی القرشی) مشا-
هير اطباء اسلامدن اولوب، ادبيات وسائر علومدن دخی بهره‌سی وار ايدی. بعد التحصيل دمشق شامده بر دكان آچوب، تجارتله مشغول اولوردی؛ وكثرت معلوماتنه بناءً ملوك واكابر طرفندن زيارت مرضايه دعوت اولنورديسه‌ده، مجاناً باقوب، صنعت طبابتله كچينمك ايستمزدی. بعده ملك عادل نور-
الدين بن زنكی بيمارستان كبيری كشاد ايتديكنده، اورايه مداومتله بر مدت بنه مجاناً خستكانه باقدقدن صكره، تخصيصات تعيين اولنه‌رق، وفاتنه‌دك اورايه متردد بولنمش؛ و ٦١٢ تاريخنده وفات ايتمشدر.
« مقالة فی الباه »، « شرح بعض كتاب العلل والا-
عراض لجالينوس »، « الرسالة الكاملة فی الادوية المسهلة »، « اختصار كتاب الحاوی للرازی » ناتمام، « مقالة فی الاستسقاء »، « تعاليق علی الكليات من كتاب القانون »، « تعاليق فی الطب »، « تعاليق فی البول »، « اختصار كتاب المسائل لحنين بن اسحق » عنوانلريله تأليفات طبيه‌سی واردر.

**كمال الدين خجندی** { [« كمال خجندی » ماده‌سنه مراجعت.]

**كمال الدين عبدالرزاق** { (بن جلال الدين اسحق) مشاهير
علما وادبادن اولوب، ٨١٦ تاريخنده شهر مذكورده طوغمش، و ٨٨٧ ده وفات ايتمشدر. « مطلع السعدين » عنوانيله بر تاريخی و « تفسير تأويلات »، « كتاب اصطلاات الصوفيه »، « شرح فصوص الحكم »، « شرح منازل الصابرين » عنوانلريله تأليفاتی واردر.

**كمال الدين قره دده** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن
اولوب، اوائل حالنده آماسيه‌ده دباغتله مشغول ايكن، بعده الفدن باشلامق اوزره، تحصيل علمه قويلمش؛ واستعداد طبيعيسی ياردميله آز مدت ظرفنده اكمال علوم متداوله ايدوب، مدرس اولمش ايدی. علی الاصول دور مدارس ايدوب، ٩٦٥ تاريخنده كفه مفتيسی اولمش؛ وبعده كبر سنندن طولايی بروسه‌ده كوشهٔ انزوايه چكيلوب، ٩٧٥ ده اوراده وفات ايتمشدر. تفسير وحديث وسائر علومده يدطولی صاحبی اولوب، عزبنك شرحی سعد الدينه حاشيه‌سی، فقهده « وهبانيه » طرزنده برمنظومه‌سی، « طبقات النحاة »ی وعلوم مختلفه‌ده رسائل وتعليقاتی واردر.

**كمال بك** { اعاظم ادبای عثمانيه‌دن اولوب، بحق لسانمز ادبياتنك مجددی
وطرز جديد افاده‌نك موجد ومؤسسی عد اولنه بيلير. هرنه قدر شناسی بو طريق جديدك كشادنده كمال بكدن ايلری كچمش ايسه‌ده، كمال بكك طرز افاده‌سنده‌كی پارلاقلق دها زياده جالب قلوب اولمغله، يازديغی شيلر ادبيات جديده‌نك رواج وانتشارينه سبب اولمش ايدی؛ بو صورتله كمال بكك ادبياتمزك تجددينه و اصول كتابتمزك سهل و سليس بر اسلوب طبيعی ومعقوله دوكلسنه پك بيوك خدمتی كورلمشدر. كمال بك ١٢٥٠ تاريخلرنده درسعادتده تولد ايدوب، پدری يكيشهرلی ووالده‌سی آرناؤدلقده‌كی قونيچه قصبه‌سندندر. او وقت موجود مكاتبده ابتدای تحصيل ايله خصوصی درسلردن عربی وفارسی وفرانسزجه لسان وادبياتنی اوكر-
ندكدن صكره، بر مدت باب عالی اقلامنه دوام ايتمش؛ وبعده او وقت هنوز يكی ظهور ايتمش اولان

مطبوعات عالمنه قاريشوب، نشر ايلديكی مقاله‌لرله
عمومك نظر رغبت وحيرتنی جلب ايتمش واخيراً شورای
دولت اعضالغنه نصب بيورلمشيدی. بعده ساقز
متصرفلغنه نصب اولنه‌رق، ساقز مركز ولايت اتخاذ
اولندقده، ردوس متصرفلغنه نقل، وبعده ينه ساقزه
ارجاع اولنمش؛ و ١٣٠٥ تاريخنده جزيرهٔ مذكو-
ره‌ده ذات الرئه‌دن وفات ايتمشدر. تربه‌سی جانب
پادشاهيدن صورت مكمله‌ده ياپديرلمشدر. اشعارنده
(نامق) تخلص ايدردی.

كمال بكك اك بيوك مهارت واقتداری سياسی
مقاله‌لرله تدبير ملك حقنده‌كی بندلرده ونهايت در-
جه‌ده پارلاق ومتين اولان اشعارنده كوريليور.
حكايه وتياترو كتابلری يازمغه هوس ايدوب، بو
قبيلدن برقاچ رساله ميدانه قويمش ايسه‌ده، بونلرك
ترتيبنده كمال بكك اقتدار ادبيسی نسبتنده برمهارت
كورلميور. آثار منثوره ومنظومه‌سی مشهوره او-
لوب، افواه ناسده متداول اولديغندن، نمونه ايرا-
دينه حاجت يوقدر.

**كمال پاشا** { (السيد احمد —) متأخرين
وزرا وادباء عثمانيه‌دن اولوب،
١٢٢٣ تاريخنده درسعادتده دنيايه كلش؛ و بعد-
التحصيل ١٢٤١ ده دفتردار مكتوبجيسی (يعنی
مكتوبئ ماليه) قلمنه داخل اولوب، ١٢٤٦ ده
جريده محاسبه‌سی باش كتابتنه نقل اولنمش؛ و
١٢٥٠ ده خواجه‌لك وبرسنه صكره رابعه رتبه‌سنی
احراز ايدوب، او صره‌ده جمع ايتمش اولديغی
«منتخاب شهنامه» ايله بعض قصائد فارسيه‌يی تقديم
ايتمسی اوزرينه، سفارتله ايرانه متهیٔ عزيمت اولان
اسعد افندينك معيتنده باش كتابتله جانب ايرانه
عزيمت ايتمش؛ و عودتنده مكتوبئ صدارت قلمنه
نصب اولنمشدی. او صره‌ده درسعادته كلن ايران
شهزاده‌لريله سفرايی معيتنه ترجمانلق ايتمكه مأمور
اولمش؛ وحسب الايجاب مأموريت مخصوصه ايله
ايرانه اعزام اولنمش؛ وعودتنده ١٢٥٦ ده قلم مذكور
مميزلكنه نصب اولندقدن صكره، مأموريت مخصوصه
ايله جانب مصره عزيمت ايتمش؛ و عودتنده مكتوبئ
صدر عالی معاونلكنه نصب اولنمش؛ و ١٢٥٩ ده
عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه وبر مدت صكره ثانيه توجيهله
مأموريت مخصوصه ايله جزره جانبنه كوندرلمش؛
وعودتنده ١٢٦٢ ده مكاتب عموميه نظارتنه تعيين
اولنان مشاراليه اسعد افندی‌يه معاون نصب
اولنمش؛ و ١٢٦٤ ده نظارت مذكوره مديرلكنه
وينه او سنه رتبهٔ اولی ايله مكاتب عموميه نظارتنه
تعيين بيورلمش ايدی. فرانسز لساننه دخی آشنا
اولمغله، ممالك عثمانيه‌ده مكاتبی اصول جديده‌يه
تحويل ايتمك مقصديله، آوروپاده‌كی مكاتبی مشاهده
ايتمك اوزره، او طرفه اعزام بيورلديه‌رق، آوروپانك
اكثر طرفلرينی كزمشيدی. اوچ سنه بو نظارتده
قالدقدن صكره، برلين سفارتنه نصب اولنمش؛
وطهران سفيری اولمش وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت
توجيهيله، دفعاتله معارف واوقاف همايون ناظری
اولمش؛ ونهايت هيئت اعيانه داخل اولمغله برابر،
حرم همايون نظارتنه نصب اولنمش؛ وقرن سابق
اواخرنده ارتحال ايلمشدر. ادبيات اسلاميه‌يه وعلی-
الخصوص لسان فارسی‌يه بحق واقف اولمغله برابر،
معارف غربيه‌يه دخی آشنا، اديب وشاعر وفوق
العاده عفيف واهل دل بر ذات ايدی. مذكور
«منتخبات شهنامه» دن بشقه بر فارسی مكالمه-
نامه‌سی وقواعد فارسيه‌يه دائر بعض رسائليله بر
خيلی اشعار وسائر آثاری واردر. ادبای عصر-
مزدن سعيد بك افندی حضرتلرينك پدرلريدر.
حسب حال كدر ديدكان اولان شو بيت مشهور
جملهٔ اشعارندندر:

انساندر عمر وقوعات نيك وبد
صبر ايت كمال محنته اين نيز بكذرد

**كمال پاشازاده** { (شمس الدين احمد بن
سليمان) مسند جليل
مشيخت اسلاميه‌يه كچن مشاهير علماء عثمانيه‌دن او-
لوب، ادرنه‌ليدر. جدی امرادن اولمغله، كنديسی
دخی صباوتنده مبادئ علومی تحصيل ايتدكدن
صكره، او طريقه سلوكله، سلطان بايزيد خان ثا-
نينك بعض سفرلرنده اردوی همايون معيتنده بو-
لنمشيدی. ذكاوت وفراست فطريه‌سی حسبيله، طريق
علمينك قدر واعتبارينی آكلايه‌رق، برسفردن عو-
دتنده خطيب‌زاده ومعرف‌زاده ومولانا كستلی كبی
علمانك حلقهٔ تدريسنه دواملة، آز مدت ظرفنده
تكميل تحصيل ايده‌رك، ادرنه‌نك بعض مدارسنده
تدريسه باشلامش؛ وبعده ادرنه قاضيسی و ٩٢٢ ده

آناطولی قاضیعسکری اولمش ؛ و۹۲۵ ده عزل اولنه‌رق، دارالحدیث مدرسه‌سی مدرسلکی کندیسنه صدقه ویرلمش ایکن، عصر سلطان سلیمان خانیده ۹۳۲ تاریخنده شیخ الاسلام اولمش، ومفتی الثقلین عنوانی کندیلرینه تنسیب اولنمش ایدی. سکز سنه مسند مشیختده قالدقدن صکره، ۹٤۰ تاریخنده ارتحال ایدوب، احمد بخاری دامادی محمود چلبی زاویه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. کمال پاشازاده کرک فقه وتفسیر وحدیث وسائر علوم شرعیه‌ده و کرک السنهٔ ثلثهٔ اسلامیه ادبیاتنده ید طولی صاحبی اولوب، تمامه قریب برتفسیر شریفیله کشافه ناتمام برحاشیه‌سی، هدایه‌یه شرحی، علم اصولده « التغییر » و « التنقیح » عنوانیله برمتنیله برشرحی ، مولانا سعدالدینك « تلویح » عنوانلی کتابنه حاشیه‌سی ، علم کلامده « التجوید » و « التجرید » عنوانلریله بر متن وشرحی، علم معانیده « اصلاح المفتاح » عنوانیله بر متنی وبوکا شرحی، سیدك شرح ومفتاحنه بر حا- شیه‌سی، صحیح بخاری و مشارق انواره شرحلری ، « مهمات » عنوانیله فتوادن مسائل مشکله‌یی حاوی بر تألیفی وسائر رسائل وکتب علمیه‌سی واردر . بوندن بشقه شیخ سعدینك کلستاننه نظیره اوله‌رق « نکارستان » عنوانیله برکتاب ، « محیط اللغه » عنوانیله عربیدن فارسی‌یه برلغت کتابی، الفاظ مترا- دفهٔ فارسیه بیننده‌کی فرقلری مبین « دقایق الحقایق » عنوانیله بر کتاب، قنیژه محاربه‌سنی و سائر بعض وقایع تاریخیه یازمش ، و « النجوم الظاهره فی احوال المصر والقاهره » عنوانلی کتاب ایله فن طبده « رجوع الشیخ الی صباه » کتابنی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری دخی چوق اولوب، شو بیت اوجمله‌دندر :

هر صداکیم ظاهر اولدی تیشهٔ استاددن
بر اثردر طاشده قالمش نالش فرهاددن

**کمال خجندی** { (شیخ کمال الدین مسعود) اعاظم شعراء ایراندن و کبار مشایخدن اولوب، ماوراءالنهرده‌کی خجند شهرنده نشأت ایتمش؛ وجانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره ، عودتنده تبریزده اختیار توطن ایلمش ایدی. دشت قپچاق حکمداری توقتمش خان تبریزی ضبط ایتدیکنده ، صاحب ترجمه منکوقاآنك امریله دشت قپچاقك پایتختی اولان ( سرای )ه کوندرلمشدی . درت سنه اوراده اقا- متدن صکره، تبریزه عودتنده سلطان حسین بن اویس جلایری طرفندن کندیسنه شهر مذکورده مکمل بر خانقاه یاپدیرلمشیدی. میرانشاه بن تیمورك صورت مخصوصه‌ده شیخ کمال خجندینك یانته کیدوب، کورشدیکی وتأدیهٔ دیونچون کندیسنه بیك آلتون ویردیکی مرویدر. « روضة الصفا » ده شیخك جبالده (قلعهٔ سنك) دینان بر قلعه‌ده برمدت محبوس قالدیغی بیان اولنیور. ۷۹۲ تاریخنده وفات ایدوب، تبریزده مدفوندر . یك اوزون صقاللی اولدیغی حقنده سویلنمش شو بیت لطیفه آمیزدن منفهم او- لیور: ( آن ملحد خجندی ریش بزرك دارد، کز غایت بزرکیش صدریش می‌توان کفت). مدح اکابر حقنده اصلا شعر سویلمدیکی مروی اولوب ، دیوانی غزلیاتی وعارفانه اشعاری حاویدر . خواجه حافظ شیرازی ایله معاصر اولوب ، بربرینه شعر- لرندن کوندریر، وهر بری دیکرینی تقدیر ایدرلردی. شو بیت حقیقت شعار جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

میخروشد بحر ومیکوید بآواز بلند
هرکه درما غرقه کردد عاقبت هم ماشود

**کمال رئیس** { مشاهیر بحریون عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل کوله او- لدیغی حالده، قپودان دریا دامادسنان پاشا طرفندن سرای همایونه تقدیم اولنمش؛ وحرم همایونده تربیه اولنه‌رق ، بعده قپودانلغه سلوکاه ، کمیجیلکده فوق العاده بر مهارت واقتدار قزانه‌رق، جنتمکان سلطان بایزید خان ثانی دورنده ۸۹۲ تاریخنده غرناطه بنی احمر ملوکنك اخیری اولان مولی حسنك دولت علیهٔ عثمانیه‌دن استمداد ایتمسی اوزرینه ، دونمای همایون ایله اسپانیه سواحلنه اعزام اولنه‌رق، اجرای نمایش ایتمش؛ وبعده موره سواحلنده قرون و متون ایله آوارینك وندیکلیلردن ضبطی صره‌سنده فوق العاده جسارت ویارارلق کوسترمشدی . او- نجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

**کمال زرد** { ( یاخود صاری کمال ) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، برغمه‌لیدر . جنتمکان سلطان محمد خان ثانی دورنده صدر اعظم اولان محمود پاشانك

منظوری اولوب، مشار الیه طرفندن ادرنه جوا-
رنده‌کی خاصکویده بنا اولنان مدرسه‌یه مدرس
تعیین اولنمش؛ وارراده وفات ایتمشدر. شو مطلع
اونکدر:

بلبلك فریادی خدکندرر کلدن دکل
عاشقك افغانی لعلکندرر ملدن دکل

**کمال غیاث** { مشاهیر شعراء ایراندن او-
لوب، شیرازلیدر. طبابتده
ویا فن صیدلانیده دخی مهارتی اولوب، اجزاء
طبیه فروختیله تعیش ایدردی. ابراهیم سلطان
زماننده یاشامشدر. مذهب خصوصنده تعصبی
اولمیوب، حکمدار مشار الیهك حانفی مذهبی ترجیح
ایتدیکنه دائر اولان بر سؤاله جواباً «سزی
کورمکه کلن آدم ایچون سرایکزك فلان ویا فلان
قپوسندن کیرمسنده فرق وارمیدر؟» دیمش
اولدیغی مشهور و شو بر قاچ بیتده بو فکرینی
مؤیددر:

الا ای در تعصب جانت رفته
کناه خلق بادیوانت رفته
ولی از ابلهی پر زرق و پر مکر
کرفتار علی ماندی و بو بکر
چه کویم کر همه زشت ارنیکویند
چونیکو بنکری جویای اویند
یقین دانم که فردا پیش حلقه
یکی کردند هفتاد و دو فرقه

**کمال کحلول** { شعرای ایراندن اولوب،
بك چوق سیاحت ایتمش؛
وسنی طقسانی نجه‌دکدن صکره بلخده وفات ایتمشدر.
تاریخ سویلمه‌ده بیوك مهارتی وار ایدی. شو بیت
اونکدر:

ای روشن ازنور رخت دیدهٔ جانرا
بر خاك نشانده قد تو سرو روانرا

**کمالی** { (دفتردار زاده —) اونجی قرن
هجری شعراسندن اولوب، اکثر
علومدن بهره‌سی و مثنوی خوانلقله شهرتی وار
ایدی. بر تاریخ عمومی جمعنه تشبث ایتمش‌ایسه‌ده،
اکماله موفق اوله‌مامشدر.

**کمالی** { ایران شعراسندن اولوب، سبزوار-
لیدر. شاه عباس ماضی‌یه منسوب
اولوب، بونك محارباتنی مبین «عباس‌نامه» عنوانیله
بر منظومه‌سی وبرچوق قصائدی واردر. ١٠٢٠
تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذ-
کوره‌سندندر:

چنان تنك شد عرصهٔ دار وکیر
که چون آستین خورد صدچین نفیر
دلیران آهن قبارا شکاف
چو مقراض از فرق سرتا بناف

**کمالی** { (ابراهیم —) مشاهیر خطاطیندن
اولوب، حسن خطی حافظ عثماندن
تمشق ایتمشیدی. رضوان زاده سرایی قربنده قره
کتخدا بك مکتب صبیاننده معلم اولوب، مصحف
شریف استنساخ وتعلیمیله مشغول اولوردی.
١١٤٣ ده وفات ایدوب، قاسم‌پاشاده‌مدفوندر.

**کمالیه** { مصر شاعره‌لرندن اولوب، صلاح-
الدین بن ایبك صفدینك همعصر-
لرندن ایدی. معاصرینندن فتح‌الله بن البکری‌یه
خطاباً یازوب، کوندردیکی شو ایکی بیت جملهٔ
اشعارندندر:

سمعت من شعرك سحرا غدا
یخامر الالباب اذ ینفث
اصبح کالخمرة فی فعلها
فهو بالباب الوری یعبث

— امام سیوطینك اشیاخندن بو اسمله اوچ
محدثه خاتون دخی واردر.

**کمانکش احمدبك** { جنتمکان قانونی سلطان
سلیمان خان دورنده
٩٤٠ تاریخنده قپودان دریا اولوب، برسنه بومقامده
قالمش؛ ومشهور بارباروس خیرالدین پاشایه سلف
اولمشدر. بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مدی.
— کمانکش علی پاشا ایچون دخی «علی پاشا
(کمانکش —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

**کمپتن** { (Kempten) باویره‌نك سوآبه‌ایا-
لتنده و مونیخك ١٠١ کیلو متره
جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٧٠٠
اهالیسی، قلعه‌سی، مکتب اعدادیسی، پاموق‌منسو-
جاتله بز فابریقه‌لری، بیچقیخانه‌لری و ایشلك تجارتی
واردر.

**کمپفر** { (Kaempfer) مشاهیر سیاحین
و اطبادن اولوب، ١٦٥١ ده
وستفالیه‌نك (لمقو) قصبه‌سنده طوغمش؛ و١٧١٦
ده وفات ایتمشدر. کنج ایکن آوروپای شمالی‌یی

كزوب، بعده اسوج سفيرى معيتنده موسقوويه واصفهانه واورادن هند وچين وجاپونيه ايله جزاير بحر محيطه سياحت ايتمش؛ وآوروپايه عودتنده مفصل بر سياحتنامه نشر ايدوب، على الخصوص جاپونيه حقنده معلومات مكمله ويرمشدر.

**كمر** { خداوندكار ولايتنك قره‌سى سنجاغنده باليكسرينك ٨٥ كيلومتره غربنده وآيوالغك ٣٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ادرميد كورفزى ساحلندن ٢ واسكله‌سى اولان آق چايدن ٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، يالڭز ٣٣٢ سى روم وقصورى مسلم وترك اولمق اوزره، ٤١٣٢ اهاليسى، ٦ محله‌سى، ٥ جامع شريفى، بر مدرسه‌سى، بر رشديه وبرقاچ صبيان مكتبى، بر كليساسى، ١٦٠ دكانى، ٤ خانى وكراسته، ميوه، پلاموط وسائره اخراجاتى واردر. ساحله قريب تپه‌لرده بو صوڭ زمانلرده بر طاقم ويرانه‌لر وآثار عتيقه كشف اولنمشدر.

— كمر قضاسى، كه اخيراً برهانيه تسميه اولنمشدر، لوانك غرب جهتنده وادرميد كورفزى ساحلنده واقع اولوب، شرقاً باليكسرى مركز قضاسيله، شمالاً ادرميد قضاسيله، غرباً مذكور كورفزله، غرب جنوبى جهتندن آيوالق قضاسيله، جنوباً دخى آيدين ولايتيله محاط ومحدوددر. قضا ٤١ قريه‌دن مركب اولوب، يالڭز ٣٠٦٢ سى روم وقصورى كاملاً مسلم وترك اولمق اوزره، ١٨ ٨١١ اهاليسى واردر. جنوب جهتنده بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، سائر طرفلرى آز عارضه‌ليدر. مذكور طاغدن بر قاچ چاى آقوب، اراضيسنى سقى ايدر. اراضيسى منبت اولوب، بغداى، آرپه، چاودار، يولاف، بورچق، دارى، نخود، بقله، بوركلجه، مصر وسائر حبوباتله كثرتلى زيتون، اوزوم، پلاموط وسائره حاصل اولور، كه مملكتى اداره ايتدكدن صكره، خيلى مقدارلرى وعلى الخصوص زيتون ياغيله شراب اخراج اولنور. اورمانلرى ده اولوب، چام وميشه آغاجلرى يتيشير. طوتلجه قريه‌سنده اكشى بر معدن صويى آقار. حيوانات اهليه‌سى ٢١ ٠٠٠ قيون، ١٧ ٠٠٠ كچى، ٣٠٠٠ صيغير، ٢٠٠٠ آت واستر ومركب و ٢٥٠ قدرده دوه ايله سائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ٤٣ جامع، ٣ مدرسه، ٣٨ مكتب، ٣ كليسا، ٢٥٢ دكان ومغازه، ١٥ فرون، ٤ خان، ٢ حمام، ٢١ دگرمن، ٢ اون فابريقه‌سى موجوددر. اراضئ مزروعه وغير مزروعه‌سى ١٠٨ ٧٨٥ دونمدر.

**كمر** { قونيه ولايتنك بوردور سنجاق وقضاسنده وبوردورك ٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده ناحيه مركزى بيوك بر قريه اولوب، ناحيه‌سى ٢٢ قريه‌دن مركبدر.

**كمران** { (جزيرة —) بحر احمرده‌كى قمرون آطه‌سنك بعض كتب عربيه‌ده كوريلن املاء اصلئ عربيسيدر، [« قمرون » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**كمليك** { خداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده و بروسه‌نك ٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق مرمره دكيزينك همناى اولان كورفزى منتهاسنده قضا مركزى برقصبه واسكله اولوب، قسم اعظمى روم اولمق اوزره، ٥١٤٧ اهاليسى، صاغلام ليمانى، ترسانه‌يه عائد حوض ودستگاهلرى، بر جامع شريفيله بر مسجدى، بر مدرسه‌سى، بر رشديه مكتبى، روملره مخصوص ذكور واناث مكتبلرى، ٣ كليساسى، ٢ مناسترى، متعدد آيازمه‌سى وپاموقدن بر جنس دوشمه‌لك دستگاهلرى واردر. قصبه‌دن اون دقيقه‌لق مسافه‌ده صويى معتدل حرارتده بر ايليجه اولوب، منتظم حمام و جامكانى واردر. اسكله‌نك باشليجه اخراجاتى قروم معدنى كولچه‌لريله طوزدن وادخالاتى پترولدن عبارت اولوب، ادخالات و اخراجات اوله‌رق سنوى تجارتى ١٧٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در. كمليك پك اسكى بر قصبه اولوب، خرافاتده ( آرغونوت ) ديلمكله معروف سياحين بحريه‌دن ( كيوقس ) طرفندن بنا اولنمش؛ وبعده ماكدونيه‌ليلردن دمتريوسك اوغلى فيليپ طرفندن تخريب، ومحلى بروسه‌نك بانيسى اولان ( پروسياس ) ه ترك اولنمغله، بونك طرفندن يكيدن اعمار اولنوب، روماليلرك ضبطنه كچديكنده، ( پروسه آدماره ) يعنى ( ساحلى بروسه ) تسميه اولنمشدى. شمديكى رومجه اسمى (كيو) اولوب، بونك اسم قديميله

اولان مشابهتی درکار ایسه‌ده، ترکجه اسمنك اصلی وبونکله وجه تسمیه‌سی آکلاشیله‌مامشدر. غازی سلطان اورخان زماننده ۷۳۴ تاریخنده فتح ایله، ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر.

— کملیك قضاسی بروسه سنجاغنك شمال شرق جهتنده واقع اولوب، بوز برون شبه جزیره‌سنك جنوبی مائله‌سیله کملیك کورفزینك سواحل شمالیه وشرقیه‌سندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً ازمید متصرفلغنك یالوه قضاسیله، شرقاً بازارکوی وارطغرل سنجاغنه تابع یکیشهر قضالریله، جنوباً نفس بروسه قضاسیله، غرباً دخی مدانیه قضاسی وکملیك کورفزی ومرمره دکیزیله محاطدر. قضا بر ناحیه ایله ۲۱ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۳۰۰۰۰ کشی رادەلرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری همان مساوی مقدارلرده روم وارمنیدن مرکبدر. شمال وجنوب جهتلری طاغلق اولوب، اورته جهتی دوز اراضیدن عبارتدر. اراضیسی پك منبت اولوب، طاغلری دخی اورمانلرله مستوردر. اك برنجی محصولی زیتون اولوب، کلیتلی زیتون یاغی چیقار. اوزوم وسائر میوه‌لرك انواعیله حبوبات متنوعه دخی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، اهالی طرفندن ایپك قوزه‌سی چیقاریلیور. اورمانلرنده چام، فستیق، میشه، کورکن، قره‌آغاج وسائر اشجار بولنوب، ساحله قریب اولانلرندن بر مقدار کراسته ایله کلیتلی اودون قطع، وکمور اعمال اولنه‌رق، استانبوله نقل اولنور. طاغلرده آیی، طوموز، کییك، قورت، چقال، تیلکی، قوندوز، پورسق، طاغ کدیسی، وشق وسائر حیوانات وحشیه ایله طیور صیدیه‌نك انواعی بولنور. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر.

**کملیك صویی** { ازنیق کولنك آیاغی حکمنده بر کوچك نهر اولوب، مذکور کولك منتهای غربندن خروجله، ۱۳ کیلومتره‌لك جریاندن صکره همنامی اولان قصبه‌نك یاننده کملیك کورفزینه دوکیلور.

**کملیك کورفزی** { مرمره دکیزینك جنوب شرق جهتنده شرقه طوغری ممتد برقوی اولوب، شمالاً بوزبرون شبه جزیره‌سیله ازمید کورفزندن آیرلمشدر. غربدن شرقه بویی ۳۵ ووسطی اکی ۱۰ کیلومتره‌در. منتهای شرقنده همنامی اولان قصبه ولیمان بولنوب، ساحل جنوبیسنده‌ده مدانیه اسکله‌سی بولنیور. کملیك اسکله‌سی قربنده ازنیق کولنك آیاغی اولان بر کوچك چای دکیزه منصب اولوب، اسکله ایله بو کولك ساحل غربیسی آره‌سنده ۱۳ کیلومتره‌لك مسافه واردر. بو کورفزك اك صاغلام لیمانی کملیك ایسه‌ده، بروسه‌یه قربتی جهتیله اك ایشلك اسکله‌سی مدانیه‌در. بو کورفزه اینجیر قویی دخی دیرلر.

**کمندان** { ایرانده‌کی (قم) شهرینك اسم قدیم فارسیسیدر.

**کموش** { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق وقضاسنده بر ناحیه اولوب، ۴۳ قریه و۱۲۳۰۶ اهالیی حاویدر. ناحیه‌نك جنوبنده‌کی کونای طاغنده کورکن آغاجلرینی حاوی جسیم اورمانلری واردر. اراضیسی منبت اولوب، اهالیسنك مدار تعیشی زراعتدر. ویشنه، کراز، آرمود، الما کبی میوه‌لری چوقدر. ناحیه‌نك وسطلرنده واقع یونجه‌لی مسیره‌سنده بعض امراضه نافع بر ایلیجه واردر. طاغلرنده آیی چوق بولنور.

**کموش حاجی کویی** { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ۶۰ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲ جامع، رشدیه مکتبی وبر قاچ دکانی واردر. قصبه‌یه بر ساعتلق مسافه‌ده بر سیملی قورشون معدنی بولنیور، که وقتیله پك زنکین اولوب، جانب دولتدن ایشلتدیرلمکده ایکن، اخیراً ترك اولنمشدر. قصبه کوپریلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنوب، ایکی جامع وچشمه‌لری مشارالیهك خیراتندندر.

— کموش حاجی کویی قضاسی شرقاً مجید اوزی ومرزیفون، شمالاً حوضه، غرباً عثمانجق قضالریله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ۵ ناحیه و۴۵ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۲۴۹۵۷ کشی اولوب، ۱۷۰۰۵ ی مسلم، ۷۰۱۲ سی ارمنی و ۹۴۰ ی رومدر. طوپراغی پك منبت

اولوب، بغدای پك مقبول وچاودار، آرپه، بولاف، نخود وسائر حبوباتله خشخاش، جهری، کنویر وسائره حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله و سائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه دوشمه‌لك طوقه ایله نعل واوزنکی کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قزیل ایرماق حدود غربیه‌سنی تحدید ایدوب، قضانك اراضیسنی سقی ایدن میاه جاریهٔ کثیره‌سی بو ایرماغه دوکیلور. داخل قضاده ٥ جامع، ٢٠ مسجد، ٤٩ مسلم و ٤ خرسلتیان مکتبی، ٤٦٠ دکان، ٥ خان، ٦ حمام و سائره موجوددر. ایکی اورمان بولنوب، قضا درونده صرف اولنمق اوزره برمقدار کراسته و اودون قطع اولنور. طنقضا قریه‌سنده بعض امراضه نافع برایلیجه واردر. مرکز قضاده هر هفته جمعه کونی بازار قوریلور.

**کموشخانه** { طربزون سنجاغنده وطربزونك ١٢٠ کیلومتره جنوبنده ومرتفع بر محلده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، جوارلرنده متروك کومش معدنلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی صوڭوق ایسه‌ده، صاغلامدر. — کموشخانه قضاسی لوانك شمال شرقی قسمندن عبارت اولوب، جنوباً کلکیت، جنوب غربی جهتندن شیران، شمال غربی طرفندن طورول قضالریله، شمالاً طربزون سنجاغیله، شرقاً دخی ینه طربزون سنجاغی و ارضروم ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٢ ناحیه و ٩٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٩٨٤٢ کشی اولوب، ٢٢٦١٦ سی مسلم و ٦٧٢٥ ی روم وارمنیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، قابل زراعت یرلری آزدر. مع هذا اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاشلرك آره‌لرنده وصرب یرلرده تارلهلر آچه‌رق، بعض محصولات یتیشدیرمکده ایسه‌لرده، بو محصولات اهالی‌یی کچیندیرمکه کافی اولمیوب، وقتیله کموش معدننده کچینمکده ایکن، شمدی‌ده چوغی محلنده وسائر یرلرده طاشچیلقله تعیش ایتمکده‌درلر.

**کموشخانه** { سنجاغی. طربزون ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری و اڭ جنوبیسی اولوب، ولایت مذکوره‌ده ساحلی اولمیان یالکز بو سنجاقدر. شمالاً وشمال شرقی و غربی جهتلرندن نفس طربزون سنجاغیله، جنوب غربی طرفندن سیواس، شرق جنوبی جانبندن‌ده ارضروم ولایتلریله محدوددر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، باشلیجه طاغلری: تپه‌بیون، مراد طاغی، الیز طاغی، چن طاغی، کاوور طاغی، نادر بابا، یالین طاغ، قورلاق طاغی و سائره‌در. قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه منصب اولمق اوزره، طربزون سنجاغنه کیرر، وقسم جنوبیسنك صولری کلکیت نهرینی تشکیل ایدیور، که یشیل ایرماغه منصب اولمق اوزره، غربه طوغری جریانله، سیواس ولایتنه کیرر. هواسی صوڭوق وسرت ایسه‌ده، صاغلامدر. یالکز محفوظجه بعض قویتی یرلری معتدل هوایه مالکدر. سنجاغك یرلری اسکیدن بری کومش معدنلریله مشهور اولوب، اکثر طرفلرنده سیملی قورشون و باقر معدنلری بولنمقده‌در. بونلر وقتیله کلیتله اخراج اولنمقده ایکن، شمدی اکثری متروکدر. هله هنوز کشف اولنمامشلری پك چوق اولسه کرکدر. حیوانات اهلیه‌سی آز وباشلیجه کچیدن عبارتدر. زراعته ایسه اراضینك استعدادی اولمدیغندن، اهالینك اکثری فقر و ضرورته دوچار اولوب، ترك وطنله هجرته مجبور اولمقده‌درلر. یالکز میوه‌لری چوقجه اولوب، بونلر میاننده‌ده یالکز آرمودلری مقبولدر. صنایع محلیه وقتیله کومش و باقیرك اعمالندن عبارت ایکن، شمدی معدنلرك متروکیتی اوزرینه، او دخی اونودلمشدر. ادخالاتی ذخیره واخراجاتی آنجق کچی دریسندن عبارتدر. اورمانلری وقتیله معدنلرك اذابه‌سیچون اتلاف اولنه‌رق، پك آز یرلرنده قالانلری‌ده کوندن کونه تلف اولمقده‌در. سنجاغك روم اهالیسی اسکی یونان مهاجرلرینك احفادی اولوب، اجدادلرینك سویلمش اولدقلری یونانیٔ قدیمك بر نوع غالطیله متکلمدرلر، که بوجهتلرده تکلم اولنان رومجه‌دن چوق فرقلیدر. سنجاق: کموشخانه، طورول، کلکیت و شیران اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣ ناحیه ایله ٣٥١ قریه‌یی و ١٣٠٠٠٠ اهالی‌یی حاویدر، که بونلرك ١١٨٧٧٠ ی مسلم وترك، ٩٠٠٠ ی روم،

٢٢٣٠ ى‌ده مذاهب ثلاثه‌يه منقسم ارمنيدر . قضا مركزلرى بيوجك كويلر دينله‌جك حالده و قريه‌لرى‌ده پك كوچكدر . سنجاق داخلنده ١٣١ جامع ومسجد، ٨٠ مدرسه، ٣ تكيه، ٩٥ كليسا، ٩٧ مكتب، ٢ حمام، ٣٩٢ دكرمن، ٢٧٠ خان، ١٦٠ فرون، ٧٠٤ دكان ومغازه و ١٠٣ چشمه موجوددر.

**كموندن** { (Gemünden) آوستريانك يوقارى آوستريا ايالتنده و ( تراؤن ) نهرى وكولى اوزرنده (سالچقام‌ركوت) قضاسنك مركزى بر قصبه‌اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى‌واردر.

**گنا بيكم** { الك‌مشهور شاعره‌لردن اولوب، على قليخان داغستانينك قيزى واعتماد الدوله غازى الدين خان بهادرك زوجه‌سى ايدى شو بيت اونكدر :

جكر پر سوز و دل پر خون كريبان چاك وجان بر لب
قضارا شرم مى آيد زساماني كه من دارم

**كناره** { (Kanara) هندستانك‌دكن قطعه‌سى ساحل غربيسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر خطه وسنجاق اولوب، شمالاً پورتكيزه تابع غويا خطه‌سيله و بجاپورك انكليز حكومتنه تابع قسميله ، شرقاً ميسور خطه‌سيله ، جنوباً مليبا مملكتيله ، غرباً دخى بحر عمان ايله محدوددر. شمالدن‌جنوبه بويى ٤٠٠ واكى ١٠٠ كيلو متره‌اولوب، ٣٦١ ٩١٨ اهالى‌ايله‌مسكوندر. مركزى ( متكلور ) شهريدر . (كات) سلسلهٔ جبالى مملكتى بوينه شق ايدوب ، بو سلسله‌دن بر چوق چايلر ساحله اينر. بر قاچ ليمانى واردر . طوپراغى پك منبت اولوب، پرنج ، بوبر و سائر محصولاتله صندال وديكر ذى‌قيمت اشجار يتيشير. فيللريله حيوانات وحشيه‌سى چوقدر. تجارتى پك ايشلكدر. ١٧٦٧ تاريخ ميلاديسنده ميسور حاكمى حيدر على خان بو خطه‌يى ضبط ايدوب ، اهاليسنك بر مقدارينى ميسوره نقل ايتمشدى . ١٧٩٩ ده انكليز حكومتنه ترك اولنمشدر.

**كناز** { ( ابو مرثد — بن حصين بن يربوع الغنوى ) كبار صحابه‌دن اولوب، حضرت حمزه بن عبد المطلبك خليفى ايدى. اوغلى مرثدله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وبعض احاديث شريفه روايت ايلمشدر. حضرت ابابكر صديق ( رضه ) زماننده ١١ نجى سال هجريده ٦٦ ياشنده ارتحال ايتمشدر.

**كنانور** { ( Cananor ) هندستانك ساحل غربيسنده همنامى اولان قوبك ايچنده مدراس اداره‌سنه تابع بر شهر واسكله اولوب، ٣١٠٠٠ اهاليسى، جزيرة العرب وسوماتره وسائر طرفلرله ايشلك تجارتى وبورتكيزليلردن قالمه بر كوچك قلعه‌سى واردر . وقتيله قادينلر معرفتيله اداره اولنور بر كوچك دولتك مركزى اولوب، اون‌آلتنجى قرن ميلادى ابتداسنده پورتكيزليلرك و١٦٦٤ده فلمنكليلرك‌ضبطنه كچمشيدى. تيپوصاحب بونلرى اخراجله، شهرى فتح ايتمشيدى. ١٧٩٩ ده انكليزلرك ضبطنه كچوب، مليبا جهتنجه دار الحرب اتخاذ اولنمشدر.

**كنانى** { (محمد بن ابى الفرج الصقلى) مشاهير نحاتدن اولوب، ( ذكى المغربى ) لقبيله مشهوردر. صقليه يعنى سيجيليه جزيره‌سنده نشأت ايدوب، ٥١٠ تاريخنده اصفهانده وفات ايتمشدر. نحو ولغت واديبات عربيه‌ده يد طولى صاحبى ايدى.

**كناهى** { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب ، واردار يكيجه سندندر، واكثر عمرينى سياحتله كچيرمشدر. شو بيت اونكدر :

تيغ سرتيزك كه ياروب سينه‌مى پيكان آرار
خضردر ظلمتده كويا چشمهٔ حيوان آرار

**كنبانيه** { اندلسده قرطبه قربنده برناحيه اولديغى كتب عربيه‌ده مذكور اولوب بو اسمك قيروصحرا ديمك اولان (قامپانيه) دن معرب اولديغى آكلاشيليور .

**كنت** { ( Kent ) انكلتره‌نك جنوب شرقى جهتنده كائن بر ايالتى اولوب ، شمالاً تاميسه نهريله، شرقاً شمال دكزيله ، جنوباً پادوقاله بوغازيله، غرباً دخى ( سورى ) ايالتيله محدوددر. بويى ١٠٥ واكى ٤٤ كيلومتره اولوب، ٨٨٤٠٠٠ اهاليسى واردر . اراضيسى مختلف اولوب، تاميسه مجراسى قربنده بطاقلقلرى، اورته‌لرنده منبت وادى وتپه‌لرى، وجنوب جهتنده اورمانلرى واردر . صنايعى كريدر . باشليجه

معمورەلری : مدستون، قانتوربری، دووره ، روچستر، غرنویچ وسائرەدر .

**کنت** { ( Kenneth ) اسقوچیه قراللرندن اوچ کشی اولوب، برنجیسی ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٥ تاریخنەدك ، ایکنجیسی ٨٣٣ دن ٨٥٧ یه ، اوچنجیسیده ٩٧٦ دن ٩٨٤ تاریخنەدك حکم سورمشلردر . ایکنجیسی بیکتلرله انکلیزلری اسقوچیەدن چیقاروب ، برنجی اولەرق بومملکتك هرطرفنه حاکم اولمش؛ اوچنجیسی دانیمارقەلیلره غلبه چالوب، برطاقم قوانین دخی وضع ایتمشیدی.

**کُنتَده** { اندلسده بر بلده اولوب ، بونده ٥١٤ تاریخ هجریسنده اهل اسلامله اسپانیه لر آرەسنده بیوك بر محاربەوقوع بولمشدی.

**کنتوکی** { (Kentucky) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعەده بر نهردر ، که (کومبرلاند ) طاغلرندن اینن بر چوق چایلردن بالتشکل، همنای اولان جمهوریتك اورتەسندە شمال غربی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر صورتده آقەرق، تقریباً ٤٠٠ کیلومترەلك جریاندن صکره، صولدن ( اوهیو ) نهرینه دوکیلور. اشاغیکی ١٠٠ کیلومترەلکی سیر سفائنه صالحدر.

**کنتوکی** { (Kentucky) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعەیی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، ایچندن جریان ایدن آنف‌البیان نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر . شمالاً وشمال غربی جهتندن اوهیو مجراسیله اوهیو ، ایندیانه وایلینویس جمهوریتلرندن آیرلمش اولدیغی حالده، غرباً غربی ویرجینیا، غرب جنوبی‌جهتندن شرق ویرجینیا ، جنوباً تنسه، غرباً دخی‌میسوری جمهوریتلریله محدوددر . بو صوك جمهوریتدن میسیسیپی نهر عظیمنك مجراسیله وتنسه جمهوریتندن ایسه ١٥٠ کیلومترەلك محلده ´٣٠°٣٦ وبعده ´٤٠°٣٦ عرض شمالی خط مستقیم مفروضیله آیرلمشدر. مثلثه شبیه غیر منتظم برشکلده اولوب، شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه بویی ٦٥٠ واکی شرق جهتنده ٣٠٠ وغرب طرفنده یالکز ٦٠ کیلومترەدر. ´٣٠°٣٦ ایله ´١٠°٣٩ عرض‌شمالی و´٥٠°٨٤ ایله ´٥٠°٩١ طول غربی آرەلرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ١٠٤٦٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨٥٨٦٣٥ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ١٨ کشی دوشیور.

شرق جنوبی حدودنده کومبرلاند طاغلری ممتد اولوب، هر نه قدر بو سلسلەنك اك یوکسك ذروەلری ٩٠٠ مترەیی تجاوز ایتمیورسەده، یانلرندن اینن انهار کثیره اتکلرنده بر طاقم درین وادیلر آچغله، او جهته طاغلق بر منظرەسنی قزانديریور. حدود مذکورەدن اوهیو ومیسیسیپی یعنی شمال وغربه طوغری اراضی برسطح مائل تشکیل ایدوب، میلان‌یك آزاولدیغندن، بایردن زیاده اووه عد اولنه بیلیر. بو واسع اووەلر قیشین بیله زمردآسا چایرلرله مستور اولوب، بهار کلنجه بو اوتلر بر مترەیه قدر اوزانەرق، تپەلری مائی بر چیچکله طوناندیغندن، مائی چایرلر اسمیله شهرت بولمشدر. بوچایرلر مملکتك ثروت طبیعیەسنی تشکیل‌ایدن حسابسز قیون وخرکله سوریلرینه مرعی اولیور. بونلرك آرەلرنده اوتەده بریده میشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلر دخی واردر. بو چایرلر آچیلوب ایشلنديکی حالده پك منبت اولوب، کاپتلی محصولات ویررلر. یالکز غرب جهتی غیر منبت عد اولنیورسەده، بونك دخی بوحالی سائر یرلرینه نسبتله اولوب، بوقسه بسبتون غیر منبت دکلدر. بو جهتده نهرلر چوق دفعه یرك ایچنه طالوب، خیلی مسافەده تحت الارض آقغله، یرك آلتنده بر طاقم صیچان یوللری آچیورلر، که بونلر چوق دفعه ییقیلوب ، یر یوزنده بر طاقم درین چقورلر وخندقلر براقیورلر؛ وبعضلری مرور زمانله قورومغله، یرآلتندەکی مجرالری بر طاقم غریب مغارەلر صورتنده قالوب، مشهور ماموت مغارەسی، که تفرعاتیله ٢٢٠ کیلومتره طولنده و١٢ ملیون مکعب متره استیعابنده جسیم بر مغارەدر، بو قبیلدندر . آچیق چقورلردن بعضیسی ١٠٠٠ یکی دونم مربعی وسعتنده و سکز اون متره درینلکندەدر. بعضلرنده ایسه ٨٠ متره درینلکه قدر ایندیکی حالده، دیبلری بولنەمامش؛ وبعضلرینك قعرنده صو جریان ایتدیکی کورلتیسندن آکلا- شلمشدر. اعمار اولنمازدن اول بو مملکت بالطه کورمەمش اورمانلرله مستور اولوب، شمدی دخی

نصفی اورمانلرله مستوردر. اك منبت یرلری آچیلان
چایرلری اولوب، بونلرده هر نوع ذخیره وكلیتلی
توتون زرع اولنمقده‌در.

میاه جاریه‌سی چوق اولوب، میسیسیپی ایرماغی
۷۵ كیلومترهلك محلده جمهوریتك حدود غربیه‌سنی
تشكیل ایتدیكی كبی، بوكا تابع اوهیو نهر عظیمی
دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن زیاده مسافه‌ده كنتوكینك
حدودینی تعقیب ایدر. سائر انهارینك اكثری
جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری جریانله
اوهیو نهرینه دوكیلورلر. بونلر شرقدن باشلایه‌رق:
ساندی واوكا تابع لویزه، لیكینغ، كنتوكی، غرین
ریور، تنسه وسائره‌در. یالكز (كومبرلاند)
نهری بو استقامتده جریان ایتمیوب، ابتدا غرب
جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، (تنسه) جمهوریتنه
كیدر؛ وبعده ینه (كنتوكی) جمهوریتنه دخول
ایله تنسه نهریله متوازیاً شمال غربی‌یه طوغری
آقه‌رق، مذكور اوهیو نهرینه دوكیلور. اوهیو
ایله میسیسیپی نهرلرینك سیر سفائن ایچون دكیزدن
فرقلری اولمدیغندن، كنتوكی جمهوریتی عادتا ساحلده
ایمش كبی، تا مكسیقه كورفزنده‌كی یكی اورلیاندن
كمیلر میسیسیپی مجراسیله كنتوكی حدودینه واصل
اولور، ونهر مذكورله اوهیونك مجراسی بوینجه
حدود غربیه وشمالیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، منتهای
شرق شمالیسنه قدر چیقار. بوندن بشقه (تنسه)نك
۵۰۰ و(كومبرلاند)ك ۳۰۰ كیلومترهلك محللری
سیر سفائنه صالح اولمغله، بونلرك مجراسی تعقیبله‌ده
سفائن تنسه وآلابامه جمهوریتلرینه قدر چیقار.
دیكر انهارك كیمی ۱۰۰ وكیمی ۵۰ كیلومترهلك
محله قدر سیر سفائنه صالح اولوب، بو وجهله
جمهوریتك داخلنده قرهلر ایچنده متصل یلكنكلر
وواپور دومانلری طولاشه‌رق، تجارتی تسهیل
وصنایع وزراعتك ترقیاتنی تزیید ایدیورلر.

كنتوكینك هواسی معتدل وپك لطیف اولوب،
قیشلری ایكی ونادراً اوچ آی سورر؛ ایلك وسوك
بهارلری پك كوزلدر؛ یازلری برآز صیجاق ایسه‌ده،
حرارت تحمل اولنه میه‌جق واعصابه طوقنه‌جق صورتده
دكلدر. مركزی اولان لویزویلده یازین میزان
الحرارهنك حد وسطیسی ۲۳ درجه وقیشین ۲
درجه ایله ۵ دقیقه‌در. آنجق هوا سریع التحولدر.
سنوی یاغان یاغمورك دخی حد وسطیسی ۱ متره
ایله ۲۰ سانتیمتره‌در. طوپراغی منبت ایسه‌ده،
شایع اولدیغی اوزره، ممالك مجتمعه‌نك اك منبت
یری اولیوب، محصولاتك جنسنه كوره بوكا تقدم
ایدن مملكتلر چوقدر. یالكز توتون محصولاتنه
پك مساعد اولوب، بتون ممالك مجتمعه‌ده حاصل
اولان توتونك بشده ایكیسی بو جمهوریتده حاصل
وسنوی توتون محصولاتی همان یوز ملیون كیلویه
بالغ اولور. بغدای، آربه، مصر، چاودار، یولاف
واوت محصولاتنجه سائر جمهوریتلردن درجات
مختلفه‌ده كریدر. اراضیسنك آنجق نصفی مزروع
اولوب، نصف دیكری هنوز آچلمامشدر. مع هذا
اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، اك زیاده
زراعته اهمیت ویریورلر. شرق شمالی جهتنده‌كی
قسم اعظمی اراضیٔ تخمیه‌دن عبارت اولمغله، كومور
معدنی پك چوق ایسه‌ده، اخراج اولنان مقداری
پك جزئیدر. قورشون، باقر، چنقو وسائر معدنلری‌ده
پك بول ظن اولنمش ایسه‌ده، هنوز استفاده
اولنه‌مامشدر. میاه معدنیه‌سی واسراض مختلفه‌یه
نافع ایلیجه‌لری پك چوقدر. كول صولرینك تبخیریله
میداننده قالمش طوزلری‌ده چوقدر. اورمانلر
مملكتك یوزده ۴۹ قسمنی ستر ایدوب، آنجق چام
جنسلری سیرك اولدیغندن، كراسته‌یه پك الویریشلی
آغاجلری یوقدر. یوكسك اشجاردن بشقه اریك،
هند انجیری، یبان آصمه‌سی كبی آغاجلری حاوی
چالیلقلری وبر چوق سازلقلری دخی واردر.
حیوانات اهلیه‌یه دخی اهمیت ویریلوب، جمهوریت
داخلنده، بر قاچ سنه اولكی استاتستیقه كوره، بر
ملیونی متجاوز قویون، ایكی ملیوندن زیاده طوموز،
۸۴۳۰۰۰ صیغیر، ۴۸۷۰۰۰ خركله وسائره
واردر. آتلری قوت وسرعت حركتجه ممالك
مجتمعه‌نك اك ایلریدر. صنایعی آنجق احتیاجات
محلیه‌یه كوره اولوب، باشلیجه توتونك استحضاریله
دكرمنجیلك، اسپیرتو اخراجی، دباغلق، معدنجیلك،
باصدیرمه ورچل وسائر مأكولات استحضاری
واپیلك ایله منسوجات مختلفه اعمالی كبی شیلردن
عبارتدر. واپور ایشلیه‌بیله‌جك طرق مائیه‌سی
۲۲۰۰ كیلومتره، و صندال وآلتی دوز كمیلرك
ایشلیه‌بیلدیكی طرق مائیه دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن

زياده‌در. بو نهرلرده ايشلمك اوزره جمهوريتك ١٠٠ دن زياده واپورى و بر قاچ يوز يلكن كميسى واردر. بوندن بشقه دمير يول خطلرى‌ده چوق اولوب، بوندن ٢٠ سنه اول بو خطوطك مجموعى ٢٤٢٠ كيلومترويه بالغ اولوردى. شمدى‌يه قدر بو مقدارك تضاعف ايتمش اوله‌جغى شبهه‌سزدر.

اهاليسى متمادياً آرتمقده ايسه‌ده، بو تزايد ممالك مجتمعه‌نك سائر بعض طرفلرنده اولديغى كبى، بردن بره اولميوب، تدريجى وقوع بولمقده‌در. هر سنه‌كى تزايد ١٥٠ ٠٠٠ ايله ٢٠٠ ٠٠٠ كشى آره‌سنده‌در. قرن سابق ميلادى اواخرنده مجموع اهاليسى ٧٣٠٠٠ كشيدن عبارت ايدى. اهاليسنك بر مقدارى زنجى و اكثرى انكليز، اسقوچيه‌لى، ايرلانده‌لى وسائر آوروپا مهاجرلرندن متولد آمريقاليدر. ٤ سنه مدتله انتخاب اولنور ٣٨ اعضادن مركب بر هيئت اعيانيله ٢ سنه مدتله منتخب ١٠٠ مبعوثدن مركب بر مجلس مبعوثانى واردر. بونلر مملكتك والى و معاونيله حكام و سائر مأمورينى انتخاب ايدرلر. جمهوريت ١١٧ قونتلق يعنى سنجاق ويا قضايه منقسمدر. مملكت داخلنده ١٨٨١ سنه‌سى استاتستيقنه كوره، ٧٣٩٢ مكتب بولنوب، بونلرده ٧٧٠٦ معلم ومعلمه و ٢٩٢ ٠٠٠ شاكرد وار ايدى. شاكردانك اونده برى زنجى ايدى.

**كنج** } كردستانده بتليس ولايتنده وبتليسك ١١٥ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق مراد چاينه تابع همنامى بر چايك اوزرنده سنجاق مركزى برقريه اولوب، ٥٠ خانه‌سى يعنى ٢٥٠ قدر اهاليسى ، حكومت قوناغى ، بر جامع شريفى، رشديه و ابتدائيه مكتبلرى ، بر فرونى و ١٠ دكانى واردر.

— كنج قضاسى همنامى اولان لوانك شرق شمالى قسمندن عبارت اولوب ، غرباً چپاقچور ، جنوباً قلب قضالريله ، شرقاً موش سنجاغيله، شمالاً دخى ارضروم ولايتيله محدوددر. حاوى اولديغى كونيك ، ذكتى ، بيجار ناحيه‌لريله برابر ٢١٩ قريه‌دن مركب اولوب ، اهاليسى ٢٦ ٣٩٧ كشيدر، كه بونلرك ٧٩٣٠ ى ارمنى و قصورى كاملاً مسلم وكرددر. اراضيسى طاغلق اولوب ، شمالاً ارضروم ولايتى حدودينى آيران بيك كول طاغنك اتكلرى قضانك ايچنده يايليور. كنج نهرى قضايى شق ، وبتون مياه جاريه‌سنى جمع ايده‌رك، مراد صوينه دوكلمك اوزره ، چپاقچور قضاسنه كيرر. هواسى صوغوق وقيشلرى اوزوندر. قضا داخلنده ١٣ جامع ومسجد، ٥ مدرسه، ٤ كليسا ومناستر، ٢ قلعه خرابه‌سى ، ١٣ دكان ، ١١١ دكرمن، ١ فرون، ٤ كوپرى موجوددر. قضانك باشليجه حيوانات اهليه‌سى ١٧ ٧٩٠ قيون ، ٤٦ ٣٣٦ كچى، ٢٨٥٠ صيغير، ١٠٠٥ ده آت واستر ومركبدن عبارتدر. قضانك سنوى واردانى آنجق ٧٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در.

**كنج** } سنجاغى . بتليس ولايتنى تركيب ايدن درت سنجاغك برى و اك غربيسى اولوب، شرقاً موش ، شرق جنوبى طرفندن سعرد سنجاقلريله، جنوباً و غرباً ديار بكر، شمال غربى جانبندن وشمالاً دخى ارضروم ولايتلريله محدوددر. مركزى كنج قريه‌سى اولوب ، كنج ، چپاقچور وقلب اسملريله ٣ قضا و بونلره ملحق ٥ ناحيه ايله ٤٢٣ قريه‌يى حاويدر. اهاليسى ٦٦ ١٩٧ كشى اولوب، بونلرك ١٢ ٩٦٤ ى ارمنى، ٨٣٦ سى يزيدى وقصورى كاملاً مسلم وكرددر. اراضيسى طاغلق اولوب، ارضروم حدودندن كلن بيك كول طاغلرى اتكاريله شرقدن كلن صاصون طاغلرى سنجاغك ايچنده تشعب ايدرلر . بو طاغلرك چوغى كوزل ميشه آغاچلرينى حاوى اورمانلرله مستوردر. آره‌لرنده زمرد آسا مرعالرى و كوزل اراضىٔ منبته‌يى شامل يايله‌لر ووادي‌لر دخى بولنيور. فراتك اك بيوك قولى اولان مراد صوى سنجاغى شرقدن غربه شق ايله ، شمالدن كلن و سنجاغك قسم شماليسنى شق ايدن غناق صوينى وسائر برچوق صولرينى اخذ ايدر. سنجاغك قسم جنوبيسنك مياه جاريه‌سى ايسه دجله‌يه تابع اولان وحدود جنوبيه‌سنى آيران بطمان صوينه دوكيلور . هواسى قيشين پك سرت ويازين لطيف اولوب، هرحالده پك صاغلامدر . طاغلرى سنه‌ده بش آلتى آى قارله مستور بولنور. طوپراغى اولدقجه منبت اولوب ، اصل زراعته الويره‌جك واسع يرلرى يوقيسه‌ده، ميوه و سبزه‌لرى چوق وجنسلرى پك اييدر . هله اوزوم ،

زیتون و طودی پك چوقدر. بعض طرفلرنده
چریش و مازی دخی حاصل اولور. ذخایری
بغدای، آربه، پرنج، داری، مرجمك، نخود و سا-
ئره‌دن عبارتدر. زیتون وشراب ایله ایپك قوزه-
سندن اخراجاتی دخی اولیور. قابه‌ی پسته‌لیله
اریك، انجیر وسائر میوه‌لرك قوروسی ونار، جوز،
فندق، کستانه وسائره دخی اخراج اولنور. پكمز
وقورو بامیه دخی باشلیجه اخراجاتندندر. آرپلر
قووانلری‌ده چوق اولوب، مقبول برجنس بال
کثرتله اعمال و اخراج اولنور. اورمانلر سنجاغی
احاطه ایده‌جك واسع برمنطقه تشکیل ایدیورسه‌ده،
طرقك فقدانندن بونلردن استفاده اولنه‌میوب،
یالکز احتیاجات محلیه ایچون کراسته واودون قطع
اولنیور. سیملی قورشون وباقیر معدنلری سنجاغك
برقاچ یرنده کشف اولنمش ایسه‌ده، هیچ بری
جیفارلمامقده‌در. آشی بویه‌سی‌ده چوقدر. حیوانات
اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیون وکچیلری چوق‌اولوب،
هرسنه حلب، شام، اورفه و دیار بکر طرفلرنده
سوریلرله اخراج اولنور. باشلیجه حیوانات‌وحشیه-
سی کییك، قره‌جه، تیلکی، صاکسار، یبانی‌کچی،
یبانی کدی وسائره‌در. هرنه‌قدر اصل صنایع
محلیه محصولات زرعیه ایله حیوانات محصوللرینك
استحضارندن یعنی زیتون یاغی، شراب، پكمز،
پستیل، یاغ، پنیر وسائره‌اعمالندن عبارت‌ایسه‌ده،
یوكدن کوزل خالیلرله سجاده‌لر وشیاق وجول کی
شیلر دخی نسج ایدرلر. سنجاغك امور نافعه‌ومعارفی
پك کری‌اولوب، یوللری یوق‌حکمنده‌در، ووسائط
تعلیمیه مرکزده‌کی رشدیه مکتبیله برقاچ صبیان
مکتبندن عبارتدر. ارمنیلرك دخی یالکز بر
مکتبلری واردر.

**کنج بسوده** { (Gandj Bassouda) هند-
ستانك (مالوه) مملکتنده
هر طرفدن (سندیا) حکومتی اراضیسیله محاط بر
کوچك حکومت ممتازهٔ اسلامیه اولوب، مساحهٔ
سطحیه‌سی ١٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤٤٠
کشیدر.

**کنجرستاق** { مرو ایله بادغیش آره‌سنده
وهراتك شمالنده برخطه او-
لوب، بغشور، پنجده، بنه وکیف قصبه‌لری بونده
ایدی.

**کنجم** { (Gandjam) هندستانك ساحل
شرقیسنده مدراس اداره‌سنه تابع
بر بر اولوب، شمالاً بنکاله‌نك (اوریسه) خطه‌سیله،
غرباً ایالات وسطیه‌دن (چاینسکر) ایالتیله، جنوباً
دخی (ویزاکیاتام) سنجاغیله محاطدر. مساحهٔ‌سطحیه‌سی
٢١٥٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٥٢٠٠٠٠
کشیدر. ساحلی آلچق وبطاقلق اولوب، ایچ طرفلری
اورمانلق وسازلقدر. هواسی پك آغیردر. مملکت
٥٤ برلی زمیندار بیننده منقسم اولوب، بونلر
انکلیز حکومتنه مقطوع برر ویرکی ویررلر. مملکته
اسمی قزاندیران واسکی مرکزی اولان کنجم شهری
بیوك برعلت مستولیه‌دن طولایی ١٨١٥تاریخنده
اهالیسی طرفندن تخلیه وترك اولنه‌رق، شمدیکی
مرکزی (چکاکول) شهریدر.

**کنجه** { بلاد قافقاسدن (اران) خطهٔ قدیمه-
سنك مرکزی بر شهر اولوب،
الیوم روسلرك النده بولنمغله، بونلر طرفندن
(یلیساوتوپول) تسمیه، وبو اسمله تشکیل‌اولنان ایالتك
مرکز اتخاذ اولنمشدر. [« یلیساوتوپول » ماده‌سنه
مراجعت.] — لرستانده خوزستان ایله اصفهان
آره‌سنده دخی بو اسمله برناحیه بولندیغنی یاقوت
حموی بیان ایدیور.

**کنجی** { ایران شعراسندن اولوب، جرفاد-
قانلیدر. شو بیت اونکدر:

کنجی ز سر نمیکذرد آب تیغ یار
من بارها کذشته ام این آب تا کلو

**کندال** { (Kendal) انکلتره‌نك (وستمورلاند)
ایالتنده ولانقاستر‌ك ٣٥ کیلومتره
شمالنده برقصبه اولوب، ١٦٥٠٠ اهالیسی، متعدد
مکتبلری، موزه‌سی، بیمارخانه‌سی، ذخایر بازاری،
پاموق وبوك منسوجات فابریقه‌لری ولانقاستره قدر
صنعی برجدولی واردر.

**کندری** { [« عمید الملك الکندری » ما-
ده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**کنده** { اك مشهور قبائل عربدن بربیوك
قبیله اولوب، عن اصل یمندن
خروج ایتمشدی.

**کندی** { (تاج الدین ابو الیمن زید بن الحسن)
مشاهیر ادبادن اولوب، ٥٢٠
تاریخنده بغدادده دنیایه کلمش؛ واوراده تحصیله

بدأ ایله ، مشاهیر عصرندن ابو منصور جوالیقی وابو السعادات بن الشجری وابو محمد بن الخشاب کبی ذواتدن استفاده ایتدکدن صکره، حلبه انتقال ایدوب، برقاچ دفعه بلاد رومه دخی سفر ایتمش؛ و بعده دمشق شامده یرلشوب، اورانك صاحبی بولنان صلاح الدین ایوبینك برادر زاده‌سی عزالدین فروخ شاهك معیتنه کیرمش؛ و بونك معیتنده مصره عزیمتله ، اورانك کتبخانه‌لرندن پك چوق استفاده ایتمش؛ و بعده دمشقه عودتله، تدریس وتألیفه حصر اوقات ایدوب، حروف هجا ترتیبیله «کتاب مشیخة» عنوانیله بر بیوك کتاب یازمشدر. ٦١٣ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، جبل قاسیونده دفن اولنمشدر . شو بر ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

اری المرء یهوی ان تطول حیاته
وفی طولها ارهاق ذل وازهاق
تمنیت فی عصر الشبیبة المنی
اعمر والاعمار لاشك ارزاق
فلما اتانی ماتمنیت سائنی
من العمر ماقد کنت اسوی واشتاق

**کندی** { ( ابو یوسف یعقوب بن اسحق بن الصباح ) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، پدری اسحق بن الصباح مهدی و هارون الرشید زمانلرنده کوفه امیری وجد اعلاسی اشعث بن قیس صحابهٔ رسول‌الله ( صلعم ) دن ایدی. اونك پدری قیس بن معدی کربده بتون کنده قبیله‌سنك امیری بولنمشدی. صاحب ترجمه واسطده دنیایه کلوب، بصره‌ده تحصیله بدأ ایتدکدن صکره، بغداده رحلتله، عصری مشاهیر علما و حکماسندن تحصیل علوم وفنون ایده‌رك ، استعداد فطریسی وجهله وسعی بلیغی سایه‌سنده حساب ، هندسه و سائر علوم ریاضیه ایله هیئت، نجوم ، منطق ، فلسفه، طب، موسیقی وسائر فنونده تمیز ایتمش ؛ ووسعت معلوماتیله شهرت بولوب، مأمون خلیفه‌نك نظر التفات واحسانه مظهراولمش ؛ وبعده معتصم واوغلی احمد زمانلرنده دخی حرمت واعتباره مالك بولنمشیدی. علوم و فنون مذکوره‌ده بر چوق تألیفاتی اولوب، بین‌الاسلام (الفیلسوف) دینمکله شهرت بولمشدر. حقیقةً کندیسندن اول بین‌الاسلام حکیم وفیلسوف یتیشممشیدی. کندیسنك لسان یونانیدن بر چوق کتب حکمیه ترجمه ، وآرستونك افکار ومسلکنی ایضاح وتفصیل ایتدیکی ترجمه‌حالنده محرر اولوب، کندیسی ایسه عرب اوغلی عرب اولمغله، لسان یونانی‌یه وقوفی استبعاد اولندیغندن، حنین بن اسحق کبی سریانی ویا رومی‌الاصل مترجملرك یونانی وسریانی لسانلرندن ترجمه ایتدکلری کتابلری اصلاح ایله برابر ، ایضاح و تفصیل ایتمش اوله‌جغی آکلاشیلیور . هر حالده کندیسی اسلامده ابو الحکماء دینمکه مستحق اولوب، حیفا که معلومات و افکار عمیقهٔ فنیه‌سنه احکام نجومیه و سحر کبی محال شیلر مزج ایتمکله تنزل ایتمشدر . حتی برحکم نجومیسندن طولایی جزا دخی کورمش اولدیغی حالده ، ینه او فکر باطلدن واز کچمه‌مشدی . علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنده دخی ید طولی صاحبی اولوب، دجله وفرات بیننده بعض جدوللر کشادی وسائر عملیات جسیمهٔ هندسیه دخی کندیسنك معرفتیله اجرا اولنمشدی . مشاهیر مهندسیندن احمد بن شاکر وموسی بن شاکر کندیسنی چکه‌میوب، بر افترا ایله خلیفه متوکلك نظرندن دوشوردکدن صکره ، خلیفه‌نك امریله کتابلرینی ضبط و «کندی» تسمیه اولنان بر محله وضع ایله ، بونلره مراجعت ایده‌رك، یرینی طوتمق ایستمشلرسه‌ده، تشبث ایتدکلری ( جعفری ) جدولی کشادنده موفق اوله‌مدقلرندن، حل مسئله‌یه دعوت اولنان (سند بن علی ) بو ایکی قرداش حقنده بر عذر درمیان ایتمکله برابر، کندیسنی عفو وکتابلرینی کندیسنه تسلیم ایتدیرمشیدی. کندی تدریسله دخی مشغول اولوب، ابو معشر جعفر بن محمد البلخی، حسنویه، نفطویه ، سالویه و سائر مشاهیر جمله‌ٔ تلامذه‌سندن ایدی. تألیفات فنیه‌سی پك چوق اولوب، بعض اقوال و امثال مشهوره‌سیله اشعاری دخی واردر. تاریخ ولادت ووفاتی بولنه‌میوب، آنجق ایکنجی قرن هجری اواخرنده دنیایه کلوب ، اوچنجی قرنك اواسطنه‌دك برحیات بولندیغی آکلاشیلیور . اسمی اوروپاجه دخی معروف اولوب ، ( آلکندی ) دینمکله وحق یالکز فیلسوف صفتیله مشهوردر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتی اولوب ، بونلرك درجهٔ اهمیتی عنوانلرندن مستبان اولور : «کتاب الفلسفة الاولی فیمادون الطبیعیات والتوحید» ، «کتاب الفلسفة الداخلة والمسائل المنطقیة

والمتاصة وما وافق الطبيعيات » ، « رسالة فى انه
لاتنال الفلسفة الا بالرياضيات » ، « كتاب الحث على
تعلم الفلسفة » ، « رسالة فى كمية كتب آرسطوطاليس
وما يحتاج اليه فى تحصيل علم الفلسفة مما لاغنى فى ذلك
عنه منها وترتيبها و اغراضه فيها » ، « كتاب فى
ذلك عنه منها وترتيبها واغراضه فيها » ، « كتاب
فى قصد آرسطوطاليس فى المقولات اياها قصدا
والموضوعة لها » ، « الرسالة الكبرى فى المقياس
العلمى » ، « كتاب اقسام العلم الانسى » ، « كتاب
مائية العلم واقسامه » ، « كتاب فى ان افعال البارىء
كلها عدل لاجور فيها » ، « كتاب فى مائية الشىء الذى
لانهاية له وباى نوع يقال للذى لانهاية له » ،
« رسالة فى الابانة انه لايمكن ان يكون جرم العالم
بلا نهاية وان ذلك انما هو فى القوة » ، « كتاب فى
الفاعلة والمنفعلة من الطبيعيات الاول » ، « كتاب فى
عبارات الجوامع الفكرية » ، « كتاب فى صنعة الريا-
ضات » كه بعض اسئله واقعايه جوابدر ، « كتاب
فى بحث قول المدعى ان الاشياء الطبيعية تفعل فعلاً
واحداً بايجاب الخلقة » ، « رسالة فى الرفق فى الصناعات » ،
« رسالة فى رسم رقاع الى الخلفاء والوزراء » ، « رسالة
فى قسمة القانون » ، « رسالة فى مائية العقل والابانة
عنه » ، « رسالة فى الفاعل الحق الاول التام والفاعل
الناقص الذى هو فى المجاز » ، « رسالة الى المأمون فى
العلة والمعلول » ، « اختصار كتاب ايساغوجى لفرفو-
ريوس » ، « مسائل كثيرة فى المنطق وغيره و حدود
الفلسفة » ، « كتاب فى المدخل المنطقى باستيفاء القول
فيه » ، « كتاب فى المدخل المنطقى باختصار وايجاز » ،
« رسالة فى المقولات العشر » ، « رسالة فى الابانة عن
قول بطليموس فى اول كتابه فى المجسطى عن قول
ارسطوطاليس فى انالوطيقا » ، « رسالة فى الاحتراس
من خدع السوفسطائية » ، « رسالة بايجاز واختصار فى
البرهان المنطقى » ، « رسالة فى الاسماء الخمسة للاحقة
لكل المقولات » ، « رسالة فى سمع الكيان » ، « رسالة
فى سمع الكيان » ، « رسالة فى عمل آلة مخرجة الجوا-
مع » ، « رسالة فى المدخل الى الارثماطيقى خمس مقا-
لات » ، « رسالة الى احمد بن المعتصم فى كيفية استعمال
الحساب الهندى اربع مقالات » ، « رسالة فى الابانة
عن الاعداد التى ذكرها فلاطن فى السياسة » ،
« رسالة فى تأليف الاعداد » ، « رسالة فى التوحيد
من جهة العدد » ، « رسالة فى الخطوط والضرب
بعدد الشعير » ، « رسالة فى الكمية المضافة » ، « رسا-
لة فى النسب الزمانية » ، « رسالة فى الحيل العددية وعلم
اضمارها » ، « رسالة فى ان العالم وكل مافيه كرى
الشكل » ، « رسالة فى الابانة على انه ليس شىء
من العناصر الاولى والجرم الاقصى غير كرى » ، « رسالة
فى ان الكرة اعظم الاشكال الجرميه والدائرة اعظم
الاشكال الجرميه والدائرة اعظم من جميع الاشكال
البسيطة » ، « رسالة فى الكريات » ، « رسالة فى عمل
السمت على كرة » ، « رسالة فى ان سطح البحر كرى » ،
« رسالة فى تسطيح الكرة » ، « رسالة فى عمل الحلق
الست واستعمالها » ، « الرسالة الكبرى فى التأليف » ،
« رسالة فى ترتيب النغم الدالة على طبائع الاشخاص
العالية وتشابه التأليف » ، « رسالة فى المدخل الى
صناعة الموسيقى » ، مختصر الموسيقى فى تأليف
النغم و صنعة العود » كه معتصم خليفه نك اوغلى
احمد ايچون يازلمشدر ، « رسالة فى اجزاء
خبرية الموسيقى » ، « رسالة فى ان رؤية الهلال
لاتضبط بالحقيقة وانما القول فيها بالتقريب » ،
« رسالة فى احوال الكواكب » كه بعض اسئله
وارده يه جوابدر ، « رسالة فى جواب مسائل طبيعية
فى كيفيات نجومية » كه ابو معشرك اسئله سنه
جواباً يازمشدر ، « رسالة فى الفصلين » ، « رسالة
فيما ينسب اليه كل بلد من البلدان الى برج من
البروج وكوكب من الكواكب » ، « رسالة فى
الاختلاف فى صور المواليد » كه بوده وارد اولمش
اسئله يه جوابدر ، « رسالة فيما حكى من اعمار الناس
فى الزمن القديم وخلافها فى هذا الزمن » ، « رسالة
فى تصحيح عمل نمودارات المواليد والهيلاج والكدخداه » ،
« رسالة فى ايضاح علة رجوع الكواكب » ، « رسالة
فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص العالية
ليس علة الكيفيات الاول » ، « رسالة فى سرعة
مايرى من حركة الكواكب اذا كانت فى الافق
وابطائها كلما علت » ، « رسالة فى الشعاعات » ، « رسالة
فى فصل مابين السير وعمل الشعاع » ، « رسالة فى
علل الاوضاع النجومية » « الرسالة المنسوبة الى
الاشخاص العالية المسماة سعادة ونحاسة » ، « رسالة
فى علل القوى المنسوبة الى الاشخاص العالية الدالة
على المطر » ، « رسالة فى علل احداث الجو » ،

« رسالة فى العلة التى لها يكون بعض المواضع تكاد لاتمطر »، « رسالة فى اسرار النجوم وتعلم مبادئ الاعمال » كه تلامذه سندن زرتبه خطاباً يازمشدر، « رسالة فى العلة التى ترى من الهالات للشمس والقمر والكواكب والاضواء النيرة »، « كلام فى الجمرات »، « رسالة فى النجوم »، « رسالة فى اعراض كتب اقليدس » ، « رسالة فى اصلاح كتب اقليدس » ، « رسالة فى اختلاف المناظر »، « رسالة فى عمل شكل المتوسطين »، « رسالة فى تقريب وترالدائرة »، « رسالة فى تقريب وترالتسع »، « رسالة فى مساحة ايوان»، « رسالة فى تقسيم المثلث والمربع وعملهما »، « رسالة فى كيفية عمل دائرة مساوية لسطح اسطوانة مفروضة »، « رسالة فى شروق الكواكب وغروبها بالهندسة »، « رسالة فى قسمة الدائرة ثلاثة اقسام »، « رسالة فى اصلاح المقالة الرابعة عشر والخامسة عشر من كتاب اقليدس »، « رسالة فى البراهين المساحية لما يعرض من الحسابات الفلكية »، « رسالة فى تصحيح قول ابسقلاس فى المطالع »، « رسالة فى اختلاف مناظر المرآت »، « رسالة فى صنعة الاسطرلاب بالهندسة »، « رسالة فى استخراج خط نصف النهار وسمت القبلة بالهندسة »، « رسالة فى عمل الرخامة بالهندسة »، « رسالة فى ان عمل الساعات على صفيحة تنصب على السطح الموازى للافق خير من غيرها »، « رسالة فى استخراج الساعات على نصف كرة بالهندسة »، « رسالة فى السوانح »، « مسائل فى مساحة الانهار وغيرها »، « رسالة فى النسب الزمانية » ، « كلام فى العدد »، « كلام فى المرايا التى تحرق » ، « رسالة فى امتناع وجود مساحة الفلك الاقصى المدبر للافلاك »، « رسالة فى ان طبيعة الفلك مخالفة لطبائع العناصر الاربعة وانه طبيعة خامسة »، « رسالة فى ظاهريات الفلك »، « رسالة فى العالم الاقصى »، « رسالة فى سجود الجرم الاقصى لباريه »، « رسالة فى الرد على المنانية فى العشر مسائل فى موضوعات الفلك »، « رسالة فى الصور »، « رسالة فى انه لايمكن ان يكون جرم بلا نهاية »، « رسالة فى المناظر الفلكية »، « رسالة فى امتناع الجرم الاقصى من الاستحالة »، « رسالة فى صناعة بطليوس الفلكية »، « رسالة فى تناهى جرم العالم »، « رسالة فى مائية الفلك واللون اللازم اللازوردى المحسوس من جهة السماء »، « رسالة فى مائية الجرم الحامل بطباعه للالوان من العناصر الاربعة »، « رسالة فى البرهان على الجسم السائر ومائية الاضواء والاظلام »، « رسالة فى المعطيات »، « رسالة فى تركيب الافلاك »، « رسالة فى الاجرام الهابطة من العلو و سبق بعضها بعضا »، « رسالة فى العمل بالالة المسماة الجامعة »، « رسالة فى كيفية رجوع الكواكب المحيرة »، « رسالة فى الطب البقراطى »، « رسالة فى الغذاء والدواء المهلك »، « رسالة فى الابخرة المصلحة للجو من الاوبا »، « رسالة فى الادوية المشفية من الروائح المؤذيه »، « رسالة فى كيفية اسهال الادويه وانجذاب الاخلاط »، « رسالة فى علة نفث الدم »، « رسالة فى تدبير الاصحاء »، « رسالة فى اشفية السموم »، « رسالة فى عله بحارين الامراض الحادة »، « رسالة تبيين العضو الرئيس من جسم الانسان والابانة عن الالباب »، « رسالة فى كيفية الدماغ »، « رسالة فى علة الجذام واشفيته »، « رسالة فى عضة الكلب الكلب »، « رسالة فى الاعراض الحادثة من البلغم، وعلة موت الفجأة »، « رسالة فى وجع المعدة والنقرس »، « رسالة الى رجل فى علة شكاها فى بطنه وبده »، « رسالة فى اقسام الحميات »، « رسالة فى علاج الطحال الجاسى من الاعراض السوداوية »، « رسالة فى اجساد الحيوان اذا فسدت »، « رسالة فى تدبير الاطعمة »، « رسالة فى صنعة اطعمة من غير عناصرها »، « رسالة فى الحيلة »، « كتاب الادوية الممتحنه »، « كتاب الاقراباذين »، « رسالة فى الفرق بين الجنون العارض من لمس الشياطين وبين ما يكون من فساد الاخلاط »، « رسالة فى الفراسة »، « رسالة فى ايضاح العلة فى السمائم القاتلة السمائية وهو على المقال المطلق الوباء »، « رسالة فى الحيلة لدفع الاحزان »، « جوامع كتاب الادوية المفرده لجالينوس »، « رسالة فى الابانة عن منفعة الطب اذا كانت صناعة النجوم مقرونة بدلائلها »، « رسالة فى اللثغة للاخرس »، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاستدلال بالاشخاص العالية على المسائل »، « رسالة فى مدخل الاحكام على المسائل »، « رسالة فى الاخبار عن كمية ملك العرب وهى الرسالة فى اقتران النحسين فى برج السرطان »، « رسالة فى قدر منفعة الاختيارات »، « رسالة فى

قدر منفعة صناعة الاحكام من الرجل المسمى منجماً باستحقاق » ، « رسالة مختصرة فى حدود المواليد »، « رسالة فى تحويل سنى المواليد » ، « رسالة فى الاستدلال بالكسوفات على الحوادث » ، « رسالة فى نقض مسائل الملحدين » ، « رسالة فى تثبيت الرسل عليهم السلام » ، « رسالة فى الاستطاعة وزمان كونها »، « رسالة فى الرد على من زعم ان للاجرام فى هويتها فى الجو توقفات » ، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان بين الحركة الطبيعية و العرضية سكون » ، « رسالة فى ان الجسم فى اول ابداعه لاساكن ولا متحرك ظن باطل »، « رسالة فى التوحيد بتفسيرات » ، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان جزءاً لايتجزأ » ، « رسالة فى جواهر الاجسام »، « رسالة فى اوائل الجسم » ، « رسالة فى اقتران الملل فى التوحيد وانهم مجمعون على التوحيد وكل قدخالف صاحبه » ، « رسالة فى المتجسد »، « رسالة فى البرهان » ، « كلام مع ابن الراوندى فى التوحيد » ، « كلام رد بن على بعض المتكلمين » ، « رسالة فى ماثية مالانهاية له وما الذى يقال لانهاية له وباى نوع يقال ذلك » ، « رسالة الى محمد بن الجهم فى الابانة عن وحدانية الله عز وجل وعن تناهى جرم الكل »، « رسالة فى الاكفار والتضليل »، « رسالة فى ان النفس جوهر بسيط غير داثر مؤثر فى الاجسام » ، « رسالة فى ماللنفس ذكره وهى فى عالم العقل قبل كونها فى عالم الحس » ، « رسالة فى خبر اجتماع الفلاسفة على الرموز العشقية » ، « رسالة فى علة النوم والرؤياء ومايرمز به النفس »، « رسالة فى ان ما بالانسان اليه حاجة مباح فى العقل قبل ان يخطر رسالته الكبرى فى السياسة »، « رسالة فى تسهيل سبل الفضائل » ، « رسالة فى سياسة العامة » ، « رسالة فى الاخلاق » ، « رسالة فى الاخلاق » ، « رسالة فى التنبيه على الفضائل »، « رسالة فى نوادر الفلاسفة » ، « رسالة خبر فضيلة سقراط » ، « رسالة فى محاورة جرت بين سقراط وارسواس »، « رسالة فى خبر موت سقراط » ، « رسالة فيما جرى بين سقراط و الحرانيين » ، « رسالة فى العقل » ، « رسالة عن العلة الفاعلة القريبة للكون والفساد فى الكائنات الفاسدات » ، « رسالة فى العلة التى لها قيل ان النار و الهواء والماء والارض عناصر لجميع الكائنة الفاسدة وهى غير هـا يستحيل بعضها الى بعض » ، « رسالة فى اختلاف الازمنة التى تظهر فيها قوى الكيفيات الاربع الاولى »، « رسالة فى النسب الزمانية » ، « رسالة فى علة اختلاف انواع السنة »، « رسالة فى ماثية الزمان وماهية الدهر والحين والوقت » ، « رسالة فى العلة التى لها يبرد اعلى الجو ويسخن ماقرب من الارض » ، « رسالة فى الاثر الذى يظهر فى الجوو يسمى كوكبا »، « رسالة فى الكوكب الذى ظهر ورصده اياماً حتى اضمحل » ، « رسالة فى الكوكب ذى الذؤابة »، « رسالة فى العلة الحادث بها البرد فى آخر الشتاء فى الابان المسمى ايام العجوز »، « رسالة فى علة كون الضباب والاسباب المحدثة له »، « رسالة فيما رصد من الاثر العظيم فى سنة اثنتين وعشرين ومأتين للهجرة » ، « رسالة فى الآثار العلوية »، « رسالة فى اختلاف مواضع المساكن من كرة الارض »، كه تاءدوسيوسك « كتاب المساكن » نك شرحى اولوب ، مؤلفك اوغلى احمده خطاباً يازلمشدر ، « رسالة فى علة حدوث الرياح فى باطن الارض المحدثة كثير الزلازل والخسوف » ، « رسالة فى علة اختلاف الازمان فى السنة وانتقالها باربعة فصول مختلفة »، « كلام فى عمل السمت » ، « رسالة فى ابعاد مسافات الاقاليم » ، « رسالة فى المساكن » ، « رسالة الكبرى فى الربع المسكون » ، « رسالة فى اخبار ابعاد الاجرام »، « رسالة فى استخراج بعد مركز القمر من الارض »، « رسالة فى استخراج آلة يستخرج بها ابعاد الاجرام »، كه كندى ايجاد كردهسى اولان بر آلتك صورت استعمالنى مبيندر ، « رسالة فى عمل آلة يعرف بها بعد المعاينات » ، « رسالة فى معرفة ابعاد قلل الجبال »، « رسالة الى احمد بن محمد الخراسانى فيما بعد الطبيعة و ايضاح تناهى جرم العالم »، « رسالة فى اسرار تقدمة المعرفة » ، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاحداث »، « رسالة فى تقدمة الخبر » ، « رسالة فى تقدمة الاخبار »، « رسالة فى تقدمة المعرفة فى الاستدلال بالاشخاص السماوية » ، « رسالة فى انواع الجواهر والاشباه » ، « رسالة فى نعت الحجارة والجواهر و معادنها وجيدها ورديها واثمانها » ، « رسالة فى

تلويح الزجاج »، « رسالة فيما يصبغ فيوطى لوناً»، « رسالة فى انواع الحديد والسيوف وجيدها و مواضع انتسابها »، « رسالة الى احمد بن المعتصم بالله فيما يطرح على الحديد والسيوف حتى لاتنثلم ولا تكل »، « رسالة فى الطائر الانسى »، « رسالة فى تمريخ الحمام »، « رسالة فى الطرح على البيض»، « رسالة فى انواع النحل وكرائمه »، « رسالة فى عمل القمقم السياح »، « رسالة فى العطر وانواعه »، « رسالة فى كيمياء العطر »، « رسالة فى الاسماء المعماة »، « رسالة فى التنبيه على خدع الكيميائيين »، « رسالة فى الاثرين المحسوسين فى الماء »، « رسالة فى المدوالجزر »، « رسالة فى اركاب الخيل »، « الرسالة الكبيره فى الاجرام الغائصة فى الماء »، « رسالة فى الاجرام الهابطة »، « رسالة فى عمل المرايا المحرقه »، « رسالة فى شعار المرآة »، « رسالة فى اللفظ »، « رسالة فى الحشرات »، « رسالة فى جواب اربع عشرة مسئلة طبيعية »، « رسالة جواب ثلاث مسائل »، « رسالة فى قصة المتفلسف بالسكوت »، « رسالة فى علة الرعد والبرق والثلج والبرد والصواعق والمطر »، « رسالة فى بطلان دعوى المدعيين صنعة الذهب و الفضة وخدعهم »، « رسالة فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص العالية ليس علة الكيفيات الاولى كما هى علة ذلك فى التى تحت الكون و الفساد ولكن علة ذلك حكمة مبدع الكل عزوجل »، « رسالة فى قلع الآثار من الثياب وغيرها »، « رسالة الى يوحنا بن ماسويه فى الفس وافعا لها »، «رسالة فى ذات الشعبتين »، «رسالة فى علم الحواس»، «رسالة فى صفة البلاغة »، « رسالة فى قدر المنفعة باحكام النجوم »، «كلام فى المبدع الاول »، « رسالة فى صنعة الاحبار والليق »، « رسالة الى بعض الاخوان فى رموز الفلاسفة فى المجسمات »، « رسالة فى عناصر الاخبار »، «كتاب فى الجواهر الخمسة »، « رسالة الى احمد بن المعتصم فى تجويز اجابة الدعاء من الله عز وجل لمن دعاه »، « رسالة فى الفلك والنجوم ولم قسمت دائرة فلك البروج على اثنى عشر قسماً وفى تسميتهم السعود والنحوس وبيوتها واشرافها وحدودها بالبرهان الهندسى »

**كنسينغتون** ( ( Kensington ) انكلترەنك ميدلسكس قونتلغنە تابع ولوندرەنك اقسامندن معدود بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، قرالیچەیه مخصوص سرایى وبو سرايه مربوط اولديغى حالده اهالينك تفرجچون آچيق بولنديريلان گوزل باغچەسيله ناديده رسملرى حاوى صالونى وبرچوق كوشكارى واردر.

— ممالك مجتمعەنك فيلادلفيا شهرى اقسامندن دخى بو اسمله برمعموره اولوب، ٥٠٠٠٠ دن زياده اهاليسى واردر.

**كنعان** ( حام بن نوح(عم)ك اوغلى اولوب، بدريله برابر بى مشار اليهك بد دعاسنه مظهر اولمش؛ وساحل شام جهتنه كاوب دنيايه كلن اون بر اوغلندن قالان اون بر قبيله ارض كنعان دينان يرده ساكن اولمشلر.

**كنعان** ( ارض — ( Chanaan ) فنيكه دينلن صيدا و صور و بيروت جهتلريله فلسطين خطەسندن و سوريه خطهٔ قديمه سنك بر قسمندن عبارت برمملكت قديمه اولوب، حضرت نوح (عم)ك حفيدى آنف الذكر كنعان بن حامك اسميله تسميه اولنديغى مرويدر. حضرت يعقوب (عم) كنعانده ساكن اولوب، بعده ذريتى مصرده قالمش؛ وحضرت موسى(عم) جانبندن مصردن اخراجيله، صحراى تيهده قرق سنه طولاشدقدن صكره ارض كنعانك جنوب شرقى قسمندن عبارت اولان فلسطينده يرلشمشلردى. اصل كنعان ايسه فنيكه وكنعانيون فنيكەليلردر . مورخين عرب كنعانيونك عربى يه مشابه بر لسانله متكلم بولنمش اولدقلرينى بيان ايديورلر، كه حقيقةً فنيكەليلر امم ساميەدن بولنمغله ، لسانلرى عربى يه مشابه ايدى. [ « فنيكه » مادەسنه مراجعت بيوريله. ]

**كنعان پاشا** ( سلطان محمد خان ثالث دورنده يالكز بر آى قپودان دريا بولنمس وزرادن اولوب، چركسى الاصلدر. اندرون هايونده تربيه اولنەرق، سلحدار و بعده يكيچرى آغاسى اولدقدن صكره، ١٠٦٥ ده رتبهٔ وزارتله بودينه مأمور اولمش؛ وعودتنده سلستره ايالتنه نصب اولنمش ايسەده، بر سنه صكره ١٠٦٦ ده مسند قپودانى يه تعيين اولنەرق، كريدەدونديكيلرله محاربەده بولندى. قرق چشمه مكتبى خطيرەسنده مدفوندر.

— سلطان مراد رابع دوری وزراسندن دخی بو اسمده بری بولنوب، قزاقلرك دفعنه مأمور اولمش؛ وله سفری هنکامنده درسعادتده قائممقاملق ایتمش؛ وایران سفرنده آخسخه‌یی ضبط ایلمش ایدی. درسعادته عودتنده بغدادده بولنان صدر اعظمك عودتنه‌دك ثانیاً قائممقام نصب اولنمش؛ وبعده آناطولی ویوده والیلکنه نصب اولنه‌رق، اردلده مجارلرله محاربه ایتمش ایدی.

**کنغری** { ( وزبازدی‌جانغری ) قسطمونی ولایتنده و قسطمونینك ۹۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق، بایرمسی بریرده وقزیل ایرماغه تابع بر چایك ایکی قولی آره‌سنده ۸۹۵ مترەلك ارتفاعده و ۴۰°۳٤′۳۷″ عرض شمالی ایله ۳۱°۱۲′۳۵″ طول شرقیسنده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، ۱۰ جامع شریفی، ۱٦ مسجدی، ۱۳ مدرسه‌سی بر اعدادیهٔ ملکیه وبر رشدیه ایله ۲ ابتدائیه و ۱٤ صبیان مکتبلری، برر روم و ارمنی مکتبی، ۲ کتبخانه‌سی، ۷ تکیه‌سی، ۲ کلیساسی، ۲ موقتخانه‌سی، ۷۱۷ دکانی، ۵ خانی، بر خراب بدستانی، ٦ حمامی، ٦ دکرمنی، بر کارکیر و ٤ اخشاب کوپریسی، متعدد چشمه‌لری، قصبه‌نك اطرافنده ایکی بچق ساعتلق مسافه‌یه‌قدر ممتد اولور باغ و باغچه‌لری و قصبه‌نك آرقه‌سنده خراب بر قلعه‌سی واردر. قصبه داخلنده آلاجه و بز اعمال، و جوارلریله برمقدار تجارت اجرا اولنور. تاغالانلرك زماننده قالله اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی ( غانغره )در، که شمدیکی اسمك عینی دیمکدر.

— کنغری قضاسی سنجاغك اورته‌سنده واقع اولوب، غرباً وغرب شمالی طرفندن چرکش قضاسیله، شمالاً نفس قسطمونی سنجاغیله، شرقاً ینه قسطمونی سنجاغی واسکلب قضاسیله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدوددر. قوچحصار، شعبان اوزی وتوخت ناحیه‌لریله برابر ۲۰۸ قریه‌یی حاوی اولوب، ۸۵۱۰۲ اهالی ایله مسکوندر، که بو مقدارکده یالکز ۷۳۷ روم و ۳۳۳ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمالدن جنوبه میلانی واردر، وبو استقامتده برچوق چایلر آقوب، قزیل ایرماغه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور، وهله بغدایی پك مقبولدر. مرکز قضایه ۳ ساعتلق مسافه‌ده پك زنکین بر قیا طوزی معدنی بولنوب، کلیتله اخراج اولنور. بوندن بشقه ایکی طوز کولیله صولری طوزلی برچوق قایناقلر بولنیور. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر و سائره اوله‌رق حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خیلی بیاغی، تفتیك، قیل، یاغ، دری دخی اخراج اولنور. درون قضاده ۲۷۳ جامع ومسجد، ۲٦۵ مکتب، ۱۵ مدرسه وکتبخانه، ۲۹ تکیه وزاویه، ۳ کلیسا ومناستر، ۱۱۸۳ دکان ومغازه، ۱۹ فرون، ۲۵ خان، ۷ حمام، ۲٤۵ دکرمن وخزار، ۲ اون فابریقه‌سی موجوددر. اراضیسی ۱۸۲ ۷۳۷ دونم اولوب، ۱۱۹ پارچه اورمانیده واردر. واردات سنویه‌سی ۳۳۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در. مرکز قضا قسطمو. نی‌یه واورادن اسکله‌سی اولان اینه‌بولی‌یه برشوسه ایله مربوطدر.

**کنغری** { سنجاغی. قسطمونی ولایتی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك جنوب شرقیسنده واقع وبناءً علیه ساحلدن محرومدر. شمالاً قسطمونی مرکز سنجا. غیله. غرباً بولی سنجاغیله، جنوباً و شرقاً دخی انقره ولایتیله محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده ( ایلغاز ) طاغی غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری امتداد ایتدیکی کبی، بونك جنوبنده ایشیق طاغی، صاری طاغ و قوش طاغی ینه او استقامتده اوزانوب، آره‌لرنده (دورك) نهری وادیسی قالیور، که بو نهر شرقه طوغری آقه‌رق، قسطمونی سنجاغنك طوسیه قضاسنه کیده‌رك، حدود ولایتده قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور ایکی صره طاغلرك داخلی اتکارندن بر چوق چایلر اینوب بو نهره قاریشیور؛ ویالکز منتهای غربنده یعنی چرکش قضاسنده‌کی صولر فیلیاس ایرماغنه تابع صوقانلی نهرینه دوکیلن

حماملی چاینی تشکیل ایدرلر . جنوبده‌کی ایکنجی
صره طاغلرك جنوبی اتکارندن اینن صولر ایسه
آیری آیری قزیل ایرماغه دوکیلوب ، بونلرك اك
بیوکی مرکز لوا یانندن‌کچن ( آجی‌صو )در. هوا.
سی قیشین صوثوق اولوب، آیلرجه قارله مستور
بولنورسه‌ده ، یازین پك لطیف وعمومیت اوزره
پك صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ،
بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، بورچق، نخود،
مرجك و سائر حبوباتله پاموق، جهری، خشخاش
ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل‌اولور. اورمانلری
چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدی و یوللرك فقدانی
جهتلریله بو یوزدن استفاده اولنه‌میور . معادنه
دائر هنوز بر کشفیات وتحریات اولنمامش‌ایسه‌ده ،
قیا طوزی معدنلری وطوزلی کوللریله طوزلی‌میاه
جاریه‌سی چوقدر . وممله‌لردن چیقان طوز
سنجاغك خارجنه دخی سوق اولنور . حیوانات
اهلیه‌دن قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر وسائره
وطاغلرنده آناطولینك هر طرفنده بولنان حیوانات
وحشیه بولنیور . صنایع محلیه پاموقدن بزوآلاجه
نسجیله محصولات زرعیه‌وحیوانیه‌نك استحضارندن
وآغاجدن‌قاشیق وقواطه‌کبی شیلر اعمالندن عبارتدر.
سنجاق کنغری وحرکش‌اسملریله، قضا و٦ ناحیه‌دن
مرکب اولوب، ٤١٦ قریه و ١٤٠٤٨٢ اهالی‌یی
حاویدر، که بونلرك ٧٩٧ سی روم و ٣٥٣ ی
ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر . بو
سنجاغك موقعاً وتاریخجه قسطمونیدن زیاده آنقره
ولایتیله مناسبتی اولوب، قدیماً غالاتیادن معدود
ایدی. شرق جهتنده بولنان اسکلب قضاسی بر قاچ
سنه اوله کلنجیه‌قدر بو سنجاغه ملحق ایکن، اخیراً
آنقره ولایتنده تشکیل اولنان چوروم سنجاغنه
الحاق اولنمشدر. بو وجهله سنجاغه پك یقین‌اوله‌رق
جریان ایدن قزیل ایرماق مجراسی نه جنوب ونه‌ده
شرق جهتندن ایکی ولایت آره‌سنده خط حدود
اتخاذ اولنمشدر.

**کنك** (Gange) هندستانك اك بیوك واك
مشهور ایرماغی اولوب، بو قطعهٔ
واسعه‌نك قسم شمالیسنی شق ایله بنکاله کورفزینه
دوکیلور. هندولر عندنده اسکیدن بری مقدس
عد اولنان بو نهر عظیم هیمالایه سلسلهٔ جبالنك غرب
جهتنده وسند ایرماغی منابعنك قربنده ٣٠° ٥٤′
عرض شمالی ایله ٧٦° ٤٧′ طول شرقیده و٤٢٠٠
متره ارتفاعی اولان درین بر مغاره‌دن ( باکراتی )
اسمیله نبعانله ، پك اینیشلی بر یتاغك ایچنده سیل
کبی غرب جنوبی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق،
هیمالایه‌نك شمالی مائله‌سندن یعنی تیبتدن کلن
وکندیسندن بیوك اولان (جاوی) نهرینی اخذ ایله،
طاغلر آره‌سنده بر طار بوغازدن بالمرور، جنوب
غربی‌یه و بعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقار،
ودها آشاغیده (جلکار) و (بهلنك) اسملریله بیوك
ایکی نهراخذ ایده‌رك، اووه‌یه دوشر؛ و (هردوار)ه
واصل‌اولنجه، صاغدن برجدوله صوینك قسم‌اعظمی
ویرر، که بو جدول (دواب) اووه‌لری ایچنده ٥٠٠
کیلومتره‌لك محلده جریانله ، اطرافنی صولادقدن
صکره، (کونپور) نهرینه دوکیلوب، بو ایکی نهر
آره‌سنده بر سیر سفائن یولی آچیور . اورادن
(کنك) ایرماغی جنوبه طوغری آقه‌رق، کوچك
سفینه‌لرك سیرینه مساعد حاله کلیر، وتدریجاً شرقه
میل ایده‌رك، (قنوج) شهر قدیمی قارشیسنده واقع
فرح آباده واصل‌اولنجه، شرقه طوغری اولان میلی
بر درجه دها آرتار، وصولدن (رحیلقند) دن کلن
(رمپنکه) ، صاغدن دخی (دوآب) اووه‌لرندن کلن
(کالی نادی) اسملریله بیوجك ایکی نهرآلیر. نهایت
(کونپور) شهرینه واصل اولدقده، بیوك برایرماق
حالنده اولوب، کنیشلکی بر کیلومتره‌یه قریبدر،
ویشیلتراق صولری دکیز کبی تموج ایدر. اورادن
٢٥٠ کیلومتره آشاغی ( اله آباد ) شهرینه واصل
اولدقده ، کرك هیمالایه اتکارندن و کرك کجرات
حدودنده‌کی (ماهی) و (ویندیه) سلاسل جبالندن
کلن برچوق انهارك جمعندن متشکل‌اولان وبرخیلی
مسافه‌ده یعنی (دوآب) اووه‌لرنده کندیسیله متوازیاً
آقان (جمنه) نهر عظیمنی صاغدن آلیر . اورادن
کاه شماله وکاه جنوبه میل ایده‌رك، شرقه طوغری
آقار، و (میرزاپور) و (بنارس) شهرلری‌اوکندن
کچر. هندولرجه مقدس عد اولنان بوشهرك‌اوکنده
وسعتی ٥٠٠ متره اولوب، قوراقلق موسمنده ثا.
نیه‌ده ٥٥٠ و فیضاننده ٧٥٠٠ مکعب متره صو
دوکر. بنارسك آلت طرفنده صولدن (اود) خطه.

سندن كلن (كومتى) نهرينى آلير. (بهار) خطهٔ واسعه‌سنه كيردكدن صكره، ينه صولدن (كوكره) نهر عظيمنى ودها آشاغيده صاغدن فيضانى پك قوتلى اولان (سونه) نهرينى اخذ ايدر. برآز دها آشاغيده (پاطنه) شهرندن كچوب، اورادن آشاغى صولدن (نپال) مملكتندن متوازياً آقه‌رق كلن برقاچ نهر ونهايت اك بيوكارى اولان (كوسى) نهرينى آلير. نهايت بهاردن بنكاله خطه‌سنه كيردكن، بردن بره جنوبه طوغرى دونوب، طولاشيقلى بر جرياندن صكره، جنوب شرقيه طوغرى دونه‌رك، وجنوبه طوغرى بر چوق قوللر صاله‌رق، واسع داليه‌سنى تشكيل ايدر؛ و اك بيوك قولى (پادما) اسميله استقامتنده دوامله، ينه شمالدن برطاقم انهار آله‌رق، نهايت تبتدن كلن (براهماپوتره) نهر عظيميله برلشدكدن صكره، جنوبه طوغرى بر درجه دها ميل ايدر، وينه صاغدن برطاقم قوللر و جدوللر صاله‌رق، بنكاله كورفزينك منتهاسنده قره‌لرك ايچنه اوزانمش و بر طاقم آطه‌لرله اوكى قپانمش برخليجك ايچنه دوكيلور؛ و تا منصبنده شمال شرقيدن وبرمان حدودندن كلن (سورمه) نهرليله قاريشير. براهماپوتره ايله برلشديكى محلده قوراقلق موسمنده ثانيه‌ده ٢٠٠٠ و فيضاننده ٣٣٩٣٤ مكعب متره صو دوكر. مجراسى خط مستقيم اوزره ٢٠٠٠، وطولاشمه‌لرى‌ده حساب اولندقده تقريباً ٣٠٠٠ كيلومتره‌در. فيضانى نيسانك اواخرنده باشلايوب، تموزده او درجه‌ده آرتار، كه نهرك صولرى حذاى دائميسندن ١٠ متره يوقارى قالقوب، مجراسنك آشاغى طرفنده يتاغنه صيغمامقله، داليه‌سنده ١٥٠ كيلومتره وسعتنده بر ير تكميل صو آلتنده قالير. آغستوسك اواخرنده كونده ٢٥ سانتمتره نسبتنده اينمكه باشلار. (كوونپور) ايله (پاطنه) آره‌سنده يتاغنك وسعتى قوراقلق موسمنده ١ وفيضاننده ٢ كيلومتره راده‌لرنده اولوب، اورادن آشاغى بش آلتى كيلومتره‌يه قدر توسع ايتديكى اولور. براهماپوتره‌نك تبتده‌كى حوضهٔ واسعه‌سى داخل حساب اولمقسزين، كنك ايرماغنك هندستانك شمالنده‌كى حوضه‌سى شمالاً هيمالايه، غرباً (آراوالى)، جنوباً (ويندبه) سلاسل جباليه محاط بيوك بر مستطيل صورتنده و ٩٣٢٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

كنكك حوضه‌سى هندستانك اك منبت، اك معمور واسكيدن برى اك مدنى برى اولوب، بو قطعه‌نك اك بيوك واك مشهور شهرلرى دخى بو حوضه داخلنده وبو ايرماقله تابعلرى كنارلرنده‌در. داليه‌سى نيلك داليه‌سنك ايكى مثلندن بيوك اولوب، ايرماق بونى ومجراسى اوزرنده بولنان اووه‌لرى سقى واروا ايله احيا ايده‌رك، دنيانك اك منبت يرلرى حكمنه قويور. آنجق نيل كبى سدلر وبندلرله ضبطى ممكن اوله‌ميوب، فيضاننده چوق دفعه داليه‌سنده بيوك شهروقصبه‌لرى ومزروعاتى تخريب، واهالى وحيواناتى اتلافله، اورته‌لغى دكيزه دوندردكدن صكره، صولر چكلديكنده چوق دفعه نهرك قوللرى اسكى مجرالرينى تركله يكى يتاقلر پيدا ايدرلر. بر وجهله‌كه داليه‌نك هر نره‌سى قازلسه، طوپراغك آلتندن سفائن انقاضى وسائر نهر علائمى چيقار. عرض اقتضاسنجه حرارت فوق العاده طوپراغك اوستنى قورودورسه‌ده، برآز قازلديغى كبى آلتندن صو چيقار. بو حال پك كايتلى وپك ايى پرنج حصولنه مساعد ايسه‌ده، بر طرفدن قالقان بخارلر و بر طرفدن‌ده نهرك سوروكلديكى مواد عضويه‌نك چوروسندن چيقار تعفنات هر وقت قولره ظهورينه واورادن بتون عالمه انتشارينه سببيت ويرمكده، وبنكاله‌نك هواسى يرليلردن بشقه كيمسه‌يه يارامامقده‌در. بيوك آغزلرى ١٤ اولوب، بر چوق كوچكلرى‌ده واردر. بهر سنه‌ده دكيزه ١٨٠ مليون مكعب متره چامور وقوم دوكر. مد وجزر (راججل)ه قدر ٢٤٠ كيلومتره‌لك محلده ظاهر اولور، (وكوكره)نك ملتقاسنه‌دكده حس اولنور. بيوك كميلر هر موسمده اله آباده وفيضانى موسمنده (كوونپور)ه وجنده‌ده آكره‌يه قدر چيقمقله، هندستانك اك بيوك واك ايشلك طريق تجارتى بو ايرماقدر.

كنك ايرماغى اسكيدن برى هندولر عندنده مقدس عد اولنه‌رق، كنارلرنده برهمنيلرك برچوق معبدلرى ومبارك عد ايتدكلرى يرلرى واردر. هر دوار ايله له آباد وبنارس اك مقدس شهرلريدر. بو نهره جنتك طريقى نظريله باقدقلرندن، اسكيدن

هندولر اولولرینك جنازه‌لرینی نهرك ایچنه آتار-
لردی. بو ایسه هم هوایی عفونتلاندیروب، همده
شهرلرده یالیلرك اوكندن قوشلر وتمساحلر طرفندن
پاره‌لانمش برآلای میتلر چكمسی كبی دهشتانكیز
منظره‌لره محل ویردیكندن، انكلیز حكومتی بو
عادت مكروهه‌یی منع ایتمكله، شمدی جنازه‌لری
نهرك كنارنده یاقوب، كوللرینی نهره آتمغله قناعت
ایدیورلر.

**كِنكوَر** { همدان ایله كرمانشاه آره‌سنده بركوچك قصبه اولوب، خراب اولمش غریب بر سرایی اولدیغی، وجزیرهٔ ابن عمر قربنده دخی بو اسمله متین بر قلعه بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**كنكه** { كتب عربیه‌ده بو اسمله اعاظم حكماء هنددن بری ذكر اولنوب، هیئت ونجوم وطبده ید طولی صاحبی اولدیغی ذكر اولنیور. عربیه ترجمه اولنمش كتابلری بروجه آتیدر: «كتاب النموذار فی الاعمار»، «كتاب اسرار الموالید»، «كتاب القرانات» كبیر و صغیر، «كتاب الطب»، «كتاب التوهم»، «كتاب فی احداث العالم والدور فی القران».

**كنوریو** { كرید جزیره وولایتینك قندیه سنجاغنده بر قضا اولوب، ٧٥ قریه‌دن مركبدر.

**كنوفروریون** { (Cænophrurium) یعنی «ینی قلعه» سلیوری‌نك ٩ كیلومتره غرب شمالیسنده اسكی بر قصبه اولوب، ایمپراطور آورلیان ٢٧٥ تاریخ میلادیسنده اوراده قتل اولنمشدی. الیوم خرابدر.

**كنه** { یاخود كنوپولیس (Cæne, Cænopolis) یونانك لاقونیه خطهٔ قدیمه‌سنده بر شهر اولوب، مشتری‌نك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله مشهور ایدی. دها اسكی اسمی (تنارون) ایدی. — مصرده‌كی (هرموپولیس) شهرینك دخی نام دیكریدر.

**كوار** { وان ولایتینك حكاری سنجاغنده وولایت وسنجاغك شرق جهتنده اوله‌رق ایران حدودنده بر قضا اولوب، شمالاً آلباق، غرباً لوانك مركزی اولان جولمرك، جنوبا شمیدان قضالریله، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ٦ ناحیه و١٨٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیء قضا ٢٦٢٠٠ اولوب، ١٤٧٠٠ ی، اكثریت اوزره كرد اولمق اوزره، مسلم وسنی، ٩٠٠٠ ی نسطوری، ١٩٠٠ ی ارمنی و ٣٠٠ ی اسرائیلیدر. مركزی اولان (دیزا) قصبه‌جغی وانك ١٨٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و ٢١٣٣ متره ارتفاعنده واقع اولوب، ٣٦٠٠ اهالیسی وایرانده (اورمیه) شهریله و وان و موصل ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمال جهتنده سنبل طاغی وغرب طرفنده ٤٠٠٠ متره ارتفاعی اولان جلو طاغی ممتد اولور. اورمانلری آز اولوب، قواق، سكود، جوز وبیانی الما وآرمودآغاجلری واردر. واسع و پك منبت اووه‌لری دخی اولوب، علی‌الخصوص دیزا اووه‌سی پك محصولداردر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله كثرتلی سبزه ومیوه‌دن عبارتدر. مرعالری چوق وپك ایی اولوب، قویون، كچی وصیغیر اوله‌رق كلیتلی حیوانات اهلیه‌سی وار ایسه‌ده، پك شدتلی وسوركلی اولان قیش موسملرنده بونلرك اداره‌سی خیلی كوجدر. بونك ایچون اووه‌لرده وعلی‌الخصوص قضایی شرقدن غربه شق ایله زاب نهرینه دوكیلن (نهیل) چایی كنارلرنده یتیشن پك اوزون اوتلردن كلیتلی قورودوب، قیش ایچون صاقلارلر. مركز قضاده هر هفته بازار و(كرپل) قریه‌سنده اغستوسك ١٥ نده بیوك بر پنایر قوریلوب، اوچ كون سورر. مركزده جماعات مختلفه‌یه مخصوص اوچ صبیان مكتبی و بعض كویلرده نسطوری وارمنیلرله بروتستان میسیونرلرینه مخصوص بر قاچ كوچك مكتب واردر.

**كُوار** { فارسده شیرازدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**كُوّار** { سودان بلادندن فزانك جنوبنده بر اقلیم اولدیغی، وعقبه بن عامر طرفندن فتح اولنوب، بر دها عربلره قارشی حرب ایتمه‌مك ایچون، حاكمنك پارمقلری كسلدیكنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قوار) ماده‌سنده بیان اولنان واحك عینی اولدیغنده شبهه یوقدر.

بو حالده عقبه بن عامر ١٨° عرض شمالی جوار-
لرنده اولان او برلره قدر ایلریلمش دیمکدر .

**کواش** { وان ولایت و سنجاغنده ووان کولنك جنوبنده بر قضا اولوب،
شمالاً مذکور کول ایله، شرق شمالی جهتندن
ولایت مرکز قضاسیله، جنوباً شتاق ومکس،
غرباً قارچکان قضالریله محدوددر. مرکزی ٤٢٣٩
اهالیسی اولان وسطان قصبه‌سیدر. قضا ٥ ناحیه
و٧٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ١٣١٦٤ اهالیسی
واردر، که بونلردن ٨١٣٠ ی مسلم واکثریت
اوزره کرد، ٤٨٥٠ سی ارمنی، ٥٩ ی اسرائیلی
و١٢٥ ی یزیدی وسائره‌در. اراضی ومحصولاتیله
سائر احوالی وان سنجاغنك سائر طرفلرینه مماثلدر.
« معجم البلدان » ده (کواشی) اسمیله مذکور
اولوب، اسم قدیمی ( اردمشت ) اولدیغی بیان
اولنیور.

**کواکب** { حجازده مدینهٔ منوره ایله تبوك آره‌سنده بر طاغدر.

**کوال** { سروشاهجانده بر نهر اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کوانپور** { (Cawnpore) هندستانك شمال غربی ایالاتندن اله‌آباد ایالتنده
واله‌آبادك ١٨٥ کیلومتره شمال غربیسنده وگنك
ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق ( دوآب ) خطه-
سنده بیوك بر شهر اولوب، ١٢٢٧٧٠ اهالیسی،
کنیش ودوز سوقاقلری ، نهرك اوستندن بچر
دمیردن بر صو یولی وپك ایشلك تجارتی واردر.
بیوك کمیلر بو شهرك اوکنه قدر نهرده ایشلیوب،
اورادن یوقاری دها کوچك سفائن وسائر وسائطله
نقل اولندیغندن، بو شهرك اسکیدن بری اهمیت
تجاریه‌سی اولوب، اخیراً دهلی‌یه، لکهنویه، اکره‌یه،
کلکته‌یه وسائر بیوك شهرلره دمیر یول خطلریله‌ده
ارتباطی بر قات دها اهمیتی آرتیرمشدر.

**کواهی** { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، جنتمکان سلطان سلیم خان
اول حضرتلرینك زماننده ارباب تجاردن ایدی. پادشاه
مشارالیهك نامنه « کنز البدایع » عنوانیله برمنظومه
یازوب، همان هر بیتنده بر ضرب مثل ایرادینی
التزام ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اوندندر :

بولور ایتدوکن اول کیم بد عملدر
کیم ایتی اولدیرن سوردر مثلدر
اوشنه طوغرو سوز ایچون قهردن
قوغلسه‌ك غم دکل طقوز شهردن

**کوبا** { (Cuba) اسپانیولجه اولدیغندن، قوبه صورتنده تلفظ اولنوب، بویله یازلمق
دها طوغریدر. [ « قوبه » ماده‌سنه مراجعت . ]

**کوبك** { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجا- غنه تابع عشاق قضاسنده و
عشاقك ٤٠ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر
قصبه اولوب، ٩ قریه ایله برابر قضانك قسم جنو-
بیسندن عبارت اولان ناحیه‌یی تشکیل ایدر.
ناحیه‌نك اهالیسی ٤٩٠٠ کشی اولوب، جمله‌سی
مسلمدر. اراضیسی دوز واووه‌لق اولوب، بناز
چایی ناحیه‌یی شمالدن جنوبه شق ایدر. وناحیه‌نك
قسم جنوبیسنده شرقدن غربه آقان بیوك مندرسه
دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات
متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وآفیون،
جهری، پلاموط، پاموق و سائره حاصل اولور.
قضا داخلنده بر کوکوردلی ایلیجه واردر. ناحیه
داخلنده ٦ جامع و٥ مدرسه موجوددر. اورمان
ومرعالری ومختلف آو حیواناتی واردر .

**کوبلی** { خداوندکار ولایتنده ارطغرل سنجاغنك مرکز قضاسنده وبیلجکك
٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کوتاهیه طریقی
اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب،
ناحیه‌سی اون قریه‌دن مرکبدر.

**کوپار** { ( Cupar ) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده
(فیفه) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٥٠٠
اهالیسی، وکتب کثیرهٔ ممتازه نشر ایتمش بر بیوك
مطبعه‌سی واردر .

**کوپری** { ( یاخود وزیر کوپریسی ) سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآما-
سیه‌نك ٧٠ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی
بر قصبه اولوب ، ٨٦٠٠ اهالیسی ، ١٣ جامع
شریفی ، بری کوپریلی زاده فاضل پاشانك وقفی اولمق
اوزره ٢ کتبخانه‌سی ، ٦ مدرسه‌سی ، کوپریلی
محمد پاشانك اوقافندن بر چوق خیراتی ، ٦

خانی، ٥ حمامی، ٦٤٦ دکانی، رشدیه مکتبی، بدستانی، ٣ تکیه‌سی و ٢ زاویه‌سی واردر. اهالیسنك ٧٢[illegible] سی جماعات ثلثه‌یه منسوب ارمنی، ٢٨٠ ی روم وقصوری مسلم وترکدر. هر پازار ایرتسی‌کونی قصبه‌ده پازار قوریلور. قزیل ایرماغه تابع بر چایك اوزرنده اولان کوپریسندن طولایی بو اسمله تسمیه اولنوب، طول مدت بو قصبه‌ده اقامت و اجرای حکومت ایتمش اولان مشهور کوپریلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنمغله، (وزیر کوپریسی) دخی دینلمشدر.

— کوپری قضاسی سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سندن عبارت اولوب، جنوباً عثمانجق، جنوب شرقی جهتندن حوضه قضالریله، شمال شرقی طرفندن طربزون ولایتنك جانیك سنجاغیله، شمالاً وغرباً دخی قسطمونی ولایتیله محاط و محدوددر. قضا ٨ ناحیه و ١٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٤١٢٠ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ٣٦٢٠ مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ١٠٠٠ ی روم و قصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی وطاغلرله محاط اولوب، غرب وشمال حدودینی تفریق ایدن قزیل ایرماغه دوکیلور یکرمی قدر چایی واردر، که بونلرك اك بیوکلری (استولاز) ایله (اولوچای) در. ایکی قطعه اورمانی اولوب، محلنده استعمال اولنه‌جق قدر کراسته واودون قطع اولنور. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. مرعالری‌ده کوزل اولوب، حیواناتی اهلیه‌دن قویون، کچی، صیغیر وسائره بولنور. صنایع محلیه سختیان، کلیم، چول کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ١٨ جامع، ٧٥ مسجد، ٤٥ اسلام و ٤ خرستیان مکتبی موجوددر.

**کوپری حصاری** { اسکیشهر قربنده اسکی بر قلعه اولوب، وقتیله متانت واهمیتی وار ایدی. ٦٨٨ تاریخنده سلطان عثمان خان غازی جانبندن فتح اولنمشدی.

**کوپری صویی** { بو اسمله آناطولیده ایکی نهر اولوب، بری قونیه ولایتنده (دیپویراز) طاغندن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، آنطالیه کورفزینه دوکیلور. اسم قدیمی (اوریمدون) در. — دیکری سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده طاوشان طاغندن نبعانله، وزیر کوپریسی قربنده قزیل ایرماغه دوکیلور.

**کوپریلی** { (Veleze) سلانیك ولایت وسنجاغنده و سلانیکك ١٤٥ کیلومترو شمال غربیسنده اوله‌رق واردار نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٦٢٧٩ اهالیسی، ٩ جامع شریفی، ٢ مسجدی، ٧ تکیه‌سی، ٣ کلیساسی، بر مناستری، بر رشدی، ٣ ابتدائی و ٢ صبیان اسلام مکتبیله، بر رشدی و ٣ ابتدائی بلغار و ٢ ابتدائی روم مکتبلری، ٣٢ خانی، بر حمامی، ٢٠ دکرمنی، پاموق، سیسام، غیطان ومنسوجاته مخصوص ٩ فابریقه‌سیله متعدد منسوجات دستکاهلری، سنه‌ده برکره مایسده اوچ کون سورر پنایری وپك ایشلك تجارتی واردر. بو قصبه‌ده خیلی مقدار باصدیرمه دخی یاپیلوب، اطرافه اخراج اولنور.

— کوپریلی قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوب شرقی طرفندن تکوش قضاسیله، شرقاً وشمالاً وشمال غربی طرفندن قوصوه، غرباً وغرب جنوبی جهتندن دخی مناستر ولایتلریله محدوددر. قضا بوغامیل ونیقودیم اسملریله ایکی ناحیهٔ ملحقه‌سیله برابر ٩١ قریه‌دن مرکبدر. اهالئ قضا ٥٠٥١٥ کشی اولوب، ١٧١٥٣ ی اسلام، ٣٢٣٥٢ سی بلغار، ٥٨٨ ی قبطی، ٤١٧ سی روم و ٥ ی اسرائیلیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، غرب شمالی جهتنده (غولژمیچه) وغرب جنوبی طرفنده بابونه طاغلری بولنیور. واردار ایرماغی قضانك قسم شرقیسنده شمالدن جنوبه آقوب، صاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایدر. طوپراغی پك منبت اولوب، اراضئ مزروعه‌سی تقریباً ٤١٣٠٠٠ دونمدن عبارتدر. اك باشلی محصولاتی: غدائی، چاودار، یولاف، آرپه، داری، مصر، فاصولیه، بتاته، پرنج، کتن، کنویر، توتون، پاموق، سیسام، آفیون، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری ٣٢٠٠٠ دونمه بالغ اولوب، سنوی بر ملیون قیه راده‌لرنده شراب اعمال اولنور. ایپك بوجکی وآری قوغانلری

دخی چوبقجه اولوب، خیلی مقدار قوزه وبال آلنمقده.
در. مرعالری چوق و کوزل اولوب، حیوانات
اهلیه‌سی ۱۱۰۰۰۰ قدر قیون، ۵۰۰۰۰ کچی،
۱۵۰۰۰ صیغیر، ۲۰۰۰ آت، ۳۵۰۰ مرکب،
۳۱۰ استر، ۸۵۰۰ طوموز وسائره‌دن عبارتدر.
قضانك شرق و جنوب جهتلرنده بر قاچ اورمانی
اولوب، محلنده صرف اولنمق اوزره، بر مقدار
کراسته ومحروقات قطع اولنور. صنایع محلیه
شیاق و عبا وچوراب کبی یوکدن معمول شیلرله
سختیان و سائره اعمالندن عبارتدر. داخل
قضاده ٤٤ مکتب، ٤ مدرسه، ٢ کتبخانه
موجوددر. سلانیك اسکوب دمیر یول خطی
قضایی شق ایله مرکزی ایچندن کچه‌رك، تجارتی
تسهیل ایدیور. باشلیجه ذخیره وآفیون ایله شرابه
متعلق اولان تجارتی سنوی ۸۰۰۰۰ لیرا راده.
لرنده‌در. واردات سنویه‌سی ۴۵۰۰۰ لیرا راده.
لرنده‌در.

**کوپریلی** { (محمد پاشا) مسند صدارت عظماسنی احراز ایتمش وزرای
دولت عثمانیه‌نك اك مقتدرلرندن اولوب، آرناؤد
جنسیتنه منسوبدر. برات سنجاغنك تیموریجه قضاسی
قراسندن برنده دنیایه کلوب، درسعادته ورودله،
سرای همایونه داخل اوله‌رق، طباخین خاصه زمره.
سنه التحاق ایتمشدی. بعده طشره‌یه چیقوب،
خسرو پاشایه انتسابله، کیده‌رك خزینه‌داری
اولمشدی. قره مصطفی پاشانك صدارتنده
میرآخورلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ و بعده
ایکی طوغ ایله شام وقدس وطرابلس ایالتلرینه
والی نصب اولنمشدی. ۱۰۶۱ تاریخنده رتبهٔ
وزارتله قبه نشین اولمشیکن، متعاقباً کوستندیل
سنجاغنه تعیین اولنمش؛ و مؤخراً مسکن
اتخاذ ایتمش اولدیغی کوپری قصبه‌سنه
چکلمشیدی. مقام صدارته کچن ابشیر پاشا حلبدن
درسعادته کلیرکن ویردیکی عرضحال اوزرینه،
ثانیاً طرابلس ایالتنه نصب اولنمش ایسه‌ده، محل
مأموریتنه وصولندن اول، ابشیر پاشانك اقبالی
دکیشمش اولمغله، صاحب ترجمه دخی معزول
اوله‌رق، کوپری‌یه معاودت ایلمشدی.
۱۰۶۶ تاریخنده مسند صدارته کچن بیوقلی اکری
محمد پاشایه، اورادن مرورنده، تقدیم عرضحال
ایتمسی اوزرینه، یکیدن طرابلس ایالتنه نصب اولنه.
رق، امور سفریه‌سنی تدارك ایتمکده‌ایکن، بعض
خیرخواهان دولتك اخطار وتوصیه‌سی اوزرینه،
مسند صدارت عظما عهدهٔ لیاقتنه تودیع اولنمغله،
اصلاحات اساسیه‌یه بدأ ومباشرتله، امور مالیه و
عسکریه وعدلیه‌یی محور لایقنه، وقوت وسطوت دولتی
حال اصلیسنه ارجاع ایتمش ایدی. ۱۰۶۷ده لیمنی
وبوزجه آطه‌یی ایادیٔ اعدادن استرداد، وبرسنه صکره
دائرهٔ انقیاددن چیقمش اولان اردل خلقنی تربیه ایچون
سوق عسکر ایدوب، ینوه‌یی فتح، و۱۰۷۰ده
(وراد) قلعه‌سنی ضبط ایتمشدی. ۱۰۷۲ده
خسته‌لنوب، ایکی اوچ آی یاندقدن صکره، سکسان
یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ارتحال ایدوب،
چنبرلی طاش قربنده کتبخانه‌سی خطیره‌سنده دفن
اولنمشدر. مدت صدارتی دورجنتمکان سلطان محمدخان
رابعده بش سنه ایله اوچ آی واون کوندر. امور دولتی
اوج بالای شوکت وسطوته ایصاله موفق اولمسی اقتدار
خارق العاده‌سنه دلیل واضح اولوب، بعض مورخین
مجازاتده کوستردیکی شدتی تنقید ایتمشلرسه‌ده، بو
دخی او وقته کوره ضروری اولان اسباب سیاست
جمله‌سندن اولمغله، معذور کوریله‌بیلیر. هر حالده
دولته ایتدیکی خدمات حقنده اطالهٔ لسانی تجویز
ایتمز. درسعادتده چنبرلی طاش قربنده مدرسه
وکتبخانه‌سی وکوپریده دخی بعض مبراتی واردر.
خدمات مبروره‌سنه بناءً کندیسندن صکره مسند
صدارت اوغلی فاضل احمد پاشایه توجیه اولنمش؛
واولاد واحفادندن دها بر قاچ ذات بو مقام جلیله
کچمشلردر.

**کوپریلی زاده** { (فاضل احمد پاشا) دور سلطان محمد خان رابعده

مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، آنف الترجمه کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وخلفیدر. ۱۰۴۵ تاریخنده کوپری قصبه‌سنده دنیایه کلوب، ابتدا طریق علمه سلوکله، قره چلبی زاده عبد العزیز افندیدن و سائر علماء عصرندن تحصیل ایده‌رك، زمرهٔ مدرسینه داخل اولمش ایکن، طریق ملکیه انتقال ایله، ۱۰۶۹ ده وزا-رتله ارضروم، ۱۰۷۰ ده شام والیلکنه، ۱۰۷۱ ده درسعادته جلبله قائممقاملق مسندینه نصب اولنمش؛ وبدرینك خسته‌لغی زماننده وکالت ایدوب، وفاتنده ۱۰۷۲ ده، ۲۷ یاشنده اولدیغی حالده، مقام صدارت عظمایه کچمش؛ وبر سنه صکره نمچه‌لیلر اردل (یعنی ترانسیلوانیه) قلاعنه تجاوز ایتدکله، سرعسکرلك عنوانیله اردوی همایونله او طرفه عزیمت ایده‌رك، ۱۰۷۴ ده (اویوار) قلعه‌سنی ۲۶ کون محاصره‌دن صکره فتح ایله، بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ وموسم شتا حلول ایتمکله، مشتای بلغراده عودتله، بهارده یکیدن ترتیب سفر ایتدیکنده، نمچه طرفندن سفیرلر کوندریله‌رك، عقد مصالحه التماس اولنمغله، منافع دولت علیه‌یه موافق بر معاهده عقدیله، ادرنه‌یه عودت ایده‌رك، مظهر نوازش پادشاهی اولمش ایدی. یکرمی درت سنه‌دن بری عثمانلیلرك تحت محاصره‌سنده بولنان کرید جزیره‌سنك اکمال فتحی ایچون ۱۰۷۷ ده دونمای همایونله کرید صولرینه بالذات عزیمت ایدوب، یکرمی طقوز آی شدتلی تعرضلرله بعد الاشتغال، ۱۰۸۰ ده وندیکلیلری جزیره‌دن کاملاً طرد واخراجله، بتون کریدی فتح ایده‌رك، مظفراً ادرنه‌یه عودت، والتفات شهریاری‌یه نائلیتله کسب مفخرت ایتمشدی. ۱۰۸۳ ده دولت عثمانیه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان قزاقلر خطماننه له قرالی طرفندن تعرض وقوعبولمغله، پادشاه مشارالیه بالذات اختیار سفر بیوردقلرنده، صاحب ترجمه دخی رکاب همایون معیتنده عزیمت ایدوب، (قمنجه) فتحنده فوق العاده غیرتی کو-رلمشیدی. بعض امراضه دوچاراولوب، ۱۰۸۷ ده ادرنه‌یه عزیمت همایون وقوعنده، معیتنده کیتمکه اقتدا-ری اولمامغله، موکب همایونك آرقه‌سی صره آهسته آهسته کیتمکده ایکن، جسرارکنه قربنده قره بیر چفتلکنده تکمیل انفاس حیات ایتمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدرلری یاننه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی اون بش بچق سنه اولوب، ۴۲ یاشنده وفات ایتمشدر. غیرت واقتدارده پدرینه ماننده اولوب، فضله اوله‌رق علم و فضلی وحلم وکرم و سخاوتی دخی وار ایدی. آنجق امور عادیه‌نك تسریع وتمشیه‌سنه اهمیت ویرمه‌مکله اتهام اولنور. پدرینك کتبخانه‌سنه علاوةً بر خیلی کتب معتبره وقف ایتمش؛ ودرسعادت وکوپریده بعض خیرات براقمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، مجارستانده (اویوار)ی فتح ایتدیکنده سویلدیکی شو تاریخ مصراعی زادهٔ طبعیدر:

الله معین اولدی فتح ایلدك اویواری

**کوپریلی زاده** ‹ (مصطفی پاشا) دور سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان ثانیده مسند جلیل صدارتده بولنمش وزرادن اولوب، کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وآنف الترجمه فاضل احمد پاشانك کوچك برادریدر. ۱۰۴۷ ده دنیایه کلوب، طریق علمه سلوکله، پدر وبرادرینك زمانلرنده مدارسهٔ علومله مشغول ایکن، خاندانلرینك پرورده‌سی اولان مرزیفونلی مصطفی پاشا صدارتنده ۱۰۹۱ ده یکدن رتبهٔ وزارتله اعزاز، و۱۰۹۵ ده نیکبولی الحاقیله سلستره ایالتنه وبابا طاغی سردارلغنه نصب اولنمش؛ بعده عزل وتقاعد، ومؤخراً ساقز وسدالبحر محافظلغنه نصب، و۱۰۹۸ ده درسعادته جلبله، قائممقام تعیین اولنمشدی. جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی حضرتلرینك جلوسنی متعاقب زوربالرك مکریله سد البحره کوندریلوب، قندیه وبعده ساقز محافظی اولمشدی. ۱۱۰۱ ده ادرنه‌یه جلبله، مهر صدارت عهدهٔ درایتنه تسلیم اولنمشدر. ابتدا ایشه شدتله باشلایه‌رق، نظام وانتظام وعدالت واستقامتی دها زیاده تقرر ایتدیردکدن صکره، اردوی همایونه قوت ویره‌رك، سفره عزیمت، واپادیهٔ دشمنه کچمش اولان شهرکویی، نیش، ودین وبلغرادی استرداد وبتون اوجاقلرده حکومت عثمانیه‌یی تأمین ایتدکدن صکره، مظفراً درسعادته

حوتله، الای والا ایله استقبال اولنمش؛ وایلك بهارده مصمم اولان سفر تدارکاتیله اشتغال ایدوب، بو اثناده سلطان احمد خان ثانی جلوس ایتمکله، صاحب ترجمه مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ١١٠٢ سنه‌سی اول بهارنده اردوی همایونله مجارستان سفرینه عزیمت، وباده پرنسی لویدیه قارشی کمال مظفریتله حرب ایتمکده ایکن، میدان حربده قورشون اصابتیله شهید اولمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدر وبرادری یانه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان حضراتنك زماننده ایکی سنه ایله اوچ آی قدر اولوب، ٥٥ یاشنده وفات ایتمشدر. غیور، عالم، مستقیم ودیندار بر ذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌دن چوق وقوفی یوغیدی.

**کوپریلی زاده** { (نعمان پاشا) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، آنف الترجمه کوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلیدر. درسعادتده دنیایه کلوب، تحصیل علم وکمال ایتدکدن صکره، عم‌زاده‌سی (عموجه‌زاده حسین پاشا) نك زمان صدارتنده ١١١٢ ده وزارتله قبه نشین، و بعده بربرینی متعاقب ارضروم، آناطولی، اغریبوز، قندیه و بنه اغریبوز والیلك ومحافظلقلرینه نصب اولنمش؛ وسلطان مصطفی خان ثانینك شرف مصاهرتنه نائل اولمش ایدی. ١١٢٢ تاریخنده، حلیله‌ء محترمه‌لرینك زفافی بهانه‌سیله، درسعادته جلب اولنه‌رق، چورلیلی علی پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش؛ وکندیسی عالم، عفیف و کامل بر ذات ایسه‌ده، علوم و معنویاتله وعبادتله اشتغالی وانزوایه میلی زیاده اولوب، امور دنیایه پك ده رغبتی اولمدیغندن، ٦٣ کون صکره بالانفصال، صره‌سیله اغریبوز، خانیه، قندیه، یانیه، و ١١٢٦ ده قره‌طاغ سرعسکرلکی انضمامیله بوسنه، بعده بلغراد، ایچ‌ایل، قبریس منصبلرینه نصب اولنمشدی. ١١٢٩ ده نمچه‌لینك حدود عثمانیه‌یه تجاوز نیتنده بولندیغی حس اولنمغله، مقابله‌یه مهیا اولمق اوزره، ثانیاً بوسنه ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بوسنه دلاورلریله دشمن اردوسنی تار ومار، وبرچوق مهمات و اسلحه وغنائم اخذ ایتمش؛ وبعده ایالت مذکوره‌نك غوائلی زیاده اولمغله، لاجل الاستراحه قندیه محافظلغنه نقل اولنه‌رق، ١١٣١ ده اوراده ارتحال ایتمشدر. وفاتنده هنوز اللی یاشنده یوغیدیسه‌ده، بر پیرسالخورده قدر کامل وصاحب تمکین ایدی.

**کوپریلی زاده** { (عبدالله پاشا) آنف الترجمه کوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلی اولوب، عالم وادیب وجسور بر ذات ایدی. سلطان احمد خان ثالث دورنده نادرشاهه قارشی آچیلان ایران سفرنده تبریز جهتنده‌کی اردوی همایونك سرعسکری اولمغله، تبریز شهرینی فتح ایتمش؛ و شاه مشار الیه ایله مکالمه‌یه مأمور اولمش ایدی. ١١٤٨ ده ایرانیلرله یکیدن آتش حرب اشتعال ایتمکله، وقوع بولان شدتلی بر محاربه‌ده شیرانه حمله ایدوب، شهید اولمشدر. پدری مجارستانده و اوغلی عبدالرحمن بك دخی کندیسندن طقوز سنه اول همدانده شهید اولمش ایدی. عبدالله پاشانك اشعار عربیه‌سنی حاوی مرتب دیوانی اولوب، غالبا اخیراً بیروتده نشر اولنمشدر.

**کوپیدون** { (Cupidon) اسکی روماليلر اساطیرنده عشق الهی زعم اولنوب، زهره ایله مشتری ویا مریخك اوغلی زعم، وقنادلی والنده بر یایله اوقلری حاوی بر قبور طوتار کور ویا کوزی باغلی چیلاق بر کوچك چوجق شکلنده تصویر ایدرلردی. روحدن کنایه اولان (پسیخه) نام پرینك عاشقی ایدی. یونانیلر عندنده (اروس) یعنی «عشق» نامیله معروف ایدی.

**کوت العماره** { بغداد ولایت وسنجاغنده و بغدادك ١٥٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل یسارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤١١٥ اهالیسی، رشدیه مکتبی، شیعیلره مخصوص بیوك بر جامعیله سنیلره مخصوص دیکر برجامع شریفی، بر حاوره‌سی، ٢ خانی، ١٠ مغازه‌سی، ٥٠ دکانی و ٢ حمامی واردر. بو قصبه یکی اولوب، بر قاچ سنه اول دجله‌ده ایشلین واپورلر ایچون بر کومور دپوزیتوسندن عبارت ایدی.

— کوت العماره قضاسی بغداد سنجاغنك

منتهای جنوبنده واقع اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٧٥٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٠٠٠ کشی قدردر. اراضیسی دوز اولوب، چول حالندن دنیانک الک منبت یری حالنه کچمک ایچون اسکی جدوللرک تعمیر وتکثیریله ، سقی واروا ایله احیا اولنمغه محتاجدر. اکثر اهالیسی خیمه‌نشین عربان‌دن عبارت اولوب، بنی لام عشیرتنک ربیعه قبیله‌سنه منسوبدر. قضا ٤ ناحیه‌یه منقسمدر . اهالینک یدنده بولنان اراضیٔ مزروعه‌سی ١٠٠٠٠ قدرفدان یعنی ٢٧٥٧٠ یکی دونمدن عبارت اولوب ، خزینهٔ خاصه‌نک اخیراً دجله جدوانی کشادله آچدیغی یرلردخی ٥٠٠٠٠ فدانه یعنی ١٣٧٨٥٠ یکی دونمه بالغ اولیور . الک باشلی محصولاتی بغدای وآرپه اولوب، سنوی آشاغی یوقاری ٢٨ ملیون کیلو بغدای و ٦٥ ملیون کیلو آرپه حاصل اولور. اراضیسنک بر قسمی ایراندن کلن ودجله‌یه دوکیلن (کلال) نهریله اروا اولنه‌رق، پک منبتدر. ایران حدودی جهتنده کوزل مرعالری اولوب، حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. سنوی حیوانات تولداتی ١٠٠٠٠ صیغیر، ٢٨٠٠ آت، ٤٠٠٠ مرکب، ٧٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قیون و آنجق ١٠٠ کچیدن عبارتدر.

**کوتاهیه** { خداوندکار ولایتنده وبروسه‌نک ١٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق پورسق طاغنک اتکنده و ٩٣٠ مترهلک ارتفاعده واقع لوا مرکزی بر شهر اولوب ، ٢٢٢٦٦ اهالیسی، ٢٤ جامع شریفی، ٢١ مدرسه‌سی، ٢ کتبخانه‌سی، ١٦ تکیه‌سی، ٤ کلیساسی، برر اعدادیهٔ ملکیه ورشدیه ایله ٤ ابتدائیه و٢٣ صبیان مکتبی، روم وارمنیلره مخصوص برر رشدیه وبرر ابتدائیه و قیز مکتبلری ، ٢ بدستانی، ٩ خانی، ١١ حمامی، اسکیدن بری مشهور اولان کوتاهیه چینیلری اعمالنه مخصوص ١٢ فابریقه‌سی، ٦ دباغخانه‌سی، ٣٠ فرونی و ١٣٦٧ دکان ومغازه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سنک الک بیوکی اولان (اولو جامع) یلدیرم سلطان بایزید خانک بنا کرده‌سی اولوب، دیکرلرندن برقاچی‌ده سلجوقیلرک و کرمیان اوغللرینک آثاریندر. شهر واسع ومنبت بر اوونک کنارنده اولوب ، خانه‌لری اکثریت اوزره طوپراقدن ایسه‌ده ، منظرهٔ عمومیه‌سی خیلی کوزلدر. شهرک جنوب غربیسنده واقع بر تپه‌نک اوزرنده بیزانس زماننده قالمه بر قلعه‌سی واردر . اطرافی کوزل باغ و باغچه‌لرله محاطدر . هواسی لطیف ومیاه جاریه‌سی بولدر . آنجق سوقاقلری طار وغیر منتظم اولوب، اکثریسنک اورته‌سندن کچن صولر چامورلی وچرکابلیدر. تجارتی خیلی ایشلک اولوب، ذکر اولنان چینیلردن بشقه درون شهرده خالی وکلیم ایله خاولی، آلاجه ، سختیان وسائره اعمالی کبی صنعتلر دخی ایلریدر . بیاغی وتفتیک ایله آفیون اخراجاتی ایک باشلی تجارتنی تشکیل ایدیور . درسعادتدن قونیه‌یه ممتد اولان بر دمیر یول خطی شهرک ایچندن کچمکله ، ایلریده پک چوق‌دها ترقی ایده‌جکی شبهه‌سزدر. اهالیسندن ٤٠٠٠ ی روم و ٣٠٠٠ ی ارمنی اولوب، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. جوارلرینک اوزوملیه ویشنه ، کرازی، آرمود کبی میوه‌لری پک کوزلدر. اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی (قوتیایوم Cotyaeium) در . ایچنده واطرافنده بر چوق آثار عتیقه‌سی واردر. سلجوقیلر طرفندن فتح، وممالک اسلامیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق ، دولت سلجوقیه‌نک انقراضندن صکره کرمیان اوغللرینک مرکزی اولمشیدی. کرمیان اوغلی یلدیرم سلطان بایزید خانه ویردیکی قزینه جهاز اوله‌رق کوتاهیه‌یی خداوندکار غازی‌یه تسلیم ایتمشیدی.

— کوتاهیه قضاسی همنامی اولان سنجاغک مرکز قضاسی اولوب، جنوب غربی طرفندن عشاق وکدوس، غرباً سماو قضالریله، شمال غربی طرفندن بروسه، شمالاً ارطغرل سنجاقلریله، شرقاً اسکیشهر قضاسیله، جنوب شرقی طرفندن دخی قره حصار صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر . قضا شهر ایله اطراف شهر، آلتون طاش ، کرکی، ویرانجق ، کوش، آرمود ابلی، طاوشانلی، اکریکوز اسملریله ٨ ناحیه‌دن مرکب اولوب، ٣٤٠ قریه‌یی حاوی و ١٢٠٣٣٣ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرک مرکزده بولنان ٧٠٠٠ خرستیاندن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی چوق عارضه‌لی دکل ایسه‌ده ، خیلی مرتفعدر . جنوب غربی جهتنده مرعالی و شمال طرفنده طومانیچ طاغلرینک اتکلری بولنوب ،

خيلى اورمانلرىده واردر . اراضيسى پك منبت اولوب، ذخيره وميوه و سبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . حيوانات اهليه‌سى‌ده چوقجه‌در . قضا داخلنده ٣٣٧ جامع شريف، ٤٠ مسجد ، ٤٦ مدرسه، ٣ كتبخانه، ٣٧ تكيه ، ٥ كليسا ، ١٢٠ اسلام و ٤ خرستيان مكتبى، ٣٦ حمام، ١٥ خان، ٤٣ دباغخانه و ٢٠٥٠ دكان موجوددر . درون قضاده برقاچ ايليجه وبرچوق خرابه‌لرله آثار عتيقه موجوددر .

**كوتاهيه** ( سنجاغى . خداوندكار ولايتى ( تركيب ايدن بش سنجاغك برى اولوب، مركزينك اسميله مسمادر . شمالاً ارطغرل، شمال غربى جهتندن بروسه و قره‌سى سنجاقلريله ، غرب جنوبى طرفندن آيدين ولايتيله ، جنوب شرقى جانبندن قره‌حصار صاحب سنجاغيله شرقاً دخى آنقره ولايتيله محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨٠٠٠ مربع كيلومترو اولوب، كوتاهيه، اسكيشهر، سماو، كدوس وعشاق اسملريله ٥ قضايه منقسم اولديغى حالده، ١٤ ناحيه و ٨٥١ قريه‌يى حاويدر . اهاليسى ٣١٧ ٣٤٢ كشى اولوب، ٢٨٣ ٣٠٢ ى مسلم، ١٣٤ ٢٩ ى روم، ١٠٠٤٦ سى ارمنى، ٧٥٤ ى ارمنى قتوليكى و ١٠٠ ى اسرائيليدر. اراضيسى مرتفع اولوب، شمال جهتنده كشيش طاغنك وجنوب غربى طرفنده مراد طاغنك اتكلرى ممتد اولمغله، آره‌لرنده بر طاقم يوكسك اووه‌لر و واديلر تحصل ايديور . موقعنك ارتفاعنه مبنى اوچ مائله‌يه تابع اولوب، مياه جاريه‌سنك بعضيسى مرمره‌يه، بر طاقمى قره دكيزه وبرقاچى‌ده آق دكيزه دوكلمك اوزره اوچ جهته آقيور . بيوك مندرس ايرماغى سنجاغك جنوب شرقى كوشه‌سنى شق ايتديكى كبى، بناز چايى دخى بوكا دوكيلور . سنجاغك غرب جهتنده آقان ( كدوس ) نهرى دخى آطه‌لر دكيزينه دوكلمك اوزره ، آيدين ولايتنه كيرر . سنجاغك شمال غرب كوشه‌سنده آقان سماو نهرى مرمره‌يه دوكيلن صوصيغيرلى يى تشكيل ايتمك اوزره، قره‌سى سنجاغنه كيرر. قره دكيزه دوكيلن ( سقاريه ) ايرماغى ايسه بو سنجاغك وسطلرنده نبعان ايتديكى كبى، ينه او جهتك شمال طرفنده آقان ( پورسق ) چايى دخى بو ايرماغه دوكيلور . هواسى عموميت اوزره صاغلام اولوب، ارتفاعنه مبنى يازين سرينجه ويالكز اغستوس آينده براز صيجاقدر . قيشين برودت زياده‌جه‌در . طوپراغى منبت اولوب ، باشليجه محصولاتى : بغداى، آربه، چاودار، يولاف، دارى، مصر، نخود، فاصوليه، بزليه، مرجمك، سيسام، كتن ، پاموق، آفيون، توتون، كنوير ، پلاموط، كستانه، جوز، اوزوم وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. ايپك بوجكاريله آريلرى ده چوق اولوب، خيلى ايپك وبال ايله بال‌مومى چيقار . سنجاغك اورمانلرى ٥٠٠٠ مربع كيلومترو وسعتنده اولوب، باشليجه اشجارى . ميشه، چام، كستانه ، كوركن وسائره‌در. ميشه وچاملرينك بويى ١٢ وقطرى ٧ مترويه قدر اولوب ، كراسته قطع وتخته‌لر اعمال اولنيورسه‌ده، يالكز اسكيشهر قضاسنده‌كى اورمانلرك كراسته‌سى پورسق نهرندن صال ايله ايندريلوب، سائرلرى آنجق احتياجات محليه‌يه صرف اولنه‌رق، وسائط نقليه فقدانندن طولايى بشقه محله نقل اولنه‌ميور. سنجاغك معادنى دخى چوق اولوب، كمور، سيملى قورشون، آنتيمون، بلور وسائر معدنلر بولنديغى محقق ايسه‌ده، شمديكى حالده اخراج اولنانلرى اسكيشهر قضاسنده‌كى لوله طاشيله سماو قضاسنده‌كى قروم معدنلرندن عبارتدر. صوغوق وصيجاق مياه معدنيه‌سى‌ده چوق اولوب، اك زياده اسكيشهر وعشاق قضالرنده‌در . حيوانات اهليه‌سنك سنوى تولدات عموميه‌سى ٨٠٠٠٠٠ رأسه قريب اولوب، قيون، كچى، تفتيك كچيسى، صيغير، بيكير، استر، مركب ودوه ايله سائره‌دن عبارتدر. سنوى ١٩٣٠٠٠ كيلو بياغى، ١٦٤٠٠٠ كيلو تفتيك و ١٢٨٠٠٠ كيلو قدرده كچى قيلى آلنير كوتاهيه سنجاغنده اسكيدن برى بعض معمولات صناعيه چيقمقده اولوب ، بونلرك اك مهملرى كوتاهيه‌نك مشهور چينيلريله عشاقك خاليلرى وبعض معمولات دباغيه ايله اسكيشهرده چيقان لوله طاشندن ياپيلان چيغاره‌لق وسائره‌در. كوتاهيه چينيلرينك اعمالى چوقدن برى رواجسزلغه وسكته‌يه اوغرامش ايسه‌ده، بو صوك سنه‌لرده يكيدن اويانديرلمغه باشلامشدر . عشاق خاليلرى ايسه هر وقت شهرت ورواجلرينى محافظه ايتمكده اولديغندن، بو صنعتك كيتدكجه ترقى

ايده‌جكى شبهه‌سزدر. بوسنجاغك ساحلى يوغيسه‌ده، سواحلدن‌پك‌ده اوزاق بولنمديغندن، تجارتى‌استقبال ايچون بيوك بر ترقى‌يه مساعددر. مخرجى ازميرايله مدانيه وازميد ياخود حيدرپاشا اولوب، اسكيشهر- دن قونيه‌يه تمديد اولنان دمير يول خطى سنجاغى اورته‌سندن شق ايتديكى كبى، ازميردن بدأ ايدن خط دخى سنجاغه داخل اولوب، او بر خطله كسب التصاق ايتمك اوزره‌در. بو ايكى خط كوتاهيه‌ سنجاغنك تجارت ومعموريتنى پك‌زياده توسيع ايده- جكدر. بروسه‌دن قونيه‌يه كيدن‌شوسه دخى سنجاغى شق ايديورسه‌ده، كرك بوشوسه‌يه وكرك دمير يول موقفلرينه منتهى اوله‌جق شعبه‌لر اولمديغندن، سنجا- غك هرطرفندن محصولات اخراج اولنه‌مامقده‌در. باشليجه اخراجاتى لوله طاشى، تفتيك، يپاغى، ذخيره وآفيون اولوب، مجموعى‌سنوى ٢٠٠٠٠٠٠ عثمانلى ليراسى راده‌لرنده‌در. قهوه، شكر، طاش ياغى، منسوجات مختلفه وسائره‌دن عبارت اولان‌ادخالاتى ايسه سنوى آنجق ٤٥٠٠٠٠ عثمانلى ليراسنه بالغ اوليور. آنجق بو مقدارلر عمومى‌اولميوب، سنجاغك بتون اخراجات وادخالاتى بونك اوچ درت مثلنه بالغ اوله‌جغى تخمندر. درون لواده ٥ رشديه و ٧٩٩ ابتدائيه‌ايله ١١ خرستيان مكتبى‌موجوددر.

**كوتبورغ** { ياخود غوتنبورغ (Göteborg, Gothenbourg) اسوجك جنوب جهتنده و استوقهولمك ٣٧٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (كوته الف) نهرينك جنوبى قولى اوزرنده ومنصبندن بر قاچ كيلومتره يوقاريده ايالت مركزى برشهراولوب، ١١٤٥٢٧ اهاليسى، استوقهولم وقريستيانيه‌يه طوغرى دمير يوللرى، كاركير وكوزل ابنيه‌سى، برچوق جدوللرى وبونلرك اوزرنده متحرك دمير كوپريلرى، پك تميز سوقاقلرى، هدم اولنان اسكى استحكاماتى يرلرنده كوزل باغچه‌لرايله تفرجكاهلرى، متعدد مكتب ومطبعه- لرى، مكمل بر نباتات باغچه‌سى، پاموقدن منسوجاتله ايپ، كاغد، شكر، اسپيرتو، توتون‌وسائره فابريقه- لرى وپك ايشلك تجارتى واردر. كثرت نفوسجه اسوجك ايكنجى يعنى پايتختندن صكره برنجى شهريدر.

— كوتبورغ مع بوسى ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥١٠١ مربع كيلومتره واهاليسى ٣١٣٣٠٠ كشى اولوب، كوللرى و ساحلى قارشيسنده كوچك آطه‌لرى چوقدر.

**كوتروم** { (بايزيد) [« بايزيد (كوتوروم —) » ماده‌سنه مراجعت.]

**كوتم** { كيلانده بركوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كوتمبرغ** { (Guttemberg) فن طباعتك موجد شهيرى اولوب، اصيل بر عائله‌يه منسوب اولديغى حالده، ١٤٠٠ تاريخنده آلمانيه‌نك (ماينسه) قصبه‌سنده طوغمش، و١٤٦٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. ١٤٢٤ ده استراسبورغه كيدوب، آكلاشلديغنه كوره، ١٤٤٠ تاريخلرنده فن جليل مذكورك ايلك تجاربنى شهر مذكورده اجرا ايتمش؛ وابتدا تخته اوزرينه محكوك حرفلر قوللانوب، بعده دوكمه حروفات قالبلرينى ياپمش؛ وطبع ايچون بر دستگاه ايجاد ايتمش ايدى. بو تجاربه برخيلى آقچه صرف ايدوب، مالملكنى اتلاف ايتدكدن صكره، ١٤٤٤ ده وطنى‌اولان ماينسه‌يه دونمش؛ و ١٤٥٠ ده (فوست) اسمنده ارباب ثروتدن بريله عقد شركت ايدوب، بونك ويرديكى آقچه ايله، ايلك دفعه اوله‌رق، بر انجيل طبع‌ايتمش ايدى. بعده بو شركتى حل ايدوب، ١٤٥٦ ده كندى باشنه برمطبعه تأسيس، و١٤٦٥ تاريخنه‌دك اداره ايده‌رك، برخيلى كتابلر نشر ايتمش ايدى. آنجق طبع ايتديكى‌كتابلره نامنى وضع ايتمديكندن، برخيلى وقت موجدلكى‌ده منازع فيه بولنمشدر. ١٤٦٠ تاريخندن برى آلمانيه‌ده بهر يوز سنه‌ده كوتمبرغك ولادتى يورطيسى اجرا اولنمقده‌در. ماينسه و استراسبورغده وپارسده رسمى مطبعه‌نك حوليسنده هيكللرى ركز اولنمشدر.

**كوتنبرغ** { (Kuttenberg) چهستانده (قزاسلاو) ك ٩ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٢٨٠٠ اهاليسى بر سرايى، ضابطان چوجقلرينك تربيه‌سنه مخصوص مكتبى، شكر فابريقه‌لرى وجوارنده باقير وقورشون معدنلرى واردر.

**كوته** { (Gœthe) آلمانيه‌نك اك بيوك شعرا ومحررلرندن اولوب، ١٧٤٩ ده

مایْن نهری اوزرندهکی فرانقفورت شهرنده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر. لیپسیغ شهرنده علم حقوق تحصیل ایدوب، شهادتنامه آلدقدن صکره، بو مسلکی ترك ایله، ادبیاته انتساب ایدهرك، ۱۷۷۲ تاریخنده بر تیاترو کتابی و ۱۷۷٤ ده مشهور (ورتر) حکایهسنی نشر ایتمکله، بیوك بر شهرت قزانوب، (وایمار) پرنسی گنج شارل اوگوستك فوق‌العاده محبت وتوجهنی قزانمش؛ وبونك سرایته جلب اولنهرق، بعض مأموریتلره معیتنه کیرمشدی. بونك معیتنده اولدیغی حالده، بربرینی متعاقب برچوق حکایه و تیاترو کتابلری نشر ایدوب، اك نهایت ۱۷۹۸ ده میدانه قویدیغی (فاؤست) عنوانلی تیاترو رسالهسی افکار ومسلك حکیمانهسنی دخی مبین اولمغله، فوق‌العاده بر رغبته مظهر اولمش؛ وبو اثرینك نشرندن صکره مؤلفنه آلمانیه‌جه عصرینك فریدی نظریله باقلمغه باشلانمشیدی. بیوك بوناپارت آلمانیه‌یه کیردیکنده کوته ایله صورت مخصوصه‌ده کوریشوب، کندیسنی (لژیون دونور) نشانیله تلطیف ایتمشدی. عمرینك صوك وقتنه‌دك نشر آثاردن خالی قالمامش؛ وفنون طبیعیه‌یه متعلق دخی بعض اثرلر نشر ایتمشیدی. ۸۳ یاشنده‌ایکن وفات ایدوب، (وایمار) ده محب صادق اولان شاعر شهیر (شیلر) ایله حامیسی بولنمش اولان شارل اوگوستك مزارلری آره‌سنده دفن اولنمشدر. کرك شعری وکرك نثری آلمان لساننده نمونه اتخاذ اولنمغه شایان اولوب، فنون طبیعیه‌ده بعض کشفیاتی دخی واردر. اعتقادی (پانتئیسم) دینلن بر اصول تصوفدن عبارت اولوب، آنجق بو خصوصده بیوك بر قیدسزلق کوسترمشدر. آثارنده هیجان اثری اولمیوب، صوغوق بر مسلك حس اولنیور.

**کوته الف** (Göta-Elf) اسوجده بر ایرماقدر، که (وزن) بیوك کولنك آیغی حکمنده اولوب، بو کولدن چیقدقدن صکره ۳۳ متره ارتفاعدن دوشن (ترولهتان) شلالهسنی تشکیل ایدر، وبعده ایکی قوله آیریلوب، بری (کوتبورغ) شهرینك آلت طرفنده غاتغات دکیزینه دوکیلور. بوایکی قولك آره‌سنده (هیسینکن) جزیره‌سی تشکل ایدیور. مجراسی ۱۳۰ کیلومتره اوزون اولوب، ثانیه‌ده دکیزه ۵۲۳ مکعب متره صو دوکر.

**کوته‌لاند** (Götaland) [« غوتیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**کوتینکن** (Göttingen) پروسیه‌ده هانووره ایالتنك (هیلدسهایم) سنجاغنده وهیلدسهایمك ۷۱ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، یوك منسوجات وکتان ایپلیك ایله چینی وسائره فابریقه‌لری واردر.

**کوتابه** روسیه‌ده (بلغار) شهرندن بیوك بر شهر اولوب، اصطخری روسلری اوچ قسمه تقسیمله، اك شرق قسمنك مرکزی کوتابه اولدیغنی بیان ایدیور. بونك روسلرجه اسمی نه اولدیغی ونره‌ده بولنمش اولدیغی تحقیقه محتاجدر.

**کوثر** طایف قربنده بر قریه اولوب، ظالم شهیر حجاج بن یوسف ابتدای حالنده بو قریه‌ده صبیان معلمی ایدی.

**کوثری** اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسمی علیدر. استانبوللی اولوب، سپاهیلر زمره‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

چیقارمش باشنی باقمه غنچه جامه خوابندن
همان دمبسته قالمش نعلکی کورمش حجابندن

**کوثری** ایران شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی بخارالی اولوب، ۸۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در خیال بستهٔ خندان آن بادام چشم
چشمهٔ خونیست چشم من که دارد نام چشم

— ایکنجیسی همدان ساداتندن اولوب، شاه عباس صفوی زماننده یاشامش؛ و بر « خسرو وشیرین » منظومه‌سی یازمشدر. شو بیت اونکدر:

ز بس کز عکس گل شد خاك رنگین
غلط میکرد هر دم دست گلچین

**کوثی** ارض بابلده یعنی عراق عربده‌اسکی بر قصبه اولوب، حضرت ابراهیم (عم) ك مسقط رأسی اولدیغی و اوراده آتشه آتلدیغی مرویدر. فراتدن آیریلان جدوللرك اك برنجیسی بو قصبه یانندن کچن و (نهر کولی) دینلن

جدول ایدی. اوتنجی سال هجریده سعد بن ابی
وقاص (رضه) قادسیه‌دن عودتنده بو قصبه‌یی فتح
اتمشدی. بوکا (کوثی ربی) دینلوب، ارض بابلده
(کوثی الطریق) اسمیله دیگر بر قصبه دخی وار
ایدی. — کوثی مکهٔ مکرمه‌ده دخی بر محله اولوب،
بنی عبدالدارك مسکنی ایدی.

**کوچ بهار** { (Koutch Béhar) هندستانك بنکاله خطه‌سنده وکلکته‌نك
٤٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهما.
پوتره ایرماغنه تابع (ترشه) نهری اوزرنده همنامی
بر حکومت ممتازه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب،
١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. راجه‌یه مخصوص
سرایدن بشقه کارکیر خانه‌لری اولمیوب، قلبه‌لردن
مرکبدر:

— کوچ بهار حکومت ممتازه‌سی طوغریدن
طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع (کوچ بهار
شاهراجی) ایالتنك اورته‌سنده و هر طرفدن بو
ایالتله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی
٣٣٨٥ مربع کیلومتره و اهالیسی ٥٣٢ ٥٦٥
کشیدر. اراضیسی دوز وپك منبت اولوب، همالایه
اتکلرندن نبعانله جنوبه طوغری جریان وپك صیغ
یتاق تبدیل ایدن برچوق انهارله بونلرك آره‌لرنده‌کی
جدوللرله اروا اولنور. اك کثرتلی محصولاتی پرنج
وتوتوندر. هواسی پك صیجاق دکلسه‌ده، رطوبتلی
وآغیردر. قولره دائمی صورتده بولنوب، بعضاً
صالغین حالنه کیر. اهالیسی (کوچ) جنسیتنه
منسوب ایسه‌لرده، هندولك ادعاسنده بولنیورلر.
مسلمانلری ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. راجه‌نك
مقری اولان همنامی قصبه‌دن بشقه بیوك واهمیتلی
معموره‌سی یوقدر.

**کوچ بهار شاهراجی** { [«شاهراجی» ماده‌سنه مرا-
جعت بیوریله.]

**کوچك احمد پاشا** { [«احمد پاشا (کو-
چك —)» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

**کوچك امیر** { (سید ابراهیم) مشاهیر
خطاطیندن اولوب، آما-
سیه‌لی وبر روایتده عن اصل خراسانلیدر. شیخ
حمدالله ایله برلکده تعلم خط اتمشدی. سلطان
قورقوده خط معلمی اولمشیدی. بر مدت آماسیه‌ده
مفتیلك ایدوب بعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله،
تقاعد اولمش؛ وآخر عمرنده بر کوزی آچلمش
ایدی. کتب کثیره‌یه مالك اولوب، اکثرینی کندی
خطیله استنساخ ایتمشیدی. ٩٣٥ ده وفات ایتمشدر.

**کوچك چکمجه** { [«چکمجه» (کوچك —)
ماده‌سنه مراجعت.»]

**کوچك حسین پاشا** { [«حسین پاشا
(کوچك —)»
ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

**کوچك قینارجه** { بلغارستانك سلستره
سنجاغنده وسلستره‌نك
٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دوبریجه
حدودنده بر قریه اولوب ١٧٧٤ تاریخ میلادیسنده
دولت عثمانیه ایله روسیه بیننده عقد اولنان معا-
هده‌نك امضا اولندیغی محل اولمغله مشهوردر. بو
معاهده ایله روسیه قره دکیزده ساحل ایدینوب،
قریم وقوبان تاتارلرینی دخی دولت عثمانیه‌نك تحت
تابعیتندن چیقارمش ایدی.

**کوچك مصطفی پاشا** { ونام دیکرله
سنك مصطفی
پاشا. [«مصطفی پاشا (سنك —)» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

**کوچك مندرس** { [«مندرس» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

**کوچنجی خان** { ماوراء النهرده حکومت
سورن اوزبکان سلاله-
سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکو-
ره‌نك بانیسی اولان شاهی بکك اوغلیدر. ٩١٦
تاریخنده، پدرینك قتلی اوزرینه، مسند حکمدا-
رییه کچمشدی. ٩١٨ ده شاه اسماعیل صفوینك
نجم ثانی ایله متفق اولان هند حکمداری بابر
شاهك عسکری ماوراء النهره تجاوز ایتمشلرسه‌ده،
صاحب ترجمه‌نك یکنی عبید خان کندیلرینه مقابله
ایدوب، وقوع بولان محاربه‌ده ایرانیلر مغلوب
ومرقوم نجم ثانی مقتول اولمشدی. ٩٣٥ ده کوچنجی
خان خراسانه تجاوز ایده‌رك، شاه طهماسبله محاربه
ایتمش ایسه‌ده، مغلوباً عودت ایتمش؛ وایرتسی سنه

ينه خراسانه عسكر سوق ايدوب، عقد مصالحه ايله ماوراء النهره عودتنده وفات ايتمشدر. مدت حكومتى يكرمى سنه‌در. (كرجم خان) دينلكله دخى معروفدر.

**كودرز** { ايران قديمنك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب، رستم زال ايله معاصر بولنمشدى؛ ورستم سيستانك اولديغى كبى كودرز دخى اصفهان جهتنك حاكمى ايدى. چوق معمر اولوب، اولاد واحفادى سكسان عددينه بالغ اولمشيدى، كه جمله‌سى معيتنده حرب ايدوب، على الخصوص سياوشك اخذ ثاريچون ايرانيلرك تورانيلره قارشى اولان محاربات دورادورانه‌لرنده ابراز شجاعت ايتمشلردى. بونلرك اك مشهورى كيو بن كودرزدر، كه كيخسروك جست وجوسنه مأمور اولوب، تبديل قيافتله طول مدت توراندە طولاشمش، ونهايت كيخسروى بولوب، ايرانه كتيرمش ايدى. كودرزك اوصاف قهرمانانه‌سى وهله منتهاى شيخوختنده تورانيلرك سر عسكرى (پيران) ايله ايتديكى مبارزه ومرقومى صورت نتلى شهنامهٔ فردوسيده پك كوزل تصوير اولنيور.

**كور** { (Kour, Koura, Kyrus) قافقاسيه‌نك اك بيوك ايرماغى اولوب، قارصك شمالنده حضر طاغندن نبعانله، شمال شرقيه طوغرى آقه‌رق، كرجستان واديسنه دوشر، وشرق وبعده شرق جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر چوق دره‌لر آله‌رق، تفليس شهرى ايچندن كچر، واورادن آشاغى صاغدن بر چوق انهار آلوب، قره باغ اووه‌لرينه دوشمزدن اول صولدن دخى (يوره) و(آلازان) نهرلرينى آلير؛ ومذكور اووه‌نك آشاغى جهتنده ايران حدودينى آيره‌رق كلن (آراس) نهرينى اخذ ايله، بر وقت شرقه طوغرى آقدقدن صكره، جنوبه طوغرى دونه‌رك، ساليانى قصبه‌سنه واصل اولنجه، ايكى قوله آيريلير، كه برى جنوبه طوغرى اولان جريانده دوامله، قره آغاج قوينه، وديكرى شرقه طوغرى دونه‌رك، قره آغاج قوينك شمالنده بحر خزره منصب اولور. مجراسى ١٠٥٠ كيلومتره اوزونلغنده اولوب، فيضاننده ثانيه‌ده ١٠٠٠ و قوراقلق موسمنده ١٩٤ مكعب متره صودوكر. سيرسفائنه درجهٔ صلاحيتى پك اهميتسز ايسه‌ده، باليغى پك چوق اولوب، على الخصوص منصبى قربنده كاينلى باليق صيد اولنور.

— بو اسمله فارسده دخى بر نهر اولوب، (كوه بل) ايله (كره كوه) آره‌سنده نبعانله، شمال غربى‌يه وبعده جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، (نيريز) كولنه دوكيلور. مجراسى ٤٥٠ كيلومتره طولنده‌در. بوكا (بندامير) دخى ديرلر.

**كوراساؤ** { (Curaçao) آمريقاده آنتيل دكيزنده ونزوئلا جمهوريتنك ساحلى قارشيسنده وساحلدن ٧٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق ١٢° ٤′ ايله ١٢° ٢٢′ عرض شمالى و ٧١° ٩′ ايله ٧١° ٣٨′ طول غربى آره‌لرنده واقع وفلنك دولتنه تابع بر آطه اولوب، جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه بويى ٦٠ كيلومتره واكى ٣ ايله ١٢ كيلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٥٠ مربع كيلومتره‌در. اهاليسى ٢٤٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، مختلف جنسيتلره منسوب آوروپا مهاجرلرندن عبارت وفلمنكجه، پورتكيزجه، فرانسزجه وسائر لسانلردن مخلوط غريب بر لسانله متكلمدرلر. اراضيسى طاغلق وغير منبت اولوب، آنجق ساحل جنوبيسنده پك صاغلام بر ليمانى واردر. بو ليمانك مدخلنده ايكى قلعه‌سى و(ويلهلمستاد) سربست اسكله‌سى بولنيور، كه ١٠٠٠٠ اهاليلى جامع پك تجارتكاه بر قصبه‌در. بو اسمله معروف ايچكينك اعماله يارايان پورتقال قبوقلرى بو اسكله‌دن فلنكه نقل اولنيور. جوارلرنده‌كى اوچ آطه ايله برابر بردائره تشكيل ايدوب، سنوى بر مليون فرانق ايراد ويريور.

**كورانى** { (ملا — شمس الدين احمد بن اسماعيل) اعاظم علمادن اولوب، دولت عثمانيه‌ده مشيخت اسلاميه مقامنه نائل اولانلرك دردنجيسيدر. مملكتندن قاهره‌يه مصره انتقال ايله، علماى عصرندن تحصيل علوم ايدوب، حديثده مشهور ابن حجر عسقلانيدن اجازت آلمش؛ وفقه وتفسير وقرائت وسائر علومده دخى يد طولى قزانمش ايدى. شهر مذكورده تدريس ايله مشغول ايكن، مولانا يكان افندى حجدن عودتى اثناسنده علم وفضلنى مشاهده ايتمكله

برلكده جانب رومه عزيمتنى التماس ايده‌رك ، ادرنه‌ده جنتمكان سلطان مراد خان ثانى حضرتلرينه تقديم ايتمشيدى . پادشاه مشاراليه ملا كورانينك علم وفضلنى تقديرله ، بروسه‌ده بعض مدارس مدرسلكنه ، وبعده مغنيساده بولنان شهزاده سلطان محمد خانك معلملكنه نصب بيورمشيدى . شهزادهٔ مشاراليه ، جلادت طبيعيه مبنى ، درسدن امتناع ايتدكه ، هيچ بر معلم تعليمنه موفق اوله‌مديغى حالده ، صاحب ترجمه ، جانب پادشاهيدن آلديغى امر ومساعده اوزرينه ، استعمال شدتله ، آز مدت طرفنده ختم ايتديره‌رك ، علوم لازمه‌يى تعليمه موفق اولمش ؛ وشهزاده‌نك فوق العاده محبتنى قزانديغى كبى ، سلطان مراد خانك پك چوق انعام واحسانلرينه دخى نائل اولمشيدى . ابو الفتح سلطان محمد خان مشاراليهك جلوسلرنده كنديسنه وزارت تكليف بيورلمش ايسه‌ده ، قبول ايتميوب ، قاضيعسكرلكله قناعت ايتمشيدى . مؤخراً بروسه قاضيلكنه نصب اولنمش ؛ وصكره جانب مصره عودت ايتمش ؛ واوراده قايتباى طرفندن حسن قبول اولنه‌رق ، پك چوق اكرام والتفات كورمشيدى . بر مدت صكره سلطان محمد خان كنديسنى يكيدن جلبله ، ٨٦٢ ده ثانياً بروسه قضاسنه نصب ، وبر چوق تخصيصات تعيين بيورمشيدى . اوراده امور قضا ايله وتدريس وتأليف ايله مشغول ايكن ، ٨٨٨ ده مقام مشيخت اسلاميه‌يه نصب بيوريله‌رق ، ٨ سنه بو مقامده دوامله ، كمال حقانيت وعدالتله ، بر صورت فوق العاده‌ده ادارهٔ امور شرعيه ايتدكدن صكره ، جنتمكان سلطان بايزيد خان ثانى حضرتلرينك دورنده ٨٩٣ ده ارتحال ايدوب ، استانبولده بنا كرده‌سى اولان جامع شريف خطيره‌سنده دفن اولنمشدر . « غاية الامانى فى تفسير السبع المثانى » عنوانيله بر تفسير شريف يازمشدر ، كه بر چوق يرلرنده علامهٔ زمخشرى وبيضاوينك تدقيقاتلرى اوزرينه بحثلر آچمشدر تخطئه ايتمشدر . « صحيح بخارى » يه دخى « الكوثر الجارى على رياض البخارى » عنوانيله مكمل بر شرح ايله سائر كتب معتبره‌يه دخى بر طاقم حواشى وتعليقات تأليف ايتمشدر .

**كورجى** } وكورجستان [ « كرجستان » ماده‌سنه مراجعت بيوريله . ]

**كوردفان** } ( Kordofan ) سودان شرقيده بر مملكت اولوب ، خرطومك اوتوز اوتوزبش كيلومتره جنوب غربيسندن باشلايه‌رق ، نيلك غربى قولى اولان بحر ابيضك ساحل غربيسندن دارفوره قدر ممتد اولور . متمهدينك خروجنه‌دك خديويت مصريه‌نك ممالك سودانيه‌سندن بولنمش اولان بو مملكت ١٢° ايله ١٥° عرض شمالى و ٢٣°٣٠′ ايله ٢٩°١٠′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ١٠٨٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٨٠٠٠٠ كشيدر ، كه بهر مربع كيلومتره باشنه ٢ ½ كشى دوشيور . شمال طرفندن نوبه‌دن وغرب جهتندن دارفوردن وقسماً شرق جانبندن دخى بحرابيضدن خالى چوللرله آيرلمش اولوب ، جنوب جهتنده (بغاره) و(شلوك) اقوام سودانيه‌سيله مسكون واسع اورمانلر بولنيور . بو جهت (دارنوبه) اسميله‌دخى معروفدر . اراضيسى دوز اولوب ، اووه‌لرى حذاى بحردن بش آلتى يوز وجراى نيله قريب اولانلرى ٤٠٠ متره‌قدر مرتفعدر . اورته يريسنده بولنان طاغ و تپه‌لرى دخى اووه‌لردن اوچ درت يوز متره‌قدر مرتفع اولوب ، هيچ برى حذاى بحردن اعتباراً ٨٥٠ متره قدر ارتفاعنى تجاوز ايتمز . طوپراغى بوز رنكنده اولوب ، ( غرو ) دينلن ترابدن و يا اتربهٔ بركانيه‌دن عبارتدر . بحر ابيض حدود شرقيه‌سنده و بوكا تابع اولان ( بحرالعرب ) جنوب طرفنده آقوب ، اصل مملكتك ايچنده دائمى الجريان انهار يوقدر . يالكز ياغمور ياغديغنده واديلرنده بر مقدار صو آقوب ، بودخى نيله واصل اولمازدن ، قوملرده محو اولور . اهالى صويه اولان احتياجلرينى صهريج وقيو ايله دفع ايدوب ، حالبوكه قيولرى دخى ٥٠ قدر درين اولديغندن ، باشليجه مدار معيشتلرى اولان حيواناتى صولامقده زحمت چكرلر . هواسى عموميت اوزره صيجاق اولوب ، بر قوراقلق وبر ياغمور موسمى واردر . مايسده ختام بولان

قوراقلق موسمنده میزان الحراره كولكه‌ده ٣٢ درجه‌دن زیاده اولوب، ٤٩ درجه‌یه قدر چیقدیغی ده اولور. مایسده باشلایان و محلنده (خریف) تعبیر اولنان یاغمور موسمی دخی سرین ایسه‌ده، بعض سنه‌لرده بو موسمده دخی قوراقلق حكم سوروب، قیتلق اولور.

یاغمور موسمی حكمنی سوردیكی وقت كوردفان خیلی منبت بر یر اولوب، هر نه قدر قوراقلق موسمنده اورته‌لق یانمش حالنه كچه‌رك، آغاجلرك یاپراقلری دخی دوشر ایسه‌ده، یاغمورلرك باشلامسیله برابر اورته‌لق زمرد كبی اولوب، اشجارك چیچكلرندن هوای نسیمی دخی عنبرین اولور. چقور یرلر كول حالنه كچوب، بعده تدریجاً صولرك چقور جهتنه چكلمكله، سائر طرفلری كوزل بر چایر صورتنی آلیر. او وقت بیكلرجه دوه، صیغیر، قیون، كچی و سائر حیوانات اهلیه اطرافده‌كی چوللردن بو چایرلره و بو صو محللرینه سوق اولنور. یاغمورلرك باشلامسیله برابر اهالی طوپراغی ایشلمكه باشلایوب، هر نه قدر مشغولیتلری حیوانات رعیی ایسه‌ده، بر خیلی محصولات دخی یتیشدیررلر. الك برنجی محصولی (دخن) تعبیر ایتدكلری داری‌یه مشابه بر ذخیره اولوب، بغدای، توتون، بامیه وسائر بعض سبزه‌لر دخی حاصل اولور. خرمالری واقالیم حاره‌یه مخصوص سائر میوه‌لری ده چوقدر. اورمانلرنده كلیتلی ضمغ چیقار. آغاجلری اوفق واكری بوكری اولوب، كراسته‌یه الویریشلی دكلدر. حیوانات اهلیه‌سی: دوه، اوركوجلی صیغیر، قویون، كچی، آت، استر، مركب و طیور بیتیه انواعندن و حیوانات وحشیه‌سی‌ده: كركدان، ظرافه، كیك انواعی، آرسلان، پارس، قپلان، صیرتلان، چقال، یبانی كدی، میمون، دوه قوشی وسائره‌دن عبارتدر. فیل بولنمامغه باشلامشدر. آلتون معدنلری چوق ایسه‌ده، ایشلنمیوب، برابرلر یالكز صولرك سوروكلدكلری توزلری طوپلارلر. اخراجاتی آلتون توزی، دوه قوشی تویی، ضمغ، دری وسائره‌دن عبارت اولوب، مصر طریقیله اخراج اولنان ضمغ تقریباً ١ ١/٢ ملیون، دوه قوشی تویی، ٢ ملیون، دریلردخی ١/٢ ملیون

فرانقه بالغ اولور. صنایع محلیه دمیرك اهالیله بعض قبا منسوجات ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر.

اهالیسی اوچ جنسیتدن مركب اولوب، بر طاقملری نوبیلردن فرقسز و زنجیلردن معدوددر. بر طاقملری ینه آز چوق سیاه اولدقلری حالده، حبشیلره قریب اولان برابره‌دن اولوب، قافقاس عرقنه منسوبدرلر. بر طاقملری‌ده اقلیمك تأثیریله رنكلری قویولاشمش عربلردن عبارت اولوب، بونلر (كبابیش) و (بقاره) یعنی قویون وصیغیر چوبانلری اسملریله ایكی‌یه منقسمدرلر. حیوانات سوریلرینه مالك اولان و عشیرت حالنده یاشایان بو اوچنجی طاقم كوردفانك الك كثرتلی و الك اهمیتلی اهالیسیدر. مركزی یكرمی اوتوز بیك اهالی‌یی و بر بیوك جامع شریف ایله پك ایشلك چارشی‌یی حاوی اولان (الابیض) قصبه‌سیدر. حكومت مصریه كرك بو قصبه‌ده وكرك مملكتك هر طرفنده بر خیلی اعمارات و تأسیسات نافعه‌یه موفق اولمشیدی.

**كوردوس** { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده و مغنیسانك ٨٧ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق قوم چایی اوزرنده و ٥٥٥ متره‌لك ارتفاعده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، یالكز ٥٦٠ ی روم وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی، ٣ جامعی، بر كلیساسی، رشدیه مكتبی، ٨٤ دكان و مغازه‌سی، ٢ حمامی، ٣ خانی و ١٠ چشمه‌سی وبرچوق خالی و سجاده دستكاهی واردر. بو معمولاتی مشهور وپك مقبول اولوب، سنوی ٥٦٠٠٠ مربع متره‌دن زیاده خالی اعمال اولنور. قصبه پك مائل بر موقعده مؤسس واكثر خانه‌لری چامورله صیوانمش اولدیغندن، منظره‌سی پك حزن انكیزدر.

— كوردوس قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای شمالنده اولوب، شمالاً خداوندكار ولایتیله، شرقاً دمیرجی و الاشهر، جنوباً صالحلی، غرباً دخی آق حصار قضالریله محدود اولدیغی حالده، بورلو ناحیه‌سیله برابر ١٣٥ قریه‌دن مركبدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١١١٣ مربع كیلومتره اولوب،

٣٥٠ مربع كيلو مترهلكى اراضئ مزروعه، ١٨٥ مربع كيلومترهلكى اورمان، ٥٠ مربع كيلومترهلكى مرعى و ٥٢٨ مربع كيلو مترهلكى يعنى نصفنه قريب محلى اراضئ خاليه‌دن عبارتدر. اهاليسى ٣١٤٤٤ كشى اولوب، يالكز ٦٢٥ ى روم و قصورى كاملاً مسلم و جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى طاغلق اولوب، منبت يرلرى‌ده واردر. باشليجه محصولاتى ذخيره ايله قورى اوزوم وسائر ميوه وسبزه‌لردن عبارت اولوب، زيتونلرى ايكنجى درجه‌ده‌در.

**كوركان** { جهانكير شهير تيمورلنكك منسوب اولديغى خاندانك اسميدر. [«تيمورلنك» و «تيمورلنك (آل —)» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

**كورله** { طربزون ولايت و سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً وقف كبير، غرباً تيره‌بولى قضالريله، شمالاً قره دكيزله، جنوباً دخى كوشخانه سنجاغيله محدوددر. ٥٦ قريه‌دن مركب اولوب، مركزى ساحله قريب بولنان (ايليو) قريه‌سيدر. اهاليسى ٣١٠٥٨ كشى اولوب، ٦٩٤ ى روم، ٢١٤ ى ارمنى و قصورى مسلمدر. اراضيسى ١٥٦٠٤٢ دونم اولوب، باشليجه محصولاتى: مصر، بغداى، فندق، اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. اوزومدن خيلى شراب اعمال اولنور: اهاليسى اينجه وقالين كتن بزيله شياق وشال نسج، وتفنك، طبانجه، مقاص كبى دميردن آلات اعمال ايدرلر. چام آغاجندن تخته وچمشيردن قاشيق دخى ياپارلر.

**كورليچ** { (Görlitz) پروسيه‌نك سيلزيه ايالتنده و (لينيچ)ك ٨٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق (نايسه) نهرى اوزرنده بر شهر اولوب، ٤٥٥٠٠ اهاليسى، متعدد ابنيه و آثار مشهوره‌سى، كتبخانه‌سى، تاريخ طبيعى عمليا‌تخانه‌سى، معادن نمونه‌خانه‌سى، جمعيات علميه‌سى و چوخه، بز، قوردله وسائره فابريقه‌لرى واردر.

**كورنايق** { (Cyrénaïque) اسكى يونانيلرك برقه خطه‌سنه يعنى بنغازى سنجاغنه ويردكلرى اسم اولوب، بوده خطهٔ مذكوره‌ده تأسيس ايتمش اولدقلرى (كورنه) يعنى قيروان قديم شهرينه نسبتله حاصل اولمش بر اسم ايدى

**كورنه** { (Cyrène) اسكى يونانيلرك برقه ساحلنده تأسيس ايتدكلرى معموره‌لرك برى اولوب، عربلرجه بوندن مأخوذ اولان (قيروان) اسميله معروفدر؛ وعقبه بن نافعك افريقيه‌ده تأسيس ايتديكى قيرواندن تفريق ايچون، بوكا (قيروان القديم) ديرلر. بو شهر ميلاد عيسى(عم)دن ٦٣٠ سنه اول تأسيس اولنوب، اسكندريه‌نك تأسيسندن اول قارتاجدن صكره افريقا قطعه‌سنك اك بيوك و اك تجارتكاه شهرى ايدى. ساحلدن ١٦ كيلومتره ايچريده اولوب، اسكله‌سى (آپولونيه) قصبه‌سى ايدى. ازمنهٔ قديمه‌ده علوم ومعارفك اك پارلاق مركزلرندن اولوب، حكمادن بعض ذوات مدرسه‌لر قورمش؛ وبرچوق علما و حكما يتيشمش ايدى. اليوم خرابه‌لرى انظار حيرتى جالبدر.

**كوروس** { ياخود كيروس (Kyrus) اسكى يونانيلر ايران حكمدارلرندن مشهور كيخسروه‌بو نامى ويررلردى، كه خسرودن غلط اوله‌جغى آكلاشيليور. — (كنچ كوروس) اسميله دخى آردشير بهمنك بر برادرينى تسميه ايديورلر، كه يونانيلرك روايتنه كوره، برادرى طرفندن آناطولى واليسى ايكن وراثت ادعاسيله برادرينه عصيان ايدوب، مورخ شهير اكسنوفونك تحت قيادتنده بولنان اون بيك يونان عسكرينك دخى امداديله، عراقه طوغرى حركت ايتمش؛ و اوراده مغلوب و مقتول اولمغله، اكسنوفون معيتنده‌كى اون بيك كشى ايله كردستان طاغلرنده يوللرينى غائب ايده‌رك، برچوق وقت طولاشدقدن، وبر خيلى مشقت چكدكدن صكره، قره دكيز ساحلنى بولوب، اورادن بحراً يونانه عودت ايتمشلردى. اكسنوفون بوسياحتى ضبط ايدوب، اخلافه يادكار براقمشدر. بواثر او جهتك احوال قديمهٔ جغرافيه‌سنه دائر خيلى معلوماتى حاوى اولمغله اهميتى حائزدر.

**كوره** { جبل لبنانده بر قضا اولوب، ملحقاتى اولان ٣ ناحيه ايله برابر ٥٠ قريه‌دن مركبدر. — آيدين ولايتنده منتيسا سنجاغنك اشمه قضاسنده دخى بو اسمله بر ناحيه

بولنوب، ١٩ قریه‌دن مرکبدر. — کذلك
قسطمونی ولایت وسنجاغنك اینه بولی قضاسنده
دخی بو اسمله بر ناحیه اولوب، ١٤١ قریه‌دن
مرکبدر. بو کاکورهٔ نحاس دخی دینلوب، باقر
معدنی واردر.

**کوریجه** { (Koritza) آرناؤدلقده مناستر ولایتنده ومناسترك ٥٥ کیلو
متره جنوب غربیسنده اوله‌رق موراوه طاغنك غربی
اتکنده وهمنامی اولان اووه‌نك کنارنده حذای
بحردن ٨٦٠ متره ارتفاعنده واقع سنجاق مرکزی
بر قصبه اولوب، ١٨٠٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامع
شریفی، بر مدرسه‌سی، بر تکیه‌سی، ٤ کلیساسی،
بر اعدادی وایکی ابتدائی مکتبی، آرناؤد لساننده
تحصیله مخصوص بری ذکوره ودیکری اناثه مخصوص
ایکی مکتبی، روم‌یه مخصوص بر اعدادی و بر
ابتدائی ایله بر قیز مکتبی، اولاخلره مخصوص دخی
دیکر بر، که جمعاً ٩ مکتبی، بر عمارتی، بیوك و
ایشلك چارشیسی، بهر جمعه ایرتسی قوربلور بازاری،
ولنجه وشیاق کبی بعض منسوجات دستکاهلری،
٧٥٧ دکان ومغازه‌سی، ٢٣ خانی، ٢ حمامی، بر
اون فابریقه‌سی، بر ساعت قله‌سی، ٢ اجزاخانه‌سی،
و ٣٤ فرونی واردر. خانه‌لری کارکیر وسوقاقلری
منتظم اولوب، هله چارشیسی پك کوزلدر. هواسی
زیاده‌جه صوئوق اولوب، یازین لطیف ایسه‌ده، اووه.
سنك منتهای شمالنده بولنان (مالك) کولی بعضاً صیتمه‌یی
تولید ایدیور. کوریجه قصبه‌سی ابوالفتح سلطان
محمد خانك رجالندن وسلطان بایزید خان ثانینك
لالاسی وامیرآخوری اولان سالف‌الترجمه قوجه
امیرآخور الیاس بك طرفندن سلطان بایزید خان
مشار الیه دورنده تأسیس اولنمشدر. غازیٔ مشار
الیه اوراده بولنمش اولان اسکی بر مناستری مبایعه
ایله هدم و یرینه الیوم موجود اولان بیوك ورصین
بر جامع شریف ومدرسه وعمارت وتکیه بنا ایده‌رك،
قصبه‌نك اساسنی وضع ایتمش ایدی. بو قصبه آدریا.
تیق دکزیله آطه‌لر دکزی آره‌سنده تجارت نقطهٔ
نظرنجه اهمیتلی بر نقطه‌ده بولنمغله، هله بو صوك
سنه‌لرده پك چوق توسع وترقی ایتمش، وکیتدکجه
ایتمکده‌در. اهالیسی کاملاً آرناؤد اولوب، ثلثانی
خرستیان وبونلرك‌ده اکثری مصر ورومانیه‌ده تجا.
رتله مشغولدرلر.

— کوریجه قضاسی شرقاً مناستر سنجاغیله
شمالاً استارووه، غرباً قولونیه، جنوباً دخی
کسریه قضالریله محدود اولوب، ملحقاتی اولان اوپار
وبهلشته ناحیه‌لریله برابر ١٦٠ قریه‌دن مرکبدر.
اهالیسی ٥٩٧٢٥ کشی اولوب، جزئی بر مقدار
اولاخدن ماعداسی کاملاً آرناؤد اولدیغی حالده،
نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری خرستیاندر.
اراضیسی آز عارضه‌لی وطاغلرله محاط اووه وبایر.
لردن عبارت اولوب، اولدقجه منبتدر. (دوول)
نهری قضایی شق ایدوب، برقاچ دره آلیر. قضا
داخلنده (وانتروق) و (مالك) اسملریله ایکی کول
دخی بولنوب، خیلی بالیق صید اولنور. محصولاتی
ذخایر متنوعه ایله الما، آرمود، اوزوم، قاؤن، قار.
پوز وسائره‌دن عبارتدر. قضانك سنوی وارداتی
٣٥٠٠٠ لیرایی متجاوزدر.

**کوریجه** { سنجاغی. مناستر ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری واك
جنوب غربیسی اولوب، شمالاً ایلبصان ومناستر،
شرقاً ینه مناستر، جنوب شرقی طرفندن سرفیجه
سنجاقلریله، جنوباً و غرباً دخی یانیه ولایتیله
محاط و محدوددر. کوریجه، کسریه، قولونیه
واستارووه اسملریله ٤ قضا و ٦ ناحیه‌یه
منقسم اولوب، ٤٣٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی
١٥٩٣٧٩ کشی اولوب، کسریه قضاسنده بولنان
جزئی مقدار بلغار ویهودی وهر طرفده طاغنیق
بولنان برمقدار اولاخدن ماعداسی کاملاً آرناؤد
اولدقلری حالده، ٧٤٤٨٩ ی مسلم و قصوری
خرستیاندر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، (غراموس)
طاغی شمالدن جنوبه امتدادله، شرقه طوغری بر
طاقم قوللر تمدید ایدر. شرق شمالی جهتنده دخی
(نرچقه) جبلی بولنیور. سنجاغك قسم اعظمی
آدریاتیك دکیزینه منصب اولان (دوول) نهری
حوضه‌سنده بولنوب، یالکز جنوب شرقی جهتی یعنی
کسریه قضاسی سلانیك کورفزینه دوکیلن اینجه قره
صو حوضه‌سنده بولنیور. باشلیجه نهرلری مذکور
(دوول) ایله اینجه قره صویه تابع (ویستریجه) در.
دوول ایکی جایدن ترکب ایدوب، بونلرك بری غرا.
موسك شرق اتکلرندن و دیکری نرچقه‌نك غربی
مائله‌سندن اینه‌رك، برلشدکدن صکره، صاغدن

( وندوق ) كولنك آياغنى دخى اخذ ايله ، غربه
طوغرى جريان ، و بر بوغازدن مرور ايدەرك ،
كوريجه اووەسنه كيرر ، واورادە بالتوسع ، (اسورينه)
ودها آشاغيدە (مالك) كوللرينى تشكيل ايدر ،
و (اوپار) ناحيەسندە برچوق درەلر آلدقدن صكرە ،
يانيه ولايتنك برات سنجاغنه كيروب ، موزاكه اووە-
سندە برات نهريله برلشەرك ، ( سمان ) ايرماغنى
تشكيل ايدر . ( ويستريچه ) نهرى دخى غراموسك
شرق اتكلرندن اينن بر قاچ چايدن بالتركب ، كسريه
كولنك آياغنى دخى اخذ ايله ، جنوب شرقيه طوغرى
آقەرق ، اينجه قره صويه قاريشمق اوزره ، سرفيجه
سنجاغنه كيرر . اوخرى كولنك قسم جنوبيسى كوريجه
سنجاغى داخلندە بولنديغى كبى ، ( پرسپه ) و (وندوق)
كوللرى دخى حدودندە وكسريه ايله ( اسورينه )
و ( مالك ) كوللرى دە سنجاغك ايچندە بولنيور .
كوريجه اووەسى كاملاً مزروع اولوب ، سائر طر-
فلرندە دخى زراعته الويريشلى وادى و بايرلرى
واردر . باشليجه محصولاتى : بغداى ، آربه ، مصر ،
فاصوليه ، نخود ، مرجك ، بورچق ، يولاف و سائر
حبوباتله ، الما ، آرمود ، اريك ، آيوه ، قاوون ، قاربوز ،
صوغان وسائرەدر . اورمانلرى آز اولوب ، احتياجات
محليەيه كورە كراسته واودون قطعنه كفايت ايديور .
يازلق مرعالرى ضررسز اولوب ، حيوانات اهليەسى
١٦٠٠٠٠ قيون ، ٨٧٠٠٠ كچى ، ٢٠٠٠
صيغير ، ٤١٥٠ بيكير وسائرەدن عبارتدر . كوريجه
قربندە كومور معدنى بولنوب ، اون فابريقەسندە
ومحروقات يرينه قوللانلق اوزرە ، اهالى طرفندن
اخراج اولنقدەدر . سنجاغك سنوى وارداتى
٩٥٠٠٠ ليرا رادەلرندەدر .

**كوريشان** { ( Kurrichane ) آفريقاى جنوبينك كافرستان مملكتندە
و ( ليتانو ) نك ٣٢٠ كيلومترە شمال شرقيسندە
بر قصبه اولوب ، ١٦٠٠٠ اهاليسى واردر .

**كوزل حصار** { آيدين قصبەسنك اسكى اسميدر . [ «آيدين» مادە-
سنه مراجعت . ] — ممن قربندە دخى بو اسمله بر
كوجك قصبه وقلعه اولوب ، ظن اولنديغنه كورە
(تمنوس) شهر قديمنك محلندەدر .

**كوس اووه** { قوصوه اسمنك اسكى تواريخ عثمانيەدە مستعمل املا-
سيدر .

**كوستاو** { (Gustave) بو اسمله اسوجدە ٤ حكمدار كلمشدر :

برنجيسى (كوستاو واصه) ديمكله معروف
اولوب ، ١٤٩٦ دە طوغمش ، و ١٥٦٠ دە وفات
ايتمشدر . اسوج زادكانندن ( اريق واصه ) نك
اوغلى اولوب ، دانيمارقه قرالى ايكنجى قريستينانك
اسوجدن آلديغى رهنلر ميانندە بولنمش ؛ وبرمدت
اسير قالدقدن صكره ، ١٥١٩ دە فرار ايدوب ،
بر خيلى زمان كويليلر اورتەسندە مجهول بر حالدە
ياشادقدن صكره ، وطننى اجنبيلرك تسلطندن قور-
تارمق نيتنى اظهارله ، اطرافنه برچوق عونه طوپلا-
يوب ، ١٥٢٣ دە استوقهولمك اوزرينه هجوم
ايتمش ؛ و شهرى ضبط ايتديكنى متعاقب ،
قراللق تختنه اجلاس اولنەرق ، دول اجنبيه
ايله مناسبات دوستانەيى تأكيدله ، بر طاقم
نظامات و قوانين وضع ، و پروتستان مذهبنى
رسماً قبول و نشر ايتمش ؛ وقتوليك پاپاسلريله ،
ايكنجى قريستيانك چيقارديقلرى غوائلى دفع
ايله ، زراعت وتجارت وصنايعك ترقيسنه ومكاتب
عموميەنك تكثيرينه خدمت ايتمش ؛ و١٥٦٠
تاريخندە ، ٦٤ ياشندە اولديغى حالدە ، اوغلنى
يرينه اقعادله ، فراغت ايدوب ، اوچ آى صكره
وفات ايتمشدر .

— ايكنجيسى (كوستاو آدولف) ديمكله
و« بيوك » عنوانيله معروف اولوب ، ١٥٩٤ دە
طوغمش ؛ و١٦١١ دە پدرى طقوزنجى شارله
خلف اولوب ، او صرەدە اسوج دولتى دانيمارقه
وروسيه ولهستانله محاربەدە بولنمغله ، كنديسى دانيمارقه
وروسيه ايله عقد مصالحه ايدەرك ، لهليلرى ايكى
بيوك محاربەدە كاملاً مغلوب ايتمش ؛ وايمپراطور
فردينانده قارشى آلمانيانك پروتستان پرنسلريله
عقد اتفاق ايله ، بونلرك باشنه كچوب ، ١٦٣١ دە
ليپسيغدە بيوك بر مظفريته نائل اولمش ؛ وبر
سنه صكره ( لوچن ) دە بر ايكنجى غالبيت قزانمش
ايسەدە ، اثناى حربدە مقتول اولمشدر . بومحارباتله
مشغول اولمغله برابر ، صنايع وتجارت ومعارفك

ترقيسنه دخی بيوك خدمتلر ايتمشدر . قيزی ( قريستينه ) خلفی اولمشدر.

— اوچنجيسی ١٧٤٦ ده طوغوب، ١٧٧١ ده پدری (آدولف فردريق)ه خلف اولمش ؛ و زادكان ايله سناتونك غصب ايتمش اولدقلری حقوق ونفوذی استرداد ايتمك اوزره، يكی بر قانون اساسی وضع ايده‌رك، تبعه‌سنه قبول ايتد-يرمش ايسه‌ده، بعده زادكان طائفه‌سی روسيه‌نك تشويقيله عصيان ايدوب، صاحب ترجمه روسيه ايله ايتديكی محاربهٔ بحريه‌ده مغلوب اولديغی حالده، دانيمارقه دخی روسيه ايله برلشمش ايسه‌ده، انكلتره وپروسيه وفلمنك دولتلرينك توسطيله دانيمارقه بيطرف براغلمغله، كوستاو روسلری مغلوب، وعقد معاهده‌يه مجبور ايتمشيدی. مؤخراً مقتول اولمشدر. بودخی علوم وصناعيه خدمت ايدوب، استوقهولم آقاديمياسنی تأسيس، وموزه‌سنی توسيع ايتمشدر. بعض آثار قلميه‌سی ده واردر.

— دردنجيسی ١٧٧٨ ده طوغوب، پدری اوچنجی كوستاوك قتلی اوزرينه، ١٧٩٢ ده، عمی سودرمانيه دوقه‌سنك وصايتيله، تخته چقمش؛ وزماننده روسيه فينلانده‌يی ضبط ايتديكی كبی، كوچنديرمش اولديغی فرانسه دخی بعض يرلرينی ضبط ايتمش؛ وكنديسنك بعض تشبثات ومعاملاتندن طولايی ١٨٠٩ ده يرينه عمی مرقوم سودرمانيه دوقه‌سی اون اوچنجی شارل ناميله يرينه چقدی. كوستاو ايسه تبديل نام ايله ممالك اجنبيه‌ده ياشايوب، ١٨٣٧ ده وفات ايتمشدر.

**كوستاويا** { ( Gustavia ) آمريقاده‌كی كوچك آنتيل جزايرندن فرانسه‌يه تابع ( سنت بارتلمی ) جزيره‌سنك مركزی بر قصبه وسربست اسكله اولوب، جزيره‌نك ساحل غربيسنده واقع و ١٠٠٠٠ اهاليی جامعدر.

**كوستره** { آنقره ولايتنك قيصريه سنجاغنده دوه‌لو قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، ٣٢ قريه‌دن مركبدر.

**كوستنجه** { ( Konstanitza ) رومانيه‌نك دوبريجه خطه‌سنده وبكرشه‌ك ٢١٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق قره دكيز ساحلنده سنجاق مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی، صيغ وطار ليمانی وايشلك تجارتی واردر. ٦٣ كيلومتره طولنده بر دمير يول خطی بو اسكله‌يی طونه كنارنده‌كی ( چرناووده )يه ربط ايدوب، اورادن بر كوپری ايله افلاقه امراری متصوردر. بو قصبه ( تومی ) شهر قديمی محلنده بولنيور، كه مشهور (اوويد)ك منفاسی بولنمشدر. بعده روماليلر ( قونستانيه ) اسميله بر تجارتخانه تأسيس ايتمشلردی، كه شمديكی اسمی بوندن محرفدر. — سنجاغی دوبريجه‌نك نصف جنوبيسندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ٦٠٥١ مربع كيلومتره واهاليسی ٣٣٢٣٥ كشيدر، كه بونلردن ١٤٠٣٩ ی ترك وتاتار، ٩٨٥٤ ی بلغار، ٨٩٧٧ رومان و٣٦٦ سی روم واسرائيلی وارمنيدر.

**كوستنديل** { ( Kustendil ) بلغارستانك صوفيه سنجاغنده وصوفيه‌نك ٧٠ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٣٨٠ اهاليسی واردر.

**كوسم والده** { (ماهپيكر) جنتمكان سلطان احمدخان اولك قادينلرندندر. حسن وجمال وعقل ودرايتيله مشار اليهك زماننده شهرت بولمش ايدی. يكی جامع شريفك اساسنی بو خاتون وضع ايتديكی كبی، اسكدارده‌كی چينيلی جامع دخی جملهٔ خيراتندن اولوب، والده خانی دينلن جسيم خان دخی جامع شريف مذكوره موقوف اولمق اوزره، كنديلری طرفندن بنا ايتديرلمشدر.

**كوسه ميخال** { ( ميخال غازی ) مشاهير غزاتدن اولوب، دولت عليهٔ عثمانيه‌نك قوتنه پك چوق خدمتی سبق ايتمشدر. كشيش طاغی اتكنده واقع (خرمن قيا) قلعه‌سنك دره بكی اولوب، ارطغرل غازينك حياتنده برادری كوندوزآلپ ايله برابر اكده اين اوكی دره بكنك يانده مسافر ايكن، اسكيشهر دره بكيله صاحب ترجمه عثمان غازی‌يی طوتمغه كلدكلرنده، كوسه ميخال عثمان غازينك النه اسير

دوشمش واو وقتدن غازیٔ مشارالیهه فوق العاده بر محبت پیدا ایدوب، مؤخراً او جوارلی خرستیان دره بکاری عثمان خانه خیانت ایتمك مقصدیله، کندیسنی دعوت ایتدکلرنده، کوسه میخال بونلرك نیت خیانتکارانه‌لرندن غازیٔ نامداری خبردار ایتمش؛ ودها صکره‌لری سقاریه وادیسنده کوینك ومدرنی ایله سائر بعض یرلری ضبط ایتمسنه معاونت ایلمش ایدی. ٧٠٨ تاریخنده دین اسلامی قبول ایله، بسبتون عثمان غازینك تحت اطاعتنه کیروب، فیمابعد دولت عثمانیه‌نك ترقی و توسعنه وسلطان اورخان غازینك بروسه‌یی فتح ایتمسنه وسائر فتوحاتنه کلی یاردیم ایتمش؛ و اولاد واحفادی عصرلرجه، اورنوس بك زاده‌لر کبی، دولتك اك متین رجالندن بولنوب، بیوك مناصبه چکمش؛ وکلیتلی وقفلر براقه‌رق، بر چوق خیرات وجوده کتیرمشلردر. صاحب ترجمه بعد الاهتدا دخی تبدیل نام ایتمیوب، اسکی اسمیله شهرت بولمشدر.

**کوشان** { اقصای بلاد ترکده بر قصبه اولوب، صاحبنك وقتیله ترك ملوکنك اك قوتلیسی بولنمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**کوشك** { آیدین ولایت و سنجاغنده مرکز لوایه ملحق بر ناحیه اولوب، ١٧ قریه‌دن مرکبدر.

**کوفا** { هرات نواحیسندن (باذغیس) ده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کوفان** { کوفه شهرینك نام دیگری ویا جوارلرینك اسمی ایدی.

**کوفن** { خراسانده ابیوردن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مأمون خلیفه زماننده عبد الله بن طاهر طرفندن بنا اولنمشدی.

**کوفه** { عراق عربك اك مشهور شهرلرندن اولوب، بغدادك ١٥٠ کیلومتره جنوبنده و نجفك ٢ کیلومتره شرقنده اوله‌رق فراتدن آیریلان بر جدولك اوزرنده واقع ایدی. بو شهر حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده وقادسیه مظفریتندن صکره اوله‌رق بصره ایله بر سنه‌ده یعنی ١٧ نجی سال هجریده سعد بن ابی وقاص (رضه) طرفندن اعمار، ومسجدیله دار- الامارتی بنا اولنمشدی. فضائلی حقنده بك چوق روایات بولنان کوفه جامعی مداین وطیسفون کبی مدن عظیمه وشهیره خرابه‌لرندن منقول مرمر وسماق ستونلرله مزین اولوب، بعده عبید الله بن زیاد وحجاج بن یوسف طرفندن دخی تعمیر اولنمشدی. بو جامع حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزك محل شهادتلریدر. حضرت مشار الیه ایله سبط مکرم امام حسن (رضه)ك زمان خلا- فتلرنده کوفه دارالخلافه اولوب، بعده بنی امیه زماننده عراقك مرکز حکومتی وخلافت عباسیه زماننده علوم عربیه‌نك اك پارلاق مرکزی بولنمش؛ وصکره خراب اولمشدر. شمدیکی حالده خرابه‌لری وبو ویرانه‌لرك ایچنده قبرانه برکوی اولوب، قربنده نجف وکربلا معموره‌لری پیدا اولمشدر. کوفه‌نك تأسیسندن اول اورالرده (حیره) و (انبار) بولنیوردی. جغرافیون عربك بیانه کوره دردنجی قرن هجری اوائلنده کوفه‌ده ٨٠٠٠٠ خانه یعنی تقریبا ٤٠٠٠٠٠ اهالی وار ایدی. ادبیات عربیه‌ده کوفه‌لیلرك بصره‌لیلره قارشی بر مذهب مخصوصلری اولدیغی وبو شهرده بك چوق نحاة ولغویون وادبا وشعرا یتیشدیکی معلومدر. خط کوفی دینلکله معروف خط قدیم دخی بو شهره نسبتله تسمیه اولنمشدر.

**کوك ایرماق** { قسطمونی ولایتنده بر نهر در، که القاز طاغنك شمالی اتکندن نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، قسطمونی شهری یانندن کچن چایی دخی اخذ ایتدکدن صکره، شرق جنوبی‌یه طوغری دو- نه‌رك، ولایتك حدود شرقیه‌سنده قزیل ایرماغه دوکیلور.

**کوکب** { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا مهدیٔ مازندرانی) نادرشاهك منشیسی اولوب، سفارتله استانبوله اعزام اولنمش؛ وعودتنده بغداده وصولنده نادر شاهك اضمحلالی خبر آلمغله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. «دره‌ٔ

نادره » و « نادرنامه » عنوانلريله ايكي منظومه‌سي واردر. شو بيت اونكدر:

ز شوق عشق تسكين دل بيتاب خود كردم
ز آتش چارهٔ بيتابئ سيماب خود كردم

— ايكنجيسي (محمد يحيي علي بن شيخ طالب) هندستانك كاكور قصبه‌سندن اولوب، ١٢٥٦ ده وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر:

بكلزار جهان از رشك خالي نيست كس كوكب
كه اشك از ديدهٔ شبنم روان شد كل چو خندان شد

**كوكب** { (درويش محمد) مشاهير خطاطيندن وحافظ عثمانك شاكردانندن اولوب، خطوط سته تحريرنده مهارتي وار ايدي. ١١٤٩ ده وفات ايتمشدر.

**كوكب** { طبريه قصبه‌سي اوستنده بولنان طاغك اوزرنده اردن واديسنه حاكم بر قلعه اولوب، صلاح الدين ايوبي طرفندن فتح وهدم اولنمشدي.

**كوكبان** { يمن ولايتنك صنعا سنجاغنده وصنعانك غرب شمال جهتنده بر قضا اولوب، مركزي صنعايه ١٥ ساعتلق مسافه‌ده واقع و ٢٥٠٠ قدر اهالي ايله كوزل بر جامع شريفي و ٦ مسجد ايله ٥٠ قدر دكاني حاوي اولان (طويله) قصبه‌سيدر. قضا محويت وشبام اسملريله ٢ ناحيه‌يي حاوي اولوب، بونلرك مركزلري دها بيوكدر. قضا جبل سرانك اوستنده وبحر احمر مائله‌سنده واقع اولوب، بحر مذكوره دوكلك اوزره غربه طوغري آقار بر قاچ چايي واردر. ارتفاعنه مبني هواسي معتدل و طوپراغي منبت اولمغله، يمنك اك معمور يرلرندن اولوب، ٩٥٠٠٠ اهاليي و بونلر ميانند ٢٥٠٠ قدر اسرائيلي نفوسي حاويدر. اهاليسي وفرت ذكا وفطانتله متصف اولوب، حديده طريقيله تجارت ايتمه‌ده مهارتلري واردر؛ وبر طاقلري زراعتله اشتغال ايدرلر. محصولاتي: بغداي، آربه، دوره، مصر، بقله، مرجك، قهوه وسائره ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سي اوركوجلي صيغير، قيون، دوه، آت، مركب وطيور بيتيه‌دن؛ وحيوانات وحشيه‌سي: جيلان، يبانكچيسي، طاوشان، تيلكي، صاكسار، ميمون وطيور مختلفه‌دن عبارتدر. قفسده بلبل كبي اوتر بر جنس سرچه دخي واردر. اصل كوكبان قضا داخلنده واقع بر طاغك اسمي اولوب، بو طاغك اوستنده (قلعهٔ كوكبان) اسميله قديم برقلعه دخي واردر، كه ايچنده برقشله دخي ياپلمشدر. اسكي تاريخلرده كوكبانده پك بيوك وپك مصنع بر قصر بولنديغي واوستنده‌كي ذي قيمت احجارك ضياء شمسك انعكاسيله پارلامسندن (كوكبان) تسميه اولنديغي مذكوردر.

**كوكبي** { فرس شعراسندن اولوب، بخاراليدر. فن موسيقيده دخي مهارتي وار ايدي. شو رباعي جملهٔ اشعارندندر:

كر يار شبي بادكران سر كند
وز كوي صلاح رو سوي دير كند
غم نيست دلا چو يار بيمهر ووفاست
با ما چه وفا كرد كه باغير كند

**كوكجه آغاج** { قسطموني ولايت وسنجاغنك (طاشكوپري) قضاسنده بر ناحيه اولوب، ٣٣ قريه‌دن مركبدر.

**كوكجه طاغ** { خداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده اطرانوس قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، قضانك جهت جنوبيه‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه بويي ١٦ و شرقدن غربه اكي ١٢ ساعت اولوب، ٤٢ قريه‌يي حاوي و ٤٩٠٠ اهالي ايله مسكوندر. مركزي (اينه قوللر) قريه‌سي اولوب، هواسي لطيف ومياه جاريه‌سي بول ولذيذدر. مرعا واورمانلري چوقدر. محصولاتي ذخاير متنوعه‌دن عبارت اولوب، ميوه وسبزه‌سي يوقدر. بر قاچ يرنده مياه معدنيه وايليجه‌لري واردر. ناحيه داخلنده ٤٣ جامع، ٢ مدرسه و٣٣ مكتب موجوددر.

**كوكجه كول** { (وارمنيجه سوانغه Sévanga) قافقاسيه‌ده اريوان ايالتنك يكي بايزيد قضاسنده ٤٠° ٩' ايله ٤٠° ٣٧' عرض شمالي و ٤٢° ٤١' ايله ٤٣° ٢٢' طول شرقي آره‌لرنده بر كول اولوب، بويي ٧١ واك كنيش يرنده اكي ٢٧ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سي ١٣٩٣ مربع كيلومتره‌در. سطحي حذاي بحردن ١٩٣٢ متره يوكسك اولوب، دريناكي ١١٠ متره‌يه قدر وارير. هر طرفدن يوكسك جبال بركانيه ايله محاط اولوب، جنوب وشرق طرفنده‌كيلرك ذروه-

لری ٣٤٠٠ مترەیە قدر چیقار. ایچنە بر چوق چایلر دوکیلوب، فضلۀ میاهی شمال غربی کوشەسندن (زنکە) ویا (سوان) اسمیلە چیقوب، آراس نهرینە دوکیلور. صوبی آغردر. ایچندە بنە (سوان) اسمیلە بر کوچك آطە واردر. ساحل غربیسی قربندە بایزید قصبەسی بولنیور.

**کوکچای** { قافقاسیەنك شیروان خطەسندە بر نهردر، کە قافقاس سلسلەسنە مربوط بابا طاغندن نبعانلە، جنوبە طوغری آقەرق، (کور) ایرماغنە دوکیلور. — مذکور چایك اوزرندە بو اسملە قضا مرکزی بر قصبەدخی واردر.

**کوکرجینلك** { بیغا سنجاغندە وبیغا قربندە بر کوچك قصبە اولوب، ٨٣١ تاریخندە سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح اولنمشدی.

**کوکسون** { حلب ولایتندە مرعش سنجاغنك اندرین قضاسندە ومرعشك ٨٠ کیلومترە غرب شمالیسندە وواسع بر اووە کنارندە ناحیە مرکزی بر قصبە اولوب، ناحیەسی ١٩ قریەدن مرکبدر. کوکسون اووەسندە ٩٢١ تاریخندە سنان پاشا علاء الدولەیی مغلوب وقتل ایدوب، ذو القدریە دولتنە ختام ویرمشیدی.

**کوکصو** { آطنە ولایتنك ایچ ایل سنجاغندە بر نهردر، کە ولایتك حدودنی آیران بوغا سلسلۀ جبالندن نبعانلە، سنجاغك بوینجە شرقە طوغری آقەرق، وصولدن بر چوق انهار آلەرق، سلفکە اووەسنە دوشر، و بو قصبەنك یانندن جریانلە، آق دکیزە دوکیلور. مجراسنك بویی ٢٠٠ کیلومترەیی متجاوزدر.

— بو اسملە استانبولدە بوغاز ایچنك آناطولی یاقەسندە وآناطولی حصاری اتصالندە دخی بر کوچك درە اولوب، کنارلری یازین مسیرە اتخاذ اولنور؛ وادیسندە بر طوغلە وکرمیت فابریقەسی واردر.

**کوك نور** { (Koukou-Nor) [« قوقو - نور » مادەسنە مراجعت .]

**کوکو** { جغرافیون عرب آثارندە سودان وسطیدە بورنو مملکتنك مرکزی اولان (قوقە) شهرینە وبریلن اسمدر. [« قوقە » مادەسنە مراجعت بیوریلە.]

**کوکیلی** { سلانیك ولایت وسنجاغندە وسلانیکك ٦٥ کیلومترە قدر شمال غربیسندە اولەرق واردار مجراسنك ساحل غربیسی قربندە ودمیر یول خطی اوزرندە واقع قضا مرکزی بر قصبە اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢٤٨ دکانی، ٢٢ مغازەسی، ٨ خانی، ٢ جامعی، بر مدرسەسی، ذکور واناثە مخصوص ٢ اسلام، ٢ روم و٢ بلغار مکتبی واردر.

— کوکیلی قضاسی شمال غربی جهتندن تکوش، شمال شرق طرفندن استرومجە، شرقاً طوپران، جنوباً وجنوب غربی جانبندندخی یکیجە ووودینە قضالریلە محاط اولدیغی حالدە، ٥٧ قریەدن مرکبدر. اهالیسنك مقداری حقندە بر کونە قیدە دسترس اولەمدق. اراضیسی عارضەلی اولوب، واردار وادیسندە اووەلری وسائر طرفلرندە دخی منبت بایر ووادیلری واردر. واردار ایرماغی قضایی شق ایدوب، صاغدن قضانك طاغلرندن اینن واراضیسنی سقی ایدن بر قاچ چای آلیر. محصولاتی: بغدای، آرپە، یولاف، چاودار، مصر، سیسام وسائر حبوباتلە، پاموق، توتون ومیوە وسبزەلرك انواعندن عبارتدر. اهالی ایپك بوجکی بسلیوب، خیلی مقدار قوزە چیقاریرلر. اورمانلری احتیاجات محلیەیە کورە اولوب، مرعالری چوقدر، واهالیسی خیلی مقدار قیون، صیغیر وسائر حیوانات اهلیە بسلرلر. صنایع محلیە باشلیجە ایپکچیلك وعباجیلقدن عبارت اولوب، کاپتلی عبا اخراجیلە مشهور اولان (میا طاغی) بوقضادەدر. سنوی بر ملیون مترەیە قریب عبا یاپیلوب، روم ایلینك سائر طرفلرینە وآناطولیە اخراج، ومحلندە مترەسی ٣ غروشە فروخت اولنور. قوزەنك حاصلات سنویەسی ٣٠٠٠٠، وتوتون ١٠٠٠٠٠ قیە رادەلرندەدر. قضانك وارداتی ٣٠٠٠٠ لیرایە قریبدر. دمیریول مناسبتلە تجارتی ایشلکدر. بر قاچ سنە اولە کلنجەیە قدر بو قضا طوپران قضاسنە ملحق بر ناحیە صورتندە ادارە اولنوردی.

**کول** { قسطمونی ولایت وسنجاغنك مرکز قضاسنە تابع بر ناحیە اولوب، ٥٩ قریەدن مرکبدر.

**كولان** { بلاد ترك حدودنده كوزل بر كوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كول بازارى** { خداوندكار ولايتنك ار. طغرل سنجاغنده مركز لوا قضاسنه ملحق بر ناحيه اولوب، بيله جك شرق جهتنده واقع و٧١ قريه‌دن مركبدر. اهاليسى ١٤٢٠٦ كشى اولوب، ٣٦١٠ ى خرستيان وقصورى كاملاً مسلمدر. شرقدن غربه بويى ١٣ وشمالدن جنوبه اكى ١١ ساعت اولوب، اراضيسى آز عارضه‌لى وكوزل مراعى حاويدر. محصولاتى: ذخاير متنوعه ايله پاموق، آفيون، اوزوم وساﺋر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. خيلى مقدار ايپك قوزه‌سى ده چيقار. مركز ناحيه‌ده ميخال غازينك جامع شريفى وبتون ناحيه‌ده ٦٠ جامع، ٥٧ مكتب، ٣ مدرسه، ٣ كليسا، ٢٨ دكان، ٤ خان، برحمام و بر ايلجه موجوددر. ناحيه‌يه اسمنى قزانديران كولده اوردك صيد اولنور.

**كولحصار** { قونيه ولايتنك بوردور سنجاغنه تابع تفنى قضاسنده و ولايتك حدود غربيه‌سى قربنده كوچك بر كولك ساحل شرقيسنده ناحيه مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ناحيه‌سى ١٥ قريه‌دن مركبدر. كولك طول وعرضى بر ساعتلق مسافه‌در.

**كولك** { آطنه ولايت وسنجاغنك طرسوس قضاسنده و ولايتك قونيه ولايتى جهتندن حدودينى تشكيل ايدن بوغا سلسلهٔ جبالنده بر بوغاز اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك او جهتده يكتا قپوسى حكمنده اولديغى حالده، ايكى جهتى صرب ويوكسك قيالردن عبارت طار بر كچيد اولمغله، سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه بيوك اهميتى واردر. مدخلنده خراب بر قلعه‌سى ومصرلى ابراهيم پاشانك ياپديرمش اولديغى بعض استحكامات بولنيور. — بوغازك مدخلنده بو اسمله ناحيه مركزى بر قريه دخى بولنوب، ناحيه‌سى ٣٧ قريه‌دن مركبدر.

**كومبرلاند** { (Cumberland) نفس انكلتره‌نك شمال غربى كوشه‌سنده واير. لانده دكيزى ساحلنده اوله‌رق اسقوچيه حدودنده بر قونتلق اولوب، بويى ١١٥ واكى ٦٥ كيلومتره اولديغى حالده، ٢٢١٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى (قارليسله) در. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، شايان تصوير بر لرى چوقدر. هواسى صاغلام ايسه‌ده، رطوبتى زياده‌در. قورشون وكومور معدنلرى ودكرمن طاشى اوجاقلرى واردر. صنايعى پك ايلريدكلدر. قديماً كلت اقوامندن (كومبر) قوميله مسكون بولنديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

— بو اسمله آمريقاى شماليده دخى بر چوق يرلر واردر. ازآن جمله كنتوكى وتنسه جمهوريتلرينى شق ايله (اوهيو) نهرينه دوكيلور بر نهر واردر، كه مجراسى ٨٠٠ كيلومتره اوزونلغنده‌در.

**كومبينن** { (Gumbinnen) پروسيه‌نك شرق پروسيه ايالتنده وقونيغسبرغك ١٠٥ كيلومتره شرقنده پرنسلك مركزى بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى، مكتب اعداديسى، فن معمارى وفن قباله مكتبلرى وچوخه، فانله، اسپرتو وساﺋره فابريقه‌لرى واردر. — پرنسلكنك شمالدن جنوبه بويى ٢٢٠ كيلومتره واهاليسى ٦٠٠٠٠٠ كشيدر.

**كوملجنه** { ادرنه ولايتنده وادرنه‌نك ١٤٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده وآطه‌لر دكيزنده‌كى بورى كول كورفزى ساحلندن ٢٥ كيلومتره ايچريده اوله‌رق قره‌جه صوكنارنده واقع سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٥٦٠ اهاليسى، ١٠ جامع شريفى، ١٥ مسجدى، ايكى روم وبر ارمنى كليساسى، بر حاوره‌سى، ٤ مدرسه‌سى، بركوچك كتبخانه‌سى، ٢ تكيه‌سى، ٤ تربه‌سى، اعدادئ ملكيسى، مكتب ابتداﺋيسى، ١٠ صبيان مكتبى، روملره وساﺋر جماعات غيرمسلمه‌يه مخصوص مكتبلرى، عمومى باغچه‌سى، يارىم كاركير كوپريسى، ٢ اون فابريقه‌سى، سنه‌ده بر قوريلوب بش كون دوام ايدر حيوانات پنايرى، اطرافده بر قاج مسيره‌سى، باغ وباغچه‌لرى، بلديه‌يه عائد بر غربا خسته‌خانه‌سى، اسكى بر قلعه‌سى و١٢٥ چشمه‌سى واردر. اسكله‌سى (قره‌آغاج) اولوب، دده آغاجدن سلانيكه تمديد اولنان دمير يول خطى دخى كوملجنه‌نك يانندن كچمكله، تجارتى بر قات دها تزييد ايتمشدر. كوملجنه خداوندكار غازى

زماننده اورنوس بك معرفتیله فتح اولنه‌رق، مشارالیهك بعض اوقافی‌ده واردر.

— كوملجنه قضاسی سنجاغك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً دده آغاج سنجاغیله، شمالاً سلطان یری، غرباً داری دره و اسكیجه قضالریله، جنوباً دخی آطه‌لر دكیزیله محدوددر. شابخانه، مارونیه، قراء جدید، یاصی، شیخ جمعه، كیرلی، چقال اسملریله ٧ ناحیه و٢٨٧ قریه‌دن مركب اولوب، ٦٩٢١٨ اهالیسی واردر. قضانك شمال وشرق جهتلری طاغلق اولوب، قارلی طاغله طوقاجق، قزیل یایله، شابخانه، كلبك وكاییكلو طاغلری بولنیور. ساحله طوغری اراضیسی انحطاط ایدوب، كوزل بایر واووه‌لر تشكل ایدیور. مذكور طاغلردن مركزك یانندن كچن قره‌جه صو ایله شرق جهتنده یاردیملی دره ودیكر بر قاچ كوچك چای اینوب، اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی منبت اولوب، محصولات و سائر احوالی زیرده سنجاغك تعریفی صره‌سنده بیان اولنمشدر.

**كوملجنه** { سنجاغی ادرنه ولایتنی تركیب ایدن ٦ سنجاغك بری و اك غربیسی اولوب، شرقاً دده آغاج، شرق شمالی طرفندن ادرنه سنجاقلریله، شمالاً شرق روم ایلی ایله، غرباً سلانیك ولایتیله، جنوباً دخی آطه‌لر دكیزیله محاط ومحدوددر. كوملجنه، سلطان یری، اخی چلبی، روبجوز، اكری دره، داریدره واسكیجه اسملریله ٧ قضایه منقسم اولدیغی حالده، یالكز ایكیسی موظف وقصوری فخری مدیرلرله اداره اولنور ٣٣ ناحیه و٧٠٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٤٥٠٧٢ كشی اولوب، بوندن ٢٠٦٩١٤ ی یعنی قسم كلیسی مسلم، ١٥٢٤١ ی روم، ٢٠٦٧١ ی بلغار، ٣٦٠ ی ارمنی ٣٣٩ ی اسرائیلی، ٩١٢ سی چنكانه و٢٣٥ ی اجنبیدر. اراضیسی عارضه‌لی ومختلف اولوب، غرب شمالی جهتنده دسپوط طاغی، حدود شمالیه‌سنده قره بالقان، وسطلرنده‌ده قارلی طاغ و سائر جبال بولندیغی كبی، ساحله قریب یرلری دخی منحط واووه‌لقدر. طاغلرك آره‌لرنده‌ده كوزل وادیلر وبعض طار اووه‌لر واردر. بیوك انهاری اولمیوب، یالكز قره صو (ونام دیكرله مسته) ایرماغی حدود غربیه‌سنی تشكیل ایدیور. سائر میاه جاریه‌سی اوفق چای و دره‌لردن عبارت اولوب، بونلردن شمال جهتنده‌كیلر مریچه تابع آرده نهرینه و جنوبده‌كیلر طوغریدن آطه‌لر دكیزینه دوكیلور. سواحلی خیلی كیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورته جهتنده (بوری كولی) تعبیر اولنور بر بیوك قوی بولنیور، كه قره‌لرك ایچنه خیلی ایلری‌یه‌قدر ممتد اولیورسه‌ده، صیغ وكنارلری بطاقلق اولوب، هوایی عفونتاندیریور. بو سببدن او جوارلرده‌كی یرلرك هواسی آغر وصیتمه‌لی اولوب، شرقی جهتنده‌كی سواحل ایله طاغلق یرلرینك هواسی ایسه پك لطیف وصافلامدر. طوپراغی منبت اولوب، مزروع و قابل زراعت اراضیسی بریچق ملیون دونمدن زیاده‌جه وباغلری ١٢٠٠٠ دونمه قریبدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، مصر، داری، بورچق، سیسام، قیلوجه، فصولیه، مرجمك، نخود، بقله، بزلیه، پتاته، توتون، یاموق، كتان، سپوركه، زیتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایرینك مجموعی سنوی ٢ ملیون كیله‌دن زیاده‌یه بالغ اولور. اوزومدن كلیتلی شراب یاپیلوب، محلنده صرف وجوارلره دخی اخراج اولنور. اورمانلری ٧٧ قطعه وجمعاً ٢١٣٨٤٥ دونمدن عبارت اولوب، میشه، چام، قاین، كولكن، دیش بوداق، قره آغاج وسائر اشجاری حاویدرلر. بونلردن اودون قطع وكمور اعمال اولندقدن بشقه، بر خیلی مقدار كراسته دخی كسیلیور. بر آنتیمون وبر باقر معدنی اخراج اولنمقده اولوب، سیملی قورشون، منغانز، چنقو، قروم وسائر معدنلری‌ده وار ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ٤٤٥٠٠٠ قیون، ٣٣٣٠٠٠ كچی، ٦٥٠٠٠ صیغیر، ٥٠٠٠ خركله، ٨٠٠٠ بیكیر، ٩٥٠٠ استر، ٧٥٠ دوه، ٦٠٠٠ مركب و سائره‌دن عبارتدر. اهالی ایپك بوجكی دخی یتشدیروب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. معمولات صناعیه عبا، شیاق، كلیم، سجاده، شاله، یاصدیق ودوشمه‌لك ایله سختیان وسائره‌دن عبارتدر. الك كثرتلی اخراجاتی و مدار تجارتی ایسه توتون اولوب، بو محصولك جنسی كوزل ومقداری كلیتلی اولمغله، هر طرفه سوق اولنور. دده آغاجندن

سلانیکه تمدید اولنان دمیر یول خطی سنجاغی شرقدن غربه شق ایتمکله، تجارت و معموریتی تزییداتمکده‌در. داخل لواده ۵۷۵ جامع شریف، ۳۵٤ مسجد، ۷۳ کلیسا ومناستر، ۵۰ مدرسه، ۱ عمارتخانه، ۱ کتبخانه ۷۱۶ مکتب، ۲ خسته‌خانه، ۲۷۸۸ دکان ومغازه، ۱٤۶ خان وهوتل، ۶ حمام، ۸ اون فابریقه‌سی، ۱۰۸۹ دکرمن، ۲ دباغخانه، ۱۱۹ فرون، ۱ مملحه، ۷۹ عباطولابی، ۱۶ صابونخانه، ۱۰۱ تخته بیچقیسی، ۶۸ کوپری، ۵۱۳۹ چشمه، ۱۳ تکیه وزاویه، ۲۱ تربه وبر چوق خرابه‌لر وآثار عتیقه موجوددر. بو سنجاق ۱۲۹۵ ده تشکیل اولنمشدر. سنجاغك واردات سنویه‌سی ۱۵۰ ۰۰۰ ومصارف محلیه ۲۹ ۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در.

**کومور** { (Gœmœr) مجارستانده تیسه نهرینك اوته‌سنده بر ایالت او-لوب، بویی ۹۹ واکی ۷۰ کیلومتره اولدیغی حالده، ۲۲۲ ۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (غروس استفلدروف)در. اراضیسی باشلیجه طاغلق واورمانلق اولوب، هواسی سرینجه‌در. باشلیجه محصولاتی: کتن، اوزوم، توتون وآز مقدارده ذخایردن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. دمیری مشهور وشراب اخراجاتی زیاده‌در.

**کومورن** { ( Kœmœrn ) مجارستانده پرسبورغك ۷۵ کیلومتره جنوبنده وطونه‌نك اوته‌سنده بر آطه‌نك اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹ ۰۰۰ اهالیسی، متین قلعه‌سی، مکتب اعدادیسی، منسوجات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، ذخیره و کراسته و شراب تجارتی وصید ماهیسی واردر. جنتمکان سلطان سلیمان خان دورنده فتح اولنوب، بعده بر دها ضبط اولنمشدی. — ایالتنك بویی ۶۵ و اکی ٤٤ کیلومتره اولوب، ۱۵۰ ۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر.

**کومین** { کرمانده بر قصبه اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

**کونان** { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغنده وبالیکسرینك ۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق مرمره ساحلندن ۲۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وهمنامی اولان چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۸۰ ی روم وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۵۳۷۰ اهالیسی، ۱۵ جامع شریفی، ۲ مدرسه‌سی، رشدیه مکتبی، بر کلیساسی، بر حمامی، ٤ خانی، ۷۰ دکانی، ۵ مغازه‌سی، ۱۲ فرونی وقصبه‌نك ۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده مشهور برکوکوردلی ایلیجه‌سی واردر.

— کونان قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، شرقاً باندرمه، جنوباً نفس بالیکسری قضالریله، غرباً بیغا سنجاغیله، شمالاً دخی مرمره دکزینك اردك کورفزیله محاط و محدوددر. ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب، ۳۸ ۸۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك ۲۸۲۰ سی روم و قصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی آز طا-رضه‌لی اولوب، شایان ذکر طاغلری یوقدر. خواجه چایی قضانك جنوبندن شماله شق ایده‌رك صاغه‌دن کونان چایی آلیر. مانیاس کولی قضانك حدود شرقیه‌سنده بولنیور. مزروع و قابل زرا-عت اراضیسی ۱۱۶ ۵۰۰ دونم اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، مصر، داری، بورچاق، بقله، نخود، فاصولیه، بوکرلجه، مرجمك، پتاتس، کتن وسائره‌دن عبارتدر. هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، اوزومیله سائر میوه‌لری‌ده چوق ولذیذدر. میشه وسائر آغاجلری حاوی برقاچ اورمانی‌ده واردر. بوراقس و سائر معدنلری دخی واردر. قضا داخلنده ۶۵ جامع و مسجد، ۲ کلیسا، ۲ مدرسه، ۷۵ مکتب، ۲۵۰ دکان ومغازه، ۵ خان، ۵ حمام، ۱۵ فرون، ٤۲ دکرمن، ۲ اون فابریقه‌سی و ۶۰ چشمه موجوددر.

**کونش حصار** { ( یاخود کلیسا حصار ) قونیه ولایتنك نیکده سنجاق وقضاسنده و نیکده‌نك ۲۰ کیلومتره‌قدر جنوبنده کوچك بر قصبه اولوب، حکمادن ( آپو-لونیوس )ك وطنی بولنمش اولان ( تیانه ) شهر قدیمنك موقعنده بولندیغی مظنوندر.

**کونك** { آیدین ولایتنده منتشا سنجاغنك مکری قضاسنده و ( اشن ) نهری اوزرنده و منصبی قربنده بر قریه اولوب،

اسکی برشهر خرابه‌لری اوزرنده بولنمغله، اطرافنده برچوق آثارعتیقه بولنیور.

**کونکان** (Konkan) هندستانك ساحل غربیسنده بحر عمان ایله کات سلسلهٔ جبالنك غربی اتکاری آره‌سنده بر خطه اولوب، بمبای اداره‌سنی ترکیب ایدن درت ایالتك برینی تشکیل ایدیور. شمالاً گجرات ایالتیله، شرقاً دکن ایالتیله، جنوباً دخی مدراس اداره‌سیله محدوددر. پورتکیز دولتنه تابع اولان (غوآ) اسکله‌سیله جوارلری‌ده بو ایالتك ساحلنده بولنیور. بمبای شهرینی دخی حاوی اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۲۵۹۷۷٦ کشی اولوب، تانه، بمبای، کلابه، راتنکیری وشمالی کناره اسملریله ٥ سنجاغه منقسمدر. بوندن ماعدا بو خطه‌نك ایچنده انکلتره حمایه‌سنده بولنور اوچ حکومت موجود اولوب، بونلرك‌ده مساحهٔ سطحیه‌لری ٤٥٥۲ مربع کیلومتره‌ونفوسلری ۲۱٦۳۰۰ کشیدر. غربدن شرقه یعنی ساحلدن سلسلهٔ جباله قدر اکی پك آز یرلرده ٥٠ کیلومتره‌یی متجاوز اولوب، بعض یرلرنده طاغك اتکاری ساحله قدر ممتد اولور. بناءً علیه، یاغمورلرك کثرتیله برابر، بیوك انهاری یوقدر. طاغ اتکاری اورمانلرله مستور اولدیغی کبی، اووه‌سی دخی پك منبت و مزروع اولوب، هیئت مجموعه‌سی زمرد آسابریردر. دکیزی پك فرطونه‌لی اولمغله برابر، تجارتنك اهمیتنه مبنی، دائما سواحلی قارشیلرنده کمیلر و وابورلرك طولاشدیغی کوریلور. اهالیسی پك مختلط اولوب، هندك هر طرفندن کلمش اقوام مختلفه ایله عرب، ایرانی، حبشی، زنجی، پورتکیزلی، انکلیز وسائره‌دن مرکبدر. کبرلر یعنی زردشتیلر دخی گجراتدن صکره، اڭ زیاده بو ایالتده بولنیورلر. بمبایدن بشقه بر قاچ اسکله‌سی دخی واردر. بری بمبایدن ودیکری (غوآ) دن بدأ ایله ایچریه طوغری اوزانیر ایکی دمیر یول خطی اولوب، برنجیسی ۳ شعبه‌یه انقسامله، بری گجراته کیرمك اوزره، شماله، بری اله آباد وکلکته‌یه طوغری شرق شمالی‌یه و بری‌ده مدراسه طوغری شرق جنوبی‌یه اوزانیر.

**کونیغ** (Kœnig) طباعت ماکینه‌سنك موجدی اولوب، ۱۷۷٥ ده (آیزلبن) ده طوغمش، و۱۸۳۳ ده وفات ایتمشدر. ایجاد ایتدیکی ماکینه اك اول «تایمس» غزته‌سنك طبعنده قوللانیلوب، بعده اوغسبورغ غزته‌سیچون بخارله چوریلیر بر ماکینه ایجاد، و (وورچبورغ) قربنده بو ماکینه‌لرك اعمالیچون بر فابریقه تأسیس ایتمشدی. — بو اسمله مشاهیر ریاضیوندن بری‌ده اولوب، اون سکزنجی قرن میلادیده آلمانیه‌ده یاشامشدر.

**کونیغسبرغ** (Königsberg) پروسیه‌ده «شرق پروسیه» ایالتنك مرکزی بر شهردر، که برلینك ٥۲٥ کیلومتره شرق شمالیسنده و (پرکل) نهرینك ایکی جهتنده اوله‌رق بو نهرك منصبندن ۸ کیلومتره یوقاریده وقتیله آیری آیری بولنمش اوچ قصبه‌نك جمعندن متشکل اولوب، ۱۷۲۷٥۸ اهالیسی، جسیم استحکاماتی، نهرده کوچك کمیلرك دخوانه مساعد لیمانی، دار الفنونی، ۲۲۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن نمونه‌خانه‌سی، رصدخانه‌سی، ٤ مکتب اعدادیسی، متعدد صنایع و تجارت مکتبلری، برچوق جمعیات علمیه‌سی و شرکتلری، کوزل تفرجکاهلری، مصنع وپك بیوك بر پروتستان کلیساسیله دیکر ۱٤ پروتستان و بر قتولیك کلیساسی، ۲ حاوره‌سی، بیوك تیاتروسی، دوکمخانه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، چوخه، یلکن بزی، ماکینه، اجزاء کیمیویه، توتون، چیغاره وسائره فابریقه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، وپك ایشلك تجارتی واردر. شهره قدر چیقه‌میان بیوك کمیلر (پیلاو) اسکله‌سنه یناشوب، مذکور اسکله بر دمیر یول خطیله دخی شهره مربوطدر.

— ینه پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (اودر) نهری اوزرنده‌کی فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ۷۰ کیلومتره شمالنده دخی بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥۷۰ اهالیسی واردر.

**کونیغسهوته** (Königshüte) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده (اوپلن) سنجاغنك (بانین) قضاسنده و ۷ کیلومتره جنوب

شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٢٧ ٥٢٠ اهالیسی،
قربنده کوره‌له دمیر وچنقو معدنلری وبیوك دو۔
کمخانه ودمیرخانه‌لری واردر.

**کوویه** { (Cuvier) اعاظم طبیعیوندن او۔ لوب، بحق اون طقوزنجی قرنك
آرسطوسی عنوانته نائل‌اولمشدر. ١٧٦٩ تاریخنده
(مونتبلیار) ده طوغوب، ١٨٣٢ ده پارسده وفات
ایتمشدر. بر پروتستان عائله‌سنه منسوب ایدی.
مملکتی مکتبنده و بعده استوتغارد دارالفنوننده
تحصیل ایدوب، آلمان لسان وادبیاتنی دخی اوکر۔
ندکدن صکره، نورماندیه‌ده بر مربیلکه کیروب،
اوراده وظیفه‌سنی ایفا ایتدیکه برابر، علوم طبیعیه‌ده
توسیع معلوماته چالیشیردی. چوق کچمه‌دن وسعت
معلوماتی‌طویبلوب، ١٧٩٥ ده پارسه جلبله، بعض
مکاتبده تاریخ طبیعی وتشریح قیاسی معلمکنه نصب
اولنمش؛ وکرك درسلریله کرك نشریاتیله جلب‌انظار
دقت ایده‌رك، بیوك بر شهرت وشان قزانمش؛
و ١٧٩٦ ده انستیتو اعضالغنه و ١٨٠٣ ده
فنون شعبه‌سنك کتابت دائمه‌سنه انتخاب ومتعاقباً
فرانسه آقادمیاسنه دخی قبول اولنمشدی. ١٨١٤
تاریخنده شورای دولت اعضالغنه وبعده داخلیه
دائره‌سی ریاستنه و ١٨٣٠ ده اعیان هیئتنه نصب
اولنمشدی. فنونك ترقیسنه وعلی‌الخصوص تاریخ
طبیعی ایله مقایسه‌لی فن تشریحه پك چوق خدمتلر
ایدوب، حیواناتی کوزل بر یولده تصنیف ایتمش؛
وحیوانات کیکلری آره‌سنده اوله بر مناسبت کشف
ایتمش، که برحیوانك یالکز بر عضوی کیکنی بولمغله
دیکرلرینك نه صورتده اوله جغنی بولمق ممکن‌اولیور.
کرهٔ ارض اوزرنده جنسلری منقرض اولمش بر
چوق حیوانات ونباتات بولنمش اولدیغنی دخی فناً
اك اول اثبات ایدن صاحب ترجمه اولوب، کندی
کشفی اولان اصول تشریحیه ایله بونلرك چوغنك
شکل وصورتنی تعیین، وبو حیوانات منقرضه‌یی
دخی صنوف وانواع و اجناسه تقسیمله، کوزل بر
یولده تصنیف ایتمشدر. طبقات ارضك قدمنی
حاوی اولدقلری انقاض حیوانیه واسطه‌سیله تعیین
ایتمك اصولنی کشف ایده‌رك، علم الارضه دخی
پك بیوك خدمتلر ایتمشدر. تشریح قیاسی‌یه دائر ٥،
حیوانات منقرضه عظام مستحاثه‌سی وکرهٔ ارضك
تحولاتی حقنده ینه ٥، اعضای بدنك ترتیبنه‌کوره
تصنیف اولنمش حیوانات علمی عنوانیله ٤، بالیقلرك
تاریخ طبیعیسنه متعلق ٢ جلددن مرکب درت
جسیم ومهم تألیفیله فنی مجموعه‌لره و آنسیقلوپدیلره
درج ایتدیرمش اولدیغی بر چوق مقالات مهمهٔ
فنیه‌سی واردر. آثاری دفعاتله طبع ونشر و سائر
لسانلره دخی ترجمه اولنمشدر.

**کوهات** { هندستانك شمال غربی جهتنده پیشاور ایالتنده وپیشاورك ٦٠
کیلومتره جنوبنده اوله‌رق سند ایرماغنه تابع بر
چایك اوزرنده وسفید کوهه مربوط ( افریدی )
طاغنك اتکنده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه
اولوب ١١ ٢٧٥ اهالیسی ، متعدد کوزل جامع
شریفی، سوری، اطرافنده منبت اووه‌لری، پك
لطیف هواسی و دلکشا منظره‌سی واردر . —
سنجاغی پیشاور ایالتنك غرب جنوبی کوشه‌سندن
عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧ ٣٥٣ مربع
کیلومتره واهالیسی ١٤٥ ٤٢٠ کشیدر، که بونلرك
ده یوزده ٩٤ ی مسلم اولوب، افغانلیلرله ممتزجدر.
اراضیسی طاغلق اولوب، منبت‌وادیلری‌ده واردر.
باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه، مصر ، پاموق
وتوتوندن عبارتدر.

**کوه بابا** { آسیای وسطیده هیمالایا سلسلهٔ جبالی شعباتندن‌بیوك‌بر طاغدر، که
افغانستان داخلنده و ٦٥° ٤٠′ دن ٦٤° طول
شرقی‌یه ممتد اولور؛ وشرق طرفنده بولنان‌هندو
کوهدن ٣٧١٣ متره ارتفاعی اولان (حاجی‌کاك)
بوغازیله آیرلمشدر. اك یوکسك ذروه‌سنك ٥٤٨٦
متره ارتفاعی اولوب، ٥٠٠٠ متره‌دن یوکسك
دیکر تپه‌لری‌ده واردر. غرب جهتنده‌کی ( سیاه
کوه) دخی کوه بابانك مابعدی حکمنده‌در. مائلهٔ
جنوبیه‌سندن آقان بیوجك بر قاچ چای بالاجتماع
( هلمند ) نهرینی تشکیل ایدرلر. مائلهٔ شمالیه‌سندن
اینن صولر ایسه جیحونه دوکیلور.

**کوه دامن** { افغانستانده هندو کوهك جنوب شرق اتکلرنده بر
خطه اولوب، جنوباً برطاقم‌تپه‌لرله کابلدن آیرلمشدر،
وشرق طرفنده ( ریك‌روان ) اسمیله براوفق چول
بولنیور. اشجار ونباتاتله مستور زمرد آباد بر یر

اولوب، كليتلى ذخاير وپاموق وتوتون حاصل ايدر واديلرى، قرا وقصبات وقلاعله مزين تپه‌لرى و شايان تصوير موقعلرى واردر. سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه‌ده اهميتى واردر. اهاليسى تاجيك يعنى فارسى‌خوان اولوب، جسور آدملردر.

**كوهربيكم** { مشاهير شاعرات ايراندن اولوب، آذربيجانليدر. شو بر ايكى بيت برفخريه‌سندندر:

اگر بباغ دهم زلف عنبر آسارا
بدام زلف كشم آهوان صحرارا
گذار من بكليسا اگر فتد روزى
بدين خويش كشم دختران ترسارا
بيك نگاه دو صد مرده ميكنم زنده
خبر دهيد ز اعجاز من مسيحارا

**كوهرخان سلطان** { جنتمكان سلطان سليم خان ثانى حضرتلرينك كريمهٔ محترمه‌سى اولوب، مشهور پياله پاشايه وارمشيدى.

**كوهرشاد** { ايرانك اك مشهور خطاطه‌لرندن اولوب، خطاط شهير مير عمادك كريمه‌سيدر. پدرندن تحصيل خط ايدوب، كسب شهرت ايتمشدى. اولاد واحفادى دخى خطاطلقده شهرت قزانمشلردر.

**كوهرود** { ايرانده بر سلسلهٔ جبالدر، كه عراق عجم ايله فارس وكرمان آره‌لرنده كردستاندن بلوجستانده‌كى (پشتبام) طاغلرينه‌قدر ١٨٠٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. كاشان ايله اصفهان آره‌لرنده ارتفاعى ٣٠٠٠ متره راده‌لرنده اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى اولان (هزار كوه)ك ايسه ٤٥٠٠ متره ارتفاعى واردر، وتپه‌لرى هان دائمى صورتده قارله مستوردر. اتكلرينك هر ايكى طرفنده چوللر و قوملق يوكسك يرلر ممتد اولديغندن، كوهروددن اينن چايلر آز مسافه‌ده جريانندن صكره چولده قورورسه‌ده، جريان ايتدكلرى يرلرى سقى و اروا ايله احيا ايتمكه كافيدر؛ وايرانك وسطلرنده بر چوق معموره‌لر بوانسى بوصولرك سايه‌سنده‌در. اصل كوهرود اسمى بو سلسله‌نك كاشان ايله اصفهان آره‌سنده واقع بر بوغازينه مخصوص اولوب، جغرافيون طرفندن بتون سلسله‌يه تعميم اولنمشدر.

**كوهستان** { «طاغلق ير» ديمك اولان بو اسم ايرانده وآسياى وسطيده بر چوق يرلره علم اولمشدر:

اك مشهورى خراسانك قسم جنوبيسندن عبارت اولان بيوجك بر خطه‌در، كه عرب جغرافيونى عندنده (قهستان) ويا (قوهستان) ديمكله معروفدر. غرباً دشت كبيرله، جنوباً دشت لوط ايله، شرقاً (نا اميد) چوليله محاط، شمالاً دخى بركوچك چول ايله خراساندن آيرلمشدر. طاغلرندن اينن برچوق چايلر بو چوللرده غائب اولوب، يالگز (قاين) چايى اكثريا (هريرود) نهرينه واصل اولور. اك بيوك معموره‌سى (قاين) اولوب، وقتيله مشهور بولنمش ديگر بر چوق قصبه‌لرى دخى واردر. تون وطبس دخى بو خطه داخلنده‌در.

— ايكنجيسى افغانستانده هندوكوهك جنوبى اتكلرنده وكابلك قربنده واقع اولوب، ارتفاع وسطيسى ٢٠٠٠ ايله ٢٥٠٠ متره آره‌لرنده اولمغله برابر، هواسى لطيف واشجار ومحصولات ومعموره‌لرى چوقدر. ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولان اهاليسى تاجيك اولوب، لسان فارسى ايله متكلم وجسارت وشجاعتله متصفدرلر.

— اوچنجيسى هندوكوهك او بر طرفنده سند ايله كونار واديلرى آره‌سنده واقع اولوب، محلنك صربلغى جهتيله اهاليسى پك سركشدر. بو حالنه بناءً احوالى تماميله معلوم دكلدر.

— هندستانك سند قطعه‌سنده و بلوجستان حدودى اتصالنده دخى بو اسمله برخطه اولوب، كراچى ايالتنه ملحقدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٠٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٥٦٨٠ اهاليسى واردر. اراضيسى آز منبت اولوب، اهاليسى قيون وكچى سوريلريله وكوچبه حالنده ياشايورلر. يغماگرلكه دخى انهماكلرى اولمغله، انگليز حكومتى بر مقدار پوليس عسكريله اسايشى محافظه‌يه چاليشير.

— ماوراء النهرده زرافشان وادىٔ مشهورينك يوقارى طرفلرينه‌ده بعضاً كوهستان نامى ويريليور.

— بلوجلر كلاتك شمال جهتنده و افغانستان حدودنده‌كى طاغلق يره‌ده بو نامى ويريورلر.

**كويا** { (حسام الدوله فقير محمد خان بهادر) هندستان مشاهير شعراسندن و

آفریدی قبیله‌سی رؤساسندن اولوب، اود حکومتی ارکانندن ایدی. اردو وفارسی لسانلرنده مرتب دیوانلری و «کلیله ودمنه» یه بر ترجمه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

یار با غیر ز پیش من دلسوخته رفت
شعلهٔ در دل آتش زده افروخته رفت

**کویانه** { («غویانه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**کویجکز** { آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً مکری، غرباً مرمریس و مغله قضالریله، شمالاً دکیزلی سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٦٠ مربع کیلومتره اولوب، نصفندن زیاده‌سی یعنی ١٤٨٤ کیلومتره‌لکی طاغ وسائره اوله‌رق اراضیٔ خالیه، ٦٧٦ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه، ١٥٠ کیلومتره‌لکی‌ده مراعادر. قضا ٦٩ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠٣٦٩ اهالیسی واردر، که بونك‌ده یالکز ٢٤٠ ی روم وقصوری کاملاً مسلم وترکدر. مرکزی (بوکسك قوم) قریه‌سیدر. قضانك حدود شرقیه‌سنده (دالمان) وغرب جهتنده (نامنام) چایلری شمالدن جنوبه آقه‌رق دکیزه منصب اولورلر. ایکنجینك مجراسی اوزرنده (لیمان) ویا (دالیان) اسمیله بر کول بولنوب، مرکز قضا بونك کنارنده اولدیغی کبی، مرکز قدیمی اولان کویجکز قریه‌سی ده قربنده ایدی. بوکول طوزلی بطاقلقلری حاوی اولوب، جوارلرینك هواسنی افساد ایدیور. مع هذا کولك اطرافی پك کوزل منظره‌لی اولوب، کولك آیاغی قایقلرك سیرینه صالح اولمغله، دکیز ایله کول آره‌سنده ایشلر قایقلر واردر. اورمانلرینك آغاجلری میشه وچام وسائره‌دن عبارت اولوب، بر مقدار کراسته قطع و ساحله تنزیل اولنور. حیوانات اهلیه‌سنك تولدات سنویه‌سی ٩٦٠٠٠ رأس قدر اولوب، ٧٧٠٠٠ ی قیوندر. اکثر اهالیسی یوروك وسائره اوله‌رق خیمه نشین وچوبانلقله مشغولدرلر. دالمان چایی منصبنك قربنده وساحل بحرده (قاونوس) شهر قدیمنك بعض خرابه‌لری وقیانك ایچنه اویلمش قدیم مزارلری واردر.

**کویسنجق** { موصل ولایتنك شهر زور سنجاغنده و کرکوك ٧٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق زاب اسفلك صاغ کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اسکی بر قلعه‌سی، بر جامع شریفی، ١٠ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٦ صبیان مکتبی، ٣ تکیه‌سی، ٣٤٠ دکانی، ٣ حمامی، ١ فرونی و ٨ دکرمنی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وکرددر. هواسی پك لطیفدر.

— کویسنجق قضاسی جنوباً نفس کرکوك یعنی سنجاغك مرکز قضاسیله، غرباً اربل، شمالاً رواندز قضالریله شرقاً دخی سلیمانیه سنجاغیله محدود اولوب، شقلاوه ناحیه‌سیله برابر ٢٥٢ قریه‌یی حاوی و ١٨٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك یالکز ٥٠٠ ی کلدانی یعنی نسطوری و ٦٠ ی اسرائیلی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی مختلف اولوب، زاب اسفل نهری قضانی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اورته‌سندن شق، وایکی جهتدن بر قاچ چای و دره اخذ ایدر. هر نه قدر طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعته لایقیله اهمیت ویرلمدیکندن، محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه آنجق تقابل ایدوب، بعض سنه‌لرده قحط وقوعه کلیر. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پرنج، پاموق، توتون، بقله ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. مرکز قضایه بر بچق ساعتلق مسافه‌ده واقع آرموده قریه‌سی میوه‌لرینك کثرت ونفاستیله مشهوردر. اوزومی دخی چوق اولوب، ناحیه مرکزی اولان شقلاوه من القدیم اوزوم وشرابیله مشهور بولنمشدر. هواسی صوغوقجه ایسه‌ده، پك صاغلامدر. قضا داخلنده خراب بعض مناسترلر وسائر آثار عتیقه موجوددر.

**کویمباتور** { (Coïmbatour) هندستانك دکن قطعه‌سنده و مدراس اداره‌سنده ومدراسك ٥١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق غات سلسلهٔ جبالنك شرق اتکنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٣٥٣١٠ اهالیسی، واسع و منتظم سوقاقلری و آنجق آغیر صورلری واردر.

— سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٢٤٨ مربع کیلومتره اولوب، ١٧٦٣٢٧٥ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت

اولوب، پك كوزل ايشلنيور. الڭ كليتلى محصولاتى پرنج ايله توتوندر. لسان محلى (تامول) لسانى اولوب، آشاغى طرفلرينڭ اهاليسى برهمنى المذهب وطاغليلرى نيم وحشيدر.

**كوينك** { (و نام ديكرله طوريه‌لى) قسطمونى ولايتنڭ بولى سنجاغنده وبولينڭ ٨٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق سقاريه‌يه تابع بر چايڭ اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى، شهزاده غازى سليمان پاشانڭ بنا كرده‌سى اولان بيوك بر جامع شريفى، مشهور آق شمس الدينڭ تربه‌سى، رشديه مكتبى، ٣ مدرسه‌سى، ١ ابتدائى و ٤ صبيان مكتبى واردر.

— كوينك قضاسى ولايت وسنجاغڭ غرب جنوبى كوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً مدرنى قضاسيله، شرقاً آنقره، جنوباً خداوندكار ولايتلريله، غرباً دخى ازميد مستقل متصرفلغيله محدوددر. قضا ٧٨ قريه‌دن مركب اولوب، ولايت سالنامه سنده اهاليسى ١٦٦٦٢ كشى كوستريليورسه‌ده، بو مقدار پك آز كورينيور. اراضيسى منبت اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، دارى، بورچق، خشخاش، توتون وسبزه وميوه‌لرڭ انوا. عندن عبارتدر. اورمانلرى چوق اولوب، خيلى كراسته قطع اولنمقده وكراسته تجارتى كيتدكجه ايلريلمكده‌در. حيوانات اهليه‌سى و على الخصوص قيون وصيغيرلرى زياده‌جه اولوب، ايى مقدار پنير چيقار. بو قضاده صارى وسياه سختيان ايله كوساله، دوشمه‌لك، آلاجه، كليم، چول وسائره اعمال اولنور. قضا داخلنده ١٣٢ جامع ومسجد، ٨٣ صبيان مكتبى، ١٥ خان، ١٩٥ دكان، ٧ دباغخانه، ٦٥ دكرمن، ١٢ صو خزارى و ١٦ كاركير كوپرى موجوددر.

**كوينه** { (Guyenne) فرانسه‌نڭ اسكى تقسيماتنده غرب جنوبى جهتنده برخطه اولوب، جنوباً غاسقونيه، شرقاً لانكدوق، شمالاً اوورنيه، ليموزن، آنغوموا وسنتونيه خطه‌لريله، غرباً دخى غاسقونيه كورفزيله محدود ايدى. شمديكى تقسيماتده ژيرونده، لوت، لوت مع غارونه، دوردونيه، آويرون ايالتلرينى ولانده ايله تارن مع غارونه ايالتلرينڭ بر قسمنى حاويدر. قرون وسطاده غاسقونيه ايله برابر بيوجك برحكومت تشكيل ايدوب، مركزى بوردو شهرى ايدى.

**كهف** { نوبه‌نڭ بحر احمرده‌كى ساحلنده وسواكننڭ مؤسس اولديغى جزيره‌نڭ قارشيسنده بر قصبه اولوب، سواكنه بر ريختمله مربوطدر. ٣٠٠٠ اهالى‌يى حاوى اولوب، سواكننڭ بر قسمى عد اولنديغى حالده، تجارتجه اوندن زياده اهميتى واردر.

**كهف** { تونسڭ شمال جهتنده و تونس شهرينڭ ١٧٤ كيلومتره جنوب غربيسنده وجزاير حدودندن ٤٠ كيلو متره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق بركانى و مغاره‌لرى حاوى بر اراضيده واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، برنوس دستگاهلرى، كوزل باغچه‌لرى، زيتون، حبوبات وحلفا تجارتى وبعض آثار عتيقه‌سى واردر. ازمنهٔ قديمه‌ده قارتاجليلر زماننده اهميتلى برمعموره اولوب، (سيقه‌ونريا) اسميله معروف ايدى.

**كهوآ** { (Ke-Hoa) قوشنشينده (هوئه) نڭ ٤٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده ايالت مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

**كى آقسار** { ياخود كى آشار (Cyaxare) يونان قديم مورخلرينڭ قولنه كوره، مديا يعنى ايرانڭ شمال غربى قسمى حكمدارى اولوب، قبل الميلاد ٦٥٥ دن ٥٩٥ تاريخنه‌دك ٦٠ سنه حكم سورمش؛ مملكتنه تجاوز ايدن تورانيلرى دفع ايتمش؛ و ٦٢٥ ده آثوريلر ايله محاربه ايدوب، نينوى‌يى ضبط ايتمش؛ وفتوحاتنى قزيل ايرماغڭ برى طرفنه‌دك سوروب، ليديه حكمدارى (آليات) ى مغلوب ايتمش ايدى. اوغلى (آستياغ) خلفى اولمشدر. بونڭ ايرانيلرڭ تاريخيله تطبيقى پك مشكل اولوب، آنجق (آستياغ) اسمنڭ (آزى‌داهاقه) يعنى ضحاك تازى اسميله مشابهتى كوريلور.

— برايكنجى كى آقسار دخى واردر، كه آستياغڭ اوغلى وبرنجى كى آقسارڭ تورونى اولوب، اكسنوفونڭ روايتنه كوره، قبل الميلاد ٥٦٠ دن ٥٣٦ تاريخنه‌دك حكم سورمش؛ و اردوسنى

همشیره‌زاده‌سی کیروس (یعنی کیخسرو) ه تسلیم ایتمش ایدی. وفاتنده کیخسرو خلفی اولمشدر؛ بو روایت کیخسروك آستیاغی قتل ایله تختنی ضبط ایتدیکنه دائر اولان روایت مشهوره‌یه مخالفدر.

بو ایکنجی کی‌اقساره بعض مورخلر مدیا داراسی نامنی ویرمك و توراتده (آسوئروس) اسمیله مذکور اولان حکمدارك عینی اولدیغنی ادعا ایتمك ایستمشلردر.

**کیابزرك امید** [«بزرك امید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**کیاروس** (Gyaros) یونانك کیقلاده جزایر صغیره‌سندن اولوب، آندروس جزیره‌سنك جنوب غربیسنده واقع و الیوم (کیوره) اسمیله معروفدر. روماليلر زماننده همان خالی اولوب، منفا اتخاذ اولنمشدی.

**کیا الهراسی** (عمادالدین ابو الحسن علی بن محمد الطبری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وابو حامد غزالینك رفقاسندن اولوب، ۴۵۰ تاریخنده طبرستانده طوغمش؛ و نیسابورده امام الحرمیندن تحصیل فقه ایله، امام غزالی ایله برلکده مشار الیهك معید درسی اولمش؛ وبعده (بیهق) ه کیدوب، بر مدت تدریسله مشغول اولدقدن صکره، عراقه کیده‌رك، مدرسهٔ نظامیه‌ده مدرس اولمش؛ و بر مدت مجدالملك برکیارق بن ملکشاه سلجوقینك خدمتنده بولنوب، بو دولتده قاضیلق ایتمش؛ ومشار الیهك بر چوق احسان و اکراملرینه نائل اولمش ایدی. علم حدیثده دخی ید طولاسی وار ایدی. ۵۰۴ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، شیخ ابو اسحق شیرازینك تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

**کیپاریسه** (Cyparisse) یونانده موره شبه جزیره‌سنك مسینیا خطه‌سنده ویونان دکیزی ساحلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (آرقادیا) اسمیله معروفدر.

**کیپوزقوآ** (Guipuzcoa) اسپانیانك منتهای شمالنده واقع (باسق) خطه‌سنك منقسم بولندیغی ایکی ایالتك شرق جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر محیط اطلاسینك غاسقونیه کورفزیله، شمال شرقی طرفندن فرانسه حدودیله، شرقاً وشرق جنوبی طرفندن ناواره خطه‌سیله، غرب جنوبی جهتندن آلاوه، غرباً دخی بیسقایه ایالتلریله محدوددر. اسپانیه‌نك اك کوچك ایالتی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۸۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۸۱ ۸۴۵ کشیدر. مرکزی (سان سباستیانو) در. اراضیسی طاغلق اولوب، پیرنه اتکلرندن عبارت ایسه‌ده، یاغمورلری چوق اولمغله قابل زراعت یرلرینی ایشلیوب، معدنلرینی اخراج، ومیاه جاریهٔ کثیره‌سنی ماکینه‌لر چویرمه‌ده استعمال ایتدکلرندن، بو کوچك ایالت اسپانیه‌نك اك معمور واك زیاده مسکون بریدر. طاغلرینك هیچ بری ۱۵۰۰ متره‌لك ارتفاعی تجاوز ایتمیور، ونهرلری‌ده قیصه‌در. ساحلنده قوی ولیمانلری چوق اولوب، مقدما اورادن اسپانیوللر چوق تجارت اجرا ایدرلر ایدی. صیدماهیسی‌ده چوقدر. صنایعی‌ده یك ایلری وفابریقه‌لری زیاده‌در. ایالت ۴ قضایه منقسم و۹۳ ناحیه‌یی شاملدر.

**کیتو** (Quito) آمریقای جنوبیده اقوآدور جمهوریتنك وپیشینشا ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ۱۳′ ۰° عرض جنوبی ایله ۸۱° ۵′ طول غربیده اوله‌رق پیشینشا قربنده و۲۹۰۸ متره ارتفاعنده واقعدر. غیر منتظم برشهر اولوب، ۸۰ ۰۰۰ اهالیسی، دارالفنونی، دارالمعلمینی، داخلی اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، کتبخانه‌سی، کوزل وکنیش برمیدانی، رئیسه مخصوص سرایی، مصنع کلیسالری، متعدد مناسترلری، بیوك خسته‌خانه‌سی، یوك و پاموق منسوجاتله ایپلیك و دانتله فابریقه‌لری واردر. شهردن اطرافده‌کی درت بش برکان کوزیکور. آمریقانك کشفندن اول موجود بولنمش معموره‌لردن اولوب، پرو دولتنك اك مهم شهرلرندن ایدی. آمریقای جنوبینك استقلالندن صکره دخی بر مدت پرو داخلنده بولنوب، بعده قولومبیایه الحاق اولنمش؛ و۱۸۳۱ ده اقوآدور جمهوریتنك مرکزی اولمشدر. دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر.

**کیخسرو** (ایران قدیمك کیانیان ملوکنك اوچنجیسی اولوب، کیکاوسك) توروني وسیاوشك اوغلیدر. «شهنامه» نك روایتنه کوره، سیاوش اوکی والده‌سنك افتراسنه اوغرایوب،

پدرینه کوچنکله ، تورانه قاچەرق ، افراسیابك حسن قبولنه مظهر اولمش، وبونك قیزی فرنکیسی تزوج ایتمش ایدی . اوراده دخی افراسیابك برادری کرسیوزك افتراء حسودانەسنه اوغرامغله ، قائن پدری طرفندن قتل ایتدیرلمش؛ وحامل بولنان زوجەسی فرنکیس کیخسری طوغوردیغنده، بونك قتلنی وزیری پیرانه حواله ایتمش ایسەده ، پیران آجیوب، چوجغی برچوبانه تسلیم ایتمش؛ وکیخسرو طاغلرده چوبانلر میاننده بیومش ایدی . بعده ایرانیلر رستم زالك وطوس وکودرزكبی قهرمانلرك ریاستیله تورانه عسکر سوق ایدەرك، بر طرفدن سیاوشك انتقامنی اخذه وبر طرفدن دخی کیخسروی تحری یه باشلامشلردی. نهایت کودرزك اوغلی کیو کیخسروی توراندە بولوب، ایرانه کتیرمکله، بیوك پدری کیکاوس کندیسنی کندی یرینه تخته اجلاس ایتمش؛ واوندن صکره کیخسرو کندیسی تورانه عسکر سوقیله، افراسیابی کندی بدیله قتل ایدەرك، پدرینك انتقامنی آلمشدی. بر مدت صکره کیخسرو ناپدید اولوب، نه اولدیغی آکلاشیله مامش. یونان قدیم مورخلری کیخسروه کیروس نامنی ویروب ، والدەسنك پدری اولان میدیا حکمداری آستیاغی قتل ایله تختنی ضبط، وبعده نینوی، بابل، سوریه وبتون آناطولی یی استیلا ایله ، بیوك بر جهانکیر اولدقدن صکره، اسکیتلرله ایتدیکی محاربەده (توماریس) اسمنده بر ملکه طرفندن قتل اولنەرق، سرمقطوعی قان ایله مملو بر طلوم ایچنه قونیلەرق: « قان ایله طویمادکسه شمدی طوی ! » دینلدیکنی بیان ایدیورلر. بونلرك بیاننه کوره کیروس قبل المیلاد ٥٩٩ تاریخنده طوغمش، و ٥٦٠ تاریخنده تخته جلوس ایله ٥٣٠ ده قتل اولنمش. بو بابده ایرانیلرله یونانیلرك روایتلری آرەسنده مشابهت وار ایسەده، کلی مباینت بولندیغی دخی آشکاردر.

**کیخسرو** { [ « غیاث الدین کیخسرو » مادەسنه مراجعت بیوریله. ]

**کیخسرو خان** { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل کرجستانلی اولدیغی حالده، شاه سلیمان صفوی زماننده مناصب عالیه یه نائل اولمش؛ وشجاعت وسخاوتله دخی مشهور اولوب ، اوزبکیلره قارشی بعض مظفریاته نائل اولمش ایدی . شو بیت جمله اشعارندندر:

پیش رویش سوختم آخر دل دیوانەرا
چون نکه دارد کسی ازسوختن پروانەرا

**کیدرمنستر** { (Kiderminster) انکلترەنك ( وورچستر ) ایالتنده و وورچسترك ٢٢ کیلومترە شمالنده اولەرق (استور) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٢٠١٦٥ اهالیسی وخالی، چوخه، ایپك قماشلر وسائره فابریقەلری واردر.

**کیدروس** { قسطمونی ولایت وسنجاغنك ججیده قضاسنده و جیدەنك غرب جهتنده اولەرق، قرەدکز ساحلنده بر کوچك قصبه واسکله اولوب ، (کیتوروس Gytorus مدینۀ قدیمەسی محلنده واقعدر .

**کیدنوس** { (Kydnus) طرسوس قصبەسی ایچندن کچن قره صوینك اسم قدیمیدر .

**کیدون** { ( Kydon ) کریددەکی خانیه شهرینك اسم قدیمیدر.

**کیدونیه** { (Kidonie) آیوەلق قصبەسنك روجه اسمی اولوب ، اسم قدیمی ( هراقلیه ) ایدی.

**کیران** { آذربیجانده تبریز ایله بیلقان آرەسنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

**کیروس** { و دها طوغریسی کوروس ( Cyrus ) یونان قدیم مورخلرینك کیانیاندن کیخسروه ویردکاری اسمدر . [ « کیخسرو » و « کوروس » مادەلرینه مراجعت.]

**کیروس** { ( Quiros ) اسپانیا مشاهیر بحریوننده اولوب ، ١٠٩٥ تاریخنده قپودان مندانه معیتندەکی طائفەدن اولدیغی حالده، بحار بعیدەیه سیاحت ایتمش؛ وبونك وفاتنده یرینه کچوب ، دونمانك بقیەسنی اخذله مانیله یه، مکسیقەیه وپرویه کچمش؛ واوچنجی فیلیپدن ایکی کمی آلوب ، موجودیتنی مأمول ایتدیکی بر جنوبینك تحریسنه چیقمش ؛ و تحریاتی اثناسنده پولینسیاده برچوق آطەلر و او میانده یکی هبریده جزایرینی کشف ایله، « روح القدس ارضی » تسمیه ایتمش؛ وبو جزایری اسکان ایچون اوچنجی فیلیپدن وسائط لازمه ایستمش ایسەده استحصال ایدەمەمش؛

و ١٦١٤ ده بر دیگر سیاحته بدأ ایتمك اوزره ، لیمایه کیدرکن، پاناماده وفات ایتمشدر . اراضیٔ جنوبیه حقنده اوچنجی فیلیپه تقدیم ایتمش اولدیغی لایحه نشر اولنمشدر.

**کیره‌سون** { ( Kérassunda ) طربزون ولایت وسنجاغنده وطربزونك ١١٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق قره دکیز ساحلنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، نصفی مسلمان ونصف دیگری روم وآزمقدارده ارمنی اولمق اوزره، ٨٤٤٠ اهالیسی، ١١ جامع شریفی، بر تکیه‌سی، ٩ کلیساسی، بر قشله‌سی، اوستنده‌کی تپه‌ده براسکی قلعه‌سی، ٥٠٠ دکانی، ١٥ خانی، ٣٠ فرونی، ٥ حمامی، ٤ دکرمنی، فناری وبك ایشلك تجارتی واردر. قصبه قلعه‌نك بولندیغی تپه‌دن ساحله قدر ممتد بر سطح مائلك اوزرنده مؤسس اولمغله، منظره‌سی ونظارتی بك کوزلدر. مذکور تپه ایله برابر دکیزك ایچنه اوزانمش بربرون تشکیل ایدوب، بو برون قره‌یه طار بر برزخله مربوطدر، وآرقه طرفی فندق آغاجلریله مستوردر. کیره‌سون بك اسکی اولوب، یونان قدیم مهاجرلری طرفندن بنا، وکراز آغاجلرینك کثرتندن طولایی ( کراسوس ) تسمیه اولنمشدی. بعده خراب اولوب، مشهور مهردادك اوغلی ( فرناق ) طرفندن اسکی محلنك قربنده ( فرناقیه ) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ ورومالیلرك الینه کچنجه، یکیدن اسکی اسمی احیا اولنمش ایدی. فاتحی اولان ( لوقولوس ) برنجی اوله‌رق بو قصبه‌دن کراز فدانلرینی رومایه نقل وغرس ایتمشدی. اسکله‌سنه بر قاچ پوسته واپوری مقنن صورتده اوغرادیغی کبی ، بر چوق یوك واپورلری ویلکن کیلری دخی یناشوب، ذاتاً قره حصار شرقیه وسیواسه واورادن ایلریه تمدید اولنان بر شوسه‌نك ده مبدئی اولمغله، تجارتی کوندن کونه تزاید ایتمکده‌در.

— کیره‌سون قضاسی شرقاً کورله، غرباً اردو قضالریله، جنوباً سیواس ولایتنك قره حصار شرق سنجاغیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاطدر. آق کوی، پیر عزیز وکشاب ناحیه‌لریله برابر ١٤٦ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ١١٨٨٤ ی روم و٩٣٨ ی ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٦٤٥٢٦ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، بعض طاغلرینك اتکاری ساحل بحره قدر ممتد اولور. اکثر اراضیسی برکانی وکلسی اولوب، بر طاقم غریب بوغازلری و شایان تصور موقعلری دخی واردر. قابل زراعت اراضیسی آز اولمغله برابر، بك اوفق وبربرلرندن اوزاق تارله‌لردن مرکب اولمسی مناسبتیله محصولات ارضیه‌سی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور. ساحل جهتنده الك زیاده پرنج و مصر و ایچ طرفلرنده بغدای وآرپه زرع اولنور. فاصولیه زیاده حاصل اولوب، خیلی مقدار اخراج اولنور. بر مقدار نخود وبقله وسنوی ٦٠٠٠ قیه قدر توتون دخی حاصل اولور. لکن قضانك الك بیوك محصولی فندق اولوب، زحمتسز یتیشن بو محصولدن سنوی ایکی اوچ ملیون کیلو اخراج اولنور. میوه‌لریله اوزومی دخی چوقجه ایسه‌ده، بونلره بحق باقلمیور؛ وحاصل اولان شرابلر بك حادیدر. قضانك یوکسك طرفلرنده مرعالر کوزل اولوب، بر خیلی مقدار حیوانات اهلیه بسلنیورسه‌ده، منتظم چایرلری اولمیوب، قیش ایچون مالزم تدارکنه چالیشلمدیغندن قیشین چوق دفعه حیوانات آچ قالوب، تلف اولور. اورمانلری بك چوق اولوب، اراضیسنك هان نصفی بیوك آغاجلی اورمانلرله ونصف دیگرینك قسم اعظمی فندق، کراز وسائر اشجار مثمره ایله مستور، وبو وجهله منظرهٔ عمومیه‌سی بك دلربادر. ساحله قریب محللرنده سکود، قواق، قاین، میشه، جوز، سروی وبوکسك طرفلرده چامك انواعیله کورکن، ترمنتی، دیش بوداق، میشه، قره آغاج، چمشیر وکراسته‌یه بك الویریشلی سائر انواع اشجار بولنیور. قره دکیز سواحلنك او جهتی ازمنهٔ قدیمه‌دن بری کثرت معادنیله مشهور اولوب، وقتیله چیقارلمش معدنلرك یرلری کورلمکده‌در. کشاب ناحیه‌سنده ساحلدن ٣ ساعتلك مسافه‌ده واقع بدینجك قریه‌سنده بك زنکین بر قورشون معدنی بولنوب، آنجق امتیاز رسمیسی آلنه‌مامشدر.

قضانك سائر طرفلرنده دخی سیلی‌قورشون، باقر، آنتیمون، منغانز، دمیر وسائر معدنلر بولندیغی محققدر. بو معدنلرله اورمانلرك صورت منتظمه‌ده ایشلنمسی برکون مملکتك بیوك بر منبع ثروتی اولمق استعداداندندر. میاه معدنیه‌سوده چوق اولوب، ازآنجمله بولانجقده بك نافع بر چلیكلی‌صو واردر. صنایع محلیه بعض قبا منسوجات نسجیله قیوجیلق، باقرجیلق، دمیرجیلك ومرانغوزلق کبی شیلردن عبارتدر. بالیقجیلق اهالینك باشلیجه صنعتلرندن اولوب، طون یاغی استحصالیچون بر خیلی مقدار یونس بالیغی دخی صید ایدرلر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، قضانك باشلیجه فندیق، فاصولیه، دری، طون یاغی وسائره‌دن عبارت اخراجات سنویه‌سی ١٨٥٠٠٠ راده‌لرینه چیقار. قضانك سنوی اعشاری ١٦٥٠٠، تمتع ویرکیسی ٧٢٠٠، کمرك حاصلاتی‌ده ٥٤٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

**کیریل** { سنت — (St Cyrille) روم مذهبنده بو اسمله اوچ عزیز بولنوب، برنجیسی ٣١٥ تاریخنده قدسده طوغمش، ودفعاتله قدس پطریقی اولوب، برقاج دفعه نفیه کیتمش؛ وآریوس مذهبیله سائر مذاهبه تابع بولنانلرعلیهنده پك زیاده شدت کوسترمشدر. ٣٨٦ ده وفات ایدوب، مارتك ١٨ نده یورطیسی اجرا اولنور. خرستیانلرك عقائدینه وموعظه‌یه دائر لسان یونانیده برقاج تألیفی واردر.

— ایکنجیسی ٤١٢ تاریخنده اسکندریه پطریقی اولوب، آریوس ونسطور مذهبلرنده بولنانلرله اسرائیلیلر علیهنده بیوك بر شدت کوسترمش؛ وبوندن طولایی مصروالیسی بولنان(اورست) ایله محاربه ایتمشدی. ٤٤٤ تاریخنده‌وفات ایدوب، ٩ کانون‌ثانی و٢٨ تموزده یورطیسی اجرا ایدرلر. بونك‌ده بعض آثاری واردر.

— اوچنجیسی اسلاولرك عزیزی‌عد اولنوب، فیلسوف لقبیله ملقبدر. طقوزنجی قرن میلادیده سلانیکده دنیایه کلوب، پطریق طرفندن خزر قومنی خرستیانلغه دعوت ایتمکه مأمور اولمغله، بونلرك خانی وتبعه‌سنی واپتیز ایتمش؛ و ٨٦٠ تاریخنده بلغارلر میاننده وموراویه وچهستانده نشر مذهبه‌مأموراولوب، (بوده)ده برآقادمیا تأسیس، والیوم اسلاولرك قوللاندقلری حروفی ترتیب ایلمش ایدی. ٨٦٨ ده وفات ایدوب، شباطك ١٤ نده یورطیسی اجرا اولنیور. اسلاو لساننده بر قاج تألیفی اولدیغی مرویدر.

**کیرینال** { (Quirinal) روما شهرینك شمال غربی کوشه‌سنده بر تپه اولوب، اوستنده پاپالرك سرایی بولنمغله، الیوم پاپا دائره‌سی وپاپالق مقامی معنسیله دخی قوللانیلیر.

**کیرینوس** { (Quirinus) اسکی رومالیلر عندنده حرب معبودی زعم اولنوب، مشهور (روسولوس)ك شدتلی بر فرطونه اثناسنده بو معبوده قلب اولندیغنه اینانیرلردی.

**کیز** { (یاخود جیز) مکران خطه‌سنك مرکزی واك ایشلك اسکله‌سی اولوب، قیربوندن ٢ و(تیز) دن ٥ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی وخرماآغاجلری چوق اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**کیزر** { (Geysers) غرائب طبیعتدن اوله‌رق ایسلانده‌ده برطاقم معدنی‌صولردر، که طبیعی فسقیه‌لر کبی یردن غریب بر شکل‌وصورتده ٣٠ و ٥٠ متره یوقاری‌یه‌قدر فیشقیریرلر. بونلرك فورانی دائمی اولمیوب، نوبتله وقوع بولور.

**کیزو** { (Guizot) فرانسه‌نك اك مشهور محررین و سیاسیوننندن اولوب، ١٧٨٧ ده (نیم) شهرنده بر پروتستان عائله‌سنده طوغمش؛ وپدری مشهور، آووقاتلردن اولدیغی حالده، ١٧٩٤ ده ارباب اختلال طرفندن اعدام اولنمغله، والده‌سیله برلکده اسویچره‌یه قاچوب، جنوه‌شهرنده تحصیل علوم ایتمش؛ و ١٨٠٥ ده پارسه عودتله، ادبیاته انتساب ایدوب، ١٨٠٩ده فرانسز لساننك مترادفاتی لغت کتابنی نشر ایتمش؛ و ١٨١٢ ده آتیه الترجه (پولینه مولان) ایله عقد ازدواج ایدوب، بعض آثاری تحریرنده وازآن جمله «اون دردنجی‌لوبی دوری فرانسز شعراسنك تراجم احوالی» اثرینك ترتیبنده و (جیبون) تاریخنك ترجمه‌سنده بونك معاونتنی کورمش ایدی. ١٨٢٧ تاریخنده بو زوجهٔ عالمه‌سی وفات ایدوب، بر سنه

صكره (اليزه ديلون) ى تزوج ايتمش ايدى. ١٨١٣
تاريخنده (سوربونه) مكتبنده تاريخ معلم معاونى
وبعده معلمى اولمش؛ و برنجى ايمپراطورلغك سقو.
طنده داخليه باش كتابتنه و بعده مجلس معاينه
وتفتيش اعضالغنه نصب اولنمشدى . ناپوليونك
عودتيله بو دفعه سورديكى يوزكونلك حكومتى
اثناسنده اون سكزنجى لوينك معيتنده ( غاند )
شهرينه قاچوب ، او تاريخدن اعتباراً مشروطيتله
اداره اولنور قراللق طرفنى التزام ايتمش؛ وبومسلكى
حقنده بر قاچ مهم كتاب يازمشدر. عدليه مستشار.
لغنه وشوراى دولت اعضالغنه وسائر بعض مأمو.
ريتلره نصب اولندقدن صكره ، ١٨٢١ ده عزل
اولنه رق، سوربونه مكتبنده كى تاريخ معلملكنه
عودت ايتمش ايسه ده، اثناى تدريسده بيان ايتديكى
افكار افراطپروارانه ١٨٢٥ ده بو معلملكدن دخى
عزلنى موجب اولوب، بعده ( مارتينيان ) ك باش
وكالتنده ينه شوراى دولت اعضالغنه نصب اولنه.
رق، بو اثناده تاريخ وادبياته متعلق اولان آثار
مشهوره وجسيمه سنى نشره باشلامشدى . بو جمله
مياننده ٢٦ جلددن مركب بر انكلتره تاريخيله ٣١
جلددن مركب بر فرانسه تاريخى وجمله نك اشهرى
اولان ٥ جلددن مركب « مدنيت تاريخى » بولنيور.
بر چوق غزته لره، رسائل موقوته يه وآنسيقلوپديه.
لره دخى مقاله لر يازوب ، كنديسى دخى « فرانسه
مجموعه سى » عنوانيله بر رسالهٔ موقوته تأسيس
ايتمشدى . مسلك متخذينه مغاير فكرده بولنانلره
قارشى نطقلر و مقاله لر ايراد ونشريله جالب انظار
دقت اولوب، لوبى فيليپك فرانسه قراللغنده تقررينى
متعاقب ايلك تشكل ايدن قابنتوده داخليه ناظرى
اولمش ؛ وجمهوريت طرفدارلريله حكومت مطلقه
طرفدارلرى آره سنده مشروطيت طريق
التزامله، طرفينى قاندبرمغه پك چوق سعى ايتمش؛
وحريت طرفدارلرينى خشنود ايده جك بر طاقم
نظامات قبول ايتديره بيلمش ايسه ده، مخالفينى ارضا
ايده ميوب، ١٨٣٠ ده استعفايه مجبور اولمش ؛
و ( قازيمير پريه ) قابنتوسنه قول ونفوذيله ياردم
ايدوب، ١٨٣٢ ده مارشال سولت، دوق دوبروغلى
وموسيو تير ايله برلكده معارف ناظرى صفتيله
يكى هيئت وكلايه داخل اولمش؛ ومكاتب ابتدائيه نك
اصلاحيله سائر تشبثات معارف پرورانه يه موفق
اولوب ، آلتى سنه بو مقامده قالدقدن صكره ،
آز مدت بعدالاستراحه ، ١٨٣٦ ده ثانياً معارف
ناظرى و ١٨٤٠ ده لوندره سفيرى اولمش ؛
وفرانسه يه آوروپا دول معظمه سى ميانده غائب ايتمش
اولديغى موقعى قزانديرمغه چاليشمش؛ وينه او سنه
خارجيه ناظرى اولوب، سكز سنه بو مقامى محافظه
ايتدكدن صكره، ١٨٤٨ اختلالده امور سيا.
سيه دن كف يدله، لوندره يه چكيلوب. بقيهٔ عمرينى
اوراده مطالعه و تحريرله كچيرمش؛ و ١٨٧٤ ده
وفات ايتمشدر. بو صوك سنه لرده دخى امور سيا.
سيه واداره يه متعلق برخيلى تأليفات معتبره ميدانه
قويمشيدى.

**كيزو** { مادام — (Mme P. Guizot) فرانسه.
نك اك مشهور محرره لرندن اولوب ،
آنف الترجمه كيزونك زوجه سيدر . ١٧٧٣ ده
پارسده طوغوب ، ١٨٢٧ ده وفات ايتمشدر .
اختلال اثناسنده ماملكنى غائب ايتمكله ، چكنمك
ايچون، بر طاقم حكايه كتابلرى يازوب، ١٨٠١
تاريخنده تأسيس اولنان بر رسالهٔ موقوته يه
مقاله لر يازمش؛ و ١٨١٢ ده موسيو كيزويه واروب،
بعض آثار تحريرنده كنديسنه ياردم ايتمش ؛ و
تربيهٔ اطفال حقنده پك نافع وعلم اخلاقه موافق بر
طاقم كتابلر وچوجقلرك اكلنه رك واستفاده ايده رك
اوقويه جقلرى برطاقم حكايه لر يازمشدر.

**كيزه** { (Guise) فرانسه نك (اسنه) ايالتنده
و (روين) ك ٢٤ كيلومتره غرب
شماليسنده اوله رق ( اوآزه ) نهرى اوزرنده ناحيه
مركزى مستحكم بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى،
دباغخانه لرى، كتن، كنوير، ايپليك وباغ فابريقه لرى
واردر. وقتيله بر قونتلق وبعده دوقه لق مركزى
اولوب، كيزه دوقه لرينك فرانسه تاريخنده اهميتى
واردر.

**كيزيق** { ياخود كيزيقوس ( Gyzique, Gyzicus ) مسيه خطهٔ قديمه.
سنده ومرمره دكزنده واقع همناى اولان بر
كوچك شبه جزيره نك برزخنده يعنى قپو طاغى
برزخنده واردكك شرق طرفنده بولنمش بر شهر
قديم اولوب، معبدلرى، مكتبلرى، جانبازخانه لرى،

تیاترولری وسائر بوکبی ابنیۀ عمومیه‌سیله لیمان و اسکله‌لرینك مکملیتیله مشهور ایدی . میلاددن ۴۱۰ سنه اول آتنه‌لی میلتیاد کیزیق اوکنده اسپارته‌لیلرك دونماسنی باتیرمشدی . میلاددن ۷۴ سنه اول مهرداد بو شهری ۳۰۰۰۰۰ عسکرله محاصره ایتمش ایسه‌ده، روما سردارلرندن ( لو-قولوس ) غلبه‌یه مقتدر اولمشدی . تیبریوس زماننده روم ممالکنه الحاق اولنه‌رق، دردنجی قرن میلادیده تشکیل اولنان (هلسپونت) یعنی بحر سفید بوغازی ایالتنه مرکز اتخاذ اولنمشدی . ۹۴۳ تاریخ میلادیسنده شدتلی بر حرکت ارضدن خراب اولوب ، اکثر اهالیسی انقاض آلتنده قالمش ؛ و قورتلانلری‌ده شهری براقوب قاچشمشلردر . او وقتدن بری خراب اولوب، ویرانه‌لری جالب انظار حیرت وعبرت اولمقده‌در . مؤسس بولندیغی قپو طاغی شبه جزیره‌سی قدیماً جزیره حالنده اولوب ، بیوك اسکندر ( کیزیق ) شهرینی ضبط ایتدیکنده، شهردن قارشیسنده‌کی قره‌یه ایکی کوپری تمدید ایتدیرمش؛ ومرور زمانله کوپریلرك آلتی طولوب، برزخ حالنه کچمکله، جزیره شبه جزیره‌یه دونوب، قره‌یه ربط اولنمشدر .

**کیسا** { (Geysa) بو اسمله مجارستانده بر دوقه وایکی قرال کلمشدر . دوقه اونجی قرن میلادیده حکم سوروب، برنجی اوله‌رق خرستیانلغی قبول ایتمش؛ واوغلی استفان بو مذهبی رسماً اعلان ایله، تبعه‌سنده‌ده قبول ایتدیرمشیدی . — قراللردن برنجیسی برنجی بلانك اوغلی اولوب، ۱۰۷۴ ده عمزاده‌سی سالومونی اسقاطله ، تختنی ضبط ایده‌رك ، اوچ سنه حکم سورمشدر . — ایکنجیسی برنجینك تورونك اوغلی اولوب، ۱۱۴۱ تاریخنده پدری ایکنجی بلایه خلف اولمش ؛ و ۱۱۶۱ ده وفات ایتمشدر . ۱۱۵۱ ده ایمپراطور اوچنجی قونراده عرض اطاعت ایتمشدی .

**کیسامو** { (Kissamo) کریدك خانیه سنجاغنده وساحل شمالیسنك منتهای غربنده ایکی اوزون شبه جزیره آره‌سنده واقع بر بیوك قویك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی وزیتون یاغی، شراب، کستانه، صوغان وسائره اخراجاتی واردر .

اسکی بر قصبه اولوب، استرابونك جغرافیه‌سنده دخی مذکوردر . — قضاسی جزیره‌نك غرب شمالی کوشه‌سندن عبارت اولوب، ۱۶۵ قریه‌دن مرکبدر .

**کیسوس** { ازمیر سنجاغنده‌کی چشمه قصبه‌سنك نام قدیمیدر .

**کیش** { ( و معربی قیس ) بحر فارسده هرمز بوغازی قربنده ۲۷ عرض شمالیده و ۵۳° ایله ۵۴° طول شرقی آره‌سنده واقع وایرانك فارس ویا لار خطه‌سنه تابع بیوجك بر جزیره اولوب ، قره‌دن ۲ ایله ۱۰ کیلومتره آره‌لرنده بر وسعتده بولنان بر بوغازله آیرلمشدر . ساحل ایله متوازیاً شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد اولوب، بویی تقریباً ۱۱۰ و وسطی اکی ۲۰ کیلومتره‌در . اورته‌سی کنیشجه اولوب، ایکی اوجی دها طاردر . مساحۀ سطحیه‌سی ۱۳۳۳ مربع کیلومتره‌در . اورته جهتنده ایکی ساحلندن ایکی شبه جزیره اوزانوب، اطرافنده هنجام، لارك و هرمز اسملریله اوچ آطه دخی واردر . هر نه قدر ایکی دکیزك محل اختلاطنده واقع اولوب، کوزل لیمانلری‌ده وار ایسه‌ده، اراضیسی پك قورو وطاشلق ویازین حرارتی پك شدتلی واشعۀ شمسك انعکاسی پك تأثیرلی اولدیغندن، اولانجه اهالیسنك‌ده چوغی کوکورد وطوز اخراجیله مشغول اولان مسقط عربلری‌ده عمانه وایران ساحلنه چکلمکه مجبوردرلر . پك آز یرلری قابل زراعت اولوب ، جزئی آربه و قاون قاربوزله بعض میوه‌دار آغاجلر یتیشیر . اهالیسی کاملاً عرب اولوب، ۱۵۰۰۰ راده‌لرنده‌در . ۱۸۸۴ تاریخ میلادیسنده وقوعبولان شدتلی بر حرکت ارض جزیره‌نك اکثر خانه‌لرینی تخریب ایتمشدر . ینه کیش دینلن مرکزی ساحل شرقیسنده واقع اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر . ساحل غربیسنده‌ده ( بسیدور ) وساحل شمالیسنده ( لفت ) قصبه‌لری بولنیور .

**کیشنف** { ( Kichenev ) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده بساربیه خطه وایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، بندرك ۵۳ وهوجه بکك ۱۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ۱۳۰۰۰۰ اهالیلی جامعدر . یکی و اسکی

اوله‌رق ایکی قسمه منقسم اولوب، آیریجه ۷ محله‌یه‌ده واردر. ۱۸ روس، ۲ ارمنی وبر قتولیك کلیساسیله ۳۲ حاوره‌سی، مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، بر باغچوانلق مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، ٤ قیشله‌سی، ۱۲۰۰ فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اطرافنده اشجار مثمره وسبزه باغچه‌لریله توتون تارله‌لری وباغلری واردر. ۱۸۱۲ تاریخنده روسیه‌نك الینه کچدیکنده یالکز ۷۰۰۰ اهالیسی وار ایدی.

**کیغه** { یاخود کغه ( Guègues ) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه‌دن بری اولوب، آرناؤدلغك قسم شمالیسنده یعنی اشقومبی نهرینك اوته‌سنده ساکندرلر. دیکر شعبه‌سنه طوسقه نامی ویریلیور. کیغه‌لر طوسقه‌لر قدر ذکی ومستعد دکللر ایسه‌ده، متانتلری دها زیاده اولوب، اسلافلرینك اخلاق وعاداتی محافظه‌ده دخی زیاده ثبات کوستریورلر. طوسقه‌لر اکثریت اوزره قره کوزلی وقره صاچلی اولدقلری حالده، کیغه‌لرده صاری صاچ ومائی کوز اغلبدر. جسارت وشجاعتده هرایکی طائفه بر اولوب، کیغه‌لر هجومده وطوسقه‌لر ایسه ثباتده دها قوتلیدرلر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیغه‌لرك ثلثانی مسلم اولوب، خرستیان بولنان برر ثلثلری طوسقه‌لقده اورتودوقس وکیغه‌لرده قتولیکدر، و بونلر لاتین دینمکله معروفدرلر، واکثریت اوزره میردیته‌ده واشقودره طاغلرنده بولنیورلر. کغه‌لر طوسقه‌لردن دها ایری جثه‌لی واوزون بویلی اولوب، اسکی یونانیلرك ( دیو géant ) معناسیله قوللاندقلری کیغاس اسمنك اشبو کیغه اسمندن مأخوذ اولدیغی آکلاشیلیور؛ زیرا شاعر اومیروس بو دیولرك ( آقروکراونیا ) یعنی خیماره طاغلرینك اوته‌سنده ساکن اولدقلرینی بیان ایدیور، که اوراسی‌ده کیغه‌لرك محلیدر. [ « آرناؤد » و « آرناؤدلق » ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

**کیغی** { ارضروم ولایت وسنجاغنده وارضرومك ۱۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیك کول چایی اوزرنده قضا مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ٤۰۰۰ قدر اهالیسی، بر جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، ۲ ارمنی کلیساسی، بر رشدیه وارمنیلره مخصوص بری ذکور و دیکری اناث ایچون ۲ مکتبی و بر قاچ دکان وخانیله دباغخانه، موخانه، بزرخانه، بویه‌خانه کبی بر خیلی عملخانه‌لری واردر. قصبه جوز و قواق وسائر اشجار ایله محاطدر.

— کیغی قضاسی ارضروم سنجاغنك جنوب غربی کوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً ترجان وخنس قضالریله، شرقاً بتلیس، جنوباً ینه بتلیس و دیاربکر، غرباً دخی معمورة العزیز ولایتلریله محدوددر. قضا ۱۵ فخری ناحیه و ۲۱۷ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤۱۲۲٥ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك یالکز ۱۳۰۱۱ ی ارمنی، ۷۳۹ ی ارمنی پروتستانی، ۲۷٦ سی روم و قصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، فراته تابع بیك کول چایی ابتدا شرقدن غربه وبعده شمالدن جنوبه قضایی شق ایده‌رك، صاغ وصولدن برچوق دره‌لر آلیر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، نخود، بقله، مرجمك، قاؤن، قاربوز، صوغان و سائر محصولاتی واردر. اورمانلری احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته واودون وکمور قطعنه کفایت ایدیور. خیلی مقدار بال‌دخی چیقار. یقین وقتده کانجه‌یه قدر چیقارلمقده وکله اعمالنه قوللانلقده بولنمش بر نوع دمیر معدنی واردر. هولك قریه‌سی قربنده یدی سنه‌ده بر کره ظهورله درت آی جریان ایتدیکی مروی اولان وامراض جلدیه‌یه فائده‌سی مجرب بولنان بر معدن صویی واردر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌لری برلی بز نسجیله آیاق قابی اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ۱۷ جامع، ۲ مدرسه، ۱۲ مکتب، ۳۸ ارمنی کلیساسی، ۲۸٤ دکرمن، ۱۰ بزرخانه، ۲ دباغخانه، ۱ بویاخانه، ۱۰ کوپری و ۹٥ چشمه موجوددر.

**کیف** { (Kief, Kiew) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده وپترسبورغك ۱۳۰۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ( دنیپر ) نهرینك صاغ کنارنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۱۲۷۲٥۰ اهالیسی، اطرافنده واسع بر خندغی، آیا صوفیه اسمیله بیوك برکلیساسی، دیکر متعدد کوپریلری، نهرك اوزرنده برآصمه کوپریسی، آقادمیا یرینی دخی طوتار بیوك برمکتبی، دارالفنونی وبوکا ملحق

كتبخانه‌سيله رصدخانه‌سى وعملخانه ونمونه خانه‌لرى، ايكى مكتب اعداديسى، رهبانه مخصوص مدرسه‌سى، مهندسخانه‌سى، بورسه‌سى، تياتروسى، جسيم استحكاماتى، طوپخانه‌سى، متعدد قشله‌لرى وبرقاچ فابريقه‌سيله پك ايشلك تجارتى واردر. برقاچ عزيزك مزارلرينى حاوى اولوب، الك اول خرستيانلغى قبول ايدن بيوك دوقه‌لرك مركزى بولنمش اولمغله، روسلر عندنده مقدس عد اولنوب، بهر سنه اللى بيك قدر زوار طوپلانير.

— كيف ايالتى روسيه‌نك جنوب غربى كوشه‌سنده واقع كوچك روسيه‌نك منقسم اولديغى درت ايالتك برى اولوب، شمالاً مينسك، غرباً وواهينيه وپودوليه، جنوباً خرسون، شرقاً پولتاوه وچرميغوف ايالتلريله محدوددر. ٢٥´ ٤٨° ايله ٣٥´ ٥١° عرض شمالى و٢٦° ايله ٥٠´ ٣٠° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٩٩٨ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٦٢٤٣٢٣ كشيدر. اراضيسى عموميت اوزره دوز اولوب، غرب جهتنده قارپات سلسله‌سنك بعض آلچق اتكلرى ممتد اولور، و شرق طرفنده دخى دنيپر مجراسى قربنده بعض تپه‌لر بولنيور. هله شمال وجنوب جهتلرى بسبتون دوز اولوب، شمالده‌كى اووه‌نك بر طاقم بطاقلقلرى واردر، وجنوب جهتنده‌كى اووه ايسه روسيه‌نك چوللرى مقامنده اولان واوزون اوتلرله مستور بولنان صحرالردندر. بر خيلى مسافه‌ده حدود شرقيه‌سنى تشكيل ايدن (دنيپر) ايرماغنك درت بش يوز متره وسعتى اولوب، هر طرفى سير سفائنه صالحدر. سائر مياه جاريه‌سنك اكثرى بوكا منصب اولوب، يالكز جنوب جهتنده آقان (سينوخه) ايله (سيوب) نهرلرى (بوغ) ايرماغنه تابعدر. كوللرى آز ايسه‌ده، شمال جهتنده بطاقلقلرى زياده‌در. هر نه قدر قيشين اوچ آى صولر منجمد حالنده بولنورسه‌ده، برودتى، روسيه‌نك شمال جهتلرنده اولديغى كبى، تأثيرلى دكلدر. طوپراغى پك منبت اولوب، هر نه قدر فن زراعت پك ترقى ايتمه‌مش، وآلات وادوات زرعيهٔ جديده هنوز قوللانلمغه باشلامامش ايسه‌ده، ينه اراضيسنك يوزده ٥٨ ى يعنى ٣ مليونه قريب يكى دونمى مزروع اولوب، احتياجات محليه‌نك پك مافوقنده ذخيره حاصل اولور، وفضله‌سنك برمقدارى اخراج وبر مقدارى اسپيرتويه تحويل اولنور. الك باشلى محصولاتى بغداى، آرپه وچاودار اولوب، مصر، كتن، كنوير، مرجمك، پتاته، توتون وپنجار دخى حاصل اولور. ميوه وسبزه‌لرى‌ده چوق اولوب، كيف قربنده طوت آغاجلرى زياده اولمغله، بر خيلى ايپك چيقار. حيوانات اهليه‌سى چوق اولوب، ايرى جثه‌لى صيغيرلرى و اينجه يپاغيلى قيونلرى واردر. اورمانلرى ١٢٢٣٩٦٠ دونم وسعتنده اولوب، ايالتك بر ربعنى ستر ايديور. شمال جهتنده چام وسائر طرفلرنده كوركن، اخلامور، قاين وسائر آغاجلر بولنوب، خيلى مقدار كراسته قطع اولنور. صنايع محليه كوندن كونه ترقيده اولوب، شكر، اسپيرتو، بيره، چوخه وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى كيتدكجه چوغالمقده‌در. تجارتى پك ايشلك اولوب، ايالتى شق ايدن دمير يول خطلريله دنيپر ايرماغى مورادتنى تسهيل ايديور: اهاليسنك قسم اعظمى روس ايسه‌ده، زادكان صنفى لهليدر. اسرائيليلرى يوزده ١٢ نسبتنده‌در. برمقدار اهالئ اسلاميه دخى واردر. ايالت داخلنده ١٢ شهر و قصبه، ١٠٢ بيوك قريه و ١٢١٦ كوچك كوى واردر. ايالت ١٢ قضايه منقسمدر.

**كيف** { مروروود ايله باذغيش آره‌سنده وبغشور قربنده قديمى بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

**كيفانه** { سند خطه‌سنك مركزى بر شهر اولوب، ساحلدن ايكى فرسخ ايچريده وقامهلدن ٤، سنداندن دخى ٥ مرحله‌لك مسافه‌ده بولنديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**كيفى** { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، آماسيه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

او يارك خوابه وارمش چشم پرخشمى چاتوب قاشين
اويور شهباز وحشيدر قنادينه چكوب باشين

**كيفى** { ايران شعراسندن اولوب، عن اصل سيستان يهوديلرندن ايكن، شيرازده شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجهانكيرك زماننده هندستانه كيدوب، اوراده وفات ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

در بیابان فراقت ز مصیبت زدگی
گردبادی شوم وخاك كنم برسرخويش

**كيقباد** { ايران ملوك قديمه سندن كيانيان سلاله سنك برنجى پادشاهى اولوب ، افراسيابك ايراندن اخراجندن صكره حكم سورن زاب وكرشاسبك وفاتنده تخت ايرانه اقعاد اولنمشدى. روايته كوره، كنديسى منو چهر بن فريدونك تورونى اولوب، البرز طاغنده عبادتله مشغول ايكن، تخت ايرانك منحل قالمسى اوزرينه، زال طرفندن رستم اعزام اولنه رق، كنديسنى البرز طاغندن اخذله، تخته اقعاد ايتمشدى. اسكيلرك زعمنجه ١٢٠ وياخود ٤١ سنه حكومت سوروب، عدل و دادیله تبعه سنى ممنون ايتمش؛ و وادئ جيحونده تركلرله بر چوق محاربه لر ايلمش ايدى. رستمدن بشقه، قارن، كشواد ومهراب اسملريله اوچ قهرمان تحت امرنده ايدى. وفاتنده تورونى كيكاوس جانشين اولمشدر. بعض مورخلر مديا حكمدارلرندن اسكى يونانيلرك (ديوقس) ديدكلرى حكمدارك عينى اولديغنى ظن ايده رك، ميلاددن ٧٠٠ سنه اول حكم سورديكنى وهمدانى بنا ايتديكنى روايت ايتمشلردر. هر حالده بو تاريخلر اساطيرله مستور ومظلمدر.

**كيقباد** { [ « علاء الدين كيقباد » ماده سنه مراجعت بيوريله. ]

**كيقباد** { (معز الدين —) دهلى حكمدارلرندن اولوب، سلطان غياث الدين بلبانك تورونيدر. ٦٨٥ تاريخنده، جدينك وفاتنده، پدرينك بنكاله ده بولنديغنى فرصت اتخاذيله، تخته جلوس ايتمش؛ وايرتسى سنه بنكاله دن عسكر سوق ايدن پدرى نصير الدين بغرا خان ايله مصادمه ايتمشيدى. مشهور خسرو دهلوى بو بابده «اقتران السعدين» عنوانيله بر منظومه يازمشدر. ٦٨٧ تاريخنده فيروز شاه خلجى صاحب ترجمه يى محاربه ده قتل ايله، دهلى يى ضبط ايتمشدى.

**كيقلاده** { (Cyclades) آطه لر دكزنده كى جزاير مجتمعه نك غرب جنوبى جهتنده بولنانلره وبريلن اسم اولوب، شرق وشمال طرفنده بولنانلره (اسپوراده) نامى ويريليور. بو اسملرك برنجيسى « دائروى » وايكنجيسى «طاغنيق» ديمك اولمغله، هيئت مجموعه لرينك شكل و صورتنه كوره تسميه اولنمشلردر. اسپوراده جزايرينك قسم اعظمى ممالك عثمانيه دن اولديغى حالده، كيقلاده جزايرينك جمله سى يونانه تابع اولوب، نفس يونانك شرق جنوبى وموره شبه جزيره سنك شرق طرفنده بر ايالت تشكيل ايديورلر. °٣٦ ايله °٣٨ عرض شمالى و°٢٢ ايله ′٤٠°٢٣ طول شرقى آره لرنده ممتد اولوب، بك كوچكلرى محسوب اولمديغى حالده، ٢٠ يى متجاوز اوله رق، الك بيوكلرى: آندروس، تينوس، ناكسوس، پاروس، زيا، شيره، سرفو، سيفنو، ميلو، تيوس، سانتورينى، آمورغو وسائره در. مركزلرى شيره جزيره سنده كى (هرموپوليس) قصبه سيدر. بونك شرق جهتنده واقع (ولوس) جزيره سى كوچك ايسه ده، زمان قديمده يونانيلر عندنده مقدس عد اولنوب، بو جزايرك مركزى اعتبار اولنوردى. مجموعنك مساحهٔ سطحيه سى ٢٦٩٥ مربع كيلومتره اولوب، ١٣١٥٠٨ اهاليسى واردر. يالكز جنوبنده بولنانلرى بركانى الاصل اولوب، على الخصوص سانتورين ايله قربنده بولنان كوچك آطه لر تحولات بركانيه لريله علم الارضجه اهميتلى بر صورت ابراز ايديورلر. بونلردن يقين وقتلرده دخى آتش فورانلرى وشدتلى زلزله لر وقوع بولمشدر. عموميت اوزره اراضيلرى طاغلق وطوپراقلرى آز منبت اولوب، مع هذا اوزوم، زيتون، انجير وسائر ميوه لرله سبزه و بعض ذخائر حاصل اولور. آنتيپاروس وسريفو جزيره لرنده دمير معدنلرى واردر. حيوانات اهليه لرى بر مقدار كچى وقيوندن عبارتدر. الحاصل بركونه ثروت طبيعيه لرى اولمديغندن، كوچكلرينك چوغى خالى اولوب، بيوكلرينك اكثر اهاليسى وحتى قاريلرى ده يونانده وممالك عثمانيه ده خدمتچيلك، آشچيلق كبى خدمتلرله وبعض اوفق تفك صنعتلرله چكنمك مجبوريتنده درلر. بر طاقلرى ده كميجى اولوب، كميجيلكده مهارتلرى واردر. ايالت ٧ قضايه منقسم اولوب، ٣٦ ناحيه يى حاويدر.

**كيقلوپ** { (Cyclopes) اساطير يونانيه ده (كويا آلنلرينك اورته سنده بر تك) كوزلرى بولنان بر جنس موهوم دولره ويريلن اسم اولوب، بونلرى ليمنى جزيره سنده (وولقان)ك تحت نظارتنده اوله رق مشترينك صاعقه لرنى ياپمغله

مشغول زعم ايدرلردى. — شاعر شهير اوميروس ايسه كيقلوپلرى سيجليه جزيره‌سنده چوبانلقله مشغول تصوير ايدوب، انسان اتى يدكلرينى يازيور. بعضلرى‌ده كيقلوپلره سيجليه‌نك وسائر بعض طرفلرك اهالئ قديمه‌سى نظريله باقوب، ازمنۀ قديمه‌دن قالمه وجسيم طاشلردن معمول بعض ديوار وابنيه انقاضنه‌ده، بونلرك آثارى اولمق اوزره، «ابنيۀ كيقلوپيه» نامنى ويررلر. كيقلوپلرى پلاسجلرله التباس ايتديرنلر دخى واردر.

**كيقه** { (Ghika) افلاق و بغدانده دفعاتله برنسلك ومؤخراً وكلالق مقاملرنده بولنمش بر خاندان اولوب، عن اصل آرناؤددر. بو خاندانك باشى اولان كيقه آرناؤدلقده پرمدى قصبه‌سى قربنده واقع (پلومبارى) قريه‌سندن اولوب، كوپريلى محمد پاشا زماننده، همشهريلك وحقوق سابقه مناسبتيله، ١٠٦٨ تاريخنده يكدن بغدان وويووده‌لغنه تعيين اولنمشدى. افلاق وويووده‌سى بولنان روم (ميخنه) دولتك دشمنلريله مناسبات خفيه‌ده بولنه‌رق، صاحب ترجمه‌نك دولته اولان صداقتنى چكه‌مه‌مكله، اوزرينه عسكر سوق ايدوب، مغلوب ايتمش؛ وكيقه بندره واورادن ادرنه‌يه التجا ايتمش؛ و مرقوم ميخنه‌نك تنكيلندن صكره افلاقه وويووده تعيين اولنمش ايدى. — بونك اوغلى غليغور اسقول كيقه ١٠٧٨ تاريخنده صدر اعظم فاضل احمد پاشانك حمايه‌سيله، پدرينه خلف اولوب، مجار محاربه‌سنده افلاق عسكريله اردوى همايونك امدادنده بولنمش؛ وبعده دشمن ورفيق بولنان قاناقوزنك افتراسنه اوغرايوب، قورقوسندن ترانسيلوانيه‌يه قاچمش؛ واوچ سنه صكره ثانياً افلاق وويووده‌سى اولوب، ١٠٨٢ده لهليلرله وقوع بولان محاربه‌ده افلاق عسكريله برابر لهليلر طرفنه دونمك دنائتنى ارتكاب ايتمش ايدى. — بونك اوغللرندن آلكساندر كيقه و بعده اوغلى يوركى كيقه ديوان همايون ترجمانلغنده بولنمش، وبرنجيسى اعدام اولنمش ايدى. — مرقوم آلكساندرك برادرى (غريغور كيقه) ابتدا افلاق وويووده‌سى بعده ديوان همايون ترجمانى و١١٣٩ده بغدان وويووده‌سى اولوب، روسيه واوستريايه‌يه قارشى وقوع بولان محاربه‌لرده دولته خدمتى كورلمش ايسه‌ده، برسنه صكره، برادرينك اعدامى مناسبتيله، عزل، و١١٦١ده ثانياً افلاق وويووده‌لغنه نصب اولنمش؛ وعدالت وحسن حركتله اهاليى وباب عالى‌يى ممنون ايتمش ايدى. اوغلى كنج (ماتياس كيقه) يى ديوان همايون ترجمانلغنه نصب ايتديردكدن صكره، وفات ايدوب، بكرشده بنا كرده‌سى اولان مناسترده مدفوندر. — اوغللرندن مرقوم ماتياس كيقه مؤخراً افلاق وصكره بندان وويووده‌سى اولديغى كبى، (اسقارلا تو كيقه) دخى بغدان وويووده‌لغنده بولنمش ايدى. — كيقه خاندانندن ديكر بر (غريغور كيقه) ١٨٢١ تاريخ ميلاديسنده افلاقه، و(آلكساندر كيقه) دخى ١٨٤٨ده بغدانه وويووده نصب اولنمشدى. — آوروپا ادبياتنده وشعبات مختلفۀ معارفده اولان وسعت معلوماتيله شهرت قزانان و(دوره‌ديستريا) اسم كاذبيله بيلنن (هله كيقه) نام قادينكده بو خاندانه منسوب بولنديغى اونودلمامق اقتضا ايدر. [«دوره‌ديستريا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**كيكاوس** { ايران قديم ملوكندن كيانيان سلاله‌سنك ايكنجى حكمدارى اولوب، كيقبادك تورونى و خلفيدر. شهنامه‌نك قولنه كوره، متهور وكوته انديش بر حكمدار اولوب، متانت موقعى وجسارت اهاليسيله مشهور اولان مازندرانه عسكر سوق ايده‌رك، اسير دوشمش؛ ورستم بن زال طرفندن قورتارلمش ايدى. زوجه‌سى سودابه‌نك افتراسيله كندى اوغلى سياوشى غضبه آلوب، افراسيابك يانه قاچمغه مجبور ايتمشيدى. نهايت مصره عسكر سوق ايده‌رك، چوللرك ايچنده عسكرى پريشان اولديغى حالده، او ورطه‌دن دخى رستمك اليله تخليص اولنمشدى. كيكاوس چوق وقت معمر اولوب، تورونى كيخسرو توانده پولديريلوب، كتيرلديكنده، تختى كنديسنه تركله، فراغت ايتمشدى.

**كيكاوس** { [«عزالدين كيكاوس» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**كيكس** { (Gygès) صاروخان وآيدين جهتلرندن عبارت اولان (ليديه) خطۀ قديمه‌سى ملوكندن اولوب، (مرمناد) سلاله‌سنك رئيسيدر. ابتداى امرده ليديه حكمدارى قاندا

ۋلك وزيرى اولوب، حكمدار مومى اليه زوجه‌سنك
حسن وآننه مفتون اولمغله، معتمدى اولان صاحب
ترجمه‌يه قاريسنى چيلاق كوسترمك ايچون، كنديسنى
اوطه‌سنك قپوسى آرقه‌سنه صاقلامش؛ وزوجه‌سى
يتاغه كيررگن، صاحب ترجمه‌يى كورمكله، بونى
كندى شخصى ايچون بيوك بر حقارت عد ايتد-
يكندن، كيكسى يانته جلب ايده‌رك: «ياقانداوُلى
اولديروب، يرينه كچر، و بنم زوجم اولورسك،
وياخود اولومه راضى اولورسك» ديه ايكى شقدن
برينى تكليف ايتديكندن، كيكس ناچار برنجى شقى
قبول ايله، ميلاد عيسادن ٧٠٨ سنه اول تخته
چيقمش؛ و٣٧ سنه حكم سوروب، آسياى صغيرك
سواحلنده‌كى يونان مستعمراتندن بر چوق يرلر
وترواده‌يى‌ده ضبط، و ميلت و ازمير وقولوفون
شهرلرينى محاصره، وممالكنى خيلى توسيع ايتمشدى.
بو حكايه‌يى هرودوت بو وجهله نقل ايديور. افلا-
طون ايسه كيكسك چوبان اولديغنى وكويا صاحبى
غير مرئى حاله قويان بر مهر بولوب، بونك قوتيله
(قانداول)ك زوجه‌سى يانته صوقيله‌رق، كنديني
سوديرمش، واونكله بالاشتراك زوجنى اتلاف
ايتمش اولديغنى روايت ايديور.

**كيكاو بابا** { مشاهير مظنه ومجذوبيندن اولوب، عن اصل ايرانك
(خوى) قصبه‌سندن اولديغى حالده، جانب رومه
رحلتله، بروسه‌نك فتحنده سلطان اورخان غازى
حضرتلرينك معيتلرنده بولنمش؛ وپادشاه مشار
اليهك حسن ظن و محبتنه مظهر اولمش ايدى
سلطان اورخان غازى كنديسنه اينه كولى مالكانه
ويرمك ايستمشلرسه‌ده، صاحب ترجمه برشئ قبول
ايتميوب، بروسه قربنده برزاويه معزلت كزين قناعت
اولمش؛ ووفاتنده اوراده دفن اولنمشدر. تربه‌سى
زيارتكاهدر. بر كييكى كنديته آليشديروب، بو
حيوانه سوار اولديغى حالده كزديكيچون، بو لقبله
شهرت بولمشدر.

**كيل** { موصل ولايتنك شهر زور سنجاغنده مركز لوا قضاسنه تابع بر نا-
حيه اولوب، ٥٠ قريه‌دن مركبدر.

**كيل** { (Kiel) آلمانياده شلسويغ هولستاين ايالتنك اشلسويغ سنجاغنده و
اشلسويغك ١٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق
اوزون وطار بر كورفزك منتهاسنده وبالطيق دكيزيله
بحر شمالى آره‌سنده يكى كشاد اولنان جدولك
باشنده بر شهر واسكله اولوب، ٨٥ ٦٦٨ اها-
ليسى، دارالفنونى، موزه‌سى، نباتات باغچه‌سى،
اسكى بر مكتب اعدادى، بحريه، تجارت، اورمان
مكتبلرى، دارالفنونه مربوط ١٥٠ ٠٠٠ جلدى
حاوى كتبخانه‌سى، رصدخانه‌سى، معادن نمونه خانه‌سى،
ديكر متعدد مؤسسات علميه و خيريه‌سى، درت
پروتستان وبر قتوليك كليساسى، ايكى خسته‌خانه‌سى،
بر تيمارخانه‌سى، كورلره مخصوص بردائره‌سى، بر سرايى
واطرافنده كوزل باغچه‌لرى، واسع وصاغلام ليمانى،
ترسانه‌سى، كوزل ريختملرى، استحكاماتى، حوار-
لرنده مفرح محللرى، دمير دوكمخانه‌لرى، ماكينه،
توتون، بيره وسائره فابريقه‌لرى وذخيره، كراسته
وحيوانات تجارتى واردر. كيل آلمانيانك اك برنجى
مرساى عسكريسى اولوب، دوائر بحريه‌سى اورا-
ده‌در.

**كيلارنى** { (Killarney) ايرلانده‌نك (كرى) ايالتنده و(قورق)ك
٦٥ كيلومتره غربنده اوله‌رق همنامى اولان كولك
كنارنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر.
— كيلارنى كولى اوچ پارچه كولدن مركب اولوب،
بر چاغلايايله وقره‌قوش قيايى دينلن بر قيا يانندە
غريب بر صورتله ايشيديلن عكس صدا ايله
مشهوردر.

**كيلان** { (ومعربى جيلان) ايرانك شمال جهتنده بر خطه و ايالت اولوب،
بحر خزرك جنوب غربى ساحلى بوينجه ممتد اولور.
شمالاً آز برمسافه‌ده روسيه حدوديله يعنى قره‌باغ
خطه‌سيله، غرباً آذربيجانله، غرب جنوبى طرفندن
وجنوباً عراق عجمينك زنجان وقزوين سنجاقلريله،
شرق جنوبى طرفندن مازندرانله، شمال شرقى
جهتندن دخى بحر خزرله محاط و محدود اولوب،
٣٦° ٢٠′ ايله ٣٧° ٣٠′ عرض شمالى و ٤٦° ٢٥′
ايله ٤٨° ٤٠′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولديغى
حالده، ساحل بوينجه بويى ٢٠٠ كيلومتره ومساحه‌
سطحيه‌سى ١١٠١٣ مربع كيلومتره اوله‌رق
تخميناً ٢٦٢٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. اراضيسى

طاغلق اولوب، البرز سلسلهٔ جبالی روسیه حدو-
دندن کله‌رك، ساحل ایله متوازیاً کیلان ایچنده بر
هلال شکلنده ممتد اولور. اك یوکسك ذروه‌سی
قسم جنوبیسنده واقع (تخت سلیمان) طاغی اولوب،
٤٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. آذربیجان حدودنده
بولنان (آق طاغ)ك ده ارتفاعی ٤١٠٠ متره‌در.
کیلان طاغلرینك اتکلری همان لب دریایه‌قدر ممتد
اولوب، ساحل بوینجه اکی ٧٠ کیلومتره‌یی تجاوز
ایتمین طار برقوم منطقه‌سی اوزانیور. بو طاغلرك
دکیزه ناظر اولان جهتی بر قوهٔ خارق العاده ایله
بیوین اورمانلرله وانواع نباتاتله مستوردر. آصمه‌لر
یبانی حالنده قاین آغاجلرینك تپه‌لرینه‌قدر چیقار.
دوز محللری دخی پرنج و سائر انواع مزروعاتله
مستور اوله‌رق، بر بحر زمردین صورتنی ابراز
ایدر. طاغلرك او بر مائله‌سی ایسه عراق عجمی
اراضیسی کبی چپلاق وقورودر. بو طاغلردن بر
چوق انهار اینوب، بحر خزره منصب اولورلر.
بونلرك بالطبع مجرالری قیصه ایسه‌ده، صولری
خیلی چوق اولوب، اراضیسنی سقی ایدرلر. اك او-
زونلری البرزك آرقه طرفندن کله‌رك بو سلسله‌نك
بر بوغازندن کچن (سفید رود) و نام دیکرله
(قزیل اوزن)در، که منصبندن اعتباراً ١٥٠
کیلومتره‌لك محلی سیرسفائنه صالحدر.

کیلانك هواسی، ایرانك سائر هر طرفنه مغایر
اوله‌رق، پك رطوبتلی اولوب، یازین درجهٔ حرارت
پك زیاده اولمدیغی حالده، حمامده حس اولنان
صیقندی‌یه مماثل بر صیقندی انسانی راحتسز، و
بعض خسته‌لقلر تولید ایدر. یالکز آره صره اسن
و (بادکرم) دینکله معروف اولان بر روزکار
رطوبتی وحتی بطاقلقلری ده بر کونده قورودور.
قیشین ایسه هواسی پك لطیف وملایمدر. آوروپا
قطعه‌سنده یتیشن اشجارك همان جمله‌سی کیلانده
بولنوب، طاغلری یوکسك آغاجلرله مستور اولدیغی
کبی، آلچق جهتلرنده‌ده نار، آیوه، الما، آرموده
انواعی، صاری وسیاه اریك، شفتالی، زردآلی،
بادم، جوز، کستانه، موشموله، بیاض وسیاه طوت،
اینجیر، فستیق، کراز، آغاج چیلکی، زیتون آغاجلری
وسائر اشجار مثمره خدایی نابت حالنده یتیشیرلر.
هله آصمه‌لری پك چوق وپك قوتلی اولوب، اکثریا

آغاجلره صاریلر، واوفق سیاه دانه‌لی بیچوشجه
بر اوزوم ویرر، که شیره وپکمز و سرکه اعمالنه
یارار. پورتقال ولیمون آغاجلری ده چوقدر. قاون
وقارپوزلریله سبزه‌لری پك صولی ایسه‌ده، چوق
لذتلی دکلدر. یالکز باطلجانلری وانجیر و طوتی پك
لذتلیدر. کیلانیلرك اك زیاده یتیشدیردکلری محصول
پرنج اولوب، اکمك یرینه دخی خاشلانمش پرنج یمکی
صحته دها موافق بولیورلر. بغدای، آرپه و سائر
حبوبات دخی یتیشدیررلر. ایپك بوجکی دخی
یتیشدیروب، کلیتلی قوزه وایپك اخراج ایدرلر.
الحاصل کیلان ایرانك اك محصولدار و اك زنکین
یریدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه قیون وصیغیرایله
آتدن عبارت اولوب، قیونلرینك چوغی قره‌مان
وبرآزی قیویرجق جنسندندر. صیغیرلری کوچك و
اورکوجلی اولوب، بونلره یوك دخی یوکلدیرلر.
آتلری اتلی وقوتلیدر. حیوانات وحشیه‌سی، پك
چوق اولوب، طاغلرده آیی، طوموز، قپلان،
پارس، کییك، قره‌جه، طاغ کچیسی، یبانی قیون،
تیلکی، طاوشان، صاکسار، زرداوه، سمور،
کلیتلی چقال، ککلیك، چیل، وسائر طیور و صو
قوشلری وسائره بولنور.

اصل اهالیسی ایرانی الاصل و دیلی جنسنه
منسوب اولوب، فارسینك اسکی پهلوی‌یه دها زیاده
مشابهتی اولدیغی مظنون بولنان قبا بر نوعیله
متکلمدرلر. سیمالری منتظم و بویلری معتدل او-
لوب، ارککلری زیاده‌جه اسمر و بوزوق بکزلی
ایسه‌ده، قاریلری بیاض وپك کوزلدر. چوبانلقله
مشغول اولان طاغلیلری جسور آدملردر. شاه
عباس ماضی ونادر شاه زمانلرنده ودها صکره‌لری
نقل واسکان اولنمش بر مقدار کرد وترکمان اهالی
دخی واردر. زراعت و حیواناتدن بشقه بعض
صنایعله دخی مشغول اولوب، باشلیجه صنایع محلیه
ایپکجیلك وایپك وبوکدن بعض قماشلر نسجیدر.
بالیقچیلق دخی مدار مشغولیتلرینك بری اولوب،
سواحلده خیلی بالیق صید اولنه‌رق و طوزلنه‌رق
اخراج اولنور. معارف خیلی منتشر اولوب،
اوقویوب یازمق بیلمینلری آزدر. رسم، موسیقی،
شعر وسائر صنایع نفیسه‌یه میل و انهماکلری و

آوروپا معمولاتنى تقليده استعدادلرى پك زياده در. كافهٔ اهالى مسلم وشيعى المذهبدر.

كيلان ايالتنك مركز ادارهسى (رشت) شهرى اولوب، ايالت: رشت، رانكو، لاهيجان، فومن، وكسكر اسملريله ٥ قضايه منقسم و ١٢٥٠ قريه يى حاويدر. اصل شهر وقصبه دينمكه لايق رشت ايله لاهيجان اولوب، ديكر قضا مركزلرى ورشتك اسكلهسى اولان (انزلى) پك كوچكدر.

**كيلان** { آرناؤدلقده قوصوه ولايتنك پرشتنه سنجاغنده وپرشتنهنك ٢٣ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولهرق موراوه نهرينه تابع برچايك اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٥٠٠ اهاليسى، ٢ جامع شريفى، بر كليساسى، بر رشديه و ٢ ابتدائيه مكتبى، بازارى و اولدقجه تجارتى واردر.

— كيلان قضاسى پرشتنه سنجاغنك جنوب شرق قسمندن عبارت اولوب، شمال غربى جهتندن نفس پرشتنه قضاسيله، جنوباً اسكوب سنجاغيله شرق شمالى طرفندن دخى صربيه حدوديله محدوددر. قضا ١٩٠ قريه دن مركب اولوب، قسم كليسى آرناؤد واسلام وبر آز مقدارى اسلاو اولمق اوزره، تخميناً ٣٠٠٠٠ كشى ايله مسكوندر. اراضيسى عموميت اوزره طاغلق اولوب، منبت باير وواديلريله بعض اوفق اووهلرى دخى واردر. قره طاغ سلسلهسى جنوب شرق حدودينى تشكيل ايدوب، صربيه حدودنده دخى (غولياق) سلسلهسى وغرب جهتنده (زغوواج) ايله قونيجه طاغلرى بولنيور. بو طاغلرك قضا درونده بولنان داخلى اتكلرندن اينن صولر موراوه نهرينى تشكيل ايديور، كه شرق شمالىيه طوغرى آقهرق، طونهيه منصب اولمق اوزره، صربيهيه كيريور. قضانك شمال شرق جهتنده ٢٥٠٠٠ بكى دونم وسعتنده اورمان بولنوب، احتياجات محليهيه كوره كراسته و اودون قطع اولنور. طوپراغى خيلى منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله كليتلى كنوير حاصل اولور. بوكنويردن اهالئ محليهنك ملبوساتده قوللاندقلرى قبا برنوع بز ياپيلير. قضا داخلنده حاصلى بر معدن صويى ومتعدد خراب كليساوقلعه وسائره بولنوب، ازآن جمله خداوندكار غازينك قوصوه مظفريتى زماننده پك اهميتلى بولنمش اولان (نوووبرده) قلعه وقصبهسنك خرابهلرى قضانك شمال جهتنده مشهوددر.

**كيلدفورد** { (Guildford) انكلترهده لوندرهنك ٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده (سورى) قونتلغنك مركزى بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

**كيلسه** { (Kielce) روسيهنك لهستان خطهسنده و (وارشوه) نك ١٧٥ كيلومتره جنوبنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ١٠٠٥٠ اهاليسى، دميرخانهلرى وشكر فابريقهلرى واردر. — كيلسه ايالتى برقاچ سنه اول رادوم ايالتندن آيريلوب، تشكيل اولنمشدر. مساحهٔ سطحيهسى ١٠٠٩٢ مربع كيلومتره اولوب، ٦٢٢ ٨٤٢ اهالى ايله مسكوندر. ايالت ٣ قضايه منقسمدر.

**كيلمارنوق** { (Kilmatnock) اسقوچيهنك (آير) ايالتنده ( آيرك ١٨ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٢٣٠٤٠ اهاليسى، صنايع مكتبى، سائر مكتبلرى، كتبخانهسى وسائر مؤسساتى واردر.

**كيلوآ** { (Kiloa) آفريقانك ساحل شرقيسنده زنكبار حاكمنه تابع برقصبه واسكله اولوب، مقدما خيلى معمور ايكن، شمدى يالكز ٣٠٠٠ اهاليسى واردر.

**كيليا** { (Kilia) روسيهيه تابع بساربيه ايالتنك اسماعيل قضاسنده واسماعيلك ٤٠ كيلومتره شرق شماليسنده اولهرق طونهنك اك شمالى قولى اوزرنده بر قصبه اولوب، ٨٢٦٥ اهاليسى واردر.

**كيليان** { (Kilian) چينه تابع تركستان شرقيده بربيوك طاغ وبر قصبه اولوب، طاغ ٧٥°٣٠´ ايله ٧٧° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور، و بوسطى ارتفاعى ٥٥٠٠ ايله ٦٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. قصبه يارقندك ١٢٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع اولوب، درت بش بيك اهاليسى واردر.

**كيليكيا** { (Cilicie) آسياى صغيرك يعنى آناطولينك تقسيمات قديمه سنده قطعهٔ مذكورهنك منتهاى شرق جنوبيسنده بر خطه اولوب، شمديكى آطنه وايچ ايل سنجاقلرندن عبارت

اولمغله، غرباً پامفيليا و پيسيديا، شمالاً ليقاؤنيا و
قپادوقيا ، شرقاً سوريه خطه‌لريله، جنوباً دخی آق
دكيزله محاط ومحدود ايدی. ايكی‌يه منقسم اولوب ،
نفس آطنه سنجاغندن عبارت اولان قسم شرقيسنه
« اووه‌لق كيليكيا » ، وايچ ايل سنجاغندن عبارت
اولان قسم غربيسنه « طاغلق كيليكيا » نامی ويريلير
ايدی . برنجيسنك مركزی طرسوس وسائر باشليجه
معموره‌لری : سولس، ماله ، ايسوس (اياش) و
آنازاربه ايدی . ايكنجيسنك باشليجه قصبه‌لری :
سلفكه ، سلينونته (سلندی)، كلندريس (كلندره)
وسائره ايدی. اهالیء اصليه‌سی سريانی اولوب، سوريه
اهاليسندن تفريق ايچون، بونلره (لوقوكيليكيان) يعنی
«آق سريانيلر» ديرلردی. يونان مهاجرلری خطه‌نك
سواحلنده بعض قصبه‌لر ومهاجرلر تأسيس ايتمشلردی.
كيخسرو طرفندن ايران دولتنه الحاق اولنوب، اسكندر-
دن صكره ماكدونيه‌لی طوائف ملوكدن سلفكيلرك
وبعده مصر بطالسه‌سنك ضبطنه كچمش؛ وميلاد
(عيسی) دن بر قرن اول سواحلی بر طاقم قور-
صانلره ملجأ اولمغله، پومپيوس بونلری بعد التنكيل
مملكتی روما دولتنه الحاق ايتمش؛ وبو دولتك
انقسامنده شرق ايمپراطورلغی حصه‌سنه دوشمش
ايدی. شرق جهتی بنی اميه‌نك وهمان هر طرفی
عباسيلرك زماننده فتح اولنه‌رق، ممالك اسلاميه‌يه
الحاق اولنمش ايكن، اهل صليب زماننده بنی ليون
ناميله معروف بر خرستيان حكومتنه تابع بولنمش؛
وروم سلجوقيلری دورنده بو حكومتده تدريجاً
ختام ويريله‌رك، دولت سلجوقيه‌نك انقراضنده بو
خطه قره‌مان ورمضان اوغللريله ذوالقدريه حكومتی
آره‌سنده منقسم اولوب، نهايت سلطان محمد خان
ثانی وبايزيد ثانی وياوز سليم خان حضرتلری زمانلرنده
قطعياً ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمشدر.

**كيليمانجارو** { (Kilima N'djaro) آفريقا قطعه‌سنك اك بويوك طاغی
اولوب، قطعهٔ مذكوره‌نك شرق جهتنده ٣° ٦′
عرض جنوبی ايله ٣٥° ٣′ طول شرقيده واقعدر.
منفرد بر جبل عظيم اولوب ، ايكی تپه‌سی واردر ،
كه شرق طرفنده بولنان و (كيبو) دينلان اك
بويوكنك ٥٩٥٤ و (كيماونزی) دينلان غربيسنك
اوكا قريب ارتفاعی واردر . خط استوايه اولان
قربيتيله برابر ٤٠٠٠ متره‌دن يوقاری قسملری سرمدی
قارله مستور و ٣٦٠٠ متره‌دن يوقاری طرفلری
اشجاردن عاريدر . بحر محيط هندی ساحليله
ويقتوريا نيانزه كولی آره‌سنده وسومالی اراضيسيله
زنكبار حدودنده واقع اولوب ، شمال جهتده‌كی
يرلر اسماً انكليز وجنوبده‌كيلر آلمان مستملكاتندن
معدوددر.

**كيليمانسی** { (Quilimancy) آفريقای شر- قيده بر ايرماقدر، كه كيليمانجا-
رو جبل عظيمنك شمالنده (اولو) طاغلرندن نبعان
ايدن ايكی چايدن بالتركب، شرقه طوغری جريانله،
ملينده اسكله‌سی قربنده بحر محيط هندی‌يه دوكيلور.

**كيليمانه** { (Quilimané) آفريقای جنوبينك ساحل شرقيسنده پورتكيز دولتنه
تابع موزامبيق مملكتنده و (زامبز) ايرماغنك
داليه‌سنده نهر مذكورك قوللرندن بری اوزرنده
ومنصبی قربنده بر قصبه اولوب ، ٣٠٠٠ اهاليسی
وآلتون وفيل ديشی تجارتی واردر.

**كيماراٸن** { (Guimraens) پورتكيزك (مينهو) ايالتنده وپورتونك ٤٢ كيلومتره
شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسی،
بر سرايی، بر قاچ كوزل ميدانی و بيچاق ايله سفره
بزی وسائره فابريقه‌لری واردر.

**كيمازج** { فارس نواحيسندن بر ناحيه اولديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

**كيماك** { چين حدودنده واسع بر ولايت اولوب ، اهاليسی ترك جنسيتنه
منسوب وخيمه‌نشين اولديغی، و او جهتدن منتهای
ممالك اسلاميه اولان (طرازبند) دن ٣٠ كونلك
مسافه‌ده اولوب، آره‌لرنده زهرلی ييلانلر وسائر
حشراتله مملو واديلر وبوغازلر و طاغلر بولنديغنی
ياقوت حموی بيان ايديور . بو مملكتك شمديكی
اصطلاحات جغرافيه‌جه نره‌سی اولديغی تحقيقه
محتاجدر.

**كيمبر** { ياخود چيمبر (Cimbres) اسكی جر- مان اقواممندن اولوب ، اساساً
دانيمارقه‌نك جنوب جهتنده وبوتلانده ساكن او-
لدقلری حالده، ميلاد عيسی (عم) دن ١١٤ سنه
اول، بالطيق دكيزينك اوسواحلی باصمه‌سی اوزرينه،

توتونلر وآمبروتلرله برلکده غالیایه دخول ایله ، اسپانیایه قدر ایلریلدن صکره، ایتالیاجهتنه رجعتله، مذکور ایکی قومدن آیریلهرق ، شمالدن ایتالیایه داخل، وقبل المیلاد ۱۰۱ تاریخنده قاتولوس ومار- یوس ایله ایتدکلری محاربهده مغلوب وپریشان اولمشلردر. کیمری یاخود کومری (Kimris) اسمیله غالیاده بولنمش اولان قوم قدیمله بر اصلدن بولند- قلری مظنوندر.

**کیمبرلی** (Kimberley) آفریقای جنوبیده امید برونی مستعمرهسنك غربی ( غریقوآلند ) ایالتنده وقاپتوونك ۸٤۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق ( وال ) نهری ساحل یسارندن ۳۰ کیلومترهلك مسافهده و ( اورانژ ) حکومت مستقلهسنك حدودنده ۱۲٤۱ مترهلك ارتفاعده واقع ایالت مذکورهنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۵۹۰ اهالیسی وجوارنده کایتلی الماس واردر. بهر سنه چیقان الماس اوچ درت ملیون انکلیز لیراسی قیمتندهدر. — بو اسمله آوسترالیاده دخی بعض یرلر واردر.

**کیمبروورت** (Kimberworth) انکلترهنك یورق قونتلغنده و (شفیلد)ك ۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۶۰٤۵ اهالیسی واردر.

**کیمپر** (Quimper) فرانسهنك شمال غربی جهتنده وپاریسك ۵٤۹ کیلومتره غربنده و (اوده) ایله (استیر) نهرلرینك ملتقاسنده ( فینیستره ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۱۸۳۳ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، کتبخانهسی ، زراعت جمعیتی ، نهرك اوزرنده لیمانی ، کوزل تفرجگاهلری وبرقاچ مصنع کلیساسی واردر.

**کیمپرله** (Kimperlé) فرانسهنك (فینیستره) ایالتنده و (ایزوله) ایله ( اله ) نهرلرینك ملتقاسنده اولهرق ، کیمپرك ٤٤ کیلو متره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبهاولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، نهرده لیمانی، دمیریولی ، داخلی مکتبی وایشلك تجارتی واردر.

**کیمری** یاخود کومری ( Kmris ) آوروپا اقوام قدیمهسندن اولوب، ابتدا قره دکیزك شمال جهتنده ساکن ایکن، میلاد عیسی ( عم )دن اوچ قرن اول غالیانك ماورای آلپ جهتنه کچهرك، برطاقمی کلتلری طردله، (رین) و (سینه) مجرالری آرهسنده موطن ایتمش؛ بر طاقمی سینه ایله لوآره وادیلری آرهسنده بولدقلری کلتلره قاریشمش؛ برطاقملری دخی ( آلبیون ) یعنی انکلترهیه کچوب، جزیرهنك غرب جنوبی کوشهسنده یرلشمش ایدیلر . بو هجوملرنده ( هوغادارن ) یعنی ( قوتلی هو ) اسمنده بر رئیس و یا حکمدارك تحت قیادتنده ایدیلر. بونلرك آنف البیان ( کیمبر ) قومیله بر اصلدن آیرلمش اولدقلری و غوت یعنی اسکی جرمان اقوامندن بولندقلری مظنوندر . لسانلری کلت لسانندن فرقلی اولوب ، فرانسهده برتانیه سواحلنده سویلنیلان ( آشاغی برتون ) ایله انکلترهده ( والس ) و ( قورنوآی ) خطهلرنده سویلنیلن غال لسانلرنده کیمری لسانك بعض آثار باقیهسی موجوددر. — کیمریان (Cimmériens) اسمیله معروف اولان و ینه قرهدکیزك سواحل شمالیهسنده ساکن ایکن، قبل المیلاد ۶۸۰ تاریخلرنده آسیای صغیره کچهرك، لیدیهیی ضبط ایتمش ، وبر طاقملری جرمانیا و غالیا و برتانیهیهقدر ایلریلمش اولدقلری تواریخ قدیمهده مسطور بولنان قومك دخی بونلرك عینی اولدقلری آکلاشیلیور. بونلرك قراکاق مغارهلرده یاشادقلری دخی آثار مذکورهده مروی اولوب، مملکتلرینه اساطیر یونانیهده اویقو مملکتی نظریله باقیلیردی . قریم اسمنكده اهالئ قدیمهسی بولنمش اولان بو قومك اسمندن مأخوذ اولدیغی آکلاشیلیور.

**کیمون** (Cimon) یونان قدیمه آتنه جمهوریتنك الك مشهور سردارلرندن اولوب، میلتیادك اوغلی ایدی . میلاددن ٤۸۰ سنهاول ایرانیلره قارشی ( سالامینه ) غالبیتنی قزاندقدن صکره، بتون یونان دونما وعسکرینه عمومی قوماندان تعیین اولنمش؛ وقبل المیلاد ٤۷۰ تاریخنده آناطولینك پامفیلیا خطهسنده ایران عسکر ودونماسنی مغلوب ایدهرك، آسیای صغیرك سواحلندهکی یونان مستعمرهلرینی سربست براقق و آطهلر دکیزینه ایران دونماسی کیرمهمك شرطلرینی حاوی برمعاهدهعقد ایتمش ایدی. مشهور (پریقلس) ایله بینلرنده رقابت بولنمغله، ٤٦۱ تاریخندهمرقومك

نفوذیله نفی ایدلمش ایكن، ٤٥٦ ده آتنه‌یه جلبله، رأس حكومته انتخاب اولنوب، اسپارته‌لیلرله مصالحه وقبریس جزیره‌سنه دونتماسوق ایده‌رك، (كیتیوم) قصبه‌سنی محاصره ایتمكده ایكن، ٤٤٩ ده وفات ایتمشدر. پك حقانیتلی وكریم بر ذات اولوب، عموم اهالینك محبتنی قزانمش ایدی.

**كین** { (Gignes) فرانسه مشاهیر مستشر- قیندن اولوب، ١٧٢١ تاریخنده (پونتوآزه)ده طوغمش، و ١٨٠٠ ده پارسده وفات ایتمشدر. لسان سریانی معلمی، حافظ كتب و آقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ و چین لسانته دخی واقف اولوب، چین و چینجه‌یه دائر بعض كتابلر یازمشدر. الك مهم اثری هونلرله تركلر و مغوللرك تاریخنه‌دائر ٥ بیوك جلد اوزره یازمش اولدیغی كتابدر، كه تدقیقات ومطالعات عمیقه‌یی حاویدر.

— اوغلی دخی مستشرقیندن اولوب، چینجه‌دن فرانسزجه ولاتینجه‌یه بر لغت كتابی و سائر بعض آثار یازمشدر. ١٧٥٩ ده طوغوب، ١٨٤٥ده وفات ایتمشدر.

**كینتوس قورتیوس** { (Quintus Curtius, Quinte Curce) لاتین مورخلرندن اولوب، برنجی قرن میلادیده‌یاشامش اولدیغی مظنوندر. بیوك اسكندرك تاریخنه دائر یازمش اولدیغی ومبدئیله بعض اقسامی مفقود اولان اثری تاریخدن زیاده بر حكایه كتابی حكمنده ایسه‌ده، فصاحتی جهتیله آثار مشهوره ادبیه‌دن معدوددر.

**كینساله** { (Kinsale) ایرلانده‌نك (قورق) قونتلغنده و قورقك ٢٢ كیلو متره جنوبنده بر قصبه واسكله اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، كوزل ریختمی، قلعه‌سی و دكیز حماملری واردر.

**كینغامپ** { (Guingamp) فرانسه‌نك («ساحل شمالی» ایالتنده و (سنت بریوق)ك ٣١ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (تریو) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٨٩٥ اهالیسی، داخلی مكتبی، زراعت جمعیتی، ایپلكخانه‌لری، دباغخانه‌لری، كوزل بر مأكولات بازاری واردر.

**كینغستون** { (Kingston) انكلتره‌نك (سوری) قونتلغنده وتامیسه نهری اوزرنده اوله‌رق لوندره‌نك ١٦ كیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٢١٠٧٨ اهالیسی، بیوك بر كلیساسی وتیمارخانه‌سی واردر.

— آمریقانك آنتیل جزایرندن انكلتره‌یه تابع (جامایقه) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده دخی بو اسمله بر شهر واسكله اولوب، ٤٠٠٠٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، خسته‌خانه‌لری، پك ایشلك تجارتی و آنجق نهایت درجه‌ده آغر هواسی واردر.

— آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یوقاری قناده ایالتنده و سنت لوران ایرماغی اوزرنده اوله‌رق (اونتاریو) كولنك شمال شرقی اوجنده دخی بو اسمله بر قصبه‌اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، سفائن حربیه وتجاریه اعمالنه مخصوص حوضلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

**كینوكفال** { (Cynocépales) یعنی «كوپك باشلری» تسالیه‌ده فارساله یعنی چتالجه قربنده وشرق جهتنده بر موقعك اسم قدیمی اولوب، رومالیلرله ماكدونیه حكومتی آره‌سنده وقوعبولان محاربه‌لرك ایكنجیسنه ختام ویرن بیوك جنك ایله مشهوردر، كه بونده روما سرداری فلامینیوس ماكدونیه حكمداری بشنجی فیلیپی میلاددن ١٩٧ سنه اول كلیاً مغلوب ایتمشدی.

**كینه** { یاخود غوینه (Guinée) آفریقا قطعه‌سی سواحل غربیه‌سنك بربیوك قسمنه ویریلن اسم اولوب، بو اسم بر تقسیم طبیعی وجغرافی‌یه مبنی اولمامغله، آفریقانك اوجهتلری ایی بیلنمدیكی وقت آوروپا بحریونی طرفندن ویرلمش اولدیغندن، موضوع‌لهی تمامیله معین دكلدر. اكثریا كینه اسمی سنغامبیا حدودندن یعنی (سیره‌لیونه) قوینندن ساحل ایله متوازیاً غربدن شرقه بیافره كورفزینه‌واورادن شمالدن جنوبه غابون خلیجنه ولب دربادن قونغ سلسله‌جبالنك صرتنه وسائر داخلی جباله‌دك ممتد اولان یرلره ویریلیور. بو اعتباره مبدأ شمال غربیسی ٨°٤٠′ عرض شمالی ایله ١٥°٣٠′ طول غربیده ومنتهای جنوب شرقیسی ٠°٣٠′ عرض شمالی ایله ٧° طول شرقیده واقعدر. بعضلری بو اسمی تعمیله، مماسی ساحل جنوبی

بونجه ١٨° عرض جنوبی‌یه قدر تمدید ایدیورلر. بو تقدیرده گینه بحر محیط آطلاسینك آفریقا قطعه‌سنك غرب جنوبی جهتنده تشکیل ایدیکی وگینه کورفزی دینکله معروف واسع بر کورفزك بتون سواحلی قاپلایوب، جنوبه ناظر اولان قسم شمالیسنه شمالی یاخود یوقاری گینه، وغربه ناظر اولان قسم جنوبیسنه جنوبی یاخود آشاغی گینه دیرلر. آنجق شمدیکی جغرافیه‌ده اورالرینك تقسیماتی بشقه بولده اولوب، اصطلاحات جدیدهٔ جغرافیه‌ده هر بر قسمنك کندینه مخصوص اسمی اولدیغندن، وذاتاً بینلرنده همان هیچ بر وجهله اشتراك ومشابهت اولمیوب، بردن بیان اولنه‌بیله‌جك احوال مشترکه وعمومیه‌لری اولمدیغندن، هر بری حقنده کندی اسمی صره‌سنده وردیکمز معلوماتله اکتفا ایده‌رك. شوراجقده تطویل مقاله حاجت کورمیورز.

**گینه { پورتکیز — سی (Guinée Portuguaise)** } گینه‌نك منتهای شمالیسی ٨° ٤٠´ عرض شمالیدن یوقاری چیقمدیغی معلوم اولدیغی حالده، پورتکیزلیلر سنغامبیا ساحلنده ١٠° عرض شمالیدن یوقاری بولنان بر کوچك مهجرلرینه رسماً بو اسمی ویریورلر. بو کوچك مملکتك ٦١٠٠٠ اهالیسی اولوب، یالکز ٤٠٠ ی پورتکیزلی، ٦٢ سی سائر آوروپالی وقصوری یرلی زنجیلردندر. مرکزی ( بولامه ) در. ینه بولامه اسمیله بر کوچك آطه‌سی دخی واردر.

**گینه { یکی — یاخود پاپوآسیا (Nouvelle Guinée, Papouasie)** } بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده بر بیوك جزیره اولوب، آسیادن معدود اولان ( سونده ) جزائرینی احاطه ایدن دکیزله بحر محیط معتدل آره‌سنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولدیغی حالده، بویی تقریباً ٢٤٠٠ والك کنیش یرنده اکی ٦٦٠ کیلومتره‌در. جزیره خط استوانك جنوبنده بولنوب، الك غربی نقطه‌سی اولان « سلامت » برونی ١٢٨° ٤١´ ٥٠″ طول شرقی ایله ١٠° ٣٤´ عرض جنوبیده والك شمالی نقطه‌سی اولان (غروده هویه) برونی ٠° ١٩´ عرض جنوبیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٦٢ ٧٨٥ مربع کیلومتره اولوب، آوستراليا قطعه‌سی قره اعتبار اولندیغی حالده، کرهٔ ارضك الك بیوك جزیره‌سیدر. اطرافنده بولنان جزائر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٧٩٥٦ مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور. غرب جهتنده دوه بوینی رسمنده بر برزخله جزیره‌یه مربوط آغزی آچیق بر قفا شکلنده بر شبه جزیره‌سی وشرق طرفنده قویروق وآیاق شکلنده اوچ شبه جزیره‌سی واردر. اراضیسنك طبیعته ونباتات وحیواناتنه نظراً وقتیله، اطرافنده‌کی صیغ بوغازلرك قره‌دن عبارت اولمسیله، غرب جهتنده سلب وملوك آطه‌لریله جنوب جهتنده‌کی آوسترالیایه بیتشیك بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. ساحل شمالیسنده مذکور شبه جزیره ایله نفس جزیره آره‌سنده ژیلوتیق اسمیله بیوك بر کورفز بولنوب، بونك منتهای شرقنده ( اورویل ) برونی و(آبزنوه) نهرینك منصبی بولنیور. اورادن شرقه طوغری ساحل گیتدکجه یوکسلوب، ( غوتیه ) جبالك اتکاری لب دریایه قدر اینر، وبر طاقم قویلر تشکیل ایدر، که باشلیجه‌لری ( هومبولد ) و( اسطرلاب ) قویلریدر. بو صوك قویك اوته‌سنده ( فینیستر ) سلسلهٔ جبالی دکیزك ایچنده بر شبه جزیره صورتنده اوزانوب، یکی برتانیه جزیره‌سی قارشیسنه‌دك واصل اولور. بو شبه جزیره ایله ساحل جنوبیده بولنان دیکر شبه جزیره آره‌سنده واسع وآلچق بر اووه ممتد اولور، که انهارك فیضاننده اکثر طرفلری صو آلتنده قالیر. قویروق صورتنده شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولان شبه جزیره ایسه بر صره تپه‌لردن عبارت اولوب، سواحلی یوکسکجه وبرقاچ قویی حاویدر. سواحل جنوبیه‌سنك اکثر طرفلری گاه صودن خارج وگاه آز صو ایله مستور بر صره قیالرله محاطدر. بو طرفدن آوسترالیانك ( یورق ) شبه جزیره‌سنك اوجنه تقرب ایدوب، آره‌لرنده ینه بویله صیغلر وقیالرله مسدود اولان ( تورس ) بوغازی بولنیور.

جزیره‌نك ایچ طرفی تمامیله معلوم ومکشوف دکل ایسه‌ده، بوینجه بر طاقم سلاسل جبال ممتد اولدیغی معلوم اولوب، بونلردن برینك جزیره‌نك منتهای غرب شمالیسنده واقع شبه جزیره‌ده بولنان اوجی ٢٩٠٢ متره ارتفاعی اولان (آرفاق) طاغنی تشکیل ایدیور. جزیره‌نك وسطلرنده چوق

دها يوكسك طاغلر بولنوب، يكى كينه هندستانك
هيمالايه جباليله آمريقانك ( آند ) جبالى آره‌سنده
كرهٔ ارضك نصفى ديمك اولان مسافه‌نك اك مرتفع
بريدر. خط استوايه اولان قربيتيله برابر، ذروه
لرى سرمدى قارلرله مستور طاغلر بولنيور.
بونلردن آوروپاليلرك (شارل لويى) تسميه ايتدكلرى
سلسله ٤٠٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولوب،
ذروه‌لرى ٥٠٠٠ متره‌دن يوكسكدر. بونك غرب
جهتنده هنوز تحقيق اولنمامش بر طاقم طاغلر
بولنوب، بونلرك مذكور ( فينيستره ) طاغيله
ارتباطى واردر، كه مذكور ( اسطرلاب ) ايله
( هوئون ) كورفزلرى آره‌سنده ٣٥٠٠ متره‌يه
قدر ارتفاع كسب ايدر. بونك شرق جهتنده (اوون
استانلى ) طاغى ممتد اولوب، ٤٠٢٤ متره ارتفاعى
واردر. مياه جاريه‌سى پك چوق اولوب، ساحل
جنوبيسنده‌كى پاپولر كورفزينه دوكيلن ومنصبنده
واسع بر داليه ايله برقاچ آطه تشكيل ايدن ( فلى )
ايرماغى انهارينك اك بيوكيدر. بونك مجراسى ٨٠٠
كيلومتره‌دن اوزون، اولوب، منصبندن ٦٥٠
كيلومتره يوقاريده ( آليسه ) اسميله خيلى بيوك بر ديكر
نهر دخى دوكيلور. (ژيلونيق) كورفزى كنارينه
دوكيلن (آمبرتوه) نهرينك دخى تشكيل ايتديكى
داليه خيلى كنيش اولوب، آنجق مجراسى هنوز
كشف اولنمامشدر. يكى كينه‌يه ملحق وسواحلى
قربنده واقع بر چوق جزاير منفرده و مجتمعه
بولنوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: شمال غربى
جهتنده پاپو جزايرى بولنيور، كه اك بيوكلرى وايجو،
سالاواتى وميسول آطه‌لريدر؛ ژيلونيق كورفزنده
( ژوبيه ) و ( ميسوره ) آطه‌لريله بر چوق جزاير
صغيره، ساحل شماليسنك آچيقلرنده ( شوتن ) ايله
( داميه ) ونام ديكرله (روق) بولنيور؛ جنوب
شرقى جهتنده‌كى شبه جزيره ايكى طرفدن آطه‌لرله
محاط اولوب، اك بيوكلرى (انتروقستو) و(مورسى)
جزاير مجتمعه‌سيدر، كه برنجيلرى (غوشن) وايكنجيلرى
( چين ) بوغازيله ساحلدن آيرلمشدر؛ دها شرق
جهتنده ( كيرويرابى )، ( مايو ) و ( لويسياده )
جزاير مجتمعه‌سى بولنور. ساحل جنوبينك قار-
شيسنده بولنان آطه‌لرك چوغى تشكلات مرجانيه‌دن
اوله‌رق كوچك ايسه‌ده، قره‌يه پك يقين اولان
( فردريق هنرى ) جزيره‌سى جمله‌نك اك بيوكى
اولديغى كبى، غرب جنوبى جهتنده‌كى واسع وآچيق
كورفزك اورته‌سنده‌كى (آرو) ودها غربى جهتنده‌كى
(كى) آطه‌لرى دخى ذكره شايان‌در. قسم شماليسنده
تشكلات بركانيه علاماتى كوريلوب، بو صوك ايكيوز
سنه ظرفنده آلتى كره بركان پاتلامه‌سى و شدتلى
حركت ارض كبى حاللر وقوع بولمشدر.

يكى كينه‌نك هواسى، عرضنه نسبتله، معتدل
اولوب، ميزان الحراره ٣٩ درجه‌يى تجاوز ايتمز.
درجهٔ وسطيسى ٢٧ ايله ٣٢ آره‌سنده‌در. اك
صيجاق آيى شباط واك سرينى آغستوسدر. طاغلرينك
ارتفاعى حسبيله روزكار هر خانغى طرفدن اسسه،
حامل بولنديغى رطوبتى ترك ايتمكله، ياغمورلرى
پك چوق اولوب، هله كيجه‌لرى همان دائما ياغار.
تشرين ثانيدن نيسانه قدر شمال شرقى، و مايسدن
تشرين اوله قدر جنوب غربى روزكارى اسوب،
برنجيسى جزيره‌نك مائلهٔ شماليه‌سيچون ياغمور ومائلهٔ
جنوبيه‌سيچون قوراقلق، و ايكنجيسى بالعكس مائلهٔ
جنوبيه‌سيچون ياغمور ومائلهٔ شماليه‌سيچون قوراقلق
موسمى ايسه‌ده، بحق قوراقلق يكى كينه‌ده هيچ
بر وقت حكم سورمز. فرطونه وبوره‌لرى دخى
چوق وصيقدر. شمال جهتنك هواسى دها صاغلام
اولوب، جنوب جهتنده رطوبتله بطاقلقلرك كثرتندن
بعض يرلرده هوا آغيردر. مملكتده مخصوص
صيتمه‌لى بر نوع ديزانترى خسته‌لغى حكم سورر.
ياغمورلرك كثرتيله حرارت نباتاتك پك زياده نشو
ونما بولمسنى منتج اولوب، اكثر طرفلرى افلاكه
سرچكمش اشجار مختلفه‌يى حاوى صيق اورمانلرله
مستوردر. طوپراغى او قدر منبتدر، كه نباتات
مضره‌دن تطهيرله سطحى ايشلنمسى كليتلى محصولات
آلمق ايچون كافيدر. آنجق اهاليسى تنبل ونيم
وحشى برحالده بولنمغله، طبيعتك بونعمت فوق العا-
ده‌سندن پك آز استفاده ايده بيلوب، طاتلى برنوع
بتاته، شكر قامشى وموز كبى جزئى شيلرله قناعت
وباشليجه خدايى نابت ميوه‌لر وكوكلرله تعيش ايدرلر.
جنس نباتاتجه يكى كينه آسيايه مربوط اولان
( مالسيا ) جزايريله آوستراليا آره‌سنده بر خط
واصل حالده اولوب، شمال جهتنك نباتاتى اك زياده
مالسيا وجنوبده‌كيلر آوستراليا نباتاتنه مشابهدر؛

و بو ايكنجى قسمنده آقاسيا واوقاليپتوس آغاجلرى چوقدر. حيواناتجه ايسه تماميله آوستراليايه تابع اولوب، بونك دخى ذات الثديه حيواناتى (قانغورو) دينلن حيوانك اجناسندن وعلى الخصوص بورايه مخصوص اولان وآغاج داللرنده ياشايان بر جنسيله برجنس يبانى طاموز وقاريجه بر بعض حيوانلردن عبارتدر. آنجق طيورپله بوجكلرى چوق وپك كوزل اولوب، جنت قوشى دينلن وكوزللكده بيانند اولان قوش همان بوآطه يه مخصوصدر. طيورينك ٦٠ نوعى صايلمشدر. كابك وسائر بوجكاربنكده پك كوزللرى بولنيور. حيواناتزاحفه سىده چوقدر. معادنى حقنده هنوز تحريات اجرا اولنميوب، آنجق انهارينك سوروكلديكى طوپراقلرده آلتون ريزه لرى بولنديغنه نظراً بومعدنك موجود اولديغنه حكم اولنيور.

يكى كينه نك مقدار اهاليسى بالطبع مجهول اولوب، ياريم مليون قدر تخمين اولنيور. بونلرى برقاچ جنسيته تقسيم ايتمكه چاليشلمشلرسه ده، اساساً اهالئ اصليه (پاپو) دينلن جنسه منسوب اولوب، بو جزيره بو جنسك اصل وطنى اولمغله، (پاپو آسيا) اسميله دخى معروفدر. شمال غربى جهتنده اوته دن برى ملاييلر يرلشوب، برطاقلرى آيريجه و خالص حالنده ياشامقده ايسه ده، برطاقلرى ده پاپولرله اختلاط و ازدواج ايده رك، ملز بر جنس توليد ايتمشلردر. كذلك جزيره نك سواحل جنوبيه سنده آوستراليالیلر وسواحل شرقيه سنده پولينسياليلر اسكيدن برى وقت وقت وطاقم طاقم كلوب يرلشه رك، وپاپولرله برلشه رك، ملز قوملر وجوده كتيرمشلردر. نسبةً مدنى اولان سواحل پاپولرينك بو اختلاطلرينه قارشى طاغلرده وحشى حالنده قالمش اولان و (آرافوره) تسميه اولنان پاپولر خالص بر حالده قالوب، سيماى اصليلرينى محافظه ايتمش اولدقلرندن، بعض سياحلر بونلرى دخى آيرى برجنس ظن ايتمشلردر. يكى كينه ليلر عموميت اوزره جسور آدملر اولوب، قبائل بيننده محاربه لر اكسيك اولماز. وقتيله ظن اولنديغى قدر وحشى اولميوب، سواحلده كيلر زراعتله وبعض قباصنعتلرله دخى اشتغال ايدرلر. هله كميجيلكده بيوك مهارتلرى اولوب، اوپلش كوتوكدن عبارت اولان كوچك قايقلريله اوزاقلره قدر كيدرلر. مذهب وآيينلرى مجهول اولوب، آنجق عمومى بعض قبيله لرى كورلديكندن، بونلرك معبد، وطوپراق وآغاج وطاشدن قبا بعض بيوك هيكللرينك معبود وصنم اتخاذ اولنديغى مظنوندر. غرب شمالى سواحلنده كى ملاييلر ايسه مسلماندر. پاپولرك ايچنده انسان اتى ير قبائل بولنديغى دخى محققدر. شرق جهتنده كى ملزلر كرك لسان واخلاقجه وكرك سيماجه پاپولردن زياده پولينسيا اهاليسنه مشابهدرلر. يكى كينه ليلر باشليجه محصولات نباتيه ايله بسلنيرلرسه ده، باليق، آو اتى، ميديه، وبعض بوجكلر دخى يرلر. تعدد ازواج عندلرنده مساغ اولوب، قاريلره پك خوار نظريله باقر، وخدمات شاقده قوللانيرلر.

يكى كينه نك ١٣٨°٤٠′ طول شرقيه قدر اولان قسم غربيسى اسماً فلنكه تابع اولوب، دولت مشاراليها اوراده يالكز تجارتى تأمين ايچون، آره صره سواحلى قارشيسنه بر سفينهٔ حربيه كوندرير. قسم شرقينك جنوب طرفى ينه اسماً انكلتره نك مستملكاتندن اولوب، شمال طرفنه ده اخيراً آلمانيه دولتى ادعاى مالكيته قالقيشمشدر. يكى كينه جزيره سنك سواحل شماليه سى ١٥٢٦ تاريخندن اعتباراً اون آلتنجى قرن ميلاديده اسپانيه وپورتكيز بحريونى طرفندن كشف اولنوب، ١٦٠٦ ده اسپانيه لى قپودان (قورس) بو جزيره ايله فلنك جديد آره سنده بولنان واليوم كندى اسميله تسميه اولنان بوغازى وسواحل جنوبيه سنك بر قسمنى دخى كشف ايتمش ايسه ده، بو كشفى اسپانيا دولتى طرفندن سر ومكتوم طوتيلوب، بعده اونودلمغله، اخيراً ميدانه چيقديغندن، برچوق وقت يكى كينه يه فلنك جديدك بر پارچه سى نظريله باقلمش؛ وآنجق ١٧٧٠ ده مشهور قپودان قوق ايلك سياحتنده بو بوغازى كشفله، يكى كينه نك آوستراليادن آيرى بر بيوك جزيره اولديغى عالمه طانيتديرمشدر.

**كينه كورفزى** { بحر محيط آطلاسينك (Golfe de Cuinée)

آفريقا قطعه سنك غرب جنوبى جهتنده تشكيل ايتديكى واسع بر كورفز اولوب، شمالاً وشرقاً كينه سواحليله محاط اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر. مثلث الشكل واسع بر كورفز اولوب، سواحلنده بر قاچ كنيش وآچيق قويى واردر، كه الك معتالرى (نيجر) نهر عظيمى منصبنك ايكى طرفنده بولنان (بنين) و(بيافره) قويلريدر.

ایکنجیسنك ایچنده ساحله قریب اسپانیایه تابع ( فرناندوپو ) جزیره‌سیله دخی آچیقده وبونك جنوب غربی جهتنده پورتکیزه تابع پرنس، سان تومه وآنوبون آطه‌لری بولنیور. شمال غربیدن کلن برآقنتی کینه کورفزینی طولاشه‌رق جنوبه طوغری ایندر. بو کورفزك کندینه مخصوص بر طاقم شدتلی فرطونه‌لری واردر، که اکثریا اوچ درت ساعتدن زیاده دوام ایتمزسه‌ده، پك شدتلی روزکار ویاغمور ویلدیریملرله آنسزین ظهور ایتدیکندن، کمیجیلری دوچار حیرت و دهشت ایدر. بو فرطونه‌لردن صکره هوا حامل بولندیغی الکتریقی غائب ایدوب، خفیف وسرین اولور.

**کیوك خان** { چنکیز خانك توروني واوکتا قاآنك اوغلی اولوب، ٦٣٩ تاریخنده پدری فوت اولدیغی زمان، روسیه ومجارستان جهتلرنده فتوحاتله مشغول اولمغله، مغوللرك عادتی اوزره، اوچ سنه والده‌سی ( توراکینا ) خاتون حکم سوردکدن صکره، ٦٤٢ تاریخنده کندیسی بالفعل حکمدار اولمش؛ وپدرینك چینده باشلامش اولدیغی فتوحاته دوام ایتمش ایسه‌ده، یالکز بر سنه ایله بر قاچ آی حکومت سوروب، ٦٤٤ ده سمرقند حدودنده وفات ایتمشدر.

**کیوکوك** { ( Keokuk ) ممالك مجتمعه‌نك ( یووه ) جمهوریتنده ویووه‌نك ١٦٥ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق میسیسیپی ایرماغی مجراسنك یوقاری طرفنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مکتب طبیه‌سیله سائر مکاتبی، خسته‌خانه‌سی، نهر مذکورده کوزل لیمانی و ایشلك تجارتی واردر.

**کیومرث** { اساطیر ایرانیه‌یه کوره ایرانك برنجی حکمداری وپیشدادیان سلاله‌سنك رئیسی اولوب، بوکا ایلك یارادیلان ودها طوغریسی الك اول تأسیس دولت ایدن آدم نظریله باقرلردی. اسمی زند لساننده « بیوك آدم » معناسنی افاده ایدر. حیوان پوستی کییوب، دیولرله و یبانی حیوانات ایله پنجه‌لشدیکی، واوغلی (سیامك) بو جداللرك برنده مقتول اولمغله، توروني (هوشنك) کندیسنه خلف اولدیغی « شهنامه » ده مسطوردر.

**کیوه** { ازمید مستقل متصرفلغنده وازمیدك ٥٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق صاغدن سقاریه ایرماغنه دوکیلان براوفق چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. — کیوه قضاسی شمالاً آطه بازاری، غرباً نفس ازمید وقره مرسل قضالریله، جنوباً خداوندکار، شرقاً دخی قسطمونی ولایتلریله محدود اولوب، آق حصار وطراقلی ناحیه‌لریله برابر ١٠٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی آز عارضه‌لی و پك منبت اولوب، ذخیره وسائر محصولاتی وکوزل مرعالری واردر. سقاریه ایرماغی قضانی اورته‌سندن شق ایدر. حیدرپاشادن بدأ ایدن آناطولی دمیر یول خطی دخی قضانك اورته‌سندن کچر.

**کیوتیره** { ( Guillotière ) فرانسه‌ده لیون شهرینك برمحله‌سی اولوب، شهر مذکورك قارشیسنده و ( رونه ) ایرماغنك صول کنارنده واقعدر. برچوق ایپك واجزاء کیمیویه فابریقه‌لریله ٣٨٠٠٠ اهالیسی واردر.

**کییوم** { یاخود کویوم ( Guillaume ) بو اسمله قتولیکلرك اوچ عزیزی واردر:
برنجیسی ابتدا آکیتانه پرنسی اولوب، فرانسه‌یه دخول ایتمش اولان مجاهدین اسلامه قارشی حرب ایتمکله، ایمپراطور شارلمان طرفندن تولوزه قونتی وآکیتانه دوقه‌سی عنوانلرینه نائل اولمش؛ و٨٠٨ تاریخنده دنیادن چکیله‌رك، تأسیس ایتدیکی بر مناستره قپانمش؛ و ٨١٢ ده وفات ایتمشدر. مایسك ٢٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.
— ایکنجیسی فرانسز زادکانندن اولوب، کنجلکنی سفاهتله کچیردکدن صکره، توبه‌کار اولوب، اهل صلیب میاننده قدسه کیتمش؛ وعودتنده (ملاواله) مناسترینه چکیله‌رك، ١١٥٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. شباطك ١٠ نده یورطیسی اجرا اولنور.
— اوچنجیسی (بورژه) باش پسقپوسی اولوب، ١٢٠٩ ده وفات ایتمشدر. شباطك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

**کییوم** { [ بو اسمده اولان انکلتره وآلمانیه حکمدارلریچون «ویلیام» و «ویلهلم» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله. ]

( حرف الکافك صوکی )

# ل



**لآلی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب ، صاروخان سنجاغنده ایدی. مشهور کمال پاشا زاده‌نك درسندن استفاده ایتمشدی. شو مقطع اونکدر:

خیال خرده فکر ایت وصف دندانده دلدارك
لآلی تا که نظمك اوله در وکوهر مکنون

**لاب** { نوبه‌ده بر یر اولوب، وقتیله سیاه کوله و خلایق اخراجیله معروف ایدی . حتی کافور اخشیدی دخی اورادن ایدی .

**لابرادور** { (Labrador) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك منتهای شرقنده بیوك برشبه جزیره اولوب، شرقاً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً هودسون بوغازیله، غرباً هودسون کورفزی ودهاطوغریسی دکیزیله محاط ومحدوددر. حدود جنوبیه‌سی اراضیٔ خالیه‌ده بولنمغله، پك ده معین دکل ایسه‌ده، هودسون دکیزینك منتهای جنوبنده واقع جامس کورفزینك منتهای جنوبندن ( سنت لوران ) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجه قدر بر خط مستقیم چکلدیکی حالده، بو خط موهومه لابرادورك حدود جنوبیه‌سی نظریله باقیله بیلیر . بو حدود داخلنده ٤٩° ایله ٣٠′ ٦٢° عرض شمالی و ٥٧° ایله ٨١° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، عرضاً همان بیوك برتانیه‌یه معادلدر. غیر منتظم بیوك برمثلث صورتنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٠٠٠٠٠ ودیکر بر تخمینه کوره ١٣٧٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولمغله، فرانسه‌نك ایکی مثلندن زیاده وبلکه ایکی بچق مثلی وسعتنده‌در. شرق جنوبی جهتندن (بل ایسل) بوغازیله (ترنو) جزیره‌سندن آیرلمش ، و جنوباً قناده‌نك کبك ایالتیله محدود اولوب، سائر طرفلردن اکثریا منجمد حالنده بولنور دکیزلرله محاطدر . ساحل شمالیسنده یعنی هودسون بوغازنده (اونغاره) اسمیله بیوك بر کورفزی و ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده ( موسکیتو ) اسمیله اوزون بر قویی واردر.

اراضیسی دوز وچپلاق اولوب، غروئنلاند سواحلندن و یافن وفوقس بوغازلرندن اینه‌رك سواحلك اوکنده بیغیلان بوز کتله‌لری وقطب شمالیدن بر مانعه تصادف ایتمکسزین اسن صوئوق روزکارلر بو اراضیٔ واسعه‌یی ناقابل اسکان اوله‌جق بر حالده بولندیریور. سواحلده و دره وکوللرنده بوزلر آنجق اغستوس آینده اریمکه باشلارلر. شبه جزیره‌نك ایچ طرفی بدی سکز یوز متره یوکسکلکنده بر یایله اولوب، برچوق کنیش کوللری حاویدر . یاغان قارلرك کلیتی میاه جاریه‌سنك کثرتنی موجب اولوب، مذکور کوللرك آیاقلری حکمنده بر چوق نهرلر کوللردن کوله دوشه‌رك، و مجرالرنده بر طاقم شلاله وسرعتلی اینیشلر تشکیل ایده‌رك ، سواحله اینر. طوپراغی اکثر یرلرنده چپلاق غرانیت قیاسی وغیر منبت بعض اتربه‌دن عبارت اولوب ، سیرك اوله‌رق اکری بوکری بعض بودور آغاج وچالیلر وتك توك یبانی پرنج اوتی کبی برطاقم اوتلر کوریلور. شبه جزیره‌نك شرق و شمال جهتلریله ایچ طرفی بو حالده اولوب، حتی بو حالی کورن بعض سیاحین لابرادورك هیچ بر وقت قابل سکنی اوله‌میه‌جغنه حکم ایتمشلردی. مع هذا هودسون دکیزی سواحلیله

سنت لوران ایرماغی حوضه‌سی یعنی شبه جزیره‌نك غرب وجنوب جهتلری بسبتون بو حالده اولمیوب ، اورالرینك بعض محصولات ویرر طوپراغی ودها ممكن التحمل هواسی واردر . اورالری هواجه نوروجدن دها سرت ایسه‌ده ، طوپراغجه مملكت مذكوره‌یه مرجحدر. بناءً علیه هر نه قدر شمدیكی حالده شبه جزیره‌نك اهالیسی قیشین قار وطوپراقلر آلتنده دلیكلرده یاشایان اسكیمولردن عبارت ایسه‌ده، ذكر اولنان غرب وجنوب جهتلرینك بر كون كركی كبی مسكون ومعمور و مدنی بر مملكت حالنه كچمسی مأمولدر . سواحلنده بالیغك وطوپراغنده معادن مختلفه‌نك كثرتی‌ده بوكا استعداد ویریور. كوللرینك اك بیوكلری : میستاسینی، نیچقوئون ، قانیپوسقاو، آبیوقاقومیچ ، اوقلر (یعنی براق صو) وسائره‌در. انهارینك ده باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق : رونتس، ایست من، غربت وهال ریور ( یعنی بیوك بالنه ایرماغی )، قوتسوآق ، جورج ریور وسائره‌در .

ذكر اولنان جنوب وغرب جهتلرنده قیشین صوئوق زیاده ایسه‌ده، قار یاغمدیغی وقت هوا آچیق ودائما یابس اولوب، صحته نافعدر. یازین دخی حرارت تدریجاً آرتوب، معتدل صورتده بولنور . شمال وشرق جهتلرنده ایسه طقوز آی متمادیاً قیش شدتله حكمنی سوروب، میزان الحراره تحت الصفر ٤٤ درجه‌یه قدر اینر، وهوا اكثریا سیسلرله مملو بولنور. حزیرانده بردن بره یازه كیریلوب، چوق دفعه بركونده میزان الحراره كلی فرق ایده‌رك ، صفردن یوقاری ٣٨ درجه‌یه قدر چیقار! ایلوله قدر اوچ آی سورن بوقیصه وصیجاق یاز موسمنده سیوری سینكلر انسانه نفس آلدیرمیه‌جق درجه‌ده چوغالیر؛ قارلرك اریمسندن نهرلر طاشوب، اورته‌لق صو آلتنده قالیر، وبطاقلقلر چوغالیر؛ اورانك یكتا واسطهٔ نقلیه‌سی اولان قیزاق ایشلمز اولور، وبشقه یول دخی یوقدر. بناءً علیه، او دهشتلی اقلیمك قیشی او درجه برودتیله برابر یازینه مرجحدر . لابرادورك ٥٦° وحتی ٥٧° عرض شمالی‌یه قدر اولان یرلرنده اشجار حاصل اولوب، اوندن یوقاری یالكز اكری بوكری بعض چالیلر بولنور، وطوپراق قارله مستور اولمدیغی وقت كول رنكنده برطاقم یوسونلرله تستر ایدر.

اقلیم وهواسنك بو شدتیله برابر لابرادورك حیوانات وحشیه‌سی وعلی الخصوص دریلری كورك اعمالنه یارایان حیوانلری چوق اولوب، تیلكینك بیاض، صاری، سیاه و هپسندن مقبول اولان كومشیسی، آیینك بیاض و سیاه وبوزی، سمور، قوندوز، زرداوه، صو سموری، صیغین، رن، قورت، مسك فاره‌سی، كیربی و سائره بولنور. ترنو كوپكی دینمكله معروف اولان ایری جنس كوپك اسكیمولرك رفیق غیر مفارقی اولوب، قیزاق چكمه‌ده ویوك قالدیرمه‌ده دخی قوللانیلیر. بوكوپك قوتلی ومشقته وآجلغه متحمل بر حیوان ایسه‌ده، پك سرت ومعند اولدیغی جهتله، قوللانلمسی كوجدر. سواحلده مورینه وآنی بالیغیله سائر بالیق انواعی بولنوب، یازین هر طرفدن بالیق صیدیچون كیلر طوپلانیر؛ وهر سنه ٢٥ ملیون فرانق قیمتنده بالیق چیقار. سواحلك قارشیسنده‌كی كوچك آطه‌لر صو قوشلریله مستور كوریلور.

اهالیسی آوروپالی واصل آمریقالی ایله اسكیمودن مركب اولوب، اصل آمریقالیلر: ماسقاپی، اوتاوه وطاغلی اوله‌رق اوچ طائفه‌یه منقسمدرلر. بو اوچ طائفه‌نك برنجیسی یالكز ٢٨٦٠ كشی اولدقلری حالده ٨٥٠٠٠٠ مربع كیلومترەلك اراضیده طاغنیق بولنیورلر. دیكر ایكی طائفه دخی آنجق بیكر كشی قدر اولوب، بونلر داخلده‌كی كوللر كنارلرنده وبتون اراضیٔ وسطیه‌ده جولان ایدر، وهودسون دكیزی سواحلنه قدرده اینرلر. اكثری اسماً اولسون خرستیانلغی قبول ایدوب ، قناده فرانسزجه‌سنی سویلرلر. اسكیمولر لابرادورك شمال وشمال شرق جهتلرنده یعنی اك شدتلی صوئوقلرده یاشایوب، مقدارلری آنجق ١٢٠٠ كشی‌یه بالغ اولور. بونلر پروتستانلغی وانكلیز لسانی قبول ایتمشلردر. آوروپالیلر ایسه شبه جزیره‌نك جنوب و شرق طرفلرنده بولنوب ، قناده فرانسزلریله انكلیزلردن مركب اولدقلری حالده، كورك ایچون حیوان آولامغه وبالیقجیلغه مشغولدرلر. عموم اهالیسی ١٠٠٠٠ كشی قدر اولوب، ٥٠٠٠ ی اصل آمریقالی، ١٢٠٠ اسكیمو و قصوری انكلیز وفرانسز مهاجرلرندن عبارتدر.

تقسیمات رسمیه‌ده لابرادور شبه جزیره‌سی

اوچه منقسم اولوب، لابرادور اسمی یالکز شرق شمالی ساحانه یعنی اك صوئوق واك آز قابل عمران اولان جهتنه تخصیص اولنمشدر. بتون قسم شرقیسی یعنی اك بیوك جهتی ایسه جالس کورفزینك اوته سنده یعنی غرب جهتنده کی یرلرله برابر «شرق شمالی اراضیسی» نامیله بر سنجاق اتخاذ اولنمشدر. سنت لوران نهری حوضه سنده بولنان واك زیاده قابل عمران اولان قسم جنوبیسی ایسه قناده نك کبك ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله الیوم رسماً لابرادور دینلان یرك صید ماهیدن بشقه هیچ براهمیتی وبر کونه محصولی یوقدر.

**لابرویر** (La Bruyère) فرانسه مشاهیر محررینندن اولوب، ١٦٤٥ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر. یونان قدیم حکماسندن تئوفراستك «خصائل» عنوانلی کتابنی زیاده تقدیر ایدوب، طبع ایتدیرمش؛ وبعده کندیسی دخی بو عنوان ایله بر اثر نشر ایدوب، بو اثری حکیم یونانینك تألیفندن چوق دها مکمل اولمغله برابر، تصویر ایتدیکی اخلاق وخصائلی تطبیقه دخی قالقیشیلوب، هرکس ایستدیکی معنایی ویردیکندن، بیوك بر شهرت قزانمشدر.

**لابوئتی** (La Boétie) فرانسه مشاهیر محررینندن اولوب، ١٥٣٠ تاریخنده دوردونیه نك سارلات قصبه سنده طوغمش؛ وپك کوچکدن اظهار کمال ایدوب، ١٦ یاشنده ایکن کتب قدیمهٔ یونانیه دن برقاچ کتاب ترجمه ایتمش ایدی. یازدیغی کتابلرك اك مشهوری «اختیاری اسارت» عنوانلی اثریدر، که بونکله (مونتنی) نك محبتنی قزانمش ایدی. ١٥٦٣ ده وفات ایتمشدر. اکثر آثاری (مونتنی) طرفندن نشر اولنمشدر.

**لابیرنت** (Labyrinthe) بو اسمله ازمنهٔ قدیمه ده بر آلتنده پك طولاشیقلی ومدخل ومخرجلری زور بولنور بر طاقم مغاره لر وار ایدی، که بعضلری حکمدارخاندانلرینه مدفن وبعضلری معبد اتخاذ اولنوردی. بونلرك اك مشهوری کریدده اولوب، کویا ایچنده (مینوتاوروس) اسمنده یری تیجی بوغاشکلنده غریب بر جانور بولنور، ومجرملر بونك ایچنه براغیلوب، بوجانوره یم اولوردی. مصرده دخی ایکی، مدللیده بر و ایتالیانك (قلوتریوم) شهرنده برلابیرنت وار ایدی.

**لاپ** (Lapes) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه دن طوسقه شعبه سنی ترکیب ایدن اقسامدن بری اولوب، ارکری سنجاغنك نفس ارکری و دلوینه ایله قورولش و برات سنجاغنك دخی آولونیه قضالرنده یعنی (ویوسه) مجراسنك غرب جنوبی طرفنده و چاملرك شمالنده ساکندرلر. لاپلر سائر آرناؤدلردن زیاده اخلاق وعادات قدیمه لرینی محافظه ایدوب، اکثری چوبانلقله کچینیرلر؛ وکوستریشلری اولمدیغی حالده، حربده پك جسور وثباتلی اولوب، دسایس حربیه ده دخی کندیلرینه مخصوص مهارتلری واردر. شعره پك زیاده استعدادلری اولوب، ارککلری حرب ایدرکن، وقایع حربیه یی نظم ایدوب، اوقورلر؛ و قادینلری وفات ایدن اقربالرینه بداههً اویدوردقلری مرثیه لرله اغلارلر. لاپلر بیننده دخی قورولشلیلر شجاعت و مردلکله ممتازدرلر. بونلر اسملرینك مشابهتنه باقه رق قریشدن کلمه اولمق ادعاسنده بولنیورلر.

**لاپاز** [«پاز» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

**لاپروز** (La Pérouse) فرانسه مشاهیر بحریوننذن اولوب، ١٧٨٢ ده آمریقای شمالیده هودسون دکیزنده انکلیزلری ایدنمش اولدقلری مستملکاتدن اخراجه مأمور اوله رق بعض مخاطره لی خدمتلرده بولنمش؛ و ١٧٨٥ تاریخنده اون آلتنجی لویی طرفندن کشفیات بحریه یه مأمور اولوب، «پوسوله» و «اسطرلاب» کمیلریله بحر محیطه چیقمش؛ وچین وجاپون و آوستراليا سواحلنی بر مدت طولاشدقدنصکره، ١٧٨٨ ده کندیسندن خبر آلنمامغه باشلامش؛ وبیهوده تحریسنه کمیلر کوندریلوب، نهایت ١٨٢٧ ده انکلیز قپودان (دیلون) (وانیقورو) جزیره سی ساحلنده مذکور کمیلرك انقاضنی بولمشدر. لاپروزك نشر اولنمش بر سیاحتنامه سی واردر.

**لاپسشته** (Lapsichta) مناستر ولایتنك سرفیچه سنجاغنده کی ناسلیچ قصبه سنك اسم دیکریدر. [«ناسلیچ» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

**لاپسکی** (Lampsaque) بیغامستقل متصرفلفنده و بحر سفید بوغازینك مرمره جهتنده‌کی مدخلی قربنده قلعهٔ سلطانیه‌نك ٣٤ کیلومتره شرق شمالیسنده وکلیبولینك ٣ میل بحری جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی و١ رشدیه ایله ذکور واناثه مخصوص اسلام وروملرك ایکیشر ابتدائیه مکتبی واردر. اطرافنده منبت بر اووه وبونك اطرافنده باغلرله مستور کوزل تپه‌لر بولنیور. پك اسکی بر قصبه اولوب، الك اسکی اسمی (پیتوئسه)در. بعده (لامپساکی) تسمیه اولنمشدی. ازمنهٔ قدیمه‌ده خیلی معمور بولنمشدر.

— لاپسکی قضاسی سنجاغك شمال جهتنده واقع اولوب، جنوباً قلعهٔ سلطانیه مرکز قضاسیله، شرقا بیغا قضاسیله، شمالاً مرمره دکیزیله، غرب شمالی جهتندن دخی بحر سفید بوغازیله محاطدر. برغوس و چارداق ناحیه‌لریله برابر ٨٦ قریه‌یی حاوی اولوب، قسم کلیسی مسلم و١٥٠٠٠ قدری روم وارمنی واسرائیلی اولمق اوزره، ١٢٢٦٣ اهالیسی واردر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قاز طاغی سلسله‌سنه مربوط معدن طاغی، اولو طاغ، کورکن طاغی کبی برقاچ طاغی وارایسه‌ده، بونلردن یالکز اولوطاغك ٩١٢ متره ارتفاعی اولوب، دیکرلرینك ارتفاعی ٥٠٠ متره‌دن آشاغیدر. میاه جاریه‌سی‌ده چوق اولوب، اراضیسی سقی ایدر. الك مهملری برغوس چاییدر. بوقضا اسکیدن بری باغ وباغچه‌لرینك کثرتیله مشهور اولوب، خیلی مقدار شراب چیقاریلیر. سائر محصولاتی: بغدای، آربه، یولاف، مصر، چاودار، بورجاق، داری، سیسام، نخود، بقله، آناسون، زیتون، جوز، کستانه وسائره‌دن عبارتدر. سبزه‌سی‌ده چوقدر. یکرمی بیك قیه قدر توتون دخی حاصل اولور. اورمانلری چوقجه اولوب، چام، میشه، کورکن، قره آغاج، اخلامور وسائر آغاجلر بولنیور. مرعالری کوزل اولوب، حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ٤٤٠٠٠ قیون وکچی، ٤٤٠٠ صیغیر، ٥٣٠٠ مرکب، ٢٥٠ دوه و١٢٠ بیکیردن عبارتدر. داخل قضاده ٤٠ جامع ومسجد، ٣٦ مکتب، ٥ مدرسه، ٢ کلیسا، ١٦٥ دکان ومغازه، ٢ خان، ٨ حمام، ١٠ دکرمن، ٢٥ فرون، ١ اون فابریقه‌سی، ٤ طالیان و٢٨٩ چشمه موجوددر.

**لاپلاته** (La Plata) آمریقای جنوبیده (پارانا) نهرعظیمیله (اوروغوآی) نهرینك بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکلدن اول تشکیل ایتدکاری بیوك برخلیج اولوب، ٦٠° ٤٢´ طول شرقی ایله ٣٤° عرض جنوبیده باشلایه‌رق شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور. مدخلی شمالده‌کی (مالدانودو) ایله جنوب جهتنده بولنان (سان آنطونیو) برونی آره‌سنده ٢٣٠ کیلومتره وسعتنده‌در. اورادن پارانا و اوروغوآیك منصبلرینه‌دك بویی ایسه ٣٠٠ کیلومتره‌در. آنجق خلیج اورادن ایچری (مونتویدئو) شهریله (پونتادلاس‌بیدراس) آره‌سنده طارلاشوب، بر ایکنجی مدخل پیدا ایدر، که اورادن ایچریسی اصل خلیج عد اولنه‌بیلیر. بو ایکنجی مدخلك اکی یالکز ١٠٠ واورادن اعتباراً بویی ٢٠٠ کیلو متره‌در. بوخلیجك صیغلری وصو آلتنده قیالری چوق اولمغله برابر فرطونه‌لری دخی شدتلی اولمغله، سفائن حقنده پك مخاطره‌لیدر. بحرمحیطده سیر ایدن جسیم کمیلر وواپورلر بو خلیجی کچدکدن صکره پارانا ایرماغنده دخی ٣٠٠ کیلو متره یوقاری‌یه قدر چیقیورلر. (دیاز ده‌سولیس) ١٥١٢ تاریخنده بوخلیجی کشف ایتدیکنده، اطرافنده کومش وآلتوندن بر چوق شیلر اغتنام ایتدیکیچون، بونی «کومش نهری» معناسیله (ریو دلاپلاتا) تسمیه ایتمشدی. ساحل جنوبیسنده آرجنتین وساحل شمالیسنده اوروغوآی جمهوریتلری بولنوب، بوایکی دولتك کرسیٔ حکومتلری اولان (بوئنوس آیرس) ایله (مونتویدئو) شهرلری دخی ساحللرنده بولنیور. [«پارانا» و «اوروغوآی» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

— آرجنتین جمهوریتنه دخی بعضاً (لاپلاته جمهوریتی) دینلیر. [«آرجنتین» ماده‌سنه مراجعت.]

**لاپلاته** (La Plata) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ٣٨ کیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان خلیجه

دوكيلن (سانتياغو) نهری منصبنده ایالت مذكو-
رەنك مركزی بر شهر واسكله‌اولوب، ٤٣٤٨٦
اهالیسی، لیمانی، موزەسی، كتبخانەسی، رصدخانه-
سی، متعدد مكاتبی، ایشلك چارشیسی و بر چوق
فابریقەلری واردر. ١٨٨٢ ده تأسیس اولنوب،
سوقاقلری پك منتظمدر، و كیجه‌لری الكتریقله
تنویر اولنور.

**لاپلاس** (Laplace) اعاظم ریاضیوندن اولوب، ١٧٤٩ ده فرانسەنك
قالوادو ایالتنده واقع (بومونت آن اوژ) قصبه-
سنده طوغمش، و١٨٢٧ ده وفات ایتمشدر. ١٩
یاشنده ایكن بر مكتب عسكریده ریاضیه معلمی
اولوب، كوستردیكی اقتدار اوزرینه، بعض مكاتب
ملكیه‌ده دخی معلم نصب، و مجلس معارف
اعضالغنه قبول اولنمش؛ وبیوك ناپولیون زماننده
بر آرەلق داخلیه ناظری اولمش؛ وبعده اعیان
مجلسی اعضالغنه وصكره ریاستنه نصب اولنه‌رق،
نهایت هیئت اعیانه داخل اولەرق، وفاتنه‌دك بو
صفتی محافظه ایتمشدر. (نیوتون)ك اجرام سماویه‌نك
قوهٔ جاذبه ودافعه‌سی حقنده‌كی اصولنی اكمال
واتمام، وبر چوق مقاله وكتابلرله اثبات وتعمیم
ایتمشدر. دها بر چوق كشفیات وتدقیقات فنیه‌یه
موفق اولوب، متعدد جلدلردن مركب جسیم وپك
مقبول تألیفات براقمشدر. آثاری دفعاتله طبع
اولنمشدر.

**لاپونیه** (Laponie) آوروپانك منتهای شمالنده اسقاندیناو شبه جزیره-
سنك قسم شمالیسیله روسیه‌نك شمال غربی جهتندن
عبارت واسعجه بر یر اولوب، شمدیكی حالده روسیه
واسوج ایله نوروج آرەلرنده منقسم اولمغله، هر بر
قسمی بر ایالته ملحق اولدیغندن، لاپونیه اسمی
تقسیمات رسمیه‌یه كیرمیوب، جغرافیای ماضی
اصطلاحاتی صرەسنه چكمشدر. لاپونیه اسمی
اسقاندیناو شبه جزیرەسنك قطب شمالی دائرەسی
داخلنده یعنی ٦٥° عرض شمالیدن یوقاری
اولان یرلرینی وفینلانده مملكتنك ینه دائرهٔ
مذكوره داخلنده اولان یرلریله شرق جنوبی‌یه
طوغری ممتد اولان (قولا) شبه جزیرەسنی
احاطه ایدر. بو وجهله دائرهٔ قطب شمالیدن ٧١°
عرض شمالی‌یه و ١٠° دن ٣٠° ٣٠′ طول شرقی‌یه
قدر ممتد اولوب، جنوباً ملحق بولندیغی درت
حكومتك (یعنی اسوج، نوروج، فینلانده و
روسیه‌نك) دیكر اراضیسیله و اوبر اوچ جهتدن
بحر منجمد شمالی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی
٣٨٥٠٠٠ مربع كیلومتره قدر اولوب، آنجق
٢٥٣٦٥ كشی ایله مسكوندر. اك مسكون یری
نوروجده‌كی قسمی اولوب، اوراده مربع كیلومتره
باشنه ٢ دن زیاده، اسوجده بردن زیاده‌جه
وفینلانده و روسیه‌ده بردن چوق آشاغی آدم
دوشیور. لاپونیه‌یی سائر یرلردن تفریق ایدن
احوال طبیعت اراضیسیله نباتات وحیواناتی اولوب،
اهالیسی اولان لاپونلر ایسه لاپونیه‌نك خارجنده
جوار یرلرده دخی طاغنیق بر حالده بولنیورلر.
لاپونیه‌نك اراضیسی مختلف اولوب، نوروجه
تابع اولان غرب شمالی جهتی طاغلق وسائر طر-
فلری یوكسكجه لكن دوز ویاآز متموج برحالده‌در.
طاغلق جهتنده ساحل ایله متوازیاً ایكی صره طاغلر
ممتد اولوب، آرەلرنده بر طاقم یوكسك یایله‌لر ووادیلر
وبوز درەلری بولنیور. بو طاغلرك اك یوكسكلری
٢١٤٥ و ٢١٠٠ و ١٩١٠ وایكنجی درجه‌ده او-
لانلری ١٢٥٠ و ١٢٠٠ متره ارتفاعلرنده‌در.
بوز درەلرینك اك بیوكی (اسوارتیس) درەسیدر، كه
٤٠ كیلومتره وسعتنده و ٩ كیلومتره بوینده اولوب،
منصبی حذای بحردن پك یوكسك اولمغله، طالغه‌لر
آلتنی یدكجه، جسیم بوزكتله‌لری قوپوب، دكیزه
دوشر و دكیزك ایچنده اوزاقلره قدر یوزوب،
كمیجیلری دهشته دوچار ایدرلر. بو قسمك ساحلی
یوكسك اولوب، قرەلرك ایچنه زیاده صوقلمش
اوزون وطولاشیقلی بر طاقم خلیجلری وساحلك
قارشیسنده یوكسك و طاغلق بر چوق آطه‌لری
واردر. اسوجده‌كی لاپونیه‌نك ساحلی اولمیوب،
غرب وشمال جهتندن نوروج لاپونیه‌سنك طاغلریله
محاط جنوبه طوغری مائل بر بایر صورتنده‌در، كه
مذكور طاغلردن تشعب ایدن وكیتدكجه آلچالان
بر طاقم قوللرله وادیلره منقسم اولوب، هروادیده
بر نهر آقار، وجریاننده بالدفعات توسع ایده‌رك،
بربرینی متعاقب بر چوق كوللر تشكیل ایدر، كه
بونلرك بعضیسنه بر كوللر دیزیسی نامی ویریله‌بیلیر.

بو قسمك اورمانلری پك چوق اولوب، كوللری اورمانلرله محاط اولەرق، اورمانلر ماشيتراق رنكلريله وكوللردەكی انعكاسلريله اورتەلغه غريب بر منظره ويريور. جملەسی بوتنيه كورفزينه دوكيلان نهرلرينك اك بيوكلری: لوله، فينه، قاليكس و فينلانده حدودينی آيران (تورن) ايله بوكا تابع (مونونيو) نهرلريدر. بو اسملرك جملەسنه اسوج لساننده «نهر» ديمك اولان (الف) اسمی منضم اوليور. فينلاندەدەكی لاپونيه دخی همان بو حالده اولوب، آنجق بوراده مائلهٔ جنوبيەدن بشقه، بر مائلهٔ شماليه دخی بولنوب، آرەلرنده بر صره تپەلر بولنديغی حالده، مائلهٔ جنوبيەسنك صولری بالاجتماع ينه بوتنيه كورفزينه دوكيلان (كمس) ايرماغنی تشكيل ايدر. مائلهٔ شماليەسنك صولری ايسه نوروج ايله روسيه حدودی آرەسنده (وارانكر) خليجنه دوكيلن (پاسويغ) نهرينه طوپلانير. بو مائلەده لاپونيه كوللرينك اك بيوكی اولان (اناره) كولی دخی بولنيور. روسيەدەكی لاپونيەنك اراضيسی دها دوز ومع هذا يوكسك اولوب، سواحلی صرب ومرتفعدر، واچريسنك كوللری ونهرلريله صولاق وبطاقاقی يرلری پك چوقدر. بو قسم باشليجه قولا شبه جزيرهٔ عظيمەسندن عبارت اولوب، قسم غربيسنده بحر منجمد شماليه دوكيلن (قولا) نهری، وشمالدن بحر مذكوره جنوبدن دخی شمالی آق دكيزك (قاندالاقه) كورفزينه دوكيلور آياقلری اولان (ايماندره) كولی بولنيور.

لاپونيەنك اورمانلق اولميان جهتلرينك وعلی الخصوص قسم شماليسنك طوپراغی چيلاق قيالردن وغير منبت چوراق يرلردن وحزن انكيز اولەجق صورتده بر برينی متعاقب يكمنظر اراضیٔ متموجەدن وصاريمتراق كوللردن عبارت اولوب، اوچ درت آی سورن ياز موسمنده روزكاردن اك زياده محفوظ يرلرنده اكری بوكری بر طاقم بودور آغاجلر وچاليلر ويا ديكنلر بولنيور. طقوز آی دوام ايدن قيش موسمنده ايسه طوپراغيله منجمد كول ونهرلری كاملاً قار آلتنده قالوب، اورتەلق دهشت انكيز بر كفنه بورلنمش كبی كورينور. عموم لاپونيه اراضيسنك يوزده ٣٨ ی اورمانلق، ٣٢ سی كول وبطاقالق، ٣٠ ی ده طاغلقدر.

روسيه وفينلاندەدەكی لاپونيەنك همان هيچ يازی اوليوب، آغستوسده صولر اريور اريمز يكيدن طوكمغه باشلار. اسوجدەكی لاپونيەده يازين ميزان الحراره ١٥ درجەيه قدر چيقار. نوروجدەكی لاپونيەنك ايسه، عرضاً دها يوقاری اولمسيله برابر، سواحلی مشهور (غولف استريم) آقنديسنك واكثريت اوزره اسن جنوب غربی روزكارينك تأثيريله هواسی چوق دها معتدل اولوب، ميزان الحراره كانون ثانيده تحت الصفر ١٥ دركەدن آشاغی اينمز و حد وسطيسی ٥ دركەدر. يازين ايسه صفردن يوقاری ٢٨ و ٣٠ درجەيه قدر چيقار آنجق طاغلره چيقلدقجه بالطبع برودت آرتوب، سرمدی قار وبوزلره تصادف اولنور. كوللری چوق اولان ايچ طرفلرنده يازين قار وبوزلر اريمكه باشلار باشلاماز هوا بيوك و پك مزعج سيوری سينكلرله طولار. اك جنوبی جهتنك حزيراندەكی اك اوزون كونی وكانون اولدەكی اك اوزون كيجەسی ٢٤ ساعت اولوب، بو ايكی موسمك برنجيسنده كونشك غروبيله طلوعی وايكنجيسنده طلوعيله غروبی آرەسنده آنجق بر ايكی دقيقه كچر. اك شمالی جهتنده ايسه يازين ايكی بچق آی كونش اصلا غروب ايتميوب، ٧٥ كون دوام ايدر اوزون بر كوندوز؛ وقيشين ينه ايكی آی كونش افقده اصلا كوزيكميوب، ٧٥ كون سورر اوزون بر كيجه اولور. بو كيجەنك ظلمت دائمەسی دهشتنی قارلره انعكاسله زياده پارليان مهتابلر ورنكارنك نورلر صاچان فجر شماليلر تعديل ايديور. بويله بر اقليم و هواده بولنان بر يرك نباتات و محصولاتنجه نه حالده بولنەجغی معلوم اولوب، مع هذا برنجی درجەده اسوجه وايكنجی درجەده فينلانده وروسيەيه تابع لاپونيەده برخيلی اورمانلر بولنوب، اك جنوبی جهتلرنده چام ودها شمالده قاين وسكود آغاجلری بولنيور، و شماله طوغری چيقلدقجه، آغاجلر كسب ندرت ايتمكله برابر، بويلری دخی كوچولوب، بو دور حالنه كچر، اسوج لاپونيەسنده مايس اواخرندن ايلول ابتدا- لرينه دك ميزان الحراره صفردن يوقاری ١٥ درجەلرنده بولنمغله، برر مقدار آربه وچاودار

وبولاف اکیلوب، اکثریا محصوللری آلنیر، وبعضاً يشيل اوله‌رق حيوانلر ايچون کسيليرر. پتاته دها ايی يتيشوب، الك باشلی غداليدر. بو وجهله محصولاتی اهالیسنك معیشتنه کافی اولمیوب، روسیه وآمریقادن ذخیره ادخال اولنور. طوته مشابه بر میوه ویرر بوکرتلن جنسندن بعض آغاجلری ده واردر. نوروج لاپونیه‌سنك هواسی دها معتدل اولمغله برابر، اورمانلری آز و محصولاتی یوق حکمنده‌در. حیوانات وحشیه‌سی: قورت، آیی وتیلکینك انواعندن عبارتدر. قوندوز وصیغین و سائره آرتق بولنمیوب، یالکز (رن) دینلن صیغین روسیه لاپونیه‌سنك بعض طرفلرنده یبانی حالنده دخی بولنیور. قوشلری وعلی الخصوص صو قوشلری چوق ایسه‌ده، اصل لاپونیه‌نك منبع ثروتی واهالیسنك برنجی مدار تعیشی بالیقلری اولوب، کرك سواحلی وکرك نهر وکوللری بالیغك انواعیله مملودر. الك زیاده بولنانلری یایین وموروینه بالیقلری اولوب، بحر منجمد شمالینك آچیقلرنده بالینه وآیی بالیغی وسائر بیوك بالیقلر دخی بولنور، وکلیتله صید اولنور. حیوانات اهلیه‌یه کلنجه، کوچبه حالنده یاشایان لاپونلرك یالکز (رن) ایله کوپکاری، وسواحل ایله اورمانلق جهتلرنده متمکن بولنانلرینك برر مقدار قیون، کچی وصیغیرلری دخی واردر. رن دینلن صیغین او منجمد چوللرك دوه‌سی حکمنده اولوب، بونلر سودینی و اتی بر وکندیسی قیزاق چکمه‌ده قوللانیلیر.

لاپونلر اقوام تورانیه زمره‌سنك اورال شعبه‌سندن اولوب، فینو آرله لسانجه وسیما واخلاقجه چوق مشابهتلری واردر. اساساً شرقدن کله او- لوب، آنجق آوروپانك اقطار شمالیه‌سنه انتقاللری پك اسکی وحتی معادنك کشفندن اول اولدیغی، واقوام جرمانیه‌دن اولان اسقاندیناولرك مرورندن اول بتون اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك لاپونلرله مسکون بولنمش ایدوکی مظنوندر. هرحالده بونلر متمکن اولمیوب، کوچبه حالنده جولان ایتمکده بولنمش؛ وبعده اسقاندیناولر شبه جزیره‌یی ضبطله، لاپونلری شماله طوغری پوسکورتمشلردر. لاپونلرك سویلدکلری لسان او درجه تشعب ایتمش، ومسا- فه‌لرك بعدیله اختلاطك فقداننده طولایی بوشعبه‌لر آره‌سنده او قدر فرق پیدا اولمشدر، که بربرلریله کوچ آکلاشیله بیلیورلر. بعض میسیونرلر لسانلرینه حروف اویدیرمشلرسه‌ده، ادبیاتلری برطاقم مکتب ومذهب کتابلرندن عبارتدر. مع هذا اوقویوب یازمق بیلینلری نادر اولوب، چوغی اسوج وفینو آ وروس لسانلرینه دخی واقفدرلر. سواحلده بولنانلری باشلیجه بالیقچیلقله، اورمانلق یرلرده ساکن اولانلری جزئی زراعتله وکراسته جیلك وینه نهر وکوللرده بالیق صیدیله، کوچبه حالنده یاشایانلری ایسه رن سوریلریله مشغولدرلر. بونلر هوانك او برودتیله مملکتك طاغاقی وچوللك طرفلرنده چادر آلتنده یاشایوب، باشلیجه ات وسوتله بسلنیرلر. غرائبدن اوله‌رق، بونلر یاز موسمنده اوتلر بیتمکه باشلادیغی وقت یایلالره چیقه‌جق یرده، بالعکس، قیشین اورالره کیدوب، یازین سیوری سینکلردن سواحله ایتمك مجبوریتنده بولنیورلر. دریلری کورك اعمالنه یارایان یبانی حیوانلرك صیدی ده لاپونلرك مشغولیتلری جمله‌سندندر.

**لاپیت** { (Lapithes) اسکی یلاسج اقوامندن بر قوم اولوب، پنئوس یعنی کوستم نهری وادیسنده ساکن بولنورلردی. قومشولری یولنان (سانتور) لر بونلرك حکمداری بولنان (پیریتوئوس) ی دوکونی کوننده تحقیر ایتدکلرندن طولایی، لاپیتلر سانتورلری مغلوب ایده‌رك، یرلرندن اخراج ایتمشلرسه‌ده، بعده سانتورلر بیوك بر قوتله دونوب، لاپیتلری طرد واخراج ایتمش؛ ولاپیتلرك برطاقمی آرقادیه‌نك (فولوئه) خطه‌سنه وبرطاقملری ده موره شبه جزیره‌سنك (ماله) برونه هجرت ایتمشلر ایدی.

**لاتاقونغه** { (Latacunga) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) جمهوریتنده وکیتونك ٩٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق آند سلسله‌سی یایله‌سنده و ٢٨٦٠ متره‌لك ارتفاعده (لیون) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ١٤٠٠٠ اهالیسی واردر. (قوتوپاقس) برکانی قربنده اولوب، دفعاتله زلزله‌دن خراب اولمشدر.

**لات** { زمان جاهلیتده ثقیف قبیله‌سنه مخصوص مشهور بر صنم اولوب،

(عزى) ايله برابر بين العرب پك معتبر ايدى. طائفده مربع الشكل بر طاشك اوزرنده مؤسس اولوب، اوستنده قبه‌سى وار ايدى؛ وجزيرة العربك هر طرفندن زيارتنه كيديليردى. ثقيف دين اسلامه داخل اولدقده، فخر كائنات (صلعم) افندمز ابو سفيان بن حرب ايله مغيره بن شعبه‌يى ويا ايكيسندن برينى هدمنه مأمور بيورمغله، هدم واحراق، ويرينه طائف مسجدى بنا اولنمشدر.

**لاتموس** { (Latmos) آسياى صغيرك يونيه ايله قاريه خطهٔ قديمه‌لرى آره‌سنده وشمديكى قوش آطه‌سى قربنده بر طاغك اسم قديمى اولوب، اساطير وخرافات يونانيه‌يه كوره، كويا قمردن كنايه اولان (ديانه) نام الهه‌نك معشوق اولان چوبان (انديميون) ايله بو طاغده ملاقات ايدردى. قربنده بولنان بر اسكى قصبه دخى بو واسطه ايله تسميه اولنوردى.

**لاتوپوليس** { (Latopolis) مصرده حكومت سورن ماكدونيه‌ليلرك مصرك بر قاچ معموره‌سنه ويردكلرى اسم اولوب، الك بيوكلرى اليوم (اسنا) دينلن شهر ايدى.

**لاتونه** { ياخود لتو (Latone, Léto) يونان قديم اساطيرنده (كويوس) نام ديو ايله همشيره‌سى (فوبه) دن متولد بر پرى اولوب، ابو الآلهه زعم اولنان مشتريك معشوقه‌سى اولمغله، بونك زوجه‌سى (يونون) طرفندن تعقيب اولنه‌رق، ارض دخى بوكا ملجأ ويرمه‌مكه اجبار اولنمش ايكن، دكيز الهى زعم اولنان (نپتون) حالنه آجيه‌رق، قعر دريادن (دلوس) جزيره‌سنى چيقاروب، اورايه التجايه دعوت ايتمش؛ وجزيرهٔ مذكوره‌ده مشتريدن (ديانه) و (آپولون)ى دنيايه كتيرمش. حامل قادينلر بوندن استمداد ايدرلردى. مصريلرك (بوتو) الهه‌سيله بر عد ايدنلر واردر.

**لاتين** { (Latins) عن اصل روما شهرينك جنوب جهتلرنده واقع لاتيوم خطهٔ قديمه‌سنك اهاليسى اولوب، روما شهرى لاتيومك حدود شماليه‌سنده واقع ايدى. روماليلر بر چوق وقت لاتينلرله اوغراشدقدن صكره، ميلاددن ٣١٤ سنه اول لاتيومى قطعياً ضبط ايتمشلردى. بو ضبطدن صكره روماليلر لاتيومك برچوق يرلرينى اسكان ايتدكلرى كبى، لاتينلر دخى رومايه طولدقلرندن، وآكلاشلديغنه كوره، لسان وقوميتلرى‌ده بر اولديغندن، روماليلره دخى لاتين ولسانلرينه لاتين لسانى نامى ويرلمشدر. روما ايمپراطورلغنك ايكى‌يه انقسامنده غرب ايمپراطورلغنه وبونك تحت اداره‌سنده بولنان يرلره (لاتين) اسمى ويريلوب، روما دولتى روم ياخود بيزانس ولاتين اسملريله ايكى‌يه آيرلمشيدى. خرستيانلقدن صكره كليسا ايكى‌يه آيرلديغنده، غربى يعنى قتوليك كليساسنه تابع اولانلره يونانيه روم اسمنه قارشى لاتين اسمى ويرلمشدى. حالا بوكون مملكتمزده ديانةً پاپايه تابع اولان خرستيانلره لاتين نامى ويريليور. اصل لاتينلر يعنى روماليلر حقنده «روما» ماده‌سنده تفصيلات لازمه ويرلمش اولديغندن، بوراده تكرارينه حاجت كورلميور.

قرون وسطاده لاتين لسانى بتون اوروپاى جنوبيده تعمم ايتمش ايسه‌ده، بو قدر توسعندن والسنهٔ اجنبيه كلمه‌لريله قاريشمسندن فصاحتنى غائب ايدوب، مرور زمانله هر مملكتده بشقه درلو سويلنمكه باشلامغله، بوندن بر قاچ لسان تولد ايتمشدر، كه بونلره لاتين لسانلرى ويا (السنهٔ لاتينيه) نامى ويريليور. لاتين لسانلرينك برطاقمى بوكون آوروپانك الك واسع السنه‌سندن اولوب، مكمل ادبيانه مالكدرلر؛ وبر طاقلرى‌ده يالكز تكلمده مستعمل اولوب، قبا عد اولنمقده‌در. لاتين لسانلرى بروجه آتيدر: ايتاليانجه، فرانسزجه، اسپانيولجه (يعنى قاستيلانجه)، پورتكيزجه، قاتالانجه، (اسپانيه‌نك شرق شماليسنده)، غاليجه (اسپانيه‌نك غرب شماليسنده)، پرووانسجه (فرانسه‌نك جنوبنده)، رومانشجه (اسويچره‌نك شرق جنوبيسنده)، رومانجه (افلاق وبغدان ايله روم ايلنده‌كى اولاخلرده). بو لسانلر بيننده همان برينى بيلن ديكرندن‌ده آزچوق مآل استخراج ايده بيله‌جك درجه‌ده مشابهت وقرابت موجوددر. اصل لاتين لسانى ايسه بوكون هيچ بر يرده تكلم اولنميوب، يالكز اسكى روماليلرك آثارينه منحصر قالمشدر. لاتين لسانى تكلمدن قالقدقدن صكره، بر خيلى وقت آوروپاده علما و ادبا بيننده مستعمل لسان تحريرى حالنده قالوب، آنجق فصيح اولان اسكى لاتين لسانى حالنده اولمديغندن، بوكا «يكى لاتينجه» نامى ويريليور.

**لاتین ایمپراطورلغی** { (Empire La-tine) دردنجی اهل صلیب سفرنده فرانسز وونديك اهل صلیبنك ١٢٠٤ تاریخ میلادیسنده قسطنطینیه‌ده بشنجی آلکسیسی اسقاطله تأسیس ایتدکلری دولته‌ویریلن اسمدر، که تاریخ مذکوردن ١٢٦١ تاریخنه‌دك ٥٧ سنه دوام ایدوب، بروجه‌آتی ٦ ایمپراطور حکم سورمشدر:

| | |
|---|---|
| ١ فلاندره قونتی برنجی بودوئن | ١٢٠٤ |
| ٢ هنری | ١٢٠٦ |
| ٣ پیر دوقورتنی | ١٢١٢ |
| ٤ روبرت دوقورتنی | ١٢١٩ |
| ٥ ایکنجی بودوئن | ١٢٢٨ |
| ٦ ایکنجی بودوآنك وصیسی ژان دوبریان | ١٢٣١ |
| — ثانیاً ایکنجی بودوئن | ١٢٣٧ الی ١٢٦١ |

مذکور ١٢٦١ تاریخنده میخال پالئولوغوس قسطنطینیه‌یی ضبطله، روم ایمپراطورلغی اعاده ایتمشدر.

**لاتینوس** { (Latinus) لاتیوم خطهٔ قدیمه‌سی اسکی حکمدارلرندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ١٣٠٠ سنه اول حکم سورمش، وخطهٔ مذکوره بونك اسمنه نسبتله (لاتیوم) تسمیه اولنمش ایدی. تروآنك خرابندن صکره اورادن قاچان (انئوس)ی قبول ایله، قیزی (لاوینیه)یی کندیسنه تزویج ایتمشدی.

**لاتیوم** { (Latiume) ایتالیانك ساحل غربیسنده اسکی بر خطه اولوب، شمالاً اتروریه ایله جنوباً قامپانیه خطه‌لری آره‌سنده ایدی. روما شهری ایسه لاتیوم ایله اتروریه‌نك خط حدودی اوزرنده واقع ایدی. اسکی و یکی لاتیوم اسملریله ایکی‌یه منقسم اولوب، برنجیسی خطه‌نك قسم شمالیسندن عبارت وبرحکومات مجتمعه هیئتی تشکیل ایدن آلبه، پرنسته، پدوم، تیبور، آجیده، قرجله شهرلرندن مرکب ایدی. ایکنجیسی خطه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت واك، وولسق، روتول، اوسول قوملرندن مرکب اولوب، آناغنیس، سوئسه پومیته، ولیتره، آنتیوم، آنقسور، آردیه، سوئسه آورونقه شهرلرینی حاوی ایدی. لاتیوم خطه‌سی مستقل ایکن، یالکز برنجی قسمدن عبارت اولوب، بعده رومالیلرك الینه کچدکدن صکره، بونلر ایکنجیسنی ضبطله، یکی لاتیوم اسمیله اسکیسنه الحاق ایتمشلردی. رومالیلر تا رومولوسك زماننده لاتیوم حکوماتنی ضبط ایتمکه باشلایوب، قبل المیلاد ٦٦٤ تاریخنده ( آلبه ) شهرینی استیلا ایتمشلردی. ( تارکین سوپرب )ك زماننده لاتیوم حکومات متفقه‌سی روما حکومتنی طانیمغه مجبور اولوب، بعده ٤٩٨ و٤٩٦ ده ومؤخراً ٣٤٥ و٣٣٨ ده عصیان ایتمشلرسه‌ده، ٣١٤ ده قطعیاً رام اولمشلردی. او تاریخدن اعتباراً رومالیلر لاتیوم خطه‌سنده بر چوق معموره‌لر تأسیس ایدوب، رومالیلرله اسکان ایتمکه باشلامشلردی. مع‌هذا لاتیوم شهر وقصبه‌لرینك بعض امتیازات مخصوصه‌لری وار ایدی، که « لاتین قوانینی » اسمیله معروف ایدی.

**لاجین** { [ « حسام‌الدین » ماده‌لرینك ایکنجیسنه مراجعت بیوریله. ]

**لادوغه** { (Ladoga) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده فینلانده بیوك دوقه‌لغیله پترسبورغ و اولونج ایالتلری آره‌سنده بر کول اولوب، آوروپا قطعه‌سنك اك بیوك کولیدر. فینلانده کورفزینك ٣٨ کیلومتره شرقنده اولوب، آیاغی اولان ( نوا ) ایرماغی واسطه‌سیله فضلهٔ میاهی بو کورفزه دوکیلور. تقریباً °٦٠ ایله ′٤٠ °٦١ عرض شمالی آره‌سنده اولوب، °٢٩ طول شرقی خطی اورته‌سندن کچر. شمالدن جنوبه بویی ٢٠٠ و وسطی اکی ١٠٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨ ١٣٠ مربع کیلو متره‌در. اطرافنده‌کی آلچق اووه دخی بر چوق کوللری حاویدر، که بونلر صولرك فیضاننده لادوغه ایله برلشیرلر. یالکز جنوب جهتنده وپترسبورغ شهری جوارلرنده بعض تپه‌لر بولنیور. بو کوله باشلیجه اوچ نهر دوکیلوب، بونلردن غرب جهتندن کلن ( دوقسه ) نهری (سایمه) کولنك، شرقدن کلن ( اسویر ) نهری ( اونغا )نك، جنوبدن کلن (وولخوف) نهری دخی ( ایلمن ) کولنك ایاقلریدر. دها برچوق چایلر آلوب، حوضه‌سی ٢٢٠ ٦٥١ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. شمال وغرب جهتلرنده سواحلی قیالق وکیرینتیلی جیقنتیلی اولوب، درینلکی ده زیاده‌در. شرق و جنوب طرفلرنده ایسه، درینلکی آز وسواحلی قوملق و صیق اورمانلرله

مستوردر. آیاغی اولان (نوا) نهرینك كولدن چیقدیغی محله قوملر بیغلدیغندن سیر سفائن ایچون اسویرك منصبندن نوانك مجراسنه‌دك بر جدول آچمشلردر. كولك صویی پك براق وطاتلی اولوب، زیاده صوئوق اولدیغی حالده، بالقلری پك چوق و متنوعدر. كوچك برنوع آیی بالیغی دخی بولنور. قیشین درت آی كول منجمد حالنده‌در.

**لاده** (Lada) آسیای صغیرك میلت شهر قدیمی قارشیسنده بولنمش بركوچك آطه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده ایكی بیوك محاربهٔ بحریه ایله شهرت قزانمشیدی. بونلرك برنجیسی میلاددن ٤٩٨ سنه اول ایرانیلرله یونیه‌نك یونان مهاجرلری آره‌سنده وقوعبولوب، ایرانیلر بونلرك دونماسنی باتیرمغله، یونیه‌یی ضبط ایتمشلردی. ایكنجیسی قبل‌المیلاد ٢٠٠ تاریخلرنده‌وقوع بولوب، بونده (آتال) ماكدونیه حكمداری بشنجی فیلیپی مغلوب ایتمشدی. بیوك مندرسك دوكدیكی چامورلر او جهتدن قره‌نك دكیزك ایچنده اوزانمسنی منتج اولمغله، بو آطه چوقدن قره‌یه بیتیشوب، الیوم وجودی یوقدر.

**لادیسلاس** (Ladislas) مجارستان قراللرندن بروجه آتی یدی كشینك اسمیدر:

برنجیسی ١٠٧٧ تاریخنده برادری (كیسا)یه خلف اولوب. بلغارلری وصربلیلری جزیه‌یه باغلامش، وخرواتستانی الكاسنه الحاق ایتمشدی. بیوك وارادین شهرینك مؤسسیدر. اهل صلیبله فلسطین سفرینه حاضرلنمقده‌ایكن، ١٠٩٥ تاریخنده ٥٤ یاشنده وفات ایدوب، پاپا طرفندن مؤخراً اعزه زمره‌سنه ادخال اولنمشدر. حزیرانك ٢٧ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

— ایكنجیسی واوچنجیسی ١١٧١ و ١٢٠٤ تاریخلرنده پك آزر مدت حكومت سوروب، شایان تذكار بر ایش كورمه‌مشلردر.

— دردنجیسی، بشنجی استفانك اوغلی اولوب، ١٢٧٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و چهستان قرالی (اوتوقار)ی اسقاط خصوصنده ایمپراطور (رودولف) ه یاردیم ایتمش ایسه‌ده، تاتارلرله قومانلر كندیسی اوزرینه هجوم ایتدكلرنده، ایمپراطوردن بر كونه امداد كورمیوب، قومانلرك الینه اسیر دوشه‌رك، اتلاف اولنمش؛ وملكنی خراب بر حالده براقمش ایدی.

— بشنجیسی لهلیلرجه (ولادیسلاس) اسمیله معروف اولوب، لهستان قرالی (یاكلون)ك اوغلی اولمغله، ١٤٣٤ ده لهستان قراللغنده پدرینه خلف اولمش؛ و ١٤٤٠ ده آوستریالی آلبرتك وفاتنده بونك اوغلی یرینه مجارستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ ودرعقب عثمانلیلرك هجومنه مقابله‌یه مجبور اولوب، جنرالی بولنان مشهور هونیادك جسارتی سایه‌سنده بر مدت طیاندقدن صكره، ١٤٤٤ ده وارنه ملحمهٔ كبیره‌سنده عسكری كلیاً مغلوب وپریشان و كندیسی مقتول اولمشدی.

— آلتنجیسی آنف‌البیان آوستریالی آلبرتك اوغلی اولوب، بشنجی لادیسلاسك مجارستان قراللغنه انتخابنده آوستریاده ایمپراطور اوچنجی فردریقك یانینه التجا ایتمش؛ و ١٤٥٣ ده مجارلر طرفندن دعوت اولنه‌رق، تخته اقعاد اولنمشدی. زمانی عثمانلیلرك مهاجماتنه قارشی طورمغله كچوب، ینه هونیادك جسارتی یاردیمیله طیانه بیلمشیكن، بونك وفاتنده صیت وشهرتی چكه‌میوب، بیوك اوغلنی اتلاف ایتمش؛ وبو حركتیله تبعه‌سنك نفرتنی قزاندیغندن، عاقبت موقعنی تركله، پراغه‌یه چكلمكه مجبور اولوب، ١٤٥٧ ده اوراده ١٩ یاشنده وفات ایتمشدر. مرقوم هونیادك ایكنجی اوغلی (ماتیاس قروِن) خلفی اولمشدر.

— یدنجیسی، كه ایكنجی ولادیسلاس دینمكله دخی معروفدر، لهستان قرالی بشنجی قازیمیرك اوغلی اولوب، ١٤٧١ ده چهستان قرالی اولمش؛ و ١٤٩٠ ده، ماتیاس قوروِنك وفاتی اوزرینه، لهستان قرالی بولنان برادری ژان آلبرتك ممانعتیله برابر، مجارستان قراللغنی قبول ایدوب، حدودك محافظه‌سی امورینی استفان ژاپولی‌یه تركایله، امور داخلیه‌نك اصلاحنه حصر همت ایده‌رك، تبعه‌سنی ممنون وبختیار ایتمشدی. ١٥١٦ ده وفات ایتمشدر.

**لادیسلاس** ونام دیكرله لانسلو (Ladislas, Lancelot) ناپولی قراللرندن اولوب، ١٣٧٦ ده طوغمش؛ و ١٠ یاشنده ایكن، والده‌سی ماركریته‌نك وصایتیله پدری اوچنجی شارله خلف اولوب، ادعای حق وراثت ایدن

آنژولی ایکنجی لویی ایله بر مدت اوغراشدقدن صکره، ۱۳۹۹ ده بلا رقیب ملك موروثنه صاحب اولنجه، بتون ایتالیایی اله کچیرمك هوسنه دوشوب، ۱۴۰۸ تاریخنده رومایی و جوارلرنده‌کی ممالکی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۱۴۱۱ ده طوسقانه‌ده ایکنجی لویی طرفندن مغلوب اولمش؛ و بعده یکیدن کسب قوتله، نیتنك اجراسنه تشبث ایتمك اوزره ایکن، ۱۴۱۴ تاریخنده سفاهتدن وفات ایتمشدر.

**لادیق** { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه نك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق اسکله‌سی اولان صامسونك ۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اهالیسی، ۲ جامع شریفی، ۲ مدرسه‌سی، ۱۵۰ جلدی حاوی بر کتبخانه‌سی، رشدیه مکتبی وبر زاویه‌سی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (لاؤدیکه) در. واسترابونك زماننده بیوجك بر شهر ایدی.

— لادیق قضاسی سنجاغك شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً حوضه، جنوباً نفس آماسیه قضالریله، شرقاً توقاد سنجاغیله، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ۴ ناحیه و ۱۹۵ قریه‌یی حاوی و ۴۲۴۱۵ اهالی‌ایله مسکوندر. اهالیسنك ۲۰۰۰ ی روم، ۸۴۲۰ مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وقصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، کراسته‌یه یارار اشجار مختلفه‌یی حاوی اورمانلرله مستور طاغلری واردر. میاه جاریه‌سی قضانك حدود شرقیه‌سنی آیران یشیل ایرماغه تابع اولوب، اك بیوك نهری مرکز قضا قربنده واقع لادیق کولندن چیقان (ترس آقان) صوییدر. مذکور کولك اکی یاریم وبویی ایکی ساعت اولوب، ایچنده کثرتله بالیق وکنارلرنده حصیر اعمالنه یارار سازلر بولنور. محصولاتی: بغدای، آربه وسائر حبوباتله پتاته ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. مراعالری پك کوزل اولمغله، حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌جه اولوب، قیون، کچی، صیغیر وسائره‌دن مرکبدر. مانده‌لرینك جنسی پك ایبدر. قضا داخلنده ۴۷ جامع، ۳۲ مسجد، ۱ رشدیه، ۵۰ اسلام و ۱۹ خرستیان مکتب ابتدائیسی، ۳ مدرسه، ۱۰ زاویه، ۱۶ خان، ۳ حمام، ۲۱۵ دکان و ۵۸ دکرمن موجوددر. مرکز قضایه یاریم ساعتلق مسافه‌ده حیوانات اوبوزینه نافع برمعدن صویی واردر.

**لاذر** { مکرانده و سیستاندن اوچ کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

**لاذقیه** { (Latakiéh, Laodicée) ساحل شامده بیروت ولایتنه ملحق و بیروتك ۱۸۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق دکیزه ممتد بر برون اوزرنده ولب دریادن بر کیلومتره ایچریده لوا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، ۱۱ جامع شریفی، ۲۹ مسجدی، ۷ کلیساسی، بر مناستری، بر اعدادیهٔ ملکیه و ۱۸ ابتدائیه مکتبی، ۸ خانی، ۶ حمامی، ۹۳۷ دکان ومغازه‌سی و ۳۲ یل وحیوان دکرمنی واردر. لیمانی ذاتاً کوچك واسکی قلعه‌سنك انقاضیله طولمش اولدیغندن، یالکز یرلی سونکرجی قایقلرینك دخولنه مساعددر. ابنیه‌سی کارکیر وکوزل وسوقاقلری قالدیرملی اولوب، قصبه‌نك اوستنده ۶۵ متره یوکسکلکده برتپه واوسطنده کوزل برجامع شریف واردر. ایچریه طوغری یوللری ولیمانی منتظم اولمدیغی حالده، ینه تجارتی خیلی ایشلك اولوب، توتون، زیتون یاغی، ذخیره، میوه، پاموق وسائره اخراجاتی واردر. مختلف قماشلر نسجنه مخصوص دستکاهلری ودیکر بعض معمولات صناعیه‌سی دخی واردر. لاذقیه پك اسکی برمعموره اولوب، اسکی فنیکه‌لیلر زماننده (رامیثا) تسمیه اولنوردی. سلفقوس نیقاتور زماننده (لاؤدیکیه) تسمیه اولنمشدی، که شمدیکی اسمی بوندن مأخوذدر. یولیوس قیصر طرفندن (یولیه) تسمیه اولنمش ایسه‌ده، بو اسم محافظه اولنمامشدر.

روماليلر زماننده پك معمور اولوب، کلیتلی شراب اخراجیله مشهور ایدی. اسکی باغلری شمدی توتون تارله‌لری اولمشدر. دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعده اهل صلیب محارباتی اثناسنده دفعاتله فرنکلر طرفندن ضبط و اهل اسلام طرفندن استرداد اولنمغله، خراب اولمش، و قلعه‌لری هدم اولنمشدی. حرکت ارضدن دخی اوچ دفعه خراب اولمشدر.

— لاذقیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، شمالاً حلب ولایتیله، شرقاً صهیون، جنوباً جبله قضالریله، غرباً دخی آق دكیزله محاطدر. ٤ ناحیه و ١٨١ قریه‌دن مركب اولوب، ٣٩١٧٣ اهالی ایله مسكوندر، كه بونلرك یالکز ٢٢٥٧ سی خرستیان واسرائیلی، وقصوری كاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اووه‌لق اولوب، نهركبیر، نهرالقش ووادی قندیل اسملریله اوچ چای اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعی وتوتون، پاموق، زیتون وسائره حاصل اولور.

**لاذقیه** { سنجاغی. ساحل شامده بیروت ولایتنی تركیب ایدن بش سنجاغك بری واك شمالیسی اولوب، جنوباً طرابلس سنجاغیله، شرقاً سوریه وحلب ولایتلریله، شمالاً ینه حلب ولایتیله، غرباً دخی آق دكیزله محاط اولدیغی حالده، لاذقیه، صهیون، جبله ومرقب اسملریله ٤ قضایه منقسم و ١٧ ناحیه ایله ١٤٤٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ١١٦٧٨٦ كشی اولوب، بونلردن ١٠٩٩٧٠ ی مسلم و ٦٨١٦ سی غیرمسلمدر. اهالیٔ اسلامیه‌سی عمومیت اوزره عرب اولوب، اهالیٔ غیرمسلمه‌سی دخی لسان عربی ایله متكلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جبل نصیریه سنجاغك حدود شرقیه‌سی بوینجه جنوبدن شماله طوغری ممتد اولور، وتوللریله اتكلری غربه طوغری ساحله قدر اوزانه‌رق، برطاقم كوزل وادیلر وبایرلر وبونلرك آره‌لرنده آز چوق كنیش اووه‌لر تشكیل ایدر. بو جبالدن برچوق انهار غربه طوغری آقه‌رق و سقی اراضی ایده‌رك، دكیزه منصب اولور. مسافه‌نك آزلغی جهتیله بونلرك هیچ بری بیوك اولمیوب، اك اوزونلری مركز لوا قربنده منصب اولان (نهر كبیر)در. سواحلی بعض كیرتی وچیقنتیلری حاوی ایسه‌ده، هیچ بر صاغلام لیمانی یوقدر. هواسی ارتفاعه كوره تخالف ایدوب، سواحلنده معتدل اولدیغی حالده، شرقه طوغری یوقاری چیقلدقجه سرینلكی آرتار. محصولاتی ذخائر متنوعه ایله زیتون، اوزوم وسبزه‌لرك انواعیله توتون، پاموق وسائره‌دن عبارت اولوب، سنوی تقریباً ٧٥٠٠٠٠ كیله بغدای، ٣٠٠٠٠٠ كیله آرپه، ٢٣٠٠٠٠ كیله نخود، ٣٣٠٠٠٠ كیله داری، ١٤٠٠٠ كیله بقله، ١٨٠٠٠ كیله مرجمك، ٧٠٠٠ كیله سیسام، ١٥٠٠ كیله فصولیه، ٧٨٠٠٠ قیه پاموق، ٧٨٠٠٠ قیه زیتون یاغی، ٢٨٥٠٠٠ قیه توتون حاصل اولور. ایپك بوجكی وآری‌ده یتیشدیریلوب، ٣٣٠٠٠ قیه قدر ایپك قوزه‌سی و ٥٠٠٠ قیه بال آلنیر. حیوانات اهلیه‌دن اك زیاده كچی بولنوب، بونلرك مقداری ٣٠٠٠٠٠ رأسی متجاوزدر. ١٤٠٠٠ قدر قیون، ٣٠٠٠ صیغیر، ١٨٠٠ آت، ٨٠٠ مركب، ٢٥٠٠ دوه وسائره دخی بولنور. سنوی ٩٠٠٠ قیه یپاغی و ١١ قیه كچی قیلی آلنیر. طیور یتیشه وعلی الخصوص طاؤق جنسی چوق اولوب، یموورطه‌لرك هواسنی آله‌رق بوزلمیه‌جق بر حاله وضعیله ممالك اجنبیه‌یه اخراجیچون بر قاچ فابریقه آچلمشدر. اورمانلری ٩ قطعه‌دن عبارت اولوب، مجموعی ١٨٠٠٠٠ دونم وسعتنده‌در. اشجاری باشلیجه چام، میشه، پلاموط میشه‌سی وسائره‌دن عبارت اولوب، كراسته‌یه الویریشلیدر. صنایع محلیه یوك وپاموق و ایپكدن بعض قماشلر نسجیله صابون اعمالی كبی شیلردن عبارت اولوب، سنوی ١٠٠٠٠ قیه قدر صابون یاپیلیر. لوا داخلنده ١٨٦ جامع ومسجد وكلیسا كبی معابد و مكاتب موجوددر.

**لار** { ایرانك فارس خطه‌سنده وشمدیكی تقسیماتده كرمان ایالتنده لارستان خطه‌سنك مركزی برقصبه اولوب، شیرازك ١٧٥ كیلومتره شرق جنوبیسنده وكرمانك ٢١٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحردن ٩٠ كیلومتره ایچریده اولدیغی حالده، ١٢٠٠٠ قدر اهالیسی، خرابه یوز طوتمش غایتله مكمل چارشیسی، دوشكون اولمغله برابر ینه خیلی ایشلك تجارتی، صرب بر قیانك اوزرنده قلعه‌سی وبونك ایچنده پك درین بر طاتلی صو قیوسی، اطرافنده ذخیره وپاموق ایله سنوی ٣٠٠٠ یوك قدر توتون حاصل ایدر منبت اراضیسی وقوتلی وكوزل دوه‌لری واردر. شاه عباس ماضی بو قصبه‌یی پك زیاده اعمار ایتمش ایسه‌ده، بعده تدنی ایدوب، اكثر

ابنیه‌سی و اوچ بیکی متجاوز اولان صهریجلرینك چوغی خراب حالنده بولنیور. — لارستان خطه‌سنه‌ده بعضاً لار اسمی ویریلیر.

— یاقوت حموی بو اسمله قیس جزیره‌سیله سیراف آره‌سنده بر آطه بولنوب، محیط دائره‌سی ۱۲ فرسخ اولدیغنی، واهالیسنك اینجی صیدیله مشغول بولندیغنی، وکندیسی اوغرامش اولدیغنی بیان ایدیور. خریطه‌ده کیش جزیره‌سنك شرق طرفنده (لارك) اسمیله برآطه کوریلیور؛ او اولسه کرکدر.

**لارجان** { طبرستانده ری ایله آمل آره‌سنده و بو قصبه‌لرك هر برندن ۱۸ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه‌جق اولوب، آل بویه زماننده بعض وقایع تاریخیه‌یه مصدر اولمشدر.

**لارده** { اندلسده قرطبه‌نك شرق جهتنده مشهور بر قصبه اولوب، ملحقاتی طرکونه‌یه متصل اولدیغی وعلماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

**لارستان** { (یاخود لار) ایرانك قسم جنوبیسنده عن اصل فارس خطه‌سنه وشمدیکی تقسیماتده کرمان ایالتنه ملحق بر خطه اولوب، فارسك شرق جنوبی وکرمانك جنوب غربی جهتنده وبحر فارس ساحلنده واقعدر، وشرقاً هرمز بوغازینه وجزیرهٔ کیشك قارشیسنه قدر ممتد اولور. ۳۰´ ۲۶° ایله ۲۵´ ۲۸° عرض شمالی و ۱۰´ ۵۰° ایله ۱۰´ ۵۳° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۹ ۴۶۸ مربع کیلومتره‌در. کرمسیر تعبیر اولنان ایرانك الك صیجاق ممالکندن اولوب، طاغلری چپلاق ونهرلرینك صولری آزدر، واکثریا یالکز قیشین آقار. طاغلرینك ارتفاعی ۲۰۰۰ ایله ۳۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. انهارینك الك بیوکلری نهبندرود، لار، آب شوردر. بناءً علیه اکثر یرلرینك ایچیله‌جك صویی صهریج صویندن عبارتدر. مع هذا صو آلتنده بولنان ویا درین قیولرله اروا اولنان یرلرنده پورتقال وخرما ایله توتون، پاموق وبعض ذخایر حاصل اولور. سواحلنده بعض کوچك قصبه‌لری اولوب، باشلیجه‌لری: بندرنخل، لنجه، چارك، دوانه، بوستانه وسائره‌در. ساحله قریب یرلری دشتستان اسمیله معروف اولوب، طوپراغی قوملق ایسه‌ده، موسم یاغمورلرینك کثرتی کلیتلی خرما وپورتقال آغاجلری یتیشمه‌سنی انتاج ایدر. اهالیسی ۹۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، داخلده‌کیلر ایرانی وکرد وساحلده‌کیلر عربدر. عربلر نیم مستقل اولوب، یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر قورصانلقله مشغول ایدیلر. وقتیله بحر فارس سواحل وجزایرینه حاکم بولنمش بردولت مستقله صورتنده اولوب، شاه عباس ماضی طرفندن فتح وایرانه ضم، وکاه فارس کاه کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر.

**لارنده** { قونیه ولایتنده‌کی قره‌مان قصبه‌سنك نام دیکریدر. « قره‌مان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**لارنقه** { یاخود لرناقه ( Larnaka ) و نام دیکرله ( طوزله ) قبریسك شرق جنوبی ساحلنده ولفقوشه‌نك ۳۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع بر قصبه اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك الك ایشلك اسکله‌سی اولدیغی حالده، ۷۸۲۵ اهالیسی، ولیمانی اولمدیغی حالده، خیلی ایشلك تجارتی واردر. بك اسکی قصبه اولوب، فنیکه‌لیلر زماننده (کیتیم) و یونانیلر طرفندن (کیتون) تسمیه اولنوردی. الیوم قربنده (کیبق) اسمیله بر قریه واطرافنده بر طاقم مزارلر ومغاره‌لرله سائر آثار عتیقه بولنیور.

**لاروش سوریون** { La Roche-Sur-Yon فرانسه‌ده پاریسك ۴۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و (یون) نهری کنارنده (وانده) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۲۹۸ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، زراعت جمعیتی، آت یتیشدیرمکه مخصوص حاراسی، بیوك ناپولیونك هیکلی وسائر آثاری واردر.

**لاروشفوقولد** { (La Rochefoucauld) فرانسه‌نك بو اسمله مسمی ناحیه مرکزی برکوچك قصبه‌یه منسوب، اسکی وبیوك بر دوقه خاندانه منسوب مشاهیردن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك مشهورلری یازدیغی «امثال» ایله کسب صیت ایدن (فرانسوا دوق دلاروشفوقولد)

در، که ١٦١٣ ده پارسده طوغمش، و ١٦٨٠ ده وفات ایتمشدر. امثالی مشهور اولوب، دفعاتله نشر اولنمشدر.

**لاروشله** { (La Rochelle) فرانسه‌ده پاریسك ٤٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و بحر محیط آطلاسی ساحلنده بر قویك ایچنده «آشاغی شارنته» ایالتنك مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ١٧٢٧٧ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتب اعدادیسی، علوم و فنون و صنایع نفیسه آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، ضربخانه‌سی، بورسه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص حوض و دستگاهلری، دکیز حاملری، شکر، یالکن بزی، قطران و سائره فابریقه‌لری، دکرمنلری، مملحه‌لری، مورینه بالیغی صیدینه مخصوص سفائنی و پك ایشلك تجارتیله محصولات ارضیه و صناعیه اخراجاتی واردر.

**لاروق** { (La Roque) فرانسه مشاهیر سیاحیننن اولوب، ١٦٦١ ده طوغمش، و ١٧٤٥ ده وفات ایتمشدر. شرقده طول مدت سیاحت ایدوب، آیری آیری یمن، فلسطین، شام سیاحتنامه‌لرینی تحریر و نشر ایتمشدر.

**لاره** { (Lares) اسکی رومالیلرك خانه و عائله‌لرینك حامیلری عد ایتدکلری بر جنس ملك و یا پریلری اولوب، بونلرك پك کوچك یاپدقلری صنملرینی اوجاقلری یاننده بر رافه قورلردی. زنکینلرك خانه‌لرنده بونلره مخصوص حجره‌لر وار ایدی. بو صنملر پدردن اولاده میراثه قالیردی. خانه‌لره مخصوص اولان لاره‌لردن بشقه شهره مخصوص بولنانلری‌ده اولوب، بیوك جاده‌لرده و میدانلرده بولندیریلیردی. لاره‌لره اك اول یتیشن محصولاتدن و سوت و میوه تقدیم ایدرلردی. هر عائله‌ده بو لاره‌لره برابر اجدادك (مانه) تعبیر ایتدکلری ارواح و خیاللرینه ده حرمت ایدرلردی. اشبو (لاره) و (مانه) اسملرینك عربلرك (لات) و (منات) معبودلری اسملریله اولان مشابهتی شایان دقتدر.

**لاری** { (مولی مصلح الدین —) مشاهیر علمادن اولوب، ایرانك لار شهرنده نشأتله، جلال الدین دوانی تلامذه‌سندن میر کمال الدین حسیندن و میر غیاثدن و سائر مشاهیر عصرندن تحصیل علوم نقلیه و عقلیه ایتدکدن صکره، هندستانه رحلتله، همایون شاهك انعام و الطافنه مظهر اولمش؛ و مشار الیهك وفاتنده، اوراسنی ترکله، زیارت بیت الله الحرام مقصدیله جانب حجازه کیدوب، بعد الحج بلاد رومه انتقال، و شهردن شهره کزه‌رك، استانبوله وصول ایتمش؛ و ابو السعود افندی و سائر علماء عصریله علوم عقلیه و نقلیه‌ده مباحثه‌یه کیریشوب، اثبات فضل و کمال ایتمکله، بعض تخصیصاته نائل اوله‌رق، بر مدت اقامتدن صکره، دیار بکره رحلت ایتمش؛ و اورا والیسی بولنان اسکندر پاشایه انتسابله، اولادینك خواجه‌سی اولمش؛ و مشار الیهك انهاسیله کندیسنه خسرو پاشا مدرسه‌سی مدرسلکی رؤسی توجیه اولنمش ایدی. ٩٧٩ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر. علم هیئتده کوزل بر متنی، بو فنده «التذکرة» عنوانلی کتاب و منطقده «التهذیب» شرحلری قاضیمیرك «شرح الهدایه‌سنه»، اصفهانینك «شرح الطوالع»نه و سائر کتب علمیه‌یه حاشیه‌لری، تفسیر بیضاوی‌یه حواشیسی، «شمائل النبی»یه عربی و فارسی شرحی و خلقت عالمدن کندی زمانه‌دك فارسی العباره بر تاریخی و بر چوق قصائد و سائر اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

الا انما الدنیا کأحلام نائم
فعن ذاك ایقاظ الانام نیام
وطوفان نوح قد نجا منه فرقة
ولکن طوفان المنیة عام

— جنتمکان ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك زماننده ینه ایرانك لار قصبه‌سندن کلمش فن طبه واقف بر لاری دخی اولوب، پادشاه مشار الیهك خدمت طبابتنده بولنمشدی.

**لاریسه** { (Larissa) تسالیه‌نك مرکزی اولان یکیشهرك اسم اصلیسیدر.
[«یکیشهر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**لاز** { قره دکیزك جنوب شرقی سواحلنده ممالك عثمانیه‌نك طربزون ولایتنده و روسیه دولتنه تابع باطوم جهتنده ساکن بر قوم اولوب، اساساً اقوام قافقاسیه‌دن اولمغله، کرجیلرله قرابت جنسیه‌لری واردر. لازلر سیماجه تمامیله

عرق قافقاسی‌یه منسوب اولوب ، قفالری بیوك و آرمودی، آلنلری واسع، بورونلری دوز وبعضاً آزبجق کژلی، ساچلری اکثریا کستانه ویا قرال، کوزلری الا ویا مائی، قد وقامتلری موزون ومشی وحرکتلری لونددانه‌در. کندیلری جسور وجست و چالاك، چالیشقان وذکی آدملر اولوب، حرب اثناسنده یغمایه میللری وار ایسه‌ده، ایشده‌یك ناموسلی وصادق آدملردر. کمیجیلکده‌کی مهارتلری دخی مشهور اولوب ، عثمانلی دونانماسنك اك ایی نفرات وضابطانی بونلردندر. لقردیلری بولجه اولوب ، چوق سویلمکله شهرتلری واردر . نسب و جنسیتجه عرق قافقاسی‌یه منسوب اولدقلری سیمالرندن ظاهر اولدیغی حالده، لسان اصلیلرینی اونودوب ، ترکجه تکلم ایتمکده‌درلر . لازلر عمومیت اوزره مسلم اولوب، ایچلرنده بولنان واکثریا باقیرجیلق و وخلاجلقله مشغول اولان خرستیانلر ایسه لاز اولمیوب، تا ازمنهٔ قدیمه‌ده اورالرده یرلشمش اولان یونان قدیم مهاجرلری اولادندندر، والیوم سویلدکلری لسان یونانیءقدیمك سائر طرفلر روجه‌سندن فرقلی برنوع غلطیدر.

**لازار** { (Lazar) حضرت عیسی(عم) زماننده بیت‌لحمده یاشامش ، ونبی مشار الیه ایمان کتیرمش اولان مریم و مارته نام ایکی همشیره‌نك برادرلری اولوب، وفاتندن درت کون صکره، بدنی مزارنده چورومکه باشلامش اولدیغی حالده، حضرت مشار الیهك معجزه‌سیله احیا اولندیغی انجیلده مذکوردر . خرستیانلر کندیسنی اعزه‌دن عد ایدوب، ایلولك ۲ سیله کانون اولك ۱۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

**لازستان** { طربزون ولایتنك منتهای شرقنده بر سنجاق اولوب، مقدما مرکزی باطوم ایکن، شمدی ریزه قصبه‌سیدر . اك زیاده لاز اهالی ایله مسکون اولان جهتدن عبارت اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. غرباً نفس طربزون سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً روسیه حدودیله، شمالاً دخی قره‌دکیزله محدوددر. ساحل بونجه طولی ۱۲۰ کیلومتره‌قدر اولوب ، عرضی ۲۵ ایله ۳۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در . سنجاق ریزه، آتنه وخوپه اسملریله ۳ قضایه منقسم اولوب، ٦ ناحیه‌و ۳٦٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۳۸٤۲۷ کشی اولوب، ٦۸۹ ی روم وقصوری کاملاً مسلم ولازدر. اراضیسی طاغلق و سنکستان اولوب ، حدود جنوبیه‌سی جغرافیای قدیمده « پونت آلپلری » دینلن بر سلسلهٔ جبالك صرتندن عبارتدر . وبونك اتکلری ساحله‌قدر ممتد اولور . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده جمله‌سی قیصه اولوب ، یالکز قیشلك اواخرنده صولری چوقدر . بونلرك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق : اسپوروز، پازار ، فورتنه و ویچه دره‌لریدر . اورمانلری چوق اولوب ، طاغلرینك یوقاری طرفلرنده چام، دها آشاغیده میشه و جوز وخوپه قضاسنده چمشیر آغاجلری بولنیور. طوپراغی پك منبت دکلسه‌ده ، اهالیسنك چالیشقانلغی سایه‌سنده احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقدار بغدای وسائر حبوبات وآتنه قضاسنده پرنج دخی حاصل اولور. فاصولیه وفندیق محصوللرندن ایسه خیلی مقدار اخراجات دخی اولیور. معادنه متعلق بکی تحریات اجرا اولنمامش ایسه‌ده، طاغلرده دمیر، سیملی قورشون ، منغانز و سائر معدنلر بولندیغنه بعض دلیللر بولنوب، بومعدنلری بعضلری اسکی زمانلرده چیقارلمقده بولنمشدر . پترول یعنی طاش یاغی دخی دکیزك ایچنده و قره‌ده بولندیغی استدلال اولنیور . صنایع محلیه یرلی بز نسجیله بعض اوفق تفك صنعتلردن واك زیاده کمی وقایق انشاسیله کمیجیلك وبالیقجیلقدن عبارتدر.

**لاسرنا** { (La Serena) آمریقای جنوبینك شیلی جمهوریتنده قوکیمبو اسکله‌سندن ۸ کیلومتره ایچریده واقع قوکیمبو ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب ، ۱٤۰۰۰ اهالیسی و مذکور اسکله‌یه‌قدر دمیریولی واردر.

**لاسقاریس** { (Lascaris) روم ایمپراطورلرندن ازنیقده حکومت سورن شعبه‌سی ایمپراطورلرندن بر قاج کشینك منسوب اولدیغی بر خاندان اولوب ، بعض احفادی یقین وقتلره کلنجه‌یه‌قدر موجود ایدی. بوخاندانك رئیسی ( تئودور لاسقاریس ) در ، ( آلکسیس آنکلوس )ك دامادی اولوب، ۱۲۰٤ تاریخنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، آسیای صغیره چکیله‌رك، مرکزی ازنیق

اولمق اوزره ، بیتنیه، لیدیه و فریجیه یعنی خداوندکار وصارو خان ایله آیدین جهتلرندن عبارت بر دولت تأسیس ایتمش ، و قاتن پدری مرقوم آلکسیس ایله روم سلجوقی حکمداری طرفندن کوردیکی مخاصماته قارشی مدافعه ایدوب، ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره ، ۱۲۲۲ ده وفات ایتمشدر. اوچنجی تأهلی اولمق اوزره، قسطنطینیه تختنی ضبط ایدن ( بیرقورتنی )ك قیزینی تزوج ایتمشیدی . دامادی ( پان دو قاس واتاکی ) ایله تورونی کوچك تئودور لاسقاریس خلفلری اولمش، وبو آدم بر طاقم اوهامه تابع اولوب ، بر چوق مظالمه آلت اولدقدن صکره، بونك نتایجندن اوله‌رق تلف اولمشدر . بونك ٦ یاشنده قالان اوغلی بر آز مدت ایمپراطورنامنی طاشیدقدن صکره ۱۲٦۰ تاریخنده میخال پالئولوغ طرفندن اسقاط و ملکی ضبط اولنمشدر .

— ینه بو عائله‌یه منسوب ( قسطنطین لاسقاریس ) ارباب معارفدن اولوب، استانبولك فتحنده فرانسوا آسفورچه طرفندن میلانه جلب اولنه‌رق، شهر مذکورده وبعده روما وناپولیده لسان یونانی تدریسیله مشغول اوله‌رق، بو لسانك ومدنیت یونانیه‌نك آوروپاجه انتشارینه سبب اولمشدر. یازدیغی برصرف یونانی حروف یونانیه ایله اك اول طبع اولنان کتاب اولمشدر.

— (یان لاسقاریس) دخی مدیجیس پرنسلری طرفندن فلورانسه‌یه جلب اولنه‌رق، ال یازیسیله یازلمش کتب یونانیه جمعیچون یونانه اعزام اولنمش؛ وبعده سکزنجی شارل طرفندن فرانسه‌یه جلب اولنه‌رق، اون ایکنجی لویی وبرنجی فرانسوا آنك التفاتنه ومؤخراً پاپا اوننجی لئونك حمایه‌سنه نائل اولمش ؛ وبو دخی معارف یونانیه‌نك اوروپاجه انتشارینه خدمت ایتمشدر. ۱۴۴۵ ده طوغوب، ۱۵۳۵ ده وفات ایتمشدر. فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك ( ریندافوس ) قصبه‌سنده دنیایه کلش اولمغله، بو قصبه‌نك اسمنه نسبتله یاد اولنور.

**لاسوس** (Lassus) بلجیقه‌لی مشهور بر موسیقی شناس اولوب، ۱۵۲۰ تاریخنده طوغمش، و ۱۵۹۵ ده وفات ایتمشدر.

**لاسیوتا** (La Ciotat) فرانسه‌نك « رونه آغزی » ایالتنده ومارسلیه‌نك ۲۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، لیمانی، قلعه‌سی ، فناری، داخلی مکتبی، بحریه مکتبی ، سفائن اعمالنه مخصوص حوض ودستکاهلری وشراب، قورو یمش وزیتون یاغی اخراجاتی واردر.

**لاشتر** نهاوندن ۱۰ وسابور خواستدن ۱۲ فرسخلق مسافه‌ده بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**لاشکرد** کرمانده جیرفتدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده مشهور بر قصبه ایدی.

**لاشودفون** (La chaux de Fond ودها طوغریسی La chaude Font یعنی صیجاق چشمه) اسویچره‌نك نوشاتل جمهوریتنده ونوشاتلك ۱۳ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ( ژوره ) طاغلرینك یوکسك بر وادیسنده واقع برقصبه اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی، ساعت ودانتله فابریقه‌لری ومعدن صویی واردر.

**لاشید** (Lassithi) کرید جزیره‌سنك شرق شمالی جهتنده‌کی بیوك کورفز قربنده وهمنامی اولان طاغك اتکنده برکوچك قصبه اولوب، همنامی اولان سنجاغك مرکزیدر.

— لاشید سنجاغی کرید ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری و اك شرقیسی اولوب ، غرباً قندیه سنجاغیله محدود و سائر طرفلردن دکیزله محاطدر. نفس لاشید، یره‌پتره، اویانو واستیه اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ۲۰ ناحیه و ۱۳۰ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۵۳ ۷۷٤ کشی اولوب، ۱۰۳٦۰ ی مسلم ، ٤۳۳۷٦ ی خرستیان و ۳۸ ی اسرائیلیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، غرب جهتنده بولنان لاشید طاغنك ارتفاعی ۲۱۵٤ متره‌در، وقوللری جزیره‌نك منتهای شرق شمالیسنه قدر ممتد اولوب، اوراده (سیدرو) برونی تشکیل ایدر. طوپراغی آطه‌نك هر طرفندن آز منبت اولوب، محصولاتی جزئی حبوباتله زیتون، پورتقال، لیمون وسائره‌دن عبارتدر.

**لاعه** یمنده (صبر) جبلنده برقصبه اولوب، یاننده (عدن لاعه) دینمکله معروف

کوزل بر قریه بولندیغی، و ۳۴۰ تاریخنده یمن اهالیسندن ملوك فاطمیه نامنه بیعت آلان محمد بن الفاضلك بو قصبه‌ده اظهار دعوت ایتدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

**لاغر** } (قاضی احمد) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، سیستانلیدر، و اوراده قضا ایله مشغول ایدی. نحافت بدنی سببیله بو مخلصی اختیار ایدوب، (قاضیٔ لاغر) دینمکله شهرت بولمشدی. ۹۵۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. برآره‌لق مملکتی حاکمندن رنجیده اولوب، قندهاره قاچمش، واورادن شو قطعه‌یی ارسال ایتمش ایدی:

شهنشها بکرم عذر بنده‌را بپذیر
ز صحبتت دوسه روزی اکرکناره کنم
ز باده منع تو نتوانم ونیکویم نیست
که می خورند حریفان ومن نظاره کنم

**لاغری** } ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

اشك که از چشم ترم ریخته
هست بخون جکر آمیخته
ده بده وشهر بشهر ازغمت
لاغریٔ دلشده بکریخته

**لاغوس** } (Lagus) مصرده حکومت سورن بطالسه‌دن برنجیسنك پدری اولوب، بوکا نسبتله سلالهٔ مذکوره‌یه لاغوسیان (Lagides) نامی دخی ویریلیور.

**لاغوس** } (Lagos) پورتکیزك آلغارو (یعنی الغرب) ایالتنده ولیسبونه‌نك ۱۶۰ کیلومتره جنوبنده برکوچك قویك ایچنده واقع بر قصبه و اسکله اولوب، ۷۸۸۰ اهالیسی وشراب ایله قورو انجیر اخراجاتی واردر.

**لاغوس** } (Lagos) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری کینه‌نك «اسرا ساحلی» مملکتنده وساحلدن کنیش بر بطاقلقله آیرلمش اولان (قورامو) آطه‌سنك منتهای غربنده انکلتره‌نك «آلتون ساحل» مهجری حکومتنه تابع بر حکومت محلیه‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۳۶۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك یکرمی بش سنه اول ۱۰۰۰۰ مسلم، ۲۰۰۰۰ ی بت پرست و ۳۶۰۰ ی آوروپالی ایدی. آنجق دین اسلام پك چابق ترقی ایتدیکندن، شمدی‌یه قدر پك آز بتپرست قالمش اوله‌جغی مأمولدر.

پورتکیزلیلرك مؤسساتندن اولوب، بعض کوزل ابنیه‌سی‌ده واردر. یرلیلرجه اسمی (وانی) در.

**لاغوس** } یاخود سان جوآن دلوس لاغوس (Lagos, S. Juan delos Lagos) مکسیقه‌نك (جالیسقو) حکومتنده و (لاغوس ده مورنو) نك ۳۵ کیلومتره غربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۲۲۰۴۰ اهالیسی و سنه‌ده برکره قوریلوب یدی کون دوام ایدر پك ایشلك پنایری واردر.

**لاغوس** } (Lagos) روم ایلنده کوملجنه سنجاغنده قره آغاج اسکله‌سی اوکنده‌کی کورفزك اسمی اولوب، بوری کولیله اختلاطی واردر.

**لاغوس ده مورنو** } (Lagos de Moreno) مکسیقه‌نك جالیسقو جمهوریتنده وغوآد الاجاره‌نك ۱۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۴۲۳۲۰ اهالیسی واردر.

**لافت** } بحر فارسده عمان ایله هجر آره‌سنده بر جزیره اولوب، (جزیرهٔ بنی کاوان) دخی دینیلیردی. خلافت جناب فاروق زماننده عثمان بن ابی العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، اورادن فارسه کچلمش؛ وفاتح مشارالیه جانبندن بو جزیره‌ده بر بیوك جامع یاپلمش ایدی. یاقوت حموی بو جزیره‌نك وقتیله بحر فارسك اك معمور آطه‌سی اولدیغنی، وکندی زماننده اسمی بیله مجهول اولوب، دفعاتله اورادن کچدیکی حالده اسمنی ایشیتمدیکنی بیان ایدیور. شمدی بشقه اسمله مسمی اولسه کرکدر.

**لا فرته ماسه** } (La Ferte-Macé) فرانسه‌نك اورنه ایالتنده و (دومفرونت) ك ۱۹ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۴۲۹ اهالیسی، بز ایله شریت فابریقه‌لری، چشیردن معمول شیلری وبویاخانه‌لری واردر.

**لافلش** } (La Flèche) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (مانس) ك ۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لوآر) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۸۸۸ اهالیسی، مشهور بر مکتبی و بعض فابریقه‌لری واردر.

**لا فونتن** (La Fontaine) فرانسه مشاهیر شعراسندن اولوب، اوفق چوجقلر ایچون منظوم حیوانات حکایه‌لری یازمغله کسب شهرت و تمیز ایتمشدر. بر اورمان مأمورینك اوغلی اولوب، ۱۶۲۱ ده (شاتوتیری) ده طوغمش؛ و ۱۶۹۵ ده وفات ایتمشدر. یکرمی ایکی یاشنده ایکن شعر سویلمکه باشلایوب، بعض کبرانك وبر طاقم کبار قادینلرك توجه وحمایه‌سنی قزانمش؛ وبر خیلی وقت دوشسه (بویون)ك وبعده یکرمی سنه مادام (دلاسابلیه) نك یاننده یاشامشیدی. آنجق اون دردنجی لوینك توجهی قزانه مامشدی. شعراء معاصریندن راسین، مولیر وبرنیه ایله صحبت ایتمشدر. یازدیغی حکایه‌لرك بعضلری حسن اخلاق قواعدینه تماميله موافق اولمدیغی حالده، بیوك بر شهرت قزانوب، دفعاتله طبع ونشر اولنمشدر؛ وچوجقلره ازبر ایتدیرلمسی عادت اولمشدر.

**لافیت** (J. Laffitte) فرانسه‌نك اك مشهور رجال مالیه وسیاسیه‌سندن اولوب، ۱۷۶۷ ده بایونه ده طوغمش، و ۱۸۴۴ ده وفات ایتمشدر. فقیر بر مارانغوزك اوغلی اولوب، گنج ایکن پارسه گیدوب، بر بانکرك یاننده یازیجی اولمش؛ وگیده‌رك افندیسی طرفندن اورتاقلغه قبول اولنمش؛ وبو بانقه‌نك ترقیسنه خدمت ایدوب، امور مالیه‌ده‌کی اقتدارینی اثبات ایتمکله، ۱۸۱۴ تاریخنده بانقه مدیری اولمش؛ وبعض احوال مشکله‌ده خزینهٔ دولتك بیوك خدمتلرنده بولنمش ایدی. ۱۸۱۵ ده مبعوث انتخاب اولنوب، ناپولیوندن صکره آوروپا دولتك فرانسه‌ده اعاده ایتدکلری حکومتك اداره‌سنه قارشی مخالفتده بولنمش؛ و ۱۸۳۰ وقوعاتنده کلی مدخلی اولمش ایدی. او صره‌ده مالیه ناظری و بعده باش وکیل اولوب، آنجق مسلك متخذی بکنمدیکندن، چوق کچمه‌دن استعفا ایده‌رك، بر دها آیرلمامق اوزره، مخالفین فرقه‌سنه کچمش؛ وبووجهله امور سیاسیه ایله اوغراشیرکن، کلی زیانلره اوغرایوب، بانقه‌سنی طاغیتمغه وقوناغنی‌ده صاتمغه مجبور اولمش ایدی. کندیسی کریم وفداکار برذات اولوب، مملکتنك سلامتی و معارف وصنایعك ترقیسی یولنه کلیتلی مبلغلر فدا ایتمش، وفقرا ومحتاجینه باقمش اولدیغندن، اهالی اعانه طوپلایه‌رق، قوناغنی مشتریسندن مبایعه ایله کندیسنه اعاده وتقدیم ایتمشلردی. یکیدن امور مالیه‌یه گیریشوب، بانقه‌سنی یکیدن احیا ایله، اسکی حالنه گتیرمشدی.

**لاقای** (Lacaille) مشاهیر منجمین و ریاضیوندن اولوب، ۱۷۱۳ ده فرانسه‌نك (رومینی) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۷۶۲ ده وفات ایتمشدر. قاسینی و مارالدی ایله کسب الفت ایدوب، برابرلرنده هیئته متعلق بعض تدقیقات فنیه‌ده بولنمش؛ و ۲۵ سنه (مازارن) مکتبنده ریاضی معلملکی ایتمشدر. نجوم ثابته‌نك جدوللرینی تصحیح قویلوب، سمانك نصف شمالیسنده‌کیلری بعدالاکمال، نصف جنوبیسنده‌کیلری‌ده تصحیح ایچون امیدبرونه سیاحت ایتمشدی. علوم ریاضیه‌یه، جراثقاله، هیئته، فن بصره و سائر فنونه دائر بر قاچ معتبر تألیفی وازیاج وتقویملری واردر.

**لاقوندامین** (La Condamine) مشاهیر سیاحیندن اولوب، ۱۷۰۱ ده پارسده طوغمش، و ۱۷۷۴ ده وفات ایتمشدر. کافهٔ فنونه واقف اولوب، کرهٔ ارضك همان هر طرفنی گزمشدی. ۱۷۳۶ ده خط استواده کرهٔ ارضك شکلنی و وسعتنی تعیینه بوکر ایله برلکده مأمور اولوب، اون سنه بیابانی آمریقای جنوبینك ایچ طرفلرینی گزمش؛ و مکمل سیاحتنامه‌لر یازمشدر. بعض آثارینی انکلیز و اسپانیول لسانلرنده تألیف ایتمشدر.

**لاقونیه** (Laconie) یونان قدیمك پلوپونیسوس یعنی موره شبه جزیره‌سنده بر خطه اولوب، شبه جزیرهٔ مذکوره‌نك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولمغله، غرباً مسینیه، شمالاً آرقادیه وآرغولیده خطه‌لریله سائر طرفلردن دخی دکیزله محاط ایدی. مرکزی (اسپارته) ایدی. اراضیسی طاغلق و آز منبت اولوب، (اوروتاس) نهری میاه جاریه‌سنك اك بیوکی ایدی. اهالیسی جسارتلریله وپك ساده یاشایشلریله مشهور ایدیلر. [«اسپارته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— یونانك شمدیکی تقسیماتنده لاقونیه‌نك

شرق شمالی قسمی آرقادیه‌یه ترك، واوكابدل مسینیه‌نك
شرق جنوبی پارچه‌سی لاقونیه‌یه الحاق اولنه‌رق،
ینه بو اسمله بر ایالت تشكیل، و اسپارته قصبه‌سی
مركز اتخاذ اولنمشدر. لاقونیه ایالتنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ۴۲۴۰ مربع كیلومتره و اهالیسی
۱۲۶۰۸۸ كشیدر. ساحل جنوبیسی لاقونیه ویا
ماراتونیس كورفزی نامیله بیوك بر كورفز ایله
( قرون ) كورفزینك قسم شرقیسنی تشكیل ایدیور.
بو ایكی كورفزدن برنجیسنك ایكی طرفندن (مالیا)
و (ماتاپان) اسملریله ایكی اوزون شبه جزیره اوزا-
دوب، برنجیسنك اوجنده ( الافونیس ) و (سریغو)
جزیره‌لری بولنیور. ایالتك قسم اعظمی الیوم
(ابری) وقدیماً ( اوروتاس ) تسمیه اولنان نهرك
حوضه‌سندن عبارت اولوب، بو نهر شمال غربیدن
جنوب شرقی‌یه جریانله ، كورفزك ایچنه دوكیلور.
بو حوضه وهمان بتون ایالت طاغلرله محاط اولوب،
غرب جهتنده (مالیا) شبه جزیره‌سنی تشكیل ایدن
واهالیسنك خشونت وجسارتیله مشهور اولان
( مانیه ) طاغی بولنیور، كه الك یوكسك ذروه‌سی
اولان ( آیوس ایلیاس )ك ۲۴۰۰ متره ارتفاعی
واردر. مذكور نهر وادیسی اولدقجه كوزل و
منبت اولوب، سائر طرفلری كوهستان وسنكستان
واهالیسی پك كریدر. مذكور وادیده بر مقدار
ذخیره حاصل اولوب، سائر طرفلری وقتیله مستور
بولندیغی اورمانلردن دخی محروم قالمغله ، یالكز
مرعالری حاویدر، و اهالیسنك چوغی چكی چو-
بانلقیله چكنیرلر. سواحلنده بر خیلی قوی ولیمانلری
اولوب، سواحل اهالیسی ماهر كمیجیلردر. ایالت
۴ قضایه منقسمدر.

**لاكدمونیه** { ( Lacédémone ) یونان قدیمك آنف البیان لاقونیه
خطه‌سی مركزی اولان اسپارته‌وجوارلرینه‌ویریلن اسم
اولوب، خطهٔ مذكوره‌ده میلادعیسی علیه السلامدن
۱۶ قرن اول حكم سورمش اولدیغی مروی اولان
(لاكدمون) ك اسمنه نسبتله حاصل اولمشدی.

**لاكدیو** { ( Laquédives ) هندك غرب جنوبی ساحلی آچیقلرنده واقع بر
جزایر مجتمعه هیئتنه آوروپاجغرافیونی طرفندن ویریلن
اسم اولوب، اصل اسملری (لك) اولدیغی حالده،
هند لساننده « آطه » دیمك اولان ( دیب ) كلمه-
سیله لدی التركیب، حاصل اولان ( لكدیب ) دن
غلطدر. [ « لك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**لالاشاهین پاشا** { اعاظم غزاة عثمانیه‌دن اولوب، سلطان اور-
خان غازی دورنده بعض خدمات مبرورده بو-
لنه‌رق، بروسه‌ده بر مكتب وكرماستیده بر خانقاه
وبر كوپری یاپدیرمش ایدی. بعده خداوندكار
غازی دورنده روم ایلی فتوحاتنده پك بیوك خد-
ماتی كوریلوب، اورنوس بك وحاجی ایلبكی وتیمور
طاش پاشا ایله برلكده فتح بلادده غیرت ایتمشدر.
زغره، فلبه، صماقو، احتمان و سائر او جهتده
بولنان ممالكی ضمیمهٔ دولت عثمانیه ایتدكدن صكره،
چامورلی اووه‌ده صربلیلری بیوك بر انهزامه اوغرا-
تمش؛ وبعده فره‌جك، قواله، درامه، زخنه و
سائر بلاد و قلاع كثیره‌یی تسخیر ایلمش ایدی.
فلبه وجوارلری كندیسنه مالكانه ویریلوب، روم
ایلی بكلربكیسی تعیین بیورلمش، و شهر مذكوری
مقر اتخاذ ایتمش؛ واورادن فرصت بولدقجه عسكر
سوقیله قوجه بلقانده‌كی قلعه و بوغازلری برر برر
فتحه موفق اولمشیدی. ۷۷۸ تاریخنده نیشك
فتحی اثناسنده ارتحال ایدوب، یرینه تیمورطاش پاشا
روم ایلی بكلربكی اولمشدی. آناطولیده‌كی خیرات
مذكوره‌سندن بشقه روم ایلنده فتح ایتدیكی بلادده
جامع ومدرسه وعمارت كبی برچوق مبانی وفلبه
اوكنده مریچ نهری اوزرنده مكمل بر كارگیر
كوپریسی واردر. اصل ونسبی حقنده بر كونه
معلوماته دسترس اولنه‌میوب، لالا عنواننه باقیلیر
ایسه، خداوندكار غازی‌یه لالالق ایتمش اولمسی
ملحوظدر.

**لالا محمد پاشا** { و لالا مصطفی پاشا [« محمد پاشا ( لالا — ) » و
« مصطفی پاشا (لالا —) » ماده‌لرینه مراجعت.]

**لالاند** { ( Laaland ) دانیمارقه‌نك بالطیق دكیزنده‌كی جزایرندن اولوب،
( فالستر ) ایله ( لانكلاند ) جزیره‌لری آره‌سنده
واقعدر. بویی ۵۸ واكی ۲۲ كیلومتره اولوب،
۴۵۰۰۰، وبرلكده اداره اولندیغی فالستر
جزیره‌سیله وبر قاچ كوچك آطه ایله برابر ۹۱۰۰۰

اهالیسی واردر. مرکزی ( ماریبوتّه ) قصبه‌سیدر.

**لالاند** { ( Lalande ) فرانسه مشاهیر منجمیننده‌ن اولوب، ١٧٣٢ ده بورغده طوغمش، و١٨٠٧ ده وفات ایتمشدر. ٤٦ سنه بیاپی فرانسه مکتبنده هیئت معلملکی ایتمش؛ ومستعد طلبه‌یی جزئی بر اجرتله ویا مجاناً خانه‌سنده اعاشه وتربیه ایده‌رك، بك چوق شاکردان یتیشدیرمش؛ وهیئت ونجوم علملرینك ترقیسنه خدمت ایده‌جك بر چوق تألیفات نافعه ومقبوله نشریله کسب شهرت ایتمش ایدی. دینسزلکیله واوروجملك وطیرطیل کبی شیلر یمك کبی غریب حاللریله دخی مشهوردر.

**لاله** { هندستان شعراسندن و کایتهه قومی براهمه‌سندن اولوب ، قاضی محمد صادق خان اخترك شاکردانندن ایدی. شو رباعی اونکدر :

داریم هوای وصل آن یارکه نیست
خواهیم وفا از آن ستمکارکه نیست
در فرقت یار صبر جستیم و قرار
آواز بر آمد ازدل زارکه نیست

**لاله‌خاتون** { ( بنت قطب الدین محمد کرمانی ) ایرانك اك مشهور شاعره‌ وفاضله‌لرندن عقل وادب ودرایت مردانه ایله متصفه بر قادین اولوب ، کرمان حاکملری نسلنه منسوب اولمغله ، بر مدت مملکت مذکوره‌ده حکمرانلق سورمش؛ وارباب علم وهنری حمایه وتشویقله کسب نیکنامی ایتمشدر . یاشادیغی زمان وحکومت سوردیکی مدت حقنده برقیده دسترس اولنه‌مدی. شو بر بیت جمله اشعار رائقه‌سندندر :

من آن زنم که همه کار من نکو کاریست
بزیر مقنعهٔ من بسی کله داریست
نه هر زنی بدوکز مقنعه است کد بانو
ولی بنزد خدا پیشه‌ام پرستاریست

**لالی** { ( حسن بیك ) ایران شعراسندن اولوب ، همدانلیدر . ١٠٠٢ تاریخنده کنج یاشنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر:

مرا ز بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنائی نیست

**لاما** { ( Lama ) بودا دیننك تیبت ومغولستانده مرعی اولان مذهبنده رؤساء روحانیه‌یه و جسیم مناسترلر طولدیران کشیشلرینه ویریلان اسم اولوب ، بونلره نسبتله مذکور مذهبه « لاما مذهبی » نامی دخی ویریلیور. بو روحانیلرك وبو مذهبه تابع بولنانلرك رئیس اکبرینه‌ده بیوك لاما ویا (دالایی لاما) نامی ویریلیور، که تیبتك مرکزی اولان ( لهاسه ) ده مقیم اولوب، بو مذهبده بولنانلرك « پاپا » سی حکمنده‌در .

**لامارتین** { ( La Martine ) فرانسه‌نك اعاظم ادبا و شعرا سندن و( رومانتیسم ) تعبیر اولنان مسلك جدید منتسبین ودها طوغریسی ائمه‌سندن اولوب، ١٧٩٠ تاریخنده (ماقون) ده طوغمش، و١٨٦٩ ده وفات ایتمشدر. پدری ضابط اولوب، کندیسی دخی ١٨١٤ ده خاصه اردوسنده عسکرلك ایتمشدی. ١٨٢٠ تاریخندن اعتباراً اشعارینی نشر ایتمکه باشلایوب، بربرینی متعاقب برقاچ مجموعهٔ اشعار میدانه قویمش؛ واشعارنده مثلی نا مسبوق بر یکی طرز و اصول کورلمکله، بر طرفدن شدتلی اعتراضاته اوغرامغله برابر، بیوك بر شهرت قزانمش ؛ و ١٨٢٩ ده فرانسه آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش ایدی. بوآره‌ده امور خارجیه مسلکنه انتسابله، ١٨٢١ ده سفارت معیتنده ناپولی‌یه کیتمش؛ وزنکین برانکلیز قزیله عقد ازدواجدن صکره، لوندره سفارتی باشکاتبی ومؤخراً طوسقانه‌ده مصلحتکذار و١٨٣٠ ده یونانده سفیر ومرخص اولمشیدی. لویی فیلیپك قعودنده استعفا ایدوب، شرقه بر سیاحت ایتمش؛ وبو سیاحتنده زیاده اسراف ایتمکله، ثروت موجوده‌سنی افنا ایتمش، وبر قزینك وفاتیله‌ده مصاب اولمشدی. بو سیاحتی اثناسنده جنتمکان سلطان عبد المجید خانك حضورینه چیقوب، التفاتنه مظهر اولمش، وکندیسنه آیدین ولایتنده برچفتلك دخی احسان اولنمشدی. عودتنده برشرق سیاحتنامه‌سی وبرچوق اشعار نشرایده‌رك، صیت وشهرتنی آفاق کیر اولمغه باشلامشدی. ١٨٣٤ ده برغ و١٨٣٩ ده وطنی اولان ماقون طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، ١٨٤٨ تاریخنده‌ك وطننك مبعوثی بولنمش؛ ومنافع عمومیه‌نك التزام ومدافعه‌سی بولنده ایراد ایتدیکی بلیغ نطقلریله‌ده انظار عمومیه‌یی جلب ایتمشدی. خیلی وقت طرف

آلمقدن اجتناب ایتمش ایسه‌ده، ۱۸٤۷ ده نشر ایتدیکی «ژیروندنلر تاریخی» فکر ومسلك مخصوصنی اظهار ایده‌رك، ۱۸٤۸ وقایعنه میدان آچان اسبابك اك قوتلیلرندن بولنمشدر. تاریخ مذکورده تشکیل اولنان حکومت موقته هیئتنه خارجیه ناظری صفتیله داخل اولوب، بو هیئتك روحی مثابه‌سنده بولنمش؛ و مسلم انام اولان مسلك اسایش پرورانه‌سی امن واسایشك دوامنه داخلاً وخارجاً برضامن یرینی طوتمشدی. قوانین واصول اداره‌نك تأسیسیچون تشکل ایدن مجلس اعضالغنه اون ایالت طرفندن انتخاب اولنمش؛ واجراآت مجلسنی ترکیب ایدن بش اعضانك بری بولنمشدر. جنرال قاوانیاقك رأس حکومته انتخابندن صکره، ساده مبعوثلغیله اکتفا ایدوب، ۱۸۵۱ ده رئیس حکومت بولنان لویی ناپولیونك آنسزین ایمپراطورلغی اعلاننده استعفاسنی ویره‌رك، امور سیاسیه‌دن بسبتون چکلمش؛ و وفاتنه‌دك بو حال اعتزالده یاشایوب، یکی بعض اشعاریله بر چوق تألیفات تاریخیه وحکایه کتابلری وبو میانده سکز جلددن مرکب بر عثمانلی تاریخی تحریر ونشر ایتمش ایسه‌ده، اسکی شهرتنه بر شیء ضم اولنمیوب، ثروتجه حالی متزلزل اولدیغی کبی، شهرتجه دخی بر نسیان ایچنده یاشامشدر. لامارتین پك متحسس بر قلبه مالك اولوب، انسانك یورکنه قدر نفوذ ایدن ساده وصوك درجه‌ده سلیس و فصیح افاده‌سنك هر جمله‌سندن پك مؤثر بر طاقم حسیات رقیقهٔ قلبیه ترشح ایدر. کنجلکنده قلب حساسیله برابر لطیف وسویملی بر چهره‌یه مالك اولمغله، کاه عاشق وکاه معشوق اولملق اوزره، بر طاقم عشق آمیز سرکذشتلره اوغرادیغندن، اکثر حکایه کتابلری کندی سرکذشتلرندن عبارتدر. آثاری اوقونمغله طویلیه‌جق وتکرار تکرار اوقوندقجه تلذذ اولنه‌جق صورتله قلمه آلنمشدر.

**لامبت** { (Lambeth) انکلتره‌نك (سوری) قونتلغنده وقتیله آیریجه بر قصبه } اولوب، شمدی لوندره شهرینه قاریشمشدر. شهر مذکورك غرب جهتندن عبارت اولوب، ۱۰٤ ٦۱۱ اهالیسی، بیوك و مصنع بر کلیساسی، پسقپوسه

مخصوص سرایی و بر چوق مؤسسات خیریه‌سی واردر.

**لامبرت** { (Lambert) ایتالیا قراللرندن اولوب، ۸۹۱ تاریخنده پدری } اسپولته‌لی (کی) طرفندن حکومته تشریك ایدلمش؛ و ۸۹٤ ده پدرینه وارث اولوب، درت سنه دخی یالکز حکومت سورمشدر.

**لامبزلك** { (Lambezellec) فرانسه‌نك فینستره ایالتنده و (برست)ك } ٥ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ۱۱ ۳۳٤ اهالیسی ودکرمنلریله بعض فابریقه‌لری واردر.

**لامپدوزه** { (Lampedousa) آق‌دکیزده تونس امارتنك ساحل شرقیسی } قارشیسنده ایتالیایه تابع برکوچك آطه اولوب، تونس ساحلندن ۱۳۰ وسیچیلیه ساحلندن ۲۲۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ومالطه‌نك ۱۷٥ کیلو متره غرب جنوبیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی تقریباً ۳۰ کیلومتره اولوب، ۹٥۰ اهالیسی واردر. غرب جهتی اورمانلق وغیر مزروع اولوب، شرق طرفنده باغلریله انجیر وخروب آغاجلری واردر. شمال غربی اوجنده بر لیمانیله فناری واردر. ایتالیا حکومتی طرفندن پولتیقه متهملریچون منفا اتخاذ اولنمشدر.

**لامعی** { (محمود بن عثمان بن علی النقاش) مشاهیر شعرا وادباء عثمانیه‌دن } اولوب، جدی بروسه‌لی اولدیغی حالده، تیمورلنك طرفندن ماوراءالنهره نقل اولنه‌رق، اوراده نقاشلق صنعتنی اوکرندکدن صکره وطننه عودت ایتمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری اولان اوغلی عثمان سلطان بایزید دورنده دفتردار اولمش ایدی. صاحب ترجمه تحصیل علوم ایتدکدن صکره عارف بالله سید احمد بخاری‌یه انتسابله، طریق تصوفه سلوك، وبر مقدار تقاعد معاشیله قناعت ایده‌رك، نظم وتألیف آثاره حصر اوقات ایتمش ایدی. آثار منظومه‌سی: «فرهادنامه»، «وامق وعذراء»، «ویسه ورامین»، «ابسال وسلمان»، «کوی و چوکان»، «شمع وپروانه»، «جابرنامه»، «هفت پیکر»، «شهر انکیز بروسه»، «مقتل امام حسین»، «لغت فارسیه»، «دیوان اشعار»؛ آثار

منثوره‌سی‌ده: « حسن دل »، « شرف‌الانسان »، « عبرتنا » ، « منقبهٔ اویس‌القرنی » ، « ترجمهٔ نفحات الانس »، « ترجمهٔ شواهد النبوه »، «شرح دیباجهٔ گلستان» ، « شرح معماء اسماء الحسنی » ، « بهار وحزان »، « منشأت »، « مجمع‌اللطائف » و سائره‌دن عبارتدر. ٩٣٨ تاریخنده وفات ایدوب، بروسه‌ده مدفوندر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

چاغریشور گوکده ملکلر آه وزارمدن مدد
اودلره یاندم بو آه پر شرارمدن مدد

**لامعی** { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل جرجانلی اولوب، اکثریا خراسان وکرمانده یاشامش؛ ودولت سلجوقیه زماننده شهرت بولوب، حجة‌الاسلام امام غزالی ایله صحبت ایتمش؛ ونظام‌الملکك توجه و احسانه نائل اولمشیدی. اشعاری پك متین و علوم مختلفه‌ده‌كی اقتداری شعریله متناسب ایدی. سمرقندده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت برقصیده‌سندندر:

هست این دیار یار اگر شاید فرود آرم جمل
ترسم دباب وعددا حال از رسوم و از ملل
جویم رفیقی را اثرکو دارد از لیلی خبر
داندکزین منزل قمرکی رفت و کی آمد زحل

— ایکنجیسی ( شیخ جمال‌الله ) هندستانك اکبر آباد شهرندن اولوب، دهلی حکمداری بهادر شاهك زماننده یاشامش ؛ و هندو بچه‌لره قرائت تعلیمیله مشغول بولنمشدر. دیوان اشعاری ٣٠٠٠ قدر بیتی حاویدر. شو بیت اونکدر.

شودکر دشت پیما نالهٔ مجنون بسودایت
بفریاد آورد مانند نی شاخ غزالان را

— اوچنجیسی جهانکیر پادشاهك دورنده دهلیده یاشایوب، قلندر مشرب بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر :

لذت اندر ترك لذت بود ای آزادکان
ماکدایان ترك این لذت نمید انسته ایم

**لامغو** { (Lamégo) پورتکیزك بیره ایالتنده و ( قوییمره ) نك ١٢٩ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

**لامنتن** { ( Lamentin ) آمریقانك آنتیل جزایرندن (مارتینیق) جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده و (فورت روآیال) ك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اطرافنده پك منبت ولکن هواسی پك آغیر یرلری ومتعدد شکر فابریقه‌لری واردر.

**لامنه** { ( Lamainnais ) مشاهیر مؤلفیندن اولوب ، ١٧٨٢ ده فرانسه‌نك ( سنت مالو ) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. ابتدا دیندارانه بر تربیه آلمش ایکن، بعده امور مذهبیه‌یه متعلق هیچ برشی اوقومقسزین، کندیسیچون دائما آچیق بولنان بر کتبخانه‌نك کتابلرینی مطالعه ایله، خواجه‌سز تحصیل وکسب معلومات ایتمش؛ وبعده پاپاس بولنان برادری طرفندن کندیسنه علوم مذهبیه تعلیم اولنه‌رق، نهایت کندیسی دخی طریق رهبانه داخل اولمش؛ وحکومت روحانیه‌نك حکومت جسمانیه‌یه تفوقنه دائر متعصبانه بر طاقم کتابلر یازوب، بونلردن بعضیسیله حکومت جسمانیه‌نك منافعنه طوقنمغله، حبس اولنمق وکتابلری مصادره ایدلمك کبی بعض مجازاته دوچار اولمشیدی. نهایت بر کتابنك پارس باش پسقپوسی طرفندن منع اولنمسی اوزرینه، ادارهٔ روحانیه‌یه اعلان خصومتله، ١٨٣٠ تاریخندن اعتباراً افکار جدیده‌یه تابع اولوب، مذهب واصول عتیقه علیهنده نشریاته قویله‌رق، اسکی آثاریله طبان طبانه ضد بر چوق کتابلر تألیف ایتمش؛ و١٨٤٨ ده اصول اداره‌یی تأسیس ایچون متشکل هیئته داخل اولمش ایدی. وفاتنده، وصیتی اوزره، جنازه‌سی پاپاسسز وآیین مذهب اجرا اولنمقسزین قالدیرلمشدر.

**لامیا** { ( Lamia ) یونانده آتنه‌نك ١٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده زیتون کورفزی ساحلندن ٨ کیلومتره ایچریده فتیوتیده مع فوکیده ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی، اوستنده‌کی تپه‌ده بر قلعه‌سی واوکنده کنیشجه ومنبت براووه‌سی واردر. ادارهٔ عثمانیه زماننده ( زیتون ) تسمیه اولنوب، آوروپاجه دخی بو اسمله دها معروفدر.

**لان** { بلاد قافقاسده بحر خزر ساحلنده وباب الابواب یعنی دربند قربنده واسع بر خطه‌نك جغرافیون اسلام آثارنده کوریلن اسمی اولوب، او جهتده یرلشمش اولان اقوام تورانیه‌دن (آلان) قومنك اسمندن مأخوذ اولدیغی

آكلاشيلبور. حتى ياقوت حموى بين العوام (علان) دينلديكنى علاوه ايديور. [«آلان» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

**لانارق** (Lanark) اسقوچيه‌ده ادينبورغك ٤٩ كيلومتره غربنده وقلايده نهرى شلاله‌سنك قربنده قونتلق مركزى بر قصبه اولوب، ١١٥٠٠ اهاليسى واردر. — لانارق قونتلغنك بويى ٨٨ واكى ٥٣ كيلومتره اولوب، ٣٤٠٧٦٥ اهاليسى، كومور معدنى وبر چوق فابريقه‌لرى واردر.

**لانداق** ياخود لندك (Landak) بورنئو جزيرۀ كبيره‌سنده (پونتيانه)نك ١٠٠ كيلومتره شمال شرقيسنده فلنكه تابع بر كوچك حكومتك مركزى بر قصبه اولوب، آلتون معدنى والماسى واردر.

**لانداو** (Landau) باويره‌ده اسپيره‌نك ٢٦ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٧٦٠٠ اهاليسى وبعض استحكاماتى واردر.

**لاندسبرغ** (Landsberg) پروسيه‌نك براندبورغ ايالتنده وفرانقفورتك ٧٩ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (وارته) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٢١٥٠٠ اهاليسى، تيارخانه‌سى، حبسخانه‌سى وكاغد، چوخه، يوكلى وپاموقلى قاشلر وسائره فابريقه‌لرى وتجارت بحريه‌سى واردر.

**لاندسقرونه** (Landskrona) اسوچك (مالموهوس) ايالتنده و(مالمو)نك ٣٤ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (سوند)ك ساحل شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٩٧٦٥ اهاليسى و شكر، قانت، توتون، يوك منسوجات و سائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى، دوكمخانه‌لرى وسفائن اعماله مخصوص دستگاهلرى واردر.

**لاندسهوت** (Landshut) باويره‌نك بوقارى باويره ايالتنده و(مونيخ)ك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، قلعه‌سى، ١٥٢ متره يوكسكلكنده چاكانى اولان بيوك بر كليساسى، كتبخانه‌سى، كيمياخانه‌سى، وبيوك تياتروسى واردر. دار الفنونى ١٨٢٦ ده مونيخه نقل اولنمشدر.
— پروسيه‌نك سيلزيه ايالتنده و(رايخنباخ)ك ٤٥ كيلومتره غربنده دخى بو اسمله بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

**لانده** (Landes) فرانسه سواحل غربيه‌سنك قسم جنوبيسنده بر خطه اولوب، اراضيسنك متحرك قوملردن عبارت وچوراق اولمسيله معروفدر. وقتيله غاسقونيه‌دن معدود اولوب، ٤ ويقونتلغه منقسم ايدى. شمديكى حالده قسم اعظمى همنامى اولان ايالته داخل اولوب، يالكز منتهاى شماليسى (ژيرونده) ايالتنه تابعدر.

**لانده** ايالتى (Dép. des Landes) فرانسه‌نك جنوب غربى ايالاتندن اولوب، شمالاً ژيرونده، شرقاً لوت مع غارونه وژرس، جنوباً آشاغى پيرنه ايالتلريله غرباً دخى بحر محيط آطلاسى ايله محدوددر. مساحۀ سطحيه‌سى ٩٠٩٣ مربع كيلومتره اولوب، ٣٠٩٧٣٢ اهاليسى واردر. مركزى (مونت ده مارسان)در. شمال وغرب جهتلرنده‌كى قسم اعظمى متحرك قوملردن عبارت اولوب، بو يرلر متقدما بسبتون چول وچوراق حالنده ايكن، چام آغاجلرى غرسيله قوملرك حركتى طورديريله‌لى خيلى منبت اولمشدر. جنوب وشرق طرفى ايسه اساساً محصولداردر. (آدور) نهرى جنوب شرق جهتنى شق واروا ايدوب، ديكر بر قاچ چايى دخى واردر. باشليجه محصولاتى ذخيره ايله اوزوم، صفران وسائره‌در. شرابلرى پك مقبولدر. دمير معدنيله مرمر، ليطوغرافيا طاشى، پورسلن طوپراغى، بوچولانه وسائره اوجاقلرى چوقدر. بيكيرلريله طوموزلرى وطيور بيتيه‌سيله آو حيوانلرى‌ده مشهوردر. باشليجه صنايعى اكثر اراضيسنى ستر ايدن چام اورمانلرندن كراسته قطعيله كليتلى منطار اخراجندن وطوموز باصديرمه‌سى استحضارندن عبارت اولوب، چام وبر فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى‌ده واردر. ايالت ٣ قضايه منقسم اولوب، ٢٨ ناحيه و٣٣٣ دائره‌يى حاويدر.

**لانسروت** (Lancerote) قناريه جزايرندن برى اولوب، جزاير

مجتمعهٔ مذکورهنك شمال شرقی جهتنده واقعدر. بویی ٥٣، اکی ٢٢ کیلومتره اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (تکیژه) قصبهسیدر. اراضیسی برکانیدر. ١٧٣٠ تاریخنده دهشتناك بر صورتله پاتلامش بر برکانی واردر.

**لانسیانو** { (Lanciano) ایتالیانك آبروچه (چیتریوره ایالتنده و(کیتی)نك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٨٥٠٠ اهالیسی، اسکی بر کوپریسی ومقبول شرابی واردر.

**لانغره** { (Langres) فرانسهنك یوقاری مارنه ایالتنده و (شوموت)ك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٤٨ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، رهبانه مخصوص مدرسهسی، کتبخانهسی، مشهور بیچاقلرله سرکه، موم وسائره فابریقهلری واردر.

**لانغلوا** { (Langlois) فرانسه مشاهیر هنرورانندن اولوب، رساملقده، حکاکلقده وآثار عتیقه علمنده کسب شهرت ایتمشدر. ١٧٧٧ ده (پونت دلارش) ده طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش؛ وبر چوق آثار براقمشدر.

— بو اسمده مشاهیر مستشرقیندن بری دخی اولوب، ١٧٨٨ ده پارسده طوغمش؛ و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. هند قدیم کتابلرندن بر قاچ اثر مهمك مترجمیدر.

**لانغله** { (Langlé) فرانسه مشاهیر مستشرقیننده اولوب، ١٧٦٣ ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر. اکثر شرق لسانلرینی تحصیل ایدوب، بر مدت پارسده السنهٔ شرقیه مکتبنده فارسی وملایی لسانلری معلملکنی ایتمش؛ وتیمورلنکك اصول ادارهٔ ملکیه وعسکریهسی حقنده بر کتابله هندجهدن بعض آثار ترجمه، و(آمیوت)ك تاتارجهدن فرانسزجهیه اولهرق ترتیب ایتمش اولدیغی لغت کتابنی نشر ایلمشدر.

**لانقاستر** { (Lancaster) انکلترهنك شمال غربی جهتنده مانچسترك ٤٣ ولوندرهنك ٣٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ایرلانده دکیزینه دوکیلن (لونه) نهری اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، دمیر دوکمخانهلری، دمیر یول واغونلریله پاموق وایپکدن منسوجات مختلفه ومشمع وسائره فابریقهلری واردر. کوچك واپورلر نهرده شهرك ریختملرینه قدر چیقیورسهده، بیوکاری ٨ کیلومتره آشاغیده واقع (غلاسون) اسکلهسنده طورورلر. بر یتیمخانهسیله تیمارخانهسی ومتعدد مکتبلری وبر کتبخانهسیده واردر. اسکی بر قصبه اولوب، روماليلر زماننده (لونجیقوم) تسمیه اولنوردی.

— لانقاستر ونام دیکرله لانقاشیر ایالتی یعنی قونتلغی شمالاً (وستمورلاند)، شرقاً یورق، جنوباً چستر ایالتلریله وغرباً ایرلانده دکیزیله محاط اولوب، بو حدود داخلندهکی قسم اعظمندن بشقه شمال غربی جهتنده (فورنس) اسمیله بسبتون مفرز برپارچهسی واردر، که غرباً (کومبرلاند) وشرقاً (وستمورلاند) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، بر شبه جزیره صورتنده دکیزك ایچریسنه کیرمشدر. بتون ایالتك مساحهٔ سطحیهسی ٤٨٦٠ مربع کیلومتره اولوب، ٣٤٥٤٤٤٠ اهالی ایله مسکوندر، که هر مربع کیلومتره باشنه ٧١١ کشی دوشوب، انکلترهنك اك مسکون یریدر. مرکز ادارهسی کوچك واسکی اهمیتندن دوشوك ایسهده، ایالت داخلنده (لیورپول) و (مانچستر) کبی ایکی جسیم شهر بولنیور، که هر بری پك بیوك تجارت وصنایع مرکزیدر. قسم شرقیسنده اسقوجیهدن کلن بر طاقم طاغلر تشعب ایدوب، ذروهلری ٧٠٠ مترهیه وارماز. قسم غربیسی ایسه وقتیله بطاقلق اولوب، قورودلمش اووهلردن عبارت وتوربدینلان ومحروقات یرینه قوللانیلان چورومش نباتات مستحاثهلرینی حاویدر. فورنس قسمی ایسه دها عارضهلی اولوب، آنجق اورالرده اك یوکسك طاغی ٨٠٣ متره ارتفاعندهدر. مرسی، ریبله، ویره ولونه نهرلری وبونلره تابع برچوق چایلر ایالتی شق وارواایدر؛ وبو نهرلرك دردیده منصبلرنده پك اوزون خلیجلر تشکیل ایدیور. بو خلیجلردن بشقه سواحلنك برچوق قوی ولیمانلری واردر. مرتفع جهتلرنده هواسی صوغوق و سواحله قریب اولان غرب و جنوب جهتلرنده معتدل اولوب، یاغمورلری پك چوقدر. طوپراغی منبت ایسهده، سرت بربالچیقدن عبارت اولدیغندن، ایشلنمسی خیلی زوردر. بناءً علیه بر

بیوك قسمی الیوم مرعی و تورب حالنده ایسه‌ده، کوندن کونه آچیلوب، تارلەیه تحویل اولنمقده‌در. اراضیٔ مزروعه‌سی یوزده ٦٥ نسبتنده اولوب، الك برنجی محصولی یولاف، ایکنجی درجه‌ده آرپه و اوچنجی درجه‌ده بغدای وسائره‌در. باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ٢٢٥٠٠٠ صیغیر، ٢٨٥٠٠٠ قیون و ٤٠٠٠٠ قدر بیکیردن عبارتدر. سوت، یاغ و پینیر اخراجاتی چوقدر. لکن مملکتك الك برنجی منبع ثروتی کومور معدنی اولوب، سنوی یکرمی یکرمی بش ملیون طونیلاته قدر چیقار. دمیر معدنلری ده چوقدر. بز و باصمه کبی پاموق منسوجاتجه بو ایالت بتون دنیانك برنجی یری اولوب، ایکی بیکی متجاوز فابریقه‌سنده درتیوز بیکه قریب عمله بو صنعتله اشتغال ایدرلر. یوك وا پوك قاشلرله دمیردن مختلف ماکینه‌لر وسائر آلات وادوات دخی یاپیلیر. الحاصل صنایع وتجارتی پك ایلریدر.

**لانقاستر** (Lancaster) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و(هاریسبورغ) ك ٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق برچوق دمیر یول خطلرینك نقطهٔ تقاطعنده واقع قونتلق مرکزی برشهراولوب، ٢٥٧٧٠ اهالیسی وتفنك، بالطه، زراعت ماکینه‌لری، آرابه، دمیر یول لوقوموتیفی، منسوجات مختلفه وسائره فابریقه‌لری واردر. مکاتبی پك مکملدر دکیزه قدر سیر سفائنه صالح بر جدولی اولوب، تجارت بحریه‌سی دخی ایشلك اولمغله، کوندن کونه بیومکده‌در. اهالیسنك قسم اعظمی آلماندر.
— ممالك مذکوره‌ده بو اسمله برچوق کوچك قصبه‌لر وقونتلقلر دها واردر.

**لانکدوق** (Languedoc) فرانسه‌نك تقسیمات قدیمه‌سنده جنوب جهتنده واقع برخطه‌یی اولوب، رونه ایرماغنك صاغ کنارندن آق دکیز ساحلی بوینجه پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکاری قربنه قدر ممتد اولوردی؛ و (روسیلون) ایله (فوآ) قونتلغی نام ایکی کوچك خطه لانکدوق ایله پیرنه سلسله‌سی آره‌سنده حائل اولوردی. مرکزی (تولوزه) شهری ایدی. آشاغی و یوقاری لانکدوق اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، برچوق دره بکلکلرینی حاوی ایدی. شمدیکی تقسیماتده: آردشه، اوده، غارد، یوقاری غارونه، هرولت، یوقاری لوآره، لوزره وتارن ایالتلرینه منقسمدر. رونه مجراسنه وآق دکیز سواحلنه متوازیاً ممتد اولور (ویواره) و (سونه) اسملریله ایکی صره طاغلری اولوب، منتهای جنوبنده‌ده پیرنه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اتکاری بولنیور. بو وجهله قسم اعظمی آق دکیز مائله‌سنده ایسه‌ده، جبال مذکوره‌نك اوته طرفنده بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع (لوآره) و (غارونه) حوضه‌لرینه تابع یرلری وبو ایرماقلره دوکیلور بعض میاه جاریه‌سی دخی واردر. هواسی ارتفاعنه کوره مختلف اولوب، آق دکیز مائله‌سنده وهله سواحلنده حادتاً صیجاقدر. طوپراغی پك منبتدر. طاغلی یرلرنده مرعی و اورمانلری چوقدر. باغلری مشهوردر بو خطه رومالیلر زماننده (ناربونزه) و بعده (سپتیمانیه) تسمیه اولنمشدی. بشنجی قرن میلادیده مملکتی ضبط ایدن ویسیغوتلر کندیلرینه نسبتله (غوتیه) اسمنی ویرمشلردی. سکزنجی قرن میلادیده مجاهدین اسلامك الینه کچوب، برآز مدت ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولدقدن صکره، تدریجاً شارل مارتل وپپن و شارلمان طرفندن استرداد وفرانقی دولتنه الحاق اوله‌رق، (سپتیمانیه) دوقه‌لغی نامیله برایالت ممتازه اتخاذ اولنمش؛ وکیده‌رك کسب استقلال ایتمش ایدی. اون اوچنجی قرن میلادیده فرانسه‌یه الحاق اوله‌رق، او وقت فرانسه‌نك جنوب جهتنده سویلنیان (اوق) لسانه نسبتله (لانکدوق) تسمیه اولنمشدر. [زیاده تفصیلات ایچون الیوم منقسم بولندیغی ایالات اسامیسنه مراجعت بیوریله.]

**لانکلاند** (Langeland) یعنی «اوزون یر». دانیمارقه‌ده (فین) ونام آخرله (فیونیه) جزیره‌سنك جنوب شرق ساحلی قربنده واقع و بو جزیره‌یه ملحق برآطه اولوب، شرقاً (لالاند) جزیره‌سندن ١٢ کیلومتره اکنده بر بوغازله آیرلمشدر، که (لانکلاند بلت) دینمکله معروفدر. غرب جهتندن کندیسیله مذکور فیونه جزیره‌سی و (تاسینکه) ایله (ارو) آطه‌لری آره‌سنده بولنان بوغاز ایسه چوق دها طار وبر

طاقم كوچك آطه‌لرى حاويدر. شمالدن جنوبه بويى ٥٤ كيلومتره اولوب، اك هيچ بر يرده ٨ كيلومتره‌يى تجاوز ايتميور. منتهاى شماليسى ٣ً ١٠َ ٥٥° عرض شمالى ايله ٣٥ً ٣٥َ ٨° طول شرقيده و منتهاى جنوبيسى ٤٠َ ٥٤° عرض شمالى ايله ٢٠َ ٨° طول شرقيده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٨٨ مربع كيلومتره اولوب، ٢١٠٠٠ اهاليسى واردر. اراضيسى آز متموج اولوب، اك يوكسك يرينك آنجق ٤٨ متره ارتفاعى واردر. طوپراغى منبت اولوب، ذخيره وكتنوير ايله سائره حاصل اولور. اورمانلريله مرعالرى‌ده چوقدر. اهاليسى كليتلى صيغير يتيشديررلر. سواحلى دوز اولوب، يالكز ساحل غربيسنده بر قويى واردر. مركزى اولان (رود كوبينغ) قصبه‌سى ساحل غربيسنده‌در.

**لانكنسالزه** { (Langensalza) پروسيه‌ده صاقسه ايالتنك (ارفورت) سنجاغنده وارفورتك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (سالزه) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٠٥٤٠ اهاليسى، يوك وكتنوير ايپلكيله چوخه وآلات زرعيه فابريقه‌لرى وجوارنده كوكوردلى وطوزلى مياه معدنيه‌سيله قابليجه‌لرى واردر.

**لانكو** { (Langö) نوروجك ساحل غربيسنده بر آطه اولوب، ٦٨° عرض شمالى خطنك بر آز شمالنده‌واقعدر. سواحلى پك كيرينتيلى چيقنتيلى وقيالر وآطه‌جقلرله محاط وبر چوق شبه جزيره و برونلرى حاويدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٨٨٨ مربع كيلومتره اولوب، ٩٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر.

**لانوس** { (Lanos) آمريقاى جنوبينك چوللرى حكمنده اولان پك واسع واوزون قبا اوتلرله مستور اووه‌لره اسپانيوللر طرفندن ويريلن اسمدر. لانوسلر اك زياده ونزوئلا، برازيليا، آرجنتين ممالكنده وسائر او جهتلرده بولنيور.

**لاوجه** { بر قصبه اولديغى ياقوت حموى ذكر ايدوب، نره‌ده اولديغى بيان ايتميور.

**لاؤچئو** { (Lao-Tséu) چينك حكما و شارعلرندن اولوب، قونفوچيو-دن اول اوله‌رق، قبل الميلاد ٦٠٠ تاريخلرنده ياشامشدر. تناسخى تدريس ايدوب، بو دخى فيثاغوراس كبى دنيايه مقدمكى كلديشلرينى ونه قالبلرده كلديكنى تخطر ايتمك ادعاسنده بولنوردى. (تاؤته كينغ) يعنى «عقل اول» عنوانيله بر تأليفى واردر، كه چينليلرك كتب مقدسه‌سندن معدوددر. بر مذهبك مؤسسيدر، كه اليوم چينده مرعى اولوب، برچوق تابعلرى واردر. كتابى فرانسزجه‌يه وسائر آوروپا لسانلرينه ترجمه اولنمشدر.

**لاؤديكه** { (Laodice) ماكدونيه حكمدارى فيليپك سردارلرندن آنتيوخسك زوجه‌سى واسكندرك وفاتندن صكره سوريه حكمدارى اولان سلفقوس نيقاتورك والده‌سيدر.

— ديكر بر لاؤديكه دخى ينه سلفقيلردن آنتيوخس تئوسك همشيره وزوجه‌سى اولوب، مرقومدن سلفقوس قالينيقوس ايله آنتيوخس هيراقس اسملريله ايكى اوغلى اولدقدن صكره، زوجى مصرده حكومت سورن بطالسه خاندانه منسوب (برنيكه) يى تزوج ايتمك اوزره، كنديسنى تطليق ايتمش، ومؤخراً تكرار تزوج ايلمش ايدى. صاحبهٔ ترجمه زوجيله اورتاغنى قتل ايتديره‌رك، اوغلى سلفقوسى تخته اقعاد ايتمش؛ و مصر حكمدارى بطليوس اورجت ميلاددن ٢٤٠ سنه اول كنديسنى قتل ايلمشدر.

**لاؤديكيه** { (Laodicée) زمان قديمده آسياده ماكدونيه‌لى حكمدار عائله‌لرينه منسوب (لاؤديكه) اسمنده بعض قادينلره منسوب بر قاچ شهر وقصبه وار ايدى. اك مشهورلرى فريجيا خطه‌سنده بولنمش اولانيدر، كه آنقه الترجه لاؤديكه طرفندن تأسيس اولنه‌رق، (ليقوس) نهرى اوزرنده واقع اولمغله (آدليقوم) تعبيريله تفريق اولنوردى. (ديوسپوليس) و (روآس) دخى تسميه اولنوردى. ميلادك ٦٥ تاريخنده حركت ارضدن خراب اولوب، بعده (مارق آورل) طرفندن تعمير اولنمش؛ وقسطنطين زماننده بيوك فريجيا ايالتنه مركز اتخاذ اولنمش ايدى. ٣٦٢ تاريخ ميلاديسنده بر مجلس روحانينك محل انعقادى اولمشدى. ١٤٠٢ تاريخ ميلاديسنده تيمورلنك طرفندن ضبط وتخريب اولنه‌رق،

او وقتـدن خرابه حالنـده‌در . خرابه‌سی آیدین ولایتنك دكزلی سنجاغنده ( اسكی حصار ) اسمیـله معروفدر . [ بو اسمه مراجعت بیوریله ]

— بوندن صكره الك مشهورلری: (لاؤدیكیه قومبوسته) و (لاؤدیكیه آدماره) ایدی،كه برنجیسی الیوم ( لادیق ) وایكنجیسی ( لاذقیه ) اسملریله معروفدرلر . [ بو اسملره مراجعت بیوریله. ]

**لاورانسه** { (Lawrance) ممالك مجتمعه‌نك ( قانساس ) جمهوریتنده و ( توپقه )نك ٤٩ كیلو متره شرق جنوبیسنده او. له‌رق ( قانساس ) نهری اوزرنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٤٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، متعـدد مكتبلری، بر سطح مائل اوزرنده كوزل مـوقع ومنظره‌سی، دمیر یولی و ایشلك تجارتی واردر. — بو اسمله ممالك مذكوره‌ده بر قاچ كوچك قصبه دخی واردر.

**لاوریقوشه** { (Lauricocha) آمریقای جنوبینك ( پرو ) جمهو. ریتنده بر كولدر،كه ′٣٠°١٠ عرض جنوبی ایله ′٥٠°٧٨ طول غربیده واقع اولوب ، بویی ١٣ واكی ٥ كیلومتره‌در. ( تونغوراغـوآ ) نهری بو كولدن چیقار. — كنارنده ینه بو اسمله ٥٠٠٠ اهالیلی جامع برقصبه بولنیور.

**لاوریوم** { ( Laurium ) یونان قدیمـده آتیقه خطه‌سنك منتهای جنو. بنده وسـاحل بحر قربنده برقصـبه اولوب، اطرا. فنده‌كی كوش معدنیله مشهور ایدی . معدن مذ. كورك اخیراً یكیدن اخراجنه بدأ اولنمشدر.

**لاؤزانه** { ( Lausanne ) اسـویچره‌نك ( وود ) ناحیه‌سنده و ( برنه ) نك ٨٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ( لمان ) كولی ساحل شمالیسندن ٢ كیلو متره‌لك مسـافه‌ده قضا مركزی بر شهر اولوب، ٣٠١٨٠ اهالیسی، آقادمیاسی، فن جراحی مكتبی، اعدادیهٔ طبیه‌سی، مكتب صنایعی وسائر مختلف مكتبلری، خسته‌خانه ومكتبی حاوی اوله‌رق كورلره مخصوص بر دار. العجزه‌سی، بتون اسویچره‌یه عائد خسته‌خانه‌سی و محكمهٔ تمیزی، ٨٠٠٠٠ جلدی و ١٠٠٠٠٠ رسائلی حاوی كتبخانه‌سی، آثار عتیقه و رسم ایله تاریخ طبیعی موزه‌سی، تاریخ وعلوم طبیعیه جمعیتلری وساعتجیلكه، جواهرجیلكه ومنسوجات وسـائره‌یه مخصوص بر خیلی فابریقـه‌لری واردر. مـوقع و منظره‌سی پك كوزل اولوب، اوزون بركوپریسی ، بر تونلی ومتعدد ابنیهٔ مصنعه‌سی واردر.

**لاؤس** { (Laos) هند چینینك وسطلرنده واسع بر یر اولوب، قسم اعظمی سیام وبرر قسمی برمان وآنام ممالكندن معدود ایسه‌ده، حقیقتده(لاؤس)مستقل اولوب، اهالیسی‌ده ممـالك متجاورهٔ مذكوره اهالیسـندن جنسیتجه بسبتون فرقلیدر. لاؤسك حدودی تماميله معین و معلوم دكل ایسه‌ده، تقریباً °١٥ ایله °٢١ عرض شمـالی و°٩٦ ایله °١٠٥ طـول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، ( مقونغ ) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمیله ( منام ) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسنی حاوی، وبو وجهله غرباً سیام وبرمان، شمالاً چینه تابع ( یوننان ) شرقاً تونكین وآنام، جنوباً دخی قامبوج ممالكیله محدوددر . مسـاحهٔ سطحیه‌سی معلوم دكل ایسه‌ده، ٤٠٠٠٠٠ مربع كیلومتره‌دن زیاده تخمین اولنوب، مقدار اهالیسی دخی بر ایكی ملیون راده‌لرنده طاغلق طرفلرنده وعلی الخصوص هنوز مجهـول اولان قسم شمالیسـنده ( مویس ) اسمیله معروف واصل لاؤسلیلردن بسبتون فرقلی برطاقم وحشیلر بولنیور.

اراضیسی یوكسك وطـاغلق اولوب، حـدود جنوبیه‌سی قربنده ( منام ) ایله ( مقونغ ) وادیلری آره‌سـنده غربدن شرقـه ( دونغ پایابای ) و یا ( باساق ) اسمیله بر سلسلهٔ جبال ممتد اولور . او. رادن یوقاریسی بر یایله حكمنـده اولوب، اكثری مقونغ ایرماغنه منصب اولـمق اوزره ، بر چـوق انهاری واردر. مع هذا بوطرفلرده ١٠٠٠ متره. لك ارتفاعی متجـاوز یرلری اولمیوب ، یایله‌لرینـك چوغی ایكی اوچ یوز متره ارتفاعنـده‌در . آنجق شماله طوغری چیقلدقجه، ارتفاع آرتوب، یوننـان حدودی قربنده پك یوكسك طاغلری واردر . الك بـوك نهری مذكور مقونغ اولوب، غرب جهتنده دخی ( سالوئن ) مجراسنك یوقاری طرفی و (منام) ایرماغنك منابعی بولنیور . كرك بو ایرماقلر وكرك تابعلری اولان بر چوق انهار اكثریا سیل صورتنده

آقوب، برطاقم شلالەلر و سرعتلی ایندیشلر تشکیل ایدر، وفیضانلرنده مجرالری اطرافندەکی آلچق یرلری باصارلر. هواسی پك افراطلی وتفریطلی اولوب، ملتهب روزکارلرینه ویاغمورلره تابعدر. تشرین ثانیدن مایسەقدر قوراقلق موسمی حکم سوروب، هوا بزم ایلك بهاره معادل اولور؛ ومیزان الحراره اکثر طرفلرنده ١٨ و ٢٠ درجەلرینی کوستروب، یالکز بعض طرفلرنده ١١ درجەیەقدر چیقار . منتهای شمالیسنك طاغلق یرلرنده ایسه هوا ارتفاعك درجەسنه کوره سریندر . نباتاتجه پك زنکین بریر اولوب، هر نەقدر قوراقلق موسمنده اوتلر قورور، وآغاجلر یاپراقلرینی دوکر ایسەده ، یاز یاغمورلری یاغمغه باشلاربا شلاماز، اورتەلق زمردە دونوب، اهالی تخم زرعنه باشلارلر . الك برنجی محصولی پرنج اولوب، صولاق یرلرده اکیلن عادی پرنجدن بشقه یوکسك یرلرده اکیلیر بر نوع پرنج دخی واردر، که دها لذیذ اولمغله ، لاؤسلیلر بونی ترجیح ایدرلر. برر مقدار مصر، داری، یولاف و سائره دخی اکرلر. پاموق دخی الك باشلی محصولاتندندر. شمال جهتنده موز و خرما آغاجلری واسع اورمانلر تشکیل ایدەجك درجەده چوقدر. چیوید وبویا و یا یاغ استحصاله یارار سائر نباتات و اشجاری دخی چوقدر. کنویر ودیکر الیافی حاوی نباتاتی وکراسته ومرانغوزلغه یارار قیمتلی اشجاریله طارچین کبی بهاراتی دخی واردر. مع هذا وسعت اراضیسنه نسبتله اهالیسنك ندرتنه بناءً پك آز یرلری مزروع ومعمور اولوب ، اکثر طرفلری چالیلق وسازلق حالنده اراضئ خالیەدن عبارتدر. حیواناتجه هند چینینك سائر طرفلرینه مشابه اولوب، فیل، کرکدان ، قپلان ، پارس ، آیی ، میمونلرك انواعی وسائره بولنیور. حیوانات اهلیەسی ایسه باشلیجه فیل، مانده واوکوزدن عبارتدر. بیکیر و استر ایله طوموزلری آزدر. ماندەلری پك ایری وقوتلیدر. اوکوزلری اورکوجلی اولوب، صرتلرینه یوك حمل ایدرلر . بونلر یبانی حالنده دخی کلیتله بولنوب، کرك اتلریچون وکرك تأنیس ایچون صید واخذ اولنورلر . برمقدار ایپك بوجکی دەبتیشدیررلر ایسەده ، اکثریا ایپك بوجکاری کندی کندیلرینه اورمانلرده یابدقلری قوزەلری طوپلایوب، بوندن آشاغی برجنس ایپك چیقاریرلر.

لاؤسلیلر خالص هند چینی جنسیتنه منسوب اولوب، چهرەلری تاتار چهرەسنی آکدیرر، وبویلری قیصه وصقاللری سیرك ایسەده، سیمالری سائر هند چینی اهالیسندن دها دوزکون وکولەکەده یاشایانلرینك رنکاری دها بیاضدر. کندیلری ساکن وملایم آدملر ایسەده، برآز حیلەکارلقلری واردر. یردن بر ایکی متره یوکسك اولەرق، قازیقلر اوزرینه مبنی اخشاب خانه ویا براقەلرده ساکن ایسەلرده، عشیرت حالیدە بسبتون ترك ایتمیوب، بعضلری الآن کوچبه حالنده یاشایورلر. اکثر قصبه وقریەلری نهر کنارلری بوینجه ممتد سیرك وباغچەلرله محاط خانەلردن مرکبدر. اهالی ( بودا ) دینیله متدین ایسەده، جن وپریلره وسحره وسائر بوکبی شیلره اعتقادلری دخی اولوب، سحربازلق وهکیملك ایدر قادینلری واردر. عمومی اثوابلری ارککلرده بر پشتمالدن وقادینلرده بلدن دیزە قدر اوزانیر برنوع فیستاندن عبارت ایسەده، ارککلرك زنکینلری طار قوللی بر نوع جاکت، وبر شال واولی قادینلر دخی کوکسلرینی اورتەجك بر یلك دخی کییرلر. تعدد ازواج یالکز زنکینلرده اجرا اولنوب ، لکن قاریلرینك یالکز بری رسمی ومشروع صاییلیر . ناموسه چوق مبالاتلری اولمیوب، زنانك جزاسی جزئی بر جزای نقدیدن عبارتدر. اسارت عندلرنده مرعی ایسەده، کولە وخلایقلرینه حسن معامله ایدرلر. زراعت واکرمك وطوقومق ایشلری اکثریا قادینلره منحصر اولوب، ارککلری آنجق آوجیلق وبالیقجیلقله مشغول اولورلر، ویا تنبل طورورلر. لسانلرینك سیام لساننده آز فرق واردر.

**لاؤمدون** ( Laomédon ) تروآ حکمداری مشهور پریامك پدری اولوب، اساطیر یونانیەده وفاسزلغیله مشهوردر. کویا شەسدن کنایه اولان (آپولون) ایله دکیز الهی زعم اولنان ( نپتون ) کوکدن طرد اولندقلرنده، بونك یانه کلوب، تروآنك سور ونلەلرینی یاپمغه یاردیم ایتمشلرسەده ، صوکنده متفق علیه اولان اجرتلرینی ویرمدیکندن ، آپولون وبایی

ونپتون طغیان میاهی مسلط ایتمش؛ ولاؤمدون کاهنلره مراجعتنده، قیزی (هسیونه) یی بر دکیز جانوارینه آتمقدن بشقه چاره اولمدیغنی بیان ایتمشلر؛ و قهرمان شهیر (هرکول) اون ایکی کوزل آت مقابلنده مذکور جانواری قتل ایله، قیزینی تخلیص ایتمش ایسه‌ده، لاؤمدون بوکاده وعد ایتدیکی آتلری ویرمدیکندن، هرکول تروایی ضبط و تخریبله، کندیسنی و اولادینی اتلاف، و یالکز (پریام) ی صاغ براقه‌رق، اونك یرینه تخته اقعاد ایتمش.

**لاؤن** { (Laon) فرانسه‌ده پارسك ١٣١ کیلومتره شمال شرقیسنده (اسنه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٩١٣٤ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، دارالعجزه‌سی و بر قاچ فابریقه‌سیله اولدیجه تجارتی واردر.

**لاوواَزیه** { (Lavoisier) اعاظم کیمیا- کراندن اولوب، ١٧٤٣ تاریخنده پارسده طوغمشدر. کوچکدن علوم طبیعیه‌یه میل ایدوب، ٢٥ یاشنده فنون آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش؛ ومؤخراً بر بیوك میری چفتلك اداره‌سنه مأمور اولوب، فن کیمیاده‌کی معلومات نظریه‌سنی اجرا وتطبیقه میدان بولمشدی. ١٧٧٥ ده یانمق فعلنك هواده‌کی مولد الحموضه‌نك یانان جسملرله ترکیب کیمیویه‌سندن حاصل اولدیغنی کشف واثبات ایدوب، کیمیاجه بر دور جدید آچمش؛ و ١٧٨٤ ده صویك ترکیبنی کشف ایتمش ایدی. ١٧٨٧ ده (کویتون) و (موروو) ایله مشترکاً اصطلاحات کیمیویه‌یی تعدیل وتصحیحه باشلامشدی. بر طرفدن دخی تطبیقات واجراآته دوامله، کیمیایه وزراعته بیوك خدمتلر ایتمشدر. مع هذا، مجرد برمیری چفتلکك مدیری اولمق بهانه‌سیله، ١٧٩٣ ده ارباب عصیان طرفندن بالتوقیف، محکمهٔ عرفیه‌نك قراریله ١٧٩٤ سنه‌سی اعدام اولنمشدر. بر چوق تألیفات وتحقیقات فنیه‌یه تشبث ایدوب، اکمالی ایچون مهلت طلب ایتدیکی حالده رجاسی مسموع اولمیوب، ناتمام قالمشدر. کیمیا وحکمت طبیعیه‌یه دائر بر قاچ تألیفی اولوب، کلیات آثاری ١٨٦٠ تاریخنده مصارف دولتله طبع ونشر اولنمشدر.

**لاوور** { (Lavaur) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و(آلبی) نك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٠٧٧ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وایپك فابریقه‌لری واردر.

**لاوی** { (Levi) حضرت یعقوب (عم) ك اوچنجی اوغلی اولوب، (لیا) دن متولد ایدی. قبل المیلاد ٢١١٧ دن ١٩٨٠ تاریخنه ودیکر بر حسابه کوره ١٧٤٨ دن ١٦١١ تاریخنه‌دك ١٣٧ سنه معمر اولمشدر. حضرت موسی وهارونك جد اعلاسیدر. موسویلرده ریاست روحانیه بونك نسلنه منحصردر. ارض مقدس اسباط بیننده تقسیم اولندقده لاوی نسلنه آیریجه بر یر ویرلمیوب، سائر برلرك عشر محصولاتی وطاغنیق اوله‌رق ٤٨ معموره ویرلمشیدی.

**لاوینیوم** { (Lavinium) ایتالیانك (لاتیوم) خطهٔ قدیمه‌سنده ورومانك جنوبنده بر شهر قدیم اولوب، طقوزنجی قرن میلادیده عربلر طرفندن تخریب اولنمشدر.

**لاهارپ** { (Laharpe) فرانسه‌نك الك مشهور شعرا و ادباسندن اولوب، ١٧٣٩ ده پارسده طوغمش؛ و ١٨٠٣ ده وفات ایتمشدر. پدری من اصل اسویچره‌نك (وود) ناحیه‌سی زادکانندن اولوب، فرانسه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمشیدی. برقاچ تیاترو کتابی وسائر منظومه‌لر یازوب، وولترك تقدیرینه مظهر اولمشدی. حکیم مشار الیه ایله سائر حکمانك افکارینه تابع اولوب، فرانسه‌ده افکار جدیده‌نك الك خواهشلی آلقیشلایجیلرندن ایکن، ١٧٩٤ ده بلا سبب حبس اولندیغندن، فیما بعد تبدیل فکر ومسلك ایده‌رك، افکار عتیقه و ریاست روحانیه لهنده یازمغه باشلامش؛ واعدامنه حکم اولنمش ایسه‌ده، صاقلانه‌رق قورتلمش ایدی. برامکه‌نك وقعهٔ معلومه‌سنی دخی بر فاجعه صورتنده سلك نظمه چکمشدر. کندیسی فقیر الحال اولدیغندن، مجرد کچنمك ایچون دخی بعض کتابلر نشرینه مجبور اولمشدی.

**لاهای** { (La Haye) فلمنك دولتنك پایتختی وجنوبی هولانده ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، آمستردامك ٤٥ کیلومتره

جنوب غربیسنده وساحل بحر قربنده اولەرق بر قاچ جدولك اوزرنده واقعدر. کثرت نفوسجه مملکتك اوچنجی شهری ایسەده، آوروپانك اك کوزل معمورەلرندن اولوب، ١٨٥ ٧٤٤ اهالیسی، پك منتظم سوقاقلری، کوزل اشجارله مزین میدانلری، مصنع ابنیەسی، قراله مخصوص سرایی، رسم آقادمیاسی، متعدد ومکمل مؤسسات علمیه وفنیەسی وصنایع مختلفەیه مخصوص فابریقەلری واردر.

**لاهور** { ( Lahore ) هندستانك شمال غربی جهتنده وکلکتەنك ١٧٧٠ کیلومتره غرب شمالیسنده ودهلینك ده ٤٣٨ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق سند ایرماغنه تابع ( چیناب ) نهرینه دوکیلن ( راوی ) چاینك صول کنارندن ١½ کیلومترەلك مسافەده واقع پنجاب ایالتنك مرکزی بر شهر شهیر اولوب، ١٤٩ ٣٧٠ اهالیسی، شمال شرقی کوشەسنده بر تپەنك اوزرنده اسکی بر قلعەسی، اصل شهرك اطرافنده قیرمزی طاشدن معمول بر سوری، اسکی ملوك تیموریەیه مخصوص بولنمش سرایی، ملوك مذکورەدن جهانکیر واورنکزیبك کندی اسملرینه منسوب جامع شریفلری، دیکر مؤسسات وآثار اسلامیەسی، پنجابه مخصوص دار الفنونی، السنهٔ شرقیەیه مخصوص مکتبی، مکتب فنون طبیەسی، دیکر متعدد مکاتب ومدارسی، موزەسی، خستەخانەسی، پك ایشلك بازار وچارشیلری، مجوهراته متعلق معمولاتیله کومش ویا آلتون قاقەلی باقیر ودمیر آوانیسی وصیرمەلی و قلابدانلی قماشلری واردر. لاهور وقتیله چوق بیوك ودها معمور اولوب، اطرافندەکی واسع خرابەلر وبونلر میاننده مشهور اولان ابنیهٔ مصنعه ویرانەلری اسکی معموریتنه شاهددر. شمدیکی شهرك سوقاقلری طار وابنیەسی پك یوکسك اولدیغندن، ایچریسی حزن انکیزدر. صنایع محلیەسی دخی اسکی حالندن چوق تدنی ایتمشدر.

— لاهور سنجاغی پنجاب ایالتنك مرکزی اولوب، ٢٣ ٢٠٨ مربع کیلومتره وسعتنده اولدیغی حالده، ١ ٨٨٩ ٤٩٥ اهالی ایله مسکوندر.

**لاهون** { صعید مصرده بر قصبه اولوب، ایچنده حضرت یوسف ( عم ) ك مسجدی وبرصو بندی بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

**لایباخ** { ( Laybache ) آوستریا ومجارستان دولتنده وتریستەنك ٩٨ کیلومتره شمال شرقیسنده ایلیریه وقارنیوله ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٣ ٠٠٠ اهالیسی، حبسخانه اتخاذ اولنان اسکی بر قلعەسی، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسیله رهبانه مخصوص مدرسەسی، دار المعلمینی، رصد خانەسی، کتبخانەسی، زراعت وصنایع جمعیتلری، اجزاء کیمیویه ایله پورسلین، ایپك قماشلر، قوردله فابریقەلری وایشلك تجارتی واردر. اسکی بر شهر اولوب، رومالیلر زماننده ( آمونیا ) وقرون وسطاده ( لاباقوم ) اسمیله معروف ایدی.

**لایپسیغ** { و لایپنیچ [ «لیپسیغ» و«لیپنیچ» مادەلرینه مراجعت بیوریله. ]

**لایتمریج** { ( Leitmeritz ) چهستانده پراغەنك ٥٣ کیلومتره شمال غربیسنده و ( البه ) ایرماغی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ ٠٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، ایشلك تجارتی و یاین بالیغی اخراجاتی واردر. جوارلری او قدر کوزلدر، که چهستانك جنتی تسمیه اولنمشدر.

**لایته** { ( Leitha ) آوستریا ومجارستانده بر نهردر، که آوستریا باش دوقەلغنده ( نایستاد ) ك ٩ کیلومتره جنوبنده نبعانله مجارستانه داخل اولور، وطونەنك برقولیله برلشدکدن صکره بو ایرماغه دوکیلور.

**لایحی** { ( مصطفی ) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ابتدا طریق علمه سلوك ایدوب، بعده جانب مصره عزیمتله، طریق کلشنیه انتساب ایدەرك، قلندرانه بر عمر سورمکه باشلامش؛ ومؤخراً درسعادته کلەرك، صدر اعظم سمیز علی پاشانك اعتقاد وحسن ظننه مظهر اولمغله، بر نیجه مدت مرجع خاص وعام اولدقدن صکره، پاشای مشار الیهك دائرەسی آدملرینك حسد وافتراسنه اوغرامغله، مملکتنه عودت ایدەرك، ٩٧٣ ده اوراده وفات

ايتمشدر . اشعار ونوادری جامع بر مجموعه ترك ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

طريق كعبهٔ تحقيقه رهروان اولانه
جناب حضرتنه برشاهراهدر ايشيكك

**لائرت** { (Laërte) ايتاكی جزيره‌سنك حكمدار قديمی اولوب ، مشهور اوليسك پدری ايدی.

**لائرته** { (Laërte) آسيای صغيرده كيليكيا ايله پامفيليا خطهٔ قديمه‌لری آره‌سنده وساحل بحرده يعنی علائيه جوارلرنده بولنمش مستحكم بر شهر قديم اولوب ، لائرته‌لی ديمكله معروف ديوجانسك وطنی ايدی.

**لاينه** { (Leine) آلمانيه‌ده بر نهردر ، كه پروسيه‌نك صاقسه ايالتنده (دون) طاغندن نبعانله، هانووره قراللغنه كيروب، (كو. تينكه )نك ايچندن بعدالمرور ، هانووره شهرينه واصل اولنجه، سير سفائنه صالح اولور؛ و ٢٥٠ كيلومتره‌لك جريانندن صكره ( آلر ) نهرينه دوكيلور.

**لاييس** { ( Laïs ) يونان قديمده حسن و آنلريله وشوخ مشربانكاريله شهرت بولمش آنا قيز ايكی قادين اولوب، برنجيسی عن اصل سيجيليه‌لی اولديغی حالده، قورنته‌ده ساكن اولمش؛ وآتنه‌نك اك مشهور رجالنی وعلی الخصوص مشهور ( آلكيبياد )ی دام عشقنه دوچار ايتمشدی. بعده بر دليقانلی‌يه تعشق ايدوب، بونك آرقه‌سی صره تساليه‌يه كيده‌رك، اورانك قادينلری قيصقانمغه باشليوب، كنديسنی ق م ميلاددن ٣٨٠ سنه اول قتل ايتمشلردر. — ديكری بونك‌ه آلكيبيادك قيزی اولوب ، والده‌سنك اثرينه تبعيت ايتمشدر.

**لب** { اندلسده بحرمحيط ساحلنده برقصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

**لبابه** { (ام الفضل — بنت الحارث الهلاليه) صحابياتدن بر قادين اولوب ، فخر الرسل (صلعم) افندمزك بالديزی يعنی ام المؤمنين (ميمونه) جنابلرينك همشيره‌سی، عم پاك جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی وخالد بن وليد ( رضه )ك تيزه‌سی ايدی . حضرت خديجه (رضها) دن صكره الك اول اسلامه كلن صاحبهٔ ترجمه اولديغی سروی اولوب، جانب حضرت نبويدن حقنده چوق حرمت ورعايت ابراز بيوريلوردی . جعفر بن ابی طالب و بعده ابو بكر صديق ونهايت علی المرتضی (رضهم) حضراتنه وارمش اولان (اسماء بنت عميس) وديكر عم رسالتپناهی حمزه بن عبد المطلب (رضه)ك زوجه‌سی اولان (سلمی بنت عميس) دخی صاحبهٔ ترجمه‌نك لام همشيره‌لری ايدی. خالد بن وليد حضرتلرينك والده‌سی اولان همشيره‌سی ( لبابة الصغری )دن تفريق ايچون (لبابة الكبری) ديمكله معروفه ايدی. حضرت عباس (رضه) دن فضل، عبدالله، قثم، عبدالرحمن و ديكر ايكی ، كه جمعاً آلتی اولاد دنيايه كتيرمشدر. اوغلی عبدالله (رضه) وسائر بعض ذوات كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشلردر.

— خالد بن وليد حضرتلرينك والده‌سی اولان همشيره‌سی ( لبابة الصغری ) نك ايسه اسلامی و وصحبتی مختلف فيهدر.

**لبابه** { اندلسده سرقسطه‌يه محلق بر براولوب، ابابی نسبتيله معروف بعض مشاهير اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

**لبابه بنت عبدالله** { عبدالله بن جعفر الطيارك قيزی اولوب ، ملوك امويه‌دن عبدالملك بن مروانه وارمش ايسه‌ده ، سرقومك مشهور اولان آغزينك رايحهٔ كريهه‌سنه تحمل ايده‌ميوب، اظهار استكراه ايتديكيجون ، تطليق اولنه‌رق، هاشميلردن علی بن عبدالله بن العباس (رضهم)ه وارمش ايدی.

**لبادين** { دمشق شامده باب جيرون قربنده مشهور بر محله ايدی. — سمرقندك دخی برمحله‌سی بو اسمله معروف اولوب ، (كوی نمدكران ) دخی دينليردی.

**لبان** { يمنك اوته‌سنده واقع مهره خطه‌سنده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

**لبدوس** { (Lebedos) آسيای صغيرده آطه لردكيزی ساحلنده و( قولوفون ) شهر قديمنك غرب شماليسنده يعنی شمديكی صيفاجق قصبه‌سی قربنده اسكی بربلده اولوب، يونيا خطهٔ قديمه‌سنه ملحق ايدی. ليسياخوس طرفندن تخريب اولنه‌رق، اهاليسی (افس) ه يعنی آياثلوغه نقل اولنمشدی.

**لبده** { (Leptis) طرابلس غربك شرق طرفنده ساحل بحرده و مركز لوا اولان خمس قربنده بولنمش بر شهر قديم اولوب ، فنيكه‌ليلرك بنا كرده‌سی ايدی؛ و قارتاجليلره تابع اولوب، بونلره ويركی ويررری. قارتاجليلرله روماليلر بيننده وقوعبولان محاربات مشهوره‌نك اوچنجيسنده لبده‌ليلر روماليلرك طرفنی التزام ايتديكلرندن، بونلر طرفندن حمايه اولنه‌رق، شهر دها زياده معموريت كسب ايتمش؛ وعلی‌الخصوص اوراده طوغمش اولان ( سپتيم سور ) طرفندن چوق تزيين اولنمش ايدی. پك بيوك وتجارتكاه ايدی. بعده تدريجاً تدنی ايدوب، فتوحات اسلاميه زماننده بسبتون اهميتدن دوشمش؛ وياالكز قلعه‌سی قالوب، مؤخراً بعض سركش عربانی طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمشدی. اليوم بعض خرابه‌لری موجود اولوب، دكيز چكلدجه، دبنده بر چوق آثارعتيقه ظهور ايتمكده‌در.

**لبرون** { (Lebrun) فرانسه‌ده بو اسمله ، بری رسام وايكنجيسی شاعر اولمق اوزره، اوچ مشهور ذات كلمشدر. رسام ١٦١٩ تاريخنده پارسده‌طوغوب، ١٦٩٠ ده وفات‌ايتمش؛ وبر چوق رسملرله بعض تأليفات براقمشدر. شاعرلرك برنجيسی ١٧٢٩ ده‌طوغوب، ١٨٠٧ ده وفات ايتمشدر. ايكنجيسی ١٧٨٥ ده طوغوب ، ١٨٧٣ ده وفات ايتمشدر.

**لبطيط** { اندلسده جزيرة‌الخضراء اعمالندن بر قصبه ايدی.

**لبله** { اندلسده قرطبه‌نك بش مرحله‌غربنده وساحل بحرده اثمار ومحصولاتی چوق بر قصبه اولديغی جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، اليوم اسپانيوللرك ( هوئلوه ) ديدكاری قصبه اولسه كركدر.

**لبنان** { جبل — (Liban) شام خطه‌سنك قسم وسطيسنده ساحل ايله‌متوازياً جنوب غربيدن شمال شرقی‌يه طوغری ممتد برطاغ اولوب، ١٥َ ٣٣° ايله ٤٠َ ٣٤° عرض شمالی و ٣٣° ايله ٣٤° طول شرقی آره‌لرنده‌اوزانيور. بويی ١٥٠ كيلومتره اولوب، صرتی ساحل بحردن حد وسطی اوزره، ٢٠ ويا ٢٥ و شمال جهتنده ٣٥ كيلومتره اوزاقدر. منتهای جنوبيسنده ليطانی و نام ديكرله قاسميه و منتهای شماليسنده النهر الكبير مجرالری بولنيور. غربی مائله‌سی سطح مائل صورتنده اولوب، شرقدن غربه ويا شرق شماليدن غرب جنوبی‌يه طوغری لب دريايه‌قدر اوزانير بر چوق قوللری واردر؛ وبونك آره‌سنده متوازياً بر طاقم انهار آقوب ، درين واديلر آچمشلردر . شرق جهتنده جبل‌لبنان ايله متوازياً جبل‌الشيخ و جبل شرق ممتد اولوب ، آره‌لرنده ( بقاع ) ويا ( بقاع‌العزيز ) تسميه‌اولنان‌واسع بر وادی‌بولنيور. كرك جبل لبنانك شرق وكرك قارشيسنده‌كی جبل شيخك غربی انكلری ديك و صرب اولوب، بقاع خطه‌سی ايكی طرفدن بر ديوارله محاط كبی‌كورينور؛ وبو واديده بری شماله وديكری جنوبه طوغری ايكی نهر آقوب برنجيسی ( عاصی ) وايكنجيسی ( ليطانی ) ديمكله معروفدر . الك مرتفع ذروه‌سی ٣٢١٢ متره ارتفاعنده اولوب، ٣٠٠٠ متره‌لك ارتفاعی متجاوز دها ايكی اوچ ذروه‌سی و ٢٥٠٠ ايله ٣٠٠٠ متره ارتفاعلری آره‌سنده برقاچ محلی واردر. ارتفاعلری ٢٠٠٠ متره‌يه قريب‌اوله‌رق، بر قاچ بوغاز وكچيدی دخی واردر. هر نقدر اسمی السنهٔ ساميه‌ده بياضلغه وسوده دلالت ايدن (لبن) دن مشتق ايسه‌ده، هر بر يری بياض‌كورينه‌جك صورتده سرمدی قارلرله مستور اولميوب ، بو اسمك سواحلده‌كی بياض قيالرندن نشأت ايتمسی محتملدر. يوقاری طرفلرنده‌صخور كلسيه‌سی آره‌لرنده برچوق واسع ودرين مغاره‌لری اولوب، ايچلرنده قبل‌الطوفان ياشامش حيوانات منقرضه كميكاری و انسانلرك احوال ابتدائيه‌سی آثاری بولنيور . دكيزدن اوزاقدن منظره‌سی پك تأثيرلی وعظمتلی اولوب، آنجق وقتيله مشهور بولنمش اولان‌فستيق آغاجلری كسب ندرت ايدوب ، اكثر طرفلری چيلاق اولديغندن، يقيندن كورنيشی اوقدركوزل دكلدر. يالكز قسم جنوبيسی دها كوزل و دها معمور ومزروعدر . دكيزدن كلن بلوطلر جبلك غربی مائله‌سنده رطوبتلرينی ترك ايتدكلرندن، بو طرفك مياه جاريه‌سی دها چوقدر . دكيز قييسنده اسكی عبرانيلرك ( كنعان ) تسميه‌ايتدكاری طار بر اووه ممتد اولوب، بونك‌اوستنده ١٢٠٠ متره‌لك

ارتفاعه‌قدر ( وسط ) تعبیر اولنان بر منطقه اوزا. نیور، که ساحلدن صکره اك مسکون یری‌اولوب، کویلری ومزروعاتی واردر. اورادن ١٨٠٠ متره ارتفاعنه‌دك اولان اوچنجی منطقه‌نك یالکز دره. لرنده ومحفوظ محللرنده بعض مزروعاتله میشه ، چام، آردیج، اخلاط وسائر اشجار بولنیورسه‌ده ، آچیـق یرلرنده روزکارلرك شـدتی هیچ بر شیٔ حصولنه مجال براقمیور. اورادن یوقاری آنجق‌بر طاقم سیرك اوتلر وچالیلر بولنوب، یازین قیـون و کچی سوریلری سوق ورعی اولنور. آنجق‌جبـل لبنانك اصل مرعی و اورمان دینله‌جـك یرلری یوقدر. ساحلده ووسط منطقه‌سنده‌حبوبات‌متنوعه ایله توتون، پناته ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. جبل لبنانك حیوانات وحشیه‌سی: آیی ، طوموز ، پارس، قورت، صرتلان، تیلکی، چقال، قره‌جه و سائره‌دن عبارتدر.

**لبنان** { ( جبل — متصرفلغی ) شام خطه. سنده بیروت ایله سوریه ولایتلری وآق دکیز آره‌لرنده مستقلاً و صورت ممتازه‌ده اداره اولنور بر سنجاق اولوب، جنوباً بیروت‌ولا. یتنك مرکز سنجاغیله، شرقاً‌سوریه ولایتیله، شمالاً ینه بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغیـله غرباً دخی آق دکیزله محاطدر . سواحلك قسم اعظمی بو متصرفلغـه ملحق اولدیغی حالده ، اورته‌سـنده بولنان بیروت شهری وجوارلری جبـل لبنان‌سنجا. غندن خارجدر. همنامی اولان طاغك بتونی دخی سنجاق داخلنده اولمیوب، منتهای شمالی وجنوبیسی بیروت ولایتنه ملحقدر. شرقاً ایسه جبل مذکورك مائلهٔ‌شرقیه‌سنك آشاغیسنه یعنی بقاع‌العزیز وادیسنه قدر ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ٥٠٠ ٣٩٩ اهالی ایله‌مسکوندر. اهالیسنك جمله‌سی لسان عربی ایله متکلم وسریانی‌و فنیکه‌لی وعرب اولادندن اولوب ، مذهبجـه قسم اعظمی‌یعنی نصفندن زیاده‌سی‌مارونی وقصوری‌مسلم، درزی، روم، روم قتولیکی وسائره‌در. هیچ بر قصبه‌سی اولمیوب، کرك مرکزی اولان (بیت‌الدین) وکرك قضامرکزلری قرادن‌عبـارتدر؛ ومتصرفلری قیشین اکثریا بیروتده اقامت ایدرلر . متصرفـلك قتولیك مذهبنه تابع اولمسی‌شرط اولوب ، بش‌سنه مدتله باب عالی طرفندن تعیـین ، ودول معظمه طرفندن تصدیق اولنور . سنجاق بروجه آتی ٨ قضایه منقسم اولوب، ٤٠ ناحیه و ٩١٣ قریه‌یی حاویدر :

| قضا | مقدار نواحی | مقدار قرا |
|---|---|---|
| شوف | ١٢ | ٢١٠ |
| متن | ٥ | ١٧٨ |
| کسروان | ١٠ | ٢٢٦ |
| بترون | ٨ | ١٥٢ |
| جزین | ٢ | ١٠٧ |
| کوره | ٣ | ٥٠ |
| زحله | ٠ | ١ |
| دیرالقمر | ٠ | ٧ |
| جمعاً | ٤٠ | ٩٣١ |

[ سنجاغك سائر احوالیچون مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله . ]

**لبنانی** { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، اصفهان قربنده واقع ابنـان قریه. سندن ایدی . کنج یاشـنده‌وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت فخرالدین زید بن حسن‌الحسینی مدحنده سویلدیکی برقصیده‌سندندر:

جانا حدیث عشق ندانی کجا رسد
هرکز بودکه دولت وصلت مرا رسد
من خودکیم که دولت وصلت طمع کنم
اینم نه بس که دوریٔ هجرت بما رسد

**لبنی** { اندلس ادیبه‌لرندن بر قیز اولوب ، حسن وجمالده وعلم صرف و حساب وشعر وادبیاتده وحسن خطده ید طولاسی اولمغله، حکم بن عبدالرحمن‌الثالثك خدمت کتابتنده‌استخدام اولنوردی .

**لبون** { ( Lebon ) هوا غازیله تنویر اصولنك موجدی اولوب ، ١٨٠٠ تاریخنده هم تسخین هم تنویر ایچون ایجاد ایتدیکی بر نوع غاز لامبه‌سیچون امتیـاز آله‌رق، ایرتسی سنه ( هاوره ) ده اجرا ایتمش ایسه‌ده، اهالی طرفندن حسن قبـول و رغبت کورمدیکیچون، مملکتی اولان فرانسه‌یی ترکله، انکلتره‌یه کیده‌رك، بو اصول نافعی اوراده موقع اجرایه قویمشدر.

**لبيب افندى** { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن درت كشينك مخلصيدر :

برنجيسى دياربكرلى اولوب ، ايكى كوزندن اعمى اولديغى حالده، تحصيل علومله، شهر مذكورده مفتى اولمش؛ ويكرمى سنه قدر بو مقامده بولنه‌رق، ١١٦٠ ده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر :

اولمه فرهاد اى دل اول شوخك لب شيرينمه
طاغ طيانماز تيشهٔ تكليف جور آيينمه

— ايكنجيسى ( صادق — ) استانبوللى وميرميراندن عبد الله پاشانك اوغلى اولوب، دفتردارلق و محاسبه‌جيلك كبى بعض مأموريتلرده بولنه‌رق، ١٢٢٧ تاريخنده، آناطولى محاسبه‌جيسى ايكن، اوراده طاعوندن وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر :

سلم تركه ارتقايه لبيب
شوق بى اختيار وار دلده

— اوچنجيسى ( عبد الله — ) رئيس الكتاب واصف افنديك اوغلى اولوب، طريق علمه سالك اولمغله، ١٢٥٣ تاريخنده مكه منلاسى ايكن طائفده وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر:

دور رخمكله سر و قدك فكرمه آلوب
وقت بهار وش يينه كلزاره اوغرادم

— دردنجيسى ( محمد — ) ١٢٠٣ ده درسعادتده دنيايه كلوب، طوبخانه روزنامه‌جيسى وديكر برچوق مأموريتلردن صكره مجلس محاسبهٔ ماليه رئيسى بولنمشدر. شو مطلع اونكدر :

كلسه بيت الحزن عشقده سيرانمه آه
ايلر انصاف بنم چاك كريبانمه آه

**لبيد** { ( بن ربيعه ياخود بن اسود بن عامر بن مالك بن جعفر الجعفرى ) صحابه‌دن واعاظم شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعدن برينك صاحبيدر. جاهليتده پك چوق اشعارى اولوب، معلقه‌سنك مطلعى اولان:

ألا كل شئ ما خلا الله باطل
وكل نعيم لا محالة زائل

بيتى تقدير جناب نبوى‌يه دخى مظهر اولوب، هيچ بر شاعرك آغزندن بوندن كوزل سوز چيقمامشدر ، بيورلشدى . « اقرأ » سورهٔ شريفه‌سى نازل اولدقده، كعبهٔ معظمه‌ده لبيدك بو قصيده‌سى قارشيسنده تعليق بيورلمش اوننغله ، او صره‌ده لبيد قومى هيئت مبعوثه‌سيله برلكده كلوب، بو سورهٔ شريفه‌يى كورنجه ، كلام مخلوق اولمديغنى دركله، همان نزد جناب نبوى‌يه كيده‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعده خيلى وقت دها معمر اولوب، ٤١ تاريخنده ١٤٠ ياشنده و بر روايتده حضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنده كوفه‌ده ارتحال ايتمشدر. بر روايتده بعدالاسلام فخر كائنات (صلعم) افندمزه و صحابهٔ كرامه قارشى هجوه جرأت ايدن شعراء كفاره جواباً بر چوق اشعار سويلمش؛ وبر روايتده‌ده بعد الاهتدا فصاحت قرآنيه‌يه حيران اولوب، آرتق شعرسويلكدن واز كچمش ايدى . شو بيتى‌ده ام‌المؤمنين عايشه (رضها) دن مرويدر :

ذهب الذين يعاش فى اكنافهم
وبقيت فى خلف كجلد الا جرب

**ليپانتى** { (Lépante) و نام ديكرله ( اينه بختى ) نفس يونانك ساحل جنوبيسنده وقورنته كورفزينك ساحل شماليسنده اوله‌رق آتنه‌نك ١٦٩ كيلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهاليسى واردر. قرون‌وسطاده اهميتى زياده اولوب، عثمانليلرله ونديكليلر آره‌سنده برچوق محاربانه ميدان اولمشدى . اسم قديمى ( ناوپاقتوس ) اولوب، بواسم يكيدن احيا اولنمشدر. وتواريخ عثمانيه‌ده مستعمل ( اينه بختى ) اسمى دخى بوندن مأخوذدر . — قورنته كورفزينه دخى (ليپانتى كورفزى) ديرلردى.

**ليپتيس** { (Leptis) [ « لبده » ماده‌سنه مراجعت بيورليه . ]

**ليپطا** { (Lépeta) قبريس جزيره‌سنك ساحل شماليسنده ( كرينه ) دن ٢ ساعتلق مسافه‌ده بر قريه اولوب، لاپاثوس (Lapathus) نام قديم قصبه‌نك محلنده واقعدر.

**ليپه** { (L'Épée) صاغر ودلسزلره مخصوص يازى وتعليم اصولنك موجدى اولوب، ١٧١٢ ده ورسايده طوغمش، و ١٧٨٩ ده پارسده وفات ايتمشدر. كنديسى طريق رهبانه منسوب اولوب، ابتدا حاللرينه آجيديغى ايكى دلسز وصاغر همشيره‌يه اشارتلرله تعليم وتفهيم علومه مجبور اولمش؛ وطوتديغى اصولك مأمولى مافوقنده حسن نتيجه ويرديكنى كورنجه ، اولانجه مالملكنى

صرفله دیلسز وصاغرلره مخصوص بر مکتب آچوب، بونلرك تعلیمیله مشغول اولمش؛ وحق بو خدمتدن کری طورمامق ایچون، کندیسنه ویریلن پسقپوسلغی دخی رد ایلمشدی. اصول مخترعه‌سی حقنده بر تألیفی واردر.

**لت** یاخود لتون ( Lettes, Letons ) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده ساکن بولنان لیتوآنیه‌لیلرك بر قسمنی تشکیل ایدن برقوم اولوب، قورلانده ایله قوونو، لیوونیه، ویتبسك و پسقوف ایالتلرنده بولنیور، مقدارلری ٩٠٠٠٠٠ نفوسه قریبدر. [ « لیتوآنیه » ماده‌سنه مراجعت. ]

**لجأ** شامده سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده وجبل حورانك غرب شمالیسنده بر یر اولوب، شرقاً وادی‌لووه، غرباً وادی‌الحرم، جنوباً دخی وادی القنوات ایله محاط مرتفع بر یردر. اراضیسنك غرابت شکل و وضعیتیله مشهور اولوب، وقتیله آتش‌افشان بر برکان بولنمش اولان حوران طاغندن آقمش لاولردن متشکلدر. بو لاولر ٢٠٠ متره قالینلغنده اوله‌رق طونارکن چاتلایه‌رق، شاهرم شاهرم اولمش؛ ودرین اوچوروملر ودیك چقورلرله بر چوق دیلیملره بعدالانقسام، ایچلرنده محبوس اولان غازلرك دخی پاتلامه‌سیله، بعض طرفلری بسبتون آلت اوست اولوب، قارمه قاریشیق آتلمش جسیم قیالر یغینی شکلنی آلمشدر. بو حال اراضیء مذکوره‌نك اوته‌دن بری بر طاقم فراری وعاصیلره ملجأ اولمسنه مساعد اولمغله، محل مذکور بو معنی ایله ( لجأ ) تسمیه اولنمشدر. اسکی عبرانیلر عندنده ( ارجوب ) ویونانیلر و رومالیلرجه (تراخونیتیس) اسملریله معروف ایدی.

**لجم** افریقیه‌ده مهدیه قربنده بك متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت‌حموی بیان ایدیور.

**لجون** اردنده یعنی شریعه وادیسنده و طبریه‌دن ٢٠ میللك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرر اولوب، اورته‌سنده مدور بر قیا واردر، که آلتندن بول بر صو چیقوب، قصبه‌نك باغچه‌لرینی ارواایدر. بو صویك حضرت ابراهیم (عم)ك معجزه‌سیله چیقمش اولدیغی مرویدر.

**لچه** (Lecce) ایتالیانك جنوب جهتنده و ( تارنته )نك ٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوترانته ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ٢٣٠٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتبی وبعض کوزل ابنیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی ( آلبوم )در.

**لحج** یمنك جنوب جهتنده و عدنك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ١٣° ٢٦′ عرض شمالی ٥٢′ ٣٤° ٤٢ طول شرقیسنده همنامی اولان برکوچك حکومتك مرکزی برقصبه اولوب، صو بندلری وسدلر واسطه‌سیله اطرافنی سقی وارواایدر بر وادینك ایچنده بولنمغله، باغ و باغچه وخرمالقلری و ٥٠٠٠ اهالیسی واردر. ( الحوطا ) اسمیله دخی معروفدر.

**لحیانی** (ابوالحسن علی بن حازم) مشاهیر لغویوندن اولوب، علم لغتده بر چوق نوادرك حافظی ایدی.

**لحیه** یمن ولایتنك حدیده سنجاغنده و حدیده‌نك ١٢٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق بحراحمر ساحلنده واقع برقویك ایچنده‌قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، سور داخلنده ١٥٠ وخارجنده ٥٠٠ قدر کارکیر وعریش دینلن سازدن خانه‌سی یعنی تقریباً ٣٥٠٠ اهالیسی، سورك خارجنده بر قلعه‌سی و ٣ جامعی واردر. صویی ایکی ساعتلق مسافه‌ده واقع قیولردن دوه‌لرله جلب اولنه‌رق، قوراقلق موسمنده بو قیولرك صویی آجی اولمغله، دها اوزاقده بولنان دیکر قیولردن جلب اولنور. — لحیه قضاسی ملحق اولان زهره ناحیه‌سیله برابر تهامه‌ده واقع اولوب، هواسی بك صیجاق وآغیرجه‌در. محصولاتی دوره، سیسام، چیوید وسبزه‌دن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده بر چوق جزایر صغیره بولنوب، بونلرده خیلی مقدار صدف وانیجی صید اولنور.

**لخ** (Lech) آلمانیه‌ده برنهردر، که تیرولك ( برکنز ) اورماننده نبعانله، باویره‌یه داخل اولوب، (ویلس) ایله (ورتاخ) چایلرینی اخذ، و ٢٥٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (تابیورغ) قربنده صاغدن طونه‌یه منصب اولور.

**لخفلد** { (Lechfeld) باویره‌ده آنف‌البیان نهرك شق ایتدیکی واسع بر اووه اولوب، بر قاچ محاربهٔ عظیمه‌یه میدان اولمشدر.

**لخمی** { ( ابوالحسن علی بن الانجب ) مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، عن اصل قدسدن اولدیغی حالده، اسکندریه‌ده نشأت ایتمش؛ وخطهٔ مصریه‌ده تدریسله مشغول اولوب، ٦١١ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندر:

تجاوزت ستین من مولدی
فاسعد ایامی المشترك
یسائلنی زائری حالتی
وما حال من حل فی المعترك

**لخمی** { ( ابو الحکم عبدالسلام بن عبدالرحمن ) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، اشبیلیه‌لیدر. ناتمام بر تفسیر شریفی وبر « شرح اسماء الله الحسنی » سی واردر. ٥٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**لذتی** { ( حسین بیك ) ایران شعراسندن اولوب، همدانلی اولدیغی حالده، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلت ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

مرا از بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنایی نیست

**لُر** { ایرانك غرب جهتنده‌کی لورستان خطه‌سنك نام دیکریدر. آلتنجی و یدنجی قرن هجریده اتابکاندن ایکی سلاله بو مملکتده حکم سوروب، برنجیسی (اتابکان لر بزرك) وایکنجیسی ( اتابکان لر کوچك ) اسملریله شهرت بولمشلردر. [ « اتابکان » ماده‌سنه مراجعت. ] اصل ( لر )ویا (لور) کرد عشایرندن بیوك بر عشیرتك اسمیدر. [ « لورستان » ماده‌سنه مراجعت. ]

**لرقه** { اسپانیاده‌کی ( لورقه ) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [ « لورقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**لرن** { (Lerins) آق دکیزده فرانسه‌نك ساحل جنوبیسی قربنده « بحری آلپ » ایالتنك غراسه قضاسنه تابع ( قان ) ناحیه‌سنه ملحق و (قان)ك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب، ( سنته مارکریته ) و ( سنت هورونات ) اسملریله ایکی بیوجك و بر قاچ کوچك آطه‌دن مرکبدر. بیوکلرندن برنجیسنك بویی ۳، اکی آنجق بر و محیط دائره‌سی ۷ کیلومتره اولوب، چام اورمانلریله ومرعالرله مستوردر. برکولی، برلیمانی، وبر بیوك قلعه‌سی واردر، که بولتیقه متهملریچون محبس اتخاذ اولنمشدر. ایکنجیسنك بویی ۱½ ومحیط دائره‌سی ۳ کیلومتره‌در. بونده مشهور بر مناستر وار ایدی، که ویرانه‌لری موجوددر. بو آطه‌لر زمان قدیمده فنیکه‌لیلر طرفندن اعمار واسکان اولنوب، برنجیسی (لرونه) وایکنجیسی (لرینه) تسمیه، وایکنجیسنده (برقونوم) اسمیله بر شهر تأسیس اولنمشدی.

**لرناقه** { [ « لارناقه » و « طوزله » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله. ]

**لرو** { (Leraux) فرانسه‌نك علم ثروت و اصول معاشرت حقنده اتعاب ذهنله تألیفات یازان حکماسندن اولوب، ۱۷۹۸ تاریخنده پارسده طوغمش؛ وابتدا مشهور ( سنت سیمون )ك طریقنه تابع اولمش ایسه‌ده، بعده کندینه مخصوص بر طریق واصول اتخاذ ایده‌رك، ۱۸٤۱ ده مادام ساند ایله و ۱۸٤۲ ده ( زینو ) ایله برلکده بر رسالهٔ موقوته تأسیس ایتمش؛ و ۱۸٤۸ ده وضع قوانین مجلس منتخبی اعضالغنه نصب اولنمش ایدی. اوچنجی ناپولیونك ایمپراطورلغی اعلاننده ترك دیاره مجبور اولوب، بر مدت (جرسی) جزیره‌سنده یاشادقدن صکره، ۱۸٦۰ ده اعلان اولنان عفو عمومیدن بالاستفاده، فرانسه‌یه عودت ایتمش؛ و فیما بعد امور سیاسیه‌یه قاریشمیوب، ۱۸۷۱ ده وفات ایتمشدر. جمعیت بشریه‌نك حال واستقبالی وچارهٔ اصلاحی حقنده برقاچ تألیفی واردر.

**لروآ دتیول** { (Leroy d'Étiolles) فرانسه مشاهیر اطباسندن اولوب، مثانه طاشنك بلاعملیات کسر و اخراجی اصولنك موجدلرندندر. بو کشفنه مقابل ٦۰۰۰۰ فرانق مکافاة آلمشیدی. ۱۷۹۸ ده ( تورینی ) قربنده ( اتیوله ) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۱۸٦۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

**لریده** { (Lérida) اسپانیه‌نك قاتالونیه خطه‌سنده و بارسلونه‌نك ۱۳۲ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ( ابره ) ایرماغنه

تابع ( سفره ) نهرینك صاغ كنارنده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٢٠٣٧٠ اهالیسی، اوستنده‌كی ضرب تپه‌ده اسكی بر قلعه‌سی، ینه اسكی و اوزون بر كوپریسی، جامعدن مبدل برقاچ مصنع كلیساسی وعربلردن قالمه دیكر ابنیه‌سی، یوكسك خانه‌لری ، طار وطولاشیقلی لكن تمیز سوقاقلری، اطرافنده پك چوق باغ وباغچه‌لری وابریقخانه‌لریله دباغخانه‌لری واردر. سواحلدن كلن ایكی دمیر یول خطی بو شهرده برلشوب، ساراغوسه‌یه طوغری اوزانیور. اسكی برشهر اولوب، اسم قدیمی ( ایلرده Ilerda ) در. اهالیسی عندنده ( لیده Leyda ) اسمیله معروفدر.

— لریده ایالتی قاتالونیه خطه‌سنك منقسم بولندیغی درت ایالتك بری واك بیوكی اولوب ، خطهٔ مذكوره‌نك غرب شمالی قسمندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً فرانسه حدودیله و(آندوره) جمهوریت صغیره‌سیله، شرقاً جودنه، وبارسلونه ، جنوباً تاراغونه، جنوب غربی طرفندن ساراغوسه، غرباً دخی هوئسقه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢١٥١ مربع كیلو متره اولوب ، ٢٨٥ ٤١٧ اهالیسی واردر . ایالتك قسم شمالیسی پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتكلرندن وقوللرندن عبارت اولوب، ٣٤٠٠ متره‌یه‌قدر ارتفاعلری واردر . بو جبالدن برچوق صولر اینوب، ( سفره ) نهرینه دوكیلورلر . نهر مذكور ایالتك همان بتون میاه جاریه‌سنی وعلی‌الخصوص غربدن كندیسی قدر بیوك اولان ( نوكره پالارزه ) نهرینی آله‌رق ، ایالتك جنوب غربی حدودنده ( ابره ) ایرماغنه قاریشیر. انهار مذكوره‌نك صولرینی سقی اراضیده قوللانمق اوزره عربلرك یاپمش اولدقلری و الیوم اسپانیوللرجه دخی(ساقیه) دیدكلری معروف اولان جدوللرك بر طاقمی موجود ایسه‌ده، چوغی خراب اولمشدر. طاغلری یقین وقته كلنجه‌یه‌قدر چام وسائر اشجار اورمانلریله مستور ایكن ، بو صوك وقتلرده اورمانلر اتلاف اولنمغله ، انهارك صولری دخی آزالمش، وفیضانلری بالعكس چوغالوب، اراضی‌یه مضر اولان سیل صورتنی آلمشدر. پیرنه طاغلرنده دمیر، باقیر، قورشون، كومش، آلتون وكومور معدنلری بولنیور سه‌ده، چیقاریلانلری پك آز و اصول اخراجلری پك ناقصدر. مرعالری پك واسع وپك ایی اولوب، اهالیسی كلیتلی سوریلر بسلرلر . آشاغی طرفلرینك باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك انواعی واوزوم، زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، صولامه جدوللرینك اسكی حالنه ارجاعی تقدیرنده بو محصولاتك چوق ترقی وتزاید ایتمسی طبیعیدر. صنایعی آز و تجارتی پك كریدر . هواسی ارتفاعه كوره مختلف ایسه‌ده ، عمومیت اوزره صاغلام اولوب، ایالت داخلنده یوز یاشنی كچكین صاغلام اختیارلر كثرتله بولنیور. اهالیسی جسور، ذكی، چالیشقان، وفادار و ناموسلی آدملر اولوب، قاتالان لسانیله متكلمدرلر. ایالت ٨ قضایه منقسم اولوب، ٣٢٥ ناحیه‌یی حاویدر.

**لریوز** { یاخود لریوس ( Léro, Eéros ) آطه‌لر دكیزنده آناطولی‌یه ملحق و آناطولینك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع آطه‌لردن اولوب، شمال غربی جهتنده واقع اولان وناحیه صورتنده اداره اولنان پاطنوس آطه‌سیله برابر جزایر بحرسفید ولایتنك ساقز سنجاغنه ملحق برقضا تشكیل ایدیور . اك یوكسك نقطه‌سی اولان و ٢٢٣ متره ارتفاعی بولنان ( قنیدی ) طاغی ٣٧° ١٠′ ٤٢″ عرض شمالی ایله ٢٤° ٣١′ ٢٠″ طول شرقیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٩٥٠ یكی دونمدن عبارت اولوب، تقریباً ٣٠٠٠ اهالی ایله مسكوندر. سواحلی پك كیرینتیلی چیقینتیلی اولوب ، اوزون برونلری وكوزل قویلری واردر. آغاجلرله مستور ومنظره‌سی پك لطیفدر. همنامی اولان قصبه ساحل شرقیسنده و بر قاچ طرفدن دكیزه ناظر كوزل بر تپه‌ده واقع اولوب ، اهالیسنك اكثری اسكندریه وقاهره‌ده تجارتله مشغول اغنیادن اولمغله، خانه‌لری دلنشین ومنظره ونظارتی پك لطیفدر . جنوباً قالیمنوز آطه‌سندن طار وصیغ بر بوغازله آیرلمشدر. ساحل شمالیسنده ( پارتنی ) اسمیله بر لیمانی واردر .

**لزكی** { ( Lesghis, Lezghis ) قافقاسیه‌ده ساكن بولنان اقوامدن بر قوم اولوب، عن اصل داغستانك اهالیسی اولدقلری حالده، خطهٔ مذكوره‌نك عدم كفایتی ومع هذا داغستانه ترك وتاتار وسائر اجناسدن بر چوق

مهاجرلرك دخی كلوب يرلشمسی اوزرينه، لزكيلرك
بر طاقمی داغستانك خارجنه چيقمغه مجبور اولوب،
شروان وكرجستانه وقوبان وترك جهتلرينه‌دك
قافقاسيه‌نك هر طرفنه طاغلمشلردر. جمله‌سی آنجق
ياريم مليون نفوسه بالغ اولدقلری حالده، اللی‌يی
متجاوز قوم وقبيله‌يه منقسم اولوب، آره‌لری اوقدر
آچلمشدر، كه بربرلرينك لسانلرينی قولای آكلايه‌ميوب،
عربی ويا تركی لسانلرينی بينلرنده تعاطیٔ افكار
ايچون لسان عمومی اتخاذ ايتمكه مجبور اولمشلردر.
منقسم بولندقلری شعبه‌لردن برينك (آوار) تسميه
اولنديغنه باقه‌رق، بعض مؤلفلر بونلرله قرون
وسطاده آوروپايی استيلا ايدن آوارلر آره‌سنده بر
قرابت جنسيه وجودينی حد امكانه ارجاع ايچون،
لزكيلری تاتار اقوامندن يعنی عرق تورانيدن عد
ايتمك ايستمشلرسه‌ده، كرك چهره وسيمالری وكرك
لسانلری بو ادعانك عليهنده شهادت ايديور. لزكيلرك
چركسلر وكرجيلرله لسانجه بر كونه مشابهتلری
اولوب اولمديغی مجهول ايسه‌ده، هر حالده بونلرك
دخی اونلر كبی اقوام قافقاسيه‌دن اولدقلرنده شبهه
يوقدر. كنديلری ذكی، جسور، چاليشقان،
استقلال وحريته پك تشنه وتناسب اعضا وحسن
اندامه مالك آدملر اولوب، صاحب اولدقلری يرلری
فوق العاده بر صورتده ايشليورلرسه‌ده، بو يرلرك
عدم كفايتندن طولايی چاپول ويغمايه دخی الفت
پيدا ايتمش؛ وعلوفه‌يه مقابل يبانجيلرك خدمت
عسكريه‌سنه كيرمكه اسكيدن بری آليشمشلردر.
رئيسلری اولان شيخ شاملك معيتنده روسلره
قارشی طول مدت مردانه مقاومت ايتمشلردر.
كنديلری سنی المذهب مسلم اولوب، آنجق اسكيدن
بعض اعتقادات و عادات باطله‌يی دخی محافظه
ايتمشلردر.

**لزوئور** ( Lesueur ) فرانسه‌ده بو اسمله
مشهور بر رسام و بر موسيقی
شناس كلمشدر. برنجيسی ١٦١٧ ده پارسده طوغوب،
١٦٥٥ ده وفات ايتمشدر. بر چوق رسملری
باقيدر. — ايكنجيسی ١٧٦٣ ده (آبويله) قربنده
طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ايتمشدر. بر چوق
مشهور بسته‌لری واردر.

**لزينه** ( Lesina ) آدرياتيق دكيزنده دالماچيه
ساحلی قارشيسنده و آستريا ومجارستان
دولتنه تابع بر جزيره اولوب، (برازه) ايله
(قورزوله) آطه‌لری آره‌سنده واقعدر. شرقدن
غربه ممتد بر ير اولوب، ٤٣°١٠′ عرض شماليده
اوزانيور. بويی ٧٠ و اكی ٦ و يا ٧ ومنتهای
قربنده ١١ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٨٨
مربع كيلومتره اولوب، ١٣٠٠٠ اهالی ايله
مسكوندر. ساحل جنوبيسی بوينجه بر صره تپه‌لر
اوزانوب، اك يوكسكی ٦٣٣ متره ارتفاعنده‌در.
ساحل غربيسی بر طاقم قيالقلری ولزينه ليمانی
دخی حاويدر. باغلری و شرابی و برده زيتون
ياغيله انجير وسائر ميوه‌لری مشهور اولوب، بر
مقدار ذخيره دخی اولور. صيدماهيسی‌ده چوقدر.
اهالی بر مقدار قيون دخی بسلرلر. هواسی صاغلام
ولطيف اولوب، كوكس علتلرينه مبتلا اولانلره نافعدر.

**لساژ** ( Lesage ) فرانسه مشاهير مؤ-
لفيندن اولوب، ١٦٦٨ تاريخنده
(سارزو) ده طوغمش، و١٧٤٧ ده وفات ايتمشدر.
جزويتلرك مكتبنده تحصيل ايدوب، ابتدا برتانيه‌ده
ماليه‌جه بعض مأموريتلرده بولندقدن صكره،
پارسه كيده‌رك، بسبتون ادبياته حصر مساعی
ايتمش؛ وفيمابعد قلمنك محصوليله ياشايوب، بر چوق
تياترو مضحكه‌لری وحكايه كتابلری يازمشدر. اك
مشهورلری «ژيل بلاس» عنوانلی حكايه كتابيدر.

**لسان** كوفه‌نك واوندن اول حيره‌نك بو-
لنديغی محله ويريلن اسمدر.

**لسانی** (يحيی —) اوننجی قرن هجری
عثمانلی شعراسندن اولوب، محاسبه-
جه بعض مأموريتلرده مستخدم ايدی. شو بيت
اونكدر:

تغافل ايلمك يكدر لسانی طعن نا اهله
قولاق طوتمق بيلورسك قول اعدايه سفاهتدر

**لسانی** (مولانا —) ايران مشاهير شعرا-
سندن اولوب، شيرازلی اولديغی
حالده، اكثر عمرينی تبريز وبغدادده كچيرمش؛
و٩٤١ ده تبريزده وفات ايتمشدر. اون بيكه
قريب بيتی حاوی ديوانی اولوب، اشعاری شتركربه
قبيلندندر. صاحب تذكره دولتشاه ايله صحبت
ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

هر كز غبار خاطر موری نبوده ام
اين سلطنت بملك سليمان برابرست

**لسبوس** { ( Lesbos ) مدللی جزیره‌سنك اسم اصلیسیدر. [ « مدللی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله. ]

**لسقواچ** { ( Leskowatz ) صربیه‌نك نیش سنجاغنده و نیشك ٣٥ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق موراوه نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٩٧٩٠ اهالیسی واردر. برلین معاهده‌سیله صربیه‌یه ترك اولنان یرلردن اولوب، قبل الترك جوارلرینك اکثر اهالیسی آرناوود ومسلم اولمغله، ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمشلردر.

**لسقوفچه** { ( Leskowetz ) بلغارستانك طرنوی سنجاغنده و طرنوینك ٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه دوکیلن ( یانتره ) نهرینه تابع ( اسلاتار ) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٤٢٥ اهالیسی واوسته‌نده‌کی تپه‌ده بر مناستری واردر.

**لسقویك** { ( Liaskowiki ) یانیه ولایت وسنجاغنده و یانیه‌نك ٦٥ کیلومتره قدر شمالنده اوله‌رق ( ویوسه ) نهرینه دوکیلن ( چارشووه ) چایی اوزرنده و مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٧٠٠ اهالیسی، بر قاچ جامع وتکیه‌سی، چارشیسی وساعت قله‌سی واردر. مقدما ناحیه مرکزی ایکن، برآره‌لق مجدداً تشکیل اولنان بر سنجاغه مرکز اتخاذ اولنمش؛ واخیراً سنجاغك لغویله قضا مرکزی قالمشدر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، امور تجاریه وصرافیه‌ده‌کی مهارت وملکه‌لریله مشهوردرلر. بو قصبه‌ده پك مقبول بر نوع بادم سوجوغی وبادم ازمسندن قرابیه‌لر یاپیلیر.

— لسقویك قضاسی جنوب شرق طرفندن وجنوباً قونیچه ونفس یانیه قضالریله، غرباً وغرب شمالی طرفندن ارکری سنجاغیله، شمالاً وشمال شرق طرفندن دخی مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغیله محدود اولوب، ٤٩ قریه‌دن مرکب و ١٨٠٥٢ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلمدر. اراضیسی آز منبت واکثر طرفلری عارضه‌لی وطاشلقدر. مراعی ضررسز اولوب، قیون و کچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر.

محصولاتی حبوبات متنوعه وبعض میوه وسبزه‌لردن عبارتدر.

**لش** { ( Alessio ) آرناوودلقده اشقودره ولایت وسنجاغنده واشقودره‌نك ٣٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (درین) ایرماغنك کنارنده وبو نهرك منصبندن برساعت قدر یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٣٠٠ اهالیسی، ٨٠ دکاندن عبارت چارشیسی، هر بازار کونی قوریلور ایشلك بازاری و درت جامع شریفی واردر. اصل قصبه‌نك محلی درینك طاشمه‌سندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولایی آغر هوالی اولمغله، اهالینك قسم اعظمی ( مورکینه ) تپه‌سنك مائله‌سنده باغچه‌لرله محاط کوزل ومرتفع خانه‌لرده اقامت ایدرلر. اصل قصبه ایله بو قسمك آره‌سنده واقع هرمی الشکل تپه‌ده وندیکلیلردن قالمه اسکی بر قلعه وایچنده بر قاچ صهرنج وسائره بولنیور. وندیکلیلرك زماننده قصبه دکیز قییسنده وایکی طرفی درین مجراسیله محاط برآطه اوزرنده واقع اولوب، کوزل ابنیه واستحکاماتی حاوی وخیلی بیوك ومعمور ایدی. او وقتدن قالمه بش بیوك کلیسادن بری جامع شریفه تبدیل اولندقدن صکره خراب اولمشدر، که بونك خطیره‌سنده مشهور اسکندر بکك مدفون بولندیغی دخی محقق ایسه‌ده، مزاری بللی دکلدر. دیکر ایکیسی الیوم جامع شریفدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی ( لیسوس Lissus ) در. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر.

— لش قضاسی شمالاً نفس اشقودره، شرقاً میردیته، جنوباً آقچه حصار قضالریله، غرباً دخی آدریاتیق دکیزیله محاط ومحدود اولوب، زادریمه ومالیسیا ناحیه‌لریله برابر ٣٩ قریه‌دن مرکب و ٣٠٠٠٠ قدر اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر. قضانك قسم شرقیسی طاغلق و قسم غربیسی لب دریایه قدر اووه‌لق اولوب، طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، اراضیسنی شق ایدن درین ایرماغی یتاغنك سدلرله محفوظ اولمامسندن طولایی، بو نهرك طغیانی اکثر اراضیسنی بطال حالنه قویمقده‌در. باشلیجه محصولاتی مصر، پرنج، بغدای، آرپه وسائره‌دن عبارتدر.

مرعالری چـوق وپك کوزل اولوب، اشقودره جوارلرینك اهـالیسی قیشین قیونلرینی بو مرعالره سوق ایدرلر. طاغلری اورمانلرله مستور وکوزل آغاجلری حاوی اولوب، ممالك اجنبیه‌یه اخراج اولنمق اوزره، هر سنه کلیتلی کراسته قطع اولنور. درین نهرنده یاالکز کوچك قایقلر ایشلیه بیلوب، اسکله‌سی اشقودره قضاسنه ملحق شنکیندر.

**لشبونه** { پورتکیزك پایتختی اولان لیسبونه شهرینه عربلر طرفندن ویریلن اسم اولوب، اکثریا (اشبونه) دیرلردی. [«لیسبونه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**لطف** { فرس متأخرین شعراسندن بروجه آتی بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (لطف علی بیك) افشار اولوسندن اولوب، قاسم خانك تورونیدر. شو بیت اونکدر:

کمرشرا میـان نمی باید
بی نشانرا نشان نمی باید

— ایکنجیسی (لطف علی خان) داغستانلی علی قلیخانك عمی اولوب، ثروت وسامانه مالك ایدی. شو بیت اونکدر:

خانهٔ جانم زغم کردی خراب
خوب کردی خانه ات آباد باد

— اوچنجیسی (لطف الله) بخارالی اولوب، طبیعتی لطائفه مائل ایدی. قضا وتدریسله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

عید ست چرا کشتهٔ جانان نشودکس
حیف است که عید آید وقربان نشودکس

— دردنجیسی (لطف الله حکیم) فن طبده دخی ماهر ایدی. شو بیت اونکدر:

آن قـدر محو تماشای جمالش کردیم
که خود از خاطر خود نیز فراموش شویم

— بشنجیسی شاعر خوش مقال ولکن مجهول الاحوال اولوب، شو بیت اونکدر:

مجنون بدشت بود ووصالش نصیب شد
من در حریم و صلم و محروم مانده ام

**لطف الله** { (خواجه —) سربداران ملوکنك اونجیسی اولوب، ملوك مذ-کورەنك ایکنجیسی اولان خواجه وجه الدین مسعودك اوغلی و رئیس سلاله خواجه عبد الرزاقك یکنی ایدی. کوشك واقتدارسز برآدم اولوب، ۷٦۱ تاریخنده پهلوان حسن طرفندن مسند اقتداره

کچیرلمش؛ وآنجق ۱۵ آی حکومت سوردکدن صکره، ینه مرقوم طرفندن حبس، ومحبسده قتل اولنمشدر.

**لطف الله** { (شیخ —) حاجی بیرام ولی (قدس سره) نك خلفاسندن اولوب، بالیکسریده پوست‌نشین ارشاد بولنمشدر، واوراده مدفوندر.

**لطف الله توقاتی** { [«لطفی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**لطف الله محمد** { هندستان ادباسندن او-لوب، اورنك زیب حا-کمیرك زماننده یاشامش؛ ودولتشاهك مشهور تذکرة الشعراسنی «آسمان سخن» عنوانیله فارسی نظمه چکوب، بروج سما کبی ۱۲ بابه تقسیم ایلمشدر.

**لطف الله نیشاپوری** { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، تیمورلنك واولاد واحفادی زماننده خراسانده یاشامش؛ وتصوفه انتسابله زهد وعبادتله اشتغال ایده‌رك، نهایت، مشهدده تربهٔ امام قربنده بر باغ طوتوب، اوراده عبادتله مشغول ایکن، ۸۱٦ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. «تاریخ شاهرخ» عنوانیله تیمورك وشاهرخك احوالنی مبین بر تألیفی وبر چوق اشعاری وعلی-الخصوص مناقب فخر کائنات وائمهٔ اثنا عشر حقنده بر چوق قصائدی واردر. شو بر ایکی بیت بو قصائدینك برندندر:

حجاب ره آمد جهان ومدارش
زره تا نیندازدت بر مدارش
بیـاد وی وتاب تیرش نیرزد
نعیم خزان ونسیم بهـارش الخ

**لطف علی خان** { ایرانده سلالهٔ حاضره‌دن برآز اول حکومت سو-رن زند سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ۱۲۰۳ تاریخنده پدری جعفر خانه خلف اولمش؛ وآقا محمد خان قاجار ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، نهایت ۱۲۱۰ ده اسیر دوشمکله، حبس اولنه‌رق، متعاقباً محبسده قتل اولنمشدر.

**لطفی** { (مولانا لطف الله) اعاظم علما وشعرادن اولوب، توقاتلیدر. سنان

پاشادن تحصیل علوم ایدوب، بعده علی قوشجی دیار عجمدن رومه کلدیکنده صاحب ترجمه مشار الیه سنان پاشانك اشارتیله علامهٔ مشار الیهدن علوم ریاضیه و هیئت و سائره‌یی دخی تحصیل، وبعده سنان پاشایه تعلیم ایتمش‌ایدی. وزیر مشار الیهك دلالتیله ابو الفتح سلطان محمد خانك خدمتنه نائل اولوب، حافظ کتب اولمش؛ وبو سایه‌ده برچوق کتب نادره مطالعه‌سنه دسترس اولمش ایدی . سنان پاشا غضب پادشاهی‌یه اوغرایوب، سفریحصاره نفی اولندقده ، صاحب ترجمه دخی برلکده کیدوب، بعده جنتمکان سلطان بایزید خان زماننده بعض مدارس مدرسلکنه نصب اولنمشدی . کندیسی لاابالی مشرب خطیب زاده‌نك سید شریفك حاشیهٔ تجریدینه یازدیغی حاشیه‌یی تزییفه قالقیشمش اولدیغندن ، بونك سعی وتشویقیله، برطاقم اصحاب اغراضك شهادت کاذبه‌سی اوزرینه، الحادینه حکم اولنه‌رق ، دمی اباحه ایدیلوب، کندیسی اخذ وتوقیف، و ۹۰۰ تاریخنده اعدام اولنمشدر . « ولقدمت شهیداً » تعبیری تاریخ قتلیدر. برچوق حواشی ورسائل علمیه‌سی وعلوم و فنونك تعداد و تقسیمنه دائر معتبر برکتابیله بعض اشعاری واردر.

**لطفی** { فرس شعراسندن بروجه آتی ذواتك مخلصیدر :

برنجیسی مولانا لطفی روئی که ماوراءالنهردن اولوب، ترکی و فارسی اشعار رائقه‌سی واردر . مولانا جامی ایله معاصر اولوب ، صحبت ایتمشدر . طریق تصوفه دخی انتسابی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

ای ز زلف شب مثالت سایه پرور آفتاب
شام زلفترا بجاهی ماه درخور آفتاب

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب ، شو بیت اونکدر:

بکش خنجر که جان بهر تو ای‌نازك میان دارم
توخنجر درمیان داری و من جان درمیان دارم

— اوچنجیسی سبزوارلی اولوب، شوبیت جملهٔ اشعارندندر:

عشق باید بکمال ارنه زلیخا زچه رو
پنجه در پنجه کند جذبهٔ یعقوبی را

— دردنجیسی طهرانلی اولوب ، پدری و جدی صرافلقله مشهور ایدیلر. شو بیت اونکدر:

آه کز دیدن او گریه بر آورد مرا
آخر این گریه بلائی بسر آورد مرا

— بشنجیسی تبریزلی اولوب ، پدری عرفی کانجیلقله مشهور ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر شاهك التفاتنه و موزون‌الملك عنوانه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر :

ز روزکار بود تلخکامیٔ همه کس
ز تلخکامیٔ من روزکار تلخ شده است

— آلتنجیسنك وطنی معلوم اوله‌میوب، شو رباعی اونکدر :

ز سوز سینه فریاد از دل ناشاد بر خیزد
بلی درخانه آتش چون فتد فریاد بر خیزد
بآن زلف ورخ وبالا بهرجا بکذری آنجا
همه سنبل دمد گل بشکفد شمشاد بر خیزد

— یدنجیسی مشهدلی اولوب، لطائف وظرائف معانی ایله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

شد چو مهمان‌من آن شمع شب‌افروز امشب
کاش تاصبح قیامت نشود روز امشب

— سکزنجیسی کشمیرلی‌اولوب، برهمنی‌المذهب ایدی. شو بیت اونکدر:

یقینم شدکه از درد دل زارم خبردارد
که هر دم بهرمن تدبیرآزاری‌دکردارد

— طقوزنجیسی نیشاپورلی اولوب ، شو بیت اونکدر:

چه لازمست تو بد نام قتل ما باشی
ستارهٔ وسپهری و روزکاری هست

**لطفی پاشا** { قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مسند صدارت عظمایه چکمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. حرم همایونده تربیه اولنه‌رق، آغالق ایله طشره‌یه چیقدیغنده، الویهٔ متعدده‌یه نصب اولنمش؛ و خیرالدین باربروس ایله برابر ایتالیانك جنوبنده‌کی ( پویه ) خطه‌سنه وقورفه جزیره‌سنه وقوع بولان سفرده سرعسکر بولنمشدی. بو سفردن عودتنده،

هر نه سببه مبنی ایسه، بر آز وقت نکبته اوغرا-
دقدن صکره، وزیر ثالث وبعده وزیر ثانی اولمش؛
وسلطان سلیمان خانك همشیره‌سنی تزوجله ، شرف
مصاهرتله قدری اعلا اولنمش ایدی . ۹٤٤ ده
ایاس پاشادن صکره صدر اعظم اولوب ، اوچ
سنه امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، بر فاحشه-
نك عضو تناسلی کسلمکله جزالندیرلمسنی امر
ایتدیکندن، آداب عمومیه‌یه مغایر اولان بو معامله‌
شدتکارانه‌سندن طولایی، زوجه‌سی بولنان سلطانك
عتاب وتکدیرینه دوچار اولدقده، مقابلهٔ جرأتکا-
رانه‌ده بولنمغله، مشار الیهادن مفارقتی اجرا اولنمغله
برابر، کندیسی عزل، ودیمتوقه‌یه نفی اولنه‌رق ،
۹۵۰ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . ادبیات
عربیه‌یه وفقه و حدیث وسائر علومه وحتی فن طبه
دخی وقوف تامی اولمغله، عربی و ترکی العباره بر
چوق کتابلر تألیف ایتمشدر، که اك معروفلری :
کندی زمانه‌دك بر تاریخ عثمانیسی ، آداب وزرایه
دائر « آصف نامه » عنوانیله بر کتابی ، طبه دائر
بر تألیفی ، « تحفة الطالبین » ، « کتاب الاسئلة
والاجوبة »، « تنبیه الغافلین وتأکید الکاسلین »،
حدیثه دائر « کتاب الکنوز فی لطائف الرموز » ،
« زبدة المسائل فی الاعتقادات والعبادات » وسائره-
در. الحاصل عالم وعاقل بر وزیر ایدیسه‌ده، مغرور
وخود پسند اولوب، مدت صدارتنده بعض مراسم
قدیمه‌نك رفعیله یکی اصوللر وضعنه قالقیشمش ایدی.
بعض خیرات ومبراتی دخی واردر.

**لطیف** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا-
سندن اولوب ، بروسه‌لیدر .
(طوطئ لطیف) دینمکله مشهور ایدی. بر مدت
قضالرده طولاشوب ، ذاتاً پدرندن انتقال ایدن
ثروتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره ، استا-
نبولده بر مدرسه بنا ایتدیروب ، ایچنده تدریس
علومله امرار بقیهٔ عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرکز توسن چرخی مه نو دن فراغم وار
بو عالم کشتزارنده نه چفتم نه اوراغم وار

**لطیف** { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك
مخلصیدر:
برنجیسی اصفهانلی اولوب، محمد شاه زمانده
هندستانه رحلتله، دهلیده توطن ایتمشدی . شو
بیت اونکدر :

بعزم گریه نشستم برهگذار کسی
که بر رهش ننشیند ذکر غبار کسی

— ایکنجیسی ( آقا لطیف ) قزوینلی اولوب،
شو بیت اونکدر :

ای دیده خون ببار مبادا که پای یار
ممنون دستگیریٔ رنگ حنا شود

— اوچنجیسی ( لطیف الدین سنجری ) مرا-
غه‌لی اولوب، شو رباعی اونکدر:

کوئی که بگو چه گونه اشکت خون شد
چون نیست دلی باتوچه گویم چون شد
در دیدهٔ من خیال رخسار تو بود
اشکم چوگذر کرد بران گلگون شد

**لطیفی** { اوننجی قرن هجری شعراسندن
اولوب، عن اصل قسطمونیلی او-
لدیغی حالده، استانبولده امرار ایام ایتمش؛ وچوق
معمر اولمشدر . بر تذکرة الشعراسی واردر ، که
اخیراً طبع ونشر اولنمشدر. قنالی زاده حسن چلبی
حس رقابتله صاحب ترجمه‌نك تذکره‌سنه حرف انداز-
لق ایدوب ، « لطافت استعاراتدن بری » اولدیغنی
بیان ایدیور . بیچاره نه بیلیردی که کندیسنك
تذکره‌سنده اوقدر اوزنه‌رك بذل ایتدیکی استعارا-
تك حلاوتدن بسبتون تهی کورینه‌جکی بر کون
کله‌جکدر. شو بیت لطیفینك جملهٔ اشعارندندر:

کوزم یاشیلی بحر ایتدك فراقکله جدالقدن
سنکله قانی ای ظالم صو سزمزدی آرالقدن

**لطیفی** { هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب،
جونپورلیدر. لطائف اشعاری حاوی
مرتب دیوانی و حکیم سنائینك « حدیقه » سنه
تقلیداً « منازل » عنوانیله بر مثنویسی واردر.
شو مقطع اونکدر :

عشق آتش بدل زار لطیفی زد وسوخت
طرف جان سوختن وشعلهٔ آهش نگرید

**لعلی** { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن
ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی اسکوبلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زاهدك کوکلنده جنت عاشقك دیدار یار
لاجرم هرکیشینك باشنده بر سوداسی وار

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، طریق
علیه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

ای کوکل اولمغه سر دفتر ارباب نظر
دقت ایت هر ورق اوستنه قدك دال اولسون

**لفقوشه** { ( Nicosia, Leucosia ) قبریس
جزیره‌سنك وسطلرنده و(مسوریه)

اووه‌سنك اورته‌سنده اوله‌رق (پدیاس) چایی اوزرنده جزیرهٔ مذکوره‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم وبر ثلثی روم اولمق اوزره، ۱۱ ۵۰۰ اهالیسی، وندیکلیلردن قالمه استحکاماتی، کلیسادن مبدل (آیاصوفیه) اسمیله بر جامع شریفی وچارشیسی واردر. وقتیله بیوجك بر شهر اولوب، شمدی خراب کبیدر. یازین هواسی پك آغردر.

**لفکه** { خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده و سنجاغك مرکز قضاسنده اوله‌رق بیله جکك ۳٦ کیلومتره شمالنده سقریه ایرماغنك صول کنارنده وحیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٢٦٥ اهالیسی وجوارلرنده پك محصولدار اراضیسیله اولدقجه تجارتی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لوکه Leucœ) در. — ناحیه‌سی ۲۵ قریه‌دن مرکب اولوب، داخلنده ۳ جامع شریف، ۱۸ مسجد، ۲ مدرسه، ۱ کلیسا، ٦ حمام، ۹۸ دکان، ۱ دباغخانه، ۱ اجزا خانه، ۱ خسته خانه، ۳ ایپکخانه، ۳ یاغخانه وسائره واردر.

**لفکه‌لی مصطفی پاشا** { [«مصطفی پاشا (لفکه‌لی —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

**لقان** { رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی کتب عربیه‌ده مسطور ایسه‌ده، اسم حاضریله تطبیق اولنه‌مدی.

**لقانی** { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. شو بیت اونکدر:

بر زبانم حرف تیغ دلستان من کذشت
خیر باشد تیز حرفی بر زبان من کذشت

**لقمان** { حکمتله شهرت شعار بر ذات اولوب، قرآن کریمده مذکور اولمغله، نبوتنه قائل اولانلر دخی وار ایسه‌ده، حکیم ربانی وموحد اولوب، نبی اولمامسی احتمالی دها قویدر. حضرت داود (عم) له معاصر اولدیغی مروی اولوب، نوبه‌لی وحبش اصل کوله اولدیغی ادعا ایدنلر دخی وار ایسه‌ده، عرب اولمسی احتمالی صحته دها قریب کورینور. هجرت نبویه‌دن بیك سنه‌یی متجاوز زمان اول جزیرة العربك عمان جهتنده بو اسمیله بر حکیم کلوب، اخلاقه متعلق حکمت آمیز بر طاقم حیوانات حکایاتی یازمش اولدیغی دخی معلوم اولوب، قرآن کریمده مذکور اولان لقمانکده بونك عینی اولمسی احتمالدن بعید دکلدر. حکایات مذکوره موجود اولوب، پك یکی بر عربجه ایله یازلمش ایسه‌ده، عباره‌لرینك زمانه کوره تبدیل ایدلمش اولمسی‌ده ممکندر. بعض محققین ایسه حکایات مذکوره‌نك (اسوپیوس) نام حکیم یونانینك حکایاتندن مأخوذ و مترجم اولوب، لقمان حکیمه اسناد اولندیغی ذهابنده بولنیورلر. یمنده حکم سورر بنی قحطان ملوکی میاننده دخی شداد ایله شدید آره‌سنده بر لقمان مذکور اولوب، طول عمره نائل اولدیغی منقول اولمغله، لقمان حکیم بو اولمسی‌ده ملحوظدر. الحاصل لقمان حکیمك محل وزمان ظهوریله شخصی وترجمهٔ حالی مبهمدر.

**لقمان** { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

ای زلف ترا قاعدهٔ مشك فروشی
خورشید رخت را روش غالیه پوشی
ای خضر ز سر چشمهٔ حیوان نکنی یاد
یك شربت اکر ز ان لب چون نوش بنوشی

**لقیط** { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری: (ابو العاص لقیط بن الربیع بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف القرشی العبشمی) در، که حضرت زینب (رضها) نك زوجی وداماد جناب نبوی اولوب، قبل الاسلام نکاحی اجرا ایدلمش اولمغله، بعدالوحی حضرت زینب (رضها) کندیسندن بالمفارقه نزد جناب نبوی‌یه هجرت ایتمش؛ وبعده صاحب ترجمه دخی اسلامه کلمکله، تجدید نکاحله، وبر روایتده اسکی نکاحیله بنت رسول الله کندیسنه اعاده بیورلمش ایدی. حضرت مشار الیهادن (امامه) اسمنده بر قیزی دنیایه کلمشیدی. — (ابو عاصم لقیط بن صبره ویا بن عامر) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

**لك** { (Leck) فلنکده (رین) ایرماغنك دالیه‌سنده آیرلدیغی شعبه‌لرك بری اولوب، شعبات مذکوره‌نك اك جنوبیسی اولدیغی حالده، ابتدا شمالده‌کی (اوترخت) ایالتی جنوبنده بولنان (کلدره) و (جنوبی هولانده) ایالتلرندن

تفريق، وبعده بو صوك ايالت داخلنده جريان ايدر. كولنبورغده ١٥٠ متره اوزون بر كوپريسي وبندلري واردر. روتردامك اوست طرفنده (وال) و( موزه ) ايرماقلريله برلشير.

**لك** { افريقانك برقه خطه‌سنده بر قصبه اولوب، علماء وادباء اسلامدن ( لكي ) نسبتيله معروف بعض ذواتك مسقط رأسي بولنمشدر.

**لك** { ياخود لكديب ( Laquédives ) يعني «يوز بيك آطه» بحر عمانده هندستانك غرب جنوبي ساحلي آچيقلرنده وساحل مذكوردن حد وسطي اوزره ٣٠٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر جزاير مجتمعه هيئتي اولوب، ١٠° ايله ١٤° عرض شمالي و ٢٠′ ٦٩° ايله ٤٠′ ٧١° طول شرقي آره‌لرنده ممتد اولديغي حالده، ١٠ بيوك وبر چوق كوچك آطه‌لردن مركب، وشمال وجنوبي اوله‌رق ايكي طاقه منقسمدر. بيوكلرينك اسملريله مقدار نفوسلري بروجه آتيدر :

| شمالي طاقم | |
|---|---|
| آميني ( امين ديب ) | ٢١٨٩ |
| چتلت | ٥٦٢ |
| كدمت | ٢٠٨ |
| كلتان | ٧٦٦ |
| بيتره | خالي |
| **جنوبي طاقم** | |
| آغاتي ( اكتي ) | ١٢٩٠ |
| كوارتي | ٢٠١٦ |
| انتروت | ٢٦٣٥ |
| كلبني ( قالپني ) | ١٠٢٩ |
| سوهلي | خالي |

٩° ايله ٨° عرض شمالي آره‌سنده واقع اولوب، اهاليسنك جنس واحوالنجه ( مال ديب ) جزايرندن معدود اولمسي اقتضا ايدن ( مينيكوي ) جزيره‌سي دخي ادارةً لك جزايرينك جنوبي طاقمنه ملحقدر. ٢٨٠٠ نفوسي جامع اولان بو آطه ايله برابر لك جزايرينك مجموع اهاليسي ١٣ ٤٩٥ كشي‌يه بالغ اولور. شمالي طاقم انكلتره‌نك مستملكاتندن اولوب، جنوبي كناره سنجاغنه ملحقدر. جنوبي طاقم ايسه (كنانوري) راجه‌سنك ملكي ايكن، بونلر دخي ١٨٧٧ تاريخندن بري انكليزلر طرفندن اداره اولنوب، مليبار سنجاغنه الحاق اولنمشدر. اراضيلري آلچق اولوب، اراضيء مرجانيه‌دن وقومدن عبارتدر. مياه جاريه‌لري هيچ يوغيسه‌ده، هر نره‌لري قازلسه پك آز درينلكده صو چيقار. اكثرينك شرق طرفلري هلال شكلنده اولوب، محفوظ قويلري واردر. مع هذا او دكيزلرك فرطونه وبوره‌لري پك شدتلي اولوب، بهر سنه كميجيلك ايدن اهاليء ذكوردن بر چوق تلفات وقوعه كليور. بو سببه مبني اناث اهاليسي اركككلردن يوزده اون ويكرمي نسبتنده زياده‌در. اهالي كاملاً مسلم ايسه‌ده، عادت قديمه‌لرينه توفيقاً اولاد اناث ميراثه قونوب، اركككلري ميراثدن محرومدر. طوپراقلري آز منبت اولوب، بر مقدار پرنج، پتاته وسائر محصولات حاصل اولورسه‌ده، اصل جزايرك محصولي و اهاليسنك مدار تعيشي قوقه دينلن هندستان جوزي اولوب، بو آغاجلري ٢٥٠ ٠٠٠ مقدارينه بالغ اولور؛ واليافندن دخي كميلرده مستعمل ايپ وخلاط وسائره ياپارلر. بو جزاير شرقه طوغري سفر وتجارت ايدن عرب بحريونك اوته‌دن بري معلومي اولوب، ابن بطوطه دخي زيارت وبر خيلي مدت ايچلرنده اقامت ايتمشدر. سياحتنامه‌سنده ( جزايرلك ) تسميه ايديور.

**لكام** { حلب ايله آطنه ولايتلري آره‌سنده‌كي خنزير طاغنك اسم عربيسيدر.

**لكز** { قافقاسيه‌ده دربندك اوته‌سنده بر خطه اولوب، اكثري مسلم وبر مقداري خرستيان اولان اهاليسنك كنديلرينه مخصوص بر لسانله متكلم اولدقلري جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولمغله، سالف البيان (لزكي) قومنك اسمندن غلط اولديغي نمايانذر. ياقوت حموي ايچلرندن ( لكزي ) نسبتيله معروف بعض مشاهير علما يتيشديكني دخي علاوه ايديور.

**لكزينغتون** { ( Lexington ) آمريقاي شماليه‌ده ممالك مجتمعه‌نك كنتوكي حكومتنده و فرانقفورتك ٣٨ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق كنتوكي نهرينه تابع

( الحوزن ) چایی اوزرنده وبش دمیر یول خطنك محل تقاطمنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مکاتبی ومؤسسات خیریه‌سی، منسوجات ومعادن فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی ویاریشه مخصوص مشهور برآت میدانی واردر. ۱۷۷۶ ده تأسیس اولنوب، خیلی وقت کنتوکی حکومتك مرکزی بولنمشدر .

**لکنتی** { (ملاحیدر) هندستان شعراسندن اولوب، لاهورلیدر. ابتدا (روانی) تخلص ایتمش ایسه‌ده، لساننده‌کی لکنته بناءً بعده بو مخلصی اختیار ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

ترك چشم اوزمُستی هر چه بامن راز کفت
غمزهٔ غماز با آن شوخ یك یك باز کفت

**لکنهو** { (Lakno, Lucknow) هندستانك شمال غربی ایالاتنده و ( اود ) خطه‌سنده اوله‌رق کلکته‌نك ۹۰۶ و بنارسك ۲۸۰ کیلو متره شمال غربیسنده کنگك ایرماغنه تابع (کوءتی ) نهری اوزرنده و ۲۶° ۴۰″ ۵۱′ عرض شمالی ایله ۳۸′ ۷۸° طول شرقیده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۲۷۳۰۲۸ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، جسیم ابنیه‌سی، فرح افزا منظره‌سی، متعدد عمومی باغچه‌لری وآغاجلرله مزین میدان و تفرجگاهلری، ایپکلی وصرمه‌لی قماشلرله مجوهرات و سائره فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی، اود نوابنك خدمتنده کلیتلی بر ثروت قزانمش اولان بر فرانسزك میراث ووصیتیله یاپلمش بیوك بر مکتبی، متعدد جوامع ومساجد وسائر مؤسسات اسلامیه‌سی، لیطوغراف مطبعه‌لری وبر قاچ دمیر یول خطی واردر. لکنهو شهری یکی اولوب، اکبر شاه زماننده (لکمانپور) شهر قدیمی موقعنده بنا اولنمش؛ و ۱۱۶۷ تاریخ هجریسنده تأسس ایدن (اود) دولتنك مرکزی اولوب ، او تاریخدن اعتباراً اود حکمدارلری طرفندن اعمار وتوسیع و مؤسسات علمیه وخیریه ایله تزیین اولنه‌رق، الیوم کثرت نفوسجه هندستانك دردنجی شهریدر؛ و مؤسسات اسلامیه‌سی دهلینك کیلردن بیله دها چوق و دها مکملدر. ۱۸۵۷ تاریخنده اود دولت اسلامیه‌سنه ختام ویریله‌رك، شهر انکلیزلرك الینه کچمشدر.

**للك** { یاخود للج (Lélégues) اسکی پلاسچ اقواممندن بر قوم اولوب، روایته کوره، آسیای صغیرك (قاریه) ساحلندن کریده واورادن موره شبه جزیره‌سنه کچه‌رك، مغاریده، اتولیه، اوبیا (یعنی اغریبوز) جهتلرینه یایلمش؛ وبر شعبه‌لری آناطولی ساحلنده ادرمید جوارلرنده توطن ایتمش ایدی. لاکدمونیه ومغاره‌ده الک اول حکومت سورنلر دخی بو قومه منسوب ایدیلر.

**لمان** { (Léman) اسویچره‌نك منتهای غرب جنوبیسنده وفرانسه حدودنده بر کول اولوب، منتهای غرب جنوبیسنده واقع شهرك اسمنه اضافتله (جنو کولی) دینلکله دخی معروفدر. اسویچره‌نك جنو، وود، واله ناحیه‌لریله فرانسه‌نك ( یوقاری ساووآ) ایالتی آره‌سنده و ۴۶° ایله ۴۷° عرض شمالی بیننده اوله‌رق هلال شکلنده شرقدن غربه اوزانیور . سطحی حذای بحردن ۳۷۵ متره یوکسکدر. محیط دائره‌سی ۱۵۲ کیلومتره اولوب، ثلثی فرانسه وثلثانی اسویچره‌یه عائددر . بویی ۸۲ کیلومتره اولوب ، الك کنیش یرنده اکی ۱۴ کیلومتره‌یه بالغ اولماز. الك درین محلنده عمق ۳۳۴ وعمق وسطیسی ۱۵۰ متره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۷۸ مربع کیلومتره‌در. فرطونه‌لری وطالغه‌لری پك شدتلیدر. بو کوله کرك اسویچره وکرك فرانسه‌ده‌کی سواحلدن ۴۰ قدر چای ودره وسیل دوکیلوب، الك بیوکلری (رونه) ایرماغیدر، که اسویچره‌نك جنوبنده آلپ جبالنك بوز دره‌لرندن اینه‌رك، ( واله ) ناحیه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه و بعده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری شق ایله، کولك منتهای شرقنده ساحل جنوبیدن (لمان) ه دوکیلور؛ وکولك منتهای غرب جنوبیسنده جنو شهری اوکنده خروج ایده‌رك، برمدت بوناحیه داخلنده بعدالجریان فرانسه‌یه کیرر. بو وجهله (رونه) ایرماغی ( لمان ) کولنی بوینجه شق ایدوب، دخولنده حاوی اولدیغی طوپراق وقوم وسائر موادی ترك ایتمکله، کیتدکجه کولك دیبنی یوکسلتمکده وهله منصبنده‌کی اووه‌یی کولك ایچنه طوغری اوزاتمقده‌در. سواحلی آلپ وژوره جبالیله صوئوق روزکارلردن محفوظ و اورمانلر، چایرلر، باغلر وکوزل قصبه و قریه‌لرله

مستور اولمغله، کولك منظره‌سی پك دلنشیندر. بری شمال و دیکری جنوب ساحلی بوینجه ایکی دمیر یول خطی ممتد اولوب، بر طاقم شعبه‌لری‌ده واردر.

**لمایه** { اندلسك المریه اعمالندن بر قصبه او- لوب، مشاهیر علماء اسلامدن بعض ذواتك مملکتی بولنمشدر.

**لمبرغ** { ولهجه لووو (Lemberg, Lewow) آوستریا ومجارستان دولتنك غالیچیه خطه‌سنده و ویانه‌نك ٥٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق ( ویستوله ) ایرماغنه تابع ( بوغ ) نهرینه دوکیلن (پولتو) چاینی تشکیل ایدن برقاچ دره‌نك اوستنده و اورمانلی تپه‌لرله محاط بر اووه‌ده واقع خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ١٢٧٩٤٣ اهالیسی، دارالفنونی، واسع کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن وسائره نمونه‌خانه- سی، نباتات و حیوانات باغچه‌لری، متعدد مکاتبی، مختلف جمعیات علمیه و فنیه‌سی، بیوك بر خسته خانه‌سی، کنیش دوز و تمیز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، یوك ویاموق منسوجاتله مجوهرات، کورك و سائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، سنه‌ده اوچ بیوك پناییری، روسیه وممالك عثمانیه ورومانیه ایله ایشلك تجارتی، هدم ایدلمش اولان اسکی استحکاماتی یرلرنده کوزل تفرجگاهلری ومتعدد عمومی باغچه‌لری واردر.

**لمطه** { تونسك ساحل شرقیسنده ومناسترك ١٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده او- له‌رق ″٤٣ ′٣٩ °٣٥ عرض شمالی ایله ′٣١ °٨ طول شرقیده بیوك برخرابه ویاننده ٥٠٠ اهالیلی جامع بر قریه اولوب، قارتاجلیلر زماننده معمور بولنمش اولان (لپتیس مینور) یعنی (لبدة الصغری) شهرینك ویرانه‌لرندن عبارتدر. قلعه، صو یولی، تیاترو کبی بعض ابنیهٔ جسیمه‌نك انقاضی والیوم قائم دیوار وستونلری مشهوددر.

— یاقوت حموی بو اسمله اقصای غربده‌وارض کبیر یعنی صحرای کبیره متصل بر یر وقبائل بربردن برقبیله اولدیغنی بیان ایده‌رك، پك صاغلام قالقانلریله مشهور اولدیغنی‌ده علاوه ایدیور.

**لمعی** { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ( درویش ) ینه شعرادن لامعینك اوغلی اولوب، سلطان سلیمان خانك خواجه‌سی خیرالدین افندی‌یه ملازم اولمشیدی. شو مطلع اونکدر:

فکر زلفکدر شب فرقتده جان اکنجه‌سی
کیجه ایله مرغك اولور آشیان اکنجه‌سی

— ایکنجیسی ( عبدالله ) بروسه‌لی اولوب، درسعادته ورودله، چیوی‌زاده‌یه ملازم اولمشیدی.

**لمنی** { یاخود لیمنوس (Lemnos) آناطولی‌یه ملحق جزایر بحر سفیدك اك شمالده بولنانلرندن بر جزیره اولوب، آناطولی ساحلیله آینوروز آره‌سنده همان مساوی مسافه‌ده واقع اولدیغی حالده، منتهای شمالیسی اولان ( بلاوه ) برونی °٤٠ عرض شمالی خطنك برآز ایلریسنده بولنیور، و °٢٣ طول شرق خطی اورته‌سندن کچیور. شمالدن (پارادیسی) وجنوبدن (مودروس) کورفزلری بربرینه تقرب ایدوب، آره‌لرنده قالان برزخ جزیره‌یی هکبه شکلنده ایکی‌یه آییریور. شرقدن غربه بویی ٣٤ وشمالدن جنوبه اکی ٣٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٠٠٠ کشیدر. ینه لمنی ویرلیلرجه قلعه دیمك اولان ( قاسترو ) اسمیله معروف مرکزی ساحل غربیسنده واقع اولوب، اسم قدیمی ( میرینه ) در. ساحل شرقیسنده ( قوکینو ) و مودروس کورفزی ایچنده ینه ( مودروس ) و ( آغریونیسی ) اسملریله اوچ کوچك قصبه‌سی‌ده واردر. اوته‌دن بری قضا صورتنده اداره او- لنمقده ایکن، مقدما امروز، بوزجه آطه و بوز بابا ( آیوستراتی ) جزیره‌لریله برلشدیریله‌رك، جزایر بحرسفیده ملحق برسنجاق اتخاذ اولنمشدر. اصل لمنی جزیره‌سی بر قضا تشکیل ایدوب، ١٧ قریه‌یی وموندروس اسمیله بر ناحیه‌یی حاویدر. دیکر اوچ جزیره‌دن بوز بابا مرکز لوایه ملحق بر ناحیه و امروز ایله بوزجه آطه دخی برر قضا صورتنده اداره اولنورلر. بتون سنجاق ٣ قضا، ٢ ناحیه و ٤١ قریه‌یی حاویدر. لمنی جزیره‌سنك اراضیسی برکانی اولوب، وقتیله آتش افشان بولنمش اوچ درتیوز متره ارتفاعنده تپه‌لری وبونلرك آره‌سنده یانمش مواد برکانیه ایله طولو اووه‌لری واردر.

ـيج بر نهری بوغیسه‌ده، چشمه‌لری و قابناقلری چوقه‌در. طوپراغی منبت اولوب، آرپه وساٸر حبوباتله اوزوم وانجیر حاصل اولور. اورمانلری بوقدر. مرعالری ضررسز اولوب، اهالیسنك ۴۰۰۰۰ قدر قویونلری واردر. جنتمكان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده ونديكليلردن آلنمشدر.

**لن** { (Lens) فرانسه‌نك (پادوقاله) ایالتنده و (پتونه)‌نك ۱۸ كيلو متره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۹۳۸۳ اهاليسى واردر.

**لنا** { (Lena) سيبريه‌ده بر ايرماقدر، كه ايرقوچق ايالتنده بايقال جبالنك شمال غربى جهتندن نبعانله، شمال غربى‌يه ويا قوتسق ايالتنه كيردكدن صكره، شماله طوغرى آقه‌رق، ۲۶۰۰ كيلومتره‌لك جريانندن صكره، بحر منجمد شمالى‌يه منصب اولور. جريانى بطىء وفرق اولنماز صورتده‌در. سوروكلديكى قوملرده آلتون ريزه‌لرى بولنور.

**لناپ** { (Lennape) آمريقاى شمالى اقوام اصليه‌سندن اولوب، آوروپاليلرك دخولندن اول آلغانى سلسلهٔ جبالنك غرب طرفلرنده ساكن وبرچوق قبائل وشعباته منقسم ايديلر.

**لنتينى** { (Lentini) ايتاليا‌ده سيجيليه جزيره‌سنك سيراقوزه ايالتنده و سيراقوزه‌نك ۳۵ كيلو متره شمال غربيسنده اوله‌رق همناسى اولان كولك جنوب شرقى كوشه‌سنده برقصبه اولوب، ۱۳۴۶۰ اهاليسى وچينى فابريقه‌سى واردر. اسكى برقصبه اولوب، اسم قديمى (لئونتيوم) ايدى. رياضىٔ شهير (اوقليدس)‌ك مملكتيدر.

**لنجويه** { زنج مملكتنده بيوك برآطه اولوب، زنج حاكمنك پايتختى بولنديغنى، و اخيراً اهاليسى بونى تركله (تنباتوا) دينلن ديكر بر جزيره‌يه نقل ايتدكلرينى ياقوت حموى بيان ايديور. زنكبار جزيره‌سى اولمق احتمالى وارد خاطر اولورسه‌ده، بوحالده «جزيرة عظيمة» دينلمك ايجاب ايتمزدى.

**لنچيقه** { ياخود لنچيچه (Lenezyca, Lentchitza) روسيه‌يه تابع لهستانك (قاليچ) ايالتنده وقاليچك ۸۳ كيلومتره شرق شماليسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۱۵۵۴۵ اهاليسى واردر.

**لنقطه** { سلانيك ولايت وسنجاغنده وسلانيكك ۲۰ كيلومتره قدر شمال شرقيسنده اوله‌رق آيواسيل كولنه دوكيلن دره‌نك كنارنده وكوزل بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع قضا مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ۱۷۰۰ اهاليسى، ۱ جامع شريفى، ۱ مسجدى، ۱ مدرسه‌سى، ذكور واناثه مخصوص ۲ مسلم و۲ غير مسلم مكتب ابتدائيسى، ۱ كليساسى، ۱۶۴ دكانى، ۱۰ مغازه‌سى، ۱۴ خانى، ۱ اون فابريقه‌سى وقصبه جوارنده نافع برقابليجه‌سى وبهرهفته قوريلور بازارى واردر. — لنقطه قضاسى غرباً سلانيك، شمالاً اورتحصار قضالريله شمال شرقى طرفندن سيروز سنجاغيله، شرقاً اورفانى كورفزيله، جنوباً دخى كسنديره قضاسيله محاط اولوب، ۹۹ قريه‌دن مركب و۴۲۲۷۰ اهالى‌يى جامعدر، كه بونلر دخى ترك، روم، بلغار، چنكانه وساٸره‌دن مركبدر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، شمال جهتنده (بشيك) وجنوب طرفنده (كوك طاش) و (قولوموثده) طاغلرى واورته‌لرنده دوز اووه‌لرى واردر. قضا داخلنده آيواسيل، ماوروو وبشيك كوللرى بولنوب، ايلك ايكيسنك فضلهٔ مياهى اوچنجيسنه وبونك فضله‌سى‌ده اورفانو كورفزينه دوكيلور. بتون قضانك مياه جاريه‌سى ده بو كوللره طوپلانير. طوپراغى پك منبت اولوب، اراضىٔ قضادن تقريباً ۶۰۰۰۰ دونمى متساوياً بغداى وآرپه، ۲۰۰۰۰ دونمى چاودار، ۱۵۰۰۰ دونمى يولاف، ۱۰۰۰۰ دونمى مصر، ۵۰۰۰ دونمى دارى و پاموق، ۵۰۰ دونمى توتون زرع اولنور. باغلرى ده ۱۰۰۰۰۰ دونم قدر اولوب، كليتلى شراب چيقار. ايپك بوجكى وقوزه محصولى ده كيتدكجه ايلريلمكده‌در. مركز قضاده اولان هفته‌لق بازاردن بشقه (صوخه) قريه‌سنده دخى بهر جمعه ايرتسى كونى بازار وبازاركاه قريه‌سنده دخى (پاشا بنايرى) ناميله سنه‌ده بركره بيوك بر پنايرقوريلور. قيون، صيغير، وساٸر حيوانات اهليه‌سى‌ده چوقدر. قضانك واردات سنويه‌سى ۴۴۰۰۰ ليرا واده‌لرنده‌در.

**لوآر** { (Loir) فرانسه‌ده بر نهردر، كه (اوره مع لوآر) ايالتنده (سرنى) قربنده نبعانله، لوآر مع شر، سارته و منه مع لوآره

ایالتلرینی شق ایده‌رك، و بونوال ، ساتودون ، واندومه، مونتوآره ، شارتره، لاڤلش وسائر قصبه‌لرك ایچندن مرورله ، ٣٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، آنژرك اوست طرفنده (لوآره) ایرماغنه تابع (سارته) نهرینه دوکیلور. مجراسنك آشاغی طرفنده کنیشلکی ٦٠ متره‌یه قریب اولوب، قسم اعظمی سیر سفائنه ویوقاری جهتی صال یوزدیرمکه صالحدر. قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ٨ وفیضاننده ٤٠٠ مکعب متره صو دوکر.

**لوآر مع شر** (Loir-et-Cher) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایکی نهرك اسملریله تسمیه اولنمشدر. شمالاً (اوره مع لوآره) شمال شرق طرفندن (لوآره)، شرقاً (شر)، جنوباً (ایندره)، جنوب غربی طرفندن (ایندره مع لوآره)، غرباً دخی (سارته) ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٥١ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٨٠٣٥٨ کشیدر. اراضیسی آز عارضه‌لی اولوب، (لوآره) ایرماغی اورته‌سندن کچر، و ایالت داخلنده صاغدن (سیزه)، صولدن دخی (بوورون) چایلرینی آلیر. ینه مذکور ایرماغه تابع (لوآر) نهری دخی ایالتك شمال غربی، و (شر) نهری جنوب شرقی جهتنده ینه او استقامتده یعنی غرب جنوبی‌یه طوغری آقارلر. قسم شمالی و وسطیسنك طوپراغی منبت اولوب، ذخیره، کنویر، اوزوم، ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. جنوب و شرق طرفلری ایسه، بطاقلق و چوراق یرلردن عبارت اولوب، هواسی آغیر و اهالیسی پك فقیر ومسکیندر. قیون، صیغیر، طیور بیتیه و سائر حیوانات اهلیه‌سیله آو حیواناتی و نهرلرده بالیغی چوقدر. صنایع محلیه متوسط حالده اولوب، بعض دمیرخانه ودوکمخانه‌لریله، چوخه، پاموق منسوجات، کاغد، فانت، پنجارشکری، سرکه، جام و سائره فابریقه‌لری واردر. مرکزی (بلوآ) قصبه‌سی اولوب، ایالت ٣ قضایه منقسم و ٢٤ ناحیه ایله ٢٩٧ دوائری حاویدر.

**لوآره** (Loire) فرانسه‌نك اك بیوك ایرماغی اولوب، ایالات جنوبیه‌دن (آردش) ایالتنده (ولی) طاغلرندن نبعانله، شماله وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، صولدن کندیسیله متوازیاً آقان (آلیه)یی وصاغدن (آرو) ونیوره ودها بر طاقم انهار اخذ، وهر بری مخالف بر طرفه آقان رونه، رین و سینه حوضه‌لریله بعض جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایتدکدن صکره، فرانسه‌نك جهت شمالیه‌سنه قریب اولان (اورلیان) شهرینه واصل اولور؛ اورادن غرب جنوبی‌یه طوغری دونوب، صولدن بو وورون، شر، ایندره و ویانه نهرلرینی بعدالاخذ، غرب شمالی‌یه طوغری میل ایده‌رك، صولدن (نوئه) چاینی وصاغدن لوآر واودون کبی برچوق تابعلری بولنان (سارته) نهرینی آلیر؛ و اورادن گاه شماله وگاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقه‌رق، (نانته) شهرینه واصل اولنجه، صاغدن (ادره) نهرینی آله‌رق اوزون برجدول ایله اختلاط، وصولدن (سوره) نهرینی اخذ ایدر؛ ونهایت اوزون وکنیش برخلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور. مجراسی تقریباً ١٠٠٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، حوضه‌سی ١٢١٠٩٢ مربع کیلومتره یعنی فرانسه‌نك یوزده ٢٢ ویاخود ٢٣ یدر؛ و ١٢ ایالت ایچندن و یا کنارندن کچر. فیضاننده صویی چوق و جریانی پك شدتلی اولوب، وقتیله موجب اولدیغی دهشتلی تخریباتك اوکنی آلمق ایچون، مصارف عظیمه اختیاریله جسیم سدلر انشا اولنمشدر. سورکلدیکی قوملر دخی یتاغنی طولدیرمغله سیر سفائنه مانع اولدیغندن، بر طرفدن بونلرك تطهیریله اوغراشلمغله برابر، بر طرفدن دخی جابجا نهر ایله متوازی جدوللر آچلمشدر. قوراقلق موسمنده ایسه بالعکس صویی پك آزالوب، یتاغنك قسم اعظمی قورور. مع هذا مجراسنك اوچ ربعندن زیاده‌سی یعنی ٧٦٠ کیلومتره‌لك سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمشدر.

بشنجی جلدك صوكی